15.

5625

COLLEZIONE PISTOIESE
ROSSI-CASSIGOLI

59

BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

12-E, 13

N, 34

R. BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
DI FIRENZE

COLLEZIONE PISTOIESE

RACCOLTA DAL

CAV. FILIPPO ROSSI-CASSIGOLI

nato a Pistoia il 23 Agosto 1835
morto a Pistoia il 18 Maggio 1890

Pergamene - Autografi - Manoscritti - Libri a stampa - Opuscoli - Incisioni - Disegni - Opere musicali - Facsimile d'iscrizioni - Editti - Manifesti - Proclami - Avvisi e Periodici.

21 Dicembre 1891

29.

Digitized by Google

Digitized by Google

PETRI
PACIONI
Tractatus
DE LOCATIONE,
ET CONDUCTIONE.

Digitized by Google

PETRI
PACIONI
J. C. PISTORIENSIS,
ET IN ALMA URBE ADVOCATI,
Tractatus
DE LOCATIONE,
ET CONDUCTIONE,
IN QUO NON SOLUM AGITUR IN GENERE
de Contractu Locationis ; & omnibus ad eum pertinentibus , ſed etiam in ſpecie de Locatione Operarum , ac Singularum Rerum , tam Laicarum , quam Eccleſiaſticarum , caſuſque individui paſſim inſeruntur.

CUM TRIBUS INDICIBUS, CAPITULORUM UNO;
Argumentorum , ſeu Materiarum altero; Verborum , & Sententiarum tertio locupletiſſimo.

HUIC VENETÆ EDITIONI ACCEDUNT NONNULLÆ
SACRÆ ROTÆ ROMANÆ recentiſſimæ DECISIONES ad materiam facientes.

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA:
MDCCLXXV.

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

AUCTOR LECTORI.

UT animum ad Legalem Scientiam appuli, ipſam cum addiſcendi, tum exercendi faciliorem methodum requirens, ac in tanta illius immenſitate conſiderans non ſufficere legum, Doctorumque ſententias intellexiſſe, ac inde quid juſtum, quidve injuſtum percepiſſe, niſi mente retineretur, ac auctoritates in promptu haberentur, & omnium habere memoriam divinitatis potius, quam mortalitatis eſſe; perutile, ac neceſſarium duxi majorum monitum illud, Calamo parcendum non eſſe, & ita naturæ defectui ſcriptura ſupplendum. Quapropter illico quidquid ſemel compertum habui, ordine diſpoſito, annotare cœpi, & longo annorum curſu, indefeſſis laboribus, atque vigiliis eo perveni, ut in qualibet ejuſdem ſcientiæ materia tractatum haud difficulter componere valeam. Quod cum valde utile cunctis, ac præcipue profeſſoribus commodum judicarint Amici graviſſimi viri, & quorum auctoritas ſumma in rebus meis merito ſemper extitit, hortati ſunt, & quaſi me renitentem, ad hunc de frequentiſſimo Locationis, & Conductionis Contractu, publicandum impulere. Hic tibi ſi, Candide Lector, placebit, fortaſſe primus, ſin aliter erit certe poſtremus. Brevitatem, perſpicuitatemque, quoad potui, ſum ſecutus, ne pretioſi temporis impendio carius emere cogaris parum utilitatis, quod inde conſequi poſſis. Erubeſcentiam loquendi ſine auctoritate, aut rationis fundamento intactam me ſervaſſe, videbis: Et quoad auctoritates memetipſum eas legiſſe, ac annotaſſe ſcias, & diligenter appoſitas crede. Quare, ſi aliquam talem non repereris, mendæ tribuas, & errori, in numeris præcipue facillimo, ac iterum quære, ut invenias. Quoad operis defectus neque excuſationes adducam, quandoquidem mihi perſuaſum habeo, tibi ſatis notum, quod nihil perfectum ſub ſole, & quod omnia dici nequeant, cum plura ſint negotia, quam verba. Senties tamen regulas generales me primum præbuiſſe, deinde ſpeciales, ac tandem ad individuales caſus deſcendiſſe. In dubiis ab aliis diligenter diſcuſſis allegationes, rationeſve per eos adductas, repetere non placuit, potiſſimum quando aut ex Tribunali, aut ex communi Doctorum ſententia definita haberentur, in quibus indicavi ubi Deciſiones videre poſſis, & motiva, non prætermittens etiam aliqua graviora, aut aptiora tangere, quoties, & quando viſum eſt opportunum. At in caſibus indeciſis, & haud ſufficienter diſcuſſis, cognoſces me & breviter diſcutiendi, & dilucide reſolvendi, non effugiſſe laborem. Ex primo Indice ordinem Capitulorum in duodecim partes diſtinctum cernes. Materias in ſpecie ex ſecundo, quem ut velis diligenter obſervare ſuadeo; tibi enim ſuper alios inſerviet, ſi recte comprehendes. Individua ex ultimo invenies, idque ut facilius aſſequaris, verba concluſionibus abundantia, ordine methodico in principio cujuſque indicato diſtincta videbis. Denique ſcias in omnibus me elaboraſſe, ut laborem tuum minuerem, quamobrem grato animo te futurum confido. Vale, & Deus te diu ſervet incolumem.

Digitized by Google

INDEX CAPITULORUM
IN DUODECIM PARTES DISTINCTUS.

Quid ſit locatio, quibus contractibus aſſimiletur, & quomodo ab eis dignoſcatur?

PARS PRIMA.

CAPUT I.

DE Definitione, denominatione, & diviſione locationis, & quis locator, vel conductor dicatur.

CAP. II.

De emptione, & venditione, quomodo locatio ab ea differat, ac ab ea dignoſcatur.

CAP. III.

De emphyteuſi, an ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur.

CAP. IV.

An locatio ſit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus.

CAP. V.

De colonis præcipue partiariis, & contractu, qui cum eis contrahitur.

Qui locare poſſint, & qui conducere.

PARS II.

CAP. VI.

QUi locare poſſint res ſuas, vel non.

CAP. VII.

De procuratoribus, & aliis adminiſtratoribus, & creditoribus res pignoratas habentibus, an & quando poſſint locare.

CAP. VIII.

De tutore, & curatore, an & quomodo poſſint locare.

CAP. IX.

De ſocio, an poſſit locare rem communem, & de uſufructuario, uſuario, & habente habitationem.

CAP. X.

De perſonis quæ conducere poſſunt, vel non.

Quæ res locari poſſint, vel non.

PARS III.

CAP. XI.

DE rebus quæ locari, & conduci poſſunt.

CAP. XII.

De animalibus quomodo locari poſſint.

CAP. XIII.

De Gabellarum locatione.

CAP. XIV.

De bonis Eccleſiaſticis, an, & quomodo locari poſſint.

CAP. XV.

De operibus, quæ, & quomodo locari poſſint.

De modo contrahendi locationem, & de ejus juſtitia, & validitate.

PARS IV.

CAP. XVI.

QUomodo contrahatur locatio.

CAP. XVII.

De modo conveniendi de re, & mercede in contractu locationis, & conductionis.

CAP. XVIII.

De juſtitia, & injuſtitia mercedis, & de læſione, quando, & quomodo conſideretur in contractu locationis.

CAP. XIX.

De probatione læſionis in locatione.

De locatione neceſſario facienda, & de prælatione in ea.

PARS V.

CAP. XX.

AN teneatur quis locare, vel locando aliquem præferre.

CAP. XXI.

Locatione duobus facta, an, & quis ſit præferendus.

De Probatione locationis, & ejus intellectu, ſeu interpretatione.

PARS VI.

CAP. XXII.

DE probatione locationis.

CAP XXIII.

Locatio quomodo intelligatur, ſeu interpretetur, ſeu de dubiis, quæ oriri poſſunt circa contractum locationis, quomodo intelligi, ſeu interpretari debeant.

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXIV.
Locatio an ad corpus, vel ad menſuram facta ſit, & quid inde reſultet, & quando, ac quomodo facienda menſura.
CAP. XXV.
Locatio, an, & quando dicatur una, vel plures, & de correſpectivitate plurium locationum.
CAP. XXVI.
De obligatione in ſolidum, & jure accreſcendi in locatione.

De effectibus locationis, & obligationibus, ac facultatibus locatoris, & conductoris.

PARS VII.

CAP. XXVII.
DE effectibus locationis.
CAP. XXVIII.
De obligationibus locatoris erga conductorem.
CAP. XXIX.
De conductore quid facere poſſit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de ejuſdem rei periculo, & deterioratione.
CAP. XXX.
De incendio, an, & quando conductor de eo teneatur.
CAP. XXXI.
De operis locati vitio & periculo, & cujus damno cedat.
CAP. XXXII.
De ſublocatione, & aſſumptione in ſocium conductionis.

De fructibus rei locatæ, ac de expenſis, & melioramentis in ea faciendis.

PARS VIII.

CAP. XXXIII.
DE fructibus rei locatæ.
CAP. XXXIV.
De impenſis, & melioramentis in re locata faciendis.

De mercede locationis, & ejus ſolutione.

PARS IX.

CAP. XXXV.
DE mercede in locatione conventa quis eam ſolvere teneatur, & de non conventa quando debeatur.
CAP. XXXVI.
Cui recte ſolvatur merces.
CAP. XXXVII.
De tempore ſolutionis mercedis.

CAP. XXXVIII.
De loco in quo ſolvi debeat merces locationis.
CAP. XXXIX.
De actione locati competente pro mercede quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio.
CAP. XL.
De rebus invectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudve remedium adverſus eas locatori competat.
CAP. XLI.
De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat locatori operarum adverſus alios creditores.
CAP. XLII.
De retentione, an, & quando competat creditori mercedis.
CAP. XLIII.
De manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes.
CAP. XLIV.
De exceptione non adimplementi, an, & quando competat conductori adverſus locatorem agentem pro mercede.

De mercedis remiſſione, augmento, & præſcriptione.

PARS X.

CAP. XLV.
DE remiſſione, & reductione mercedis in quo contractu debeatur.
CAP. XLVI.
In quibus caſibus facienda ſit remiſſio.
CAP. XLVII.
Quod damnum requiratur ad hoc, ut facienda ſit remiſſio, & de ejus probatione.
CAP. XLVIII.
De quantitate, ac tempore remiſſionis faciendæ, & de actione, aliiſque remediis ad eam conſequendam.
CAP. XLIX.
De pactis conventis circa mercedis remiſſionem.
CAP. L.
De remiſſione mercedis operarum.
CAP. LI.
De augmento mercedis conventæ.
CAP. LII.
De præſcriptione mercedis locationis.

De fine, locationis, & quando ſucceſſor teneatur ei ſtare.

PARS XI.

CAP. LIII.
DE fine locationis per lapſum temporis.

CAP.

CAP. LIV.
De fine locationis, & expulſione conductoris propter malum uſum rei conductæ, & ejus deteriorationem.
CAP. LV.
De fine locationis ob ſolutionem mercedis a conductore non factam.
CAP. LVI.
De fine locationis per ſupervenientem neceſſitatem domino utendi re locata.
CAP. LVII.
De fine locationis, ex quo dominus velit domum reficere.
CAP. LVIII.
De fine locationis voluntario.
CAP. LIX.
De remiſſione caducitatis.
CAP. LX.
Conductor, an, & quando poſſit recedere a contractu ante finitum tempus in eo conventum.
CAP. LXI.
De ſucceſſore, an, & quando teneatur ſtare locationi.

De renovatione locationis, & Rei locatæ reſtitutione.

PARS XII.

CAP. LXII.
DE renovatione locationis quando debeat de jure fieri.
CAP. LXIII.
De pactis, conſuetudinibus, & ſtatutis, quod locatio renovetur.
CAP. LXIV.
De renovatione locationis tacita.
CAP. LXV.
De reſtitutione rei locatæ facienda per conductorem, locatione finita.

IN-

INDEX ARGUMENTORUM,

SEU MATERIARUM

TOTIUS OPERIS SUMMAM CONTINENS
In quo, ſequendo ordinem Capitulorum, indicatur numerus, a quo materiæ ipſæ incipiunt.

Quid ſit locatio; Quibus contractibus aſſimiletur, & quomodo ab eis dignoſcatur.

PARS PRIMA.

De definitione, denominatione, & diviſione Locationis, & quis Locator, vel Conductor dicatur. Cap. I.

Locatio, & conductio, quid ſit, n. 1.
Unde dicta Locatio, & unde Conductio, num. 18.
Quis ſit locator, & quis conductor, n. 20.
Conductoris diverſa nomina, n. 25.
Mercedis diverſa nomina, n. 30.
Origo hujus contractus, n. 31.
Diviſio locationis, n. 35.
De denominatione partium; an, & quando ſit attendenda, n. 16.
De quantitate penſionis; ſeu Canonis, numero 18.
De qualitate rei, quæ ſolvitur, n. 39.
De aliis pluribus pactis in ſpecie, quæ attenduntur ad hoc, n. 40.
In dubio an cenſeatur locatio, vel emphyteuſis, num. 63.

De emptione, & venditione, quomodo locatio ab ea differat, ac ab ea dignoſcatur. Cap. II.

An locatio differat a venditione, & in quibus, ubi plures differentiæ, n. 1.
An locatio, & conductio ſit ſimilis Emptioni, & Venditioni, n. 16.
Quomodo dignoſcatur contractam fuiſſe locationem, potius quam venditionem, ubi plures regulas, pluresque caſus, n. 19.
An valeat argumentum a venditione ad locationem, n. 54.

De Emphyteuſi, an ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur. Cap. III.

Quid ſit Emphyteuſis, n. 1.
An Emphyteuſis differat a locatione, numero 3.
Quomodo dignoſcatur emphyteuſis a locatione, num. 6.

An locatio ſit alienatio, & qua dicatur locatio ad longum tempus. Cap. IV.

Locatio ad breve tempus non eſt alienatio, & quid ſit, n. 1.
Locatio ad longum tempus eſt alienatio, & quare, n. 2.
Quando dicatur locatio ad longum tempus numero 15.
Locatio ad vitam, an ſit ad longum tempus, numero 24.

De colonis præcipue partiariis, & contractu qui cum eis contrahitur. Cap. V.

Quis dicatur colonus, & quot ſint colonorum ſpecies, n. 1.
Locatio pro certa fructuum quantitate, an differat ab alia, n. 6.
Coloni partiarii, qui dicantur, an ſint proprie coloni, & quando aſſimilentur conductoribus, vel non, n. 11.
Qui fructus ſint communes cum colonis partiariis, n. 29.
Quæ damna ſint communia, vel non, n. 39.

Qui locare poſſint, & qui conducere.

PARS SECUNDA.

Qui locare poſſint res ſuas, vel non. Cap. VI.

An prohibitus contrahere, prohibeatur locare, n. 2.
An prohibitus alienare, prohibeatur locare ad longum, vel breve tempus, n. 6.
An emphyteuta poſſit locare ad longum tempus, n. 10.
An ſtante ratione prohibitionis alienationis, locatio ad modicum tempus comprehendatur; num. 12.
An ſtante ſtatuto prohibente contractus ſine ſolemnitatibus, n. 19.
An minor poſſit locare, & quas res, numero 20.
Molendina, an locari poſſint a minore ſine ſolemnitatibus, n. 24.
An cenſus, n. 29.
An operæ ſuæ, n. 28.

An minore [illegible], ſuſtineatur contractus, ſine ſolemnitatibus, n. 32.

De procuratoribus, & aliis adminiſtratoribus, & creditoribus res pigneratas habentibus, an, & quomodo poſſint locare, Cap. VII.

Speciale mandatum, an requiratur ad locandum, num. 1.
Mandatum ad vendendum, an ſufficiat ad locandum, n. 5.
An mandatum ad exigendum penſiones ſufficiat ad locandum, n. 8.
Ad conducendum, an requiratur mandatum ſpeciale, n. 11.
Speciale mandatum quando dicatur ad hunc effectum, n. 12.
Solemnitates ſtatuariæ requiruntur in mandato ad locandum, n. 22.
Mandatum *cum libera* ſufficit ad locandum, & quid operetur, & quando, n. 23.
An ſufficiat mandatum cum facultate faciendi omnia quæ facere poſſet mandans, ſi præſens eſſet, n. 38.
An mandatum cum clauſula *rati, &c.* n. 43.
Officiales, & Repræſentantes Communitatis, an habeant mandatum *cum libera*, & ſufficiens ad locandum, ad longum tempus, n. 47.
Pater, an, & quomodo poſſit locare bona filii, num. 58.
Creditor, an, & quando poſſit locare pignus, & quando teneatur, n. 62.

De Tutore, & Curatore, an, & quomodo poſſint locare, Cap. VIII.

AN tutores locare poſſint res pupillorum ad longum tempus, n. 1.
An tutor poſſit de ſe ſolus locare, aut pupillus cum auctoritate ejuſdem locare debeat, n. 5.
An ſervandæ ſint ſolemnitates a ſtatuto requiſitæ circa contractus minorum, n. 8.
An hujuſmodi ſolemnitates ſervandæ ſint quando Tutor non poteſt contrahere in rebus ſuis abſque ſolemnitatibus, n. 9.
An Tutor poſſit locare poſtquam pupillus 14. annum exceſſit, n. 18.
Utrum valida ſit locatio facta a Tutore ante confectum inventarium, n. 24.
An ſi plures ſint dati Tutores, omnes ſimul locare debeant, n. 27.
An pupillus finita tutela teneatur ſtare locationi factæ a Tutore ad longum, ſeu breve tempus, num. 28.

De ſocio, an poſſit locare rem communem. Et de Uſufructuario, Uſuario, & habente habitationem. Cap. IX.

SOcius, an poſſit locare rem communem, n. 1.
Plura requiſita, quæ concurrere debent ad hoc, ut locatio ab uno ex ſociis facta ſuſtineatur alio invito n. 2.
Facta locatione ab uno ex ſociis, an, & quomodo aliis petat ſuam portionem mercedis, n. 20.
Si ſocii diſcordent circa faciendam locationem rei communis, quis prævaleat, n. 23.
Socius an locare debeat nomine communi, numero 28.
An ſimpliciter locans cenſeatur locare totam rem, vel ſuam partem tantum, n. 31.
Uſufructuarius, an poſſit locare, n. 32.
Uſuarius, an poſſit locare, n. 38.
Habitationem habens, an poſſit locare, n. 43.

Quis poſſit conducere, vel non. Cap. X.

MInor, an poſſit conducere, n. 2.
Milites, an poſſint conducere, n. 15.
Curiales, qui, & quando poſſint conducere, num. 26.
Officiales, qui, & quando poſſint conducere, num. 35.
Tutores, & Curatores non poſſunt conducere res fiſcales, n. 54.
Neque res pupillorum, vel minorum ſuorum, & quomodo, n. 58.
Clerici, an poſſint conducere, & quæ, numero 66.
Laici res Eccleſ. conducere non poſſunt, & quæ, num. 76.
Malleator, & Meretrix non poſſunt ubique conducere, n. 94.
Emptor, & venditor, an poſſint conducere rem venditam, n. 96.
Locationis contractus quando arguatur de uſura ſuſpectus.

Quæ res locari poſſint.

PARS TERTIA.

De rebus quæ locari, & conduci poſſunt. Cap. XI.

MObilia, & ſe moventia poſſunt locari, numero 3.
Servitutes locari poſſunt, n. 7.
Res incorporales, n. 16.
Res aliena, n. 17.
Res propria, n. 20.
Res non exiſtens, n. 29.
Res ſacra, n. 30.
Jura ſpiritualia, & late de Jurepatronatus, n. 31.
Eccleſia, & res ei annexæ, n. 55.

De Animalibus. Cap. XII.

QUot modis locentur animalia, n. 1.
De locatione animalium pro certa mercede, num. 2.
Pactum quod debeant reſtitui, quomodo intelligatur, n. 9.
De pacto, quod periculum omne ſit conductoris, num. 10.
De locatione pro rata fructuum quid ſit, n. 21.
Quando poſſit ab ea recedi re integra, n. 28.
Quando cenſeatur in ea tranſlatum Dominium animalium, n. 34.
De periculo animalium, & pactis circa illud, num. 44.
De locatione ad vecturam, & cujus ſit periculum in ea, n. 60.
De probatione periculi, quomodo, & a quo facienda, n. 61.
Quando dicatur conductor in culpa, n. 70.
Quando debeatur merces ultra tempus locationis expreſſæ, n. 90.
De reſtitutione animalis deteriorati, vel mortui, num. 93.

De

De Paſtore conducto pro cuſtodia ad quid teneatur, n. 97.
Quando dicatur in culpa, n. 100.
Quomodo probet mortem, n. 114.

De Gabellis. Cap. XIV.

AN locatio Gabellarum poſſit fieri abſolute, vel requiratur ſubhaſtatio; n. 2.
Si hujuſmodi locatio fiat per Principem, vel Procuratorem habentem ſpeciale mandatum, an requiratur ſubhaſtatio, vel alia ſolemnitas, n. 5.
An ſint aliquæ perſonæ prohibitæ conducere Gabellas, & quæ ſint, n. 6.
Utrum Gabellæ poſſint locari pro minori temporis ſpatio quam triennii, & non recepta fidejuſſione, n. 17.
An Gabellæ intelligantur potius venditæ, quam locatæ, n. 21.
Quid transferatur in locatione Gabellarum, n. 22.
An recipiat interpretationem a ſolito, n. 29.
An Conductores Gabellarum acquirant privilegium fiſci, n. 30.

De bonis Eccleſiæ. Cap. XIV.

An, & quomodo locari poſſint bona Eccleſiaſtica.

P R I N C I P.

SUnt plura jura prohibentia, n. 2.
Leges civiles in hac materia, an attendendæ, n. 3.
Inter Canonicas plenius providet *Extrav. Ambitioſæ de rebus Eccleſ. non alien.* & ideo de ea in ſpecie videndum, n. 5.
Ratio, & auctoritas Papæ talem prohibitionem faciendi, n. 6.

De uſu receptione d. Extrav. Ambitioſæ, *& de conſuetudine, & ſtatuto contrario.* §. I.

COnſtitutiones Pontificiæ non indigent, ut uſu recipiantur ad ſui validitatem, n. 4.
Conſuetudine contraria, an tolli valeant, n. 6.
Non uſus *Extrav. Ambitioſæ*, an relevet, n. 7.
Quomodo probetur talis non uſus, n. 15.
De ſtatuto, & privilegio contrario, n. 20.

Locatio quando dicatur ultra triennium. §. II.

DE locatione ad novennium ita ut ſit de triennio ad triennium, n. 1.
De locatione pluribus facta ſimul ad triennium cuilibet, n. 3.
De locatione ad triennium cum pacto, quod ſi non fiat diſdicta, cenſeatur, renovata ad aliud triennium, n. 4.
De locatione ad triennium cum pacto expreſſo renovandi, n. 11.
De mandato ad locandum, an valeat ultra triennium, n. 20.
De locatione ad vitam, an dicatur ultra triennium, n. 22.

De caſibus in quibus a Jure permittitur locatio rerum Eccleſiæ ad longum tempus. §. III.

DE rebus exiguis, de quibus in *cap. terrulas* 12. *quæſt.* 2. n. 2.
De rebus redactis ad cultutam, de quibus *in cap. ad aures 7. de rebus Eccleſ. alien.* n. 12.
De rebus difficilis recuperationis ad Text. *in c.* 2. *de feud.* n. 22.

De locatione domorum, an ſit permiſſa, ad Text. *in cap. non liceat Papæ* 12. *quæſt.* 2. n. 24.
De locatione propter neceſſitatem, n. 27.

De rebus ad longum tempus ab antiquo in Emphyteuſim concedi ſolitis. §. IV.

QUod dicitur de ſolitis concedi in Emphyteuſim procedit etiam in ſolitis locari, n. 2.
Solitum de quo in Extravag. quomodo intelligatur, n. 5.
Locatio debet fieri juxta ſolitum, ut ſuſtineatur ex ſolito, & quando dicatur alteratum ſolitum, n. 12.
Requiritur ad validitatem locationis ex hoc capito, ut duret evidens utilitas, & quando ea dicatur durare, n. 22.
Requiri etiam, quod res ſit in eodem ſtatu, quo erat de tempore primæ conceſſionis, n. 31.
Debet fieri nova conceſſio ante incorporationem rei, & quando dicatur facta incorporatio, n. 32.

De fructibus, & rebus, quæ ſervando ſervari non poſſunt. §. V.

QUæ dicantur res, quæ ſervando ſervari non poſſunt, n. 2.
Fructus, an locari poſſint ultra triennium, & de locatione, n. 3.
De conceſſione commoditates percipiendi, numero 7.
De reſervatione utilis dominii in dicta conceſſione, n. 9.

Alii caſus non expreſſi in Extrav. *in quibus non requiritur Beneplacitum in Locatione ultra triennium.* §. VI.

DE rebus, quæ non reddunt fructum quolibet anno, & de eis, quæ illum reddunt bis in anno, n. 1.
De locatione facta inter perſonas ejuſdem Eccleſiæ, n. 11.
De facultate locandi conceſſa per teſtatorem, qui reliquit bona Eccleſiæ, n. 17.
De bonis Hoſpitalium, Capellarum, Confraternitatum, Montis Pii, quando dicatur Eccleſiaſtica, n. 25.
Stante evidenti utilitate, an valeat locatio abſque Beneplacito, n. 36.
In Bonis, quæ habet Eccleſia in communi cum laico, n. 40.

De nullitate locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium facta abſque Beneplacito, & de eorum recuperatione. §. VII.

NUllitas inducitur ipſo Jure, n. 1.
An locatio facta ultra tempus permiſſum ſuſtineatur in permiſſo, n. 3.
Quando, & ex quibus argui poſſit, quod partes etiam pro triennio tantum contraxiſſent, n. 8.
Facta locatio pluribus cuilibet ad triennium, an ſuſtineatur facta primo, n. 12.
Iſta nullitas eſt inducta favore Eccleſiæ, & ipſa tantum allegari poteſt, n. 37.
Debet tamen Eccleſia declarare, an velit ſtare contractui, & Beneplacitum impetrare, n. 55.
Eccleſia volens recedere a contractu, an teneatur pecunias reſtituere, n. 64.
Manutentio datur Eccleſiæ in poſſeſſione bonorum, ſine beneplacito locatorum, n. 71.
Et quando habuit ſe pro ſpoliata, datur reintegratio, n. 73.

Sequeſtrari fructus quando poſſint, n. 78.
Quis agere poſſit nomine Eccleſiæ hoc caſu, num. 82.
Coram quo Judice agendum, n. 92.
Fructus a qua die reſtituendi, n. 97.

De pœnis contra locantem ultra triennium abſque beneplacito. §. VIII.

NUllitas contractus, an ſit pœna, n. 1.
De excommunicatione, & interdicto; & quomodo incurratur, n. 3.
De privatione beneficiorum, an requiratur ſententia, n. 18.

De impetratione Beneplaciti Apoſtolici, & executione litterarum, quæ deſuper concedi ſolent, §. IX.

DE impetratione Beneplaciti relative, & de alia Conſtitutione, quæ in litteris Apoſtolicis ſolet inſeri, n. 1.
De Executoribus litterarum in forma *ſi in evidentem*, quid facere debeant, n. 3.
Juriſdictio eorum quantum duret, & quando expiret, n. 19.
Citari, qui debeant ſtante clauſula, *vocatis vocandis*, n. 23.
Utilitas Eccleſiæ quomodo probanda ſit, n. 42.
Quæ ſint narranda Papæ ad validitatem Beneplaciti, & ex quibus oriatur ſubreptio illud annullans, n. 45.
Beneplacitum debet eſſe Ipſius Papæ, n. 54.
Attendendum, an litteræ Beneplaciti ſint de conſenſu præſtando locationi, vel de ea facta approbanda, n. 55.

Beneplacitum, an det plenam firmitatem contractui locationis ad longum tempus, §. X.

ALienatio rei Eccleſiæ requirit cauſam, & ſolemnitatem, n. 1. & 4.
Cauſæ legitimæ alienandi rem Eccleſiæ, quæ ſint, num. 2.
Utilitas Eccleſiæ quando præſumatur, vel probari debeat, n. 5.
Quomodo, & de quo tempore probanda utilitas, n. 9.
De pecuniæ verſione in cauſam expreſſam quis debeat eſſe de ea ſolicitus, n. 14.
Ex quibus probetur locationem fuiſſe utilem, vel damnoſam, n. 16.
Solemnitates, quæ eſſent olim neceſſariæ, & quæ hodie, n. 28.

De præſumptione Beneplaciti; §. XI.

DE Conſtitutione Urbani VIII. ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ, tollente præſumptionem Beneplaciti, n. 1.
Quando ſecluſa dicta Conſtitutione, præſumatur Beneplacitum, n. 10.

De aliis prohibitionibus locationis rei Eccleſiæ, aliiſque ejus nullitatibus ultra indultas per Extrav. *Ambitioſæ.* §. XII.

DE prohibitione locationis pro ſolutionibus anticipatis facta per Concil. Trid. n. 1.
De Bulla 2. Pauli IV. prohibente locationem, quæ fuit revocata, n. 12.
De Juramento Prælatorum de non locando ultra triennium, n. 13.
De locatione facta dum adhuc durabat alia locatio, n. 18.
De nullitatibus aliarum locationum, quod procedant etiam in locatione rerum Eccleſiæ, n. 23.

De operibus, quæ & quomodo locari poſſint. Cap. XV.

AN poſſint locari in perpetuum, n. 2.
De operibus infantium, & decrepitorum, num. 5.
De factis, quæ locari poſſint, vel non, n. 8.
De eis ad quæ quis tenetur obligatione legali; num. 12.
De teſtium depoſitione, n. 13.
De reperiendis rebus perditis, n. 15.
De operibus in defendendo aliquem a latronibus; num. 21.
Operæ Clericorum in Eccleſiis, an locari poſſint, num. 29.
De ſacris, & eis annexis, n. 32.
De pravis operibus, n. 51.
De eis, quæ propter excellentiam locationis nomen dedignantur, n. 67.

Quomodo contrahatur locatio, & de ejus Juſtitia, & validitate.

PARS QUARTA.

Quomodo contrahatur locatio. Cap. XVI.

AN locatio contrahatur ſolo conſenſu, n. 1.
Res, & merces quomodo ſint neceſſariæ in locatione, n. 11.
Quomodo, & in quibus conſentire debeant contrahentes, n. 12.
An poſſit recedi a contractu collocato in voluntatem alterius, n. 24.
An locatio poſſit contrahi inter abſentes, & quomodo, n. 37.
An Nuncius debeat eſſe ſpecialiter deſtinatus, num. 47.
An Locatio requirat ſcripturam, & quid in Emphyteuſi, n. 50.
Quando, & ex quibus arguatur partes voluiſſe, contrahere in ſcriptis, ita ut ſine ſcriptura contractus non ſit perfectus, n. 53.

De modo conveniendi de re, & mercede in contractu locationis, & conductionis. Cap. XVII.

MErces debet eſſe certa, ſed ſufficit certam eſſe uſque ad talem ſummam, licet remiſſum augmentum arbitrio alterius, vel caſui, n. 2.
Quid ſi nulla facta mentio rei, vel mercedis, n. 4.
Quid ſi adſit conſuetudo locandi pro tanta ſumma, n. 6.
Si diverſimode ſervatum, quæ conſuetudo attendi debeat, n. 31.
Quid ſi facta mentio rei, vel mercedis, ſed non expreſſa qualitas, vel quantitas, n. 32.
Quid ſi dictum pro mercede juſta, n. 41.
Quid ſi reſervata declaratio ipſis partibus, n. 47.
Quid ſi reſervata declaratio, ſed non expreſſa perſona declarare debent, n. 50.
Quid ſi reſervata declaratio a perſona eligenda, n. 51.

Quid

Digitized by Google

Quid ſi reſervata declaratio a duobus eligendis uno pro parte, n. 52.
Quid ſi reſervata declaratio facienda a certa perſona, tunc nominata, n. 55.
Si dictum pro penſione declaranda arbitrio boni viri, n. 61.
Si pro penſione aliunde certificanda, uti ſi pro penſione, pro qua alias facta locatio, n. 63.
In caſibus in quibus non valet locatio, adhuc debetur merces, ſi res tradita ubi, & quanta, & qua actione, n. 64.

De juſtitia, & injuſtitia mercedis, & de læſione quando, & quomodo conſideretur in contractu locationis. Cap. XXIII.

Merces quando dicatur juſta in contractu locationis, n. 1.
An attendatur injuſtitia mercedis, & læſio in contractu locationis, & quanta, n. 2.
Quid in locatione operarum, n. 6.
An in emphyteuſi attendatur læſio ultra dimidiam, n. 14.
Quanta læſio ſufficiat ad petendam reſciſſionem, & quanta ad inducendam nullitatem contractus, n. 18.
Deceptio intra dimidium, an ſit licita, & in quo foro, & contra quos, n. 33.
Remedium *l. 2. C. de reſcind. vendit.* an intentari poſſit etiam ab emptore, ſeu conductore ſicut a venditore, n. 36.
Computatio quomodo facienda ſit ad convincendam læſionem emptoris, ſeu conductoris ultra dimidiam, n. 39.
Læſio, an, & quomodo conſiderari poſſit, ubi locati ſunt redditus incerti, & futuri eventus, n. 54.
Et, an, & quanta conſideretur in locatione ſub haſta, n. 63.
Si locatio non ſit facta ab ipſo domino, quanta leſio ſufficiat; numero 69.
Minori, quæ læſio ſufficiat ad petendam reſtitutionem in integrum adverſus locationem, n. 72.
Reſciſſio propter læſionem, an habeat locum ſtante ſtipulatione in locatione, n. 73.
Et, an ſtante juramento, n. 75.
Et, an ſtante decreto Judicis, n. 85.
Et, an ſtante ſcientia valoris, n. 88.
Et, an ſtante renuntiatione læſionis, & donatione, n. 96.
Remedium *l. 2. C. de reſcind. vendit.* an poſſit intentari locatione finita, n. 101.
An poſſit per ſtatutum, vel conſuetudinem induci, ut *d. l. 2.* locum non habeat, n. 104.

De probatione læſionis in locatione. Cap. XIX.

An præſumatur, & quomodo probetur læſio in contractu locationis, n. 1.
De probatione per conjecturas, n. 6.
De probatione per alias locationes, an ſufficiat; num. 12.
De probatione juſtæ mercedis a valore rei, n. 29.
De libro Factoris, vel alterius in quo notantur redditus, an probet, n. 45.
De Peritis, an probent valorem, & quantitatem fructuum, n. 66.
De teſtibus, an probent quantitatem, & valorem fructuum, n. 76.
Quid ſi diſcordent in quantitate, n. 118.
Valor, an probandus ſit de tempore præciſo contractus, n. 146.
An ſufficiat probatio de illo tempore præciſo tantum n. 173.
De argumento quantitatis reddituum ſumpto a reditu terrarum vicinarum, n. 187.
Probatio facienda omnium rerum locatarum ſimul, & omnium annorum, n. 192.

Quando teneatur, quis locare, vel locando aliquem præferre, & locatione pluribus facta quis præferatur.

PARS QUINTA.

An teneatur quis invitus locare, vel locando aliquem præferre. Cap. XX.

An ſit contra jus, quod quis compellatur locare, n. 2.
Cauſa ſtudii compellitur quis locare, n. 14.
Item pauperibus, & miſerabilibus, n. 17.
Advocatus compellitur locare operas ſuas, n. 20.
Item patrocinari pauperibus, n. 24.
Prælatio in conductione regulariter non competit primo conductori, n. 39.
Quid ſtante pacto, vel ſtatuto, vel conſuetudine, num. 44.
De privilegio inquilinatus, & anni Sancti in Urbe competente, n. 63.
Quid in Scholaribus pauperibus, & Eccleſia, n. 109.
Quid in prædiis fiſcalibus: & in conductoribus gabellarum, n. 112.
Quid in conductoribus bonorum Eccleſiæ, n. 117.
An prælatio concedenda ſit in ruſticis, n. 120.
Quid in locatione ad tempus longum, n. 124.
Prælatio competit Communitati, ſi Princeps velit alicui locare Civitatem, vel Terram, n. 125.

De Locatione duobus facta quis præferatur. Cap. XXI.

An præferatur ille, qui conduxit a domino, vel is qui conduxit ab Adminiſtratore, ſeu Procuratore, numero 3.
Duabus locationibus eadem die factis, quæ præferatur, n. 5.
An præferatur, qui in apprehenſione prævenit, num. 8.
Quid ſi unus habet anterioritatem, alius vero poſſeſſionem, n. 10.
Quid ſi ſecundus conductor, cui res tradita fuerit, poſtea ab ea ceciderit, n. 20.
Quid ſi primus conductor haberet hypothecam, num. 21.
An præferatur ſecundus conductor, ſi eidem non tradita ſit res actualiter, ſed ſolum per clauſulam conſtituti, & quid ſi addatur precarium, num. 25.
Quid ſi appareat de contraria voluntate contrahentium accommodandi dd. clauſulas naturæ contractus, n. 31.
An clauſula Conſtituti in locatione det facultatem capiendi rem propria auctoritate, & an ejus vigore poſſit peti aſſociatio, n. 34.
An aliqua competat actio primo conductori contra ſecundum, qui habuerit ſcientiam rem eſſe locatam alteri, n. 38.
Quid ſi primus, vel etiam ſecundus habeant aliquod privilegium, n. 39.
An prætendens prælationem poſſit intentare judicium de migrando, n. 40.

De probatione locationis, & ejus intellectu, ſeu interpretatione.

P. A R S S E X T A.

De probatione Locationis. Cap. XXII.

PRobatur per teſtes; & quomodo concludere debeant, n. 1.
De tractatu præcedente contractum, an probet, & quando ſit, n. 3.
De minuta, an probet contractum, & quando ſit, n. 12.
De ſolutione mercedis, quando probet locationem, & quomodo, n. 25.
De verbis, quæ probant locationis contractum, & quando, & in ſpecie late de promiſſione locandi, n. 72.
An ſufficiat probare conſenſum abſque probatione rei, & mercedis, n. 120.
Quid ſi teſtes diſcordent in quantitate mercedis, num. 123.
De Epiſtola, an, & quando probet locationem; num. 126.

Locatio quomodo intelligatur, ſeu interpretetur, ſeu de dubiis, quæ oriri poſſunt circa contactum locationis quomodo intelligi, ſeu interpretari debeant, Cap. XXIII.

EXpreſſio finium rei locatæ, an operetur comprehendi, quæ ſunt intra illos, quamvis ad locantem non pertineant, n. 1.
Et, an reſtringat ad comprehenſa inter illos tantum, n. 10.
Et quid de nomine, ſeu loci expreſſione, n. 11.
Quæ ſint verba generalia univerſitatem bonorum continentia, & quæ non, n. 16.
Bona quomodo cenſeantur unita ex deſtinatione patrisſamilias, n. 26. & ſeqq. ubi in ſpecie in domibus, & n. 63. & ſeqq. ubi in Prædiis ruſticis.
Mobilia, & ſtatuæ quomodo veniant in locatione domus, n. 47.
Mobilia, & inſtrumenta fundi quomodo veniant in locatione fundi, n. 76.
Equo locato, an, & quando debeatur ſella; num. 84.
Jura quando, & quæ veniant in locatione bonorum, n. 88.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis*, quid operetur, n. 98.
Dubia circa mercedem, quomodo intelligenda, num. 105.
Quando intelligatur una, vel reiterabilis ſolutio conventa, n. 106.
Si ſtatuta merces tantum pro beſtia, de qua intelligendum, n. 109.
Mercede ſtatuta pro deportatione ad rationem milliariorum, quomodo intelligatur, n. 110.
Conducta navi, & non bene onuſta, an debeatur tota merces, n. 113.
Nummis in genere expreſſis pro mercede intelligitur de minoribus, n. 115.
Tempore locationis non expreſſo, vel dubio, quomodo interpretetur, n. 119.
Principium locationis, quando intelligatur, numero 124.
Pacta in locatione attendenda, & quæ, n. 129.
Et quomodo interpretanda generaliter, n. 132.
Interpretatio ſumenda contra locatorem, & quando ſecus, n. 136.

Locatio quando dicatur ad corpus; vel ad menſuram; & quid inde reſultet, & quando, ac quomodo facienda menſura. Cap. XXIV.

AN, & quomodo arguatur; quod locatio ſit ad corpus, vel ad menſuram, n. 1.
Quid importet, quod locatio ſit potius ad menſuram quam ad corpus, vel e contra, numero 24.
An, ſi quid reperiatur ultra menſuram expreſſam, augenda ſit merces, n. 39.
Si tempus menſurationis faciendæ fuit proximum, an ea peti poſſit ultra illud, n. 48.
Si tempus non fuit præfixum, quando peti poſſit, n. 67.
Quomodo facienda ſit menſuratio, ubi de electione Peritorum, & quomodo ipſi procedere, & referre debeant, n. 77.
Quid ſit menſurandum, an via in prædio locato exiſtens, ripa, aggeres, & ſimilia, n. 88.

Locatio an, & quando dicatur una, vel plures, & de correſpectivitate plurium Locationum. Cap. XXV.

AN locatio ſit unica, vel plures, eſt magna diſputatio, & quid inde reſultet relative, n. 1.
Si locatæ ſunt plures res ſimul an, & quomodo dignoſcatur locationem eſſe unicam, vel plures, n. 2.
An ubi in dicto caſu locationes ſunt plures, ſint plures vere, & proprie, vel potius improprie, & an contractus ſit individuus, n. 29.
An, & quando locatio facta pro pluribus annis ſit una, vel plures, n. 41.
Idem de locatione facta pluribus perſonis, n. 46.
Plures contractus correſpectivi, & quomodo reputentur unus, n. 47.
Correſpectivitas an præſumatur, & quomodo probetur, n. 58.
In eodem Inſtrumento an, & quomodo ſint contractus ſeparati, n. 64.

De obligatione in ſolidum, & jure accreſcendi in locatione. Cap. XXVI.

LOcatio poteſt fieri pluribus in ſolidum, & an ita præſumatur facta, vel, ut probetur ita facta requirantur verba expreſſa, n. 1. & ſeq.
Quæ utilitas inde reſultet, quod locatio dignoſcatur facta pluribus in ſolidum, n. 8.
An arguatur facta inſolidum, vel non ex quo res locata eſt individua, vel dividua, n. 10.
Dividuum quid, & quomodo dicatur, probetur vel præſumatur, n. 11.
An ex eo quod Conductores ſint ſocii, reſultet obligatio in ſolidum, n. 28.
An, & quibus verbis dignoſcatur obligatio in ſolidum, vel pro rata, n. 33.
Jus accreſcendi an detur in contractu locationis, num. 44.
In contractibus quando non detur jus accreſcendi, n. 47.
Poſt emolumentum quæſitum, an, & quando, detur jus accreſcendi, n. 58.
Jus accreſcendi datur ex voluntate partium, & ex quibus deprehendatur talis voluntas, n. 63.

De effe-

De effectibus locationis, & obligationibus, ac facultatibus locatoris, & conductoris,

PARS SEPTIMA.

De effectibus Locationis. Cap. XXVII.

AN transferat dominum rei, ubi & quid de ſublocatione a n. 1.
An dominium fructuum relative, n. 27.
An transferat poſſeſſionem, ubi & quomodo amittat dominus poſſeſſionem rei locatæ, n. 28.
An probet dominium, n. 72.
An probet poſſeſſionem, n. 89.
An probet perceptionem fructuum, & eorum valorem, ubi & de valore beneficii, n. 107.
An probet valorem rei, n. 120.
An Conductor gaudeat privilegio, & exemptione Locatoris, n. 127.
An Conductor ſit præferendus in emptione, & venditione rei, n. 144.
An dominus habeat prælationem in venditione fructuum relative, n. 152.
An tribuat prælationem Conductori in nova Locatione relative, n. 152.
An importet aditionem hæreditatis, n. 133.
An minuat fidem Conductori deponenti pro locatore, vel e contra, n. 174.
An ſpectante jurepatronatus ad Parochianos Conductor domus in Parochia exiſtens, præſentare debeat, n. 195.

De obligationibus Locatoris erga Conductorem, Cap. XXVIII.

TEnetur Locator rem locatam tradere, & an poſſit tradere aliam ſimilem, vel ſolvere intereſſe, n. 1.
Tenetur etiam præſtare patientiam, & curare Conductorem uti poſſe re, n. 11.
An conductori competat reintegratio, n. 14.
Manutentio, an, & quando competat conductori, n. 22.
Si conductor impediatur uti, ad quæ teneatur locator, n. 25.
Principis juſſus, an reputetur caſus fortuitus, & an ei reſiſti debeat, n. 45.
Quando dicatur conductor impeditus uti, n. 60.

De conductore, quid facere poſſit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de ejuſdem rei periculo, & deterioratione. Cap. XXIX.

TEnetur reficere conductor damna rei illata, & quæ actiones competant Locatori adverſus conductorem damnificantem rem n. 10.
Tenetur conductor rem cuſtodire, n. 11.
An teneatur expendere pro conſervatione rei, n. 12.
An teneatur denunciare Domino pericula, n. 19.
An cenſeatur denunciaſſe ita ut præſumatur ſcientia domini, ex quo ſcivit conductor, n. 32.
De qua culpa teneatur conductor, n. 41.
Quando, & in qua culpa dicatur conductor, n. 53.
In cultura, & fructibus, an damnum reficere teneatur cunductor, n. 68.
In ultimo anno, quid facere poſſit, vel non, conductor, n. 76.
Uſum, & formam rei alterare nequit conductor, num. 88.

De incendio, an, & quando conductor de eo teneatur. Cap. XXX.

AN incendium præſumatur culpa levi conductoris inhabitantis, & an conductor teneatur reficere damna ex incendio provenientia, n. 1.
De modis quibus incendium evenire poteſt, & ſi eveniat culpa inhabitantium, an culpa præſumatur levis, n. 9.
An conductor teneatur de incendio, ſi locator probet illud eveniſſe ejus culpa, & quomodo hæc ſit probanda, n. 16.
An teneatur Dominus, ſi probetur eveniſſe culpa famuli, vel alterius de familia, & ejuſdem Domini, n. 20.
An teneatur Paterfam. ſi retinuit in domo homines diverſæ ætatis, n. 27.
Quid ſi conductor inducat perſonas, quæ alterent uſum, vel adſint plures ab uno non inducti, & non appareat quis cauſam dederit incendio, an ſtandum ſit conjecturis, & indiciis, n. 29.
Quomodo probetur a qua parte cauſatum eſt incendium, n. 31.
An conductor opponere poſſit indicia contraria, & diligentiam, n. 23.
An ſit in culpa retinens ignem, vel res faciliores ad comburendum, ſtantem præſertim pacto non retinendi, n. 53.
Quid ſi cond. incendat caudam canis, qui aufugiens cauſet incendium, quid ſi vi ventorum cauſatum ſit, n. 61.

De operis locati vitio, & periculo, & cujus damno cedat. Cap. XXXI.

OPeris periculum in qua locatione cedat damno conductoris, n. 2.
Quod periculum cedat damno, & quod non, n. 7.
Quæ peritia requiratur in conductore operis, numero 11.
Opus quando dicatur vitioſum, n. 13.
Quam diligentiam teneatur adhibere conductor operis, n. 15.
De conventione, quod opus locatum approbari debeat, quid operetur circa ejus periculum, num. 19.
Quæ actio competat, ſi opus ſit vitioſum, n. 24.
De ſtatu, quod recipiens opus non poſſit reclamare poſt certum tempus, n. 27.
De vitio operis quis teneatur, ſi plures ſint magiſtri, n. 28.
De furto materiæ datæ artifici, ſeu veſtium datarum ad poliendum, n. 30.

De ſublocatione, & aſſumptione in ſocium conductionis. Cap. XXXII.

AN, & quando poſſit fieri ſublocatio, n. 1. De aſſumptione in ſocium quid ſit, & quando cenſeatur facta, n. 20.
Sublocari an poſſit pars rei tantum, & in partes, num. 31.
Sublocare, & ſocium aſſumere, an poſſit conductor inſcio locatore, n. 36.
Statutum loquens de conductore, an procedat in ſubconductore, & in locatore, n. 40.
Subconductor, an, & quomodo poſſit conveniri a primo locatore, & de bonis invectis quando ſint ei hypothecata n. 44.
Conductor, an, & quando per ſublocationem remaneat liberatus, n. 60.
Emphyteuſi ad lineam conceſſa, ſi emphyteuta vendat, cujus linea attendi debeat, n. 64.

De fructibus rei locatæ, ac de expenſis, & melioramentis in ea faciendis.

PARS OCTAVA.

De fructibus rei locatæ. Cap. XXXIII.

DE eorum dominio quando acquiratur conductori, num. 2.
An poſtquam percepti ſunt a conductore, remaneant obligati creditoribus locatoris, n. 15.
Quæ actio competat conductori, ſi locator impediat eorum perceptionem, num. 19.
De hypotheca locatoris in eis poſtquam illos conductor percepit, num. 33.
De prælatione competente locatori in hypotheca, & adverſus quos, n. 46.
De prælatione eidem competente in eorum emptione, num. 68.

De impenſis, & melioramentis in re locata faciendis. Cap. XXXIV.

Quid, & quotuplices ſint impenſæ.

PRINCIPIUM CAP.

IMpenſæ, quid, & quotuplices ſint, n. 1.
Impenſæ neceſſariæ quæ ſint, n. 3.
Utiles quæ ſint, n. 14.
Voluptuariæ quæ ſint, n. 34.
Fructuum colligendorum cauſæ quæ ſint; numero 49.

Quas impenſas, & melioramenta teneatur facere locator, & quas conductor. §. I.

IMpenſæ neceſſariæ faciendæ a locatore; n. 1. & ſeq. ubi & plura exempla.
Collectæ an ſolvendæ a locatore, vel conductore, n. 29.
Tributa, & alia realia onera a quo ſolvenda, num. 34.
Decimæ a quo ſolvendæ, n. 40.
Gabella; ſeu Portorium Animalis locati a quo ſolvenda, n. 42.
Impenſæ fructuum colligendorum cauſa a quo faciendæ, n. 46.
De foſſatis, n. 47.

De Pactis circa melioramenta in re locata. §. II.

PActa circa melioramenta ſervanda, n. 1.
Intelligenda ſtricte, num. 2. & ſeqq. ubi in ſpecie quomodo.
In emphyteuſi quomodo intelligenda ſint, & quid operentur pacta, quod emphyteuta debeat meliorare, n. 12.

Quas impenſas conductor repetere poſſit, & quomodo ac quando. §. III.

IMpenſæ neceſſariæ, & utiles per conductorem factæ repetuntur a Domino, num. 1.
Quid ſi locatio finiatur culpa conductoris, & quid de emphyteuta, n. 2.
Quid ſi impenſæ ſint parvæ, n. 10.
Quid de melioramentis factis a conductore ſine impenſa; vel ab alio; conductoris intuitu; num 14.
Quid de factis ab eo, qui conduxit ab uſufructuario, n. 20.
Quid ſi locator fecerit impenſas adeo exceſſivas; ut locator eas ſolvere non poſſit, n. 31.
Quid ſi dominus denunciaſſet conductori ne impenſas faceret, & adhuc eas feciſſet, n. 40.
Quid in melioramentis factis plantando, n. 42.
De actione competente conductori pro conſecutione impenſarum, n. 45.
De exceptione retentionis, an competat, & quando opponi poſſit, n. 48.
Conductor qui melioravit, an poſſit ſolvere creditoribus domini hypothecarii eorum creditum; & rem retinere, vel teneatur expenſas recipere, num. 60.
Melioramenta voluptuaria, an, & quomodo repetantur, n. 63.
Melioramentorum abraſio quando permittatur, num. 64.
Impenſæ fructuum percipiendorum cauſa, an repetantur, n. 73.
Melioramenta facta a conductore, an ſint purum creditum, vel ſtabile, n. 76.
Impenſæ factæ a conductore quando repetantur, num. 80.

De probatione, & liquidatione impenſarum. §. IV.

MElioramenta probanda, & quod ſint utilia; & a conductore facta, n. 1.
Probanda in genere, & in ſpecie, & quando, num. 9.
De præfixione termini ad liquidandum, n. 11.
Probandum, quid impenſum, & quid melioratum, & quando ſecus, n. 17.
Quæ probatio requiratur, n. 33.
De probatione per teſtes, n. 39.
De conjecturis, n. 47.
De juramento, & libro meliorantis, n. 50.

De peritorum electione, ac eorum relatione quomodo facienda; & quam probationem faciant. §. V.

ELectioni Peritorum quando locus ſit, & quantum eis deferatur, n. 1.
Electio eſt neceſſaria, & quomodo fiat, numero 4.
Quanti eſſe debeant periti, n. 17.
Quales eſſe debeant, n. 30.
Jurare, an, & quomodo debeant Periti, n. 32. & 50. & 66.
Quomodo procedere debeant in actu æſtimationis, n. 35.
Quomodo in relatione facienda, n. 45.
Relationi ſtandum eſt, n. 62.
An & quando liceat ab ea appellare, n. 63.
Diſcordantibus primis, eligendus tertius, numero 70.
Tertio Perito ſtandum eſt, n. 75.
Quid ſi tertius ab omnibus aliis diſcordet, numero 83.

De mer-

Digitized by Google

De mercede locationis, & ejus ſolutione.

PARS NONA.

De mercede in locatione conventa quis eam ſolvere teneatur, & de non conventa quando debeatur.
Cap. XXXV.

INhabitans domum ab alio conductam quando poſſit a domino conveniri, ut ſolvat ſibi mercedem, & pro qua rata, ubi de duobus ſimul conducentibus, n. 4.
Si duo ſimul conducant, & unus ſolus habitet, an teneatur ad totam mercedem, n. 35.
Socius habitans domum communem, an teneatur ſolvere conſocio mercedem pro parte ſua. num. 37.
Ingrediens domum alienam, & eam habitans, an, & quando teneatur mercedem ſolvere; ubi, & quantam, n. 48.
Salarium non conventum, an, & quando debeatur, n. 59.
De Vicario Epiſcopi, an debeatur ei ſalarium non conventum, n. 82.
De procuratore, an debeatur ei ſalarium non conventum, n. 90.
Conjecturæ voluntatis attenduntur ad dignoſcendum, an debeatur merces non conventa, vel non, & quæ ſint, n. 108.
Sunt aliquæ operæ, quæ mercedem non requirunt, & quæ ſint, n. 172.
Conductor mercedem non ſolvens, an, & quando dicatur moleſtare, n. 178.

Cui recte ſolvatur merces. Cap. XXXVI.

AN recte ſolvitur tantum habenti mandatum ad locandum, n. 3.
An Procuratori ad litem pro ipſius mercedis conſecutione peragendam, n. 11.
An, & quando male ſolvatur Procuratori falſo, vel mandatum non habenti, n. 18.
An, & quando recte ſolvatur non Domino, qui locavit, n. 44.
An ii quibus recte ſolvitur, poſſint etiam facere confeſſionem de recepto, n. 46.
Quantum duret facultas exigendi in eis, qui nomine alieno exigunt, n. 49.
Quantum in eo, qui nomine proprio locavit, ſi detegatur non Dominus, aut Dominium, aliudve jus transferat, vel amittat, & late de ultimo termino ad quem pertineat, n. 50.

De tempore ſolutionis mercedis. Cap. XXXVII.

QUando de jure ſit facienda ſolutio mercedis, n. 1.
Quid ſtante pacto, vel conſuetudine, num. 4. & num. 18.
Suppoſito, quod ſolutio ſit facienda in fine locationis, quid ſi locatio ſit ad plures annos, numero 15.
Quid ſi agatur de locatione operarum, n. 24.
An agi poſſit ad mercedem ante finem locationis ad effectum illam aſſecurandi, n. 34.
Quid in colono partiario, vel conductore deſerente habitationem, vel culturam, vel ſublocante, n. 35. & ſeqq. ubi, & quid ſi conductor exegerit a ſuo ſubconductore.
An conductor poſſit ſponte anticipate velle ſolvere, n. 38.
Quid ſi ſolutione anticipate facta mutetur Dominus, n. 50.
An, & quando conductor, qui debet ſolvere mercedem in fructibus, ſi ſit moroſus, teneatur ad intereſſe quanti plurimi, n. 62.
An, & quando teneatur ad intereſſe quanti plurimi in frumento ultrà triennium, n. 68.
Mora quomodo incurratur, & quomodo excuſetur, n. 80.

De loco in quo ſolvi debeat merces locationis.
Cap. XXXVIII.

AN ſi conventum ſit de loco ſolutionis conductor poſſit compelli, vel volens valeat alibi ſolvere, & an attendatur deſtinatio tacita, n. 1.
Quid ſi ceſſet deſtinatio expreſſa; & tacita; & quid ſi agatur de re ſtabili, vel de mercede operarum, aut de penſione Eccleſiaſtica, n. 7.
An, & quando conductor teneatur deferre mercedem ad domum locatoris, n. 14.
An conductor obligatus deferre teneatur deferre expenſis propriis, & ſolvere vecturas atque gabellas, & quid de Colono Partiario, n. 27.
An teneatur proprio periculo, & an liberetur, ſi pereant fructus fundi locati, quos deferre debebat, & quid ſi fuerit in mora, n. 30.
Mora quomodo excuſetur, ex quo non ſit deſtinatus locus, vel ibi non adſit qui recipiat, n. 34.
An conductor poſſit conveniri in loco, in quo fuit deſtinata ſolutio, n. 43.

De actione locati competente pro mercede, quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio.
Cap. XXXIX.

QUid ſit actio locati, n. 1.
An, & quando executive procedi poſſit pro mercedibus, n. 6.
An detur appellatio, ubi obtentum fuit in dicta actione, n. 7.
De dilatione, ſeu termino ad ſolvendum, an detur Conductori condemnato, & quantus ſit, num. 9.
In cauſis mercedis operarum, ſeu ſalarii quomodo procedatur tam de jure communi, quam ex diſpoſitione ſtatuti, & de ſtylo Urbis, n. 29.
Signatura in dictis cauſis quomodo reſcribere ſoleat, n. 35.

De rebus invectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudve remedium adverſus eas locatori competat. Cap. XL.

HYpotheca inducitur in invectis, & quomodo, n. 1.
Ad quæ proſit iſta hypotheca, ubi an pro aliis creditis, n. 4.
Invecta quæ, & quæ illata dicantur, n. 11.
Inducitur in illatis in Urbanum etiam domino ignorante illationem, n. 11.
In ruſtico an ſufficiat ſcientia illationis; vel requiratur pactum, ut inducatur, n. 12.
Stante dicta hypotheca competit Serviana, & Salvianum, tam locatori prædii ruſtici, quam Urbani n. 19.
Serviana actio in quibus differat a Salviano interdicto, n. 32.
Poſſint intentari ſimul, & quomodo intententur, n. 33.

Via executiva an, & quomodo competat adverſus bona invecta, & illata in prædium conductum, ubi, & quando dicatur locator ea poſſidere, & de inclusione eorum, & facultate capiendi propria auctoritate, & aſſociatione, num. 35.
Hæc hypotheca inducitur etiam in bonis Coloni partiarii, n. 60.
Et in bonis Conductoris ſolventis in fructibus, num. 61.
In bonis famuli, n. 62.
In alienis an, & quando inducatur, n. 87.
In veſtibus, & aliis mobilibus neceſſariis, n. 103.
In inſtrumentis, & chirographis, n. 108.
Quid in pecunia, n. 109.
Quid in bobus, & inſtrumentis Agriculturæ, n. 111.
Quid in mercibus, n. 118.
An hæc hypotheca habeat prælationem, n. 128. & ſeq.
An duret rebus, vel mercibus diſtractis, n. 133.
Quid rebus per conductorem aſportatis, n. 142.
An inducatur hypotheca in illatis in porticum, ſeu ſtabulum, &c. n. 147.
Quid de illatis in Molendinum, & in furnum, num. 149.
Quid de illatis in Navim, vel Vehiculum, n. 151.
An ceſſet hæc hypotheca, ſi conventum de aliqua alia expreſſa, n. 156.
Quid ſi datus fidejuſſor, n. 159.
Cedi an valeat hypotheca iſta, n. 165.

De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat Locatori operarum adverſus alios creditores.
Cap. XLI.

Hypotheca tacita non inducitur niſi ſit in lege cautum, n. 3.
Sufficit tamen eſſe expreſſe inductam in uno caſu; ut ex identitate rationis procedat in aliis, n. 4.
Quando operæ inſervierunt pro rei conſervatione, ſeu acquiſitione pro mercede, competit hypotheca in ea prælatione, n. 8.
In quibus operibus hoc procedat, & ſignanter; quid in Tutoribus, & Curatoribus, n. 13.
Quibus præferatur dicta hypotheca, vel non, n. 16.
An pro mercedibus ex cauſa ſtudii competat hypotheca cum prælatione conceſſa doti, n. 31.
An pro credito ex cauſa alimentorum competat hypotheca, quæ ſuffragetur etiam famulis, n. 38.
Pauperes quam prælationem habeant in concurſibus, n. 42.
Miles pro credito ſui ſtipendii præfertur in ſtipendio promiſſo Duci pro ſe, & militibus, omnibus creditoribus ejuſdem Ducis, n. 45.

De Retentione, an, & quando competat creditori mercedis. Cap. XLII.

Retentio regulariter eſt prohibita, ſed competit, ubi eſt hypotheca, & pro debito contracto in utilitatem rei, n. 1.
Scriptori competit retentio libri; & Notario retentio proceſſus, n. 8.
Procuratori, & Advocato, an competat retentio ſcripturarum litis, n. 10.
Famulus quando poſſit retinere rem Domini, vel ſubtrahere, n. 14.
Pecuniæ retentio facilius datur, quia eſt ſpecies compenſationis, & quid differat ab ea, n. 24.
Pro credito ſint hypotheca, an, & quando detur retentio, n. 32.
Retineri poteſt res majoris valoris, quam ſit creditum, & quando ſecus, n. 34.
Allegatur retentio pro credito etiam poſt ejuſdem crediti præſcriptionem, n. 4.
Allegatur etiam poſt ſententiam, & allegata ante, an, & quando impediat eam præferri, n. 44.

De manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes.
Cap. XLIII.

Manutentio, an detur in exactione mercedis operarum, prout in exactione mercedis locationis rerum, n. 1.
An, & quando detur, ſi prætendatur locationem expiraſſe, n. 9.
Exceptio nullitatis, & judicium ſuper ea, an impediat manutentionem, & quid ſi Judex nullitatis inhibeat, n. 23.
Quæ exceptiones admittantur in hoc judicio, numero 25.
Si penſio ſit amovibilis ad nutum, an detur manutentio, n. 26.
Quaſi poſſeſſio exigendi probanda eſt, & quomodo, n. 29.
Quaſi poſſeſſio quæſita contra unum, an ſuffragetur contra ejus hæredes, alioſque ſucceſſores, n. 42.

De exceptione non adimplementi, an, & quando competat conductori adverſus locatorem agentem pro mercede. Cap. XLV.

Exceptio non adimplementi competit adverſus Locatorem, n. 1.
Etiamſi agat via executiva, n. 3.
Conductor excipiens de non adimplemento; an & quando teneatur illud probare, n. 11.
Defectus adimplementi in minimo, an relevet; num. 17.
Quid ſi non adimpletum in tempore, n. 15.
Quid ſi dicatur conductorem non fuiſſe damnum paſſum, & hoc an probandum, n. 18.
Quid ſi locator velit reficere damnum, n. 20.
Quid ſi alleget impedimentum, n. 21.
In judicio manutentionis, an opponi poſſit hæc exceptio, n. 25.
Non adimplementum remittitur, & per quos actus remiſſum cenſeatur, n. 36.
Remiſſio facta a conductore non nocet ejus fidejuſſori, & quando ſecus, n. 42.
Adimplere qui prius debeat, n. 47.

De remiſſione mercedis, & ejus augmento, & præſcriptione.

PARS DECIMA.

De remiſſione, & reductione mercedis, in quo contractus debeatur. Cap. XLV.

Remiſſio mercedis debetur conductori non percipienti fructus, & quæ ſit ratio, n. 1.
Quid ſi adſit ſtipulatio, & ejus vigore petatur merces, n. 8.
Quid ſi conductor ſit obligatus in forma Cameræ, n. 11.
Exceptio remiſſionis mercedis quando dicatur proba-

probata in continenti, numero 19.
Remiſſio mercedis, an facienda ſit in locatione ad longum tempus, n. 24.
Quid in emphyteuſi, n. 31.
De reductione mercedis facienda, ſi ſit exceſſiva, n. 49.
An d. reductio facienda ſit in emphyteuſi, n. 51.
In contractu innominato, an facienda ſit remiſſio mercedis, n. 55.
Quid in Colonia partiaria, n. 57.
Quid in venditione fructuum, quæ vulgo dicitur *in herba*, n. 61.
Quando dicatur perfecta venditio fructuum, n. 65.
Quid in venditione ſpei, n. 73.
Quid in permutatione, n. 82.
Quid in locatione facta emptori, n. 83.
Quid in locatione cum pacto ſtancandi, n. 84.
An ſubconductori ſit facienda remiſſio, n. 86.

De caſibus, in quibus facienda ſit remiſſio.
Cap. XLVI.

REmiſſio facienda in caſu libelli, n. 3.
In caſu peſtis, n. 6.
Etiam conductori Gabellarum, n. 10.
Fit tamen in dictis caſibus, quando conductor eſt damnum paſſus, & non alias, n. 12.
Propter juſtum timorem, n. 23.
Propter factum Principis uſum rei locatæ impediens, n. 29.
Quid ſi conductor fuerit impeditus uti ad uſum deſtinatum, ſed potuerit uti ad alium, n. 34.
Quis dicatur uſus deſtinatus, & quomodo dignoſcatur, n. 39.
Propter ſterilitatem quando fiat remiſſio, n. 48.
Quando propter inundationem, n. 54.
Quando propter ſiccitatem, n. 57.
Quando propter ſturnos, & locuſtas, n. 59.
Quid ſi vinum coacuerit, n. 63.
Quid ſi vinea ſit nimis nova, vel nimis antiqua, num. 65.
Quid de herbis, & ſpinis impedientibus ſegetes, num. 69.
Quæ labes requiratur, ut fiat remiſſio, n. 72.
Si conductor non ſeminavit, an inde excludatur a petitione remiſſionis propter caſus fortuitos, num. 78.
Si ſit in culpa, n. 82.
Si de tempore locationis vigebat cauſa propter quam petitur remiſſio, n. 87.
Nec propter caſus valde ſolitos, n. 89.
Si ignoravit qualitatem rei, n. 94.
Si conductor non denunciavit Domino caſum, num. 101.
Si damnum evenit in fructibus recollectis, numero 106.
Si fructus percepti ſint, ſed malæ qualitatis, n. 120.
Si conductor paſſus eſt damnum in rebus propriis, n. 122.
Si adſit conſuetudo, n. 123.
Si damnum eveniat in rei ſubſtantia, n. 124.

Quod damnum requiratur ad hoc, ut facienda ſit remiſſio mercedis, & de ejus probatione.
Cap. XLVII.

AN requiratur læſio in medietate mercedis, vel fructuum percipi ſolitorum, n. 1.
An deduci debeant expenſæ, & quæ, n. 10.
Attendi an debeat valor fructuum, & eorum qualitas, n. 13.
Quid ſi res pereat in ſubſtantia, & quando dicatur ita periiſſe, n. 18.
Quid ſi damnum proveniat facto locatoris, vel tertii, n. 26.
Quid in prædiis Urbanis, n. 34.
Quid ſi adſit pactum de facienda remiſſione, & late de eo, n. 36.
Damnum probandum, & quomodo, num. 64. & ſeqq. ubi quid ſi fuerint plures res locatæ, quid ſi adſint diverſi fructus, & de ipſis fructibus facienda ſolutio, & quid ſi locatio ſit ad plures annos, an fiat compenſatio.

De quantitate, ac tempore remiſſionis facienda, & de actione, aliiſque remediis ad eam conſequendam.
Cap. XLVIII.

QUomodo ſit facienda remiſſio, n. 1.
An pro rata temporis quo conductor fuit impeditus, vel pro rata penſionis quam ſolvit, n. 3.
Si requiratur damnum eſſe ultra dimidiam mercedis, quomodo tunc, & quanta facienda remiſſio, n. 6.
Quid ſi impediatur conductor facto Locatoris, vel alterius, n. 23.
Quid ſi res locata ſit malæ qualitatis, n. 24.
An probanda ſint damna in ſpecie, vel in genere, n. 26.
An Locator eamdem rem conductam poſſit reconcedere pro compenſatione damnorum, vel ſe offerre promptum recipere fructus rei, & remittere totam penſionem, n. 28.
Quando facienda ſit remiſſio, ſi locatio ſit ad plures annos an expectandus finis totius locationis, vel non, n. 33.
Remiſſio iſta petitur per viam exceptionis, quando Locator agit pro mercede, n. 39.
Et petitur etiam per viam actionis, poſtquam ſolutio mercedis integre facta fuit, & quæ actio competat, n. 40.
Quid ſi Locator remiſſionem fecerit; quæ non competebat, n. 50.

De pactis conventis circa mercedis remiſſionem.
Cap. XLIX.

AN pactum affirmativum, quod fieri debeat remiſſio, aliquid operetur ultra juris diſpoſitionem, n. 6.
Quid operari debeat de pluribus, quæ operari poteſt, n. 14.
Quantum damnum requiratur, ut fiat remiſſio ſtante pacto, n. 16.
Stante pacto, quod fiat remiſſio in caſu belli, & peſtis an utraque cauſa concurrere debeat, num. 19.
De pacto negativo ſcilicet, quod non fiat remiſſio, an ſit validum, n. 20.
An dictum pactum comprehendat caſum provenientem ex facto Locatoris, n. 22.
Renunciatio omni legum auxilio an contineat renunciationem juris petendi remiſſionem mercedis, n. 34.
An ſi conventa remiſſio in aliquo caſu ſpeciali cenſeatur in aliis ei renunciatum, n. 45.
Renunciatio, ſeu aſſumptio periculorum non continet caſus fortuitos, ſufficit tamen mentio caſuum fortuitorum abſque individua eorum expreſſione, n. 55.
Non tamen veniunt caſus fortuiti valde inſoliti, n. 57.
Caſus præfati valde inſoliti an, & quando veniant in renunciatione, n. 60.
De renunciatione aliquorum caſuum in ſpecie addita clauſula generali omnium aliorum, qui alii veniant, n. 69.
Renunciatio præfata intelligitur de caſibus contingentibus, ſi in fructibus, non de contingentibus in rei ſubſtantia, n. 72.

Quomodo pactum prædictum ſit interpretandum, num 74.
Si pactum ſit juramento munitum quid magis operetur, n. 79.
Quis dicatur caſus fortuitus, n. 82.
Qui dicantur caſus fortuiti inſoliti, ſeu magis inſoliti, num. 92.
Quiſnam dicatur caſus major, vel multum inſolitus, & inopinatus, n. 102.
De Statuto, vel lege mandante remiſſionem, non fieri, an, & quando valida ſit, n. 115.
Quomodo ſit intelligenda ſimilis lex, n. 118.
Si merces ſit conſtituta in fructibus cum pacto non faciendi remiſſionem, & fructus non adſint, itaut ſolvi debeat pretium, cujuſnam temporis valor attendi debeat, n. 127.

De remiſſione mercedis operarum.
Cap. L.

SI operæ non præſtentur, non debetur merces promiſſa, n. 1.
Secus ſi per locatorem non ſteterit, n. 2.
Quod procedit etiam in operis, quæ in labore conſiſtunt, n. 3.
Et ſive impediatur a conductore, ſive a caſu ex parte conductoris eveniente, ſecus autem ſi a caſu eveniente ex parte ſua, n. 8.
An, & quando hæc procedant in operis, quæ in probitate virtutis conſiſtunt, & quæ ſint iſtæ operæ, n. 15.
Quid ſi impeditus præſtare operas conductori alteri eas præſtet, n. 34.
Quid ſi promiſſa merces conditionaliter quatenus operæ præſtentur, & quando dicatur adeſſe talis conditio, & quid operetur tacita, & quid expreſſa, n. 38.
Quid ſi is, qui conduxit intuitu Officii, remotus ſit ante præfinitum tempus ab Officio, numero 63.
Quid ſi impediatur quis culpa ſua, n. 81.
An ſi ſuperveniat impedimentum poſt præſtitas operas pro parte, debeatur ſalarium pro rata, num. 82.
Et quid in impedito culpa ſua, n. 85.
Diminutis laboribus, an, & quando minuendum ſit ſalarium, n. 86.
Quid ubi operæ finguntur præſtitæ, n. 102.
Quid ſi operæ non locatæ, ſed venditæ, & ſi merces jam ſoluta, & alia remiſſive, numero 108.

De Augmento mercedis conventæ. Cap. LI.

AN penſio augeri debeat, ſi ob caſum ſupervenientem fructus augeantur, n. 4.
Quid ſi conductor multum lucretur, quia fructus carius venduntur, n. 8.
Quid ſi induſtria coloni fructus augeantur, n. 9.
Quid ſi augeantur propter bonitatem fundi, n. 10.
Quid ſi augeantur ex aliquo caſu fortuito inopinato, n. 11.
Quid ſi conductor molendini auxerit unam Rotam, an Locator poſſit augere penſionem, & conductor repetere expenſas, n. 13.
Quid ſi eveniat incrementum per alluvionem, num. 19.
Quantum debeant augeri fructus ad hoc, ut augeatur penſio, n. 24.

De præſcriptione mercedis locationis. Cap. LII.

CReditum mercedis operarum, an ſolo triennio præſcribatur, n. 1.
Præſcriptio, an, & quando ſit odioſa, n. 5.
Statuta minuentia tempus præſcriptionis ubi ſint, num. 10.
Præſumptio ſolutionis mercedis quando intret ex lapſu temporis, aliiſque conjecturis, n. 11.
Solutio probanda, ſed conjecturæ ſufficiunt, & quæ, n. 26.
De Conſtitutionibus, quæ vigent in Urbe circa præſumptam ſolutionem ſalarii, n. 32.
Statuta inducentia præſcriptionem cum mala fide; an valida ſint, n. 33.
Statuta minuentia tempus præſcriptionis quomodo intelligenda, & quando procedant, vel non, num. 42.
Præſcriptio contra quos currat, vel non, n. 52. & n. 96. & ſeq.
Probatio non ſolutionis, an admittatur contra præſumptionem ſtatutariam, vel præſcriptionem, n. 64.
Statutum Urbis, cap. 158. inducit præſumptionem ſolutionis, quæ ceſſat præſumptione contraria, & quali, n. 68.
Præſcriptio, & præſumptio ſtatutaria interrumpitur, & quomodo, n. 77. & ſeqq.
Interrupta præſcriptio, an reviviſcat, vel nova incipiat, & quid interrupta ſtatutaria, n. 87.
Statutum de præſcriptione, an noceat Clericis, & Forenſibus, n. 96.

De fine locationis, & an, & quando ſucceſſor teneatur ei ſtare.

PARS UNDECIMA.

De fine locationis per lapſum temporis.
Cap. LIII.

FInita per lapſum temporis locatione dimittenda res, n. 1.
Dictio *perpetuo*, ſeu *in perpetuum* habet plures ſignificationes, n. 4.
Locatio facta cum dicta dictione, quomodo intelligatur, n. 11.
Locatio in perpetuum intelligitur, donec ſolvatur penſio, & e contra, locatio donec ſolvatur penſio, intelligitur in perpetuum, n. 20.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica de ſui natura non durat ultra tertiam generationem, & ultra deſcendentiam, n. 25.
Quid ſi conceſſa cum Beneplacito Apoſtolico, n. 34.
Si ſtipulata *pro ſe*, *& hæredibus* intelligitur pro deſcendentibus hæredibus ſanguinis, n. 37.
Quid in emphyteuſi laicali, & quæ provenit a Laico in Eccleſiam, n. 39.
Quid ſi conceſſa non valenti habere deſcendentes, n. 41.
Quid ſi nomini hæredum addita ſit aliqua dictio univerſalis, uti ſi dictum *pro omnibus*, *& quibuſcumque hæredibus*, n. 48.
De clauſula *pro ſe*, & *quibus dederit*, quid operetur, n. 61.
De clauſula *pro ſe*, *& ab eo cauſam habentibus*, n. 67.
De clauſula *ad habendum*, quid operetur, & quando, n. 71.

Quid

Quid ſi conceſſa ſint omnia, & ſingula jura, num. 86.
De pacto, quod ſolvi debeat Laudemium, numero 90.
De pacto affrancandi, n. 93.
Quid ſi conceſſio non ſit pro modico canone, num. 95.
Quid ſi conceſſa res, quæ ſit ſterilis, & inculta, n. 98.
De obſervantia quid operetur, & quæ attendatur, n. 102.
Quid ſi emphyteuſis non probetur per inveſtituram, ſed per recognitionem Eccleſiæ in dominam, n. 115.
De prohibitione alienandi quid operetur, n. 123.
Locatio differt ab emphyteuſi quod effectum tranſeundi ad hæredes, n. 144.
Locatio, ſeu emphyteuſis facta uſque ad tertiam generationem, quando comprehendat pronepotes, vel non, n. 147.
Quid ſi locatio facta ſit pluribus, vel uni facta ad plures tranſierit, an mortuo uno, ejus pars accreſcat alteri, vel devolvatur relative, ad cap. 26.
Quid ſi facta ad lineam, vel ad plures generationes, an probandum ſit non adfuiſſe lineam, vel eam defeciſſe, & quomodo relative ad cap. ult.
Quid ſi locatio ſit ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, n. 163.

De fine locationis, & expulſione conductoris propter malum uſum rei conductæ, & ejus deteriorationem. Cap. LIV.

Conductor propter malum uſum rei cadit a locatione, & in locatione quarum rerum hoc procedat, & an iſta ſit pœna, n. 1.
Quinam malus uſus requiratur ad hunc effectum, ut conductor cadat a jure conductionis, numero 5.
Arborum inciſio, an ſufficiat, & quid de devaſtatione domus, n. 10.
An expulſio ob deteriorationem evitetur per melioramenta in alia parte facta, n. 17.
Quanta debeat eſſe deterioratio ad hunc effectum, num. 22.
An requiratur dolus, vel cauſa, & quæ, n. 45.
Si ſimul locatæ plures res, an una deteriorata, finiatur locatio quoad omnes, n. 49.
Locatione facta pluribus ſucceſſive, an deteriorante uno finiatur locatio, etiam quoad ſucceſſive vocatos, n. 51.
An per alienationem rei finiatur locatio relative, ad cap. 3. n. 50.
An conductor hac ratione privatus adhuc mercedem ſolvere debeat, n. 53.

De fine locationis ob ſolutionem mercedis a conductore non factam. Cap. LV.

Conductor non ſolvens mercedem expellitur etiam ſtante pacto jurato de non expellendo, n. 1.
Etiam ſi deficiat tantum in parte, n. 7.
Et poteſt conductor eum expellere de facto, ſed melius eſt adire Judicem, & quomodo, numero 10.
Et hæc expellendi facultas procedit etiam adverſus perſonas privilegiatas, & adverſus ſubconductorem, n. 25.
Oritur iſta facultas expellendi, ſtatim ac conductor ſolvere omittit, n. 27.
Quid ſi adſit pactum de non expellendo, an tunc expectari debeat lapſus biennii, n. 34.
Quid ſi conductor ſit abſens; an expectandus; & maxime ad aperiendam domum, n. 36.
Quid in locatione ad longum tempus, n. 42.
Evitatur iſta expulſio, ſi conductor omiſit ſolvere per errorem, n. 47.
Evitatur etiam per purgationem moræ, & an hoc procedat ſtante facultate expellendi ex pacto, & ſtante juramento, n. 48.
Quando dicatur celeris ſatisfactio ad effectum purgationis moræ, n. 55.
Quando dicatur res integra, ut requiritur ad purgationem moræ, n. 72.

De fine locationis per ſupervenientem neceſſitatem Domino utendi re locata. Cap. LVI.

Neceſſitas Domini, ut expellere poſſit conductorem, debet ſupervenire poſt contractum, & qui ſint caſus neceſſitatis ſupervenientis, num. 1.
An, & quando ſufficiat, quod locator domo indigeat pro exercenda in ea arte, n. 15.
An ſufficiat neceſſitas filii locatoris, & aliorum ejus conjunctorum, n. 19.
Hæc facultas procedit tantum in domo, non in aliis, n. 23.
An competat hæc facultas expellendi, etiam ſucceſſoribus locatoris, & quibus, & quando, num. 24.
An competat, ſi conductor ſit perſona privilegiata, n. 30.
Quid ſtante pacto de non expellendo, n. 34.
Quid ſi neceſſitas ſuperveniat culpa locatoris; num. 42.
Quid ſi in domo locata poſſit uterque habitare, num. 45.
Quid ſtante hypotheca rei locatæ pro obſervantia contractus, n. 46.
An iſta facultas cenſeatur renunciata per receptionem mercedis, n. 48.
Quid ſi cauſa neceſſitatis non ſit vera, n. 50.
Procedit facultas tantum in locatione ad modicum tempus, n. 52.
An facultas prædicta ſit favorabilis, & extendenda, n. 53.
An locator poſſit uti dicta facultate auctoritate propria, vel debeat adire Judicem, & Judicem adeundo, an neceſſarius ſit libellus, & quomodo probanda neceſſitas, n. 55.

De fine locationis ex quo Dominus velit Domum reficere. Cap. LVII.

Dominus volens reficere domum, quomodo agat contra conductorem, n. 1.
An, & quando finiatur ex hoc capite locatio, vel non, n. 5.
An hæc expulſio competat, tam pro refectione neceſſaria, quam voluntaria, n. 13.
Quid ſi neceſſitas aderat de tempore locationis, num. 14.
Quid ſi poteſt conductor habitare de tempore, quo domus reficitur, n. 15.
Quid ſi agatur de locatione ad longum tempus, num. 16.

De fine locationis voluntario. Cap. LVIII.

Locatio, & conductio reſolvitur ſolo conſenſu, & ex quibus arguatur conſenſus, n. 2.
Quid ſi contractus non fuerit ſolo conſenſu factus, n. 11.
An requiratur conſenſus utriuſque, n. 19.
Quid ſi Princeps locavit, n. 20.

Quid

Quid ſi unus velit ſolvere alteri intereſſe, numero 22.
Quid ſi adſit conſenſus utriuſque, ſed non ſimultaneus, n. 26.
Quid ſi adſit præjudicium tertii non conſentientis, n. 28.

De remiſſione caducitatis.
Cap. LIX.

Ratio cur tacite remittatur caducitas, n. 1.
Quibus actibus, & quæ caducitas cenſeatur remiſſa, n. 3.
An, & quando ſufficiat ſola petitio penſionis, num. 9.
An ſufficiat petitio decurſæ tantum, n. 11.
An ſufficiat citatio ad ſolvendum, & quid de citatione ad docendum ſe ſolviſſe, n. 20.
An ſcientia caducitatis ſit neceſſaria, ut poſſit cenſeri remiſſa, & quomodo probetur; n. 28.
An remitti poſſit caducitas a Procuratore, & Prælato, aliove adminiſtratore, & quando inducatur remiſſio iſtis exigentibus, n. 34.
An, & quando recipiens canones poſſit ſibi præſervare caducitatem, n. 47.
An requiratur emphyteutam eſſe præſentem, vel acceptare remiſſionem, n. 53.

Conductor an, & quando poſſit recedere a contractu ante finitum tempus in eo conventum.
Cap. LX.

An omni caſu quo licet locatori recedere a locatione, liceat etiam conductori, n. 2.
In quibus caſibus liceat conductori recedere, numero 5.
De caſu belli, & peſtis, n. 8.
De caſu quo adſint in domo mali ſpiritus, numero 10.
Quid ſi adſit ſolus timor, & periculum, n. 13.
Quid ſi habitatio non impediatur, ſed incommodetur tantum, n. 14.
Quid ſi domus amplius ſibi non ſufficiat, uti quia uxorem duxerit, n. 19.
Quid ſi ea non indigeat, uti quia aſſecutus eſt dignitatem a qua domum habeat, n. 20.
Attenditur quid conſuevit ſervari in regione, numero 22.
Quid ſi impediatur uti per locatorem, vel in ejus odium, n. 30.

De ſucceſſore, an & quando teneatur ſtare locationi. Cap. LXI.

Locatio tranſit ad hæredes, n. 2.
Quid ſi hæres abſtineat, ubi, & quid ſi ſit pupillus, n. 3.
Quid ſi locatio ſit cum ſocietate unita, n. 9.
Quid in ſocietate vectigalium, & aliarum rerum publicarum, n. 22.
Quoad ſucceſſorem ſingularem traditur regula negativa, & quod poteſt expellere conductorem, & quomodo, n. 38.
Adducitur ratio dictæ regulæ, & ex ea reſtringitur eadem regula ad locationem ad breve tempus, n. 44.
Declaratur eadem regula octo modis; videlicet:
Primo, ut non procedat, ſi ſuccedens aliter convenerit cum anteceſſore, n. 48.
Secundo, neque ſi conſenſerit tacite conductorem manere, n. 50.
Tertio, neque ſi conſenſerit anteceſſorem locare poſſe, n. 51.
Quarto, non relevare ſuccedi in jus univerſale, ſi ſucceditur titulo particulari, n. 52.
Quinto, ut regula non procedat, quando locans habebat liberam adminiſtrationem, n. 53.
Sexto, neque ſi non ſucceſſit in plenum jus locantis, n. 57.
Septimo, neque ſi agatur de ſucceſſore, in quem facta eſt translatio neceſſaria, n. 58.
Octavo, quod maxime, & propter aliam rationem non tenetur ſtare locationi is, qui non ſucceſſit per viam translationis juris locatoris in eum, n. 60.
Explicantur 26. caſus particulares, quorum primus eſt de redimente vigore pacti, n. 65.
2 De retrahente vigore ſtatuti, aut legis, numero 66.
3 De marito in fundo ſibi in dotem dato, numero 73.
4 De muliere in fundo dotali ſibi reſtituto, ubi, & de bonis Paraphernalibus, n. 78.
5 Si emptor, ſeu &c. ſcivit locationem, numero 86.
6 Si dominus locans hypothecavit pro obſervantia contractus, n. 98.
7 De Pupillo, an teneatur ſtare locationi tutoris, n. 119.
8 De proprietario, an teneatur ſtare locationi uſufructuarii, n. 120.
9 De uſufructuario, an teneatur ſtare locationi proprietarii, n. 126.
10 De ſuccedente titulo lucrativo in genere; & in ſpecie de legatario, & fideicommiſſario, & de ſuccedente in primogenitura, & donatario, n. 138.
11 De ſuccedente in emphyteuſi, vel feudo; n. 171.
12 De emphyteuta, vel feudatario; an teneatur ſtare locationi factæ per dominum, numero 185.
13 De ſucceſſore fiſci, vel Eccleſiæ, n. 187.
14 De fiſco, & Eccleſia ſuccedente, ubi, & quid ſi Princeps Principi ſuccedat, n. 196.
15 De ſucceſſore in Beneficio, vel Prælatura, num. 212.
16 De ſucceſſore per ſententiam, n. 262.
17 De filio in legitima, n. 272.
18 De colono partiario, n. 273.
19 De Judæis, n. 276.
20 De officialibus univerſitatum, n. 286.
21 Si conductor ſolverit anticipate, n. 290.
22 Si annus cœptus, n. 292.
23 Si velit conductor recedere, n. 296.
24 Si ſucceſſor qui tenetur ſtare locationi, velit ſolvere intereſſe conductori, & eum expellere, n. 297.
25 Si locatio appareat facta in fraudem ſucceſſoris, n. 299.
26 Si conductor expulſus a ſucceſſore regreſſum habeat contra locatorem, n. 302.

Index Argumentorum.

De renovatione locationis, & rei locatæ reſtitutione.

PARS DUODECIMA.

De renovatione locationis quando debeat de jure fieri. Cap. LXII.

UBicumque quis tenetur de jure locare, tenetur, & renovare, n. 1.
Conductori qui melioravit bona, facienda eſt relocatio, n. 2.
Quæ melioratio requiratur ad hunc effectum, limitatio prima, n. 8.
An probanda ſint, & quomodo melioramenta, lim. 2. n. 13.
An procedat, quod renovanda ſit locatio in caſu quo facta fuerit ad tempus certum cum pacto meliorandi, lim. 3. n. 21.
An procedat in colono partiario, n. 23.
An ſi melioratio non ſit facta de licentia Domini, n. 25.
Quid ſi poſt facta melioramenta locatio fuerit renovata ad certum tempus, n. 26.
Quid ſi in locatione renunciatum ſit huic juri renovationem petendi, & ex quibus dicatur renovatum, n. 30.
Quid ſi locator reperiiſſet meliorem conditionem ab alio, n. 32.
Locatione ad longum tempus finita renovatio facienda deſcendentibus, n. 39.
Quid ſi Dominus velit pro ſe retinere, declar. 1. num. 41.
Quid in locatione ad modicum tempus, decl. 2. num. 45.
Intra quantum temporis peti debeat iſta renovatio, decl. 3. n. 49.
An debeatur hæc renovatio etiam tranſverſalibus, decl. 4. n. 54.
An, & quando debeatur hæredibus, & quis ſit incapax illam petere, decl. 5. n. 56.
Cujus proximitas attendatur, an primi acquirentis, vel ultimi poſſeſſoris, decl. 6. n. 73.
Si concurrant plures in eodem gradu exiſtentes; an debeatur omnibus, decl. 7. n. 77.
An debeatur etiam feminis, decl. 8. n. 80.
Quid ſi petatur iſta renovatio re non integra, declar. 9. n. 84.
Quid ſi locatio ſit facta ob delictum, decl. 10. num. 87.
Hoc jus poteſt renunciari, & quando cenſeatur renunciatum, decl. 11. n. 88.
An debeatur hæc renovatio ſi locatio præcedens nulla ſit, decl. 12. n. 95.
An debeat volens renovationem offerre conditiones, quas Dominus ab alio repetit, decl. 13. n. 96.
An debeatur renovatio, ſi locatio facta erat ex aliqua cauſa ſpeciali, decl. 14. n. 99.
Quid ſi Dominus ſit Princeps ſupremus, decl. 15. num. 101.
An, & quando detur renovatio bonorum, & cui debetur renovatio, decl. 16. n. 103.
An hoc jus poſſit cedi, decl. 17. n. 105.
An habens hoc jus poſſit agere adverſus bona, decl. 18. n. 111.
An competat hoc jus petendi renovationem, ſi bona alteri conceſſa cum univerſitate bonorum, decl. 19. n. 117.
An competat exiſtentibus ultra ſeptimum gradum, decl. 20. n. 118.
Quando ſit hæc renovatio citandi poſſeſſores bonorum, decl. 21. n. 119.
An procedat in feudis, ut fieri debeat renovatio, decl. 29. n. 120.
An requiratur ſcriptura in hac renovatione; declar. 23. n. 121.

De pactis, conſuetudinibus, & ſtatutis, quid locatio renovetur. Cap. LXIII.

PActum, quod locatio finita debeat renovari, an validum, n. 2.
Quid in emphyteuſi Eccleſiaſtica, n. 4.
Quid generaliter ſi importet fieri locationem ultra tempus permiſſum locanti, n. 11.
An ſtante d. pacto dici poſſit etiam facta locatio pro tempore, pro quo renovatio fuit promiſſa, n. 14.
Quid operetur, & quam actionem tribuat pactum prædictum, & contra quos, eo ſtante, agi valeat, n. 20.
An Dominus liberetur ſolvendo intereſſe, & poſſit alteri locare non obſtante pacto, n. 31.
Petitio renovationis, an ſit neceſſaria, & intra quod tempus, n. 32.
Pactum prædictum eſt ſtricte intelligendum; & an intelligatur de renovatione unica, n. 51.
An intelligatur etiam ſi Dominus velit pro ſe retinere, vel ſolum ſi velit relocare, n. 53.
In Eccleſiaſticis intelligitur quatenus adſit utilitas in renovatione, n. 56.
Intelligitur ſi finiatur locatio per lapſum temporis, non ſi finiatur ob pacta non ſervata, n. 57.
De ſtatutis, & conſuetudinibus renovandi ubi adſint, n. 58.
Statutum de renovanda locatione, an liget Eccleſiaſticos, præcipue ſtatutum Urbis factum de mandato Papæ, & cum ejus confirmatione, n. 60.
Statutum prædictum eſt ſtricte intelligendum, & ideo limitatur, ut dictum eſt de pacto, n. 72.
Conſuetudo relocandi quomodo inducatur, n. 78.

De renovatione locationis tacita. Cap. LXIV.

QUomodo inducatur tacita renovatio locationis, n. 1.
An & quæ qualitates, & pacta renovata cenſeantur, & eſt decl. 1. n. 7.
An procedat tacita renovatio in prædiis Reipublicæ, Gabellis, &c. & eſt decl. 2. n. 37.
Pro quanto tempore cenſeatur renovatio facta, decl. 3. n. 42.
An procedat tacita renovatio, ſi locatio facta ſit in ſcriptis, vel pro tempore expreſſe limitato, decl. 4. n. 59.
An renovatio tacita cenſeatur facta pro prima vice tantum, decl. 5. n. 63.
Iſta renovatio tantum requirit conſenſum utriuſque, & ideo non procedit ſi unus non poſſit conſentire, vel ſi appareat conſenſiſſe, decl. 6. n. 66.
An procedat in aliis contractibus, quam in propria locatione, decl. 7. n. 99.
An procedat tacita relocatio non ſolum in prædiis, ſed etiam in locatione operarum, decl. 8. num. 111.
An procedat in locatione mobilium, & ſe moventium, decl. 9. n. 115.
An procedat tacita relocatio, ſi ſocius conducat a ſocio partem ſuam, decl. 10. n. 117.
Requiri continuationem conductoris, & patientiam locatoris, & late de diſdicta, decl. 11. n. 119.

An in-

An intret relocatio ſtatim, vel requiratur continuatio per aliquod tempus, decl. 12. numero 146.

Quid ſi conductor non implevit ex parte ſua, declar. 13. n. 148.

Quid ſi adſit continuatio ultra triginta annos, declar. 14. n. 153.

Si adſit continuatio, ſed non intret tacita relocatio, an peti poſſit merces, & qua actione, decl. 15. n. 154.

De reſtitutione rei locatæ facienda per conductorem locatione finita. Cap. LXV.

COnductor finita locatione tenetur reſtituere rem in eodem ſtatu quo eam recepit, & quid ſi eam non reſtituat, n. 6.

Stante pacto, quod teneatur ad aliquid, ſi in eodem ſtatu non reſtituat, an adhuc poſſit locator petere damna, n. 12.

Quid in locatione mobilium, & ſe moventium quoad damna, n. 17.

Si non reſtituat, an, & quando poſſit dominus rem capere propria auctoritate, n. 19.

De mandato de aſſociando, n. 24.

De mandato de evacuando, ſeu diſgombrando, num. 25.

De manutentione locatori competente, n. 29.

De reintegratione ad poſſeſſionem, n. 38.

De remedio *l. fin. C. de acquir. poſſeſſ.* quando competat locatori, n. 40.

De remedio recuperandæ poſſeſſionis ex *l. conductores, C. locat. & ex l. non abs re, C. unde vi*, n. 44.

De remedio *l. ſi quis Conductionis, Cod. locati*, quando, & contra quos detur, & quæ ſint probanda, ut competat, n. 47.

De actione locati pro recuperatione rei competente, n. 108.

De rei vindicatione, an, & quando competat locatori, n. 112.

De probatione dominii neceſſaria, n. 115.

De probatione finis locationis, n. 122.

De probatione identitatis rei locatæ, n. 124.

De actione ad exhibendum rem, & deſignandos fines rei; locatori adverſus conductorem competente, n. 131.

Appellatio, an, & quando competat conductori condemnato rem reſtituere, n. 144.

PETRI

PETRI PACIONI
TRACTATUS
DE
LOCATIONE, ET CONDUCTIONE.

Quid ſit Locatio, quotuplex, & quis Locator, vel Conductor dicatur.

S U M M A R I U M.

1 *DEfinitiones locationis plures dantur.*
2 *Locatio quid ſit.*
3 *Definitio, quæ conſtat ex genere, & differentia, & eſt convertibilis cum ſuo definito, eſt bona.*
4 *Definitio omnis in jure periculoſa eſt.*
5 *Locatio eſt contractus bonæ fidei.*
6 *Emphyteuſis eſt contractus ſtricti juris.*
7 *Emphyteuſis fit etiam ad tempus.*
8 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica præſumitur temporalis.*
9 *Perſonæ locantur, ut res.*
10 *Locatio eſt conceſſio ad uſum.*
11 *Merces eſt de ſubſtantia locationis.*
12 *Merces in locatione debet eſſe certa.*
13 *Merces in locatione debet eſſe in pecunia numerata.*
14 *Locatio pro uno nummo eſt nulla.*
15 *Decl. hoc non procedere, ſi ea pretio tantum res digna ſit.*
16 *Pecuniæ nomine omnia corpora continentur.*
17 *Secus ſi dictum ſit pecunia numerata.*
18 *Locatio dicitur a verbo locare, quod eſt in loco ponere.*
19 *Conductio dicitur, a verbo conducere, quod eſt ſecum ducere.*
20 *Locator quis dicatur, & quis conductor.*
21 *Locatoris, & conductoris nomina non ſunt promiſcue uſurpanda.*
22 *Locatoris, & conductoris nomina antiquitus accipiebantur promiſcue cum nominibus emptoris, & venditoris.*
23 *Locator operarum quis dicatur.*
24 *Conductor operarum differt a conductore operis, & quis dicatur.*
25 *Inquilinus quis dicatur.*
26 *Colonus quis dicatur.*
27 *Affictuarius, & affictus quid ſit.*
28 *Appaltator quis dicatur.*
29 *Merces locationis correſpondet pretio venditionis.*
30 *Merces quandoque dicitur pretium, & penſio.*
31 *Locationis origo antiquiſſima eſt.*
32 *Pecunia fuit inventa per multos annos poſt jus gentium.*
33 *Jus gentium dicitur quo omnes gentes utuntur.*
34 *Pecunia eſt apud omnes gentes.*
35 *Locatio alia propria, alia impropria, alia impropriiſſima, & earum differentia.*
36 *Locatio alia eſt rerum, alia perſonarum.*
37 *Locatio alia eſt ad tempus, alia perpetua.*
38 *Societates officii continent implicitam locationem, & quomodo.*

CAPUT PRIMUM.

1 DEfinitionem locationis, & conductionis varie tradiderunt noſtrates, ut videre eſt penes Caroc. *in princ. ſui tract. de loc. & conduct.* & alios relatos per Pichard. *ad rubr. Inſtit.*
2 *tit. de loc. & conduct. n. 9.* Ego aliis omnibus poſtpoſitis amplector iſtam. Locatio, & Conductio eſt Perſonæ, reive ad uſum facta conceſſio mercede in pecunia numeranda conventa, quam tradidit *Pacion. de Loc. & Cond.* Azor. *in ſua ſum. hoc tit. de loc. & conduct. n. 1.* & approbarunt Rot. *in dec. 37. n. 20. p. 2. diverſ.* Molpheſ. *ad conſuet. Neap. part. 10. q. 1. n. 1.* & alii communiter, ut teſtatur Caroccius *ubi ſupra*, & Fulgin. *de Jur. Emphyt. in prælud. q. 1. n. 20.* eique aliqua tantum verba addo, dicoque: Locatio, & Conductio eſt contractus bonæ fidei, in quo perſona, reſve ad uſum alteri conceditur pro certa mercede in pecunia numeranda conventa.

Quæ definitio, quia conſtat ex genere, & differentia, 3
& eſt convertibilis cum ſuo definito, ut cuique recte conſideranti conſtabit, ideo recipienda eſt, juxta regulas Dialecticorum, etiam in Jure receptas ad *l. 1. §. 1. ff. de dol.* Dec. & Cagnol. *in l. omnis definitio, ff. de reg. Jur.* Peregrin. *de fideicom. art. 1. n. 2.* In quantum tamen fieri poteſt, nam omnis definitio in Jure noſtro periculoſa eſt, ut dicit Text. 4
in d. l. omnis definitio, eſt enim in ea contractus loco generis, & omnia alia verba loco differentiæ.

Quod autem locatio ſit contractus bonæ fidei, ſunt
Text. *in §. actionem Inſtit. de action. & in l. conſenſu, ff. de* 5
act. & obl. & dixit Rot. coram Mantic. *dec. 4. n. 5. verſ. præſertim*, & neceſſario exprimendum videtur in ejus definitione ad excludendum ab ea emphyteuſim, quæ proprie non eſt locatio, ut dicam infra cap. 3. & his verbis 6
excluditur ab hac definitione, quia ipſa non eſt contractus bonæ fidei, ſed ſtricti Juris, Menoch. *conſ. 661. n. 18.* Rot. coram Duran. *dec. 300. n. 1.*

Et licet ad eumdem effectum excludendi Emphyteuſim aliqui dicant, Locatio eſt conceſſio ad tempus, ut Pichar. *in d. rubr. n. 26. & ſeq.* ea tamen hoc modo non bene excluditur, nam quatenus etiam verum eſſet, Locationem, eo 7
ipſo quod fit in perpetuum, nomen locationis perdere, & vocari Emphyteuſim, ut vult ibi Pichard. quod infra videbimus, adhuc quia Emphyteuſis fit etiam ad tempus, ut admittit ipſemet Pichat. imo Eccleſiaſtica ad tempus facta præſumitur, Burat. *dec. 334. n. 20.* ſaltem iſta Emphyteuſis 8
ad tempus facta, per verba prædicta non remanet excluſa.

Quod concedatur perſona reſve, patet, quia non ſolum rerum, ſed etiam perſonarum uſus quandoque in locatione conceditur, & res, vel perſonæ locantur *l. item* 9
ſi 22. ff. cum inſulam, l. in operis 26. l. cum in plures 60. §. leg. dicta, ff. loc. & cond. cum aliis plurib. concordan. relat. per Pichat. *in d. rubr. Inſtit. de loc. n. 12.*

Quod conceſſio fiat ad uſum in locationem, eſt Text. 10
in §. præterea Inſtit. tit. de loc. & conduct. & probant omnes ut ſupra locationem definientes, & per ſimplicem locationem non concedi niſi uſum rei, dicam ſuo loco, & eſſe de ſubſtantia hujus contractus ut uſus tradatur, Bart. *in l. ſi quis domum in princ. ff. loc.* Caſtil. *contr. p. 3. c. 3. n. 65.* & alii quos refert Molpheſ. *ad conſuet. Neap. p. 14. n. 2.*

Dicitur autem in definitione communi, pro mercede, 11
nam ut emptio, & venditio ita contrahitur, ſi de pretio fuerit conventum, ſic & locatio, & conductio ita contrahi intelligitur, ſi merces conſtituta ſit, ut dicit Imp. *in princ. tit. Inſt. de loc. & conduct.* Et merces eſt de ſubſtantia locationis, ut poſt alios tradunt Surd. *conſ. 400. n. 9.* Caroc. *de loc. & cond. tit. de ſubſtan. loc. n. 9.* & dicam alibi.

Addidi verbum, certa, quia hoc pariter requiritur, 12
quod merces ſit certa, alias enim ſi tradatur res pro mercede incerta, locatio, & conductio contrahi non videtur, ut eſt Text. *in l. ſi merces 28. in princ. ff. loc.* & dixit

Rot. *deciſ.* 172. *n.* 6. *p.* 6. *rec.* & alibi, ut per Addent. *ad*
deciſ. 470. *num.* 105. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.* Et idem verbum ad-
didit etiam in ſua definitione locationis, Pichar. *in d.*
rubr. Inſt. hoc tit. num. 25.
13 Dicitur vero in pecunia numerata, quia ubi merces non
eſt in pecunia, non eſt proprie locatio, ut patet in *l.* 1.
§. ſi quis ſervum, ff. de poſ. cum concordan. relat. per
gloſſ. *in d. Inſt. tit. de loc. in princ. verſ. ſi merces*, & pon-
deratis per Molin. *de contract. diſp.* 486. *n.* 2. Et quod de-
beat eſſe pecunia numerata, ſeu numeranda videbatur di-
14 cendum ex eo, quod conductio nulla eſt, quæ eſt in num-
mo uno, ut inquit Text. *in l. ſi quis ante* 10. *prope fin. ff. de*
acquir. vel amit. poſſeſſor. & hoc quia unitas non eſt nume-
rus, ſed principium numeri, & ideo non poteſt dici mer-
ces in pecunia numerata, ut explicat ibi gloſſ. *in ver. ſo-*
15 *lum tenent*, at quia ibidem Bart. vult hoc non procede-
re, ſi eo pretio tantum res digna ſit, quod & tenent ibi-
dem Caſtrenſ. & alii, ideo alia ratione neceſſaria eſt ex-
16 preſſio, quod pecunia ſit numerata, videlicet, quia abſ-
que tali expreſſione, pecuniæ nomine omnia corpora con-
tineri palam eſt, ut habetur in *l. pecunia* 178. *in princip. ff.*
17 *de verb. ſignif.* & dicta expreſſio eam reſtringit ad ſolos
nummos, & pecuniam propriam, ut patet ex eo Text.
& dixit Rebuff. *in l. pecunia* 4. *col.* 3. *verſ. ſed communis*
uſus Franciæ, ff. de verb. ſignif.
18 Dicitur autem locatio a verbo locare, quod ſignificat
ponere in loco, quaſi qui locat domum, vel fundum po-
nat alium in domo, vel fundo, Pichar. *in d. rubr. Inſtit.*
tit. de loc. n. 2. *& ſeqq.* & ibidem Harpreckt. *in princip. tit.*
19 *n.* 2. Conductio vero dicitur a verbo conducere, quod
ſecum ducere ſignificat, Pichar. *ibid. n.* 4. *&* 5.
20 Et hinc deciditur quæſtio illa quis dicatur locator, &
quis conductor, de qua late Cujac. *lib.* 2. *obſerv. c.* 10. &
alii relat. per Harpreckt. *in d. princ. tit. Inſtit. de loc. n.* 16. Lo-
cator enim dicitur ille, qui alium ponit in re ſua, &
Conductor ille, qui eam rem ſecum ducit, ſeu recipit,
non enim dici poteſt, quod locator ſit ille, qui merce-
dem recipit, & conductor ille, qui eam ſolvit, quia hoc
non eſt perpetuo verum, ut oſtendit Cujac. *d. c.* 10. & ex
infra dicendis de conductoris operis patebit, minuſque
placet locatorem eum eſſe, qui inchoat contractum, ſe-
que alio ultro prius obtulit, conductorem vero, cui quid
faciendum aliquis ultro obtulit, & qui placitum offeren-
tis ſuſcepit, ut cenſuit Harpreckt. *in d. princ. hujus tit. n.* 16.
verſ. putaverim, ratio enim qua movetur, quia inſcriptio,
ſeu Rubrica illius *tit. & ff. & C. locat. & condit.* prius inci-
piat a locatione, & deinde ponat conductionem, non
convincit, nam etiam *rubr. Inſtit. tit. de empt. & vend.* in-
cipit ab Emptione, & tamen abſurdum eſſet dicere, quod
qui offert primo rem ſuam pro certo pretio concluſo con-
21 tractu dicatur emptor. Nec etiam omnino placet, quod
appellatione locatoris, & conductoris promiſcue uſurpen-
tur, ut tradit Pichar. *in d. rubr. n.* 6. & alii adducti per
Rot. *dec.* 37. *n.* 25. *part.* 2. *diverſ.* licet enim habeamus, *l.*
veteres 20. *ff. de act. empt.* quæ dicit: *Veteres in emptione,*
venditioneque appellationibus promiſcue utebantur, & leg. ſeq.
ibidem, quæ dicit: *Idem eſt, & in locatione, & conductio-*
ne, tamen eæ iſtæ leges debent legi unitæ, & ubi ſecun-
da dicit idem eſt, legi debet, ideſt, ita ut ſenſus ſit ve-
teres promiſcue uſos verbis emptionis, venditionis, & lo-
co verborum locationis, & conductionis, ac e contra,
non autem, quod emptionis verbum pro venditione, &
22 conductionis pro locatione, vel e contra uſurpaverint,
ut declarat Cujac. *lib.* 2. *obſer. c.* 15. *circa med.* & latius ad
eaſdem leges, quas ponit ſub *n.* 19. *&* 20. & ab eo non di-
ſcedunt, Hotom. & Briſſon. *de verb. Jur. ver. Emptionis*, ut
refert Pichar. *in d. rub. hujus tit. n.* 7. Vel quatenus veteres
locationis, & conductionis promiſcue uterentur, a po-
ſterioribus tamen hæc verba bifariam uſurpantur, ut di-
cit Morla *in Empor. p.* 1. *tit.* 10. *in princ. n.* 3. & quatenus
adſit promiſcuus uſus, iſte reſtringitur in locatione, &
conductione operis, ut ſenſit Morla *in Empor. d. tit.* 10.
n. 3. *verſ. ſed in opere*, & in his terminis loquitur, Rot.
in d. dec. 37. *n.* 25. *p.* 2. *diverſ.* in cæteris poterit quando-
que reperiri æquivocatum, ſed improprie, & abuſive,
ut patet ex gloſ. *in l. ſi quis fundum* 10. *verb. locatoris*,
ff. locat. quæ inquit: *locatoris, ideſt conductoris*, ſed pro-
prie poni non poteſt.
23 Sed & in ipſa operarum locatione, & conductione ope-
ris, non poteſt quis proprie loquendo ex eodem contra-
ctu dici ad libitum locator, vel conductor, ſed faber
24 quandoque eſt locator, quandoque eſt conductor, quia
quandoque locat operas, quandoque conducit opus, & ſic
faber dicitur conductor ratione ipſius operis, quod ac-
cipit, & ſecum ducit: dicitur & locator ratione opera-
rum, quas recipit Dominus, ut dicit gloſſ. *in l.* 2. *ver. con-*
duxiſti, C. locati, ſed adhuc advertendum eſt, quod tunc
dicitur Artifex opus conducere, cum illud faciendum in ſe
totaliter ſuſcipit, tunc enim proprie illud conducit, quaſi
ſecum ducit, ut in *l. item ſi pretio* 25. *§. cum inſulam*, ibi:
cum Inſulam ædificandam loco, ut ſua impenſa conductor omnia
faciat, ff. locat. & in l. 2. *§. conductor, ff. de adminiſt. rer. ad*
Civ. pertinen. quo in caſu ſi volumus conſiderare locatio-
nem, quam facit Artifex, ea potius eſt locatio neceſſitatis
faciendi, quam ſolam ſecum ducit Dominus, quam locatio
operarum, cum eas arbitrio ſuo dirigere Dominus non va-
leat, ut ſatis aperte explicatur *in d. l. item ſi pretio, §. cum*
inſulam, ibi: *loc. enim artifex operas ſuas, ideſt neceſſitatem*
faciendi, nec quidquam intereſt utrum uno pretio opus to-
tum, an in ſingulas operas certa pecunia locetur, ſed ſo-
lum attenditur, an Artifex opus ſuſcipiat, & ſecum ducat,
ideſt ex ſe perficere debeat, an vero operas ipſas det Domi-
no, ut ipſe eas ita ſecum ducat, ut ejus arbitrio opus ef-
ficiatur, ut habetur in *l. in leg.* 13. *§. locavi opus, ff. loc.* nam
quatenus ſuas operas vendit Artifex dicitur locator, quatenus
opus faciendum ſuſcipit dicitur conductor, ut firmat, licet
ita late non explicet Morla *in Empor. d. tit.* 10. *in princ. n.* 3. *ad fin.*
Stat igitur ſemper firmum conductorem dici eum, qui
rem locatam ſecum ducit, qui diverſimode nuncupatur,
nam Urbani prædii conductor dicitur Inquilinus, condu- 25
ctor vero ruſtici prædii dicitur colonus, gloſſ. *in §. item* 26
ſervianæ, in ver. Coloni Inſt. tit. de act. & quatenus uno pre-
tio conducantur domus habitabiles in agro exiſtentes, &
agri ipſi, attenditur, quid principaliter ſit conductum, &
ab eo ſumitur denominatio, non autem ab eo, quod acceſ-
ſorie in contractum venit, ut docet Bald. *in l. certi Juris* 5.
n. 5. *C. loc.* item & ſuburbani prædii conductor dicitur po-
tius inquilinus, quam colonus, Mozz. *de loc. & conduct. c.*
n. 15. Colonorum autem variæ ſunt ſpecies, ut dicam in
t. particulari de eis inſcripto, vocanturque etiam conductor
præcipue Prædiorum aliquibus in locis Affictuarius, ver- 27
bum enim Affictus ſecundum communem uſum loquendi,
vel intelligitur de locatione, vel de mercede locationis, 28
Rot. coram Puteo *dec.* 178. *n.* 1. *lib.* 1. nec non etiam Ap-
paltator, & hoc præſertim in conductore gabellarum, &
aliorum redditiuum Cameralium, nec non etiam Redem-
ptor, ut in *l. in leg.* 32. ubi gloſſ. *in ver. redemptor, ff. loc.*
Merces etiam diverſimode nuncupari ſolet, etenim quia 29
correſpondet pretio in venditione requiſito, *l.* 2. *§.* 1. *ff.*
loc. quandoque & ipſa pretium dici ſolet, ut habetur in
l. & hac diſt. 38. *§. cum fundum, ff. loc. & in l. ſi quis an-* 30
te 10. *in fin. ff. de acq. poſſeſſ.* & quandoque penſio, ac præ-
cipue in prædiis urbanis nuncupatus, ut notat Molpheſ.
in ſumm. tom. 2. *tract.* 12. *c.* 8. *n.* 57. licet ita nuncupetur
etiam in ruſticis, ut videre eſt ſignanter in *l. ſi uno* 17.
in princ. & in l. ſed add. ſ 21. *§. ſi quis, ff. locat.*
Origo hujus contractus eſt antiquiſſima, nam naturalis, 31
& omnium Gentium dicitus in *l.* 1. *ff. locat.* & eſſe de Jure
gentium, habetur etiam in *l. ex hoc jure, ff. de J. & Jur.*
Hinc autem aliqui ſumunt argumentum contra defini-
tionem ejuſdem ſuprapoſitam, in qua dicitur, requiri mer-
cedem in pecunia numerata, ſeu numeranda, cum pecunia
per multos annos poſt Jus gentium fuerit inventa, ex relat. 32
per Caroc. *tit. de orig. locat. n.* 2. ſed breviter dicendum, quod
licet locatio non inceperit ab initio, quo gentes eſſe cœ-
perunt, prout non incepit pecunia, tamen quia jus gentium
illud dicitur, quo omnes gentes utuntur *§. Jus autem Civile*
Inſt. de jur. nat. gent. & civ. ſufficit quod caſu exigente, & 33
humanis neceſſitatibus gentes humanæ contractum locatio-
nis, & conductionis, prout, & pene omnes alios contra-
ctus conſtituerint, ad hoc ut dicatur de jure gentium *§.*
Jus autem gentium Inſtit. de jur. nat. gent. & civ. cum nulla
gens ſit, quæ non habeat materiam, ſeu monetam forma 34
publica ſignatam, ut docet Bart. *in l.* 1. *in prin. ff. de contrah.*
empt. quem alii ſequuntur congeſti per Caroc. *ubi ſup. n.* 4.
Dividitur autem locatio, ut alia ſit propria, alia impro- 35
pria, & alia impropriiſſima, Molpheſ. *ad conſuetud. Neap.*
part. 14. *q.* 2. *n.* 1. Propria eſt cui convenit definitio ſu-
prapoſita, in qua videlicet conceditur uſus rei, vel per-
ſonæ pro certa mercede in pecunia numerata. Ubi vero
merces non eſt in pecunia numerata, tunc eſt locatio im-
propria, licet enim non ſit vere, & proprie locatio, tamen
regulatur cum locatione, imo ab ea in nihilo diſtingui-
tur ſecundum Garz. *de expen. & mel. c.* 14. *n.* 20. de quo etiam
alibi. Impropriiſſima vero eſt locatio, ſub qua complecti-
tur Emphyteuſis, ac etiam cenſus, ut dicit Molpheſ. *in*
d. q. 2. *in princ.* & dicam in *c.* 3. *de Emphyteuſi*.
Locatio autem propria ſubdividitur in locationem re- 36
rum, & locationem perſonarum, ut patet ex definitione
ſuprapoſita, ſed gloſſ. *in l. ſi uno, §. item ſi poſt, ff. loc.* ad
majorem explicationem facit tres ſpecies, videlicet ut alia
ſit locatio rei, alia operarum, alia rerum, & operarum
ſimul, & in his tribus ſpeciebus quarta additur a Ca-
ſtreſ. *in d. §. item ſi poſt*, ut alia ſit locatio operis, & li-
cet hæc additio Caſtreſ. non placeat Molpheſ. *in d. q.* 2.
n. 1. ex quo putat hanc contineri in ſecunda, vel tertia
ſpecie, tamen vere differt ab aliis, ut patet ex eis, quæ
ſupra dicta ſunt de illa, unde non debet diſplicere, prout
non diſplicet Manticæ *de tacit. et ambig. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 12.
Dividitur etiam locatio, ut alia ſit perpetua, alia ad tem- 37
pus.

pus. Et locatio ad tempus ſubdividitur, ut alia ſit ad longum tempus, alia ad breve, Molpheſ. *ad conſuet. Neap. tom. 3. part. 14. q. 2. n. 2. & ſeq.* ubi etiam eas explicat: Et multum intereſt, an ſit locatio ad breve tempus, an vero ad longum tempus, vel perpetua, quia prima nullum transfert dominium, aliæ vero transferunt dominium utile, ut dicetur in c. 4. ubi tractabitur, an locatio ſit alienatio, & propterea prima eſt de Jure Gentium, aliæ vero ſunt de Jure Civili, a quo dominium utile fuit inventum, ut explicat Mantic. *de tac. lib. 5. tit. 2. n. 14. & 15.*

38 Alia denique eſt locatio pura, & ſimplex, alia mixta cum alio contractu, prout ſignanter in ſocietatibus Officiorum, quæ practicantur paſſim in Urbe, continetur implicita locatio, Gratian. *diſc. 679. n. 35. & ſeq.* admittit enim officialis ſocium ad participationem fructuum, & hæc eſt ſocietas, verum quia ſunt incerti, idem Officialis conducit ratam illam Socii ad rationem tot pro centenario, Rot. *deciſ. 388. n. 13. & ſeq.* poſt Cenc. *de cenſ. & in Rec. deciſ. 160. n. 17. part. 4. tom. 2.* Millin. *dec. 251. n. 4.*

De emptione, & venditione; in quo differat a locatione, & quomodo ab ea dignoſcatur?

S U M M A R I U M.

1 *Emptio, & venditio differt a locatione, & conductione.*
2 *Emptio, & venditio transfert dominium a venditore in emptorem.*
3 *Locatio non transfert dominium.*
4 *Lim. ſi ſit ad longum tempus, quia transfert dominium utile.*
5 *Periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem.*
6 *Periculum rei locatæ ſpectat ad locatorem.*
7 *Remiſſio mercedis fit conductori, ſi uti non poſſit re, emptori autem non fit.*
8 *Venditor poſtquam rem tradidit, eam non avocat, ſecus autem locator.*
9 *Venditor re ſemel tradita liberatur, ſecus in locatore.*
10 *Vendi quædam res poſſunt, quæ locari non poſſunt, ut ſervitutes prædiales.*
11 *Evictare locata, locator liberatur præſtando æque idoneam, ſecus in emptione.*
12 *Venditio ſine expreſſione certi pretii non valet.*
13 *Etiamſi dicatur fieri pro juſto pretio.*
14 *Vendito fundo non veniunt inſtrumenta, ſecus autem eo locato.*
15 *Vitioſa re vendita emptor reſcindit contractum, ſecus autem ſi fuerit locata.*
16 *Locatio, & conductio quibuſdam exceptis, eſt ſimilis emptioni, & venditioni.*
17 *Convenit cum emptione in materia.*
18 *Et convenit etiam in forma, & in aliis.*
19 *An contractus ſit locatio, vel potius emptio, & venditio; ſæpe dubitatur.*
20 *Venditio eſſe non poteſt ſine translatione dominii.*
21 *Etiamſi partes dixerint vendere.*
22 *Declaratur tamen procedere ſi reſervatum ſit dominium perpetuum, ſecus ſi ad tempus.*
23 *Amp. declarationem etiamſi dictum fuerit quod iterum facta ſit locatio.*
24 *Natura rei ſolitæ locari facit reputari contractum locationis, non venditionis.*
25 *Ampl. etiamſi partes dixerint vendere.*
26 *Emptio contracta cenſetur non locatio ſi conſtitutum pretium, non merces.*
27 *Merces locationis quandoque in jure vocatur pretium.*
28 *Et ideo mentio pretii in contractu, non tollit eſſe locationem.*
29 *Pretii mentio tunc relevat, cum correſpondet vero pretio.*
30 *Venditio ex parvitate pretii non efficitur locatio, ſed corruit.*
31 *Pretium diſtributum in annos denotat locationem, unicum vero denotat venditionem.*
32 *Ampl. ut diſtributum in annos denotat locationem, etiam ſi facta ſit mentio pretii.*
33 *Item amplia etiam ſi dictum emere, & vendere.*
34 *Si autem conſtitutum ſit unicum pretium, & ſimul diſtributum, tunc ſi prius diſtributum, & poſtea unicum, erit locatio, ſecus e contra.*
35 *Denominatio denotat qualis ſit contractus, & ei ſtatur in dubio.*
36 *Ampl. etiam ſi adſit aliqua præſumptio in contrarium.*
37 *Operarum, ſeu facti locatio eſt, ſi recipiens pecuniam nihil transfert.*
38 *Decl. procedere quatenus factum tale ſit, ut locari ſolent.*
39 *Si autem quid tradatur artifici, ut immutetur, & aliud fiat conſtituto pretio, eſt emptio, ſecus ſi ut eadem reddatur.*
40 *Si artifex ipſe ponat rem non erit locatio, ſed venditio.*
41 *Decl. procedere ſi materia quam ponit, ſtet principaliter, non autem ſi acceſſoria.*
42 *Et ſi dubium, an ſtet principaliter, attenditur an quantitas pretii conveniat valori.*
43 *Gabella cenſetur locata, non vendita.*
44 *Lim. ſi pacta omnino repugnant locationi.*
45 *Si gabella conceſſa ſit pro annis decem pro tot nummis ſingulo anno, erit locatio.*
46 *Ampl. idem eſſe ſi unicum pretium pro omnibus decem annis ſit conſtitutum, ſi dictum ſit, locavit.*
47 *Et etiamſi non ſimpliciter dictum ſit, locavit, ſed etiam vendidit, & locavit.*
48 *Secus dictum ſimpliciter, vendidit, & unicum pretium conſtitutum.*
49 *Si dictum ſimpliciter, vendidit, & conſtitutum pretium in ſingulos annos, erit locatio.*
50 *Conceſſio ad tempus, puta ad vitam dignoſcitur, quod ſit locatio a diſtributione pretii in ſingulos annos.*
51 *Pactum remiſſionis mercedis propter caſus fortuitos indicat contractum eſſe locationem.*
52 *Venditionis nomine venit quandoque locatio in materia favorabili, ſecus in odioſa.*
53 *Venditionis verbum eſt latiſſimum, & aptum comprehendere omnem translationem dominii.*
54 *Emptio, & locatio eiſdem juris regulis conſiſtunt.*
55 *Argumentum, a venditione ad locationem valet.*
56 *Regula ſtatur donec limitatio probetur.*
57 *Limitatio regulæ probanda eſt plene, & concludenter, & quomodo.*

C A P U T II.

QUia dictum eſt in præcedenti cap. 1. Veteres promi-
ſcue uſos fuiſſe verbis emptionis, & venditionis lo-
co verborum locationis, & conductionis, ut habetur in
l. Veteres 20. cum l. ſeq. ff. de act. empt. juxta lecturam Cujac.
& aliorum ibidem allegatorum, hic congrue videtur quæ-
rendum, An locatio differat a venditione, & quomodo
ab ea dignoſcatur. Et quoad primam partem quæſiti reſ- 1
pondendum eſt affirmative, quia ultra diverſitatem nomi-
nis, adſunt etiam inter hos contractus plures differentiæ
reales, quarum prima eſt, quod in contractu emptionis,
& venditionis Dominium transfertur a venditore in em- 2
ptorem, *l. clavibus 74. ff. de contr. empt. §. vendite inſt. de rer.
div.* ſecus autem in locatione, & conductione, *l. non ſo- 3
let 39. ff. de locat. & cond. l. cum manu 80. §. fin. ff. de contrah.
empt.* quod intelligitur de Dominio directo, nam utile in 4
locatione ad longum tempus transfertur in conductorem,
Aretin. *conſ. 55. verſ. ſed in loc.* Alex. *conſ. 112. n. 3. lib. 1.*
Seraphin. *deciſ. 273. num. 8.*
Secunda eſt circa rei periculum, ſive deteriorationis, 5
ſive interitus, nam ſi contracta ſit emptio, periculum
ſpectat ad emptorem, *l. neceſſario 8. ff. de peric. & com. rei
venditæ, §. cum autem inſt. de empt. & vend.* contrarium 6
autem eſt in locatione, & conductione, in qua pericu-
lum ſpectat ad locatorem, *l. item quæritur 14. §. exercitu,
l. ex conducto 26. ff. locat.* Unde ſequitur, quod in loca- 7
tione, ſi caſu aliquo non poſſit conductor uti re condu-
cta, fit ei remiſſio mercedis, ſecus autem in venditione,
Menoch. *retinend. remed. 4. n. 25. & 26.*
Tertia eſt circa avocationem rei. Nam venditor poſt- 8
quam eam tradidit, amplius eam avocare non poteſt ab
emptore, *l. quidam fundum 16. ff. de in rem verſo*, locator
autem ſæpe evocat a conductore, *l. ædes 4. C. locat.*
Quarta eſt circa rei traditionem, venditor enim ſi ſe- 9
mel rem emptori tradat, liberatur, itaut cum eo exem-
pto amplius agi non poſſit, ſed aliis remediis uti debet,
l. qui pendentem 16. ff. de action. empt. l. ſi cum fundum 68. jun-
cta gloſſ. ibi in *ver. tradat, ff. de contr. empt.* quod non proce-
dit in locatione, nam poteſt conductor poſt rem ſibi ſemel
traditam, ſi uti non poterit, iterum, ac ſæpius agere, ut
tradatur, *l. ſi quis Domum 9. & l. ex conducto 15. ff. locat.* &
hanc differentiam notat Bart. *in d. l. ſi quis Domum n. verſ.
advertendum*, Natt. *conſ. 360. n. 1.* Mozz. *de loc. & cond. c. 1. n. 5.*
Quinta eſt, ut ſint quædam res, quæ vendi poſſint, 10
locari non item, ut in ſpecie ſervitutes prædiales conſtat
vendi poſſe, *l. aquæductus 47. ff. de contr. empt.* locari au-
tem non poſſe, *l. locare 44. ff. locat.*
Sexta eſt, quod ſi evincatur res locata, locator libe- 11
ratur præſtando aliam æque idoneam, *l. ſi quis Domum, ff.
locat.* quod ſecus eſt in venditore, qui non liberatur præ-
ſtando æque idoneam, ſed tenetur ad intereſſe, Caſtrenſ.
in l. ſi quis fundum, ff. loc. Mozz. *de loc. & cond. c. 1. n. 4.*
Septima eſt, quod locatio valet quandoque nulla ex- 12
preſſa mercede, videlicet ſi res erat ſolita locari, quia
cenſetur pro conſueta, ut dicam infra c. 17. Quod ſecus
eſt in emptione, & venditione, ut poſt Caſtren. *in lib. 1.
ff. loc. & cond.* notat ad effectum hujus differentiæ Mozz. *in
d. c. 1. n. 6.* & de venditione pro juſto pretio facta abſque
expreſſione quantitatis, quod non valeat, nec poſſit ven- 13

ditor agere ad pretium, etiamſi rem tradiderit, ſecus autem in locatione, quia in ſimili conventione, ſecuta rei traditione, tenetur conductor ad mercedem traditam, & dicit eſſe novam, & utilem differentiam Pinell. *in rubr. C. de reſcind. vend. part. 2. c. 1. n. 24.* & dicam infra c. 35.

14 Octava eſt, quod vendito fundo non veniunt ejus inſtrumenta, *l. fundi in princ. ff. de act. empt.* ſecus autem eo locato, *l. ſed addes 21. §. illud, ff. loc.* & hanc differentiam advertit Bart. *in lib. 2. in fin. C. de verb. ſign.* Surd. *dec. 201. n. 2.*

15 Nona eſt, quia in venditione rei vitioſæ competit reſciſſio contractus per actionem redhibitoriam ex edicto edilium conceſſa, quod ſecus eſt in locatione, ut eſt Text. *in l. ſciendum eſt 63. ff. de edil. edict.*

16 Verum tamen eſt, quod his, & ſimilibus differentiis non obſtantibus locatio, & conductio ſimilis eſt emptioni, & venditioni, ut dicit Imperator in principio *tit. inſtit. de loc. & conduct.* & J. C. *in l. 2. in princ. ff. eodem*, & patet, quia

17 conveniunt in materia, eum ſicut in emptione requiritur res, & pretium *inſt. tit. de empt. & vend.* ita, & in locatione res, & merces deſideratur *inſt. tit. de locat. in prin.*

18 Et conveniunt etiam in forma, nam ſicut emptio, & venditio ita contrahitur, ſi de pretio convenerit, ſi locatio, & conductio ita contracta intelligitur, ſi merces conſtituta ſit, *Inſt. d. tit. de loc. & cond. in princip.* & conveniunt in aliis multis, quorum plura ſimul cumulat Molin. *de juſt. & Jur. tom. 2. quaſt. 417.* quæ non refero, quia ex diſcurſu patebunt.

19 Stante autem tali ſimilitudine præcipue in modo contrahendi conſiſtente, ſæpe dubitari contingit, an contracta fuerit emptio, & venditio, ſeu potius locatio, & conductio, quæ eſt ſecunda pars quæſiti ſupra poſiti, de qua dubitatione ſunt Text. *in §. Adeo autem inſt. de loc. & cond. in l. 2. §. Adeo autem ff. eod. in l. Sabinus 20. & in l. conventum mihi 65. de contrah. empt.* & alibi, ita ut, hæc ſit vere gravis, & controverſa juris quæſtio, ut dicit Menoch. *retin. rem. 4. n. 7.*

Præmittam igitur in hac quæſtione aliquas regulas generales, quæ habentur ad dignoſcendos hos contractus, & deinde deveniam ad aliquos caſus particulares.

20 Prima Regula eſt, ut inſpiciatur an ſit translatum Dominium, vel ne, cum iſta ſit prima, & principalis differentia inter eos, ut ſupra probatum fuit, & quod nemo poſſit videri eam rem vendidiſſe, de cujus Dominio id agitur ne ad emptorem tranſeat, ſed tunc aut locatio, aut aliud genus contractus ſit, monet præciſe Jur. Conſ. *in l. cum manu ſata 80. §. fin. de contrah. empt.*

21 Quod ampliatur, ut licet contrahentes utantur nomine emptionis, adhuc ſi tacite, vel expreſſe actum ſit, ut Dominium pleno jure non tranſeat, non erit emptio, ſed magis locatio, Signorol. *conſ. 22. n. 12. verſ. ora non licet*, Azeved. *conſ. 32. n. 11.* Manent. *conſ. 129. n. 1.* Surd. *dec. 157. n. 3.* Rot. quæ alios citat *dec. 118. n. 2. p. 8. rec.* Quod tamen intelligendum eſt, ut procedat abſque difficultate ſi reſervatum Dominium perpetuo, at ſi reſervatum fuerit ad tempus, hoc non repugnat omnino contractui venditionis, & præcipue ſi reſervatum ſit prout conſuevit, uſquequo ſolvatur integrum pretium, ut declarant Surd. *dec. 157. n. 2.* & Rota *d. dec. 118. n. 9.* ubi ita explicat text. *in d. l. cum manu*

22 *ſata p. 8. recent.* Imo fortius etiam ſi partes expreſſe dixerint, quod donec ſolvatur pretium, fundus ſit locatus, adhuc locatio iſta tamquam incidenter facta, & venditioni acceſſoria illi adhærebit, & cedet, ejuſque naturam aſſumet, ita ut periculum, & deterioratio rei non ſpectet ad locatorem, prout ſpectat in locatione, ſed ſpectet ad conductorem, ut ſpectat in emptione, & venditione, ut eſt text. *in l. ſicut emptio 23. §. interdum ff. loc.* & ibi *gloſ. in verſ. exſolvat*, & firmat pluribus relatis Mantic. *de tacitis lib. 4. tit. 24. n. 28.* & latius, Hodiern. ad Surd. *dec. 157. n. 12. & ſeqq.* ubi poſt alios dicit d. textum maxime notandum, quia quilibet eo non viſo reſponderet contrarium; ſed hoc verum quatenus venditio ſit pura, tunc enim ei cedit locatio interim, ac ſolvitur pretium facta,

23 at ſecus eſt ſi locatio facta ſit eum pacto, ut, non ſoluto pretio, venditio habeatur pro non facta, nam, ſi, pretio non ſoluto, inempta res facta ſit, tunc ex locato erit actio, dicit text. *in l. item ſi pretio 25. ff. loc.* ubi gloſſ. *verb. ex locato* explicato procedere ſtante pacto præfato.

24 Secunda regula eſt, ut attendatur natura rei, quæ deducitur in contractum, nam, ſi ſolet locari, reputabitur locatio

25 *l. naturalis 5. §. at cum d. ff. de praſcr. verb.* & regula iſta pariter ampliatur, ut procedat etiam ſi partes aliter con-

26 tractum denominaverint ſecundum Signorol. *d. conſ. 22. n. 12. in princ.* & probat text. *in l. inſulam 6. ff. de praſcr. verb.*

Tertia eſt, ut tunc dicatur contracta emptio, non autem locatio, cum non eſt conſtituta Merces, ſed conventum de pretio *inſt. tit. de loc. & cond. in princ.* adeo ut, eo ipſo quod ſit mentio de pretio, præſumatur emptio, non autem locatio, ut dicunt Bald. *in l. cum dotem 22. n. 2. C. de jur. dot.* Marſil. *ſing. 109. in princ.* Menoch. *praſ. 74. n. 1. lib. 3.* Caroc. *de loc. in tit. de ſimilitudine locationis in qualitate prima n. 2.* ubi innumeros congerit.

Verum merces etiam locationis, quandoque in Jure dicitur pretium, ut ſignanter *in l. ſi quis ante 10. in fin. ff. de acq. poſſ.* & ſic non relevat mentio pretii ad locationem excludendam, quando ex aliis dignoſcitur contracta, & ſignanter ex præcedenti denominatione locationis, ut ſenſit Jaſ. *in d. l. ſi quis ante n. 24. ad fin.* & eum ſequi videtur Caroc. *in d. qualit. 1. emp. n. 9.* & licet contrariam opinionem, quod nempe denominatio non relevet in Concurſu cum mentione pretii, probet poſt alios Menoch. qui alios cumulat *d. praſ. 74. n. 4. lib. 3.* Afflict. *dec. 72. n. 10. & ibi* Urſill. *n. 2. & ſeq.* tamen iſtam contrariam non admitterem niſi in caſu, quo pretium dignoſceretur juſtum, & correſpondens vero valori rei, tunc enim operatur ejus mentio, ut contractus non poſſit cenſeri locatio, ſed reputandus ſit venditio, et quando pretium non eſt congruum valori rei, tunc non cenſetur venditio, ſed potius arguitur locatio non obſtante pretii mentione, ſi alia verba non repugnent, ut poſt alios tradunt Marſil. *ſing. 105. ad fin.* Menoch. *praſumpt. 74. n. 5. lib. 3. & retinen. remed. 4. n. 24.* & late Caroc. *tit. de ſimilitudine locationis 2. de qualitate 3. empt. n. 4. & 5.* ubi tamen hoc nimir ampliat, dum dicit, quod ſi venditio non valet ex parvitate pretii efficitur locatio, quia ex parvitate pretii bene poteſt argui facta locatio, ſi verba ſint dubia, at ubi vere contracta eſt venditio pro parvo pretio, ſi parvitas eſt intra dimidiam, juſti venditio ſuſtinetur, ſi vero eſt ultra dimidiam, & tunc reſcinditur contractus, diſponitur *in lib. 2. C. de reſcind. vend.* Rota coram Eminentiſſ. Celſo *dec. 202. n. 6.* & quando adeſt magnus exceſſus ultra dimidiam, contractus remanet nullus ipſo jure Gratian. *diſcept. 823. n. 38. & ſeq.* Prat. *diſcept. 25. n. 32. verſ. vera namque eſt regula, & n. 34. in fin. & ſeq.* Fab. *in Cod. lib. 4. tit. 3. def. 3.* Rota coram Caval. *dec. 301. n. 3. & in recent. deciſ. 202. n. 6. part. 10. & in Romana tranſactionis 19. Aprilis 1660. §. Non obſtat* coram Veroſpio, & ſic numquam tranſit in locationem, unde tunc magis argueretur venditio, cum facta eſſet valoris rei æſtimatio, & juxta illam pretium eſſet conſtitutum, Menoch. *alios referens praſ. 74. num. 2. lib. 3.* 27 28 29 30

Quarta Regula dignoſcendi, an ſit locatio, vel venditio eſt videre, an pretium ſit diſtributum in ſingulos annos, vel aliter ratio temporis habita ſit, quia tunc erit locatio, ſi vero non ſit ita diſtributum, ſed unicum, erit venditio Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſ. 14. n. 86. & 87.* Menoch. *lucidiſſime retinen. rem. 4. n. 19.* Caroc. *de locat. ſub tit. de ſimil. locationis, §. diſgregatæ ſolutio n. 2.* & iſtum eſſe verum modum dignoſcendi locationem a venditione, dixit pluribus relatis Rota coram Milino *dec. 446. n. 2.* Quod ampliatur procedere, etiam ſi adſit mentio pretii, quia hoc caſu pretium pro mercede interpretatur, Menoch. *d. remed. 4. n. 23.* Ac etiam ſi partes aliter contractum denominaverint, videlicet ſi v. gr. dixerint emere, & vendere pro tot ſcutis quolibet anno ſolvendis, adhuc erit locatio, & non emptio, Tiraq. *d. gloſ. 14. n. 87.* Caroc. *ſub tit. de ſimil. locationis §. de qualitate ſecunda diſgregata ſolutio n. 6.* Menoch. *retin. remed. 4. n. 21.* 31 32 33

Quid autem ſi utrumque factum appareat, videlicet conſtitutum unicum pretium, & diſtributum in ſingulos annos; & quamvis conſtitutionem pretii unici hoc caſu, quo adeſt etiam diſtributio in annos, non eſſe curandam, dicat Bart. *in d. q. 4. n. 12. verſ. Non obſtat, quod pretium*, & eum ſequatur Menoch. *retin. d. remed. 4. n. 20. ad med. verſ. 1. non adverſatur:* diſtinguendum videtur, ut ſi conſtitutio pretii in unica ſumma præcedat, & ſolutio dilata ſit in annos gratia facilioris ſolutionis, iſta diſtributio non ſit attendenda, ſed ſolum conſtitutio pretii, & indicet venditionem. E contra vero ſi conſtitutum ſit ratione annorum, videlicet pro centum annuis in totum conficientibus mille in conceſſione facta ad decennium, reputanda erit locatio cum illa expreſſio ſcutorum mille ſtet potius demonſtrative, quam diſpoſitive, & non operetur, nam a primordio tituli poſterior formatur eventus *l. unic. ad fin. C. de imponen. lucr. deſcript. lib. 10.* Gratian. *diſcept. 214. n. 21.* & faciunt in ſimili, quæ dicuntur de dignoſcenda venditione, an ſit facta ad corpus, vel ad menſuram, ut videlicet ſi prius ſit expreſſum corpus cenſeatur ad corpus, licet ſubſequatur expreſſio menſuræ, & e contra Becc. *conſil. 133. num. 1. & ſeq.* Gabr. *conſil. 64. num. 3. & 13. lib. 2.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 17. n. 11. & ſeq.* Seraphin. *deciſ. 264. num. 6. & deciſ. 327. num. 4. ad fin.* 34

Quinta regula erit, ut in dubio attendatur denominatio partium, nam ſi dixerint contrahere emptionem, & venditionem, emptio reputabitur, ſi dixerint contrahere locationem, & conductionem, locatio, & conductio reputabitur, in dubio enim talis reputatur contractus, qualis a partibus denominatur, ut firmant Menoch. *praſ. 105. num. 1. & ſeq. lib. 3.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 8. n. 17.* Rota *dec. 510. n. 1. verſ. & pro tali part. 4. tom. 3. recent.* ubi *num. 2.* quod hoc maxime procedit, ſi denominatio ſit diſpoſitive concepta. 35

Et quam-

36 Et quamvis denominatio cedat aliquibus ex demon-
ſtrationibus contrariis, ut viſum eſt in regulis ſuprapo-
ſitis, tamen non quælibet præſumptio iſtam, quæ ex de-
nominatione inſurgit, elidere valet, ſed ei ſtandum eſt
etiam ſi aliquæ præſumptiones ſint in contrarium, Cra-
vett. *conſ.* 20. *n.* 4. Surd. *conſ.* 243. *n.* 3. Beccan. *conſ.* 35. *n.* 9.
in fin. & ſeqq. quidquid ſecus dicendum ſit ſi adſint pacta
ſubſtantialia in contrarium, ut dicam in ſequenti *cap.*
37 His præmiſſis deveniendo ad caſus particulares in qui-
bus magis dubitari ſolet, an ſit contracta locatio, ſeu
venditio; primus erit ſi deductum ſit in contractum me-
rum factum, ſeu operatio aliqua, & nullum jus in alium
transferet is, qui pecuniam recipit, ſed ſolum aliquid
operetur, & iſto caſu non poteſt eſſe emptio, & ven-
ditio, ſed tantum locatio *l. item ſi pretio* 25. *in princ. verſ.*
quoties autem ff. locat. cum concord. relat. per Bart. *in ſua*
q. 4. *incip. publicanus n.* 10. *verſ. aliquando agitur*, dummo-
38 do tamen opus tale ſit, ut locari ſoleat, puta ſi do, ut
tabulam pingas, ſecus autem ſi tale ſit, ut locari non
poſſit, uti ſi do, ut manumittas juxta ſecundam regu-
lam ſupra datam, & in his terminis loquitur ille text.
in l. naturalis 5. *§. & cum do, de preſc. verſ.* ibi citat. Et
non attenditur in Caſu iſto regula quarta ſuprapoſita;
nempe an ſit datum unicum pretium, vel diſtributum in
menſes, aut annos *l. ex loc.* 53. *§. locavi opus ff. loc.* & do-
cet Bart. *in d. q.* 4. *ubi ſupra* Menoch. *retinend. remed.* 4.
n. 13. Caroc. *qui alios citat ſub tit. de differentia loca-*
tionis §. de qualitate prima locationis num. 2.
39 Secundus caſus eſt, quando in Contractum deducitur
factum, ſimulque aliqua rei traditio, & tunc ad hoc, ut
ſit locatio, neceſſe eſt, ut is cui opus faciendum eſt,
det rem, ſeu corpus in quo opus faciendum ſit, ut ha-
betur in *l. Sabinus* 20. *ff. de contrah. empt.* toties enim con-
ductio eſt, quoties materia, in qua aliquid præſtatur in
eodem ſtatu ejuſdem manet, quoties autem immutatur,
& alienatur, emptio magis, quam locatio intelligi debet
l. convenit mihi 65. *verſ. toties enim ff. de contrah. empt.* Unde
ſi cum aurifice Titius convenerit, ut is de auro ſuo an-
nulos certi ponderis, certæque formæ ſibi faciat acceptis
40 v. gr. decem, hæc erit emptio, & venditio, ſi vero Ti-
tius aurum dederit poliendum, vel ornandum mercede
pro opera conſtituta erit locatio *§. item quæritur inſtit.*
de loc. & conduct. lib. 2. *§. Adeo autem ff. eodem.*
41 Verum non ſufficit, Artificem aliquid de ſuo ponere
ad hoc, ut ſit venditio, ſed neceſſe eſt, ut materia illa,
quam ponit ſtet principaliter, alias ſi ſtet acceſſorie, ad-
huc erit locatio, ut eſt caſus in *l. item ſi pretii* 25. *§. cum*
Inſulam ff. loc. ubi data fuerat Inſula Artifici ædificanda to-
tali ſua impenſa, qui propterea cæmenta etiam de ſuo po-
nere debebat, & tamen dicitur locatio, quia ſolum quod
ſtat principaliter, cum ædificium ei cedat, ab eo non da-
batur, itaut quod dabat artifex non ſtabat principaliter,
ut conſideravit Bart. *in d. q.* 4. *n.* 10. *prope med.* & aliis con-
geſtis Menoch. *retinen. remed.* 4. *n.* 15. *cum duobus ſeq.*
42 Si vero res ſit dubia an videlicet res, quæ ab artifice
præſtatur, ſtet principaliter, ſeu acceſſorie, & recurren-
dum eſſet ad quantitatem pretii, ut ſi conveniat valori
rei, ſit emptio, ſecus e contra cenſuit poſt gloſſ. quam
dicit ſingularem in *lib.* 1. *§.* 2. *in verb. agendo ff. de ſuperſ.*
Bart. *in ſua q.* 4. *in ſolut. n.* 10. *verſ. aliquando dubitatur*,
& aliis adductis, Menoch. *d. remed.* 4. *n.* 18.
43 Tertius caſus eſt, quando in contractum non venit fa-
ctum aliquod, ſed res tantum, & quæſtio cadere ſolet,
quando conceditur a Principe, ſeu Communitate Gabel-
la, ſeu Datium ad aliquos annos, puta per decennium, &
in hac quæſtione, quia ſubjecta materia magis, atque etiam
magis convenit locationi, quam venditioni ſecundum
Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *poſt. med. verſ. & hoc dicit expreſſe*, ſunt
44 enim hæ res naturæ ut exerceri ſoleant per Communita-
tes, aut locari, ut dicit Signorol. *conſ.* 22. *n.* 12. debet
ſemper cenſeri facta locatio, niſi alia pacta omnino re-
pugnent *d. l. naturalis* 5. *§. & cum de ff. de praſcr. verb.*
45 Vis igitur ſtat in dignoſcendo, quando adſint pacta
adeo repugnantia, ut prævaleant, & ſi dictum ſit, con-
cedo pro annis decem pro tot nummis ſingulo anno,
nihil eſt, quod prævaleat naturæ rei, & multo minus,
ſi pro verbo concedo, dictum ſit, loco. Ripa *in tract.*
de peſte tit. de privil. contr. n. 51. *&* 55. Menoch. *preſ.* 104.
n. 1. *&* 2. *lib.* 3. Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *verſ. primus caſus*, *&*
verſ. ſecundus caſus.
46 Quid autem ſi conſtitutum ſit unicum pretium pro omni-
bus decem annis? & adhuc; ſi dictum ſit locavit cenſeri de-
bet locatio ex adduct. per Menoch. *d. præſumpt.* 104. *n.* 4.
& 5. ubi reſpondet contra Carocc. *de loc. ſub tit. de ſimilitu-*
dine lo. §. de qualitate 4. *vendit. n.* 7. Idque ampliatur pro-
cedere non tantum ſi ſimpliciter dictum ſit, locavit, ſed
47 etiam ſi dictum promiſcue, vendidit, & locavit, quia
adhuc erit locatio, quamvis conſtitutum ſit unicum pre-
tium Ripa *d. tit. de priv. contract. n.* 66. Menoch. *d. pra-*
ſumpt. 104. *n.* 43. Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *verſ.* 4. *eſt caſus.*

Si autem dictum ſit ſimpliciter, vendidit, & tunc, ſi 48
conſtitutum ſit unicum pretium pro omnibus decem an-
nis, reputatur venditio, quia concurrunt duæ demon-
ſtrationes, quæ prævalent qualitati rei in contractum de-
ductæ, nempe denominatio venditionis, & unicum pre-
tium. Menoch. *d. præſumpt.* 104. *n.* 40. Carocc. *d. §. de qua-*
litate 4. *vendit. n.* 7. *verſ.* 3. *caſus* Boer. *dec.* 249. *n.* 11. *in* 3.
caſu verſ. 2. quod ampliatur procedere, etiam ſi, poſt
conſtitutum ab initio unicum pretium, poſtea ſit facta
diſtributio in ſingulos annos Rip. *in dict. tit. de privil.*
contract. n. 46. Menoch. *preſumpt.* 104. *n.* 41. *lib.* 3.
At ſi, ubi dictum ſimpliciter vendidit, non ſit con- 49
ſtitutum pretium unicum, ſed diviſum tantum in ſingu-
los annos, erit locatio. Bart. *in l. cotem ferro §. qui ma-*
ximos n. 2. *ff. de public. & vectig.* Ancar. *conſ.* 402. *n.* 2. Corn.
conſ. 23. *n.* 7. *& conſ.* 33. *n.* 9. *lib.* 2. Carocc. *d. §. de quali-*
tate 4. *venditionis n.* 7. *verſ.* 3. *eſt*. Boer. *dec.* 249. *n.* 11.
verſ. 3. *caſus*, & eſt communis opinio, ut fatetur, licet
plura in contrarium adducat Menoch. *d. preſ.* 104. *n.* 6.
quæ procedit etiam ſi conſtitutum ſit pretium unicum,
& deinde diſtributum in ſingulos annos. Ripa *in d. tit.*
de priv. contract. n. 64. quem refert Menoch. *eadem pra-*
ſumpt. 104. *n.* 39. & ſequitur Caroc. *d. §. de qualit.* 4. *vendit.*
ſub tit. de ſimilitudine locat. n. 7. *verſ. ampliatur.*
Solet etiam cadere quæſtio iſta in conceſſione rei ad 50
tempus, puta domus ad vitam, & in his terminis verum
eſſe modum dignoſcendi locationem a venditione inſpi-
cere, ſi pretium ſit diſtributum in annos, vel unicum
pro toto tempore juxta regulam ſupra quarto loco tra-
ditam dicit Rot. *in illa dec.* 446. *n.* 2. *coram* Milin. *ibi ci-*
tat. At in præfatis quoque caſibus, & aliis ſimilibus,
in quibus cadit hæc quæſtio, conſiderari ſolent pacta
conventa. Nam ſi adaptentur magis locationi, quam ven-
ditioni, locationem arguent, & e contra, prout in ſpe- 51
cie ſi adſit pactum, quod ob bellum, vel alium caſum
ſimilem fiat remiſſio mercedis, quod demonſtret eſſe con-
tractum locationis reſpondit Socin. ſen. *conſ.* 88. *col.* 2.
verſ. quod etiam dignoſcitur lib. 1. Menoch. *retinend. d.*
remed. 4. *num.* 25. *&* 26.
Et conſiderari etiam ſolet ſubjecta materia, nam lo- 52
catio ad longum tempus, uti transferens dominium uti-
le, in materia favorabili venditionis nomine venire po-
terit, ſecus autem in ſtricta, & odioſa, ut in ſpecie
cum in una Romana Prælationis prætenderetur per quaſ-
dam Moniales, uti Dominas directas domus ad vitam
per emphyteutam locatæ, prælatio in tali locatione per
text. *in l. fin. C. de jur. emphyt.* cum ibi tradit per Jaſ. *n.* 11.
Rot. coram Sacrato *ſub die* 5. *Apr.* 1604. cenſuit eam non
competere, & reddidit rationem, quia diſpoſitio *dict. l.*
(ſunt verba præciſa deciſionis) eſt exorbitans tanquam
contra *l. dudum C. de contrah. empt.* & ideo ſtricte, & in
caſu tantum ibi expreſſa intelligenda, ut in ſpecie argu-
mentatur, Rimin. ſen. *conſ.* 357. *n.* 7. *lib.* 2. & faciunt plu-
res rationes ponderatæ in cauſa Romana Caſalis *die* 20.
Febr. & 14. *Martii* 1576. coram Rev. Alex. quæ, licet fue-
rint deductæ ad effectum evitandæ pœnæ, poſſunt etiam
deſervire in hoc caſu, quo ſtricta eſt facienda interpre-
tatio, ut ſupra dictum eſt. Diſpoſitio autem *d. l. fin.* lo-
quitur in venditione, non autem in locatione ad vitam.
Non obſtat quod venditionis verbum ſit latiſſimum, & 53
aptum comprehendere omnem actum per quem transfertur
dominium *l. ſtatu liberis ff. de ſtatu liberis*, Bart. *in l. novit.*
§ venditionis ff. quibus modis pign. vel hypoth. ſolut. cum ſi-
milibus. In locatione autem ad vitam transferatur utile
dominium; ut late fuit deductum in cauſa Romana de
Cupis 10. *Nov.* 1600. coram me, quia prædicta procedunt
in materia favorabili, vel ſaltem in indifferenti, ſecus
in materia ſtricta, ut per Greg. Lopez poſt alios quos
allegat in *l.* 55. *n.* 4. *tit.* 5. *p.* 5. faciunt tradita per Tiraq.
tit. de retract. lign. §. 1. *in gloſſ.* 14. *n.* 88. *&* 89. ex quibus fuit
concluſum ſententiam D. in civilibus Locumtenentis Il-
luſtriſs. Vicarii Urbis ad favorem Monialium latam tan-
quam injuſtam eſſe revocandam. Hæc Rota.
Denique non omittendum hic animadvertere, quod ju- 54
ra non ſolum dicunt locationem, & conductionem eſſe ſimi-
lem emptioni, & venditioni, ſed etiam expreſſe addunt eiſ-
dem juris regulis conſiſtere, teſt. eſt *in princ. tit. inſtit. de*
locat. & conduct. & in l. 2. *in princ. ff. eodem.* Hinc enim de-
ducitur magna conſequentia, ut videlicet liceat arguere ab
emptione, & venditione ad locationem, & conductionem
prout faciunt Corn. *conſ.* 181. *n.* 65. *lib.* 2. Mantic. *de tacit.* 55
& ambig. lib. 12. *tit.* 12. *n.* 11. Rot. *dec.* 350. *n.* 9. *p.* 4. *recent.*
& alii paſſim, & procedet argumentum, ubicunque non
docebitur aliud eſſe in locatione, & conductione ſpecia-
liter conſtitutum, vel in ea diverſam militare rationem,
in prædictis enim juribus traditur regula generalis quod
contractus ejuſdem juris regulis conſiſtant, & ſic conſtitu-
ta in uno procedant etiam in alio, ac proinde huic regulæ 56
ſtandum erit donec probetur limitatio, Gloſſ. *in rub. de reg.*
jur. in 6. *ante fin. verſ. habet enim adverſarius*, Bald. *in r.* 1.

n. 5. verſ. In omnibus hic de alienat. judic. mut. c. fact. Dec.
in l. 3. n. 8. ff. de reg. jur. & conſ. 342. n. 2. verſ. & ideo ſecun-
57 *dum regulam.* Rota coram Greg. *dec. 184. n. 2. & dec. 228.*
n. 7. & probanda erit limitatio concludenter, & plene Se-
raph. *dec. 416. n. 9.* Gregor. *dec. 279. n. 2.* Itaut non ſatis ſit
allegare aliquam diverſitatem, niſi diverſitas illa perneceſſe
inferat ad limitationem, & legis auctoritate fundetur, ut
requiritur, quando, prout hic, regula legis auctoritate fun-
datur, Peregr. *conſ. 97. in fin. lib. 3.* Sperel. *dec. 124. n. 62.*

Emphyteuſis an ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur?

S U M M A R I U M.

1 *Emphyteuſis quid ſit.*
2 *Emphyteuſis comprehenditur ſub nomine locationis late ſumpto.*
3 *Emphyteuſis natura non inclinat, neque ad locationem, nec ad venditionem.*
4 *Emphyteuſis differt non ſolum a locatione ad breve tempus, ſed etiam a locatione ad longum tempus, & perpetuam.*
5 *Emphyteuſis habet familiaritatem cum locatione.*
6 *Emphyteuſis dignoſcitur a locatione ex denominatione partium.*
7 *Et multo magis ſi denominatio fuerit diſpoſitive concepta.*
8 *Denominatio contractus etiam enuntiativa attenditur.*
9 *Denominatio contractus attenditur, etiamſi adſint aliquæ præſumptiones in contrarium.*
10 *Pacta magis attenduntur, quam denominatio contractus.*
11 *Intellige de pactis circa naturam contractus, non circa accidentalia.*
12 *Verba deſerviunt naturæ contractus, non natura verbis.*
13 *Denominationi ſtatur ſi ſunt pacta hinc inde.*
14 *Pacta magis attenduntur ſi partes uſæ ſunt promiſcue verbo locationis, & emphyteuſis.*
15 *Emphyteuſis denominatio, magis operatur, quam denominatio locationis.*
16 *Emphyteuſis admittit quæcumque pacta.*
17 *Emphyteuſis eſt materia informis, recipiens formam a placito contrahentium.*
18 *Locatio dignoſcitur ab aliis contractibus ex penſione.*
19 *Penſio magna denotat eſſe locationem non emphyteuſim, & e contra modica denotat emphyteuſim.*
20 *Hab ai habentes jus, quod vocant Cazagà ſunt conductores, non emphyteutæ.*
21 *Penſionis quantitas prævalet omnibus conjecturis, & indiciis contrariis ad dignoſcendum, an ſit contractus locationis.*
22 *Decl. procedere, ut prævaleat ſingulis conjecturis per ſe, non ſimul.*
23 *Denominatio emphyteuſis prævalet quantitati penſionis magnæ, denominatio vero locationis cedit quantitati penſionis parvæ.*
24 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica non poteſt concedi pro penſione modica.*
25 *Penſio magna denotat locationem etiam in Eccleſiaſticis cum partes uſæ ſunt promiſcue nomine emphyteuſis, & locationis.*
26 *Penſionis quantitas denotat locationem ſi appareat eam ſolvi in recompenſationem fructuum, & e contra denotat emphyteuſim ſi in recognitionem dominii.*
27 *Penſio denotat locationem ſi dictum ſolvi pro fictu.*
28 *Penſio denotat locationem ſi dictum ſolvi pro Canone.*
29 *Canon, & Cenſus ſunt ſynonyma, & quando ſolvatur dictum pro Canone.*
30 *Pactum remiſſionis penſionis denotat locationem.*
31 *Penſionis diviſio ad rationem pretiorum terræ denotat locationem.*
32 *Penſio quando dicatur magna, ad effectum ut indicet contractum eſſe locationem.*
33 *Solutio alicujus ſummæ ab initio indicat fuiſſe contractum emphyteuſim.*
34 *Penſio, ut cognoſcatur an ſit magna conſiderari debent fructus de tempore conceſſionis.*
35 *Penſio an præſumatur, quod fuerit correſpondens fructibus, vel non.*
36 *Jactare ſuum nemo præſumitur.*
37 *Sed hæc eſt præſumptio leviſſima, & aliis cedit.*
38 *Penſio magna etiamſi contractus ſit emphyteuſis, operatur, ut in eo procedant regulæ locationis.*
39 *Penſio in pecunia magis denotat locationem, in fructibus emphyteuſim.*
40 *Penſio, ſi dictum ſolvi pro pretio dominii, arguit locationem.*
41 *Penſio in anno diſtributa indicat locationem.*
42 *Dominii translatio denotat non eſſe contractum emphyteuſim, ſed contractum cenſualem.*
43 *Cenſualis contractus differt ab emphyteutico, quia in eo transfertur utrumque dominium.*
44 *Cenſus alius reſervativus, alius conſtitutus, & in quo differant.*
45 *Dominii directi reſervatio non magis convenit emphyteuſi quam locationi.*
46 *Pactum de non auferendo magis convenit emphyteuſi, ſed poteſt etiam apponi in locatione.*
47 *Pactum quod in aliquo caſu poſſint bona retineri, denotat locationem.*
48 *Pactum quod fiant reparationes per conductorem magis convenit emphyteuſi, ſed non repugnat locationi.*
49 *Pactum, quod ob non ſolutionem penſionis incurratur caducitas, æque convenit emphyteuſi, ac locationi.*
50 *Caducitas ob alienationem non procedit in locatione ad longum tempus.*
51 *Alienatio rei ad longum tempus conductæ eſt nulla.*
52 *Pactum, quod non poſſit conductor alienare, magis convenit emphyteuſi quam locationi, & eam indicat.*
53 *Secus ſi addita pœna caducitatis, quia indicat locationem.*
54 *Laudemium non debetur ex alienatione rei locatæ.*
55 *Non tamen repugnat locationi pactum, quod debeatur Laudemium.*
56 *Laudemium eſt quinquageſima pars pretii.*
57 *Laudemii ſolutio denotat bona eſſe emphyteutica.*
58 *Secus ſi appareat ſolutum per errorem.*
59 *Perpetuitas conceſſionis arguit contractum eſſe emphyteuſim potius quam locationem.*
60 *Sed hæc eſt conjectura levis, & contrarium procedit in Eccleſiaſticis.*
61 *Conceſſio ad tertiam generationem non repugnat quod ſit locatio.*
62 *Conceſſio ad vitam magis convenit locationi quam emphyteuſi.*
63 *Contractus in dubio potius locationis quam emphyteuſis reputandus eſt.*
64 *Et potius Cenſualis quam emphyteutica.*
65 *Secus ſi in Regione emphyteuſis non practicaretur.*

C A P U T III.

EMphyteuſis, quæ nihil aliud eſt, quam conceſſio rei 1
immobilis ad tempus, vel in perpetuum pro conventa
penſione, ſeu redditu, domino directo præſtando in do-
minii directi recognitionem, prout rejectis aliis definitio-
nibus eam noviſſime definivit, Fulgin. *de jur. emphyt. in*
prælud. q. 1. n. 18. Licet ſub nomine locationis late ſaltem 2
ſumpto vocabulo comprehendatur, Menoch. *conſ. 372. n.*
22. Caroc. *de loc. & cond. in princ. tit. locationis diviſio n. 1.*
tamen certum eſt, quod poſt legem Zenonianam habet 3
propriam naturam, neque ad locationem, neque ad ven-
ditionem inclinantem, ſed ſuis pactionibus fulciendam,
ut habetur in §. *Adeo autem inſtit. tit. de loc. & cond.*

Et licet aliqui dicant emphyteuſim differre a locatione 4
ad breve tempus facta, & reſpectu locationis ad longum
tempus adeſſe differentiam verbalem tantum, tamen eo-
rum opinio eſt evidenter falſa, ut aſſerit, & probat Man-
tic. *de tacit. lib. 22. tit. 2. n. 55. verſ. Nec obſtat, quod &* Gra-
tian. diſcep. 378. n. 30. Rot. coram Seraph. *dec. 286. n. 20. &*
dec. 288. n. 2. & ſeq. Et patet ex pluribus differentiis rela-
tis per Valaſc. *de jur. emphyt. q. 20. & ſeq. in prælud. q. 5.*
& patebit etiam ex dicendis infra hoc capite & alibi,
ubi ſecundum ſubjectam materiam occurret ſæpe diſtin-
ctionem facere inter hos contractus, & procedit dicta
differentia etiam ſi locatio ſit perpetua, quia, & in his
terminis loquuntur dictæ deciſiones coram Seraph. &
expreſſe declaratur coram eodem *dec. 353. n. 2.* quæ eſt
in eadem cauſa cum ſupracitatis.

Verum quia, licet vere inter hos contractus adſint mul- 5
tæ differentiæ, tamen negari etiam non poteſt eſſe inter
eos magnam familiaritatem, ut dixit Text. *in §. Adeo in-*
ſtit. de loc. & cond. & Fulg. *de jur. emph. d. q. 5. n. 1.* Seraph.
dec. 288. n. 2. ita ut ſæpe in praxi dubitare contingat an
ſit contracta locatio, vel potius emphyteuſis, operæ pre-
tium eſt videre quomodo dignoſcatur, licet ſit valde la-
borioſum, ut dixit Caroc. *de loc. tit. de reſcind. loc. n. 46.*

Et quatenus vere dubitetur, an unus, vel alius con- 6
tractus celebratus ſit, in tali dubio ſtatur denominationi
partium, itaut ſi denominaverint contractum locationis,
locatio cenſebitur contracta, ſi denominaverint emphy-
teuſim, pari modo reputanda erit contracta emphyteu-
ſis, Menoch. *præſumpt. 105. n. 1. & ſeq. lib. 3.* Mantic. *de ta-*
cit. lib. 22. tit. 8. n. 7. Rot. *dec. 510. n. 1. verſ. & pro tali p. 4.*
tom. 3. recent. & coram Merlino *dec. 545. n. 7.*

Idque multo magis procedet ſi talis denominatio non 7
ſimpliciter enuntiative, ſed diſpoſitive fuerit concepta, ut
bene conſideravit Rota *d. dec. 510. n. 2. p. 4. tom. 3. recent.*
At non proinde ſperni debent enuntiativæ, nam non 8
ſolum

ſolum emiſſæ in ipſo inſtrumento conceſſionis, ſed etiam alibi, maxime probant in hoc propoſito, Gratian. *diſcept. 917. n. 4. & ſeq.* Rota in Sabinen. tenutæ coram Litta impreſſ. per Marcheſan. *p. 1. fol. 1079. n. 2.*

9 Et hoc procedit etiam ſi adſint aliquæ præſumptiones, quod contractus non ſit is, quem partes denominarunt, quia adhuc reputari debebit talis ſecundum Cravet. *conſil. 22. n. 4.* Surd. *conſ. 243. n. 3.* Bec. *conſ. 35. n. 9. in fin. & ſeqq.*
10 ſed hoc non item quoad pacta, quia ea magis attenduntur ad dignoſcendum quid actum, quam denominatio, Decian. *conſ. 35. n. 41. lib. 2.* Menoch. *conſil. 201. n. 26. & ſeqq.* Peregrin. *conſ. 12. n. 15. l. 2.* Bellon. jun. *conſ. 58. n. 6.*
11 *& ſeqq.* Intelligendo tamen de pactis, quæ verſantur circa ſubſtantiam, & naturam contractus, non de iis, quæ ſolum circa accidentalia ejuſdem verſentur, ut declarant Surd. *conſ. 243. n. 43.* & Becc. *conſ. 35. n. 11. ad med.* Ratio
12 enim concluſionis eſt, quia verba deſerviunt naturæ contractus, & non natura verbis, & ideo non denominatio, ſed pacta ſubſtantialia attendi debent, *l. Inſulam 6. ff. de præſcript. verb.* Alex. *conſ. 40. n. 14. verſ. pro hoc facit l. 4.* Seraph. *dec. 794. n. 6.* Dummodo tamen non adſint pacta hinc
13 inde, partim videlicet convenientia locationi, & partim convenientia emphyteuſi, quia tunc ſtandum erit denominationi, Surd. *conſ. 243. n. 43. ad med.* Fachin. *conſ. 1. n. 16. lib. 1.* Menoch. *præſumpt. 104. n. 31. lib. 3.* prout e contra ſi partes promiſcue uſæ fuerint verbo locationis,
14 & emphyteuſis, magis attendi debebunt pacta, Bellon. ſen. *conſ. 21. n. 5.* Andreol. *contr. 90. n. 5. part. 1.* Clar. *in §. emphyteuſis q. 1. n. 5.* Mareſcot. *var. c. 76. n. 15. lib. 2.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 2. n. 10.* magis tamen urgebit, quod partes dixerint velle contrahere emphyteuſim, quam quod
15 dixerint velle locare, magiſque propterea urgentes conjecturæ requiruntur, ut a tali denominatione emphyteuſis recedatur, quam ut recedatur a ſimplici denominatione locationis, idque non ſolum quia locationis nomen non repugnat contractui emphyteutico, ſed illum comprehendit ſaltem ſub ſua lata ſignificatione, ut ſupra dixi in principio, ſed etiam quia emphyteuſis admittit quæcum-
16 que pacta *l. 1. C. de jur. emphyt.* Ruin. *conſ. 98. n. 15. lib. 3.* & non habet propriam naturam, ſed eſt veluti materia informis recipiens formam a placito contrahentium, ut dicit Rota coram Penia *deciſ. 1192. n. 3.* & Hodiern. ad Surd. *dec. 198. n. 5.* & quod habeat naturam ſuis pactionibus fulciendam dicit Imper. *in §. Adeo autem, poſt. med.*
17 *inſtit. de locat. & cond.* Unde difficilius operari poterunt pacta, ut a denominatione recedatur, ut bene probat Mareſcot. *var. c. 76. n. 17. & ſeqq. lib. 2.* & ſenſit Rota in una Foroſempronien. penſionis 27. Januarii 1616. §. Rota cenſuit coram Sacrato.

18 Deveniendo autem ad pacta: primo, & principaliter conſid-rari ſolent ea quæ verſantur circa penſionem, ex penſione enim dignoſcitur locatio ab aliis contractibus, ut docuit Gloſſ. *in l. 1. ver. agendo,* & ibidem etiam Bart. *n. 3. ff. de ſuperficieb.* & in propoſito, ſi penſio ſit magna demonſtrat eſſe locationem, non autem emphyteuſim, Ruin. *conſ. 161. n. 27. l. 1.* Cephal. *conſ. 9. n. 12.* Burſat. *conſ. 255. n. 2.* Nevizan. *conſ. 92. n. 12. & ſeqq.* Berret. *conſ. 32. n. 8.* Becc. *conſ. 3. n. 22.* ubi de communi teſtatur Menoch. *conſ. 629. n. 16.* Bolognin. *conſ. 54. n. 5.* Clarus *in*
19 *§. emphyt. q. 2. n. 5.* Theſaur. *dec. 20. n. 5. & in fin.* Rot. *deciſ. 24. n. 11. p. 6. recent.* Et e contra ſi ſolvatur quid minimum reſpectu rei erit emphyteuſis, Bald. *in rubr. C. de jur. emphyt. n. 11. & ſeqq.* Ruin. *conſ. 161. n. 27. ad fin. lib. 1.* Menoch. *conſ. 372. n. 7.* Surd. *conſ. 537. n. 4.* Gratian. *diſcept. 926. n. 11.* Et iſte eſt verus modus dignoſcendi locationem ab emphyteuſi, ut tradunt Bellon. ſen. *conſ. 21. n. 8. verſ. alt. notabiliter,* Seraph. *dec. 272. n. 3. & dec. 794. n. 5.* Rot. *dec. 564. n. 2. part. 1. diverſ. & deciſ. 64. n. 3. poſt med. part. 4. recent.* & quod hæc ſit verior opinio, & ab ea non recedendum teſtatur Burat. *dec. 334. n. 1.*

20 Hinc licet Hebræi Urbis, tanquam habentes ea quadam conſtitutione ſan. mem. Clem. VIII. privilegium, ut per Dominos domorum quas inhabitant expelli non valeant, vindicent ſibi quoddam jus inquilinatus, quod Gazagà vocant, & prætenderetur per illud eos potius effici emphyteutas, quam conductores, Rota in una Romana domorum coram Veroſpio, quæ eſt *dec. 38. p. 14. recent.* cenſuit contrarium, idque non aliunde deduxit, quam ex eo quod ipſi non quid modicum in recognitionem directi dominii dumtaxat perſolvunt, ſed penſionem annuis redditibus correſpondentem, ex quo dignoſcitur eos eſſe conductores non emphyteutas, ex prædictis aliiſque ibi cumulatis *ſub n. 1.*

21 Et adeo magni faciunt DD. hoc argumentum deſumptum a quantitate penſionis, ut prævalere velint omnibus conjecturis, & indiciis contrariis, Aretin. *conſ. 55. n. 4. ad fin. verſ. ſecundo reſpondemus,* Ruin. *conſ. 161. n. 29. poſt med. lib. 1.* Bolognin. *conſ. 54. n. 4. verſ. tamen cantra eſt,* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 2. n. 9.* Rot. coram Seraph. *deciſ. 272. n. 4.* & coram Burst. *deciſ. 334. n. 14.*

22 Quod tamen intelligo de ſingulis aliis indiciis de per ſe conſideratis, non autem de omnibus ſimul junctis; cum imo in ſpecie de denominatione ſint, qui teneant eam prævalere dicto argumento deſumpto a quantitate penſionis, Natta *conſ. 49. num. 16.* Silvan. *conſ. 47. n. 5.* Gabr. *conſ. 84. n. 9. & ſeqq. lib. 2.*

Et licet in contrarium, etiam in terminis quod penſio magna prævaleat ad demoſtrandam locationem, argumento deſumpto pro emphyteuſi, ex eo quod partes, ita contractum denominaverint, teneant, Ruin. *conſ. 161. n. 27. in princ. lib. 1.* Roland. *conſ. 96. n. 38. & ſeqq. lib. 1.* & Rot. in una Viterbien. domus de Lanuvils 14. Maji 1601. §. ex adverſo autem coram Corduba, & in una Spoletana Mercedis 29. Maji 1600. coram eodem, dicit ita fuiſſe ſæpius reſolutum Seraphin. *deciſ. 794. n. 3. & ſeqq.* Burat. *dec. 334. n. 3.* Andreol. *contr. 90. n. 6. p. 1. in recent.* 23
dec. 14. n. 12. p. 6. placet diſtinctio, ut ſi agatur de contractu, quem partes denominaverint locationem, & in eo conſtituerint penſionem modicam, procedat iſta ultima opinio, ut prævaleat quantitas penſionis, & magis demonſtret emphyteuſim, quam dicta denominatio demonſtret locationem, quia conductio non eſt, quæ ſit pro uno nummo, ſed quæ ſit pro pretio juſto, *l. ſi quis conductio. ad finem, juncta gl. in verſ. vero pretio, ff. de acq. poſſ.* At e contra ſi ſimus in contractu denominato emphyteuſis, in quo penſio ſit magna, magis ſtandum ſit denominationi, quia hoc caſu non eſt cur recedamus ab ea, dum, ut ſupradixi emphyteuſis eſt capax omnium pactorum, & ſic etiam admittendi, quod ſolvatur magna penſio, ut bene ſupracitati pro prima opinione, & ultra eos optime, lateque Mareſcot. *var. c. 76. n. 10. & ſeqq. lib. 2.* & plene etiam Surd. *dec. 198. n. 19. ad fin. verſ. 2. reſpondebat,* & ibi Hodierna in addit. *n. 5. & 6.* penes quos alii.

Quod abſque dubio facilius dicendum erit in emphyteuſi Eccleſiaſtica, nam licet non ignorem aliquos Do- 24
ctores etiam de ea loqui, dum dicitur ex magnitudine penſionis argui locationem, prout conſideravit Rota coram Buratio *dict. dec. 334. n. 13. verſ. quin hoc objectum,* tamen inde poterit ſumi etiam in Eccleſiaſtica aliquod indicium, quod quatenus concurrant alia, prout concurrebant in prædicta *dec. 334.* aliquid operabitur, at non poterit ſumi argumentum magnum aliis, & ſignanter denominationi emphyteuſis, prævalens, præſertim ubi non agatur de emphyteuſi antiquiſſima, vel aliud concurrat, quis in emphyteuſi Eccleſiaſtica neceſſe eſt conſtituere penſionem magnam, & correſpondentem fructibus; alias contractus non poſſet dici utilis, & ſic eſſet nullus juxta diſpoſitionem *Extrav. Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.* ut bene conſiderant in propoſito Gabriel. *dicto conſ. 84. n. 12. lib. 2.* Surd. *dec. 198. n. 22.* Franc. *dec. 191. n. 12.* & dicam latius infra c. 14. de locatione bonorum Eccleſiaſticorum §. 10.

Tunc autem etiam in Eccleſiaſticis magnitudo penſio- 25
nis demonſtraret locationem, cum partes non denominaſſent contractum ſimpliciter emphyteuſim, ſed promiſcue uſæ eſſent nomine emphyteuſis, & locationis; hoc enim caſu, etiam tenentes magnam penſionem, non facere contractum locationis, contrarium tenent, ut advertit Rota coram Burat. *deciſ. 334. n. 12.* & promiſcua denominatio reputatur etiam, ubi partes dixerint locavit, & reſpective conduxit in emphyteuſim, Bald. *in rubr. C. de jur. emphyt. n. 11.* Burat. *d. deciſ. 334. n. 11.*

Prout etiam magni facienda eſt quantitas penſionis, ſi 26
ex verbis inſtrumenti appareat, quod vere ſolvitur in recompenſationem fructuum, ac pro eis; & e contra nihil faceret, ſi conſtaret, quod non in meram recompenſationem fructuum, ſed magis in recognitionem directi dominii ſolveretur. Nam in hoc conſiſtit tota vis hujus conjecturæ; cum iſta ſit differentia principalis inter hos contractus, ut patet ex utriuſque definitione, quarum una habetur ſupra cap. 1. & alia in cap. iſto utrobique in principio, & ideo quando habetur penſio magna, vel parva cum hac circumſtantia, videlicet, quod magna ſit expreſſe conſtituta in recompenſationem fructuum, & pro eis, vel parva in recognitionem dominii directi, tunc vere procedat concluſio, quod hæc conjectura denominationi contractus, & aliis conjecturis prævaleat, quia in his terminis, ut plurimum loquuntur pro ea ſupracitati, & ſignanter explicant Nat. *conſ. 49. n. 30. verſ. Non obſtat dum dicitur,* Rimin. jun. *conſ. 461. n. 25.* Becc. *conſ. 3. n. 23.* Gabr. *conſ. 80. n. 11. & conſ. 84. n. 13. lib. 2.* Mareſcot. *var. c. 76. n. 11. lib. 2.*

Et ſufficienter expreſſum erit ſolvi debere pro fructibus, 27
& non meram recognitionem directi dominii, ſi dictum fuerit ſolvendum pro fictu, & ſic aperte demonſtrabit, juxta prædicta, fuiſſe contractam locationem, & non emphyteuſim, Surd. *conſ. 537. n. 7.* Gabr. *conſ. n. 10. lib. 2. ubi n. 12.* quod propterea non attendendum hoc caſu, quod contractus denominatus ſit emphyteuſis, licet hoc non abſolute procedat, ſed ſolum quatenus penſio ſit magna, & alia repugnet, ut cenſuit Mantica *de tacit. lib. 22. tit. 8. n. 7.*

E contra ſi dictum ſolvi debere pro Canone argui- 28
tur, contractum non eſſe locationis, Mart. *conſ. 3. n. 16.*

Menoch. *conſ.* 375. *n.* 4. Mareſcot. *c.* 76. *n.* 23. *lib.* 2. Seraph. *dec.* 1435. *n.* 1. licet non propterea demonſtret eſſe emphyteuſim potius quam contractum cenſualem, cum Canon, & Cenſus ſint ſynonyma *dec.* 25. *n.* 8. poſt Poſth.
29 *de manut.* Duran. *dec.* 425. *n.* 14. Merlin. *dec.* 545. *n.* 12. & quatenus dictum ſit pro Canone, ſeu reſponſione nullum poteſt fieri fundamentum in nomine Canonis, Rimin. ſen. *conſ.* 160. *n.* 6. Buratt. *dec.* 334. *n.* 16. & hoc caſu intelligeretur potius pro cenſu, quam pro emphyteuſi, Menoch. *conſ.* 865. *n.* 4. Gratian. *diſcept.* 566. *n.* 12. Mantic. *dec.* 134. *n.* 3. prout etiam ſi dictum eſſet pro Canone, ſeu Cenſu, Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 8. *n.* 9. Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud. q.* 15. *n.* 56. licet verba iſta non repugnent, ſi aliunde conſtet contractam eſſe emphyteuſim, Grat. *diſcep.* 926. *n.* 12. Seraphin. *dec.* 1195. *n.* 3. & *dec.* 1235. *in princ.* Cenſus enim nomen nil relevat, cum varie accipiatur, & ſumatur etiam pro Canone, Seraphin. *dec.* 1235. *n.* 1. *in e-cont. dec.* 517. *n.* 8. *p.* 5. Eminentiſſ. Celſus *dec.* 202. *n.* 17. ac etiam pro penſione, Honded. *conſ.* 81. *n.* 10. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 3. *n.* 19. *verſ. Nec obſtat.*

30 Si autem dictum ſit penſionem non eſſe ſolvendam in caſibus occurrentibus non perceptionis fructuum, patebit quod penſio eſt conſtituta in fructuum recompenſationem, & habito reſpectu ad eos, unde tale pactum demonſtrabit locationem, quia non convenit regulariter emphyteuſi, Bellon. ſen. *conſ.* 21. *n.* 8. *verſ. Item adeſt*, & dicam alibi.

31 Prout etiam ſumitur argumentum, quod non ſit conſtituta penſio in recognitionem directi dominii, ſed in recompenſam fructuum, & magis urget pro locatione, ſi non ſit conventa in unica ſumma pro toto prædio, ſed diviſum, puta ad Carolenos tres pro quolibet rubro, cum dignoſcatur conſtituta pro terra, & ejus uſu, quod eſt proprium locationis, ut conſideravit Rota coram Burat. *dec.* 334. *n.* 7.

32 Controvertitur autem, quænam dicatur penſio magna ad hunc effectum denotandi contractum non eſſe emphyteuticum, ſed locationis, & requiri eam eſſe omnino correſpondentem fructibus rei, cenſuit Surd. *deciſ.* 198. *n.* 19. *verſ. ad quantitatem*, ſed contraria opinio eſt penes plures, quod videlicet, etiam ſi penſio non correſpondeat quantitati fructuum, dummodo non ſit minima, indicet locationem, ut videre eſt penes Grat. *conſ.* 128. *n.* 8. *lib.* 2. Nevizan. *conſ.* 92. *n.* 45. Rimin. jun. *conſ.* 461. *n.* 25. Rot. coram Burat. *dec.* 334. *n.* 2. & penſionem duodecim ducatorum eſſe magnam in caſu ſuo cenſuit Gabr. *conſ.* 80. *n.* 6. *lib.* 2. ſed veritas eſt, quod tunc urget magis hoc argumentum a quantitate penſionis, cum conſtat, quod penſio correſpondet quantitati fructuum, & ratio eſt, quia tunc magis arguitur, quod fuerit in eorum recompenſationem conſtituta, quo caſu vere urget magnitudo penſionis ad arguendam locationem, ut ſupra dixi.

33 Prout etiam tunc magis urget idem argumentum, cum conſtat, quod ab initio fuit ſoluta aliqua ſumma; alias enim ſi nihil ſolutum non repugnat emphyteuſi, ut ſolvatur Canon æquivalens fructibus, vel paulo minor, imo, ſaltem in Eccleſiaſtica, clarum eſt quod non poteſt eſſe quid minimum, cum admittatur ad ſummum, quod ſit minor quantitatis fructuum in ſexta parte tantum, & hoc quatenus emphyteuſis ſit perpetua, & non alias, ut ſupra dicebam, & dicam quoque infra *c.* 54. §. 10. *a n.* . & advertunt in propoſito Natt. *conſ.* 49. *n.* 17. Silvan. *conſ.* 47. *n.* 6. Gabr. *conſ.* 84. *n.* 12. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 6. *n.* 21. & *ſeqq.* Surd. *dec.* 198. *n.* 21. Solet autem iſta ſolutio alicujus quantitatis conſiderabilis ab initio practicari magis in emphyteuſi, quam in locatione, & ideo præbere poſſet aliquod indicium talis ſolutio contractum eſſe emphyteuticum, ſed non multum relevans, ſi annua penſio eſt magna, Ruin. *conſ.* 161. *n.* 28. *ad fin. lib.* 2.

34 Conſiderandi autem ſunt fructus, qui percipiebantur de tempore conceſſionis ad dignoſcendum an penſio ſit magna, vel parva, & eis non correſpondens, Rim. jun. *conſ.* 461. *n.* 28. *verſ. Nec quidquam.* Becc. *conſ.* 3. *n.* 23. *verſ. his ita*, unde ſequitur non habendum rationem fructuum reſultantium ex melioramentis poſtea factis, Gabr. *conſ.* 80. *n.* 8. ubi de communi approbat, & uſu recepta etiam in Rota *lib.* 2. Mareſc. *c.* 76. *n.* 30. *lib.* 2. Rot. *dec.* 539. *n.* 6. *p.* 3. *lib.* 3. *diverſ.* & in una Tiburtin. prætenſæ devolutionis 18. Decembris 1615. § & licet, coram Veroſpio, & conſiderandi etiam ſunt detractis expenſis in cultura, & recollectione, aliiſque neceſſariis, Cephal. *conſ.* 9. *n.* 12.
35 *ad med.* Mareſcot. *d. c.* 76. *n.* 29. Unde dubitari ſolet quis probare debeat eorumdem fructuum quantitatem ad hunc effectum, & probandum ab eo, qui dicit, penſionem eſſe correſpondentem fructibus, voluit Surd. *dec.* 198. *n.* 27. Contrarium vero, quod hoc ſufficiat allegare, quia præſumatur, voluit Ruin. *conſ.* 161. *n.* 25. *verſ. Item iſtud, lib.* 1. & notabilem concluſionem dicit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 2. *n.* 51. & ſenſit Rot. *dec.* 14. *n.* 10. & 11. *p.* 6. *recent.* & in fortioribus, quod etiam ſi fundus datus ſit pro quinta parte fructuum, adhuc ſi ad culturam redactus ſit, præſumatur, quod correſpondeat fructibus fundi detractis fructibus melioramentorum dictum fuit in præfata Tiburtina prætenſæ devolutionis, §. & licet coram Veroſpio, & 36
quidem hæc contra videtur fundata in illo axiomate, quod nemo præſumatur jactare ſuum, *l. cum de indebito* 25. *verſ. ſin vero, ff. de prob.* prout faceret, qui concederet rem pro minori utilitate, quam ex ea perciperet, ſed quia vere iſte contractus emphyteuſis pro parva penſione fructibus non correſpondente eſt in uſu, ideo tali præſumptioni ſtandum crederem in dubio, non autem ſi ex verbis conceſſionis deprehenderetur facta, quia videlicet ita fuiſſet a partibus denominata, vel adeſſent aliæ probationes, ſeu indicia ſuf- 37
ficientia, tunc enim ſi alia pars diceret non ſtandum denominationi, vel aliis demonſtrationibus, quia penſio eſſet correſpondens fructibus, tunc crederem non poſſe ei ſuffragari ſolam præſumptionem prædictam, nam præſumptio, quod nemo ſuum jactet, eſt leviſſima, ſecundum Rot. Januen. *dec.* 21. *n.* 11. *prope med. verſ. reſpondetur, quod talis*, & cedit aliis, ut probat Surd. *conſ.* 80. *n.* 20. & *ſeqq.* Unde non poſſet dici penſio magna, niſi probato valore de tempore conceſſionis, prout etiam nec poſſet dici parva ad arguendum emphyteuſim, Rota *dec.* 770. *n.* 7. *p.* 2. *recent.*

Poſtremo circa hunc punctum magnitudinis penſionis 38
non omittendum animadvertere, quod quando penſio correſpondet fructibus, quantumvis dici deberet non locationem, ſed emphyteuſim fuiſſe contractam, puta quia de voluntate contrahentium aliunde ſufficienter conſtaret, adhuc adeo operatur hæc circumſtantia, ut talis emphyteuſis judicanda ſit, ut locatio, & in ea procedant regulæ locationis, non emphyteuſis, Alex. *conſ.* 112. *n.* 3. & *per tot. lib.* 1. ubi de remiſſione Mercedis, Cephal. *conſ.* 9. *n.* 12. ubi ad effectum tranſeundi ad extraneos, Bero. *conſ.* 132. *n.* 4. & *per tot. lib.* 1. Bellon. ſen. *conſ.* 21. *n.* 10. *ad fin. verſ. præterea dicit.* Vaſc. *de jur. emph. q.* 26. *n.* 11. Mareſc. *variar. c.* 76. *n.* 1. & *ſeqq.* ubi de com. & Rotæ opinione teſtatur *lib.* 2. Andreol. *contr.* 90. *n.* 6. *part.* 1.

Conſiderari etiam ſolet circa penſionem ad hunc ef- 39
fectum, an ea ſit conſtituta in pecunia numerata, vel in alia re, nam in locatione proprie ſumpta requiritur, quod penſio ſit in pecunia numerata, ut patet ex verbis definitionis ſuprapoſitæ in c. 1. Et quod penſio in pecunia numerata magis proprie conveniat locationi, ideoque locationem demonſtret, tradunt Roland. *conſ.* 96. *num.* 4. *lib.* 1. Bolog. *conſ.* 54. *n.* 5. *verſ. aliud etiam eſt*, Rimin. Jun. *conſ.* 461. *n.* 26. & quod ſi ſolvatur partim in pecunia, partim in fructibus, attendetur quod magis eſt, Seraph. *dec.* 272. *n.* 7. *verſ. præterea*; & e contra ſi ſolvatur ſolum certa pars fructuum arguitur emphyteuſis, Gratian. *diſcept.* 926. *n.* 10. & ideo debebitur laudemium & procedent in tali contractu alia, quæ ſtatuta ſunt in emphyteuſi, Burgoſ. *de Laudem. p.* 1. *inſpect.* 4. *n.* 17. Verum hoc non obſtante, quando ſalvatur certa pars fructuum poterit eſſe locatio, ſaltem impropria, & non emphyteuſis, ut dixit Rot. in Narnien. locationis 17. Maji 1613. §. Non obſtat, quod coram Coccino, quæ eſt hodie inter ejus impreſſas *dec.* 741. & in d. Tiburtina prætenſæ devolutionis 18. Decemb. 1615. §. Non obſtant penſiones, & ſeq. coram Veroſpio. Maxime ſi non ſit quota fructuum, ſed certa quantitas, Seraph. *dec.* 272. *n.* 7. in d. Narnien. locationis, & ubi talis quantitas ſolvi 40
debet pro parte Dominica, quia ex his verbis magis argueretur locatio quaſi ſolvatur intuitu fructuum, ut dixit Rota in una Spoletana remiſſionis Mercedis 29. Maji 1600. §. 2. hoc etiam coram Corduba.

Prout etiam conſiderari ſolet, quod penſionis ſolutio 41
ſit ordinata in quolibet anno, quia hoc indicat, quod ſit reſpectu fructuum qui quolibet anno percipiuntur, & ſic magis convenit locationi, & eam indicat Soccin. ſen. *conſ.* 156. *in princ. lib.* 1. Bellon. ſen. *conſ.* 21. *n.* 8. *verſ. Item facienda eſt* Roland. *conſ.* 96. *n.* 43. *verſ. Aliud etiam eſt, lib.* 1. Bolognin. *conſ.* 54. *n.* 5. *verſ. aliud etiam ineſt*, Rimin. jun. *conſ.* 461. *n.* 26. *ad med.*

Quia vero ſupra dictum fuit, quod tunc multum urgeat 42
magna quantitas penſionis ad demonſtrandam locationem, cum apparet correſpondens quantitati fructuum, & in eorum recompenſam ſtatuta; & e contra urgeat pro emphyteuſi parva quantitas cum dignoſcitur ſolvi in recognitionem directi Dominii, ideo videndum eſt de reſervatione Dominii directi, quid importet, adeo eam relevare, ut ubi nulla ſit Dominii directi reſervatio non poſſit dici emphyteuſim adeſſe, cenſuerit Burſat *conſ.* 26. *n.* 14. Sed hoc admitti poſſet ſi vere appareret de contrario, videlicet fuiſſe utrumque Dominium translatum, & tunc multo minus dici poſſet locatio, ſed eſſet contractus cenſualis, de quo loquitur Burſat. & in hoc differt talis contractus cenſualis ab emphyteutico, quod in eo transfertur utrumque dominium directum, & utile in recipientem rem ad Cenſum, ſecus 43
autem in emphyteutico. Soccin. ſen. *conſ.* 167. *n.* 6. *verſ. Sed certe lib.* 2. Clar. *in §. emph. q.* 8. *n.* 1. Menoch. *præſ.* 107. *n.* 1. *p.* 3. Mantic. *de tacit. lib.* 21. *tit.* 3. *n.* 9. Rot. *dec.* 431. *n.* 21. poſt Cenc. *de Cenſ.* & coram Mellino *dec.* 545. *n.* 6. Unde etiam ſi dictum concedo omnia Jura in emphy-

teuſim,

teuſim, reputatur cenſus, *c. Conſtituat 6.* & ibi gloſ. *in*
verb. juxta ratam, ver. ſed revera, de relig. Domib. Merl.
44 *dec. 545. n. 6.* Intelligendo tamen de illo Cenſu, qui con-
ſtituitur tradendo fundum cum onere ſolvendi quid an-
nuum, qui dicitur cenſus reſervativus, non autem de
altero, in quo quis promittit ſolvere quid annuum recepts
ab eo, cui fit promiſſio, aliqua ſumma, qui dicitur cen-
ſus conſtitutus, ut declarat Cravet. *conſ. 217. n. 4.* & aliis
relatis Menoch. *præſumpt. 107. n. 4. & 5. lib. 3.* de quo ulti-
mo neceſſe eſt intelligere Eminentiſſ. Celſum in *dec. 102.*
n. 15. Dum dicit verbum concedere importare Dominii
translationem, & ſic magis congruere emphyteuſi, quam
cenſui, in quo dominium non transfertur.

45 At ubi agitur de pacto contrario, reſervationis videli-
cet Dominii directi, & translationis Dominii utilis, ex eo
non poteſt argui contracta potius emphyteuſis, quam lo-
catio ad longum tempus, cum, & in iſta eodem modo Do-
minium utile transferatur in Conductorem, ut probat Text.
in l. 1. §. quod autem ff. de ſuperfic. ibi. *& ſane cauſa cognita*
ei, qui non ad modicum tempus conduxit ſuperficiem in rem
actio competit, & notant ibi ſcribentes, & ultra eos Aretin.
conſ. 55. v. ſed in locatione. Alex. *conſ. 112. n. 3. lib. 1.* Seraph.
dec. 272. n. 8. & dec. 586. n. 3. Burat. *dec. 334. n. 14.* d. Narn.
locationis 17. Maji 1613. §. Minus etiam facit coram Coc-
cino inter ejus impreſſas *dec. 741.* Rot. *in rec. dec. 182. n. 10.*
part. 6.

46 Pactum de non auferendo proprie convenire videtur
emphyteuſi, non autem locationi, cum a conductore plu-
ribus ex cauſis poſſit res auferri, *l. 3. C. locat. §. Adeo, in-*
ſtit. eodem tit. Bald. *in l. 1. in 2. coll. n. 2. C. de jur. emphyt.*
ſed adhuc hoc pactum non facere ad arguendam emphy-
teuſim, potius quam locationem, dixit in ſpecie Rot. in
d. Narnien. locationis 17. Maji 1613. §. Neque facit coram
Coccino, ea ratione adducta, quia iſtud pactum poteſt
etiam convenire locationi maxime ad longum tempus,
cum poſſit per pactum derogari diſpoſitioni dictæ *l. 3. C.*
locat. ut per Gabr. *in tit. de locat. concl. 3. n. 2.*

47 Sic pactum, quod in aliquo caſu, puta abſentiæ Pon-
tificis, poſſint reſtitui bona, repugnat emphyteuſi, &
oſtendit locationem, Ruin. *conſ. 161. n. 22. lib. 1.* Bellon.
ſen. *conſ. 21. n. 8.* & aliis adducta Rot. coram Seraph.
dec. 72. n. 6.

48 Pactum pariter, quod fiant per conductorem reparatio-
nes, eſt quidem magis conforme naturæ emphyteuſis, ſed
non repugnat naturæ locationis, Rot. *dec. 14. n. 37. part.*
6. recent. imo fortius, nec pactum ad meliorandum ex-
cludit eadem ratione contractum eſſe locationem, ut fuit
dictum per Rotam in una Spoletana remiſſionis mercedis
29. Maji 1600. §. Minus obſtat coram Corduba. Unde
concludendum ex tali pacto conjecturam eſſe lubricam,
& ſolam parum relevare, prout dicunt etiam Mantic. *de*
tacit. lib. 22. tit. 8. n. 51. & Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud.*
q. 15. n. 15.

49 Pactum, quod ob non ſolutionem penſionis incurratur
caducitas, non indicat magis emphyteuſim, quam loca-
tionem ad longum tempus, quia in utraque caducitas eo-
dem modo incurritur, Soccin. ſen. *conſ. 167. n. 7. v. Si ve-*
ro dicamus lib. 2. Surd. *conſ. 537. n. 15. verſ. aut intelli-*
gimus, Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. can. ampliat. 23.*
Boer. *dec. 234. n. 3.* Rota *dec. 174. n. 8. p. 1. div.* ubi quod in
hoc iſti duo contractus æquiparantur, & *dec. 334. n. 19.*
coram Burat. & licet contrarium dicere videatur idem Bu-
rat. *dec. 50. n. 6.* animadvertendum quod allegat *dec. 139. &*
574. part. 1. diverſ. in quibus Rota non loquitur de cadu-
citate iſta, ſed de alia ob alienationem, quæ in propoſi-
to differt ab iſta, ut in ipſa *dec. 174. n. 8.* aperte diſtin-
50 guitur, ob alienationem enim irrequiſito domino licet
incurri caducitatem etiam in locatione velint, Aretin.
conſ. 55. n. 4. v. Non obſtat, Surd. *conſ. 537. n. 16.* Caldas *de*
jur. emphyt. lib. 1. q. 16. n. 10. & 17. ubi de com. Merlin. *de*
contract. diſp. 459. n. 21. poſt med. tamen verior opinio eſt in
contrarium, ut teſtatur, & probat Rota in prædicta *deciſ.*
334. & 174. par. 1. diverſ. & penes Seraph. *dec. 278. n. 8.*
& per tot. & dec. 288. & dec. 355. per tot. Caballin. *Milleloq.*
213. poſt med. Gomez. *var. tom. 2. c. 3. n. 11. ad fin.* Mant. *de*
tacit. lib. 22. tit. 2. n. 55. Gratian. *diſcept. 378. n. 29. & ſeq.*
ubi de magis æqua, & vera Burat. *dec. 334. n. 18.*

51 Verum tamen eſt, quod alienatio rei conductæ ſic facta
eſt nulla, *l. 2. C. ne res dom. vel templ.* Mantic. *d. tit. 2. n. 56. in*
fin. Gratian. *dicta diſcept. 378. n. 31.* Seraph. *d. dec. 286. n. 19.*

52 Et ex his ſequitur, quod pactum expreſſum in inſtru-
mento conventum, quod non poſſit conductor alienare,
convenit magis emphyteuſi, in qua de jure prohibetur ſtri-
ctius alienatio, nempe etiam ſub dicta pœna caducitatis, &
ideo potius emphyteuſim denotat *dec. 14. n. 38. part. 6. recent.*
ſed non valet ex eo ſumi argumentum multum urgens, quia
nec res locata ad longum tempus poteſt valide alienari, &
ideo illi quoque convenit tale pactum Aretin. *conſ. 55. n. 4.*
verſ. Non obſtat, Ruin. *conſil. 161. n. 30. lib. 1.* Rot. coram
Burat. *dec. 334. n. 17.* & in d. Narnien. Locationis 17. Maji
1613. §. Minus etiam coram Coccino, ubi & idem dicit de
pacto, quod in venditione præferatur Dominus, imo ſi
expreſſum ſit, quod ob alienationem irrequiſito Domino 53
incurratur caducitas, quod potius denotet locationem,
ea ratione, quia alias in locatione non incurreretur, &
ideo pactum fuit neceſſarium, in emphyteuſi vero eſſet
ſuperfluum, Burat. *d. deciſ. 334. n. 18.*

Et idem prorſus eſt de pacto, quod in caſu alienationis 54
ſolvatur Laudemium, quia ex alienatione rei locatæ Laude-
mium non debetur, Gomez. *var. c. 3. n. 11. tom. 1.* Menoch.
præſumpt. 105. n. 8. lib. 3. Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud. q.*
55. in fin. & eſſe veriorem opinionem teſtatur Rot. *dec.*
14. n. 46. & ſeqq. ubi alii allegantur, & declarantur con-
trarii *part. 6. recentior.* ſed bene debetur ex alienatione rei
emphyteuticæ, & ideo pactum prædictum indicat potius
emphyteuſim, Rot. *dec. 400. n. 8. verſ. Item ſoluto part. 5.* 55
recent. ſed non multum urget, quia non repugnat natu-
ræ locationis, quod in ea tale pactum apponatur, Bur-
goſ. *de Laudem. par. 2. Inſpect. 18. n. 4.* Fulgin. *de Jur. emphyt.*
tit. de Laudem. q. 8. n. 51. & fuit dictum in Romana devo-
lutionis Domus 18. Maji 1663. §. ſicuti neque coram R.
P. D. meo Tya; Multoque minus relevaret pactum ſol- 56
vendi ſolidos quinque, vel quid ſimile in caſu alienatio-
nis, quia non poſſet dici eſſe pactum Laudemii in em-
phyteuticis debiti, quia Laudemium eſt quinquageſima
pars pretii, ut dixit Rota in una Tiburtin. prætenſæ de-
volutionis 18. Decemb. 1615. §. non obſtat Laudemii, co-
ram Veroſpio. Majus autem indicium faceret contractum 57
eſſe emphyteuticum, ſi appareret ſolutum fuiſſe Laude-
mium abſque pacto; nam appareret, contractum fuiſſe ha-
bitum pro tali, Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 3. n. 55.* Rot.
dec. 400. n. 8. p. 4. rec. Niſi tamen appareret, ſolutionem 58
fuiſſe erroneam cum demonſtratione originis erroris, ut in
caſu Merlin. *dec. 545. n. 10. & 11.*

Si conceſſio ſit facta in perpetuum, argui videtur emphy- 59
teuſis, ut pluribus relatis tradit Menoch. *conſ. 444. n. 5. &*
ſeq. At cum ratio hujus conjecturæ ſit, quia locatio eo
ipſo quod eſt perpetua efficiatur quodammodo emphyteuſis,
ſeu ab ea non differat, quod parum ſubſiſtere dictum eſt 60
ſupra hoc *c. in princ. n. 4.* ſequitur, ut conjectura ipſa parum
urgeat; Imo fortius dici poſſet, quod, quidquid ſit in em-
phyteuſi Laicali, in Eccleſiaſtica conceſſio in perpetuum
potius convenit locationi, quam emphyteuſi, nam emphy-
teuſis Eccleſiaſtica, præſumitur temporalis, ad tertiam vide-
licet generationem, Cephal. *conſ. 297. n. 18.* Mantic. *de ta-*
cit. lib. 22. tit. 5. n. 6. & ſeq. Valaſch. *de Jur. Emphyt. q. 1. n.*
9. & verſ. quod multum confert, & n. 12. verſ. liter, & con-
ſuetudine, Rota coram Burat. *deciſ. 334. n. 20.*

Non tamen e contra, ex quo conceſſio ſit ad tertiam ge-
nerationem, excluditur quod ſit locatio, cum non repu- 61
gnet, ita fieri locationem, ut dixit Rota in una Spoleta-
na remiſſionis Mercedis 29. Maji 1600. §. Minus obſtat
coram Corduba, & ſenſit etiam Seraph. *dec. 272. n. 2. ad*
med. Si vero ſit ad vitam, magis accedit naturæ locatio- 62
nis, quam emphyteuſis, quæ eſt tranſitoria ad hæredes
ſaltem deſcendentes, Aretin. *conſ. 55. n. 5.*

Quatenus autem ex prædictis, aliiſque ſimilibus conje-
cturis, & præſumptionibus, quæ videri poterint, penes
alios hanc quæſtionem melius tractantes, & ſignanter Man-
tic. *de tacit. l. 22. tit. 8.* & Fulgin. *de Jur. emphyt. in prælud.*
q. 15. Menoch. *præſumpt. 105. lib. 3. dignoſci non poſſit.* An
contractus ſit locationis, an emphyteuſis, ſed remaneat 63
res adhuc dubia, in tali dubio potius judicari debet loca-
tio, quam emphyteuſis, Ruin. *conſ. 161. n. 28. lib. 1.* Rimin.
Jun. *conſ. 461. n. 28.* Burſat. *conſ. 255. n. 4.* Rota coram Burat.
dec. 334. in fine, prout etiam judicari debet potius contra- 64
ctus cenſualis, quam emphyteuſis, Marſil. *ſing. 95. num. 2.*
Ruin. *conſ. 160. n. 5. lib. 1.* Menoch. *conſ. 372. n. 10.* Cabal.
conſ. 74. n. 12. lib. 2. Nevizan. *conſ. 92. n. 42.* Mantic. *de ta-*
cit. lib. 22. tit. 3. n. 11. Creſc. *deciſ. 1. de Cenſ.* ubi de Comm.
Cavalcr. *dec. 201. n. 2.* Merlin. *dec. 545. n. 1.* Mantic. *dec.* 65
134. n. 3. in recent. dec. 510. n. 5. par. 4. tom. 3. licet non de-
ſint tenentes contrarium relati per Menoch. *præſumpt.*
105. n. 5. verſ. verum lib. 3. Quorum opinio admitti poſ-
ſet, ubi in Regione contractus cenſualis, non eſſet con-
ſuetus, ut cenſuit Surd. *conſ. 537. n. 3.*

An locatio ſit alienatio, & quæ dicatur locatio ad longum tempus?

S U M M A R I U M.

1 *Locatio ad breve tempus non eſt alienatio.*
2 *Locatio ad breve tempus dicitur adminiſtratio.*
3 *Locatio ad longum tempus eſt alienatio.*
4 *Locatio ad longum tempus transfert dominium utile.*
5 *Alienationis nomine venit omnis actus per quem trans-*
fertur dominium.
6 *Alienationis nomine proprie, & ſtricte ſumpto locatio*
non venit.

7 *Alie-*

7 *Alienatio eſt actus per quem dominium transfertur.*
8 *Alienationis nomine proprie venit ea per quam dominium transfertur.*
9 *Alienationis nomine non venit locatio, cum pacto, ut dominium non transferatur.*
10 *Neque locatio commoditatis percipiendi fructus.*
11 *Decl. procedere ſi nulla adſit prohibitio alienationis.*
12 *Proteſtatio contraria facto non attenditur.*
13 *Commoditas percipiendi fructus ſi locetur, conceditur ſola perſonalis obligatio, non autem rei.*
14 *Locatio ad longum tempus facta Colono Partiario eſt alienatio.*
15 *Ad longum tempus locatio eſt ſi fiat ad decennium, ſecus ſi ad minus tempus.*
16 *Lim. in bonis Eccleſiaſticis, quia dummodo ſit ultra triennium.*
17 *Locatio ultra decennium cum pacto, quod tot ſint locationes quot anni, eſt ad longum tempus, & alienatio.*
18 *Locatio ad quinquennium cum pacto renovandi eſt alienatio.*
19 *Decl. procedere quatenus adſit aliqua prohibitio alienationis.*
20 *Locatio ad plures annos licet pro mercede diſtributa in annos ſingulos eſt unica.*
21 *Lim. in locatione operarum.*
22 *Locatio ad beneplacitum eſt ad longum tempus.*
23 *Secus ſi ſit ſine praefinitione temporis, & non ſit dictum ad beneplacitum.*
24 *Locatio ad vitam dicitur ad longum tempus.*
25 *Lim. ſi ille ad cujus vitam eſt facta non praeſumatur victurus per decennium.*
26 *Locatio ad vitam an dicatur perpetua.*

CAPUT IV.

1 IN hac quaeſtione: An locatio ſit alienatio, diſtinguunt Doctores inter locationem ad modicum tempus, & locationem ad longum tempus, & ſicut primam non eſſe alienationem abſolutiſſimum eſt apud omnes, ut dicit Molin. *de primog. l. 1. c. 21. n. 1.* Pich. ad Statutum Urbis *l. 1. c. 151. gloſ. 7. n. 97.* Dicitur enim locatio ad modicum tempus adminiſtratio non alienatio, ut inquit Bald. *conſ.*
2 *475. n. 8. poſt med. v. quia locatio* t. Monach. *dec. Bona 44. n. 9.* & probat Text. *in l. pro haerede 20. in fine principii, v. proinde & ſi fundos*, ubi Caſtrenſ. *n. 4. & alii ff. de acquir. haered.* Ita ſecundum, alienationem eſſe communiter tradunt ut
3 videre eſt ex congeſtis per eumdem Molin. *d. c. 21. n. 16. & 17.* & per Fuſar. *de ſubſtit. q. 525. n. 2. & 3.* Barboſ. *de appell. verbor. appell. 14. n. 11.* Pic. ad Statum Urbis *c. 151. gloſ. 7. n. 49.* & ratio eſt, quia locans ad longum tempus, Dominium utile transfert in Conductorem, ut probat
4 Text. *in l. 1. §. quod autem, ff. de ſuperfic.* cum Concord. adduct. per Molin. & Fuſar. ibidem, & dicam latius infra in *c. 27. de effectibus locationis in prima quaeſtione ubi reſpondebo contrariis*, & alienationis appellatione comprehenditur omnis actus, per quem Dominium transfertur, ut di-
5 cit Text. *in l. 1. C. de fund. dot.* Bald. *conſ. 108. in princ. lib. 1.* & alii congeſti per Barboſ. *appell. 14. n. 1.*

Verum quia locans retinet Dominium directum, hinc
6 ſequitur, ut locatio non poſſit dici plena, & perfecta alienatio, nec ſub nomine alienationis proprie, & ſtricte loquendo comprehendatur, alienatio enim eſt actus, quo
7 Dominium transfertur, ut habetur *in d. l. 1. in fin. C. de fund. dot.* Et alienatum non proprie dicitur, quod adhuc in dominio retinetur, *l. alienatum 67. ff. de verb. ſignif.* & in ſpecie, quod locatio etiam ad longum tempus non dicatur proprie alienatio, ſed improprie docuit Abb. *in c. intellecto n. 10. de Jur. Jur.* quem ſequitur Matt. *c. conſ. 480. n. 24.* & latius comprobat Covar. *var. reſol. lib. 2. c. 16. n. 2.* Barz. *dec. Bonon. 16. n. 2. ad fin. & ſeq.* Et quod alienationis nomine
8 proprie, & ſtricte ſumpto veniat tantum ea diſpoſitio, per quam transfertur dominium directum, late autem ſumpto vocabulo veniat ea, per quam transfertur Dominium utile* tantum. Molin. *de Juſt. & Jur. tom. 2. diſp. 464. n. 1.* Barz. *dec. Bonon. 18. n. 2. ad fin. & ſeqq.*

Et ea eadem ratione, quod ideo locatio importet alienationem, quia transfertur Dominium, infertur etiam,
9 quod non erit alienatio ſi fiat locatio ad longum tempus cum pacto expreſſo, quod non transferatur per eam ullum dominium, quatenus tamen omnino liberum ſit locatori alienare, & dominium transferre, vel non, in tantum enim valet, & attenditur dictum pactum in locatione ad longum tempus conventum, in quantum adeſt dicta libertas; alias enim ſi adeſt aliqua prohibitio alienandi, uti ſuſpectum, quod in fraudem illius factum fuerit, non attenditur, ut dicam infra *c. 27. de effect. locat. in 1. q. de declarat. 3.*

10 Inferturque etiam, ut ſi ſit non locata ipſa res, ſed commoditas percipiendi fructus, tunc quamvis locatio ſit ad longum tempus, adhuc dici non poſſit alienatio, juxta magis communem opinionem, de qua patet ex tradit. Monoch. *conſ. 777. n. 8. & ſeq.* Peregrinus *de fideicom. art. 40. n. 110.* Odd. *de prohibit. alien. q. 20. n. 35. & ſeq.* Fuſar. *quaeſt. 525. n. 17.* Et licet non deſint contrarium tenentes inter quos Baldus in *Auth. hoc jus porrectum n. 1. v. ſexto conſiderare eſt C. de ſacroſanct. Eccl.* Fabian. de Mont. *in tract. de empt. & vendit. q. 4. princ. q. ult. n. 9.* Pinel. *de bon. mater. par. 3. n. 64. ad fin.* ubi etiam ſi locator expreſſe proteſtetur, quod ea tali locatione non vult transferri Jus ullum in re, Covar. *var. c. 16. n. 1. lib. 2.* Caroc. *de locat. tit. de locat. ad longum tempus in q. An transferat Dominium q. 3.*
n. 16. tamen eorum opinio procedere poteſt in caſu de 11
quo in praecedenti illatione, ubi videlicet adeſt aliqua prohibitio alienationis, & locatur res ipſa, etiamſi adjiciatur declaratio, quod per talem locationem nullum Jus reale transferatur in conductorem, ea ratione, quia haec verbalis Conventio, non poteſt eludere leges de lo-
catione loquentes, maxime cum talis conventio ſit contra 12
naturam contractus, & veluti quaedam proteſtatio contraria facto, quae non attenditur Mantic. *de tacit. lib. 13. tit. 45. n. 16.* ubi ſi tale pactum fiat in praejudicium alterius, & tangit Fulgin. *de Jur. emphyt. tit. de alienat. q. 1. n. 89. praeſertim prope fin.* at ſecus eſt, ubi non ipſa res, ſed commoditas tantum locatur, quia per talem locationem conceditur ſola perſonalis obligatio ad fructus perci-
piendos, nullaque rei obligatio conceditur, dum res ipſa 13
in Contractum non venit, ſed Jus percipiendi, quod perſonae inhaeret, & ſic nullo modo poteſt dici rei alienatio ex ſupra adductis, & optime diſtinguendo declarat Molin. *de primog. lib. 1. c. 21. n. 24. Verſ. autem in hac quaeſtione, & 25.* ubi adden. alios referunt, & maxime ſi expreſſe addita ſit dicta proteſtatio, quod non transferatur aliquod Jus in re prout eſſe neceſſarium docuit Bald. *in c. quo in Eccleſiarum 7. n. 20. de Conſtit.*

Dubitari etiam ſolet: An dicatur alienatio ſi fiat loca- 14
tio ad longum tempus Colono partiario, & communis opinio eſt affirmativa, propter identitatem rationis, ut tradit Petra *de fideicom. q. 8. n. 98. v. ſed hac quoque*, & eidem accedit etiam Fuſar. *d. q. 525. n. 12.* licet poſtea alleget contrarios.

Dicitur autem ad longum tempus locatio ſi ſit ad decen- 15
nium, ut firmant Fachin. *conſ. 1. n. 25. lib. 1.* Cancer. *lib. 1. c. 14. n. 17.* Fuſar. *q. 525. n. 5.* Barboſ. *d. appell. 14. n. 12.* Montan. *de tacel. c. 33. n. 401.* ubi plures de com. licet contrarium dicat erronee Gratian. *diſcept. 520. n. 5.* Si vero ſit ad minus tempus, etiam ſi ſit ad novennium dicitur ad modicum tempus, Mant. *de tacit. lib. 13. tit. 45. n. 13.* Fuſar. *d. q. 525. n. 5. v. locatio autem facta*, Viv. *dec. 506. n. 11.* & hoc procedebat olim etiam in prohibitione alienationis rerum Eccleſiae ex plene congeſtis per
Garz. *de benef. par. 2. cap. 2. n. 7.* Sed hodie alienatio ad 16
breve tempus in eis permiſſa, reſtringitur ad ſolos tres annos per *Extravag. Ambitioſa de reb. Eccleſ. non alien.* de qua dicam infra *c. 14.*

Dubitari tamen ſolet, an ſit facta locatio ad certum ali- 17
quod tempus diuturnum, puta ad quindecim annos, cum pacto expreſſo, quod tot ſint locationes, quot anni, adhuc dicatur locatio ad longum tempus, & alienatio, vel non, & ſunt hinc inde Auctores, quos refert Fuſar. *q. 525. n. 7. & 8.* ſed ubi locatio eſt expreſſe facta ultra decennium, verius videtur, ut dictum pactum cenſeatur appoſitum in fraudem prohibitae alienationis: quatenus ea ad-
ſit, & non relevetur; ex congeſtis per Mant. *de tacit. lib. 13.* 18
tit. 45. n. 17. prout etiam ſi fiat ad quinquennium cum pacto renovandi, adhuc dicenda eſt ad longum tempus,
ut affirmant Becc. *conſ. 139. n. 6. & ſeq.* Cabal. *conſ. 17. n. 11.* 19
& ſeq. lib. 2. Viv. *opin. 107. n. 8.* intelligendo ſemper quando adeſt aliqua prohibitio, aut fraus tertii; alias enim ſecus eſſet dicendum, ut late oſtendit diſtinguendo ſex caſus Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 4. n. 17. & ſeq.*

Et ex his patet locationem ad plures annos, quamvis 20
factam pro penſione in ſingulos annos diſtincta, non eſſe reputandam, ac ſi eſſent plures locationes, tot videlicet quot ſunt anni, quia ſaltem ad hunc effectum de quo agitur, verius eſt, eam eſſe unicam, & ſic quando eſt ad longum tempus, transferre Dominium utile, & eſſe alienationem, quia una res eſt, quae locatur, & unus contractus, ac una obligatio ex parte locantis, & conſequenter etiam ex parte Conductoris, licet penſio ſit in plures annos diſtributa, Bald. *conſ. 326. n. 1. lib. 3.* Surd. *conſ. 34. n. 54. & ſeq.* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 4. n. 12. & 24.* ubi quod licet ſit unica, dividi poteſt, Rot. *dec. 279. n. 5. ad fin. par. 1. recent.*

Quod tamen limitari ſolet, ut non procedat in loca- 21
tione operarum, quia in ea quot ſunt anni tot ſunt locationes, Bald. *conſ. 316. n. 2. in fin. lib. 3.* Mantic. *d. tit. 4. n. 13.* Coſta *de rata q. 93. n. 4.*

Erit etiam ad longum tempus locatio, ſi non ſit praefi-
nitum aliquod tempus, ſed facta ſit locatio ad beneplaci- 22
tum, ſeu, ut valeat quantum partibus placebit, Caball. *conſ. 17. n. 14. lib. 2.* Fuſar. *d. q. 525. n. 11.* At ſecus eſt, ſi

non

non ſit præfinitum tempus, neque dictum ad beneplacitum
23 quia intelligitur ad annum tantum facta, Soccin. Jun. *conſ. 25. n. 3. lib. 2.* Montan. *de Tutel. c. 33. n. 417.*

Si autem locatio ſit ad vitam locantis, vel conducen-
24 tis, contro erti poſſe videtur, an reputari debeat ad longum tempus, ſeu potius ad modicum, & propter incertitudinem vitæ, quia poteſt intra breve tempus ille mori, reputandum eſſe ad breve tempus, ſenſit Abb. *in c. quamvis n. 4. ad med. de decim.* Caroc. *de locat. tit. de decim. n. 12. ad final.* Gratian. *diſc. 238. n. 24.* Verum contraria opinio magis communiter recepta fuit, ut patet ex Pinel. *in l. 1. n. 63. C. de bon. mater.* Gabr. *conſ. 168. n. 1. lib. 1.* Peregr. *de fideicom. art. 4. n. 109.* Mantic. *de tacit. lib. 3. tit. 45. n. 12.* Fuſar. *de ſubſt. q. 525. n. 5. v. item ſi eſſet,* Barboſ. *de appel. verb. ſign. appel. 14. n. 13.* Ricc. *reſolut. 103. n. 1. & ſeq. par. 4.* Limitatur ta-
25 men hæc opinio, quatenus ille, cujus periculo vitæ currit locatio eſſet in tali ætate, ut juxta computationem *l. hereditatem ff. ad l. falcid.* non præſumeretur tanto tempore victurum, quod locatio dici deberet ad longum tempus, nempe per decennium, ut bene advertit Covar. *lib. 2. c. 16. n. 3.* Montan. *de Tutel. c. 33. n. 401.* non tamen ſufficeret eſſe ſexagenarium, & ultra, ut poſt Thom. Treviſanum
26 *dec. Venet. 21. par. 1.* tradit Ricc. *reſolut. 103. n. 3. p. 2.* Cæterum locatio ad vitam non ſolum dicitur ad longum tempus ſed etiam perpetua, ut late probat Aldo in *c. aſil. 96. n. 61. & ſeq.* & hoc eſt, quod propter negat Abb. *in d. c. quamvis n. 4. de decim.* non autem, quod non ſit ad longum tempus, & idem videtur velle Montan. *de Tutel. c. 33. n. 410.*

De Colonis, & præcipue de Partiariis, & de contractu, qui cum eis celebratur.

S U M M A R I U M.

1 *Colonus dicitur, qui terram colit.*
2 *Colonorum variæ ſunt ſpecies, & quæ.*
3 *Feudorum ſunt decem diſtinctiones.*
4 *Coloni, qui nummis colunt ſunt proprie conductores.*
5 *Contractus innominatus regulatur ſecundum naturam contractus cui magis aſſimilatur.*
6 *Locatio pro certa quantitate fructuum, licet non ſit propria locatio, tamen ab ea non diſtinguitur.*
7 *Maxime ſi ſolvat, quid conſiſtens in pondere, numero, & menſura.*
8 *Pecuniæ nomine veniunt & ea quæ pondere, numero, menſura conſiſtunt.*
9 *Coloni nomine venit etiam gratuito conducens.*
10 *Colentes agrum pro mercede dicuntur coloni conductitii.*
11 *Coloni partiarii dicuntur, qui pro certa fructuum colunt.*
12 *Colonorum nomine æque veniunt partiarii, ac colentes nummis.*
13 *Uſus loquendi probari debet.*
14 *Lim. ſi ſit notorius.*
15 *Coloni partiarii non ſunt proprie conductores.*
16 *Coloni partiarii ſunt ſocii.*
17 *Decl. an ſint ſocii improprie.*
18 *Dictio, quaſi, eſt nota improprietatis.*
19 *Societas proprie non contrahitur, ubi non participatur dominium.*
20 *In Colonia partiaria lucrum, & damnum, eſt commune.*
21 *Colonia partiaria eſt contractus innominatus.*
22 *Aſſimilatur locationi, & ſecundum ejus naturam regulandus erit.*
23 *Colonia partiaria eſt ſocietas velata ſub contractu locationis incluſa.*
24 *Magis late patet in ea locatio, quam ſocietas.*
25 *Colonia partiaria regulari debet cum regulis ſocietatis in eis, quæ habentur expreſſa in jure, in reliquis cum regulis locationis.*
26 *Regula locutionis attendenda ſi partes dixerint locare, & conducere.*
27 *Colonia partiaria continet ſocietatem, quia Dominus in ea ponit Terras, & Colonus operas.*
28 *Colonus partiarius non ſolum ponit operas, ſed etiam inſtrumenta, & ſemina.*
29 *Fructus dicuntur illi, qui deductis expenſis ſuperſunt.*
30 *Lim. in colonia Partiaria.*
31 *Et ubi profertur in lingua vulgari nomen fructuum.*
32 *Et generaliter ubi profertur ab homine ex cauſa onerosa.*
33 *Fructus percipiuntur jure ſoli, non ſeminis.*
34 *Colonus percipiens dimidium fructuum, tenetur ad omnes expenſas.*
35 *Colonia partiaria diverſimode contrahitur pro diverſitate terrarum.*
36 *Palea computatur inter fructus.*
37 *Palea æqualiter dividenda cum colono partiario, niſi pacta aliter ferant.*
38 *Colonus partiarius habet dimidium eorum fructuum, qui proveniunt ex cultura, & cura, non aliorum.*
39 *Damna quæ, & quomodo ſint communia in colonia partiaria.*
40 *Seminis periculum an ſpectet æqualiter ad Colonum partiarium.*
41 *Semine mutuo recepto per Colonum non tenetur Dominus.*
42 *Semen mutuo receptum per colonum ab ipſo Domino eſt Coloni, nec creditum ejus, quod habet Dominus eſt de juribus fundi.*

C A P U T V.

Quoniam colonus dicitur, qui terram colit, ut docuit 1
Bald. *in l. certi juris 5. n. 6. in princip. C. locat.* nec alia traditur definitio, neque neceſſaria eſt, ſecundum Pett. Ubald. *in tract. de duob. fratr. part. 11. n. 30.* & cui hæc definitio convenit, convenit etiam nomen coloni, ut dicit Menoch. *adipiſc. remed. 3. n. 85.* pluresque ſunt, qui ſub variis, ac diverſis pactionibus agros alienos colunt, hinc eſt, quod variæ colonorum ſpecies enumerantur. Sunt 2
enim alii, qui dicuntur adſcriptitii, alii cenſiti, alii perpetui, alii conditionales, alii inquilini, alii originarii, alii ſimplices coloni, ut dicit Hoſt. *in ſumma rubr. de agric. n. 1.* ſeu juxta antiquas impreſſ. *rubr. de natis ex libero ventre, §. hi ſecundae,* ubi etiam late explicat ſingulariter omnes eorum qualitates, & differentias, & ejus dicta reaſſumit, & ſequitur Abb. *in c. indicatum n. 1. & ſeq. de Immun. Eccleſ.* omneſque eaſdem ſpecies colonorum ſingulariter etiam habentur enumeratæ, per gloſſ. *in rubr. C. de agric. & cenſ. lib. 11.* quæ addit quoque aliam ſpeciem, quam dicit eſſe liberi, qui ſtant ruri. Sunt, & qui alias ſpecies addunt, ut Apoſtillat. ad Bertachin. *in verb. colonus n. 1.* & alii plures relat. per Burſat. *conſ. 330. n. 37.*

Verum, quia plures ex eis non ſunt hodie in uſu, & alii ab aliis parum differunt, cum multæ conventiones de colendis agris diverſis nominibus appellentur, & contractus ſit idem, ut notat Calvin. *in ſuo lexic. in verb. Colonariæ contractus,* idemque de contractu Emphyteutico patet ex Bart. *in l. ſi finita 15. §. ſi de vectigalibus n. 9. ff. de damn. infect. & in l. 1. n. 9. C. de Jur. Emphyt.* & latius de contractu 3
feudorum Alvaror. *de feud. in proœm. n. 20. & ſeq.* ubi quod ſunt decem diſtinctiones feudorum, & vocabula ipſa, eorum magis moribus Civitatum, & utentium, quam a jure ſcripto, emanarunt, ut ait Burſat. *d. conſ. 330. n. 37. prope fin.* ſi quis cupiat eorum particularem notitiam, adeat auctores prædictos, & ultra eos Gugliel. de Bened. *in c. Raynut. de teſtam. in verb. & uxorem nomine Adelaſiam n. 406. & ſeq.* Nos enim cupientes omiſſis parum utilibus, ad utiliora in quantum poſſumus percurrere, de ſimplicibus tantum aliqua dicemus, inter quos ſunt proprie conducto es, de quibus ſupra in c. 1. & late per totum tra- 4
ctatum, & in his comprehenduntur non ſolum, qui ſolvunt in pecunia numerata, ſed etiam ſi certam quantitatem fructuum, vel quid ſimile, ut dicit Pett. de Ubald. *in tract. de duob. fratr. par. 11. n. 31.* & licet cum iſtis non intercedat proprie contractus locationis mercedem in pecunia requirentis, ut dictum eſt ſupra in c. 1. ſed innominatus Do, ut des, tamen talis contractus innominatus regulari debet ſecundum naturam ejus contractus, cui magis aſſimilatur, & ſic locationis, ut firmant idem 5
de Ubald. *d. p. 11. n. 32. v. ad tertium,* & Garz. *de expenſ. c. 14. n. 20.* ubi, quod tale contractus in nihilo diſtinguitur a vera locatione. Quod utrumque dictum facilius erit 6
admittendum, ubi merces conſiſtat in ſpecie, quæ pondere, aut numero, vel menſura ſolvi poſſit, eam enim 7
eſſe locationem, tenuit Coraſ. *in lib. 1. Miſcellan. jur. c. 11.* quia ſimiles ſpecies etiam nomine pecuniæ veniunt, *l. ult. §. ult. C. de conſt. pec. & l. pecuniæ nomine 178. ff. de verb.* 8
ſign. & Coraſii ſententiam probavit etiam Menoch. *de adipiſc. poſſ. remed. 3. n. 92.* unde quatenus etiam ſtando in rigore communis definitionis locationis traditæ in c. 1. iſta non ſit locatio propria, ea quod requirat pecuniam numeratam, tamen ſaltem comprobatur eam eſſe contractum omnino ei ſimilem, ita ut in nihilo ab ea diſtinguatur.

Sunt, & qui gratuito conducunt, quod evenire facile po- 9
teſt in agris valde ſterilibus & incultis, hoc enim quoque colonorum nomine venire firmat Menoch. *adipiſc. remed. 2. n. 89.* & ſequitur Caroc. *tit. de inveſt. q. 2. n. 6.*

Sunt, & qui non ſoluta mercede, ſed ea recepta agros co- 10
lunt, & dicuntur coloni conductitii, Burſat. *d. conſ. 330. n. 40.* & iſti non ſunt conductores, ſed conducti, non enim locantur eis agri, ſed ipſi locant operas ſuas, quibus propterea conveniunt ea, quæ dicentur de locatione operarum.

Sunt denique, & qui agros colendos recipiunt pro cer- 11
ta fructuum rata, ſeu quota parte, & vocantur coloni partiarii, gloſ. *in l. ſi apes 26. v. qui nummis, ff. de furtis,* Garz. *de expenſ. c. 14. n. 21.* Marin. *variar. lib. 1. c. 259. n. 3.* ita ut omnes, qui fructus dividunt ſint coloni partiarii, Mant. *deciſ. 35. n. 28.* & ſunt ſatis in uſu, ideo de iis hic aliquid ſpecialiter dicendum.

Sunt autem æque coloni ac illi, qui nummis colunt,

gloſſ.

gloſſ. *in d. l. ſi apes, ver. qui nummis*, Menoch. *adipiſc. rem.*
3. n. 84. & ſeq. & ſub nomine colonorum ſimpliciter in
lege, vel ſtatuto prolato æque continentur, ut poſt alios
dicit Caroc. *de loc. tit. de invectis, q. 2. n. 6.* licet hoc eſſe
de jure, ſecus autem ex communi uſu loquendi, qui in
ſtatutis attendi debet, ex eo enim venire ſolos partiarios,
dicit Mandel. *conſ. 138. n. 25.* quia talis uſus loquendi eſſet
13 probandus, juxta tradita per Maſcard. *de ſtat. inter concl. 3.*
n. 49. Honded. *conſ. 5. n. 38. lib. 2.* Magon. *dec. Lucenſ. 15. n.*
23. niſi forte eſſet notorius, quia tunc ſufficeret eum
14 allegare, Maſcard. *d. concl. 3. num. 51.* Scrap. *deciſ. 730.*
n. 6. Adden. ad Gregor. *deciſ. 257. n. 14. in fin.*

15 Verum non ſunt proprie conductores, non enim cum iis
contrahitur locatio, & conductio, quæ de ſui natura, & pro
ſui eſſentia pecuniam requirit, ut dicit Rot. *dec. 37. n. 13.*
par. 2. diverſ. & dictum eſt ſupra c. 1. ſed potius ſunt ſocii,
16 ut habetur in *l. ſi merces 28. §. vis major, ff. locat. gloſ. in in-*
ſtit. tit. de locat. verb. ſi merces, Men. *conſ. 489. n. 6. & ſeq.*

17 Ex verbis tamen, quibus utitur J. C. *in d. l. ſi merces, §.*
vis major, ff. locat. ibi, *quaſi jure ſocietatis*, aperte deprehen-
ditur iſtam non eſſe ſocietatem propriam ponderando
18 dictionem illam, *quaſi*, quæ eſt nota improprietatis,
prout ponderant Bald. *in l. 1. n. 9. C. pro ſocio*, Odd. *d. conſ. 34.*
n. 13. & 14. Mantic. *de tacit. lib. 6. tit. 5. n. 16.* & Rot. coram
19 eo *dec. 17. n. 8. & ſeq. & in recent. dec. 239. n. 10. par. 3.* Et
ratio etiam redditur, quia non cenſetur contrahi propria
ſocietas, ubi non participatur Dominium alicujus rei,
ut ex Soccin. *in l. ſi paſcenda, C. de pactis*, & aliis adductis
firmat Mandel. *conſ. 735. n. 7.* & latius Felic. *in tr. de ſociet.*
c. 9. n. 42. & Duard. *eod. tract. lib. 1. c. 4. q. 3. n. 6.* hic autem
nullius rei communicatur dominium, quia non ſiunt iſti
coloni fundorum Domini, imo nec illos poſſident, Be-
ro. *conſ. 173. n. 68. lib. 1.* Staiban. *reſol. 149. n. 48.* nec Domi-
nus fundi fit Dominus ſeminis, ut dicam infra.

At negari non poteſt quin participet de ſocietate fal-
20 tem quoad lucrum, & damnum, cum utrumque ſit com-
mune inter Dominum, & colonum, ut eſt Text. expreſ-
ſus *in d. l. ſi merces 28. §. vis major ad fin. ff. locat.* ſed in rela-
21 quis cum ſit contractus innominatus, ut docet Bart. *in l.*
ſi apes 26. §. item conſtat n. 1. ver. quandoque eſt colonus, ff. de
furt. Jaſ. *in §. item Serviana n. 17. Inſtit. tit. de action.* Man-
del. *d. conſ. 735. n. 6.* & aſſimiletur potius locationi, regu-
22 landus erit ſecundum locationis naturam, ad Text. *in l.*
1. §. ſi quis ſervum, ff. depoſiti, Petr. de Ubald. *de duob. fratr.*
par. 11. n. 32. unde dicendum, hunc contractum eſſe quan-
23 dam ſocietatem velatam ſub contractu locationis inclu-
ſam, prout dicit Bald. *in l. certi juris 5. n. 8. ver. ſed reſpondeo*
C. locat. quem ſequitur Rot. *dec. 199. n. 14. prope finem, par.*
2. rec. & coram Mantic. *dec. 17. n. 11.* & licet Bald. in
meo Codice dicat non ideo ſapere naturam locationis,
& conductionis, tamen Rot. in utraque ea prædictis de-
ciſ. ſupponit eum dicere contrarium, nempe, quod pro-
pterea ſapiat naturam locationis, & ita etiam ſupponit
eum dicere Petr. de Ubald. *de duob. fratr. par. 11. n. 60.*
prope fin. & iſta lectura magis convenit ſenſui Baldi, un-
de crediderim meum codicem eſſe mendoſum. Et ſequen-
do Baldum in eo ſenſu in quo eum ſequitur Rot. & Pe-
24 tr. de Ubald. ex ejus doctrina infertur, quod iſte con-
tractus ſapiat de natura ſocietatis, ac etiam de natura
locationis, & dum ſocietas eſt velata, & ſub contractu
locationis incluſa, magis late patebit in eo locatio, &
ſtrictior erit cum regulis locationis, ſed non propterea
recedendum erit a regulis ſocietatis ei convenientibus.
Et quod regulari debeat cum regulis ſocietatis in præ-
25 dictis quæ habentur in jure expreſſa in §. *vis major*,
nempe quoad damnum, & lucrum, in reliquis vero om-
nibus generaliter regulari debeat cum regulis locationis,
& conductionis, tradunt Fab. de Monte *de empt. & vend.*
q. 2. n. 29. Sfort. Oddus *conſ. 34. n. 15.* ſed alii non ita re-
ſtringunt effectum ſocietatis, ſed illum latius extendunt,
& omnes regulas ſocietatis applicabiles applicant, ut vi-
dere eſt ſignanter penes Burſat. *conſ. 330. n. 45. & plurib.*
ſeq. cum pleniſſime ibi cumulatis.

Standum autem erit regulis locationis eo magis, ſi
26 partes uſæ ſint locationis, & conductionis nomine, & eo
contractu denominaverint, quia inde deprehenditur eas
voluiſſe locationis regulis ſe ſubmittere, prout conſide-
ravit Rot. *deciſ. 37. n. 14. par. 2. diverſ.*

Quo igitur ad locationem, ſcilicet quoad ea in quibus
27 iſte contractus participat de locatione, dicam ſuis locis,
Societas vero in eo continetur, quia Dominus ponit ter-
ras, & colonus ponit operas ſuas in quærendis fructibus,
qui ſunt communes, Bart. *in d. l. ſi merces, §. vis major n.*
28 3. Federic. de Sen. *conſ. 110. n. 1.* Imo colonus non ſolum
ponit operas ſuas, ſed etiam inſtrumenta, & facit omnes
expenſas neceſſarias, etiam ſeminis, ut notatur in *c. tua no-*
bis de decim ſignanter per Abbatem *n. 3.* Natta *conſ. 243. n. 3.*
Surd. qui alio late refert *deciſ. 101. n. 3.*

29 Unde infertur quod licet regulariter fructus dicantur
illi, qui ſuperſunt deductis expenſis, *l. fructus 7. ff. ſol. matr.*
l. fundus 52. ff. famil. erciſc. tamen non ita intelligi debent 30
in hoc propoſito, quia colonus dividere debet fructus
omnes abſque deductione expenſarum, nam alias non eſſet
verum, quod facere illas deberet de ſuo, Caſtrenſ. *in l. ſi a*
Domino, §. fin. n. 3. ff. de petit. hæredit. Tiraq. *de retract. lign.*
§. 15. gloſ. 5. n. 19. & ſeq. Franc. Mar. *dec. 211. n. 6. par. 2.* Gig.
conſ. 134. n. 19. & aliis adductis plene firmat Mantic. *de ta-*
cit. lib. 5. tit. 2. n. 33. & 34. & Burſat. *conſ. 33. n. 50.*

Nec obſtat, quod contrarium mordicus defendere cone-
tur Garz. *de expenſ. c. 1. n. 22. & c. 14. n. 23.* quia inſiſtit in
dicta regula, quod fructus dicantur, qui ſuperſunt de-
ductis expenſis, quæ patitur limitationem in caſu iſto,
ut tradunt comm. DD. præcitati, & patitur etiam limi- 31
tationem, ut non procedat, quando nomen fructuum pro-
nunciatur lingua vulgari, & ſic inter idiotas prout ſo-
lent eſſe, ut plurimum, coloni partiarii, quia tunc non
intelliguntur fructus deductis expenſis, ſecundum Rimin.
ſen. *conſ. 211. n. 11. & 15.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 15. gloſ.* 32
1. n. 22. ac etiam magis generaliter ubicumque profertur ab
homine ex cauſa oneroſa, ut poſt Bald. & alios antiquiores
in *d. l. fructus, ff. ſol. matr. & in l. 1. C. de fruct. & lit. expen.*
tradit Rim. ſen. *d. conſ. 211. n. 8. & 9.* ubi reſpondet contrarius
Rum. *conſ. 61. n. 7. lib. 1.* Accedit ratio, quia cum omnis 33
fructus jure ſoli percipiatur, non ſeminis, ut dicit Text.
in l. qui ſcit 25. ff. de uſur. Inde ſequitur, ut fructus proprie
ſumpti, ideſt, expenſis deductis, ſpectent ad dominum,
ita ut pars illa, quæ datur colono, ſit pro laboribus, & ex-
penſis, quæ in ea detrahuntur, & non poſſit dici proprie fru-
ctus, ſed improprie, ut firmat Oſaſch. *deciſ. 83. n. 7.* ubi
propterea infert, non poſſe colonum pro ea collectari.

At hoc eſt regulariter, & de Jure, quando præſertim 34
ipſe colonus conſequitur dimidiam fructuum, tunc enim te-
netur ad omnes expenſas de ſuo, Rot. *dec. 359. n. 3. par. 2. &*
dec. 571. n. 53. par. 3. rec. Paitel. *annot. 54. n. 22.* ſed ex con-
ſuetudine, vel conventione poteſt aliud obtinere, Abb. *in*
d. c. tua nobis n. 3. ad fin. de decim. Cotta *in memor. ver. colonus* 35
in fin. v. r. niſi tamen conſuetudo, Rot. *deciſ. 266. n. 3. par. 7.*
rec. Et quidem contrahi ſolet diverſimode pro diverſa
qualitate agrorum, ſi enim ſunt magis fertiles, ſolent
fieri pacta magis utilia Domino, ſi vero ſint minus fer-
tiles, pacta utiliora colono, unde eſt, quod Dominus re-
gulariter ponit pro capitali ſocietatis terram, & paſcua,
& domos ibi poſitas, quandoque etiam aliquid plus, vide-
licet boves, vel eorum dimidiam, colonus vero ponit
pro capitali inſtrumenta laboritii, & laborem ſuum, quæ
inſtrumenta ſunt boves, ligones, ſemen, & fimum regu-
lariter, ex conventione vero quandoque aliquid amplius,
quandoque minus, ut tradit Sfort. Odd. *conſ. 34. n. 20.*
Quandoque etiam colonus pro expenſis detrahit ſemen
ſolum, & non aliud, ut dixit Rota in una Firmana, ſeu
Maceraten. Dotis 24. Januarii 1618. coram Pirovano.

Fructus vero dividendi erunt omnes æqualiter, ſi aliter
non ſit conventum, prout eſt de jure in ſocietate, *l. ſi*
non fuerit 29. in pr. ur. ff. pro ſocio, & in noſtris terminis tra-
dit Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ. 14. n. 8.* ſed quandoque unus non
percipit dimidiam, ſed tertiam, vel quartam, & ſemper
dummodo diverſio fiat hoc modo per quotam, dicitur
colonus partiarius, Garz. *de expenſ. c. 14. n. 21.*

Et inter fructus computatur etiam palea, *l. ſi uſufructua-* 36
rius meſſem, ff. quib. mod. uſufruct. amitt. Natta *conſil. 31. n.*
19. quæ propterea æqualiter dividenda erit, Ludov. *d.* 37
deciſ. Peruſ. 14. n. 9. ſed in hoc quoque intrat prædicta li-
mitatio, videlicet niſi pacta, vel conſuetudo circa ipſam
paleam aliud ferant, ut tradit Petr. de Ubald. *de duobus*
fratr. par. 11. n. 63. Et licet aliqui etiam limitent, niſi
colonus projecerit fimum, ſeu lætamen in agro, volen-
tes eum retinere debere ſibi paleas in totum, tamen eo-
rum opinio latiſſime reprobatur per eumdem Petr. de Ubald.
d. par. 11. n. 64. per undecim rationes late deductas penes
eum videndas, ſi caſus occurrat, & licet videretur, quod
ubi colonia fuiſſet contracta ad plures annos, & in pri-
mo anno colonus non habuiſſet paleas, ſed de ſuo aluiſſet
animalia, & fimum projeciſſet, ſeu ſtercoraſſet, æquitas
vellet, ut anno ultimo paleas ſibi totaliter retineret,
prout etiam ſervari dixit Petr. de Ubald. *in d. par. 11. ſub n.*
39. quem ibi (ni fallor) ſequitur Caroc. *ti. de paleis n. 4.*
tamen æquitas conſiderata ceſſat; ubicumque evenit, quod
tot annorum dimidiam ſuam partem paleæ habuit, quot
fimum projecit abſque eo, quod velit in uno etiam par-
tem Domino tangentem. Quoniam vero, ut dictum eſt, 38
Colonus percipit dimidiam, vel aliam quotam fructuum
ratione laborum, & expenſarum, quas facit, datur in-
telligi, quod eorum tantum fructuum partem prædictam
habere debeat, qui per culturam, & curam naſcuntur,
& induſtriales nuncupantur, non item eorum, qui ſunt
naturales, uti ſunt fructus arborum, & arbores ipſæ, ad
Text. *in l. fructus 45. ff. de uſur.* & quoad arbores vi ven-
torum, & fluminis disjectas, aut aliter deſiccata probat
Text. *in l. divortio 8. §. ſi, vindum ad fin. ff. ſolut. matr.* qui
loquitur in marito, & ſic in fortioribus, quia maritus

majus

Digitized by Google

majus jus habet in fructibus fundi dotalis, quam colonus, ut advertit in propoſito Garz. *de expen. c. 14. n. 25. v. 4.* quidquid in oppoſitum videlicet, quod colonus non teneatur dare partem dictarum arborum Domino, dicat Caroc. *de loc. par. 5. tit. de fidejuſ. q. 8. n. 3.* quem refert, & ſequitur Marin. *var. reſol. lib. 1. c. 259. n. 5.* quem citant DD. hoc non dicentes, & ſignanter Angel. *in d. l. Divortio, ff. ſolut. matr. §. in ſervo quoque*, qui loquitur in uſufructuario & dicit arbores deſiccatas ad eum non pertinere, ſed ad Dominum, ſi nec germinales, nec ſui natura cæduæ erant.

39 Dubitari tamen poteſt circa id quod dictum eſt, damnum in dicto contractu eſſe debere commune, per Text. *in l. ſi merces, §. vis major, ff. locat.* an procedat non ſolum, quoad damnum eveniens in fructibus communibus, ſed etiam ſi quod occidat in eis, quæ communicari non debent; ſed ſpectare totaliter ad colonum ex conventione, veluti ſœnum, & videbatur dicendum, quod ſic per Text. præfatum, ac per *l. cum duobus 52. §. quidam ſagariam, ff. pro ſoc.* ubi quod ſi ſocius amiſerit res penitus ſuas, quas tamen habebat ſecum ratione ſocietatis, damnum eſſe debet commune cum ſocio.

40 Verum contrarium in dicto caſu conſuluit Mandel. *conſ. 735.* cui ſubſcribit alius incertus Auctor, & reſpondet ad *d. §. vis major*, quod dicit debere eſſe commune damnum ubi debet eſſe commune lucrum, & ideo non applicatur, & ad §. *quidam ſagariam*, quod procedit, quia ſocius habebat illam rem pro ſervitio ſocietatis ad communem utilitatem, ſecus autem erat in caſu ſuo, quia colonus ſœnum repoſuerat ad commoditatem propriam tantum, prout videre eſt penes eum.

Et fortius, quod ſi eveniat damnum in ſemine poſito a colono, quod damnum ſit ipſius tantum, & ſi eveniat damnum in paſcuis a Domino poſitis in ſocietate, damnum ſit Domini tantum, voluit Odd. *conſ. 34. n. 23. v. & quod non poſſit*, ſed reddit rationem, quia non intelliguntur communicata iſta capitalia niſi quoad fructus inde naſcituros, quæ tamen ratio convincitur inſufficiens, quia ad hoc ut damnum ſit commune cum ſocio, non eſt neceſſe rem, in qua damnum accidit, fuiſſe communicatam ſed ſatis eſt, quod unus ex ſociis illam penes ſe haberet ad effectum ea utendi ad communem utilitatem, ut eſt Text. clarus in *d. l. cum duobus, §. quidam ſagariam, ff. pro ſoc.* ubi expreſſe habetur, quod unus ex ſociis ſuam pecuniam, & res proprias perdidit, & tamen, quia eas non tuliſſet niſi ad merces communi nomine comparandas proficiſceretur, ſecundum Juliani ſententiam damnum debet eſſe commune. Verum inde inferri poſſet ad caſum damni illati per Latrones, de quo loquitur Textus præfatus, vel ſimilem, non autem ſi ſemen ſeminatum non germinavit, quia quatenus poſſit dici inde ſequi damnum colono, ſequitur etiam æque domino fundi, qui æqualiter de germine participare debebat, & propterea nil reficere debet ut in ſpecie firmat Sperel. *deciſ. 41. n. 59.* & quod ſi minus colligat, quam ſeminaverit, adhuc de eo quod colligit, debeat partem ſuam Domino præſtare, Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 2. n. 32.*

41 Si autem colonus mutuo receperit frumentum ad ſeminandum, an poſſit is, qui dedit agere etiam contra Dominum, quaſi colonus receperit in cauſam ſocietatis, & proinde conſocium quoque obligaverit, juxta naturam ſocietatis, de qua per Bald. *conſ. 263. n. 3. lib. 5.* Pariſ. *conſ. 93. n. 2. & ſeq. lib. 1.* Oſaſch. *dec. 150. n. 7.* Merlin. *dec. 606. n. 5.* Non poſſe dicendum eſt, prout fuit in ſpecie deciſum in Rot. Maceraten. penes Thomat. *dec. 270. per tot.* quia dum colonus ponere debet ſemen de ſuo, ſi recipit mutuo frumentum, ut ſatisfaciat huic propriæ obligationi dicitur recipere in cauſam propriam, non autem in cauſam ſocietatis, prout requiritur, ut ſocius obliget conſocium, Surd. *dec. 153. n. 16.* Gregor. *dec. 366. n. 1.* Cavaler. *dec. 38. n. 4.* Rot. *dec. 264. n. 25. & 26.* poſt Zacch. *de oblig. camer.* Et in ſimili de recipiente pecuniam nomine proprio, & ponente eam in Banco communi, quod non obliget ſocios Banci, Rot. *deciſ. 66. n. 7.* poſt Mangil. *de ſubhaſt.*

42 Imo in propoſito ſeminis colonus partiarius illud non ſolum ponit de ſuo, ſed etiam ſuum remanet, ita ut ſi Dominus vendat omne jus, quod habet in terris ſatis, non veniat aliquod jus in tali ſemine per colonum partiarium ſeminato, ut late conſuluit Odd. *in d. conſ. 34. per tot.* quod, & fortius procedit etiamſi Dominus triticum pro ſemine colono mutuaſſet, quia non propterea jus in illo ſemine haberet, quod dici poſſet de juribus, & pertinentiis fundi, ſed haberet creditum mutui nil commune habens cum fundo, adeo ut ſi forte legaret fundum cum juribus, & pertinentiis quibuſcumque, remaneret hæredi creditum, non autem pertineret legatario, ut conſuluit Natta *conſ. 243. per tot.* & ſequitur Gratian. *diſc. 126. n. 4. & 5.* & Surd. *dec. 201. n. 3. ad fin.* ubi addit pro hoc facere Roland. *conſil. 54. n. 35. lib. 3.* ubi renuntiato maſſaritio dicit non venire ſemine maſariis mutuata.

Qui locare poſſint res ſuas, vel non?

S U M M A R I U M.

1 *Quilibet locare poteſt rem ſuam.*
2 *Limita in iis qui contrahere non poſſunt.*
3 *Locatio eſt contractus.*
4 *Contrahere, qui non poſſint.*
5 *Contrahere prohibiti non poſſunt locare, neque ad breve tempus.*
6 *Alienare prohibiti ſunt prohibiti locare ad longum tempus, non autem ad breve.*
7 *Emphyteuta poteſt locare ad breve tempus tantum.*
8 *Alienationis prohibitio non comprehendit locationem ad longum tempus, ſi materia ſit ſtricte intelligenda.*
9 *Jurans non alienare ſi locet ad longum tempus, non incurrit perjurium.*
10 *Emphyteuta per locationem ad longum tempus incurrit caducitatem.*
11 *Lim. ſi conſuetudo excuſet, & aliis modis remiſſive.*
12 *Alienationis prohibitio comprehendit locationem ad modicum tempus, ſi militet in ea ratio prohibitionis.*
13 *Emphyteuta locans potentiori ad modicum tempus incurrit caducitatem.*
14 *Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in conſequentiam actus permiſſi.*
15 *Prohibitus locare ſi locet, & impugnet locationem, tenetur reſtituere ea, in quibus factus eſt locupletior.*
16 *Minores Curatores habentes libertate contrahere poſſunt.*
17 *Minores poſſunt alienare fructus ſine ſolemnitatibus.*
18 *Minor non poteſt ſine ſolemnitatibus ad longum tempus locare.*
19 *Statuta requirentia ſolemnitates in contractibus minorum ſunt late interpretanda.*
20 *Minor non poteſt annuum redditum perpetuum alienare.*
21 *Minor non poteſt emphyteuſim conſtituere.*
22 *Minor poteſt ad breve tempus locare.*
23 *Minor poteſt locare res diu non duraturas.*
24 *Molendina in flumine natantia reputantur mobilia, & alienantur ſine ſolemnitatibus.*
25 *Secus autem eſt in terra cohærentibus.*
26 *Cenſus locari poſſunt.*
27 *Cenſus reputantur inter ſtabilia ex veriori opinione.*
28 *Operas ſuas locare poteſt minor.*
29 *Pupillus poſt infantiam eſt aptus operare utiliter.*
30 *Pupillus non poteſt ſine tutore locare operas ſuas.*
31 *Operas ſuas locare non poteſt minor ſine ſolemnitatibus per ſtatutum in contractibus minorum requiſitis.*
32 *Locatio, & conductio facta a pupillo, ſine tutore, vel curatore ſine ſolemnitatibus ſtatuti, ipſis volentibus ſuſtinetur.*

C A P U T VI.

Regula generalis eſt, ut quilibet locare poſſit rem ſuam, 1
niſi reperiatur ſpecialiter prohibitus, ut de venditione eſt Text. *in l. dudum proximus 14. C. de contrahend. empt.* & procedere etiam in locatione dicit Mozz. *de locat. & conduct. c. 1. de his, qui poſſunt locare, & conduc. n. 1.* Quæ regula
ſic generaliter conſtituta erit etiam generaliter limitanda 2
in eis perſonis, quæ contrahere non valent, quia iſtæ
nec poſſunt locare, cum nulli dubium ſit locationem eſſe 3
contractum, §. *Actionum inſtit. de Act. l. conſenſu, ff. de act. & oblig. l. juris gentium, §. 1. ff. de pact.* Mozz. *d. c. 3. n. 8.* &
iſti ſunt Prodigi, Furioſi, Dementes, Ebrii, Minores, &
ſimiles, *l. is cui bonis, & ibi ſcriben. ff. de verb. oblig. lib. 1. & per tot. tit. ff. de Curat. fur. l. 5. ff. de rebus eorum, Inſt. quibus alien. lic. per tot.* & fere de omnibus prædictis ſpeciales quæſtiones factæ, an locare poſſint: Caroc. *de locat. & cond. tit. quibus locare licet, vel non, & ſeq.* 4

Animadvertendum autem videtur generaliter loquendo 5
an quis ſit prohibitus adminiſtrare, & contractus facere, an vero ſit prohibitus tantum alienare, nam in primo caſu indiſtincta erit etiam prohibitio locationis, ita ut nec ad modicum tempus locare poſſit, ſive ſit prohibitio de jure communi, ſive ſtatutaria, ſive etiam alio quocumque modo ea ratione, quia utraque locatio eſt contractus, ut ſupra, & in ſpecie de locatione ad modicum tempus, quod propterea comprehendatur, & ipſa in ſimilibus prohibitionibus, Caroc. *d. tit. quib. loc. lic. q. 3. n. 5. v. 2. caſu*, & in terminis ſtatuti Urbis prohibentis minoribus, & mulieribus omnes contractus, in quibus lædi poſſunt ſine certis ſolemnitatibus, quod comprehendat etiam locationem ad modicum tempus, Pic. *ad ſtat. Urb. gloſ. 7. n. 99. & 100.*

Si vero quis ſit tantum prohibitus alienare, & tunc juxta 6
tradita in præcedenti c. erit diſtinguendum inter locationem ad breve tempus, & locationem ad longum tempus, ut prima non cenſeatur interdicta alienare prohibito, ex quo non eſt alienatio, prout exemplificari poteſt in Emphyteuta, qui licet prohibeatur de jure rem Emphyteuticam
alienare, *l. 2. C. de Jur. emphyt.* tamen locare ad modicum 7
tem-

tempus licite poteſt, Specul. *in tit. de emphyt.* §. *nunc ali-*
qua n. 149. Clarus *in* §. *Emphyteuſis q.* 19. Rot. *deciſ.* 73.
n. 9. *p.* 10. *recent.* ſecus autem ſecunda, quæ, cum ſit alie-
natio, quamvis non perpetua, ſed ad longum tempus,
cadit ſub prohibitione generali alienationis, ut rejecta
opin. gloſ. fin. in *l. Codicillis*, §. *inſtituto*, *ff. de legat.* 2.
pleniſſime firma it Rot. poſt Pic. *ad Statut. Urb. dec.* 42.
n. 23. ubi quod dicta gloſ. communiter reprobatur per
Bart. & DD. ibid. quod procedit tam in prohibitione le-
gis, de qua Rot. ibi, quam in facta a teſtatore, ſeu alio,
rem concedente, Marta *conſ.* 113. *n.* 32. & *ſeq.* Ric. *re-*
ſol. 105. *n.* 1. *part.* 1. Fuſar. *de ſubſtit. q.* 525. *n.* 3. & in
facta per ſtatutum Fachin. *conſ.* 53. *n.* 3. *lib.* 3. Clar. *in fin.*
quæſt. 92. *in* §. *ſtatuto num.* 4. ubi de com.

8 Et ex eiſdem etiam bene deducitur ſecundum membrum
diſtinctionis iterum ſubdiſtinguendum eſſe, ut videlicet
tunc veniat in prohibitione alienationis locatio ad longum
tempus, cum verba prohibitionis non requirunt pro-
priam, & ſtrictam intelligentiam, ſecus e contra ubi fa-
cienda eſt propria, & ſtricta interpretatio, quia tunc ſub
nomine alienationis non venit locatio etiam ad longum
tempus ex ibidem adductis, prout in ſpecie ſi agatur de
incurſu pœnæ indictæ alienanti, quod non veniat locatio
ad longum tempus, Ricc. *reſol.* 105. *n.* 3. *p.* 1. Rot. *dec.* 26.
n. 3. *p.* 2. *diverſ.* & jurantem non alienare non incurrere
9 pœnam perjurii locando ad longum tempus, tradunt Ca-
noniſtæ *in Clem.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* & *in c. cum contin-*
gat de reb. Eccleſ. non alien. Covar. *var. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 2.

10 Verum in terminis caducitatis impoſitæ emphyteutæ,
ſi alienet, quod incurratur etiam per locationem ad lon-
gum tempus, cenſuit Alex. *conſ.* 119. *prope fin. verſ. alia*
etiam ratione lib. 3. & aliis pluribus congeſtis firmat ple-
ne Corbul. *de conſ. privat. ob non ſol. can. ampl.* 35. *n.* 1. &
ſeqq. ubi meminit de contraria Deciſione Rotæ in Rom.
Caſalium 20. Febr. 1576. quæ eſt coram Seraph. *dec.* 256.
& ſingulis ejus fundamentis reſpondet, ſed vere illa de-
ciſio non eſt in hoc propoſito, an per locationem ad
longum tempus de re emphyteutica facta incurratur ca-
ducitas, ſed an hæc pœna caducitatis ob alienationem in-
curratur etiam a conductore ad longum tempus, quod eſt
quid diverſum, ut tandem advertit ipſe Corbul. *ibid. ſub*
n. 6. *verſ. verumtamen ſupradicta omnes rationes*, & eun-
dem opinionem tenent etiam pluribus congeſtis Burgoſ.
de Laud m. p. 2. *inſpect.* 58. *n.* 7. ubi de communi, & ve-
ra, Fulgin. *de jure emphyt. tit. de ali nat. q.* 1. *n.* 75. a qua
propterea non erit temere recedendum, niſi in caſu, quo
11 conſuetudo emphyteutam excuſaret, prout ſenſit Clarus *in*
§. *emphyteuſis q.* 19. & in caſu aliarum limitationum, quas
adducit Corbul. *dicta ampliatione* 35. *n.* 11. 12. & 13. &
Fulgin. *d. tit. de alienat. q.* 1. *n.* 76. & *ſeq.* ad quos, &
alios tractantes materias feudales, & emphyteuticas me
remitto, cum ſit materia magis propria eorum.

12 Non omittendum tamen, quod ſi vigeret in locatione
ad modicum tempus ratio prohibitionis alienationis, tunc,
& ipſa locatio ad modicum tempus, cenſeri deberet com-
13 prehenſa, prout videmus in Emphyteuticis, quod locatio
facta in potentiorem, quamvis ad modicum tempus, cen-
ſetur prohibita, ex quo militet ratio prohibitionis pro-
pter difficultatem recuperationis, Corbul. *de canſ. privat.*
ob alien. d. ampl. 35. *n.* 9. Fulgin. *d. tit. de alien. n.* 75. *prope*
fin m, & generaliter hanc locationem venire in prohi-
bitione alienandi, Montan. *de tutel. c.* 33. *n.* 416.

Limitatur tamen dicta concluſio, quod ſtatutum prohi-
14 bens contractus ſine ſolemnitatibus comprehendat loca-
tionem, per Caroc. *d. q.* 3. *n.* 8. ut non procedat, ſi lo-
catio veniret in conſequentiam alicujus actus a ſtatuto non
comprehenſi, & comprobari poteſt talis limitatio, quia
eſt regulare in actu a lege prohibito, quod valeat ſi fiat
in conſequentiam alterius actus a lege permiſſi, non ob-
ſtante, quod directe, & principaliter fieri nequiret, Crot.
in lib. 1. §. *hoc autem edictum n.* 22. *ff. de nov. oper. nunc.* Ri-
min. Junior. *conſ.* 374. *n.* 30. Soccin. ſen. *conſ.* 81. *n.* 9. *lib.* 3.
& aliis adductis Altograd. *conſ.* 3. *n.* 23. *lib.* 1. Item limi-
15 tatur a Pico *d. gloſ.* 7. *n.* 100. *verſ. ſed nos addimus*. Ut lo-
cantes teneantur in eo, in quo facti ſunt locupletiores,
quæ pariter limitatio comprobatur per concluſionem ge-
neralem, quod minores volentes recedere a contractu tam-
quam nullo ex defectu ſolemnitatum teneantur reſtituere
accepta, in quantum ſunt effecti locupletiores, quam firmant
Burat. *dec.* 814. *n.* 1. & Rot. poſt Cenc. *de conſ. dec.* 463. *n.* 10.

16 An autem minor, qui de jure ſine certis ſolemnitati-
bus alienare non poteſt, poſſit locare, controverti poſſe
videtur, & Caroc. *tit. quibus loc. lic. q.* 2. format quæ-
ſtionem in Infante, & probat eum non poſſe locare, un-
de ſupponere manifeſte videtur ſecus eſſe in pubere licet
annorum 25. minore, ut animadvertit Narbon. *de ætate*
ann. 25. *q.* 9. *n.* 2. *ad fin.* & talis opinio comprobari etiam
poſſe videbatur, quia minores Curatore carentes libere
contrahere poſſunt, ut firmant Fachin. *lib.* 3. *controv. c.* 9.
Menoch. *conſ.* 203. *n.* 7. Surd. *deciſ.* 287. *n.* 10. unde dum
de Jure prohibentur alienare, hæc prohibitio tamquam
auferens liberam facultatem contrahendi, & de rebus ſuis
diſponendi, dicenda eſt odioſa, & ſtrictiſſime intelligen-
da, *l. in re mandata*, *Cod. mandat.* Dec. *conſ.* 377. *num.* 5.
Pariſ. *conſ.* 32. *n.* 16. *lib.* 1. Burſat. *conſ.* 53. *n.* 2. & pro-
inde non extendenda ad locationem, quæ vere, & pro-
prie non eſt alienatio ex ſupradictis.

Præterea locatio quando ſit alienatio, eſt magis pro- 17
prie, & principaliter alienatio fructuum, quam rei, &
fructuum alienationem, poteſt facere minor ſine decreto,
Alex. *conſ.* 49. *num.* 6. *verſ. fructus enim lib.* 1. Simoncel.
de Decr. lib. 3. *tit.* 8. *inſpect.* 7. *n.* 49. Mantica *de tacitis*
part. 1. *lib.* 4. *tit.* 6. *num.* 51.

Verum his non obſtantibus contrarium in locatione ad 18
longum tempus ex prædicta ratione, quod hæc eſt aliena-
tio Dominium utile transferens, tenendum videtur, prout
tenent Mencac. *de ſucceſſ. creat.* §. 10. *n.* 78. *verſ. nunc vi-*
dendum, Valaſ. *de Jur. Emphyt. q.* 29. *n.* 9. Caldas Pereira
de emphyt. c. 13. *n.* 12. Caroc. *de locat. tit. de annuis reddit.*
n. 1. & *per tot.* & poſt eos late quæſtione examinata fir-
mat Narbon. *de ætat. ann.* 25. *q.* 9. *num.* 3. & *ſeq. per tot.*
Rot. poſt Pic. *ad ſtat. Urb. dec.* 42. *a n.* 7. *ad* 16.

Nec obſtant conſiderata ſupra in contrarium, quia, quod
dicebatur de prohibitione alienationis facta minori ſtricte
& proprie intelligenda, retorquetur, cum imo Jura, & 19
ſtatuta requirentia certam ſolemnitatem in contractibus
minorum ſint favorabilia, & late interpretanda, Bart. *in*
l. qui exceptionem n. 4. *ff. de condict. indeb.* Bal. *in l. tranſactio-*
nem n. 3. *C. de tranſact.* Alex. *conſ.* 207. *n.* 8. *lib.* 6. & late
Morott. *reſp.* 53. *n.* 10. ubi de com. & pleniſſime in his ter-
minis Simonc. *de Decr. in princ. tit. de offic. Jud. n.* 4. Quod
autem dicebatur minorem poſſe fructus alienare, non ap-
plicatur, dum nos loquimur de locatione rei ad longum
tempus, quæ importat translationem Dominii utilis ex
ſupra firmatis, ultra quod concluſio, quod minor poſſit
fructus ſine decreto alienare, intelligitur de fructibus jam
perceptis, qui inter mobilia, & cito peritura connume- 20
rantur, non autem procedit, ſi velit minor annuam per-
ceptionem, ſeu annuum redditum perpetuum alienare, ſeu
ad longum tempus locare, quia non poteſt ſine decreto, 21
ex tradit. per Menoch. *conſ.* 29. *n.* 16. & 17. ubi & non poſ-
ſe minorem Emphyteuſim conſtituere, plene Simonc. *de De-*
cret. lib. 3. *tit.* 8. *inſpect.* 7. *n.* 56. & 57. Caroc. *de loc. tit. de*
annuis reddit. n. 2. ubi prope fin. in ſpecie, inquit, Jura
prohibentia minorem ſine certis ſolemnitatibus alienare ex-
tendi ad locationem ad longum tempus de annuis reddi-
tibus, ſed deinde ſubdit quinque requiſita ad hoc neceſſa-
ria, circa quæ ad eum me remitto, Narbon. *de ætat. d. q.* 9.
n. 9. ubi amplius velle videtur non procedere concluſionem
in venditione fructuum adhuc non perceptorum, & ſolo co-
hærentium, & non diſtinguere inter locationem ad longum 22
tempus, & ad modicum, in quo non erit ei adhærendum ex
ſupra firmatis, & in ſpecie, quod res minoris, poſſit ad
breve tempus locari ſine Decreto, plene firmat Simonc. *de*
Decr. tit. 6. *n.* 21. & 21. ubi, & quod ſi hat per Tutorem, vel
Curatorem teneatur ei ſtare minor poſt curam, vel tute-
lam finitam. Monach. *dec. Bon n.* 54. *n.* 2. & *ſeq. uſq. ad* 8.

Poterit etiam minor locare res diu non duraturas abſ- 23
que Decreto, aliiſque ſolemnitatibus, prout ſunt veſtes,
& ſimilia, *l. lex quæ tutores* 22. *in fin. C. de admin. tut.* cum
aliis adductis per Simonc. *de Decr. tit.* 8. *n.* 51. & *ſeq.* &
controverti non parum ſolet, an idem dicendum ſit de
molendinis, ut videre eſt penes Tiraq. *de retract. lign.* §. 1.
gloſ. 7. *n.* 92. & *ſeq.* & quod exiſtentia in flumine, & quæ
deteriorantur, quotidie, & per impetum aquarum ſunt in
periculo totalis deſtructionis, poſſint alienari ſine Decre-
to, docuit Ang. *in l. non ſolum* 56. *ff. de petit. hered.* & eum
ſequitur Rub. Alex. *conſ.* 138. *n.* 3. ubi quod multo magis
dari in Emphyteuſim, & alii communiter eamdem Doctri-
nam ſequuntur, ſed difficultas ſtat in ejus intelligentia, 24
nam, dum dicit de molendinis in flumine exiſtentibus, ali-
qui eum intelligunt, & volunt ejus dictum procedere tan-
tum in natantibus in ipſo flumine, ut ſunt in Pado, & Ti-
beri, & aliis fluminibus non autem ſi ſolo cohæreant, prout
in ſpecie: ita Ang. & Rub. intelligi Rim. Jun. *in* §. 1. *n.* 174.
Inſt. tit. quib. alien. licet, vel non, contrarium vero quod
Doctrina Angeli loquatur, & procedat etiam in molendi-
nis ſolo cohærentibus cenſuit in ſpecie Ripa *in l. quominus*
n. 126. *in fin. verſ. adde quod etiam*, & poſt alios plurimos
Gratian. *diſc.* 564. *n.* 18. & 19. ubi aſſerit hanc eſſe magis
acceptam ſententiam, a qua propterea non eſſe receden-
dum, quidquid alii in contrarium concludant, & eidem opi-
nioni adhæret etiam noviſſime Ciroc. *diſcurſ.* 66. *n.* 31.

At, quidquid iſti dicant, verior videtur opinio, ac ſine 25
dubio tutior eſt, quod in his molendinis, ſolo cohæren-
tibus Decretum ſit neceſſarium, ſunt enim bona ſtabilia
non ſecus, ac aliæ domus, & ſolum periculum inundatio-
nis, ac etiam devaſtationis non facit ea evadere mobilia,
& quod alienari poſſint ſine decreto, ſed ſolum præbet cau-
ſam alienandi, & Decretum interponendi, prout bene, ni

fallor

fallor adverti Pinell. *in lib. 1. p. 3. n. 38. C. de bonis mater.* ubi audacter dicit, non dubitare Patres contrarium ſentientes errare, *& n. ſeq.* teſtatur ita ſervari, & eſſe communem omnium opinionem, quod ſimilia molendina ſint res pretioſæ, & connumerentur inter ſtabilia, quæ opinio attendi debet, & eum ſequitur Forſter. *de ſucceſſ. lib. 7. c. 21. n. 35.* Simonc. *de Decr. par. 3. tit. 8. n. 85. verſ. contrarium tamen, & 86.* pulchre Gratian. *diſc. 564. n. 36. & ſeq.*

26 Item controverti poteſt de cenſibus præmiſſio, quod locari poſſunt, ut firmat Caroc. *de loc. tit. de cenſibus per totum*, an reputandi ſint inter ſtabilia, ita ut locari non poſſint a minore ſine Decreto Judicis, & quidquid ſit in cenſibus perpetuis, qui dicuntur reſervativi, quoad illos redimibiles ad nutum Debitoris, qui dicuntur conſignativi, videbatur dicendum non poſſe reputari pro ſtabilibus ex tradit. per Guttier. *pract. q. lib. 5. q. 83. n. 14. & 15.* Garz. *de benef. par. 2. c. 5. n. 95. v. quamvis in cenſu*, Barboſ. *appell.* 27 *117. n. 2.* ſed tamen verius eſt, quod cum ſint impoſiti ſuper ſtabili, & ex parte creditoris ſint perpetui, reputari debent ad hunc effectum bona ſtabilia ita, ut per ipſum creditorem alienare nequeant, niſi prout alienare poteſt alia ſtabilia Gratian. *diſc. 420. n. 13. & diſc. 885. n. 6. ubi de veri:vi, & diſc. 981. n. 37.* Cenc. *de cenſ. q. 32. num. 9.* Hodier. ad Surd. *deciſ. 204. n. 1.* Rot. *deciſ. 85. n. 15. par. 6. & dec. 235. n. 4. & ſeqq. par. 7. rec.* & ibidem generaliter dicendum erit in aliis annuis redditibus perpetuis, ſeu ad longum tempus ex eadem ratione, & firmat plene Caroc. *tit. de annuis reddit. n. 1.*

28 Operas autem locare poſſe minorem nil vetat, imo eo ipſo, quod major eſt infante, locare eas poſſe videtur dicere, Caroc. *tit. quib. loc. lic. q. 2. n. 1. & ſeq.* ſed intelligi debet non poſſe locari operas infantis, quia nullæ ſunt, 29 *l. arboribus 13. §. de illo cum concordantibus relat. ibi per gloſ. in ver. infante, ff. de uſufr.* ſecus autem poſtquam ætatem infantiæ excedis, etiam ſi adhuc impubes ſit, quia tunc uſui aptus eſſe incipit, *l. ſi infantis 61. ff. de uſufr. cum ul. relat. per d. gloſ. in l. arboribus, ver. infante*, & per Caroc. *ubi* 30 *ſupra*, ac non ex eo, quod in impubere adeſt materia locationis reſultat, quod impubes locare libere poſſit operas ſuas, quia intrat defectus poteſtatis contrahendi ſine tutore, de quo *Inſt. tit. de auctor. tut. in princ.*

Verum dubitari contigit, an ſtante dicto ſtatuto, quod minor, vel mulier non poſſit contrahere ſine certis ſolemnitatibus, valeant tales perſonæ locare abſque eis operas ſuas & in hac quæſtione affirmativam tenuit Caroc. *de loc. tit. de Mundual. a Villejan. q. 3. n. 26.* & ſecutus eſt 31 D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 68. n. 51.* At eorum opinio patitur difficultatem, maxime ubi ſtatutum dicat mulierem non poſſe aliquem contractum facere, in quibus terminis loquitur D. Lanfranc. etenim clarum eſt locationem operarum eſſe contractum, & proinde comprehendi in verbis ſtatuti juxta ſupra firmata. Nec obſtat Bald. *in l. ex diverſo in princ. ff. ſol. mat.* & Jaſ. *in lib. 1. ſub n. 20. C. qui teſt. fac. poſſ.* quorum auctoritate præcitati moventur, nam Bald. in meo Codice ſuper principio *d. l. ex diverſo*, quæ eſt in ordine 18. nihil facit, & Jaſ. refert eum dicere ſocietatem non ſolum inter fratres maſculos, ſed etiam inter mulieres poſſe contrahi, & quod inde ſumitur argumentum ad quæſtionem fratrum ruſticorum ſimul cum ſororibus habitantium, & ſocientium omnia communiter, quod feminis eum eis ſimul ligonizantibus dicatur contracta ſocietas inter omnes, & debeant feminæ admitti ad participandum, ſicut maſculi, ſed de ſtatuto nullum verbum.

32 Id tamen, quod dicimus non valere locationem factam a pupillo ſine tutore, vel a minore, aut muliere ſine ſolemnitatibus ſtatutariis ſemper intelligitur ad eorum præjudicium, ſecus autem ipſis volentibus, nam qui cum eis contrahunt, obligantur, ipſi vero invicem eis non obligantur, ut eſt text. in ſpecie loquens de locatione, & conductione facta a pupillo ſine tutore, *in tit. inſtit. de auctor. tut. in fin. princ. & in l. Julianus 13. §. ſi quis a pupillo, ff. de act. empt.* & idem eſt in contractibus minorum, & mulierum factis ſine ſolemnitatibus ſtatutariis, quia nullitas inducta eſt ad eorum favorem & ideo ab eis tantum allegari valet, Soccin. Sen. *conſ. 78. num. 8. lib. 4.* Gratian. *diſc. 559. n. 64.* Ofaſch. *deciſ. 94. n. 25.* Burat. *deciſ. 937. n. 7. in rec. deciſ. 732. n. 2. pa. 3. & deciſ. 306. n. 49. par. 7.*

De Procuratoribus, & aliis bonorum alienorum adminiſtratoribus, & de creditoribus pignoratas res habentibus, an, & quomodo locare poſſint?

S U M M A R I U M.

1 *Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum.*
2 *Mandatum ſpeciale requiritur ad vendendum.*
3 *Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum ad longum tempus, ſecus autem ad breve.*
4 *Cui licet, quod eſt plus, non debet; quod minus eſt non licere.*
5 *Mandatum habens ad vendendum non poteſt locare.*
6 *Mandatum procuræ eſt ſtricte interpretandum in omni materia.*
7 *Mandatum ad vendendum, tunc ſufficit etiam ad locandum, cum adſunt verba generalia.*
8 *Mandatum ad exigendum penſiones non importat facultatem locandi.*
9 *Decl. procedere ſi factum mandatum ad exigendum penſiones rei jam locatæ, ſecus e contra.*
10 *Mandatum ſi requiritur ſpeciale favore unius, requiritur pro utraque parte.*
11 *Mandatum ad conducendum ſpeciale requiritur.*
12 *Mandatum ad locandum non eſt neceſſe, quod ſit in ſpecie ad locandum ad longum tempus.*
13 *Locationis nomine venit etiam locatio ad longum tempus.*
14 *Mandatum dubium interpretatur contra mandantem.*
15 *Mandatum ſimpliciter ad locandum continet ſine dubio facultatem locandi ad longum tempus, ſi in eo adſit verbum importans facultatem transferendi dominium.*
16 *Et ſi eſt ad locandum rem ſolitam locari ad longum tempus.*
17 *Mandatum ſpeciale ad locandum ſufficiens dicitur, etiamſi non exprimatur res quæ locari debent.*
18 *Mandatum ſpeciale requiritur ad ea quæ in animo conſiſtunt.*
19 *Mandatum extenditur ad ea omnia ſine quibus negotium commiſſum expediri non poteſt.*
20 *Et ad ea omnia, quæ ſunt connexa, & de natura contractus.*
21 *Mandatum ad locandum rem minoris requirit ſpecificationem rei, & quantitatis penſionis, & quid ſi non adſit talis ſpecificatio.*
22 *Mandatum ad contrahendum requirit ſolemnitates requiſitas in contractu, nec ſufficit eas adhiberi in ipſo contractu.*
23 *Mandatum generale cum libera ſufficit ad locandum ad longum tempus.*
24 *Mandatum generale cum libera æquiparatur ſpeciali.*
25 *Decl. procedere quatenus contrahat bona fide, & ſine dolo.*
26 *Procurator cum libera poteſt locare habita fide de pretio.*
27 *Decl. non procedere ſi appareat aliter ſenſiſſe dominum.*
28 *Accolans ſibi debita non ſatiſfacit obligationi ea extinguendi.*
29 *Accolatio habet vim ſolutionis.*
30 *Decl. procedere ſi creditor interveniat, & accolationi conſentiat, alias ſecus.*
31 *Procurator ſi excedat mandatum in aliquo contractu corruit in totum.*
32 *Procurator generalis cum libera poteſt locare, ſi habet liberam circa bona.*
33 *Clauſula cum libera, & ſimiles uti conſecutivæ non ampliant diſpoſitivam.*
34 *Verba de, & ſuper præmiſſis ſunt reſtrictiva ad præcedentia.*
35 *Mandatum procuræ extenditur ad omne neceſſarium antecedens.*
36 *Clauſula mandatorum procuræ reſtringuntur ad concernentia negotium, non autem ad expreſſa tantum.*
37 *Clauſula, & alia quæcumque ad faciendum, ampliat facultatem Procuratoris ultra expreſſam.*
38 *Clauſula, & faciendum ea, quæ ipſe mandans facere poſſet ſi præſens eſſet, importat liberam, itaut veniant etiam ea, quæ mandatum ſpeciale requirunt ſecundum magis communem.*
39 *Contrarium procedit, ſi dictum omnia facere, quæ in propria perſona erat facturus.*
40 *Et faciendum ea quæ mandans facere poſſet importat magis mandatum ſpeciale, & facultatem locandi, ſi in ipſo mandato expreſſum ſit aliquid, quod mandatum ſpeciale requirat.*
41 *Idem ſi aliquod exceptum mandatum ſpeciale requirens.*
42 *Exceptio firmat regulam in contrarium.*
43 *Clauſula Ratum &c. ſeu promittens ratum, &c. in mandatis procuræ non importat liberam facultatem ſecundum communem.*
44 *Procurator cum libera non poteſt ea, quæ prohibentur Domino.*
45 *Officiales, ſeu Repræſentantes Communitatis habent mandatum cum libera.*
46 *Decl. procedere in univerſitatibus habentibus juriſdictionem, ſeu Territorium, non in aliis.*
47 *Officiales univerſitatum poſſunt locare ad breve tempus ſed non ad longum ſine ſolemnitatibus.*
48 *Univerſitas, ut alienare, ſeu locare ad longum tempus poſſit, quæ ſolemnitates requirantur.*
49 *Solemnitates in quacumque alienatione neceſſariæ, requiruntur in locatione ad longum tempus.*
50 *Prælatus habet mandatum cum libera in bonis Eccleſiæ.*

51 *Tu-*

51 *Tutor habet mandatum tam liberã in bonis Pupilli.*
52 *Pater in bonis filii habet majorem auctoritatem, quam alii adminiſtratores.*
53 *Pater habet adminiſtrationem bonorum filii, etiamſi alii dati ſint adminiſtratores, niſi verba repugnent.*
54 *Pater non habet adminiſtrationem in ſpiritualibus, & annuis, ubi ſunt Beneficia.*
55 *Pater non habet adminiſtrationem in eis in quibus non habet uſumfructum.*
56 *Poteſt tamen habere adminiſtrationem dativam.*
57 *Pater habet adminiſtrationem bonorum filii infantis, quamvis uſumfructum non habeat.*
58 *Pater adminiſtrator bonorum filii poteſt locare ad longum tempus ſine decreto.*
59 *Dec'. procedere ſi cum adminiſtratione habeat uſumfructum, alias ſecus.*
60 *Et ſi concurrat legitima cauſa.*
61 *Pater ſi alienat bona filii probandum, quod habuerit cauſam.*
62 *Creditor poteſt locare res pignoratas.*
63 *Et poteſt eas locare ipſi Domino ſuo debitori.*
64 *Et locare tenetur, alias ad id quod percipere potuiſſet.*
65 *Hoc tamen procedit, ſi ſit in culpa.*
66 *Creditor immiſſus debet, vel vendere fructus, vel prædia locare.*
67 *Creditor immiſſus tenetur locare etiam jumenta, & alia, quæ locari poſſunt.*
68 *Creditor habens in pignus conventionale rem mobilem locare eam non poteſt.*
69 *Creditor, qui utitur pignore, vel illud transfert in uſum non deſtinatum, furtum committit.*
70 *Furtum in re immobili non committitur.*
71 *Creditor rem immobilem ſeu ſe moventem habens in pignus locare poteſt.*
72 *Mobilia uſu conſumantur, ſtabilia, & ſe moventia etiò pejora fiunt.*

CAPUT VII.

1 QUæſtionem an ad locandum requiratur mandatum ſpeciale non reperiri tactam a Doctoribus, dicit Caroc. *de loc. tit. de procurat. in princ.* ſed reſolvendam eſſe affirmative firmat in ſpecie Gratian. *diſcept. 442. n. 19. & diſc. 752. n. 11.* & Borgnin. *decis. 45. n. 23. par. 2.* & comprobatur a
2 ſimili de venditione ad quam requiri mandatum ſpeciale ſupponit pro certo, ita argumentando Caroc. *ibidem n. 1.* & eſſe clarum dicit Seraph. *decis. 831. n. 4.*

Verum hæc opinio, ut ad locandum requiratur mandatum ſpeciale, videtur de plano procedere, quoad locatio-
3 nem ad longum tempus, in qua transfertur Dominium, & procedit ſimile de venditione, ut conſiderat Afflict. *decis. 305. n. 1.* at ſecus eſt, quoad locationem ad tempus breve, quæ cum ſit mera adminiſtratio, ut dictum eſt ſupra c. 4. poteſt etiam fieri ab adminiſtratore habente ſolum mandatum generale, ut diſtinguendo tradit Golin. *de procur. par. 2. c. 5. n. 145. & 146.* quidquid in contrarium videatur ſentire Caroc. *d. tit. de procurat. n. 3. & 4.*

4 Dubitari autem contingit, an habens mandatum ad vendendum poſſit etiam locare, & videbatur dicendum, quod poſſet per reg. cui licet quod eſt magis, non debet quod minus eſt non licere, accedente etiam punctuali auctoritate Golini, qui ita cenſuit in ſuo *tr. de procur. par. 2. c. 5. n. 211. ad med. verſ. ſed nec Procurator.*

5 At contrarium eſt verius, quia mandatum procuræ eſt
6 ſtricti juris, & ſtrictiſſime interpretandum in omni materia, ut dicit Parif. *de reſignat. Benefic. lib. 9. q. 17. num. 86. & 133.* Leoncil. *decis. Ferrar. 56. num. 11. v. imo etiam,* adeo, ut attendenda ſit proprietas verborum *decis. 8. num. 1. & ſeq. par. 2. divers.* nec valeat in eo argumentari a majoritate rationis, Bero. *conſ. 20. n. 20. lib. 2.* nec obſtat Golinus, quia ipſe æquivocat dum refert, & ſequitur Caroc. *de loc. tit. de Procur. q. 2. n. 56. & ſeq.* qui non illam, ſed iſtam opinionem aperte ſequitur, reddit rationem, quia potuit Dominus velle vendere ad effectum de pretio extinguendi debita, vel quid ſimile, quod non poteſt aſſequi cum locatione.

7 Verum tamen eſt, quod ſi adeſſent alia verba generalia, de quibus dubitari poſſet, an importarent facultatem locandi ad longum tempus, facultas expreſſa vendendi poſſet tollere tale dubium, ex quo præſtet magnum argumentum pro affirmativa, ut ſenſit Caroc. *d. tit. de procur. n. 10.*

8 Quare ſimiliter videmus, quod Procurator conſtitutus ad exigendum penſiones domus, ſeu vecturas navis non poteſt navim, vel domum locare, ut eſt Text. *in l. 1. §. igitur præpoſitio, ff. de exercitor. act.* ibi: *quare ſi eum propoſuit navi ad hoc ſolum, ut vecturas exigat, non locet,* & notavit Roman. *ſing. 624.* ubi dicit, quod videtur contrarium dicendum, quia habens mandatum ad conſequens, videtur etiam habere ad neceſſarium ejus antecedens, *l. ad rem mobilem, & l. ad rem legatam, ff. de procurat.* ſed locatio antecedens penſionis, ergo &c. ſed contrarium eſſe verum per dictum Text. ſingularem, & quæ ſit ratio remittit ad examinatorem. Unde pro dicto objecto a Romano facto diluendo, dici poſſet, quod illud urgeret in caſu quo quis daret mandatum ad 9
exigendum penſiones domus nondum locatæ, tunc enim videretur mandantem potuiſſe concedere etiam facultatem faciendi locationem, quæ neceſſaria eſt ad hoc, ut deveniri poſſit ad exactionem penſionum pro qua conceſſit mandatum, at ſecus eſſet ubi ipſe dominus domum jam locaſſet, in quibus terminis proprie loqui videtur *d. l.* dum poſt verba ſupra relata adduntur illa, *quod forte ipſe locaverat,* tunc enim ceſſat neceſſitas locandi ad hoc, ut exequi valeat mandatum, & ſi locatio poſtea expiret, non propterea reſurgit dicta neceſſitas locandi, quia mandatum habuit ſuum effectum in penſionibus locationis præcedentis, ad quas reſtringi poteſt, & debet, quatenus verba id patiantur.

Ex eo autem, quod DD. conſiderant requiri mandatum ſpeciale ad locandum ad longum tempus ea ratione, quia in ea transfertur Dominium, ut per Afflictum *d. decis. 305. n. 1.* inferri poſſe videbatur, non item dicendum requiri 10
tale mandatum e contra ad conducendum, dum conductor non transfert, ſed acquirit Dominium, ſed in contrarium facit regula, quod quando requiritur mandatum ſpeciale favore unius, requiritur pro utraque parte, de 11
qua Joſ. Ludov. *concluſ. 30. n. 60.* & in ſpecie, quod etiam in conductione requiratur mandatum ſpeciale, Gratian. *diſcept. 442. n. 19.*

Controverti etiam poſſet, an pro facienda locatione ad 12
longum tempus neceſſe ſit mandatum eſſe datum ad locandum expreſſe ad longum tempus, vel potius ſufficiat ſimpliciter ad locandum, & ita ſufficere verius putat Caroc. *d. tit. de procurat. n. 6.* At contrarium ſentire videtur Afflict. *dec. 305. n. 1.* licet enim loquatur de locatione in perpetuum, tamen dicit mandatum intelligendum de locatione ad tempus, per quam non transfertur utile Dominium, & ſic ſentit de tempore brevi, cum eo ipſo, quod eſt locatio ad tempus longum, Dominium utile transferat, ut dictum eſt alibi, & comprobatur quod iſte fuerit ſenſus Afflicti, ex quo allegat *Clem. 1 de reb. Eccleſ. non alien.* quæ in fine permittit locationem bonorum Eccleſiæ tantum ad breve tempus.
Magis tamen placet opinio prima. nam ſub nomine locationis 13
venit ſine dubio etiam locatio ad longum tempus, ut obſervat Caroc. *ubi ſupra,* & quando eſſet dubium an veniret,
adhuc in dubio interpretatio eſſet facienda contra mandantem 14
qui apertius loqui debeat, ut tradit idem Afflict. *dec. 91. n. 9.* Rot. cor. Seraph. *dec. 1124. n. 4. & in rec. dec. 151. n. 43. Verſ. & in omnem eventum, & ſeq. uſque ad fin. par. 8.*

Ceſſaret tamen iſtud dubium ex tenore mandati, ſi adeſ- 15
ſet aliquod verbum importans facultatem transferendi Do-
minium, ut in caſu dictæ deciſionis Afflicti 305. *n. 2. &* 16
ſeq. vel ſi ageretur de re ſolita locari ad longum tempus, quia in mandato venit ſolitum conſtituentis, Rot. coram Gregor. *decis. 311. n. 7.*

Speciale igitur ad hunc effectum dicitur, ſufficere man-
datum, dum expreſſe conceſſum eſt ad locandum, licet ita 17
in genere abſque expreſſione temporis. Et idem eſt ſi ſit abſque ſpecificatione rei, quæ locari debet, vel perſonæ, cui facienda locatio, ut firmat in ſimili de venditione, Dec. *conſ. 36. n. 8. circa med. v. quarto principaliter non obſtat,* Grat. *conſ. 159. n. 5. v. tertio pondera, lib. 2.* & de donatione Bero. *conſ. 30. n. 51. lib. 2.*

Nec obſtat ratio illa, quod conventiones, quæ fiunt in 18
locationibus, conſiſtunt in animo, & ideo non poſſunt fieri niſi per perſonam ad id ſpecialiter deputatam, qua ratione ad comprobandum. quod ad locandum requiratur mandatum
ſpeciale, utitur Gratian. *d. diſcept. 752. n. 11. v. & iſta ratio.* 19
Quia dum conſtituitur quis Procurator ad locandum, cenſetur utique conſtitutus ad ſpecificandum bona, & mercedem, & ſi quæ alia ſunt. ſine quibus locatio fieri non poteſt, & ſic etiam pro eis habere mandatum ſpeciale, ad Text. in *l. non ergendum 45. §. ſi procuratoris, ff. de procurat.* & ibi Bart. in Sum. extenditur enim mandatum ad ea omnia, ſine quibus negotium commiſſum commode expediri non poteſt, Felin. *in c. ſed eſt n. 3. col. 3. v. tamen tam non re-*
periam de reſcript. Laderc. *conſ. 90. n. 1.* Rot. in una Tarraco- 20
nen. co. Juſto penes Marcheſ. *de Commiſſ. par. 1. fol. 306. n. 2.* & ad ea omnia, quæ ſunt connexa, & de natura contractus demandati, Rimin. Jun. *conſ. 11. n. 8.* Mantica *de tacit. lib. 7. tit. 15. n. 30.* Merlin. *decis. 27. n. 15.*

Et licet in contrariam opinionem inclinare videatur Caroc. *d. tit. de procurat. q. 2. n. 41. & ſeq.* tamen loquitur in
terminis locationis bonorum minoris, vel Eccleſiæ, in 21
quibus requiri dictam ſpecificationem tradunt Redoan. & Borgnin. *dec. 45. n. 23. par. 1.* quos ipſe allegat, in quibus terminis limitanda eſt opinio prædicta cum reſiſtat prohibitio legis, quod talia bona libere locentur ad longum tempus. Imo (& hoc comprobabit opinionem, quod ſufficiat mandatum generale, ad locandum) in eiſdem terminis bonorum minoris tale mandatum ad locandum ſimpliciter datura, non eſt prorſus inane, ſed ea eſt differentia inter mandatum

Digitized by Google

datum ſpeciale ad locandum talem rem tali perſonæ pro
tanta mercede, & mandatum ſimpliciter ad locandum,
quod ſtante primo cum ſolemnitatibus dato, non requi-
rantur in ipſa locatione ſolemnitates, ſecus autem ſtante
ſecundo, & ratio differentiæ eſt, quia minor non ſolum
poteſt lædi in eo, quod res potius locetur, quam reti-
neatur, ſed etiam in locando potius unam rem, quam
aliam, & in quantitate mercedis, in conceſſione autem
mandati ſimpliciter ad locandum Judex his ultimis pro-
ſpicere non potuit, & ideo neceſſe eſt, ut denuo adhi-
beatur ad hoc, ut de eis cognoſcat, Jaſ. *in lib. 1. §. item
acquirimus n. 13. & 18. ff. de acquir. poſſ.* Grat. *diſcept. 409.
n. 36.* Millin. *dec. 37. n. 7. & 8.* Rot. *dec. 8. n. 5. par. 3. recent.*
quæ eſt etiam poſt Pic. *ad ſtatut. Urb. deciſ. 5. n. 9. & ſeq.*
22 Et in hoc propoſito omnino notandum, quod in tali
mandato procuræ ad locandum bona minoris, requiruntur
ſolemnitates ſtatutariæ, alias enim ſine illis locatio non
ſuſtinetur, etiamſi procurator in ea facienda illas adhibuiſ-
ſet, quia mandatum eſt fundamentum contractus a Pro-
curatore initi, adeo, ut non ſubſiſtente mandato corruat
contractus, Tiraq. *de legib. Connub. gloſſ. 5. n. 194.* Pic. *ad
ſtatut. de Contract. min. & Mul. gloſ. 7. n. 125. & ſeq.* & man-
datum ad contrahendum ſine ſolemnitatibus requiſitis in
contractu non ſubſiſtit, Alex. *conſ. 103. n. 12. lib. 2.* cum
aliis cumulat. per Pic. *d. gloſ. 7. n. 124.*
23 Quando autem dictum eſt ſupra, ad locandum pro lon-
go tempore non ſufficere mandatum generale, patitur unam
magnam limitationem, quæ eſt, ut non procedat ſi ſit man-
datum generale, cum libera, quia requiritur vel manda-
tum ſpeciale, vel generale cum libera, Alex. *conſ. 92. n. 4.
in fin. lib. 2.* Roland. *conſil. 90. n. 40. lib. 3.* Grat. *conſ. 159.
n. 7. lib. 2.* Caroc. *de locat. & Cond. d. tit. de Procurat. n. 8.
verſ. ampliatur tertio*, Joſeph. Ludov. *concluſ. 30. verſ. 23.*
24 Mandatum enim generale cum libera æquiparatur ſpeciali
itaur cum eo expediri poſſint omnia, quæ mandatum ſpe-
ciale requirunt, Alex. *conſ. 22. n. 8. lib. 1.* Ruin. *conſ. 93.
n. 6. lib. 5.* Caſtil. qui alios refert *deciſ. 74. num. 31.* Rot.
deciſ. 186. n. 2. poſt Cenc. *de Cenſ.*
Non tamen intelligi debet hæc facultas conceſſa per di-
ctam clauſulam cum libera adeo effrænate, ut poſſit Pro-
25 curator, quandocumque præjudicium facere Domino, ſed
reſtringitur, & intelligitur, ut poſſit facere omnia requi-
rentia mandatum ſpeciale, quatenus contrahat bona fide,
& ſine dolo, ut declaravit Rot. *dec. 359. n. 1.* penes Millin.
quæ eſt etiam dec. 190. n. 1. poſt Cenc. *de Cenſ.* non enim
dicendum, poſſe Procuratorem ſic generaliter conſtitutum
bona Domini dilapidare, Mandel. *conſ. 791. n. 2.* Barz. *dec.
125. n. 18.* & hinc forte comprobatur illa opinio Bart. *in
l. ſocietatem 77. §. arbitrorum ſub n. 25. ff. pro ſoc.* quod in his
terminis cotractus celebrati a procuratore non habent man-
datum ſpeciale ad vendendum, pro tanto pretio, non ſit
neceſſe ad hoc, ut contractus poſſit reſcindi, læſionem eſſe
ultra dimidiam juſti pretii, ſed ſufficere ultra ſextam, de
quo dicam aliquid cum loquar de læſione in cap. 18.
26 Poteſt tamen Procurator cum libera locare, habita fide
de pretio, quatenus ex tenore mandati non appareat ali-
ter ſenſiſſe Dominum, uti diceretur aliter ſenſiſſe, ſi ob
certam cauſam fuiſſet datum mandatum, puta, ut ſolveren-
27 tur debita Domini, tunc enim non poſſet habere fidem de
pretio, Gratian. *diſc. 329. n. 29. & 30.* Rot. cor. Cavaler.
dec. 18. n. 3. & 4. & in hoc propoſito datæ facultatis locan-
28 di ad longum tempus ad effectum extinguendi debita, non
omittendum notare, quod non diceretur ſatisfactum præ-
29 cepto extinguendi, ſi conductor ipſa debita ſibi allocaſ-
ſet, ut plene firmatum fuit in Rota cor. Bichio *dec. 349.
n. 16.* licet enim allocatio habeat vim ſolutionis, ex tra-
30 ditis per Merlin. *dec. 543. n. 1. & in recent. dec. 135. n. 23.
par. 6.* tamen hoc procedit, quatenus creditor interveniat,
& allocationi conſentiat, alias per ſimplicem allocatio-
nem, eo abſente factam, debitor non liberatur, *dec. 206.
n. 2. poſt 2. vol. Conſ.* Farin. *dec. 26. n. 5. & dec. 238. n. 2.* poſt
Cenc. *de Cenſ.* & clarum eſt, quod ſi Procurator in ali-
31 quo excedat fines mandati, corruit contractus in totum,
& Dominus in nihilo obligatus remanet, *l. diligenter 5. in
princ. ff. mandat.* Lancell. Gall. *conſ. 53. n. 18.* Cyriac. *con-
trovers. 378. n. 4.* & in terminis mandati ad locandum,
Alexand. *conſil. 1. n. 1. verſic. ſed præmiſſis, & 2. lib. 4.* & Rot.
coram Cavaler. *deciſ. 612. n. 20.*
Poterit autem Procurator generalis locare bona, & ſi ſit
32 cum libera, locare ad longum tempus, quatenus ſit ge-
neralis reſpectu bonorum, & habet liberam circa ea, quia
ſi eſſet generalis ad lites, utique non poſſet locare bona,
etiam ſi haberet liberam, Caroc. *d. tit. de proc. n. 9. & 10.*
33 clauſula enim cum libera, & aliæ ſimiles in mandatis ap-
poſitæ, uti conſecutivæ non poſſunt ampliare contenta in
diſpoſitivis, ſed circa illa continentur, & ad ea reſtrin-
guntur, Dec. *conſ. 304. n. 8.* Lancell. Gall. *conſ. 53. n. 22.*
Seraph. *dec. 831. n. 1.* Cavaler. *dec. 612. n. 21.* Greg. *dec. 584.
n. 1.* & ibi Adden. *n. 5.* eoque certius ſi poſt datum man-
34 datum ad aliqua negotia particularia, deventum fuerit ad

conceſſionem facultatibus liberæ, cum præcedentibus illis
verbis, de, & ſuper præmiſſis, vel ſimilibus reſtrictivis
ad negotia illa, ut per Dec. *conſ. 493. n. 16. poſt med.* Ca-
valer. *dec. 612. n. 22.* Rot. *dec. 572. n. 2. par. 1. recent.* Niſi
forte agatur de aliis neceſſario præcedere debentibus, ad
hoc ut deveniri poſſit ad negotium demandatum, prout
ſi datum mandatum ad locandum cum clauſulis ampliſſi-
mis, poterit utique Procurator tractare cum Proxeneta,
& ſolvere illi mercedem, ac omnia facere, quæ neceſſa-
ria ad hoc, ut deveniatur ad locationem, extenditur enim
mandatum ad omne neceſſarium antecedens, ut notat Mi- 35
lis *in repertorio ver. Procurator ſi eſt conſtitutus*, Rot. *dec. 234.
n. 5. & 6. par. 8. recent.* prout extendi ad Conſequentia eſt
Text. & notat ibi Bart. *in ſummar. in l. cogendum 45. §. ſi
procurat.* reſtringitur enim clauſula ad concernentia nego-
rium, non autem ad expreſſa tantum in mandato circa om- 36
nia in genere, quantum libera ſpecialis circa ſpeciem de-
mandatum, Bart. *in l. qui Romæ 122. §. Callimacus n. 1. & 2.
ff. de verb. oblig. & in l. procurator 58. n. 2. ff. de procurat.* Rota
cor. Seraph. *dec. 238. num. 4.* facilius ſi adeſſet clauſula
& alia quæcumque faciendum, quia amplias facultatem ul- 37
tra expreſſa, Burſat. *conſ. 259. n. 5. & ſeq.* Rot. *deciſ. 680.
n. 5. par. 2. recent.*
Si autem in mandato concedatur facultas faciendi ea 38
omnia, quæ facere poſſet ipſe mandans, puta ſi dictum ſit
ad agendum, & adminiſtrandum meum patrimonium, &
ut facere poſſis, quæ ego poſſem ſi præſens eſſem, an hæc
clauſula importet liberam, itaut veniant etiam requirentia
mandatum ſpeciale, & ſic facultas locandi ad longum tem-
pus, non conveniunt DD. negativam enim tenuit Joann.
Andr. *in cap. ult. n. 5. de dilat.* & ibidem Zabarel. *num. 1.*
Fulgoſ. *in lib. 1. n. 6. C. de offic. Procurat. Caſ.* Butr. *conſ. 19.
n. 9. in fin.* & hanc eſſe communem teſtantur Berov. *q. 25.
n. 5.* & Barzius *deciſ. Bonon. 125. num. 16.* & veriorem, ac
magis communem Seraph. *deciſ. 1124. n. 3.* & veriorem,
ac a Rota ſervatam Gratian. *in dec. March. 79. in addit. n. 3.*
At pro contraria ſtat major numerus, nam etiam tenuit
Bart. *in l. procurator, cui generale 58. n. 3. ff. de procurat.* &
ibidem Ang. *n. 2. verſ. idem videtur*, & Caſtrenſ. *num. 4.*
Salicet *in l. procurator n. 3. C. de procurat.* ubi Angel. *in fin.*
Alex. *n. 3.* Jaſ. *n. 11. verſ. adde idem eſſe*, & idem Jaſ. *in
lib. 1. n. 22.* ubi de Comm. *ff. de offic. procurat. Caſ.* Imol.
in cap. fin. n. 2. de dilat. & ibidem Anan. *n. 5.* Joann. Andr.
in cap. 1. n. 8. verſ. dicit etiam de reſcr. in 6. & ibid. Anchar.
in fin. & Archid. *n. 2.* Franc. *in cap. qui ad agendum, §.
fin. n. 6. verſ. tertio fallit de procurat. in 6.* Alex. *conſ. 133.
n. 4. lib. 6.* Roman. *conſ. 94. n. 7. verſ. eſt & ſecunda clauſu-
la*, Ruin. *conſ. 93. n. 5. & 6. lib. 5.* Gemin. *conſ. 129. n. 7.*
Abb. *conſ. 18. n. 7. verſic. nec obſtat ſi dicatur*, Dec. *conſ. 493.
n. 10.* Cravet. *conſ. 924. n. 9.* Brun. *conſ. 72. n. 36.* Surd.
conſ. 1. n. 35. in fin. Afflict. *deciſ. 305. n. 4.* Monter. *deciſ.
38. n. 33. & ſeq.* Viv. *deciſ. 34. num. 34.* Caſtill. *deciſ. 74.
n. 32.* & hanc eſſe communem, teſtantur Mantic. *de tacit.
lib. 6. tit. 16 num. 43.* & Franc. March. *deciſ. 693. num. 5.
par. 2.* & tenuit Rota coram Veral. *deciſ. ult. n. 2. par. 2.*
& coram Mantic. *deciſ. 11. num. 2. & in recent. deciſ. 374.
num. 36. par. 5.*
Videtur itaque ab iſta non recedendum, tum quia eſt
magis communis, tum etiam quia ſi ponderetur vis præ-
dictorum verborum, dum continent facultatem faciendi
omnia, quæ poterat Dominus, utique important etiam fa-
cultatem faciendi locationem ad longum tempus, quam 39
ſine dubio ipſe Dominus facere poterat, & pro ſalvanda
opinione contraria animadvertebam, quod Joann. Andr.
anteſignanus illius *in dicto cap. ult. de dilat.* loquitur de
Caſu illius Text. in quo dictum erat omnia facere, quæ
in propria erat perſona facturus, quæ verba non ſunt adeo
ampla, ac verba dictæ clauſulæ, quæ facere poſſet ſi præ-
ſens eſſet, de qua loquuntur citati pro ſecunda, clarum
eſt enim, quod ipſe Dominus locationem ad longum tem-
pus facere poterat, at non clarum eſt, quod eam eſſet fa-
cturus. Unde dicta opinio Joannis Andreæ, & ſequacium
poſſet admitti, in caſu illo tantum, prout etiam videtur
ſentire Adden. ad eumdem *in dicto cap. ult. litt. C. verſic.
agen.* & advertiſſe etiam Imol. *ibidem n. 2.* dum ait, ſed
certe ibi non fuit talis forma, & comprobatur, ex quo
ipſemet Joannes Andr. *in cap. 1. n. 8. verſ. dicit. etiam de
reſcr. in 6.* in terminis facultatis faciendi, quæ ipſe Do-
minus facere poſſet, aperte ſequitur contrarium opinio-
nem, ut videlicet ſufficiat, ad ea, quæ requirunt man-
datum ſpeciale.
Præterea prima opinio utique non procederet, ſi ex- 40
preſſum aliquid mandatum ſpeciale requirens, puta ſi di-
ctum eſſet ad vendendum, & omnia alia, quæ ipſemet face-
re poſſet, tunc enim clarum eſt, quod poſſet etiam loca-
re ad longum tempus, ut dictum eſt ſupra, & probant
Zabar. *in dict. cap. fin. n. 1. in fin. de dilat.* Put. *deciſ. 106.
n. 1. lib. 2.* Mantic. *deciſ. 11. n. 2.*
Idemque eſſet, ſi aliquid mandatum ſpeciale requirens ef- 41
ſet exceptuatum in eodem mandato cum dicta clauſula dato,

quia hinc quoque poſſet deprehendi, & tutius dici, quod
42 in reliquis voluit Dominus procuratorem habere ſufficien-
tem poteſtatem, ut conſideratur per Caroc. *tit. de procur.*
n. 8. exceptio enim firmat Regulam in omnibus aliis Ca-
ſibus non exceptis, *l. quaſitum, §. denique, ff. de fund. inſt.*
Dec. *conſ.* 605. *n.* 6. Rot. *dec.* 168. *n.* 5. *par.* 2. *diverſ.*
43 Clauſulam quoque Rati, &c. ſeu promittens ratum, gra-
tum, &c. importare liberam facultatem, docuit Bart. *in l.*
procurator 58. *n.* 4. *ff. de procur.* quem alii ſequuti ſunt, &
ſignanter Rot. cor. Seraph. *dec.* 238. *n.* 4. ſed in hoc com-
munis eſt in contrarium, ut teſtatur Jaſ. *in l.* 1. *n.* 25. *ff.*
de offic. procur. Caſ. & in l. tranſactionis n. 6. *C. de tranſact.* di-
cens etiam Bartholum plures illo dicto feſelliſſe, & hanc
tenuit Imol. *in c. fin. n.* 7. *verſ. an autem conſtitutus de dilat.*
Mantic. *de tacit. lib.* 7. *tit.* 16. *n.* 21. Mart. *de Clauſ. part.* 1.
clauſ. 103. *n.* 1. *verſ. contrarium tamen*, Caroc. *tit. de procur.*
n. 11. ubi loquitur ad noſtrum propoſitum, & dicit hanc
veriorem, & magis communem Cyriac. *contr.* 278. *n.* 56.
& ſeq. Rot. *deciſ.* 374. *n.* 35. *par.* 5. *rec.*
44 Quod autem dictum eſt, procuratores cum libera facultate
poſſe locare ad longum tempus, utique procedit regulariter,
at quandoque obſtat aliqua prohibitio reſpectu bonorum con-
ſtituentis, & tunc non poterit, uti ſi eſſent bona emphy-
teutica, vel aliter alienari ipſi conſtituenti prohibita, quia
ſi Dominus non habet facultatem ea alienandi, utique nec
poteſt alteri dare, *c. nemo de reg. Jur. in* 6. & in propoſito
mandati ad locandum, Borgin. *de uſu. n.* 176. *ad med.*
45 Item in mandato officialium, & repræſentantium uni-
verſitatem tacite videtur ineſſe libera, Adden. ad Bart.
in l. Procurator 58. *in* 2. *addit. ff. de proc.* Barb. *de poteſt. Epiſc.*
46 *alleg.* 133. *n.* 26. quatenus tamen agatur de Communitati-
bus habentibus juriſdictionem, ſeu territorium, alias enim
ſecus eſt dicendum, ut poſt Gloſ. & Bald. *in l. item magi-*
ſtri, ff. de pact. tradit, & veriorem, ac tenendam opinio-
nem dicit Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 6. *n.* 3. ubi exem-
plificat in univerſitatibus, & ſcholarum, & artium, & di-
cit, quod non poſſunt facere aliquem contractum præju-
47 dicialem abſque mandato ſpeciali, & tamen prædicti offi-
ciales poſſunt quidem locare ad breve tempus inſtar tuto-
rum, Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 98. ſed non poſſunt libere,
& indiſtincte locare ad longum tempus, ſed tantum ſi ſer-
vatæ ſint ſolemnitates neceſſariæ in alienatione rerum uni-
verſitatum, vel in ipſa conſtitutione Procuratoris, vel in
actu locationis, ut dictum eſt ſupra de procuratore con-
ſtituto a tutore, eadem ratione, quod conſtituens non va-
leat dare dictam facultatem de ſe, quam ipſi non habent.
48 Sunt autem ſolemnitates neceſſariæ in alienatione rerum
univerſitatis expreſſæ in *l. fin. C. de vend. rerum ad Civ. pert.*
lib. 11. videlicet, Primo, quod interveniat major pars poſ-
ſidentium bona. Secundo, ut jurent credere utile eſſe.
Tertio ſubhaſtatio. Quarto Decretum Judicis, late Surd.
conſ. 28. *n.* 82. Morot. *conſ.* 63. *n.* 6. *& ſeq.* quibus addi po-
teſt, & alia licentiæ Principis, quatenus univerſitas ſit
ſubdita, Ceval. *com. contr. com. q.* 749. *n.* 36. *& ſeq.* Cenc. *de*
Cenſ. q. 23. *n.* 16. ubi præfert etiam tenentes contr. ſed ad-
dit, quod hæc eſt omnino tenenda in ſtatu Eccleſiæ ob
expreſſam Conſt. *Clem.* 8. quæ eſt notoria Bulla nuncupa-
ta de Bono Regimine, & talis licentia alias ſolemnitates
non ſupplet, ſed cumulative cum eis requiritur Cohel. ad
dictam Bullam *de Bon. Regim. c.* 32. *n.* 25. Rota *dec.* 73. *n.* 19.
par. 5. *rec.* & in Bonon. cenſus 11. Maii 1663. §. fin. poſt
med. cor. Albergato, quæ eſt hodie *dec.* 62. *par.* 14. *rec.*
49 Requiruntur autem prædictæ ſolemnitates in locatione
ad longum tempus, quia in quacumque alienatione ſunt
neceſſariæ, Surd. *d. conſ.* 28. *n.* 86. Gratian. *diſc.* 931. *n.* 14.
50 Sic quoque Prælatus dicitur habere in bona Eccleſiæ
mandatum cum libera, Gratian. *dec. March.* 79. *n.* 8. Barb,
qui fortius idem de viſitatore generali ſentit *de poteſt. Epiſc.*
alleg. 133. *n.* 23. *& ſeqq.* & idem de tutore in bonis Pu-
51 pilli, Jaſ. *in l. a D. Pio, §. ſed ſi emptor, num.* 9. *ff. de re Jud.*
Rot. cor. Caval. *dec.* 18. *n.* 1. & tamen iſti non poſſunt li-
bere locare ad longum tempus, prout ſeparatim de eis
videbimus, & ex ibi tradendis argui poterit ad omnes alios
ſimiles adminiſtratores a lege datos, ſicut ex ſupra tradi-
tis inferri poteſt ad omnes adminiſtratores deputatos ab
homine, & ſi quis magis in ſpecie videre cupit loquen-
tem de ſingulis adeat Carocc. *hoc tract. de loc. & conduct.*
penes quem titulos particulares de eis reperiet.
52 Eſt tamen Pater, qui in bonis filiorum majorem aucto-
ritatem, quam alii adminiſtratores a lege dati, habet, &
in ſpecie, quam tutor in bonis Pupilli, Jaſ. *in l. filius fa-*
milias 9. 2. 9. *ff. qui ſatiſdar. cog.* Pinel. *in lib.* 1. *par.* 3. *n.* 67.
in princ, ubi quod longe majorem, Cravet. *conſ.* 74. *n.* 5.
poſt med. Paſcal. *de patr. poteſt. par.* 1. *c.* 2. *n.* 2.
53 Habet autem Pater adminiſtrationem bonorum filii, et-
iamſi ipſi filio dati ſint curatores, quia cenſentur dati cu-
mulative, niſi verba deputationis eorum ſint talia, quæ
non admittant concurſum in adminiſtratione, Rot. *dec.* 547.
n. 6. *&* 7. *par.* 4. *in rec.* Quod tamen non procedit in ſpiri-
54 tualibus, & eis annexis, uti ſunt Beneficia; quia in eis
Pater adminiſtrationem non habet *c. fin. de Jud. in* 6. Gigas
conſ. 14. *n.* 3. Rot. *dec.* 571. *n.* 1. *par.* 4. *rec.* & idem eſt in
aliis, in quibus Pater non habet uſum fructum, Cancer. 55
var. par. 3. *c.* 21. *n.* 69. Gregor. *dec.* 334. *n.* 6. & ibi Adden.
vel ſaltem in iſtis non habet adminiſtrationem legitimam,
licet habere poſſit dativam, Burſat. *conſ.* 133. *n.* 31. *& ſeqq.* 56
& maxime ſi filius ſit infans, tunc enim permittitur Pa-
tri adminiſtratio, etiamſi non habeat uſumfructum, quan-
do non eſt adminiſtratione privatus ex diſpoſitione homi- 57
nis, Burſat. *d. conſ.* 133. *n.* 31. Franc. *dec.* 40. *n.* 8. Maſtril.
dec. 59. *n.* 8. *&* 9. Rot. *dec.* 103. *n.* 16. *par.* 6. *recent.*
Poteſt igitur Pater, quando eſt legitimus adminiſtrator 58
bonorum filii illa locare ad longum tempus abſque Decre-
to Judicis, aliave ſolemnitate, ſeclutis ſtatutis, quia lex
de eo confidit, Marſil. *ſing.* 498. Nat. *conſ.* 179. *n.* 7. Tiraq.
in l. ſi unquam, Cod. de revoc. donat. in præfat. n. n. 20. *ad* 30.
Maſcard. *de probat. concl.* 1154. *n.* 18. Seraph. *dec.* 940. *n.* 7. 59
quatenus tamen habeat uſumfructum alias requiritur De-
cretum, & ratio diverſitatis eſt, quia tunc magis confidit
lex de Patre, quando cum affectione erga filium concur-
rit, etiam proprium intereſſe in bonis propter uſumfru-
ctum, Tiraq. *ibid. n.* 29. *ad fin.* Rot. cor. Gregor. *dec.* 334. 60
n. 6. *&* 7. & quatenus adſit legitima cauſa, puta æris alie-
ni, prout requiri voluerunt Azor. *in ſum. ad rubr. Cod. de*
bonis, quæ lib. n. 52. Simoncel. *de decret. tit.* 8. *n.* 2. *& ſeq.*
Caſtil. *de uſufr. c.* 3. *n.* 72. ubi de com. & verior. & his
concurrentibus poterit dictam locationem libere facere in
ſuis caſibus, etiam ſi filius ſit minor, Surd. *conſ.* 451. *n.* 20.
poſt med. & ſeq. Covar. *var. lib.* 5. *c.* 8. *n.* 6. Afflict. *dec.* 393.
n. 5. *&* 2. quamvis latius diſtinguant alii relati per Adden.
ad Greg. *dec.* 334. *n.* 12. & in ſpecie de locatione bono-
rum filii facta per Patrem, quod ſuſtineatur abſque diffi-
cultate, ſi ad modicum tempus, ſi autem ad longum non
ita, niſi conductor doceat eam factam fuiſſe ex cauſa ne-
ceſſaria, vel tam utili, ut a filio non poſſit retractari, fir-
mavit late Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis Mater. n.* 63. *&* 64. quem
ſequutus eſt Borgnin. *de uſufr. n.* 176. *prope fin.* & Caroc. *de*
loc. tit. de patr. poteſt. ubi n. 5. poſſe etiam in emphyteuſim dare
res ruinoſas, ſteriles, & terrulas, quæ in Eccleſiaſticis quo-
que alienari poſſunt, tales enim alienationes uti ex cauſa
evidentis utilitatis ſuſtinebuntur etiam juxta ſenſum Pinelli.
Cauſa autem prædicta erit probanda a conductore, alias 61
enim filius habet regulam pro ſe, quod Pater alienare non
poſſit, *lib.* 1. *C. de bonis mater.* & ſic intentionem ſuam in
ea fundatam, Simoncel. *de Decret. tit.* 8. *num.* 4. Caſtil. *de*
uſufruct. c. 3. *n.* 79. *ad med.*
Creditor quoque prædia ſibi obligata ex cauſa pignoris 62
locare recte poteſt, ut dicit Text. *in l. creditor* 23. *ff. de pignor.*
& de immiſſo auctoritate Judicis in poſſeſſione rei ſibi pigno-
ratæ, Statil. Pacif. de Salviano *inſpect.* 4. *c.* 1. *n.* 151. & po- 63
teſt talem locationem facere etiam ipſimet debitori rei Domi-
no, ut per illum Text. notat Bart. *in l. cum & ſortis, §. fin. ff.*
de pign. act. & mirabile eſſe dicit Neguſan. *de pign. par.* 3.
memb. 1. *n.* 31. *verſ. ſecundo declara*, & aliis adductis tradit
etiam Carocc. *de loc. de credit. q.* 1. *n.* 3. *verſ. ampliatur.*
Imo non ſolum poteſt creditor locare, ſed tenetur, ut 64
habetur in *l. in venditione* 8. *§. ſi quis fructus, ff. de bon. auctor.*
jud. poſſid. alias, locare potuit, & non locavit, tenetur
ad fructus, quos percipere potuiſſet, & non percepit cul-
pa ſua, Lup. *de uſur. commons.* 3. *num.* 136. Statil. Salvian.
inſpect. 4. *c.* 1. *n.* 151. Scapuccin. de Salvian. *lib.* 3. *q.* 9. *n.* 2.
Surd. *deciſ.* 270. *n.* 8. Rot. cor. Bichio *deciſ.* 504. *n.* 17.
Requiritur tamen, quod omiſerit locare per dolum, vel 65
culpam latam, alias de levi non tenetur, juxta Text. *in*
d. l. in venditione, §. ſi quis fructus poſt med. & ibi gloſſ.
in verb. ex culpa, quod tamen intelligitur de creditore im-
miſſo auctoritate Judicis, de quo loquitur ibi Text. nam
retinens pignus conventionale, tenetur etiam de levi,
Neguſan. *de pignor. par.* 5. *membr.* 5. *n.* 5. Monac. *dec. Bonon.*
58. *n.* 13. & ſenſit Rot. in Anconitana bonorum 26. Ju-
nii 1619. §. quia quidquid ſit coram Pirovano.
Et licet, ubi creditor poteſt locare, & non locat, di-
catur in culpa lata, & dolo, ac proinde teneatur, etiam ſi
auctoritate Judicis ſit immiſſus, ut tenet gloſ. *in d. ver. ex*
culpa, Bart. *in lib.* 2. *Cod. de pignor. act.* Malvaſ. *conſ.* 66. *n.* 15.
Neguſ. *d. par.* 5. *membr.* 5. *n.* 6. *ad med.* tamen hoc caſu erit
probandum, quod talem occaſionem habuerit locandi, & no-
luerit locare ad convincendam ejus culpam, ut declaravit Rot.
in d. Anconitan. bonor. alias enim ſine tali probatione omiſ-
ſio locationis eſt culpa levis, Monac. *deciſ. Bonon.* 58. *n.* 13.
Verum, quia Text. *in d. l. in venditione, §. ſi quis fructus,* 66
ff. de bon. auct. Jud. poſſid. non dicit ſimpliciter, & abſolute,
quod creditor immiſſus locare debeat, ſed dicit, quod, vel
vendere, vel locare debet, id eſt, vel vendere fructus, vel
locare prædium, ut explicat ibi Bart. *ſub n.* 5. ſequitur, quod
neque abſolute dici poteſt eo ipſo, quod non locat, convinci
ejus dolum, ſed ſolum quatenus nec locet, nec ipſe fructus
percipiat, vendat, & utrumque expreſſe requirit d. gloſſ.
ibi in *ver. ex culpa*, & ſequitur Neguſ. *d. par.* 5. *membr.* 5. *n.* 6.
ad med. Sed quid dicendum erit ſi conſtet locare potuiſſe,
& ele-

Digitized by Google

& elegiſſe potius fructus percipere, & vendere, & ita minorem ſummam retraxiſſe, quam ſi locaſſet, an teneatur pro ſumma majori, quam locando retrahere potuiſſet; & affirmativam probat Text. *in l. Prætor ait 9. §. eſt præterea, verſ. in eum quoque, ff. eod. tit. de bon. auct. Jud. poſſid.* quam allegat d. gloſſ. *in ver. ex culpa*, quæ propterea juxta ipſum Text. quem allegat intelligi poteſt, ut convincatur dolus creditoris ſi nec locat, nec fructus eoſdem, quos mediante locatione percipere potuiſſet, percipit, at videtur convinci tantum præſumptive ita ut quatenus aliunde conſtet, quod creditor bona fide omiſerit locare, ei non imputandum ſit, quia alias non eſſet verum dicere eum non teneri niſi ex dolo malo, prout non teneri dicit expreſſe Text. in ipſa *leg. ex venditione, §. ſi quis fructus poſt med. ff. de bon. auct. Jud. poſſid.*

67 Teneturque creditor non ſolum locare prædia, ſed etiam jumenta, & cætera, quæ locari poſſunt, ut expreſſe habetur *in d. l. in venditione 8. §. ſi quis fructus*, ibi puta mercedes ſervorum, vel jumentorum, cæterorumque, quæ poſſunt locari, *ff. de bon. auct. Jud. poſſid.*

68 Verum hoc indiſtincte procedit in creditore immiſſo auctoritate Judicis, de quo loquitur ibi Text. ac creditor habens in pignus conventionale rem mobilem non poteſt eam locare, ut docet gloſ. *in d. l. creditor 23. ff. de pignor.* qui enim pignus accepit, & eo utitur, vel in alium uſum transfert, quam cujus gratia datum eſt, furtum committit, *§. furtum autem fit. Inſt. tit. de oblig. quæ ex del. naſc.* quod dici nequit de re immobili, in qua furtum non committitur, gloſſ. *in §. furtum eſt ver. rei. Inſtit. eod. tit.*

69 De ſe moventibus autem datis in pignus, quod poſſit creditor eis uti, & ſic illa locare, & de operibus, ad mercedem, quod ſuperarit deductis expenſis in pignore factis reſtituere teneatur Domino, aut in excomputationem ſui crediti imputare, eſt Text. *in l. cum pignoris, C. de pact. pign.* & ibi notat Bald. Alex. *in l. ſi ſervos, ff. de pignor.*
70 *act.* Neguſ. *de pign. part. 9. membr. 3. n. 17.* Caroc. *de locat. tit. de creditore n. 1.*

71 Ratio differentiæ cur mobilia non poſſint locari a creditore, ſecus autem ſe moventia, & ſtabilia, reddi poteſt
72 ex veriſimili voluntate debitoris ea in pignus dantis, quia mobilia uſu conſumuntur, ſe moventia vero, & ſtabilia otio pejora fiunt, ut advertit gloſſ. *in d. l. creditor 23. ff. de pign.*

De creditore autem ſuccedente debitori, an per locationem rei hæreditariæ cenſeatur adire hæreditatem, dicam *cap. 27. de effectib. locat. q. 11. in ſecunda limitatione.*

De Tutoribus, & Curatoribus, an; & quando locare poſſint res pupillares, & Minorum.

S U M M A R I U M.

1 *Tutores, & curatores locare poſſunt res pupillorum, & minorum.*
2 *Tutores, & curatores ut locare poſſint ad longum tempus, requiruntur ſolemnitates.*
3 *Pupillus in infantili ætate exiſtens non requiritur, quod interveniat contractui de re ſua.*
4 *Pupillus major infante, an neceſſe habeat intervenire contractui.*
5 *Tutor locare poteſt abſque interventu pupilli, & curator ſine interventu minoris.*
6 *Lex ubi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.*
7 *Pupillus major infante neceſſe habet intervenire actui geſto per tutorem, vel curatorem ſolum in certis caſibus.*
8 *Solemnitates requiſitæ in contractu minoris ſunt neceſſariæ etiam ſi contrahat cum interventu curatoris.*
9 *Tutor ſi ſolus locet interveniente pupilli, non tenetur ſervare ſolemnitates ſtatutarias, ſi ſtatutum loquatur de perſona minoris, ſecus ſi conſideret alienationem bonorum.*
10 *Mulier nutrix an teneatur ſervare ſolemnitates a ſtatuto requiſitas in contractu mulieris ſi tutoria nomine locet, & num. 11. 12. & ſeq.*
13 *Mandatum legis exercere non poteſt is, qui negotia propria adminiſtrare non valet.*
14 *Tutor gerens male negotium pupilli tenetur de ſuo.*
15 *Mulier teneat ſervare ſolemnitates ſtatutarias ſemper, ut lædi poteſt.*
16 *Solemnitates adhibitæ in conceſſione facultatis gerendi certum actum, non ſunt reiterandæ in actu illo, ſecus ſi adhibitæ in conceſſione facultatis generalis.*
17 *Mulier nutrix an teneatur ſervare ſimul ſolemnitates requiſitas in contractibus mulierum, & requiſitas in contractibus minorum.*
18 *Tutor ſi locet poſtquam pupillus exceſſit pupillarem ætatem, an ſuſtineatur contractus.*
19 *Tutela per exceſſum pupillaris ætatis, illico expirat.*
20 *Tutor ſi poſtquam pupillus exceſſit pupillaritatem locet ſine dolo, valet locatio.*
21 *Tutores poſt pubertatem de generali conſuetudine continuant adminiſtrare.*
22 *Tutela licet expiret per pubertatem pupilli, tamen officium tutoris non finitur niſi redditis rationibus, vel dato curatore.*
23 *Rector Civitatis expectans ſucceſſorem durat etiam poſt tempus ſuæ deputationis.*
24 *Tutor ſi locet ante confectum inventarium, valet locatio.*
25 *Decl. procedere quo ad utilitatem pupilli, non autem quo ad ejus damnum.*
26 *Tutor præſumitur confeciſſe ſolemnia dum publice pro tutore ſe geſſit.*
27 *Tutores ſi plures ſint adhuc unus ſolus locare poteſt, niſi aliud expreſſe ſit cautum in deputatione.*
28 *Pupillus tenetur ſtare locationi factæ a tutore etiam finita tutela.*
29 *Ampl. etiam in locatione ad longum tempus ſi facta ſit cum ſolemnitatibus.*
30 *Emens a pupillo non tenetur ſtare locationi factæ a tutore quamvis tutor obligaverit rem pro manutentione.*
31 *Pupillus finita tutela tenetur ſtare locationi factæ a tutore tantum, ſi tutor locavit, ut potuit, & debuit.*
32 *Fraus non præſumitur, & quomodo probetur.*

C A P U T VIII.

Tutores, & Curatores locare poſſunt res pupillorum, 1
vel minorum, *l. penult. Cod. quando ex facto Tut.* §. 1.
Inſtit. tit. de auctor. tut. At hoc intelligitur, quod locare poſſint libere ad modicum tempus, non autem ad longum, quia ad longum tempus locare nequeunt, niſi cum decreto Judicis requiſito in alienationibus bonorum pupillarium, vel minorum, Pinel. *in lib. 1. par. 3. n. 64. C. de bon. mat.* Morot. *reſp. 38. n. 1.* Montan. *de tutel. cap. 33. n. 387.* ubi de com. Monach. *deciſ. Bonon. 44. n. 2. & ſeq. uſque ad 8.*

Dubitari tamen poteſt primo, an tutor poſſit locare de 2
ſe ſolus, an vero debeat locare pupillus cum auctoritate
tutoris, & ſic minor cum auctoritate Curatoris, & præmiſſo 3
quod quatenus Pupillus ſit in infantili ætate, clarum eſt
eum non poſſe contrahere, minuſque requiri, quod con-
tractui interveniat, ut plene firmat Monac. *dec. Bonon. 44.* 4
n. 9. ubi eſt major infante, an debeat ipſe contrahere, vel
ſaltem ejus præſentia requiratur in contractibus ad eum ſpe-
ctantibus, eſt materia valde confuſa, ut dicit Mand. *conſ.*
205. n. 39. & 62. ubi quod propterea nil mirum ſi docto-
res, etiam magni nominis loquendo de ea incidenter er-
raverint, & opinionem affirmativam tenuerint ſignanter
Caſtren. *in l. Tutoris n. 5. C. de procurat.* Soccin. ſen. *conſ. 24.*
n. 45. lib. 1. Peregr. *conſ. 74. n. 3. lib. 3.* Rot. *dec. 470. n. 1.*
par. 9. & dec. 179. n. 13. par. 10. rec. Verum, quidquid ſit in
aliis contractibus, locatio licet poſſit fieri a pupillo aucto- 5
rante tutore, ut habetur *in d. §. 2. Inſtit. de auct. tut.* adhuc
poteſt etiam fieri a tutore ſine pupillo, vel curatore ſine
adulto, ut eſt Text. clarus *in d. l. penult. C. quando ex fact.*
tutor. & tradit Monac. *dec. Bonon. 44. n. 2.* & ſenſit Morot.
reſponſ. 38. n. 1. ubi loquitur de locatione facta a tutore,
dum pupillus erat proximus pubertati, ut habetur in eo-
dem *conſ. n. 7.* & dicit pupillum ei ſtare debere, ſecluſa
tamen fraude tutoris, finita tutela, & ſentiunt alii idem
tenentes, quos referam infra *num. 31.*

Et quia forſan objici poſſet *d. l. pen.* & DD. prædictos in-
telligendos eſſe de locatione ad modicum tempus, & ideo
remanere dubium in locatione ad longum tempus, & maxi-
me, quia iſta uti alienatio affert majus præjudicium pupillo,
adhuc & in iſta crederem idem eſſe dicendum, nam omiſ-
ſo, quod d. lex non diſtinguit, & ubi lex non diſtinguit, nec 6
nos diſtinguere debemus, *l. Præſes 3. ad fin. & ibi gloſ. ver.*
nec diſtinguitur, ff. de offic. præſid. cum aliis addduct. per Cyr.
contr. 154. n. 54. & ſeq. in puncto juris verius videtur quod 7
etiam in alienationibus bonorum, quatenus fiant a tutore
cum aliis ſolemnitatibus neceſſariis, præſentia pupilli non
ſit neceſſaria, etiam ſi ſit proximus pubertati, prout ple-
niſſime firmat, quæcumque objecta diluendo Mandel. *d.*
conſ. 205. per tot. ubi oſtendit caſus ſpeciales, in quibus di-
cta præſentia requiritur, eſſe tres, qui reducuntur ad unum,
nempe ubi agitur de hæreditate adeunda, vel repudianda,
ſive delata ſit directe, ſive per fideicommiſſum, ut videre
eſt ſignanter *n. 6. n. 12. & n. 55.* In reliquis autem nunquam
dictam præſentiam eſſe neceſſariam, & idem, tenet Coſt.
de ratu q. 111. n. 7. nec turbat auctoritas Rotæ, quam ſem-
per veneror, in contrarium adducta, quia ipſamet iſtam quo-
que opinionem amplexa eſt *in dec. 384. n. 4. par. 9. & dec. 59.*
n. 8. par. 11. recent. ubi de Curatore contrahente loquitur.

Secundo dubitari poteſt circa ſolemnitates paſſim requi- 8
ſitas per ſtatuta in contractibus minorum, an eas ſervare te-
neatur tutor, quando locat bona pupilli, vel curator, quan-
do locat bona minoris, & quando tutor non locat ipſe de
per ſe, ſed auctorat pupillo locanti, juxta §. 1. *Inſtit. de auct.*
tut. res videtur magis clara, quod ſolemnitates prædictæ ſint
ſervandæ, itaut ſi ſtatutum requirat interventum duorum 9
proximiorum minoris, & in eorum defectu deputari illi cu-
ratorem, ſi minor habeat ſuum Curatorem, adhuc interve-

B 2 nire

nire debeant contractui illi duo proximiores, & quatenus illi deficiant deputandus ſit alius Curator particularis, qui una cum Curatore generali contractui interſit, ut cenſuit Rota poſt Pic. *ad ſtat. Urb. deciſ.* 49. *n.* 8. & penes Cavaler. *deciſ.* 257. *n.* 7. *verſ. advertebant etiam*, & facit quoque ad rem *deciſ.* 179. *n.* 11. & 12. *par.* 10. *recent.* At quatenus tutor, vel curator ipſe de per ſe locet, major eſt difficultas, nam quod adhuc prædictæ ſolemnitates ſtatutariæ ſint neceſſario ſervandæ probant Pariſ. *conſ.* 98. *n.* 34. *& ſeq. & conſ.* 99. *n.* 35. *& ſeq. lib.* 1. Gabr. *conſ.* 36. *num.* 24. *lib.* 1. Cavalcan. *de tut. n.* 130. Simoncel. *de Decret. lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 16. Pic. *ſtat. Urb. gloſ.* 7. *n.* 148. Scappuccin. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 9. *n.* 4. & 5. contrarium vero quod nempe ſolemnitates non ſint neceſſariæ, tenuit Angel. Aret. *in* §. *hæres n.* 7. *inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contr. naſc.* Alex. *conſ.* 189. *n.* 16. *lib.* 7. Cephal. *conſ.* 316. *n.* 35. & *conſ.* 579. *n.* 6. Simon de Pret. *conſ.* 10. *n.* 32. *lib.* 1. Fachin. *conſ.* 44. *n.* 2. Felic. *de ſociet. c.* 39. *n.* 59.

Verum tamen eſt, quod perpenſis diligenter dictis prædictorum DD. deprehenditur eos conciliari poſſe, & utramque opinionem eſſe veram, & in diverſis caſibus procedere, primam nempe in caſu, quo ſtatutum tantum intendat dare formam contractui, qui celebratur ſuper re minoris, ſeu quando ſtatuentes principaliter conſideraverint rem minoris, ſuper qua contrahitur, tunc enim ſemper militat ſtatutum, & ejus intentio, ſive contrahat minor, ſive tutor, vel curator, & in his terminis loquitur Pariſ. *d. conſ.* 98. & 99. *lib.* 1. contrarium vero quando intentio ſtatuentium eſt providere fragilitati perſonæ ejuſdem minoris, tunc enim, quia talis ratio ceſſat, ubi non contrahit minor, ſed tutor, ceſſare etiam debet ſtatuti diſpoſitio, ut loquuntur Angel. Aretin. & Alex. *in loc. ſuprac.* & ita etiam, quod aut ſtatutum loquitur in rem, & debeant ſervari ſolemnitates etiam per tutorem, aut loquitur in perſonam minoris, & ſecus ſit dicendum poſt Ruin. *in lib.* 1. §. *item acquirimus, ff. de acquir. poſſ.* loquentem in ſimilibus terminis diſtinguit, & cum hac diſtinctione intelligendos eſſe DD. contrarios, aſſerit Fachin. *d. conſil.* 44. *n.* 2. *lib.* 2.

10 Tertio dubitari poteſt, quid e contra ſi ipſe tutor non poſſit contrahere in rebus ſuis abſque ſolemnitatibus, puta adeſt ſtatutum dans certam formam contractibus mulierum, utrum ſi mulier ſit tutrix, & locet tutorio nomine bona pupilli, ſolemnitates illas ſervare teneatur, & hæc pariter quæſtio habet hinc inde ſuos ſectatores, nam pro affirmativa ſunt Cuman. & Jac. a Puteo *in l. apud Julian.* §. 1. *ff. ex quib. cauſ. in poſſ. eat.* quos refert, & ſequitur Alciat. *de præſumpt.* 52. *reg.* 1. *n.* 4. *ad med. & ſeq.* ubi ulterius revocat in dubium an ſtante ſimili ſtatuto mulieres reddantur inhabiles tutelæ, & curæ gerendæ, Tiraq. *de legib. connub. gloſ.* 5. *n.* 176. Caſſan. *ad Conſuet. Burgund. rubr.* 4. §. 1. *in ver. contract. entre los. verſ. limit.* 2. *verſ. ſed nunc & limit.* 4. *verſ. & intellige*, & late Pic. *ad ſtatut. Urb. gloſ.* 7. *n.* 135. *& ſeq.* Rot. coram Molino *deciſ.* 37. *n.* 7. & 8. contrarium vero, quod Mulier hoc caſu ſolemnitates prædictas adhibere non debeat, probant ſignanter Jaſ. *in l. more n.* 51. *verſ. ſed Raphael. ff. de acq. hered.* Cephal. *conſ.* 579. *n.* 6. Gab. *conſ.* 29. *n.* 46. *lib.* 2. Maran. *in prax. par.* 4. *diſt.* 16. *n.* 37. Viv. *opin.* 796. *n.* 28. Scacc. *de judic. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 592. Rot. *deciſ.* 106. *n.* 16. *par.* 5. *recent.*

11 At iſtæ quoque opiniones videntur poſſe conciliari cum præcedenti diſtinctione, ut videlicet, aut ſtatutum proſpicit fragilitati mulierum, & loquitur in perſonam earum, & ſolemnitates ſemper ac ipſæ contrahunt ſervari debeant, quia ſemper militat eadem ratio, aut proſpicit earum bonis, & tunc ſecus ſit dicendum, cum non locant bona propria, militat enim eadem ratio in quæſtione iſta, ac in præcedenti, & valet argumentum de una ad aliam, ſecundum Pariſ. *conſ.* 98. *n.* 36. & 37. *lib.* 1. At tutius ſine dubio

12 erit adhærere primæ, ut videlicet omnino ſerventur ſolemnitates prædictæ, quæ videtur etiam verior, tum quia ſi mulier declaratur per ſtatutum inhabilis ad gerendum libere ſine illis ſolemnitatibus negotia propria, utique nec reputari debet habilis ad gerendum aliena, maxime dum non agitur de negotiis demandatis ab eo, cujus ſunt, cui propterea dici poſſit, tibi imputes ſi talem miniſtrum elegiſti, ſed de demandatis a lege deferente tutelam mulieribus, & ſignanter Ma-

13 tri, & Aviæ, mandatum enim legis exercere non poteſt is, qui propria negotia adminiſtrare non valet, ut per Text. *in l. ult. C. de legit. tut.* cum concordan. dicit Petr. Foller. in addit. ad Maran. *d. par.* 4. *diſt.* 16. *n.* 39. *verſ. item limit. ſecundo*, tum etiam, quia tutrix gerendo negotium pupillare agit etiam de proprio intereſſe, & in eo lædi poteſt, cum male gerens

14 negotium pupilli, cujus eſt tutor, teneatur de ſuo, *l. ſi eum ... varis*, ubi Bald. & Salicet. *C. de admin. tut.* cum aliis adductis per Pic. *ad ſtatut. Urb. d. gloſ.* 7. *n.* 144. & 145. at ubicumque mulier ipſa obligatur, & lædi poteſt, ſervari debent

15 ſolemnitates quocumque nomine contrahat Foller. in prxcitat. addit ad Marant. & admittit Scacc. *de Judic. d. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 505. Pic. *d. gloſ.* 7. *n.* 144. *& ſeq.*

Nec dicat, quod ubi decernitur ſolemniter a Judice tutela mulieri, ipſa declaratur ex tunc habilis ad gerenda negotia, itaut ceſſet neceſſitas adhibendi denuo ſolemnitates in negotiis ipſis, quia reſpondetur, quod quando quis 16 deputatur cum Decreto Judicis ad faciendum certum negotium particulare, tunc quidem ceſſat neceſſitas adhibendi denuo ſolemnitates in negotio illo, at ubi quis deputatur non ad certum actum, ſed generaliter ad negotia, prout deputatur tutor, vel curator, tunc quantumvis in tali deputatione adhibitum fuerit Decretum, & ſolemnitates, non ceſſat neceſſitas eas quoque adhibendi in actibus particularibus illas requirentibus, Jaſ. *in lib.* 1. §. *item acquirimus n.* 13. & 18. *ff. de acquir. poſſ.* Tiraquel. *de leg. connub. gloſ.* 5. *n.* 198. Lambertin. *de contract. gloſ.* 29. *n.* 4. & optime Rot. coram Mellino *deciſ.* 32. *n.* 7. & 8.

Huic autem opinioni utique certius erit adhærendum, 17 ſi tutrix non deberet adhibere alias ſolemnitates in contractibus minorum requiſitas, quidquid ſit e contra, ſi videlicet ſtatutum requirat duos conſanguineos, tam in contractibus minorum, quam in contractibus mulierum; an mulier, quæ contrahit, tanquam tutrix, & adhibet duos conſanguineos requiſitos in contractu minoris, adhibere debeat etiam duos alios requiſitos in contractu mulieris, & ſic quatuor conſanguineos, in quo dubio in terminis ſtatuti Urbis affirmativam tenet Pic. *in d. gloſ.* 7. *n.* 246. negativam vero Scacc. *de judic. d. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 504.

Quarto dubitari poteſt, ſi tutor poſtquam pupillus exceſ- 18 ſit annum decimum quartum non obtenta confirmatione in curatorem, neque reddita ratione adminiſtrationis tutelæ, & liberatione, continuat de facto adminiſtrare, locaverit bona pupilli, an talis locatio valeat, & videbatur dicendum, quod locatio eſſet nulla, & ſaltem adultum ei ſtare 19 non aſtringeret, eo quia tunc tutor deſiiſſet eſſe tutor, & ſic nullam amplius auctoritatem haberet, cum tutela per exceſſum illius ætatis illico expiret, §. 1. *inſtit. quib. mod. tut. finit.* ubi DD. & ſignanter Aretin. *n.* 2. ponderat adverbium illud, *illico*, importans ipſo jure abſque hominis facto, & quod geſta per tutorem, poſtquam pupillus exceſſerit ætatem pupillarem, ſint nulla, Angel. *conſ.* 49. *n.* 2. Cravet. *conſ.* 874. *n.* 3. *& ſeq.* Menoch. *conſ.* 324. *n.* 16. *verſ. extat, & alia*, ſed contrarium, ſecluſa tamen ſemper fraude, & dolo tutoris, dicendum eſt per Text. *in l. ſi ii qui ca* 20 4. *C. quando ex fact. tut.* ubi habetur, quod ex tali locatione datur actio Adulto adverſus eum, qui fuit tutor, ac etiam contra ſucceſſorem conductoris, & per eum Text. ita cenſuit Rota Bonon. penes Monac. *deciſ.* 45. *n.* 4. ubi reſpondendo contrariis, dicit procedere, ubi non agitur de ſimplici locatione, ſed de alienatione, & comprobari poteſt reſolutio, quia locatio ad modicum tempus eſt adminiſtratio, ut annuit ibid. d. deciſ. & dixi ſupra *in c.* 4. & qui fuerunt tutores poſt pubertatem de generali conſuetu- 21 dine continuant adminiſtrare bona puberis uſque ad legitimam ætatem, ut teſtatur Gull. *obſerv.* 96. *n.* 1. *l.* 2. & ibid. Greve Montan. *de tutel. c.* 37. *reg.* 1. *n.* 86. & eſt juri con- 22 formis talis conſuetudo, licet enim per pubertatem tutela finiatur, tamen officium tutoris non finitur niſi redditis rationibus, vel curatore dato, *l. ſin autem* 5. §. *poſt completum, & in l. a tutoribus* 34. §. *officium, ff. de adm. & peric. tut.* Fab. *in C. l.* 5. *tit.* 29. *def.* 2. & bene Cancer. *var. par.* 1. *c.* 7. *n.* 24. & 25. & *n.* 145. & *par.* 3. *c.* 1. *n.* 233. & 234. ubi poſt Alberic. *in l. un. C. ut cauſ. poſt puber. adſit tut.* inquit durare 23 tutorem poſt pubertatem, antequam ſit datus curator pupillo, non ſecus, ac durat Rector Civitatis expectans ſucceſſorem, de quo, quod duret ejus officium etiam ſi expiraverit tempus, pro quo fuerat deputatus, eſt Text. *in l. meminiſſe, ff. de offic. proconſ.* & tradunt Aldobrandin. *conſ.* 83. *n.* 8. *lib.* 2. & Bertazol. *conſ. crim.* 71. *n.* 58. *lib.* 1. facilius autem procederet opinio prædicta, quod adultus teneatur ſtare locationi factæ poſt decennium quartum annum, ſi eſſent plures fratres condomini, quorum aliqui adhuc in pupillari, & ſub tutela locantis exiſterent, ut in d. deciſ. Rotæ Bonon. apud Monac. 45. *n.* 5. *& ſeq.* ea ratione, quia locationi factæ ab uno ex ſociis tenentur alii ſtare, ut dicam infra *c. proximo*.

Quinto pariter dubitari poteſt quid e contra, ſi tutor da- 24 tus ante confectum inventarium, & alia ſolemnia locaſſet, & valebit locatio, quia tutor ante confectionem inventarii, & aliorum ſolemnium eſt tutor, licet ſit ſuſpectus, Bart. *in l. tutor, qui repertorium* 8. *n.* 7. *verſ. contrarium puto, ff. de admin. tut.* Eugen. *conſ.* 19. *n.* 16. *lib.* 1. *dec.* 89. *n.* 8. *par.* 2. *diverſ.* & cor. Gregor. *dec.* 31. *n.* 4. *& ſeq.* ubi quod eo magis per eum geſta ſuſtinentur, ſi publice adminiſtrabat, & pro tutore ſe gerebat, & dixit etiam Rot. in una Ravennat. bonorum 7. Junii 166. §. fin. coram Emin. D. meo Card. Carpineo, ſed hæc concluſio patitur magnam limita- 25 tionem, ut procedat, quoad utilitatem, & commodum pupilli, non autem, quoad damnum ipſius, Alex. *conſ.* 163. *n.* 3. *ad fin. & ſeq. lib.* 5. Rota coram Greg. *deciſ.* 530. *n.* 4. & *deciſ.* 3. *n.* 12. *part.* 6. & *d. deciſ.* 178. *num.* 12. *part.* 7. *recent.* & in Romana ſocietatis 15. Martii 1658. §. non obſtat, quod, & 24. Novemb. 1659. §. Primo, quia coram Eminentiſſimo Domino meo Cerro. Allegans tamen tutorem

ſolemnia

Digitized by Google

26 ſolemnia non confeciſſe probare debet, quia præſumitur confeciſſe dum ſe publice pro tutore geſſit, licet de eis non appareat, Bald. *in l. filius familiar*, §. *agnoviſſe num.* 1. *verſ. in text. agnoviſſe & verſ. ſecundo nota*, *ff. de Tutel.* Boer. *deciſ.* 124. *n.* 13. *verſ. & pro hac concluſione*, Rot. *deciſ.* 714. *n.* 5. *par.* 3. *deciſ.* 3. *n.* 4. *&* 5. *par.* 6. *recent.*

27 Sexto ſi plures ſint dati tutores ſive a Magiſtratu, ſive a teſtatore, vel pluribus per contutores demandata ſit adminiſtratio, dubitari poteſt an requiratur, quod omnes ſimul locent, & benigne accipiendum, ut unus etiam de ſe locare poſſit, *l. decreto* 24. *ff. de admin. tut. lib.* 1. *C. ſi ex plur. tut. vel curat.* & in ſpecie, quod poſſit locare, Rot. coram Coccin. *dec.* 378. *n.* 7. & ad hoc, ut unus non poſſit adminiſtrare ſine alio neceſſe eſt, quod expreſſe ſit cautum in deputatione, ut firmatur in *deciſ.* 39. *n.* 12. *part.* 11. *rec.*

28 Septimo dubitari poteſt, an locatio facta a tutore non ſolum ſit valida, ita ut ei teneatur ſtare pupillus durante tutela, ſed etiam poſtquam tutela finivit, & communiter DD. tenent affirmativam, Roman. *in l. filio familias*, §. *ſi vir. n.* 16. *&* 17. *ff. ſol. matr.* Ang. *conſ.* 245. *n.* 6. *in princ. verſ. item locationi*, Roland. *conſ.* 49. *n.* 7. *lib.* 2. Morot. *reſponſ.* 38. *n.* 1. Gratian. *diſcept.* 37. *n.* 16. Apicel. *de dilat. quinquenn. c.* 1. *n.* 104. & plene Surd. *deciſ.* 299. *n.* 1. *& ſeqq.*

Si tamen dubitetur, an hoc procedat, tam in locatione ad modicum tempus, quam etiam in locatione ad lon-
29 gum, Caroc. *de locat. tit. de tut. & cur. n.* 9. dicit, quod Doctores hoc non aperiunt, ſed quidquid eſſet de tempore, quo ipſe ſcribebat hodie, quod eatenus ſtare non debeat pupillus locationi factæ per tutorem ad longum tempus, quatenus tutor eam fecerit abſque ſolemnitatibus in ea requiſitis, volunt aperte Pinel. *in lib.* 1. *par.* 3. *n.* 64. *poſt princ. verſ. de tutore, C. de bon. mater.* Apicel. *de dilat. quinquen. tit.* 1. *n.* 104. Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. ampliat.* 9. *n.* 6. ubi & idem eſſe in locatione ad tempus modicum, ſi facta ſit ſine ſolemnitatibus per ſtatutum requiſitis.

30 Major difficultas eſt, ſi tutor fecerit locationem ad breve tempus, puta ad novennium, & promiſerit expreſſe manutentionem conductoris in poſſeſſione pro toto tempore cum ſpeciali obligatione rei, qua ſpeciali obligatione ſtante tenetur etiam ſucceſſor ſingularis titulo emptionis, locationi ſtare, ut dicetur ſuo loco, ſi pupillus major factus, tali locatione adhuc durante rem vendiderit, an emptor ei ſtare debeat. Hæc quæſtio evenit de facto, & fuit diſcuſſa *in* 5. *conſ. Neap.* ut refert Apicel. *de dilat. quinquen. tit.* 1. *n.* 104. & adeſt deciſio Vinc. de Franc. 202. ubi late probat negativam, videlicet emptorem ei ſtare non debere, & in fine dicit; quod licet quæſtio non fuerit deciſa, tamen ex deductis ſupra veritas apparet, ubi bene firmat procedere etiam ſi dictum eſſet ſolitum apponi, ex quo non eſt de natura contractus, & eſt præjudiciale pupillo, & quidem generaliter advertendum, quod tunc de-
31 mum tenetur pupillus ſtare locationi factæ per tutorem finita tutela cum locavit, ut potuit, & debuit, juxta Text. *in l. ſi tutela* 9. *ff. de admin. tut.* unde ſi locaſſet in tempus longius, quam deberet, in fraudem pupilli, clarum eſt, quod non valeret locatio, ut firmat in ſpecie Morot. *reſp.* 38. *n.* 2. & Surd. *dec.* 229. *n.* 4. *& ſeqq.* probanda tamen fraus quæ non præſumitur, Surd. *ibi n.* 7. *& ſeq.* & licet probetur per conjecturas, ut per Morot. *ibid. n.* 3. tamen ſi adducatur, tutorem locaſſe viliori pretio, nec non locaſſe ad quinquennium ſine neceſſitate bona ſolita locari ad triennium, iſtæ duæ ſolæ conſiderationes non erunt ſufficientes, ut concluditur in d. deciſ. Surd. e contra vero ſi cum modicitate pretii concurrat, quod conductor ſit conſanguineus Tutoris, ac quod locatio ſit facta ad quadriennium de tempore, quo tutela debebat finire intra annum, apparebit, locationem factam fuiſſe cum fraude, ut bene probat Morot. *d. reſp.* 38. *a num.* 4. *ad* 8. & idem erit dicendum, ſi adſint aliæ conjecturæ, quæ videantur Judici ſufficienter convincere, ſtatur enim ejus arbitrio, quæ conjecturæ ſufficiant, ut certiſſimam eſſe dicit Bec. *conſ.* 52. *n.* 51.

Socius an poſſit locare rem communem.

S U M M A R I U M.

1 *Socius poteſt locare rem communem.*
2 *Socius, ut poſſit locare rem communem requiritur rem eſſe ſolitam locari.*
3 *Socius non poteſt diſponere de re communi pluſquam ſit pars ſua.*
4 *Lim. ſi diſponat in uſum deſtinatum.*
5 *Socius ut valeat locare, requiritur locationem eſſe utilem.*
6 *Utilis dicitur locatio, ſi eſt facta juſto pretio.*
7 *Socii locatio ut valeat, ſufficit, quod non ſit damnoſa.*
8 *Utilitas locantis ſufficit etiam ſi ſit damnoſa alteri ſocio, ſi res ſit ſolita locari.*
9 *Socii locatio ut valeat, debet eſſe juxta ſolitum.*
10 *Socii locatio ut valeat, requiritur, quod ſit facta honeſtæ perſonæ, & quando ſecus.*
11 *Socii locatio ut valeat, procedit ſi partem ſuam tantum locare non poterat.*
12 *Socius poteſt locare certam partem prædii, quod dividi poteſt.*
13 *Domus præſumitur non pati commodam diviſionem.*
14 *Quælibet res præſumitur diviſibilis.*
15 *Diviſibilis cenſetur res, ſi una pars reddit utilitatem reſpectu partis, quam tota reſpectu totius.*
16 *Socii locatio ut valeat, probanda ſocietas.*
17 *Socius in conductione rei communis habet prælationem.*
18 *Socius non poteſt impedire locationem domus communis dicendo velle habitare, ſi ſit ſolita locari, & ipſe non poſſit partem ſuam habitare diviſim.*
19 *Socius impedit locationem domus communis locari non ſolitæ, nec poteſt conſocius velle locare partem ſuam, ſi domus non eſt dividua, & quid agere debeat, ut evitet præjudicium.*
20 *Socius conſequitur partem ſuam mercedis locatæ a conſocio, & quæ actio ei competat.*
21 *Socius, qui impugnavit locationem factam a conſocio, an poſſit conſequi partem mercedum.*
22 *Socius tenetur ſtare locationi factæ a conſocio, etiam poſt diviſionem.*
23 *Socius volens locare perſonæ honeſtæ præfertur volenti locare inhoneſtæ plus offerenti.*
24 *Socius volens locare plus offerenti præfertur.*
25 *Sociis diſcordantibus in perſona cui facienda locatio recurrendum ad ſortem ubi, & aliæ opiniones.*
26 *Socius habens majorem partem cæteris præfertur in diſcordia.*
27 *Socius ſi locet communi nomine, commune eſt lucrum, & damnum, ſi vero nomine proprio communicare debet lucrum, ſed non damnum.*
28 *Socius locans rem communem cenſetur locare nomine communi.*
29 *Ampl. etiam ſi locet, ut propriam, & ſit creditor ſocietatis.*
30 *Communis res cum alio eſt etiam propria.*
31 *Socius ſimpliciter locans rem communem non cenſetur locare totam, ſed partem ſuam.*
32 *Uſufructuarius locare poteſt.*
33 *Uſufructuarius veſtimentorum non poteſt ea locare.*
34 *Lim. ſi ſint veſtimenta ſcenica.*
35 *Uſufructuarius non debet facere conditionem domini deteriorem.*
36 *Uſufructuarius Apothecæ artis lanæ, non poteſt eam locare tabernario.*
37 *Uſum tantum habens, non poteſt locare.*
38 *Uſuarius, nec etiam domino locare poteſt.*
39 *Uſuarius locare poteſt ſi aliter nullum commodum ex re perciperet.*
40 *Uſuarius poteſt uti re ad uſum rei conducta.*
41 *Uſuarius magnæ domus poteſt habitando alios introducere, & mercedem recipere.*
42 *Uſuarius ſolitus res ſimiles locare ſciente teſtatore, qui uſumfructum reliquit, locare poteſt.*
43 *Habitationem habens poteſt locare.*
44 *Habitatio an, & quando cenſeatur relicta.*
45 *Uſus, quando cenſeatur relictus, vel potius uſufructus.*

C A P U T IX.

IN titulis proxime præcedentibus actum eſt de rebus propriis, ac de rebus alienis quis poſſit, vel non eas locare, nunc ſequitur dicendum de rebus communibus, & quidem regula eſt, ſocium poſſe rem communem locare, *l. ſi quis putans* 6. §. *ſive autem*, *ff. com. div.* Bart. *in l. etiam* 1
hac diſtinctio 38. §. *cum fundum n.* 2. *ff. loc.* Bald. *in l.* 1. *ad fin. C. qui teſt. fac. poſſ.* Dec. *conſ.* 282. *n.* 1. Socc. Sen. *conſ.* 58. *n.* 1. *l.* 4. Surd. *conſ.* 43. *num.* 8. *& ſeq.* Stracc. *de navib. par.* 2. *n.* 6. Monac. *dec. Bonon.* 45. *n.* 8.

Verum, ut locatio facta ab uno ex ſociis valeat alio invito, vel ignorante plura requiruntur, & primo quod
res ſit ſolita locari, nam alias melior eſſet conditio prohibentis, Ger. Spin. *conſ.* 36. *n.* 21. Gratian. *diſcept.* 752. *n.* 13. Anchar. *quæſt. fam. quæſt.* 28. *num.* 7. *lib.* 2. Coſta *de ratu q.* 55. *n.* 6. *& ſeq.* Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. lim.* 2. *n.* 7. Regula enim Juris eſt, ut nemo ex ſociis pluſquam de par- 2
te ſua poſſit diſponere, & ſi totorum bonorum ſocii ſint, 3
l. nemo ex ſociis 69. *in princ. ff. pro ſoc.* quæ limitatur, ut non procedat ſi diſponat in uſum deſtinatum, Rot. cor. Mantic. *dec.* 45. *n.* 7. & coram Penia *deciſ.* 818. *ad fin.* & in pro- 4
poſito Felic. *de ſoc. c.* 28. *n.* 35. *verſ. & his attentis.*

Secundo requiritur locationem eſſe utilem, Rinn. *conſ.* 5
65. *n.* 7. *lib.* 1. ubi, quod utilitas debet eſſe certa ab initio, Gratian. *diſcept.* 752. *n.* 15. *& n.* 19. *& ſeq.* Rot. *d....* 692. 6
n. 4. *&* 6. *par.* 1. *rec.* & utilis dicitur locatio eo ipſo, quod eſt juſto pretio facta, ut declarat Aretin. *in l. duo fratres ad med. verſ. & determinat*, Bart. *ff. de acquir. hæred.* Ger.

Spin, *conſ. 36. n. 20. verſ. utiliter autem*, & ſufficere eam non
7 eſſe damnoſam, licet non ſit utilis, Surd. *conſ. 43. n. 10.*
& Monac, *deciſ. Bonon. 46. n. 8.* & quando eſſet utilis ſoli
locanti, hoc etiam ſufficeret, licet forte non eſſet alteri
8 ſocio, imo potius damnoſa, quia ſuppoſito, quod concur-
rat præcedens requiſitum, quod res ſit ſolita locari, &
ſic locationi deſtinata, non conſideranda eſt offenſio pro-
hibentis, ſed ſolum utilitas facientis, ut argumento *l. flu-
minum, §. fin. & l. Proculus, ff. de damn. infect.* tradunt DD.
in l. ſi manifeſto, C. de ſlum. & aqu. & plene aliis relatis
firmat Jaſ. *conſ. 98. n. 1. lib. 3.* Theſaur. *deciſ. 41. n. 2.* ubi
tamen intelligit dummodo damnum quod ſocio ſit, non
ſit grave, Rot. *deciſ. 253. n. 71. par. 7. recent.* ſi vero non
adeſſet ſolitum locandi tunc poſſet ſocius locare propter
intereſſe proprium, etiam ſi non adeſſet utilitas conſocii,
dummodo tamen non adeſſet ejus damnum, ex congeſt.
per Felic, *de ſociet. c. 28. n. 35.*

9 Tertio requiritur, quod ſit juxta ſolitum, alias ſi ſocius
ſolitum locando alteret, non tenebitur alter ſocius rem
ratam habere, Ger. Spin. *d. conſ. 36. n. 22.* Scapucc. *de ſing.
ſucceſſ. lim. 2. n. 6.* ubi ſi locet pro minori penſione, Rot.
d. dec. 692. n. 6. par. 1. rec. Unde, ſi præceſſerat alia locatio
cum pactis favorabilioribus ſocietati, per novam locatio-
nem ab uno ex ſociis factam non cenſebitur ab illis re-
ceſſum in præjudicium alterius, *d. dec. 692. n. 5. & n. 8.* ubi
quod propterea ſi aderat in prima locatione pactum de eva-
cuando, tenebitur conductor totam Domum evacuare ad
inſtantiam ſocii, qui ſecundæ locationi non conſenſit.

10 Quarto requiritur, quod ſit facta locatio honeſtæ per-
ſonæ, alias non tenetur ſocius conſentire, Menoch. *conſ.
798. n. 12.* Coſta *de rata q. 55. n. 6. ad fin.* quod tamen in-
telligendum videtur, quatenus non ſoleat Domus inhone-
ſtis locari, & reperiantur honeſtæ, nam & in multorum
honeſtorum virorum prædiis lupanaria exercentur, & pen-
ſiones quæ ex lupanario percipiuntur, in fructu ſunt, ut
dicit Text. *in l. Ancillarum 30. poſt med. ff. de petit. hæred.*

11 Quinto requiritur, quod partem ſuam tantum expedite
locare non potuerit, Text. *eſt in d. l. ſi quis putans 6. §. ſive
autem*, ibi: *quia videtur partem ſuam non potuiſſe expedite
12 locare, ff. com. div.* Ideo prædia ruſtica, quæ poſſunt divi-
di, & locari pro parte, debent pro ea a ſocio locari non
in totum, alias non tenebitur conſocius locationem pro
parte ſua ratam habere, Soccin. Sen. *conſ. 58. n. 1. poſt med.
lib. 4.* & idem etiam erit in Domo ſi commode dividi po-
terit, Menoch. *de arb. caſ. 442. n. 4.* Scapuc. *de ſing. ſucceſſ.
limit. 2. n. 9.* Felic. *de ſoc. cap. 28. n. 36.* At præſumptio eſt
13 quod Domus non patiatur commodam diviſionem, quod-
que non fuerit inventus, qui ſolam partem conduxiſſet,
Gratian. *diſcept. 805. n. 19.* Rot. *dec. 192. n. 17. verſ. 3. fuit,
part. 4. tom. 2. recent.* & coram Merlin. *dec. 683. n. 6. verſ.
non obſtat*, quidquid in contrarium dixerit Mart. Medic.
14 *deciſ. Senenſ. 98. n. 3.* licet enim quælibet res præſumatur
15 diviſibilis in plures partes, Cavaler. *dec. 7. n. 2.* tamen hoc
intelligitur naturaliter, quod non attenditur ad hunc ef-
fectum, ſed ſolum inſpicitur an una pars redderet eam-
dem utilitatem reſpectu partis, quam totum reſpectu to-
tius, vel non, Guttier. *de Juram. par. 2. c. 58. n. 6. poſt princ.
verſ. quod ipſe*, Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 4. gloſ. 9. par. 2.
n. 77.* Rot. coram Penia *deciſ. 2612. n. 7. & 8.*

16 Sexto requiritur, ut, qui allegat dictam concluſionem,
quod valeat locatio facta ab uno ex ſociis, probet ſocie-
tatem adeo ut non ſufficeret, quod eſſet cohabitans, ut
per Gratian. *diſcept. 752. n. 8. & ſeq.*

17 Septimo requiritur, quod conſocius non contradicat al-
legando ſe velle conductione præferri, quia poteſt, Berou.
conſ. 137. n. 22. lib. 1. Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 4. gloſ. 9.
par. 2. n. 12. & ſeq.* Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. lim. 2. n. 10.*
& late probat rejectis contrariis Menoch. *de arb. caſ. 442.
n. 24. & ſeq. uſque ad 32.* & Felic. *de ſocier. c. 28. n. 52. & ſeqq.*

18 Quid autem ſi ſocius velit ſuam partem Domus habita-
re? & non poſſe cogi locare niſi duobus concurrentibus,
uno videlicet, quod res ſit ſolita locari, & altero, quod
non poſſit ſuam partem diviſim habitare, quod præſumi-
tur, docet Aretin. *in l. duo fratres ante fin. verſ. alias
tamen, ff. de acquir. hæred.* prædictis vero concurrentibus
non valebit locationem impedire, dicendo eam eſſe ſibi
præjudicialem, quia ſufficit eſſe utilem alteri, qui vult uti
domo communi ad uſum deſtinatum, ut ſupra dicebam *ex
deciſ. 253. n. 71. par. 7. recent.* & aliis.

19 Sed ſi non eſt Domus ſolita locari, & unus velit lo-
care, alius non locare, ſed partem ſuam inhabitare, iſte
non eſt compellen. locare, ſed nec impedire poteſt alium
locare ſuam partem, ſi commode, & honeſte facere pote-
rit, & velit, alias ipſe habitabit, & impediet eum loca-
re, Caſtr. *in l. hac diſtinctio, §. cum fundum, ff. locat*, Petr.
de Ubald. *de duob. fratr. par. 1. c. 12.* Menoch. *de arbit. caſ.
442. n. 13.* Felic. *de ſoc. c. 28. n. 50.* & unicum remedium
eſt hoc caſu ſocio non habitanti provocare ad diviſionem,
alias amittet utilitatem, quam ex parte ſua percipere poſ-
ſet, ut per Menoch. *d. caſ. 442. n. 13.* & Felic. *d. cap. 28.
n. 51.* provocando autem ad diviſionem conſocius ſtatim
conſtituetur in mora, & ratione moræ tenebitur ad in-
tereſſe, & ſic ad proportionabilem penſionem, ut probat
Caroc. *d. tit. de re com. num. 25. & 26.* ubi quod hæc erit
cautela, quæ cavillari non poterit; ſunt tamen caſus, in
quibus ſocius inhabitans Domum Communem tenetur ad
penſionem, de quibus dicam infra cap. 35.

Suppoſito autem, quod unus tantum locet, alter ſocius 20
aſſequi debebit partem ſuam penſionis, ſi Domus commo-
de dividi, & expedite pro parte locari non poterat com-
muni dividundo, ſi vero expedite locans partem ſuam tan-
tum locare poterat, tunc actione negotiorum geſtorum,
l. ſi quis putans 6. §. ſive autem, ff. com. divid. Quod utique
procedit ſine difficultate ſi res erat ſolita locari, at ſi non
erat ſolita locari, tunc diſtinguendum eſt inter ſocium
conſentientem locationi, vel tacentem, & ſocium ei con-
tradicentem, ut quoad conſentientem, vel tacentem ad-
huc idem procedat, at ſecus, quoad contradicentem, quia
is penſiones prætendere nequit, ut aliis adductis tradit
Coſta *de rata q. 55. n. 8.* & comprobari poteſt, quia nec 21
e contra tenebitur ad damnum, quod viſus extitit impu-
gnare *reg. eum qui 38. de reg. Jur. in 6.* & quia nec e contra te-
nebitur ad damnum, quod ex tali locatione provenire con-
tingeret ita nec utilitatem ex ea conſequi debebit, ut plene
firmat Gomez. *var. reſol. tom. 2. c. 3. n. 14. verſ. certius mo-
dus erit.* Verum Theologi, quibus defero in foro con-
ſcientiæ, quatenus utilitas prævaleret notabiliter periculo
damni, tenent contrarium, videlicet, quod etiam ſocio
qui impugnavit locationem, debeatur ſua pars penſionum,
non ratione locationis, ſed ratione uſus rei ſuæ, ex quo
ſatis dicunt quempiam uti re aliena, ad hoc ut ſatisfactio-
nem ei debeat, quando gratis concedi non intenditur,
Rebel. *de obligat. juſt. lib. 14. q. 16. n. 7. & 8.* Bonaccin. qui
dicit ita tenere, & alios *de contract. tit. de locat. punct. 1.
n. 8.* ubi duplici modo declarat *d. reg. eum qui de reg. jur. in 6.*
uno, ut procedat non poſſe quem fructus percipere ex eo
præciſe, quod viſus eſt impugnare, non ſecus ſi adſit alius
titulus, prout in præſenti uſus rei, adeo, ut procedat in
foro externo tantum, quod eſt notandum.

Cæterum in quæſtione principali an poſſit ſocius loca-
re rem communem, vel ne nullam conſtituunt Doctores
differentiam inter caſum, quo alter ſocius ignoret loca-
tionem, & quo caſum, quo ei contradicat, ut advertit
Caroc. *de locat. & conduct. tit. de re com. n. 4.*

Et quando licuit ſocio locare rem communem in to- 22
tum, locatio pro parte conſocii durabit pro toto tempo-
re, quo facta fuit, & conſocius ei ſtare tenebitur, etiam
ſi interim ſocietas fuerit diſſoluta ſeclusa fraude locantis,
Anchar. jun. *q. 28. n. 4. lib. 2.* Coſta *de rata q. 55. n. 6.*

Si autem velit uterque ſocius locare, ſed unus vellit 23
locare uni, alter alteri perſonæ, tunc ſi unus vellet lo-
care perſonæ honeſtæ, alter inhoneſtæ, clarum eſt, quod
præferri deberet is, qui honeſtæ perſonæ locare vellet,
Soccin. *conſ. 58. num. 2. verſ. circa ſecundum lib. 4.* Menoch.
de arb. caſu 442. n. 5. Felic. *de ſociet. c. 28. n. 37. & 38.* ubi
bene ampliat procedere etiam ſi perſona inhoneſta plus
mercedis daret, quia honeſtas præferenda utilitati, & idem
tradit Bonacin. *in tract. de contract. tit. de locat. & conduct.
punct. 1. n. 6. ad med.*

Si vero uterque conducere volens, eſſet perſona hone- 24
ſta, tunc præferri deberet ſocius ille, qui locare vellet
plus offerenti, Ruin. *conſ. 75. in fin. lib. 3.* Menoch. *dicto
caſ. 442. n. 6.* Felic. *d. c. 28. n. 39.*

At ſi uterque conducere volens eamdem penſionem of- 25
ferret, tunc ſunt diverſæ opiniones, alii enim dicunt,
quod ſocii in hac diſcordia invicem ſe impediunt, & ſic
locatio nulli fieri poteſt, alii, quod Judicis officio ad con-
cordiam reduci debent, alii denique quod controverſia
forte dirimi debet, quarum omnium opinionum auctores,
& rationes refert Menoch. *de arbitr. caſ. 442. a n. 6. ad 23.*
qui nihil videtur concludere, & Felic. *de ſoc. c. 28. a n. 4.
ad 50.* ubi *n. 48.* inquit, quod ſi eſſet Judex, ceſſante cau-
ſa cogendi ad concordiam, quæ cauſa, ut ſupra dicit, eſt,
vel tollendi præjudicium tertii, vel tollendi periculum
ſcandali ipſe forte dirimeret, cujus opinio ſequendi eſ-
ſet, & deinde ſocios cogeret ad ſortis judicium ſervan-
dum, & non ſine ratione, quod enim contradictores com-
primat ſors, ſcriptum eſt Proverb. *c. 18.*

Et eodem modo decidenda eſſet quæſtio, ſi uterque con-
ductor eſſet inhoneſta perſona militantibus eiſdem ratio-
nibus, licet hanc quæſtionem eveniſſe in facti contingen-
tia concurrentibus duabus meretricibus ad Domum in lu-
panari exiſtentem, & multorum fuiſſe opinionem, quod
antiquior in exercitio; alios tenuiſſe eam, quæ magis ſa-
tis facit in opere, & exercitio; tertios dixiſſe pulchriorem,
& magis juvenem eſſe præferendam, refert, & quæſtionem
indeciſam relinquat Caroc. *de loc. tit. de re com. n. 38.*

Verum quæſtiones prædictæ procedunt, ubi ſocii habent 26
jus æquale in re communi, nam ſi unus haberet majorem
partem, ille præferendus eſſet, Rebel. *de obl. juſt. lib. 14
q. 16.*

q. 16. n. 6. & in propoſito locationis aliis citatis, Bonac. *de cont. tit. de loc. & cond. punct. 1. n. 6. ad med.*

Multum tamen intereſt an locet communi nomine, an proprio tantum; quia ſi communi nomine locat, commu-
27 ne erit lucrum, & damnum, ſi autem locet nomine proprio, lucrum adhuc participare debebit ſocio, non autem damnum, *d. l. ſi quis putans 6. §. ſive autem, ff. com. div.*

28 Dubitari autem ſolet an ad hoc, ut communi nomine cenſeatur locaſſe, requiratur, ut id expreſſe dictum ſit, & affirmativam videtur tenere Ger. Spin. *conſ. 36. n. 19.* ubi firmare prætendit, quod ad hoc, ut procedat concluſio, quod ſocius poſſit locare rem communem, hoc primo requiratur, ut locet rem communem tamquam communem, & nomine communi.

Verum contraria tenenda videtur, ut etiam ſi ſimpliciter locet nulla mentione facta communionis adhuc cenſeatur communi nomine locaſſe, ut probat Menoch. *conſ. 67. n. 67. & 72. ad med. & ſeqq.* Rota Januen. *dec. 14. n. 68.* Quod adeo verum eſt, ut etiam ſi locans ſit creditor ſo-
29 cietatis, & locet rem totam uti propriam, adhuc non excludatur, locationem eſſe factam ab eo uti ſocio, ex quo potuerit tribui, quod eam fecerit, uti creditor, ut
30 cenſuit Rot. *dec. 543. n. 2. p. 1. rec.* ubi reddit rationem, quia quod eſt mihi commune cum alio, meum eſt, *l. ſervi electione, §. labeo,* ubi Gloſſ. *in verb. communis de leg. 1. l. in re communi, ff. de ſervitut. Urban. præd.*

Alia dubitatio eſt. An ſimpliciter locando cenſeatur loca-
31 re totam rem, vel tantum ſuam partem, & in iſta quod ſuam tantum partem locet tenent ſignanter Scapucc. *in ſua tract. de ſing. ſuctaſſ. lim. 1. n. 10.* Borgnin. *dec. 25. n. 14. p. 2.*

Quoniam uſusfructuarius habet partem dominii, *l. uſusfructus 4. ff. de uſufr.* & ſic eſt quodammodo ſocius domini,
32 non omnino incongrue ſubnectam hic, quod ipſe quoque locare ſine dubio poteſt rem cujus uſumfructum habet, Text. eſt in *l. arboribus 13. poſt princ. verſ. navis, etenim, ff. de uſufr.* Corn. *conſ. 187. n. 5. l. 2.* imo, & uſumfructum ipſum locare valet, ut aliis adductis tradit Caſtil. *de uſufr. c. 69. n. 26.*

Non tamen eſt iſta facultas locandi, quam habet uſusfructuarius libera, ac in domino, ſed reſtringitur ad arbitrium boni viri, unde ſi veſtimentorum uſusfructus legatus ſit, uſusfructuarius ea non poterit locare, ut eſt
33 Text. *in l. ſed & ſi 18. §. & ſi veſtimentorum, ff. de uſufr.* ubi juriſconſultus expreſſe rationem reddit, quia vir bo-
34 nus ita non uteretur. Proinde ſecus eſt in veſte ſcenica, & funebri, quia locari poterit ab uſufructuario, idque etiam ſi dominus non locare, ſed commodare ſolitus eſſet, ut ſubjungitur in præfata *l. ſed & ſi.*

Reſtringitur ulterius dicta facultas, quia non debet uſuſ-
35 fructuarius deteriorem facere conditionem domini, ut pariter habetur in præfata *l. ſed & ſi, §. proprietatis*, ac pro-
36 inde Apothecam locari ſolitam arti lanæ non poteſt locari tabernario, quia deterioratur conditio ipſius Apothecæ, idque reſultat in præjudicium domini, Ang. *in l. ſi pendentes, §. ſi dominus, ff. de uſufr.* Menoch. *conſ. 798. n. 30.* ubi ſecus dicit in rei domino.

37 Qui autem non uſumfructum, ſed uſum habet, non poteſt locare, ut expreſſe habetur *in l. in eoque fundo 11. ff. de uſu, & habit. & in inſtit. tit. de uſu, & habit.* ubi hæc differentia conſtituitur inter uſum, & uſumfructum, contrarium tamen probari videtur *in d. l. arboribus 13. poſt princ. ſub verſ. navis, ff. de uſufr.* in illis verbis: *Nam, & qui locat utitur*, ſed reſpondetur, quod qui locat utitur quidem, ſed per alium, ut dicit ibi gloſ. *in verb. utitur*, & qui habet uſum, non poteſt uti niſi per ſe ipſum, cum uſus ſit jus mere perſonale, & ſic a perſona inſeparabile, An. Aret. *in princ.*
38 *tit. inſtit. de uſu, & habit. ad fin.* Adeout, uſum habens, nec ipſi proprietario locare valeat, ſeu ab eo dumtaxat habitante penſiones prætendere, Corn. *conſ. 305. n. 4. l. 1.*

39 Limitatur autem hæc regula, primo, ut non procedat, quatenus alias ſi non locaret, nullum commodum legatarius uſus ex re locata perciperet, quia tunc locare poterit, ut probat Text. *in l. divus 23. in princ. ff. de uſu, & habit.* ubi hac ratione ſtatutum dicitur, quod ſi legatur uſus ſilvæ, poterit legatarius cedere, & vendere, quemadmodum fructuariis licet, Pichar. *in princ. tit. inſtit. de uſu, & habit. n. 6.*

40 Secundo limitatur, ut quamvis non poſſit rem locare, tamen poteſt uti ad eum uſum, ad quem locaſſet, & etiam pro ſervitio fundi conducti, *l. plenum 12. in fin. ff. de uſu, & hab.* ubi quod habens uſum ſervi operas ejus non locabit, ſed eis mediantibus opus quod conduxit, explebit, Caroc. *de loc. tit. de uſu, & habit. q. 1. n. 7. & 8.* ubi quod in effectu prohibetur in aliis, & extra, non quoad ſe, & intra.

41 Tertio limitatur, ſi relictus ſit uſus magnæ domus ei cui parva ejuſdem ſufficiat, poteſt enim introducere alios ſecum ad habitandum, & ſi penſionem recipiat ab eis, dum & ipſe habitat, non erit ei invidendum, *l. cererum 4. in princ. ff. de uſu, & habit.* Pich. *in d. princ. Inſtit. ejuſd. n. 5.* non enim poteſt in caſu ſimilis relicti dominus ipſe velle cohabitare, *l. divus 23. §. licet, ff. de uſu, & habit.*

42 Quarto limitatur ſi teſtator, qui reliquit rei uſum, ſciat

Pacion. de Loc. & Cond.

legatarium res ſimiles locare ſolitum, *l. plenum 12. §. equitii, ff. de uſu, & habit.* ubi de legato uſus equorum, Pichar. *ubi ſupra*, non tamen e contra, ex ſolito locandi in ipſo teſtatore cenſetur conceſſa facultas locandi legatario uſus, Caroc. *de loc. tit. de uſu, & habit. q. 1. n. 9.* ubi quod vidit caſum in facto.

Is autem cui relicta habitatio abſolute locare poteſt, 43
Inſtit. tit. de uſu, & habit. §. ſed ſi cui in fin. l. antiquitas 14. C. de uſuf. Quod & ampliatur procedere, nedum ſi habitatio ſit teſtamento relicta, ſed etiam ſi ſit contractu reſervata, ut decidit Afflict. *dec. 401. n. 4. & per tot.* & ſequitur Caroc. *tit. de uſu loc. n. 3.* & ſive per viam reſervationis, ſive alio modo, Gratian. *diſc. 775. n. 21.*

Hæc autem procedunt ſuppoſitis terminis de quibus lo- 44
quimur, ſed ad eos valde animadvertendum eſt, non enim ſemper, ac in legato facta eſt mentio habitationis dicitur conſtituta habitatio, nam poteſt eſſe relicta domus ad habitandum, ſeu pro habitatione, item poteſt eſſe relicta habitatio domus, ſeu uſusfructus habitationis, item poteſt eſſe relicta facultas habitandi, ſeu uſus habitationis, & iſti ſunt termini diverſiſſimi, nam in primo caſu cenſetur relicta ipſa proprietas domus, & non erit dubium poſſe legatarium locare, in ſecundo cenſetur relicta proprie habitatio, & procedunt ea, quæ modo dicta ſunt, quod poterit legatarius domum locare, in tertio, ſive relictus ſit uſus, ſive facultas habitandi, applicantur ea, quæ dicta ſunt de uſu, & non poteſt legatarius locare, Urſil. ad Afflict. *dec. 401. n. 1. & 2.* Mantic. *de conject. lib. 9. tit. 4. n. 9.* Caſtil. *de uſufr. c. 28. n. 25. & ſeqq.*

Sic quandoque licet teſtator dixerit relinquere uſum, 45
cenſetur reliquiſſe uſumfructum, *l. divus 23. in princ. de uſu, & habit.* & e contra quandoque etiamſi reliquerit uſumfructum adhuc non proprie uſusfructus relictus cenſeri debet, ſed uſus, ſi adſint circumſtantiæ, & conjecturæ id ſuadentes quibus ſtatur in hoc propoſito Curt. Jun. *conſil. 14. in princ.* Gab. *conſ. 118. n. 29 lib. 2.* Menoch. *lib. 4. præſumpt. 135. n. 6. & ſeq.* ubi eas refert.

An autem proprietarius finito jure præſ[...]orum teneatur ſtare locationi per eos factæ, dicam infra ſuo loco, nempe Cap. 60.

De perſonis, quæ conducere poſſint vel non.

SUMMARIUM.

1 *Conducens non dicitur alienare.*
2 *Minor non poteſt conducere, Contrarium n. 4. & ſeqq.*
3 *Pecunia minoris alienatur ſine ſolemnitatibus.*
5 *Minor curatore carens poteſt facere quemcumque contractum.*
6 *Minor curatorem habens non bene contrahit ſine illo.*
7 *Tutor contrahit pro pupillo.*
8 *Tutor obligat pupillum in forma Cameræ.*
9 *Bona minoris non obligantur ſine decreto etiam mobilia, quæ ſervando ſervari poſſunt.*
10 *Hypotheca bonorum illatorum in prædium conductum non inducitur per contractum locationis.*
11 *Hypotheca prohibita non cenſetur prohibita conductio.*
12 *Minor prohibetur conducere vectigalia, & prædia Fiſci.*
13 *Reſtitutio in integrum non competit, ſi contractus ſit nullus.*
14 *Minor ſi lædatur in conductione habet reſtitutionem in integrum.*
15 *Milites conducere, vel fidejuſſores conductionum eſſe prohibentur.*
16 *Militi locans credens eum eſſe paganum, mercedem exigit.*
17 *Locatio militi facta valet, ſed locator non exigit penſiones.*
18 *Scientia præſumpta non ſufficit ad effectum pœnæ.*
19 *Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis militum requiritur, ut ſint in expeditione.*
20 *Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis non eſt neceſſe, quod ſint in loco hoſtili, vel in actu dimicandi.*
21 *Milites quicumque ſtipendiarii prohibentur conducere.*
22 *Milites non prohibentur conducere pro ſuo uſu, & rerum ad militiam pertinentium.*
23 *Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus ſunt ſtricte intelligendæ.*
24 *Milites titulati, ut Comites non prohibentur conducere.*
25. *Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, an ſint in uſu.*
26 *Curiales prohibentur eſſe conductores, vel fidejuſſores conductionum.*
27 *Curia multipliciter accipitur, & quomodo.*
28 *Ubi Papa, ibi Roma.*
29 *Curia nomen æquivocum eſt.*
30 *Curialium appellatione veniunt omnes Curiam ſequentes.*

Digitized by Google

31 *Curiales prohibiti conducere non ſunt omnes Curiam ſequentes.*
32 *Curialium nomine, qui magis veniunt antiquitus.*
33 *Decurio dicebatur Curiales.*
34 *Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum.*
35 *Officiales prohibentur facere contractum cum ſubditis.*
36 *Officiales habentes officium in loco ſuæ originis, an, & quas conditiones facere prohibeantur.*
37 *Officiales perpetui non prohibentur conducere ſecundum magis communem.*
38 *Officiales ad beneplacitum reputantur perpetui, & conducere poſſunt.*
39 *Officiales perpetui non poſſunt conducere a litigantibus.*
40 *Officiales, an, & quando publice, & palam poſſint bona fide contrahere.*
41 *Officialis prohibetur contrahere, ſive officium habeat annexum juriſdictione, ſive non.*
42 *Ampl. ut non valeat contractus etiam juratus.*
43 *Ampl. ut dictis legibus prohibentibus officialem conducere non valeat renunciari.*
44 *Ampl. ut finito officio contractus non reviviſcat, nec ratificari poſſit.*
45 *Lim. ut ſtatim finito officio poſſit officialis conducere.*
46 *Lim. 2. ut ſi officialis ſuccedat in conductione, poſſit eam continuare.*
47 *Lim. 3. ut poſſit conducere a non ſubdito.*
48 *Lim. 4. ut poſſit contrahere de re in ſuo territorio non exiſtente.*
49 *Lim. 5. in conductione rerum ſibi neceſſariarum.*
50 *Lim. 6. ſi ſpecialiter ſit conceſſum a Principe, ut conducere poſſit.*
51 *Lim. 7. ſi plures ſint officiales, & aliqui locent, vel Locationis auctoritatem præſtent.*
52 *Decl. limitationem procedere ſi locatio facta pro juſto pretio.*
53 *Lim. 8. ſi dictæ leges prohibentes officialibus conducere non ſint in uſu.*
54 *Tutores, & Curatores prohibiti ſunt conducere vectigalia, & prædia fiſcalia.*
55 *Non tamen prohibentur conductionem continuare ſuperveniente tutela.*
56 *Neque prohibentur in locatione ſuccedere titulo hæreditario.*
57 *Neque prohibentur conducere fiſcalia finita tutela ante rationem redditam, ſi reddenda ſit hæredibus pupilli.*
58 *Tutores, & Curatores prohibentur conducere res pupillorum, & minorum.*
59 *Emptionis, & venditionis nomine comprehenditur omnis contractus, per quem dominium transfertur.*
60 *Tutor non prohibetur palam emere, & bona fide, bona pupilli quæ vendi debent.*
61 *Tutor, quando dicatur palam, & bona fide rem pupilli conducere.*
62 *Tutor non poteſt dicere bona fide cum pupillo contrahere, ſi eum lædit.*
63 *Tutor non contrahit valide cum pupillo cum licentia Principis niſi narratum fuerit, quod locatio facienda erat ipſi tutori.*
64 *Contractus curatoris cum ſuo minore validatur juramento.*
65 *Tutores non habentes adminiſtrationem contrahere poſſunt cum pupillo.*
66 *Clerici non poſſunt prædia conducere.*
67 *Neque poſſunt conducere quæcumque alia negotiationem ſapientia.*
68 *Neque poſſunt eſſe fidejuſſores conductorum.*
69 *Clerici conductio eſt ipſo jure nulla.*
70 *Clerici non prohibentur conducere bona Eccleſiaſtica.*
71 *Clericus pauper poteſt conducere ad ſe ſuſtentandum.*
72 *Clericus non beneficiatus, nec in ſacris conſtitutus non prohibetur conducere.*
73 *Clericus non prohibetur conducere prædium parvum, vel propriis bonis circumdatum.*
74 *Clericus ſuccedens conductori poteſt continuare.*
75 *Monachi prohibentur conducere nomine proprio, non Monaſterii.*
76 *Laici prohibentur conducere obventiones Eccleſiaſticas, & num. ſeqq.*
77 *Eccleſiæ locari non poſſunt.*
78 *Obventiones Eccleſiaſticæ locari poſſunt.*
79 *Laici ſunt penitus incapaces eorum quæ ſunt in Eccleſia.*
80 *Laicus conductor oblationum Eccleſiaſticarum non poteſt de per ſe de altari levare.*
81 *Laici ſunt incapaces decimarum.*
82 *Decimæ aliæ ſpirituales, aliæ temporales, & iſtarum laici ſunt capaces.*
83 *Decimæ temporales non ſunt propriæ decimæ, ſed decimationes.*
84 *Decimarum nomine veniunt regulariter ſpirituales.*
85 *Decimæ, quandoque accipiuntur pro ipſo jure decimas percipiendi, & quandoque pro ipſis fructibus, poſtquam ſunt percepti.*
86 *Decimarum, intelligendo de jure percipiendi eas, non poteſt fieri conductio per laicos etiam ad modicum tempus.*
87 *Decimæ conſideratæ prout ſunt fructus poſſunt per laicos conduci.*
88 *Jus decimandi in quo conſiſtat, & quando cenſeatur conceſſum, vel non, & n. 89. 90. & 91.*
92 *Decimæ ſi locentur ultra triennium, requiritur beneplacitum Apoſtolicum, & quomodo.*
93 *Decimæ non poſſunt locari Judæis.*
94 *Faber malleator non poteſt conducere domum prope ſcholas.*
95 *Meretrices conducentes domum in vicinia honeſta poſſunt expelli.*
96 *Emptor poteſt conducere rem emptam interim ac pretium ſolvit.*
97 *Venditor poteſt rem venditam ſtatim conducere.*
98 *Venditor ſi ſtatim conducat rem venditam arguitur ſimulatio venditionis.*
99 *Simulationis conjectura ceſſat, dum ita vere poteſt contrahi.*
100 *Contractum eſſe uſurarium arguitur ex qualitate perſonæ, ſi ſit ſolitus fænerari.*
101 *Et eſt conjectura urgens, & ſufficiens cum alia.*
102 *E contra ſi ceſſet ſolitum fænerandi non poteſt argui uſura.*
103 *Decl. non procedere in mutuo.*
104 *Item non procedere ſi concurrant aliæ conjecturæ.*
105 *Nobilitas contrahentium debilitat conjecturas uſuræ.*
106 *Uſura non præſumitur in viro timoratæ conſcientiæ, & integræ opinionis.*
107 *Uſura non præſumitur in contrahente pro alio.*
108 *Uſura non præſumitur ſi pecuniæ ſolutæ fuerunt cum onere inveſtiendi.*
109 *Nec ubi contractus fuit publice, & palam celebratus, & cum decreto Judicis.*
110 *Lim. ut poſſit adhuc probari eſſe uſurarium per conjecturas urgentes.*
111 *Uſurarium eſſe contractum probatur per conjecturas leves.*
112 *Et non neceſſe, quod ſint conjecturæ leves.*
113 *Decl. non procedere ſi agatur criminaliter ad pœnam, vel de aliqua perſona.*
114 *Uſurarius arguitur contractus per duas ſolas conjecturas.*
115 *Simulatio non probatur per quaſcumque conjecturas ſine cauſa ſimulandi.*
116 *Lim. in ſimulatione in fraudem uſurarum.*
117 *Pactum redimendi quandocumque præſcribitur per triginta annos.*
118 *Lim. adverſus eum, qui non retinet.*
119 *Lim. 2. ſi contractus ſit ſimulatus in fraudem uſurarum.*
120 *Redimendi facultas ex pacto non expirat per lapſum temporis in pacto præfixi, ſi venditio ſit pro modico pretio.*
121 *Decl. procedere ſi pretium ſit valde modicum.*
122 *Uſurarius contractus non eſt ſi locator pro tempore locationis mutat certam ſummam conductori.*
123 *Neque contractus locationis mobilium, ſeu mercium æſtimatarum cum pacto reſtituendi valorem in fine locationis.*

CAPUT X.

EX diſtinctione ſupra facta in Cap. 6. qui locare poſſint res ſuas in princip. inter prohibitionem Locationis reſultantem ex prohibitione contrahendi, & prohibitionem locationis reſultantem ex prohibitione alienandi reſultat alius effectus, ut reſpectu primæ eiſdem, quibus prohibita eſt locatio, prohibita erit etiam conductio, cum eodem modo contrahat Locans, ac Conducens, ut de ſe patet, at reſpectu ſecundæ ſecus eſt dicendum, nam Locans dicitur alienare, ſecus autem conducens. 1

Verum hoc ultimum non tranſit prorſus ſine difficul- 2
tate, nam in ſpecie Narbon. *de ætat. ann. 25. q. 9. n. 10.* format quæſtionem in minore annorum 25. An poſſit conducere, & reſolvit negative, redditque rationem, quia conducendo mercedem quam Locatori refundit, alienat, & ejus Dominium amittit.

At ratio adducta a Narbona non urget, quia pecunia 3
minoris regulariter alienari valet abſque ſolemnitatibus, ut notant DD. *in l. prima, §. fuit quæſitum, ff. ad Trebel.* & alibi, quos refert, & ſequitur Simoncel. *de decret. p. 3.* 4
tit. 8. n. 123. licet talis regula patiatur ſuas limitationes relatas per eumdem Simoncel. ibi, quæ non faciunt ad rem. Unde videtur poſſe potius conſtitui regula in contrarium, videlicet, quod minor conducere poſſit, nam ubi non agitur de alienatione, ſeu obligatione bono- 5
rum,

rum, minor Curatore carens poteſt Jure communi inſpe-
cto facere quemcumque contractum, Menoch. *conſil.* 203.
n. 7. Theſaur. *quaſt.* 132. *n.* 2. *lib.* 3. Andreol. *contr.* 364.
n. 4. Surd. *deciſ.* 287. *n.* 10.

6 Si autem habeat Curatorem, tunc requiritur interven-
tus ejus auctoritatis, alias contractus eſt ipſo Jure nul-
lus, *l. ſi Curatorem habens, C. de integr. reſt.* Menoch. *conſ.*
344. *n.* 10. Marcobr. *conſ.* 51. *n.* 52. *& ſeq.* Cyriac. *controv.*
252. *n.* 50. Henrig. *de fidejuſſ. c.* 7. *n.* 86. *& ſeq. & n.* 96.
poſt med. ubi de com.

7 Et ubi agitur de pupillo contrahit pro eo Tutor, il-
lumque obligat, *l.* 1. §. 1. *ff. de admin. tut.* & poteſt eum
8 obligare juxta ſtylum loci, ita ut in ſtatu Eccleſiæ poſſit
illum etiam in forma Cameræ obligare, Gratian. *diſcept.*
360. *n.* 23. & dictum eſt ſupra in *Cap.* 8. *de Tutore, &c.*
ubi & an requiratur, quod pupillus interveniat contra-
ctui, & alia.

Verum dicta regula, quod minor poſſit conducere,
pati videtur difficultatem in conductione ædium, aliorum-
que prædiorum, ex quo ſecundum unam opinionem for-
ſan magis communem data tali conductione ſequitur, ut
bona minoris invecta, & illata in ipſum Prædium ſint ta-
cite hypothecata Domino pro penſione, & deterioratione
9 ejuſdem Prædii, de quo dicam ſuo loco, & bona minorum
non poſſunt obligari ſine Decreto Judicis, etiam mobilia,
quatenus ſint de illis, quæ ſervando ſervari poſſint, *l. ſi
Pupillorum,* §. 1. *ff. de reb. eor. l. ex qua tutor.* 22. *in princ. &
verſ. præcipimus itaque, C. de adminiſtr. Tut.* Rim. Jun. *in*
§. 1. *n.* 175. *Inſtit. tit. quib. alien. lic. vel non,* Surd. *conſ.* 191.
n. 17. Guttier. *de tutel. p.* 2. *c.* 5. *n.* 35. *& c.* 21. *n.* 1.

Verum hoc non obſtante ſuſtineri poſſet conductio,
quia dicta hypotheca eſt quædam hypotheca generalis,
quæ non inducitur per ipſum contractum Locationis, &
10 Conductionis, ſed ita demum, ſi interveniat factum ho-
minis circa ipſam hypothecam, hoc eſt ſi ultra ipſam
conductionem etiam bona inferat, vel inducat in præ-
dium conductum, ut optime conſideravit Jsſ. *in §. item
Serviana n.* 76. *verſ. quadam eſt hypotheca Inſtit. de Action,*
& cum Locatio non ſit principaliter ordinata ad dict.
hypothecam inducendam, nec talis hypotheca ſit conſe-
11 quens neceſſarium conductionis, cum poſſit ſubſiſtere con-
ductio abſque eo, quod minor aliquid de prædictis hy-
pothecari prohibitis introducat, inde ſequitur, ut in pro-
hitione hypothecæ conductio ipſa non comprehendatur,
l. ſi quis non cauſam, ff. ſi cert. pet. Ruin. *conſ.* 98. *n.* 53. *lib.*
2. Rolan. *conſ.* 15. *n.* 20. *lib.* 4. & plene Rot. cor. Royas
dec. 261. *n.* 5. ubi propter ea firmat, quod licet bona Ec-
cleſiæ prohibeantur alienari ſine certis ſolemnitatibus, non
tamen prohibentur generaliter hypothecari, quamvis per
hypothecam deveniatur ad alienationem, dum ad eam non
devenitur directe, & principaliter, ſed in conſequentiam.

Comprobaturque prædicta opinio, quod minor regula-
riter valide conducat etiam prædia, per Text. *in l. in fraun-
dem* 45. *ad fin. de ff. jur. fiſc.* habetur enim ibi, minoribus
12 Locari non debere vectigalia, nec prædia fiſci, redditur-
que ratio, ne adverſus ea beneficio ætatis utantur, quod
intelligitur, ne petant reſtitutionem in integrum, eis et-
iam adverſus fiſcum competentem, ſi læſi ſint, gloſſ. ibi
in *verb. utantur,* & late Narbon. *de ætat. ann.* 55. *q.* 10. *n.* 1.
& ſeq. unde ſupponit Text. poſſe minores conducere, quia
alias non competeret eis reſtitutio in integrum, quæ non
13 datur niſi in ſubſidium, ubi aliud remedium non competit,
& in ſpecie non datur, ubi contractus eſt nullus, *l. in cauſa*
17. *ff. de min.* late Odd. *de reſt. in integ. qu.* 17. *n.* 62. *& ſeqq.*

Ex prædicto autem Text. duo notabilia deducuntur,
quorum primum eſt limitatio ad præfatam regulam, ut
non procedat quoad prædia fiſcalia, & gabellas, quas
minor non poteſt illas conducere, ut ibi habetur, & di-
xi in *Cap.* 13. *de leg. gabell.* Secundum vero eſt, quod li-
cet minor poſſit conducere, tamen ſi in conductione re-
14 periatur læſus, datur ei reſtitutio in integrum.

Sunt, & quædam perſonæ ſpecialiter in Jure alienas
res conducere prohibitæ, prout in ſpecie ſunt milites, qui
non ſolum conducere, ſed etiam Procuratores, fidejuſſo-
15 res, aut mandatores Conductorum fieri prohibentur, *l. mi-
lites* 31. *& l. fin. C. loc.* & quatenus Conductores fiant, ca-
dunt a Militia, & Locatores a ſuis cadunt redditibus *d. l. fin.*

16 Verum ſi ignorans, quis militi quaſi pagano locave-
rit, exigere illum poſſe probandum eſt, dicit Juris Conſ.
in leg. ſi ignorans 55. *ff. locat.* & reddit rationem, quia non
contemnit diſciplinam, qui ignoravit Militem eſſe, unde
patet ex eo puniri locantem Militi in amiſſione ſui reddi-
tus, ſeu penſionis, ex quo contemnit militiam, & excu-
ſandum eſſe a tali pœna propter ignorantiam qualitatis
perſonæ, ut docet Bar. in eadem *l. ſi ignorans,* Mozz. *de
locat. & cond. tit. de his qui loc. poſſ. n.* 3. *ad fin.* Molin. *de
17 Juſt. & Jure q.* 488. *n.* 1. *ad finem,* de quorum proinde
mente eſt, & mihi etiam placet, ut ex dicta l. deſuma-
tur tantam ignorantiam quantitatis perſonæ excuſare a pœ-
na, non autem operari, ut locatio abſolute ſubſiſtat ad
quoſcumque alios effectus, ut videtur ſentire Carocc. *de
loc. tit. de locat. invers. ſive per error. n.* 1. *& ſeq.* & ſic ceſſat
difficultas, quam ipſe Carocc. *ib. n.* 5. facit ex *l. qui cum
alio, ff. de reg. Jur.* in qua habetur, quod contrahens cum
alio tenetur inquirere qualitatem ejus perſonæ, quia ex
obligatione inquirendi, nihil aliud reſultat, quam ſcien-
tia præſumpta, *Clem.* 1. *in fin. de Conceſſ. praben.* Vetal. *dec.* 18
116. *n.* 4. *p.* 3. & ſcientia præſumpta non ſufficit ad effe-
ctum pœnæ amiſſionis penſionum, juxta tradita per Rotam
coram Coccin. *dec.* 283. *n.* 4. & coram Gregor. *dec.* 425. *n.* 5.

Animadvertendum tamen hodie circa Milites noſtri tem- 19
poris, quod licet Caroc. *tit. quib. non eſt permiſſ. conduct.
eſſe n.* 1. *verſ. ampliatur hic,* indiſtincte ad eos ampliet di-
ctam prohibitionem, tamen ipſe Sfort. Odd. *de reſtit. in
integr. q.* 6. *art.* 6. ab eo allegatus dicit, tunc demum Mi-
lites ex capite militiæ reſtitutionem in integrum mere-
ri, juxta Text. *in l. milites, & in l. ſi qua militi, ff. quib.
ex cau majores, & in l.* 3. *& tot. tit. C. de reſtit. mil.* cum ve-
re militant, & in expeditione ſunt, & vitam propriam
pro Principe, vel Patria exponunt. Unde non abſolute
dicendum, dictam diſpoſitionem procedere in militibus
noſtri temporis, ſed in illis tantum, qui ſunt in expe-
ditione, ſeu actuali exercitio militiæ, prout eſt de men-
te fere omnium infra citatorum.

Non tamen requiritur, quod ſint in loco hoſtili, ſeu 20
in procinctu dimicandi, ſed ſufficit eos eſſe in expeditione
ſub ſignis, Criſpol. *caſ. milit.* 44. *n.* 9. *&* 10. Georg. Acac.
de privil. milit. privil. 16. *n.* 12. *lib.* 2. Rovit. *ad pragm. de
Milit. n.* 6. Maſtril. *dec.* 173. *n.* 29. *&* 30. Rot. cor. Merl.
dec. 806. *n.* 15. *&* 13. Imo etiamſi abeſſent a Caſtris ex legi-
tima cauſa de licentia Ducis, adhuc in eis procederent diſ-
poſita in militibus, Virgil. *in §. illis autem num.* 5. *Inſtit. de
Milit. Teſtam.* Weſembec. *conſ.* 17. *n.* 40. *p.* 1. Bocer. *de Bell.
& Duell. cap.* 18. *n.* 6. *& c.* 26. *n.* 11. *ad fin.* Chriſt. Philipp.
dec. 38. *n.* 14. *part.* 1. Chriſtian. *dec.* 3. *num.* 6. *ad med. verſ.
militare autem par.* 3. qui tamen ad hoc, ut gaudeant pri-
vilegiis, puta conficiendi Teſtamentum more militari, con-
ſtare debet de licentia Ducis, & quod parati ſint redire ad
Caſtra, ut declaravit Rot. in una Romana Teſtamenti 22.
Martii 1656. §. Nihilominus, quia coram Eminentiſſimo
D. Cerro, quæ hodie habetur impreſſa *dec.* 150. *p.* 12. *rec.*
& quidquid ſit ad alios effectus, reſpectu prohibitionis con- 21
ducendi, de qua in prædictis legibus, quatenus ſint in uſu,
videtur eas procedere poſſe in quibuſvis militibus ſtipendia-
riis, ex traditis per Honded. *conſ.* 83. *n.* 96. *lib.* 1. habemus
enim *in d. l. milites* 31. *Cod. loc.* rationem expreſſam, cur
Conductores milites fieri non permittendum, ne videlicet
omiſſo armorum uſu ad opus ruſtre ſe conferant, ac vici-
nis graves præſumptiones cinguli militaris exiſtant, quæ
quidem ratio vigere poteſt etiam in animo Principum ho-
diernorum, eo ipſo, quod ſtipendium dant militibus, non
enim dum recipiunt ſtipendium pro uſu armorum, debent
eo relicto conferre ſe ad opus ruſtre, & tamquam ſtipen-
diati a Principe poſſunt vicinis & hodie graves eſſe, ac ideo
militante hodie eadem ratione diſpoſitionis, militare debet
etiam eadem diſpoſitio, ut per Honded. *dict. conſ.* 83. *n.* 27.
& 97. Cappell. Tolloſ. *dec.* 141. *n.* 2. *verſ.* 1. *intellige,* ita
ut quatenus etiam ſtipendium habeant, ut ſint aliorum Ma-
giſtri, vel ut ſtent in Præſidiis limitaneis, adhuc in eis pro-
cedere dd. ll. quatenus in uſu ſint, crediderim prout, &
illos gaudere privilegiis, tradunt Sim. de Præt. *de interpr.
ult. vol. lib.* 3. *interpr.* 2. *ſol.* 8. *n.* 6. *fol.* 260. Trentacinq. *de
ſubſtit. p.* 4. *c.* 8. *n.* 6. *in ſecundo caſu verſ. aut ſunt ſtipendia-
ri,* Merlin. *de legit. lib.* 5. *tit.* 2. *q.* 5. *n.* 6. Bocer. *de Bell.
& Duel. c.* 26. *n.* 11. *verſ. & hac ſententia,* ubi late Maſtril.
dec. 273. *n.* 29. *&* 30. Caſtill. *dec.* 250. *n.* 5. *& ſeqq.* Prout
etiam, ſi ſtipendium haberent, ut ſtarent ad Cuſtodiam
Principis pro ejus perſona tuenda, vel alias vacent armis,
& paratæ ſint defenſioni Reipublicæ, Civitatis, vel Regis
ſui, ut dicit Alex. *in l. Centurio* 15. *n.* 23. *verſ. hoc tamen fa-
lit, ff. de vulg.* Craſſ. *de ſucceſſ. in §. ſubſtitutio q.* 66. *n.* 2.
Sim. de Præt. *lib.* 3. *dub.* 6. *ſolut.* 8. *n.* 5. *verſic. ſi vero,* Fari-
nac. *conſ.* 95. *n.* 17. Merlin. *de legit. l.* 5. *tit.* 2. *quæſt.* 5. *n.* 9.

Præſuppoſito autem, quod milites prohibeantur con-
ducere, concluſio declaratur ut procedat in Conductio-
nibus ruralibus, per Caroc. *d. tit. quibus non eſt permiſſ.
n.* 2. & licet nihil alleget, faciunt verba dictæ *l. milites*
31. *C. de loc.* ibi: *ne amiſſo armorum uſu ad opus ruſtre
ſe conferant.* Verum quidquid dici poſſet, attenta tamen
hac lege id clarum eſt, quod ex inſpectione *l. fin. C. eod.*
contrarium convincitur, dum ibi expreſſe jubentur mi-
lites abſtinere ab omni alienarum rerum conductione, 22
& tam poſſeſſionum, quam Domorum. Non tamen pro-
pterea prohibiti cenſeri debent conducere ad ſui uſum,
& rerum ad militiam pertinentium, juxta gloſſ. *in d. l.
milites, ver. Conductores,* Mozz. *de loc. & cond. tit.* 3. *de his,
qui poſſunt loc. n.* 3. Azor. *Inſt. mor. p.* 3. *lib.* 8. *tit. de locat.
& cond. c.* 3. *in princ.* Barb. *in d. l. milites* 31. *n.* 4. *C. de locat.*

Sunt autem prædictæ leges prohibentes fieri locationem, 23
& conductionem cum militibus uti reſtringentes liberam fa-
culta-

cultatem contrahendi ſtricte intelligendæ, & non am-
pliandæ, etiam ex identitate rationis ſecundum Grat.
conſ. 80. *n.* 8. *lib.* 1. ex quo deſumit duas limitationes ad
24 earum regulam, Caroc. *d. tit. quibus non eſt permiſs. conduct. eſſ. n.* 4. quarum una eſt, ut procedat in ſimplicibus mi-
litibus, non autem in titulatis, ut Comitibus, Baroni-
bus, & ſimilibus, alia eſt, ut procedat in Conductione
ſimplici, ſecus in ea, quæ jus aliquod ſaltem utile tri-
buit, ſed vere quo ad illam Grat. ib. *n.* 7. fatetur com-
munem eſſe in contrarium, & expreſſe dicit ab ea in
Conſulendo non recedere, loquendo de Emphyteuſi.

25 Præterea eaſdem leges non eſſe in uſu, dixit Apoſtil.
ad Summ. Ang. *ver. locatio n.* 10. quam refert Caroc. *tit.
quibus non eſt permiſs. conduct. eſſe n.* 3. verum ipſe de
hoc poſtea dubitare videtur ex conſ. Grat. 80. *lib.* 1. &
dictam Apoſtil. ſequitur Reginald. *in prax. pæn. l.* 25. *c.* 38.
n. 507. & non eſſe in uſu apud Luſitanos teſtatur Rebel.
de oblig. juſt. lib. 14. *q.* 17. alii de eis ſcribunt, ſupponunt
quæ eſſe in uſu, dum nil de non uſu dicunt, ut Azor.
Inſtit. Moral. p. 3. *c.* 7. *tit. de loc. & conduct. cap.* 3. *in princ.*
Barboſ. qui multos congerit *d. l. Milites* 31. *& in d. l. fin.
C. loc.* Grat. *conſ.* 80. *n.* 6. *&* 7. *lib.* 1. Mozz. *de Loc. & Cond.
tit. de his, qui locar. poſſ. n.* 2. Crederem itaque probandum
non uſum, & eas non attendendas, ut ſenſit Molin. *de
Juſt. & Jure diſp.* 488. *n.* 1.

26 Curiales quoque conductores alienarum rerum neque
fidejuſſores, aut mandatores Conductorum exiſtere, alio-
quin nullam obligationem, neque locatoribus, neque
conductoribus ex hujuſmodi Contractibus comperere ſan-
citum fuit ab Imperat. Theodoſ. & Valentin. *l. Curialis*
30. *C. locat.* notat Mozz. *de loc. & Cond. d. d.* 3. *de his, qui
loc. & Cond. poſſ. n.* 4.

27 Verum, quia ſicut Curia multipliciter accipitur, nam
quandoque ſumitur pro Tribunali, ſeu loco, in quo Jus
redditur, ad Text. *in c. ſerus de verb. ſignif.* aliquando ac-
cipitur pro ipſis Jura reddentibus, ad Text. *Romana in
1. reſp.* ibi. *ad Rhemen. eſt Curiam appellandam de appellat.
in* 6. aliquando pro loco, ubi reſidet Papa, juxta illud,
ubi Papa, ibi Roma, ubi Papa, ibi Curia, *c. ubi pericu-*
28 *lum*, *§. hoc ſacro de elect. in* 6. *Clem.* 2. *§. ſane*, ubi gloſ. *in
verb. reſidere de Magiſtr.* licet extra Romanam Urbem Pa-
pa moretur, *cap. illud, &c. multi* 40. *diſt.* Marcheſan. *de
Commiſs. p.* 2. *fol.* 455. *n.* 7. *& ſeqq.* idem eſt de Rege, ſeu
Principe intelligendo tamen, quando in aliquo loco re-
ſidet cum ſuis Conſiliariis, & aliis, qui ejus lateri aſſi-
ſtunt, hæc enim Congregatio Curia dicitur, & inde lo-
cus ubi Congregatio prædicta ſit, Curia appellator, ut
poſt Covarr. *pract. quæſt. c.* 10. *n.* 4. dicit etiam Chriſtoph.
de Paz. *ad l.* 7. *ſtili n.* 13. *& ſeqq.* ubi latius proſequitur
explicando, quid ſit, & unde dicatur Curia.

29 Hinc autem fit, quod cum Curiæ nomen ſit æquivo-
cum, ut notat Ridolph. *in ſua praxi p.* 3. *c.* 1. *n.* 149. ita &
30 multo magis nomen Curialium, nam eorum appellatio-
ne veniunt omnes ſequentes Curiam, Oldrad. *conſ.* 215.
n. 9. Ridolphin. *in d. praxi p.* 3. *a.* 4. *n.* 163. ubi latius ex-
plicat Curialium nomen, quod ita non modo hodie com-
muniter accipitur, ſed etiam acceptum videtur, imo, &
latius *in tit. C. ſi Curial. relict. Civ. ruſ. habit. mal. lib.* 10.
& in tit. C. de Curial. Urb. Rom. l. 11. at in propoſito dictæ
prohibitionis conducendi, non poteſt nomen Curialium
in hac lata ſignificatione recipi, nam etiam ipſi merca-
31 tores, qui Curiam ad hunc fortaſſe ſolum finem condu-
cendi alienas res, & præſertim Fiſcales, ſeu Camerales
ſequuntur, in ea comprehenduntur, Mendoſ. *ad reg.* 5.
Canc. q. 3. *n.* 2. *verſ. ſuadetur.* Unde videndum, qui magis
proprie nomine Curialium illis temporibus antiquis, quan-
do emanavit prohibitio præfata venirent, & venire eos,
32 qui ex principalibus Civitatibus munera omnia ſubire co-
gebantur, & ab aliis tributa exigere docuit Alciat. *in
Parerg. l.* 2. *c.* 26. *& in l. Pupillus, §. Decuriones, ff. de verb.
ſign.* & ex eo Spiegel. & Calv. *in Lexicon. ver. Curiales
ſub Romanis*, vel etiam dicebantur Curiales qui Curiis
adſcripti erant, ad ſimilitudinem quorum ſunt, quos ho-
die in Hiſpaniis Procuratores Curiæ vocant, & ſunt Pro-
curatores illarum Urbium, quæ in Regis curia vocem ha-
33 bent, quando tractatur de Republica, & ad eam pertinen-
tibus, ut doctiſſime ex antiquis legibus præſertim *C. Theo-
doſiani*, deducit Chriſt. de Paz. *ad l.* 7. *ſtyli n.* 8. *& ſeqq.*
Curialis etiam dicebatur Decurio, ideſt, qui in oppido tan-
quam Senator erat conſtitutus, *l. ſi quis Cur.* 12. *C. de Epiſc.
& Cler.* ubi qui prius Curialis poſtea Decurio nominatur,
ut poſt Hotom. notat Calvin. *in Lexicon. ver. Curiales idem.*

Curiales itaque forte per antonomaſiam intelligi debent
præfati, & ſimiles officiales in præfata prohibitione condu-
cendi, & ita concordat Text. *in l. Decurio* 4. *ff. de Decur.* ut
34 notat ibi gloſ. *in verb. prohibentur, & in l. ſpurii* 6. *verſ. Decu-
rio etiam, ff. eodem*, quibus tamen Juribus non dicitur, De-
curionibus conductio abſolute interdicta, ſed quarumdam
rerum, & ſignanter vectigalium ſuæ Civitatis, ſed forte pro-
hibitio de Jure *ff.* reſtricta ad quarumdam rerum poſtea fuit
de Jure *C. in d. l. Curiales generaliter*, & indefinite renova-
ta, & ampliata ad conductionem omnium rerum alienarum.
Imo officiales in loco, ubi adminiſtrationem gerunt, 35
vel alibi cum ſubditis generaliter contractus per ſe vel
per alios facere prohibentur, *l. non licet* 46. *& l. qui officii*
62. *ff. de contrahen. l. auferetur, §. quod a Præſide, ff. de Jur.
fiſc. l.* 1. *C. de contract. Judic.* Oſach. *deciſ.* 109. *n.* 6.

Controverti autem ſolet, An prædicta prohibitio proce- 36
dat in officialibus officium habentibus in loco ſuæ originis,
& affirmativam tenent Jaſ. *in l. principalibus n.* 2. *ff. ſi cert.
pet.* Caroc. *d. tit. quib. non eſt permiſſ. conduct. & n.* 13. *verſ.
amplia*, ut nec in propria, ubi communem dicit Fachin.
contr. l. 1. *c.* 78. *verſ. ego quamquam.* Verum hæc opinio ſal-
tem ita indiſtincte non videtur retinenda, ſolum ubi ſimiles
officiales conducerent ea, quæ ex officio ſuo locantur, ut
probant Corn. *in l. eos, n.* 1. *ad med. ff. ſi cert. pet.* Rimin.
Sen. *in l. principalibus n.* 3. *in prima limit. ff. eodem*, Bald.
conſ. 333. *in princ. lib.* 3. Soccin. *reg.* 278. *n.* 2. Bertachin. *de
gabell. p.* 3. *n.* 10. *in prima limit.* Peregr. *de Jur. fiſc. lib.* 4.
tit. 7. *n.* 9. ubi inquit eſſe de hoc Text. *in l. præſides*, ſecun-
dum unam lecturam communiter approbatam *ff. ſi ſcert. pet.*

Item controverti ſolet, An procedat prohibitio in ſo- 37
lis officialibus ad tempus, ſed etiam in perpetuis, & in
utriſque procedere ſentiunt Fachin. *contr. l.* 2. *c.* 78. *in prim.
dub.* & Caldas *conſ.* 34. *n.* 15. At contrarium in perpetuis
magis communiter tenetur, Corn. *in d. l. eos ante med.* Jaſ. *in
l. principalibus n.* 2. *verſ.* 2. *limita*, ubi de com. *ff. ſi cert.
pet.* Bald. *conſ.* 333. *in princ. lib.* 3. Rauden. *conſ.* 49. *n.* 109.
lib. Carocc. *d. tit. quib. non eſt permiſſ. n.* 13. *verſ. limita in
officiali*, Bertachin. *de gabel. part.* 7. *n.* 10. *verſ.* 2. *&* 3. *lim.*
Peregr. *de Jur. fiſci l.* 4. *tit.* 7. *n.* 10. ubi de recepta Mon-
tan. *de auct. c.* 30. *n.* 67.

Et explicatur hæc opinio, ut non ſolum procedat in 38
officiali conſtituto in perpetuum, ſed etiam in conſtitu-
to ad Beneplacitum Principis, quia æquiparatur perpe-
tuo propter incertitudinem, ut ampliant ſignanter Bald.
Berthach. & Peregr. *in loc. præc.* limitatur autem ſi con- 39
ducant, ſeu emant a litigantibus, Cald. *conſ.* 34. *n.* 22.

Controvertitur pariter, An palam, & publice, ac bo- 40
na fide ſi contrahant officiales, contractus ſuſtineatur,
& ſuſtineri hoc caſu tenuit Bart. *in l. auferetur, §. quod
a Præſide, ff. de jur. fiſci*, Soccin. *reg.* 278. *n.* 5. & late
Menoch. *conſ.* 1174. *n.* 18. *& ſeqq.* Contrariam vero opinio-
nem probavit gloſ. *in l.* 1. *C. de contr. Jud.* Bald. & Salicet.
in l. quiſquis, Cod. ſi cert. petat. late Jaſ. *in l. principalibus
n.* 2. *in* 7. *limit.* ubi de comm. *ff. ſi cert. pet.* Fachin. *contr.*
79. *l.* 2. & videtur, quod facti, ac negotii circumſtantia
plurimum ſit obſervanda in hoc propoſito, & juxta eam
judicandum, ut cenſuit Peregrin. *de jur. fiſc. l.* 4. *tit.* 7.
n. 12. *in* 7. *ampliat. in fin.* Itaut ſi adſit totalis juſtitia in
pretio, dicendum ſit valere contractum, ut per Menoch.
conſ. 1174. *n.* 25. licet contr. ſentiat Oſaſch. *dec.* 109. *n.* 7.

Amplia prohibitionem, ſive officium habeat annexam 41
adminiſtrationem cum juriſdictione, ſive non, ut aucto-
re Bart. *in d. l. auferetur, §. quod a Præſide, ff. de Juram.
fiſc.* ampliat Carocc. *d. tit. quib. non eſt permiſſ. n.* 13. *verſ.
amplia, ſive*, dummodo tamen quatenus non habeat ju-
riſdictionem, emat rem extra officium ſuum, & nullo
incuſſo metu, nam poteſt ſecundum Bart. ibi Peregr. *de
jur. fiſc. l.* 4. *tit.* 7. *n.* 14.

Secundo amplia, ut nec ſtante juramento officialis, 42
contractus valeat, Bart. *in l. ſi quis pro eo, verſ.* 4. *prohi-
betur, ff. de fidejuſſ.* Dec. *in d. l. principalibus num.* 4. *in* 5.
ampliat. ff. ſi cert. pet. Peregr. *de jur. fiſc. l.* 4. *c.* 7. *n.* 12.
verſ. Amplia quinto, ubi quod juramentum eſſet relaxan-
dum, vel ſecuto implemento res condici poſſet, & mul-
to minus obligabitur, ſi cum guarantigia promiſent, Jaſ.
in d. l. principalibus n. 4. *ad fin.*

Tertio amplia, ut non poſſit legibus prædictis renun- 43
ciari per officiales, aut cum eis contrahentes, Jaſ. *in d.
l. principalibus n.* 4. *ad fin.* Peregr. *d. tit.* 7. *n.* 12. *verſ. am-
plia quarto*, ubi reddit rationem, quia legi prohibitivæ
publico favore inductæ renunciari non poteſt.

Quarto amplia, ut contractus facti durante officio, 44
non reviviſcant eo finito, Marcabrun. *conſ.* 51. *n.* 49. nec
ratificari poſſunt *l.* 1. *C. de contract. Jud.* Jaſ. *in d. l. princi-
palibus n.* 1. *in fin. ff. ſi cert. petat.* Quid autem dicendum ſit,
ſi ſtatim finito officio officialis contrahat, & ſunt hinc
inde opiniones, ſed verior eſt, quod valeat contractus,
ut tenuit Jaſ. *in d. l. principalibus*, & veriorem opinionem
non ſolum teſtatur, ſed ponderatis verbis legum oſten- 45
dit eſſe, Peregr. *d. tit.* 7. *n.* 12. *in* 6. *ampliat.*

Non deſunt autem etiam limitationes, nam ſignanter, 46
limitatur prohibitio, ut ſi officialis ſuccedat in condu-
ctione, eam continuare poſſit, ut eſt Text. expreſſ. *in d.
l. Decurio* 4. *ff. de Decur.* ex qua propterea bene deducitur,
legem non abhorrere, quod officiales conductores ſint, 47
ſed potius, quod contrahant, quaſi ſuſpicetur, quod con-
trahendo ſua auctoritate abutantur. Unde infertur ad ve-
ritatem alterius limitationis, quæ eſt, ut bene poſſit con-

ducere

ducere officialis a ſibi non ſubdito, ſeu a perſonis, quæ
non ſunt de Territorio, in quo habet officium, ut tra-
dunt Corn. *in l. eos n. 1. ante fin. C. ſi cert. petat.* Jaſ. *in d. l.*
principalibus n. 2. in 3. limit. Soccin. *reg. 278. n. 2.* Bertach.
de Gabell. p. 3. num. 11. in 4. limit. Peregrin. *de jur. fiſci l. 4.*
48 *tit. 7. n. 11.* ubi etiam ampliat, ut contrahere poſſit de re
in ſuo territorio exiſtente, Caroc. *dicto tit. quibus non eſt*
permiſſ. conduct. c. 8. n. 13. verſ. limita 2.

49 Tertio lim. in conductione rerum ſibi neceſſariarum,
quæ etiam ſi facta a ſubdito valet, & ſuſtinetur, Coccin.
reg. 278. n. 4. Salicet. *in l. quiſquis ad fin. C. ſi cert. pet.* Corn.
in d. l. eos n. 1. poſt med. C. eodem, Jaſ. *in d. l. principalibus n. 2.*
in 4. limit.

50 Quarto lim. ſi ſpecialiter conceſſum ſit a Principe, ut
conducere poſſint, *l. non licet 46. ff. de contrah. empt.* Montan.
de tut. c. 30. n. 74. in princ.

51 Quinto lim. ſi plures ſint officiales, quorum aliqui lo-
care de ſe poſſint, ſeu contractum locationis auctorare,
& locent, ſeu auctoritatem præbeant locationi factæ al-
teri officiali, quia tunc ex præſumptione, quam habent
pro ſe alii officiales, ſubſtinebitur contractus, ut firmat
Menoch. *conſ. 1174. num. 15. & ſeqq.* auctoritate præſertim
Iſern. *in c. 1. §. ſi vero Caſtaldi n. 10. de feud. guar.* quem
ſequitur Afflict. *ibi n. 7.* & Lancel. Corrad. *in tractat. de*
Prætor. c. 9. §. 1. n. 9. verſ. 7. quando officialis.

52 Verum limitatio iſta facilius procederet, quatenus ul-
tra dictam circumſtantiam, quod locatio ſit facta aucto-
rantibus aliis officialibus concurrat etiam, quod appareat
facta pro juſta, & conſueta penſione, & prout quilibet
privatus conduxiſſet juxta Text. in termin. tutoris reci-
pientis pecuniam pupillarem a Conductoribus in *l. non*
exiſtimo 55. ff. de admin. tut. de quo dicam infra, adeout ex
circumſtantia facti videatur, vel adhærendum prædictæ opi-
nioni, vel contrariæ, quam tenuerunt gloſſ. *in l. 1. ver.*
Provincias poſt med. C. de contract. jud. Azor. *in ſum. eodem tit.*
n. 5. med. Peregr. *de jur. fiſc. d. l. 4. tit. 7. n. 12. in fin.*

53 Sexto denique limita in locis, in quibus non eſſent in
uſu prædictæ leges, quia de earum non uſu teſtantur ali-
qui, ut videre eſt penes Caroc. *in d. tit. quibus non eſt perm.*
n. 12. verſ. hoc tamen, & de eis quoque loquuntur aliqui
ex *ſuprac. n. 25.* dicentes non eſſe in uſu leges, quibus
prohibentur milites fieri conductores, unde quia e contra
alii eas ſupponunt in uſu, crediderim eas aliquibus in lo-
cis in uſu eſſe, aliquibus non, ut ibidem dixi.

54 Tutores quoque, vel Curatores Pupillorum tutelam,
vel adoleſcentium curam adminiſtrantes, ſeu etiam ea fi-
nita ante redditam rationem non eſſe admittendos ad con-
ductionem vectigalium, aliarumque rerum fiſcalium, &
quidem ſub pœna falſi, *l. 1. §. ad teſtamenta, verſ. Tuto-*
55 *res, & Curatores, ff. ad l. Corn. de falſ. l. un. C. ne tut. vel cur.*
vect. cond. Verum ſi tutela poſtquam conductores ſunt, ſu-
perveniat, poſſunt ea ſuſcepta conductionem continuare *d. l.*
56 *un.* Gironda *de Gabel. part. 3. n. 16. & 17.* ubi quia facilior
eſt retentio, quam acquiſitio. Item poterit tutor durante
tutela in conductione vectigalium jure hæreditario ſuccedere
d. l. 1. §. ad teſtamenta in fin. verſ. ſed ſi quis, ff. ad l. Corn. de
57 *falſ.* Item limitatur dicta prohibitio conducendi fiſcalia, et-
iam poſt tutelam, vel curam ante redditam rationem, ſi pu-
pillus, vel adultus, cui reddenda ſit ratio, vixerit, ſecus
autem ſi eo defuncto ratio ejus hæredibus reddi debeat, *d. l. 1.*
§. ad teſtamenta, verſ. iidem Principes, ff. ad l. Corn. de falſis.

58 Prohibentur etiam tutores conducere res pupilli, & cu-
ratores res adulti, cujus tutelam, vel curam gerunt, *l. ſi*
in emptione, §. fin. & l. licet, ff. de contr. empt. l. Pupillus, §.
Item ipſe Tutor. ff. de author. tut. quæ jura licet loquantur
de emptione, bene etiam procedunt in conductione, tum
quia iſti contractus eiſdem juris regulis conſiſtunt *inſt. tit.*
de loc. & cond. in princ. tum etiam, quia emptionis nomine
59 omnis contractus per quem Dominium transfertur, con-
tinetur *l. ſtatu liberi u caveris, §. 5.* & ibi gloſſ. *ff. de ſtat.*
lib. & in propoſito Guttier. *de tutel. p. 1. cap. 15. n. 2. verſ.*
& procedit, maxime, cum in utroque contractu militet ea-
dem ratio prohibitionis, ne minores decipiantur, & frau-
dibus ſubjiciantur, ut per Surd. *conſ. 9. n. 34.*

60 Non tamen prohibetur tutor de bonis pupilli, quæ ven-
di poſſunt palam, & bona fide comparare, ut dicit Text.
in l. cum ipſe 5. C. de Contrah. empt. & tradunt Bellon. ſen.
conſ. 76. n. 1. Valenzuel. *conſ. 311. n. 11.* Gratian. *diſcept.*
556. n. 21. Guttier. *de tutel. p. 2. c. 15. n. 5.*

61 Palam autem, & bona fide rem Pupilli conducere ſine
dubio dicetur, ſi a conductoribus pro penſione conſueta
conduceret, ut extraneus quilibet faceret, Text. eſt cla-
rus in *l. non exiſtimo 55. ff. de adm. tut.* per quam declarari
prædictam *l. cum ipſe,* tradunt congeſti per Guttier. *de tut.*
p. 2. c. 15. n. 6. & licet Gloſſ. *in d. l. non exiſtimo in verb. & ca-*
vit, videatur velle ſufficere cum auctoritate contutorum
factum eſſe contractum, & idem ſentire videatur Guttier.
poſt alios *d. n. 6.* Tamen juriſconſultus ſimul ponderat,
quod tutor recepit a contutoribus pecuniam, ac promiſit
certas uſuras, quas alii debitores pupillo dependunt, & ſic
non ſolam auctoritatem contutorum & tutor ut valeat
contractus cum pupillo factus, non ſolum palam contra-
here debet, ſed etiam bona fide, ut dicitur *in d. l. cum* 62
ipſe 5. C. de contrah. empt. & bona fide contrahere dici non
poteſt, dum pupillum ſuum lædit, etiam ſi non adſit læſio
ultra dimidiam, dummodo tamen non ſit levis, Barbat.
conſ. 42. n. 4. v. eoque magis l. 3. Curt. Jun. *conſ. 29. n. 9. & 10.*
& optime Becc. *conſ. 148. n. 7.* Nec obſtat Rota in prædi-
cta deciſione, quia ibi læſio ceſſabat, & in eo ſe fundat
principaliter Rota, deficientibus autem aliis tutoribus pa-
lam conducere dicetur, ſi cum præſentia Judicis contra-
hat ſecundum unam opinionem, vel cum præſentia con-
ſanguineorum pupilli, ut tenent relati per Guttier. *d. c. 15.*
n. 7. ſed cautius aget tutor, ſi utramque ſimul adhibebit,
& conſanguineorum videlicet, & Judicis, prout alii repu-
tant neceſſarium, Curt. Jun. *conſ. 29. n. 12.* Surd. *conſil. 9. n.*
40. & hanc eſſe veriorem dicit aliis relatis ipſe Guttier. *ib. n. 8.*

Quid ſi impetrata licentia Principis, puta locandi præ- 63
dium magnum cum aliqua derogatione? & ſuſtinebitur con-
tractus, ſed hoc quatenus Principi narratum fuerit, quod
locatio facienda erat ipſi tutori, vel curatori, alias licen-
tia non ſuffragabitur, ut late probat Becc. *conſ. 148. n. 6.*
& 8. poſt med. & ſeqq.

Controvertitur autem, An contractus inter curatorem,
& minorem ſuum firmetur juramento ipſius minoris, & ne-
gativam tenet Bald. *conſ. 200. n. 2. l. 3.* & Caſtill. *dec. 149.*
n. 7. ubi etiam citat alios, ſed verior videtur, quod at- 64
tenta diſpoſitione juris canonici, ſignanter *in c. quamvis*
pactum de pactis in 6. & in c. cum contingat de juram. contra-
ctus ſuſtineatur, ut firmat Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſ. 29.*
n. 63. veriorem opinionem, ac tenendam aſſerit Guttier.
de tutel. c. 15. n. 51. p. 2. & hanc opinionem admiſiſſe etiam
videtur Rot. *in dec. 25. n. 24. p. 5. recent.* ubi firmandi nul-
litatem contractus minores cum tutrice, & curatrice, ad
hoc objectum de juramento reſpondet ſolum illud non re-
levare propter diſpoſitionem ſtatuti urbis *c. 151.* præſumen-
tis juramentum dolo extortum.

Tutores autem, quibus adminiſtratio decreta non eſt, 65
poſſunt tanquam extranei a pupillo conducere, *l. tutores*
6. ff. de admin. tut. quod procedere, quatenus adminiſtratio
fuerit eis denegata, videtur explicare ibi Gloſſ. ſed pro-
cedere etiam quocumque modo eam non ſuſceperint, ſen-
tiunt alii, ut per Cagnol. *in l. ſingularia n. 85. in fin. ff. ſi*
cert. pet. Gamm. *dec. 217. in fin.* Guttier. *d. c. 15. n. 20.* ubi
idem ait, ſi adminiſtrationem depoſuerint, quod procedere
etiam ſi adhuc ille, cujus tutela fuit depoſita per contra-
hentem, ſit minor, & alios tutores, vel curatores habeat,
tradit Molin. *de juſt. & jur. tom. 1. diſput. 224. n. 15. ad med.*

Clerici pariter non poſſunt aliorum prædia conducere, 66
text. eſt *in c. 26. pervenit. 86. diſt. & in c. 1. ne Cler. vel Monac.*
quod procedit in quacumque alia conductione negotiatio-
nem ſapiente, ut ſignanter, ac multo magis in conductio- 67
ne gabellarum, Caroc. *tit. quibus non eſt permiſſ. conduc. n. 7.*
Bellet. *diſquiſ. Clerici tit. 1. de diſcip. Cleric. §. 21. n. 33.* ubi
quod neque per ſe, neque per alium, & idem erit dicen-
dum, ſi Clericus vellet admitti in ſocium alicujus con-
ductionis jam factæ, ut firmat Ricc. *reſol. 474.* vel ſecun- 68
dum aliam impreſſ. *475. n. 2. p. 1.* Imo nec poterit fideju-
bere pro conductore, Mozz. *de loc. & cond. tit. 3. de his,*
qui loc. & cond. poſſ. n. 6. Ricc. *de reſol. 474. n. 2. in fin.*

Controvertitur autem, An contractus ſit nullus ipſo ju- 69
re, & in terminis locationis? Pro affirmativa late conſu-
luit Port. Imol. *conſ. 16. n. 40. ad fin. & ſeqq. fere per tot.* At in
contrarium cenſuerunt Dec. *conſ. 115. n. 4. verſ. 2. reſpon-*
detur, Marcobr. *conſ. 18. n. 258.* & veriorem opinionem
hanc eſſe putat Graſſ. *de effect. cleric. effect. 6. n. 16.*

Item controvertitur, An prohibeantur etiam conducere 70
bona Eccleſiaſtica, & affirmativam ſignanter tenet Turre-
cremi. *in d. c. pervenit ſub n. 1. verſ. idem intellige 86. diſt.* At
contrarium probatur per text. *in cap. dilecti de decim.* ubi
conductionem factam a quibuſdam Monachis non improbat
Papa, ut per Ricc. *d. reſol. 474. n. 5.* Bellet. *diſquiſit. Cler.*
tit. 1. diſc. Cleric. §. 21. n. 37.

Limitatur autem concluſio ſi Clericus ſit pauper, quia 71
ad ſui, ac etiam ſuorum ſuſtentationem poterit hac induſtria
conductionis prædiorum uti, Mozz. *de loc. & cond. d. tit. 3. n. 7.*
Ricc. *d. reſol. 474. n. 6.* Bellett. *diſquiſit. Cleric. tit. 1. de di-*
ſcipl. Cleric. §. 21. n. 33. Graſſ. *dict. effect. 6. n. 28. & ſeqq.*

Secundo limitatur, ut non procedat dicta prohibitio in 72
ſimplici Clerico non Beneficiato, nec in ſacris conſtitu-
to ſecundum Caroc. *tit. quibus non eſt permiſſ. conduct. eſſe*
n. 7. a quo non diſſentit, Ricc. *de reſol. 474. n. 4.* Bellet. *d. tit.*
1. §. 21. n. 33. verſ. quæ tamen.

Tertio limitatur, ſi ageretur de prædiolo conducto ani- 73
mi gratia, vel etiam aliis bonis Clerici circumdato, quia
in eo quoque non verificabitur prohibitio, Ricc. *d. reſol.*
474. n. 4.

Quarto limitatur, ſi Clericus ſuccedat ei, qui condu- 74
xerat, quia poterit continuare conductionem, ut probat
text. *in l. Decurio, ff. de Decur.* & docet Gloſſ. *in c. 2. ver.*
condu-

75 conductores, ne Cleric. vel Monac. & firmat Bellett. d. ſ. 21. n. 34. & Ricc. d. reſol. 474. n. 3.

Prohibentur etiam Monachi, ne à Clericis vel laicis ſuo nomine conductiones faciant c. ſecundum 6. ne Cler. vel lait.
76 & dicit ibi text. ſuo nomine, quia nomine Monaſterii ex cauſa neceſſitatis licitum eſt juxta Gl. ibid. in verb. firmas.

77 Laici quoque prohibentur aliqua conducere, nempe Eccleſias d. c. 2. ne Laic. vel Cler. quod intelligitur de obventionibus eccleſiaſticis, quibus locatis largo modo, dicitur
78 locata ipſa Eccleſia, quæ alias, prout Eccleſia eſt, locari non poteſt ullo modo, etiam ſi acceſſerit conſenſus Epiſcopi, Mantic. de tacit. l. 5. tit. 3. n. 23. & dicam infra cap. proximo ad finem. At obventiones eccleſiaſticæ, bene poſſunt locari Clerico, etiam cum onere inſerviendi ipſi Eccleſiæ, quatenus tamen non ſit Parochialis, vel alia, in qua requiratur, Rectorem inſervire per ſeipſum, ut ſenſit Lap. alleg. 12. ſub n. 3. ad tradita in c. fin. & ibi Gloſſ. in verb. Eccleſiam ne præl. vic. ſuas, laico autem minimè, ne Eccleſia ſubjiciatur regimini, ſeu adminiſtrationi laicorum, ut in d. c. ſecundum, cum ibi notat. perſcribente Gratian. diſc. 238. n. 20. & eſſe communem opinionem Doctorum non poſſe oblationes, quæ fiunt in Eccleſia locari laicis, R. P. D. Fagnan. eos referens in c. Paſtoralis n. 42. de his, quæ fiunt a Prælat. ſin. conſ. cap. In caſu tamen magnæ neceſſitatis, poſſet etiam laico ſimilis conceſſio fieri, non tamen ut ipſe Eccleſiam regat, ſed ut per alium Eccleſiaſticum curet eam gubernari, ut firmat Jo. Andr. in c. ex parte de ætat. & qual. & eum ſequitur Abb. in d. c. ſecun-
79 dum, n. 2. ad med. verſ. inſtanuo tamen. Licet enim laici ſint penitus incapaces oblationum, quæ fiunt in Eccleſia, adeo ut conſuetudo aliqua, ſeu præſcriptio eis non ſuffragetur, ut firmat Mareſc. var. c. 42. n. 5. l. 2. tamen poſſunt deputari, ut nomine Rectoris Eccleſiæ eas adminiſtrent, neque hoc reputatur inconveniens, dummodo eas in proprium uſum non vertant, Dec. in c. Decernimus n. 113. & ſeqq. de Judic. Rot. dec. 37. n. 15. p. 5. recent. & dummodo ipſi laici eas de Altari non accipiant, quia hoc eis non permittitur, Bald. in c. 2. n. 13. de judic. & ibid. Dec. n. 118. Ferrett. conſil. 143. n. 6. & 7. ubi nec excuſari conſuetudine, ſi faciunt propria auctoritate, Genuen. in prax. Archiep. c. 34. n. 9. Ricc. dec. 170. n. 11. p. 3. Mareſcott. d. c. 42. n. 11. l. 2. & quod licet quotidie fiat ab Epiſcopis, & etiam a
80 D. Papa dicta locatio oblationum laicis, id certum ſit, non poſſe laicos per ſeipſos, & immediate illas de Altari levare, dicit poſt alios, quos refert R. P. D. Fagn. in d. c. Paſtoralis n. 43. de his, quæ fiunt a Prælat. licet hoc toleretur in eorum confraternitatibus ex generali conſuetudine, quatenus in proprios uſus non vertant, Dec. conſ. 148. n. 3. & ſeqq. Ferrett. d. conſ. 143. n. 7. Mareſcott. d. c. 42. n. 12. Ricc. dec. 170. n. 12. par. 4. & de ſimili locatione oblationum, ſeu Eleemoſynarum loquitur, Oſaſch. dec. 50.

81 Decimarum quoque conductio videbatur dicenda laicis omnino interdicta, quia cum Decimæ ſint quid ſpirituale, laici reputantur prorſus earum incapaces, c. decimas 16. q. 7. c. quamvis 17. de decim. cum concord. plene cumulat. per Monet. de decim. c. 5. n. 57. adeo ut etiam ſi ad laicos legitime aliquo modo tranſierint, & per eos retineantur, non tamen per ipſos in alios laicos transferri poſſint, cap. prohibemus 19. de decim.

82 Verum animadvertend. eſt, quod duæ ſunt ſpecies decimarum, una, quæ dicuntur ſpirituales, quia deſcendunt a jure ſpirituali, & divino, & harum ſunt prorſus incapaces laici; aliæ vero, quæ dicuntur temporales, quia deſcendunt a jure temporali, & harum laici non ſunt incapaces, ſed prorſus ad eos tranſeunt, prout alia bona temporalia Eccleſiarum, Bald. conſ. 419. n. 1. verſ. item, & decima, Bero. conſ. 84. n. 41. l. 1. Gregor. dec. 404. n. 2. & ibi Add. Rot. dec. 313. n. 3. par. 2. recent. Iſtæ autem tempora-
83 les non ſunt propriè decimæ, ſed quædam decimationes,
84 ſeu reſponſiones, ut dicunt Bald. & Greg. ibid. & ideo quando de decimis loquimur, non de eis, ſed de aliis in-
85 telligitur, ut declarant Add. ad Gregor. loc. cit. quæ etiam quandoque ſumuntur pro ipſo jure decimas percipiendi, & quandoque pro ipſis fructibus decimarum, poſtquam ſunt perceptis; primo modo acceptæ ſunt jus ſpirituale dependenter, quia a ſpiritualitate, & jure ipſo ſacerdotii inſeparabiliter dependent, & in hoc ſenſu laici ſunt prorſus, & omnino incapaces earum, ſecundo autem modo conſideratæ, ſecus eſt dicendum, quia reputantur temporales tanquam in re temporali conſiſtentes, & laici non ſunt earum incapaces, ut diſtinxit D. Thom. in 2. 2. q. 87. art. 3. & late reaſſumit, ac optime comprobat Barboſ. de juram. Eccl. univ. par. 3. c. 26. §. 2. n. 1. & 2. & plene etiam Rot. dec. 95. n. 7. & ſeqq. poſt Salgad. in labyr. credit.

86 Applicando autem ad materiam locationis earum ſi loquimur de prima ſpecie decimarum, prout primo modo conſideratæ fuerunt, nempe de jure eas percipiendi, ſtante incapacitate laicorum, nec quidem ad modicum tempus poterunt eis locari, Bero. conſ. 21. n. 8. l. 1. Gratian. diſc. 238. n. 19. Mantic. de tacit. l. 5. tit. 3. n. 17.

Si autem loquimur de eis, prout ſecundo loco fuerunt 87
conſideratæ, nempe de fructibus tantum, & eorum perceptione, & quia laici non ſunt earum incapaces, & locatio poterit eis fieri, ut eſt text. expreſſ. in c. veſtra 2. de loc. & quatenus ad feudum, vel alienationem non videatur extendi poterit fieri libere, ut dicit ibid. text. ac proinde etiam ſine auctoritate ſuperioris, ut importat illa dictio libere, & pleniſſime cumulatur per Barb. de d. uſufruct. diſſ. 190. n. 2. & in propoſito Caroc. de loc. tit. de dec. n. 7. & 8.

Via autem juris decimandi conſiſtit in facultate perci- 88
piendi decimas propria auctoritate, & nomine proprio de manu colentium prædia, quæ trahit ſecum jus ſpirituale, & valde differt a facultate percipiendi fructus decimales nomine Eccleſiæ, quæ ſola, uti conſiſtens in mera temporalitate, laicis concedi poteſt, ut optime aliis cumulatis declaravit Rot. dec. 291. n. 8. ad med. & ſeqq. part. 10. rec. & dec. 95. n. 8. verſ. vis enim, poſt Salgad. in labyr. credit.

Transferri vero dicetur ſola facultas percipiendi fructus 89
nomine Eccleſiæ, non autem jus percipiendi decimas nomine proprio, ſi fiat locatio ad modicum tempus, itaut nullum transferatur dominium in conductorem, ſecus autem ſi dominium etiam utile tantum transferatur, quia hoc includit facultatem illam percipiendi nomine proprio, cujus ſunt incapaces laici, Rimin. jun. conſil. 429. n. 7. & ſeqq. per tot. Gratian. d. diſc. 238. n. 22. Rot. dec. 95. n. 13. poſt Salgad.

Econtra vero conceſſæ erunt decimæ, & jus ipſum de- 90
cimandi, ſi reſervatum fuerit ſolummodo pro Eccleſia directum dominium, quia inde arguitur translatum utile, quod tribuit facultatem percipiendi propria auctoritate, & ſi conceſſum pro medietate pro indiviſo cum Rectore, ex quo arguitur, quod idem jus transfertur, ac remanet, & ſic cum Rectori remaneat jus ipſum percipiendi idem cenſetur translatum, prout hæc omnia latiſſime conſiderantur in prædicta dec. 291. n. n. 7. ad 15. p. 10. rec. Poterit tamen 91
in ipſa translatione utilis dominii expreſſe declarari, quod laicus non recipiat decimas nomine ſuo, ſed nomine Eccleſiæ tanquam ejus Procurator, & valebit conceſſio, cum non ſit prohibitum illum percipere decimas nomine Eccleſiæ, ut aliis adductis tradit Gratian. d. diſc. 238. n. 23. etiam ſi titulo conductionis percipiat, Mantic. de tacit. l. 5. tit. 3. num. 14. verſ. unde laici. Erit tamen neceſſarium beneplacitum Apo-
ſtolicum, prout requiritur in locatione rei Eccleſiæ eo ipſo, 92
quod ſit ultra triennium, ut dicam infr. c. 14. ſed hæc erit differentia ſi ſit translatum Dominium utile cum dicto effectu percipiendi nomine proprio, vel potius cum prædicta declaratione, quod hoc ſecundo caſu exiſtentis, videlicet dictæ declarationis, & non translati Dominii, ſatis erit confirmatio, ſeu beneplacitum in forma communi. At in primo caſu obſtante dicta incapacitate Laici & prohibitione Concilii Generalis relati in c. prohibemus de dec. neceſſaria erit confirmatio in forma ſpecifica, cum expreſſa derogatione dicti Conc. generalis, ut tradit Corrad. in prax. diſpenſ. Apoſt. l. 9. c. 7. n. 2. verſ. præterea, Rot. dec. 350. n. 28. & 29. p. 5. rec. & in Albingan. Decimarum 25. Junii & 8. Novemb. 1627. coram Virili, in quibus deciſionibus habentur etiam aliqua, ex quibus arguitur traditum jus decimandi, non ſola fructuum perceptio.

Secluſa autem incapacitate Laicorum, de qua hic loquimur, in reliquis, quando & quomodo fieri poſſit locatio Decimarum eſt quæſtio, quæ cadit ſub generali quæſtione de locatione bonorum Eccleſiæ, de qua late infra c. 14. & ulterius admiſſa poteſtate locandi, & conducendi oriri ſolet quandoque dubium circa voluntatem, an ſcilicet facta locatione univerſali bonorum, & jurium etiam decimæ comprehendantur, quod tangam ſuo loco, nempe, quando agam de interpretatione locationis in c. 23. propoſit. prima inſpectionis de dubiis circa rem locatam.

Non omittam ulterius annotare circa dictam incapaci- 93
tatem, quod licet dictum ſit Laicis poſſe locari fructus decimarum, hoc intelligendum dummodo non fiat locatio Judæis, Rebuff. de decimis q. 10. n. 33. ad fin. quem refert, & ſequitur Gratian. diſcep. 238. n. 24. ad fin.

Sunt & aliqui, qui non ubique poſſunt domum condu- 94
cere, ſeu proprius loquendo, quatenus conducant, poſſunt per alios expelli, ut Faber Malleator, qui non poteſt habitare prope ſcolas, ut docet Bart. in l. unic. §. itaut, C. de ſtud. liber. urb. lib. 12. ubi Alex. in addit. ampliat, ut neque prope ſcolares, neque prope Monaſteria, & bene probat ille text. in fine, ubi præcipit Imperator unicuique ſcolæ loca ſpecialiter deputari, ne diſcipuli ſibi invicem poſſint obſtrepere, vel magiſtri, neve linguarum confuſio permixtim, vel vocum aures, quorumdam, vel Mentes a ſtudio litterarum avertat, unde arguitur, quod Faber malleator non poteſt juxta ſcolas, ut dicit gl. ibi in verb. avertat, licet hoc non videri amplius in uſu, dicat Bonacc. de Contract. tit. de loc. & cond. punct. 1. n. 2.

Meretrices quoque, quatenus conducant Domum in vi- 95
cinia honeſta, poſſunt expelli per vicinos, Menoch. de arbit. caſ. 535. n. 16. & late ampliando, & limitando, ac declarando Franc. Baron. de citat. in addit. ad q. 18. n. 124. & pluribus ſeqq.

Dubi-

Dubitant aliqui, An poſſit emptor rem, quam emit conducere a venditore, interim ac pretium ejuſdem rei ſolvat, ut videre eſt iſte penes Caroc. *de locat, ti. de uſur. q. 1.* ſed tale dubium reſolvendum eſt affirmative per text. *in l. ſicut §. interdum cum l. ſeq.* ubi Bart. *ff. locat.* & ultra congeſtos per Caroc. *d. quaſt. 5. n. 3. & ſeqq.* Rot. coram Mantica *decis. 3. n. 5.* ſed dicitur poſſidere pro emptore juxta præcedentem titulum, ut ſubdit ibidem Rot. *num. 6.* quod intelligendum eſt, ut latius dixi ſupra *c. 2.* in prima regula, dignoſcendo locationem ab emptione, & vide Caroc. ubi ſupra, & dicam etiam aliquid *in c. remiſſione mercedis.*

97 Sic venditor poteſt rem, quam vendidit ſtatim conducere *l. qui fundum 75. ff. de contr. empt.* ſed ex hac ſubita rei venditæ conductione, quaſi pateat ex ea vendentem nolle
98 re privari ſumunt Doctores conjecturam, quod venditio fuerit ſimulata, Pariſ. *conſ. 54. n. 73. & 76. verſ. & ideo lib. 1.* ubi refert tenentes hanc ſolam conjecturam ſub pacto de retrovendendo, ſufficere ad arguendam ſimulationem venditionis, Natt. *conſ. 198. n. 10.* Rot. *dec. 253. n. 6. p. 8. rec.* Verum eſt conjectura de ſe irrelevans ad arguendum ſimulationem, Barbat. *in leg. pignus, §. ſupervacuum, n. 6. ff. quib. mod. pignor. vel hypoth. ſolvat.* Aldovin. *conſ. 69. n. 47.* Rota coram Andr. *dec. 109. n. 11.* & in urfa Præneſtina ſimulationis contractus 15. Martii 1665. *§. illud non urget,*
99 & 29. Maji 1665. *§. injuſtitia coram Veroſpio,* & ratio eſt evidens, quia dum revera poteſt ita contrahi juxta *d. leg. qui fundum,* non eſt cur inde argui debeat ſimulatio, Greg. *dec. 195. n. 10. & dec. 459. n. 8. & 9.* Argueret tamen ex circumſtantiis, uti ſi eſſet pro penſione valde modica, Honded. *conſ. 33. n. 72. lib. 2. n.* Bell. Jun. *conſ. 50. n. 41.* ſecus autem ſi penſio eſſet potius exceſſiva ſecundum Rot. coram Andr. *d. dec. 109. n. 16.* at contrarium, quod etiam ex tali exceſſivitate arguatur ſimulatio, tradit Rolan. *conſ. 40. n. 25. lib. 2.* & videtur in hac contrarietate diſtinguendum, quod ſi exceſſivitas ſit reſpectu quantitatis fructuum, qui percipi potuiſſent ex pecuniis, tunc procedat prima opinio, quod talis exceſſivitas non faciat conjecturam pro uſuris, ſi vero exceſſivitas ſit reſpectu fructuum, qui percipi potuiſſent ex bonis locatis, & magis correſpondeant fructibus, qui percipi potuiſſent ex pecunia ſoluta nomine pretii, quia inde arguitur ſimulatio emptionis in fraudem uſurarum, Natt. *conſ. 198. n. 14.* Rot. *dec. 801. n. 4. verſ. poſtremo quia part. 4. diverſ.* & coram Mellino *dec. 29. n. 10.*

Attenditurque multum qualitas perſonæ tradentis pecu-
100 nias; & præcipue ſi ſit ſolitus fœnerari, hinc enim oritur conjectura, quod fœneratus fuerit, Rot. *dec. 179. n. 21. p. 4. tomo 2. rec.* & quod hæc ſit juris præſumptio, dixit Bero.
101 *conſ. 166. n. 6. verſ. 4. l. 1.* vel ſaltem eſt adeo conſiderabilis, ut una cum dictis circumſtantiis, quod emerit, & ſtatim ipſi venditori locaverit, reputetur ſufficiens, Abb. *conſ. 12. n. 2. p. 2.* Rol. *conſ. 40. n. 24. & 25. l. 2.* & quod etiam ceſſante locatione, ſufficiat cum præfato ſolito concurrere, vel quod emerit cum pacto retrovendendi, vel quod emerit vili pretio, Caſtrenſ. *conſ. 109. n. 1. poſt princ. v. ſufficeret etiam l. 2.* Pariſ. *conſ. 54. n. 63.* Natt. *conſ. 198. n. 20. ad med.* Roland. *d. conſ. 40. n. 26. l. 1.* & econtra multum etiam ponderatur, quod ceſſet hoc ſolitum, adeo ut multi velint tunc non poſſe argui contractum fœneratitium, relati per Menoch. *conſ. 109. n. 6. v. 5.* & pulchre Caren. *reſol. 14. n. 15.* quod
102 tamen limitatur in mutuo, Menoch. *ibid. n. 38.* & generaliter etiam in aliis contractibus, ſi concurrant aliæ conje-
103 cturæ urgentes, idem Menoc. *n. 39.* Honded. *conſ. 33. n. 54. l. 1.* & multo magis urget ad excluſionem, quod contractus
104 ſit fœneratitius, defectu ſoliti fœnerandi, ſi concurreret etiam qualitas nobilitatis, quia per eam debilitantur conjecturæ ſimulationis, & fœnoris, ut pluribus adductis voluit Menoch. *conſ. 347. n. 17. v. undecimo, & ultimo,* prout etiam de alia, quod emptor, ac ſimul locator ſit vir ti-
105 moratæ conſcientiæ, idem firmat Dec. *conſ. 2. n. 84. l. 1.* vel ſaltem ſit probatæ opinionis, & integræ famæ, Cravett. *conſ.*
106 *145. n. 54.* Roland. *conſ. 96. n. 10. l. 2.* Rot. coram Comit. *dec. 4. n. 22.* ubi etiam ponderatur, quod contractus ſit inter ſanguine conjunctos. Conſideratur etiam ad excluſionem præſumptionis uſuræ, ſi cui non cederet in commodum con-
107 trahentis; ut qui contraxiſſet tutorio nomine, Oſaſc. *dec. 41. n. 10. v. quod etiam excludit,* & idem de contractu celebrato a Canonicis nomine Capituli, Corn. *conſ. 4. n. 6. l. 1.* ubi dicit, quod hæc conjectura plurimum eum movet, & quemlibet judicantem vehementer movere debet. Prout etiam val-
108 de conſideratur, quod pretium rei emptæ non ſit ſolutum libere, ſed cum onere illud reinveſtiendi, quia inde excluditur, quod datum fuerit ſub uſuris, Burſatt. *conſil. 144. n. 20. & ſeqq.* Paſeth. *conſil. 45. n. 12.* Cyriac. *controv. 255. n. 36.*
109 Prout etiam, quod contractus fuerit celebratus publice, & palam; & maxime ſi intervenerit etiam in eo Judex, & decretum interpoſuerit, Honded. *conſ. 33. n. 24. & ſeqq. l. 1.* Mandel. *conſ. 502. n. 16.* ubi & præſertim ſi in inſtrumento fuerint expreſſæ ſummæ, & cauſæ contrahendi, Burſat. *conſ. 144. n. 16.* Bellon. Jun. *conſ. 20. n. 17. & ſeqq.* Verall. *dec. 163. p. 8. ſ. 3.* licet hinc non remaneat in totum præcluſa via probandi contractum eſſe fœneratitium, etiam per conjecturas, ſi ſint urgentes, ut firmat Menoch. *conſ. 1182. n. 14.* 110
& ſeqq. Et poſſunt aliæ plures circumſtantiæ, & conjecturæ concurrere tam ad excludendam, quam ad arguendam uſuram, præcipue ad commodum decepti, & læſi, Menoch. *præſumpt. 122. n. 5. verſ. ita pariter l. 3.* ad quod ſufficiunt etiam leves, maxime propter excogitatas fraudes fœnerantium, Caſtrenſ. *conſ. 109. n. 1. ad med. l. 2.* Alex. *conſ. 54.* 111
n. 3. in princ. l. 6. Natt. *conſ. 198. n. 16.* nec eſt neceſſarium, quod ſint conjecturæ legis, quia iſtæ uti notæ evitantur ab eis, Bero. *conſ. 162. n. 7. l. 1.* Natta *conſ. 198. n. 19. ad* 112
med. quod tamen ſecus eſt, ſi non agatur de ſolo intereſſe partis civiliter, ſed criminaliter ad pœnam, Honded. *conſ.* 113
33. n. 42. 55. & ſeqq. l. 2. vel etiam ſi ageretur de aliqua perſona gravi, cujus famæ detrimentum pati poſſet conſiderabile, quia tunc neceſſariæ eſſent urgentes, prout eas requirunt, Jaſ. *in l. prætor ait 4. §. prætor ait, ff. de eden.* Aldov. *conſ. 69. n. 62. & 84.* Leotard. *de uſur. q. 9. n. 4. & ſeqq.* Rot. coram Andr. *dec. 109. n. 5. & in rec. dec. 677. n. 3. part. 2.*

Et quod ſufficiant duæ ſolæ, Caſtrenſ. *conſ. 109. n. 1. poſt* 114
princ. verſ. ſufficiunt ergo l. 2. Natt. *conſ. 198. n. 19. verſ. non obſtat, quod ſecundo,* & eſſe opinionem magis communem, Pariſ. *conſ. 54. n. 62. l. 1.* Gabr. *conſ. 74. n. 3. l. 1.* & receptiſſimam Becc. *conſ. 52. n. 47.* & indubitatam, Roland. *conſ. 40. n. 21. & ſeqq. l. 2.* & eſſe indubitatam ſi concurrant tres, Grat. *conſ. 11. n. 14. & 15. l. 2.*

Et licet agatur de probanda ſimulatione, ad quod non 115
ſufficiunt quæcunque conjecturæ, niſi ſimul concurrat cauſa ſimulandi, Aldovin. *conſ. 69. n. 56. & ſeqq.* Altograd. *conſ. 90. n. 82. l. 2.* Burat. *dec. 901. num. 1.* in his terminis Menoch. *conſ. 343. n. 7. & 8.* Bellon. Jun. *conſ. 20. num. 22. & ſeqq.* Rota penes Caren. *reſol. 14. n. 26.* & coram Andr. *deciſ. 169. n. 12.* tamen verius videtur aliam cauſam non requiri, quam illam ipſam fraudandi leges uſuras prohi- 116
bentes, ut tradunt Cravett. *conſ. 461. n. 27.* Farinac. *q. 160. n. 139.* Adden. ad Greg. *dec. 157. in fin.*

Poſſet etiam locatio in propoſito operari unum effectum 117
conſiderabilem, quod ſcilicet ſi venditori cum pacto redimendi, quandocumque ſacta eſſet, præcipue ad longum tempus, & ipſe ita continuaſſet rem retinere ultra triginta annos, per quos tale pactum præſcribitur, juxta *conſ.* Roland. 21. *per tot. l. 2.* ubi *n. 42. & ſeqq.* infinitos concordantes refert, & ultra eos Surd. *dec. 2. n. 7.* & ibi Hodier. ubi *n. 6.* de communiori teſtatur Grat. *diſc. 2. n. 2. & ſeqq.* ubi de communi, & magis communi, & quod hanc ſervat Rot. Seraph. *dec. 1360. n. 1. in rec. dec. 396. n. 5. p. 4.* poſſet adhuc velle redimere, quia adverſus eum, qui rem retinet, non procedit dicta præſcriptio, Covarr. *var. l. 1. c. 9. n. 6. verſ. 3.* Gabr. *tit. de præſcr. concl. 6. n. 11.* Tiraqu. 118
de retr. convent. §. 1. gloſſ. 2. n. 31. & 32. Scip. Theodor. *alleg. 73. n. 50.* Hodiern. ad Surd. *dec. 2. n. 12. & ſeqq.* ubi tamen *n. 17. & ſeqq.* limitat ſi agere potuit, & non egit.

Quod & facilius eſſet dicendum, ſi juxta ſuperius tra- 119
dita contractus deprehenderetur ſimulatus in fraudem uſurarum, quia eo modo contrahens nunquam præſcribit, Gherard. de Petra S. *ſingul. 19. n. 28.* Gabr. *d. concl. 6. n. 12. de præſcr.* Rot. *dec. 264. n. 2. p. 2. recent.*

Imo ſufficit venditionem eſſe factam pro modico pretio 120
ad hoc, ut emptor teneatur retrovendere vigore pacti, etiamſi lapſum ſit tempus, expreſſe in pacto ad redimendum determinatum, & præfinitum, Soc. Jun. *conſ. 104. n. 3. l. 3.* Surd. *dec. 34. n. 5.* Magon. *dec. Lucen. 77. n. 18.* Caſtill. *dec. 218. n. 3.* Giurb. *dec. 96. n. 2.* Thomat. *dec. 112. n. 16.* Adden. ad Greg. *dec. 559. n. 8. verſ. quod tamen non procedit.*

Ubi tamen ſit valde modicum, quia alias cum pactum 121
redimendi minuat rei valorem, non procederet concluſio prædicta, ut bene advertit Mant. *de tac. l. 4. tit. 31. n. 41. verſ. verum plane,* & ſequitur Antonel. *de temp. legal. l. 3. c. 89. n. 11.* ceſſat enim æquitas, in qua ſola propter ſuſpicionem ex d. modicitate pretii orientem ipſa concluſio fundatur, ſecundum Tiraq *de retr. convent. §. 1. gloſſ. 2. n. 55.* & ubi dicto modo conductor diu continuaſſet ultra tempus præfixum retinere, poteſt etiam allegare coloniam perpetuam ad ſe tuendum, de quo infra *c. 25. verſ. 2. limitatur.*

Poſſet etiam dubitari de uſuraria pravitate in contractu, 122
in quo quis conduxiſſet prædium cum hoc, quod locator ſibi mutuaret pro toto tempore durantis locationis certam ſummam pecuniarum, ſed eam non adeſſe, & licite poſſe ita locari, conſuluit in ſpecie Abb. *conſ. 35. p. 1.* circa quod tamen advertendum, quod Abb. *in fine,* dicit non dari aliquid a conductore ratione mutui, ſed totum attribui locationi, nec eſt dubium, quod ſi appareret aliquid datum ratione mutui, eſſet uſura, *c. plerique, & c. fin. 14. q. 3.*

Sic etiam poſſet dubitari, ſi quis locaſſet apothecam cum 123
ſuis ſtylis, ſeu etiam mercibus, aliiſve mobilibus æſtimatis, cum pacto, quod reſtitui deberent in fine locationis ejuſdem valoris, vel eorum æſtimatio, & ea durante ad rationem quinque pro centenario ipſius æſtimationis, an adſit aliqua uſuraria pravitas in contractu illo, & pro negativa adeſt conſilium Laderch. 180. ubi *num. 3.* adducit

dictum

dictum conſ. Abbatis, & dicit, quod ibi facilius poterat præſumi fraus, quam hic, Borgnin. *dec. 13. n. 6. p. 3.* Dian. *tom. 1. tract. 8. reſol. 89.*

De rebus, quæ locari poſſunt, vel non.

S U M M A R I U M.

1 *Res omnes corporales, & incorporales, mobiles, ſive immobiles locari poſſunt.*
2 *Res, quæ non reperiuntur prohibitæ locari cenſentur permiſſæ.*
3 *Mobilia locari poſſunt.*
4 *Animalia locari poſſunt.*
5 *Omnia, quæ vendi poſſunt, poſſunt etiam locari.*
6 *Omnia, quæ locari poſſunt, vendi non poſſunt.*
7 *Servitutes locari non poſſunt.*
8 *Decl. procedere in ſervitutibus prædialibus, non in omnibus perſonalibus.*
9 *Uſusfructus locari poteſt.*
10 *Uſus locari non poteſt.*
11 *Lim. ſi aliàs eſſet inutilis.*
12 *Uſuarius Domus magnæ poteſt alios ad cohabitandum ſecum introducere, & mercedem recipere.*
13 *Habitatio eſt ſervitus perſonalis.*
14 *Habitationem habens, poteſt eam locare.*
15 *Servitus prædialis a nemine locari poteſt, ubi & an idem ſit de commoditate utendi.*
16 *Res incorporales locari poſſunt.*
17 *Res aliena locari poteſt.*
18 *Res conducta locari poteſt.*
19 *Re aliena locata ſi Dominus prohibeat uti, locans tenetur ad intereſſe.*
20 *Rem propriam conducere, quis non poteſt.*
21 *Decl. procedere, ſi conducens ſit Dominus irrevocabiliter.*
22 *Secundo decl. ſi dominus habeat poſſeſſionem, alias ſecus.*
23 *Conducens rem propriam quam poſſidet, poſſeſſionem amittit, & n. 27.*
24 *Creditor poteſt conducere a debitore rem propriam.*
25 *Dominus poteſt conducere a ſuo emphyteuta.*
26 *Emptor poteſt conducere a ſuo venditore.*
28 *Locans rem propriam uti procurator alterius, an aliquod jus ei acquirat.*
29 *Res non exiſtens locari poteſt, quatenus ſit in ſpe.*
30 *Res ſacræ, vel ſpirituales, aut eis annexæ inſeparabiliter locari non poſſunt.*
31 *Juriſdictio Eccleſiaſtica locari non poteſt.*
32 *Juriſdictio etiam de jure civili locari non poteſt.*
33 *Juſpatronatus eſt ſpirituali annexum, & quomodo.*
34 *Juſpatronatus ſeparatim de per ſe locari non poteſt.*
35 *Juſpatronatus ſi locetur cum rebus quæ locari poſſunt, annullatur tota locatio.*
36 *Decl. procedere, ſi appareat ratione juriſpatronatus auctam mercedem.*
37 *Simonia cadit in jurepatronatus.*
38 *Juſpatronatus venit in locatione aliarum rerum.*
Decl. procedere in locatione ad longum tempus, n. 40.
39 *Conceſſio ad firmam, quid importet.*
41 *Juſpatronatus, ut veniat in locatione, neceſſe eſt locationem eſſe univerſalem reſpectu rei locatæ.*
42 *Juſpatronatus venit in locatione univerſali omnium bonorum, non autem in ſimili locatione.*
43 *Juſpatronatus non venit, ſi locetur hæreditas.*
44 *Hæreditas proprie locari non poteſt.*
45 *Juſpatronatus venit etiam in locatione rei particularis, ſi ſit ei annexum, & ſtet acceſſorie ad illam.*
46 *Juſpatronatus Capellæ exiſtentis in Palatio cenſetur reſervatum pro Domino Palatii.*
47 *Juſpatronatus Eccleſiæ in fundo exiſtentis, an cenſeatur annexum fundo.*
48 *Juſpatronatus fundatio attendi debet ad dignoſcendum, cui ſit reſervatum.*
49 *Juſpatronatus exiſtens in Caſtro, arguitur Caſtro annexum.*
50 *Juſpatronatus an ſit annexum Caſtro, vel juriſdictioni attenditur obſervantia.*
51 *Juſpatronatus annexum alicui rei an veniat in locatione illius, etiamſi expreſſum ſit ipſum juſpatronatus, quando expreſſio ſtat declarative, non principaliter.*
52 *Expreſſio quando dicatur declarative, & quando principaliter.*
53 *Juſpatronatus ſi in locatione expreſſum ſit declarative, poteſt ejus ratione augeri penſio.*
54 *Emens rem principaliter ad effectum acquirendi juſpatronatus in ea exiſtens, non eſt tutus in conſcientia, nec in foro fori.*
55 *Eccleſia locari non poteſt.*
56 *Campanile locari non poteſt.*
57 *Campanæ ad uſum pium locari poſſunt.*
58 *Cœmeterium, & ambitus Eccleſiæ locari non poſſunt.*
59 *Domus Eccleſiæ contiguæ per quas patet aditus ad Eccleſiam, locari non poſſunt.*

C A P U T XL.

REgula traditur generalis, quod omnes res, ſive corporales, ſive incorporales, ſive immobiles, ſive mobiles, ſive ſe moventes locari poſſunt, Mozz. *de loc. & conduct. c. 4. de reb. quæ locari poſſ. in princ.* ita, ut, quæ non 1
reperiuntur prohibitæ locari, cenſeantur permiſſæ juxta regulam, de qua *in l. ſtatuas, C. de religioſ. & ſumpt. funer. & in c. inter corporalia, verſ. uni, ſi circa de translat. Epiſcoporum*, & in ſpecie de mobilibus, quod locari poſſint, Caroc. *de loc. & cond. tit. de jurepatr. in p. 3.* Borgnin. *dec. 13. n. 66. p. 2.* & paſſim videmus in magnis civitatibus practicari hanc locationem, quæ nuncupatur ad nolitum, idque 2
non obſtante, quod mobilia uſu conſumentur, & ideo non poſſint reſtitui in ſtatu, quo fuerunt tradita Conductori, prout ipſe regulariter tenetur, ut dicam infra *c. 29.* 3
Et de ſe moventibus, nempe Animalibus, Brutis, quod locari poſſint, Cravett. *conſ. 145. n. 3.* & ratio eſt evidens, 4
quia ſalva eorum ſubſtantia ex eis veniunt multæ commoditates, & fructus utiles humanæ neceſſitati, qui poſſunt mercede alteri concedi retenta proprietate, ut conſideravit in ſpecie Rota 227. *n. 7. p. 4. diverſ.* & non eſt dubium ita generaliter loquendo, quod Animalia locari poſſint, ſed quoniam diverſis modis practicatur locatio iſta Animalium, & quandoque dubitatur, an locatio illa in ſpecie ſit valida, & permiſſa loquatur de ea ſeparatim *c. ſeqq.*

Ulterius traditur etiam a DD. alia generalis Regula, 5
ut quæcumque vendi poſſunt, etiam locari queant, Mozz. *d. c. 4. n. 1.* Bonacin. *de contr. tit. de loc. & cond. punct. 1. n. 2.*

Imo multa quæ vendi non poſſunt, locari permittuntur, Molin. *de juſt. & jur. diſ. 489. in princ.* ſaltem ad breve tempus, ut res Eccleſiæ, Minorum, & ſimiles. 6

Sunt tamen quædam, quæ non omnibus locari poſſunt, de quibus dictum eſt in præcedenti *c. 10.* quædam, quæ nonniſi ad breve tempus, ut bona minorum, & Eccleſiarum, & ſimilium, de quibus ſuis locis, quædam autem, quæ abſolute locari nequeunt, prout ſunt ſervitus, locare enim ſervitutem nemo poteſt, dicit text. *in leg. locare 47.* 7
ff. loc. intelligendo tamen de ſervitutibus prædialibus, nempe quæ per prædium, prædio debentur, nam in ſervituti- 8
bus perſonalibus hoc abſolute non procedit, videmus etenim in uſufructu, quod licet ſit ſervitus perſonalis, *l. 1.* 9
ff. de ſervit. Pichard. *Inſtit. tit. de uſufruct. in princ. tit. ante n. 1.* tamen locari poteſt, *leg. arboribus 13. §. 1. verſic. uſufructuarius, ff. de uſufruct.* gloſſ. *in d. leg. locare*, verſ. *Nemo poteſt, ff. locat.* Mozz. *d. cap. 4. de rebus, quæ loc. poſſ. num. 3.* Molin. *diſp. 489. n. 3.*

Verum, & uſus eſt ſervitus perſonalis, *d. l. 1. ff. de ſerv.* & tamen locari non valet, *l. in eoque 11. §. Equiti ad med.* 10
verſ. *operas autem, ff. d. uſ. & habit. §. 2. ad fin. inſtit. tit. eod.* niſi tamen uſus alicui relictus aliàs ſibi inutilis eſſet, 11
niſi locaret, quia tunc locare poterit, *l. Divus 23. in princ. ff. de uſ. & habit.* Pichar. *ad Inſtitut. tit. eod. in princ. n. 6.* & quatenus ſpatioſa domus ſit cujus uſus relictus, adeo ut uſuarius eam occupare non poſſit, non propterea valebit 12
eam occupare proprietarius, *l. Divus 23. §. licebit, ff. de uſ. & habit.* ſed licebit uſuario alios introducere, qui ſecum habitent, ac etiam ſi penſionem ab illis recipiat, non erit ei invidendum, dummodo & ipſe inhabitet, *leg. æquiſſimum 4. in princ. ff. de uſ. & habit.* Pichar. *in d. princ. tit. Inſtit. eod. n. 6.*

Habitatio quoque ſervitus perſonalis dicitur Pichard. *in §. ſed ſi cui habitatio inſtit. tit. de uſu, & habit. in princ.* 13
& is cui relicta, vel aliàs conſtituta eſt, locare poteſt, 14
ut eſt text. *in d. §. ſed ſi cui.*

Redeundo autem ad prædiales iſtis verificatur, quod nemo illas locare poſſit, nam neque Dominus fundi ſervientis, 15
neque Dominus ejus, cui ſervitus debetur, eam locare valet, Gloſſ. *in d. l. locare 47. verſ. nemo poteſt, ff. locat.* Caroc. *de loc. tit. de ſervit. n. 3.* Molin. *de juſt. & jur. diſp. 489. n. 3.* verum hoc procedere in mero jure ſervitutis, non autem in commoditate utendi, ſed in ea poſſe alium ſubrogari mediante locatione, ſenſit Porſius *in §. 1. n. 6. inſtit. tit. de uſ. & hab.* ubi tamen relinquit cogitandum, ſed magis pro certo habuit, Caroc. *d. tit. de ſervit. n. 4.* ſed tamen comprobat ex eo, quod videmus locata domo, conductorem uti ſervitute domui debita, puta tranſitus, & in hoc non videtur reſidere difficultatem, ſed in eo, an locari poſſit abſque Domo tam a Domino, quam etiam a Domus Conductore, juxta diſtinctionem de qua in terminis juriſpatronatus infra *n. 34. & ſeqq.*

Aliæ quoque res incorporales locari poſſunt, ut late de 16
quampluribus probat per diverſos titulos, Caroc. *in ſuo tract. de loc. & cond.* ut poſſint locari annui redditus *in tit. de ann. redd.* quod poſſint locari Cenſus *in tit. de Cenſibus*, quod poſſint locari cambia *in tit. de Cambiis*, licet in iſto alleget *dec.* Rot. coram Put. 221. *l. 3. quæ in correct. eſt 126. quæ una cum dec. 123. ibid. eſt in Cauſa Bononien. Locationis*, at non loquitur de locatione cambii, ſed de quibuſdam litteris cambii, an importarent ſolutionem ad evitandam caducitatem rei locatæ; Gabellæ quoque ſunt de rebus, quæ locari poſſunt, ſed quoniam, ut plurimum requiritur in earum loca-

tione

Digitized by Google

cione aliqua ſolemnitas, & dubitari ſæpe contingit de validitate earum locationis, loquar de ea ſeparatim *in c.* 23.

Alienam rem locari non poſſe, & quatenus locetur locationem eſſe ex hoc capite nullam, dicunt Magon. *dec.* 17 *Lucenſ.* 20. *n.* 28. & Carocc. *de loc. tit. de re aliena*, ſed magis placet ponere regulam in contrarium, quod videlicet res aliena locari poſſit, etenim rem alienam diſtrahere quem poſſe, nulla dubitatio eſt, dicit text. *in leg. rem alienam* 28. *ff. de contr. empt.* & locare poſſe, *leg. ſi tibi alienam* 7. *ff. locat.* Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.* 3. *n.* 2. & res conducta dicitur res aliena, & tamen nemo prohibetur, rem quam con- 18 duxit alteri locare, *l. nemo*, *C. locat.* non tamen valebit locatio in Domini rei præjudicium, *l. alienum*, ubi Bald. *C. de funt.* Roland. *conſ.* 60. *n.* 56. *& ſeqq. lib.* 4. Surd. *conſ.* 29. *n.* 32. Coccin. *dec.* 208. *n.* 10. quatenus Dominus non conſentiat, ſed prohibeat conductorem uti, locator tene- 19 bitur ad intereſſe, puta ſi locavi tibi pro quinquaginta alienam inſulam, & tu locaſti eam Titio pro ſexaginta, & Titius prohibeatur a Domino uti, teneor tibi ad ſexaginta, ut eſt text. *in l. ſi tibi alien.* 7. *ff. locat.* pro tempore autem, quo non fuiſti impeditus uti, valuit locatio, & teneris ſolvere penſionem, Bero *conſ.* 148. *n.* 15. *l.* 1. Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 1. & quatenus jus poſtea in conductore ſuperveniat, itaut poſſit alio titulo uti re conducta, a ſolutione penſionis liberatur, Bart. *in l. ſi quis fundum alias*, *qui fundum in fin. ff. loc.* Bero *d. conſ.* 148. *n.* 6. Mant. *d. tit.* 3. *n.* 2.

20 E contra rem ſuam conducere, quis non poteſt, *leg. qui rem* 20. ubi Gloſſ. *in verb. exiſtimans*, *C. locat.* Fulgoſ. *conſ.* 5. *n.* 1. *verſ. verum permiſſis*, Natt. *conſ.* 20. *n.* 1. Cephal. *conſ.* 159. *n.* 5. Mantic. *de tacit. d. l.* 5. *tit.* 3. *n.* 3. *ubi de commun.* Magon. *dec. Lucenſ.* 20. *n.* 18. Idque procedit, nedum ſi conducens ignorat ſe eſſe Dominum, in quibus terminis clarus eſt text. *in d. l. qui rem*, ſed etiam quatenus ſciat rem eſſe propriam, ut probat text. *in l. ad probationem* 23. *verſ. ſed et eventu*, & docet Gloſ. *in d. l. qui rem* in ver. *exiſtimans*, & alii congeſtis Mantic. *d. tit.* 4. *n.* 3. *verſ. quæ locum habet.*

21 Declaratur tamen concluſio prædicta, ut tunc non valeat conductio rei ſuæ, cum conducens eſt Dominus irrevocabiliter, ſecus autem ſi revocabiliter, Ruin. *conſ.* 144. *n.* 4. 22 *l.* 1. Carocc. *de loco & cond. tit. de re propr. n.* 34. & quatenus conducens non modo ſit Dominus, ſed etiam habeat poſſeſſionem rei locatæ, alias valebit conductio facta reſpectu ſolius poſſeſſionis, *l. ſi aliquam rem* 28. *ff. de acquir. poſſ.* imo & va- 23 lebit Conductio hoc modo facta reſpectu, ſcilicet ſolius poſſeſſionis, etiam ſi facta ſit a Domino poſſidente, quia conducendo poſſeſſionem amittit, ſi ſcivit ſe poſſidere, & conduxit, & ſic operatur, & valet conductio, ut probat text. *in d. l. ſi aliquam* 28. *de acquir. poſſ.* & tradunt ibi magis communiter DD. quos refert, & ſequitur, ac Angelum, & Caſtrenſ. contrarium ſentientes rejicit Ripa *n.* 43. ubi *n.* 44. bene advertit in textu illo haberi, quod ad hoc, ut dicatur conductio facta ſolius poſſeſſionis, oporteat eſſe ſpecialiter dictum, niſi tamen quis expreſſe conducat rem uti ſuam, quia tunc neceſſe eſt referre ad poſſeſſionem abſque expreſſione, vel conducat a creditore, quia tunc pariter 24 cenſetur conducere quoad poſſeſſionem, cum creditor dominium non habeat, quod etiam tangit Caroc. *d. tit. de re prop. n.* 24. & firmavit Rot. coram Buratt. *deciſ.* 423. *n.* 4.

25 Hinc poteſt Dominus directus conducere rem a ſuo emphyteuta, Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 5. Boer. *dec.* 234. 26 *ſub n.* 3. & emptor poteſt conducere rem a venditore pro tempore, quo data fuit ei dilatio ad ſolvendum pretium, etiamſi venditor expreſſe ſibi dominium non reſervaverit, Mantic. *d. tit.* 3. *n.* 6. Dicitur tamen poſſidere titulo emptionis, non conductionis, Rota coram eodem Mantic. *dec.* 3. *n.* 6. & propterea ſi fundus perit, ei perit, nec tenetur venditor, & locans remiſſionem mercedis ei facere, *l. ſicut emptio* 23. & ibi Gloſſ. *in verb. exſolvat*, *ff. locat.* idem Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 18. Hodiern. in addit. ad Surd. *deciſ.* 157. *n.* 12. & dicam infra *in c.* 45. *n.* 83.

27 Unde ſi dubitetur de effectibus conductionis rei ſuæ, an videlicet per eam amittatur poſſeſſio, multum refert, quid agatur, refert enim primo utrum conducens ſciat ſe poſſidere, an ignoret, & utrum quaſi non ſuam rem conducat, an ſuam, & ſi ſciens ſuam eſſe, utrum quaſi proprietatis reſpectu, an poſſeſſionis tantum, ut dicit J. C. *in l. ſi aliquam rem* 28. *ff. de acquir. poſſ.* & explicant ibi DD. & ſignanter Ripa, & circa hæc faciunt plures diſtinctiones caſuum, de quibus Carocc. *d. tit. de re prop.*

28 E contra vero ſi quis locet rem ſuam tanquam Procurator alterius, dubitari poſſe videbatur, an aliquod jus illi acquirat, & non acquirere reſpondit Imol. *conſ.* 52. *per notata in l. ad probationem*, *C. loc. & in l. ſi aliquam de acquir. poſſ.* ut refert Gabr. *conſ.* 62. *n.* 17. *lib.* 1.

29 Res quoque non exiſtentes locari poſſunt, dummodo adſit earum ſpes, nam alias res, neque actu, neque in ſpe exiſtentis locatio eſſet nulla, ut de venditione ſunt text. *in l. nec emptio* 8. *in princ. ff. de contrah. empt. & in l.* 1. *ff. de hæred. vend.* & videmus in operibus, locantur enim operæ non actu exiſtentes, & præſtitæ, ſed futuræ, & valet locatio, quatenus tamen ſperentur, alias operæ, quæ nullæ ſunt, locari non valent, ut de operibus Infantis habetur *in l. arboribus* 13. §. *deillo*, ubi Gloſſ. *in verb. infante*, *ff. de uſufr.* & dicam infra *c.* 15. quæ operæ locari poſſint.

Sacræ quoque res, & ſpirituales, & non ſolum mere 30 ſpirituales, ſed etiam ſpiritualibus annexæ inſeparabiliter locari non poſſunt, & ſi locatio fiat, eſt nulla, ut plene firmatur *in dec.* 609. *n.* 2. *p.* 1. *diverſ.* quam refert, & ſequitur Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 16. licet erronee, dicat eam eſſe coram Seraph. nam quamvis ibi non exprimatur cujus ſit, eſt coram Cantuccio, ut ex diariis Rotæ teſtatur Caltalmacus in ſuo Indice deciſionum.

Unde operas ſacras, ſeu ſacris annexas annexione neceſſaria locari non poſſe, dictum eſt *cap.* 15. & de jure decimandi dictum eſt ſupra *cap.* 10. & prius eodem *cap.* dictum quoque idem fuit de locatione Eccleſiæ, ſeu oblationum, quæ fiunt in Eccleſia.

Idemque dicendum eſt de aliis ſimilibus, & in ſpecie 31 non licere juriſdictiones Eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare, nec conductores per ſe, aut alios ea exercere, aliterque conceſſiones etiam a Sede Apoſtol. factas ſubreptitias cenſeri debere, ſtatuit Sac. Synod. Tridentina *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 11. & eſſe unum de innovatis a Conc. Trid. in materia locationis, notat Ricc. *reſol.* 108. *n.* 2. *p.* 1. licet potius fuerit expreſſa, & ſpecialis declaratio prohibitionis hujus contractus, quæ prius comprehendebatur ſub generali prohibitione ſimoniæ. Omnes enim actus juriſdictionis voluntariæ, quatenus ad effectum ſpiritualem ordinantur, ſunt materiæ ſimoniæ, ut ex Suar. *de relig. tom.* 1. *l.* 4. *de ſimon. c.* 20. *ſub n.* 8. notat Barb. *ad d. c.* 11. *Concil. n.* 6. ubi etiam *n.* 10. ex reſolutione S. Congr. Epiſcopor. quam dicit relatam per Aldanum, notat quartas funerales non poſſe locari, & eſt etiam de J. C. ut juriſdictiones locari non poſ- 32 ſint, ad evitanda infinita mala, quæ reſultant ex eo, quod judicaturæ dentur pro pecunia, text. *in auth. ut Judices ſine quoque ſuffr. in princ.* & tradit Car. *tit. de jur. ante v. vidimus*, ubi contrarium procedere in dignitate, quia locari poteſt.

Juſpatronatus quoque eſt ſpirituali annexum, *c. de Jure* 33 16. *de jurepatr.* annexione per prius, ſeu antecedenter, quia juſpatronatus ordinatur ad præſentandum Clericos ad Beneficia Eccleſiaſtica, & præſentatio antecedit Beneficii inſtitutionem, & adminiſtrationem, ut poſt D. Thom. & alios plures declarat Garz. *de benef. p.* 5. *c.* 9. *n.* 6. Unde controverti poteſt, an veniat in locatione, & quia controverſia ſæpe accidit, ſive circa juſpatronatus, ſive circa jus præſentandi, aut conferendi Eccleſiaſtica Beneficia, ideo bre- 34 viter diſtinguendum eſt, quod aut quæritur, an juſpatronatus locari poſſit, aut quæritur, an veniat in locatione aliarum rerum, & quoad primam quæſtionem reſpondendum eſt abſolute locari non poſſe, prout vendi non poſſe, eſt text. *in præfato c. de jure*, & locari non poſſe firmant Caſtrenſ. *conſ.* 361. *n.* 2. *ad med. lib.* 1. Lambert. *de jurepatr. l.* 1. *p.* 2. *q.* 8. *art.* 1. *per tot.* Mozz. *de locat. & cond. tit. de reb. qua loc. poſſ. n.* 6. Carocc. *tit. de jurepatr. n.* 3. *in par.* 5.

Quod eſt adeo verum, ut ſi locetur juſpatronatus, vel 35 ſimile, una cum aliis rebus, quæ alias locari poſſint, adhuc quatenus locatio ſit unica mercede contracta, vel alias appareat per unicum contractum, & individualem, annullatur in totum, etiam reſpectu altarum rerum, ut plene firmatur *in d. dec.* 609. *n.* 2. *& ſeqq. per tot. part.* 3. *diverſ.* & ſequitur Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 16.

Hoc tamen tranſibit ſine difficultate, ſi conſtabit, quod 36 ratione juriſpatronatus aucta ſit penſio, itaut ſine eo conductor tantam penſionem non ſolviſſet, prout conſtabat in caſu dictæ deciſionis 609. ut habetur in ea *n.* 9. *verſ. unde cum locatio*, et e contra, ſi adhuc eamdem penſionem ſolviſſet, ita ut etiam abſque conceſſione juriſpatronatus ita conduxiſſet, remanebit locatio in reliquis, Put. *dec.* 5. *de reb. Eccl. non alien.* Ricc. *reſol.* 08. *n.* 3. *par.* 1. Barboſ. ad Concil. *ſeſſ.* 25. *cap.* 11. *de reform. n.* 7.

Et quatenus fiat locatio juriſpatronatus pro mercede in 37 pecunia, committetur ſimonia, quæ bene cadit circa juſpatronatus, ut probat aperte text. *in c. præterea*, *il* 2. *in ordine* 9. *de tranſact.* ubi Papa pronunciat ſimoniacam tranſactionem ſuper jure præſentandi ad Eccleſiam, quem textum bene ad hoc perpendit Abb. *in c. veniens n.* 1. *verſ. & quod in jurepatronatus de teſtib.* & hanc eſſe veriorem opinionem, quod in jurepatronatus cadat ſimonia plene examinato articulo, concludit Lotter. *de re benef. l.* 2. *q.* 9. *n.* 75. & incurret etiam locans pœnas indictas per Sac. Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *de reform. c.* 9. *circa med. verſic. nec dictum jurepatronatus*, ubi vendentes juſpatronatus, aut aliter contra Canonicas ſanctiones illud in alios transferentes excommunicantur, & ipſo jure illo privantur, quod procedit cum declarationibus, de quibus ibi Barboſ. *n.* 81. *& ſeqq.*

Quo autem ad aliam quæſtionem, an in locatione alia- 38 rum rerum veniat juſpatronatus, reſpondendum eſt affirmative, prout in ſpecie, quod locata Villa veniat juſpatronatus Eccleſiæ in ea exiſtentis, eſt text. *in c. ex litteris* 7. *de jurepatr.*

jurepatr. qui licet loquatur de conceſſione ad firmam, ex-
plicatur communiter ad affictum, ſive penſionem, Hoſt. *in
c. 2. n. 2. de locat.* Bart. *in l. 1. n. 8. C. de jur. emphyt.* & non
eſſe dubium, quin ab omnibus ita explicetur, dicit Cam-
panil. *in diverſ. Jur. Can. rubr. 12. c. 13. n. 357. prope fin.*
39 Controvertunt tamen DD. an hoc intelligi debeat ſolum
in locatione ad longum tempus transferens dominium uti-
le in conductorem, vel etiam de locatione ad breve tem-
pus, & videbatur dicendum procedere in utraque, quia
text. *in d. c. ex litteris*, non facit hanc diſtinctionem, &
ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, *l.
præſes 3. ad fin.* & ibi Gloſſ. *verb. nec diſtinguitur, ff. de off.
præſid.* cum aliis relatis per Cyriac. *contr. 254. n. 54. & ſeqq.*
nec prætendi poteſt, quod dare ad firmam non valeat in-
telligi de locatione ad breve tempus, quia contrarium pa-
tet ex text. *in c. veſtra 2. de loc.* cum ibi notatis, & quod
locare ad firmam importat locare ad annum, firmat aliis
adductis Caroc. *de loc. & cond. tit. de locat. ad firmam 2. 1.
licet n. 2. addat*, quod importet etiam emphyteuſim, & hanc
opinionem tenuit ſignanter Card. *in d. c. ex litteris in fin. 1.
q.* & poſt alios in eam deflectit etiam Campanil. *in d. t.
13. n. 358.* & Barb. *in c. ex litt. 7. n. 4. de jurepatr.*
40 Sed contrarium videtur verius, quia per locationem ad
modicum tempus, conductor aliud non acquirit, quam ſim-
plicem detentionem rei nomine Domini retinendæ, ut ali-
bi explicabitur, ut ubi quia rem alieno nomine detinet non
acquirit juſpatronatus, nec valet præſentare ad beneficium
in ea exiſtens, text. *in c. cum Bertoldus 18. de re judic.* ubi
habetur, quod data Curia, in qua erat juſpatronatus in
pignus creditori, jus præſentandi remanſit Domino, non
autem fuit translatum in creditorem, unde in ſimili idem
dicendum eſt in conductore ad breve tempus, & facienda
eſt hæc diſtinctio, ut jura prædicta concordentur, ut per
Seraph. *dec. 1410. n. 25.* & prout latius, ac melius proba-
runt Caſtro *conſ. 361. n. 1. & 2. l. 2.* Roc. *de jurepat. in verb.
ipſe, vel iis, n quo in 26. q.* ubi dicit communem, & latiſ-
ſime reſpondendo contrariis Lambert. *de jurepat. lib. 1. p. 2.
q. 9. art. 2. per tot.* Petr. Barb. *in l. divortio 8. §. ſi vir n. 57. ad
fin. & 58. ff. ſol. matr.* Spin. *in ſpecul. teſtam. gloſſ. 5. 2. 119. &
120.* Vivian. *de jurepat. l. 4. c. 5. n. 26. & latius c. 6. n. 6. & ſeqq.*
41 Præterea animadvertendum, quod tex. *in d. c. cum Bertol-
dus in princ. & d. c. ex litteris de jurepatr.* loquitur de loca-
tione Villæ, quæ uti etiam Caſtrum, & ſimilia continet in
ſe quamdam univerſitatem bonorum, nempe redditus, juriſ-
dictionem, honorem, &c. & ideo ad hos terminos debet re-
ſtringi dicta concluſio, quæ ex eo ſumitur, quod juſpatro-
natus veniat in locatione aliarum rerum, ut videlicet pro-
cedat, quando locantur res univerſitatem in ſe continen-
tes, in qua univerſitate ſit juſpatronatus, adeo ut nec ſuffi-
ciat, locationem eſſe univerſalem omnium bonorum, & ju-
rium, quæ quis habet in villa, quæ non ſit ſua, nam ſi donans
habet ibi certa bona, & certa jura, hæc locatio eſt univerſa-
lis reſpectu verborum, non autem reſpectu rei, prout requi-
ritur ad hoc, ut in ea veniat juſpatronatus, juxta Doctr. Inn.
in d. c. ex litteris n. 2. prope fin. verſ. ſed ſi quis de jurepatr. &
ibid. Joann. Andr. *n. 3. ad med. verſ. dixit etiam*, Card. *n. 16.*
Abb. *n. 10. & 11.* Bald. *conſ. 32. n. 3. l. 1.* Milis *in repert. verb.
patronus jus, quod poteſt*, Diaz. *reg. 401. in 1. limit.* Lambert.
lib. 2. par. 2. q. 5. art. 13. n. 1. & ſeqq. Lotter. *de re benef. l. 2.
q. 9. n. 49. & 52.* & declaravit Rota in una Lucana Juriſpatro-
natus, ſeu Cappellaniæ coram Litta relata per Garz. *de benef.
p. 5. c. 9. n. 22.* & per Vivian. *de jurepatr. l. 4. c. 1. n. 4.*

Et licet in contrarium, quod imo in diſpoſitione om-
nium bonorum comprehendatur, & veniat juſpatronatus,
quod habet diſponens, teneant aliqui indiſtincte, quos la-
te refert, & ſequitur Menoch. *conſ. 401. n. 129. & ſeqq.*
ubi *n. 135. & ſeqq.* quod hoc procedit etiam ſi ceſſio ſit fa-
cta pro pecunia, Lotter. *de re benef. l. 2. q. 9. num. 82. & 83.*
ubi ſaltem, ſi diſpoſitio non ſit reſtricta ad omnia bona
in certo loco exiſtentia, quo caſu Rota tenet juſpatrona-
tus in ea non venire cor. Seraphin. *dec. 755. n. 1. ad med.*
42 Tamen videtur hoc procedere poſſe in donatione om-
nium bonorum, & jurium, de qua loquitur Rot. cor. Se-
raph. *d. dec. 725.* & tenet in ea venire juſpatronatus, quod
etiam tenuit cor. Put. *dec. 341. n. 1. lib. 2.* in Correct. &
in Novarien. Juriſpatronatus 28. Junii 1617. cor. Ubald. ſen.
ſeu etiam in renuntiatione, ut in Tranen. Juriſpatronatus
29. Martii 1627. coram Ubaldo jun. quæ hodie habentur
impreſſæ, & prima eſt inter ejus impreſſas *dec. 412. p. 2. & ſe-
cunda eſt dec. 13. par. 3.* licet contrarium, etiam in terminis
donationis omnium jurium tenuerint *in dec. 152. n. 4. & per
tot. part. 3. l. 3. diverſor.* non autem in propoſito locationis,
quæ ſit pro mercede in pecunia numeranda conventa, ut ſu-
pra *in princ. tract. in definit.* habetur, & ratio differentiæ eſt,
quia donatio eſt titulus, & modus aptus ad transferendum
juſpatronatus, etiam ſi ipſum juſpatronatus de per ſe done-
tur, *c. ex inſinuatione 14. de jurepatr.* licet requiratur con-
ſenſus Epiſcopi, quia intervenire poteſt, etiam ea poſt quan-
documque etiam poſt mortem donantis, Ricc. *de jurepatr.
reſol. 186. n. 3.* Adden. ad Greg. *dec. 420. n. 7. verſ. imo etiam
poſt mortem.* At ſecus eſt in locatione, per quam prohibi-
tum eſt transferri de ſe juſpatronatus, etiam ſub penis excom-
municationis, & privationis ejuſdem, ut dictum eſt ſupra ex
Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de reform. c. 9. verſ. nec dictum juſpatro-
natus*, nam in generali diſpoſitione non veniunt ea, de qui-
bus diſponens non poteſt libere, & particulariter diſponere,
ut tradit Cravett. *conſ. 256. n. 5.* Rota *dec. 426. n. 1. & ſeqq.
p. 1. diverſ. & dec. 257. n. 8. p. 11. recent.* diſpoſitio enim uni-
verſalis, reſolvitur in ſuas ſingulariter, ut dicit in propoſi-
to Vivian. *de jurepatr. l. 4. c. 1. n. 5.* & hanc diſtinctionem in-
ter donationem univerſalem, & aliam diſpoſitionem annuen-
do, Garz. *de benef. par. 5. c. 9. n. 12. verſ. & ratio eſt.* Et per 43
eamdem rationem verius crederem, quod etiamſi locaretur
hæreditas, non veniret juſpatronatus in hæreditate exiſtens,
quia vere, & proprie hæreditas locari non poteſt, cum per 44
ipſam locationem inducatur additio, & ceſſet eſſe hæreditas,
& ſic remaneat locatio rerum hæreditariarum, ut in propo-
ſito venditionis aliis adductis firmat Garz. *d. c. 9. n. 13. & 15.*
& quod vere venditio hæreditatis reſolvatur in ſuas ſingulari-
tates, & idem ſit, ac venditio rerum hæreditariarum, bene
patet ex text. *in leg. qui tibi 5. Cod. de hæred. vel act. vend.* qui
ſufficiat abſque ulteriori comprobatione hujus opinionis, ma-
xime cum difficile evenire poſſit, ut quis locet hæreditatem
ipſam, non autem bona hæreditaria, & locando bona hæ-
reditaria clarum eſt, quod applicatur concluſio ſupra firmata,
quod reſolvatur locatio verbis univerſalibus facta in ſuas ſin-
gularitates, & juſpatronatus comprehendere nequit, ut fir-
matur *in dec. 266. n. 6. & 7. p. 11. rec.* & multo facilius ſi lo-
cet jura, & actiones, quas habet in bonis defuncti, quia ita
non dicitur univerſalis locatio ad hunc effectum, ut compre-
hendere valeat juſpatronatus, ut in fortiori de ſimili dona-
tione. Put. *d. dec. 341. n. 2. lib. 2.*

Controvertitur etiam, an ad hoc ut juſpatronatus tran-
ſeat cum re locata, vel aliter alienata, neceſſarium ſit rem
eſſe talem, & abſque alia expreſſione contineat in ſe jura
univerſitatis, ut eſt Villa, & Caſtrum, vel etiam ſufficiat,
quod rei cuicumque locatæ, etiam ſi ſit res particularis, ut
Palatium, & fundus juſpatronatus inhæreat, & hoc non
ſufficere, ſed requiri rem eſſe dictæ qualitatis, cenſuit Abb.
in d. c. ex litteris 7. n. 10. de jurepatr. & alii plures, quos
refert Garz. *d. p. 5. c. 9. n. 32.*

Verum Abbas, & ſequaces moventur ex ſupra relata Doctr.
Innoc. *in cod. c. ex litt. n. 2. prope fin. ver. ſed ſi quis*, qui non
dicit, quod juſpatronatus annexum rei particulari non veniat
cum ea, ſed quod ubi quis non eſt Dominus Villæ, ſed in ea 45
plura jura habet, non ſufficit, quod vendat omnia jura, quæ
habet in villa, quia talis venditio reſolvitur in ſuas ſingula-
ritates, & ſic non valet comprehendere juſpatronatus, quod
ſingulariter vendi non poteſt, ut ſupra fuit explicatum, &
ſic intelligi debet de jurepatronatus per ſe ſtante, & ejus do-
ctrina non probat eorum opinionem, & verius videtur, quod
quatenus juſpatronatus adhæreat rei locatæ, & vere ſtet ac-
ceſſorie ad eam, cum ipſa tranſeat juxta naturam acceſſorii,
ut ſenſit Emm. Coſta *in c. ſi pater verb. Trebellianicam n. 7. de
teſtam. in 6.* Molin. *de juſt. & jur. diſp. 620. n. 6. ad fin.* & aliis
adductis bene firmat Garz. *d. par. 5. c. 9. n. 33. & 14.*

Et hinc reſultat, reſolutionem illius quæſtionis, an ſit 46
Capella in palatio, vel fundo, itaut non pateat ad eam
aditus, niſi per ipſum Palatium, vel fundum juſpatronatus
illius tranſeat in emptorem, vel conductorem ad longum
tempus Palatii, vel fundi pendere ab eo, an ex tali ſitua-
tione Capellæ poſſit dici ejus juſpatronatus adhærere Pa-
latio, vel fundo illi, ac quod bene, Lambert. *de jurepat.
l. 1. p. 2. q. 5. art. 18. n. 2.* miratur quod Innoc. *in d. cap. ex
litteris* voluerit juſpatronatus tranſire cum fundo vendito,
cum Palatio vero, non, & quod, ut idem Lamb. dicit,
deberet potius fieri diſtinctio de directo contraria, quia
iter per fundum faciliter datur, & eo ipſo, quod in eo
fundatur Eccleſia, datum videtur ad eam iter, at ſecus eſt
in Palatio privato, in quo iter exteris non ſolet concedi,
& propterea non conſtituuntur Capellæ in Palatiis, niſi
pro eorum ſervitiis, & habitantium. Unde manifeſte vi-
detur argui fundantem Capellam in Palatio, ad quam non
patet aditus, niſi per ipſum Palatium voluiſſet juſpatrona-
tus eſſe illius, cujus erit Palatium, & ſic verius eſſe ad-
hærere Palatio, & in ejus locatione ad longum tempus
transferri in Conductorem, ut tenuerunt Zabarell. *in cap.
cum ſeculum n. 5.* ubi de veriori *de jurepatr.* Beto. *in c. 1.
n. 39. & in c. ex litteris n. 66. eod. tit.* Rom. *ſingul. 57.* Abb. *in
ſuis quæſtionib. quæſt. 3. n. 5. verſ. ſecundo poteſt reſponderi*,
Boer. *dec. 322. n. 14.* ubi de veriori, & pro iſta opinione bis
obtinuiſſe in Tribunali Archiepiſc. Neapolis, tradit Cam-
panil. *in diverſ. jur. Can. rubr. 11. cap. 23. n. 356.*

Et eamdem opinionem in fundo quatenus aliunde non 47
pateat aditus, quam per fundum, tenuit etiam ultra Innoc.
Bart. *in leg. ſi mercadum 55. §. ſi eum fundum, ff. de act. empt.*
Zabarell. *conſ. 122. n. 2.* ubi de veriori, ſed penes me hæc opi-
nio in fundo non eſt ita abſoluta, ut in Palatio, & crederem
attente conſiderandas qualitates fundi, & qualitates Capel-
læ, ac loci, ubi ſita ſit ad dignoſcendum, an adſit dicta veriſi-
milis

milis mens fundatoris, quod juſpatronatus fundo adhæreat. Et in dubio præſumptio erit pro non annexione favore Eccleſiæ, ut facilius revertatur ad libertatem, prout etiam in fortiori de jure patronatus erecto in Caſtro, firmavit Genuen. *in practicabil. Eccleſ. quaſt. 350. num. 1. verſ. in contrarium, & per tot.* ubi niſi adſint conjecturæ in contrarium, ut ſi Capella ſit ædificata intra Palatium Baronis, vel aliæ adſunt conjecturæ, & eum ſequetur Lotter. *de beneſ. l. 2. q. 9. n. 55.*

48 Si autem edſit fundatio, vel primæva conceſſio juriſpatronatus, tunc ejus verba intuenda erunt ad dignoſcendum, an fuerit contemplata familia, ſeu perſona primi acquirentis, vel potius dignitas Baronalis, aut qualitas Dominii, vel juriſdictionis loci, & quatenus conceſſio ſit facta Titio Comiti, & ejus ſucceſſoribus, intelligitur contemplata perſone prius expreſſa, & expreſſionem dignitatis ſubſequentem ſtare demonſtrative, ita ut hoc caſu non adhæreat Caſtro, nec dignitati, ſed tranſeat ad ſucceſſores ſanguinis, etiam ſi non ſint Comites, & ſic alienato Caſtro, non veniet, Lotter. *de beneſ. d. lib. 1. quaſt. 9. num. 57.* Mantic. *dec. 150. num. 5.* Rot. *in recent. dec. 53. num. 4. p. 1.* & quod ſi dictum pro hærede de parentela, vel genere ex recta linea deſcendente, qui erit Dominorum, qui nunc ſunt Caſtri, arguetur contemplata agnatio, non Caſtrum, cenſuit Rota *in dec. 255. num. 16. par. 10. recent.*

49 At prædicta procedunt, uni agitur de jurepatronatus, de cujus fundatione conſtat, nam alias ſi agatur de jure patronatus antiquo, in cujus quaſi poſſeſſione ſemper fuerit Dominus Caſtri eo ipſo, quod erit intra fines Caſtri, ipſi Caſtro annexum eſſe judicandum erit, juxta text. *in d. c. ex literis 7. de jurepatr.* ibi, *Villam, in qua Eccleſia ſita eſt*, Dec. *conſ. 149. num. 2. poſt med. verſ. nec dici poteſt*, Rot. *dec. 697. num. 3. par. 1. recent.* & in Aurien. Juriſpatronatus 12. Februarii 1666. §. *Quoniam ſuppoſita*, coram Eminentiſſimo D. meo Carpineo.

50 Et magnum indicium præbebit etiam obſervantia, nam ſi conſtabit ſemper præſentaſſe Dominum Caſtri tantum, arguetur annexum juriſdictioni, & dominio, Spada *conſ. 14. num. 12. verſ. quod autem lib. 2.* Lotter. *lib. 2. q. 9. num. 58. verſ. præcipue concurrente*, Rota *d. dec. 697. num. 3. verſ. cum quin part. 1. & dec. 314. num. 3. poſt med.* ubi quod hoc ſufficiat ad probandum annexionem *p. 4. recent.* & in dicta Aurien. Juriſpatronatus, §. *Quorum dict. & ſeqq.* quod tamen procedit, quatenus de contrario non conſtet, nam tunc admiſſio ad præſentandum non relevat, ut in ſpecie, quod ſi conſtet juſpatronatus eſſe annexum Caſtro, nil referat, quod Dominus admiſerit alios ad præſentandum, dixit Dec. *conſ. 149. num. 2. verſ. & retenta iſta*, Lotter. *de beneſ. lib. 2. q. 9. n. 59.* ubi allegat deciſionem in una Terdonen. Juriſpatron. cor. Pamphil.

51 Dum igitur juſpatronatus abſolute locari non poteſt, ſed venit cum re locata, cui adhæret, dubitari poteſt, quid dicendum ſit ſi locetur res, cui juſpatronatus adhæret, & in locatione exprimatur etiam juſpatronatus, an tunc vitietur locatio, quaſi ſit locatum juſpatronatus, quod locari non poteſt, vel potius illis expreſſio, tanquam ejus quod tacite inerat, nihil operetur, & eſt magna quæſtio, in qua concludendum videtur cum diſtinctione, quod, aut juſpatronatus exprimitur in locatione principaliter, & tunc videatur ejus facta locatio, & non valeat, aut vero exprimatur declarative, & tunc expreſſio tanquam facta ad majorem cautelam, & declarationem ejus, quod tacite inerat, non noceat, ſed adhuc valeat locatio, & veniat in ea juſpatronatus, Felin. *in cap. quanto n. 3. in fin. verſ. Tertius caſus de jud.* Gemin. *in c. 1. n. 5. ad fin. jurep. in 6.* Barb. *de jur. Eccleſ. univ. lib. 3. c. 12. n. 243.* Rot. *dec. 399. num. 3. & 5. p. 2. recent.* & ab hac diſtinctione non videtur recedendum, licet abſolute, quod quocumque modo, ſive in verbis executivis, ſive in diſpoſitivis, ſive cum dictione, *&*, ſive cum dictione, *cum*, fiat expreſſio juriſpatronatus, nullo modo vitiet, firmare prætendat, & ſimpliciter ita tenendum, aſſerat Caballin. *Milleloq. 146.* At difficultas eſt in digno-

52 ſcendo, an & quando dicatur expreſſio principaliter facta, an potius declarative, nam quod non poſſit dici declarative, quando in ipſa venditione exprimitur, ſed tantum ſi poſt venditionem perfectam in fine inſtrumenti addatur declaratio, quod etiam juſpatronatus in ea veniebat, ſenſit Joan. Andr. *in cap. un. de jurepatr. in 6.* & poſt eum late Lambertin. *eodem tit. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20. per tot.* & ſignanter *num. 8. & 9. & num. 12. poſt med. & ſeqq. uſque ad fin.* ubi late reprobare conatur diſtinctionem illam, ut tunc expreſſio ſit principaliter facta, cum eſt per dictionem, *&*, puta, vendo villam, & juſpatronatus, ſecus autem ſi per dictionem, *cum*, videlicet vendo villam cum jurepatronatus, & concludere, quod quocumque modo exprimatur in ipſa venditione, ſemper vitiet, ac ejus dictis non obſtantibus, diſtinctio prædicta magis communiter recepta eſt, ut tunc ſolum dicatur principaliter expreſſum, cum eſt junctum aliis bonis per copulam, *&*, ac poſitum in accuſativo, ſecus autem ſi per dictionem, *cum*, & in ablativo, Cabedo *de jurepatr. Reg. Cor. Luſit. c. 3. n. 16. verſ. quæ omnia*, Sanch. *Pation. de Loc. & Cond. conſ. moral. lib. 2. c. 3. dub. 81. num. 4. & ad Decal. lib. 2. c. 19. num. 13.* Barboſ. *de jur. Eccleſ. Univ. lib. 3. c. 12. n. 243.* & dixit Rot. relat. per Vivian. *de jurepatr. l. 4. c. 1. num. 8. ad med.*

Non ſolum autem exprimi poteſt dicto modo per viam explicationis juſpatronatus, quando eſt annexum rei venditæ, itaut cum ea veneat in locatione ad longum tempus, ſed poterit etiam ejus intuitu augeri penſio, nec dicetur propterea locatum de ſe juſpatronatus, quod locari nequit, ſed locata tantum res, cui juſpatronatus adhæreat, nec illud augmentum erit merces ipſius juriſpatronatus, ſed rei, nam pretium rei conſtituitur conſideratis qualitatibus ipſius rei, ut in his terminis tradit Molin. *de juſt. & jur. tom. 3. diſp. 620. n. 6. ad fin.* & eum ſequitur Garz. *de beneſic. p. 5. c. 9. n. 35.* & ſupponit aperte Rot. *in dec. 166. num. 7. verſ. & ad id ſuadet p. 11. rec.* dum dicit, ſuaderi non fuiſſe comprehenſum juſpatronatus in renunciatione ex modica ſumma ſcut. 100. in recompenſam data, quia nempe ſi fuiſſet comprehenſum, data fuiſſet major ſumma, ergo ſupponit augeri rei pretium intuitu juriſpatronatus ipſi annexi. Dummodo tamen conſideretur juſpatronatus, ut acceſſorium, nam alias ſi quis emeret rem illam principaliter ut emeret juſpatronatus, committeret ſimoniam, etiamſi juſpatronatus eſſet acceſſorie expreſſum, imo etiam ſi nullo modo eſſet expreſſum, adeo ut ſi probari non poſſet talis ejus intentio, emptor non eſſet tutus in conſcientia, & ſi probari poſſet, nec etiam in foro fori ſuſtineretur contractus, ut probat Lambertin. *lib. 1. p. 2. q. 5. art. 10. num. 16. & 17.* 53 54

Sic etiam Eccleſia locari non poteſt, *cap. 2. ut. Prælat. vic. ſuas* ut firmat Lap. *alleg. 12. num. 3.* etiam ſi acceſſerit conſenſus Epiſcopi, Mant. *de tac. lib. 5. tit. 3. n. 23.* intelligendo tamen de ipſa Eccleſia, non de obventionibus, & oblationibus, quæ in ea fiunt, quia ſi ita intelligatur, prohibetur locari laicis tantum, *c. ſecundum 6. ne Laic. vel Cler.* & dixi ſupra *in c. qui conducere poſſint prope fin.* 55

Neque locari poſſunt, quæ ipſi Eccleſiæ ſunt annexa, ut de Campanile, quia reputatur pars Eccleſiæ, Lap. in ſpecie *alleg. 12. n. 4.* ubi Mandoſ. *in addit.* aliqua notat de Campanis, quæ tamen ſi locentur pro certa mercede ad opus pium, verbi gratia, ſi Confratres ſæculares volentes ſe congregare, & non habentes Campanas, conveniant de certa mercede cum Rectore Eccleſiæ, ut concedat eas, ſtatutis horis pulſare, valebit conventio, ut in facti contingentia reſponſum fuiſſe, tradit Ceroc. *ſub tit. de locat. per procuratorem num. 39.* 56 57

Idemque erit dicendum de Cœmeterio, & ambitu Eccleſiæ per 30. paſſus circumcirca, ut pariter locari nequeat, Lap. *d. alleg. 12. num. 4. verſ. idem de Cœmeterio*, Caroc. *d. tit. de locat. per procur. num. 36.* 58

Et Domus quoque contiguæ, per quas patet aditus in Eccleſiam, & ſunt deſtinatæ pro habitatione Clericorum, quæ vulgo appellantur, *la Canonica*, non poſſunt locari. Lap. *d. alleg. 12. num. 4. verſ. idem de domib.* Calcan. *conſ. 125. num. 22.* Caroc. *ſub dicto tit. de loc. per procur. num. 25.* eoque certius, ſi ad eas non pateat aditus, niſi per ipſam Eccleſiam, ut in caſu Rota coram Buratt. *dec. 354. num. 1. & ſeqq.* 59

De aliis autem bonis Eccleſiaſticis, an & quomodo locari poſſint, dicam ſeparatim *cap. 14.*

De Animalibus quomodo locari poſſunt.

S U M M A R I U M.

1 *Animalia quot modis locentur.*
2 *Animalia ſi dentur ad cuſtodiam, non eſt ea locare, ſed paſtores conducere.*
3 *Animalium locatio alteratur per pacta.*
4 *Collatica, quid ſit.*
5 *Boum locatio quomodo ſiat.*
6 *Periculum rei locatæ culpa conductoris eveniens, ad eum ſpectat.*
7 *Periculum Divini judicii comprehendit omnes caſus fortuitos.*
8 *Pactum, quod animalia locata ſi deteriorata cedant damno conductoris, intelligitur de deteriorantis culpa illius, non caſu fortuito.*
9 *Pactum, quod beſtiæ reſtituantur in fine locationis intelligitur quatenus extent.*
10 *Pactum, quod periculum ſit conductoris, reſtringitur ad periculum præter naturam contingens.*
11 *Animalium æſtimatio facit tranſire eorum periculum in conductore.*
12 *Pactum, quod periculum ſpectet ad conductorem alterat naturam locationis.*
13 *Et ſecundum aliquos reddit contractum injuſtum.*
14 *Ampl. ut dictum pactum ſit peccaminoſum, etiam ſi factum animo non utendi.*
15 *Lim. ut dictum pactum non impediat executionem contractus in foro fori.*
Et quod de ſe ſolum non vitiat contractum, nec ſit nullum, num. 20.

16 *Pactum prædictum non eſt contra naturam contractus locationis.*
17 *Vel ſaltem non eſt contra ſubſtantiam.*
18 *Pactum prædictum eſt oneroſum, ſed poteſt eſſe recompenſatum aliis pactis.*
19 *Mors animalis locati ſi naturalis cedit damno domini, ſi culpoſa damno conductoris.*
21 *Animalia locari poſſunt pro certa quantitate fructuum.*
22 *Soccita animalium, quando dicatur contractus.*
23 *Soccita regulatur cum regulis locationis.*
24 *Soccita alteratur ex pactis, & redditur magis ſimilis ſocietati.*
25 *Soccita facta ad quadriennium, cum pacto, quod in fine animalia ſint communia, ſi finiatur ante, ſocius habebit ratam.*
26 *Soccita in qua dominium animalium eſt communicatum, eſt ſocietas.*
27 *Societas ut ſit, neceſſe eſt tradentem rem non deſinere eſſe dominum.*
28 *In contractibus innominatis licitum eſt pœnitere re integra.*
29 *Pœnitentia locus non eſt in contractibus nominatis.*
30 *Stipulatio facit tranſire contractum de innominato in nominatum.*
31 *Notarii ſolent ſemper ſtipulari pro quibus intereſt.*
32 *Stipulatio ſequitur naturam contractus, ſuper quem interponitur.*
33 *Soccita, quando non eſt locatio, quæ actiones dentur.*
34 *Animalia locata ſi ſint inæſtimata, cenſetur communicatum eorum dominium.*
35 *Æſtimatio in contractu locationis arguit translationem dominii in dominum.*
36 *Lim. ſi contractus efficeretur uſurarius.*
37 *Lim. ſecundo ſi appareret æſtimationem factam pro ſciendo valore.*
38 *Lim. tertio ſi adſint indicia contraria.*
39 *In Soccita pactum, quod in fine animalia dividantur arguit communicatum dominium.*
40 *E contra pactum, quod fructus ſint communes, arguit dominium non communicatum.*
41 *Denominatio partium attenditur ceſſantibus aliis pactis.*
42 *Societas eſt ad inſtar fraternitatis, & requirit bonam fidem.*
43 *Pactum, quod capitale ſit ſalvum, in ſocietate eſt prohibitum.*
44 *In Soccita periculum animalium debet eſſe commune.*
45 *Ampl. etiamſi dominium ſit totaliter translatum in Paſtore.*
46 *Quid autem ſi dominium non ſit translatum, ſed retentum, ſunt variæ opiniones, & quid de conſuetudine num. 47.*
48 *Bulla Sixti Quinti prohibens ſocietates ad caput ſalvum, procedit in contractibus contra diſpoſitionem juris communis tantum.*
49 *Pactum, quod damnum debeat totum ab uno ſentiri, eſt improbum, & ſapit uſuram.*
50 *Capitale ſocietatis ſi in fine reperiatur ſalvum, eſt reſtituendum ei, qui illud poſuit.*
51 *Spes poteſt deduci in pacto, & aſſecurari.*
52 *Societas valet, ſi ſiant tres contractus, unus ſocietatis, alius aſſecurationis capitalis, & tertius aſſecurationis certæ quantitatis fructuum.*
53 *Et dicti contractus poſſunt fieri nedum expreſſe, ſed etiam taciteq, & implicite. Et quando dicantur facti n. 54.*
55 *Societas etiam in capitale ſalvum, & certum lucrum, eſt valida, quatenus non contineat injuſtitiam.*
56 *In ſocietate pactum, quod unus non ſentiat damnum, valet ſi aliis pactis compenſetur.*
57 *In ſocietate pactum, quod animalia ſint ſalva domino, poteſt eſſe compenſatum aliis pactis ipſi damnoſis.*
58 *Pactum damnoſum, an ſit recompenſatum in favorabilibus, ſtatur arbitrio prudentis.*
59 *Proteſtatio non recedendi a conſtitutione Sixtina de ſocietatibus ad caput* ſalvum, *liberat ab ejus pœnis.*
60 *Locatio animalium ad vecturam eſt vera, & propria locatio.*
61 *Periculum animalis locati ad vecturam ceſſante culpa conductoris, ſpectat ad dominum.*
62 *Periculum animalis conducti, ut ſpectet ad conductorem, requiritur ejus culpa ſaltem levis.*
63 *Conductor animalis debet probare ejus mortem ad ſe liberandum ab obligatione illud reſtituendi.*
64 *Mors animalis conducti ad vecturam, probatur per teſtes examinatos.*
65 *Mors equi conducti ad vecturam, probatur ſimplici fide.*
66 *Equi conducti mortui, probanda identitas.*
67 *Identitas equi probatur colore, & aliis ſignis.*
68 *Identitas non probatur unica demonſtratione, ſed requiruntur duæ.*
69 *Identitas animalium, probatur per ſignum vulgo* marco.
70 *Culpa non præſumitur, ubi caſus ſine ea evenire ſolet.*
71 *Conductor equi non tenetur probare illum deceſſiſſe ſine ſua culpa niſi ad majorem cautelam.*
72 *Indebitum repetens probare debet ſolutionem fuiſſe indebitam.*
73 *Culpa conductoris aſcribitur, ſi nimis oneravit animal conductum.*
74 *Et quomodo probetur nimia oneratio.*
75 *Vecturinus conductori contradicens auget ejus culpam.*
76 *Alimenta detrahens necare videtur.*
77 *Conductor ad vecturam debet bene paſcere equum.*
78 *Vecturinus ſi adſit, qui cuſtodire debeat equum, conductor non tenetur, & num. 87.*
79 *Equo conducto infirmante, debet conductor eum cuſtodire.*
80 *Et debet etiam adhibere medicinas, & mariſcalchum.*
81 *Equus conductus non eſt permittendus ultra modum.*
82 *Viam ſolitam mutare culpæ aſcribitur.*
83 *Equus conductus uſque ad certum locum, ſi ulterius ducatur, ad quid teneatur conductor, & n. 86. & 87.*
84 *Furtum non committit, qui damnum dat, niſi det fraudulenter.*
85 *Delictum in dubio non eſt præſumendum.*
88 *Vecturini ſunt diverſæ qualitatis, & auctoritatis.*
89 *Conductor equi ad vecturam, an ſi equus culpa ſua decedat, teneatur ad vecturas conſuetas etiam poſt mortem.*
90 *Conductor equi ad vecturam, ſi illum retineat ultra tempus conventum, teneatur continuare mercedes & quid facere debeat ejus fidejuſſor, & n. 91. & 92.*
93 *Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid ſi recipiat, & num. 94. & 95.*
96 *Mortuo animali locato, eſt in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum pretii ſibi reſtituendi.*
97 *Paſtor conductus ad cuſtodiendum tenetur de periculo animalium culpa ſua interveniente.*
98 *Paſtor tenetur de culpa leviſſima, & num. 99. ubi ſecus eſt Conductore.*
100 *Paſtor tenetur probare animalia deceſſiſſe abſque ſua culpa, & n. 101. Et quomodo ſe gerere debeat, n. 102.*
103 *Paſtoris dicto ſtatur in levibus, & difficilis probationis.*
104 *Lupi ſi comedant oves imputatur culpæ paſtoris.*
105 *Furtum animalium imputatur culpæ paſtoris, & quando ſecus num. 106. & 107.*
108 *Conſuetudo non excuſat ſuperveniente nova cauſa.*
109 *Paſtor debet adhibere cuſtodem ſufficientem.*
110 *Solitum excuſat a culpa.*
111 *Culpa debet eſſe ordinata ad caſum.*
112 *Sufficit tamen, quod poſſit eſſe ordinata ad caſum.*
113 *Culpa quomodo probetur relative.*
114 *Mors animalium quomodo probetur.*
115 *Animalia quæ dicantur paſci gregatim.*

C A P U T XII.

Animalia locari poſſe non eſt dubium, ut dictum eſt ſupra in cap. XI. quæ res locari poſſint, & quotidie practicatur eorum locatio, quæ plurimis modis contrahitur, ſed quoniam ſunt aliqui, de quorum validitate dubitatur, ideo de eis aliquid particulariter dicendum, & hac occaſione addam etiam aliqua ſpecialia, magis practicabilia de locatione iſta.

Modi autem, quibus contrahitur hæc locatio, reduci 1
poſſunt ad tres principales, quorum primus eſt, ſi fiat locatio pro annua, vel menſtrua mercede in pecunia, ſecundus ſi fiat pro rata fructuum, qui ex eis percipiuntur, quæ vulgo dicitur, *Soccita*, & tertius ſi fiat ad certum actum, uti ad aliquid vehendum, quæ dicitur locatio ad vecturam. His addi poteſt, quod aliquando dantur ani- 2
malia ad cuſtodiam, licet hoc non ſit locare animalia, ſed Paſtores conducere ad illa cuſtodiendum, ut advertit etiam Fillius. *in moral. tract. 38. c. 5. de ſociet. ruſticor. num. 85.* & Molpheſ. *in ſumm. part. 3. tract. 12. cap. 11. num. 37.* Et de ſingulis eſt diſtincte aliquid dicendum.

Quo igitur ad primum ſi locetur animal, vel grex animalium ad annum, vel aliud tempus pro certa mercede in pecunia, hæc eſt vera, & propria locatio, ac ſine dubio valida, & quatenus non alteretur per pacta ſpecialia, cadet, ut plurimum, ſub regulis generalibus locationis, quas hic repetere non convenit, & ideo reccurrendum erit ad earum ſedes, ubi etiam non omittam dicere, ſi quid ſpecialitatis habeat locatio iſta, puta quomodo probetur in ea læſio, dicam in ſpecie *in c. 10.* de læſione, & ſic de ſingulis.

Et quatenus etiam merces non eſſet conſtituta in pecunia numerata, ſed in certa ſpecie, puta ſi locatæ ſint oves pro tot libris caſei, licet hæc non ſit vera, & propria locatio, quia vera, & propria locatio requirit mercedem in pecunia numerata, ut dictum eſt *in c. 1.* adhuc, quia procedit omnino cum eiſdem regulis, ut dictum eſt *in c. 5. de colonis* ad eas pariter recurrendum erit.

Verum

3 Verum alteratur hæc locatio, ſive facta pro certa quanti-
tate, ſive pro certa ſpecie, per pacta in ea oppoſita, quæ qui-
dem ſi non conveniant locationi, vel faciunt eam tranſire in
alium contractum, vel etiam illam annullant, prout in lo-
catione unius paris bovum ad laborandum, quæ quotidie
4 practicatur, & dicitur, collatica, ut per Corn. *conſ.* 108. *n.*
4. l. 1. Caroc. *de loc. tit. de collaticis Bovum, ſeu Jugatica*, ut
5 per Aldobr. *conſ.* 131. *n.* 17. *l.* 2. ſeu ad aſſanagium, ut per
Cravet. *conſ.* 145. *n.* 3. ſi vero fiat pro decem minis Bladi ſin-
gulis annis cum pacto, quod ſi Boves locati pereant culpa con-
ductoris, damnum ſit ipſius, ſi vero caſu, vel judicio divino,
damnum ſit locatoris, dummodo conductor reſtituat car-
nem, & corium, iſte contractus eſt pura locatio, quia habet
6 pacta locationi convenientia, & ideo ſine dubio validus, ut
probat Cravet. *d. conſ.* 145. *n.* 3. *& ſeq.* & aliis adduct. Caroc.
d. tit. de collaticis n. 3. da jure enim periculum rei locatæ, cul-
7 pa conductoris eveniens, ad eum ſpectat *l. in jud.* 28. *Cod. loc.*
& ſatis eſt in pacto contrario excipi periculum divini Judicii,
quia iſta exceptio comprehendit omnes caſus fortuitos, &
mortem, ut tradit Pancirol. *conſ.* 147. *n.* 20. *&* 21. qui caſus
fortuiti ſpectant ad dominum, ut alibi dictum eſt.
8 Imo fortius, etiamſi dictum ſolummodo fuerit, quod
tempore reſtitutionis debeant animalia æſtimari, & eodem
modo, & forma reſtitui, ita ut, ſi deteriorata fuerint, ce-
dant damno conductoris, adhuc pactum iſtud intelligitur,
prout da jure, ut reſtituantur exiſtentia, & reficiantur,
quæ dolo, & culpa conductoris perierunt, non autem,
quæ caſu fortuito, ut cenſuit Rota *dec.* 227. *num.* 8. *&* 9.
p. 4. div. & facit text. *in l. ſi quis fundum* 10. *§. ſi colonis, ff.*
loc. ubi etiam ſi colonus promiſerit habere innocentem ignem,
9 non propterea tenetur de incendio, quod proceſſerit caſu
fortuito, & quod ubi pactum eſt, quod in fine locatio-
nis reddantur beſtiæ, intelligatur, quatenus extent, firmat
etiam Laderch. *conſ.* 189. *n.* 5. *verſ. nec dic. & ſeq.* ubi etiam
ſi datæ fuerint æſtimatæ, & conſonant tradita per Rot. *dec.*
10 304. *n.* 5. *ad fin. & dec.* 556. *n.* 5. *p.* 2. *rec.* & pactum, quod
periculum eſſe debeat conductoris, intelligendum eſſe, &
reſtringendum reſpectu caſuum præter naturam contin-
gentium, non autem reſpectu mortis naturaliter ſecutæ,
firmat Cyriac. *contr.* 357. *num.* 12.
11 Quæ tamen de rigore juris non tranſeunt ſine aliqua diffi-
cultate, quia ſola æſtimatio animalium, facit tranſire eo-
rum periculum in conductorem, eſt text. *in l. quaro* 56. *§. fin.*
& ibi Bart. *ff. locat.* cenſetur enim per eam facta emptio,
& venditio, & translatum dominium in conductorem
l. 3. ff. eod. ſed receditur ad evitandam labem uſurarum,
& per conjecturas contrariæ voluntatis, ut dicam infra
in propoſito alterius locationis, ſeu ſoccitæ.
12 At ubi expreſſe fiat pactum, quod periculum omne ſpe-
ctet, ſive pro medietate, ſive in totum ad conductorem,
tunc alteratur locatio, quia cum in ea dominium rei rema-
neat locanti, *leg. non ſolet* 42. *ff. lo.* inde ſequitur, ut etiam pe-
riculum abſque culpa conductoris accidens ad locatorem ſpe-
13 ctare totaliter debeat, prout eſt text. *in leg. in judicio* 28. *C.*
locat. & in §. qui pro uſu inſtit. eod. & dictum eſt *in c.* 30. da in-
cendio, & alibi, unda dicunt aliqui contractum, ſtante dicto pa-
cto, eſſe injuſtum, & illicitum, ac nullum, ut per Petr. de U-
bald. *de duobus fratr. p. 5. n.* 29. & quod ubi locator non currit
periculum, vel pro ea parte, qua non currit periculum, non
poſſit licite percipere fructus, ait D. Antonin. Florent. *in*
ſumm. p. 2. c. 7. n. 41. ubi, quia eſſet capitale ſolum, & per con-
ſequens contractus uſurarius, & aliis adductis ſequuntur Jo.
14 Bapt. Lupus *in c. naviganti §. 1. n.* 27. *de uſur.* & Caroc. *d. tit. de*
Collat. n. 13. Cyriac. *contr.* 257. *n.* 15. Imo fortius, quod etiam-
ſi Dominus faciat pactum, quod dimidium damni, quo-
quo modo contingens in bove, vel alio animali locato, ſpe-
ctet ad conductorem, idque non animo illud exigendi, ſi
abſque ejus culpa damnum contingat, ſed ne durius boves
exerceat, mortaliter peccet, tradit poſt Guil. D. Antonin. *d.*
c. 7. §. 44. & ſequitur Navarr. *in manuali c.* 17. *n.* 260. *verſ.*
quin, & ſi abſque, ubi reddit duplicem rationem, unam, quia
qui ejus animum ignorant, ſcandalizantur da illo contractu,
aliam, quia poteſt facile dari caſus, quod ipſe decedat abſ-
que declaratione, & hæres conductorem vexet.
15 Verum loquendo in foro fori, quatenus ceſſent aliæ cir-
cumſtantiæ, ex quibus convincatur contractus enormiſſi-
me læſivus, aut uſurarius, vel alia labe infectus, ſolum pa-
ctum prædictum non eſſet ſufficiens impedire ejus executio-
nem, prout ſentiunt D. Antonin. & Navar. ubi proxime,
ubi dicunt, quod poſſet hæres agricolam vigore pacti vexare,
etenim non eſt dubium, quod omnis naturalis ratio, & æ-
quitas dictet res, ut pereat Domino, non Conductori, ut ex
præcitatis juribus in propoſito animalium tradit Cyriac.
contr. 260. *n.* 14. at non propterea pactum, quod periculum
ſpectet ad conductorem, eſt contra naturam contractus lo-
16 cationis, ut ex plur. tradit Azor. *inſtitut. moral. par. 3. l. 9.*
cap. 7. quaſt. 3. in princ. & admittit Cyriac. *d. contr.* 260. *num.*
16. vel quatenus ſit contra naturam, ut videtur deduci poſſe
ex l. ſi quis fundum 10. *§. ſi colonis ff. locat. & l. in judicio* 28.
C. eodem, ſaltem non eſt contra ſubſtantiam ejuſdem, Duard.

de ſocіet. lib. 2. c. 5. quaſt. 5. n. 25. nec eſt in ſe illicitum tale
pactum, *in ſumm.* Silveſt. *verbo ſocietas lib. ſecundo, n.* 2.
verſ. & ſimiliter licitum erit, unde nullo modo poteſt 17
prætendi, quod annullet contractum, & licet negari ne-
queat eſſe onerosum conductori, tamen tale onus poteſt eſſe
recompenſatum per alia pacta favorabilia eidem, vel in te- 18
nuitate mercedis, quo caſu etiam Theologi conſentiunt ſu-
ſtineri, Navar. *in Manual. d. cap.* 17. *n.* 260. Silveſt. *in ſum.*
de ver. ſocietas lib. 2, num. 2. Molin. *de contr. diſp.* 503. *num.* 2.
Leſſ. *de Juſt. & Jur. lib. 2. c. 25. dub. 3. n.* 31. *verſ. notandum*
ſecundo, Card. da Lugo *eod. tit. tom. 2. diſp.* 29. *num.* 74.
Et non eſt neceſſarium, quod compenſatio ſit facta verbis
expreſſis, ſed ſatis eſt, quod actu facta appareat, ut proba-
bo infra in ſecundo modo concedendi animalia, nempe
ſoccita. Et in propoſito, quia mors ſecuta culpa condu-
ctoris, ut dictum eſt, ipſius damno cedere debet, & ſecuto
caſu, vel natura, debet cedere damno locatoris, ſi fiat con-
ventio, quod quocumque modo ſequatur, cedat æqualiter 19
damno utriuſque, quod fiat mutua compenſatio, & ſuſtinea-
tur contractus, ſenſit D. Anton. Florent. *in ſua ſum. to. 2. tit. 1.*
cap. 7. §. 44. ad fin. ſed loquitur cum verbo dubitativo, for-
te, & dicit, quod poteſt tolerari ad vitanda litigia, unde
bene erit advertere ad alias circumſtantias, quia majus vi-
detur periculum mortis naturalis, & fortuitæ, quam culpo-
ſæ. Et in ſimili ſi Boves in principio locationis æſtimentur,
& fiat pactum, quod æſtimari etiam debeant in fine, & qua-
tenus æſtimatio decreverit, debeat conductor ſupplere, licet
addatur etiam, quod ſi creverit debeat cedere ipſius condu-
ctoris lucro, non propterea compenſatur præjudicium ejuſ-
dem ex tali pacto reſultans, cum Boves, ut plurimum potius
ſemper vileſcant, ut advertit Petr. da Ubald. *in tract. de*
duobus fratr. par. 5. n. 29. ante med. ubi fortius ſenſit talem
additionem, quod ſi valor creſcat, cedat lucro conductoris,
potius augere ſuſpicionem, quod fuerit poſita ad palliandum
pactum præfatum onerosum, & exorbitans, ac da labe
uſurarum contractum ſuſpectum reddens.
Sed quatenus non adſit recompenſatio, adhuc ubi non 20
concurrant aliæ conjecturæ ſufficientes ad convincendum
contractum uſurarium, ita ut ſolummodo dici poſſit ex di-
cto pacto gravari, & lædi conductorem, in foro fori, non
omnis læſio conductoris ſufficit ad annullandum contra-
ctum conductionis, ſed debet eſſe ultra dimidiam, ut dice-
tur ſuo loco, & pactum prædictum poteſt eſſe, quod illam
non importet, unde de ſe ſolum non erit ſufficiens ad red-
dendum contractum nullum, quicquid ſit concurrentibus
aliis pactis onerosis conductori, ex quibus ſimul junctis, pa-
teat læſio ſufficiens, vel conjecturis convincentibus contra-
ctum uſurarium, quia tunc, & pactum illud ponderandum
erit, cum tamquam inſolitum faciat conjecturam, quæ cum
aliis operatur, ut per Cyriac. *d. controv.* 260. *num.* 17.
ubi alias plures conjecturas cumulat.
Quo autem ad ſecundum modum locandi animalia pro 21
certa rata fructuum, ut videlicet conductor ea alere, & cu-
ſtodire debeat, & fructus ſint communes, iſte contractus pa-
riter in ſe eſt ſine difficultate validus, ac de jure permiſſus,
quatenus pacta illum non alterent, & vitient, ut probant
text. *in l. cum duobus, §. in coeunda ff. pro ſoc. & in leg. ſi pa-*
ſcenda, Cod. de pact. Franc. Marc. *dec.* 888. *par.* 1. Molpheſ.
ad conſuetud. Neap. tom. 3. par. 14. quaſt. 18. num. 9.
Verum in primis advertendum, quod hæc non eſt propria 22
locatio, ſed quaſi quædam ſocietas, & pro ea competit actio
pro ſocio, ut eſt text. *in l. ſi tibi area* 14. *§. ſed ſi puerum, ff.*
de praſcr. verb. unde etiam vulgariter nuncupatur, *Soccita*
at nec etiam eſt pura, & ſimplex ſocietas, ſed eſt contractus
innominatus, qui cum ſit ſimilis locationi, cum ejus regu-
lis procedit, ut dictum eſt da colonia partiaria *in cap.* 5. de 23
colonis, eſt enim & ipſa partiaria, ut de ſe patet, & habe-
tur *in l. ſi paſcenda, C. de pact.* & in ſpecie, quod ſapiat de
ſocietate, & locatione, Aldobrand. *conſ.* 131. *n.* 17. *l.* 2.
Sed pacta, & circumſtantiæ hunc quoque contractum al- 24
terare valent, vel magis eum accedere ad ſocietatem, aut ab
ea recedere facere poſſunt, ut ecce, contrahi communiter
ſolet ad quadriennium, cum pacto quod in fine ſint com-
munis, & dividantur pro æquali, ita ut conductor non ſo-
lum lucretur continuo medietatem fructuum, ſed etiam ra-
tam capitalis, nempe ſingulo anno unum unguem Anima-
lis pro indiviſo, ut dicit Coſta *de ratn qu.* 118. *n.* 3. & inde
eſt, quod ſi diſſolvatur aliquo caſu ſoccita ante finitum qua-
driennium, debet Paſtor habere ratam medietatis conven- 25
tæ correſpondentem tempori, quo duravit, Cyriac. *contr.*
357. *n.* 9. Felic. *de ſocіet. c. 9. num.* 59. quod pactum convenit
ſocietati, non locationi. Sic ubi communicatum domi- 26
nium animalium non poteſt eſſe locatio, ut advertit Viv.
dec. 142. *n.* 7. & tunc eſſe ſocietatem, & ſi non communica-
tum, eſſe contractum innominatum, tradunt *in l. ſi paſcenda*
Cod. de pact. Cyn. & poſt alii antiquiores, Corn. *n. 3. & in re-*
pet. ejuſdem n. 33. Curt. Jun. *n. 6. ad med.* & licet Alex. ibi-
dem contrarium ſentiat, videlicet, quod etiam ſi tradens
animalia dominium ſibi totale retineat, adhuc ſit ſocietas,
tamen prima eſt communis opinio, ut teſtatur Gabr. *conſil.*

 62. *n.* 1.

62. n. 1. & pro ea facit, quod non eſt vera ſocietas, ubi non
communicatur aliquod dominium, ut dictum eſt in cap. 5.
26 de colonis num. 9. & ad textum ex quo principaliter movetur
Alex. in l. ſi tibi area 14. verſ. vel ſi puerum, ff. de praeſcr.
verb. dicens ibi patere, quod etiam ſi Dominus nullum tran-
ſtulerit Dominium in Paſtorem, adhuc eſt ſocietas, reſpon-
deri poteſt, quod hoc non dixit text. ſed ſolum dicit, quod
qui pecus tradidit, non deſiit eſſe Dominus, quod eſt, quid
diverſum, eſt enim hoc requiſitum ſeparatum? & æque ne-
27 ceſſarium ad eſſe ſocietatis, quod tradens rem non deſinat
eſſe Dominus, ut expreſſe habetur in eadem l. ſi tibi area in
princ. & ideo dum text. dicit, quod ibi erat contracta ſocie-
tas, quia tradens pecus non deſierat eſſe Dominus, non be-
ne infertur, quod neque Dominium communicaverit, ma-
xime dum id dicit ad oppoſitum caſus præcedentis, in quo
dicaerat, non eſſe contractam ſocietatem, quia translatum
tum erat dominium totale areæ.

Retenta igitur communi, quod communicato Dominio
animalium, contractus ſit ſocietatis, eo vero totaliter re-
tento, vel totaliter tranſlato ſit innominatus, inde infer-
tur; quod in ſecundo caſu licet pœnitere re integra, non au-
28 tem in primo Curt. Jun. d. n. 6. eſt enim regulare, ut in con-
tractibus innominatis liceat pœnitere re integra, l. ſi pecu-
niam 5. in princ. ff. de condict. ob caus. Rot. dec. 130. num. 3.
29 par. 6. recent. in nominatis vero non eſt locus pœnitentiæ,
ſed agendum ad implementum Bart. in l. 2. n. 7. de condict. ob
ca. Rauden. conſ. 43. n. 14. Mareſcot. var. c. 90. num. 3. l. 1.
30 Coccin. dec. 329. n. 4. ſed quatenus ſit interpoſita ſtipulatio,
per eam contractus tranſit in nominatum, & deficit eſſe lo-
cus pœnitentiæ, l. ex placito C. de rer. permut. Bart. in l. 2. in
fin. C. de condict. ob cauſ. Caſtrenſ. in l. 1. §. fin. n. 5. ff. de pa-
ctis & in rubr. de verbor. oblig. in fin. ubi Jaſ. n. 3. Galaul. n. 90.
unde ſequitur, quod raro poſſit recedi, quando rogatum
31 fuit publicum Inſtrumentum, quia Notarii ſolent ſemper
ſtipulari nomine eorum, quorum intereſt, Soccin. Jun.
in ead. rubric. de verb. oblig. num. 333.

32 Et licet contrarium, quod ſtipulatione interpoſita ſuper
contractu innominato, locus ſit pœnitentiæ, ex quo ſtipu-
latio ſequatur naturam contractus, ſuper quo interponi-
tur, ſenſerit Roman. & Aret. in l. ſciendum ff. de verb.
oblig. n. 24. verſ. ſed contrarium ubi d. l. ex placito, du-
plicem accommodat reſponſionem. Tamen a priori opi-
nione non eſt recedendum, quia eſt magis communis, &
approbata a Rota coram Seraphin. dec. 427. n. 5. coram
Coccin. dec. 329. n. 3. ad med. & in recent. dec. 242. num. 4.
par. 7. & rationes Soccin. Sen. ſubvertuntur a Soc. Jun. Ne-
pote ejus in d. rubr. n. 380. cum ſeq. ut refert Mant. de tacit.
l. 1. tit. 8. num. 33. ad fin.

Patitur etiam dicta concluſio, quod a contractu innomi-
nato liceat recedere re integra, alias quam plures limitatio-
nes, quas omitto, ne nimis digrediar, ſed octo earum vi-
deri poterunt penes Mantic. d. tit. 8. n. 31. & ſeq. uſque ad fin.
Et fiunt etiam a dicta cognitione, quod contractus non
33 ſit locationis, ſed ſocietatis ſeu præſcriptis verbis, aliæ il-
lationes, uti, quod ſi non eſt locatio, non eſt ſavenda remiſ-
ſio mercedis, prout fit in ea, ut dicetur ſuo loco, neque
datur actio locati, ſed ſi eſt ſocietas, datur actio pro ſo-
cio, ſi vero eſt contractus innominatus, datur actio præ-
ſcriptis verbis l. ſi tibi area 14. ff. de præſcr. verb. & eſt
per ſe ſatis notum, ut dicit Molpheſ. ad conſuet. Neapol.
par. 14. quaeſt. 18. num. 17.

Videtur autem communicatum dominium, ſi animalia
34 tradita ſunt æſtimata Caſtrenſ. in l. ſi paſcenda C. de pact. &
ibib. Alex. prope fin. & Corn. in repet. n. 33. & alii congeſti
per Sabel. in ſuis var. reſol. & reſponſ. c. 17. num. 12. ubi in fi-
ne capituli imprimit Rot. dec. in Anagnina uſurarum coram
Manzanede, quæ prius erat impreſſa poſt 2. vol. conſ. Farin.
dec. 235. in qua eadem concluſio firmatur in ſpecie ſub n. 1.
quibus addo, quod per æſtimationem in contractu locatio-
35 nis factam, argui tranſlatum dominium in conductorem eſt
text. clar. l. cum fundus 3. ff. locat. unde a prædicta concluſione
regulariter ceſſantibus aliis indiciis contrariis non erit rece-
dendum, licet non deſint, qui contrarium teneant, quos
refert, & ſequitur Maſca. d. de probat. concl. 663. num. 15. eis
36 enim adhærendum erit, vel cum ſtante tranſlatione Domi-
nii contractus efficeretur uſurarius, quia ad effugiendum hoc
delictum, ſumitur potius interpretatio, quod Dominium
non fuerit tranſlatum, ut arg. l. merito ff. pro ſoc. & ea Corn.
repet. in l. ſi paſcenda n. 46. C. de pact. dixit Rot. in dec. 227.
37 num. 12. verſ. nam pro reſponſione par. 4. div. vel etiam ubi ap-
pareat æſtimationem fuiſſe factam pro ſciendo valore ad
alium finem, ut in eadem dec. 227. n. 12. ad fin. par. 4. div.
38 transfert enim dominium in locatione æſtimatio, prout fa-
cit in dote, ut dicit text. in d. l. 3. ff. loc. & ſic quatenus non
adſint judicia contraria, ut tradunt Pariſ. conſ. 81. n. 16. lib.
1. Rim. inſtit. tit. quib. alien. lic. n. 134. Cyriac. contr. 220.
n. 3. & ſeq. Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 5. gloſ. 8. par. 13.
n. 30. verſ. dixi, quod, Rot. coram Pen. dec. 903. num. 2. &
in rec. dec. 259. n. 16. par. 8. poteſt enim fieri ad ſolum effe-
ctum dignoſcendi valorem, & ſic facta non importabit
tranſlationem dominii, Maſcard. concl. 663. n. 13. Caſtill.
dec. 21. num. 4. Rot. coram Merlin. dec. 428. num. 14.

Item communicatum cenſetur dominium, ſi adſit pa- 39
ctum, quod finita ſoccita etiam animalia dividantur, ut
poſt Bald. in l. 1. col. 3. C. de fruct. & lit. expenſ. tradit Gabr.
conſ. 62. n. 2. l. 1. & iſte eſt proprie caſus textus in d. l. ſi tibi
area 14. verſ. ſed ſi puerum ff. de præſcr. verb. ubi dicitur,
quod ſtante ſimili pacto, tradens pecus, non deſinit eſſe Do-
minus, ſed datur actio pro ſocio, quaſi dominium ſit com-
municatum, prout requiri in ſocietate ſupra dicebam.

E contra autem, ſi adſit pactum, quod fructus ſint com-
munes, tunc animalia ipſa non cenſentur communicata, 40
Bald. in l. cum duobus §. ſi in commda in lect. antiq. ff. pro ſoc.
& poſt eum Alex. in d. l. paſcenda n. 3. C. de pact.

Sunt igitur in hoc contractu diligenter perpendenda pa- 41
cta, ad dignoſcendum, quid actum ſit, & adhuc re dubia
exiſtente attendatur, quomodo partes contractum denomi-
naverint, & talis reputatur, Molpheſ. ad conſuetud. Neap.
p. 14. q. 18. n. 17. ad fin. Rot. dec. 227. n. 6. p. 4. div. dico in
dubio, quatenus ex pactis, non dignoſcatur, quia alias co-
gnitio, quæ habetur ex pactis prævalet denominationi, ut
dictum eſt in c. 3. de emphyteuſi.

Quoniam vero ſæpe etiam in iſto modo contrahendi ſit
pactum, quo Dominus aſſecurat ſibi capitale Beſtiarum
traditarum, quod pactum magis repugnat contractui ſo- 42
cietatis, cum ſocietas ſit ad inſtar fraternitatis, & re-
quirat in ſupremo bonam fidem, & æqualitatem Caſtra-
can. de ſocias. offic. c. 10. n. 20. & ſeq. Rot. coram Greg. dec.
348. n. 4. ideo tanto magis caute agendum erit circa il-
lud, præcipue ſtante Bulla Sixti V. ſuper ſocietatibus ad 43
caput ſalvum, quæ eſt inter ſuas in Bullar. n. 45. ex-
preſſe, & ſpecialiter illud damnans.

Id tamen verum eſt ſi imponatur totum periculum Be- 44
ſtias recipienti, non ſi fiat pactum, quod periculum ſit com-
mune, licet enim hoc pactum non conveniat conductioni,
ut dictum eſt ſupra, tamen ſecus eſt in contractu iſto ſocitæ,
quia in eo quatenus ſit ſocietas, vel illi ſimilis, tale pactum
eſt conforme juris diſpoſitioni, ſecundum quam in ſocietate
damnum debet eſſe commune l. mutius, & l. ſi non fuerit §.
Ariſto ff. pro ſoc. & §. 1. inſtit. eod. & in terminis, quod in ſo-
cita animalium periculum debeat eſſe commune Saſſel. in l. ſi
paſcenda n. 2. C. de pact. & ibidem etiam Jaſ. n. 2. Neguſan.
conſ. 59. n. 2. ubi de com. Azor. inſt. mor. tom. 3. l. 9. c. 7. q. 9.
ad fin. Viv. dec. 142. n. 4. & ſeqq. uſque ad fin. ubi ita judica-
tum Grivel. dec. 39. n. 1. & ſeqq. & 11.

Quod & procedit non ſolum, quando dominium ani- 45
malium fuit communicatum, ſed etiam quando fuit tota-
liter tranſlatum in Paſtorem, ſeu ſocedarium, ut volunt
præcitati, & ſignanter Jaſ. d. n. 2. & Viv. in d. dec. n. 8. ubi
reddunt rationem, quia ad hoc ut periculum ſit commune,
non eſt neceſſe, quod ſit commune Dominium, ſed ſufficit
eſſe communem rei utilitatem, per text. in l. Titius Sempro-
nio, verſ. ſed nec ipſius ff. de præſcr. verb. quem dicunt ad hoc
ſingularem, ſed ego ultra illum adduco alium text. in l. cum
duobus 52. §. quidam ſagariam ff. pro ſoc. ubi expreſſe habetur,
quod ſi unus habeat proprias pecunias penes ſe, ad emendum
merces pro communi utilitate ſocietatis, & caſu illas amit-
tat, debet damnum eſſe commune ſociis.

Hinc inferri videtur, quod idem quoque ſit dicendum in 46
caſu, quo animalia non fuerint æſtimata, nec aliunde appa-
reat eorum Dominium tranſlatum, aut communicatum cum
Paſtore, ſed tamen in tali caſu diverſimode ſentiunt DD.
quod enim periculum ſpectet totaliter ad Dominum volunt
Caſtren. in d. l. ſi paſcenda ad fin. C. de pact. Coſta de ratione
rata q. 118. n. 6. ubi, quod non poteſt Dominus prætendere
a ſocedario niſi conſignationem pellis animalis mortui, Cy-
riac. contr. 537. num. 4. Crivel. dec. 38. n. 27. & contrarium,
quod damnum ſpectet ad Paſtorem, etiam ſi fortuito pereant
Bald. in d. l. ſi paſcenda n. 2. C. de pact. Neguſ. conſ. 59. num. 2.
& 3. & quod ſi pereant morte naturali damnum ſit Domini,
ſi vero caſu fortuito ſit commune, Bal. in l. 1. n. 27. & ſeqq.
C. pro ſocio, Ubald. de duob. fratr. p. 8. princ. n. 20.

Servatur etiam aliquibus in locis de conſuetudine, quod 47
periculum caſus fortuiti, & mortis naturalis ſpectet to-
taliter, & indiſtincte ad Dominum animalia tradentem,
ut teſtantur Æmilian. conſ. 37. n. 3. Cyriac. contr. 357. num. 6.
ubi etiam reddit rationem, quia ruſticus amittit laborem,
& alimenta præſtita, & partem animalis, quam fuerat lu-
cratus, & ideo Dominus debet amittere reſiduum, ſed
quidquid ſit de conſuetudine, ratio iſta ſemper non mili-
tat, nam poteſt evenire caſus mortis animalis, in quo ru-
ſticus nihil amittat, non partem animalis, quia non ſi. eam
lucratus, neque alimenta, aut laborem, quia, vel parvo tem-
pore, illa impenderit, vel quia fuerit recompenſatus in
fructibus annuatim, vel etiam dietim perceptis, quod
omnino conſiderandum, quia non ita evenit in ſocieta-
tibus aliarum rerum, prout etiam conſiderandum eſt, quod
in ſocietate iſta, ut plurimum capitale animalium non ita
ponitur, ut expendi, aut vendi, ſeu aliter conſumi debeat
in commune m utilitatem, prout ponuntur in aliis ſocieta-
tibus

tibus pecuniæ, vel merces, ſed tantum ponuntur, & con-
feruntur fructus, ut animadvertis Card. de Lugo *de Juſt.*
& jur. diſp. 30. *n.* 25.
48 At ſi adſit expreſſum pactum, quod capitale ſit ſalvum
Domino, quoad Bullam præfatam Sixti V. *ſuper ſociet. v.*
ſalvum, ſciendum, quod prohibet tantum contractus pal-
liatos, & contrarios juris diſpoſitioni, addendo novas pœ-
nas, non alias juri communi conformes, ut tradunt Comi-
tol. *reſ. moral. l.* 3. *q.* 12. *num.* 3. *verſ.* 3. *propoſitio*, ubi refert
ita dixiſſe Cardinales, qui eam compoſuerunt Farin. *conſ.*
54. *n.* 8. *ad fin.* ubi quod expreſſe admittit pactiones, &
conventiones ſecundum juſtitiam, & æquitatem juris com-
munis, & dixit Rota coram Merlino *dec.* 218. *n.* 2. &
coram Coccino *dec.* 70. *n.* 7.
49 Unde licet de natura, & juſtitia ſocietatis ſit, quod dam-
num in ea eveniens ſit commune, & ideo pactum, quod
damnum ab uno ſentiri non debeat, ſit improbum, & ſapiat
uſuram, ut ex Bald. *in l.* 3. *n.* 29. *C. pro ſoc.* Dec. *conſ.* 310. *&*
pl. firmat, Cancer. *var. l.* 3. *c.* 7. *n.* 51. tamen ſi eveniat in fi-
50 ne ſocietatis, capitale eſſe ſalvum, de jure reſtituendum eſt
ei qui illud poſuit, Corn. *conſ.* 54. *n.* 3. *poſt princ. ubi de com.*
l. 1. Pariſ. *conſ.* 85. *n.* 4. *l.* 1. *& conſ.* 110. *n.* 21. 22. *l.* 2. Rot.
Coram Coccino *dec.* 310. *n.* 1. *& in re. dec.* 214. *num.* 19. *p.* 6.
& eſt etiam opinio Theologorum Leſſ. *de Juſt. & jur. l.* 2. *cap.*
25. *n.* 18. Molin. *de contract. diſp.* 416. *n.* 3. *&* 5. *in fin.* ubi
niſi aliud velit conſuetudo loci Cardin. de Lugo *de Juſt. &*
jur. diſp. 3. *n.* 24. ubi rejicit Filioc. *tract.* 3. *c.* 3. *n.* 45. volen-
tem, quod ſi remaneat ſolum capitale, ſolvi debeat ali-
quid ei, qui operas perdidit, cujus opinio tanto faciliuſ
rejiciends eſt in ſocietate iſta, ex quo operæ ſolent die-
tim eſſe compenſatæ in fructibus, imo vel adeſt pactum,
ut Paſtor ſociatus lucretur de capitali, & habeat ſuum
lucrum, ſi capitale eſt ſalvum, aut non adeſt, & poſuit
operas, ut cum fructibus compenſarentur, non cum ca-
pitali, & ideo de illo prætendere non poteſt.
Dum igitur de jure ponens capitale in ſocietate debeat
51 quidem ſubjacere periculo amiſſionis, ſed ſi id non amitta-
tur, debeat illud rehabere, hinc ſequitur, ut habet ſpem
illud recuperandi, talis autem ſpes poteſt deduci in pactum,
& aſſecurari, prout aſſecurantur naves, & venduntur fructus
agrorum futuri, & incerti ex tradit. per Rot. coram Cocc.
dec. 70. *n.* 3. & non ſolum aſſecurari poterit hoc modo capita-
le, ſed etiam certum lucrum, faciendo videlicet tres con-
52 tractus, unum ſocietatis ad commune lucrum, & dam-
num, alium, quo aſſecuretur capitale, & tertium, quo
ad evitandas controverſias, & computationes taxetur,
& aſſecuretur fructus in certa ſumma, & quandocumque
fiant iſti tres contractus diſtincti, & bona fide, nullum
adeſt dubium quod valeant, Navar. *in Manual. c.* 17. *n.*
253. *verſ. notandum & de uſur. n.* 32. Filiuc. qui late
explicat modum practicandi ſingulos prædictos contractus
in ſocietate hac animalium *tract.* 38. *c.* 5. *n.* 86. *& ſeqq.*
& ita contrahi poſſe ſocietatem, cum capitali ſalvo, &
certo lucro moderato admittatur Romæ, & per totam Ita-
liam, ut dixit Rot. in una Viterbien. tranſactionis 4. Jun.
1663. §. & quod coram R. P. D. Taja *quæ habetur poſt Torr.*
de pact. fut. ſucc. dec. 168. *ac etiam in rec. p.* 14. *dec.* 74.
53 Imo, & non ſolum expreſſe poſſunt fieri dicti tres contra-
ctus, & ſeparatim, ſed etiam tacite, ac eodem tempore, &
etiam implicite Navar. *in man. d. c.* 17. *n.* 255. *v. addo quod, &*
de uſur. n. 32. *v. addimus præter ea*, in quibus tamen locis ſem-
per repetit, dummodo ceſſet omnis fraus, & doloſa ſimulatio,
ad quod præcipue erit advertendum Mareſcot. *reſ.* 132. *n.* 21. *l.* 2.
Gratian. *diſc.* 589. *n.* 13. Card. de Lug. *de Juſt. & jur. diſp.* 30.
n. 46. *&* 47. Dian. *p.* 1. *tract.* 8. *reſ.* 3. *v. & hæc omnia*, & dixit
Rota in dicta Viterb. tranſactionis §. *& quod redigendum*.
54 Et implicite facti dicentur contractus prædicti, ſi pericu-
lum, quod in ſe ſuſcipit animalia recipiens, appareat com-
penſatum cum aliis pactis favorabilibus ſibi & præcipue
cum retentione majoris partis fructuum, ut ſentiunt præ-
citati, & ultra eos aperte Molin. *de contract. diſp.* 503. *per*
tot. dum n. 2. dicit valere pactum aſſecurationis capitalis
animalium, dummodo periculum compenſetur cum parte
aliqua fructuum, *& diſp.* 417. *n.* 10. Rebell. *de obligat.*
juſt. l. 15. *q.* 6. *n.* 6. *verſ. aliam regulam*.
55 Unde materia iſta ſatis reduci videtur ad juſtitiam, vel
injuſtitiam, ſi enim contractus conſideratus totus ſimul
cum omnibus ſuis pactis ſimul junctis, prout conſiderari
debere tradit in his terminis Rot. *dec.* 227. *n.* 15. *par.* 4. *div.*
non obſtante, quod contineat pactum prædictum capitalis
ſalvi, recipienti animalia onerоſum, ſit juſtus, & æquus,
cenſetur onus illud compenſatum, & ſic implicite factus
contractus aſſecurationis capitalis ex præcitatis, & ultra eos
Leſſ. *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 31. *verſ. notandum ſecun-*
do, & melius, ac latius Molpheſ. *ad conſuet. Neap. tom.* 3.
par. 14. *q.* 18. *n.* 26. *& ſeqq.* qui etiam ante *num.* 20. *&* 21.
ex pluribus firmat regulam generalem, quod in hac ſocietate
omnia pacta ſint licita, quatenus ſimul cum aliis conſiderata
nimis non gravent, & e contra generale eſſe, ut pacta inæ-
qualitatem cauſantia ſint illicita, docuit ex ſenſu DD. Div.
Anton. Florent. *in ſumm. tom.* 2. *tit.* 1. *cap.* 7. §. 39. *prope fin.*
& ſecutus eſt Navarr. *in Manual. cap.* 17. *num.* 161. *ad fin.* &
generaliter, quod omne pactum, quo neutra pars plus
juſto gravetur, ſit licitum in locatione, vel ſocietate ani-
malium non conſiderato quolibet pacto de per ſe, ſed om-
nibus ſimul, firmat pluribus congeſtis Molpheſ. *ad conſuet.*
Neap. tom. 3. *par.* 14. *q.* 18. *n.* 20. *& ſeqq. ubi n.* 26. & 27.
etiam in ſpecie de pacto prædicto capitalis ſalvi.
Et ultra auctoritates Doctorum pondero text. *in l. ſi non* 56
fuerint 29. *in princ. ff. pro ſoc.* in quo habetur, quod ſi fiat ſo-
cietas cum pacto, quod unus ex ſociis nullum damnum ſen-
tiat, & partem lucri habeat, contractus ſuſtinetur, quatenus
opera illius, qui damnum ſentire non debet, compenſet
ipſius damni periculum. Unde hoc pactum capitalis ſalvi de
Jure non eſt improbatum, niſi quatenus non ſit compenſa-
tum, imo ubi adeſt compenſatio, eſt expreſſe admiſſum, ac
proinde non debet cenſeri prohibitum per prædictam con-
ſtitutionem Sixtinam, quæ non prohibet niſi contractus
juris diſpoſitioni contrarios ex ſupracitatis *n.* 48.
Et licet Cyriac. *contr.* 357. *ſub n.* 16. in his terminis traden- 57
tis animalia ſub pacto quod ſibi ſint ſalva, textum præfatum
in d. l. ſi non fuerint retorqueat dicendo, quod ex parte Do-
mini nihil aliud adſit niſi capitale, & propterea non poſſit
per illud cenſeri recompenſatum pactum prædictum, tamen
quidquid ſit in aliquibus caſibus, uti ſi ageretur de ovibus
infectis, vel ſimilibus animalibus, quorum mors valde eſſet
periculoſa intra tempus ſocietatis, poſſunt tamen eſſe alia,
in quibus juxta communiter accidentia, periculum ſit adeo
remotum, ut bene compenſari valeat cum aliis pactis, alteri
parti illud in ſe ſuſcipienti favorabilibus; an autem adſit vel 58
ne talis recompenſatio, ſtandum erit judicio prudentis, ut
dicit Leſſ. *de juſt. & jur. lib.* 2. *cap.* 25. *dub.* 3. *n.* 31. *verſ. no-*
tandum ſecundo, vel expertorum, ut dixit Molpheſ. *ad con-*
ſuet. Neap. tom. 3. *par.* 14. *quæſt.* 18. *ſub num.* 20. qui quidem
experti conſiderare debebunt qualitatem animalium, & loci;
in quibuſdam enim pactum, quod debeant reſtitui in eadem
qualitate, & ſic capitale ſalvum fore, magis gravat, & in
quibuſdam minus, propter majus, & minus periculum mor-
tis eorum, prout etiam pactum, quod illa recipiens, &
cuſtodire, ac alere debens habeat medietatem fructuum,
poteſt eſſe æquum, ac etiam poteſt eſſe alteri ex contra-
hentibus onerоſum, prout animalia requirunt majorem,
& minorem curam, & impenſam, ac majores, vel mi-
nores fructus reddunt, ac juxta qualitates locorum.
Quare cum non poſſit dari certa regula, ac etiam quia hæc
non eſt proprie locatio, ut dictum eſt, ſufficiat prædicta te-
tigiſſe. Ceterum ſi quis plura de hoc contractu deſiderat,
adeat ſcribentes, & repetentes *in l. ſi paſcenda C. de pactis*,
& ultra eos Caroc. *in d. tit de collatic.* & Coſtam *de ratа*
q. 118. & alios, qui ab eis citantur, & quoniam hæc eſt
materia, quæ ſpectat etiam ad Theologos, ita ut aliqui Le-
giſtæ tremulentes eam attingant, prout de ſe dicit Petr. de
Ubald. *in tract. de duob. fratr. par.* 5. *n.* 29. *ad fin.* videri po-
terit ſignanter Div. Anton. Florent. *in ſum. tom.* 2. *tit.* 1.
cap. 7. §. 39 *cum plurib. ſeqq.* Rebel. *de oblig. juſt. lib.* 15.
q. 6. Azor. *inſtit. moral. par.* 3. *lib.* 9. *cap.* 5. Molpheſ. *in ſum.*
par. 2. *tract.* 12. *cap.* 11. *num.* 37. *& ſeqq.* & Filliuc.
tract. 38. *c.* 5. penes quos habebit caſus valde diſtinctos,
& modos contrahendi licitos, & illicitos. Semper tamen
optima erit cautela, quod contrahentes proteſtentur nolle re- 59
cedere a diſpoſitione dictæ conſtitutionis Sixtinæ, per talem
enim proteſtationem evitari pœnas illius dixit Rot. in præci-
tata Anagnina uſurarum cor. Manzanedo *impreſ. poſt* 2. *vol.*
conſ. Farin. deciſ. 235. & per Sabell. *poſt cap.* 17.
Locatio autem ad vecturam, ex quo eſt conceſſio anima- 60
lis ad certum uſum pro mercede in pecunia numerata, eſt
etiam ipſa vera, & propria locatio, quia convenit ei defini-
tio locationis, de qua ſupra *in c.* 1. & ideo ſine dubio fieri
poteſt, & regulis generalibus locationis ſubjacet. Circa eam
autem ſæpe contingit dubitare de periculo animalium loca-
torum. Et cum regula ſit, periculum rei locatæ ſpectare ad
locatorem rei Dominum, ſequitur ut etiam in hoc caſu, ſi
equus verbi gratia conductus ad vecturam deterioretur, vel
moriatur in itinere, Domino pereat, nec teneatur condu- 61
ctor ejus pretium reſtituere, niſi forte ejus culpa ſaltem le-
vis interceſſerit, ut tradunt Bald. *conſ.* 22. *lib.* 3. Cagnol. *in*
l. contract. 23. *n.* 47. *ff. de reg. jur.* Pappon. *conſ.* 98. *n.* 6.
verſ. ſed præmiſſis, & ſeq. Valenzuel. *conſ.* 108. *num.* 3. *&* 4.
Viv. *deciſ.* 1. *num.* 3. Fontanel. *deciſ.* 533. *n.* 1. *& ſeqq.*
& in ſimili ſi commodavero tibi equum, quo utaris uſque
ad certum locum, ſi nulla culpa tua interveniente in ipſo
itinere deterior equus factus ſit, non teneris commodati,
nam ego in culpa ero, quod in tam longum iter equum
commodaverim, qui eum laborem ſuſtinere non potuit,
dixit text. *præciſe in leg. fin. ff. commod.*
Verum contra dictam concluſionem, quod requiratur 62
culpa ſaltem levis, & ſic non ſufficiat leviſſima, eſt text. *in*
§. *qui pro uſu inſtit. tit. de locat.* ubi expreſſe habetur condu-
ctorem jumenti debere adhibere curam, quam adhibet dili-
gentiſſimus paterfamilias in rebus ſuis unde deducitur eum

teneri de leviſſimi, qui a culpa leviſſima eſt omittere ea, quæ
diligentiſſimus feciſſet, Decian. *in tract. crim. tom. 3. l. 8. c. 6.*
n. 23. cum al. adduct. in t. de conductore, quod poſſit, &c.
Sed reſpondetur, quod aut ille ſuperlativus *in d. §. qui pro*
mſu eſt loco poſitivi, & intelligitur id eſt diligens, aut diſpo-
ſitio illius textus, procedit ubi materia locationis requirit
ſui natura diligentiam exactiſſimam, ut explicat ibi gloſ. *in*
ver. diligentiſſimus, & latius habetur *in d. cap. de conductore*,
&c. quæ quidem diligentia exactiſſima regulariter non requi-
ritur in animalibus ad vecturam locari ſolitis.
63 Incumbit tamen in caſu mortis equi conductori onus
probandi mortem ad ſe eximendum ab obligatione illum
reſtituendi, ut ſentiunt præcitati, & optima ratione, quia
videlicet hoc eſt fundamentum ſuæ exceptionis, quam reus
probare debet, Seraph. *deciſ. 404. num. 7.* Mantica *deciſ. 518.*
num. 8. Rot. *deciſ. 346. num. 4.* poſt Poſth. *de manut.*
64 Et probatio ſufficiens in hoc caſu eſt per teſtes examinatos
in loco periculi ad perpetuam rei memoriam ſine citatio-
ne partis, præcipue propter difficultatem illam citandi tan-
quam abſentem regulariter e loco illo juxta doctrinam
Bart. *in lib. 2. C. de naufrag. lib. 1*, quam alii ſequuntur in his
terminis relati per Cancer. *var. par. 1. cap. 14. num. 56.*
& Fontanel. *deciſ. 533. num. 13.*
Non tamen propterea reſtringenda eſt facultas probandi
mortem equi per dd. teſtes examinatos in loco, ubi ipſa
mors accidit, ſed poterit etiam fieri probatio, ubi facta fuit
locatio, vel ubi conductor conventus, ut monet Fontanel.
65 *d. dec. 533. n. 14.* & non adeſt dubium probari mortem equi
in itinere per ſimplicem fidem alicujus cum juramento pro-
prio Ambaſciatoris, ut poſt Bald. *in rubric. C. de fid. inſtr.*
tradunt Bavet. *de virt. juram. num. 94.* Bertach. *de Gabell.*
par. 7. princ. num. 36. in fin. Seraph. *de Jur. priv. 27. n. 24.*
66 Imo nec ſatis erit conductori probare equum quem equi-
tabat, deceſſiſſe, ſed neceſſe habebit probare in ſpecie deceſ-
ſiſſe equum ſibi locatum, convincendo videlicet identita-
tem Jaſ. *in l. non hoc num. 12. Cod. unde legit.* Natt. *conſ. 80.*
num. 4. & aliis adductis Menoch. *praeſ. 25. num. 27. lib. 6.*
Seraph. *de Juram. privil. 27. num. 15.* & de communi Canc.
var. lib. 1. cap. 14. num. 54.
67 Probabitur autem identitas per colorem, & alia ſigna, &
demonſtrationes, ut poſt Jaſ. & alios dicit Cancer. *in d. c. 14.*
n. 54. Fontanel *deciſ. 533. n. 12.* Barz. *dec. 84. n. 14.* & ſuffi-
cere ſolum colorem, voluit Bim. *conſ. 18. n. 13.* & idem, quod
petente auctore equum morellum, ſufficiat probare equum
morellum eſſe mortuum, voluit Aldobrand. *in conſ. 19. n. 19.*
& ſeq. lib. 2. ſed contrarium, quod ſolus color non ſufficiat,
voluit Alex. *in conſ. 183. n. 17. lib. 6.* & in rigore hæc videtur
68 verior, quia unica demonſtratio non probat identitatem,
ſed requiruntur duæ ex adductis per eundem Alex. ibidem,
& per Surd. *deciſ. 339. num. 5. verſ. probari autem*, & Rot.
cor. Burat. *deciſ. 132. num. 5.* maxime dum pluribus adapta-
tur, prout eſſe ſolet color animalium ad tradita per Corn.
conſ. 91. num. 14. verſ. ſecus videbitur lib. 5. Magon. *deciſ.*
Flor. 2. num. 17. Gregor. *deciſ. 455. num. 10.* & ibi Add.
69 Hinc licet detur praxis probandi identitatem animalium
per ſtigma, ſeu ſignum, vulgo marco, Bart. *in l. ſtigmata 3.*
ad fin. C. de fabrican. lib. 11. quem ſequitur Rot. *deciſ. 288.*
num. 1. par. 8. recent. talis praxis eſſet periculoſa, ubi agere-
tur de unico equo, licet facilius admitti poſſet in probanda
identitate gregis, de quo loquitur Rot. ibi.
70 Probatio autem, quod non intervenerit culpa ſua, non
eſt neceſſario facienda a conductore, quia regula eſt, quod
quando agitur de caſu, qui abſque culpa evenire ſolet, prout
eſt mors, culpa non præſumatur, ut docent Bart. & alii *in l.*
ſi quis ex argentariis §. an vero hæredes, ff. de eden. & ideo
in propoſito, quod ſi locator prætendat culpam conductoris
ad vecturam interveniſſe, ipſe probare illam debeat, firmat
Valenzuel. *conſ. 108. n. 9.* Cancer. *d. cap. 14. n. 52. & 53.* Viv.
d. dec. 8. n. 10. qui allegat plures, quam vellet in re tam nota,
Fontanel. *d. dec. 533. n. 6.* ubi alios adducit, *& n. 10.* rejicit
Ripol. *var. reſol. cap. 12. ex n. 129.* ubi videtur contrarium
ſenſiſſe, *& n. 11.* dat conſilium, quod hoc non obſtante Con-
71 ductor, ubicumque mulus infirmetur, vel moriatur, vel in vi-
ciniori loco, ſi illic non eſt commoditas, inſtet ſibi tradi ali-
quod teſtimoniale de caſu, qui ſine culpa ſua ſucceſſit, dicens
quod ita conſulunt omnes, qui hanc materiam tractant, &
ſignanter Cavalcan. *deciſ. 7. alias 53. par. 2. n num. 22.*
Et hoc non procedit ſolum in conductore ad vecturam,
ſed generaliter in quocunque alio, & non ſolum circa peri-
cula animalium, ſed etiam aliarum rerum locatarum, ut di-
cetur quoque alibi, & ſignanter *in cap. 29.* de conductore,
qu d poſſit & ad quæ teneatur circa rem *num....*
Neque obſtat text. *in l. ſi quis fundum 10. §. Imperator. ff.*
locat. ubi expreſſe loquitur de conductore, & tamen requirit
probari poſſe fraudem non interveniſſe, ibi, *Si Capras latro-*
nes citra tuam fraudem abegiſſe probari poteſt, quia plures re-
ſponſiones ſumi poſſunt ex pluribus intellectibus qui dantur
illi textui per gloſ. *ibi verb. probari*, & præcipue quod Con-
ductor eo caſu repetebat mercedes, tanquam indebite ſolu-
tas, ut patet ex verbis ipſius text. *in fin. §. ibi, mercedes ut*
indebitas recuperabis, unde nil mirum ſi ipſemet probare de-
bebat ſuam fraudem non interveniſſe, quia hoc neceſſarium
erat ad convincendum mercedes ſolutas fuiſſe indebitas, pro- 72
ut convincere debet, qui indebitum repetit *l. cum de indebito*
25. ff. de probat. cap. is, qui conqueritur de ſolut. Merlin.
deciſ. 26. num. 1. nec concludebat probatio, quod latrones
capras abſtuliſſent, quia poterant eas abſtuliſſe interveniente
fraude locatoris, & ſic non eſſent indebitæ mercedes, quod
ſufficit, quia in judicio repetitionis indebiti, ſatis eſt exclu-
dere indebitum per poſſibile *deciſ. 145. n. 2. par. 3. dec. 592.*
num. 27. par. 5. & deciſ. 319. num. 16. par. 9. recent.
Culpa autem erit ſine dubio, ſi conduxit pro certo onere 73
ferendo, & deinde magis oneravit, ſi enim propterea rum-
patur mulus, datur actio locatori adverſus eum, ut eſt text.
expreſſ. in l. qui inſulam 33. §. qui mulas, ff. loc. ubi, quæ
actio detur, unde ſi is, qui conduxit equum pro ſe ad equi-
tandum, & eundum in aliquem locum, in dorſo, ſeu, ut
vulgo dicitur, in groppa ſuperinduxerit ſocium, vel appo-
ſuerit valiſiam, ac propterea equum deterioraverit, vel pe-
rire fecerit, ipſe tenebitur, ut docuit Bart. *in l. un. Cod. ne*
quid oner. publ. imp. lib. 10. Pariſ. *conſ. 223. num. 7. lib. 1.* &
alii adducti per Fontanel. *deciſ. 535. n. 3.* & Molpheſ. *ad*
conſuet. Neapol. par. 53. quaeſt. 18. num. 2.
Verum, an ſufficiat locatori probare, quod conductor va- 74
liſiam, vel aliud ſuperimpoſuerit, vel ſufficiat, ſed ulterius
probare debeat, quod propter illam ſuperimpoſitionem
equus perierit, non tranſit ſine difficultate, nam Fontanel.
in dicta deciſ. 533. num. 5. optime animadvertit, quod DD.
qui tractant de hac re, non dicunt ſimpliciter, ſi nimis one-
ravit mulum, ſed addunt, & ex hoc ille periit, vel eſt dete-
rior effectus, & ego ulterius obſervo, quod eodem modo lo-
quitur etiam text. *in d. l. qui inſulam 33. §. qui mulas, ff.*
locat. ibi cum majore onere conductor eas rupiſſet, unde, vel
curandum fieri talem probationem, vel quod e contra con-
ductor probet malum non inde eveniſſe, ut conſuluit ipſe
Fontanel. vel conſiderandum, an onus fuerit ultra condi-
gnum, vel ultra ſolitum, prout requirunt Cagnol. *in l. con-*
tractus 23. num. 48. ff. de regul. jur. & aliis adductis Valen-
zuel. *conſ. 108. num. 7.* vel etiam ſi valiſia non ſtabat bene
firma, & nocuit animali cui fuit ſuperimpoſita, & ſi fuit fa-
ctum iter ultra monitum mariſchalchi, quia hæc omnia
convincunt culpam Conductoris, ut conſideravit in caſu
ſuo Pariſ. *d. conſil. 123. num. 7. lib. 1.*
Præterea ſi adfuiſſet Juvenis Locatoris vulgo Vecturi- 75
nus, qui non contradixiſſet illi ſuperimpoſitioni oneris,
inde excuſaretur Conductor, & excluderetur ejus culpa,
Fontanel. *d. deciſ. 534. num. 6.*
Eſt etiam in culpa Conductor, ſi non pavit equum, 76
quia idem eſt, ac ſi necaret, qui enim detrahit alimen-
ta, necare videtur *l. necare ff. de liber. agnoſc.*
Imo conductor ad vecturam, debet bene paſcere equum, 77
alias ſi macer factus ſit, tenetur ad intereſſe, ut dicit Bart.
in l. animalia 18. num. 3. C. de curſ. publ. lib. 12. Joſ. Ludov.
deciſ. Lucen. 10 num. 16. & ideo debet ei dare ſolitum penſum,
& ſolita cibaria, alias ejus damno cedet interitus, & deterio-
ratio, Fontanel. qui alios citat *deciſ. 535. num. 25.* Molpheſ.
ad conſuet. Neap. tom. 3. par. 14. quaeſt. 18. num. 2. & 3.
At hoc limitatur, ſi Avena ſit plus ſolito cara, quia tunc
non tenetur ei dare, quantum ubi eſt vili, vel juſto pretio
venditur, ut dicit ipſe Bart. *in d. l. animalia in fin.* & ſequitur
Fontanel. *dec. 535. n. 19. & ſeqq.* ubi maxime exclamat con-
tra hoſpitatores facientes eam ſolvere ultra debitum, dicens
Excellentiſſimos Proreges propulſaſſe Latrones ab itineribus
illarum partium, eoſque ſe receptaſſe ad hoſpitia publica,
ubi majora forſan damna, quia magis continua faciunt.
Præterea limitatur, ſi adſit famulus Locatoris, qui curam
habeat equi, tunc enim non imputandum conductori, niſi 78
quod noluerit ſubminiſtrare pecunias neceſſarias, ſi enim
ipſe in hoc non fuit renitens, & adhuc equus male fuit
paſtus, imputandum famulo, cujus curæ eſſe debet, ut
bene paſcatur Fontanel. *dicta deciſ. 535. num. 18.*
Item culpa eſſet, ſi Beſtia in morbum incidente in itinere
Conductor illam non cuſtodiret, ſeu non conſignaret eam 79
hoſpiti, qui diligenter eam cuſtodiret, & propterea etiam
in tali caſu teneretur, Bald. *conſ. 22. in fin. lib. 3.* Cotta *in*
memor. ver. Scholaris, Cancer. *variar. lib. 1. cap. 14. n. 55.*
Imo tenetur conductor etiam emere medicinas pro equo
curando abſque ſpe repetitionis, quia dum tenetur ei ſub- 80
miniſtrare alimenta, veniunt etiam medicinæ neceſſariæ, ut
in terminis tradit Viv. *deciſ. n. 13.* ubi etiam judicatum refert
non potuiſſe conductorem illas repetere, Sed ibi erat impen-
ſa modica, ut habetur, *num. 12.* quod eſt advertendum quia
ſi equus conductus incidat in morbum magnum, qui impediat
Conductoris ejus uſum, & requirat magnam curam, poterit
conductor eum conſignare hoſpiti, ut ipſe diligenter eum
curet uſquequo poſſit Dominus certiorari, & ejus curam aſ-
ſumere, ut poſt alios dicit Cancer. *d. num. 55.* & quatenus
non inveniat, qui eas præſtet, debet ipſe illas ſubminiſtra-
re, ſed repetere poterit, vel retinere in mercede, ut poſt
Narbon. dicit Fontan. *deciſ. 535. num. 16. & 17.*

Et

Et dum tenetur adhibere medicinas, tenebitur etiam adhibere Mariſcalcum, qui eas ordinet, & applicet, & ſi probetur conductorem illum non quæſiiſſe, arguetur culpa, niſi forte locus non eſſet tutus pro eo, ut in caſu Aldobrand. *conſ. 19. n. 16. lib. 2.* ubi etiam alias excuſationes adducit conductoris, nempe quod non conſtaret in loco illo adeſſe Mariſcalcos, neque quod ſi medicinæ adhibitæ fuiſſent, profuiſſent, ut videre eſt *num. 11. & 14.* ſed hæc ultima non eſt tuta, & contrarium tenet Ambroſ. *deciſ. Peruſ. 17. num. 10.*

Non autem ſufficeret probare factum iter cum equa clauda, niſi probetur etiam immoderatum, ut habetur *in deciſ. Bonon. collect.* per Gypt. *deciſ. 22. num 8 & ſeq.*

81 Culpæ quoque adſcribitur Conductori ad vecturam, ſi equum ultra modum percuſſerit, ut ocius iret, & ultra modum dicitur ſignanter, ſi percuſſerit ligno, vel fuſte, non ſi calcari, vel flagello, quia iſta ſunt inſtrumenta ſolita ad hoc diſtinata *lib. 1.* & ibi Bart. *& alii C. de cur. publ. lib. 12.* Cagnol. *in l. contractus 23. num. 48.* Fontanel. *deciſ. 535. n. 8.* Caroc. *de loc. tit. de imperitia*, Caprar. *num. 2.* Molpheſ. *ad conſuet. Neap. par. 14. quæſt. 18. num. 3.*

82 Adſcribitur etiam culpæ conductoris ad vecturam, ſi mutavit viam ſolitam, & ivit per inſolitam, ita ut ſi inde aliquod infortunium ſucceſſerit, uti ſi inciderit in Latrones, qui animal conductum abſtulerint, vel animal corruens obierit, tenebitur ipſe ejus pretium Domino reſtituere, Fontanel. *dec. 534. n. 1.* ubi quod hæc eſt præcipua culpa, quæ ſolet impingi conductoribus, Aldobrand. *conſ. 19. n. 3. lib. 2.*

83 Et idem erit, ſi quis conduxerit equum uſque ad unum locum tantum, & deinde ulterius progreſſus illum duxerit, imo hæc erit culpa valde major, adeo ut iſte non ſolum teneatur ad damna locatori, ſed etiam ad pœnam actione furtiva, ut probant text. *in l. ſi ut certo §. denique ver. quinimo ff. commodat.* Negman. *conſ. 524. n. 6.* & admittunt Joſ. Ludov. *deciſ. Lucen. 10. num. 1.* & Magon. *deciſ. Flor. 56. num. 1.*

Verum quoad actionem furtivam, quatenus conductor bona fide, animo continuandi conductionem, proſequutus fuerit cum equo conducto iter ſuum, ultra locum conventum, non facile admitteretur, quod intentari poſſet, non enim ſunt Judices regulariter, tam rigidi, & acres, ut pro eo quod poteſt fieri ſine dolo, & communiter etiam fit a viris honeſtis ex præſumpta mente locatoris, cui currit ſuum ſalarium quocumque eatur, inſtituere velint judicia criminalia, ut dicit Fontanel. *deciſ. 534. n. 2.* & eſſe culpam levem ire ultra locum, maxime ſi duret tempus locationis, voluit etiam Bimius *conſ. 18. n. 23.* potuit enim conductor credere ſe facere rem potius gratam, quam diſplicentem Locatori, quod ſufficit ad illum excuſandum a delicto, & minuendam

84 culpam, Magon. *d. deciſ. Flor. 56. num. 2.* & quidem quoad furtum, tunc demum quis videtur illud committere, ſi intelligat invito Domino re uti *§. placuit Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſc.* nec furti tenetur, qui dedit alicui damnum, ſed requiritur, quod dederit illud fraudulenter, furtum enim eſt contrectatio fraudoloſa lucri faciendi gratia, dicit text. *in §. furtum lib. primo Inſtit. de oblig. quæ ex delict. & in lib. 1. §. furtum ff. de furt.* Farinac. *quæſt. 165. num. 4.* & ubi conductor habuit animum continuandi ſolutionem mercedis de-

85 ficit cauſa faciendi lucrum, & qualitas fraudis, & in dubio capienda eſt præſumptio, quæ delictum excludat *l. merito, ff. pro ſoc.* & in terminis latius comprobat Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. num. 40. & ſeq.* Caroc. *de locat. tit. de renovat. locat. declarat. 6. fol. mihi 165.*

86 Quo autem ad damna, & intereſſe Locatoris provenientia ex illo progreſſu itineris, bene tenebitur conductor ea reficere, Ripol. *var. cap. 12. n. 294.* Ambroſin. *dec. Peruſ. 17. num. 9.* Fontanel. *d. dec. 534. n. 3.* & datur adverſus eum juramentum in litem, Plot. *de in lit. jur. §. 19. n. 2.* Præcipue ſi equus non erat ſolitus locari, nam alias ſi erat ſolitus locari, contrarium ſentit Caroc. *de loc. tit. de ren. loc. de declarat. 6. num. 9. fol. mihi 165.*

87 At ubi teneretur conductor ad damna, excuſaretur ſi adfuiſſet famulus locatoris, qui tali progreſſui itineris conſenſiſſet, ſeu etiam ab eo non reclamaſſet, dum poterat, & tunc non valeret conductor, neque ad damna condemnari; ſed ſolum ad mercedem, ut in caſu quo Lucæ conductus fuit equus uſque ad Senas, & deinde ductus uſque ad Romam conſentiente famulo, ipſoque poſtea redeunte, equus mortuus eſt, fuit deciſum per Rot. Lucenſes penes Joſ. Ludov. *deciſ. 10.* ubi in fine invehit valde contra iſtos famulos hoſpitum, & in ſimili caſu in quo ipſe famulus poſtea cum equo aufugit, Rot. Florentina penes Magon. *deciſ. 56. per tot.* & ob id optimum conſilium eſſe pro conductore, ut ſibi nihil imputari valeat, accipere famulum a locatore, qui equi conducti curam habeat, dicit Ripol. *var. cap. 12. num. 295.* & conſentit Fontanel. *deciſ. 534. num. 6.*

88 Advertendum tamen circa dictos famulos hoſpitum, vulgo *Vetturinos*, quod aut dantur ab initio contractus locationis, ut cuſtodiant equum, aut dantur ex poſt, ut cuſtodiant perſonam conductoris, ne videlicet recedat cum equo, & in primo caſu videtur Dominus in ſe aſſumpſiſſe cuſtodiam equi, ita ut ad eam non teneatur conductor, ſed teneatur

cuſtos, & eo deficiente ſibi imputare debet Dominus, qui malum cuſtodem elegit, in ſecundo vero ſecus eſt, quia in ea conductor obligatus remanet, prout contrahendo ſimpliciter adſtrictus fuit ab initio, ut diſtinguendo voluit Bald. *in l. ex Divi Pii n. 3. C. loc.* & ſequitur Magon *deciſ. flor. 56. n. 12.* Et dat rationem ab initio liberans quidem conductorem ab onere cuſtodiæ, ita ut per malam cuſtodiam non teneatur, ſed non poſſunt ipſi Vecturini tollere, perimere, aut aliter alterare obligationem ipſis Dominis locantibus quæſitam, ut docet Ang. *in l. qui Romæ 122. §. Callimachus n. 1. ff. de verbor. oblig.* ubi etiam Alex. *num. 3.* Caroc. *tit. de caſibus quæſt. 12. num. 46.* ubi addit rationem, quia quandoque ex aliqua recognitione de facili a conductoribus equorum corrumpuntur. Verum conſideranda qualitas Vecturini, & conſuetudo locorum, quia ſolent habere quandoque tacitum mandatum a Dominis, ſaltem ad prorogandum contractum locationis, ut per Magon. *d. dec. Flor. 56. num. 8. verſ. accedebat etiam*, & poſiti pro locandis equis reputantur inſtitores, Dec. *conſ. 29. num. 5. lib. 1.* & ideo obligant Dominum, Botta *conſ. 105. num. 13. ad fin. & ſeq.*

Quoniam autem, ut dictum eſt, conductor tenetur reficere damna culpa ſua evenientia in animali locato, merito dubitari poteſt, an teneretur etiam continuare ſolutionem mercedis equi ad vecturam conducti culpa ſua mortui, uſque ad reſtitutionem pretii, vel ſaltem uſquequo durabat locatio. Et pro affirmativa facit, quod hoc eſt damnum culpa ſua eveniens domino, & quod dum conductor ad mercedes ei teneretur, ſi animal non fuiſſet mortuum, idem dicendum eo mortuo culpa ſua, nam culpa non debet culpoſo prodeſſe, & alteri nocere, *l. ſive hæreditaria in fin. ff. de neg. geſt. l. ſi ab hoſtibus §. 1. ff. ſolut. matr.* Pro contraria vero facit, quia perempta re locata, finitur locatio, Surd. *conſil. 400. n. 8. ad fin. & ſeq.* etiamſi pereat culpa conductoris, Decian. *conſ. 8. num. 10. lib. 3.* & ideo non debetur merces pro ipſa locatione conventa, & ita in puncto tenet, & deciſum a Senatu refert Fontanel. *dec. 536. n. 4. & ſeq.* qui tamen licet ſuper tali deciſione multa verba faciat etiam ſuperflua, non reſpondet præciſe ad primum motivum alterius opinionis, quod videlicet amiſſio mercedum eſt damnum culpa conductoris eveniens locatori, nam ſi equus mortuus non fuiſſet, conductor aſſequutus fuiſſet ipſas mercedes, ac etiam equum. Sed reſponderi poteſt, quod amiſſio illarum mercedum non eſt proprie damnum, ſed amiſſio lucri, & quidem non omnino certi, nam poterat evenire, quod equus hora ſequenti poſt mortem culpa conductoris ſecutam, naturaliter, vel caſu moreretur, unde ſi per inundationem ager non reddat fructus ſolitos, non dicitur proprie damnum, ut dicit Marcabrun. *conſ. 49. num. 60. & 61.* & magis in terminis, quod amiſſio lucri, quod quis percipere potuiſſet, ſi duraſſet locatio, non dicatur damnum, latiſſime firma. Cyriac. *contr. 62. num. 2. verſ. primum quod Bravus, & pluribus ſeqq.* & faciunt tradita per Bart. *in l. quamvis num. 21. in fin. ff. de fluminib.* Menoch. *conſ. 901. num. 41.* Surd. *conſ. 154. num. 23.* Odd. *conſ. 84. num. 7. & 8.* Afflict. *deciſ. 38. num. 12.* 89

At ubi equus vivit, & conductor eum retinet ultra tempus pro quo facta fuit locatio, debet ſolvere etiam tempore non convento mercedem, quia præſumitur equus relocatus, dum de conſuetudine locari, & relocari ſolent iſti equi ad vecturam, Bart. *in l. item quæritur §. ult. ff. loc.* Menoch. *præſ. 83. num. 49. lib. 3.* & dicam Deo dante *in tit. de tacita relocat.* Unde ſi quis fidejuſſor pro conductore videat eum differre reditum, ac timeat non rediturum, debebit citare locatorem ad recipiendum pretium ipſius equi, & mercedes uſque tunc decurſas, & quatenus recuſet, debebit facere actuale depoſitum ad ſe eximendum ab ulteriori earum decurſu, ut conſuluiſſe in facti contingentia, dicit Fontanell. *deciſ. 536. num. 15. & ſeqq.* ubi late comprobat tale conſilium, *& num. 25.* refert ſe etiam dediſſe conſulenti deciſionem in terminis terminantibus, in qua tamen fuit condemnatus fidejuſſor ad ſolvendum intereſſe poſt factum depoſitum, ſed ea ratione, quia depoſitum non fuerat legitime factum. 90 91

Verum ſi nimia negligentia, vel alia de cauſa conductor diu equum retinuerit, dubium eſt, an ſemper continuare debeat eadem merces, quamvis ad maximam ſummam aſcendat, & placet deciſio Senat. Catal. relata per Fontanell. *deciſ. 538. num. 2.* quod videlicet non teneatur conductor pro mercede, niſi uſque ad ſummam valoris ipſius equi, ita ut ſi equus ſit valoris ſcutorum viginti, conductor eum non reſtituens condemnari poſſit in quadraginta tantum, viginti pro valore equi, & alia viginti pro mercede, licet ea computata ad rationem conventionis ſumma eſſet valde major, videtur enim militare ratio, & æquitas text. *in l. un. C. de ſentent. quæ pro eo, quod inter.* ibi, ne dum in infinitum computatio reducitur; pro ſua impoſſibilitate cadat. Et licet idem Fontanel. contrarium ſenſerit *in deciſ. 537. num. 13. & ſeqq.* quoad ejus auctoritatem ipſemet reſpondet in ſubſequenti *deciſ. 538. num. 4.* dicens, *nihil intereſt, quia ſemper, & ubique major me eſt ſenatus.* Et quoad rationem, qua motus fuit, quod ſcilicet *dicta l. un.* diſpoſitio non poſſit applicari 92

in caſu iſto, ex quo agitur de mercede locationis, non autem de intereſſe de quo loquitur illa lex, reſponderi poteſt, quod ſufficit applicari poſſe rationem legis ad hoc, ut etiam ejus diſpoſitio applicetur Caſſad. *deciſ. 37. num. 2. ſuper reg. Cancel.* Veral. *deciſ. 177. num. 5. par. 2.*

93 In actu autem reſtitutionis dubitari poteſt, an locator teneatur recipere animal deterioratum, & breviter diſtinguendum eſt inter deteriorationem magnam, & evidentem, uti ſi claudicet, & parvam, uti ſi nimis calcaribus fuerit ſtimulatus, ut in prima non teneatur recipere, ſecus autem in ſecunda, ut tradit Lopez *in rubr. de donat. int. vir. & uxor. §. 65. n. 32.* & in dubio debet eum recipere cum proteſtatione, alias ſi non recipiat, & interim equus pereat, perit ipſi Locatori, Carpan. *ad ſtatut. Mediol. com. 3. cap. 398. n. 241.* Et videns deterioratum ſi recipiat ſine proteſtatione, & ducat ad mariſcalcum, & equus moriatur, pariter ejus damno cedit, quia cenſetur culpam remiſiſſe, Cornazan. *dec. 174. n. 1.* ſecus autem ſi deterioratio ſit latens, Neguſan. *conſ. 125. num. 10.*

94 At ſi Dominus recipiat equum cum latenti deterioratione, vel cum proteſtatione ita ut per receptionem ſibi non præjudicet, ſed poſtea eum male tractet, puta denegando cibum, vel aliter, ipſe quoque culpam committat, hæc culpa ejus poſterior prævalet primæ conductoris, ita ut iſte amplius non teneatur, Cornazan. *deciſ. 174. num. 2. & ſeqq.*

95 Et denique circa dictum punctum, an & quomodo teneatur dominus recipere animal, quod locavit ad vecturam, ſi ſibi reſtituatur deterioratum, videatur Caroc. quem poſt prædicta ſcripta reperi illum tractare *ſub tit. de imperitia Caprarii, concluſ. ſeu q. 6. a n. 32.* ubi ponit alium titulum nempe *Præjudicium uſque ad fin. fol. mihi 176. a terg.* ubi prædicta in parte comprobat, & alia latius, ac melius explicat.

Verum ad id, quod ſub *num. 32.* audet dicere ultra Doctores omnes, quod ſi dominus recipiat equum deterioratum ſcienter, poſſit tamen agere ad deteriorationem, quod eſt contra id, quod ſupra dixi ex Cornazan. *deciſ. 174. num. 1.* diligentius eſt advertendum, an ſubſiſtat, & maxime, quod nec gloſ. quam dicit notabilem *in l. non ſolum ff. de rei vindic.* nec Cravet. *conſ. 106. num. 4.* quos allagat, videntur ejus opinionem probare.

96 Mortuo vero equo, vel alio quocunque animali locato, non poteſt conductor obligatus reſtituere pretium, velle tradere corium, & carnes in computum pretii, & reliquum velle ſupplere, ſed eſt in arbitrio Domini velle, vel juſtum pretium, vel corium, & carnes cum ſupplemento Loppez. *in rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 65. num. 30.*

97 Paſtor denique, qui non conduxit, ſed fuit conductus pro animalium cuſtodia, tenetur de periculo animalium, quæ cuſtodire debet, *l. qui mercedem 43. ff. locat.* dummodo tamen aliqua ejus culpa interceſſerit, ſecus autem ſi evenerit ex mero caſu fortuito, Bart. *in dict. l. qui mercedem.*

98 Sufficit tamen qualibet culpa etiam leviſſima ad hoc ut Paſtor, qui conductus fuit ad cuſtodiendum animalia, de periculo eorum teneatur, Bart. *in l. qui mercedem*, Salyc. *in l. in judicio n. 2. C. loc.* Jaſ. *in l. domos 61. n. 7. ff. de legat. 1.* Corn. *conſ. 242. in princ. l. 1.* Burſat. *conſ. 53. n. 35. l. 1.* Greg. Lopez *in l. 15. tit. 8. p. 5. gl. 1. verſ. ſi reciben.* Joſ. Ludovic. *dec. Luc. 10. num. 6.* & licet videatur onus graviſſimum, & importabile, quod Paſtor teneatur, ad tam multa circa gregem, nempe ad defendendum eum a lupis, & vulpibus, ad curandum a ſcabie ad eum arcendum a ſegetibus, & hortis alienis, ad eum paſcendum in hyeme, & de nocte, aliaque ſimilia, & circa omnia teneatur de culpa leviſſima, ac propterea contrariam opinionem teneat Molin. *de contract. diſp. 494. num. 12.* tamen difficile eſſet recedere a prima, dum eſt communis, ut patet ex præcitatis, & dicit Joſ. Ludov. *d. num. 6. ad fin.*

99 Et in hoc differt Paſtor conductus ad cuſtodiendum ab eo, qui animalia conduxit, quia iſte ultimus non tenetur de culpa leviſſima, ſed tantum de lata, & levi, Bald. *conſ. 22. lib. 3.* Valenzuel. *conſ. 108. n. 4.* & aliis ſupracitatis in terminis Soccitæ, quibus in eiſdem terminis addo Corn. *conſ. 108. n. 6. verſ. item dici poteſt l. 1.* Caball. *conſ. 56. n. 5. l. 2.* ubi refutat Alex. in addit. ad Bart. *in l. 1. in ult. addit. C. de curſ. publ. l. 11.* dum videtur velle, quod conductor teneatur de leviſſima, Cotta *in memor. ver. ſcolaris.* Et generaliter, quod conductor non teneatur de culpa leviſſima, ſed tantum de lata, vel levi, dicetur etiam alibi, & ſignanter *in cap. 29. de conductore, quid poſſit, & ad qua tenentur circa rem conductam.* Ubi concluſio ampliabitur etiam ſi conductor promiſerit cuſtodiam, quia intelligitur juxta naturam contractus, quatenus non receperit mercedem ſpecialiter pro ipſa cuſtodia.

100 Et alia etiam eſt differentia in hoc propoſito, quod videlicet conductori, ut liberetur, ſufficit probare mortem animalium, nec neceſſe habet probare, quod obierint abſque culpa ſua, ut firmatum eſt ſupra in conductore ad vecturam. Paſtori autem conducto pro animalium cuſtodia, non ſatis eſt probare mortem, ſed neceſſe etiam habet probare, quod abſque ſua culpa mors evenerit, ut diſtinguendo docet Bald. *in l. cum ita 33. §. ſpecies prope fin. ff. de legat. 2.* Alex. *conſ. 258. num. 3. lib. 2.* Alciat. *conſ. 20. num. 3. lib. 8.* Gomeſ. *var. tom. 2. cap. 3. num. 22. ad med.* Guttier. *pract. lib. 4. quæſt. 47. num. 5. & ſeq. & num. 17.* Munoz. *de ratiocin. cap. 28. n. 32. & ſeq.* Cyriac. *controverſ. 357. num. 2.*

101 Neque in hoc paſtore conducto ad cuſtodienda Pecora applicatur diſtinctio illa ſupra tradita in conductore inter caſum, qui ſolet contingere ſine culpa, & caſum, qui non contingere ſolet ſine ea, ut in primo probari non debeat culpam non adfuiſſe, ſed tantum in ſecundo, quidquid contrarium ſentire videatur Caroc. *in tit. de imperitia Caprar. num. 4.* & Gomez. *variar. tom. 2. d. cap. 3. num. 22. poſt med.* quia in iſto culpa ſemper præſumitur, ut volunt Bald. *in d. l. cum ita §. ſpecie prope fin.* & alii ſupracitati, dum dicunt in caſu mortis, quæ eſt de eis caſibus, qui contingere ſolent ſine culpa, quod non ſatis eſt Caprario portare Pellem animalis, aut aliter juſtificare mortem, imo & dolus præſumitur, gloſ. *in cap. quamvis ver. neſcit. de reg. jur.* Alciat. *conſ. 20. num. 3. lib. 8.* Boſſ. *in ſuo practic. crim. in tit. de carcere ſub numer. 7.* Magon. *deciſ. Luc. 26. in prima addit.*

102 Debebit igitur iſte Paſtor conductus tempore evenientis caſus illum denunciare Domino, & ſi Dominus non remaneat quietus, debebit adducere alios cuſtodes, qui deponant quod morbo ſimili ſolent animalia ibi mori, & ſi alia animalia ibi ſimili morbo non moriantur, facere accedere expertes qui videant, qua infirmitate, vel quo caſu animalia illa pereant, ut monet Caroc. *de loc. tit. de imperit. Caprar. num. 23.* & ſequitur Molpheſ. *ad conſ. Neap. par. 14. quæſt. 28. num. 7. poſt med. & 8.* & ſolet fieri quandoque pactum, quod talis probatio caſus fieri debeat, & etiam præfiniri tempus, quo ſit facienda, quod ſervare debet, Alex. *conſ. 158. num. 4. lib. 2.* vel adeſſe ſtatutum id vel ſimile diſponens, prout adeſſe Tuderti, quod mors denuntietur Domino intra triduum, refert Caroc. *d. num. 23. ad med.* ſed valebit probatio, & attendenda erit ſi tranſacto termino facta fuerit parte non opponente, ſecus vero ſi facta fuerit, non obſtante ejus oppoſitione, Alex. *d. conſ. 158. ad fin. lib. 2.*

103 Si tamen ageretur de re modica, & difficile eſſet habere teſtes, vel peritos, ſtandum eſſet dicto Paſtoris bonæ famæ tam ſuper morte, quam ſuper caſu mortis, vel alio eventu, Roman. *in l. ſi paſcenda num. 6. C. de pact.* Munoz. Eſcobar. *de ratiocin. par. 2. cap. 18. num. 38.*

104 Si animalia fuerint a lupis comeſta præſumitur culpa, quia non comeduntur a lupis animalia cuſtodita, Cornel. *conſ. 28. num. 3. lib. 3.* Ladereh. qui alios allegat *conſ. 154. num 3. poſt princ.* unde cum iſte ſit caſus, qui non intervenit abſque culpa, tenebitur non ſolum cuſtos, ſed etiam conductor probare culpam non interveniſſe, & quidem non poteſt eſſe Paſtoris excuſatio, ſi comedit lupus oves, & Paſtor neſcit, dicit text. *in cap. quamvis 10. de reg. jur.* & etiam conductor tenetur rem conductam cuſtodire, Burſ. *conſ. 53. n. 13.* Cyriac. *contr. 61. num. 28.* Rot. *deciſ. 241. num. 2. par. 2. diverſ.*

105 Et idem, quod dicitur de lupis, procedit etiam in furibus, cum & iſti non ſoleant auferre animalia cuſtodita, & lupis in propoſito comparantur, Silvan. *conſ. 29. num. 9.* Maſcard. *concl. 467. num. 16.*

106 Dubium autem eſt; an ſufficiat pro excluſione culpæ probare animalia fuiſſe dimiſſa in paſcuis, ubi communiter dimitti ſolent ſine cuſtode, & fur, vel lupus ea abſtulit, vel occidit, ſunt, enim rationes hinc inde, quas refert Speculat. *in tit. de lm. num. 21.* ubi loquitur in terminis Paſtoris conducti certa mercede ad cuſtodiendum Boves, & inclinare videtur in affirmativam, quam ultimo loco refert, maxime, ſi etiam proprios Boves talis Paſtor ibi eodem modo dimittere conſuevit. Et iſta eſt magis communis, quam tenent Lop. *in cap. per veſtras, notab. 6. §. 7. num. 12. de donat. inter vir. & uxor.* Cepol. *in l. quid ſit fugitivus num. 5. ff. de edil. edic.* Cravet. *conſ. 353. num. 6.* Corn. *conſil. 108. num. 6. ad fin. lib. 1.* Petr. de Ubald. *de duob. fratr. par. 8. num. 4.* Felic. *de ſociet. cap. 21. num. 42.* Franc. Marc. *deciſ. 888. num. 6. part. 1.* Boer. *deciſ. 218. num. 11.* Magon. *deciſ. Flor. 56. num. 12.*

107 Verum iſti, ut plurimum loquuntur in terminis conductoris, vel ſocii, unde difficultas remanet circa Paſtorem conductum ad cuſtodiendum, quomodo excuſari poſſit dum dimiſit animalia ſine cuſtodia, in quibus terminis videtur ſaltem advertendum, quod ratio illa qua moventur communiter præcitati, quod conſuetudo excuſet, ut applicetur, non ſufficit probatio, quod ita conſueverint animalia dimittere domini eorum, vel etiam conductores, ſed neceſſe ſit probare, quod ita etiam conſueverint ea dimittere alii ſimiles Paſtores conducti, nam conſuetudo probanda eſt in ſpecie caſus, de quo agitur, non autem generaliter, Caſtrenſ. *conſ. 340. ad fin. verſ. ſupereſt videre* Cravett. *conſ. 96. n. 4.* Pariſ. *conſ. 212. n. 12. lib. 4.* Rot. cor. Mantica *deciſ. 159. num. 3. & ſeq. & deciſ. 357. num. 4.* 108

Præterea non excuſaret talis conſuetudo, ſi adeſſet cauſa timendi, Salic. *in l. pignus de pignor. act.* & præcipue ſi ſupervenisſet rumor luporum, aut furum, vel alia nova cauſa timendi, Petr. de Ubald. *d. p. 8. n. 4. ad fin.* Caroc. *tit. de imperit. Caprar. n. 47.* Felic. *de ſociet. c. 21. n. 66.* Boer. *dec. 218. n. 11.*

109 Et prædicta de dimiſſione ſine cuſtodia applicantur etiam, ſi dimiſſa fuerint cum cuſtodia pueri, vel alia inſufficienti, quia regulariter, & hæc eſt culpa, Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 10. num. 12.*

num. 12. *verſ. ſed negari & ſeq.* ſed ſecus eſt ubi ita conſuevit communiter fieri, Decian. *conſ.* 29. *n.* 17. *lib.* 1. Grat. *conſ.* 110. *n.* 11. *lib.* 2. Caroc. *tit. de caſibus* §. *quæ excuſent a culpa num.* 2. *circa med.* Felic. *de ſociet. cap.* 22. *num.* 5.

110 Et dicta excuſatio culpæ deſumpta ex eo, quod factum fuerit ſolitum, & conſuetum fieri communiter ab aliis, non eſt reſtringenda ad caſum prædictum furum, & luporum, ſed inſervire poteſt in omnibus aliis, quia hæc eſt regula generalis, ut excuſetur a culpa, qui facit ea, quæ ſunt ſolita, & conſueta, *lib.* 3. *ff. ad Macedon. l. quid fecit ſit fugitivus* §. *apud Labeonem ff. de edil. edict.* Crav. *conſ.* 8. *n.* 22. Decian. *conſ.* 29. *num.* 16. *lib.* 1. Rot. Genu. *deciſ.* 14. *num.* 68.

Sic quod dictum fuit ſupra in aliquibus caſibus particularibus præcipue locationis ad vecturam, convincendum damnum proveniſſe ex actu illo, qui dicitur culpoſus, ad hoc, ut ad illud teneatur conductor, regulariter ſervari ſolet, ut ſcilicet culpa illa debeat eſſe ordinata ad caſum, ita
111 ut, ſi illa non fuiſſet, caſus non eveniſſet, Cravett. *conſ.* 8. *n.* 27. & 29. & in terminis Aldobrandin. *conſ.* 19. *num.* 8. & 9. *lib.* 2. Cabal. *conſ.* 56. *num.* 8. *lib.* 2. ubi quod hoc debet articulari, & probari, quod ſi culpe illa non fuiſſet, caſus non eveniſſet, & loquitur de conductore Aſellorum, qui habeat etiam alios Aſellos proprios, & poſtquam ingreſſus fuerat cum utriſque quoddam flumen, illud creverat, & omnes aſportaverat, & vult non teneri de caſu illo,
112 vel ſaltem debet poſſe eſſe ordinata ad caſum illum, quod ſufficere cenſuit Ambroſin. *deciſ.* 17. *num.* 11.

113 Cæterum quomodo probetur culpa, & quæ excuſent ab ea, ſi aliquid ulterius deſideretur in ſpecie ultra ſuperius dicta, videri poteſt Carocc. *de locat. & cond.* qui facit titulos diſtinctos de culpa, & de culpa quomodo probetur, & quæ excuſent ab ea, & late etiam Felic. *de ſociet. cap.* 21. & 22. & 23. & fuit etiam aliquid dictum *in cap.* 30. *de incendio.*

114 Ubi autem agitur de probanda morte animalium ſimpliciter, communiter diſtingui ſolet inter ea, quæ gregatim paſcuntur, & alia, quæ non paſcunt gregatim, & in primis ſufficiunt conjecturæ, & ſatis eſt etiam probare, quod illo tempore communiter accidit in regione, ſecus autem in ſecundis, quia requiritur probatio concludens *in l. quoad præſens* 4. *n.* 1. *C. de Murileg. lib.* 11. Dec. *in l. ſi paſcenda num.* 20. *C. de pact.* Ripa *de peſt. tit. de privil. contract. n.* 168. Urſil. ad Afflict. *deciſ.* 150. *n.* 26. Ambroſin. *dec.* 17. *n.* 7. Durum enim eſſet de qualibet ove, quæ moritur, vel deperditur habere teſtes de viſu, dicit Bart. ibi, & ideo ſufficit dicta probatio, puta quod communis fuit mortalitas, & quod communiter de centum mortuæ ſunt ſexaginta, vel quid ſimile, Medic. *in tract. mors omnia ſolvit par.* 3. *n.* 77. Munoz. *de ratiocin. par.* 1. *cap.* 18. *num.* 35. Felic. *de ſociet. cap.* 25. *n.* 42. Quod ſi procedit in probandam mortem quamplurium, ut ſufficiat probare fuiſſe mortalitatem magnam, ut loquuntur practicati, idem videtur admittendum in quantitate parva ſolita ſemper mori, quoad quantitatem ipſam ex identitate rationis, imo facilius propter minus præjudicium, licet contrarium ſenſerit Rot. *deciſ.* 410. *num.* 12. *par.* 9. *recent.*

115 Gregatim autem paſci ad hunc effectum, dicuntur Animalia minuta, non autem groſſa, puta equi, vel Boves quia iſta generaliter conſueverunt paſci ſeparatim, quod attenditur etiamſi actualiter eſſent, & paverunt plura ſimul, ſecundum Caroc. *in tit. de imperit.* Caprar. *n.* 12. *poſt* med.

Et hæc dicta ſufficiant pro nunc de locatione animalium in ſpecie, cæterum nulli dubium, quod iſta locatio convenit regulariter cum locatione aliarum rerum, & ideo recurrendum erit in reliquis ad regulas generales in ſuis ſedibus, ubi etiam non omittam dicere ſi quid ſpecialitatis adſit circa animalia, quæ omnia non placuit hic referre, imo multa in hoc eodem capite dixi tantum loquendo de una ſpecie locationis animalium, quæ licet procedant etiam in aliis: magis placuit relinquere judicio prudentis lectoris ea applicare, quam illa repetere,

De Gabellarum locatione,

S U M M A R I U M.

1 *Gabelle locari poſſunt.*
2 *Gabellarum locatio requirit ſubhaſtationem publicam.*
3 *Gabellarum locatio etiam ad modicum tempus, requirit ſubhaſtationem.*
4 *Gabella Communitatum in locatione, requirunt octo conditiones.*
5 *Gabella locatio requirit ſubhaſtationem, ſi fiat a Camera, non ſi fiat ab ipſo Principe, vel habente mandatum ſpeciale ab eo.*
6 *Gabella non poſſunt locari quibuſdam perſonis.*
7 *Mulieres non poſſunt conducere gabellas.*
8 *Ampl. ut Mulieres, nec poſſint ſuccedere in conductione gabellarum.*
9 *Gabellarum conductio tranſit ad hæredes.*
10 *Mulier quando fuerit judicata capax emolumentorum gabella.*
11 *Gabella non poteſt locari minoribus.*
12 *Gabella non poteſt locari filio familias, niſi habens peculium, aut Patris conſenſum.*
13 *Gabella non poteſt locari tutoribus.*
14 *Clerici non poſſunt conducere gabellas.*
15 *Hebrai, & Saraceni gabellas conducere non poſſunt.*
16 *Officiales Communitatis, non poſſunt conducere gabellas.*
17 *Gabella fiſcales non debent locari ad minus tempus quam triennii.*
18 *Gabella in locatione fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem.*
19 *Sterilitas in locatione gabella eſt, ſi non tranſeant Mercatores.*
20 *Gabella non poſſunt locari, niſi recepta fidejuſſione.*
21 *Gabella, an ſit locata, vel vendita.*
22 *Gabella in locatione, an cenſeatur translatum jus exigendi, vel ſola commoditas.*
23 *Capitula, quæ fiunt in locatione gabellarum habent vim legis.*
24 *Ampl. etiam, quo ad tertios, ſi locatio fiat a Principe.*
25 *Officiales locantes gabellas, non debent ſolitum alterare.*
26 *Locatio gabellarum debet ſtricte intelligi.*
27 *Gabella locata, an comprehendatur ejus augmentum.*
28 *Gabella locata veniunt neceſſario ad ejus exactionem ut Capanna, in qua exigitur.*
29 *Gabella locatio intelligitur juxta ſolitum.*
30 *Gabellarum conductores, an acquirant privilegium fiſci in exigendo.*

C A P U T XIII.

GAbellas locari poſſe in jure clarum eſt, ut patet *in l. locatio* 9. *in princip. & in l. vectigalia* 10. §. *fin. & in l. Cæſar.* 15. *ff. de public. & vectig.* & notat Bart. *in l. cotem ferro* §. *qui maximos n.* 1. *ff. eod.* Guttier. *de gabell. q.* 131. *n.* 2. 1

Verum non libere, & abſolute, ſed cum ſolemnitate publicæ ſubhaſtationis faciendam eſſe earum locationem præſupponi videtur *in d. l. locatio* 9. *in princ. & in l. penes* 4. *C. vectigal. nov.* ubi not. DD. & tradit Bertachin. *de gabell. par.* 2. *num.* 17. 2

At quamvis requiſita videatur ſubhaſtatio in locatione gabellarum, etiam ad modicum tempus facta, prout de locatione ad triennium loquitur *d. l. penes* 4. *C. vectigal. nov.* quod ſecus eſt in aliis rebus juxta gloſ. *in l. quamvis C. de vendit. rer. Civit. lib.* 11. cum qua tranſit Bertachin. *d. par.* 11. *n.* 17. tamen non propterea dicendum videtur hanc ſolemnitatem requiri ratione rei, ideſt ipſius gabellæ, ſed potius ratione perſonæ locantis, ſive ſit fiſcus, aut Camera, ſive ſit Civitas, aut communitas, in qua præcipue in ſtatu Eccleſiæ, ubi per celebrem Bullam 10. Clementis VIII. quæ dicitur de Bono Regimine *ſub* §. 17. præcipitur bona Communitatum locari cum ſolemnitatibus de jure ſtatutis, requiruntur 8. conditiones, prout ex text. *in l.* 2. *verſ. ſin. autem C. ſi prop. duplic. penſitat.* late tradit eas ſingulariter explicando Cohel. *ad eamdem Bullam cap.* 46. *num.* 3. *& per tot.* cæterum ſi locatio fiat per ipſummet Principem, vel alium habentem liberas habenas in diſpoſitione rerum ſuarum, utique nec ſubhaſtatio, nec alia ſolemnitas erit neceſſaria, idemque erit ſi fiat per Procuratorem habentem ſpeciale Principis mandatum, nam licet omnia, quæ fiſci ſunt, principis ſint, & Fiſcus quoque dicatur habere mandatum Principis, tamen ipſe habet mandatum a lege præſcribente dictam formam locandi cum ſubhaſtatione, adeo ut talis forma videatur in ejus mandato ineſſe, quod ſecus eſt in mandato conceſſo ab homine, nempe ab ipſo Principe, prout optime diſtinguendo probat Franciſc. a Pont. *de pot. Proreg. tit.* 4. §. 5. *n.* 29. ubi propterea refert deciſum in venditionibus, quæ fiunt ab ipſo Prorege Neapolis vigore ſui mandati ſpecialis, quod habet a Rege Catholico non requiri ſubhaſtationem, ſecus autem in eis, quæ fiunt per Cameram. 3 4 5

Præterea circa validitatem hujus contractus, ſciendum quod ſunt aliquæ perſonæ, quibus de jure non poteſt fieri hæc locatio gabellarum, & ſi fiat, tamquam jure prohibita, eſt ipſo jure nulla, ut tradit Guttier. *de gabell. quaſt.* 132. *num.* 3. Girond. *eodem tit. par.* 3. *num.* 19. 6

Sunt autem inter eas præcipue omnes mulieres, quia cum Gabellas exigere ſit munus mere perſonale, & publicum, Caſtrenſ. *conſ.* 468. *col.* 2. *ante fin. verſ. & ideo præſuppoſito lib.* 1. Lucas de Pen. *in l. unica col.* 1. *ante fin. ver. an ergo cogitur C. de mulier. & in quo loc. lib.* 10. mulieres ſunt ejus capaces ad text. *in l. femina ff. de reg. jur.* Cohel. *ad dic. Bull. cap.* 46. *num.* 55. & bene firmavit Rot. 663. *num.* 3. & 4. *par.* 1. *recent.* 7

Imo ſi conduxerit vir, & deceſſerit relictis feminis hæredibus, ad eas non tranſit locatio per dictam earum incapacitatem, Alberic. *in l. ideo ſocietas n.* 1. *ff. pro ſoc.* Fulgoſ. *in l. adeo circa med. in gloſ. ſuper ver. aſcripta ff. pro ſoc.* Lauden. *de fiſco quaſt.* 190. Mozz. *tit. de ſociet. cap. ult. n.* 29. *fol.* 120. quamvis hæc conductio gabellarum regulariter ad hæredes tranſeat, ut firmant Pariſ. *conſ.* 82. *n.* 8. *lib.* 1. Felic. *de ſociet.* 8 9

cap.

cap. 32. num. 21. & ſeq. Rot. coram Ubald. *deciſ. 213. n. 2. &*
deciſ. 311. n. 5. quidquid in contrarium ſecluſo pacto ſpe-
ciali velle videatur Alberic. *in d. l. ideo ſocietas ff. pro ſoc.*
10 Verum ſi primus conductor ſublocaſſet viro, & ipſo ſub
conductore defuncto ſucceſſiſſet femina, & primus non
excepiſſet contra ejuſdem feminæ perſonam, ſed eam to-
leraſſet, utique non poſſet poſtea velle eam excludere ab
emolumentis, ut dixit Rot. *in una Ferrarienſis pecuniaria*
14. Martii 1629. in §. fin. cor. Piroſano, quæ confir-
mata fuit ſub die 25. Junii ejuſdem cor. eod. ubi dum
allegaretur in contrarium Ruin. *conſ. 216. num. 4. lib. 1.*
& Olaſch. *deciſ. 76. n. 12.* reſponſum fuit, quod in eo-
rum caſibus aderat contractus ſocietatis in locatione, un-
de non mirum ſi per mortem unius ex ſocüs reſoluta eſ-
ſet ſocietas, de quo tamen alibi dicam, & ideo non ap-
plicabantur caſui, in quo agebatur de unico Appaltatore.
11 Et quod dictum eſt de feminis, etiam de minoribus di-
cendum eſt, quia & ipſi ſunt incapaces conductionis ga-
bellarum *l. in fraudem §. minoribus ff. de jur. fiſci*, Pere-
grin. *de jur. fiſci lib. 6. cap. 5. n. 8.* & late Guttier. *de gabellis*
cap. 132. num. 17. & ſeq. Narbon. *de ætat. ann. 25. q. 10. n. 1.*
& per tot. ubi quid ſi minor actualiter conducat, &
juret, & alia videnda penes eum.
In filiis autem familias licet probari videatur contrarium
12 quod ſcilicet admittantur ad conductionem iſtam per tex.
in lib. 3. §. unde Julianus ff. ad Sen. Conſ. Maced. ibi unde Ju-
lianus *lib. 10. digeſtorum in eo qui vectigalia conducta habeat*
ſcribit, & eſt ſæpe conſtitutum ceſſare Senatus conſultum,
tamen quia antecedenter loquitur de illis filiis familias, qui
publice negotiabantur, & communiter reputabantur patres
familias, in quibus ceſſare Senatus conſ. dicit, etiam verba
prædicti intelligi debent retento eodem themate, & ſic re-
ſtringi ad eos, ut in ſpecie declarat Narbon. *d. quæſt. 10. n. 3.*
& ſeq. ubi ponderat dictionem illam, *unde*, quæ dependen-
tiam a ſuperioribus indicat ex Vulpell. *de præpoſit. & adver.*
ſign. dict. ultra verſ. unde, Rebuff. *in l. quibus 57. ver. unde*
ff. de verb. ſign. & aliis, ac proinde concludendum, non
poſſe filium familias conducere, niſi ubi habeat peculium,
aut conſenſus patris accedat tacitus, vel expreſſus, ut poſt
Franc. de Alpharo *in tractat. de off. fiſc. gloſ. 34. §. 2. n. 77.* con-
cludit idem Narb. *ibid. n. 6.* quidquid contrarium jure com-
muni inſpecto, affetat Peregr. *de jur. fiſc. lib. 6. tit. 5. n. 9.*
13 Tutores quoque, & curatores minorum, qui ratione tute-
læ, vel curæ non reddiderunt, admitti ad conductionem ga-
bellarum prohibentur *l. un. C. ne tut. & cur.* Peregr. *de jur.*
fiſc. lib. 6. tit. 5. n. 12. & eſt generale in rebus fiſcalibus, ut
dixi *in cap. 10. qui conducere poſſint*, ubi, & latius declaravi.
14 Clerici etiam prohibentur conducere gabellas, & ſimilia
jura Auth. *de ſanctiſſ. Epiſc. §. alium*, Bertachin. *de gabell.*
par. 3. num. 2. & licet in Hiſpaniis *ex lib. 8. tit. 10. lib. 9.* re-
periatur permiſſam locationem eis, ſub fidejuſſione laico-
rum fieri, tamen id vix tolerabile, & minime laudabile eſſe
tradunt Doctores illarummet partium, Mencac. *de ſucceſſ.*
creat. lib. 1. §. 10. n. 648. ver. quo caſu Guttier. *de gabell.*
quæſt. 132. n. 23. ubi etiam latius proſequitur loqui de
hac locatione facta Clerico.
15 Sunt etiam prohibiti Hæbrei, & Saraceni ad hanc condu-
ctionem admitti de jure communi, ut per text. *in c. penult.*
de Judæis, & ibi DD. tradit Guttier. *dict. cap. 132. n. 5.*
16 Sunt, & officiales Communitatis locantis inter prohibi-
tos Gabellas conducere, & alii, de quibus in ſpecie Guttier.
d. cap. 132. per tot. & omnes, qui regulariter conducere
prohibentur, de quibus alibi ſuo loco.
17 Præterea, quoad validitatem, & modum locandi gabel-
las non omittendum videtur notare, quod vectigal fiſci non
debet locari pro majori temporis ſpatio, quam triennii per
teat. *in l. penes 4. C. de vectig. & commiſſ.* Soccin. jun.
18 *conſ. 68. num. 2. lib. 2.* Caroce. *tit. de locat. vectig. quæſt. 8.*
Boer. *deciſ. 249. num. 1.* & notandum dicit Mantic. *de tacit.*
lib. 5. tit. 3. num. 28. & eſt ratio, quia in locatione fit remiſſio
mercedis propter ſterilitatem *l. ex conducto ff. locat. l. licet C.*
eodem, & in locatione gabellarum, quæ ſolvuntur propter
19 tranſitum mercium, ſterilitas reputatur ad hunc effectum, ſi
non tranſeant tot mercatores, prout eſt ſolitum, ad tradita
per Menoch. *conſ. 34. n. 14.* ſed talis remiſſio evitatur, ſi
alio anno ſit ubertas, qua compenſetur ſterilitas primi *l. ſi*
uno ff. loc. & d. l. licet, & dicam ſuo loco; modo, quia ſi fiat
locatio pro uno ceſſat iſta ſpes evitandi compenſationem,
quatenus in eo ſit ſterilitas, quod non expedit fiſco, ideo de-
bet fieri locatio pro tribus annis, ut poſt Salic. *in dicta l. penes*
tradit Bartach. *d. par. 2. num. 16.* Verum aliquibus in locis
de conſuetudine hoc non ſervatur, ut teſtantur Cuman. *in*
d. l. penes, & Peregr. *de jur. fiſc. lib. 6. tit. 5. n. 3.*
20 Item non poſſunt locari niſi recepta fidejuſſione *l. prius*
48. l. fin. §. Imperatores ff. de adminiſtr. rer. ad civit. pertin.
l. quicumque Cod. de fund. patrimon. lib. 11. verum is, qui
locavit, & non vidit tempore debito dari fidejuſſorem con-
ventum, ſi probabiliter juxta communem opinionem cre-
dere potuit, quod non poſſet per novam ſubhaſtationem
reperiri, qui tantam ſummam offerret, excuſabitur a cul-
pa, ſi ad eam non devenit, & ſtetit primæ locationi;
prout in caſu ſuo late eum excuſat Decian. *conſ. 47. n. 44.*
verſ. videamus modo, & ſeq. lib. 4. & quatenus fiſcus con-
ſequatur, id quod fuit promiſſum, quod non poſſit dare
de nullitate locationis, etiam ſi mandato adeſſet data
forma locandi cum fidejuſſoribus, late probat Bardellon.
conſ. 39. per tot.
Circa vero intellectum locationis legitime factæ dubita- 21
ri quandoque ſolet, an dici potius debeat gabellam fuiſſe
venditam, quam locatam, de quo Bartac. *de gabell. part. 1.*
n. 1. & olii relati per Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 3. n. 31.* & la-
tiſſime ac optime Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 104.*
& dixit etiam *in cap. 2. de emptione*, practicatur autem fieri
inſtrumentum in forma locationis, ſecundum Spec. *in tit.*
de locat. §. 1. verſ. porro, ubi per extenſum tradit ejus formu-
lam. Verum non deſunt etiam, qui illud faciant in forma
venditionis, prout aſſerit Bertach. *in d. par. 2. num. 10.* ubi
dictam formulam per extenſum refert. At hinc non tollitur
omnino difficultas, quia poteſt eſſe locatio, licet partes
dixerint vendere, & e contra, prout dixi *in dicto cap. 2.*
ad quod recurrendum, & ad DD. præcitatos.
Similis eſt quæſtio, quid intelligatur tranſlatum in con- 22
ductorem gabellarum, an ſcilicet jus eas exigendi, vel po-
tius ſola commoditas illas percipiendi, in qua Bertachin. *d.*
par. 2. num. 12. poſt adductas leges facientes pro traslatione
juris, dicit, quod tamen eis non obſtantibus, ipſa commo-
ditas percipiendi videtur locata *per l. ſi uſufructu ff. de jur.*
dot. cum aliis juribus, & auctoritatibus ibi per eum citatis,
idem concludit Bart. *in propoſito venditionis in l. eotem ſorro*
11. §. qui maximos n. 5. ff. de publican. & vectig. verum
quia jua non intelligitur tranſlatum in dubio, ſi poteſt
aliter intelligi, ut dicit ipſe Bart. *d. n. 5. in princ.* ita ut quæ-
ſtio poſſit reſolvi per inſpectionem inſtrumenti, ſeu pen-
dera ab intellectu verborum illius videri poterunt tradita
in propoſito *in c. 10. qui poſſint conducere, vel non*, in quæ-
ſtione an tranſlatum ſit jus percipiendi decimas, vel po-
tius ſola commoditas in earum locatione facta laicis.
Solent tamen hodie fieri diverſa capitula explicantia, quid 23
tribuatur conductori, quæ inſeruntur in inſtrumento loca-
tionis, & tollunt quamplures difficultates, & ad ea ſemper
recurri debet, quia vim legis habere dicuntur, Corn. *conſ. 339.*
in princ. lib. 1. Pariſ. *conſ. 82. n. 47. lib. 1.* Idque non ſolum
inter ipſos contrahentes prout eſt regulare, ut verba In- 24
ſtrumenti inter eos haberi debeant pro textu legis, Cravet.
conſ. 105. n. 2. Aldov. *conſ. 71. n. 2.* Mantic. *deciſ. 204. n. 2.*
ſed etiam reſpectu non contrahentium, ut dicit Corn.
quem ſequitur Pariſ. ubi proxime, quod tamen videtur intel-
ligendum, ut procedat, quatenus locatio fiat a Principe
habente poteſtatem gabellam imponendi, vel impoſitam al-
terandi, aut per ipſius officiales eodem jure fungentes, ſecus
aut ſi ab alio limitatam poteſtatem habente, quia clarum
eſt talem non poſſe capitulando cum conductore excede-
re terminos ſuæ facultatis. Imo Officiales deputati ad lo- 25
candum non debent alterare capitula ſolita, quia cenſetur
eis data facultas locandi juxta ſolitum, & non alias,
quatenus aliud expreſſe actum non ſit *lib. 1.* & ibi Bartol.
Cod. de paſc. public. lib. 11. Bertachin. *d. par. 2. n. 21.*
Cohell. *ad Bull. Bon. regimen. cap. 26. ad fin.*
Debet autem locatio gabellarum omnino ſtricte intel- 26
ligi Alex. *conſ. 86. num. 5. lib. 4.* Burſat. *conſ. 190.*
num. 28.
Et hinc infertur, quod ſi locatum ſit Dacium aliquod,
non poteſt conductor prætendere aliud, quamvis aliquo
modo ſub generalitate verborum locationis comprehendi
poſſet, puta ſi eſſet aliud ſuperindictum, Ferret. *in tract.*
de gabell. num. 45. Burſat. *dict. conſ. 190. num. 28. & 30.*
At quatenus iſta ſuperindictio ſit merum augmentum; 27
& gabella ſit ſimpliciter, & in genere locata, contrarium
forſan eſſet dicendum, ut ſenſere Bald. & Ang. *in l. ae. ubi ff.*
de petit. hæred. Dec. *in cap. cum* M. Ferrarien. *de conſt.* &
ibi Rip. *n. 36.* Socin. Sen. *conſ. 29. num. 10. lib. 4.* Menoch.
conſ. 34. n. 15. & 16. Boer. *deciſ. 180. n. 7.* quod ſecus
eſſet, ſi in locatione eſſet expreſſa quantitas Dacii, ſeu gabel-
læ exigendæ, ut aperte ſentiunt præcitati, & ſignanter
Boer. *d. deciſ. 180. num. 8.*
Venit tamen in locatione gabellæ jus illam exigendi, 28
& quidquid eſt ad talem exactionem neceſſarium, puta
Capanna, vel Domus, in qua exigitur ut, per doctrin. Bald.
in lib. 2. C. de verb. ſign. tradunt Ferrer. *ibidem n. 104.*
Bertachin. *de gabella par. 2. num. 65.* Burſat. *d. conſ. 109.*
num. 31. Surd. *deciſ. 201. num. 1. ad fin.*
Cæterum recipit hæc locatio interpretationem a ſolito, 29
adeo ut habeatur pro expreſſa clauſula in Inſtrumento loca-
tionis gabellæ, ut cenſeatur locatio facta juxta ſolitum Spe-
cul. *tit. de locat. §. 1. verſ. porro* Bartachin. *de gabella par. 2.*
n. 11. Silvan. *conſ. 35. in princ.* Buſart. *d. conſ. 190. n. 36.* Ca-
valer. *deciſ. 60. n. 9.* & eſt regula etiam in locationibus alia-
rum, ut cenſeantur factæ juxta ſolitum, prout dicetur ſuo lo-
co *in c. de interpretatione locationis*, ad quod recurrendum
erit, quia & alia ibi tradita, ſunt communia huic locationi.
Dubi-

30 Dubitatur tamen, an iſti conductores Gabellarum, & aliarum rerum fiſcalium acquirant privilegium fiſci, præcipue procedendi contra debitores incipiendo a captura, & negativam tenent Guidopap. *ſing.* 287. Boer. *dec.* 180. *n.* 10. Fal. *in ſuo Cod. lib.* 4. *tit.* 4. *defin.* 1. quia per mutationem perſonæ mutatur conditio, & perditur privilegium, ut per Bart. *in l. per Procuratorem num.* 3. *ff. de acquir. hæred.*

Verum contrariam opinionem tenent poſt alios Peregr. *de jur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 5. *n.* 35. Mauſon. *de cauſ. exec. ampliat.* 50. *n.* 22. Guttier. *de Gabell. quæſt.* 167. *n.* 5. Caſtil. *dec.* 120. *n.* 12. *& ſeq.* & hæc contraria videtur verior præcipue, quando fiſcus conductoribus ſua jura cedit, & transfertur prout conſuevit in inſtrumentis locationum fieri, Girond. *de gabell. par.* 4. *in princ. n.* 19. *ad fin.* Nec obſtat, quod privilegium perſonale non egrediatur perſonam, & ideo per mutationem perſonæ perdatur, quia dictum privilegium fiſci dicitur perſonale ad differentiam realis, quia videlicet, non competit ratione rei, ſed non eſt perſonale, ita ut cedi non poſſit, ut poſt alios advertit Surd. *conſ.* 444. *num.* 11. *verſ. & non obſtat*, & repetit Caſtil. *in d. deciſ.* 120. *num.* 13. & ſecluſa ceſſione fecit, quod iſti conductores ſtatim uti poſſent juribus fiſci tamquam ejus Procuratores, etiam ante eis conceſſum mandatum, ut auctoritate Bart. *in l. in provinciali §. ſi ego ff. de nov. oper. nunc tradit.* Avendan. *de exeq. mand. reg. par.* 2. *cap.* 12. *num.* 15.

Et hæc dicta ſufficiant pro nunc de locatiane Gabellarum, quia licet non ignorem cadere in ea mille alia dubia, tamen ſi vellem ea omnia hic annectere, & in unum referre, neceſſe eſſet facere magnum tractatum de locatione iſta ſpeciali, repetendo etiam in eo regulas generales, quibus ipſa dubia reſolvi, ut plurimum poſſunt, quod certe non expedit, recurrendum igitur ad ipſas regulas in ſuis ſedibus, quibus in locis ſæpe etiam loquar in ſpecie de locatione Gabellarum, præcipue quando in ea regula generalis non procedet, quod & facere conabor de locationibus aliarum rerum, non enim placet diſtinguere tractatum hunc locationis a rebus quæ locantur, quia neceſſe eſſet facere non tot capitula, quot ſunt res, ſed tot tractatus, & in ſingulis fere repetere omnes regulas, & concluſiones, quæ ut plurimum ſunt generales, & omnibus locationibus conveniunt. Si quis autem velit plura in ſpecie de locatione Gabellarum in unum congeſta, adeat ſigniter Bertac. *in d. ſuo tract. de Gabellis par.* 2, & Caroc. *de locat. & cond. tit. de locat. vectigal.*

De bonis Eccleſiaſticis, an & quomodo locari poſſint.

PRINCIPIUM TITULI.

Bonorum Eccleſiæ locatio, quo jure, quave ratione ſint prohibita.

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſiarum bona prohibentur alienari, tam per leges Canonicas, quam etiam per leges civiles, & quibus, & per quas.*
2 *Leges civiles diſponentes de rebus Eccleſiaſticis, an ſint valida.*
3 *Leges civiles prohibentes locationem rerum Eccleſiæ non ſunt attendenda, quia leges Canonicæ plenius prohibent.*
4 *Rerum Eccleſiæ locatio olim prohibebatur ſolum ad decennium, & ultra, hodie vero ultra triennium.*
5 *Extravag.* Ambitioſæ *de reb. Eccleſ. non alien. quæ nuncupatur Paulina, plenius providet, quam alia jura circa locationem bonorum Eccleſiæ, & ideo de ea late.*
6 *Rerum Eccleſiæ alienatio, qua ratione ſit prohibita abſque beneplacito Papæ.*
7 *Deus in creatione Mundi dedit hominibus dominium Terræ.*
8 *Papa concedens aliquam poteſtatem, eam a ſe non abdicat, ſed majorem retinet.*
9 *Eccleſiis bona ſtabilia tribuere licitum, & pium eſt.*
10 *Bona quando ſunt Eccleſiæ, exeunt de dominio hominum.*
Bona Eccleſiarum dicuntur ſacra quarta ſpeciei.
Bona Eccleſiaſtica ſurripiens dicitur ſacrilegus.
11 *Bona Eccleſiarum nullius ſunt.*
12 *Bona Eccleſiarum ſunt in Dominio Dei.*
13 *Papa habet plenam adminiſtrationem bonorum Eccleſiarum inferiorum, ut earum Prælati ſolum uſum, & gubernium.*
14 *Papa ſolus poteſt alienare bona Eccleſiarum.*
15 *Doctorum auctoritas major eſt in tractatibus, quam in conſiliis.*
16 *Doctorum opiniones agitari vento pecuniæ quomodo intelligatur.*
17 *Doctores in conſiliis adducunt quandoque fundamenta tantum colorata.*
18 *Advocati quando ſcribunt in aliqua cauſa, debent adducere omnia motiva, etiam colorata.*

C A P U T XIV.

INter res, quæ libere locari non poſſunt, præcipuum locum obtinent bona Eccleſiaſtica, ac propterea ſpecialiter de eis loquendum eſt. Et quoniam regula ſemper manet, quod ubi locatio non eſt prohibita, cenſetur permiſſa, ut dictum eſt ſupra, *cap.* 11. *num.* 2. ideo videndum eſt, quæ prohibitio adſit circa bona prædicta; Et quidem varia jura condita fuerunt temporis ſucceſſu, tam civilia, quam canonica bonorum Eccleſiaſticorum alienationem prohibentia; quo enim ad Jus Civile habemus a Leone 1 Imperatore *l. jubemus Cod. ad Sacroſ. Eccleſ.* & a Juſtiniano Auth. *de non alienand. collat.* 2. & Auth. *de alienat. & emphyt. collat.* 9. a quibus ſumptæ Auth. *hoc jus porrectum cum ſubſeq. C. de ſacr. Eccl.*

In jure vero canonico habemus plures Sac. Canones in Decreto, præſertim *cauſa* 10. *q.* 11. *& cauſa* 12. *q.* 2. *& cauſa* 16. *q.* 6. & in Decretali habemus totum *tit. de reb. Eccleſ. alien. vel non.* Item habemus *tit. de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. *in Clement.* in Extrav.

2 Verum quoad præfatas leges Civiles dubitari poteſt de earum validitate ob defectum poteſtatis Imperatorum illas condentium, ſtatuendi circa res Eccleſiaſticas, ob quem eas nihil habere auctoritatis, dicit Abb. *in c. in præſentia n.* 28. *verſ. ego in hoc dubio de reb. Eccleſ. alien. vel non*, ubi, quod hoc procedit maxime dum diſponunt in ſpecie de Eccleſiaſticis, & ſic ponunt falcem in meſſem alienam, & aliis adductis Filliuc. *in ſuis tractat. moral. tract.* 44. *de alienat. rer. Eccleſ. cap.* 1. *n.* 3. & quidem ratio eſt evidens, & non pateretur difficultatem, niſi concurreret approbatio ſaltem tacita Summorum Pontificum, prout cenſeri approbatas leges Imperatorum de Eccleſiaſticis diſponentes, & ideo ſervandas tradit Covar. *in tit. de ſponſal. cap.* 6. *in princ. n.* 20. *prope med.* Vaſquez *de ſucceſſ. creat. lib.* 3. *§.* 26. *n.* 58. & in ſpecie *de ll. Codicis* poſt alios Sanch. *ad Decal. lib.* 7. *c.* 9. *n.* 4. *ad fin. & n.* 6. *&* 7. imo adeſt etiam expreſſa approbatio *in Sac. Can. adductis* per Rot. *deciſ.* 349. *num.* 13. *par.* 11. *recent.*

3 At, quidquid ſit de hac quæſtione, dum hodie habemus Canonicas ſanctiones plenius etiam in hac materia providentes, clarum eſt eas eſſe attendendas, non autem leges prædictas Civiles, ut in propoſito dictarum legum advertunt gloſ. *in cap.* 1. *ver. tractatus ad med. de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. Abb. *in dicto c. in præſentia n.* 28. *prope fin. verſ. & maxime hoc caſu, eodem titulo*, Molin. *de contract. diſput.* 465. *n.* 1. Quarant. *in ſum. Bull. ver. alienatio n.* 1. Donat. *de regular. tract.* 14. *q.* 2. *in fin. tom.* 1.

4 Quo vero ad jura Canonica, de quibus ſupra ſecluſa extr. *Ambitioſæ de reb. Eccl. non alien.* quæ promulgata fuit a Paulo Secundo, & ideo appellatur etiam communiter Paulina, prohibebant locationem rerum Eccleſiæ tantummodo quatenus fieret ad decennium, vel ultra. Unde ante emanatam dictam Paulinam locatio ad Novennium abſque ſolemnitatibus facta valebat, ut advertit Molina *de contract. diſput.* 466. *n.* 10. *verſ. ante tempora*, & aliis adductis Garz. *de benefic. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 27.

Prohibebant enim tantum alienationem, cujus nomine non venit locatio, quæ non eſt ad longum tempus ex ſupra citatis *in cap.* 4. *num.* 8. imo locationem ad modicum tempus expreſſe permittebant, ut habetur *in Clement.* 1. *in fin. de reb. Eccleſ. non alienand.* & locatio, quæ non eſt ad decennium, vel ultra, dicitur ad modicum tempus, ex adductis *d. c.* 4. *n.* 15. ſeu ſaltem tunc dicebatur ad modicum tempus, per dictam *Extrav.* fuit declaratum ad modicum tempus eſſe tantum uſque ad triennium, *ut in d. c.* 4. *n.* 16.

5 Unde Paulina prædicta plenius providit in hac materia, & ideo de ipſa ſpecialiter videndum erit, cum tamquam jus poſterius, & plenius providens magis attendi debeat, ut advertit Molin. *dicta diſput.* 465. *num.* 1. *verſ. atqui poſterioribus.*

Verum, quia ulterius poſt tempora Pauli Secundi ſubſequentes Summi Pontifices aliique huc ſpectantia ſtatuerunt, & aliquid etiam ordinavit Sacr. Concil. Tridentinum, & ſolent Prælati ſuſcipientes Prælaturas jurare de non alienando, quod juramentum pariter reſiſtit locationi ad longum tempus, ideo non omittam, & de his omnibus aliqua magis practicabilia, & notabilia loquendo de dicta Extrav. *Ambitioſæ*, ſuis locis opportunis inſerere, vel poſtmodum annectere.

6 Verum prædictis omnibus præmittendum videtur aliquid de ratione tot, ac talium prohibitionum locationis bonorum, etiam Eccleſiarum particularium, & inferiorum abſque Beneplacito Apoſtolico. Reminiſcendum igitur eſt, quod licet Deus in ipſa creatione mundi dederit hominibus Dominium Terræ, ut habetur Geneſ. *cap.* 1. 7 ibi, *Benedixit Deus illis, & ait creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus Cæli, & Univerſis animantibus,*

mantibus, quæ moventur ſuper Terram; Dixitque Deus: ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuum ſuper Terram, & univerſa ligna &c.
8 Tamen omiſſo, quod penes eum remanſit major poteſtas,
ut dicit Papa de ſe, quando concedit alteri aliquam po-
teſtatem *in c. dudum verſ. Nos igitur attendentes de preben.*
in 6. unde legitur *Domini eſt Terra, &c.* clarum eſt li-
9 cere hominibus, & pium eſſe bona Eccleſiis tribuere etiam
ſtabilia, quibus licet, & decet Eccleſias ditari, ut late
probat Turrecrem. *in cap. expedit. n. 1. & ſeq.* 12. q. 1.
quæ eo ipſo, quod Eccleſiæ ſunt, exeunt de Dominio
10 hominum, efficiuntur enim ſacra, adeout, qui ea abſtu-
lerit, vel occupaverit, dicatur ſacrilegus *cap. prædia, &*
cap. qui abſtulerit, & cap. nulli 12. q. 2. cum aliis ad-
ductis per Sperell. *deciſ.* 135. *n.* 12. *& ſeqq.* ubi firmat
procedere etiam ſi ſurripiens in illis aliquod jus habere
prætendat, & etiamſi Eccleſiæ dumtaxat poſſeſſio turbe-
tur, & eſſe ſacra quartæ ſpeciei, docet D. Thomas *in*
2. 2. *quæſt.* 99. *art.* 3. & eſſe Doctrinam receptam dicit
11 Navarr. *de reddit. Eccleſ. quæſt.* 1. *monit.* 40. *num.* 4. &
quæ ſunt ſacra, nullius hominis ſunt, ſed Dei totaliter
§. *nullius inſt. tit. de rer. div.* & bene Navar. *ibid.*
12 Unde bona Eccleſiarum dicuntur Patrimonium Chriſti,
cap. *cum ſecundum de præbend.* cap. *cum eo*, ubi gloſ. *verſ.*
Chriſti de elect. in 6. & apud eum eſſe eorum Dominium,
Dec. *in c. conſtitutus n.* 25. *& ſeqq. de reſcript.* Roderic.
regular. quæſt. lib. 3. *quæſt.* 29. *art.* 5. *ubi de comm.* Monet.
de commut. ult. vol. cap. 5. *num.* 97.
Et quamvis hoc figurate tantum dictum eſſe, quia Chri-
ſtus humana hæc non reſpicit, ac proinde Dominium ac-
quiri Eccleſiis ipſis particularibus, etiam inferioribus, quæ
per ſuos Prælatos reguntur, & adminiſtrantur ſubtiliter, &
late probare conatus fuerit in ſpecie Peregr. *conſ.* 2. *n.* 17.
& ſeq. ſignanter num. 30. *& n.* 39. *lib.* 1. Tamen veritas eſt,
quod dominium eſt penes Deum, & adminiſtratio eſt penes
13 Papam ejus Vicarium, quæ adminiſtratio Papæ eſt adeo ple-
na, & libera, ut aſſimiletur Dominio, & quamplures DD.
eam Dominium vocent, inferiores autem Prælati habent
meram gubernationem, & uſum, Innoc. *in c. cum ſuper*
n. 3. *de cauſ. poſſ. & propriet.* & ibidem Hoſtienſ. *n.* 4. *& ſeq.*
uſque ad 8. Joann. Andr. *n.* 4. Imol. *n.* 7. Præpoſ. *in cap.* 2.
n. 9. *de his, qui feud. dar. poſſ.* Turrecrem. *in cap. videntes*
n. 4. *& ſeq.* 12. *quæſt.* 1. Bald. *conſ.* 175. *num.* 2. *verſ. præterea*
hic Dominus lib. 2. Caſtr. *conſ.* 187. *n.* 7. *verſ. nunc quæritur*
lib. 2. Menoch. *conſ.* 817. *num.* 15. Fachin. *conſ.* 2. *n.* 22. *lib.* 2.
Navarr. *de reddit. Eccleſ. quæſt.* 2. Monit. 40. *n.* 6. *& ſeqq.*
Redoan. *de ſpol. quæſt.* 2. *n.* 39. *& ſeq.* Roſentall. *de feud.*
c. 4. *concl.* 17. *in* 1. *gloſ.* & ita etiam, quod Dominium rerum
Eccleſiarum non ſit ipſarum Eccleſiarum particularium, ſed
Chriſti, & quod Papa ſolus poſſit ea alienare, quia ipſe eſt
immediatus Vicarius Chriſti, & quodcumque ipſe facit in
14 Terris, factum Chriſti reputatur clave non errante tenet, &
latiſſime probat idem Peregr. *in tract. de Jure Fiſci lib.* 2.
tit. 3. *n.* 85. *& ſeq.* Unde quando etiam aliquod negotium
faceret ejus auctoritas, magis ei ſtandum eſſet in hoc loco,
quam in dicto Conſilio, quia magis defertur Doctoribus in
15 tractatibus, quam in Conſiliis, præſertim quando non ſunt
pro veritate, ſed pro aliqua parte editi, prout prædictum,
quod inſcribitur *pro principatu ſæculari*, in quibus procedit
illud dictum, quod Doctores ſolent aliquando ad gratifica-
tionem reſpondere, de quo Rota poſt alios *deciſ.* 438. *n.* 11.
par. 9. *recent.* quodque vento pecuniæ agitata opinio Do-
ctorum variatur, Cravett. *conſ.* 294. *n.* 9. *verſ. infertur ex*
præmiſſis, & ratio eſt, quia quando ſcribunt pro aliquo jam li-
tigante, vel omnino jura ſua experiri volente, eorum partes
ſunt adducere rationes pro ea militantes tales quales ſunt,
etiam ſi de earum ſubſiſtentia dubitent, poſtquam hoc du-
bium ſincere clienti ſuo patefecerint. Ultra quod ſæpe
etiam evenit, quod Conſulens habens unum fundamentum
firmum non curat diligenter perpendere alia, ſed ea addu-
cit, dummodo ſint colorata, aut etiam media colorata, ſive
ad oſtendendum ingenium, & ornandum Conſilium, ſive
quia quandoque etiam motiva media colorata movent men-
16 tem Judicis, ut tradit Corn. *conſ.* 7. *num.* 2. *lib.* 4. Curt.
Jun. *conſ.* 348. *n.* 36. Gozzad. *conſ.* 96. *num.* 8. *poſt princ. verſ.*
& ideo. Unde, qui poſtea perpendunt talia motiva ſepara-
tim, reprehendunt Conſulentes, ſed immerito, dum ea ad-
ducere paſſim ſolent ex præcitatis, imo quando ſcribunt uti
Advocati, ea adducere debent pro ſervitio Cauſæ, quam
tuentur, ut monent Abb. *in cap. per tuas n.* 6. *ad. fin. qui*
fil. ſint legit. Soc. Jun. *conſ.* 143. *n.* 6. *lib.* 3. Cæpol. *cautt.* 67.
Mant. *de conject. lib.* 8. *tit.* 18. *num.* 52.
17 Dum igitur revertendo ad propoſitum ſolus Papa habet
Dominium, vel liberam adminiſtrationem omnium bono-
rum etiam ad Eccleſias particulares pertinentium, aperte ſe-
quitur, ut non poſſint ab aliquo alienari eo inconſulto,
etiam ſeclusis legibus, & Sacr. Canonibus id ſtatuentibus,
& nil mirum ſi ad majorem cautelam, & claritatem fuit
etiam ab eo ſtatutum, & ordinatum ſub variarum commi-
natione pœnarum, adverſus tranſgreſſores, & pro inde
nequit conſuetudine induci, ut beneplacitum non requi-
ratur, ut dicetur infra §. 1. *hujus tituli num....*

An Paulina Conſtitutio incipiens *Ambitioſæ*, quæ habetur inter Extrav. *com. ſub tit de reb. Eccleſ. non alien.* ſit uſu recepta, & de conſuetudine ſtatuto contraria.

S U M M A R I U M.

1 *Principis poteſtas eſſet eluſoria, ſi liberum eſſet ſubditis ejus legem recipere, vel non.*
2 *Principes habuerunt auctoritatem a Populis.*
3 *Papa habet auctoritatem immediate a Deo, non a ſubditis.*
4 *Leges Papæ ſtatim, ut latæ ſunt, ligant abſque eo quod uſu recipiantur, quidquid ſit in aliis Principibus.*
5 *Conſtitutiones Papæ non abrogantur per non uſum, niſi Papa ſciens contrarium uſum, & conſentiat.*
6 *Conſuetudine induci non poteſt, quod bona Eccleſiæ alienentur abſque auctoritate Papæ.*
7 *Extrav.* Ambitioſæ de reb. Eccl. non alien. *diſpoſitio non habet locum, ubi viget contraria conſuetudo.*
8 *Et ſufficit de contraria conſuetudine probabiliter dubitare ad effectum manutentionis.*
9 *Pœnas ad evitandas ſufficit quælibet cauſa credendi.*
10 *Extrav.* Ambitioſæ *hodie præſumitur non recepta.*
11 *Conſtitutio relata inter Extrav. communes facit jus, & ubique ſervari præſumitur.*
12 *Statutum eo ipſo, quod eſt in libro ſtatutorum, præſumitur uſu receptum.*
13 *Bulla exiſtens in Bullario præſumitur uſu recepta.*
14 *Extrav.* Ambitioſæ, *an vere ſit uſu recepta ubique, varie loquuntur Doctores.*
15 *Doctores teſtantes de conſuetudine, an probent ſaltem præſumptive.*
16 *Diſting. ut probent ſi atteſtantur de conſuetudine loci in quo verſati ſunt, alias ſecus.*
17 *Conſtitutionis non uſus probari non ſolum per teſtes, ſed etiam per actus ea non ſervata factos.*
18 *Decl. procedere ad effectum manutentionis tantum, nam in meritis requiritur actus fuiſſe probatos in Judicio.*
19 *Atteſtationes extrajudiciales non probant non uſum conſtitutionis.*
20 *Statutum contra formam* Extrav. Ambitioſæ *Apoſtolica auctoritate confirmatum, eſt validum.*
21 *Religio Jeroſolymitana gaudet prædicto ſtatuto.*
22 *Regulares aliqui gaudebant privilegio alienandi bona ſine beneplacito, ſed hodie neceſſe habent licentiam Sacr. Congregationis Concilii.*

C A P U T XIV. §. I.

Cum igitur agendum ſit de Extrav. *Ambitioſæ*, viden-
dum erit primo de ejus uſu, & obſervantia, ſed ante hanc
quæſtionem non omittendum præmittere, quod valde du-
bitari poteſt de ejuſdem quæſtionis relevantia, quia de pote-
ſtate Papæ legem ſimilem ferendi non eſt dubitandum ex
ſupradictis, & ea ſuppoſita, eo ipſo quod legem tulit, &
ſufficienter promulgavit, videtur eam obligare, ſive ſubditi
uſu receperint, ſive non, alias enim poteſtas Principis leges
condendi eſſet eluſoria, ſi liberum eſſet ſubditis eam recipe- 1
re, vel non recipere, ut conſiderant Card. Zabarell. *proœm.*
Clem. ver. univerſitati quæſt. 2. Suar. *de legib. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 19.
Molpheſ. *in ſum. tract.* 9. *cap.* 8. *n.* 41. & in hoc propoſito aliis
adductis Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 3. *n.* 10.
Et quatenus hoc regulariter in Conſtitutionibus aliorum
Principum patiatur difficultatem, tamen non idem procedit
in conſtitutione Papæ, nam ideo in conſtitutionibus alio-
rum Principum requiritur, ut uſu recipiantur a Populis,
quia ipſi Principes a Populis auctoritatem habuerunt *lib.* 2. 2
in fin. ff. de Senat. D. *Thom. par.* 2. *quæſt.* 97. *art.* 3. *ad* 3.
Dec. *conſ.* 162. *col. penult. verſ. ultimo non obſtat.* Quod eſt
in Papa, cum ipſe non a Populis, ſed immediate a Deo po- 3
teſtatem abſque ulla dependentia a conſenſu ſubditorum ha-
beat, ac proinde non requiritur pro confirmatione Conſti-
tutionum illius, quod ſubditi uſu recipiendo illas admittant, 4
ſed ſtatim ac publicatæ ſunt, & innoteſcunt vim habeant,
& ligent *Præpoſ. in c. iſtis §. leges num.* 3. *verſ. niſi dato*
conſenſu 4. *diſt.* Archid. *in cap. leges promulgantur* 4. *diſtinct.*
Navar. *conſ.* 1. *num.* 19. *in fin. de conſtit.* Suar. *de legib. lib.* 4.
cap. 16. *num.* 2. *&* late diſtinguendo firmavit Rot. *in Majo-*
ricen. Indultorum 11. *Aprilis* 1639. §. *Irrelevantia deduce-*
bant coram Merlino, quæ deciſio licet non reperiatur in-
ter alias ejuſdem Auctoris habetur impreſſa per Dianam
reſol. Moral. par. 6. *fol.* 325. & fuit confirmata in eadem
cauſa, & eodem anno ſub *die* 17. *Junii* cor. eodem Mer-
lino, *ut inter deciſiones ejuſdem impreſſus deciſ.* 814. *n.* 4.
& 5. ubi quod Rota millies eſt ſequuta.

Nec

Nec dicatur, quod licet non valeant ſubditi recuſare, & ab initio rejicere conſtitutionem Papæ, tamen ſi tractu temporis conſueverint contrarium diſpoſitis in ea ſervare, diſpoſitio amittat vires, quia, & hoc non videtur de facili admittendum in Conſtitutionibus Papæ, ut videlicet ſubditi valeant abſque ejus ſcientia, & conſenſu ipſius con-
5 ſtitutiones abrogare, ſed ſolum quatenus ipſemet Papa ſciat contrarium uſum, & illi conſentiat per eamdem rationem ſupra adductam Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 9. c. 2. n. 9. verſ. nec non quin conſtitutiones* Cavaler. *deciſ.* 85. *n.* 2. Rovas *deciſ.* 71. *n.* 8. *in recent. deciſ.* 197. *n.* 3. *&* 4. *deciſ.* 213. *n.* 2. *deciſ.* 221. *n.* 4. *par.* 1. *& deciſ.* 572. *n.* 18. *par.* 4. *tom.* 3. & in propoſito, quod non poſſit conſuetudine induci, quod auctoritas Papæ requiſita in alienatione rerum Eccleſiæ non interveniat, fuit
6 etiam opinio Joan. Andreæ *in c. nulli de reb. Eccleſ. non alienand.* approbata ibidem per Abb. & per alios communiter ut teſtatur Corrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 9. *c.* 1. *num.* 2. & per Benintend. *deciſ.* 13. *n.* 7. & comprobatur per alias rationes ultra ſupradictam, de quibus *ad fin. principii hujus cap.* & quod nec per uſum contrarium mille annorum extingui poſſit vis præfatæ conſtitutionis, Lotter. *de benef. lib.* 3. *q.* 25. *n.* 40.

7 Verum quidquid ſit generaliter loquendo, in terminis tamen præfatæ Extrav. *Ambitioſæ*, quod ejus diſpoſitio non vendicet ſibi locum, ubi viget contraria conſuetudo, tradunt Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *n.* 34. Ricc. *in praxi rer. quotid. ſen reſolut. par.* 1. *reſol.* 98. *n.* 4. Barboſ. *de poteſt. Epiſc. allegat.* 95. *num.* 3. *in fin. verſ. niſi in contrarium* Rota coram Eminentiſſimo Otthobono *deciſ.* 210. *num.* 3.

8 Et quod, ſi ex deductis per Conductorem probabiliter dubitetur de tali conſuetudine, danda ſit ei manutentio, non obſtante decreto irritanti in dicta Extravaganti exiſtente, late firmatum fuit a Rota *in deciſ.* 200. *n.* 12. *& ſeq. par.* 10. *rec.* & ratio ſpecialitatis eſſe poteſt, quia agitur de
9 conſtitutione pœnali, & ſufficit quælibet occaſio credendi quod fieri poſſet, ad evitandas pœnas, ut dicam *infra* §. 8. & in ſpecie, quod excuſet conſuetudo, Filliuc. *in ſuis oper. mor. tract.* 44. *cap.* 6. *n.* 5. *verſ. tertio ſit*, quæ tamen ratio urget reſpectu excommunicationis, & privationis Beneficiorum aliiſque pœnis, non autem reſpectu nullitatis contractus, quia hæc non eſt proprie pœna, ut dicam infra *in d.* §. 8. hujus *cap. in princ.* & quod non uſus hujus conſtitutionis allegari poſſit ad evitandas pœnas ejuſdem, non autem quoad evitandam ejus diſpoſitionem, Lotter. *de benef. lib.* 3. *q.* 25. *n.* 42. unde junctis aliis auctoritatibus citandis infra *num.* 14. *prope fin.* dubitari poſſet de ſubſiſtentia præfatæ *deciſ.* 200. *n.* 12. *& ſeqq. par.* 10. *recent.*

Unde utile eſt videre de uſu dictæ conſtitutionis, & quod non ſufficiat eam allegare, ſed probari debeat, eam eſſe uſu receptam, & eſſe in communi obſervantia, cenſuit olim Rot. cor. Mohedan. *deciſ.* 1. *de conſtit. alias deciſ.* 6. & coram Penia *deciſ.* 322. *num.* 4. *ad fin.*

10 Verum quidquid dixerit in præfatis deciſionibus olim Rota, contrarium hodie omnino tenendum videtur, quod videlicet dicta Conſtitutio præſumatur uſu recepta, & ideo nulla adſit neceſſitas dictæ probationis, non ſolum quia hæc eſt magis communis opinio, ut patet ex congeſtis Barboſ. *de Epiſc. allegat.* 95. *n.* 49. & Garz. *de ben. par.* 2. *cap.* 1. *n.* 40. *& ſeqq.* & ita dicendum omni prorſus hæſitatione remota, ait Corrad. *in prax. diſpenſat. lib.* 9. *c.* 1. *num.* 1. *&* 2. *&* 9. & ipſa Rota a prædicta opinione contraria receſſit, & tenet contrarium, ut habetur *in deciſ.* 30. *num.* 5. *par.* 1. *recent. & penes* Peniam *dec.* 414. *n.* 7. *verſ. ſatis quoque* Lotter. *de benef. lib.* 3. *quæſt.* 25. *n.* 41. ſed
11 etiam, quia eſt evidenter magis vera, quia dum dicta Conſtitutio eſt relata inter Extravagantes communes, & ubique circumfertur, facit jus commune, quod ubique ſervari præſumitur, Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 4. *n.* 26. *de reb. Eccleſ. non alien. alias deciſ.* 135. Adden. ad Mohedan. *deciſ.* 1. *de conſtit lit. B.* Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 95. *n.* 49. Penia *d. dec.* 414. *ad fin.* Rot. *deciſ.* 225. *n.* 3. *verſ. ſed hoc non placuit par.* 3. *lib.* 2. *& deciſ.* 262. *n.* 6. *par.* 3. *lib.* 3. *div.* & faciunt,
12 quæ dicuntur in fortiori de ſtatuto, quod eo ipſo quod eſt in libro ſtatutorum, præſumitur uſu receptum, Dec. *conſil.* 153. *n.* 2. Seraphin. *deciſ.* 1447. *n.* 1. Rot. *dec.* 15.
13 *n.* 4. *par.* 2. *rec.* & de Bullis, ex quo ſunt in Bullario, Rota in Papien. bonorum cor. Pamphilio *impreſſ.* per Mar. Antonin. Macerat. *variar. poſt cap.* 98. *verſ. quidquid dixerit lib.* 1. Mantic. *deciſ.* 59. *num.* 11. *verſ. neque etiam.*

14 Non dubitandum itaque de præſumptione, ſed quoad veritatem, cui ſemper cedit præſumptio, licet conſtitutionem prædictam eſſe per totum orbem integraliter, & ſecundum omnes ejus partes uſu receptam aſſerat, & multos id fateri dicat noviſſime Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *q.* 3. *n.* 3. tamen multi teſtantur contrarium, quod videlicet ſaltem in aliquibus locis non ſit uſu recepta, inter quos Cajet. *in ſumm. ver. excommunicatio cap.* 75. Navarr. *in Manual. cap.* 27. *n.* 149. Azor. *inſt. moral. tom.* 2. *lib.* 9. *cap.* 2. *quæſt.* 1. *verſ. quod attinet* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 34. & hoc alii verum eſſe admittunt non reſpectu nullitatis contractus, ſed reſpectu aliarum pœnarum in ipſa conſtitutione contentarum, Molin. *de contract. d. diſp.* 466. *n.* 10. *poſt med.* & cum aliis pluribus Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 95. *num.* 48. Ricc. *reſol.* 107. *n.* 5. *par.* 1. Garz. *de benef. par.* 1. *c.* 5. *num.* 87. nullitas enim contractus non eſt proprie pœna, ſed diſpoſitio conſtitutionis, ut tetigi ſupra *num.* 6. *ad fin.*

Verum dubitari poteſt, an huic aſſertioni Doctorum 15
ſtandum ſit, & multi volunt Doctores atteſtantes de conſuetudine probare ſaltem præſumptive, donec videlicet contrarium probetur, Gozad. *conſ.* 59. *num.* 18. & alii relati per Rim. Jun. *conſ.* 182. *n.* 10. & per Gabr. *de prob. concl.* 4. *n.* 1. alii vero tenent contrarium, quod videlicet nullo modo probent, cum conſuetudo ſit facti, non Juris, & hæc eſt magis communis, teſte Maſcardo *de probation. concluſ.* 528. *n.* 1. *& n.* 4. *verſ. prior tamen*, & eam tenet Rot. *deciſ.* 357. *num.* 6. cor. Mantic. *& deciſ.* 45. *n.* 32. *ubi etiam de varior. par.* 8. *rec.* At communis diſtinctio eſt, quod probent, ſi atteſtentur de conſuetudine patriæ ſuæ, ſeu loci, aut Curiæ, in qua verſati ſunt, alias ſecus, Honded. *conſ.* 101. *n.* 39. *poſt med. lib.* 1. Burſat. *conſ.* 43. *n.* 53. Becc. *conſ.* 62. *n.* 32. Rim. Jun. *conſ.* 182. *n.* 11. Maſcard. *dicta concluſ.* 528. *n.* 6. Gabr. *dicta concluſ.* 4. *n.* 4. Gratian. *diſcept.* 479. *n.* 24. & eſſe communem Benintend. *deciſ.* 95. *in fin.* & probabunt maxime ſi de eadem conſuetudine atteſtentur plures in eodem loco verſati, ut requirit Roland. *conſ.* 71. *n.* 22. *verſ. & ubi etiam lib.* 1.

Unde ſi quis conventus ad pœnas, ad quas evitandas non uſus conſtitutionis ſuffragatur, Lotter. *de benef. lib.* 3. *q.* 25. *n.* 42. allegaret non uſum, ſi ſimul allegaret Doctores atteſtantes de tali non uſu in loco illo, cum dicta circumſtantia, quod in eo eſſent verſati, poſſet omnino excuſari, & in his terminis tantum admittenda videtur *dicta dec. Mohed.* 6. alias ceſſante dicta atteſtatione ad ſummum admitti poſſet ad probandum non uſum dictæ Conſtitutionis, indulgendo ei tempus neceſſarium, ut ſenſit Filliuccius *in ſuis tract. moral. tract.* 44. *c.* 1. *n.* 10. & ubi daret fundum ſufficientem ad hoc, ut probabiliter de eo dubitari poſſet, concedenda eſſet eidem manutentio interim, ac plenas faciat probationes, & diſcutiatur in meritis juxta opinionem Rotæ *id d. deciſ.* 200. *num.* 12. *& ſeqq. par.* 10. *recent.* non autem injungendum alteri parti onus probandi uſu receptionem, cum ea præſumatur, ut ſupradictum eſt, etiam ſi de pœnis tantum agatur, Lotter. *de benef. lib.* 3. *q.* 25. *n.* 42. quidquid in contrarium in his terminis ſentire videantur Fachin. *controv.* 98. *in princ. verſ. niſi forte lib.* 10. & Comitol. *deciſ.* 15. *num.* 5.

Probatique poſſet conſuetudo prædicta non ſolum Te- 16
ſtibus, ſed etiam per ſcripturas, & ſufficere plures conceſſiones factas a diverſis Epiſcopis junctis Epiſtolis Archiepiſcopi, dixit Rota *in d. deciſ.* 200. *num.* 14. *&* 15. 17
par. 10. *rec.* ſed animadvertendum, quod Rota ibi loquitur ad effectum manutentionis, nam in meritis cauſæ non ſufficit oſtendere plures actus factos ſine ſolemnitate Be- 18
neplaciti, niſi doceatur, quod fuerint tales actus approbati in Judicio juxta tradita per Natt. *conſ.* 575. *n.* 9. Gratian. *diſcep.* 767. *n.* 7. Rot. *dec.* 72. *num.* 22. *& ſeq. par.* 2. *diverſ.* Minuſque ſufficiunt extrajudiciales atteſta- 19
tiones ad probandum non uſum conſtitutionis, Rot. *dec.* 610. *n.* 6. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.* & cor. Gregor. *dec.* 260. *n.* 5.

Si autem adeſſet ſtatutum in forma ſpecifica a Papa confir- 20
matum concedens facultatem locandi, ſeu alienandi contra formam *d. Extravag.* clarum eſt, quod ea ſervari in loco ſtatuti non deberet, ut in religione Jeroſolymitana, dixit Rota coram Eminentiſſimo Ottohobono *deciſ.* 201. *num.* 4. 21
& ſeq. & dec. 247. *n.* 7. *& ſeq.* ſtante enim dicta Confirmatione in forma ſpecifica non poſſet dubitari de ejus validitate, ſtatutum validum in loco, in quo viget, prævalet diſpoſitioni Juris communis, Soc. Jun. *conſ.* 67. *n.* 64. *lib.* 2. Aliogr. *conſ.* 9. *num.* 41. *&* 77. *lib.* 1. Rot. *deciſ.* 102. *num.* 1. *&* 2. *par.* 10. *& deciſ.* 311. *num.* 22. *par.* 11. *recent.*

Et idem eſſe dicendum ſi adeſſet ſimile privilegium Apo- 22
ſtolicum, prout habere legentes, & ſtudentes in univerſitate Salamantina locandi fructus beneficiorum ſuorum ad tempora ſibi bene viſa, tradit Garz. *de benef. par.* 2. *c.* 1. *n.* 39. & habebant etiam privilegium alienandi, ſine Beneplacito aliis quibuſdam ſervatis Moniales S. Claræ, & Fratres obſervantiæ, de quo *in collectan. privil. ver. alienatio*, & per Avendan. *de exequen. mand. reg. par.* 1. *cap.* 4. *num.* 40. *verſ. & cum dicta Paulinu*, & Eremitæ S. Auguſtini *ut in conſtit.* 5. Gregor. 13. & per Cratin. *contr.* 105. *num.* 115. *&* 116. verum hodie iſti, & alii Regulares non obſtantibus quibuſvis privilegiis locare amplius non valent ultra triennium abſque beneplacito Sacr. Congregationis Concilii *juxta Decretum* auctoritate Urbani VIII. per eamdem Congregationem editum, quod habetur impreſſum per Corrad. *in praxi Diſpenſat. lib.* 9. *cap.* 1. *num.* 11. & Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 2. *ad fin.*

Loca-

Digitized by Google

Locatio ; quando dicatur facta ultra triennium, ita ut intret prohibitio *Extrav. Ambitioſæ*.

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad novennium cum pacto, quod tot ſint locationes, quot triennia, non valet.*
2 *Conſtitutiones Apoſtolicæ non ſunt de facili eludendæ.*
3 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio pluribus perſonis ſimul facta cuilibet ad triennium non valet.*
4 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto, quod ſi non ſiat diſdicta, cenſeatur renovata locatio ad aliud triennium, non valet.*
Contr. num. 5.
6 *Dictio, ſi, importat conditionem.*
7 *Conditio nihil ponit in eſſe donec fuit purificata.*
8 *Conditio retrotrahitur ad diem celebrati contractus.*
9 *Lim. ſtante impoſſibilitate juris.*
10 *Lim. ſecundo in conditione poteſtativa.*
11 *Pactum, quod locatio cenſeatur tacite renovata per continuationem abſque diſdicta eſt expreſſio ejus, quod tacite ineſt.*
12 *Renovatio tacita procedit etiam in locatione bonorum Eccleſiæ.*
13 *Relocatio tacita non eſt eadem cum expreſſa.*
14 *Relocatio tacita quandoque eſt ad triennium, vel quinquennium.*
15 *Diſdicta locationis de jure non requiritur ante finem locationis.*
16 *Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium, cum pacto tacitæ renovationis non valebit, ſi adſit conventio de facienda diſdicta in tempore proximo ipſi locationi.*
17 *Et generaliter non valet locatio dicto modo facta ubicumque adſunt conjecturæ, quod facta ſit in fraudem legis.*
18 *Bonorum Eccleſiaſticorum locatio facta ante finem alterius locationis bona fide valet.*
19 *Bonorum Eccleſiaſticorum locatio cum pacto importante, quod abſolute durare debeat ultra triennium non valet.*
20 *Mandatum Procuræ ad locandum bona Eccleſiæ duraturum ultra triennium non valet.*
Contr. num. 21.
22 *Locatio ad vitam non poteſt dici ultra triennium, itaut ſit prohibita in rebus Eccleſiaſticis.*
Contr. num. 23.

C A P U T XIV. §. II.

DEveniendo nunc ad contenta in Conſtitutione prædicta, illud præcipuum eſt quod non fiat locatio ultra triennium abſque beneplacito Apoſtolico, quod noviter fuit in ipſa conſtitutum, nam antea licebat locare per novennium, ut dictum eſt ſupra *in princ. hujus Cap. n. 4.*

Videndum igitur, quando dicatur locatio facta ultra triennium, itaut intret prohibitio prædicta. Controverti autem ſolet ſi locatio fiat, verbi gratia, ad Novennium, ita
1 tamen, ut ſit de Triennio in triennium, an tot cenſeantur locationes, quot triennia, & quidquid dicant aliqui relati per Fuſar. *de ſubſtit. q. 525. n. 15.* verum omnino videtur, quod dum locatio in effectu eſt ultra triennium, prædicta & ſimiles cautelæ verbales ad effugiendum diſpoſitionem prædictæ *Extrav.* nihil prorſus relevent, cum permitti non debeat,
2 quod ita de facili eludi poſſit ſimilis Conſtitutio, ut poſt alios plene firmant Caball. *conſ. 17. n. 12. & ſeq. lib. 2.* Becc. *conſ. 92. num. 12.* Caroc. *de locat. & cond. tit. de reb. Eccleſ. n. 41.* Donat. *de regul. tom. 1. tract. 14. quæſt. 40. num. 2.* Barb. *de pot. Epiſc. alleg. 95. n. 17.* Rota *in comen. locationis* coram Pamphil. *impreſſ. penes* Marcheſ. *de comiſſ. tom. 1. fol. 107. num. 1.* & late *in una Neapolitan. ſeu Bojanen.* Aſſictus 5. *Junii 1663. §. ſecundo, quia, & ſeq.* coram Rev. Albergato, quæ eſt *deciſ. 474. in ſecunda par. 13. recent.*

3 Prout etiam ſi fieret ſimul locatio pluribus perſonis, cuilibet pro triennio, ita videlicet pro primo triennio Titio, pro ſecundo Cajo, pro tertio Sempronio, adhuc ſi fiat eodem tempore, habebitur pro una, & erit nulla, ſola enim perſona locantis attenditur, qui prohibetur locare ultra triennium, Genuen. *in ſuis quæſt. practic. Eccleſiaſt. quæſt. 354. per tot.* Donat. *de regular. tom. 1. tract. 14. quæſt. 40. num. 1.*

Et ſunt adeo nullæ locationes his, & ſimilibus modis factæ, ut nec ſuſtineantur pro primo triennio, ſaltem ſecluſis conjecturis voluntatis contrariæ, ut dicam infra hoc *Cap. §. 7. ubi de nullitate locationis ultra triennium factæ num.* ....

4 Non ſic abſolutum eſt de locatione facta ſimpliciter ad triennium cum pacto, quod ſi non fiat diſdicta per aliquos menſes ante finem triennii, cenſeatur renovata ad aliud triennium, nam licet reperiam, quod P. Paſqualig. *in ſuis quæſt. moral. par. 2. q. 344.* late diſputato dubio teneat hanc quoque locationem non ſubſiſtere, & eſſe contra diſpoſitionem Paulinæ prædictæ, tamen tale pactum continuo practicatur in 5
Urbe in locationibus rerum Eccleſiaſticarum, & pro ratione hujus praxis obſervandum eſt, quod quatenus dictum pactum importet novam locationem pro alio triennio, adhuc talis locatio vere eſt facta ſub conditione non factæ diſdictæ, ubi pactum concipiatur, ut ſupra ; illa enim dictio, *ſi*, ibi, *ſi non fiat diſdicta, &c.* importat conditionem *l. 1. & ibi DD.* 6
ff. de cond. & dem. cum pleniſſime congeſt. Barboſ. *dict. 364. n. 1. & alii vulgo.* & ideo nihil ponit in eſſe, habeturque pro 7
non facta, uſquequo talis conditio non fuerit purificata *l. neceſſario §. quod ſi pendente ff. de peric. & com. rei vend. l. ſi pecuniam ff. ſi cert. pet. cum concordan. relat. per ipſum* P. Paſqualig. *d. qu. 344. n. 2.* quibus addo Duran. *dec. 339. n. 36.* unde ſequitur, ut locatio cum dicto pacto ſit vere tantum ad triennium, uſquequo non purificetur d. conditio.

Nec obſtat, quod conditio regulariter retrotrahatur a die 8
eventus conditionis ad diem celebrati contractus, ut reſpondet ibidem P. Paſqualig. *n. 9.* quia iſta retrotractio in præſenti, duplici ratione non poteſt habere locum. Primo, quia de tempore contractus adeſt impoſſibilitas Juris, quod fiat
locatio pro ſecundo triennio, ex quo videlicet jus contentum 9
in d. Extrav. ei reſiſtit, & ſtante tali juris impoſſibilitate, non eſt locus dictæ retrotractioni, ut docte, ac plene firmat Gomes *var. tom. 2. cap. 11. n. 30. verſ. tertio, & principaliter.* Secundo, quia conditio præfata non videtur caſualis, ut ſupponit P. Paſqualig. *n. 2.* ſed poteſtativa, 10
pendet a voluntate unius tantum, ſive locatoris, ſive conductoris facere diſdictam, & quamvis pendeat a voluntate utriuſque ſimul facere, quod contractus habeat locum, tamen hoc non habetur in conſideratione, ſed conſideratur tantum, quod ſit in poteſtate unius impedire contractum, & ex hoc ſolo dicitur poteſtativa conditio ad hunc effectum, ut non fiat retrotractio, ut tradit, & late probat Pancirol. *conſ. 139. n. 9. per text. in l. qui balneum in fin. princ. ff. qui potior. in pign. hab. & al.*

Verum magis movet alia ratio, quam non conſiderat P. 11
Paſqualig. & ea eſt, quod d. pactum, in effectu nihil aliud facit, quam dare certam formam tacitæ relocationi, quæ poſt finitam locationem expreſſam, ex continuatione conductoris in retentione rei conductæ, & taciturnitate locatoris, procedit de jure abſque ullo pacto, *l. item quæritur 14. §. qui completo cum l. ſeq. ff. locat. & l. legem §. 1. Cod. eodem*, quod patet ex verbis pacti, in quo non dicitur, locamus, & conducimus, ſed cenſeatur renovata locatio, quod eſt etiam de jure, ut cenſeatur renovata locatio, & ita loquitur Bart. *in d. §. qui impleto in ſummar. & alii*, unde ſi partes ſimpliciter dicerent velle per taciturnitatem utriuſque, & continuationem cenſeri renovatam Locationem, hæc conventio non poſſet redargui, quia eſſet conformis diſpoſitioni juris, & ſimplex expreſſio ejus, quod tacite inerat, nam dicta tacita re-
locatio a jure inducta procedit etiam in rebus Eccleſiæ, ut 12
docent *in d. l. item quæritur* Bart. *n. 6.* & Bald. *n. 3. verſ. & dico, quod*, & admittit Rota cor. Put. *deciſ. 174. lib. 1.*

Et ſic dicatur, quod de jure tacita relocatio non induci- 13
tur ad triennium, ſed tantum ad annum, vel minus tempus, ut habetur *in dict. l. item quæritur §. qui completo*, reſpondetur, quod ſi admittatur, prout admittendum videtur ex prædictis, quod locationi ad triennium accedere poſſit etiam tacita relocatio ad annum, hinc ſequitur hanc tacitam relocationem cenſeri diverſam ab expreſſa, & ſeparatim conſiderari, quia alias locatio eſſet ad quadriennium, & ſic contra diſpoſitionem Extrav. & dum eſt diverſa, & ſeparatim conſideranda, nihil repugnat, quod declaretur a partibus, ut debeat durare ad triennium, cum uſque ad tale tempus locatio libere permittatur, & eo magis admittenda talis declaratio, quod in quibuſdam caſibus, etiam ſecluſo pacto ta-
cite cenſetur relocata res ad triennium, ac etiam majus tem- 14
pus, prout quod ſi agatur de re, quæ non reddat plenum fructum niſi quolibet quinto anno, quod tacita relocatio de jure cenſeatur ad quinquennium facta, docet Bald. *in dict. l. legem n. 5. C. locat.* Menoch. *praeſ. 85. n. 8. & ſeq. lib. 3.* Put. *d. deciſ. 174. n. 6. ad med. lib. 1.*

Et idem eſt ſi dicatur de jure non requiri diſdictam, ma- 15
xime per tantum tempus ante finem, ad evitandam tacitam relocationem, Alex. *conſ. 76. num. 8. verſ. item eſt contra lib. 5.* applicantur enim eædem reſponſiones, quod nempe, dum hæc eſt locatio diverſa, & non jungenda cum alia expreſſa, nihil repugnat, quod detur ei hæc forma, & quod non deſunt volentes diſdictam requiri ad evitandam tacitam relocationem legalem, ut dicetur infra ſuo loco nempe *cap. 63.* Unde tanto magis admittendum pactum ad tollendas difficultates, & dubitationes, & ex his in praxi cenſui poſſe continuari ſtylum locandi ad triennium, cum dicto pacto, ſaltem abſque metu pœnarum, de quibus in d. Extrav. cum ad eas evitandas ſufficiat quælibet cauſa credendi, quod poſſit fieri ex cit. infr.

Limitanda eſt tamen prædicta opinio, ut non procedat ſi 16
fiat pactum de facienda diſdicta in tempore valde proximo

ipſi

ipſi principio locationis, non autem fini ejuſdem, & quod aliàs ea non facta, debeat cenſeri locata ad aliud triennium, quia tunc argueretur facta contentio in fraudem legis, prout in fortioribus ſi fiat locatio ſimpliciter ad triennium, & intra primum annum, vel ſtatim eo finito, fiat nova locatio ad aliud triennium incipiendum poſt finem primi, quod talis locatio cenſeatur in fraudem legis, docuit Card. *in clem.* 1. *in §. fin. prope fin. verſ. quinto quæro de reb. Eccl. non alienand.* ubi loquitur de locatione facta juxta terminos illius Clemen. & aliorum jurium antiquorum ad novennium, & eum ſequitur Jaſ. *in l. manumiſſionis num.* 8. *ff. de juſt. & jur.* Genuen. *in pract. Eccleſ. quæſt.* 469. *num.* 1. Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 41. *num.* 1.

Et indubitanter, quia poſt hæc ſcripta reperii articulum fuiſſe diſcuſſum in Rota *in una Neapolitana, ſeu Bojanen. affictus* coram Reverendiſſimo Albergato, quæ licet adhæſerit prius opinioni contrariæ, ut habetur *in deciſ. dicta cauſa emanata, ſub die* 5. *Junii* 1662. *quæ eſt dec.* 474. *in* 2. *par.* 13. *rec.* tamen poſtea receſſit, & dixit, quod tunc non valet lo-
17 catio, cum apparet partes ab initio habuiſſe animum prorogandi locationem ultra triennium, & ſic faciendi fraudem diſpoſitioni *d.* Extrav. *Ambitioſæ de reb. Eccl. non alien.* ſecus ubi non apparet talis animus, prout in caſu ubi pactum non eſt obligatorium, ſed mere facultativum juxta late tradita per Altograd. *conſ.* 28. *n.* 41. *& ſeq. lib.* 1. & alios citatos in Dec. *d. cauſa emanata ſub die* 18. *Maji* 1663. coram eodem Reverendiſſ. Albergato, de qua etiam meminit D. de Luca *diſc.* 22. *num.* 3. *& ſeq. ſub hoc tit. de locat. & vend.*

18 Et in effectu hæc eſt materia conjecturalis, itaut ſi ex circumſtantiis arbitrio Judicis penſandis deprehendatur ceſſare fraudem, valebit locatio, quamvis facta pendente prima locatione, uti ſi fiat alteri conductori, eam valere volunt Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 29. *num.* 15. & Molin. *de contract. diſp.* 646. *num.* 11. *ad med.* & idem eſſe ſi fiat eidem Conductori pro decurſa penſione, cenſuit Valaſc. ibidem, ſed in hoc ab eo diſſentit Molin. *dicto loco*, & utraque opinio poteſt ſalvari ex aliis circumſtantiis, & conjecturis, prout ſi non ſolum fuiſſet aucta penſio, ſed etiam eſſent in locatione comprehenſa alia bona valere, tenuit licet ſubdubius Genuen. *in practicab. Eccl. quæſt.* 469. *num.* 2. *& ſeq.* & ſequitur Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 41. *num.* 2.

Et ex his etiam convincitur non eſſe ſimpliciter veram opinionem illam, quod non poſſit fieri locatio nova rei Eccleſiaſticæ, durante adhuc prima locatione, ut ſenſit Rebuff. *in tract. var. in compend. alien. rei Eccleſ. num.* 18. *&* 19. *& in l. Vectigalia col.* 3. *ff. de Verb. ſign.* Caroc. *de locat. tit. de reb. Eccleſ. concluſ.* 26. ſed ſuſtineri poſſe cum modificatione, quatenus fiat valide ante finem, vel aliunde deprehendatur fraus juxta proxime dicta.

19 Si autem fiat locatio ad triennium cum pacto expreſſo eam renovandi, ſeu quod abſolute eo finito cenſeri debeat renovata, clara res erit hanc locationem eſſe contra diſpoſitionem Extrav. *Ambitioſæ*, cum neceſſario importet eam durare debere ultra triennium, ex quo convincitur mentionem triennii factam eſſe in fraudem Extrav. Bal. *conſ.* 392. *verſ. nec etiam poſt lib.* 5. Covar. *variar. reſ. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 4. *verſ. contrarium probatur* Gratian. *diſcep.* 715. *num.* 16. Altogr. *conſ.* 28. *num.* 41. *& ſeq. lib.* 1. *deciſ.* 474. *in* 2. *num.* 9. *par.* 13. *recent.*

Cæterum, quia iſtæ quæſtiones pendere poſſunt ab eis, an locatio ad plura triennia ſit unica, vel ſint plures locationes, videri poterunt tradita *in cap.* 25.

20 Dubitari tamen etiam poteſt, an ſicut prohibita eſt locatio ultra triennium, ita etiam prohibitum ſit dare mandatum ad locandum, quod duret ultra triennium, & affirmativam tenuit Dec. *conſ.* 281. eumque ſequuti ſunt Covar. *var. lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 6. *verſ. quarto eadem* Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 39. *n.* 4. & alii, ſed contrarium vide-
21 tur verius, quia prohibitio loquitur de locatione, & qui dat mandatum ad locandum, non locat, & ſic non contravenit prohibitioni, prout tenet Molin. *de contr. diſp.* 466. *ad fin.* ubi etiam conſiderat inconveniens reſultans ex contraria opinione, quod Beneficiatus, abiens in longinquas regiones diu moraturus, non poſſit dare mandatum ad locandum duraturum pro toto tempore, quo abeſt, & ſequitur Garz. *de beneſ. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 72. ubi aſſerit pro iſta opinione eſſe praxim univerſalem, & conſuetudinem receptam.

22 Aliqui etiam dubitarunt; An locatio ad vitam dici poſſit ultra triennium, & ratio dubitandi fuit, quia vitæ tempus eſt omnino incertum, & ideo non poteſt affirmari, locationem duraturam eſſe ultra triennium, unde decimas ipſas Eccleſiaſticas poſſe locari ad vitam, dicit Gloſſ. *in cap. quamvis* 17. *in ver. convenit ad med. verſ. fructus vero de decim.* quam Gloſ. a nemine morderi dicit, ibi Abb. *num.* 4. & ſequuntur alii congeſti per Caroc. *de locat. tit. de decim. num.* 12. Gratian. *diſcept.* 238. *num.* 24. Intrigliol. *de feud. quæſt.* 44. *num.* 13. Monet. *de decim. cap.* 5. *num.* 65.

23 Verum contraria opinio, quod non valeat dicta locatio abſque beneplacito, videtur tenenda ex plene congeſtis in his terminis per Caroc. *de locat. tit. de reb. Eccleſ. n.* 16. qua verius eſt talem locationem dici ad longum tempus, & alienationem, ut oſtendi ſupra *cap.* 4. *an locatio ſit alienatio num.* 24. & addo, quod locatio rei Eccleſiæ ad vitam eſt ſpecialiter prohibita *Clem.* 1. *in princ. de reb. Eccleſ. non alien.* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *titul.* 5. *num.* 40.

De caſibus, in quibus a Jure permittitur locatio rerum Eccleſiæ ad longum tempus.

S U M M A R I U M.

1 *Eccleſiarum bona locari poſſunt ſine beneplacito in caſibus a jure permiſſis.*
2 *Text. in cap.* Terrulas 12. *quæſt.* 2. *declaratur.*
3 *Eccleſiarum bona exigua locantur ad longum tempus ſine Beneplacito.*
4 *Amplia etiam ſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ.*
5 *Eccleſiarum bona, ut alienari poſſint ex diſpoſitione d. cap.* Terrulas, *quæ requirantur.*
6 *Pars exigua magni prædii non poteſt alienari ſine Beneplacito.*
7 *Exigua res, quæ dicatur, & num.* 8.
9 *Eccleſiarum bona exigua licet alienari poſſint ſine beneplacito Apoſtolico, tamen requiritur licentia Epiſcopi.*
10 *Epiſcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit.*
11 *Bona exigua Eccleſiæ, ut alienentur, an licentiam concedere valeant Prælati inferiores Epiſcopo, & quid in Vicario.*
12 *Eccleſiarum terræ, ad culturam redactæ poſſunt locari in perpetuum abſque beneplacito.*
13 *Text. in cap.* ad aures *reb. Eccleſ. alien. vel non declaratur.*
14 *Meliorantes bona debent eis privari.*
15 *Bona Eccleſiæ inculta poſſunt locari ſine beneplacito ad longum tempus, tam ante, quam meliorentur, quam poſt.*
16 *Et poſt meliorationem debent melioranti relocari, etiamſi alius tunc plus offerat.*
17 *Incultæ rei conceſſio reputatur perpetua, non attentis verbis.*
18 *Et tranſit ad quoſcumque.*
19 *Declara tamen procedere, ſi verba non ſint clara in contrarium.*
20 *Eccleſiæ Domus ruinoſa poteſt locari ſine beneplacito.*
21 *Bonorum Eccleſiæ locatio, ut ſuſtineatur ex diſpoſitione cap.* ad aures *de reb. Eccl. alien. vel non, quæ requirantur.*
22 *Eccleſiarum bona, quæ ab Eccleſia non poſſidentur, nec recuperari poſſunt locari valent ad longum tempus abſque beneplacito.*
23 *Text. in cap.* 2. *de Feud. declaratur.*
24 *Text. in cap.* non liceat Papæ 12. *quæſt.* 2. *declaratur.*
25 *Domus Eccleſiæ non reddentes fructum, ſed requirentes impenſam alienari poſſunt ſine beneplacito.*
26 *Lim. ſi reſtaurari poſſunt cum redditibus Eccleſiæ.*
27 *Eccleſiarum bona alienari poſſunt ſine beneplacito in caſu neceſſitatis dilationem non patientis.*
28 *Et quæ neceſſitas requiratur, & num.* 29.
30 *Debet tamen beneplacitum impetrari poſtea.*

C A P U T XIV. §. III.

POſtquam firmatum fuit, Extravagantem eſſe uſu receptam, & ſervandam, ac viſum, quando dicatur facta locatio ultra triennium, itaut intret prohibitio in ea contenta, proſequendo ejuſdem Extravagantis tenorem, videndum eſt de limitationibus prohibitionis præfatæ in ipſa ex- 1
preſſis, quarum prima generalis eſt in caſibus a jure permiſſis, ibi. *Præterquam in caſibus a jure permiſſis*, itaut in eis poſſit fieri locatio ultra triennium abſque beneplacito, ut tradit Fachin. *contr.* 98. *ad med. lib.* 10. & licet contrarium ſervari in Regno, & urbe, & eſſe verum intellectum *dict. Extrav.* quod hodie etiam in caſibus a jure permiſſis, non poſſint alienari res Eccleſiæ inconſulto Rom. Pontifice, dicat Genuen. *in Praxi Archiep. cap.* 61. *num.* 2. tamen verba prædicta aperte ſonant illimitationem, & ita communiter intelliguntur, ut patebit ex infra citandis.

Caſus autem unus, in quo a jure permittitur rei Eccleſiæ 2
alienatio, & proinde comprehenſus in dicta exceptione eſt, ſi agatur de aliqua re exigua, *text. eſt in can. terrulas* 12. *q.* 2.
quem procedere etiam in locatione, notat poſt alios ibi, 3
Auguſt. Barboſ. *n.* 2. & Ricc. *reſolut.* 98. *n.* 5. *par.* 1. Donat. *de regul. tom.* 1. *tract.* 14. *quæſt.* 36. *n.* 4. & non eſſe correctum per d. Extravag. neque per Conc. Trident. tradunt Quarant. *in Summ. Bullar. verbo alienatio rerum Eccleſ. num.* 41. ubi, & quod ita cenſuit Sacr. Congregatio Concil. Piaſecch. *in praxi Epiſcop. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 33. *verſ. ultra traditos*, Barboſ. *in dicto can. terrulas num.* 1. ubi alios refert, & ita practicari, ut non requiratur beneplacitum, teſtatur poſt alios Corrad. *in praxi diſpenſat. lib.* 9. *cap.* 4. *n.* 45. *verſ. & juxta*

ſupra-

ſupradictam, & ſi Prælatus juraſſet non alienare res Ecclesiæ, prout conſuetum eſt in ſuſceptione quarumdam Prælaturarum, de quo juramento latius dicam infra, §. *ultim. hujus c.* adhuc tale Juramentum non impediret hanc alienationem rei exiguæ per dictum *can. terrulas* permiſſam, Abb. *in cap. ut ſuper n. 15. de reb. Eccleſ. alien.* Quarant. *in ſumm. Bullar. dict. ver. alienatio rerum Eccleſiar. num. 41. verſ. & juramentum*, Bonacc. *de contract. quæſt. 8. punct. 4. num. 7. verſ. reſpondeo Epiſcopum*.

5 Verum plura requiruntur copulative ad hoc, ut habeat locum diſpoſitio *d. c. Terrulas*, videlicet primo, quod res ſit exigua; ſecundo, quod ſit inutilis; & tertio, quod adſit neceſſitas Quarant. *d. ver. alienatio rei Eccleſiæ, num. 41.* Piaſech. *in praxi Epiſc. par. 2. cap. 5. num. 33. verſ. ultra prædictos*, Ugolin. *de poteſt. Epiſcop. cap. 13. §. 7. n. 4.* Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 9. cap. 4. n. 43. ad fin.* Rota; quæ ultra prædicta tria addit & quartum, quod res ſit longe diſtans *inde. iſ. 624. num. 13. in fin. par. 1. recent.* & quidem ſi age-
6 retur de alienanda parte quamvis modica, magni Prædii non valeret fieri, quia alias poſſent ita paulatim alienari omnia bona Eccleſiæ, quod non eſt dicendum, ut poſt Genuen. *in praxi Archiep. cap. 50. n. 3.* tradit Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 9. cap. 4. n. 45. verſ. nec tamen*, Donat. *de regular. tom. 1. tract. 14. n. 3. verſ. ſed mea diligenter.*

7 Quæ dicantur Terrulæ, & res exiguæ, diſſident opiniones, & Gloſ. *in eodem can. Terrulas ver. exiguas*, dicit quod forte ille text. exiguas vocat, non valentes ultra viginti ſolidos, eamque refert, & ſequitur Archid. *in can. ſi quos eodem 18. q. 2.* alii cenſent extendi poſſe ſignificationem ad res valoris ſcutorum centum, vel reddentes quinque annua, Zerol. *in praxi in verb. alienatio rerum Eccleſiæ, verſ. ad ſcutum*, qui quod ita audivit practicari, ſed attenditur conſuetudo, & ideo ſtatur Decretis ſynodorum Provincialium, quatenus definiant hanc controverſiam, Leo Theſaur. *for. Eccleſ. par. 1. cap. 15. n. 7.* & ceſſantibus Decretis prædictis, vel conſuetudine remittitur arbitrio boni viri, ut inſpecta qualitate, & divitiis Eccleſiæ, nec non temporis, & locorum, an res dicatur exigua, vel non, ad hunc effectum judicet Piaſech. *in praxi Epiſc. par. 2. c. 5. n. 33. verſ. qua autem*, Zerol. ubi ſupra Quarant, *in ſumm. Bullar. var. alienatio rer. Eccleſiæ, num. 41. verſ. quantum dicatur*, & hanc eſſe probabiliorem opinionem aſſerit Barboſ. *in d. can. Terrulas, num. 3.*

8 Verum hodie habemus declarationem Sacr. Congreg. Epiſcop. & regular. *d. can. Terrulas*, intelligi debere de valore viginti quinque ducatorum auri de Camera, qui conſtituunt ſummam triginta ſeptem ſcutorum monetæ, de qua teſtatur Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 9. c. 4. n. 45. verſ. advertendum eſt*, Gavant. *in ſumm. var. alienatio rer. Eccleſ. num. 24.* quidquid de tali declaratione, dubitet Donat. *de regular. tom. 1. tract. 14. quæſt. 37. num. 6.* qua ſtante, vel tollitur totaliter dictum arbitrium, vel ſaltem reſtringitur, ut ultra dictam ſummam non tuto extendatur, ex traditis per eumdem Corradum ibidem.

9 Non omittendum tamen animadvertere, quod licet in terminis *d. c. Terrulas*, non ſit neceſſarium beneplacitum Apoſtolicum, eſt neceſſaria licentia Epiſcopi, Mſr. Antonin. *n. ss. lib. 1. reſol. 25. n. 13.* & eo relato Corrad. *dict. c. 4. n. 46.*
10 ubi ponit etiam praxim impetrandi hanc licentiam. At non propterea neceſſario requiritur cauſæ cognitio, nec partis citatio, aut Judicis pro Tribunali ſedentis Decretum, aut alia judicialis ſolemnitas, ſed ſufficit cognitio cauſæ extrajudicialis, quæ magis proprie eſt diſcuſſio, tractatus, ſive conſultatio, Redoan. *de reb. Eccleſ. non alienan. quæſt. 23. n. 50.* Corrad. *d. cap. 4. n. 46. ad fin.* Donat. *de regul. tom. 1. tract. 14. quæſt. 36. n. 7.* & generaliter, quod in alienatione rerum Eccleſiæ, jura non requirant Decretum, ut in alienatione rerum minoris, ſed ſolum auctoritatem ſuperioris docet Innocent. *in cap. dudum num. 2. ad med. de rebus Eccleſ. alien. vel non*, quam non debet ad libitum præſtare, ſeu ſe conniventer in conceſſione licentiæ habere, ſed conſulere conſcientiæ ſuæ & animadvertere diligenter, quod interveniant copulative illa tria de quibus ſupra *num. 5.* ut monet Donat. *d. quæſt. 36. num. 7.*

11 Et poterit dicta licentia etiam concedi per alios Prælatos non Epiſcopos, dummodo Epiſcopo non ſint ſubjecti, Molin. *de contract. q. 468. num. 9.* & per Vicarium Capitularem ſede Epiſcopali vacante, ut per Corrad. *d. loco.* At non per Vicarium Generalem Epiſcopi abſque ſpeciali mandato, quod requiri in auctoranda alienatione adductis Rotæ deciſ. tradit, Adden. ad Buratt. *deciſ. 938. num. 12.* & ſequitur Corrad. ibidem.

12 Alius caſus, in quo pariter de jure permittitur locatio ad longum tempus, eſt ſi agatur de terris, quæ de ſilvis extirpatæ, ſint arabiles factæ, poſſunt enim hæreditario jure concedi tenendæ ſub annuo cenſu eis, a quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtiterit extirpatas fuiſſe,
13 ut eſt text. *in c. ad aures 7. de reb. Eccleſ. alien. vel non* limitando tamen, ſi forte tunc aliis poſſint ad majorem Eccleſiæ utilitatem cum eodem labore, & onere conferri, ut expreſſe habetur in eodem text. & quod ubi res ſunt inutiles Eccleſiæ, & infructuoſæ non intret in earum locatione diſpoſitio Extrav. *Ambitioſæ* Rot. coram Eminentiſſimo Otthobono *deciſ. 247. num. 1.*

Ratio autem eſt evidens, quia nempe æquitas non patitur ut quis ſpolietur bonis illis, quæ utilia ſuo labore effecit, adeo ut etiamſi conceſſio ei facta ab initio eſſet nulla, iterum facienda eſſet, ut dixit Rota cor. Eminentiſſimo Card. Otthobono *deciſ. 210. num. 13.* & eſt etiam de jure civili per text. & per ea, quæ ibi notat Bart. *in l. quicumque, C. de omni agr. deſert. lib. 11.* Caſtr. *conſ. 189. n. 2. verſ. quarto facit contra lib.* Mantic. *dec. 17. n. 4.* 14

Et probat text. prædictus non ſolum poſſe concedi ab initio ſine ſolemnitatibus res infructuoſa, ut melioretur, & utilis reddatur, ſed etiam, quod poſtquam eſt utilis reddita poſſit eidem, qui melioravit, vel deſcendentibus ipſius denuo finita prima conceſſione reconcedi, & in utrumque ſenſum accipitur a Doctoribus, quod patet ex prædictis *deciſ. 210. & 247.* cum ibi allegatis coram Eminentiſſimo Otthobono, primum enim ſenſum, quod poſſint concedi ſine ſolemnitatibus res infructuoſæ, firmat utraque *deciſ. in princip.* & ſecundum, quod poſſit reconcedi res meliorata, firmat utraque in fine. 15

Et in primo ſenſu debet intelligi dicta limitatio, quæ habetur in textu, ut non valeat locatio rei ſterilis ad meliorandum, ſi poterat alteri ad majorem Eccleſiæ utilitatem, cum eodem labore, & onere concedi, ut videlicet procedat, in prima conceſſione antequam meliorata ſit res; Nam ſi agatur de relocatione, poſtquam res fuit meliorata, ea facienda eſt melioranti, aut ejus ſucceſſoribus pro eodem pretio, etiam ſi alii meliorem conditionem offerant, Caſtren. *conſ. 142. num. 1. verſ. adhuc & 2. lib. 2.* Becc. *conſ. 3. num. 33.* Bertaz. *conſ. civ. 85. num. 29.* Gratian. *diſcept. 813. num. 38.* 16

Hinc eſt, quod ubicumque conceſſa eſt res inculta, & ſterilis, ſeu ruinoſa ad meliorandum, & ſubſecuta eſt melioratio, conceſſio reputatur perpetua, & ad quoſcumque tranſitoria ſui natura, non attentis verbis inveſtituræ ſecundum Berov. *conſ. 98. num. 12. & ſeq. lib. 1.* etiam extraneos Becc. *conſ. 3. n. 29.* Peregrin. *conſ. 8. n. 18. lib. 3.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 24. num. 16. & deciſ. 17. num. 3. & 5.* itaut melioraris, & ad culturam redigens, efficiatur colonus perpetuus, Becc. *d. conſ. 3. n. 30. & ſeq.* Peregr. *conſ. 8. num. 18. lib. 3.* Mantic. *deciſ. 17. num. 3.* 17

Et licet text. loquatur tantum de deſcendentibus ibi *a quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtitit extirpatos*, itaut non videatur poſſe ejus diſpoſitionem ſuffragari extraneis, tamen contrarium ſentiunt præcitati, & ſatis eſſe probare ſucceſſionem melioranti etiam titulo particulari, admiſit Honded. *conſ. 85. n. 41. lib. 1.* vel ſaltem eſſe hæredem, nam aliis non ſuffragari dictum text. *in c. ad aures* ſentit Burſatt. *conſ. 330. n. 138. verſ. ſeptimo conceduntur*, erit autem omnino probanda dicta ſucceſſio, & non ſolum ad effectum retinendi rem, ut loquuntur Burſatt. & Honded. ſed etiam ad effectum recuperandi valorem melioramentorum, ut tradunt Caſtren. *conſ. 270. num. 4. lib. 2.* & Menoch. *recuper. remed. 15. num. 567.* 18

At prædicta, quod conceſſio reputetur perpetua, quatenus fuerint facta de re ſterili, & tranſeat ad quoſcumque, procedit in dubio, ſecus autem, ſi conventio eſſet clara, in contrarium, quod videlicet res debere meliorari, & finita linea reverti ad Eccleſiam, quia tunc a tali conventione non eſſet recedendum, Caſtren. *conſ. 189. prope fin. verſ. quartum etiam fundamentum par. 2.* Rot. *deciſ. 483. n. 30.* cor. Bicchio & *deciſ. 115. n. 11. par. 12. recent.* non enim eſt dubium poſſe renunciari dicto juri, & ſufficere renunciationem generalem, videlicet legibus, & conſtitutionibus factis, & faciendis, Rot. *deciſ. 664. num. 3. par. 1. diverſ.* ubi alia etiam ſingulariter ponderantur ad convincendam renunciationem, quæ ibi videri poterunt. 19

Licet autem text. prædictus loquatur de terris, quæ de ſilvis extirpatæ, & arabiles factæ ſunt, tamen ex identitate rationis idem procederet in ſimilibus, ut de domo ruinoſa, reſtituta Gabr. *conſ. 76. num. 10. & num. 14. & ſeqq. lib. 2.* Altograd. *conſ. 22. num. 7. verſic. ſecunda qualitas lib. 1.* 20

Erit tamen neceſſarium probare ad ſuſtinendam locationem, ſeu coloniam uti perpetuam, & multo magis ad obtinendam, vel ſuſtinendam renovationem locationis ex hoc capite, ſtatutum antiquum rei ante locationem, ut tradit Honded. *conſ. 85. num. 40. lib. 1.* & dixit Rota *in una Romana relocationis Caſalis 16. Martii 1615. coram Sacrato, quæſt. deciſ. 4.* poſt Fenzon. *ad ſtatut. Urb.* quodque tunc res eſſet omnino inculta, aut alias inutilis, Honded. *conſ. 85. n. 42. lib. 1.* Giovagn. *conſ. 37. num. 15. lib. 2.* Capic. *dec. 105. in fin.* Rot. *dec. 14. num. 3. ad med. par. 3. rec.* itaut ſi aderant Prata, vel etiam ſilvæ cæduæ, aut alias fructum reddentes, non applicetur diſpoſitio *d. c. ad aures* cum aliis ſupradictis, ut probat Burſat. *conſ. 330. n. 115.* & idem ſi aderant de tempore conceſſionis ædificia, Capic. *dicta deciſ. 105. in fin.* & 21

quod

quod probandum ſit prædium fuiſſe redactum ad culturam totum; alias enim ſi pro parte tantum ad eam redactum eſſet, poſſet totaliter a colono auferri, Burſatt. *conſ.* 330. *n.* 130. ad probandam meliorationem reſpectu rei reſpectu fructuum, reſpectu temporis, & reſpectu impenſæ, tradit ſingulas has meliorationes declarando, Giovagn. *d. conſ.* 37. *n.* 15. *v. oportet autem lib.* 2. Recordari tamen ſemper debemus, quod ratio diſpoſitionis *d. c. ad aures*, eſt æquitas, quæ militat pro eo, qui melioravit, ut a re meliorata non expellatur, ut dictum eſt ſupra, & ideo non obſtante, quod res aliquem fructum redderet antecedenter, poſſet adhuc quandoque attenta qualitate meliorationis, eadem æquitas militare, & per conſequens etiam eadem diſpoſitio, ut firmavit Rota *deciſ.* 664. *n.* 1. & 2. *par.* 1. *diverſ.* licet octo requiſita copulative neceſſaria ad ſuſtinendam dictam locationem, ſeu Coloniam perpetuam enumeret Burſatt. *dicto conſ.* 330. *n.* 136. & *ſeqq.* ad quem me remitto exemplo Honded. *conſ.* 85. *n.* 43. *lib.* 1.

22 Alius caſus permiſſæ alienationis, de jure eſt de rebus, quas Eccleſia non poſſidet, & recuperare non valet, poteſt enim tunc eas locare alteri, qui recuperet, & ab Eccleſia recognoſcat, & valebit locatio etiam ad longum tempus abſque beneplacito per text. *in c.* 5. *de feud.*

23 Limitatur tamen ſingulariter diſpoſitio dicti text. ut procedat tantum in bonis, quæ ſolita ſunt ab antiquo in feudum, vel emphyteuſim dari ab Eccleſia, & propter laicorum potentiam difficillime recuperari poſſunt, non autem in alia de cauſa, ſeu alio modo a Laicis occupatis per Rot. *dec.* 631. *n.* 5. *part.* 2. *rec.* verum allegat tantum Abbatem *in d. c.* 2. qui *n.* 5. dicit, quod ille text. inducitur ad quæſtionem, numquid de rebus non feudalibus ſic invaſis ab aliquo, ut per Prælatum recuperari non poſſint, Eccleſia poſſit concedere feudum, maxime ſi juravit non alienare, & refert, quod Joannes Andreas conſuluit, quod non; nam ſi diceretur oppoſitum facile poſſet committi fraus, quia Prælatus volens conſanguineo, vel amico rem in feudum concedere, permitteret rem illam invadi ab aliquo potente ut ſic poſtea occaſione ſumpta poſſet infeudare, ut illam recuperaret, & fraudibus via aperienda non eſt, unde concludit diſpoſitionem illius c. procedere in feudalibus tantum, defendi propterea poſſet, quod ubicumque prorſus ceſſaret ſuſpicio fraudis, etiam ſi res non eſſet ſolita concedi in feudum ab antiquo, adhuc ſi non poſſet aliter recuperari, valeret locatio facta alteri recuperare valenti, & volenti, quia ceſſaret ratio Abbatis, & militaret ratio textus. Verum tamen eſt quod extra caſum præciſum textus nempe feudi, omnino neceſſarium videtur ad ſuſtinendam ex hoc capite locationem ad longum tempus, quod conſtet alio modo non potuiſſe per Eccleſiam recuperari res, quodque conſtet aliter, quam per partium aſſertionem, ex plene congeſtis per Rot. *deciſ.* 336. *n.* 22. *par.* 10. *recent.* Nec ſufficeret conſtare de potentia retinentis rem, *ut in dec.* 596. *n.* 3. *par.* 4. *diverſ.* & *in d. deciſ.* 336. *n.* 23.

24 Sunt, qui addunt alium caſum alienationis permiſſæ a jure, quem dicunt eſſe in domibus per text. *in c.* 20. *non liceat Papæ* 12. *q.* 2. ubi Simmacus Papa ſtatuit non licere etiam Papæ alienare bona Eccleſiæ, niſi tantummodo domos, & *in c.* 51. *ſine exceptione ead. cauſ.* 12. *q.* 2. ubi eadem facultas Domos Urbium, & Caſtrorum alienandi extenditur ad quoſcumque Rectores Eccleſiarum. Unde infertur, & hunc caſum comprehendi in prædicta exceptione generali, quæ habentur in Extrav. caſuum a jure permiſſorum, ut poſt alios firmavit Camill. Boreil. *contr.* 91. *n.* 5. & eo relato Fachin. *contr.* 98. *v. his accedit lib.* 10. Sim. de Prat. *conſ.* 109. *num.* 18.

25 Verum animadvertendum, quod text. *in d. can. non liceat Papæ*, loquitur de Domibus, quæ non ſolum fructus aliquos non reddunt, ſed ulterius requirunt impenſam non modicam, ut ſuſtententur, itaut plus incommodi, quam utilitatis afferant, prout etiam expreſſe declarat, & de eis tantum loquitur alius textus *in d. can. ſine exceptione*, Bened. Conophil. *in repetit. d. Extrav. Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien. n.* 45. & ideo non admittenda alienatio ex diſpoſitione eorum jurium, niſi dato quod vere domus plus damni, quam utilitatis afferret, qualitas enim per conſtitutionem requiſita debet ab eo, qui vult conſtitutione uti, probari, Soccin. Jun. *conſ.* 4. *n.* 30. *l.* 2. Menoch. *conſ.* 712. *n.* 18. Mantic. *dec.* 258. *n.* 6. *in rec. dec.* 402. *n.* 4. *ad fin. p.* 2. aliis regula eſt

26 in contrarium, quod videlicet Domus tamquam res Eccleſiæ non valeat alienari, nec ultra triennium locari ſine beneplacito Apoſtolico, & ita ſervatur, ut videre eſt ſignanter penes Duran. *dec.* 250. Imo, nec ſufficeret Domum actualiter, & inſpecto tempore illo potius afferre damnum, quam utilitatem, puta quia eſſet ruinoſa, & requireret aliquam impenſam pro reſtauratione, quia ſi poteſt fieri talis impenſa de redditibus Eccleſiæ, eſt facienda, ac proinde tunc non præbet juſtam cauſam alienandi, ut dicit Seraph. *deciſ.* 1490. *n.* 9. ubi teſtatur pluries fuiſſe deciſum, & ſignanter in una Placentina Bonorum de Puteobonellis, quæ eſt penes eumdem *deciſ.* 509. in qua *n.* 8. habetur,

quod non poteſt Abbas prætendere fructus Abbatiæ, & pro ſe retinere, quia quando videt neceſſitatem bonorum Eccleſiæ, debet eis cum fructibus occurrere, non autem alienare. Unde etiam hoc caſu domus afferentis plus incommodi, quam utilitatis non poſſe fieri locationem ultra triennium, niſi concurrant requiſita, relata *ſuper n.* 5 videlicet, quod domus ſit parva, & inutilis & adſit neceſſitas, tradit Quarant. *in ſumm. Bullar. in ver. alienatio rerum Eccleſiæ n.* 37. & quod licet ſit opinio ſuſtentabilis in jure, locationem prædictam ſuſtineri ſine beneplacito, tamen non ſit in praxi recepta in Regno, tradit Sanfelic. *deciſ.* 309. *n.* 6.

Alius pariter addi poteſt caſus, in quo permittitur alienatio abſque beneplacito Apoſtolico, & eſt neceſſitas Eccleſiæ, vel ejus perſonarum adeo urgens, & dilationem non patiens, ut non permittat, Papam adiri pro aſſenſu adhibendo abſque magno periculo in mora exiſtente *cap. aurum*, & *c. gloria Epiſcopi* 12. *q.* 2. Abb. *in c. fin. n.* 8. *de Eccleſiaſt. ædif.* R. buff. *in Compen. alien. rer. Eccleſ. n.* 35. Bonaccina *de contract. diſp.* 3. *q.* 8. *punct.* 4. *n.* 5. *v. primo eſt*, Donat. *de regular. tract.* 14. *q.* 21. *tom.* 1. 27

Requiritur tamen ad hunc effectum neceſſitas omnino præciſa, & extrema, in qua nullo modo poſſit adiri ſummus Pontifex, Redoan. *de reb. Eccl. non alienan. q.* 19. *n.* 58. & 60. & *q.* 51. *ſ.* 22. *n.* 20. & 32. Ugolin. *de offic. Epiſc. c.* 14. §. 7. *n.* 5. *v.* 3. *par.* 1. Ciarlin. *controv.* 105. *n.* 56. 28

Et ad ſuſtinendum contractum ex hoc capite requiritur etiam, quod talis neceſſitas ſit clara, & manifeſta, & nulla poſſit tergiverſatione celari, Riminald. Jun. *conſ.* 348. *n.* 40. & *ſeq.* Giovagnon. *conſ.* 22. *n.* 14. *lib.* 2. Ciarlin. *d. controv.* 105. *n.* 54. nec ullo modo ſufficeret ad ejus juſtificationem aſſertio contrahentium in inſtrumento, quia eis non ſtatur, cum non debeant prohibiti contractum facere poſſe facere aſſertionem, per quam contractus ſuſtineatur *l. ſi forte*, & ibi Bart. *ff. de Caſtren. pecul.* Ferrett. *conſ.* 248. *n.* 10. & 11. Peregrin. *conſ.* 6. *n.* 16. *v.* & *in confeſſione*, *lib.* 3. Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 23. *n.* 38. *de commun.* ſed maxime notandum in propoſito eſt, quod valet quidem in tali neceſſitate fieri alienatio abſque beneplacito, ſed non propterea omittendum eſt poſtea, quando commode fieri poteſt beneplacitum ipſum, & comprobationem alienationis ex dicta cauſa factæ impetrare, & ſi non impetretur, alienatio corruit, Bald. *in c.* 1. *n.* 13. *v. ego puto*, *qui feud. dar. poſſ.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q.* 19. *n.* 128. Ugolin. *de offic. Epiſc. c.* 14. §. 7. *n.* 5. *v. tertio ad fin.* Ciarlin. *controv.* 206. *n.* 68. ubi addit id etiam rationi congruere, ut ſuperior poſſit examinare, an vera fuerit neceſſitas, vel ficta, & ut ita obvietur fraudibus. 29 30

De rebus, ac bonis locari ad longum tempus ab antiquo ſolitis.

S U M M A R I U M.

1 *Beneplacitum Apoſtolicum non requiritur in locatione rei locari ſolitæ.*

2 *Jura loquentia de emphyteuſi, procedunt etiam de locatione ad longum tempus.*

3 *Locatio ad novennium facilius permittitur, quam locatio ad longum tempus.*

4 *Limitatio appoſita in conſtitutione Extrav. & a jure antiquo emorbicanti, debet late interpretari.*

5 *Solita locari dicitur res, tum adeſt una locatio cum Beneplacito, vel duæ cum curſu quadraginta annorum.*

6 *Beneplacitum ad effectum prædictum debet eſſe expreſſum, & præſumptum non ſufficit.*

7 *Ampl. ut non ſufficiat unicam conceſſionem fuiſſe confirmatam per ſententiam.*

8 *Decl. non ſufficere ad dictum effectum unicam locationem cum beneplacito, niſi locatio duraverit per quadraginta annos.*

9 *Duæ locationes ad prædictum effectum debent eſſe diſtinctæ, & de ſe ſtantes, nec ſufficit, ſi ſit confirmatoria, vel renovatoria alterius.*

10 *Obſervantia, & ſolitum ad hoc, ut non requiratur beneplacitum, debet probari in ſpecie palli controverſi.*

11 *Et probari debet in ſpecie rei de qua agitur.*

12 *Locatio, ut ſuſtineatur ex ſolito, debet eſſe conformis ſolito.*

13 *Et ſi non ſit conformis ſolito corruit in totum.*

14 *Decl. procedere ſi alteratum ſolitum in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ſi ad favorem.*

15 *Decl. ſecundo procedere ſi alteretur circa ſubſtantialia contractus, ſecus ſi circa accidentalia.*

16 *Et quod ſi alteretur circa qualitatem perſonarum, ſubſtineatur locatio.*

17 *Et ſi facta uno, poſtea fiat duobus, adhuc ſuſtinetur.*

18 *Declara procedere ſi duobus ſimul, ſecus ſi duobus, vel aliis pluribus perſonis ſucceſſive.*

19 *Solitum alteratum dicitur in præjudicium Eccleſiæ, ſi prius conceſſio perſonæ, & poſtea fiat Communitati.*

20 *Item ſi fiat potentiori, & aliis modis, ut n.* 21.

22 *Solitum non ſufficit ad ſuſtinendam locationem bonorum Eccleſiæ ſine beneplacito factam, niſi concurrat evidens utilitas de tempore novæ locationis.*

23 *Utilitas Eccleſiæ, ut ſuſtineatur locatio tanquam ſolita probari debet a conductore.*

24 *Et non ſufficit qualibet utilitas, ſed probanda eſt evidens.*

25 *Utilitas ceſſare dicitur, ſi alteratur ſolitum in præjudicium Eccleſiæ.*

26 *Utilitas præſumitur, ſi locatio facta eſt juxta ſolitum.*

27 *Decl. non procedere, ſi conſtet adfuiſſe majorem oblationem.*

28 *Et ſufficere, quod facta diligenti perquiſitione major oblatio reperiri potuiſſet.*

29 *Non tamen ſufficit major oblatio, ſi ſit exceſſiva, & plus juſto.*

30 *Mercedis parvitas, ſi allegatur poſtquam locatio fuit legitime facta, non eſt locus reſciſſioni, ſed augenda eſt merces.*

31 *Locatio rei Eccleſiæ, ut ſuſtineatur tanquam ſolita requirit rem eſſe in eodem ſtatu, in quo erat tempore locationis præcedentis.*

32 *Item requiritur, ut ſit facta, antequam res incorporata fuerit Menſæ Eccleſiæ.*

33 *Incorporata eſſe bona Menſæ Eccleſiæ, probatur ex declaratione Prælati.*

34 *Et ceſſante declaratione ſinitur conjecturis ejus voluntatis.*

35 *Et in dubio credendum noluiſſe incorporare.*

36 *Decl. non procedere ſi incorporatio ſit evidenter utilis Eccleſiæ.*

37 *Voluntas mutatur a poteſtate.*

38 *Incorporatio bonorum Eccleſiæ, ſeu ammenſatio arguitur ex deſcriptione in Cabreo.*

39 *Incorporatio arguitur ex poſſeſſione diu retenta abſque nova conceſſione, & quantum tempus requiratur.*

40 *Lim. ſi adfuit impedimentum, vel difficultas concedendi.*

CAPUT XIV. §. IV.

Limitatur ſecundo, ſpecialiter, & expreſſe dicta prohibitio locationis ultra triennium, ut non procedat in rebus, ac bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, ut habetur in verbis ejuſdem Extrav. *Ambitioſæ de reb. Eccleſ.*
3 *non alienan.* ex quibus aperte reſultat, ut res ſolita locari poſſit denuo eodem modo abſque beneplacito Apoſtolico relocari, Clar. *in §. emphyteuſis q. 6. n. 1. v. ſi vero res Eccleſiæ* Duran. *dec. 250. n. 17.* & dixit Rota *in Romana Vineæ 21. Febr. 1650. §. non obſtat, quod coram Arguelles, quæ eſt in ejus impreſſ. deciſ. 518. num. 2.* etiamſi verba conſtitutionis in dicta limitatione loquantur de emphyteuſi, quia locatio ad longum tempus æquiparatur emphyteuſi, illi-
2 que propterea competunt omnia, quæ de emphyteuſi in jure ſtatuta ſunt, ut dicit Molin. *de contract. diſput. 445. n. 6.* & in locatione, quæ regulariter non poteſt dici ad longum tempus, puta quæ non excedat novennium, procedit argumen-
3 tum a fortiori, quia ſi propter ſolitum ab antiquo permittitur emphyteuſis, quæ eſt alienatio, & transfert Dominium utile, multo magis permittenda videtur locatio prædicta, per quam nec Dominium transfertur, nec proprie loquendo alienatio facta dici valet ex ſupradictis *in c. 4.* tale enim argumentum valet. & admitti debet juxta regulam, cui licet quod eſt magis, non debet quod minus eſt non licere, maxime dum ſumus in limitatione appoſita in conſtitutio-
4 ne Extravagantis, & a jure communi antiquo exorbitanti, quæ proinde debet late interpretari, licet conſtitutio ipſa in principali diſpoſitione, uti juri antiquo contraria, ſit interpretanda ſtricte, Cuman. *conſ. 30. n. 4. ante med. v. non in exceptione*, Curt. Jun. *conſ. 7. n. 10.* Ladereh. *conſ. 66. n. 14.* Duran. *deciſ. 140. n. 2. & 8. in recen. dec. 167. n. 17. par. 6. recens.* & in ſpecie imo in fortiori, quod ſuſtineatur etiam venditio ad vitam, ſi adſit ſolitum, Rota *deciſ. 495. n. 9. par. 2. recent.*

5 Solita autem ad hunc effectum concedi dicitur res, cum adeſt una conceſſio cum beneplacito Apoſtolico, vel adſunt duæ conceſſiones cum curſu quadraginta annorum, Honded. *conſ. 31. n. 22. lib. 2.* Ricc. *reſol. 101. n. 4. par. 1.* Seraphin. *deciſ. 434. per tot.* Duran. *deciſ. 250. n. 18. Tiburtina locationis coram Miltino impreſſ.* per Marcheſ. *de commiſſ. tom. 1. fol. 106. n. 5. par. 2. diverſ. deciſ. 36. num. 6. & 7. par. 7. recent. Romana Vineæ 21. Februarii 1650. §. ſoli non autem coram Arguelles impreſſ. ut ſupra.*

6 Verum ſi deducatur ſolitum ex unica conceſſione cum Beneplacito, debet beneplacitum apparere, non enim ſufficit beneplacitum ex lapſu temporis præſumptum ad hunc effectum, Seraph. *deciſ. 434. v. non obſtat, & dec. 1490. n. 4.* Duran. *dec. 250. n. 21. in recent. dec. 36. n. 8. par. 7. & in Eugubina bonorum emphyteuticorum 7. Maji 1638. §. quia primo coram Coccino*, quæ eſt inter ejus impreſſas *dec. 2264. n. 40. & in recent. deciſ. 39. n. 44. & 45. par. 8.*

Nec relevat, quod conceſſio fuerit confirmata per ſen- 7
tentiam Judicis, ſi non appareat, ſententiam illam latam in executionem Beneplaciti Apoſtolici, ſeu ut dicitur gratiæ, ſecus ſi in evidentem, ut declaravit Rota cor. Seraph. *dec. 1490. num. 4.*

Quia vero ſupra dictum eſt attendi ſolitum etiam in 8
locatione ad Novennium, vel aliud tempus ultra triennium, animadvertendum erit, quod non eo ipſo, quod pro una ſimili locatione obtentum fuerit beneplacitum, dici poterit adeſſe ſolitum, licet enim maxima ſit controverſia inter DD. an res dicatur locari ſolita ex unica locatione, ut videre eſt penes Gabr. *tit. de loc. concl. 1.* & ſupradictum ſit, quod ad hunc effectum ſufficiat unica locatio cum beneplacito, tamen, quia in Extravaganti dicitur, ac de rebus, ac bonis in emphyteuſim ab antiquo concedi ſolitis, non ſufficit ſimpliciter ſolitum, ſed requiritur ſolitum ab antiquo, & ideo neceſſe eſt, quod poſt conceſſionem factam cum beneplacito tranſactum ſit tempus quadraginta annorum cum obſervantia illius ſoliti locandi, quod prætenditur, alias ſi lapſi fuerint tantum novem anni, pro quibus illa unica locatio facta fuit, vel etiamſi emphyteuſis conceſſa ad tertiam generationem ante quadrageſimum annum a die conceſſionis expiraverit, vel aliter bona ad Eccleſiam reverſa ſint non poterit ex unica conceſſione cum beneplacito dici adeſſe ſolitum ab antiquo, Gratian. *diſcept. 379. num. 21.* Gamma *deciſ. 342. n. 4.* Barboſ. *de Epiſc. alleg. 59. num. 36. part. 3.*

Ceſſante vero beneplacito una locatio non ſufficit, ſed 9
requiruntur duæ cum dicta obſervantia quadraginta annorum, ut ſupra dictum eſt, & de eis conſtare debet per Inſtrumenta diſtincta, itaut non ſatis ſit, quod in una enuncietur alia, Rot. *dec. 36. n. 9. part. 7. rec.* & debent eſſe conceſſiones diverſæ, & de ſe ſtantes, ac ſucceſſive, non autem, quod una confirmet aliam, vel quod aliter ſint ad favorem earumdem perſonarum, quia reputantur pro unica conceſſione, & non ſuffragantur ad hunc effectum, ut dixit Rota cor. Seraph. *deciſ. 149. n. 6.* & cor. Durano *dec. 250. n. 20.* unde nec ſufficit, quod adſit una conceſſio cum renovatione, Coccin. *dec. 2264. num. 43. & 44.*

Et quatenus controvertatur validitas alicujus pacti, puta 10
pacti, quod finita prima locatione conceſſio renovari debeat, tunc non ſatis eſſet obſervantia locationis in reliquo, ſed probanda eſſet in ſpecie pacti illius, alias non relevaret, ut latiſſime fuit firmatum *in Foro ſempronian. ſeu Eugubino Bonorum Emphyteuticorum 7. Maji 1638. coram Coccino*, quæ eſt inter ejus impreſſas *dec. 2264. n. 19. & in rec. dec. 39. n. 21. & ſeqq. part. 8.* debet enim obſervantia probari in individuo pacti, de quo agitur, nec ſufficit probatio in genere ex deductis per Roland. *conſ. 80. n. 10. l. 1.* Surd. *conſ. 334. n. 26.* Becc. *conſ. 96. n. 7.* Rota cor. Merlin *dec. 454. n. 16. & 17.*

Prout etiam, & tanto minus valeret obſervantia, & 11
ſolitum, ſi non probaretur in ſpecie illius rei, de qua agitur, ſed aliarum, ut dicit Benintend. *dec. Bononien. 13. num. 8. verſ. & licet.*

Locatio vero, quæ prætenditur ſuſtineri ex ſolito, cla- 12
rum eſt, quod ad hoc, ut ſuſtineatur debet eſſe conformis ſolito alias ſi ſolitum alteretur, contractus corruit, Gratian. *diſcept. 715. n. 16.* Duran. *deciſ. 250. n. 22.* Merlin. *deciſ. 756. n. 14. in recent. deciſ. 176. num. 42. & 43. part. 5. & deciſ. 36. num. 10. & 12. part. 7.*

Et hoc eſt adeo verum, ut ſi alteretur ſolitum, locatio 13
corruat in totum, ſive agatur de locatione ultra ſolitum facta, ſive de emphyteuſi, nam licet nonnulli velint in hoc differre hos contractus, ut locatio quidem ſi facta ultra ſolitum corruat in totum, ſecus autem emphyteuſis, ut videre eſt penes Ricc. *reſol. 104. n. 4. p. 1.* Altogr. *conſ. 28. n. 24. & ſeq. per tot. lib. 2.* tamen contrarium magis placet ex deductis ſignanter per Ciarlin. *conſ. 105. n. 132.* & late *ſeqq.* ubi *n. 135.* dicit diſtinctionem prædictam eſſe ridiculam, & in terminis emphyteuſis, quod alterato ſolito corruat in totum, loquitur Rot. *in dec. 176. n. 44. par. 5. & in dec. 39. n. 43. & ſeqq. par. 8. recent.* & aliqui alii ex citat. infra.

Operatur tamen alteratio ſoliti corruere locationem fa- 14
ctam, ſine beneplacito, ſi pacta alterata ſint in præjudicium Eccleſiæ, ſecus autem ſi ad ejus favorem, puta, ſi aucta ſit penſio, vel quid ſimile, quia tunc dicitur eadem conceſſio non diverſa, Caldaſ. *de renovat. Emphyt. lib. 1. q. 4. n. 8. verſ. hoc tamen*, Rot. cor. Bichio *dec. 517. n. 11. & ſeqq.*

Et ubi alteratio ſit circa ſubſtantialia contractus, non 15
autem ſi circa accidentalia tantum, ut declarant Dec. *in Auth. qui rem, n. 22. verſ. & hoc in alligitur, C. de Sacroſ. Eccleſ.* Calder. *conſil. 11. circa med. verſ. ad hujus de laratione de feud.* Natt. *conſ. 467. n. 12.* Rimin. Jun. *conſ. 32. n. 24. & ſeqq.* & admittit Rota coram Bichio *dec. 527. n. 12.* nec recedit, licet nec etiam firmet *in deciſ. 39. n. 51. & ſeqq. par. 8. recent.* & quod ſaltem ſi alteretur forma ſubſtantialis, corruat contractus, dicit Alex. *conſ. 9. n. 2. lib. 5.*

Unde non dicetur alteratum ſolitum ſi perſonæ, quibus 16
facta nova conceſſio non ſunt eædem, nec habent eaſdem qualitates, quas habebant illæ, quibus facta fuit conceſſio prima,

prima, adeo quod ſi prima conceſſio erat facta maſculis, po-
terit ſecunda fieri feminis, & non dicetur alteratio, ut poſt
Beron. *conſ. 98. & 99. lib.* 1. declaravit Rota in Civitatis Ca-
ſtelli bonorum Emphyteuticorum coram Platto impreſſa pe-
nes Giovagn. *reſponſ. 44. n. 121. lib.* 2. ubi habetur, quod ita
ſolet tenere Rota, & fuit etiam dictum in Bonien. bonorum
Emphyteuticor. 7. Junii 1647. §. *Non obſtat*, cor. Melzio.

17 Dubitabile tamen videbatur, an dici poſſit adeſſe altera-
tionem ex eo, quod conceſſio alias facta uni pro ſe, & de-
ſcendentibus uſque in tertiem generationem, poſtea finita
generatione ſit renovata duobus, puta duobus fratribus, vel
duabus ſororibus, & pro alteratione præjudiciali Eccleſiæ
faciebat, quod ab uno poteſt facilius reverti res ad Eccleſiam
ipſam, ſed nullum videtur ſaltem conſiderabile damnum
adeſſe, eo quia natura emphyteuſis ſit, ut poſſit ad plures
deſcendentes pervenire, ac proinde multo facilius conce-
dendum, quod poſſit duobus ab initio concedi, eo quia in-
ter plures deſcendentes inveſtiti eſt locus juri accreſcendi,
itaut per mortem unius ejus portio non revertatur ad Eccle-
ſiam, quod ſecus eſt in duobus ab initio inveſtitis, nam mor-
tuo uno ea inveſtitis, vel finita ejus linea, portio ipſius rever-
titur ad Eccleſiam, ut per Clar. *in §. Emphyteuſis quæſt. 39.
& dicam infra in c. 26.* ideo, ſi conceſſa re duobus non eſt
adeo facilis reverſio totius rei ad Eccleſiam, ac quando
conceſſa eſt uni tantum, tamen facilior eſt reverſio partis,
& ita in ſpecie, quod in tali renovatione duabus ſororibus
facta non adſit conſiderabile damnum Eccleſiæ, reſpondit
Rot. in prædicta Civitatis Caſtelli bonorum Emphyteutico-
rum cor. Platto *impreſſ. poſt dictam reſp.* 44. Giovag. *n. 12. c. lib.*
2. & late etiam cor. Coccino *deciſ. 1164. n. 12. & ſeq.*

18 Contrarium tamen eſſet dicendum, ſi addita perſona, quæ
neceſſario proroget tempus videlicet, quæ facit ulteriorem
generationem, uti ſi prima conceſſio erat pro ſe, filiis, & ne-
potibus, & facta ſit nova conceſſio pro ſe, filiis, nepotibus, &
pronepotibus, hoc enim caſu evidens eſt præjudicium Eccle-
ſiæ, & alteratio dicitur circa ſubſtantialia, non autem circa
accidentalia tantum, ut per Rotam *dec. 39. n. 53. & ſeq. par. 8.
recent.* & quod ſi conceſſio erat ad tertiam generationem, &
poſtea fiat ad quartam, dicatur alteratio relevans, docuit et-
iam Bart. *in auth. qui rem n. 7.* & ibidem etiam Cagnol. *n. 59.
C. de ſacroſ. Eccleſ.* & Bald. *in auth. ſi quas ruinas ſub n. 2. C. eo-
dem*, & idem eſſe, ſi prima conceſſio fuiſſet pro deſcenden-
tibus per lineam Maſculinam, & renovatio eſſet pro deſcen-
dentibus per lineam Maſculinam, & femininam, ultra Bart.
& Cagnol. ibidem tradit etiam Mant. *de tacit. lib. 23. tit. 12.
n. 26.* & Rot. *deciſ. 36. n. 10. & 11. par. 7. recent.*

Quod tamen intellige, niſi illi perſonæ adjectæ facta eſſet
locatio pro certo tempore ſeparato, puta poſt mortem alio-
rum, & ex conjecturis appareret partes debuiſſe conceſſio-
nem ei factam pro locatione ſeparata, juxta tradenda infra
c. 29. an locatio ſit una, vel plures, aut etiam appareret, par-
tes conſenſiſſe etiam in locatione ad limites ſolitos, pro il-
lis perſonis, videlicet ſolitis tantum, quia tunc reſpectu
earum ſuſtineretur & adjectio alterius ultra ſolitas vitiaretur,
non autem vitiaret juxta tradita *infra hoc. tit. §. 7.* ad quæ
loca me remitto ad effugiendam repetitionem.

Et idem etiam dico de alia quæſtione, quæ hic quoque
cadere poſſet, ſi cum rebus ſolitis locetur etiam alia res,
quæ non ſit ſolita locari ultra triennium, an videlicet cor-
ruat locatio in totum, vel ſuſtineatur quoad res ſolitas,
reſolvitur enim pariter ex traditis in eiſdem locis prædi-
19 ctis, ad quæ me remitto.

Alteratum etiam dicetur ſolitum in præjudicium Eccle-
ſiæ, ſi ſolite concedi privatis concedantur communitati,
ex quo a communiter accidentibus non ita de facili rever-
titur res ad ipſam Eccleſiam, ut tradit Alex. *conſ. 9. n. 5.
lib. 3.* dicitur enim communitas manus mortue, & ubi res
non eſt ſolita locari manui mortuæ, dicitur alteratum ſolitum,
ſi manui mortuæ concedatur, & non valet conceſſio ſine be-
neplacito, Rot. coram Bichio *deciſ. 483. n. 50. & 51. & de-
20 ciſ. 517. n. 26.* & idem eſt eo ipſo, quod conceditur po-
tentiori, nam dicitur alteratum ſolitum, Urſill. ad Afflict.
deciſ. 305. n. 8.

Prout etiam dici alteratum ſolitum, ſi conceſſio erat in
21 emphyteuſim, & fiat in feudum, tradit Alex. *conſ. 9. n. 2.
& ſeq. lib. 3.* & ſi erat ad Generationes, & fiat in perpetuum,
Urſill. ad Afflict. *deciſ. 305. n. 9. v. item, & ſecundo*, & ſi
erat ad generationem, & fiat ad nominationem, Sera-
phin. *deciſ. 1490. n. 7.* Durao. *deciſ. 252. n. 23.*

Animadvertendum autem omnino eſt, non ſufficere ſoli-
tum, niſi etiam concurrat tempore novæ locationis facien-
dæ evidens Eccleſiæ utilitas, ut habetur expreſſe in ipſamet
22 Extravag. ibi, & tunc in Eccleſiæ evidenti utilitate, & tra-
dunt Hond. *conſ. 51. ad fin. lib. 1. & conſ. 31. n. 16. & ſeq. lib.*
2. Gratian. *diſcep. 379. n. 22. & diſcep. 813. n. 39. & 40.* Rota
coram Cæſ. de Graſſ. *deciſ. 4. de reb. Eccleſ. non alien. n. 1. &
per tot.* & coram Merlino *deciſ. 756. n. 14.*

Et facta nova locatione, ſi Eccleſia eam impugnet, non
23 habet neceſſe probare, quod non adfuerit utilitas, ſed condu-
ctori probandum, quod adfuerit, quia Eccleſia habet pro ſe

regulam, & ſic intentionem fundatam in ea, quod bona
Eccleſiæ non poſſint locari ultra triennium, & ſi condu-
ctor prætendit eſſe in caſu limitationis, quæ apponitur in
Extr. *Ambitioſæ* in caſu ſoliti, quia talis limitatio eſt ex-
preſſe qualificata, quatenus de eo tempore concurrat evi-
dens utilitas, neceſſe eſt ei probare hanc qualitatem, quod
videlicet adeſſet talis utilitas, ut bene firmavit Rota *dec.
582. in princ. & n. 1. & dec. 606. n. 1. diverſ. & dec. 36. n. 13.
part. 7. recent.* & penes Seraph. *dec. 413. n. 2.*

Et non ſufficit quælibet utilitas, ſed debet eſſe evidens, 24
ut dicit conſtitutio, & ſic dilucida, & clara, Hond. *conſ. 31.
n. 20. lib.* 2. Seraph. *dec. 508. n. 12.* Rot. *dec. 582. in princ. p. 1.
& dec. 65. n. 17. p. 2. diverſ.* & prout explicatur infra, ubi
agitur de executione litterarum beneplaciti hoc titulo,
§. 9. num....

Utilitas autem ceſſare dicitur eo ipſo, quod ſolitum al- 25
teratur in præjudicium Eccleſiæ, & res conceditur pro
minori pretio, & deterioribus conditionibus, quam antea
erat conceſſa, Merlin. *dec. 656. n. 16.* & jam ſupra *verſ.
locatio vero n. 12.* dictum eſt, quod ad hoc, ut ſuſtineatur
locatio ex eo, quod res eſſet ſolita locari, neceſſe eſt ſo-
litum non alterari in præjudicium Eccleſiæ, licet poſſit
alterari ad ejus commodum, & utilitatem, ex ibi citat.

Verum ſufficit, renovationem fieri juxta ſolitum, & ſic 26
pro eodem pretio, ubi major non reperitur, ut dixit Ro-
ta in Romana Vineæ 12. Februarii 1650. §. *Non obſtat
ſecundo* coram Arguelles, inter ejus impreſſas, *dec. 118.
n. 9.* & e contra ſi reperiebatur quid magis, tunc dicitur 27
ceſſare utilitatem in nova conceſſione facta pro minori
pretio, & talis conceſſio facta ei, qui minus obtulit, non
ſuſtinetur, Cæſ. de Graſſ. *dec. 4. n. 7. & ſeq. de reb. Ec-
cleſ. non alienan.* Merlin. *dec. 756. n. 16.*

Imo non ſolum ſi actualiter fuit repertus major oblator, 28
ſed etiam ſi facta diligenti perquiſitione reperiri potuiſſet,
dicitur non conſtare de evidenti utilitate, Hond. *conſ. 31.
n. 10. verſ. & quod conceſſio lib.* 2. Gratian. *diſcept. 813. n. 39.*
Cæſ. de Graſſ. *dec. 4. n. 15. de reb. Eccl. non alien.*

Non tamen ſufficeret ad annullandum novam conceſſio- 29
nem, quod adfuiſſet animoſus oblator, qui plus quam par
eſſet, obtuliſſet, & ſic eum, cui facta fuit nova conceſ-
ſio ſuperaſſet, quia eo ipſo, quod adfuit in conceſſione
evidens utilitas Eccleſiæ, hoc ſufficit, & ea ſtante poteſt
conceſſio fieri etiam minus offerenti, Bonacein. *de alien.
rer. Eccleſ. diſp. 2. punct. 2. n. 5.* & quod Prælati non debeant
locare, ſeu vendere offerenti plus juſto pretio, Gloſſ. *in
c. hoc jus porrectum ver. & plus. 10. q. 2.* Abb. *in c. plerumque
n. 29. de Immun. Eccleſ.* & aliis adductis Phanucc. *de jur. jur.
in litem par. 1. princ. n. 22. ante med. verſ. hinc etiam dicitur.*

Imo, quando res poterat locari, quia aderat ſolitum, 30
& concurrebat etiam evidens utilitas in locando, quia
nempe valde minus Eccleſia de re percepiſſet eam pro ſe
retinendo, ſi poſtea allegetur penſionem eſſe exiguam,
poſſet ſuſtineri eam augendam arbitrio boni viri, non au-
tem reſcindendum contractum juxta doctrinam Caſtr. *in
l. qui rem in ſitu, C. de ſacr. Eccl.* Cald. *in l. ſi curatorem verſ.
Implorato in integr. reſt. n. 15. in princ.* ubi dicit obtinuiſſe
in prax. C. de in integr. reſt. Grat. *diſcept. 242. n. 25.*

Alia, quæ conferunt ad probandum locationem utilem
Eccleſiæ, vel non utilem, dicam infra hoc eodem titulo
§. 10. ubi de cauſa utilitatis.

Requiritur ulterius, ut locatio ſuſtineatur ex eo, quod 31
res ſolita eſſet locari, quod res ſit eodem ſtatu, in quo
erat de tempore locationis antecedentis, quod duret ea-
dem cauſa locandi, itaut ſi v. gr. res data, fuiſſet ad
meliorandum, & reverſa eſſet ad Eccleſiam meliorata, non
poſſet nova locatio ex hoc capite, quod locari ſolita eſ-
ſet, ſuſtineri, Honded. *conſ. 31. n. 21. lib.* 2. Molin. *de contr.
diſp. 269. n. 8.* Barb. *de Epiſc. alleg. 95. n. 33.* Urſill. ad Afflict.
dec. 305. n. 9. verſ. ſi pacto, Seraph. *dec. 1490. n. 7. verſ.
etiam requiritur*, Merl. *dec. 756. n. 17.*

Prout etiam requiritur, ut fiat nova locatio, antequam 32
res ſit incorporata Menſæ, quia quando res ſolita locari
reverſa eſt ad Eccleſiam, & fuit applicata, & incorpora-
ta Menſæ Prælati, tunc ſine ſolemnitatibus amplius con-
cedi non poteſt, Guidopap. *dec. 154. n. 1.* Clar. *in §. feudum
quæſt. 15. verſ. bene verum*, Scrader. *de feud. part. 4. cap. 2.
num. 24.* Roſental. *de feud. cap. 4. concluſ. 33. per tot.* Rota
coram Merlin. *dec. 756. num. 18.*

Et concluſio prædicta non patitur difficultatem, ſed
difficultas verſatur in dignoſcendo incorporationem, ut
dicit Menoch. *de arbitr. caſ. 433. num. 3.*

Ceſſat tamen & talis difficultas, ſi Prælatus, vel alius 33
Eccleſiæ Adminiſtrator capiendo rei devolutæ poſſeſſionem
expreſſe dixerit velle eam incorporare, & reducere eam
de Menſa, Abb. *in c. ut ſupr. n. 10. verſ. & dicendum eſt
de reb. Eccleſ. non alienan.* Ancer. *conſ. 156. num. 2. verſ.
præterea videtur*, & plane aliis enatis firmat Menoch. *d.
caſ. 433. n. 4.* ubi tamen ſubdit hoc tantum procedere in
præjudicium ipſius Prælati, non autem eorum quibus in
aliquibus caſibus facienda eſt nova conceſſio.

Digitized by Google

34 Secluſa autem expreſſa declaratione ammenſandi, non ſufficit, quod Prælatus bonorum poſſeſſionem ceperit, ſed ſtatuit conjecturis, an voluerit incorporare, ſeu ammenſare, vel non, Menoch. *conſ. 79. n. 12. & de arbitr. caſ. 433. n. 14. & ſeq.* ubi aſſerit, & probat opin. Bald. *in c. 1. n. 3.* de Cleric. qui inveſtit. fecit, volentis rem cenſeri effectam de menſa Eccleſiæ, ſtatim atque Prælatus ejus poſſeſſionem adeptus eſt, falſam eſſe, Gabr. *conſ. 82. n. 3. & 4. & 6. lib. 2.* Fulg. *de contract. emphyt. q. 9. n. 16. v. quid dicendum.*

35 Et in dubio credendum eſſe eum noluiſſe incorporare, tradit Gabr. *d. conſ. 82. n. 5.* ſed hoc intelligendum, quatenus 36 incorporatio non eſſet evidenter utilis Eccleſiæ, videtur tenere Borgnin. Cavalcan. *dec. 30. n. 85. & ſeqq. p. 2.* & eſt declaratio non vacans ratione, nam licet non ſit in dubio credendum, quod voluerit Prælatus ligare ſibi manus, & privare ſe facultate locandi, tamen quando magis expedit Eccleſiæ pro ſe retinere, hoc præſumendum voluiſſe Prælatum, prout tenetur velle, quod magis eſt utile, imo non poteſt de novo concedere, quando conceſſio non eſt in evidentem utilitatem, ut ſupra dictum eſt, & ideo nec præſumendum velle, metitur enim voluntas, a poteſtate, 37 *l. Lucius 21. Imperatores, ff. ad munic. dec. 189. n. 9. p. 7. recent.* Buratt. *dec. 24. n. 12.* Dunoz. jun. *dec. 841. num. 8.* & idem eſſet ſi non duraret amplius eadem cauſa locandi, quæ aderat tempore præcedentium locationum, cum & tunc non poſſit Eccleſia amplius abſque beneplacito Apoſtolico locari, ut ſupra dictum eſt, & ideo nec præſumendum voluiſſe, late Borgnin. *dec. 31. n. 194. & ſeqq. part. 2.* ubi *n. 200.* quod hoc caſu defenditur dicta opinio Baldi *in c. 1. de Cleric. qui inveſt. fecit*, de qua ſupra.

38 Conjectura vero voluntatis incorporandi eſt deſcriptio in libro Cataſti bonorum Eccleſiæ, Bart. *in l. ſi vacantia num. 9. C. de bon. vacan. lib. 10.* quem ſequuntur alii plene congeſti per Menoch. *de arbitr. caſ. 433. n. 9. & ſeq.* ubi etiam rejicit Imol, dicentem non valere talem deſcriptionem immutare conſuetudinem Eccleſiæ rem concedendi, reſpondendo hoc procedere, quando immutatio ſit in damnum Eccleſiæ, ſecus ſi in utilitatem, & dictam deſcriptionem probare incorporationem, firmat etiam Borgn. *dec. 31. n. 169. & ſeqq. par. 2.* ubi plurimos congerit.

39 Alia conjectura eſt, ſi diu poſſeſſionem retinuit abſque nova conceſſione, & in hoc conſentiunt Doctores, ſed dubium eſt controverſum inter eos, quantum tempus requiratur, ut late habetur penes Menoch. *d. caſ. 433. n. 13. & ſeq.* relatis tribus opinionibus, videlicet quod ſufficiat annus, quod requiratur decennium, & quod requirantur triginta anni, ac eis ſingulis rejectis, ut videre eſt *a n. 18. ad 28.* Tandem *ſub n. 29.* reſidet in quarta, quod cum hoc tempus non ſit a lege determinatum, Judex ea conjecturis declarare debeat rem eſſe effectam, vel non, de Menſa, cum aliquo tempore fuit a Prælato retenta, & licet Rota aliquando adhæſerit primæ opinioni, quod ſufficiat retentio per annum in una Mutinen. bonorum 5. Martii 1607. coram Manzanedo, quæ hodie eſt inter ejus im-40 preſſas *dec. 55.* huic opinioni adhærerem ob ejus auctoritatem, quando non apparerent impedimenta concedendi, nec difficultates aliquæ reperiendi novum conductorem, quia his ſtantibus nedum lapſus anni, ſed nec majoris temporis aliquid relevaret, Anchar. *conſ. 156. n. 2. v. item & ſi vero*, Zaſ. *in Epit. feud. part. 9. n. 50.* & bene poſt alios probat Menoch. *d. caſu 433. n. 30.* ubi etiam ponit exempla difficultatum, & impedimentorum.

Cæterum hanc retentionem, & incorporationem præjudicare tantum Prælato, qui incorporavit, non ſucceſſori, probare conatur Menoch. ibidem *a n. 31. ad fin.* & alia quamplura circa hanc incorporationem congerit Borgnin. *d. dec. 31. præſertim a n. n. 194. & per tot.* ad quos recurrendum erit.

De fructibus, & rebus quæ ſervando ſervari non poſſunt.

S U M M A R I U M.

1 *Fructus, & res, quæ ſervando ſervari non poſſunt, alienantur ſine ſolemnitatibus.*

2 *Servari non poſſe dicuntur res, quæ non durant ultra triennium abſque notabili deterioratione.*

3 *Fructus Beneficii ſpectantes ad Beneficiatum locantur ultra triennium, ſine beneplacito ſecundum aliquos.*

4 *Contrarium verius.*

5 *Penſiones Eccleſiaſticæ locari non poſſunt ultra triennium, ſine beneplacito.*

6 *Limitatio in reſervatis ad favorem Itali in beneficiis Hiſpanis.*

7 *Commoditas percipiendi fructus bonorum Eccleſiæ, ſeu penſionis Eccleſiaſticæ, conceditur ſine beneplacito.*

8 *Cautius tamen eſt procedere per viam obligationis perſonalis, vel conſtitutionis Procuratoris ad exigendum.*

9 *Utilis Dominii reſervatio in locatione ad longum tempus eſt cautela, ut valeat locatio, ſine beneplacito.*

10 *Decl. procedere in locatione commoditatis percipiendi fructus tantum.*

11 *Commoditas percipiendi fructus eſt jus Perſonæ inhærens.*

12 *Jus percipiendi aliud eſt formale, aliud cauſale, quod dicimus commoditatem, & iſtud poteſt transferri, ſine beneplacito.*

C A P U T XIV. §. V.

Limitatur tertio dicta prohibitio in fructibus, & bonis quæ ſervando ſervari non poſſunt, ut expreſſe habetur in ipſa Extravag. *Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.* 1

Verum talis limitatio parum applicabilis eſt prohibitioni locationis ultra triennium, quia, res quæ ſervando 2 ſervari non poſſunt, cenſentur illæ, quæ non durant ultra triennium, abſque notabili deterioratione, Quarant. *in ſumm. Bull. ver. alienatio n. 38.* cum aliis cumulatis per Barboſ *de Epiſc. alleg. 95. n. 38.* & Donat. *de regul. tom. 1. tr. 14. q. 47. n. 2.* unde ſui natura ultra triennium locari non valent, & ſuperflua eſt iſta limitatio.

Neceſſe eſt igitur eam referri ad prohibitionem venditionis, ut ſenſus ſit, quod prædicta bona, quæ ſervando ſervari non poſſunt, libere vendi valeant abſque beneplacito: ſunt tamen, qui volunt limitationem in fructibus, applicari etiam prohibitioni locationis ultra triennium, ita ut talis prohibitio locationis, non procedat in locatione fructuum beneficii, ad beneficiatum pertinentium, ac pro- 3 inde eam etiam ultra triennium libere abſque beneplacito fieri poſſe, prout ſignanter Caroc. *de locat. & cond. part. 3. tit. de reb. Eccleſ. concl. 9. n. 51.* Covarr. *variar. l. 6. c. 26. n. 6. ad fin. v. ſexto*, Mantic. *de tacit. l. 5. tit. 3. n. 11.* Azor. *inſtit. mor. part. 2. lib. 7. c. 10. q. 3.* & alii. Sed contrarium videtur ve- 4 rius ex verbis amplis ejuſdem prohibitionis Extravag. *Ambitioſæ* dicentibus, *omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum*, nam fructus, & redditus beneficii ſunt res, & bona Eccleſiaſtica, licet ſint miniſtris aſſignata propter divinum miniſterium, & limitatio quoad fructus non eſt abſoluta, ſed loquitur de fructibus, qui ſervando ſervari non poſſunt, illa enim verba textus, *quæ ſervando ſervari non poſſunt*, eodem modo qualificant verbum *bonis*, ac verbum *fructibus*, antecedenter expreſſum, *l. talis ſcriptura 30. §. fin. ff. de leg. 1. l. 1. C. de liber. præter.* Alex. *conſ. 212. n. 6. l. 6.* Verall. *dec. 299. n. 4. part. 2.* Rot. *dec. 167. n. 5. par. 6. rec.* Unde dum exceptio loquitur de fructibus, qui ſervando ſervari non poſſunt, ea potius ſumitur declaratio, ut fructus, qui ſervando ſervari poſſunt, quales ſunt fructus futuri, in regula prohibitiva locationis ultra triennium remanerent comprehenſi, prout etiam magis communiter tenent DD. ut videre eſt penes Barboſ. *in d. Extravag. n. 4.* Ricc. *reſol. 99. per tot. p. 1.* Garz. *de benef. part. 2. c. 1. n. 32.* ubi de veriori teſtatur, *& n. ſeq.* latiſſime comprobat Gutterez. *l. 1. canon. q. 8. n. 11. & ſeqq.* & tenuit Rota in Comen. locationis coram Pamphilio, quæ eſt penes Marcheſ. *de commiſſion. tom. 1. fol. 103. n. 2.* & ita ſervari in praxi teſtatur Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 9. c. 1. n. 30.* Donat. *de regul. tom. 1. tract. 14. q. 44. n. 1.*

Et hinc ſequitur, ut non ſolum fructus beneficiorum, ſed neque etiam Penſionis Eccleſiaſticæ, locari poſſint ultra 5 triennium, ut dicunt Navar. *conſ. 11. n. 2. de reb. Eccleſ. non alien.* Ricc. *reſol. 99. n. 4. part. 1.* Garz. *de benef. part. 2. c. 1. n. 37.* ubi tamen *n. ſeq.* limitat, ut non procedat, ſi locatio fiat ab Italo, ad cujus commoditatem reſervata eſt penſio in 6 capite, & perſona Hiſpani, prout conſuevit in beneficiis exiſtentibus in Hiſpania, de quo Rota *dec. 400. n. 1. & 2. part. 1. divers.*

Verum licet beneficiatus non poſſit locare fructus bene- 7 ficii, nec penſionarius fructus penſionis Eccleſiaſticæ ultra triennium, poteſt tamen uterque ſe perſonaliter obligare ad dandam commoditatem percipiendi fructus ultra triennium, quia hoc modo non alienatur res Eccleſiæ ultra triennium, ſecundum Petr. Barboſ. *in l. ſi filiotam, §. fin. n. 21. ff. ſol. matrim.* & alium Auguſt. Barboſ. *in d. Extrav. Ambitioſæ n. 8. & de jure Eccleſ. univ. lib. 3. c. 17. n. 82.* Molin. *de juſt. & jur. diſput. 466. num. 5. verſ. in tertio autem eventu*, Quarant. *in ſum. Bullar. ver. alienatio rerum Eccleſiæ num. 38. verſ. tertio declaratur*, ubi quod hæc eſt cautela, ut valeat iſte contractus, Cenc. *de cenſib. q. 24. n. 14.* Rota coram Durano *dec. 181. n. 3. & 4.* Donat. *de regul. tom. 1. tr. 14. q. 44. n. 2.*

Et licet, quod locari etiam valeat jus ipſum percipiendi penſionem, argui poſſe videatur ex tradita *c. 4. n. 10.* ubi dictum fuit juxta magis communem opinionem, quod locatio juris percipiendi non ſit alienatio, & ultra ibi citatos in propoſito, quod commoditas percipiendi penſionem, libere cedi poſſit, tradunt Salgad. *in labir. credit. p. 1. c. 43. n. 8. & 23.* Gregor. *dec. 440. n. 7.* Rota *dec. 397. n. 3. p. 12. recent.* Tamen cautius erit procedere per viam dictæ obli- 8 gationis perſonalis, vel conſtitutionis Procuratoris irrevocabilis ad exigendum penſionem, prout tradit Lotter. *de benef. lib. 1. quæſt. 4. num. 19.* vel quatenus locetur com-

Google

commoditas ipſa, vel jus percipiendi penſionem expreſſe cavere, quod dominium non tranſeat in conductorem, prout neceſſarium eſſe cenſuit Bald. *in c. qua in Eccleſiarum 7. n. 2. de conſtit.*

9 Et licet dictam reſervationem utilis dominii ſuffragari etiam in locatione rei ad longum tempus facta, velit in terminis feudi Felin. *in d. c. qua in Eccleſiarum n. 87.* & in terminis noſtris bonorum Eccleſiæ, quod hæc ſit cautela, qua poſſint locari ad longum tempus, non obſtante d. Extrav. *Ambitioſa* tradat, & eum multum extollat Jo. de Arnon. *ſing. 72. & cons. 23.* quem ſequi videtur Carocc. 10 *de loc. tit. de reb. Eccl. n. 53.* Tamen verius videtur cautelam reſtringendam, ut valeat in terminis locationis commoditatis percipiendi fructus tantum, in quibus loquitur Bald. ubi ſupra, quem Jo. de Arnono allegat. Et ratio differentiæ eſt, quia ſi locatur res dicta, proteſtatio non transferendi jus in ea, videtur contraria facto, quæ nihil operatur, & cautela appoſita in fraudem legis prohibentis alienationem rerum Eccleſiaſticarum, nullius eſt momenti, ut dicam *in c. 27. de effectibus locationis n....*

11 At, quando locatur commoditas percipiendi fructus, non eſt ita, quia hæc eſt jus percipiendi, quod perſonæ inhæret, & poteſt conſiderari ſeparatim ab ipſa re, ita ut quatenus expreſſe additum ſit, quod nullum transferatur dominium in re, ſequitur, ut prohibitio locandi res Eccleſiæ, locationem iſtam non comprehendat, cum iſta non ſit locatio rei, ut late diſtinxi ſupra *in c. 4. an locatio ſit alienatio n. 10. & ſeq.* Imo & in ipſiſmet rebus, quæ conſiſtunt in ſolo jure percipiendi, prout eſt penſio, fit diſtinctio inter jus formale, & jus cauſale, quod nuncupamus commoditatem, & iſtud poteſt transferri etiam in laicum abſque beneplacito, ut bene diſtinguit Lotter. *de beneſ. lib. 1. q. 42. n. 15. & n. 22.* & Rot. *dec. 398. n. 8. & ſeqq. part. 12. recent.*

Quando non requiratur Beneplacitum in locatione rei Eccleſiæ ad longum tempus ultra caſus expreſſos in extravagan. *Ambitioſa*.

S U M M A R I U M.

1 *Bona Eccleſiæ fructus reddentia ſingulo biennio poſſunt locari ad ſexennium abſque beneplacito, & reddentia fructus ſingulo triennio poſſunt locari ad novennium.*
2 *Romæ caſalia locantur ad novennium ſine beneplacito.*
3 *Decl. ut hoc procedat in iis, quæ fructus integros non reddunt niſi in triennio.*
4 *Bona Eccleſiæ fructus reddentia bis in anno, an poſſint locari ad triennium ſine beneplacito.*
5 *Contrariorum eadem diſciplina.*
6 *Lim. ſi adſit diverſitas rationis.*
7 *Limitatio conſtitutionis arcte reducens ad terminos juris antiqui, late interpretari debet.*
8 *Locatis pluribus rebus, quarum aliquæ reddant fructus quolibet triennio, aliquæ quolibet anno abſque beneplacito, contractus eſt nullus in totum.*
9 *Declarat. procedere ſi non appareat partes conſenſiſſe ſeparatim in locatione reddentium fructum quolibet triennio.*
10 *Epiſcopus poteſt donare bona ſuæ menſæ Canonicis abſque beneplacito.*
11 *Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, ſed de una perſona ejuſdem in aliam transfertur.*
12 *Monaſterium poteſt alienare ſine beneplacito in aliud Monaſterium ejuſdem Ordinis.*
13 *Decl. ut ſi perſonæ ejuſdem Eccleſiæ habeant præbendas ſeparatas tutior ſit opinio, quod requiratur beneplacitum in alienatione facta inter eos.*
14 *Vel ſaltem requiri Epiſcopi.*
15 *Una Eccleſia poteſt alteri locare ad longum tempus ſine beneplacito.*
16 *Contra ſi res ſit determinata ad certum uſum.*
17 *Teſtator relinquens Eccleſiæ, utrum poſſit apponere conditionem, quod bona relicta locari poſſint ad longum tempus abſque beneplacito.*
18 *Relinquentes Eccleſiæ poſſunt apponere conditiones, etiam juri communi contrarias.*
19 *Fundatores beneficiorum poſſunt apponere conditionem, quod beneficia non cadant ſub reſervationibus Apoſtolicis.*
20 *Teſtatoris voluntas, quod non requiratur beneplacitum debet eſſe clara, nec ſufficit, quod dicat rem locari, ad longum tempus.*
21 *Maxime ſi non expreſſit pro quanta penſione, & pro quanto tempore ſit facienda locatio.*
22 *Contrarium in re minoris, quia non eſt neceſſaria dicta expreſſio, ut poſſit alienari ſine ſolemnitatibus.*
23 *In re Eccleſiæ cautius agendum, quam in re minoris.*
24 *Teſtator ſi non ſolum præcipiat locationem, ſed etiam dat modum locandi, cenſetur ipſe locare, & non requiritur beneplacitum.*
25 *Hoſpitalium bona ſi Hoſpitalia non ſint erecta auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici, locantur ad longum tempus ſine beneplacito.*
26 *Cappella non erecta auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici bona alienantur ſine beneplacito.*
27 *Confraternitatum laicorum bona, an, & quando poſſint alienari ſine beneplacito.*
28 *Proœmium conſtitutionis non facit jus.*
29 *Proœmium inſervit pro declaratione diſpoſitivæ, quando verba non ſunt clara.*
30 *Pietatis opera non tribuunt qualitatem Eccleſiaſticam.*
31 *Confraternitates, ut ſint Eccleſiaſticæ neceſſe eſt ut ſint erectæ auctoritate Epiſcopi.*
32 *Pia loca proprie non dicuntur niſi erecta auctoritate Epiſcopi etiamſi exerceant opera pietatis.*
33 *Ampl. etiamſi adſint alia ſigna niſi ſint clara.*
34 *Mons erectus pro maritandis puellis poteſt locare bona abſque beneplacito.*
35 *Contrarium ſi ſit applicatus loco Eccleſiaſtico.*
36 *Bonorum Eccleſiæ locatio evidenter utilis ſuſtinetur abſque beneplacito.*
37 *Contrarium tenendum.*
38 *Declarat. primam procedere ſi Eccleſia velit ſtare contractui.*
39 *Et debet hoc caſu impetrari beneplacitum.*
40 *Bona communia Eccleſiæ, & laicis poſſunt locari ad longum tempus ſine beneplacito.*

C A P U T XIV. §. VI.

Ultra prædictas limitationes in ipſa Extravag. expreſſas, prohibitio locandi ultra triennium patitur etiam alias declarationes, quarum una eſt, ut procedat in rebus reddentibus fructum quolibet anno, non autem in aliis, 1 quia ſi reddunt fructum quolibet biennio, locari poterunt ad ſexennium, ſi quolibet triennio, locari poterunt ad Novennium, ut poſt antiquiores tradunt Covar. *var. lib. 2. c. 16. n. 6.* Barb. ſ. in d. Extrav. *Ambitioſa n. 9.* Caroc. *de loc. tit. de reb. Eccleſ. n. 50.* Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. alienatio rerum Eccleſiæ n. 18.* Mantic. *de tacit. l. 5. tit. 3. n. 22.* Molin. *de contract. diſp. 466. n. 10. prope fin.* Gratian. *diſc. 932. n. 13.* Ricc. *reſol. 110. n. 1. part. 2.*

Et hæc limitatio eſt etiam uſu recepta Romæ, ubi cum 2 integri fructus Caſalium habeantur ſingulo triennio, novem anni habentur pro tribus ad hunc effectum, ut habetur in una Romana reſciſſionis contractus 28. Novembris 1580. coram Aldobrandino, & in una Nepeſina affictus 24. Maji 1601. §. *& tollit difficultatem*, coram Juſto, *& dec. 727. n. 3. v. præterea, quod ſterilitas, p. 4. diver.* ſed 3 talis uſus reſtringitur ad caſalia, & bona, quæ vere fructus integros non reddunt niſi in triennio, & non procedit in reddentibus fructum ſingulo anno, vel minori tempore, ut optime declaravit Rota in una Tiburtina affictus 19. Junii 1648. §. *quia dictæ deciſiones*, coram Card. Corrado, quæ hodie eſt impreſſa *in rec. dec. 220. p. 10.*

E contra ſi bona dent fructum bis in anno, prout dicunt 4 in Indiis, dubitari poteſt, an locatio ad triennium abſque beneplacito facta ſuſtineatur, & affirmativam videtur tenere Corrad. *in praxi diſpenſ. Apoſt. l. 9. c. 1. n. 14. verſ. E contra vero*, & quamvis in contrarium plurimum urgeat opinio ſupracitatorum, volentium, quod triennium, de quo loquitur Extrav. ita intelligatur, ut contineat trinam recollectionem fructuum licet eum loquantur ad effectum extendendi triennium. & hic loquamur de eo reſtringendo, tamen cum hæc ſint contraria, applicari videtur regula, 5 quod contrariorum eadem ſit diſciplina, de qua *in l. 2. de his qui ſun. ſui. vel alieni juris*, & per Menoch. *conſ. 715. n.* 6 *23.* adhuc ſuſtineri poſſet opinio prædicta propter diverſitatem rationis, agitur enim de interpretatione exceptionis appoſitæ *in Extrav.* ut prohibitio locationis ſine beneplacito, non procedat ſi fiat ad triennium, in qua interpretatione ideo ſtandum eſt opinioni, ipſam exceptionem 7 extendenti ad ſexennium, in quo fiunt tres recollectiones fructuum, & non e contra reſtringenti ad annum cum dimidio in quo pariter fiant tres recollectiones, quia iſta exceptio reducit nos ad terminos juris antiqui, ſecundum quod poterat fieri locatio etiam ad novennium abſque beneplacito, & ideo debet late interpretari, non autem ſtricte, juxta tradita per Cuman. *conſ. 30. n. 4. ante med. verſ. tamen in exceptione*, Curt. Jun. *conſ. 7. n. 10.* Ladere. *conſ. 66. n. 14.* Duran. *dec. 140. n. 2. & 8. in recent. dec. 167. n. 17. p. 6.*

Quid autem ſi unico contextu locentur plura bona ad 8 Novennium, inter quæ adſint aliqua, quæ reddant fructum ſingulo triennio, aliqua vero, quæ ſingulo anno; & ex unitate contractus reſcindi in totum locationem, dixit Rota in Tiburtina locationis coram Milino, quæ eſt impreſſa penes Marcheſ. *de commiſſ. to. 1. fol. 106. n. 4.* & puto bonam deciſionem, ſi non appareret partes conſenſiſſe etiam in lo- 9

cationem illorum bonorum, quæ reddunt fructum quoli-
bet triennio ſeparatim, & de per ſe, quia tunc utile per
inutile non vitiaretur. ideſt locatio eorum, quæ utiliter
ad novennium fieri valuiſſet, non eſſet reputanda vitiata
per locationem aliorum, quæ inutiliter pro eodem tempo-
re facta eſſet, juxta tradita *infra §. ſeq.*
Alia declaratio eſſe poteſt, ut ſecundum aliquos prohi-
bitio locandi abſque beneplacito procedat, ubi conductor
10 non eſt de ipſa Eccleſia, ſecus e contra, ut ſi v. g. E-
piſcopus locaret Capitulo, nam in fortioribus poſſe etiam
Epiſcopum donare bona pertinentia ad ſuam menſam Ca-
nonicis abſque beneplacito, ſenſit Hoſtien. *in c. novit. n. 7.*
11 *q. nec obſtat de his, quæ fiunt a Prælat. ſine conſ. cap.* non
enim dicitur ab Eccleſia alienatum, quo non exit de Do-
minio ejuſdem, Rot. *dec. 756. n. 3. & 4. part. 1. div.* cum
aliis late *relat. in dec. 160. n. 20. part. 11. recent.* ubi tamen
12 non firmatur, & valere alienationem factam de uno Mo-
naſterio in alium ejuſdem Ordinis abſque Beneplacito,
13 tradit Tamburin. de jur. Abbat. *tom. 3. diſp. 3. q. 2. n. 19.*
At ubi perſonæ ejuſdem Eccleſiæ habent præbendas di-
ſtinctas, tutior ſine dubio opinio eſt contraria, quod una
non poſſit alienare in aliam abſque beneplacito, ne detur
occaſio ſpoliandi unam præbendam cum diminutione cul-
tus divini, ut de alienatione inter Epiſcopum, & Cano-
nicos, docuit Abb. *in c. ſicut noſtris n. 4. de jur. jur.* Redoan.
de reb. Eccleſ. non alienan. q. 52. c. 18. n. 29. v. contrarium, &
de diviſione bonorum Monaſterii inter Abbatem, & Con-
ventum, Navar. *conſ. 9. de reb. non alien.* & de duobus Cu-
ratis in eadem Eccleſia, idem Navar. *conſ. 10. eod. tit.* quos
ſequitur Rota *dec. 161. n. 8. & 9. par. 5. & dec. 3. n. 32. part.*
7. recent. & dec. 776. n. 14. coram Dunnoz. Jun. & non poſ-
ſe duos beneficiatos ejuſdem Eccleſiæ alterum alteri loca-
re, vita durante, portionem obventionum ſuarum, Ricc.
reſol. 98. n. 3. part. 1. Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. Alienatio*
rer. Eccleſ. n. 18. prope fin. v. quarto declaratur, & quod qua-
tenus non requiratur beneplacitum Apoſtolicum in ſimili-
bus alienationibus inter perſonas ejuſdem Eccleſiæ, re-
14 quiratur ſaltem Epiſcopi, dixit Rot. *dec. 410. n. 8 part. 5.*
rec. nec deſunt alii volentes ſufficere Vicarii, quos re-
fert Rot. *dec. 160. n. 22. part. 11. recent.* ubi, quod propter
Doctorum diſcrepantiam in hoc articulo, viſa fuit hæc
quæſtio juris dubii.
15 Si autem requiritur beneplacitum in alienatione de uno
beneficio in aliud ejuſdem Eccleſiæ, multo certius require-
tur ſi fiat locatio ab una Eccleſia alteri, prout requiri,
nec ſufficere auctoritatem Epiſcopi, licet utramque in ſua
poteſtate habentis, ex text. expreſſ. *in c. 1. de reb. Eccl. alien.*
vel non, & firmatur *in d. dec. 561. n. 7. part. 5. & dec. 229.*
n. 7. part. 8. & dec. 336. n. 9. p. 10. recent.
Prout etiam certius eſt requiri, ſi agatur de alienatione
16 rei ad certum uſum a Papa deſtinatæ, & ad certum finem
uni Conventui traditæ, quia tunc non valet in alium,
etiam ejuſdem Ordinis transferri, abſque beneplacito, ut
reſpondit Rota *in dec. 234. n. 19. & 20. p. 12. recent.*
. Tertia declaratio erit, ut non procedat dicta prohibitio
17 locandi abſque beneplacito in rebus, quæ per teſtatorem re-
lictæ fuerunt Eccleſiæ hac lege expreſſa, ut locarentur ad
longum tempus, & libere abſque beneplacito, prout de
rebus minorum, quod ſi teſtatoris, ex cujus bonis ad eos
pervenerunt, ſuper alienando aliquod mandatum deprehen-
datur, non requiri ſolemnitates, ait text. *in l. prædium 3. C.*
quando decr. opus non eſt, & in terminis bonorum Eccleſiæ
relictorum cum dicta lege, Marc. Antonin. Maceraten. *var.*
lib. 6. reſol. 99. n. 5. & latius *reſolut. ult. caſ. 44.* ubi ratio-
nes plures, & auctoritates adducit Bordon. *p. 1. moral. re-*
ſol. 27. n. 69. ubi pariter late firmat.
Contrarium tamen in eiſdem terminis tenent Quarant.
in ſumm. Bullar. verb. alienare n. 31. Bonac. *de contract. tit. de*
feud. & emphyt. punct. 3. n. 8. Donat. *de regul. tom. 1. tr. 14. q.*
69. & alii per eoſdem citati. Unde dubium eſt contro-
verſum, & praxis etiam habetur varia, nam Corrad. *in*
praxi diſpenſ. lib. 9. c. 7. n. 14. & 15. pro prima opinione,
dicit, pluries in facti contingentia fuiſſe rejectas ſuppli-
cationes pro impetratione beneplaciti porrectas, tamquam
ſuper re non neceſſaria, & in hac opinione videtur ip-
ſum reſidere, at deinde addit, advertendum tamen eſſe,
quod ſub Pontificatu Sanct. mem. Urbani VIII. magna de-
ſuper orta fuit controverſia coram Datario, & pluribus
Advocatis informantibus, & re etiam ad ipſum Pontificem
delata fuit reſolutum beneplacitum eſſe neceſſarium.
Verum tuentes iſtam ſecundam opinionem moventur
præcipue ea ratione, quia talis voluntas teſtatoris, tanquam
illicita ſervanda non ſit, cui reſponderi poteſt, quod imo
18 jura etiam Canonica permittunt benefactoribus bona ſua
Eccleſiæ tradentibus, in ipſo actu traditionis apponere
quaſcumque conditiones, quamvis juri communi contra-
rias, ne alias retrahantur a ſimilibus actibus faciendis *cap.*
Eleutorius 18. q. 2. Conc. Trident. *ſeſſ. 25. c. 5. de reformat.*
dec. 530. n. 2. p. 1. & dec. 217. n. 1. & dec. 561. n. 1. p. 2. rec.
Unde ſi vere conſtaret de voluntate relinquentis, aut do-
nantis Eccleſiæ bona, quod locarentur ſine ſolemnitate
beneplaciti, tunc ſuſtineri poſſet eam non requiri, ut in 19
ſimili habemus in fundatione beneficii, quod ubicumque
conſtat de voluntate fundatoris, quod non cadat ſub re-
ſervationibus Apoſtolicis, uti quia dixerit, quod præſen-
tare debeat ſemper patronus ab eo deſignatus, quamvis
Eccleſiaſticus, vel aliis verbis idem importantibus uſus ſit,
talis conditio attenditur, & reſervationes Apoſtolicæ de
Beneficiis ad Eccleſiaſticos pertinentibus loquentes, illud
non comprehendunt, ut firmavit Rota in una Romana ju-
riſpatronatus coram Sacrato, quæ habetur relata per Vi-
vian. *de jure patr. l. 4. c. 9. n. 56.* & coram Royas *dec. 274.*
n. 4. & ſeq. & in una Regien. Beneficii 27. Junii 1653. §.
quod autem in propoſito. coram R. P D. Bevilaqua.
E contra vero ſi aperte non conſtaret de tali volunta-
te, quod ſolemnitates non eſſent ſervandæ, tunc contra- 20
ria opinio poſſet procedere, uti ſi ſimpliciter dederit li-
centiam locandi ultra triennium, poteſt enim intelligi,
ut locetur ſervatis ſervandis, juxta tradita per Rot. in
una Romana officii coram Scoto penes Marcheſ. *de com-*
miſſ. p. 1. fol. 138. n. 5. & 6. & in dec. 84. n. 4. part. 2. di-
verſ. & dec. 113. num. 24. part. 7. recent.
Eoque magis ſi non expreſſerit teſtator pro quanta pen- 21
ſione, & pro quanto tempore voluerit fieri locationem, tunc
enim quatenus beneplacitum non requiratur reſpectu facul-
taris, adhuc poſſet dici illud requiri reſpectu modi locan-
di, ne circa illum Eccleſia lædatur, juxta tradita in termi-
nis facultatis datæ minori per Gabr. *conſ. 89. n. 2. lib. 1.* Surd.
conſ. 191. n. 29. verſ. & aperte innuit, & dec. 77. n. 5. Grat. 22
deciſ. March. 131. n. 6. & ſeq. idque non obſtante, quod in
eiſdem terminis minoris non eſſe neceſſariam dictam ex-
preſſionem, ſed ſatis eſſe generale præceptum teſtatoris alie-
nandi, ſenſerit Gloſ. *in l. prædium 3. ver. deprehendatur verſ.* 23
ſed quid, C. quan. de r. non eſt neceſſ. Alex. *conſ. 215. n. 1. ad*
fin. lib. 6. Rota *dec. 446. n. 2. verſ. quo procedit part. 1. recent.*
quia cautius eſt agendum in re Eccleſiæ, quam in re mi-
noris in hoc propoſito, ut per Quarant. *in d. ver. aliena-*
tio n. 31. poſt med. & Corrad. *d. c. 7. n. 15. prope fin.*
At ubi teſtator non ſolum ordinaſſet locationem, ſed 24
etiam dediſſet modum, tunc ceſſaret neceſſitas beneplaciti,
quia idem eſt, ac ſi ipſe locaſſet, ex traditis per Maceraten.
d. reſolut. ult. caſ. 44. verſ. ſecundo non ſtante p. 1. & Corrad.
dict. praxi diſpenſat. lib. 9. c. 7. n. 15. ante med.
Pro quarta declaratione addi poteſt, ut diſpoſitio dictæ
Extravag. non procedat in bonis Hoſpitalium, quatenus 25
tamen Hoſpitalia non appareant fundata auctoritate Epi-
ſcopi. vel alterius Superioris Eccleſiaſtici, quia tunc re-
putarentur Eccleſiaſtica, & contrarium eſſet dicendum,
Rebuff. *de alienat. rer. Eccleſ. n. 57.* Redoan. *eod. tit. in*
rubr. an immut. alienat. n. 6. Filliuc. *eod. tit. c. 4. n. 19.*
& plene firmavit Rota in duabus deciſionibus in Melevi-
tana bonorum cor. Melzio, videlicet 10. Febr. 1651. §.
non obſtat prætenſa, & 10. Maji 1612. §. *non etiam refra-*
gari, quæ ultima eſt *in recent. dec. 248. p. 12.*
Et idem quoque dicendum de bonis Cappellarum, ut 26
videlicet, ſi Cappellæ ſint fundatæ auctoritate Epiſcopi,
requiratur beneplacitum in locatione ultra triennium, alias
ſecus Redoan. *ubi ſup. eod. n. 6.* Ric. *reſol. 67. per tot. p. 1.* 27
ac in bona Confraternitatum laicorum eadem pariter di-
ſtinctione procedendum, Gratian. *diſc. 517. n. 7.* licet quo
ad illas, quod quatenus exerceant opera pietatis, requira-
tur beneplacitum, etiamſi non ſint fundatæ cum auctoritate
præfata, tradant Redoan. *de reb. Eccl. non alien. rubr. an*
in materia alienationis n. 9. Ricc. *reſol. 45. n. 6. verſ. tertia*
ſit concluſio p. 1. & ideo tutius erit illud exquirere, licet vere,
& in rigore non ſit neceſſarium, nam prohibitio locandi
ultra triennium abſque beneplacito, eſt de rebus Eccleſiaſt.
ut indicat *rubr.* ſub qua ponitur d. Extrav. *Ambitioſæ*, &
reſpectu Nigri, licet in principio, & exordio videatur lo-
qui etiam de bonis locorum piorum ibi, *quibus Eccleſiæ,*
Monaſteria, & pia loca reguntur, tamen diſpoſitiva ipſius
prohibitionis aperte reſtringuitur ad bona Eccleſiaſtica ibi
omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem &c. 28
& ideo, ut intret, requiritur omnino qualitas illa Eccle-
ſiaſtica. Procemium enim conſtitutionis non facit jus, ſed
illud quod ſequitur, Rot. *dec. 36. n. 66. & dec. 444. n. 35.* 29
p. 5. rec. & licet procemium inſerviat pro declaratione di-
ſpoſitivæ, tamen, quando verba conſtitutionis ſunt clara,
ut hic, non recipiunt interpretationem a procemio, Grat.
diſc. 350. n. 47. & Rot. *d. dec. 36. n. 18. p. 5. rec.*
Qualitas autem Eccleſiaſtica non tribuitur per ſola opera 30
pietatis, alias deſtrueretur concluſio ſupra firmata in Hoſpi-
talibus, cum in eis ſemper exerceantur opera pietatis, & in
ſpecie, quod Confraternitates etiamſi habeant bona deſtina- 31
ta ad uſum pium, adhuc ſint laicales, niſi probentur erectæ
auctoritate Ordinarii, late Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 75.*
n. 33. ubi quod fuit ejus doctrina in hoc approbata a Rota in
Hortana Rectoriarum 26. Junii 1630. coram Coccino im-
preſſa per Leon. *de offic.* Cappellan. *q. 5. ſect. 10. n. 169.* & ſi
quis velit videre infinitos ad hoc in unum congeſtos, adeat
Rot.

Google

Rot. coram Corrado *in dec. 313. n. 9. p. 10. rec.* Imo fortius,
quando admitteremus prohibitionem locationis ultra trien-
32 nium comprehendere etiam bona locorum piorum, adhuc
dici poſſet non comprehendere bona harum Confraterni-
tatum, & ſimilium, quia quantumvis exerceant opera pie-
tatis, adhuc ſi erectæ ſint abſque dicta auctoritate Eccle-
ſiaſtica, non ſunt loca pia, nec nomine locorum piorum
comprehenduntur, proprie loquendo, & ad hunc effectum,
ut late probavit Pariſ. *conſ. 34. n. 16. & ſeqq. lib. 4.* & in
ſpecie ad hunc effectum, ut non requiratur beneplacitum
in alienatione bonorum, Bald. *in auth. hoc jus porrectum
n. 11. & 12. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. Quarant. in Summ. Bullar.
ver. Alienatio ver. Eccleſ. n.* 28. Filliucc. *tract. 44. de alien.
rerum Eccleſ. cap. 4. n. 19.* ubi alios refert, & dixit etiam
Rot. coram Coccin. *dec. 210. n. 1.*

33 Non igitur ſufficit exercitium operarum piarum, niſi
concurrat dicta erectio, vel alia ſigna indicantia locum
vere eſſe Eccleſiaſticum, quæ debent eſſe clara, & neceſ-
ſario concludentia, ut aliis adductis, cenſuit Rota *dict.
dec. 148. n. 24. p. 15. recen.* quæ autem ſufficiant, vel non,
poterit videri penes Pariſ. *conſ. 34. n. 15. & ſeq. lib. 4.* Ma-
gon. *dec. Lucenſ. 19. n. 15. & 16.* Maſcard. *de probat. concl.*
583. Rota *cum ibi adduct. dict. dec. 148. num. 20. & ſeqq.
part. 11. recent.* & ſi plures videre placet, referuntur in
dicta *dec. 313. n. 9. part. 10. recent.*

34 Et ex prædictis inferri poteſt ad multa, & ſignanter ſi
adſit Mons erectus pro maritandis puellis alicujus familiæ,
vel loci, poterunt ejus bona locari abſque beneplacito,
Felin. *in c. de quarta n. 3. poſt med. verſ. ſecundo, quia, &
verſ. quarto adduco de præſcript.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non
alien. rub. an in materia alienationis n. 7. poſt med. verſ. 2.
cum imponantur fol.* 231. & licet non deſint ſentientes
contrarium, ut Cravet. *conſ. 323. n. 3.* Ricc. *reſol. 45. n. 3.
verſ. tertia ſit concluſ. part. 2.* Navarr. *de privil. miſer. per-
35 ſonar. privil. 117. per tot.* eorum opinio abſolute loquendo
ſubſiſtere non poteſt ex ſupradictis, ſed bene in caſu quo
iſte mons ſit applicatus certo loco pio, puta Hoſpitali,
vel Confraternitati auctoritate Epiſcopi, ſeu Papæ erectæ,
vel erecto, ut diſtinguendo tradit in ſimilibus terminis
de relictis pro pauperibus Bald. *in auth. hoc jus porrectum
n. 13. C. de Sacroſ. Eccleſ.* & Redoan. *ubi ſupra n. 12.*

36 Quinto ſecundum aliquos addi poſſet caſus, in quo lo-
catio ad longum tempus vere, & indubitanter eſſet Ec-
cleſiæ utilis, finis enim ſolemnitatum eſt, ut non alienen-
tur res in damnum Eccleſiæ, itaut, quando adſit utilitas
ejuſdem, nulla ratio habeatur, quod beneplacitum in re-
liquis ſit ſubreptitium, ut dicam infra §. 9. *n.* 45. Unde
idem videtur dicendum ſi omnino non adeſſet, prout te-
nuerunt Gloſ. & multi DD. congeſti per Gabr. *de rerum
alienat. concluſ. 1. n. 1.* & alii relati per Surd. *conſ.* 181.
n. 17. & quod ubi in tali alienatione non ſit ſervata for-
ma alienandi a jure humano præſcripta, tamen ſi cum
evidenti utilitate concurrat etiam bona fides alienantis,
ſervatam eſſe formam de jure naturali, & divino neceſ-
ſariam, dicat Navarr. *in comment. de alienat. rer. Eccleſ. n. 17.
verſ. 1. quod beneficiatus, quem ſequuntur alii relati infra*, §. 8.

37 Verum contraria opinio tenenda eſt, ut videlicet non
ſufficiat locationem eſſe utilem, niſi etiam ulterius facta ſit
cum beneplacito Apoſtolico, & ratio eſt, quia utilitas eſt
cauſa ſufficiens alienandi, ſed non ſufficit ſola cauſa alie-
nanti, abſque ſolemnitate beneplaciti, ſed utraque ſimul
juncta requiritur ad ſuſtinendum contractum, ut in ſpecie
firmat Surd. *conſ. 301. n. 25.* Corrad. *in praxi diſpenſat. l. 9.
c. 1. n. 17.* Rot. *dec. 631. n. 1. part. 2. recent.* & hanc uti verio-
rem eſſe omnino tenendam, tam in conſulendo, quam in
judicando tradit noviſſime Donat. *de regul. tom. 1. tr. 14.
q. 24. n. 3.* & patebit etiam ex dicendis infra §. 10. *n*...

At prædicta prima opinio ſalvari poteſt, ut procedat,
38 quod ſuſtineatur locatio utilis Eccleſiæ, abſque beneplaci-
to facta, quatenus Eccleſia ipſa velit, cum ſolemnitas be-
neplaciti ſit inducta favore ipſius, & ideo non debeat re-
torqueri in ejus odium, prout eſſet ſi invita compelleretur
recedere a contractu ſibi utili, ac proinde defectus bene-
placiti, & nullitas ex eo proveniens non poteſt allegari
niſi ab ipſa ex adduct. infra §. *proximo*, & hanc concilia-
tionem ſcriſit etiam Gabr. *d. concluſ. 1. n. 12. de rer. alienat.*

39 Intelligendo tamen, ut quatenus velit ſtare contractui,
alienans teneatur impetrare beneplacitum, cum non ſit ei
liberum contemnere præceptum Papæ de non alienando
abſque eo, aliæque vigeant rationes, ut infra §. *proximo*.

40 Sexto declaratur, ut non intret prohibitio de qua in Ex-
travag. *Ambitioſæ*, ſi Eccleſia habeat rem communem cum
laico, poterit enim talis res locari ſine beneplacito, Bordon.
reſol. 27. n. 5. part. 1. poteſt enim laicus locare rem, prout
permittit ſocio locare rem communem, dictum eſt ſupra *c. 9.*

Et prædicti ſunt caſus magis frequentes, ſi quis autem
alios deſideret, recurrat ad Benedict. Canophil. *in repert.
Extravag. Ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien. qua habetur
in tom. 6. repet. canon. part. 2. fol. mihi 34. ubi enumerat
56. ejuſdem ſallentias.*

De nullitate contractus locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium, & de rei recuperatione.

S U M M A R I U M.

1 *Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium abſque Beneplacito inducitur ipſo jure.*
2 *Extravag. ambitioſæ habet decretum irritans.*
3 *Locatio bonorum Eccleſiæ ultra triennium abſque beneplacito, an ſuſtineatur in triennio, eſt quæſtio valde controverſa.*
4 *Opinio tamen negativa eſt hodie magis recepta.*
Maxime ſi ex conjecturis appareat, quod partes pro tempore permiſſo contraxiſſent, n. 7.
5 *Forma eſt individua.*
6 *Locatio ad longum tempus multum differt a locatione ad breve tempus, & eſt diverſæ ſpeciei.*
8 *Locatio ad longum tempus ſuſtinetur in tempore permiſſo, ſi ex conjecturis appareat partes in eo conſenſiſſe.*
9 *Ea quæ in animo conſiſtunt ſunt difficilis probationis.*
50 *Locatio ad longum tempus abſque mentione triennii indicat partes in triennio non conſenſiſſe, nec attenduntur conjecturæ contrariæ.*
13 *Secus e contra ſi triennii mentio facta ſit; quia tunc attenduntur conjecturæ, quod partes conſenſerint in triennio.*
11 *Et ſtantibus hinc inde conjecturis attenditur, an expreſſum ſit primo loco triennium, & deinde majus tempus, vel e contra.*
13 *Ab exordio tituli poſterior formatur eventus.*
14 *Partes non conſenſiſſe in ſolo triennio, arguitur ex diverſitate penſionis in ſequenti.*
15 *Individuus cenſetur contractus, quando non reddit tantum utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius.*
16 *Ex diverſitate penſionis non reſultat diverſitas contractus.*
17 *Clauſula, & non alias, reddit contractum individuum.*
18 *Et eſt limitativa voluntatis.*
19 *Individua ſit diſpoſitio ex voluntate partium.*
20 *Clauſula, ſalvo, & reſervato beneplacito, & non alias, facit contractum individuum.*
21 *Individuus redditur contractus, & corruit in totum ratione partis illicitæ, ſi appareat voluntas ſervandi inſtrumentum prout jacet.*
22 *Cenſus cum pactis contrariis Bullæ Pianæ ſtante proteſtatione ſe conformandi cum ea, ſuſtinetur.*
23 *Declara procedere, ſi res ſit aliqualiter dubia, alias ſecus.*
24 *Maxime ſi proteſtatio non ſit ampliſſima, itaut removeat ſenſum ab actu.*
25 *Proteſtatio non relevat, ſi factum ſit contrarium.*
26 *Clauſula, omni meliori modo operatur, ut ſi contractus non poſſit ſuſtineri modo, quo factus eſt, ſuſtineatur alio.*
27 *Decl. procedere ſi ſit concepta cum præcedenti dictione, &c.*
28 *Clauſula, omni meliori modo etiam præcedenti dictione, & non poteſt operari, ut ſuſtineatur contractus nullus.*
29 *Individuus contractus arguitur, ex quo factus ſub unica canonis reſponſione.*
30 *Decl. procedere ſi ſit unica reſponſio pro toto tempore plurium annorum, ſecus ſi unica pro quolibet anno.*
31 *Poteſt tamen unica pro quolibet anno operari, ſi dubitetur de dividuitate, ut quo plures res ſimul locatæ ſint.*
32 *Locatio facta pluribus perſonis cuique pro uno triennio an ſit nulla, quo ad omnes, vel quoad primum ſuſtineatur, ſunt hinc inde opiniones.*
33 *Diſtinguitur tamen, ut ſi a principio ſit diſtinctum triennium, ſuſtineatur pro eo, ſecus e contra.*
34 *Decl. diſtinctionem procedere ceſſantibus conjecturis contrariæ voluntatis, alias ſecus.*
35 *Contractus ſua natura dividuus poteſt ex voluntate partium individuus fieri.*
36 *Eccleſia facta locatione ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ei ſtare pro tempore permiſſo tantum, ſi contractus ſit individuus.*
37 *Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium eſt inducta favore Eccleſiæ.*
38 *Ita ut contractus claudicet, & volente Eccleſia ſuſtineatur, ſecus e contra.*
39 *Et interim ut Eccleſia declarat, contractus dicitur habere implicitum ſtatum validitatis.*
40 *Locatione bonorum Eccleſiæ facta reſervato beneplacito poteſt Eccleſia pœnitere, & tunc beneplacitum ſuperveniens non operatur.*
41 *Ampl. non relevare in litteris dici ſupplicatum pro parte Eccleſiæ, niſi aliunde probetur.*

42 *Secus ſi probetur, quia poſtquam conſenſit impetrationi non poteſt pœnitere.*
43 *Ampl. ut neque Rector ſuccedens illi, qui conſenſit, pœnitere valeat.*
44 *Eccleſia poteſt recedere a contractu etiam poſt impetratum beneplacitum, ſi ſit impetratum nulliter.*
45 *Prælatus jurans non recedere a contractu, illi ſtare debet, ſupervenienti beneplacito in tempore.*
46 *Ampl. ſi beneplacitum eſſet cum clauſula, ſi in evidentem, & nondum eſſet interpoſitum decretum.*
47 *Clauſula, ſi in evidentem non ſuſpendit validitatem beneplaciti, & ejus effectus.*
48 *Decl. procedere, ſi tunc temporis, vere adſit utilitas.*
49 *Conducens ab Eccleſia cum clauſula, reſervato beneplacito, non poteſt antequam obtineatur a contractu recedere.*
50 *Nec poteſt recuſare ſolutionem penſionis.*
51 *Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ abſque beneplacito non poteſt allegari a tertio.*
52 *Lim. ſi tertius poſſideat.*
53 *Lim. ſecundo, ſi Eccleſia contractum ratum non habuit.*
54 *Lim. tertio, ut non dicatur tertius, qui habet cauſam ab Eccleſia, uti ſecundus conductor.*
55 *Eccleſia tenetur declarare, an velit ſtare contractui facto ſine beneplacito vel non.*
56 *Et debet, vel in totum acceptare, vel in totum reprobare.*
57 *Et ſi ſit ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ſtare promiſſo.*
58 *Secus ſi jam ſit ſervatus contractus tanto tempore, ut ſolum triennium ſuperſit.*
59 *Actionem præfatam, ut Eccleſia declaret, an velit ſtare contractui, tutius eſt intentare coram Judice Eccleſiaſtico,*
60 *Eccleſia poteſt etiam compelli iterum ſolemniter contrahere, vel impetrationi beneplaciti conſentire.*
61 *Bona Eccleſiæ alienans tenetur impetrare Beneplacitum, alias peccat.*
62 *Eccleſia contrahens cum alia Eccleſia non poteſt dicere velle ſtare contractui ſine Beneplacito.*
63 *Decl. procedere in permutatione, vel alio ſimili contractu, in quo utraque Eccleſia beneplacito indiget, non autem in locatione ad longum tempus.*
64 *Eccleſia recedens a contractu ſine ſolemnitatibus facto non tenetur reſtituere pecuniam acceptam.*
65 *Contrarium, quod teneatur reſtituere.*
66 *Decl. hanc ſecundam opinionem procedere, ſi probetur, pecuniam verſam fuiſſe in utilitatem Eccleſiæ.*
67 *Verſio pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probanda eſt a contrahente cum ea, ſi contractus ſit ex cauſa neceſſaria, ſecus ſi ex voluntaria.*
68 *Declaratur ut tunc præſumatur verſio pecuniæ in contractu ex cauſa voluntaria, quando contractus eſt validus, ſecus ſi ſit nullus.*
69 *Verſio pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probatur, ſi pecunia ſit ſalva, vel ex ea aliquid quæſitum, aut neceſſitatibus ſubventum.*
70 *Et ſtatur in hoc conjecturis.*
71 *Eccleſia per alienationem nullam in Prælato factam non amittit poſſeſſionem, & poteſt petere manutentionem.*
72 *Conductor bonorum Eccleſiæ ad longum tempus, ſine beneplacito non poteſt petere manutentionem.*
73 *Eccleſia, quæ per alienationem abſque beneplacito habuit ſe pro ſpoliata, competit reintegratio.*
74 *Et competunt etiam alia remedia reſtitutoria.*
75 *Eccleſia non amittit poſſeſſionem ex eo, quod habuerit ſe pro ſpoliato Prælatus.*
76 *Eccleſia manutentionem petere poteſt ſolum infra decennium.*
77 *Decl. procedere tantum ſi alius actualiter poſſideat.*
78 *Eccleſia poteſt etiam petere appoſitionem ſequeſtri, ſi timet dilapidationem.*
79 *Sequeſtratio pendente lite eſt prohibita.*
80 *Lim. quando recuperatio fructuum eſſet difficilis.*
81 *Prætendens ſequeſtrum apponi ob difficultatem recuperationis probare eam debet.*
82 *Prælatus, qui alienavit, & habuit ſe pro ſpoliato, poteſt intentare remedia poſſeſſoria nomine Eccleſiæ.*
83 *Ampl. etiamſi juravit non contravenire.*
84 *Prælatus in dubio cenſetur agere nomine Eccleſiæ.*
85 *Decl. procedere ſi experiatur jura Eccleſiæ competentia.*
86 *Prælatus non poteſt agere nomine Eccleſiæ contra alium nomine ipſius Eccleſiæ retinentem.*
87 *Prælatus ſi agat nomine proprio ſufficit, quod probet ſuam poſſeſſionem, ſed ſi agat nomine Eccleſiæ, debet probare ſe Canonice inſtitutum.*
88 *Decl. procedere ſi ejus poſſeſſio non ſit antiqua, vel non concurrat alia præſumptio.*
89 *Et quando docere debet de titulo ad dictum effectum agendi nomine Eccleſiæ, non eſt neceſſaria probatio exacta.*
90 *Eccleſiæ nomine quilibet agere poteſt ad revocationem alienationis nullæ.*
91 *Una Eccleſia quandoque obtinet a Papa facultatem recuperandi bona alienata ab alia, & ſibi retinendi.*
92 *Judex competens pro recuperatione rei nulliter alienatæ per Eccleſiam eſt Judex Eccleſiaſticus etiam contra laicum.*
93 *Ampl. procedere, tam in actione reali, quam in mixta.*
94 *Epiſcopus eſt Judex competens pro recuperatione rei ab ipſomet alienatæ, ſi Judicium agatur nomine Eccleſiæ.*
95 *Decl. procedere ſi non allegetur ſuſpectus prout poteſt.*
96 *Epiſcopus cauſam ſuæ Eccleſiæ poteſt alteri ſubdelegare antequam ſuſpectus allegetur, & bene facit ſubdelegando.*
97 *Condemnatus reſtituere bona Eccleſiæ vel nulliter alienata, debet etiam condemnari ad reſtitutionem fructuum a die alienationis.*
98 *Ampl. etiam ſi in alienatione interveniſſet Beneplacitum, & ſententia executoris.*
99 *Lim. ſi interveniſſet aliquis error in facto.*
100 *Error juris dubii facile excuſat idiotas, & ruſticos, difficile autem alios.*

CAPUT XIV. §. VII.

QUoniam in prædicta Extrav. *Ambitioſæ*, poſt prohibitam locationem ultra triennium abſque Beneplacito Apoſtolico, & poſt exceptos aliquos caſus locatio contra dictam prohibitionem facta declaratur nulla, ut videre eſt in ea *ver. ſiquis autem*, ſequitur videndum de tali nullitate, & de ejus effectibus, ac ſignanter quomodo bona ab Eccleſia nulliter locata recuperari poſſint.

Inducitur igitur hæc nullitas ipſo jure, ut poſt Redoan. 1
de reb. Eccleſ. non alien. q. 22. n. 9. dixit Rot. cor. Bichio *dec.*
443. *n.* 1. habet enim d. *Extrav.* Decretum irritans, & expreſſe declarans alienationem hujuſmodi nullius roboris,
vel momenti, ut in ea legitur, & dixit Rot. *dec.* 536. *n.* 10. 2
poſt Poſth. *de manut. & pleniſſime in rec. dec.* 219. *n.* 2. *p.* 10.

An autem locatio facta ultra triennium in d. Extrav. *Ambitioſæ* permiſſum, vel ultra aliud tempus, quod ex
conſuetudine, vel alia ſpeciali facultate permittatur, cor- 3
ruat in totum, vel pro tempore permiſſo tantum ſuſtineatur, eſt quæſtio maxima, ut dicit Rota *in dec.* 30. *n.* 2. *part.* 1. *recent.* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 5. ubi a *n.* 1. *ad n.* 27. adducit hinc inde rationes, & auctoritates, & concludit ex eis apparere articulum eſſe valde ambiguum, & difficillimum, & patet ex aliis infra citatis, & quia individuis utile per inutile non vitiatur, ſuſtineri contractum pro tempore permiſſo, tenent quamplures, adeo ut communem eſſe dicat Cagnol. in Auth. *qui rem n.* 60. *C. de Sacroſ. Eccleſ.* & veriorem, & magis communem procul dubio dicat Clar. §. *Emphyteuſis q.* 6. *n.* 2. & Caroc. *de locato tit. de reb. Eccleſ. n.* 44. & poſt eos & alios plures in præfata *dec.* 30. *n.* 2. & per Mantic. *ubi ſup.* adductos, eamdem opinionem amplexi ſunt Roſental. *de feud. c.* 4. *concluſ.* 37. *n.* 3. *& ſeqq.* Genuen. *in praxi Archiep. c.* 61. *n.* 6. *ver. ſextus caſus* Gratian. *diſcept.* 242. *n.* 25. Diana *part.* 8. *tract.* 7. *reſol.* 20. *per tot.*

Verum contraria eſt hodie magis recepta, ut videre eſt 4
ex Becc. *conſ.* 92. *n.* 21. Grattan. *diſcept.* 715. *n.* 16 Garz. *de benef. p.* 2. *c.* 1. *n.* 55. *& ſeqq. & n.* 67. *& ſeqq.* ubi reſpondet contrariis, & omiſſis aliis hanc tenet Rota, ut habetur in Comen. locationis coram Pamphilio penes Marcheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 107. *n.* 1. ubi dicit ſæpius fuiſſe deciſum, *& in d. dec.* 30. *n.* 3. *par.* 1. *recent.* ubi quod Domini Anteceſſorum ſuorum, & Juris auctoritatem ſecuti, talem locationem in totum vitiari cenſuerint, & reddit rationem, quia forma a lege præſcripta eſſe videtur, ne rerum Ec-
cleſiæ locationes fiant ultra triennium, & Indiviſibilem, 5
ſeu Individuam eſſe formam, exploratum eſt, quæ deciſio eſt etiam inter impreſſas Peniæ *dec.* 414. & per Marcheſ. *part.* 1. *fol.* 108. & tenuit etiam Rota in Tiburtina Locationis coram Millino penes eumdem Marcheſ. *par.* 1. *fol.* 106. *n.* 4. *& in recent. dec.* 176. *n.* 44. *par.* 1. & in foro ſempronien. ſeu Engubina bonorum Emphyteuticorum 7. Maji 1638. §. *Neque facit* coram Cocc. *quæ eſt in ejus impreſſ. dec.* 2164. *n.* 47. & in aliis itaut dici poſſit, quod cum Rota hanc opinionem pluries Canonizaverit, ea non recipiat amplius dubitationem, prout dicit Ciarlin. quia eamdem etiam late firmat *controv.* 105. *n.* 127. *& ſeqq.* & eſſe magis receptam, & juri conſonam, & ideo in praxi ſequendam, dicit etiam Ricc. *reſol.* 102. *ſub n.* 6. *& reſol.* 106. *n.* 3. *p.* 1. & placet etiam illa ratio, quod alias mutaretur ſpecies contractus,
cum multum interſit inter locationem ad modicum tem- 6
pus, & locationem ad tempus longum, quæ ratio generalior eſt, & conſideratur a Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 106.

Sed licet ab hac opinione præſertim propter Rotæ au-
ctoritatem non ſit diſcedendum, tamen ea magis tuta erit, 7
ſi ex conjecturis appareat, quod partes pro illo tempore permiſſo tantum non contraxiſſent, nam ceſſantibus tali-

bus

bus conjecturis contractum ſuſtineri, ſentire videtur Bald.
conſ. 475. n. 8. lib. 1. & aliis adductis aperte tenent Ca-
roc. *de loc. tit. de reb. Eccl. n. 47. & 49.* & Donat. *de regular.*
tom. 1. tr. 14. q. 42. n. 2. & ſeq. Altograd. *conſ. 28. n. 44. l. 1.*
8 Et quidquid ſit de horum opinione, cui non aſſentio,
ſaltem e contra, quatenus ex lectura Inſtrumenti, vel aliun-
de deprehendatur, quod partes etiam pro illo tempore per-
miſſo tantum contraxiſſent, ſuſtinetur in eo contractus,
ſtatur in hoc conjecturis, Dec. in Auth. *qui rem. n. 23.*
verſ. & ita Communis, C. de Sacroſ. Eccleſ. Mantic. *de tacit.*
l. 5. tit. 5. n. 32. verſ. nam ſupponendo Molin. *de primog.*
lib. 1. c. 21. num. 18. verſ. nos autem Barboſ. *de poteſtate*
Epiſcop. p. 3. alleg. 95. n. 11. & ſeqq. Ricc. *reſol. 104. n. 1.*
part. 1. Ciarlin. *contr. 105. num. 138.* Rot. in Romana Re-
ſciſſionis contractus coram Blanchetto penes Marcheſ.
tom. 1. fol. 98. n. 10. & in Verracinen. Affictus coram Pi-
rovano poſt Poſth. *de manut. dec. 225. n. 14.*

Et cum hac diſtinctione magis recepta omiſſis aliis, quos
videre eſt penes Mantic. *de tac. l. 5. tit. 5. n. 27.* tolli po-
terunt multæ contrarietates, & reſolvi quamplures quæ-
ſtiones particularium caſuum. At difficultas non modica
9 erit quandoque in dignoſcendo, an partes pro triennio
contraxiſſent, quia hoc cum in animo conſiſtat, difficilis
eſt probationis ex traditis per Merl. *dec. 704. n. 10.* & qui-
10 dem ſi dictum eſſet, verbi gratia, ad novennium abſolute,
& abſque ulla mentione triennii, tunc pro abſoluto habe-
rem, non apparere de voluntate contrahendi ad ſolum trien-
nium, & proinde contractum corruere in totum, ſicut etiam
pro abſoluto id habere videtur Molin. *de primogen. l. 1. c. 21.*
n. 18. verſ. nos autem, & aliis adductis Ricc. *reſol. 104.*
11 *n. 2. part. 1.* & Rot. *dec. 709. n. 6. part. 1. diverſ.* ſi vero fa-
cta ſit etiam mentio triennii, tunc recurrendum ad conje-
cturas, & quatenus non adſint, vel æque adſint hinc in-
12 de, tunc procederem cum hac diſtinctione, ut ſi primo
ſit expreſſum triennium, & deinde majus tempus, puta ſi
dictum ſit, locavit ad Triennium proximum, & deinde de
Triennio in Triennium uſque ad novennium, aut majus
tempus, vel locavit ad triennium, cum pacto renovandi,
vel quid ſimile, & videatur partes conſenſiſſe etiam in ſolo
triennio, quia actualiter, & primo, ac principaliter pro eo
locarunt, & conduxerunt, ſi vero primo ſit expreſſum ma-
jus tempus, & deinde adjectum triennium, puta quia dictum
ſit, locavit ad novennium cum pacto renovandi de Trien-
nio in triennium, vel cum pacto, quod tot ſint locationes,
quot triennia, & videatur partes non conſenſiſſe locatio-
nem aliter fieri, quam ad novennium, quia cum illud pri-
mo, & principaliter, ac diſpoſitive expreſſerint, debet etiam
principaliter attendi, & alia pacta adjecta de triennio ita
debent intelligi, ut ab ipſa principali diſpoſitiva loquen-
te de novennio non recedatur, ex traditis per Natt. *conſ.*
582. n. 8. & ſeqq. Tiraq. *de retr. lignag. §. 23. Gloſ. n. 21. &*
22. Grat. *diſcept. 711. n. 12.* Ofaſch. *dec. 164. n. 5.* & poſt
13 alios Rot. coram Dunoz. Jun. *dec. 760. n. 3. circa med.* nam
ab exordio tituli poſterior formatur eventus *l. un. ad fin.*
C. de imponen. lucrat. deſcr. lib. 10. Gratian. *diſc. 214. n. 11.*
& prædictam diſtinctionem in propoſito tangit etiam, li-
cet non omnino per præfatas rationes Franc. Becc. *conſ. 92.*
in fin. conſ. Nec diſſonat ab ea late tradita per Mareſcot.
var. l. 2. c. 25. n. 19. & ſeq. & per Ciarlin. *contr. 105. n. 136.*
& 137. Non deſunt tamen auctoritates contrariæ, nam in
terminis primi membri contrarium cenſuit Rota in Comen.
locationis coram Pamphilio impreſſa per Marcheſ. *commiſſ.*
part. 1. fol. 107. n. 1. & in terminis ſecundi membri, con-
trarium tenet Garzias, qui alios cumulat *de benef. part. 2.*
c. 1. n. 61. & ſeq. quibus tamen non obſtantibus, a diſtin-
ctione non recederem, ſecluſis aliis conjecturis, ex præ-
dictis rationibus, quæ in doctrinis contrariis non evacuantur.
14 Pro conjectura autem, quod partes non contraxiſſent
pro ſolo Triennio inſerviret, ſi penſio non fuiſſet conſti-
tuta æqualis reſpectu primi, ac ſecundi Triennii, ſed pro
uno major, & pro alio minor, quam conjecturam ponde-
ravit Rota coram Penia *d. dec. 414. n. 6. verſ. Idem præter-*
rea, quæ eſt etiam *dec. 30. part. 1. recent.* & licet eamdem
conjecturam potius in contrarium retorqueat Garz. *de be-*
nefic. par. 2. c. 1. n. 64. & 65. dicendo ex tali diverſitate pre-
tii, convinci duas fuiſſe locationes: tamen magis placet
15 opinio Rotæ, quod veriſimiliter conductor non contraxiſ-
ſet pro ſolo Triennio cum majori penſione, niſi attento,
quod pro alio minorem ſolvere debebat. vel e contra,
Eccleſia non locaſſet pro ſolo primo Triennio cum minori
in ſecundo, cenſetur enim contractum eſſe de voluntate
contrahentium individuum, quando non reddit tantam
utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in toto reſ-
pectu totius, Bart. *in l. qui uſumfructum n. 4. ad fin. verſ.*
præterea, ff. de uſufr. leg. Bald. *conſil. 32. ante n. 2. lib. 2.*
16 Rot. *dec. 709. n. 4. part. 1. diverſ.* & coram Greg. *dec. 157.*
n. 17. & ibi Add. Nec ex diſtinctione, & diverſitate ſum-
marum penſionis, reſultat diverſitas contractus, dum uni-
cum eſt Inſtrumentum, & unus actus, ut bene probat in
propoſito Becc. *conſ. 92. n. 17.* & idem etiam poſt Bor-
gnin. quem refert, ſenſit Caroc. *de loc. & condu. tit. de*
reb. Eccleſ. in 5. concluſ. verſ. Addo ab eo.

Conſideranda etiam in hoc dubio virtus clauſularum,
nam ſi locatio ſit, v. gr. facta juxta primum membrum
ſupradictæ diſtinctionis, videlicet ad triennium, & dein- 17
de de triennio in triennium uſque ad novennium, ſed ad-
dita ſit clauſula, & *non alias*, &c. tunc per hujuſmodi
clauſulam redditur contractus individuus ex partium con-
ventione, cum expreſſa ſit mens contrahentium aliter non
contrahendi, ut optime firmat Gratian. *diſcep. 587. n. 9. & 10.* 18
ea ratione, quia dicta clauſula ſit limitativa voluntatis,
Pariſ. *conſ. 10. n. 29. l. 2.* Verall. *dec. 84. n. 10. p. 3.* & indi-
cat formam Dec. *conſ. 528. n. 11.* Natt. *conſ. 372. n. 5.* per
quam diſpoſitio ſit individua, ut per Cyn. *in l. ſi plures in 2.* 19
opp. C. de cond. inſer. & alios ibi adductos; prout pariter ſi
locatio facta eſſet, ſalvo, & reſervato Beneplacito Apoſto-
lico, & non alias aliter, nec alio modo eſſe individuum 20
contractum, & vitiari in totum, dicit aliis adductis Ricc.
reſol. 104. n. 3. p. 1. ubi allegat DD. & Rotæ deciſionem
in Romana locationis coram Blanchetto.

Et idem foret, ſi adeſſet aliqua alia clauſula demon-
ſtrans partes voluiſſe contractum ſervari, vel velle ut in In- 21
ſtrumento, prout jacet, & ſic etiam cum pacto illicito,
vel ſi talis voluntas aliunde extra Inſtrumentum appare-
ret, quia, & tunc ratione partis illicitæ vitiaretur in to-
tum Gratian. *diſcept. 587. in fin.* Cenc. de Cenſ. *q. 53. n. 5.*
Rota *poſt eumdem dec. 142. n. 2.*

Si autem adeſſet clauſula, in qua partes dicerent ſe vel-
le conformare cum diſpoſitione Juris de alienatione, ſeu
locatione rerum Eccleſiæ loquentis, & multo magis ſi in
ſpecie cum *d. Extravag. Ambitioſæ*, tunc cenſendum erit 22
voluiſſe etiam contrahere pro ſolo Triennio, ut in ea
Extrav. diſponitur, & pacta contraria non eſſent atten-
denda, nec valerent vitiare contractum, ſed vitiarentur
ut in ſimili de Cenſu facto cum pactis contrariis conſti-
tutioni Pianæ, quod vigore dictæ clauſulæ ſuſtineatur,
tradunt Gabr. *conſ. 47. n. 6. verſ. accedit, & ſeq. l. 2.* Mila-
nen. *dec. 2. n. 32. lib. 2.* & ſæpe dixit Rota, *ut dec. 2. n. 9.*
& dec. 90. n. 1. & dec. 95. n. 10. & dec. 127. n. 3. verſ. præſer-
tim, & dec. 374. n. 15. poſt Cenſ. de Cenſ.

Quod tamen intelligendum eſt, quatenus alias ſine tali 23
clauſula res eſſet ſaltem aliqualiter dubia, nam ſi res ſit
clara, quod partes actualiter fecerint contractum locatio-
nis ultra triennium, & in triennio non conſenſerint, di-
cta clauſula tanquam proteſtatio contraria facto, nihil ope-
raretur, ut retento eodem ſimili, tradunt Gabr. *conſ. 47.*
n. 8. verſ. quod procedit lib. 2. Cenc. de Cenſ. *q. 61. n. 7.*
Giurba *dec. 85. n. 23.* & in terminis magis proximis late,
ac optime Rota *dec. 281. n. 35. part. 10. recent.* Præſertim 24
ubi clauſula non ſit concepta verbis ampliſſimis, & præ-
gnantibus, itaut valeant removere ſenſum ab actu, di-
cendo videlicet, quod intendunt contrahere, prout per-
mittitur in dicta Conſtitutione, & non aliter, & quod
omnia pacta contraria reducunt ad illius tenorem, vel
quid ſimile, uti requiri tradit Cen. *d. q. 61. n. 3.* & dixit
etiam Rota *d. dec. 291. n. 36. part. 10. recent.*

Prout etiam intelligendum, procedere ubi partes illo
pacto contrario uſæ non fuerint quia ſi eo uſæ fuiſſent
non relevaret proteſtatio, prævalente facto contrario, 25
Gratian. *diſceptat. 141. n. 17. verſ. Dummodo creditor* Cenc.
de Cenſ. *d. quæſt. 61. n. 11.* & ſenſit Rot. *dec. 103. n. 4.*
poſt eumdem Cenc.

Poſſet etiam ponderari virtus clauſulæ, omni meliori
modo, ubi ea adeſſet in Inſtrumento, quæ eſt, ut ſi actus 26
non poteſt ſuſtineri modo, quo factus eſt, ſuſtineatur eo,
quo poteſt; æquiparatur enim clauſulæ, ſi non valet,
quod ago, ut ago, valeat eo modo, quo valere poteſt,
Cephal. *conſ. 423. n. 92. & conſ. 437. n. 82. & ſeq.* Conded.
conſ. 44. n. 28. lib. 2. Fuſar. *de ſubſt. q. 245. n. 64.* & poſt eos
Barboſ. *clauſ. 95. n. 3.* Animadvertendum tamen, quod ut di- 27
cta clauſula effectum præfatum operetur, neceſſe eſt, ut
ſit cum præcedenti dictione, & alias enim ſine ea non
operatur, juxta diſtinctionem Caputaquen. *in dec. 224. p. 1.*
quam Rota paſſim ſequitur, ut habetur in *dec. 439. n. 13.*
part. 9. recent. Ideſt non operatur, ut ſuſtineatur modo di-
verſo ab expreſſis, videlicet ſi non ſit expreſſum locatio-
nem fieri ab Triennium, clauſula omni meliori modo abſ-
que dictione illa, & poteſt operari, ut contractus valeat
pro Triennio, quia hæc eſt differentia inter clauſulam cum
dicta dictione, & clauſulam ſine ea, ut prima operari poſ-
ſit contractum ſuſtineri etiam modo diverſo ab expreſſis,
ſecus autem ſecunda, Gonz. *ad reg. 8. Cancell. gloſ. 3. n. 8.*
Marta *clauſula 81. n. 3. p. 1.* Barboſ. *clauſ. 85. n. 53. & 54.* ubi
dicit cum hac diſtinctione conciliari multas deciſiones
contrarias Seraph. *dec. 1184. n. 3.* & quomodocumque ſit
concepta, poteſt operari in dubio, ſecus autem ſi diſpoſi-
tiva Inſtrumenti clare loquatur de locatione ultra trien- 28
nium tantum, itaut ſit revera, & indubitanter nulla, quia
clauſula omni meliori modo, apta de per ſe non eſt ad
vim addendam, & effectum tribuendum actui re vera nul-
lo,

lo, Dec. *conſ.* 413. *n.* 9. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 17. *n.* 4.
& ſeq. Rot. *dec.* 291. *n.* 27. *part.* 10. *recent.*
29 Video etiam ponderatum ad arguendam individuitatem
contractus, quod conceſſio fuerit facta ſub unica Canonis
reſponſione, per Rot. *dec.* 39. *n.* 55. *part.* 10. *rec.* ſed iſta
30 ponderatio non videtur relevans in quæſtione, de qua agi-
mus, ubi penſio, ſeu Canon ſit annuus, quo in caſu lo-
quitur ibi Rota, ſed ſolum ſi conventum fuerit fieri unicam
ſolutionem, & in unica ſumma pro toto noventio, pro quo
fuerit facta locatio, quia tunc bene ex hac unicitate pretii ar-
gueretur unicitas contractus, non obſtante quod dictum eſ-
ſet de Triennio in Triennium, vel quid ſimile, Bald. *conſ.* 475.
n. 8. *l.* 1. Cir. qui alios refert *de loc. ict. de reb. Eccl. n.* 47.
Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 4. *n.* 23. & etiam in his terminis
conjectura non eſſet de ſe ſola ſufficiens, quando tempus
locationis eſſet uniforme, & poſſet commode dividi, Clar.
in Emphyteuſi q. 6. *n.* 2. *ad fin. verſ. ego tamen credo*, ubi de
veriori, & magis communi, Molin. *de primogen. l.* 1. *c.* 28.
n. 28. *verſ. ſed quamvis* ubi hanc tenet, licet plures pro
contra alleget, & eam communem fateatur alter Molin.
de Contract. diſput. 467. *n.* 5. *ad fin m.* Poſſet tamen unica
Canonis reſponſio, licet annua operari ad demonſtrandum
31 contractum unicum, & individuum in alia quæſtione,
nempe ſi eſſent locatæ res diverſæ unico contextu, qua-
rum aliquæ eſſent ſolitæ locari, aliquæ non, & quærere-
tur, an poſſet ſuſtineri contractus in ſolitis, tunc, in-
quam, ex quo unica eſſet reſponſio penſionis, argueretur
contractum eſſe unicum & individuum, & ſic non poſſe ſu-
ſtineri pro parte tantum, de qua quæſtione infra *Cap.* 25.
32 Dubitatur etiam, an ſi fiat locatio ſimul, & eodem tem-
pore duobus, vel tribus, cuilibet ad Triennium tantum,
quam locationem comprehendi in prohibitione, de qua
in Extravag. dictum eſt ſupra *in* §. 2. *n.* 3. Dubitatur in-
quam, an talis locatio ſuſtineatur ſaltem reſpectu ejus,
cui facta fuit pro primo Triennio, & pro negativa latiſ-
ſime conſuluit in terminis locationis factæ tribus Franç.
Becc. *conſ.* 92. *per tot.* & eamdem opinionem tenuit etiam
Genuen. *in ſuis pract. Eccleſ. quaſt.* 354. ſeu juxta aliam
Impreſſ. 355. *& Donat. de Regular. tom.* 1. *tract.* 14. *q.* 40.
n. 1. *quaſt.* 41. *n.* 7. *&* 8. & idem in terminis locationis
factæ duobus tenuit, ac plene etiam firmavit Rot. coram
Penia *dec.* 414. *& in recent. dec.* 30. *part.* 1.
Contrarium tamen in terminis ejuſdem Deciſionis Ro-
talis, petita venia a tanto Tribunali, tenuit Garz. *in ſuo
tract. de Benef. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 65. *& ſeq.*
33 Et in hac contrarietate videtur, quæſtionem iſtam re-
gulandam, prout ſupradictum eſt de alia proxima, vide-
licet diſtinguendum, ut ſi locatio concepta ſit ab initio
ſimul pro toto tempore, ſcilicet ſi dictum ſit, locavit Ti-
tio, & Cajo per ſex annos continuos, & tunc contractus ſit
individuus, & nihil relevet, quod additum ſit, Titio pro
tribus annis proximis, & Cajo pro ſubſequentibus, ſed ad-
huc corruat in totum, & hic eſt caſus Rotæ *in d. dec.* quæ
proinde bene reſolvit, locationem eſſe in totum nullam,
quia apparebat facta ultra Triennium, cum diceretur in ea
per ſex annos continuos, ut præciſe ponderatur ibi *verſ.
quam ſententiam*, ſi vero locatio facta eſſet Titio ad Trien-
nium proximum, & Cajo ad ſubſequens, tunc contrarium
eſſet tenendum, videlicet locationem primo, & nullitea
factam ad ſolum triennium Titio, non vitiari per additio-
nem alterius Triennii locationis factæ Cajo, juxta regulam,
quod in dividuis utile per inutile non vitiatur, ut ſupra.
34 Verum, & hæc diſtinctio tenenda eſt ſecluſis conjectu-
ris, quæ, & in hac quæſtione ſunt attendendæ circa vo-
luntatem partium, quod contractus eſſet dividuus, vel in-
dividuus, licet enim iſte contractus ſit dividuus ratione
perſonarum, & ſuæ naturæ, tamen poteſt eſſe individuus
ex voluntate partium, ut habetur in *l. cum ejuſdem* 34.
35 *prope fin. ff. de edil. edict.* & per Rot. coram Greg. *dec.* 157.
n. 16. *verſ. & iſte contractus*, prout eas bene conſiderant
Becç. *dicto conſ.* 92. ubi ſignanter *n.* 9. ponderat, quod di-
ctus erat unicus fidejuſſor ab omnibus conductoribus pro
toto tempore, & Rota *in dicta dec. Pen.* 414. ubi ponde-
rat, quod pro ſecundo Triennio penſio erat minor, de
qua conjectura dictum eſt ſupra.
Alias autem conjecturas, & modos dignoſcendi, an lo-
catio ſit unica, & individua vel plures, tradam infra
Cap. 25. ubi de hoc agam in genere, hic enim prædicta
tradere volui, uti magis particulariter locationem bono-
rum Eccleſiæ tangentia.
36 Non omittendum denique in hoc propoſito locationis
factæ ultra tempus permiſſum animadvertere, quod licet
Conſtitutio Paulina, & aliæ prohibentes locationem rerum
Eccleſiæ, ſint conditæ ejus favore, & ideo ſi Eccleſia ſtare
velit contractui, id ei permittatur, tamen quando unica eſt
locatio ultra tempus permiſſum facta, & individua, non po-
teſt Eccleſia velle ſtare pro tempore permiſſo tantum, & pro
alio non, ſed debet, vel in totum ſtare, vel in totum re-
probare, ut dicam infra hoc eodem *c. n.* 55. *& ſeqq.*
37 Eſt tamen iſta nullitas inducta favore Eccleſiæ, *c. ſi qua
de rebus verſ. in judicio* 12. *q.* 2. Abb. *in c.* 2. *n.* 6. *de his, quæ
fiunt a Prælat. ſine conſ. cap.* Rota in Peruſina reſciſ.
contr. coram Blanchetto penes Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1.
fol. 99. *n.* 2. Seraph. *dec.* 256. *n.* 2. Merl. *dec.* 215. *n.* 4. *& ſeq.* 38
Ita ut contractus claudicet, videlicet ipſa volente ſuſti-
neatur, volente autem Conductore, & ipſa recuſante,
minime, Rota in Romana Palatii S. Mariæ Majoris coram
Pamphilio penes Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 102.
Et interim, ac Eccleſia non declarat velle ſtare, vel 39
recedere, contractus dicitur habere implicitum ſtatum va-
liditatis, Butr. *in c. cum nos, prope fin. verſ. quia licet, de
his, quæ fiunt a Prælat. ſin. conſ. c.* Surd. *dec.* 70. *n.* 22. Mer-
lin. *dec.* 267. *n.* 1. Rot. *dec.* 19. *n.* 4. poſt Cenc.
Et ſi fiat locatio reſervato beneplacito, prout conſue-
vit quandoque fieri, valet Eccleſia antequam beneplaci-
tum impetretur pœnitere, & tunc beneplacitum ſuperve- 40
niens non operatur, Rota in Comen. locationis cor. Pamph.
penes Marcheſ. *de Commiſſ. p. p. fol.* 107. *n.* 4.
Nec relevaret in litteris Apoſtolicis beneplaciti, dici ſup- 41
plicatum fuiſſe ab ipſa Eccleſia pro illo impetrando, niſi
aliunde probaretur Genuen. *in praxi Archiep. c.* 88. *n.* 5. ubi
tamen conſtaret, tunc aliud eſſet dicendum, imo quod 42
poſtquam ſemel conſenſit Rector, beneplacitum poſſe im-
petrari, quod non valeat amplius pœnitere, Cæphal. *conſ.*
91. *n.* 9. quem in terminis etiam fortioribus, videlicet al- 43
terius Rectoris, qui interim ſucceſſerit ei, qui conſenſit,
ſecuta eſt Rota coram Cocc. *dec.* 374. *n.* 5. at ubi benepla-
citum etiam ab ipſa fuiſſet obtentum, ſed nulliter, poſſet 44
pari modo recedere, ut tradit Mareſcott. *var. reſol. c.* 14.
n. 10. *l.* 1. non tamen admittendus eſſet ſimilis receſſus,
ubi Prælatus locans, promiſiſſet cum juramento a contra- 45
ctu non recedere, ſed tunc ſuperveniente beneplacito in
tempore debito, illi ſtandum eſſet, ut notat Genuen. *d.
praxi cap.* 88. *n.* 4. etiam ſi beneplacitum eſſet impetratum
cum ſolita clauſula, *ſi in evidentem* &c. & executores non-
dum interpoſuiſſent Decretum Genuen. *d. c.* 88. *n.* 3. dicta 46
enim clauſula non ſuſpendit validitatem beneplaciti, & ejus
effectus, ut dixit Rot. in Romana reſciſſionis contractus co-
ram Blanchetto penes Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 110. in- 47
telligendo tamen, quatenus vere tunc temporis adſit evi-
dens utilitas, itaut ſola ejus dilucidatio, & probatio ſit
facienda, prout diſtinguendo contrarias deciſiones decla-
ravit, & conciliavit Rota coram Durano *dec.* 365. *n.* 9. ubi, 48
& quod propterea ſi conductor poſt impetratum beneplaci-
tum ante probationem utilitatis objerit, poterit qui ab eo eſt,
vigore facultatis ſibi conceſſæ, nominatus eam probare.
E contra vero laicus conducens cum dicta clauſula 49
ſalvo, & reſervato beneplacito, non poteſt interim ante-
quam obtineatur a contractu recedere Gratian. *diſcept.* 202.
num. 24. Ciarlin. *contr.* 39. *n.* 43. Mantic. *de tacit. lib.* 4.
tit. 7. *n.* 53. *verſ. ex hoc autem*, *& dec.* 201. *n.* 7. *&* 8. nec
poteſt hac ratione, quod beneplacitum non fuerit impe- 50
tratum, ſolutionem penſionum evitare, Rot. cor. Cre-
ſcent. *dec.* 1. *de locat.*
Tertius pariter non poteſt allegare hanc nullitatem, quia 51
eſt dare de jure Eccleſiæ, Seraphin. *dec.* 256. *n.* 3. *in recent.
dec.* 431. *n.* 8. *p.* 9. niſi tamen eſſet in caſibus, in quibus per-
mittitur, dare de jure tertii, uti ſi poſſideret, nam ad tuen-
dam ſuam poſſeſſionem contra alium, poſſet allegare hanc 52
nullitatem *dec.* 39. *n.* 56. *p.* 8. *recent.* prout etiam poſſet ter-
tius illam allegare, ſi Eccleſia contractum ratum non ha- 53
buiſſet, Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 7. *n.* 54. nec dicitur tertius
ad hunc effectum, qui ab Eccleſia cauſam habet, puta, 54
ſi ipſa alteri locaſſet, poſſet Conductor ſecundus allega-
re nullitatem primæ locationis ex defectu beneplaciti, tan-
quam ſingularis ſucceſſor Eccleſiæ, hoc jus allegandi nul-
litatem habentis, Gratian. *diſ.* 691. *n.* 18. Rot. *dec.* 39. *n.* 37.
p. 8. *& dec.* 220. *n.* 9. *part.* 10. *recent.*
Bene tamen poteſt conductor compellere Eccleſiam, ut 55
declaret, an velit ſtare contractui, vel non, ut probat Vinc.
de Franc. *dec.* 35. *n.* 9. *& per tot.* Adden. ad Greg. *dec.* 467.
n. 16. *verſ. prout etiam*, & debet Eccleſia, vel in totum ac-
ceptare, vel in totum reprobare, nec poteſt velle ſtare 56
contractui pro aliqua parte tantum, Seraph. *dec.* 540. *n.* 4.
& 5. Gregor. *dec.* 467. *n.* 5. & ibi Adden. eſt enim contractus
unicus regulariter individuus, itaut, vel in totum appro-
bandus ſit, vel in totum reprobandus, Bald. *conſ.* 34. *n.* 1.
l. 1. Natt. *conſ.* 534. *n.* 2. Mantic. *dec.* 13. *n.* 7. quando autem
locatio dicatur unica, vel plures, videbimus infra *cap.* 25.
Unde nec ubi contractus eſt ultra tempus permiſſum, pu- 57
ta, locatio ultra triennium, valet Eccleſia velle ei ſtare
pro tempore permiſſo, videlicet pro triennio tantum,
Mareſc. *var. c.* 25. *n.* 17. *&* 18. ubi deciſionem Rotæ refert
lib. 2. niſi forte jam ſervatus fuiſſet contractus tanto tem-
pore, ut ſolum triennium ſupereſſet, hoc enim caſu poſ-
ſet Eccleſia velle ei ſtare, etiam abſque impetratione be- 58
neplaciti, ut probat Garz. *de Benef. p.* 2. *c.* 1. *n.* 21.
Et ſimilem actionem, qua Clericus ad illud non urgeatur, 59
quam ut declaret, an ſtare velit contractui, non inutiliter
intentari coram Judice laico, viſum eſt Senatui Sabaudiæ,
ut re-

ut refert Faber. *in ſuo C. lib. 3. tit. 12. def. 9.* ſed tutius ſine dubio eſſet eam intentari coram Eccleſiaſtico, ſi enim clericus nihil reſpondeat, vel declarare recuſet, neceſſe eſt, ut Judex ipſe declaret, vel abſolvat Clericum, quod facere nequit laicus, ut admittit ipſe Barb. *ibi. num. 3.* & eſt vulgatum.

60 Et compelli etiam poſſet Eccleſia iterum ſolemniter contrahere, aut confirmationem, ſeu beneplacitum Papæ impetrare, aut impetrationi conſentire, quia alias, licet hodie dicat velle contractui ſtare, poſſet cras velle recedere, cum ſicuti non ligatur per primum conſenſum, ita nec ligetur per ſecundum, dum uterque eſt ſine ſolemnitatibus, & ſic Conductor ſemper ſtaret in incerto, & dicta concluſio, quod Eccleſia teneatur declarare, an velit ſtare contractui, remaneret inanis & eluſoria, quod non eſt dicendum, & ita ſenſit poſt alios Red. *de reb. Eccl. non alienan. rubr. 33. raſ. 7. n. 21. verſ. ſed limita, & Quarant. in ſumm. Bull. verb. alienatio n. 34.* Franc. *dec. 35. ad fin. Donat. de regul. tom. 1. tr. 14. q. 32. n. 4.*

61 Imo fortius, qui alienavit rem Eccleſiæ tenetur in foro conſcientiæ beneplacitum impetrare, alias peccat mortaliter, etiam ſi alienatio ſit facta in utilitatem Eccleſiæ, Bonac. *de contr. p. 8. punct. 4. n. 10. & 15.* non enim poteſt contemnere præceptum ipſius Papæ de non alienando, abſque eo, quod aperte habetur in dicta Extrav. *Ambitioſe.*

62 Si tamen Eccleſia contraxiſſet cum alia Eccleſia, tunc non poſſet dicere ſe velle ſtare contractui ſine beneplacito facto in præjudicium alterius, quia utrique competit æquale privilegium, & utraque poteſt allegare nullitatem, Ciar-
63 lin. *contr. 28. n. 36. verſ. hoc tamen, non poteſt*, ſed animadverto, quod Ciarlin. loquitur de permutatione, in qua qualibet Eccleſia alienat, & ſic qualibet poteſt allegare nullitatem ex defectu beneplaciti ſibi in alienatione neceſſarii, at ſecus videtur in locatione ſimplici, in qua Eccleſia conductrix non indiget beneplacito, & ideo nequit ejus defectum allegare, & allegando dat de jure alterius Eccleſiæ: ad cujus favorem eſt inductum, ut non poſſit locare ſine beneplacito, & in his terminis placeret opinio contraria, quam video tenuiſſe etiam in dictis terminis permutationis, quia ſunt ſine dubio fortiores, Rot. *in dec. 70. n. 2. p. 1. recent.* ubi Capitulum Sanctæ Mariæ Majoris de Urbe permutaverat cum Archipresbytero ejuſdem Eccleſiæ contrahente nomine dignitatis, ut habetur *n. 4.* & ſic hinc inde aderat privilegium, & tamen fuit dictum, quod Eccleſia poterat dicere ſe velle ſtare contractui, dum cedebat in ejus utilitatem.

64 Impugnare igitur poteſt Eccleſia contractum, & ab eo recedere, & quatenus receperit pecunias, non tenetur eas reſtituere, ut poſt alios tenuit Antonin. Maceraten. *var. lib. 1. reſol. 38. n. 19. verſ. fuit replicatum*, Marcheſ. *de comm. p. 1. fo. 55. n. 44.* Ciarlin. *contr. 105. n. 78.*

65 Et licet contrarium ſenſerit Navar. *in ſumm. Bullar. in Bull. prætermiſſ. tit. de alienat. bonor. n. 21.* Rota poſt Pic. ad ſtatut. Urb. *dec. 11. num. 3.* & coram Merlin. *dec. 219. n. 2.* ubi aliæ deciſiones allegantur, tamen hæc opinio fundatur in eo, quod Eccleſia tanquam cultrix juſtitiæ, non debet cum aliena jactura locupletari, ut habetur in illa Romana Cenſuum de Romulis in utraque *dec. prædicta allegata*, quæ eſt coram Penia *dec. 778.* juxta impreſſ. Lugdunen. *n. 1.* & animadvertit Rot. coram Burat. *dec. 14. n. 4.* & ideo procedit tantum, ſi probetur pecuniam verſam fuiſſe in ejus utilitatem juxta Gloſſ. *in prædiorum, C. de præd. minor*, quam alii ſequuntur relati in propoſito per Rot. cor. Duran. *dec. 256. n. 5.* & coram Buratt. *dec. 814. n. 2.* adeo ut non ſtetur aſſertioni Prælati de tali verſione, Marcheſ. *de com. p. 1. fol. 55. n. 45.* Ciarlin. *d. Contr. 105. n. 78.* præſertim ubi contractus fuiſſet factus ex cauſa neceſſaria, videlicet ſolvendi æris alieni, quia ſi eſſet factus ex cauſa voluntaria,
67 videlicet meræ utilitatis, tunc ille qui contrahit cum Eccleſia, non tenetur eſſe ſolicitus de verſione pecuniarum, quas ei ſolvit, & abſque verſionis in utilitatem probatione eas repetit, ut diſtinguendo cenſuit Rota cor. Penia *d. dec. 778. n. 4. & ſeqq. & dec. 463. n. 13.* poſt Cenſ. de Cenſ. & de ſolito Rotæ ita diſtinguendi in hoc articulo, teſtatur Merlin. *d. dec. 219. n. 12. verſ. quoniam ultra quod, & dec. 444. n. 16.* Verum hæc diſtinctio in terminis noſtris non tranſit ſine difficultate, quia concluſio, quod ubi contractus eſt ex
68 cauſa voluntaria, verſio non ſit probanda, procedit quando contractus eſt validus, non autem quando eſt nullus, prout ſupponimus ex defectu beneplaciti, ut declaravit Rot. coram Buratt. *d. dec. 814. n. 2. verſ. diſtinctio alienationis*, & poſt Cenc. de Cenſ. *dec. 464. n. 29. & ſeq.*

69 Verſio autem in utilitatem, & locupletatio ad hunc effectum probatur dicendo, Eccleſiam habere pecuniam ſalvam, vel habere aliquid ex ea emptum, vel etiam ſi emerit res ſibi neceſſarias, quamvis modo non extantes, Marcheſ. *de com. p. 1. fol. 55. n. 45.* & melius Rot. *dec. 464. n. 31.* poſt Cenſ. de Cenſib. & ſtatur etiam conjecturis, & veriſimilitudini, Menoch. *præſumpt. 55. n. 4. lib. 3.* Gratian. *diſc. 632. n. 15.* & pulchre Rot. coram Durano *dec. 256.*
70 *n. 6. & ſeq.* ubi Rota propter veriſimilem præſumptionem, quod Eccleſia erogaſſet pecunias in alendis quibuſdam, quos alere tenebatur, eam debere reſtituere cenſuit.

Pro recuperatione vero rei ſic nulliter locatæ poteſt Ec- 71
cleſia petere manutentionem, vigore civilis poſſeſſionis, quæ per alienationem nulliter a Prælato factam non fuit ab ipſa abdicata, Bart. *in l. 1. §. ſi vero verſ. oppono quod ex ſanuſeli, ff. de acquir. poſſeſſ.* Verall. *dec. 182. n. 8. part. 3.* Rot. *dec. 327. n. 15. & dec. 330. n. 27.* poſt Poſth. *de manut.*

Nec poteſt tale remedium manutentionis prætendi a 72
Conductore, quia decretum irritans Extrav. *Ambitioſæ* inficit ejus poſſeſſionem, quæ proinde non eſt manutenibilis, *ut firmatur in dec. 219. n. 3. p. 10. rec.* niſi forte dubitaretur Extrav. prædictam non applicari, vel etiam non eſſe in uſu, quia tunc interim dum hoc cognoſcitur, manutenendus eſſet Conductor *dec. 200. n. 10. & ſeqq. p. 10. rec. & dixi ſupra, §. 1. hujus cap. n. 8.*

Et ſi Eccleſia habuerit ſe pro ſpoliata, competit ei rein- 73
tegratio, ut dicit Rot. *dec. 11. n. 2.* poſt Poſt. *de manut.* & notat Ciarlin. *contr. 105. n. 81.* & non ſolum reintegratio, ſed etiam interdictum, unde vide *dec. 291. n. 9. p. 6. rec.* Bich. *dec. 443. n. 9.* & competere etiam remedium, reſtitu-
torium ex condictione triticaria, vel ſine cauſa, vel inde- 74
biti, dictum fuit a Rota in una Placen. Decimarum coram Bubalo, quæ eſt penes Marcheſ. *de com. tom. 1. fol. 105.*

Dicitur autem Eccleſia habuiſſe ſe pro ſpoliata, & non 75
poteſt intentare remedium reintegrandæ, non ex eo, quod habuerit ſe pro ſpoliato Prælatus, quia non poteſt Eccleſia poſſeſſionem perdere ex facto Prælati, Bart. *in l. 1. §. ſi vir uxori n. 3. ff. de acquir. poſſ.* Pariſ. *conſ. 24. n. 7. & 8. volum. 1.* Poſth. *de manutent. obſervat. 57. n. 303.* Rota *dec. 327. n. 5. poſt* Poſth. *de manut.* ſed ſi permittat labi
decennium abſque petitione manutentionis, ideoque tunc 76
debet intentare remedium reintegrandæ, ut latiſſime firmat Ciarlin. *contr. 105. n. 31.* & ultra plures deciſiones ibi adductas, firmat etiam *in dec. 160. n. 9. part. 11. recent.*
quod tamen procedit tantum ſi conductor, aut alius actua- 77
liter poſſideat, alias enim intraret concluſio, quod Eccleſia numquam per ſolam acquieſcentiam poſſeſſionem amittit, *dec. 1. de reſtitut. ſpoliat. in nov. dec. 14. n. 6. cum duobus ſeqq. part. 8. recent.*

Et ubi probetur fructus a conductore diſſipari, vel quod 78
ob ejuſdem inopiam, vel alias circumſtantias eſſent difficilis recuperationis, peti poterint pro parte Eccleſiæ, ut interim, ac feratur ſententia reintegratoria, apponatur ſequeſtrum, ſecus autem præfatis non probatis, ut dixit Rot. *dec. 443. n. 10. & 11.* coram Bichio, ſequeſtratio enim pendente lite regulariter eſt prohibita, tam de Jure civili,
quam Canonico, *l. unic. C. de prohib. ſeq. c. volumus 16. q. 4.* 79
Pract. Papien. *in form. ſequeſtr. in princ.* & licet hæc regula limitetur, quando recuperatio fructuum eſſet difficilis, Rot. *dec. 23. n. 3. part. 2. divers. & dec. 136. n. 3. verſ. acce-
dat part. 2. recent.* & in una Januenſ. pecuniaria 12. Octo- 80
bris 1640. §. *eo vero verſ. unde* negari coram Veroſpio, & noviſſime in una Taurinen. Decimarum 27. Aprilis 1668. §. *fin.* ubi quod ſi poſſidens ſit exterus, itaut difficile ſit ab eo exigere, apponitur ſequeſtrum etiam ſine probatione dilapidationis, & 23. Junii 1669. coram Rever. D. meo Calataju, quarum prima eſt *dec. 375. p. 15. rec.* ubi in fine
promittitur alia in ſequenti volumine nondum impreſſo, 81
prætendens ſequeſtrum, probare debet ſe eſſe in caſu hujus limitationis, alias pars contraria habet intentionem fundatam in Regula prohibitiva ſequeſtri, Greg. *dec. 118. n. 1. & 2.* & dixit etiam Rota in una Brunduſina Bonorum 23. Januarii 1649. §. *conſtat* etiam coram Reverend. Meltio, quæ eſt *in recent. dec. 277. part. 10.* & poſt Salgad. *in labir. credit. dec. 18.*

Prædictaque remedia poſſeſſoria poſſunt intentari etiam 82
ab ipſomet Prælato, qui alienavit, & habuit ſe pro ſpoliato, quia licet regulariter non competant ei, qui facto ſuo cecidit a poſſeſſione, tamen hæc regula non obſtat Prælato, quatenus agat Eccleſiæ nomine ad text. *cum ibi notat. per* Gloſſ. *& ſcriben. in c. ſi quis Presbyterorum, de reb. Eccl. non alien.* Honded. *conſ. 23. n. 46. l. 2.* Ciarlin. *105. n. 35.* ubi plene, & *n. 37.* ubi etiam ſi juraſſet non contravenire alienationi, Poſth. de Manut. *obſerv. 57. n. 102.* Adden. ad Greg. *dec. 116.
n. 5.* Verall. *dec. 182. n. 8. & 9.* Seraph. *dec. 417. n. 3.* Rot. 83
dec. 330. n. 27. poſt Poſth. *de manut.* & notat Ridolph. *in ſua praxi p. 2. c. 12. n. 209.* & regulariter in dubio cenſetur agere nomine Eccleſiæ, Seraphin. *dec. 20. n. 7.* ubi tamen jura quæ
experitur, competant Eccleſiæ, Abb. *in c. litteris n. 3. de* 84
dilat. alias enim ſi non competunt Eccleſiæ, ſed tantum
ſibi, tunc nec cenſetur nomine Eccleſiæ agere, Abb. *in c. cum* 85
litteris ſua n. 5. de dilat. Rip. *in c. cum* M. Ferrarien. *n. 10. verſ. unde ego de conſtit.* Natt. *conſ. 563. n. 9.* Bellamer. *dec. 746. n. 10.* Unde non poſſet agere nomine Eccleſiæ contra retinentem nomine ipſius Eccleſiæ *dec. 18. n. 1. poſt. med. verſ.
nec obſtat, quod probanda de reſtit. ſpoliat. in antiq.* & quod 86
facilius excludatur quis a petenda manutentione nomine Eccleſiæ, ſi agatur inter miniſtros ejuſdem Eccleſiæ, quam ſi cum exteris, cenſuit Rota *dec. 160. n. 20. p. 11. rec.*

Ani-

87 Animadvertendum tamen, quod quando Prælatus agit hoc modo ad poſſeſſionem rerum Eccleſiæ, ſi agat nomine proprio, ſufficit ei probare ſuam poſſeſſionem, ſi autem agat nomine Eccleſiæ requiritur ulterius, ut probet ſe verum Prælatum, & ſic fuiſſe Canonice inſtitutum, Bald. *in l. 2.*
88 *n. 67. in fin. & ſeq. C. de Serv. & aq.* Contard. *de momeat. limit. 2. §. 8. n. 6.* Poſth. *de manut. obſerv. 57. n. 124. in ultim. Impreſſ.* quod tamen intelligendum videtur, ſi poſſeſſio ſua
89 non ſit antiqua, vel non habeat aliam præſumptionem pro ſe, quia his ſtantibus eum poſſe agere non docto de titulo, eſt deciſio Rotæ *p. n. 2. & 3. de reſt. Spoliat. in nov.* ubi etiam in fin. aliud notabile habetur, videlicet, quod in caſibus in quibus doceri oportet de titulo, non requiritur adeo arcta, & exacta probatio, ſicut ſi ad id principaliter ageretur.
90 Et poteſt etiam quilibet alius agere nomine Eccleſiæ pro revocatione ſimilis alienationis, *cap. ſi quis Presbyterorum de reb. Eccl. non alien.* Antonin. Maceraten. *reſolt. 38. n. 18. l. 1.* Ciarl. *contr. 205. n. 36.* etiam Parochiani Laici Abb. *in*
91 *d. c. ſi quis Presbyterorum n. 8.* ubi de communi, & aliquando alia Eccleſia petit a Papa, ut poſſit ipſa rem abalienatam ob impotentiam illius vendicare ſibi, & ſolet permitti cum clauſula, ut ſi Eccleſia illa perveniat ad pinguiorem fortunam, reſtituat prius ſibi de pretio ſatisfacto, Goff. *in Sum. tit. de his, quæ fiunt a Prælat. n. 6.*
92 Judex autem competens, licet quando Eccleſia agit contra Laicum, ſit Judex Laicus nempe rei conventi, tamen hoc in caſu, quia agitur de re Eccleſiæ a Laico retenta, eſt Ju-
93 dex Eccleſiaſticus *cap. ſi Clericus Laicum de for. competent.* quod procedit tam in actione reali, quam in mixta, Menoch. *conſ. 1162. n. 1. & ſeqq.* & in his terminis Gutier. *Canonic. q. 34. n. 10. & ſeq. l. 1.* Ciarlin. *Contr. 105. n. 95.* & ultra plures per eum cumulatos, Sperell. *dec. 98. n. 2.* Rot. *dec. 42. n. 2. & ſeqq. part. 6. recent.* Marin. *d. reſol. c. 207.*
94 ubi habet hoc pro indubitato *p. 1.* quidquid dubitare videatur contrarios referendo Donat. *de regul. tom. 1. tr. 14. q. 33.* & eſt competens Epiſcopus, etiam ſi ipſemet alienaliet, ſi Judicium agitur nomine Eccleſiæ, Calder. *conſ. in fin. tit. de Judic.* Antonin. Macerat. *reſol. 48. n. 8. l. 1.* Bellett. *diſquiſit. Cleric. tit. de exempt. Cleric. a ſtatut. §. 1. n. 37.* Put. *dec. 205. n. 2. l. 2.* Coccin. *d. 79. n. 2.* & licet non deſint contrarium tenentes, quorum plures refert ſignanter
95 Surd. *conſ. 50. n. 11.* tamen hæc eſt verior, antequam fuerit allegatus ſuſpectus, & recuſatus, ut dicitur in *dec. 36. n. 13. p. 14. recent.* poteſt enim allegari ſuſpectus, & hæc eſt juſta cauſa eum allegandi, quod agatur de re ſuæ Eccleſiæ, Laur. de Jud. *ſuſp. c. 5. n. 27.* Rot. *dec. 165. n. 15. p. 6. recent.* & ſolet facta tali recuſatione obtineri Commiſſar.
96 viciniori juxta praxim, de qua Gratian. *diſcept. 833. n. 12.* & ideo bene aget Epiſcopus, ſi ſimiles cauſas ſuæ Eccleſiæ per ſe non cognoſcat, ſed alteri deleget, prout poteſt antequam allegetur ſuſpectus, *c. Judex 5. de offic. de leg. in 6.* Laurent. *de Judic. ſuſpect. c. 5. n. 29.* & licet contrarium late probare conetur Surd. *conſ. 50. n. 13. & ſeqq.* tamen ſi recte advertatur, ipſe loquitur cum ſuppoſito, quod Epiſcopus non ſit Judex competens in cauſa ſuæ Eccleſiæ, moveturque illa ratione, quod qui prohibetur cauſam per ſe cognoſcere, prohibeatur etiam alii cauſam cognoſcendam committere, Bar. quem allegat *in l. qui Juriſdictioni, col. 1. ff. de Juriſd. omnium Jud.* & ideo non obſta: dum tenemus eum magis communi, quod antequam allegetur ſuſpectus, poſſit cauſam cognoſcere.
97 Et in prædicto Judicio facienda erit condemnatio ad reſtitutionem fructuum per Conductorem perceptorum, non a die moti Judicii tantum, ſed a die locationis factæ, ex quo ſunt nulla ipſo jure, ut dictum fuit, & ex diſpoſitione Juris clari, itaut non poſſit Conductor excuſari a mala fide, *l. Jubemus §. 1. C. de Sacroſ. Eccleſ.* Felin. *in c. cum cauſa n. 17. de re Judicata*, Rota in una Neapolitana fructuum coram Lancell. penes Marcheſ. *de Commiſſ. tom. 1. fol. 124. & dec. 444. n. 1.* & ibi latiſſime, Adden. *p. 4. tom. 2. & dec. 3. n. 33. p. 7. rec. & dec. 256. n. 2.* coram Durano, ubi etiam *n. 3. & ſeq.* firmatur
98 procedere, quamvis intervenerit in alienatione ſententia executoris literarum in forma, *ſi in evidentem*, conceſſarum, ex quo emptores, qui non poterant allegare ignorantiam dictæ Extrav. *Ambitioſæ* contra ejus formam emerant, & ſic non poterant ſe excuſare prætextu erroris facti, vel Juris ambigui, *l. quemadm dum, C. de Agricol. & cenſit. l. 11. inc. qui contra d. reg. Jur. in 6. cum aliis ibi relat.* ubi enim adfuiſſet,
99 aliquis error in facto, tunc bene per illum excuſaretur Conductor a reſtitutione fructuum ante motam litem perceptorum, ut habetur in *d. dec. 444. n. 2. p. 4. tom. 2. rec.* vel etiam
160 ſi adeſſet aliquis error Juris dubii, ex late traditis per Ciarl. *d. contr. 105. d. n. 73. ad 78.* eoque facilius ſi eſſet perſona idiota, vel ruſticus, quia alias difficilius excuſaret ignorantia, & neceſſe eſſet eam eſſe invincibilem, ut poſt Sanch. *in Decal. l. 2. c. 23. n. 260. & 262.* dixit Rota *dec. 3. n. 33. & 36. part. 7. rec.*

In comprobationem vero dictæ concluſionis, quod regulariter prædictis excuſationibus ceſſantibus, debeat fieri reſtitutio fructuum ab initio contractus, adduci poſſe videbatur, quod Paulus 4. Bulla a. ubi inhærendo d. Extrav. *Ambitioſa*, per Paulum 2. editæ in §. 4. declarat nullas omnes locationes ultra triennium, & in §. 5. expreſſe declarat Conductores teneri bona relaxare, ac de fructibus non ſolum percipiendis, ſed etiam perceptis realiter Eccleſiæ, & locis piis ſatisfacere, ſed animadvertendum, quod Pius 4. ad tollendas quamplures lites, quibus dederat cauſam, dictam Bullam Pauli IV. ad viam Juris prorſus reduxit, per ſuam Bullam XI. ut dicam etiam infra §. *ult. hujus Cap.*

Quæ ſint pœnæ impoſitæ contra locantes bona Eccleſiæ ultra triennium, & quando incurrantur.

S U M M A R I U M.

1 *Nullitas contractus inducta per Extrav.* Ambitioſæ *dicitur improprie pœna.*
2 *Pœna eſt cum minuitur patrimonium, vel tollitur aliquod jus quæſitum, non autem, quando impeditur lucrum.*
3 *Pœna Extrav.* Ambitioſæ *contra alienantes ſunt excommunicatio, & beneficiorum privatio, & quid ſi ſit Epiſcopus, vel Abbas.*
4 *Regulares locantes ultra triennium abſque licentia Sac. Congreg. Concilii ultra excommunicationem incurrunt etiam pœnam privationis vocis.*
5 *Cauſa qualibet, etiam levialis excuſat a pœna.*
6 *Pœna Extrav.* Ambitioſæ *non incurruntur ſine contemptu, & dolo.*
7 *Verbum*, præſumpſerint, *importat contemptum, & dolum.*
8 *Error facti excuſat omnes a pœnis, juris autem error excuſat idiotas, & alios, ſi ſit dubium.*
9 *Alienans bona Eccleſiæ bona fide, & conditionem Eccleſiæ meliorem faciens excuſatur a pœnis Extrav.* Ambitioſæ, *& a peccato.*
10 *Lim. ſi juraſſet non alienare, quia peccat, & ſit perjurus.*
11 *Pœna Extrav.* Ambitioſæ *contra alienantes bona Eccleſiæ non incurruntur, niſi a prælatis, & aliis adminiſtrationem habentibus.*
12 *Ampl. etiamſi alii ſubditi alienationi conſenſum præſtiterint.*
13 *Pœna prædicta, ut incurrantur neceſſaria eſt actualis traditio, nec ſufficit inſtrumentum alienationis, nec clauſula conſtituti.*
14 *Alienans bona Eccleſiæ incurrit pœnas, etiamſi fecerit alienationem cum clauſula*, ſalvo, & reſervato beneplacito Apoſtolico.
15 *Pœna Extrav.* Ambitioſæ *non incurruntur, ſi alienatio ſit facta per Procuratorem.*
16 *Procurator non poteſt facere incidere ſuum principalem in pœnas, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita contrahendum.*
17 *Ampl. ut non ſufficiat generale cum libera, ſed requiratur individuum.*
18 *Pœna privationis beneficii, cujus bona alienantur ſine beneplacito, imponitur ipſo jure in Extrav.* Ambitioſæ.
19 *Pœna impoſita ipſo jure in Extrav.* Ambitioſæ *adhuc requiritur ſententia declaratoria.*

C A P U T XIV. §. VIII.

QUidam inter pœnas recenſent nullitatem contractus inductam per Extravagantem, de qua dictum eſt ſupra, 1
ut ſignanter Quarant. *in ſum. Bull. verb. alienatio n. 49.* Donat. *de regul. tom. 1. tract. 14. q. 89. in princ.* ſed minus recte, vel 2
ſaltem improprie, nam per talem nullitatem non minuitur patrimonium contrahentium, nec eis tollitur aliquod Jus quæſitum, in quibus proprie conſiſtit pœna, ſed ad ſummum dici poteſt, quod impediatur eis lucrum facere, quod, nomen pœnæ non meretur, Peregrin. *Conſ. 93. n. 10. verſ. nam tunc proprie l. 1.* Mantic. *de conject. l. 10. tit. 14. n. 16. verſ. ultimum damnum, & dec. 78. n. 10.* Bichius *dec. 470. n. 7. & 8.*
Unde talis nullitas eſt potius natura Contractus poſita a lege 3
inducente validitatem in eo, ſi fiat cum ſolemnitatibus, & nullitatem ſi abſque illis, Lezan. *in ſum. p. 2. c. 10. n. 2. prope fin.* & aliis relat. Donat. *de regul. tom. 1. tract. 14. q. 81. n. 1.*

Sunt igitur pœnæ, excommunicatio generalis tam contra alienantem, quam contra recipientem, & ſic tam contra Locatorem, quam contra Conductorem, & quatenus locans ſit Epiſcopus vel Abbas ipſo Jure eſt ei interdictus ingreſſus Eccleſiæ, & poſt ſex menſes eſt eo ſuſpenſus a Regimine, & adminiſtratione ejuſdem, alii vero Beneficiati ipſo 4
jure privantur Beneficiis, quorum bona alienant, ut patet ex tenore ipſius Extrav. *Ambitioſæ, de reb. Eccl. non alien.* & notat Quarant. *in ſum. Bull. in verbo alienatio n. 49.* Filliuc. *tr. 44. c. 6. n. 1.* & quod Regulares ſi locent ultra triennium abſque licentia S. Congr. Concilii ultra pœnas prædictas, addita eſt alia privationis vocis activæ, & paſſivæ, ut habetur in præfato Decreto ejuſdem Sac. Congr. juſſu Urbani VIII. edito, de quo ſupra in §. 1. in fine. Verum pœnæ præfatæ adeo rigoroſe non incurruntur; niſi quatenus alienatio fiat

cum

5 cum contemptu, & dolo, & ideo quælibet cauſa ab eis excu-
ſat. non ſolum ex regula generali, quod quælibet cauſa etiam
6 beſtialis excuſat a pœna, *leg. Igitur §. poteſt ff. de liber. Cauſ.*
Angel. *in l. Plagii Cod. ad l. Flav. de plagiar.* Corn. *conſ. 67.*
n. 13. l. 2. Rot. *dec. 261. p. 5. p. 1. rec.* ſed & maxime quia Con-
7 ſtitutio eas imponit illis, qui alienare præſumpſerint, & ſic
utitur verbis hoc importantibus, quod alienatio facta ſit cum
contemptu, & dolo, id enim importat verbum illud, *præ-*
ſumpſerint, ut docet Card. Zabar. *in Clem. 1. n. 22. verſ. con-*
trarium conſului de privil. cum aliis pluribus, quos refert
Barboſ. *diſt. 278. n. 2.* & dixit Rota cor. Cavaler. *dec. 1. n. 1.*
& 2. & in terminis prædictæ conſtitutionis Extrav. Navar. *de*
alienat. rer. Eccl. n. 16. & conſ. 19. n. 3. eod. tit. Quarant. *in*
ſumm. Bull. ver. Alienatio n. 9. verſ. ſed bona fide, & n. 50.
Azor. *inſtit. mor. tom. 2. l. 9. c. 2. q. 6.* Bonacc. *de alienat. rer.*
Eccl. diſp. 2. punct. 5. tr. 1. limit. 2. Filliucc. *eod. tr. c. 6. n. 5.*

8 Hinc ſi adſit aliquis error facti, excuſat omnes a pœ-
nis prædictis, error autem juris excuſat tantum idiotas,
niſi ſit jus dubium; quo caſu excuſat etiam alios, ut poſt
Navarr. in dd. locis, & aliis tradit Quarant. *in d. ver.*
alien. n. 50. verſ. ſecundo ignorantia.

9 Et quod Beneficiatus etiam in caſu, quod requiritur Be-
neplacitum, ſi abſque eo bona fide faciat conditionem Ec-
cleſiæ meliorem, non peccet mortaliter, nec in dd. pœnas
incurrat, Navar. *in comment. de alien. rer. Eccl. n. 17. verſ. ſe-*
cundum, quod Beneficiatus, ubi reddit tres rationes, inter
quas ea eſt, quod licet non ſervet formam alienandi juris
humani, ſervat tamen formam jure naturali, & divino
neceſſariam, & eum ſequitur Quarant. *in ſum. Bullar. verb.*
alienatio n. 5. verſ. ſexto Beneficiatus, & Filliuc. *tr. 44. c. 6.*
n. 5. verſ. tertio ſit, ubi ſi putat poſſe, vel opinione alicu-
jus doctoris, vel ex conſuetudine, vel quid ſimile.

10 At non ita de plano procedit, ſi is qui alienavit, ju-
raſſet non alienare, inconſulto ſummo Pontifice, tunc
enim quod licet ſuſtineatur alienatio, tamen ipſe alienans
peccet, & fiat in utroque foro perjurus, cenſuit Navarr.
d. Comm. de alien rer. Eccl. n. 17. prope fin.

Pœnas tamen prædictas incurrunt tantum illi alienan-
11 tes, qui vel ſunt Prælati, vel Beneplaciti, vel alias ad-
miniſtrationem quomodolibet rerum Eccleſiæ obtinentes,
ut tradit Filliucc. *in ſuis Moralibus tr. 44. c. 6. n. 4.* & licet
ipſe moveatur auctoritate Zabar. *in Clem. 1. de reb. Eccl. non*
alien. in q. 31. n. 28. qui ſolum refert quæſtionem, an atten-
to, quod illa Clem. punit eum, qui præeſt adminiſtrationi,
ſi Prælatus unius Monaſterii eſt procurator alterius, an in-
curiat pœnas alienando res hujus ſecundi Monaſterii, &
ſic non videtur applicari ad quæſtionem de pœnis dictæ
Extrav. *Ambitioſæ*. ejuſdem etiam *Extrav.* verbia perpenſis,
idem videtur dicendum, quia, & ipſa dirigit pœnas in
Prælatos Beneficiatos, & alios quomodolibet adminiſtra-
12 tionem obtinentes, & ſic ad eos in parte illa pœnali re-
ſtringi debet ex vulgatis. non trahi etiam ad ſubditos alie-
nationi conſenſum præſtantes, quia non poſſunt dici pro-
prie alienare, Bordon. *reſol. 27. n. 17.* ubi ulterius dicit,
quod reſpectu pœnarum Decreti de regularibus, de quo
ſupra *n. 4.* nec etiam ſufficit habere adminiſtrationem ſim-
pliciter, Donat. *de regul. tom. 2. tract. 14. q. 89. n. 5. & 6.*

13 Item incurrunt tantum; qui ad actualem rei traditio-
nem deveniunt; itaut non ſufficiat ad hunc effectum in-
ſtrumentum locationis ad longum tempus fuiſſe confectum,
ut deducitur *ex c. ſi quis Presbyterum*, & ibi Gloſſ. *in verbo*
celerius de reb. Eccl. alien. vel non, Navar. *conſ. 18. eod. tit.*
Covar. *variar. reſol. l. 2. c. 16. n. 7.* Filliucc. *d. tract. 44. c. 6.*
n. 6. Corrad. *in praxi diſpenſat. l. 9. c. 6. n. 18. & ſeqq.* ubi ex-
plicat Marcheſanum, qui contrarium dicere videtur, &
quod non ſufficiat traditio ficta per clauſulam conſtituti,
late probat in ſpecie Lotter. *de re Benef. l. 3. q. 32. n. 8. cum*
quatuor ſeqq. ubi n. 13. quod nec hypotheca ſufficit, & quod
qui ante realem, & pacificam rei traditionem alienatio-
nem revocat, non incurrat pœnas præfatas, Quarant. *in*
ſumm. Bullar. verb. alienatio n. 50. verſ. quarto excuſat.

14 E contra ſi devenitur ad actualem traditionem, incur-
runtur pœnæ, etiam ſi facta fuiſſet alienatio cum clauſula
ſalvo, & reſervato Beneplacito Apoſtolico, quia prædicta eſt
proteſtatio contraria facto, quæ nihil operatur, Quarant.
in ſumm. Bullar. verb. alienatio, n. 9. idque etiamſi addita ſit
alia clauſula, *& non aliter, aliter, nec alio modo*, Genuen.
in praxi Archiep. c. 44. ubi refert ita fuiſſe declaratum a Papa
Clem. 8. anno 1599. qua declaratione ſtante hæc concluſio
non indiget alia comprobatione, & ſequitur Donat. *de reg.*
tom. 1. tract. 14. q. 25. n. 5. & 6. intelligendum tamen, ſi hæc
15 geſta ſint ab ipſomet Beneficiato, vel alio rei Eccleſiæ
adminiſtratore, nam alias ſi ita fortaſſet ejus Procurator,
& ad actualem traditionem deveniſſet, non ob id valeret
facere ſuum Principalem in pœnas incidere, ut poſt Ricc.
tradit Donat. *de regular. tom. 1. tract. 11. q. 25. n. 7.* & eſt re-
gulare, ut Procurator non poſſit facere incidere ſuum prin-
16 cipalem in pœnam, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita
præciſe contrahen. Roman. *conſ. 241. n. 11.* Roland. *conſ. 26.*
n. 23. lib. 2. Merl. *dec. 400. n. 4. & 5.* itaut non ſufficiat gene-
rale cum libera, & quod poſſit facere omnia, quæ princi-
palis facere poſſet, ſi præſens eſſet, Rot. *dec. 58. n. 1. p. 4.*
div. imo nec ſufficere ſpeciale, ſed requiri individuum, 17
Bald. *conſ. 110. n. 1.* cum aliis relatis per Menoch. *conſ. 894.*
n. 18. & 19. & per Adden. ad Burratt. *dec. 190. n. 9.*

Reſpectu denique præfatæ privationis Beneficiorum, 18
quorum bona alienata fuerint, animadvertendum eſt, quod
Conſtitutio inducit eam ipſo jure, ac expreſſe addit, quod
abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur, poſſintque
per eos ad quos ſpectat libere conferri, ut latius in ea
legitur, & notat ibi Barboſ. *n. 26. & in tract. de poteſt.*
Epiſc. p. 3. allegat. 57. n. 226. Gonzal. *ad regul. 8. cancell.*
Gloſſ. *15. in princ. n. 63.* Maſſobr. *de concurſ. requiſ. 1.*
dub. 2. n. 24. Lotter. *de benef. lib. 3. q. 25. n. 2.*

Verum intelligi abſque declaratione pœnæ, non abſque 19
ſententia declaratoria facti, & criminis declarat in ſpecie
Filliucc. Moral. *tract. 44. c. 6. p. 6. n. 7.* ubi quod propterea
ante ſententiam Judicis declaratoriam criminis non tene-
tur beneficiatus abſtinere a beneficio, licet addat hanc
probabilem, & aliam probabiliorem, & tutiorem, cui
propterea magis adhærendum erit in foro conſcientiæ, de
quo ipſe loquitur. at in foro fori, vera videtur conclu-
ſio, quod licet Conſtitutio dicat ipſo jure, adhuc requi-
ratur ſententia declaratoria, ut probat *text. in c. cum ſecun-*
dum 19. de hæret. in 6. & ultra auctoritates ibi per eum
adductas firmant etiam Menoch. *conſ. 1153. n. 31. & ſeqq.*
Surd. *dec. 48. n. 12.* Amat. *dec. Ferrar. 65. n. 6.* Rot. *dec. 520.*
n. 8. p. 2. & dec. 255. n. 2. p. 3. rec. Et quod etiam ſi expreſ-
ſe addat abſque alia declaratione, intelligatur de decla-
ratoria juris, non autem de declaratoria facti, late fir-
mat Farin. *conſ. 205. n. 19. & 32.*

Beneplacitum Apoſtolicum quomodo impetratur, & executioni demandetur.

S U M M A R I U M.

1 *Beneplacitum Apoſtolicum pro alienatione bonorum Ec-*
cleſiæ paſſim conceditur, & tam per litteras ſub Plum-
bo, quam per Breve.
2 *Paulus Secundus ultra Extrav.* Ambitioſæ *edidit aliam*
Conſtitutionem circa alienationem bonorum Eccleſiæ,
quæ inſeritur in litteris Beneplaciti, & quando.
3 *Litterarum Beneplaciti forma ſervanda eſt.*
4 *Executores litterarum Beneplaciti recipere debent pro-*
bationem evidentis utilitatis.
5 *Clauſula,* vocatis vocandis, *operatur, quod executo-*
res litterarum aſſumant partes Judicis, & judicia-
liter procedant.
6 *Executores litterarum.* ſi in evidentem, *ſi in eis de-*
ficiat clauſula, vocatis vocandis, *poſſunt adhibere*
cognitionem extrajudicialem abſque citatione.
7 *Clauſula,* conſcientiam tuam oneramus, *operatur, ut*
executor poſſit ſe informare extrajudicialiter.
8 *Declara procedere ſi non concurrat cum ea alia clau-*
ſula vocatis vocandis, *vel* ſervatis ſervandis.
9 *Executores litterarum Apoſtolicarum nulliter proceſſiſſe*
probat ex inſpectione eorum proceſſus.
10 *Declara procedere, ſi tranſportata ſint acta alia in-*
tegra.
11 *Executores litterarum, ſi proceſſum non fabricarunt,*
inde reſultat nullitas alienationis.
12 *Executores litterarum.* ſi in evidentem *debent recipere*
examen teſtium per ſe ipſos.
13 *Clauſula,* diſcretioni veſtræ committimus, *& clauſu-*
la. diſtricte præcipimus, *importat electam fuiſſe,*
induſtriam perſonæ.
14 *Induſtria Perſonæ ubi eſt electa neceſſe eſt procedere per*
ſe ipſum.
15 *Examen teſtium, & alia quæ juriſdictionem ſapiunt,*
Notario committi non valent.
16 *Executores litterarum Apoſtolicarum ſuper permutatione*
bonorum neceſſe eſt, ut videant bona tradenda Ec-
cleſiæ.
17 *Proceſſus executorum litterarum,* ſi in evidentem, *poſ-*
ſunt redarguere de omnibus nullitatibus quibus alii.
18 *Juramentum teſtium non probatur per verba enunciati-*
va teſtis jurati.
19 *Executores litterarum,* ſi in evidentem, *ubi Decretum*
interpoſuerunt, etiamſi nulliter, non poſſunt amplius
ſe ingerere.
20 *Judicis delegati juriſdictio per primum actum expirat*
ſive bene, ſive male proceſſerit.
21 *Executoris meri, & neceſſarii non expirat per mortem*
concedentis.
22 *Decl. non procedere ſi agatur de gratia facienda, prout*
in executoribus litterarum, ſi in evidentem, *& quid*
agendum in tali caſu.
23 *Executores litterarum cum clauſula,* vocantis vocan-
dis, *aſſigunt edictum, & quomodo.*

24 Ci-

24 *Citatio generalis per edictum non relevat ab mero citandi eos, quorum intereſſe, & jus opponendi eſt certum.*
25 *Decl. procedere ſi ſint præſentes.*
26 *Executionis beneplaciti nullitatem prætendens ex defectu particularis citationis alicujus probare debet eum fuiſſe præſentem.*
27 *Abſens non dicitur, qui eſt in alio loco ejuſdem Provinciæ, & juriſdictionis ad effectum, ut ſpecialiter citari non debeat.*
28 *Rector Eccleſiæ, cujus bona alienantur, ſpecialiter citandus eſt ab executore Beneplaciti.*
29 *Regreſſum habens in aliquo caſu ad beneficium, cujus bona alienantur, citandus eſt in executione beneplaciti ſuper alienatione bonorum illius.*
30 *Capitulum Cathedralis habens Menſam ſeparatam, an citari debeat in alienatione rei menſæ Epiſcopalis.*
31 *Capituli intereſt ne bona Eccleſiæ alienentur.*
32 *Rector Eccleſiæ, qui alienavit, & cujus nomine apparet impetratum Beneplacitum, non eſt citandus in ejus executione.*
33 *Contrarium tamen eſt tutius.*
34 *Patronus Beneficii non eſt citandus in alienatione bonorum ejuſdem.*
35 *Contraria opinio eſt tutior.*
36 *Patronus Eccleſiæ ſi indiget eſt alendus ab ea.*
37 *Decl. procedere, ſi Eccleſia habeat fructus exuberantes ad ea quæ ſunt ſibi neceſſaria.*
38 *Patronus Eccleſiæ poteſt ſe opponere alienationi bonorum, ſi fiat ſine cauſa.*
39 *Beneficiati Eccleſiæ in qua adſit Capitulum, non ſunt citandi in alienatione bonorum.*
40 *Declara non procedere, ſi adſit ſtatutum contrarium, prout adeſt in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe.*
41 *Executores litterarum,* ſi in evidentem, *citare debent omnes alienationem impedire valentes.*
42 *Eccleſiæ utilitas ſtante clauſula,* ſi in evidentem, *debet eſſe evidens reſpectu probationum, ut ſint dilucida, & plena.*
43 *Et debet eſſe evidens reſpectu eſſentiæ ipſius, ut non ſit modica.*
44 *Utilitas Eccleſiæ, ſtante clauſula,* ſi in evidentem, *non ſufficit abſque qualitate evidentiæ.*
45 *Beneplacitum Apoſtolicum pro alienatione rei Eccleſiæ, ubi adeſt evidens utilitas, ſuſtinetur nulla habita ratione aliarum ſubreptionum, & obreptionum.*
46 *Declara procedere, ſi ſubreptio, vel obreptio, non ſit neque in narrativa utilitatis, neque circa eam.*
47 *Beneplacitum Apoſtolicum, ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ non ſuſtinetur, ſi non fuit narratum, quod alienabantur omnia ejus bona.*
48 *Beneplacitum Apoſtolicum impetratum pro locatione bonorum Eccleſiæ non ſuſtinetur, ſi fuit tacitum pactum eu affrancandi pro certo pretio arbitrio conductoris.*
49 *Neque ſuſtinetur ſi fuit falſo expoſitum, quod non reperiretur major oblator.*
50 *Bona Eccleſiæ ſi a teſtatore ſint prohibita alienari, debet hæc prohibitio narrari in impetratione Beneplaciti.*
51 *Obſtacula ubi ſunt plura, an ſufficit unum tollere.*
52 *Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione bonorum aſſignatorum pro dote non ſuſtinetur, niſi expreſſa ſit hæc qualitas.*
53 *Neque ſuſtinetur ſi non fuit narratum, quod bona erant donata Eccleſiæ a ſupremo Principe.*
54 *Alienationes bonorum Eccleſiæ auctorizare eſt de ſpecialiter reſervatis Papæ.*
55 *Beneplacitum Apoſtolicum, ſi loquatur de aſſenſu præſtando locationi facienda, aſſenſus debet præcedere contractum.*
56 *Beneplacitum Apoſtolicum non ſolum conceditur pro alienatione facienda, ſed etiam pro jam facta, & quomodo.*

CAPUT XIV. §. IX.

Viſis expreſſis in d. Extravaganti *Ambitioſæ*, non omittendum addere aliqua circa eam, & præcipue circa Beneplacitum Apoſtolicum per eam in locatione bonorum Eccleſiæ ultra triennium facta requiſitum, & ſignanter, quomodo Beneplacitum impetretur, & executioni demandetur, & an locatio ultra triennium, eo ipſo quod eſt munita beneplacito, ſit abſolute valida, itaut nihil ulterius ad ejus validitatem ſit neceſſarium, ac denique an, & quando Beneplacitum præſumatur.

Quo igitur ad modum impetrandi Beneplacitum ſciendum, quod a Papa conceditur paſſim, & tam litteris ſub
1 Plumbo, quam etiam per alias in forma brevis, quarum formulam ſi videre cupis cum explicatione tenoris, necnon praxi expediendi, adeas Corrad. *in praxi diſp. Ap. l. 9.* ubi late per tot. lib.

Sciendum autem, quod idem Paulus Secundus ultra di-
2 ctam Conſtitut. incipien. *Ambitioſæ* edidit etiam aliam in hac materia, in qua præcipit omnibus Commiſſariis, & Delegatis litteris Apoſtolicis, quæ deſuper dicto beneplacito expediuntur in forma, *ſi in evidentem*, ut caute, & diligenter attendant cauſas in ipſis litteris per ſupplicantes expreſſas, illaſque diſcutiant, & teſtes, & probationes ſuper narratorum veritate recipiant, ſub graviſſimis pœnis ibidem expreſſis, & quia vult ulterius, quod in quibuſcumque litteris, & Commiſſionibus hujuſmodi Conſtitutio illa inſeratur, hinc eſt, quod ita ſervatur, & litteris Apoſtolicis ſuper dicto Beneplacito expeditis, Conſtitutio illa totaliter inſeritur, & aliqui æquivocando credunt eam eſſe ipſam Extravag. *Ambitioſæ*, quos uti praxis ignaros arguit Corrad. *d. l. 9. c. 3. n. 35.* ubi etiam num. ſeq. monet eam inſeri tantum, quando Beneplacitum expeditur per litteras ſub plumbo, non autem quando expeditur per Breve, & quando agitur de locatione ad decennium, vel ultra, non ſi tantum ad novennium, & quatenus etiam in aliis caſibus omittatur ejus inſertio, non propterea vitiatur conceſſio, cum in ipſa non adſit clauſula annullativa conceſſionis, ſine ejus inſertione factæ, ut advertit idem Corrad. *dicto lib. 9. c. 5. n. 12. verſ. nec tamen.*

Pro validitate autem locationis clarum eſt, quod ſervanda eſt diligenter forma litterarum Apoſtolicarum ſuper 3
Beneplacito expeditarum, & dictæ Conſtitutionis in eis inſertæ: Rota in Cortonen. Bonorum coram Platto impreſſ. per Marcheſ. *tom. 1. fol.* 154. & coram Merl. *dec.* 887. *n. 17. & ſeq. & in rec. dec. 336. n. 12. & 17. part. 10.*

Unde cum litteræ ſint conditionatæ, *ſi in evidentem utilitatem*, juſtificari debet utilitas per Teſtes, & proba- 4
tiones ab executoribus earum recipiendas, ut in dicta Conſtitutione habetur, & dixit Rota *deciſ. 60. n. 7. & ſeq. part. ſecunda diverſ.* & coram Cavaler. *deciſ. 215. n. 4.* & late coram Durano *dec. 250. n. 9. & ſeq.*

Et quia ſolet in litteris apponi clauſula, *vocatis vocan-* 5
dis, debent executores aſſumere partes Judicis, & examinare Teſtes formiter, & alias probationes, aliaque acta neceſſaria facere judicialiter citatis citandis, alias nulliter procedunt, Rot. *dec. 36. n. 23.* poſt Cenc. de Cenſ. Cavaler. *dec. 215. n. 4. & dec. 347. in princ.* Duran. *dec. 250. n. 10.*

Si autem non adſit dicta clauſula, *vocatis, &c.* ſed 6
ſimpliciter commiſſum ſit Delegato, ut ſe informet, & ſi reperit in evidentem utilitatem Eccleſiæ cedere, confirmet alienationem, aut alienandi facultatem concedat, tunc ſatis eſt, ut adhibeat cognitionem extrajudicialem abſque citatione, Corrad. *in prax. diſpenſ. l. 9. c. 5. n. 10.* & in his terminis procedit Rot. *deciſ. 479. n. 2. part. 1. div.* ubi dicit, quod in hujuſmodi proceſſibus non eſt neceſſarium citare, quia non proceditur judicialiter.

Idemque eſſet ſtante clauſula, *conſcientiam tuam onera-* 7
mus, quia talis clauſula operatur, ut poſſit executor ſe extrajudicialiter informare, & quod non requiratur citatio, Menoch. *de arbitr. l. 2. q. 17. n. 4.* Lancell. *de attent. part. 2. c. 12. lim. 10. n. 8.* Monet. *de commut. ult. vol. cap. 7. n. 153. & ſeq.* Rot. coram Merlin. *dec. 10. n. 9. & ſeq.* Sed hoc intelligitur ſi cum tali clauſula non concurrat etiam alia,
vocatis vocandis, vel etiam *ſervatis ſervandis*, quæ illi æqui- 8
pollet *dec. 94. n. 49. part. 7. rec.* aut ſimilis tribuens cauſæ cognitionem, quia tunc per iſtas modificaretur clauſula, *conſcientiam tuam*, quaſi dictum ſit, *Judicialiter procedas, & ubi Judicis conſcientiam tuam oneramus*, Alex. *conſ.* 218. *n. 1. lib. 2.* & aliis adductis Rot. *dec. 94. n. 49. & ſeq. p. 7. in rec.* & penes Merlin. *dec. 702. n. 19. & ſeq.*

Et neceſſe eſt, quod ex actis conſtet prædicta fuiſſe ſervata Corrad. *in praxi diſpenſ. l. 9. c. 5. n. 7. ad fin.* alias ex
eorum inſpectione convinceretur nullitas, Duran. *d. dec.* 9
250. n. 11. & ſeq. Dummodo tamen inſpiciantur omnia
acta, alias ſi v. gr. tranſportatus non fuiſſet proceſſus 10
integer, clarum eſt, quod non poſſet ex ejus inſpectione convinci nullitas præfata, Seraphin. *dec. 1307. n. 2. & 3.*
ubi tamen proceſſus ſit fabricatus, alias inde pariter con- 11
vinceretur nullitas, quod nullus proceſſus fuiſſet fabricatus; ſententia enim executoris non juſtificaretur ex actis, & ſic non eſſet attendenda, Cavaler. *dec. 215. n. 4.* Merlin. *dec. 702. num. 43.* Rot. *dec. 160. n. 7. part. 2. diverſ. & dec. 624. n. 4. part. 2. & dec. 94. n. 43. part. 7. rec.*

Et examen Teſtium faciendum ab ipſis executoribus, non 12
autem demandandum Notario, ut firmavit in ſpecie Rot.
dec. 628. n. 7. part. 3. rec. & ratio eſt, quia attentis verbis illis 13
litterarum, *Diſcretioni veſtræ committimus, & mandamus, &c.* junctis aliis, *ſervata forma litterarum Prædeceſſoris hujuſmodi*, videlicet Pauli II. ibi inſertarum, in quibus habetur, *diſtricte præcipimus*, conſtaret electam fuiſſe induſtriam
perſonæ, ac proinde adeſſe neceſſitatem procedendi per ſe 14
ipſum, juxta Gloſ. *in l. ſæpe audivi ff. de offic. Præſid.* quam totus Mundus approbat, ſecundum Felin. *in c. cum te n. 11. de reſcript.* quem una cum pluribus aliis refert Rot. ubi ſupra.

Quod utique magis procedit, ſi non committatur No- 15
tario nudum Miniſterium receptionis juramenti, ſed totum examen, & ſic citationes Teſtium, & alia ſimilia, quæ cum ſapiant juriſdictionem, Notario committi non

valent,

valent, Gloſ. *in clem. unic. in princ. de off. de leg.* ubi Imol. n. 3. Ancar. n. 4. Card. n. 7. verſ. opponitur, & alios adducens Rot. *d. dec. 628. n. 8. part. 3. rec.*

26 Et eadem ratione ſequitur, ut ſi agatur de permutatione bonorum Eccleſiæ, neceſſe eſt executores inſpicere Terras Eccleſiæ tradendas, alias enim non poteſt dici eis conſtitiſſe de evidenti ejus utilitate, ut cenſuit Rota in Lucana nullitatis alienationis bonorum cor. Blanchetto, impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. part. 1. fol. 110.*

27 Poteruntque opponi adverſos proceſſum horum executorum omnes nullitates, quæ opponuntur adverſus quoſcumque alios proceſſus, & adverſus quaſcumque examinationes Teſtium, quas longum eſſet referre, & extra inſtitutum, in ſpecie tamen ſi non fuiſſent legitime exequutæ citationes, ſi Teſtes non fuiſſent examinati in loco deſignato,
18 ſi de Juramento Teſtium non conſtet, niſi per verba enunciativa Notarii, *Teſtis Juratus, &c.* eſſe nullum dictum examen, dixit Rota *in dict. dec. 628. num. 4. & num. 9. & 10. part. 3. rec.*

19 Et ubi ſemel nullites procedendo Decretum interpoſuerint, non poſſunt amplius ſe ingerere, & melius procedere, quia ſunt Judices delegati, quorum Juriſdictio per
20 primum actum expirat, ſive bene, ſive male proceſſerint, & judicaverint, Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 9. c. 11. prope fin. verſ. ubi tamen* Caval. *deciſ. 347. num. 2.* Rot. *dec. 631. n. 8. & dec. 678. n. 3. p. 2. rec.*

Prout etiam expirat hæc Juriſdictio, ſi Papa concedens deceſſerit, antequam litteræ fuerint executoribus deputatis præſentatæ, forma enim earum præfert regulariter commiſſionem, ut deputati aſſumendo partes Judicis, de evidenti prius utilitate cognoſcant, & ea cognita licentiam alienandi concedant, vel alienationem factam appro-
21 bent, ut ſupra dictum eſt, & licet quando agitur de mero, & neceſſario executore gratiæ jam factæ, ejus facultas non expiret per mortem concedentis *c. ſi ſuper gratia de off. deleg. in 6.* tamen ſecus eſt, quando committitur hoc
22 modo, *gratia facienda*, ut in his terminis ſæpe declaravit Rota, & ſignanter coram Mant. *deciſ. 41. n. 2. & ſeq.* cor. Durano *dec. 225. n. 7. rec. dec. 473. n. 3. p. 2. dec. 277. n. 13. p. 8. & dec. 336. n. 10. & ſeq. p. 9.* Unde eveniente tali caſu expectandus ſucceſſor, & petendum ab eo indultum, ut procedant juxta praxim, de qua Corrad. *d. l. 9. c. 11. in fin.*

23 Stantibus vero prædictis verbis in litteris Beneplaciti, *vocatis vocandis*, quæ imponunt neceſſitatem citandi, ut dictum eſt, optima cautela erit expedire citationem, ſeu monitionem per edictum cum inſertione totius tenoris litterarum, monendo omnes in genere, & quoſcumque volentes edicere de obreptione, aut ſubreptione, aut alias ſe opponere, illudque affigere ad Valvas Eccleſiæ, cujus ſunt bona, & in loco, ubi ſunt ſita, juxta praxim, de qua Corrad. *in praxi diſp. Apoſt. l. 9. c. 5. n. 13.*

24 At iſta citatio generalis relevat ab onere citandi eos quorum non eſt certum intereſſe, & quos neſcitur impedire poſſe locationem, quo enim ad illos, quos ſcitur habere intereſſe, & valere ſe opponere locationi ad longum tempus, & illam impedire, talis citatio non relevat, ſed requiritur ſpecialis, juxta tradita per Decian. *conſ. 251. n. 4.* Cravett. *conſ. 89. n. 6.* ubi de Com. Becc. *conſ. 19. n. 9. ad fin.* Bich. *dec. 469. n. 2. & ſeq.* Intelligendo ſi ſint præſentes, alias ſecus eſſet dicendum, Angel. *in l. fin. n. 10. poſt med. verſ. & attende in hoc C. de Jur. deliber.* Seraph.
25 *dec. 371. n. 4.* Coccin. *dec. 151. n. 5. verſ. Nam fuit.* Adeo, ut prætendens nullitatem ex hoc capite, quod aliquis non
26 fuerit particulariter citatus, probare debeat, eum fuiſſe præſentem, Marin. *var. c. 11. n. 4. & ſeq.* Adden. ad Gregor. *dec. 473. n. 12.* Adden. ad Buratt. *dec. 950. n. 7.* Rot. *dec. 597.*
27 *n. 3. part. 4. recent.* non tamen dicitur abſens quis, ex quo eſt in alio loco ejuſdem Provinciæ, & Juriſdictionis ad hunc effectum, ut ejus abſentia relevet ab hoc onere ſpecialiter eum citandi, & non ſufficiat citatio generalis per edictum, ad tradita per Roland. *de invent. q. 95. verſ. modo hac opinione.* Phanucc. *eod. tit. p. 4. n. 17. verſ. hinc Sigiſmundus* Rot. cor. Bichio *dec. 469. n. 5.*

28 Inter habentes autem certum intereſſe, ac valentes contradicere, eſt ſine dubio Rector Eccleſiæ, cujus bona locantur, & ideo in ſpecie citandus erit, Corrad. *d. praxi lib. 9. c. 5. n. 13.* & non ſolum Rector, qui actualiter poſſidet beneficium, ſed etiam ſi quis adeſſet, qui ex aliqua
29 cauſa ad illud regreſſum haberet, prout practicatur ſignanter in reſignantibus cum penſione, quia cum de illius præjudicio agi poſſet, & ipſe erit citandus, ut firmat idem Corrad. d. cap. 5. num. 15.

Et ubi agatur de alienatione rei Eccleſiæ Cathedralis,
30 citandum erit Capitulum, etiam ſi res ſit de menſa Epiſcopali, & Capitulum habet menſam ſuam ſeparatam, ut firmavit in ſpecie Rot. *dec. 628. n. 2. p. 3. recent.* ubi tamen expreſſe dictum erat in litteris, *vocato Capitulo*, alias concluſio pateretur forſan in rigore aliquam difficultatem, nam
31 ipſa Rota *in dec. 443. coram Seraphin.* ibidem citata contrarium aperte cenſuit in dictis terminis rei menſæ Epiſcopi, ſeparatæ a menſa Capituli, tutius tamen eſſet illud citare, intereſt enim ejus ne poſſeſſiones, & bona Eccleſiæ alienentur, ut poſt Innoc. *in cap. Novit de his, quæ fiunt a Prælat. & ibid. Abb. n. 7.* admittit etiam Seraph. *dict. dec. 443. n. 5.* unde ſequitur ut ſit citandus, & defectus talis citationis vitiat proceſſum, licet ſecus ſit quo ad defectum conſenſus ejuſdem capituli in alienatione, ut concludit ibidem Seraph. & de eo dicam infra §. *ſeq. num.*

Dubitari tamen poteſt, an idem ſit dicendum in caſu, 32
quo Rector Eccleſiæ, vel Capitulum alienaſſet, & appareret ejus quoque nomine ſupplicatum fuiſſe pro beneplacito, & hoc caſu defectum citationis ejuſdem opponi non poſſe, tenuit Rota *dec. 636. n. 4. p. 1. div.* & idem in terminis Capituli, ſenſit, licet non firmaverit, eadem Rota coram Durano *dec. 305. num. 13.*

Et contraria eſt ſine dubio tutior, quia Conductori ſo- 33
lo incumbit onus probandi utilitatem Eccleſiæ, Alexand. *conſ. 169. n. 5. & 6.* Seraphin. *dec. 413. n. 2.* Duran. *dec. 250. n. 2.* & dum talem probationem facere debet formiter, vocatis vocandis, ut ordinatur in litteris beneplaciti, hinc ſequitur, ut curare debeat citari capitulum, vel alium, qui habeat principale intereſſe, vel principalem curam rei Eccleſiæ, quamvis ipſemet alienaſſet, ac etiam pro beneplacito ſupplicaſſet, cum ſine tali citatione non poſſit dici facta legitima probatio, & adimpleta forma litterarum ex ſupradictis, & optime fuit firmatum in *dec. 624. num. 4. & 5. part. 1. recent. & in dec. 336. num. 13. part. 10. rec.* ubi aliæ deciſiones referuntur.

Item dubitari poteſt ſi locetur res Eccleſiæ, quæ ſit de Jure patronatus Laicorum, an ſit citandus Patronus, & 34
licet magis communis ſtet pro negativa ea ratione, quia ejus conſenſus non ſit neceſſarius in tali alienatione, ut patet ex relatis per Maceraten. *lib. 1. reſol. 25. num. 8.* Lambertin. *de jurepatr. lib. 3. q. 2. art. 7. per tot.* Quarant. *in ſum. Bull. in verbo alienatio n. 4.* Barboſ. *de jur. Eccleſ. univ. lib. 3. c. 30. n. 9. ad fin.* ubi licet referat nonnullos contrarium tenentes, tamen dicit eos non probare, nec in praxi ſervari, quod dicunt.

Tamen contraria eſt tutior, & æquior, quia agitur de 35
ejus intereſſe ſaltem ſecundario, quod Eccleſia in qua habet Juſpatronatus, non depauperetur, tenetur enim ſibi in caſu neceſſitatis ſubminiſtrare alimenta *c. nobis 25. ad fin.* ibi, *& ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſte ſuccurritur: de Jurepatron.* Bellet. *de Cleric. debit. §. 14. prope fin.* quod tamen intelligitur, ſi ipſa Eccleſia ſit di- 37
ves, nempe habeat fructus ſuperantes id, quod eſt neceſſarium ad cultum divinum, & ſuſtentationem Miniſtrorum, ut declarat poſt alios Barboſ. *ex dict. cap. nobis n. 8.* & Rota coram Caval. *dec. 321. n. 3.*

Et ulterius Patronus poteſt ſe opponere, & contradi- 38
cere alienationi ubi fiat ſine cauſa, *cap. filiis 28. in ordine c. 16. q. 7.* Abb. *in cap. unic. n. 20. ut Eccleſ. benefic. ſin. dim.* conſ. Decian. *conſ. 174. n. 5. verſ. & licet* Lottes. *de beneſ. l. 1. q. 11. n. 65. & ſeqq.* & in ſpecie, quod propterea Patroni ſint citandi in alienatione, quia poſſunt contradicere, videtur ſenſiſſe Rota coram Dunozett. ſen. *deciſ. 330. n. 1. & 1.* & quod ſaltem ex urbanitate, & honeſtate quadam vocari debeant, licet non ex neceſſitate, dicit Corradus *in d. praxi diſpenſ. l. 9. c. 5. n. 14.*

Beneficati vero Eccleſiæ Cathedralis, vel alterius in 39
qua adſit Capitulum ſecluſo particulari ſtatuto, non ſunt vocandi, nec ſpecialiter citandi, quia ipſi debent inſervire, non autem vocari ad tractatus, & ſe ingerere in adminiſtratione bonorum, Gloſſ. *in c. cum adhuc penul. verſ. aſſiſios de Cler. non reſid.* cum aliis adductis per Corrad. *d. c. 5. n. 14. verſ. & ubi materia*, & latius in *praxi beneſ. l. 2. c. 13. n. 37. & ſeqq.* dictum autem ſtatutum contrarium ad- 40
eſt ſignanter in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe, imo ſunt Conſtitutiones Papales, quarum verba refert Corrad. *d. c. 5. n. 14.* & Rota coram Cavaler. *dec. 77. in princ.* ubi quod eis ſtantibus non eſt locus diſpoſitioni juris & per tot. ubi reſpondet objectis, *dec. 81. & 91.*

Et denique generaliter loquendo citandi erunt, qui de 41
Jure poſſunt impedire alienationem, & e contra, qui eam impedire nequeunt, citandi non ſunt, Felin. *in c. Eccleſia Sancta Maria n. 108. de conſtit.* Surd. *conſil. 1. num. 94.* Menoch. *de arbitr. l. 1. q. 17. n. 15.* Corrad. *d. c. 5. n. 15.*

Debent autem probationes, ut ſupra legitime faciendæ, 42
concludere ſignanter utilitatem Eccleſiæ, quæ debet eſſe evidens, ut habentur in Extrav. & in litteris Apoſt. beneplaciti, & talis evidentia requiritur, tam reſpectu ipſarum probationum, ut ſint plenæ, & dilucidæ ex congeſtis per Rot. *in dec. 336. n. 14. p. 10. rec.* quam etiam reſpectu eſſentiæ ipſius utilitatis, ut videlicet non ſit adeo 43
modica, ut applicetur illud, *parum pro nihilo reputatur*, quod procedit in hac materia juxta deciſionem, de qua poſt Ricc. meminit Ciarlin. contr. 105. num. 49. non enim poſſet dici evidens, prout requiritur, itaut non ſufficiat ſimplex utilitas abſque hac qualitate, Honded. *conſ. 31. n. 20. lib. 2.* Seraph. *dec. 508. n. 12.* Unde tanto minus ſub-
ſtinere-

44 ſtineretur contractus, ubi adeſſet etiam dubium, an eſſet utilis, vel non, *dec. 65. n. 19. part. 2. div. & in rec. dec. 94. n. 52. p. 7.* Merlin. *dec. 702. n. 52.* quod autem tempus præcurrere debeat probatio iſta, dicam infra *§. ſeq. n. 10.*

E contra, quando vere conſtat de evidenti utilitate, beneplacitum eſt tutum, quia eſt ea cauſa finalis, qua mo-
45 vetur Papa ad illud concedendum, itaut ejus ſola ſubſiſtentia ſufficiat ad illud ſuſtinendum, non habita ratione aliarum ſubreptionum, vel obreptionum, Soccin. Sen. *conſ. 15. n. 50. verſ. & eſt ponderandum lib. 1.* Ruin. *conſ. 157. n. 25. verſ. Nec obſtat, lib. 1. Genuen. in praxi archiep. c. 89.*
46 *n. 5.* Seraphin. *dec. 443. n. 1. & 2. dec. 1174. n. 7.* ubi quod Rota ſæpius approbavit, Mantic. *deciſ. 101. n. 5. dec. 577. n. 10. verſ. & in omnem, p. 1. rec.* imo voluerunt multi, quod adeo ſit potens cauſa utilitatis, ut per eam ſuſtineatur alienatio, licet facta ſit non ſervatis ſolemnitatibus, ut ſupra *in §. 6. n. 36. dictum eſt.*

Dummodo tamen ſubreptio, vel obreptio non ſit, neque in narrativa utilitatis, neque circa ipſam, quia utroque modo vitiatur gratia iſta, ut declarat Rot. *dec. 178. n. 8. ver. hoc enim procedit p. 2. div.* & penes Seraph. *dec. 508. n. 10.* Barboſ. *clauſ. 152. n. 10.* Unde ſi fuiſſent alienata omnia bona Eccleſiæ, neceſſarium eſſet hoc exprimere, alias gratia corrueret, cum iſta obreptio influat in non utilitatem, ex quo magna eſt differentia in ordine ad utilitatem, quod omnia bona ſint alienata, vel pars bonorum
47 tantum, & credibile eſt, quod Papa requiſiviſſet majorem utilitatem, ſi ſciviſſet alienari omnia, quodque diverſimode reſcripſiſſet, ut cenſuit Rot. *dec. 319. n. 5. & 6. part. 4. tom. 2. rec.* Sic ſi narratum eſſet fieri locationem, & in ef-
48 fectu contractus reſolveretur in venditionem, propter pactum affrancandi pro certo pretio, arbitrio Conductoris, ſi tacitum fuiſſet tale pactum, nullum eſſet Beneplacitum, Molpheſ. *ad conſ. Neap. tom. 3. p. 14. q. 19. n. 26.*
49 Sic, ſi falſo narratum eſſet non adfuiſſe majorem oblatorem, quam illum, cui facta locatio, gratia corrueret, quamvis locatio eſſet evidenter utilis, propter dictam ſubreptionem circa ipſam utilitatem commiſſam, Rot. *dec. 94. n. 61. p. 7. rec.*
50 Ulterius ſi bona locanda ultra prohibitionem legis, eſſent etiam prohibita alienari ab homine, puta a teſtatore, qui illa Eccleſiæ reliquit, hæc prohibitio eſſet narranda, ut firmat in ſpecie Molpheſ. *ad conſuet. Neap. tom. 3. p. 14. q. 19. n. 27.* ubi etiam ſi prohibitio hominis eſſet injuſta,
51 & facit regula, quod *ubi plura ſunt obſtacula non ſufficit tolli unum*, Felin. *in c. nonnulli n. 21. ad fin. de reſcript.* Gonz. *ad reg. 8.* Gloſſ. *13. n. 97. & ſeq.* Gregor. *dec. 109. n. 6.* Put. *dec. 193. n. 1. l. 1.* Prout etiam ſi bona eſſent aſſignata pro dote Eccleſiæ, & Menſa Monaſterii, quia inde difficilius
52 permittuntur alienari, *cap. poſſeſſiones & cap. ut ſupra aliqua de reb. Eccl. non alien.* Molph. *d. q. 19. n. 24.*
53 Et idem ſi eſſent bona a ſupremo Principe Eccleſiæ donata, Molpheſ. *d. q. 19. n. 25.* eſt enim unus de caſibus, ubi Eccleſia non alienat, Gloſſ. *in authent. hoc jus porrectum C. de Sacr. Eccleſ. in ver. perpetuo*, ubi alios quinque caſus refert, in quibus pariter nullo modo alienat, unde ſingulorum facienda erit mentio in impetratione beneplaciti, ſaltem ad majorem cautelam eadem ratione.
54 Debet autem eſſe ipſius Papæ Beneplacitum, nec ſufficit cujuſvis alterius, etiam Legati de Latere, nam auctorizare alienationem rei Eccleſiæ, eſt de ſpecialiter reſervatis Pontifici, Abb. *in c. ult. n. 10. de Eccl. ædif.* Gambar. *de offic. & poteſtat. Legat. l. 1. tit. de var. ordin. nomin. n. 415.* Rot. *dec. 229. n. 8. p. 8. rec.*
55 Et ſi litteræ Apoſtolicæ Beneplaciti ſunt in forma Commiſſaria, & loquuntur de aſſenſu præſtando locationi faciendæ, neceſſe eſt talem aſſenſum præcedere contractum, Abb. *in c. ut ſuper n. 18. de reb. Eccl. alien.* & in aliis locis relati per Quarant. *in ſumm. Bull. verb. alienatio n. 8.* ubi quod ideo practicatur, ut ſi factum inſtrumentum prius, quam impetretur Beneplacitum, fiat poſtea aliud, cum inſerto tenore Decreti commiſſariorum.

Verum licet litteræ ſoleant, ut plurimum loqui de conſenſu præſtando, ut dicit Quaranta dicto n. 8. tamen dantur etiam cum facultate approbandi contractum jam factum, imo quando in Urbe ignoratur, an contractus ſit celebratus, vel ne, ſolent cauti ſollicitatores curare, ut contineant utramque facultatem, videlicet eas dicere, *licentiam concedant, & impartiantur, & quatenus ad locationem eamdem ſub ejuſdem Sedis Apoſtolicæ Beneplacito deventum fuerit, illam approbent, & confirment*, prout concedit litteras ſub hac forma, teſtatur Corrad. *in praxi diſpenſat. l. 9. c. 5. n. 62.* & poſt confirmationem non requiri novum conſenſum Rot. cor. Coccin. *dec 374. n. 6. & 7.* prædicta tamen formula non ſufficeret, ſi ultra confectionem Inſtrumenti deventum eſſet ad actualem rei traditionem, ſed neceſſarium eſſet de ea facere ſpecialem mentionem, Quarant. *in d. verbo alienatio n. 10. verſ. ſunt cauti.* Imo ad tollendam circa id dubietatem, & ſaluti animarum conſulendum, inolevit praxis, ut quatenus petatur dicto modo facultas confirmandi alienationem jam factam, & non narretur expreſſe traditio, officiales Datariæ addant verba illa, *Poſſeſſione minime tradita*, quæ ante non addebatur, ut dicit Corrad. *d. c. 5. n. 64. verſ. & hodie*, & Donat. *de reg. tom. 1. tract. 14. q. 25. n. 3.*

Beneplacitum Apoſtolicum, an det plenam firmitatem contractui locationis ad longum tempus bonorum Eccleſiæ.

S U M M A R I U M.

1 *Alienatio bonorum Eccleſiæ requirit copulative ſolemnitates, & cauſam.*
2 *Cauſæ legitimæ alienandi bona Eccleſiæ ſunt neceſſitas, utilitas, & pietas, & incommoditas.*
3 *Cauſæ alienandi bona Eccleſiæ reducuntur ad utilitatem, & neceſſitatem.*
4 *Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione rei Eccleſiæ, non ſupplet defectum cauſæ.*
5 *Utilitas in alienatione rei Eccleſiæ, ſtante confirmatione Executorum Beneplaciti, præſumitur.*
6 *Decl. procedere, ſi executores rite, & recte proceſſerunt.*
7 *Præſumptio utilitatis Eccleſiæ non ſolum oritur ex beneplacito vera, ſed etiam ex præſumpta.*
8 *Præſumptio utilitatis Eccleſiæ reſultans ex Beneplacito non procedit, ſi contractus ſit ſui natura damnoſus.*
9 *Utilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ non probatur per aſſertionem alienantium.*
10 *Neque probatur per aſſertionem Executorum litterarum Apoſtolicarum, quando judicialiter procedere tenebantur.*
11 *Utilitatis Eccleſiæ probatio debet præcurrere tempus locationis.*
12 *Amplia ad effectum validitatis contractus non attenditur, quod contractus tempore ſucceſſivo ſit utilis.*
13 *Declara procedere, ſi contractus ſit perfectus, & in ſe validus, ſecus ſi prætendatur ſuſtineri, ex capite utilitatis.*
14 *Contrahens cum Eccleſia, ſi contractus ſit ex cauſa neceſſitatis, debet eſſe ſolicitus de verſione pecuniæ in cauſam expreſſam, ſecus ſi ſit ex cauſa voluntatis.*
15 *Contractus dicitur ex cauſa neceſſitatis, pro extinguendis debitis, quæ petiperiant, ſecus ſi pro extinguendo cenſu.*
16 *Contractum locationis non fuiſſe utilem, probatur ex inſtrumento locationis præcedentis factæ pro majore mercede.*
17 *Declara procedere, ſi locatio præcedens habuit effectum.*
18 *Decl. 2. procedere ſi probetur in præcedenti locatione non contineri majorem quantitatem bonorum.*
19 *Utilitas neceſſaria in locatione ad longum tempus rei Eccleſiæ ceſſat ſi conſtat, quod Eccleſia eandem utilitatem percipiebat.*
20 *Cenſus impoſitio pro extinguendo alio ſimili, non poteſt dici evidenter utilis.*
21 *Locatio perpetua facta pro eadem mercede, pro qua ſiebat locatio ad tempus, eſt evidenter utilis.*
22 *Penſio locationis perpetuæ ſolet eſſe minor in ſexta parte. Et redditur ratio, n. 24.*
23 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica, an poſſit concedi pro canone fructibus minore in ſexta parte.*
25 *Decl. tunc dici utilem evidenter locationem perpetuam abſque diminutione mercedis, cum agitur de re ſubjecta periculis, & ab eis Eccleſia liberatur.*
26 *Utilitas contractus reſultat etiam a pactis, & ex quibus.*
27 *Soluta, quæ fit in ingreſſu emphyteuſis non attenditur ad convincendam utilitatem Eccleſiæ, ſi ſiat Prælato illam ſibi retinenti.*
28 *Subhaſtatio in alienatione rei Eccleſiæ non requiritur.*
29 *Lex civilis non ligat Eccleſiaſticos, etiamſi fuerit a Gratiano in volumine decretorum inſerta.*
30 *Solemnitates Juris canonici antiqui in alienatione bonorum Eccleſiæ, quænam eſſent.*
31 *Beneplacitum Apoſtolicum operatur, ut alia ſolemnitas non requiratur.*
32 *Decl. procedere, ſi ſit legitime impetratum, & executioni demandatum.*
33 *Decl. 2. procedere, ſi non ſit expoſitum contractum fuiſſe factum cum ſolemnitatibus, & conceſſum Beneplacitum cum clauſula, ſi ita eſt.*
34 *Confirmatio Principis tollit defectus juris civilis, non autem juris naturalis.*
35 *Beneplacitum Apoſtolicum non ſupplet defectus conſenſus Capituli.*
36 *Capituli conſenſus tunc non requiritur in alienatione bonorum alterius Eccleſiæ, quam ſuæ.*
37 *Capituli conſenſus non requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ Cathedralis, quæ non ſunt de ſua menſa.*
38 *Epiſcopi hodie faciunt omnia ſine Capitulo.*

39 Clau-

39 *Clauſula*, ſupplentes *tollit omnem defectum juris poſitivi.*
40 *In litteris Beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi ſolet apponi clauſula*, vocato capitulo.
41 *Papa in generali diſpoſitione non ſolet comprehendere ea, quæ ſunt contra jus.*
42 *Beneplacitum Apoſtolicum ſuſtinetur non narratis eis quæ ſunt præjudicialia ſoli Prælato alienanti.*
43 *Beneplacitum Apoſtolicum reſtringitur ad limites contractus.*
44 *Et ubi ſe refert ad Inſtrumentum nihil operatur, Inſtrumento non exhibito.*

CAPUT XIV. §. X.

IMpetratis litteris Apoſtolicis Beneplaciti, ac rite, & recte executioni demandatis, juxta ſuperius dicta, non videtur poſſe dubitari de validitate locationis ultra triennium factæ, quia in Extravag. *Ambitioſa* prohibetur alienatio, inconſulto Rom. Pontifice, unde ſecus eſt eo conſulto. Verum quia in eadem Conſtitutione confirmantur etiam omnia Jura antiqua, ibi: *Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus, prohibitionibus, & Decretis aliis ſuper hoc editis, quæ tenore præſentium innovamus in ſuo nihilominus robore permanſuris*, videndum erit, an ulterius aliquid requiratur, & quidem in alienatione bonorum Eccleſiæ duo requiruntur copulative, cauſa videlicet, & ſolemnitas, *cap. ſine exceptione* 12. *q.* 2. Rota coram Seraphin. *deciſ.*
1 1490. n. 1. in Romana Reſciſſionis contractus cor. Blanchetto penes Marcheſ. *de Commiſſ. tom.* 1. *fol.* 98. *n.* 8. *in recent. deciſ.* 36. *n.* 5. *par.* 7. & alibi paſſim.

2 Aſſumendo autem primum, cauſæ legitimæ ſunt quatuor, nempe neceſſitas, utilitas, pietas, & incomoditas, Molin. *de contract. diſput.* 468. *n.* 2. Quarant. *in ſum. Bullar. verb. alienatio*, *n.* 3. Donat. *de regular. tom.* 1. *tract.* 14. *q.* 9. *n.* 2. *& ſeqq.* & late de ſingulis etiam loquendo Corrad. *in praxi diſpenſat. l.* 9. *c.* 1. *n.* 18. & prius, ac valde latius Redoan. *de reb. Eccleſ. non alienand. rubr.* 18. quæ tamen reducuntur ad has duas nempe neceſſitatem, & utilitatem
3 Eccleſiæ, unde multi de his tantum mentionem faciunt, & unam ex eis requiri dicunt, ut videre eſt penes Surd. *conſ.* 181. *n.* 15. *&* 16. Coccin. *deciſ.* 445. *n.* 3. Rot. *dec.* 336. *n.* 18. *part.* 10. *recent.*

4 Et hujuſmodi requiſiti, cauſæ videlicet alienandi defectus, non ſuppletur Beneplacito Apoſtolico, ut firmant Altograd *conſ.* 26. *num.* 53. *l.* 1. Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. alienatio n.* 7. *prope fin.* Cavaler. *deciſ.* 288. *n.* 6. Sperell. *deciſ.* 154. *n.* 88. Rota *deciſ.* 267. *num.* 15. *p.* 5. *& deciſ.* 336. *n.* 25. ubi alii referuntur *part.* 10. *recent.*

Verum ſi ſupponimus Beneplacitum fuiſſe conceſſum ſub
5 ſolita forma, *ſi in evidentem*, ac rite, & recte executum, utique probata erit evidens utilitas, & generaliter, eo ipſo, quod executores litterarum locationem confirmant, utilitas præſumitur, Alex. *conſ.* 79. *n.* 6. *l.* 1. Decian. *conſ.* 141. *n.* 1. Seraph. *deciſ.* 443. *n.* 7. Coccin. *deciſ.* 391. *n.* 3. Quod intelligitur, ſi executores rite, & recte proceſſe-
6 rint, alias ſi oſtenderetur, eos non ſervaſſe formam litterarum, vel alio modo nulliter proceſſiſſe, ceſſaret prorſus dicta præſumptio, Quarant. *in ſumm. Bullar. verb. alienatio n.* 7. *ad* Duran. *deciſ.* 251. *n.* 8. *& ſeq. in recent. d. dec.* 336. *n.* 15. *&* 16. *par.* 10. Et nulliter proceſſiſſe probatur ex inſpectione Proceſſus, ſi tamen ſit integer, alias ſecus, Seraphin. *deciſ.* 1307. *n.* 2. *&* 3. *& dixi ſupra.*

7 Et dicta præſumptio utilitatis procedit, non ſolum ſi conſtet de Beneplacito vero, ſed etiam ſi adſit tantum præſumptum, Giovagn. *conſ.* 27. *n.* 59. *par.* 2. Mantic. *deciſ.* 101. *n.* 3. Rota in Mediolanen. Reſciſſionis permutationis cor. Pamphilio penes Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 112. *n.* 9. Ciarlin. *controv.* 39. *n.* 4. Gregor. *dec.* 343. *n.* 1. *& ibi Addent.* de qua præſumptione aliqua dicemus infra in §. proximo.
8 At non procedit eadem præſumptio, ſi ex facie inſtrumenti, ſeu qualitate contractus deprehendatur contrarium, ex quo ſit ſui natura damnoſus, uti de donatione, tradit Socin. ſen. conſ. 52. n. 10. lib. 4. & aliis adductis Rot. cor. Bichio dec. 442. n. 12. & 13. & de alienatione, in qua fuerunt Eccleſiæ promiſſa in recompenſam alia bona, non autem actualiter tradita, Rot. *dec.* 430. *n.* 4. *par.* 2. *rec.*

9 Cæterum in caſibus, in quibus probanda eſt utilitas, vel neceſſitas, id clarum eſt, quod non bene probantur per aſſertionem alienantium, quia qui de ſe non poteſt facere actum validum, nec etiam poteſt facere aſſertionem, per quam validetur, Cavaler. *deciſ.* 439. *n.* 7. Rota in Cracovien. Donationis 26. Novembris 1650. §. *Cauſa pariter coram Bichio*, quæ eſt in ejus impreſſ. deciſ. 43. num. 5. & in Romana Monaſterii 17. Maji 1657. §. *hic*
10 *autem coram R. P. D. meo Bevilaqua*, quæ eſt deciſ. 234. part. 12. recent. n. 13. Minuſque ſtatur aſſertioni ſimplici executorum litterarum Apoſtolicarum, quando judicialiter procedere tenebantur, Rota *dec.* 94. *n.* 44. *p.* 7. *rec. quæ eſt cor. Merlin. dec.* 712. *n.* 44.

Et probatio utilitatis, vel non utilitatis quæ quomodo concludere debeat, dictum eſt in §. præcedenti num. 42. 11 & ſeq. debet præcurrere tempus locationis, non autem poſterius, Cæſar. de Graſſ. *deciſ.* 4. *n.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* Caval. *dec.* 288. *n.* 5. adeo, ut non ſufficeret probationem præcurrere tempus beneplaciti, quando Papæ narratus fuit contractus uti factus, licet ſecus ſit, ſi impetratum cum narrativa, quod intendebant contrahere, ut diſtinguit Genuen. *in praxi Archiep. c.* 89. *poſt med. verſ. quare dicendum.* Et faciunt, quæ late dicentur de probanda læſione in c. 19. ubi & quomodo facienda ſit probatio valoris.

An autem ſufficiat conſtare de utilitate in principio, quamvis poſtea talis utilitas non permanſerit, dubitari poteſt, & quidquid ſit in aliis contractibus, in locatione videbatur attendi debere etiam tempus futurum, quia locatio eſt contractus, qui habet tractum ſucceſſivum in futurum, & non ſufficit eum adimplere momento temporis, puta per traditionem rei, ſed tenetur locator curare, & facere, quod conductor uti poſſit toto tempore, ut dicemus in c. 28. poſt princ. & in his contractibus, qui non finiuntur momento temporis, ſed habent tractum ſucceſſivum, attenditur etiam tempus ſucceſſivum, Bart. in quæſt. *publicanus* n. 9. *&* 11. Ancar. *conſ.* 402. *n.* 7. *&* 8. Roland. *conſ.* 1. *n.* 173. *lib.* 2. & aliis pluribus cumulatis Altograd. *conſ.* 26. *n.* 46. *& ſeqq.* ubi in ſpecie de locatione lib. 1.

Sed verius videtur, quod attendi debeat tempus ſucceſ- 12 ſivum ad alios effectus, puta ad effectum remiſſionis, ſeu reductionis mercedis, non autem ad effectum iſtum validitatis, vel invaliditatis contractus ex hoc capite, quod fuerit utilis, vel damnoſus Eccleſiæ, quod ultra prælatas auctoritates probatur etiam per text. in ipſa Extrav. *ambitioſa*, in illis verbis, *& tunc in Eccleſia evidenti utilitate*; clauſula enim illa, *& tunc*, denotat extremitatem temporis, ut in puncto tradidit Honded. *conſ.* 51. *n.* 61. *lib.* 1. & ſequuta eſt Rota coram Cavaler. dec. 288. n. 5. 13 quatenus tamen contractus ſit perfectus, & in ſe validus, ſecus autem ſi prætenderetur eum ſuſtineri ex hoc ſolo capite utilitatis, quia tunc non ſufficeret eum fuiſſe utiliter cœptum, ſed requireretur utilitatem permanere, quod ſecus eſt, ubi factus ſit ſolemniter, vel ex cauſa neceſſitatis, Archidiac. *in cap. ſine exceptione* 12. *quæſt.* 2. *ſub n.* 5. Henric. Boic. *in cap. cum nuper n.* 6. *de his quæ ſiunt a Prælat. ſin. conſ. cap.* Rot. *dec.* 65. *n.* 4. *part.* 2. *diverſ.*

At ubi alienatio ſit ex cauſa neceſſaria, contrahens cum Eccleſia, & ſolvens pecuniam, curare debet, & eſſe ſolicitus, ut vertatur cum effectu in cauſam expreſſam, alias enim etiam ſi cauſa illa neceſſitatis fuiſſet vera, & legitima, adhuc ceſſante tali verſione, contractus corrueret, quod ſecus eſt, ſi ſit ex cauſa utilitatis, Sperell. *dec.* 154. 14 n. 104. Merlin. *dec.* 219. *n.* 12. *verſ. quoniam ultra*, ubi quod hæc diſtinctio, quam ſequitur Rota, *& dec.* 444. n. 16. Rota poſt Cenc. de Cenſ. *deciſ.* 25. *n.* 2. *& dec.* 29. *n.* 1. *& deciſ.* 287. *num.* 5.

Et dicitur ex cauſa neceſſitatis ſi facta pro extinguendis debitis, ubi tamen ſint talia, ut creditores urgeant, ſeu ſaltem urgere poſſint, alias ſi v. gr. pro extinguendo Cenſu, pro quo ſolverentur graves fructus, alienaretur allud capitale Eccleſiæ, ex quo minores fructus ipſa per- 15 ciperet, hæc non eſſet cauſa neceſſitatis: quia nulla aderat neceſſitas Cenſum extinguendi, cum de ejus natura cenſus ſit perpetuus, & non poſſit debitor juxta vulgatam Conſtitutionem ſanctæ memoriæ Pii V. his diebus beatificati, compelli illum extinguere, ſed eſſet cauſa utilitatis, ut declarat Sperell. *d. dec.* 154. *n.* 106. *&* 107. & Rot. *d. dec.* 287. *n.* 5. *verſ. in propoſita facti ſpecie*, poſt Cenc. de Cenſ.

Probatur autem, locationem non fuiſſe utilem ex Inſtru- 16 mento locationis præcedentis, ſi ex eo appareat, quod illa fuerit pro majori mercede, Genuen. *in praxi Archiep. c.* 89. *n.* 6. *in fin.* ubi quod licet locatio regulariter non probet, tamen ſecus eſt ad hunc effectum, Ciarl. *contr.* 105. *n.* 48. Rot. *dec.* 65. *n.* 24. *part.* 2. *diverſ.* & in una Romana domus impreſſ. per Marin. *reſol.* 7. *n.* 3. *ad med. par.* 1. & cor. Seraphin. *dec.* 1490. *n.* 7. *verſ. viſum fuit etiam Merlin. dec.* 712. n. 53. *&* 54. *in rec. dec.* 94. *n.* 53. *&* 54. *p.* 7. Quod tamen procedit, ſi talis locatio habuiſſet effectum, alias non poſſet ex ea ſumi dicta probatio, Seraphin. *dec.* 1173. *n.* 4. Coc- 17 cin. *dec.* 273. *ad med.* Rota in Mediolan. Reſciſſionis cor. Pamphilio penes Marcheſ. *de commiſſ. part.* 1. *fol.* 113. *n.* 7. *ad fin.* & ubi probetur, quod in illa præcedenti locatione 18 non comprehenderetur major quantitas terrarum, quam in ſubſequenti, ut habetur in eadem Mediolan. Reſciſſionis cor. Pamphilio. Imo ſi abſque locatione Eccleſia eamdem utilitatem antea percepiſſet, reſultaret in locatione 19 non adfuiſſe utilitatem evidentem, prout in permutatione, ſi aſſignetur Eccleſiæ res æqualis valoris, dicit Rota *dec.* 431. *n.* 5. *par.* 2. *& dec.* 336. *n.* 19. *par.* 10. *rec.* & in impoſitione Cenſus pro extinguendo alio omnino ſimili, Ge- 20 nuen. *in praxi Archiep. cap.* 89. *n.* 1. ubi refert deciſum a Rota in Romana Invaliditatis Cenſus coram Pamphilio.

Intelligendo cæteris paribus, nam ſi fiat locatio perpetua

pro eadem penſione, quæ percipiebatur ex locatione ad
modicum tempus, non poterit redargui; quod non ſit uti-
lis, etiam evidenter, quia in locatione perpetua ſolet mi-
nui penſio in ſexta parte, Giovagn. *conſ. 27. n. 62. & ſeqq.*
22 *par. 2.* Greg. *dec. 343. n. 3.* & ibi Adden. *n. 7.* Mediolan.
Reſciſſionis Permutationis coram Pamphil. impreſ. penes
Marcheſ. *de commiſſ. par. 1. fol. 112. n. 7.* & de emphyteuſi
Eccleſiaſtica, quod poſſit in ea diminui ſexta pars juſtæ pen-
ſionis, ſunt text. *in §. dudum & in §. quia vero Leonis, auth.*
23 *de non alien. aut permutanc. & in auth. perpetua C. de ſacr. Eccl.*
Sed hodie hoc non ſervari, dicit Caldas *quaſt. forenſ.*
30. n. 8. poſt med. & notat etiam Barboſ. *in d. auth. perpetua*
n. 2. in ver. inſeream, & videtur vigere ratio, quia ſi non
detur pro penſione correſpondente fructibus, conceſſio non
eſt utilis, prout requiritur, ut conſiderant Gabr. *conſ. 84.*
n. 12. l. 2. Vinc. de Franch. *dec. 192. n. 12.* Surd. *dec. 798.*
n. 22. At ſi conceſſio facta cum prædicta diminutione,
non poteſt dici evidenter utilis, ſaltem dicenda eſt pro
juſta penſione, ut cenſuit Alciat. *conſ. 49. n. 4. l. 5.* nam
ultra, quod ſufficeret fuiſſe approbatam a juſtiſſimo, &
24 piiſſimo Imperatore in auth. præcitat. dicta diminutio com-
penſatur cum periculo caſuum fortuitorum, quibus ſubji-
citur emphyteuta perpetuus abſque ſpe remiſſionis merce-
dis, quando habuit dictam diminutionem *d. §. dudum auth.*
de non alien. aut permut. & ibi gloſ. in verb. Caſus Alex. *conſil.*
112. n. 2. lib. 1. Rot. *dec. 720. n. 6. & ſeq. & dec. 723. n. 2.*
& ſeq. p. 1. div. & dec. 684. n. 4. ad med. par. 2. rec.

Unde firmum ſtat, quod ſi conceſſio fiat abſque dicta
diminutione, locatio erit evidenter utilis, ut ſupra dictum
fuit, at ſi fiat cum dicta diminutione, poterit dici æqua,
& ſuſtinebitur tantum ſi fiat ex alia cauſa, quam utilita-
tis evidentis, itaut ſufficiat non eſſe damnoſa Eccleſiæ.

Advertendo etiam ulterius, quod tunc dicetur æqua
25 conceſſio in perpetuum, cum dicta diminutione ſextæ par-
tis, & evidenter utilis, ſi fiat abſque illa, cum res con-
ceſſa ſubjacet periculis, & Eccleſia actualiter ab eis libe-
ratur, alias enim ſecus eſſet dicendum, Genuen. *in praxi*
archiep. d. c. 89. n. 6. Rota *d. dec. 723. n. 4. p. 1. div. & dec.*
684. n. 4. ad med. p. 2. rec.

Præterea poſſunt adeſſe in contractu alia pacta, quæ
26 utilitatem, vel damnum Eccleſiæ importent, & inter im-
portantia utilitatem ſunt, ſi Eccleſia lucrari debeat me-
lioramenta omnia, ut dixit Rota cor. Seraph. *decis. 485.*
n. 3. & 4. & dec. 208. n. 1. par. 2. & dec. 221. n. 5. par. 4. div.
quatenus tamen conſtet melioramenta adeſſe, vel fieri de-
bere, alias pactum, aut nihil relevaret tale pactum, Rot.
dec. 398. n. 3. verſ. ſed fuit dictum part. 1. & dec. 312. num. 3.
par. 2. divorſ. item ſi datæ eſſent ei in recompenſam aliæ
Terræ contiguæ bonis ſuis, eadem Rota in Romana Pa-
latii S. Mariæ Majoris cor. Pamphilio penes Marcheſ. *par.*
3. fol. 102. verſ. præſertim. Item ſi in caſu quo Conductor
deficiat ſolvere penſionem, teneatur ad duplum, Rota in
Januen. *ſi in evidentem coram* Lancellott. penes Marcheſ.
tom. 1. fol. 111. n. 3. vel adeſſet pœna caducitatis, Giova-
gnon. *conſ. 27. n. 63. verſ. eo magis quia lib. 2.* & pro utilita-
te conſideratur etiam, ſi reſultet ex contractu decus Ec-
cleſiæ, vel augmentum cultus Divini, ut in dicta Roma-
na Palatii S. Mariæ Majoris coram Pamphylio ad fin.

27 Si ſolvatur eadem penſio, ſed in ingreſſu, ſeu princi-
pio ſolvatur aliqua conſiderabilis ſumma pro una vice tan-
tum, ubi talis ſumma vertatur in utilitatem perpetuam
Eccleſiæ, deſervire poterit ad convincendam utilitatem,
alias ſi ſolvatur Prælato eam pro ſe retinenti, ſecus eſt
dicendum, Hond. *conſ. 51. in fin. l. 1.* Gratian. *diſcep. 379.*
n. 22. Rot. *dec. 582. n. 1. verſ. & habito reſpectu par. 1. div.*

Dixi etiam aliqua in hoc propoſito convincendi utili-
tatem, vel damnum Eccleſiæ in relocatione rei ſolitæ lo-
cari ab antiquo ſupra hoc tit. ſub §. 4. quæ non repeto,
quia ibi videri poſſunt.

Deveniendo nunc ad alium requiſitum copulative cum
28 utilitate neceſſarium in locatione ad longum tempus bo-
norum Eccleſiæ, nempe ſolemnitatis omiſſo quod de jure
civili requireretur ſubhaſtatio, *Auth. hoc jus porrectum*
C. de ſacroſ. Eccl. quia de Jure Canonico, quod ſervari de-
bet in hoc propoſito, ut ſupra dictum eſt in principio
hujus cap. ea non eſt neceſſaria, ut docet Bald. *in dict. auth.*
29 *hoc jus porrectum n. 15. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Genuen. *in praxi*
Archiep. c. 89. n. 9. idque non obſtante, quod dicta auth.
fuerit appoſita a Gratiano in volumine Decretorum ſub *c.*
ea enim 10. q. 1. quia non eam poſuit ad neceſſitatem, ſed
ad oſtendendum affectum Principum erga Eccleſiam, &
quatenus neceſſitatem inducere voluiſſet, utique non po-
tuiſſet, ut poſt alios tradit Donat. *de regular. tom. 1. tract.*
14. q. 7. n. 2. de jure Canonico antiquo quatuor require-
bantur, videlicet auctoritas Prælati, tractatus præcedens,
conſenſus Capituli, & ſubſcriptio ſingulorum, ſaltem per
Notarium, ut poſt plures, quos citat & tradit Quarant.
30 *in ſumm. Bullar. verb. alienatio rer. Eccleſiar. n. 3. ad fin. verſ.*
ſolemnitas, & Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 9. cap. 3. n. 20.*
pariter ad fin. verſ. ſolemnitas.

Verum de his quoque non opus eſt loqui ulterius, quia
hodie ex diſpoſitione dictæ Extrav. *Ambitioſæ* non poteſt 31
fieri locatio rerum Eccleſiæ ultra triennium ſine benepla-
cito Apoſtolico, & beneplacitum Apoſtolicum operatur,
ut alia ſolemnitas non ſit neceſſaria, Abb. *conſ. 41. n. 3.*
l. 1. Decian. *conſ. 341. n. 12. circa med. verſic. & quando con-*
ceſſio, Roland. *conſ. 96. n. 21. & ſeqq. l. 1.* Capic. *decis. 16.*
n. 1. in fin. & n. 4. verſ. & omnis ſolemnitas Sperell. *dec. 154.*
n. 87. Rot. *dec. 65. n. 2. par. 2. diverſ.* & cor. Coccino *dec.*
391. n. 2. & alibi paſſim. Beneplacitum enim eſt ſolemni-
tas, quæ alias offuſcat, & ceſſare facit, prout habemus
etiam de jure civili, quod ubi in contractu minoris in-
tervenit auctoritas Principis, ceſſent omnes aliæ ſolemni-
tates in eo requiſitæ *l. 3. C. quando Decr. op. non eſt Simon. de*
decret. l. 1. tit. 1. n. 88. Rot. *dec. 461. n. 13. part. 1. recent.*
ita adhuc vera ſit concluſio, quod alienatio rerum Eccle-
ſiæ requirat copulative ſolemnitatem, & cauſam, ſed ſo-
lemnitas hodie eſt ſolius Beneplaciti, quod loco omnium
ſolemnitatum deſervit, ut dicit Rot. *dec. 590. n. 9. par. 6.*
recent. ſi tamen Beneplacitum ſit legitime impetratum, & 32
executores in litteris dati legitime proceſſerint, ac for-
mam ſibi in litteris præſcriptam ſervaverint, ut declarant
Quarant. *in ſumm. Bullar. d. verbo alienatio n. 7. ad fin.* Duran.
dec. 250. n. 8. & ſeqq. Rota *decis. 336. n. 15. & 16. par. 10. rec.*
& ſi non ſit narratus contractus, & expreſſum eum fuiſſe
factum cum ſolemnitatibus, & Papa dederit mandatum de 33
confirmando cum clauſula, *ſi ita eſt*, referendo ſe ad ſup-
plicationem, quia tunc earum defectus vitaret, Ant. M.
de Camb. *in conſil. impreſſ.* per Borgnin. *par. 2. decis. 46.*
n. 407. verſ. quarto prædicta, Quarant. *dict. verb. alienatio*
n. 7. poſt med. verſ. 2. intelligo.

Verum quia confirmatio Principis tollit defectus juris 34
civilis, non autem juris naturalis, uti conſenſus, ut poſt
alios inquit Curt. Jun. *conſ. 240. n. 28.* dubitari poteſt, an
beneplacitum Apoſtolicum ſuppleat conſenſum Capituli Ec-
cleſiæ alienantis, & dicendum eſt non ſupplere, Quarant. 35
de verb. alienatio n. 7. in princ. verſ. non tamen ſupplet. & Do-
nat. *de regul. tom. 1. tract. 14. n. 3.* intelligendo ſi confirma-
tio non ſit in forma ſpecifica, narrato tali defectu, quia
tunc illum ſuppleret, ut cum Bonacc. dicit ibid. Conat.
& non habet difficultatem, cum Papa ſit Dominus, vel ha-
beat abſolutam adminiſtrationem bonorum, etiam Eccleſia-
rum inferiorum, ut dictum eſt ſupra in princ. hujus cap.

Non autem requiritur conſenſus Capituli, niſi reſpectu 36
bonorum Eccleſiæ ſuæ, Quarant. *dicto verbo alienatio n. 7.*
Imo etiam ſi ageretur de bonis Eccleſiæ Cathedralis, quæ
eſſent de menſa Epiſcopi ſeparata a menſa Capituli, quam- 37
vis de jure non poſſint alienari abſque conſenſu Capitu-
li, cujus intereſt, ne poſſeſſiones, & bona Eccleſiæ alie-
nentur, adhuc quia talis conſenſus reſpicit potius ſolemni-
tatem, quam ſubſtantiam, hoc caſu alienatio, ſi concur-
rat evidens utilitas, & ſolemnitas Beneplaciti, ſuſtinetur
abſque eo; ut ſequendo aliam deciſionem antiquam coram
Cotta, cenſuit Rota cor. Seraph. *dec. 443. n. 4. & 5.* quod
eſt notandum, quia hodie *tit. de his, quæ fiunt a prælat. ſine*
conſ. cap. receſſit ab Aula, nam Epiſcopi omnia faciunt ſi- 38
ne conſenſu Capituli, ut inquit Lambert. *de jur. par. lib. 2.*
par. 3. art. 4. quæſt. 1. n. 1. in fin.

Et magis de plano procedit dicta opinio ſtante in litte-
ris Apoſtolicis clauſula ſupplentes &c. per eam enim tol-
litur omnis defectus juris poſitivi; & ſignanter prædictus, 39
quod Capitulum non conſenſerit, ut tradit Alex. *conſ. 79.*
n. 7. lib. 1. Abb. *conſ. 62. col. ult. verſ. item Papa lib. 1.* Men.
conſ. 114. n. 33. & conſ. 747. n. 7. Rot. *dec. 590. n. 10. par. 5. rec.*

Solet tamen in litteris alienationis bonorum Eccleſiæ Ca-
thedralis etiam de menſa Epiſcopi ſeparata a menſa Capi- 40
tuli apponi clauſula, *vocato Capitulo*, ut videre eſt *in dec.*
628. n. 2. par. 3. rec. ubi Rota cenſuit, quod ſecluſa etiam
tali clauſula, executores litterarum debeant Capitulum ci-
tare, de quo dixit ſupra in §. præcedenti *num. 30.*

Præterea non ſufficit Beneplacitum in forma communi,
ſi adſit aliquod pactum in inſtrumento conventum; quod
ſit contra jus, & non ſit ſpecialiter narratum Pontifici,
abſque enim ſpeciali expreſſione Papa non cenſetur com- 41
prehendere ea, quæ ſunt contra juris diſpoſitionem Alex.
conſ. 59. n. 9. lib. 1. Roman. *conſ. 327. n. 7.* & poſt eos in
his terminis Corad. *in praxi diſpenſ. par. 9. c. 5. n. 65.*

Quod tamen moderandum eſt, ut procedat ſi tale pa- 42
ctum tangat intereſſe Eccleſiæ, alias enim ſi tangeret in-
tereſſe ſolius Prælati, vel verſaretur circa id, de quo Præ-
latus alienans poſſit libere diſponere, uti ſi verſaretur cir-
ca fructus ad eum ſpectantes tantum, tunc de eo nulla eſ-
ſet neceſſaria ſpecialis mentio in beneplacito, Rota cor.
Coccin. *decis. 391. n. 4. & 5.* & quæ pacta, & qualitates
ſint narrandæ, vide etiam in præcedenti §. *a n. 46.*

Denique Beneplacitum reſtringitur ad limites contractus, 43
& ultra illos non egreditur, nec tribuit aliquod jus partibus
ultra id, quod ex contractu valido reſultat, Abb. *in cap. 1.*
n. 6. & c. examinata n. 3. & 6. de confir. util. vel inutil. Patiſ.
conſ. 23. n. 8. lib. 1. Cayal. *decis. 385. n. 1.* Dur. *146. n. 16.*
& ſeq.

44 & ſeq. & ubi referat ſe ad inſtrumentum, vel ſupponat locationem factam, & relatum non exhibeatur, vel ſuppoſitum non juſtificetur, inane prorſus erit, & nihil operabitur, *cap. 2. de reſcript.* Gonz. *ad reg.* 8. Cancell. *in annot. ſuper nullit. n.* 228. *& ſeq. deciſ.* 498. *n.* 2. *par.* 4. *& deciſ.* 171. *num.* 5. *& ſeq. par.* 4. *tom.* 2. *recent.* & plene in una Calagurirana Decimarum S. Aſcentii, & Davalillo 17. Aprilis 1654. §. *altero quod* coram Reverendiſſimo, *quæ eſt in ejus impreſſis deciſ.* 53. *num.* 38.

Beneplacitum Apoſtolicum quando præſumitur.

S U M M A R I U M.

1 *Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ſublata fuit per conſtitutionem Urbani Octavi ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ.*

2 *Non tamen tollit d. conſtitutio immemorabilem nec centenariam.*

3 *Centenaria præſervata per dictam Conſtitutionem non eſt neceſſe, quod fuerit completa antequam Conſtitutio ederetur.*

4 *Factum cœptum ante Conſtitutionem, & expectans complementum poſtea in ea comprehenditur.*

5 *Statutum loquens de præſcriptione comprehendit cœptum antequam ederetur, & poſtea completum.*

6 *Decretum irritans reſtringitur ad terminos conſtitutionis, cui eſt adjectum, & recipit omnes ejus conditiones.*

7 *Centenaria præſcriptio dicitur completa etiamſi deficiant duo, vel tres, nec etiam quatuor anni.*

8 *Conſtitutio Urbani Octavi ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ non procedit, quando una Eccleſia locat alteri.*

9 *Prædicta conſtitutio non habet locum in Regno Poloniæ.*

10 *Beneplacitum Apoſtolicum ceſſante Conſtitutione Urbani Octavi præſumitur per lapſum triginta annorum.*

11 *Decl. in d. tempore non computandum tempus litis.*

12 *Tempus vitæ Prælati, qui alienavit rem Eccleſiæ non eſt computandum in præſcriptione adverſus eum.*

13 *Secus autem in tempore ad inducendam præſumptionem beneplaciti.*

14 *Beneplacitum, ut præſumatur, non ſolum requiritur tempus, ſed etiam obſervantia contractus, quæ plene probanda eſt.*

15 *Obſervantiam ad excludendum ſufficiunt moleſtationes extrajudiciales.*

16 *Decl. non ſufficere proteſtationes clandeſtinas.*

17 *Lis cœpta, & non proſequuta ſi poteſt inſervire pro moleſtatione extrajudiciali, impedit præſumptionem Beneplaciti.*

18 *Obſervantia ad inducendam præſumptionem Beneplaciti ſi adſit aliquod pactum valens contractum annullare, probanda eſt in ſpecie reſpectu illius.*

19 *Beneplacitum ſtante lapſu temporis, & obſervantia præſumitur, ſive ſit enunciatum in inſtrumento, ſive non.*

20 *Et præſumitur etiamſi in inſtrumento ſit reſervatum.*

21 *Beneplacitum, quando intrat ejus præſumptio, præſumitur tale quale neceſſe eſt, ut valeat.*

22 *Et præſumitur etiam utilitas, & alia neceſſaria ad validitatem.*

23 *Beneplaciti præſumptio non procedit, ubi apparet Beneplacitum invalidum.*

24 *Beneplacitum Papæ non præſumitur, ſi apparens adhibitum Beneplacitum alterius inferioris.*

25 *Decl. procedere ſi dictum Beneplacitum inferioris, vel invalidum apparens ex facie inſtrumenti, vel producatur ab eo, qui alienationem tuetur, ſecus ſi ab impugnante.*

26 *Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ceſſat in pluribus caſibus relative.*

C A P U T XIV. §. XI.

1 SUperfluum videbatur, quærere de præſumptione beneplaciti Apoſtolici, nam de anno 1641. Sa. me. Urbanus VIII. edidit Conſtitutionem ſuper præſervatione jurium Sedis Apoſt. & inferiorum Eccleſiarum, per quam talem præſumptionem prorſus ſublatam eſſe, dixit Rot. cor. Royas *deciſ.* 402. *num.* 7. *deciſ.* 219. *num.* 5. *par.* 10. *recent.*

2 Verum dictæ deciſiones non intelligi debent generaliter, & abſolute, ſed in ſuis caſibus, nam in primis dicta Conſtitutio, quæ habetur inter impreſſas dicti Pontificis 157. non tollit immemorabilem, nec centenariam, imo eas expreſſe præſervat, ut videre eſt in §. *non intendimus autem*, & animadvertit Rot. *deciſ.* 398. *num.* 4. *par.* 12. *recent.*

3 Et circa dictam centenariam in quadam cauſa dubitatum fuit, an intelligeretur de centenaria completa, ita ut non poſſet in ea computari tempus elapſum poſt dictam Conſtitutionem, & pro affirmativa adducebatur quædam deciſio Rotæ in una Romana devolutionis Palatii 18. Junii 1657. §. *quam ponderatum* cor. Reverendiſſimo Albergato, & addebatur ratio, quod per ſupervenientiam dictæ Conſtitutionis interrupta fuerit omnis præſcriptio, eo quia conſtituerit in mala fide poſſeſſorem, imo & irritaverit quamcumque poſſeſſionem bonorum Eccleſiaſticorum abſque beneplacito detentorum. Verum ego defendi contrarium, & obtinui; dicebam enim, quod factum cœptum ante editam Conſtitutionem expectans 4 ſuum complementum poſtea comprehenditur in ea, Felin. *in c. fin. n.* 11. *de conſt.* Men. *conſ.* 461. *n.* 33. *& ſeq.* & in ſpecie de ſtatuto loquente de præſcriptione, quod intelligi debeat 5 de cœpta antequam ederetur, & poſtea completa, Laur. dec. Avenion. 86. *n.* 1. Seraph. *dec.* 920. *n.* 1. nec obſtare Decretum irritans, quia licet irritet poſſeſſionem, & obſervantiam contrariam, tamen non poteſt irritare centenariam in ipſa Conſtitutione in qua eſt oppoſitum, præſervatam, cum ad ejuſdem terminos reſtringi, & omnes ejus conditiones recipere debeat, Put. *dec.* 1. *n.* 2. *& deciſ.* 301. *n.* 3. *lib.* 1. cum aliis adduct. per Gonzal. *ad reg.* 8. Gloſ. 67. *n.* 55. Minuſque obſtante prædictam deciſionem in Romana devolutionis Palatii, quia in 6 ea dicitur centenariam ibi completam fuiſſe ante editam Conſtitutionem, ſed non firmatur hoc eſſe neceſſarium, & hæc eadem opinio fuit poſtea approbata a S. Rota in pluribus deciſionibus etiam poſt hæc ſcripta emanatis, & ſignanter in Romana domus 30. Maji 1672. §. *idque non obſtante* coram R. P. D. meo Emeria, & in Romana domus in Burgo 28. Junii 1669. §. *nec obſtat, quod ſolitum* cor. Eminentiſſimo Carpineo, & 20. Februarii 1673. §. *nec præſumptum* coram R. P. D. Burlemont. & in Romana Canonum 18. Junii 1674. §. *Abſque eo* coram R. P. D. Vicecomite.

Fuit etiam oppoſitum in cauſa prædicta, quod computato tempore poſt editam Conſtitutionem uſque ad diem motæ litis, centenaria non aderat, quia deficiebant duo anni 7 circiter, ſed & hoc objectum non relevare oſtendi, dicendo defectum duorum annorum eſſe modicum reſpectu centenariæ, & ideo non attendendum, Pariſ. *conſ.* 32. *num.* 6. *lib.* 3. Lotter. de Benefi. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *num.* 63. Merlin. *deciſ.* 45. *n.* 4. *& deciſ.* 60. *num.* 6. *& deciſ.* 164. *n.* 11. ubi de quatuor annis, Buratt. *deciſ.* 142. *num.* 9. & ibi Add. *& deciſ.* 875. *num.* 4. ubi de annis tribus, Rot. *deciſ.* 509. *n.* 2. ubi de annis quatuor, *par.* 5. *recent.*

Præterea dicta Conſtitutio quandoque non habet locum, 8 ut ſignanter ſi una Eccleſia locaſſet alteri Eccleſiæ, ut declaravit Rot. cor. Dunoz. Jun. *dec.* 713. *n.* 10 in Pampilonen. jurium Parochialium 19. Januar. 1663. §. *non urget.* cor. Reverendiſſimo D. meo Bevilaqua, *quæ eſt dec.* 10. *par.* 14. *rec.* & in Romana cenſus 13. Junii 1663. §. *hinc neque applicatur*, 9 cor. Reverendiſſimo Domino meo Priolo, nec extenditur ad univerſum orbem, nam non habere locum in Regno Poloniæ, habetur *in deciſ.* 200. *num.* 15. *verſ. nec obſtat conſtitutio par.* 10. *recent.* ubi quod fuit declaratum a Sacr. Congregat. Concilii, ad quam fuit remiſſa petitio declarationis a Papa, *& deciſ.* 474. *num.* 20. *&* 11. coram Bichio.

Unde non omnino inutile erit annotare de præſumptione dicti Beneplaciti, quod ſecluſa Conſtitutione prædicta 10 illud præſumitur per lapſum triginta annorum, ut firmatur per Ciarlin. *contr.* 39. *num.* 4. *&* Rot. *deciſ.* 21. *num.* 9. *par.* 4. *tom.* 2. *& deciſ.* 32. *num.* 3. *par.* 6. *recent.* per lapſum enim tanti temporis concurrente obſervantia contractus omnia præſumuntur ſolemniter acta, Cavaler. *deciſ.* 575. *n.* 21. Rot. *deciſ.* 537. *num.* 4. *par.* 2. *deciſ.* 212. *n.* 12. *par.* 5. *& deciſ.* 175. *num.* 13. *par.* 8. *recent.*

Circa tamen præfatum tempus advertendum eſt, non 11 computari in eo ſpatium litis, Rot. *deciſ.* 168. *num.* 5. *in fin. par.* 4. *& deciſ.* 133. *num.* 13. *par.* 11. *recent.* & hoc eſt clarum, at non ita, quoad tempus vitæ Prælati, qui alienavit, nam licet & illud ſubdicendum eſſe, dicat Rot. *deciſ.* 336. 12 *num.* 29. *par.* 10. *recent.* & cor. Bichio *deciſ.* 442. *num.* 16. tamen hoc procedit in præſcriptione adverſus Eccleſiam, in 13 quibus terminis loquuntur omnes deciſiones, quæ ibi allegantur, & ſecus eſt quoad iſtam præſumptionem Beneplaciti, Rot. cor. Seraph. *deciſ.* 127. *n.* 13. *& in recent. deciſ.* 463. *num.* 8. *par.* 4. & in aliis adductis per Add. ad Gregor. *deciſ.* 354. *n.* 19. quidquid confundere videatur hos terminos Molin. *deciſ.* 702. *num.* 13. *& ſeq. & num.* 17.

Et circa obſervantiam advertendum requiri plenam ejus 14 probationem, nec ſufficere, quod probetur præſumptive, Lutter. de Benefic. *lib.* 2. *quæſt.* 28. *n.* 91. Add. ad Greg. *deciſ.* 354. *num.* 18. Rot. *deciſ.* 706. *n.* 10. *par.* 13. *& dec.* 133. *n.* 14. *par.* 11. *recent.* ac ad eam excludendam 15 ſufficere quaſcumque moleſtationes etiam extrajudiciales, Rot. cor. Merlino *deciſ.* 702. *num.* 33. *& in recent. deciſ.* 57. *num.* 27. *& deciſ.* 202. *n.* 9. *par.* 7. licet ſecus eſſet, ſi factæ 16 tantum fuiſſent proteſtationes clandeſtinæ abſque citatione partis, Seraph. *deciſ.* 1027. *num.* 10. *& deciſ.* 1085. *num.* 3. 17 ubi etiam dicit idem eſſe de lite cœpta, & non proſequuta, ſed in hac parte contrarium melius probare videtur Merlin. & aliæ deciſiones ſupra citatæ, quatenus talis lis inſervire ſaltem poſſit pro moleſtatione extrajudiciali.

Advertendum etiam, quod ſi adeſſet aliquod pactum va- 18 lens contractum annullare, & de validitate ejuſdem pacti dubitare contingeret, probanda eſſet obſervantia ipſius pacti in

ſpecie, Roland, *conſ.* 80. *n.* 10. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 334. *n.* 26. Gregor. *deciſ.* 451. *n.* 7, Rot. *in rec. dec.* 39. *n.* 22. *par.* 9.

29 Prædictis autem concurrentibus, procedit præſumptio Beneplaciti, ſive in inſtrumento fuerit enunciatum, ſive non, quando fuit facta alienatio, Ciarlin. *contr.* 39. *n.* 21. Put. *deciſ.* 355. *n.* 7. *lib.* 2. Rot. in Mediolanen. reſciſſionis permutationis cor. Pamph. penes Marcheſan. *par.* 1. *fol.* 512. *num.* 3. & 4. in qua datum fuerat mandatum ad illud obtinendum, & *in recent. d. cap.* 25. *num.* 11. *par.* 6.

30 Et ſive in inſtrumento legatus reſervatum, ſive non, Giovagnon. *conſ.* 27. *n.* 42. *lib.* 2. Add. ad Greg. *deciſ.* 343. *n.* 5. *verſ. quod procedit*, Ciarlin. *d. controv.* 39. *num.* 21. Rot. *deciſ.* 525. *num.* 3. *ubi de communi par.* 2. *recent.*

31 Præſumiturque Beneplacitum validum, ita ut ſi neceſſe ſit conceſſum fuiſſe ex certa ſcientia, ita præſumitur *d. deciſ.* 526.

32 *n.* 4. *par.* 2. *rec.* & præſumitur etiam utilitas, & omnia alia neceſſaria ad validitatem, ut plene firmat Ciarlin. *contr.* 39. *n.* 4. Greg. *deciſ.* 343. *n.* 1. & ibi Adden. Mantic. *dec.* 101. *n.* 3. *verſ. quia una præſumptio*, Dunoz. Jun. *deciſ.* 114. *num.* 1. & *ſeq.*

33 Non tamen procederet præſumptio præfata, ſi appareret de beneplacito invalido, tunc enim ex lapſu temporis validum non præſumitur, Pariſ. *conſ.* 27. *n.* 129. *lib.* 1. Cravett. *conſ.* 134. *n.* 44. Mareſcot. *var. cap.* 23. *num.* 6. *lib.* 1. Rub. *in ſuis ſingulis tom.* 2. *par.* 4. *tit. de alienat. rer. Eccleſ. n.* 313.

34 Prout etiam idem eſſe, ſi appareret adhibitum fuiſſe Beneplacitum Epiſcopi, vel alterius inferioris Papæ, quia, & tunc diceretur obtentum beneplacitum invalidum, & ceſſaret præſumptio Beneplaciti Papæ validi *deciſ.* 53. *n.* 2, *par.* 1. *recent.* imo & quod ubi reſervatum fuerat Beneplacitum Generalis Religionis, & de Apoſtolico nihil fuerat dictum, appareret hujus defectus, & ceſſaret dicta præſumptio, dixit. Rot. in una Lucana Emphytheuſis 10. Januarii 1625. §. *quia ex decurſu* coram Pirovano,

35 Sed hæc non procedunt ſi non appareat partes contraxiſſe cum Beneplacito invalido ex facie inſtrumenti, ſed produceretur aliquod Beneplacitum invalidum ab impugnante alienationem, quia tunc non tollitur præſumptio alterius Beneplaciti validi ex diuturnitate temporis proveniens, Rot. *deciſ.* 21. *tit. de probat.* cor. Creſcen. & in aliis *deciſ. relat.* per Mareſcot. *variar. cap.* 13. *n.* 8. *lib.* 1. ſecus autem ſi produceretur beneplacitum invalidum ab eo, in quem facta fuit alienatio, & qui eam tuetur, quia tunc ceſſaret præſumptio validi, ea ratione quia cenſetur eum produxiſſe meliorem titulum, quam haberet, Duran. *deciſ.* 205. *n.* 16, & plene Rot, *in recent. deciſ.* 336. *num.* 30. *par.* 19.

36 Ceſſare etiam dictam præſumptionem in aliis quampluribus caſibus contendunt Doctores, ut videri poterit ſignanter penes Ciarlin, *contr.* 39. ubi refert undecim limitationes ejuſdem præſumptionis, ſingulaſque diligenter refellit, & Mareſcott. *var. c.* 13. *lib.* 1. qui adiri poterunt a pluribus circa hanc præſumptionem volentibus, quia cum vere hodie magna ex parte ſublata fuerit ex ſupra relata Conſtit. Urbana, prædicta annotaſſe, ſatis videtur,

De aliis prohibitionibus locationis bonorum Eccleſiæ, aliiſque ejus nullitatibus ultra inductas per Extrav. *Ambitioſa*.

S U M M A R I U M.

1 *Locatio bonorum Eccleſiæ cum ſolutionibus anticipatis eſt prohibita per Conc. Trid.*
2 *Ampl. ut talis locatio non valeat etiam ſi ſit facta ex indulto Apoſtolico,*
3 *Decl. ampliationem procedere ſi indultum ſit tantum de locando, non autem ſi ſit de locando cum ſolutionibus anticipatis, & num. 6. & 7.*
4 *Derogatio eſt neceſſaria, quando Papa concedit aliquid adverſus Concilium Generale,*
5 *Lim. in Conc. Trident,*
8 *Locationes bonorum Eccleſiæ pro ſolutionibus anticipatis ſunt nullæ in præjudicium ſucceſſorum locantis, non autem ejus, & hæredum.*
9 *Locatio bonorum Eccleſiæ pro ſolutionibus anticipatis ſi facta ſit ex cauſa neceſſaria ipſius Eccleſiæ, ſuſtinetur.*
10 *Dicta locatio ſicut non valet reſpectu ſucceſſoris locantis, ita nec reſpectu conductoris,*
11 *Juriſdictiones Eccleſiaſticæ locari prohibentur.*
12 *Conſtitutio Pauli Quarti ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ fuit abrogata a Pio Quarto,*
13 *Prælati ſolent in receptione Prælaturæ jurare de non alienando, nec locando bona Eccleſiæ ultra triennium.*
14 *Juramentum de non alienando bona Eccleſiæ præſumitur præſtitum a Prælatis.*
15 *Juramentum de non alienando ſi ſit ſimpliciter præſtitum intelligitur in caſu illicito, ſecus ſi ſit de non alienando, inconſulto Romano Pontifice.*
16 *Lim. ut non obliget in modicis, neque in caſu neceſſitatis, in quo adiri non poſſit Papa.*
17 *Juramentum de non alienando operatur, quod alienans ſit perjurus, non autem contractum eſſe nullum.*
18 *Bona Eccleſiæ non poſſunt locari, alia locatione durante,*
19 *Decl. procedere, ſi fiat locatio a Prælatis inferioribus, non ſi a Papa.*
20 *Papa præſumitur facere locationem anticipatam ex cauſa.*
21 *Bonorum Eccleſiæ locatio facta durante alia locatione eſt nulla, ſi fiat de re particulari, ſecus ſi ſit conceſſio univerſalis.*
22 *Feudum nondum devolutum, quando alteri concedi poſſit relative.*
23 *Bonorum Eccleſiæ locatio ſubjacet omnibus nullitatibus, quibus ſubjacent aliæ.*
24 *Collectivè Monachorum non habet facultatem locandi bona,*
25 *Nullitas locationis ubi non reperitur, cenſeri debet locatio valida.*
26 *Prohibitum, quod non reperitur, cenſetur permiſſum,*

C A P U T XIV. §. XII.

POſt conſideratam Extrav. *Ambitioſa* reſtat videndum, quid ulterius prohibeat liberam bonorum Eccleſiæ locationem, & primo ſe offert Sac. Conc. Trid. quod in *c.* 11. 1
ſeſſ. 25. *de reform*, prohibet locationes cum ſolutionibus anticipatis, quocumque privilegio, aut indulto non obſtante, dicens eas magnam Eccleſiæ Dei perniciem afferre, ac prohibet etiam in Romana Curia, vel extra eam hujuſmodi locationes confirmari, unde eas nec quidem ex indulto Apo- 2
ſtolico validas eſſe, dicit, Carocc. *de locat. & cond. tit. de reb. Eccl. n.* 73. *verſ. amplia*, quod tamen intelligendum videtur 3
de indulto concedente ſimpliciter facultatem locandi, nam ſi expreſſe diceret pro anticipata ſolutione, non obſtante Conc. Trid. ſine dubio valeret locatio, imo etiam ſi diceret tantum pro anticipata ſolutione tot annorum, abſque expreſſa derogatione Concilii, adhuc valeret, quia licet, quando Papa concedit aliquid contrarians diſpoſitioni Concilio- 4
rum Generalium, neceſſaria ſit eorum derogatio ſpecialis, *cap. ex par.* 3. §. *cum autem de Capell. Monac.* Archid. *in cap.* 1. *num.* 2. *vel dic planius de conſtit.* Cavaler. *deciſ.* 229. *num.* 3. & 4. tamen ſecus eſt reſpectu Tridentini, nam ſufficit Pa- 5
pam contraria concedere eis, quæ in ipſo diſponuntur abſque ſpeciali derogatione, ut declaravit S. mem. Pius V. in ſuo *mot. prop. relat.* per Garz. *de Benefic. par.* 4. *cap.* 5. *n.* 33. Rot. *in rec. dec.* 687. *num.* 24. *par.* 2. & *dec.* 71. *num.* 9. *par.* 6. *rec.*

Verum, quia ratio hujus differentiæ inter Conc. Trident. 6
& alia generalia eſt, quia Concilium Tridentinum *in cap.* 21. *ſeſſ.* 25. *de reform.* declarat præſervare ſemper auctoritatem ſedis Apoſtolicæ, ut advertit Rot. *d. deciſ.* 687. *num.* 24. *par.* 1. *recent.* & *cor.* Bura.. *deciſ.* 452. *num.* 5. *verſ.* & *idem quando*, dubitari poſſe videbatur, an id procedat reſpectu dicti decreti *in cap.* 11. de quo agimus attento, quod Concilium, ibi dicat, *quocumque indulto, aut privilegio non obſtante, nec hujuſmodi locationes in Romana Curia, vel extra eam confirmentur*, quaſi per hæc verba tollatur præſervatio auctoritatis Apoſtolicæ, ſed ultra quod nullam de ea faciunt mentionem ſpecialem, prout videtur neceſſarium, adhuc verba præfata poſſunt intelligi de privilegiis antea conceſſis generaliter loquentibus, quæcunque ſint, non autem ſi loquantur in ſpecie de anticipata ſolutione, & ſic quod noluerit Concilium ligare manus Papæ in futurum, prout ſuæ intentionis eſſe poſtea declaravit in dicto ſubſequenti *cap.* 21. *eadem ſeſſ.* & *tit.* ubi expreſſe habetur ita ſenſiſſe in omnibus, & ſingulis decretis, ſub quibuſcunque clauſulis, & verbis.

Et ita ſervari in praxi deduci videtur ex late traditis per 7
Corad. *in praxi diſpenſat. Apoſt. lib.* 9. *cap.* 7. *n.* 25. & 26 *verſ. ateo igitur*; ubi inquit, quod ſummus Pontifex quandoque licentiam concedit, non obſtante dicto Concilio, adverſus cujus decretum ad ſui libitum diſponit, & ſubſequenter addit fieri in litteris mentionem de anticipata ſolutione in ſpecie, nihil autem dicit de derogatione dicti Concilii.

Verum tales locationes declarantur nullæ in præjudicium 8
ſucceſſorum tantum, ibi *nullatenus in præjudicium ſucceſſorum valida intelligantur*, unde dicendum eſt non ita eſſe reſpectu locantium, ſed valere quoad eos, Ricc. *reſol.* 108. *num.* 1. *part.* 1. ex quo infertur, quod ſi locans reſignet in tempore, quo locatio durat, & reſignatarius nolit ei ſtare, teneatur ipſe locans refundere penſionem anticipate perceptam, & ſi moriatur, teneatur hæres, ut tradit Caroc. *de loc.* & *cond. tit. de reb. Eccleſ. num.* 75. & 76.

Et quatenus fieret locatio ex cauſa neceſſaria, puta pro 9
reficienda cum penſione Eccleſia minante ruinam, & aliunde refici non valente, ſuſtineretur, quia non poſſet dici in præjudicium ſucceſſorum facta, dum & ipſi Eccleſiam reficere ex redditibus fuiſſent obligati, Barboſ. *in d. c.* 11. *n.* 3.

Sicut autem ſucceſſor ſtare non tenetur locationi modo 10
prædicto factæ, ita nec tenebitur Conductor juxta *deciſ.* Surd. 52. *per tot.* Ciarlin. *contr.* 93. *n.* 13. & *in his term.* Caroc. *d. tit. de reb. Eccleſ. num.* 78.

Ulte-

11 Ulterius prohibet Conc. eodem *cap. 1. ſeſſ. 25. de reform.* locare juriſdictiones Eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi, & deputandi Vicarios, de qua prohibitione dictum eſt *ſup. in cap. 11. n. 31.*

12 Secundo loco ſe offert quædam Conſtitutio Pauli IV. quæ habetur in Bullario novo inter Conſtitutiones ejuſdem Bullar. 2. in qua pariter aliquid additum legitur ultra contenta in d. Extrav. *Ambitioſa.*

Verum de tali Conſtitutione ſuperfluum eſt loqui, ſeu tantum hoc ſatis eſt dicere, quod Pius IV. quia plurium litium cauſa erat, illam penitus abrogavit, & ad viam juris reduxit, ut aliis adductis dicit Ciarlin. *contr. 39. n. 37.* & videre eſt in Bullario inter Bullas ejuſdem la 11.

13 Tertio ſe offert juramentum, quod Prælati omnes majores, præſertim recipientes Prælaturas a Papa præſtare ſolent in earum receptione, de non alienando, nec locando bona Eccleſiæ ultra triennium, inconſulto ſummo Pontifice, & prout latius habetur in formula talis juramenti *in Pontificali fol. 81. & 120.* & penes Quarant. *in ſumm. Bullar. ver. alienatio n. 6.* & Filliuc. *in ſuis tract. mor. tract. 44. de alien. rer. Eccleſ. c. 1. n. 14.* quod juramentum
14 cum præſtari ſoleat, & debeat, quamvis actualiter non præſtetur, adhuc præſtitum præſumitur ſecundum Navarr. *in tit. de alienat. rer. Eccl. n. 12.* quem refert, & ſequitur Filliuc. *d. cap. 1. n. 13.* ea ratione, quia ea quæ fieri ſolent, & debent, facta eſſe creduntur *l. ult. C. de fidejuſſor.*

15 Verum dubitatur, an hoc juramentum operetur tantum in caſibus, in quibus de jure bona non poſſunt locari, vel etiam, in quibus de jure, & ſecundum d. Extrav. *Ambitioſa*, licita eſt locatio abſque Beneplacito, & reſpondetur cum hac diſtinctione, quod ſi juratum ſit ſimpliciter non alienare, tunc intelligitur in caſu illicito tantum, ſi vero juratum ſit non alienare, inconſulto Papa, vel ſine licentia Papæ, & tunc intelligatur etiam in caſu alias licito, & permiſſo, ut docuit Abb. *in cap. ut ſupra n. 15. poſt med. verſ. aut res non eſt modica*, ubi ita conciliat jura, & Doctores antiq. *de Eccleſ. alien. vel non, & in cap. ult. n. 3. & ſeq. de Eccleſ. ædif.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Molin. *de contract. q. 468. n. 8. prope med.* unde cum formula ſolita juramenti ſit concepta ſecundo modo, ſequitur, ut obliget ad requirendum conſenſum, etiam ubi Extravigans illum non requirit de rigore, licet ſecus ſit, attenta praxi, ut dicit Filliucc. *d. tract. 44. c. 1. n. 16.*

16 Et quatenus juramentum obliget etiam in caſibus a jure permiſſis; limitatur ut non procedat in modicis, ut
17 docet idem Abb. *in d. c. ut ſupra n. 15. in princ.* & dictum eſt ſupra *in §. 3. n. 4. hoc cap.* Prout etiam non procedit in caſu neceſſitatis, ſi nequeat adiri ſumm. Pontifex, Abb. *in d. c. ult. n. 8. de Eccleſ. ædif.* Molin. *de contr. q. 468. n. 8. ad fin.* & generaliter tale Juramentum de ſe inſpectum operatur, alienantem contra ejus formam fieri perjurum, at non operatur alienantem alienationis, ut firmant Molin. *de contract. d. diſp. 468. n. 8.* & late Filliucc. *d. tract. 44. c. 1. n. 17.* & conferunt late tradita per Socc. Jun. *conſ. 44. n. 23. & ſeq. lib. 2.*

18 Quarto obſtat validitati locationis, ſi fiat a Prælato, ſeu alio Rectore Eccleſiæ, locatione alia durante, quia non valet duabus præcipuis rationibus, una quia non poteſt ſciri valor rei de tempore in quod collata eſt locatio, ut dignoſcatur, an ſit utilis contractus, cum valor tempore mutetur; altera quia collata in tempus, quo forte non poterat fieri a faciente, cum poſſit morte præveniri, vel ad aliam Eccleſiam transferri, prout conſiderat Rebuff. *in l. Neratius 85. prope fin. verſ. item anno ff. de verb. ſign.* Carocc. *de locat. tit. de reb. Eccl. concl. 26.* & loquendo de renovatione inveſtituræ bonorum emphyteuticorum, plene firmat Cocc. *dec. 2264. n. 32. 33.* ubi dicit, quod hoc anticipare inveſtituram nihil aliud eſt, quam ſupplantare ſummum Pontificem prævenire volentem, vel Succeſſorem, *dec. 121. n. 16. par. 7. & dec. 166. n. 13. par. 11. recent.* & comprobatur concluſio ultra prædicta apertis juribus de conceſſione, ſeu renovatione feudi, loquentibus nempe in *c. 1.* ubi Gloſ. *in verb. Archiepiſcopus ante med. verſ. & eſt notandum qui ſucceſſ. feud. dar. tenean. c. 1. §. moribus verſ. ſecus eſt in eccleſiaſticis, ſi de feud. def. ſit controv. inter. dom. & agnat. cap. 1. verſ. ubi vero de cleric. qui inveſt. facit.* & late Roſental. *de feud. c. 6. concl. 16. n. 2.*

19 Declaratur tamen concluſio iſta, & limitatur, ut procedat in Prælatis inferioribus, non autem in Papa, quia de ſolis Prælatis inferioribus loquuntur dd. jura, & quamvis d. Gloſ. *in c. 1. qui ſucceſſ. Feud. dar. tenean.* adducat rationem, quæ convenire videatur etiam ipſi Papæ, & Imperatori, ex quo nihil habent a Prædeceſſore, & quo ad Imperatorem extendunt expreſſe concluſionem ibi Præpoſ. *col. 2. verſ. in Gloſ. fin.* Afflict. *n. 94.* & Martin. *laudem. n. 15.* quos refert Scrader. *de Feud. par. 3. c. 2. n. 25.* tamen ratio diverſitatis, quoad Papam, & Prælatum inferiorem
20 maxima eſt, quia in Prælato inferiori non præſumitur cauſa alienandi feudum nondum apertum, ſecus autem in Papa, Gabr. *conſ. 83. n. 22. & 53. lib. 1.* qua ſtante poſſunt Succeſſores etiam non hæredes obligari *cap. Abbate ſane de re judic. in 6.* Bald. *conſ. 159. lib. 3.* unde tenentur Succeſſores Papæ ex dicta præſumpta ratione conceſſionem licet præventivam approbare, ut plene firmatur *in dec. 664. n. 13. par. 2. rec.* ubi, & quod ſi dictæ præſumptioni addatur juſtificatio cauſæ, nihil erit dubitandum de poteſtate, & quod cauſa juſtificabatur in caſu illo, quia conſtabat de meritis familiæ inveſtitæ erga Sedem Apoſtolicam, & de ſolutione certæ ſummæ, & augmento canonis, quæ omnia probant verſionem contractus in utilitatem Sedis Apoſtolicæ, quæ nunquam moritur, & faciunt ceſſare dictum Gloſſæ præfatæ, quam procedere tantum in gratioſa conceſſione, ſecus ſi ſapiat contractum, & concurrant benemerita, declarant Afflict. *in d. c. 1. n. 52.* Burſat. *conſ. 30. n. 50.* & alii, quos Rota ibi allegat, quibus addi poſſunt ad comprobationem hujus limitationis, quæ dicam infra *Cap. 60.* de ſucceſſore, quando teneatur ſtare locationi in caſu 14. *ad fin.*

Secundo declaratur eadem concluſio, & limitatur, ut procedat ſi locetur, ſeu fiat inveſtitura de re particulari nondum vacante, ſecus autem ſi fiat conceſſio aliqua univerſalis, in qua veniat etiam feudum, nondum apertum, quia hic eſt effectus cauſæ univerſalis, ut remoto impedimento conceſſionum, trahat ad ſe omnes partes ſub ſe comprehenſas, tanquam incrementa, & acceſſiones, & ſic cedat validitati conceſſionis generalis, quod ſi conceſſum eſſet, de ſe non valeret, ut ex pluribus late formatur in dicta deciſ. 664. *n. 14. par. 2. recent.* 21

Cæterum ſi quæras, an regulariter feudum, nondum apertum, poſſit alteri concedi, adeas Mareſcot. *var. reſol. lib. 1. cap. 39.* ubi principio dicit tenendam affirmativam pro regula, eamque poſtea multipliciter ampliat, & limitat, & *ſub n. 19. & ſeq.* loquitur in ſpecie de Eccleſiaſticis. 22

Poſtremo ubi prædictæ omnes prohibitiones locationis rerum Eccleſiæ, ejuſque nullitates deficerent, adhuc ea redargui poterit generaliter de omnibus nullitatibus, de quibus redargui poſſunt aliæ locationes, de quibus ſuis locis dicetur, unde etiam locatio ad triennium redargui poterit de nullitate ex defectu poteſtatis ejus qui illam fecit, puta ſi locatio rei Monaſterii facta eſſet a Cellerario, & non diceretur eum habere talem poteſtatem, quia officium Cellerarii eam non tribuit, locatio eſſet ex defectu poteſtatis nulla, ut conſiderarunt aliqui ex Dominis de Rota in una Tiburtina locationis coram Milino impreſſa per Marcheſan. *tom. 1. fol. 106. n. 5.* ubi vero non inveniatur nullitas, de qua locatio redargui valeat, cenſeri debebit valida juxta tradita per Surd. *deciſ. 212. num. 15.* quod enim non reperitur prohibitum, cenſetur permiſſum, Ancar. *conſ. 243. n. 2.* Alex. *conſ. 57. n. 2. lib. 1.* 23 24 25 26

De operibus, quæ locari poſſunt, & quomodo.

S U M M A R I U M.

1 *Opera hominum etiam liberorum locari poſſunt.*
2 *Servitus perpetua, ſeu ad vitam non poteſt libero homini imponi.*
3 *Opera poſſunt locari in perpetuum, ſeu ad vitam.*
4 *Operas ſuas locans ad vitam, poteſt ſe liberare ſolvendo intereſſe, vel ſerviendo per ſubſtitutum.*
5 *Opera infantiam, & defectu ſenectutis hominum locari non poſſunt.*
6 *Opera infantium ſi locentur etiam pro tempore poſt infantiam, valet locatio pro eo.*
7 *Operum locatio non expirat, ex quo locans ita inſeneſcat, ut ejus opera nulla ſint.*
8 *Facta quædam locari non poſſunt.*
9 *Manumiſſio locari non poteſt.*
10 *Facta illa quæ ſunt meri facti, locari poſſunt.*
11 *Facta quæ habent admixtum jus, ſi ſunt momentanea, locari non poſſunt, ſi ſucceſſiva poſſunt.*
12 *Opera ad quæ tenemur obligatione juſtitiæ, locari non poſſunt.*
13 *Teſtimonium veritatis faciendum eſt gratis.*
14 *Decl. ut non poſſit accipi aliquid pro ipſa diſpoſitione veritatis, ſecus pro impenſis, & incommodis.*
15 *Inventor rei alienæ tenetur eam Domino reſtituere.*
16 *Ampl. ut ſi dominum reperire non poſſit, adhuc ei reſtituere debeat, dando pauperibus pro eo.*
17 *Decl. ut ſi ſit pauper, poſſit eleemoſynam ſibi facere.*
18 *Inventor rei alienæ non poteſt pro reſtitutione aliquid petere, ſed poteſt a ſponte dante accipere.*
19 *Opera pro inveniendis rebus perditis locari poſſunt.*
20 *Operarum in inveniendis rebus perditis præſtitarum merces peti poteſt abſque præcedenti earum locatione.*
21 *Decl. procedere ſi ſint impenſa opera, ſecus ſi res caſu abſque ullo labore reperta fuit.*
22 *Defendere proximum ab injuriis hoſtium quilibet tenetur.*
23 *Merces pro defenſione proximi recipi non poteſt.*
24 *Contrarium.*

25 *Declara, ut merces recipi non poſſit a defendente, qui eſt in poteſtate.*
26 *Decl. 2. non poſſe pro dicta defenſione aliquid peti, ſed poteſt a ſponte dante recipi,*
27 *Epiſcopus, & ejus Notarius non poſſunt quidquam petere ab ordinandis, ſed poſtea ſponte data recipere valent.*
28 *Decl. 3. ut qui poteſt proximum liberare abſque ſuo damno notabili non valeat ad hoc locare operas ſuas.*
29 *Clerici poſſunt locare operas quas tamquam Clerici faciunt in Eccleſiis,*
30 *Declara procedere tantum in Clericis pauperibus,*
31 *Contrarium verius, & num. 40.*
32 *Opera ſpirituales, & ſancta locari poſſunt,*
33 *Decl. procedere in laboribus, qui ſiunt circa opera ſacra, & in operibus, qua non ſunt neceſſaria ſimpliciter in ſacris, ac ſi ad ipſa ſacra non habeatur intentio,*
34 *Sacerdos poteſt locare operas ſuas, ad ſacrificandum in tali Altari, vel tali hora.*
35 *Opera celebrationis Miſſarum, vel aliorum ſacrorum locari non poſſunt,*
36 *Decl. ut non poſſit locari opus operatum, ſed poſſit recipi aliquid ad ſui ſuſtentationem.*
37 *Ampl. ut poſſit deſuper pactum fieri.*
38 *Pactum non mutat naturam actus, ſuper quo interponitur.*
39 *Pactum recipiendi aliquid pro celebratione Miſſarum ultra alias rationes, ſuſtinetur etiam ex quo, paciſcens privat ſe ſua libertate aliud faciendi.*
41 *Lim. ut non valeat dictum pactum, ſi factum ex avaritia vel alia circumſtantia damnabili.*
42 *Clericus dives paciſcens de recipiendo aliquid pro ſacrificio, non propterea cenſetur facere ex avaritia.*
43 *Prædicatio verbi Dei eſt opus ſpirituale,*
44 *Prædicator non poteſt velle mercedem prædicationis, nec laborum pro ea neceſſariorum,*
45 *Poteſt tamen aliquid petere pro alimentis, ac mercedem pro laboribus ipſi prædicationi neceſſario non junctis,*
46 *Prædicator, an licite poſſit petere ſuggeſtum, ubi pinguior recognitio datur.*
47 *Sacerdos non poteſt quid magis procendere ratione functionis ſacra magis ſolemniter facta, nec ratione Miſſa Cantata,*
48 *Cantores, & Sonatores ad ornandum divinum officium non exercent actionem ſpiritualem, & mercedem recipere poſſunt.*
49 *Diaconus, & ſubdiaconus in celebratione Miſſa ſolemnis tantum ſolum ſtipendium ſuſtentationis recipere poſſunt.*
50 *Clericus inſerviens Miſſa, quod ſtipendium recipere valeat,*
51 *Opera prava locari non poſſunt,*
52 *Decl. procedere in eis, qua non ſolum ſunt mala, ſed etiam punibiles in foro externo, & num 62.*
53 *Lenocinium locari non poteſt.*
54 *Operarum punibilium merces, licet peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur repeti non poteſt.*
55 *Rei conventa melior debet eſſe conditio.*
56 *Meretrix poteſt locare operas ſuas in exercendis actibus venereis.*
57 *Meretrix non præcedente pacto, non habet actionem pro mercede ſuarum operarum.*
58 *Contrarium eſt magis receptum.*
59 *Mulier, qua non eſt publica meretrix, non poteſt petere mercedem fornicationis.*
60 *Decl. procedere ceſſante expreſſa locatione, ſecus autem ea interveniente,*
61 *Vir non poteſt petere mercedem fornicationis, a muliere etiam ſtante pacto,*
63 *Clericus accedens ad meretricem non poteſt compelli ſolvere mercedem etiam conventam.*
64 *Mulier, qua locavit operas ſuas in venereis, antequam eas præſtiterit, non poteſt agere pro adimplemento contractus,*
65 *Fides data in malis, non eſt neceſſario ſervanda.*
66 *Aſſaſſinium locari non poteſt.*
67 *Opera quadam propter excellentiam locari non poſſunt,*
68 *Menſorum opera locationi nomen admittunt.*
69 *Advocati, & alii juris profeſſores mercedem in judicio petere non poſſunt.*
70 *Advocatorum honoraria præſtari debent ante præſtitas operas, quod ſecus eſt in mercede aliarum operarum.*
71 *Advocati impediti operas ſuas præſtare, honorarium non reſtituunt.*
72 *Advocatorum, & ſimilium opera non locantur.*
73 *Doctor non valet locare operas ſuas ſcolari,*
74 *Aſſeſſor non locat operas ſuas Judici.*
75 *Medicus non locat operas ſuas agroto.*
76 *Decl. prædicta in locatione propria, ſed improprie, quandoque locare prædicti dicuntur,*

C A P U T XV.

OPeras hominum etiam liberorum locari, & conduci 1
poſſe nulli dubium eſt, ſunt enim text. apert. *in l. qui*
operas, & l. qui mercede ff. loc. l. opere, ff. libert. l. ſtipula-
tiones non dividuntur in princip. verſ. Item operas l. in ſtipu-
lationibus, §. operarum ſtipulatio, ff. de verbor. obligat.
Et quamvis hoc videretur intelligendum de locatione ad 2
tempus, non autem de perpetua, ſeu ad vitam locatoris,
quia hæc imponeret quamdam ſervitutem hominis libero,
quæ imponi non valet, *ad l. Titio centum 71. §. Titio centum*
lib. 2. ff. de condit. & dem. Rot. *deciſ. 10. n. 16. & deciſ. 270.*
n. 12. par. 8. recent. tamen verius eſt poſſe etiam locari in
perpetuum, ſeu ad vitam, nec locans injicit ſibi vinculum 3
perpetuæ ſervitutis, quia poteſt ſe liberare ſolvendo intereſ-
ſe, vel ſerviendo per ſubſtitutum, ut aliis plene cumulatis 4
firmat, & communem dicit Burſatt. *conſ. 204. n. 22. & ſeqq.*
& eum ſequitur Moz. *de loc. & conduct. cap. 4. de reb. qua loc.*
poſſ. n. 10. & communem etiam dicit Coler. *de proceſſ.*
exec. par. 1. cap. 9. num. 27. Viv. *opin. 466.*
Infantis tamen, & defectæ ſenectutis hominis operæ 5
locari nequeunt, quia horum operæ nullæ ſunt, *l. arbo-*
ribus 13. §. de uſufr. ſi tamen reſpectu infantis fiat locatio, 6
quæ extendatur etiam ad tempus poſt infantiam, pro eo
valebit, quia tunc ejus uſus eſſe incipit, *l. ſi infantis 61.*
ff. uſufr. & reſpectu defectæ ſenectutis hominis ſi ſit facta 7
locatio, dum operari valebat, & ea durante, ita inſe-
nuerit, non propterea expirabit, ſed durabit, prout du-
rare uſufructum eſt text. *in d. leg. arboribus, §. de illo.*
Sunt etiam quædam facta, quæ locari non poſſunt, ut 8
habetur *in l. naturalis 5. §. cum do ff. de praſc. verb.* ſed iſtorum
factorum unicum exemplum affert ibi J. C. de Manumiſſio- 9
ne, quod & unicum refert etiam Gloſſ. *in lib. 1. verb. hono-*
rarium, ff. ſi menſ. falſ. mod. dix. Verum dicendum, quod 10
quædam ſunt meri facti, ut ire Romam, portare libros, &
ſimilia, & hæc poſſunt locari, *ut l. qui operas, & l. opus ff.*
locat. quædam ſunt facti, quibus eſt admixtum jus, & 11
iſta, aut ſunt momentanea, ut manumittere, vendere,
Teſtamentum facere, & ſimilia, & locari non poſſunt,
ut in *dict. leg. naturalis, §. cum do*, aut habent factum
ſucceſſivum, ut agere pro me in Judicio, & iſta poſſunt
locari, ut in eadem *leg. naturalis §. ſed ſi facio*, & ita
diſtinguendo docet Barr. *in d. §. cum do num. 1.*
Sunt, & quædam ad quæ quis tenetur obligatione legali, 12
& juſtitiæ, quæ propterea locari non poſſunt, cum merce-
dem pro illis accipere non liceat, Gloſ. *in l. in eos*, & ibidem
Bart. *ff. de incol. & in cap. ab omni, ver. gratis de vit. & ho-*
neſtat. cleric. D. Lanfranch. Zacch. *de Salario, quaſt. 86. n. 2.*
Inter iſta eſt teſtimonium veritatis ferre, ad quod quili- 13
bet tenetur, ac ideo omnino gratis, & abſque ulla recogni-
tione faciendum eſt, & ſic locari non poteſt, *cap. nolite ti-*
mere 11. quaſt. 3. cap. Non ſunt 14. quaſt. 5. cap. intimavit de
teſtib. quod intelligitur pro ipſo Teſtimonio ferendo, ſi ſine 14
impenſa, & magno incommodo ferri poſſit, alias qui petit
ferri Teſtimonium, debet impenſas teſti reficere, ac etiam
incommoda compenſare, ut late declarat Surd. *de alimen.*
tit. 1. quaſt. 62. n. 1. & ſeqq. Menoc. *de arbit. caſ. 310. n. 10.*
Carocc. *de loc. & cond. tit. de teſtib. cog.* & melius D. Lanfran.
Zacch. *de Salar. q. 86. n. 6. & loco ſeqq. per tot.*
Poteſt etiam dubitari; an operæ in reperiendis rebus per-
ditis locari poſſint, nam pro negativa facere videtur, quod 15
inventor alienæ rei tenetur eam ex lege juſtitiæ domino
reddere, ut docent ſignanter D. Thom. *in ſecunda ſecunda*
quaſt. 66. art. 5. ad ſecundum, & Navar. *in Manual. cap. 17.*
num. 170. & ſeqq. & hoc eſſe peccatum ſimile rapinæ, ſi quis
inventa non reddat, dicit text. *in cap. multi 14. quaſt. 5.*
& redditur ratio, quia, qui alienum negat, ſi poſſet, &
tolleret *in cap. ſi quid inveniſti, eadem cauſ. 14. quaſt. 5.*
Quod eſt adeo verum, ut etiam ſi facta diligenti inqui- 16
ſitione de reperiendo dominum rei, inventor eum reperire
non potuerit, adhuc eam ſibi retinere non poſſit, ſed illo mo-
do quo poteſt, reſtituere tenetur, puta dando pro Anima
ejus pauperibus, ut notatur *in cap. cum dilecti 19. de accuſat.*
& ſignanter per Abb. *num. 12.* Mar. Socc. *num. 14. verſ. verum*
autem, & Felin. *num. 18.* Peregrin. *de Jur. fiſc. lib. 4. tit. 3.*
num. 29. Regin. *in prax. pœnit. lib. 10. cap. 10. num. 194.*
Niſi forte inventor eſſet pauper, quis poſſet dare in eleemoſy- 17
nam ſibi ipſi, & ſic retinere applicando meritum pro Anima
domini, Navar. *in man. cap. 17. num. 93.* Azor. *Inſtit. mor.*
par. 3. lib. 4. cap. 26. quaſt. 0. verſ. quares autem.
Si igitur tenetur inventor rei alienæ eam omnino domino 18
reſtituere, aperte ſequitur etiam, ut pro tali reſtitutione ni-
hil prope petat, quod & dicit *J. C. in l. falſus, §. qui alienam*
ff. de furt. licet poſſit recipere ſi omnino ſponte detur, ut tra-
dunt Covar. *in reg. peccatum par. 2. §. 3. num. 3. ad fin. verſ.*
tametſi apud me, Molin. *de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 83.*
num. 6. Barboſ. *in c. qui cum fure 4. in fin. de furt.* Leon.
de privil. pauper. par. 2. privil. 193. num. 9.
Verum his non obſtantibus omnino concludendum eſt 19
poſſe

poſſe locari operas pro inveniendis rebus perditis, & quod magis eſt, etiam abſque præcedenti locatione, poſſe peti
20 mercedem operarum in tali inventione præſtitarum, ut probat text. *in l. 2. §. fin. & in l. Navis onuſta §. 1. ff. ad l. Rod. de jact.* ubi datur merces illi, qui invenit res in mari projectas, *& in l. idem, & ſi, tibi indicium, ff. de cond. ob turp. cauſ.* ubi habetur licite recipi mercedem pro indicando fure.

21 Nec obſtant adducta in contrarium, quia loquuntur, & procedunt, ubi quis invenit rem caſu abſque ullo labore, tunc enim verum eſt teneri ad reſtitutionem abſque ulla mercede, ſecus autem, ubi neceſſariæ fuerunt operæ, nam hoc caſu intrat regula, quod omnis labor optat præmium, & procedunt jura ſupra pro hac parte adducta, ut bene diſtinguunt Bart. *in d. l. falſus, §. qui alienum n. 6. ff. de furt.* Folin. *in cap. cum dilecti, n. 18. de accuſat.* Caroc. *de locat. tit. de rer. Invent. n. 2. & 3.* & late D. Lanfranc. Zach. *de Salar. q. 71. n. 6. & ſeqq. per tot.*

22 Pari etiam modo dubitari poteſt, an liceat locare operas ſuas pro defendendo aliquem ab hoſtibus, vel latronibus, aut ſimilibus injuriis, nam omni jure tenemur eas præſtare, habemus enim in ſacra pag. *Eccleſiaſt. 17.* quod Deus *mandavit illis unicuique de proximo ſuo*, & Prov. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum, liberare non ceſſes.* Idemque Sacri Canones clamant; nam in cap. *Non inferenda 23. q. 3.* dicitur *non in ferenda, ſed in depellenda injuria lex virtutis eſt, qui enim non repellit a ſocio injuriam ſi poteſt, tam eſt in vitio, quam ille, qui facit, & in c. ult. ead. q. 3.* habetur non eſſe immunes a ſcelere, qui non liberant eos, quos poſſunt de facto liberare, & concordat *c. error. cum duob. ſeqq. 83. diſtinct.*

23 Si igitur tenemur alium defendere, & liberare, ergo non poſſumus pro hac opera mercedem recipere, ut arguit Gloſ. *in d. cap. non in inferenda ver. ſi poteſt.*

24 Verum, quod ſi quid detur liberanti a latrunculis, vel hoſtibus, appellanda ſit merces laboris eximii, & certo modo æſtimari non poſſit, dixit text. *in l. ſi Pater 35. §. ſi quis aliquem, ff. de donat.* & quod qui aliquid a te accipit, ut liberet te ab hoſtibus, vel latronibus, operæ ſuæ mercedem accepiſſe videatur, & ideo non teneatur edicto, *quod metus cauſa, l. metum 9. §. ſed licet, ff. quod met. cauſ.*

25 Pro conciliatione aliqui dixerunt, quod tenetur quis defendere proximum ſi poteſt, ut dicitur *in d. cap. non in ferenda 23. q. 3.* id eſt ſi eſt in poteſtate poſitus, ut refert ibi Gloſ. *in verb. ſi poteſt.* ſed ipſamet Gloſ. *in fine* advertit eis obviare *d. c. ult. eadem 23. quæſt. 3.* generalius loquens.

26 Videbatur etiam poſſe dici non licere aliquid extorqueri, ſeu peti a liberato, ſed ſi ipſe poſt liberationem ſponte aliquid det, juſte accipi, & valere donationem uti remuneratoriam, ut eſt ſenſus *d. l. ſi Pater §. ſi quis aliquem, ff. de don.* & ita conciliari poſſe jura contraria argumento text. *in c. ſicut Epiſcopum primo q. 2.* ubi habetur non licere Epiſcopo, vel ejus Notario quidquam ab ordinandis petere, datum autem poſtea ab eis ſponte recipere non vetari, at iſtæ conciliationi quoque obviat alius text. *in d. l. metum 9. §. ſed licet, ff. quod met. cap.* quæ loquitur de datis, vel promiſſis ab eo, qui nondum erat liberatus, itaut dubitaretur, an eſſent data vel promiſſa metus cauſa, & negative reſpondet.

28 Pro reſolutione dicendum videtur, quod aut quis poteſt liberare proximum abſque notabili ſuo damno, vel periculo, & tunc teneatur ex juſtitia illum liberare, & non valeat ad hoc locare operas ſuas; at e contra ſi non poteſt abſque notabili ſuo damno, & abſque periculo, bene poterit horum intuitu mercedem operæ ſuæ paciſci, & ſic eam locare, non enim tenetur hoc caſu gratis proximo pro ejus liberatione eam præbere, ut probant Navarr. *in Manual. c. 24. ſub n. 17.* Farin. *q. 125. n. 327.* Leſſ. *de Juſt. & jur. l. 2. c. 9. n. 90.* Molin. *eod. tit. tom. 4. tract. 3. diſp. 18. n. 2.*

29 Clerici quoque operas ſuas, quas uti tales faciunt in Eccleſiis locare poſſunt; ſtipendia enim pro laboribus, quos in eis impendunt conſequi, Sacri Canones permittunt, *c. Cl. 1. q. 2.*

30 Verum, quod hoc intelligatur tantum de Clericis pauperibus, qui nec de ſuis, nec de ſuorum opibus vivere queant, videtur expreſſe declaratum *in cap. Clericos autem, cum duob. ſeq. ead. cauſa 1. q. 2.* & tenuerunt Sum. Aug. *ver. Simonia in 2. n. 6.* & Sylveſt. *eod. ver. q. 9.* Cajet. *q. 100. art. 3. dub. 2.*

31 At quia hæc locatio non eſt in ſe mala reſpectu laborum, ac etiam, quia Altari ſervientes de Altari vivere debeant, non de proprio, & text. *in d. c. Clerici*, expreſſe loquitur de Clericis omnibus, ideo contrarium, quod etiam divites poſſint recipere eorum mercedem, probant Surd. *de Relig. com. 1. tract. 3. l. 4. de Simon. c. 46. n. 7.* Leoncill. *de privil. pauper. par. 2. privil. 40. ſub n. 7.* D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 61. n. 5. & ſeq.* nec obſtant præcitati *can. in c. Clericos cum duob. ſeq. 1. q. 2.* quia loquuntur juxta tempus antiquum quando redditus Eccleſiarum in communi poſſidebantur, & inter Miniſtros Eccleſiæ non tam ratione laborum, quam indigentiæ ſingulorum diſtribuebantur, ac proinde divites eos accipiendo bene dicebantur accipere id, quod pauperum erat, ut in d. cap. *Clericos*, quod ita declarant Covar. *in cap. 1. ſub n. 2. de teſtam.* Molin. *de Juſtit. & Jur.*

Pacion. de Loc. & Cond.

diſput. 142. verſ. dixi hodie, Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg. 144. n. 38.* At hodie, quod redditus diſtributi ſunt, ceſſat iſta ratio in locante operas ſuas Rectori, vel Adminiſtratoribus Eccleſiæ, Clericos pro ejus ſervitio conducentibus, licet forſan iſti in concurſu pauperes præferre deberent.

Verum dubitari poteſt, quæ operæ locari poſſunt in Ec- 32
cleſia, & quorum laborum habenda ratio, & de laboribus
ſanctis poſſe ſtipendia recipi per Clericos, dicit text. in
d. *c. Clerici 1. q. 2.* & quod Sacerdos pauper poſſit locare
operas ſuas ſpirituales poſt DD. *in c. cum ſecundum de præb.*
tradunt Staphil. *de lit.* Grat. *in 9. form. n. 4.* & Mart. *de
tacit. lib. 5. tit. 3. n. 26.* At intelligi debet de Sanctis laboribus,
qui fiunt circa opera ſacra, non autem de ipſiſmet
ſacris, imo de operibus, quæ non ſunt eis neceſſariæ ſim- 33
pliciter, & quatenus ad ipſa ſacra non habeatur intentio,
ut videlicet in locatione comprehendantur, licet poſſit haberi
intentio, ut veniant in conſequentiam, puta poteſt
Sacerdos locare operas ſuas ad manendum in Eccleſia, ut
ipſam cuſtodiat, & ut ibi celebret divina officia, Burſ.
conſ. 204. n. 23. Moz. *de loc. & cond. c. 4. de reb. quæ loc. poſſ.* 34
n. 12. & poſtea locare operas ſuas ad ſacrificandum in tali
Altari, vel tali hora, & ſimilibus, quia hujuſmodi opera
non eſt neceſſario juncta cum Sacrificio Miſſæ, ſed eſt extrinſeca,
prætio æſtimabilis, & ideo poteſt locari, & non
dicitur locatio operarum in Sacrificio Miſſæ neceſſariarum,
Cajet. *in ſum. ver. Simonia in 4. reg.* Sot. *de Juſt. & Jur. lib. 9.
q. 6. art. 1.* Navarr. *in Manual. c. 23. ſub n. 101.* & late Guttier.
Can. qu. c. 29. n. 12. ubi de Comm. Bonac. *de contract. tit. de
locat. punct. 1. n. 3. verſ. an vero Sacerdos*, & in hoc ſenſu intelligo
dictum Gloſ. *in c. ſignificatum 11. de præb. in verſ. ſeu
quod, poſt med.* ibi *Sacerdos poteſt recipere pecuniam, ut celebret
divina, quia ſic operas ſuas videtur potius locare, &c.*

Cæterum operæ ipſius celebrationis, vel adminiſtratio- 35
nis aliorum Sacramentorum, ut etiam neceſſario, eis junctæ,
locari non poſſunt, & hoc eſt clarum; tam penes
præcitatos, quam etiam penes infra citandos, & alios. At
quia dicit Apoſt. 1. ad Cor. 9. *quis militat ſuis ſtipendiis unquam?
quis paſcit Gregem, & de lacte Gregis non manducat?*
& inferius: *Qui Altari ſervit, de Altari participat,
& 1. ad Timoth. 5. qui bene præſunt Presbyteri duplici honore
digni ſunt*, qui duplex honor intelligitur de duplici retributione,
Dei videlicet, & hominum, inquit explicans ibi
D. Auguſtinus, *accipiant ſuſtentationis neceſſitatem a Populo,
mercedem diſpenſationis a Domino.* Et denique Sacri Canones
non prohibent, ſed aperte permittunt Altari ſervientem
de Altari vivere poſſe, ſeu debere, *c. cum ſecundum
de præb.* hinc ſequitur, ut quamvis non poſſint Sacerdotes 36
pro opere operato in Sacrificio Miſſæ, quod eſt pretio inæſtimabile,
mercedem petere, nec oblatam recipere, poſſunt
tamen ad ſui ſuſtentationem aliquid acceptare, ut ex ſacra
pagina *in 3. Reg. probat text. in c. 23. Judices inquit 1. q. 1.* ibi,
*quia hæc magis in ſumptum Prophetæ, quam muneri Prophetiæ
reputanda ſunt*, ubi Gloſ. *ver. in ſumptum præciſe dicit,
& ita Presbyter, ſi pauper eſt, accipere poteſt pro celebratione
Miſſæ*, & allegat text. optime id probantem *in c. ſignificatum
11. de præb.* & idem probavit etiam S. Thomas
in 2. 2. q. 100. art. 3. Cajet. *in Summ. verb. Simonia in 4. reg.*
Navarr. *in Manual. cap. 23. n. 100. verſ. quatro, & ſeqq.* ubi
de comm. Guttier. *Canon. quæſt. lib. 2. c. 29. n. 3.*

Præſuppoſito autem, quod licitum ſit dare, & recipere 37
aliquid pro ſuſtentatione Miſſam celebranti, ſequitur, ut
hoc poſſit etiam licite ab initio in pactum deduci, nam
pactum non mutat naturam actus, ſuper quo interponitur,
nec operatur, quod ſtipendium ſuſtentationis alias licitum, 38
& debitum evadat illicitum, & indebitum, minuſque, quod
ubi eſt ſtipendium ſuſtentationis, evadat pretium ſacrificii
ſpiritualis, & importet operæ in eo impenſæ locationem,
quatenus de diverſa intentione non appareat, ut probat
Guttier. *d. c. 29. n. 7.* & alii pleniſſime congeſti per
Barboſ. *ad Concil. Trid. ſeſſ. 22. de Sacrif. Miſſæ c. 8. n. 3.* Sanchez
conſ. moral. lib. 2. c. 3. dub. 11. n. 8.

Duplici igitur ratione ſuſtineri poteſt conventio de ſtipendio
pro Sacrificio Miſſæ, una quia refertur ad labores
extrinſecos, & neceſſario ipſi Sacrificio non junctos, 39
alia quia ſit pro congrua Sacerdotis ſuſtentatione, ut patet
ex prædictis. Verum quando etiam iſtæ rationes ceſſarent,
adhuc, & alia ſuſtineri poſſet conventio, videlicet
propter obligationem, cui ſe adſtringit Sacerdos, id eſt celebrandi,
quæ quidem eſt pretio in ſe æſtimabilis, cum privet
obligatum ſua libertate faciendi eo tempore alias actiones,
ex quibus utilitatem recipere poſſet, ut poſt Cajet.
in 2. 2. quæſt. 100. art. 3. & in ſumm. ver. Simonia regul. 4. &
Navarr. *in Manual. cap. 23. n. 102.* optime tradit D. Lanfr.
Zacch. *de Salar. q. 85. n. 13. & 14.*

Et licet aliqui velint prædictam conventionem licere tantum
Sacerdotibus pauperibus, non item divitibus, tamen 40
ſalvo ſemper meliori judicio, contrarium videtur verius;
quia & in divitibus militant prædictæ rationes, & non ſolum
prima de laboribus extrinſecis, quatenus adſint, quas
nec dives gratis ſuſcipere tenetur, & ultima de obligatione

celebrandi, cui pariter dives non eſt cogendus, gratis ſe alligare, quod eſt clarum, ſed etiam ſecunda de ſtipendio ſubſtentationis, cum indiſtincte ſit verum, quod Altari ſerviens, de Altare vivere debeat, non de ſuo, ut ſupra dicebam, & in his terminis loquitur Suar. *de Relig. tom. 1. l. 4. c. 46. n. 7.* & expreſſe tenet Sanch. *conſ. moral. lib. 2. c. 3. dub. 11. n. 8.* Barboſ. *in cap. ſignificarum 21. n. 11. de prebend.* & alii relati per D. Lanfr. Zacch. *de Salar. d. q. 85. n. 13.*

Nec obſtat, quod hodie omnes iſtæ pactiones videantur prohibitæ per Sac. Concil. Trident. *ſeſſ. 22. cit. de obſerv. & evitan. in Celebr. Miſſ.* ibi, *quoad avaritiam pertinet cujuſvis generis mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Miſſis novis celebrandis datur,*

Quia licet verba illa generalia, *cujuſvis generis mercedum Conditiones, pacta, &c.* apta ſint comprehendere quaſcunque pactiones, tamen moderantur ex illis præcedentibus, *quoad avaritiam pertinet*, & reſtringuntur ad Caſus, in quibus avaritia intercedat, ut advertit Gutier. *canon. quæſt. lib. 1. c. 29. n. 8.* qua avaritia intercedente, utique conventio, tam a divite facta, quam a paupere Sacerdote, erit ſemper damnanda, & idem eſſet ſi concurreret aliqua alia circumſtantia damnabilis, puta irreverentia, vel ſuperſtitio, de quibus idem Concil. ibid.

Et quamvis in foro fori ſi ageretur de ſimili conventione facta a divite, hodie propter dictam diſpoſitionem Conc. Trid. urgeret præſumptio, quod facta eſſet ex avaritia, ut ſenſit Gutier. *d. c. 29. n. 9.* tamen ſimilis præſumptio poſſet elidi aliis probationibus, & compelli cedere veritati in contrarium exiſtenti, quia ex tali conventione non poteſt dici divitem neceſſario convinci avarum, cum bona fide, & bono fine facere poſſit puta, ut ſua omnia pauperibus dare poſſit, & quidem alias omnes Canonici, qui ultra pingues præbendas, quibus ſufficientiſſime ſubſtentari poſſunt, recipiunt diſtributiones quotidianas, & Anniverſaria, & ſimilia, eſſent avari, quod non eſt dicendum, ut bene advertit Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 4. c. 46. n. 6. ad fin.*

Hæc ipſa quæ dicta ſunt de locatione operarum circa, Sacrificium Miſſæ, applicantur etiam per identitatem rationis operibus in adminiſtrandis aliis Sacramentis, de quibus promiſcue loquuntur DD. in hoc propoſito.

43 Et verius eſt etiam idem procedere in Prædicatione, licet enim ea compoſita ſit ex ſpirituali, & temporali ſimul, nempe ex verbo Dei, & labore, formiter tamen & principaliter eſt ſpiritualis, ut per Cajet. *in Summ. lib. 1. c. 89. ſub verſ. dico tertio*, & alios paſſim tradit Sperell. *dec.*
44 *70. n. 13.* Unde quamvis Prædicator non poſſit velle mercedem ipſius prædicationis, imo nec laboris, & ſtudii in ea paranda, & memoriæ mandanda, ac laſſitudinis in proferenda, cum iſti ſint labores ad eam neceſſarii, ac moraliter loquendo ab ea ſeparari nequeant, Suar. *de relig. tom. 1. lib. 4. c. 21. n. 15. verſ. At vero ſtudere* cum Concord.
45 relat. per Sperell. *d. deciſ. 70. n. 13. verſ. Idemque de labore*, tamen, quia concurrunt, ut plurimum alii labores prædicationi neceſſario non juncti, ut transferri de loco ad locum, & ſimiles, nec non concurrit etiam ea obligatio de concionando, cui Prædicator ſe alligat, hinc ſequi videtur, ut non ſit adeo reſtringenda merces Prædicatori ſolvenda, ut nihil penitus ultra mera alimenta ei recipere poſſe permittatur, prout voluerunt etiam, ubi conſuetudo adeſſet, illi quid amplius dandi, Rip. *reſp. 1. n. 44. ſeu reſp. 36. n. 45. de conſuet.* Surd. *conſ. 62.* Ricc. *reſp. 422. n. 3. verſ. ſed conſuetudo par. 2.* Pontan. *de alim. c. 13. n.* Nam iſta debentur etiam non ſubeunti dictos labores extrinſecos, ac non ſe obliganti pro integra Quadrageſima, & ideo ubi iſtæ circumſtantiæ concurrunt, aliquid amplius earum intuitu dari, & recipi valet ex congeſtis per Barb. *de poteſtate Epiſc. allegat. 76. n. 10.* D. Lanfr. Zacch. *de Salar.*
46 *q. 81. n. 14.* Sperell. *d. dec. 70. n. 13. & ſeqq.* qui etiam tradunt licere propterea Prædicatori abſque aliqua ſimoniæ labe quærere ſuggeſtum ad prædicandum, ubi pinguior recognitio detur, ex Campanil. *in diverſ. rubr. 12. c. 13. n. 15.* Tolet. *in Summ. lib. 5. c. 9. ſub n. 3.* qui licet a Simonia eum excuſet, tamen innoxium non judicat ab avaritia, cum potius quærere debeat loca ad fructificandum aptiora.

47 An autem poſſit Sacerdos in prædictis ratione functionis magis ſolemnis, ut v. gr. ſi Miſſam cantet, quid magis velle, & reſpondendum videtur negative, quia tota illa actio prout ita ſit, eſt ſacra, & totus ille labor eſt quaſi pars illius, & ideo vendi, ſeu locari non poteſt, ut docet Suar. *d. tom. 1. lib. 4. c. 21. ſub n. 15. prope med.* ubi etiam ſubdit diverſum eſſe in Cantoribus, & Sonatoribus
48 ad ornandum divinum officium aſſumptis, nam illi revera per ſe non exercent actionem ſpiritualem, neque in rigore Officium Divinum recitant ex vi illius Miniſterii, & ideo non ſolum pro labore, ſed etiam pro tota illa actione pretium recipere poſſunt, quod ſecus eſt in Miniſtris Eccleſiæ habentibus Miniſterium Chori, & in Diaconis,
49 & Subdiaconis in celebratione Miſſæ ſolemnis canentibus, qui ſolum ſtipendium ſubſtentationis, non autem pretium
50 recipere valent juxta ſupradicta, & in hoc etiam ſenſu intelligendum erit, quod dicitur de ſtipendio Clerici in Minoribus conſtituti Miſſis inſervientis, de cujus quantitate agitur per Rota coram Cavalet. *dec. 298. n. 2. ad med.* & coram Buratt. *deciſ. 354. n. 10. & ſeqq.*

Sicut autem operæ aliquæ propter earum bonitatem, ſeu 51
ſanctitatem locari non poſſunt ex prædictis, ita aliæ ſunt, de quibus propter earum pravitatem, & malitiam idem dicendum eſt, licet non omnes operæ malæ locari prohi-
beantur. Ut autem ſciatur, quæ ſint iſtæ, quæ prohibean- 52
tur, diſtinguendum eſt inter eas, quæ licet malæ ſint, non tamen ſunt punibiles in foro externo, & eas quæ ſunt illicitæ, & punibiles; & de primis dicendum, quod locari non prohibentur, ſecus autem de ſecundis, ut diſtinguunt Covar. *in reg. peccatum par. 2. §. 1. ſub n. 3.* Carocc.
de loc. & cond. cit. de Merc. roman. n. 102. D. Lanfr. Zacch. *de* 53
Salar. q. 73. n. 17. & probatur veritas diſtinctionis exemplis, nam lenocinium, quod punibile eſt, *§. præconizamus Auth. de Lenon. coll. 3.* Farinac. *q. 144. n. 57.* Peguer. *dec. 15. n. 10.* locari non poteſt, & locatio operarum in eo præſtandarum facta non valet, ut ſunt text. *in l. Mercalem 5. C. de condict. ob turp. cap. & in d. §. præconizamus, Auth. de Lenon.* & viget etiam generaliter loquendo ratio, cur iſta locari non poſſint, quia videlicet non poſſumus velle, jura tribuere actionem in judicio pro conſequendo præmio earum actionum quas ipſamet jura mandant per Judices puniri.

Bene tamen verum eſt, quod licet locator ſimilium ope- 54
rarum non poſſit agere pro mercede etiam conventa, tamen ſi conductor illam ſolviſſet, neutiquam repetere valeret, ut eſt textus *in d. l. Mercatum 5. C. de condict. ob turp. cauſ.* & rationem reddit, quia utriuſque turpitudo verſa-
tur, tam videlicet Lenonis, qui convenitur actione repe- 55
titionis indebitæ, quam etiam illius, qui ſolvit, & agit pro repetitione, & ideo melior eſſe debet conditio rei conventæ, ac poſſidentis, *l. in pari, ff. de reg. jur. cap. in pari de reg. jur. in 6.* Zacch. *de Salar. q. 73. n. 18.*

E contra actus venerei, & coitus cum Meretrice, licet 56
turpes, & illiciti ſint, tamen quia in foro fori non ſunt punibiles, ſi Mulier ad hoc locet operas ſuas, & de mercede conveniat, petere eam valebit, & in Judicio actionem habebit, juxta communem opinionem, de qua latiſſime poſt alios Guttier. *de Juram. par. 1. c. 6. n. 2. verſ. ſed his non obſtan.* Baron. *de cicat. in addic. ad q. 18. n. 120.* Gizzarell. *dec. 54. per tot.* Ciarl. *contr. 33. n. 117.* & quod hoc uno ore firment Theologi, Canoniſtæ, & Civiliſtæ, teſtatur D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 76. n. 1.* ubi etiam eos refert.

Controvertitur tamen magis, an ſi Meretrix copiam ſui
fecerit abſque conventione mercedis, adhuc poſſit in ju- 57
dicio experiri pro ejus conſecutione, & licet non deſint tenentes ei nullam competere actionem relati per Berlic. *concluſ. 39. n. 17. par. 5.* & quod propterea Romæ Meretrices ſolvunt aliquid Judici Curiæ Sabellorum, ut in ſubſidium ſuum eis impartiatur officium, tradat Veſtr. *in pon. lib. 2. c. 14. n. 3.* tamen contraria opinio eſt magis recepta,
ac etiam magis vera, quia licet eſſet expreſſa conventio 58
mercedis, tamen negari non poteſt argui debere tacitam, cum notum ſit Meretrices ideo copiam ſui facere, ut mercedem aſſequantur, & eam dari ſemper conſueviſſe, cum & ipſa ſacra pagina *Ezechiel. c. 16.* dicat: *omnibus Meretricibus dant mercedes*, cum qua conſuetudine propterea præſumendum eſt, Meretricem & ad eam accedentem ſe conformare voluiſſe, & ſic ſe obligaſſe ad ſolvendum, ut concludit Cov. *in reg. peccatum, par. 2. §. 2. n. 4. verſ. Quamobrem exiſtimo*, Molin. *de juſt. & jure, tract. 2. diſp. 94. n. 12. verſ. tertia concluſio*, & firmat late D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 76. n. 15. & ſeq.*

Controvertitur etiam, an quod dictum eſt valere loca- 59
tionem operarum ſuarum ad fornicandum per Meretricem factam, & petitionem mercedis earum, procedat etiam in Muliere non publica Meretrice, & negativam tenuit Cyn. *in lib. 2. Cod. de cond. ob turp. cauſ. n. 5.* & ibidem Ang. Abb. *in c. quia plerique, n. 14. & ſeq. de Immunit. Eccleſ.* Lup. *in rubr. de donat. inter vir. & ux. §. 41.*

Verum hæc opinio nervoſe refellitur per Covar. *in d. regul. peccatum par. 2. §. 2. ſub n. 3.* & communiter reprobari tanquam improbabilem, aſſerit D. Lanfr. Zacch. *d. q. 76. n. 18. ad fin. verſ. hac tamen diſtinctio*, etiam late proſequitur rationes adducendo, & contrarias refellendo.

At declaranda videtur hæc ſecunda ſententia, ut proce- 60
dat in locatione expreſſa, & in mercede conventa, non autem in tacita, quia ſi Mulier non eſt Meretrix, non facile argui poterit tacita conventio de mercede, propter quam tacitam conventionem dictum eſt, Meretricem agere poſſe ad mercedem etiam non promiſſam; poteſt enim argui Mulierem conceſſiſſe per amicitiam, & ſingularem affectionem, quo caſu merces non debetur, Aretin. *in §. fin. n. 2. paulo poſt princ. Inſtit. tit. mandat.* Alex. *conſ. 109. n. 4. lib. 6.* Crot. *conſ. 305. n. 21.* Natt. *conſ. 377. n. 1. verſ. reſpondeo, quod,* Tiraq. *de pen. temp. cauſ. 22. n. 78.* Neque in contrarium urget Grat. *diſc. 218. n. 6.* qui ad hoc videtur allegari per D. Lanfr. Zacch. *d. q. 76. n. 18.* quia non dicit, Mulierem occulte ſui copiam corporis alicui facientem agere poſſe

in ju-

in judicio pro mercede aſſequenda, ſed tantum dicit, poſ-
ſe recipere aliquid, vel etiam conventionem de mercede
facere, quod non negatur, & poſſet etiam præſumi locatio
tacita ex circumſtantiis, uti ſi Mulier eſſet ſolita occulte
locare ſimiles operas, ſecus autem his deficientibus.
61 Declaratur ulterius concluſio, quod valeat dicta loca-
tio, & poſſit peti merces conventa per Mulierem, non
autem e contra, ut ſi quid ipſa Mulier homini promiſerit,
poſſit ab eo peti, juxta magis communem, de qua patet
ex allegatis hinc inde per Berlic. *concl. 39. n. 19. part. 5.*
62 Prout etiam declaratur, ut pendeat eadem concluſio, ut
valeat agi pro mercede conventa, quatenus actus venereus
pro quo conventa fuit, non ſit punibilis ex parte petentis,
alias enim ſecus eſſet dicendum ea ratione ſupra dicta *n. 53.*
& probatiſſimi juris eſſe, dicit Covar. *in reg. peccatum par. 2.*
§. 2. num. 3. prope med. verſ. quod ſi coitus, licet ſi quid fuerit
ſolutum, non poſſit repeti juxta text. *in l. Mercalem 5. C. de*
condict. ob turp. cauſ. & licite retineatur etiam in foro con-
ſcientiæ ut declarat Covar. *ubi proxime d. n. 3. verſ. ſecunda*
quæſtionis pars, & in hoc ſenſu intelligo D. Lanfr. Zacch. *d.*
63 *q. 76. n. 21.* licet videatur velle, quod poſſit agi etiam ad mer-
cedem promiſſam conjugatæ, ut copiam ſui faceret, quod
juxta prædicta patitur difficultatem, quia eſſet adulterium,
quod eſt punibile etiam reſpectu Mulieris, virgis enim cædi-
tur, & in Monaſterium detruditur, *Auth. de adul.* Clar. *in*
§. Adulterium n. 7. ante med. verſic. ſed hodie, unde, & non
poteſt peti talis merces a Clerico, ex quo Clericus tanquam
alligatus Eccleſiæ ſi accedat ad Mulieres, dicatur commit-
tere adulterium ſpirituale punibile, ut tradit ipſe D. Lanfr.
eamdem quæſt. 76. n. 43. & ſeq. ubi late firmat.
64 Denique declaratur valere dictam locationem, itaut age-
re poſſit pro mercede Mulier, poſtquam operas præſtitit, non
autem ut etiam antea agere poſſit pro adimplemento con-
tractus, quia cum ſit promiſſio, ſeu pactum de re turpi,
65 poteſt ab ea ante rem patratam recedi, *l. generaliter, & l. ſi*
ſtipul. ff. de verb. oblig. in malis enim promiſſis reſcinde fi-
dem, & in turpi voto muta decretum, impia eſt enim
promiſſio, quæ cum ſcelere adimpletur, ut monet Papa
in cap. in malis 22. q. 4. & late in propoſito hanc decla-
rationem exornat Giazarell. *d. deciſ. 54. n. 11. & ſeq.*
Ex prædictis autem reſolvi valent aliæ quamplures quæ-
66 ſtiones, quæ oriri poſſunt circa locationes operarum in re-
bus turpibus & prohibitis, & ſignanter illa, an valeat lo-
catio Aſſaſſinii, in qua licet pro affirmativa videatur ſtare
Gabr. *conſ. 170. n. 18. lib. 1.* & apertius Caroc. *de locat.*
tit. de aſſaſſinio, tamen contraria videtur verior, juxta præ-
dictam diſtinctionem, quod valeat locatio operarum pro-
hibitarum, & non punibilium, non autem punibilium,
nemo enim eſt, qui neget aſſaſſinium eſſe punibile.
67 Sunt denique quædam operæ, quæ propter excellentiam,
locationis nomen dedignentur, & reſpuunt, ac magis bene-
ficii loco præbentur, & id quod pro eis datur, ad remuneran-
68 dum datur, & ideo honorarium appellatur, prout de operis
menſorum dicit text. *in lib. 1. ff. ſi menſ. falſum mod. dix.*
69 quod multo magis dicetur etiam de Advocato, cum multo
dignius ejus officium ſit, ut dicit ibi Gloſſ. *in verb. honora-*
rium, quod & de aliis juris profeſſoribus omnino dicendum
erit, quibus propterea Præſes Provinciæ, qui jus dicere ſo-
let, de mercedibus jus non dicet, cum res ſanctiſſima ſit ci-
vilis ſapientia, & pretio nummario non æſtimanda, nec de-
honeſtanda, cum in judicio honor petitur, qui offerri debuit,
lib. 1. §. quidem, ff. de extraord. cognit. unde bene convin-
vincitur Advocatos omnino diſtinguendos ab eis, qui locant
operas ſuas pro mercede, prout eos etiam diſtinguit J. C. *in l.*
70 *qui operas 41. ff. locat.* ex quo textu notare licet particularem
differentiam inter mercedem operariorum, & honoraria ad-
vocatorum, ut illa ſolvi debeat poſt operas præſtitas, hæc
autem anticipate, dum dicit, operarium impeditum opera-
ri, mercedem accipere debere, Advocatum honoraria red-
71 dere non debere, & tradit etiam de Auditoribus Rotæ Gra-
tian. *deciſ. Marc. 201. n. 1. & ſeq.* & differunt etiam in eo,
quod licet qui locant operas ſuas, ſi impediantur propter pe-
ſtem operari, debeant pro eo tempore remittere mercedem
Conductori, tamen ſecus ſit in Advocatis, & ſimilibus, cum
quibus locationem eſſe non putavit antiquitas, ut probat
72 Rip. *in ſuo tract. de peſt. tit. de privil. contract. n. 116. & 117.*
& Advocatorum, & ſimilium operas non locari, Manl. *de*
locat. & cond. cap. 4. de reb. quæ loc. poſſ. n. 10. Deberi autem
Advocatis honorarium, ſeu ut communiter etiam dicitur,
ſalarium, indubitati juris eſt, ſignanter *in can. ult. 14. q. 5.*
poſt princ. ibi, *quia vendit Advocatus juſtum Patrocinium,*
Juriſperitus verum conſilium, & uno ore fatentur DD. om-
nes, ut teſtatur D. meus Lanfranch. Zacchia *in ſuo tract. de*
ſalario q. 52. in princ. in quo late, & optime materiam
ſalarii Advocatorum proſequitur per tredecim ampliatio-
nes, & novem declarationes penes eum videndas.
73 Et quod dicitur de Advocato, quod non conſiſtat locatio
inter eum, & clientulum, procedere non ſolum inter Do-
74 ctorem, & ſcolarem, Judicem, & Aſſeſſorem, ſed etiam inter
medicum, & ægrotum, ac inter proxenetam, & contra-
hentes, itaut his non competat actio ex locato, ſed cer- 75
ti condictio, ſi quid certum promiſſum, vel ex ſtipulatio,
ſi adſit ſtipulatio, aut condictio ex lege, ſi adfuit tan-
tum pactum nudum, vel officium judicis, Azor. *in ſumm.*
Cod. locat. n. 8. & ſeq. Bart. *in d. l. 1. ff. ſi menſ. falſ.*
cauſ. Mozz. *de contr. tit. de locat. n. 16.* & aliis adductis,
Manlius *de locat. & cond. tit. 4. num. 10. & ſeq.* licet
non differre locationem, quam facit Doctor, vel medicus 76
de operis ſuis ab ea, quam facit famulus de operis ſuis,
ex Bald. *in l. contractus, C. de fid. inſtrum.* tradat. Socin.
Sen. *conſ. 96. col. 2. prope fin. lib. 2.* & notat in addit. ad
Bart. *in d. l. 1. ff. ſi menſ. falſ. mod. dix.* unde eſt, quod Docto-
res loquendo de prædicta ſæpe nomine locationis utuntur,
& locaſſe operas ſuas dicunt, quo modo loquendi, quantum-
vis improprio etiam nos, ut plurimum utemur.

Quomodo contrahatur locatio.

S U M M A R I U M.

1 *Contractus locationis, & conductionis ſolo conſenſu con-*
trahitur.
2 *Et non requirit ſcripturam, neque verba.*
3 *Mutus poteſt contrahere locationem, & conductionem.*
4 *Conſenſum non habens, non poteſt contrahere locationem,*
& conductionem.
5 *Vis, & metus conſenſum excludunt.*
6 *Compelli non poteſt quis locare, & conducere per vim,*
niſi adſit præceptum teſtatoris, vel ſtatuti.
7 *Verba, & nutus non ſunt neceſſaria ad contractus per-*
fectionem, ſed ad probationem conſenſus.
8 *Conſenſus, res, & merces ſunt de eſſentia contractus*
locationis.
9 *Res abſens, & non exiſtens locari poteſt.*
10 *Merces non eſt neceſſe, ut interveniat in actu locatio-*
nis.
11 *Res, & merces non ſunt neceſſaria ad ſubſtantiam, &*
perfectionem locationis, ſed ad effectum.
12 *Contrahentes locationem, & conductionem neceſſe eſt,*
ut conveniant in re, & mercede.
13 *Diſcordia contrahentium locationem in corpore rei, vi-*
tiat contractum, ſecus ſi in ſolo nomine.
14 *Error in qualitate ſubſtantiali vitiat contractum em-*
ptionis, & locationis.
15 *Putans emere virginem dum erat mulier, ſuſtinetur*
contractus, ſecus ſi erat puer.
16 *Diſſenſus contrahentium in mercede vitiat contractum*
locationis.
17 *Decl. procedere, ſi locator ſenſit de ſumma majori,*
ſecus e contra.
18 *Et quicumque ſenſerit de majori mercede, non poteſt*
recedere.
19 *Conſenſus in locatione debet eſſe reciprocus utriuſque*
contrahentis, nec ſufficit unius tantum.
20 *Decl. non procedere, ſi teſtator juſſerit rem locari Titio*
pro tanta mercede, quia ſufficit conſenſus Titii.
21 *Contractus locationis non poteſt pendere a conſenſu*
unius, etiam ſi alius ita velit.
22 *Subſtantialia contractus, non poſſunt conferri in volun-*
tatem unius ex contrahentibus.
23 *Venditio uni facta ſi voluerit ſic emere, non valet.*
24 *Contractus collatus in voluntatem unius non tenet,*
etiam ſi ejus voluntas ſuperveniat.
25 *Decl. procedere de jure civili, ſecus ex æquitate Ca-*
nonica.
26 *Decl. 2. non procedere ſi uterque in voluntatem alte-*
rius contractum contulerit.
Vide tamen num. 28.
27 *Verba Curialia non attenduntur.*
29 *Effectuata locatione abſque concordia in mercede datur*
actio præſcriptis verbis.
30 *Pacta accidentalia contractus locationis poſſunt conferri*
in voluntatem unius ex contrahentibus.
31 *Pretium totum non poteſt conferri in voluntatem unius,*
ſecus quo ad partem.
32 *Tempus locationis poteſt conferri in voluntatem unius*
ex contrahentibus.
33 *Tempus non eſt de ſubſtantia locationis.*
34 *Tempus ſolutionis mercedis poteſt remitti in volunta-*
tem unius ex contrahentibus.
35 *Traditio rei locatæ operatur, ut ſuſtineatur locatio col-*
lata in voluntatem unius ex contrahentibus.
36 *Contractus locationis collatus in voluntatem unius,*
ſi intervenerit deceptio, ſuſtinetur in favorem de-
cepti.
37 *Abſentes poſſunt contrahere locationem, & conductio-*
nem mediante nuncio, vel epiſtola.
38 *Contractus perficitur ubi conjunguntur conſenſus.*
39 *Contrahens per epiſtolam fit ſubditus loci, ubi dirigitur*
epiſtola, & junguntur conſenſus.

40 Con-

40 *Contrahens per epiſtolam ſi antequam epiſtola perveniat moriatur, contractus non perficitur.*
41 *Idem ſi pœnituerit, & recipiens ignarus pœnitentia acceptet.*
42 *Conſenſus requiritur ſimultaneus, & præſentialis ad validitatem contractus.*
43 *Decl. procedere, & ſpeciale eſſe in ſtipulatione, ſecus in aliis contractibus.*
44 *Contractus locationis valet etiamſi unus uno tempore interroget, & alius alio reſpondeat.*
45 *Decl. procedere rebus in eodem ſtatu permanentibus, ſecus eis mutatis.*
46 *Decl. 2. non procedere ſi interrogatus diſſentiat, quia non poteſt poſtea velle conſentire.*
47 *Nuncius ad validitatem contractus debet eſſe deſtinatus.*
48 *Nuncius pro validitate contractus non eſt remittendus.*
49 *Contractus inter abſentes non valet ſine Nuncio, vel epiſtola.*
50 *Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis.*
51 *Decl. non procedere in emphyteuſi.*
52 *Decl. ſecundo, quandoque requiri ex voluntate partium.*
53 *Scriptura requiſita ex voluntate partium poteſt utraque pars ante eam a contractu recedere.*
54 *Scriptura quandoque requiritur per contrahentes ad ſolam probationem, & tunc non licet ante eam a contractu recedere.*
55 *Scriptura ad ſolam probationem requiſita cenſetur, ſi ſit conventum de re, & certa mercede.*
56 *Ampl. etiam ſi adſit pactum expreſſum de faciendo ſcriptura, niſi ſit dictum, quod contractus non valeat ſine ea.*
57 *Decl. maxime procedere ſi prius perfectus fuit contractus, ac deinde dictum, quod fieret ſcriptura, ſecus e contra.*
58 *Scriptura arguitur requiſita ad ſolam probationem, ſi dictum vellet plenius explicare in inſtrumento.*
59 *Idem ſi dictum inſtrumentum faciendum ad majorem cautelam.*
60 *Idem ſi aliquid jam adimpletum.*
61 *Diſcordia partium in confectione inſtrumenti non impedit locatorem qui rem tradidit, mercedem petere.*
62 *Scriptura cenſetur requiſita de ſubſtantia, ſi aliquid de tempore ejus confectionis adimplendum ſit.*
63 *Idem ſi dictum addenda eſſe nova pacta in inſtrumento.*
64 *Pacta facta in locatione poſſunt conferri in arbitrium tertii.*
65 *Pacta concordanda ſi reſervata ſint conditionaliter, denotant imperfectionem contractus.*
66 *Scriptura præparatoria vulgo,* Minuta, *denotans imperfectionem contractus.*
67 *Minuta æquiparatur tractatui de contractu faciendo.*
68 *Tractatus non negat perfectionem contractus, quia multa tractantur, quæ non perficiuntur.*
69 *Contractus an fuerit perfectus, pendet ab animo, & ſtatur conjecturis.*
70 *Scriptura cenſetur requiſita ad perfectionem contractus ubi adſunt multa capitula, & difficile eſt ea memoriæ tenere.*
71 *Contractus ſi concurrunt ſubſtantialia, cenſetur perfectus, quamvis adſint conjecturæ, quod partes voluerint ſcripturam, ſecus autem ſi conjectura reddant dubium conſenſum.*
72 *Contractus ſi ſit de præſenti, & nihil ulterius remaneat, quam facere ſcripturam, iſta cenſetur requiſita ad cautelam, ſecus ſi quæſtio ſit de ipſo contractu, & an partes de præſenti ſe obligare voluerint.*

CAPUT XVI.

QUia vidimus, quæ perſonæ locare poſſent, & quæ conducere, ac quæ res, & operæ locari, & conduci valeant, ſequitur videndum, quomodo contrahi poſſit iſte contractus locationis, & conductionis.

Et quidem locationis, & conductionis contractus cum
1 naturalis, & omnium gentium ſit, ſolo conſenſu contrahitur, ut dicit J. C. *in l. 1. ff. locat.* & ſic non ſolum abſque ſcri-
2 ptura, ſed etiam abſque ullis verbis, *l. qui ad certum 15. ff. eod. l. contractus 24. C. eod.* Rot. *deciſ. 507. n. 8. par. 4. tom. 3. rec.* unde a Muto contrahi poſſe, dubitari non poteſt, *l. in*
3 *quibuſcumque, ff. de act. empt. l. ubi non voce, ff. de reg. jur.* & notat Gloſſ. *in d. lib. 1. verb. non verbis, ff. locat.*
4 E contra, qui conſenſum non habet, non valet contrahere locationem, & conductionem, *d. l. qui ad certum*, & dictum eſt ſupra *cap. 6.* Unde etiam ſequitur non poſſe quem
5 compelli ad locandum, & conducendum, quia vis, & metus conſenſum excludit, *l. nihil conſenſui, ff. de regul. jur. l. nec*
6 *amore, C. de jus. delib.* At hoc non procedit, ſi adſit præceptum teſtatoris, vel lex, ſeu ſtatutum, quia tunc bene poteſt hæres, vel alius legi, vel ſtatuto ſubjectus compelli, valebit locatio, *l. & ſi æquo*, & ibi Jaſ. *n. 5. ff. de legat. 1.* Mantic. *de tac. l. 4. tit. 4. n. 9. poſt pr. verſ. tamen ſi procedat*, Boer. *dec. 58. n. 20.*

Cæterum ſtante conſenſu, non ſolum abſque verbis, ſed 7
etiam abſque nutu contrahi valet, dummodo aliunde convinci poſſit conſenſus; verba enim, aut nutus, aut quid aliud neceſſarium erit, ſed non ad contractus eſſentiam, ſeu perfectionem, quia ad eam ſolus conſenſus ſufficit, ut prædicitur, ſed ad ipſius conſenſus probationem tantum, de qua dicetur ſeparatim *in cap. 19.*

Sic pariter dicimus ultra conſenſum requiri rem, & mercedem, adeo ut hæc tria, nempe conſenſum, rem, 8
& mercedem eſſe de ſubſtantia locationis, & conductionis, tradant poſt alios Surd. *conſ. 400. n. 9.* Caroc. *de locat. & cond. tit. de ſubſtan. locat. n. 9.* Adden. *ad deciſ. 420. n. 102. par. 4. tom. 2. recent.* & hinc eſt, quod dicitur, mercedem non conventam non deberi, præcipue in locatione operarum, de quo infra *cap. 35.*

Et tamen neque rei, neque mercedis eſt neceſſarius actualis interventus ad perfectionem contractus, etenim locatio 9
fieri poteſt, nedum de re abſente, ſed etiam de re in rerum natura non exiſtente, ut dictum eſt *cap. 11. n. 29.* & quoad mercedem, nullum dubium, & quotidie practicatur, locationem fieri pro mercede alio tempore ſolvenda, adeo ut ſuffi- 10
ciat in re, & mercede contrahentes conſentire, & ſic ſolo conſenſu contrahitur, & perficitur locatio, & conductio, & rei, mercediſque actualis interventio, & præſtatio non ad perfectionem, ſed ad conſummationem, non 11
ad ſubſtantiam, ſed ad effectum locationis ſpectat, ut docent Inſtitutiſtæ in princ. hujus tit. *de locat. & conduct.* & ſignanter Harppret. qui alios refert *ibi n. 12.*

Neceſſe autem eſt, ut conſentiant contrahentes in re, & in mercede, prout in emptione, & venditione conſentire 12
debent in re, & pretio, adeo ut hæc ſit ſubſtantia contractus, ut eſt text. *in l. ſi voluntate 8. Cod. de reſcind. vend.* juxta verum ejus intellectum, de quo Mantica *de tacit. lib. 4. tit. 20. n. 53. poſt prin. verſ. ſed ni fallor*, alias ſi diſſentiant in utraque earum, nulla erit locatio, *l. in venditionibus 9. cum duabus ſeq. ff. de contrah. empt.* Mantica *de tacit. lib. 4. tit. 4. n. 5. &* circa rem ſi ego putabam conducere fundum Cornelianum, tu mihi Sempronianum locare putaſti, nulla fuit locatio, & 13
conductio, ſi tamen diſcordia, ſeu error non ſit in ſolo nomine, ſed in corpore, *d. l. venditionibus, & ſeq.* Mantic. *d. tit. 4. num. 5. verſ. unde ſi ego, & 6.*

Si autem non ſit erratum in corpore, ſed in rei ſub- 14
ſtantia, ſeu qualitate ſubſtantiali; uti ſi putabam emere argentum, & erat quid argento ſimile, erit pariter nulla emptio, ut habetur *in d. l. in venditionibus*, ubi etiam alia habentur exempla, quæ repetuntur per Manticam *d. tit. 4. n. 7.* & ſi puto emere Virginem cum eſſet jam mulier, quod contractus ſubſiſtat, eſt text. *in l. alioquin 11. §. quod ſi ego, ff. de contrah. empt.* ubi ſecus eſſe, ſi eum mulierem 15
venderem, tu puerum emere exiſtimaſti.

Quoad mercedem vero circa ſimilem diſſenſum partium, habemus text. *in l. ſi decem 54. ff. locat.* dicentem, quod ſi 16
decem tibi fundum locavero, tu autem exiſtimes quinque te conducere, nihil agitur, unde Alberic. ibi dicit, quod ſi contrahentes diſſentiant in mercede, non valet locatio, & Bald. quod diſſenſus in quantitate vitiat contractum hinc inde obligatorium. Verum quia in textu prædicto ultra dictam primam definitionem unius caſus, expreſſe ſubjungitur alia, ac dicitur, quod ſi ego minoris me locare ſenſero, 17
tu pluris te conducere, utique non pluris erit conductio, quam quanti ego locavi, aperte ſequitur non eſſe abſolute verum, quod diſſenſus in quantitate mercedis vitiet contractum locationis, ut ponunt præcitati, dum talis diſſenſus non vitiat, ſi Conductor ſenſerit de majore, locator vero de minore, unde videtur eos tantum perſpexiſſe primam partem legis, & e contra Bartol. videtur perſpexiſſe tantum ſecundam partem, dum ibidem dicit, quod ſi in quantitate mercedis erretur, ſtatur voluntati ejus, qui mercedem recipere debet, nam & hoc dictum ita abſolutum convincitur non ſubſiſtere ea prima parte legis, in qua non ſtatur voluntati locatoris mercedem recipere debentis, ſed textus dicit, quod nihil agitur. Unde melius obſervat totam legem Caſtren. & reddit rationem diverſitatis cur in ſecundo caſu ejuſdem, in quo de minore penſione ſenſit locator, ſubſiſtat contractus in ea; in primo vero, in quo de minore ſenſit conductor, nihil agatur, quia in hoc primo quocunque modo dicatur, remanet aliquis deceptus, nempe ſi dicatur valere in majori, remanet deceptus conductor qui ſenſit de minori, ſi vero dicatur valere in minori, remanet deceptus locator, qui ſenſit de majori, at e contra in alio caſu dicendo, quod valeat in minori, nemo deceptus remanet, non locator, quia de ea ſenſit, neque conductor, quia alleviatur, dum ſenſerat de majori, & ideo non eſt ratio cur ita ſuſtineri non debeat contractus, & hanc lecturam Caſtr. amplectitur etiam Caroc. *tit. de locat. incert. num. 8.*

Veruntamen eſt, quod ſi bene notaveris, ille non poteſt 18
recedere, qui de minori ſumma ſenſit, ut advertit Gloſſ. *in eadem l. ſi decem verb. putavi*, unde infertur, quod etiam in primo caſu in quo conductor ſenſit de minori penſione, licet text. dicat, quod nihil agitur, tamen intelligendum cum

ſuppo-

ſuppoſito, quod locator qui ſenſit de decem, non velit eſſe contentus de quinque, de quibus ſenſit conductor, prout eſt veriſimile, & credibile a communiter accidentibus, alias enim ſi velit eſſe contentus de quinque, nullam habet conductor rationem recedendi a contractu, qui propterea ſuſtinebitur, Caroc. *d. tit. de locat. & cond.* *n.* 11. & 12. quod tamen intelligendum procedere, dummodo de nullitate jam non fuiſſet oppoſitum, quia non poſſet conſenſus unius ſuperveniens contractum convalidare, alio ſimul de novo non conſentiente, Corn. *conſ.* 71. *n.* 9. *lib.* 2. Cravet. *conſ.* 39. *n.* 13. & late Manent. *conſ.* 25. *n.* 7. *& ſeq.*

Debent igitur partes conſentire in re, & penſione, & ſic de eis convenire, ut dictum eſt, quomodo autem convenire debeant, dicam ſeparatim *cap. prox.* ne hic nimis divertam a conſenſu.

19 Contrahitur igitur locatio conſenſu ſolo, at non conſenſu unius ſoli, ſed requiritur conſenſus reciprocus utriuſque partis, nempe locatoris, & conductoris, non enim perficitur contractus per conſenſum unius tantum, Rot. coram Seraphin. *decis.* 854. *n.* 8. niſi forte teſtator juſſiſſet locari
20 rem Titio pro tanta penſione, & ipſe Titius penſionem obtulerit, quia tunc etiam ſi hæres recuſet, locatio perfecta intelligitur; Bart. *in l. ſi fidejuſſor* §. 1. *in princ.* & ibi Jaſ. *n.* 4. *ff. de legat.* 1. Mantic. qui dicit mirabile eſſe, ut hoc caſu unius tantum voluntate contractus perficiatur, *de tacit. lib.* 4. *tit.* 4. *n.* 8.

21 Imo fortius contractus non poteſt pendere a voluntate unius, etiam ſi alius ita conſentiat, *leg. ſub hac conditione* 7. *ff. de action. & oblig.* Caſtr. *conſ.* 100. *n.* 2. *in fin. lib.* 2. Rimin. *conſ.* 378. *n.* 27. *& ſeq.* Sim. de Prat. *conſ.* 29. *n.* 14. Magon. *decis. Flor.* 49. *n.* 18. Et quod ſi unum de ſubſtantialibus contractus conferatur in voluntatem unius ex contrahentibus, contractus non valet eſt text. *in leg. in vendentis* 13.
22 *C. de contrah. empt.* qui text. licet loquatur de emptione, & venditione, procedit tamen etiam in locatione, & conductione, ut poſt Bald. *ibi n.* 4. *verſ. nam hoc idem*, Gomez. *var. reſol. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 19. dicit Surd. *dec.* 52. *n.* 10. & ita quia tria eſſe de ſubſtantia hujus contractus, nempe rem, pretium, & conſenſum dictum eſt ſupra, non ſolum non valebit contractus ſi conſenſus ipſe ſit collatus in voluntatem alterius ex contrahentibus, uti ſi fiat ſit uni venditio ſi vo-
23 luerit ſic emere, ut exemplificat Gloſſ. *in d. l. in vendentis*, ſed etiam ſi collata ſit in ejus voluntatem penſio, vel res, ut docet Cyn. *ibid. n.* 2. & Gloſſ. & Cynum refert, & ſequitur Surd. *dec.* 114. *n.* 1. *& ſeq.* ubi aliter explicat, & alios cumulat, & de conferente mercedem in voluntatem alterius in locatione operatum, Roman. *conſil.* 257. *n.* 4.

24 Et dum non poteſt dicto modo contrahi, clare ſequitur, quod ſi actualiter contrahatur, contractus eſt nullus, & poteſt ab eo recedi, etiam ſi voluntas ejus, cujus arbitrio res commiſſa fuerit, ſupervenerit, Bald. *in d. l. in vendentis n.* 16. *verſ. octavo*, Gabr. *conſ.* 73. *n.* 3. *lib.* 1. Surd. *dict. decis.* 114. *n.* 2. *ad med. verſ. & id locum habet.*

25 Verum prædicta limitantur primo, ut procedant de jure civili, at juxta æquitatem canonicam ſuſtinetur contractus in voluntatem unius collatus, ut firmant Bonacoſ. *de æqu. t. canon. concl.* 105. Caroc. *de locat. & cond. tit. de pollicitatione quæſt.* 4. *n.* 20. Gratian. *diſcept.* 534. *n.* 25. & ſuſtineri locationem factam de re, vel cum penſione incerta, dicam infra *cap. prox.* ubi etiam addam aliquas declarationes, quæ hic quoque applicari poterunt.

26 Secundo limitantur, ut non procedant, quando non unus ſolus, ſed uterque reciproce in voluntatem alterius contractum contulerit, quia tunc contractus ſuſtinetur, ut communiter tenent DD. *in l. vendentis*, teſte Gomeſ. *var. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 19. *verſ. item intellige*, & ſequitur Caroc. *d. quæſt.* 4. *n.* 22. *tit. de pollicitatione.*

At hoc procedere poteſt in exemplo, quod afferunt præcitati, quod unus dicat, Loco hanc rem pro decem ſi vis, & alius dicat, & ego eamdem rem conduco pro decem ſi vis,
27 vel quia illa verba hinc inde prolata, *ſi vis*, ſint mere Curialia, quæ non attenduntur, Jaſ. *in l.* 1. §. *ſi quis ita n.* 11. ubi ponit multa exempla, *ff. de verbor. oblig.* Viv. *com. opin.* 668. *n.* 1. ubi quod non ſunt appreciatoria, Seraph. *dec.* 136. *n.* 3. Penia *dec.* 430. *n.* 5. vel quia verbum, Loco, hinc inde prolatum voluntatem perfectam in illo inſtanti ſignificet, purificata
28 ſtatim conditione hinc inde appoſita voluntatis alterius, ut ſentire videtur Caroc. *ubi ſup.* At ſi aliter ſit collatus contractus in arbitrium utriuſque, quoad aliquid ſubſtantiale, puta ſi dictum, locamus, & conducimus pro mercede, in qua concordabimus, itaut ſit in arbitrio utriuſque concordare, vel non concordare, vel aliter collatus ſit vere in arbitrium utriuſque, vel non valebit contractus, ut docet Alberic. *in d. l. in vendentis n.* 1. *verſ. item ſi conferatur in arbitrium utriuſque*, cum aliis adductis per Manent. *conſ.* 25. *n.* 17. & per Altograd. *conſ.* 21. *n.* 13. & 14. *lib.* 2. ubi dicit, hanc eſſe veriorem, & receptiorem contra Gomeſium *ubi ſupra*, & ſenſit Rot. *decis.* 681. *n.* 9. *& ſeqq. par.* 4. *tom.* 3. *recent.*

29 Verum licet non valeat hoc caſu locatio, tamen non propterea ſequitur, quod ſi elata ſit concordatio facienda ad tempus poſt effectuationem locationis, vel operarum præſtationem, non poſſit locator mercedem petere, quia ſi non competit actio locati, competit præſcriptis verbis, ut eſt text. *in l. ſi tibi* 24. *ad fin. ff. præſcr. verb. &* §. *penult. de cauſa inſtit. tit. de locat. & cond.* per quæ jura convincitur male ſcripſiſſe Roman. *conſ.* 257. *ad fin.* quod Mareſcalcus ille non poſſet petere mercedes ſuas, ex quo remiſit eas arbitrandas Domino equi, poſtquam operas præſtitiſſet, & Caroc. *tit. de mercede taxat. n.* 16. dum dixit eumdem Mareſcalcum debere lugere operas ſuas, prout in ſpecie advertit eos notando, Manent. *conſ.* 25. *n.* 22. & 23. & quidem æquitas non patitur, ut qui gaviſus eſt re, mercedem ſolvere recuſet, ad quam tenetur ipſo facto, etiam abſque ulla conventione, argum. *l. item quæritur* 14. *in fin.* ibi, *ut prout quiſque habitaverit, ita & obligetur ff. locat.* & notant ibi Bald. & alii relati per Jaſ. *in* §. *actionum n.* 188. *inſtit. de action.* & in hoc differt locatio e venditione, quia in ea non propterea, quod tradita fuerit res, datur actio ad pretium ſi non fuerit concordatum, & eſt differentia egregia ſecundum At. Pinellum *in par.* 2. *rubr. C. de reſcind. vend. cap.* 2. *n.* 24.

Tertio limitantur, ut procedant ſi conferantur in volun- 30
tate alterius ſubſtantialia contractus, ut dictum eſt, ſecus ſi conferatur aliquod pactum accidentale, quia talia pacta, aliaque accidentalia contractus, bene poſſunt conferri in voluntatem unius, & non propterea vacillat contractus, Caſtr. *in d. l. in vendentis n.* 3. *verſ. ſolve verum eſt, C. de contrah. empt.* Gabr. *conſ.* 168. *n.* 26. *lib.* 1. Rot. *decis.* 37. *n.* 6. *par.* 4. *tom.* 1. *recent.*

Hinc licet totum pretium conferri non poſſit in volun- 31
tatem unius, tamen ſi ſtabilitum ſit pretium aliquod certum, ſed prætendatur quid augendum eſſe, bene poterit tale augmentum in voluntatem unius conferri, Bald. *in d. l. in vendentis n.* 6. Gabr. *conſ.* 168. *n.* 25. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 19. *n.* 49.

Hinc etiam infertur valere locationem, in qua ſolum tem- 32
pus durationis collatum ſit in voluntatem unius contrahentium, Fabius de Mont. *de empt. & vendit. quæſt.* 5. *princ. n.* 73. Gratian. *diſcept.* 534. *n.* 11. *& ſeqq.* quod optime comprobatur ex eo, quod videmus relocationem tacitam in Urbanis fieri pro tempore, quo Conductor continuaverit
habitare, *l. item quæritur*, §. *ult. ff. locat.* unde convinci- 33
tur poſſe de ſubſtantia locationis, ut tradunt Mar. *de contract. rubr. de locat. & conduct. tit. de ſubſtan. locat. n.* 17. *ad med.* Oſaſch. *decis.* 111. *n.* 23. & eis relatis, Gratian. *diſcept.* 534. *n.* 12. & 13. & idem imo multo facilius pro-
cedit in tempore ſolutionis penſionis, paſſim enim videmus 34
illud remitti beneplacito unius ex contrahentibus, ut dicit Caroc. *de locat. & cond. d. tit. de pollicitat. quæſt.* 4. *n.* 23. *verſ. adde Pedemont.*

Quarto limitatur quod dictum eſt ſupra, poſſe recedi a 35
contractu collato in voluntatem alterius, etiam poſtquam voluntas illius ſupervenerit, ut non procedat ſi deventum etiam fuerit ad rei traditionem, quia tunc ſuſtinetur locatio etiam in voluntatem unius collata, & agitur ad Judicem, ut declaret quod declaratione indiget, Fabius de Mont. *de empt. & vendit. quæſt.* 5. *princ. n.* 73. *verſ. prædicta tamen*, Caroc. *de locat. & conduct. quæſt.* 4. *n.* 24. Gratian. *d. diſcept.* 534. *n.* 13. *verſ. ſecundo, quia.*

Quinto limitatur, ut tunc non poſſit pendere locatio, & 36
conductio a voluntate unius, cum nullus ex contrahentibus eſt circumventus, at ſi dolus, & circumventio intervenerit, tunc ad favorem decepti contractus in ejus voluntatem collatus ſuſtinetur, ut poſt Bart. *in l. quod tamen dicemus in fin. n.* 6. *ff. de contrah. empt.* tradunt Negaſ. *de pign. par.* 3. *membr.* 1. *n.* 19. & 20. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 3. *n.* 27.

Ex prædictis videretur inferri, quod locatio non poſſet contrahi inter abſentes per nuntium, vel epiſtolam, quia ſcribens alicui ſe ei locare Domum, videtur conferre in ejus
voluntatem contractum, quod fieri non valet ex ſupra de- 37
ductis, ſed veritas eſt in contrarium, valet enim contrahi per nuncium, vel epiſtolam, ut eſt text. expreſſ. *in l.* 1. *in fin. ff. de contrah. empt.* & tradunt Surd. *conſ.* 351. *n.* 29. & Rot. Januen. *dec.* 48. *n.* 6. non enim magis confertur locatio in vo-
luntatem ejus, cui dirigitur nuncius, vel epiſtola, quam con- 38
feratur in voluntatem ejus, cui præſenti dicitur: Loco tibi domum, cum uterque eodem modo poſſit contractum perficere conſentiendo, ac imperfectum reddere diſſentiendo, & ibi perficitur contractus, ubi junguntur conſenſus, Bald. *in l. mutuam inter eos n.* 28. & ibidem Salicet. *n.* 17. *C. ſi quis alteri, vel ſib.* cum aliis, quos refert, & ſequitur Rota in una Romana, ſeu Ravennaten. Pecuniaria 26. Junii 1030. §. *Attamen primum coram Pirovano*, ubi quod propterea diri-
gens litteras Romam, licet alias non ſubditus, per contra- 39
ctum fit ſubditus, & poteſt in curia agere, & conveniri, dicitur enim ibi celebratus contractus, ubi litteræ recipiuntur, & acceptantur, non autem ubi ſcribuntur, Rot. Januen. *dec.* 161. *n.* 4. & Rot. Romana coram Coccin. *dec.* 116. *n.* 1.
Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 26. *n.* 17. *verſ. unde quando*, 40
& ſi antequam litteræ præſententur, ſcribens deceſſerit, quia tunc ejus conſenſus non durat uſquequo jungi poſſit cum

con-

conſenſu alterius, non valet contractus, Roman. in l. nuda
ratio col. fin. ff. de donat. Dec. in c. 2. n. 15. de fid. instr. Ruin.
conſ. 3. col. 3. lib. 3. Surd. conſ. 136. n. 48. Gabr. de præſumpt.
concluſ. 2. num. 16. & 27. & idem eſt ſi ſcribentem pœnituerit,
41 antequam litteræ præſententur, quia inde eodem modo ſe-
quitur, ut jungi nequeant conſenſus, & ſic quod non valeat
contractus, quamvis recipiens ignarus ſcribentem pœnituiſ-
ſe eam acceptet, & contractui conſentiat, ut latiſſime firmat
Surd. conſ. 236. n. 49. & ſeq. ubi n. 51. inquit quod Gloſs. in
lib. 2. de contrahent. empt. volens requiri certiorationem com-
muniter reprobatur, quia nuncius, vel epiſtola præſtat nu-
dum miniſterium, & validitas contractus conſiſtit ſuper con-
ſenſu mittentis, quo quomodocumque deficiente nuncius,
vel epiſtola non operatur, juxta doctr. Bart. in lib. 1. ff. quod
juſſu, ubi expreſſe d. Gloſſ. reprobat cum aliis Ibid. per Surd.
relat. quibus addo Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 26. n. 16.
& gloſſ. 63. n. 43. & eſt text. expreſſ. in l. ſi puer in princ. ff.
de manumiſſ. vindict. cujus verba refert Gonz. dict. Gloſſ. 63.
n. 2. ubi, & alios cumulat etiam in propoſito revocatio-
nis nuncii; quod teneat, antequam fuerit intimata.

42 Nec opponatur contra prædicta, conſenſum requiri ſimul-
taneum, & præſentialem ad contrahendum, Gloſſ. in lib. 2.
verſ. conſentire, ff. de act. & oblig. Surd. conſ. 136. n. 16. ad fin.
verſ. nam videmus, Rot. dec. 225. n. 4. ad fin. par. 4. rec.

43 Quia reſpondetur id eſſe ſingulare in ſtipulatione, quod
interrogatus debeat ſtatim reſpondere, itaut conſenſus ſit ſi-
multaneus, & præſentialis, at ſecus eſt in aliis, unde ſi unus
dicat hodie: Loco tibi domum meam pro centum, & tu
nil reſpondeas, tunc, ſed alio tempore, puta die craſtina di-
cas ego conduco a te domum tuam, valet contractus, præſu-
mitur enim conſenſum illius durare, niſi appareat revocatio,
44 & ſic ſuperveniente etiam ex intervallo conſenſu tuo, jun-
guntur conſenſus utriuſque, & contractus perficitur, & va-
let, ut declarant Bald. in leg. quacumque num. 2. poſt med.
verſ. & breviter ſcias, C. de bon. quæ lib. Alciat. in lib. 1. §.
qui præſens num. 20. verſic. non obſtat, & ſeq. ff. de verbor.
oblig. Felin. conſ. 39. num. 3. in fin. & ſeq. ſic ſi interrogem
te, ut loces, ſeu vendas mihi rem pro decem, & tu reſpon-
deas ex intervallo, perfici contractum non ex vi meæ in-
terrogationis, ſed ex vi taciti conſenſus, qui durare præ-
ſumitur, tradit Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 4. num. 4.

45 Id tamen dupliciter declaratur, primo ut procedat, ſi hoc
interim non fuerit mutatus rerum ſtatus, quia alias cenſe-
retur locatorem abſque alia declaratione conſenſum revo-
caſſe, ita ut conſenſus conductoris ſuperveniens non inve-
niat, cum quo jungi poſſit, ut declarat Surd. conſ. 136. n. 38.
& ſeq. in quacumque enim obligatione, & promiſſione ſub-
intelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus, l. cum quis 38. ff. de
ſolut. Decian. conſil. 335. num. 4. verſ. & eſt regula, Seraph.
deciſ. 179. n. 1. cum aliis late traditis per Barboſ. clauſ. 129.
n. 2. etiam in habentibus tractum ſucceſſivum dec. 127. n. 2.
verſ. qua regula par. 2. div. & etiam ſi adſit juramentum,
Oldr. conſ. 241. n. 2. verſ. ſecundo quia, Dec. dict. conſ. 335.
n. 4. & conſ. 349. n. 4. poſt med. Rot. dec. 145. n. 9. par. 8. rec.

46 Secundo declaratur, ut procedat, quatenus conductor,
cui Dominus rei dixit: Loco tibi, non diſſenſerit, quia qui
contrahere recuſavit, non poteſt poſtea pœnitentia ductus
contractum acceptare, ſi alius novellum non vult adhibere
conſenſum, ut firmat Aretin. conſ. 374. n. 4. & latiſſime com-
probat Surd. d. conſ. 137. n. n. 29. ad 36. ubi ſignanter ſub n. 36.
reddit rationem, quia ubicumque quis alii offert contra-
ctum, ut quis dicat: hæc domus erit tibi locata pro decem,
& pars dicat: nolo conducere, videtur conſummatus effectus
illius oblationis, & præſumitur mutua voluntas offerentis.

47 Quando autem contrahitur per nuncium, requiritur nun-
cius deſtinatus, nec ſufficit ſi alius caſu audiens Titium di-
centem, Loco Cajo domum meam, hoc enim Cajo referat,
Gloſſ. in lib. 2. ver. & per litteras, ff. de contr. empt. & ibi
Bar. num. 2. Romana ſing. 328. in princ. Surd. conſ. 351.
num. 29. Caball. conſ. 168. num. 4. lib. 1. & eſt communis
opinio, ut teſtatur Flamin. de Rubeis conſ. 47. num. 35.
& ſeqq. lib. 1. licet aliqui contradicant, ut refert d. Gloſſ.
& hanc contrariam ſequantur Add. ad Bart. in d. lib. 2. in 1.
addit. Bertrand. conſ. 208. num. 9. & ſeqq. lib. 2. par. 1.

48 Non tamen neceſſe eſt conductorem, cui nuncius fuit
deſtinatus, Nuncium ipſum, vel alium retromittere lo-
catori cum ſuo conſenſu, ſed ſatis eſt eum conſentire,
& de ejus conſenſu, vel ex verbis, vel etiam ex facto
aliquo apparere, ut habetur in Clem. un. de procurat. &
late firmat Roman. conſ. 295. n. 5. cum aliis adductis
per Caroc. tit. de locat. per procurat. n. 77. & faciunt
tradita de recipiente litteras, & tacente ſub c. 02. prope fin.

49 Quid ſi non interveniat Nuncius, nec Epiſtola, ſed ipſe
abſens intelligat, puta ego domi exiſtens dico, Loco Titio
domum meam ad annum pro ſcutis centum, & Titius tran-
ſiens per viam audit, & acceptat, an valeat contractus, &
dicendum eſt non valere; ut tenent Gloſſ. in lib. 2. verſic.
conſentire, ff. de act. & oblig. Bart. in l. abſenti 10. num. 1. ff.
de donat. Natt. conſ. 94. num. 5. Rim. Jun. conſ. 569.
num. 27. Surd. conſ. 361. num. 29. ad fin.

Quia vero dictum eſt ſupra hunc contractum ſcripturam 50
non requirere, quod & comprobatur per text. in leg. contra-
hitur 4. ff. de pignor. & l. pactum 17. C. de pact. Penna dec. 995.
n. 4. Buratt. dec. 20. n. 8. animadvertendum eſt primo, quod
hoc non procedit in emphyteuſi, ad text. in l. 1. & ibi Gloſſ. 51
& Salyc. n. 5. Cod. de jur. emphyt. Aretin. in §. adeo n. 8. in-
ſtitut. de locat. Alex. conſ. 50. n. 4. lib. 5. Burſat. conſ. 26. n. 16.
Surd. deciſ. 332. num. 20. plene Ciarlin. contr. 2. n. 26. ſive
emphyteuſis ſit laicalis, ſive ſit Eccleſiaſtica, Hodiern. ad
Surd. dec. 10. n. 2. adeo ut per teſtes probari non valeat, niſi
ſimul etiam probetur amiſſam fuiſſe ſcripturam, Bald. in d.
lib. 2. in 3. appoſit. & ibidem Jaſ. n. 61. C. de jur. emphyt. cum
aliis, quos refert, & ſequitur Ciarlin. in d. contr. 2. n. 27.

Verum licet clarum ſit, quod de jure requiratur ſcriptu-
ra in emphyteuſi, tamen dubitari poſſet, an ſecus ſit de
conſuetudine, ut dixit Rot. cor. Mantic. dec. 57. n. 3. verſ.
quin reſpondetur. Et ulterius quatenus conſtaret aliquem ſol-
viſſe canonem tanquam emphyteutam per triginta annos,
præſumeretur ſcripturam præceſſiſſe, prout late dicetur in
cap. 22. & quatenus ſolutiones probarentur per ſcripturas, in-
de diceretur etiam probata per ſcripturam emphyteuſis, tan-
quam neceſſarium antecedens, Mantic. deciſ. 57. num. 4. Rot.
in recent. deciſ. 400. num. 30. par. 1. quando enim probatur
conſequens per ſcripturam, videtur etiam probari antece-
dens per eandem ſcripturam, l. quicunque, C. de apoc. publ.
lib. 10. Bald. conſ. 116. num. 2. lib. 1. Cravet. de antiq. temp.
par. 3. num. 40. Et hoc non ſolum ſi adſint ſolutiones per di-
ctum tempus, ſed etiam ſi pro minori, & concurrant alia,
puta recognitio, aut confeſſio emphyteutæ, & ſimilia, de
quibus Mantic. d. deciſ. 57. n. 6. & ſeqq. Cavaler. deciſ. 291.
num. 2. & ſeqq. in recent. deciſ. 420. num. 5. par. 3.

Præterea non omittendum, quod quandoque contrarium 52
volunt ipſæ partes, nempe ſcripturam intervenire ad perfe-
ctionem contractus, & tunc non aliter dicitur locatio, &
conductio facta, quam ſi intervenerit ſcriptura, adeo ut uſ-
quequo ſcriptura non fuerit confecta, licitum ſit cuique ex
contrahentibus a contractu recedere, ut eſt text. in l. contra-
ctus 26. C. de fid. inſtr. & tradunt Caſtr. in l. cum res 12. n. 4. ff. de
probat. & in d. l. contractus 16. n. 9. C. de fid. inſtr. ubi quod ita 53
reſpondit in facto Florentiæ, Socc. Sen. conſ. 269. n. 9. lib. 2.
Dec. conſ. 159. n. 5. Jaſ. conſ. 152. n. 3. & 4. ubi quod ad hoc non
requiritur partes dixiſſe, quod alias ſine ſcriptura contra-
ctus non valeret, ſed ſufficit dixiſſe, quod fiat publicum in-
ſtrumentum, lib. 2. Mandel. conſ. 139. num. 22. Celſ. Ugo
conſ. 67. n. 13. circa med. Honded. conſ. 52. n. 20. ubi multos
congerit, & de comm. teſtatur lib. 1. Miran. in praxi in 9. diſt.
jud. n. 88. Galvan. conſil. 100. n. 44. Afflict. deciſ. 30. num. 4.
Boer. deciſ. 48. n. 18. Rot. cor. Bich. deciſ. 638. num. 4. & 5.

Verum prædicta concluſio procedit tantum, quando con- 54
tractus non fuit habitus pro abſoluto a partibus, ſecus autem
ſi habitus fuit pro abſoluto, & requiſita ſcriptura tantum ad
probationem, ut declarant Gabr. de pact. concluſ. 3. num. 2.
& 3. Urſill. ad Afflict. deciſ. 39. num. 6. verſ. vel poteſt pro
fœdere Fab. in Cod. tit. de fid. inſtr. defin. 14. Rota coram
Penna deciſ. 995. n. 4. & coram Bich. d. deciſ. 638. n. 4.
. Unde difficultas vertitur in dignoſcendo quid ſenſerint
partes, in qua ſi convenerint de certa re, & de certa quanti-
tate penſionis, dicendum erit, ſecluſis aliis circumſtantiis, 55
contractum eſſe perfectum, quia interveniente conſenſu, re
& penſione, interveniunt omnia, quæ dictum eſt ſupra eſſe
ſubſtantialia hujus contractus, & adeo eum perfectum indi-
cant Burſatt. conſ. 100. n. 2. Rot. deciſ. 517. n. 1. par. 1. diverſ.
deciſ. 552. n. 7. par. 1. & deciſ. 37. n. 0. par. 4. tom. 2. rec.

Et in his terminis non poteſt habere locum dicta opinio, 56
quod non valeat contractus abſque ſcriptura, niſi id expreſſe
ſit dictum, quod non valeat, alias enim ſimplex pactum de
ea facienda, intelligitur prout de jure, ideſt non ut ſit ne-
ceſſaria de ſubſtantia contractus, qui ſine ea non valeat, ſed
tantum, ut fiat ad ejuſdem contractus jam facti probationem
Curt. jun. conſil. 348. num. 12. & ſeq. Decian. conſ. 64. n. 19.
& ſeq. lib. 3. & pluries declaravit Rot. ut coram Put. deciſ. 53.
lib. 3. coram Buratt. deciſ. 29. n. 10. & deciſ. 898. n. 6. coram
Seraphin. deciſ. 623. num. 7. inter diverſ. deciſ. 377. n. 6. ubi
de comm. & deciſ. 517. n. 2. par. 1. & deciſ. 34. per tot. par. 3.
lib. 1. & in recent. deciſ. 37. num. 8. ubi quod hanc Rota ſe-
quitur par. 4. tom. 2. & deciſ. 113. num. 7. & 8. par. 5.

Quod utique facilius procedet, ſi contractus fuerit prius 57
perfecte celebratus, & deinde dictum, quod fieret Inſtru-
mentum, tunc enim ſcriptura dicitur accedere ad majo-
rem probationem, & procedit text. in d. l. contrahitur, ff. de
pign. & hyp. cum concordantibus ſupracitatis. At e contra,
ſi conventum eſt de facienda ſcriptura antequam ſtabilita
ſint ſubſtantialia contractus, ex hoc datur intelligi, partes
voluiſſe contrahere in ſcriptis, & procedit tex. in d. l. con-
tractus, C. de fid. inſtr. prout aliis adductis diſtinguunt Cot-
ta in memor. verſ. contractus in ſcriptis, & late Mantic. de
tacit. lib. 1. tit. 20. ad fin. verſ. ſciendum eſt etiam.

Prout etiam facilius procedet, quod contractus ſit perfe- 58
ctus, ſi dictum ſit velle plenius explicare in Inſtrumento, ut
in caſu Rotæ coram Buratto dec. 898. n. 16. & multo magis
ſi dictum

Digitized by Google

ſi dictum expreſſe fuerit, quod Inſtrumentum fiat ad majo-
rem cautelam, prout in caſu *deciſ. 995. n. 5.* coram Penia, vel
59 aliquid de conventis fuerit jam adimpletum, quia ea tali
adimplemento res deſinit eſſe integra, etiam ſi ſit adimple-
60 mentum circa præparatoria, ex traditis per Ceph. *conſ. 517.
n. 4.* Rota *dec. 517. n. 4. par. 1. diverſ.* Theſ. *dec. 197. n. 8.* ubi ſi
tradita res, & ibi Add. ubi ſi ſoluta pars pretii, vel aliud tra-
61 ditum ſit. Adeo ut ſi poſt traditam rem, partes in confectio-
ne Inſtrumenti, circa quid diſcordent, & Notarius re infe-
cta abeat, poſſit locator compellere conductorem ad confi-
ciendum Inſtrumentum, & mercedem conventam ſibi ſol-
vendam, relictis aliis non concordatis in ſuo eſſe, ac prout
de jure firmandis, ut docet Bar. *in l. ſi finita, §. eleganter,
ff. de damn. infect.* & eo relato Peregr. *conſ. 6. n. 18. lib. 2.*
62 Et e contra ſi aliquid adimplendum ſit tempore ſcripturæ
conficiendæ, contractus dici debet imperfectus, ut in caſu
Rot. *dec. 520. n. 4. par. 2. & deciſ. 199. n. 9. par. 6. rec.* & idem
eſt ſi partes dixerunt, velle addere in Inſtrumento nova pa-
63 cta non ſtabilita, ut tradunt Adden. ad Buratt. *dec. 898. n. 2.*
& Rota *dec. 681. n. 9. & ſeq. par. 4. tom. 3. rec.* diverſa ta-
men ratione adducta, nam Adden. dicit hoc, quia cum
pacta dicantur pars pretii, *leg. fundi partem, ff. de contrah. empt.*
Bald. *conſ. 486. num. 3. verſ. in contrarium lib. 1.* dum addi de-
bent, reſultat pretium, nempe in locatione penſionem non
eſſe ſtabilitam, & certam, prout requiritur ad ejuſdem con-
tractus perfectionem, & ſubſiſtentiam, ut dictum eſt ſu-
pra, *& in c. 1.* ac proinde contractum eſſe imperfectum. Ro-
ta vero movetur, quia quælibet pars poſſet in pactis addendis
non concordare, & ſic contractus collatus eſſet in ejus arbi-
trium, quod eſſe non poteſt, ut dictum eſt ſupra.

At prima non placet, quia dum partes concordarunt in
certa ſumma, itaut in ea parte pretium ſit certum, hoc ſuf-
ficit etiam ſi dici poſſet, quod reſpectu importantiæ pacto-
rum ſit incertum, quia ſufficit eſſe certum in parte, ut habe-
tur *in l. & venditio, §. ult. ff. de contr. empt.* ubi dicitur va-
lere emptionem fundi a me factam pro centum, & quanti
pluris eum vendidero, nam inquit Ulpian. habet certum
pretium centum, licet augeri poſſit ſi emptor pluries eum
vendiderit, & bene advertit Mantic. *de tacitis lib. 4. tit. 19.
num. 45. ubi n. ſeq.* inde plura deducit. Unde reſtat ſola
alia ratio collationis contractus in arbitrium, & voluntatem
64 partium, quo ſuppoſito, ſequitur ut concluſio ſit declaranda,
ut procedat, quatenus ſint concordanda pacta inter ipſas
partes, ſecus autem ſi arbitrio alicujus Tertii, quia poſſunt
in arbitrium Tertii conferri, & valet contractus, ut declarat
Rota *deciſ. 88. num. 23. par. 2. diverſ. & d. deciſ. 681. num. 8.
& ſeq. par. 4. tom. 3. recent.* ac etiam, ut procedat, quatenus
pacta ſint circa ſubſtantialia contractus, ſecus ſi circa acci-
dentalia tantum, quia accidentalia poſſunt conferri arbitrio
partium, ut dictum eſt ſupra, & declaravit in propoſito Rota
deciſ. 37. num. 6. & ſeq. par. 4. tom. 2. recent.

Et iſta procedunt conſiderata ſola importantia reſerva-
tionis pactorum concordandorum, ſed ulterius conſideran-
da etiam erit voluntas partium, circa ipſam reſervationem,
nam poteſt eſſe, quod reſervatio, quæ de ſe non importaret
imperfectionem contractus, eam importet de voluntate par-
tium, unde circa iſtam attendi præſertim debebit, an con-
65 ſenſerint conditionaliter, quatenus concordent in pactis,
vel potius conſenſerint in re, & penſione ſimpliciter, & pu-
re cum pactis, quæ poſtea concordabunt, quia primo caſu
contractus dignoſcetur imperfectus, ſecundo vero ſecus, ut
diſtinguendo late firmavit Rota cor. Bichio *deciſ. 638. n. 11.
& ſeq. & n. 16. & ſeq.* cujus deciſionis in caſu extiterat con-
fecta apoca emptionis, quam emptor ſubſcripſerat, & in ſub-
ſcriptione dixerat *Io N. affermo quanto di ſopra, eſſendo l' In-
ſtrumento a mia ſatisfazione*, & Rota ponderato illo gerun-
dio, *eſſendo* reſpiciente futurum, cenſuit conſenſum eſſe
conditionaliter præſtitum, & inde reſultare imperfectionem
contractus, & quod ſubſcribens ſenſerit contrahere in ſcri-
ptis, nempe mediante Inſtrumento, & non alias.
66 Idem quoque erit, ſi confecta fuerit ſcriptura, quæ non ap-
pareat diſpoſitiva, ſed potius præparativa, & ut vulgo dici-
tur, *minuta*, ſcripturæ autenticæ faciendæ, ex ea enim argui-
tur, quod partes volebant contrahere in ſcriptis, eſt potius
imperfectio, quam perfectio contractus, Rota *dec. 199. n. 8.
par. 6. rec. & deciſ. 264. n. 13.* poſt Zacch. *de oblig. cam.* ubi
67 minuta æquiparatur tractatui, ex quo tractatu non bene ar-
guitur ad perfectionem contractus, cum multa tractentur,
68 quæ non concludantur, Rota coram Seraph. *dec. 368. n. 2.*
unde non ſatis eſt probare tractatum, nec exhibere minu-
tam, ad convincendum contractum, de quo dicam *c. 22.
& ſup. ſeq. de probatione contractus locationis.*

In propoſito autem dictæ difficultatis, an partes volue-
rint contrahere in ſcriptis, vel potius adhibere ſcripturam
tantummodo ad probationem, Doctores modo reſponde-
69 runt pro una opinione, modo pro alia, juxta varietatem ca-
ſuum, & circumſtantiarum in eis concurrentium, ut videre
eſt penes ſupracitatos, in hac enim materia, quia agitur de
indagando animo, & voluntate, ſtatur conjecturis, ut tradit
Aretin. *conſ. 259. n. 20.* & aliis pleniſſime congeſtis per Bich.
d. dec. 638. n. 6. & attenditur etiam pro conjectura qualitas
contractus, nam ſi contineret plura capitula, & pacta, de 70
quibus difficile eſſet convenire, & habere memoriam abſque
ſcriptura, credendum tunc partes voluiſſe contrahere in
ſcriptis, Odofred. *in l. contractus*, & ibidem Caſtr. *n. 9.
Cod. de fid. inſtr.* Theſaur. *deciſ. 197. num. 9.*

Quando autem conjecturæ non adeſſent, vel eſſent irrele-
vantes, aut hinc inde contrariæ, ita ut res eſſet dubia, tunc
quatenus concurrant omnia ſubſtantialia contractus, & con-
jecturæ percutiant ſolum voluntatem conficiendi ſcripturam, 71
præſumptio erit, quod noluerint ſcripturam ad eſſentiam con-
tractus, prout eſt de jure, ut ad hoc ea non requiratur, ſed ſo-
lum ad probationem, ut dixi ſupra *n. 56.* At ubi conjecturæ per-
cutiunt conſenſum, & reddunt dubiam ejus perfectionem, tunc
iſtud dubium erit ſufficiens ad hoc, ut qui allegat contra-
ctum, non poſſit dici habere probationem ejus ſufficientem,
dum eſt dubia, nec poteſt dici contractum eſſe perfectum,
dum dubitatur de voluntate diſpoſitiva, juxta tradita per
Dec. *reſp. 55. n. 15. lib. 2.* Seraph. *dec. 854. n. 5.* & latius Bich.
d. dec. 638. n. 9. & 10. & ſimilem diſtinctionem, videlicet inter
caſum, quo contractus ſit de præſenti, & perfectus, itaut ni- 72
hil ſuperſit aliud agendum, quam confectio ſcripturæ a con-
trahentibus reſervata, & caſum, in quo quæſtio ſit de ipſo
contractu, & an partes de præſenti contrahere, aut ſe obliga-
re voluerint, facit etiam Venturin. *conſil. 28. n. 10.* ubi quid-
quid ſit in primo caſu, in ſecundo arbitratur abſolutum, quod
modus conficiendæ ſcripturæ adjectus in promiſſione arguat
quod partes noluerint contrahere de præſenti, ſed contulerint
in tempus ſcripturæ conficiendæ actum promiſſi contractus.

Quomodo conveniri debeat de re, & mercede in contractu locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Contrahentes locationem convenire debent de certa re, & certa mercede.*

2 *Merces ſatis certa dicitur, ſi conventum de certa ſumma, & additum quod ultra eam dandum ſit aliquid incertum.*

3 *Mercedis augmentum, vel diminutio poteſt conferri caſui, vel declarationi alicujus etiam contrahentis.*

4 *Locatio facta non expreſſa re, vel non expreſſa mercede eſt nulla.*

5 *Ampl. etiam ſi de ea celebratum publicum Inſtrumentum.*

6 *Decl. non procedere ſi aliunde reddatur certa res, vel merces uti ſi adſit ſolitum.*

7 *Et ſufficit tam conſuetudo generalis regionis, quam etiam particularis partium.*

8 *Conſuetudo particularis prævalet, & magis attendi debet, quam generalis, & num. 14.*

9 *Contr. in ſtipulationibus, & contractibus.*

10 *Conſuetudo generalis præſumitur nota, particularis ignota, & num. 12.*

11 *Interpretatio, per quam aliqua pars remaneret decepta, non eſt ſumenda.*

13 *Decl. ut tunc attendi debeat magis conſuetudo generalis, cum apparet particularem eſſe notam alteri contrahenti, ſecus e contra.*

15 *Conſuetudo circa mercedem locationis ſi fuerit varia, qua attendi debeat, ſunt variæ opiniones.*

16 *Attendendam eſſe poſteriorem, concluditur.*

17 *Ampl. etiamſi prior conſuetudo fuerit diu ſervata, poſterior vero ſecus.*

18 *Decl. procedere ſi poſterior obſervantia fuit omnino libera.*

19 *Decl. ſecundo procedere ſi poſterior obſervantia ſit immediata locationis, de qua agitur.*

20 *Conſuetudo, & obſervantia attenditur in eis, quæ conſueverunt fieri communiter; non ſi raro, & extraordinarie.*

21 *Decl. non procedere in obſervantia interpretativa.*

22 *Obſervantia, quæ deducitur ad arguendam voluntatem partium, eſt obſervantia interpretativa.*

23 *Obſervantia interpretativa facilius probatur.*

24 *Et pro ea ſufficit etiam unicus contractus.*

25 *Obſervantia interpretativa non probatur per teſtes intereſſe habentes.*

26 *Obſervantia particularis non tranſit de perſona ad perſonam.*

27 *Succeſſor Epiſcopi non cenſetur conduxiſſe Vicarium pro eodem ſalario, quod ſolitum erat præſtare anteceſſor.*

28 *Lim. ſi conducit eumdem Vicarium anteceſſoris.*

29 *Reconductio cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio.*

30 *Miniſter cenſetur reconductus a ſucceſſore pro eodem ſalario præſtito ab anteceſſore.*

31 *Conſuetudine difformi exiſtente locatoris, & conductoris, attendenda eſt illa conductoris.*

32 *Res, & merces non ſufficit, quod ſint expreſſæ, ſi res non eſt cer-*

eſt certa, vel mercedis non eſt expreſſa quantitas.
33 *Decl. non procedere ſi certitudo eſt, & quantitatis haberi poteſt a ſolito.*
34 *Decl. 2. procedere de rigore juris, ſecus autem de æquitate canonica.*
35 *Æquitas canonica an ſervari debeat in foro laicali, controverſum eſt.*
36 *Affirmativa opinio tenenda eſt, ſaltem in locis Eccleſiæ ſubjectis.*
37 *Ampl. procedere etiam in ſubjectis mediate.*
38 *Æquitas canonica ſervanda eſt in foro mercatorum ubique.*
39 *Et in cauſis miſerabilium perſonarum.*
40 *Et ubi contractus eſt juratus.*
41 *Mercedis quantitas ſi non ſit expreſſa, ſed dictum ſit pro mercede juſta, ſuſtinetur contractus.*
42 *Contrarium de veriori.*
43 *Pretium juſtum variis de cauſis, varie poteſt determinari.*
44 *Ideo non poteſt dici certum ante judicis arbitrium.*
45 *Pactum, quod rec certo caſu cenſeatur vendita juſto pretio, valet in mutuo.*
46 *Et valet etiam generaliter ſi adhæreat alteri contractui, ſecus ſi de per ſe fiat.*
47 *Locatio non poteſt fieri cum reſervatione declarationis, vel mercedis facienda ab ipſis partibus.*
48 *Ampl. ſi conferatur in arbitrium unius per verba importantia arbitrium boni viri.*
49 *Ampl. 2. etiamſi dictum pro penſione declaranda a partibus, & in caſu diſcordiæ a tertio.*
50 *Reſervata declaratione rei, vel mercedis abſque expreſſione perſonæ declarare debentis, non valet locatio.*
51 *Idem ſi dictum declarationem faciendam, a perſona eligenda per partes.*
52 *Idem ſi declaranda a duobus eligendis uno pro qualibet parte.*
53 *Ampl. etiamſi additum, quod in caſu diſcordiæ dicti duo eligant tertium.*
54 *Contr. ſi determinata ſit certa perſona in d. caſu diſcordiæ.*
55 *Reſervatio declarationis mercedis facienda a certa perſona, valet.*
56 *Secus ſi non unus tantum, ſed duo nominati ſint, qui declarare debeant.*
57 *Locatio pro pretio declarando a certa perſona eſt conditionalis, ſi ille declaret, alias contractus reſolvitur.*
58 *Ampl. idem eſſe ſi declaratio facienda a duobus, & unus tantum deficiat.*
59 *Ampl. ut non poſſit recurri ad arbitrium boni viri, vel Judicis.*
60 *Secus ſi electi iniquam mercedem ſtatuiſſent, vel non eſſent electi ad ſtatuendum quid de eſſentialibus, ſed tantum de accidentalibus contractus.*
61 *Merces in locatione ſi reſervatum ſit, ut declaretur arbitrio boni viri, non valet contractus.*
62 *Judex dicitur bonus vir.*
63 *Locatio pro mercede aliunde certificanda, uti pro qua alias facta fuit, eſt valida.*
64 *Locatione facta abſque expreſſione certa mercedis, vel rei, ſi poſtea deventum ſit ad rei traditionem, merces ſolvenda erit.*
65 *Decl. ut in dicto caſu, ſi conventum de mercede, ſed non facta declaratio quantitatis, detur actio præſcriptis verbis, ſi nulla facta mentio mercedis, agendum ex æquitate legis.*
66 *Actio præſcriptis verbis datur ubicumque æquitas ſuadet actionem dare.*
67 *Et ubicumque deficiunt alia actiones.*
68 *Locator non ſemper poteſt vendere fructus rei.*
69 *Locatione dubia exiſtente datur actio præſcriptis verbis.*
70 *Decl. ut in prædictis caſibus, in quibus, petitur merces non determinata probandum ſit quanti conductor conduxiſſet.*
71 *Ampl. ut non ſufficiant teſtes deponentes, quod tanti fuiſſet conducta, ſed probandum ſaltem, quod communiter ita fuiſſet conducta.*
72 *Poſſeſſor malæ fidei tenetur ad fructus, qui percipi potuiſſent.*
73 *Locator, & conductor ubi merces non eſt declarata, nec res tradita ſemper poſſunt a contractu recedere.*
74 *Penſione non certificata non eſt locatio, ſed contractus innominatus.*
75 *A contractu innominato re integra recedi poteſt, etiamſi aliqua ex partibus impenſas fecerit.*

C A P U T XVII.

Dixi ſupra in præcedenti Capitulo, partes in hoc contractu locationis, & conductionis convenire debere de re, & mercede, & reſervavi hic ſeparatim loqui de modo conveniendi; unde aſſumendo propoſitum, repeto convenire 1
debere partes, non ſolum de certa re, ſed etiam de certa mercede, ut dixi in definitione, & ultra ibi adductos, tradunt etiam Curt. Jun. *conſ. 36. n. 13.* Pancirol. *conſ. 34. n. 2.* Rota *dec. 172. n. 3. par. 6. rec.* Scaiban. *de intereſſ. lib. 2. tit. 10. n. 7.*

Non tamen dicetur incerta merces ad hunc effectum, 2
ubi partes convenientes de certa ſumma, addiderint dandum ultra eam aliquid incertum, uti ſi dictum locatio ſit mihi facta pro centum, & pro eo, quod pluris locavero, habet enim certum pretium, quod augebitur ſi pluris conductor fundum locaverit, ut de ſimili venditione eſt text. *in leg. hæc venditio 7. §. fin. ff. de contr. empt.* unde ſtante dicta certitu- 3
dine, poteſt augmentum, vel diminutio conferri caſui, vel declaratione Tertii, aut etiam alicujus ex contrahentibus, ut dictum eſt ſupra in præcedenti Capitulo, Bald. *in l. in venditionem. 6. C. de contrah. empt.* Gabr. *conſ. 168. num. 15. lib. 1.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 19. num. 49.*

Stante autem totali incertitudine, plures conſidero caſus, ſeu modos contrahendi in quibus poteſt dubitari de va- 4
liditate contractus, quorum primus erit, ſi fiat locatio non expreſſa re, vel quod facilius contingere poteſt expreſſa re, ſed nulla facta mentione mercedis, & in eo regula eſt, quod talis locatio non ſubſiſtat, §. *Pretium Inſtit. tit. de empt. & vend.* Bart. *in l. ſciendum num. 2. verſ. contra,* Alex. *num. 15.* Rom. *num. 32. ff. de verb. obligat.* etiam ſi adſit Inſtrumen- 5
tum publicum deſuper celebratum, ut firmat Pinell. *in rubr. Cod. de reſcin. vendit. par. 2. cap. 1. n. 7. ad med.*

Verum ab iſta regula receditur, ubicumque aliunde dedu- 6
catur partes in certa re, vel quantitate mercedis tacite conſenſiſſe, & exemplum commune, & magis practicabile eſt, ſi adſit ſolitum locandi talem rem pro tanta mercede, quia tunc præſumitur, partes de ea conſenſiſſe, & in illa conveniſſe, & ita ſuſtinetur contractus, Alexan. ad Bartol. *in lib. 2. ff. locat.* Gomeſ. *var. tom. 2. cap. 3. num. 4.* Caroce. *de locat. & conduct. titul. de merced. omiſſ.* ubi *num. ſeqq.* hinc deducit multas illationes, Rot. *deciſ. 377. n. 7. par. 1. & dec. 88. num. 1. & ſeqq. par. 2. diverſ.* & probat aperte text. *in l. exceptio 18. Cod. locat.*

Et hoc procedit, ſive adſit conſuetudo univerſalis regio- 7
nis, ut per Gomeſ. *var. tom. 2. cap. 2. n. 9. ad fin.* ſive etiam particularis locatoris, ut late firmat Rota *d. deciſ. 88. n. 13. & ſeqq. par. 2. d. verſ.* & in locante operas ſuas, quod cenſeatur locaſſe pro mercede dari ſolita in ſpecie pro labore illo, ſeu officio, quod aſſumit Bero. *conſ. 157. num. 4. lib. 3.* Surd. *conſ. 42. num. 13.* Rot. *deciſ. 354. num. 3. par. 1. recent.*

At ſi adſit conſuetudo univerſalis, quæ diſcordat a par- 8
ticulari, dubitari poteſt, quæ potius ſit attendenda, & pro particulari adſunt text. *in l. heredes palam, §. ſi quid poſt,* ibi, *& conſuetudine patris familias, vel regionis, ff. de teſtam. & in l. ſi ſervus plurimum, §. fin.* ibi, *ante omnia ipſius patrisfamilias conſuetudo deinde regionis, ff. de leg. 2.* qui licet loquantur in ultimis voluntatibus, tamen quod etiam in contractibus attendi debeat primo loco conſuetudo contrahentium, & quatenus ea deficiat, conſuetudo regionis, ex eis arguunt Roman. *ſing. 681.* Dec. *in leg. ſemper in ſtipulationibus 34. num. 7. & 8. ff. de reg. jur.* & in propoſito locationis, ſeu emphyteuſis, Rot. *deciſ. 46. num. 15. par. 10. recent.*

Verum, quod in ſtipulationibus, & cæteris contractibus 9
ſi non appareat, quid actum attendi debeat, quid in regione frequentetur, eſt text. *in d. l. ſemper in ſtipulationibus 34. ff. de reg. jur.* & contrarium procedere in ultimis voluntatibus, de quibus loquuntur præcitatæ leges, vel in aliis actibus a voluntate unius tantum dependentibus, non in contractibus dependentibus a voluntate duorum, declarat Cagnol. *in d. l. ſemper in ſtipulationibus n. 7. verſ. mihi tamen videtur,* & juxta hanc diſtinctionem, attendendam eſſe primo conſuetudinem regionis, & deinde contrahentium, in his terminis arguendi de qua mercede ſenſerint contrahentes, qui omiſerant illam exprimere, Caroce. quamplurimas auctoritates cumulans *de loc. & cond. tit. de mercede conſuetudinaria num. 2.* ubi etiam dicit, hanc videri in puncto juris veriorem.

Et pro iſta opinione facit, quod ſi agatur de conſuetudine particulari unius partis, puta locandi rem, vel operas pro 10
mercede excedente quantitatem mercedis communiter conſuetæ, Conductor, qui ſcit conſuetudinem generalem, & ignorat particularem, prout præſumitur, *l. ſi tutor, C. de peric. tut.* Dec. *in cap. 4. num. 47. de poſtulat. Prælat.* utique remanet deceptus abſque aliqua ſua culpa, ſi debet ſolve- 11
re juxta particularem, ergo non eſt ſumenda interpretatio, quod contractum fuerit juxta illam, quia nunquam ſumenda interpretatio, per quam altera pars remaneat decepta, Rot. *in recent. deciſ. 88. num. 3. par. 2.* & coram Gregor. *deciſ. 126. num. 10.*

Nec dicatur, quod e contra ſumpta interpretatione lo- 12
cationis ſecundum conſuetudinem generalem remanet deceptus locator, quia in eo militat diverſa ratio, præſumitur enim ipſum ſciviſſe talem conſuetudinem generalem, & publicam, *leg. ſi tutor, Cod. de peric. tutor.* & ideo ei impu-

imputandum ſi non expreſſit velle contrahere diverſimo-
de, & ſervare particularem.
13 Videtur igitur, quod ubi non appareat, conſuetudinem
particularem innotuiſſe utrique parti, tunc ſtandum ſit ge-
nerali juxta tradita per Aretin. *conſ. 11. num. 6.* ubi probat,
quod ſi partes, vel una earum probabiliter ignoravit ſtatu-
tum, & nota eis fuit obſervantia contraria, non eſt ſumenda
interpretatio, quod voluerint contrahere juxta diſpoſitio-
nem ſtatuti, ſed potius juxta communem obſervantiam.
14 At ubi conſuetudo particularis adeſſet reſpectu utriuſque
contrahentis, vel etiam ſi adeſſet, reſpectu unius tantum,
& alteri quoque eſſet nota, tunc crederem in locatione po-
tius illam attendendam, quam generalem, quia conſuetudo
particularis ſemper prævalet, itaut ad generalem non re-
curratur, niſi in ſubſidium, Gloſſ. *in cap. ſuper eo ver. in Vi-
tinis, de Conſib.* Rot. cor. Cavaler. *decif. 107. num. 1. & in
recent. decif. 722. num. 1. par. 2.* Et ubi non adeſſet conſue-
tudo generalis, ſed ſolum particularis, tunc juxta eam vi-
deretur facta locatio, etiam ſi alia pars illam ignoraret,
ut probat Rot. *decif. 88. num. 17. par. 2. diverſ.*
15 Ubi vero talis conſuetudo non eſſet uniformis, ſed modo
fuiſſet facta locatio pro decem, modo pro quinque, tunc
variæ ſunt opiniones, adeo ut concludendo dicat Ripa *in
lib. 2. n. 64. ff. ſolut. matr.* articulus eſt longus, intricatus,
& obſcurus, & ſic materiam reſolvat, prout etiam eum re-
fert, & ſequi videtur Caroc. *titul. de mercede differ. n. 16.
ad fin. & per tot.* ubi late refert diverſas opiniones, & diver-
ſas firmat concluſiones, ad quem propterea recurrere licebit
cupienti videre materiam diffuſe tractatam, placet enim
16 breviter attendi debere, quid ultimo loco ſervatum fuerit,
argumento text. *in l. mala, §. ſed ſi alim. & cibar. legat.*
Dec. *in l. ſemper in ſtipulationibus 34. num. 8. ff. de regul.
jur.* Surd. *conſ. 42. num. 13. circa med.*
17 Idque etiam ſi prior conſuetudo fuiſſet diu ſervata, poſte-
rior vero duobus, vel tribus annis tantum, quia adhuc iſta
potius attendi debebit, juxta Doct. Bald. *in l. binos, verſ.
ſed ponamus, C. de advoc. div. jud.* ubi tradit, quod ſi ſupe-
rior deputat officialem cum ſalario conſueto, intelligitur
de conſuetudine, & obſervantia ultima, licet illa non dura-
verit longo tempore, & præceſſerit alia longo tempore ob-
18 ſervata, & præſcripta, quam doctrinam referunt, & ſequun-
tur Aretin. *conſ. 11. n. 5. ante fin. verſ. facit optime,* &
Aldobrand. *conſ. 66. num. 7. verſ. & pro hac opinione lib. 1.*
19 Caballin. *Milleloq.* 830. Gutier. *de juram. par. 1. cap. 64.
num. 4.* quatenus tamen poſterior obſervantia fuiſſet omnino
libera, quia alias non deberet attendi, Bertaz. *conſ. crim. 109.
num. 10.* Cyriac. *controv. 67. num. 44.* Ac etiam quatenus
poſterior obſervantia ſit immediate præcedens locationi,
de qua agitur, in quibus terminis loquitur Bald. alias enim
deberet inſpici, quod longo tempore ſervatum fuit, non
quod duobus, vel tribus annis, ut late probat diſtinguen-
do Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 1. cap. 21. n. 59. & ſeqq.* &
eiſdem verbis, & auctoritatibus D. Lanfranc. Zacch. *de
ſalar. quæſt. 9. num. 31. & ſeqq.*
20 Quod tranſit ſine difficultate in dictis terminis concurſus
obſervantiæ diuturnæ, & præſcriptæ, cum obſervantia
paucorum annorum, ut inſpici debeat quod longo tempo-
re ſervatum fuit, non quod per duos, vel tres annos, at qua-
tenus non adſit alia obſervantia, quam duorum, vel trium
annorum, tunc ea erit attendenda in hoc propoſito, nam
licet etiam regulariter conſuetudo ſit, & attendatur in eis,
quæ conſueverunt fieri communiter, & ut plurimum, non
autem in eis, quæ fiunt raro, & extraordinarie, Alexan.
in leg. vel univerſorum, cum aliis relat. per Gabr. *de conſuet.
concluſ. 3. n. 29.* & hanc eamdem regulam procedere etiam
in his terminis, tradit pluribus adductis Carocc. *de locat.
tit. de mercede conſuet. num. 6.* tamen advertendum,
quod ubi agitur de obſervantia interpretativa, ſufficit ali-
quando obſervatum, Cravett. *conſ. 201. n. 12.* Menoch.
conſ. 1156. num. 66. Rota coram Cavaler. *decif. 80. n. 5.
& decif. 427. num. 2.*
22 Hæc autem eſt obſervantia interpretativa voluntatis lo-
cantis, quia ex eo, quod aliquando locavit pro tanta merce-
de, interpretatur, quod iterum pro eadem locaverit, &
in ſpecie, quod dum allegatur conſuetudo ad arguendum,
quid ſenſerint contrahentes juxta *d. l. ſemper in ſtipulationi-
bus, ff. de reg. jur.* dicatur interpretativa, & non requiratur,
quod ſit præſcripta, notat in eadem l. Dec. *num. 14. verſ. ul-
timo notandum*, & firmat etiam Aldobrandin. *conſ. 66. n. 7.*
23 *lib. 1.* & magis præciſe de conſuetudine in locatione opera-
rum, ad effectum conſequendi mercedem, ſeu ſalarium non
conventum, Granut. *Theorem. 12. num. 16.* ubi quod pro-
pterea ad eam probandam, non ſunt neceſſariæ tot ſolem-
nitates, quæ requiruntur regulariter ad probandam con-
ſuetudinem, & quod per duos, vel tres actus inducitur
conſuetudo iſta, quod & ſenſit in eiſdem terminis Caroc.
de locat. & cond. tit. de merced. omiſſ. num. 24. ubi dicit
ſufficere ſaltem, & ad minus binos actus, ſed dum ſumus
24 in interpretativa, ſatis eſſe poſſet etiam unicus actus,
ut tenet Rot. coram Buratt. *decif. 679. n. 9.* & in prædictis
terminis arguendi, quid egerint contrahentes, quod ſuffi-
ciat etiam obſervantia unius anni, ſenſit Cagnol. *in d. leg.
ſemper in ſtipulationibus num. 11. ff. de reg. jur.*
Eſt tamen obſervantia iſta probanda concludenter, ut fir- 25
mat Cyriac. *controv. 67. n. 43.* & quando teſtes eſſent inte-
reſſati, uti ſi ageretur de probando ſolito ſolvendi merce-
dem operarum, ſeu ſalarium, & teſtes dicerent ſe ipſos illud
habuiſſe, non probarent, ut obſervavit Rot. *decif. 816.
n. 2. poſt princip. verſ. neque enim fides par. 4. diverſ.*
Animadvertendum etiam, quod dicta obſervantia ſi ſit 26
perſonalis, non tranſit de perſona ad perſonam etiam ſucce-
dentem in eodem gradu, & officio; adeout ſi Epiſcopus an-
teceſſor erat ſolitus conducere Vicarium, & dare ei certum 27
ſalarium, non valeat argui, quod ſucceſſor cum eodem ſala-
rio conduxerit, ut tenuit Rota coram Put. *decif. 1. per tot.
lib. 3.* & cor. Mohed. *de offic. Vic. decif. 4.* niſi forte ſucceſſor
uſus fuerit eodem miniſtro, quem certa mercede conſtituta 28
conduxerat anteceſſor, quia tunc ſucceſſor eo utendo, cen-
ſetur reconduxiſſe, Caſtr. *in l. item quæritur §. ult. num. 5. ff.
locat.* Alex. *conſ. 28. in fin. lib. 4.* Afflict. *decif. 365. num. 6.* &
reconductio cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, quibus
facta fuerat prima locatio, Bart. *in d. l. item quæritur, §. 29
ultim. n. 1. ff. locat.* Ruin. *conſ. 78. n. 4. lib. 1.* Boer. *decif. 284.
n. 14.* & ita prædictis, & aliis adductis, in ſpecie de con- 30
tinuante uti opera miniſtri ab anteceſſore conducti, firmat
Menoch. *conſ. 570. n. 7.* ultra quod hoc caſu adeſt conſuetu-
do ex parte ipſius miniſtri locandi, videlicet operas ſuas
pro illa certa mercede, quæ ſufficit ex ſupradictis.
Ubi vero adeſſet hinc inde conſuetudo particularis, ſed 31
difformis in quantitate mercedis, uti quia dominus eſſet ſo-
litus dare decem, & mercenarius eſſet ſolitus locare pro duo-
decim, vel e contra, attendi deberet ſolitum conductoris,
ut probat text. *in l. ſi non fortem 26. §. libertus poſt med.* ibi,
*poſſe conduci quanti operas eſſet conducturus, ff. de condit. in-
debit.* quod procedere etiam in prædiis, probat text. *in l.
in ſumma 65. §. in frumento, ff. eodem tit. de condit. indeb.* ibi,
*ſi habitatione data pecuniam conditam, non quidem quanti
locare potuit, ſed quanti tu conducturus fuiſſes*, de quo,
& aliquid dicendum erit infra *in cap. 35.*
Secundus caſus eſt, ſi partes expreſſe quidem convenerint 32
de ſolutione mercedis, ſed omiſerint exprimere quantita-
tem, vel convenerint de locatione rei, puta fundi, vel equi,
ſed non expreſſerint qualem, itaut adſit incertitudo, & hoc
quoque caſu videtur conſtituenda regula, quod non valeat
locatio, quia incertitudo vitiat contractum, ut tradunt DD.
in l. ita ſtipulatus, ff. de verbor. oblig. ubi Rip. *num. 33.*
dicit eſſe communem opinionem, & reddit rationem, quia
nunquam contrahentes invicem concordarent, de quo fun-
do ſenſerint, & ſubdit procedere etiam ſi ſenſerint de
certo fundo, ſi tamen de illo non appareat, & eum re-
fert, & ſequitur Surd. *conſ. 449. num. 6.*
Verum tamen eſt, quod ubi adeſſet ſolitum locandi talem 33
rem, vel pro tanta mercede, hoc quoque caſu præſumeretur
partes de ea re, vel mercede ſenſiſſe, juxta tradita in præce-
denti caſu non factæ mentionis de mercede, quæ a fortiori
procedunt in iſto factæ mentionis de mercede, ſed non de
quantitate, ut advertit Carocc. *in tit. de mercede incerta n. 3.*
Præterea quando non adeſſet conſuetudo aliqua, licet de 34
rigore juris eſſet contractus nullus ea præcitatis, tamen ſu-
ſtineretur de æquitate canonica, juxta quam valet promiſſio
incerta, & poteſt peti, ut a Judice declaretur, ut docuit Ar-
chid. *in c. ſunt nonnulli 1. quæſt. 1.* & ejus doctrinam refert,
& ſequitur poſt alios Afflict. *decif. 337. n. 10.* Tiraquell. *de
privileg. pia cauſa privil. 55. in fin.* Gomeſ. *var. tom. 2. cap. 11.
num. 10. verſ. advertendum tamen*, Aſin. *in tract. de execut.
§. 7. cap. 270. n. 11.* & in his terminis noſtris plene compro-
bat Carocc. *d. tit. de merced. incert. num. 3. verſ. 2. quin.*
An autem dicta æquitas Canonica ſervari debeat tantum 35
in foro Eccleſiaſtico, vel etiam in laicali, controverſum eſt
apud Doctores, quod enim in laicali ſervanda non ſit, tra-
dunt poſt alios, quos allegant Gabr. *conſ. 57. n. 3. lib. 2.*
& Mattic. *de emit. lib. 14. cap. 30. num. 28.*
Contrariam vero opinionem tenent ſignanter Rebuff. *de
priv. ſcholar. privil. 133. n. 5. ad fin.* Grat. *decif. 534. n. 17.* & in
noſtris terminis locationis Caroc. *tit. de merced. incert. n. 4.*
Et hæc ſecunda ſaltem tenenda erit in terris, & locis Ec- 36
cleſiæ ſubjectis, quia in eis ſervatur jus canonicum, Bart. *in l.
privilegia, C. de Sacroſ. Eccleſ.* Dec. *in cap. ſi duobus num. 6. de
appell.* Fellin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ n. 44. de conſtit.* & in
hoc propoſito Cephal. *conſ. 159. n. 11.* ubi quod ſervanda erat
Ferrariæ, quæ Civitas tunc temporis retinebatur in feudum a 37
Ducibus Eſtenſibus, unde aperte ſenſit Cephal. concluſio-
nem procedere non ſolum in locis immediate ſubjectis Ec-
cleſiæ, ſed etiam in ſubjectis mediate, quod & tenent Gabr.
conſ. 154. num. 1. lib. 1. Rimin. Jun. *con. 23. n. 303.* Con-
trad. *de monent. limit. 3. num. 11. & ſeq.* Rot. *decif. 27. n. 17.
poſt ſecundum vol. conſ.* Farinac. unde huic erit adhærendum,
quidquid in contrarium ſenſerint Decian. *conſ. 56. num. 5.
& 8. lib. 5.* Honded. *conſ. 22. num. 2. lib. 2.*
Et in locis Eccleſiæ nullo modo ſubjectis, ſervanda erit 38
dicta

Digitized by Google

dicta æquitas Canonica in foro mercatorum, ex quo in eo
de apicibus juris non eſt diſſerendum, ut poſt Ripam tradit
39 Mantic. *de tacit. d. lib. 14. tit. 30. n. 28.* & idem eſſet dicen-
dum in cauſis miſerabilium perſonarum, quia in eis attendi-
tur jus Canonicum, etiam ſi differat a civili, Felin. *in cap.
ſignificantibus n. 9. de offic. delegat. & in cap. Eccleſia Sanctæ
Maria n. 51. de conſt.* Trentacinq. *var. lib. 2. tit. de citat.
reſ. 2. in fin.* Novar. *de privil. miſer. perſonarum privil. 79.*
40 Ac etiam ſervanda erit, ubi contractus eſſet juratus, ut
tradunt in propoſito Cephal. *d. conſ. 159. n. 12.* & Gratian.
d. diſcept. 534. num. 18. In contractu enim jurato, ſervatur
jus Canonicum etiam inter laicos, & extra ſtatum Eccle-
ſiæ, Felin. *in d. cap. Eccleſia Sancta Maria num. 54. de conſtit.*
Seraph. *de privil. juram. privil. 86. n. 9.* Rot. *decis. 640.
num. 6. par. 4. & decis. 58. num. 38. par. 6. recent.*
41 Tertius caſus eſt, ſi partes non expreſſerint quantitatem
mercedis, ſed convenerint, quod locatio ſit facta pro mercede
juſta, & videbatur hoc caſu locationem bene factam, nec mer-
cedem dici poſſe incertam, quia juſta merces in rei veritate
ab initio certa eſt, licet ignoretur qualis ſit, & indigeat decla-
ratione Judicis, & ideo valere venditionem factam pro pre-
tio juſto, tradunt Alberic. & Fulgoſ. *in l. hac venditio, §. 1. de
Contrah. empt.* & poſſe fieri pignoris dationem, ſeu hypothe-
cæ, itaut ſi intra certum tempus non fuerit ſoluta pecunia,
res empta ſit juſto pretio tunc æſtimanda, & eſſe venditio-
nem conditionalem, eſt Text. *in l. ſi fundus §. ult. ff. de pign.*
42 Verum magis communis opinio eſt, quod ex tali conven-
tione non reſultet perfecta venditio, quam tenent Soccin.
Sen. *in leg. ſi quis arbitratu num. 28. de verb. obligat.* Aretin.
in §. pretium num. 4. Inſtit. de empt. & vendit. Pinell. *in rubr.
C. de reſc. vend. par. 2. cap. 1. num. 19. 20. & 21.* ubi alios
hinc inde refert, & hanc communem dicit Manent. *conſ. 25.
num. 6. ad med.* Mantic. *de tac. lib. 4. tit. 19. num. 22.*
Ad id autem, quod dicebatur pro contraria opinione,
43 mercedem juſtam certam eſſe etiam ab initio, reſpondetur
pretium juſtum variis de cauſis varie poſſe determinari *l.
44 pretia rerum ff. ad falcid.* & ideo Judicis arbitrium expectan-
dum eſſe ad hoc, ut certum vere dici poſſit, Mantic. *d. tit. 19.
n. 24.* ad aliud autem, quod addebatur ex *leg. ſi fundus §. ult.
45 ff. de pigner.* aliqui reſpondent ſpecialiter in mutuo, de quo
loquitur ille textus, receptum eſſe ad hoc, ut facilius inveniri
poſſit, ut pro eo dari poſſit pignus cum dicto pacto, quod ſi
pecunia infra certum tempus non reſtituatur, res data in pi-
gnus vendita ſit pro certo pretio, & non procedere in aliis
contractibus, ut referunt Pinell. *in rubr. C. de reſcind. vendit.
p. 2. c. 1. n. 25.* & Mantic. *d. tit. 19. n. 21. ad med.* ſed ſi non proce-
46 dat dicta ſpecialitas mutui, ſemper verum erit dicere dictam
legem loqui in caſu, quo talis conventio rem eſſe venditam
pro juſto pretio, adhæreat alteri contractui, nempe mutui,
ac proinde trahi non poſſe ad caſum noſtrum, in quo loqui-
mur de conventione, quæ de ſe ſola ſit, & quærimus, an ſic
ſtare poſſit, ut tradunt Pinell. & Mantic. in eiſdem locis, ul-
tra quod animadverto etiam in eodem textu, dici videri quo-
dammodo conditionalem eſſe venditionem, unde ex tali
textu non deducitur eſſe veram, & propriam venditionem,
ſed contractum ei ſimilem, qui quatenus adhæreat alteri
contractui, ut ibi valet, itaut non poſſit altera pars reſilire, at
quatenus ſit de per ſe, contrarium eſt dicendum, quouſque
non fuerit pretium declaratum, ut per Mantic. *d. tit. 19.
n. 23. ad med.* & faciunt tradita per eumdem *eodem tit. num. 37.
& ſeq.* ubi late probat in contractu emptionis, & venditionis
non haberi pro certo, quod a Judice eſt declarandum.
47 Quartus caſus eſt, ſi facta ſit locatio, & reſervata declara-
tio rei; vel penſionis facienda ab ipſis partibus, & tunc non
valet contractus ſive reſervata declaratio utrique, ut quia
dictum pro mercede concordanda inter nos, vel quid ſimile,
leg. ſi tibi polienda, ff. de præſer. verb. Rot. *decis. 88. num. 24.
par. 2. div.* ſive etiam ſi ſit reſervata uni tantum, ſemper enim
viget ratio, quod non poteſt conferri in arbitrium contra-
48 hentium locatio, quæ procedit, ſive conferatur in arbitrium
utriuſque, ſive in arbitrium unius tantum, ut dictum eſt tit.
præcedenti, & ampliatur etiam ſi conferatur in arbitrium
unius, per verba importantia arbitrium boni viri; adhuc
enim non valet, ut patet ex *leg. quod ſæpe, §. 1.* ibi, *quanti
velis, quanti æquum putaveris, quanti æſtimaveris, ff. de
contr. empt.* quæ verba ponderat ad hunc effectum Manent.
conſ. 25. n. 13. & probat etiam text. *in leg. fin. C. de con-
trahen. empt. prope fin.* & idem erit ſi facta locatio pro pen-
ſione, quam partes declarabunt, & in caſu diſcordiæ eli-
gant tertium, ut tradit in ſpecie Valaſc. *de jur. emphyt.
quæſt. 11. num. 12.* & comprobabo inferius.
50 Quintus caſus eſt, ſi partes reſervaverint declarationem
mercedis, vel rei, ſed in genere abſque ulla expreſſione per-
ſonæ declarare debentis, & hoc caſu clarum eſt locationem
non valere, de quo eſt text. *in l. ſi merces in princ. ff. locat.*
51 Sextus caſus eſt, ſi facta ſit locatio rei declarandæ, vel pro
penſione arbitranda a tertio per partes eligendo, & hoc pa-
riter caſu contractus, quia remanere videtur in earum arbi-
trio eligere, vel non eligere illum, non valet, ſive electio fa-
cienda ab utroque contrahente, Bart. *in l. ſi Merces in princ.
ff. loc.* Manent. *conſ. 25. num. 1. & 2.* Mantic. *de tacit. lib. 4.
tit. 19. num. 31.* ſive ab uno eorum tantum, Pinell. *in rubr.
Cod. de reſcind. vend. par. 2. cap. 1. num. 6. poſt med.* Manent.
d. conſ. 25. num. 21. verſic. plus etiam, Mantic. *dicto. tit. 19.
num. 32. verſic. ſed tamen quia.*
Septimus caſus eſt, ſi quantitas mercedis collata ſit in ar-
bitrium duorum, quorum unus eligatur ab una parte, alius
ab alia, & hoc caſu valere contractum, ex quo ceſſet ratio,
quod poſſint diſcordare in electione, voluit Bart. *in l. ſi mer-
ces 28. in princ. verſ. ſed ſi in arbitrium, ff. locat.* Corn.
conſ. 50. num. 2. lib. 5. ubi dicitur non invenire aliquem a
Bart. diſcordantem in iſto caſu, & ſequi videtur Mantic.
de tacit. lib. 4. tit. 19. n. 33. licet annectat huic caſui
alium diverſum, & in eo contrarias opiniones referat.
Verum in caſu iſto contrariam opinionem defendit Pinel. 52
in rubr. C. de reſc. vendit. par. 2. cap. 1. num. 6. Manent. *in
conſ. 25.* poſt approbatam *ſub n. 3. & ſeq.* primam opinio-
nem Bartoli, viſo poſtea Pinello ab illa recedit, & iſtam la-
tius comprobat a *n. 15. ad 22.* & eamdem opinionem ſe-
quitus etiam Valaſc. *de jur. emphy. q. 11. n. 12.* & vi-
detur, quod opinioni aſſiſtat ea ratio, quod dum partes
eligere debent, qui declarent penſionem, contractus eſt in
eorum arbitrio, quod eſſe non poteſt, ut dictum eſt ſupra, &
in cap. præcedenti, & alia, quod hoc caſu penſio eſt incerta,
nec datus eſt modus, quo ſine dubio certificari poſſit, quia
duo eligendi poſſint facile diſcordare propter naturalem ho-
minum facilitatem ad diſſentiendum, de qua *in c. quia di-
verſitatem de conceſſ. præb.* cum concordantibus relatis per
Mantic. *de tacit. dicto lib. 4. tit. 19. num. 32. ad fin.*
Imo ulterius etiamſi additum ſit, quod in caſu diſcordiæ, 53
tales arbitri eligant tertium, cujus arbitrio ſtandum ſit, non
valet contractus propter eamdem rationem, quod diſcorda-
re poſſint in tali electione, ad text. *in l. item ſi unus, §.
ſi in duos, ff. de arbitr.* adeo ut ad hoc, ut ſuſtineatur
contractus, neceſſe ſit ab initio tertium certum in caſu 54
diſcordiæ eligere, juxta doctrinam Speculat. *tit. de ar-
bitr. §. ſequitur, de quibuſdam n. 15. verſ. & dic.* quam
ſequitur Lanfranc. *de arbitr. par. 5. num. 4. & ſeq.* &
late comprobat Manent. *conſ. 25. num. 5. & 6.*
Octavus caſus eſt, ſi facta locatio pro mercede a certa per- 55
ſona tunc nominata declaranda, & in caſu iſto valet locatio,
l. ſi merces 28. in princip. ff. loc. & l. fin. C. de contrah. emption.
ubi refertur fuiſſe in hoc antiquam controverſiam.
Et licet objici poſſet, quod dum merces non eſt declarata,
non poteſt dici certa, prout requiri ad validitatem locationis
alibi fuit dictum, tamen hoc caſu, in quo nulla poteſt ori-
ri diſcordia reputatur pro certa, licet ignoretur per par-
tes, & quatenus dici poſſit incerta, reſpondet Manent. *d.
conſ. 25. num. 25. ad fin.* quod cum hoc caſu incertitu-
do ſit unica, ea toleratur, quod ſecus eſt ſi concurrat
& alia incertitudo perſonæ declarare debentis.
Si autem non unus tantum, ut loquuntur dicta jura, ſed
duo certi electi ſint, qui declarent quantitatem penſionis,
eodem modo valere contractum ſine dubio, dicit Mantic. *de
tacit. d. lib. 4. tit. 19. n. 35. verſ. ſi autem dictum,* allegans
Salicet. *in l. ultim. n. 2. in fin. C. de pact. pignor.* & licet opponi 56
poſſet, quod hoc quoque caſu electionis duorum certorum
poſſet ſequi diſcordia, & ideo videatur nulla locatio, ut di-
ctum eſt ſupra in caſu proxime præcedenti, & tamen faci-
lius admitti poteſt, quod ſuſtineatur in caſu iſto contractus,
quam in caſu illo, ex quo hic deficit incertitudo perſona-
rum, & deficit etiam periculum, quod unius eligat perſo-
nam omnino inviſam, & diffidentem alteri, quod pericu-
lum conſiderat poſt alios Manent. *d. conſ. 25. n. 20.*
Et tamen hoc caſu locatio eſt conditionalis, ſi ille electus 57
ad declarandam quantitatem mercedis, actualiter illam de-
claraverit. Unde quatenus ille noluerit, vel non potuerit
mercedem definire, tunc pro nihilo ſit locatio, quaſi nullo
pretio ſtatuto, juxta celebrem textum in terminis emptionis,
& venditionis *in l. fin. C. de contrah. empt.* quam eſſe unam
ex quinquaginta conſtitutionibus, quibus Juſtinianus diſſi-
dia veterum Juriſconſultorum diremit, & de quibus memi-
nit in proœmio *C. obſervaat.* Ubert. Giſan. *in §. pretium,
verſ. ſed iſta deciſio Inſtit. de empt. & vend.* & ibidem etiam
Corrad. Rittesbuſ. *in §. pretium verſ. hac de re apud veteres,*
Merlin. *decis. 605. n. 1.* ſed ante in terminis locationis idem
reſponderat Cajus Juriſconſ. relatus per Tribonianum *in l.
ſi merces 28. in princ. ff. locat.* ubi ipſe Tribonian. ſub nomine
Caji uſus eſt verbis præciſis *d. l. fin. C. contrah. empt.* quemad-
modum animadvertit Cujacc. *in l. ſi quis arbitratu 43. poſt
med. verſ. at taxatio pretii de verb. obligat.* Piccard. *in d. §.
pretium n. 36. Inſtit. de empt. & vend.* Merlin. *dec. 565. n. 52. &
dec. 605. n. 2.* & animadvertendum, quod text. *in d. l. fin. C. de
contrah. empt.* addit nullam conjecturam ſervandam, utrum
in perſonam certam, an in boni viri arbitrium reſpexerint 58
contrahentes, Merlin. *dec. 567. n. 45. ad fin.* & idem quoque
erit ſi electi ſint duo, & unus tantum eorum deficiat declara-
re, quia eodem modo reſolvitur locatio, ut conſuluit Corn.
conſ. 110. lib. 3. cum quo idem ſenſit Aldobrand. *conſ. 59.
n. 9. lib. 1.* & poſt eos Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 19. num. 36.*
nec

nec poterit recurri ad arbitrium boni viri, ſeu judicis, qui
59 penſionem ſtatuat, quia his caſibus non eſt contractus, in
quo verſetur judicis officium, vel intret arbitrium boni viri,
prout intratet, ſi arbitri electi iniquam mercedem ſtatuiſ-
60 ſent, vel etiam ubi arbitri non eſſent electi ad ſtatuendum
quid de eſſentialibus contractus, prout eſt merces, ſed quid
accidentale, ut optime diſtinguendo, & contrarios rejicien-
do probat Valaſc. *de jur. emphyt. q. 11. n. 11.* ſunt enim ver-
ba dictarum legum, & præcipue *d. l. fin. C. de contrah. empt.*
quod ubi declaratio pretii eſt collata in triennium, & is
non declaravit, contractus ſit nullus, adeo aperta, & præ-
ciſa, & tam diſtricte quamcumque interpretationem pro-
hibent, ut nec colore æquitatis, nec officio Judicis, aut
alterius boni viri, nec alia ingenioſa Doctorum declara-
tione evitari poſſint, ut dicit Merlin. *d. dec. 605. n. 20.*

61 Nonus caſus eſt, ſi dictum ſit, penſionem declarandam
eſſe arbitrio boni viri, quo caſu dici poſſe videbatur partes
62 ſenſiſſe de Judice, qui dicitur bonus vir, *l. ſed ſi unius, §. præ-
tor ait, ff. de injur.* & ſic applicari tradita de electione certæ
perſonæ ſupra in caſu nono, & ſuſtineri contractum, ut ibi,
& cenſuit poſt alios Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 19. n. 25.* Ve-
rum, quia licet Judex poſſit dici bonus vir, tamen poſſunt &
alii eodem nomine venire, hinc ſequitur, ut dictus intelle-
ctus, quod partes conſenſerint de Judice, ſit divinativus,
& ideo non poſſe in eo fieri fundamentum, & remanere in-
certam perſonam, quæ arbitrari debeat, & ſic nullam lo-
cationem, prout dictum eſt in caſu proxime præcedenti,
& firmat aliis adductis Manent. *d. conſ. 25. n. 6. verſ. reſpon-
detur tamen*, & ſenſit Rot. *dec. 88. n. 24. part. 2. div.*

63 Decimus caſus eſt, ſi fiat locatio, pro penſione certificanda
aliunde, uti ſi fiat pro penſione pro qua eadem res alias loca-
ta fuit, vel pro pretio, quod habeo in area, & his, & ſimili-
bus modis facta eſt valida, non enim eſt incerta merces, ſed
potius ignoratur, quam in rei veritate incertum ſit, quanti
res ſit locata, ut de venditione modis prædictis facta, eſt
text. *in l. hæc venditio 7. §. hujuſmodi, ff. de contrahend. empt.*

Advertendum autem omnino eſt in prædictis omnibus
caſibus, in quibus dictum eſt non valere locationem ob
64 incertitudinem rei, vel mercedis, quod ſi deventum fue-
rit ad rei traditionem, & ea Conductor gaviſus ſit, non
poterit idem ullo modo evitare ſolutionem mercedis,
nam reſpectu incertitudinis rei clarum eſt, quod dum res
fuit tradita, talis incertitudo ceſſavit, reſpectu autem in-
certitudinis penſionis ex ea quidem reſultat, ut non poſſit
peti penſio actione locati, ex quo locatio ſine certa mer-
cede dici non poteſt perfecte contracta, at dabitur actio
præſcriptis verbis, quæ ſi conventum ſit de mercede, ſed
65 non facta declaratio, competit, quia contractus fuit im-
perfectus ſub ſpecie innominati, ut dicit Bald. *in l. contractus
ſub n. 16. C. de fid. inſtr.* ſi vero nulla mentio facta fuit de mer-
cede, adhuc dabitur ſaltem ex æquitate legis, æquum eſt
enim, ut prout quiſque rei fructus percepit, vel domum
habitaverit, ita & obligetur, ut habetur in *l. item quæ-
ritur 14. ad fin. ff. locat.* cum adductis ſupra *tit. præcedenti*
66 *n. 29.* datur enim actio præſcriptis verbis ubicumque æqui-
tas ſuadet actionem dari, ut per text. *in l. ſancimus, Cod.
de ſacroſanct. Eccleſ.* cum ſimilibus tradit Joann. Criſp. de
Mont. *in ſuis termin. alli a. n. 158. ver. item ſemper.*

67 Nec obſtat, quod locatori competat aliud remedium, vi-
delicet, vindicandi rem cum fructibus, & ideo non ſit re-
currendum ad hanc actionem præſcriptis verbis, ut cenſuit
Valaſc. *jur. emphyt. q. 11. n. 15.* per text. *in l. 2. ff. de præſcr.
ver.* dicentem, quod tunc agendum præſcriptis verbis, cum
deficiunt vulgaria, & uſitata actionum nomina. Quia obje-
ctum procedit in venditione, non autem in locatione, ut
diſtinguendo tradit Pinell. *in rubr. C. de reſcind. vend. p. 2.
68 c. 1. n. 24.* In locatione enim, quidquid ſit in emphyteuſi,
de qua loquitur Valaſcus, non ſemper vindicari poſſunt
fructus, ut in locatione operum, & ſimilium, & generaliter
locatio eſt rei conceſſio ad uſum, ut dictum eſt in ejus
definitione *c. 1.* Unde dum Conductor uſum habuit, dici-
tur factum impletum, & res conſumpta, itaut non poſſit
res redire ad priſtinum ſtatum, unde danda eſt actio juxta
doctrinam Azor. *in ſum. tit. locat. verſ. nota tamen*, quam ex-
tollit Bald. *in d. l. contractus n. 16. C. de fid. inſtr.* Salicet. *in l.
fin. n. 8. C. de contrah. emption.* Rota *dec. 88. n. 24. verſ. ideo
autem part. 2. div.* & cor. Merlin. *dec. 567. n. 39. & ſeqq.*
æquitas enim non patitur, ut, qui ſub promiſſione mer-
cedis ſe gaviſus eſt, mercedem ſolvere recuſet contra text.
in l. item quæritur 14. ad fin. ff. loc. & quod detur actio præ-
ſcriptis verbis, ſi facta locatio operarum pro incerta mer-
cede, ſunt text. expreſſi in *l. ſi tibi polienda 24. ad fin. ff.
de præſcr. verb. & in §. quæ de cauſa Inſtit. de locat.* & eſt rece-
69 pta opinio, ut fatetur Valaſc. *d. q. 11. n. 15.* & quod ubi
locatio eſt dubia, detur eadem actio præſcriptis verbis,
eſt etiam textus expreſſus in *leg. 1. ff. de præſc. verb.*

70 At circa quantitatem ſolvendam non ſatis erit locatori
probare ſe tanti locaturum fuiſſe alteri, ſed neceſſe habe-
bit probare Conductorem tanti fuiſſe conducturum, ut fir-
mat Alex. *conſil. 181. n. 1. l. 2.* & ſequitur Natt. *conſ. 53. n. 8.*
Pacion. de Loc. & Cond.

Carocc. *tit. de ſubſtan. loc. q. 4. n. 5.* Manent. *dec. 49. n. 1. & ſeq.*
Neque etiam ſufficerent teſtes deponentes, quod domus 71
tanti fuiſſet conducta, quia ad gravandum tertium, non
attenditur, quod unus, aut duo, vel plures dediſſent, ſed
quod communiter fieri ſolitum eſt *l. ſervum meum in princ.
ff. ad l. aquil. l. pretia rerum, ff. ad l. falcid.* & ideo ſi probari
non poterit, quanti Conductor ipſe conduxiſſet, ſaltem
probandum erit quanti communiter fuiſſet conducta, Alex.
in d. conſ. 181. n. 1. verſ. proterea deſtituat, Natt. *conſ. 53. n. 8.*

Nec obſtat, quod penſio domus liquidanda ſit, quanti 72
actor locaſſet, non quanti reus conduxiſſet, ſecundum
Hodier. ad Surd. *dec. 270. n. 1.* ubi alios allegat, quia con-
cluſio procedit, ubi agitur de poſſeſſore malæ fidei, qui
tenetur ad fructus percipiendos, ideſt, qui percipi potuiſ-
ſent, non autem in eo, qui recepit a domino, & bona fi-
de poſſidet, & ſic tenetur tantum ad perceptos, Malvaſ.
conſ. 66. n. 7. & in terminis poſſeſſoris condemnari ad fru-
ctus percipiendos, ideſt, qui percipi potuiſſent, quod te-
neatur ad penſionem, pro qua domus potuiſſet alteri lo-
cari, loquitur Surd. *in d. dec. 270. per tot. & ſignanter in princ.
& n. 6.* quem ſequitur Hodiern. *in d. addit.* & dicam infra c. 35.

Advertendum etiam, quod ubi declaratio mercedis non- 73
dum eſt facta, & res nondum tradita, ſed omnia ſunt in-
tegra, licebit utrique parti a contractu recedere, nam uſ-
quequo quis de certa mercede non fuerit certior factus,
& illam acceptaverit, ſemper imperfecta dicetur locatio,
& conductio, & pœnitere licebit, *§. 1. Inſtit. de empt. &
vend. l. contractus 16. C. de fide Inſtrum.* late Pinel. *in rub.
C. de reſcind. vend. part. 2. n. 2. verſ. vides magnam, & n. 21.*
Rot. coram Pen. *dec. 6. n. 3. & ſeq.* quæ eſt etiam impreſſa
per Marcheſ. *d. commiſſ. part. 3. fol. 109.* Non enim ante cer-
tificatam penſionem poteſt dici locatio, ſed contractus in- 74
nominatus, Bald. *in d. l. contractus 16. n. 16. C. de fid. inſtr.*
& ideo re integra ab eo recedi valet, etiamſi quis ex con-
trahentibus aliquas feciſſet expenſas, *l. ſi pecuniam, ff. de
condic. ca dat.* Rot. in dict. dec. coram Pen. *ad fin.*

De læſione quomodo, & quando conſideretur in contractu locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Merces locationis tunc dicitur juſta, cum correſpondet fructibus aliiſve commoditatibus rei locatæ.*
2 *Emptoribus, & venditoribus licitum eſt invicem ſe decipere, & idem eſt in locatoribus, & conductoribus.*
3 *Læſio eodem modo attenditur in locatione, & conductione, ac in emptione, & venditione.*
4 *Læſio ultra dimidiam operatur, ut reſcindatur contractus, niſi lædens velit ſupplere.*
5 *Et hoc tam in venditione, quam etiam in locatione.*
6 *Ampl. procedere etiam in locatione operarum.*
7 *Contrarium.*
8 *Decl. primam procedere ſi poſſunt operæ faciendæ æſtimari, ſecus e contra.*
9 *Conventio de certa ſumma mercedis eo ipſo quod allegatur exceſſiva, non poteſt exequi.*
10 *Decl. procedere in Advocato, & cæteris paciſci de mercede non valentibus.*
11 *Et in omnibus, in quibus viget ſuſpicio, quod promiſſa fuerit major ſumma propter neceſſitatem.*
12 *Nec annullatur promiſſio ſi exceſſiva in modico.*
13 *Hoc tamen intelligitur, ſi allegetur nullitas propter exceſſum tantum.*
14 *Læſio conſideratur etiam in emphyteuſi.*
15 *Læſio reſcindit etiam contractum ſtricti juris.*
16 *Decl. procedere, ſi allegetur læſio ab Emphyteuta, ſecus ſi a domino.*
17 *Contr. ſi dominus attentis prærogativis quas habet, adhuc probet ſe læſum.*
18 *Læſio ultra dimidiam non reddit nullum contractum, ſed reſcindendum.*
19 *Decl. non procedere, ſi læſio ſit enormiſſima.*
20 *Læſio enormiſſima operatur dolum re ipſa.*
21 *Dolus re ipſa, & dolus ex propoſito, idem operantur, quoad nullitatem contractus.*
22 *Læſione enormiſſima ſtante competit reintegratio, & non datur electio lædenti ſupplere pretium, ac fructus debentur uſque ab initio.*
23 *Læſio ſi ſit ſolum ultra dimidiam, competit ſolum reſciſſio in petitorio judicio.*
24 *Læſio enormiſſima, ut contractus ſit nullus ipſo jure, & competat reintegratio, eſt quæ valde excedit dimidiam.*
25 *Læſio tunc dicitur excedere valde dimidiam, & ſic eſſe enormiſſimam, quando eſt in duobus tertiis.*
26 *Alii volunt ſtari arbitrio Judicis.*
27 *Et attenditur qualitas perſonæ læſæ, ad læſionem arbitrandam.*
28 *Contrahentibus licet ſe decipere, uſque ad dimidiam juſti pretii.*

29 *Romæ per ſtatutum, ſufficit læſio in tertia parte.*
30 *Statutum prædictum non comprehendit perſonas Eccleſiaſticas.*
31 *Deceptio permittitur uſque ad dimidiam juſti pretii tam de jure civili, quam de jure canonico?*
32 *Lim. ſi adſit dolus lædentis.*
33 *Lim. 2. ut deceptio permittatur in foro fori, non autem in foro conſcientiæ.*
34 *Neque permittitur bono viro, & ideo cautela eſt læſo, ut faciat poſitionem lædenti, ſi ſit bonus vir.*
35 *Item non permittitur in contractu Eccleſiæ.*
36 *Remedium* l. 2. C. de reſcind. vend. *non ſolum competit venditori, ſed etiam emptori.*
37 *Reſcriptum imperatoris, licet favore unius emanatum facit jus quo ad omnes, ſi æquum, & in corpore juris relatum.*
38 *Venditores læduntur ſæpius quam emptores.*
39 *Læſio pro reſciſſione contractus, an ſit eodem modo computanda reſpectu emptoris, ac reſpectu venditoris, maxima eſt controverſia, quam vide late n. ſeqq. ubi pro affirmativa præcipue n. 48. 52. & 53.*
40 *Juſtitia ſtat in medio.*
41 *Emptor, & venditor in propoſito læſionis, in jure æquiparantur.*
42 *Emptio, & venditio non eſt permutatio rei cum pecunia, ſed æſtimatio.*
54 *Læſio, & reſciſſio contractus per eam habet locum in locatione fructuum naſciturorum.*
55 *Et generaliter in locatione futuri eventus.*
56 *Contrarium.*
57 *Decl. hoc contrarium procedere, ut non poſſit prætendi læſio ex eo, quod evenerit, ſecus autem ſi attento tempore contractus, & conſiderata ſpe, adfuit læſio.*
58 *Spes lucri compenſatur cum timore damni.*
59 *Spes futuri eventus recipit æſtimationem, & in ejus venditione cadit læſio.*
60 *Litium exitus eſt incertus.*
61 *Litium incertus eventus recipit æſtimationem.*
62 *Læſio quomodo probetur in tranſactione.*
63 *Remedium* l. 2. C. de reſcind. vendit. *non habet locum in locatione facta ſub haſta ſecundum aliquos.*
64 *Contraria opinio eſt communior, & verior.*
65 *Ampl. ut aliqui volunt ſufficere læſionem in ſexta parte.*
66 *Contraria opinio eſt verior.*
67 *Stilum judicandi per binas judicaturas inducitur.*
68 *Ab eo non eſt recedendum.*
69 *Læſio ſufficit in ſexta parte, ſi locatio non fiat ab ipſo domino rei, ſed a Procuratore generali.*
70 *Decl. procedere quando dominus non habet contra eum regreſſum.*
71 *Factum Judicis reputatur factum partis.*
72 *Læſio in ſexta parte ſufficit minori ad petendam reſtitutionem in integrum.*
73 *Stipulatio in contractu locationis impedit reſciſſionem ex læſione ſecundum aliquos.*
74 *Contrarium eſt verius.*
75 *Juramentum impedit peti reſciſſionem propter læſionem.*
76 *Contrarium eſt verius, præcipue in Urbe propter ſtatutum.*
77 *Decl. primum, ut quatenus ſit verū, non procedat, ſi adſit læſio valde ultra dimidiam.*
78 *Decl. 2. ut Juramentum non impediat peti ſupplementum pretii.*
79 *Decl. 3. ut non procedat in minore.*
80 *Contrarium.*
81 *Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati.*
82 *Lim. 2. ſi minor enormiſſime lædatur.*
83 *Decl. requiri læſionem valde ultra dimidiam.*
84 *Minor jurans non contravenire ex capite minoris ætatis, poteſt contravenire ex aliis capitulis, ſecus ſi dixit ex quocumque capite.*
85 *Decretum Judicis in contractu interpoſitum impedit ejus reſciſſionem ex capite læſionis.*
86 *Contrarium.*
87 *Decl. ut Decretum Judicis faciat ceſſare præſumptionem læſionis, ſed non impediat eam probare.*
88 *Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio, non poteſt reſciſſionem ex capite Læſionis.*
89 *Contrarium tenent aliqui.*
90 *Valoris rei propriæ ſcientia præſumitur, alienæ ſecus.*
91 *Jactare ſuum nemo præſumitur.*
92 *Ampl. ut potius præſumatur error in facto proprio, & fatuitas.*
93 *Decl. procedere ſtante læſione ultra dimidiam.*
95 *Sciens rei valorem tunc non allegat læſionem cum omnino ſponte contraxit, ſecus ſi aliqua neceſſitate etiam non preciſa.*
96 *Clauſula donationis, ſolita apponi in contractu emptionis, & locationis impedit dari de læſione.*
97 *Decl. procedere ſi illam apponens ſcit verum valorem, & habet verum animum donandi, quod non præſumitur.*
98 *Renunciatio Læſioni facta a majore, & cum juramento valet.*
99 *Et idem eſt ſi fiat a minore, vel muliere, cum certioratione remedii ſibi in ea competentis.*
100 *Decl. procedere ut valeat d. renunciatio ſi læſio non ſit valde exceſſiva ultra dimidiam.*
101 *Læſio non poteſt allegari poſt finitum contractum locationis.*
102 *Contrarium.*
103 *Remedium reſciſſionis ex capite læſionis durat uſque ad triginta annos.*
104 *Statutum, quod non poſſit peti reſciſſio contractus ex capite læſionis, eſt validum, & idem eſt de conſuetudine.*
105 *Statutum, quod non poſſit intentari reſciſſio ex capite læſionis ab emptoribus, & venditoribus, non procedit in locatoribus, & conductoribus.*
106 *Statutum contra jus, non eſt extendendum ultra verba.*
107 *Statuti verba ſunt ſterilia ſicut mulo.*
108 *Statutum, quod non diſponit, remanet in diſpoſitione juris communis.*
109 *Lim. ſi ratio expreſſa, vel alia verba manifeſta indicent aliud fuiſſe de mente ſtatuentium.*

CAPUT XVIII.

Vidimus requiri, Mercedem in locatione eſſe certam,
nunc videndum, An ſit neceſſarium eam eſſe juſtam,
quæ tunc dicitur, cum correſpondet quantitati fructuum, 1
qui ex re locata percipiuntur, ſeu cum eſt juſtum pretium commoditatum, quæ ex re locata reſultant, ut ſenſerunt Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 1. c. 3. n. 18.* & Surd. *dec. 198. n. 19. verſ. ad quantitatem.*

Et quidem emendo, & vendendo naturaliter conceſ- 2
ſum eſt, quod pluris ſit minoris emere, quod minoris ſit pluris vendere, & ita invicem ſe circumſcribere, ita, & in locationibus quoque, & conductionibus idem juris eſt, ut dicit præciſe Text. *in l. Item ſi pretio 25. §. 6. ff. loc.* ex quo textu patet, quod locatio, & conductio, quæ generaliter eiſ-
dem juris regulis conſiſtit, ac emptio, & venditio, ut dictum 3
eſt ſupra Cap. 2. Specialiter etiam in hoc propoſito ei a jure æquiparatur, & quod propterea non eſt de ſubſtantia locationis, & conductionis, ut ſit pro Mercede juſta, ſicut non eſt de ſubſtantia venditionis, ut pro juſto pretio fiat, quod & latius comprobat Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 20. n. 1. & ſeqq.*
qui etiam eodem *tit. n. 53 & ſeqq.* late explicat, quomodo 4
intelligatur text. prædictus & in *l. in Cauſa 112. §. Idem Pomponius, ff. de min.* dum dicit naturaliter licere contrahentibus invicem ſe circumſcribere, ſeu circumvenire.

Hodie tamen ſi venditor lædatur ultra dimidiam juſti pretii, ei ſuccurritur per reſciſſionem contractus, ſi læ-
dens nolit ſupplere ſolvendo, quod deeſt juſto pretio, ut 5
habetur in *l. 2. C. de reſcin. vend.* cujus diſpoſitioni conformantur etiam Sacri Canones *in cap. Cum dilecti, & c. cum cauſam de empt. & vend.* Quæ Jura licet loquantur de emptione, & venditione, non dubito, quod procedant etiam in locatione, & conductione, dum ut dixi, iſti contractus non ſolum generaliter, ſed etiam ſpecialiter, & expreſſe in hoc propoſito a jure æquiparantur, prout etiam ea in locatione procedere, tradunt Roman. *conſ. 423. n. 2.* Corn. *conſ. 181. n. 65. lib. 2. & conſ. 255. n. 9. verſic. Nam illud remedium, lib. 3.* Menoch. *conſil. 1263. n. 7.*

Dubium tamen eſt, an idem remedium prædictæ *l. 2.* 6
competat etiam in locatione operarum, affirmativam enim tenuit Burſat. *conſ. 204. n. 11.* & in eiſdem terminis competere etiam remedium prædictum operariis, & Architectis, qui certum opus conſtituta mercede facere conduxerunt, tradit Padil. *in rub. 2. n. 14* ubi tamen refert bis fuiſſe ſupplicatum Principibus illius regni, ut lege lata decernerent id fabris prætatis non permitti, & ſecunda vice obtentum, Staiban. *de intereſſ. lib. 2. tit. 10. n. 163. poſt med.*

Contrarium vero cenſuit. Gratian. *diſc. 185. n. 8. & ſeqq.* 7
Barboſ. *in c. cum dilecti n. 26. de empt. & vend.* D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q. 55. n. 21.* & ſenſit Rot. *dec. 128. num. 3. poſt med. & ſeq. part. 4. div. ſ.*

Verum quia ratio hujus ſecundæ opinionis ea redditur, 8
quia operæ non habent uniformem valorem, ex quo variantur a peritia, & majori, vel minori robore operantium, ac etiam quia earum æſtimatio emanat ab illis, qui eas locant, ut per Gratian. & Rot. *ubi ſupra*, colligi inde poteſt earumdem opinionum conciliatio, ut prima ſit vera regulariter, ſecunda vero in tantum ſit vera, in quantum difficile ſit convincere ſufficientem læſionem, adeo ut ad actum redigi nequeat, ſecus autem ſi ea probari poſſit; ubi enim læſio vere probetur, non eſt ratio differentiæ inter iſtam locationem, & alias, & cur in ea procedere nequeat dictum remedium.

Imo conventio de certa ſumma mercedis, ſeu ſalarii eo 9
ipſo, quod allegatur exceſſiva, non tenet, & Apoca deſuper confecta, quantumvis guarantigiata executioni demandari non debet, quouſque non præcedat taxatio, &

mode-

moderatio Judicis, ut pluribus adductis firmat, & opinio-
nem veriſſimam, & juſtiſſimam aſſerit Flores de Men.
lib. 1. q. 8. §. 1. n. 50. quem ſequitur Gratian. diſc. 56. n. 4.
& D. Lanfranc. Zacch. de Salar. q. 11. n. 6. ubi etiamſi
adſit obligatio Cameralis.
10 Animadvertendum tamen præfatos loqui in terminis
Advocatorum, & Medicorum, in quibus viget particularis
ratio, nam Advocatus non valet lite pendente cum clientu-
lo ſuo paciſci, l. quiſquis 6. §. præterea, C. de poſtul. nec Me-
dicus cum infirmo, l. medicus, ff. de var. & extraord. cognit.
& hoc eſt, quod dicunt ſignanter Ripa de peſte tit. de remed.
ad curand. peſte n. 84. Gurtier. de Juram. part. 1. c. 57. n. 29.
11 quos allegat Flores, ſed non propterea diverſimode ſervan-
dum eſſet in aliis in quibus vigeret eadem ratio dictarum
legum, videlicet ſuſpicio, quod propter neceſſitatem fuerit
promiſſor inductus promittere ſummam illam exceſſivam,
unde idem in Quadrigario, qui tempore neceſſitatis fecerat
ſibi obligare quemdam ad viginti ſex libras pro delatione re-
rum Aulicarum tempore adventus Caroli V. ſervatum fuiſ-
ſe, videlicet moderatam fuiſſe a judice ſummam, teſtatur
Rebuff. in comment. ad reg. conſt. Gall. tom. 2. tract. de reſciſ.
contr. n. 31. de quo meminit etiam Guttier. in d. c. 57. n. 30.
12 Præterea etiam in terminis præfatis non annullaretur
promiſſio, ſi eſſet exceſſiva tantum in modico, ut ſcribit eo-
dem loco Rebuff. n. 30. & ſequitur Guttier. eodem n. 30.
obſervo tamen, quod dicunt ita intelligi deciſ. Afflict. 123.
quoque in ea deciſione reſolutum fuit, validam fuiſſe pro-
miſſionem certi ſalarii factam Chirurgo a quodam de
tempore, quo ſibi medicabat vulnera, non obſtante diſ-
poſitione d. l. Medicus, ff. de var. & extraord. cognit. quia
13 applicabantur limitationes ejuſdem, de quibus ibi, unde
poſſunt, & debent intelligi in illis terminis, ut videli-
cet non annulletur promiſſio propter modicam exceſſivi-
tatem, quando alias ſit valida, & impugnetur ſolum ex
capite exceſſus in quantitate.
14 Dubitatur quoque, an idem procedat in emphyteuſi, ea
præſertim ratione, quod emphyteuſis non ſit contractus bo-
næ fidei, prout ſunt venditio, & locatio, ſed ſtricti juris,
ut dictum eſt Cap. 1. & varias opiniones, & diſtinctiones re-
fert Cagnol. in d. l. 2. C. de reſcind. vend. n. 230. & ſeqq. Ve-
rum relicta diſputatione tractantibus materiam emphyteu-
ſis, ex profeſſo vera, & communis videtur opinio affirma-
tiva, quam tenuit in dicta l. 2. Bald. n. 20. Salicet. n. 9. & Pi-
nell. part. 1. c. 3. n. 37. & 38. ubi dicit ſe abſque dubio aſſe-
rere hanc eſſe communem, nec dubitare fundamentum
prædictum tenentium contrarium, ex quo emphyteuſis eſt
contractus ſtricti juris, eſſe erroneum, quia, & in con-
tractibus ſtricti juris, procedit dictum remedium, & eam-
15 dem opinionem tenet etiam Prato diſcept. 35. n. 30. tom. 1.
& Theſaur. dec. 130. n. 1. verſ. cæterum cum dicta.
16 Et licet aliqui iſtam opinionem affirmativam admittant,
in caſu quo allegetur læſio ab emphyteuta, & contendant,
eam non procedere ſi allegetur a Domino directo, ex quo
iſt. propter prærogativas, quas habet in contractu non poſ-
ſit dicere ſe læſum, Gugl. de Benedict. in c. Raynutius in
ver. & Uxorem n. 420. & plur. ſeqq. de Teſtam. videtur equidem
difficilius probari poſſe læſionem pro parte Domini pro-
pter prærogativas prædictas, & pacta favorabilia, quæ
17 computantur in pretio, ſed quatenus eis attentis, adhuc
convinceretur læſio, non poſſe ei denegari remedium præ-
dictum, ut ſentit etiam Pinell. in d. l. 2. p. 1. c. 3. ad fin.
18 Non tamen per talem læſionem ultra dimidiam redditur
nulla locatio, ſed venit reſcindenda, Mantic. de tacit. l. 4.
tit. 20. n. 1. & 2. Rot. dec. 52. n. 11. part. 3. rec. & quidem
conceſſa prius electione conductori, an velit ſupplere,
quod juſtæ mercedi deeſt, alias ſententia reſciſſionis eſ-
ſet nulla, & conductor deberet ad rei poſſeſſionem reſti-
tui, ut habetur in dicto c. cum dilecti 3. de emp. & vend.
19 Niſi forte læſio ſit enormiſſima, quia tunc reddit contra-
ctum nullum ipſo Jure, Gratian. diſcept. 823. n. 38. Fab. in C.
l. 4. tit. 3. definit. 3. Pratus diſcept. 25. n. 32. verſ. vera nam-
que eſt, Rota coram Cavaler. dec. 301. n. 3. & in rec. dec. 202.
n. 6. p. 10. & in Romana Tranſactionis 19. Aprilis 1660. §.
Non obſtat coram Veroſpio, & ratio concluſionis eſt, quia
ex læſione enormiſſima dolus lædentis re ipſa arguitur, &
20 inducitur, ut per text. in l. omnes, §. Lucius, ff. quæ in fraud.
credit. tradunt poſt plures, quos referunt Molin. de primog.
l. 2. c. 3. n. 18. Fontanell. de pact. nuptial. clauſ. 9. gloſ. un. n. 4.
Caſtill. contr. tom. 3. c. 2. n. 40. & tom. 7. c. 18. n. 92. Et quam-
vis controvertant DD. an iſte dolus ſit verus, vel præſum-
ptus, & an ſit idem dolus ex propoſito, & dolus re ip-
ſa, vel potius differant, ut per Bargal. de dolo l. 2. c. de do-
lo ex propoſito n. 10. & ſeq. fol. 147. & c. de dolo re ipſa n. 12. &
ſeq. fol. 154. & Caſtill. dict. c. 18. n. 93. Tamen iſta diſpu-
tatio eſt ſuperflua ad hunc effectum, quia quocumque mo-
do ſit iſte dolus, nihil relevat, quia ſemper contractum
21 annullat, Pariſ. conſ. 55. n. 19. l. 3. Larat. conſ. 111. n. 36. &
ſeq. plene Farinac. in fragment. tom. 2. in ver. Juramentum
n. 1297. ubi aſſerit indubitatum apud omnes teneri, Ca-
ſtill. tom. 7. c. 18. n. 94. Giurb. dec. 103. n. 1.

Quod maxime advertendum, quia ſi adſit prædicta nulli- 22
tas, non ſolum non eſt neceſſe dare electionem prædictam
Conductori ſupplendi, quod deeſt juſtæ mercedi, ſed ulte-
rius poterit agi rei vindicatione contra tertium, ac etiam
Conductor tenebitur reſtituere omnes fructus, quos a die
conductionis percepit, qui ſunt tres effectus magni momen-
ti, & ſingularis conſiderationis, reſultantes ex prædicta re-
ſolutione, ut tradit, & latiſſime comprobat Caſtill. d. c. 18.
n. 96. & ſeqq. ubi & ſingulos ſeparatim examinat. Quod ſe-
cus eſt, ubi adeſt læſio tantum ultra dimidiam, quia tunc 23
competit tantum reſciſſio in petitorio judicio exercenda
dec. 270. n. 10. & 11. p. 14. & dec. 237. n. 1. & 2. p. 15. rec.
Controvertitur tamen valde, quæ dicatur læſio enormiſ-
ſima, & quidquid ſit ad alios diverſos effectus, ad quos quæ- 24
ritur de hoc, quoad effectum iſtum, de quo agitur ut non de-
beat peti reſciſſio, ſed Contractus ſit nullus ipſo jure, ea vi-
detur enormiſſima læſio, quæ valde excedit dimidiam juſti
pretii, Menoch. conſ. 1. n. 494. Farin. in fragm. t. 2. ver. Juram.
n. 1289. Caſtill. contr. tom. 7. c. 18. n. 85. Cabed. dec. 70. n. 2.
Et valde excedere dimidiam tunc dicitur, quando eſt in
duabus tertiis, vel tribus quartis partibus juſti pretii, ut 25
per Corn. conſ. 133. n. 8. l. 3. var. & conſ. 27. n. 5. lib. 4. Mol.
de primog. l. 2. c. 3. n. 18. & in ſpecie requiri læſionem in duo-
bus tertiis, ad hoc ut competat læſo reintegratio, non au-
tem teneatur agere ex rem. d. l. 2. via ordinaria firmavit Rot.
in una Imolen. Bonorum 6. Mart. 1665. §. læſionis præterea
cor. Veroſpio, quæ hodie habetur in rec. dec. 270. part. 14.
ubi aliæ deciſiones allegantur, in qua cauſa Imolen. partes
agnoverunt ſoliditatem dictæ opinionis, & variarum moti-
vum, ut habetur in alia Deciſione ejuſdem 7. Maji 1668. cor.
Eminentiſs. D. meo Carpineo, quæ eſt dec. 137. part. 15. un-
de difficile eſſet in Curia Romana ab hac opinione recedi ob-
tinere, quæ opinio admiſſa, & comprobata etiam fuit in
alia Deciſione poſt hæc ſcripta edita in una Romana læſio-
nis 17. Jun. 1671. § informantes cor. R. P. D. meo Taya, ubi
ulterius habetur, quod ſtante in Urbe ſtatuto c. 154. l. 2. de-
cernente enormem eſſe læſionem in uno tertio, nempe
in unciis quatuor, ſicuti attento jure communi eam decer-
nente in medietate, ſeu unciis ſex, ea ſit enormiſſima,
quando aſcendit ad duas tertias partes, nempe ad octo
uncias, ita attento dicto ſtatuto, ea enormiſſima erit,
quando aſcendit ad uncias quinque cum uno tertio.
Alii tamen volunt aliter eam præfinire late relati per
Caſtill. contr. tom. 7. c. 18. n. 89. & quamplures concludunt, 26
quod ſtetur arbitrio Judicis, ex prope infinitis congeſt.
per Tiraq. in l. ſi unquam de revoc. donat. in ver. omnia, vel
partem, n. 31. & ultra eos per Menoch. de arbitr. caſ. 84.
n. 4. l. 2. Gratian. diſcept. 148. n. 18. qui ponderare etiam de-
bebit qualitates perſonæ læſæ. Nam enormiſſima læſio dici- 27
tur etiam in modico, quando is qui gravatur, parum ha-
bet, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 9. §. 4. n. 9. Put. dec. 45.
n. 10. l. 1. in correct. & debet arbitrari, juxta aliquem mo-
dum approbatum a Doctoribus, non autem ſimpliciter de
ſuo capite, ut per Caſtill. d. c. 18. n. 91. & Giurb. dec. 110.
n. 3. verſ. Conſiſtorium vero iterum, & n. 4. & 5.
At ubi læſio non egrediatur dimidiam juſti pretii, non 28
præbent jura dictum remedium læſo, unde, oritur illud di-
ctum, quod contrahentibus licet ſe decipere ad invicem
uſque ad dimidiam juſti pretii, quia quatenus ſtatuta par-
ticularia aliter non diſponant, prout diſponit dictum ſta-
tutum Urbis c. 154. l. 1. ſufficere læſionem in tertia parte, 29
quod tamen non comprehendit perſonas Eccleſiaſticas, ut
declaravit Rota dec. 58. n. 32. part. 6. rec. & coram Celſo
dec. 391. n. 5. talis deceptio uſque ad dimidiam manifeſte 30
permittitur, & non ſolum de jure Civili in d. l. 2. & l. ſi vo-
luntate 8. in fin. C. de reſcind. vend. ſed etiam de Jure Cano-
nico, ut in c. cum dilecti, & c. Cum cauſam, de empt. & vend. 31
& in puncto locationis l. item ſi pretio 25. §. fin. ff. loc. & notat
Gozadin. repetit. l. dudum, C. de pact. inter empt. & vend. ſub
n. 255. ubi Adden. limitat ſi intervenerit dolus lædentis,
& eſt vera limitatio, ſed non reſtringenda ad Jus Cano-
nicum, prout ipſe facere videtur, nam expreſſe, & præ-
ciſe in his terminis locationis, ea habetur etiam in l. &
ideo 26. alias 23. ff. loc. cujus verba ſunt: & ideo prætextu mi-
noris penſionis locatione facta, ſi nullus dolus Adverſarii pro- 32
bari poſſit, reſcindi locatio non poteſt. Et viget ratio, nam
etiam Jure Civili bona fides in his maxime contractibus
exigitur, qui proinde dolo interveniente non ſubſiſtunt,
ut expreſſe habetur in l. ſi dolo 5. C. de reſcind. vend. nec du-
bitandum procedere etiam ſi non adſit læſio in dimidia,
quia dolus emptoris qualitate facti, non quantitate pretii
æſtimatur, ut dicit Imperat. in l. dolus 10. C. eod. tit. de reſc.
vend. & ſatis erit aliqua falſa aſſertio, juxta Gloſ. in l. item
ſi pretio 25. in ver. circumſcribere, ff. loc. ubi in fine exempli-
ficat, ſi venditor dicebat, & affirmabat rem non eſſe mi-
noris pretii, Menoch. conſ. 109. n. 30. verſ. ſecundus.
Verum dicta deceptio licet ſit licita in foro fori, tamen 33
de propoſito facta eſt illicita in foro conſcientiæ, ut una cum
Theologis dicunt Alberic. & Bald. in d. l. cauſa in 2. §. Idem
Pomponius, ff. de minor. Covar. var. c. 4. n. 11. l. 2. Mantic.

qui alios adducit *de tacit. l. 4. tit. 20. n. 54.* & ideo, nec licita eſſe debet bono viro, quia conſcientia idem eſt, ac bonus
34 vir, ut dicit Bald. *in c. cum cauſam de Teſtib.* quem refert Petr. de Moncad. *in loco infra cit.* Idque etiam in foro fori, adeo ut detur cautela læſionis intra dimidiam, ut intentet de remed. *l. 2. C. de reſc. vend.* & faciat unam poſitionem, qualiter Adverſarius de tempore venditionis, & poſt fuit vir bonus, & bonæ conſcientiæ, & licet vere ipſe non teneatur reſpondere, tamen ſi reſpondeat, certe non negabit, imo ſi negaret, repetendus eſſet a limine judicii, & affirmando condemnabitur, ut docuit Barbat. *in c. Raynaldus n. 136. de Teſtam.* Jaſ. *in §. ſed iſte n. 113. Inſtit. de act.* & alii quos refert, & late proſequitur Petrus de Moncad. in addit. ad Gozad. *in d. l. Dudum, C. de pact. inter empt. & vend. ſub n. 155. litt. D. ante med. verſ. verum tamen*, Menoch. qui plures alios refert *præſumpt. 1. n. 24. & 25. lib. 5.* & Padill, qui etiam late *l. 2. n. 58. & ſeq. C. de reſcind. vend.*

35 Et hinc etiam ſequitur d. deceptionem non permittendam in contractu locationis cum Eccleſia celebrato, diverſum enim obſervatur in Eccleſia, quam in privato, Eccleſia namque cultrix, & auctrix juſtitiæ non patitur contra eam aliquid fieri in ſe, vel in alium, privatus vero ſæpe obviat juſtitiæ, ut habetur *in c. 1. de alienat. feud.* & in ſpecie, quod Eccleſia in ſuis contractibus non admittat dictam læſionem, Gloſſ. *in c. hoc jus porrectum in ver. ut plus 10. q. 2.* quam ſequuntur Ant. de Butr. *in cap. in civitate n. 9.* & ibidem Anan. *n. 8. de uſur.* Bero. *in c. cum dilecti n. 20. de empt. & vend.* & alii relati per Padill. *in d. l. 2. n. 55. & 56.* ubi tamen in fine dicit, vix eſſe, ut practici velint Gloſ. illius opinionem recipere.

Præterea dicta propoſitio, quod liceat contrahentibus ſe decipere uſque ad dimidiam juſti pretii, non eſt ita abſolute intelligenda, ſed diſtinguendi plures caſus, ut per Menoch. *conſ. 109. n. 30. verſ. præterea aſſertio, & ſeqq.* & Mantic. *de tacit. l. 4. tit. 20. n. 59. & ſeq.* ad quos, ne nimis divertam, me remitto.

Ex eo autem, quod prædicta *l. 2. C. de reſcind. vendit.* loquitur favore venditoris tantum, ſumunt aliqui occaſionem credendi, quod ejus diſpoſitio non poſſit extendi, ut proſit etiam emptori, quatenus ſit læſus, quos refert, & ſequitur noviſſime D. Urceol. *conſ. 3. n. 36. & n. 41.*

36 At contraria opinio eſt abſque difficultate tenenda, pro ut tenetur communiter, ut teſtatur eam late defendendo Fachin. *contr. 16. per tot. l. 6.* Pinell. *in d. l. 2. part. 1. c. 2. n. 1.* ubi quod in hoc nullus ex ſcribentibus diſcordat Vinc. de Franch. *dec. 225. n. 1.* ubi quod hoc eſt in jure expeditum, Fontanell. *dec. 67. n. 5. part. 1.* ubi quod contrarium eſt omnino reprobatum in omnibus Tribunalibus, & quod omnes iſtam approbant communiter, & inconcuſſe.

Nec urget pro contraria opinione, quod dicta lex loquatur favore venditoris, & de emptore verba non faciat, quia eadem lex eſt reſcriptum Imperat. Diocl. & Maxim. favore unius venditoris emanatum, ut patet ibi, *Si tu, vel Pa-*
37 *ter tuus minoris diſtraxerit*, quod reſcriptum, licet ita unius tantum favore emanatum, tamen cum ſit æquiſſimum & in corpore juris poſitum, clarum eſt, quod extenditur ad omnea, Platea *in l. neque Dorotheum n. 1. ad med. C. de Decur. l. 10.* Nec dici poteſt extendi debere ad omnes venditores, non autem emptores, quia emptor, & venditor ſunt correlativi, & diſpoſitum in uno, cenſetur etiam diſpoſitum in alio, Bald. *conſ. 17. n. 2. verſ. ſimiliter in aliis l. 4.* Menoch. *conſ. 136. n. 9. & 10.* nec mirum, quod dictum reſcriptum emanaverit potius ad petitionem emptoris, quam venditoris, quia ſæpe accidit venditores lædi, raro autem emptores, ut
38 obſervavit Fontanel. *d. dec. 68. n. 6. p. 1.* cæterum quoties lege unum, vel alterum introductum eſt, bona occaſio eſt, cætera quæ tendunt ad eamdem utilitatem, interpretatione ſuppleri, ut dicit Text. *in l. nam, ut ait 13. ff. de leg b.*

39 At ſuppoſito quod remedium *d. l. 2.* competat vere etiam emptori, prout ſupponunt omnes infra citandi, controverſia ingens eſt, quomodo ſit facienda computatio ad convincendam ejus favore læſionem ſufficientem, ad hoc ut intentare poſſit reſciſſionem contractus, alii enim volunt ſufficere plus vero valore rei ultra medietatem ejuſdem veri valoris, alii vero requirunt eum ſolviſſe ultra duplum, & ut exemplo res clarior fiat, ſi rei emptæ verus valor ſit decem, primi volunt, quod eo ipſo, quod emptor ſolvit ſexdecim, competat ei remedium prædictæ legis, alii autem requiri, quod ſolverit viginti unum, contendunt, & eſt controverſia antiqua, de qua meminit Gloſ. magn. *in d. l. 2.* & forſan adhuc non plene definita, nam Rota licet in *dec. 532. p. 5. rec.* ſecundam opinionem, videlicet in dicto caſu requiri emptionem eſſe factam pro 21. amplexa fuerit, tamen re propoſita poſtmodum eadem excuſa, agnita maxima difficultate quam eadem opinio patitur, expreſſe dixit, quod Domini omiſerunt hanc diſputationem, & ſuſtinuerunt Deciſionem prædictam ex alio capite, ut videre eſt *in deciſ. 580. eadem p. 5. rec. ſub n. 7. verſ. Domini tamen*, & quamvis aliqui moderni auctoritate ejuſdem Rotæ in dictis Deciſionibus præcipue inniti, forſan non advertentes, quod Rota vere hanc diſputationem omiſit, ut ſupra, pronuncient contrariam opinionem ineptam, & falſam, & levioribus fundamentis fulcitam, a gravioribus refutari, ut D. Urceolus *Conſult. for. cap. 3. n. 35.* tamen ſalva pace omnium, illa contraria opinio, quod in prædicto caſu ſufficiat emptionem fuiſſe factam pro ſexdecim, non videtur ita deridenda, & conviciis explodenda, ut dicit Roderic. *de ann. redd. lib. 1. q. 11. n. 16. prope med. & n. 26. verſ. argumenta, & n. 28.* nam ſi verum pretium eſt decem, dimidia veri pretii, eſt quinque, & læſio in plus, quam in quinque, eſt læſio ultra dimidiam veri pretii, quod negari non poteſt, dum igitur lex dat venditori remedium quatenus lædatur ultra dimidiam, & ſic quatenus lædatur pluſquam in quinque, idem quoque dicendum eſt in emptore, quod dummodo lædatur pluſquam in quinque, competat ei idem remedium, & ſic ſufficere ſolviſſe ſexdecim in dicto caſu, quia in correlativis, ut dicebam, diſpoſitum in uno debet & in alio diſpoſitum cenſeri.

Et quidem dum juſtitia pretii, ſeu mercedis in locatione, quod idem eſt, ſtat in decem, æqualiter diſcedit ab eo em-
ptor ſolvendo novem, ac diſcedat venditor exigendo un- 40
decim, & ſic gradatim procedendo, æqualiter diſtat a juſtitia, quæ ſtat in medio, emptor, qui ſolvit quinque, ac diſtet venditor, qui exigit quindecim, dum igitur lex non permittit emptori ulterius progredi, & ſolvere quatuor, ita nec permittere dicendum eſt venditori exigere ſexdecim, in his enim contractibus ad utriuſque commoditatem inſtitutis, juſtitia commutativa expoſcit, ut ſervetur omnimoda æqualitas, D. Thomas *2. 2. q. 77. art. 1. in corpore verſ. & ideo debet*, & ex Ariſtot. *in Etic. & Polit.* & ex ipſa etiam Sacra pagina, idem optime deducit Covar. *variar. lib. 2. c. 4. n. 11. verſ. prior opinio veriſſima.*

Comprobatur hæc ratio, quia videmus, quod de jure an- 41
tiquo emptor & venditor, etiam in hoc ipſo propoſito de quo agitur, omnino æquiparantur; permittit enim eodem modo uni, quod minoris eſt pluris vendere, ac alteri quod pluris eſt minoris emere, & ſic ad invicem pariformiter ſe circumvenire, nam in *l. in cauſa 16. 3.* quæ in ordine eſt 17. *§. Idem Pomponius, ff. de minor.* dicitur præciſe: *Idem Pomponius ait in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus invicem ſe circumvenire*, & in *l. Item ſi pretio 25. §. fin. ff. locat.* ut etiam alibi ſupra notavit, habetur: *Quemadmodum in emendo, & vendendo naturaliter conceſſum eſt, quod pluris ſit minoris emere, quod minoris ſit pluris vendere, & ita invicem ſe circumſcribere, ita & in locationibus quoque, & conductionibus idem juris eſt.*

Nec non etiam, quod jus novum in effectu declarat, ſeu 42
reſtringit, & coarctat illud, *minoris*, quod permittitur emptori, & vult non extendi ultra dimidiam veri pretii, & ſic in caſu propoſito rei, cujus verum pretium ſit decem, venditori non licere circumvenire emptorem, niſi in quinque, ut patet ex dicta *l. 2. C. de reſc. vend.* per quam reſtringi, & coarctari præfatam licentiam ſe ad invicem decipiendi, obſervant in ſpecie Pineil. *in d. l. 2. C. de reſcind. vend. p. 1. c. 1. n. 3. & ſeq.* & ibid. Padill. *n. 10.* unde ſequitur, quod ita intelligi debeat illud, *pluris*, permiſſum venditori, ita ut in eodem caſu ipſe pariter non poſſit circumvenire emptorem niſi in quinque, & quatenus circumveniet in plus vendendo, videlicet pro ſexdecim, competat adverſus eum remedium reſciſſorium, prout diſponitur competere adverſum emptorem in dicta, *l. 2.* quia lex nova diſponens in uno ex caſibus æquiparatis in antiqua, intelligitur idem diſponere in alio, juxta Gloſ. *in l. quod vero contra, ff. de legib.* & alias auctoritates relatas per Surd. *conſ. 177. n. 34.*

Nec obſtat, quod contrariæ opinionis ſectatores admit- 43
tant, quod in propoſito ſervanda ſit æqualitas inter emptorem, & venditorem, ſed eadem ratione, ſeu ſub eodem prætextu ſervandæ æqualitatis, alio tendant, & ſic res mira ſit, ut eodem vento alii ad Orientem, alii ad Occidentem ducantur, ut inquit Fontan. *d. dec. 68. n. 1. p. 1.* Dicamque, quod ſicut non licet venditori petere reſciſſionem contractus, niſi quatenus in pretio non recipiat dimidium rei quam dat, ita nec emptori licere debet, niſi quatenus in re non recipiat dimidium pretii quod ſolvit, & ſic neceſſe ſit in caſu prædicto emptionis rei valentis decem, quod emptor dederit ultra viginti, ad hoc ut petere poſſit reſciſſionem contractus.

Quia hæc ratiocinatio, nec concludit ſervari dicto mo- 44
do æqualitatem, nec eſt conformis menti legum de hac materia loquentium, & ideo omnino rejicienda eſt.

Quod non concludat ſervari æqualitatem patet, quia 45
juxta eam in eodemmet contractu emptionis rei valentis decem permittitur emptori circumvenire venditorem tantum in quinque, & venditori permittitur circumvenire emptorem in decem, ergo manifeſta eſt inæqualitas, & nulla adeſt æquitas niſi conficta, quæ duplex eſt iniquitas, ut dicit Bald. *conſ. 9. num. 3. ad med. lib. 1.* & Gabr. *conſil. 116. num. 44. lib. 1.*

Quod non ſit conformis menti legum de hac materia lo- 46
quentium, patet, quia in eis non conſideratur in emptione, & venditione, ſeu locatione, & conductione, quod magis ſit da-

ſit datum, quam acceptum, ſed ſolum conſideratur verum pretium, tanquam me ium, a quo tam reſpectu emptoris, quam reſpectu venditoris, æque liceat diſcedere, vel non diſcedere, ſic enim videmus, quod in *l. cauſa lo ſecunda*, *§. idem Pomponius*, *ff. de minoribus*, non dicitur, quod liceat in venditionibus minus dare, quam recipiatur, ſed dicitur in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus invicem ſe circumvenire, & idem prorſus ſenſus eſt Taxt. *in l. item ſi pretio*, *§. fin. ff. locat.* ubi dicitur idem eſſe in locatione, & conductione, & in *d. l. 2. C. de reſcind. vend.* non dicitur læſum eſſe venditorem, qui dimidiam rei datæ non accepit, ſed generaliter dicitur minus pretium eſſe & videatur, ſi nec dimidia pars veri pretii data fuit, & ſic etiam in *c. cum cauſa 6. de emp. & vend.* non dicitur Monaſterium recepiſſe minus, quam dediſſe, ſed dicitur fuiſſe deceptum ultra dimidiam juſti pretii; & ratio quoque reddi poteſt, cur in venditione non debeat conſiderari datum, & receptum, ſed ſolum pretium, an ſit æquum, quia emptio, & venditio non eſt rei permutatio cum pecunia, ſed eſt æſtimatio rei per pecuniam, & ideo non debet in ex conſide-
47 rari, quid datum, & quid receptum, ut in permutatione, ſed ſolum juſtitia pretii, ut in æſtimatione, ut optime advertit Covar. *var. lib. 2. c. 3. n. 8. prope fin.*

48 Ex prædictis igitur videtur convinci præfatam opinionem, quod etiam emptor non poſſit lædi ul ra medietatem juſti pretii, eſſe veriorem, quæ etiam dignoſcitur magis communiter recepta, nam eam tenuerunt omnes infraſcripti, Gloſſa magna *d. l. 2. C. de reſc. vend.* ubi inquit, *ſed quid eſt hæc dimidia? Dic in emptore decepto ſi res valet decem emit pro ſexdecim, licet alii dicant emit pro 21. quod non placet, quia tunc non dimidium juſti pretii, ſed duplum egreditur*, Azor. *in ſum. C. eod. tit. reſcind. vend.* ubi ait: *nihil eſſe, quod dicant contrarium tenentes, nam qua ratione venditor in ſex deceptus agit, eadem, & emptor*, Bart. *in d. l. 2. n. 3.* ſequendo Gloſſam dicit habere locum in emptore decepto emendo rem ultra dimidiam juſti pretii, Bald. *in ead. l. n. 49. q. 17.* ubi quod aliter tenentes ſomniant, Angel. *ib. n. 6.* Alberic. *ſub n. 6.* ubi de veriori teſtatur Odofred. *n. 3. verſ. ſed ſi vultis exemplificare*, Joan. Faber. *ante med. verſ. ſed quod appellationem fol. mihi 108.* Salicet. *n. 20.* ubi reddit rationem, quia concurrit eadem æquitas in utroque ex natura correlativorum, Caſtr. *n. 17.* ubi inquit contrariam opinionem eſſe fantaſiam, Fulgoſ. *n. 10. verſ. ibi egreditur*, ſubjungens, *hanc tenent Caro iſte, & nos tenete, reprobata opinione* Petri Sicard. *n. 3.* Cagnol. *n. 51.* ubi de communi Padilla *n. 40.* ubi pariter de communi Auguſtin. Barboſ. *n. 109.* Eamdem opinionem approbarunt Gloſ. Bernardi *in c. cum cauſa, verb. dimidia ad med. de emp. & vend.* quam ibi ſequuntur omnes Hoſtien. *ſub n. 2.* ubi quod eſt opinio inconvincibilis Jo: Andr. *ſub n. 4. poſt princ.* Butr. *n. 6. ad med.* dicens contrariam opinionem eſſe truffam, & aperte probari falſam Card. Zabarel. *n. 2.* Anchar. *n. 7.* Imol. *n. 4. ad fin. verſ. in* Gloſ. 1. ubi de communi teſtatur Henric. Boic. *n. 8. verſ. autem emptor.* Panorm. *n. 6. verſ. in gloſ. 1.* Beron. *in c. cum dilecti n. 23. eod. tit.* Burgoſ. *in d. c. Cum dilecti n. 14.* Didac. a Britto *in rubr. de locat. & conduct. §. 2. n. 47.* ubi plene contrariis reſpondet, & in fine dicit, quod fortaſſe res clarior ex illo ſuo brevi compendio apparebit, quam antea fuerit explanata, Petrus Jacob. Auctor antiquus, ac doctiſſimus *in praxi tit. de alt. & vend. quando venditor eſt deceptus ultra dimidiam n. 5. fol. 247* Fabian. de Monte *tr. de empt. & vend. in 8. q. principal. n. 7. poſt m d. & ſeq. inter tract. antiq. tom. 8. fol. mihi 49.* Rebuff. *de conſt. reg. tom. 2. tit. de reſcind. contr. gloſ. 15. n. 1. fol. mihi 179.* Gomez. *var. reſol. tom. 2. c. 2. n. 22* ubi de magis communi, & vera Conrad. *de contr. q. 57. verſ. ſecunda oppoſitio*, ubi quod contraria non eſt opinio rationabilis, Sot. *de Juſt. & Jur. l. 6. q. 3. art. 2. in reſponſione ad primum*, Medina *in Cod. de reſtit. q. 32. col. 2. n. 2.* Covar. *var. reſol. l. 2. c. 3. n. 8.* ubi de communi, & veriori teſtatur bene reſpondendo contrariis Guttier. *q. Civil. lib. 2. q. 133. per tot. & n. 2. verſ. quod tenendum.* de veriori, magis communi, & receptiſſima opinione, & ab ea non eſſe recedendum, nec in judicando, neque in conſulendo, Mol. *de contract. diſp. 349. n. 2.* ubi de communi, & tenenda, Mozz. *de contract. tit. quibus caſibus annulletur emptio n. 10. fol. mihi 424. in parvis*, ubi de communi, & ab ea non recedendo, Eſcobar. *de ratiocin. comput. 6. n. 4. & 5.* ubi quod hæc proculdubio veriſſima eſt, Nevizan. *conſ. 89. per tot. & n. 4. in fin.* de communi teſtatur Natt. *conſ. 207. n. 4.* Gabr. *conſ. 168. n. 225. poſt med. & ſeq. lib. 1.* ubi de communi Valaſc. *contr. 44. n. 2.* Ceval. *comm. opin. contra commun. q. 530. n. 20.* ubi quod iſta opinio eſt in praxi recepta, & ab ea non eſſe recedendum in judicando, & conſulendo, Munoz. *de ratiocin. p. 2. comput. n. 4. & per tot.* ubi de veriori, magis communi, & in judicando, & conſulendo non eſſe ab ea recedendum, Caſtill. *contr. l. 6. c. 28. n. 80.* Conſil. Neapol. ut per Vinc. de Franch. *dec. 243. n. 3.* ubi de veriori, æquiori, receptiſſima, & amplectanda in judicando, & conſulendo, & per Thor. *in compend. dec. part. 1. verſ. dimidia*, Paul. Staiban. Jun. *reſol. 48. n. 26. & ſeq. uſque ad fin. part. 1.* ubi in ſpecie de locatione Senat. Pedemontan. relat. in addit. ad deciſ. Theſaur. 265. *litt. C verſ. quemadmodum autem*, Adden. ad Vinc. de Franch. *d. dec. 243.* & ſignanter Amendol. *n. 3.* ubi de communi Fontanel. *dec. 67. n. 25. & ſeq.* ubi quod hanc ſequuntur communiter ſcribentes, & admittunt in praxi Suprema Tribunalia, *& dec. 68. n. 6. & ſeq.* ubi quod ſecundum iſtam judicavit Senatus ille Cataloniæ.

Pro contraria autem opinione allegantur infraſcripti. 49
Videlicet Petr. Cin. & alii, quos refert, & ſequitur Arius Pinel. *p. 2. l. 2. c. 2. n. 6. de reſc. vend.* Abb. *in c. cum dilecto n. 2. de emp. & vend.* ubi, & alii Canoniſtæ. Bellapert. *in dicta l. 2. in rubr. n. 22.* Specul. *tit. de empt. §. nunc dicendum n. 12.* Minſing. *cent. 4. obſerv. 73. n. 2. verſ. veritas eſt.* Forſter. *lib. 2. ſelect. c. 19.* Ugon. Donel. *in d. l. 2. ſub n. 2.* Cujac. *l. 26. obſerv. c. 38.* Fachin. *contrmisv. l. 2. c. 26. verſ. illud longe probabilius.* Viv. *comm. opin. 1047.* Ceval. *pract. quaſt. commun. q. 536. n. 10.* Conan. *l. 3. comment. c. 9. pag. penult.* Roderic. *de ann. reddit. l. 2. q. 22. n. 18. & ſeqq.* ubi late examinat rationes Forcat. *in Dial. q. 110.* Duaren. *in l. ſi quis cum aliter, ad fin. de verb. oblig.* Chriſtin. *dec. Belgic. 66. n. 8. lib. 3.* ubi de veriſſima Mean. *obſer. 272. n. 5. part. 2.* Harpreſt. *in §. ult. n. 76. inſtit. de empt. & vend.* Rota *dec. 648. n. 6. part. 1. rec. dec. 532. n. 4. & dec. 580. n. 4. part. 5. rec.* quæ ſunt Dunozet. Jun. *dec. 325. n. 4.* Urceol. *conſ. for. c. 3. n. 35.* ubi quod Gloſ. contraria uti inepta, & ejus opinio tanquam falſa, & levioribus fundamentis fulcita refutatur a gravioribus numero, & auctoritate DD. & in appendice impreſſ. poſt ſecundum vol. alios nonnullos ex prædictis in cap. non citatos refert.

Verum ex mox citatis pro ſecunda opinione demendi vi- 50
dentur aliqui, qui bene eam non firmant, & ſignanter Speculat. *l. 4. tit. de emp. §. nunc dicendum n. 21.* quia licet formet libellum contra opinionem Gloſſæ, attamen Joan. Andr. *in addit.* inquit eum erraſſe, Panorm. *in c. dilecto n. 2. de empt. & vend.* de eo enim recte ſuſpicatur Pinel. adeſſe errorem in impreſſione, nam tantum ponit exemplum, & facile eſt pro XVI. in numeris antiquis ſcriptum eſſe XXI. cæterum idem Panorm. *in c. cum cauſa n. 6. verſ. in Gloſ. 1. eod. tit.* litteris patentibus inquit, opinionem Gloſſæ eſſe veram, & tenendam, & in dd. locis nullus alius Canoniſta, quem viderim, impugnat Gloſſ. Pinel. *part. 2. c. 2. n. 6. & ſeqq. de reſcind. vend.* tenet quidem ſecundam opinionem, ſed tamen fatetur primam eſſe æquiorem, & magis communem, Ceval. *d. q. 536. n. 10.* quia approbat opinionem primam, ut ſupra Viv. tract. materiam *opin. 1047.* ſed tamen non tangit hunc erticulum, Roderic. *de ann. reddit. part. 2. q. 22.* tenet quidem ſecundam opinionem, ſed tamen fatetur pri-
mam eſſe communem, & habere æquitatem in ſe, ut *n. 24.* 51
Rot. *vero in rec. dec. 648. n. 6. p. 1.* loquitur de venditione, & nihil dicit, quod faciat ad rem. Et quoad *dec. 532. & 580. p. 5. rec.* quæ ſunt in eadem cauſa, licet in prima hanc ſecundam opinionem abſolute amplexa fuerit, tamen in ſecunda ſub *n. 7.* expreſſe habetur, quod Domini omiſſa hac diſputatione ſuſtinuerunt deciſionem ex alio capite.

Unde patet remanere paucos hujus opinionis, adeout non 52
mereatur comparari tot aliis ſupra pro alia contraria cumulatis, maxime junctis etiam pluribus Hiſpania allegatis per Guttier. & Scot. Gabriel. cæteriſque Theologis adductis per Covar. quos in fonte videre non potui, ideoque non allegavi; unde ſalvo ſemper meliori judicio, inclino in eam, ut videlicet ſuccurri debeat æque Conductori læſo, ac ſuccurritur Locatori, ita ut conſiderato uno eodemque contractu, ſi juxta diſpoſitionem *l. 2. C. de reſcind. vend.* ſufficiens ſit Locatori læſio in ſex, ita & ſufficere debeat Conductori, non autem requiratur in undecim.

Nec dicatur præfatos fere omnes loqui in terminis em- 53
ptionis, & venditionis, non autem locationis, & conductionis, quia jura expreſſe æquiparant hos contractus, & quidem non ſolum generaliter, *l. 2. ff. loc. & inſt. eod. tit. in princ.* ſed etiam ſpecialiter in hoc propoſito læſionis, *l. item ſi pretio 25. §. fin. ff. loc.* & dixi *ſup. in princ. hujus c. verſ. & quidem*, unde, quæ dicuntur de emptione, & venditione, procedunt abſque ullo dubio in locatione, & conductione, ut inquit in terminis hujus quæſtionis Didac. e Britto *in rubr. de loc. & conduct. d. § 2. n. 48. ante med.* imo ſi conſiderari poteſt aliqua differentie inter emptorem, & conductorem, ea eſt in favorem conductoris, ut videlicet magis ei ſuccuratur a legibus, quam emptori. Etenim emptori, quatenus non ſit læſus de tempore contractus, quæcumque læſio ex poſt ei eveniat, jura non ſubveniunt, omne enim periculum rei poſt perfectum contractum ad emptorem ſpectat, quod ſecus eſt in conductore, juxta ſecundam differentiam; quam annotavi ſupra adeſſe inter hos contractus *c. 2. n. 5.* adeo ut conductor per caſum ſupervenientem, qui eum lædat, poſſit vel recedere e contractu, vel petere remiſſionem mercedis, prout dicam alibi.

Habet autem locum hoc remedium, etiam in locatione 54
fructuum naſciturorum ſeu arborum, & pratorum, Padil. *in d. l. 2. n. 25. C. de reſcind. vend.* & generaliter, quando conductus fuit dubius eventus, & exceſſum fuit in pretio,
non ſecus, ac dicitur de eo qui emit maximo pretio jactum 55

retis, quod poſſit ex d. l. 2. petere reſciſſionem emptionis,
Cremen. in eadem l. n. 82. Menoch. conſ. 1263. n. 13.
56 Et licet contrarium ſenſerit Becc. conſ. 94. n. 4. Menoch.
conſ. 843. n. 34. & ſeq. & conſ. 844. n. 43. & 44. Carocc. de loc.
tit. de reſcind. vend. n. 39. & hæc contraria opinio probari in
ſpecie videtur per Tex. in l. ſi ex leg. C. de uſur. ibi: propter
incertum fructuum eventum reſcindi placita non poſſunt. Ta-
57 men ſi recte advertatur ex eiſdem verbis legis mox relatis
ſolvitur objectum, verum eſt enim, quod non poteſt reſcin-
di locatio propter eventum fructuum, ideſt arguendo læ-
ſionem quæ ab eo evenerit, quia non bene notantur fa-
cta ab eventu, ut cecinit etiam Poeta Venuſinus dicens:
. . . . . careat ſucceſſibus opto,
Quiſquis ab eventu facta notanda putat.
Attendendum eſt namque tempus contractus ad hunc ef-
fectum dignoſcendi, an in eo fuerit læſio per quam poſſit
reſcindi, vel non, Cravet. conſ. 151. n. 7. Honded. conſ. 100.
n. 35. l. 1. Cyriac. contr. 1. n. 33. Rot. dec. 799. n. 4. part. 4.
tom. 1. & dec. 582. n. 18. p. 4. tom. 3. rec. & de tempore illo
eventus poſtea ſubſecutus, non poterat conſiderari dum
erat de futuris contingentibus, de quibus nulla eſt deter-
minata veritas, itaut tempore illo inſpecto, ſpes lucri
compenſaretur cum timore damni, & ceſſaret propterea
58 læſio, Oldrad. conſil. 207. n. 5. Gratian. diſcept. 756. n. 10.
Rot. coram Peuting. dec. 49. n. 1. & 2.
At licet vere de tempore contractus conſiderari non poſ-
ſet eventus proſper, prout evenit, & lucrum ex eo ſubſecu-
59 tum non valet haberi in conſideratione, juxta ipſius quanti-
tatem, tamen poterat conſiderari id quod tunc aderat, vi-
delicet ſpes ipſa illius eventus, quæ bene recipit ſuam æſti-
mationem e communiter accidentibus, & ab eo quod eſt
magis veriſimile: facienda igitur erit hæc conſideratio,
& æſtimatio, & ſi cum ea reperiatur læſio ſufficiens, lo-
cus erit remedio reſciſſorio, ut tradunt Natta conſ. 548.
n. 30. & ſeq. Menoch. conſ. 106. n. 67. & ſeq. Lud. Bellon.
conſ. 168. n. 7. Altograd. conſ. 26. n. 50. & ſeq. l. 1. Cancer.
var. l. 2. c. 1. n. 274. verſ. quam tamen, & late, & bene Man-
gil. de ſubhaſt. q. 41. n. 4. & ſeqq. per tot. ubi quod fructus fu-
turi arguuntur a perceptis in tribus annis præteritis.
Hæc eadem applicari dicebam in caſu contingenti, in
quo quidam vocatus ad fideicommiſſum, & reſpective gra-
vatus, pendente adhuc lite ſuper purificatione ſuæ vocatio-
nis, ceſſerat jus percipiendi fructus ex bonis, quæ ſperabat
conſequi pro certa annua præſtatione, & deinde terminata
60 favorabiliter lite, intentabat reſciſſionem ceſſionis ex d.
rem. l. 2. C. de reſcind. vend. dicebam enim, quod licet exitus
litium ſit incertus, l. quod debetur 52. & ibi Bart. ff. de pecul.
61 Gratian. diſcept. 279. n. 18. bene poterat æſtimari quanti mi-
nuere poſſet valorem juris ceſſi dubius litis eventus de
tempore ceſſionis per Juriſperitos, ex traditis per Rot.
62 dec. 715. n. 3. p. 2. rec. Et inde argui an adfuerit læſio in
contractu ceſſionis prædictæ, prout practicatur in proban-
da læſione in tranſactione, ex tradit. per Tob. Non,
conſ. 67. n. 17. Honded. conſ. 34. n. 55. & ſeqq. lib. 2.
Quoniam autem, quandoque fiunt locationes per ſub-
63 haſtationem ad incantum, non omittendum annotare,
quod aliqui tenent tunc non habere locum hoc remedium
d. l. 2. Fabian. de Mont. de empt. q. 5. n. 88. ad fin. Menoch.
conſ. 843. n. 28. & conſ. 844. n. 3. & ſeq. at contraria eſt com-
munior, & verior opinio, ut patet ex tradit. per Fachin.
64 contro. l. 2. c. 21. in ſecundo dub. Menoch. conſ. 1263. n. 15.
ubi loquitur in terminis locationis, & oſtendit eſſe magis
commune adducendo pro ea tredecim Doctores Gratian.
diſcept. 461. n. 30. ubi de magis communi Caſtil. dec. 14. n. 14.
& ſeqq. per tot. Rota Coram Cavaler. dec. 187. n. 1. ubi de
veriori, & receptiori, & dec. 270. n. 9. p. 14. recent.
65 Imo facilius admittendum hoc remedium volunt alii,
prætendentes ſufficere læſionem in ſexta parte tantum veri
valoris, quando venditio facta eſt ſub haſta, Carleval. de
judic. tom. 2. l. 1. tit. 3. diſput. 24. n. 17. Mangil. de ſubhaſt.
q. 28. n. 20. cum aliis plene adduct. per Vinc. de Franch.
dec. 120. n. 7. & ibi Adden. & dec. 224. n. 2. ubi de obſer-
vantia illius Sac. Conſ. Bich. dec. 609. n. 5. & 6. ubi etiam
refertur ratio, quia nempe major requiritur læſio, quan-
do quis vendit de per ſe rem ſuam cujus habet plenum
dominium, & ſibi poteſt libere præjudicare, quam ubi
venditur a Judice, qui non habet tam abſolutam rei diſ-
poſitionem, & eandem opinionem amplexa etiam fuit
Rot. unica tamen parte informante in una Imolen. bono-
rum 31. Martii 1664. in §. fin. coram Ottalora, quæ
hodie eſt dec. 178. n. 7. & ſeq. part. 14. rec. & in terminis
locationis Staiban. de intereſſ. l. 2. tit. 10. n. 122. ubi ita pra-
cticari in Sacr. Conſ. Neapolitano.
66 Verum contraria opinio, quod & ad reſciſſionem vendi-
tionis ſub haſta requiratur læſio ultra dimidiam, verior vi-
detur, quia dum etiam in locatione facta ſub haſta habet lo-
cum diſpoſitio d. l. 2. C. de reſcind. vend. prout ex veriori, &
communiori opinione dictum eſt ſupra n. 64. inde ſequitur,
ut etiam in ea requiratur læſio ultra dimidiam, prout clare
diſponitur in ipſa lege, in nihilo relevante, quod loquatur
de venditione facta a parte, quia factum judicis, quoad om-
nes effectus, factum partis reputatur, & eam tenent plures,
quos refert, & ſequitur Gratian. diſc. 7. n. 10. verſ. & contra-
rio, Rot. dec. 53. n. 1. poſt Poſth. de ſubhaſt. & dec. 648. n. 5. &
6. p. 1. & dec. 12. n. 42. & 43. p. 12. ubi plures aliæ deciſiones
allegantur, & late dec. 270. n. 8. & ſeq. p. 14. recent. in qua
Rota receſſit a præfata dec. 178. ejuſdem p. 14. quæ unica parte
informante in eadem cauſa Imolen. Bonorum emanaverat,
& expreſſe declaravit aliam deciſionem ſupracitatam coram
Bichio dicens, quod in ea parte, in qua refert opinionem
præfatam contrariam non eſt Deciſio Rotæ, ſed diſcurſus
ipſius Bichii, prout ipſemet de illo tempore in Sacro Tri-
bunali declaravit, quæ deciſio habetur etiam impreſſ. poſt
Torr. de pact. fut. ſucceſ. dec. 217. & fuit confirmata in eadem
cauſa coram Eminent. D. meo Carpineo dec. 237. p. 15. rec.
ubi etiam habetur, quod ipſi litigantes in hac parte dictæ
deciſionis acquieverunt, & alias prætenſas nullitates vendi-
tionis adduxerunt, & cum eadem deciſione tranſivit etiam
Rota in una Romana læſionis 20. Aprilis 1674. cor. R. P. D.
meo Taya; unde difficile eſſet in hoc Sacro Tribunali obti-
nere contrarium, prout e contra difficile eſſet in S. Conſilio
Neapolitano obtinere pro iſta opinione, dum ibi ſervatur
contraria, ut teſtantur Vinc. de Franc. & Staiban. in loc. ſu-
pracit. quia a ſolito judicandi, quod per binas judicaturas in- 67
ducitur, præcipue in Supremis Tribunalibus, non eſt receden- 68
dum, ut tradunt Cabal. conſ. 128. n. 308. l. 2. Altog. conſ. 86.
n. 46. l. 1. Vinc. de Fr. dec. 238. n. 3. p. 2. Barz. dec. 98. n. 12. & 13.
Verum non omittendum, quod læſionem in ſexta parte 69
ſufficere ubicumque non vendit ipſe Dominus, aut Procu-
rator conſtitutus ad vendendum pro tanto pretio, vel etiam
e contra, ubi pretium æſtimatur ab alio, non ab ipſo empto-
re, docuit Bart. in l. ſocietatem 77. §. arbitrorum ſub n. 25. ff.
pro ſoc. ubi tamen expreſſe dicit non firmare, & ibid. Alex.
in additione litt. M. dicit ſingulariſſimam limitationem
hanc eſſe, ad l. 2. C. de reſcind. vend. ſed forte non veram,
licet referat plures concordantes cum Bartolo, ultra quos
idem etiam ſenſit Caſtrenſ. in d. l. 2. n. 5. C. de reſcind. vend.
temperando procedere quatenus Dominus non valeat habe- 70
re regreſſum pro ſua indemnitate contra illum Procurato-
rem, & addi poſſunt ſupracitati tenentes idem in venditio-
ne ſub haſta, ex quo moventur dicta auctoritate Bartoli in
præfato §. arbitrorum. Sed vere diverſa ratio, quia quando
venditur judicialiter ſub haſta, factum Judicis reputatur fa- 71
ctum ipſius partis, ex adductis in præfata dec. 270. p. 14. rec.
ſub n. 15. & ſic applicatur potius ſimile de Procuratore
conſtituto ad vendendum pro tanto pretio, in qua non
ſufficit læſio in ſexta, juxta eamdem doctrinam Bartoli.
Sufficeret tamen d. læſio in ſexta parte minori, ad 72
petendam reſtitutionem in integrum, adverſus contra-
ctum, ut in ſpecie, quod ſufficiat adverſus locationem
ſub haſta, ſeu ad incantum facta, tradit Jo: Ant. ab Ec-
cleſia obſerv. 135. num. 11. & ſeqq.
Si locatio deducta ſit in ſtipulationem aliqui dubitant, 73
an habeat locum hoc remedium, & ratio dubitandi eſt,
quia multi tenent in contractibus ſtricti juris, prout eſt
ſtipulatio, non procedere idem remedium, & Carocc. de
locat. tit. de reſcind. locat. n. 3. videtur velle hoc caſu in lo-
catione locum non habere, dicendo etiam, hanc eſſe ve-
riorem, & magis communem, at æquivocat, quia allegat 74
pro ea Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 1. c. 3. n. 6. qui n.
ſeqq. dicit aperte veriorem, & receptiorem contrariam,
quod remedium locum habeat etiam in contractibus ſtri-
cti juris, & in terminis ſtipulationis contractui adjectæ,
idem tenuit ibidem Padil. n. 22. ubi bene advertit, quod
alias numquam competeret hoc remedium, quia hodie
omnes contractus in ſtipulationem deducuntur de ſtylo
Notariorum, & idem tenet in terminis locationis ſtipu-
latæ Staiban. de intereſſ. l. 2. tit. 10. n. 123.
Sic pariter ſi contractus locationis ſit juratus, ceſſabit 75
remedium præfatum juxta tradita per Cravet. conſ. 7. n. 4.
Menoch. conſ. 843. n. 3. & late Carocc. d. tit. de reſcin. loc.
n. 10. ubi plurimos congerit, & eſſe ſententiam receptio-
rem, dicit Menoch. conſ. 1. n. 360. ad fin. ubi & alios de
communi teſtantes refert.
Verum prædicta opinio, aut prorſus eſt rejicienda au- 76
ctoritate Rotæ, quæ contrariam ſequitur, teſte Burat. dec.
75. n. 8. & Durano dec. 121. n. 20. ubi & alios DD. ejuſ-
dem opinionis referunt, & alios pleniſſime congerunt,
& de veriori teſtantur Galerat. de renunciat. cent. 2. re-
nunc. 102. n. 24. verſ. contrarium verius, & Noguerol. al-
leg. 18. n. 17. aut ſaltem non procedit in Urbe, propter
ſtatutum c. 154. præſumens juramentum doloſe extortum,
quod proinde non impedit contraveniri, licet petenda
ſit abſolutio, Rot. coram Greg. dec. 64. n. 8.
Prout etiam non procedit dicta prima opinio, ſi læſio 77
ſit valde ultra dimidiam, quia tunc pariter etiam ſecluſo
ſtatuto, præſumitur interveniſſe dolum in contractu, ut
dictum eſt ſupra hoc cap. n. 20. & ideo non validatur jura-
mento, Cagnol. in l. ſi quis major. n. 37. Col. de tranſact.
Cravet. d. conſ. 7. n. 4. ad fin. & 5. ubi & quod in minore re-
quiri-

quiritur exceſſus, Menoch. *conſ. 1. n. 360 & 361.* ubi de
magis communis Gabr. *conſ. 65. n. 22. l. 2.* Eugen. *conſ. 29.*
n. 56. ubi de communi *l. 1.* Oſach. *dec. 40. n. 1. & ſeqq.*
n. 8. ubi de magis communi Duran. *dec. 121. n. 28. & ſeq.*
ubi quod hanc opinionem ſequitur Rota.
78 Sic neque procedit, ſi locator non petat reſcindi con-
tractum, quod ſervare juravit, ſed tantum petat ſuppleri
pretium, quia hoc ei permittitur juramento non obſtante,
Cotta qui multum notandum dicit *in memor. ver. alternorum*
electio, Cagnol. *in l. 2. n. 92. C. de reſcind. vend.* Menoch. qui
ſexdecim alios hanc opinionem tenentes enumerat, &
proinde, licet ab ea diſſentiant duo tantum, nempe Cov.
& Pinel. hanc eſſe receptam opinionem concludit *conſ. 1265.*
n. 20. & plene etiam Carocc. *d. tit. de reſcindend. loc. n. 23.*
79 Declaratur etiam prædicta opinio per aliquos, ut non
procedat in minore, cujus juramentum non valet eum ex-
cludere a remedio dictæ legis. & relat. in ea per Padil.
n. 33. verſ. ſecunda concluſio, & per Cravet. *conſ. 7. n. 6.*
80 At magis placet regulam ponere in contrarium, quod vi-
delicet æque excludantur minores jurantes, ac majores, quia
minor per juramentum perdit omnia privilegia minoris æta-
tis, & quodammodo fit major, *l. ſi alterius 3. ad fin. C. ſi min.*
ſe major. auth. ſacramenta puberum, C. ſi adverſus vendit.
Pariſ. *conſ. 93. n. 13. & ſeqq. l. 2.* Corn. *conſ. 151. in fin. lib. 3.*
81 Dummodo tamen non ſit Pupillus, ſed pubes, juxta ter-
minos *d. Authentica ſacramenta puberum*, vel ſaltem ſit pro-
ximus pubertati, quod ſufficere ad hunc effectum firmat
Surd. *conſ. 25. n. 22. & ſeqq. per tot.* Cabal. *conſ. 241. n. 14. &*
per tot. l. 2. Put. *dec. 205.* ubi de communi *lib. 3.* imo ſufficit
habere decimum annum, cum dimidio expleto, Hodiern.
ad Surd. *dec. 278. n. 40.* ubi licet alleget etiam hoc non
admittentes, niſi in eo, qui per ſex menſes tantum diſtet
a pubertate, tamen hanc tenet, pro qua plures refert, &
ultra eos idem etiam tenet Cabal. *in pract. conſ. 141. l. 2.*
82 Et quamvis hæc traditio de minore jurante limitetur, ut
non procedat, quando ipſe enormiſſime læditur, quaſi tunc
eſſet diſpoſitio *dictæ Auth. ſacramenta puberum*, prout de
magis communi teſtatur Pedroc. *conſ. 26. n. 2.* Simoncell. *de*
decret. l. 3. tit. 8. n. 231. & de approbata a Rota Burst. *dec. 75.*
n. 6. & 7. tamen dubitari poteſt quomodo intelligi debeat
hæc enormiſſima læſio in hoc propoſito, & licet videatur
Rota coram Durano *dec. 121. n. 30. & ſeq.* intellexiſſe ad
hunc effectum non requiri eam eſſe in magno exceſſu ul-
tra dimidiam, dum *n. 32* dicit hoc tanto magis procede-
83 re ſtante exceſſu tali, tamen contrarium videtur dicen-
dum juxta tradita ſupra, hoc eodem cap. *ſub n.* nam ratio
qua movetur Rota, eſt quod propter enormiſſimam læſio-
nem inſurgat præſumptio doli, qui æquiparatur dolo re
ipſa contingenti, & vero, & annullat contractum ex de-
fectu conſenſus, ut patet in eadem deciſione Durani *n. 28.*
& 29. & in dec. 201. n. 3. & 4. p. 2. diverſ. & penes Buratt.
dec. 75. n. 7. quæ non applicatur in ſimplici læſione ultra
dimidiam juſti pretii, quia per eam non annullatur con-
tractus, ſed reſcindi debet, ut dictum eſt ſupra *n. 28.*
84 Advertendum tamen erit, quid juraverit minor, nam ſi
juraſſet tantum non contravenire ex capite minoris æta-
tis, tunc poſſet contravenire ex aliis capitibus, ex qui-
bus poſſunt contravenire majores, & ſic ex capite læſio-
nis ultra dimidiam, ſi autem juraſſet non contravenire
ex capite læſionis, vel ex quocumque capite, & tunc non
poſſet contravenire ex capite læſionis, niſi quatenus ea
eſſet exceſſiva nimis ultra dimidiam, itaut intraret dicta
præſumptio doli, & nullitas contractus, ut optime, &
plene firmat Cravett. *conſ. 7. n. 4. & ſeq.*
85 Sic quoque ceſſare remedium prædictum ex quo con-
tractus celebratus fuerit cum decreto Judicis, voluerunt
Bart. *in l. 1. n. 4. C. de præd. Decur. l. 10.* & ibidem etiam
Angel. Corn. *in d. l. 2. n. 5. verſ. alia limitatio, C. de reſc.*
vendit. Corn. *conſ. 56. n. 2. lib. 3.* cum aliis adductis per Me-
noch. *conſ. 843. n. 59.* & Rot. coram Celſo *dec. 202.*
86 At licet hæc opinio habeat plurimos ſequaces, tamen
non minores habet contraria, ut patet ex numeratis hinc
inde per Menoch. *conſ. 1563. n. 17.* quibus contrariis addo
Morot. *conſ. 29. n. 24.* ubi de comm. & Fachin. *controv. lib. 4.*
87 *c. 20. dub. 2.* & placet concordia, quod Decretum Judicis
faciat quidem ceſſare præſumptionem læſionis, ut dicit
poſt alios Cravett. *in conſ. 114. n. 2. verſ. in quibus locis*, ſed
ſi læſio probetur remedium *d. leg. 2.* non impediat, quam
concordiam adducit, & comprobat ex mente octo DD.
Menoch. *d. conſ. 1563. n. 18.* & licet videatur dici poſſe,
quod ergo Decretum Judicis in hoc propoſito nihil ope-
retur, ex quo læſio numquam præſumatur; tamen opera-
bitur, quatenus prætendatur probari læſionem præſumptio-
nibus, & conjecturis, quod videlicet vel non admittan-
tur, vel requirantur urgentiores, ut dicam infra.
88 Ceſſaret quoque idem remedium ſi volens impugnare
contractum, ſciviſſet rei valorem, & adhuc ea mercede
locaſſet, ſeu conduxiſſet, Bald. *in d. l. 2. n. 8.* ubi idem de
minore, ſi fuit certioratus, Henric. Boic. *in c. cum dilecti,*
n. 1. & 7. de empt. & vend. Corn. *conſ. 17. n. 9. lib. 4.* Viv. *opin.*
Pacion. de Loc. & Cond.

1023. ubi in fine non eſſe tutum ab hac recedere, Can-
cer. *varior. part. 1. c. 13. n. 53.* Gratian. *diſcept. 461. n. 27.*
Surd. *dec. 130. n. 8.* & dixit etiam Rota in una Tuſculana
Melioramentorum *6.* Aprilis 1615. coram Sacrato.
Et licet contrariam opinionem adverſus communem fa- 89
qui profiteatur Pinell. *in d. l. 2. C. de reſcind. vend. part. 2.*
c. 3. n. 11. prout etiam ſentit ibidem Alberic. *n. 11.* & de-
fendi poſſe dixit Cavar. *var. l. 2. c. 4. n. 2.* & poſt eos illam
tuetur Fachin. *contr. jur. l. 2. c. 20. in 5. dub. verſ. ſed contrarium,*
& ſeqq. tamen fundamenta, quibus movetur Pinell. facile
dilui, ac refelli poſſunt, ut bene advertit ibi in Apoſtill.
Eman. Soar. eis ſingulariter reſpondendo, & licet ipſe hoc
non obſtante dicat, opinionem Pinelli ſibi placere, & ob
utilitatem publicam videri recipiendam, hoc dicendum eſ-
ſet a Principe, non a Doctore, cujus munus eſt docere, quid
ſtatutum, & receptum ſit, non autem ſtatuere, quid reci-
piendum. Pro communi igitur obſervandum eſt, quod Pi-
nel. eam potius per obliqua, quam de directo impugnat, in-
quit enim *ſub d. n. 12.* concedere, & agnoſcere omnes, quod
ubi læſio eſt intra dimidiam, præſumitur læſum ſciviſſe
valorem, & ideo ei non ſuccurri, ſed ſtante læſione ultra
dimidiam, ceſſare dictam præſumptionem, & potius erro-
rem præſumi, ac ſubdit quod ipſe contra omnes advertit,
præſumptionem ſcientiæ magis urgere quando læſio enor-
mis eſt, quia facilius erratur in modico, quam in magno,
& n. 12. proſequitur, comprobare præſumptionem ſcientiæ,
& concludit, quod ea non obſtante ſuccurritur *per d. l.* er-
go ſcientia læſionis non tollit ejus remedium. Verum ul- 90
tra quod hoc argumentum militaret tantum adverſus lo-
cantem, ſeu vendentem rem ſuam. non autem adverſus con-
ductorem, ſeu emptorem rei alienæ, Surd. *conſ. 13. n. 32.* &
Cyriac. *contr. 278. n. 53. & 54.* reſpondetur præſumi quidem
dominum ſcire valorem rei ſuæ, ſed dum eam vendit, ſeu 91
locat pro mercede adeo incongrua ut ſit intra dimidium
juſtæ, tunc quia in ſciente verum valorem, hoc eſſet ma-
nifeſte jactare ſuum inſurgit alia præſumptio pugnans cum
prædicta, nemo enim præſumitur jactare ſuum, *l. cum de in-*
debito 25. verſ. ſin vero, ff. de prob. Barboſ. *axiom. 122.* & il-
lam elidens, quia potius præſumitur error in facto proprio,
quam quod velit quis ita ſuum jactare, & alteri gratis tri- 92
buere, Bald. *conſ. 189. in fin. l. 2.* Cravet. *conſ. 77. n. 24.* Becc.
conſ. 235. n. 4. & potius etiam fatuitas præſumitur, Rot. cor.
Merlin. *dec. 885. n. 19. verſ. cum ſemper, & in rec. dec. 69.*
n. 4. p. 7. & in propoſito, quod ſtante enormiſſima læſio-
ne, potius præſumatur ignorantia valoris, quam donatio, 93
Duran. *poſt alios dec. 121. n. 24.* & bene poteſt hoc procede-
re in læſione ultra dimidiam, & non in minori, quia
dicta præſumptio contra jactationem rerum ſuarum, &
donationem, non adeo urget in modicis, ac in magnis
quantitatibus, Rimin. Jun. *conſ. 274. n. 61.*
Verum animadvertendum dictam communem opinio-
nem, quod ſcienti verum valorem, & adhuc locanti pro 94
minore mercede non competat remedium *d. l. 2.* procedere
quatenus locatio facta fuerit omnino libere, alias, ſi in-
ductus fuerit locator ita locare aliqua neceſſitate, etiam
non præciſa, ſed cauſativa, puta quia indigeret pecunia, 95
& aliter eam invenire non poſſet, tunc ceſſat præſumptio
donationis, & renunciationis remedii præfati, ex traditis
per Corn. *conſ. 22. n. 22. lib. 3.* Cravett. *conſ. 151. n. 25. prope*
fin. Menoch. *conſ. 209. n. 30. verſ. praeterea hic caſus.*
Si igitur ſciens valorem verum, & redditus rei locatæ non 96
poteſt uti remedio *d. l. 2.* ex quo cenſet illud plus donare, &
remedio renunciare, videtur aperte ſequi, multo magis hoc
procedere, ſi adſit donatio, vel renunciatio expreſſa, ſed
hoc non obſtante advertendum erit, quod licet ſoleat in lo-
cationibus, & venditionibus ad hoc, ut non poſſit dari de
læſione, apponi clauſula donationis, ut dicit Seraph. *dec. 181.*
n. 3. & ubi talis clauſula ſit prægnans, operari poſſit, ut
nec de enormiſſima dari valeat, Gabr. *de empt. & vend. con-*
cluſ. 1. n. 53. ubi de comm. Fachin. *contr. l. 2. c. 19. dubit. 3.* ubi
de communi, & reſpondet contrariis Boer. *dec. 142. n. 12.* Rot.
cor. Dur. *dec. 362. n. 24.* tamen, hoc bene procedit, ubi donans
vere intendit donare, & ſcit quantum donat, at in propoſito, 97
ſi non appareat locatorem vere ſciviſſe valorem præciſum
rei, & ſic quid donabat, quia in hac donatione incidenti
cauſa donandi, non eſt mera liberalitas, ſed illud, quod
e contra recipitur a conductore, præſumendum eſt locato-
rem crediviſſe illud æquivalere rei per ipſum traditæ, &
donatæ, & quod ſi ſic non eſſet, non locaſſet, nec donaſ-
ſet, ut poſt alios dixit Rot. cor. Duran. *dec. 121. n. 20. &*
21. & cor. Royas *dec. 187. n. 8.* & in una Romana reſciſſionis
tranſactionis 16. Jun. 1651. §. non obſtat, quod cor. Card.
Corrado, quæ eſt poſt Salgad. *in labyr. credit. dec. 27.* & ultra
adductos in his deciſionibus Bellon. Jun. *conſ. 54. n. 30.*
Renunciatio autem remedii prædicti valet, ſi facta a 98
majore, & ſine difficultate, ſi cum Juramento, Gabr. *de*
empt. & vendit. concl. 4. n. 90. & 91. & dixit Rot. in Romana
ſtudioli 27. Decembris 1618. cor. Ubaldo, quæ hodie habe-
tur inter ejus noviſſime impreſſas *dec. 48. n.* & *dec. 49. n. 9.*
cor. Peuting. & idem eſſet in minore, & muliere, quando

de tali remedio ſibi competente eſſent certiorati, aliás
99 ſecus eſſet dicendum, Bald, *in d. l. 2. n. 8.* Rot. cor. Dun-
nozet. ſen. *dec. 37. n. 14. & ſeq.* ubi etiam ſtante Juramen-
to. Verum hoc procedit ſi læſio non ſit exceſſiva valde
100 ultra dimidiam, quia tunc cum præſumatur dolus in con-
tractu intervenisse, ut alibi ſupra dictum eſt, præſumitur
eodem modo per dolum extorta etiam renunciatio ipſa,
quæ propterea non valet, Cravett. *conſ. 142. n. 23.* Peregr.
conſ. 81, n. 19. l. 5, ubi de Com. Menoch. *conſ. 412. n. 84.*
Vinc, de Franch. *dec. 247. n. 5,* etiam ſi adſit juramentum,
Peregrin. *d. conſ. 81, n. 19.* Surd. *plene conſ. 480. n. 13. &*
ſeq. Rot. *dec. 318. n. 2. & ſeq. part. 4. tom. 2. recent.* Staiban.
jun, *reſ. 93. n. 47. lib. 1.*
101 Quid ſi locatio fuit terminata, & tempore quo duravit
fuit ſervata ſine contradictione, an poſſit amplius inten-
tari hoc remedium, puta a conductore ad repetendum
mercedem in exceſſu ſolutam: & pro negativa conſuluit
Dec, *conſ. 583. n. 8, prope fin, verſ. ult. conſiderandum eſt,*
& ſeq. per tot.
102 At contraria opinio eſt verior, quia etiam locatione
finita, viget eadem æquitas, ut probat Pinel. *in d. l. 2.*
p. 1. c. 3. n. 19. & 29 ubi dicit, quod Decius fragiliter ar-
gumentatur nonnullis ergo Broccardicis, & quod ipſe in
pr xo conſuluit contra eum, & obtinuit pluribus ratio-
nibus, quas non recepto, ſed addo quod eamdem opinio-
nem contra Decium tenent etiam Fachin. *contr. jur. l. 5,*
103 *c. 22. in pr,* Men. *conſ. 3263. n. 23. & ſeq,* Grat. *diſc. 777. n. 11.*
& 12. ubi. & quod durat facultas intentandi hoc reme-
dium uſque ad triginta annos. Staiban. *reſol. 48. n. 4. &*
ſeq. & alter Staiban, *de entreſſo l. 2. tit. 10. n. 121.* late
Did. a Britto *in rub. de loc. & cond. §. 2. n. 23. & ſeq.*
104 Poteſt autem ſine dubio ſtatui, ac etiam conſuetudine
induci, hoc remedium non dari, quia dicta lex ſecunda
non habet cauſam perpetuam prohibitionis, quia alias non
poſſent partes illi renunciare, ſed dum renunciare poſ-
ſunt, ut ſupra dictum eſt, ita & poteſt per ſtatutum, vel
conſuetudinem induci, ut non ſervetur, ut tradit ibi Pa-
dil. *n. 68.* qui *n. 69.* ponit pulchram quæſtionem, quid
videlicet ſi ſtatutum dicat non poſſe intentari dictum re-
105 medium ab emptoribus, & venditoribus, an extendi de-
beat etiam ad locatores, & conductores aliosque ad quos
ipſa lex extenditur, & refert Mencac. *de ſucceſſ. creat. §. 5.*
n. 6. tenere affirmativam propter identitatem rationis, ac
ſubdit, quod ipſe libentius defenderet contrariam, ut tale
ſtatutum non ſit extendendum extra ſuum caſum, in quo
privatim legis prædictæ diſpoſitioni derogavit, prout ex-
preſſim tenere dicit Joann. Andr. *in c. fin. ad fin. de conſuet.*
Alberic. *in l. de quibus n. 31. ff. de legib.* & quia hæc opinio
Padillæ videri poſſet dura, ex quo locatores, & alii ve-
niunt etiam in diſpoſitione legis per ſolam ſimilitudinem,
& identitatem rationis, tamen pro ejus comprobatione
advertendum, legem uti inductam ad obviandum fraudi-
bus, eſſe favorabilem, & ſic extendendam; e contra vero
106 ſtatutum maxime, dum eſt contra jus, non extendendum
ultra verba, ut docet Bart. *in l. quod conſtitutum 12. n. 1. ff.*
de milit. teſt. itaut tantum diſponat, quantum loquatur, &
non plus, ut dicit Bard, *in l. teſtamenta 17. n. 5. in fin. Cod.*
de teſtam. Beriat. *conſ. crimin. 175. n. 13.* ubi quod verba ſta-
107 tuti ſunt ſterilia ſicut mulæ, quæ non pariunt, *dec. 280.*
n. 18. part. 6. & licet veniat aperte ad derogationem juris
communis, ſumenda eſt interpretatio, ut ei deroget mi-
nus quam fieri poſſit, Rot. coram Greg. *dec. 398. n. 4. &*
in recent. dec. 461. n. 3. p. 2. adeo, ut dum exprimit tantum
caſum læſionis in emptione, & venditione exiſtentis,
non ſit trahendum ad alium læſionis exiſtentis in loca-
108 tione, qui propterea remanere debet in diſpoſitione juris
communis, *l. commodiſſime,* & ibi Bart. *ff. de lib. & poſt.*
Rot. *dec. 388. n. 2. & dec. 608. n. 13. p. 5. rec.* niſi tamen ra-
109 tio expreſſa, vel alia verba manifeſte indicent aliud fuiſ-
ſe de mente ſtatuentium, ut per Burat. *dec. 22. n. 19.*

De probatione læſionis in locatione.

S U M M A R I U M.

1 *Contractus habet pro ſe præſumptionem validitatis, & Juſtitiæ.*
2 *Læſionem allegans debet eam probare.*
3 *Læſio ut probetur in locatione, probari debet valor fructuum, ſeu commoditas quæ percipitur ex re locata.*
4 *Merces juſta eſt quæ correſpondet valori fructuum, & commoditati rei locatæ.*
5 *Valor rei ad convincendam læſionem probandus eſt concludenter, non præſumptive.*
6 *Decl. ut non propterea excludatur probatio per conjecturas, & præſumptiones.*
7 *Præſumptio efficax probat ut inſtrumentum.*
8 *Præſumptiones plures ſimul junctæ, faciunt probationem concludentem.*
9 *Valor probatur conjecturis, & præſumptionibus.*
10 *Decretum Judicis facit præſumptionem, quæ eliditur per alias urgentiores.*
11 *Præſumptiones quæ ſint urgentiores, ſtatur arbitrio Judicis.*
12 *Merces locationis juſta eſt quæ ſolet ex conſuetudine dari.*
13 *Et hac probatio a ſolito ſufficit ad effectum probandi læſionem.*
14 *Decl. ut prædicta probatio ex ſolito ſit tantum præſumptiva, itaut contraria probatione elidatur.*
15 *Pretium juſtum dicitur quanti res ſolet comparari.*
16 *Decl. ut ſolitum ad hunc effectum non ſit, quod ſemel, & iterum fuit factum.*
17 *Ampl. ut non ſufficiat locatio facta per ſubhaſtationem.*
18 *Subhaſtatio verum valorem demonſtrat.*
19 *Decl. hanc non eſſe concludentem probationem, quæ ex ſubhaſtatione deducitur.*
20 *Et quod minus probet verum valorem ſubhaſtatio, quam venditio de conſenſu partium facta.*
21 *Valor rei non probatur ex eo quod res tanti fuerit ſemel, & iterum vendita.*
22 *Locationes non probant verum valorem Beneficii, nec rei locatæ redditum.*
23 *Oblationes factæ a volentibus conducere de certa quantitate non probant eam tantum reddere.*
24 *Locationes ut probent verum rei redditum, debent coadjuvari adminiculis, & n. 28.*
25 *Licet non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum.*
26 *Locationes præcedentes oſtendunt ſubſequentem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, & e contra.*
27 *Narrans valorem pro quo beneficii bona fuerunt locata, licet verus valor Beneficii ſit major, adhuc excuſatur a pœnis regulæ de vero valore exprimendo.*
29 *Merces juſta in locatione ſtabilium eſt, quæ in viginti annis æquat eorum valorem.*
30 *Merces juſta in locatione ſtabilium eſt quæ correſpondet pretio illorum ad rationem quinque pro centenario.*
31 *Stabilia fructifera ex juris interpretatione reddunt quinque pro centenario.*
32 *Hodie tamen reddunt minus propter abundantiam nummorum.*
33 *Præſumptio cedit veritati notoriæ in contrarium.*
34 *Fructus ſtabilium eſſe ad rationem quinque pro centenario, præſumitur.*
35 *Decl. quoad domus non procedere in civitatibus, in quibus non eſt affluentia populi, nec generaliter quoad pretioſas, & ornatas.*
36 *Idem in vineis quæ potius magis inutiles ſunt, quam domus.*
37 *Decl. 2. non procedere in bonis juriſdictionalibus.*
38 *Juriſdictionalium fructus calculantur ad rationem duorum, vel circiter pro centenario.*
39 *Decl. procedere in datiis, & in aliis quæ ſunt de regalibus, non in molendinis.*
40 *Molendini locari poſſunt ad rationem duodecim pro centenario propter pericula.*
41 *Mobilia, & animalia non locantur ad rationem quinque pro centenario, ſed ad majorem.*
42 *Equi ad vecturam in uno anno quandoque reddunt quantum valent.*
43 *Pecudum fructus eſt maximus.*
44 *Oves reddunt ſcutum unum pro qualibet.*
45 *Fructuum quantitas probari poteſt per ſcripturam.*
46 *Liber rationum probat contra ſcribentem.*
47 *Libri capitulares probant valorem beneficii.*
48 *Liber tutoris probat quantitatem fructuum.*
49 *Liber probat fructus deſcriptos affirmative, non autem negative, quod ſcilicet major ſumma percepta non fuit.*
50 *Liber non probat in eis in quibus verſatur intereſſe ſcribentis.*
51 *Neque probat pro eo niſi in dependentibus ab ejus voluntate.*
52 *Lim. ſi concurrant adminicula animum Judicis moventia.*
53 *Adminicula præcipua quæ ſint.*
54 *Scriptura ſimplex per modum memorialis nullum prorſus gradum probationis facit.*
55 *Liber Eccleſiæ probat pro ea.*
56 *Decl. procedere ſi bene detentus, & a Notario.*
57 *Vel ſi concurrant adminicula.*
58 *Liber contra ſcribentem tunc probat quando eſt bene, & legaliter detentus.*
59 *Decl. ut etiam liber pro ſimplici memoria ſi ſorius ſcriptus, facit adminiculum probationis arbitrio Judicis.*
60 *Liber falſus in uno, nihil probat.*
61 *Idem ſi aliquid omiſſum in eo deſcribi.*
62 *Partitis libri aliquibus verificatis arguitur in totum verus.*
63 *Verificatio aliquarum partitarum non adeo operatur ad augendam fidem, ut error ad eam minuendam.*
64 *Partitæ verificatæ, ut operentur augeri fidem, debent eſſe in ſumma conſiderabili.*

65 Vel

65 *Vel debent eſſe connexa.*
66 *Valor probatur per Peritos legitime electos.*
67 *Et iſta probatio ſufficit ad probandam læſionem pro reſciſſione locationis.*
68 *Periti non valent æſtimare niſi ea quæ [illegible] ſubjiciuntur.*
69 *Periti ex inſpectione rei de præſenti valent dignoſcere valorem de tempore præterito.*
70 *Contrarium de magis communi.*
71 *Decl. hoc contrarium magis procedere, ſi longum tempus interceſſit.*
72 *Vel ſi medio adſint aliquæ cauſæ mutationis valoris.*
73 *Domus ea quæ fuit locata cauponi, arguitur deteriorata.*
74 *Periti difficilius poſſunt valorem temporis præteriti æſtimare, ſi de illo rem non viderunt.*
75 *Periti, ut probent valorem de tempore præterito, de quo viderunt rem, debent examinari tanquam teſtes, & quomodo deponere debeant.*
76 *Teſtes ad probandam juſtitiam, vel injuſtitiam mercedis deponere debent de quantitate fructuum, & eorum valore.*
77 *Quantitas fructuum recollectorum eſt difficilis probationis.*
78 *Valor fructuum non eſt difficilis probationis.*
79 *Valor fructuum probatur per taxas Communitatis, & librum gabellarum.*
80 *Quantitas fructuum probatur per teſtes qui fuerunt præſentes eorum recollectioni.*
81 *Item per teſtes de auditu.*
82 *Et per teſtes de publica Notorio.*
83 *Et per teſtes de credulitate.*
84 *Et per ſolas conjecturas.*
85 *Decl. prædicta procedere in probatione facienda contra eum qui recollegit, non autem in facienda ab eo.*
86 *Teſtes inducti a conductore ad probandam parvam quantitatem fructuum ad effectum reſciſſionis contractus, vel remiſſionis mercedis, debent etiam deponere de cultura ſolita.*
87 *Valor poteſt probari per teſtes.*
88 *Valor eſt qualitas intrinſeca differens a ſubſtantia rei.*
89 *Teſtes deponentes de valore debent reddere rationem etiam non interrogati.*
90 *Modus probandi valorem per teſtes eſt difficilis.*
91 *Et eſt debilior modo probandi per Peritos.*
92 *Decl. teſtes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando eſt notorium etiam hominibus groſſis.*
93 *Cauſa ſufficiens ſcientiæ valoris eſt, quia ſunt Periti.*
94 *Item, quia ſunt vicini.*
95 *Decl. procedere in profanis, non in Beneficialibus.*
96 *Cauſa ſufficiens ſcientiæ reditus agri eſt, quia fuit laborator, & n. 97.*
98 *Valor ut probetur, teſtes debent deponere de valore communi.*
99 *Nec ſufficit eos dicere, quia tanti conduxiſſent.*
100 *Decl. non procedere ſi ſint plures, & ſagaces, & de qualitate rei notitiam habentes.*
101 *Teſtis deponens de valore ex ſuo judicio non probat.*
102 *Lim. ſi appareat ita informatus, ut non poſſit decipi.*
103 *Teſtes non requiritur, ut reddant rationem ſui dicti ſi appareat particulariter informatus.*
104 *Et dicitur juſte eſſe informatus de juſta mercede rei locatæ, ſi ipſe, vel ejus parentes eam conduxerunt.*
105 *Teſtis deponens de juſta mercede, & reddens rationem, quia tanti conduxiſſem, juxta communem æſtimationem probat.*
106 *Contrarium, & hoc eſt in rigore verius.*
107 *Teſtis deponens ſimpliciter de valore probat, ſi articulatum fuit de valore juxta communem æſtimationem.*
108 *Teſtis deponens de valore cum dictione,* in circa, *non probat, quia dicta dictio eſt dubitativa.*
109 *Secus eſt ſi dicat* parum plus, vel minus.
110 *Teſtes utendo verbis,* puto, vel mihi videtur, *non probant.*
111 *Contrarium.*
112 *Teſtes non informati de re non probant ejus valorem, nec mercedem locationis ejuſdem.*
113 *Teſtes deponentes de fructibus debent habere notitiam de impenſis in eis colligendis, et de illis deponere.*
114 *Decl. procedere ſi de eis interrogentur.*
115 *Teſtes deponentes tot eſſe fructus bonorum, intelliguntur deductis expenſis.*
116 *Decl. procedere in expenſis neceſſariis pro recollectione illorum, non autem pro oneribus extrinſecis, at ſi agatur de fructibus Beneficii, de expenſis requiſitis pro beneficio.*
117 *Teſtes deponentes per eadem verba, & per eundem præmeditatum ſermonem arguuntur ſubornati.*
118 *Teſtes ſi diſcordent in quantitate valoris fructuum, præferuntur illi, cum quibus concurrunt præſumptio, vel adminicula.*
119 *Teſtes melius deponentes, & minores oppoſitiones patientes præferuntur.*
120 *Teſtes magis informati, & deponentes de facto proprio dicuntur coloni partiarii, & laboratores deponentes de labore prædii.*
121 *Decl. procedere ſi non ſint intereſſati.*
122 *Teſtes magis periti, & æſtimatores publice electi, præferuntur aliis in probatione valoris.*
123 *Teſtibus in pari gradu exiſtentibus præferuntur, qui deponunt contra læſionem.*
124 *Teſtibus aliquibus deponentibus de majori valore, & aliquibus de minore, reformatur iſti, & n. 126.*
125 *Summa major affirmative prolata continet in ſe minorem.*
127 *Teſtis deponens de minori valore non contradicit deponenti de majore.*
128 *Decl. ut non contradicant, ſed non concordari poſſint cum deponentibus de majori.*
129 *Decl. 2. ut ſi neque deponentes de minori, neque deponentes de majore de ſe probent, ſtandum eſt minori ſummæ.*
130 *Si autem major ſumma probata ſit per duos teſtes, tunc non obſtat alius deponens de minori.*
131 *Et ſi adſint duo teſtes deponentes de minori, & duo de majore valore, ſtatur deponentibus de majori, vide tamen, n. 137. & 138.*
132 *Ampl. etiam ſi deponentes de minori utantur taxativa, itaut non poſſint concordari cum aliis.*
133 *Teſtes deponentes ſuper affirmativa præferuntur deponentibus ſuper negativa.*
134 *Ampl. ut magis credatur duobus affirmantibus, quam mille negantibus.*
135 *Decl. procedere ſi deponentes ſuper negativam non ſint coarctati.*
136 *Decl. 2. procedere in rebus quæ percipiuntur ſenſu corporis, non in iis, quæ percipiuntur judicio intellectus.*
139 *Decl. 3. procedere quando affirmativa eſt concludenter probata.*
140 *Teſtes tres ſi deponant, unus de decem, alius de quindecim, & alius de viginti, facta erit probatio de quindecim.*
141 *Valor probatur per teſtes varios in quantitate, non varios in rebus.*
142 *Quantitas probatur per teſtes de viſu.*
143 *Et per teſtes de auditu.*
144 *Et per teſtes de credulitate.*
145 *Quantitas probatur conjecturis.*
146 *Læſio dicta probari debet de tempore contractus.*
146 *Valor ad cognoſcendam læſionem probandus de tempore contractus.*
147 *Contrarium.*
148 *Ampl. ut percurrere debeat ipſum momentum temporis contractus.*
149 *Declaratur procedere in mobilibus, non in ſtabilibus, & n. 167.*
Non tamen ita eſſe eſt, ut ſe referant ad diem in mobilibus, n. 168.
150 *Mobilia per lapſum decennii præſumuntur conſumpta.*
151 *Decl. procedere in illis fragilioris materiæ.*
152 *Quæ autem ſint fragiliora, & prius conſumi cenſeantur, ſtatur arbitrio Judicis.*
153 *Valor ſtabilium per decennium non præſumitur mutatus, ſed poſtea ſic.*
154 *Decl. non ſuffragari iſtam præſumptionem ad probandam læſionem, ſed tantum pro tempore modico.*
155 *Tempus modicum ad effectum arguendi valorem quale dicatur.*
156 *Valor aliquorum ſtabilium, citius variatur, aliquorum tardius.*
157 *Terræ nudæ ſemper ſunt in eodem ſtatu.*
158 *Arbores variantur.*
159 *Valor rerum potius creſcit quam minuitur.*
160 *Pecuniæ major quantitas adeſt, & ideo minoris æſtimationis eſt hodie.*
161 *Vineæ in dies deteriorantur.*
162 *Fructus præſumuntur potius aucti, quam diminuti.*
163 *Valor an præſumatur variatus, & intra quantum tempus, ſtatur arbitrio Judicis.*
164 *Valor ſtante aliqua cauſa extrinſeca, uti belli, præſumitur variatus.*
165 *Fructus, & commoditates quæ percipiuntur ex re, non mutant valorem rei, nec ipſi mutantur.*
166 *Novalia dicuntur ſemper ac poſt annum ſeruntur.*
169 *Terra neceſſe habens uno anno quieſcere, & non coli.*
170 *Et in aliquibus locis dans fructum tantum in triennio.*
171 *Extremis probatis media præſumuntur ejuſdem qualitatis.*
172 *Teſtes de valore pertractantes tempus præciſum contractus præferuntur aliis illud non concernentibus.*
173 *Valor an bene probetur percutiendo ſolum tempus contractus, eſt quæſtio diverſa ab ea, an probari debeat de illo tempore præciſo.*

174 Per-

174 *Pretia non conſtituuntur ex momentis temporum.*
175 *Fructus bonorum, qui non reddunt eos quolibet anno æquales, quomodo probentur reſpectu certorum annorum.*
176 *Fructus rei ut probentur, debent probari per plures annos.*
177 *Et requiri per quinque annos antea, & quinque poſtea in materia objectiva.*
178 *Imo ſatis eſſe per tres annos antea, & tres poſtea.*
179 *Contrarium, quod non requiratur probatio annorum poſteriorum contractus.*
180 *Et requiri per decem annos ante, vel per quinque.*
181 *Decl. ut ſi tempore mota litis lapſi fuerint anni a die celebrationis contractus, tunc facienda ſit probatio, etiam quoad eos, ſecus e contra.*
182 *Et pro quantis annis facienda ſit probatio, ſtatur arbitrio Judicis.*
183 *Mobilium, & ſe moventium valor probandus eſt per aliquos dies ante, & per aliquos poſt contractum.*
184 *Victualium valor in dies variatur.*
185 *Valor frugum varius eſt diverſis temporibus anni, & ideo ſolet eligi media via.*
186 *Teſtes deponentes de valore frugum de tempore meſſis non probant valorem in genere, niſi adſint alii abſolute loquentes.*
187 *Valor rei arguitur a valore aliarum ſimilium.*
188 *Quantitas fructuum bonorum arguitur a quantitate perceptorum ex aliis bonis ſimilibus, & vide n. 191.*
189 *Decl. probandum eſſe ad dictum effectum alias res eſſe ejuſdem qualitatis.*
190 *Et ſi probari velit eadem quantitas, vel ſimilium probandum, quod facta fuerit eadem cultura.*
192 *Læſio, ut probetur in locatione, non eſt attendenda una pars tantum contractus, ſeu bonorum, ſed omnia ſimul.*
193 *Et ſi ſit ad plures annos, ſatis eſt probare quoad unum annum.*
194 *Decl. procedere, ſi locatio unica ſit, vel plures correſpectivæ, ſecus ſi ſint plures.*

CAPUT XIX.

1 Contractus legitime celebratus habet pro ſe præſumptionem validitatis, & juſtitiæ, *l. ſi duo*, ubi Bald. *ff. de acq. hæred.* Surd. *dec.* 212. *n.* 15. unde qui dicit eum læſivum, & reſcindendum remedio *l. 2. C. de reſcind. vend.* de quo proxime dictum eſt, aſſumere debet ſine dubio onus læſionem probandi, Gregor. *dec.* 12. *n.* 1. *& dec.* 553. *n.* 1. & proba-
2 tione plena, & concludenti, ut tradunt Cephal. *conſ.* 348. *n.* 12. & Rot. *dec.* 131. *n.* 1. *& dec.* 354. *n.* 1. *p.* 1. *recent.*

Ad convincendam autem læſionem in hoc contractu lo-
3 cationis, probandus erit verus valor fructuum, ſeu commoditatis, quæ percipitur ex re locata, ad hoc ut dignoſci valeat quantum ab eo recedat merces conventa, quanta enim erit ab eo diſtantia, tanta erit læſio, quia juſta merces eſt, quæ correſpondet vero valori fructuum, & aliarum com-
4 moditatum, quæ de re locata percipiuntur, Pinel. *in d. l.* 2. *C. de reſcind. vend. par.* 1. *c.* 3. *n.* 17. Ceph. *de ſimulat. contr. preſ.* 3. *n.* 33. Gaboc. *de locat. tit. reſcind. loc. n.* 14. Surd. *dec.* 398. *n.* 19. *§. ad quantitatem*, & prædictus valor debebit
5 probari probatione concludenti, non autem præſumpta, ad hunc effectum Rot. cor. Seraph. *dec.* 1462. *n.* 1.

6 At non propterea omnino excludenda erit probatio per præſumptiones, & conjecturas, quia aliud eſt probatio præſumpta, aliud probatio ex conjecturis, & præſumptionibus elicita, ut dicitur de ſcientia per Seraphin. *dec.* 1469. *n.* 4. & Rot. poſt Zacch. *de obligat. Camer. dec.* 189. *n.* 21. effi-
7 cax enim præſumptio idem probat, ac Inſtrumentum publicum, Bald. *in c. paſtoralis*, *n.* 6. *v. idem operatur de appel.* Rot. cor. Mantica *dec.* 21. *n.* 11. *v. & efficax*, multo magis ſi
8 ſint plures ſimul junctæ, ex eis enim reſultat plena probatio, etiam in re gravis præjudicii, Bald. *conſ.* 3. *n.* 4. *l.* 3. Soccin. Jun. *conſ.* 32. *n.* 24. *l.* 2. cum aliis adductis per Rot. coram Bichio *dec.* 423. *n.* 5. & in ſpecie, quod valor probetur conjecturis, & præſumptionibus, Alciat. *reſp.* 116. *n.* 3.
9 *l.* 5. Burſat. *conſ.* 189. *n.* 6. Carpan. *ad ſtat. Mediol. c.* 170. *n.* 6. & maxime ſi reddatur difficilis alia probatio, Merlin. *dec.* 695. *n.* 5. & procedet etiam hæc probatio, quamvis in contractu interveniſſet decretum Judicis, quod facit præſu-
10 mere pro juſtitia mercedis, ut dictum eſt ſupra, quia hæc præſumptio Decreti elidi poteſt per alias contrarias, Pariſ. *conſ.* 12. *n.* 59. *lib.* 2. & plene Menoch. *præſ.* 75. *n.* 32. *lib.* 2. erunt tamen neceſſariæ ſtante Decreto clariores præſumptiones, & urgentiores, ut firmat Cephal. *conſ.* 348. *n.* 12. quæ
11 autem ſint urgentiores ponderandum erit a Judice, cujus arbitrio in hoc ſtatur, Menoch. *præſumpt.* 29. *n.* 2. *lib.* 1.

Unus autem modus probandi verum valorem fructuum, & commoditatum, quæ ex re percipiuntur, eſt inſpicere
12 mercedem ſolitam, pro qua eadem res locata fuit, ea enim eſt juſta merces, ſeu penſio rei, quæ ſolita eſt ex conſuetudine dari, *l. exceptio*, *C. locat.* & in ſpecie, quod hæc probatio ſufficiat ad hunc effectum probandi læſionem pro intentanda reſciſſione contractus, Roman. *conſ.* 368. *n.* 9. *v.*
primum conſuetudine, & conſ. 313. *n.* 1. *v. ſed quia quæ* 13
dicitur, cujus opinionem admittit, cum hac tamen moderatione, ut ex mercede conſueta reſultet probatio idonea ſed tantum præſumptiva læſionis, itaut altera pars poſſit
alteri probare eam vere non adeſſe, & obtinere, dicit 14
Pinel. *in d. l.* 2. *part.* 1. *c.* 3. *n.* 17. *ad fin. &* 18.

At quamvis in comprobationem dictæ opinionis Roma-
ni, & Pinelli addi poſſit, quod juſtum pretium dicitur 15
quanti res ſolet comparari, quodque communiter ab aliis præſtari ſolet, *l. filius familias*, *§. ſed quid*, *juncta*, *l. ſi Domus*, *§. in primis*, *v. qui conſiderentur*, *ff. de legat.* 1. Pariſ. *conſ. ult. n.* 26. *l.* 2. cum aliis late adductis per Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 20. *n.* 6. *& ſeqq.* & quod ſufficiat probare, ſolitum fuiſſe fundum tantum reddere, ut dicit Bald. *in l. ſi fundum in fin. C. de rei vindic.* quam regulam & ſervari in practica, dicit Surd. *dec.* 382. *n.* 26. *poſt princ.* & probat ille Text. *in d. n.* ut explicat Achil. de Graſſ. *dec.* 22. *de reſtit. ſpoliat.* quem ſequitur Cavaler. *dec.* 17. *n.* 1. & plene aliis deciſ. adductis Rot. *dec.* 2. *n.* 23. *part.* 11. *recent.*

Tamen animadvertendum, quod cum læſio plene probanda ſit ab allegante, Cephal. *conſ.* 348. *n.* 12. Menoch. *conſ.*
371. *n.* 24. cum aliis ſupracitatis non ſufficeret ad eam con- 16
vincendam, quod ſemel, & iterum fuerit res pro majori mercede locata, nam juſtum pretium eſt, quod communiter ſolvi ſolet, non quod unus, vel duo animoſi oblatores ſolverunt, Jaſ. *in l. qui Romæ*, *§. Cohæredes*, *n.* 24. *& ſeqq. ff. de verb.*
obligat. etiam ſi præcedens locatio facta fuiſſet per ſubha- 17
ſtationem, ſeu ad incantum, nam licet dici ſoleat, quod ſubhaſtatio verum valorem demonſtret, Menoch. *conſ.* 344.
n. 34. Gratian. *diſcept.* 545. *n.* 28. *& ſeqq.* Seraph. *dec.* 1217. 18
n. 1. tamen verius eſt per ſubhaſtationem non probari con-
cludenter verum valorem, itaut dici poſſit, res fuit ſub- 19
haſtata, ergo juſto pretio vendita, Bart. *in l.* 1. *n.* 1. *v. & non ſequitur*, per Text. *in l. ſi quos* 16. *C. de reſc. vendit.* ubi idem Bart. Valaſc. *conſ.* 43. *n.* 11. Surd. *conſ.* 39. *n.* 3. *& ſeqq.* & late Vinc. de Franch. *dec.* 54. *n.* 10. *& ſeqq.*

Et quamvis e contra hoc in ſubhaſtatione, in qua ſolent 20
oblationes eſſe animoſæ ob invidiam emptorum, ſecus autem in venditione facta de conſenſu partium, procedere voluerit Rota *dec.* 455. *n.* 13. *& ſeqq. part.* 9. *recent.* Tamen
experientia docet evenire etiam in venditione de conſen- 21
ſu partium facta, quod minus juſto pretio concludatur, imo qui læſionem allegat, exemplum producit hujus veritatis in ipſo contractu, cujus reſciſſionem petit, & propterea negare non debet, quod vere una, & altera venditio non plene probet valorem rei venditæ, prout etiam firmant Cagnol. *in l.* 2. *n.* 233. *ad med. verſ. ſed non ſequitur*, *C. de reſcind. vend.* Honded. *conſ.* 31. *n.* 59. *l.* 1. Cyriac. *contr.* 257. *n.* 8. D. Urceol. *conſul.* 3. *n.* 22. *& ſeqq.* Rott. *dec.* 170. *n.* 2. *par.* 2. *recent.* & in ſpecie de locationibus habemus in
beneficialibus, quod non probant verum valorem benefi- 22
cii, & ſic verum rei locatæ redditum, *dec.* 186. *n.* 4. ubi quod fuit ſæpe deciſum, *& dec.* 109. *n.* 2. *p.* 1. *recent.* & in una Spoletana Abbatiæ 19. Decembris 1625. coram Coccino, relata per Vivian. *de Jurepatr. l.* 4. *c.* 10. *n.* 33. idemque
eſt de oblationibus ab aliis reportatis, quatenus ei vellet 23
fieri locatio, quia & ipſæ eadem ratione non probant, ut dixit Rota *dec.* 342. *n.* 10. *par.* 4. *to.* 2. *recent.* unde neceſſe eſſet ſaltem adminiculis coadjuvare dictam probationem ex locationibus præcedentibus reſultantem *ac in dec.* 186. *n.*
8. *& dec.* 213. *n.* 21. *part.* 6. *& in dec.* 480. *n.* 4 *part.* 9. *recent.* 24
& in una Placentina Beneficii 27. Maji 1646. *§. pro coadjuvanda*, coram Ghiſlerio, quæ eſt *dec.* 62. *n.* 14 *par.* 10. *recent.*

Verum licet præcedentes locationes concludenter non 25
probent verum valorem, & ſic nec læſionem, maxime ad dictum effectum reſciſſionis contractus requirentem plenam probationem, tamen negari non poteſt eas facere magnum adminiculum, ut de præcedentibus venditioni-
bus dicit Surd. *conſ.* 181. *ſub n.* 21. & aperte oſtendere 26
ſubſequentem locationem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, & e contra factam pro minori fuiſſe damno-
ſam, ut per Merlin. *dec.* 702. *n.* 35. *&* 54. & narrans valo- 27
rem beneficii in ea quantitate pro qua beneficii bona fuerunt locata, licet in ea non conſiſtat verus beneficii valor, tamen excuſatur a mala expreſſione, & a pœna regulæ Cancellariæ de vero valore exprimendo, Adden. ad Gregor. *dec.* 101. *n.* 6. unde quatenus de ſe locationes præ-
cedentes non probent concludenter verum valorem reddi- 28
tuum rei locatæ, tamen ſecus eſſet dicendum, ſi concurrerent adminicula, juxta tradita per Rotam *in dec.* 186. *n.* 8. *& dec.* 213. *n.* 21. *p.* 6. *recent. & in dec.* 420. *n.* 4. *p.* 9. *recent.* & in una Placentina Beneficii 27. Maji 1647. *§. pro coadjuvanda*, coram Ghiſlerio, quæ eſt *dec.* 62. *p.* 10. *recent.* & de hac probatione valoris redditutum per locationem dicendum eſt latius in *Cap.* 19. *n.* 109.

Deficiente autem conſuetudine ſufficienti, alius modus 29
probandi juſtam penſionem traditur, ut ſit videre verum rei valorem in ſtabilibus, & eo firmato juſtam penſionem eſſe dicitur, quæ in viginti annis ipſum verum rei valorem
æquat,

æquat, Gloſ. *in l. perpetua, ver. juxta, C. de Sacroſ. Eccleſ.*
Roman. *conſ. 308. n. 9. verſ. ſecundo ſi conſuetudo, & conſ. 423.*
n. 1. Cravet. *conſ. 145. n. 8.* Bertrand. *conſ. 318. n. 2.* ubi de
Comm. *l. 3.* cum aliis cumulatis per Caroc. *d. tit. de re-*
ſcind. n. 25. & 16. ubi n. 12. ponit iſtum modum probandi
juſtam penſionem, *& n. 17.* ponit alium tanquam diver-
30 ſum, ut penſio juſta dicatur, quando reddantur quinque
pro centenario, qui tamen eſt prorſus idem, nam quin-
que in viginti annis conſtituunt centum, ut patet ex com-
puto, & quod ſtabilia fructifera, juris interpretatione
31 reddant ad minus quinque pro centenario, Rota *dec. 571.*
n. 6. part. 3. recent. & quod in viginti annis æquant fru-
ctus ſortem *dec. 2. n. 20. part. 6. recent.*

32 Verum tamen eſt, quod pretia rerum variant, & hodie
Romæ ſtabile reddens quinque, venditur ultra centum, ut
patet ex locis Montium, quæ reddunt quatuor, & hodie
venduntur ſcuta centum, & ſexdecim, & ultra, & fere idem
eſt in cenſibus, & aliis ſtabilibus. Unde vidi etiam litigan-
tes concorditer taxare fructus ſtabilium ad rationem qua-
33 tuor pro centenario, admittendo præſumptionem prædi-
ctam cedere veritati notoriæ in contrarium, juxta tradita
in l. Continuus, §. Cum ita, ff. de verb. oblig. l. ſi certis annis,
C. de paſt. Adden. ad Burat. *dec. 120. n. 43.* quod tribui poteſt
abundantiæ monetæ, plus enim erant olim floreni 800. quam
hodie 1600. ut dicit Rot. *dec. 126. n. 5.* poſt Merlin. *de legit.*

34 Regulariter tamen prædicta eſt præſumptio juris, ita-
ut, qui prætendit ſtabilia majores, vel minores fructus
reddere, quam ad rationem quinque pro centenario,
probare debeat, Neguſan. *de pignor. p. 3. membr. 2. n. 19. ad*
fin. & paſſim ſequitur Rota, ut habetur in *dec. 455. n. 9.*
ubi etiam cumulantur deciſiones *part. 9. recent.*

35 Verum præſumptio non eſt tuta, ſed fallax, nam in
domibus licet procedere poſſit in Civitatibus inſignibus,
prout eam admiſit in Urbe Romana Rot. coram Cavaler.
dec. 358. n. 2. & coram Bichio *dec. 564. n. 10.* & paſſim ſer-
vat, ut dicitur in *dec. 342. n. 9. part. 11. rec.* tamen ſcio non
ita eſſe in aliis Civitatibus, in quibus eſt minor affluen-
tia populi, & generaliter etiam Palatia, aliæque domus
ornatæ, & pretioſæ, ſimilem fructum proportionabiliter
non reddunt, Natt. *conſ. 332. n. 4. verſ. ſed nos loquimur,*
Surd. *conſ. 151. n. 70.* Tiraquel. *de retract. convention. §. 7.*
Gloſ. *1. n. 9. verſ. & Domus,* Rot. coram Gregor. *dec. 553.*
n. 6. & 7. ibidem Adden. Idemque erit dicendum de Vineis,
36 quæ potius pejores ſunt, quam domus, & magis inutI-
les, Adden. ad Rot. *dec. 81. n. 109. part. 8. recent.*

37 In juriſdictionalibus quoque non poteſt procedere præ-
fata præſumptio, quia eorum fructus calculantur ad ratio-
38 nem duorum, vel circiter pro centenario, tam in Statu
Eccleſiæ, ut per Rotam coram Seraph. *dec. 1030. n. 3. & in*
rec. dec. 94. n. 57. p. 7. quam & alibi generaliter loquendo,
Marta *conſ. 158. n. 53. & ſeqq.* Rimin. Jun. *conſ. 5. n. 127. ad*
fin. Mantic. *de tacit. l. 4. tit. 20. n. 15. & ſeq.* Manent. *de Level.*
q. 2. n. 11. Caſtill. *dec. 228. n. 7. p. 3.* ſaltem quoad data,
39 aliaque, quæ ſunt de regalibus, non autem in reliquis,
uti in molendinis, Rauden. *reſolut. 29. n. 10. & 11.*

At animadvertendum, quod ſi molendini juriſdictiona-
les locantur ad rationem quinque, alii allodiales locan-
tur pro majori quantitate, Capol. *de Simulat. contr. præ-*
ſumpt. 3. n. 33. poſt eum Caroc. *de locat. tit. de reſcinden.*
locat. n. 4. in prin. dicentes, quod locantur, & locari
40 poſſunt ad rationem duodecim pro centenario, & ratio
eſt, quia molendini ſubjacent diverſis periculis, & con-
tinuo deteriorantur, adeo ut aliqui fuerint, qui dixerint
eos reputandos potius bona mobilia, quam ſtabilia, de
quo dixi ſupra loquendo de locatione bonorum minoris,
vel pupilli, Cap. 6. ad fin.

41 Eademque ratione non perpetuæ durationis, & con-
tinuæ deteriorationis, non poteſt obſervari dicta regula
locandi ad rationem quinque pro centenario valoris in rebus,
quæ uſu conſumuntur, & in Animalibus, imo nec in his dari
poterit alia certa regula, ſed attendenda duratio, nam quæ
plus durant, minoris convenit locari, quæ minus durant,
pluris. Unde ex equis ad vecturam, quandoque percipitur
etiam uno anno ſolo, quantum valent, ut dicit Cravet. *conſ.*
42 *145. n. 8. verſ. ſed in Bobus,* Mareſcot. *var. l. 2. c. 132. n. 27.*
prope fin. Pancirol. *conſ. 147. n. 18. verſ. Nec obſtat.* Card. de
Lugo *de Juſt. & Jur. tom. 2. diſput. 29. n. 78. ante med.*

43 Et pecudum fructus generaliter eſt maximus, Micalor.
44 *de duob. fratribus c. 59. n. 47.* Adeo ut oves reddant ſcutum
unum pro qualibet ſingulis annis, ut dicit Tanara *in ſua*
Economia del Cittadino in Villa l. 3. ant. med. fol. mihi 148.
referens ad hoc commune dicterium Paſtorum.

45 Probari etiam poſſet quantitas fructuum per ſcripturam,
puta per librum Conductoris bene detentum, ſi locator
ageret adverſus eum; quia liber rationum probat plene
46 contra ſcribentem, Bart. *in l. admonendi, n. 26. in fin. ff. de*
Jur. Jur. Boer. *dec. 205. n. 2.* Cavaler. *dec. 626. n. 1.* Mantic.
dec. 299. n. 5. & in propoſito probationis fructuum habe-
47 mus in Beneficialibus, quod etiam libri Capitulares pro-
bent, Rot. coram Penia *dec. 1984. n. 4.* vel eis multum
deferatur, *dec. 262. n. 2. verſ. & cum illis, part. 3. recent.* &
quod fructus deſcripti in libris computorum, ſeu redditùum,
dicantur liquidi in ea quantitate *dec. 334. n. 3. p. 2. diverſ.* 48
& de libro Tutoris, quod pariter quantitatem fructuum,
ſeu redditùum probet Merl. *dec. 483. n. 6.*

Verum animadvertendum, quod libri quandoque pro-
bant quantitatem fructuum in eis deſcriptam affirmative, 49
non autem negative, ideſt probant tantos fructus fuiſſe
perceptos, non autem, quod non fuerit percepta major
ſumma, prout, de libris Gabellæ, bene conſideravit Rot.
dec. 263. n. 15. part. 7. recent. & coram Bichio *dec. 493. n. 7.*
& dec. 503. n. 2. & 3. ubi conſiderat, quod Gabella ſolet
fraudari, & idem dici poſſet de libro Factoris, nam ei
non ſtandum ad probandam negativam, quod nempe non
fuerint percepti majores fructus, quam in eo deſcripti, 50
quia ipſe ſcribendo minus, agit de ſe exonerando in red-
ditione rationis, Gregor. *475. n. 9.* Burat. *dec. 777. n. 6.* &
idem eſt de libris aliorum intereſſe habentium, ut appa-
reret minor reditus, ut in Beneficialibus, ſi prætenderet
ſucceſſor probare reditum ex libro anteceſſoris ſui, cui
intererat reditus Eccleſiæ apparere minores ad ſe eximen-
dum a penſione, Garz. *de Benef. part. 5. c. 3. n. 235.* Rota
coram Celſo *dec. 406. n. 6.*

Dum autem intereſſe ſcribentis operatur, ut non detur 51
fides libro, clare ſequitur, ut non probet pro ſcribente
exceptis eis, quæ dependent ab ejus mera voluntate, Bart.
in l. admonendi, n. 26. in fin. verſ. aut loquimur, ff. de Jur.
jur. Capel. Toloſ. *quæſt. 497.*

Verum licet liber rationum non probet pro ſcribente, 52
tamen ſecus eſt concurrentibus adminiculis, quæ Judicis
animum inducant ad credendum, juxta deciſion. Guidop.
441. in fin. Surd. *dec. 194. n. 10.* Adden. ad Gregor. *dec. 79.*
n. 5. & adminicula præſertim ſunt, legalitas ſcribentis, ſi
mors interceſſerit ejuſdem, quod aliæ partitæ in eodem
libro contentæ juſtificentur, quod partitæ, de quibus agi- 53
tur, ſint veriſimiles, & quod habeant ſuam cauſam, Ad-
den. ad Gregor. *dicta dec. 79. n. 5.* & latius Rot. coram
Duranno *dec. 352. n. 7. & ſeqq. uſque ad fin.* quod ſecus
eſt in ſimplici ſcriptura per modum memorialis, quia
nullum prorſus gradum probationis, nullamque penitus 54
fidem facit, ad ejus favorem, ut pleniſſime firmatur *in*
dec. 781. n. 10. & ſeqq. per tot. part. 1. diverſ.

Præterea liber Eccleſiæ, vel Monaſterii, poſſet etiam 55
quandoque præſtare ſufficientem probationem pro Eccleſia
ipſa, vel Monaſterio, Bald. *in l. final. n. 15. verſ. Unde ſi*
per libros, C. de Conſ. vel reliq. fund. Felin. *in cap. ad au-*
dientiam, n. 25. verſ. Caſus magis dubius, de præſcript. Dec.
conſ. 146. n. 14. verſ. quare iſta concluſio, Lotter. *de Benefic.*
l. 2. q. 33. n. 32. Rot. *dec. 44. n. 2. part. 4. rec.* non tamen
indiſtincte in omnibus caſibus, & ad quemcumque effe-
ctum, quia ſi ſit liber privatus, non plene probat, ut
cenſuit Rota in *dec. 147. n. 8. part. 4. tom. 2. recent.* ſecus
autem ſi bene detentus, & a Notario. *dec. 290. n. 5. p. 1.* 56
recent. vel concurrant etiam adminicula, *ut in d. dec. 44.* 57
num. 2. verſ. concurrentibus maxime, part. 4. tom. 2. & in
dec. 46. num. 7. part. 4. tom. 2. recent.

Et quod dictum eſt librum probare contra ſcribentem, 58
non indiſtincte accipiendum, quod quicumque liber con-
tra eum plene probet, ſed tantum de libro bene, & legali-
ter detento, alias enim ſi eſſet tantum pro ſimplici memoria
ſcriptum, non plene probaret ſecundum Bald. *in rubr. C. de*
fid. inſtrum. n. 33. in fine, Jaſ. *in l. admonendi, n. 81. ad finem*
verſ. quinto, ff. de jur. jur. Rot. *dec. 558. n. 2. p. 2. & dec. 54.*
n. 12. part. 11. rec. & licet plurimum probare etiam ſimile
librum memoriale contra ſcribentem, voluerit Rot. *deciſ.* 59
127. n. 9. in t. 7. & dec. 136. n. 7. part. 9. rec. tamen intel-
ligenda videtur in caſu quo liber ſerio ſcriptus appareat,
ut in *dec. 422. n. 3. & ſeq. part. 9. rec.* & tunc etiam, ut
faciat adminiculum probationis arbitrio Judicis penſan-
dum, ut coram Seraph. *dec. 373. n. 6. & ſeq. uſque ad fin.*

Probatio tamen quæ ex libro reſultat, ceſſat prorſus, ſi 60
appareat librum in ſe continere aliquam falſitatem, quia
liber falſus in uno, arguitur falſus in omnibus, Gabr.
conſ. 148. n. 9. lib. 1. & ſic amplius non probat, ut late fir-
mat Scac. *de Judic. l. 2. c. 12. n. 183. & ſeq.* Idemque eſt, ſi
quid omiſſum deſcribi, quia arguuntur & alia omiſſa, vel
ſaltem eodem modo omitti potuerunt, quod ſufficit ad hoc,
ut liber amplius fidem non mereatur, ſive omiſſio fuerit do- 61
loſa, ſive per errorem, militante ſemper eadem ratione,
Caſtren. *conſ. 301. n. 4. verſ. Unde ſicut, lib. 1.* Rot. coram
Gregor. *dec. 79. n. 2.* & ibi Add. & coram Celſo *dec. 406. n. 7.*

Econtra ex verificatione aliquarum partitarum, argui- 62
tur liber verus in totum, Menoch. *conſ. 22. n. 23. verſ. non*
adverſatur, Surd. *dec. 199. n. 3.* ubi etiam ſi verificentur
partis confeſſione, Gratian. *diſcept. 171. n. 1.* Rot. *dec. ult.*
n. 15. & ſeqq. part. 1. verſ. ubi, n. 19. quod etiam partitæ
maximi momenti, cenſeantur veræ ex verificatione alia-
rum, & coram Durano *dec. 352. n. 10.*

At non ideo operatur verificatio alicujus partitæ ad tri- 63
buendam fidem libro, uti operatur falſitas, & error ad eam

adimen-

adimendam, applicatur enim illud dictum, ſufficit unus ad
deſtruendam, non autem ad ædificandum; unus namque
error adimit totalitati fidem ex præcitatis, non autem verifica-
64 tio unius partitæ, eam tribuit, quia nimia facile eſſet redde-
re librum probantem, unde neceſſe eſt, partitas verificatas
eſſe in ſumma conſiderabili, Gabr. conſ. 142. n. 26. lib. 2. & quo
majores ſunt, magis operatur conjectura iſta, Surd. d. dec.
599. n. 3. v. qua conjectura, adeo ut fuerint, qui voluerunt ne-
ceſſe eſſe verificari ſaltem ultra dimidiam totius libri, vel
ſcripturæ, ut in confeſſione dotis, Lancel. Gal. ad conſuetud.
Alex. ver. vigint. q. 8. n. 72. Hodiern. ad Surd. dec. 55. n. 23.
quod tamen in eiſdem terminis non placuit Rotæ cor. Mer-
lino dec. 419. n. 15. & ubi adſunt partitæ verificatæ, & er-
roneæ, iſtæ prævalent, itaut liber circa eas, quæ nec ſunt ve-
rificatæ, nec de errore convictæ, non probet, Rot. dec. 743.
n. 4. par. 4. div. & dec. 179. n. 15. p. 11. recent. & ſemper iſta
verificatio aliquarum partitarum, præbet tantum conjectu-
ram veritatis aliarum, non autem operatur, ut abſolute eia
65 ſtandum ſit, Ripa in l. admonendi n. 125. ff. de jur. jur. Ce-
phal. conſ. 85. n. 34. Rot. dec. 307. n. 4. par. 1. diverſ. Maxime,
ubi agitur de aliis partitis omnino ſeparatis, nam in con-
nexis ſecus eſſe, voluit Surd. dec. 199. n. 13.
66 Alius modus probandi valorem fructuum, & aliarum
commoditatum rei locatæ erit per Peritos legitime electos,
& referentes, Angel. in l. pretia rerum, n. 3. ff. ad leg. Fal-
cid. Burſatt. conſ. 184. n. 1. & ſeq. & in ſpecie, quod qui
non poteſt aliter probare, quot fructus eſſent percipiendi,
poſſit petere, ut æſtimentur arbitrio boni viri, conſide-
rata qualitate rei per Peritos, Angel. in l. penult. ff. de rei
vindic. ubi quod ille Textus præbet ad hoc optimum ar-
gumentum, & cum ſequitur Natt. conſ. 510. n. 7. ad med.
Rota dec. 551. n. 1. part. 1. recent.
67 Et ſuffragatur iſta probatio etiam ad d. effectum convin-
cendæ læſionis pro reſciſſione contractus, Rot. coram Ca-
val. dec. 187. n. 4. & latius coram Bichio dec. 609. n. 16.
Verum difficultas eſt, ſi agatur de reſcindenda locatione
ex dicto capite læſionis, valde poſt celebratum contractum,
ex quo probanda eſt læſio juxta tempus contractus, ut dicam
68 infra, & Periti non valeant æſtimare, niſi quæ eorum oculis
ſubjiciuntur, juxta tradita per Rotam coram Otthobon. dec.
299. n. 11. & 12. an Periti poſſint ex inſpectione rei de
præſenti dignoſcere valorem fructuum, & commoditatum
69 ejuſdem de tempore contractus, & affirmativam tenuit Pi-
nell. in l. 2. par. 3. c. ult. n. 2. & Palma conſ. 27. n. 14. ſed ma-
70 gis communis eſt in contrarium, quam tenent Cepol. conſ.
51. il 1. n. 33. l. 2. Bertaz. conſ. Civ. 109. n. 37. Cyriac. contr.
61. n. 4. Rot. poſt Poſth. de ſubhaſtatione dec. 53. n. 4. & 5. &
in rec. dec. 253. n. 18. & ſeq. p. 4. to. 2. & 532. n. 15. & 16. part.
71 5. & hæc eo certius admittenda erit, ſi longum tempus
interceſſit, videlicet ultra decennium, alias enim intra il-
lud quatenus non doceatur de cauſa extrinſeca mutatio-
nis, quod locus ſit æſtimationi per Peritos, cenſuit Natt.
72 conſ. 353. n. 2. ſecus autem ſi doceatur de cauſa intrinſeca
mutationis valoris, uti ſi domus fuiſſet interim locata
73 Cauponi, quia argueretur deteriorata, juxta Rotam dec.
580. n. 9. p. 5. recent. prout etiam certius procedet dicta com-
74 munis, ſi Periti de illo tempore præterito non viderunt
rem, tunc enim difficilius poſſunt ejus valorem æſtimare,
juxta tempus illud, Cyriac. contr. 61. n. 4. Rot. dec. 532. n. 14.
v. in præſenti vero, & ſeq. & dec. 580. numer. 11. v. Neque ob-
ſtat, par. 5. recent. licet non e contra, ex quo de tempore
præterito viderunt, admitti debet, quod juxta illud æſti-
75 ment in præſenti, ſed potius debent examinari tanquam
Teſtes ſecundum Rot. dec. 253. n. 19. par. 4. tom. 2. recent. &
dec. 42. n. 6. poſt Poſth. de ſubhaſt. & quatenus ſufficeret peri-
tum habuiſſe notitiam de tempore contractus, non relevaret
eum dicere habere notitiam a multis annis retro, ſi poteſt
intelligi de paucioribus, quam eſſet neceſſe ad includendum
tempus contractus d. dec. 253. n. 23. p. 4. tom. 2. recent.
Quoniam vero hæc eſt praxis frequentiſſima probandi va-
lorem per peritos, non omittam aliquid magis de ea parti-
culariter dicere, ſed differo ad c. 34. in fin. ubi de probando
valore & melioramentorum in re locata factorum agam,
ad quem locum recurri poterit etiam in hoc propoſito.
Teſtibus etiam probari poterit non ſolum quantitas
76 fructuum perceptorum, ſed etiam valor eorum, prout de
utroque neceſſe eſt, ut deponant ad hoc, ut dignoſci va-
leat, an merces ſoluta ſit juſta, vel læſiva, ut poſt Caſtr.
tradit Cagnol. in d. l. 2. n. 239. C. de reſcinden. vend. & Ma-
ſcard. de probat. concluſ. 660. n. 3.
Verum inter utramque depoſitionem facienda erit aliqua
77 differentia, nam quoad primam de quantitate fructuum re-
collectorum, quia agitur de probando unico actu per priva-
tum facto, res reputatur difficilis probationis, ut docuit
Bartol. in l. 2. C. de pignor. act. Bald. conſ. 323. n. 4. v. 4. dico,
l. 2. Surd. conſ. 923. n. 31. dec. 571. n. 3. par. 3. & dec. 100. n. 2.
ubi quod fuit ſæpius dictum part. 4. recent. quod non ita
78 abſolute dicendum erit de probatione valoris, non ſolum
quia communiter, & publice fructus venduntur, ſed et-
iam quia de emptionibus, & venditionibus ſolent confici

ſcripturæ, imo ut plurimum adſunt etiam ſcripturæ publi-
cæ, ideſt, vel taxæ Communitatis, aut alterius Superio-
ris, vel libri gabellarum, per quas probatur valor commu-
nis fructuum, dec. 479. n. 3. par. 2. & dec. 100. n. 2. ver. Va-
lor autem, par. 4. & dec. 223. n. 8. par. 11. recent. Coccin. dec. 79
439. n. 2. v. reſpoſiv vero, Dunozet. Jun. dec. 890. n. 7. ubi de
libro Gabellæ.
Quo igitur ad quantitatem propter dictam difficultatem 80
probandi, non ſolum probabitur per teſtes, qui fuerint
præſentes eorum perceptioni, juxta Doctr. Bald. in l. 1. n.
16. C. de fruct. & lit. expenſ. Maſcard. de probat. concluſ. 817. n.
5. Rot. dec. 100. n. 1. par. 4. div. quod eſt clarum, ſed etiam
per teſtes deponentes de auditu, Seraph. dec. 1245. n. 7. 81
Buratt. dec. 722. n. 6. & per deponentes de publico, & no- 82
torio, dicta dec. 100. n. 1. par. 4. recent. & per deponentes de
credulitate, Seraph. dec. 1245. n. 7. Rota in recent. dec. 727. 83
n. 1. ad fin. par. 3. ſtaturque etiam ſolis conjecturis, Bald.
in l. 1. n. 16. C. de fruct. & lit. expenſ. Surd. conſ. 293. n. 31. ubi
quod eis contentatur lex, Seraph. dec. 2132. n. 1. v. ideoque, 84
Merlin. dec. 483. n. 1.
Quæ tamen procedunt ſine difficultate, quando agitur de 85
probatione quantitatis fructuum facienda contra eum, qui
recollegit, prout in plurimum loquuntur præcitati, at ſe-
cus videtur in propoſito, ſi Conductor velit probare quan-
titatem fructuum a ſe ipſo perceptorum ad effectum proban-
di læſionem, & reſcindendi contractum, quia ipſe non habet
illam difficultatem probandi, quam alius, qui non inter-
fuit, & ſic neſcit quibus res ſit nota, vel ſi ipſe qui colle-
git, eamdem difficultatem habet, eſt culpa ſua, qui teſtes
tempore recollectionis non vocavit, ut poterat vocare,
& ſic habere probationes concludentes, prout requiruntur
ad effectum præfatum, ut dictum eſt ſupra.
Præterea eadem conſideratio, & diſtinctio inter probatio-
nem quantitatis fructuum perceptorum faciendam a condu-
ctore, vel a locatore, facienda etiam erit ad alium effectum,
ut videlicet ſi facienda ſit a conductore ad convincendam
parvitatem pro obtinenda reſciſſione contractus, vel remiſ- 86
ſione, aut reductione mercedis, & tunc curare etiam debet,
ut teſtes deponant de cultura ſolita, nam alias probatio non
concluderet, quia potuiſſet conductor percipere minores
fructus culpa ſua propter malam culturam dec. 245. poſt
princ. par. 2. div. & dec. 343. n. 5. poſt med. v. & reſpoſiv, par.
1. rec. & ſic culpa ſua, quæ non debet culpoſo prodeſſe,
l. ne ex dolo, ff. de dol. Anchar. conſ. 141. n. 1. Rota dec. 91. n. 6.
par. 6. rec.
Quo autem ad valorem, licet probari quidem poſſit per 87
Teſtes, Bald. conſ. 437. n. 4. l. 1. Lup. in l. 2. C. de pact. inter
emp. & vend. Comment. 2. §. 5. n. 120. ubi, & quod hæc vi-
detur eſſe regularis, & magis frequens probatio, Maſc.
de probat. concluſ. 657. n. 1. Dunoz. Jun. dec. 890. n. 7. tamen
quia valor eſt qualitas intrinſeca differens a ſubſtantia rei, ut
dicit Bald. conſ. 190. n. 1. l. 1. ſequitur, ut cum non cadat ſub 88
ſenſu corporis, neceſſe eſt, ut Teſtes de eo deponentes red-
dant rationem ſui dicti, etiam non interrogati, alias illum 89
non probant, Lup. qui alios cumulat, dicto §. 5. n. 126. Maſcard.
d. concluſ. 656. n. 34. Rot. coram Gregor. dec. 379. n. 3. unde
iſte modus probandi valorem eſt perquam difficilis, ut dicit 90
Ang. Aret. in §. ſi quis agens, n. 4. v. quinto modo, inſt. de a-
ction. Maſcard. dicta concl. 656. ſub n. 1. & eſt debilior alio
modo probandi per Peritos, eique in concurſu cedere debet 91
Berou. conſ. 102. n. 33. l. 3. Seraph. d. c. 665. n. 7.
Non tamen requiritur, Teſtes reddere rationem, quando 92
valor rei, ſeu merces eſt notoria etiam hominibus groſſis,
vel pro ea ſcienda non eſt neceſſaria magna indagatio, Alex.
in l. pretia rerum, n. 12. ad fin. ff. ad l. falcid. Marta conſ. 166.
n. 12. Valaſc. conſult. 43. n. 14. poſt med. Viv. dec. 70. num. 3. &
exemplum eſt, ſi deponant de valore vini, & frumenti,
& ſimilium victualium, & aliarum rerum, quæ conſtant
pondere, numero, & menſura, Cagnol. in l. 2. n. 236. ad
ad fin. Adden. ad Buratt. dec. 538. n. 24. prout etiam non re-
quiritur redditio rationis in Teſtes pretio illius rei, de qua
agitur, ut poſt Cremen. notat idem Valaſc. d. conſul. 43. n. 14.
ad med. verſ. ſed & quando, vel ſufficit pro cauſa, Teſtem 93
dicere, quia ſum peritus, ut cenſuit Lup. in l. 2. C. de pact.
inter emptor. & vendit. comment. 2. §. 5. n. 126. poſt princip.
verſic. Nec ulla cauſa.
Inter cauſas autem ſcientiæ valoris bonorum ea reputatur 94
ſufficiens, quia ſum vicinus, Gomez. in reg. de valore quaeſt. 12.
ad fin. v. adeo quod in una, Lupus in dicto §. 5. n. 126. in princ.
verſic. & melius erit, Maſcard. concl. 657. n. 61. vel ſecundum
aliam impreſſionem concl. 656. Verum hæc ratio procedit
in profanis, non autem in beneficialibus, Gomez. dicta
q. 12. ad fin. v. ſed in materia beneficiali, Maſc. dicta concl. 95
657. n. 62. prout etiam bona dicenda erit ratio reddita a
Teſte, ſi agatur de probanda juſta mercede agri, quia fui
laborator ejuſdem, eſt enim quid magis, quam fuiſſe vi- 96
cinum, & ideo magis probare debet ſeclusis aliis circum- 97
ſtantiis, Caſ. de Graſſ. dec. 10. n. 7. de teſtib.
Debet autem animadverti, quod Teſtes ut probent, de- 98
bent deponere de valore communi, non de particulari, &
ratio-

rationem reddere convincentem valorem communem, non
autem particularem, quia ut dicit Papin. *in l. pretia rerum*
63. in princ. ff. ad l. falcid. pretia rerum non ex affectu, &
utilitate ſingulorum, ſed communiter ſinguntur, Pen. *dec.*
592. n. 11.
99 Unde ſi Teſtis pro ratione, quod tanti valeret res, ſeu
tanta eſſet juſta merces, dicat ſimpliciter, quia tanti ego
conduxiſſem, hæc non eſt bona ratio, potuit enim moveri
Teſtis ex affectione propria, & particulari, & ſic non conclu-
dit verum, & communem valorem, Alex. *in l. pretia rerum,*
n. 11. ad med. & ſeqq. ff. ad falcid. Cagnol. *in l. unic. n. 133. C.*
de ſent. quæ pro eo quod inter, Mandel. *conſ. 266. n. 1. & ſeq.*
Burſatt. *conſ. 70. n. 38.* Rot. *dec. 648. num. 3. p. 1. recent.* quod
ampliatur procedere, etiam ſi ſint viginti Teſtes, vel
plures, quia ſunt ſemper ſingulares, dum non loquuntur de
pretio communi, ſed ſingulari, & quilibet de proprio ef-
fectu, ut poſt alios advertit Cagnol. *in l. 2. C. de reſcind. ven-*
dit. ubi refert Bald. & alios ibidem tenere contrarium,
& Decium eos ſequi, quando non apparet de particulari
100 affectione, quam Teſtes haberent ad rem, puta quia eſ-
ſent vicini, vel quid ſimile, ſed monet ipſe non recedendum
in judicando, & conſulendo a ſupradicta opinione, quæ
eſt magis communis, niſi forte Teſtes eſſent plures, &
ſagaces, & de qualitate rei notitiam habentes, quo caſu
vult ſalvari poſſe opinionem contrariam, & eum ſequitur
Lup. *in l. 2. C. de pact. inter emption. & vendit. comment. 2. §. 5.*
n. 126. v. ſimiliter, & idem quoque ſenſit Valaſc. *conſil.*
43. n. 13. ad fin. qui tamen ſolum allegat Guidop. *ſing. 684.*
incip. teſtis qui deponit, & Rebuff. *in l. un. n. 601. in fin. C. de*
ſent. quæ pro eo, quod inter tamen es contrarium, & dicit de
eorum opinione propterea dubitare.
Sic quoque ſi dicat Teſtis, *res tanti valere poterat*, ſeu
101 juſta merces in locatione hujus rei eſſe poterat *tanta meo judi-*
cio, vel ut ego arbitror, non probabit eadem ratione, quia non
deponunt de communi pretio, Curt. Jun. *conſ. 165. n. 17.* ubi
de vera, & communi opinione teſtatur Menoch. *conſ. 1111*
n. 12. & ſeq. Pacian. *conſ. 31. n. 28.* Gratian. *diſcept. 461. n. 2.*
Gregor. *dec. 553. n. 9.* niſi forte Teſtis appareat ita infor-
102 matus, ut non poſſit decipi in ſuo judicio, quia tunc proba-
ret juxta ſenſum Ruin. *conſ. 46. n. 10. lib. 4.* & Cæſ. de Graſſ.
dec. 10. n. 4. v. & ſalt dictum pro reſponſ. de teſtib. quos ſequitur
Rot. *dec. 512. n. 4. par. 3. recent.* Non enim requiritur, quod
Teſtis rationem reddat ſui dicti ſi appareat eum eſſe particu-
lariter informatum de re, de qua deponit, Felin. *in c. ad*
aures n. 17. v. ut de in propoſito eo reſcript. Pinell. *in l. 2. p. 3 r.*
103 *fin. n. 11. C. de reſcind. vendit.* & caſus eſt, quo dicuntur
ſufficienter informati Teſtes in hoc propoſito, ſi ipſemet
eandem rem, vel etiam eorum parentes conduxerunt, ut
cenſuit in ſpecie Rota in una Mediolanen. Decimarum
104 coram Pirovano, quæ eſt *dec. 291. n. 4. poſt 2. vol. conſ. Fa-*
rin. ſub n. 4. ubi refertur etiam alia deciſio in Calaguri-
ten. Beneficii coram Sacrato.
105 Sed ſi Teſtis de utroque deponere videatur dicendo, tanti
conduxiſſem juxta communem æſtimationem, variant Do-
ctores, & ipſe Bart. in diverſis ire videtur ſententias, nam
in l. 2. n. 18. C. de reſcind. vend. tenet eum probare, & ean-
dem opinionem amplectitur ibidem Salic. & alii, ac poſt eos
ſequitur Valaſ. *conſ. 43. num. 13. ad med.* At in contrarium,
quod talis depoſitio non probet, videtur ſentire ibidem
Bart. *in d. l. pretia rerum 63. §. Nonnulla, ff. ad l. falcid.* dum
det modum formandi capitula, quod tanti valeret, & tan-
ti communiter venderetur &c. & eandem praxim approbant
ibi Salic. *pract. papien.* & alii relati per Mandel. *conſ. 266. n.*
106 3. ex quo patet eos ſentire, quod non ſufficiat Teſtes ſim-
pliciter dicere talem eſſe communem æſtimationem, ſed
addere debere, quod tanti res locata, & conducta com-
muniter fuiſſet, ut cenſuit Rot. coram Buratt. *dec. 538. n.*
10. & in rigore hæc ultima videtur verior, quia dum Teſtis
deponens de valore debet omnino reddere rationem, ut ſupra
firmatum fuit, hinc ſequitur, ut non ſufficiat unico verbo
dicere eam eſſe communem æſtimationem, quia non di-
ſtinguitur in hac depoſitione ratio ab ipſo dicti, ut bene
advertit Mandell. *conſ. 266. num. 3. & 4. n. 29.* quibus locis
etiam hanc eſſe magis communem opinionem teſtatur.
107 Sufficeret etiam depoſitio ſimplex de tanto valore, ſi ar-
ticulatum fuiſſet rem tanti valere juxta æſtimationem com-
munem, quia dictum Teſtis videtur habere relationem ad
articulum, ſeu ut alii dicunt capitulum, ſuper quo exami-
natur, Cagnol. *in d. l. 2. n. 242. v. item poſſet procedere,*
C. de reſcind. vend. Valaſ. *con. 43. n. 21. ad med. & ſeq.*
108 Debet tamen Teſtis deponere de valore præciſo abſque
additione dictionis, *in circa*, quia talis dictio denotat depo-
ſitionem eſſe dubitativam, quæ non probat Curt. Jun. *conſ.*
144. n. 3. & 4. l. 1. & alii quos ſequitur Rot. coram Buratt.
dec. 538. n. 10. licet ſecus eſſe de dicente, *parum plus, vel*
109 *minus*, cenſeat Cæſ. de Graſſ. *dec. 10. n. 5. & 6. de Teſtib.* Et
110 idem erit ſi Teſtis *utatur* verbis, *puto, mihi videtur*, &
ſimilibus, quia indicant ejus incertitudinem, & modicam
peritiam, itaut in eorum dicto non poſſit bonum fieri
fundamentum, ut deducit Mandell. *d. conſ. 266. n. 26. & 27.*
cum aliis adductis per Menoch. *conſ. 1111. num. 16. & ſeq.*
contrarium tamen tenent alii, ut videre eſt penes Mart. 111
conſ. 166. n. 13. ad fin. Maſcard. *concluſ. 1363. n. 12.* Farinac.
q. 68. n. 98.
Advertendum etiam, quod Teſtes ſint informati de re, 112
alias ejus valorem non probant, & ſic neque juſtam merce-
dem locationis ejuſdem, Alex. *conſ. 148. n. 9. l. 5.* Rota cor.
Gregor. *dec. 578. n. 11. & in rec. dec. 656. ſub n. 7. par. 3.*
Et quando agitur de re, cujus utilitas conſiſtit in perce- 113
ptione fructuum, debent etiam habere notitiam de impen-
ſis, quæ requiruntur in eis colligendis, & de eis depone-
re, non autem ſimpliciter dicere tantos fructus reddi, ut
probant Cevaler. *dec. 383. n. 2.* Greg. *dec. 411. n. 3.* Rot. *dec.* 114
381. in fin. par. 1. diverſ. & dec. 44. n. 4. par. 2. recent. quatenus
tamen interrogentur, alias enim ſi ſimpliciter deponant
tot eſſe fructus, intelligitur deductis expenſis, Gregor. 115
dec. 673. n. 3. Rot. *dec. 62. n. 11. & dec. 133. n. 15. & dec. 357.*
n. 10. par. 10. rec. Intelligendo tamen de dictis expenſis ne-
ceſſariis, & ſolitis pro recollectione, non autem ſi adſit 116
aliquod onus extrinſecum, prout ſi ageretur de probandis
fructibus beneficii, non intelligerentur detracta onera, &
expenſæ, quas requirit beneficium ipſum, ut dictam con-
cluſionem declaravit Rota *dec. 444. n. 5. par. 2. rec.* & anno-
tavit Adden. ad Gregor. *d. dec. 673. n. 11.*
Erit advertendum etiam, quod Teſtes non deponant per 117
eundem præmeditatum ſermonem, nam ſi omnes uterentur
eiſdem præciſis formulis verborum, arguerentur ſubornati,
& non probarent, Menoch. *conſ. 358. n. 26.* Gratian. *diſcep.*
461. n. 20. & 21.
Si autem Teſtes varient in quantitate, ſive fructuum, ſive 118
valoris eorum, tunc quandoque aliqui præferuntur ex cir-
cumſtantiis, uti ſi cum aliquibus concurreret aliqua præ-
ſumptio, vel adminiculum, ipſi prævalerent, Berov. *conſ.*
102. n. 23. ad med. l. 3. Burſat. *conſ. 184. n. 19. ad med.*
Præferendi etiam melius deponentes, & qui minores pa- 119
tiuntur oppoſitiones, ut late plura exempla videri poterunt
penes Mandell. *conſ. 266.* & qui ſunt magis informati, vel
deponentes de facto proprio, prout eſſe poſſent coloni par- 120
tiarii, & laboratores ejuſdem prædii, de cujus locatione
ageretur, Rota *dec. 474. n. 1. & 2. p. 4. diverſ. & dec. 320. ad*
fin. part. 2. recent. Animadvertendo tamen quod ſimiles Te-
ſtes non ſint intereſſati, prout eſſe poſſent in deponendo 121
de minori quantitate, ne videlicet deponendo de majori
teneantur de eo reddere rationem, quia tunc retorqueretur
conjectura, itaut potius ſtandum eſſet eius intereſſe in de-
poſitione non habentibus, ut advertit Cagnol. *in d. l. 2. n.*
239. poſt med. C. de reſcind. vend.
Præferendi etiam erunt magis periti, & qui ſunt æſti- 122
matores a publico electi, Gratian. *diſcept. 461. n. 1.*
Et ſi hinc inde examinati ſint Teſtes in pari gradu, 123
præferendi erunt illi, qui deponunt contra læſionem,
quia cum eis concurrit præſumptio, quod pro juſto valore
facta fuerit locatio ad tradita per Bald. *in l. ſi fundus, §.*
Quamquam ad fin. ff. de reb. eorum Menoch. *conſ. 359. num. 23.*
Gratian. *d. diſcept. 461. n. 19.*
His autem, & ſimilibus circumſtantiis ſecluſis ſtandum 124
eſſe deponentibus de minori valore, eo quia in eo concur-
runt & alii, puta unus dicit, valebat mille, alius, valebat
mille centum, utique iſte ſecundus dicit etiam valere mil-
le, quia ſumma major affirmative prolata, continet in ſe mino- 125
rem *l. diem proferre, §. ſi plures, ff. de arbitr.* Jaſ. *in l. 1. §. ſi ſti-*
pulanti. n. 8. ff. de verb. obligat. ubi quod etiam continet eam de
proprietate ſermonis, Surd. *conſ. 102. n. 17.* ubi quod eam
continet vere, & proprie, & quod totus Mundus non poteſt
facere, quod eam non contineat. Et licet hanc regulam in
depoſitione Teſtium pati difficultatem dixerit Rota *dec.*
298. n. 4. coram Gregor. & eam non procedere teneant in ſpe-
cie Jaſ. *in d. l. 1. §. ſi ſtipulatus n. 9. ad fin. v. ſeptimo limita, ff.*
de verb. oblig. Alex. *conſ. 90. n. 16. lib. 5.* Manac. *dec. Lucen. p.*
n. 3. tamen in contrarium eſt magis communis opinio,
& paſſim approbata per Rotam, ut teſtatur Adden. ad 126
Greg. *dec. 452. n. 2.* & in hoc propoſito eam probat Be-
rov. *conſ. 102. n. 34. lib. 3.* adden. ad Buratt. *dec. 468. n. 16.*
Verall. *dec. 699. n. 1. part. 3.* Caveler. *dec. 370. n. 2.* Duran.
dec. 107. n. 1. in recent. dec. 551. n. 1. in fin. part. 1. dec. 480. n.
3. poſt med. part. 3.
Advertendum tamen, quod e contra licet deponens 127
valere mille non deponat valere mille centum, tamen
nec etiam proprie contradicit deponenti valere mille cen-
tum, quia res quæ valet mille centum, utique, & mille
valet, ut dicit Juriſconſ. *in l. cum furti, ff. de in lit. jur.* &
hinc eſt quod DD. videntur quandoque contraria loqui,
& oritur confuſio in hoc puncto, ut patet ſignanter ex
relatis per Maſcard. *concluſ. 656. n. 8. & ibi ſeqq.*
Et ſi recte advertatur ad prædicta, quod nempe deponentes
de majori ſumma poſſunt concordari cum deponentibus
de minori, et deponentes de minori non poſſunt concordari
cum deponentibus de majori, ſed ſolum ab eis non diſcor-
dant, reſolvi poſſunt difficultates, nam inde ſequitur, quod 128
in caſu, quo neque teſtes deponentes de minori, neque de-
ponen-

ponentes de majori, de per ſe probant, tunc quia, ſemper
129 ſumenda eſt interpretatio coadjuvans depoſitiones Teſtium
ad probandum, recurrendum eſt ad dictam conciliationem
deponentis de majori ſumma cum deponente de minori
ea eo reſultantem, quod in majori ſumma contineatur
minor, ut ſic de ea dicatur adeſſe ſufficiens probatio, ut
declarat Alex. *conſ. 64. n. 12. verſ. non obſtat dum allegatur,*
l. 2. Maſcard. *dict. concluſ. 656. n. 29. cum duobus ſeqq.*
130 Si autem major ſumma ſit probata, uti quia de ea deponant duo Teſtes concordes, tunc eorum depoſitioni ſtandum
eſt, quamvis adſit alius Teſtis, qui deponat de minori etiam
inductus, & examinatus ab eodem, qui examinare fecit &
alios, & probare intendit propter dictam rationem, quod
iſte unus deponens de minori ſumma, licet non concordet
cum deponentibus de majori, tamen neque eis contradicit,
& ideo nullo modo valeat impedire, ſeu confundere probationem concludentem per eos factam, Salicet. *in l. 2. n. 26.*
& ſeqq. C. de reſcind. vend. Alex. *conſ. 64. n. 9. l. 2.* Maſcard. *d.*
concluſ. 656. n. 19. Cæſ. de Graſſ. *dec. 10. n. 7. de teſtib.*
131 At ubi ſunt duo Teſtes deponentes de minori ſumma,
nempe mille, & duo de majori, nempe mille centum, tunc
equidem videbatur ſtandum deponentibus de minori, ex
quo in ea concordant omnes, & ſic licet in ſumma majori
ſint duo Teſtes, qui ad probandum ſufficiunt, tamen pro
minori ſunt quatuor, & quando teſtes diſcordant, attenditur id, in quo major numerus concordat, Gregor. *dec. 472.*
n. 2. Buratt. *dec. 43. n. 3.* ſed re melius conſiderata contrarium
eſt dicendum, quia nempe probatio majoris ſummæ, dum
in ea duo Teſtes concordant, eſt in ſe perfecta, & concludens, & ideo attendenda non obſtante, quod adſit etiam
probatio ſummæ minoris, quia dum, ut dictum eſt, iſta
illi non contradicit, & poteſt ſtare ſimul cum ea, non
relevat, quod pro una adſit major numerus Teſtium, ut
bene firmant Alex. *conſ. 64. n. 7. præſertim prope fin. l. 2.* cum
aliis adductis per Maſcard. *dict. concluſ. 656. n. 8. & 9.*
132 Imo fortius etiam ſi illi Teſtes deponentes de minori ſumma, non poſſent concordari cum deponentibus de majori,
uti quia uterentur taxativa, vel expreſſe negarent plus valere, adhuc ſtandum eſſet deponentibus de majori ſumma, ea
ratione, quia ipſi deponunt ſuper affirmativa, alii vero di-
133 centes ad ſummam illam non aſcendere valorem, in effectu
deponunt ſuper negativa, & in concurſu deponentes ſuper
affirmativa præferuntur, ut in propoſito voluit Bald. *in l. 2.*
col. fin. C. de reſcind. vend. quem refert, & ſequitur Curt. Jun.
in addit. ad Alex. *in l. pretia rerum, n. 11. in ver. eſſe verum ad*
fin. ff. ad l. falcid. & eſt regulare, ut credatur magis duobus
134 Teſtibus affirmantibus, quam mille negantibus Gloſ. *in l. diem*
proferre, §. ſi plures, ver. conſenſerunt, ff. de recept. arbitr. Seraph. *dec. 607. n. 2.* Greg. *dec. 449. n. 3.* Quod tamen facilius
procederet, ubi Teſtes negativam non coarctarent, dicendo
non potuiſſe ad majorem ſummam aſcendere, quin ipſi ſci-
135 rent, nam quando deponentes ſuper negativa, ita eam coarctant, valde controverſum eſt inter DD. an procedat dicta
concluſio, quod eis præferantur deponentes ſuper affirmativa, ut patet ex hinc inde relatis per Gabriel. *de teſtib. concl. 4.*
n. 14. & 5. non præferri ultra citatos per eum tenent etiam
Laderch. *conſ. 181. n. 20.* & Aldobrand. *conſ. 72. n. 17. lib. 2.*
Et in his terminis, quod ſtandum ſit potius deponentibus
de minori ſumma cum dicta coarctatione negativæ, quoad
ſummam majorem, Maſcard. *d. concluſ. 656. n. 22.* Et huic
opinioni erit adhærendum, præcipue ſi deponant ſuper valore ea ratione, quia valor eſt de rebus, quæ magis percipiun-
136 tur Judicio intellectus, quam ſenſu corporis, ut dictum eſt
ſupra, in quarum rerum probatione non magis attenditur
depoſitio Teſtium ſuper affirmativa, quam ſuper negativa
ex adductis per Gabr. *d. concluſ. 4. n. 14.* & per Maſcard. *d. concluſ. 656. n. 13.* Unde quidquid ſit, ubi Teſtes deponunt de
quantitate ſola fructuum, vel etiam de valore eorum, quæ
conſtant pondere, numero, & menſura, ac ſimilium, qui
notus eſt etiam hominibus groſſis, & propter frequentiam
venditionum percipitur quodammodo ſenſu corporis, itaut
deponentes de eo non opus habeant reddere rationem ſuæ
137 depoſitionis, ut dictum eſt ſupra; Ubi agitur de valore,
qui percipitur magis judicio intellectus, quam ſenſu corporis, concluſi quod Teſtes deponentes de majori ſumma
præferantur, non tranſit ſine difficultate, dummodo deponentes de minori utantur taxativa, itaut cum aliis conciliari non poſſint, ut ſenſit Surd. *d. conſ. 452. n. 59. verſ.*
quæ ſententia, & Borgnin. *d. dec. 46. n. 181. & ſeq.*
138 Declarari etiam poteſt eadem concluſio quod ſtandum ſit
deponentibus de majori ſumma, ut procedat quatenus aſſertive ponant dictam ſummam majorem, ſecus autem ſi dicant
parum plus, vel minus, aut *incirca,* Cæſar de Graſſ. *dec. 10.*
n. 8. de teſtib. ubi tamen ſolum dicit, quod ita intelligebant
concluſionem aliqui ex Dominis, & nihil allegat, ſed comprobari poteſt declaratio, quia jam ſupradictum eſt deponentes de valore cum dictione, *circa,* non probare concludenter, eo quia eſt diſpoſitio dubitativa, & Teſtes deponentes ſuper affirmativa non præferuntur deponentibus ſuper negativa, quando affirmativa non eſt concludenter pro-

bata, Jaſ. *conſ. 81. n. 3. verſ. tertio dicitur, lib. 3.* Gabr. *de* 139
teſtib. d. concl. 4. n. 12. Rota coram Gregor. *dec. 322. n. 7.*
Si autem ſint tres Teſtes examinati, & unus deponat de 140
decem, alius de quindecim, alius de viginti, poterit pariter
ex prædictis deduci reſolutio, quod videlicet facta ſit probatio de quindecim, quia nempe in ea ſumma concurrit
etiam deponens de viginti, & ſic ſunt duo, qui bene eam
probant nil relevante depoſitione deponentis de decem ex
ſupradictis, & in ſpecie tenuit Salic. *in l. 2. prope fin. verſ. item*
juxta hoc quæro, C. de reſc. vend. & eum refert, & ſequitur
Alex. *d. conſ. 64. n. 9. & ſeqq. l. 2.* Maſcard. *concl. 656. n. 14.*
& 15. & in his terminis procedere poteſt id quod dicit de
eligenda media via Seraph. *dec. 1245. n. 7.* Probant igitur va- 141
lorem Teſtes ita ſingulares, quia variant in ſola quantitate,
ſed ubi unus deponat de una qualitate fructuum, alius de
alia, puta unus de vino, alius de frumento, alius de fabis,
tunc quia nullatenus concordari poſſunt, non probant Cagnol. *in d. l. 2. n. 239.* Maſcard. *concl. 660. n. 2. verſ. hanc concluſionem,* prout etiam ſi unus tantum deponeret de reditu
terrarum locatarum, alii vero deponerent de reditu aliarum vicinarum, idem cenſuit Rota *dec. 343. n. 5. p. 1. rec.*
Cæterum ad ſolam quantitatem probandam admittuntur 142
regulariter non ſolum teſtes de viſu, ut *in dec. 100. n. 1.*
part. 4. recent. ſed etiam de auditu a Colonis, ut habetur 143
ibidem, & generaliter de auditu, Seraph. *dec. 1245. n. 7.*
& coram Buratt. *dec. 722. n. 6.* & de credulitate, quod 144
pariter probent quantitatem, Seraph. *d. dec. 1245. n. 7. &*
in recent. dec. 727. n. 1. in fin. part. 3. ſtatur etenim etiam
conjecturis, Bald. *in l. 2. n. 22. C. de fruct. & lit. expenſ.* 145
Rota coram Seraph. *dec. 1245. n. 7.*
Dubitari etiam poteſt, an neceſſe ſit teſtes deponere præciſe de tempore contractus, & an ſufficiat, quod de eo tantum deponant, & difficultas non vertitur circa probationem læſionis directam, quia clarum eſt, quod læſio attendi-
tur de tempore contractus, & de eo probari propterea omni- 146
no debet, Mandell. *conſ. 256. n. 13. & 27.* Honded. *conſ. 10.*
n. 35. l. 1. Cyriac. *contr. 1. n. 33.* Menoch. *conſ. 843. n. 38.* Rot.
dec. 199. n. 4. p. 4. & dec. 582. n. 18. p. 4. tom. 3. rec. ſed vertitur circa probationem veri valoris, ſeu juſtæ mercedis rei locatæ, ex qua dignoſci læſionem dictum eſt ſupra, an ſcilicet
talis valor probari debeat præciſe de tempore contractus, &
an ſufficiat probare de illo tempore præciſo, & non eſſe neceſſarium probare de tempore illo, deduci videtur ex eo,
quod mutatio, & variatio non præſumitur, ergo non eſt neceſſe probare valorem præciſe de tempore, ſed ſufficit illum
probare de alio, ut in propoſito, videlicet ad effectum reſciſſionis contractus ex capite læſionis, poſt alios tradit Cagnol.
in l. 2. n. 238. C. de reſcind. vend. quem ſequitur Rota coram
Cavaler. *dec. 358. n. 4.* & coram Bich. *dec. 609. n. 7.*
Pro contraria vero opinione, quod valor probari debeat 147
præciſe de tempore contractus, eſt text. *in c. cum dilecti,*
ibi, *tunc valentem de empt. & vend. & in l. ſi voluntate ad fin.*
C. de reſc. vend. & ratio redditur, quia imo experientia rerum pretia ſæpe variari, & probat text. *in l. 4. ff. de eo, quod*
cert. loc. & in l. pretia rerum 63. ad fin. ff. ad l. falcid. & hanc
opinionem late tuetur in ſpecie Pinell. *in l. 2. par. 3. 1. 4. n. 15.*
C. de reſcind. vend. Honded. *conſ. 31. n. 48. lib. 1.* Bellon. Jun.
conſ. 76. n. 17. & ſeq. Gratian. *diſcept. 796. n. 41.* Gregor.
dec. 76. n. 7. Barz. *dec. 123. n. 10.* Quod, & ampliant aliqui,
ut ſit neceſſe, probationem reſtringi, & percutere momen- 148
tum ipſum temporis, quo celebratus fuit contractus, Laderch. *conſ. 129. n. 1.* cum aliis adductis per D. Urceolum
conſ. 3. n. 27. & hoc procedere in qualibet materia, in qua agatur de probanda læſione, Merlin. *de legit. l. 3. tit. 1. q. 12. n. 27.*
Verum omiſſa longa diſputatione, utraque opinio ſuſti- 149
neri poteſt in diverſis caſibus, prima enim reſtringitur,
ut procedat tantum in ſtabilibus, non etiam in mobilibus, & ita eam opinionem reſtringit ipſe Cagnol. poſt
Bart. *in d. l. 2. n. 238. C. de reſc. vend.* Valaſc. *conſ. 48. n. 22. ad*
med. verſ. ego autem, Guttier. de Gabell. *q. 147. n. 23.* &
ratio eſt in mobilibus non procedere, quia uſu conſumun-
tur, adeout per lapſum decennii præſumantur in totum 150
conſumpta, ut per Duran. *dec. 192. n. 11.* Rota *in rec. dec.*
250. n. 2. part. 8. quod tamen recipit declarationem, ut
procedat in pannis, & maſſeritiis, & utenſilibus fragilio- 151
ris materiæ, non in ſolidioribus, Roland. *conſ. 92. n. 24.*
lib. 1. ubi quod vegetes ſunt de his, quæ uſu conſumuntur, Caſtill. *de uſufr. c. 7. n. 24. & ſeqq.* Rot. coram Andr.
dec. 80. n. 7. & in Anconitana dotis 4. Julii 1641. §. 2.
quia coram Eminentiſſ. Cerro, & quia difficile eſſet ſta- 152
tuere, ſeu diſtinguere, quæ prius, & quæ poſterius conſumantur, & in quibus propterea requiratur probatio Judicis, Fontanell. *clauſ. 7.* Gloſſ. *3. part. 12. n. 40.*
Imo nec in ſtabilibus perpetua erit præſumptio, quod va- 153
lor non ſit variatus, ſed ad ſummum durabit ad decennium
Natt. *conſ. 353. n. 3.* ubi quod poſtea præſumitur mutatus,
Add. ad Gregor. *dec. 553. n. 15.* ubi, & deciſ. allegat eum
aliis adductis per D. Urceolum *conſult. 3. n. 26.* & hoc etiam
videtur potius ſpatium diuturnum, præſertim ad hunc effectum probandæ læſionis pro reſciſſione contractus, ad quem
requi-

requiritur probatio valoris concludens, non autem præ-
ſumptiva, ut dictum eſt, ſupra *poſt princ. hujus cap.* ex Sera-
ph. *dec.* 1464. *n.* 2. & iſta probatio valoris antecedentis per
decennium, vel circa ex valore de præſenti eſt præſum-
154 ptiva. Unde reſtringenda eſt præſumptio, ut procedat in
modico tempore tantum ad dictum effectum, ut per Surd.
conſ. 51. *n.* 71. *v. & licet*, Gregor. *dec.* 553. *n.* 5. & de mo-
dico tempore loquuntur, ut plurimum DD. citati. At li-
cet modicum tempus dicatur ad aliquos effectus illud quod
eſt infra decennium; ut ſignanter dictum eſt ſupra *c.* 4.
locationem dici ad modicum tempus, ſi intra tale ſpatium
155 ſit reſtricta, tamen modicum ad hunc effectum, de quo
agitur, reſtringendum eſſe ad ſpatium unius anni tantum,
cenſet Valaſc. *conſ.* 43. *n.* 28. *ad med. v. dicam igitur*, & de
uno tantum anno tradit etiam Cagnol. *in d. l.* 2. *C. de reſcind.
vend. n.* 238. de duobus vero Bich. *in dicta dec.* 609. *n.* 7. & de
tribus Cavalc. *in dicta dec.* 358. *n.* 4. & quod ſex anni non
poſſint dici modicum tempus ad hunc effectum, Laderch.
conſ. 129. *n.* 1. *v. nemo dixerit*.

156 Poſſent tamen prædictæ opiniones conciliari, ut proce-
dant ſingulæ juxta qualitatem bonorum, nam in quibuſdam
157 ſtabilibus citius variatur valor, quam in aliis, terræ enim nu-
dæ ſemper ſunt in eodem ſtatu, at non ita arboratæ, &
158 vitatæ, quia arbores ſeneſcunt, & citius vites, ad tradita
per Poſth. *reſol.* 17. *n.* 51. Bich. *dec.* 496. *n.* 28. Rot. *dec.* 216.
n. 10. *pa.* 9. *recent.* & tamen arbores quandoque, & vites
159 creſcunt naturaliter, & ſic augent valorem. Imo præſum-
ptio regulariter videtur eſſe pro augmento, itaut facilius
admittatur, ſi ex valore de tempore ſubſequenti præten-
datur argui non valuiſſe magis de tempore præcedenti,
vel ex valore de tempore antecedenti prætendatur argui
non valuiſſe minus in ſubſequenti, quam e contra, quia
ut experientia docet pretia rerum creſcunt, Engen. *conſ.*
34. *n.* 28. *l.* 1. Rot. *dec.* 431. *n.* 4. *v. accedit etiam*, *part.* 4. *di-
verſ.* quod tribuendum videtur majori abundantiæ, quæ
160 habetur auri, & argenti tranſlati præſertim ex Indiis, &
per conſequens, & pecuniæ, quæ jugiter creditur, itaut
plus eſſent olim Porcini octingenti, quam hodie mille ſex-
centi, & ſic duplicata ſumma, ut dicit Rot. *dec.* 126. poſt
Merlin *de legit.* & hoc eſt, quod habetur penes Peniam,
dec. 186. *n.* 2. quod videlicet ex valore de præſenti argua-
tur ad præteritum, non e contra, alias enim non video
rationem diverſitatis, & quod lapſu temporis præſumatur
auctus valor bonorum, dicit quoque Rot. *dec.* 63. *n.* 2. *par.*
161 4. *div.* & præſumi augeri valorem ſtabilium, exceptis ta-
men vineis, quæ in dies deteriorantur, Poſth. *reſolut.* 17.
162 *n.* 51. & de fructibus, quod præſumantur potius aucti,
quam diminuti, Rot. *dec.* 186. *n.* 21. *p.* 6. *recentior*.

163 Standum igitur erit arbitrio Judicis, an ex valore de
uno tempore poſſit argui valor de alio, & pro quanto
tempore, dum non poteſt dari in hoc certa regula, ſed
attendi debeat qualitas bonorum, ut dictum eſt de mobi-
libus, attendique etiam debebit qualitas temporum, &
cauſæ extrinſecæ mutationis valoris, puta ſi ſuperveneris
bellum, vel quia eis intercedentibus ceſſat dicta præſum-
164 ptio, quod valor non variet, Natt. *conſ.* 353. *n.* 3. adden.
ad Gregor. *dec.* 553. *n.* 15. Rot. *dec.* 457. *n.* 2. *part.* 2. *recent.*
& coram Bich. *dec.* 609. *n.* 7.

Nec dicat aliquis, quæ dicta ſunt procedere in proba-
tione valoris rei, & ſic non applicari in probanda læſione
in contractu locationis, ad quam convincendam non at-
tenditur valor ipſius rei locatæ, ſed fructuum, ſeu com-
moditatum, quæ ex ea percipiuntur, ut dictum eſt ſupra
poſt principium hujus cap. Quia ultra quod in multis ex
valore rei arguitur valor fructuum, & ſignanter in ſtabi-
libus, quæ præſumuntur reddere ad rationem quinque pro
centenario, ut dictum eſt ſupra, reſpondetur, quod quæ
dicuntur non præſumi mutatum valorem rei, & ideo ar-
gui a valore unius temporis ad valorem alterius,
applicantur etiam ad valorem earumdem commoditatum,
165 & fructuum, qui ex re percipiuntur, quia ſi non mutatur
res, utique nec commoditates, quæ ex ea reſultant, &
in ſpecie, quod fructus terrarum ſemper præſumatur idem
quatenus non appareat earum mutatio, ex quo terræ non
conſeneſcunt, neque ſterileſcunt, Columella *de re ruſtica l.* 1.
c. 1. & ſemper, ac poſt annum ſeritur, Novalia dicuntur,
166 *l. Silva*, §. *Novalia*, *ff. de verb. ſignif.* ubi Rebuff. ex Varo-
ne *de re ruſt. l.* 1. *c.* 19. Plin. *in hiſtor. natur. lib.* 18. *c.* 19. at
quod poſt annum utiliter ſemper ſeritur, & eadem ſem-
per percipitur utilitas, prout eum refert, & ſequitur Rot.
dec. 216. *n.* 10. *p.* 9. *recent.*

167 Non eſt igitur neceſſarium, probationem valoris percute-
re tempus præciſum contractus, ſed ſufficit eam eſſe de pro-
ximo, quia non præſumitur mutatio, ut dictum eſt, & ul-
tra citatos tradunt etiam Becc. *conſ.* 115. *n.* 7. Gutier. *de gabell.*
168 *q.* 147. *n.* 8. *& ſeqq.* & ſicut in ſtabilibus non eſt neceſſe,
quod probatio percutiat annum illum, in quo facta eſt loca-
tio ex ſupradictis, ita nec etiam in mobilibus neceſſe erit,
quod teſtes ſe referant præciſe ad diem, Addit. ad Buratt.
dec. 538. *n.* 22. *v. non eſt tamen neceſſarium*, Rot. coram Pen.
dec. 706. *num.* 4. *ad finem*, intelligendo tamen, quod di-
ctum eſt de locatione ſtabilium, ubi locatio ſit ad longum
tempus, vel ſaltem ad tantum tempus, quo percipiantur fru-
ctus integri, capiendo videlicet annum ſterilem, & fertilem;
neceſſe enim habent ut plurimum terræ uno anno quieſcere, & 169
non ſeri, ut habetur ex dicta *dec.* 216. *n.* 10. *p.* 9. *recent.* & ali-
quibus in locis fructus integri percipiuntur tantum in
triennio, & regulariter in caſalibus Agri Romani, ut habetur 170
in dec. 727. *n.* 3. *v. præterea, quod ſterilitas*, *p.* 4. *diverſ.* & in
aliis deciſionibus, de quibus ſupra *in c.* 14. §. 6. *in princip.*
in quibus proinde ſi locatio eſſet ad annum, probatio percu-
tere deberet annum illum, vel alium ſimilem videlicet ſi eſſet
annus fertilis, neceſſe eſſet probationem eſſe de anno fer-
tili, & e contra, prout etiam ſi terræ, quæ habent unum an-
num fertilem, & unum ſterilem, locentur forte ad trien-
nium, advertendum erit, an in locatione veniant duo anni
ſteriles, vel duo fertiles, & ad ſimilia, quæ de ſe patent.

Præterea ſi non ſolum probaretur valor de tempore an-
tecedenti, vel de ſubſequenti, ſed ſimul de utroque, &
uterque in eadem ſumma conſiſteret, tunc tanto magis ſuf-
ficeret probatio, quamvis probatio non percuteret etiam
tempus medium, in quo celebratus eſſet contractus, quia
probatis extremis media præſumuntur ejuſdem qualitatis, 171
Natt. *conſ.* 235. *n.* 18. Mantic. *dec.* 23. *n.* 3. Buratt. *dec.* 660. *n.*
1. Rot. *in ſpecie de probatione quantitatis, & valoris fructuum
dec.* 186. *n.* 20. *p.* 6. *recentior*.

Verum licet non ſit neceſſarium percutere tempus illud
præciſum, quo fuit celebratus contractus, tamen quia ratio
concluſionis eſt illa, quia in brevi ſpatio temporis non præſu-
mitur mutatio valoris, & ſic probatio de uno tempore il-
lative prodeſt de alio, melius utique erit ſi neceſſaria non ſit
iſta illatio, ac proinde ſi teſtes percutient tempus locationis,
melius probabunt, & in concurſu magis percutientes erunt 172
præferendi, ut conſideravit Rot. coram Pen. *dec.* 1528. *n.* 7.

At utrum ſufficiat, probationem fieri de illo tempore
præciſo contractus tantum, eſt aliud dubium, in quo videba-
tur prima facie ex omnibus prædictis deduci poſſe reſolutio-
nem affirmativam, dum dictum eſt læſionem attendi de tempo-
re illo, & probationem valoris ad illud referendam, & de
illo concludere debere, vel præciſe, vel ſaltem illative per
præſumptionem, quod dum erat in tanta quantitate de alio
tempore, non ſit mutatus, ſed in eadem ſit de illo, ſed ad-
vertendum, quod ex prædictis bene convincitur ſufficere 173
probationem valoris de tempore contractus; at dubium
eſt, an probatio valoris dicatur bene, & ſufficienter facta,
ſi percutiat tantum illud momentum temporis; ſtant enim
ſimul hæc duo valorem inſpici de tempore contractus, &
probationem valoris non bene fieri illo tempore tantum
inſpecto, Rot. *dec.* 65. *n.* 15. *p.* 1. *div.* in iſto autem dubio pro
negativa eſt text. *in l. pretia rerum* 63. *in fin. ff. ad l. falcid.* ubi
expreſſe habetur pretia non conſtitui ex momentis tempo-
rum, & animadvertit Rot. coram Penia *dec.* 706. *num.* 6. 174
ad fin. vigetque ratio, præſertimque in propoſito pretii
fructuum, quod magis attenditur in locatione, quam pre-
tium rei, nam ut dictum eſt, ut plurimum non reddunt
fructum æqualem quolibet anno, unde non ſatis erit pro-
bare valorem fructuum, & commoditatum, quæ percipi
poterant de re locata, reſtringendo probationem ad annum
illum, ſed facienda erit per plures annos continuos, ad
hoc ut videatur ſi redditus ſint æquales, & ſi non ſint
æquales quolibet anno, ſed quolibet biennio, vel trien-
nio videlicet, quia ſemper ſit unus annus fertilis, & unus
ſterilis, tunc intrat quod dictum eſt ſupra attendendum,
quot anni fertiles veniant in locatione, & quanti ſint
fructus eorum, & idem de ſterilibus. ſi autem non poteſt
dari certa regula, tunc coacervandæ ſunt ſummæ, & capi-
tur de toto cumulo rata pars quo quolibet anno, ut tradit Mu-
noz, Eſcobar. *de ratiocin. par.* 1. *c.* 16. *n.* 42. ubi advertit pro- 175
bari hunc modum per text. ſingularem, quem dicit Phe-
nicem in jure *in l. ſi fundum*, *cum l. ſeq. ff. mandat.* Ajor. *de
partit. c.* 3. *n.* 5. & ſenſit Rota coram Penia *dec.* 706. *in fin.*

Verum per quot annos, & qualis facienda ſit ita proba- 176
tio, non conveniunt DD. nam fieri debere per plures an-
nos ante, & poſtea, docet Bart. *in l. pretia rerum* 63. §. *non-
nullam n.* 2. *ad finem*, *ff. ad l. falcid. &* ibi Alexand. *n.* 10. &
firmat Seraph. *dec.* 1462. *num.* 3. *ante med.* & requirit per
quinque annos antea, & per quinque poſtea, & in materia
præſertim objectiva, tradunt Gomez. *ad regul. cancell. in re-* 177
gul. de valore, *q.* 12. Pariſ. *de reſign. benef. l.* 10. *q.* 2. *n.* 55. A-
poſtill. ad Pen. *dec.* 176. Rota coram Seraph. *dec.* 1340. *n.* 1.

Non requiri autem annos quinque, ſed ſatis eſſe tres an- 178
nos ante, & tres poſtea, volunt Pinell. *in l.* 2. *C. de reſc.
vend. par.* 3. *ult. n.* 30. Afflict. *in tit. per quos fiat inveſtit.* §. *ſed
res*, *v. & ego vidi obſervare*, Lup. *de uſur. ad l. curabit*, *co-
ment.* 1. *n.* 165. *in fin. & n.* 171. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 20.
n. 11. Maſcard. *de probat. concl.* 1396. *n.* 36. Rot. *deciſ.* 343. *n.* 3.
par. 1. *& deciſ.* 100. *n.* 1. *par.* 4. *recent.*

At has opiniones in ea parte, in qua requirunt probatio- 179
nem fieri debere per tres, vel quinque annos poſteriores,
non eſſe admittendas in hoc propoſito convincendi contractum
læſi-

læſivum, ea præſertim ratione, quia imponerent neceſſitatem volenti impugnare contractum expectandi illud tempus elabi; quod non eſſet æquum, nec juri conſonum, voluit ſignanter Mandoſ. *ad regul. Cancell. regul.* 22. *q.* 5. *n.* 2. quem ſequitur Maſcard. *concluſ.* 1403. *n.* 48.

180 Et proinde ſuccedunt aliæ opiniones, quarum una eſt, quod probatio fiat per decem annos ante, Rota *dec.* 189. *n.* 4. *par.* 1. *diverſ.* & latiſſime reprobatis prius aliis tribus opinionibus diverſis, hanc comprobat, & retinendam eſſe, tradit Garz. *de beneſ. par.* 5. *c.* 3. *n.* 228. *& pluribus ſeq.*

Alia eſt, quod ſufficiat probatio quinque annorum præteritorum, Mandoſ. *dict. q.* 5. *n.* 2. Maſcard. *dicta concluſ.* 1403. *n.* 48.

181 At in tanta varietate videtur dicendum, quod ſi de tempore litis motæ lapſi fuerint anni a die celebrati contractus, tunc facienda ſit probatio redditmum in eis perceptorum, alias ſufficere probationem annorum præcedentium, non enim videtur expectandum, quod labantur ad movendam, vel terminandam litem, & ſenſit Rot. coram Achil. de Graſſ. *dec.* 188. *ſect.* 2. *de valor.* de qua meminit Garz. *de beneſ. d. c.* 3. *n.* 214. *par.* 5.

182 Ceterum, quoad quantitatem annorum propter diverſitatem bonorum, relinquendum videtur arbitrio Judicis, ut ipſe attenta eorum qualitate ſtatuat, an requiratur decennium, vel quinquennium, vel etiam aliud majus, vel minus tempus, ut ſenſit Rota coram Penia *dec.* 706. *n.* 6. *ad med. &* *dec.* 648. *n.* 4. *par.* 1. *& dec.* 159. *n.* 9. *par.* 5. *recent.*

183 Hæc autem de probatione facienda per plures annos intelligi debent, ſi agatur de probatione fructuum, & commoditatum, quæ percipiuntur de ſtabilibus, at ſi agatur de mobilibus, & ſe moventibus, tunc reſtringi debet probatio ad tempus contractus, non tamen ad ſolum illum diem, ſed & per alios antea, & poſtea, juxta qualitatem rerum a Judice

184 arbitrandam, Valaſc. *conſ.* 43. *n.* 28. *ad med. v. ſi vero agitur*, ubi non ſufficere probationem unius diei, præcipue ſi agatur de victualibus, quia eorum pretium in dies alterari notum eſt, & hoc eſt ſi recte advertatur, quod ſenſit Rota coram Penia *dec.* 706. *n.* 4. *ad fin.* & ſequitur Adden. ad Buratt. *dec.* 538. *n.* 22. *v. non eſt tamen neceſſarium*, & in his terminis non eſſe reſtringendam probationem ad momenta temporis, eſt text. *in l. pretia rerum* 63. *ad finem*, *ff. ad l. falcid.*

185 Et quoniam pretium, ut plurimum ſecundum diverſitatem temporum anni in frugibus variabit, tunc eligenda erit media via, videlicet neque majoris, neque minoris valoris, argum. *l. ſi tius*, *ff. ad trebell.* Anchar. *conſ.* 210. *n.* 3. Dec. *conſ.* 176. *n.* 6. Theſaur. *dec.* 89. *n.* 1. *& ſeq.* & aliis adductis, hanc amplecti ſolere in ſtatuendo valore frumenti, tradit Merlin. *dec.* 441. *n.* 8. adeout teſtes deponentes de valore de tem-

186 pore meſſium, non probent, niſi adſint alii abſolute loquentes, ut cenſuit Rot. *dec.* 343. *n.* 2. *par.* 9. *recent.* quidquid attendendum eſſe valorem de menſe Auguſti meſſi proximo, ſenſerit Nevizan. *conſ.* 90. *n.* 23. Burſatt. *conſ.* 51. *n.* 34. & Menoc. *recuper. rem. d.* 15. *n.* 599.

187 Non omittendum argui etiam valorem rei a valore ſimilium, & terrarum valorem a valore aliarum vicinarum, Pinel. *in l.* 2. *par.* 3. *c. ult. n.* 40. *Cod. de reſcind. vendit.* Burſatt. *conſ.* 184. *n.* 17. Barz. *dec.* 22. *n.* 14. Rot. *poſt* 2. *vol. conſ.* Farinac.

188 *dec.* 259. *n.* 2. & argui etiam quantitatem fructuum ex bonis perceptorum, ex quantitate perceptae ex ſimilibus bonis convicinis, Surd. *conſ.* 395. *n.* 31. Merlin. *dec.* 483. *n.* 7. Rot. *in recent. dec.* 571. *n.* 6. *v. item de ſolito*, *par.* 3.

189 Verum probandum eſt terras, de quarum valore, ſeu fructu conſtat, eſſe prorſus ejuſdem qualitatis, ac illæ, de quibus agitur, quodque ſi agitur de probando valore, factæ fuerint plures, & diverſæ earum venditiones, & idem ſi agatur de probando fructu, quod factæ fuerint plures, & diverſæ locationes, Gratian. *diſcept.* 461. *n.* 14. *& ſeq.* Rot. *dec.* 34. *n.* 11. *par.* 1. *rec.* D. Uccel. *conſ.* 3. *n.* 29. vel ſi probari

190 velit quantitas fructuum, puta frumenti ex quantitate recollecta in vicinis terris, probari habet, quod fuerint etiam eodem modo cultæ, cum alias poſſit eſſe, quod vicini melius, vel pejus coluerunt, & propterea majores, vel minores fructus collegerint, & ſic argumentum non eſſe tutum, *dec.* 245. *poſt princ. par.* 2. *diverſ. dec.* 343. *n.* 5. *poſt med. v. & reſpectu par.* 1. *recent.*

191 Prædictiſque circumſtantiis bene probatis, præſumptio erit violenta, ut dicit Burſatt. *d. conſ.* 184. *num.* 17. alias vero iſta de ſe ſola erit levis probatio, ut dicit Seraph. *dec.* 955. *n.* 3.

192 Notandum denique, quod ad hunc effectum probandæ læſionis, non attendenda una pars tantum contractus, neque una res tantum ex pluribus locatis, quia damnum, quod reſpectu unius quis patitur, poteſt compenſari cum lucro, quod recipiat ex alia, & ideo omnes ſimul conſiderandæ ſunt, ut eſt text. *in l. ſi duorum*, *ff. de action. empt.* & late exornat Surd. *conſ.* 217. *n.* 13. *& ſeq.*

193 Idemque erit ſi locatio ſit ad plures annos, nam non ſatis erit probare, quod attentis redditibus unius, adſit læſio, quia potuit eſſe ille annus ſterilis, & ejus ſterilitas compenſari debet cum ſubſequentibus annis, ſi ſint fertiles *c. propter ſterilitatem de loc. l. ſi uno*, *eodem tit.* & dicam latius, ubi loquar de remiſſione mercedis.

Verum hæc procedunt quatenus unica ſit locatio comple- 194
ctens plures res, vel plures annos, vel aliae ſi plures ſunt, ſint correſpectivæ, & individuæ, ſecus autem ſi ſint plures locationes omnino ſeparatæ, & de ſe ſtantes, & non correſpectivæ, quia tunc potuerint probari reſpectu cujuslibet ſeparatim, ac reſpectu unius tantum, Capra *concl.* 88. *n.* 52. *ad med.* Burſatt. *conſ.* 51. *n.* 35. Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 27. *n.* 46. Cyriac. *contr.* 90. *n.* 35. quando vero dicatur locatio unica, vel plures, & quando plures dicantur correſpectivæ, quia materia eſt valde utilis, & ampla, dicam *in c. ſeparato.*

An, & quando teneatur quis invitus locare, vel locando, aliquem præferre.

S U M M A R I U M.

1 *Rei ſuæ quilibet moderator, & arbiter.*
2 *Nemo cogitur rem ſuam locare, vel vendere.*
3 *Rem ſuam, qui locare vult, non tenetur potius uni quam alteri locare.*
4 *Publicæ utilitatis cauſa, & favore piæ cauſæ tenetur quis vendere.*
5 *Regula, quod nemo cogatur vendere patitur 68. fallentias relative.*
6 *Prælatio in emptione conceſſa conſanguineis fuit per leg. Divinam, & admittunt canones, & leges.*
7 *Dominus directus præfertur in emptione.*
8 *Uſusfructuarius locare volens, non tenetur præferre proprietarium.*
9 *Vicinus habet prælationem in venditione vel.*
10 *Privilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare.*
11 *Decl. procedere in locatione ad longum tempus.*
12 *Contrarium ſi privilegiato non expediat emere, ſed ſolum conducere ad breve tempus.*
13 *Cauſa ſtudii dicitur cauſa pia.*
14 *Cauſa ſtudii compellitur quis vendere.*
15 *Et compellitur etiam locare, uti ſcholaribus, & Magiſtris.*
16 *Ampl. ut non poſſit dominus dicere, volo locare totam domum, ſi expediat ſcholari conducere unam, vel duas ſtantias.*
17 *Pauperes, & miſerabiles habent privilegium ad compellendum ad vendendum, & locandum.*
18 *Medicus compellitur locare operas ſuas in curandis ægrotis.*
19 *Et tenetur pauperibus ſine mercede.*
20 *Advocatus publice rogatus compellitur locare operas ſuas.*
21 *Procurator compellitur locare operas ſuas.*
22 *Ampl. ut Advocatus non ſolum compellatur patrocinari, ſed etiam conſulere.*
23 *Et in ſacra Rota poſſunt cogi duo tantum.*
24 *Poſſunt cogi gratis pro pauperibus in extrema neceſſitate exiſtentibus.*
25 *Ampl. ut teneatur ex ſe patrocinari gratis pauperibus, & ſalarium petere peccet.*
26 *Decl. procedere eorum favore tantum, qui ſi cauſam perdant, fame ſunt perituri.*
27 *Et ubi ſunt in urbe.*
28 *Et favore pauperum Chriſtianorum tantum, & non Hebræorum.*
29 *Et ubi Advocatus non habeat legitimam cauſam abſtinendi.*
30 *Advocatus habet legitimam cauſam abſtinendi a patrocinio, ubi lis eſt cum conſanguineo ſuo, vel amico, aut inimico.*
31 *Decl. procedere, ſi in eadem Curia adſint alii, quibus æque cliens uti poſſit.*
32 *Judex in cauſa neceſſitatis non compellens Advocatum ſcribere, peccat.*
33 *Advocatus compellitur ſcribere ſub pœna privationis fori.*
34 *Advocato non ſufficit eſſe Doctorem excellentem, niſi ſit etiam timorata conſcientia.*
35 *Profeſſores publici omnes compelli poſſunt locare operas ſuas.*
36 *Coactiva locationis datur tantum in caſu neceſſitatis præciſæ.*
37 *Decl. procedere in neceſſitate præciſa morali.*
38 *Coactiva locationis, ut habeat locum, requiritur ut locatio fiat ſine magno incommodo domini.*
39 *Primus conductor non habet prælationem in nova locatione.*
40 *Contrarium tenent aliqui.*
41 *Decl. procedere in Urbanis tantum.*
42 *Contrarium eſt verius.*
43 *Loci appellatione comprehenduntur etiam prædia ruſtica.*
44 *Lim. primam opinionem, quod primus conductor non præferatur, ſi adſit pactum contrarium.*
45 *Decl. dictum pactum probandum eſſe per ſcripturam.*
46 *Contrarium, quod poſſit probari etiam per teſtes.*

47 *Præ-*

47 *Probatio per teſtes non cenſetur excluſa, eo quod lex admittat probari per ſcripturam.*
48 *Inſtrumentum ſi requiritur ad probationem, ſatis erit inſtrumentum de ſe non probans, ſi coadjuvetur.*
49 *Ampl. quod etiamſi ſtatutum dicat non poſſe quid probari niſi per ſcripturas, adhuc admittatur probatio per teſtes.*
50 *Decl. requiri in hoc caſu quinque teſtes.*
51 *Decl. 2. procedere, ut ſufficiant teſtes ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantum, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem.*
52 *A communibus opinionibus non facile obtinetur recedi in tribunalibus.*
53 *Scriptura cenſetur requiſita ad probationem, non autem pro ſubſtantia contractus.*
54 *Probatio per plures teſtes non admittitur in exenſativis.*
55 *Ampl. etiamſi d. probatio ſit prompta.*
56 *Lim. ſi probationem facere debens præventive jam fecerit.*
57 *Lim. 2. ſi teſtes ſuſpicio fraudis.*
58 *Lim. 3. ſi teſtes jam fuerint producti, & admiſſi, parte non opponente.*
59 *Pactum prædictum de præferendo conductorem in nova locatione debet eſſe conventum cum ipſo domino, vel ejus Procuratore ſpeciali.*
60 *Prælatio in locatione poteſt concedi per ſtatutum.*
61 *Et etiam per conſuetudinem.*
62 *Romæ adeſt decretum Camerale, quod ſi dominus nolit habitare per ſe ipſum, debeat præferre inquilinum.*
63 *Et adeſt aliud Decretum reſpectu omni ſancti tribuens ſimilem prælationem.*
64 *Decreta prædicta impediunt etiam domino facultatem alterandi pactu, & petendi inſtrumentum locationis ab inquilino.*
65 *Locatio facta abſque ulla præfinitione temporis in ruſticis cenſetur ad annum, & in urbanis diem.*
66 *Pactum, quod locatio duret ad certum tempus, eſt onerosum conductori.*
67 *Quod prohibitum fieri directe, etiam per indirectum fieri non poteſt.*
68 *Conſuetudo debet articulari, & probari.*
69 *Et in facultativis probandum, quod quis voluerit facere, & fuerit coactus.*
70 *Conſuetudo particularis contrahentium præfertur generali.*
71 *Conſuetudo etiamſi ſit extra jus præſcribitur per decennium.*
72 *Inſtrumentum ſuo obliguationis conſicere quilibet tenetur.*
73 *Decl. ut faciendum ſit Inſtrumentum obligationis, non autem edendum aliquod pactum gravans.*
74 *Statutum dans prælationem in locatione eſt intelligendum ſtricte, & proprie.*
75 *Decretum Camerale quod ſervatur in Urbe favore inquilinorum eſt ſtricte intelligendum.*
76 *Conſuetudo tribuens prælationem in locatione eſt probanda in ſpecie, & reſtringenda.*
77 *Statutum tribuens prælationem in locatione non intelligitur in caſu, quo dominus velit pro ſe retinere.*
78 *Statutum loquens de inquilino, non extenditur ad ſubinquilinum.*
79 *Decl. procedere reſpectu domini, non autem reſpectu conductoris ſublocantis.*
80 *Subinquilinus, ſeu ſubconductor reſpectu primi conductoris eſt inquilinus, ſeu conductor.*
81 *Et reſpectu domini, eſt ſubinquilinus quouſque durat prima locatio, illa vero finita ſi ſolvat penſionem, fit inquilinus.*
82 *Inquilinorum appellatione, non veniunt conductores apothecarum, & magazenorum.*
83 *Contrarium.*
84 *Inquilinus ut dicatur, requiritur conductio ad effectum habitationis.*
85 *Magazeni veniunt appellatione apothecarum.*
86 *Jus inquilinatus, ſeu privilegium prælationis inquilinis conceſſum, eſt mere perſonale, & cedi non poteſt.*
87 *Jura competentia ex particulari diſpoſitione ſunt perſonalia, & cedi non poſſunt.*
88 *Jus inquilinatus ſicut non poteſt transferri per ceſſionem, ita nec poteſt communicari per viam aſſumptionis in ſocium.*
89 *Jus inquilinatus ad probationes poteſt renunciari.*
90 *Et renunciatum cenſetur per relationem ad aliam locationem, in qua ſit renunciatio.*
91 *Non tamen cenſetur renunciatum per promiſſionem de reſtituendo domum vacuam in fine locationis.*
92 *Ampl. etiamſi pactum ſit juratum.*
93 *Juramentum fortius ſtringit jus pactorum, non autem ea ampliat.*
94 *Inquilinatus renunciatio annullato contractu in quo inſiſtit, & ipſa corruit.*
95 *Jus inquilinatus expirante locatione expirat.*
Pacion. de Loc. & Cond.
96 *Ampl. ut ſi locatio expiret per emptionem rei, etiamſi emptio reſolvatur, inquilinatus non reviviſcat.*
97 *Emptor cum pacto de retrovendendo non poteſt dici inquilinus.*
98 *Inquilinatus non cadit in re propria.*
99 *Inquilinatus requirit pro ſuo antecedenti titulum conductionis.*
100 *Inquilinus, & conductor ponuntur pro ſynonimis.*
101 *Inquilinus non efficitur per locationem ad alium effectum quam habitationis.*
102 *Conductor ſi emat cum pacto redimendi, & durante adhuc tempore locationis dominus redimat, reſurgit locatio, ſecus ſi redemptio fiat finito tempore locationis.*
103 *Materia correctius, & probationis eſt ſtricte accipienda, & non extendenda de caſu ad caſum.*
104 *Indirecte facere licet, quod non liceret directe ad evitandas Conſtitutiones exorbitantes.*
105 *Decl. procedere ſi fiat ſine fraude.*
106 *Inquilinatus privilegium perditur a conductore male utente, & moroſo in ſolutione penſionis.*
107 *Hebræi in Urbe habent privilegium inquilinatus, quod vocant* Gazagà.
108 *Et quia poſſunt facere melioramenta, eorum jus eſt majus ſimplici inquilinatu, & cedi poteſt.*
109 *Scholares, & Magiſtri conductores præferendi ſunt in nova locatione.*
110 *Pauperes, & miſerabiles quoque habent prædictam prælationem.*
111 *Idem de Eccleſiis, & aliis locis piis.*
112 *In prædiis fiſcalibus antiqui conductores pro eiſdem conductionibus præferuntur aliis.*
113 *Ampl. procedere in conducentibus a Municipio, & Caſtro.*
114 *Ampl. 2. etiamſi non ſint conductores antiqui, ſed tantum ad breve tempus.*
115 *Lim. ſi conductor Fiſcalis non ſolviſſet penſiones præteritas.*
116 *Lim. 2. ſtante renunciatione inquilinatus.*
117 *Conductores bonorum Eccleſiæ præferendi ſunt in nova locatione.*
118 *Contrarium eſt verius.*
119 *Hoc contrarium maxime procedit in Hoſpitalibus laicalibus.*
120 *Conductor antiquus non præfertur in locatione prædiorum Urbanorum, ſecus in prædiis ruſticis.*
121 *Contrarium eſt verius.*
122 *Loci appellatione veniunt etiam agri.*
123 *Loci nomen, tam refertur ad ruſtica, quam ad urbana.*
124 *Conductor ad longum tempus habet prælationem in nova locatione.*
125 *Communitas, volente Principe, aut Barone locare aliquam juriſdictionem in ea, habet prælationem.*
126 *Ampl. procedere, tam in locatione ad longum tempus, quam in locatione ad breve.*
127 *Ampl. 2. ut diſſentiente majori parte Communitatis adhuc minor poſſit velle præferri.*
128 *Ampl. 3. procedere etiam in Barone Eccleſiaſtico.*
129 *Ampl. 4. ut ſi Baro plures terras ſimul locet, poſſit Communitas unius velle præferri, ſi ſint ſeparatæ Communitates.*

CAPUT XXI.

QUoniam rei ſuæ quilibet moderator, & arbiter *l. in re mandata, C. mandati*, ſequitur, ut de jure regulariter nemo cogatur rem ſuam invitus locare, ſeu vendere *l. nec emere, C. de jure delib.* Cocc. *dec. 2. n. 1.* & late Giurb. *dec. 86. n. 2.* & quatenus locare velit, quod non teneatur potius uni, quam alteri locationem facere, juxta tradita per Honded. *conſ. 3. n. 13. & 14. lib. 1.* & Gratian. *diſcep. 978. n. 18.* & ſunt text. *in l. invitus 11. & in leg. ne cui 32. Cod. de loc.* 1 2 3

Non tamen abhorrent prorſus jura; ut quis compellatur quandoque rem ſuam etiam invitus alteri concedere, concurrente enim publica utilitate, ſeu favore piæ cauſæ, expreſſe volunt, ut quis teneatur vendere ad text. *in l. ſi locus, §. 1. ff. quemadm. ſerv. adm. & in l. ſi quis ſepulcrum, ff. de relig. & ſumpt. fun.* imo dicta regula, quod nemo cogatur vendere, patitur ſexaginta, & octo fallentias ſecundum Soccin. *regul. 435.* 4 5

Prout etiam admittunt, quod ſi velit quis vendere, tenetur quandoque potius vendere uni quam alteri, imo hoc plus, ac ſæpius in certis caſibus conſtitutum fuit, quod enim teneatur præferre conſanguineos, & eis potius vendere, quam exteris, ipſa lege divina ſtatutum fuiſſe habetur in ſacra pagina Levit. *c. 25. ad n. 25.* Rut. *c. 4. ad n. 3.* a quibus tuntque canones, & leges, ut late deducitur *in dec. 173 n. 9. & ſeqq. par. 4. recent.* prout etiam eadem prælatio de jure competit ratione domini directi, quod quis habet in re, quæ in alium diſtrahitur, ut habetur *in l. fin. C. de jur. emphyt.* & in uſibus 6 7

feudorum *in c. 1. §. porro qualiter olim poterat feud. alien.* non tamen tenebitur uſufructuarius locare volens, præferre proprietarium, ut probat Scain. *deciſ. 69. n. 19. & ſeq.* ac ra-
8 tione vicinitatis, quam quis habet cum eadem re vendita, poſſe eamdem prælationem competere, habetur *in c. conſtitutus extra, de in integr. reſtit.* & his tribus caſibus tantum
9 competere prælationem de jure, cenſuit Marit. *quotid. reſol. c. 117. n. 4. & 5. par. 2.* ſed adſunt etiam alii caſus, in quibus competit, ut tradit Sanfelic. *dec. 322. n. 10.*

Applicando autem ad materiam locationis, videtur etiam in hoc propoſito procedere poſſe argumentum a venditione, ad eam, itaut favore publicæ utilitatis, vel piæ cauſæ
10 eodem modo compelli poſſit quis locare, ex eiſdem juribus ſupra citatis, & in ſpecie, quod privilegium competens ad compellendum vendere, competat etiam ad compellendum locare, Benincaſ. *in tract. de paupert. q. 8. de ſpecial. in contract. ſpecial. 7. n. 29. & 20.* Valaſc. *de priv. paupert. par. 1. q. 24. n. 8.*

Verum hoc procedere poſſe in locatione ad longum tempus, quæ dicitur alienatio, & venditioni æquiparatur, non
11 autem in locatione ad breve tempus, quæ ab ea multum differt, cenſuit Curia Archiepiſcopalis Neapolis penes Ricc. *dec. 20. n. 1. & per tot. p. 1.* & ſecutus eſt Donat. *de reg. tom. 1. p. 2. tract. 2. q. 11. per tot.* & contrarium adverſus dictam Riccii deciſionem, cenſuit Sperell. *dec. 56. n. 24. & ſeqq. uſque ad fin.* ubi late; ſed iſta contrarietas videtur poſſe conciliari cum diſtinctione, ut ſi expediat privilegiato emere; tunc
12 bene poſſit dicere dominus, privilegium tuum loquitur de emptione, non debes eum extendere ad ſimplicem locationem, pro ſimplici tua majori commoditate non ſolvendi pretium & applicatur deciſio Riccii, ſi autem ei emere non expediat, ſed tantum ſimpliciter conducere, & tunc procedant ea, quæ dicit Sperell. in his terminis loquens, videlicet ſi Monaci indigeant domo vicina ad breve tempus, quouſque videlicet eorum Monaſterium perficiant, hæc enim non eſt extenſio privilegii, ſed comprehenſio ad evitandum abſurdum, ut ei cui liceat compellere ad vendendum, ſi expediat quod eſt magis, non debeat licere compellere ad locandum, ſi hoc tantum expediat, quod eſt minus, ut conſiderat ibidem Sperell. *n. 28.* & habemus aliud exemplum notum in univerſitatibus ſtudiorum; cauſa enim ſtudii dicitur pia, ad late tradita
13 per Barrett. *conſ. 64. per tot.* Valenz. *conſ. 87. n. 3.* Marant. Jun. *reſp. 13. n. 49. & ſeq. lib. 1.* Niger. *de ſabbat. c. 4. §. 8. n. 9. & ſeq.* & ejus cauſa cogitur quis vendere ſi expediat, puta rem conti-
14 guam ſcolis pro eis ampliandis, Caren. *reſ. 2. n. 11.* Gizzarell. *dec. 38. n. 3.* Giurb. *dec. 86. n. 8.* Sperel. *dec. 58. n. 19.* & ubi expedit tantum conducere, ut in caſu ſcolaris accedentis ad ſtu-
15 dium, vel Doctoris debentis legere, compellitur quis eis locare, ut firmat Rebuf. *de priv. ſcolar. privil. 7. n. 4.* cum aliis cumulatis per Caroc. *de loc. tit. de libert. q. 1. n. 10.*
16 Et non poteſt dominus dicere, volo locare totam domum, ſed dum ſcolari expedit conducere tantum unam, vel duas ſtantias, illas ſolas locare tenetur, ut per Rebuf. *d. priv. 7. n. 4.* ubi quod vidit ſervari apud Bituriges propter magnum numerum Auditorum illuc confluentium, & quod diſplicuit conjugatis pulchras habentibus Uxores, Carocc. *d. q. 1. n. 18.* penes quos videri poterunt aliæ ampliationes, & declarationes prædicti privilegii ſcholarium & Magiſtrorum.
17 Et idem, quod dictum eſt favore ſcolarium, dicendum erit favore pauperum, & miſerabilium, imo fortius, quia pro his non modo concurrit cauſa pietatis, ſed quandoque majoris neceſſitatis, Novar. *in praxi miſerabil. perſonar. priv. 42. n. 3.*
18 Leoncill. *de privil. pauper. par. 2. privil. 231. n. 3.* ſic etiam favore ægrotantium compellitur Medicus locare operas ſuas in eis curandis, Rip. *de rem. ad curand. peſt. c. 2. n. 88. & ſeq.*
19 ubi quod compelli poteſt per Epiſcopum, *& num. 99.* quod pauperibus tenetur ſine mercede, licet non vidiſſe hæc de Medico ab aliquo acta, & ſic dubia relinquat Carocc. *de*
20 *loc. tit. de libert. q. 8. n. 16.* & de Advocato publice exercente officium advocationis, quod compelli poſſit locare operas ſuas in patrocinando, Gloſſ. *in l. 1. §. ait Prætor, in verb. habebunt, ff. de poſtulan.* cum aliis plene congeſt. per Carocc. *d. loc. tit. de libert. q. 7. n. 4.* idemque de procuratore ſolito
21 cauſas tractare, Imol. *in l. dominis l. 1. §. ſi is qui, ff. de damn. infect.* Jaſ. *in d. l. invitus, C. de procur.* refert & ſequitur Caroc.
22 ibid. *n. 6.* & non ſolum poteſt advocatus cogi locare operas ſuas in patrocinando, ſed etiam in conſulendo, Gloſſ. *in l. 2. in v. conſenſum,* & ibi etiam Bart. *C. de proxim. ſacror. ſcrin. lib. 12.* cum aliis adductis per Carocc. *d. q. 7. n. 5.* & per Cohell. *ad Bull. Bon. regim. c. 21. n. 50.* & in Sacra Rota poſſunt co-
23 gi duo tantum, ut habetur in Bulla 1. Benedict. XI. *in Bullar. antiq.* & quod pro paupere poſſit compelli patrocinari gratis, quatenus tamen pauper ſit in extrema, aut valde gravi
24 neceſſitate, Sanch. *in conſ. moral. lib. 6. c. 7. dub. 2. n. 1. & 2.* Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg. 79. n. 33. & ſeq.* ubi & quod tenetur ex ſe, adeo ut peccet, ſi ſalarium petat, quod & tra-
25 dit poſt alios Vivius *dec. 159. n. 2.* explicant tamen aliqui, ut ad hoc teneatur tantum advocatus eis, qui ſi cauſam per-
26 dant, fame ſunt morituri, Felin. *in c. 1. n. 2. poſt princ. de offic.* Judic. Caravit. *ad rit. 99. n. 9.* Capyll. Toloſ. *in addit. ad dec. 481. poſt princ.* & tantum ubi ſit in otio, & extra occupationes ſibi neceſſarias, Sanch. *d. c. 7. dub. 2. n. 3.* & favo-
re pauperum Chriſtianorum, non item Hebræorum, Aſ- 27
flict. *ad conſtit. regn. 33. de dand. advoc. n. 5.* & quatenus non 28
habeat advocatus legitimam cauſam abſtinendi, uti ſi lis 29
eſſet cum conſanguineo ſuo, vel amico, Carocc. *d. q. 7. tit. de libert. n. 15.* ubi & idem dicit ſi eſſet cum inimico, 30
Barboſ. *in c. non licet, n. 8. ad fin. 11. q. 3.* quod tamen vidi non ſervatum in magna cauſa, in qua actor forſan ex induſtria omnes advocatos primarios prævenerat, præter unum valde amicum, cui alleganti amicitiam ad ſe eximendum a patrocinando reum, fuit reſponſum, quod ſatis eum excuſabat juſſus Judicis, unde limitari poſſet, quod dictum eſt, non poſſe compelli advocatum ſcribere contra amicum, 31
vel etiam conſanguineum, ut procedat, ſi adſint in eadem curia alii, quibus cliens æque uti poſſit, quod tamen relinquendum arbitrio Judicis, cum poſſint eſſe diverſæ circumſtantiæ, quæ eum moveant compellere advocatum, vel non compellere, quas debet diligenter perſcrutari, nam ubi adeſt ex parte clientis neceſſitas, & ex parte advocati deficit cauſa legitima ſe abſtinendi, debet Judex eum compellere, alias 32
peccat ipſe mortaliter, Sanch. *in conſ. lib. 6. c. 7. dub. 1. n. 4.*

Pœna autem, ſub qua compelli poteſt advocatus, eſt 33
privationis fori, Barb. *de poteſt. Epiſc. alleg. 79. n. 34. verſ. nam ad pauperem.* Et ita paſſim practicatur, ut compellantur Advocati, & Procuratores patrocinia ſuſcipere, ut teſtatur etiam Carocc. *d. q. 6. n. 9.* quando tamen agitur de caſibus in quibus tenentur in conſcientia, non debent expectare juſſionem Judicis, ut ſuo muneri ſatisfaciant, non enim ſufficit, quem eſſe Doctorem excellentem, niſi 34
ſit etiam timoratæ conſcientiæ, Gratian. *diſcept. 527. n. 34.*

Sunt & alii quamplures, qui tenentur locare, ut late 35
tradit Carocc. *d. tit. de libert. q. 7. cum ſeqq.* ubi concludit in genere omnes publice aliquid profitentes compelli poſſe, *& q. 8. n. 12. & 17.* tradit etiam plurima ſpecilia deſcendendo uſque ad meretrices penes eum videnda.

Advertendum tamen circa illam coactionem, quod ea 36
non competit indiſtincte, ſed tantum ſi adſit neceſſitas, ut loquitur text. *in d. l. ſi quis ſepulchrum de relig. & ſumpt. fun.* ibi, *& d. minus ſepulcri iter ad illud non habebat*, & tradunt Valenz. *conſ. 18. n. 132. & ſeq.* Meſtrill. *dec. 280. n. 6.* Rota *dec. 676. n. 2. & ſeq. part. 1. & dec. 327. n. 1. part. 4. rec.* & in terminis dictæ coactivæ competentis ſcolaribus, Valaſc. *de jur. empt. q. 24. n. 2. ad fin.* Intelligendo tamen de
præciſa neceſſitate morali, ut per Gratian. *diſcept. 742.* 37
n. 22. & ſeq. & ulterius requiritur etiam, quod locatio fiat
ſine magno incommodo, ſeu damno domini, ut deduci- 38
tur ex text. *in d. l. ſi quis ſepulcrum*, ibi, *ne vicinus magnum patiatur detrimentum*, & tradunt Theſaur. *q. 64. n. 9. lib. 1.* Gratian. *diſcept. 896. n. 11.* Giurb. *dec. 88. n. 11.* Rot. *dec. 676. n. 7. part. 1. & dec. 327. part. 4. recent.*

Quo autem ad prælationem in voluntaria locatione, clarum pariter eſt, quod non teneatur quis potius uni, quam alteri locare ex adductis ſupra in principio hujus *t. Quæritur*
tamen, an hoc procedat etiam ubi res erat jam uni locata, vel 39
potius tunc intret æquitas, ut, qui jam habet rem in manibus, nempe primus conductor, quatenus offerat eaſdem conditiones, præferri debeat, & in hoc regula clara eſt pro negativa *in l. ne cui 32. C. locat.* Gratian. *diſcept. 357. n. 1. & ſeq.*
Larat. *conſ. 18. n. 1. & ſeq.* & licet non deſint contrarium te- 40
nentes, ut ſignanter Luc. de Penn. *in l. congruit poſt med. verſ. vel dic quod nulla, C. de locat. præd. civ. lib. 11.* Caſtr. *conſ. 4. n. 6. & conſ. 32. n. 1. verſ. nam in locatione lib. 1.* Calcan. *conſ. 8. n. 36.* Grammat. *conſ. civ. 4. n. 1. & 2. & conſ. 28. n. 14. & 15.* & alii, qui agnoſcentes non poſſe conſtitui regulam contra-
riam textui *in d. l. ne cui*, eam limitant, ut procedat in prædiis 41
Urbanis, ſecus autem in ruſticis, in quibus dictam contrariam opinionem habere locum volunt, ut Afflict. *in dec. 238. n. 2. & ſeq.* Valenzuel. *conſ. 75. n. 18. & ſeq.* Ruginell. *practic. q. 1. 22. n. 6. verſ. contrariam*, Cartar. *dec. 97. n. 7.* tamen a dicta regula non eſt recedendum, & præfati auctores, vel intelligendi ſunt in caſu infraſcriptarum limitationum, vel non
habendi in conſideratione, dum text. *in d. l. ne cui 32. C. loc.* 42
eſt clarus, nec patitur præfatam reſtrictionem ad prædia urbana, nam ultra mentionem domus, & ergaſterii, utitur etiam nomine generali loci, quod etiam prædia ruſtica evidenter complectitur, *l. locum 17. ff. de uſufr. l. loci corpus 4. ff.*
ſi ſervit. vind. cum aliis late adductis per Velam *diſſert. 13.* 43
n. 5. & ſeq. ubi propterea præfatos omnes, & alios concordantes late reprobat, adeout profiteatur dictas eorum opiniones omnino exterminare, Gratian. *diſcept. 357. n. 31.*

Limitatur autem regula præfata pluribus modis, & primo ſi adſit pactum contrarium, ut habetur expreſſe *in d. l.*
ne cui, quod tamen pactum neceſſe videtur, ut ſit in ſcriptis 44
ex diſpoſitione ejuſdem legis, ibi, *Niſi forte pactum per ſcri-* 45
pturam ſpecialiter initum, & notant ibi Gloſ. *in ver. pacta*, & Cyn. Boer. *dec. 107. n. 3. ad med.* Caſtil. *dec. 114. n. 14.*

Verum ſi tale pactum plene, & concludenter probaretur per teſtes, adhuc eſſet attendendum, ut tenet in ſpecie Carocc.

de loc,

46 *de loc. ind. tit. de libert. n. 6.* & Apicell. *in tractat. p. per. ſeu de*
diligat. quinquen. tit. 1. n. 209. v. & nota, ubi quod habuit in
facto, & comprobatur, quia dum lex excipit ſimpliciter
pacta per ſcripturam ſpecialiter inita, non videtur per hoc
47 excludere probationem per teſtes, ut de ſtatuto cenſuit
Rot. cor. Creſc. *dec. 1. de donat.* argumento notatorum per
Bald. *in conſ. 279. verſ. a petitione lib. 4.* qui tamen dicit, quod
ſi ſtatutum, vel lex requirat probationem per Inſtrumen-
tum, ſatis erit Inſtrumentum de ſe non probans, ſi coa-
48 adjuvetur diſpoſitione teſtium, qui utique eſt caſus facilior, &
in ſpecie, quod ita quoque probetur reconductio, Apiccel.
d. tit. 1. n. 209. poſt med. ſed in fortiori, quod ſi ſtatutum
expreſſe dicat, non poſſe quid probari niſi per ſcripturam,
49 quod adhuc attendi debeat probatio per teſtes, docuit Anton.
de Butr. *in c. ſicut ad fin. de probat.* cum aliis pluribus con-
geſtis per Tiraquell. *de pæn. temp. cauſ. 51. n. 117. & 118.* ſal-
tem ſi teſtes ſint in ampliori numero, & valde idonei, ut
admittit Fulgoſ. *conſ. 208. ad fin.* ubi loquitur in ſimili, ſtan-
te videlicet pacto jurato, quod non attendatur probatio,
niſi per ſcripturas, & quod ſtatutum diſponens, non poſſe
aliquid probari, niſi per Inſtrumentum, non excludat pro-
50 bationem per quinque teſtes, poſt Cyn. *in l. optima n. 6. ad*
med. in 4. appoſitione, v. aut vult, C. de contrah. & commit. ſti-
pulat. Abb. *in c. ſicut conſuetudo 2. ad fin.* Felin. *n. 53.* Dec. *n.*
77. Bero. *n. 70. v. communis, tamen de probat.* Marſil. *ſing. 157.*
Vinc. de Franc. *dec. 374. n. 7.* Rota cor. Creſc. *dec. 1. n. 1. de*
donat. & in his terminis requiri omnino quinque teſtes,
fuit judicatum in Sac. Concilio Neapolis, ut refert Thor.
in compend. dec. ver. reconductio 3. tom. 1. & Ricc. ad Franc.
dec. 278. prope fin.

51 Verum hæc opinio non tranſit ſine difficultate; nam dicta
concluſio quod etiam ubi lex ſcripturam requirit, ſuffi-
ciant teſtes maxime numero plures, nempe quinque, de-
claratur, ut procedat quando ſcriptura requiritur ſolum ad
probationem actus, ſecus autem ſi requiratur ad ſubſtan-
tiam, vel ſolemnitatem ejuſdem, ut in caſibus relatis per
Gloſ. 2. *in l. 4. ff. de pignor.* & Gloſ. 3. *in l. pactum 17. C. de pact.*
& ubique DD. Giud. *dec. 582. n. 3.* Valaſc. *de jur. emphyt. q.*
7. n. 1. & ſeq. & propterea non applicatur in caſu noſtro,
in quo lex ad ſubſtantiam contractus requirit ſcripturam,
ut latiſſime tradit Vela *diſſert. 13. n. 79. & ſeq.* ſed non pro-
pterea videtur recedendum a dicta prima opinione, quia
tradita per Velam ibi tendunt ad probandum declaratio-
nem, at deficiunt in probando, quod ſimus in caſu ipſius
declarationis, quod videlicet lex requirat ſcripturam pro
ſubſtantia, & licet ad hoc faciant tradita antecedenter *a*
n. 56. ubi tenet, quod ratio ipſius legis ſit, quia pactum,
ut finita locatione dominus teneatur potius relocare primo
conductori, quam alteri, ſit nimis grave, uti tollens li-
bertatem diſponendi ad ſui libitum de re propria, & ideo
lex velit ita ſolemnizari per ſcripturam; loquitur contra
communem, ut ipſemet ibi fatetur, quæ communis eſt;
ut requiratur ſcriptura ad evitandam fraudem, quam pri-
mus conductor in probatione pacti per teſtes facienda ad-
hibere poſſet, ut patet ex DD. per eum citatis *n. 4.* & per
Franc. *dec. 273. n. 3.* & licet contra eam valde urgeant doctiſ-
ſime deducta ab eodem *n. 45. & ſeq.* tamen a communibus opi-
52 nionibus non facile recedi obtinetur in Tribunalibus, Va-
laſc. *d. q. 7. n. 2. v. veruntamen*, & quamvis pactum prædictum
vere ſit grave, tamen non eſt graviſſimum, dum dat ſolum
prælationem conductori in relocatione voluntaria, quate-
nus ſcilicet Dominus velit iterum locare, unde gravius eſt
pactum de relocando abſolute, prout etiam pactum de lo-
cando, de vendendo, de nubendo, & ſimilia, & tamen non
in omnibus his pactis requiritur de jure ſcriptura, unde veri-
ſimilius eſt, quod ideo lex requirat eam in pacto iſto favore lo-
catoris, quia facilius ſit conductori circa rem, quam in mani-
bus habet, fraudes machinari, & ſub prætextu talis pacti im-
pedire domino, ne locet alteri, prout tenent communiter
DD. vel ſaltem non urget ratio cur recedere debeamus ab hac
communi, & maxime, dum pro ea viget etiam regula, quod
53 ſcriptura cenſeatur requiſita ad probationem, non autem pro
ſubſtantia contractus, ut tradit Valaſc. *de jur. emphyt. q. 7. n. 5*
& conſonant tradita per Decian. *conſ. 64. n. 19. & ſeq. lib. 3.* &
Buratt. *dec. 29. n. 22.* cum aliis in terminis ſcripturæ requi-
ſitæ per pactum adductis *in c. 16. n. 2.*

Retenta tamen dicta opinione, quod non ſit excluſa pro-
batio per quinque teſtes, placet limitatio, ut procedat, qua-
tenus talis probatio non ſit rejicienda ratione qualitatis judi-
cii intentati, uti ſi facta jam locatione alteri, & elapſo
tempore primæ locationis, ageretur contra primum condu-
54 ctorem executive petendo mandatum de exfractando, ſeu
evacuando, in executivis enim non poteſt admitti exceptio
probanda per tot teſtes, ut tradunt DD. *in c. interpoſita de*
appell. nempe Abb. *n. 7.* Bald. *n. 1.* Butr. *n. 10. poſt med. verſ. eſt*
dubium, Imol. *n. 6. poſt med. verſ. ſed in contrarium*, Roman.
conſ. 244. n. 6. v. & at omnis dubitatio, etiamſi probatio ſit in
55 promptu, ex quo probatio probationem non excludit, &
ſic admittit probationem contrariam, ut conſiderat Rota
coram Puteo *dec. 32. ad fin. lib. 1.* quod facilius dicendum
eſt in propoſito, quia ſi admitteretur talis probatio, no-
vus conductor nolens ſtare ſine domo recederet a locatio-
ne, & ita fraudaretur facultas domini locandi alteri, ut
poſt alios conſiderat Franc. *d. dec. 278. ſub n. 3.* unde admit-
tenda erit dicta probatio per teſtes, quatenus conductor 56
præventive eam faciat, itaut ceſſet præſumptio dictæ frau-
dis, prout judicatum fuit Neapolis, & referunt Tapia *par.*
4. ad pragm. 1. de locat. n. 3. & 4. Rot. *in eadem pragm. 1. n. 12.*
& ſeq. Paſcal. *de patr. poteſt. par. 4. 6. n. 33. & 34.* Ricc. in ad-
dit. ad Franc. *d. dec. 278.* Thor. *in compend. dec. par. 1. ver. re-*
conductio 2. admitti etiam deberet dicta probatio poſt fini- 57
tum tempus locationis, ſi conductor pactum allegans, non
allegaret illud ad impediendum dictum mandatum execu-
tivum de evacuando, ſed ageret contra dominum ad effe-
ctum conſequendi damna, quia ceſſaret ſuſpicio dictæ frau-
dis, ut bene conſiderat Rovit. *in d. prag. 1. de loc. n. 17.*

Præterea omittenda eſſet probatio per teſtes in quocum- 58
que caſu, ſi jam fuiſſent producti, & parte non opponen-
te fuiſſent admiſſi, & probatio jam facta eſſet, ut bene
firmant in ſpecie Franc. *d. dec. 278. n. 7.* ubi Adden. & ſignan-
ter Viſcon. alios refert, Apicell. *de dilat. quinquen. tit. 1.*
209. ad fin. Paſcal. *d. par. 4. c. 6. n. 34.*

Non omittendum denique circa dictum pactum de præ- 59
ferendo conductorem in fine locationis, quod tamquam
remittens jus clarum domini, de quo *in d. l. nemini ff. loc.*
debet eſſe conſentum cum ipſomet domino, nec ſuffraga-
retur factum a Procuratore ſpeciale mandatum ad id non
habente, per ea, quæ de alio pacto ſimili tradit Natta,
conſ. 25. n. 3. ad fin. & ſeq.

Secundo eodem modo limitatur dicta Regula, ut non pro- 60
cedat ſi adſit ſtatutum, quod præferatur primus conductor,
ſeu inquilinus, quia eodem modo valebit tale ſtatutum, ac
valet pactum, Mynſing. *obſerv. 23. n. 1. cent. 4.* Boer. *dec.*
107. n. 2. idemque eſſet ubi vigeret conſuetudo, quæ æ- 61
quiparatur ſtatuto, & in propoſito, quod ſit attendenda,
eodem modo Boer. *d. dec. 107. n. 3.* Caſtil. *dec. 154. num. 15*
Gratian. *diſcept. 357. n. 39.*

Et tale ſtatutum dici poteſt, quod adſit Romæ, viget enim 62
ibi quoddam Decretum Camerale de mandato Papæ fa-
ctum, quod quatenus dominus nolit per ſe ipſum inhabi-
tare, ſaltem ad annum, non poſſit veterem inquilinum ex-
pellere, ſed volens denuo locare, debeat requirere ipſum
inquilinum certa forma, an velit domum juſtis conditio-
nibus in ſimilem locationem habere, ut videre eſt in eo
poſt Fenzon. *ad ſtatutum Urbis fol. mihi 705.*

Eſtque etiam in Urbe aliud ſimile Decretum reſpectu An- 63
ni Sancti, ſeu Jubilæi, in quo habetur, quod quandocumque
is annus venerit, per duos annos antea, & ipſo Anno Sancto
Inquilinis, & ſubinquilinis penſio Domus, ſeu Apothecæ
per eos conductæ, & ſubconductæ a Dominis ipſius, nec au-
geri, nec modus ſolvendi penſionem alterari poſſit, ſive ve-
teres inquilini in conducta domo, vel Apotheca manere ve-
lint, ſive novi conducant, ut latius refert Gratian. *diſc. 927.*
in princip. ubi propterea reſolvit non potuiſſe in dicto tem-
pore aſtringi Inquilinum ad conficiendum Inſtrumentum
locationis ad quinquennium, cum obligatione præſtandi
cedulam bancariam pro ſecuritate ſolutionis penſionis, ex
quo ita alterabatur locatio, & modus ſolvendi penſionem
in præjudicium Inquilini contra tenorem dicti Decreti.

Imo etiam extra caſum Anni Sancti, non poſſet quis ex 64
abrupto in Urbe compelli alterare pacta locationis in ſui
præjudicium, quia alias hic eſſet modus expellendi Inqui-
linos, & eludendi dictum aliud Decretum Camerale, quod
non eſt admittendum, unde cum quidam Prælatus quæ-
reret a me, An dominus domus per eum inhabitatæ per
duodecim annos, abſque confectione Inſtrumenti locatio-
nis, juſte peteret confici Inſtrumentum locationis ad an-
num, reſpondi ut infra.

Injuſte prætendit D. Joſeph. Illuſtriſſimum D. meum co- 65
ficere inſtrumentum locationis, & conductionis ad certum
tempus, quia locatio facta ab initio, & obſervata per duode-
cim annos fuit, abſque ulla expreſſione temporis, quo caſu
licet in Prædiis Ruſticis, in quibus percipiuntur fructus in
ſingulo anno, cenſeatur locatio facta ad tempus certum,
nempe ad annum, tamen ſecus eſt in Urbanis, quorum utili-
tas percipitur dietim, quia cenſetur facta pro tempore quo
conductor inhabitaverit, ut de relocatione tacita, eſt textus
clarus *in l. item quæritur, ff. locat.* ibi *in Urbanis autem prædiis*
alio jure utimur, ut prout quiſque habitaverit, ita & ob-
ligetur, & notant ibi Bart. *n. 7.* Bald. *n. 7. verſ. ſecundo,*
ne pro rata, Caſtrenſ. *n. 7.* & in terminis præciſis de lo-
catione ab initio facta abſque temporis expreſſione, Fla-
min. Rub. *conſ. 8. n. 33. & ſeqq.* & certum eſſe dicit,
Ripol. *var. c. 22. n. 359.*

Dum itaque Illuſtriſſimus D. meus inhabitat domum a 66
duodecim annis titulo locationis ad tempus, quo inhabita-
verit, compellere eum ad faciendum Inſtrumentum locatio-
nis, cum pacto perſiſtendi in ea per certum tempus, eſſet eum
compellere ad recipiendum locationem diverſam, & cum
pacto ſibi oneroſo, prout de ſe patet, & in ſpecie, quod ſimi-

Digitized by Google

le pactum ſit oneroſum conductori, & faciat diverſam lo-
cationem, firmat Gratian. *diſcept.* 927. *n.* 12. & 16.
Compellere autem Inquilinos ad faciendas novas locatio-
nes cum diverſis pactis ſibi oneroſis, non permittitur in Ur-
be, niſi quatenus talia pacta actualiter reperiantur eb aliis,
juxta notorium Decretum Camerale impreſſ. poſt Fenzon.
fol. mihi 705. Eſſet enim hic epertiſſimus modus eos expel-
67 lendi per indirectum, qui cenſetur prohibitus eo ipſo,
quod per ipſum Decretum prohibetur eos expelli directe,
l. fin. in fin. C. de uſur. Bald. *conſ.* 145. *n.* 3. *lib.* 2. Signor. *conſ.*
160. *n.* 4. Surd. *dec.* 21. *n.* 4.
68 Nec quidquam relevaret, ſi allegaretur conſuetudo fa-
ciendi locationes ad certum tempus, quia conſuetudo tam-
quam quid facti debet articulari, & probari ab allegante,
69 Verall. *dec.* 279. *n.* 5. *lib.* 3. Mantic. *dec.* 8. *n.* 4. & cum fa-
cultativum ſit contrahentibus tempus epponere, vel etiam
non apponere, probandum eſſet, quod quis noluerit ap-
ponere, & fuerit coactus, & acquieverit, Seraph. *deciſ.*
1086. *n.* 1. Merlin. *deciſ.* 838. *n.* 7.
70 Verum quando etiam probaretur talis conſuetudo gene-
ralis, ea nihil relevaret, quia hic habemus conſuetudinem
particularem contrahentium, quæ præfertur conſuetudini
generali regionis, Rot. coram Cavaller. *dec.* 107. *n.* 1. & *in
recent. dec.* 72e. *n.* 1. *par.* 2. & poſt Salgad. *in labyr. credit. dec.*
28. *n.* 10. *ad fin.* fuit enim inter eas ſervatum, retinere hanc
Domum in locatione præfata ſine temporis expreſſione per
71 decennium, & ultra, & ſic per tempus aptum ad præ-
ſcribendam conſuetudinem, nedum quæ ſit ſecundum Jus,
prout eſt iſta ex ſupracit. *l. Item quæritur*, ſed etiamſi eſ-
ſet præter Jus, Abb. *in c. fin. n.* 11. *v. de jure vero de conſue-
tud.* Bellam. *dec.* 1. *prope fin. v. modo iſta*. Rot. *dec.* 722. *num.* 1.
par. 2. *recent.* & in Mediolanen. ſubſtentationis libri 3n.
Maji 1650. §. *eoque magis* coram Dunoz. Jun. quæ eſt in-
ter ejus impreſſ. *dec.* 655.
72 Neque obſtat, quod non poſſit quis recuſare conficere
Inſtrumentum ſuæ obligationis, Gloſ. *in l. hujuſmodi* 86.
ver. legatum, ff. de legat. 1. & ibi Alex. *n.* 4. Franc. e Pon-
te *conſ.* 2. *n.* 108. quie D. Joſeph non petit confici ſimpli-
citer Inſtrumentum locationis, prout eſt de die in diem,
ſed prætendit addi in eo pactum durationis ad annum,
quod elterat obligationem Illuſtriſſimi D. mei, & eſt illi
73 præjudiciale, & ideo in Inſtrumento quatenus conficia-
tur, non debet apponi, ut tradunt Viv. *opin.* 169. *n.* 1. *v.
qua quidem communis*, Rot. coram Penia *dec.* 826. *n.* 6. &
poſt Cenc. de Cenſ. *dec.* 254. *n.* 4.
74 Erit autem tale ſtatutum tamquam auferens liberam fa-
cultatem de re ſua ad libitum diſponendi, intelligendum
ſtricte, & proprie, ut per Carocc. *d. tit. de libert. q.* 14. *n.*
75 3. & in ſpecie de prædicto Decreto Camerali, quod ſer-
vatur in Urbe, dixit Rot. in una Romana Prælationis coram
Ortembergo, *quæ eſt impreſſ.* poſt Margil. *de ſubhaſt. dec.* 65.
ſub n. 5. & conſuetudo erit probanda concludenter, &
76 ſpecialiter in caſu, de quo agitur, cum & ipſa ſit reſtrin-
genda, non autem de caſu ad caſum extendenda, ut firma-
tur per Rot. coram Dunozet. Seniore *dec.* 74. *n.* 1. & 2.
77 Unde non poſſet ſtatutum, vel conſuetudo trahi ad ca-
ſum, in quo Dominus vellet rem pro ſe retinere, ſed neceſſe
eſt, ut ſtatutum in ſpecie de eo loquatur, & conſuetudo in
ipſo probetur juxta tradita per Rota cor. Gregor. *dec.* 45. *n.* 4.
& 5. & cor. Dunoz. Sen. *d. dec.* 74. *n.* 1. & *ſeq.* quod Romæ eſt
clarum, uti expreſſe habetur in prædicto Decreto,
78 Et quatenus ſtatutum loquatur de Inquilino, non poterit
extendi ad ſubinquilinum, et de dicto Decreto Camerali
tenuit Rota in Romane Inquilinatus 1. Junii 1598. coram
Lancellotto, ut refert Add. ad Greg. *dec.* 315. *lit. B.* & Mer-
79 lin. *dec.* 386. *n.* 1. Add. ad Burat. *dec.* 937. *n.* 24. quod tamen
intelligendum eſt in præjudicium Domini, cum ejus reſ-
pectu ſubinquilinus non ſit proprie Inquilinus, et ſecus
80 eſſet reſpectu ipſius Inquilini ſublocantis, quia ejus reſpe-
ctu ſubinquilinus eſt conductor & Inquilinus, & ideo ei
ſuffragatur Decretum de Inquilino, ut præferatur quatenus
ille primus Conductor vellet alteri ſublocare, Rota cor.
Gregor. *d. dec.* 315. *n.* 7.
81 Et reſpectu Domini dicitur ſubinquilinus, quouſque du-
rat locatio per ipſum Dominum primo facta, nam ſi ea fi-
nita ſubinquilinus continuet habitare, & ſolvat penſiones
Domino, efficitur Inquilinus, ut bene deducitur per Rot.
coram Merlino *dec.* 386. *n.* 13. & 14.
82 Fuit dubitatum his diebus, an ſtante dicto Decreto lo-
quente de Inquilino, idem Jus prælationis competat etiam
Conductori Magazeni, vel Apothecæ, in qua noctu non per-
83 manet, & pro affirmativa adduxit Rot. *dec.* 184. *n.* 15. *prope fin.
par.* 1. *rec.* quæ, & idem etiam ſenſiſſe videtur cor. Greg. *dict.
dec.* 115. & Grat. *dec.* 947. *n.* 3. & *ſeq. n.* 18. at in contrarium
84 fuit allegatus Dominus meus de Luca *in lib.* 4. *de ſervit. diſ-
cu.* 82. quem nondum vidi, poteſt tamen pro hac contra-
85 ria etiam adduci, quod ad hoc, ut quis dicatur proprie In-
quilinus, requiritur conductionem eſſe factam ad effectum
habitationis, ut dixit Rota in Romana prælationis 16. Febr.
1618. cor. Sacrato, cujus verba infra refero, ſed reſpondetur
in Apothecis, & Magazenis ſolitos eſſe conductores, ſaltem
per totam diem, & partem noctis commorari, quod ſatis eſſe
reputat Rot. *in d. dec.* 184. *n.* 15. Ubi autem intraret dictum
aliud Decretum Anni Sancti, res eſſet magis clara, quia quo
ad Apothecas ipſum Decretum expreſſe de eis loquitur, &
Magazeni Apothecarum nomine veniunt, ut in ſpecie de eo
loquendo, firmat plene Gratian. *d. diſcept.* 927. *n.* 3. & *ſeq.*
Eſt tamen dictum jus Inquilinatus, ſeu privilegium præla- 86
tionis, Inquilinis conceſſum per ſtatutum mere perſonale,
ac proinde cedi non poteſt, prout eſt regulare in juribus
competentibus ex aliqua diſpoſitione particulari contra regu-
las juris communis, juxta late tradita per Surd. *conſ.* 205.
n. 30. & *ſeq.* & Galvan. *conſ.* 10. *n.* 25. & in ſpecie de dicto ju-
re competente Inquilinis in Urbe ex Decreto Camerali, Rot.
dec. 450. *n.* 2. *par.* 2. *rec.* & cor. Merlin. *dec.* 385. *n.* 1. quæ de-
ciſiones tranſeunt cum illa Romana Inquilinatus 1. Junii
1598. cor. Lancellot. in qua Rota in primis firmat hoc jus
cedi non poſſe, reſpondendo etiam Doctrinæ Tiraquell. 87
de retract. lign. §. 26. Gloſ. 3. *n.* 30. quæ allegabatur in con-
trarium, quod Tirall. non loquitur de jure inquilinatus hoc
modo perſonali, ſed de pertinente Colonis partiariis, vel
aliis ex diſpoſitione Juris Communis, & ulterius dicit, nec
etiam tranſire ad hæredes, & allegat Bart. *in l. verum* 64. *n.* 1.
ff. pro ſoc. & Imol. *in l. Martium, ff. ſol. matr.* quibus addo in
proximioribus terminis Surd. *conſ.* 103. *n.* 14. & 15. licet di-
cat. *pro nunc non firmo, quia non expedit diſcutere*.
Et dum non poteſt dictum jus in alium transferri mediante 88
ceſſione, ita nec poterit per viam communicationis aſſu-
mendo alium in ſocium, imo nec voluiſſe communicare ta-
le jus cenſebitur eum, qui alium in ſocium aſſumpſerit,
cenſuit Rot. cor. Gregor. *dec.* 115. *n.* 1. & *ſeq.*
Poteſt autem dictum jus inquilinatus, & prælationis ſine 89
dubio renunciari, ut quotidie practicatur in Urbe, & re-
nunciatum cenſetur e conducente cum pactis factis, antece-
denter cum alio conductore, ſi inter eaderat talis renuntia- 90
tio *dec.* 540. *n.* 1. *prope fin. par.* 2. *rec.* Non tamen cenſetur re-
nunciatum ex eo quod conductor promiſerit, finita loca-
tione domum vacuam, & expeditam reſtituere, quia adhuc 91
intelligitur juxta diſpoſitionem ſtatuti, quatenus videlicet
velit pro ſe retinere, non autem ſi velit alteri locare *juxta
dec. Puc.* 163. *lib.* 1. etiam ſi tale pactum ſit juratum, quia ju-
ramentum fortius ſtringit, non autem ampliat, aut ex- 92
tendit vim pactorum ad ea, quæ alias in illis non conti- 93
nentur, ut in his terminis reſpondet Rot. poſt Zacch. *de
oblig. Camer. dec.* 90. *n.* 4. & 5. Si autem annulletur contra- 94
ctus, in quo fuerit privilegio inquilinatus renuntiatum,
tunc & renuntiatio ipſa annullatur, & corruit, itaut ea
non obſtante prælatio prætendi valeat, ut firmat Gratian.
diſcept. 715. *n.* 17. & *ſeqq.*
Et expirat dictum jus inquilinatus expirante locatione, 95
adeo ut ſi conductor emat rem conductam, quia ceſſat loca- 96
tio, etiam reſoluta poſtea ipſa emptione, puta per retroven-
ditionem ex pacto factam, jus inquilinatus non reviviſcat,
quatenus prior locatio expiravit, & nova non fuerit eidem
facta, juxta deducta per Rotam in una Romane prælationis 16
Februarii 1618. coram Sacrato, in qua loquendo de con-
ſtitutione Gregoriana, quæ in Urbe dat prælationem ſimi-
lem Inquilinis in emptione, ita præciſe dicitur.
Secundo fuit dictum non convenire verba dictæ Conſti- 97
„ tutionis, quia loquuntur de Inquilino, quales non ſunt
„ Domini, qui prætendunt ſe eſſe emptores, ideoque fuit in
„ illos tranſlatum Dominium, non obſtante pacto de retro-
„ vendendo, ut late per Menoch. *conſ.* 26. *n.* 10. & *ſeqq.* &
„ cum ſint Domini non poſſunt dici Inquilini, quia Inquili-
„ natus non cadit in re propria, ut probatur *in l. Inquilinus,*
„ *ff. de damn. infer.* & *l.* 1. *ff. de migrando*, Connan. *in comment.* 98
„ *l.* 4. *c.* 5. *n.* 4. nec facit, quod ex quo ſunt revocabiliter
„ Domini, Inquilinatus ſit aptus reſurgere, ut per Vinc.
„ de Franc. *dec.* 550. *n.* 7. Nam quidquid dicat Franc. qui ſatis
„ obſcure loquitur, eſt intelligendum juxta jura, quæ allegat
„ nempe *l. ex facto* 39. *§. latinus largus, ff. de excep. rei jud.*
„ & *l. a divo ff. ad Trebell.* quæ loquuntur in caſu, in quo
„ Dominus erat retrotranſlatus, & ſic reſurrexerat actio
„ competens, antequam quis Dominium acquireret, at
„ in propoſito caſu Domini prætendunt exercere jus in-
„ quilinatus, tempore quo ſunt Domini, & ſic tempore
„ quo Inquilinatus, in quo ſe fundant, non eſt in rerum natu-
„ ra; Et eodem etiam modo ſolvuntur deducta ex Tiraquell.
„ *de retract. lignag. §.* 1. Gloſ. 7. *n.* 62. *cum plurib. ſeq.* Conſi-
„ derabant etiam aliqui ex Dominis, quod allegata pro-
„ cedunt in jure de ſui natura perpetuo, & non depen-
„ denti ab alio, ut ſunt ſervitus, hypotheca, & ſimilia,
„ quæ poſtquam ſunt conſtituta ſemper durant, nec pro
„ ſui ſuſtentatione indigent alio præambulo, ideo nil mi-
„ rum ſi ſtatim reſoluto Dominio reſurgunt, at jus inquili- 99
„ natus requirit pro ſuo antecedenti titulum Conductio-
„ nis, Connac. *loco ſupra citato, v. in hoc tantum diffe-
„ runt*, ut Doctores paſſim ponunt pro ſinonimis condu-
„ ctionem, & Inquilinatum, ut ex cumulatis per Bertach. 100
„ *in ſuo repertorio, verbo inquilinus*, & conductio debet eſſe
„ ad

101 „ ad effectum habitationis, quia ſi conduceretur ad alium
„ effectum, non eſſet proprie Inquilinus, Alea. & alii *in l.*
„ *qui pignoris, ff. de acquir. poſſeſſ.* & tantum Inquilinatus
„ durat, quantum durat habitatio cum dicto titulo. Un-
„ de videmus, quod ſi ſimi a locatione conductor diſcedat,
„ non poteſt amplius redire ad jus inquilinatus, & ita pra-
„ cticatur in Urbe; modo inferendo ad propoſitum caſum
„ dicebatur, quod aut redemptio eſt facta durante tem-
102 „ pore conductionis, puta Domus fuit conducta ad quatuor
„ annos, primo anno conductor emit cum pacto de retroven-
„ dendo, ſecundo anno venditor redimit, certe reſurgit lo-
„ catio pro duobus annis reſtantibus pro implemento loca-
„ tionis, ut per Tiraquell. *d. §. gloſ. 7. n. 73.* & conſequen-
„ ter reſurgit jus inquilinatus, tanquam conſecutivum
„ conductionis; verum quando redemptio fit finito jam
„ tempore conductionis, puta in quinto anno, non poteſt
„ amplius reſurgere conductio, cum jam ſit finitum tempus
„ illius, ut in fortioribus, nempe de illo, qui injuſte de-
„ negavit, vel expulit. eſt text. *in l. ſi uſusf uctus in biennium*
„ *ff. de uſufr. legat.* & Rota in Lucana Bonorum 9. Novembris
„ 1602. coram me, quod ſi non reſurgit conductio, mi-
„ nus reſurgit jus inquilinatus conſecutivum, & depen-
„ dens a conductione, ut ſupradictum eſt, alias eſſet dare
„ inquilinatum in caſu, in quo incipere non potuit, con-
„ tra notata *in l. nemo plus, ff. de reg. jur.*
„ Non obſtat, quod militet eadem ratio, & æquitas in
„ hoc caſu, ac militat in caſu ſimplicis venditionis, quia
„ dupliciter fuit reſponſum. Primo quod quando Inquili-
„ nus emit, ut in propoſito caſu, non militat eadem ratio,
„ quia ipſe ſe fecit non inquilinum, & ſic non poſſunt accom-
„ modari verba, & ratio Bullæ adaptata ad Inquilinos. Se-
„ cundo quod in materia ſtricta, & exorbitanti non fit ex-
„ tenſio de caſu ad caſum ex identitate, ut in terminis iſtius
„ Bullæ, fuit coram me dictum in duabus deciſionibus *Ro-*
103 „ *mana Porcus mole* alias allegatis, & hanc opinionem,
„ quod iſta materia retractus, & prælationis non ſit exten-
„ denda de caſu ad caſum, alias tenuit Rota *ut in deciſ.*
„ *475. n. 2. par. 1. div.* Romana Prælationis 20. Novembris
„ 1609. coram Reverendiſſimo Attrebaten. Romana juris
„ congrui 5. Junii 1600. coram R. P. D. meo Decano Ro-
„ mana Retractus cor. bon. mem. Juſto 31. Januarii 1605.
„ & in alia Romana Retractus Domus 10. Martii 1614.
„ coram R. P. D. meo Ubaldo.
„ Non obſtat, quod hoc modo eluderetur Bulla, quia ſem-
„ per poſſet Dominus vendere Domum cum pacto redimen-
„ di, & poſtea cedere illud pactum tertio, & ſic defraudare
„ Inquilinum, quia fuit reſponſum, hoc argumentum poſſe
„ ſumi duplici modo, uno. quod ſecundum hoc Bulla nihil
„ operaretur. quia vocatur intellectus deſtructivus, & in
„ omni expoſitione ante omnia evitandus, ſed hoc modo
„ ſumptum argumentum, nihil obſtat, quia conſtitutio
„ habebit locum ſemper, quod fient venditiones ſine pacto
„ de retrovendendo, quod erit ut plurimum, & ſic conſti-
„ tutio non reddetur eluſoria, & ſine effectu operandi,
„ ſecundo modo poteſt ſumi argumentum, quia ſcilicet
„ hoc modo poterunt Domini defraudare Inquilinum privile-
104 „ gio ubi conceſſo a Bulla, & ad hoc fuit reſponſum, quod
„ aut hoc fiet bona fide, & citra animum defraudandi In-
„ quilinum, & non eſt novum, quod ad evitandas conſti-
„ tutiones exorbitantes, liceat indirecte illud, quod alias
„ non liceret directe, ut in ſimilibus tenuit Rota in Taren-
„ tina retractus 21. Aprilis 1613. coram R. P. D. meo Man-
„ zanedo, & in Maceraten. retractus 4. Julii 1612. coram
105 „ R. P. D. meo Ubaldo, late Tiraquell. *de retract. lign. ug.*
„ *in præf. n. 78.* Decian. *conſ. 23. n. 19. & ſeq. lib. 2.* ſi vero
„ hoc fieret in fraudem, & ad æmulationem, forte pro-
„ bata fraude, poterit inquilinus agere ad reſciſſionem
„ per ea, quæ habentur *in l. Altius, ff. ſi ſervit. vendic.* &
„ in iſtis terminis Tiraquell. *de retract. lign. §. 1. Gloſ. 7.*
„ *n. 74.* & ex his apparet ex hac interpretatione nullum
„ ſequi inconveniens. Uſque adhuc Rota.

Perditur etiam dictum privilegium Inquilinatus ſi con-
106 ductor male utatur Domo, vel ſit moroſus in ſolvenda
penſione, ut ſentire videtur Caroc. *d. tit. de libertate ad ma-*
tor am, l. ne sui, q. 4. per tot. ſol. mihi 153. & admiſit Rot.
d. dec. 90. n. 5. poſt Zacch. *de oblig. Camer.* ubi tamen fuit re-
ſolutum non fuiſſe admiſſum, quia malus uſus non fuit pro-
batus, prout neceſſe erat, & expenſiones non fuerant ſo-
lutæ culpa ipſius Domini, non autem conductoris.

Adeſt etiam in urbe aliud privilegium inquilinatus fa-
107 vore Hebræorum ex quadam Conſtitution. Clementis
VIII. per quam ſtatuitur. quod Domorum Domini non
poſſint eos expellere, unde habent jus inquilinatus, quod
vocant *Gazaga*, ſed non propterea acquirunt aliquod do-
minium in domibus, cum ſint incapaces ex Conſtitutioni-
bus Apoſtolicis illud acquirere, ut habetur *in dec. 38. n. 2.*
& 8. & ſeq. par. 14.

Verum, quia eadem Conſtitutio ulterius mandat, quod
108 penſiones augeri nequeat, imo quod licitum ſit eiſdem He-
bræis facere in domibus quæcumque melioramenta pro eo-
Pacion. de Loc. & Cond.

rum uſu, & commoditate, dummodo facies non immutetur,
& niſi dominus reficiat eis ſumptus factos, non valeat pen-
ſiones propter prædicta melioramenta augere, inde ſequitur
eſſe inductum ad favorem Hebræorum jus quoddam majus
ſimplici Inquilinatu, quod non conſiſtit in ſolo uſu donec
inhabitent, ſed eſt perpetuum. & præcipue factis melioramen-
tis eſt ceſſibile, & vendibile, ut tradit latius Grat. *diſ. 142.*
n. 21. & 22. ubi quod in pluribus cauſis ſæpe fuit deciſum.

Tertio limitatur dicta concluſio, quod dominus non te-
neatur præferre veterem conductorem in nova locatione ut 109
non procedat ſi talis conductor ſit ſcolaris, vel Magiſter,
quia eis competit prælatio, ut eſt text. *in c. 1. de loc.* & poſt
alios tradunt Gratian. *diſcept. 357. n. 24.* Boer. *dec. 107. n. 3.*
ad med. Cartar. *de i. 97. num. 2. & 5.* Afflict. *dec. n. 3.* Caſtill.
deciſ. 114. n. 13. Maſtrill. *deciſ. 309. n. 13.* Balt. de Angel. in
addit. ad Gizzar. *dec. 5. n. 12.* ex quibus patet hanc eſſe
communiter receptam, a qua propterea non receden-
dum, licet contrariam teneat ſignanter Valaſc. *de jur. em-*
phy. q. 24. n. 2. ant. finem.

Quarto limitatur in pauperibus, & aliis miſerabilibus per-
ſonis, eis enim quoque competit idem privilegium præla- 110
tionis, ut tradit Caroc. *d. tit. de libert. q. 1. n. 26.* & ultra ibi
citatos Navar. *in praxi privileg. miſer. privil.* 42. Leoncill.
de privil. pauper. par. 2. privil. 231. Baltaſ. de Ang. in
addit. ad Gizzar. *dec. 5. n. 15.*

Quinto limitatur in Eccleſia, & locis Piis, quæ pariter
eodem privilegio gaudent, ut præferantur in concurſu novi 111
conductoris, Genuen. *in pract. Eccl. q. 421. num. 2.* Novar. *de*
privil. Miſerabilium perſonarum privil. 42. n. 6.

Sexto limitatur in prædiis fiſcalibus, quorum conducto-
res antiqui præferuntur novis, quatenus pares conditiones 112
faciant, *l. congruit & l. fin. in fin. C. de loc. prædior. Civil. l. 11.*
Myngng. *obſervat. 23. n. 4. cent. 4.* Boer. *dec. 107. n. 3. ad med.*
Tiraq. *de retractat. lignag. §. 1.* Gloſ. 18. *n. 6.* Peregrin. *de jur.*
fiſc. lib. 6. tit. 5. n. 5. idque procedit etiam in conductoribus
gabellarum fiſcalium, ut per Afflict. *de jur. prothomiſ. in*
rubr. n. 2. Gratian. *diſcept. 357. n. 7.* & non ſolum in con- 113
ducentibus a fiſco, ſed etiam in conducentibus a muni-
cipio, & Caſtro, Guttier. *pract. q. civ. lib. 1. q. 38. n. 6.* Ce-
val. *q. 756. n. 62. & ſeq.* Grat. *d. diſcept. 357. n. 19.*

Et quamvis text. *in d. l. l. congruit.* loquatur tantum de
veteribus poſſeſſoribus fundorum publicorum, & ideo non 114
videatur extendenda ad eos conductores, qui propter bre-
vitatem eorum conductionis non poſſunt dici veteres, ut
ſenſit Valaſc. *de jur. emphyt. q. 24. n. 2. verſ. nec illud*
omiſerim, tamen contrarium late probat Gratian. *diſcept.*
357. n. 15. & ſeq. ubi auctoritate, quam plurimum tradit
in hoc differre conductores fiſci a conductoribus bonorum
privatorum, quod illi niſi locatio ſit ad longum tempus
non acquirunt jus in re, ſecus autem conductores fiſci,
& propterea iſtis competere dictam prælationem, etiam
ſi non ſit ad longum tempus.

Non tamen poſſet talis conductor prætendere hanc præ- 115
lationem, ubi non ſolviſſet penſiones præteritæ locationis,
Caroc. *tit. de loc. publ. q. 4. in princ.* Gratian. *diſcep. 357. n. 22.*
prout etiam ſi expreſſe renunciaſſet inquilinatui, & feciſ- 116
ſet pactum de evacuando finita locatione, *ut in deciſ. 692.*
n. 11. par. 1. recens. ubi expreſſe renuntiatum fuiſſe inquili-
natui, patet ab principio.

Septimo idem eſſe in conductoribus bonorum Eccleſiæ, 117
tradunt aliqui, & ſignanter Rebuff. *de alien. rer. Eccl.* 62.
Alfer. *conſ. 51. per tot.* Cevall. *q. 756. n. 68. & ſeqq.* Gratian.
diſcept. 357. n. 42. ubi quod videtur hæc æquior, ut præ-
feratur antiquus conductor, dum inde Eccleſia nullum
patitur damnum, & Adminiſtratores Eccleſiæ debent ſem-
per habere præ oculis æquitatem *& diſc. 715. n. 20.* Baltaſ.
de Angel. in addit. ad Gizzar. *dec. 5. n. 10. ad fin. & ſeq.*
& ſenſit Rot. *dec. 692. n. 11. par. 1. recens.*

Verum quia hoc adverſus Eccleſiam non reperitur jure
cautum, & Doctores illud deducunt *ex d. l. congruit*, loquen-
te de conductoribus rerum fiſcalium; prædicta opinio patitur
difficultatem, quia eſt præjudicialis Eccleſiæ, quæ per
eam privatur facultate libere diſponendi de re ſua, & diſ-
poſita in fiſco poſſunt tradi ad Eccleſiam, in favorabili-
bus, non in damnoſis, & maxime cum urgeat ſpecialis
ratio concedendi dictum privilegium conductoribus præ-
diorum fiſcalium, videlicet quia fiſcus quandoque compel-
lit eos invitos continuare, *l. Cum ferro, §. ult. de publican.*
unde conveniens, quod e contra eos continuare volentes
præferat, ut poſt alios tradit Gratian. *d. diſcept. 357. n. 12.*
& 13. quæ ratio non militat in Eccleſia, ut bene advertit
Ricc. *dec. 181. n. 4. par. 1.* unde patet ſimile non applicari, 118
& varius eſſe limitationem prædictam in conductoribus
bonorum Eccleſiæ non ſubſiſtere, ut melius tenent Franc.
a Pont. *conſ. 23. n. 10. & 26.* Larata *conſ. 12. n. 6. & ſeq.* ubi de
communi Genua *in pract. Eccleſ. q. 421. n. 4.* Novar. *de privil.*
miſer. perſon. privil. 42. n. 7. Vincent. de Franch. *dec. 406. per*
tot. & ſignanter *n. 8.* Ricc. *dec. 181. per tot. par. 1.* Tapia *dec.*
59. n. 10. ad fin. Caſtill. *deciſ. 114. n. 10. & n. 17. & ſeq.* ubi
n. 20. teſtatur hanc eſſe veriorem, *& n. 21.* quod ita vi-

dit ſemper practicari, & ita fuit in illa cauſa judicatum,
Maſtrill. *dec*, 309. *n*. 17. *& ſeqq*. ubi de communi.
119 Et hæc opinio facilius procedit in Hoſpitali laicali, videlicet auctoritate Epiſcopi non erecto, quia in eo non applicantur loquentes de Eccleſia, & locis Eccleſiaſticis, ut dixit Rot. *d. dec*. 692. *n*. 11. *par*. 2. *recent*.
Octavo limitant aliqui, ut regula prædicta procedat tantum in prædiis Urbanis, & volunt in ruſticis ſemper con-
120 cedendam dictam prælationem antiquo conductori, ita ſentire videtur Afflict. *dec*. 238. *n*. 2. *& ſeq*. quem ſequuntur ibidem ſui Addentes, nec ab eo diſſentit Cartar. *dec*. 97. *n*. 7. Borgnin. *dec*. 30. *n*. 97. *par*. 2.
Verum Afflictus loquitur in terminis conſuetudinis Neapolitanæ, non autem juris communis, ut eum declarat
121 Franc. *a* Ponte *conſ*. 23. *n*. 20. *& ſeqq*. quem refert, & ſequitur Caſtil. *dec*. 114. *n*. 17. de jure enim dicta limitatio non ſubſiſtit, cum in utriſque prædiis æque militet ratio illa, quod quiſque rei ſuæ ſit moderator, & arbiter, & prædicta *l. ne cui*, *C. locati*, in qua habetur dicta Regula, quod non teneatur quis præferre veterem conductorem, non ſolum loquatur de locatione Domus, ſed etiam de locatione loci,
122 cujus appellationem ad agros quoque pertinere Labeo definivit, ut habetur *in l*. 2. §. 1. *v. publici loci appellatio*, *ff. ne quid. in loc. public*. imo & magis ad ruſtica, quam ad Urbana, licet ad utraque, ut habetur *in l. locus 60. prope fin*. ibi *loci appellationem*, *non ſolum ad ruſtica*, *verum ad Urbana quoque per-*
123 *tinere*, Labeo ſcribit, *ff. de verb. ſignif*. unde in utriſque procedere dictam Regulam ultra Pont. & Caſtill. ubi ſupra bene firmant etiam Fab. de Ann. *conſ*. 77. *ſignanter n*. 11. Ricc. *dec*. 18. *ad finem par*. 1. Maſtrill. *dec*. 309. *n*. 18. & hæc eſt verior opinio, ut dicit Gratian. *diſcept*. 357. *numer*. 32. *& ſeq*.
Nono limitatur procedere, ut non teneatur Dominus
124 præferre primum conductorem in locatione ad breve tempus, ſecus autem in locatione ad tempus longum, & præcipue in locatione perpetua, vel ad certas generationes finitas, quia tenetur renovare deſcendentibus, juxta celebrem doctrinam Bartol. *in lib*. 1. §. *permittitur*, *n*. 1. *ff. de aqu. quotid. & æſt. v*. ſed de ea late dicemus *in c*. 61.
Competit, & alio caſu prælatio in locatione, videlicet
125 ſi Princeps, aut Baro velit locare civitatem, aut terram, vel aliquam juriſdictionem in ea, & Communitas illius velit præferri in tali locatione, ad redimendum ſe a vexatione conductoris, quia debet præferri, Marcha *vot*. 240.
126 *n*. 7. *& ſeqq*. & procedit nedum in locatione ad longum tempus, ſed etiam in locatione ad modicum, Novar. *q. forenſ*. 106. *n*. 4. *v. & requiſitus ego*, Ricc. *dec*. 236. *n*. 2. *par*. 3. ubi ita fuiſſe judicatum refert. Et generaliter hanc prælationem competere in alienatione etiam impropria, & actu ſimili, dicit Mandell. *conſ*. 111. *n*. 23. *poſt med*.
Et licet major pars univerſitatis diſſentiret, adhuc minor
127 eſſet audienda in hac prælatione, ut tradunt Fab. de Ann. *conſ*. 55. *n*. 26. *& ſeqq*. Larat. *conſ*. 84. *n*. 9. *& conſ*. 86. *n*. 76. *& ſeqq*. Novar. *d. q*. 106. *n*. 7. *& q*. 130. *n*. 8. *& ſeqq*. ubi *n*. 10. quod particulares volentes præferri, ſolvunt de proprio, & ſoli percipiunt introitum *par*. 1.
Et procedit eadem prælatio etiamſi Baro locare volens eſſet Eccleſiaſticus, Ricc. *dec*. *n*. 4. *par*. 3. & quamvis plures terræ ſimul locentur, & una tantum velit conducere jure ſuo, quatenus ſint ſeparatæ, non autem unicam Baroniam conſtituentes, ut de prælatione in venditione tradit Camill. de Curt. *in diverſ. jur*. Feud. *c*. 3. *n*. 69.

De locatione duobus facta quis præferatur.

S U M M A R I U M.

1 *Duobus facta locatione ejuſdem rei quis præferatur, eſt caſus frequens.*
2 *Et ſi nulla facta traditio, præfertur prior in locatione.*
3 *Si facta uni a domino, alteri ab adminiſtratore, & neſciatur quis ſit prior, præferendus eſt, qui conduxit a domino.*
4 *Epiſcopus, ſi beneficium uni conferat, & alteri conferat Vicarius, & neſciatur, quis ſit prior, præfertur ille Epiſcopi.*
5 *Lim. ſi locatio facta a Procuratore eadem die habeat horam, quo præfertur.*
6 *Horæ appoſitio in actum, facit ejus probationem, tanquam magis ſpecificam præferri.*
7 *Lim. ſi appoſito hora ſit nimis affectata.*
8 *Duobus ſi facta ſit locatio, & neſcietur cui prius, qui prævenit in apprehenſione poſſeſſionis, præfertur.*
9 *Poſſidens in pari gradu, dicitur majus jus habere.*
10 *Emptor poſterior cui res tradita fuit, præfertur primo emptori.*
11 *Duobus re locata, primus conductor præfertur, etiamſi res ei non ſit tradita, ſed ſecundo.*
12 *Contr. quod præferatur ſecundus cui res tradita.*
13 *Actio generalis competens conductori contra locatorem, non datur contra alium conductorem poſteriorem.*
14 *Argumentum a contrario ſenſu, reſtringendum eſt ad limites ſenſus dedecti.*
15 *Conductor, licet non poſſideat, tamen detinet.*
16 *Ampl. ut etiam in locatione ad longum tempus præferatur ſecundus conductor, cui facta traditio, & n. 18. & 19.*
17 *Dominium non transfertur per locationem ad longum tempus, niſi ſit juncta traditio rei.*
20 *Lim. quod dictum eſt, ſecundum conductorem cui facta traditio, præferri, ut non procedat, ſi a penſione ceciderit.*
21 *Lim. 2. ſi primus conductor habeat hypothecam pro obſervantia contractus.*
22 *Decl. dictum ſecundam limitationem non procedere, ſi hypotheca non ſit valida, vel rem locatam non comprehendat.*
23 *Decl. 2. primum conductorem, debere agere hypothecaria, pro intereſſe rei ſibi a domino non traditæ.*
24 *Limitatur etiam aliis modis prædicta opinio relevitur.*
25 *Secundus emptor præfertur, etiam ſi non ſit ei tradita actualis poſſeſſio, ſed tantum per clauſulam*, conſtituti.
26 *Clauſula* conſtituti *cedit naturæ contractus, in quo eſt appoſita, non transferentis poſſeſſionem.*
27 *Clauſula* conſtituti *non transfert detentationem ad poſſeſſionem actualem.*
28 *Precarium additum clauſulæ* conſtituti *minuit ejus vim.*
29 *Clauſula* conſtituti *cum precario transfert ſolam civilem poſſeſſionem, & ſine precario transfert civilem, & naturalem, & remanet conſtituenti ſola detentatio.*
30 *Clauſula* conſtituti, *& precarii, non operantur in contractu locationis.*
31 *Lim. ſi appareat de voluntate contrahentium illam accommodandi naturæ contractus, & transferendi ſolam detentationem.*
32 *Decl. requiri expreſſe actum eſſe de transferenda ſola detentatione.*
33 *Detentatio translata in primum conductorem per clauſulam* conſtituti, *operatur, ut præferri debeat ſecundo, cui res fuerit tradita actualiter.*
34 *Clauſula* conſtituti, *tribuit conſtituentario facultatem capiendi propria auctoritate.*
35 *Ampl. procedere etiam in contractu locationis, & ſeuſus, in quibus aliter d. clauſula eſſet inepta.*
36 *Clauſula* conſtituti *favore ſecundi conductoris, tribuit ei prælationem adverſus primum.*
37 *Clauſula* conſtituti *operatur, ut peti poſſit aſſociatio contra tertium poſſeſſorem.*
38 *Secundus conductor cui res tradita fuit, non præfertur primo conductori, ſi de tempore, quo conduxit, habuit ſcientiam primæ locationis.*
39 *Privilegiatus non utitur privilegio, contra æqualem privilegiatum.*
40 *Conductor prætendens prælationem contra alium, poteſt intentare judicium de migrando, & ſi ſuccumbat reverti ad judicium voluntarium prælationis.*
41 *Hypothecaria actio non competit contra tertium, niſi excuſſo principali debitore, ejuſque fidejuſſoribus.*
42 *Decl. non procedere, ſi tertius non poſſideat nomine ſuo, ſed debitoris.*

C A P U T XXI.

Vidimus de prælatione aliquibus in conductione competente, nunc non omittendum videre, quid ſi duo, vel plures, quorum neutri ulla prælatio competebat, conductio-
nem actualiter a Domino reportaverint, an, & qui ex eis 1
ſit præferendus, eſt enim hic caſus frequens, & quotidianus, ut dicit Jaſ. *in l. quoties n*. 32. *v. tertio decimo ff. de rei vind. & repetit*. C rocc. *de loc. tit. de loc. duobus*, & ſi neutri facta ſit traditio rei, ſed uterque agat, præferendus erit, is qui prior
fuit in reportanda locatione, juxta regulam, qui prior in 2
tempore potior in jure, & in ſpecie, quod operis duobus locatis, conveniat priori conductori ante ſatisfieri, dicit text. *in l. operis*, *ff. locat*. ubi eſt Gloſ. magna reſpondens pluribus objectis, quæ fieri poſſent contra textum illum, ſi autem
detur caſus, quod quis habeat adminiſtratorem bonorum, ſeu 3
procuratorem cum facultate locandi, & eadem die ipſemet Dominus uni, & adminiſtrator alteri locet, & neſciatur quis prævenerit. tunc dicendum eſſet præferri debere eum cui locavit Dominus, ut in ſimili de Epiſcopo concedente facultatem Vicario ſuo beneficia conferendi, quod ſi eodem tempore diverſis perſonis ipſe Epiſcopus, & Vicarius conferant, ille qui habet collationem ab Epiſcopo, præferri de-
beat, Jaſ. *in l*. 1. *in* 6. *ff. ſol. matrim*. Calder. *conſ*. 2. *de offic. Vicar*. 4
Rebuff. *in praxi benef. tit. de forma Vicariat*. Archiep. *n*. 121. Sbrozz. *de offic. Vic. l*. 2. *q*. 94. *n*. 5. Azor. *inſt. moral. p*. 2. *l*. 3. *c*. 44. *q*. 12. *v. ſed quid*. niſi forte locatio facta a Procuratore
haberet horam, in qua facta fuit, quia per illam appoſitio- 5
nem

nem horæ, ejus probatio plus continet, & eſt magis ſpecifica, & ideo præfertur, & prævalet alteri, Jaſ. *in d. l. 1. n. 6.* ubi quod evenit collatione ejuſdem Beneficii facta ab Epiſcopo, & a Papa, quod cum in collatione facta ab Epiſcopo eſſet hora, fuit Romæ multum diſputatum, & credit fuiſſe
6 obtentum, quod præferenda eſſet illa Epiſcopi propter horam, quod verius aſſerit Dec. *in c. Paſtoralis n. 18. de reſcr. & conſ. 169. in fin.* Menoch. *de arb. l. 2. caſu 48. n. 2. & 25. & ſeq.* Gratian. *diſcept. 742. n. 72. verſ. præſertim, quia cum ſeqq.*
7 Buratt. *dec. 30. n. 1.* Merlin. *dec. 878. n. 1.* niſi tamen appoſitio horæ eſſet nimis affectata, quia tunc non eſſet habenda in conſideratione, ut dixit Rot. in una Firmana fideicommiſſi 26. Januarii 1663. §. *nec urget* cor. Veroſpio his verbis.

„ Nec urget, quod Parochus in mortuorum libro de-
„ ſcripſerit, pulſata prima noctis hora deceſſiſſe Joſephum,
„ perinde, ac ſi a Fulchis apprehenſa Domorum poſſeſ-
„ ſio poſt dimidiam noctis horam, ac nondum conſequen-
„ ter extincto Joſepho, nequeat ſubſtineri. Huic enim
„ adnotationi uti affectatæ nimis nullam Domini fidem ad-
„ hibendam fore cenſuerunt. Hora namque deceſſus a Pa-
„ rochis, adnotari non ſolet, dum maxime idemmet Pa-
„ rochus, ulls abſque expreſſione horæ, antecedenter obi-
„ tum deſcripſerat. cui debet adnotationi tamquam pri-
„ mitus expreſſæ deferri ad text. *in c. cum tua 44.* ubi Abb.
„ *n. 9.* Felin. *n. 4. de teſtib.* Corn. *conſ. 27. n. 55. vol. 3.* Menoch.
„ *de arbitr. caſ. 108. num. 10. & 11.* Surd. *dec. 107. n. 7.* Rot.
„ *dec. 346. n. 2. cum ſeq. part. 1. diverſ.* & in Colonien. legi-
„ timitatis 5. Junii 1655. *in §. contra coram me.* Præſertim
„ quia hæc Patris Capuccini atteſtatione corroboratur,
„ aſſerentis nimirum ſe præſente, Joſephum nondum pul-
„ ſata hora dimidia noctis Deo animam reddidiſſe, Abb.
„ *in c. litteris 24. n. 1. de præſumpt.* Soccin. Sen. *conſ. 251. n. 1. ad med. verſ. 2, etiam lib. 2.* Roman. *conſ. 515. n. 3. verſ. item*
„ *limitatur*, Aym. *conſ. 6. n. 45.* Hæc Rota.

8 Et quando omnino ignoretur ex duobus conductoribus, cui prius locatio facta fuerit, tunc ſi unus prævenerit in rei apprehenſione, illa pariter erit præferendus, quia in pari gradu melior eſt conditio poſſidentis *c. in pari de reg. jur. in 6.* & in re obligata duobus in ſolidum, *l. ſi debitor 10. ff. de pign.* Soccin. Sen. *conſ. 135. n. 2. prope fin. verſ. ſed apertiſſimum eſt l. 2.* adeo ut, ex eo quod unus poſſidet, dicatur majus jus habere, Vinc. de Franch. *dec. 260. num. 4. & dec. 550. n. 12.* Rot. *dec. 17. n. 18. part. 4. tom. 2. recent.*

9 At difficultas eſt ſi unus ex conductoribus habeat anterioritatem in contractu, alius vero habeat poſſeſſionem, ſeu detentationem rei, ſi videlicet Dominus duobus locaverit, & rem primo non tradiderit, ſed ſecundo, quis ex eis ſit præferendus, in qua quidem difficultate in terminis venditionis habemus textum aperte decidentem favore ſecundi, *in l. quoties, C. de rei vindic.* at reſpectu locationis Jaſ. *in eadem l. ſub n. 32. in l. 13. limitatione*, dicit, quod licet non inveniat bene in ſpecie a ſcribentibus tactum, tamen ipſe
10 tenet contrarium, ut videlicet præferatur primus conductor, & non procedere dictam legem, idque comprobat quinque
11 modis, & eum ſequitur Natta *conſ. 261. n. 10.* ubi etiam aliter comprobat, & ampliat procedere, etiamſi prima locatio facta ſit negotiorum geſtori, & antequam dominus eam ratam habeat, fiat ſecunda alteri, quod adhuc illa prima ſit præferenda, Cephal. *conſ. 728. n. 35. & ſeq.* Cevall. *com. contra com. q. 756. n. 52. & ſeq.* ubi *n. 58.* hanc veriorem dicit Gamma *dec. 130. n. 1.* & Giurba *dec. 59. n. 15.*

12 Sed contrarium videtur tenendum non ſolum *in d. l. quoties*, quæ licet loquatur in venditione, tamen allegari poteſt etiam in locatione, quæ ſimilis eſt venditioni, & eiſdem juris regulis conſiſtit, ut dicit text. in *l. 2. ff. loc.* ſed etiam, quia ſecundus conductor poſſidens, eſt tutus exceptione, quia primus nullam habet contra eum actionem, cum ex ſimplici locatione nulla ei competat actio realis, & perſonalis non datur contra ſingularem ſucceſſorem, qualis eſt conductor, prout hunc articulum examinando conſideravit Rot. *in dec. 2. de loc. & cond. alias, dec. 879. in ant.* quam dec. ſeq. & comprobat Soccin. Sen. *conſ. 29. n. 7. & ſeqq. lib. 4.* & idem per eamdem rationem tenuit Alex. *conſ. 122. lib. 5.* Cov. *var. lib. 2. reſol. 19. n. 8* Marta *v... 35. n. 13. & ſeq.* Adden. ad Gamm. *d. dec. 130* & hanc eſſe magis communem dicit Caroc. *tit. de loc. duob. n. 5.* & veriorem dicunt Purpurat. in addit. ad Jaſ. *in d. l. quoties n. 32. litt. E & Galvan. conſ. 30. n. 13.* Gomeſ. *ad l. 40. Taur. n. 16. verſ. 4. deducitur, & variar. reſol. tom. 2. c. 2. n. 20. verſ. ſecundo principaliter*, Hermoſill. ad Gregor. Lopez *ad l. 51. tit. 5. p. 5.* Gloſ. *2. n. 3.* Vela, qui alios plures citat *diſſert. 19. n. 29. lib. 1.*

Nec obſtant tenentes primam, nam Jaſon. quem alii ſequuntur, non vidit ut poterat Soccin. Sen. Alex. & Rotam ubi ſupra nec animadvertit ad dictam rationem per eos conſideratam, quod conductor in re conducta non habet
13 ullum jus, ſed ſolum ei competit actio perſonalis contra locatorem, quæ non competit contra ſecundum conductorem, prout firmavit ultra prædictos etiam Rota coram Cavaler. *dec. 612. n. 2.* quæ ratio non eliditur per argumenta a Jaſone pro ſua opinione comprobanda relata, quæ etiam ſunt levia; nam primum quod *d. l. quoties* ſit ſituata ſub titulo *de empt. & vend.* non concludit, quid ergo aliud dicendum ſit in locatione, & conductione? Secundum quod ratio fundamentalis, cur ſecundus emptor cui facta traditio, præferatur primo *in d. l. quoties* ſit, quia per ſolam venditionem non transfertur Dominium, niſi ſequatur traditio, & ideo ſecundus emptor ſit præferendus primo, ex quo ipſe habet dominium in re, & non primus, quod dominium non poteſt allegari per ſecundum conductorem, non concludit, quia ſecundo conductori ſufficit poſſeſſio ad ſe tuendum, ut dictum eſt. Tertium de regula, quod ubi requiruntur duo ad perfectionem actus, ille in quo utrumque concurrit, præferatur habenti unum, juxta Doctr. Bart. ibi, quod applicetur in emptione ad affectum acquirendi dominium, quod requiratur venditio, traditio, at ſecus in locatione, in qua non agitur de translatione Dominii, pariter non concludit eadem ratione, quod dominium non ſit neceſſarium ad effectum dictæ Prælationis, de qua agitur. Quartum quod faciat Gloſ. allegans *l. in operis, ff. locat.* ſeu potius eadem lex dum habet, quod ſi quis locet operas ſuas duobus, tunc in concurſu præferendus ſit primus conductor, non ſtringit, quia loquitur, ubi neutri facta ſit traditio, ut dicit Rota *in d. dec. 2. n. 3. verſ. imo videtur*, & ubi conductor primus intentat judicium contra locatorem, non autem ſi agat contra tertium, ut dicit Alex. *d. conſ. 122. n. 7. verſ. nec etiam obſtat, lib. 5.* ubi etiam ulterius dicit in dicta lege ſpecialiter eſſe inductum, ut quando in locatione verſatur factum cohærens perſonæ tunc præferatur primus conductor, ut ibi notat Bart. quem etiam ſequuntur alii relati per Caroc. *d. tit. de locatione duobus, n. 8. & ſeq.* & ideo non trahendam ejus diſpoſitionem ad alios caſus. Quintum denique, quod faciat, *l. nemini, C. locat.* ſic deduci poſſe videtur: in dicta lege dicitur, quod Dominus poteſt libere locare alteri finita prima locatione, ergo non poteſt ante eam finitam, ſed reſpondetur dictam l. loqui de primo conductore, cui res fuit tradita, ibi *nomine conductoris accepit*, & ideo dum dicit, quod ipſe non poteſt finita locatione impedire ſecundum conductorem, quatenus ex ea ſumi debeat dictum argumentum a contrario ſenſu, ut ante finitum tempus poſſit, certe intelligendum eſt in eiſdem terminis ſui ſenſus directi, & ſic in primo locatore, cui facta ſit traditio, prout de tali argumento, quod reſtringendum omnino ſit ad limites directi ſenſus legis, a qua ſumitur, tradunt Oſaſc. 14
dec. 65. n. 14. Hodiern. ad Surd. *dec. 75. n. 2.* Rot. cor. Mantic. *dec. 283. n. 3.* & in ſpecie aliter, & latius *d. l. nemini*, reſpondet Alex. *d. conſ. 122. n. 8. verſ. non obſtat etiam, lib. 5.* & latius ſingulis prædictis fundamentis Jaſon. reſpondet etiam Vela poſt hæc ſcripta viſus, *diſſert. 19. a n. 3. ad 29.* ubi, & optime materiam proſequitur per totam diſſert. ubi ſignanter a *n. 55.* reſpondet quoque alteri fundamento dictæ contrariæ ſententiæ, quod nihil poſſit tribuere poſſeſſio ſecundo con- 15
ductori, ex quo ipſe non poſſidet ſibi, ſed domino, *leg. cum in plures 60. §. hæredem coloni. ff. loc.* & dominus teneatur rem tradere, ut conſiderat Cevall. *q. 756. n. 59.* dicens eum falli, dum putat poſſeſſionem conductoris nullius momenti eſſe, quia licet poſſideat domino, quoad illius jus illæſum conſervandum, tamen in poſſeſſione eſt, *l. ſi quis ante 10. §. 1. ff. de acquir. poſſ.* eamque proprio nomine detinet, quantum opus eſt ad fruendum re locata, ita ut ſi dejiciatur ab ea, ſaltem Judicis officio eam recuperet, *l. Aquilius, ſeu Attilius Regulus 27. ff. de donat.* & ibi Gloſſ. ult. & Bart. *num. 2.* Natt. *conſ. 51. n. 27.* Cephal. *conſ. 311. n. 32.* cum alibi pleniſſime per Velam cumulatis.

Retenta autem hac ſecunda ex dicta ratione pro ea conſiderata quod per ſimplicem conductionem nullum ac- 16
quiratur jus in re, & ideo non valeat primus qui ſimpliciter conduxit, agere contra ſecundum rem detinentem, deduci poſſe videbatur una limitatio, quod ergo non procedat eadem opinio, ſi prima locatio ſit ad longum tempus, ex quo in ea transfertur dominium utile in conductorem, ut dictum eſt alibi, ſed fallacia in eo ſtat, quod dominium non transfertur per ſolam locationem, ſed tantum juncta traditione, *l. ſi ager 51. ff. de rei vind. l. traditionibus 20. C. de pact.* Cocc. *dec. 49. n. 5.* Seraph. *dec. 783. n. 13.* quod in locatione ad modicum tempus non procedit, nam in ea, neque etiam per traditionem jus aliquod in re conſtituitur, ut dicit Rot. *in d. dec. 2. n. 3. de loc. in antiq.* præter quam quod quando locatio trasferret aliquod jus in re, adhuc quia idem operetur ſecunda locatio, ex eo præ- 17
ferendus eſſet ſecundus conductor ex quo primus adeptus eſſet rei poſſeſſionem, ſecundum Alex. *d. conſ. 122. n. 2. ad fin. verſ. præterea licet lib. 5.* & ſic limitatio non procedit.

Prout etiam non procedit limitatio, quam formant ali- 18
qui, ut dicta opinio procedat e contra ubi locatio ſecunda facta eſt ad longum tempus, ſecus autem ſi ad breve, quam poſt Mozz. *de contr. lib. de locat. n. 11. fol. 94.* ſequitur Borgn. *dec. 25. n. 19. verſ. tamen quando, part. 2.* quia nempe moventur ex eo quod ad hoc ut ſecundus conductor præferri debeat primo, neceſſe ſit eum habere dominium, quod ſupra diximus non ſubſiſtere.

19 Animadvertendum tamen ex prædictis, quod dubitatio vertitur in locatione ad modicum tempus, in qua per traditionem non transfertur ullum dominium prout transfertur in venditione, de qua loquitur *d. l. quoties, C. de rei vend.* ſecus autem in locatione ad longum tempus, & emphyteuſi, ac feudo, in eis enim procedit abſque difficultate eadem lex, ut per Roſſ. de Feud. *in c. 6. concl. 9. n. 1. & ſeq.* Rot. *dec. 664. n. 18. p. 2. rec.* & cor. Gr. *dec. 567. n. 8.* & ibi Add. Vela *diſſ. 19. n. 48.*

20 Duæ tamen aliæ limitationes vere deducuntur ex prædicta ratione, quarum prima eſt, quod dum in ea dicitur ſecundo conductori ſufficere poſſeſſionem, ſeu rei detentionem opinio prædicta non procedat, ubi licet ei res tradita fuerit, tamen ab ea poſtea ceciderit, & reverſa ſit ad locatorem, quia tunc in concurſu non eſſet præferendus, ſed primus, ut ſenſit Rota *in dec. 2. ad fin.* Socc. Sen. *dicto conſ. 29. n. 7. poſt med. lib. 4.* Adden. ad Gamm. *dicta dec. 130. ad med.* Caroc. *d. tit. de locat. dub. n. 12.* Hermoſil. ad Lopez. *in d. l. 50. n. 4.* & latiſſime Vela *diſſ. 19. n. 3n. & ſeq. uſque ad fin.*

Secunda eſt, ut eadem opinio tamquam fundata in eo quod primus conductor nullam habeat actionem realem, non procedat, ubi haberet hypothecam, ſi videlicet locator 21 pro obſervantia contractus etiam ſua bona expreſſe conductori obligaſſet, tunc enim vigore talis obligationis agere valeret contra ſecundum, Adden. ad Gamm. *d. dec. 130. poſt med. verſ. Addo etiam*, Herm. ad Greg. Lopez *in l. 50. tit. 5. p. 5.* Gloſ. 1. n. 5. & latiſſime Vela *diſſert. 20. n. 1. & plurib. ſeq.* & faciunt Menoch. *conſ. 1153. num. 57.* Adden. ad Greg. *dec. 567. n. 10. v. 4.*

22 Declaratur tamen iſta limitatio primo, ut non procedat ſi hypotheca non ſit valida, vel non capiat rem illam locatam, ut in caſu Soccin. Sen. *dicto conſ. 29. n. 10. & 11. lib. 4.*
23 & ſecundo, ut non propterea poſſit primus conductor agere pro conſecutione rei vigore locationis, dicendo ſecundum non poſſe ſe opponere, ſed agere debere hypothecaria pro intereſſe rei ſibi a domino non traditæ, ſecundum Alex. *conſ. 122. n. 10. v. & ſi dicti lib. 5.*

24 Ultra has limitationes, quæ ſpecialiter conveniunt dictæ opinioni pro ſecundo conductore, ex quo deducuntur ex ratione, in qua illa fundatur, poſſent etiam hic facile addi quamplures aliæ, quæ dantur, *d. l. quoties, C. de rei vindicat.* quæ applicantur etiam in propoſito duorum conductorum, ut per Cephal. *conſ. 718. n. 13.* verum quia magis proprie ſpectant ad materiam emptionis, & venditionis, in qua loquitur dicta lex, ideo ad eam tractantes me remitto, & ad ſcribentes *in eadem leg.* & ſignanter ad Jaſ. qui in ſpecie plurimas limitationes cumulat, nec non ad Ant. Gabr. *tit. de empt. & vend. concluſ. 2.* & Adden. ad Gregor. *dec. 567.* ubi brevibus verbis more ſuo clare loquitur, & ſeu limitationes magis practicabiles refert.

25 Verum non omittendum tangere difficultatem, quæ oriri poteſt circa eamdem opinionem in materia conductionis, ſi videlicet ſecundo conductori non ſit tradita res actualiter, ſed tantum per clauſulam, *conſtituti*, an eodem modo ſit præferendus; licet enim in materia emptionis communiter reſolvatur affirmative, ut videre eſt penes Dec. *in l. contractus n. 16. ff. de reg. jur.* Menoch. *conſ. 1153. n. 62.* Barz. *dec. 66. n. 39. ad fin.* Adden. ad Greg. *dec. 567. n. 10. v. ſecundo non procedit*, Rot. *dec. 308. n. 7. verſ. propterea, nec etiam termini, part. 5. rec.* & procedere etiam in terminis locationis ſentiat Caroc. *de locat. dub. n. 18.* tamen difficultatem facit, quod de natura contractus locationis, & conductionis eſt, quod conductor non poſſideat, *l. 1. C. de uſucap. & l. certe, §. is qui, ff. de precario*, quæ natura contractus prævalet præ-
26 dictæ clauſulæ, adeo ut ipſa in locatione appoſita poſſeſſionem non transferat, Caſtr. *in l. non ſolum 33. §. quod pignori, n. 2. ff. de uſur.* Alex. *conſ. 121. n. 1. v. confirmo quia, & ſeq. lib. 5. & loco* aliis adductis Tiraq. *de conſt. p. 3. limit. 23.*

Et quamvis in conductorem transferatur ſaltem detentatio rei, quæ dicitur poſſeſſio actualis, & eſt talis, quæ ſufficit ad effectum dictæ prælationis, non proinde tollitur diffi-
27 cultas, quia per clauſulam prædictam detentatio, & poſſeſſio actualis non transfertur, ut tradunt Alex. *in l. quod meo, n. 26. ff. de acquir. poſſ.* Gratian. *diſcept. 502. num. 6.* Viv. *opin. 623. n. 2.* Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 29. n. 37.* Rota coram Put. *dec.*
28 *2. ſub tit. de empt. & vend.* etiamſi non ſit additum precarium, quod minuit virtutem clauſulæ, *Conſtituti*, Bald. *conſ. 481. n. 10. & 11. lib. 2.* quando enim additur præcarium
29 transfertur ſola civilis poſſeſſio, & retinetur naturalis, & quando conſtitutum eſt ſimplex ſine precario, transfertur poſſeſſio civilis, & naturalis, & conſtituenti remanet ſola actualis, ſeu detentatio, Ang. *conſ. 373. in princ. verſ. unde*, Corn. *conſ. 55. n. 4. ad med. lib. 3.* Bertrand. *conſ. 73. n. 1. poſt med. lib. 3.* & aliis pleniſſime cumulatis diſtinguendo firmat Tiraq. *in ſuo elleganti tract. de conſtit. poſſeſſ. par. 1. n. 4.*

30 Unde clauſula, *Conſtituti*, & precarii non operatur in locatione, nec eſt cum ea compatibilis, quia ſi roget precario poſſidere locator, non valet operari tranſlationem civilis poſſeſſionis in conductorem, dum conductor civiliter non poſſidet, & ſi rogaverit conductor, quia incompatibile eſt, ut detinere poſſit ſimul duplici titulo, nempe conductionis, & precarii, ſi precarium eſt poſterius, cenſetur diſceſſiſſe a locatione, & e contra ſi poſterior eſt locatio, cenſetur diſceſſiſſe a precario, ut eſt text. *in l. ſi quis ante 10. de acq. poſſ.*

Verum licet natura contractus locationis repugnet clauſulis prædictis poſſeſſionem transferentibus, adeo ut ipſæ clauſulæ in eo remaneant inanes, tamen hoc procedit ſi non 31
apparent de contraria voluntate contrahentium illas accommodandi naturæ contractus, potest enim quis conducere prædium, & precario rogare non ut poſſideat, ſed ut in poſſeſſione ſit, ut belliſſime dicitur tentaſſe Pomponium, habetur *in d. l. ſi quis ante 10. ff. de acquir. poſſ.* ubi propterea notat DD. & ſignanter Cuman. *n. 2.* quod duplex eſſe poteſt precarium, unum per quod transfertur poſſeſſio in accipientem, aliud, quod concedit ſolam tenutam, & poſſe etiam ſolam detentationem transferri per conſtitutum, ubi non eſt alius poſſeſſor, dixit etiam Rot. cor. Dunn. Jun. *dec. 993. n. 14.*

Sed neceſſarium eſt expreſſe actum fuiſſe, quod ex precario 32
non poſſideatur, ſed ſolum detineatur, ut advertunt in eadem *l. ſi quis ante*, Caſtr. *n. 1. v. poſtea penultur Roman. n. 4.* Jaſ. *n. 7. v. 4. diligenter & ſeq.* & licet argui poſſe videatur non eſſe neceſſariam talem expreſſionem in locatione, ex quo natura ejus eſt transferre ſolam detentationem, & dictæ clauſulæ tamquam acceſſoriæ ſequuntur naturam contractus, Menoch. *conſ. 733. n. 12.* Dec. *conſ. 1. num. 6n. lib. 3.* Hoaded. *conſ. 28. n. 54. lib. 2.* Surd. *dec. 57. n. 5.* Cavaler. *dec. 5. n. 6.* tamen quidquid ſit quoad alias qualitates, & conditiones contractus, de quibus loquuntur præcitati, quoad iſtam non transferendi poſſeſſionem, ſed detentationem, neceſſariam eſſe expreſſionem in locatione, bene deducitur ex tex. *in dicta l. ſi quis ante*, et per præcitatos, & reddi poteſt ratio, quia quod locator voluerit transferre poſſeſſionem, demonſtrant verba clauſularum, & quod noluerit transferre detentationem, ſed eam ſibi retinere, demonſtrat factum ipſum illius retentionis, unde ſi contrahentes volunt diverſimode operari neceſſe eſt, ut exprimant.

Præſuppoſito autem, quod adſit ſufficiens expreſſio itaut 33
tranſlata cenſeri debeat in ſecundum conductorem ea poſſeſſio, cujus ipſe eſt capax, nempe detentatio, utique operabitur præfatam prælationem adverſus alium conductorem, illam nullo modo habentem. Imo poſſeſſio prædicta hoc modo tranſlata adeo operatur, ut ſi habeat illam conductor, primus videlicet, quia pro eo ſe dicto modo poſſidere conſtituerit Dominus, quamvis poſtea idem Dominus alteri locaverit, & ſecundo conductori actualiter rem tradiderit, præferendus erit primus, Dec. *in l. contractus, n. 18. ff. de reg. jur.* Rot. *dec. 308. num. 7. v. praeterea nec etiam par. 5. rec. cum al. ſupracitat.*

Præterea clauſula, *Conſtituti* ultra dictam tranſlationem 34
poſſeſſionis, dat etiam facultatem conſtitutario capiendi rem propria auctoritate, Mantſon. *de cauſa excerni. lib. 1. amplias. 6. n. 86.* Ridolphin. *in praxi, part. 2. c. 5. num. 28.* Rot. *339. part. 5. rec.* & ideo quatenus ſit inepta in contractu locationis reſpectu tranſlationis poſſeſſionis, non eſt inepta reſpectu hujus facultatis, prout in ſimili ſi apponatur 35
in contractu cenſus, quod licet non poſſit operari, ut in emptorem ejus transferat poſſeſſionem fundi, tum tribuit ei dictam facultatem capiendi propria auctoritate illius fructus, ut tradit Cenc. de Cenſ. *q. 94. n. 16.* & late Rota coram Bichio *dec. 310. n. 3. & ſeqq.* & fuit etiam dictum in una Tudertina Bonorum 3. Decembris 1666. §. *Nam bonum*, coram Eminentiſſimo D. meo de Carpineo, *quæ eſt dec. 508. n. 1. par. 14. rec.*

Practicando iſtam facultatem ſi eam habeat ſecundus 36
conductor, poterit ejus vigore petere aſſociationem, & ſi ea mediante rem locatam, ſeu ejus poſſeſſionem apprehendat antequam primus currendo per aliam viam ad eamdem rem perveniat, videlicet, agendo actione perſonali contra locatorem, obtineat rem ſibi tradi, intrabit ejus favore dicta prælatio ratione ſuæ poſſeſſionis actualis, ſeu detentationis ex ſupradictis.

Et ubi etiam vigore prædictæ clauſulæ non egerit, adhuc propter dictam facultatem capiendi propria auctoritate, quæ per eamdem clauſulam tribuitur, non applicabitur ratio concluſionis ſupra firmatæ, quod ſecundus conductor cui facta ſit traditio, ſit tutus, ex quo nulla competat contra eum actio primo, nam vigore dictæ facultatis capiendi 37
propria auctoritate, competit aſſociatio etiam contra tertium, Alex. *conſ. 131. n. 3. & 9. lib. 4.* Affict. *dec. 326. n. 3.* Rot. *dec. 338. num. 1. v. conſtat etiam, par. 1. recent.* & coram Bichio *dicta dec. 310. n. 8. 11. & 12.*

Addo aliam ſingularem limitationem concluſionis ſupra 38
firmatæ, quod ſecundus conductor cui res tradita, præferatur primo, cui non tradita, ut non procedat ubi ſecundus habuit ſcientiam, quando conduxit, quod res erat alteri locata, quia tunc non habet bonam fidem, ſed præſumitur in dolo, ac proinde non habet præferri, ut firmant Cephal. *conſ. 718. n. 12.* & Cevall. *q. 756. n. 48. & ſeqq.*

Poſſet etiam evitari eadem prælatio ſecundi, ſi primus haberet aliquod privilegium particulare, juxta quod eſſet

præ-

præferendus in conductione, ſed ubi eodem privilegio gauderet etiam ſecundus, tunc ipſe ſecundus tamquam
39 reus, & poſſeſſor eſſet adhuc præferendus, quia privilegiatus non utitur privilegio ſuo contra æqualiter privilegiatum, & ideo ſtandum diſpoſitioni juris, ut latiſſime firmat Caſtil. *deciſ.* 193. *num.* 15. *& ſeqq.*

Non omittendum denique animadvertere in hoc pro-
40 poſito duorum conductorum, quod prætendens prælationem adverſus alium rem detinentem, poteſt intentare adverſus eum judicium de migrando, quod eſt poſſeſſorium, & licet in eo ſuccumbat, poteſt adhuc intentare judicium ordinarium prælationis, ut plene firmat Gƚurb. *deciſ.* 59. *n.* 19. *& ſeq.* & quatenus actor habeat hypothecam, & velit eam experiri, poterit contra ſecundum conductorem age-
41 re etiam non excuſſo prius domino, nam licet hujuſmodi actio non detur contra tertium rei hypothecatæ poſſeſſorem, niſi excuſſo prius principali debitore ejuſque fidejuſſoribus, ſi quos habet, Auth. *ſed hodie*, C. *de oblig. & action.* Auth. *hoc ſi debitor*, C. *de pignor.* Roland. *conſ.* 79. *n.* 1. *& ſeqq. lib.* 1. Gaill. *pract. obſerv. lib.* 2. *c.* 27. *n.* 7. Gamm. *dec.* 99. *n.* 2. *verſ. ſecundo requiritur*, tamen hoc non procedit ubi tertius poſſeſſor non ſuo, ſed debitoris nomine
42 poſſidet, prout eſt conductor, *l. cum in plures* 60. §. *hæredem coloni*, *ff. locat.* tunc enim ipſe non poteſt dictam exceptionem excuſſionis domini opponere, ut notant, *in dicta Auth. ſed hodie*, Bart. *n.* 3 Bald. *in princ.* Ang. *n.* 13. *ad fin. verſ. ſed an contra*, Gabr. *tit. de fidejuſſ. concluſ.* 1. *num.* 59. *& 60.* & in terminis noſtris pleniſſime firmat Vela, *diſſert.* 20. *n.* 16. *&* 17.

De probatione locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Teſtibus probantur omnes contractus, qui conſenſu perficiuntur.*
2 *Lim. in emphyteuſi.*
3 *Tractatus differt a contractu, & eum præcedit.*
4 *Tractatus non requirit conſenſum deliberatum.*
5 *Teſtes deponentes de ſimplici tractatu non probant, quod fuerit effectuatus.*
6 *Multa tractantur, quæ poſtea non fiunt.*
7 *Tractatus ſimplex non obligat.*
8 *Tractatus de contractu præſupponit contractum exiſtere.*
9 *Tractatus junctis aliis, ex quibus deprehenditur eum habuiſſe effectum probat contractum.*
10 *Tractatus locationis una cum poſſeſſione ſubſecuta probat locationem.*
11 *Extremis probatis media præſumuntur.*
12 *Minuta locationis non probat locationem.*
13 *Minuta æquiparatur tractatui.*
14 *Lim. non procedere ſi dictum*, locat, & tradit, *quia hæc verba importent perfectionem contractus.*
15 *Decl. procedere in tractatu in voce facto, ſecus in minuta, quæ paſſim ſolet ita concipi.*
16 *Scriptura arguitur imperfecta ex quo habet ſpatia in albo relicta.*
17 *Diei defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, & apocham vitiat.*
18 *Clauſula*, actum, *denotat perfectionem contractus.*
19 *Ampl. procedere etiam ſi dicta clauſula ſit exarata.*
20 *Declara procedere ſi clauſula ſit in fine Inſtrumenti, ſecus ſi in principio, vel in medio.*
21 *Decl.* 2. *ut in fine multum operetur, ſed de ſe non ſufficiat.*
22 *Clauſula*, actum, *defectus, denotat imperfectionem ſcripturæ.*
23 *Subſcriptio arguit ſcripturam continere diſpoſitionem perfectam.*
24 *Subſcriptionis defectus arguit imperfectionem ſcripturæ.*
25 *Solutio annuæ penſionis pro certo prædio facta, probat ejus locationem.*
26 *Decl. requiri ſolutionem factam eſſe ab aliquo tamquam conductore.*
27 *Decl.* 2. *requiri ſolutionem factam eſſe pro certa re.*
28 *Decl.* 3. *requiri penſionem eſſe in certa quantitate.*
29 *Decl.* 4. *requiri ſolutionem eſſe factam, & receptam ab habente facultatem conſtituendi in quaſi poſſeſſione, exigendi.*
30 *Decl.* 5. *requiri ſolutiones eſſe factas annuatim, non autem unica vice pro multis annis.*
31 *Ampl. ut non ſufficiat præſumptio ſolutionis in præteritum deducta ex tribus ſolutionibus continuatis.*
32 *Decl. ampliationem non procedere ſi adſint etiam primæ ſolutiones.*
33 *Solutiones prædictæ ad hunc effectum, ſi probentur per teſtes, quomodo deponere debeant.*
34 *Solutio annuæ penſionis continuata per decennium probat locationem.*
35 *Contr. quod requirantur triginta anni.*
36 *Et quod requirantur quadraginta adverſus Eccleſiam.*
37 *Contr. quod idem tempus ſufficiat adverſus Eccleſiam, ac adverſus alios, ſed vide n.* 44. *&* 45.
38 *Ad præſcriptionem contra Eccleſiam, non ſufficiunt triginta anni, ſed requiruntur quadraginta.*
Decl. ſufficere decem annos in locatione ad breve tempus, & requiri triginta in locatione ad longum n. 43.
39 *Eccleſia quoad probationes non requiritur privilegiata.*
40 *Locatio probata per continuatas ſolutiones præſumitur ad tempus conſuetum.*
41 *Et ceſſante conſuetudine, præſumitur perpetua.*
42 *Lim. in locatione rerum Eccleſiæ, quia cenſetur ad tertiam generationem.*
44 *Probatio locationis per continuatas ſolutiones, regulatur ad inſtar præſcriptionis.*
46 *Solutionem annuæ non ſufficit, quod ſint continuatæ per annos triginta, vel quadraginta ad præſumendum titulum, ubi adeſt vehemens præſumptio juris in contrarium.*
47 *Sufficit tamen immemorabile.*
48 *Item ſufficit quadragenaria cum fama.*
49 *Violentia, licet non præſumatur, tamen ſecus eſt in materia odioſiſſima.*
50 *Solutio mercedum pro decennio continuata, non ſufficit ad probandam locationem perſonæ.*
51 *Item non ſufficit contra tertium, ſed ſolum contra ſolventem.*
52 *Ampl. & ſufficere contra recipientem ſolutionem de magis communi.*
53 *Solutio mercedum continuata, non inducit locationem, ſed probationem locationis.*
54 *Et hæc eſt probatio præſumptiva, quæ admittit probationem in contrarium.*
55 *Decl. non procedere in locatione continuata per annos triginta.*
56 *Decl.* 2. *non aſſumens probationem contrariam non poſſit impedire interim manutentionem parti.*
57 *Decl.* 3. *ut non plus operetur dicta præſumptio reſultans ex ſolutione decennali, quam ſi adeſſet confeſſio ſolventis.*
58 *Et ſufficit docere de errore, & cauſa vitioſa.*
59 *Solutio continuata per triginta annos, non ſolum facit præſumere contractus, ſed etiam omnium ſolemnitatum ad illius validitatem neceſſariarum.*
60 *Decl. dictam præſumptionem locationis deductam ex continuata ſolutione non procedere, ſi conſtet de antecedenti locatione ad certum tempus, quia tunc intrat præſumptio tacitæ relocationis, & vide n.* 61.
62 *Limit. ut non procedat præſumptio tacitæ relocationis, ſi præcedens locatio de qua conſtat, erat ad longum tempus.*
63 *Lim.* 2. *ut ſi conductio facta fuit ab eo, qui vili pretio vendidit, & diu continuata ſolutione mercedis ultra tempus locationis, intrat præſumptio locationis perpetuæ.*
64 *Colonia partiaria probatur per continuatam annuam præſtationem certæ ratæ fructuum.*
65 *Contrarium.*
66 *Manuum conjunctio, eſt ſignum conſenſus perfecti.*
67 *Contractus non dicitur perfectus ex conſenſu unius.*
68 *Decl. ut ex confeſſione unius probetur perfectio contra eum.*
69 *Præſens, & tacens in actibus obligatoriis non dicitur conſentire.*
70 *Lim. favore Reipublicæ, piæ cauſæ, pupilli, & ſimilium.*
71 *Lim.* 2. *ſi tacens faciat aliquem actum poſitivum.*
72 *Verbum* volo, *junctum infinito non inducit diſpoſitionem.*
73 *Decl. procedere ſi prolatum ab uno, ſecus ſi ab utroque contrahente.*
74 *Verba relata in futurum in iis, quæ dependent a conſenſu, reſolvuntur in præſens.*
75 *Promiſſio de locando non eſt locatio.*
76 *Promiſſio non eſt contractus promiſſus.*
77 *Lim. ſi uterque contrahens promiſit uel unus locare, alter conducere, & promiſſio relata eſt ad certam rem, & certum pretium.*
78 *Decl. procedere ſi uſi ſunt verbo* volo, *ſecus ſi verbo* promitto.
79 *Lim.* 2. *ſi adſit juramentum.*
80 *Contrarium.*
81 *Decl.* 1. *procedere in promiſſione de ſe obligando, & aliis quæ pendent a voluntate.*
82 *Limit.* 3. *ſi cum promiſſione concurrat aliquis actus poſitivus.*
83 *Decl. non procedere, ſi adhuc contractus erat in futurum faciendus.*
84 *Lim.* 4. *ſtantibus dictionibus*, ex nunc, prout ex tunc.
85 *Promiſſio de locando, ubi non eſt locatio, licet ab ea recedere.*
86 *Pactum nudum non eſt efficax, nec parit actionem.*
87 *Decl. procedere de jure Civili, non autem de jure Canonico.*

88 *Decl.*

88 *Decl. 2. non procedere, ſi is cui factum eſt pactum, aliquod damnum eſt paſſus.*
89 *Decl. 3. ut inter viros probos, verecundia ſit negare promiſſa per pactum nudum.*
90 *Decl. 4. ut ſi promiſſio ſit facta, interpoſita ſtipulatione fiat efficax.*
91 *Verbum* promitto *eſt æquivocum, & poteſt referri ad pactum nudum, & ad ſtipulationem.*
92 *Verbum* promitto *redactum in ſcripturam, importat ſtipulationem.*
93 *Ampl. procedere, tam in ſcriptura publica, quam privata.*
94 *Declara procedere, ſi pars, cui facta promiſſio, erat præſens.*
95 *Secus in ſcriptura publica, quia præſumitur Notarium acceptaſſe pro abſente.*
96 *Decl. 2. ut importet ſtipulationem in ſcriptura privata, ſi ſcripta ſit a Perito, alias ſecus.*
97 *Decl. 3. procedere ſi ſcriptura ſit in lingua latina, ſecus ſi in vulgari.*
98 *Declara 4. non importare ſtipulationem etiam in Inſtrumento, ſi alibi in eo ſtipulatio eſt interpoſita.*
99 *Verbum* promitto *probatum per teſtes non importat ſtipulationem.*
100 *Verbum* convenerunt, *non importat ſtipulationem.*
101 *Decl. ut ſi teſtes deponant de verbo* promitto, *tunc non importet ſtipulationem, ſecus ſi deponant ſuper facto dicendo, quod talis promiſit.*
102 *Decl. 2. ut ſi deponant de confeſſione facta a parte ſe promiſiſſe, intelligatur per ſtipulationem.*
103 *Promittens locare non tenetur præciſe, ſed liberatur ſolvendo intereſſe.*
104 *Promiſſio facti etiam non proprii non obligat præciſe, ſed ſufficit præſtare intereſſe.*
105 *Præſtans intereſſe dicitur vere, & proprie ſervare promiſſa.*
106 *Amplia etiamſi promittens habeat facultatem tradendi rem.*
107 *Limit. ſtante ſtatuto, quod promiſſiones præciſe obſerventur.*
108 *Prædictum ſtatutum adeſt Romæ cap. 164.*
109 *Decl. d. ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum.*
110 *Lim. 2. ſtante juramento, quia tunc adimplendum præciſe.*
111 *Ampl. limitationem procedere, etiam quoad hæredem jurantis.*
112 *Decl. ut ſi intereſſe ſit idem cum re promiſſa, tunc agi poſſit directe ad illam rem, ſecus ſi factum ſit quid diverſum.*
113 *Promiſſa venditione non poteſt agi directe ad rem, quia aliquid amplius continet venditio.*
114 *Secus eſt reſpectu promiſſionis emendi, quia emptor non tenetur niſi ad pretium, & ideo pretium directe peti poteſt.*
115 *Intereſſe venditionis non factæ eſt liquidandum, & continere poteſt quid ultra pretium rei.*
116 *Intereſſe, ut peti poſſit ab eo, qui promiſit locare, neceſſe eſt, ut conſtituatur in mora, & debet intentari certa conditione.*
117 *Ille cui facta eſt promiſſio de locando, non tenetur conducere.*
118 *Probatio locationis, debet continere ſubſtantialia contractus.*
119 *Inſtrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium, non probat.*
120 *Teſtes deponentes vidiſſe contrahi, & convenire de re, & mercede, ſi non exprimant quantitatem, non relevant.*
121 *Decl. procedere, ſi agatur inter contrahentes de executione, vel validitate contractus; ſecus ſi inter unum ex contrahentibus, & tertium.*
122 *Decl. 2. ut ſuffragetur dicta probatio, etiam inter contrahentes, ubi non agitur de executione contractus, ſed tantum de probando ipſo actu.*
123 *Teſtes diſcordantes in quantitate pretii non probant contractum venditionis.*
124 *Contrarium; quod conſentiunt concordari in minori ſumma.*
125 *Decl. ut ſi prius deponant de perfectione contractus, & deinde interrogati de quantitate pretii in ea diſcordent, conſentiunt convenire in minori, & probent, ſecus ſi unico contextu dicant fuiſſe factam locationem pro tanta ſumma, & in ea diſcordent.*
126 *Probata receptione litterarum in quibus continebatur locatio, & taciturnitate recipientis reſultat probatio contractus.*
127 *Decl. non ſufficere, quod non contradixerit ſtatim, ſed indulgendum ei tempus arbitrio Judicis.*
128 *Decl. 2. ut ſi probetur receptio epiſtolarum per teſtes neceſſe ſit, quod deponant de contentis in eis, & quod recipiens eas ſciverit.*
129 *Lim. ſi litteræ ſint apertæ.*
130 *Litteræ non probant contractum contra ſcribentem, niſi juſtificetur eas fuiſſe de ejus ordine præſentatas.*
131 *Decl. procedere ſi directæ, & habitæ a domeſtico, alias ſecus.*

CAPUT. XXII.

POſtquam vidimus quomodo contrahi poſſit locatio,
ſequitur videndum quomodo probari poſſit contracta,
& clarum eſt, quod probari poterit nedum per inſtrumen-
tum, aut aliam ſcripturam fidem facientem, ſed etiam per 1
quodcumque aliud genus legitimæ probationis, ac ſignan-
ter per teſtes, prout probantur omnes contractus, qui con-
ſenſu perficiuntur, *l. in exercendis, C. de fid. Inſt.* Afflict.
dec. 398. n. 2. Rot. *dec. 113. n. 14. p. 5. & dec. 345. n. 13. p. 10.*
rec. quatenus tamen neceſſario concludant, ut requiri di-
xit Alex. *conſ. 50. n. 13. lib. 5.* quidquid ſit in emphyteuſi,
quam requirere ſcripturam cenſuit Gloſ. *in l. 1. ver. aliena-*
tionis, C. de jur. emph. & in §. adeo, ver. ad locationem, Inſt.
de loc. Socc. Sen. *conſ. 120. n. 24. lib. 1.* Afflict. *dec. 72. n. 7.*
Surd. *dec. 331. n. 10.* & licet non deſint tenentes contrarium,
& ſit magna quæſtio, tamen iſta eſt opinio communis, &
magis communis, & una de illis communibus, a quibus
recedere in judicando nefas eſt, ut adductis hinc inde
auctoritatibus, ac plene diſputato articulo dicit Fulgin.
de jur. emphyt. in prælud. q. 14. n. 11. verſ. tenendo hanc.

At difficultas verſatur in cognoſcendo, quo modo de- 2
ponere debeant Teſtes, vel dicere ſcripturas ad locatio-
nem convincendam, & quia percutere poſſunt tantum ge-
ſta ante contractum locationis, vel poſt ipſum contra-
ctum, vel in ipſo contractu, placet aliqua de ſingulis
his caſibus diſtincte loqui.

Percutere autem dicentur geſta ante contractum, ſi re- 3
ſpiciant tractatum factum de locando, qui tractatus diſ-
fert a contractu, & eum præcedit, *leg. nam cum tracl. 32.*
ff. pro ſcio, Bald. *in l. eleganter in princ. ff. de condict. indeb.*
Alberic. *in l. fin. n. 26. C. de jur. deliber.* & non requirit con-
ſenſum deliberatum, ſed ſolam diſpoſitionem ad illum & 4
diſcuſſionem, Abb. *in c. cum nuper, n. 6. de his, qui fiunt*
a prælat. unde ſi Teſtes deponant ſimpliciter de tractatu
facto inter partes de locando, & conducendo, non pro- 5
bant quod fuerit effectuatus ipſe tractatus, & facta loca-
tio, & conductio, Soccin. Jun. *conſ. 3. n. 35. lib. 3.* Menoch.
conſ. 893. n. 13. Rot. coram Mantic. *dec. 271. n. 8.* multa enim
tractantur, quæ poſtea non fiunt, *l. ſi voluntate, C. de reſc.* 6
vend. Bald. *in l. multum n. 2. C. ſi quis alt. vel ſibi* Natt.
conſ. 31. num. 12.

Et probatio remanet irrelevans; quia tractatus ſimplex 7
non obligat, & poteſt ab eo libere recedi, uſquequo non
fuerit concluſus, & effectuatus, Gaill. *obſerv. 140. n. 12.*
lib. 1. Rot. *dec. 681. n. 1. part. 4. tom. 2. recent.*

Verum prædicta non procedunt, ſi non agatur de tra- 8
ctatu contractus faciendi, ſed tractatu de contractu facto,
quia iſte tractatus præſupponit contractus, de quo tracta-
tur, præexiſtentiam ad *text. in l. ſi aviam, C. de ingen.* prout
etiam non procedunt, ubi cum tractatu alia concurrant, 9
ex quibus deprehendatur tractatum habuiſſe effectum, ut
advertit Seraph. *dec. 1368. n. 1.*

Unde ſi probetur Titium tractaſſe cum Sejo de locan- 10
do ei ſuam Domum, necnon, quod Sejus poſtea Do-
mum habuit, & habitavit longo tempore, videtur verius
quod argui debeat contracta locatio, ut ſenſit Bald. *in d.*
l. multum intereſt, n. 2. in fin. C. ſi quis alt. vel ſibi quidquid
aliud ſenſiſſe videatur in caſu ſuo Rot. *dec. 104. n. 7. &*
ſeq. part. 2. diverſ. quia dum probatur tractatus, qui loca-
tionem præcedit, & traditio rei, quæ illam ſubſequitur, 11
applicatur regula, quod probatis extremis media præſu-
muntur, *dec. 545. n. 1. & dec. 598. n. 9.* ubi quod procedit
ad quemcumque effectum, *part. 1. div.* Seraph. *dec. 1191.*
n. 3. Buratt. *dec. 926. n. 5.* & faciunt etiam, quæ dicta ſunt
ſupra, titulo præcedenti de locatione ex voluntate par-
tium facienda in ſcriptis, quæ quouſque non ſit facta
ſcriptura, habetur pro imperfecta, & tanquam tractatus,
& tamen ſi tradatur res, tunc locatio perfecta dicitur,
ut per Theſaur. *dec. 397. n. 8. ad fin. cum aliis ibi cit.*

Et quæ dicuntur de tractatu in verbis, applicantur etiam 12
in ſcriptura præparatoria, quæ vulgo dicitur *minuta*, quia
ex ea pariter non convincitur contractus, cum æquipa-
retur omnino tractatui, *dec. 199. num. 8. part. 6. recent. &* 13
dec. 264. n. 13. poſt Zacch. *de oblig. camer.*

Non tamen dicitur tractatus ſi dictum, *dat, locat, tra-*
dit. quia hæc verba important perfectionem contractus, 14
ut dicit Surd. *conſ. 202. n. 33. verſ. nec movet,* quod utique
videtur abſolutum in terminis tractatus in voce facti, at
in terminis ſcripturæ, in quibus loquitur Surd. aliunde
poteſt facile apparere eam non fuiſſe perfectam, ſeu non
continuiſſe perfectam diſpoſitionem, & contractum, quam-
vis haberet verba præfata regulariter apta diſponere, quia 15
vere etiam ſimplices minutæ ſolent paſſim ita concipi,
unde

unde alia erunt perſcrutanda, & in ſpecie, ſi adſint re-
16 licta in albo, quia ex eis arguitur imperfectio ſcripturæ,
d. dec. 264. n. 25. poſt Zacch. *de oblig. camer.* & ſi deficiat
dies, ex tali namque defectu pariter denotatur imperfectio,
17 & vitiatur apoca, *eadem dec. 264. n. 26.*

Et ubi ſcriptura ſit confecta per manum Notarii, prout
etiam paſſim conficiuntur minutæ, attendetur multum ſi
18 adſit clauſula *alium*, quæ ſi adſit, denotat perfectionem,
quia non ſolet apponi, niſi actus ſit perfectus per publi-
cationem Inſtrumenti, Bald. in *auth. quod ſine, C. de co-
ſtam.* Alex. *conſ. 14. n. 14. verſ. ita ergo in propoſito, lib. 6.*
19 & aliis plene congeſtis Rot. *dec. 522. n. 2. part. 4. tom. 2.
recent.* ubi quod hoc procedit ſive clauſula ſit cæterata,
ſive ſit extenſa, quia talis diſtinctio eſt mere verbalis.

Verum dicta concluſio procedit, ubi clauſula prædicta
20 eſt appoſita in fine Inſtrumenti, ſecus autem ſi in principio
vel in medio, quia tunc non poteſt importare perfectionem,
dum apparet poſt eam deventum fuiſſe ad ulteriorem actum
Pariſ. *conſ. 27. n. 17. lib. 2.* Rol. *conſ. 33. n. 33. lib. 2.* Surd.
conſ. 167. n. 22. & plene Rota *dec. 284. n. 6. & 7. p. 10. rec.*

21 Et ulterius dicta clauſula multum quidem operatur in
fine ſcripturæ, ſed de ſe ſola non ſufficit, Rot. *dec. 714.
num. 1. parc. 1. rec.*

22 E contra defectus dictæ clauſulæ denotat imperfectio-
nem ſcripturæ, & quod ſit potius præparatio, quam In-
ſtrumentum, Caſtren. *in l. ſi qui 25. n. 4. verſ. ſed ſi non
continet, ff. de co*ſ*tam.* Corn. *conſ. 226. n. 5. lib. 3.* Surd.
conſ. 187. n. 12. Scrap. *dec. 949. n. 1.* Penia *dec. 925. n. 4.*

23 In Scriptura autem privata præcipue attenditur, an ſit
ſubſcripta, quia ſimplices minutæ non ſubſcribuntur: Un-
de ſi ſcriptura eſt ſubſcripta, arguitur continere diſpoſi-
tionem perfectam, Aldobr. *conſ. 32. n. 26. lib. 1.* Rot. cor.
Burat. *dec. 475. n. 13. & 14.* & in una Rom. hæreditatis 4. Maji
1657. §. *& quamvis coram Maltio*; eſt enim ſubſcriptio
24 ultima para ſcripturæ, ut dicit Bald. *conſ. 175. n. 2. verſ. item
promitt, lib. 2.* & hinc ſequitur etiam ut e contra ſi defi-
ciat ſubſcriptio, ſcriptura arguatur imperfecta, Rot. *dec. 430.
n. 96. p. 5. rec.* & cor. Eminent. Ottob. *dec. 40. n. 8.*

Cætera de perfectione, vel imperfectione ſcripturæ con-
ſulto omitto, ne nimis divertar a materia, alia tamen vi-
deri poterunt penes citatos, & alios relatos ab eis.

Deveniendo nunc ad probationes percutientes geſta poſt
contractum; & ſic non ipſum actum locationis, ſed po-
tius effectum, caſus eſt ſi aliquis tanquam inquilinus, ſeu
25 colonus pro tali prædio certam annuam penſionem ſolvit,
& inde probari locationem, eſt originalis Doctrina Spe-
culat. *in tit. de emphyt. §. nunc aliqua, q. 142. num. 169.*
Abb. *conſ. 74. in princ.* Decian. *conſ. 146. n. 2. verſ. & cum
pro tali vinea, & conſ. 164. n. 1.* & poſt alios plures fir-
mat, & de communi teſtatur Maſcard. *de probat. concl. 991.
num. 1.* Menoch. *præſumpt. 108. num. 1. lib. 3.*

26 Verum ad hoc ut concluſio procedat, debent omnia in
ea dicta copulative concurrere, primo enim requiritur,
quod probetur ſolutionem eſſe factam ab aliquo tanquam
inquilino, ſeu colono, & ſic ex cauſa locationis, nam alias
quia ſolutio poteſt fieri ex pluribus, & diverſis cauſis, non
poſſet dici probatio locationem concludens, prout ſenſiſſe
videtur Maſcard. dum ita ſecundo loco limitat concluſio-
nem præfatam ſub *n. 3.* & late ac optime firmat Rodenc.
de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 2. & ſeqq. & n. 32. & ſeq. ubi quod
non ſufficit expreſſio in genere, ſed requiritur ſpecifica
Peregr. *dec. Patav. 53. n. 3.* Rot. *dec. 292. n. 1. p. 1. diverſ.*

27 Secundo requiritur, quod probetur ſolutio facta pro
certa re, alias enim non convinceret locationem, pro
cujus eſſentia requiritur res, ut ſupra dictum fuit in *c. 1.
num. . . .* Maſcard. *dict. concl. n. 991. num. 2.* imo conſtara
etiam debet de rei identitate, puta per duos confines,
aut alias duas demonſtrationes, alias ſi dictum eſſet, ſolum
pro terris de tali loco, probatio eſſet obſcura, & non
ſufficeret, ut cenſuit Alex. *conſ. 50. num. 18. lib. 5.*

28 Non tamen neceſſe eſt dictas expreſſionea cauſæ ſolu-
tionis, & rei factas fuiſſe in qualibet ſolutione, ſed ſatis
eſt eas fuiſſe factas in primis quietantiis, ut tradit Pe-
regr. *dec. Patav. 43. num. 12.*

Tertio requiritur probari penſionem certam, alias ſi ad-
ſit incertitudo circa ejus quantitatem, prout ſi teſtes di-
cerent ſoluta fuiſſe novem, aut decem, probatio non eſ-
ſet ſufficiens, Alex. *d. conſ. 50. n. 16. verſ. tertius teſtis lib. 5.*
Dec. *conſ. 57. n. 5.* Maſcard *de prob. concl. 992. n. 1. & ſeqq. per
tot.* & idem eſſet ſi conſtaret de ſolutionibus difformibus
puta quia quandoque ſolutum fuiſſet in pecunia, quando-
que in frumento, aut aliis fructibus, vel quandoque ſo-
lutum fuiſſet plus, & quandoque minus, Bald. & Angel.
in l. male agitur, col. 2. . . de præſcr. orig. annor. & his, aliiſ-
que adductis firmat Maſcard. *d. concl. 991. n. 8. & 9.* & ple-
nius Vaſq. *controv. Illuſtr. c. 84. n. 6.* ubi de communi.

Quarto requiritur ſolutionem fuiſſe factam, & reſpecti-
29 ve receptam a perſona valente conſtituere alium in quaſi
poſſeſſione exigendi, vel retinendi, unde non ſatis eſſet,
quod ſolutio eſſet facta nomine alieno, vel nomine alieno
recepta, late Cenc. de Cenſ. *q. 8n. n. 55. verſ. nec tamen,* Duard.
eod. tract. in proœm. q. 17. n. 32. Rot. cor. Merl. *dec. 8. . 4.*

Quinto requiritur, quod ſolutionea non ſint factæ uni- 30
ca vice pro decem, viginti, aut triginta annia, ſed quod
ſint factæ annuatim, & ſeparatim, Cyn. *in l. 2. n. 1. &* Bald.
n. 2. C. de dot. promiſſ. Menoch. *præſ. 131. n. 13. & 84. & ſeqq.
lib. 3.* Mantic. *de tacit. lib. 3. tit. 15. n. 65.* Gratian. *diſcept. 208.
n. 10.* Capell. Toloſ. *dec. 238. n. 3. ad fin.* Rot. cor. Merlin. 31
dec. 573. n. 11. adeout etiam non ſufficeret allegare præ-
ſumptionem ſolutionis in præteritum, quæ deducitur ex
ſolutione trium annorum poſtremorum, Gratian. *diſcept. 208.
n. 12.* Mantic. *de tacit. lib. 3. tit. 15. n. 66. & ſeqq.* Rot. *dec. 292.
n. 2. part. 5. diverſ.* Niſi tamen concurrant cum dictis ſo-
lutionibus poſterioribus etiam antecedentes, quia tunc
intermediæ præſumuntur, Caſtren. *conſ. 51. n. 2. poſt med.
lib. 2.* ſed contrarium ſenſit in hoc Rot. *d. dec. 292. p. 1.
div.* vel etiam niſi adeſſet confeſſio ſolutionum antea di- 32
ſtinctim factarum, licet ipſa confeſſio uno Inſtrumento
tantum uti unica contineretur, ſecundum Pariſ. *conſ. 7.
num. 6. verſ. nam circa id lib. 4.*

Erit tamen advertendum, quod ſi probatio ſolutionum 33
fieret per teſtes, neceſſe eſſet eos reddere rationem eorum
dicti, nec ſufficeret ratio illa, quia ſum vicinus, cum
iſtæ non ſint de rebus, quæ in genere ſciri poſſunt, nec
ſufficiat probatio præſumptiva, ut tradit Alexand. *conſ. 50.
n. 17. lib. 5.* neque ſufficeret dicere audiviſſe a parte, ſi eſ-
ſet confeſſio extrajudicialis, Alexand. *dicto conſ. 50. n. 16.
verſ. item interrogatus,* Dec. *conſ. 57. n. 4. ad fin.* & debent
eſſe concordes in quantitate, & qualitate ſolutionis, &
in aliis, itaut faciant probationem perfectam, dum enim
non probatur locatio directe, ſed per illationem a ſolu-
tiona penſionis, neceſſe eſt talem ſolutionem eſſe certam,
ad hoc ut ex ea inferri poſſit ad locationem præceden-
tem, Ruin. *conſil. 44. n. 5n. lib. 4.* Cephal. *conſ. 25n. n. 4n.*
Magon. *dec. Luc. 79. n. 17.* & ibi Adden.

Sexto requiritur, quod ſolutio continuata ſit diuturno 34
tempore, circa quod magna eſt dubitatio, & variæ ſunt
opiniones, aliqui enim volunt ſufficere decennium, Bart.
in l. litibus 19. n. 2. C. de Agric. & conſ. lib. 11. ubi quod
minus tempus non ſufficeret, quem ſequuntur alii, ut
Carocc. *de locat. tit. de locatione ſine tempore, q. 6. n. 152.*
& conſulendo Gratus, *conſ. 76. . 25. lib. 1.* & in fortiori-
bus terminis de probanda emphyteuſi, & aliis ſimilibus,
Bald. *in l. 1. n. 15. Cod. de fideicom.* Cenc. de Cenſ *q. 81.
n. 8. & ſeqq.* & ibidem Ranuc. *n. 15. verſ. 1. quin prorſus,*
Rota coram Penia, *dec. 183. n. 3.* & coram Buratt. *dec. 10.
n. 16. & dec. 46. num. 15. & in rec. dec. 502. num. 23. part. 2.
& dec. 253. num. 11. parc. 4. tom. 2.*

Alii vero volunt requiri annos triginta, Angel. *in leg.* 35
Prætor. §. 1. ff. de eden. Alber. *in l. 2. n. 10. C. de jur. emph.*
Ruin. *conſ. 151. n. 5. lib.* . Pariſ. *conſ. 23. n. 5. lib. 4.* & alii
plurea relati per Menoch. *præſumpt. 508. n. 4. lib. 3.* & latius
per Fulg. *de jur. emph. tit. de contract. q. 11. n. 2. verſ. contrarium.*

Præterea aliqui admittunt hanc ultimam opinionem, 36
ſed dicunt non procedere contra Eccleſiam, adverſus quam
volunt requiri ſpatium annorum quadraginta, Angel. *in
§. emphyteuſis, n. 19. in authent. de non alien. aut permut.
reb. Eccleſ.* Ancaran. *conſ. 420. an fin.* Pariſ. *conſ. 23. n. 5.
lib. 4.* Aldobrand. *conſ. 74. n. 1. lib. 1.* Fachin *conſ. 30. n. 32.
lib. 1.* Menoch. *præſump. 108. n. 5. lib. 3.* Roderic. *de ann.
reddit. lib. 2. q. 15. n. 53.* & quod contra Eccleſiam non ſuf-
ficiant decem anni, Rot. cor. Verall. *dec. 166. part. 3.*

Contrarium vero quod in hoc propoſito idem procedat
contra Eccleſiam, ac contra privatum, ſenſerunt Salic. *in* 37
*l. cum de in rem verſo, n. 12. ver. quare ſeptimo, ff. de uſu-
ris,* Pariſ. *conſ. 7. n. 13. verſ. & quia concurrunt, lib. 4.* Gra-
tian. *conſ. 76. n. 25. ver. & ex hoc neceſſario, lib. 1.* Menoch.
præſumpt. 131. n. 61. & late ſeqq. lib. 3.

Et licet tenentes primam opinionem adducant, quod 38
circa præſcriptionem clarum eſt non ſufficere adverſus Ec-
cleſiam ſpatium 30. annorum, ſed requiri 40. *t. de quanto
de præſcriptionibus auth. quas actiones, C. de ſacroſ. Eccl.* tamen
alii reſpondent dicendo, quod hæc non eſt præſcriptio, 39
ſed probatio, & quod Eccleſia circa probationes non re-
peritur privilegiata, ut ultra prædictos firmavit Ranuc. *in
conſ. impreſſo,* per Cenc. de Cenſ. *q. 81. n. 15. circa med. ver.
tum quin,* Duard. *de conſ. in proœm. q. 17. n. 35. ver. ſed re
vera & ſeqq.* ubi volunt ſufficere decennalem ſolutionem.

Pro reſolutione autem harum difficultatum, videtur pro- 40
ponenda, & alia, videlicet ſuppoſito, quod concurrat tem-
pus ſufficiens, & omnia alia requiſita ad inducendam hanc
probationem locationis, quænam locatio credenda erit iſta
circa tempus, videlicet quanto tempore duratura, in qua
dubitatione Ang. *in l. 2. C. de jur. emphyt.* eam formans in
emphyteuſi, dicit non adeſſe legem, & ideo primo recur-
rendum eſſe ad conſuetudinem concedentis, ſecundo ad
conſuetudinem regionis, & quatenus conſuetudo nulla ap-
pareat, vel ſit difformis, quod minimum eſt, præſumemus.

Verum prædictam diſtinctionem, quoad primam partem,
quod ubi conſtet de conſuetudine, illa attendi debeat, &
cum

eum præfato ordine, ut prius attendatur conſuetudo particularis, & deinde generalis, ſequuntur alii, & ſignanter Jaſ. *in d. l. 2. n. 160.* Menoch. *præſ. 109. n. 1. & ſeq. lib. 3.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 5. n. 11.* Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de contract. q. 12. n. 1.* & faciunt tradita in *c. 17. in primo caſu*, ubi late, quæ conſuetudo attendenda, ſi diverſimode ſervatum ſit, at ſecus eſt quoad ſecundam partem, ubi Ang.
41 dicit quod ceſſante conſuetudine præſumatur, quod minimum eſt, ad quod ipſe allegat regulam, *l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de reg. jur.* quia communiter rejicitur ab aliis volentibus, in dubio locationem, ſive emphyteuſim præſumi perpetuam, imo ipſe Ang. ita ſenſiſſe videtur *in l. qui luminibus, ff. de ſervit. urb. præd.* Jaſ. *in d. l. 2. n. 161.* Soc. Sen. *conſ. 50. n. 15. lib. 4.* Ruin. *conſ. 151. n. 14. lib. 4.* Burſat. *conſ. 23. n. 27.* Menoch. *d. præſumpt. 109. n. 7. lib. 3.* Fulg. *qui de communi teſtatur d. q. 12. n. 1.* Surd. qui alios refert, & in terminis locationis loquitur *dec. 265. n. 55.* licet ſecus ſit in locatione ſeu emphyteuſi rerum Eccleſiæ, quia concedi ſolent ſolum ad tertiam generationem, & ita conceſſæ etiam
42 ex prædictis ſolutionibus arguuntur Bald. *in c. 1. n. 2. de feud. dat. in vic. l. com.* Jaſ. *in l. 2. n. 16. & ſeq. C. de jur. emph.* Menoch. *præſ. 109. ad fin. lib. 3.* & pleniſſime aliis congeſtis, Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 52.* Duar. *de cenſ. in proœm. q. 17. n. 58. & ſeq.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 5. n. 15. & 16.* & quod emphyteuſis Eccleſiæ ſoleat, imo debeat ſolum fieri ad tertiam generationem, probatur per text. *in §. emphyteuſim auth. de non alien.* & licet hujus textus diſpoſitio fuerit poſtea ampliata, ut poſſit fieri conceſſio duratura in omnibus deſcendentibus, *§. licentiam auth. de alien. & emph.* Alex. *conſ. 110. n. 19. lib. 3.* ubi de communi Ruin. *conſ. 166. n. 9. §. nec obſtat lib. 1.* Rot. cor. Seraph. *dec. 1362. n. 7.* tamen debet conſtare, quod partes voluerint dicta facultate uti, alias non cenſetur a diſpoſitione dicti *§. emphyteuſim* receſſiſſe, juxta late tradita per Covar. *lib. 2. c. 17. n. 15. & alios ſupracitatos.*

His autem ſuppoſitis, quod probetur pro tempore con-
43 ſueto, quatenus adſit conſuetudo; & quatenus ea non adſit, præſumatur perpetua, redeundo ad præcedentes difficultates circa tempus neceſſarium ad hanc probationem inducendam, crederem, quod ſi ageretur de locatione ad modicum tempus, quæ inter privatos eſt uſque ad novennium, & in Eccleſiis uſque ad triennium, quia in ea non acquiritur aliquod dominium, & agitur propterea de modico præjudicio, tuto admitti poſſet prima opinio, quod ſufficiat decennium, prout in terminis locationis voluit Bart. & in fortioribus ſenſerunt alii pro ea citati. Si vero ageretur de inducenda probatione locationis ad longum tempus, quia videlicet adſit conſuetudo ad longum tempus locandi, vel locationis perpetuæ, ubi nulla adſit conſuetudo, & tunc quia talis locatio importat acquiſitionem dominii utilis, ad quem effectum clari juris eſt non ſufficere decennalem poſſeſſionem, ſed requiri tricenariam, vel quadragenariam, crederem veriorem opinionem aliorum, idem tempus requirentium ſupracitatorum, qui loquuntur ut plurimum ad effectum probandæ emphyteuſis, in qua dominium utile transfertur, & ſic in his terminis, vel ſimilibus.

Nec obſtat, quod iſta non ſit proprie præſcriptio, ſed
44 probatio vel præſumptio tituli locationis, quia ex quibus cauſis inducitur præſcriptio, eiſdem inducitur etiam iſta præſumptio tituli, ut ex Bart. & aliis tradit Caſſan. *conſ. 11. n. 80.* & poſt eum Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 53.* & hanc eſſe probationem, quæ operatur in vim præſcriptionis, dicit Rota *in dec. 234. n. 3. part. 7. rec.*

45 Et hinc eſt, quod cum contra Eccleſiam non ſufficiant triginta anni ad præſcribendum, ſed requirantur quadraginta *c. de quanta de præſcript. auth. quas actiones, Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* idem eſſe dicendum in hac probatione, tradunt magis communiter DD. ut videre eſt ex relatis per Menoch. *præſumpt. 108. n. 5. lib. 3.* Roderic. *de ann. reddit lib. 1. q. 15. n. 53.* Fulgin. *de jur. emph. tit. de contra. q. 11. n. 4.* & hodie quia requiritur ex Conſtitutione Urb. VIII. de præjudicialibus Eccleſiæ, de qua dixi *in c. 14. 6. 11.* ſpatium centum annorum ad præſumendum, locationem ultra triennium fuiſſe factam cum ſolemnitatibus neceſſariis, & hoc tempus erit neceſſarium, ad hoc ut iſta continuata ſolutio ſuffragari valeat pro locatione prædicta juxta pleniſſime tradita per Rot. *dec. 120. n. 5. & 17. part. 10. rec.*

Et non ſolum in Eccleſia, ſed ubicumque adeſt reſiſten-
46 tia, aut vehemens præſumptio juris in contrarium, non ſolum non ſufficit dictum tempus decennii; ſed neque triginta, vel quadraginta annorum, prout ſi agatur de ſolutionibus extraordinariis factis Domino per Vaſſallos, ex quo viget præſumptio, quod extortæ fuerint per violentiam, quod dictum tempus non ſufficiat, firmant Guidop. *conſ. 1. n. 11. & ſeqq.* & pleniſſime Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 65. & 66.* Duard. *de cenſ. in proœm. q. 17. n. 47. & ſeq.* & licet quoad ſimplicem juris præſumptionem quæ in contrarium vigeat, aliud ſentiat Vaſq. *controv. illuſtr. c. 84. n. 39.* tamen exempla quæ adducit, non ſunt de caſibus, in quibus vigeat præſumptio juris, quod ſolutiones non fuerint factæ ex cauſa allegata, dicit enim rem præſumi liberam, & tamen præſcribi ſervitutem, item contractum præſcribi, licet non præſumatur, quod verum eſt, ſed licet contractus de jure non præſumatur, tamen non habet præſumptionem Juris contra ſe, & idem eſt de ſervitute, & hæc inter ſe differunt, non præſumi, & habere juris præſumptionem contra ſe.

Sufficit tamen in dictis caſibus immemorabilis, Covar.
in reg. poſſeſſor. part. 2. §. 4. num. 5. ver. 2. eſt conſiderandum, 47
Avendan. *de exequen. mand. reg. part. 2. c. 5. n. 10.* Garz. *de expen. & melior. c. 9. num. 23.* Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 67. & ſeqq.* Duar. *d. q. 17. n. 48.* quidquid ſit de ſimplici centenaria non habente requiſita immemorabilia, ex traditis per Garz. *dicto cap. 9. n. 32.* & Avendan. *de cenſ. cap. 8. n. 18.* & ubi allegans hanc immemorabilem eſſet omnino incapax acquirendi, puta ſi laicus alleget eam in perceptione decimarum, de quo Felin. *in cap. accedente, n. 6. de præſcript.* Socin. Sen. *conſ. 260. lib. 2.* & poſt alios Vaſq. *contr. illuſtr. cap. 84. n. 11. & 12. lib. 2.* Menoch. *præſumpt. 131. n. 49. lib. 3.*

Sufficit etiam quadragenaria cum fama, Covar. *d. §. 4.* 48
n. 5. verſ. quibus duo adjicere, Avendan. *de exequen. mand. reg. part. 2. c. 5. n. 12. ad med. & de cenſ. c. 8. n. 17.* quatenus tamen in prædicto caſu vaſſallorum appareat ſolutiones fuiſſe volontarie factas, nam licet violentia non præſu-
matur, tamen in materia odioſiſſima, & reprobata a jure 49
contrarium eſt dicendum, ut ex Bal. *in l. ob marit. C. ne uxor. pro marit.* tradit Garz. *de expenſ. & mel. c. 8. num. 35. prope fin.*

Cæterum quod dictum eſt de ſolutione decennali, quod
ſufficiat ad probandam locationem, non ſolum retenta 50
opinione indiſtincte hoc tenentium, ſed etiam cum noſtra reſtrictione ad locationem brevis temporis, limitandum erit, ut procedat in locatione bonorum, in qua procedit ratio adducta, quod agatur de levi præjudicio, ſecus autem ſi agatur de locatione perſonæ, quia præjudicium eſt gravius, & ideo requiruntur triginta anni, ut tradit Jaſon. *in leg. ſi certis n. 15. verſ. ſexto limita, C. de pact.* & aliis pluribus adductis Vaſq. *contro illuſtr. cap. 84. n. 38.*

Prout etiam limitandum erit, ut procedat contra ipſum 51
ſolventem, vel recipientem, non autem contra tertium, quia requiruntur triginta anni, Jaſ. *in d. l. ſi certis, n. 15. verſ. quinto limita*, ubi etiam Curt. Sen. Alciat. & alii, quos refert Vaſq. *in d. c. 84. n. 38. verſ. 22. limita*, & licet ipſe ibi ex Alexand. *in l. qui ex aliena, ff. de acquir. hæredit.* dicat hoc non ſatis certum eſſe, tamen hanc limitationem tenuit etiam Rota *dec. 166. part. 3.* coram Verall.

Volunt etiam aliqui dictam opinionem annorum decem 52
procedere contra ſolventem, & non contra recipientem, Balb. *de præſcript. part. 3. princ. quæſt. 10. n. 35.* quem refert Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de contract. q. 11. poſt med. ver. ſed Ant.* ſed magis communiter tenetur eodem modo ſolventem, ac recipientem judicari in hoc propoſito, Bald. *conſ. 24. num. 1. lib. 4.* Gratian. *conſ. 76. num. 25. verſ. & ex his lib. 1.* Fulgin. qui alios refert *dicta quæſt. 11. num. 5.* Rot. coram Mantic. *dec. 57. num. 5.*

At ſemper verum eſt, per ſolutionem cum dictis qua- 53
litatibus factam non induci locationem, ſed probationem, quod locatio præceſſerit, Bald. *conſ. 24. n. 1. in princ. ver. vel eſt magis, lib. 4.* Pariſ *conſ. 7. n. 6.* ubi, quod non cadit aliqua dubitatio, quia in jure verum, & ab omnibus receptum eſt, *lib. 4.* Rot. *dec. 113. n. 19. & ſeqq. 2a c. 4. com. 3. rec.* & probationem mere præſumptivam transferentem onus
probandi contrarium in adverſarium, qui propterea, ſi 54
probare velit, auditur, Carocc. qui multos congerit, *de locat. & cond. tit. de locat. omiſſ. n. 6.* quod tamen procedit ſtando in terminis ſolutionis decennalis, vel alias minori tem-
pore continuatæ, quam triginta annorum, quia contra tri- 55
cennariam non admitti probationem, firmat Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 6. & ſeqq. & n. 58.* eſt enim tunc probatio in vim præſcriptionis, ut dicit Rot. *dec. 234. n. 3. part. 7. rec.* at ubi quis aſſumat onus probandi contrarium,
interim non poterit denegari manutentio habenti pro ſe 56
poſſeſſionem, vel quaſi, Gratian. *diſc. 208. n. 14.* & talis præſumptio tam procedit in præjudicium ſolventis ad favorem recipientis, quam in præjudicium recipientis ad favorem ſolventis, Bald. *conſ. 24. n. 1. lib. 4.* Gratian. *conſ. 76. n. 25. lib. 1. ver. & ex his neceſſario*, Rota coram Mantic. *dec. 57. n. 5.* Fulgin. *de contract. emphyt. q. 11. n. 15.*

Verum ex ſolutione decennali talis præſumitur obliga- 57
tio, qualis allegatur, & ideo non plus operatur hæc præſumptio, quam ſi fuiſſet confeſſata ab initio, unde ſi concluderet confeſſionem, ſeu obligationem non ſolemnem, & inefficacem uti factam a minore non valente ex diſpoſitione ſtatuti ſibi præjudicare, actionem non produceret in futurum, ut docet Salic. *in leg. cum de in rem verſ. n. 6. verſ. tertio caſu, ff. de uſur.* & ſufficit docere de errore, 58
& quod cauſa propter quam fuit facta ſolutio, ſit vitioſa, Vaſq. *contr. illuſtr. c. 84. n. 12. ver. fatis*, Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 8. in fin.* Menoch. *præſumpt. 131. n. 49. lib. 3.* Cenc. de Cenſ. *q. 81. n. 38.*

At con-

Digitized by Google

59 At concurrente tempore annorum triginta, non ſolum inducitur probatio contractus, ſed etiam omnium ſolemnitatum ad illius validitatem neceſſariarum, adeo ut ſi neceſſaria ſit ſcriptura, & præſumatur ipſa interveniſſe, licet de ea non appareat, Bald. *conſ. 24. prope ſin. ver. & notandum eſt lib. 4.* Jaſ. *in l. 2. n. 155. C. de jur. emphyt.* Menoch. *præſumpt. 108. n. 2. lib. 3.* Roderic. *de ann. reddit. lib. 1. q. 15. n. 50.* late Fulgin. *de jur. emphyt. in prælud. q. 14. n. 32.* Rot. coram Mantic. *dec. 57. n. 4.* ubi etiam dicit ſufficere, quod probetur ſolutio per ſcripturam, quia dum probatur conſequens per ſcripturam, probatur & antecedens, licet quoad hoc contrarium facere poſſit, quod voluit Rot. cor. Put. *dec. 178. n. 3. & per tot. lib. 3.* ubi concluſum fuit ex quietantiis ſolutionum pro mercede locationis probari locationem tacitam, non autem expreſſam, quod & admiſit cor. Gomeſ. *dec. 75. lib. 1.*

60 Verum non omittendum animadvertere, quod prædicta omnia de inducenda præſumptione, ſeu probatione locationis ex continuata ſolutione mercedis, procedunt cum ſuppoſito, quod de nulla locatione antecedenter facta ad certum tempus, puta ad biennium, conſtet, quia alias licet poſt illud tempus finitum conductor continuaverit rem retinere, & ſolvere mercedem per triginta annos, vel ultra, non propterea argui poterit locatio perpetua, ſed potius credetur fuiſſe factam tacitam relocationem in ruſticis ad annum, & in Urbanis de die in diem, juxta text. *in l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat.* ut tradunt Ancar. *q. 24. n. 11. l. 1.* Cravet. *de antiq. temp. part. 4. cap. 5. incip. materia iſta n. 100. & ſeqq.* Caldaſ. *de jur. emphyt. lib. 1. n. 41. & ſeqq.* Add. ad Gamm. *dec. 26. n. 3.* Magon. *dec. Florent. 3. n. 4. ver. quibus non obſtantibus, & late ſeqq.* Rot. *Bonon. div. dec. 119. n. 93.* ubi etiamſi fuiſſet continuatum per mille annos, Rot. *dec. 14. n. 1. p. 3. rec.* ubi Add. *n. 6.* dicit etiamſi per mille annos.

61 Et licet contraria opinio habeat quoque ſuos fautores, & ſignanter Bald. *in l. malo agitur in prima lectura, n. 4. verſ. ſi vero conductio, C. de præſcr. 30. vel 40. annor,* & ibidem Ang. *n. 5. verſ. ſi vero conductio,* Alex. ad Bart. *in d. §. qui impleto, ff. loc. in prima addit.* Gozad. *conſ. 9. n. 8.* Marzar. *conſ. 16. n. 1.* ubi late Bero. *conſ. 113. n. 3. lib. 2.* Afflict. *dec. 365. n. 13.* tamen prima videtur verior, quia dum conſtat titulo ſolutionis, videlicet ex cauſa conductionis temporalis ceſſat præſumptio alterius tituli, maxime in conductore, qui ſibi non poſſidet, ſed domino, & non poteſt mutare cauſam poſſeſſionis ad illius præjudicium, ut late tradunt præcitati, & ſignanter Magon. *in d. dec. 2.* quæ opinio certius etiam procedit, quatenus in locatione præcedenti adſit pactum expreſſum, quod ſi partes continuent, cenſeatur facta tacita relocatio ad tempus, inde enim apertius ceſſat, quod conductor voluerit, & potuerit mutare cauſam, & velle poſſidere titulo locationis perpetuæ, ex firmatis per Rot. *in dec. 210. n. 15. part. 10. rec.*

62 Limitatur tamen dicta opinio, ut non procedat ſi præcedens locatio erit ad longum tempus ſecundum Bero. *conſ. 113. n. 3. poſt med. verſ. ex quo infertur, lib. 1.* ubi movetur, quia quando locatio eſt ad longum tempus, non præſumitur tacite renovata, de quo ſuo loco, Deo dante, aliquid dicemus, ſed contrarium ſenſit Add. ad *dec. 14. n. 9. p. 3. rec.*

63 Secundo limitatur eadem opinio, ut non procedat, ſi agatur de conductione facta ab eo, qui rem ipſam vendidit vili pretio cum pacto redimendi, & ſtatim eam conduxit, ſi enim non poteſt redimere, neque agere ad reſciſſionem ex capite læſionis, vel quia præſcriptum, vel quia probare læſionem ſufficientem non valet, concedendum ei eſt, ut poſſit retinere titulo Coloniæ perpetuæ. Cravett. *de antiq. temp. p. 4. c. 5. incip. materia iſta, n. 125. ver. poſſet caſus hujuſmodi,* Urſill. ad Afflict. *dec. 365. n. 15.* Magon. *dec. Flor. 2. n. 6. poſt med. ver. qui etiam.* Contrarium tamen ſenſit Valaſc. *de Jur. emphyt. q. 20. n. 12. ver nec ullo caſu,* cujus opinio admitti poterit de rigore, contraria vero de æquitate, ut ſenſit ipſe Cravet. & poſt eum Magon. ubi ſupra, & vide alia de hac eadem æquitate ſupra *in c. 10. n. 120. & ſeq.*

64 Denique controverſia magna eſt, an dicta probatio, ſeu ut aliqui dicunt, præſcriptio locationis perpetuæ, procedat etiam in Colonia partiaria, puta ubi non apparet ſoluta merces in pecunia, ſed certa rata fructuum, & pro affirmativa facit, quod in eiſdem terminis loquitur Bald. *in l. malo agitur in ſecunda lectura, verſ. ſi vero conductio,* & Ang. *n. 7. C. de præſcript. 30. vel 40. annor.* & eis aliiſque plene congeſtis dictam opinionem firmavit Rot. cor. Mantic. *dec. 17. n. 2.* & tenuit etiam Ancaran. Regien. *q. 24. n. 10. & ſeq. lib. 1.* & ſenſiſſe videtur Gratian. *diſcept. 156. n. 6.* Greg. *dec. 26. n. 3.* & ibi Adden.

65 At contrarium tenuerunt Rim. Sen. *conſ. 10. n. 15. & ſeqq.* Ruin. *conſ. 151. n. 7. & ſeqq. lib. 4.* Hond. *conſ. 85. n. 12. lib. 1.* Eugen. *conſ. 28. n. 11. & ſeqq. lib. 1.* Roderic. *de annor. reddit. lib. 1. q. 15. n. 51. verſ. nec decip aris.* Ratio autem præcipua iſtorum eſt, quod iſti coloni ſunt potius ſocii, quam conductores, *l. ſi merces §. vis major. ff loc.* & in ſocietate nemo cogitur perpetuo permanere, *l. ult. C. comm. divid.* ſed reſpondent alii eam non eſſe ſocietatem proprie, ut patet ex verbis text. *in d. §. vis major,* & propterea eam tranſire ad hæredes, quod non eſt in ſocietate vera, & propria, late Mantic. *d. dec. 17. n. 10. & 11.* ubi & quod ſaltem dicta opinio non procedit in prædiis univerſitatis.

Deveniendo denique ad probationem percutientem ipſum actum locationis, clarum erit quod ſi per ſcripturam, vel teſtes, probetur reciprocus conſenſus in re certa, & penſione, uti quia conſtet de verbis hinc inde prolatis aptis conſenſum utriuſque exprimere, vel etiam de ſignis uti 66
de manuum conjunctione, quod eſt ſignum evidens conſenſus perfecti, ut dicit Dec. *conſ. 64. n. 14. lib. 3.* probata 67
erit locatio. At ſi, v. gr. teſtes referant tantum verba unius Partis, & ex eis convincatur ſolum conſenſus illius, non probabitur contractus perfectus, & validus, non enim dicitur perfectus ex conſenſu unius partis, Seraph. *dec. 854. n. 8.* ubi, & quod non ſufficit unum teſtem dicere aliam partem contentam fuiſſe, maxime ſi non reddit rationem quomodo cognoverit contentam fuiſſe. Verum ſi verba unius Partis contineant confeſſionem con- 68
tractus alias facti, tunc contra illam probabunt ejus perfectionem, Rot. *dec. 37. n. 4. part. 4. t. m. 2 recent.*

Si autem verba unius continentia locationem probentur prolata altero præſente, & tacente, an cenſeatur contracta locatio, & licet ad eam contrahendam non ſint neceſſaria verba *l. qui ad certum 15. ff. locat.* & dictum eſt cap. præce- 69
denti, tamen negative reſpondendum eſt, quia requiritur conſenſus, qui in tacente non præſumitur, ut pleniſſime firmat in his terminis Caroc. *de locat. & cond. tit. de locat. qualific. q. 3 n. 2.* & eſt regula generalis, ubi agitur de actibus obligatoriis, prout eſt iſte contractus, Veſtr. *in prax. lib. 4. c. 5. n. 3.* Rot. *dec. 104. n. 9. p. 1. div.* quod tamen limitatur, ſi agatur de favore Reipublicæ, piæ cauſæ, vel pupilli, 70
& ſimilium, *l. 2. ff. ad municip.* Bart. *in l. quæ dotis, n. 23. verſ. fallit, ff. ſol. matr.* Gratian. *diſcept. 980. n. 21.* Carpio *de execut. ultim. lib. 1. c. 17. n. 32.* licet contrarium velit, ſi agatur de favore pupilli, Matt. Brun. *Conſ. 113. n. 12.* Prout etiam limitatur, ſi tacens faciat aliquem actum poſitivum, prout eſſet receptio rei locatæ, vel in eam ingreſſio, & ſimilia, Caroc. *d. q. n. 3. verſ. declaratur niſi,* Oſaſch. *dec. 132.* 71
n. 10. Rot. *dec. 811. n. 22. part. 1. div.* ex quo enim non ſunt neceſſaria verba, ut mox dicebam, aperte ſequitur, ut quomodocumque convincatur conſenſus, ſufficiat ad convincendum contractum. Unde ſi quis locavit fundum ad annum tantum, ex quo elapſo anno paſſus eſt colonum in fundo permanere, & colonus qui pariter ad annum tantum conduxerat, elapſo anno adhuc in fundo permanſit, abſque ulla alia expreſſione verbis, vel nutu, quod locationem renovabant, adhuc ſufficienter convincitur animus renovandi eam, *l. item quæritur, 14. §. fin. & l. qui ad certum 15. ff. loc.*

Dubitari tamen poteſt an convincatur conſenſus ſufficiens ad perficiendum locationem, & conductionem, ſi dictum ſit, *volo locare, & volo conducere;* & quod quando ſumus in contractibus, in quibus requiritur conſenſus mutuus partium inter ſe obligatorius, ſi verbum *volo,* vel *placet* 72
habet limitationem certam, & determinatam de præſenti, & tunc obligat de præſenti, aut habet determinationem incertam, quia jungitur infinito, ut in præfatis verbis, & tunc non diſponit de præſenti, dicit eſſe doctrinam Bart. communiter approbatam Ferret. *conſ. 251. n. 6.* verum licet hæc doctrina vera ſit, ubi verba prædicta, *volo locare,* proferantur ab uno tantum, tamen ſi ſunt prolata ab utra- 73
que parte invicem reſpectu rei determinatæ, & pretii conſtituti, non promiſſionem de locando, ſed contractum locationis abſolutum inducunt juxta Gloſ. *in l. in vendentis in verb. in vendentis, verſ. q[illegible], C. de [illegible].* ad quam ſe remittit Bart. per Ferret. *conſ. in l. ſervi electione 5. n. 4. in fin. ff. de leg. 1.* & firmant Burſat. *conſ. 100. n. 9.* Surd. *conſ. 371. n. 37.* Cartar. *dec. 29. n. 9. & ſeqq.* Vinc. de Franch. *dec. 346. n. 4.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 3. n. 11.* quibus addi poſſunt late tradita per Andreol. *controv. 112. n. 11. & ſeq.* & 74
ratio eſt, quia cum contractus iſtius perfectio dependeat a conſenſu utriuſque verba prædicta ab utroque prolata in actu dependente ab eorum conſenſu tantum, licet relata ad futurum reſolvuntur in tempus præſens, Corn. *conſ. 133. n. 5. l. 3.* Cartar. *d. dec. 29. n. 9.* Rot. *dec. 293. n. 12. p. 5. rec.*

In terminis autem ſimplicis promiſſionis de locando dicendum eſt eam non importare locationem, juxta veriorem opinionem, de qua teſtatur Caroc. *de locat. tit. de loc. qualific. q. 1. n. 3. & ſeqq.* ubi infinitos congerit, quibus ad- 75
di poteſt in eiſdem terminis Adden. ad Greg. *dec. 28. n. 6.* & Theſaur. *dec. 233. n. 5.* & eſt regulare, quod promiſſio non ſit contractus promiſſus, Roland. *conſ. 69. n. 12. & ſeqq.* 76
lib. 3. Franc. a Ponte *conſ. 85. per tot.* Surd. *conſ. 52. n. 13.* Mantic. *de tacit. lib. 3. tit. 15. n. 84. verſ. ab hac ſententia, & ſeqq.* Theſaur. *dec. 233. n. 5. & per tot.* Rot. *dec. 174. n. 2. ad fin. poſt ſecundum volum. conſ. Farin.*

Et licet non deſint tenentes contrarium, ut Alciat. *conſ. 18. n. 5. lib. 8.* Fachin. *contr. 7. per tot. lib. 2.* ubi de magis communi Caball. *conſ. 3. n. 17. & ſeqq. lib. 2.* & alii rela-

ti per

ti per Andreol. contr. 12. n. 12. & 13. tamen prima re-
tinenda eſt regulariter, & ſecunda in caſu limitationum,
77 quæ ſunt plures, & earum prima videbatur prima facia eſſe
poſſe, ut non procedat, quando uterque contrahens promi-
ſit, unus videlicet locare, & alius conducere, & promiſſio
relata eſt ad certam rem, & cum certo pretio, Galliaul. in
rub. ff. de verb. oblig. n. 114. & ſeq. Alciat. in l. 1. n. 15. verſ.
reſpondent moderni, ff. de verb. oblig. Mantic. de tacit. lib. 4.
tit. 3. n. 9. & conſonant ſupra citati, ubi dictum de verbo volo
n. 73. & facit ratio ibidem adducta, quod cum contractus
pendeat a voluntate utriuſque, & habemus conſenſum utriuſ-
que, contractus eſt perfectus, non obſtantibus verbis rela-
tis ad futurum, quia reſolvuntur in præſens, & facit alia
declaratio ad concluſionem, quod promiſſio faciendi non ſit
facere rem promiſſam, ut non procedat, quando pendet a
ſola voluntate promittentis, Alc. conſ. 18. n. 5. lib. 8. Franc.
a Pont. conſ. 10. n. 20. & ſeq. Fontanell. clauſ. 4. gl. 9. p. 4. n. 33.
78 Verum re melius perpenſa, iſta limitatio videtur pro-
cedere in terminis verbi, volo, non autem in terminis
verbi, promitto, quia verbum, volo denotat voluntatem
cum effectu, & conſenſum præſentem, ſecus autem eſt in
verbo, promitto, de quo agimus; quod refertur totaliter
ad futurum, ut bene diſtinguitur Theſaur. dec. 233. n. 6.
verſ. ad quartum.
79 Limitatur ſecundo, ut non procedat concluſio ſi adſit
juramentum, Caroc. tit. de locat. qualific. q. 1. n. 12. Surd.
conſ. 457. n. 13. poſt med. & ſeqq. Gratian. diſcept. 564. n. 32.
Boer. dec. 3. num. 2. & 4. Theſaur. dec. 233. n. 8.
80 Contrarium tamen, quod Juramentum non operetur
hunc effectum, tenent Roland. conſ. 69. n. 22. & ſeq. lib. 3.
Laderch. conſ. 84. n. 6. Caball. conſ. 99. n. 5. in fin. lib. 1. Viv.
dec. 339. n. 1. & de prima opinione dubitavit Rota dec. 861.
n. 21. part. 4. tom. 3. recent. & in terminis promiſſionis ju-
ratæ de ducendo aliquam in uxorem, quod non importet
contractum matrimonii, habemus textum in cap. juravit de
prob. cum pluribus concordantibus relatis per Tiraquell. de
retract. conv. ad fin. tit. n. 54. unde quidquid ſit in promiſ-
81 ſione de ſe obligando, & ſimilibus terminis, in quibus lo-
quuntur aliqui ex citatis pro prima opinione, in quibus
verum eſt, quod promiſſio habetur pro facto, quia pendet
a ſola voluntate promittentis ex ſupra citatis n. 77. ad fin.
in terminis noſtris promiſſionis de locando, vel ſimilibus,
in quibus requiruntur aliæ circumſtantiæ ad perfectionem
contractus, juramentum non poteſt eas ſupplere, nec am-
pliare vim promiſſionis, niſi ubi ſit reciproca promiſſio
jurata, quia tunc ſi non importat actum promiſſum, ta-
men ſaltem eſt ſervanda, ut tenent Mantic. de tacit. lib. 4.
tit. 3. n. 9. & Seraph. de Juram. privileg. 23. n. 27.
82 Tertio limitatur, ſi cum promiſſione concurreret ali-
quis actus poſitivus, puta traditio rei, vel ſolutio pretii
cum reſpectiva receptione, quia tunc convinceretur con-
ſenſus utriuſque, & diceretur contractus perfectus, licet
verba ſonarent in ſolam promiſſionem de contrahendo,
Aquilin. in rub. de verb. oblig. n. 60. Silvan. conſ. 49. n. 10. Ce-
phal. conſ. 272. n. 116. Caball. conſ. 99. n. 6. & 7. ubi etiam
ſi res non ſit tradita, ſed dimiſſa penes eum, cui pro-
miſſa venditio, videlicet qui retinebat antea titulo loca-
tionis, & permiſſum fuit continuare retentionem ceſſante
locatione, lib. 1. Petra de fideicommiſſ. q. 8. n. 156. Joſeph.
Ludovic. concl. 72. limit. 8. Theſaur. dec. 233. n. 10. ubi ita
83 fuiſſe judicatum Surd. dec. 198. n. 30. & ſeqq. quæ tamen
limitatio ſublimitatur, ut non procedat ſi locatio eſſet
adhuc in futurum celebranda, Jaſon. conſ. 117. column. 3.
verſ. prædicta multo clarius l. 1.
Alias nonnullas limitationes adducit Carocc. d. tit. de
locatione qualificata, q. 1. quæ penes eum videri poterunt,
84 addo tamen aliam ſingularem, ut non procedat regula ſi ad-
ſint dictiones, ex nunc, prout ex tunc, quæ jungunt tempora,
& retrahunt futurum ad præſens, & ſic operantur cenſeri
factum de præſenti, quod promiſſum eſt per verba de futuro,
ut late firmat Eugen. conſ. 7. n. 17. ad fin. & ſeqq. lib. 1.
85 Effectus autem hujus quæſtionis eſt, ut quatenus non ſit
locatio, ſi ſimus in terminis meræ, & ſimplicis promiſ-
ſionis de locando, iſta reputatur potius merus tractatus,
a quo licet utrique parti re integra reſilire, ut firmat Rota
86 dec. 681. n. 1. part. 4. tom. 2. rec. vel eſt pactum nudum, quod
non eſt efficax, nec parit actionem, aut obligationem, l.
juris gentium, §. ſed cum nulla, ff. de pact. l. ſi diviſionem 15.
C. famil. erciſc. Gratian. diſcept. 115. n. 16. quod tamen pro-
87 cedit de jure civili, ſecus autem de Jure Canonico, quia
ejus diſpoſitione attenta datur actio etiam ex pacto nudo,
c. 1. de pact. Menoch. conſ. 92. n. 33. Cancer. var. part. 3. c. 7.
88 n. 255. Rota coram Buratt. dec. 476. n. 14. & in rec. dec. 393.
n. 1. part. 5. prout etiam non procedit ſi is cui ſit factum
pactum, aliquod damnum ſit paſſus, quia tunc etiam datur
89 ei actio de dolo, eleganter, §. ſervus paſtonis, ff. de dolo
mal. Bart. ibi, & alii relati per Afflict. dec. 120. n. 4. verſ.
præterea, Menoch. conſ. 92. n. 30. Trentacinq. var. reſol. 1.
n. 13. verſ. in pacto nudo; at ubi non datur actio, adhuc ani-
madvertendum inter viros probos verecundiam eſſe de-
negare promiſſa per pactum nudum, niſi ſit reprobatum
a jure, vel factum per jocum, Bertazol. conſ. 379. n. 14.
Si autem non ſimus in terminis ſimplicis promiſſionis 90
per pactum nudum factæ, ſed interpoſita ſit ſtipulatio,
tunc promiſſio ſit efficax, & agi ejus vigore poteſt, Men.
conſ. 1. n. 253. Joſ. Ludov. conſ. 72. lim. 7. Cancer. var.
part. 3. cap. 1. num. 183.
Animadvertendum autem, quod verbum, promitto eſt 91
æquivocum, & poteſt referri ad pactum nudum, & ad
ſtipulationem, Afflict. dec. 120. n. 2. & ſi redactum ſit in
ſcriptis importat ſtipulationem, l. titia 134. §. eadem reſpon-
dit, ff. de verb. oblig. Surd. dec. 115. n. 4. Gregor. dec. 308. n. 6.
Caval. dec. 354. n. 4. Rot. in rec. dec. 354. n. 6. part. 4.
Quod aliqui declarant procedere tantum in ſcriptura 92
publica, ſeu inſtrumento rogato, non in ſcriptura privata,
& ſentire hoc videtur Rot. dec. 118. n. 15. p. 6. rec. alii vero,
& plures contrarium tenent, ut nempe ſive ſcriptura ſit pu- 93
blica, ſive privata, ſemper importet ſtipulationem, ut Cra-
vett. conſ. 657. n. 46. Menoch. conſ. 91. n. 35. Urſill. ad Afflict.
dec. 220. n. 6. verſ. an autem. Surd. conſ. 540. n. 5. Grat. di-
ſcept. 64. n. 20. ubi de magis communi, & veriori Greg.
dec. 328. n. 7. & probant cum verbis text. in d. §. idem reſpon-
dit, ibi jam ſeptemis literis ſuis præſtiturum ſe caverit &c.
Sed dantur plures declarationes, quarum una eſt, ut 94
tunc verbum, promitto in ſcriptura privata importet ſti-
pulationem, cum alia pars erat præſens, & acceptavit, vel
ſaltem potuit acceptare, ſecus autem ſi erat abſens, quia
tunc in ſcriptura privata agitur de impoſſibili, ut ſimplex
promiſſio unius importet ſtipulationem, quæ requirit con-
ſenſum duorum, Menoch. conſ. 259. n. 17. Magon. dec. Flor.
39. n. 16. & ſeq. Cornaxan. dec. 214. n. 10. ut præſertim ex- 95
preſſe requirit text. in d. §. idem reſpondit, ibi ſi inter præſen-
tes actum eſt, licet eam importet in ſcriptura publica, in
qua præſumitur Notarium acceptaſſe pro abſentibus, etiam
ſi non ſcripſerit, promiſſum ſibi pro abſentibus, Hodiern.
ad Surd. dec. 211. n. 12. Seraph. dec. 472. n. 1. & ſeq. Rota
dec. 683. n. 1. & 2. part. 1. div. & ſi reperiatur verbum,
promiſit, & non appareat an is cui promiſſum, eſſet præ-
ſens, vel abſens, præſumeretur præſens, ut pleniſſime
firmat Surd. dec. 115. n. 4. & per totam.
Alia declaratio eſt, ut importare poſſit ſtipulationem in 96
ſcriptura privata verbum, promitto, quatenus ſcripta ſit a
Perito, alias ſecus, Mantic. de tacit. lib. 14. tit. 8. n. 42.
Fontanell. de pact. nupt. clauſ. 4. Gloſ. 8. n. 11. verſ. ſi noſter
octam, Hodiern. ad Surd. dec. 111. n. 12. poſt med.
Tertia declaratio eſt, ut importet ſtipulationem, ſi 97
ſcriptura ſit latina, ſecus ſi in vulgari idiomate, Mantic.
d. tit. 10. n. 42. poſt med.
Quarta denique declaratio omiſſis aliis, quæ non ap- 98
plicatur locationi, eſt ut non ſolum in ſcriptura privata,
ſed etiam in Inſtrumento publico non importet ſtipulatio-
nem, ſi Inſtrumentum contineat ſtipulationem expreſſam
in alia ſui parte, ut tradunt Ruin. conſil. 140. n. 6. verſ. &
idem vult. in ſimili, lib. 2. Ruger. conſ. 33. n. 44. lib. 1.
Si autem de dicto verbo, promitto deponunt Teſtes, 99
tunc non importat ſtipulationem, Crot. in l. ſciendum, n. 17.
ff. de verb. oblig. Mant. conſ. 138. n. 7. Barbaz. conſ. crim. 376.
n. 6. ad fin. ubi n. ſeq. Idem dicit de verbo, convenerunt, quod 100
non importet ſtipulationem, Afflict. 120. n. 2.
Quod tamen procedit, ubi Teſtes referant verba nem- 101
pe, quod talis dixit, promitto, ſecus autem ſi deponant
potius ſuper facto dicendo, quod ille promiſit, Soccin.
Sen. conſ. 253. n. 4. prope fin. verſ. Quoniam ad hoc dupliciter,
lib. 2. Menoch. conſ. 705. n. 2. Urſill. ad Afflict. d. dec. 120.
n. 1. prout etiam non procedit, ſi deponant de confeſſio-
ne partis, quod videlicet quis confeſſus fuerit ſe promi-
ſiſſe, quia, & hoc caſu data præſentia alterius, intelligi- 102
tur per ſtipulationem, non per pactum nudum, ut poſt
Bald. & Roman. tradit Afflict. d. dec. 120. n. 4.
Præſuppoſito tamen, quod ex promiſſione de locando
oriatur obligatio efficax ad agendum, adhuc talis promiſ- 103
ſio multum differt ab ipſa locatione, quia non propterea
cogi poteſt promittens, ut præciſe adimpleat, & ſic na-
turaliter locet, ſed liberatur præſtando intereſſe, Roland.
conſ. 69. n. 13. & ſeq. l. 3. Surd. conſ. 52. n. 14. & ſeq. Laderch.
conſ. 84. n. 5. & ſeq. ubi n. 7. & 8. quod hoc procedit etiam
de Jure Canonico, Aldobrand. conſil. 132. n. 100. & ſeq.
lib. 2. & fuit dictum in Æſina grani 6. Junii 1614. & 12.
Junii 1617. coram Sacrato.
Et ratio redditur, quia promiſſio locandi eſt promiſſio
facti, quæ etiam ſi ſit de facto proprio, non obligat præ- 104
ciſe ad illud præſtandum, ſed ſufficit præſtare intereſſe,
l. ſi quis ab alio in fin. ff. de re judic. cum concord. relat. per 105
Rot. cor. Greg. dec. 241. n. 3. adeo, ut præſtans intereſſe,
dicatur vere, & proprie ſervare promiſſa, & non con-
travenire, Aldobrand. d. conſ. 132. n. 121. & ſeq. lib. 2.
Unde licet aliqui velint concluſionem non procedere, 106
quando promittens habet facultatem tradendi rem, Menoch.
conſ. 92. n. 62. & ſeq. Burſatt. conſ. 100. n. 36. ubi de communi
Viv. opin. 1024. n. 3. tamen utroque caſu militet eadem ratio,
contra-

Digitized by Google

contrarium eſt dicendum, prout magis communiter tenent
DD. Quod etiam ſi quis habeat facultatem tradendi rem, ad-
huc liberetur tradendo intereſſe, Corn. conſ. 256. n. 9. lib. 4.
Dec. conſ. 503. n. 2. Berou. conſ. 156. n. 12. poſt med. verſ. &
prædicta condjuvantur lib. 2. Roland. conſ. 69. n. 13. lib. 3.
Surd. conſ. 52. n. 26. Laderch. conſ. 84. n. 6. ubi de receptiſſima
Rim. Jun. in §. 3. n. 60. & ſeq. Inſtit. de donat. & conſ. 51. n. 12.
& ſeq. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 3. n. 7. in fin. & hanc eſſe
veriorem, & magis communem teſtantur Joſeph. Ludov.
concl. 72. ampl. 1. Caroc. de loc. d. tit. de loc. qual. &c. q. 1. n. 9.
107 Limitatur tamen opinio iſta, ut non procedat ſtante ſta-
tuto, quod promiſſiones præciſe obſerventur, Barz. dec. 211.
n. 3. & ſi adſit ſtatutum, prout Romæ c. 164. quod ubi fa-
108 ctum impleri poteſt, promittens præciſe ad illud cogi de-
beat, ſin minus ad intereſſe, juxta juramentum principa-
lis taxatione Judicis præcedente, ut per Adden. ad Greg.
dec. 241. n. 7. ad fin. & per Rot. cor. Seraph. dec. 805. n. 7. ſed
109 & ſtatutum intelligi debet de promiſſione efficaci, nempe
per ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum nu-
dum, ut quanto minus fieri poteſt recedat a diſpoſitione
juris communis, ut latiſſime firmat Laderch. conſ. 84. n. 6.
110 Secundo limitatur, ut non procedat ſtante juramento
promittentis, quia tunc ſi poteſt præſtare factum promiſ-
ſum, tenetur præciſe, nec liberatur præſtare quod inte-
reſt, Soccin. Sen. in l. ſtipulationes non dividuntur, n. 432.
& ſeq. ff. de verb. obl. Jaſ. in l. ſi pecunia, n. 23. ff. de condit. ca
dat. Gabr. de jur. concl. 8. n. 1. & 2. ubi de magis communi
Surd. conſ. 13. n. 27. Gutier. de jur. part. 1. c. 39. n. 6. ubi de
magis communi Adden. ad Gregor. dec. 241. n. 7. Rot. cor.
Seraph. dec. 605. n. 3. & 4. & licet in hærede jurantis adſit
controverſia non parva, an idem procedat, ut teneatur
præſtare præciſe factum a defuncto cum juramento pro-
miſſum, & deciſiones hinc inde referat Adden. ad Greg.
d. dec. 241. n. 7. tamen dicendum videtur, quod licet ju-
111 ramentum non tranſeat ad hæredes, quoad effectum per-
jurii, ſecus tamen ſit quantum ad effectum obligationis,
Caſtr. conſ. 13. n. 13. lib. 2. Dec. conſ. 659. n. 6. Mantic. de
tacit. lib. 14. tit. 33. n. 8. Rot. coram Seraph. dec. 805. n. 4.
& plene cor. Andr. dec. 87. num. 3.
112 Verum tamen eſt, quod ubi intereſſe eſt idem cum re
promiſſa, tunc directe agi poteſt vigore promiſſionis de
faciendo ad tradendum illam rem ad evitandos circuitus,
juxta doctrinam Jo. Andr. in addit. ad Specul. tit. de oblig. &
ſolut. col. 1. ubi dicit, quod promittens ſe obligaturum ad
danda decem, ſtatim poteſt cogi ad eorum ſolutionem,
quod dictum commendant, & ſequuntur Doctores, quos
refert Theſaur. dec. 233. n. 3. & procedit ubicumque intereſſe
ſuccedens loco facti eſt idem cum re, quæ debebitur ex facto
promiſſo, prout intereſſe, quod quis ſe obliget dare decem,
ſunt 1. ſamet decem, at ſecus eſt ſi intereſſe ſit quid diverſum,
Gozad. in l. 2. n. 32. C. de pact. inter empt. & vend. Niger. in l. 1.
n. 103. ad med. & ibidem Alciat. n. 17. ff. de verb. obl. Roland.
conſ. 69. num. 25. verſ. tertio reſpondetur lib. 3. Aldobrand.
conſ. 132. n. 109. & ſeq. lib. 2. Theſaur. dec. 233. n. 6.
Unde ſequitur, & comprobatur concluſio, quod non
poſſit vigore promiſſionis de vendendo agi directe pro rei
traditione, quia non eſt idem rem tradere, ac rem ven-
113 dere, ſed multum diverſum, cum venditio contineat obli-
gationem reciprocam, & ſic circuitus non eſt inutilis,
quod nempe prius fiat venditio, & ubi circuitus non eſt
inutilis, non eſt evitandus, Rolnd. d. conſ. 69. n. 26. &
Theſaur. d. n. 6. & quod ubi circuitus non eſt inutilis, pro-
miſſio non ſit idem cum contractu promiſſo, tradunt etiam
Galliul. in rubr. ff. de verb. obl. ſub n. 118. Mantic. de tacit.
lib. 16. tit. 13. n. 9. Grammat. dec. 103. ſub n. 188. & ſeq.
114 At ſecus erit dicendum reſpectu promittentis emere, ſeu
promittentis conducere, quia nempe ſi ſtatutum ſit certum
pretium, intereſſe erit conſequi pretium illud, & ſic qua-
tenus non teneatur ex promiſſione de conducendo, tene-
bitur tamen illud ſolvere loco intereſſe, & ſic ratione cir-
cuitus vitandi, idem reputabitur promiſſio de conducendo
pro certa ſumma, ac ipſa conductio, & eodem modo agi
poterit ad ſummam illam pro pretio, ſeu mercede ſtatu-
ta, Aret. in l. 1. n. 1. ad fin. ff. de pignor. act. Rubeus conſ. 29.
ſub n. 4. Cioſiuſ. conſ. 47. n. 15. lib. 2. Matt. Cunon. de pact.
lib. 1. c. 6. n. 17. Covarr. var. lib. 3. c. 4. n. 8. poſt princ.
115 Quando autem petitur intereſſe ob non factam vendi-
tionem, ſeu locationem, debet liquidari a petente, & ſi
non liquidetur, poteſt arbitrari a Judice, qui debet ar-
bitrari, tantum plus valere res ultra pretium, quod em-
ptor retinet, vel uſus rei ultra mercedem conventam, niſi
adſit cauſa affectionis, ut tradunt Corn. conſ. 256. n. 11.
lib. 4. & poſt eum Aldobr. conſ. 132. n. 124. & 25. lib. 2.
116 Animadvertendum tamen, quod ex dicta promiſſione de
locando non oritur actio ad intereſſe, ſed certi condictio,
quod locetur, licet poſſit promiſſor ſe eximere ab obli-
gatione præſtando intereſſe, vel quatenus interveniat mo-
ra in locando, ipſa faciat promittentem teneri ad intereſ-
ſe, ut probat Jac. Gallus conſ. 121. n. 2. & 3. ubi dicit, quod
nullum Auctorem invenit, qui dicat ex tali promiſſione
de per ſe dari actionem ad intereſſe, & hoc poſito, quod
ad hunc effectum, ut peti poſſit intereſſe, neceſſarium ſit,
promittentem conſtitui in mora, bene infertur, quod quate-
nus promiſſio de vendendo ſit nulla, uti quia promiſſa
ſit venditio feudi, quod vendi non poteſt, nec fieri po-
teſt locus petitioni intereſſe, quia ex tali promiſſione nul-
la, non poteſt quis conſtitui in mora, prout infert ipſa,
Gall. d. conſ. ſignanter, n. 12. & plene firmat per tot.
Denique non omittendum etiam, quod ſtante ſimplici 117
promiſſione de locando, quantumvis acceptata, & vali-
da, non tamen per eam cogitur is, cui facta eſt promiſſio
conducere, Caſtr. in l. bona fidei, §. ſi tamen, n. 3. ff. de eo
quod cert. loc. Pinell. in l. 2. p. 2. n. 3. C. de reſc. vend. Corn.
conſ. 300. n. 1. Mandel. conſ. 593. n. 3. Surd. conſ. 52. n. 62.
Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 3. n. 6. Cancer. var. c. 1. n. 113.
lib. 3. Gratian. diſc. 740. n. 16. & 17. Boer. dec. 48. n. 11. quid-
quid in contrarium videatur ſentire Jaſon. in l. in bona
fidei, n. 4. ad finem, ff. dee, quod cert. loc.
Debet etiam probatio non ſolum convincere conſenſum 118
perfectum, ſed etiam alia ſubſtantialia contractus, nem-
pe rem, & mercedem certam, alias erit irrelevans, cum
inſtrumentum referens emptionem, & non exprimens pre-
tium non probet, Cyn. in l. 1. Cod. de contrah. ſtipul. Bart. 119
in leg. ſciendum, n. 2. verſ. contra, ff. de verb. obl. ubi Ro-
man. n. 32. & Alex. n. 15. & his, aliiſque adductis Pinell.
in rubr. C. de reſcind. vend. part. 2. c. 1. n. 7. ad med.
Eodem modo ſi Teſtes concordent ſe fuiſſe præſentes, & 120
vidiſſe perfecte fuiſſe conventum de re, & mercede, ſed non
recordentur de quantitate mercedis, probatio eſt omnino
inſufficiens, adeout nec ſuccurratur agenti, ut juſtum pre-
tium per æſtimatores, & Judicem declaretur, Caſtren. in l. ſi
duo Patroni, §. ſi quis juraverit, n. 4. in fin. ff. de jur. jur. Alex.
ad Bart. in l. quod ſæpe §. 1. de contrah. empt. & conſ. 8. col. 1. &
2. lib. 1. Pinell. in d. rub. C. de reſcind. vend. p. 2. c. 1. n. 7.
Verum contraria ſententia quod imo ad probandam lo-
cationem non ſit neceſſe, quod conſtet de mercede, ſicut
& ad probandam emptionem non ſit neceſſe, quod con-
ſtet de pretio, habet ſuos ſectatores, inter quos referun-
tur Bald. in l. 1. n. 3. Cod. de reb. non alien. Chriſtoph. de Ca-
ſtell. in leg. ſciendum 30. n. 9. de verb. oblig. Roman. conſ. 9.
n. 7. Tiraq. de retract. lignag. in fin. n. 88.
Sed fœdere diſtinctionis conciliantur iſtæ diſſidentes 121
opiniones, ut ſi agatur inter contrahentes de executio-
ne, vel validitate contractus, & tunc procedat prima,
quod dicta probatio non relevet, quia tunc requiritur
probatio certi pretii, ſi vero agatur inter unum ex con-
trahentibus cum tertio, quia tunc ſufficit conſtare de ſolo
actu locationis non ſit neceſſaria probatio pretii, Alex.
conſ. 18. n. 5. lib. 1. & late utrumque membrum diſtinctionis
probat Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 19. n. 61. & 63.
Et ſufficeret propterea etiam inter contrahentes dicta 122
probatio, ubi ageretur tantum de ipſo actu locationis, non
de ſolutione pretii, ut advertendum monet Mantic. dict.
n. 63. verſ. ſed advert., & exemplum eſt, ſi allegetur ven-
ditio pro titulo præſcriptionis, quod adducit poſt alios
Pinell. in d. rubr. C. de reſc. vend. part. 2. c. 1. n. 7. ad fin. Quod
tamen reſtringendum eſſe, ut non procedat ubi agitur de
re minoris, vel Eccleſiæ, notandum dicit Bald. in d. l. 1. n. 3.
ad fin. verſ. und. tertius, & poſt eum Mantic. d. tit. 19. n. 64.
In caſibus autem, in quibus neceſſaria eſt probatio pre- 123
tii, ſi Teſtes de eo deponant, ſed diſcordent in quanti-
tate, quod probatio omnino non relevet, adeout venditor
non teneatur rem tradere, quamvis offeratur ei major ſum-
ma, aliis adductis vult Pinell. d. part. 2. c. 1. n. 8. ſed in
majori ſumma certum eſt, quod depoſitiones non concor-
dant, & ſic bene procedit dictum Pinelli, at in minori
contra erti poteſt, ſi colata ſit ex conſenſu, quia in ma-
jori ſumma continetur minor, & ideo ſi ſint duo arbi-
tri, & unus arbitretur deberi decem, alius quinque,
concordare dicuntur in quinque, ut habetur in leg. idem 124
proferre 32. §. ſi plures, ff. de arbitr. & licet hæc regula in
depoſitionibus Teſtium patiatur difficultatem, ut dicit Rot.
cor. Gregor. dec. 298. n. 4. & patet ex traditis per Jaſ. in l. 1.
ſi ſtipulatus, n. 9. ad fin. verſ. ſeptimo lim. ff. de verb. oblig. Mo-
nac. de Luc. 1. n. 3. opinio tamen quod etiam in eis pro-
cedat, prævaluit, ut patet ex Bero. conſ. 102. n. 34. lib. 3.
Adden. ad Buratt. dec. 468. n. 16. Verall. dec. 299. n. 1. p. 3.
Duran. dec. 107. n. 1. & eſſe magis communem, & paſſim
a Rota receptam Gregor. dec. 458. n. 2. & ibi Adden. in
recent. dec. 481. n. 4. part. 3. Verum in hoc propoſito placet 125
diſtinctio duorum caſuum, quorum primus eſt, ut quate-
nus Teſtes probent conventiſſe inter partes de re, & pen-
ſione, & poſtea interrogati de quantitate penſionis in ea
diſcordent, tunc procedat, quod in minori ſaltem con-
veniant. Secundus vero caſus eſt, ſi abſque præcedenti
depoſitione ſuper conventione, unus dicat, fuiſſe factam
locationem pro decem; alius vero dicat, eam fuiſſe fa-
ctam pro quinque, & tunc probatio non poſſit concor-
dari, & moveor, quia obſervo rationem tenentium dictam
primam opinionem, quod in dictis teſtium in ſumma ma-
jori

jori non contineatur minor, & ideo non dicantur in minori concordare, eam eſſe, qua ſi unus deponat locationem fuiſſe factam pro decem, alius pro quinque, videntur diſcordare in actu ipſo locationis, ut firmat præſertim Alex. *d. conſ. 50. n. 16. lib. 5.* & videtur etiam ſentire Pinell. *d. part. 2. c. 1. n. 8.* dum dicit Teſtes non referre integre factum, quæ quidem ratio applicatur ſecundo caſui, non autem primo, in quo ſuper facto locationis Teſtes concordant. Cæterum de hac diſcordia teſtium in quantitate quando relevat dictum eſt latius *in c. 19. de probatione teſtium.*

Quia autem ſupradictum eſt in tit. præced. locationem poſſe contrahi per epiſtolam circa probationem, quod fuerit 526 contracta hoc modo, ſatis erit conſtare, quod is cui directa erat Epiſtola, eam receperit, & tacuerit, ad hoc ut convincatur per talem actum receptionis, & retentionis conſenſiſſe, niſi contrariæ voluntatis conteſtationem interpoſuerit, *continuo*, ut dicit text. *in leg. ſi filius famil.*
527 *18. ff. ad ſ. c. Conſ. Maced.* quod tamen intelligitur arbitrio Judicis, qui debet tantum temporis recipienti litteras tribuere, ut poſſit litteras conſiderare, & practicos, ac peritiores conſulere, nec ſenſum alium recipere debet illa dictio, *continuo*, *in d. l. prolata*, ut declarat Alciat. *in l. de teſtatio, n. 51. ff. de verb. ſignif.* Menoch. *de arbitr. caſ. 21. n. 5. & 6.* & alii relati per Gratian. *diſcept. 699. n. 39.* dummodo tamen qualitas, ſeu conditiones appoſitæ contractui requirant conſiderationem, & Conſilium, alias ſub tali prætextu non poſſet evitari dicta præſumptio conſenſus, ut late tradit Rota *dec. 811. n. 37. & ſeq. part. 1. diverſ.*

Et quatenus probatio hujus præſumpti conſenſus fieri debeat per Teſtes, animadvertendum erit, quod ipſi de-
528 ponant ſpecifice contenti in litteris, quandoque is cui erant directæ non ſolum eas receperit, ſed etiam eas legerit, aut aliter in ea contenta ſciverit, alias non pro-
529 barent, Dec. *in c. 2. n. 15. de fid. Inſtrum.* Cepoll. *cautel. 9. n. 2.* cum aliis adductis per Gabr. *de præſumpt. conclu. 1. n. 14.* & latius Grat. *diſcept. 699. n. 35. & 36.* quamvis reſpectu lecturæ non opus eſſet eam probare in litteris apertis, quia præſumeretur in eas recipiente, & retinente, ac legere ſciente ſecundum Rot. in *dec. 811. n. 34. & ſeq. part. 5. div.* ubi alii allegantur.

Contra ſcribentem vero non ſufficit oſtendere ejus litteras, niſi etiam is cui ſunt directæ, doceat, quod de ejus
530 ordine ſibi fuerint præſentatæ, Laderch. *conſ. 101. n. 13. & ſeq.* Franc. Marc. *dec. 1380. part. 5.* cum aliis adductis per Gen. *de ſcript. priv. lib. 3. in princ. n. 93. & ſeq.* Quod tamen reſtringendum, ut procedat in Domeſtico, qui facile habere potuerit litteras præter voluntatem ſcribentis, ſecus
531 in extraneo, in quo ceſſat talis facilitas, quia ex quo ſunt ei directæ, præſumuntur etiam per ſcribentem ad eum tranſmiſſæ, ex adduct. per Grat. in dec. March. *156. n. 23.* & in una Peruſina Dotis 9. Maji 1633. coram Ghizlerio; attenduntur enim in hoc propoſito veriſimilitudines, & Conjecturæ, Rota *dec. 441. n. 1. part. 4. diverſ.*

Quomodo intelligatur, ſeu interpretetur locatio.

S U M M A R I U M.

1 *Finium expreſſio in locatione operatur, ut quidquid ſit intra eos præſtari debeat, etiamſi alienum ſit.*
2 *In conceſſione venit ſolum jus quod habet, qui conceſſionem facit.*
3 *Decl. procedere in locatione facta titulo lucrativo.*
4 *Decl. procedere in contractu oneroſo, ſi concipiens ſit certioratus de qualitate rei, & jure, quod in ea habet concedens.*
5 *Decl. 3. venire tantum, quod concedens habet, ſi id ex quantitate mercedis arguatur.*
6 *Ampl. venire etiam aliena intra fines comprehenſa, licet locans bona confinanta addiderit, ad ipſum ſpectantia, & pertinentia.*
7 *Verba regulariter intelliguntur, ut ſtent potius demonſtrative, quam taxative.*
8 *Si dictum*, loco quidquid habeo intra tales fines, *tunc non venit id, quod intra eos non eſt proprium locantis.*
9 *Ampl. etiamſi additum quantumcumque, & qualitercumque ſit.*
10 *Finium expreſſio diſpoſitionem reſtringit, itaut quod eſt extra eos, venire non poſſit.*
11 *Loci expreſſio diſpoſitionem reſtringit ad id, quod eſt in loco illo.*
12 *Finium, & loci expreſſio poteſt probari erronea.*
13 *Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjectura.*
14 *Loci expreſſio quandoque non apponitur, ut ſtet reſtrictive, ſed tantum demonſtrative.*
15 *Sicuti verbo generali univerſitatem continente veniunt omnia in eo comprehenſa quamvis extra locum, vel fines deſignatos exiſtentia.*
16 *Fundus eſt nomen generale, univerſitatem agrorum continens.*
17 *Idem de verbo*, Podere.
18 *Idem de verbo*, Prædium.
19 *Idem de verbo*, Poſſeſſionem.
20 *Verba*, Caſtrum, Villa, & Curtis *non ſolum comprehendunt univerſitatem agrorum, ſed etiam jura, & honores.*
21 *Verbum*, Terras, *an ſit particulare.*
22 *Verbum*, Ager, *eſt particulare, & ſignificat partem prædii.*
23 *Verbum*, locus, *non fundum, ſed partem fundi ſignificat.*
24 *Prædio locato cum deſignatione finium, venit nemus prædio ſerviens, & extra exiſtens.*
25 *Si locata poſſeſſione in tali loco exiſtente, venit alia ſub illa exiſtens, licet alio nomine nuncupata.*
26 *Terra ſeparata a fundo ei unitur per ſolum deſtinationem patrisfamilias.*
27 *Sic pars fundi ab eo ſeparata ſola deſtinatione.*
28 *Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus, ultra deſtinationem, requiritur etiam apertio aditus ad unionem faciendam.*
29 *Et idem eſt de unione domus, & horti.*
30 *Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini.*
31 *Probatio quod corpora diſtincta ſint ex deſtinatione unita, vel e contra, facienda ab allegante.*
32 *Domo locata, an veniat apotheca, vel alia domuncula, vel hortus probatur ex inſpectione, ſi adſit, vel ne aditus ex domo.*
33 *Decl. non ſufficere pro unione, quod apotheca habeat januam communicantem cum domo ligno tantum clauſam, quæ quandoque aperiantur.*
34 *Stantia in quam habent aditus duæ domus, illi unita cenſetur cujus aditus eſt frequentior.*
35 *Stantia ſuper ſolo unius domus exiſtens, non eſt pars illius, ſi non illi, ſed alteri domui inſerviat.*
36 *Unio apothecæ cum domo ex quo habeat aditum, & diviſio ex quo illum non habeat, reprobantur aliis circumſtantiis.*
37 *Et prævalet deſcriptio finium domus, ſi intra eos apotheca comprehendatur.*
38 *Emptio ſimul facta domus & apothecæ arguit, apothecam in locatione domus comprehendi.*
39 *Decl. procedere ſi penſiones utriuſque confuſæ fuerint.*
40 *Uſus locandi ſimul, vel ſeparatim attenditur ad dignoſcendum quid actum.*
41 *Domus appellatione venit ædificium deputatum ad habitandum.*
42 *Domus appellatione non venit ſtabulum, nec Columbarium.*
43 *Maxime ſi dictum*, domus in qua inhabito.
44 *Lim. ut ſtabulum veniat, ſi pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit.*
45 *Domo locata cum omnibus pertinentiis ſuis veniunt annexa ſecundum uſum, & deſtinationem.*
46 *Nomen*, Caſamenti, *eſt magis amplum, quam nomen domus, & comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtantiarum ſimul junctarum.*
47 *Mobilia in domo exiſtentia veniunt in locatione domus, ſi ſint affixa ipſi domui, vel ejus uſui perpetuo deſtinata.*
48 *Domus multa ſunt, quæ affixa non ſunt, quod ſecus eſt in fundo.*
Decl. eſſe domus ſi ſunt gratia domus, non gratia patris familias, nec ad tranſitum tantum, n. 53.
49 *Claves, ſeræ, & clauſtra domus ſunt.*
50 *Putealia, id eſt id quo puteus operitur, funes, labra, & fiſtulæ domus ſunt, & in locatione domus veniunt.*
51 *Caldarium muratum in domo, cum ea venit.*
52 *Vitreata, & ſolaria veniunt cum domo.*
54 *Statuæ affixæ etiam baſibus non veniunt in venditione domus.*
55 *Decl. non procedere in perpetuo permanſuris ad uſum, & quaſi pars domus, ut recipientes aquam.*
56 *Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Civitatis.*
57 *Ampl. etiam ſi dictum ſit*, loco domum cum omnibus cum ea exiſtentibus, *adhuc veniunt ſolum exiſtentia perpetui uſus cauſa.*
58 *Lim. ſi domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſtatuis ornata.*
59 *Equum vendere volens ſi oſtendat eum ornatum, tenetur tradere ornamenta.*
60 *Domus in locatione, quæ veniant generaliter, & relative.*
61 *Decl. ut cum domo veniant illa, quæ ejus ſunt, & ſi in ea reperiantur, quando agitur de tranſlatione dominii, ut ubi agitur de locatione ad breve tempus, veniant omnia neceſſaria ad ejus habitationem, ut ea conductor uti poſſit.*
62 *Et attenditur conſuetudo, tam generalis, quam particula-*

ticularis ita ut ſufficiat ſemel tradidiſſe mobilia conductori.

63 *Unio in prædiis ruſticis, ut cenſeatur facta, requiritur deſtinatio patrisfamilias perpetua, & non ad tempus.*

64 *Deſtinatio perpetua unionis terrarum deducitur ex eo, quod fuerint ab initio ſimul empta.*

65 *Decl. facere conjecturam, ſed de ſe non ſufficere.*

66 *Unio terrarum arguitur ex quo locatæ fuerunt unica penſione.*

67 *Ampl. etiamſi ſint in diverſo loco.*

68 *Fundus, nomine Sejanus, ſi dividatur, & vocetur Sejanus ſuperior, & Sejanus inferior, in diſpoſitione loquente ſimpliciter de Sejano venit uterque.*

69 *Unio ex deſtinatione patris familias probatur per confeſſionem ejuſdem.*

70 *Ampl. in confeſſione facta a tutore.*

71 *Unio terrarum deducitur ex eo, quod commiſſa ſint curæ unius Villici.*

72 *Decl. requiri ſimul, ut paterfamilias illas nomine prædii comprehendere ſolitus fuerit.*

73 *Cannetum non venit appellatione vinea.*

74 *Unio probatur etiam ex incolarum opinione.*

75 *Unio terrarum non attenditur, ſi poſtea ſeparatæ fuerunt.*

76 *Mobilia, & inſtrumenta fundi non veniunt fundo vendito, vel legato.*

77 *Secus autem in locatione fundi.*

78 *Decl. ut locator fundi præſtare teneatur inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis.*

79 *Alia vero quatenus adſint tantum*

80 *Triticum deſtinatum pro ſemine reputatur inter inſtrumenta fundi.*

81 *Et debentur conductori, quatenus in fundo ad hoc parata exiſtunt.*

82 *Inſtrumenta fundi, quæ ſint relative.*

83 *Gabella locata, venit etiam domus in qua exigi ſolet.*

84 *Equo vendito venit etiam ſella, quam de tempore venditionis habebat.*

85 *Ampl. ut ſufficiat, quod cum ea oſtenſus fuerit per duos dies ante.*

86 *Equo locato ad equitandum præſtanda eſt etiam ſella.*

87 *Aſino locato non venit umbra ipſius.*

88 *Jura ut veniant in locatione, non ſatis eſt rem locatam complecti univerſitatem agrorum.*

89 *Fundo locato venit juriſdictio.*

90 *Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi conſuevit.*

91 *Juſpatronatus non venit in locatione rei particularis.*

92 *Villa locata, vel Caſtro, venit juriſdictio, & honor, & juſpatronatus.*

93 *Territorio locato venit juriſdictio.*

94 *Decl. jura prædicta venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum.*

95 *Lim. declarationem in jure decimandi, quod venit in locatione ad modicum, & non in locatione ad longum tempus.*

96 *Jus decimandi poteſt transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo.*

97 *Jus decimandi poteſt transferri in conductorem, ſed debet conſtare de voluntate.*

98 *Clauſula*, cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis, *eſt generalis & omnia quovis modo ad rem ſpectantia complectitur.*

99 *Declara, ut complectatur agrum ſeparatum, ſi addita alicui verbo univerſitatem continenti, ſecus ſi rem particularem ſignificanti.*

100 *Particularis res alteri rei particulari accedere, & de ejus pertinentiis eſſe non poteſt.*

101 *Clauſula*, cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis, *reſtringitur ad ea, quæ ſunt de natura rei cui additur.*

102 *Donatio facta ab Epiſcopo de Villa cum omnibus juribus, quæ in ea habet, non comprehendit jus decimandi, ex quo competit ei tamquam Epiſcopo, & alio jure, quam Villa donata.*

103 *Verbum*, omnia *non debet referri ad ea, quæ ſunt alterius juris, quam ſint ea de quibus principaliter diſponitur.*

104 *Clauſula prædicta*, cum omnibus juribus, &c. *ſi deſcripta ſint confinia rei locatæ, magis operabitur ſi appoſita poſt deſcriptionem, quam ſi ante.*

105 *Mercede non expreſſa, ſi diverſimode ſervetur interpretatio, ſumitur contra locatorem.*

106 *Sermo ſimpliciter prolatus intelligitur de primo, & unico actu.*

107 *Lim. ſi ex verbis, aut circumſtantiis comprehendatur contraria voluntas.*

108 *Si dictum ſit*, pro ſalario, *intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe.*

109 *Merces ſtatuta cuncti ad portandum cum propria beſtia, intelligitur tam de beſtia magna, quam parva.*

110 *Et ſi ſtatuta merces pro quolibet milliario, intelligitur ad eundum tantum, non etiam pro redeundo.*

111 *Lim. ſi redeant onuſti.*

112 *Merces ſi ſtatuta ad rationem milliariorum portantibus, ſi locantes operas ſuas adeo onuſti fuerint, ut minus iter facere potuerint, non erit ſolvendum ad rationem milliarii.*

113 *Conducens beſtiam, vel navim ad portandum, non propterea quod plene non oneraverit, mercedem minuere poterit.*

114 *Nummis expreſſis, ſi ſint plures ſpecie, intelligitur de minoribus.*

115 *In Ambiguis, quod minimum eſt ſequimur.*

116 *Ampl. hanc regulam, ut procedat, tam in ultimis voluntatibus, quam in contractibus, & tam reſpectu quantitatis, quam ſpeciei, & tam reſpectu rei, quam loci, & temporis, & perſonarum.*

117 *Receditur a dicta regula, ſi ex conſuetudine, vel aliter comprehendatur contrahentes aliter ſenſiſſe.*

118 *Pecunia valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus in ſolutione mercedis conventæ relative.*

119 *Tempus locationis, ſi non expreſſum, attenditur conſuetudo.*

120 *Et ceſſante conſuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in ruſticis, quam in urbanis, & num. 121.*

122 *Sed verius eſt intelligi ad annum in ruſticis, & in urbanis ad beneplacitum.*

123 *Domus, ubi ſunt ſolitæ locari certa die anni, cenſentur locatæ uſque ad illam.*

124 *Principium locationis ad effectum ſolutionis mercedis non computandum a die celebrati contractus, ſed rei traditæ.*

125 *Officiali ſalarium debetur a die, quo cœpit exercere tantum.*

126 *Lim. ſi differtur exercere de Principis licentia.*

127 *Locatione facta cum expreſſione certi temporis incipiendi a tali die finiendo ulterius locationis, ſi illa locatio finiat ante diem illam, conductor eam expectare non debet.*

128 *Regulæ pœnales tunc attendi debent, cum deficit deciſio ſpecialis.*

129 *Pacta conventa in locatione ſunt diligenter attendenda.*

130 *Pacta conventa in locatione habent vim legis.*

131 *Decl. procedere quatenus ſint licita, & honeſta, alias ſunt inefficacia.*

132 *Pacta dubia in locatione intelligi debent juxta ejus naturam.*

133 *Verba debent inſervire naturæ contractus, non natura verbis.*

134 *Pacta intelligi debent juxta juris diſpoſitionem in quantum fieri poteſt.*

135 *Lim. ſi adſit vulgaris loquendi conſuetudo in contrarium, quia ea magis attenditur.*

136 *Interpretatio locationis ſumenda eſt, ut ſervetur æqualitas inter locatorem, & conductorem.*

137 *Locator, & conductor ſunt correlativi, & diſpoſitum in uno habet locum in alio.*

138 *Decl. procedere in legibus, & ſtatutis, non autem in pactis.*

139 *Interpretatio ſumenda eſt, ut culpa unius ex contrahentibus alter damnum patiatur.*

140 *Et ut altera damnum patiatur.*

141 *Et a ſolito.*

142 *Et ab obſervantia ſubſecuta.*

143 *Et unius partis Inſtrumentum ſumitur ab alia.*

144 *Argumentum a contrario ſenſu locum habet in contractibus.*

145 *Interpretatio locationis in dubiis facienda contra locatorem.*

146 *Lim. ſi adſit major veriſimilitudo pro locatore.*

147 *Lim. 2. ſi adſint conjecturæ.*

148 *Lim. 3. ſi non agatur de augenda locatione, ſed de facienda ea tranſmiſſibili.*

149 *Lim. 4. ſi verba de quorum interpretatione agitur, ſint prolata a conductore.*

150 *Decl. hanc limitationem procedere, ſi locator in eis ſe fundet.*

151 *Lim. 5. ut non propterea recedendum ſit a proprietate verborum.*

152 *Lim. 6. in promiſſis a conductore ſtipulatis a conductore.*

153 *Lim. 7. favore Eccleſiæ.*

CAPUT XXIII.

POſtquam viſum eſt, quomodo locatio contrahatur, & quomodo probetur contracta, ſequitur videndum quomodo intelligatur, & interpretetur; poteſt autem eſſe dubium interpretandum, vel circa rem, vel circa mercedem,

vel circa tempus, vel circa pacta conventa, de quibus
propterea ſingulariter aliquid dicendum erit, & deinde
ſubnectendæ erunt aliquæ regulæ generales, ad quas in
caſu deficientiæ ſpecialis deciſionis recurrendum erit.
1 Quo igitur ad rem, ſi expreſſi ſunt fines, quidquid in-
tra eos continetur, in locatione comprehenditur, & præ-
ſtari debet, etiam ſi alienum ſit, *l. exempto 11. ff. de act. empt.*
l. ſi fines 10. & ibi Bald. *in ſum. C. de evict.* Surd. *conſ. 13. n. 9.*
2 *& ſeq.* & licet venire in conceſſione ſolum jus, quod habet,
qui conceſſionem facit, probare videatur text. *in l. qui*
Tabernas 32. ff. de contrah. empt. & Rot. coram Cavaler.
3 *deciſ. 612. n. 13.* tamen hoc, vel procedit, quatenus aga-
tur de conceſſione titulo lucrativo facta, qualis non eſt
locatio, Surd. *d. conſ. 13. n. 35.* Rot. coram Seraph. *deciſ.*
123. n. 3. verſ. quia id procedit, vel quatenus in contractu
4 oneroſo recipiens ſit certioratus de qualitate rei, & jure,
quod in ea habet is, qui concedit, *ut in dict. l. qui tabernas*
declarat, Bald. *in lect. antiq. prope fin.* ubi, & quod ita lo-
quitur ibi text. Gozad. *conſ. 34. n. 7. verſ. quarto eſt text.* Berou.
conſ. 2. n. 12. & ſeq. ubi de communi *lib. 1.* Mantic. *de tacit.*
lib. 4. tit. 9. n. 19 in fin. & probanda eſt talis certificatio,
vel ſcientia conductoris, Seraph. *deciſ. 123. n. 3. ad fin.*
5 vel etiam quatenus ex quantitate mercedis deprehendatur
id ſolum conceſſum, Laur. de Pinu *conſ. 130. num. 8.*
ubi de communi Mant. *de tacit. lib. 4. tit. 9. num. 18.*
6 Et venient omnia intra fines comprehenſa, non autem ea
ſola, quæ ſpectant ad locatorem, quamvis dixerit vender
bona confinata, & addiderit, *ad ipſum ſpectantia, & perti-*
nentia, quia talia verba ſtant demonſtrative, & aſſertive, non
7 autem reſtrictive, ut declaravit Rot. *d. deciſ. 123. n. 5.* coram
Seraph. & ita regulariter intelliguntur verba, ut ſtent potius
demonſtrative, quam taxative, & reſtrictive Pariſ. *conſ. 21.*
n. 47. lib. 2. Rota *deciſ. 114. num. 5. par. 1. recent. & deciſ. 178.*
n. 12. & deciſ. 245. n. 18. poſt Sacch. *de obligat. Camer.* ſecus
8 tamen eſſet ſi locator dixiſſet, *loco quidquid eſt intra tales*
fines, quia tunc non veniret pars exiſtens intra eos, quæ
ad locatorem non ſpectaret, Gier. de Mont. *in tract. de*
finibus c. 95. n. 10. Pariſ. de Put. *de finibus feudor. c. 9. n. 7.*
9 & idem eſſet ſi addidiſſet, *quantas cumque, & qualitercum-*
que ſit intra, vel extra dictos confines &c. quia, & tunc ea
tantum, quæ ad locatorem ſpectant, cenſerentur locata,
ut ſenſit Rota in una Piſana tenutæ 17. Novembris 1664.
§. *præcipue quia* coram R. P. D. Bourlemont, *quæ eſt*
deciſ. 229. par. 14. recent.
10 E contra autem, quidquid eſt extra fines deſignatos,
non poteſt cenſeri comprehenſum in locatione, cum eo-
rum adjectio reſtringat diſpoſitionem, itaut ea tantum
comprehendat, quæ ſunt intra fines, *l. de æde ſacra*, §.
1. de contr. empt. Bart. *in l. demonſtratio, n. 14. ff. de cond.*
& demonſtr. Mant. *de tacit. lib. 4. tit. 16. num. 11.*
11 Et idem dicendum de expreſſione loci, in quo bona loca-
ta exiſtunt, per eam etenim excluduntur pariter exiſtentia
extra locum illum, *l. quæſitum 76. §. 2.* ubi Gloſ. *in verb. pro-*
babitur, ff. de leg. 3. Jaſon. *in l. a divo Pio in §. in venditione,*
n. 7. ff. de re judic. Aretin. *conſ. 54. n. 3. verſ. ſed alia ratio-*
ne, Gabr. *conſ. 98. n. 24. lib. 1.* Bellon. Jun. *conſ. 10. num. 3.*
At non ita mordicus inhærendum erit expreſſioni finium,
12 vel loci, quin recedatur ab eis per alias probationes, quod
expreſſio fuerit erronea. Rim. Sen. *conſ. 92. n. 18. juncto n. 21.*
imo admittendæ erunt quoque præſumptiones, & conjectu-
ræ ad convincendum, quod contrahentes ſenſerint etiam
13 quid extra eos exiſtens comprehendere, vel quid intra
illos conſiſtens non comprehendere, Bero. *conſ. 160. n. 6.*
in fin. & 7. lib. 1. Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 9. n. 5. & ſeq.*
Quod, & facilius dicendum erit ſtante ſola expreſſione lo-
14 ci, quæ licet, ut dictum eſt, regulariter reſtringat loca-
tionem ad exiſtentia in loco illo, tamen quandoque non
opponitur, ut ſtet reſtrictive, ſed tantum demonſtrative,
Bart. *in l. inter ſtipulantem*, §. *Sacram. n. 6. ff. de verb.*
oblig. Caſtr. *conſ. 338. num. 3. lib. 1.* Mantic. *de conject.*
lib. 9. tit. 3. n. 20. Surd. *deciſ. 241. num. 20. in fin.*
Et multo magis ſi contrahentes uſi ſint verbo aliquo gene-
15 rali univerſitatem quandam in ſe continente, tunc enim non
ſolum exiſtentia intra fines, vel in loco deſignato, ſed etiam
ab eo diſtantia, quatenus illa verba comprehendantur om-
nino venient, quod ſecus erit, ſi verbo particulari tantum uſi
ſint, Bart. *in l. Seji*, §. *Titanna in fin. ff. de fund. inſtr.* Soccin.
Jun. *conſ. 65. n. 28. lib. 5.* Bellon. Jun. *conſ. 10. n. 26. verſ. 4.*
reſpondetur, & ſeq. Surd. *dec. 241. n. 12. verſ. quarto te-*
ſtatur, Rot. coram Bich. *deciſ. 506. n. 10.*
16 Sunt autem verba generalia univerſitatem quampdam agro-
rum in ſe continentia, fundus, *l. cum fundus, ff. de*
leg. 2. l. locus 60. poſt princ. ff. de verb. ſignif. cum aliis
congeſt. per Barboſ. *de appell. verb. appell. 106. n. 2.*
17 Item verbum, *Podere*, Menoch. *conſ. 409. n. 61.* Silvan.
conſ. 58. n. 9. Bellon. Jun. *conſ. 10. n. 26. verſ. ſecundo reſpon-*
deo, Caval. *deciſ. 160. n. 2.* quod quidem verbum, *Po-*
dere, eſt verbum vulgare; & ſignificat poſſeſſionem plurium
agrorum cum Domo pro Villico, ut explicat vocabularium
Cruſcha in verbo, *Podere, il ſecondo*, ubi etiam quod ta-
line dicitur prædium, ac proinde idem erit dicendum de hoc
verbo, *prædium*, quod ſignificet univerſitatem agrorum, 18
ut ſenſit Rot. *deciſ. 218. n. 11. par. 5. rec.*
Idemque erit de verbo, *Poſſeſſione*, quod pariter idem
ſonat ac *podere*, ut tradunt Cæphal. *conſ. 244. n. 18.* Bellon. 19
Jun. *conſ. 10. n. 26. verſ. ſecundo reſpondeo*, Surd. *deciſ. 241.*
n. 12. in fin. ubi etiam quod ſignificat maſſaritiam, & cur-
tem, ac proinde, & hæc nomina erunt generalia.
Verum ſunt alia nomina magis generalia, quæ non ſo- 20
lum comprehendunt Univerſitatem agrorum, ſed etiam
continent jura, & honores, ut Caſtrum, Villa, Curtis,
de quibus Innoc. *in cap. ex litteris n. 2. de jur. patr.*
cum aliis relat. per Cravett. *conſ. 701. n. 45.*
Verbum autem, *Terra*, quod ſit particulare ſenſit 21
Bellon. Jun. *conſ. 20. n. 29. ad med.* ſed contrarium late
probat Monat. *deciſ. Florent. 69. per tot.*
Ager vero eſt nomen particulare, quod ſignificat par- 22
tem prædii, ſeu Poderis, ut dictum eſt, & idem eſt etiam
de verbo *locus*, qui non fundus, ſed pars aliqua fundi 23
eſt, ut habetur in *l. locus 60. in prin. ff. de verb. ſignif.*
Bellon. Jun. *d. conſ. 10. num. 30.*
Unde ſi quis habeat exempli gratia Caſale diſtinctum in 24
plura prædia, & magnum nemus ſeparatum a tali Caſa-
li, ſed inſerviens pro uſu colonorum, & locat unum ex
illis prædiis deſignando ejus fines, quamvis intra illos
non ſit nemus præfatum, adhuc veniet uſus ejuſdem, ut
in facto conſultus reſpondit Soccin. Sen. ut ipſe refert
in l. 1. n. 7. ff. de reb. dub. ubi tribus rationibus comprobat,
quæ penes eum videri poterunt, ac penes Mantic. qui
illas repetit *de tacit. lib. 4. tit. 16. n. 10. & ſeq.* Me-
noch. *conſ. 140. n. 24.* Surd. *deciſ. 241. num. 11.*
Sic ſi Abbas, habens unam planitiem, quam dicebat Pla- 25
num Biconii, ſub qua erat altera, quæ appellabatur Planum
Sancti Criſpolti, locavit omnes poſſeſſiones poſitas in Plano
Biconii, venient in tali locatione etiam bona S. Criſpol-
ti, ſi conſuevit etiam illam comprehendere ſub nomine
S. Biconii, docuit Bald. *in l. inter ſtipulantem*, §. *Sacr.*
n. 6. ff. de verb. oblig. & ſequitur Surd. *deciſ. 241. n. 11.*
Poteſt enim uniri fundo, vel poderio terra ab eo ſeparata 26
per ſolam deſtinationem Patrisfamilias, Cavaler. *dec. 160. n.*
1. Bich. *deciſ. 506. n. 8. & 9. deciſ. 118. n. 10. & 11. par 5. rec.*
ſicut e contra ex eadem ſola deſtinatione poterit quid fundo 27
conjunctum ab eo ſeparari, vel pars magni fundi, fundus ſepa-
ratus de ſe conſtitui, ut habetur in *l. locus 60. ff. de verb. ſignif.*
& in hoc eſt differentia inter prædium, & Domum, in illo
enim fit unio ex ſola deſtinatione Patrisfamilias, at in Do- 28
mo ſecus eſt, quia requiritur actus aperitionis parietis, ut
habetur in *l. ſi quis duas 6. §. ſi quis partem, ff. com. præd.* &
docet diſtinguendo Gloſ. *in l. cum poſt diverſum 70. §.*
gener. ver. conſtante, ff. de jur. dot. & Bart. *in l. ita ſti-*
pulatus 115. n. 7. verſ. hoc non placet mihi, ff. de verb.
oblig. Pariſ. de Put. *de finib. Feudor. cap. 9. n. 9. & ſeq.*
Idemque videtur de unione duarum domorum, ac domus 29
& Horti, quod non ſufficiat deſtinatio, ut in ruſticis, ſed
requiratur aperitio aditus de una ad alium, quia militat ea-
dem ratio, & probatur per text. *in l. prædiis 89. §. qui Domum,*
ff. de leg. 3. ubi habetur quod ad hoc ut in legato Domus
veniat hortus, non ſufficit Dominum domus illum emiſ-
ſe, ut ameniorem domum, & ſalubriorem obtineret, ſed
ulterius copulative requiritur habuiſſe in eum aditum per
domum, itaut ædium hortus additamentum fuerit, & tra-
dit Gratian. *quo alios citat, diſceptat. 126. n. 11.*
Verum tamen eſt, quod DD. etiam in his terminis do- 30
morum ſaltem quoad unionem conſiderant deſtinationem
Domini Gloſ. *in d. l. prædiis in fin. verb. uno pretio*, ubi
& deſtinationem ſufficere admittit Surd. *conſ. 207. n. 1.*
& 2. & Rot. *deciſ. 77. num. 8. & 9. par. 10. rec.*
Probatio autem, quod duo corpora naturaliter diſtincta 31
ſint ex diſtinatione patrisfamilias, vel aliter unita, vel e
contra, quod corpus unicum ſit diviſum, facienda erit ab
allegante, Herman. Vulte. *de feud. lib. 1. cap. 5. n. 4. ad fin.*
cujus verb. præciſa refert Capyc. Latro *deciſ. 37. n. 16.* Rot.
coram Bich. *deciſ. 506. n. 4.*
Et ex prædicta diſtinctione modi uniendi, vel dividendi, 32
& ſeparandi ſequitur, quod ſi agatur de locatione domus, &
quæratur, an in ea comprehendatur, vel non aliqua pars,
ſeu domuncula, vel etiam hortus, aut apotheca illi conjun-
cta, facilior erit probatio ex inſpectione, an ex una ad aliam
pateat aditus, vel non, quia primo caſu dicendum erit eam
eſſe unitam, & in locatione venire, in ſecundo vero contra-
rium ex præcitatis, & tradunt etiam Bero. *conſ. 160. n. 2. ad*
fin. lib. 3. Pariſ. *conſ. 80. n. 31. lib. 2.* Roc. *deciſ. 243. n. 18. par. 5.*
& deciſ. 77. num. 12. par. 10. recent. nec dicetur apotheca ha-
bere aditum, ex quo retineat adhuc januas non muratas, ſed
ligno tantum clauſas, quæ ſtatim recludi valeant, ac forſan 33
quandoque recludantur, ſufficit enim habere alium aditum
conſuetum in via publica, & quod illæ Januæ communican-
tes cum Domo, clauſæ ut plurimum retineri ſoleant, ad hoc
ut ceſſet unio, ut probat Surd. *conſ. 207. n. 12. ad fin. verſ. &*
ſi dicatur, & 13. & ubi ageretur de aliqua ſtantia, in quam
habe-

34 haberent aditum duæ domus, attendi deberet, qui aditus
eſſet frequentior ad dignoſcendum, cum qua veniret manſio
illa, Alex. *conſ. 54. n. 1. verſ. cauſe magis lib. 3.* & idem de
horto dicit Dec. *conſ. 109. n. 2. ad med. verſ. quinto hoc etiam*,
& licet ſtantia ſit ſuper ſolo unius ex domibus, ex quo
35 regulariter nomine illius venit, tamen ſecus eſt ſi ſupra
concamerationem ejuſdem exiſtens, in uſum alterius fuerit
converſa, hinc etenim huic accedet, & alteri decedet,
ut habetur *in l. ſi tui 30. ff. de leg. 3.* & hinc eſt, quod
apotheca vendita non veniat cœnaculum ſuperædificatum,
ad quod aditus datur per aliam apothecam, non per venditam,
ut conſuluit Bero. *conſ. 106. per tot. lib. 1.*

36 Non tamen perpetuum eſt, quod ſi pateat aditus veniat
apotheca, vel alia manſio, ſi autem non pateat non veniat;
quia ex aliis circumſtantiis receditur ab utroque
membro diſtinctionis, ſunt enim valde diverſi caſus in hac
materia, ut videri poteſt penes Giovagnon. *reſp. 33. n. 12.
& ſeq.* ubi duodecim caſus diſtinguit, & Bertaz. *clauſ. 19.*
Gloſ. 7. & alios relatos per Barboſ. *appell. 82. n. 2. & ſeq.*

37 Conſiderari tamen præcipue poſſet deſcriptio confinium,
nam ſi contineatur inter eos apotheca, tunc dicendum
eſſe eam venire, quamvis aditus e domo eſſet clauſus,
probat Natt. *conſ. 117. n. 2.* Vegg. *conſ. 55. n. 30. &
ſeq.* Gratian. *diſcept. 657. num. 37.*

38 Item & conſiderandum, an ſimul fuerint emptæ; nam
inde argui, appellatione Domus, inſulam quoque junctam
illi venire eſt text. expreſſ. *in l. prædiis 89. in fin. ff. de*
39 *legat. 3.* ubi tamen requiritur ulterius, & utriuſque penſiones
confuſas fuiſſe, ſeu ſimiliter, ut ſunt verba textus,
accepto latas, rationibus oſtendi, & ſine hoc requiſito
non ſufficere emptionem ſimul factam, apertius habetur
etiam in eadem *leg. in §. Titio Sejana*, unde patet at-
40 tendendum quoque eſſe uſum locandi ſimul, vel ſeparatim,
Gratian. *diſcept. 126. n. 11.* prout attendit poſt
alios Rot. *deciſ. 77. n. 12. par. 10. recent.* & dicam infra.

41 Cæterum, quia domus appellatione venit ædificium deputatum
ad habitandum, Barboſ. *appellat. 82. n. 1.* & illud
tantum, quod ad habitationem ordinatur, Soccin. Jun.
conſ. 23. n. 4. lib. 4. ubi, & de nomine, *caſe*, & reſtringi
ad eam partem, quam quia cum familia inhabitat, tradit
Caſtrenſ. *conſ. 453. n. 1. verſ. ſed appellatione, lib. 3.* &
firmat Becc. *conſ. 153. n. 4.* unde probare intendit appella-
42 tione domus non venire ſtabulum, & adducit quod eadem
ratione non venire columbarium, conſuluit Corn. *conſ. 38.
incipit, placet mihi, col. ult. lib. 1.* & eum ſecus eſt Simon.
de Pret. *de interpret. ult. volunt. lib. 5. dub. 7. num. 30.*

43 Quæ reſtrictio facilius procedet ſi expreſſe dictum ſit,
Domum in qua inhabito, nam relativum illud, *in qua*,
reſtringit diſpoſitionem ad inhabitatam, ut conſideravit
in illo caſu Becc. *d. conſ. 152. n. 6.*

44 Reſpectu tamen ſtabuli, quod veniat appellatione Domus,
ubi ſit annexum, vel unitum Domui, vel habeatur
ad illud aditus per Domum, aut fuerit emptum cum ea, alias
ſecus, tradit Bertaz. *de clauſulis clauſ. 9.* Gloſ. *9. n. 2.* ubi
plures citat, quos omnes repetit idem tenendo Barboſ.
appell. 82. n. 10. & eis addi poteſt Becc. *d. conſ. 153. ubi ſub
n. 7.* reſtringit concluſionem, ut ſtabulum, vel hortus conjunctus,
vel contiguus Domui non veniat appellatione Domus,
niſi ubi ad illam non erat aditus niſi per Domum,
vel ſi erat aliunde, tamen emptus fuit cum Domo ipſa,
eodem pretio, & allegat Caſt. dicentem audiviſſe a Baldo,
& Alex. eos referentem *conſ. 213. n. 1. ad fin. lib. 2.*

Ex quibus comprobari videtur, quod in Domibus non
ſit tuta opinio, quod ſufficiat deſtinatio Domini ad con-
45 vincendam unionem, ac proinde utile eſſe in locatione
Domus addere, *cum omnibus ſuis pertinentiis*, quia tunc
facilius procedat dicta opinio, quod veniant annexa ſecundum
uſum, & deſtinationem locantis, ut aliis relatis
tradit Barboſ. *de appellat. 82. num. 15.* & quod Palatio
cum pertinentiis donato, veniat etiam fundus in alia curia
exiſtens, quando is qui præeſt Palatio, percipit fructus
illius fundi, Caſtrenſ. *conſ. 143. ad fin. lib. 2.* &
dicam aliquod de hac clauſula inferius.

46 Prout etiam facilius venient annexa, ſi contrahentes uſi
ſint nomine, *Caſamenti*, hoc enim nomen caſamenti eſt
magis generale, quam nomen Domus, etenim Domus,
ut dictum eſt, reſtringitur ad inhabitatam, &, Caſamentum
comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtationum
ſimul junctarum, & ſic omnes inſulas, apothecas ſtabula,
officinas, & ſimilia, ut tradit Caſtr. *conſ. 453. n. 1.
lib. 1.* Carpan. *ad ſtatut. Mediol. c. 434. n. 27. par. 1.*
quo tamen nomine Caſamenti, non venire ſimplex fœnile,
voluit Cyriac. *contr. 162. num. 32.*

47 Quo autem ad mobilia exiſtentia in Domo, venient in
domus locatione, illa quæ ſunt quaſi pars ædium, vel propter
ædes habentur, ut dicit text. *in l. Julianus 14. §. fin. ff.
de act. empt.* unde bene deducitur unum de duobus ſufficere,
videlicet vel quod ſint affixa ipſi Domui, vel ejus uſui perpetuo
deſtinata, quamvis non affixa, ut aliis adductis tradunt
Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 15. n. 5.* & Surd. *deciſ. 134. n. 13.*

Puccion. de Loc. & Cond.

& 14. ubi reprobat Cephalum volentem utrumque requiri;
& in hoc quoque differunt ædes a fundo, quia fundi nihil eſt, 48
niſi quod intra ſe tenet, ædium autem multa, quæ ei affixa 49
non ſunt, ut ſeræ, claves, & clauſtra, ut dicit text. *in l. fundi
18. in princ. ff. de act. empt.* item, & Putealia, ideſt id, quo
puteus operitur, funes, labra, & fiſtulæ, *d. l. Julianus, §. fin.* 50
cum duab. ll. ſeq. de act. empt. item Caldarium muratum ad
coquendum vinum, ut docuit Bald. *in l. Dolia, ff. de* 51
Contrahens. empt. Bertaz. *clauſ. 26.* Gloſ. *13. n. 12.* & idem erit
de vitreatis, & telariis, Bertaz *ead.* Gloſ. *13. n. 32.* Surd.
d. dec. 134. per tot. & ſimilibus, quatenus tamen ea, quæ non 52
ſunt affixa ſint gratia Domus, non autem gratia patris familias,
juxta diſtinctionem Caſtrenſ. *in conſ. 377. n. 1. ad med.* 53
lib. 1. & non ſint ad ornatum, quia tunc non applicatur, quod
ſint propter ædes, ut de ſtatuis, quod etiam baſibus affixæ
ſtructilibus ædium non ſint, eſt text. *in l. penult. ff. de verbor.* 54
ſign. ex quo multo magis non venire in ædium venditione
ſtatuas exiſtentes in nichiis, ſeu Cellulis, non tamen affixas,
quamvis videantur ibi poſitæ, ut perpetuo permaneant, tenuit
Rot. *deciſ. 822. par. 3. lib. 3. div.* ubi reſpondet textui, qui 55
videtur contrarius *in l. cæterum 43. §. hoc Senatus Conſultum,
ff. de leg. 1.* quod debet intelligi de ſtatuis non affixis, ſed
perpetuo permanſuris ad uſum, & quaſi pars Domus, ut
recipientes, vel dimittentes aquam in fontibus, Mohedan.
deciſ. 1. & 2. de empt. & vendit. ubi in eadem cauſa di- 56
cit l. contrarium loqui de ſtatuis affixis ad ornatum civitatis,
quæ non poſſunt tolli ſine deformatione.

Quod & ampliari poteſt procedere etiam ſi expreſſe 57
dictum, locum *Domum cum omnibus in ea exiſtentibus*, quia
adhuc veniunt ſolum ea, quæ ſunt, vel eſſe ſolent in
Domo perpetui uſus cauſa, non ad tempus, ut plene
tradit Caroc. *tit. de locat. incert. num. 2.*

Recedendum tamen eſſet a prædicta deciſione Rotali, ſi 58
Domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſimilibus ſtatuis
ornata, quia quæ oſtenduntur tempore contractus, in eo
veniunt, *l. ædiles ajunt 38. ff. de ædil. edict.* unde venditorem,
qui oſtendit equum ornatum, teneri ad traditionem 59
ornamentorum, tradit Bald. *in l. 1. n. 4. C. de ædil.* & in propoſito
Domus venditæ late Surd. *deciſ. 134. n. 5. & ſeq.* & magis
in ſpecie de ſtatuis Hodiern. *ibi in addit. n. 5.*

Alia, quæ veniant, vel non veniant in locatione Do- 60
mus, referre omitto, ſed videri poterunt penes Mantic. *de
tacit. lib. 4. tit. 15.* & latius Thorum *in voce 46. an. 17. ad 65.
par. 2.* & Bertazol. *clauſ. 26.* Gloſ. *13. n. 18. & ſeq.*

Verum prædicta, & alia quæ præcitati auctores dicunt venire,
vel non venire appellatione Domus, procedunt regula- 61
riter, & maxime, quando agitur de tranſlatione dominii,
at in locatione præſertim ad tempus breve, militat alia ratio
pro comprehenſione nonnullorum mobilium, nam
quando agitur de acquirendo rei dominio, tunc conſideratur
res prout in ſe eſt, & ſic etiam quæ dicta ſunt venire
appellatione Domus, veniunt, quatenus extent, at in locatione
prædicta, quia eſt ad uſum conceſſa, ut dictum eſt ſupra
in cap. 1. locator tenetur tradere Domum cum omnibus
inſtrumentis neceſſariis ad hoc, ut conductor ea uti poſſit, id
eſt, in ea habitare juxta qualitatem, & conſuetudinem loci,
in quo ſita eſt, & quatenus non adſint, ea parare, ut ſunt,
verbi gratia, claves, Cancelli portarum, Telaria feneſtrarum
& ſimilia, quia locator ita tradere tenetur rem, ut conductor
ea frui valeat *l. ſi quis Domum 9. ff. locat.* Soccin.
Sen. *conſ. 70. n. 2. & conſ. 125. n. 7. lib. 1.* quod locans Domum
teneatur tradere inſtrumenta neceſſaria, docet Angel.
*in l. item ſi fundi 10. §. Aucupium, verſ. quando autem, ff.
de uſufr. & quemadmodum qui utat.* per text. quem dicit meliorem
qui ſit in jure *in l. ſed addes 21. §. illud, ff. locat.* &
quod in hoc differat locator a venditore, docet Bart. *in
l. 2. in fin. Cod. de verb. ſignific.* & dicam latius infra.

Et in his multum defertur conſuetudini tam univerſali, 62
quam etiam particulari, adeo ut locator mobilia, quæ tradidit
in præcedenti locatione Domus, etiam unica, tradere
debeat etiam in ſubſequenti, Caroc. *de locat. &
conduct. ſub tit. de Merced. differ. n. 25.*

Reſpectu autem prædiorum ruſticorum, quoniam ut di- 63
ctum eſt, magis attenditur ſola deſtinatio Patris familias
ad dignoſcendum unionem, vel disjunctionem eorum,
ideo quoad ea particulariter indaganda erit dicta deſtinatio;
& animadvertendum quomodo probetur, & quod
convincatur deſtinatio perpetua, alias enim ad tempus
facta non relevaret, Gratian. *diſcept. 126. n. 20. & 21.*
& ſenſit Rota coram Bichio *deciſ. 506. n. 4. & 8.*

Deduci vero poteſt dicta deſtinatio ex pluribus, ut ſi 64
ab initio fuerint plures terræ ſimul unico pretio emptæ,
argui Patrem familias emptorem eas habere unitas, probat
text. *in dict. l. prædiis 89. in fin. junctis*, Gloſ. *ibi in
verbo uno pretio, ff. de legat. 3.* quod tamen facit conjecturam,
ſed de ſe non ſufficit, ut habetur in eadem 65
l. in §. Titio Sejam, quod & ſupra tetigi.

Item, & unio argui poterit, ex quo Pater familias eas ter- 66
ras ſimul unica penſione locaverit, ut habetur ex eadem *l.
prædiis 89. in fin.* & licet hoc fieri potuerit gratia commo-

H 2 dioris

dioris locationis, & conductionis, & ideo non concludat per ſe dictam deſtinationem perpetuam, ut cenſuit Alexand. *conſ. 169. n. 9. lib. 5.* Menoch. *conſ. 337. n. 26. & 27.* a Ponte *conſ. 63. n. 39.* tamen quidquid ſit ad alios effectus, de quibus loquuntur præcitati, quoad iſtum dignoſcendi, an quid comprehendatur in locatione, pluſimum eſſet attendendum, cum inſervire poſſit alio modo, nempe tamquam ſolitum ita locandi, ex quo bene ſumitur interpretatio locationis, & quid in ea veniat, ut dictum eſt, ubi egimus de modo conveniendi de re, & mercede, & quod ubi Dominus conſuevit locare plura bona ſimul, ea ſimul veniant, etiam ſi aliqua ſint in
67 uno loco, aliqua in alio, Bald. *in l. emptorem n. 9. Cod. loc.* quem refert Menoch. *conſ. 337. num. 19. ad med.*

68 Cæterum ſi teſtator habens fundum Sejanum, & ſolitus ſit illum in partes locare, vocando unam partem Sejanum ſuperiorem, aliam Sejanum inferiorem, & poſtmodum locet ſimpliciter Sejanum, veniet totus fundus, niſi evidenter probetur, de qua parte intellexerint contrahentes, ut eſt text. *in l. Cajus Sejus* 88. §. *Titius, ff. de leg.* 2.

69 Præterea probabitur ſine dubio talis deſtinatio ex confeſſione ipſius Patria familias vel explicita, vel etiam implicita tui ſi quando ita declaraſſet, vel declarari inſtetiſſet, intraret enim illud, quod ſemel placuit, non debet diſplicere, Soccin. Sen. *conſ. 13. n. 5. verſ. & probatio lib. 3.* & aliis relatis Rot. coram Bichio *deciſ. 506. n. 20.*

70 Et confeſſio ſimilis, ſeu alia aſſertio non ſolum probaret facta ab ipſo Patre familias, ſed etiam facta a tutore probaret contra pupillum, maxime ſi in inventario & concurrant adminicula, ut latiſſime deducitur in prædicta *deciſ. 506. n. 10. & plurib. ſeq.* coram Bichio.

71 Deduci etiam poſſe videbatur unio, & annexio, ex eo quod Pater familias omnia curæ unius villici demandarat ad tex. *in l. Patronus* 34. §. *Sempronius ff. de l.* 3. cum aliis late traditis per Odd. *conſ.* 21. *n.* 68. at hæc conjectura latiſſime impugnatur a Men. *conſ. 337. n. 19. verſ. reſpondetur ſecundo, & ſeq.* & quidem *in d. §. Sempronio*, teſtator expreſſe dixerat relinquere prædia exiſtentia ſub cura Villici primi, unde non mirum ſi veniat quidquid exiſtit ſub tali cura, quamvis non ſitum in loco ab eodem teſtatore demonſtrato, & quod non ſufficiat
72 eundem Colonum, & Villicum curam habuiſſe Terræ ſeparatæ, ac prædii, ut ſimul nomine Prædii veniant, niſi etiam probetur Patrem familias terram illam prædii nomine comprehendere ſolitum fuiſſe, Alex. *conſ. 169. n. 9. lib. 5.* Bellon. Jun. *conſ. 10. n. 23. ad fin.*

Multum autem operabitur dicta conſuetudo loquendi locatoris, qua ſolitus erat comprehendere ſub nomine fundi etiam terras ſeparatas, ea enim ſtante, cenſetur terras unitas eſſe voluiſſe, & in locatione fundi venient, Soc. *in l. 1. n. 7. ff. de reb. dub.* & aliis adductis Odd. *conſ. 21. n. 37.* & tali conſuetudine deficiente, non venient, quamvis etiam appareret eſſe deſtinatas uſui, & ſervitio illius fundi, ut pluribus congeſtis firmat Bellon. Jun. *dict. conſ.* 10. *n.* 22. *ad fin. &* 23. & Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 12. *& ſeq.* ubi exemplificat in arundineto, quod quamvis ſit ad uſum vineæ, tamen vineæ appellatione non venit, ex quo aliter vocatur vinea, aliter arundinetum, *l. item ſi fundi* 10.
73 *ad fin. verſ. inſtrumenti de uſufruct. & quemadmodum quis utat.* licet poſtea idem Gratian. velit cannetum venire appellatione vineæ, ſi ſit ei unitum.

74 Probabitur quoque eadem unio, ſeu quod terræ aliquæ ſint de pertinentiis bonorum locatorum ex incolarum, & circum colentium opinione, ut latiſſime firmat Odd. *d. conſ.* 21. *n.* 24. *ad fin. & ſeq.*

75 Non attendetur autem, quod locator quandoque univerit ſi poſtea ſeparavit, prout poteſt, quia obſervantia poſterior prævalet in hoc propoſito, & derogat priori, ut late habetur penes Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 6. *& ſeq.* & Bellon. Jun. *conſ.* 10. *n.* 31. *verſ. tertio reſpondetur, & ſeq.* & probat text. *in l. Mela* 14. §. *Sed ſi alimenta, ff. de alim. & cibar. legat.* & unicus actus poſterior pluribus antecedentibus derogat, ubi agitur de conſuetudine patris familias, ut concludit Caroc. *de locat. tit. locat. obſcura num.* 25.

76 Hæc quoad partes fundi locati, quo autem ad mobilia, & inſtrumenta fundi, licet ea non veniant fundo vendito, vel legato, *l. fundi in princ. ff. de act. empt. l. 2. §. Dotes,*
77 *ff. defend. ruſt.* tamen ſecus eſt fundo locato, *l. ſed addes* 21. §. *illud nobis, ff. locat.* & ibi Gloſ. quæ facit iſtam diſtinctionem inter locationem, & venditionem *in verb. reficere*, & Bald. Bart. *in l.* 1. §. *Dotes ad med. ff. de fund. inſtr. & in l. 2. in fin. C. de verb. ſign.* Cyriac. *contr.* 14. *n.* 35. Bertaz. *clauſ.* 26. Gloſ. 13. *num.* 12. *poſt princ.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 16. num.* 28. Surd. *deciſ.* 201. *num.* 1. & rationem differentiæ tetigi ſupra loquendo de Domo.

Verum animadvertendum, quod licet præcitati Docto-
78 res loquantur indiſtincte de inſtrumentis fundi, quibus etiam addi poteſt Angel. *in l. item ſi fundi* 10. §. *Aucupium, verſ. quando autem, ff. de uſuf.* ubi loquitur de fundo, & Domo, tamen text. *in d. l. ſed Addes*, §. *Illud nobis* quem, omnes allegant, ſpecificat plura inſtrumenta, quæ præſtari debent a locatore fundi, & omnia ſunt fructuum liquidorum quærendorum cauſa neceſſaria, unde Bartol. ibi & Caſtrenſ. ſummatim notant, locatorem teneri præſtare Colono inſtrumenta neceſſaria, fructuum liquidorum quærendorum cauſa.

Videtur itaque textum prædictum annuere aliquid ſpecialitatis in dictis inſtrumentis ad liquidos fructus colligendos paratis, & eſſe poteſt magis præciſa eorum neceſſitas, ad hoc ut conductor uti poſſit fundo ad hunc uſum locato, ut conductor eos colligat. Unde tali neceſſitate ſtante intrat concluſio, quod locator debeat curare conductorem uti poſſe re locata ad uſum deſtinatum, ut dicebam ſupra de Domo, & ſic debeat etiam illa inſtrumenta parare, & quatenus ſint vitioſa, ea reficere, ut dicitur in eodem textu prædicto; at quoad alia ex quo non ſint adeo præciſe neceſſaria, ut verbi gratia, Aratra, & boves, qui non ſunt adeo præciſe neceſſarii, vel
quia ex agro poteſt colligi aliquis fructus ſine cultura, puta 79
fœnum, vel quia conductor fodere poteſt cum ligone, & fructus non liquidos colligere manibus, eo locato præſtare teneatur tantum, quatenus ſint, & prout adſint in fundo tempore locationis, non autem teneatur fundum eis non inſtructum inſtruere, ut dicit Surd. *deciſ.* 201. *n.* 6. *prope fin. verſ. ſic videmus*, & quatenus ſint ipſius Domini, non autem coloni, Natt. *conſ.* 243. *n.* 5. Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 5. adeo ut poſſit etiam locator ea ante locationem a fundo removere ad hoc, ut in locatione non veniant, ut monet Angel. *in l. ſed, & ſi quid* 19. §. *Proprietatis in fin. ff. de uſufr. & quemadm. quis utat.* & ſequitur Cyriac. *contr.* 141. *n.* 35.

Hinc eum inter inſtrumenta fundi reputetur etiam triti- 80
cum deſtinatum pro ſemine, & a pari cum aliis inſtrumentis procedat, *l. quæſitum* 12. §. 1. *in fin. de fund. inſtruct.* id quo-
que eatenus debetur conductori, quatenus in ipſo fundo ad 81
hoc paratum exiſtat, & non alias, ut declarat Surd. *dict. deciſ.* 201. *n.* 6. & quatenus ſit Domini fundum locantis, non autem ſi ſit coloni, quamvis ipſi illud Dominus ipſe mutuaſſet, ut conſuluit Natt. *conſ.* 243. *per tot.* quem ſequitur Gratian. *diſcept.* 126. *n.* 4. & Surd. *d. deciſ.* 201. *n.* 4.

Et idem erit de aliis inſtrumentis, quæ qualia ſint, 82
videri poterit penes Bertaz. *de clauſ. inſtr. clauſ.* 26. Gloſ. 13. *a n.* 4. *ad* 18. Mantic. *de conjectur. lib. 9. tit. 2. n. 15. & ſeq.* Theor. *vot.* 46. *n.* 78. *& pluribus ſeq. par.* 2. penes quos, quam plurima alia dubia circa hanc quæſtionem diſpoſitionis factæ de fundo ſimpliciter, vel de fundo inſtructo, quid comprehendat, reſoluta habentur.

Eiſdem ferme rationibus, quibus dictum eſt in locatione
fundi venire inſtrumentum neceſſarium, vel deſtinatum 83
ad ejus culturam ſuſtineri poteſt, quod in ſimili locata gabella, veniat etiam capanna, vel domus, ubi conſuevit exigi, prout ea doctrina Baldi tradunt Bertachin. de Gabell. *q.* 2. *n.* 65. Ferrett. *eod. tit. n.* 104. *&* 151. & eis relatis Burſatt. *conſ.* 190. *n.* 31. & Surd. *deciſ.* 201. *n.* 1. *ad fin.* non tamen veniat in locatione gabellæ ea, quæ ſuper indicta eſt, quia eſt diverſa, Burſatt. *d. conſ.* 190. *n.* 30.

Sic in venditione equi venit ſella, aliaque ornamenta, 84
quatenus equus ea habuerit de tempore venditionis, alias ſecus, *l. ædiles ajunt* 38. *in princ.* & ibi Gloſ. *in ver. ornata, ff. de ædil. edict.* Fabian. de Mont. *de empt. & vendit. q. 6. princ. n.* 32. *ad fin.* imo, & veniunt ea, cum quibus per duos dies an-
te equus venalis oſtenſus fuit dict. *l. ædiles ajunt poſt med.* 85
verſ. vendendi, autem Bal. *in l. 2. n. 4. Cod. de ædil. edict.* & hoc procedit non ſolum in venditione, ſed etiam in quolibet alio contractu ſtricti juris, ut poſt Joannem Fabr. & Joannem de Plat. *in §. actionum, Inſtit. de act.* tradit Jaſ. *in l. de quibus n. 87. verſ. imo vendita, ff. de legib.* & tamen ſi locatur equus
expreſſe ad equitandum, ſella tamquam inſtrumentum ad 86
talem uſum neceſſarium erit præſtanda, ſive equus eam haberet de tempore locationis, vel cum ea oſtenſus fuerit, ſive non, ut paſſim, & ſine controverſia practicatur, cum hæc etiam ſit intentio indubitata contrahentium in tali contractu, quæ eſt attendenda ad dignoſcendum, quid in eo veniat. Unde e contra in illa faceta quæſtione orta inter
locatorem Aſini, & conductorem quieſcentes in aprico 87
ardente ſole, an umbra ipſius Aſini ſpectaret ad conductorem, ita ut ipſo invito, Dominus ea gaudere non poſſet, quia locatio Aſini facta erat ad ferendam ſarcinam, non ad faciendam umbram conductori, merito reſolutum fuit poſt pulchram diſputationem negative per Jacobum Boniourz *in ſuo enigm.* 2. ut refert. Cyriac. *contr.* 208. *num.* 20. *& contr.* 381. *num.* 56.

Sunt etiam, & jura de quibus ſæpe dubitare contingit, an 88
veniant in locatione rerum, in qua dubitatione advertendum erit, an res locata ſit talis, quæ complectatur in ſe univerſitatem, non agrorum tantum, ut eſt prædium, podere, & alia, de quibus dictum eſt ſupra, ſed univerſitatem in qua ſint & jura ipſa, vel ſint proprium eorum univerſale ſubjectum, exemplum, ſi quæratur de juriſdictione, & locatus ſit fundus, dicendum eſt eam non venire, quia juriſdictio,
quamquis habet in fundo, non eſt de juribus fundi, Bald. 89
in l.

in l. a Procuratore, n. 1. C. mandat. Jacob. a S. Georgio *in invent. feud. in verb. de Caſtro Rubei montis, n.* 8. & aliis adductis Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 16. n. 29.*

90 Et idem erit ſi locetur fundus, in quo pedagium vendi conſuevit, non enim propterea veniet, & pedagium ipſum in locatione, Bald. *in d. l. a Procuratore in princ.* Loffred. *conſ. 21. n. 13. & conſ. 24. n. 3. & 14.* Mant. *dicto tit. 16. n. 32.*

Prout etiam erit, imo facilius de jurepatronatus, ex quo
91 de ſe locari non poteſt, nec tranſit cum locatione rei particularis, Innoc. *in cap. ex litteris, n. 2. prope fin.* & ibi Abb. *n. 10.* Covat. *var. reſol. lib. 1. cap. 13. n. 3.* quod tamen intelligitur, quatenus non probetur juſpatronatus eſſe annexum illi rei particulari, quæ locatur, quia & tunc cum ea veniet, ut ſatis late deduxi *in cap. 11. de rebus, quæ locari poſſunt, vel non n. 44. & pluribus ſeq.*

92 At ſecus erit ſi locata ſit Villa, vel Caſtrum, quæ continent in ſe juriſdictionem, honorem, & juſpatronatus, ut dictum eſt ſupra, quia tunc, & juriſdictio, & juſpatronatus veniet juxta textum *in c. ex litteris 7. de jurepatron.* & ibi notat per Innocentium *n. 2. prope fin.* Zabarell. *n. 16.* Abb. *n. 10. & 11.* & prout latius tradidi quoad juſpatronatus *in dict. cap. 11. de reb. quæ locari poſſunt.*

93 Prout etiam ſi locatum ſit Territorium, venit juriſdictio, quia Territorium eſt univerſale ſubjectum juriſdictionis, *l. pupillus, §. Territorium, ff. de verb. ſign. c. licet cauſam de probat.* Bartol. *in l. 1. n. 16. ff. de juriſd. omn. jud.* & aliis adducta Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 16. n. 30.*

94 Verum hoc, quod dicta jura veniant in locatione, intelligendum eſt de locatione ad longum tempus, in qua tranſeunt jura in conductorem una cum dominio utili, at ſecus eſt in locatione ad modicum tempus, in qua videntur tantum venditi fructus, & non veniunt ſimilia jura, Caſtren. *conſ. 361. n. 1. & 2. lib. 1.* Petr. Barboſ. *in l. divortio 8. n. 57. ad fin. & 58. ff. ſolut. matrim.* & dixi, ac plures concordantes retuli quoad juſpatronatus *in dict. cap. 11. de rebus, quæ loc. poſſ. vel non, n. 40.*

95 Non idem, ac de jurepatronatus in hoc propoſito dicendum erit de jure decimandi, ſed potius totum oppoſitum, ut videlicet, non veniat in locatione ad longum tempus, & e contra in locatione ad modicum tempus veniat, juxta late tradita per Rimin. Jun. *conſ. 429. n. 7. & n. 23. & per tot.* & ratio eſt, quia jus decimandi eſt mere ſpirituale, & adeo non tranſit in locatione jura transferente, prout eſt locatio ad longum tempus, & præſertim ſi fiat laicis, qui ſunt talis juris prorſus incapaces, Grat. *diſc. pr. 238. n. 22.* Rot. poſt Salgad. in Labyrint. *credit. dec. 238. n. 13.* & ſi conſideretur tantum illa facultas percipiendi nomine Domini Locatoris, quæ ſola transfertur in locatione ad modicum tempus, tunc ea bene transferri poteſt etiam in laicum, ut latius explicavi in *c. 10. de perſonis, quæ conduc. poſſ. prope fin.* & quod difficilius transferatur jus percipiendi decimas, quam juſpatronatus in contractibus favore laicorum, *decis. 399. n. 1. par. 2. rec.*

96 Poterit tamen transferri etiam in locatione ad longum tempus eadem facultas, ſi ad eam reſtringatur conceſſio, & fiat contractus cum debita auctoritate, ut tradit Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 3. n. 14.* & dixi *in d. cap. 10. de perſonis, quæ conducere poſſint.*

97 At poteſt transferri jus decimandi modis prædictis in locatione, ſed quia in omnibus actibus non ſufficit poteſtas, niſi concurrat etiam voluntas, ad hoc ut in locatione fundi veniat jus decimandi, neceſſe eſt, quod in contractu adſint verba deſervientia ad indicandum ita contrahentes voluiſſe, ut advertit Mantic. *de tacit. l. 4. tit. 16. n. 34. verſ. ſed quod jus decima*, prout aderant in caſu ſuo, & ponderantur per Rim. Jun. *dict. conſ. 429. n. 10. & ſeq.* alias enim tale jus non poteſt venire nomine fundi.

Solet autem quandoque in locatione fundi, vel alte-
98 rius rei addi, *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis*, quæ clauſula eſt generalis, & omnia quovis modo ad rem ſpectantia complectitur, Surd. *conſ. 429. num. 2. & 3.* Giovagnin. *conſ. 32. n. 15. lib. 2.* verbum enim illud, *pertinentiis* latiſſime patet; nam & ea complectitur, quæ ſunt de dominio, & ea quæ non ſunt de dominio, ſed tantum in poſſeſſione, & ea quæ de his non ſunt, ſed eſſe poſſunt, ut habetur in *l. verbum 181. ff. de verb. ſignif.* & ſic veniunt in dicta clauſula etiam, quæ ſunt omnino a re ſeparata, & diſtincta, dummodo ad uſum ſeu ſervitium illius quoquo modo ſint deſtinata, aut modis ſupradictis ei unita, Menoch. *conſ. 140. n. 24.* Cyriac. *controv. 311. n. 13.*

99 Verum animadvertendum eſt, quod ſi quæratur verbi gratia, de comprehenſione alicujus agri, tunc operari eam poterit præfata clauſula, cum addita eſt alicui ex verbis prædictis univerſitatem continentibus, nempe, *Podere*, &
100 & ſimilibus, at ſecus erit ſi addita verbo particulari, ut locationi agri unius, quia non poteſt una res particularis, alteri rei pariter particulari accedere, & eſſe de ejus pertinentiis ſecundum Soccin. Senior. *conſ. 47. n. 4. verſ. ſed pro ſolutione lib. 1.*

101 Præterea referenda eſt dicta clauſula ad ea, quæ ſunt de natura rei cui addita eſt, non ad ea, quæ alterius juris ſunt, ut dicit Fab. de Monte *in tit. de emption. & vend. q. 6. n. 10.* quæ refert, & ſequitur Capyc. Latr. *deciſ. 37. n. 17.* ubi propterea reſolvit in venditione Caſtri cum omnibus pertinentiis ſuis, non venire functiones Fiſcales particulari titulo quæſitas. Et in dicto propoſito decimarum eſt doctrina Innoc. *in cap. ex litteris num. 1. verſ. imo plus decimas de jurepatr.* ubi dicit quod ſi Epiſcopus 102
donet Villam, & omnia jura quæ ibi habet, non intelligitur donare decimas; nam nomen, *omnia* non debet referri ad ea, quæ ſunt alterius juris, quam ea quæ 103
principaliter donantur, prout ſunt Decimæ, quia ſunt juris ſpiritualis, & ſic alterius juris, quam temporalia, quæ donantur, quam doctrinam ſecutus eſt Bald. *conſ. 32. n. 3. verſ. ſi autem Epiſcopus lib. 1.* & Canonizaverit, Rota *deciſ. 234. n. 7. & 8. p. 9. rec.* unde reputatur neceſſaria expreſſio Decimarum in ſimili conceſſione ad hoc, ut cenſeantur comprehenſæ in ea, prout ſequendo præfatam doctrinam Innocentii ſenſerunt ibid. Joan. Andr. *num. 3. verſ. imo plus dixit*, Bute. *num. 6. verſ.* & per hoc dicit Anan. *n. 7.* Hoſtien. *num. 5.* Henric. Boic. *num. 7.* Alberic. *in l. inter antiquam 15. poſt med. C. de uſuf.* ubi quod in Civitate Bergomi, in qua frequentantur tales contractus, ſolet in conceſſione exprimi jus percipiendi decimas, & loquitur de jure percipiendi decimas jam exiſtente penes laicos, & eum ſequitur Albert. Brun. *in conſ. feud. diverſor. conſ. 121. num. 33. ad med.*

Et ſi rei locatæ ſint deſcripta confinia, magis operabitur 104
ſimilis clauſula, ſi adjecta poſt deſcriptionem confinium, quam ſi ante, ut in caſu, quo venditum erat Podere exiſtens in Territorio Aquæpendentis intra talem, & talem confinem, & poſt talem expreſſionem confinium, additum erat cum toto Territorio, & diſtrictu, non eſſe terminatam, & coarctatam latitudinem Territorii, & diſtrictus, ſed ſolum Poderis principaliter venditi, ſubtiliter conſideravit Bald. *conſ. 422. poſt med. verſ. ſecund. dico lib. 4.*

Quoad dubia, quæ oriri poſſunt circa mercedem, jam ſupra dictum eſt in *cap. 17.* in quo actum eſt quomodo conveniri debeat de re, & mercede in primo caſu, quod ſi non fuit conventum de mercede, vel certa quantitas non fuit expreſſa, intelligitur de mercede ſolita, & ibidem etiam explicatum fuit, quodnam ſolitum attendi debeat, nempe an ipſarum partium, vel univerſale, & quid ſi variatum fuerit in conſuetudine, an potius attendi debeat prima, vel poſterior, quæ propterea hic non repetam, ſed addam aliud dubium, quod oriri poterit circa talem variationem, ſi eodem tempore reperiatur diverſimode ſervatum, puta, reperitur quod aliqui ſolvunt pro 105
terris ad rationem unius ſcuti pro jugero, aliqui vero ad rationem juliorum undecim, vel quid amplius, & in conductione operarum aliqui ſolvunt ſcuta quinque, aliqui ſcuta ſex menſtrua, & ſi locatio ſit facta abſque expreſſione mercedis, vel dictum, pro mercede ſolita, fit interpretatio contra locatorem, ut debeatur quod minus eſt, Berttan. *in l. hac edictali in princ. n. 65. Cod. de ſecund. nupt.* Burſatt. *conſ. 204. n. 12. & ſeq.* Guidop. *deciſ. 252. per tot.* Borgnin. *deciſ. 26. n. 47. ante med. verſ. & ſi non eſt*, Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 21. n. 4.*

Si autem conventa ſit certa merces, ſed agatur de operibus continuo præſtandis, an illa merces intelligatur pro una vice tantum, vel reiterabiliter de anno in annum, vel de menſe in menſem præſtanda, colligi poterit ex ejuſdem mercedis quantitate, & circumſtantiis ſervitii, idemque erit in 106
locatione rerum, licet enim regula ſit, quod ſermo ſimpliciter prolatus, de primo, atque unico actu tantum ſit intelligendus *l. Boves, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* tamen hoc non procedit, ubi ex verbis, aut facti circumſtantiis, & conjecturis contraria voluntas contrahentium deprehenditur ex 107
traditis per Tiraquell. *in dict. l. Boves, lim. 12. n. 1.* Menoch. *præſump. 132. n. 2. & 12. lib. 4.* unde in caſu, quo Tutor fuerat deputatus cum ſalario, & mercede ſcutorum ducentorum ſolvendorum pro dimidia de ſemeſtre in ſemeſtrem, & in fine cujuslibet ſemeſtris, intelligi debere dictam ſummam aſſignatam eſſe in ſingulos annos, re diligenti, atque matura conſideratione perpenſa conſuluit Bellon. Jun. *conſ. 94.*
ubi n. 3. ait, quod eo ipſo, quod dictum eſt pro ſalario, 108
collegimus intentionem eſſe, ut in ſingulos annos ſolvatur, quia ſalarium dicitur pecunia, quæ multiplicative ſolvitur in ſingulos annos, vel menſes, vel etiam dies ſecundum ſubjectam materiam, quod eſt notandum.

Si fuerit ſtatuta certa merces eunti cum propria Beſtia 109
ad aliquid portandum, & non fuerit expreſſa qualitas Beſtiæ, ſolvendum erit tam pro Beſtia magna, puta Mulo, quam pro parva, puta Aſino, ut deciſum refert Vinc. de Franch. *deciſ. 152. n. 2. ubi Addent.* & Capiblanc. de Baron. *ad pragmat. 16. num. 36.*

Et ſi fuerit ſtatuta certa merces pro quolibet milliario, 110
non poterit prætendere locator computare tot milliaria ad eundum, & totidem ad redeundum, ſed ſemel tantum in eundo, videlicet computanda erunt, ut tradunt præcitati

Pacion. de Loc. & Cond.

Franch. *d. deciſ.* 152. *n.* 3. *& ſeqq.* & Capiblanc. *in dičta*
111 *pragmat.* 16. *n.* 38. Verum, quia in eorum caſibus Pragmat. conſiderat delationem, adeo ipſimet limitant ſuum dictum in caſu, quo etiam in receſſu venirent onuſti.

112 Item in eodem caſu ſtatutæ certæ mercedis pro milliario eis, qui iverint ad portandum, ſi portaverint aliquid adeo grave, ut minus iter facere potuerint, puta magnum lapidem, recedendum erit a quantitate ſtatuta, & ſolvendum ad rationem dierum, ut deciſum refert Capibl. *in dict. pragm.* 16. *num.* 30.

113 E contra autem, ſi conductor non dederit Savinam integram, non propterea minus ſolvere debebit, puta ſi conduxit vecturalem cum Mulo vel navim, debet enim ſolvere pro tota navi, quam conduxit, licet eam plene non oneraverit, ut relatis hinc inde auctoritatibus, probabiliorem opinionem dicit, & probat D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 88. *num.* 12. *& ſeq.* & quidem hoc dici poteſt conductori, tibi imputes, ſi navim conduxiſti.

Poteſt etiam cadere dubium circa qualitatem pecuniæ, ſi
114 expreſſe conventa ſit merces, verbi gratia, in nummis, & non ſit dictum de quibus; & regulariter dicendum erit intelligi de minoribus, ſi adſint plures ſpecies nummorum, per teat. *in l. nummis* 73. *ff. de legat.* 3. & regulam, quod in
115 ambiguis, quod minimum eſt ſequimur, *l. ſemper in obſcuris* 8. *&*, *l. ſemper in ſtipulationibus* 34. *in fin. ff. de reg. Jur. cap. in obſcuris* 30. *de reg. Jur. in* 6. quæ regula procedit, tam in ultimis voluntatibus, quam in contractibus, & tam reſpectu
116 quantitatis, quam ſpeciei, & tam reſpectu rei, quam loci, & temporis, & perſonarum, ut tradunt in *d. l. ſemper in obſcuris*, Dec. & Cagnol. & alii relati per Cyriac. *contr.* 153. *n.* 13.

117 At a regula prædicta recedendum erit, ſi ex conſuetudine contrahentium, vel Regionis, aut etiam aliter comprehendi poſſit eos ſenſiſſe de majoribus, *dicta l. nummis* 73. & ibi Gloſ. *in verb. conſuetudine, in verb. ex regione, in verbo ex contextu, & in verbo apparere, ff. de leg.* 3. *l. hæredes palam* 22. §. *Si quid poſt ad fin. de Teſtam.*

118 Si autem pecuniæ valor immutetur poſt conſtitutam mercedem, & antequam ſolvatur, quinam valor attendi debeat in ejus ſolutione, late tradit Dom. Lanfranc. Zacch. *in ſuo tractatu de ſalario, quæſt.* 16. *per tot.* quem indicaſſe ſatis ſit, maxime cum talis quæſtio proprie non cadat hic.

119 Circa tempus autem ſi non ſit expreſſum, & adſit conſuetudo locandi, & conducendi ad certum tempus res ſimiles ei, quæ locata fuit, reputabitur pro eodem facta locatio, *leg. excepto* 58. ubi DD. *C. locat.* Bart. *in l. penult. ff. de impen. in reb. dot. fact.* Alex. *conſ.* 107. *num.* 19. *lib.* 2. & aliis cumulatis Surd. *deciſ.* 265. *num.* 57. Rot. coram Put. *deciſ.* 274. *num.* 6. *lib.* 2. & ſi varia ſit conſuetudo ſervandum erit, quod dictum eſt ſupra circa mercedem.

120 Ceſſante autem conſuetudine ſi tempus non ſit ſtatutum, varie loquuntur Doctores, aliqui enim volunt intelligi ad annum, Pineli. *in l.* 1. *par.* 3. *n.* 63. *ad fin. ff. de reb. mater.* Soccin. Jun. *conſ.* 25. *n.* 3. *lib.* 2. Ruin. *conſ.* 61. *n.* 20. *lib.* 1. Vinc. de Anna *ſingul.* 696. Vaſquez *de ſucceſſ. tom.* 1. *lib.* 1. §. 20. *n.* 78. *verſ. regulariter, tamen* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 4. *n.* 2. *verſ. ſed verius eſt*, ubi hanc eſſe veriorem opinionem teſtatur.

121 Et hoc volunt procedere indiſtincte, videlicet, tam in prædiis ruſticis, quam etiam in Urbanis, & in ſpecie in Domibus, quod intelligatur facta locatio ad annum, Ruin. *conſ.* 61. *n.* 20. *lib.* 1. Rot. coram Merlino *deciſ.* 376. *n.* 7.

122 Alii vero diſtinguendo tenent intelligi locationem ad annum in ruſticis, in Urbanis vero ad beneplacitum, Flamm. de Rub. *conſ.* 8. *n.* 33. *& ſeqq.* Ripol. *variar. cap.* 12. *num.* 357. Gomeſ. *variar. tom.* 2. *cap.* 3. *num.* 11. Afflict. *deciſ.* 365. *n.* 7. *&* 12. Caroc. *de locat. & conduct. tit. de locat. ſine tempore n.* 2. Borgnin. *deciſ.* 44. *n.* 76. *car.* 1. & hæc videtur verior, quia habet pro ſe teatum apertum in *l. item quæritur* 14. §. *qui impleto, ff. loc.* qui licet loquatur de tacita reconductione, tamen eadem videtur ratio in conductione expreſſa, quoad eam partem, in qua eſt tacita, imo fortior videtur caſus tacitæ relocationis, dum præſupponit præceſſiſſe locationem ad certum tempus longius, ea qua deſumi poterat indicium voluntatis partium ex ſolito ad illud locanda, & conducendi, cum ſufficiat ad hunc effectum etiam unicus actus, juxta tradita ſupra *cap.* 17. *n.* 24. & ex verbis prædictæ *l. item quæritur*, §. *qui impleto*.

Licet etiam deprehendere, quam periculoſum ſit, quod uno ore dicunt Caroc. & Borgnin. *in locis mox citat.* locationem ſimpliciter factam ſine tempore, præſumi factam ad arbitrium locatoris, itaut poſſit in prædio Urbano ſingulo menſe conductorem expellere, lex enim non reſtringit facultatem terminandi locationem in arbitrio locatoris, & in fine menſis, ſed aperte tribuit facultatem conductori diſcedendi ad ſui libitum, & ſic de die in diem, prout practicatur in tacita reconductione Dominorum hic in Urbe.

123 Placet tamen, quod ubi adeſt conſuetudo locandi, & conducendi Domos ſolum in certis diebus, puta Sancti Joannis, & Sancti Michaelis, prout in multis locis practicatur, tunc locatio, & conductio cenſeatur facta ſaltem uſque ad unum ex illis diebus, ut tradit Gomes *variar. tom.* 2. *c.* 3. *num.* 15. *poſt med. verſ. ſecundo infero*, & ſequitur Caroc. ubi ſupra, & ratio eſt, quia tunc adeſt conſuetudo uſque ad illos dies locandi, & intrat, quod dictum eſt ſupra, locationem abſque expreſſione temporis factam, intelligi pro tempore conſueto.

Et ſi dubitetur, quando incipiat locatio quoad effectum 124
calculandi, & ſolvendi mercedem, an a die celebrati contractus, vel a die rei traditæ, aut operarum præſtitarum ab iſto, dicendum eſt, ut de officiali, quod debeat non ex Codicillis judicare tempus, ſed ex quo in Provinciam ipſam ac 125
ceſſit accipere Reipublicæ emolumenta, eſt teat. in Auth. *de administr.* §. *illud*, & ibi Gloſ. *in verb. Codicillis*, & tradunt Bart. *in l. Abſenti in fin. ff. de donat.* Bald. *in l. ſed, & Milites, ff. de excuſ. tut.* & alii plures, quos noviſſime colligit D. Lanfranch. Zacch. *in ſuo tractatu de ſalario, quæſt.* 15. *n.* 24. ubi 126
de communi reſtituitur, quod tamen limitatur, ſi officialis differret adminiſtrare officium de licentia Principis, vel ob caſum fortuitum ex adductis per Cagnol. *in l. diem functo, ſub n.* 205. *ff. de offic. aſſ.* & D. Lanf. *d. quæſt.* 15. *num.* 24.

Caſum autem, quo facta ſit locatio ad certum tempus, & dictum illud incipiendum finita locatione facta alteri, quæ 127
ut aſſeritur, finitur die tali, ſi ille anticipate renunciet locationem, vel ipſa locatio ante illam diem aliter finiatur, novus conductor recte petet rem locatam ſtatim, non expectata die expreſſa, prout eleganter conſuluit Natta *conſ.* 35. *per tot.* duplici ratione; una quia per finem primæ locationis finita erat cauſa dilationis principii ſecundæ, & ideo finire debebat ipſa dilatio, Alex. *conſ.* 34. *lib.* 2. & Anchar. *conſ.* 394. altera, quia ille dies, quo finire debebat prima locatio, fuerat appoſitus demonſtrative, non autem taxative, dum diſpoſitio ante ejus expreſſionem erat perfecta.

Prædicta procedunt, ſi adſit Inſtrumentum, ſeu apoca locationis in qua deficiat expreſſio temporis, idemque eſſet, ſi probaretur locatio expreſſa per teſtes, qui tamen de tempore non deponerent, vel dicerent partes de eo non conveniſſe, at ſi non conſtet de locatione expreſſa, ſed ejus probatio deſumatur ex continuatis ſolutionibus mercedis, recurrendum erit ad exp. præcedens, in quo videtur etiam ſufficienter explicatum dubium circa tempus, quo locatio ſic probata durare debebit. Si autem adſit tempus præfinitum, ſed non clare, & remaneat circa illud dubium, dicam aliquid in ſpecie in *cap.* 52.

Sunt etiam alia dubia circa interpretationem locationis, uti an locatio ſit unica, vel plures, & an locatio ſit ad corpus, vel ad menſuram, quæ cum longiorem requirant tractationem, per capita ſeparata explicare conabor. Erunt & alia infinita, quorum aliqua, ni fallor, tangam aliis in locis, juxta eorum materiam, quoad reliqua ſubnectam ali- 128
quas regulas generales, quas ſparſim tradunt Doctores pro interpretatione hujus contractus locationis, ad quas ſemper recurrendum eſt, ubi deficit deciſio dubii in ſpecie, & non alias, Cur. Jun. *conſ.* 182. *num.* 13. *verſ. ſed quia fortius*.

Generaliter igitur loquendo attendi debent diligenter pa-
cta inter locatorem, & conductorem conventa, ſemper enim 129
memoria retinendum in hujuſmodi obligationibus id maxime ſpectandum eſſe, quod inter utramque partem convenit, ut habetur in *l. ex lege* 53. *in princ. ver. reſpondi, ff. loc.* & pacta habere vim legis, Pariſ. *conſ.* 79. *n.* 18. *lib.* 3. Decian. 130
conſ. 19. *n.* 9. *lib.* 4. late Becc. *conſ.* 45. *num.* 15. *& ſeqq.* quatenus tamen ſint licita, & honeſta, nam pacta in contractu 131
locationis, & conductionis facta, debent eſſe talia, alias eo ipſo, quod ſint contra bonos mores, vel rei turpis, non valent, nec habent efficaciam producendæ actionis, ut docuit Bald. *in l. ſi fidejuſſor.* 6. *num.* 2. *C. mandat.* & ibi Add. id comprobat, & tradit Jaſ. *in conſ.* 45. *n.* 6. *lib.* 3.

Verum ubi ſunt dubia verba locationis, & pactorum in ea
exiſtentium, debent intelligi ſecundum ipſius contractus 132
naturam, ad eam enim recurrimus, quando dubitamus de intentione partium, Bald. *conſ.* 182. *n.* 6. *lib.* 2. ubi verum dicit hoc eſſe, quando verba ipſa patiantur talem reſtrictionem, Soccin. Sen. *conſ.* 156. *n.* 18. *lib.* 2. & his, aliiſque
relatis, Surd. *conſ.* 36. *n.* 32. *&* 33. & dummodo verba inſervire poſſint naturæ contractus, ſemper intelligi debent 133
juxta illam, quamvis proprius eorum ſignificatus eludi importet, debent enim verba ſervire naturæ contractus, non natura verbis, *l. Inſulam* 7. *ff. de præſc. verb.* Alexan. *conſ.* 96. *num.* 39. *lib.* 1. Seraphin. *deciſ.* 744. *num.* 6.

Et intelligenda ſunt etiam juxta diſpoſitionem juris com-
munis in quantum fieri poteſt, quando enim pactum non 134
contrariatur juri, & concurrere cum illo poteſt, non facit ceſſare ejus diſpoſitionem, *lib.* 4. §. *ſi ex conventione, ff. de re Judic.* Bald. *conſ.* 329. *col.* 5. *lib.* 2. Surd. *dict. conſ.* 36. *n.* 34. Menoch. *conſ.* 128. *n.* 6. At quando pro una parte adeſt vul-
garis loquendi conſuetudo, & pro alia diſpoſitio juris, tunc 135
pactum in locatione exiſtens, magis debet intelligi, ſecundum vulgarem loquendi conſuetudinem, quam ſecundum jus commune, ut poſt Soccin. Sen. tradit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 11. *poſt med. verſ. cæterum pactum*.

Sumenda quoque eſt interpretatio, ut inter conducto-
rem, & locatorem ſervetur æqualitas, Menoch. *conſ.* 189. 136
n. 2.

n. 2. Becc. *conſ.* 45. *n.* 23. Burat. *deciſ.* 295. *n.* 12. ſunt enim
locator, & conductor correlativi, itaut diſpoſitum in uno,
137 cenſeatur etiam diſpoſitum in alio, ut late tradunt Rol.
conſ. 69. *n.* 24. *& ſeqq. lib.* 4. Beccius *conſ.* 45. *n.* 22. Riminal.
jun. *conſ. n.* 1. *& ſeqq.* qui tamen loquuntur in pactis, ſed
138 in legibus, & ſtatutis, & contrarium in pactis, quod videli-
cet ſi loquantur tantum de conductore non poſſint extendi,
ut comprehendant etiam locatorem, vel e contra dicendum
erit, quia cautius agendum eſt in extenſione diſpoſitionis
conventionalis, quam legalis, ut late in propoſito firmat
Gratian. *diſcept.* 740. *num.* 24. *& plurib. ſeqq.*

Et ſumenda etiam interpretatio, ne culpa unius ex con-
139 trahentibus alter damnum patiatur, Aretin. *conſ.* 111. *n.* 6.
verſ. ſed tamen hoc non obſtante, Menoch. *conſ.* 128. *n.* 10.
Ubi inter cæteros refert Cravett. qui etiam dicit evitandam
eſſe illam interpretationem, qua alter contrahentium alteri
detrimentum, & fraudem, & deluſionem afferre poteſt, &
eſt regulare, ut facienda ſit interpretatio, ne altera pars
140 remaneat decepta, Rot. *deciſ.* 88. *num.* 3. *par.* 2. *recent.* &
coram Gregor. *deciſ.* 126. *num.* 10. & pro eo, qui agit de
damno evitando *deciſ.* 436. *num.* 4. *par.* 1. *recent.*

Sumitur etiam interpretatio in contractu locationis a ſo-
141 lito, Burſatt. *conſ.* 193. *n.* 4. & ab obſervantia ſubſecuta, Me-
noch. *conſ.* 189. *n.* 19. & ſi eſt dubium inſtrumentum in una
142 parte poteſt ſumi declaratio ab alia, arg. *leg. nerum, ff. de
petit. hæred.* & in terminis inſtrumenti locationis, Menoch.
143 *conſ.* 128. *n.* 5. & quod ordo ſuccedendi apertius expreſſus
in ſequentibus lineis, præſtet intellectum in prima linea,
ut pariformiter cenſeantur, Peregr. *conſ.* 41. *num.* 17. *lib.* 5.

144 Poterit etiam ad interpretationem locationis adhiberi
argumentum a contrario ſenſu, puta ſi conventum fuit,
quod colonus non poſſit expelli, ſi colat arbitrio boni viri,
dici poterit, quod ergo ſi non colat arbitrio boni viri, ex-
pelli poterit, quia hoc argumentum etiam in contractibus
ſine dubio locum habet, *l. inter ſocium*, §. *cum inter*, *ff.
de pact. dotal.* & in terminis contractus locationis tradit
Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 27.

145 Denique quando ex omnibus prædictis, & aliis ſimilibus
regulis non poſſet plene reſolvi dubium occurrens, tunc re-
ſolutio capienda eſſet potius contra locatorem, quam con-
tra conductorem, veteribus enim placuit pactionem obſcu-
ram, vel ambiguam ei qui locavit, nocere, ut dicit text. *in
veterib.* 39. *ff. de pact.* & tradunt Menoch. *conſ.* 166. *n.* 15.
Brun. *conſ. feud.* 117. *num.* 132. Roſental. *de feud. lib.* 1.
cap. 6. *quæſt.* 28. *num.* 2. *&* 3. Seraph. *deciſ.* 1362. *n.* 8.

Et licet non deſint etiam, qui videntur tenere contra-
riam opinionem, ut Bald. *conſ.* 240. *poſt med. verſ. quod
dicimus lib.* 1. Pedroch. qui alios allegat *conſ.* 36. *num.* 100.
Benintend. *deciſ.* 52. *num.* 1. *poſt med.* tamen a prædicta
non erit regulariter recedendum, uti quæ habet pro ſe
textum expreſſum *in dicta l. veteribus*, & contrarii in-
telligendi erunt in caſibus particularibus, in quibus dicta
regula limitatur, ut infra.

146 Limitatur autem dicta regula pluribus modis, & ſignan-
ter primo, ſi major veriſimilitudo ſit pro locatore, quia
erit attendenda, Jaſ. *in l. ſtipulationibus*, *num.* 4. *ff. de
verb. oblig.* Menoch. *conſ.* 450. *num.* 18. Becc. *conſil.* 41.
num. 29. Tiraquell. *de revoc. donat. in præfat. num.* 54.
Rot. *deciſ.* 70. *num.* 16. *ad fin. par.* 2. *diverſ.*

147 Secundo limitatur, ſi adſint conjecturæ indicantes, quod
voluntas contrahentium fuerit, prout fert interpretatio, fa-
vorabilis locatori, quia tunc ea amplectenda erit, Gabr.
conſ. 56. *num.* 15. Ruden. *conſ.* 35. *num.* 114. *poſt prin.* *lib.* 2.

148 Tertio limitatur, ut procedat quando agitur de augen-
da obligatione, ſecus autem ſi non agatur de augenda,
ſeu de ea facienda magis tranſmiſſibili, ut dixit Bald.
conſ. 375. *num.* 3. *in fin. lib.* 4. Bellon. Sen. *conſ.* 80.
num. 10. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 25. *num.* 12.

149 Quarto limitatur, ut non procedat, ſi verba de quorum
interpretatione agitur, ſint prolata a conductore, quia tunc
contra eum interpretanda, non contra locatorem, Jaſ. *in l.
ſtipulatio iſta*, §. *in ſtipulationibus*, *n.* 4. *verſ. tertio*, *ff. de verb.
oblig.* Bald. *conſ.* 423. *n.* 3. *lib.* 5. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7.
n. 11. ubi licet contrarios quoque alleget, tamen in iſtam in-
clinat, quæ videtur verior, quia text. *in d. l. veteribus*, reddit
rationem expreſſam, cur interpretatio facienda ſit in dubio
contra locatorem, quia fuit in ejus poteſtate legem apertius
dicere, quæ retorquetur in caſu iſto contra conductorem,
dum ipſe loquutus eſt. At ubi non apparet a quo verba ſint
pronunciata, pactum contra locatorem utique eſt intelli-
gendum, Alciat. *conſ.* 154. *n.* 10. *lib.* 5. Mantic. *de tacit. dicto*
150 *tit.* 7. *n.* 11. *poſt med.* maxime ſi ipſe locator in eis ſe fundet,
Nam e contra quatenus in eis ſe fundet conductor, contra
eum facienda erit interpretatio, ut voluit Jaſ. *conſ.* 41. *n.* 7.
verſ. Præſertim cum iſti lib. 3. cum aliis adductis per Caroc.
de loc. & cond. ſub tit. de verbor. ſignif. quæſt. 3. *num.* 2. *&* 3.

151 Quinto limitatur, ut non propterea recedendum ſit a
proprietate verborum, quæ quatenus ſit pro locatore,
pro eo facienda erit interpretatio, Beccius qui plura ad-
ducit *conſ.* 41. *num.* 29.

Sexto limitatur in promiſſis a conductore, & ſtipulatis a
locatore, quia in ſtipulationibus omnimoda obſcuritas vi- 152
tiat ſtipulationem, & ubi ita ſint obſcuræ, ut interpretatio-
nem patiantur, interpretatio ſit pro promiſſore, *leg. ſtipula-
tio iſta* 33. §. *Alteri*, *verſ. in ſtipulationibus*, *ff. de pact. leg.
quidquid aſtringendæ* 99. *in princip. ff. de verbor. obligat.* Ri-
min. Jun. *inſtit. tit. de donat. in princip. ſub num.* 453. *& ſeqq.*
& in terminis locationis firmat Surd. *conſ.* 445. *n.* 37.

Septimo limitatur favore Eccleſiæ, ut in dubio facienda 153
ſit interpretatio pro ea, & præcipue ad hoc, ut quanto
citius res ad illam revertatur, Soccin. *in l. cum vir*, *num.* 5.
verſ. item quod verba in dubio, *ff. de cond. & demonſt.* Cor-
bul. *de cauſ. privat. ob lin. ſpiritam*, *num.* 56. Rot. *deciſ.* 125.
num. 19. *verſ. quinto*, *& ultimo*, *par.* 2. *diverſ.*

Locatio quando dicatur ad corpus, vel ad menſuram, & quid inde reſultet, & quomodo, & quando facienda ſit menſura.

S U M M A R I U M.

1 *Locatio an ſit ad corpus, vel ad menſuram attenditur voluntas contrahentium etiam conjecturata.*
2 *Contrahentes voluiſſe locare ad menſuram conjectura præcipua, eſt quod inceperint explicare mentem ſuam a menſura, & e contra qui inceperunt a corpore, arguitur voluiſſe locare ad menſuram.*
3 *Verbum primo expreſſum dicitur ſtare diſpoſitive, & ſubſequentia demonſtrative.*
4 *Ampl. ut præfata conjectura de ſe ſufficiat.*
5 *Decl. ampliationem procedere, niſi adſint conjectura in contrarium.*
6 *Si dictum,* loco fundum centum jugerum, *& deinde expreſſi ſunt fines, valde controverſum eſt, an dicatur cœptum a menſura, vel a corpore.*
7 *Et verior, & receptior in dicto caſu opinio eſt, quod inceptum ſit a corpore.*
8 *Expreſſio corporis ad hoc, ut locatio ſit ad corpus, non eſt neceſſarium, quod ſit perfecta, ſed ſufficit, quod partes cœperint ab ea explicare mentis conceptum.*
9 *Ampl. ut ſufficiat eſſe inceptam a menſura, etiamſi expreſſi ſint fines.*
10 *Quid ſi dictum,* locavit bona infraſcripta, *videlicet, jugera centum terræ ſita in tali loco.*
11 *Menſuræ expreſſio ad hoc, ut locatio dicatur ad menſuram debet eſſe certa, alias ſi addita ſit dictio,* in circa, *conjectura valde diminuitur.*
12 *Idem ſi addita ſit clauſula,* & quantacumque ſit.
13 *Menſura pluries expreſſa magis urget ad demonſtrandam locationem eſſe ad menſuram.*
14 *Mercedis expreſſio ſi ſit in unica ſumma denotat locationem ad corpus, ſi autem diſtributa ad rationem menſurarum denotat locationem ad menſuram.*
15 *Et ſi ſoluta ſit merces anticipata, magis urget pro locatione ad corpus.*
16 *Mercedis ſolutio in unica ſumma cedit conjectura deducta ex eo, quod partes cœperint explicare animum a menſura.*
17 *Mercedis diſtributio in ſingulas menſuras prævalet conjectura deducta ex eo, quod partes cœperint explicare animum a corpore.*
18 *Pretii quantitas ſi magis correſpondens corpori, quam menſuræ, arguit venditionem ad corpus.*
19 *Locatio aliorum bonorum expreſſe facta ad corpus arguit idem in aliis ſimilibus.*
20 *Locatio ad dignoſcendum, an facta ad corpus, vel ad menſuram attenduntur clauſula Inſtrumenti.*
21 *Et attenduntur etiam alia circumſtantia facti.*
22 *In dubio locatio conferri debet potius ad menſuram, quia inde minus præjudicium reſultare poteſt.*
23 *Dubium non dicitur ex quo hinc inde adſunt auctoritates Doctorum, ſi ex una parte adeſt magis communis, & concurrunt meliores rationes.*
24 *Locatio facta ad corpus eſt pura, facta ad menſuram, eſt ſub conditione, ſi menſura ſequatur.*
25 *Decl. locationem ad menſuram ante menſurationem eſſe imperfectam, quo ad tranſlationem dominii, & poſſeſſionis, non autem ut propterea recedi poſſit a contractu.*
26 *Traditio vel ſupplet defectum menſuræ.*
27 *Decl. procedere in traditione actuali, non autem in ficta per clauſulam conſtituti.*
28 *Conductione facta ad menſuram, non valet conductor ante menſurationem poſſeſſionem adipiſci, etiam ſtante clauſula conſtituti.*
29 *Et ſi adipiſcatur committit ſpolium.*
30 *Menſurationem fuiſſe factam debet probari ab allegante, etiamſi poſſideat.*
31 *Poſſeſſio præſumi debet ex titulo, de quo conſtat potius quam ſpoliative.*

32 *Poſſeſſio non præſumitur adepta de voluntate locatoris, quando locator non tenebatur eam tradere.*
33 *Locatione facta ad menſuram, locator non tenetur tradere rem ante menſurationem.*
34 *Locatione facta ad menſuram, etiamſi locator videat conductorem adipiſci poſſeſſionem, non propterea cenſetur eam admiſiſſe.*
35 *Lim. ſi conductor diu retinuerit poſſeſſionem.*
36 *Decl. ut non poſſit ſuſpendi executio locationis ob menſurationem non factam, ſi conditio menſurandi non ſit appoſita ſuſpenſive, ſed reſolutive.*
37 *Locatione facta ad corpus, ſi quid ultra menſuram reperiatur in corpore, comprehenditur in locatione abſque eo, quod conductor teneatur penſionem augere.*
38 *Demonſtratio falſa non vitiat, nec alterat diſpoſitionem.*
39 *Locatione facta ad menſuram, ſi major quantitas reperiatur, quam fuerit expreſſam, augenda proportionabiliter merces.*
40 *Locatione facta ad menſuram, ſi res ſit minor expreſſa, debet minui merces, at in locatione ad corpus eſt valde dubium.*
41 *Opinio tamen affirmativa eſt verior, & communior.*
42 *Decl. non procedere, quod minuenda ſit merces propter dictam minorem expreſſionem, ſi appareat mercedem conventam eſſe juſtam.*
43 *Decl. 2. non procedere, ſi menſura non fuit expreſſa præciſe, ſed cum dictione,* in circa.
44 *Decl. 3. non procedere, ſi appareat partes aliter ſenſiſſe.*
45 *Decl. 4. non procedere, ſi defectus ſit modicus.*
46 *Decl. 5. non procedere, ſi quantitas enunciata fuit ab utraque parte, & conductor eſſe poterat de ea informatus.*
47 *Ampl. concluſionem, ut locator exprimens majorem quantitatem bonorum, non ſolum teneatur reſtituere mercedem, ſed etiam ad omnia damna.*
48 *Menſuratio, ſi conventum ſit ut fiat certo tempore, non poteſt peti, ut fiat poſt illud.*
49 *Locupletari cum aliena jactura repugnat naturæ, & nunquam permittitur.*
50 *Decl. menſurationem non poſſe peti poſt tempus præfixum, quando eſt injuſtum uni parti, ſecus ſi utrique.*
51 *Decl. 2. procedere ſi conventum ſit fieri menſurationem favore venditoris tantum, ſecus ſi utriuſque.*
52 *Decl. 3. requiri, quod in pacto adſit clauſula reſolutiva.*
53 *Decl. 4. procedere, ſi ſit appoſitum per viam conditionis.*
54 *Decl. 5. non poſſe peti menſurationem per viam actionis, ſecus autem implorando officium Judicis.*
55 *Doctoris opinio in terminis loquentis a nemine reprobata haberi debet pro lege.*
56 *Officium Judicis nunquam cenſetur ſublatum, etiamſi remotum ſit omne remedium.*
57 *Retrovenditio peti poteſt vigore pacti etiam poſt tempus in eo præfixum, ſi pretium non fuit juſtum.*
58 *Voluntas ſine poteſtate nihil operatur.*
59 *Vendens ad effectum extinguendi debita, non poteſt liberalitate uti, & donare.*
60 *Decretum irritans inficit quidquid contra illud factum fuerit.*
61 *Idem eſt eſſe, quid certum ab initio, vel poſſe ex poſt facto certificari.*
62 *Vocatus ad fideicommiſſum etiam ante eventum conditionis agere poteſt ad defenſionem bonorum.*
63 *Pacta prohibita quando non ſunt contra ſubſtantiam contractus, vitiantur, & non vitiant.*
64 *Venditio rei fideicommiſſariæ pro ſolvendis debitis fideicommittentis ſuſtinetur pro rata debitorum ſolutorum, & in alio corruit.*
65 *Menſuræ tempus ſi præfixum ſit uni ex contrahentibus, non prohibetur alter poſt illud menſuram petere.*
66 *Menſura, an peti poſſit poſt lapſum temporis præfixi, ut dignoſcatur perpendenda ſunt verba conventionis.*
67 *Menſura rei locatæ, ubi nullum præfixum eſt tempus, in quo fieri debeat, peti poteſt infra ſexaginta dies tantum.*
68 *Decl. procedere, ſi conventum de facienda menſura, alias ſi nihil de ea facienda dictum, quia tunc peti poteſt uſque ad triginta annos.*
69 *Decl. 2. non procedere ſtante mala fide.*
70 *Decl. 3. non procedere, ſi altera pactum de menſurando adſit etiam pactum de perpetuo obſervando contentis in Inſtrumento.*
71 *Decl. 4. non procedere, ſi dictum quod facienda ſit menſuratio ad quamcumque partis petitionem, & quandocumque.*
72 *Decl. 5. ut non procedat, ubi pactum ſit juratum.*
73 *Juramentum perpetuat actiones uſque ad quadraginta annos.*
74 *Decl. 6. non procedere, ſi menſuratio petatur excipiendo.*
75 *Decl. 7 poſt menſurationem, ſi ex aliqua cauſa non fuit petita infra ſexaginta dies.*
76 *Periti pro menſuratione facienda de conſuetudine eliguntur a partibus, mandante Judice.*
77 *In electione Peritorum neceſſaria eſt citatio.*
78 *Et ubi pars eſt contumax, eligit Judex.*
79 *Relationi Peritorum ut ſtetur, neceſſe eſt, quod conſtet de præcedenti eorum electione.*
80 *Electio Peritorum non probatur per enunciativam eorumdē.*
81 *Periti, ut recte procedant requiritur citatio ad videndam fieri menſurationem.*
82 *Ampl. etiamſi præceſſerit electio judicialis.*
83 *Periti ut recte referant, requiritur citatio ad videndos eos referre.*
84 *Decl. ſubſiſtere poſſe relationem abſque dicta citatione, ſi alia præceſſerunt.*
85 *Decl. 2. ut dicta citatio ad videndum referre poſſit etiam fieri ex poſt.*
86 *Periti in relatione debent reddere rationem, dicendo ſe menſuraſſe, ſeu feciſſe menſuram.*
87 *Menſurandi praxis penes quos videri poſſit.*
88 *Via vicinalis exiſtens in bonis locatis ad menſuram menſurari debet.*
89 *Via quando dicatur publica, & quando vicinalis relative.*
90 *Quidquid continetur intra fines expreſſos in venditione, ſeu locatione, menſurari debet.*
91 *Ripæ, & aggeres, foſſata, & ſimilia ſi non ſunt publica, menſurari debent.*
92 *In locatione omnia, quæ ſunt utilia ſunt menſuranda.*
93 *Lim. ſi appareat de contraria voluntate, ex conjecturis, & circumſtantiis.*

CAPUT XXIV.

INter difficultates, quæ haberi ſolent in interpretatione locationis, una præcipua eſſe ſolet in dignoſcendo, an ſit facta locatio rei ad corpus, vel ad menſuram, eſt enim diſputatio non minus utilis, quam difficilis, adeo ut circa eam inter noſtros Doctores magna ſit controverſia, & ſumma diſſenſio, ut dicit Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 17. num.* 1. unde videtur de ea aliquid ſeparatim dicendum hoc in capite, in quo etiam annectemus ſecundo loco, quid hoc importet, quod locatio ſit facta ad menſuram, vel ad corpus, tertio quando facienda menſura, & quarto quomodo facienda.

Reſpectu autem primæ inſpectionis, an locatio ſit ad cor- 1
pus, vel ad menſuram, hæc eſt materia, quæ pendet a voluntate contrahentium, quæ non ſolum expreſſa, & clara attenditur, ſed etiam veriſimilis, & probata per indicia, & conjecturas, Alexan. *conſ.* 8. *n.* 8. *lib.* 4. Becc. qui alios colligit *conſ.* 133. *num.* 34. Mantic. *de tacit. lib. 4. tit.* 17. *n.* 26. *ad fin.* Rot. coram Gregor. *deciſ.* 104. *n.* 4. *& deciſ.* 128. *num.* 1. *& in recent. deciſ.* 73. *num.* 1. *par.* 2.

Præcipua autem conjectura, quod partes voluerint locare 2
potius ad menſuram, quam ad corpus, deduci ſolet ex eo, quod inceperint explicare mentis conceptum a nominibus denotantibus numerum, vel menſuram, uti ſi dictum, *locavit centum jugera fundi Tuſculani, intra tales fines exiſtentia*; prout e contra, præcipua conjectura, quod voluerint locare ad corpus, & non ad menſuram ea erit, quod inceperint explicare mentis conceptum a corpore dicendo, *locavit fundum Tuſculanum intra tales fines exiſtens centum jugerum*, prout ita diſtinguendo tenuit originaliter Oldrad. *in conſ.* 197. & ſequuti ſunt Joan. Andr. *in addit. ad ſpecul. de empt. & vendit. §. ſciendum eſt, n.* 73. Bald. *in rubr. C. de contrah. empt. n.* 23. & poſt alios Gabr. *conſ.* 64. *n.* 3. *&* 13. *lib.* 2. Becc. *conſ.* 133. *n.* 1. *& ſeqq.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit.* 17. *num.* 11. *&* 12. Fab. *in Cod. lib. 4. tit.* 22. *defin.* 3. Seraph. *deciſ.* 264. *num.* 6. *& deciſ.* 317. *num.* 4. *ad finem*, & alii communiter, ut teſtatur Gregor. *deciſ.* 104. *n.* 2. ubi

Addendo aliam deciſionem refert in terminis locationis, ver- 3
bum enim primo expreſſum dicitur ſtare diſpoſitive, & alia ſubſequentia demonſtrative tantum, ut explicat Rota coram Merlino *deciſ.* 611. *n.* 9. *verſ. Non obſtat quod.*

Et talis conjectura eſt adeo valida, ut ſufficiens repute- 4
tur ad dirimendum dubium præfatum: An locatio fuerit facta ad corpus, vel ad menſuram, ut patet ex præcitatis, & aliis per eos relatis, & infra adducendis, quorum quamplures tranſeunt ſimpliciter cum dicta diſtinctione. At hoc
intelligi debet quatenus aliunde non appareat de contraria 5
voluntate contrahentium, quia ea attenditur, & adeo ut etiam per alias contrarias conjecturas tantum recedatur a dicta diſtinctione, Mand. *conſ.* 184. *n.* 7. Alexan. *conſ.* 8. *n.* 8. *lib.* 4. Neviz. *conſ.* 38. *n.* 3. Becc. *conſ.* 133. *n.* 14.

Verum circa eamdem diſtinctionem, ſi prius expreſſum ſit corpus, poſtea addita menſura, & deinde expreſſi fines, puta *loco fundum centum jugerum, cui cohærent Titius ab*
uno, Sempronius ab alio, &c. valde controvertitur, quod- 6
nam membrum ejuſdem applicetur, & in hoc caſu prævalere expreſſionem menſuræ, & ſic applicari primum membrum diſtinctionis, ut dicatur locatio facta ad menſuram, cenſuerunt Abb. *in cap. per tuas, n.* 9. *in fin. de locat.* Soccin. Sen. *conſ.* 32. *n.* 1. *in ſecundo caſu, lib.* 4. Dec. *conſ.* 347. *n.* 2.

verſ. Tertio reſpondeti poteſt, Mandell. conſ. 189. n. 5. Dec.
conſ. 113. n. 8. lib. 3. Rim. Jun. conſ. 448. n. 15. & ſeqq. per tot.
Laderch. conſ. 130. n. 4. Boer. dec. 52. n. 5. Capyc. dec. 142. n. 2.
7 Verum contrarium, quod imo applicetur in dicto caſu
ſecundum membrum diſtinctionis prædictæ, & ſic dicatur
locatio ad corpus, cenſuit Caſtr. leg. 2. circa fin. C. de peric.
& com. rei venditæ, Alex. conſ. 133. n. 5. verſ. præterea etiam
vol. 2. Soccin. Jun. conſ. 42. n. 20. & ſeqq. vol. 2. Ruin. conſ.
83. per tot. lib. 1. Pariſ. conſil. 54. num. 45. & late ſeqq. lib. 2.
Bertran. conſil. 280. n. 9. lib. 7. Burſatt. conſ. 441. n. 22. Menoc.
conſ. 337. n. 7. Caball. conſ. 56. n. 1. & ſeqq. lib. 1. Gabr. conſ.
67. n. 17. ubi de communi, lib. 1. Becc. conſ. 133. n. 40.
ubi de veriori, & receptiori, Surd. dec. 64. n. 5. de late ſeqq.
ubi de communi, & ſervanda Fab. in C. lib. 4. tit. 28. defin.
3. poſt med. ex quibus, & aliis per eoſdem relatis patet,
hanc eſſe magis communiter receptam, & eſt etiam magis
conformis ſenſui Oldradi in d. conſ. 197. & aliorum anti-
quorum ejus ſequacium in dicta diſtinctione communi, ex
quo non requiritur ad hoc, ut cenſeatur locatio ad cor-
pus, quod expreſſum ſit primo perfecte corpus, ſed dicunt,
tunc eſſe ad corpus, quando partes incipiunt explicare men-
8 tis conceptum a corpore, & ſatis incepiſſe videntur, dum di-
cunt fundum, vel prædium, ut bene etiam advertit Surd. dec.
64. n. 5. verſ. Hanc ego partem, ubi & aliter comprobat, om-
nibuſque rationibus contrariæ opinionis eleganter reſpondet.
9 Ex prædictis datur intelligi, quod ſi non ſit expreſſum
corpus, ſed ſola menſura, licet poſtea expreſſi ſint fines,
itaut videatur totum illud quod eſt intra eos fines loca-
tum, adhuc locatio cenſetur ad menſuram, ceſſante tunc
ratione ſupradicta, quod inceptum ſit a corpore, ut ſenſit
Becc, conſ. 133. n. 2. Covarr. pract. quæſt. cap. 3. n. 3.
10 Si autem dictum ſit, locavit bona infraſcripta, videlicet
jugera centum Terræ ſita in tali loco, videbatur ſatis du-
bitabile, an adhuc dici poſſet inceptum a corpore, vel ne,
& Bec. in d. conſ. 133. adducit primo plura argumenta pro
negativa, ac deinde ſub n. 9. verſ. Ego vero, ait, quod om-
nibus diligentiori ſtudio, ac exactiori cura perpenſis, con-
trariam ſententiam tanquam veriorem, ac contrahentium
voluntati magis conſonam amplectendam cenſuit, quam po-
ſtea late comprobat, & contrariis argumentis reſpondet,
& licet aliis rationibus, & conjecturis utatur in caſu illo
concurrentibus, tamen concluſionem etiam in puris termi-
nis prædictis primo firmat, & ultra alios plures, quos ad-
vertit etiam ſub n. 11. quod ipſe Oldradus, quem omnes
ſequuntur in prædicto conſ. 197. videtur eam probare, dum
loquitur de donatione, in qua dictum erat, dedit, & con-
ceſſit ſequentem Terram inſulam, quæ eſt juxta loca Epiſco-
palia a parte meridiei, quatenus intra vias publicas compre-
henditur, quæ habet brachiacas quinquaginta in longum,
& quindecim in largum, &c. & concludit incipere a cor-
pore, & eſſe propterea ad corpus, dicit enim Beccius,
verba hæc, ſequentem Terram Inſulam, eſſe generalia, &
ampla, & non diſſimilia ab illis, bona infraſcripta, ſed ve-
re in caſu Oldradi partes addiderant illa alia verba, quæ
eſt juxta loca, &c. quæ magis explicant corpus, unde qua-
tenus alia non concurrerent, poſſet dubitari de deciſione
Becii, quia verba illa, bona infraſcripta, ſunt nimis gene-
ralia, & vaga, & referri poſſunt ad menſuras immediate
expreſſas, & ideo non poſſunt operari, locationem eſſe ad
corpus, nam adhoc, ut ſit ad corpus neceſſe eſt, ut de
corpore fiat mentio ſub modo magis certo, & determi-
nato, ut late tradit Mandell. conſ. 189. n. 5.
11 Sic e contra, in expreſſione menſuræ non poteſt fieri
validum fundamentum, niſi quatenus ſit certa, & deter-
minata, adeo ut ſi poſt expreſſionem menſuræ in certa ſum-
ma addita ſit dictio, in circa, valde minuetur conjecturæ
valor, Rot. cor. Gregor. dec. 128. n. 4. & probat etiam late
12 Becc. d. conſ. 133. n. 16. & ſeqq. & multo magis ubi addita
eſſet clauſula, & quantacumque ſit, & idem Greg. dec. 168.
n. 1. & ibi Adden. vel ſi dictum eſſet cum omnibus, & ſin-
gulis, quæ intra confines expreſſos continentur, Pariſ. conſ.
64. n. 34. & ſeqq. lib. 1. Becc. qui alios cumulat, d. conſil.
133. n. 24.
13 E contra ſi menſura eſſet pluries repetita magis demon-
ſtraret partes voluiſſe ad menſuram locare, uti ſi poſt fa-
ctam mentionem fundi, & ejus menſuræ in genere, ideſt
in tota ſumma, deveniant partes ad expreſſionem particula-
rem petiarum terræ, ex quibus conſiſtit fundus, & tota
ſumma menſuræ jam dictæ, & in tali expreſſione addant
etiam menſuram cujuslibet petiæ, tunc enim, propter re-
petitionem menſuræ, arguitur locatio facta ad menſuram,
non obſtante quod inceptum fuerit ab expreſſione corporis,
Decian. in conſ. 500. vol. 1. in fin. verſ. & idem repetit, & n. 13.
verſic. & quia ſi venditio facta, Mandell. conſil. 189. n. 6.
14 Alia conjectura ſumitur ab expreſſione mercedis diſtin-
guendo pariter, ut ſi conſtituta merces in unica ſumma
cenſeatur locatio ad corpus, ſi autem diſtributa ad ratio-
nem menſurarum, puta ſi dictum ad rationem ſcutorum
decem pro quolibet jugero, cenſeatur locatio ad menſu-
ram, Bart. in l. Julian. §. ſi Titius, ſub n. 1. ff. de act. empt.
Salycet. in lib. 2. ſub n. 3. C. de contr. empt. Becc. conſ. 13. n. 6.
& conſ. 133. n. 20. Gratian. dec. March 191. n. 1. verſ. & quando,
do, Put. deciſ. 339. lib. 2. Gregor. deciſ. 104. n. 3. & facilius 15
lius procedet hinc deſumi locationem factam ad corpus,
ſi ſoluta merces pro toto tempore anticipate, Greg. deciſ.
228. n. 3. in recent. deciſ. 73. n. 2. par. 2.
Verum animadvertendum, quod in prædicta diſtinctio- 16
ne adeſt diſcrimen inter unum, & aliud ejus membrum,
nam reſpectu primi, quod ex conſtitutione mercedis in
unica ſumma arguatur locatio ad corpus, conjectura mi-
nus urget, quam e contra ſi conſtituta ad rationem men-
ſurarum, adeo ut prima deducta ex unica ſumma concur-
rens cum illa, quæ deducitur ex eo, quod partes cœpe-
rint explicare animum ſuum a menſura, ei cedat, & lo-
catio dicatur adhuc ad menſuram, Mandell. conſ. 189. n. 3. 17
At ſecunda deducta ex diſtributione mercedis in ſingulas
menſuras prævalet ei, quæ deducitur, ex quo partes in-
cœperint explicare animum ſuum a corpore, adeo ut ea
non obſtante, faciat cenſeri locationem ad menſuram, ut
probat text. in l. qui fundum vendebant 40. §. qui agrum, ff. de
contrah. empt. Mandell. d. conſ. 189. n. 2. & in terminis ven-
ditionis unius poſſeſſionis tornaturarum 118. infra talia con-
finia pretio duodecim librarum pro qualibet tornatura, con-
ſtituen. in totum ſummam centum decem ducatorum, quod
ſit ad menſuram abſque difficultate, propter illa verba, ad
rationem duodecim librarum pro qualibet tornatura, dixit
Rota cor. Puteo dec. 339. par. 2. ubi quod licet dum dictum
erat, vendo ſibi talem poſſeſſionem centum tornaturarum infra
talia confinia pro tanto pretio, Decian. conſ. 500. Curt. Jun.
conſ. 131. conſuluerint venditionem eſſe ad menſuram, &
contrarium, quod eſſet ad corpus conſuluerint Pariſ. conſ.
64. lib. 1. & Socc. Jun. conſil. 42. lib. 2. tamen ſi in eorum
caſu fuiſſent dicta verba, ad rationem librarum duodecim
pro tornatura, iſti docti viri non ita inter ſe certaſſent.
Præterea pretium conſideratur ultra modum prædictum, 18
etiam reſpectu quantitatis, ex qua pariter arguitur, quid
actum in hoc propoſito, puta ſi magis correſpondet toti cor-
pori, quam menſuræ expreſſæ, arguitur facta locatio ad cor-
pus, & e contra, Corn. conſ. 59. n. 4. lib. 4. Decian. conſ. 44.
n. 24. l. 2. Mantic. de tac. l. 4. tit. 17. n. 27. Afflict. dec. 68. n. 2.
Facit etiam conjecturam, quod idem Dominus alia bona 19
vicina locaverit magis aperte, vel ad corpus, vel ad men-
ſuram, cenſetur enim, & eodem modo locaſſe illa, de
quibus agitur quando eorum locationis verba ſint dubia,
Decian. conſ. 44. n. 25. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 4. tit. 17.
n. 30. & operari etiam aliquid poſſet conſuetudo regionis
locandi ad corpus, & non ad menſuram, vel e contra,
Pinell. in lib. 2. par. 3. c. 2. n. 9. Cod. de reſcind. vendit. qua-
tenus præſertim adſit conſuetudo in fundis ejuſdem quali-
tatis, ut Mantic. de tacit. d. tit. 17. n. 28. & 19.
Et qualibet clauſula in inſtrumento appoſita poteſt præ- 20
bere conjecturam voluntatis contrahentium in hoc propoſi-
to, & ideo omnes diligenter perpendi debent, Pinell. in l. 2.
par. 3. c. 9. n. 2. C. de reſc. vend. Socc. Jun. conſ. 42. n. 18. l. 2. Par.
conſ. 64. n. 28. & 34. lib. 2. Mantic. de tacit. d. tit. 17. n. 31.
Prout etiam ex qualibet facti circumſtantia apta indicare 21
mentem contrahentium uno, vel alio modo contrahendi,
ſumi poteſt conjectura, quod locatio ſit facta potius ad cor-
pus, quam ad menſuram, vel e contra, ut concludit Mantic.
de tacit. d. tit. 17. in fin. ex quibus propterea conjecturis, &
aliis per eumdem Manticam, cæteroſque ſupracitatos pon-
deratis, dabitur intelligi, quid actum ſit, ſi quatenus res
adhuc dubia videatur, in tali dubio ſumenda erit interpreta- 22
tio, quod locatio facta fuerit ad menſuram, quia inde reſul-
tare poteſt minus præjudicium utrique parti, & ideo eſt inter-
pretatio benignior, ut advertit Dec. conſ. 500. n. 13. verſ. &
cum venditio, & poſt eum Mandell. conſ. 189. n. 8. eoque
magis ſi ita prætendat conductor, nam applicaretur alia re-
gula, quod in dubio ſumenda ſit interpretatio contra locato-
rem, ut quod facienda ſit contra venditorem in hoc propoſi-
to, tradit Anan. conſ. 98. in fine, & alius pluribus relat. Becc.
conſ. 133. n. 36. Advertendo tamen, quod non poteſt dici res
dubia, ea quo adſint pro utraque parte auctoritates Do- 23
ctorum ſi pro una adeſt magis communis, & concurrunt
meliores rationes, Surd. deciſ. 64. n. 10. verſ. domum tunc.
Deveniendo autem ad aliam inſpectionem, quid impor- 24
tet, quod locatio ſit facta potius ad menſuram, quam ad cor-
pus; primo importat, quod ubi eſt facta ad corpus eſt pura,
ſi vero eſt facta ad menſuram reputatur conditionalis, ſub ea
videlicet conditione contracta, ſi menſura ſequatur, itaut
antequam fiat menſuratio, non dicatur locatio perfecta, leg.
quod ſæpe 35. §. in iis, ff. de contr. empt. Bart. in conſ. 121. n. 1.
ubi quod licet d. l. loquatur de conſiſtentibus in pondere, nu-
mero, & menſura, tamen procedit etiam in aliis, Alex. conſ.
90. n. 4. lib. 5. Nat. conſ. 263. n. 1. cum alius cumulatis per Man-
tic. de tac. lib. 4. tit. 17. n. 2. quibus addo Surd. conſ. 366. n. 20.
Becc. conſ. 13. n. 6. Fachin. conſ. 66. n. 11. lib. 2. Bellon. Jun. conſ.
42. n. 10. Barz. dec. 49. n. 31. & ſeqq. Grat. dec. March. 191. n. 1.
Verum quod dicitur, locationem eſſe imperfectam ante 25
menſurationem, intelligitur quoad tranſlationem dominii,
ſeu

ſeu poſſeſſionis, & quoad periculum rei in caſibus, in quibus dominium transfertur, non autem quoad effectum, ut recedi poſſit a contractu, quia, quoad hoc non relevat dicta conditio, Gloſſ. *in leg. neceſſario*, §. *quod ſi pendente*, *ver. ſi ita res*, *ff. de perit. & comm. rei vend.* Bero. *conſ.* 159. *n.* 8. ubi de commun. *lib.* 1. Mandell. *conſ.* 729. *n.* 6. & 7. Cephal. *conſ.* 643. *n.* 10. Covarr. *pract. c.* 3. *n.* 6. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 17. *n.* 5. Surd. *deciſ.* 64. *n.* 13. & ibi Hodiern. *n.* 2.

26 Præterea quod locatio ſit ad menſuram, in nihilo ſuſpendit contractum, & ejus effectus, ſi res ſit tradita, quia traditio ſupplet defectum menſuræ, Cephal. *conſ.* 643. *n.* 3. & 6. Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 27. *n.* 8. Theſaur. *dec.* 198.
27 *n.* 8. Rot. cor. Seraph. *dec.* 264. *n.* 9. quod tamen procedit in traditione actuali, non autem in ficta per clauſulam conſtituti, Bart. *conſ.* 74. *n.* 2. *ad fin. lib.* 1. Parſ. *conſ.* 55. *n.* 10. & *ſeqq.* & *n.* 17. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. d. tit.* 17. *n.* 3. & 4.
28 ubi alios refert. Adeo ut neque valeat conductor cum clauſula conſtituti ante menſurationem poſſeſſionem ingredi, Natt. *conſ.* 263. *n.* 1. & *ſeqq.* Grat. *dec. March.* 191. *n.* 1. *in fin.* & 2. Hodier. ad Surd. *dec.* 64. *n.* 5. & quatenus ingre-
29 diatur committat ſpolium, & competat adverſus eum remedium, *cap. reintegranda* 3. *q.* 1. ut tradunt Becc. *conſ.* 13. *n.* 7. & *ſeqq.* Grat. *d. dec.* 191. *n.* 5. Hodiern. *ubi proxime*, neque ad hoc locatori obſtat juramentum, Natt. *d. conſ.* 263. *n.* 6. *verſ. ſecundo concludo*.

Verum ſi conductor reperiatur in poſſeſſione, & locator allegat ſpolium, ex quo ille ingreſſus fuerit abſque præcedenti menſuratione, ipſi incumbit onus probandi ſecundum Seraph. *dec.* 264. *n.* 10. & 11. quod tamen patitur difficultatem, ſi intelligatur de probatione, quod conditio menſurandi non fuerit impleta, prout ipſe expreſſe loquitur, nam ratio, quam adducit, eſt, quod etiam ex contractu conditionali transferatur poſſeſſio, quæ ſub condi-
30 tione tradi poteſt per Tiraquell. *de conſt. par.* 2. *limit.* 17. at hinc ſequitur, quod licet locatio fuerit ſub conditione menſurationis, adhuc potuerit tradi poſſeſſio, at non ſequitur quod fuerit facta menſuratio, quæ dum reddit locationem conditionalem, debet probari facta ab allegan-
31 te, ut in ſpecie dicit Grat. *d. dec. March.* 191. *n.* 4. Unde potius attentari poſſet, quod locatori incumbat onus probandi, quod conductor propria auctoritate ingreſſus fuerit, ex quo poſſeſſio præſumi debeat ea titulo, de quo conſtat, dum eſt habilis ad eam transferendam, & de voluntate titulum concedentis, potius quam ſpoliativa, & violenta, Bald. *in l.* 2. *n.* 2. *C. de acquir. poſſ.* Angel. *in l. quadam mulier*, *ff. de rei vind.* cum aliis cumulatis per Becc. *conſ.* 6. *num.* 8. & *ſeqq.*

32 At vere etiam hæc præſumptio, quod poſſeſſio hoc caſu fuerit adepta de voluntate locatoris non eſt tuta, quia tunc procedit, cum ille qui titulum conceſſit, poſſeſſionem tenebatur tradere, & ideo non applicatur in propoſito, ubi
33 ſtante locatione ad menſuram, non tenetur locator ante menſurationem factam, poſſeſſionem tradere, Cagnol. *in l.* 2. *n.* 173. *verſ. Limitа quarto*, *C. de pact. inter empt. & vend.* Ruin. *conſ.* 137. *n.* 11. *verſ. Nec obſtat allegata*, *lib.* 1. Neviz. *conſ.* 37. *n.* 18. Surd. *conſ.* 221. *n.* 47. Becc. *conſ.* 13. *ad fin.*

Imo etiam ſi conſtaret locatorem ſciviſſe, & paſſum fuiſſe conductorem eſſe in poſſeſſione, adhuc neque relevaret,
34 idque eadem ratione, quia tunc ſcientia, & patientia locatoris, quod conductor poſſeſſionem adipiſcatur, habet vim traditionis, cum locator tenetur tradere, & ideo non in prædicto caſu menſurationis non factæ, Alex. *conſ.* 33. *n.* 6. *lib.* 6. & Gratian. *deciſ. March.* 191. *n.* 8. Rot. *dec.* 215. *ſub n.* 10. *poſt poſth. de manut.* licet in hoc contrarium ſentiat Hodier. ad Surd. *deciſ.* 64. *n.* 6.

35 Unde nec menſurationis, nec traditionis præſumptio allegari poteſt per eum, qui conduxit ad menſuram, & reperitur in poſſeſſione rei, quod tamen bene limitari poſſe videtur niſi poſſeſſio fuiſſet continuata per longum tempus habile ad inducendam ſimilem præſumptionem, prout cenſuit Rota *in d. deciſ.* Seraph. 264. *n.* 12. quæ ex hoc capite ſuſtineri potuit.,

36 Concluſio autem principalis ſupradicta, quod locatio ad menſuram ſit conditionalis, ſtatut ejus vigore agi non poſſit ante menſurationem, limitatur etiam ulterius, ut non procedit ſi conditio menſurandi non ſit appoſita ſuſpenſive, ſed reſolutive, puta ſi dictum, *loco fundum*, *qui eſt* 50. *jugerum ad rationem ſcuti unius pro quolibet jugero*, *cum pacto menſurandi*, & *reficiendi hinc inde*, *quod plus*, *vel minus repertum fuerit eſſe*; hoc enim caſu non poteſt ſuſpendi executio locationis ſub prætextu menſurationis non factæ, quia dicitur certa, & liquida in ſumma illa 50. jugerum, & merces in correſpondenti ſumma per ſolum calculum arithmeticum eſt certa, donec contrarium per menſurationem poſtea faciendam probatum fuerit, Cephal. *conſ.* 643. *n.* 11. *ad med.* & *ſeqq.* Giovagn. *conſ.* 71. *num.* 19. *verſ. ſi verum contractus*, *lib.* 1. Vincent. de Franch. *dec.* 292. *per tot.* ubi quod prima vice fuit pro majori parte contrarium reſolutum pro conductore, quia conventus allegabat inſtrumentum non eſſe liquidum, ſed poſtea contrarium conclusum, Manent. *dec.* 66. *n.* 12. Rot. *dec.* 567. *n.* 25. *par.* 5. *recent.* & late etiam diſtinguendo explicat Mantich. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 17. *n.* 6. *verſ. praeterea quod dictum* & 7.

Alius effectus qui reſultat ex eo, quod locatio ſit po- 37
tius ad corpus, quam ad menſuram, eſt ut ſi reperiatur corpus continere quid ultra menſuram expreſſam, id etiam comprehendatur in locatione abſque eo, quod conductor teneatur augere mercedem in certa ſumma conventam, Bald. *in rubr. C. de rescind. vend.* *n.* 23. *verſ. An exprimant conceptum*, Dec. *conſ.* 22. *n.* 66. *lib.* 4. Gall. 126. *n.* 12. Mantic. *de tacit. l.* 4. *tit.* 17. *n.* 8. Cyriac. *contr.* 53. *n.* 7. ubi neminem contradicere Fab. *in C. lib.* 4. *tit.* 28. *de fin.* 3. *gloſſ.* 8. Surd. *dec.* 64. *n.* 14. ubi de receptiſſima, & ratio eſt, quia ut diximus ſupra, menſura ſtat demonſtrative, ubi locatio eſt ad corpus, & ſic intrat regula, quod demonſtratio falſa non
vitiat, nec alterat diſpoſitionem cui adjicitur, ut tradunt 38
præcitati, & ſignanter Decian. *d. conſ.* 22. *n.* 66. Surd. *d. dec.* 64. *n.* 14. *ad fin. verſ.* & *hujus partis*, unde ſequitur, quod aliud dicendum ſit, ubi locatio eſt ad menſuram, quia tunc cum menſura ſtet diſpoſitive, major quantitas non poteſt venire in diſpoſitione abſque eo, quod diſpoſitio ipſa al-
teretur, & ſic reficiendum eſt proportionatum pretium, 39
ſeu augenda proportionabiliter merces, Caſtr. *in l. ſi ſervum* 4. §. *ſi modus*, *ff. de act. empt.* Gabr. *conſ.* 24. *n.* 1. & *ſeqq. lib.* 2. Mantic. *d. tit.* 17. *n.* 9. Fab. *in C. lib.* 4. *tit.* 28. *defect.* 14. & ſentiunt etiam alii præcitati.

At prædicta bene procedunt in dicto caſu, ubi videlicet 40
menſura eſt major, quam ſit expreſſa, at in caſu contrario, ubi videlicet menſura eſt minor, tunc ſi locatio eſt ad menſuram, utique clarum eſt, quod minui debet merces, at e contra ſi ſit ad corpus, an & tunc debeat ſuppleri res, aut minui merces, vel non, magna eſt inter noſtros DD. controverſia, ut dicit Mantic. *de tac. l.* 4. *t.* 17. *n.* 10. & patet ex rationibus, & auctoritatibus hinc inde late adductis, ſignanter per Surd. *deciſ.* 64. *n. n.* 15. *ad* 27. at verior videtur, locatorem teneri præſtare menſuram enunciatam, aut minuere proportionabiliter mercedem, præſumitur enim rei ſuæ quam locat, qualitates notas habere, & non debet admitti, quod decipiat conductorem enunciando menſuram majorem, & probatur hæc opinio per text. *in l. ſi duorum* 42. *alias* 43. *de act. empt.* in illis verbis: *Nec enim id quod amplius in modo agri invenitur*, *quam alioqui dictum eſt ad compendium venditoris*, *ſed emptoris pertinet*, & *tunc tenetur venditor*, *cum minor modus invenitur*, ex quibus verbis manifeſte habetur differentia inter iſtum caſum expreſſæ majoris quantitatis, & præcedentem contrarium, & probatur etiam *in leg. ſi venditor hominis* 39. *in princ. ff. eod.* ubi habetur, quod ſi peculium ſervi fuerit minus expreſſo in venditione, tenetur venditor, & in aliis juribus adductis per Surd. *ubi ſupra*, qui aperte in hanc partem inclinat reſpondendo rationibus contrariis, & ultra antiquiores late adductos per eundem *n.* 15. hanc opinionem firmat etiam Ladерch. *conſ.* 130. *n.* 5. & *ſeqq.* Caball. *conſ.* 165. *n.* 17. & *ſeqq. lib.* 1. Cyriac. *contr.* 53. *n.* 12. & *ſeqq.* Fachin. *contr. l.* 2. *c.* 27. *prope fin.* ubi etiam refert verba *d. l. ſi duorum* ſupra relata, & ſibi magis placere dicit etiam Mantic. *d. tit.* 17. *n.* 19. *verſ. prius autem*, ubi etiam late adducit rationes, & ſenſit Rot. coram Durano *dec.* 395. *n.* 2.

Contrariam tamen opinionem tenuerunt quamplures relati per Surd. *d. dec.* 64. *n.* 21. & per Cyriac. *d. contr.* 53. *n.* 10. & ultra eos tenuiſſe videtur Rot. cor. Greg. *dec.* 104. *n.* 1. & 2. & apertius in Romana Vineæ 1. Decembr. 1634. §. *Quin quamvis ſit coram Pirovano*, quæ habetur impreſſa poſt Zacch. *de oblig. cam.* 201. *n.* 4. ubi etiam ſi contractus, in quo expreſſa ſit major menſura, ſit juratus, & verio-
rem dicit. At a prima, quæ ex præcitatis deprehenditur 41
verior, & magis communis, non videtur recedendum; DD. enim contrarii late refelluntur per eundem Surd. & Cyriac. & alios præcitatos, & Rota in prædictis duabus deciſionibus, non bene rationibus, aut auctoritatibus firmat.

Poſſet tamen ſervari prædicta ſecunda opinio, quando 42
conſtaret mercedem conventam eſſe juſtam pro quantitate bonorum, licet eadem quantitas ſit minor menſura expreſſa, quia tunc patet, conductorem non fuiſſe deceptum per expreſſionem menſuræ, ſed potius, quod remaneret deceptus locator, ſi deberet ſupplere, & ideo debet etiam ejus favore procedere regula illa, quod demonſtratio falſa non vitiet, neque alteret diſpoſitionem, cui adjicitur, ut conſideravit Corn. *conſ.* 59. *n.* 4. *verſ. Maxime dicendum*, *lib.* 4. Caball. *conſ.* 165. *n.* 20. & 21. *lib.* 1. Duran. *d. dec.* 395. *n.* 2. & eadem cauſa Rota in dicta deciſ. Romana Vineæ 1. Decembris 1634. §. *Quin quamvis coram Pirovano*, poſt Zacch. *de oblig. cam. dec.* 201. *n.* 4. ubi habetur, quod indubitanter viſum fuit ſequendam prædictam ſecundam opinionem, quia eo caſu concurrebat hæc circumſtantia, quod æſtimatio vineæ correſpondebat pretio convento.

Secundo poſſet procedere dicta ſecunda opinio, quod non 43
teneatur locator ſupplere, vel diminuere mercedem, quando menſura major non eſſet præciſe expreſſa, uti quia non dictum eſſet, quinquaginta jugera ſimpliciter, ſed addita verba,

Digitized by Google

ba, *in circa*, quia tunc expreſſio verificatur, etiam ſi menſura
ſit minor, dummodo in modico, Corn. *d. conſ. 59. n. 5. verſ.*
ſecundum, quod lib. 4. ubi etiam explicat quomodo intelli-
gatur, quid modicum, Surd. *deciſ. 64. n. 28. prope med.*
Tertio poſſet procedere, ſi aliunde appareret partes ſen-
ſiſſe ſolvendam ſummam expreſſam, licet menſura defice-
ret, quia earum voluntas eſt attendenda in hoc propoſito,
etiam per ſolas conjecturas, & circumſtantias deprehen-
ſa, Joann. de Anan. *conſ. 98. per tot.* Caball. *conſ. 265. n. 24.*
lib. 1. Surd. *deciſ. 64. n. 28.*
44 Quarto poſſet procedere, ſi defectus eſſet modicus, quia
modicus defectus non attenditur in hoc propoſito, ſed ſo-
lum ſumma alicujus conſiderationis, Pinell. *in lib. 2. par. 3.*
c. 2. n. 9. verſ. mihi vero, C. de reſc. vend. Covarr. *pract. c. 3.*
ſub n. 7. verſ. 11. Mantic. *de tac. lib. 4. tit. 17. n. 33.* Cyriac.
contr. 54. n. 27. imo fortius, quod modicus defectus, vel
exceſſus non attendatur, etiam ſi locatio, ſeu venditio ſit
ad menſuram, Fab *in C. l. 4. tit. 28. defin. 4. verſ. Nam ſi a*
menſura, & e contra, quod exceſſus magnus attendatur,
quamvis poſt menſuram expreſſam additum ſit, & quanta-
cumque ſit, & quod plus, & minus cederet commodo,
& incommodo emptoris, ſeu conductoris, quia & hæc ver-
ba referri poſſint etiam ad quid modicum, & ideo ita in-
telligenda, ne lædatur æquitas, late firmare prætendit Cy-
riac. *controv. 53. n. 23. verſ. Nec obſtante, & ſeqq.*
45 Quinto etiam procedere poſſet dicta poſterior opinio,
quando non appareret enunciata quantitas major a ſolo lo-
catore, & concurreret, quod conductor eſſet veriſimiliter
bene informatus de quantitate rei, uti quia fuiſſet ejus la-
borator, vel quid ſimile, tunc enim ceſſaret præſumptio,
quod motus fuiſſet ita contrahere per illam aſſertionem
locatoris, quodque remanſerit deceptus, & ideo non eſſet
illi ſuccurrendum, ſed ſervanda regula, quod demonſtra-
tio falſa non alteret, Corn. *dict. conſ. 59. n. 4. ad fin. lib. 4.*
46 Ampliatur autem dicta opinio communis contra loca-
torem, qui expreſſit menſuram majorem, quam in verita-
te eſſet, ut non ſolum teneatur locator reſtituere merce-
dem, quatenus eam receperit, ſeu illam minuere, quate-
nus adhuc eam non receperit pro rata menſuræ deficien-
tis, ſed etiam ubi ſciens expreſſerit majorem menſuram,
teneatur ad intereſſe conductoris, Gabr. *conſ. 64. n. 15. l. 2.*
47 Quoad tertiam inſpectionem, quando facienda ſit menſu-
ra, quatenus in actu locationis fuerit præfixum tempus cer-
tum menſurationi faciendæ, tunc facienda erit intra illud,
& eo elapſo amplius peti non poteſt, *l. qui fundum 11. in*
princip. ff. de contr. empt. pleniſſime Giovagn. *reſp. 71. n. 2.*
& ſeqq. lib. 1. Antonell. *de temp. leg. lib. 2. cap. 67. n. 94.*
48 Verum in quadam cauſa ratione rei, & perſonarum gra-
vi ſcripſi, & fuit judicatum pro menſuratione facienda;
dicebam autem.
Menſuratio videtur facienda ad hoc, ut ſi emptor plus
habuit, quam ſolvit, prout habuiſſe datus fuit magnus fu-
49 mus ſuppleat, ut fuit expreſſe conventum, & non locu-
pletetur cum aliena jactura, quod uti repugnans juris na-
turæ, nunquam permittitur, *l. nam hoc natura 14. ff. de*
condict. l. indebit. jure natura 207. ff. de reg. jur.
Neque obſtat, quod in Inſtrumento dictum fuerit men-
ſurationem fieri debere per totum menſem Novembris, &
ideo eo elapſo non poſſit amplius peti, juxta text. *in l. qui fun-*
dum, ff. de contrah. empt. Giovagn. *conſ. 71. n. 2. & ſeqq. l. 1.*
50 Quia text. *in d. l. qui fundum*, ex quo moventur Giovagn.
& alii ex adverſo adducti, non applicatur caſui noſtro ex
pluribus, & primo, quia ibi injunctum fuerat onus renun-
ciandi veram quantitatem fundi ſoli emptori, hic autem
æſtimatio erat facienda per Peritos communiter eligendos,
& communi impenſa, & ideo non poteſt eodem modo im-
putari uni, præſertimque venditori rem in manibus non
habenti, ſi æſtimatio non fuit intra tempus præfixum fa-
cta, prout imputari poterat ibi emptori, ut de ſe patet,
& in ſpecie, quod ubi quid faciendum eſt ab utraque parte
ſimul, non obſtet uni lapſus temporis præfixi, niſi altera
intra tempus interpellaverit, & ſe paratam obtulerit, Rum.
conſ. 155. n. 14. lib. 3. Gabr. *de ſolut. concluſ. 9. n. 40.*
51 Secundo, quia ibi pactum erat ad favorem ſolius ven-
ditoris, hic autem reſpicit favorem utriuſque, quia dici-
tur, quod ſi facta menſuratione reperiretur Caſale mino-
ris, vel majoris quantitatis, quam ſit venditum, deberet
pretium minui, vel augeri, unde non poteſt opponi ven-
ditori, quod non impleverit præſertim ad effectum incur-
rendi amiſſionem pretii illius partis, quæ non fuit ſolu-
ta, prout in puncto ſimilis pacti de menſurando bene di-
ſtinguit, Dec. *conſ. 452. n. 10. verſ. unde primo*, & eum ſe-
quitur Burſatt. *conſ. 184. n. 53. verſ. ſecundo, ubi pactum.*
Tertio, quia in dicto textu expreſſe conventum fuerat,
52 quod ſi ante eam diem emptor non renunciaſſet, fides ven-
ditoris ſoluta eſſet, ideſt non teneretur amplius emptori,
quod in caſu noſtro dictum non fuit, & debet eſſe dictum,
ad hoc ut quis poſt terminum præfixum non audiatur, jux-
ta doctrinam Innocentii *in cap. cum ex tua 6. poſt princip. qui*
matr. accuſ. poſſ. Theſaur. *deciſ. 260. n. 2. verſ. ſecundo quia.*

Et licet contrarium ſentiat in propoſito Giovagn. *dicto* 53
conſil. 71. n. 12. tamen ejus opinio procedere poteſt, ubi
prout in caſu dictæ legis, terminus appoſitus erat per viam
conditionis ut ſupra, ſecus autem, ubi prout in caſu no-
ſtro, non fuit conditionaliter appoſitus, ut diſtinguit The-
ſaur. *d. deciſ. 260. n. 6. verſ. ad ſecundum.*
Præterea Giovagn. & alii ex adverſo adducti poſſunt in- 54
telligi, ut elapſo tempore præfixo non competat amplius
actio, at ubi non competat actio, adhuc bene poteſt ven-
ditor implorare officium Judicis, ne emptor cum ſua ja-
ctura locupletetur, ut firmat Bim. *conſ. 148. n. 28.* qui cum
loquatur in terminis, & non reperiatur aliquis, qui hanc 55
diſtinctionem inter actionem, & officium Judicis in pro-
poſito tangat, & eum reprobet, debet haberi pro lege,
Surd. *conſ. 379. n. 23.* Gratian. *diſcept. 282. n. 19.*
Fortius, quia quod nunquam cenſeatur ſublatum officium 56
Judicis, etiam ubicumque eſt remotum omne remedium,
eſt concluſio communis, ut dicit, & pluribus cumulatis
oſtendit Becc. *conſ. 12. n. 76.*
Et ulterius Bim. comprobat non nocere lapſum tempo-
ris, ad hoc ut emptor poſſit evitare menſurationem, & ſo-
lutionem illius partis, quam non ſolvit, & ſic locupletari
cum jactura venditoris per plura ſimilia, quibus unum ad-
do de pacto redimendi, nam licet regulariter; ubi in eo
præfixum eſt tempus certum, ipſo elapſo non poſſit ven-
ditor petere retrovenditionem, ſecus tamen eſt, ubi em-
ptor locupletaretur cum ejus jactura, quia videlicet non 57
fuit in venditione conſtitutum juſtum pretium, quia tunc
lapſus temporis præfixi non nocet, ut plene firmat Soccin.
Jun. *conſ. 114. n. 3. lib. 3.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 31. n. 40.*
Giurb. *deciſ. 58. num. 2.* ubi de comm. Adden. ad Gregor.
deciſ. 559. n. 8. verſ. quod tamen non procedit.
Verum tollitur ulterius omnis difficultas, quia ratio opi-
nionis, quod lapſo tempore non poſſit amplius peti men-
ſuratio, ea eſt, quia cenſetur, venditorem noluiſſe men-
ſuram fieri poſſe, ut dicit Giovagn. *d. conſ. 71. n. 17. verſ.*
nec poteſt tunc conſiderari, & ſic ſupponit in eo potentiam
remittendi, facultatem menſurandi, & condonandi pre-
tium illius partis rei, quæ non fuit ſoluta; aliter enim ſo- 58
la voluntas ſine poteſtate nihil operatur, & in conſidera-
tione non habetur, Dec. *conſ. 198. n. 3. verſ. nam in quoli-*
bet actu, Valenzuel. *conſ. 55. n. 25.*
In caſu autem noſtro in D. Chriſtophoro venditore dee- 59
rat poteſtas remittendi partem pretii Caſalis emptori, cum
venditio fuerit ei permiſſa a Papa ad effectum extinguendi
Montem, non autem ad effectum utendi liberalitate, & con-
donandi partem pretii emptori, & maxime dum in ipſa 60
licentia aderat Decretum irritans, quod inficit quidquid
ſecus factum fuerit ab ipſo initio, *dec. 45. n. 5. & dec. 149.*
n. 2. par. 2. diverſ. & deciſ. 142. n. 4. ad med. par. 2. recent.
Nec dicatur, quod de tempore venditionis incertum eſ-
ſet non fuiſſe ſolutum totum pretium Caſalis, quia ſuffi- 61
cit, quod ex poſt facto certificari poſſet, idem enim eſt,
quod aliquid ſit certum ab initio, & quod poſſit ex poſt
facto certificari, ut relatis juribus firmat Oldrad. *conſ. 61.*
n. 3. verſ. num iſta.
Eoque certius non poterat D. Chriſtophorus partem pre-
tii condonare in præjudicium Domini Cajetani vocati ad
fideicommiſſum, cui ſuppoſitum erat Caſale, qui propte-
rea bene venit ad cauſam, & petit menſurari ad effectum, 62
ut dicta pars pretii recuperetur, & ſibi conſervetur, prout
poteſt vocatus ad fideicommiſſum, etiam ante eventum con-
ditionis agere ad bonorum defenſionem ob ſuum intereſ-
ſe, *l. 3. §. ſi quid, ff. de minor.* Peregr. *art. 41. num. 7. verſ.*
ſeptimo concedenda, Ridolphin. *in praxi par. 3. cap. 2. n. 91.*
Nec obſtat, quod non valeat D. Cajetanus inſiſtere con-
tractui venditionis, & impugnare pactum prædictum in ea
appoſitum. Quia objectum procederet, ſi ageretur de pa-
cto vendenti permiſſo, ſed dum D. Chriſtophorus venditor
pactum facere non poterat, ut ſupra, hinc ſequitur, ut
pactum ipſum vitietur, & contractus in ſuo eſſe remaneat,
juxta regulam, utile per inutile non vitiatur, cum con-
tractus principalis venditionis ſit diſtinctus ab ipſo pacto,
ut vult ipſe Giovagn. *d. conſ. 71. n. 15. verſ. ſi vero contra-* 63
ctus principalis, & eo ipſo, quod pactum prohibitum non
eſt contra ſubſtantiam contractus, vitiatur ipſum pactum,
& non vitiat contractum, Surd. *conſ. 243. n. 30.* Seraph.
deciſ. 269. n. 3. & ceſſat etiam dubium, quia ſumus in ven- 64
ditione rei fideicommiſſariæ pro ſolvendis debitis fideicom-
mittentis, quæ ſuſtinetur pro quantitate debitorum ſoluto-
rum, & pro alia corruit Gabr. *conſ. 36. n. 47. lib. 1.* Fuſar.
q. 541. n. 12. Rot. poſt Salgad. *deciſ. 16. n. 30.*
Quæ eo caſu ſcripta inſerere hic placuit, quia deſervire
poterunt pro aliqua declaratione, *d. l. qui fundum 11. in*
princ. ff. de act. empt. nam in ea habetur quædam diſtinctio
obſcura, ut dicit Gloſſ. *in verb. triginta*, quæ duplici mo- 65
do eam declarat, & addi poteſt, quod ibi præfixum fue-
rat tempus menſurandi emptori, & renunciandi quanto mi-
nor agri modus eſſet, & dicit textus, quod renunciaſſe
poſt diem præfixum, nihil ei profuturum, unde deducitur
non

non procedere ejus diſpoſitionem, ſi præfixum ſit dicto
modo tempus emptori, & eo elapſo venditor æſtimatio-
nem petat, prout e contra, ubi dictum erat, quod vendi-
tor teneretur intra tres menſes menſurari facere, quod non
prohibeatur illis elapſis emptor menſurationem petere,
Theſaur. *dec.* 185. *n.* 3. ubi licet dicat eſſe dubium, tamen
ex eis, quæ ſubnectit, habetur ita ſentire, ac ſenſiſſe Se-
natum in Cauſa ibi relata, dum refert, quod aliqui ex
66 Dominis dicebant, quod poterat præſcribi huic menſuræ
per ſpatium 30. annorum, ut per Dec. *conſ.* 347. & per
Natt. *conſ.* 569. & cum hac opinione tranſit, & denique per-
pendenda erunt diligenter verba conventionis, quia haben-
tur pro lege, Juriſconſ. *in d. leg. qui fundum* 40. *ff. de contrah.*
empt. reſpondit intereſſe, quemadmodum lex diceret.
67 Quatenus autem tempus menſurationi faciendæ non ſit
præfinitum, tunc eam petendam eſſe infra ſexaginta dies,
alias per tantum tempus præſcribi jus eam petendi ſen-
tiunt, Soccin. Sen. *conſ. ult. in fin. lib.* 3. & Ceph. *conſ.* 36.
n. 7. & pro fundamento ſuæ opinionis adducunt, *l. quod*
ſi nolit 31. §. *ſi quid ita*, *ff. de ædil. edict.* ubi venditio
ſi placuerit, dicit text. quod ſi de tempore nihil con-
venerit in factum, actio intra ſexaginta dies utiles ac-
commodatur emptori, ultra non.
At varie in hoc puncto loquuntur DD. ut videre eſt
penes Theſaur. *deciſ.* 185. *n.* 1. & 2. ubi tres diſtinctiones
affert, ex quibus reſultat potius aliqua confuſio, quam
claritas. Unde placet admiſſa prædicta opinione pro re-
68 gula eam limitare. Primo, ut procedat ſi partes conve-
nerint de facienda menſura, abſque aliqua temporis ex-
preſſione, intra quod fieri debeat, ſecus autem ſi nihil
de menſura facienda dictum ſit, quia tunc ea peti pote-
rit uſque ad triginta annos, Natt. *conſ.* 569. *n.* 10. Surd.
conſil. 366. *n.* 18. & *deciſ.* 64. *n.* 32. ubi alios allegat, licet
vere in hoc caſu, quo conventum ſit de facienda menſu-
ra abſque ulla temporis præfixione, non levis ſit diſcor-
dia inter ſcribentes, ut advertit Giovagnon. *conſ.* 71. *n.* 18.
lib. 1. ubi etiam late opiniones diverſas refert.
69 Secundo, ut non procedat dicta præſcriptio ſexaginta
dierum favore ejus, qui eſt in mala fide, cum regulari
debeat ad inſtar aliarum præſcriptionum brevis temporis,
Surd. *d. dec.* 64. *n.* 32. *verſ. ejuſmodi autem*, licet referat ſo-
lum dicentem, hoc eſſe contra communem, & non fir-
met, & quod de jure canonico ſtante mala fide nunquam
præſcribatur, idem Surd. *conſ.* 366. *n.* 19.
70 Tertio, ut non procedat ſi in inſtrumento adſit una
cum pacto de menſurando, etiam aliud pactum de perpe-
tuo attendendo, & obſervando omnia in inſtrumento con-
tenta, Giovagnon. qui alios refert *d. conſ.* 71. *n.* 21. *lib.* 1.
Maxime ſi adſit etiam juramentum, Surd. *d. dec.* 64. *n.* 34.
& fuit dictum in una Romana aſſictus 10. Junii 1653. §.
ſecundo, quia coram Peutingero hodie inter ejus impreſ-
ſas, *deciſ.* 577. *n.* 13. & *ſeqq.*
71 Quarto, ut non procedat ſi pactum ſit, quod menſura
fieri debeat ad quamcumque partis petitionem, & quan-
documque, quia & hoc ſufficit, ut neceſſaria ſit præſcri-
ptio triginta annorum ad eam impediendam, Theſaur. *dec.*
186. *n.* 2. *poſt med. verſ. nunc vero additum*, Antonell. *de tem-*
pore lib. 2. *c.* 67. *n.* 99.
72 Ultimo, ut non procedat, ubi pactum de menſurando
ſit juratum, quia tunc peti poterit menſuratio uſque ad
40. annos, Giovagnon. *d. conſ.* 71. *n.* 23. *lib.* 1. Antonell.
de temp. d. c. 67. *n.* 100. ubi reddunt rationem, quia jura-
mentum habet vim litis conteſtatæ, & perpetuat actionem
uſque ad dictum tempus, *l. Nam poſtea quam*, §. *ſi is qui*,
73 & ibi DD. *ff. de jur. jur.* & generaliter, quod in contra-
ctibus juratis requiratur præſcriptio 40. annorum, Rot. cor.
Penia *dec.* 721. *n.* 10. & cor. Buratt. *deciſ.* 457. *n.* 1. & in
una Melevitana Retrovenditionis 26. Junii 1654. ad fin.
coram Veroſpio, licet hoc non procedere in juramento
mere confirmatorio, ſed tantum in deciſorio, & judicia-
li, velint poſt alios Cancer. *var. par.* 1. *c.* 15. *n.* 35. Ho-
diern. ad Surd. *dec.* 3. *n.* 3.
74 Sexto, ut non procedat, ſi pretium nondum ſit ſolu-
tum, & venditore illud petente, emptor excipiendo al-
leget menſurationem non factam, vel e contra, re non
tradita, emptore agente, venditor de menſuratione non
facta excipiat, quia quæ ſunt temporalia ad agendum, ſunt
perpetua ad excipiendum, *l. licet*, *C. de except.* Giovagnon.
d. conſ. 71. *n.* 21. *verſ. quaret autem venditio*, *lib.* 1. Antonell.
de temp. d. c. 67. *n.* 109. Surd. *dec.* 64. *n.* 34. & 35. ubi quod
hæc eſt notabilis limitatio.
75 Septimo etiam, ut in caſu, quo intraret præſcriptio ſe-
xaginta dierum, adhuc cauſa cognita judicium dabitur,
& in cauſæ cognitione hoc verſabitur, ſi aut mora fuit
per venditorem, aut non fuit præſens, aut alia juſta cauſa
interceſſerit, cur intra illud tempus menſuratio facta non
fuerit, ut præciſe habetur *in d. l. quod ſi nolit* 31. *prope fin.*
verſ. item ſi tempus, *ff. de ædil. edict.* in qua fundatur dicta
præſcriptio, ut dictum fuit.
Deveniendo ad quartam inſpectionem, quomodo men-
ſuratio ſit facienda, quatenus partes non procedant de con-
ſenſu, eligendi erunt Periti, qui de jure eligi debent a 76
Judice, vel a partibus, ſed de conſuetudine eliguntur a
partibus, mandante Judice, ut tradit Cagnol. *in l.* 2. *n.* 259. 77
C. de reſcind. vendit. & neceſſaria eſt citatio, Jaſ. *in* §. *qua-*
dam, *n.* 79. *inſtit. de act.* & ibid. Aretin. *col. final.* Cagnol.
in d. l. 2. *n.* 260. Surd. *conſ.* 452. *n.* 34. & non citato non
nocet electio, licet facta ſit cum citatione alterius, Surd.
ibid. *n.* 27. & *ſeqq.* Grat. *diſc.* 228. *n.* 1. & *ſeqq.* ubi de ceſ-
ſionario, licet non eſſe nullam electionem, ea quo pars
citata non fuit, dummodo poſtea eam ſciat, tradat, & in
praxi receptum dicat Covar. *variar. lib.* 2. *c.* 23. *n.* 5. *in* 6. *con-*
cluſione, & quatenus pars ſit contumax in eligendo, tunc 78
eligit Judex, Rot. *dec.* 24. *n.* 6. poſt Poſth. *de ſubhaſt.*
Et neceſſarium eſt hanc electionem præcedere, atque de 79
ea conſtare, alias relatio menſuratorum eſſet nulla, juxta
tradita per Ridolphin. *in praxi*, *par.* 1. *cap.* 8. *n.* 128. Rot.
coram Durano *dec.* 142. *num.* 4. & *in recent. deciſ.* 515. *n.* 24.
par. 1. & in hoc non ſtatur enunciativæ ipſorum Perito- 80
rum, quod fuerint electi, Seraph. *dec.* 554. *n.* 1.
Et facta legitima electione Peritorum, quando ipſi vo- 81
lunt actualiter menſurare, requiritur nova partis citatio ad
videndum fieri menſurationem, alias nulla eſſet menſura-
tio, Cagnol. *in d. l.* 2. *n.* 261. *C. de reſcind. vend.* Aldobrand.
conſ. 59. *n.* 6. *lib.* 1. Ridolph. *in d. c.* 8. *n.* 128. Greg. *dec.* 545.
n. 9. & quod hoc procedat etiam ſi præceſſerit electio ju-
dicialis cum partis citatione, Rot. *dec.* 554. *n.* 2. *verſ. pro-* 82
cedit, *par.* 2. *recent.* & debet eſſe citatio pro hora certa,
Ridolphin. *in d. c.* 8. *n.* 130. Rota cor. Duran. *dec.* 542. *n.* 5.
Qui quidem Periti menſuratione facta debent eam Ju-
dici referre, ſed an requiratur nova citatio partis ad vi-
dendum referre Peritos, controverſum eſt inter Doctores, 83
pro affirmativa enim ſenſit Bart. *in l. ſi quis arbitrum*, *ff.*
de verbor. oblig. Dec. *conſ.* 416. *n.* 21. *verſ.* & *dato*, Aldobr.
conſ. 59. *n.* 6. *verſ. vel ſaltem lib.* 1. Boer. *deciſ.* 283. *n.* 34.
Buratt. *deciſ.* 458. *n.* 6.
Contrarium vero tenuerunt, ſignanter Jaſ. *in* §. *quadam*,
n. 8. *inſtit. de act.* Cagnol. *in lib.* 2. *n.* 260. *C. de reſcind. vend.*
vendit. & alii relati per Buratt. *dec.* 70. *n.* 1. *verſ. ſive con-*
trarium.
Et licet prima ſit tutior, tamen hæc contraria ſuſtineri 84
poſſet, ubi dictæ citationes præcedentes interveniſſent,
præſertim ea ad videndum menſurari, & pars comparuiſ-
ſet, vel aliter Peritos approbaſſet, alias ſecus, Maſcard.
de probat. concluſ. 653. *n.* 2. Buratt. *dec.* 70. *n.* 2. & ibi Adden.
n. 12. & 13. Merlin. *dec.* 39. *n.* 8. & in caſu, quo talis ci- 85
tatio ad videndum referre requiratur, & fuerit omiſſa,
quod poſſit de novo fieri, & in caſu, quo fuiſſet judica-
tum poſſit ferri interlocutoria, tradit Rota coram Puteo
dec. 349. *in princ. verſ. primum*, *lib.* 2.
Debent autem Periti referre bona eſſe tantæ quantita- 86
tis, & reddere rationem dicendo ſe menſuraſſe, ſeu men-
ſurari feciſſe, & vidiſſe, alias enim ſi dicerent tantum vi-
diſſe, non probarent, ut docuit Bartol. *in tract. æſtimatur.*
n. 48. *verſ. ideo ſi res*, Maſcard. *de probat. concl.* 1044. *n.* 4.
Foller. *in prax. cenſual. in Gloſſ. dummodo annuus cenſus*,
n. 6. & referre debent cum juramento, ex adductis per
Ridolph. *in d. praxi par.* 1. *c.* 8. *n.* 117. penes quos videri po- 87
terunt & alia circa hanc praxim menſurandi, videlicet pe-
nes Ridolphin. circa electionem, & relationem Peritorum,
& penes Foller. circa modum menſurandi, explicat enim in
dicta Gloſſ. *n.* 5. ipſas menſuras, & *n.* 9. & *ſeqq.* modum
menſurandi montes, & ripas, & alia difficilia, deſcribendo
etiam figuras, & calculando, quod ſatis ſit hic indicaſſe.
Oritur tamen quandoque difficultas, quid menſurandum, 88
& ſignanter habemus pulchrum caſum penes Surd. *dec.* 42.
in quo prætendebat conductor menſurandam non eſſe quan-
dam viam, non ſolum, quatenus eſſet publica, ſed etiam
quatenus eſſet vicinalis, & privata, quo caſu dicebat nil
relevare, quod in emptione, & venditione via privata ſit
menſuranda, quia in propoſito locatio ab ea valde differt,
nam in locatione plurimum conſideratur, imo totum fa-
cit utilitas, quæ percipitur ex re, ideo ut ſi locator im-
pediat uſum rei, liceat conductori a contractu diſcedere,
l. ſi fundus, *verſ. nam*, & *ſi colonus*, *ff. locat.* Soccin. Sen.
conſ. 127. *n.* 3. *lib.* 1. & ideo cum via non præſtet utilita-
tem, non videtur menſuranda, quidquid ſit in venditione,
in qua non tantum utilitas, quantum dominium attenditur.
Verum Senatus cenſuit eſſe menſurandam, & Surd. *in* 89
d. dec. n. n. 1. *ad* 16. late explicat, quando dicatur via pu-
blica, quando vicinalis, & quando privata vicinalis, &
earum differentias, & ideo quando occurrat de his quæ-
ri, ad eum recurrendum, & ultra eum videri poterit et-
iam Rim. Jun. *conſ.* 382. *n.* 51. & *late ſeqq.* & Barz. *deciſ.*
Bonon. ult. a n. 1. & *plurib. ſeqq.*
Deinde Surd. *a d. n.* 16. *verſ. cum itaque*, *uſque ad fin.* re- 90
fert dictam rationem adductam pro conductore, & eam,
qua motus fuit Senatus contra illam judicare, ubi *ſub n.* 18.
habetur regula, quæ ſervanda erit, ut quidquid intra con-
fines continetur, menſurari debeat, tam in venditione per

l. ede

Digitized by Google

l. ade ſacra, ff. de contr. empt. & alias auctoritates ibi citatas, quam etiam in locatione, quæ eiſdem regulis procedi, *leg. 2. in princ. ff. loc.* & additur etiam, quod via qua vicini tranſeunt per agrum conductum, non eſt inutilis conductori, quia ſi non adeſſet, majus damnum pateretur, nam vicini poſſent per medium agri tranſire, ſi non eſſet via certa deſignata, & ſic majus damnum facere.

91 Ripæ quoque, & aggeres, foſſata, & ſimilia, quatenus non ſint publica, menſurari debere, tradit Mandel. *conſ. 151. n. 2.* & late aliis adductis probat Menoch. *conſ. 1114. & conſ. 1191. per tot.* & licet contrarium alii velint, & ſignanter late Malvaſ. *conſ. 78. n. 5. & ſeqq.* tamen & in hoc videtur reſpectu locationis militare dicta ratio, quod ſint utilia, de qua Surd. *ubi ſupra*, ac propterea procedere regulam pro menſuratione facienda, dum ſunt intra fines.

92 At a tali regula recedi poterit, quatenus ex quantitate mercedis, ſeu utilitate, quæ ab eis percipitur, aut aliis circumſtantiis argui poſſet contrarium ſenſiſſe partes in actu locationis, quia eorum voluntas etiam veriſimilis attendi debet in hac materia, Bald. *in rubr. Cod. de contrah. empt. in 4. quæſt.* cum aliis late traditis per Surd. *conſ. 376. n. 11. verſ. hac autem concluſio, & ſeqq.* & Foller. *in praxi cenſual. in dict. Gloſſ. dummodo annualis cenſus, n. 7. fol. 218.*

Locatio, an & quando dicatur, vel plures, & de correſpectivitate locationum.

S U M M A R I U M.

1 *Locatio an ſit una, vel plures, eſt diſputatio valde utilis.*
2 *Stipulationes tot ſunt, quot ſumma, vel res ſtipulata.*
3 *Locationes, & venditiones ut plures ſint, non ſufficit eſſe plures res locatas, vel venditas, ſed requiritur eſſe etiam diſtincta pretia earum.*
4 *Pretium plurium rerum venditarum, ſi ſimul conſtitutum ſit, ut etiam ſeparatim, attenditur quid prius factum ad dignoſcendum, an contractus ſit unicus, vel plures.*
5 *Decl. procedere, ſi eodem tempore factu utraque expreſſio, nam ſi in diverſis Inſtrumentis, attenditur poſterius.*
6 *Decl. 2. tot cenſeri locationes, quot res ſeparatis mercedibus locatæ, niſi appareat partes contrarium ſenſiſſe.*
7 *Contractus ſui natura dividuus, poteſt ex voluntate partium fieri individuus.*
8 *Decl. 3. inſpiciendam non ſolum voluntatem Conductoris, ſed etiam Locatoris.*
9 *Decl. 4. requiri, quod conſtet aperte de voluntate, ut ſit unicus contractus.*
10 *Subdecl. non eſſe neceſſarium probationem concludentem, ſed ſufficere reddi veriſimilem mentem.*
11 *Et concurrente veriſimilitudine, ſtandum eſt aſſertioni jurata conductoris.*
12 *Et ſtandum eſt conjecturis.*
13 *Conjectura ubi adſunt hinc inde, urgentiores prævalent.*
14 *Duobus equis conductis pro quadriga, licet merces ſit diſtincta pro quolibet, adhuc locatio cenſetur unica.*
15 *Pluribus rebus conductis cum ſeparatione penſionis pro qualibet, ſi non tantum utilitatem percipiat conductor ex una de ſe, quantum ex unica cum aliis, contractus cenſetur unicus.*
16 *Pluribus rebus locatis, ſi unum corpus faciunt, cenſetur contractus unicus.*
17 *Idem ſi ſint accesſorie.*
18 *Pluribus diverſa ſpeciei locatis, plures cenſentur locationes, etiamſi merces ſit unica.*
19 *Cauſa propter quam deventum fuit ad locationem attenditur ad dignoſcendum, an locatio ſit unica, vel plures.*
20 *Verborum conceptio attenditur ad eumdem effectum.*
21 *Contractus poteſt eſſe unus, & multiplex ex diverſis reſpectibus.*
22 *Dictiones*, una cum, *requirunt concurſum utriuſque extremi, & operantur unicum eſſe actum.*
23 *Decl. non procedere, ſi locata ſint res diverſa ſpeciei cum dictis dictionibus.*
24 *Unicam locationem ſi partes dixerint, ſeu locationem in vulgari, cenſebitur contractus unicus.*
25 *Unicum eſſe contractum de locationibus plurium rerum, arguitur ex quo dominus ante dixit, nolle locare unam tantum.*
26 *Unicum eſſe contractum arguitur ex dictis poſtea, & ex quibus.*
27 *Declaratio partium, quod tot eſſe debeant locationes, quot res, operatur ad effectum læſionis, non autem ubi adeſt fraus alicujus legis.*
28 *Locatis pluribus rebus ſimul, in dubio cenſetur contractus unicus.*
29 *Locatis pluribus rebus ſimul, ſi non ſunt plures contractus proprie, ſed improprie, non veniunt in ſtatuto de pluribus locationibus loquente.*
30 *Dictio*, quodammodo, *eſt nota improprietatis.*
31 *Verba*, perinde haberi, *denotant fictionem.*
32 *Verbum*, eſt, *importat veritatem.*
33 *Pluribus rebus ſimul locatis cum mercede diſtincta pro qualibet, ſunt plures locationes vere, & proprie.*
34 *Conſulentes multoties ſolent quando habent ſolidum fundamentum, addere alia voluntaria.*
35 *Pluribus ſervis ſimul venditis unica venditione ſi unus ſit morboſus, omnes redhibentur.*
36 *Pluribus rebus ſimul locatis unica locatione, prætendi non poteſt contractum contineri quo ad unam rem tantum.*
37 *Contr. quod pluribus rebus emptis uno pretio, de ſingulis ex empto, & vendito agi poteſt.*
38 *Decl. poſſe agi de ſingulis rebus, ſi venditor, vel locator acquieſcat, aliter non.*
39 *Ampl. ut etiamſi emptor velit ſolvere totum pretium non poſſit agere ad unam rem tantum niſi aliis renunciet.*
40 *Creditor non poteſt partem crediti tantum petere in judicio.*
41 *Locatio licet facta ſit ad plures annos, cum penſione diſtincta in ſingulos annos, adhuc eſt unica locatio.*
42 *Decl. ut licet ſit unica locatio, tamen ſit dividua.*
33 *Decl. 2. ut ſit unica locatio rerum, ſecus autem operarum.*
44 *Lim. ſi aliud ex unicitate ſumma pro mercede conventa, vel operis deducatur.*
45 *Decl. 3. ut ſit unica locatio reſpectu contractus, & obligationis, ſecus reſpectu præſtationum.*
46 *Pluribus perſonis facta locatio, an ſit unica, vel plures, adſunt hinc inde opiniones, & pendet reſolutio a voluntate partium.*
47 *Contractus correſpectivi, reputantur unus, & individuus.*
48 *Decl. procedere per fictionem, non per veritatem.*
49 *Correſpectivorum contractuum uno corruente, corruit & alius.*
50 *Decl. procedere, ſi unus contractus corruat ab initio, ſecus ſi ex poſt.*
Contrarium tamen, vide n. 52.
51 *Decl. 2. procedere in contractibus, & obligationibus, ſecus autem in diſtractibus, & liberationibus.*
53 *Pactum correſpectivum ad contractum cenſetur ei ineſſe.*
54 *Ampl. in pacto exiſtente in contractu correſpectivo.*
55 *Decl. procedere ſi pactum conveniat alteri contractui, & non ſequatur abſurdum.*
56 *Conductor ſi ſe obliget ſolvere penſiones tertio, corruente contractu locationis non tenetur.*
57 *Conductor ſi cogatur recognoſcere alium in dominum, non durat cum eo contractus locationis, ſecus ſi recognoſcat voluntarie.*
58 *Correſpectivitas contractuum, non præſumitur, ſed probari debet.*
59 *Probatur tamen præſumptionibus, & conjecturis.*
60 *Et conjectura fortiores elidunt contrarias.*
61 *Conjectura voluntatis unius ex contrahentibus, non ſufficiunt, ſed requiruntur utrinſque.*
62 *Correſpectivi præſumuntur contractus, ex quo ſunt in eodem inſtrumento.*
63 *Ampl. etiam ſi ſint diverſæ res, & perſonæ.*
64 *Poſſunt tamen in eodem inſtrumento eſſe plures contractus omnino ſeparati.*
65 *Plures contractus in eodem inſtrumento exiſtentes, ſi ſint diverſa natura, & habeant diverſam cauſam, & independentiam, non cenſentur correſpectivi.*
66 *Non tamen ſufficit ſola diverſitas naturæ ſi ſint in eodem inſtrumento.*
67 *Dictio*, ulterius, *uti implicativa præcedentium, importat correſpectivitatem.*
68 *Dictio*, e contra, *vulgariter*, all'incontro, *importat correſpectivitatem.*
69 *Dictiones*, toties quoties, *ſeu vulgariter*, ogni volta che, *important correſpectivitatem.*
70 *Verba*, per gl' intereſſi che ſono fra me, e Carlo, *non importunt correſpectivitatem.*
71 *Decl. ut conventiones in eodem inſtrumento non habeantur pro correſpectivis, ad effectus qui ſeparati poſſunt a toto contractu.*
72 *Attentata non committuntur, quando cauſa pendens coram Judice inhibente, eſt diverſa ab ea, quæ pendet coram Judice inhibito.*
73 *Correſpectivi cenſentur contractus in continenti facti, unus poſt alium, licet in diverſis inſtrumentis.*
74 *In continenti celebrati cenſentur contractus ex quo apparent facti eodem die, & coram eodem Notario, & teſtibus.*
75 *Ampl. ut cenſeantur correſpectivi contractus in continenti facti, etiam ſi ſint omnino diverſi, dummodo ad invicem comparientur.*
76 *Secus ſi ſint diverſa natura, & habent cauſam penitus diverſum.*
77 *Decl. hoc caſu ceſſare præſumptionem correſpectivitatis, ſed oriri conjecturam, quæ una cum aliis operatur.*

78 *Decl.*

78 *Decl. correſpectivitatem allquam præſumptam, ex eo, quod ſint ſuile in continenti, non procedere in diſpoſitionibus mere gratioſis,*

79 *Decl. 2. non procedere, niſi quo ad eos, qui utrique actui interfuerunt,*

80 *Decl. 3. non procedere generaliter, ubi adſunt conjectura contra correſpectivitatem,*

81 *Ampl. ut non ſolum arguatur correſpectivitas ex eo, quod contractus ſunt in continenti facti, ſed etiam ex quo ſunt facti tempore proximo.*

82 *Decl. tamen ampliationem, ut non oriatur præſumptio, ſed ſimplex conjectura ex vicinitate prædicta.*

CAPUT XXV.

1 INter dubia, quæ ſolent oriri circa intellectum locationis, una eſt; an locatio ſit unica, vel plures, & eſt egregia diſputatio, ut dicit Menoch. *præſumpr. 12. in princ. l. 3.* ac valde utilis, ut concludit Mantic. *de tac. l. 2. tit. 3. in fin.* utilitates autem non refero, quia ea diſcurſu ſuis locis apparebunt, & ſi cui placeret eas ſimul videre, adeat Jaſ. *in l. ſcire debemus 29. ff. de verb. oblig. ubi n. 12.* eas computat dicendo unam haberi ibi in textu, tres addi a Gloſſa, & alias tres a Bartolo, & duas a Baldo, ita ut ſint inſimul novem, & nonnullas etiam refert Carocc. *de loc. tit. de multipl. contract. n. 28. & ſeq.* Oritur autem præcipue hoc dubium, vel ex eo, quod locatio ſit de pluribus rebus, vel quod ſit ad plura tempora; vel quod ſit facta pluribus perſonis, & de ſingulis aliquid dicendum eſt.

2 Circa primum igitur ſi locatæ ſint plures res ſimul, regula videtur poſſe tradi, quod ſint plures locationes per text. *in l. ſcire debemus 29. in princ. ff. de verb. oblig.* dum dicit, *ſcire debemus in ſtipulationibus tot eſſe ſtipulationes, quot ſumma ſunt, totque eſſe ſtipulationes, quot ſpecies.*

3 At vere dicta regula procedit in ſimplici ſtipulatione rerum, de qua loquitur Text. prædict. in contractibus enim in quibus intervenit etiam pretium, non poteſt ſumi regula a ſola re, ſed conſiderari debet etiam pretium, itaut ſi pretium quoque ſit diſtinctum pro qualibet re in locationem, ſeu venditionem deducta, tunc bene procedat, quod tot ſint venditiones, quot res, ſecus autem ſi conſtitutum ſit unicum pretium pro omnibus, quia tunc reputanda eſt venditio unica, ut ſunt text. expreſſi *d. l. cum ejuſd. 34. ff. de adil. Ed. in princ.* ibi referre ait, in univerſos, an in ſingulos pretium conſtituatur, ut ſcilicet interdum una interdum plures contractæ venditiones intelligantur, *& in l. ſi id quod 29. §. quod ſi ex decem,* ibi, *& plerique, at Pomponius intereſſe putant utrum uno pretio venerint, an diverſo, ff. de donat. inter vir. & uxor. & in l. ſi duas 44. ff. de contract. empt.* quæ jura licet loquantur tantum de venditione, tamen procedunt etiam, propter ſimilitudinem, & identitatem rationis, in locatione, ut tradit in ſpecie Natta *conſ. 449. n. 6. & ſeq.* Becc. *conſ. 45. n. 34.* Tiraquell. *de retr. lignag. §. 23.* Gloſſ. *1. n. 14.* Caroc. *de locat. & cond. tit. de Multiplici contr. n. 9.* & Gratian. *diſc. 715. n. 19.*

4 Si autem utrumque factum ſit, neque expreſſum ſimul pretium unicum, ſeu merces unica, ac ſeparata, & tunc diſtinguitur, ut ſi præcedat expreſſio totius mercedis ſimul, reputetur locatio unica, quamvis poſtea addita ſit expreſſio ſeparata quantitatis pro qualibet re tangentis, & e contra ſi prius expreſſæ quantitates diſtinctæ pro qualibet re, & deinde addita ſumma integra, quam omnes ſimul conficiunt, reputentur locationes plures, Bartol. *in q. 4. inc.* Plubicanus *n. 16. in princ.* Tiraq. *de retr. lign. §. 23.* Gloſſa *1. n. 21. & 22.* Mantic. *de conject. l. 2. tit. 3. n. 17. & 18.* Grat. *d. diſc. 712. n. 12.* & cum hac eadem diſtinctione tranſivi ſupra *in cit. de loc. rerum Eccl. §. 7. ver. & cum hac diſt.*

5 Intelligenda tamen eſt diſtinctio iſta, ut procedat ſi eodem tempore facta ſit utraque expreſſio, nam alias ſi forte prius locatio facta eſſet pro mercede diſtincta, & deinde fieret novum inſtrumentum pro mercede unita, vel e contra, hoc in caſu non attendi deberet eodem modo, quid prius factum, ſed quid poſterius, quia poſteriora derogant prioribus, ut in propoſito cenſuit Cuman. *conſ. 41. n. 3. verſ. ad ſecunda,* & eum ſequitus Caroc. *de loc. & cond. tit. de multipl. contr. num. 14.*

6 Verum procedit, quod tot cenſeantur locationes, quot res ſeparatis mercedibus locatæ, quatenus non appareat contrarium ſenſiſſe partes; nam ſi appareat, conductorem unam tantum rem non fuiſſe conducturum, adhuc locatio, & conductio reputabitur unica ſaltem ad dictum effectum, ut non poſſit ſubſiſtere in una re tantum; text. eſt expreſſus *in d. l. cum ejuſdem 34. §. Interdum, ff. de adil. edic.* & tradunt etiam Socc. Jun. *conſ. 26. n. 10. l. 1.* Decian. *reſp. 1. n. 12. l. 5.* Tiraq. *de retr. lign. §. 23.* Gloſſa *1. n. 23. & 24.*

7 poteſt enim contractus ſui natura dividuus ex voluntate partium fieri individuus, Burſatt. *conſ. 176. n. 32.* Bardellon. *conſ. 45. n. 46.* Bellon. *de jur. accreſc. c. 6. q. 33. n. 10.*

8 Et non ſolum inſpicitur voluntas conductoris, an ipſe fuiſſet alter conducturus, ſed etiam eodem modo inſpicitur, an locator fuiſſet aliter locaturus, ut Monet Mantic. *de tac. l. 5. tit. 5. n. 29. verſ. ſed conſiderare.*

At animadvertendum requiri, quod conſtet aperte de voluntate, nam regula eſt, quod reputentur plures locationes in dicto caſu, & tunc recedi ab ea, cum manifeſtum eſt aliter ſenſiſſe partes, dicit text. *in d. l. cum ejuſdem, §. Interdum,* at non inde inferendum requiri probationem concludentem voluntatis, quia eſſet nimis difficilis, & ideo ſufficit veriſimilem eam reddi, ut firmat Dec. *d. reſp. 1. n. 4. l. 5.* ubi dicit, quod quando veriſimile eſt talem fuiſſe mentem contrahentium, perinde exequenda eſt, ac ſi expreſſa fuiſſet, Carocc. *d. tit. de multipl. contr. n. 16. poſt princ. verſ. unde attenditur,* ubi dicit attendi intentionem contrahentium, eamque colligi in hoc ex veriſimilitudine, & conjecturis, & ſenſit Rota *deciſ. 709. n. 8. p. 1. div.* 9

10

Vel ſaltem concurrente veriſimilitudine naturali, & communi ſtandum erit aſſertioni juratæ conductoris, quod non niſi ſimul omnes conduxiſſet, ex congeſtis per Decian. *d. reſp. 1. n. 19. l. 5.* 11

Et ſtandum eſſe conjecturis convincentibus prædictam voluntatem, Mandel. *conſ. 45. num. 3. verſ. procedit,* Lancell. Gall. *conſ. 40. n. 6. prope fin.* Menoch. *præſumpt. 12. n. 1. l. 6.* & ſi conjecturæ adſint hinc inde, urgentiores prævalent, Dec. *reſp. 1. n. 38. l. 5.* 12

13

Sumitur autem ſufficiens conjectura, & veriſimilitudo quandoque a qualitate rerum conductarum, nam ſi conducti ſint, verb. gr. duo equi pro quadriga, licet expreſſa ſit merces ſeparata pro quolibet, adhuc ex ſolito ſumendi duos, & pares, reputabitur omnino locatio unica, & ſic in ſimilibus, ut expreſſe exemplificat idem text. *in prædicta l. cum ejuſdem ad finem, ff. de adil. edict.* ſic ſi locata plura jugera unius prædii pro ſcutis tot pro quolibet jugero, ſi apparebit aliqua earum eſſe ſterilia, aliqua fertilia, convincetur ſufficiens voluntas locandi, & conducendi ſimul omnia, non autem vel ſterilia tantum, vel fertilia, ut advertit Tiraq. *de retr. lign. §. 23.* Gloſ. *1. n. 24.* Mantic. *de tacit. l. 2. tit. 3. n. 16.* & ſimile exemplum de conducente duos campos, quorum unus, vel fructuoſior, vel commodior ſibi ſit, tradit Caroc. *d. tit. de multipl. contr. n. 16.* & generaliter ex quo res una non eſſet conductori utilis, vel tantum utilis de ſe, quantum unica cum alia, arguitur dicta voluntas conducendi ſimul unica conductione, Deciani *conſ. 1. n. 12. & ſeqq. l. 5.* Rot. *deciſ. 709. n. 4. part. 1. divers.* 14

15

Et ſi agatur de rebus unitis facientibus unum corpus, quod contractus ſit unicus, probat text. *in d. l. ſcire debemus 29. ad finem principii, ff. de verb. oblig.* & quod ſi res locatæ ſint acceſſoriæ, pariter hoc idem ſit dicendum, tradit poſt Gloſ. *in d. l. cum ejuſdem ff. de adil. edict.* & Signorol. *conſ. 53. in princ.* Decian. *d. reſp. 1. n. 20. & ſeqq. l. 5.* ubi etiam quod acceſſoriæ fiunt ex deſtinatione patrisfamilias. 16

Et attenditur adeo qualitas rerum, ut etiam e contra ſi locatæ ſint res diverſæ ſpeciei quantumvis conſtituta ſit unica merces, adhuc cenſeri debeant plures locationes, ut firmat Rot. cor. Dunoz. Jun. *dec. 944. n. 11.* ubi quod diverſitas ſpecierum ſecum portat pretii diſtinctionem, ac proinde *Juriſc. in l. fin. §. præterea, C. de jur. dot.* de ſingulis rebus, ac ſpeciebus voluit judicari ſecundum propriam naturam, ut monuerunt etiam ibidem Bellaper. *verſ. ſed ponamus,* Bald. *n. 2. verſ. quia diſſeparata,* & Salycet. *n. 9. verſ. de qualibet judicatur,* & faciunt tradita per Surd. *conſ. 135. n. 65. poſt med. verſ. ſed intelligi debent.* 17

Unde, quod dicit Carocc. *de loc. & conduct. d. tit. de multipl. contr. n. 12. verſ. & ſic unitas,* & repetit, *n. 15. poſt med.* quod unitas penſionis prævaleat pluritati rerum in locatione comprehenſarum, intelligendum erit de rebus ejuſdem ſpeciei, non autem diverſæ, juxta dictam opinionem Rotæ. 18

Ultra qualitatem rei conſideratur etiam qualitas cauſæ, ex qua deventum fuit ad locationem, nam ſi debitor ſcutorum ducentorum, non habens in pecunia unde ſolvat, locet duo prædia creditori, unum pro ſcutis centum viginti, aliud pro ſcutis octuaginta, in ſimul conficientibus dictam ſummam ſcutorum ducentorum, quam conductor retinere ſibi debeat in ſolutum pro ſuo credito, licet juxta ſupra tradita judicari deberent duæ locationes propter diverſitatem rei, & diverſitatem pretii, tamen propter cauſam primitivam unius debiti, quod non poterat ſolvi pro parte tantum, creditore invito, *l. Tutor. §. Lucius, ff. de uſur.* non debet admitti, ut ſubſiſtat tantum pro parte dicta locatio, & aſſignatio penſionum in ſolutum, ut pleniſſime firmat Tiraq. *de retr. lignag. §. 23.* Gloſ. *1. n. 25. & 26.* & facit Rot. *dec. 544. n. 4. verſ. præcipue, p. 4. t. 3. recent.* 19

Et conſideratur etiam conceptio verborum, nam ſi quis illud, & illud ſtipulatus ſit, tot ſunt ſtipulationes, quot corpora dicit text. *in d. l. ſcire debemus 29. in fine princ. ff. de verb. oblig.* & aliud eſſe ſi disjuncta conjunctione concepta ſit ſtipulatio, dicendo, illud, aut illud, quia tunc erit unica, docet ibi Gloſ. *in verb. illud,* ſaltem quoad conductorem, & ſolutionem mercedis, licet ſecus ſit quoad obligatio- 20

Digitized by Google

gationem locatoris, ut declarat ibid. Bart. *n. 3.* unde non omittendum animadvertere, quod contractus poteſt diverſis
21 reſpectibus dici unus & multiplex, prout advertit Roncheгal. *in l. 3. ver. utique n. 4. ff. de duobus reis*, & quod locatio plurium rerum pro unica mercede ſit unica reſpectu contractus, ſed poſſit dici multiplex reſpectu petitionis faciendæ a Reo, ex quo conductor poteſt petere ſingulas res de per ſe ad text. *in l. & ſi uno in princ. ff. de act. empt.* licet non poſſit locator agere ad mercedem ſingularum rerum locatarum, Caroc. *d. tit. de Multiplic. contract. n. 27. poſt med.*
22 Item ſi locata tali res una cum tali, deprehenditur unica locatio ex virtute illarum dictionum, *una cum*, quæ requirunt concurſum utriuſque extremi, & faciunt cenſeri unicum tantum actum, *l. ult. C. de impub. & aliis ſubſt.* cum aliis cumulatis in propoſito per Decian. *d. reſp. 1. n. 10. lib. 5.* Rot. *dec. 709. n. 8. in fin. & p. 1. diverſ.* & hoc non procedit, ſi locatæ, vel venditæ ſint res diverſæ ſpeciei ſuam
23 naturam ſeparatam retinentes, quia tunc quamvis venditæ ſint, vel locatæ ſimul cum præfatis dictionibus, *una cum*, adhuc cenſentur plures contractus, non unus, ut declaravit in ſpecie Rota coram Dunozet. Jun. *dec. 944. n. 10.*

Et deſumi etiam poſſet non contemnendum argumentum
24 voluntatis partium unicam locationem contrahendi, ex quo in inſtrumento, vel ſubſcriptione dixerint unam locationem, vel unum mercatum, ut cenſuit Decian. *conſ. 421. num. 4. verſ. & ita videtur*, & quod in Inſtrumento eam vocaverint locationem in ſingulari, conſiderat Decian. *in ſæpe citato, reſp. 1. n. 5. & 6. l. 5.* & faciunt, quæ dicta ſunt in quæſtione, an ſit locatio, vel venditio, & in alia, an ſit locatio, vel emphyteuſis, quod ſtetur denominatione partium, *in Cap. 2. & 3.*

25 Et non ſolum ex dictis in actu locationis, ſed etiam ex dictis antea, exemplum; ſi Titius volens locare duas res, requiſitus a Cajo de locatione unius tantum, dixerit, nolle locare illam ſolam, ſed velle locare utramque ſimul, & Cajus utramque conduxerit, quod arguatur unica locatio, tradit Caroc. *d. tit. de multiplic. contr. n. 17.*

26 Et idem erit de dictis poſtea, uti ſi in alio Inſtrumento poſtea facto, vocaverint locationem in ſingulari, Dec. *d. reſp. 5. n. 7. verſ. Tertio probatur, & ſeq.* & ſi in acceptatione ordinis ſolvendi penſiones tertio, conductor dixerit, *ogni volta, che mi averà conſignato quanto deve*, attento quod requiſierit conſignationem omnium, antequam aliquid ſolvat, argui locationem unicam, voluit Decian. *d. conſ. 421. n. 4. verſ. & hoc manifeſte.*

Nonnullas alias conjecturas, & indicia voluntatis contrahendi unicam locationem, vel e contra, adduxi ſupra *cap. 14. §. 7.* ubi tractavi, an locatio bonorum Eccleſiæ facta ultra tempus permiſſum ſuſtineatur in permiſſo, vel ſi contineat aliquas res, quæ locari poterant, & aliquas, quæ non poterant, an ſuſtineatur, quoad illas, quæ locari poterant tantum, & ſimilia, quæ licet poſſent etiam hic cadere, tamen ſunt magis propria, & particularia illius materiæ, animadvertendum enim eſt, quod non omnia, quæ in hac quæſtione abſolute, & in genere traduntur de probatione multiplicis locationis, applicari indifferenter poſſunt materiæ illi locationis bonorum Eccleſiæ, quia ſtante in ea prohibitione locandi ultra certum tempus, vel ultra certas generationes, magis caute agendum eſt, ne fraus fiat prohibitioni, ad tradita per Mantic. *de tac. l. 5. tit. 4. n. 10. & 20.* & ſignanter reſpectu deprehendendi pluralitatem contractuum ab expreſſionibus partium, quia licet, ut dictum eſt, attendi debeant regulari-
27 ter, ſecus tamen eſt ad effectum evitandi diſpoſitionem legis, unde ſi expreſſe dixerint, tot eſſe debere locationes, quot res, valebit declaratio, quoad effectum, ut poſſit prætendi læſio, vel remiſſio mercedis reſpectu unius rei non conſiderata aliis, at nullius conſiderationis eſt talis clauſula, ſi ſit in fraudem legis, puta ad effectum evitandi probationem alienationis ex eo, quod ſingulares de ſe conſideratæ ſub ea non cadant, ex plene congeſtis per Caroc. *d. tit. de multipl. contr. n. 38.* & per Mantic. *ubi proxime*, ac aliis ſupra relatis *d. c. 14. §. 2. in princ.*

Si autem conjecturis hinc inde ponderatis, adhuc diſcerni nequeat, an locatio ſit unica, vel plures, ſed res
28 adhuc dubia exiſtat, in hoc dubio facienda eſt interpretatio contractum eſſe unicum, & individuum, ut firmat Buratt. *conſ. 340. n. 7.* Bardellon. *conſ. 45. n. 47.*

29 Verum in caſibus, in quibus juxta prædicta, locatio unico contextu verborum facta de pluribus rebus non eſt unica, ſed plures, quæri poteſt, an ſint plures vere, & proprie, an potius improprie, & per ſolam juris fictionem, & effectus hujus quæſtionis eſt, quod quatenus tantum improprie plures locationes dicantur, & per juris fictionem, ſequitur, ut in ſtatutis, & aliis diſpoſitionibus interpretandis ſub nomine plurium locationum non veniant, ut tradunt Aret. *in l. 2. §. ſed ſi mihi in 2. notab. ff. de verb. oblig.* Jaſ. *in l. ſcire debemus 29. n. 4. ff. eodem*, Decian. *reſp. 1. n. 2. ad fin.*

Et quod ſint plures locationes improprie tantum, & per fictionem juris, probare videntur text. *in d. l. 1. §. ſed ſi mihi, ff. de de verb. oblig.* ibi *nam ſi tot ſunt ſtipulationes,* 30
quot corpora, duæ ſunt quodammodo ſtipulationes, ponderando dictionem illam *quodammodo*, quæ eſt nota improprietatis, & fictionis Gloſ. *in l. 2. in princ. ff. de rer. div. & in l. ſi me in vacuam*, ubi etiam Bart. *ff. de acq. poſſeſſ.* cum aliis cumulatis per Barb. *dict. 328. n. 2. & 3.* & cum d. text. concordat alius *in l. quid tamen in princ. ff. de arb.* nam, dicit, quod ſi de pluribus cauſis factum ſit unicum compromiſſum, videntur quaſi plura ſint compromiſſa, ergo non ſunt pro- 31
prie, & vere plura, & alius *in l. Titia 134. fin. ff. de verb. ſign.* qui dicit perinde haberi, ac ſi ſingulæ ſpecies in ſtipulationem deductæ fuiſſent, ergo per fictionem, ut denotant verba, perinde haberi, Surd. *conſ. 375. n. 4.* Barb. *d. 252. n. 1.* & per prædicta, aliaque jura hanc opinionem tenuerunt *in d. l. 1. §. ſed ſi mihi, ff. de verb. ſign.* Aretin. *in 2. notab.* Alc. *in princ.* & Butigell. *in 3. notab. & in l. ſcire debemus, ff. eodem* Jo. de Imol. *in princ. & late conſulendo*, Dec. *reſp. 1. n. 1. l. 5.*

Verum pro contraria opinione inſurgit Jaſon, *in dict. l. ſcire debemus 29. n. 4. verſ. ego non violando, ff. de verb. oblig.* 32
& obſervat, quod ille text. plures dicit, tot ſunt ſtipulationes, ac inde infert, quod non violando textum, tenendum ſit eſſe vere, & proprie, nam verbum, *eſt*, importat veritatem, cum differant iſta, quem eſſe talem, vel haberi pro tali, unde ſi tot ſunt ſtipulationes, quot corpora, ergo vere, & proprie, ut ipſe dicit, & probat. Pro conciliatione obſervo, quod tam jura adducta pro prima opinione, quam ſcri- 33
bentes in eis, loquuntur in caſibus, in quibus adeſt tantum diverſitas rei, vel cauſæ, unde eorum auctoritas non videtur trahenda ad caſum, in quo concurrat cum diverſitate rei etiam diverſitas mercedis cuilibet rei particulariter conſtitutæ, dum in eo habemus textum dicentem, hoc referre in ſingulis rebus eſſe conſtitutum pretium, ut non una, ſed plures contractæ venditiones intelligantur in *l. cum ejuſdem 34. ff. de adil. edict.* cum concordan. ſupra c. *n. 3.* unde licet in illis terminis ſimplicis plurium rerum ſtipulationis, compromiſſi plurium cauſarum, non recederem a prima communi, tamen in terminis locationis, plurium rerum cum mercede diſtincta pro qualibet re, inclino in ſecundam Jaſonis ſententiam, non obſtante, quod in ſimilibus terminis nempe venditionis contrariam tenuerit Dec. *in d. reſp. 1.* quia utitur dictis auctoritatibus pro prima adductis, & non advertit dictam differentiam caſuum, & diverſitatem rationis, accedente, quod dictum conſilium habet alia ſolida fundamenta, & ideo nil mirum ſi in ea parte non ſubſiſteret, nam conſulentes multoties habentes ſolida fundamenta, ſo- 34
lent addere alia colorata, & quandoque media colorata, & non firma ad ornandum conſilium, ut notat Gozadin. *conſ. 96. n. 8. verſ. & ideo notabiliter*, & etiam alia non bene conſiderata, ut teſtatur Curt. Jun. *conſ. 348. n. 36.*

At quia præcipua hujus quæſtionis utilitas eſt, quod ſi 35
venditis pluribus rebus, ſeu ſervis unico pretio, unica ſit venditio, ſi quis eorum forte morboſus, aut vitioſus ſit, omnes redhibeantur, ut dixit text. *in l. cum ejuſdem 34. poſt med. ff. de ædil. ed.* & ſic reputatur contractus individuus, 36
itaut non poſſit prætendi, quod ſuſtineatur, & executioni demandato in parte tantum, prout vidimus ſupra in propoſito locationum rerum Eccleſiæ *c. 14. §. 7.* in his præciſis terminis in contrarium valde urget text. *in l. & ſi uno, 34.* 37
ff. de act. empt. ubi dicit Juriſc. quod, etſi uno pretio plures res emptæ ſint, de ſingulis ex empto, & vendito agi poteſt.

Pro conciliatione autem Caroc. *d. tit. de Multi. l. contr. n. 27. verſ. altera eſt*, dicit, quod locatio facta ſub unica penſione, eſt una quantum ad relationem contractus circa ea, quæ reſpiciunt totum contractum, & ita loqui dictam *l. cum ejuſdem*, & alias concordantes ibi relat. ſed quantum ad ea, quæ non reſpiciunt contractum, ſed petitionem, videntur eſſe plures reſpectu emptoris, vel conductoris, quia poteſt ſeparatim petere, *d. l. & ſi duo*, & addit ſecus eſſe ex parte venditoris, vel locatoris, quia non poſſet agere ad penſionem ſingularum rerum in inſtrumento mentionatarum.

At magis placet, quod in tantum poſſit conductor age- 38
re de rebus ſingulis, in quantum locator acquieſcat, alias poſſit cogi, ut de omnibus agat, ut docet Bart. *in d. leg. & ſi uno, ff. de act. empt.*

Nec dicas verum, ſi conductor velit ratam penſionis il- 39
lam rem tangentem ſolum ſolvere, at ſecus videri ſi totæ penſione ſoluta unicam rem petat, ex quo ſibi tantum præjudicet, quia verum eſſe poteſt, ſi alias renuntiet, nam aliis non renuntiatis, præjudicialis eſſe poſſet locatori petitio unius rei, quia poſſet poſtea peti alia, & ſic ipſe pro unico dubio trahi ad diverſa judicia, ad quod evitandum, ſemper permittitur debitori creditorem compellere, ut ab- 40
ſtineat a petitione partis crediti, & totum petat, Bart. *in l. in commodato 17. §. duabus, n. 2. ff. commod.* Roman. *in l. quid nam, n. 4. ante fin. ff. ſi cert. pet.* Marcſilan. *ſing. 115. in princ.* & ibi plene addit, & annotat in princ. ubi de comm.

Vidimus an locatio ſit unica, vel plures ratione plurium rerum in ea contentarum, nunc idem videndum de locatione factas per plures annos, vel pluribus perſonis, an

eodem

eodem modo ſint plures, vel unica, ſed citius me expediam, quia circa conjecturas voluntatis me referam ad ſuperius dicta, quæ ut plurimum applicari poterunt etiam quæſtionibus iſtis, ac etiam ad tradita *in c. 14. §. 2.* ubi
41 cum quæratur quando dicatur locatio ultra triennium facta, adſunt multa facientia ad quæſtionem iſtam, quo igitur ad locationem factam pro pluribus annis, etiamſi diſtincta penſio ſit in ſingulos annos, reſolvendum eſt non eſſe plures, ſed unicam locationem, prout communiter tenent DD. ut videre eſt penes Caroc. *d. tit. de Multipl. contr. n. 15.* Surd. *conſ. 34. n. 54. & ſeq.* Coſta *de ratu q. 93. n. 4. & ſeqq.* Rot. *deciſ. 270. n. 5. ad fin. p. 1.*

Et licet Mantic. *de tacit. l. 5. tit. 4. n. 12.* referat contrarium ſenſiſſe Bald. *conſ. 475. n. 8. l. 1.* & Tiraq. *de retract. lignag. §. 23. Gloſ. 1. n. 12.* tamen iſti Auctores dicunt ſolum, quod locatio facta ultra tempus permiſſum corruat in totum, ſi facta pro unica præſtatione, ſi vero facta pro penſione in ſingulos annos conſtituta, ſuſtineatur pro tem-
42 pore permiſſo, & ultra quod hæc eorum opinio non eſt tuta, ex traditis ſupra *c. 14. §. 6. n. 30.* dato quod ſit vera, non inde infertur, quod teneant eſſe plures locationes, ſed tantum infertur, quod teneant locationem eſſe dividuam, & ſic poſſe ſuſtineri in parte permiſſa, & vitiari in alia, juxta reg. in dividuis utile per inutile non vitiatur, de qua late Cyriac. *contr. 90. n. 29.* & de dicta quæſtione *in d. §. 7. n. 3. in princ. verſ. an autem locatio*, unde ſumi poteſt una declaratio dictæ communis opinionis, ut videlicet quando penſio eſt conſtituta in ſingulos annos, licet contractus ſit unicus, tamen ſit dividuus, prout ſenſit idem Mantic. *d. tit. 24. n. 2.*

43 Alia declaratio notabilis valde eſt, ut procedat eſſe unicam locationem ad plures annos factam in locatione rerum, ſecus autem in locatione operarum, quia in iſta tot cenſentur eſſe locationes, quot anni, *l. ſi ſervus communis Mevius, §. ult.* & ibi Bart. *ff. de ſtipulat. ſerv.* Bald. *conſ. 316. n. 2. in fin. l. 3.* Mantic. *de tac. l. 5. tit. 4. n. 13.* Coſta *de ratu q. 93. n. 4. & 5.* quod tamen intelligendum videtur procede-
44 re regulariter loquendo, quatenus ſcilicet aliud non convincatur, aut ex unicitate ſummæ pro mercede conventæ, aut ex unicitate operis, ad quod fuit facta conductio, & ad hoc faciunt tradita per Caccialup. *in l. diem functo n. 23. ff. de offic. aſſer.* & Rip. *de peſte tit. de priv. contr. ſub n. 120.*

45 Tertia addi poteſt declaratio, ut poſſet dici multiplex locatio reſpectu præſtationum, at non reſpectu contractus, & obligationis, ut poſt Jaſ. de Aren. docuit Alberic. *in l. plur. §. de hac ſtipulatione in fin. ff. de verb. oblig.* & ſequitur Mant. *d. tit. 4. n. 16.* ubi etiam per tot. tit. alias declarationes, & caſuum diſtinctiones in hoc propoſito tradit, quæ penes eum videri poterunt.

46 Quo autem ad locationem factam pluribus perſonis, quod etiam ſi facta cuilibet pro certo tempore, debeat adhuc reputari unica, tradunt ſignanter Bec. *conſ. 92. n. 18.* & Bardell. *conſ. 45. n. 58. & ſeq.*

Contrarium vero ſentire videtur Rot. coram Dunoz. Jun. *dec. 796. n. 17.* & coram Card. Celſo *dec. 28. n. 7.*

Sed hæc quoque controverſia pendet a voluntate partium, & ideo componenda cum diſtinctione caſuum, ut dixi in ſpecie *d. c. 14. §. 7. n. 32. verſ. dubitatur etiam*, & ex conjecturis, & argumentis, de quibus ſupra in locatione plurium rerum *a n. 14.*

Et hæc ſufficiant circa dictam quæſtionem, an locatio
47 ſit unica, vel plures, ſed animadvertendum, quod aliquando licet ſint plures contractus, tamen ſunt correſpectivi, & hac ratione correſpectivitatis, ut unus alteri cenſetur ineſſe, & reputantur, ut unus, & individuus, ut per Cravet. *conſ. 449. n. 19.* Tiraquei. *in l. ſi unquam, ver. donationes largitur, n. 117. & ſeq.* Surd. *conſ. 381. n. 6. in fin.* Gratian. *diſc. 924. n. 2.* Seraph. *dec. 540. n. 4.* Rota poſt Zacch. *de ſocier. off. dec. 113. n. 13. & 14.*

48 Et licet hoc procedat per fictionem, quia ſecundum veritatem ſunt contractus vere diſtincti, & plures, Menoch. *præſ. 13. n. 25. l. 6.* quem ſequitur Rot. cor. Greg. *dec. 508. n. 8.* & de pacto facto poſt locationem, quod dummodo ſit factum poſt locationem perfectam, quantumvis in continenti, dicatur ineſſe ipſi locationi ficte, & improprie, non autem vere, & proprie, Caroc. *de loc. tit. de cohæren. contr. n. 53. & 56.* & prius Tiraq. cum aliis *de retract. conv. §. 1. Gloſ. 5. n. 27. & ſeq.* tamen reputantur unus, & præ-
49 cipuus effectus eſt, ut non poſſit unus ſtare ſine altero, ſed uno ceſſante, & alius corruit Cravet. *conſ. 230. n. 2.* Menoch. *conſ. 109. n. 6.* Decian. *conſ. 1. n. 38. l. 3.* Gratian. *diſc. 273. n. 15.* Barz. *dec. 15. n. 9.* Rot. *dec. 428. n. 3. p. 1. rec.*

Et ſicut uno in totum corruente, alterum in totum corruit, & ita, & uno in parte ceſſante, debet, & alter quoque in parte ceſſare, ut per Text. *l. qua de tota, ff. de rei vindic.* tradit Surd. *conſ. 431. n. 52. in princ. ver. & ſicut.*

Et in ſpecie, quod regulæ traditæ pro pluralitate locationum non applicentur, nec obſtent unicitati, & individuitati contractus, ſi appareat locationes quamvis diverſas, tamen eſſe correſpectivas, late tradit Bec. *conſ. 92. n. 17. verſ. rurſus reſpondeo.*

Verum tunc tantum corruere alium contractum corre- 50
ſpectivum, quando unus corruit ab initio, ſecus autem ſi corruat ex poſt facto, declaravit Mandel. Alb. *conſ. 45. n. 5. & 6.* quem plene amplectitur Lancell. Gal. *conſ. 40. n. 5. ad fin. & ſeq.* & comprobari poſſe videbatur per Text. *in l. fin. ff. de manum. teſt.* ubi legatum libertatis erat correſpectivum ad implementum conditionis, & tamen ſufficit ſemel adimpletam fuiſſe conditionem, nec corruit legatum, ſi conditio poſtea deficiat, ut conſideravit Rota *dec. 677. n. 15. verſ. non obſtat, par. 1. diverſ.*

At quoad dictum Textum, ejus diſpoſitio procedit potius ex alia declaratione, quam patitur dicta concluſio, quod corruente uno ex correſpectivis, corruat & aliud, quæ decla-
ratio eſt, ut procedat in contractibus, & obligationibus, ſe- 51
cus autem in diſtractibus, ſeu liberationibus, quando enim unus eſt liberatus, non eſt quid corruat, quia liberatio eſt privatio, & non datur privatio privationis, *l. nam, etſi ſub conditione 5. ff. de injuſt. rup. & ir. teſt.* ut bene per plura exempla probat Bellon. Jun. *conſ. 27. num. 33. & ſequent. & n. 41.*

Et extra hos terminos opinio Mandelli eſt dubitabilis, 52
quia in eis, quæ tractum ſucceſſivum habent, non ſufficit ab initio adimplere, dum implementum non eſt durabile, Bart. *in l. inter Stetilia, n. 49.* & ibi Bald. *n. 2. & 2. ff. de recept. arbitr.* Socein. ſen. *conſ. 133. num. 7. l. 1.* Surd. *conſ. 381. n. 19.* Rot. coram Celſo *dec. 78. n. 4.*

Sicut autem unus contractus correſpectivus cenſetur 53
ineſſe alteri, ita & pactum correſpective conventum cenſetur contractui correſpectivo ineſſe, ad late tradita per Mantic. *de tacit. l. 3. tit. 15. n. 49. & 50.* & de pacto con-
vento in uno ex Contractibus correſpectivis, quod cenſea- 54
tur ineſſe alteri, Monter. *deciſ. 20. ſub n. 41.* Rot. coram
Dunozet. ſen. *dec. 135. n. 7.* ſed hoc intelligendum, quan- 55
do pacta illa conveniunt alteri contractui, & nullum ſequitur abſurdum, vel impoſſibile, veluti ſequeretur ſi facto contractu uſurario correſpective ad contractum Matrimonii, prætenderetur, quod qualitates pertinentes ad contractum uſurarium cenſerentur repetitæ in contractu matrimonii, ut bene animadvertit Mandel. Alb. *conſil. 178. n. 1.* & ibi etiam Adden. Monac. *Luc. 55. n. 42.*

Hinc ſi Conductor obliget ſe favore tertii, puta ſolve- 56
re penſiones creditori locatoris, vel ad aliud quid ſimile ratione conductionis factæ, ſeu appaltus ſuſcepti, ceſſante conductione, ſeu appaltu, ceſſat etiam talis obligatio correſpectiva, Bal. *in l. procurator. 67. n. 3. ad med. ff. de precar.* Cephal. *conſ. 217. n. 5.* Gratian. *diſcept. 275. n. 22. & diſcept. 740. n. 45.* Rot. *deciſ. 50. n. 3. in fin. par. 1. recent.*

Et idem eſt ſi conductor cogatur metu Judicis recogno- 57
ſcere alium in Dominum, quia tunc licet duret contractus, tamen non durat cum eo, cujus intuitu facta promiſſio, Coſta Sen. *conſ. 67. per tot.* ſecus tamen ſi hoc faciat voluntarie, Amat. *reſol. 21. n. 5. & ſeqq.*

Correſpectivites vero probari debet, quia regulariter ea 58
non præſumitur, *l. ejuſdem 34. ff. de ædil. edict.* Grat. *diſc. 548. n. 32.* Rot. coram Dunoz. Jun. *dec. 649. n. 4.*

Sed ſufficiunt præſumptiones, & conjecturæ ad ejus pro- 59
bationem, quia an adſit correſpectivitas, vel ne, eſt materia conjecturalis, Mandel. *conſ. 45. n. 3. verſ. procedit*, Lancel. Gal. *conſ. 40. n. 6. prope fin.* Menoch. *præſum. 12. n. 1.*
l. 6. etſi adſint hinc inde conjecturæ, attenduntur fortio- 60
res, quia una aliam elidit, Decian. *reſp. 1. n. 38. l. 5.*

At non ſatis erunt conjecturæ voluntatis unius partis 61
contrahendi correſpective, ſed requirunt voluntatis utriuſque ad faciendas obligationes proprie correſpectivas, *dec. 677. n. 15. verſ. quoad ultimam p. 1. diverſ.*

Præcipua autem conjectura, imo præſumptio correſpe- 62
ctivitatis, duorum contractuum inde reſultat, quod ſint comprehenſi in eodem inſtrumento, Dec. *conſ. 562. n. 4.* Torniol. *conſ. 73. n. 8. verſ. quarto igitur*, Surd. *conſ. 217. n. 9.* Gabr. *de præſumpt. concl. 13. n. 4.* Rot. *dec. 261. n. 30. p. 4. com. 2. & dec. 65. n. 8. & dec. 127. n. 17. p. 6. rec.*

Adeo ut hoc procedat etiam ſi diverſæ ſint res, & per- 63
ſonæ ſecundum Bec. *conſ. 92. n. 17. & 18.* Bardellon. *conſ. 45. n. 58.* Venturin. *conſ. 14. n. 33.*

Verum poſſunt etiam in eodem Inſtrumento eſſe plures 64
contractus omnino ſeparati, Alb. *conſ. 45. num. 3.* Cyriac. *contr. 90. n. 25. & 26.* & late Rot. poſt Merlin. *de pign. dec. 142. n. 18. & ſeqq.* ubi plura recenſet exempla, & auctoritates adducit, & ſignanter ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant cau-
ſam diverſam, unuſque non habeat neceſſariam dependen- 65
tiam ab alio, nec veniat ad alterius determinationem, non cenſentur correſpectivi, quantumvis in eodem inſtrumento ſint celebrati, Menoch. *præſ. 12. n. 39. l. 6.* Cyriac. *contr. 90. n. 26.* Put. *dec. 213. n. 1. & per tot. p. 3.* Bich. *dec. 281. n. 26.* & poſt Merlin. *de pign. d. dec. 142. n. 23. & ſeq.* ubi & quod hoc procedit, etiam ſi unus dederit cauſam alteri.

Non tamen ſufficeret ſola diverſitas naturæ contractuum 66
ad evitandam dictam præſumptionem correſpectivitatis, ex quo ſint in eodem inſtrumento comprehenſi, reſultantem, Gratian. *diſcept. 679. n. 45.* Rot. *deciſ. 387. n. 18.*

poſt

poſt Cen. *de Cenc.* & cor. Dunozet. Jun. *dec.* 223. *n.* 7. *& ſeq.* ubi etiam ſi fuerint in Capitulis ſeparatis.

Eoque certius ſi pro correſpectivitate militent quoque aliæ
67 conjecturæ, vel verba inſtrumenti, ut ſi deventum ad ſecundum contractum cum dictione, *ulterius*, quæ cum ſit implicativa præcedentium, importat correſpectivitatem ad ea, Gratian. *diſc.* 679. *n.* 46. *& ſeqq.* Rota *d. dec.* 387. *n.* 19. poſt Cen. *de Cenſ.* vel dictum, *& e contra*, vulgariter, *all' incon-*
68 *tro*, quia pariter hæc dictio correſpectivitatem apertam denotat, Rot. *dec.* 405. *ante n.* 1. *p.* 4. *div.* & idem eſt de dictionibus, *toties quoties*, ſeu vulgariter loquendo *ogni volta che*, *dec.* 293. *n.* 1. *p.* 4. *rec.* non tamen ſufficeret, quem dixiſſe fa-
69 cere obligationem, *per gl' intereſſi che ſono tra me, e Carlo*, ut
70 cenſuit Rot. cor. Dunoz. Jun. *dec.* 649. *n.* 4. *verſ. non ex verbis.*

In propoſito tamen diverſorum contractuum, ſeu diverſarum conventionum, & obligationum in eodem inſtrumento per Capitula ſeparata contentarum, non omittendum omnino animadvertere ad ſingularem diſtinctionem quam magiſtraliter fecit Rota in una Velliterna tranſactionis 20. Novembris
71 1617. cor. Card. Sacrato, videlicet, quod aut quæritur de una conventione, & capitulo ad effectum, qui poteſt ſeparari a toto contractu, & tunc ſingula Capitula conſiderantur tanquam quid diverſum, & ſeparatum, & non habetur in conſideratione correſpectivitas, aut vero effectus, de quo agitur non poteſt ſeparari a toto contractu, & hoc caſu bene dicitur omnes conventiones, & omnia capitula unius inſtrumenti eſſe correſpectiva, & unum non poſſe conſiderari, nec determinari ſine altero. Cujus deciſionis, quia eſt ſingularis, & alibi non reperitur impreſſa, & quia melius ſe explicat ſpecificando caſus, verba præciſa quoad dictum propoſitum refero, quæ ſunt infraſcripta.

In quadam tranſactione inita inter Tullium ex una parte,
„ & Gregorium ex altera, dictus Gregorius dedit in pignus
„ Tullio quandam ſuam Domum poſitam in Civitate Veliter-
„ na detinendam loco pignoris per quinquennium, quo fini-
„ to eſſet in arbitrio dicti Gregorii, vel illam redimere ſolu-
„ tis 2000. ſc. pro quibus fuerat data in pignus, vel tradere
„ in ſolutum pro ſc. 2700. item per aliud ſeparatum Capitu-
„ lum fuit conventum, quod Gregorius fidejuberet, prout
„ fidejuſſit de evictione pro quadam alia Domo vendita, vel
„ vendenda per quemdam Bartholomæum Galiardum eidem
„ Tullio; cum autem Gregorius juxta formam prioris Capi-
„ tuli vellet adſtringere Tullium ad recipiendum in ſolutum
„ dictam Domum Veliternam, egit cor. A. C. & ſuccubuit,
„ cauſaque appellationis mihi in Rota commiſſa, dedi inhi-
„ bitionem juxta formam commiſſionis, qua inhibitione non
„ obſtante Tullius prætendens veniſſe caſum evictionis Do-
„ mus a ſe emptæ a Bartholomæo, & pro qua fidejuſſerat
„ Gregorius, vigore obligationis Cameralis obtinuit rela-
„ xari mandatum executivum, fuit coram me dubitatum an
„ hoc eſſet attentatum, & pro negativa fui tantum ex duplici
„ capite.

72 „ Primo, quia attenta non comitantur, quando cauſa,
„ quæ pendet coram Judice inhibente eſt diverſa a cauſa, quæ
„ pendet coram Judice inhibito, Ruin. *conſ.* 75. *lib.* ....
„ Caputaq. *dec.* 59. *p.* 1. Lancell. *de attent. lit. pend.* 2. *p. c.* 4.
„ *lim.* 2. & fuit dictum in Cauſ. Januen. Domorum die ... co-
„ ram R. P. D. meo Manzanedo; quod autem cauſa, quæ pen-
„ det coram me in Rota ſit diverſa a cauſa pro qua A. C. rela-
„ xavit mandatum, patet, quia hæc eſt ſuper Domo Veliter-
„ na data per Gregorium in pignus Tullio, & ſuper eo an
„ Tullius teneatur illam accipere in ſolutum. Cauſa vero pro
„ qua fuit per A. C. relaxatum mandatum eſt pro fidejuſſione,
„ quam fecit Gregorius ad favorem Tullii occaſione Domus
„ venditæ per Bartholomæum Galiardum eidem Tullio; Nec
„ facit, quod utraque actio oriatur ex Capitulis tranſactio-
„ nis, & contractus dicatur unicus, licet contineat plura
„ capitula ſeparata, Surd. poſt alios *conſ.* 217. *n.* 9. *cum plu-*
„ *ribus ſeqq.* quia fuit reſponſum capitula unius contractus
„ habentia ſeparatam determinationem conſiderari tanquam
„ unum totum, vel tanquam res ſeparatas, ut eſt diverſitas
„ caſuum, & effectuum, de quibus agitur, unde ſimilia ca-
„ pitula conſiderari uti res ſeparatas, proſequitur Natta
„ *conſ.* 133. *n.* 6. *per tot.* ex quibus doctrinis Domini collige-
„ bant Theoricam, quod aut quæritur de uno capitulo ad ef-
„ fectum, qui poteſt ſeparari a toto contractu, ut in caſu Nat-
„ ta *d. conſ.* 133. ubi agebatur de implemento unius capituli
„ tranſactionis, qui bene poterat ſeparari ab implemento al-
„ terius capituli, & unuſquiſque poterat ſeparatim petere il-
„ lud, quod prætendebat, & tunc ſingula Capitula conſide-
„ rantur tanquam quid diverſum, & ſeparatum, ut per eum,
„ aut vero effectus, de quo agitur, non poteſt ſeparari a to-
„ to contractu, ut in caſu Surd. *d. conſ.* 217. in quo agebatur
„ de læſione contractus, quæ non venit æſtimanda ex uno
„ tantum capitulo, ſed ex omnibus ſimul junctis, quia illud
„ quod dimittitur in uno, poteſt reſici in alio, & hoc caſu
„ bene dicitur omnia capitula eſſe correſpectiva, & unum
„ non poſſe determinari ſine alio; modo applicando ad pro-
„ poſitum caſum, viſum fuit Dominis, quod ex eo quod
„ Gregorius introduxerit litem ſuper importantia capituli
„ in quo agitur, an Tullius teneatur accipere, vel non acci-
„ pere in ſolutum Domum magnam Veliterni, non fuerit pro
„ hoc introducta lis ſuper alio capitulo, in quo agitur de evi-
„ ctione promiſſa per Gregorium eidem Tullio occaſione Do-
„ mus venditæ per Bartholomæum Galiardum, quia ſi inſpi-
„ cimus verba, ſunt in oratione penitus ſeparata, ſi mate-
„ riam, nihil habet commune una cum alia, ſi vero totum
„ contractum, non agitur de illo infringendo, aut tollen-
„ do, ſed unuſquiſque vult illi ſtare, & in illius executio-
„ nem agit ad illud, quod ſibi proficuum eſt, atque ex iis
„ ceſſant, quæ dicuntur de connexione, & correſpectivita-
„ te, & de incidentia. Hæc Rota.

Redeundo autem ad propoſitum non ſolum præſumuntur correſpectivi duo contractus facti in eodem inſtrumento, 73
ſed etiam facti eodem tempore, quamvis non in eodem inſtrumento, vel etiam facti incontinenti unus poſt alium, Ang. *conſ.* 145. *n.* 2. *ad med. verſ. item* Crav. *conſ.* 298. *n.* 13. Urſil. ad Afflict. *dec.* 306. *n.* 4. & plene Tiraq. *in l. ſi unquam, verb. donatione largitus, n.* 117. *verſ. & ita quidem*, ubi fortius tenet unicum eſſe contractum, *& n.* 118. inquit, quod ſi quis refractarius, ac pervicax ſibi perſuadere non poſſet eſſe unicum, negare tamen non poterit alterum alterius reſpectu, & contemplatione, ideſt unum propter aliud, & ſic correſpective factum.

Incontinenti autem celebrati contractus cenſentur ad hunc 74
effectum ex eo quod apparent celebrati eodem die, & coram eiſdem Notario, & teſtibus, Bald. *in l. parens* 27. *n.* 54. *verſ. & ideo quando, C. de pact.* ubi licet moneat contrahentes quod quando ita celebrant contractus, ſint cauti, ut dicant, quod non valeat unus ſine alio, tamen addit, quod & ſi non dicant, adhuc præſumuntur facti incontinenti, & uno, & eodem verbo, & conſenſu, Corn. *conſ.* 36. *n.* 15. *l.* 2. Bec. *conſ.* 92. *n.* 6. Tiraq. *d. verb. donatione largitus, n.* 119. & quod facti eodem die coram eiſdem cenſeantur correſpectivi, probat Text. *in l.* 1. *§. qua onerande, verſ. in ſumma, ff. quar. rer. act. non datur*, Felin. *in c. Paſtoralis, n.* 7. *poſt med. de reſcript.* Corn. *c.* 36. *n.* 14. *l.* 2. Nat. *conſ.* 449. *n.* 84. Giurb. *dec.* 85. *n.* 18. Creſcent. *dec.* 1. *n.* 1. *tit. de Simon.* Buſat. *dec.* 48. *n.* 8. Dunoz. Jun. *dec.* 612. *n.* 16.

Et procedit dicta præſumptio etiamſi contractus ſint om- 75
nino diverſi, dummodo tamen ad invicem ſe compatiantur, & una eſſe, ac ſtare poſſint, ut lariſſime auctoritatibus, & exemplis adductis probat Menoch. *præſumpt.* 12. *a n.* 4. *ad* 28. *l.* 6. ubi etiam *numeris ſeqq.* ampliat tribus modis, & eo certius, ſi una materia eſt proportionata, & conjuncta alteri, ut eſſet ceſſio, & retroceſſio, Mohed. *dec.* 3. *n.* 1. *verſ. nam ad hoc, tit. de ſimonia.*

At ubi contractus ſunt diverſæ naturæ, & habent cau- 76
ſam penitus diverſam, & materia non eſt proportionata, tunc non procedit d. præſumptio, Put. *dec.* 167. *n.* 4. *l.* 2. Grat. *diſcept.* 548. *n.* 25. Monac. *dec. Luc.* 55. *n.* 39. Greg. *dec.* 493. *n.* 3. *dec.* 4. *n.* 4. *& dec.* 369. *n.* 5. *p.* 3. *rec.* & ſufficere, quod unus contractus poſſit ſine altero ſubſiſtere, cenſuit Mantic. *de tacit. l.* 2. *tit.* 3. *n.* 20. *ad fin. verſ. quod ſine dubio, & in dec.* 238. *n.* 5. At hoc procedere poteſt ad effectum, ut ceſſet neceſſaria correſpectivitas, cum correſpectiva ſint quorum uno ſublato, aliud corruit, & ideo dum unus contractus ſtare poteſt ſine alio, ſequitur, ut non ſint neceſſario correſpectivi, Rot. cor. eodem Man- 77
tic. *dec.* 31. *n.* 11. ſed ſemper dicta actuum conjunctio facit aliquam conjecturam, quæ ſi jungatur cum alia, itaut conſtet de mente contrahentium, quod aliter non contraxiſſent, ſine dubio ei ſtatur, Cæſar. de Graſſ. *dec.* 86. *n.* 8. Rot. *dec.* 446. *n.* 3. *p.* 1. *diverſ. & dec.* 124. *num.* 4. poſt Cenc. *de Cenſ.*

Minuſque procedit eadem præſumptio in diſpoſitionibus 78
mere gratioſis factis ſolum ad morem gerendum petentibus, ut ſingulariter declarat Surd. *conſ.* 298. *n.* 34. *prope fin. verſ. & quamvis.*

Prout etiam non procedit reſpectu ejus, qui non in- 79
terfuit ſecundo Inſtrumento, ſed reſtringitur ad eos, qui utrique interfuerunt *dec.* 527. *n.* 4. *p.* 4. *rec.*

Et generaliter ſtantibus conjecturis de voluntate par- 80
tium non contrahendi correſpective ad alium contractum, quia per eas receditur a dicta præſumptione, Rimin. Jun. *conſ.* 404. *n.* 10. Menoch. *l.* 6. *præſum.* 12. *n.* 38. Mantic. *d. tit.* 3. *n.* 20. *verſ. ſed hoc procedit*, Seſſe *deciſ.* 19. *n.* 12. Rot. *dec.* 141. *n.* 4. *part.* 3. *rec.*

Non ſolum autem arguuntur correſpectivi contractus fa- 81
cti incontinenti, ſed etiam facti tempore proximo, licet non ſtatim, & non ſolum facti eodem die, ut cenſuerunt multi relati per Menoch. *præſ.* 12. *n.* 28. *l.* 6. & Rot. *dec.* 65. *n.* 7. *p.* 6. *rec.* ſed etiam ſi unus uno die factus ſit, & alius alio ſequenti, ſecundum Anch. *conſ.* 434. *n.* 3. quem ſequitur Cravet. *conſ.* 153. *num.* 8. *verſ. idem ſi non incontinenti, & conſ.* 256. *num.* 7. *verſ. non obſtat tertium, & conſ.* 356. *num.* 1. *ad med.* Rot. *deciſ.* 323. *num.* 76. *part.* 6. *rec.*

Verum in contrarium urgent alii quamplures nolentes, quod imo ceſſet iſta præſumptio eo ipſo, quod ad ſecundum contractum deventum fuit, poſtquam alius fuit

perfectus, & abſolutus, etiam ſi in continenti ſit factus, relati per Tiraquel. *de retr. convent.* §. 1. Gloſ. 5. *n.* 25. & repetiti per Caroc. *de loc. tit. de cohærent. contr. n.* 26. & ultra eos Mantic. *de tacit. l.* 2. *tit.* 3. *num.* 20. *prope fin. verſ. & ſi unus*, Rot. coram eodem *dec.* 238. *n.* 4.

82 Hanc contrarietatem obſervat bene Caroc. *ubi proxime n.* 27. ſed non videtur reſolvere difficultatem, quam crederem reſolvi poſſe, dicendo, quod dum contractus non ſunt facti in continenti, non urgeat præſumptio correſpectivitatis, & adhuc vicinitas faciat conjecturam, quæ juncta cum aliis circumſtantiis, & conjecturis operari poſſit, hæc enim eſt materia conjecturalis, ut ſupra diximus, cum incepimus de ea loqui, & cum eadem propoſitione poſſumus terminare, addendo ſolum, quod circa conjecturarum qualitatem, & ſufficientiam ſtandum arbitrio Judicis, Cravet. *conſ.* 156. *n.* 17. *verſ. quando enim dicatur*, Caroc. *d. tit. de cohæren. contr. num.* 28. Menoch. *dict. præſ.* 12. *n.* 30. *lib.* 6.

De obligatione in ſolidum, & jure accreſcendi in locatione.

S U M M A R I U M.

1 *Locatio poteſt fieri duobus in ſolidum, & a duobus in ſolidum recipi.*
2 *Obligatio regulariter non cenſetur in ſolidum, ſed pro virili.*
3 *Et hæc regula procedit in locatione.*
4 *Decl. contrarium procedere ſi locator locet ſimul duobus & utriuſque fidem in ſolidum ſequatur.*
5 *Nec requiritur conductores obligari expreſſe in ſolidum, ſed ſufficit locantem ſingulorum perſonam conſideraſſe.*
6 *Obligatio in ſolidum inducitur etiam tacite.*
7 *Et ſufficit qualibet conjectura.*
8 *Conductores ſi obligati ſunt tantum pro virili, unus non debet convenire pro parte alterius, ſecus ſi in ſolidum.*
9 *Locatione facta pluribus in ſolidum ad vitam, uno decedente, non revertitur ejus pars ad dominum.*
10 *Obligatio in ſolidum oritur ex qualitate rei, ſi eſt individua, & n. 13.*
11 *Individuum dicitur quatuor modis, & quibus.*
12 *Individua bona cenſentur, quando pars non affert tantam utilitatem reſpectu partis, quantum totum reſpectu totius.*
14 *Individuum natura non poteſt ex voluntate partium fieri dividuum, ſecus autem e contra, quia quod eſt dividuum poteſt fieri individuum.*
15 *Obligatio dividua ratione rei fit individua, ſi accedat pœna.*
16 *Individuum concurrens cum dividuo facit unum totum individuum.*
17 *Obligatio rem reſtitui eſt individua.*
18 *Decl. procedere, quatenus res reſtituenda non afferat tantam utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in totum reſpectu totius.*
19 *Res qualibet præſumitur dividua, & allegans contrarium probare debet.*
20 *Sunt tamen quamplura, quæ natura eſt non pati commodam diviſionem, & quæ ſint.*
21 *Negotium apothecæ eſt dividuum.*
22 *Domus præſumitur dividua.*
23 *Decl. procedere, quo ad ſubſtantiam, ſecus quo ad utilitatem.*
24 *Individua an ſit res ſi dubitetur, poteſt deveniri ad electionem Peritorum.*
25 *Pecudes cenſentur dividuæ, & conductores earum obligati pro rata.*
26 *Conſiſtentia in quantitate ſunt dividua.*
27 *Socii locando, & conducendo obligantur in ſolidum.*
28 *Decl. ut ſi locatio, & conductio ſint ab inſtitore, obligentur in ſolidum uſque ad ratam poſitam in ſocietate tantum, ſecus ſi ſint ab uno ex ſociis.*
29 *Decl. procedere in ſocietate antecedenti, non in ea, quæ incidit ratione conductionis ſimul factæ.*
30 *Particeps conductionis eſſe poteſt abſque vera, & propria ſocietate.*
31 *Obligatio conductorum in ſolidum non reſultat ex eo quod ad unum tantum res pervenerit.*
32 *Decl. 3. quod dictum eſt ſocios obligari in ſolidum, intelligi reſpectu contrahentis cum eis, ſecus inter ſe, quia non obligantur niſi pro rata poſita in ſocietate.*
33 *Ad inducendum obligationem in ſolidum, aliqui tenent requiri verba expreſſa.*
34 *Verius tamen eſt ſufficere æquipollentia.*
35 *Dictio* quilibet *importat locationem eſſe factam pluribus in ſolidum.*
36 *Quæ ſint alia verba, idem importantia relative.*
37 *Dictio* reſpective *importat obligationem eſſe factam pro virili.*
38 *Obligationem in ſolidum inducere, non eſt obligationem ſtringere, ſed ampliare.*
39 *Obligatio Cameralis non importat obligationem in ſolidum.*
40 *Obligatio in ſolidum ex una parte denotat eamdem obligationem ex alia.*
41 *Decl. procedere, ſi agatur de obligatione unica, vel correſpectiva, ſecus ſi de diverſis.*
42 *Locatio licet facta ſit pluribus in ſolidum, adhuc conductores faciunt ſibi partem.*
43 *Locator compellens unum ex obligatis totum ſolvere tenetur ei actiones contra alios cedere.*
44 *Jus accreſcendi regulariter in contractibus non datur.*
45 *Contrarium tenent aliqui in locatione.*
46 *Decl. regulariter non dari in locatione, ſed applicant plures limitationes.*
47 *Regula, quod in contractibus non detur jus accreſcendi, limitatur primo in contractibus ultro citroque obligatoriis.*
48 *Limitatur 2. in contractibus, qui continent cauſam lucrativam.*
49 *Limit. 3. quando concedentis intereſt, ut jus accreſcendi locum habeat.*
50 *Limitationes prædictæ ſunt controverſæ.*
51 *Communio eſt mater diſcordiarum.*
52 *Jus accreſcendi cenſetur potius optatum, quam communio.*
53 *Stante præcepto teſtatoris, quod res duobus vendatur, uno emere recuſante, tenetur hæres vendere alteri ratam ſuam.*
54 *Jus accreſcendi in emphyteuſi datur, ſi ſit titulo oneroſo conceſſa, non ſi lucrative.*
55 *Emphyteuſis eſt contractus potius lucrativus quam oneroſus.*
56 *Decl. procedere ſi canon non correſpondeat fructibus, vel ab initio non ſit facta ſolutio ſummæ æquivalentis.*
57 *Et non eſt neceſſe, quod onus omnino correſpondeat, ſed inſpicitur, an liberalitas prævaleat, vel non.*
58 *Jus accreſcendi non habet locum poſt emolumentum quæſitum.*
59 *Decl. ut licet non habeat locum jus decreſcendi, poſſit habere locum jus non decreſcendi.*
60 *Decl. 2. ut non ſufficiat acquiſitio, quæ dicitur fieri ipſo jure, & requiratur acceptatio.*
61 *Decl. 3. requiri acquiſitionem liberam, & puram, nec ſufficere acquiſitionem cum ſubaudițione aliqua, vel ratione alicujus qualitatis.*
62 *Decl. 4. non procedere, ſi appareat contraria voluntas contrahentium, etiam tacita.*
63 *Jus accreſcendi habet locum in emphyteuſi, & tacita voluntate contrahentium.*
64 *Et ſufficiunt conjecturæ.*
65 *Jus accreſcendi in locatione pluribus facta inducitur ex pacto, quod poſt mortem eorum bona revertantur.*
66 *Et maxime ſi dictum ſit*, poſt mortem omnium.
67 *Jus accreſcendi in locatione inducitur ex eo, quod dictum ſit, mortuo uno res vadat ad alium.*
68 *Decl. ut ſi non ſolum facta ſit recipientibus, ſed etiam eorum filiis, & additum, & aliquo eorum decedente ſine filiis, ejus pars vadat ad alium, jus accreſcendi cenſeatur inductum ſolum inter primos, non etiam inter filios.*
69 *Secus ſi dictum, quod pars præmorientium deveniat ad ſuperſtites, vel ſi dictum, & eis deficientibus.*
70 *Jus accreſcendi ut intret in locatione, ſufficit eam eſſe factam pluribus in ſolidum.*
71 *Decl. non ſufficere conductores eſſe obligatos in ſolidum pro mercede, ſed requiri conceſſionem eis in ſolidum eſſe factam.*
72 *Sed licet non ſufficiat dicta obligatio in ſolidum, tamen facit conjecturam urgentem.*
73 *Sufficit locationem eſſe factam juxta formam aliarum, & in illis adeſſe clauſulam*, in ſolidum, *ad hoc ut intret jus accreſcendi.*
74 *Si locatio facta eſt pluribus, & eorum cuilibet, intrat jus accreſcendi.*
75 *Idem ſi conceſſa duobus, & utrique.*
76 *Et generaliter ſtantibus ſimilibus dictionibus diſtributivis.*
77 *De dictione*, cuique, *eſt valde controverſum, an ſit diſtributiva, & operetur dari jus accreſcendi.*
78 *Jus accreſcendi in locatione datur quandoque inter primos, & non inter deſcendentes, & quandoque e contra.*
79 *Jus accreſcendi ubi regulariter non datur, dictiones illud importantes operantur tantum reſpectu eorum, quibus ſunt adjectæ.*
80 *Lim. ſecundum aliquos ſi adjectæ ſint ſucceſſoribus, quia arguitur, quod partes voluerint idem in ſtipulantibus.*
81 *Dictio ad plures relata in eadem oratione comprehendit omnes æque determinat.*

82 *Ver-*

82 *Verbum*, perſonæ *non poteſt referri generationi.*
83 *Locatione facta cum dictione*, cuilibet, *relata ad filios datur jus accreſcendi non ſolum inter filios, ſed etiam inter filium unius, & patruum.*
84 *Pactum, quod ſi unus ex conductoribus non ratificet, ejus pars acquiratur alteri, demonſtrat partes voluiſſe dari jus accreſcendi.*
85 *Idem arguitur ex ſolito concedendi, ut Jus accreſcendi locum habeat.*
86 *Idem ex obſervantia ſubſecuta.*
87 *Item ex quo nullus ex ſtipulantibus filios haberet.*

C A P U T XXVI.

1 LOcationem poſſe fieri duobus in ſolidum, & a duo-
bus in ſolidum recipi non eſt dubium; duo enim rei
locatores in ſolidum eſſe poſſunt, dicit Vulp. *in l. item quæ-
ritur*, 14. §. *exercitu veniente in fin. ff. loc.* At difficultas
vertitur in dignoſcendo, an, & quando ita dicatur facta,
ex verbis enim præfatis Vulpiani non infertur, quod fa-
cta ſimpliciter locatione duobus, cenſeatur eis facta in ſo-
lidum, ſed potius arguitur contrarium, dum enim Juriſ-
conſultus dicit, quod duo poſſunt eſſe rei in ſolidum,
non obſcure indicat, quod non ſemper ſunt, ut animad-
vertit Rot. cor. Penia *dec.* 1621. *n.* 3. *ad med.*
2 Regula autem juris clara eſt, ut duo cenſeantur promittere,
& ſe obligare pro virili, ac etiam eodem modo recipere obli-
gationem, & ſtipulari, niſi addiderint clauſulam, *in ſolidum*,
l. reos 11. §. *cum tabulis*, *ff. de duobus reis*, cum concordanti-
bus late relatis per Rot. *dec.* 79. *n.* 15. *p.* 6. *rec.* Et hanc eandem
3 regulam procedere in terminis locationis, & conductionis
cenſuit Gloſ. *in d. l. item quæritur*, *in ver. eſſe poſſunt*, & con-
cludit Rot. *dec.* 241. *n.* 2. ubi, tam quoad rei reſtitutionem, quam
quoad penſionem, & *dec.* 1621. *n.* 2. & *n.* 11. *ad fin.* cor. Penia.
Et licet contrarium videatur deduci poſſe ex verbis Text.
in l. eamdem 9. *in princ. ff. de duob. reis*, dum habent fieri duos
reos promittendi non tantum verbis ſtipulationis, ſed &
cæteris contractibus, veluti emptione, & venditione, lo-
catione, & conductione, *depoſito*, *&c.* tamen hoc intelli-
4 gitur retento themate præcedenti, ubi Juriſconſultus dicit,
quod ſi eandem rem apud duos pariter depoſuit, utriuſ-
que fidem in ſolidum ſecutus, fiunt duo rei promittendi,
ita ut requiratur in locatione, quod locator locet pari-
ter duobus, & utriuſque fidem in ſolidum ſequatur, & ita
conciliatur dictus textus *cum dicta l. reos*, & aliis contra-
riis, ut monet Gloſſa *ibi in verb. dans.*
At quamvis verum ſit, quod ubi locatores, vel condu-
ctores non dixerint expreſſe ſe obligare in ſolidum, re-
gulariter præſumantur obligati tantum pro virili, non ta-
5 men propterea dicendum requiri omnino, quod expreſſe
obligentur in ſolidum, nam ſufficit apparere locantem plu-
ribus, ſingulorum intuitum fuiſſe perſonam, ad hoc, ut
ſinguli in ſolidum obligati cenſeantur, ut eſt text. *in l. cum ap-
parebit* 50. *ff. loc.* unde datur manifeſte intelligi, quod non
6 ſolum expreſſe, ſed etiam tacite inducitur hæc obligatio
in ſolidum Bart. *in l.* 2. *n.* 1. & Caſtr. *n.* 2. *ff. de duob. reis*,
Mant. *de tacit. l.* 15. *tit.* 3. *n.* 14. Cyr. *contr.* 327. *n.* 61. & in
his terminis locationis, & conductionis ſeoſit Rota coram
7 Penia, *dec.* 241. *prope fin.* & *d. dec.* 1821. *n.* 2. imo ſufficere
quamlibet conjecturam, vel quodlibet minimum verbum
ad eam inducendam, dixit Mandell. *conſ.* 263. *n.* 1.
8 Vis igitur ſtat in dignoſcendo, an contrahentes volue-
rint contrahi hanc obligationem, & utilis eſt hæc inda-
gatio, quia ſi diviſa conductio fuit, & ſingulis pro parti-
bus facta, unus non debet conveniri pro parte alterius,
ſi autem omnes qui conducebant, in ſolidum locatori ſunt
obligati, jus ei competens conveniendi pro toto quem ve-
lit, non debet auferri, dicit Imperator *l. ſi diviſa* 13. *C. loc.*
9 Et eſt etiam alia magna utilitas hujus inſpectionis, quod
videlicet ubi locatio eſt facta pluribus in ſolidum ad vi-
tam, moriente uno ex conductoribus, non poteſt præten-
di, quod locatio reſolvatur, & res revertatur pro ejus par-
te ad locatorem, ſed remanet totaliter penes alium per jus
accreſcendi, ſeu proprius loquendo per jus non decreſcen-
di, juxta tradita per Ruin. *conſ.* 159. *n.* 10. *lib.* 1. Bellon.
Jun. *de jur. accreſc. c.* 6. *q.* 33. *n.* 11. & *q.* 34. *n.* 17. Rot.
cor. Cav. *dec.* 219. *n.* 6. *repetita eſt*, *in rec. dec.* 435. *n.* 7.
p. 1. & cor. Cocc. *dec.* 1771. *n.* 8. de quo dicam infra.
10 Arguitur autem obligatio in ſolidum ex qualitate rei,
ſi eſt individua, quia non poteſt cenſeri voluiſſe contra-
hentes dividi in partes, quod eſt individuum, Bart. *in l.*
2. *n.* 4. *ff. de duob. reis*, Caſtr. *in l. ſi ut certo*, §. *ſi duobus
num.* 13. *ff. commod.* & in propoſito locationis, & condu-
ctionis Rota aliis adductis cor. Pen. *dec.* 1621. *n.* 4.
Verum hæc concluſio movet magnam molem difficilium
articulorum ſpectantium ad materiam dividui, & indivi-
dui, quæ merito reputatur perplexa, ut dixit Rot. *in d.
dec.* 1621. *n.* 6. & quidem individuum dicitur quatuor mo-
11 dis, videlicet, aut natura, aut ratione formæ, aut ratio-
ne voluntatis contrahentium, aut ratione dependentiæ, ut

principale, & acceſſorium, eadem Rot. *dec.* 143. *n.* 2. *p.* 1.
div. & coram Coccin. *dec.* 402. *n.* 5.
At in propoſito ad dignoſcendum dividuum ab individuo,
duo, datur communiter pro regula, ut inſpiciatur, an tan-
tam utilitatem afferat pars reſpectu partis, quantam totum 12
reſpectu totius, vel non; primo enim caſu res reputatur
dividua, ſecundo vero individua, ut dixit Rot. *in d. dec.*
1621. *n.* 6. & *ſeq.* cor. Penia, Dec. *conſ.* 15. *n* 38. *ad fin.*
l. 1. Guttier. *de jur. p.* 1. *c.* 58. *n.* 6. *poſt princ. verſ. quod ipſe*,
Fontan. *de pact. nupt. clauſ.* 4. Gloſ. 9. *p.* 3. *n.* 77. Seraph.
dec. 543. *n.* 3. Merlin. *dec.* 683. *n.* 6. unde prædium tunc
reputatur diviſibile, quando poteſt dividi abſque deterio-
ratione, Gratian. *dec. Marck.* 169. *n.* 24.
Et ſi res quæ venit in obligatione juxta prædictam re- 13
gulam, eſt dividua, eodem modo intelligitur etiam dividua
obligatio, & actio orta ex illius promiſſione, & e contra ſi res
eſt individua, ut eſt text. *in l.* 2. §. *ex his*, *ff. de verb. oblig.* ibi,
*& ideo ſi diviſionem res promiſſa non recipit, hæredes promiſſo-
rum inſolidum tenentur*, cum concord. relat. per Rot. *d. dec.*
1623. *n.* 9. cor. Pen. eſt tamen hæc differentia, ut, quod eſt
natura individuum, non poteſt ex voluntate partium fieri di-
viduum, at ſecus e contra, non enim eſt novum, quid fieri 14
individuum ex voluntate contrahentium, ut dicit pluribus
adductis Bellon. Jun. *de jur. accreſc. c.* 6. *q.* 33. *n.* 10. & ſuffi-
ciunt conjecturæ, Burſatt. *conſ.* 176. *n.* 33. & obligatio divi-
dua ratione rei, quandoque efficitur individua reſpectu ſolu- 15
tionis, ut ſi accedat pœna Rot. coram Pen. *d. dec.* 1621. *n.* 9.
& 10. obligatio enim ad pœnam eſt individua *l.* 5. §. *fin.* & *l.
in executione* 85. §. *Item ſi iſta ſtipulatio*, *ff. de verb. oblig.* &
ubi concurrit quid individuum, & quid dividuum, quæ ſi- 16
mul faciant unum totum, cenſebitur illud totum individuum,
quia individuum poteſt ad ſui naturam trahere dividuum, at
non e contra, Mandell. *conſ.* 263. *n.* 7.
Et prædicta regula procedit non ſolum in obligatione rem
dari, & ſic quoad locatores, qui obligantur rem dare, ſeu
etiam quoad conductores reſpectu ſolutionis mercedis, ſed
etiam in obligatione rem reſtitui, licet enim aliqui velint, 17
quod obligatio rem reſtitui ſit individua, & includat pro-
pterea obligationem in ſolidum, ut per Mand. *conſil.* 263.
n. 5. ubi *n.* 6. ampliat procedere etiam ſi dictum, reſtituen-
das res, ſeu earum æſtimationem, tamen propoſitio iſta non
eſt univerſaliter vera, ut fuſe explicat Roncheg. *in l. eamd.*
9. *n.* 258. *ff. de duob. reis*, ſed procedit, ut ſit individua,
quatenus res reſtituenda non afferat tantam utilitatem in 18
parte reſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius, non
autem e contra, ut poſt Surd. *conſ.* 150. *n.* 20. & *ſeqq.* cenſuit
Penia *d. dec.* 1621. *n.* 11. & 12. Verum tenetur quilibet pro
parte in obligatione primitiva, quæ ad rei reſtitutionem
contrahitur, ex quo in ſolidum ad eos pervenire non po-
teſt. At in obligatione ſecundaria, quæ contrahitur ratio-
ne doli, vel culpæ, quilibet tenetur in ſolidum, quia pro
parte non poteſt delinqui, ut eſt text. *in l. ſi certo* 5. §. *ſi
duobus*, *ff. commod.* ubi Bart. *in ſumm.* vult poſſe etiam agi
contra unum ex facto alterius ceſſa ei actione.
Præſumptio autem eſt, quod res quælibet ſit dividua in 19
plures partes, ut ex mente Philoſophorum docet Bart. *in
l. ſi ſe cui n.* 8. *ff. de ſerv.* unde qui dicit rem individuam,
vel etiam non poſſe commode dividi, probare debebit,
Cavaler. *dec.* 7. *n.* 2.
Sunt tamen quamplura, quæ notum eſt non pati com- 20
modam diviſionem, ut ſunt Caſtellum, Furnus, Balneum,
Molendinum, Stagnum Piſcium, & ſimilia, de quibus Por-
toleſ. *de conſort. c.* 45. *n.* 10.
Eſt etiam individuum negotium Apothecæ præſertim pro- 21
pter ſignum, & avviamentum ipſius Apothecæ, quæ non
dividuntur, Petr. de Ubald. *de duob. fratrib. p.* 11. *n.* 75.
Felic. *de ſociet. c.* 40. *n.* 46. Grat. *diſc.* 547. *n.* 49.
Domus quoque licet præſumatur dividua ſecundum part. 22
Medic. *dec. Senen.* 98. *n.* 5. tamen hoc eſt quoad ſubſtantiam,
at juxta dictam regulam, quod individuum cenſeatur id quod
non reddit tantam utilitatem in parte reſpectu partis, quan-
tam in toto reſpectu totius, & ſic ratione utilitatis, re-
gulariter Domus non patitur commodam diviſionem, Gra- 23
tian. *diſc.* 905. *n.* 19. Rot. *dec.* 192. *n.* 17. *verſ. tertio fuit p.* 4.
tom. 2. *rec.* unde præſumi, quod non fuiſſet inventus, qui
partem tantum Domus fuiſſet empturus, dixit Rot. *dec.* 683.
n. 6. *verſ. non obſtat coram Merlino.*
Poterit etiam, quando dubitatur, an res locata ſit di- 24
vidua, vel individua, aut commodam patiatur diviſionem,
vel non, deveniri ad electionem Peritorum, eorum enim
relationi in hoc propoſito ſtatur, ut per Rot. coram Ca-
val. *dec.* 7. *n.* 2. *verſ. At in hoc caſu.*
Exemplum autem obligationis conductorum pro virili 25
ſpeciale erit in conductoribus pecudum, qui eas promi-
ſerint reſtituere ejuſdem qualitatis, quantitatis, & boni-
tatis, quia pecudes ſi dividantur, pars affert tantam uti-
litatem reſpectu partis, quantam totum reſpectu totius, &
ſic cenſetur materia dividua, & conductores cenſentur ob-
ligati tantum pro rata, ut cenſuit Rota *in d. dec.* 1621. *n.*
8. & *per tot. cor. Penia.*

26 Et idem eſt, ubi promiſſa eſt ſpecies, vel pecunia, Rot.
cor. Penia d. dec. 1621. n. 7. aut alia res conſiſtens in quanti-
tate, quia generaliter promiſſio quantitatis eſt dividua, Coc-
cin. dec. 402. n. 6.
27 Reſultat etiam obligatio conductorum in ſolidum ex eo
quod ſint ſocii, nam ex natura ſocietatis eſt, ut omnes obli-
gentur in ſolidum, ſive per unum præfectum negotiationi,
tanquam inſtitorem, fiat locatio, & conductio, Bal. conſ.
263. n. 3. l. 5. Pariſ. conſ. 93. n. 2. & ſeqq. l. 3. Merlin. de pi-
gnor. l. 2. tit. 2. q. 76. n. 1. Oſaſc. dec. 150. n. 7. Rot. cor. Mer-
lin. dec. 606. n. 5. ſive etiam per unum ex ſociis ita non præ-
poſitum, Bald. conſ. 262. n. 1. l. 5. Grat. diſc. 279. n. 44. & 45.
& diſc. 667. n. 36. Rot. Januen. dec. 15. n. 12.
28 Eſt tamen differentia, ſi locatio, & conductio fiat per in-
ſtitorem ſimplicem, vel per unum ex ſociis, nam primo ca-
ſu, quo fiat per inſtitorem, reſultat quidem adhuc obligatio
omnium ſociorum in ſolidum, ſed tantum uſque ad capitale
poſitum in negotiatione, Oſach. dec. 150. n. 9. Theſaur. in
addit. ad dec. 136. ad med. ſecus autem ſi fiat ab uno ex ſociis,
ſive negotiationi præpoſito, ſive non, quia tunc obligantur
omnes in ſolidum, & quoad omnia bona indiſtincte, Mant.
de tacit. l. 6. tit. 28. n. 8. Merlin. de pignor. l. 2. tit. 2. q. 6. n.
39. Surd. dec. 213. n. 1. Greg. dec. 302. n. 1. maxime in ſubſi-
dium, excuſſa prius ſocietate ut ſenſit Merlin. dec. 602. n. 15.
& ſeqq. vel excuſſo conſocio, aut ejus inopia probata, quo
caſu ſocium teneri in ſolidum, quamvis alias pro parte tan-
tum eſſet conveniendus, firmat in terminis ſociorum condu-
ctorum, Gratian. diſc. 547. n. 24.
29 Animadvertendumque, quod hæc quæ dicuntur de ſociis
conductoribus, intelliguntur de iis, qui ſunt ſocii ante lo-
cationem, non autem in ſocietate incidente, & impropria,
quæ incidit ratione rei ſimul conductæ, ut bene declaravit
Rot. in d. dec. 1621. n. 3. cor. Penia, prout etiam ſi agatur de
probando aliquem ſocium, ex eo quod fuerit admiſſus ad par-
ticipandum de lucro; aliud eſt ſi præceſſit tantum ſocietati
contractus, aliud ſi præceſſit contractus locationis habens ad-
mixtam, & implicitam ſocietatem, quia primo caſu reputa-
bitur ſocius ex quo non potuit admitti ad participandum, niſi
de ſocietate, ſecundo vero ſecus, cum poſſit etiam eſſe par-
30 ticeps conductionis abſque vera, & propria ſocietate, Rota
coram Ubald. dec. 321. n. 18. & 19. & in propoſito arguendi,
an talis admiſſus ad participandum teneatur in ſolidum loca-
tori, Gratian. d. diſcept. 547. n. 27. & ſeqq.
31 Nec relevaret, quod tota res, & totum negotium rei con-
ductæ perveniſſet ad unum ex conductoribus, iſque totum
adminiſtraſſet, quia ex tali adminiſtratione reſultaret eum
teneri alteri ad reddendam rationem actione mandati, vel
negotiorum geſtorum, non autem produci poſſet obligatio
in ſolidum reſpectu tertii, nempe locatoris, Socc. Sen. conſ.
46. n. 7. l. 1. & conſ. 213. n. 6. l. 2. & eo relato Rot. d. dec.
1621. n. 15. cor. Penia,
32 Et quod dictum eſt ſocios conducentes obligari in ſolidum,
vel pro virili, intelligitur reſpectu locatoris, nam inter ſe
obligantur pro rata portionis, quam habent in ſocietate, pro
qua conduxerunt, ne acceſſorium egrediatur terminos prin-
cipalis, ut poſt Bald. conſ. 397. l. 3. late declarat Ronchegal.
in l. eamd. 9. n. 123. poſt med. verſ. quod vero dici de duobus reis,
33 Deveniendo autem ad inſpectionem verborum contractus
ad hunc effectum dignoſcendi, an fuerit contracta, vel ne
obligatio in ſolidum, licet aliqui ſentire videantur neceſſa-
riam omnino eſſe expreſſionem, ut, qui ſimul ſe obligant,
teneantur in ſolidum, ut videre eſt penes Surd. conſ. 271. n. 63.
& alios late relatos per Rot. dec. 79. n. 15. p. 6. rec. tamen ve-
rius eſt ſufficere verba æquipollentia, id eſt, quæ ſint apta ſi-
34 gnificare, quod ita partes ſenſerint, Barth. in Auth. hoc ita,
n. 1. & 2. C. de duob. reis, Bertazzol. clauſ. 39. Gloſ. n. 4.
Maſcard. de probat. concl. 1308. n. 4. quos una cum aliis refert,
35 & ſequitur Gratian. diſc. 201. n. 5. & ſignanter ſufficere pote-
rit dictio, cuilibet, puta, quod dominus locaverit Titio, &
Cajo, ac cuilibet eorum, nam d. dictio eſt diſtributiva, &
actum unicuique in ſolidum tribuens. Soccin. Sen. conſ. 50. n.
3. l. 2. Butr. conſ. 29. n. 2. Tiraquell. de retract. lignag. §. 31.
n. 31. Dec. conſ. 326. n. 1. Grat. diſcept. 201. n. 12. Rot. dec. 31.
n. 2. & dec. 23. n. 3. poſt Zacch. de oblig. cam. Mantic. de tacit.
l. 15. tit. 3. n. 15. & 16. Coccin. dec. 1771. n. 6. & 7. alia ve-
36 ro idem ſignificantia, videri poterunt penes Bart. & alios in l.
hoc articulo, ff. de hered. inſtit. Mandell. conſ. 263. per tot. Gra-
tian. diſcept. 201. n. 25. & ſeq. Mantic. de tacit. lib. 15. tit. 3.
n. 16. & ſeqq. & infra n. 75.
37 At ſicut ſunt verba indicantia obligationem in ſolidum,
ſunt & alia indicantia obligationem pro virili, prout in ſpe-
cie eſt dictio, reſpective, ut cenſuit Rot. cor. Cavaler. dec.
581. n. 3. ea ratione, quia operatur, ut ſingula ſingulis ſint
referenda, Socc. Jun. conſ. 125. n. 14. lib. 1. Mand. in 2. com-
miſſ. in ver. reſpective, Gozad. conſ. 58. n. 28.
38 Generaliter tamen advertendum, quod ubi prætenditur in-
duci hanc obligationem, non agitur de obligatione ſtringen-
da, ſed de ea amplianda, ac proinde quæcumque verba quan-
tumvis ampla appoſita ad illam ſtringendam, non ſuffragantur
ad hunc effectum, ut videmus in obligatione camerali, quæ
quantumvis concepta ſit verbis prægnantiſſimis, tamen quia
tendunt ad magis ſtringendam obligationem, non autem ad 39
eam ampliandam, non important, quod plures ſub ejus for-
mula obligati teneantur in ſolidum, Gabr. conſ. 173. n. 2. l. 2.
Buratt. dec. 64. n. 4. poſt med. Rot. dec. 392. n. 6. part. 1. rec.
Ex eo autem, quod adſit obligatio ex una parte in ſolidum,
arguitur etiam idem ex alia, puta, plures conductores obli-
garunt ſe in ſolidum ad mercedes, arguitur, quod e contra 40
voluerint rem in ſolidum cuique locari, Ruin. conſ. 159. n.
10. l. 1. Decian. conſ. 73. n. 8. l. 2. Rota dec. 435. n. 7. p. 1. rec.
Verum hoc procedit, ſi obligatio ſit una, eadem, aut
correſpectiva, ſecus autem ſi non ſit eadem obligatio, vel 41
correſpectiva ad obligationem in ſolidum, ſed agatur de
duabus obligationibus diverſis, quia tunc non ex eo, quod
prima obligatio ſit expreſſe facta in ſolidum, cenſetur &
alia, ut dixit Rota cor. Cavaler. deciſ. 581. n. 4. & ſeq.
ubi fortius voluit procedere, quamvis clauſula, in ſolidum,
eſſet in prima obligatione, & ſecunda cœpta eſſet cum di-
ctionibus, in oltre, quæ ſunt ampliativæ præcedentium.
Non omittendum tamen animadvertere, quod etiam ubi 42
conductio facta eſt expreſſe in ſolidum, adhuc neceſſe eſt
quod reſpectu rei, conductores faciant ſibi partem, præ-
cipue in conductione ad longum tempus, per quam ac-
quiritur poſſeſſio naturalis, & dominium utile, quod non
poteſt eſſe penes plures in ſolidum, & quoad penſionem,
licet ceſſet hæc impoſſibilitas, tamen ne obligatio pro par-
te alterius ſit ſine cauſa, oportet intelligi eos invicem fi-
dejubere, ſicque teneri omnes in ſolidum, id eſt ad totam,
ſed pro rata rei ſibi tangentis, uti principales, pro alia
vero uti fidejuſſores, ut ſubtiliter more ſuo conſiderat Bald.
conſil. 127. l. 1. n. 4. verſ. conſidera, l. 2. cum quo tranſire
videtur Ronchegal. in l. eamdem 9. n. 123. ff. de duob. reis.
Et locator quatenus compellere poteſt unum ex pluri-
bus conductoribus in ſolidum ſibi obligatis totam merce- 43
dem ſolvere, quatenus actiones ſuas contra alios illi ce-
dere non recuſet, ut expreſſe cavetur, in l. cum apparebit
50. in fin. ff. locat.
Deveniendo nunc ad jus accreſcendi, regula eſt, quod
in contractibus illud non detur, l. ſi mihi, & Titio 110. 44
& ibi Bart. in ſum. ff. de verb. obligat. Mantic. de tacit.
lib. 22. tit. 34. n. 4. Rot. dec. 513. num. 3. p. 1. div. & ta-
men in locatione contrarium videri verius, adductis hinc 45
inde argumentis, dicit Caroc. de loc. & cond. tit. de jur.
accreſc. n. 4. cum quo tranſit Carpan. ad ſtat. Mediol. p.
2. cap. 379. n. 182. & firmat etiam Bellon. de jure accreſc.
cap. 6. q. 34. n. 5. & per tot. & idem in emphyteuſi con-
cludit Mant. de tacit. lib. 22. tit. 34. n. 17. At non pro-
pterea dicendum videtur, in locatione abſolute non pro-
cedere dictam regulam negativam, ſed applicari plures ejuſ-
dem limitationes, quod bene colligitur ex adductis per
Caroc. & Bellon. dum ad probandam dictam propoſitio- 46
nem affirmativam, quod ſcilicet in locatione jus accreſ-
cendi detur, utuntur pluribus concluſionibus, quæ in ef-
fectu nihil aliud ſunt, quam limitationes dictæ regulæ,
quæ locationi applicantur, quod eſt valde animadverten-
dum, quia in caſibus contingentibus, examinari poterunt
ſingulæ, an vere applicentur, & ſi compertum fuerit nul-
lam applicari, ſtandum erit regulæ, juxta Gloſ. in rubr.
de reg. jur. in 6. ante fin. verſ. habet enim, Dec. in leg.
1. n. 8. ff. de reg. jur. Alex. conſ. 79. num. 5. lib. 5. Greg.
dec. 182. n. 1.
Adducitur autem primo per Bellon. d. quæſt. 34. n. 6.
ut limitatio regulæ prædictæ non procedat in contractibus 47
ultro citroque obligatoriis, prout non dubitatur eſſe lo-
cationem, qua ratione utitur etiam Caroc. d. n. 4. Man-
tic. de tacit. lib. 22. tit. 34. n. 14. Altograd. conſ. 11. n.
9. lib. 2. Et ſecundo loco adducitur alia limitatio ſimilis,
& fere eadem, ut non procedat regula in contractibus,
qui non continent cauſam lucrativam, ſed oneroſam, pro- 48
ut pariter eſt locatio, Bellon. d. q. 34. n. 6. verſ. ſecundo
vero, & ſeq. Cancer. variar. cap. 22. n. 46. ubi quod hoc
procedit, ſive materia ſit dividua, ſive ſit individua, p. 3.
Altog. d. conſ. 11. n. 8. lib. 2. & tertio loco pariter ali-
qui aliam quoque limitationem adducunt, ut non proce-
dat regula prædicta, quando concedentem intereſt, ut jus 49
accreſcendi admittatur, quia tunc illud locum habet, Man-
tic. de tacit. lib. 22. tit. 34. n. 13. quæ pariter fere in diem
cum præcedentibus reincidit, ut conſideratur per Bellon.
de jur. accreſc. cap. 6. q. 33. n. 37. & 38. & comprobant
præfatas limitationes, Gomeſ. var. tom. 1. cap. 10. num. 5.
Grat. diſcept. 451. n. 10. & 11. & alii pluribus adductis,
Altoge. conſ. 11. n. 8. & 9. lib. 2.
At circa has limitationes animadvertendum, quod in pri- 50
mis controverti poſſet earum ſubſiſtentia, quia non deſunt
tenentes, etiam in contractibus ultro citroque obligatoriis
non dari jus accreſcendi, niſi appareat de contraria mente
ex pacto expreſſo, vel ſaltem conjecturis, ut pluribus relatis
voluit Rota cor. Dunoz. Jun. dec. 879. n. 5. ita ut non ſatis ſit
juxta ſenſum Rotæ, ad ſufficienter arguendam voluntatem
pro jure accreſcendi, quod contractus ſit ultro citroque obli-
gato-

gatorius, ſed quid ulterius requiratur, ut ſenſit etiam Giov. *conſ. 35. n. 3. lib. 2.* dum dixit, quod in ultro citroque obligatoriis jus accreſcendi facilius datur.

Qui tuentur limitationes, utuntur pluribus argumentis, ad eas comprobandas, & præcipue, quod ceſſante jure accreſcendi, contrahentes inciderent in communionem reſoluto contractu pro parte, quæ neceſſaria communio non
51 cenſetur optata, nec utilis, cum ſit mater diſcordiarum, *l. cum pater 79. §. dulciſſimis in fine*, ubi Gloſ. *in ver. excitare*, concordantia jura cumulat, *ff. de legat. 2.* Jaſ. *in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, n. 5. in fin. ff. de condic. indeb.* Rot. *dec.*
52 *241. n. 33. p. 5. rec.* & proinde dicendum potius optatum jus accreſcendi, illudque admittendum, ut declarant, Duaren. & Donell. *in d. l. ſi mihi, & Titio 110. ff. de verb. obligat.* & poſt eos Bell. *d. q. 33. n. 41.* Giovagn. *conſ. 35. n. 27. lib. 2.*

Sed adverſus dictum argumentum facit, quod ſaltem reſpectu conductoris, ex eo quod actualiter ſimul cum alio conduxit, patet eum non habuiſſe repugnantiam, habere rem ſimul cum alio, imo potius patet, noluiſſe totam rem pro ſe ſolo. Et ulterius valde urget text. *in l. uxorem 39. §. agri plagam, ff. de leg. 3.* in quo habetur, quod teſtatore mandante rem vendi duobus, ſi unus recuſet emere, hæ-
53 res cogitur vendere partem alteri, & ſic remanere cum eo in communione, unde hoc non eſt adeo abſurdum, & improbatum, quod quis incidat in communionem cum alio, ut valeat præbere argumentum adeo urgens contrariæ voluntatis, ut cogat recedere a regula juris, quod in contractibus non detur jus accreſcendi, & licet Doctores plures reſponſiones adducere conentur, tamen multum laborant, ut objectum tollant, ut latiſſime videre eſt penes Bellon. *d. quæſt. 33. n. 42. verſ. verum ad hanc & ſeq.* ubi uſque ad *n. 51.* refert reſponſiones aliorum quæ ſibi non omnino placent, & a *n. 52. ad 64.* aliam ſuam annectit, ita ut non immerito adhuc dubitare quis poſſet.

Verum ſubtilibus diſputationibus omiſſis, & tranſeundo cum opinione communi, ipſas limitationes approbante, licet eas applicari etiam in emphyteuſi, abſolute tradat Mant. *de tac. l. 22. tit. 34. n. 13. 14. & 15.* tamen intelligen-
54 dum eſt, ſi emphyteuſis ſit conceſſa titulo oneroſo, ut poſtea diſtinguit ipſe Mantic. *in eod. tit. n. 25.* ſcilicet, ubi eſt pro canone correſpondente fructibus rei conceſſæ, Alex. *in d. l. ſi mihi, & Titio num. 12. & ibid.* Crot. *n. 140. ff. de verb. obligat.* quia alias contractus emphyteuticus eſt potius gratuitus, quam oneroſus, Seraph. *deciſ. 272. n. 5.* & ſunt qui tenent, quod ubi non eſt a principio quid ſolutum,
55 emphyteuſis reputatur gratuita, Surd. *deciſ. 290. n. 22. poſt med.* & hoc conſiderandum ad hunc effectum, docuit Bart. *in d. l. ſi mihi, & Titio, n. 4. verſ. quandoque conceditur*, & eſſe dictum ſolemne notat ibid. Alex. *n. 13.* ſed veritas eſt, unum ſufficere ad faciendum ceſſare tit. lucrativum, vide-
56 licet vel quod ea non correſpondeat fructibus, vel quod ab initio ſolutum ſit per emphyteutam quid correſpondens majori fructuum quantitati, & etiam ſufficit, quod canon non ſit minimus, & in recognitionem dominii directi tantum non ſolvatur, ut declarat ibid. Alex. & aliis adductis ejuſdem declarationem ſeq. Mant. *d. tit. 34. n. 18.* ubi quod reputatur tit. oneroſo, quamvis nihil ſit ſolutum a principio, ſi penſio quæ ſolvitur, non eſt modica, ſed notabilis. Remanet autem difficultas, quæ ſolutio ab initio ſufficiat, vel etiam ceſſante ſolutione, quæ quantitas penſionis ad hoc, ut cenſeatur contract. tit. oneroſo, non lucrativo. Et traditur regula, ut non ſufficiat adeſſe admixtum quid liberalitatis concedentis ad hoc, ut contractus dici poſſit titulo lucrativo reſpectu recipientis, ſed requiri liberalitatem prævalere, & præponderare, alias ſi prævaleat,
57 & præponderet ſolutio ab initio, uti quia ſit ultra dimidium juſti pretii, deducto valore canonis, dicatur acquiſitio titulo oneroſo, & idem de penſione dici poterit, Soccin. Sen. *conſ. 4. n. 5. & 6. lib. 3.* Alex. *conſ. 7. n. 2. lib. 7.* Mareſcot. *var. cap. 74. num. 5. verſ. ſecus ſexaginta*, Merlin. *dec. 86. n. 16.* Ninot. *dec. 42. n. 5. & 6.*

Præterea dictæ limitationes patiuntur unam notabilem declarationem, quæ eſt, ut procedant ſi unus deficiat ante acquiſitionem, puta, quia erat abſens tempore contractus & non vult, vel non poteſt acceptare, ſecus ſi deficiat poſt acquiſitionem, puta, ſi locatione facta duobus acceptantibus ad vitam, unus decedat, quia jus accreſcendi non habet locum poſt emolumentum quæſitum, ſed ſolum ante,
58 ut in his terminis, & ad hunc effectum docet Bart. *in d. l. ſi mihi, & Titio 110. n. 4. de verb. oblig.* & eſt concluſio paſſim recepta, Pariſ. *conſ. 63. n. 21. ad med. l. 3.* Honded. *conſ. 6. n. 41. & 42. l. 1.* Matt. Brun. *conſ. 114. n. 24. & conſ. 115. n. 4.* Cancer. *variar. cap. 22. n. 52. verſ. quod eſt contra, part. 3.* Magon. *deciſ. Lucen. 8. n. 6.* Rot. *deciſ. 513. n. 1. par. 1. div.*

At licet poſt emolumentum quæſitum non poſſit habere locum jus accreſcendi, poteſt tamen habere locum jus non
59 decreſcendi, Bero. *conſ. 70. n. 25. lib. 1.* Roſental. *de feud. cap. 6. concl. 75. n. 12. in addit.* unde ſi locatio fuerit facta pluribus in ſolidum, ſemper durabit totaliter uſquequo unus ex eis ſuperſit per jus non decreſcendi, quod proprie procedit hoc caſu, ut ſupra dictum eſt, & tradit late Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 34. n. 5. & 6.*

Præterea dicta declaratio, ut non procedat jus accreſcendi poſt emolumentum quæſitum, patitur ſuas limitationes, & ſignanter, ut non ſufficiat acquiſitio, quæ dicitur ipſo jure fieri, ſed requiratur acceptatio, ut late probat 60
Bellon. *de jure accreſ. cap. 7. q. 50. n. 1. & ſeq.* & requiritur acquiſitio libera, & pura, nec ſufficit ſi ſit cum ſubauditione aliqua, uti ſi quæſierit, quis, quandiu habuerit filios, vel quid ſimile, Cancer. *variar. c. 22. n. 62. par. 3.* prout 61
etiam non ſufficit, quod acquiſierit ratione alicujus qualitatis, uti tanquam maſculus, Rot. *dec. 374. n. 7. p. 11. rec.*

Altera limitatio eſt, & valde præcipua, ſi adſit conventio expreſſa, vel appareat de tacita mente contrahentium, 62
quod jus accreſcendi habeat locum, etiam poſt emolumentum quæſitum, quia attenditur talis mens in contractibus, Alex. *conſ. 17. n. 10. lib. 5.* Decian. *conſ. 73. n. 12. l. 2.* Cancer. *d. c. 22. n. 6. poſt med. verſ. idem tradit par. 3.* Gratian. *diſcept. 272. n. 2.* Ciarlin. *contr. 137. n. 7.* quod ſecus eſt in teſtamentis, & præcipue in inſtitutionibus hæredum, Bellon. *de jur. accreſc. c. 7. q. 59. n. 63. verſ. verum hoc.*

Quæ dum procedunt poſt emolumentum quæſitum, utique facilius procedent ante, & ſufficere tacitam volunta- 63
tem, etiam in emphyteuſi, tradunt Mantic. *de tacit. lib. 21. tit. 34. n. 16.* Mareſc. *variar. l. 2. c. 75. n. 2.* & ſatis eſſe ad eam convincendam conjecturas, Giovagnon. *conſ. 35. n. 23. lib. 2.* 64

Difficultas autem eſt in ſtatuendo, quæ verba, vel quæ conjecturæ ſufficiant, adſunt enim multæ controverſiæ, ut ſi facta locatione pluribus, additum ſit, *quod poſt mortem* 65
eorum bona locata revertantur ad locantem, aliqui tenent hoc pactum ſatis indicare dictam voluntatem, ex quo deprehendatur ex eo, partes noluiſſe aliquid reverti niſi omnibus defunctis, ut Alex. *conſ. 17. n. 9. lib. 5.* Honded. *conſ. 54. n. 26. lib. 1.* Menoch. *conſ. 632. n. 8.* Gabr. *conſ. 66. n. 12. & ſeq.* ubi de veriori, & communi, *lib. 1.* Cyriac. *contr. 276. n. 10.* Grat. *diſc. 272. n. 14.* & idem eſſe, ſi diſtinctum, *quibus deficientibus*, Altogr. *conſ. 11. n. 6. l. 2.* Seraph. *dec. 261. n. 1. & ſeq.* vel ſi facta locatio duobus, *eorum vita durante*, *dec. 435. n. 4. & ſeq. p. 1. recent.* Cavaler. *dec. 219. n. 3. & ſeq.* & generaliter ſtantibus verbis ſimilibus, & æquipollentibus Grat. *diſc. 272. n. 27.* Seraphin. *dec. 161. n. 1. & 2.*

Alii vero contrarium ſentiunt, ut Alex. *conſ. 167. n. 4. lib. 7.* Peregr. *conſ. 30. n. 11. in fin. lib. 1.* Clar. *in §. emphyteuſis q. 39. n. 4.* Craſſ. *in §. jus accreſcendi, quæſt. 25. n. 3.* Magon. *dec. Lucen. 8. n. 14.* Dunoz. Jun. *dec. 879. n. 3.* etiamſi adſit dictio univerſalis, veluti ſi dictum, *& poſt mortem eorum omnium*, quia adhuc reſolvatur in ſuas ſingularitates, Oſaſc. *dec. 110. n. 10.*

Prima eſt communis, ut teſtatur Gabr. *d. conſ. 66. n. 12. & ſeq.* ubi, & eam eſſe veriorem aſſerit *lib. 1.* & fatetur eamdem eſſe communem etiam Peregr. *d. conſ. 30. n. 11. in fin. lib. 1.* & veriſſima eſt ſi adſit dictio, *omnium*, nempe 66
ſi dictum, *quod poſt mortem omnium revertantur*, Magon. *dec. Luc. 8. n. 14.* licet talis dictio, non ſit ad hoc neceſſaria, juxta tenentes primam, quam etiam veriorem in his terminis deficientis dictionis univerſalis, dicit Grat. *diſcept. 272. n. 26.* & poteſt intelligi contraria, ut procedat in ultimis voluntatibus, Seraph. *deciſ. 161. in princ.*

Si autem dictum ſit, *mortuo uno vadat ad alium*, res 67
erit clara pro jure accreſcendi, prout e contra, ſi dictum ſit, quod *pars præmorientis revertatur ad concedentem*, erit clara pro ejus excluſione, Gratian. *diſcept. 262. n. 23.* ſed ubi locatio non eſſet pro recipientibus tantum, ſed etiam pro eorum filiis, & dictum eſſet, *& decedente aliquo eo-* 68
rum abſque filiis, ejus pars vadat ad alium, patebit inductum eſſe jus accreſcendi in ipſis primis conductoribus, non autem inter eorum filios, Alex. *conſ. 204. n. 4. lib. 2.* Ruin. *conſ. 94. n. 22. lib. 3.* ſecus ſi dictum, quod *pars præmorientium deveniat ad ſuperſtites*, quia tunc cenſebitur 69
inductum etiam inter filios, Gratian. *diſc. 272. num. 39.* prout etiam ſi dictum ſit, *& eis deficientibus*, quia hæc quoque verba ſunt apta comprehendere etiam filios, & ideo eorum quoque favore jus accreſcendi inducunt, ut ſenſit Rot. coram Seraph. *deciſ. 162. n. 2. & 3.*

Præterea ad hoc, ut intret jus accreſcendi ex partium voluntate ſufficit locationem apparere factam pluribus in 70
ſolidum, inde enim reſultat, quod uno deficiente remanere debeat res locata alteri, quia alias non haberet rem in ſolidum, & in totum; ſed deficeret, & decreſceret ei pars, quod eſſet contra mentem, & voluntatem habitam in contractu, & propterea iſto caſu intrat jus accreſcendi, ſeu potius, & verius jus non decreſcendi, quod impedit partem reverti ad dominum, Dec. *conſ. 73. n. 8. l. 2.* Honded. *d. conſ. 54. n. 22. l. 1.* Giovagn. *conſ. 35. n. 18.* ubi quod hoc clariſſimum eſt, *l. 2.* Ciarl. *cont. 135. n. 89.* Rot. cor. Cocc. *dec. 1771. n. 8.* & dictum eſt ſupra *n. 9.* ubi alios retuli.

Unde omnia, quæ dicta ſunt ſupra demonſtrare locationem eſſe factam pluribus in ſolidum, hic poſſent repeti ad arguendum eſſe locum juri accreſcendi, quæ eſt ratio cur eodem hoc capitulo hæc omnia tradere volui, animadver-

Digitized by Google

71 tendum tamen, non ſufficere ad hunc effectum, ut cenſeatur inductum jus accreſcendi inter plures conductores, quod ipſi ſint obligati in ſolidum ad ſolutionem mercedis, ſed requiri bona eis in ſolidum eſſe conceſſa, Mantic. *de*
72 *tacit. lib.* ee. *tit.* 34. *n.* 6. ſed licet dicta obligatio in ſolidum de ſe non ſufficiat, tamen facit conjecturam, Giovag. *conſ.* 35. *n.* 25. *l.* 3. Seraph. *dec.* 154. *n.* 5. & valde urgentem, ut dicit Ruin. *conſ.* 159. *n.* 10. *verſ. tamen alia urgens lib.* 1. quem ſequitus Dec. *conſ.* 73. *n.* 8. *l.* 2. non enim eſt æquum, ut unus teneatur in ſolidum ſolvere, & tamen non debeat rem in ſolidum habere, & ideo juncta quacumque alie circumſtantie idem indicante ſufficeret, ut ſenſit Rota *dec.* 435. *n.* 7. *p.* 1. *rec.* & poſt eam Bellon. *de jur. accreſc. c.* 6. *q.* 34. *n.* 17.

73 Et ſufficeret locationem eſſe factam juxte formam elierum, & in eis adeſſe clauſulem, *in ſolidum*, ad hoc, ut vigore dictæ relationis cenſeatur repetita, & operetur dari jus accreſcendi, Giovagn. *conſ.* 35. *n.* 18. *verſ.* 3. *d. emphyteuſis lib.* 2.

74 Et quoniam ſi facta ſit locatio pluribus, & cuilibet eorum cenſetur eis facta in ſolidum, propter virtutem illius dictionis, *cuilibet*, rem cuique in ſolidum tribuentis, ut dictum eſt ſupra *n.* 35. inde ſequitur, ut locationa dicto modo concepta, intret jus accreſcendi ex prædictis, & in ſpecie ita argumentantur Ruin. *conſ.* 120. *n.* 13. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 73. *n.* 16. *lib.* 2. Rot. cor. Cocc. *dec.* 2771. *n.* 6. *& ſeq.*

75 Et quod dicitur de dictione, *cuilibet*, procedi etiam in dictione, *utrique*, cum & iſta diſtribuat actum in ſolidum, ut docet Bart. *in l. penult. C. de impub.* & *in l. hoc articulo*, *ff. de hared. inſt.* & ideo idem operatur in hoc propoſito, Curt. Sen. *conſ.* 49. *n.* 54. Ruin. *conſ.* 159. *n.* 1. *lib.* 1. Decien.
76 *conſ.* 73. *n.* 19. *lib.* 2. & idem eſt de aliis ſimilibus dictio-
77 nibus diſtributivis, Gabr. *conſ.* 86. *n.* 2. *lib.* 1. At controvertitur an talis ſit dictio, *cuique*, nam affirmativem tenuit Anchar. *in conſ.* 245. *n.* 4. quem alii ſequuntur, ut infre, ſed reprobatur, quoad hoc in ſpecie per Alex. *conſ.* 27. *n.* 8. *lib.* 5. ubi dicit dictam dictionem non eſſe ſignum diſtributivum, ſed collectivum univerſele, & eum ſequitur Gabr. *conſ.* 87. *n.* 3. ubi lete excuſat lapſum, Anchar. *l. e.* & Giovagn. *conſ.* 35. *n.* 22. *verſ. præterquam*, *quod lib.* e.

78 Sed quoniem jus accreſcendi quandoque datur inter primos conductores, & non inter eorum deſcendentes, ut dictum eſt ſupra *n.* 68. & quandoque e contra, non datur inter primos, & datur inter eorum deſcendentes, Alex. *conſ.* 27. *n.* 24. *verſ. nec obſtat illud*, *l.* 5. Dec. *conſ.* 73. *n.* 14. *l.* 2. ſequitur non ſufficere adeſſe dictionem prædictam, *cuilibet*, vel, *utrique*, ut cenſeatur inductum jus accreſcendi in toto contractu, & quoad omnes perſonas in eo comprehenſas. quod & dici poteſt generaliter de omnibus eliis verbis, & conjecturis jus accreſcendi indicantibus, ſed debet inſpici, quibus perſonis, ſeu generationibus referatur, ac dici inter eas tantum inductum jus accreſcendi, non autem inter alias, dum enim hoc jus non venit ex natuse diſpoſitionis, quia ut dixi, regularites in contractibus non detur, inde ſequitur, ut ubi dictio illud importans eſt omiſ-
79 ſa, habeatur pro omiſſa, & remaneat in diſpoſitione juris, ut non detur, prout bene conſiderevit Anchar. *conſ.* 245. *n.* 4. ubi proinde cenſuit, quod ſi conceſſa ſit emphyteuſis duobus fratribus cum copule, & conjunctim, abſque dictione, *cuilibet*, licet poſtea additum ſit, *& cujuſque eorum generationi*, quia dictio, *cujuſque*, non poteſt referri ipſis fratribus, ſecundum rationem recti ſermonis, ſed tantum eorum generationi, inde ſequatur, ut inter ipſas generationes inducat jus accreſcendi, non autem inter ipſos primos fratres, quod & ſequuntur Alex. *con.* 25. *n.* 23. *ſeq. l.* 5. Bellon. Sen. *conſ.* 20. *n.* 4. Geb. *conſ.* 87. *n.* 3. *verſ. quod tamen l.* 5. Aldobrand. *conſ.* 1. *n.* e96. *l.* 1. Mant. *de tacit. l.* 2e. *tit.* 34. *n.* 29. Magon. *dec. Lucen.* 8. *n.* 8. Corbul. *de jur. emph. tit. de canſ. privat. ob lin. ſa. n.* 88. Grat. *diſcept.* 272. *l.* 32.

Verum prædicte opinio Anchar. & ſequecium non tranſit
80 ſine contradictione, alii enim contrarium tenent moti ſignanter, quia licet quoad primos non poſſit operari vis illius verbi diſtributivi, ex quo eſt relatum tantum ed filios eorum, tamen operatur ſaltem veriſimilis mens concedentis, qui dum voluit inducere jus accreſcendi inter filios, ſibi incognitos, multo magis cenſeri debet idem voluiſſe quo ed primos conductores ſibi notos, & quorum intuitu concedit etiam filiis eorum, nam propter quod unumquodque tale, & illud magis, *auth. multo magis*, *C. de ſacr. Eccl.* & reſpectu conductorum argumentum magis ſtringit, quia ordinata charitas prius ſibi providet, quam aliis, *l. præſes*, *C. de ſerv. & aqua*, *c. non ſatis* 86. *diſt.* unde dari jus accreſcendi etiam inter ipſos ſtipulantes in caſu prædictor. verborum, & ſimilium adverſus Anch. ſenſit Socc. Sen. *conſ.* 66. *n.* 14. *ver. ſecundum fundam. lib.* 3. Alciet. *conſ.* 24. *n.* 3. *verſ. præterea*, *l.* 3. Ruin. *conſ.* 159. *n.* 10. *l.* 1. Emilian. *conſ.* 31. *& conſ.* 70. Aldobrand. *conſ.* 68. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 1. Scrader. *de feud. p.* 7. *c.* 1. *n.* 18. *verſ. ego tamen*, & late Giovagnon. *conſ.* 35. *n.* e. *& ſeq. lib.* 2. *num.* e2. aſſerit, quod ex deductis per Socc. & alios præfatos latius examinantes quæſt. quam facit Anchar. conſtat hanc eſſe veriorem ſententiam, magiſque menti contrahentium amicam, & propterea in judicando amplectendam.

In puris tamen terminis Ancharani non facile ab ejus opinione recedendum erit, prout nec ipſe Socc. *in dict. conſil.* 66. videtur abſolute recedere, dum *in d. num.* 24. *poſt med.* dicit, quod quidquid dicendum eſſet in ipſis primis conductoribus, in caſu ſuo egebatur de filio, cui fa- 81
cta erat conceſſio in ſolidum. Sed animadvertendum erit diligenter quomodo concepta ſint verba, ac ed elias circumſtanties, & conjecturas, & conſiderandum ſi illa dictio diſtributiva vere determinet tantum filios, vel etiam ipſos primos conductores, ut ſi eadem oratione ponantur tam ipſi primi quam eorum filii, & eodem verbo æqualiter regantur, quia tunc dicendum erit, eam æque quoad omnes determinare, & jus accreſcendi inducere, ut probat idem Soccin. *d. conſ.* 66. *n.* 14. *in princ.* & Giovagnon. *conſ.* 35. *n.* 21. *lib.* 2. Prout etiam ſi additum ſit eliquod aliud verbum aptum comprehendere etiam primos, ut ſi poſtquam dictum, *& eorum*, *& cujuslibet eorum generationi*, additum 82
eſſet, *& perſona*, quia verbum, *perſona* non poteſt referri generationi, & ſic intelligendum eſſet de ipſis ſtipulentibus, & neceſſe eſſet dictionem, *cujuslibet*, etiam ad eos referri, ut late probat Dec. *conſ.* 73. *n.* 16. *cum duob. ſeq. l.* 2.

Præterea dictio *cujuslibet*, relata tantum ad filios, operabitur eorum favore, nedum poſtquam hinc inde filii ſuc- 83
ceſſerint, & ſic inter eos, ſed etiem ut filius unius accreſcat, ſeu non decreſcat portio patrui ſine filiis decedentis, dum ipſi tribuit rem in ſolidum, Socc. Sen. *d. conſ.* 66. *n.* 14. *poſt med. verſ. præterea quidquid dicendum l.* 3. & dum hoc modo nepos quodammodo ſuccedit patruo, ita & e contra, ſi evenerit unum ex fratribus dicto modo ſtipulantibus decedere cum filio, qui in parte ſue ſuccedet, ac poſtmodum abſque filiis vivente adhuc Patruo decedat, ejus portio non revertetur ad locentem, ſed accreſcat Petruo ad æqualitatem ſervandam, ut in ſpecie conſulit Ruin. *conſ.* 12. *n.* 5. *& ſeqq. l.* 1.

Conjecturam autem, quod partes voluerint intrare jus 84
accreſcendi etiem inter primos ſtipulantes, tam in præfato caſu, quam etiam generaliter loquendo, faciet non ſolum ſi uterque obligavit ſe in ſolidum ed mercedes, ut dictum eſt ſupra *n.* 72. ſed etiem ſi conventum, quod ubi unue ebſena non ratificaret, alteri acquireretur etiam ejus rata, Rot. cor. Seraph. *dec.* 154. *num.* e. & ſolitum ita concedendi, ut jus accreſcendi locum habeat Giovagnon. *conſ.* 35. *n.* 30. ubi & quod pro ſolito ſufficit une conceſſio quadraginta annis ſervata, *lib.* 2. Et obſervantia ſubſecuta, quia videlicet dum evenit caſus deficientiæ unius ex conductoribus, Dominus recepit integras mercedes ab alio, Giovagn. *eodem conſ.* 35. *n.* 29. Seraph. *dec.* 154. *n.* 2. *ad fin.* & ponderatur etiam circumſtantia, quod nullus ex ſtipulantibus tempore conceſſionis filios haberet, ex quo facile eſſet non omnes illos ſuſcepturos fuiſſe, & inveriſimile, quod voluerint partem decedentis abſque eis reverti ad dominum, ut per Gabr. *conſ.* 66. *num.* 4. *lib.* 2. & Giovagnon. *conſ.* 35. *n.* 28. *lib.* 2. penes quos alias conjecturas require, & pleniorem caſuum diſtinctionem, ac hujus materiæ explicationem penes Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 34. ac alios cumulatos per Bonden. *collnct.* 35. *n.* 10. *& ſeq.* & generaliter in hac materia recurſum habet ad pleniſſimum tractatum, ſimulque doctiſs. Joannis Antonii Bellonii, quia cum ſit ampliſſima, non expedit hic omnia inſerere.

De effectibus locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Dominium non transfertur per locationem.*
2 *Locatio non tribuit ullum jus in re locata conductori, ſed tantum actionem perſonalem adverſus locatorem, ut patiatur frui re.*
3 *Decl. procedere in locatione ad modicum tempus.*
4 *Locatio ad tempus longum transfert dominium utile in conductorem.*
5 *Contrarium tenent aliqui, ſed prædicta eſt verior.*
6 *Decl. non transferri dominium utile per locationem ad modicum tempus factam a privato, ſecus ſi factam a Principe, vel a Fiſco.*
7 *Decl.* 2. *ut quod dicitur per locationem ad longum tempus transferri dominium utile, procedat ſi locetur fundus, ſecus ſi locetur aliquod jus percipiendi ex eo.*
8 *Decl.* 3. *non transferri dominium, ſi locatio fiat ab aliquo illud tantum habente.*
9 *Contrarium, quod adhuc transferatur.*
10 *Diſtingue, ut ſi primo conductori remaneant reliquiæ locationis, procedat prima opinio, ſecus e contra.*
11 *Quomodo intelligatur remanere reliquias locationis primo conductori, & n.* 13.
13 *Decl.* 4. *non transferri dominium utile per locationem ad longum tempus, ſi partes aliter convenerint.*
14 *Lim.* 4. *declarationem, ut procedat, ſi locatio fiat per eum, cui alienatio non ſit prohibita, alias ſecus.*

15 *Decl.*

15 *Decl. 5. ut dominium acquiſitum per locationem ſit reſolubile per inobſervantiam pactorum, vel finem locationis.*
16 *Decl. 6. eſſe neceſſariam ad translationem dominii rei traditionem.*
17 *Ampl. ut pactum, quod transferatur dominium, ſine traditione non valeat.*
18 *Lim. in locatione facta per principem.*
19 *Ampl. limitationem ſive conceſſio fiat per privilegium, ſive per contractum.*
20 *Lim. 2. ſi locatio ſit facta Eccleſiæ.*
21 *Lim. 3. ut non requiratur traditio actualis, ſed ſufficiat etiam ficta, ut per clauſulam conſtituti.*
22 *Non tamen ſufficiunt verba,* dedit, & aſſignavit, *niſi locatio facta ſit in conſpectu rei.*
23 *Lim. 4. ſi locator patiatur, quod conductor rem apprehendat.*
24 *Ampl. limitationem, ut non ſufficiat conductorem reperiri in poſſeſſione, quia præſumitur locatorem præſtitiſſe patientiam.*
25 *Locatio quandoque habet vim traditionis, & dominium transfert non in conductorem, ſed in locatorem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat.*
26 *Decl. 7. ut transferat dominium velle locatio ad longum tempus facta, non autem ſi adſit privilegium non expellendi inquilinos.*
27 *Hebræi ex Conſtitutionibus Apoſtolicis ſunt incapaces acquiſitionis dominii.*
28 *Poſſeſſio an transferatur per locationem ſunt jura hinc inde pugnantia.*
29 *Declaratur tamen, ut transferatur ſimplicem detentationem, ſeu poſſeſſionem naturalem impropriam.*
30 *Intellige procedere in locatione ad modicum tempus, non autem in locatione ad longum, quæ transfert poſſeſſionem naturalem.*
31 *Poſſeſſio, ſeu detentatio, ut transferatur per locationem, requiritur traditio vera, vel ficta.*
32 *Clauſula conſtituti transfert veram poſſeſſionem.*
33 *Et tam civilem, quam naturalem.*
34 *Decl. procedere ſi adſit cauſa habilis, & ſit de natura contractus, in quo apponitur, ut poſſeſſio transferatur.*
35 *In locatione transfert detentationem, non autem poſſeſſionem.*
36 *Poſſeſſio transfertur per traditionem verbalem in conſpectu rei factam.*
37 *Decl. non procedere, ſi adſit in poſſeſſione.*
38 *Poſſeſſio non transfertur etiam per actualem traditionem, alio in poſſeſſione exiſtente, quod ſecus eſt in dominio.*
39 *Poſſeſſio per locationem transfertur in locatorem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat.*
40 *Decl. procedere ſi locator ſciat.*
41 *Poſſeſſionem ad acquirendam requiritur mandatum ſpeciale.*
42 *Nec ſufficeret locationem fieri per conſanguineum.*
43 *Traditio ficta per clauſulam conſtituti non ſufficit ad transferendam poſſeſſionem in locatione, ſub conditione.*
44 *Litem movens ſuper re locata citando ſolum conductorem nulliter agit.*
45 *Lim. ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali.*
46 *Citationes dirigendæ ſunt in eum de cujus intereſſe principaliter agitur, nec neceſſe eſt citare eum, quem negotium tangit ſolum in conſequentiam.*
47 *Abſens per decennium amittit poſſeſſionem.*
48 *Decl. non procedere in poſſeſſione rei locatæ.*
49 *Ampl. etiamſi dominus per decennium mercedem non perceperit.*
50 *Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ non privat dominum poſſeſſione ſua, niſi conductorem expellat.*
51 *Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ, & expellens conductorem privat dominum etiam ignorantem poſſeſſione ſua tam naturali, quam civili.*
52 *Decl. ad hoc neceſſarium eſſe expulſionem omnium conductorum.*
53 *Et neceſſaria eſt expreſſio, quod fuerint expulſi omnes.*
54 *Sufficit tamen, quod nominentur conductores expulſi ad hoc, ut præſumantur omnes, & qui dicit alios adeſſe, probare debet.*
55 *Bona inquilinorum ſunt ejicienda a fundo ad effectum prædictum acquirendi ejus poſſeſſionem, ſecundum aliquos.*
56 *Contrarium verius.*
57 *Coloni expellendi ſunt a conſpectu fundi ad acquirendum ejus poſſeſſionem.*
58 *Intellige ita expellendos eſſe, ut difficilis reddatur eis aditus ad fundum.*
59 *Conductor ſi rem vendat, & penſionem vero domino, ac emptori ſolvat, non privatur dominus poſſeſſione.*
60 *Conduct. tradens alteri poſſeſſionem privat eo dominum.*
61 *Decl. requiri traditionem veram, nec ſufficere clauſulam conſtituti, vel conductionem ab alio.*
Pacion. de Loc. & Cond.
62 *Decl. 2. requiri traditionem eſſe ex juſta cauſa factam.*
63 *Subdeclara declarationes procedere in locatione ad tempus breve.*
64 *Recognitio in dominum facta per conductorem de alio, non privat verum dominum ſua poſſeſſione.*
65 *Ampl. etiamſi ultra recognitionem conductor ſolvat fructus eidem.*
66 *Decl. ut ſi dominus ſciens recognitionem alterius debeat ſtatim reclamare, alias negligendo eam amitteret.*
67 *Decl. 2. non ſufficere recognitionem in dominum, ſi poſſeſſio ſit plena, ſecus ſi vacua, uti quia dominus deceſſerit.*
68 *Domino mortuo, quomodo continuetur ejus poſſeſſio in hærede mediante conductore.*
69 *Decl. 3. ut neceſſaria ſit expulſio conductorum, cum quis ingreditur poſſeſſionem propria auctoritate, ſecus autem ſi auctoritate Judicis.*
70 *Intellige ſi Judex rite, & recte proceſſerit.*
71 *Sufficit tamen injuſtitiam non eſſe patentem ad hoc, ut adverſus immiſſum auctoritate Judicis non poſſit dari manutentio.*
72 *Locatio una probat dominium locatoris.*
73 *Res aliena locari poteſt.*
74 *Ampl. ut nec locatio antiqua probet dominium locantis.*
75 *Ampl. 2. ut neque contra conductorem dominium probet.*
76 *Decl. ut non propterea poſſit conductor controvertere dominium locatoris ante rei reſtitutionem.*
77 *Decl. 2. procedere ſi agatur de domino principaliter ad effectum rei vindicationis, ſecus ſi incidenter ad effectum conſequendi poſſeſſionem.*
78 *Dominium requirit probationem plenam, quando agitur de eo principaliter, ſecus autem, quando agitur de eo incidenter.*
79 *Lim. ut locatio probet dominium ad quemcumque effectum, ſi concurrant ſolutiones mercedis per longum tempus.*
80 *Decl. longum tempus debere eſſe per triginta annos.*
81 *Lim. 2. concurrentibus aliis adminiculis urgentibus.*
82 *Probatio quæ fit per præſumptiones, & conjecturas, eſt vera, & propria probatio.*
83 *Locatio, ſeu inveſtitura juncta ſolutioni canonum, & laudemii, & aliis adminiculis non ſufficit ad probandum dominium ad effectum devolutionis.*
84 *Contr. ſi inveſtitura ſit facta tamquam de re propria, & adminicula urgent.*
85 *Decl. primam opinionem ſuſtineri ſi in inveſtitura non ſit facta mentio dominii, vel adſit ſuſpicio, quod conceſſio ſit de re aliena.*
86 *Ex qualitate perſonarum, & aliis circumſtantiis ceſſat ſuſpicio, quod locata fuerit res aliena.*
87 *Adminicula ad prædictum effectum urgentiora requiruntur ubi agitur de caducitate in pœnam, quam ubi agitur de ea ob lineam.*
88 *Locatio ab uno facta alieno nomine probat dominium illius contra locantem.*
89 *Poſſeſſio probatur non probatur per locationem.*
90 *Decl. procedere contra tertium, ſecus autem contra conductorem.*
91 *Ampl. ut non ſolum probet contra conductorem, ſed etiam contra hæredem, & ab eo cauſam habentes.*
92 *Lim. ſi cauſam habens a conductore habeat etiam ſimul cauſam a tertio.*
93 *Lim. quod dictum eſt probare poſſeſſionem contra tertium, non procedit in antiquis.*
94 *Decl. antiquum dici inſtrumentum ad hunc effectum, ſi excedat metum ſexaginta annorum.*
95 *Lim. 2. ſi deducatur probatio contra tertium, qui non poſſideat.*
96 *Lim. 3. ſi cum locatione concurrat perceptio penſionum in ea contentarum.*
97 *Decl. procedere ſi locator receperit poſſeſſionem ab ipſomet conductore.*
98 *Decl. non ſufficere ad probandas receptiones penſionum ſolas confeſſiones de recepto.*
99 *Decl. 3. non ſufficere promiſſionem de ſolvendo una cum locatione.*
100 *Decl. 4. non ſufficere locationem cum perceptione penſionum, ubi conſtat de poſſeſſione alterius.*
101 *Lim. 4. ut locatio probet poſſeſſionem locantis, ſi cum ea concurrat detentatio rei per conductorem.*
102 *Lim. 5. ut locatio non ſit unica, ſed plures.*
103 *Lim. 6. ſi conductor aſſerat ſe nomine locatoris poſſidere.*
104 *Lim. 7. generaliter ſi cum locatione concurrant adminicula, quod locator poſſederit.*
105 *Ampl. procedere, etiamſi non conſtet de effectuatione locationis.*
106 *Adminiculum, quod locator poſſideret, eſt, ſi ipſe, vel ejus filii rem vendiderint.*
107 *Fructuum perceptorum quantitas probatur per locationem.*
108 *Poſſeſſio retenta ſufficit ad arguendam perceptionem fructuum.*

109 *Locatio probat quantitatem fructuum non ſolum pro tempore pro quo duravit, ſed etiam pro annis futuris.*
110 *Fructus liquidantur a ſolito.*
111 *Locationes ſi non appareat terminata per dimiſſionem bonorum, poſſunt cenſeri continuata etiam poſt tempus in eis præſcriptum.*
112 *Clauſula*, donec, &c. *eſt repetitiva.*
113 *Lim. quod dictum eſt locationes probare quantitatem fructuum ultra tempus, quo durant, ſi adſit aliqua ratio, cur in ſolidum non poſſit fieri fundamentum.*
114 *Valor Beneficii non probatur per locationem bonorum ejuſdem.*
115 *Ad convincendum verum valorem Beneficii deducenda ſunt onera.*
116 *Locatio poteſt eſſe facta pro majori penſione propter affectionem conductoris.*
117 *Valor beneficii probatur per locationes, ſi in eis comprehenſa ſunt onera, & ceſſet ratio affectionis conductoris.*
118 *Idem ſi cum locatione concurrant adminicula.*
119 *Locationes bonorum Beneficii licet non probent verum valorem, excuſant a pœna Reg. Cancellariæ de vero valore exprimendo.*
120 *Valor bonorum non probatur per locationes.*
121 *Fructus viginti annorum conſtituunt verum valorem rei.*
122 *Præſumptionum multiplicatio, & quod una aliam pariat, non admittitur in jure.*
123 *Jactare ſuum nemo præſumitur.*
124 *Valor rei eſt, quo communiter vendi poteſt.*
125 *Argumentum valoris a quantitate fructuum ad rationem quinque pro centenario eſt fallax, & in multis non procedit.*
126 *Juriſdictionalium bonorum valor æſtimari ſolet ex fructibus ad rationem duorum pro centenario plus, & minus ſecundum qualitatem juriſdictionis.*
127 *Miniſtri neceſſarii exercitio juriſdictionis Eccleſiaſticæ gaudent exemptione a juriſdictione laicali.*
128 *Famuli clericorum an gaudeant exemptione a juriſdictione laicorum, ſunt hinc inde opiniones.*
129 *Conciliantur prædictæ opiniones, ut famuli neceſſarii exemptione gaudeant, ſecus autem non neceſſarii.*
130 *Exemptio familiarium Clericorum non reperitur in jure expreſſa.*
131 *Quod non licet facere directe, nec per indirectum permitti debet.*
132 *Litteræ familiaritatis ſolæ non tribuunt exemptionem.*
133 *Familiares militum neceſſarii utuntur privilegio ipſorum militum.*
134 *Famuli ſcolaſticorum non neceſſarii, non gaudent privilegio eorumdem.*
135 *Servientes diætim, vel modicum tempus etiam ſi neceſſarii ſint, non gaudent privilegio.*
136 *Conductores bonorum Eccleſiæ non ſunt exempti ab oneribus mere perſonalibus, nec mere realia ſubire tenentur.*
137 *Conductores bonorum Eccleſiæ teneri ad onera mixta quæ imponuntur perſonæ pro rebus, tenent aliqui.*
138 *Contrarium tamen tenendum, & n. 139.*
140 *Lim. procedere in locatione ad modicum tempus, ſecus in emphyteuſi.*
141 *Decl. limitationem, ut non poſſint imponi emphyteutæ Eccleſiæ munera ſordida, ſicut nec emphyteutæ Fiſci, & Principis.*
142 *Decl. 2. ut gravari poſſit emphyteuta Eccleſiæ reſpectu ejus fructus qui ſupereſt deducto canone, qui ſolvitur Eccleſiæ.*
143 *Lim. 2. quo ad onera impoſita ipſis fructibus a ſolo ſeparatis, ut eſt gabella, quæ ſolvitur ad portam Civitatis, quam effugere non poſſunt conductores bonorum Eccleſiæ.*
144 *Conductor de jure communi prælationem non habet in emptione rei.*
145 *Romæ olim dabatur dicta prælatio ex quodam decreto Camerali, nunc datur ex conſtitutione Gregoriana.*
146 *Conſtitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate.*
147 *Conſtitutio præfata eſt juris communis correctoria, & ideo non extendenda.*
148 *Non tamen eſt exorbitans.*
149 *In Bulla Gregorii concedente prælationem inquilinis decernitur, omnia in ea contenta eſſe favorabilia.*
150 *Bulla præfata concedit prælationem ſolum inquilinis.*
151 *Venditio ad vitam, eſt vera, & propria venditio, & in ea habet locum prælatio conceſſa in venditione.*
152 *Decl. tamen attendi debere mentem ſtatutarium.*
153 *Hæreditatis aditio, an inducatur per locationem rei hæreditariæ, eſt quæſtio controverſa.*
154 *Tenenda tamen regulariter negativa.*
155 *Aditio hæreditatis, ut inducatur requiritur actus, qui citra jus, & nomen hæredis fieri non poſſit.*
156 *Limit. ut non inducat aditionem hæreditatis locatio ad breve tempus, ſecus autem locatio ad longum.*
157 *Lim. 2. ſi locatio fuit facta tamquam ab hærede, ſeu de re tamquam ſua.*
158 *Decl. non procedere ſi habeat alium titulum nuncupandi rem ſuam.*
159 *Uſufructuarius dicitur dominus.*
160 *Decl. 2. ut non ſufficiat eſſe creditorem defuncti.*
161 *Intellige, ſi non habeat rem locatam in pignus.*
162 *Limit. 3. in hæreditate paterna.*
163 *Locatio bonorum hæreditariorum licet non importet per neceſſe aditionem hæreditatis, tamen facit indicium, quod una cum aliis ſufficit.*
164 *Filius non præſumitur hæres, quando ipſe non allegat ſe hæredem, ſed tertius.*
165 *In probatione voluntatis, & animi, quæ de ſe non probant, juncta juvant.*
166 *Lim. 4. ut ſufficiat quilibet actus una cum locatione.*
167 *Ampl. ut ſufficiat non factum, uti ſolutio debiti cum hæreditate.*
168 *Hæreditas non damnoſa facilius præſumitur adita.*
169 *Hæres faciens actus dubios compellitur declarare, an fuerit animo adeundi, & ejus dicto ſtatur.*
170 *Lim. 5. ſi nulla adeſſet cauſa, vel neceſſitas locandi.*
171 *Decl. ut in caſibus in quibus per locationem inducitur aditio, ut procedat in volente libere contrahere, & adire.*
172 *Aditio hæreditatis requirit ſolemnitates neceſſarias in contractibus.*
173 *Ampl. non ſufficere locationem eſſe factam cum ſolemnitatibus.*
174 *Teſtes præſumuntur idonei, ſi contrarium non probetur.*
175 *Conductor non eſt teſtis idoneus pro locatore.*
176 *Nec e contra locator non eſt teſtis idoneus, pro conductore.*
177 *Lim. 1. procedere in conductore prædiorum ruſticorum, non in conductore domus.*
178 *Lim. 2. procedere in colono partiario.*
179 *Lim. 3. ſecundum aliquos procedere in colono adſcriptitio, qui non poteſt ad ſui libitum diſcedere.*
180 *Lim. 4. non procedere in colonis noſtrorum temporum.*
181 *Lim. 5. ut de conſuetudine contrarium ſervetur.*
182 *Decl. ut ſi conductor poſſit mediante conductione dici familiaris, & domeſticus teſtatoris repellatur a teſtificando, ſecus e contra.*
183 *Et requiritur dominum poſſe ei imperare.*
184 *Locatores operarum ſuarum non ſunt idonei teſtes pro conductoribus earum.*
185 *Conductor qui non poteſt dici familiaris locatoris, adhuc non poteſt eſſe teſtis pro eo, ſi habeat intereſſe in cauſa.*
186 *Teſtis intereſſatus non probat, ſi veritas aliunde haberi poſſit.*
187 *Lim. in intereſſe mere ſecundario.*
188 *Decl. 2. ut licet conductor non repellatur a teſtificando, adhuc minuatur ejus fides arbitrio Judicis.*
189 *Intereſſe teſtis ad hoc ut repellatur quantum eſſe debeat, ſtatur arbitrio Judicis.*
190 *Conductor minime, vel ubi agitur de re minima eſt idoneus teſtis.*
191 *Teſtis defectus, quod ſit conductor, ſuppleri poteſt qualitate perſonæ.*
192 *Et ſuppleri etiam poteſt numero.*
193 *Et qualitate alterius teſtis.*
194 *Et ex eo quod ſit approbatus ab altera parte.*
195 *Conductor domus exiſtentis in Parochia, in qua Parochiani præſentant Parochum, an præſentare debeat, vel ne.*

CAPUT XXVII.

Vidimus quomodo intelligatur facta locatio, nunc videndum quid ipſa operetur, & non eſt dubium, eam tribuere conductori uſum rei locatæ, quia hoc patet ex ipſa ejus definitione ſupra poſita *in c. 1.* & quomodo conductor uti poſſit, & debeat, dicam infra *cap. proximo*, ſed 1
de aliis quibuſdam quærendum eſt, & primo an transferat dominium rei locatæ, & regula eſt pro negativa, quia non ſolet locatio dominium mutare, ut dicit Ulpian. *in l. non ſolet 42. ff. locat.* & concordant alia jura relata per Mant. *de tacit. lib. 5. tit. 7. n. 3.* Rot. *dec. 251. n. 5. par. 11. rec.*

Imo fortius locatio non ſolum non transfert dominium 2
in conductorem, ſed ulterius nullum tribuit ei jus in re locata, ſed tantummodo tribuit ei actionem perſonalem adverſus locantem, ut frui patiatur re illa, Bart. *in l. emptorem 9. n. 1. Cod. locat.* Gomeſ. *var. reſ. tom. 2. c. 3. n. 9.* Rot. coram Caval. *deciſ. 612. n. 2.*

At hæc procedunt in locatione ordinaria ad modicum tem- 3
pus; nam ſi locatio fiat ad longum tempus, alteratur ejus natura, & transfertur Dominium utile, remanente ſolum directo penes locatorem *l. 1. & 2. ff. ſi ag. vect. vel emph. pet.* & 4
concludunt, Bart. *in l. 1. §. Quod autem, n. 4. ff. de ſuperf.* Alex. *conſ. 212.*

conſ. 212. *n.* 3. *lib.* 1. Caroc. qui infinitos prope congeſſit, & in puncto juris veriorem opinionem dicit, *de locat. & conduct. ſub tit. de locatione ſine tempore, q.* 13. *n.* 5. Seraph. *deciſ.* 272. *n.* 8. *& deciſ.* 286. *n.* 3. Buratt. *deciſ.* 445. *n.* 14. Rot. *deciſ.* 182. *n.* 10. *par.* 6. *rec.*

5 Et licet non deſint, qui hanc ſententiam impugnent, dicentes hanc diſtinctionem inter conductorem ad breve, & ad longum tempus non reperiri aliqua lege conſtitutam, & fieri a ſcribentibus ſine lege, ſine auctore, & ſine ratione, ut ſignanter Conan. *in ſuis comment. jur. lib.* 7. *c.* 12. & Pinell. *in l.* 1. *p.* 3. *n.* 66. *C. de bon. mater.* & ante eos Cuman. *in l. Codicillio,* §. *inſtituto, n.* 3. *ff. de legat.* 1. tamen ab ea non videtur recedendum non ſolum, quia eſt communiter recepta, ſed etiam quia pro ea eſt text. *in l.* 1. §. *quod autem ait, ff. de ſuperficieb.* in illis verbis, *& ſane cauſa cognita ei, qui non ad modicum tempus conduxit ſuperficiem, in rem actio competit;* cui licet Pinell. reſpondere conetur dicendo ſpeciale eſſe in conductore ſuperficiei, ea quo ſuperficiarius ſit, qui in ſolo alieno ædificat conducta ſuperficie, *l. obligationem, ff. de action. & oblig. l. fin. ff. de ſuperfic.* & ideo adſit in eo ſavor publicus, ne Urbes deformentur ruinis, ſed ornentur ædificiis, talis reſponſio non ſatisfacit, quia idem favor æque conſiderari poterat in conductore ad modicum tempus ædificante, & tamen textus prædictus loquitur tantum de eo, qui conduxit ad longum tempus, & ei tantum competere actionem in rem, unde convincitur, rationem Pinelli non eſſe bonam, prout latius eam diluit, ac omnibus aliis reſpondet Garz. *de expenſ. cap.* 14. *n.* 3.

Declaratur tamen prædicta diſtinctio inter locationem
6 ad modicum. & locationem ad longum tempus, ut procedat in locatione facta a privato, ſecus autem in locatione rei publicæ facta a Principe, vel Fiſco, quia in iſta quamvis ad modicum tempus facta transfertur dominium utile in conductorem, & datur ei actio utilis in rem eodem modo, ac in locatione ad longum tempus facta a privato ad tex. *in l.* 1. *& ibi* Gloſ. *in ver. conduxerit, & DD. ff. de loc. pub.* Fruen. Ruin. *conſ.* 216. *n.* 2. *verſ. & quia dictum, lib.* 2. late Grat. *diſcept.* 357. *num.* 15. *& ſeqq.* Everar. *in loco a Feud. ad emphyteuſ. n.* 52. *&* 53. Scapuccin. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 8. *n.* 8. & licet contrarium ſenſerint Petr. Barboſ. *in l. filius familias,* §. *fin. n.* 38. *ff. ſol. matr.* & Cevall. *commun. contra com. q.* 756. *n.* 74. *ad med.* tamen iſta eſt verior, & communior, ut probat Pinell. *de bon. mater. in l.* 1. *par.* 3. *n.* 67. *ad fin. &* 68.

Præterea ſecundum membrum diſtinctionis, quod videlicet in locatione ad longum tempus transferatur dominium utile, declaratur pluribus modis, & primo, ut procedat, quando locatur aliquis fundus, ſecus autem ſi locetur
7 aliquod jus percipiendi, ſive fructus ex fundo, ſive annua præſtatio, ſive quid ſimile, quia tunc non trasfertur dominium ipſius rei, ut dictum eſt *in c.* 4. *d. An locatio ſit alienatio,* & maxime, ubi ex verbis contractus deducitur ita ſenſiſſe partes, ut ibidem, *& in c.* 14. *de locatione rerum Eccleſiæ,* §. 5. quibus locis diverſas auctoritates adduxi, quibus nunc addo Ruin. *conſ.* 216. *n.* 5. *ad fin. verſ. præterea dici poſſet, lib.* 1. & Caroc. *de loc. & conduct. ſub tit. de loc. ſine temp. q.* 13. *n.* 9.

8 Secundo declaratur eadem concluſio, ut ſi fiat locatio ad longum tempus per habentem ſolum dominium utile, puta per emphyteutam, tunc non transfertur dominium ipſum utile plenum, & abſolutum, itaut nihil remaneat apud ipſum locantem, ſed transfertur dominium utile ſubalternum, Corbul. *de jur. emph. tit. de cauſ. priv. ob non ſolut.* Canon. *ampl.* 20. *n.* 2. ubi ait non eſſe inconveniens, quod tale dominium ſit apud plures diverſis reſpectibus, ſenſit Jaſ. *in l.* 2. *n.* 152. *C. de jur. emphyt.*

Et licet contrarium, quod ſi primus conductor ita ſublo-
9 cet, neque dominium, neque poſſeſſio penes eum remaneat tenuerunt alii, & ſignanter Roin. *conſ.* 168. *n.* 10. *ad fin. lib.* 1. Rim. Sen. *conſ.* 124. *n.* 7. *& conſ.* 380. *n.* 11. ubi quod hæc eſt natura contractuum emphyteuticorum, & ſi emphyteuta alteri concedat in emphyteuſim, nihil ei ramaneat.

10 Fœdere tamen diſtinctionis conciliantur iſtæ opiniones, ut prima procedat in caſu quo ſublocanti remaneant aliquæ reliquiæ emphyteuſi, ſeu locationis, puta quia remaneat ei aliqua pars penſionis, quam in majori quantitate ſibi ſolvit ſubconductor, vel aliqua pars rei, quia non totam ſublocavit, vel etiam aliqua pars temporis, quia non pro tanto tempore ſublocavit pro quanto ipſe conduxit, vel aliud ſimile, alias procedat ſecunda, ut poſt Caldaſ. *de renov. emph. lib.* 1. *q.* 13. *n.* 20. *& ſeq.* daclar. Rota *dec.* 182. *n.* 8. *par.* 6. *recent.*

11 Verum hæc diſtinctio non ita ruditer ſumenda eſt, ſed attendendus ejus ſenſus, qui eſt, ut ſi primo emphyteutæ remaneant reliquiæ emphyteuſis, quia non totaliter ſe illa ſpoliaverit, totumque ejus jus ceſſerit, tunc remaneat ei dominium utile, ſecus e contra, unde hæc quæſtio tota pendet a dignoſcendo quid actum, & non ſufficeret ad arguendum retentionem dominii, quod emphyteuta retinuiſſet aliquam partem penſionis, ſi e contra concurreret, quod ſublocatio facta eſſet de conſenſu domini, quodque ſecundus emphyteuta ipſum dominum recognoviſſet, & ab eo inter ſuos emphyteutas ſcriptus fuiſſet, quia tunc dicta penſio reſervata primo, deberetur ei actione perſonali, non autem in recognitione dominii, aut reliquiarum emphyteuſis, ut tradunt Socc. Sen. *conſ.* 256. *col.* 2. *verſ. ſed præmiſſis non obſtantibus, lib.* 2. Corb. *de cauſ. priv. ob non ſol. Can. ampliat.* 20. *n.* 3.

Et e contra ad hoc, ut nihil remaneat ſubemphyteuticanti neceſſe eſt, quod expreſſe dicat ponere ſubemphyteutam 12 in locum ſuum, & accedat conſenſus domini directi, alias ſimpliciter ſubemphyteuticando etiam totam rem, & cum eadem penſione remanet emphyteuta, & retinet dominium utile, & aliud utile inferius formatur etiam in accipiente, ut declarat Valaſc. *de jur. emph. q.* 13. *n.* 12. & his terminis nullius juris, nulliuſque actionis ſuper bonis ſublocatis retentæ loquitur Rota, *in d. deciſ.* 182. *p.* 6. *rec.*

Declaratur tertio dicta concluſio, quod per locationem 13 ad longum tempus transferatur utile dominium, ut non procedat, ſi partes aliter expreſſe convenerint, videlicet de eo non tranferendo, quia valet talis conventio, & operatur illud non tranſferri, Bald. *in l. Cod.* §. *inſtituto, ff. de l.* 2. *& in c. litteras, n.* 6. *de dilat.* Ruin. *conſ.* 57. *n.* 7. *lib.* 1. Caroc. *de loc. ſub d. tit. de loc. ſine temp. q.* 13. *n.* 6. Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 7. *n.* 1. *& ſeq.* ubi plura adducit ad comprobationem validitatis hujus pacti, Boer. *deciſ.* 234. *n.* 2.

Limitanda tamen eſt hæc declaratio, ut procedat quatenus locatio cum dicto pacto fiat per eum, cui alienatio non 14 ſit prohibita, quia tunc locator eſt magis rei ſuæ moderator & arbiter, & proinde poteſt circa eam quodcumque pactum inire abſque aliqua fraudis ſuſpicione, at ſi ſit prohibitus alienare, & locet ad longum tempus, & in locatione apponat pactum præfatum, cenſetur illud apponere in fraudem dictæ prohibitionis, & nihil operatur, Bald. *in c.* 2. *in princ. de prohib.* Feu. *alien.* per Frideric. & ibid. Affl. *n.* 62. *& ſeq. &* 66. & late plur. add. probat. Mant. *de tacit. d. lib.* 5. *tit.* 7. *n.* 66. *& ſeq.* quoties enim in fraudem legis ſit, non valet quod factum eſt, dicit text. *in l. ſi libertus minorem poſt princ. ff. de jur. patr.*

Declaratur quarto, ut tale dominium acquiſitum per 15 locationem ſit reſolubile per inobſervantiam pactorum, vel finem locationis, non autem perpetuum, Soc. Jun. *conſ.* 56. *n.* 12. *& conſ.* 63. *n.* 16. *ad med. lib.* 2. Caroc. qui alios allegat *d. q.* 13. *num.* 17.

Declaratur quinto, ut, quod dictum eſt locationem transferre dominium utile, intelligatur ſequuta traditione, eſt 16 enim traditio ad hoc omnino neceſſaria, quia per eam proprie transfertur dominium, non per ſolum contractum, *l. traditionibus* 20. *C. de pact. l. ſi ager.* 5. *ff. de rei vind.* Ser. *dec.* 783. *n.* 13. Coc. *dec.* 49. *n.* 5. Buratt. *dec.* 861. *n.* 1. quod eſt adeo verum, ut valeat argumentum, non fuit probata traditio, ergo nec dominium, Rot. cor. Verall. *dec.* 280. *n.* 3. *p.* 1. & pactum 17 quod transferatur dominium, ſine traditione ſit invalidum, Surd. *conſ.* 52. *n.* 75. *& ſeqq.* Giurb. *dec.* 80. *n.* 15. *poſt princ. verſ. quia ſequuta,* Rota in Romana venditionis Capſulæ cor. Penia, *impreſſ. penes Marcheſ. p.* 3. *fol.* 111. *n.* 9.

Niſi forte locatio ad longum tempus facta ſit per Princi- 18 pem, quia conceſſio Principis transfert Dominium abſque traditione, Socc. Jun. *conſ.* 65. *n.* 6. ubi de communi, *lib.* 1. Gratian. *diſcept.* 320. *n.* 5. *&* 6. Rot. *dec.* 81. *n.* 6. *par.* 5. *recent.* & licet aliqui velint hoc procedere tantum in conceſſione facta per viam privilegii, tamen verior, & communior 19 eſt opinio, quod procedat etiam in conceſſione facta per viam contractus, ut probant Ruin. *conſ.* 32. *n.* 4. *lib.* 1. Grat. *d. diſc.* 310. *n.* 8. Rot. *dec.* 664. *n.* 18. *par.* 2. *recent.*

Vel etiam niſi locatio ad longum tempus facta eſſet Ec- 20 cleſiæ, quæ eſt in hoc privilegiata, ut acquirat dominium per ſimplicem conceſſionem ſibi factam abſque traditione, ut per text. *in l. fin. C. de ſacroſ. Eccl.* & Bald. *conſ.* 37. *n.* 5. *lib.* 1. dixit Rot. *deciſ.* 673. *n.* 4. *verſ. non repugnat, p.* 2. *rec. & deciſ.* 81. *num.* 7. *par.* 5. *recent.*

Non tamen requiritur traditio actualis, & vera, quia tra- 21 ditio etiam ficta transfert dominium verum, Menoch. *præſumpt.* 39. *n.* 15. *lib.* 1. ut per clauſulam conſtituti in inſtrumento appoſitam, Surd. *deciſ.* 157. *in princ.* Coc. *dec.* 240. *n.* 3. Cavaler. *dec.* 399. *n.* 3. Duran. *deciſ.* 84. *n.* 18. *& ſeqq.*

At non ſufficit inſtrumentum dicere, *tradidit, dedit, &* 22 *aſſignavit,* ubi locatio non ſit facta in conſpectu rei locatæ, quia hæc eſt traditio verbalis, quæ ſufficit, ſi fiat in conſpectu rei, & non alias, ut diſtinguit Bald. *in l.* 2. *in ſecunda lectura, num.* 3. *C. de acq. poſſ.* Rom. *conſ.* 337. *num.* 6. & ibi Adden. Rot. coram Durano *deciſ.* 270. *num.* 13.

Verum ſufficiat patientia, quod quis rem apprehendat, & 23 abſque alia traditione dominium acquiritur capienti, ſtante titulo habili, ut eſt text. *in l. qui ſaxum* 6. *ff. de donat.* ubi habetur, quod permittente aliquo me ſaxum titulo donationis ex ſuo eximere, ſtatim ac exemptus eſt, meum ſit, & additur, quod ſi mercenarius meus exemit, mihi exemit, unde datur intelligi in propoſito conductionis bonorum ſufficere, quod Villicus conductoria ingreſſus ſit in ea patiente locatore, & faciunt tradita per Pereg. *conſ.* 94. *n.* 11. *lib.* 1.

Et dum conductor reperitur in actuali poſſeſſione, dicta 24 patientia præſumitur præſtita, & quod adeptus ſit poſſeſſionem titulo locationis, & de voluntate locatoris, ut docuerunt Bald. *in l.* 2. *num.* 1. *C. de acq. poſſ.* Ang. *in l. quidam mulier,*

lier, ff. de rei vindic. tum aliis cumulat. per Becc. conſ. 6. n.
8. & ſeq. & dixi etiam ſupra in c. 24. de locatione ad menſu-
ram, ubi etiam habetur declaratio hujus concluſionis, ut
procedat quando locator tenetur tradere, ſecus ſi non tene-
tur, uti quia ſit locatio ad menſuram, ut ibi, vel alia de cauſa.
25 Eſt tamen caſus, in quo ipſamet locatio habet vim tradi-
tionis, & dominium tranſfert, & non a locatore in con-
ductorem, ſed e contra a conductore in locatorem, ſi
quis rei dominus illam vendat, ſeu donet, & deinde
eam ab emptore, vel donatario in locationem recipiat, *l. qua-
dam Mulier 76.* & ibi Bart. *in ſummar. ff. de rei vendic.* & di-
cam infra loquendo de tranſlatione poſſeſſionis.
Declaratur ſexto, ut tranſlationem utilis dominii opere-
26 tur locatio vera, & propria ad longus tempus facta, non au-
tem ſi adſit aliquod privilegium favore inquilinorum, ut
expelli non poſſint, prout adeſt in Urbe favore Hebræo-
rum ex quadam Conſtitutione Clemen. VIII. quia non pro-
pterea acquirunt aliquod jus dominii, ut dixit Rota *in deciſ.
38. n. 8. p. 14. rec.* licet hoc in Hebræis facilius admittendum
27 ſit, ex quo ipſi ſunt etiam ex conſtitutionibus Apoſtolicis
incapaces illud acquirere, ut in eadem deciſione habetur,
quia tamen dicta conſtitutio concedit etiam Hebræis, ut
poſſint meliorare domum, inde ſequitur ut maxime ex me-
liorata acquirant in ea jus ceſſibile, ut dic. Grat. *diſc. 842. n. 21.*
Secundo quæri hic poſſet an per locationem acquiratur
conductori dominium fructuum rei locatæ, & conductæ,
ſed de hoc videtur opportunius dicendum *in c. particu-
lari de fructibus*, quod erit 33.
Tertio quærendum, an per locationem, & conductio-
nem transferatur poſſeſſio rei locatæ in conductore, &
28 in hoc videntur jura aperte contrariari, quod enim co-
lonus nec vivo, nec mortuo domino ullam poſſeſſionem
habeat, dicit text. *in l. non ſolum 33. §. quod vulgo poſt
med. verſ. cum hac igitur, ff. de uſu cap.*
Contrarium vero quod naturaliter poſſideat habetur in
l. communi dividundo 7. §. Inter prædones ad fin. ff. com. divid.
ibi, *neque Colonis, neque iis, qui depoſitum ſuſceperunt hoc
judicium competit, quamvis naturaliter poſſideant*, & idem
etiam habetur *in l. 2. §. quod vulgo, ff. pro hærede.*
29 Utraque tamen ex prædictis ultimis legibus declaratur
per ſuam Gloſ. nempe, *d. l. 2. communi dividundo per* Gloſ.
in verb. poſſideant, & d. l. 2. §. quod vulgo per Gloſ. *in verbo
Colonum*, ut accipiant poſſeſſionem naturalem improprie
pro ſimplici detentatione, & probatur hæc gloſarum de-
claratio quia eos poſſeſſores non convenit appellare, qui
ita tenent, ut ob hoc ipſum ſolitam debeant præſtare
mercedem, ut dicit Imp. *in l. 2. C. de præſcr. 30. vel quadrag.
annor.* & quod fructuarius colonus, & inquilinus ſint in
prædio, ſed tamen non poſſideant, dicit text. *in l. certe 6.
poſt princip. verſ. Nam, & fructuarius, ff. de precar.* & de-
nique qui ex conducto poſſidet, quamvis corporaliter te-
neat, non tamen ſibi, ſed domino rei creditur poſſide-
re, ut habetur *in l. 1. in princ. C. commun. de uſucap.*
Deducitur itaque ex prædictis juribus, quod locatio pro-
prie nullam transfert poſſeſſionem in conductorem, ſed
tantum operatur eum habere detentationem corporalem, &
pro domino detinere, quod & dixit Rot. *deciſ. 351. n. 6. p. 11.
recent.* at hoc intelligitur procedere in ſimplici locatione ad
30 modicum tempus, ſecus autem in locatione ad tempus lon-
gum, quia ea cum transferat dominium utile in conducto-
rem, ut dictum eſt ſupra, utique transfert etiam in eum
poſſeſſionem naturalem, & tribuit, ut ſibi tamquam utili
domino detineat, ut tradunt Alex. *conſ. 1. n. 6. lib. 4.* Felin.
conſ. 25. n. 4. ad med. Ruin. *conſ. 156. n. 6. lib. 5.* Tiraq.
de retract. lignag. §. 5. Gloſ. 14. *n. 79.* Rota *deciſ. 190.
n. 1. ad fin. par. 3. rec.* Sperell. *deciſ. 41. n. 26. & 27.*
Verum, ut dictum eſt ſupra circa tranſlationem dominii,
ita dicendum eſt hic circa tranſlationem poſſeſſionis, quod
non propterea, quod dicitur, locationem ad longum tem-
31 pus transferre poſſeſſionem naturalem, ſeu locationem ad
breve tempus transferre detentationem, inferendum eſt,
quod eo ipſo, quod facta eſt locatio, dicatur conductor
poſſidere, ſeu detinere, quia requiritur traditio vera, vel
ficta per clauſula conſtituti, Menoch. *de retinenda poſſ.
remed. 3. n. 571.* Rota coram Mantic. *deciſ. 37. num. 1.*
& poſt Poſth. *de manut. deciſ. 215. num. 9.*
Nec dicatur, quod per conſtitutum transferatur vera
32 poſſeſſio, non ſimplex detentatio, Honded. *conſ. 42. n. 27.
lib. 1.* Altograd. *conſ. 44. lib. 1. n. 4. & 6.* & quod conſtituto
transferatur vera realis, & tam civilis, quam naturalis
poſſeſſio Tomat. *deciſ. 112. n. 2.* Quia hoc procedit quatenus
33 adſit cauſa habilis, ut dicit Rot. coram Durano, *deciſ. 84. n.
18.* & quatenus de natura contractus in quo ea opponitur, ſit
34 poſſeſſionem transferre, eſt enim acceſſoria, & naturam con-
tractus cui adhæret, ſequitur, Hond. *conſ. 28. n. 54. lib. 2.* De-
cian. *conſ. 1. n. 60. lib. 3.* Menoch. *conſ. 733. n. 52.* Surd. *deciſ.
157. n. 5.* Cavaler. *deciſ. 5. n. 6.* & in ſpecie, quod in locatio-
ne transferat detentationem docuit etiam Caſtr. *in l. ſi quis
ante 10. n. 5. ad med. verſ. poſtea ponuntur*, Roman. *num. 4.*
35 Juſ. *n. 9. ſeq. ff. de acq. vel amit. poſſ.* & quod non transf-
ſetat poſſeſſionem Alex. *conſ. 521. n. 1. ad med. & 2. lib. 5.*
Tiraq. *in ſuo tractat. de conſtituto poſſ. par. 3. lim. 22. num. 1.*
ubi *n. 2.* ſecus eſſe ſi ſeparatim dominus poſt factam locatio-
nem conſtituit ſe precario nomine pro conductore poſſi-
dere, quia tunc transfert poſſeſſionem, & quod e contra,
ſi is pro quo dominus ſe conſtituit poſſidere, ab eo conducat,
poſſeſſionem per conſtitutum acquiſitam retro tranſfert, &
ſit ſimplex detentator, dicit tamen circa hæc videndum,
Alex. & Claud. Saiſell. *in dictu l. ſi quis ante.*
Et ſufficit etiam traditio verbalis, quatenus ſit facta in 36
conſpectu rei, Roman. *conſ. 337. n. 6.* cum aliis adductis
ſupra in propoſito tranſlationis dominii, niſi forte alius
in poſſeſſione exiſtat, quia tunc talis traditio non ſufficit
ad hoc, ut acquiratur conductori poſſeſſio, Adden. ad
Roman. *conſ. 337. lit. B*, Gratian. *diſcept. 310. n. 16.* 37
imo nec traditio actualis ſufficit illo non expulſo, quod
ſecus eſt reſpectu domini, nam verus Dominus tradens 38
rem ab alio poſſeſſam transfert dominium, licet non poſ-
ſeſſionem, Gomes *in §. ſed iſtu, num. 10. inſtit. de action.*
In reliquis autem applicantur fere omnia ſupradicta de
traditione neceſſaria ad tranſlationem dominii, prout et-
iam, quod locatio tranſfert quoque poſſeſſionem in locato- 39
rem, ſi dominus rei illam vendat, vel donet, & deinde eam
conducat dicta *l. quadam mulier 76. ff. de rei vendicat. l. in-
terdum 21. §. fin. ff. de acq. poſſ.* Tiraquel. *de conſtit. p. 3. lim. 9.
num. 3.* quatenus tamen locator ſciat, alias, quia non habet
animum poſſidendi, non procedit tranſlatio iſta poſſeſſionis 40
in eum, ut declarat Caroce. *de locat. p. 6. ſub tit. de prozenet.
q. 11. n. 2.* ſi videlicet fiat per Procuratorem generalem,
vel alium, quia ad acquirendam poſſeſſionem requiritur
mandatum ſpeciale, Surd. *conſ. 160. n. 29.* Rot. *deciſ. 9.* 41
de reſtit. ſpoliat. in nov. Gratian. *diſcept. 365. n. 9. & ſeq.* nec
ſufficeret locationem fieri per conſanguineum, Corn. *conſ.
46. num. 15. verſ. & licet dicent, lib. 3.* Gratian. *dictu
diſcept. 365. n. 52. & ſeq. & diſcept. 450. num. 26.* Rot. 42
deciſ. 681. num. 1. verſ. aut comes par. 4. diverſ.
Non omittendum tamen animadvertere, quod ea, quæ
dicta ſunt de traditione ficta per clauſulam, *Conſtituti*, quod
ſufficiat, non procedunt ſi locatio ſit conditionalis, Mant. 43
de tac. lib. 4. tit. 17. n. 3. & 4. cum al. adduct. c. 24. n. 26. & ſeq.
Ex eo autem, quod dictum eſt conductorem poſſidere
pro domino infertur, ut ſi quis moverit litem ſuper re
locata, & citaverit tantum conductorem, non autem Domi- 44
num nulliter proceſſerit, Rot. coram Coccin. *deciſ. 361. n. 2.
ad fin.* ubi quod fuit etiam dictum in eadem cauſa coram Se-
raphino, licet ſecus ſit ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali
rei, quia tunc ſatis erit citare conductorem, ut firmat ea-
dem Rot. coram Cavaler. *dec. 318. n. 2. & ſeq.* ea ratione, 45
quia de ejus intereſſe principaliter agitur, & citationes ſunt
dirigendæ in eum de cujus intereſſe principaliter agitur, nec
neceſſe eſt citare illum, quem negotium tangit ſolum in 46
conſequentiam per text. *junctu*, Gloſ. 2. *in l. de unoque-
que, ff. de re judic.* Alex. *conſ. 86. num. 3. & 4. lib. 2.*
Oſaſc. *deciſ. 157. ubi me com.* Surd. *deciſ. 103. n. 3.*
Præterea infertur, quod quamvis per abſentiam decem
annorum regulariter, quis cenſeatur amiſiſſe animum poſſi- 47
dendi, & ſic perdidiſſe poſſeſſionem ipſam, nedum natura-
lem, ſed etiam civilem, Bart. *in l. ſi is qui 27. num. 2. ad fin. ff.
de acq. poſſeſ. & in l. ſive poſſideris, n. 8. ff. prob.* Buratt. *deciſ.
823. n. 4.* cum aliis pleniſſime cumulat. per Poſth. *de manut.
obſerv. 58. n. 1.* ubi *num. 5. & 6.* quod licet tempus non ſit mo-
dus perdendæ poſſeſſionis, *l. ſi Mulier. ff. quib. mod. uſufr.
vel uſ. amittatur, l. licet, C. de acquir. poſſ.* tamen eſt mo-
dus inducendæ oblivionis, & ſic etiam inducendæ depoſi-
tionis animi, per quam amittitur poſſeſſio, per Gloſſ. *in d. l.* 48
licet ver. temporis injuria. & Gratian. *diſcept. 450. n. 30. &
ſeq.* licet inquam per tantum tempus perdatur poſſeſſio, ta-
men ſecus eſt in re alteri locata, ex quo per conductorem
ipſi Domino poſſidetur, & ſic non applicatur, quod adſit,
per alium rei inſiſtit, & poſſidet Aretin. *in l. ſi de eo, §.
ſi forte n. 7. ff. de acquir. poſſ.* Poſth. *d. obſervat. 58. n. 3. poſt
med.* Rot. Bonon. *diverſ. dec. 86. n. 42.* ubi quod hoc pro-
cedit, etiam ſi Dominus per decennium mercedem non 49
perceperit, *deciſ. 496. n. 3. par. 4. recent.*
Et infertur etiam, quod licet alius poſſeſſionem ingredia-
tur, tamen non privat dominum poſſeſſione ſua niſi con- 50
ductorem expellat, at ſi expellit eum privat, *l. 3. §. quod ſi
ſervus*, & ibi Caſtren. *ff. de acquir. poſſeſſ.* & privat eum etiam
ignorantem *l. peregre 44. §. fin.* & ibi Bart. *ff. eodem tit.*
& non ſolum naturali, ſed etiam civili, & utramque ſibi
acquirit, Ang. *in l. clam poſſidere 6. §. Qui ad nundinas, n. 2.
ad med. ff. eodem*, & ratio eſt, quia civilis Domini poſſeſſio hoc
caſu requieſcit ſuper naturali retenta per conductorem, & 51
ea ſublata per expulſionem illius corruit, ut aliis adductis
explicat Poſth. *de manut. obſerv. 59. n. 13. & 14.*
Et expelli debent Coloni omnes, & eorum familia, alias
non relevaret expulſio, ſi aliqua remaneret, Alex. *in l. peregre* 52
44. §. quibus, ff. de acquir. poſſ. Gozad. *conſ. 86. num. 11.* Rota
coram Seraph. *deciſ. 498. n. 2.* Adden. ad Buratt. *deciſ. 732.
n. 6.* unde opportunum erit in Inſtrumento exprimere, quod
fuerint

Digitized by Google

53 fuerint expulſi omnes, non autem ſimpliciter dicere, expul-
ſis colonis, quia indeſinita non æquipollet univerſali in
hoc propoſito ſecundum Berou. *q. 47. n. 5.* ſatis tamen eſſet
54 nominare ipſos colonos expulſos ad hoc, ut, qui dicit alios
adfuiſſe, probare debeat Rot. poſt Poſth. *de manut. deciſ. 74. n.*
11. prope fin. cum qua tranſit ipſe Poſth. *d. obſerv. 59. n. 3.*
55 Imo debere etiam ejici res omnes, & bona inquilinorum
tradunt Benintend. *deciſ. 93. n. 3.* & alii relati per Poſth. *d.*
56 *obſ. 59. n. 2.* at in hoc contrarium videtur verius, quod ſci-
licet talis ejectio bonorum non ſit neceſſaria, quia civilis
poſſeſſio Domini non reſidet ſuper illa bonorum exiſtentia
in fundo, ſed ſuper poſſeſſione naturali per conductorem
retenta, ut animadvertit Rot. cor. Seraph. *deciſ. 498. n. 4.*
ubi & quod Bero. *q. 47.* a Benint. citatus id dicit ſatis per-
functorie, & doctores per eum adducti nihil tale dicant.
57 Et debet etiam expulſio eſſe totalis reſpectu fundi nempe
a toto fundo, imo etiam a conſpectu ipſius, Dec. *conſ. 400. n.*
9. Gozad. *conſ. 86. n. 17.* Rot. *in deciſ. 412. n. 1. p. 4. diverſ. &*
in aliis adducta per Add. ad Buratt. *deciſ. 722. n. 7.* & Ridolph.
in praxi p. 2. 1. 5. num. 65. at hoc, expulſione a conſpectu rei
58 locatæ non intelligendum eſt in ſenſu litterali, ut neceſſe
ſit eos non potuiſſe oculis nec eminus rem conductam
videre, quia ſatis eſt eis fuiſſe difficilem reditum ad poſ-
ſeſſionem, ut ex mente Gozad. *d. conſ. 86. n. 27.* &
aliorum DD. declaravit Rot. coram Seraph. *deciſ. 498. n. 5.*
An autem neceſſaria ſit iſta expulſio ad acquirendam
59 poſſeſſionem rei locatæ, vel abſque ea ſufficiat conductorem
poſſeſſionem tradere alteri, vel eum in Dominum recogno-
ſcare, videndum breviter eſt, & quidem, ſi conductor rem
vendiderit, & eam ab emptore conduxerit, & utrique merce-
dem præſtiterit prior locator poſſeſſionem per conductorem
rectiſſime retinet, dicit præciſe *text. in l. quamvis 32. §.*
ſi conduct. ff. de acquir. poſſeſſ. unde deducitur quod ficta tra-
60 ditio coloni non privat Dominum poſſeſſione, ut notat ibi
Bart. In caſu enim textus non fuit poſſeſſio tradita, nec habi-
ta pro tradita, alioquin ſi fuiſſet actualiter tradita, vel habi-
ta pro tradita, eſſet amiſſa, ut aſſerit ibidem, & procul dubio
eſſe dicit Gloſſ. *in verb. retinet*, unde infertur neceſſe non eſſe,
quod conductor ejiciatur, ſed ſufficere, quod poſſeſſionem
ſponte tradat, Ang. *in l. peregre, §. quibus*, ubi Caſtr. *n. 5.* &
Alex. *n. 3.* qui dicit communem, *ff. de acq. poſſeſſ.* & magis
communem dicit Abb. *in c. olim n. 11. de reſtit. ſpoliat.* quos
retulit, & ſequuta eſt Rota cor. Coc. *deciſ. 1238. n. 3.* & quod
licet non poſſit conductor intervertere poſſeſſionem Domini
per actum fictum, prout dicit Bart. *in d. §. ſi conduct.* puta
61 per conductionem ab alio, ut loquitur ille text. vel per clau-
ſulam, *conſtituti*; tamen bene poſſit per traditionem veram,
admittunt Dec. *conſ. 400. n. 9.* & Surd. *conſ. 17. n. 14. & ſeq.*
62 licet *n. 16.* declaret, nec veram traditionem ſufficere, niſi ſit
ex juſta aliqua cauſa, puta alienando, vel alium contractum
faciendo, quia ſi cauſa ſit injuſta, vel nulla poſſeſſio per tradi-
tionem non transfertur, *l. nunquam nuda, ff. de acq. poſſ.* &
hanc eſſe differentiam inter ſimplicem conductorem ad bre-
63 ve tempus poſſidentem pro Domino, & conductorem ad
longum tempus poſſidentem ſibi, quod iſte transferat poſſeſ-
ſionem etiam per actum fictum, ſecus autem ille, at quod per
actum traditionis verum a quocumque ex eis proveniet trans-
ferri per eum poſſeſſionem naturalem, qua uterque detinet,
& ita intervertit poſſeſſionem civilem Domini, quæ ipſi na-
turali innititur late tradit Giovagnon. *conſ. 9. n. 16. lib. 1.* &
quod licet non valeat per ſimplicem ſuam recognitionem
in Dominum de tertio factam conductor in illum poſſeſſio-
nem transferre, & privare locatorem, tamen ſecus ſit ubi
ille tertius poſſeſſionem actualiter adeptus ſit, concludere
videtur Poſth. *de manut. obſervat. 59. num. 31.*
64 Verum his non obſtantibus verius videtur, quod tertius
ad acquirendam poſſeſſionem rei detentæ per conductorem,
& privandum dominum poſſeſſione ſua, neceſſe habeat con-
ductorem ipſum expellere, nec ſufficere actum volunta-
rium conductoris erga eum factum recognitionis in domi-
num, vel traditionis poſſeſſionis, quia ipſe non valet ſpon-
te, ac libere poſſeſſionem domini intervertere, quidquid
enim eſſet de jure digeſtorum, & quidquid Doctores leges
illas antiquas forte conſiderando ſe involvant, hoc expreſ-
ſe definitum eſt ab Imperatore, quod ſi colonus, vel inqui-
linus, vel quiſpiam alius, per quem licentia eſt nobis poſſi-
dere corporaliter, nactam poſſeſſionem cujuſcumque rei de-
reliquerit, vel alii prodiderit, deſidia forte, vel dolo, ut
locus aperiatur alii eandem poſſeſſionem detineri, nihil peni-
tus domino præjudicii generetur, ne ex aliena malignitate
alienum damnum emergat, ut præciſe habetur, *in l. fin. C. de*
acq. poſſ. unde nihil videtur ulterius quærendum, dum ha-
bemus text. clarum, & licet Gloſ. ibi *in ver. generetur*, op-
ponat leges digeſtorum, & afferat diverſas ſolutiones, ta-
men prima videtur magis vera, & amplectenda, quod ſcili-
cet lex iſta codicis corrigat illas, quatenus ſint contrariæ,
vel potius eas conciliet, & declaret, prout habetur in ejus
principio, ibi, *ex lib. Sabin. quæſt. in divinas noſtri nominis*
aures relatam tollentes definimus, unde quatenus in contra-
rium facere videantur, non ſunt habendæ in conſideratione
quoad iſtud dubium, & ita concludendum neceſſariam eſſe
omnino expulſionem inquilini, ut poſt antiquiores tradit
Benint. *deciſ. 93. n. 3.* ubi etiam ſi colonus ultra recognitio-
nem ſolvat fructus illi quem recognovit, adhuc poſſeſſio- 65
nem domini non intervertit, & *n. 4.* etiam ſi dominus ſciat,
& idem quoad primum dictum, ſed non quoad ſecundum
poſt Alexand. & alios tradit etiam Surd. *conſ. 117. num*
14. ad med. Ruin. *conſ. 227. n. 18. ad med.* ubi etiam ſi alius
ingrediatur poſſeſſionem colono abſente, & animum de-
ferendi poſſeſſionem habente, *lib. 5.* & alii plures, quos
refert, & ſequitur Adden. ad Buratt. *deciſ. 732. n. 5.* Rot.
deciſ. 141. n. 8. poſt Statil. Pacif. de Salv. *dec. 141. n. 8.* etiam ſi
colonus recognoverit alium in dominum cogitando ſe poſſe
repelli, *dec. 100. num. 4.* poſt Poſth. *de manut.* & alii pleniſſi-
me congeſti per eumdem Poſth. *obſerv. 59. n. 2.* & differen-
tiam prædictam inter jus novum *in dict. l. fin.* & antiquum
agnoſcit Rota *deciſ. 139. n. 22. par. 6. recentior.*
Debet tamen dominus in caſu quo colonus alium reco- 66
gnoſcat, vel poſſeſſionem alteri dimittat ſtatim, ac ſcit, eam
recuperare, vel adverſus recognitionem reclamare, alias ne-
gligendo eam amitteret, *l. ſi de eo 40. §. ſi forte*, ubi *ſed tunc*
demum cum dominus poſſeſſionem adipiſci neglexerit, ff. de
acq. poſſ. Cravet. *conſ. 235. n. 1.* Add. ad Greg. *dec. 307.*
n. 26. verſ. verum quoad, illud Poſth. *de manut. obſerv. 58.*
n. 21. deciſ. 223. n. 4. & deciſ. 229. n. 1. poſt eumdem
Poſth. negligere autem dicitur ſi a die ſcientiæ differat per tri-
duum, ut probat Cravet. *in d. conſ. 235. num. 2. circa med.*
quem Rota ſequitur, ut per Adden. ad Greg. ubi proxime.
Præterea dicta opinio, quod ſit neceſſaria expulſio con-
ductoris patitur ſignanter duas limitationes, unam videli- 67
cet, ut procedat quatenus poſſeſſio reſpectu domini ſit ple-
na, ſecus autem ſi ſit vacans, puta, quia dominus deceſſerit,
vel aliter poſſidere deſierit, quia tunc non eſt neceſſaria ex-
pulſio colonorum, ſed ſufficit eorum recognitio poſſeſſio-
nem adipiſcentis in dominum, vel poſſeſſorem, Afflict. *dec.*
325. n. 3. Seraph. *dec. 466. ad fin.* Buratt. *dec. 732. n. 2.* & ibi
Add. *n. 8. verſ. hoc tamen*, Ridolph. *in prax. p. 2. 1. 5. num. 66.*
d. dec. 141. n. 9. poſt Statil. de Salvian. *& dec. 158. n. 7. p. 7. rec.*
licet enim in dicto caſu mortis domini locantis, quod per 68
conductorem continuantem in conductione continuetur
poſſeſſio in hæredem ſtatim a morte defuncti, adeo ut num-
quam videatur interrupta, & ſic non dari dictam vocatio-
nem, late conetur probare Surd. *conſ. 117. n. 8. & ſeq.* tamen
veritas eſt, quod ut hæres mediantibus colonis poſſeſſionem
acquirat, plura requiruntur, de quibus Seraph. *dec. 465. n. 2.*
& Adden. ad Buratt. *dec. 733. n. 9.* & eis deficientibus intrat
præfata limitatio, ſecus autem eis concurrentibus.
Alia autem limitatio eſt, ut tunc ſit neceſſaria expulſio 69
conductoris, cum quis poſſeſſionem ingreditur auctoritate
propria, ſecus autem ſi eam ingrediatur auctoritate Judicis,
Ang. *in l. qui univerſas 30. §. Item cum prætor. verſ. in textu,*
ff. de acquir. poſſeſſ. Rot. *deciſ. 802. n. 6. par. 1. diverſ. & deciſ.*
293. n. 5. par. 1. deciſ. 226. n. 6. par. 6. & dec. 306. n. 3. par. 7.
rec. cum aliis pleniſſime cumulatis per Poſth. *de manut. obſerv.*
12. num. 28. & ſeq. quatenus tamen Judex rite, & recte pro- 70
ceſſerit, alias enim ejus auctoritas nihil operatur in hoc pro-
poſito, ſed neceſſaria eſt expulſio, nec recognitio colonorum
ſuffragatur Honded. *conſ. 20. n. 19. lib. 1.* Ridolph. *in prax.*
par. 2. cap. 5. n. 70. verſ. ſed hoc, & n. 73. Seraph. *deciſ. 342.* 71
num. 4. ſed debet eſſe injuſtitia patens ad hoc, ut contra Judi-
cis auctoritatem immiſſum, dari poſſit manutentio, ut decla-
rant Gratian. *diſcept. 950. n. 33.* Poſth. *dicta obſerv. 9. n. 27.*
& ſeq. Buratt. *deciſ. 158. n. 6. & 7.* Rot. *deciſ. 646. n. 2. p. 2. rec.*
Ultra prædicta circa tranſlationem dominii, vel poſſeſ-
ſionis per locationem, quando quis rem ſuam locat, poſ-
ſet etiam hic quæri, quid ſit quando quis rem ſuam pro-
priam ab alio conducit, an tunc per talem conductionem
transferat in eum dominium vel poſſeſſionem, prout et-
iamſi quis rem ſuam tanquam alterius procurator locet,
qui illi acquirat, ſed hæc dubia tacta fuerunt *in c. 11.*
de rebus quæ locari, & conduci poſſunt.
Quarto quærendum eſt, an locatio probet locatorem ha- 72
bere dominium rei, quam locavit, & regula poteſt tradi,
quod non probet per text. *in l. ad probationem 23. C. locat.* &
ibi Bald. & Salicet. *in ſumm. & in cap. inter dilectos 6. de fid.*
inſtr. prope fin. ibi, *per inſtrumentum vero locationis non eſt uti-*
que probata proprietas, Cravett. *conſ. 257. n. 5.* Rot. coram
Cavalar. *deciſ. 399. n. 4.* & poteſt etiam reddi ratio, quia poteſt
quis rem, cujus dominium non habet locare, & ſignanter
nemo prohibetur rem, quam conduxit, alteri locare, ut dicit
tex. *in l. nemo 6. C. locat.* Rot. *deciſ. 611. n. 8.* poſt Poſth. *de manut.*
Quod ampliatur procedere etiam ſi agatur de locatione 73
antiqua, quia adhuc non ſufficiat ad probationem dominii, ut
per text. *in cap. inter dilectos de fid. inſtr.* & Alex. *conſ. 12. lib.*
4. dixit Rota coram Put. *dec. 342. n. 1. lib. 2. in correctis.*
Et ubi controverſia eſt cum tertio, concluſio non ha- 74
bet difficultatem, at contra illum cui locatio facta eſt,
ſunt opiniones, ut patet ex Caroc. *de locat. ſub tit. de*
probat. q. 12. n. 2. & 3. ubi plures hinc inde referunt.
Sed veriorem eſſe negativam regulariter patet ex text. *in* 75
d. l. ad

d. l. ad probationem 53. Cod. locat. in qua hoc habetur, quod
locatio non ſufficit ad probandum dominium contra con-
ductorem, ut readit ibi Salic. in ſum. & ratio, eſt quia
etiam res aliena locari poteſt, l. nemo 6. C. locat. Rot. dec.
611. n. 8. poſt Poſth. de manut.

76 At retenta prædicta pro regula non deſunt limitationes,
non enim propterea poteſt conductor denegare reſtitutio-
nem rei locatori finita locatione, nam clari juris eſt, quod ſi
quis conductionis titulo agrum, vel quamcumque aliam rem
acceperit, poſſeſſionem prius reſtitui debet, & tunc de pro-
prietate litigare, ut dicit Imperator in l. ſi quis conductione
25. C. locat. de cujus legis diſpoſitione latius alibi dicam.

77 Prout etiam limitari poterit, ut procedat ſi agatur de do-
minio principaliter ad effectum, videlicet rei vendicationis,
ſecus autem ſi de eo agatur incidenter, puta ad effectum con-
ſequendi canones, ſeu penſiones rei locatæ, quia ad hunc
effectum contra conductorem ſufficeret ſola locatio, Caroc.
d. quæſt. 12. n. 6. verſ. limitatur quarto decif. 52. n. 6.
78 & ſeqq. par. 2. rec. hæc enim eſt diſtinctio communiter
recepta, & valde notabilis, ut ſi agatur de dominio
principaliter, requiratur probatio plena, & concludens,
ſecus autem ſi agatur de eo incidenter, Grat. diſcept.
912. n. 3. & eſt decif. Verall. 280. part. 1. ſæpe canoni-
zata, ut habetur in decif. 606. n. 1. par. 1. recent.

79 Probat tamen dominium locatio ad quemcumque effe-
ctum, ſi appareat etiam effectuata per exactiones merce-
dis continuatas per longum tempus, Valſc. de jur. emphyt.
q. 9. n. 17. in fin. Merlin. decif. 817. n. 8. Rota in re-
cent. decif. 597. n. 6. & 7. par. 4. tom. 3. recent.

80 Verum iſtud longum tempus debet eſſe triginta anno-
rum, ad hoc ut probetur dominium contra quoſcumque, &
ad quemcumque effectum, nam alias quidquid ſit ubi agitur
de probanda ſola poſſeſſione, de quo infra, reſpectu dominii
cum exactiones mercedum ſint actus conſecutivi locationis
ſi non valet locatio, nec ipſæ operantur, ut voluit Bald.
in l. ad probationem n. 5. C. locat. & admiſit Rot. decif. 611.
n. 10. part. 4. tom. 2. recent. & ſi ſunt continuatæ per annos
triginta poſt locationem, tunc probant dominium contra
tertium, tanquam præſcriptum, ut cenſuit Bart. in d. l.
ad probationem, Alex. conſ. 8. num. 2. lib. 7. Rota quæ
alios cumulat in decif. 290. n. 4. par. 2. recent. & in d.
decif. 611. n. 21. par. 4. tom. 3. recent.

81 Et idem eſſet ſi cum locatione concurrerent alia admini-
cula, quia tunc pariter probarent dominium, quatenus ea ſint
ſatis urgentia arbitrio Judicis, Gratian. diſcept. 970. n. 7. Rota
decif. 290. n. 1. par. 1. rec. & pleniſſime dec. 1708. n. 3. cor. Coc-
cino, & hæc probatio ſufficeret ad quemcumque effectum,
82 quia probatio quæ fit per præſumptiones, & conjecturas,
eſt vera, & propria probatio, quando illæ ſunt a jure appro-
batæ, ut firmatur in d. decif. 611. num. 13. par. 4. tom. 2. rec.
83 unde licet non ſufficeret locationem, ſeu inveſtituram em-
phyteuticam, junctis ſolutione canonum, & Laudemii, ac
aliis adminiculis ad probandum dominium ad effectum de-
volutionis, alias ſenſerit Rota ut habetur penes Veral. dec.
580. n. 5. par. 1. Millin. decif. 11. n. 9. in rec. dec. 281. n. 2. par. 4.
tom. 5. rec. tamen iſta opinio ita generalis ſumpta non ſubſi-
84 ſtit; quatenus inveſtitura ſit facta tamquam de re pro-
pria, & adminicula ſint urgentia, ut firmat Caſtlin. contr. 6.
n. 40. & plures cenſuit eadem Rot. ut in dec. 193. n. 1. par. 2. dec.
325. n. 1. par. 2. dec. 355. n. 1. & ſeq. par. 3. decif. 597. n. 3. & ſeq.
& dec. 611. n. 6. par. 4. tom. 3. decif. 81. n. 2. par. 7. rec. Dunoz.
Jun. decif. 939. n. 2. ubi quod eſt doctrina Bart. in l. ad proban-
dum, C. locat. quæ communiter eſt recepta, & a Rota pluries
firmata. Poſſet autem dicta opinio ſuſtineri ubicumque in
85 inveſtitura non eſſet facta mentio dominii, vel adeſſet ſuſpi-
cio, quod conceſſio eſſet de re aliena, ut declaratur in decif.
613. n. 12. & ſeq. par. 5. recent. quod multum conſiderandum,
quia ut dictum eſt ſupra, ratio cur locatio non probat do-
minium, eſt quia poteſt locari res aliena, & ideo quatenus
ceſſet hæc ſuſpicio, quod locata fuerit res aliena, non proce-
det concluſio; & hoc parum habet difficultatis, ſed difficul-
tas erit, in dignoſcendo quando ſufficienter ceſſet talis ſu-
ſpicio, in quo dari non poteſt certa regula, ſed penſan-
dæ erunt per Judicem circumſtantiæ, & qualitates per-
ſonarum, ut in ſpecie, quod in conceſſione facta a capi-
tulo Canonicorum, ſimulque a Cardinali cum beneplaci-
to Apoſtolico, ceſſet omnis ſuſpicio commiſſæ fraudis,
86 vel negligentiæ in concedendo, quod ſuum non eſt,
ſenſit noviſſime Rota in una Romana Caſtri Orciani 2.
Maji 1674. coram R. P. D. meo Emerix, §. neque contra.

Quæ autem ſint adminicula ſufficientia etiam ad præ-
dictum effectum devolutionis, & rei vindicationis, vi-
deri poterit in ſingulis deciſionibus ſupra citatis, & præ-
cipue in decif. 597. n. 4. par. 4. tom. 3. rec. & penes
Coccin. decif. 1708. n. 4. & ſeq.

87 Animadvertendo etiam, quod ſi agatur de caducitate in
pœnam, puta ob non ſolutum canonem, adminicula erunt
neceſſaria urgentiora, quam ſi agatur de ea ob lineam ſini-
tam, Cavaler. dec. 269. in fin. Burat. decif. 602. n. 9. Dunoz.
Jun. dec. 741. n. 7. ubi quod hoc eſt receptum, & dec. 939. n. 7.
& in d. Romana Caſtri Orciani 2. Maji 1674 ubi hac
præcipue ratione Rota receſſit a Deciſione præcedenti.

Præterea locatio probat alio caſu dominium, videlicet ſi 88
fiat ab uno nomine alterius, nam qui nomine alterius rem lo-
cat, fatetur illum Dominum, & ſic contra eum oritur pro-
batio dominii tanquam ex confeſſione, ſecundum Rotam
in dec. 169. n. 21. p. 9. rec. verum & hoc intelligendum de pro-
batione non plena, cum poſſit quis locare rem alienam,
ut dictum eſt, & ſic mandare, ut locetur.

Quinto quærendum eſt, an locatio probet poſſeſſionem 89
locantis, & regula pariter eſt negativa, quod per ſim-
plicem locationem non probetur poſſeſſio, text. eſt in c.
inter dilectos 6. prope fin. ibi, per inſtrumenta vero loca-
tionis, nec eſt utique probata proprietas, nec ad plenum
poſſeſſio, de fid. inſtr. Gabr. ſub tit. de loc. concl. 4. n. 1.
Rot. dec. 802. n. 9. p. 1. div. & cor. Seraph. dec. 2. n. 2.

Verum hoc non tranſit ſine hac diſtinctione, ut, quatenus 90
probatio prætendatur contra tertium, verum ſit quod non
ſufficiat ſimplex locatio, juxta tradita per Giovagn. conſ. 8.
n. 31. l. 1. Poſth. de manut. obſerv. 24. n. 9. Rot. dec. 146. n. 13. p.
4. diverſ. & cor. Cocc. decif. 266. n. 2. quatenus autem præten-
datur inter ipſos contrahentes, ſecus ſit dicendum, Maſcard.
concluſ. 1187. n. 27. Poſth. d. obſerv. 24. n. 1. dec. 1. de
fid. inſtr. in antiquis Cavaler. dec. 48. n. 5. & non ſolum con- 91
tra ipſum conductorem, ſed etiam contra habentes ab eo
cauſam, ſcilicet ejus hæredes, aut in illa re ſucceſſores, Poſth.
obſerv. 24. num. 2. Rot. decif. 314. n. 1. part. 2. diverſ.
& coram Cavaler. decif. 52. num. 1. quatenus tamen non
ſint etiam ſucceſſores alterius tertii emptoris, qui con-
trovertere talem poſſeſſionem poterat, quia uti tales po-
terunt, & ipſi eam controvertere, ad ſenſum Rotæ in
decif. 190. num. 12. par. 3. recentior.

Et in hac parte, videlicet, ubi agitur inter contrahentes, 92
locatio probat de ſe poſſeſſionem, etiamſi non appareat effe-
ctuata, Adden. ad Greg. decif. 6. n. 5. Poſth. de manut. obſerv.
24. num. 5. Rot. decif. 291. n. 5. poſt 2. volum. conſ. Farin. licet
contrarium dixerit eadem Rot. decif. 766. n. 4. p. 2. div.
& etiamſi non fuerint in ea ſervatæ ſolemnitates neceſſa-
riæ, puta ſi Eccleſia locaverit abſque beneplacito, Poſth.
d. obſerv. 54. n. 5. Rot. poſt omn dec. 469. n. 4.

Quod autem dictum eſt locationem non probare poſſeſſio- 93
nem contra tertium, limitatur pluribus modis, & primo in
antiquis, nam etiam unicum Inſtrumentum locationis ſi ſit
antiquum, probat poſſeſſionem locatoris, Facchin. conſ. 87.
n. 9. lib. 1. Menoch. in remed. 3. n. 574. Maſcard. de probat.
concl. 1181. n. 23. Poſth. d. obſerv. 54. n. 12. quod certius erit ſi
concurrat aliquod aliud adminiculum, ut videtur requirere
Gabr. de locat. concl. 4. n. 17. & Rot. decif. 146. n. 1. par. 3. re-
cent. antiquum autem dicitur hoc Inſtrumentum ſi exce- 94
dat metam ſexaginta annorum, ut aliis adductis firmat
Silvan. conſ. 36. n. 13. & 14. Burſat. conſ. 330. num. 61.
Caroc. de locat. ſub tit. de proxenet. q. 51. n. 14. ad fin.

Secundo limitatur ſi deducatur probatio contra tertium, 95
qui non poſſideat, quia tunc locatio poſſeſſionem locantis
probat, Menoch. retinen. remed. 3. n. 574. verſ. declara quar-
to, Maſchard. de probat. concl. 1181. n. 10. & n. 15. ubi ſecus
e contra ſi poſſideat, Poſth. de manut. obſerv. 24. n. 13.

Tertio limitatur ſi ultra locationem factam concurrat, 96
quod locator perceperit penſiones in ea conventas, Menoch.
de retinen. remed. 3. n. 572. Ridolph. in praxi par. 2. cap. 12. n.
515. Adden. ad Boratt. dec. 263. in princ. Cavaler. dec. 607. n. 6.
& hoc caſu dicitur conſtare de poſſeſſione reali, & actuali, ut
dicit Rot. cor. Durano decif. 220. n. 2. & procedit etiamſi per-
cepta appareat pars minima penſionis, Maſcard. de probat.
concl. 1181. n. 3. & 4. Poſth. de manut. d. obſerv. 24. n. 15.

Quod tamen intelligendum videtur procedere ſi penſio- 97
nes receperit ab ipſomet conductore, ſecus autem ſi alius
ejus nomine ſibi ſolverit, ut poſt Corn. quem allegat,
tradit Carocc. de locat. ſub tit. de proxenet. q. 11. n. 10.

An autem ſufficiat, quod de tali ſolutione doceatur per ſo- 98
lam confeſſionem de recepto, adſunt hinc inde opiniones,
nam affirmativam tenent Ruin. conſ. 115. n. 16. lib. 5.
Torniol. conſ. 87. n. 13. Maſcard. concl. 1180. n. 3. Seraph.
decif. 1185. n. 1. at quia ubi, prout loquimur, agitur contra
tertium, ſimplex confeſſio non probat veram ſolutionem,
& tanto minus pro locatore, dum ab ipſomet facta eſſe
debet, verior videtur contraria opinio, quod ſimplex con-
feſſio de recepto non ſufficiat, quam tenet Poſth. de manut.
obſerv. 24. n. 22. & 23. Rot. dec. 63. n. 4. poſt Statil. Pacif. de
Salvian. interd. & dec. 740. n. 38. par. 4. tom. 2. rec.

Prout etiam non ſufficeret ſola promiſſio penſionum per 99
locatorem conductori facta, quia ea in qualibet locatione
continetur, & ideo dum dicimus locationem non probare,
intelligimus, & locationem cum promiſſione ſolvendi Natt.
conſ. 429. n. 16. ubi & quod tanto minus probabit promiſſio
de ſe ſola, & præceptum Judicis, quod alicui ſolvatur,
Carocc. de locat. ſub tit. de proxenet. q. 11. n. 7.

Prædicta tamen de locatione, & perceptione mercedis, 100
quod probent poſſeſſionem locantis, procedunt quatenus
non conſtet de alterius actuali poſſeſſione, quia tunc non re-
levant,

Digitized by Google

levant, Fulgoſ. *conſ.* 161. *n.* 2. *ad med.* Adden. ad Greg. *deciſ.* 6. *n.* 7. Gratian. *diſcept.* 702. *n.* 10. Coccin. *dec.* 348. *n.* 3. Merlin. *deciſ.* 167. *n.* 3.

101 Quarto limitatur ſi ultra locationem factam concurrat, quod fuerit effectuata per actualem detentationem rei per conductorem, hoc enim ſufficit abſque eo, quod concurrat perceptio penſionum, Corn. *conſ.* 5. *n.* 13. *lib.* 3. Poſth. *de manut. obſerv.* 24. *n.* 20. *& n.* 33. *verſ. ſi tranſiet*, & licet circa hoc, an requiratur ſimul concurrere perceptionem penſionis, contraria manifeſte loquatur Gabr. alios adducens *de locat. concl.* 4. *n.* 8. *& n.* 13. tamen dicta opinio videtur verior, ſaltem ubi actualiter conductor detinere continuat, quia poſſidet locatori, ut dictum eſt, & ſic poſſeſſio probatur. Applicatur tamen & huic limitationi declaratio, de qua ſupra in præcedenti, ut vera ſit, quatenus tertius non probet tunc poſſediſſe, ut animadvertit Rota coram Buratt. *dec.* 263. *n.* 2.

102 Quinto limitatur ſi non ſit locatio unica, ſed plures; quia tunc adminiculantur ad invicem, & probant Socein. Sen. *conſ.* 187. *n.* 16. *verſ. confirmantur præmiſſa lib.* 2. ubi a communiter accidentibus Menoc. *retinen. remed.* 3. *n.* 53. Maſc. *concl.* 1186. *n.* 11. Poſth. *de manut. obſerv.* 24. *n.* 11.

103 Sexto limitatur ſi ultra locationem concurrat, quod conductor aſſerat ſe nomine locatoris poſſidere, quia tunc probata remanet ejus poſſeſſio contra omnes, Menoch. *retin. remed.* 3. *n.* 572. Maſcard. *de probat, concl.* 1186. *n.* 7. Poſth. *d. obſerv.* 24. *n.* 30.

104 Septimo denique generaliter limitatur, ubi cum locatione concurrant adminicula, quod locator vere poſſederit, quia tunc ea probat, Gratian. *conſ.* 50. *n.* 40. *lib.* 1. Seraph. *deciſ.* 896. *n.* 2. Andr. *deciſ.* 40. *n.* 11. Coccin. *dec.* 161.
105 *n.* 4. & hoc procedit etiamſi non conſtet de effectuatione, Poſth. *de manut. obſerv.* 24. *n.* 32. Rota coram Andr. *deciſ.* 12. *num.* 6. adminiculumque eſſet ſi res fuiſſet vendita a locatore, vel ejus filiis, Rota coram Greg. *deciſ.*
106 318. *n.* 2. *&* 3. Poſth. *d. obſerv.* 24. *n.* 33. ubi nonnulla alia adminicula recenſet, quæ penes eum videri poſſunt,

Sexto quærendum an locatio probet perceptionem fructuum rei locatæ, & eorum quantitatem, quæ eſt quæſtio utilis; Nam plures ſunt caſus in quibus neceſſe eſt probare perceptionem, & quantitatem fructuum, puta, quis condemnatus fuit ad reſtitutionem fructuum perceptorum, & dubitatur, an ſufficiant inſtrumenta locationum ad hoc, ut pro ſumma in eis contenta poſſit contra eum relaxari mandatum, & ſufficere poſſe videtur, quia quantitas eſt
107 clara, & percepta præſumitur, Rot. *deciſ.* 61. *in fine par.* 2. *diverſ.* Greg. *deciſ.* 50. *n.* 2. *in recent. deciſ.* 482. *n.* 4. *par.* 3. & pleniſſime *deciſ.* 2. *n.* 17. *& ſeq. par.* 11.

108 Imo fortius quatenus non dubitetur de poſſeſſione retenta, quæ ſufficit ad arguendam fructuum perceptionem, ut tradunt. Seraph. *dec.* 1245. *n.* 6. Cavaler. *deciſ.* 138. *n.* 2. Merlin.
109 *deciſ.* 339. *n.* 5. ex locatione non ſolum probatur quantitas fructuum pro tempore, pro quo duravit locatio, ſed etiam fu-
110 turorum annorum, Caval. *dec.* 17. *n.* 1. Merl. *deciſ.* 483. *n.* 4. & ratio redditur, quia fructus bene liquidantur a ſolito Bald. *in l. ſi fundum in fin. C. de rei vindic.* Achil. de Graſſ. *dec.* 22. *de reſtit. ſpoliat.* unde certior erit concluſio ſi locationes ſint plures, quia magis proprie dici poterit adeſſe ſolitum, ex traditis per Barbos. *in dictione ſolitum*, *num.* 1. & tanto facilius ex locationibus apparentibus arguitur ad non apparentes, *l. ſi fundum* 35. *cum l. ſeq. ff. mand.* Eſcobar. *de ratiocin. cap.* 16. *n.* 40. Surd. *conſ.* 293. *n.* 31. & his aliiſque late adductis Rot. *d. dec.* 2. *n.* 23. *& ſeq. par.* 11. *recent.*

111 Et hoc procedit etiam ſi locationes appareant terminatæ, ac proinde multo magis ſi non appareat actualis terminatio per dimiſſionem bonorum a conductore factam, quia tunc poſſet etiam præſumi continuatio, ultra tem-
112 pus expreſſum, ita præcipue ubi in eis adeſſet clauſula, *donec &c.* quæ eſt repetitiva, ut finita locatio repetita cenſeatur, ut firmatur *in dec.* 2. *n.* 19. *& ſeq. par.* 11. *rec.*

113 Limitari tamen debent prædicta, ut non procedant ſi adſit aliqua ratio, cur in ſolito non poſſit fieri fundamentum, ut ſi locatio appareat facta tempore ſterilitatis, ubi agitur de prædiis ruſticis, aut tempore excidii, vel peſtis, ubi agitur de urbanis, vel e contra, ſi doceretur illo tempore locationes generaliter pro penſione ſolito majore factas fuiſſe, quia tunc non probarent alio tempore eamdem quantitatem fuiſſe ſolutam *dec.* 65. *n.* 12. *& dec.* 78. *n.* 2. *part.* 2. *diverſ.* Buratt. *dec.* 334. *n.* 8.

Et in beneficialibus advertendum, quod ex locatione
114 bonorum non arguitur, nec probatur valor beneficii, Caſſad. *dec.* 20. *ſuper reg.* Rot. *dec.* 186. *n.* 4. ubi quod fuit ſæpius deciſum *par.* 2. *& dec.* 342. *n.* 10. *part.* 4. *tom.* 2. *rec.* Mantic. *dec.* 290. *n.* 4. Gregor. *dec.* 359 *n.* 7.

115 Et duæ redduntur rationes hujus concluſionis, una quia ad convincendum verum valorem beneficii, onera ſunt de-
116 ducenda, altera, quod locatio poteſt eſſe facta pro majori penſione propter affectionem conductoris, Caſſad. *d. dec.* 20. Ferrett. *conſ.* 354. *num.* 16. *lib.* 2. Sernen. *in reg. de valor. ult.* Rotæ in una Spoletana Abbatiæ 19. Septembris 1625. coram Coccino, quæ eſt inter ejus impreſſas *dec.* 1613. *n.* 63.
ac penes Vivian. *de jurepatr. lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 33. *prope fin. §. nec obſtat, quod valor, fol. mihi* 254.

Quod eſt conſiderandum, quia dictis rationibus conclu- 117
ſionis ceſſantibus ceſſat concluſio, & in ſpecie quatenus locationes ſint factæ omnium bonorum beneficiis, & cum hoc, quod conductor ſatisfaciat omnibus ejuſdem oneribus, & ſic illis deductis certum quid ſolvat, tunc ceſſat prima ratio Rot. *dec.* 186. *n.* 16. *par.* 6. *rec.* & ceſſat etiam prima ratio, ſi non agatur de valore ad effectum collationis, qui eſt caſus, quo valor conſideratur deductis oneribus, ſed ad alium effectum in quo id non conſideratur, puta ad cognoſcendum, an augmentum dotis excedat medietatem, quia tunc quoque ceſſat prædicta ratio Coccin. *d. dec.* 1613. *n.* 63. ubi, & quod poſſet etiam excludi affectio per conjecturas. Et quod ſi locationes ſint plures, & continuatæ per tempus conſiderabile diverſiſque conductoribus factæ, excludatur ipſa affectio, quæ cadere poteſt in uno vel altero homine, non autem in pluribus *deciſ.* 186. *n.* 11. *par.* 6. *rec.*

Et coadjuvatur probatio deducta ex locationibus, ac reddi- 118
tur ſufficiens cum adminiculis *dict. dec.* 186. *n.* 8. *par.* 6. *& deciſ.* 213. *n.* 21. *eadem par. & dec.* 480. *n.* 4. *par.* 9. *rec. & dec.* 66. *n.* 22. *par.* 10. *recent.* & dixi ſupra *cap.* 19. *n.* 28.

Præterea licet ſolæ locationes non probent verum va- 119
lorem beneficiorum, tamen excuſant a pœna regulæ Cancellariæ de vero valore in eorum impetratione exprimendo, præbent enim aliquam juſtam cauſam credendi, quod tanti valeant, Adden. ad Greg. *dec.* 101. *num.* 6. Verall. *dec.* 49. *n.* 2. *par.* 3. Buratt. *dec.* 411. *n.* 3.

Septimo quærendum, an locatio probet valorem rei locatæ, & dum proxime dictum eſt, eam non probare valorem
beneficii, quia conſiſtit proprie in fructibus ex beneficio per- 120
cipi ſolitis, multo magis dicendum eſt, quod non probet valorem rei quoad dominium, quod eſt quid diverſum, & in locatione non venit, prout in ſpecie, quod locatio valorem non probet tradunt, Pen. *dec.* 290. *n.* 4. ubi, quod hoc eſt vulgare Burat. *dec.* 538. *n.* 18. ubi quod eſt certum Coccin. *dec.* 635. *n.* 8. Urceol. *conſ.* 3. *n.* 56. Rot. *dec.* 435. *n.* 2. *poſt med. par.* 3. *& dec.* 375. *n.* 34. *par.* 13. *rec.*

Nec obſtat, quod ex locatione arguatur quantitas fructuum rei locatæ, ut dictum eſt ſupra *n.* 107. *& ſeq.* & ex
quantitate fructuum arguatur valor rei, calculando videlicet 121
ad rationem quinque pro centenario, ita ut ſumma conſtituta ex fructibus, in viginti annis ſit verus valor ipſius rei, juxta Gloſ. *in Auth. perpetua, ver. juſto, Cod. de ſacroſ. Eccl.* communiter receptam, ut per Surd. *conſ.* 451. *n.* 39. Pinell. *de reſcind. vend. p.* 3. *c. ult. n.* 29. Rota coram Merlin. *dec.* 535. *n.* 31.

Etenim animadvertendum eſt, quod hæ ſunt duæ præſum-
ptiones, quarum una aliam parit, & de jure iſta multiplica- 122
tio præſumptionem, & quod una aliam pariat, non admittitur, *l.* 1. *C. de dot. promiſ.* Ruin. *conſ.* 66. *n.* 10. *verſ. ex quo igitur lib.* 3. Rota coram Ubald. *dec.* 300. *n.* 28.

Et ulterius utraque ex dictis præſumptionibus eſt valde fallax, nam ex locatione tantum probatur, quod dominus convenit cum conductore, quod ſibi ſolveret ſummam conventam, & licet inde inſurgat præſumptio, quod illa ſumma correſpondeat fructibus rei, quia conductores non ſolent eſſe faciles ad conducendum pro ſumma majori, nam hoc eſ-
ſet jactare ſuum, quod non præſumitur, ut conſiderat Rot. 123
in dec. 186. *n.* 9. *par.* 6. *recent*, tamen hæc præſumptio ex pluribus poteſt reddi fallax, & præcipue, quia potuit locatio eſſe facta pro majori ſumma ratione affectionis, ut ultra allegatos ſupra in propoſito probandi valorem beneficii, conſideravit etiam in propoſito iſto de quo agimus Rot. in una Romana reſtitutionis Domuncularum coram Ottembergo, quæ eſt impreſſa per Marcheſ. *de commiſ. par.* 2. *fol.* 197. *n.* 2.

Et licet dicta ratio ceſſet ſi locationes ſint plures, diverſiſque perſonis factæ, ut tetigi ſupra *n.* 117. *ad fin. ex dec.* 186. *n.* 11. *par.* 6. *rec.* tamen viget alia, quæ non ceſſat ex tali multiplicitate locationum, quæ eſt, quod niſi aliter ſit conventum, in locationibus non habetur ratio onerum rei locatæ, puta in domibus ſi ſint emphyteuticæ, & pro eis ſolvatur canon, vel ſint obnoxiæ aliis oneribus, vel cenſibus, aut indigeant reparationibus, & ſubjaceant taxis viarum, & ſimilibus, ſed obligatur conductor ſolvere penſionem, ac ſi hæc onera non adeſſent, licet reſpiciant fructus, & eos minuant, quia eos minuunt in manibus domini, qui de mercede tenetur ſatisfacere, & ſic patet, quod ex locationibus non poteſt convinci quantitas fructuum, Coccin. *dec.* 1713. *n.* 63.

Data autem certitudine fructuum, quod ex ea arguatur
valor rei, eſt pariter præſumptio fallax, quia valor rei eſt 124
quanti res communiter vendi poteſt, & licet data certitudine fructuum arguatur, quod vendi poſſit ad dictam rationem quinque pro centenario, hoc eſt argumentum urgens, ſed non concludens Cagnol. *in l.* 2. *n.* 233. *ante med. verſ. ſed quando, Cod. de reſcind. vendit.* Duran. *dec.* 350. *n.* 3. Etenim ſunt multa in quibus non procedit, quod valor correſpondeat fructibus ad rationem quinque pro centenario, ut non
ſolum in mobilibus, & ſe moventibus, aliiſque brevis dura- 105
tionis, ut domibus ligneis, ſed etiam in ſtabilibus, & ſignanter in ædificiis, Greg. *dec.* 553. *n.* 6. *&* 7. & ibi Adden. &

maxi-

maxime in ornatis, & pretioſis, Natt. *conſ.* 332. *n.* 4. *verſ. ſed*
126 *non loquimur*, Surd. *conſ.* 151. *n.* 70. Tiraquell. *de retract. con-*
vent. §. 7. Gloſ. 1. *n.* 9. *verſ. & domus*, & in veteribus, ac ma-
le fundatis, & reparatione de proximo indigentibus, quia
conductores hæc non reſpiciunt, prout reſpicere, & inda-
gare ſolent emptores, unde in his penſio ſæpe excedit dictam
ſummam quinque pro centenario, & e contra in ornatis, &
conſtructis, ut dicitur ad æternitatem, ut plurimum eſt mi-
nor. Unde hic in Urbe inolevit praxis ad convincendum
verum valorem, non attendendi, neque ſolum valorem do-
morum deductum a locationibus, neque ſolum deductum ab
æſtimatione materiæ, ex qua domus conſtant, facienda a
Peritis, ſed utrumque ſimul, componendo ex utroque
unam ſummam, ac deinde dividendo æqualiter ſummam
illam, & ſumendo unam medietatem, pro vero valore,
de qua praxi Rota apud Coccinum *deciſ.* 982. *& dec.* 1057.
Et quod non poſſit generaliter conſtitui valor ea quanti-
tate fructuum calculando ad rationem quinque pro centena-
rio, patet etiam in bonis juriſdictionalibus, in quibus æſti-
mari ſolet ad rationem duorum pro centenario, & plus, &
minus ſecundum qualitatem juriſdictionis, & feudi, Rim.
Jun. *conſ.* 5. *n.* 127. *ad fin.* Mart. *conſ.* 158. *n.* 43. *& ſeq.* Maſſuer.
in addit. ad pract. Papien. *in form. libell. in cauſa venditio-*
nis, Gloſ. *pro pretio* 2. *poſt med. verſ. quam practicam didici*,
Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 20. *n.* 15. *& ſeq.* Caſtill. *deciſ.* 217.
n. 7. *par.* 3. Minent. *de livell. q.* 2. *n.* 11. Seraph. *dec.* 1030. *n.* 3.
Rot. *in rec. deciſ.* 94. *n.* 57. *par.* 7. *& dec.* 129. *n.* 67. ubi *n.* 73. quod,
quandoque ex circumſtantiis taxantur etiam ad rationem
quinque pro centenario, *par.* 12. *recent.* Et de fallacia dictæ
præſumptionis, quod fructus ſint ad rationem quinque pro
centenario valoris bonorum, dictum eſt etiam late in *c.* 19.
n. 35. *& ſeq.* unde concluditur ex locationibus non probari
valorem rei, maxime ubi requiratur probatio concludens,
uti ad effectum reſcindendi contractum venditionis ex capi-
te læſionis *dec.* 375. *n.* 34. *par.* 13. *& dec.* 23. *n.* 9. *par.* 14. *recent.*
& noviſſime obtinui 26. Martii hujus anni 1677. in una Ro-
mana læſionis coram R. P. D. meo Taja, ubi aderant quam-
plures locationes, & reſtricta fuerat præciſe difficultas, &
dilata reſolutio, ut videretur an ſufficerent. Et dixi etiam *in*
c. 19. *n.* 16. ubi de probanda læſione in locatione, ad quem
effectum magis attendi debent aliæ locationes, ex quo agitur
proprie de probanda quantitate fructuum, ſeu valore ipſo-
rum fructuum, aut commoditatum, quæ percipiuntur ex
re, non autem ipſius rei, de qua hic agimus.
Octavo quærendum, an locatio, & conductio operetur, ut
conductor gaudeat aliquo privilegio, & exemptione locato-
ris, vel e contra, & eſt quæſtio generalis quidem reſpectu om-
nium exemptorum, aut alias privilegiatorum, ſed practica-
tur præcipue in immunitate, & exemptione competente Ec-
cleſiaſticis, de qua ſæpe dubitari contingit, an competat et-
iam eorum famulis, & colonis, & præberem latam materiam
dicendi, ſi vellem tangere, quæ ſit iſta immunitas, & exem-
ptio, & quibus perſonis, collegiis, aliiſque locis competat,
ſed his, & ſimilibus non percutientibus materiam locati, &
conducti omiſſis, dico breviter, quod aut loquimur de illis,
qui locant operas ſuas Eccleſiaſticis, aut de illis, qui ab
eiſdem Eccleſiaſticis prædia, ut alia bona conducunt.
127 Quoad primos, ſi agitur de miniſtris neceſſariis exercitio
juriſdictionis Eccleſiaſticæ, uti ſunt Judex, Camerarius,
Fiſcalis, Notarius, Bariſellus cum familia armata, & ſimiles,
utique iſti gaudent exemptione a juriſdictione laicali, &
non tenentur ad perſonalia Civitatis munia, juxta reſo-
lutiones Sacræ Congregat. etiam Sanctiſſimo approbante
emanatas, quas refert Gavant. *in Enchirid. Epiſcop. ver.*
familiaris Epiſcopi n. 2. Dian. *par.* 6. *tract.* 2. *reſol.* 4. *&*
ſeq. Thom. del Bene *de immunit. Eccleſ. par.* 1. *cap.* 4.
dubit. 25. *ſect.* 1. *n.* 10. *&* 11.
Si autem agatur de famulis Eccleſiaſticorum non haben-
128 tium juriſdictionem, vel etiam de famulis habentium juriſ-
dictionem, & conductitiis tantum, & temporalibus, ſunt di-
verſæ opiniones, nam quod, & iſti gaudeant dicta immuni-
tate, & exemptione tradunt Doctores relati per Menoch. *de*
arbitr. caſ. 562. *n.* 7. & per Thom. del Bene *d. dubit.* 15. *ſect.* 1.
n. 28. alii vero contrariam opinionem ſequuntur, & ſignan-
ter Clar. *in* §. *fin. cap.* 35. *n.* 18. Vulpel. *de liber. Eccleſ. par.* 3.
n. 24. Covar. *pract. q. c.* 35. *n.* 2. Gutier. *pract. q. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 2. Bel-
let. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de favore cleric. real.* §. 1. *n.* 12. Ca-
rol. de Graſſ. *de effect. cleric. effect.* 1. *n.* 149. Capic. *deciſ.* 12.
num. 2. *in fin.* & aliis relatis cum hac tranſit Thom. del Bene
d. ſect. 1. *n.* 27. & licet addat contrariam non eſſe impro-
babilem, tamen ſubdit hanc probabiliorem, tam de jure,
quam de conſuetudine Gratian. *deciſ. March.* 233. *num.* 3.
129 Verum iſtæ contrariæ opiniones conciliantur, ut quate-
nus agatur de famulis, ſeu aliter inſervientibus neceſſariis,
ſine quibus Eccleſiaſtici eſſe non poſſunt, & tunc procedat pri-
ma opinio, ut, & ipſi gaudere debeant immunitate Eccleſia-
ſtica, juxta *conſ. Oldrad.* 12. ubi firmat, quod privilegium
exemptionis conceſſum pro infirmis Hoſpitalium, conceſ-
ſum etiam cenſeri debet pro ſervientibus, quia ſine ipſis In-
firmi Hoſpitalium eſſe non poſſunt; aut vero non agitur de
iſtis, ſed de retentis ad Papam, vel aliter, & tunc ſecus ſit di-
cendum, prout diſtinguendo tenet Felin. *in c.* 2. *n.* 2. *verſ.*
tene iſtam concluſionem de for. compeent. & aliis relatis Me-
noch. *de arbitr. caſ.* 562. *n.* 11. Grat. *diſcept.* 340. *num.* 4.
& 5. Squillant. *de privil. cleric. cap.* 7. dub. 2. *num.* 57.
Carol. de Graſſ. *de effect. cleric. effect.* 1. *n.* 250. *poſt med.*
Et videtur iſta diſtinctio valde rationabilis, quia hæc
exemptio familiarium, & ſervientium non reperitur in jure 130
expreſſa, cum nullus appareat text. qui eam convincat, ut
animadvertit Suar. *lib.* 4. *de immunit. Eccleſ. cap.* 29. *n.* 10. *&*
ſeq. & poſt eum Thom. del Bene *d. c.* 4. *dubit.* 15. *ſect.* 1. *n.* 5.
& ideo fundatur tota in ratione, & conſuetudine, & quid-
quid ſit de conſuetudine, quæ eſt varia pro diverſitate loco-
rum, & ideo non poteſt de ea dari certa regula, reſpectu re-
gionis, pro ſervis neceſſariis viget quidem ratio, ut non poſ-
ſint compelli ad ſubeunda munia, aut aliter per juriſdictio-
nem ſæcularem moleſtari, & diſtrahi a ſervitio, quod præ-
ſtant, quia alias moleſtarentur, & perturbarentur per indi-
rectum ipſimet Clerici, quod laicis non eſt permittendum,
quia id quod facere non licet directe, nec per indirectum
permitti debet, ut in propoſito advertit Bald. *conſ.* 31. *lib.* 1. 131
Rolan. *conſ.* 61. *n.* 20. *lib.* 4. Surd. *conſ.* 304. *n.* 11. *& ſeq.* & aliis
pluribus adductis Sperell. *deciſ.* 41. *n.* 68. quæ ratio in non ne-
ceſſariis non viget, imo e contra, quoad eos viget ratio con-
traria, quod nempe, non ſit permittendum Eccleſiaſticis ſub-
ditos ſæcularium ad ſui libitum ab eorum poteſtate exime-
re, adſcribendo videlicet eos inter ſuos familiares, unde ſe-
quitur, quod habentes ſolas litteras familiaritatis, quidquid
ſit de conſuetudine, & condecentia, de rigore juris non gau- 132
dent aliqua exemptione, ut tradunt Abb. *in c. cum dile-*
ctus 14. *n.* 8. *de cleric. non reſident.* Gratian. *diſcept.* 340. *n.* 20.
Azor. *inſtit. moral. lib.* 5. *cap.* 22. *quæſt.* 8. Bellett. *diſquiſit.*
cler. tit. de favore cleric. reali, §. 1. *num.* 25.
Et hæc eadem diſtinctio procedit etiam in iis, qui locant
operas ſuas laicis privilegiatis, nam familiares militum ne- 133
ceſſarios frui privilegio ipſorum militum, dicit Bald. *in l.* 1.
n. 4. *C. de un. milit.* ſentiens aliud in non neceſſariis, & ita
etiam in ſervis, & famulis ſcolaſticorum non neceſſariis ſcri-
bunt Bald. *in auth. habita n.* 9. *Cod. ne fil. pro Patre*, & Felin. 134
in c. 2. *col.* 2. *verſ. tene iſtam concluſionem de for. competent.* &
iſtis aliiſque relatis firmat Menoch. *de arbitr. caſ.* 562. *n.* 57.
Et quod dicitur locantes operas ſuas in neceſſariis gaudere
exemptione conductoris, limitatur etiam, ut non procedat
in inſervientibus dietim, vel ad modicum tempus, ut ſi in- 135
ſerviant Epiſcopo ad pingendam Cappellam, vel potandas
vites, vel quid ſimile, quia iſti non gaudent privilegio Epiſcopi
Jo: Ant. de Nig. *in extrav. un. n.* 90. *de vit. & hon. cleric.* Socc.
in c. ſi Clericus n. 2. *de for. compet.* Belles. *diſquiſit. cleric. tit. de*
fam. cleric. real. §. 1. *n.* 26. *poſt med. verſ. minus, qui inſerviunt.*
Quo autem ad ſecundos, nempe conductores bonorum,
quia ipſi, loquendo de conductoribus propriis, nempe pro
mercede in pecunia numerata ſolvenda, quidquid ſit de co-
lonis partiariis, non ſerviunt Dominis, minuſque eis co-
lunt, ſed ſibi, nullum poſſunt prætendere de privilegiis mere 136
perſonalibus Eccleſiaſticorum, ſeu aliorum privilegiatorum
a quibus bona conduxerunt, ſicque clarum eſt, quod onera
mere perſonalia effugere nequeunt, prout e contra clarum
quoque eſt, quod onera mere realia, a quibus res conducta eſt
immunis ſubire non debent, ſed dubitari contingit de one-
ribus mixtis, quæ videlicet imponuntur perſonæ pro rebus, 137
an videlicet conductor bonorum Eccleſiaſticorum eis per
ſæculares poteſtates gravari poſſit, vel ne, videbatur autem
reſpondendum affirmative ea ratione, quia cum perſona ſit
dignior, quam res in eorum impoſitione, attenditur potius
perſona, quæ nulla gaudet exemptione, ut dictum eſt, quam
res, Natt. *conſ.* 105. *n.* 8. Grat. *diſc.* 29. *n.* 9. Sperell. *dec.* 35. *n.* 15.
ad fin. Verum, quia in his oneribus mixtis, licet conſideretur
perſona tanquam forma, tamen res eſt materia, & cauſa fina-
lis impoſitionis, ut deducitur *ex l. reſcripto*, §. *patrimonialia*,
ff. de muner. & honor. & docet Bald. *in Auth. defuncto n.* 12. *C.*
ad Tertul. Natt. *conſ.* 149. *n.* 4. *& conſ.* 160. *n.* 7. Non ſufficit,
perſonam eſſe juriſdictioni ea imponentis ſubjectam, niſi 138
etiam ſit res, ita ut forma applicari poſſit materiæ, prout re-
quiritur ad conſtituendum hoc totum oneris mixti, ut per
Corn. *conſ.* 199. *n.* 6. *lib.* 1. & Surd. *conſ.* 262. *n.* 28. optime tradit
Sper. *dec.* 41. *n.* 53. *v. cum igitur & ſeq.* ubi *n.* 56. *ad fin.* advertit
quod etiam DD. ſcribentes contra colonos clericorum, fa-
tentur eos non teneri ad onera impoſita perſonis pro rebus,
& ſignanter Men. *de arbitr. caſ.* 562. *n.* 53. Theſaur. *dec.* 116.
n. 10. & firmavit Rot. in una deciſione Corregien. Gabellæ
coram Juſto, quæ eſt impreſſa *poſt contr.* 22. Ciarlini.
Confirmaturque hæc opinio, quia hæc onera, quæ impo- 139
nuntur perſonæ pro rebus, debent imponi Domino rei, & ſic
locatori, non autem conductori, qui nullum dominium ha-
bet, nec ſibi, ſed domino poſſidet, Alex. *conſ.* 35. *n.* 2. *lib.* 4.
Bellon. ſen. *conſ.* 27. *n.* 9. *in fin.* Jaſ. *conſ.* 109. *in fin. lib.* 5. Ruin.
Jun. *conſ.* 353. *n.* 178. Bott. *conſ.* 87. *num.* 16. Surd. *conſ.* 301.
num. 90. Oſaſch. *dec.* 83. *num.* 6. Sperell. *deciſ.* 41. *num.* 45.
Retenta autem hac opinione, ea limitanda eſt ſignanter
duobus modis, uno videlicet ut procedat in conductoribus
ad ma-

ad modicum tempus, quia iſti nec dominium ullum, nec poſſeſſionem rei habent, & ideo quia res remanet in dominio
140 & poſſeſſione domini exempti, & immunis, utique remanet exempta, & immunis juxta prædicta, ac ſecus eſt in emphyteutis, & conductoribus ad longum tempus, quia cum iſti acquirant dominium utile, & poſſeſſionem naturalem, ut dictum eſt ſupra hoc *cap. n. 4.* ratione talis dominii poſſunt conductores per Principes, quibus ſubſunt, gravari, Iſern. *in c. 1. n. 56. ver. & plauſtrorum, quæ ſint regal.* Luc. de Penn. *in l. 1. C. de impon. lucr. deſcr. lib.* 10. Felin. *in cap. Eccleſ. S. Mariæ n. 99. de conſtit. purpur. conſ.* 322. *n.* 9. & licet non deſint tenentes contrarium, quod videlicet etiam iſti emphyteutæ, & conductores ad longum tempus ſint exempti, tamen hanc eſſe magis communem tradit Odd. *conſ.* 70. *n.* 31. & veriorem,
141 ac magis receptam Menoch. *de arbitr. caſ.* 565. *num.* 25. *&* 30. ubi tamen *n.* 31. *& ſeq.* aliis relatis, tradit non propterea poſſe per laicos imponi emphyteutæ Eccleſiæ munera ſordida, ſicut imponi nequeunt emphyteutæ fiſci, & Principis *per text. in l. pen. C. de excuſ. mun. lib.* 10. & negari non poſſe hanc eſſe communiorem, & uſu receptam, & ſi intelli-
142 gatur cum moderamine, ut procedat emphyteutam gravari poſſe reſpectu ejus fructus, qui ſupereſt deducto canone, qui ſolvitur directo domino, non eſſe injuſtam dicit Ciarl. *contr.* 22 *n.* 42. *verſ. quid dicendum*, & cum eadem opinione multis cumulatis tranſire etiam videtur Bellet *diſquiſ. cler. tit. de exempt.* §. 8. *prope fin.* & iſtam limitationem, quoad conductores bonorum Eccleſiaſticorum ad longum tempus approbatam fuiſſe a Sac. Congregatione ſuper controv. juriſdictionalibus in una Viterbien. ſub die 23. Decembris 1627. refert Sperell. *deciſ.* 42. *n.* 21.
143 Altera limitatio eſt ſi agatur de onere impoſito ipſis fructibus a ſolo ſeparatis, & de patrimonio conductoris non exemptis effectis, prout eſſet gabella, quæ ſolvitur ad portam Civitatis pro eorumdem fructuum introductione, vel quid ſimile, ab ea enim non poſſet conductor excuſari ſub prætextu exemptionis locatoris, vel etiam bonorum, quia tunc fructus ſunt effecti ſui, uti prorſus a ſolo ſeparati non ſunt pars fundi, ut ejus immunitate gaudeant, & ſic eorum intuitu gravari poſſet conductor, ut conſuluit Federic. de Sen. *conſ.* 211. Natt. *conſ.* 409. *n.* 6. *&* 7. Dec. *conſ.* 51. *n.* 4. *lib.* 3. Burſatt. *conſ.* 25. *n.* 3. *verſ. quia primo*, Leo *in theſaur. for. Eccleſ. p.* 1. *c.* 14 *ſub n.* 6. Molin. *de juſt. & jur. tract.* 2. *diſput.* 663. *n.* 8. Sperell. *dec.* 45. *n.* 19. ubi multos congerit, & pro contraria opinione refert ſolum Lotterium *de re benef. q.* 31. *n.* 45.

Et hæc tetigiſſe, ſalva ſemper opinione melius ſentientium, ſatis ſit, plura videre cupiens adeat Caroc. qui multa congerit hoc tract. *in tit. de collect.* & quoad colonos partiarios Sperell. *dec.* 41. *cum trib. ſeqq.* & Ciarlin. *contr.* 22 & quoad famulos, alioſque locantes operas ſuas Eccleſiaſticis Thom. del Bene *de immun. Eccl. c.* 4. *dub.* 14. *cum* 4. *ſeq.*

Nono quærendum an locatio, & conductio præbeat ali-
144 quam prælationem conductori in venditione rei conductæ, & licet affirmativa opinio referatur *in deciſ.* 547. *n.* 2. *prope fin. par.* 2. *rec.* tamen nec Rota ibi eam firmat, nec Afflict. *in deciſ.* 239. ibique Urſill. nec Gabr. *in tit. de jure emphyt. concluſ.* 1. *n.* 5. quos allegat de hac prælatione in emptione, ſed de prælatione in nova locatione loquuntur, & de jure communi non reperitur talis prælatio conceſſa, ſed quibuſdam in locis datur de jure ſpeciali, & ſignanter Romæ olim dabatur ex quodam Decreto Camerali impreſſo per Fenz. *ad ſtatutum Urbis, fol.* 705. quod tamen in hac parte fuit revocatum
145 a S. mem. Pio V. in ſua bulla 126. *& in ſeq. motu proprio, Bullar. Cherubini tom.* 2. *fol.* 333. *&* 339. de qua meminit Rota coram Penia *deciſ.* 88. *in principio verſ. nam aut Dominus*, & ibi Apoſt. & hodie datur per Bullam 22. Gregor. XIII. quæ dictum decretum non reintegravit, ſed talem prælationem de novo conceſſit, ut dixit Rota ibidem, & coram Millino *deciſ.* 446. *n.* 3.

Et fundantur ſimiles conſtitutiones in quadam æquitate; ut extraneus inquilinum offerentem parem conditio-
146 nem, non moleſtet in domo ab eo inhabitata turbando ipſius quietem, & totius familiæ, ut dixit, Rot. *in d. dec.* 446. *n.* 9.

Sunt tamen correctoriæ juris communis, juxta quod qui-
147 libet rei ſuæ eſt moderator, & arbiter, & ideo non cogitur magis uni, quam alteri vendere, Honded. *conſ.* 3. *n.* 13. *&* 14. *lib.* 1. Gratian. *diſcept.* 978 *n.* 18. & in ſpecie de dicta Bulla Gregorii, quod ſit juris communis correctoria, & ideo non extendenda, Gratian. *diſcept.* 752. *n.* 44. Rot. *deciſ.* 571. *n.* 2. *p.* 1. *deciſ.* 783. *n.* 9. *p.* 2. *& deciſ.* 16. *n.* 26. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.* & coram Merlin. *deciſ.* 386. *n.* 43. *& deciſ.* 437. *n.* 27.
148 Non tamen propterea dici poſſunt exorbitantes, cum jus commune, & etiam divinum admiſerit, ut potius certis perſonis, quam aliis quis vendere deberet, ut bene deducitur, *in deciſ.* 173. *n.* 8. *& ſeq. p.* 4. *rec.* & quoad d. Bullam animadver-
149 tendum, quod in ipſamet ejus littera *in* §. 23. *prope med.* expreſſe decernitur omnia in ea ſtatuta favorabilia cenſeri.

At non omnibus conductoribus concedit Bulla prædi-
150 ctam prælationem, ſed tantum Inquilinis domorum, ut in ejus §. 9. & requiri propterea rem eſſe conductam ad habitandum ſaltem de die, prout conſuevit fieri in Apothecis & in quibuſdam Magazenis Rot. *deciſ.* 184. *n.* 19. *par.* 1. *rec.* & dum loquitur de Inquilino non extenditur ad ſubinquilinum, quatenus non fuerit effectus Inquilinus, ut in caſu Rot. *deciſ.* 386. *n.* 1. coram Merlino, & notavit Urſellus *concl.* 62. *n.* 19. & latius de his dictum eſt ſupra *in cap.* 10. *n.* 78. *& ſeqq.*

Dubitari tamen poteſt, an ſtante ſtatuto, quod conductor præferatur in emptione, & venditione, ſit etiam præferendus in emptione, & venditione ad vitam, & negativam tenuiſſe Gerar. & Boer. refert Tiraq. *de retr. lign.* Gloſ. 24. *n.* 89. 151
ubi tamen ipſe relinquit cogitandum, ſed in terminis dictæ Conſtitutionis Gregorianæ Rot. cor. Millino *deciſ.* 446. *n.* 4. *& plurib. ſeqq.* tenuit contrariam, ex quo etiam venditio ad vitam eſt propria venditio, & ad Tiraquell. reſpondet, quod illa Conſtitutio concedebat retractum conſanguineis, ne res exiret de familia, & ideo in ea aderat ſpecialis ratio credendi, quod non comprehenderet venditionem ad vitam, dum res eſt per mortem emptoris in familiam re- 152
ditura, unde concluditur, quod in prædicto dubio recurrendum ſit ad verba ſtatuti, & perſcrutanda mens ſtatuentium, ut facit ibi Rota *num.* 8. *& ſeqq.*

Decimo, hic quæri poſſet de prælatione in venditione fructuum rei locatæ, an competat locatori, ſed de hac quæſtione dicam infra *in cap.* 33. *de fructibus ad fin.*

Undecimo pariter quæri hic poſſet de prælatione in nova locatione, an conductori præcedenti competat, ſed de hoc dictum eſt *in cap.* 10. *an teneatur quis locare, vel locando aliquem præferre.*

Duodecimo videndum, an locatio inducat aditionem hæreditatis, videlicet ſi quis hæres ſcriptus, vel legitimus 153
ab inteſtato, locat aliquam rem hæreditariam, utrum per illum actum locationis dicatur eum adiviſſe hæreditatem, ita ut amplius ab ea abſtinere, ſeu illam repudiare non valeat, & quæſtio eſt valde controverſa, & dubitabilis, in qua opinionem affirmativam amplexus eſt Bart. *in l. gerit* 87. *n.* 21. *poſt med. ff. de acq. hæred.* & alii magis communiter, ut ſignanter, Alex. *conſ.* 32. *n.* 1. *verſ. ſimiliter locando. lib.* 3. *& conſ.* 126. *n.* 4. *lib.* 7. Corn. *conſ.* 103. *n.* 4. *& ſeqq. lib.* 2. Jaſon. *conſ.* 115. *n.* 2. *verſ. aut.* d. Joannes *lib.* 4. Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 12. *tit.* 12. *n.* 11. Greg. *deciſ.* 98. *n.* 2. Buratt. *deciſ.* 207. *num.* 7 Rot. *in recent. deciſ.* 495. *n.* 20. *par.* 1. *rec* quæ quidem opinio habere videtur pro ſe textum expreſſum *in* §. *fin. inſtit. tit. de hæred. qualit. & differ.* ibi *pro hærede ſe gerere quis videtur ſi rebus hæreditariis tanquam hæres utatur, vel vendendo res hæreditarias, vel prædia colendo, locandove &c.*

Verum his non obſtantibus negativam potius pro regula 154
tenendam eſſe cenſeo, quia actus locationis vere æquivocus eſt; poteſt enim fieri alia de cauſa, quam aditionis hæreditatis, & alio titulo, quam dominii, puta poteſt fieri ratione cuſtodiæ ſeu adminiſtrationis, ut proſpiciatur hæredi, vel ſubſtituto, ut damnum non patiatur ex eo quod res diſlocata remaneat, ut eſt textus expreſſus *in l. pro hærede* 20. *in fin. princip ff. de acq. her.* ibi, *proinde, & ſi fundos, aut ædes locavit, vel fulſit, vel quid aliud fecit, non hoc animo quaſi pro hærede gereret ſe, & dum ei qui ſubſtitutus eſt, vel ab inteſtato hæres extiturus eſt, proſpicit, aut res tempore perituras diſtraxit in ea cauſa eſt, ne pro hærede non geſſerit, quia non hoc animo fecerit*, unde patet quod locatio hæreditatis aditionem per neceſſe non concludit, dum non eſt actus, qui citra jus, 155
& nomen hæredis fieri non poſſit, prout requiritur, Bald. *conſ.* 254. *verſ. ſi autem eſt actus lib.* 2. Gratian. *diſcept.* 706. *n.* 34. Cavaler. *dec.* 33. *n.* 1. Celſ. *deciſ.* 129. *n.* 1. Rot. *in rec. dec.* 77. *n.* 10. *par.* 13. & hanc opinionem, quod locatio de ſe non concludat regulariter aditionem, tenuit etiam Caſtr. *in leg. pro hærede* 20. *n.* 4. *ff. de acqu. hæred.* & Rot. cor. Cavaler. *deciſ.* 458. *n.* 1. *& ſeqq. & deciſ.* 45. *n.* 2. *& ſeq.*

Nec obſtat *text. in dict.* §. *fin. inſtit. de hæred. qualit. & diff.* quia loquitur in caſu, quo quis locet tanquam hæres, ut patet ex ejus verbis ſupra relatis ibi, *ſi rebus hæreditariis tanquam hæres utatur*, quod & obſervavit Rot. cor. Cavaler. *d. deciſ.* 431. *n.* 8. *&* eodem modo reſponderi poteſt *ad d. deciſ.* 495. *p.* 1. *rec.* & alias in eadem cauſa emanatas cor. Veroſp. quia fundatæ ſunt in dictionibus illis, *ſuam Domum*, & ſic quod Plin. locaverit tanquam hæres, prout declaravit Rota in eadem cauſa cor. Caval. *d. deciſ.* 431. *n.* 3. *ver. nec putabant obſtare*; ubi receſſit a prædictis deciſionibus coram Veroſp. & dixit, non obſtare prædictum fundamentum earum, quia fuit conſideratum illam expreſſionem non fuiſſe factam a locatore, ſed a conductore, in cujus poteſtate non erat facere locatorem hæredem, quam *deciſ.* 431. poſtea comprobavit Rot. coram eodem Cavaler. *deciſ.* 452.

Poterit igitur retineri pro Regula, quod locatio non im- 156
portet aditionem hæreditatis, quæ tamen Regula limitanda erit, ut procedat in locatione ad breve tempus, non autem in locatione ad tempus longum, ex quo in locatione ad breve tempus tantum procedit dicta ratio, quod tribui poſſit adminiſtrationi, juxta tradita, *in c.* 4. *loc. an ſit alienatio.*

Secundo eadem regula limitanda erit, ut non procedat, 157
ubi locatio facta ſit tanquam ab hærede, ſeu de re tanquam ſua, quia tunc importat aditionem juxta *d.* §. *fin. inſtit. de hæred. qualit. & diff.* & Rot. *in d. dec.* 495. *n.* 2. *verſ. cum præſer-*

rim

tim p. 1. rec. at non ſufficeret, quod facta eſſet locatio de re
158 tanquam ſua, ſi facta eſſet ab habente alium titulum nun-
cupandi rem ſuam præter hæreditarium, & ſatis eſſet habere
rei uſumfructum, ut cenſuit Rot. cor. Buratt. *d. dec.* 207. *n.* 9.
quia etiam uſufructuarius dicitur dominus, & appellatione
domini continetur, *l. in venditione, ff. de bon. auct. Jud. poſſid.*
159 Gloſ. *in rubr. C. de uſufr.* cum aliis ibi late adductis. Non ta-
men ſatis eſſet locantem habere creditum cum hæreditate,
160 quia hoc ſufficit ad excludendum aditionem retinentis
rem hæreditariam, non autem locantis illam, vel alio mo-
do ſuper ea cum alio contrahentis, Bart. *in d. l. gerit*
87. *n.* 21. *ff. de acq. hæred.* Alex. *conſ.* 126. *n.* 1. *in fin.*
lib. 7. Rot. *dill. deciſ.* 495. *n.* 4 *par.* 1. *recent.* quatenus ta-
men non ſit res, quam creditor retineret in pignus ſive
judiciale, ſive conventionale, quia eam non ſolum po-
161 teſt, ſed debet quandoque locare, ut dictum eſt *c.* 7.
de procur. & alii prope fin. & ideo ex tali locatione non poſſet
argui aditio, niſi verba eam aperte importent.
162 Tertio limitari poterit eadem regula, ut non procedat,
ubi agitur de hæreditate paterna, quia licet locatio non im-
163 portet per neceſſe aditionem, tamen facit inditium, quod
quamvis abſolute loquendo non ſufficiat, tamen in filiis
ſecus videtur dicendum, ex quo in eis concurrit alia præſum-
ptio ex dicto Apoſt. *ad Galat. c. 4. ſi filius, ergo hæres*, de quo
164 dicto meminit Gloſ. *in l.* 1. *C. ſi minor ab hæred. ſe abſt.* quæ
quidem præſumptio pariter de per ſe non ſufficit, quando
ab ipſo filio non allegatur, ſed a tertio, Natt. *conſ.* 488. *n.* 15.
Surd. *conſ.* 359. *n.* 17. Merlin. *deciſ.* 857. *n.* 9. Celſ. *dec.* 129.
n. 2. ſed coadjuvat d. conjecturam, & coadjuvatur ab ea, ita
ut ſimul junctæ ſufficere poſſint, ut firmatur per Menoch.
præſumpt. 102. *num.* 72. *verſ. reſpondeo primo, &* 73. *lib.* 4. &
165 Carocc. qui alios etiam adducit, *de loc. tit. de verb. ſign. quæſt.*
10. *n.* 24. agitur enim de arguendo voluntatem, & proban-
do animum, in quo quæ ſingula de ſe non poſſunt juncta
juvant, Bald. *conſ.* 198. *n.* 5. *verſ. is qua lib.* 2. Surd. *conſ.* 1.
n. 54. Rot. *deciſ.* 223. *n.* 13. *par.* 10. *recent.*
166 Quarto limitari poterit ubicumque concurrat aliquis
alius actus, ſeu conjectura, quæ valeat movere animum
Judicis prudentis ad credendum, quod non alio titulo lo-
caverit, quam hæreditario, idque eadem ratione mox dicta,
ſive ſit actus acquiſitivus, ſive translativus, ſive poſſeſ-
ſivus, ſive expreſſio verbalis, ſive denique quodcumque
aliud teſtimonium voluntatis, quia hoc ſufficit, ut poſt
Bald. *conſ.* 124. *n.* 5. *lib.* 2. *& conſ.* 263. *in princ. lib.* 5.
Rot. coram Coccin. *deciſ.* 2197. *n.* 30. *&* 31.
167 Et attenditur etiam non factum, quod videlicet debitum
quod locans habebat cum defuncto, non ſolverit, Natt. *conſ.*
74. *n.* 10. Menoc. *præſumpt.* 102. *n.* 88. ubi de magis communi
Fachin. *contr. lib.* 6. *cap.* 51. Magon. *dec. flor.* 148. *n.* 11. ubi de
magis communi Gregor. *deciſ.* 421. *n.* 7. licet hoc de ſe non
ſufficiat, juxta aliam opinionem, de qua Cyriac. *contr.* 244.
num. 69. *& ſeq.* Rota coram Cavaler. *deciſ.* 404. *num.* 6.
ubi de veriori, nam poteſt ſufficere una cum locatione,
præſertim ſi affluxit tempus conſiderabile, nam ubi retinuit
per decennium, volunt de ſe ſufficere Natt. *d. conſ.* 74. *n.* 11.
Menoch. *dict. præſumpt.* 101. *n.* 92. Magon. *d. dec.* 148. *n.* 11.
168 *poſt med.* Greg. *d. deciſ.* 241. *n.* 7. *ad fin.* Mant. *de conject. lib.* 12.
tit. 13. *n.* 13. *in* 3. *caſu*, faciliuſque admittitur pro adita hæredi-
tas non damnoſa, quam damnoſa Cæl. de Graſſ. *dec.* 11. *n.* 8.
169 *de teſtam.* Greg. *deciſ.* 460. *n.* 15. *& ſeq.* & quando actus ſunt
adhuc dubii, compellitur hæres declarare quo animo fuerit,
ejuſque dicto ſtatur, Caſtren. *in l. pro hærede* 20. *n.* 4. *ad med.*
ff. de acquir. hæredit. Mantic. *de conject. lib.* 12. *tit.* 12. *n.* 24.
Rot. coram Covaler. *deciſ.* 452. *n.* 1. *prope fin. &* 2.
170 Quinto limitari etiam poterit, ut procedat, quatenus
vere potuerit locatio fieri alia de cauſa, quam dominii
ex aditione ad locantem provenientis; alias enim ſi non
poſſet aſſignari alia cauſa locandi, ceſſaret ratio conclu-
ſionis, & ſufficere, quod nulla adeſſet neceſſitas locandi
ad hoc, ut locatio importet aditionem, ſenſit Menoch.
d. præſumpt. 501. *n.* 76. *lib.* 4. & poſt eum Caroc. *d. tit.*
de verb. ſignif. q. 10. *n.* 14. *verſ. ſecus in extraneo.*
171 Advertendum tamen, quod in caſibus, in quibus locatio
importat aditionem, hoc procedit in valente libere contra-
here, ſecus autem in non valente contrahere ſine certis ſolem-
nitatibus, ut pluribus adductis tradit Caroc. *d. q.* 10. *n.* 14.
172 *ad fin.* & eſt concluſio communis, & vera, quod in aditione
hæreditatis requirantur ſolemnitates requiſitæ per ſtatutum
in contractibus minorum, & Mulierum, ut probant late
Vegg. *conſ.* 39. *per tot.* Gabr. *conſ.* 20. *n.* 47. *lib.* 2. Caball. *conſ.*
75. *n.* 4. *lib.* 2. Pic. *ad ſtatut. Urb.* Gloſ. 7. *n.* 108. ubi de magis
communi Joſ. Ludov. *dec. Lucen.* 45. *per tot.* Rot. coram Mer-
lino *deciſ.* 857. *n.* 7. quidquid in contrarium dicant aliqui,
& ſignanter Marant. *in l. is poteſt n.* 201. *verſ. contrarium*
tamen, ubi de communi; *ff. de acquir. hæred.*
173 Quod & ampliatur procedere etiamſi adhibitæ fuiſſent
ſolemnitates in ipſo contractu locationis, quia non propter-
ea poſſent trahi ad alium effectum validandi aditionem hæ-
reditatis, de quo nec Judex, nec alii ſolemnizantes co-
gitaſſent, ut pleniſſime firmavit Rot. cor. Merl. *deciſ.* 288.
n. 6. *& ſeq.* non poſſunt enim actus trahi ultra ſcientiam,
& intentionem agentium, *l. non omnis, ff. ſi cert. petat.*
Berou *conſ.* 67. *n.* 31. *lib.* 5. Pariſ. *conſ.* 100. *n.* 23. *par.* 2.
Duran. *deciſ.* 83. *n.* 16.
Decimotertio videndum, an locatio, & conductio au-
ferat fidem teſti, & eum minus idoneum reddat, ſcis enim 174
teſtem ſemper præſumi idoneum, quandiu contrarium non
probetur *l.* 1. *in fin. princ. ff. de teſtib.* Seraph. *deciſ.* 5279. *n.* 2.
Gregor. *deciſ.* 351. *n.* 1. modo quis prætendit probare teſtem
eſſe minus idoneum, ex quo ſit conductor, vel locator
partis eum inducentis, quæritur, an prætenſio ſit juridica, 175
& regulariter loquendo reſpondetur affirmative, auctori-
tate Gloſ. *in §. Pater verſ. in eo re inſtit. tit. de teſtam.*
ordinand. quam alii ſequuntur, itaut ſit communis conclu-
ſio, ut patet ex congeſtis per Maſcar. *de probat. concluſ.*
320. *n.* 1. Farinac. *de teſtib. q.* 55. *n.* 213. ubi plures de
communi opinione teſtantes, & ultra eos hanc eſſe com-
munem opinionem, & communiter ſervatam, teſtatur
etiam Caroc. *de locat. & cond. tit. de probat. q.* 1. *n.* 5.
& 2. & idem eſſe e contra de locatore, quod videlicet 176
non ſit idoneus teſtis in cauſa conductoris, tradit ibidem Ca-
rocc. *q.* 2. ſed non allegat ad hoc niſi Felin. *in conſ.* 51.
& vult dicere 50. *ſub n.* 3. *verſ. teſtis natem*, ubi in caſu
ſuo dicit, teſtem repelli, ex quo tenetur conductor actio-
ne ex locato, & ſic movetur, quia teſtis erat intereſſatus.
Limitatur autem varie per Doctores præfata concluſio. 177
Dicunt enim primo, quod Gloſſa præfata loquitur in colo-
no, & ſic in conductore prædiorum ruſticorum, & quod
non procedit in inquilino domus, Alex. de Nevo *conſ.* 71.
num. 2. quem ſequitur Farinac. *dicta q.* 55. *n.* 221.
Secundo dicunt, quod cum opinio Gloſſæ ſit contra regu- 178
lam, per quam quilibet præſumitur idoneus teſtis, intelligi
debet de colono proprie ſumpto, & ſic de conductore pro
mercede in pecunia, non de colono partiario, Salicet. *in l.*
quoniam liberi prope fin. verſ. ex prædictis patet, C. de teſtib.
Alex. *conſ.* 57. *n.* 17. *lib.* 7. Soccin. Sen. *conſ.* 228. *n.* 7. *lib.* 2.
& alii pluribus cumulatis Farinac. *dict. q.* 55. *n.* 219.
Tertio reſtringunt iterum, ut procedat in colono adſcri- 179
ptitio, & mercenario, qui poteſt ad ſui libitum diſcedere,
Socc. Jun. *conſ.* 135. *num.* 6. *lib.* 2. & aliis adductis Maſcard.
concl. 320. *n.* 2. quod tamen non placet aliis quampluribus,
quos refert, & ſequitur Farinac. *d. q.* 55. *n.* 215.
Quarto iterum reſtringunt, & fere deſtruunt concluſio- 180
nem, dicentes, eam non procedere in colonis noſtrorum
temporum, Jaſ. in addit. ad Poſth. *in d. §. Pater inſtit. de teſt.*
in ult. addit. quem ſequuntur alii relati per Maſcard. *d.*
concl. 320. *num.* 4.
Quinto magis deſtruunt concluſionem dicendo, quod ho- 181
die de conſuetudine ſervatur contrarium, quod videlicet
coloni ad teſtificandum admittantur, ita teſtatur una addi-
tio ad d. Gloſ. *in §. Pater inſtit. de teſtamentis*, cum aliis
pluribus relatis per Farinac. *d. q.* 55. *n.* 217.
Alias plures limitationes ſciens, referre omitto duabus
rationibus, una quia videri poſſunt collectæ per Maſcard.
concl. 320. Farin. *d. q.* 55. *n.* 223. *& ſeq.* & latius per Caroc.
d. tit. de probat. q. 1. ubi uſque ad quindecim earum enume-
rat. Alia ratio eſt quia hæc quæſtio videtur melius terminari 182
cum diſtinctione generali, quam mediantibus particulari-
bus limitationibus. Diſtinctio autem generalis eſt, ut qua-
tenus conductor poſſit dici mediante conductione familia-
ris, ſeu domeſticus locatoris, tunc ſive ſit colonus prædii
ruſtici, ſive inquilinus domus, ſive partiarius, aut aliter con-
ductor, ſemper procedit regula, quod non ſit idoneus teſtis,
quatenus autem non poſſit dici domeſticus, ſeu familiaris,
tunc qualiſcumque conductor non repellitur a teſtificando,
& ratio eſt, quia non reperitur jure cautum, quod conductor
repellatur a teſtificando pro locatore, ſed bene quod repel-
lantur domeſtici, & familiares *d. §. Pater inſtit. de teſtam. l.*
etiam, C. de teſtib. cap. in litteris 24. *extra eod. & d.* Gloſ. *in §.*
pater, inſtit. de teſtam. in tantum dicit conductorem repelli,
in quantum eum enumerat inter domeſticos, & ſic applicat
textum illum domeſticos repellentem, unde ſecus eſt ſi non
poſſit dici domeſticus, ſeu familiaris, ut expreſſe ſe declarat
in hoc alia Gloſ. *in d. c. in litteris* 24. *in ver. de familia verſ.*
ſed illi quibus, de teſt. ubi requirit, ut ſit talis, ut dominus 183
eis imperare poſſit ad hoc, ut in totum repellatur a teſtifican-
do, quam Gloſſ. eſſe communiter a Doctoribus approbatam,
teſtatur Alex. *conſ.* 58. *n.* 14. *lib.* 7. & patet ex plene congeſtis
per Carocc. *dict. q.* 1. *n.* 3. Grat. *diſcept.* 293. *n.* 4.
Et hinc infertur quod locatores operarum ſuarum, quod 184
tanquam familiares, & quibus conductores imperare poſ-
ſunt, regulariter non ſunt idonei teſtes pro eis, quia ap-
plicatur primum membrum dictæ diſtinctionis, late Gabr.
de teſtib. concl. 10. *per tot.* & Farinac. *d. q.* 55. *n.* 122.
& ſeq. penes quos videri etiam licebit declarationes, &
limitationes hujus regulæ.
Secundum autem membrum dictæ diſtinctionis ſubdiſtin- 185
guitur, ut tunc admittatur conductor in teſtem, cum ipſe
non habet intereſſe in re, de qua deponit, alias ſecus, quia te-
ſtes intereſſati repelluntur. Bald. *in c. cum nuncius* 15. *n.* 1.
in fin.

186 *in fin. de teſtib.* Farinac. *conſ.* 230. *n.* 23. ubi, quod nec aliqualiter probant, nec Judex arbitrio ſui cedere poteſt, & quod nec probent, ſi veritas aliter haberi non poſſit, Burat. *dec.* 458. *n.* 4. & ita in colono diſtinguit Boſſius *in ſua praxi tit. de oppoſit. contr. teſt. n.* 104. *verſ. & concluſio videtur*, vel ita intelligi debet quamvis faciat concluſionem generalem, quod colonus ſit idoneus teſtis, dummodo ex depoſitione commodum aliquod non ſit percepturus, & cum eo concordat aliis adductis Maſcard. *de prob. concl.* 320. *n.* 6. quia talis concluſio ita generalis non poteſt ſubſiſtere, ut ſenſit etiam Farin. *d. q.* 55. *n.* 225. ſed tantum cum dicta reſtrictione ad caſum, quo conductor non ſit talis, ut poſſit dici domeſticus & ſenſit etiam Gratian. *diſcept.* 293. *n.* 5. *dec.* 349. *n.* 2. *poſt* 2. *vol. conſ.* Farin. quatenus
187 tamen non ſit intereſſe mere ſecundarium, quia per illud non repelli colonos tradit Bald. *conſ.* 293. *n.* 9. *lib.* 3. & generaliter, quod propter intereſſe ſecundarium teſtis non repellatur, Burſatt. *conſ.* 153. *n.* 24. Rot. Januen. *deciſ.* 38. *n.* 6. Put. *dec.* 15. *n.* 1. *lib.* 3. *dec.* 144. *n.* 11. *part.* 4. *div.*
188 Cæterum, quos dictum eſt non repelli a teſtificando intelligitur, ut non repellantur in totum, ſed adhuc qualitas illa, quod ſint conductores, quamvis non ſint tales, ut vere, & proprie familiares dici poſſint, minuſque habeant intereſſe in cauſa, adhuc minuit eorum fidem, & quia circa quantitatem diminutionis non poteſt dari certa regula, id remittitur Judicis arbitrio, Gloſ. *in d. §. in litteris* 24. *in ver. de familia*. Non poteſt autem dari certa
189 regula, quia poteſt eſſe major, & minor affectio conductoris, a qua regulari debere majorem, & minorem pro-
190 bationem, vult Farinac. *de teſtib. q.* 55. *n.* 216. & poteſt eſſe majus, & minus intereſſe, quod pariter arbitratur a Judice quantum ſufficiat in teſte ad eum repellendum, Rot. coram Greg. *dec.* 340. *n.* 9. unde ſi ſit conductor rei minimæ, vel agatur de re minima, bene probabit, Dec. *conſ.* 100. *n.* 8. *verſ. ſexto contra perſonam*, Maſc. *d. concl.* 320. *n.* 8. Fa-
191 rinac. *d. q.* 55. *n.* 320. & poteſt etiam defectus iſte ſuppleri qualitate perſonæ, ſi ſit in dignitate, vel alias valde honeſta, Surd. *dec.* 231. *n.* 15. prout etiam ſuppleri poteſt numero, ſi videlicet ſint plures coloni idem deponentes,
192 quia probant, Alex. *conſ.* 57. *n.* 13. *& ſeq. lib.* 7. Socc. Jun. *conſ.* 146. *n.* 14. *lib.* 1. Maſcard. *concl.* 320. *n.* 10. vel qualitate
193 alterius teſtis, qui ſit omni exceptione major, Socc. Jun. *conſ.* 146. *n.* 12. *lib.* 1. Gabr. *de teſtib. concl.* 10. *n.* 62. Farinac.
194 *d. q.* 55. *n.* 226. vel ſi eſſent approbati a partibus, uti quia eſſent teſtes inſtrumentarii, Rot. *dec.* 821. *n.* 1. *p.* 3. *lib.* 1. *div.*
Decimoquarto quæri poſſet, an locatio & conductio
195 Domus exiſtentis in Parochia, tribuat jus præſentandi Parochum. Pone juſpatronatus competit Parochianis ex aliqua conſuetudine, juxta text. *in c. quoramdam de elect.* an ſi aliquis Parochianus diſcedit a Parochia, & locat domum ſuam alteri, qui non erat Parochianus, eveniente caſu præſentationis faciendæ, vocari debeat ad præſentandum Dominus domus alibi habitans, vel conductor. Hæc quæſtio evenit Mediolani, ut refert Paul. de Monte Pico *in l. Titius cum teſtamento q.* 39. *ff. de leg.* 2. ubi dicit, aliquos dixiſſe conductorem debere præſentare, ſed ipſum tenuiſſe contrarium, quia hoc juſpatronatus ſit apud locantem, & ideo ipſum vocari debere. Sed Roc. de Curt. *in ſuo tract. de jurepatr. in ver. ipſe vel is a quo, q.* 26. *in fin. verſ. ſed ſaboritur*, dicit ſe credere in hoc puncto attendendos eſſe terminos conſuetudinis, quod utique clarum eſt, quando juſpatronatus competit ex conſuetudine præſcripta, & clare patet, quid fuerit ſervatum in ſimili caſu, at poſſunt evenire caſus valde diverſi, ut videre eſt penes Lambertin. *de jurepatr. lib.* 2. *part.* 2. *q.* 2. *art.* 10. ubi hanc quæſtionem diſcutit, *& n.* 4. *& ſeq.* eam reſolvit cum diſtinctione quinque caſuum, ad quem me remitto, quia licet formetur præcipue ab eo quæſtio iſta præciſe de conductore, ut ſupra, tamen vere quando conductor præſentare debeat, iſte non eſt effectus conductionis, ſed habitationis, ut patet ex traditis per eumdem Lambert. *ib. n.* 5. *ad fin. & per tot. art.* & Vivian. *eod. tract. lib.* 8. *c.* 2. *n.* 17.

Unde iſta non eſt proprie materia hujus tractatus. Bene verum eſt, quod ſæpe contingit dubitari, an in locatione bonorum veniat etiam juſpatronatus, puta locavi Palatium, ſeu Villam, aut Caſtrum in quo habeo juſpatronatus; dubitari poteſt, an & illud veniat in locatione, & conductor debeat præſentare, non ego: ſed de hoc dixi in *cap.* 23. loquendo *de dubiis, quæ oriri poſſunt circa rem locatam num.* 91. *& ſeq.*

De obligationibus locatoris erga conductorem.

S U M M A R I U M.

1 *Locator tenetur rem locatam tradere.*
2 *Locatore non tradente rem, conductor agit adverſus eum ex conducto.*
3 *Actio ex conducto eſt perſonalis.*
4 *Traditio rei locatæ per clauſulam conſtituti; aut aliam verbalis non ſufficit, ut locator liberetur ab obligatione tradendi.*
5 *Locator non liberatur tradendo rem ſimilem locatæ.*
6 *Aliud pro alio invito creditore ſolvi non poteſt.*
7 *Lim. ſi abſque dolo, vel culpa rem locatam tradere non poteſt, quia tunc liberatur tradendo ſimilem.*
8 *Rem tradere valens, an liberetur ſolvendo intereſſe, controverſum eſt in venditione.*
9 *In locatione verior opinio eſt negativa.*
10 *Intereſſe conductoris cui res non traditur continet, id quod pluris eam ſublocaſſet, & omne aliud lucrum, quod ex uſu rei eſſet facturus.*
11 *Locator ultra rei traditionem tenetur etiam præſtare patientiam, ut conductor ea uti poſſit toto tempore locationis.*
12 *Ampl. ut non ſolum teneatur patientiam præſtare ex ſe, ſed etiam diligentiam ne impediatur ab aliis re uti.*
13 *Et tenetur etiam removere omnia impedimenta toto tempore locationis.*
14 *Remedium redintegranda, & interdictum unde vi, an competat conductori expulſo, eſt magna quæſtio.*
15 *Negativa eſt de jure verior, ſed de ſtylo Rotæ ſervatur contrarium.*
16 *Licet non competat interdictum unde vi, competit actio in factum, vel officium Judicis.*
17 *Lim. non procedere dictum ſtylum, ſi interim locatio expiravit.*
18 *Decl. poſſe adhuc conductorem reſtitui ad tantumdem tempus, ubi nulla poſſet conſiderari differentia.*
19 *Intellige declarationem, ſi tempus erat certum.*
20 *Conductor expulſus debet reclamare, & contradicere.*
21 *Conductor expulſus a tertio poteſt agere contra locatorem, ut contra illum tertium agat, & eum reſtituat.*
22 *Conductori non datur manutentio adverſus locatorem.*
23 *Decl. non datur manutentio in poſſeſſione, ſed in detentione, quam habet.*
24 *Intellige locatione adhuc durante.*
25 *Impedito conductore facto locatoris uti re locata, tenetur locator non ſolum reddere mercedes, ſed etiam omnia damna.*
26 *Decl. ut ſi factum locatoris ſit juſtum, & juſtitia proveniat ex culpa conductoris, & tunc locator nullum pati debet damnum, neque lucrum.*
27 *Aut eſt juſtum abſque culpa conductoris, & tenetur ſolum remittere mercedem, niſi ſit omnino voluntarium.*
28 *Aut factum locatoris eſt injuſtum, & tunc tenetur non ſolum ad remiſſionem mercedis, ſed ad omnia damna.*
29 *Decl. hoc ultimum procedere ſi factum ſit ordinatum ad impedimentum conductori præſtandum, alias ſecus.*
30 *Impedito uſu rei facto conductoris, ipſe tenetur in integrum penſionem ſolvere.*
31 *Ampl. procedere etiamſi factum ſit juſtum.*
32 *Lim. ſi facto conductoris dedit cauſam culpa locatoris.*
33 *Impedito uſu rei facto tertii, ſi factum ſit juſtum, & locator potuit providere, & non providit tenebitur conductori ad totale intereſſe.*
34 *Si vero non potuit providere, tunc tenetur tantum, ad remiſſionem mercedis.*
35 *Et remiſſio iſta non requirit damnum ultra dimidiam, juxta veriorem opinionem.*
36 *Si factum tertii eſt injuſtum, & conductor non poteſt ei reſiſtere, locator debet ei facere remiſſionem mercedis.*
37 *Et debet conductor denuntiare impedimentum ſibi illatum conductori, qui ſi poteſt reſiſtere, & non reſiſtit, tenetur ad omnia damna.*
38 *Inimici impedimentum licet ſit proprie tertii, tamen in hoc propoſito cenſetur datum ab eo, cujus eſt inimicus.*
39 *Nemo alterius odio prægravandus eſt.*
40 *Ampl. etiam ſi inimicitia ſit injuſta.*
41 *Et procedit, tam ſi ſit inimicus locatoris, quam ſi ſit conductoris.*
42 *Impedimento proveniente ex caſu fortuito ſi contingit ex parte locatoris, ſeu rei locatæ, tenetur locator penſionem remittere.*
43 *Si contigit ex parte conductoris non eſt facienda ei remiſſio, ſed totum ſolvere tenetur.*
44 *Principis factum reputatur caſus fortuitus.*
45 *Eſt tamen debilius facto naturæ, & caſus, quia Princeps exorabilis eſt.*
46 *Impedimentum a Principe præſtitum conductori aſſimilatur potius præſtito a tertio, quam a caſu, ad effectum dignoſcendi ad quid teneatur locator.*
47 *Principi injuſte impedienti uſum rei locatæ tenetur conductor reſiſtere.*
48 *Principi reſiſtitur orando.*
49 *Subditorum partes ſunt Principi obedire.*
50 *Inobediens dici non poteſt, qui cauſas adducit non obediendi.*
51 *Juſſio ferenda, expoſtulari debet, quando mandatum videtur injuſtum.*
52 *Decl. procedere ſi adſit ratio non obediendi.*

53 *Juſſio ſecunda eſt expellanda, quando præceptum eſt contra legem, etiamſi adſit derogatio.*
54 *Idem ſi ſit contra publicam utilitatem.*
55 *Idem ſi adſit ſuſpicio, quod litteræ ſint falſæ.*
56 *Et ſi actus non poſſit fieri ſine peccato, & expellanda ſecunda juſſio, etiamſi conſtet de certa ſcientia Principis.*
57 *Præceptis Miniſtrorum, & Judicum ſi appareant injuſta, non parendum, ſed appellandum, & ad ſuperiorem recurrendum, & non recurrens dicitur in culpa.*
58 *Intellige ſi ſint evidenter injuſta, alias non recurrens excuſatur.*
59 *Et ſufficit notorium eſſe, quod diligentia fuiſſet ſuperflua.*
60 *Sequeſtrum rei appoſitum, non impedit conductorem illa uti.*
61 *Sequeſtrum appoſitum fructibus infert impedimentum conductori.*
62 *Inhibitio facta conductori ne fructus percipiat, vel diſtrahat, affert ei impedimentum.*
63 *Decl. ut ſi deductum ſit in controverſiam, an inhibitio teneat, vel non, non poſſit conductor interim retardare ſolutionem mercedis.*
64 *Secus ſi proceſſum fuiſſet ad deputationem alterius exactoris, & ad mandatum de conſignando.*
65 *Locator non poteſt incommodare rem locatam etiam in minimo ex cauſa voluntaria.*
66 *Et ſi velit incommodare, poteſt conductor illi reſiſtere.*
67 *Decl. procedere ſi tangat ipſam rem, ſecus ſi incommodum ei proveniat in conſequentium, uti ſi extollat domum vicinam.*
68 *Lim. ſi obſcurentur in totum lumina domus locatæ.*

CAPUT XXVIII.

1 LOcator ſine dubio tenetur in primis rem locatam tra-
dere *l. ſi quis Domum 9. in princ. ff. locat.* & ibi, Bart.
n. 1. & ſi non tradat, poteſt conductor adverſus eum
2 agere ex conducto; ut habetur in eadem *l.* quæ quidem
3 actio eſt perſonalis Rot. cor. Caval. *deciſ. 611. n. 2.* ubi
quod propterea non poteſt conductor agere contra ſingu-
larem ſucceſſorem in re ipſa, puta emptorem.

Et licet ſufficiat clauſula, *Conſtituti*, ad poſſeſſionem tranſ-
ferendam, & traditio verbalis in conſpectu rei facta, quando
alius non poſſidet, ut dictum eſt in *c. proxime præcedenti n. 32.*
& ſeq. tamen ſi locator de facto recuſet actualem traditio-
nem, vel impediat, aut eam præſtare non curet, tunc per
clauſulam, *Conſtituti*, vel traditionem verbalem, non
4 cenſetur adimpleviſſe, & ſuæ obligationi ſatisfeciſſe, &
contra eum agi poterit, juxta veriorem, & magis com-
munem opinionem, de qua teſtantur Alex. *conſ. 28. n. 7.*
lib. 2. Dec. *conſ. 280. n. 4.* Viv. *opin. 1024. n. 2.* & firmavit
Rot. cor. Celſo *dec. 291. n. 5.* qui licet loquantur in termi-
nis emptionis, & venditionis, tamen fortius procedunt in
locatione, in qua nec ſufficit momentanea traditio, ut
in venditione, prout infra dicam.

Et compelli poteſt tradere eam rem præciſe, quam lo-
5 cavit, itaut non liberetur tradendo ſimilem, aliud enim
pro alio, invito creditore ſolvi non poteſt *l. 2. §. Mutui*
6 *datio, ff. ſi cert. pet. l. unum a quo, C. de ſol.* Rot. cor. Mantic.
dec. 1. n. 6. niſi forte abſque aliqua ſua culpa tradere non poſ-
ſet, nam ſi domum, vel fundum bona fide emptum quis mihi
7 locaverit, iſque ſit abſque dolo, culpave ejus evictus, &
Dominus non patiatur me uti, tunc ſi locator paratus ſit
præſtare habitationem non minus commodam, æquiſſimum
eſt eum abſolvi, juxta ſententiam Pomponii, quam refert
Ulpian. *in l. ſi quis Domum 9. in princ. ff. locat.*

An autem tradere valens rem, liberetur ſolvendo intereſſe
8 in venditione, opinio negativa videtur magis communiter
recepta, ut dicit Mandell. *conſ. 268. n. 2.* & patet ex Plot. *de
in lit. jur. §. 4. n. 54.* Menoch. *conſ. 866. n. 2.* Surd. *conſ. 52,*
n. 17. Eugen. *conſ. 50. n. 29. lib. 1.* Viv. *opin. 1024. per tot.*

At contraria opinio, quam tuentur ſignanter Fachin.
contr. lib. 2. c. 30. verſ. ſed contrarium, & ſecuta eſt Rot.
coram Seraph *dec. 787. n. 12.* in locatione videtur verior,
nam ſi Colonus tuus fundo frui a te, aut ab eo prohi-
9 beatur, quem tu prohibere ne id faciat poſſis, tantum ei
præſtabis, quanti ejus intereſſuerit frui, ut totidem verbis
dicit text. *in l. ſi fundus 36. §. nam, & ſi Colonus, ff. locat.* &
firmat late Neguſ. *de pignor. part. 2. memb. 1. n. 7. & 8.* ubi
tamen *n. 9.* dicit ſecus eſſe ſtante juramento Barboſ. *in c.
propter n. 33. de locat. & cond.* cum declarationibus tamen,
quas tradunt *infra in c. 57. de fine locationis voluntario.*

In intereſſe autem venit id, quod pluris conductor rem
ſublocaſſet *l. ſi tibi alienam, 7. ff. loc.* & omne aliud lucrum,
10 quod ex uſu rei eſſet facturus, *d. l. ſi fundus, §. nam ſi,*
Verall. *dec. 183. n. 4. part. 1.* Altograd. *conſ. 21. n. 50. & ſeq.*
lib. 1. ubi; & quod intereſſe probari poteſt hoc in caſu
mediante juramento in litem actori deferendo, per text,
in l. videamus, §. qui venum & l. ſi cui, §. qui ſervum, ff. loc.
Alex. *conſ. 214. n. 5. & 2. lib. 7.* & alios quos refert.

Ulterius, quia locatio eſt conceſſio ad uſum, ut dictum
eſt *in c. 1.* ſequitur, ut locator teneatur ultra rei traditio-
nem præſtare etiam patientiam, ut conductor ea uti poſſit 11
toto tempore locationis, Natt. *conſ. 360. n. 1.* Surd. *conſ. 38.*
n. 18. Oſaſch. *dec. 50. n. 26.* & hæc eſt una ex differentiis,
quæ verſantur inter contractum locationis, & contractum
venditionis, venditor enim tenetur ad actum traditionis
momentaneum, ſtatim eo expleto, amplius ex empto mole-
ſtari nequeat, at ſecus eſt in locatore, quia cum ſit obli-
gatus conductori, ut frui liceat, tenetur ad factum ſuc-
ceſſivum, & non liberatur niſi pro tempore, quo uti frui
licet, ut explicat Bart. *in l. ſi quis Domum 9. n. 1. ff. locat.*
Ruin. *conſ. 77. n. 8. lib. 1.* & dixi *in cap. 2.*

Et proinde non ſolum tenetur patientiam ex ſe præſta-
re, ut conductor uti frui poſſit, ſed etiam tenetur præ- 12
ſtare diligentiam, & cuſtodiam, ne impediatur ab aliis
libere uti, Menoch. *conſ. 671. n. 3.* Becc. *conſ. 233. n. 10. poſt
princ.* Surd. *dec. 326. n. 17.* & conductorem defendere, ac im-
pedimenta quæcumque uſum impedientia amovere, Menoch. 13
conſ. 532. n. 8. Surd. *conſ. 38. n. 18.* Rot. *dec. 559. n. 1. part. 5.
rec.* Idque non ſolum in principio, ſed toto tempore du-
rantis locationis, Calder. *conſ. 5. poſt med. verſ. ſicut vendi-
tor cit. de locat.* Lancell. Gall. *conſ. 22. n. 6.* Surd. *conſ. 445.*
n. 18. Becc. *conſ. 45. n. 19.* Oſaſc. *dec. 10.* Manent. *dec. 38.*
n. 21. & ſeq. Rota in Romana Penſionis Domus impreſſ.
penes Marcheſ. *de commiſſ. part. 1. fol. 2085. n. 1.*

Et ideo ſi locator hæc non præſtat, nec agere poteſt
pro mercede, imo, & eum per ſolam exceptionem non
adimplementi in hac parte, videlicet, quod non præſtite-
rit patientiam, vel non curaverit conductorem poſſe uti
re, quam ei locavit, repelli poſſe dicetur infra *in c. par-
ticulari* de tali exceptione, & poterit etiam a contractu
recedere conductor, ut pariter dicam in alio *c. ſeparato.*

Verum magna eſt quæſtio, an conductori expulſo com- 14
petat interdictum unde vi, & remedium reintegrandæ, &
pro affirmativa ſunt Socc. Sen. *conſ. 17. n. 15. lib. 3.* Gozzad.
conſ. 99. n. 4. verſ. imo conductor. Plot. *de in litem jur. §. 3. n. 3.*
& aliis plene relatis per Cyriac. *contr. 389.* Giurb. *dec. 12.*
n. 10. & ſeq. ubi ſive expulſus ſit a Domino, ſive a tertio.

Contrariam tamen opinionem præ cæteris late firmat
Bertan. *conſ. 210. n. 1. & per tot. lib. 2. p. 1.* Grat. *diſcept. 174.*
n. 17. Menoch. *recup. rem. 1. n. 62. & ſeq.* Put. *dec. 265. n. 1.*
lib. 1. Seraph. *dec. 777. n. 3. & ſeq.* & hæc de jure videtur
verior, quia habet pro ſe text. *in l. 1. §. dejicitur in fin. ff.
de vi, & vi armat.* ubi expreſſe habetur illum, qui poſſidet,
ſive naturaliter, ſive civiliter poſſideat dejici poſſe, & poſſe
interdicto uti, non tamen ſi Colonus ſit, textus autem qui
alia opinione allegantur *in l. Colonus 12. & in l. cum fundum
18. ff. eod. tit. de vi, & vi armat.* apertiſſime loquuntur in
caſu, quo Colonus prius interverterit poſſeſſionem domi-
ni, & ſic poſſidere ſibi cœperit, & ideo non obſtant, ut
bene advertit Gloſſ. *in d. §. Dejicitur, in ver. ſi Colonus.*

Rota tamen licet agnoſcat hanc poſteriorem de jure ve-
riorem, tamen de ſtylo aliam ſervat, reſtituit enim ad ſta- 15
tum ut dicit idem Seraph. *d. dec. 777. n. 6.* & poteſt dicta opi-
nio conciliari cum ſtylo, dicendo non competere condu-
ctori interdictum unde vi, ſed actionem in factum, vel 16
officio judicis eum eſſe reſtituendum, ut ſenſit Bart. *in l.
rem, quam nobis 15. ſub n. 1. verſ. quandoque ille, ff. de acq. poſſ.*
Socc. Sen. *conſ. 17. n. 15. lib. 3.* & aliis pleniſſime cumulatis,
Cyriac. *contr. 389. n. 40. & ſeq.* ubi, & quod tam dicta actio
in factum poteſt dici intentata, quam officium Judicis
imploratum per clauſulam *omni meliori modo* poſitam in
fine petitionis factæ a conductore ſic dejecto ſe reſtitui.

Præterea dicta opinio negativa procedit in locatione or-
dinaria ab breve tempus, in ea enim conductor nullam
poſſeſſionem habet, ſecus autem in locatione ad tempus
longum, quia in ea conductor ſibi ipſi naturaliter poſ-
ſidet, ut dictum eſt *in c. 27. n. 30.* & ultra ibi adductos
Poſt. *de manut. obſerv. 52. n. 21.* & ideo competunt ei re-
media poſſeſſoria, ut ſenſit ibi Poſth. & Fulgin. *de jur. em-
phyt. de var. conductitat. q. 10. n. 19. prope fin.*

At difficultas eſt, ubi poſt dejectionem expiravit tem-
pus locationis, an poſſit amplius conductor reſtitui, & 17
non applicari amplius d. ſtylum Rotæ de reſtituendo ad
ſtatum, ex quo non adſit amplius aliquis ſtatus, ad quem
reſtitui poſſit, habetur penes Seraphin. *dec. 777. num. 6.*
& in rec. dec. 56. n. 2. & 3. part. 3. ubi adducuntur etiam
rationes, & auctoritates in contrarium, & ſubditur,
quod eis non obſtantibus, placuit dominis dicta opinio,
& quod conſiderabant etiam, quod reſtitutio ad tantum
tempus, quantum ſupererat tempore dejectionis non eſt
practicabilis, quia redditus in ſingulis annis non ſolent
eſſe æquales, & proinde, quæ ex partibus haberet annos ube-
riores, locupletaretur cum alterius jactura contra regulam
l. plane, ff. de petit. hæred. & eſt doctrina Bart. *in l. ſi uno 27.*
§. item cum quidam n. 9. verſ. aut quis promiſit, ff. loc. ubi de
locatione operarum, quod ſi promiſſæ ad certum tempus,
non poſſit promittens, qui fuit impeditus in illo, ſupplere
in alio, & conductore bonorum impedito uti pro certis an-

nis,

nis, quod non poſſit retinere pro aliis, quia ſunt diverſi anni, Vinc. de Franch. *dec.* 452. *prope fin.* Unde ſi ceſſaret prorſus ratio diverſitatis, uti eſſe poſſet in locatione domus 18 ad habitandum, poſſet alicui placere contraria opinio ex late deductis per Pariſ. *conſ.* 105. *per totam lib.* 3. ſi tamen 19 locatio fuiſſet ad tempus certum, & terminata per lapſum illius, ſecus vero ſi fuiſſet ad tempus incertum, ita ut ignoraretur quantum duraſſet, prout in ſimili de reintegratione uſufructuarii diſtinguit Surd. *conſ.* 166. *n.* 18. *verſ. quia reſpondetur*, ubi ita conciliat text. *in l.* 3. §. *penult. ff. de vi, & vi armat. & in l. ſi plures in fin. ff. eodem.*

20 Debet tamen conductor expulſus reclamare, & contradicere, ne alias poſſit dici, eum non fuiſſe expulſum, ſed ſponte receſſiſſe, juxta late tradita per Cyr. *contr.* 214. *n.* 17. *& ſeqq.*

21 Prædicta procedunt præcipue ſi conductor ſit expulſus ab ipſo domino, at ſi expulſus ſit a tertio, habet aliud remedium, ſcilicet agere poteſt contra locatorem, ut agat contra eum, qui ſpoliavit, ut poſt Bart. *in l. Julianus*, §. *ſi venditor*, *ff. de act. empt.* dicentem eſſe notandum hunc novum modum agendi, nempe ago, ut agas, tradit Grat. *diſc.* 174. *n.* 26. qui dominus poterit etiam ei cedere actionem ſpolii, idem Grat. ibi *n.* 28. ubi, & quod liberatur cedendo, ſed quatenus non requiratur pro recuperatione poſſeſſionis magna impenſa, & alii congeſti per Giurb. *dec.* 12. *n.* 8.

22 Controvertitur pariter an competat conductori manutentio adverſus locatorem, & quoniam conductor ad breve tempus non poſſidet ſibi, ſed domino, ſequitur, ut ei non competat manutentio, quæ ſolum poſſeſſori conceditur, §. *retin. inſtit. tit. de interdictis*, & late poſt alios firmant ſignanter Caball. *conſ.* 95. *n.* 5. *& 6. l.* 2. & Menoch. *retin. remed.* 3. *n.* 46.

23 At quia interdictum ex quo datur manutentio, non tam reſpicit propriam, & veram poſſeſſionem, quam ſtatum illum rei tempore motæ litis, aut paulo ante, inde ſequitur, ut eo tuendus ſit etiam, qui tantum detinet, ut dicit Covar. *pract. q. c.* 27. *n.* 5. *ad fin. verſ. ſic ſane.* & proinde danda erit manutentio conductori, etiam adverſus dominum in illo ſtatu detentionis quam habet, Grat. *diſcept.* 174. *n.* 25. 24 Tomat. *dec.* 30. *n.* 21. Cavaler. *dec.* 182. *n.* 2. Poſth. *de manut. obſerv.* 52. *n.* 17. intelligendo locatione adhuc durante, quia ea finita non datur amplius manutentio conductori, ſed locatori. cum ceſſet ſtatus, & cauſa detentionis illius, juxta ſupra tradita, & dicam etiam *infr. in c. fin.*

Quia tamen diverſimode eveniunt impedimenta, & quandoque locator tenetur reficere conductori in uſu rei impedito omnia damna, quæ propter impedimentum paſſus eſt, quandoque tenetur ſolum remittere mercedem pro tempore, quo fuit impeditus, & quandoque, nec iſtam remiſſionem facere debet, diſtinguendi ſunt quatuor caſus, quorum primus eſt ſi impedimentum proveniat facto locatoris, ſecundus ſi facto conductoris, tertio ſi facto tertii, & quartus, ſi caſu fortuito, prout poſt Gloſſ. diſtinguit Bart. *in l. ſi uno* 17. §. *item cum quidam n.* 2. *verſ. hoc præmiſſo*, *ff. locat.* & alii communiter ſequuntur, ut teſtatur Pantaſchm. *de locat. & conduct. q.* 13. *n.* 1.

25 Primo autem caſu, ubi videlicet conductor impeditur facto locatoris, regula ſolet paſſim a Doctoribus tradi, quod locator teneatur non ſolum mercedes remittere, ſed ulterius etiam omnia damna reficere conductori, Alex. *conſ.* 84. *n.* 2. *l.* 4. Menoch. qui alios cumulat *conſ.* 249. *n.* 1. *& conſ.* 621. *n.* 14. Gutier. de Gabell. *q.* 136. *n.* 6.

26 At videtur tutius procedi poſſe cum diſtinctione, quam facit Bart. *in d.* §. *item cum quidam*, *n.* 2. videlicet, quod aut factum locatoris eſt juſtum, aut injuſtum, ſi juſtum, tunc aut iſta juſtitia provenit ex culpa conductoris, puta quia non vult ſolvere mercedem, vel male verſatur in uſu rei, quibus caſibus juſte poteſt expelli, ut dicam infra ſuis locis, & Bart ubi ſupra tradit, quod ſi locator eſt Eccleſia, petit penſionem totius temporis, ſi privatus, eam petit pro rata, ſed videtur indiſtincte dicendum, quod locator nullum damnum pati debeat ex tali expulſione culpa conductoris ſubſecuta, ſed neque conſequi lucrum, ac proinde ſi poſt expulſionem utatur re, vel eam locet alteri, tunc penſiones a primo conſequi nequeant ex adducendis infra *c.* 54. *nu.* 53. *uſque ad fin.*

27 Aut factum locatoris eſt juſtum abſque culpa conductoris, videlicet ſi expellat conductorem lege permittente, uti pro reparanda re locata, vel propter ſupervenientem neceſſitatem ea utendi, prout poſſe dicam ſuis locis, & tunc locator non poteſt petere mercedem, niſi pro rata temporis, quo conductor rei uſum habuit, nec conductor aliud prætendere valet, quam remiſſionem ipſius mercedis pro reliquo, Bart. *in d. l. ſi uno* 17. §. *item cum quidam*, *n.* 1. *verſ. ſi vero factum*, *ff. loc.* Camil. Medic. *conſ.* 241. *n.* 2. Moder. ad Surd. *dec.* 131. *n.* 4. quatenus tamen ſit factum neceſſarium, alias enim ſi eſſet mere voluntarium, tunc licet poſſet dici aliquo modo juſtum, adhuc teneretur non ſolum remittere conductori mercedem pro tempore impedimenti, ſed etiam ad omnia damna, uti in refectione Domus locatæ impediente habitationem diſtinguit text. *in l. qui inſulam* 33. *in princ. ff. loc.* & aliis adductis Pantzſchman. *de loc. q.* 13. *n.* 8. factum enim etiam quoad ſe ſine culpa, quoad ſecum contrahentem habetur pro culpa, ut concludit Caſtrenſ. *in l. ſi merces*, §. *culpa*, *ff. locat.* & comprobat Becc. *conſ.* 233. *ſub n.* 8.

Si autem factum locatoris ſit injuſtum, tunc tenetur 28 abſolute conductori, nedum ad remiſſionem mercedis, ſed etiam ad totale intereſſe, *l. ſi fundus* 36. *verſ. nam & ſi colonus*, *ff. loc.* & concordan. relat. Bart. *in d.* §. *item cum quidam*, *n.* 2. *prope fin. verſ. ſi vero factum*, Pantzſchman. *d. q.* 13. *n.* 9. ubi quod hæc concluſio vera eſt, & poteſt etiam optimis rationibus defendi, quas ibi ſubdit. Verum modificatur, ut 29 procedat quatenus factum illud locatoris injuſtum, per quod conductor uti impeditur, ſit ordinatum ad tale impedimentum, uti quia conductorem expulſit, aut etiam antequam traderet dolo, deſiit poſſidere, aut omiſit cuſtodire, prout tenetur, & propter malam cuſtodiam res fuit ablata, ſecus autem ſi factum locatoris injuſtum non ſit ordinatum ad tale impedimentum, uti quia non ſit circa ipſam rem, quia tunc non tenetur ad intereſſe, prout docet Caſtrenſ. *in d. l. ſi fundus*, *n.* 3. *prope fin. verſ. ſolum dico*, & aliis adductis comprobat Pantzſchman. *d. q.* 13. *n.* 11.

Secundo caſu, quando videlicet impedimentum in uſu rei 30 provenit ex facto conductoris, tunc integram penſionem deberi indiſtincte. tradit Bart. *in d.* §. *item cum quidam*, *n.* 2. *in fin.* & facto, imo culpæ ipſius illud aſcribitur, ſi propter inimicitias ſuas uti non poſſit, *l. ſi merces* 28. §. *culpa*, *ff. loc.* & licet aliqui hoc etiam caſu diſtinguant inter factum juſtum, 31 & injuſtum, prout dictum eſt de facto locatoris, tamen inter eos in hoc propoſito non videtur par ratio, cum locator retineat dominium rei, & ſic plus juris eam recuperandi, quam conductor illam dimittendi habeat, juxta opinionem, quam poſt alios tenuit Rota coram Bucatto *dec.* 295. *n.* 9. quæ tamen eſt valde controverſa, ut patet ex relatis *in ead. in dec.* & latius ibi per Add. & de ea dicam aliquid latius, ubi agam de fine locationis, an videlicet ſicut locator ob ſupervenientem neceſſitatem habitandi domum poteſt recedere a locatione, ita & conductor ob ſupervenientem caſum, quo habitare nequeat, poſſit recedere a conductione *c.* 59. 32

Non tamen conſideratur factum locatoris ſi prævenit, & ei cauſam dedit culpa locatoris, uti ſi locator dederit cauſam ſequeſtrationi, & conductor conſenſerit ſequeſtro, adhuc poterit ipſe conductor petere damna & intereſſe, juxta *dec.* Rot. coram Verall. 183. *p.* 1. quam etiam refert Caroc. *in tit. de remiſſ. merced. q.* 8. *n.* 144.

Tertio caſu cum impedimentum provenit facto tertii, 33 tunc diſtinguendum inter factum juſtum, & injuſtum, ſi juſtum, & locator potuit ei providere, & non providit, tenebitur conductori ad totale intereſſe, *l. ſi quis Domum*, §. *pen. & l. ſi merces*, *ff. loc.* ſi vero non potuit providere, tunc tenetur tantum ad remiſſionem mercedis pro rata temporis, quo 34 conductor impeditur, *d. l. ſi quis domum*, *& l. ſi fundus*, *ff. loc.* Bart. *in d. l. ſi uno*, §. *item cum quidam*, *n.* 3. Surd. *dec.* 326. *n.* 16. Controvertitur autem, an hoc caſu ad hoc, ut fieri debeat remiſſio mercedis, neceſſe ſit conductorem damnificatum fuiſſe in dimidia, prout requiri dici ſolet in petenda remiſſione propter ſterilitatem, de quo *c.* 47. & licet affirmati- 35 vam teneant Bero. *conſ.* 143. *n.* 23. *l.* 1. Burſatt. *conſ.* 193. *n.* 27. & late, Surd. *conſ.* 34. tamen contrarium ſentire videtur, Bart. ubi ſupra dum indiſtincte dicit, faciendam eſſe remiſſionem Guidopap. *dec.* 630. & aliis adductis Cotta *in memor. verb. conductor verſ.* 4. *Adde*, & hæc videtur verior, ut dicam, ubi tractabitur de remiſſione mercedis *c.* 50.

Si autem factum tertii eſt injuſtum, & conductor tenetur ei reſiſtere ſi poteſt *l. item quæritur*, §. *Exercitu*, *ff.* 36 *loc.* & dictum eſt in *c. ſeq.* ubi actum eſt, ad quæ teneatur conductor circa rem conductam. Aut non poteſt reſiſtere, & facienda ei remiſſio mercedis pro rata temporis, Bart. *in d. l. ſi uno* 17. §. *item cum quidam n.* 3. *ff. loc.*

Quatenus autem ipſe conductor reſiſtere non poſſit, 37 debet denuntiare locatori, qui ſi poteſt reſiſtere, & non reſiſtit, tenebitur ad intereſſe, alias ſi non poteſt reſiſtere, tenetur ſolum remittere mercedem *l. ſi in leg.* 27. §. *Colonus l. ſi fundus* 36. §. *nam & ſi Colonus*, *ff. loc.* Soc. Sen. *conſ.* 165. *n.* 8. *ad fin. & ſeq. l.* 2. Natta *conſ.* 261. *n.* 1. Roland. *conſ.* 69. *n.* 22. *& ſeqq. l.* 4. Bardellon. *conſ.* 75. *n.* 8.

Requiritur autem dicta denuntiatio, ne alias dicatur conductor acquieviſſe, ut probat Joſeph Ludov. *dec. Peruſ.* 50. *n.* 9. *& ſeqq.* cum declarationibus tamen, & limitationibus traditis *d. cap. ſeq. n.* 19. *& ſeq.*

Advertendum tamen, quod factum ab inimico, licet ſit 38 in ſe factum tertii, tamen in hoc propoſito reputatur factum illius, in odium cujus proceſſit ſive locatoris, ſive conductoris, & ejus culpæ tribuitur, *l. ſi merces* 28. §. *culpa*, *ff.* 39 *loc.* Bart. *in d. l. ſi uno*, §. *item cum quidam n.* 3. *ff. loc.* adeo ut is ad damna alterius reſarcienda teneatur, nemo enim alterius odio prægravandus eſt, dicta *l. ſi quis*, §. *legis*, *ff. de* 40 *inoff. teſtam. c. ſi Epiſcopum* 16. *q.* 5. Pantaſchman. *de loc. q.* 14. *n.* 58. unde deducitur, quod procedat hæc obligatio ad damna, etiam ſi inimicitia eſſet injuſta, ſufficit enim quod alterius odio fuerint illata ad hoc, ut alter non debeat illis prægravari, Rum. *conſ.* 65. *n.* 3. *in fin. l.* 2. Rimin. Jun. *conſ.* 719. 41 *n.* 8. & licet aliqui velint hoc procedere in locatore, non

autem in conductore, reprobantur tamen a Ruin. *conſ.* 85.
n. 10. *l.* 1. & latius per Pantzſchman. *d. q.* 14. *n.* 61.
42 Quarto caſu ſi impedimentum contingat ex caſu for-
tuito, aut caſus contingit ex parte locatoris, ſeu rei lo-
catæ, quod idem eſt, & non tenetur locator ad aliud,
quam ad remiſſionem mercedis pro rata, aut contingit ex
43 parte conductoris, & tenetur ſolvere totam mercedem, Bart.
in d. §. item cum quidam n. 3. ubi etiam reddit rationem di-
verſitatis, quia locator tenetur ad rem tradendam in ſpe-
cie, & ideo ejus interitu liberatur, quod ſecus eſt in con-
ductore, qui tenetur ad pecuniam in genere, & ideo addit
etiam limitationem reſpectu conductoris, ut ſi & ipſe te-
netur ad aliquid in ſpecie, per ejus interitum liberaretur,
& licet Soccin. *ibid.* dicat, quod eminens ingenium Bar-
tholi in hac ratione defecit, tamen eam defendit Pantzſc.
q. 13. *n.* 33. dicens quod ſi intentionem Bartholi recte in-
troſpexerimus non meruit a Soccino jure reprehendi, &
de hoc caſu multa videri poſſunt *in c.* 30. *de incendio.*

Controverti autem ſolet, an huic caſui tribui debeat
impedimentum proveniens facto Principis, & pro affirma-
tiva facit, quod dicitur factum Principis reputari caſum
44 fortuitum, & quod pendet ab ejus voluntate inter im-
poſſibilia computari, Cravett. *conſ.* 233. *num.* 2. Menoch.
conſ. 504. *n.* 50. Greg. *dec.* 371. *n.* 5.
45 At vere factum Principis eſt debilius, quam factum natu-
ræ, & caſus, quia Princeps exorabilis eſt, ut dicit Bald.
conſ. 395. *n.* 7. *ante med. verſ. non eſt fortius l.* 2. unde in hoc
propoſito aſſimilatur potius facto tertii, & cum ejus re-
46 gulis procedit, itaut ſi non ſit omnino juſtum, & irre-
parabile, non excuſetur conductor, ſi non reſiſtat, vel
ubi reſiſtere nequeat, & moneat locatorem, ipſe quoque
47 non excuſetur ſi non reſiſtat, ut dictum eſt ſupra in ter-
tio caſu, Caſtren. *conſ.* 433. *col.* 3. *verſ. præterea poſſit, l.* 1.
& aliis adductis, Bardellon. *conſ.* 75. *n.* 11. & Rot. *dec.* 286.
n. 14. *p.* 12. *rec.* reſiſtitur autem Principi eum exorando,
48 & faciendo diligentias de illum removendo a propoſito,
juxta tradita per Burat. *dec.* 220. *n.* 4. licet enim ſubdito-
49 rum partes ſint obedire Principi, tamen inobediens dici
non poteſt, qui cauſas legitimas illi adducit non obedien-
50 di, ut habetur *c. ſi quando de reſcript.* & ibi notant omnes,
quos in hoc propoſito refert Pantzſchaman. *de loc. q.* 14.
n. 34. *&* 40. ubi etiam refert gloſ. *in §. deinde competentes,
in verſ. nunciant in Auth. de mandatis Princ.* cujus verba ſunt
*& hoc eſt contra miſeros Prælatos, qui timent in tantum litteras
Domini Papæ, ut non audeant reclamare, quod facere non de-
bent,* & addit etiam, quod non per hoc deſerviunt legi,
ſed imo ſerviunt, debet igitur conductor reclamare, &
adducere ſuas rationes, & expectare ſecundam juſſionem,
51 prout habetur in *d. §. deinde competens in fin.* quando tamen
adſunt rationes, alias enim non debet executio mandato-
52 rum, præſertim Papæ, differri, Geminian. *in c. ſtatuimus,
n.* 4. *de offic. deleg. in* 6. debet autem ſecunda juſſio expectari,
quando præceptum eſt contra legem, etiam ſi adſit dero-
53 gatoria, quia præſumitur per importunitatem emanaſſe
quando non conſtat de certa ſcientia Felin. *in c. nonnul-
li, n.* 9. *in princ. de reſcript.* Suar. *alleg.* 12. *n.* 49 *& ſeqq.* &
idem eſt ſi ſit contra publicam utilitatem, Rimin. Jun.
54 *con.* 399. *n.* 84. *in princ.* & debet etiam expectari, quando
adeſt ſuſpicio, quod litteræ ſint falſæ, Turrecrem. *in can.*
55 *in memoriam n.* 20. *diſtinct.* 19. & multo magis, quando
actus non poſſet fieri ſine peccato, tunc enim expectanda
56 eſt ſecunda juſſio, etiamſi conſtet de certa ſcientia, Suar.
all. q. 12. *n.* 50. *circa med. verſ.* & adhuc ſi præciſe conſtet.
57 Et hæc facilius procedunt, ſi agatur de præceptis mini-
ſtrorum, aut Judicum, vel aliorum ſuperiorem habentium,
quia tunc appellari debet, & ad ſuperiorem recurri, alias re-
currere valens, & non recurrens dicitur in colpa Ruin. *conſ.*
15. *n.* 5. *l.* 4. Ceph. *conſ.* 304. *n.* 125. Odd. *conſ.* 75. *n.* 12. Surd.
conſ. 8. *n.* 14. *& ſeq.* Cyriac. *contr.* 167. *n.* 10. Oſach. *dec.* 12. *n.* 9.
58 Intelligendo tamen ſemper ſi præcepta ſint evidenter in-
juſta, alias enim ſufficit, quod ſint dubia, ad hoc ut condu-
ctor, ſeu locator excuſetur a non quæſita revocatione, ut
tradit Lancellot. Gall. *conſ.* 22. *n.* 15. *&* 18. a quo non diſſentit
Rot. *dec.* 286. *n.* 15. *p.* 11. *rec.* prout etiam ſufficit notorium
eſſe, quod diligentia fuiſſet ſuperflua, Lancellot. *de atten.
c.* 12. *ampliat.* 1. *n.* 68. Lotter. *de Benefic. l.* 2. *c.* 24. *n.* 24.
59 Si appoſitum ſit a Judice ſequeſtrum, quæritur, an dica-
tur locator impeditus uti re, & competant ei remedia, de
quibus ſupra, & diſtinguendum eſt inter ſequeſtrum appoſi-
tum ipſi rei, & appoſitum fructibus, ſi enim ſequeſtrata ipſa
res, etiam ſi poſſeſſio eſſet penes tertium, vel penes ſe ſeque-
ſtrata, non dicetur impeditus, quia ſequeſtratio, vel avo-
catio poſſeſſionis ad ſe per Judicem facta, non privat poſ-
ſeſſorem ſua poſſeſſione, & multo minus Colonum ſua de-
60 tentatione, ſi Judex ulterius non procedat, Menoch. *ut in
rem.* 3. *n.* 86. *& ſeqq.* Boccat. *de interd. uti poſſidet. c.* 2. *n.* 51.
& 52. Rot. *dec.* 273. *n.* 1. *p.* 2. *& dec.* 170. *n.* 8. *p.* 4. *diverſ.* cum
aliis pleniſſime cumulatis per Poſth. *de manut. obſerv.* 60.
n. 1. *ubi n. ſeqq. per tot.* habentur plures declarationes, &
limitationes hujus Concluſionis, penes eum videndæ.

Si autem ſequeſtrati ſint fructus, tunc ſecus erit dicen-
dum, quia per talem ſequeſtrationem impeditur uſus liber 61
poſſeſſionis, & fructuum, qui debet eſſe conductori ſalvus,
impedit enim ipſos fructus ſequeſtratos vendi poſſe, Guido-
pap. *dec.* 210. *n.* 3. Cancer. *var. p.* 1. *c.* 4. *ſub n.* 43. & in ſpe- 62
cie, quod conductor dicatur impeditus per tale ſequeſtrum,
Menoch. *conſ.* 246. *n.* 33. & idem dici poſſet de inhibitione
ne fructus percipiat, vel diſtrahat, niſi forte deductum
fuiſſet in controverſiam, an teneret, vel ne, quia tunc non
valeret conductor interim, ac de ea diſcutitur retardare 63
ſolutionem penſionum, ut cenſuit Rota coram Cardinali,
Mantic. *dec.* 233. *n.* 1. *verſ. nec obſtat, quod.* At ſecus eſſet ſi
proceſſum fuiſſet ad deputationem alterius exactoris, & 64
ad mandatum de conſignando, quia ex his ſufficienter con-
ſtaret de impedimento, Rot. *dec.* 528. *n.* 2. *&* 3. ubi, &
quod quamvis adhuc non liqueret effectuatio dd. decreto-
rum per conſummatam eorum executionem, adhuc repu-
tata fuerunt ſufficientia ad impediendam præſumptionem,
quod poſſeſſor potuerit fructus percipere, *p.* 3. *rec.*

Non poteſt autem locator incommodare rem locatam etiam 65
in modico ex cauſa voluntaria, & ſi velit incommodare, 66
licitum eſt conductori illi reſiſtere, Gloſ. *in leg. habitatores* 30.
verb. demoliri, ff. loc. ubi Caſtrenſ. *n.* 3. qui dicit poſſe etiam
conductorem petere intereſſe. At ſi non tangat ipſam rem, 67
ſed ei incommodum veniat in conſequentiam, puta, quia
extollat aliam domum vicinam, tunc etiam ſi conductor, ſi
ſciviſſet tanti non conduxiſſet, adhuc facere poteſt, dum-
modo lumina domus conductæ non obſcurentur in totum,
Botta *con.* 77. *n.* 5. Nam ſi obſcurarentur in totum, extollere
non poſſet, Ang. *in l. ſi quis in fin. ff. de uſufr.* Padill. *in l. altius,* 68
n. 30. *C. de ſervit. & aq.* Marſil. *ſingul.* 134. *verſ.* 2. *limito.*

Ex prædictis, & præcipue ex ratione illa fundamentali,
quod locatio eſt conceſſio ad uſum, & ideo teneatur locator
curare, quod conductor uti poſſit re locata, reſultat etiam,
quod teneatur reſarcire, & reficere illam, expenſas neceſſarias
ad hoc faciendo, de quo dicam ſeparatim *c.* 34. *§. in princ.*

De conductore, quid facere poſſit, & debeat in re locata, & an, & quando teneatur de ejuſdem rei periculo, & deterioratione.

S U M M A R I U M.

1 *In locatione cenſetur tacite conventum, ut conductor bona fide utatur re conducta.*
2 *Conductor mala fide utens re locata cadit a contractu.*
3 *Conductore mala fide utente locator petit omnia damna.*
4 *Locatore mala fide utente competunt conductori plures actiones.*
5 *Locator intentata una actione contra conductorem male utente, non poteſt aliam experiri.*
6 *Contr. quod poſſit variare ab una actione ad aliam.*
7 *Decl. ut competentibus pluribus actionibus executivis, una intentata liceat variare.*
8 *Actio ad expellendum conductorem male utentem eſt diverſa ab actione pro damnis, & intereſſe.*
9 *Et facilius in una, quam in alia obtinetur.*
10 *Conductor non ſolum tenetur ad damna per ipſum illata rei, ſed etiam ad ea, quæ paſſus eſt inferri per alios.*
11 *Conductor tenetur rem cuſtodire ne damnificetur.*
12 *Conductor ſi providere poteſt caſum & reparare, & non facit, tenetur ad damna.*
13 *Lim. ſi ultra cuſtodiam requiratur expenſa, quia conductor ad eam non tenetur.*
14 *Ampl. ut conductor ultra teneatur cuſtodire, ut debeat etiam reſiſtere exercitui ſi poteſt.*
15 *Secus ſi non poteſt, vel prudenter aliter non debet.*
16 *Decl. ut debeat conductor reſiſtere facto tertii, ſi ſit injuſtum, ſecus ſi juſtum.*
17 *Decl.* 2. *locatorem dicentem non factam reſiſtentiam debitam a conductore probare debere.*
18 *Decl.* 3. *ut ſi ipſe locator monitus non ſe oppoſuit, non poſſit de hoc redarguere conductorem.*
19 *Conductor periculum imminens rei denuntiare debet locatori.*
20 *Conductor dicitur procurator domini ad denunciandum.*
21 *Lim. ſi non poſſit denunciare.*
22 *Et non potuiſſe dicitur ubi ſi denunciabat aliquod periculum ſibi imminebat.*
23 *Vel ſi de repente evenit periculum, ita ut tempus non habuerit.*
24 *Intellige ſi providere non potuit.*
25 *Lim.* 2. *ſi dominus erat abſens, quia excuſatur a denunciatione ſecundum aliquos.*
26 *Contr. verius, quin tenetur denunciare conjunctis & amicis.*
27 *Lim.* 3. *ſi locator non erat potens ad impediendum, vel veriſimiliter non impediturus.*
28 *Lim.* 4. *Si periculum erat notorium.*
29 *Lim.* 5. *Si damnum provenit ex facto ipſius locatoris.*

30 *Dam-*

30 *Damna reficere tenetur conductor, multo magis ſi promiſit cuſtodire rem, & eam non deteriorare.*
31 *Ampl. ut ſtante tali promiſſione conſeatur ſuſcepiſſe curam ne damna fiant.*
32 *Conductor uti procurator ad certiorandum præſumitur dominum certioraſſe.*
33 *Servitus ut præſcribatur in prædio, requiritur ſcientia domini.*
Ampl. requiri ſcientiam certam, nec præſumptam ſufficere, n. 37.
34 *Præſcriptionem ſervitutis probare volens debet facere articulum ſuper ſcientia domini.*
35 *Decl. ut ſcientia conductoris ſufficiat ad dictum effectum ſecundum aliquos.*
36 *Contr. eſt verius.*
38 *Præſumptio non poteſt deduci ex alia præſumptione.*
39 *Scientia probatur conjecturis.*
40 *Et ubi non ſufficit ſcientia præſumpta, ſufficit ſcientia probata conjecturis, & præſumptionibus.*
41 *Conductor tenetur de damnis a ſe provenientibus ejus dolo, vel culpa, non autem de caſu fortuito.*
42 *Neque tenetur de provenientibus ejus culpa leviſſima.*
43 *Decl. hoc procedere in actione locati, ſecus in actione legis Aquiliæ.*
44 *Intellige, ut in l. Aquilia veniat culpa leviſſima in committendo, non in omittendo.*
45 *Culpa leviſſima in faciendo æquiparatur levi, ut etiam lata in non faciendo.*
46 *Ampl. ut etiamſi conductor promiſerit rem cuſtodire, adhuc non teneatur de culpa leviſſima.*
47 *Lim. ſi pro cuſtodia mercedem acceperit, quia tunc teneatur de leviſſima.*
48 *Lim. 2. Si promiſit adhibere diligentiam.*
49 *Lim. 3. Si promiſit quid facere in ſpecie.*
50 *Lim. 4. Si expreſſe promiſit de culpa leviſſima, vel periculum in ſe ſuſcepit.*
51 *Periculum in ſe ſuſcipiens tenetur ad id quod ſubſequitur obligationi proveniens ex natura contractus.*
52 *Culpa qualibet ceſſante non tenetur conductor, etiamſi periculum in ſe ſuſceperit.*
53 *Artifex ſuſcipiens in ſe periculum gemmæ inſculpendæ tenetur etiam ſi periculum veniat potius vitio materiæ quam ejus culpa.*
54 *Conductor promittens reſtituere Columbarium columbis frequentem an teneatur de defectu eorum, etiamſi adhibuerit omnem diligentiam.*
55 *Culpa in omittendo eſt non facere, quod fieri debet, vel conventum eſt, & in committendo eſt facere, quod fieri non debet.*
56 *Et ubi quod factum, vel omiſſum eſt non feciſſent, vel non omiſiſſent ſolum diligentes, tunc culpa reputatur levis.*
57 *Et quando illum non feciſſent, vel omiſiſſent diligentiſſimi, tunc culpa eſt leviſſima.*
58 *Decl. non attendi diligentes, vel diligentiſſimos in genere, ſed in ſpecie profeſſionis, de qua agitur.*
59 *Intellige habito reſpectu ad exercitium, non ad perſonam.*
60 *Conductor, an teneatur adhibere diligentiam, quam adhibet diligentiſſimus paterfamilias.*
61 *Superlativus quandoque ponitur pro poſitivo.*
62 *Conductor non tenetur adhibere curam diligentiſſimam in re conducta.*
63 *Lim. ſi materia ſit fragilis, & illam requirens.*
64 *Culpa non præſumitur, ſed ab allegante probari debet.*
65 *Lim. in conductore, quia damnificata re locata præſumitur ejus culpa.*
66 *Decl. limitationem non procedere ſi appareat damnum proveniſſe a caſu, qui potuit ſine culpa evenire.*
67 *Caſus, qui poſſunt ſine culpa evenire multi ſunt, & quales relative.*
68 *Conductor non ſolum non poteſt inferre damnum in re, ſed nec etiam in fructibus finita locatione colligendis.*
69 *Imo etiam in fructibus colligendis tempore locationis ſi eſt colonus partiarius.*
70 *Colonus curare debet fieri opera ruſtica ſuo tempore.*
71 *Cultura intempeſtiva deteriorem fundum facit.*
72 *Intempeſtiva cultura dicitur, ſive ſit nimis propera, ſive nimis ſera.*
73 *Cadere vineas, vulgo* potare*, ſi omittatur reſultat damnum.*
74 *Conductor non curans opera ruſtica debitis temporibus fieri, tenetur ad damna, & intereſſe.*
75 *Et debet curare, ut opera ruſtica fiant per peritos in arte.*
76 *In ultimo anno non poteſt inferre damnum fructibus ſequentis anni.*
77 *Et non ſolum non poteſt fructus ſequentis anni corrumpere, ſed neque fundum exfructare.*
78 *Sic non poteſt in fine anni colligere fructus acerbos.*
79 *Nec conductor gabellæ poteſt ultimo anno eam minuere.*
80 *Damnum quod ſequitur tertio in conſequentiam, non Pacion. de Loc. & Cond.*
impedit fieri actum ad propriam commoditatem principaliter directum.
81 *Decl. procedere ſi actus ille fiat in re propria, ſecus ſi in aliena.*
82 *Conductor non poteſt in re omnia facere, quæ facere poteſt Dominus.*
83 *Conductor non poteſt ultimo anno relinquere plura capita vitium, ut inde majorem uvæ quantitatem percipiat.*
84 *Et ubi fundus eſt ſolitus ſeminari in parte, & in parte quieſcere, non poteſt ultimo anno ſeminare totum.*
85 *Neque poteſt ultimo anno reſtipulare.*
86 *Lim. ſi adſit conſuetudo.*
87 *Conſuetudo in dicta propoſita probanda eſt in ſpecie, quoad conductores.*
88 *Conductor non poteſt uſum rei conductæ alterare.*
89 *Sic in Apotheca introducere aliud exercitium diverſum a ſolito.*
90 *Avviamentum Apothecæ recipit æſtimationem.*
91 *Conductor tanto minus poteſt alterare uſum rei, ſi non conſtat de voluntate domini.*
92 *Conductor domus non poteſt in camera bona facere coquinam.*
93 *Conductor non poteſt rei formam, aut faciem mutare.*
94 *Ampl. ut emphyteuta per hanc mutationem incurrat caducitatem.*
95 *Decl. non poſſe alterari uſum, nec mutari formam in damnum rei, ſecus ſi inde reſultat major utilitas.*
96 *Emphyteuta poteſt reducere ſilvam ad pratum, vel campum aratorium.*
97 *Facilius, ſi ex conjecturis appareat de voluntate domini.*
98 *E contra vero ſi appareat contraria voluntas domini, non poteſt conductor facere dictas mutationes, etiamſi inde melior conditio domini fiat.*

CAPUT XXIX.

QUia locatio eſt contractus bonæ fidei, in quo conceditur res ad uſum juxta prædicta ſupra *in cap. 1.* 1
cenſetur tacite in ea conventum cum conductore, ut bo-
na fide utatur re conducta, ut dicit Cyn. *in l. ede 3. n. 1.* 2
in fine, C. loc. adeout ſi male utatur uti non ſervans con-
venta, cadat a contractu, & poſſit a re expelli, ut ſunt
text. expreſſi *in d. l. ede 3. C. loc. & in c. propter 3. §. verum eodem tit.* competantque locatori alia remedia, de
quibus hic infra aliquid dicendum erit, reſervato loqui
de prædicto expulſionis ſeparatim ſuo loco, ubi videli-
cet tractabitur de fine locationis *c. 53.*
Poteſt igitur locator petere refectionem omnium dam- 3
norum ex locato ex *l. Aquilia, ex l. duodecim tabularum, & interdicto, quod vi, aut clam*, ut habetur *in l. ſi merces 28. §. culpa, ff. loc.* & ſi conductor cæcidit arbores, poteſt locator
agere etiam actione arborum furtim cæſarum, ut ibidem ad-
ditur, & eodem caſu adverſus conductores fiſci dari actio- 4
nem in quadruplum eſt text. *in l. in fraudem, § fin. ff. de jur. fiſc.* & de ſingulis his actionibus, ſeu remediis aliquid tradit
Carocc. *ſub tit. de receſſu. uſus q. 7. n. 32. & pluribus ſeqq.*
Verum, quia omnes iſtæ actiones ad eumdem finem ten- 5
dunt, ut ſcilicet locator damnorum refectionem conſequa-
tur, quatenus unam intentet, puta ex locato, officio ju-
dicis, qui ex locato judicat, continetur ut cæteras actio-
nes locator omittat, ut præciſa dicit text. *in d. l. ſi merces, §. culpa, ff. loc.* quod intelligi, una effectum ſortita, expli-
cat ibi Gloſ. *in verb. omittat*, quæ gloſſa propterea ſentit
licere locatori poſt unam ex prædictis actionibus inten- 6
tatam antequam obtineat, variare, & aliam experiri, &
quidem nonnumquam Prætor varietatem non repellit &
conſilium mutantem non aſpernatur, ut habetur *in l. non nunquam 8. in prim. ff. de Collat. bon.* & quando plures actio-
nes, quæ competunt, ſunt omnes executivæ, non eſt du- 7
bium, quod una intentata poteſt variari, & ad aliam re-
curri, illa effectum non ſortita, ex traditis per Rodolphin.
in praxi p. 1. c. 1. n. 115. & ſeq. Rot. *dec. 163. n. 3. & per tot.*
poſt Zacch. *de oblig. Camer.* & coram Duran. *dec. 60. n. 45.* quæ
eſt etiam poſt Vivian. *de jur. patr. dec. 94. n. 30.* at in reliquis
regula eſt, quod competentibus pluribus actionibus per ele-
ctionem unius cenſeatur aliis renuntiatum, *leg. quod in heredem, §. eligere, ff. de tribut.* quæ tamen patitur plures li-
mitationes, ut videri poteſt penes Gabr. *in tit. de action. concl. 2. per tot.*
Non tamen ex eo, quod locator egerit ex hoc capite dete- 8
riorationes ad expulſionem conductoris impeditur agere ad
damna, & intereſſe, quia iſtæ ſunt duæ actiones diverſæ, &
quæ non competunt ad idem, ſed ad diverſa, & ideo poſſunt
ſimul intentari ex adductis per Gabr. *d. concl. 2. n. 15.* expel-
lens enim conductorem ex hoc capite nullum debet damnum
pati, ut dicam, ubi tractabitur de hac expulſione *c. 53. ad fin.*
Nec eadem facilitate obtineri poteſt in utraque ex prædi- 9
ctis actionibus, nam quando agitur ad expulſionem condu-
ctoris non ſufficit quælibet damnificatio, ſed debet eſſe no-
tabilis, quando autem agitur ad intereſſe ſufficit quælibet

modica deterioratio, ut diſtinguit Caſtren. in Auth. *qui*
rem in princ. C. de Sacroſ. Eccleſ. Jaſ. *in conſ. 17. n. 2. verſ. &*
bene per im, l. 1, Natt. *conſ. 477. n. 9. verſ. quod intelligen-*
dum, Pacian. *conſ. 32. n. 56.* Corbul. *de jur. Emphyt. tit.*
de canl. privat. ob rei deteriorat. n. 25. & 26.
30 Et non ſolum tenetur conductor ad damna per ipſum rei
illata, ſed etiam ad ea, quæ paſſus eſt per alios inferri, dicit
enim text. *in l. videamus 12. §. ſi hoc in locatione ad fin. ff. loc.*
item proſpicere debet conductor, ne aliquod rei jus, vel eo per
deterius faciat, vel fieri patiatur, ex quibus verbis legis
datur etiam intelligi, quod tenetur conductor ea, quæ
damnum illatura ſunt, proſpicere, & ab eis cavere, prout
etiam eſt text. *in l. item quæritur 14. §. ſi fullo, ff. locat.*
31 Unde non ſolum debet conductor damnum rei non in-
ferre, ſed etiam illam cuſtodire, ne damnificetur ab aliis,
Burſatt. *conſ. 53. n. 13.* Rot. *dec. 241. n. 3. part. 2. div.* Cy-
riac. *controv. 61. n. 28.*
Et ita tenetur cuſtodire, ut quatenus poſſit prævidere
32 caſum, & reparare, & non faciat, dicatur in culpa, &
teneatur damna reficere, uti in caſu ruinæ ædificii ob id,
quod conductor non exoneravit tecta nive exceſſiva ſub-
ſecutæ, late probat Cyriac. *controv. 61. n. 24. & ſeqq. uſque*
ad finem & de conductore prævidente incendium Grat.
diſcept. 354. n. 5. & n. 30. & ſeqq.
33 At ubi non ſufficiat ſimplex cuſtodia, ſed ulterius re-
quiratur expenſa, non tenetur regulariter conductor eam
facere & poſtea repetere, ut admittit Cyriac. *d. contr. 61.*
n. 29. & 30. ſimplex enim conductor non tenetur de ſuo ex-
pendere, ut dicam *in tit. de expen. & melior. n. 34.* ubi etiam
videri poterunt aliquæ declarationes hujus concluſionis.
34 Reſpectu autem ejus quod in ſe eſt, conductor adeo
tenetur defendere, & cuſtodire, ut quatenus poſſit tenea-
tur etiam reſiſtere exercitui damnum illaturo, juxta ſen-
tentiam Labeonis, quam refert, & veram eſſe dicit Vul-
pian. *in l. item quæritur 14. §. exercitu, ff. locat.* ſecus autem
35 ſi non poſſit reſiſtere, aut etiam prudentialiter non de-
beat, quia tunc non tenetur, & quamvis reſiſtentiam non
fecerit, non propterea penſiones ſolvere compelletur, ut
late probat Lancell. Gall. *conſ. 23. n. 2. & ſeqq.*
36 Tenetur tamen reſiſtere facto tertii, ſi poteſt, ſi factum
ſit injuſtum, nam alias ſi juſtum non tenetur conductor,
Bart. *in l. ſi uno 19. §. item cum quidam, num. 3. verſic.*
ſi vero factum, ff. locat. cum aliis relatis per Lancell.
Gall. *alleg. conſ. 23. num. 19.*
37 Et locator prætendens conductorem reſiſtentiam debi-
tam non feciſſe, probare debebit, quia non præſumitur,
ut firmat in ſpecie Laz. Bottus *conſ. 96. & ſeqq.* & ceſſabit
38 etiam hæc prætenſio, ubi ipſe locator monitus reſiſtere
non eſt aggreſſus. maxime ſi probabiliter melius, ac fa-
cilius potuiſſet, tenetur enim & ipſe præſto eſſe, & de-
fendere, & ſi non facit, non poteſt id, in quo & ipſe
defecit alteri imputare, Ruin. *conſ. 77. n. 8. poſt med.* nec
etiam obſtat *d. c.* Lancell. Gall. *conſ. 23. n. 5. ad fin. & ſeq.*
39 Neceſſe autem habet conductor hanc monitionem, ſeu
denunciationem periculi imminentis, ſive periculum a fa-
cto tertii, ſive a caſu fortuito prævideat proventurum, fa-
cere in tempore, ſi poteſt, alias ipſe tenetur ad damna, ut
habetur *in l. item quæritur 16. §. Exercitu, ff. locat.* & dixit
Rota *d. dec. 241. n. 2. p. 2. div.* & late Gratian. *diſc. 354.*
n. 5. verſ. & quatenus nollet & ſeqq. ubi reddit rationem,
40 quia conductor dicitur eſſe procurator domini ad denun-
ciandum, eum enim ad eum pertineat cuſtodire, ſatis cu-
ſtodit per denunciationem, quam facit domino, juxta do-
ctrinam Bart. *in l. Provinciali 3. §. Si ego n. 2. ff. de nov.*
oper. nunc. quam ſequitur Ruin. *conſ. 147. n. 17. l. 1.* Bim.
con. 123. n. 17. & quod teneatur denunciare periculum
imminens, Cyriac. *contr. 61. n. 34.*
41 Excuſabitur tamen conductor ab omiſſa denunciatione,
ſi denunciare non potuit, ut expreſſe dicit Vulpian. *in d. l.*
42 *item quæritur, §. exercitu, ff. loc.* & non potuiſſe dicitur, ubi
ſi denunciabat, aliquod periculum ſibi imminebat, vel ju-
ſtum periculi timorem habebat, Rom. *in l. ſi ſine familiar,*
ff. de damn. infect. Menoch. *conſ. 246. n. 31.* Grat. *diſ. 354.*
43 *n. 13,* vel ſi damnum illatum fuit de repente, & ex improviſo,
ita ut non habuerit tempus. Boſſ. *in prax. tit. d. remiſſ. merced.*
conan. l. n. 52. verſ. & in præſtam limito, Grat. *ibid. n. 11. & 12.*
44 quatenus tamen nec potuerit prævidere, prout prævidiſ-
ſet diligens Paterfamilias, quia alias ejus culpæ imputa-
retur non prævidiſſe, Cravett. *conſ. 99. n. 4.* Gratian. *diſſ.*
diſc. 354. n. 34. & ſeqq. ubi late Surd. *dec. 198. n. 16. & ſeqq.*
45 Per abſentiam quoque locatoris excuſari conductorem
ab hac denunciatione, tenuit Boſſ. *d. tit. de remiſſ. merced.*
n. 53. ad fin. Grammat. *dec. 73. n. 3.* ſed contrarium verius
46 eſſe cenſet Grat. *d. diſc. 354. n. 14.* quia tenetur certio-
rare conjunctos, & amicos, prout docuit Bald. *in l. 2.*
§. pro tut. a. ad fin. ff. de eo qui pro tut. vel curat.
47 Excuſabitur etiam conductor, ſi locator non fuiſſet po-
tens damna impediendi, vel veriſimiliter ea non impediiſ-
ſet, & ſic denunciatio nihil profuiſſet, Cravett. *conſ. 83. n. 5.*
Menoc. *conſ. 246. n. 27.* Boſſ. *d. tit. de remiſſ. merced. n. 52. verſ.*
arbitror tamen, & n. 53. verſ. denunciatione vero, Gratian.
diſc. 354. n. 10. & quatenus damna, ſeu pericula fuiſſent no- 28
toria, tunc pariter non eſſet neceſſaria eorum denunciatio,
Menoch. *conſ. 120. n. 15. & conſ. 249. n. 39.* Joſ. Ludov. *concl.*
12. col. 4. ad fin. verſ. primus caſus, Grat. *d. diſc. 354. n. 27.*
Theſaur. *in add. ad dec. 108.* ubi ita practicari, & ex hoc ca-
pite notorietatis excuſabitur etiam a denunciatione condu- 29
ctor, ſi damnum proveniet ex facto ipſius locatoris, inde
enim præſumitur ei plusquam notum, Alex. *conſ. 127. n. 6. l. 3.*
Menoch. *d. conſ. 120. n. 13. & 14. & conſ. 246. n. 29.* Joſ. Lud.
in d. concl. 24. col. 4. ad fin. verſ. 2. caſus, Grat. *d. diſc. 354. n. 28.*
Multoque magis tenebitur ad damna prædicta ſi cuſto-
dire expreſſe promiſerit, & non deteriorare, ut tradunt 30
Burſatt. *conſ. 53. n. 13. & ſeqq.* Cyriac. *d. contr. 229. n. 18. &*
ſeq. Rot. *dec. penult. n. 12.* coram Dunozet. Jun. & talis pro-
miſſio quamvis intelligi poſſet de impediendis ſolum dam-
nis quæ viderit dari abſque eo, quod ulterius curare de-
beat videre ne damna fiant, tamen interpretanda eſt, ut 31
hanc curam quoque ſuſceperit conductor. *l. in leg. 32. ff.*
locat, idque propter naturam, & qualitatem contractus,
ut conductor teneatur rem cuſtodire, ut ſupra dictum
eſt, juxta quam interpretanda ſunt verba promiſſionis
præfatæ, ut dicit Gloſ. *ibi ver. caderet. in fin.*
Ex prædicta obligatione conductoris dominum certio- 32
randi, adeout dicatur procurator ad certiorandum, juxta
tradita per Gratian. *diſc. 454. n. 5. verſ. & quatenus, & ſeq.*
cum aliis ſupra citatis, infertur, quod præſumatur cer-
tioraſſe, quia procurator præſumitur certiorare dominum,
Roman. *conſ. 481. n. 7. verſ. 2.* quia Seraph. *dec. 1123. n. 4.*
verſ. tamen, Greg. *dec. 127. n. 4.*
Hinc ſi requiratur ſcientia domini, puta quis prætendit 33
præſcripſiſſe ſervitutem in prædio locato, ad quam præ-
ſcriptionem requiritur ſcientia domini, ex cumulatis per
Gratian. *diſc. 681. n. 30.* Surd. *dec. 236. n. 16.* Rota *dec. 101.*
n. 12. part. 4. tom. 2. rec. adeout detur cautela, ut talis
prætendens faciat articulum ſuper ſcientia ejus, contra 34
quem præſcripſit. alias ſuccumberet per Bart. *in l. 2. C. de*
ſervit. & aq. quem refert Rimin. Jun. *conſ. 205. n. 40. &*
41. Satis erit quod conſtet de ſcientia conductoria, prout
in ſpecie voluit Marcobr. *conſ. 12. n. 33.* & faciunt tradi- 35
ta per Coſtam *de fact. ſcient. inſpect. 41. n. 10.* ubi pluribus
cumulatis firmat, quod ſufficit ſcientia officialium ad præ-
ſcribendum contra dominum.
Verum contrariam opinionem in prædictis terminis præ- 36
ſcriptionis ſervitutis, probat Caſtreſ. *conſ. 243. n. 2. poſt*
princ. verſ. non conſtat autem l. 2. ubi dicit requiri ſcientiam
Domini. & ſcientiam, & patientiam conductoris non no-
cere Domino, & cum eo tranſit Trentac. *var. lib. 3. tit.*
de ſervit. reſol. 1. n. 3. verſ. & cum requiritur. Et idem
etiam ſenſiſſe videtur Rota *in dec. 101. n. 18. p. 4. tom. 2.*
recent. ubi reſpondendo ad objectum, quod ſcientia ex
diuturnitate temporis, & multiplicitate actuum præſuma-
tur, dicit hanc præſumptionem ceſſare in caſu ſuo, quia
Dominus erat ſolitus locare, & numquam ad Prædium ac-
cedere, & eam ſequitur Gratian. *diſcept. 981. n. 32.* Suppo-
nunt itaque Rot. & Grat. quod non ſufficiat ſcientia con-
ductoris, prout tradit Caſtrenſ. & cum eo Trentac. &
videtur verius, quia ſi de ſe conſideretur dicta ſcientia
conductoris, utique non ſufficit, cum conductor non va-
leat imponere ſervitutem prædio, & quo ad præſumptio-
nem. quod Dominium certioraverit, ultra quod concluſio
patitur plures limitationes relatas ſignanter per Add. ad
Gregor. *dec. 127. n. 11.* quando talis præſumptio applicare-
tur, non relevaret, quia ex ea non convincitur ſcientia
certa, ſed tantum præſumpta, Seraph. *dec. 143. n. 1.* quæ ad
hoc, ut reſultet præjudicium ſervitutis ad damnum Do- 37
mini non ſufficit, Giovagnon. *conſ. 40. n. 24. l. 2.* Creſcen.
dec. 5. de præſumpt. Rota *in rec. dec. 507. n. 7. & 8. p. r. t.*
Quod & certius procederet ſi neque ſcientia conducto-
rum eſſet certa, ſed prætenderetur deduci ex lapſu tem-
poris, & multiplicitate actuum, vel aliter præſumptive, 38
quia hoc eſſet velle deducere præſumptionem ex præ-
ſumptione, quod non permittitur, ut advertit Giovagnon.
d. conſ. 40. n. 23. ad fin. lib. 2.
At e contra ubi conſtabat de ſcientia certe conducto-
rum, ex quo videlicet aperiebant ipſimet præſcribenti
aditum, argui ſufficienter ſcientiam Domini, ſenſit Grat.
diſ. 681. n. 12. quod tamen ita ſimpliciter ſumptum patitur
difficultatem, quia eſt contra opinionem Caſtren. & Trentac.
& Rotæ *in loc. ſuprac.* quem ipſemet Gratian. *in eadem diſt.*
ſequitur *ſub n. 32.* ſed bene verum eſt, quod ſi quæ alia
conjectura, vel præſumptio concurrat, tunc probata re-
manebit ſcientia, quæ probatur etiam conjecturis, ut di- 39
cit Gratian. *d. n. 12.* & ita nocebit Domino, licet ſcientia
tantum præſumpta, aliud ei non poſſet nocere, cum aliud
ſit ſcientia præſumpta, aliud ſcientia præſumptionibus, 40
& conjecturis probata, & ubi illa non relevet, iſta ſecus,
Seraphin. *dec. 1459. n. 3. & 4.* Celſus *dec. 152. n. 6.*
Redeundo autem ab obligationem conductoris, ipſe te- 41
netur de damnis provenientibus ejus dolo, vel culpa lata,
aut fal-

Digitized by Google

aut ſaltem levi, non autem de provenientibus caſu fortuito, uti ſi pars Domus ceciderit Terræmotu, l. maritus Domum 61. ff. locat. neque etiam de provenientibus ejus culpa tan-
42 tum leviſſima, Roland. conſ. 95. n. 14. l. 2. Malvaſ. conſ. 48. n. 9. & ſeq. Gozad. conſ. 16. n. 16. Sebaſt. Medic. de fortuit. caſ. p. 2. qu. 7. n. 2. Maſcard. de probat. concl. 467. n. 7. Magon. dec. Flor. 112. n. 21. Joſ. Luc. dec. Peruſ. 25. n. 13. Surd. dec. 87. n. 7.
43 At hoc, quod conductor non teneatur ad damna ſubſecuta ejus culpa leviſſima, procedit abſolute, ſi locator agat actione locati, at ſi agat actione legis Aquiliæ, utraque enim agere poteſt, ut dictum eſt ſupra, tunc contrarium eſt dicendum, quia in l. Aquilia, etiam leviſſima culpa continetur l. in lege Aquilia etiam 45. in princ. ff. ad l. Aquil. & ita diſtinguendo firmavit Rot. cor. Greg. dec. 528. n. 8. & 9. quatenus
44 tamen talis culpa leviſſima ſit in committendo, nam de ea poteſt conveniri conductor lege Aquilia, non ſi tantum in omittendo, vel negligendo, ut dicit Bald. conſ. 441. n. 1. l. 1. cum aliis relatis per Roland. conſ. 95. n. 8. & 29. & ſeq. l. 2. & Ceph. conſ. 362. n. 14. & 35. Menoch. de arbitr. caſ. 390. n. 10. Cyriac. contr. 234. n. 2. Unde dum dicimus conductorem non teneri de leviſſima, intelligitur de leviſſima in omittendo Surd. dec. 87. n. 7. leviſſima enim in faciendo æquipa-
45 ratur levi, aut etiam latæ in non faciendo, ſeu omittendo, Jaſ. in l. ſi mora n. 23. ff. ſol. matr. Roland. conſil. 95. n. 31. l. 2. Eugen. conſ. 60. n. 64. l. 2. Rot. dec. 493. n. 4. p. 1. rec.
Nec ulterius tenebitur conductor, ſi promiſerit expreſſe rem cuſtodire, & potius melioratam, quam deterioratam re-
46 ſtituere, quia adhuc intelligitur juxta naturam contractus, ut teneatur de culpa levi, non leviſſima, ut dicit Goz. conſ. 63. n. 19. quidquid in contrarium aliis relatis ſentiat Caroc. tit. de incend. n. 33. & 34. quia opinionem Gozad. canonizavit Rot. ut refert Farinac. in prax. q. 110. n. 131. & conſ. 63. n. 2. & ibi deciſio Rotæ 6. cor. Bichio dec. 646. n. 10. & eſt generale, ut in contractu locationis pacta intelligantur juxta naturam contractus l. ſi uno 16. in princ. & l. quaro 56. §. inter locatorem, & utrobique Bart. ff. locat.
47 Contraria tamen opinio, quam tenet ſignanter inter antiquos Salicet. in l. in judicio n. 2. C. locat. procedere poſſet, ſi conductor ſpecialiter pro cuſtodia mercedem accepiſſet, quia tunc teneretur ad exactiſſimam diligentiam, alias abſque tali ſpeciali mercede pro cuſtodia, teneretur tantum de levi culpa, ut habetur in l. qui mercedem 45. juncta Gloſ. ff. locat. & quod licet obligatus cuſtodire teneatur de leviſſima, ut firmatum eſt in c. 12. de locatione animalium n. 98. hoc intelligatur de eo, qui cuſtodiam ſuſcepit mercede accepta, ſecus autem de eo, qui illam ſuſcepit gratis, Joſ. Ludov. dec. Peruſ. 10. n. 12. & dec. Lucen. pariter 10. n. 6.
48 Prout etiam ſi promiſit adhibere diligentiam, quia tunc venit etiam leviſſima culpa, Decian. in tract. crimin. p. 1. l. 1. c. 6. n. 24. præcipue in contractibus, in quibus ſui natura venit culpa levis, Gabriel. conſ. 169. n. 29. l. 2. licet hoc non tranſeat ſine magna difficultate, cum intelligi poſſit de diligentia, qua ſolent uti homines diligentes, non de ea, qua ſolent uti diligentiſſimi, quæ eſt illa cujus omiſſio eſt culpa leviſſima ex adductis infra n. 57. & ita intelligendum eſſe ſenſit Rota cor. Bichio dec. 646. n. 10. & 11. at ſi quid con-
49 ductor facere promiſerit in ſpecie, veniet & tunc etiam culpa leviſſima in omittendo illud Cyriac. contr. 229. n. 17.
50 Et certius ſi expreſſe promiſerit de culpa leviſſima, vel etiam ſi ſuſceperit in ſe periculum, quia & his caſibus tenebitur, quamvis intervenerit ſola leviſſima in omittendo, Bald. conſ. 441. in fin. l. 1. Menoc. de arbitr. caſ. 390. n. 9.
51 verſ. uno autem caſu Rauden. dec. Piſan. 6. n. 40. Dum enim conductor ſuſcepit in ſe periculum, tenetur ad id, quod immediate ſubſequitur obligationi, quæ provenit ex natura contractus, & ſic etiam de leviſſima in omittendo Corn. conſ. 128. n. 10. & 11. l. 2.
52 At ſi nulla prorſus culpa, nec etiam leviſſima in omittendo conſiderari poteſt, tunc non tenebitur conductor, etiam ſi periculum in ſe ſuſceperit, ut habetur in l. opus 39. ff. loca.. & ibi gloſ. in verb. conductoris, & Bart. in ſum. prout etiam non tenebitur de caſu mere fortuito abſque ulla culpa ſua, quamvis evenerit circa quid in ſpecie promiſſum, ut habetur in l. ſi quis fundum 10. §. ſi colonus ff. loc.
Et quamvis ſi gemma includenda, vel inſculpenda data
53 ſit, eaque fracta ſit materiæ vitio, ſi artifex periculum in ſe ſuſceperit, locati actio competat, quæ alias non competeret, ut habetur in l. item quæris. §. ſi gemma ff. locat. tamen non inde infertur, quod etiam abſque ulla prorſus culpa teneatur conductor, qui periculum ſuſcepit, quia in artifice inſculpente, vel includente gemmam, ſi propter illud opus fracta eſt, quamvis potius vitio materiæ fracta ſit, quam ejus imperitia, tamen quia non fracta eſt de per ſe, conſiderari poteſt aliqualis culpa juxta Gloſſ. ibi in ver. niſi periculum ad quam ſe remittit alia Gloſſ. in dict. l. opus 39. verb. conductoris ff. eodem.
54 Unde valde periculoſa redditur opinio, quod, ut pactum aliquid opretetur, debeat intelligi etiam ſi evenerit ſine culpa conductoris, de qua Cyriac. contr. 229. n. 31. ubi quod conductor ſtante pacto de reſtituendo Columbarium Columbis frequentem, teneatur ad damna, & intereſſe, etiam ſi probaverit ſe diligentem in ea cuſtodienda, itaut abſque ejus culpa fuerit deſtituta, & late ac erudite loquitur de columbaria ejuſque utilitate.

Culpa autem in omittendo eſt non facere, quod fieri debet, 55
vel quod fieri conſuetum eſt, aut quod alii feciſſent, & e contra culpa in committendo eſt facere, quod fieri non debet, vel fieri conſuetum non eſt, aut alii non feciſſent, l. doli mali, §. fin. ff. de novat. Cravett. conſ. 76. n. 6. Surd. dec. 198. n. 16.
Et quando id quod fuit factum, vel omiſſum non poteſt di- 56
ci, quod feciſſent, vel omiſiſſent omnes alii, ſed tantum perſonæ diligentes, tunc culpa reputatur levis, Bart. in l. quod Nerva n. 26. verſ. ad primum dico, ff. depoſ. Gabr. conſ. 169. n. 31. l. 2. Trentac. in conſ. impraſ. poſt opin. Viv. 439. n. 10. Farin. in prax. q. 88. n. 9. Bardellon. conſ. 117. n. 19.

Unde, qui allegat hanc culpam, debet præciſe articulare, & probare, quod factum, vel omiſſum non feciſſent, aut omiſiſſent perſonæ diligentes, ut tradit Alex. conſ. 74. n. 5. l. 6.

Quando vero illud non feciſſent, vel omiſiſſent tantum diligentiſſimi, tunc illud facere, vel omittere dicitur culpa tantum leviſſima, Decian. in tract. crimin. tom. 1. l. 1. prim. c. 6. n. 23. Bardellon. conſil. 117. n. 18.

Nec ſufficit, quod ita feciſſent, vel non feciſſent diligen- 57
tes, vel diligentiſſimi in genere, ſed requiritur, quod ita feciſſent, vel omiſiſſent diligentes, vel diligentiſſimi ejuſdem conditionis, & profeſſionis, ſecundum Bart. in d. l. quod Nervan. 26. verſ. ad primum, ff. depoſ. cum aliis ſuprac. licet non deſint, qui hanc qualitatem conditionis, & profeſſionis ejuſdem non requirant, ſed ſimpliciter dicant culpam levem eſſe facere, vel omittere, quod feciſſent, vel omiſiſſent diligentes Patresfamilias, ut advertit Menoch. conſ. 118. n. 16.
Ejuſdem tamen qualitatis, & profeſſionis homines in hoc 58
propoſito intelligi debent habito reſpectu ad exercitium, non ad perſonam, ut explicat Menoch. d. conſ. 118. n. 18. ubi quod propterea ſi agatur de probanda negligentia Hebræi in cuſtodiendis pellibus aureatis non ſit neceſſe probare de diligentibus Hebræis, ſed ſufficit de quibuſcumque pelles cuſtodientibus.
Dum igitur ſupra firmatum eſt conductorem non teneri 59
de culpa leviſſima, & leviſſimam culpam eſſe omittere ea, quæ diligentiſſimus Paterfamilias non omiſiſſet, inde deducitur aperte concluſio, quod a conductore non deſideratur ea diligentia, quam adhibet diligentiſſimus paterfamilias, & tamen in contrarium eſt text. expreſſ. in §. qui pro uſu
Inſtit. tit. de loc. & condu. dum dicit: Qui pro uſu, aut 60
veſtimentorum, aut argenti, aut jumenti mercedem, aut dedit, aut promiſit ab eo cuſtodia talis deſideratur, qualem diligentiſſimus Paterfamilias rebus ſuis adhibent & conſonat text. in l. ſi merces 28. §. qui columnam, ff. eodem.
Verum his non obſtantibus tenenda eſt concluſio, quæ bene probatur ex prædictis, ac etiam quia cum locatio ſit contractus, qui fit in gratiam utriuſque, in eo non venit exactiſſima diligentia, ut probat text. in l. ſi ut certo, §. nunc videndum, ff. commod. & ad jura prædicta contraria reſpon-
det Gloſ. in utroque eorum in verb. diligentiſſimus, quod ille 61
ſuperlativus, eſt loco poſitivi, & exponitur, ideſt diligens, & quidem, quod ſuperlativum ponatur pro poſitivo in jure non eſt inſolitum, ut teſtatur, & late juribus citatis oſtendit Picchard. in dict. §. qui pro uſu, n. 4. & 5. ubi quod propterea noviores omnes in eodem loco dictam ſolutionem Gloſſ. admittunt, quodque ipſe eam probat, & ſequuntur alii plures, quos referam infra cap. 31.
Præterea alio etiam modo reſpondet Gloſ. in utroque ex dd. loc. quod ſcilicet ſpeciale ſit in illis caſibus de quibus loquuntur illa jura, propter qualitatem materiæ conductionis requirentis diligentiam exactiſſimam, & hanc reſponſionem communiorem videri dicit Chriſt. Proc. in add. ad Gloſſ. in dict. §. qui pro uſu. ſed poteſt etiam utraque reſponſio ſimul retineri, ita videlicet, ut ex prima reſultet re-
manere veram regulam in conductore non requiri curam 62
diligentiſſimam, ex ſecunda vero limitatione ejuſdem in caſibus, in quibus agitur de materia fragili, & illam requi-
renti, prout ſenſit Picchard. in d. §. qui pro uſu, n. 6. in- 63
ſtit. de locat. licet enim dd. jura videantur loqui de caſibus particularibus, tamen illi caſus ſtant pro exemplis, qui non reſtringunt jurium deciſionem, itaut ad alios ſimiles non extendatur, ut ſenſit gloſſ. in d. §. qui columnam, & aliis adductis Caroc. tit. de culpa q. 2. n. 11. & 12.
Dum autem conductor non tenetur niſi ad damna culpa ſua cauſata, videbatur dicendum locatori prætendenti dam-
norum refectionem incumbere onus probandi culpam con- 64
ductoris, cum culpa non præſumatur, ſed ab allegante probari debeat, Gloſſ. & DD. in l. ſi quis ex argentariis §. penultim. digeſtis de edendo. Cravett. conſ. 151. n. 11.
Verum quia conductor tenetur rem cuſtodire, ne damni- 65
ficetur, ut dictum eſt ſupra, eo ipſo quod locator probat eam eſſe damnificatam habet intentionem ſatis fundatam, quod conductor illam non cuſtodierit, itaut aliud probare nequeat, ut ſenſit Burſat. conſ. 53. n. 13. & aliis adductis Rot. dec. 241. n. 1. p. 2. div. Cyriac. contr. 229. n. 19. & 20.

65 At hæc concluſio modificanda eſt ut procedat, quatenus
non appareat damna provenire a caſu, qui poteſt ſine culpa
evenire, tunc enim non valet conſequentia, res eſt damni-
ficata, ergo conductor fuit in culpa, nam applicatur regula
illa, non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe, &
quia præſumptio viget culpam non adeſſe, qui eam allegat
probare debebit, Bart. *in d. l. ſi quis in argentariis §. penult.
in fin. ff. de eden.* Ruin. *conſ. 93. n. 7. l. 5.* Surd. *conſ. 454. n. 36.*
& hoc procedit in quacumque culpa, etiam in omittendo,
nam qui dicit caſum eveniſſe per culpam commiſſam in
omittendo aliquid, probare debet, quod ſi illud non fuiſſet
omiſſum, caſus non contigiſſet, ſi caſus eſt ab illa omiſſio-
ne ſeparatus, & potuit ſine ea evenire, ut in ſpecie contra
conductorem dicit Bald. *conſil. 145. n. 3. verſic. ex his appare-
bit, l. 3.* & ſequitur Rot. coram Buratt. *dec. 359. n. 33.* &
dictum eſt etiam in *cap. 12.* de locatione animalium.
67 Caſus autem particulares, qui ſine culpa, & qui ex culpa
eveniunt, multi ſunt in Jure expreſſe definiti, & ſignanter
in *l. quis fundum 12. cum tribus ſeqq. ff. locat.* & paſſim eo-
dem tit. & per ſcribentes, & non inutile eſſet eos in unum
colligere, at quia eſſet nimis longa digreſſio, me remitto
ad Sebaſt. Med. *in ſuo ſingulari tract. de caſibus fortuis.*
Non tamen omittam aliquam ſpecialiter de incendio lo-
qui, quia eſt caſus valde contingibilis, & controverſus, &
quia ex dicendis de eo poterunt ſumi etiam aliquæ regulæ
aptæ ad definitionem aliorum caſuum. Dicam autem de eo
ſeparatim in Capite immediate ſequenti.
68 Cæterum non ſolum tenetur conductor proſpicere ne ipſa
res locata deterior fiat in proprietate, ſed etiam reſpectu
fructuum, non quidem eorum qui colligi debent tempore
durantis locationis, qui ad conductorem pertinent, & pro-
inde ſi non colliguntur, non reſultat damnum locatori, ſed
eorum qui colligi debent locatione finita, niſi forte eſſet lo-
catio impropria, in qua videlicet pro mercede non ſolve-
retur pecunia numerata, ſed aliqua rata fructuum, quia tunc
69 locator pateretur damnum, etiam in fructibus colligendis
tempore durantis locationis, quod propterea reſici deberet
Tob. Non. *conſ. 58. n. 27.* Corbul. *de jur. emphyt. tit. de
cauſ. privat. ob rei. deteriorationem n. 27. ad fin.*
70 Unde colonus ante omnia curare debet, ut opera ruſti-
ca, ſuo quoque tempore fiant, ne intempeſtiva cultura de-
71 teriorem fundum faciat, ut dicit text. *in l. ſi merces 38.
§. Conductor ff. locat.*
72 Et intempeſtiva dicitur, ſive nimis propera, ſive nimis
ſera, ut explicat ibi Gloſ. *in verb. intempeſtiva*, attendique
debet loci conſuetudo ad hoc dignoſcendum, an bene, &
tempeſtive coluerit, ut docet Bartol. ibidem, & quod ſi
colonus non faciat opera ruſtica ſuo tempore, teneatur ad
intereſſe, dicit expreſſe ibidem Caſtren.
73 Et quidem, ſi verbi gratia, Conductor vineæ omiſerit
eam cædere, ſeu de vulgo dicitur, *potare*, vinea ſiccatur,
aut ſaltem valde deterioratur, itaut reſultet damnum, etiam
locatori, quod propterea reſici, Bald. *in auth. qui rem n.
3. poſt med. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Trentacinq. *variar. l. 3.
tit. de locat. & conduct. reſol. 4. n. 10. ad med.* & aliis ad-
74 ductis Cyriac. *controverſ. 229. n. 18.* & quod Conductor ad
tempus, quidquid ſit in emphyteuta, & conductore perpe-
tuo, numquam a præſtatione damnorum, & intereſſe excu-
ſetur, quoties res conducta arbitrio boni viri non fuerit
uſus, nec curaverit, ut opera ruſtica bene, & ſuis debitis
temporibus præſtarentur, dixit Rota coram Dunoz. Jun.
dec. penult. n. 11.
75 Et debet etiam curare colonus, ut opera ruſtica fiant,
per peritos in arte, unde ſi faciat cultivari Arbores, vel
vineas, aut arare terram per ineruditos in cultura, & per
hoc prædia ſint effecta deteriora, tenebitur domino, quia
ei imputatur, cur miſerit imperitos, ut dicit Bart. per il-
lum text. *in l. 1. C. de mancip. & colon. patrim. l. 12. &
ſequitur*, Jaſ. *in §. fuerat n. 8. de action.* Caroc. *de loc. tit.
de ſubloc. q. 1. in fin.*
76 Sic non poteſt conductor, in ultimo anno ſuæ condu-
ctionis damnum inferre fructibus ſequentis anni, alias da-
bitur adverſus eum actio, ex locato pro reſectione damni,
ut eſt text. *in l. & hac diſtinctio 38. §. cum fundum ff. lo-
cat.* ubi habetur, quod cum fundum communem haberemus
inter nos, convenit, ut alternis annis certo pretio eundem
conductum haberemus, ſi tu cum annus tuus eſſet, con-
ſulto fructus ſequentis anni corrupiſti, agam tecum duabus
actionibus, una ex conducto, alia ex locato, locati enim
Judicio mea pars propria conducti autem actione, tua dum-
taxat propria in Judicium veniet.
77 Et non ſolum non licet conductori fructus anni ſequen-
tis corrumpere, ut dixit d. text. ſed nec alio modo fun-
dum in præjudicium domini, ſeu ſubſequentis conductori
exfructare ex identitate rationis, ut docet ibi Bart.
78 Unde non poterit conductor in fine locationis colligere
fructus acerbos, qui ſi expectaretur, quod eſſent maturi,
colligi deberent finita locatione Jaſ. *in l. ſi quis nec can-
ſam §. res pignori n. 2. ff. ſi cert. pet.* Joſeph. Ludov. *dec.
Peruſ. 62. n. 1. & ſeqq.* ubi n. 4. quod ita eos colligens
poterit etiam conveniri conditione furtiva, & certi condi-
ctione generali.
Sic nec conductor Gabellæ poterit ultimo anno eam mi- 79
nuere, & ſic allicere Cives, ut ſibi de rebus provideant pro
anno ſequenti, puta conductor Gabellæ Salis, vel Macinæ,
ſeu Molendinorum non poteſt in fine anni, eam minuere,
quia alias ſubditi ſcientes ſe tunc minus ſoluturos, emunt,
aut molere faciunt pro toto anno futuro, & ſic exfructa-
tur Gabella pro anno illo in locatione non comprehenſo,
quod non permittitur, ut docet Salicet. *in d. l. hac diſtin-
ctio, §. cum fundum verſic. iſtum caſum, ff. locati* Jaſ. *in
l. ſi quis nec cauſam §. rem pignori n. 2. ad finem, dige-
ſtis ſi cert. petat.* Vinc. de Franch. *dec. 96. per tot.* ubi
Adden. alios concordantes referunt, & ultra eos Hodien.
ad Surd. *dec. 131. n. 13.* Cohell. ad Bull. Boni *regim. c. 46.
n. 42.* ubi refert reſolutum fuiſſe in Camera.
Et licet contrarium tenuerit Ruin. *conſ. 74. n. 14. & ſeq.
l. 1.* ea præcipue ratione, quia conductor faciat dictam di-
minutionem Gabellæ ad ſui commodum, & utilitatem, non
autem ad faciendum damnum Domino, vel conductori, &
Ruinum referat, & ſequatur Menoch. *præſumpt. 29. n. 16.
l. 6.* tamen prior opinio, non ſolum eſt magis recepta, ſed
etiam verior, dum pro ea militat dicta *l. & hac diſtinctio
38. §. cum fundum, ff. locat.* & ratio, quæ conſideratur in
contrarium, quod quis poſſit facere aliquid, ex quo reſul-
tet damnum tertio, ſi illud non faciat ad hoc, ut damnum 80
illud tertio ſequatur, ſed ut inde utilitas ſibi reſultet, pro-
cedit tantum, quando facit illud in re propria, non autem, 81
ſi ut in propoſito faciat illud in re aliena, Menoch. *conſil.
43. n. 17. verſ. licebit ergo.* Riminald. Junior. *conſ. 498.
n. 27.* & non valet argumentum, hoc poteſt facere Domi-
nus in re propria, ergo & poteſt conductor in re condu- 82
cta, Surd. *dec. 131. n. 11.*
Sic non poteſt conductor ultimo anno relinquere plura 83
capita vitium in vinea, ut inde percipiat majorem quanti-
tatem uvæ, quia inde reſultat, quod anno ſequenti mino-
rem quantitatem faciat, quod eſt præjudiciale Domino Ca-
ſtren. *in d. l. & hac diſtinctio, §. cum fundum, ff. locat.* Jaſ. *in
l. ſi quis nec cauſam, §. res pignori, n. 2. ff. ſi cert. petat.* Vinc.
de Franch. *dec. 96. n. 1.* Joſeph. Lud. *dec. Peruſ. 63. n. 1.*
Et quatenus fundus ſolitus ſit ſeminari in parte, & in 84
parte quieſcere, non poteſt conductor ultimo anno ſeminare
totum, Vinc. de Franchis *dec. 96. n. 1.* Surd. *dec. 131. n. 6.*
prout etiam non poteſt ultimo anno reſtipulare, ſeu ut vul-
go dicitur, reſtivigliare, nempe iterum ſerere in Prædiis,
quæ ſuperiori anno ſata fuerunt Mart. *vot. 149. n. 2. & ſeq.* 85
Surd. *d. dec. 131. n. 6. & ſeq.* Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ. 62.
n. 1. & late ſeq.* niſi forte adeſſet conſuetudo in contra- 86
rium, quæ tamen non præſumitur, ſed probanda eſt, & in
individuo tam quoad locatores, quam quoad conductores,
nam alias ſi probaretur in genere, vel quoad Dominos, 87
non relevaret, ut late firmat Ludov. *d. dec. 62. n. 7. & ſeq.*
& Surd. *d. dec. 131. n. 3. & 8. & ſeqq.*
Et non ſolum nequit conductor damnum inferre rei, aut 88
fructibus, ſed nec uſum, cui erat deſtinata res alterare, De-
cian. *conſ. 19. n. 5. lib. 4.* Cyriac. *contr. 234. n. 8.* unde Apo-
thecam, in qua ſolitum erat vendi pannos ad retaglium, 89
non poterit conductor convertere ad uſum circulorum, ſeu
Cartulatum, Angel. *in l. ſi uſusfructus 16. §. item ſi domus,
& Florian. ibidem, ſeu in l. æquiſſimum 17. §. item ſi Domus,
n. 3. ff. de uſufruct.* poteſt enim eſſe Apotheca, quæ habeat
concurſum, ſeu, ut dicitur, aviamentum, quod per muta-
tionem exercitii perdatur in damnum Domini, illud enim 90
aviamentum recipit æſtimationem, & pretium auget, ut di-
cit Gratian. *diſcept. 547. n. 17.* Coccin. *dec. 459. n. 1.* Rot.
dec. 540. n. 7. par. 2. recent. & in una Romana Diviſionis
28. Novembris 1653. §. alterum coram Reverendiſs. D.
meo Bevilaqua nunc Urbis Gubernatore.
Quod & facilius erit dicendum, ſi ex ſignis, & circum- 91
ſtantiis appareat intentionem Domini non fuiſſe, ut in illum
uſum diverſum verteretur, ut ponderat Cyriac. *contr. 234.
n. 8. & 9.* ubi etiam addit, quod licet Teſtes in caſu ſuo
dicerent, apothecas non conſueviſſe fabricari pro uno ſolo
exercitio, ſed ſecundum occaſiones ad omnia adaptari, hoc
non eſt indiſtincte verum. Et utile erit id apparere, quia
alias ſi ſublocatio ſit facta, & impugnetur ex eo, quod ſit
alteratus uſus in præjudicium Domini, hoc erit proban-
dum, ut dicam infra *cap. 32.*
Sic non poteſt conductor in Camera bona Domus condu- 92
ctæ, coquinam facere, quia hoc pariter eſſet alterare uſum
in damnum rei, ut tradit Rauden. reſolut. 30. *n. 11.*
Neque poteſt conductor rei formam, aut faciem mutare 93
Dec. *reſp. 19. n. 5. vol. 4.* Cyriac. *contr. 234. n. 8.* adeo, ut etiam
emphyteuta per hanc mutationem caducitatem incurrat, ut 94
firmat Cornul. *tit. de cauſ. priv. ob mutat. rei form. n. 1. & 2.*
Verum hæc de alteratione uſus, vel formæ rei conductæ, 95
quod non permittatur conductori, intelligi debent, ut pro-
cedant, quando ex tali alteratione damnum rei inferatur,
alias ſi reſultet potius utilitas, tunc alteratio eſt permiſſa,
adeout conductor expenſas in ea factas quamvis expulſus
repe-

repetat, ad text. in *l. Colonus ff. locat.* quem ad hoc bene expendit Garz. *de expen. & meliorat. c. 14. n. 11. ad med.*

96 Unde emphyteutam poſſe reducere ſilvam ad pratum, ſeu campum aratorium abſque metu caducitatis, ubi major ex eo utilitas percipiatur, tradunt Ludovic. Bolognin. *conſ. 67. n. 8.* Bertran. *conſ. 255. in tertio dubio l. 1.* & poſt eos Corbul. *de conſ. privat. ob mutat. rei form. n. 4.*

97 Quod & facilius procedet ſi ex conjecturis apparebit, id conductori fuiſſe permiſſum de voluntate locatoris, ponderavit in caſu ſuo Menoch. *conſ. 13. ſignanter n. 13. ad med. in reſponſ. ad primum objectum.*

98 Et e contra ſi appareat de contraria voluntate Domini, tunc non poteſt conductor tales mutationes facere, etiam ſi inde melior conditio Domini fiat, ut poſt Jaſon. *in l. 1. n. 99. C. de Jur. emphyt.* & alios dixit Rot. *dec. 37. n. 28. & 29. par. 2. diverſ.* ubi etiam numeris ſequentibus, ex quibus talis voluntas appareret in caſu illo, habetur. Adeout conductor denunciatus a locatore ne faciat melioramenta, ſi adhuc ea faciat, expenſas non repetit, ut dicam inf. *in c. 34. de expen. & melior. in quarta inſpect.*

De incendio rei locatæ, an, & quando conductor teneatur reficere locatori damna ab eo cauſata.

S U M M M A R I U M.

1 *Incendia plerumque fiunt culpa inhabitantium.*
2 *Dictio* plerumque *regulam deſignat.*
Contr. tamen vide n. 8.
3 *Incendium præſumitur culpa inhabitantium.*
Contrarium, quod reputetur caſus fortuitus.
4 *Culpa appellatione venit levis, non autem leviſſima.*
5 *Conductor tenetur reficere damna ab incendio provenientia.*
6 *Contrarium eſt verius, & n. 15.*
7 *Incendium poteſt pluribus modis intervenire, & ſignanter vi Divina, uti per fulmen, malitia hominis, & negligentia, ſeu culpa inhabitantium.*
10 *Amplia, ut etiamſi conductor permiſerit habere ignem innocentem, adhuc non teneatur de caſu fortuito.*
11 *Incendium quando præſumendum eſt culpa inhabitantium, intelligendum de leviſſima.*
12 *Et leviſſima in omittendo.*
13 *Culpa mentio poteſt referri ad leviſſimam.*
14 *Et ad leviſſimam referri debet, dum ita fert ſubjecta materia.*
16 *Conductor tenetur de incendio, ſi locator probet ejus culpa eveniſſe.*
17 *Incendium eveniſſe culpa conductoris, ut probetur conſtare debet a qua parte ortum habuerit.*
18 *Culpa probari debet certi hominis ad hoc, ut pro ea poſſit condemnari ad damna.*
19 *Lim. quando unus tantum conductor paterfamilias adeſt, quia tunc non eſt probandum ejus culpa eveniſſe incendium.*
20 *De culpa famuli non tenetur dominus, niſi famulus commiſerit culpam in ea re, cui fuit in ſpecie propoſitus.*
21 *Sator non tenetur de culpa nurus.*
22 *Incendio oriente culpa famuli coquinæ propoſiti non tenetur dominus conductor.*
23 *Limita concurrente etiam aliqua culpa domini.*
24 *Et ſtatur arbitrio Judicis, qua culpa ſufficiat.*
25 *Famulos improbos eligens eſt in culpa, & tenetur.*
26 *Declara ſi ſint improbi in officio cui fuerunt propoſiti.*
27 *Retinere in domo pueros, ſenes, & diverſæ ætatis homines, & mulieres culpæ non aſcribitur.*
28 *Relinquere adoleſcentes non diligentes ubi verſatur periculum, in iis poteſt eſſe culpa.*
29 *Inducere in domum perſonas alterantes ejus uſum ex quo oriatur incendium, eſt culpoſum.*
30 *Conductor, qui ſublocavit fabro ferrario apothecam non aptam ejus exercitio, oriente incendio, tenetur.*
31 *Probatio a qua parte ortum habuerit incendium in caſu, quo ſerienda ſit, debet eſſe concludens.*
32 *Statur tamen conjecturis.*
33 *Ignis a qua perſona provenit, ſtatur indiciis.*
34 *Et ſumuntur indicia ab iis quæ incendium præceſſerunt, & quæ in ipſo incendio obſervata ſunt, & poſtea ſubſecuta.*
35 *Et ubi agitur civiliter ad damna, ſufficiunt duæ conjecturæ.*
36 *Fama facit conjecturam ad dictum effectum.*
37 *Fuga illius, qui incendiſſe dicitur, conjecturam præbet.*
38 *Ignis præſumitur habuiſſe ortum ab ea parte in qua primo viſus fuit.*
39 *Et ubi non probatur a qua perſona ortum habuerit, imputatur habitantibus in ea parte, in qua ortum habuit.*
40 *Si viſus ab initio in parte non habitata ceſſat præſumptio contra habitantes.*
41 *Probatio unde ortum habuerit ignis, poteſt fieri per teſtes.*
42 *Lim. ſi teſtes ſint intereſſati, vel deponant ad ſui exonerationem.*
43 *Teſtes non probantes, concludenter probant indicium.*
44 *Indicia in hac materia aliis indiciis repelluntur.*
45 *Conductor non cenſetur fuiſſe negligens, nec in culpa, ſi incendium conſumpſit etiam res ſuas.*
46 *Decl. hoc non relevare ſi negligentia probatur.*
47 *Conductor non excuſatur ex eo, quod fecerit illud, quod factum fuit a domino.*
48 *Negligentiæ præſumptio in conductore ceſſat ex probatione ſe eſſe diligentem in rebus ſuis, & alienis.*
49 *Declara ut ſi adſint indicia negligentiæ reſpectu incendii, tunc non ſufficiat probatio diligentiæ in genere.*
50 *Ignem retinere in domo permiſſum eſt, & ideo probatio, quod ab eo ortum habuerit incendium, non concludit culpam conductoris.*
51 *Lim. ſi ignis ſit immoderatus.*
52 *Decl. non dici immoderatum ſi factum majus ſolito, ex juſta cauſa.*
53 *Retinere in domo res faciliores ad comburendum non eſt culpa.*
54 *Lim. ſi in ſpecie conventum de aliqua re non retinenda, & fuerit retenta.*
55 *Sic ubi adeſſet pactum non retinendi ignem, & retinuerit, tenebitur de incendio.*
56 *Secus ſi pactum ſit de retinendo innocenter, quia non tenetur de incendio ex caſu mere fortuito.*
57 *Sic ubi aliquid aliud feciſſet conductor adverſus admonitionem, & proteſtationem locatoris orto inde incendio diceretur in culpa, & teneretur.*
58 *Lim. 2. ſi res facilis ad comburendum fuerit prope ignem retenta.*
59 *Sic contra, ſi ignis factus prope rem aptam ad comburendum.*
60 *Lucernam accenſam relinquere prope cubile non eſt culpa ſufficiens, ut teneatur quis de incendio.*
61 *Canis caudam incendens, qui aufugiendo cauſaverit incendium domus, dicitur in culpa, & tenetur niſi ſit infans, vel furioſus.*
62 *Incendium cauſatum vi ventorum tribuitur caſui.*
63 *Decl. non procedere ſi poſt ventum ortum, conductor ibi appoſuerit ignem.*

C A P U T XXX.

IN hac controverſia, an conductor teneatur reficere damnum incendii, quod res conducta paſſa ſit, de qua loquendum eſſe ſpecialiter dictum eſt in præcedenti cap. pro affirmativa adduci ſolet text. *in l. 3. ff. de offic. præfect. vigil.* in illis verbis, *quia plerumque incendia culpa fiunt* 1
inhabitantium, ex quibus ponderando, quod illa dictio *plerumque* regulam deſignat, ut tradit poſt alios Eugen. *conſ.* 2
60. n. 24. l. 1. conſtitui videtur poſſe regula, quod incendium præſumatur culpa inhabitantium, prout ſenſit Bart. *in* 3
l. ſi quis ex argentariis, §. an vet hæredi, n. 6. ff. de eden. Alex. de Nev. *conſ. 87. n. 1.* Maſcard. *concluſ. 467. n. 5. & concluſ. 892. n. 1. & ſeq.* Farin. *qu. 110. n. 41.*

Et quia culpæ appellatione venit levis, non autem leviſ- 4
ſima, ut probat text. *in §. fin. inſtit. tit. ex. de ſociet.* Bart. *in l. in venditione, §. ſi quis fructus n. 6. ff. de bon. auctor. Judic. poſſid.* cum aliis adductis per Barboſ. *appellat. 64. n. 1.* dum ex textu dicente, incendia plerumque culpa fieri inhabitantium deſumitur præſumptio, quod evenerit in re conducta culpa conductoris, intelligi debet de culpa levi, ut cenſuit Bald. *conſ. 148. n. ſecundo, verſ. ſed quia incendium*, & Signorol. *in conſ. ibi ſubſequenti 149. n. 1. verſ. in dubio autem, l. 1.* Aretin. *in §. Præterea inſtit. tit. quib. mod. re contrahit. oblig. n. 3.* ubi reprehendit Gloſſ. ibi, quod contrarium dicat abſque lege, & ratione, Fachin. *contr. jur. l. 1. c. 87. verſ. ſed non videtur.*

Poſito autem, quod incendium præſumatur eveniſſe culpa 5
levi conductoris inhabitantis, quia ſupradictum eſt, eum de tali culpa teneri, aperte ſequitur, quod reficere debeat damna inde rei provenientia, prout tenuerunt Bald. & Signorol. *in præfat. conſil. Angel. conſ. 197.* Grat. *conſ. 46. lib. 2.* Mart. Anguſ. *conſ. 124. lib. 1.* Eugen. *conſil. 60. lib. 2.* Flamin. de Rub. *con. 11. n. 128. & ſeq.* ubi de magis com. & veriori, *& n. 185. & ſeq.* Capic. Latr. *conſ. 135. l. 3.* Grammat. *dec. 3.*

Verum his non obſtantibus, regula videtur conſtituenda 6
in contrarium, quod videlicet conductor non teneatur ad damna incendii, quia incendium reputatur caſus fortuitus, ut probat text. *in tit. inſtit. quib. mod. re contrahit. oblig. §. item is, cui verſ. & is quidem*, ibi *ſi quolibet caſu fortuito amiſerit, veluti incendio, & in l. in rebus 18. in princ. ff. commodat.* Roland. *conſ. 95. n. 18. l. 2.* Rota coram Gregor. *dec. 528. n. 1. & in rec. dec. 246. n. 1. p. 5.* & ideo non præſumendum eveniſſe culpa inhabitantium.

Et licet plerumque eorum culpa fieri incendia dicatur in 7
dicta *l. 3. §. 1. ff. de offic. præf. vig.* tamen opinio, quod illa di-

ctio

ctio *plerumque* importet regulam, non eſt tuta, nam eam
potius deſignare regulam eſſe in contrarium tradunt, Rip.
in l. in facto n. 65. ff. ad Treb. Barboſ. *dict. 262. n. 5.* &
in ſpecie in *dict. l. 3. §. 1.* Magon. *dec. Flor. 111. n. 51.*
ad med.

8 Et quidem incendium poteſt ſex modis intervenire, ut
late eos referens tradit Eugen *conſ. 60. n. 40. & ſeqq. lib. 2.*
vel ſaltem tribus, ut dicit, Bald. *conſ. 77. n. 4. l. 3.* pri-
mo videlicet vi divina, uti per fulmen, ſecundo malitia
hominis ignem ſubmittentis, & tertio negligentia, & cul-
pa inhabitantium, & dum ita clarum eſt poſſe evenire abſ-
que ulla culpa inhabitantium, non videtur culpa præſumen-
da, juxta Regulam, quod culpa non præſumitur, quando
caſus poteſt ſine culpa accidere, de qua *in cap. præc. n. 66.*
9 Et hoc poſito, quod incendium præſumi debeat eveniſſe
abſque ulla culpa inhabitantium, clare ſequitur, conducto-
10 rem de eo non teneri, ut in fortioribus, quod etiam ſi
conductor expreſſe promiſerit habere ignem innocentem,
adhuc fortuito caſu præſtante cauſam incendii, non tenea-
tur eſt text. in *l. quis 10. §. ſi colonis ff. loc.*
11 Sed quando præſumi debeat incendium regulariter eve-
niſſe culpa inhabitantium, præſumendum eſt evenire culpa
leviſſima, ut tradunt Gozzad. *conſ. 63. num. 16.* Roland.
conſ. 95. num. 15. & 28. verſ. 4. ubi de Communi, *l. 2.*
Gabr. *conſ. 195. n. 1. verſ. quorum opinio, l. 1.* Seb. Med.
de fortuit. caſib. p. 2. q. 7. n. 2. Maſcard. *de prob. concl. 467.*
n. 6. & concl. 892. n. 8. Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 65. n. 15.*
ubi de comm. Rauden. *dec. Piſan. 6. n. 37.* Magon. *dec.*
Flor. 111. n. 20.
12 Et leviſſima in omittendo, non autem in committendo,
Gozad. *dict. conſ. 63. in fine*, Gabr. *conſ. 159. n. 2. & 3.*
l. 1. Sebaſt. Medic. *de caſ. fortuit. p. 2. q. 7. n. 3.* Maſcard.
concl. 892. n. 9. Menoch. *de arbitr. caſ. 390. n. 10.* Joſeph.
Ludov. *dec. Peruſ. 25. n. 23.* Magon. *dec. Flor. 111. n. 52.*
ubi, quod licet aliqui velint contrarium, tamen eorum opi-
nio non eſt recepta, *& n. 56.* Ambroſin. *dec. Peruſ. 48.*
n. 33. ubi quod hæc eſt communis contra Bald.
Nec obſtat, quod dicebatur mentionem culpæ in *dict.*
l. 3. §. 1. ff. de offic. præf. vig. referendam ad culpam le-
vem, quia dum alia jura ſupracitata tribuunt incendium ca-
ſui fortuito, ut minus, quam fieri poteſt ab eis diſcordet,
d. l. 3. quæ illud tribuit culpæ inhabitantium, intelligi de-
bet de dicta culpa leviſſima, prout mentio culpæ intelligi
poteſt, ut in *l. quæſitum, §. cum quoque, ff. de procur. &*
in §. ſuſpectus li. 2. inſtit. tit. de ſuſpect. tut. Decian. *tract.*
13 *crim. p. 1. l. 1. c. 6. n. 22.* Farin. *qu. 88. n. 96.* & intelli-
14 gi debet dum ita fert ſubjecta materia, Bar. *in l. in ven-*
ditione, §. ſi quis fructus, n. 6. ff. de bon. auctor. jud. poſ-
ſid. Barboſ. *appellat. 64. n. 3.*
15 Et dum incendium præſumitur, vel caſu fortuito, vel
culpa leviſſima in omittendo eveniſſe, aperte ſequitur jux-
ta ſupra tradita in *cap. præced.* Conductorem ad reficien-
da ejus damna conveniri non poſſe, neque actione locati,
neque actione legis Aquiliæ, & ſignanter tradit Gozadin.
d. conſ. 63. in fin. & magis communiter tenent alii, ut
videre eſt penes Roland. *conſ. 95. num. 14. l. 2.* Malvaſ.
conſ. 48. num. 9. & ſeqq. Menoch. *de arbitr. caſ. 390. n. 9.*
Sebaſt. Medic. *de caſib. fortuit. dict. quæſt. 7. n. 2.* Maſch.
concl. 467. num. 7. Rauden. *dec. Piſan. 6. num. 37. verſ. ob*
quam leviſſimam, Felic. *de ſociet. cap. 21. num. 48.* Joſ.
Ludov. *dec. Peruſ. 25. num. 13.* Magon. *dec. Florent. 111.*
num. 21. Surd. *dec. 87. n. 7.* Rot. coram Gregor. *dec. 528.*
num. 1. & 2.
Dixi autem conſtituendam eſſe Regulam, conductorem
de incendio non teneri, ſed ſi locator probet ejus culpa
16 incendium eveniſſe levi in omittendo, vel leviſſima in com-
mittendo, tunc a tali regula recedendum erit, & multo
magis ſi culpa fuerit lata, nam de his conductor tenetur,
l. contractus 24. ff. de reg. jur. Surd. *dec. 131. num. 12.*
cum aliis ſuprac.
17 Ad convincendam autem culpam, quia, ut dictum eſt
ſupra, incendium poteſt pluribus modis evenire, & abſque
culpa inhabitantium, probandum erit, ubi, & quomodo or-
tum habuerit, maxime ſi plures inhabitent, quia tunc niſi
probetur, ubi ortum habuerit, præſumi nequit culpa alicu-
jus, Gabr. *conſ. 159. n. 8. lib. 1.*
18 Probanda enim eſt culpa certi hominis ad hoc, ut con-
demnari poſſit propter eam ad damna, & intereſſe, Jaſ. *in*
l. ſi argentariis, §. Prætor. ait, n. 32. poſt med. ff. de edon.
Anan. *conſ. 71. n. 2. & ſeqq.* Roland. *conſ. 95. n. 9. lib. 2.*
Gabr. *conſ. 159. num. 6. 7. & 30. lib. 1.* Gul. *obſerv. 21.*
num. 4. lib. 2. Berlic. *concl. 25. n. 84. lib. 4.* Magon. *deciſ.*
Flor. 111. n. 31. & ſeq. Ambroſ. *dec. Peruſ. 48. n. 24.* ubi
de crebriori.
19 Licet quando adeſſet unus tantum conductor paterfami-
lias, ceſſaret dicta neceſſitas probandi, an ab ipſomet, vel
aliquo ex ſuis familiaribus, & a quo ortum habuerit & ſa-
tis eſſet probare culpam inhabitantium in genere, quæ ei
imputatur, Salic. *inter conſ. crim. diverſ. in præviis conſ. 31.*
n. 2. verſ. verumtamen lib. 1. Alex. de Nev. *conſ. 87. n. 3.*
ad med. Jaſ. *in l. Domos 58. n. 10. verſ. ſed adverte, ff.*
delegat. 1. Calcan. *conſ. 40. ad fin.* Flamin. de Rub. *conſ. 11.*
n. 159. Angel. *de maleſ. ver. incend. n. 12.* Fachin. *contr.*
87. verſ. reſpondeo, lib. 1.
Sed ſi probaretur incendium eveniſſe culpa famuli, adhuc 20
de ea non tenetur Dominus, niſi famulus commiſiſſet cul-
pam in re illa, cui fuerat in ſpecie præpoſitus, Roland.
conſ. 95. n. 12. lib. 2. Farin. *conſ. 63. n. 1* ubi dec. Rota in
Romana *Incendii, num. 4.* Malvaſ. *conſ. 48. n. 16. ad med.*
Maſc. *concl. 993. n. 5.* ubi de communi Magon. *dec. Flo-*
rent. 111. n. 32. & 36. & idem eſſet de culpa alterius de 21
familia, uti de culpa Nurus, nam quod pro ea non tenea-
tur Socer, probat Anan. *dict. conſ. 71. poſt n. 2.* quem fert,
& ſequitur Magon. *d. n. 32.* & non teneri conductorem de 22
culpa famuli, quem coquinæ præpoſuerunt, Ambroſin. *d.*
deciſ. 48. n. 25.
Quatenus tamen non adſit etiam aliqua culpa Domini,
nam tunc teneretur, Menoch. *conſ. 194. num. 19.* Cyriac. 23
contr. 234. num. 5. uti ſi juſſiſſet aliquid fieri, ex quo or-
tum fuiſſet incendium, Eugen. *conſ. 60. num. 65. & ſeqq.* 24
ubi *num. 69.* quod ſtatur arbitrio Judicis, quæ culpa ſuffi-
ciat *lib. 2.* veluti ſi elegiſſet improbos famulos, quia tunc 25
teneretur, Malvaſ. *conſ. 48. num. 16.* ſi tamen ſint impro-
bi in officio, cui fuerunt præpoſiti, & non alias, ut pro- 26
bat Rota in Romana incendii penes Farin. *conſ. 63. num. 5.*
ubi, quod alias Dominus non tenetur, etiamſi famulus do-
lo incendit.
Nec culpæ Patris familias conductoris aſcribetur, quod 27
retineant in Domo Pueros, & ſenes, ac diverſæ ætatis
homines, & mulieres, quia hoc conſuetum eſt penes quoſ-
libet etiam diligentes, Bolognin. *in addit. ad* Anan. *conſ.*
71. num. 5. verſ. capio primam, licet poſſit etiam dari 28
culpa ſufficiens arbitrio Judicis in relinquendo adoleſcentes
non diligentes, ubi verſatur periculum ignis, Bald. *conſ. 442.*
in fin. lib. 3. Menoc. *de arbitr. caſ. 90. n. 17.*
Aſcriberetur tamen culpæ conductoris ſi induceret in 29
Domum alias perſonas, quæ alterarent uſum ejus, & in-
de ortum haberet incendium, Grat. *conſ. 46. n. 16. & ſeq.*
lib. 2. Borgnin. *deciſ. 44. n. 53. par. 1.* & exemplum ſit,
ſi ſublocaverit fabro ferrario apothecam non deſtinatam, 30
nec aptam ejus exercitio, & in ea fecerit ſucinam, ex cu-
jus continuo igne ardenti, ortum ſit incendium, quia ipſe
conductor primus qui ita ſublocavit, erit in culpa, & te-
nebitur de incendio, ut late probat Cyriac. *contr. 234. n. 5.*
verſ. quod autem, & ſeqq.
At caſu quo in Domo ſint plures ab uno non inducti,
& non appareat quis cauſam dederit incendio, itaut fa-
cienda ſit dicta probatio a qua parte illud ortum habuerit
ad convincendam certi hominis culpam neceſſe eſt eam eſ- 31
ſe concludentem, nam ſufficit habilitas, & aptitudo, quod
aliunde ortum habere potuerit ad hoc, ut quis condemna-
ri nequeat, Gabr. *conſ. 159. n. 8. verſ. ſatis eſt lib. 1.* ſed 32
in hoc ſtatur conjecturis, quibus concurrentibus, non at-
tenditur dicta poſſibilitas in contrarium, ut declarat Rot.
cor. Gregor. *deciſ. 448. num. 4. poſt med. verſ. non facit*, 33
prout etiam a qua perſona proceſſerit probatur indiciis, &
conjecturis, Bardellon. *conſ. 117. n. 6.* Rot. coram Comit.
deciſ. 28. num. 2. & coram Gregor. *deciſ. 427. num. 1.* &
ibi Auden.
Et ſumuntur indicia ab iis, quæ incendium præceſſerunt, 34
& quæ in ipſo incendio obſervata ſunt, & poſtea ſubſecu-
ta, Rot. coram Comit. *d. deciſ. 28. n. 4.*
Et ubi non agitur criminaliter ad pœnam, ſed civiliter 35
ad damna, ſufficiunt duæ conjecturæ, Flamin. de Rub.
conſ. 11. n. 111. & 112. Bardellon. *conſ. 117. n. 7.*
Conjecturamque facit fama Bardellon. *d. conſ. 117. n. 9.* 36
validiſſimam Rot. cor. Comitol. *deciſ. 28. num. 8. & 9.* ubi
etiam ſi ortum habuerit e Domo Actoris vicini.
Fuga quoque illius qui incendiſſe dicitur, conjecturam 37
præbet, Bardellon. *dict. conſ. 117. n. 10.*
Circa probationem autem partis a qua originem habue- 38
rit, attenditur præcipue ubi ignis primo viſus fuerit, quia
præſumitur ibi ortum habuiſſe, Alex. *conſ. 5n. n. 3. ad fin.*
lib. 2. Flam. de Rub. *conſ. 11. n. 165.* Greg. *deciſ. 427. n. 2.*
& deciſ. 448. n. 1. & ſeqq.
Et quando non probatur a qua perſona, ſed ſcitur ubi 39
ortum habuit, imputatur habitantibus ibi, Bardellon. *conſ.*
117. n. 3. & ſi viſus fuit ignis ab initio in parte Domus
non habitatæ, ceſſat omnis culpa, & præſumptio contra
habitantes, & præſumitur potius caſus mere fortuitus, & 40
ictus fulguris, ut firmavit Burſatt. *conſ. 59. n. 10. & ſeq.*
quem ſequitur Magon. *deciſ. Flor. 111. n. 49.*
Poteritque dicta probatio fieri ſine dubio per teſtes, 41
quatenus tamen non ſint intereſſati, aut alias deponentes
ad ſui exonerationem, quia tunc non eſt adhibenda eis fi- 42
des, Calcan. *conſ. 66. n. 13. poſt princ.* poſſunt tamen, qui
non probant concludenter, præbere indicium, prout de de-
ponentibus de credulitate, Gregor. *dec. 427. n. 5.* in hoc enim 43
quanta fides adhibenda ſit teſtibus, ſtandum arbitrio Judi-
cis, Calcan. *d. conſ. 66. n. 14.*

Pote-

44 Poterit etiam conductor adverſus indicia contra ſe allata,
alia indicia contraria apponere, Magon. *d. dec.* 211. *n.* 27.
puta, quod etiam res ſuæ fuerint combuſtæ, inde enim ar-
guitur, quod non ita neglexerit, ut voluerit ſua comburi,
Burſat. *conſ.* 59. *n.* 20. & hinc non teneri Dominum pro
45 famulo, cujus culpa incendium ortum habuerit comproba-
vit, Ambroſ. *dec. Peruſ.* 48. *n.* 27. *v. necnon*.
46 At licet inde ſumatur indicium ejus diligentiæ, tamen ſi
convincatur negligens, non propterea poterit excuſari, ex
eo quod neglexerit etiam res ſuas, quia quoad res ſuas poteſt
facere quod vult, at in re conducta tenetur facere, quod fe-
ciſſet alius diligens, prout eadem ratione, nec excuſatur, ex
47 quo id quod fecit ipſe in re conducta, feceri etiam locator
in Domo propria, ut animadvertit Rot. cor. Greg. *dec.* 528.
n. 16. poſt Bald. *conſ.* 148. *in fin. lib.* 2. *& conſ. ſeq. in princ.*
48 Prout ceſſabit præſumptio negligentiæ, ſi probaverit con-
ductor ſe diligentem in rebus ſuis, & alienis, & maxime
in ſpectantibus ad uſum Domus, Cepol. *conſ. crim.* 69. *n.* 5.
Grammat. *dec.* 3. *n.* 13. & ibi Danza *n.* 15. Menoch. *de arbitr. caſ.*
390. *n.* 18. Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 25. *n.* 21. Magon. *deciſ.*
Florent. 112. *n.* 27. *& ſeqq.*
49 Sed quando adeſſent indicia contraria reſpectu ipſius in-
cendii, tunc iſta probatio diligentiæ in genere non ſuffi-
ceret, ſed probari deberet ad ea repellenda diligentia in
ſpecie circa cuſtodiam ignis, & de tempore incendii, ut
declarat Alexand. *de Nev. conſ.* 87. *n.* 7. quem ſequitur Farin.
d. q. 110. *n.* 65. & in ſimili Cyriac. *contr.* 229. *n.* 23.
50 Secluſis autem aliis probationibus culpæ ex eo ſolo, quod
incendium ortum habuerit ab igne per conductorem domi
retentum, non convincitur ejus culpa, quia ignem retinere
51 in domo licitum eſt, Roland. *conſ.* 95. *n.* 16. *lib.* 2. quatenus
tamen non ſit immoderatus, quod tribus modis contingere
poteſt, ſcilicet re, loco, & tempore, Anan. *conſ.* 71. *n.* 2. Ma-
gon. *dec. Flor.* 111. *n.* 37. *&* 38. ubi ipſos tres modos bene expli-
cat Ambroſ. *de, conſ.* 48. *n.* 22. quatenus enim ſit immoderatus,
& propterea cauſet incendium, de eo tenebitur conductor,
quia eſt culpa in committendo, ut poſt Salic. *in l. qua fortui-
tis, C. ...* *quod ... endo, C. de pign. act.* & poſt alios
advertit Magon. *d. dec. Flor.* 111. *n.* 37.
52 Si tamen factus fuerit ignis major ſolito ex juſta cau-
ſa, puta nuptiarum, & per eum incaleſcant Areolæ, &
trabem accendant, excuſatur conductor per tradita per
Gabr. *conſ.* 159. *n.* 24. *&* 29. *lib.* 1.
53 Sic retinere in Domo res faciliores ad comburendum, pu-
ta fœnum, non eſt culpa, ex qua reſultet, ut conductor te-
neatur de incendio, Alex. de Nev. *conſ.* 88. *n.* 7. Farin. *in prax.*
q. 110. *n.* 60. Addit. ad Greg. *dec.* 528. *n.* 17.
54 Quatenus tamen expreſſe non fuerit conventum de ali-
qua re non retinenda, & contra conventionem illa fuerit
retenta, & cauſaverit incendium, quia tunc culpa eſſet cla-
ra, & teneretur conductor, ut de conventione non retinen-
di fœnum eſt text. *in l. videamus* 12. *§. fin. ff. loc.* & tradunt
Maſcard *de prob. concl.* 892. *n.* 13. Farin. *d. q.* 110. *n.* 59.
55 Sic ubi adeſſet pactum expreſſum, quod conductor ignem
non retineret, ſi retinuit, tenebitur de incendio ab eo cauſ-
ſato, quamvis ex caſu mere fortuito, ut eſt text. expreſſ.
in l. videamus 12. *§. ſi hoc, ff. loc.*
56 Non tamen idem eſt, ſi pactum ſit retinendi ignem in-
nocentem, etenim pacto iſto ſtante, non tenetur condu-
ctor de incendio ex caſu mere fortuito, ut habetur in eo-
dem *§. ſi hoc.*
Sic, ubi locator proteſtatus fuiſſet, vel conductorem ad-
57 monuiſſet, ne aliquid faceret, & ipſe proteſtatione, & ad-
monitione ſpreta illud feciſſet, & inde ortum eſſet incen-
dium, clara eſſet ejus culpa, & teneretur, ut probat Eugen.
conſ. 60. *n.* 32. *& ſeqq. lib.* 2. & de conductore furni retinente
ſuper eum faſſinas adverſus proteſtationem locatoris, Thor. *in
comp. dec. p.* 3. *v. incendium ſucceſſum, fol.* 546. & talis prote-
ſtatio, ſeu admonitio præcedens probari etiam poſſet teſti-
bus ſingularibus, Eugen. *conſ.* 60. *n.* 52. *v. nec iſta culpa lib.* 2.
58 Erit etiam in culpa conductor ſi res facilis ad comburen-
dum fuerit ab eo retenta prope ignem, Bologn. *in Addit.
ad Anan. conſ.* 71. *n.* 5. *ad fin.* prout e contra ſi ignis ipſe factus
59 fuiſſet prope rem aptam ad comburendum, aut appenſa lu-
cerna accenſa prope linum, aut ſtuppam, quia dici culpam
in committendo, probat Eugen. *conſ.* 60. *n.* 56. *& ſeqq. lib.* 2.
& de quotidiana delatione ignis per ſcalam ligneam recon-
dentem ſub ſe carbonem, Bardellon. *conſ.* 127. *n.* 19. & de re-
tentione ignis, ubi tabulatum ſit remotum, & ſub eo ſint ſti-
pulæ, & fœnum, Surd. *dec.* 198. *n.* 12. *v. quarto fuit.*
60 Non tamen reputabitur ſufficiens culpa ſola incauta omiſ-
ſio lucernæ accenſæ prope cubile, ut tradunt Anan. *conſ.* 71.
n. 3. *v. præterea*, Jaſon. *conſ.* 116. *n.* 1. *v. & licet aliqui, lib.* 2.
Gabriel. *conſ.* 159. *n.* 34. *ante med. lib.* 1.
61 Erit bene culpa ſufficiens ad hoc, ut quis teneatur ad
damna, ſi incenderit caudam canis, qui aufugiendo cau-
ſaverit incendium Domus, niſi eſſet infans, furioſus, aut
ſimilis, qui incendit, ut poſt Soccin. tradit Farinacc. *q.*
110. *n.* 77. Danza ad Grammat. *dec.* 3. *n.* 18.
62 Si vero, ut ſæpe contigit, incendium cauſatum fuerit vi
ventorum, ſi ſcilicet per cauſum ventorum, ignis plus ſolito
exarſit, & incendium cauſavit, non erit imputandum culpæ
conductoris, ſed ipſi caſui, ſecundum Bald. *in conſ.* 442. *n.* 2.
ad med. lib. 3. Magon. *dec. Flor.* 111. *n.* 50. quod tamen pro-
cedit, ſi ventus flare cœpit poſt ignem more ſolito, aut
alias abſque ulla culpa accenſum, ſecus autem ſi conductor
ignem vento jam orto expoſuerit, quia tunc hoc ejus culpæ
aſcribetur. Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 25. *n.* 21. Rota in Rom.
incendii *poſt primum vol. conſ. Farinac. dec.* 19.

De operis locati vitio, & periculo, & cujus damno cedat.

S U M M A R I U M.

1 *Operis periculum caſu fortuito eveniens ſpectat ad dominum, ſecus autem ſi dolo, aut culpa conductoris, & num.* 9.
2 *Decl. procedere in locatione operis, non autem in locatione operarum.*
3 *Amplia etiamſi opera locata ſint ad faciendum opus.*
4 *Et non attenditur an ſolutio mercedis fuerit deſtinata unica vice, vel diviſim, ſed ſolum an operarius ſuſceperit opus in ſe.*
5 *Nec dicitur ſuſcepiſſe opus ad hunc effectum ſi ſuſcepit illud facere, juxta modellum cum pacto quod alias expelli poſſet.*
6 *Decl.* 2. *non procedere in illis operibus, quæ propter earum excellentiam non locantur.*
7 *Operis conductor tenetur de omni periculo ejuſdem operis vitio accidente.*
8 *Opus conducens implicite promittit diligentiam, ac de ſe ſufficienter peritiam aſſerit.*
9 *Operis periculum vitio ſoli eveniens cedit damno domini.*
10 *Secus ſi adſit pactum contrarium.*
11 *Imperitia culpa aſcribitur conductori operis.*
12 *Declar. non propterea eſſe neceſſariam profeſſam ſcientiam.*
13 *Opus non poteſt dici vitioſum eo quod non ſit ad artis excellentiam.*
14 *Opus ut non poſſit dici vitioſum ſufficit tanti valere, quanti fuit pro mercede promiſſum.*
15 *Operis conductor non tenetur præſtare diligentiam exactiſſimam.*
16 *Superlativum ponitur pro poſitivo.*
17 *Lim. ubi opus requirit diligentiam exactiſſimam.*
18 *Lim.* 2. *ſi conventum quod opus approbari, ſeu menſurari deberet.*
19 *Conventio quod opus approbari, vel menſurari debeat, operatur omne periculum pertinere ad conductorem, excepto caſu fortuito.*
20 *Et ſemper uſquequo fuerit opus menſuratum, vel approbatum.*
21 *Hoc tamen non procedit ſi locator erat in mora menſurandi vel approbandi.*
22 *Et periculum caſu fortuito accidens ante approbationem non ſpectabat ad dominum, ſi opus erat tale, ut approbari non poſſet.*
23 *Operis periculum, ubi pertinet ad conductorem intelligitur ſi eveniat tam opere perfecto, quam antea.*
24 *Actio redhibitoria, non habet locum in locatione operis.*
25 *Operis conductor ſi opus ſit vitioſum tenetur illud emendare, alias tenetur ad omnia damna.*
26 *Sutores facientes veſtes deſectuoſas tenentur reſtituere earum valorem.*
27 *Statutum, quod recipiens opus ab artifice non poſſit poſt aliquod tempus reclamare, non procedit, ſi artifex blandis verbis acquieſcat recipientem.*
28 *Capomaſtro tenetur etiam de culpa aliorum, quorum opera uſus eſt.*
29 *Artifices ſi plures ſimul opus fecerunt, tenentur æqualiter de vitio.*
30 *Veſtimentis fulloni datis ad poliendum furto ſubtractis, tenetur fullo ad omnia damna.*

C A P U T XXXI.

Quamvis ea quæ dicta ſunt in duobus præcedentibus
Capitulis de periculo rei locatæ, ut plurimum appli-
cari poſſint etiam periculo operis, ut ibidem et animali-
quibus tactum eſt, adhuc non inutile reputavi hic ſpecia-
liter de illo aliquid loqui ad majorem dilucidationem du-
biorum, quæ circa illud oriri poſſunt. Sicut igitur de rei
periculo dictum eſt, quod ſi eveniat caſu, ſeu ut dicitur, 1
vi majore, cui reſiſti non poteſt, ſpectat ad locatorem rei
dominum, ſi autem culpa conductoris eveniat, ad ipſum
pertineat, *in c.* 29. *n.* 41. *& in c.* 30. *n.* 6. *&* 10. *ac fere per tot.* 2
ita dicendum eſt de periculo operis ut eſt text. *in l. mar-
cus.* 61. *& ibi* Gloſſ. *in princ. & Bart. ac alii, ff. locat.*

Recor-

Recordari autem oportet, quod locatio operis differt a locatione operarum, quia in iſta operarius eſt locator, cum præſtet operas ſuas arbitrio conductoris, in locatione vero operarius eſt conductor, quia opus faciendum a locatore recipit, & in eo arbitrio ſuo operatur, ut explicatum eſt *in c. 1.*
2 & in prima, nempe in locatione operarum, non applicatur quæſtio hæc de operis periculo, quia opus non venit in locatione, & operarius de eo nullam curam ſuſcipit, ſed ſolum operas ſuas præſtat, quas proinde ſi præſtare neglexerit, vel non potuerit, poteſt conductor petere remiſſionem mercedis pro eis promiſſæ, juxta late dicenda *in c. 50.* at nullo modo agendum de opere non locato, nec aliter in contractum deducto, Pariſ. *conſ. 37. n. 13. in fin. l. 1.* Viſcont. *in ſuis concluſionib.*
3 *verb. loc.* D. Zacch. *de ſalar. q. 55. n. 11.* licet operæ ſint conductæ ad faciendum aliquod opus, quia dum opus non fit arbitrio operarii, ſed domini, iſte poteſt ſingulo die operarios, & opus ipſum reprobare, & corrigere, ac proinde dum non reprobat cenſetur approbare, & ſibi imputare debet omne vitium ejuſdem operis, & pati omne periculum, Ubald. *de duobus fratr. p. 8. n. 38. v. die aut conſtructor*, Coſt. *de ratione rata, q. 127. n. 7.* Navar. *de gravamin. Vaſſallor. pa. 3. gravam. 28. n. 11.* D. Lanfranc. Zacch. *d. q. 55. n. 12.*

4 At animadvertendum eſt non attendi ad hoc conſtitutionem mercedis, & ejus ſolutionis deſtinationem, ſi facienda ſit unica vice, vel qualibet die, ſed ſolum an operarius opus in ſe ſuſceperit, & an arbitrio ſuo, vel potius domini illud efficiendum eſſet, ut eſt text. *in l. ex lege 53. ad fin. ff. locat.* cujus verba præciſa ſunt; *non enim quidquam intereſt utrum uno pretio opus, an in ſingulas operas certa pecunia locaveros, ſi modo univerſitas conſummationis ad conductorem pertinuit, poterit itaque ex locato cum eo agi, qui vitioſum opus fecerit niſi ideo in operas ſingulas merces conſtituta erit, ut arbitrio domini opus efficeretur, tunc enim nihil conductor præſtare domino de bonitate operis videtur.*

5 Et ex præfatis verbis legis aperte etiam deducitur, nec ſufficere operarium ſuſcipere opus faciendum, niſi ſimul conſummatio ejuſdem operis ad ipſum pertineat, unde in caſu, quo faber ſuſceperat conſtruere domum, ac ſeſe obligaverat eam ædificare juxta modellum, ac ordinem præſcribendum ab Architecto cum pacto, quod in eventu in quem deficeret in fabricando modo, & forma præmiſſis, dominus illum expellere valeret, ac aliorum opera uti, & opus perficere, licet domus fuerit vitioſa non propterea condemnandum eſſe Fabrum ad damna, dum, non probabatur eum tranſgreſſum fuiſſe ordinem, & expulſum, fuit in Sacra Rota deciſum in una Romana fabricæ 19. Martii 1597. cor. Pamphilio.

6 Sic quoque non applicatur quæſtio hæc in eis operibus, quæ propter eorum excellentiam in contractum locationis, & conductionis non deducuntur, ſed præſtantur in gratiam requirentis tantum, & ſi quid earum occaſione recipitur, non eſt merces, ſed honorarium, quia in his ceſſat ratio, quæ conſideratur in conductore, & ſibi ipſi imputare debet, qui minus idoneum elegit, ut eſt text. *in l. 1. ff. ſi menſor falſ. mod. dixer.* qui licet loquatur tantum de Agrimenſore, tamen procedit etiam in aliis, in quibus eadem, vel major ratio militat, juxta tradita *in c. 25. n. 68. & ſeqq.*

7 In terminis autem locati, & conducti operis ex eo, quod dictum eſt conductorem teneri de periculo proveniente culpa ſua, videtur poſſe deduci regulam, quod ubicumque periculum contingat ex vitio operis, ipſe conductor teneatur, quia opus non poteſt eſſe vitioſum, niſi malitia, aut ſaltem negligentia, vel imperitia operarii interveniente, & ſic ſemper intervenit culpa ejuſdem, quia conducens opus pro certa mercede, implicite promittit adhibere diligentiam neceſ-
8 ſariam circa illud, necnon etiam implicite aſſerit ſe ſufficienter peritum, unde dum in aliquo ex his deficiat, remanet deceptus locator ejus culpa, ut explicant Caſtren. *in l. ſi merces 28. §. qui columnam, ff. loc.* Aretin. *in §. fin. n. 3. Inſtit. eodem tit.* Cagnol. *in l. contract. n. 45. ff. de regul. jur.* Caroc. *de loc. tit. de culpa q. 2. n. 9.* Borgnin. *dec. 26. n. 15. p. 1.* Quod ſecus eſt ſi periculum accidat vitio ſoli, vel alterius rei, in qua
9 opus factum ſit, aut alio caſu mere fortuito, quia tunc periculum ſpectat ad dominum, ut eſt text. *in l. fin. v. imo ſi ſoli, ff. loc.* cum concordantibus ibi relatis per Gloſ. *in verbo operis vitio.* Niſi forte aliud actum eſſet inter contrahentes, quia tunc illud attenditur, ut habetur *in l. fin. in princ. ff. ad leg.*
10 *Rhod. de jact. & in l. item quæritur §. ſi gemma, ff. loc.* maxime cum vix dari poſſit, ut conductor operis periculum in ſe ſuſcipiens, non ſit in aliqua culpa periculi evenientis, licet etiam vitio rei eveniat, ut dictum eſt *in c. 29. n. 53.*

11 Et quidem nulli dubium conductoris operis etiam ſolam imperitiam culpæ adſcribi, ſunt enim text. clari *in l. ſi quis fundum 10. §. Celſus, ff. loc. & §. imperitia, inſtit. tit. ad l. Aqui-*
12 *liam.* At non propterea neceſſaria eſt ſcientia perfecta, & ſumma, ſed ſufficit conductorem eſſe talem, quales vulgo periti dicuntur, ut habetur *in l. ſciendum tamen 19. §. illud ſciendum ff. de ædil. edict.* unde infertur vitioſum non poſſe di-
13 ci opus ex eo, quod non ſit omnino perfectum, omnibuſque numeris abſolutum ad artis excellentiam, ſed ſufficit eſſe tale, prout vulgaribus peritis fieri ſolet, ut notatur in eodem *§. illud ſciendum*, prout etiam ſufficit tanti valere, quantum fuit pro mercede promiſſum, Onat. *de contr. diſput. 10. ſect. 7.* 14
n. 281. Dom. Lanfranc. Zacch. *de Salar. q. 55. n. 13.*

Sic & quoad diligentiam, quam dictum eſt cenſeri im- 15
plicite promiſſam in conductione operis, non opus eſt conductorem eam præſtare exactiſſimam, quam diligentiſſimus præſtitiſſet, quia hujus defectus eſt tantum culpa leviſſima, ut dictum eſt *in c. 29. n. 57.* de qua conductor non tenetur, ut in eodem *cap. num. 42.*

Neque obſtat, quod imo in his terminis contrarium vi- 16
deatur dicendum per text. *in l. ſi merces 28. §. qui columnam, ff. loc.* dum ibi explicatur culpa conductoris operis his verbis *Culpa autem abeſt, ſi omnia facta ſunt, quæ diligentiſſimus quiſque obſervaturus fuiſſet.* Etenim ſuperlativum illud *di-* 17
ligentiſſimus ponitur ibi pro poſitivo, & intelligitur, ideſt diligens, ut explicat ibi Gloſſ. & tradunt Grat. *conſ. 9. n. 53. lib. 2.* Honded. *conſ. 90. n. 35. & 36. lib. 2.* Valenzuel. *conſ. 179. n. 24.* & plene Rot. cor. Bichio *dec. 646. n. 9.* ubi etiam de communiori opinione teſtatur, & in terminis locationis rei, eodem ſuperlativo utitur etiam text. *in §. qui pro uſu inſt. tit. de loc. & cond.* & ibi pariter accipitur pro poſitivo, juxta Gloſſ. *in eod. verb. diligentiſſimus*, & alios, ac ſignanter Pichard. *ibid. n. 4. & 5.* & dictum eſt *in d. c. 29. n. 61.*

Limitatur tamen concluſio illa, ut non procedat, ubi 18
opus locatum diligentiam exactiſſimam requireret, quia tunc de ea intelligi debet dicta præſumpta promiſſio, in conductione operis exiſtens, & præfata verba *l. in d. §. qui columnam* accipienda ſunt in proprio ſignificatu, etiam quoad illud ſuperlativum *diligentiſſimus*, ut ea Porc. & Pichr. *in d. §. qui pro uſu inſtit. tit. de locat. & cond. num. 4.* dictum eſt *in cap. 29. num. 62.*

Prout etiam ſecundo loco limitatur d. concluſio, ubi in 19
locatione operis fuerit conventum, quod approbari, vel menſurari deberet, tunc enim omne periculum ante approbationem, ſeu menſurationem accidens in opere, cedit damno operarii conductoris, excepto tantum periculo vi majore, adeſt caſu mere fortuito, cui nullo modo, nec a diligentiſſimis provideri, nec a fortiſſimis reſiſti poteſt, contingente *l. opus 39. verſ. ſi tamen, ff. loc.* & ſic etiam ſi acciderit culpa leviſſima, & ad hoc proficit dicta pactio, ut docet Gloſſ. *ibi in ver. conductoris*, & tradunt Coſta *de ratione rata q. 127. n. 8.* Nav. *de grav. Vaſſ. part. 3. gravam. 28. n. 12.*

Et ſemper ſpectat in dicto caſu periculum ad conducto- 20
rem, uſque quo opus fuerit approbatum, vel menſuratum *d. l. opus 39. in princ. & l. fin. junSta*, Gloſſ. *in ver. probaros, ff. loc.*

At hoc non procedit ſi per locatorem ſtetiſſet quo mi- 21
nus approbaretur, vel menſuraretur, quia tunc a die, quo fuerit conſtitutus in mora, periculum ad eum pertinebit, prout habetur in eadem *l. opus.*

Id vero, quod dictum eſt periculum operis vi majore 22
accidens ante probationem ad locationem pertinere, declaratur, ut procedat ſi opus eſſet talis qualitatis, ut approbari potuiſſet, alias enim ſi fuiſſet tale, ut non potuiſſet approbari periculum quomodocumque, & quandocumque accidens, ſemper ad conductorem pertinere debebit, *l. ſi prius 40. ff. loc.* Coſt. *de ratione rat. q. 127. n. 9.* Nov. *de grav. Vaſſ. grav. 28. ad fin. part. 3.* etiamſi opus ruat, non vitio operis, ſed caſu fortuito, ut poſt Caſtr. *in d. l. opus col. 2. ver. interdum contingit*, late probat Pariſ. *conſ. 37. n. 9. & ſeq. l. 1.*

Et ubi periculum operis pertinet ad conductorem, id 23
procedit non ſolum ſi periculum accidat opere jam perfecto, ſed etiam ante, ſi eveniat in parte ejus tantum, facta *l. marmor 62. ff. locar.*

Non tamen poterit is, qui locavit opus propter ejus 24
vitium, petere reſciſſionem contractus actione redhibitoria per ædilitium edictum conceſſa, quia talis actio non habet locum in iſto contractu locationis, & conductionis, ut eſt text. *in l. ſciendum eſt 63. ff. de ædil. edict.* & in terminis locationis operis tradit D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q. 55. n. 14.* & dicam aliquid latius alibi.

At tenebitur conductor vitium illud reparare, & emen- 25
dare, & quatenus emendari omnino non valeat, tunc condemnari poterit ad omnia damna locatori reficienda, ut probat Pariſ. *conſ. 37. n. 5. & ſeq. lib. 1.* & aliis adductis Graſſ. *de effect. Cleric. in prælud. n. 122.* D. Lanfranc. *d. q. 55. n. 12.* ubi, & quod neque ſalarium prætendere poterit.

Et hoc ſæpe accidit in praxi, ut ſuſcipiens facere opus, 26
illud ſive per imperitiam, ſive per negligentiam facit vitioſum, & condemnetur propterea ad omnia damna, ut de ſutoribus facientibus veſtes defectuoſas condemnatis reficere damna dominis, nempe reſtituere earum valorem, teſtantur Benintend. *dec. 9.* Borgnin. *dec. 26. part. 1. &* Giurb. *obſerv. 9.*

Et quoniam aliquibus in locis adeſt conſtitutio, quod recipientes opus non poſſint poſt aliquod tempus reclamare, & artifices blandis verbis inducunt Dominos opera recipere, quamvis vitioſa, aſſerentes, quod vitium infra 27
paucos dies non apparebit amplius, & interim tranſit tempus conſtitutionis, ſeu ſtatuti, talis artificum ars non ſuffragatur, ſi dominus ab initio conqueſtus eſt, quia inde conſtituuntur in malæ fide, quæ impedit præſcriptionem

ſtatuta-

ſtatutariam, ut probat Benitend. *d. dec. 9. n. 2. & ſeq.* & Giurb. *d. obſerv. 9. n. 1n. v. nec lapſus temporis & ſeq.*

At ubi agitur de opere de cujus vitio teneantur operarii ſi opus vitioſum ſit, in quo plures operarii adhibiti fuerint, & quæratur quis de vitio operis teneatur. quatenus adſit aliquis
28 Capomagiſter, qui alios ad opus poſuerit, clarum eſt illum ſolum teneri, etiam de culpa aliorum, quos ipſe poſuit, *l. ſi merces 28. §. qui columnam*, & ibi Bald. & Caſtren. *ff. loc.* ſi vero non adſit talis Capomagiſter, tunc ſi omnes operarii
29 erant æque periti, & æque principales in opere, omnes pro rata tenebuntur, ſi vero erant aliqui tantum, qui peritos ſe dixerunt, & opus facere ſuſceperunt, tunc iſti ſoli tenebuntur, licet etiam aliqui fuerint tanquam coadjutores dictim conducti, Coſt. *de ratione rat. q. 127. n. 7.* Navar. *de gravam. Vaſſ. d. grav. 28. n. 11. par. 2.*
30 Poteſt etiam evenire periculum in re, in qua operæ erant faciendæ penes conductorem exiſtentes, puta ſi veſtimenta a fullone polienda fuerint furto ſubtracta, & hoc caſu dominus agere debet contra furem ſumptibus fullonis, & ſi agere non poteſt contra furem, aget contra ipſum fullonem ceſſis ei actionibus contra furem, unde ſemper tenetur fullo ad omnia damna, *l. cum in plures 72. §. veſtimenta, ff. locat.*

De ſublocatione, & aſſumptione ſocii in conductione.

S U M M A R I U M.

1 *Conductor poteſt alteri ſublocare.*
2 *Ampl. procedere non ſolum in conductione rei, ſed etiam in conductione perſonæ, ſeu perſonarum.*
3 *Lim. ſi aliter fuit conventum inter partes.*
4 *Stante pacto de non ſublocando, ſine conſenſu domini non poteſt dominus ſine cauſa conſenſum denegare.*
5 *Et ſi deneget, ſupplet Iudex compellendo conſentire, vel declarando conſenſum haberi pro præſtito.*
Decl. procedere, ubi ſublocatio eſt de jure, & vel conſuetudine permiſſa.
7 *Aliud ſi ſublocatio ſit de jure prohibita, itaut facultas neceſſario deduci debeat ex pacto, tunc dominus tenetur conſentire tantum ſi pactum ſit affirmativum, vel per duplicem negativam conceptum.*
8 *Decl. 2. ut non teneatur dominus conſentire ubi adeſt juſta cauſa denegandi conſenſum, ut ſi ejus jus efficiatur deterius.*
9 *Lim. ſecunda ut poſſit ſublocari ad breve tempus tantum.*
10 *Decl. ut conductor ſublocans ad longum tempus non cadat a jure ſuo.*
11 *Secus in emphyteuta.*
12 *Feudatarii licet non poſſint de jure ſublocare ad longum tempus, tamen de conſuetudine concedunt in emphyteuſi, & excuſantur a caducitate.*
13 *Limit. 3. ut poſſit ſublocare tantum perſonæ æque idoneæ,*
14 *Lim. 4. ut non poſſit fieri ſublocatio, niſi ad eundem uſum.*
15 *Declara procedere tam in ſublocatione rei, quam in ſublocatione perſonæ.*
16 *Decl. 1. ut qui dicit ſublocationem factam ad alium uſum vel eſſe præjudicialem probare debeat.*
17 *Lim. 5. ut facultas ſublocandi non proſit uni ex pluribus, qui ſimul conduxerunt.*
18 *Decl. non procedit ſi aliis conductoribus nihil interſit.*
19 *Lim. 6. ut facultas ſublocandi competat ipſi conductori, non autem alteri intereſſe habenti, ut fidejuſſori.*
20 *Conductor poteſt ſibi aſſumere ſocium in conductione, tam ante, quam poſt contractum.*
21 *Et poteſt unus ex conductoribus aſſumere ſibi ſocium in parte ſua, qui non ſit ſocius aliorum.*
22 *Et iſta aſſumptio in ſocium non eſt proprie ſublocatio.*
23 *Iſta aſſumptio in ſocium non tranſit ad hæredes, ſublocatio vero tranſit.*
24 *Amplia ut neque tranſeat in locatione vectigalium.*
25 *Decl. ut licet non tranſeat ad hæredes, tamen debeant hæredes participare de lucris provenientibus ex antea geſtis.*
26 *Intellige declarationem, ut hæres ſocii locationis exiſtens de tempore contractus, poſſit prætendere omnia lucra ipſius locationis, ſecus autem hæres ſocii poſtea admiſſi.*
27 *Pactum de non ſublocando non impedit conducti ſocium ſibi aſſumere.*
28 *Sublocatio fit per modum locationis, ac etiam per modum ſubſtitutionis in locum ſuum.*
29 *Jura conductionis cedi poſſunt, & ceſſionarius efficitur conductor.*
30 *Decl. non effici conductorem ceſſionarium, ſi facta ſimplex ceſſio participationis lucrorum.*
31 *Sublocare poteſt conductor nedum totam rem, ſed etiam partem.*
32 *Lim. ſi pars ſit de illis rebus, quæ non poſſunt locari, niſi cum univerſitate bonorum.*
33 *Locator poteſt ſublocare partem uni, & partem alteri.*
34 *Decl. procedere ubi locatio eſt de jure permiſſa, ſecus ſi fiat ex licentia a domino conceſſa.*
35 *Licentia ſublocandi ſi ſit ex mera gratia debet ſtricte interpretari, ſecus ſi neceſſario conceſſa.*
36 *Sublocare, & ſocium aſſumere poteſt conductor, etiam inſcio locatore.*
37 *Decl. procedere ſi conductor non prætendat ſe liberatum.*
38 *Decl. ut diſſentiente conſenſu domini, ſubconductor, vel in ſocium aſſumptus, non eſt conductor.*
39 *Ampl. declarationem procedere tam ad ſui præjudicium, quam etiam domini.*
40 *Statutum de conductore, non procedit in ſubconductore.*
41 *Ampl. etiamſi ſtatutum loquatur de conductoribus, qui contractui non intervenerint.*
42 *Statutum loquens de locatore non procedit in conductore.*
43 *Contrarium ſi ſit favorabile, & late interpretandum, vel appareat aliter ſenſiſſe ſtatuentes.*
44 *Subconductoris bona non obligantur primo locatori.*
45 *Lim. quoad invecta, & illata in fundum.*
46 *Decl. limitationem intelligi tantum pro illa rata, pro qua ſe obligavit ad favorem primi conductoris.*
47 *Ampl. ut ſi in nihilo ſe obligaverit ceſſet omnino hypotheca invectorum.*
48 *Intellige ut non ſint obligata pro penſionibus, ſecus pro deterioratione.*
49 *Statutum quod ſubconductores teneantur dominis, intelligatur pro rata temporis, & fructuum perceptorum.*
50 *Subconductor tenetur in ſubſidium domino, ſi primus conductor ſolvendo non ſit.*
51 *Et dominus quievis eum pulſat, tenetur præſtare cautionem de liberando eum a moleſtationibus primi conductoris.*
52 *Subconductor obligatus primo conductori conveniri poterit a locatore, ſi primus conductor ei obligaverit omnia jura præſentia, & futura.*
53 *Et ſi utraque obligatio eſſet executiva poſſit conveniri executive.*
54 *Dominus, ut poſſit convenire ſubconductorem debet præſtare conſenſum ſublocationi.*
55 *Ampl. ſufficere conſenſum præſtitum ab initio.*
56 *Et ſufficit etiam locatio facta pro ſe, & ſociis, niſi poſſit intelligi de præſentibus tantum.*
57 *Subconductor liberatur ſolvendo primo conductori etiamſi anticipate ſolvat.*
58 *Lim. ſi prohibuerit ſolvere domino, vel habeat ſequeſtrum.*
59 *Ampl. ut non ſufficiat dominum conſenſiſſe ſublocationi.*
60 *Dominus conſentiendo ſublocationi, non liberat primum conductorem.*
61 *Ampl. etiamſi cœperit exigere a ſubconductore.*
62 *Ampl. 2. ut non ſufficiat primo conductori cedere domino omnes actiones contra ſecundum.*
63 *Decl. procedere in ſimplici ſublocatione, ſecus ſi conductor cum conſenſu domini omnia ſua jura ceſſerit alteri, vel alium poſuerit in locum ſuum.*
64 *Emphyteuſi ad certam lineam conceſſa, ſi emphyteuta vendiderit, vel alium ſuo loco poſuerit de conſenſu domini non attenditur amplius ejus linea, ſed acquirentis.*
65 *Ampl. non ſolum ſi proceſſerit per viam conditionis, ſed etiam per viam ſublocationis.*

C A P U T XXXII.

Regula juris generalis, & clara eſt, conductorem poſſe alteri rem ſublocare, dicit enim Imperator *in l. nemo 6.* 1
C. loc. nemo prohibetur rem, quam conduxit fruendam, alii 2
locare, & licet textus ille loquatur de conductore rei tantum, tamen regula procedit etiam in conductore perſonæ, ſeu operarum, ut poſſit eas ſublocare, Gloſ. *in lib. 3. verſ.* 3
& ſi liber homo, ff. de uſufr. legat. Gratian. *diſcept. 185. n. 38.* D. Lanfranc. Zacch. *de Salar. q. 40. n. 2.*

Verum hæc regula, prout aliæ, patitur ſuas limitatio- 4
nes, quarum una habetur expreſſa *in d. l. nemo*, ut non procedat, ſi aliter fuerit conventum inter partes.

At ſi adſit pactum de non ſublocando ſine conſenſu Domini, non poterit Dominus ſine cauſa conſenſum denegare, 5
ut dixit Rot. *in dec. 565. n. 3. par. 1. recent.* & ſi eum deneget, ſupplebit Judex, quia dum ſublocatio eſt permiſſa a jure, & nullum ex ea poteſt Domino inferri præjudicium, intrat regula, quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, denegari non debet, & ſi denegetur fit injuria, & Judex poteſt eum compellere, vel ſupplere declarando conſenſum haberi pro præſtito, Merlin. *de legit. lib. 2. tit. 1. q. 8. n. 11.* Rot. *dec. 280. n. 4. par. 1. recent.* Mantic. *dec. 238. n. 9.*

Et his duobus concurrentibus, quod agatur de ſublocatione 6
ſecundum diſpoſitionem juris, & naturam contractus omnino permiſſæ, & quod nullum ex ea inferri poſſit præjudicium Domino, tenebitur Dominus conſentire quocumque modo conceptum ſit pactum, videlicet ſive affirmative, ſive negative, ex quo non indiget conductor deducere facultatem alienandi ex pacto, quocumque modo ceſſet iſta neceſ-

neceſſitas, nempe ſive ex quo permittatur de jure ſecluſo pacto, ſive de conſuetudine, ſive etiam ex natura, & qualitate contractus, ex quo ſcilicet ſit conceſſio libera, talem facultatem ſublocandi aperte de ſe continens, juxta late tradita per Surd. *conſ.* 382. *n.* 7. *& vet.* 220. *n.* 49. *& ſeqq.* Franc. de Pont. *conſ.* 2. *n.* 1. *& ſeqq. n.* 11. & alios plene cumulatos in Romana, ſeu Albanen. Vineæ 20. Junii 1670. §. *verum hujuſmodi objectio, & ſeq.* cor. R. D. Albergato, quæ eſt poſt Torr. *de pall. fucur. ſucceſſ. dec.* 81.

7 At ſi agatur de ſublocatione de jure prohibita, & cui non aſſiſtat conſuetudo, nec qualitas contractus, tunc quia neceſſe habet conductor deducere facultatem alienandi cum conſenſu ex pacto, tunc omnino attendi debet forma pacti, & inſpici, an ſit conceptum affirmative, videlicet, quod poſſit cum conſenſu, vel etiam cum duplici negativa, videlicet non poſſit niſi cum conſenſu, nam talis duplex negativa reſolvitur in affirmativam, quod cum eo poſſit, ut tradit Grat. *diſcept.* 416. *n.* 4. & Rota coram Eminentiſſimo Otthobono *deciſ.* 265. *n.* 50. *& ſeqq.* alias autem ſi conceptum omnino negative, quod non poſſit abſque conſenſu, tunc non poteſt ex eo deduci facultas alienandi, & dum conductor aliunde eam non habet, nullam facit ei locator injuriam conſenſum denegando, & ſic ſuppleri non poteſt a judice, Manent. *dec.* 2. *n.* 40. & late Rot. cor. Bichio *dec.* 483. *n.* 17. *& ſeqq.*

8 Sicut etiam juſte denegatur, & a Judice ſuppleri nequit, & ſi ſuppleat de facto nihil agit, ubi adeſt juſta cauſa eam denegandi, prout adeſſe dicitur, ubi jus domini efficitur deterius per introductionem alterius Coloni, vel Inquilini, Jaſ. *in fin. n.* 92. *& ſeqq. C. de jur. emphyt.* Menoch. *conſ.* 1. *n.* 134. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 2. *&* 3. & his aliiſque adductis Rot. cor. Merlino *dec.* 356. *n.* 5.

9 Altera limitatio eſt ut facultas ſublocandi procedat in ſublocatione ad modicum tempus, nam ſi fieret ad longum tempus eſſet alienatio, quam conductor etiam ſi ſit ad longum tempus, facere valide nequit, *lib.* 2. *C. ne rei dom. vel temp.* Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 56. *in fin.* Grat. *diſcept.* 378. *n.* 31. & de emphyteuta, quod non poſſit locare ad longum tempus, Alex. *conſ.* 165. *n.* 2. *lib.* 2. *& conſ.* 119. *num.* 7. *lib.* 3. Jaſ. *in l. fin. n.* 112. *C. de jur. emphyt.* & in ſpecie *de d. l. nemo*, quod reſtringatur ad ſublocationem modici temporis, per quam nec utile dominium, nec poſſeſſio transfertur, Caldaſ. *de jur. emph. lib.* 4. *c.* 4. *n.* 39. & de feudatario, quod poſſit ſine dubio locare ad modicum tempus, ſecus autem ad longum ſine conſenſu domini, tradit Clar. *in* §. *Feudum q.* 33. *n.* 1.

10 Verum licet conductor non valeat facere hanc ſublocationem ad longum tempus, non propterea ſi eam faciat, prætendi poteſt, quod incurrat caducitatem, prout eſſe magis communem opinionem relatis etiam contrariis, dixi *c.* 3. *n.* 50. 11 licet ſecus ſit in emphyteuta, ut ibi, & tradit etiam Corbul. *d. cauſ. priv. ab alien. ampliat.* 48. *n.* 1. & idem eſt in feudata- 12 rio, licet de conſuetudine generali ſoleant feudatarii concedere Prata, & alias terras incultas in emphyteuſim abſque conſenſu Domini, & per ipſam conſuetudinem excuſentur a caducitate, ut poſt alios tradit Clar. *in d. q.* 33. *n.* 4.

Limitatur etiam præfata poteſtas ſublocandi, ut procedat 13 quatenus fiat æque idoneo, ut tradit Gloſſ. *in d. l. nemo C. locat.* & ibid. Bald. & alii communiter, ut per Carocc. *tit. de ſubloc. q.* 1. *n.* 4. quamvis enim primus conductor, licet ſublocaverit, remaneat obligatus domino, ut infra dicam, adhuc poteſt conſiderari ei præjudicialis ſublocatio minus idoneo, ſignanter in hypotheca invectorum, & illatorum in prædium conductum.

14 Prout etiam limitatur, ut procedat, quatenus ſublocatio fiat ad eundem uſum, ad quem locatio prima facta fuit, ut tradit dicta Gloſ. *in d. l. nemo*, & ibi Bald. & alii, Carocc. *de loc. & cond. tit. d. ſubloc. q.* 1. *n.* 4. *& per tot.* Gratian. *diſcept.* 547. *n.* 52. & hæc eſt limitatio ſatis practicabilis in Apothecis, de quibus in ſpecie firmat Cyriac. *controv.* 234. *n.* 12. & apothecam ad uſum mercaturæ, & pannorum, non potuiſſe ſublocari ad uſum Pizzicariæ, quamvis eſſet in Platea, in qua ſolebant omnes aliæ Apothecæ ad uſum Pizzicariæ locari, judicatum refert Carocc. *d. q.* 4. *n.* 9.

Et ratio eſt, quia ubi Apotheca locatur ad alium uſum, ſeu pro exercenda in ea arte diverſa, deterioratur ejus qualitas, quia amittit avviamentum artis illius prioris, ideſt concurſum perſonarum ad illam, quod eſt conſiderabile, ut alibi dixi, nempe *in c.* 29. *n.* 68. *& ſeq.* unde poteſt tradi regula generalis, quod ſublocatio fieri nequeat ubi præjudicium 15 adeſt domini, ſeu primi locatoris. quæ procedit, ſive agatur de ſublocatione rei, juxta prædicta, ſive etiam agatur de ſublocatione perſonæ, ſive operarum, quæ pariter fieri nequit niſi ad uſum perſonæ conductæ convenientem, ut probat D. Lanfranch. Zacch. de Salatio *q.* 40. *n.* 5. *& ſeq.* ubi & ita, ut ſi plures artes noverit; illam tantum exercere tenetur, in qua plurimum pollet, & generaliter iſtam ſublocationem operarum non permitti cum damno operarii, docuit Bald. *in l. liberti n.* 14. *ff. de operis libert.* Gratian. *diſcept.* 185. *n.* 3. *v. dummodo*, D. Lanfranc. *ibid. n.* 4.

16 Qui autem dicit, ſublocationem non potuiſſe fieri ex prædicto capite, quod ſit præjudicialis, vel quod non ſit ad eumdem uſum, vel non æque idoneo facta, ipſe probare debebit, ut tradit Carocc. *d. tit. de ſublocat. q.* 2. *per tot.* & ratio eſt patens, quia ſublocans habet regulam pro ſe, quod ſublocare valeat, quæ generaliter traditur *in d. l. nemo, C. locat.* & ideo dicitur habere intentionem fundatam in ea, quouſque Dominus qui allegat limitationem, concludenter probet ſe eſſe in caſu illius, Decian. *in lib.* 1. *n.* 8. *ff. de reg. jur.* Alex. *conſil.* 79. *n.* 5. *lib.* 5. Rot. *dec.* 663. *n.* 1. *par.* 4. *recent.* & cor. Gregor. *dec.* 281. *n.* 3.

Non habet etiam facultatem liberam ſublocandi ille, qui 17 ſimul cum aliis rem conduxit, quia cum contractus dicatur inter eos ſocietas, non poteſt unus perſonam extraneam in illam introducere, & ideo ei ſublocare non poteſt, Ripa *in conſ.* 15. *n.* 11. *tit. de oblig.* Morot. *conſ.* 93. *n.* 11. *& per tot.* ubi fortius vult, quod ſi ſublocet, cadat a jure, & etiam ſi adſit pactum redimendi a ſubconductore, & redimat, non poſſit reverti ad ſocietatem, ſed ibi aderat etiam pactum expreſſum de non ſublocando alteri, qui de ipſa ſocietate non eſſet.

Verum formatur hæc quæſtio in ſcholaribus ſi unus recedit, an poſſit Cameram ſuam alteri locare, in qua Gloſ. dicit, quod non, *inſtit. tit. de loc.* §. *fin.* & ſequitur Caroc. *tit. de ſubloc. q.* 6. *n.* 2. ubi de veriori, ſed quod hoc procedat, quatenus ſociorum interſit, quia non ſubſiſtere ſublocatio- 18 nem, ex quo non ſit æque idoneus ſubſtitutus, alias ſi non interſit, poſſit, non ut ſit ſocius ad comedendum, ſed ad habitandum poſt Nic. de Matar. cenſuit Bald. *in d. l. nemo* 6. *v. quid de Scholaribus, C. locat.*

Præterea dicta facultas eſt ipſius conductoris, non au- 19 tem alterius etiam in conductione aliquod intereſſe habentis, uti de fidejuſſore conductoris, quod ſublocare non poſſit, & ſublocando nihil dicatur agere, probavit Menoch. *conſ.* 146. *n.* 36. *& ſeq.*

Poteſt etiam conductor aſſumere ſibi ſocium in conductione, ſive poſt contractam locationem ex adductis per 20 Coſt. ad Martam *clauſ.* 216. *par.* 1. ſive ante ineundo ſocietatem ſuper futura conductione, *dec.* 640. *n.* 10. *par.* 1. *recent.* & utrumque modum admiſit ex eiſdem Rot. cor. Eminentiſſimo Otthobono *dec.* 40. *n.* 32.

Et poteſt etiam unus ex pluribus conductoribus ſocium 21 ſibi in parte ſua aſſumere ad lucrum, & damnum, qui non erit ſocius aliorum, illis non conſentientibus; neque ejus aſſumptio illis præjudicabit, *l. qui admittitur*, *ff. pro ſoc.* & ibi Bald. *n.* 1. Grat. *diſc.* 547. *n.* 34. *& ſeq. & num.* 43. Rot. in Rom. participationis 16. Decembris 1616. in princ. cor. Ubaldo, quæ hodie eſt inter ejus impreſſ. *dec.* 370. ſed reſpectu aſſumentis, erit verus ſocius, & participabit de effectibus locationis, eoque magis ſi alius conductor taceat, & non reclamet, tunc enim certius valet aſſumptio ab uno facta *l. Sabinus ait*, *ff. com. divid.* Grat. *diſc.* 547. *n.* 44. Rot. in d. Rom. participationis, §. ſecundo quod coram Ubaldo *dec.* 370.

Sed iſta aſſumptio in ſocium non eſt proprie ſublocatio, 22 ſed differt ab illa, Rot. cor. Eminent. Otthobon. *dec.* 40. *n.* 28. ubi aliæ plures deciſiones referuntur, & differt ſignanter in eo, quod iſta non tranſit ad hæredes aſſumpti, prout regulare eſt de ſocietate, illa vero tranſit, prout 23 regulare eſt de locatione ex relatis per Mart. *clauſ.* 216. *n.* 2. Rot. cor. Ubaldo *dec.* 311. *n.* 5.

Et licet, quoad hoc ſecus ſit in ſocietate vectigalium, quæ tranſit ad hæredes ex adductis per Grat. *diſcept.* 276. *n.* 10. *& ſeqq.* tamen ultra, quod debent concurrere quædam requiſi- 24 ta, de quibus Grat. ibi, id non procedit in ſocio aſſumpto poſt conductionem, cujus reſpectu non adeſt ſocietas vectigalium, quæ ad hæredes tranſeat, ut declaravit idem Grat. *diſcept.* 547. *n.* 57. *&* 58. & Rot. cor. Ubald. *dec.* 213. *n.* 12.

At licet talis ſocietas, & participatio non tranſeat ad hæ- 25 redes ad eam admiſſos, tamen non propterea prætendi poteſt, quod ipſi hæredes excludi debeant a participatione omnium ex antea geſtis, & acquiſitis, aut alias ex rebus communibus quamvis poſt mortem ſocii perceptis, *l. actione*, §. *ſi rem l. verum*, §. *in hæredem*, *ff. pro ſoc.* cum aliis adductis per Grat. *diſcept.* 276. *n.* 41. *& ſeqq. & dec.* 547. *n.* 60.

Sed adhuc adeſt diverſitas inter ſocium locationis, qui ade- 26 rat de tempore contractus, & ſocium poſtea admiſſum, quia hæredes primi poſſunt prætendere omnia lucra ipſius locationis, tanquam provenientia ex re communi, & ex facto ſui Auctoris, ſecus autem eſt de hæredibus ſecundi, quatenus non fuerit ei communicata pars conductionis, ſed ſolum admiſſio ad participandum de lucris, ut declaravit Rot. coram Ubald. *d. dec.* 213. *n.* 16. & ſequitur Grat. *diſcept.* 547. *n.* 62.

Ex eo vero, quod dictum eſt hanc aſſumptionem in ſo- 27 cium conductionis non eſſe ſublocationem, aperte ſequitur, quod pactum de non ſublocando, ei non obſtabit, & quod propterea valebit eo non obſtante, prout aliis adductis tradit Marta *de clauſ. par.* 1. *clauſ.* 216. *n.* 1.

Fit autem ſublocatio non ſolum per modum locationis, conſti- 28 tuta videlicet certa mercede per ſubconductorem ſolvenda ſublocanti, ut in terminis rei fiſcalis eſt text. *in l. meſchis* 47. §. *Æmilius*, *ff. de Jur. fiſc.* ſed etiam per viam ſubrogationis, & ſubſtitutionis, itaut convincatur eſſe ſublocationem, & non participationem, ſeu admiſſionem in ſocium, ſi conductor

ctor poſuerit in locum ſuum aliam perſonam cum ceſſione
omnium ſuorum jurium, & ut vulgo dicitur *al bene, a male*,
ut dicit Grat. *diſc.* 547. *n.* 53. & Rot. cor. Ub. *dec.* 321 *n.* 11.
& 12. clar. eſt enim jura conductionis poſſe cedi, & ſic median-
29 te ceſſione poſſe, qui eam reportat conductorem effici, Rota
Januen. *dec.*14.*n.*15. *ad fin.* cum aliis adductis per Grat. & Rot.
cor. Ubald. ubi proxime, quæ Deciſio fuit confirmata in ea-
dem cauſa Rom. participationis 16. Dec. 1616. cor. Ub. &
denuo 1. Martii 1619. cor. eodem & hæc ultima eſt *in rec. dec.*
87. *p.* 4. *tom.* 2. & prima eſt inter illas ipſius Ubaldi *dec.* 370.
30 Advertendum tamen quid ceſſum fuerit, nam ſi facta fue-
rit ſimplex ceſſio participationis, cenſetur ceſſa participatio
lucrorum, non autem ipſius juris conductionis, ut poſt Dec.
in l. ſi paſtenda, n. 13. *verſ. ſed hic res principalis, C. de pall.*
declaravit Rot. in illa Romana participationis cor. Bubalo,
quæ eſt impreſſa per Marcheſ. *de comm. part.* 1. *fol.* 772. *n.* 4.
31 Poteſt etiam conductor ſublocare nedum totam rem,
ſed etiam ejus partem tantum, ſecluſo pacto contrario,
Grat. *diſcept.* 547. *n.* 51. ubi pluribus adductis firmat pro-
cedere etiam in conductionibus vectigalium, Rota coram
Ubald. *dec.* 311. *n.* 13. dummodo tamen ea pars non ſit
de illis rebus, quæ non poſſunt locari niſi cum univer-
32 ſitate bonorum, ut declarat Caroc. *de loc. tit. de ſubloc.*
q. 5. *n.* 4. prout eſt juſpatronatus, ut dixit *cap.*
33 Et partem uni, partemque alteri, & ſic pluribus pau-
latim locare poteſt conductor, ut eſt text. *in l. moſtbis* 47.
§. *Æmilius, ff. de jur. fiſc.*
34 At hæc procedunt in ſublocatione de jure permiſſa, quæ
propterea late interpretanda, at ſecus eſt ubi agitur de pro-
hibita, uti eſt ſublocatio ad longum tempus in emphyteu-
ta, aut alio ad longum tempus conductore, quia ſi re-
portaverit a Domino licentiam ſublocandi, talis licentia
ex gratia conceſſa, eſt reſtringenda ad proprietatem ver-
borum, Dec. *conſ.* 83. *n.* 3. *lib.* 2. Caldaſ. *de jur. emphyt. lib.* 4.
c. 15. *n.* 10. adeo ut debeat ſublocare totum, non partem,
& uni, non pluribus, ut late probat Corbul. *de jur. em-
phyt. tit. de cauſ. privat. ob alienat. ampl.* 3. *per tot.* ubi quod
debet alienare totam rem, *ampl.* 5. *per tot.* ubi quod debeat
ſublocare uni tantum, non pluribus, Roſentall. *de feud.
c.* 9. *concl.* 33. *n.* 9. *& ſeqq.* Scrad. *eod. tit. part.* 8. *c.* 4. *n.* 15.
& alii relati per Bardellon. *conſ.* 35. *num.* 14.
35 Unde eſt etiam generaliter advertendum circa intelle-
ctum hujus licentiæ, quod quatenus ſit ex mera gratia
concedentis, tunc ſervanda ſit ſcrupuloſitas in interpreta-
tione verborum illius, ſi vero non ſit ex mera gratia,
ſed Dominus tenebatur eam ex juſtitia concedere, tunc
ſecus ſit, & ad omnem modum, quo Dominus poterat ſi-
ve de jure ſive de conſuetudine compelli eam concede-
re, extendatur, ut bene declarat Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 31.
n. 38. *ad med. & ſeq. & dec.* 220. *n.* 56. *ad med.*
36 Poteſt quoque conductor ſublocare nedum inſcio, ſed
etiam invito locatore, dum lex ei hanc facultatem ſublo-
candi aperte permittit, quæ propterea non poteſt ipſi a
locatore auferri, Rot. Jan. *dec.* 14. *n.* 25. *prope fin.* Manent.
dec. 39. *n.* 1. & idem eſt de aſſumptione ſocii, vel admiſ-
ſione alicujus ad participandum ex relatis per Rot. cor.
Emin. Otthob. *dec.* 40. *n.* 32. quatenus tamen primus con-
ductor non prætendat ſe liberare per ſublocationem, vel
37 in ſocium aſſumptionem, ſed remaneat obligatus, itaut
domini conditio non fiat deterior, ut declarat Rot. cor.
Ubald. *dec.* 311. *n.* 16. *& ſeq.* Gratian. *diſcept.* 547. *n.* 46.
38 Verum ſi fiat ſine conſenſu Domini ſublocatio, vel ad-
miſſio in ſocium, is cui facta fuit ſublocatio, vel aſſumptus
fuit, non poterit dici conductor, nec nomine conductoris
venire, Rot. Januen. *d. dec.* 14. *n.* 56. *verſ. nec obſtat.* & non
39 ſolum ad ſui commodum, ſed nec etiam in ſui præjudi-
cium, & commodum Domini, qui propterea non poteſt
prætendere eum ſibi teneri, aut ejus bona ſibi obligata
eſſe, ut eſt text. *in l. ſi in l.* 27. §. *ſi colonus, ff. loc.* ubi habe-
tur manere tantum pignoratos fructus rei, non autem bo-
na ſubconductoris, Gomez. *var. tom.* 2. *c.* 4. *n.* 12. Navar.
q. 64. *n.* 3. & pleniſſime Ruginell. *pract. q.* 33. *n.* 19. *& ſeq.*
Rot. cor. Eminentiſſ. Otthobono *dec.* 40. *n.* 33.
Unde ſtante ſtatuto de conductore, vel ſocio loquente,
40 prout ad. ſt Romæ ſtatutum agriculturæ *c.* 39. quod omnes
ſocii cujuſcumque exercitii teneantur domino in ſolidum,
tale ſtatutum non procedit in aſſumptis poſt contractum
abſque domini aſſenſu, prout declaravit Rota *in dec.* 220.
n. 13. *ad fin.* poſt Statil. Pacif. de Salvian. quæ eſt etiam
impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. part.* 1. *fol.* 767. & co-
ram Eminentiſſ. Otthobono *d. dec.* 40. *n.* 39. & quod ubi
loquitur ſimpliciter de conductore, non procedat in ſub-
conductore, Ruginell. *pract. quæſt.* 33. *num.* 20.
41 Quod ampliatur, etiam ſi ſtatutum dicat dictam obli-
gationem locum habere debere, quamvis non omnes con-
tractui intervenerint, quia intelligi poteſt, ſi non inter-
venerint per ſe ipſos, ſed Procurator, vel conſocius ſti-
pulavit pro eis, & ideo tanquam exorbitans, non debet
extendi ad alios poſtea aſſumptos, de quibus locator non
cogitavit *d. dec.* 220. *num.* 25.

Eademque ratione ſi ſtatutum loquatur de locatore, non 42
procedit in conductore ſublocante, ut tradit Rauden. *re-
ſol.* 27. *n.* 2. & quamvis quoad hoc contrarium ſenſerit Ru-
ginell. *pract. q.* 33. *n.* 21. ejus opinio poteſt procedere in 43
aliquo ſtatuto favorabili, & late interpretando, vel in
quo iſta ſenſibile ſtatuentes deprehendatur ex verbis.
At quod dictum eſt bona ſubconductoris non obligari pri- 44
mo locatori per text. expreſſ. *in l. ſi in leg.* 27. §. *ſi colonus, ff.
loc.* limitatur, ut non procedat quoad invecta, & illata in
fundum locatum, quia illa ſunt hypothecata etiam ad favo- 45
rem primi locatoris, quod videtur mirabile, Mantic. *de tac.
lib.* 11. *tit.* 25. *n.* 14 *& ſeqq.* ubi reddit rationes admirationis,
& concluſionis, & tradunt plures relati per Novar. *q. for.* 64.
n. 8. *p.* 1. & Merl. *de pign. lib.* 2. *q.* 67. *n.* 21. *& ſeq.* ſed limitatio 46
intelligitur, ut procedat tantum pro illa rata penſionis, pro
qua ipſe ſe obligavit ad favorem primi conductoris ſibi ſublo-
cantis, ut eſt text. expreſſ. *in ſolutum* 11. § *ſoluta, verſ. plane
in eam, ff. de pign. act.* adeo ut ſi ad nihil ſe obligaſſet, ſed gra-
tis inhabitaſſet, in nihilo eſſent ejus bona invecta, & illata hy- 47
pothecæ obnoxia, ut eſt tex. expreſſ. *in L. Pomponius* 5. *in princ.
ff. in quib. cauſ. pign. vel hypoth. tac. contrahat.* & tradunt Jaſ. *in
§. item Serviana, n.* 34. *inſt. de act.* Neguſ. *de pign. p.* 2. *membr.* 4.
n. 135. & alii relati per Statil. Pacif. de Salv. *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 1*n.* 48
intelligendo tamen pro ſolutione penſionum, non autem pro
deteriorationibus prædii locati, quia pro eis remanent obliga-
ta, ut poſt Neguſ. *d. membr.* 4. *n.* 137. *& ſeq.* late explicat Mer-
lin. *de pign. lib.* 2. *q.* 67. *n.* 31. *&* 32. & ſtante ſtatuto, quod ſub- 49
conductores teneantur Domin. intelligi debet pro rata tempo-
ris, & fructuum per eos perceptorum, ut fuit concluſum in
una Rom. affictus Caſal. *v. l. e. in dec.* 200. *n.* 10. poſt Stat. Pac.
Item poteſt conveniri ſubconductor in ſubſidium, ſi pri- 50
mus conductor non ſit ſolvendo, ut tradunt Bertac. de Gabell.
part. 2. *q.* 12. *n.* 26. Caroc. *d. tit. de ſublocatione q.* 11. Nov. *d.
q. for.* 64. *n.* 4. *ad med.* Manent. *dec.* 39. *n.* 9. & ſi ſubconductor
conventus a Domino timeat poſſe moleſtari a primo condu- 51
ctore, cum quo ipſe contraxit, compellitur Dominus dare
cautionem, quod non moleſtabitur, prout practicari paſ-
ſim, & ita utrique ſuccurri, teſtatur Caroc. *d. q.* 11. *ad fin.*
Prout etiam poterit agere Dominus contra ſubconducto- 52
rem, ſi primus conductor ei obligaverit omnia ſua bona, &
jura præſentia, & futura, quia comprehendetur etiam jus
crediti per ipſum quæſitum contra ſubconductorem, ut tradit
in ſpecie Alciat. *conſ.* 60. *n.* 1. *lib.* 8. & eſt regulare, quod
creditor agere poſſit contra debitorem ſui debitoris, Cyriac.
controv. 336. *n.* 7. *& ſeqq.* ubi etiam ſine ceſſione Adden. ad
Buratt. *dec.* 793. *n.* 5. Caval. *dec.* 149. *n.* 4. & ſi uterque tene-
tur via executiva, agere poterit executive, juxta ſtylum, de 53
quo teſtatur Saluſt. Tiber. *in prax. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 16. & Zacch.
de obl. Cam. q. 5. *n.* 30. & Rot. *dec.* 7. *n.* 1. *poſt* *und.* *Zacch.*
Ut autem poſſit abſolute conveniri ſubconductor, da- 54
tur cautela Domino, ut conſenſum præſtet ſimili admiſ-
ſioni in ſocium, vel ſublocationi ad effectum aſſequendi
actionem contra admiſſum, vel ſubconductorem, Jaſ. *in
lib.* 2. *n.* 10. *Cod. de jur. emphyt.* quem refert, & ſequitur
Rot. cor. Eminentiſſ. Otthob. *d. dec.* 40. *n.* 34.
Sufficeret tamen etiam conſenſus præſtitus ab initio, uti 55
ſi facta fuiſſet locatio alicui pro ſe, & perſonis nominan-
dis ad hoc ut poſtea nominatus eſſet vere conductor abſ-
que novo conſenſu, Rot. *dec.* 208. *n.* 6. *part.* 4. *recent. &
in d. dec.* 40. *n.* 6. ubi idem intelligit ſi pro ſe & ſociis, 56
quod tamen interpretari poteſt de ſociis præſentibus, pro
ut interpretatur Ruin. *conſ.* 90. *n.* 9. *lib.* 2. nec diſſentit Rot.
in d. dec. 208. *n.* 6. unde ponderanda erunt verba inſtru-
menti, & indaganda mens contrahentium.
Liberatur vero ſubconductor, nec aliquo modo moleſtari 57
poteſt a Domino, quamvis ejus conſenſum pro ſubcondu-
ctione habuerit, ſi ſolvat primo conductori, cum quo con-
traxit, etiam ſi talem ſolutionem anticipate, videlicet an-
tequam venerit dies ei præſtitus, fecerit, Gomez. *var. tom.* 2.
c. 3. *n.* 12. Ruginell. *pract. q.* 13. *n.* 9. *& ſeqq. per tot.* Novar.
var. q. 64. *n.* 3. *verſ. adhuc tamen, p.* 1. Manent. *dec.* 39. *n.* 6.
At hoc ſine dubio non procedet, ſi primo locatori ſolvere 58
promiſerit, vel ad ejus inſtantiam factum ſibi fuerit ſeque-
ſtrum, prout de utroque tradit Ruginell. *d. q.* 33. *n.* 16. *&* 18.
Licet enim Dominus conſenſerit eum fieri ſubcondu- 59
ctorem rei ſuæ, & propterea acquiſierit actionem contra
eum, non ideo fecit eum conductorem ſuum, itaut non
remanſerit in medio primus conductor, cui debeat pen-
ſionem, prout & ipſe primus non obſtante ſublocatione, 60
cum conſenſu Domini facta remanet conductor, & ipſi
Domino obligatus, ut plene firmant Novar. *q. Foren.* 64.
n. 1. *& ſeqq.* & Manent. *dec.* 39. *num.* 1. *& ſeqq.*
Et ratio principalis eſt, quia dum conductor poterat
alienare ſine conſenſu, vel Dominus tenebatur conſentire,
inde ſequitur, ut conſentiendo ſibi non præjudicaverit in
actione quæſita contra ipſum primum conductorem, Bart.
*in l. latius ad fin. ff. de adminiſtr. tut. & in leg. ſi cum do-
tem, n.* 7. *ff. ſolut. matr.* Alex. *conſ.* 131. *n.* 4. *lib.* 7. Tira-
quell. *de retr. conſanr.* §. 1. Gloſ. 9. *num.* 149.
Et non liberatur primus conductor, etiam ſi locator cœpe- 61
rit exi-

rit exigere a ſubconductore, & ab eo aliquos terminos receperit, ut definitum refert Faber *in ſuo C. lib. 4. tit. 42. defin. 28.*

62 Nec ſuffragatur conductori ad hunc effectum ſe liberandi, quod paratus ſit cedere omnes actiones adverſus ſubconductorem, Ubald. *de duob. fratr. q. 10. princ. ſub n. 1. ad fin.* & aliis adductis Novar. *d. q. 64. n. 4.* & Manen. *d. dec. 39. n. 5.*

63 At hæc intelligenda ſunt, ut procedant quando conductor ſimpliciter ſublocavit, itaut remanſerint ei reliquiæ conductionis, ſecus autem ſi ceſſerit penitus alteri omnia jura ſua, vel vendiderit, aut alias eum in locum ſuum poſuerit, quia tunc accedente domini conſenſu, ipſe remanet liberatus, ut firmant Grat. *diſcept. 719. n. 3.* Maſtrill. *dec. 55. per tot.* Rot.

64 cor. Merlin. *dec. 356. n. 3. & 4.* unde eſt, quod emphyteuta hoc modo vendens, ſeu cedens, non habetur amplius in conſideratione, adeo ut ſi emphyteuſis ſit ad certam lineam, ſeu generationem, non conſideretur linea, ſeu generatio ipſius, ſed conſideretur linea emptoris, Petr. Barboſ. *in l. a ſuſfructius 58 n. 29. v. unde conſuluit, ff. ſolut. matr.* Roſentall. *de feud. c. 9. concl. 30. n. 1. & ſeq.* Surd. *conſ. 353. n. 19. ad med. & ſeq.* Cy-

65 riac. *contr. 24. n. 22.* Rot. *dec. 388. n. 9. & 10. p. 12. rec.* idque verum eſt, nedum ſi emphyteuta proceſſerit per viam venditionis, ſed etiam ſi proceſſerit per viam ſublocationis ſeu ſubemphyteuticationis, quatenus ei nullæ reliquiæ remanſerint, ut late firmatur *in dec. 182. n. 5. & ſeqq. par. 6. recent.*

De fructibus rei locatæ, eorum dominio, & hypotheca.

S U M M A R I U M.

1 *Fructus fundo cohærentes ſunt pars fundi.*
2 *Dominium fructuum fundo cohærentium eſt domini fundi, non autem conductoris.*
3 *Decl. procedere in conductore ad modicum tempus.*
4 *Decl. 2. procedere tam in fructibus naturalibus, quam in induſtrialibus a conductore ſatis.*
5 *Decl. 3. ut conductor nec dominium, nec etiam hypothecam habeat fructuum pendentium.*
6 *Et ſi dominus non permittat conductori fructus percipere, competit ei tantum actio perſonalis.*
7 *Conductor æquiparatur fructuum emptori, & n. 44.*
8 *Emptor fructuum non habet actionem realem, ſed tantum perſonalem contra dominum, ut eos ſibi det.*
9 *Dominium fructuum acquiritur conductori, mediante eorum perceptione a domino permiſſa.*
10 *Dominium fructuum poteſt locator ſibi reſervare.*
11 *Fructus dicuntur percepti per conductorem, cum ſunt a ſolo ſeparati.*
12 *Decl. procedere ſi ſeparati ſint bona fide.*
13 *Fructus a conductore percepti non comprehenduntur in obligatione generali omnium bonorum etiam futurorum facta a domino qui locavit.*
14 *Limitatur tamen pluribus modis.*
15 *Fructus a conductore percepti remanent hypothecati domino pro mercede.*
16 *Ampl. etiamſi conductor bona ſublocaverit.*
17 *Ampl. 2. etiamſi dominus perceptionem ignoraverit.*
18 *Ampl. 3. hypothecam procedere tam in fructibus naturalibus, quam in induſtrialibus.*
19 *Locator vel dominus poteſt impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum tranſportationem, ſeu alienationem.*
20 *Fructus, quorum dominus hypothecam ſibi reſervavit, ſeu eos alienari prohibuit, ſi conductor clam aſportaverit, competit domino furti actio.*
21 *Secus reſervatione pignoris ceſſante.*
22 *Dominus prædii poteſt facere præceptum colono partiario ne fructus colligat ſine ejus præſentia.*
23 *Colono partiario colligente fructus ſpreto præcepto, vel ſtatuto vocandi dominum, competit adverſus eum juramentum in litem.*
24 *Juramento in litem ut locus ſit, requiritur dolus ex parte ejus, contra quem defertur, & difficultas probationis ex parte ejus, cui defertur ex dolo illa cauſata.*
25 *Colonus partiarius ceſſante prohibitione, poteſt omnes fructus ad domum ſuam aſportare.*
26 *Furto commiſſo in fructibus rei locatæ, furti actio non ſolum competit domino, ſed etiam colono.*
27 *Decl. colonum habere actionem furti, non autem actionem furtivam.*
28 *Decl. 2. conductorem habere actionem in totum, colonum vero partiarium habere tantum pro ſua rata.*
29 *Decl. 3. quod dictum eſt colonum non habere actionem furtivam, non procedere, ſi ſit conductor ad longum tempus.*
30 *Fructus dicuntur conſumpti a conductore, ſi eos miſcuit cum aliis.*
31 *Hypotheca quam dominus habet in fructibus, extinguitur, ſi conductor eos conſumpſerit.*
32 *Secus per ſolam aſportationem extra fundum.*
33 *Hypotheca quam habet dominus in fructibus, extinguitur, ſi colonus eos alienet.*
34 *Nec valet locator prætendere, quod ſub ea cadat pretium, vel res cum eo empta.*
35 *Lim. ſi conductor non ſit ſolvendo.*
36 *Pretium in ſubſidium procedit loco rei etiam in particularibus.*
37 *Locator rei dominus pro credito penſionum habet prælationem in fructibus adverſus omnes creditores, etiam anteriores, & hypothecarios.*
38 *Ampl. procedere non ſolum in pendentibus, ſed etiam in perceptis, in manibus conductoris adhuc exiſtentibus.*
39 *Lim. ut dicta prælatio non procedat pro credito annorum futurorum.*
40 *Hypotheca a lege indulta in re aliqua certa, ſemper intelligitur cum prælatione adverſus alios etiam anteriores ſecundum aliquos.*
41 *Fructus rei locatæ quouſque pendent ſunt liberi ab obligationibus conductoris.*
42 *Dominium fructuum rei locatæ, quod eſt penes dominum, in ipſo actu quo percipiuntur a conductore, transfunditur in hypothecam.*
43 *Venditor reſervans ſibi hypothecam in re vendita præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris.*
45 *Ampl. ut ſufficiat creditorem non habuiſſe fidem de pretio.*
46 *Prælatio, quam habet dominus in fructibus rei locatæ, ampliatur, ut procedat etiamſi habuerit fidem de mercede.*
47 *Ampl. 2. dicta prælatio, ut procedat etiam adverſus habentes anteriorem hypothecam generalem expreſſam.*
48 *Ampl. 3. ut procedat in prælatione in concurſu cum aliis privilegiatis anterioribus.*
49 *Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis.*
50 *Et aliqui tenent præferri domino, qui fundum locavit, in quo ſemen fuit.*
51 *Contrarium tamen eſt verius.*
52 *Fructus non jure ſeminis, ſed jure ſoli percipiuntur.*
53 *Ampl. ut dominus fundi locati præferatur, etiamſi creditor ſeminis convenerit fructus ſibi obligatos fore cum prælatione omnibus aliis.*
54 *Melioramentorum cauſa creditor præfertur aliis creditoribus anterioribus.*
55 *Decl. procedere ad metam neceſſitatis meliorandi.*
56 *Decl. 2. procedere ſi pecunia data ſint in cauſam melioramentorum, ut actualiter in eam verſa.*
57 *Seminis cauſa creditor æquiparatur creditori ex cauſa melioramentorum.*
58 *Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex cauſa melioramentorum.*
59 *Dotis hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus.*
60 *Dotes mulieribus ſalvas eſſe, Reipublicæ intereſt.*
61 *Dotis hypotheca in re empta præfertur ei, qui credidit ad rem emendam etiam anteriori.*
62 *Dominus fundi locati pro credito mercedis præfertur in fructibus hypothecæ dotali.*
Ampl. etiamſi dos ſit anterior, n. 66.
63 *Hypotheca dotalis non præfertur hypothecæ anteriori privilegium prælationis habenti etiam tacite.*
64 *Creditor pecunia data ad emendam rem non habet privilegium prælationis in re illa, ſed tantum in actione perſonali.*
65 *Lim. ſi pecunia ſit pupilli, aut ſimilis perſonæ privilegiatæ.*
67 *Domino fundi utile eſt, quando locat reſervare ſibi expreſſam hypothecam in fructibus ad tollendas dubietates circa prælationem in concurſu tam aliis privilegiatis, & præcipue cum dote, & ad alios effectus.*
68 *Dominus fundi habet prælationem in venditione fructuum facta a conductore.*
69 *Contrarium.*
70 *Decl. primum procedere pro pretio ab aliis oblato.*

C A P U T XXXIII.

FRuctus quouſque fundo cohærent, ſunt pars fundi, *l. fructus pendentes 45. ff. de rei vindic.* & ideo fundi ſunt, dicit text. *l. ſi ſervus 63. §. locavi, ff. de furt.* unde datur intelligi, quod eorum Dominium ſit penes fundi Dominum, non autem penes conductorem, Burſatt. *conſ. 71. n. 26.* Peregrin. *conſ. 80. n. 2. in princ. lib. 3.* loquendo tamen de conductore ad modicum tempus, quia conductor ad longum tempus habet dominium utile fundi, ut late dictum eſt ſup. *in c. 27. de effectib. loc. poſt princ.* & ideo eodem modo, & fructuum, Bart. *in l. ſi apes 26. §. item conſt. n. 1. ff. de furt.* 1 2 3

Et hoc procedit, nedum in fructibus naturalibus, ſed etiam in induſtrialibus a conductore ſatis, quia fructus non jure ſeminis, ſed jure ſoli percipiuntur, itaut qui ſcit fundum eſſe alienum, prout ſcit conductor, nullo modo ſuos faciat quoquomodo ſati fuerint, ut habetur *in l. qui ſcit 25. in princ. v. nec refert, ff. de uſur.* 4

Et non ſolum conductor non habet dominium fructuum pendentium, ſed nec hypothecam, aut aliud jus reale, ut re- 5

pro-

probat Olaſc. *deciſ. 82. n. 8. & 9.* qui contrarium ſenſerat,
Rota *dec. 187. n. 5. par. 1. rec.* & ſi locator non permittat ei
6 illos percipere, agere poterit tantum actione perſonali con-
tra eum ad illos conſequendos ex conducto, ſi ſit contracta
vera, & propria locatio, & pro ſocio, ſi fuerit Colonus par-
tiarius, ut tradunt Jaſ. *in l. cum filiofamilias, n. 182. ff. de
legat. 1.* & ibidem Soccin. Jun. *n. 74.* Roman. *conſ. 309.
n. 3.* Paſtell. *annot. 54. n. 32. & ſeq.* Rot. *deciſ. 187. n. 2.
ſeqq. par. 1. rec.* Sperell. qui alios cumulat, *dec. 43. n. 25.*
7 Comprobaturque eadem opinio, quia conductor non ha-
bet in fructibus majus jus, quam habeat emptor fructuum,
ſed ei æquiparatur, ut poſt Imol. *in Clem. 1. n. 15. de reb. Eccl.
non alienan.* tradit Cancer. *var. lib. 1. c. 14. n. 32. ad med.* ſed
8 emptor fructuum non habet jus in re, nec actionem realem ad
eos conſequendos, ſed tantum actionem perſonalem contra
venditorem, ut eos ſibi det, Bart. *in l. Codicilli 91. §. inſtituta,
n. 4. ff. de leg. 2.* Mantic. *de tac. lib. 5. tit. 20. n. 39.* Cancer.
d. cap. 14. n. 34. ubi ſecus eſſe dicit in emptore uſusfructus.
9 At permittente Domino conductorem fructus percipere,
tunc ipſe eorum dominium acquirit per ipſam perceptionem,
Peregr. *conſ. 80. n. 2. lib. 3.* & quia voluntate Domini accipit,
& ſic videtur ſuos facere, ut dixit text. *in d. l. ſi ſervus 63. §.
10 locavi, ff. de furt.* poteſt Dominus nolle eum acquirere do-
minium, & ſibi ipſi illud reſervare, uſquequo ſit de mercede
ſatisfactus, ut dixit Rot. *dec. 351. n. 7. & ſeq. par. 11. rec.*
11 Ad hoc autem ut percepti dicantur, ſatis eſt fœnum, aut
ſpicam eſſe cæſam, aut uvam ademptam, vel oleam excuſ-
ſam, quamvis nondum tritum frumentum, aut oleum fa-
12 ctum, vel vindemia coacta ſit, *l. ſi uſufructuarius 13. ff.
quib. mod. uſufr. amitt.* Rot. cor. Put. *deciſ. 305. n. 1.
lib. 2.* Quatenus tamen bona fide a ſolo ſeparati ſint, alias
enim ſecus eſſet dicendum ex traditis per Put. ibi, *& in
deciſ. 6. ſub tit. de fruct.* & per Lancell. *de attent. par. 3.
cap. 31. num. 97. & ſeq.*
Et adeo per perceptionem conductoris fiunt ipſius, & de-
13 ſinunt eſſe locatoris, ut ſi ipſe locator omnia ſua bona obli-
gaſſet etiam futura, non tamen venirent tales fructus, de re
quam locavit, a conductore percepti, ut pleniſſime firmat
Surd. *deciſ. 97. n. 2. verſ. Hebræum tamen, & ſeqq. per tot.*
videndus tamen circa illam deciſionem Hodier. *in addit. ad
eandem*, & per eum citati, quia non tranſit ſine aliqua dif-
ficultate, & quatenus ſit vera, patitur plures limitationes,
14 & ſignanter unam, ut non procedat in fructibus naturali-
bus, & alteram, ut non procedat in fructibus de tempore
obligationis natis, ut tradit ipſemet Surd. *in fin. ejuſdem*
& tertiam, ut neque procedat in fructibus tantum ſatis a
conductore, & nondum a ſolo ſeparatis, ut eam limitat
Manent. *deciſ. 34. num. 28. & ſeq.* licet revera ipſa de ſe
ſatis aperte loquatur de perceptis, non autem de ſatis tan-
tum a conductore, ut ſupponit Manent.
At licet fructus per perceptionem conductoris tranſeant
15 in ejus dominium, ut dictum eſt, remanent tamen tacite
hypothecati locatori pro credito mercedis, etiamſi expreſ-
ſe non fuerit conventum, ut habetur *in l. prædiis 7. ff. in
quib. cauſ. pign. vel hypoth. tacit. contrahat.* itaut cauſa do-
minii, quæ erat penes Dominum, juris auctoritate tranſ-
fundatur in cauſam pignoris, ut dicit Peregr. *conſ. 80. n. 2.
ante med. lib. 3.* quæ etiamſi conductor bona alteri ſublo-
16 cet, ſalva remanet eidem Domino, ut eſt text. *in l. ſi in
lege 27. ſi Colonus, ff. locat.*
Et licet ad præfatam hypothecam inducendam requiri
ſcientiam Domini, quod fuerint percepti, prout requiritur
ad inducendam hypothecam in invectis in fundum, ſenſerit
Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n. 147.* tamen, quia præfata
jura talem ſcientiam non requirunt, nec eadem ratio militat
17 inducendi hypothecam in rebus invectis, quæ nunquam fue-
runt in dominio locatoris, & in fructibus quorum ipſe erat
Dominus, verius videatur eam non requiri, ut ſenſit Jaſ. *in
l. item, quia n. 15. ff. de pact.* Menoch. *adipiſc. rem. 4. n. 154.
& ſeq.* Mantic. *de tacit. lib. 11. tit. 15. n. 25. & 26.* Gratian.
diſcept. 25. n. 9. Merl. *de pign. lib. 2. quæſt. 67. n. 64. & ſeq.*
18 Nec reſtringenda videtur hæc hypotheca ad fructus natu-
rales tantum, prout eam reſtringi debere cenſuit Jaſ. *in d. l.
item quia in princ. ſub n. 20.* quia dum locator habet do-
minium, tam in naturalibus, quam in induſtrialibus, dum
adhuc pendent, & ejus dominium poſtea per perceptionem
conductoris transfunditur legis auctoritate in cauſam pi-
gnoris, ſeu hypothecam, ut dictum eſt, utique hoc proce-
det in utriſque, prout reprobato Jaſone, tamquam in ma-
nifeſtum errorem lapſo tenent Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4.
num. 148.* & Mantic. *de tacit. lib. 11. tit. 15. n. 27.* & late
etiam firmat Menoch. *de adipiſc. remed. 3. n. 117. & ſeqq.*
19 Poterit igitur locator de mercede non ſatisfactus, non ſo-
lum impedire conductori perceptionem fructuum, adhuc
pendentium ratione dominii, ſed etiam eorum tranſporta-
tionem, ſeu diſtractionem, poſtquam illos perceperit inhibe-
re, ut docet Bald. *in l. adem, n. 2. verſ. poteſt tamen Dominus,
C. loc.* Jaſ. *in d. l. item quia, n. 15. & n. 17. verſ. & dicit, ff. de
pact.* Mant. *de tac. lib. 11. tit. 14. n. 25. verb. unde Dominus.*
20 Et ſatis etiam inhibitum videbitur, ſi expreſſe convenerit
locator, fructus pro mercede ſibi pignoratos eſſe debere,
adeo ut ſtante tali conventione, ſi conductor illos clam aſ-
portaverit, competat adverſus eum actio furti, & ſi eos pen-
dentes vendiderit, & emptor eos aſportaverit, adhuc ipſi
fructus in cauſam furtivam incidant, ut eſt text. *in l. ſervus
communis 63. §. locavi tibi, ff. de furt.* Stalban. Jun. *reſ. 147.
n. 38.* quod ſecus eſt ceſſante dicta reſervatione pignoris,
ſeu hypothecæ, Gratian. *diſcept. 25. num. 26. & ſeq.*
Et reſpectu coloni partiarii, qui videlicet colit fundum 21
pro certa rata fructuum, quia Domini intereſt ſcire quanti-
tatem præciſam eorum, poteſt ipſe Dominus fundi facere
ei præceptum, ne illos ſine ejus præſentia colligat, vel facere 22
eos deſcribere in agro, Ploт. *de in lit. jur. §. 4. n. 11.* & ſi co-
lonus eos colligat ſpreto præcepto, vel ſtatuto, aut etiam
conſuetudine vocandi Dominum, dabitur adverſus eum ju- 23
ramentum in litem ad probandam eorum quantitatem, ut
firmat ibidem Plot. *num. 13. & ſeq.* quem ſequitur Cyriac.
contr. 89. n. 6. licet videatur velle dari abſolute juramentum
prædictum adverſus colonum colligentem fructus non voca-
to Domino, quod non tranſit ſine difficultate, ſi eos colle-
gerit bona fide, quia duo requiruntur ad hoc, ut ſit locus
dicto juramento, nempe dolus ex parte ejus contra quem de-
fertur, & difficultas probationis ex parte ejus cui defertur ex 24
dolo illo cauſata Bart. *in l. in actionibus, n. 22. ff. de in
lit. jur.* Purpurat. *conſ. 369. n. 44. & ſeqq.* Coccin. *dec. 131.
n. 1.* Rojas *deciſ. 55. n. 3. recens. deciſ. 41. n. 16. par. 9.*
Et ceſſante dicta inhibitione, vel expreſſa conventione, 25
non ſolum colonus nummis colens, & per conſequens om-
nes fructus aſſequi debens, excuſabitur aſportando eos ad do-
mum ſuam, ſed etiam partiarius, qui aſſequi debet tantum
eorum certam quotam, licet aſportet omnes ad domum
ſuam, non cenſebitur propterea dolo facere, & furtum com-
mittere, quia non animo furandi, ſed juris ſui conſervandi
cenſeri debet aſportaſſe, Fab. *in §. furtum eſt, v. 1. inſtit. tit. de
oblig. quæ ex delicto naſcuntur*, & ibid. etiam Ang. Aret. *n. 5.
verſ. ex quo infertur*, Farin. *q. 174. n. 26.* Muta *dec. 44. n. 24.*
Et in propoſito furti ſi committatur in fructibus, non ſo- 26
lum Dominus, ſed etiam colonus forte agere poterit, ut eſt
text. *in l. ſi apes 26. §. item conſtat, ff. de furt.* & licet iſte text.
loquatur expreſſe de colono, qui nummis colit, & propter-
ea videatur ſecus eſſe dicendum in partiario, & in iſto pro-
cedere text. *in l. cum in plures 62. § meſſem, ff. loc.* in quo habe-
tur condictionem furtivam competere Domino, & colo-
num agere poſſe cum Domino, ut agat, prout ſenſit Gloſ. *in
d. §. meſſem in ver. condicere*, tamen verius eſt, quod etiam
ipſe §. *meſſem*, loquitur de conductore nummis colente,
non autem de partiario, ut patet ex quo dicit: *Et ut id fa-
ciat colonum ex conducto cum Domino acturum*, hæc enim
actio ex conducto datur colono nummis colenti, qui eſt pro-
prie conductor, non autem partiario, ut dictum eſt ſupra, &
in propoſito advertit Bart. *in d. l. ſi apes, §. item conſtat, circa
n. 1.* unde verior diſtinctio, qua conciliantur dictæ leges,
eſt quæ deducitur ex verbis claris earum, ut videlicet *l. cum
plures, §. meſſem, ff. loc.* loquatur, & procedat in conditione 27
furtiva, non enim poteſt colonus, ſive nummis colens, ſive
partiarius ſit, condicere fructus ipſos, ex quo non habet do-
minium, nec aliquod aliud jus reale in eis, *& l. ſi apes, §.
item conſtat, ff. de furtis*, procedat in actione furtiva, quæ 28
competit colono pro intereſſe, quod habet ut fructus ſalvi
ſint, ita ut, hæc ſola ſit differentia inter eos, quod cum par-
tiarius aſſequi debeat tantum medietatem, & ideo ad eam
reſtrictum ſit ejus intereſſe, pro ea tantum agere valebit, al-
ter vero in totum, ut explicat Bartol. *in d. l. ſi apes 26. §. item
conſtat, ff. de furtis*, & etiam *in d. l. cum in plures 62. §. meſ-
ſem, ff. locati*, & ſequitur Cephal. *in conſ. 181. n. 12.* & quod
non poſſit fieri diſtinctio inter utrumque colonum, com-
probatur ex alio textu indiſtincte loquente *in l. fullo 84.
verſ. frugibus ex fundo ſubreptis, ff. de furtis, ibi frugibus
ex fundo ſubreptis tam colonus, quam Dominus furti agere
poſſunt, quia utrique intereſt rem perſequi.*
Verum quod dictum eſt colonum non habere condictio- 29
nem furtivam, ex quo non habet dominium fructuum, li-
mitatur in conductore ad longum tempus, quia dominium
utile habet, ut dictum eſt ſupra in princ. hujus cap. & ideo
ceſſat in eo dicta ratio, per quam iſta actio non competit
conductori, ut docet Bart. *in d. §. item conſtat n. 1.*
Et redeundo ad propoſitum, ceſſante prohibitione Do- 30
mini conductor, non ſolum poterit fructus aſportare ad do-
mum, ſed etiam eos libere conſumere, & conſumpſiſſe dice-
tur ad hunc effectum, ut extinguatur hypotheca, ſi cum aliis
fructibus illos miſcuerit, ut notant *in l. ſingularia 25. ff. ſi 31
certum petat.* Fulgoſ. *n. 6.* Rom. *n. 10. verſ. Adde quod hoc*,
Jaſ. *n. 13.* Alciat. *n. 24.* Bolognett. *n. 45. verſ. Quare ego puto*,
Surd. *conſ. 4. n. 10. poſt med.* & volunt etiam aliqui, hanc
hypothecam extingui per fructuum aſportationem extra fun- 32
dum, ſed aſportatio ſola a conductore facta abſque aliqua
alienatione, vel commixtione non poteſt hoc operari ex
traditis per Gratian. *diſcept. 953. n. 9. & 10.*
Poteſt etiam conductor ceſſante expreſſa hypotheca, vel 33
inhibitione locatoris fructus diſtrahere, & diſtrahendo bo-

na fide eos in tertium tranſmittere liberos a prædicta hypo-
theca tacita locatoris, quæ pariter per eorum alienationem
extinguitur, Mareſcot. var. lib. 1. cap. 24. n. 9. Merlin. de
pign. lib. 1. quæſt. 13. n. 5. & lib. 2. quæſt. 67. n. 69.
34 Nec prætendere valet locator, ut ſub ea cadat pretium, vel
res cum eo empta, quia prædicta non eſt hypotheca univer-
ſalis, ſed particularis, in qua pretium non ſuccedit loco rei,
aut res loco pretii, l. 1. & ibi Bart. ff. de diſtract. pignor. cum
aliis in propoſito relatis per Mant. de tacit. lib. 11. tit. 15.
n. 29. & ſeqq. Gratian. diſcep. 25. n. 10. & ſeqq. Novar. pract.
quæſt. 69. n. 5. par. 2. Merl. d. quæſt. 67. n. 99. Niſi forte
35 conductor non eſſet ſolvendo, quia tunc pretium ſuccedit loco
36 rei, & res loco pretii, prout ſuccedere in ſubſidium etiam in
particularibus, tradunt Alex. conſ. 108. n. 1n. lib. 5. Surd.
dec. 306. n. 3. Burat. dec. 874. n. 1. & in his terminis Menoch.
adipiſc. rem. 3. n. 122. Hodiern. ad Surd. deciſ. 97. n. 13.
37 Habet ulterius locator pro credito penſionum prælationem
in fructibus rei ſuæ omnibus creditoribus conductoris etiam
anterioribus, & hypothecam habentibus, idque non ſolum
in pendentibus, in quibus cum habeat dominium, ſive ſint
38 naturales, ſive induſtriales, clarum eſt eum eſſe præferen-
dum, Bald. in l. in rebus 30. n. 3. C. de jur. dot. & in his ter-
minis Gait. de credit. c. 4. n. 2003. ſed etiam in perceptis in ma-
nibus conductoris adhuc exiſtentibus, ut late firmat Peregr.
conſ. 80. n. 2. & ſeq. lib. 3. & Grat. diſcep. 25. n. 9. & per tot.
ſenſit etiam Caroc. de loc. tit. de ceſſion. quæſt. 2. ſeu de differ-
mit. quæſt. 7. n. 3. Novar. pract. quæſt. 69. n. 1. par. 2. & hanc
eſſe veriorem opinionem, & tenendam tradit Gait. de credit.
cap. 4. n. 1580. Rota cor. Bichio, dec. 500. n. 34. & in Rom.
dotis 16. Junii 1661. §. removetur quoque cor. Card. Viceco-
mite, & in Rom. pecuniaria 18. Junii 1663. §. hinc ſecnei
cor. Veroſpio, quarum prima eſt dec. 521. ſecunda eſt dec. 64.
in par. 14. rec. quod in Hiſpaniis eſt declaratum per l. 25. §. 4.
tit. 21. nova recompil. ita ut ceſſet ibi omnis difficultas, ut
tradit Felician. de cenſ. tom. 2. lib. 3. cap. 5. n. 13. ad fin.
& in noſtris partibus declaraſſe conſuetudinem, & practi-
cam univerſalem, teſtatur Peregr. d. conſ. 80. n. 1.
Nec obſtant quæ deducuntur in contrarium per Rotam
39 cor. Ubaldo deciſ. 146. n. 13. & plurib. ſeqq. quia illa deciſio
loquitur in caſu, quo locator velit prælationem in fructi-
bus unius anni pro mercede aliorum annorum futurorum,
& in eo tantum procedit, ut advertit etiam Grat. diſcept. 953.
n. 29. verſ. minus obſtat, & ſeq. & Rot. in d. dec. 64. n. 11. p. 14.
rec. quæ propterea eſt limitatio valde notabilis prædictæ præ-
lationis, ut non procedat pro credito penſionum annorum
poſt perceptionem fructuum decurrendorum. Alias ſi dicta
deciſio loqueretur indiſtincte, eſſet contra mag. com. & ma-
gis veram opinionem, cujus ratio eſt, non ſolum, quia ubi-
cumque favore creditoris lex inducit in re aliqua certa taci-
40 tam hypothecam, illa regulariter intelligitur cum prælatione
adverſus alios creditores etiam anteriores, ut oſtendit plura
exempla percurrendo Peregr. d. conſ. 80. n. 3. & 4. lib. 3.
quod non tranſit ſine difficultate, ex traditis in ſpecie contra
Peregr. per Rot. cor. Ubald. d. deciſ. 146. & ſeq. ſed ulterius
quia fructus naſcuntur, & proveniunt a re propria locato-
ris, & cujus ratione ipſe creditor eſt, & quouſque pendent,
41 ſunt pars ipſius rei, & ſub dominio ejuſdem locatoris, ut di-
ctum eſt, & ita liberi ab obligationibus conductoris, Fab. de
error. pragmat. d. 1. error. 1. n. 35. Gait. de credit. c. 4. n. 2006.
& licet quando conductor eos percipit, locator dominium
amittat, tamen in ipſo actu formatur dicta ejus hypotheca,
itaut dominium in hypothecam transfundatur, ut dicit Pe-
42 regr. d. conſ. 80. n. 2. lib. 3. ſeu potius ipſi locatori remanet do-
minium actu permanens in hypotheca, prout dicunt Gait.
de credit. c. 4. n. 1997. & 2003. & Grat. diſcep. 25. n. 15. verſ.
unde Dominus, Novar. qu. 69. n. 4. p. 2. quapropter non datur
tempus, quo poſſint aliæ hypothecæ prævenire, & ponere
pedes, ut ita dicam, ante iſtam, quæ propterea omnibus quo-
43 cumque tempore contractis erit præferenda, ut de ſe patet,
& facit, quod idem dicitur de hypotheca reſervata per vendi-
torem in re vendita, poſt alios per Gaill. lib. 2. obſervat. 15.
n. 7. Gutier. pract. quæſt. lib. 5. qu. 98. n. 7. & ſeq. Fontanell. de
pact. nupt. clauſ. 7. Gloſ. 2. p. 8. n. 72. Niger. de except. cap. 3.
in punct. n. 60. Grivell. dec. 56. n. 4. aſſimilatur enim locatio
44 venditioni fructuum, & conductor eorum emptori, ut dictum
eſt ſupra ex Imol. & Cancer. lib. 1. c. 14. n. 32. ad med. Unde
etiam dici poteſt facilius admittendam prælationem, quando
appareret, locatorem non habuiſſe fidem de mercede, prout
dicitur de venditore, quod hoc ſufficiat ad hoc, ut ei præla-
45 tio competat, Caſtr. in l. Procurator, §. ſi plures, n. 3. ff.
de tribut. act. Gaill. obſerv. 15. n. 4. lib. 2. Gait. de credito c. 4.
n. 1217. quidquid ſit e contra, ſi habita fides de mercede,
an propterea tranſeant fructus liberi in Dominium condu-
46 ctoris, de quo dubitat valde Grat. diſcept. 953. n. 13. & 14.
poſt Valaſc. de jur. emph. qu. 10. n. 15. ex quo jura ſupracita-
ta hypothecam inducunt favore locatoris, non ſatisfacti de
penſionibus indiſtincte, quod ſecus eſt in venditore, de quo
dicitur, quod ſi habuit fidem de pretio, non præferatur in
re vendita, & ſic in hac parte non valet æquiparatio.
Et ex prædictis rationibus verior videtur opinio, quod
prælatio locatori competat etiam adverſus habentes hypo- 47
thecam anteriorem generalem expreſſam, prout dicit Pe-
regrin. in d. conſ. 90. & ſentiunt alii ſupracit. quidquid con-
trarium dixerit Theſaur. quæſt. 29. num. 8. prope fin. lib. 2.
quem ſequitur Cancer. variar. cap. 14. n. 94. par. 1. ma-
xime cum Theſaur. ſimpliciter referat Cavalcan. deciſ. 27.
num. 23. par. 2. quem non invenio hoc ibi dicere.
Prout etiam rationes præfatæ convincunt hoc privilegium
prælationis competens locatori eſſe potentius aliis ſimilibus 48
privilegiis, itaut in concurſu cum aliis privilegiatis etiam
anterioribus, locator regulariter ſit præferendus, prout ſen-
tiunt præcitati, & ſignanter Gait. de credit. cap. 4. n. 1997.
& 2009. & in append. ad eundem cap. n. 121. debet enim at-
tendi cauſa crediti, quæ in locatore eſt efficacior reſpectu
fructuum rei ſuæ, quam poſſit eſſe alia quæcumque regula-
riter loquendo, ratio autem cauſæ eſt potiſſima in hoc pro-
poſito dandi potioritatem poſteriori creditori, Bart. in l.
interdum 5. ante num. 1. ff. qui potior in pign.
Sunt tamen caſus valde dubitabiles, & ſignanter ſi concur- 49
rat cum locatore creditor ex cauſa ſeminis, qui pariter habet
privilegium prælationis in fructibus ex eo natis, Pract. Pa-
pien. in act. hypothec. verſ. ſub eadem obligatione, num. 12.
Paſc. de patr. poteſt. p. 4. c. 6. n. 64. Gait. de credit. c. 4. n. 1557.
Caſtill. deciſ. 10. n. 6. & tale ut habeat ſuos favores adverſus 50
privilegium locatoris, & ſignanter illud late tuetur Mantic.
de tacit. l. 11. tit. 23. n. 11. & ſeqq. & eamdem opinionem
ſequitur Nepit. ad conſuet. Catan. tit. 35. num. 5. Merlin.
de pignor. lib. 3. quæſt. 47. & ſeqq. uſque ad 59.
Contrarium vero, quod præferri debeat locator, conſuluit
Decian. reſp. 50. per tot. lib. 3. & tenuerunt etiam Ripol. var. 51
cap. 11. num. 68. & ſeqq. Paſcal. de patr. poteſt. par. 4. cap. 6.
n. 66. Theſaur. quæſt. 29. n. 10. ver. limitatur tamen, lib. 2.
Marin. reſol. 260. n. 5. par. 1. ita ut iſta ſit magis recepta
opinio, ut teſtatur Gait. de credit. cap. 4. n. 2008. & at-
tento, quod cauſa utriuſque prælationis eſſet illa eadem,
quod res pro qua creditum eſt, fructus ipſos produxit,
dum & a ſolo, & a ſemine producuntur, videbatur prima
facie dicendum, quod hæc duo privilegia eſſent æqualia,
ita ut intrare poſſet regula, qui prior in tempore, & iſte
etiam videbatur ſenſus Deciani, qui hanc controverſiam
primus ex profeſſo diſcuſſit in prædicto conſ. 50. dum ideo
dat prælationem locatori in caſu illo, quia erat anterior,
ut advertit etiam Theſaur. d. quæſt. 29. n. 9. lib. 2.
At in ſententiam pro locatore ire compellit text. in l. qui
ſcit 25. ff. de uſur. poſt princip. in illis verbis, quia omnis fru- 52
ctus non jure ſeminis, ſed jure ſoli percipitur, & inferius
in §. alieno ibi, quoniam in percipiendis fructibus magis cor-
poris jus, ex quo percipiuntur, quam ſeminis, ex quo oriun-
tur, inſpicitur, hinc enim patet, quod licet ſemen con-
currat ad producendum fructus, tamen magis, ac potentius
concurrit ſolum, & plus juris tribuit, & propterea Domi-
nus ſoli, tanquam potentiorem cauſam, & plus juris ha-
bens præferendus erit, prout etiam bene ponderat Gait. de
credit. cap. 4. n. 2008. & in append. ad eundem cap. n. 122.
quibus locis plene etiam objectis ſatisfacit.
Quod & ampliari poteſt, ut procedat etiamſi, qui dedit 53
ſemen, ſeu in cauſam ſeminis credidit, expreſſe convenerit
fructus naſcituros ſibi ſpecialiter obligatos fore cum præ-
latione omnibus aliis, quia iſta conventio prodeſſe ei po-
teſt adverſus alios creditores, at non præjudicare locato-
ri, cujus fundus magis tribuit fructibus, quam ſemen ipſum,
prout diſtinguendo cenſuit Senat. Pedemontan. teſte The-
ſaur. d. quæſt. 29. n. 10. lib. 2.
Sic ſi cum locatore concurrat creditor ex cauſa meliora- 54
mentorum, qui pariter habet privilegium, ut præferatur
aliis creditoribus anterioribus, l. interdum 5. ff. qui potior. in
pign. hab. ad meram tamen neceſſitatem meliorandi, ut decla- 55
rant Jaſ. in l. creditor la prima, quæ eſt 25. in ordine, n. 3.
verſ. tertio limitatur, ff. ſi cert. petat. Grat. diſcept. 25. n. 13.
Peregr. de fideicom. art. 5. n. 34. in fin. Amat. reſol. 3. n. 63.
& quatenus dederit pecunias expreſſe in eam cauſam, ac in 56
eamdem actualiter verſæ fuerint, Neguſ. de pign. p. 5. memb. 2.
n. 15. poſt med. verſ. & iſta Fallentia, Grat. diſcep. 67n. n. 6.
Amat. reſol. 3. n. 52. & ſeq. Ubald. dec. 176. n. 6. idem videtur
dicendum, ac dictum eſt de creditore ex cauſa ſeminis, nam
æquiparantur iſte creditor ex cauſa melioramentorum, &
creditor ex cauſa ſeminis per Decian. d. conſ. 50. lib. 3. proje-
ctio namque ſeminis in agrum eſt melioratio neceſſaria ad 57
percipiendos fructus, prout eſt cultura, ſine qua terra non
producit, unde licet in iſto privilegio conſiderari poſſit quod
conceſſum ſit, quia ſine melioramentis fructus producti non
fuiſſent, ita ut ejus ratio ſit ſimilis rationi privilegii locato-
ris, ac proinde videatur pariter prima facie, quod locus eſſe
poſſit regulæ, qui prior in tempore, prout dictum eſt de cre-
ditore ex cauſa ſeminis juxta ſenſum Decian. d. conſ. 50.
num. 3. & 4. lib. 3. tamen ſi ſupponimus meliorantem con-
traxiſſe cum conductore, ut neceſſe eſt ad hoc, ut detur iſte 58
concurſus cum locante, ſemper locans erit anterior, & qui
ſequitur fidem conductoris in re locata, ſemper debet ſup-
ponere ipſum conductorem habere jus liberum in ea parte
fructuum

fructuum tantummodo, quæ excedit penſionem debitam locatori, & ulterius fundus ipſe eſt cauſa magis antiqua, & magis efficiens fructuum, quam ſint melioramenta, & ideo locator qui creditor eſt ex cauſa fundi, debet indiſtincte, & abſolute præferri, prout indiſtincte loquendo eum præferendum eſſe, dicit Rota cor. Ubaldo, *decif. 176. n. 8.*

59 At ſi concurrat cum locatore Uxor conductoris cum hypotheca dotali, quæ pariter habet privilegium notorium, ut præferatur etiam anterioribus tacitam hypothecam habentibus juxta vulgat. *l. aſſiduis, C. qui potior in pignor.* quo-
60 niam cauſa hujus privilegii dotalis eſt univerſalis, quia videlicet intereſt Reipublicæ dotes mulieribus ſalvas fore, ut habetur *in l. 1. ff. ſol. matr.* videbatur dicendum illud prævalere privilegio locatoris, prout ſenſerunt in ſpecie Morla, *in empor. par. 1. tit. 10. quaſt. 3. n. 5.* Felician. *de cenſibus tom. 2. lib. 3. tit. 5. n. 14.* Theſaur. *quaſt. 29. lib. 2. ubi n. 8. poſt med.* refert ita fuiſſe judicatum, penes quos alii.

Imo fortius cauſam dotis præferri etiam locatori anteriori, voluerunt aliqui, & ſignanter expreſſe tradidit Felician. *d. n. 14. ad fin.* & hæc opinio comprobari poteſt, ex quo habemus, quod ſi concurrat pro ſatisfactione in re aliqua conſequenda mulier dotis creditrix, & is qui dedit pecuniam ad emendam rem illam, mulier præfertur tali creditori etiam anteriori text. eſt expreſſus in Authen. *quo jure,*
61 *C. qui potior in pign.* & in corpore unde ſumitur, nempo in §. *his conſequens ver. unde volumus, Auth. de æqualit. dot.* quod eſt valde ſimile, quia ſicut locator eſt creditor ex cauſa fundi, a quo proveniunt fructus, ita creditor habet ſuum creditum ex cauſa pecuniæ, a qua provenit res, in qua prætenditur ſatisfactio.

At his non obſtantibus defendi poſſe videtur in omnibus
62 privilegium locatoris, etenim quatenus ipſe ſit anterior, res videtur ſatis clara, quia hypotheca dotalis non præfertur hypothecæ anteriori etiam tacitæ, privilegium tamen prælationis haberi, ut tradunt Bolognett. *in l. 1. n. 205. ff. ſol. matr.*
63 & ibid. Petr. Barb. *par. 6. n. 1. verſ. contrarium nihil. & ſeqq.* Molin. *de juſt. & jur. tit. de contr. diſp. 438. n. 4. & 5.* & in ſpecie propter hanc rationem Felicianum, ubi ſupra tanquam male loquentem reprehendit Gait. *de cred. cap. 4. n. 1999.* & ad text. *in d. Auth. quo jure*, & in corpore unde ſumitur,
64 reſpondetur, quod ille, qui dat pecuniam ad emendam rem, non habet hypothecam in illa re, ſed tantum privilegium prælationis in actione perſonali, ut dicit ipſe text. *in Auth.*
65 *quo jure*, niſi tamen pecunia ſit pupilli, vel alterius ſimilis perſonæ privilegiatæ, in quibus peculiare eſt, ut aſſequantur tacitam hypothecam in re empta cum prælatione, ut plene firmat Gratian. *diſcept. 955. n. 8. & ſeqq.* & alii, quos cumulat Hodier. ad Surd. *decif. 15. n. 52. & ſeqq.* unde non poteſt ab eo inferri ad locatorem, cui hypothecam tacitam competere non eſt dubium, ut ſupra dictum eſt.

66 Ceſſante autem anterioritate locatoris, adhuc vigere videtur cauſa potioritatis ex quo ipſe habet dominium permanens in hypotheca, cujus ratione, quibuſque creditoribus conductoris præferri debet, ut latius ſupra dictum eſt, & in ſpecie adverſus dotem eum tuetur Gait. *d. cap. 4. n. 1997. & in appendic. ad eundem cap. n. 122.* & quamvis ipſe Gait. *d. c. 4. n. 1999. & plurib. ſeq.* late tradat diſtinctionem, eamque reputet veriſſimam, & notandam inter fructus naturales, & induſtriales, ac velit in naturalibus præferri conductorem, ſecus autem in induſtrialibus, quam etiam refert, & non impugnat Merl. *de pign. lib. 2. qu. 67. n. 68.* & pro ea facit Surd. *dec. 97. prope fin.* tamen videtur quidem vigere aliquam majorem rationem præferendi locatorem in fructibus mere naturalibus, ac cur præferri non debeat etiam in induſtrialibus, ſolida aliqua ratio non apparet, dum, & iſti ante perceptionem æque ac naturales ſunt ſub dominio, & poſt perceptionem ſub hypotheca illius, ex ſupra firmatis.

67 Verum cum negari non poſſit has prælationes adverſus alios privilegiatos, præſertim anteriores, & maxime adverſus dotem eſſe diſputabiles, prout etiam admittit Gait. *dict. cap. 4. n. 1999.* optima cautela erit, ut Dominus in actu locationis reſervet ſibi dominium fructuum, uſquequo ſatisfactus ſit, prout eum facere poſſe dictum eſt ex Rot. *dec. 351. n. 7. par. 11. rec.* vel ſaltem ſibi reſervet hypothecam expreſſe, quod pariter ſatis erit ad hoc, ut magis clare præferri debeat quibuſcumque, ex late tradit per Gratian. *diſcept. 953. n. 4. & ſeqq.* & facit in ſimili adverſus dotem, quod dicitur de dante pecuniam ad emendum rem, quod licet non præferatur doti, juxta text. expreſſ. *in d. auth. quo jure, C. qui potior in pignor.* tamen bene ei præfertur etiam anteriori, ſi in traditione pecuniæ expreſſe convenerit rem emendam ſibi hypothecam fore, Negu. *de pignor. par. 5. memb. 2. n. 27. verſ. ſed eſt dubium*, Gratian. *diſcept. 616. n. 4.* ubi de veriori, *& diſcept. 670. n. 3.* Adden. ad Buratt. *decif. 62. n. 9.* ubi plures alios refert: & prodeſt etiam expreſſa reſervatio hypothecæ in fructibus pro mercede, quia ea ſtante ſi conductor illos clam aſportaverit, vel pendentes vendiderit, emptorque aſportaverit, competit locatori actio furti, quæ alias non competeret, ut dictum eſt ſupra.

68 In fructibus autem ad conductorem libere pertinentibus, puta poſt ſolutam mercedem perceptis, competere locatori aliud privilegium prælationis in caſu, nempe quo locator eos vendere velit, ut teneatur præferre ipſum Dominum, docuit Bart. *in lib. 1. n. 3. C. de Metallar. lib. 11.* & ibidem alii communiter, & poſt eos Boer. *decif. 107. num. 2.* Borgnin. *decif. 30. num. 97. par. 2.* Joſeph. Ludov. *decif. Peruſ. 24. ad fin.* Paſcal. *de patr. poteſt. par. 4. cap. 6. n. 64. ad fin.*

Contrarium tamen, quod locatori non competat talis 69
prælatio in emptione fructuum, tenuit Rota coram Bichio *dec. 500. n. 34.* & licet non alleget niſi Peregr. *conſ. 80. lib. 3.* qui de ea non loquitur, ſed tantum de prælatione in hypotheca, tamen ejus opinio defendi poteſt, uti in puncto juris verior, etenim regulariter nemo cogendus eſt uni potius, quam alteri vendere, *leg. dudum, Cod. de contrahend. emption.* nec contrariam opinionem Bartholi probat ille text. *in l. 1. C. de Metallar. lib. 11.* cum ſpeciale ſit favore fiſci & metallorum, ut ſint penes Principem, minuſque text. *in leg. final. Cod. de jur. emphyt.* quia ibi pariter eſt ſpeciale in meliorationibus, & jure emphyteutico, ut præferatur in eorum emptione dominus directus, unde non poſſunt trahi hæc ſpecialia ad fructus ex re perceptos omnino diverſos, contra prædictam regulam juris, quod nemo ſit cogendus potius uni vendere, quam alteri, prout etiam in ſpecie ponderat Covar. *variar. lib. 3. cap. 14. num. 6. in princ. verſ. caeterum quo rem iſtam*, & ex his dicit opinionem Bart. eſſe omnino falſam, licet receptiſſima ſit.

Quando autem dicta prælatio eſſet ex æquitate, vel con- 70
ſuetudine admittenda, intelligi deberet non pro pretio juſto, ut vult Bart. ibi ſupra, & poſt alios Caroc. *tit. de locat. de libero. ad leg. invitus, Cod. locat. quaſt. 2.* ſed pro eo pretio, quod conductor repetit ab aliis, ut relatis pluribus tradit Covar. *d. n. 6. verſ. ſecundo etiamſi*, ubi etiam quod hoc rejicit Bart. Borgnin. *d. decif. 30. n. 97. par. 2.*

De impenſis, & melioramentis in re locata faciendis.

S U M M A R I U M.

1 *Impenſa, & melioramenta quomodo definiantur relative.*
2 *Impenſarum ſunt quatuor ſpecies, alia neceſſaria, alia utiles, alia voluptuaria, alia fructuum colligendorum cauſa.*
3 *Impenſa neceſſaria ſunt qua habent in ſe neceſſitatem impendendi.*
4 *Et qua ſi facta non ſunt, res aut peritura, aut deterior futura ſit.*
5 *Impenſa neceſſaria ſunt etiam ratione perſona, quando quis tenetur eas facere.*
6 *Impenſa neceſſaria in re locata ſunt illa, quas exigit ipſa res, ut pereat, vel deterior fiat.*
7 *Impenſa neceſſaria in domo eſt pro ea reficienda ſi minetur in toto vel in parte ruinam.*
8 *Idque ſive agatur de domo urbana, ſive de alia in prædio exiſtente.*
9 *Impenſa neceſſaria eſt curatio ſervorum, & animalium.*
10 *Idem de propagatione vitium, & repoſitione arborum in locum demortuarum, & ſimilibus.*
11 *Impenſa neceſſaria non ſolum in reficiendo, ſed etiam in faciendo eſſe poteſt.*
12 *Et non ſolum facta in re, ſed etiam propter rem.*
13 *Impenſa litium, & alia pro rei defenſione datiorum, & ſimiles, ſunt expenſa neceſſaria.*
14 *Impenſa utiles ſunt qua rem meliorem faciunt, deteriorem eſſe non ſinunt, & num. ſeqq. uſque ad 19. ubi definitio defenditur.*
20 *Impenſa ut dicantur utiles requiritur, ut fuerint utiliter facta ab initio.*
21 *Impenſa utilis eſt ſi novellorum in fundo factum ſit.*
22 *Impenſa excedens neceſſitatem quandoque recidit in cauſam expenſa utilis.*
23 *Impenſa in propagatione vinea eſt neceſſaria, in nova autem plantatione eſt utilis.*
24 *Impenſa in plantandis arboribus dicuntur utiles.*
25 *Contrarium tenent alii.*
26 *Decl. ut ſi probatum ſit arbores augere fructus, tunc procedat prima, ut eorum plantatio dicatur utilis.*
27 *Decl. 2. ut quandoque plantatio arborum ſit impenſa fructuum quærendorum tantum facta, & num. 59. ubi & quando ſit.*
28 *Impenſa in addiſcendis pueris dicuntur utiles.*
29 *Decl. procedere in erudiendis ſervis, ſecus in erudiendis liberis juxta eorum qualitatem, quia ſunt neceſſaria.*
30 *Impenſa in reductione animalium ſunt utiles.*
31 *Impenſa in adjicienda taberna domui eſt utilis.*
32 *Decl. hoc non eſſe perpetuum, & quia quandoque eſt impenſa neceſſaria.*
33 *Impenſa utiles qua ſint relative.*

Pacion. de Loc. & Cond.

34 *Im-*

34 *Impenſa voluptuaria ſunt qua ſpeciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent.*
35 *Vel quas aliquis facit ad utilitatem.*
36 *Impenſa voluptuaria ſunt viridaria, aqua ſalientes, incruſtationes, loricationes, & pictura.*
37 *Viridarii melioratio eſt impenſa voluptuaria.*
38 *Pergulata, muri viridarii, & fornellus pro lavandis pannis ſunt impenſa voluptuaria.*
39 *Impenſa voluptuaria in re venali ſunt utiles in quantum augent pretium.*
41 *Impenſa voluptuaria quas dominus erat facturus, ſunt utiles.*
42 *Viridarii melioratio quando erat deſtinatum eſt impenſa utilis.*
43 *Pictura, & incruſtationes in Palatiis Magnatum eſt impenſa utilis.*
44 *Domus magna in Rure ædificatio eſt impenſa voluptuaria.*
45 *Decl. ut ſi nulla adſit domus, & expenſa in ejus ædificatione non ſit exceſſiva, reputentur utilis.*
46 *Domus magna ædificatio in Civitate, dicitur impenſa utilis.*
47 *Decl. non procedere ſi fiat additamentum domui a tertio, quod dominus non feciſſet.*
48 *Impenſa in ædificatione domus quandoque eſt utilis, & quandoque neceſſaria, & ideo ſtatur arbitrio Judicis.*
49 *Impenſa fructuum colligendorum cauſa ea ſunt, quæ ad perpetuam utilitatem rei non pertinent, ſed ad fructus dumtaxat.*
50 *Impenſa fructuum colligendorum cauſa ſunt omnes, quæ quærendorum, cogendorum, conſervandorumque eorum gratia ſiunt, & n. 51. & 52. ubi quæ ſunt iſta.*
53 *Impenſa qua reſpiciunt utilitatem rei perpetuam, non dicuntur quærendorum fructuum cauſa, licet eam quoque reſpiciant.*
54 *Ampl. dummodo reſpiciant utilitatem rei ad decennium duraturam.*
55 *Foveas facere, ſeu reficere, ſi brevi tempore ſunt duratura, ſunt impenſa fructuum colligendorum cauſa, ſecus ſi ſunt perpetua.*
56 *Diboſcatio eſt impenſa fructuum colligendorum cauſa.*
57 *Contr. tenent alii.*
58 *Decl. ut ſi ager erat ſolitus arari, & per negligentiam repletus fuerit dumis, procedat prima, ſi vero erat nemus inutile, procedat ſecunda.*
60 *Impenſa in curatione ſervorum, & jumentorum, ex quibus utilitas percipitur, dicitur fructuum colligendorum cauſa.*
61 *Impenſa in curandis ædificiis, ex quibus fructus detrahuntur, dicuntur fructuum colligendorum cauſa.*

C A P U T XXXIV.

Quid, & quotuplices ſint impenſæ.

PRINCIPIUM TITULI.

IMpenſarum, quas meliorationes, ſeu melioramenta appel-
lamus utilis eſt tractatus, dicit Peregrin. *de fideicom.*
art. 50. in princ. verum quia materia eſt ſatis diffuſa, ne dicam
confuſa, procedendum eſt cum aliqua diſtinctione, & Pri-
mo inſpiciendum, quid, & quotuplices ſint impenſæ. Se-
cundo, quas expenſas teneatur facere locator, & quas con-
ductor. Tertio de pactis circa expenſas faciendas, ſeu repe-
tendas, quomodo intelligi debeant. Quarto quas expenſas
repetat conductor, & qua actione, & quo tempore. Quinto
de probatione, & liquidatione expenſarum. Aſſumendo
igitur primam inſpectionem quid ſint impenſæ, & meliora-
1 menta in genere notum eſt, & patebit ex definitione ſpe-
cierum, ſi tamen quis, & definitionem earum etiam in ge-
nere cupit, adeat Garz. *in ſuo tract. de expen. & melioram.*
cap. 1. n. 7. & 8. ubi conatur explanare, quod planum eſt.

Sunt autem impenſarum quatuor ſpecies, quædam enim
2 ſunt neceſſariæ, quædam utiles, quædam vero voluptuariæ,
ut dicit Ulpian. *in l. 1. in princ. ff. de impenſ. in reb. dot.* & de
his tribus ſpeciebus impenſarum ſingulariter loquitur Paul.
in l. impenſa 79. ff. de verb. ſignif. inter quas licet compre-
hendi poſſint etiam impenſæ, quæ fiunt fructuum colligen-
dorum cauſa, de quibus habetur præcipue *in l. ſi a Patre 39.*
§. fin. ff. de petit. hæred. tamen pro quarta ſpecie eas addit,
ſignanter Garz. *de expenſ. c. 1. n. 10.* & eas etiam ſeparatim
conſiderant Boer. *deciſ. 44. n. 6. in fin. & ſeqq. uſque ad 12.*
Marcſc. *var. cap. 104. & ſeqq. lib. 2.* & alii, unde & nos ita
eas conſiderabimus, quia in hac materia locationis, & con-
ductionis ſpecialem habent conſiderationem, ut patebit ex
diſcurſu, & generaliter multum intereſſe inter iſtas, & alias
impenſas perpetuam utilitatem rei concernentes, definitur
in l. vel ſi vites 3. verſ. nos generaliter, ff. de impenſ. in
reb. dot. fact.

3 Neceſſariæ illæ dicuntur, quæ habent in ſe neceſſitatem
impendendi, cæterum ſi nulla fuit neceſſitas, alio jure ha-
bentur, inquit Ulpian. *in d. l. 1. §. neceſſaria, ff. de impenſ. in*
reb. dotal. quæ definitio declaratur a Paulo *in d. l. impenſa 79.* 4
ff. de verb. ſignif. explicat enim, quando dicantur habere in
ſe neceſſitatem, dicendo *impenſa neceſſaria dicuntur, quæ ſi*
facta non ſunt, res aut peritura, aut deterior futura ſit.

Et ita dicuntur neceſſariæ ratione rei, dicuntur enim 5
etiam neceſſariæ impenſæ ratione perſonæ, videlicet quan-
do quis tenetur eas facere, ut habetur *in l. & in totum 4.*
& ibi notat Gloſſ. 2. *ff. de impenſ. in reb. dot.* ſive neceſ-
ſitas ei imponatur a lege, ſive a contractu, ut de utraque
loquitur Bart. *in l. 1. §. neceſſaria, n. 1. & 2.* at de hac ne-
ceſſitate loquar, quando dicam, quas impenſas teneatur fa-
cere locator, & quas conductor, hic autem explicandum
eſt, quæ ſint neceſſariæ ratione rei.

Sunt igitur in primis neceſſariæ impenſæ circa rem loca- 6
tam illæ, quas exigit ipſa res ad hoc ne pereat, vel ne dete-
rior, & minus apta uſui deſtinato fiat, ſeu quibus non factis
res imminuitur, ut dicit Ulpian. *in l. impenſa 14. in princip.*
ff. de impenſ. in reb. dot. fact. & multo magis ſi peritura ſit
abſque eis, juxta *d. l. impenſa 79. ff. de verb. ſignif.* cum
concord. relatis per Garz. *de expenſ. cap. 13. num. 49.* &
Peregr. *de fideicom. art. 50. n. 8. verſ. nam his.*

Exemplum autem eſt ſi domus in totum, vel pro parte mi- 7
netur ruinam, nam in ea reſtauranda, ſeu reficienda neceſ-
ſaria eſt impenſa, *l. 1. prope fin. verſ. ſi ædificium onons, ff. de*
impenſ. in reb. dot. Menoch. *conſ. 1254. n. 1.* Alograd. *conſ. 28.*
n. 57. verſ. & quidem, lib. 1. Seraphin. *deciſ. 898. n. 5.* & 8
non ſolum ſi agatur de domo locata, ſed etiam ſi locatum ſit
prædium, in quo adſit domus pro uſu Villici, quia & impen-
ſæ pro ea reficienda, ſeu reſtauranda neceſſariæ ſunt, Alex.
conſ. 162. n. 1. lib. 7. Rol. *conſ. 28. n. 12. & ſeq.* Surd. *conſ. 181.*
n. 18. Cyriac. *contr. 83. n. 1.* Cartar. *dec. 72. n. 4.* & de ædi-
ficiis pro repoſitione fructuum, & cuſtodia animalium, uti
Granario, ſtabulo, & fœnili, & ſimilibus, Ruin. *conſil. 157.*
n. 21. lib. 1. Dunoz. Jun. *deciſ. 665. n. 4.*

Idemque erit, ſi curandis animalibus neceſſaria fuerit im- 9
penſa, prout inter neceſſarias impenſas connumeratur, ſi in
valetudinem ſervorum impenſum fuerit *in l. 2. ff. de impenſ.*
in reb. dot. fact. & de propagatione vitium, curatione arbo-
rum, & repoſitione aliarum in locum demortuarum, & oli- 10
veti dejecti reſtauratione, *lib. 1. fin. & l. vel ſi vites 3. in*
princ. & l. impenſa 14. ff. eodem, Peregr. *art. 50. num. 8.*
& ſi aliquid quis prætiterit, ne ſtipulatio damni infecti
committeretur, id inter neceſſarias quoque connumeratur
in d. lib. 1. in fin. ff. de impenſ. in reb. dot.

At licet impenſa neceſſaria communiter ſit in reficiendo, 11
attamen, & in faciendo ſæpenumero occurrere poteſt, Gloſ.
in lib. 1. ver. factum ſit, ff. de impenſ. Bart. *in l. in fundo 39.*
n. 5. in fin. ff. de rei vindic. & aliis congeſtis tradit Peregr. *de*
fideicom. art. 50. n. 6. nam, & ubi piſtrinum, vel horreum
neceſſario factum ſit, in neceſſariis impenſis habendum ait
Labeo, prout refert Ulpian. *in l. 1. §. ſed & ſi, ff. de impenſ.*
in reb. dot. fact. & de conſtructione ſeminarii, ideſt loci, ubi
frumentum ad ſeminandum reponitur pro utilitate fundi,
quod ſit neceſſaria impenſa, idem dicit *in l. vel ſi vites 3.*
ff. eodem. Regula autem eſt in contrarium, ut ſcilicet nova
ædificatio ſit impenſa utilis non neceſſaria, imo fortius hoc
procedit etiam in reædificatione domus collapſæ, Petr. Bar-
boſ. *in l. divortio 8. §. fin. n. 32. verſ. aliud exemplum, ff.*
ſolut. matrim. Peregr. *conſil. 42. n. 14. lib. 1.* Sim. de Præt.
de interpret. ult. volunt. lib. 3. interpr. 3. dub. 5. ſol. 5. n. 16.
Boer. *deciſ. 44. n. 7.*

Et non ſolum impenſæ factæ in ipſa re, ſed etiam factæ 12
propter rem, ſeu rei cauſa, neceſſariæ ſæpe dicuntur, ut late
pluribus congeſtis tradit Peregr. *de fideicom. art. 50. n. 9.*
quarum exempla ſunt in expenſis litium pro defenſione rei,
indictiones Principum pro datiis, ſubſidiis, & aliis, decima-
rum ſolutio, refectio viarum, de quibus Roland. *conſ. 83.*
n. 2. & ſeqq. lib. 4. & late Peregr. *d. art. 50. n. 9. & n. 16.* 13
& ſeqq. & de refectione itineris eſt text. *in l. impenſa 14.*
ff. de impenſ. in reb. dot. & de factis cauſa defendendi rem
ab hoſtium incurſione, Bald. *conſ. 303. n. 2. lib. 1.*

Utiles autem impenſæ definiuntur a Fulcinio, ut ſint, 14
quæ meliorem dotem faciant, deteriorem non eſſe ſinant,
ex quibus redditus mulieri acquiratur, ut habetur *in l. im-*
penſa 79. de verbor. ſignificat.

Et licet verba illa, deteriorem non eſſe ſinant, prima fa- 15
cie reprehendi poſſe videantur, ex quo conveniant potius
expenſis neceſſariis, quas dictum eſt eas eſſe, quibus non
factis res deterior futura eſſet, ex eadem *l. impenſa 79. in*
princ. tamen evitari poteſt reprehenſio pluribus modis, &
primo legendo, non deteriorem eſſe non ſinant, prout
habetur in Pandectis Florentin. ut ſit ſenſus eas demum uti-
lium impenſarum appellatione, venire, quæ rem meliorem
efficiant, non quæ deteriorem fieri non ſinant, prout ma-
gis placet Gloſſæ marginali.

Secundo, quia definitio neceſſariarum vult, quod ſufficiat
eas impedire deteriorationem futuram, dicit enim, *impenſa*
neceſſaria ſunt, quæ ſi facta non ſint, res aut peritura, aut 16
deterior futura ſit, & ſic ſufficit verificari impedimentum
deteriorationis propter alternativam illam, *aut*, at in defi-
nitione

nitione utilium non adeſt talis alternativa, ſed requiritur
copulative, ut melior fiat res, & deterior non eſſe ſina-
tur, itaut hæc adſit differentia inter neceſſarias, & utiles,
ut primæ conſervent tantum, ſecundæ conſervent, & au-
geant ſimul, quæ eſt magna differentia, ut dicit Rebuff. *in
d. l. impenſa, §. utiles, verſ. ex quo textu collige.*

Tertio ceſſat objectum, quia dum text. in definitione uti-
17 lium, poſtquam dixit eas eſſe, quæ meliorem dotem faciunt,
addit deteriorem eſſe non ſinunt, continuata eſt oratio, non
ſolum abſque dictione alternativa, ſed etiam abſque copula
intelligi debet, etiam continuatus ſenſus præcedens, quod
meliorem dotem faciant, deteriorem eſſe non ſinant, ideſt,
ut ita melior ſit effecta res, ut nulla poſſit conſiderari dete-
rioratio, alias ſi poſſit conſiderari ſimul cum melioratione
admixta aliqua deterioratio, non poſſit dici utilis, puta ſi
melior facta domus quoad commodum habitantis, ſed de-
terior quoad lucrum, vel decorem, aut durationem, Rebuff.
in d. l. impenſa, §. utiles, verſ. 2. dicitur, ff. de verb. ſignif.

Quarto videtur etiam poſſe dici, quod ſi conſiderentur
18 diligenter verba poſita in definitione neceſſariarum, ut ſint,
quæ ſi factæ non ſint, res deterior futura eſſet, & verba poſita
in definitione utilium, ut ſint, quæ rem deteriorem eſſe non
ſinant, habent utraque diverſum ſenſum, prima enim ſigni-
ficant reparationem, ſeu impedimentum deteriorationis fu-
turæ, & ſic omnino certæ, & imminentis, quæ proinde
imponebat neceſſitatem, ſecunda vero non important, quod
impenſæ fuerint factæ ex dicta neceſſitate, & poſſunt intelli-
gi de reddentibus rem magis tutam, & de factis pro majori
cautela, quæ reputatur utilis, non autem neceſſaria.

Addit Fulcinus in dicta definitione utilium, ex quibus
19 redditus mulieri acquiratur, quæ pariter circumſtantia re-
quiritur copulative, ad hoc, ut impenſæ poſſint dici utiles
cum prædictis, quod meliorem dotem, ſeu rem aliam fa-
ciant, & deteriorem eſſe non ſinant, ut tradit *in d. l. im-
penſa, §. utiles,* Rebuff. *in princ. & verſ. tertio requiritur,* ubi
dicit quod propterea ipſe reſpondit contra illum, qui plum-
beum receptaculum in tecto appoſuerit ad recipiendam aquam,
& infundendam in ciſternam vicini, non dici fuiſſe impen-
ſam utilem domui, ſed potius ciſternæ.

Addendum etiam videtur aliud requiſitum, quod videli-
cet impenſæ fuerint ab initio utiliter factæ adeo, ut non
20 ſufficiat abſque requiſito iſto, quod res actualiter facta ſit
melior, dicit enim Ulpianus *in l. quod dicitur 5. in fin. ff. de
impenſ. in reb. dot.* utiles autem impenſæ ſunt, quas maritus
utiliter facit, remque meliorem uxoris fecerit, & ſic duo iſta
copulative requirit, unde non ſufficit ſcire quid meliora-
tum, ſed etiam ſciendum quid impenſum, quando agitur de
repetitione melioramentorum, juxta communem opinio-
nem, de qua teſtatur Seraph. *dec. 898. n. 1.* & dicam infra.

Exempla autem harum impenſarum, quæ dicuntur utiles
21 ſunt, ſi novelletum in fundo factum ſit, ut habetur *in l. ve-
luti 6. ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* vel in arbuſti paſtinatio-
ne, ultra quam neceſſe ſit, ut dicit text. *in d. l. impenſa de
verb. ſignif.* ex quo textu deducitur impenſam, quæ neceſ-
22 ſitatem excedit quandoque in titulum utilis recidere, ut ad-
vertit Peregr. *de fideicom. art. 50. n. 25.* & deducitur etiam,
quod licet Rot. cor. Seraph. *decif. 898. n. 4.* dixerit paſti-
nationem referendam eſſe inter utiles, tamen intelligi de-
bet in dicto caſu, quo ſit ultra neceſſitatem, unde in vi-
23 neis quatenus agatur de ſola propagatione in locum demor-
tuarum, impenſa eſt neceſſaria, ut dictum eſt ſupra ex *l.
vel ſi vites 3. in princ. ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* &
tradit Ludov. *decif. Peruſ. 24. n. 6. decif. 413. n. 4.* ſecus au-
tem ſi agatur de novæ vineæ plantatione, quia eſt tantum
utilis, *l. Colonus 63. in princ. ff. loc.* Caſtren. *conſil. 270.
num. 3. ante med. lib. 1.* Peregr. qui alios citat *d. art. 50.
n. 26. prope med.* Menoch. *conſil. 1254. n. 5.*

24 Arborum autem plantatio, an ſit impenſa utilis, contro-
verſia eſt inter Doctores; pro affirmativa enim ſtant poſt
alios, Menoch. *recuper. remed. 15. n. 527.* & Joſeph. Ludo-
vic. *decif. Peruſ. 24. n. 18.* negativam vero opinionem ſequi-
25 tur ſignanter Rota, ut relatis deciſionibus antiquioribus te-
ſtatur Duran. *dec. 338. n. 6.* & Royas, *dec. 116. n. 8.* & hujus
opinionis ratio aſſignari poteſt, quia licet arbores ſint ſui
natura frugiferæ, & ſic utiles, tamen ultra quod ſunt ali-
quæ, quæ fructum non ferunt, loquendo etiam de frugife-
ris, clarum eſt, quod earum plantatio affert præjudicium
culturæ agri, in quo plantantur, quod præjudicium poteſt
eſſe tale, ut compenſet utilitatem earum, ut probatum fuerat
in caſu *d. decif. 338.* cor. Duran. & habetur *n. 7.* ac proinde
26 non probatur impenſa utilis, ex quo facta ſit in plantandis
arboribus, juxta vulgatam regulam, non probat hoc eſſe,
quod ad hoc contingit abeſſe, & ideo neceſſe eſt probare,
quod arbores fructus augeant, & tunc interat alia opinio,
quod earum plantatio reputanda ſit impenſa utilis, prout
ſenſit eadem Rota *in decif. 253. n. 16. par. 12. recent.* præterea
27 quandoque arbores non reſpiciunt perpetuam utilitatem fun-
di, & tunc licet utiles ſint, tamen potius fructuum quæ-
28 rendorum cauſa, & inter illas meliorationes referendæ, ut
dicam infra, ubi loquar de eis.

Pacion. de Loc. & Cond.

Aliud exemplum impenſæ utilis eſt, ſi impenſum in ad-
diſcendis pueris, *d. l. impenſa de verb. ſignif.* ideſt ſi ſervi ar-
te fuerint edocti, ut dicitur *in l. veluti, ff. de impenſ. in reb.
dot. fact.* nam ſi quis habeat onus educandi pueros liberos,
impenſæ in eis erudiendis juxta ipſorum qualitatem ſunt 29
neceſſariæ, ut habetur *in l. de bonis, §. non ſolum, ff. de
Carbon. edict.* & advertit Rebuff. *in d. l. impenſa, §. utiles,
verſ. nec refragatur,* & eadem ratione inter utiles reputari 30
poſſent impenſæ factæ in eruditione animalium, ut poſt
Angel. *in l. ſin autem, §. fin. ff. de rei vindic.* tradit Peregr.
d. art. 50. n. 25. verſ. item in docendis.

Si in domo piſtrinum, aut taberna fuerit adjecta, inter 31
utiles impenſas abſolute connumerantur *in d. l. veluti ff. de
impenſ. in reb. dot.* at debet intelligi, quod plerumque in eis
connumerentur, ut dicitur *in l. impenſa 79. ff. de verb. ſignif.*
non autem ſemper, quia quandoque poteſt eſſe, quod ſint 32
neceſſariæ, ut dictum eſt ſupra, & advertit Peregr. *art. 50.
n. 26. ad fin.* prout etiam excaſſare vineam dicitur impen-
ſa utilis, Rot. *decif. 356. num. 2. par. 2. recent.* & in Ro-
mana Vineæ, 12. Junii 1620. coram Veroſpio.

Et ſunt alia, quæ longum eſſet omnia referre, ſi quis vide-
re cupit, adeat feudiſtas *in c. 1. §. ſi vaſſallus, tit. hic finitur,* 33
& in c. 1. §. e contrario in tit. de inveſtit. de re alien. & Peregr.
conſ. 3. n n. 22. ad 32. l. 3. ubi loquitur ſingulariter de pluribus.

Voluptariæ impenſæ ſunt, quæ ſpeciem duntaxat ornant, 34
non etiam fructus augent, dicit text. *in d. leg. impenſa 79.
§. voluptuaria, ff. de verb. ſignif.* Duran. *decif. 338. n. 4.* 35
ſeu quas facit aliquis ad voluptatem, & quæ ſpecies exor-
nant, ut dicit text. *in l. voluptati 7. ff. de Impenſ.*

Exempla autem harum ſunt Viridaria, aquæ ſalientes, in-
cruſtationes, loricationes, picturæ, ut habetur *in d. l. impen-* 36
ſa in fin. ff. de verb. ſignif. unde meliorationes viridarii repu-
tari inter voluptuarias impenſas, cenſuit Rot. cor. Duran. 37
d. dec. 338. n. 4. & 5. & de pergulatis, & muro viridarii, &
fornello pro lavandis pannis, Rot. *dec. 650. n. 4. par. 2. rec.* 38

Verum animadvertendum, quod impenſæ iſtæ voluptua-
riæ, quandoque ſunt utiles, *l. voluptuaria 7. verſ. quarum* 39
utiles, ubi Gloſſ. *in verb. quarum in 2. lectura, ff. de impenſ.
in reb. dot.* uti ſi res, in quibus factæ fuerint erant venales,
ſeu promercales, ut dicit text. *in l. quod ſi ea 10. ff. de impenſ.* 40
tunc enim in quantum augent pretium, utiles ſunt, *l. niſi
ſi venalem, 30. & l. in fundo 39. ff. de rei vindic.* & ſi
dominus erat eas impenſas facturus, & alius eas fecerit, 41
tunc enim pariter reputantur ab eo utiliter factæ, *d. leg.
in fundo 39. in princ. verſ. finge, & dominum, ff. de rei
vindicat.* Peregr. *art. 50. n. 54. verſ. hujuſmodi.*

Hinc eſt, quod ſi locus ſit deſtinatus viridario, tunc ſpal-
lerias facere, & ſimilia, quæ in viridariis fiunt, reputabitur 42
impenſa utilis, prout cenſuit Rot. cor. Seraphin. *decif. 986.*
& declarat ibi Apoſtill. ſecus autem e contra ſi locus non erat
deſtinatus pro viridario, nec delectabilem formam exhi-
beat, Rot. coram Bichio *decif. 564. n. 19.* & inde etiam 43
eſt, quod Picturæ, & incruſtationes in palatiis Magnatum
reputantur utiles, Gratian. *diſcept. 437. n. 3. & 4.* Cyriac.
contr. 261. n. 34. d. Apoſtill. ad Seraph. *decif. 986. in fin.*

Domus autem magna in Rure, ut vulgo dicitur, *per Vil-
legiare* eſt voluptuaria, quia non auget fructus, Rot. *dec. 650.* 44
n. 4. in princ. par. 2. rec. Maxime ſi ubi adeſſet domus pater-
na, ampla ædificia ædificata ſint, ut habetur *in l. ex duobus
fratribus, ff. de negot. geſt.* vel domum ipſam ornaverit, puta
faciendo lateritia, pavimenta, & lapideas feneſtras, & ſimi-
lia, aut aderat domus ſufficiens, & aucta fuerit ad ſolam
majorem commoditatem, quia hæc ad voluptatem pertine-
re, tradit Garz. *de expenſ. c. 5. n. 9. prope fin.* ubi quod non ſe-
mel in Senatu illo hujuſmodi ædificia voluptuaria judicata
ſunt, & idem de incruſtationibus, dixit Rot. cor. Merlin. 45
decif. 546. n. 43. At ubi nulla adeſſet domus, ejus ædificatio
ſimplex eſſet utilis, Barboſ. *in l. divortio, §. fin. par. 1. n. 76.
ff. ſol. matrim.* & ubi conſtet, quod ſine ea coloni non pote-
rant habitare, & commode prædia colere, reputabitur ne-
ceſſaria, Roland. *conſ. 28. n. 22. lib. 1.* Cartar. qui alios plene
congerit, *dec.* Rot. Januen. *72. n. 4.* Magon. *dec. Luc. 81. n. 25.*
niſi ſit expenſa exceſſiva a ſolito, quia tunc reputatur inu-
tilis ex traditis per Belion. Jun. *conſ. 76. n. 62. ad fin. & ſeqq.*
ſecus autem in civitate, quia ibi amplum ædificium dicitur
impenſa utilis, Petrus Barboſ. *d. par. 1. n. 76.* At ſi aderat ſuf- 46
ficiens ædificium, & actum fuerit a non domino, & domi-
nus additamentum illud non feciſſet, nec domum illam ha-
bebat venalem, tunc non reputatur utilis impenſa ad ejus
gravamen, Caſtr. *in leg. ex duobus, ff. de neg. geſt.* Curt. Jun. 47
conſ. 165. n. 24. verſic. præterea, Peregr. *art. 50. prope fin. ſub
verſ. idem ſi augerent,* Rot. cor. Bichio, *decif. 199. n. 9.*

Cæterum, quia ex circumſtantiis domus, quæ uno in lo-
co erit neceſſaria, in alio erit tantum utilis, in alio mere vo-
luptuaria, & ſic de quampluribus aliis impenſis, hinc eſt, ut 48
neceſſe ſit relinqui plerumque Judicis arbitrio definire in-
ter quas impenſa ſit referenda, Roſental. *de feud. cap. 10.
concluſ. 43. n. 103. & 104.* Altograd. *conſ. 28. n. 68. lib. 1.*
& ſtatur etiam relationi peritorum, Rot. coram Bichio,
decif. 199. n. 27. & in recent. decif. 317. n. 17. par. 11.

Fructuum denique colligendorum cauſa expenſæ ſunt il-
49 læ, quæ ad perpetuam utilitatem rei non pertinent, ſed ad
fructus dumtaxat, ſive præſentis anni, ſive futuros, *l. vel ſi
viter 3. verſ. nos generaliter, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* &
50 ſunt omnes, quæ quærendorum, cogendorum, conſervando-
rumque eorum gratia fiunt, ut habetur *in l. ſi a parte 39. §. fin.
de petit. hæred.* & latius tradit Garz. *de expenſ. cap. 1. ſub n. 12.*
Quæ autem ſunt quærendorum, & colligendorum fru-
51 ctuum cauſa ſunt in arando, ferendoque agro, *leg. divor-
tio 8. §. impendia, ff. ſol. matrim.* Item corrigendo, oc-
cando, metendo, triturando, putando, vindemiando, &
ſimilia, Peregr. *de fideicom. art. 50. num. 22.*
Conſervandorum vero fructuum cauſa ſunt expenſæ in
quærendo domum ad penſionem, & ubi fructus ſtare poſſint
52 in conducendo ſegetes, & granaria in ſolvendis operariis,
qui vina permutent, ſegetes, & frumentum de loco ad lo-
cum tranſportent, pulverem, & vermes corrodentes detra-
hant, & ejiciant, & ſimiles, Angel. *in l. ſi a domino, §. fru-
ctus num. 2. ff. de petit. hæred.* Petra *de fideicom. quæſt. 15.
num. 240. verſ. 5.* Peregr. *dict. art 50. num. 22.*
Sunt autem quædam impenſæ, quæ reſpiciunt quidem
53 cauſam fructuum quærendorum, ſed ſunt etiam ad rei uti-
litatem, circa quas advertendum erit, An reſpiciant utili-
tatem rei perpetuam, quia tunc deſinunt dici quærendorum
fructuum cauſa, *d. l. vel ſi viter 2. verſ. nos generaliter,
ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & perpetua utilitas ad hunc
54 effectum non intelligenda ſtricte, & proprie, ſed dummodo
ſit duratura ad decennium, ut docet Gloſ. *in eadem l. vel ſi
viter vel ad eam*, Natt. *conſ. 256. n. 2.* Rimin. Jun. *conſ. 411.
n. 25.* ubi alios antiquiores allegat, & notat Joſ. Ludov. *dec.
Peruſ. 26. num.* 10. dicentem non vidiſſe ab aliquo tactum.
Hinc foveas fodere, ſeu reficere quando ſunt brevi tem-
pore duraturæ reputantur cauſa fructuum colligendorum,
55 quia eſt cultura, *l. 1. §. de eo, ff. de aqua pluv. arcen.* ſecus
autem ſi reſpiciant perpetuam utilitatem; ſenſit Bart. *in l.
impenſa 14. ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* quem alii ſe-
quuntur relati per Rolan. *conſ. 28. n. 24. lib. 1.* & Menoch.
de arbitr. in addit. ad caſ. 258. n. 26.
Sic in disboſcatione controverti ſolet. An ſit fructuum
56 colligendorum cauſa, & pro affirmativa facit, quod disbo-
ſcatio ſit quoddam præambulum ad culturam agri, quæ reſ-
picit perceptionem fructuum, & ideo ipſam quoque quæ-
rendorum fructuum cauſa factam dici debere, cenſuit Ca-
ſtrenſ. *conſ. 270. n. 3. verſ. tertio principaliter lib.* 2. & eum
57 ſequitur Neguſan. *de pignor. par. 5. membr 4. n. 21. in pr.* Con-
trariam vero opinionem tenuit Ruin. *conſ. 135. num. 4.* ubi
quod opinio Caſtr. cum ſupportatione eſt falſa *lib. 3.* & eum
ſecuti ſunt Rim. Jun. *conſ. 411. n. 17.* Roland. *conſ. 28. n. 23.
lib. 2.* At illæ quoque opiniones ita contrariæ conciliantur
58 cum diſtinctione, quod ſi impenſa ſit parva, & duratura
ad tempus breve, puta ſi Ager ſolitus arari, per negligen-
tiam præcedentis coloni repletus ſit dumis, & ſentibus,
reputetur gratia quærendorum fructuum, applicatur enim
quod ſit præambulum ad culturam, ut dicit Caſtren. ſi au-
tem ſit impenſa magna, & tendens ad perpetuam utilita-
tem, uti ſi ager erat nemus inutile, & avulſis radicitus
arboribus, redactus ſit aptus, ut perpetuo coli valeat, ſe-
cus ſit dicendum, ut late oſtendit Menoch. *de arbitr. in
addit. ad caſ. 258. num. 34. & ſeqq.*
59 Arborum quoque plantatio reſpicit utramque cauſam, &
fructuum. & meliorationis rei, & tunc ſolæ perceptionis
fructuum cauſæ tribuitur, cum ſunt arbores per ſe infructi-
feræ, ſed culturæ inſerviunt, ut ſunt populus, & ornus,
ſecundum Caſtr. *conſ. 270. n. 3. verſ. de expenſa vero facta,
lib. 2.* quem ſequitur Rolan. *conſ. 28. n. 16. lib. 1.* & aliis
plurib. relatis, Menoc. *de arb. in addit. ad caſ. 258. n. 27.*
At hæc opinio non tranſit ſine magna difficultate, nam
Caſtren. reprehendit Ruin. *conſ. 12. n. 3. lib. 1.* de quo etiam
meminit Roland. *d. conſ. 28. n. 16.* quia dum illæ arbores
durant ultra tempus locationis, impenſa dicitur magna, &
utilitatem rei reſpiciens, quod firmat etiam ex communi
Garz. *de expenſ. c. 14. n. 17. poſt med. & dicam infra in 4.
inſpect.* Et ideo tunc admittenda tantum erit contraria opi-
nio Caſtrenſ. cum utilitas earum non eſt duratura ultra
tempus locationis, Rot. *dec. 650. n. 5. par. 5. rec.* cum aliis
adduct. per Fulg. *de jur. emph. tit. de melior. q. 2. n. 45.*
Impenſæ quoque in ſervo curando dicuntur fructuum
60 quærendorum cauſa, ſi ex eo fructus aliqui percipiantur,
ut habetur *in l. divortio 8. §. impendia, ff. ſol. matrim.*
& idem poterit dici de impenſis in curandis animalibus,
ut argumentatur poſt alios Peregr. *de fideicom. art. 50.
num. 25. verſ. item in docendis*, quatenus tamen non ſit
curatio neceſſaria, de qua ſup.
61 Ac etiam, quod in tutelam ædificiorum, ex quibus fru-
ctus detrahitur, impenditur inter eaſdem impenſas fructuum
percipiendorum cauſa factas, pariter reputari habetur in ea-
dem *l. divortio §. impendia, ff. ſol. matrim.*

Quas impenſas, & melioramenta teneatur facere locator, & quas conductor.

S U M M A R I U M.

1 *Impenſa neceſſaria ſunt facienda a locatore, & n. 12.*
2 *Ampl. non ſolum quoad neceſſaria in reficiendo, ſed etiam in faciendo.*
3 *Ampl. 2. etiam ad neceſſarias circa inſtrumenta, quæ in locatione veniunt.*
4 *Puteum reficere, & purgare tenetur.*
5 *Oſtia & feneſtras aptare tenetur locator.*
6 *Decl. procedere in ſolitis, & neceſſariis, ſecus ſi ad commodiorem uſum fiant.*
7 *Vitreas feneſtras facere non tenetur locator.*
8 *Secus ſi adſint de tempore locationis, quia tradenda.*
9 *Operas ſuas locans tenetur eas præſtare ſuis ſumptibus.*
10 *Et tenetur etiam præſtare inſtrumenta neceſſaria.*
11 *Et ſi eadem inſtrumenta rumpantur, tenetur ea de ſuo reficere.*
13 *Ampl. 3. concluſ. principalem, ut expenſa neceſſaria ſint reficiendæ a locatore etiam in locat. ad longum tempus pro mercede fructibus correſpondente facta.*
14 *Secus ſi penſio ſit modica.*
15 *Et ſi gratis habitet.*
16 *Intellige ſi impenſa non excedat penſionem, quæ veriſimiliter taxari poſſet.*
17 *Hebræi Urbis licet ex Conſtitutione Apoſtolica non poſſint e domibus expelli, adhuc non tenentur facere expenſas neceſſarias in eis, ſed domini.*
18 *Hebræi Urbis poſſunt facere in domibus omnia melioramenta pro eorum uſu, & commoditate.*
19 *Conductor ſi devaſtet, vel deſtruat rem, tenetur eam reſtaurare ſuis ſumptibus.*
20 *Uſufructuarius damno imminenti occurrere tenetur, & illud ſuis impenſis reparare, ſi periculum ſit in mora.*
21 *Impenſas neceſſarias tenetur facere conductor ad reparandum damnum imminens, ubi periculum eſt in mora.*
22 *Præcipue ſi habeat in manibus mercedem locatori debitam.*
23 *Et ſi aſſumpſit onus reficiendi.*
24 *Mandatum aſſumptum non explens dicitur in culpa, & tenetur ad damna.*
25 *Viam prope domum locatam tenetur reficere.*
26 *Et ſi locator non reficiat, reficit conductor, & imputat in mercedem.*
27 *Et pactum contrarium eſt exorbitans.*
28 *Litium expenſas pro defenſione rei locatæ tenetur facere dominus.*
29 *Collectæ impoſitæ ratione rei ſolvendæ ſunt a locatore.*
30 *Decl. procedere in impoſitis perſonæ pro rebus, ſecus in impoſitis fructibus tantum.*
31 *Collectæ imponi poſſunt conductoribus ad longum tempus ratione utilis dominii.*
32 *Pro collectis poteſt conductor compelli ſolvere de fructibus & ſe relevare a Domino.*
33 *Decl. procedere pro rata fructuum, qui domino ab eo debentur.*
34 *Tributa ſolvuntur ratione rei, & ſequuntur fructus.*
35 *Tributa ſolvenda ſunt a conductore fructus percipiente, & num. 37.*
36 *Contrarium.*
38 *Decl. ut ſi tributum ſolvendum ſit in fructibus, procedat primum, ſi in pecunia, ſecunda.*
39 *Intellige ſi locatio non ſit pro modica penſione, quia tunc tenetur ſemper conductor.*
40 *Decima debetur de fructibus, & ſolvenda a locatore, & conductore pro rata eorum.*
41 *Et ubi locatio eſt pro pecunia, ſolvenda totaliter a conductore.*
42 *Gabella tranſitus animalis ad vecturam locati ſolvenda a locatore ſi eam ſcivit.*
43 *Secus ſi ſolvendum ſit quid amplius pro onere.*
44 *Item ſecus ſtante contraria voluntate partium.*
45 *Impenſæ utiles, & voluptuariæ neque a locatore, neque a conductore ſunt faciendæ.*
46 *Impenſæ fructuum colligendorum cauſa debent fieri a conductore.*
47 *Decl. ut quæ reſpiciunt ſolum fructus ſui temporis teneatur facere tantum conſtitutive, ſi velit illos colligere, ea vero, ex quorum omiſſione reſultat damnum domino, poſſit etiam compelli.*
48 *Foſſata, quæ fiunt in agris locatis ſi fiant quolibet anno, vel ſunt duratura tantum pro tempore locationis, facienda ſunt a conductore, ſecus ſi ulterius ſunt duratura.*
49 *Cultura fundi facienda a conductore.*
50 *Foſſata ſi fuerint in locatione conſiderata tanquam pars rei, tunc facienda ſunt a conductore.*

51 *Foſſæ*

51 *Ffſata ſi durant ad decennium, & ſunt neceſſaria, reſiti debent a locatore, ſi vero ſunt tantum utilia, & tanto tempore non durant, poteſt conductor repetere ſolum expenſas pro rata temporis, quo locatio non durat.*

CAPUT XXXIV. §. I.

DEveniendo nunc ad ſecundam inſpectionem quaſnam 1 ex prædictis impenſis teneatur facere locator, & quas conductor, reaſſumendo primas, nempe neceſſarias, ad eas faciendas teneri locatorem convincitur ex ratione, quia ipſe curare debet conductorem, uti poſſe re locata toto tempore durantis locationis, ut dictum eſt in *c. præced. num.* ... unde ſi domus locata minetur ruinam, tenebitur eam reficere, ut eſt text. *in l. ex conducto 16. in princ.* & ibi Gloſſ. *in verb. reficiatur, ff. locat.* Pariſ. *conſil. 40. n. 2. lib. 1.* Natt. *conſ. 449. num. 9.* Marius Antonin. *lib. 2. var. cap. 13. num. 14.*

2 Et non ſolum tenetur locator ad expenſas neceſſarias in reficiendo, ſed etiam in faciendo, quatenus videlicet ad uſum, ad quem locata fuit res, aliquid deficiat, uti ſi retinendus eſſet Grex in prædio locato, & deficeret ſtabulum, quod compelli poſſit locator illud præſtare, habetur *in d. leg. ex conducto 16. ff. locat.*

3 Et quia in locatione non ſolum venit ipſa res locata, ſed etiam veniunt inſtrumenta neceſſaria ad uſum, ad quem ipſa res locata fuit, juxta tradita *in c. 23. de intellect. ſeu interpret. locat. n. 76.* inde ſequitur, ut etiam teneatur locator ad impenſas neceſſarias pro refectione eorumdem inſtrumentorum, ut eſt text. *in §. ſed addes 21. §. illud nobis, ff. locat.* 4 & idem eſt de aliis rebus in locatione comprehenſis, & in ſpecie, quod teneatur ad reficiendum, ſeu purgandum puteum, Guidop. *dec. 444. n. 3.* Roland. *conſ. 83. n. 4. lib 4.* Cyriac. 5 *contr. 61. n. 28. & ſeqq.* & idem eſſe etiam de funibus, & aliis pro haurienda aqua neceſſariis, docuit Caſtr. *in l. ex conducto, n. 2. ff. locat.* prout etiam, quod teneatur reaptare oſtia, & feneſtras nimium corruptas, eſt text. *in l. ſi merces, 28. §. ſi vicino in fin. l. c.* & tradunt de his, & ſimilibus, Natt. *conſ. 449. n. 9.* Cyriac. *contr. 61. n. 29.* Garz. *de expenſ. cap. 14. n. 15. ad med.* intelligendo tamen de ſolitis, aut alias neceſſariis, ſi 6 enim conductor velit aptare feneſtram gratia commodioris uſus, non tenebitur locator, Bald. *in l. ſi quis mihi 16. ad fin. ff. mandat.* ubi ſi velit feneſtram ad ſtudium, Carpan. *ad ſtatut. Mediol. cap. 400. num. 214. com.* & hinc eſt, quod ſi conductor velit feneſtras vitreas, teneatur eas facere de ſuo, 7 quia ſunt gratia commodioris uſus, non neceſſariæ, Niger. *de extent. cap. 8. §. 15. num. 4. prope fin.* licet ſecus ſit, ubi 8 adſint tempore locationis, quia tunc debent tradi tanquam in ea comprehenſæ, prout venire in venditione, decidit late Surd. *deciſ. 134. per tot.*

9 Hinc etiam eſt, quod locans operas ſuas debet illas præſtare ſuis ſumptibus, quatenus conſuetudo, vel aliæ circumſtantiæ aliud non ferant, juxta doctrinam Bart. *in l. ſi non fortuna 26. §. liberrus, n. 32. ff. de cond. indeb.* quam alii ſequuntur, ut teſtatur ibi Jaſ. *n. 28. verſ. juxta hanc*, & docuit etiam Bald. *in l. quoniam 10. in fin. C. de teſt.* & debet etiam talis locator 10 portare omnia inſtrumenta neceſſaria ad operas, quas locavit præſtandas, & ſi non habet, poteſt cogi ad emendum, Bald. *in l. 1. C. de verb. ſignif.* Jaſ. *in d. §. Liberrus, n. 30.* & quatenus talia inſtrumenta rumpantur, tenetur ipſe de ſuo illa reficere, non autem conductor, ut eſt text. *in l. 2. §. ſi conſervatis, verſ. nam, & ſi Faber, ff. ad l. Rhod. de jactu*, Gloſ. *in l. quoniam 10. ver. ſumptus*, & ibi etiam Bald. *in fin. C. de teſtibus*, 11 quidquid contrarium ſenſerit Carocc. *de locat. tit. de melioram. q. 4. n. 16.* & nonobſtante, quod text. *in d. §. ſi conſervatis* dicat, quod ſi faber incudem, aut malleum fregit, non imputetur ei, qui locavit opus, quia intelligitur non imputari conductori operarum ejus, ut explicat ibi Gloſ. *in verbo locavit*, & intelligunt Gloſſ. & Bald. *in d. l. quoniam*, & comprobatur ex quo text. non dicit ei, qui locavit operas, ſed ei qui locavit opus, hinc enim ſequitur, ut non poſſit intelligi de fabro, quia faber non locat opus, ſed illud conducit, licet quandoque locet operas, ut declaratum eſt *in cap. 1.*

Nec adverſus prædicta opponatur, quod etiam conductor teneatur rem cuſtodire, & conſervare, ut eam in eodem ſta- 12 tu quo recepit, reſtituere valeat, ut dictum eſt *in cap. 29.* quia id intelligitur abſque ſui præjudicio, non enim propterea, quod res uſu forte deterioretur, debet ipſe ab uſu ad quem locata fuit, abſtinere, vel quatenus abſque ſua culpa ſit deteriorata eam reficere, & mediantibus expenſis conſervare, quia hoc onus a legibus ſupracitatis locatori expreſſe injungitur, & proinde non pertinet ad conductorem, Natt. *conſ. 449. num. 9. & ſeq.* Cyriac. *controv. 61. num. 29. & 30.* Caroc. *de locat. tit. de melioramentis, quæſt. 4. num. 13.*

Quod, & ampliatur procedere non ſolum in locatione ad 13 modicum tempus, ſed etiam in locatione ad tempus longum, quatenus talis locatio ſit pro mercede correſpondente fructibus rei locatæ, Ruin. *conſ. 77. n. 6. & 7. lib. 1.* Roland. *conſ. 79. n. 13. verſ. 4. lib. 4.* Theſaur. *dec. 20. n. 9.* quia per illius conſtitutionem videtur conductor omnem impenſam rei conſervationem reſpicientem a ſe abjeciſſe, ut dicit Garz. *de*

Pacion. de Loc. & Cond.

expenſ. cap. 14. n. 15. poſt med. verſ. denique ſemper, quod ſecus eſſet, ſi penſio eſſet modica, ut ſenſit ipſe Garz. & eſt di- 14 ſtinctio communis, ut dicit Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt. 29. n. 26. ad fin.* Borgnin. *deciſ. 44. n. 55.* ubi idem tenet ſi gratis habitet, quod & ſequitur aliis adductis, Carpan. *ad ſtat. Mediol. tom. 2. cap. 400. n. 197.* ubi tamen declarat procedere, 15 quatenus expenſa non excedat penſionem, quæ veriſimiliter taxari poſſet in tempus, quo habet inhabitare. 16

Hinc cum prætenderetur contra Hebræos Urbis, qui ex conſtitutione Clem. VIII. ex domibus conductis expelli non 17 poſſunt, ac propterea habent jus quoddam inquilinatus, quod vocant *Gazagà*, quod ipſis incumberet onus reficiendi domos, quaſi per illud jus eſſent potius emphyteutæ, quam conductores, Rot. in una Romana domorum 2. Martii 1663. cor. Veroſp. conſideravit, quod ipſi non ſolvunt quid modicum, ſed annuam penſionem redditibus correſpondentem, & propterea reputari debent veri conductores, ac proinde quamvis propter præfatam Conſtitutionem ſint conductores ad longum tempus, adhuc non debent arctari ad neceſſarias reſtaurationes, ſed domini præfatas penſiones recipientes illas facere debent, ut latius patet ex præfata deciſione, quæ hodie habetur impreſſa, *dec. 38. n. 1. & ſeq. par. 14. rec.* & confirmata fuit per aliam quæ eſt *deciſ. 89. ead. par.*

Poſſunt tamen Hebræi ex dicta Conſtit. facere in eiſdem 18 domibus omnia melioramenta pro eorum uſu, & commoditate, nec eorum ratione valent Domini augere penſiones, niſi refectis ſumptibus ad eorum proportionem, ut refert Grat. *diſcept. 842. n. 21.* ſed licet non poſſint compelli Domini domorum ipſos ſumptus eis reficere, id intelligitur de melioramentis ad voluptatem, ſeu majorem commoditatem factis, non de omnino neceſſariis, *d. dec. 38. n. 7. par. 14. rec.*

Si tamen ipſe conductor devaſtet, aut deſtruat, tunc ipſemet abſolute tenebitur ad expenſas reſtaurationi neceſſarias 19 adeo ut etiam ejus hæres ad illas condemnari valeat, ut habetur *in l. cum conductorem 29. C. locat.*

Debet etiam conductor periculum imminentis ruinæ a ſe præviſum denunciare locatori, hoc enim eſt onus cuſtodiæ ab eo debitæ, & ſi omittat denunciare, dicitur non cuſtodire, & ad damna tenetur, Bart. *in l. Provinciali 3. §. ſi ego num. 2. ff. de nov. oper. nunc.* Cyriac. *controv. 61. num. 34.* Garz. *de exp. cap. 14. n. 29.* cum aliis adductis ſup. *in cap. 29. de conductore, quid poſſit in re locat.* ubi etiam videndæ ſunt declarationes hujus concluſionis.

Et quatenus periculum ſit in mora, tenetur etiam conductor de ſuo expendere ad damnum imminens reparandum, prout de uſufructuario tradit Caſtrenſ. *in l. cum ad quem 7.* 20 *C. de uſufr. & habitat.* & aliis adductis Bimius, *conſ. 123. n. 17.* & in ſpecie de conductore Cyriac. *contr. 61. n. 33.*

Eoque certius ſi habeat in manibus mercedem locatori de- 21 bitam, quia tunc expendere debet de ea, & ſic non applicatur, quod dicitur, ipſum non debere expendere de ſuo, & 22 repetere Cyriac. *dict. contr. 61. n. 31.* dicens colligi ex text. *in l. ædiles, verſ. quicumque autem mercede, ff. de via pub.*

Prout etiam tenetur conductor de ſuo expendere ad obviandum imminenti periculo, ſi monitus a locatore, ut pro- 23 videret, reſpondiſſet, ſe facturum, quatenus expenſæ ſibi bonificarentur, & locator ſe eas bonificaturum promiſiſſet, tunc enim quatenus mandatum aſſumptum non expleret, diceretur in culpa, & ad damna ſubſequuta, & intereſſe 24 teneretur, *l. ſi Procuratorem 8. §. mandati, ff. mandati*, cum concordant. relatis per Cyriac. *d. contr. 61. n. 31.*

Ad eas quoque expenſas neceſſarias, quas dictum eſt fieri extra rem ipſius cauſa, tenetur quoque locator, at in ſpecie tenetur ad expenſas viæ prope domum locatam exiſtentem, 25 ut eſt text. *in l. ædiles, §. conſtruat autem, ff. de via pub.* & tradit Caſtr. *in l. ex conducto, n. 3. ff. locat.* & domino non conſtruente, conſtruit conductor, & computat diſpendium in mercedem, ut dixit text. *in d. l. ædiles, §. conſtruat autem, verſ. quicumque*, itaut conductor aliter non teneatur, quam 26 expenſis penſionis, Bart. *in l. ædiles, n. 2.* per illum text. *in verſ. quicumque autem, ff. de via publ.* Natt. *conſ. 449. n. 10.* Cyriac. *contr. 61. n. 31.* & pactum contrarium eſſet exorbitans, & ideo ſtricte intelligendum de illis tantum, quæ ſunt prope rem locatam, ut cenſuit Rota in una Rom. Horti 26. Januarii 1632. *§. fin. coram Mermanno.*

Sic expenſas litium pro rei defenſione facere debet Domi- 27 nus, & quatenus eas faciat conductor, ipſe Dominus debebit illas refundere, quia iſtæ impenſæ litium pro impedienda amiſſione rei per evictionem, ſunt eodem modo neceſſariæ, ac impenſæ in reſtauratione parietis ad impediendam 28 amiſſionem domus per ruinam, & ideo eodem modo faciendæ ſunt a Domino, Garz. *de expenſ. & melior. cap. 14. num. 27.* Boer. *deciſ. 44. num. 15.*

Et idem eſt de Collectis, quæ ratione rei locatæ imponuntur a Communitate, ſeu aliis ſuperioribus, quia & ad eas te- 29 netur locator, non autem conductor, Ferrett. *conſ. 199. n. 5.* Canc. *var. lib. 2. c. 6. n. 202.* Ciarlin. *contr. 209. n. 20. verſ. ideo ſecus, & n. 37.* ubi de veriori, & reſpondet contrariis, quod tamen procedit ſi agatur de collectis impoſitis perſonæ pro rebus, quia ſi imponeretur collecta tantum ipſis fructibus,

ſecus eſſet dicendum, ut diſtinguendo docet Bart. *in l. 3. poſt*
30 *med. C. de annon. lib.* 10. Soccin. Sen. *conſ.* 119. *n.* 2. *lib.* 1. Jaſon.
conſ. 109. *dub.* 3. *lib.* 1. Caſtr. *conſ.* 442. *n.* 2. *lib.* 1. Pet. de Raven.
ſign. ult. Corſet. *ſign.* 163, ſic ubi imponitur aliqua collecta
pro fructuum conſervatione, tenera conductorem, Avend.
de execut. mand, reg. par. 2. *cap.* 10. *n.* 25. & conſonant tradita
ſupra *in cap.* 27 *de offic. locat. quaſt.* 7. ubi etiam, quod ubi
31 agitur de conductoribus ad longum tempus habentibus utile
dominium, poſſunt ratione illius collectari, quod procedit,
quatenus non ſolvant penſionem correſpondentem fructibus,
ſed quid minimum, ex traditis per Fulgin. *de jur. emph.
tit. de melior. quaſt.* 10. *num.* 13. & alios ſupracit.

Poſſet tamen etiam compelli conductor ſolvere collectam
32 a locatore debitam, ſeu ei auferri fructus, cedendo illi actiones,
ut valeat ſe relevare de eo, quod ſolvit contra Dominum,
ut dictum eſt de refectione viæ, ut poſt Speculat. *tit. de
conſ.* §. 3. *n.* 10. & Caſtren. *in l. ſi pendentes*, §. 1. *ff. de uſufr.*
tradit Canc. *d. cap.* 6. *n.* 200. *prope med. verſ. conſeo tamen*,
33 ubi etiam declarat hoc intelligendum, uſque ad concurrentem
quantitatem fructuum, quos ipſe ſolututua eſſet locatori,
& non amplius, quia tunc ipſe gravaretur, & quod
ita ipſe conſulit, & denique in hac materia attenditur conſuetudo,
Cravett. *conſ.* 145. *num.* 31. *ad med.*

34 In tributis tamen, & oneribus mere realibus major difficultas
eſt, quia cum ipſa ſequantur fructus, & ratione rei,
non perſonæ debeantur, *l. Imperatores* 7. *in princ. ff. de public.*
35 ſolvenda eſſe a conductore fructus percipiente, ſentiunt Plat.
in lib. 1. *n.* 2. *ad fin. Cod. de annon. & tribut. lib.* 10. Roman.
in l. Imperatores, ff. de publican. Caſtrenſ. *conſ.* 442. *ad fin. l.* 1.
Jaſ. *conſ.* 109. *ad fin. lib.* 2. Franc. Marc. *dec.* 472, *n.* 10, *&* 14.
& hanc opinionem, ubi agitur de conductore percipiente omnes
fructus, & de tributis, quæ ſunt onera realia, non autem
de collectis, & non adeſt conſuetudo, quæ obviet, tenet etiam,
& de plano procedere ſentit Val. *de jur. emph. q.* 17. *n.* 27.

36 At in contrarium facit eadem præfata ratio, quod tributa
debeantur propter rem, & fructus rei, nam quoad rem, clarum
eſt eam eſſe locatoris, non conductoris, & quoad fructus,
licet conductor illos percipiat, tamen eos percipit pro
domino, & ſi ſibi retinet, eos ſolvit in mercede locationis,
adeo ut dicatur uti nomine locatoris, ut habetur, *in l. non utitur,
ff. de uſufr.* ibi, *ſi nec ipſe utatur, nec nomine ejus alius,
puta qui emit, vel qui conduxit*, itaut potius ipſe dominus,
quam conductor fructus habere intelligatur, *l. qui a ff. de uſufr.*
ibi *qui pretio utitur non minus habere intelligitur, quam qui
principaliter re utitur, fruitur*, & quidem dominus habet
fructus converſos in pecuniam, poſſibile eſt enim omnes res
in pecunia converti, *l. fin. C. de condit. poc.* ex quibus prima
opinio non ſolum viſa eſt dura Pinell. *in lib.* 1. *par.* 2. *n.* 72. *in
doc ma amol, C. de bon. matern.* ſed etiam contra juris manifeſta
principia, Garz. *de expenſ. cap.* 14, *n.* 18. *poſt princ.*

Pro prima tamen opinione multum urgere videtur text.
37 *l. ſi ſine* 31. §. *Lucius, ff. de admin. tut.* ubi ſupponitur, quod in
Civitate adeſſet conſuetudo, quod domini prædiorum, non
conductores onera annonarum, & contributionum ſuſtinerent.
Et quod juxta eam Tutor ſolverit, & tamen dubitatur,
an in redditione rationis ei opponi poſſit, quod non recte
tales impenſas fecerit. Unde argui aperte videtur, talem
ſolutionem non eſſe conformem diſpoſitioni juris, nam alias
ſi eſſet de jure, quod dominus ſolveret, dum concurrebat
etiam conſuetudo, nulla prorſus adfuiſſet ratio dubitandi, &
reſponſa Juris Conſultorum non debent ita reſtringi ad caſus
indubitabiles, Rot. *dec.* 533. *n.* 17. *par.* 4. *tom.* 3. *rec.*

38 Poſſet forte pro conciliatione dici, quod quatenus tributum
ſolvatur in pecunia, tunc procedat ſecunda opinio,
quod ſolvendum ſit a domino qui fructus prædii in pecuniam
verſos recipit, quatenus autem ſolvatur in ipſis fructibus,
qui ex prædio percipiuntur, & retinentur a conductore,
ab ipſo præſtari debeat, non autem a domino, qui tales
fructus non habet, quos præſtet, idque quatenus agatur de
tributis notoriis, quæ conductor veriſimiliter non ignoraverit,
alias enim poſſet petere relevationem a domino, qui
debuiſſet illa ipſi notificare, & in hoc ſenſu crederem procedere
poſſe opinionem Pinel. *in l.* 1. *p.* 2. *n.* 72. *in decima ampl.
verſ.* 3. *in eadem* 3 *C. de bon. mat. fol, mihi* 187. *ad fin.* quidquid
contra eum dicat Garz, *de expenſ. d.* . 14. *n.* 19. *verſ. præterea*,
quia hæc opinio comprobatur ex mox dicendis de Decimis.

39 Nec diſtinguendum videtur inter locationem ad modicum
tempus, & locationem ad longum, niſi quatenus in tali
locatione ad longum tempus, penſio conſtituta eſſet modica,
quia tunc facilius admitti poſſet, quod omnia tributa
ipſe conductor ſolveret, ut dictum eſt ſupra in alio propoſito,
& in illo admittit Garz, *de expenſ, cap.* 14. *n.* 19. *prope fin.*
Fulg. *de jur. emph. tit. de melioram. q.* 10. *n.* 9. *& n.* 12.
& 13. ſi autem adſit conſuetudo, nulli dubium, quod ſervanda
erit, *d. l. ſi ſine* 33. §. *Lucius, ff. de admin. tut.*

Decimæ vero quoniam debentur de fructibus, adeo ut eodem
40 modo colonus de parte eorum, quæ ſibi remanent ratione
culturæ, ac dominus de portione, quam percipit ratione
terræ, eas reddere ſine diminutione teneatur, ut eſt text. *in
c, tua nobis prope fin. verſ. & cum de cunctis, de decim.* hinc
eſt, quod in locatione propria, de qua loquimur, ubi vide- 41
licet conductor ſolvit mercedem in pecunia, & percipit omnes
fructus, ad ipſum ſpectat earum ſolutio totalis, ut docet
ibi Abb. *num.* 14. *ante med. verſ. aut Dominus locavit*, ubi
quod cum hoc ſit onus fructuum, videtur locatorem illos
tranſtuliſſe cum onere ſuo, & quod non eſt verum dicere, locatorem
recipere penſionem liberam a decimis quia immo eas
ſolvit, cum pro minori penſione cenſeatur locaſſe ratione oneris
earum, Mon. *de decim. c.* 7. *q.* 1. *n.* 40. ubi dicit, quod licet
Abb. *ubi ſup.* dicat Gloſſ. ibi tenere contrariam, tamen tenet
iſtam, ſi bene perpendatur Rot. *dec.* 458. *n.* 37. *par.* 5. *rec.*

Quæri etiam poteſt in locatione animalium ad vecturam 42
de portorio, ſive paſſagio, ſeu gabella tranſitus, puta ſi omne
animal tranſiens per pontem ſolvere debeat aliquid, an
talem ſolutionem facere debeat conductor, ſive locator, &
in hoc diſtinguendum eſt, ut ſi locator de tempore contractus
ſolvit animal, ſive etiam currum locatum tranſire debere
per pontem illum, ibique portorium ſolvi, ipſe teneatur,
alias ſecus, ut eſt text. clarus *in l. cum in plures* 62. §. *vehiculum
conduxi, ff. locati*, ſi autem, quid plus ſolvatur pro curru
onuſto, quam pro vacuo, illud plus, quod ſolvitur ratione
oneris, quod eſt conduct. ſine dubio ſolvendum erit a conduct, 43
prout advertit Gloſſ. *ibid. in verb. Rheda, & in verb. debere.*

Hæc autem omnia procedunt ſecluſa voluntate contraria
partium, ei enim cedere debent regulæ juris, cum maxime
ſpectari debeat in locatione quid inter utramque par- 44
tem convenit, ut monet Juriſconſult. *in l, ea lege* 53. *in
princ. verſ. reſpondo, ff. locat.*

Utiles autem impenſas in re locata, neque locator, ne- 45
que conductor facere tenetur, & multo minus voluptuarias,
ut de ſe patet, ſecluſo pacto. de quo dicam infra.

Quæ autem fructuum colligendorum cauſa ſunt, fieri debent
a Conduct. Caſt. *in l. domos in fin. verſ. ſed adhuc oppono*, 46
ff. de leg. 1. Boer. *deciſ.* 44. *n.* 13. & aliis adductis, Menoch.
conſ. 64. *n.* 17. *& in tract, de arbitr. judic. caſ.* 215. *n.* 3. *& ſeq.*

Et licet omittere dictas impenſas videatur reſultare in
damnum ipſius tantum, ex eo ipſe percipere debet fructus
rei locatæ, indeque dici poſſe eum teneri ad illas tantum cau- 47
ſative, quatenus videlicet fructus percipere velit, non autem
compelli a locatore, tamen hoc procedit quoad illas, quæ
metam tantum perceptionem fructuum ſui temporis reſpiciunt,
at quia ſunt quædam, ex quarum omiſſione reſultat
damnum rei, ſeu etiam fructuum diminutio in annis futuris,
in quibus forte non durat amplius locatio, prout eſt amputatio
capitum vitium, ſeu uti vulgo dicitur, *potare*, ad
eas faciendas poterit compelli pro ſuo intereſſe a locatore,
Bald. *in Auth. qui rem num.* 3. *poſt med. C. de Sacroſ. Eccl.*
Trentacinq. *var. lib.* 2. *tit. de loc. & conduct. reſol.* 4. *num.* 10.
ad med. cum aliis adduct. ſup. *in cap.* 29. *de conductore, quid
poſſit in re locat. &c. a num.* 73. quæ non repero.

Et quoniam de aliquibus uti habentibus admixtam utilitatem
rei dubitari poteſt, an dici poſſint fructuum colligendorum
cauſa, ut ſignanter de foſſatis, quæ ſiunt in agris, dictum
eſt ſup. in eis cadit etiam quæſt. an ſint faciendæ a conduct.
vel potius a locatore, & de ea habuit conſulere Bart. ut
ipſe refert, *in l. impenſa* 14. *ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* ubi
eam examinat arguendo hinc inde, & concludit, quod primo
inſpiciatur conſuetudo regionis, quia ea, quæ de conſuetudine
regionis ſunt, veniunt in contractu, ſi vero non
apparet de conſuetudine, & tunc, aut expenſæ reſpiciunt
utilitatem perpetuam, vel longioris temporis, quam duret
locatio, & non pertinent ad conductorem, ſi vero ſunt expenſæ,
quæ quolibet anno ſunt faciendæ, puta in purgandis,
vel faciendis foſſatis, quæ quolibet anno fiant, vel purgentur,
& tunc debent fieri a conduct. ut probatur *in l. illa*,
& per alia jura per ipſum adducta, & licet hæc doctr. Bart. in
ea parte, ubi dicit impenſas, quæ concernunt utilitatem rei
tantum pro tempore, quo durat locatio. faciendas eſſe a conduct.
impugnetur a Garz. *in tract, ne expenſ. & melior. c.* 14.
num. 15. ubi dicit reprobari opinionem Bart. ex diſtinctione,
quam firmat inter conductor. & emphyteutam, ut reſpectu 48
iſtius, nempe emphyt. bene procedat, ut teneatur expendere
etiam pro conſervatione rei pro tempore durantis emphyt.
ſecus autem reſpectu conduct. nam ſi res conducta in parte
corruat abſque culpa ipſius, non ſolum non tenetur ipſe
reficere, ſed remittitur penſio pro parte. Tamen non recedendum
videtur ab opinione Bart. in terminis foſſatorum,
quæ reficiuntur quolibet anno, vel etiam ſi reficiantur quolibet
biennio, vel triennio, & pro tanto tempore duret locatio,
quia iſta refectio foſſatorum, & aggerum ſimilium reſpicit
potius perceptionem fructuum, & ad eam tendit, quam
ad rei locatæ conſervationem, cum ſit quædam ſpecies, ſeu
pars culturæ, ad quam tenetur conduct. ut conſiderat Bart.
quem ſequuntur Allex. *in l. divor.* §. *impendia, num.* 3. *ff. ſol.
matr.* & Ruin. *conſ.* 157. *n.* 21. *lib.* 1. Rol. *conſ.* 38. *n.* 24, *lib.* 1,
Men. *conſ.* 64. *n.* 17. *ad fin. & de arbitr. in addit. ad caſ.* 258. 49
n. 16. opinio tamen Garziæ poſſet habere locum, ubi ageretur
de ipſa re locata reficienda, & procedere etiam in foſſatis,
ubi ex verbis locationis dignoſceretur illa quoque fuiſſe
tanquam res, ſeu rei qualitas conſiderata, & in contractum
dedu-

50 deducta, itaut applicari poſſet ratio illa per eum adducta, quod ſi res locata in parte deficiat, tenetur locator eam reſtituere, non conductor, quæ in ſe vera eſt ex ſupradictis.

51 Præterea reminiſcendum, quod ſimiles impenſæ tunc dicuntur non eſſe ad ſolam perceptionem fructuum, ſed potius reſpicere meliorationem rei, cum durant ad decennium juxta Gloſ. *in l. vel ſi vites 3. ver. vel ad eam, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* & alios ſupracit. & proinde quatenus foſſata pro tanto tempore durent, & ſint neceſſaria, ad hoc ut conductor uti poſſit agris locatis ad uſum deſtinatum, teneatur locator abſolute ea reficere, prout eum teneri ad expenſas neceſſarias dictum eſt, ſi vero non ſunt neceſſariæ, ſed tantum utiles vel tanto tempore non durant, & non teneatur locator, ſed ſi velit conductor, debeat ipſe reficere ea, & in fine locationis repetere impenſam pro rata temporis, quo adhuc duratura ſunt, adeo ut ſi durant ad decennium, & lapſum ſit quinquennium, repetat medietatem expenſarum, ut exemplificat in ſpecie Boer. *d. dec. 44. n. 13, poſt med.* Menoc. *conſ. 64. n. 17. prope fin.*

De pactis circa expenſas faciendas in re locata.

S U M M M A R I U M.

1 *Pacta circa expenſas, & melioramenta rei locatæ ſervanda ſunt.*

2 *Et ſufficit etiam tacita voluntas, quod conductor de ſuo melioret,*

3 *Locatione facta ad meliorandum, debet conductor de ſuo meliorare.*

4 *Aream recipiens ad ædificandam domum, tenetur domum ædificare de ſuo.*

5 *Pacta quod conductor expendat de ſuo, & melioret, ſtricte intelligenda ſunt.*

6 *Pactum quod conductor ædificium reſtauret, intelligitur pro prima vice tantum.*

7 *Et ſi iterum ædificium collabatur durante adhuc locatione, poterit conductor compellere locatorem, ut reſtauret, non obſtante dicto pacto.*

8 *Lim. ſi ex verbis appareat contraria voluntas, ut ſi dictum, quod conductor debeat reaptare, & manutenere, vel quid ſimile.*

9 *Intellige limitationem, ut non propterea teneatur conductor de caſu valde inſolito.*

10 *Lim. 2. ut ſi locata area ad ædificandam domum cum onere recipiendi in ea locatorem, ſi domus poſtquam eſt ædificata corruat, poſſit conductor compelli iterum ædificare.*

11 *Impenſa, & melioramenta facta a conductore obligato meliorare, cenſentur facta in executione obligationis.*

12 *Emphyteuſis eſt conceſſio ad meliorandum.*

13 *Emphyteuta non tenetur ad melioramenta magni valoris.*

14 *Quæ melioramenta ſint magna, vel parva ad hunc effectum, relinquitur arbitrio Judicis.*

15 *Pactum quod emphyteuta debeat meliorare, non alterat naturam contractus, ſed intelligitur de melioramentis parvis.*

16 *Pactum quod melioramenta facta ab emphyteuta devolvantur ad dominum, intelligitur de parvis, & ſi facta ſint magna, operatur quo ad partem parvam tantum.*

17 *Pactum quod emphyteuta faciat certa melioramenta, non tollit obligationem ejus provenientem ex juris diſpoſitione,*

18 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*

19 *Decl. procedere, ſi illa proviſio legis ſit ex jure particulari, & privilegio, ſecus ſi ex natura contractus.*

20 *Pactum quod melioramenta facta ab emphyteuta, emphyteuſi finita ire debeant ad dominum, non impedit eorum obligationem emphyteuſi durante.*

21 *Et licet obligatio finita emphyteuſi expiret, hoc intelligitur ſi emphyteuſis reſolvatur ex natura contractus.*

22 *Pactum quod ſi emphyteuta alienet rem cum melioramentis devolvatur, non operatur devolutionem ſi facta alienatio melioramentorum tantum.*

23 *Dominus directus non poteſt juvari pactis circa melioramenta ſibi favorabilibus, niſi contractum ex parte ſua ſervet.*

24 *Et ſi agere velit vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte ſua.*

C A P U T XXXIV. §. II.

1 Quoad tertiam inſpectionem de pacto circa melioramenta, clarum eſt illud ſervandum eſſe, ac poſſe conveniri, quod locator faciat ea, ad quæ de jure non tenetur, prout etiam quod conductor rem reficiat, vel reſtauret, aut illam alio modo melioret, Bald. *in leg. Colonus 63. in 2. lect. n. 1. ff. locat.* Carpan. *d. c. 400. n. 198. & ſeq.* Joſ. Lud. *dec. Peruſ.*
2 *24. n. 16.* imo etiam ſi expreſſe non ſit actum, ut conductor melioret de ſuo, adhuc ſufficit colligi aliquo modo ita ſenſiſſe partes, Garz. *de expenſ. c. 14. n. 16.* & exempla ſunt, ſi recepit titulo locationis ad meliorandum, vel gene- 3
raliter dictum ſit, ut colonus melioret, ſenſit Bald. *ubi ſup.* & Gregor. Lop. *in leg. 24. tit. 8. par. 5. ver. ea carencet,* vel ſi aream recepit ad ædificandum domum cum onere re- 4
cipiendi in ea dominum euntem, & redeuntem, vel ſitum ad erigendum furnum, vel molam frumentariam cum pacto coquendi panem, vel molendi frumentum, ut ex eiſdem tradit Garz. *d. c. 14. n. 16.*

At quoniam pacta præfata ſunt contraria juris diſpoſitio- 5
ni, debebunt ſtricte intelligi, & ad limites verborum, adeout quanto minus fieri poteſt, recedatur ab ipſa diſpoſitione ju- 6
ris, & natura contractus, unde ſi locatum ſit ædificium collapſum cum pacto, quod conductor illud reſtauret, non ſolum intelligitur pro unica vice tantum, juxta vulgatam re- 7
gulam, *leg. Boves; §. hoc ſermone, de verb. ſignif.* ſed ulterius ſi poſtquam conductor ſemel reſtauravit ædificium, iterum collabatur durante adhuc locatione, tenebitur locator illud reſtaurare, prout de jure non obſtante dicto pacto, quod reſtaurare debet conductor, ut docet Bald. *in l. licet 8. n. 6. C. loc.* quem ſequitur Dec. *conſ. 512. n. 9.* & aliis pluribus adductis Gabr. *de legib. concl. 2. n. 15.* Car. *de loc. tit. de melior. q. 4. n. 8.*

Quod tamen intelligi debet procedere, niſi aliud ex ver- 8
borum contextu, vel aliunde deprehendatur ſenſiſſe partes prout deprehenderetur, ubi dictum eſſet conductorem debere reaptare, & manutenere, vel reaptare, & dimittere rem reaptatam, Bald. *d. n. 9. ad fin. d. q. 4. n. 9.*

Sed etiam ſi conductor promiſiſſet reficere, & manutenere, 9
adhuc non teneretur de caſu valde inſolito, ut de conductore, qui promiſerat manutenere molendinum molens, & eum ſic tradere, quod ubi flumen ob maximas pluvias mutaverit Alveum, ita quod molendinum non poſſet amplius molere, non teneatur conductor in tali caſu adeo fortuito, conſuluit Fulgoſ. 193. & de alio, qui promiſerat mundare, & purgare omne nocumentum, quod accideret in flumine, & ripas manutenere, & reſtituere clauſam in bono puncto, & ſtatu, tempore finitæ locationis, ſuſcipiendo in ſe omne periculum, quod eveniente diluvio maximo deſtruente clauſam, adeout refectio requireret magnum impendium, non teneretur conductor, conſuluit Bald. *conſ. 119. l. 1.* & utrumque conſilium refert, & ſequitur Natt. *conſ. 449. n. 16. & 17.*

Verum ubi locata ſit area ad ædificandam domum cum 10
onere recipiendi in ea dominum locatorem euntem, & redeuntem, vel ſitus ad ædificandum furnum, vel molam frumentariam cum onere coquendi panem, vel molendi frumentum, quod ſi hæc ædificia, poſtquam fuerint conſtructa collabantur, poterit locator compellere conductorem, ut illa reſtauret propter ſuum intereſſe, prout tradit Garz. *de expenſ. & melioram. d. c. 14. ſub n. 16.* allegans *leg. cum debere Colonum, ff. de ſervit. urb. præd.* & Jo. Andr. quem dicit videndus *in addit. ad Specul. tit. de loc. §. poſtquam in addit.* quæ incipit, *habita, verſ. redeundo ad principalem.*

Stante autem pacto, quod conductor meliorare debeat, ſi melioravit, non poterit prætendere melioramenta, ſeu 11
eorum valorem in totum, vel in parte, quia præſumitur, quod in executionem pacti melioraverit, ut firmavit Rota coram Durando *dec. 338. n. 10. & ſeq. & in recent. dec. 69. n. 2. p. 5.* & ratio eſt, quia actus in dubio cenſetur factus in executionem præcedentis obligationis, Alex. *conſil. 25. n. 9. & ſeqq. l. 2.* Menoch. *præſumpt. 49. & ſeq. l. 3.*

At ſecus eſt in emphyteuſi, quia licet in ea de natura contractus ſit, ut fiat melioratio; nam concedere in emphyteu- 12
ſim eſt concedere ad meliorandum, nomen enim emphyteuſeos græce ſignificat meliorationem, Gloſſ. *in §. adeo inſtit. de loc.* Fulgoſ. *conſ. 9. ad fin.* tamen hæc obligatio meliorandi 13
ex natura contractus emphyteutici non extenditur ad melioramenta magni valoris, ſed reſtringitur ad impenſam modicam, Barboſ. *in l. diverſis, §. fin. p. 1. n. 36.* Garz. *de expenſ. c. 14. n. 12.* ubi dicit, quod emphyteuſis inſitio eſt, & qui recipit in emphyteuſim, recipit ad inſerendum, plantandum & imboſcandum, & quod propterea has meliorationes non ſibi conſervat emphyteuta, ſecus vero majores, quæ non veniunt nomine emphyteuſis, Joſ. Ludov. *dec. 24. n. 20.* Surd. *dec. 300. n. 22. verſ. Præterea licet,* Cyriac. *contr. 268. n. 21.* & proinde ſi fecerit meliorationes magnas, in fine emphyteuſis ea retinet, deducta illa parva quantitate ad quam tenebatur, Rot. coram Durano *d. dec. 339. n. 24. & ſeq.* ubi & quod quæ ſit parva iſta quantitas relinquitur arbitrio ju- 14
dicis, & quod in caſu illo dictum fuit, regulari debere, ut eſſet detrahenda decima pars circiter.

Et quatenus in conceſſione emphyteuſis, expreſſe ſit di- 15
ctum ad meliorandum, non propterea cenſeri debet receſſum fuiſſe a dicta natura contractus, ſed potius quod partes voluerint ſe cum illa conformare, itaut non obſtante tali pacto ſi emphyteuta melioret, debeat melioramenta retinere, Rim. Jun. *conſ. 34. n. 48.* & idem eſt ſi emphyteuta ſe obligaverit relaxare rem potius melioratam, quam deterioratam, ut in caſu Gratian. *diſcept. 934. n. 10. & ſeq.* vel ſi expreſſe dictum, quod cenſeatur conceſſa ad meliorandum, Surd. *dec. 300. n. 21.* ubi etiam dicunt, quod tacite ineſt in contractu emphyteuſis, quæ nihil operantur. Unde intelligendum pariter

Digitized by Google

riter erit pactum de melioramentis modicis, de magnis &
adeo quatenus ſint magna, non intelligetur de eis, Gratian.
ibid. n. 12. vel operabitur in illa parva quantitate, ut di-
ctum eſt eſſe de natura contractus, & tradit in terminis
pacti Cyriac. *diſcept. 59. n. 52. ad finem.*
Neceſſaria igitur eſt expreſſa conventio, quod domus, ſeu
alia res emphyteutica devolvatur cum melioramentis, &
tunc debentur domino tanquam pars pretii, Gratian. *diſcept.*
8 cu. n. 8. & dicta diſcept. 934. in fin. imo fortius, dum volu-
mus pactum intelligi juxta naturam contractus, adeo ut cum
de natura contractus ſit, ut emphyteuta faciat melioramen-
ta modica; pactum quoque meliorandi intelligatur pro mo-
dica ſumma, idem dicendum erit de pacto, quod meliora-
menta devolvantur ad dominum, ut videlicet intelligatur de
modicis, prout pariter ſupra dictum eſt, modica tantum de-
16 volvi de natura contractus, vel pro parte modica tantum,
ſi fuerint magna, adeout ad hoc ut devolvantur omnia, ne-
ceſſe ſit, ut exprimatur in pacto, ut ſentiunt Gamma *dec. 75.*
n. 2. verſ. & quamquam, Seraph. *dec. 1496. in fin.* & aliis
adductis Cyrocc. *diſcept. 57. n. 21.*
Ubi autem adſit pactum faciendi in ſpecie talia meliora-
17 menta, ſi emphyteuta ultra ea, & alia fecerit, an reſpectu
factorum, ultra pactum expreſſum intret tacitum ex prædicta
natura contractus emphyteutici, itaut emphyteuſi finita de-
beatur etiam in eis illa modica quantitas domino libera abſ-
que obligatione reficiendi ejus valorem, videbatur dicen-
dum, quod non, quia expreſſum facit ceſſare tacitum, &
18 proviſio hominis proviſionem legis, *l. & habet*, *§. cum quis*,
ff. de precar. & l. fin. Cod. de pact. convent. ſed contrarium fir-
mavit Duran. *diſt. dec. 338. n. 29.* ea ratione, quia tunc pro-
cederet objectum, ſi illa tacita obligatio proveniret ex pri-
19 vilegio, aut alio jure ſpeciali, & extraordinario, ſecusvero
dum provenit ex natura rei, & a jure communi, tunc enim
per proviſionem hominis non ceſſat proviſio legis, ſed utra-
que locum habet, Jaſ. *in l. 2. n. 143. & ſeq. Cod. de jur. emphyt.*
Neguſ. *de pignor. par. 2. membr. 4. n. 87. verſ. primu eſt.*
20 Notandum tamen in propoſito præfati pacti in emphy-
teuſi appoſiti, quod licet dicat melioramenta reverti debere
ad dominum emphyteuſi finita, non proinde impedit eorum
obligationem, emphyteuſi durante, Rot. *dec. 294. n. 7. par. 1.*
rec. & licet emphyteuſi finita expiret obligatio, & vadant
melioramenta ad dominum rei libera ab hypothecis, tamen
21 hoc procedit, quatenus emphyteuſis reſolvatur ex natura
contractus, non autem ſi dominus alio titulo fundum acqui-
rat *d. dec. 294. n. 7. par. 1. rec.* & quamvis impoſita ſit pœna
devolutionis, caſu quo terrenum cum melioramentis alienari
contigerit, adhuc poterit emphyteuta melioramenta ipſa alie-
22 nare abſque incurſu pœnæ, ut cenſuit Rota in una Tuſcu-
lana Salviani coram Zarara *inter ejus impreſſas dec. 59. n. 10.*
ea ratione, quia alienatio terreni ſimul cum melioramentis,
prohibita videatur in præfatis verbis, non autem meliora-
mentorum de per ſe, ut colligitur ex dictione, *cum*, quæ
copulat acceſſorie, *l. 1. & 2. ff. de pecul. cum al. in dicta dec.*
alleg. & quidem dum pactum exorbitat a diſpoſitione juris,
& eſt pœnale non admittit latam interpretationem, ſed re-
ſtringendum eſt ad ſonum verborum ex vulgatis.
Et multum advertendum, quod non poterit dominus ju-
vari pactis præfatis circa melioramenta ſibi favorabilibus,
ubi contractum ex parte ſua non adimpleviſſet, *l. Julianus*
14. §. offerri, ff. de act. empt. & in terminis locationis, *l.*
quæro 56. §. inter locatorem, ff. loc. & firmat in propoſito
Merlin. *dec. 351. n. 4.* & multo magis ſi contractum impu-
gnaſſet, & declarari nullum obtinuiſſet, *dec. 602. n. 4. par.*
4. tom. 3. rec. adeout, ubi vult agere vigore dictorum pacto-
rum, docere debeat de adimplemento contractus ex parte
ſua, *dec. 605. n. 2. par. 4. tom. 3. recent.* ſufficit enim op-
ponere de non adimplemento, Roland. *conſ. 69. n. 9. l. 4.*
Mareſcott. *c. 88. n. 1. l. 1.* Grat. *diſcept. 455. n. 4.*

Quas impenſas conductor repetere poſſit, & quomodo, & quando.

S U M M A R I U M.

1 *Impenſæ in re locata per conductorem factæ repetuntur, ſi ſunt neceſſariæ, vel utiles.*
2 *Ampl. non ſolum ſi locatio finiatur ſui natura, ſed etiam ſi conductor culpa ſua expellatur.*
3 *Decl. ampliationem non procedere in emphyteuta, qui culpa ſua expulſus non repetit melioramenta.*
4 *Idque ſive emphyteuſis ſit privati, ſive ſit Eccleſiæ.*
5 *Et ſive melioramenta ſint parva, ſive magna.*
6 *Et idem eſt in locatione ad longum tempus pro modica penſione facta.*
7 *Secus autem ſi pro penſione magna fructibus correſpondente.*
8 *Et in emphyteuſi ſi ſit pro canone magna correſpondente fructibus, quod non amittantur melioramenta ab emphyteuta expulſo.*
9 *Et generaliter ſi culpa emphyteuta non cedat in damnum domini, per eum non amittantur melioramenta.*
10 *Impenſas parvas, non conductor præſertim ad longum tempus repetit ſecundum aliquos.*
11 *Contr. ſi locatio ſit pro penſione magna.*
12 *Decl. ut ſi expenſæ erant neceſſariæ, & reſpiciebant ſubſtantiam rei, conductor eas repetat, licet parvas, alias ſecus.*
13 *Non neceſſaria ſi non excedunt ultra locationem non repetuntur, ſecus neceſſaria.*
14 *Melioramenta per conductorem facta opera propria, vel ſuis animalibus, & curribus non repetuntur ſecundum aliquos.*
15 *Contrarium verius.*
16 *Hæc contraria opinio facilius procedit in laboribus implicatis pro collectione fructuum.*
17 *Prout etiam ſi conductor erat ſolitus operari pro mercede.*
18 *Melioramenta in re locata facta a ſervo incolæ conductoris per eum repetuntur.*
19 *Idem de factis a ſubconductore vigore pacti cum primo conductore initi.*
20 *Conductor qui conduxit ab uſufructuario locatore mortuo, expenſas non repetit.*
21 *Idem in eo, qui conduxit a poſſeſſore Majoratus, vel alio bona reſtituere debente.*
22 *Doctores facultatem habent gloſſandi, & interpretandi, non autem deſtruendi leges.*
23 *Text.* in l. ſi quis domum, §. hic ſubjungi, ff. locat. *explicatur.*
24 *Conductor, qui conduxit ab uſufructuario, ſi uſufructuarius locavit tanquam dominus, expenſas repetit.*
25 *Limitatio declarat in quibus terminis loquatur regula.*
26 *Impenſa facta a conductore non attenditur an duraturæ eſſent ad tempus deſtinatæ locationis, ſed ad tempus, quo locatio actualiter duravit.*
27 *Impenſæ voluptuariæ, & ad proprium commodum per conductorem factæ non repetuntur.*
28 *Uſufructuarius ſimpliciter locans, cenſetur locaſſe tanquam dominus.*
29 *Ampl. ut conductor uſufructuarii non repetat expenſas etiamſi adſit fidejuſſor pro ejus ſecuritate.*
30 *Lim. procedere ſi uſufructuarius decedat, ſecus ſi cedat.*
31 *Impenſas etiam utiles non repetit conductor ſi fecerit eas adeo exceſſivas; ut dominus illas ſolvere non poſſit.*
32 *Decl. ut exceſſivitas ad hunc effectum probanda ſit ab allegante.*
33 *Et quando dicantur exceſſiva, ſtatur arbitrio Judicis.*
34 *Et ubi locator eas facturus erat, non attenditur exceſſivitas.*
35 *Et permittitur eodem caſu exceſſivitatis conductori melioramenta abradere ſi ei ſit utile, & rei, juxta ſtatum antiquum, non damnoſum.*
36 *Vel datur eidem conductori retentio rei.*
37 *Altare unum non eſt diſcooperiendum, ut cooperiatur aliud.*
38 *Conductor qui melioramenta exceſſiva fecit, compellitur etiam ſolvere domino valorem rei, & illam ſibi retinere.*
39 *Statur tamen arbitrio Judicis an ita expediat.*
40 *Impenſæ non repetuntur a conductore, quando dominus denunciavit ei, ut illas non faceret.*
41 *Lim. ſi reſpiciant intereſſe Reipublicæ, prout in munitione Caſtri, & ſimilibus.*
42 *Impenſæ repetuntur a conductore, quando melioramenta facta ſunt per diverſam materiam, uti ædificando, quæ dicuntur per applumbationem, ſecus ſi plantando, quæ dicuntur per ferruminationem.*
43 *Decl. ut non repetantur facta in plantando per earum ſeparationem a fundo, ſecus per repetitionem impenſarum.*
44 *Decl. probandum eſſe plantationem fuiſſe utilem.*
45 *Impenſarum pro repetitione datur conductori actio.*
46 *Actio ex conducto datur conductori pro omni eo quod ſibi præſtare debebat locator.*
47 *Pro repetitione expenſarum poteſt conductor agere etiam certi conditione, & actione negotiorum geſtorum.*
48 *Retentio facilius datur, quam actio.*
49 *Pro repetitione expenſarum competit conductori retentio mercedis non ſolutæ.*
50 *Et etiam ipſius rei melioratæ.*
51 *Retentionis exceptio opponitur tam in petitorio, quam in poſſeſſorio.*
52 *Et non ſolum in proceſſu, ſed etiam in executione ſententiæ ad eam retardandam.*
53 *Etiamſi ſententia lata ſit ex celeri remedio l. ſi* quis conductionis.
54 *Et etiam poſt tres conformes.*
55 *Et ad retardandum executionem obligationis Cameralis, vel alterius executivæ.*
56 *Et ad retardandum revocationem attentatorum.*
57 *Et ad repellendos creditores anteriores rem hypothecatam habentes.*
58 *Hoc tamen procedit prærata, pro qua res pretioſior facta eſt.*

59 *Quod*

59 *Quod ſecus eſt reſpectu domini.*
60 *Ampl. ut conductor, qui melioravit, poſſit repellere creditores hypothecarios in totum, ſolvendo eis eorum creditum, & ſibi retinendo rem ſerundum aliquos.*
61 *Contr. tamen eſt verius.*
62 *Decl. hoc contrarium non procedere, niſi creditores velint ſolvere melioramenta.*
63 *Impenſas, & melioramenta voluptuaria conductor non repetit niſi ea abradendo, & ferme aſportando ſi abradi poſſunt.*
64 *Melioramenta abradi non poſſe dicuntur, ſi abraſa nullius ſint utilitatis abradenti.*
65 *Et parva utilitas pro nihilo reputatur.*
66 *Item abradi non poſſunt, ſi deterioretur prior ſtatus rei.*
67 *Item abradi non poſſunt planta, & alia melioramenta facta per ferruminationem.*
68 *Item abradi non poſſunt ædificia in civitate facta.*
69 *Impenſa, & melioramenta voluptuaria repetuntur, nec eſt locus abraſioni ſi fuerunt utilia, aut ſi dominus erat facturus, vel habeat rem venalem &c.*
70 *Abraſioni ubi locus eſt, ea poteſt fieri non ſolum ante rei æſtimationem, ſed etiam poſtea.*
71 *Poteſt tamen impediri abraſio per dominum mediante ſolutione valoris.*
72 *Ampl. procedere etiam ſtante pacto de abradendo.*
73 *Impenſa fructuum percipiendorum cauſa facta a conductore non repetuntur, ſed repetuntur facta a locatore.*
74 *Decl. non repeti per conductorem ſi facta tantum pro tempore durantis conductionis, ſecus ſi durent ultra eam.*
75 *Intellige declarationem ſi de tempore conductionis eadem impenſa non aderant.*
76 *Melioramenta facta a conductore longi temporis in re ſtabili habentur pro ſtabili; facta a conductore ad modicum tempus ſunt purum creditum.*
77 *Conſenſus imponi poteſt ſuper melioramentis factis a conductore longi temporis in re ſtabili.*
78 *Melioramenta facta a conductore brevis temporis cedunt ſolo, & impenſa tantum repeti poteſt.*
79 *Melioramenta facta a feudatario in re feudali non efficiuntur feudalia.*
80 *Impenſa facta per conductorem in re conducta repetuntur in fine locationis.*
85 *Decl. procedere in utilibus, non in neceſſariis, quia iſta repeti poſſunt ſtatim.*
82 *An dominus poſſit vello utiles ſtatim retinere, & augere penſionem relative.*

CAPUT XXXIV. §. III.

DEveniendo ad quartam inſpectionem, quas expenſas conductor repetat, & qua actione, & quo tempore,
1 quoad neceſſarias, quas dictum eſt, quod locator tenetur facere, ſi eas fecerit conductor, clarum eſt, quod repetet, & idem eſt de utilibus, quia non debet locator locupletari cum ejus jactura, & de utriuſque, quod conductor eas re-
2 petat, eſt text. expreſſus *in l. Dominus 57. §. in conducto, ff. loc.*

Quod & ampliatur procedere non ſolum, ubi locatio finitur ſui natura, ſed etiam ubi conductor culpa ſua expellitur, puta ob non ſolutam penſionem, adhuc enim prædictas expenſas repetit, ut habetur *in l. Colonus 63. in princ. ff. locat.*

3 At Contrarium procedit in emphyteuſi, quia emphyteuta melioramenta repetit tantum, ubi emphyteuſis natura ſua finitur, non autem ſi culpa ſua emphyteuta expellatur, *l. 2.* & ibi Bald. *in 2. notab.* & Jaſ. *n. 27. Cod. de jur. emphyt.* Gozad. *conſ. 46. n. 9.* Gratian. *diſcept. 810. n. 7.* Valaſc. *de*
4 *jur. emphyt. q. 25. n. 2.* ſive emphyteuſis ſit privati, ſive Eccleſiæ, Garz. *de expenſ. c. 6. n. 20. prope finem*, Joſeph. Lud. *dec. Peruſ. 217. n. 34.* Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de melioram. qu. 1. n. 2.*

Et licet hoc procedere tantum in melioramentis parvis
5 de natura contractus emphyteutici faciendis, non autem in magnis, teneant poſt alios Garz. *d. tr. c. 6. n. 22.* & Valaſc. *d. tr. q. 25. n. 3.* tamen hæc opinio videtur multum periculoſa, tum quia ſi eſſet vera, deſtrueret dictam communem diſtinctionem, quæ fit in hac materia repetitionis melioramentorum inter caſum devolutionis ex natura contractus evenientis, & caſum devolutionis evenientis culpa emphyteutæ, cum etiam in primo caſu melioramenta parva non repetat, juxta tradita in præced. §. *n. 13. ad fin. & ſeq.* tum etiam, quia repugnare videntur verba text. *in d. l. 2.* ibi, *nulla ei in poſterum allegatione nomine meliorationis, ſeu emphyteuticaria*, ponderando dictionem illam, *nulla*, ſine cujus læſione non poſſunt excipi meliorationes magnæ, prout etiam tenuerunt Bald. *in l. ſi inobus, §. emptor, C. com. de legat.* Guidop. *dec. 438.* & alii quos refert, & ſequitur Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de melioram. qu. 1. n. 10. & 11.*

6 Eademque amiſſio, quæ procedit in emphyteuſi, ſive omnium, ſive parvorum tantum melioramentorum, procedit quoque in locatione ad longum tempus pro modica penſione facta, Caſtrenſ. *conſ. 210. n. 3. poſt med. verſ. ſed circa præmiſſa par. 2.* Petr. Barboſ. *in l. Divortio, §. fin. in prima par. n. 70. in princ. verſ. & per contrarium, ff. ſol. matr.* Menoch. *recuper. rem. 15. n. 251. ad fin.* Niger *de except. c. 8. §. 14. n. 31.* & eſt opinio adeo communis, ut Valaſc. *de jur. emphyt. q. 29. n. 25.* dicat, quod licet ſibi non placeat, tamen non poſſumus has veteriſmas opiniones, quantacumque auctoritate convellere, & multo minus a foro abdicare.

E contra autem ſi locatio ad longum tempus ſit pro pen- 7
ſione magna fructibus correſpondente, vel paulo minus, tunc impenſas conductor non amittet, quia talis locatio non aſſimilatur emphyteuſi, nec cum ejus regulis gubernatur, ut ſentiunt omnes præcitati, & ultra eos Rot. coram Seraph. *dec. 546. n. 2. & 3.* ubi *n. 8.* etiam ſi penſio ſit diminuta uſ-
que in ſexta parte, & ſi ſit emphyteuſis, pro qua ſolvatur Ca- 8
non magnus eodem modo correſpondens fructibus, ipſa aſſumet naturam locationis in hoc propoſito, ut emphyteuta culpa ſua expulſus melioramenta non amittat, quia ceſſat ratio, pro qua intrat amiſſio, quæ eſt, quia in emphyteuſi quid modicum ſolvitur Caſtrenſ. *in d. l. Colonus n. 4. ff. locat.* Mareſcot. *var. c. 210. n. 14. l. 2.* Seraph. *d. dec. 546. n. 2.*

Quod, & tanto magis procedet, ubi conductoris culpa non 9
ſit talis, quæ cedat in aliquod damnum, ſeu præjudicium Domini, quia hoc caſu, nec etiam emphyteuta amittit meliorationes, ut declaravit notabiliter Rot. *in d. dec. 546.* coram Seraph. *n. 4.* & ſequutus eſt Mareſcott. *d. c. 210. n. 15.* & Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de melioram. qu. 2. n. 6.*

Declaratur autem concluſio, quod conductor repetat præ- 10
dictas expenſas quatenus ſint in quantitate magna, ſeu conſiderabili, alias autem ſi ſint parvæ, eas non repetat, præſertim conductor ad longum tempus, per relatos a Carpan. *ad ſtatut. Mediolan. tom. 2. c. 400. n. 187.* Niger. *de except. c. 8. §. 13. n. 37.* & dixit Rot. *dec. 130. n. 3. par. 4. diverſ.*

At contrarium, quod etiam impenſæ modicæ non ſint fa- 11
ciendæ de proprio a conductore etiam longi temporis, quatenus penſionem correſpondentem fructibus ſolvit, dicit Garz. *de expenſ. & melioram. c. 14. n. 5. poſt med.* Niger. poſt alios *de except. c. 8. §. 14. n. 14. & §. 15. n. 25.* & dixi ſupra in ſecunda inſpectione, ubi alios adduxi. Et diſtinguendum videtur, quod ſi agatur de expenſis omnino neceſſariis, & rei
ipſius ſubſtantiam indubitanter reſpicientibus, quas omnino 12
locator facere debebat, tunc eas conductor, qui pro eo illas fecit, indiſtincte repetat, ut dicit Caſtrenſ. *conſ. 270. n. 4. l. 2.* Valaſc. *de jur. emphyt. qu. 28. n. 28. in princ.* & dicam aliquid infra, ſi autem agatur de utilibus, vel reſpicientibus etiam culturam, & fructuum perceptionem, vel rei uſum, & tunc eatenus repetantur, quatenus ultra tempus locationis durent, inde enim dicitur ad hunc effectum impenſa magna, alias enim ſi ultra dictum tempus non durat, dicitur impenſa parva, & non repetibilis, Joſ. Lud *dec. Peruſ. 58. n. 7.* Peregr.
de fideicom. art. 50. n. 5. & eſt communis opinio, ut pluribus 13
adductis teſtatur Garz. *de expenſ. c. 14. n. 17 poſt med. ſub verſ. atque etiam*, & cum hac eadem diſtinctione inter neceſſarias impenſas, ut conductor eas indiſtincte repetat, etiamſi non durent ultra tempus locationis, ſecus autem in aliis non neceſſariis, tranſit etiam Borgnin. *dec. 44. n. 57. ad fin. par. 1.* & ſequitur Caroc. *tit. de expenſ. n. 48.* & de impenſis parvis reſpicientibus tantum rei uſum, non autem perpetuam ipſius utilitatem, quod repeti nequeant, loquuntur Natt. *conſ. 449. n. 12.* & Roland. *conſ. 28. n. 25. l. 1.* quos allegat dicta Rota *dec. in par. 4. diverſ.* quæ propterea ad eoſdem terminos reſtringi debet, prout etiam ad eos ſe reſtringit Carpan. *in dict. c. 400. n. 187.* & melius *n. 191. & ſeq.* ubi quod propterea expenſa in plantatione ſalicum quamvis modica repetitur, & ea quæ fit in plantatione palorum annalium, non repetitur, de quo tamen ſi plures placeat videre, adeatur Carocc. *tit. de expenſ. n. 47. & 48.* ubi eos citat.

Non diſſimilis eſt alia declaratio, ut conductor repetat 14
ea melioramenta, quæ fecit mediante impenſa, non autem ea, quæ opera propria, vel etiam ſuis animalibus, & curribus, de qua Rauden. *reſol. 29. n. 36.* & facit per ea text. *in l. Dominus 57. §. ex conducto, ff. locat.* dum dicit, quod ſi in conducto fundo conductor ſua opera aliquid neceſſario, vel utiliter auxerit, ad recipiendum ea, quæ impendit ex conducto cum Domino fundi experiri poteſt, & ſic reſtringit repetitionem ad ea, quæ impendit.

Verum in contrario ſenſu, quod videlicet repetat etiam
melioramenta opera ſua facta, eſt Menoch. *conſ. 1254. n. 7.* 15
verſ. & propterea, & videtur verius per dictum, quod ipſe etiam allegat, Imperatorum Theodoſii, & Valentiniani *in l. ult. C. de Alluvion. prope fin.* ibi, *ne doleant diligentes operam ſuam agri dediſſe culturæ*, & quidem agrum melioramus, nedum ſi cum patrimonii jactura aliorum induſtria utimur, ſed & ſi labore, induſtria, & artificio proprio, Gilken. *de impenſ. par. 2. c. 1. n. 25.* & aliis pleniſſime more ſuo congeſtis Giurb. *ad conſuet. Meſſan. cap. 25. Gloſ. 3. p. 1. n. 1.* textus autem *in d. l. Dominus, §. in conducto*, ſi bene conſideretur, poteſt retorqueri, quia dum expreſſe tribuit actionem, ſi conductor in fundo ſua opera, aliquid neceſſario; vel utiliter auxerit, pro-

bat

bus potius opinionem iſtam, & licet actionem reſtringere videatur ad recipiendum ea, quæ impendit, tamen ſatis dicitur impendiſſe, qui tempus, & labores proprios impendit, quod
16 & facilius procedet in laboribus implicatis pro collectione fructuum, videlicet in colendo agrum, ſerendo, & ſimilibus, quia ſi colonus expellatur ante fructus perceptos, omnino ex eis ſolvendi ſunt, quia non ſunt fructus agri, niſi qui his deductis ſuperſunt, & ideo pro rata, quam capiunt tales labores, non poſſunt licite a Domino retineri, ut firmant Garz. *de expenſ. & melior. c. 1. n. 14.* & Mareſcott. *var.*
17 *c. 108. n. 6. & 7. l. 2.* & in omnibus ſi conductor erat ſolitus operari pro lucro, adeout operas implicando in re locata illud amiſerit, erit ei reficiendum, juxta tradita per Abb. *in cap. finem litibus n. 30. de dol. & contum.* Jaſ. *in l. properandum, §. ſint autem alterutru, C. de judic.* Grat. *diſc. 33. n. 45. & 46.*

18 Prout etiam repetere poterit conductor melioramenta ab alio intuitu ſui facta, puta ab amico, a me enim factum dicitur, quod ab amico mei contemplatione factum fuit, Menoch. *recuper. rem. 15. n. 509. & 510.* Valaſc. *de jure emphyt. qu. 25. n. 10. verſ. quinto amplia*, Roſentall. *de feud. cap. 10. concl. 43. n. 42.* Caroc. *de loc. tit. de expen. n. 32. & ſeq.* Giurb. *ad conſuet.* Meſſan. *c. 15.* Gloſ. 8. *par. 1. 12.* idemque, & facilius eſſet dicendum ſi conductor ſublocaſſet cum pacto,
19 quod ſubconductor melioraret, quia tunc dici poſſet melioratio facta mediante impenſa primi conductoris, ex quo tale pactum cecidiſſet in diminutionem mercedis ex ſublocatione ſibi debitæ, Peregr. *dec. Patav. 64. n. 6.*

20 Limitatur autem notabiliter, quod dictum eſt, conductorem expenſas, quas fecit in meliorando rem conductam repetere poſſe in eo, qui conduxit ab uſufructuario, is enim ſi impendat eveniente poſtmodum morte uſufructuarii, expenſas non repetit, neque a Domino fundi, neque ab hæredibus locatoris, *l. ſi quis Domum 9. §. hic ſubjungit, ff. locat.* ubi I. C. reddit rationem, quia hoc evenire poſſe proſpicere debuit, Rota coram Melin. *dec. 546. n. 44.* Niger. *de excops. c. 8. §. 18. n. 22.*

21 Idque per identitatem rationis procedere etiam in eo, qui conduxit a poſſeſſore majoratus, vel primogenituræ, aut alias gravato bona ipſa reſtituere, ſenſit Molin. *de primog. l. 1. c. 21. n. 9.* & alii, quos refert Valaſc. *de jur. emphyt. q. 25. n. 35.* & in eo, qui conduxit a Prælato, ſeu beneficiato, Barb. *de Epiſc. allegat. 94. n. 11.*

At limitatio prædicta videtur ſatis dura, quod videlicet Dominus locupletari debeat cum jactura conductoris meliorantis, ut advertit Valaſc. *d. qu. 25. n. 35.* ubi ulterius progreditur, & impugnat rationem illam, quod conductor proſpicere debuit locationem finiri, dicens eam non concludere, ex quo etiam gravatus fideicommiſſo, & conductor ad tempus, proſpicere poterant eorum jus non duraturum, quantum durare debebant melioramenta, & tamen ea repetunt, & proinde cenſet melius ſentire illum Senatum, qui etiam dicto conductori uſufructuarii de ſtylo repetitionem expenſarum concedit, quam ſenſerit Vulp. *in d. l. ſi quis Domum.*

22 Verum dictum Valaſci nimis audax videtur, Doctores enim poteſtatem habent gloſſandi, & interpretandi, non autem refellendi, & deſtruendi leges, ut advertit Adden. *ad dec. 460. n. 128. par. 4. com. 2. recent.* quare pro interpretatione præfatæ *leg. ſi quis Domum, §. hic ſubjungit*, animadvertendum,
23 dum, quod duæ cadere poſſunt quæſtiones in dicto caſu mortis uſufructuarii locatoris, dum conductor fecerat impenſas in re locata, una ſuper retentione rei melioratæ adverſus proprietarium, & alia pro repetitione ipſarum expenſarum contra hæredes uſufructuarii locatoris, quodque in præfata *l. ſi quis Domum, §. hic ſubjungit.* Vulpianus non loquatur de prima, ſed tantum de ſecunda, quo poſito, non eſt injuſta reſolutio, quod conductor non poſſit agere contra hæredes uſufructuarii, qui nullam utilitatem ſentiunt de impenſis per ipſum conductorem factis, nec redargui poteſt ratio, quod ſibi conductor imputare debeat, ſi hoc remedium repetendi ab illis ei non detur, ex quo hoc proſpicere potuit, ut late tradit Garz. *de expenſ. & melioram. c. 14. n. 17.* ubi ita defendit deciſionem Vulpiani, licet invehat in compilatores digeſtorum vocando eos potius dilatiatores veterum Juriſconſultorum.

Et quoniam ſi textus vere loquatur tantum de quæſtione conductoris cum hærede uſufructuarii, non autem etiam de alia cum proprietario, ſenſus eſt planus, & deciſio eſt juſtiſſima, ceſſantque omnes querelæ. Pro majori dilucidatione hujus veritatis animadverto, quod nullum in eo de proprietario verbum habetur, ſed expreſſe loquitur de controverſia cum hærede uſufructuarii, tam ante præfatam deciſionem videlicet in principio *d. §.* ibi, *hæredem ejus non teneri*, quam etiam immediate poſt eam ibi, *quod tamen ſi non quaſi fructuarius ei locaverit, ſed quaſi fundi dominus tenebitur, decepit enim conductorem.*

Imo, & ſi bene advertatur textus dum dicit *idem quærit ſi ſumptus fecit in fundum, quaſi quinquennio fruitus, an recipiat, & ait non recepturum, quia hoc evenire poſſe proſ-*
24 *picere debuit*, ponit regulam, quod is cui locavit uſufructuarius non repetat expenſas, quam regulam quodammodo limitat in caſu, quo non locaverit uti uſufructuarius, ſed uti fundi dominus, & dicit tunc teneri, quia decepit conductorem, Gloſ. *ibi in verb. proſpicere*, & alii adducti per Nigr. *de excopt. c. 8. §. 18. n. 22. verſ. ſi conductio*, unde quia limitatio indubitanter loquitur tantum de obligatione uſufructuarii, ſeu ejus hæredis, inde bene ſumitur declaratio regulæ, 25
ut pariter loquatur, conductorem non recepturum ab uſufructuario locante, ſeu ejus hærede, juxta tradita, per Bald. *conſ. 401. n. 2. verſ. ſuper 2. l. 5.* Roman. *conſ. 498. n. 22. ad med.* Cyriac. *contr. 169. n. 34.* Gregor. *dec. 257. n. 6.*

Præterea ulterius progreditur Garzias *d. c. 14. n. 17. poſt med. verſ. atque etiam*, & dicit, quod dato etiam in præfatis verbis legis decidi conductorem non recepturum impenſas a proprietario, exiſtimat loqui ibi de expenſis modicis, quas uſufructuarius omnino facere tenebatur ex diſpoſitione *l. hactenus, ff. de uſufr.* idque probat nedum auctoritate Franc. Conani, qui hoc idem ſenſit *l. 7. com. jur. c. 11. n. 21.* ſed etiam ponderando, quod ibi locatio erat ad quinquennium, & textus dicit, *ſumptus fecit quaſi quinquennio fruitus*, & ſic loquitur de expenſis duraturis tantum pro tempore locationis, & ſic modicis, ex quo expenſæ modicæ dicuntur, quæ non durant ultra tempus locationis ex ibi citatis, & dictum eſt ſupra, ſed hæc ratio patitur difficultatem, quia locatio deſtinata erat ad quinquennium, ſed actualiter non duravit, & ſic dato, quod expenſæ eſſent pro tempore, quo 26
fuerat deſtinata, ſaltem erant ultra illud, quo actualiter duravit locatio, quod attendi debet, non deſtinatio, quæ amplius effectum non habet ex congeſtis per Gratian. *diſcept. 127. n. 23.* unde potius dici poſſet, quod textus dicens, *ſumptus fecit in fundum, quaſi quinquennio fruitus*, loquatur de ſumptibus voluptuariis, ſeu ad merum commodum 27
ipſius conductoris, quibus videlicet ipſe fruitur, eſſet per quinquennium, quæ non repetuntur, ut poſt Bald. tradit, & comprobat Jaſ. *in l. 1. n. 87. C. de jur. emphyt.* & aliis pluribus adductis Mareſcott. *var. c. 109. n. 19. l. 2.*

Stante autem deciſione Vulpiani, quod hæredes uſufructuarii locantis non teneantur reficere expenſas, niſi quatenus ille locaſſet ut dominus, & quod procedat etiam in locante rem reſtitutioni obnoxiam, oritur dubium ſi ſimpliciter locata res fuerit abſque ulla expreſſione, quod eſſet libera, vel quod eſſet reſtitutioni obnoxia, an cenſeatur locata tanquam a domino abſoluto, itaut hæredes teneantur, & pro negativa ſumitur urgens argumentum ex verbis textus, ibi, *quod tamen ſi non quaſi uſufructuarius, ſed quaſi fundi dominus*, animadvertendo enim, quod Juriſc. addit illa verba, *ſed quaſi fundi dominus*, infertur non ſufficere, quod locaverit, non quaſi uſufructuarius, ſed requiri ulterius, quod locaverit quaſi fundi dominus, & ſic ſe expreſſerit talem, ad hoc ut verba prædicta non remaneant prorſus otioſa, prout ſumi debet interpretatio, Gabr. *conſ. 16. n. 4. l. 1.*

At contrarium ſentiunt *in dict. l. ſi quis domum*, Bald. 28
in lect. antiq. ad fin. & Caſtrenſ. *n. 6.* & aliis adductis latius probat Molin. *de primog. l. 1. c. 21. n. 12. verſ. ſed quamvis ratio, & ſeq.* ubi reſpondet etiam præfatis verbis legis ibi, *ſed quaſi fundi Dominus*, dicens Juriſconſultum ibi ſupponere eum, qui ſimpliciter contrahit quaſi fundi dominum contrahere, & hoc ibidem omnes ſcribentes animadvertere teſtatur Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. ampl. 10. n. 4.* Surd. *dec. 326. n. 48.*

Ampliatur dicta deciſio Vulpiani, ut hæredes uſufructua- 29
rii locatoris, ac etiam fidejuſſores, non teneantur præfatas expenſas reſtituere, etiamſi ſe obligaverint generaliter pro ſecuritate conductoris, dummodo expreſſe dictum non ſit, de intereſſe locationis pro toto tempore convento, Aug. Barboſ. *de Epiſc. alleg. 94. n. 14.* & facit generalis concluſio, quod promiſſio evictionis non comprehendit illam, quæ venit ex lege, & natura rei, niſi ſit ſpecialiter in ſtipulationem deducta, Ruin. *con. 72. n. 5. l. 5.* Menoch. *conſ. 418. n. 10. & ſeqq.* Bece. *conſ. 24. n. 31.* Rot. *dec. 152. n. 4. & 251. n. 1. & ſeq. par. 2. diverſ.*

Procedit autem eadem deciſio in terminis uſufructuarii, 30
ſeu alterius ſimilis locatoris decedentis, prout loquitur textus, ſecus autem eſt in terminis cedentis, vel voluntarie renuntiantis, quia tunc ipſe tenebitur impenſas reficere, Petr. Barb. *in l. ſi filiofamilias, §. fin. n. 22. ff. ſol. matr.* Gut. *canon. q. l. 1. c. 36. n. 25. & ſeq.* Aug. Barboſ. *de Epiſc. alleg. 49. n. 12.*

Limitatur ſecundo, quod dictum eſt conductorem repete- 31
re impenſas melioramentorum, ut non procedat ſi eas fecerit adeo exceſſivas, ut dominus ſolvere illas non poſſit, & proinde rem ipſam dimittere compellatur, text. eſt *in l. in fundo, ff. de rei vindic. & in l. ſed an ultra, §. 1. ff. de negot. geſt.* Mareſcot. *var. c. 109. n. 20.* ubi de neceſſariis, *& c. 110. n. 29.* ubi de utilibus *l. 2.* Bellon. jun. *conſ. 76. n. 74.* Fuſar. *conſ. 139. n. 13.* & ratio eſt, quia tunc nec neceſſario, nec utiliter factæ videntur, ut poſt multos tradit Menoch. *recuper. rem. 15. n. 433.* & ſequitur Altogr. *conſ. 28. n. 65. & 66. l. 1.*

Verum qui prætendit talem exceſſivitatem, probare debet, 32
quia ea non præſumitur in impenſis utilibus, & multo minus in neceſſariis, Roſental. *de feud. c. 10. concluſ. 43. n. 102.*

Altogr.

Altogr. *conſ.* 28. *n.* 68. *l.* 1. & ſtatur arbitrio Judicis, quan-
33 do dicatur exceſſus ſufficiens, vel non, inſpecta qualitate
rei, & perſonarum, Tiraq. *de retr. convent.* §. 7. Gloſ. 1.
n. 5. Mareſcott. *var. c.* 109. *n.* 20. *ad med. l.* 2.

34 Et quatenus locator impenſas illas erat facturus, tunc non
attenditur talis exceſſus, ſed adhuc reficere eas debet, *d. l.
in fundo, ff. de rei vindic.* Pinell. *in l.* 2. *par.* 4. *c.* 3, *n.* 5.
C. de reſcind. vend. Molin. *de primog. l.* 1. *c.* 10. *num.* 17.
Mareſc. *c.* 110. *n.* 30. *l.* 2. uti ſi fuiſſent omnino neceſſa-
riæ, Boſſ. *in tit. de Principe, n.* 31. *col.* 1. *poſt med.*

35 At non propterea admitti debet, quod dominus locuple-
tetur cum jactura conductoris, & ideo conceditur condu-
ctori hoc caſu facultas eas meliorationes abradendi quate-
nus ei ſit utile, & non damnoſum rei, juxta ipſius ſtatum
antiquum, *d. l. in fundo, ff. de rei vendic.* cum concordan.
rel. per Mareſcott. *d. c.* 110. *n.* 31. *l.* 2. vel ſi ita ejus in-
demnitati conſuli nequeat, datur eidem conductori reten-
36 tio, Menoch. qui plures refert, *adipiſc. rem.* 15. *n.* 524.
Mareſc. *d. c.* 110. *n.* 32. verum quia dando hanc retentio-
nem adverſus dominum ſolvere non valentem, privaretur
37 ipſe dominus re ſua, & hoc eſſet quodammodo diſcoope-
rire, ut dicitur, unum altare, ut cooperiatur aliud, quod
fieri non debet, Cyriac. *contr.* 295. *n.* 42. Altograd. *conſ.*
34. *n.* 54. *l.* 2. Surd. *dec.* 86. *n.* 13. juſta videtur praxis com-
38 pellendi eum, qui melioramenta exceſſiva fecit, ut domino
ſolvat valorem rei non melioratæ, & ita illam ſibi retineat,
ut ſe obtinuiſſe per duas conformes refert Peregrin. *de fi-
deicom. art.* 50. *n.* 33. *ad fin.* & ſequitur Fuſar. *conſ.* 139.
n. 13. & aliis adductis Rot. *dec.* 318. *n.* 14. *par.* 9. *recent.*
quatenus tamen ita arbitretur ex circumſtantiis Judex ex-
pedire, ejus enim arbitrio hæc materia remittitur, ut proſ-
39 piciat, ne delicatus debitor, nec oneroſus creditor læda-
tur, ut dicit text. *in l. ſi ſervus de pignorat. act.* & aliis
adductis, Rot. *dec.* 420. *n.* 16. *par.* 9. *recent.*

40 Tertio limitatur dicta concluſio, ut detur conductori
repetitio expenſarum factarum in meliorando in caſu, quo
dominus denuntiaſſet conductori, ne tales meliorationes,
& impenſas faceret, idque propter temeritatem, ſi adhuc
eas facere voluerit, Bald. *conſ.* 157. *num.* 3. *l.* 1. Gabriel.
conſ. 157. *n.* 3. *l.* 1. Mareſcott. *var. l.* 2. *c.* 112. *n.* 33. ubi,
quod hoc procedit tam in malæ fidei poſſeſſore, quam in
bonæ, Rot. *dec.* 188. *n.* 29. *& ſeq. par.* 9. *rec.*

41 Niſi forte impenſæ reſpicerent Reipublicæ intereſſe, prout
eſſet munitio caſtri ad neceſſariam ejus defenſionem, vel
aliam ſimilem cauſam, quia tunc poſſent fieri, & non ob-
ſtante proteſtatione, ſeu denuntiatione domini ne fierent,
ab eo repeti, ut late firmat Soccin. Sen. *conſ.* 26. *n.* 12. &
13. *l.* 1. & ſequitur Mareſcott. *var. c.* 109. *n.* 13. *l.* 2.

42 Quarto limitatur, ut procedat prædicta deductio impenſa-
rum, cum per diverſam materiam melioramenta facta ſunt,
uti ſi domus ædificata ſit in fundo, vel quid ſimile, quæ dici-
tur melioratio per applumbationem, ſecus autem cum ex ea-
dem materia fiunt, uti cum in fundo plantatur arbor, quæ
ex ipſo fundo ſumit ſubſtantiam, & creſcit, & dicitur per
ferruminationem, ut ſenſit Bart. *in l. in fundo n.* 8. *verſic. quan-
43 doque, ff. de rei vindic.* at hæc opinio procedere poteſt, ut
non poſſint tales meliorationes detrahi, per earum ſepara-
tionem a fundo, cum quo ſunt unitæ, ut dicam infra, ſecus
autem per repetitionem expenſarum, quatenus ante reſtitu-
tionem petantur, ut per text. *in l. nec ſi ante, ff. de rei vendic.*
declarat Menoch. rejiciens Bart. *recuper. rem.* 15. *n.* 528. &
529. cum ſequitur Mareſcott. *var. d. c.* 110. *n.* 28. ubi hanc
opinionem eſſe veriorem, & magis receptam dicit Joſeph.
Lud. *dec. Peruſ.* 24. *n.* 18. ubi quod Bart. communiter re-
prehenditur circa hoc, & quidquid ſit in aliis terminis, in qui-
bus videndus erit Menoch. ubi ſupra & Peregr. *de fideicom.
art.* 59. *n.* 51. ubi in fine inquit exiſtimare non recte re-
prehenſum fuiſſe Bart. & in terminis conductoris, qui inſcio
domino plantavit vineam, quod repetat expenſas, eſt text.
clarus *in l. Colonus, ff. loc.* quem ſingularem appellat Tira-
quell. *de retract. convent.* §. 7. Gloſſ. 1. *n.* 16. & poſt eum Me-
noch. *d. rem.* 15. *n.* 529. verum tamen eſt, quod plantatio ar-
44 borum non præſumitur impenſa utilis niſi probetur, ut di-
ctum eſt ſupra *in princ. hujus c. n.* 25. ex ſententia Rotæ, &
proinde non ſatis erit conductori probare plantaſſe arbores,
niſi etiam probet illam plantationem fuiſſe utilem, prout
etiam regulariter probare deberet volentem repetere impen-
ſas, quod fuerint utiles, dictum eſt ſupra hac inſpectione
poſt princ. & ulterius probandum erit, utilitatem durare poſt
locationem finitam ad commodum domini, alias enim im-
penſa reputabitur fructuum colligendorum cauſa facta, ut
dictum eſt *in princip. hujus cap. prope finem.*

45 Dum autem, ut dictum eſt, poteſt conductor impenſas
in meliorationibus neceſſariis, vel utilibus factas repetere,
jure merito ſequitur, ut debeat ei ad hoc concedi actio,
prout aperte ei conceſſa reperitur *in l. domus* 57. §. *in
conducto ad fin.* ibi, *experiri poteſt, ff. loc.* at quæ ſit iſta
actio, hoc ſcrupulo non caret, quia mirifice variant, & ſe
involvunt ſcribentes, ut dicit Roſentall. *de feud. c.* 10. *concl.*
43. *n.* 111. verum quidquid ſit in aliis meliorantibus, quoad
conductorem, dum ex lege locati, & conducti habet jus
faciendi expenſas utiles, & neceſſarias, ac experiendi pro
earum repetitione, ut habetur *in d.* §. *in conducto*, ſequi
videtur, eum agere poſſe ex conducto, cum in hac actio- 46
ne veniat quidquid locator ſibi præſtare debet, Caſtrenſ.
conſ. 270. *n.* 3. *paulo poſt med. verſ. ſed colonus, qui expen-
dit, par.* 2. Mareſcott. *variar. cap.* 113. *n.* 5. *l.* 2. Roſentall.
dict. concl. 43. *n.* 115.

Et ulterius poſſet etiam poſt rem reſtitutam agere incerti 47
conductione, & actione negotiorum geſtorum, Roſentall. *d.
concl.* 43. *n.* 113. & 114. Niger. *ac ex cit. c.* 8. §. 14. *n.* 118.

At quoniam melius eſt ſemper inhærere rei, quam actio- 48
ni, utilius erit conductori, qui melioravit, uti retentione,
quæ facilius datur, quam actio, *l. per retentionem, C. de uſur.
l. Paulus, ff. de dol. mal. except.* Gregor. *dec.* 425. *n.* 2. & non
ſolum retinere poterit mercedem non ſolutam, ut expreſſe 49
habetur *in d. l. Colonus* 58. *in princ. ff. locat.* ſed etiam ipſam 50
rem melioratam, uſquequo fuerit ſatisfactus, Decian. *conſ.*
58. *n.* 67. *l.* 2. Altograd. *conſ.* 28. *n.* 60. *l.* 2. Menoch. *præ-
ſumpt.* 32. *n.* 10. *l.* 3. Rota coram Merlin. *dec.* 351. *n.* 1.
& ſeq. & in recent. dec. 151. *n.* 2. *par.* 2.

Poteritque hæc exceptio retentionis opponi tam in poſ- 51
ſeſſorio, quam in petitorio, Roſantell. *de feud. cap.* 10. *concl.* 52
41. *n.* 120. & non ſolum in proceſſu, ſed etiam in executione
ſententiæ ad eam retardandam, Roland. *conſ.* 28. *n.* 2. *verſ.
nihilominus, & ſeq. l.* 2. Tiraq. *de retract. convent. ad fin.
tit. n.* 14. Neguſan. *de pignor. par.* 5. *membr.* 4. *n.* 10. Valaſc.
de jur. emphyt. qu. 25. *n.* 22. *ante med.* Benintend. *dec.* 77.
n. 1. etiamſi ſententia lata ſit in eleri remedio, *l. ſi quis con-
ductionis, Cod. loc.* ut tradit Pontanus *de ſpol. libr.* 3. *c.* 5. 53
n. 137. quem ſequitur Caroc. *tit. de expen. n.* 15. & etiam
poſt tres conformes, & illarum executionem retardare Ca- 54
roc. *eodem tit. n.* 29. ubi quod ita in Rota judicatum te-
ſtante Galieſio ad formam Dam. *par.* 4. *q.* 2. *n.* 12.

Et retardat eadem exceptio etiam executionem obligatio- 55
nis Cameralis, vel in forma guarantigiæ, aut alterius execu-
tionem paratam habentis, Burſatt. *conſ.* 60. *n.* 32. Lancell.
de atten. par. 3. *c.* 24. *q.* 29. *n.* 10. Caroc. *d. tit. de expen. n.* 16.
& 17. Prout etiam ſi prætendatur, & judicetur aliquem im-
miſſum fuiſſe attentate, ſi interim fecerit melioramenta, &
apponat retentionem, retardat etiam ipſam attentatorum re- 56
vocationem, ut late probat Lancel. *d. qu.* 29. *n.* 5. *& ſeq.* &
ſequitur Caroc. *d. tit. expenſ. n.* 30 & per eamdem exce-
ptionem non ſolum dominus, ſed etiam repelli valent cre- 57
ditores anteriores rem ipſam hypothecatam habentes, ut eſt
text. *in l. Paulus* 29. §. *Idemus, ff. de pignor.* quidquid in con-
trarium ſentire videatur Giurb. *dec.* 63. *n.* 16. pro ea tamen
rata, pro qua pretioſior res facta eſt, ut dicit ibi Juriſcon- 58
ſultus, quod notandum, quia procedit ſolum reſpectu cre-
ditorum, non autem reſpectu domini, & rationem differen-
tiæ reddit conciliando jura, quæ videntur contraria Garz.
de expenſ. c. 18. *n.* 66. *& ſeq.* ubi, & quod pro cæteris, qui
non fecerunt rem pretioſiorem quantumvis neceſſariæ fue- 59
rint, non datur adverſus hypothecarios anteriores retentio,
de quo tamen videnda erunt late tradita per Salgad. *in La-
byrint. credit. par.* 1. *c.* 11. *n.* 56. *& ſeq.* & Rota coram
Bich. *dec.* 564. *n.* 12. *& ſeq.*

Ulterius non ſolum poterit conductor, qui melioravit
repellere creditores agentes hypothecaria conditionaliter,
quatenus videlicet ſibi melioramenta non ſolvant, ſed etiam 60
poterit illos omnino repellere, ſolvendo eis valorem rei,
Neguſant. *de pignor. par.* 5. *membr.* 4. *n.* 21. Vinc. de Franch.
dec. 38. *n.* 2. & ibi Ricc. & Novar. *in princ.* Viv. *opin.* 496.
ubi in fine dicit hanc eſſe opinionem communem, & practi-
catam. At hujus opinionis auctor dicitur Bart. *in l.* 2. *C.
de præd.* Navic. *l.* 11. prout ultra præcitatos dicit Magon.
dec. Flor. 51. *n.* 1. ubi etiam eam celebrem, & receptam di-
cit, ſed penes me id non dicit Bart. ſed ſolum dicit, quod
qui melioravit, non propterea debet ſolvere majorem pen-
ſionem, quod utique eſt quid penitus diverſum, ut per Covar.
var. c. 8. *n.* 3. *verſ. non obſtat, d. l.* 2. *l.* 1. ubi tamen ita re-
ſpondet ipſi legi, non autem Bartholo, nam quoad Bart. &
ipſe Bovar. ſupponit dicere, quod competat præfatum jus
melioranti offerendi valorem rei, prout ſupponunt alii com-
muniter, & ſignanter etiam Alex. ibi in prima additione,
unde neceſſe eſt credere, quod hoc dictum habeatur in aliis
codicibus, licet in meo deficiat.

At dicta opinio ſive careat fundamento auctoritatis Bar- 61
tholi, ſive non, certe non tranſit ſine magna difficultate,
nullum enim habet juris fundamentum, cum illa *l.* 2. aliud
dicat, ut advertit Covar. ubi ſupra, & eſt contra regulas actio-
nis hypothecariæ, quæ id operatur, ut res ſibi reſtituatur
retinenda quouſque de debito ſibi ſatisfiat, unde merito im-
pugnatur ex profeſſo per Covar. *var. d. l.* 1. *cap.* 8. *n.* 3. *a
verſ. primo etenim*, ubi *verſ. quarto* eamdem concludit, eam
quamvis communiter receptam, plane falſam, potius, quam
veram poſſe cenſeri, & idem tenet Garz. *de expenſ. c.* 18.
n. 84. & Moroz. *de jur. offer. n.* 8. *prope med. verſ. a qua tamen*,
ubi concludit dictam opinionem Bart. non eſſe ſequendam,
& teſtatur vidiſſe ſervari contrariam, quam etiam contra-
riam

Digitized by Google

riam de jure veriorem credidi, Cyriac. *contr.* 194. *n.* 8. dum igitur habemus text. *in d. l. Paulus reſpondit* 21. §. *domus*, *ff. de pignor.* dicentem poſſeſſores non aliter cogendos creditoribus ædificium reſtituere, quam ſi ſumptus in extructionem erogatos, quatenus pretioſior res facta eſt, receperint, unde clare deducitur, quod ſi ſumptus recipiant, cogi poſſint reſtituere, verius videtur dictam opinionem communem quæ dicitur originalis Bartholi non poſſe ſubſiſtere, niſi in caſu, quo creditores reſtitutionem expenſarum recuſent, quo in caſu illam etiam admittunt Covar.
62 *var. dict. c.* 8. *n.* 3. *ad finem verſ. quamobrem juſtius erit*, & Cyr. *contr.* 194. *n.* 9. vel ſaltem, ubi adhuc præfatæ communi opinioni ſtare placeat, reſtringi poterit ad domos poſitas in Civitate, & tribui privilegio ornantis civitatem ædificiis, ut ei ſufficiat ſolvere æſtimationem rei, ut ſenſit Bald. *in dicta l.* 2. *ante*, *n.* 1. *verſ. & videtur ſpeciale*, *C. de præd. & omn. rebus navic. l.* 11.

Uſque adhuc de melioramentis neceſſariis, vel utilibus,
63 quo autem ad voluptuaria, non poteſt conductor ea repetere, ſeu deducere velle per modum æſtimationis, ſed quatenus abradi poſſint, poteſt ea abradere, & ſecum deferre, *l. pro voluptuariis* 9. *ff. de impenſ. in reb. dot.* & in terminis conductoris Menoch. *recuper. rem.* 15. *num.* 556. Mareſcott. *variar. c.* 111. *n.* 2. *l.* 2.

64 Abradi autem non poſſe dicuntur, ſi quando ſint abraſa nullius eſſe poſſunt utilitatis conductori abradenti, & tunc abradi nullo modo permittuntur, *l. in fundo* 39. *verſ. neque malitiis*, ubi textus exemplificat *ſi tectorium*, *quod induxeris*, *picturaſque corradere velis nihil laturus*, *niſi ut officias*, *ff. de*
65 *rei vindic. & l. pro voluptuariis* 9. *ad fin. ff. de impenſ. in reb. dot.* & parva utilitas reſpectu valoris rei pro nihilo reputabitur, puta ſi conſtructum magnum ædificium, quod diſſolutum in lapides parvi eſſet pretii, quia non eſt permittenda diſſolutio, Roſſental. *d. concl.* 43. *n.* 158. ubi citat Iſern. *de feud. in §. ſi Vaſſallus hic finitur lex n.* 17. ubi fortius videtur velle, quod eo ipſo, quod agitur de ædificio lapideo, non ſit locus abraſioni, & dicit eum a nemine carpi.

66 Et idem eſt ſi per abraſionem deterioretur prior ſtatus rei melioratæ, tunc enim pariter abraſio non permittitur, *d. l. in fundo*, *ff. de rei vindic. l. domum* 5. *ad fin. C. eodem tit.* Scrader. *de feud. d. ſect.* 2. *poſt princ. verſ. idem eſt*, Roſental. *d. concluſ.* 43. *n.* 107.

67 Præterea abraſio non cadit in plantis, ex quo ſunt melioramenta facta per ferruminationem, quæ non poſſunt ſine re ſubſiſtere, Ruin. *conſ.* 24. *n.* 4. *verſ. nec audiretur dominus*, *l.* 1. Roland. *conſ.* 28. *n.* 27. *ad finem l.* 1. Valaſ. *de jur. emphyt. qu.* 25. *n.* 1. *poſt princ.*

68 Neque etiam permittitur abraſio in ædificiis in Civitate factis, ne Civitas deturpetur ruinis *l. cætera*, §. 1. *ff. de legat.* 1. *l.* 2. *C. de ædific. privat.* Ruin. *conſ.* 24. *n.* 10. *ad med. l.* 1. Valaſc. *de jur. emphyt. qu.* 25. *n.* 16. *poſt princ.*

69 Sunt & caſus in quibus impenſæ quæ per ſe ſunt voluptuariæ ex accidenti, fiunt utiles, ut dictum eſt ſupra *in princ. cap.* prout ſi dominus eas facturus erat, tunc enim utile fuit ipſi, quod alius illas faceret, & proinde non eſt locus abraſioni, ſed earum ſolutioni, *d. l. in fundo* 39. *poſt princ. verſ. finge & dominum*, Mareſcott. *variar. c.* 111. *n.* 5. *l.* 2. Scrader. *de feud. par. princ.* 9. *partic.* 2. *ſect.* 7. *n.* 75.

Et idem eſt ſi dominus habebat rem venalem, quia tunc ſi tales expenſæ augent pretium, ſunt utiles, & reſtituendæ, *d. l. in fundo prope fin. verſ. finge eam*, *ff. de rei vind.* Scarder. *d. ſect.* 2. *n.* 75. & idem eſt ſi exornetur res, quæ locari ſolet, & propter ornamentum pluris locetur Alciat. *in l. impenſa* 79. *n.* 9. *ff. de verb. ſign.*

70 In caſibus autem, in quibus locus eſt abraſioni, non ſolum eam facere poterit conductor, antequam rem reſtituat per viam retentionis, ſed etiam poſtquam ex reſtituerit, non deductis expenſis voluptuariis, agere poterit contra dominum, ut abradere, & tollere permittat, ut firmat late Scrader. *de feud. par.* 9. *par.* 2. *ſect.* 2. *n.* 75. *poſt med. verſ. quinimo ſi Vaſſallus*, & ſequitur Scrader. *eodem tit. c.* 10. *concl.* 43. *n.* 107.

Poteſt tamen dominus impedire abraſionem, ſive per
71 viam actionis, ſive exceptionis petitam offerendo conductori valorem, ut ſunt text. *in l. pro voluptuariis* 9. *ff. de imp. in reb. dot. & in l. fundo* 39. *ff. de rei vindic.* Scrader. *de feud. part. princ.* 9. *partic.* 2. *ſect.* 2. *n.* 75. *verſ. quinimo ſi Vaſſallus*, quod & ampliatur procedere etiam ſi pacto
72 eſſet conventum licitam fore conductori abraſionem, quia intelligitur, prout de jure, & ſic ubi dominus nolit ſolvere melioramentorum valorem, Marſil. *ſing.* 410. Mareſc.
73 *var. dict. c.* 111. *n.* 3. quomodo autem facienda ſit æſtimatio horum melioramentorum, ſeu quomodo ſint liquidanda, dicam infra *in ſeq. inſpect. prope fin.*

Quoad impenſas fructuum percipiendorum cauſa factas, quia dictum eſt, quod ſpectant ad conductorem, inde eſt, quod ſi eas fecerit repetere non poterit, ſed potius e contra, ſi eas fecerit locator repetet a conductore.

74 Verum hoc de plano procedit, quoad impenſas pertinentes ſolum ad tempus locationis, & factas pro collectione fructuum ad conductorem ſpectantium, nam ſi durant ultra tempus locationis, & proficiunt pro collectione fructuum a domino facienda, erunt per ipſum reficiendæ, quia tunc utiles ei ſunt, ut dixi ſupra.

At hoc quoque intelligendum procedere quatenus conductor in principio locationis eiſdem impenſis fundum 75
non receperit melioratum, quia tunc non poſſet eas repetere, debet enim in eodem ſtatu fundum reſtituere, in quo illum recepit, ut dictum eſt *c.* 29.

In caſibus autem prædictis, in quibus conductor poteſt melioramenta detrahere dubitatur, an quatenus agatur de melioramentis factis in re ſtabili, dicatur conductor habere creditum, vel rem ſtabilem, & eſt quæſtio non inutilis, de qua Curt. jun. *conſ.* 248. *n.* 3. *& ſeq. uſque ad* 8. ubi primo dicit ea venire nomine jurium, & actionum, & deinde addit poſſe etiam comprehendi ſub nomine bonorum immobilium, ex quo cum ſint annexa fundo, pars fundi cenſeri poſſunt, *l. fructus pendentes*, *ff. de rei vindic.* Peregr. *autem art.* 50. *n.* 84. tenet verius eſſe primum 76
dictum ea ratione, quia melioramenta rei cedunt, ſed melius videtur quæſtionem componere cum diſtinctione, quod aut melioramenta facta ſunt a conductore brevis temporis, nullum dominium in re meliorata habentis, & tunc procedat prima opinio, quod melioramenta non ſint niſi purum creditum, & nomine jurium veniant, aut vero facta ſunt ab emphyteuta, vel conductore longi temporis dominium utile habentis, & tunc procedat ſecunda, quod ſint ſtabilia, & appellatione ſtabilium veniant, prout ad deciſionem dubii an cenſus attenrat Conſtitutione Pii V. 77
ſuper forma creandi cenſus edita, expreſſe requirente illos imponi ſuper re immobili de ſui natura fructifera ſuſtineri poſſent ſuper melioramentis, magiſtraliter diſtinxit Rota coram Merl. *dec.* 546. *n.* 20. *& ſeq. fere per tot.* & ratio diſtinctionis eſt evidens, quia quando melioraris non habet aliquod dominium in re meliorata, ſed ſolummodo quandam poſſeſſionem, ſeu ſimplicem detentationem, prout non habere conductorem ad breve tempus explicatum eſt ſupra *in c.* 27. *de effectibus locationis n.* 3. melioramenta ſo- 78
lo cedunt, itaut non poſſit dici eum dominium retinere, ſed ſolum jus repetendi expenſas, quia tametſi excolendo ædificium, meliorem domini cauſam faciat, non tamen id jure ſuo facere poteſt, ut de uſufructuario dicit text. *in l. uſufructuarius* 51. *ff. de uſufr.* & latiſſime exornat dicta dec. Merlini, *n.* 30. *& ſeq.* at econtra ubi meliorans habet dominium, prout habere conductorem ad longum tempus dictum eſt in puncto *c.* 27. *n.* 4. licet tale dominium ſit tantum utile, & reſolubile, melioramenta uti facta jure illius dominii ſunt ſua, adeout licet res meliorata ſit emphyteutica, vel feudalis, non tamen propterea etiam melioramenta emphyteutica, & feudalia efficiuntur, ſed 79
remanent meliorantis libera, & hæreditaria, ex pleniſſime congeſtis per Gar. *de expenſ. c.* 6. *n.* 20. & Rota *dec.* 349. *n.* 1. *par.* 2. *recent.* & ideo ſunt res ſtabiles, ut latiſſime comprobatur in dicta dec. Merlini *n.* 22. *& ſeq.*

Tempus denique repetendi expenſas, & melioramenta, 80
quoad conductorem eſſe illud, in quo finitur locatio plene firmant poſt alios Menoch. *in conſ.* 64. *n.* 27. *prope fin.* Caroc. *de loc. & cond. tit. de melioram. qu.* 2. *n.* 29. Borgnin. *dec.* 32. *n.* 42. *par.* 2. ubi alios plene congerit.

Verum licet præcitati DD. non diſtinguant inter expen- 81
ſas neceſſarias, & utiles, imo ſignanter Borgninus expreſſe de utriſque idem ſtatuat, tamen videtur dictam concluſionem requirere aliquam diſtinctionem, ut ſentit Maſcard. *concl.* 1037. *n.* 19. *poſt med. verſ. verum tamen*, & eam eſſe debere, ut procedat quidem abſolute in utilibus, ſecus autem in neceſſariis, & ratio diverſitatis eſt, quia quoad utiles fundamentum conductoris eas repetere volentis conſiſtit in utilitate, quam afferunt domino, quæ utilitas domini non incipit niſi finita locatione, & ideo eo tantum tempore fundatur intentio ipſius. At reſpectu neceſſariarum fundamentum conductoris eas repetentis, conſiſtit in hoc, quod geſſit negotium utile domino, de illo tempore, quo ipſas impenſas fecit, quia nempe relevavit illum ab onere eas faciendi tunc temporis, prout eas facere tenebatur, unde ſtatim repetere poſſe debet actione negotiorum geſtorum, quæ ſtatim oritur ac negotium geſtum eſt, nec curatur, an utilitas uſque ad finem conductionis duraverit, vel non, ad text. *in l. ſed an ultro* 11. §. *ſi is autem qui*, *ff. de neg. geſt.* & multo magis poterit mercedem retinere, ut firmat Maceraten. *variar. l.* 2. *reſol.* 13. *n.* 14. *&* 15. & ideo in neceſſariis dominus reſtituere debet quid impenſum indiſtincte, ut dicit Caſtren. *conſ.* 270. *n.* 4. *l.* 2. Valaſc. *de jur. emphyt. qu.* 25. *n.* 38. *in princ.* non autem facienda æſtimatio meliorationis de tempore finitæ conductionis, ut latius dicam infra in ſequenti inſpectione.

An autem poſſit dominus velle expenſas utiles ſtatim reſtituere, & augere proportionabiliter mercedem, non video expreſſe tactum, ſed poſſet reſponderi negative quoad conductorem ad breve ex dicendis infra *in c.* 51. *de augmento penſionis n.* 14. *& ſeq.*

De

De probatione, & liquidatione melioramentorum.

S U M M A R I U M.

1 *Impenſæ, & melioramenta non præſumuntur, ſed probari debent.*
2 *Et ad effectum ut repeti poſſint per conductorem, probandum, quod fuerint neceſſaria, vel utiles.*
3 *Et quod ipſe eas fecerit, vel alius cujus ſit ſucceſſor.*
4 *Etiamſi conſtet facta fuiſſe durante locatione.*
5 *Et in ſucceſſore ſingulari requiritur ceſſio jurium ad effectum agendi, ſecus ad effectum retinendi, & excipiendi.*
6 *Probationes melioramentorum eodem modo faciendæ ſunt ab agente pro eorum repetitione, ac ab excipiente de eis.*
7 *Reus in ſua exceptione eſt actor, & illam probare debet.*
8 *Melioramenta repetens ſufficit, quod probet ſuo intuitu, ſeu ex pacto ſecum inito ab alio facta fuiſſe.*
9 *Melioramentorum probatio alia eſt in genere, quod facta fuerint melioramenta, alia in ſpecie, quod facta fuerint talia, & tanta.*
10 *Melioramenta repetens jure actionis debet ea probare in ſpecie, repetens autem per viam exceptionis ſufficienter in genere.*
11 *Et tamen excipienti de melioramentis præficiendus a Judice terminus ad ea liquidandum.*
12 *Et ſi non liquidet, in ea non impeditur agenti immiſſio data cautione de reficiendo quando fuerint liquidata.*
13 *Intellige dictæ cautioni locum eſſe, ſi dubietas ſit in facto, ſecus ſi in jure.*
14 *Intellige 2. ut poſſit dari immiſſio abſque dicta præfixione termini, ſi conſtaret melioramenta eſſe talia, ut infra brevem terminum liquidari non poſſent.*
15 *Melioramentorum creditor ſi finita locatione retinet rem, imputat fructus in ſuum creditum melioramentorum.*
16 *Et per prædictam imputationem redditur illiquidum creditum, & non poteſt impedire immiſſionem.*
17 *Melioramenta ut liquidentur, probandum quid impenſum, & quid melioratum.*
Ad probandum quid impenſum æſtimari debent opera, & materia impenſa.
18 *Et ad probandum quid melioratum probandus ſtatus rei antiquus, & ſtatus præſens.*
19 *Lim. ut dicta probatio non ſit neceſſaria, quando conductor repetit expenſas in re conducta neceſſarias.*
20 *Melioramenta neceſſaria a conductore facta etiamſi pereant, repetuntur.*
21 *Et attenditur ſolum quid impenſum, etiamſi ſint deteriorata, quando ſunt neceſſaria pro conſervatione rei, ſecus ſi pro fructibus.*
22 *In melioramentis utilibus a conductore factis proceditur, quod probandum ſit quid impenſum, & quid melioratum.*
23 *Lim. ſecundum aliquos, ut in locatione ad longum tempus attendatur ſolum tempus præſens.*
24 *Sed contrarium tenent alii.*
25 *Conciliantur dictæ opiniones, ut attendatur quod minus eſt, ſed æſtimetur tam quid melioratum, quam etiam quid valeant impenſa, ſolum tempore præſenti attento.*
26 *In melioramentorum æſtimatione habetur conſideratio deteriorationis per lapſum temporis.*
27 *Ædificia in æſtimatione melioramentorum non ſunt conſideranda tamquam rudera a ſolo ſeparata.*
28 *Secus ſi ſint tantum voluptuaria.*
29 *Melioramenta alia dicuntur ruſtica, alia urbana, & quæ.*
30 *Ædificia omnia dicuntur melioramenta urbana.*
31 *In melioramentis urbanis aliqui volunt non attendi quid impenſum, & quid melioratum, ſed ſolum valor temporis præſentis.*
32 *Sed verius eſt attendi valorem melioramentorum de tempore præſenti in urbanis, in ruſticis vero de tempore quo facta fuerunt, ſed ſi minus impenſum, quam melioratum, ſemper id deberi, quod minus eſt.*
33 *Melioramentorum probatio in genere debet eſſe plena & concludens.*
34 *Probatio autem in ſpecie, ubi reſpicitur quantitatem crediti ſufficit eſſe levior.*
35 *Debet tamen eſſe legitima.*
36 *Et quæ ſit legitima, ſtatur arbitrio Judicis.*
37 *Et poteſt judex ex ſuo officio valorem melioramentorum ſtatuere.*
38 *Et ſolent Judices in concurſu probationum mediam viam eligere.*
39 *Æſtimatio, & valor rei non percipitur ſenſu corporis, ſed judicio, & intellectu.*
40 *Teſtes deponere debent tantum de iis, quæ percipiuntur ſenſu corporis.*
41 *Valor probari poteſt per teſtes.*
42 *Procedit ſi ſint periti valoris, alias ſecus.*
43 *Melioramentorum valor, ut probetur per teſtes, requiritur, ut ſint Architecti.*
44 *Et qualitas iſta, ut ſint Architecti probanda eſt, nec ſufficit eos dicere ſe peritos.*
45 *Teſtes etiam periti qui melioramenta fecerunt non ſunt idonei ad probandum eorum valorem.*
46 *Valor melioramentorum non probatur per teſtes, ſi ſimpliciter de eo deponant, ſecus ſi reddant bonam rationem.*
47 *Valor, & quantitas melioramentorum probatur etiam per conjecturas.*
48 *Et attenditur ſolitum ita expendendi.*
49 *Et arguitur etiam a quantitate fructuum calculando ad rationem quinque pro centenario.*
50 *Et ſtatur juramento meliorantis.*
51 *Decl. procedere tantum, ſi agatur de parva quantitate.*
52 *Alias ſi quantitas ſit magna requiritur, ut cum juramento concurrant conjecturæ.*
53 *Libro creditoris quandoque ſtatur ad probandam quantitatem melioramentorum.*
54 *Declara procedere in parvis, non in magnis.*
55 *Impenſæ quæ dicantur parvæ, ſtatur arbitrio Judicis.*
56 *Paulatim facta dicuntur parva etiamſi ſimul juncta faciant magnam quantitatem.*
57 *Libro creditoris ſtatur etiam in magnis, ubi concurrit magna veriſimilitudo.*

C A P U T XXXIV. §. IV.

DEveniendo denique ad quintam, & ultimam inſpectionem probationis, & liquidationis melioramentorum ea divido in duas partes, in quarum prima dicendum erit, quid probandum, in ſecunda vero quomodo probandum ſit.

Et quoad primum, neceſſe eſt, ut deducere, ſeu repete-
re volens melioramenta probet in primis illa facta fuiſſe, 1
quia facta non præſumuntur, ſed probari debent, Ceph. *conſ.* 253. *n.* 3. Carocc. *tit. de expenſ. quæſt.* 2. *n.* 5. Rot. *dec.* 398. *n.* 4. *par.* 1. *diverſ.*

Et quia ut ſupra dictum eſt, expenſæ ſolum neceſſariæ,
vel utiles repetuntur, & voluptuariarum datur tantum ab- 2
raſio, volenti eas repetere, non ſufficit probare expenſas fuiſſe factas, ſed neceſſe etiam eſt ei probare qualitatem neceſſitatis, vel utilitatis, in qua conſiſtit fundamentum ſuæ intentionis, Soccin. jun. *conſ.* 67. *n.* 3. *l.* 1. Mareſcott. qui alios adducit *variar. l.* 2. *c.* 110. *n.* 26.

Præterea quia conductor agit de repetendis impenſis fa- 3
ctis in re aliena tanquam factis a ſe, probare etiam hoc debebit, quod ipſe eas fecerit, vel ſaltem alius, cujus ipſe ſit ſucceſſor univerſalis, vel ſingularis, ut tradit Caſtrenſ. *conſ.* 270. *n.* 4. *par.* 2. Burſatt. *conſ.* 330. *n.* 96. Honded. *conſ.* 85. *n.* 41. *l.* 1. Menoch. *recuper. rem.* 15. *n.* 567.

Et quamvis, ubi conſtet melioramenta fuiſſe facta poſt-
quam conductor rem detinebat intrare præſumptionem, 4
quod ab eo fuerint facta, voluerint aliqui, & in ſpecie in feudalibus, Roſentall. *c.* 10. *concluſ.* 43. *n.* 46. tamen, quia potuit etiam ipſe Dominus, vel alius ejus intuitu rem meliorare, præſumptio præfata non ſufficit, ut ſentiunt alii præcitati, & eſt opinio magis vera ſecundum Gratian. *diſcept.* 193. *n.* 1. niſi forte contraria tenenda ſit in modicis, ut ſenſit Giurb. *ad conſuetud.* Meſſan. *c.* 15. Gloſ. 8. *n.* 16.

Et licet ſufficiat conductorem repetere volentem melio-
ramenta eſſe ſucceſſorem ejus, quem conſtat illa feciſſe, etiam 5
ſingularem ex præcitatis, requiritur tamen, quod talis ſucceſſor ſingularis reportaverit jurium ceſſionem, alias ſine ipſa, nihil eum acquirere, dicit Gratian. *d. diſcept.* 19. *n.* 2. ſed vere non acquirit actionem pro repetitione melioramentorum poſt reſtitutionem rei melioratæ, ſecus autem ſi adhuc poſſideat rem, vel mercedem non ſolverit, & velit retinere, ut declarat Roſentall. *dict. c.* 10. *concl.* 42. *n.* 17. ad effectum enim ut poſſit quis agere, neceſſaria eſt jurium ceſſio, ſecus autem, ut poſſit excipere, & retinere, Mant. *de tacit.*
l. 11. *tit.* 29. *n.* 5. *& ſeq.* Cancer. *par.* 2. *cap.* 6. *n.* 41. *verſ. Item limita*, Coccin. *dec.* 359. *n.* 1. Otthobon. *dec.* 129. *n.* 15.
& dec. 242. *n.* 10. Benintend. *dec.* 50. *per tot. in recent. dec.* 6
528. *n.* 3. *par.* 2. licet quoad alias probationes prædictas in nihilo relevetur excipiens de melioramentis, ſed eas eodem modo facere debeat, ac ſi eſſet actor, ut firmat in ſpecie Ro-
land. *conſ.* 28. *n.* 22. *l.* 1. reus enim in ſua exceptione eſt actor, 7
& plene, ac concludenter illam probare debet, Put. *dec.* 396. *n.* 1. *l.* 2. Mant. *dec.* 274. *n.* 4. Rot. *dec.* 75. *n.* 1. *par.* 1. *diverſ.*

Satis tamen eſſet etiam ad effectum repetitionis oſtendere
quod licet impenſæ factæ fuerint ab alio, tamen ille eas fe- 8
cerit intuitu ſui, ſive ex pacto convento ſecum, puta in ſublocatione, ſive etiam alia ratione, uti amicitiæ, impenſas enim ita ab alio factas reputari factas ab ipſo conductore, cujus intuitu factæ ſunt, jam ſupra in præcedenti inſpectione probandum eſt ex Menoch. *recuper. rem.* 15. *n.* 509. *& ſeq.* & pluribus aliis ibi adductis.

Et hæc

29 Et hæc probatio melioramentorum, alia eſt in genere, quod facta fuerint melioramenta, alia in ſpecie, quod facta fuerint talia melioramenta, & quæ dicitur in genere
30 neceſſaria eſt, tam conductori, qui agit ad repetitionem eorum, quam ei, qui de illis tantum excipit, & retinere contendit. At alia probatio melioramentorum, quæ dicitur in ſpecie, & non reſpicit ſubſtantiam, ſed quantitatem, requiritur quidem ad effectum agendi, & ea conſequendi, quia liquidatio quantitatis crediti ſemper eſt neceſſaria ad effectum illud conſequendi, Bald. *conſ.* 165. *verſ. & ſic in ſententiam, l.* 5. Crav. *conſ.* 164. *n.* 2. Ridolph. *in praxi p.* 1. *c.* 6. *n.* 26. *verſ. non facta dotem*, Rot. *dec.* 143. *n.* 7. *par.* 6. *recent.* At quoad effectum retentionis non eſt neceſſaria ſed ſola probatione melioramentorum in genere, poteſt per conductorem retinere volentem repelli locator agens, Giurb. *dec.* 63. *n.* 12. *verſ. vel quod ſint liquidi*, Rot. *dec.* 215. *n.* 1. *par.* 4. *div. & dec.* 151. *n.* 2. *par.* 2. *recent.* & in d. Romana de Theſauris coram Sacrato penes Marcheſ. *de commiſ. par.* 1. *fol.* 1088. *n.* 2. & in Romana Salviani coram Mamzanedo penes Marc. *par.* 2. *fol.* 469. *n.* 8.

Verum tamen eſt, quod præfigendus eſt terminus condu-
31 ctori retinere volenti ad melioramenta liquidandum, ut habetur in dicta Romana de Theſauris coram Sacrato penes Marcheſ. *par.* 1. *fol.* 1087. *n.* 2. *& in dec.* 151. *n.* 5. ubi quod ſæpe ſervavit Rot. *par.* 2. *rec.* Put. *dec.* 461. *ad fin. l.* 2. ubi quod dixerunt DD. præfigendum eſſe alium terminum ad liquidandum extra Curiam, ex quo præfixus in Curia eſſet nimis brevis, Argel. *de legit. contradict. q.* 13. *art.* 8. *n.* 92. Bich. *dec.* 179. *n.* 7. & 8.

32 Et ſi infra terminum præfixum ea non liquidet, datur immiſſio creditori, vel domino eam petenti, data prius per eum cautione de reficiendis melioramentis, quando fuerint liquidata, Garz. *de expenſ. c.* 6. *n.* 29. Valaſc. *de jure emph. qu.* 25. *n.* 23. Rub. *in ſing. part.* 1. *fol.* 131. in Annot. ad Accorambon. *dec.* 8. Cavaler. *dec.* 54. *n.* 1. Rot. poſt Statil. de Salvian. *dec.* 77. *n.* 6. *& dec.* 104. *n.* 5. ubi tamen dubietas conſiſtat in facto, quia ſi conſiſteret in jure non eſſet locus dictæ cautioni, nec conductor poſſet
33 compelli illam recipere, Corn. *conſ.* 262. *ad fin. l.* 4. Neguſan. *de pignor. par.* 5. *membr.* 3. *par.* 2. *n.* 5. & bene diſtinguendo declarat Benintend. *dec. Bonon.* 77. *n.* 10.

34 Et poſſet etiam abſque præfixione termini ad liquidandum dari immiſſio cum dicta cautione, ſi conſtaret melioramenta eſſe talia, & tanta, ut infra brevem terminum liquidari non valerent, Caroc. *tit. de expenſ. n.* 22. *& ſeq.* ubi etiam alias addit declarationes.

Advertendumque eſt, quod ſi finita ſit locatio, & con-
35 ductor retineat rem, & fructus percipiat, debet eos compenſare cum ſuo credito melioramentorum, cum illos ſibi retinere non valeat, *l. fructus* 33. *in fin. ff. de rei vindicat.* & tradit in ſpecie Caſtr. *conſ.* 270. *ad fin. verſ. illud tamen notandum, p.* 2. unde ea hac ſola perceptione fructuum ſatis illiquida reddetur quantitas expenſarum reſtituendarum, quæ alias eſſet certa, adeo ut impedire non
36 valeat immiſſionem, quatenus in tempore præfixo non liquidetur, juxta tradita *in dec.* 215. *n.* 6. poſt Poſth. *de ſubhaſt. & dec.* 433. *n.* 4. *par.* 2. *& dec.* 165. *n.* 47. *& dec.* 306. *n.* 35. *&* 46. *par.* 7. *recent.*

Pro liquidatione autem quantitatis melioramentorum,
37 duo probanda ſunt regulariter, unum videlicet, quid impenſum, & aliud, quid melioratum, aliquando enim augetur valor rei pluſquam ſit expenſa, & tunc dicitur plus melioratum, quam expenſum, & aliquando augetur minus, & tunc dicitur plus impenſum, quam melioratum, & ſic ſæpe differunt, quid impenſum, & quid melioratum, & neceſſe eſt probare utrumque, quia reſtituere debens, habet electionem reſtituendi, quod minus eſt, ſcilicet ſive impenſam ſi ea minor eſt, ſive quod melioratum eſt, ſi magis impenſum, text. eſt *in l. in fundo* 39. *ff. de rei vindic.* late Laderch. *conſ.* 144. *n.* 1. & per tot. Fachin. *conſ.* 50. *n.* 6. *lib.* 3. Seraph. *dec.* 898. *n.* 2. ubi de com. *in recent. dec.* 650. *n.* 2. ubi, quod tritum eſt in hac materia *p.* 2.

Ad probandum autem primum, animadvertendum omnino videtur nomine ejus, quod impenſum eſt non venire hic ſolam quantitatem pecuniæ erogatæ, ſed potius materias, & operas impenſas, repetuntur enim etiam melioramenta facta opera conductoris, juxta veriorem opinionem, de qua *in §. præced. hujus cap. ſub n.* 15. & ideo ipſæ operæ, & materiæ æſtimari debent, Peregrin. *de fideicom. art.* 50. *n.* 72. & dicam infra *n.* 25. *& ſeq.* ubi, & quomodo facienda ſit æſtimatio.

38 Et ad optandum ſecundum, videlicet quid melioratum, probari debet ſtatus rei antiquus, nempe quid valeret res ante facta melioramenta, & ſtatus præſens, ideſt, quid valeat nunc, ad hoc ut dignoſcatur, quid illi primævo ſtatui, & valori acceſſerit, Boſſ. *in praxi tit. de Principe n.* 21. *col.* 4. *illius n. ad med.* Seraph. *dec.* 898. *n.* 6. Merlin. *deciſ.* 118. *n.* 14. Bich. *deciſ.* 119. *n.* 21.

39 At quidquid ſit in aliis melioramentis, quoad conductorem loquendo de melioramentis factis in ipſa re, procedendum videtur cum diſtinctione neceſſariorum, utilium, & voluptuariorum, & reſpectu neceſſariorum videtur, quod quatenus reſpiciant conſervationem rei, non autem productionem, vel conſervationem fructuum, neceſſe habeat conductor ſolummodo probare quid impenſum ubi utiliter, & bona fide impenderit, abſque eo quod quæratur ulterius, quia ut dictum eſt ſupra, illas expenſas tenebatur facere locator, & propterea ipſe debet illas reficere indiſtincte, ut dicit Caſtren. *in conſ.* 270. *n.* 4. *lib.* 2. Ruin. Jun. *conſ.* 800. *n.* 8. *& ſeq.* Poſth. *reſol. civ.* 44. *n.* 28. *& ſeq.* Molin. *de contr. diſput.* 463. *n.* 8. *prope fin. verſ. excipit*, Barz. *dec.* 23. *n.* 16. & dixit Rota in Forolivien. Salviani in qua ego ſcribebam, & obtinui 12. Junii 1675. *§. fin.* cor. R.P.D. Rondanino, licet loquatur in aliis terminis, nempe emptoris adverſus creditores agentes hypothecaria, in quibus terminis res patitur majorem difficultatem ſignanter per text. *in l. Paulus reſpondit* 21. *§. domos, ff. de pignor.* ubi apertu videtur decidi contrarium, & ulterius tempore melioramenta ſunt propria, & ideo ſi deteriorantur ejus damno cedere debet deterioratio, & ſic non poteſt repetere quod impendit, ut de hærede per fideicommiſſum gravato eſt text. *in l. domos* 61. *ff. de legat.* 1. ſed quidquid ſit in prædictis ter- 40
minis in quibus videndus eſt etiam text. *in l. cum poſtulaſſem* 44. *§. fin.* & ibi Gloſ. *in verſ. tribuendum eſt, ff. de damn. inf.* nec non allegari ſupra *in §. præced. n.* 59. in terminis noſtris, etiamſi melioramenta poſtquam facta ſunt, in parte, vel in totum pereant, adhuc impenſæ in eis factæ, ſunt integraliter reficiendæ, Caſtr. *conſil.* 425. *n.* 1. *p.* 1. Tiraquell. *de retract. convent. §.* 7. Gloſ. 1. *n.* 10. Menoch. *recuper. remed.* 15. *n.* 511. & idem erit ſi perierit ipſa res ut ipſimet Tiraq. & Menoch. ibidem firmant, & ultra eos Caroc. *tit. de expenſ. n.* 35. & 36. Joſ. Ludov. *dec. Peruſ.* 58. *n.* 31.

Et licet contrarium, quod videlicet conductor deducat 41
expenſas neceſſarias ſubducto tempore, quo interim uſus eſt ſentiat Peregr. *de fideicomm. art.* 50. *n.* 5. *& n.* 76. *prope fin. ſub verſ. in iſtis tamen*, ejus opinio poteſt procedere in neceſſariis pro majore perceptione fructuum, ut dictum eſt ſupra de refectione foſſatorum, & ſimilium, at in neceſſariis pro conſervatione rei ad uſum, ad quem fuit locata, urget contra eum ratio, quod dum ſpectabat ad locatorem eas facere, ut ſupra firmatum fuit, inde ſequitur, ut conveniri poſſit a conductore pro illarum reſtitutione actione negotiorum geſtorum Rot. Jan. *dec.* 6. *n.* 7. & in propoſito ſenſit Gabr. *conſ.* 168. *n.* 211. *prope fin. lib.* 2. in qua actione venit quod utiliter impenſum, nulla habita ratione de eventu ſubſequuto, adeo *ut ſi quis inſulam fulſerit, vel ſervum ægrum curaverit, etiam ſi inſula exuſta ſit, vel ſervus obierit, aget negotiorum geſtorum actione*, ut dicit præciſe text. *in l. ſed an ultro* 11. *§. is autem qui, ff. de neg. geſt.*

Reſpectu vero utilium, quia locator ea facere non tene- 42
batur, conductor volens eas repetere, fundatur ſolum in eo, quod utiliter impenderit pro locatore, & ideo neceſſe habet, probare non ſolum quid fuerit impenſum, ſed etiam quid de tempore reſtitutionis res quæ reſtituitur propter illam impenſam plus valeat Petr. Barboſ. *in l. divortio* 8. *§. fin. p.* 1. *n.* 93. *verſ. ſed his non obſtantibus*, Rimin. Jun. *conſ.* 411. *n.* 61. Sim. de Præt. *de interpret. ult. vol. lib.* 3. *dub.* 5. *ſolut.* 40. *n.* 20. *fol.* 860. Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 26. *n.* 13.

Quod de plano procedit in terminis conductoris ad bre- 43
ve tempus, aliorumque, qui ſunt tantum poſſeſſores bonæ fidei, at ubi agitur de conductore ad longum tempus, vel alio habente dominium, licet tantum utile, & reſolubile, quod attendi ſolum debeat valor melioramentorum de tempore reſtitutionis, tradunt ſignanter Ruin. *conſ.* 14. *n.* 4. *lib.* 1. Rimin. Jun. *conſ.* 411. *n.* 51. *& ſeq.* Morot. *late conſ.* 31. *n.* 15. *verſ. quid tenendum*, ubi in fin. de communi teſtatur Roland. *conſ.* 28. *n.* 18. *lib.* 1. Mangil. *de impug. quæſt.* 136. *n.* 40. Menoch. *præſumpt.* 32. *n.* 7. ubi *in fin. de mag. com.* Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt.* 25. *n.* 28. ubi de magis communi Rota *deciſ.* 186. *per tot. p.* 2. *diverſ.* Fulgin. *de jur. emphyt. titul. de melioram. quæſt.* 7. *n.* 8. *&* 11.

Sed contrarium, quod etiam in terminis conductoris ad 44
longum tempus, vel alterius habentis dominium reſolubile, reſtituenda ſint melioramenta juxta id, quod minus eſt, ſive impenſa, ſive melioratio Caſtrenſ. *conſ.* 270. *n.* 3. *verſ. ſed in contrarium p.* 2. Riminald. Jun. *conſ.* 411. *n.* 39. *& late ſeqq.* ubi *n.* 51. rejicit contrar. *& n.* 85. *verſ. poſtremo*, ait quod longe plures hanc voluerunt opinionem Peregrina *de fideicom. qu.* 25. *n.* 271. *verſ. contrarium, & ſeqq.* ubi *n.* 273. *ad fin.* ab hac non recedendum, quia uſu forenſi recepta eſt Tiraquell. *de retract. convent. §.* 7. Gloſ. 1. *n.* 8. Marzar. *in epit. fideicom. quæſt.* 65. *verſ. ſed circa prædictam*, ubi quod ipſe ita judicavit in Rota Florentina cum DD. Coadjutoribus, nemine diſſentiente Scrader. *de feud. p.* 9. *princ. par.* 2. *ſect.* 2. *n.* 10. *verſ. in hoc tamen contrarium*, Joſ. Ludov. *deciſ. Peruſ.* 58. *n.* 15. Pen. *deciſ.* 1082. *n.* 4. *&* 6. Rot. *deciſ.* 318. *n.* 16. *&* 17. ubi quod contraria opinio Ruini convincitur erronea *par.* 9. *recent.* & penes Bich. *deciſ.* 199. *n.* 13. *&* 14.

Verum iſtæ duæ opiniones, quæ adeo contrariæ inter ſe 45
viden-

videntur, conciliari poſſunt, adeout verum ſit, quod reſtitui debeat, quod minus eſt, aut impenſum, aut melioratum, juxta ſecundam, ac etiam attendi debeat ſolum valor de tempore reſtitutionis, juxta primam, intelligendo ſcilicet, ut æſtimari debeat de tempore reſtitutionis bonorum, nedum quid melioratum, quod non habet difficultatem, ſed etiam quæ ſit impenſa, non enim nomine impenſæ intelligi debet ſimplex exburſatio pecuniæ, ſed operæ, & materiæ in meliorando impenſæ, ut dictum eſt ſupra n. 17. 2. ad probandum, quæ quidem operæ, & materiæ recipiunt variationem in æſtimatione a tempore, nedum ex quo de tempore quo melioratum fuit, potuerunt valere minus, vel plus, ex aliquo accidenti, puta propter guerram, ſed etiam, quia ſolo lapſu temporis ſeneſcunt, & vileſcunt, & ideo bene etiam in eis cadit dubitatio, quod tempus attendi debeat, & applicatur propterea dicta prima concluſio, quod attendi debeat tempus reſtitutionis rei, & in ſpecie, quod attendi debeat variatio æſtimationis procedens ex eo, quod melioramenta inſenuerint, eſt text. clar. in l. domus 61. ibi, *ſumptuum variationibus*
26 *deductis, & ædificiorum ætatibus examinatis, ff. de leg.* 1. ubi Bartholus tradit, quod ſi factum ædificium, quod tempore reſtitutionis non ſit duraturum, niſi quinque annis, æſtimatur quanti nunc valet, & variationem impenſarum propter guerram conſiderant alii, quibus cumulatis ita firmat Peregr. *de fidic. art. 50. n. 70. & 72.* ubi ad finem rejicit confundentes hanc materiam, non diſtinguendo augmentum pretii a fundo ab augmento, quod contingit in pretiis rerum expoſitarum in melioramentis, prout diſtingui debet, & eum ſequitur Menoch. *de arb. in add. ad caſ.* 258. *n.* 63.

27 Non tamen in hac æſtimatione conſiderari debebunt materiæ ſeparatim, puta ſi æſtimari debet ædificium, non conſiderari debent tabulæ refixæ, & ſaxa disjecta, ſed muri, & pavimenta conſiſtentia in melioramentis utilibus Clar. *in §. fin. quæſt.* 88. *n.* 2. Garz. *de expenſ. c.* 24. *n.* 5. *prope fin.* Mareſcott. *variar. c.* 124. *n.* 2. *lib.* 3. Bonden *collect.* 35. *n.* 33. Et ita in caſu, quo debebant refici melioramenta emphyteutæ, qui domum conſtruxerat, & valde ultra impenſa melioraverat, dicebam, eligente domino reficere, quid impenſum, æſtimari debere valorem murorum, & aliarum partium integralium domus, prout erant de illo tempore, ſcilicet eorum ætatibus examinatis, juxta *d. l. domus* 61. *ff. de leg.* 1. non autem juxta actualem impenſam, ſeu valorem de tempore, quo fuit domus conſtructa. & Judex non diſſentiebat.

28 Quo autem ad melioramenta voluptuaria, ad quæ reficienda conductori non teneri locatorem dictum eſt ſupra in præcedenti Inſpectione, niſi quatenus velit, ad impediendum, quod conductor ea abradat, ſuppoſito quod velit ea reficere, idest ſolvere, habet pariter facultatem, vel ſolvendi quod impenſum in eis fuit, vel eorum valorem, æſtimando illa, non prout ſunt conſiſtentia, & ſolo affixa, ſed uti rudera a ſolo abraſa, ut ſunt jura aperta; quoad primum, quod poſſit facienti melioramenta voluptuaria impediri abraſio eorum per ſolutionem impenſæ in eis factæ *in l. pro voluptuariis 9. ff. de impenſ. in reb. dot.* ibi, *nam ſi vult habere rem mulier, e. dare ea, quæ impenſa ſunt marito debet, aut ſi non vult pati, debet tollentem*, & quoad ſecundum, quod poſſit ſolvere valorem æſtimando ea tanquam rudera a ſolo ſeparata *in l. in fundo 39. ff. de rei vindic.* ibi, *conſtituimus vero, ut ſi paratus ſit dominus tantum dare, quantum habiturus eſſet poſſeſſor his rebus ablatis, ei fiat poteſtas*, & tradit alia pluribus adductis Mareſcott. *variar. reſol. c.* 214. *n.* 1. *lib.* 2.

Et licet hæc æſtimatio melioramentorum tanquam ruderum, a ſolo ſeparatorum, videatur dura aliquibus relatis per Valaſc. *de jur. emphy. q.* 25. *n.* 16. tamen eorum difficultas procedere poteſt in aliis melioramentis, non in iſtis voluptuariis, de quibus agimus, prout diſtinguit Bero. *in c.* 1. *n.* 36. *de in integ. reſtit.* quem refert, & ſequitur Valaſc. *dicto n.* 16. *prope fin.* & ratio eſt clara, quia nempe dum quoad iſta conductor non poteſt illa aliter prætendere, quam per abraſionem, *d. l. pro voluptuariis, ff. de impenſ. in reb. dot. fact.* Mareſcott. *variar. c.* 111. *n.* 2. *lib.* 1. in plus ſua non intereſt, quod locator illa retineat, quam in quantum æſtimantur abraſa, ut poſt Bald. *in §. ſi Vaſſallus eis. hic finitur lex in uſib. feud.* tradit. Kuin. *conſ.* 24. *n.* 10. *lib.* 1.

29 Volunt etiam aliqui, quod fieri debeat diſtinctio inter melioramenta ruſtica, & urbana, ſeu quæ fiunt per ferruminationem, uti ſunt plantationes vinearum, & arborum, & ſimilia, & quæ fiunt per applumbationem, ut ſunt ædificia, *l. in rem actio*, §. *item quæcumque*, & ibi Gloſ. in *verb. materiam, ff. de rei vindic.* quia ædificia omnia dicuntur urbana,
30 quamvis facta ſint in villa §. 1. *inſtit. de ſervit. urb. præd.* Coccin. *dec.* 2135. *n.* 7. *& dec.* 2165. *n.* 1. & 2. ubi etiam Valcam, & Cillertam eſſe inter melioramenta Urbana & *n.* 5. Urſill. ad Afflict. *dec.* 87. *n.* 3. *ad med.* Mangil. *de evict. q.* 153. *n.* 22. Barz. *dec. Bonon.* 23. *n.* 15. *v. & id quod dictum eſt*, & circa prima, nempe ruſtica volunt attendi quid impenſum, &
31 quid melioratum, & refici quod minus eſt, circa vero ſecunda, nempe Urbana, ſolum attendi tempus reſtitutionis, adeout nec curandum, an magis impenſum, & minus melioratum, vel e contra, velle videantur, ut aliis pleniſſime

cumulatis diſtinxiſſe videtur Tenat. *dec. Maceratenſ.* 59. *n.* 60. *& ſeqq. &* 64. & Coccin. *d. dec.* 2135. *n.* 5. *& ſeqq. & deciſ.* 2165. *n.* 2. *& ſeqq.* ſignanter *n.* 10. ſaltem ubi qui dicta melioramenta fecit, erat dominus dominio reſolubili, in quibus terminis loquuntur præcitati & apertius etiam Rota coram Royas *dec.* 182. *n.* 8. *&* 9. & in una Romana meliorarmentorum 28. Junii 1675. §. *nihilominus*, coram Reverendiſſ. Albergato Decano in qua expreſſe fuit dictum, recedi a regula text. *in l. in fundo 39. ff. de rei vindic.* ut refici debeat, quod minus eſt, aut impenſum, aut melioratum, quando agitur de prædio urbano meliorato a Domino utili, ex quo tunc non quod impenſum, ſed valor præſentis temporis attendi debet.

Ego tamen ſcribendo in dicta cauſa Romana melioramentorum contra præfatam deciſionem, dicebam, quod ſunt duæ quæſtiones omnino diſtinctæ, & ſeparatæ, una quonam tempore conſiderari debeat valor impenſarum, & ejus 32
quod melioratum eſt, accipiendo expenſas non in ſola pecunia, ſed in materia, & labore, ſeu operibus in meliorando expenſis, ut ſupra fuit declaratum *ſub n.* 25. alia ſi valor expenſarum differat a valore ejus quod melioratum eſt, quænam ſumma reficienda ſit, & quoad primam optime procedit diſtinctio inter ruſtica, & urbana, nam ruſtica uti ut plurimum conſiſtentia in plantationibus vinearum, & arborum, conſiderari debent de tempore, quo fuerunt facta, cum non poſſit haberi ratio incrementi valoris eorum favore meliorantis, dum illud procedit ab ipſo fundo potius, quam ab ejus induſtria, ut aliis relatis tradunt Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 87. *n.* 3. *poſt med. v. circa præfata tamen*, Carpan. *ad ſtatut. Mediol. lib.* 1. *c.* 417. *n.* 748. *&* 753. ubi plures alios citat Barz. *deciſ. Bonon.* 23. *num.* 16. *poſt med.* & quod ſi plantata ſit vinea, facienda ſit æſtimatio plantularum præviarum, cæterique labores compenſandi ſint in fructibus perceptis, dicit Felin. *conſ.* 42. *n.* 9. & poſſet etiam dici, labores circa vineam, aliaſque plantationes pertinere ad culturam, quæ non eſt reficienda, e contra vero ædificia cum inſeneſcant, & minuatur eorum valor, æſtimari debent de tempore reſtitutionis conſideratis eorum ætatibus, ut dicit text. *in l. domus* 61. *ff. de legat.* 1. at ſecus eſt quoad ſecundam quæſtionem, nam in ea tam in ruſticis, quam in Urbanis, attenditur ſemper, quod minus eſt, cum in utriſque militet eadem ratio, eſſet enim abſurdum dicere, quod ſi habens domum in platea Civitatis reſtitutioni obnoxiam adaperiat ſolum duas Portas ingredientes in duas manſiones forte inutiles, & ſic efficiat duas apothecas, impenſis ſolis ſcutis quinquaginta, & apothecas illas locet, & pro penſione ratione loci recipiat ſcuta centum annua, ex qua mercede dicatur meliorata domus melioramento æſtimabili in ſcutis duobus mille, debeat ei refici ſumma iſta, nulla habita ratione, quod impenſa fuerit ſolum ſcutorum quinquaginta, & idem eſſet e contra ſi maximam feciſſet impenſam, & parum melioraſſet, & ideo etiam in domibus procedit regula, quod attendi debeat, quod minus eſt, æque, ac in ruſticis, Barz. *dec.* 23. *n.* 16. *v. & id quod dictum eſt*, idque indiſtincte a quocumque melioramenta facta ſint, prout aliis pluribus relatis ſenſit Gabr. *conſ.* 168. *n.* 11. *circa med. lib.* 1. & ſæpiſſime tenuit Rot. ut coram Bich. *dec.* 299. *n.* 13. *&* 15. *verſ. quod vero melioratum*, & coram Arguell. *dec.* 26. *n.* 58. & 61. *& in Recent. dec.* 650. *n.* 2. *&* 4. *v. nam quo ad domum, part.* 2. *dec.* 318. *n.* 16. *&* 17. *&* 20. *p.* 9. *& dec.* 119. *n.* 1. *&* 2. *p.* 15. & poſt Merlin *de pign. dec.* 138. *n.* 22. *v. nec magis, & n.* 26. *v. & tunc*, & poſt Torre *de pact. futur. ſucc. ff. dec.* 178. *n.* 13. *prope fin. &* 14.

Et licet repropoſita eadem cauſa Romana melioramentorum coram eodem Reverendiſſ. Albergato 23. Januarii 1667. Rota ſteterit in deciſis, tamen generaliter loquendo diſtinctio prædicta videtur ei vera ex ſupra traditis, quibus deciſio non ſatisfacit. Quidquid tamen ſit dicendum in caſu illo in quo agitur de pacto, quod ſi emphyteuta melioramenta alicui loco pio perſolvenda gravaverit, liceat domino facta ſolutione de ipſis melioramentis dominium pro ſe retinere, quod pactum Rota cenſuit in ultima deciſione præfata, nihil aliud tribuere, quam prælationem domino, ita ut ſolvere debeat, quod ſolveret alius emptor, & ſic nullam habendam rationem ejus quod impenſum, prout haberi non deberet cum emptore, circa quod non debeo hic aperire meum ſenſum dum lis adhuc pendet.

Deſcendendo nunc ad ſecundam partem dictæ ultimæ inſpectionis, in qua dicendum eſt quomodo facienda ſit probatio melioramentorum. In primis repetenda eſt diſtinctio probationis melioramentorum in genere a probatione eorum in ſpecie, de qua dictum eſt ſupra hac eadem inſpectione in 1. *part. n.* 10. *& ſeqq.* ubi dictum eſt ſecundam neceſſariam eſſe ad effectum agendi, non autem ad effectum excipiendi, & retinendi, prout ad utrumque effectum neceſſaria eſt prima.

Requiritur autem probatio melioramentorum in genere 33
plena, & concludens, quia reſpicit ſubſtantiam crediti, quæ debet eſſe certa, ad hoc ut ſi aliquid contra illam opponatur, nec actio, nec retentio competat creditori, Grattian. *diſc.* 734. *n.* 13.

n. 13. Surd. *d.* 46. *in fin. ver, & ſuper ejus quoque ſubſtantia*, & ibi Hodierna *n.* 3. Rota coram Caval. *dec.* 539. *n.* 5. *& 6. & in recent. d.* 433. *n.* 2. *p.* 2. & in propoſito meliorimentorum ſenſit eadem Rota cor. Cavaler. *dec.* 52. *n.* 2. *in fin. & ſeq.* & in una Romana de Theſauris coram Sacrato penes Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1. *fol.* 1088. *n.* 2. *&* 3.

34 Quo vero ad aliam probationem in ſpecie, ex quo non reſpicit ſubſtantiam crediti, ſed potius ejus quantitatem tantum, regula eſt, quod ubi conſtat de ſubſtantia debiti ad probandam quantitatem, & qualitatem, ſufficiant leviores probationes, Dec. *conſ.* 537. *n.* 12. Surd. *conſ.* 94. *n.* 28. Burat. *dec.* 722. *num.* 5.

35 Verum tamen eſt, quod licet ad probandam quantitatem, & qualitatem melioramentorum, ubi conſtat de eorum ſubſtantia in genere, probationes faciliores, & leviores admitti poſſint, tamen tales probationes debent eſſe legitimæ, ut dicit Menoch. *conſ.* 23. *n.* 25. *ad med.*

36 Quæ autem dicatur probatio ſufficiens, eſt arbitrarium judici, Dec. *conſ.* 495. *n.* 8 Soccin. Jun. *conſ.* 32. *n.* 11. *lib.* 2. Menoch. *de arbitr. caſ.* 90. Rota *dec.* 723. *n.* 8. *p.* 4. *rem.* 3. *rec.*

Quod ſi verum eſt in omni materia, multo facilius admitti debet in iſta probatione quantitatis melioramentorum, in qua ſtatuenda, jura expreſſe deferunt arbitrio Judicis, ut habetur *in l. in fundo* 39. *in princ. ff. de rei vindic.* in illis verbis: *bonus Judex varie ex perſonis, cauſiſque conſtituet*, relatis ad hoc firmandum per Arias de Meſa *var. lib.* 3. *c.* 49. *n.* 29. & per Rotam *in dec.* 2. *n.* 35. *part.* 13. *rec.*

37 Unde eſt, quod poterit etiam Judex ex officio ſuo valorem prædictum ſtatuere juxta doctrinam Bart. *in l. ſi quid ex Pamphilo. n.* 3. *ff. de legat.* 2. quam alii ſequuntur relati per Rot. coram Coccino *dec.* 1374. *n.* 3. idque non ſolum per rei evidentiam ſubjiciendo eam oculis ſuis ac de melioramentis ſe informando, per text. *in l. ſi rupsione*, *ff. finium regund.* tradit Maſcard. *de probat. concl.* 1037. *n.* 18 & Caroc. *de locat. tit. de melior. q.* 2. *n.* 41. ſed etiam aliquibus probationibus factis, eiſque non plenis, vel variis exiſtentibus, ut ſenſit Rota coram Coccin. *d. dec.* 1374. *n.* 2. & coram Merlin. *d. dec.* 695. *n.* 6. & dicam infra de caſu diſcordiæ Peritorum in hoc eodem §. *in fine*.

38 Solent vero Judices in concurſu probationum, ſeu indiciorum de diverſis pretiis mediam viam eligere, Alex. *con.* 64. *n.* 9. *lib.* 3. Surd. *conſ.* 452. *n.* 68. *&* 74. Rot. *in d. dec.* 3. *n.* 34. *d. fin. p.* 15. *rec.* & coram Bich. *dec.* 474. *n.* 3.

Poteſt autem primo loco dubitari, an legitima ſit probatio melioramentorum in ſpecie, ideſt eorum quantita-
39 tis, & valoris, ſi fiat per teſtes, & ratio dubitandi eſt, quia eſt neceſſaria eorum æſtimatio, quæ æſtimatio non percipitur ſenſu corporis, ſed potius judicio intellectus, Ang. Aret. *in §. ſi quis agens*, *n.* 3. *inſtit. de action.* Rota coram Penia *dec.* 479. *n.* 11. & teſtes deponere debent de iis tan-
40 tum, quæ cadunt ſub ſenſu corporis, aliar ſi excedant, & deponant de judicio ſuo, probationem non faciunt, Seraphin. *dec.* 847. *n.* 2. Coccin. *dec.* 1882. *n.* 10. *&* 11. Rot. *in recent. dec.* 34. *n.* 7. *& 8. part.* 13. *rec.*

41 At his non obſtantibus, teſtes admitti ad probandum valorem, tradunt DD. & ſignanter Lupus *in l.* 2. *C. de pactis int. emptor. & vend. commens.* 2. §. 2. *n.* 120. Maſc. *de probat. concl.* 657. *n.* 1. & in terminis probationis valoris melioramentorum *concl.* 1037. *n.* 13. & ſentiunt alii infra citandi.

42 Videtur tamen retinenda regula, quod non probent, ſed limitanda ubi ſint teſtes periti valoris, prout eam limitari generaliter docet Bart. *in proœm. ff. in princ. ſub n.* 8. & concordia ad eumdem Bart. *in l.* 1. *in princ. ff. de ventre inſpiciendo.* Jaſ. *in rubr. ff. de jur. jur. n.* 4. & hinc eſt quod ad hanc
43 probationem valoris melioramentorum, requiri teſtes de eo deponentes eſſe Architectos, ſentit Specul. *in tit. de fructibus*, *& intereſſe circa fin.* & ſequutus eſt Aretin. *conſ.* 83. *col. penult.* & latius firmavit Curtius Junior *conſ.* 165. *n.* 10. Caroc. *de locat. tit. de melioram. q.* 2. *n.* 33. & habet hæc opinio text. *in §. quia vero*, Auth. *de non alien. cum* Gloſ. *ibi in verbo mecanici*, & licet poſſit per diſcurſum dici, quod ille textus loquatur in bonis Eccleſiaſticis, in quibus jura cautius procedunt, ut advertit Caroc. *d. q.* 2. *n.* 36. *& ſeq.* tamen alii etiam ad hoc propoſitum illum allegant.

44 Et qualitas iſta teſtium, eos videlicet eſſe Architectos probanda eſt, & non ſtatur eorum dicto, quatenus aſſerant ſe peritos, neque ſufficit eos eſſe magiſtros murarios, ſed requiritur major peritia, quæ adeſt in Architectis, ut volunt præcitati, & ultra eos comprobat etiam Maſcard. *d. concl.* 1037. *n.* 14. *&* 15.

45 Præterea quando teſtes eſſent ſufficienter periti, adhuc non eſſent admittendi, ſi ipſimet melioramenta conſtruaſſent. quatenus enim non agatur de probando ſimplici facto conſtructionis, ſed etiam de valore rei per ipſos conſtructæ, dicuntur teſtes intereſſati, ex quo laus, vel opprobrium poſſet ipſis reſultare ex majore, vel minori operarum ſuarum valore, & bonitate, ut advertit Curt. Jun. *d. conſ.* 165. *n.* 11. & ſequitur Menoch. *conſ.* 13. *n.* 25. *verſ. quo circa reſpondit*, & aliis adductis Maſcard. *d. concl.* 1037. *n.* 16. Caroc. *de locat. & cond. tit. de mel. q.* 2. *n.* 35.

Præterea regula prædicta, quod teſtis deponens de judicio ſuo ſuper re, quæ non cadit ſub ſenſu corporis,
non probet, limitatur, ut non procedat ubi teſtis reddit 46
bonam rationem, ſeu cauſam ſcientiæ, Salic. *in l. teſtium n.* 11. *C. de teſtib.* Jaſ. *in rubr. de jur. jur. n.* 6. *verſ.* 4. *limita*, Seraph. *dec.* 550. *n.* 3. & ideo non probari in ſpecie valorem melioramentorum, ubi teſtes deponant ſimpliciter de judicio ſuo, dicit Curtius Jun. *conſ.* 165. *n.* 17. Menoch. *conſ.* 1111. *n.* 12. *& ſeqq.* at ſecus eſt dicendum ubi reddant bonam rationem, ex adductis per Gratian. *diſcept.* 62. *ſub num.* 24. & quoniam de hac probatione valoris per teſtes dixi plura ſupra *in cap.* 19. *de probatione laſionis*, ulterius non proſequor.

Ultra prædictam probationem per teſtes, quoniam ut 47
dictum eſt agitur de probatione quantitatis non ſubſtantiæ, ſequitur ut ſtandum etiam ſit conjecturis, Dec. *dict. conſ.* 537. *n.* 12. Menoch. *conſ.* 457. *n.* 76. Bellon. Jun. *conſ.* 43. *n.* 9. Idque tanto magis ſi per lapſum temporis, vel aliter probatio reddita ſit difficilior, prout in caſu ſuo conſideravit Rot. coc. Merlino *dec.* 695. *n.* 5.

Et hinc eſt, quod in hac materia valoris, & quantita- 48
tis meliocamentorum admittenda videatur probatio ex ſolito, & communi conſuetudine impendendi in illis, ut dixit Rota coram Merl. *d. dec.* 695. *n.* 3. *ad fin.* prout in ſimili ſit in probatione fructuum ex tradit. per Angel. *conſil.* 127. *n.* 2. Coccin. *dec.* 439. *n.* 2. *& dec.* 183 *n.* 1. *p.* . *rec.*

Et deducitur argumentum ex quantitate fructuum, qui 49
percipiuntur, calculando videlicet ad rationem quinque pro centenario, juxta præſumptionem legalem, vel ad aliam ſummam, quam notum eſſet in regione percipi ex ſtabilibus, demendoque ex tota ſumma valorem rei melioratæ, quod argumentum poſt Peregr. *conſ.* 76. *ſub n.* 10. *lib.* 4. approbavit Rot. cor. Bich. *dec.* 564. *ſub n.* 9.

Et fieri etiam juramento ipſius conductoris meliorantis 50
circa hanc probationem ſolius quantitatis, firmat Caroc. *de locat. & cond. tit. de melior. q.* 5. *n.* 41. & ultra ibi congeſtos quod ſtetur juramento creditoris circa ſolam quantitatem, late Oſaſch. *dec.* 96. *n.* 4. *& per tot.* Grat. *diſcept.* 948. *n.* 18. & Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 100. *n.* 7. *&* 8. Ridolph. *in praxi p.* 2. *c.* 4. *n.* 355. Duran. *dec.* 90. *n.* 10. Otthobon. *dec.* 199. *num.* 10.

Verum hoc non videtur omnino indiſtincte admitten- 51
dum, ſed ſolummodo quando agitur de parva quantitate, ut docet Bart. *poſt* Gloſ. *in l. admonendi n.* 52. *verſ. item dicit ubi adden.* alios concordantes referunt, *ff. de jur. jur.* Boer. *dec.* 44. *n.* 25. *poſt med. verſ. quoniam Judex*, Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ.* 100. *n.* 4. ubi quod hæc opinio eſt magis vera, & majoribus fulcita auctoritatibus.

Alias enim, ad hoc ut admitti poſſit juramentum, ubi 52
quantitas eſt conſiderabilis, neceſſe eſt, ut concurrant ſaltem aliquæ conjecturæ, Alex. *conſ.* 69. *num.* 6. *lib.* 2. Boer. *dec.* 243. *in fin.* Vivius *dec.* 108. *ſub n.* 2. Seraph. *de jur. priv.* 36. *n.* 1. *& ſeqq.* Rota *dec.* 746. *n.* 5. *& ſeqq. p.* 1. *diverſ.*

Præterea ad probandam ſolam quantitatem admittitur 53
quandoque liber ipſius creditoris, & illi ſtatur, ut dicitur *in dec.* 437. *n.* 1. *part.* 4. *rec.* & facilius, ſi ſit detentus a miniſtro, ut in caſu *dec.* 362. *n.* 7. *p.* 1. *recent.*

At etiam hoc intelligendum eſt in expenſis parvis tan- 54
tum, non etiam in magnis, ea cumulatæ per Genuam *de ſcript. priv. tit. de lib. mercat. n.* 7 Rot. cor. Gr g. *dec.* 475. *n.* 1. *& ibi adden.*

Quæ autem dicantur impenſæ magnæ, & quæ parvæ, 55
arbitrari debet Judex attenta qualitate rei, & perſonarum, Guttier. *de tutel. p.* 3. *c.* 1. *n.* 158. *adden.* ad Gregor. *dec.* 475. *n.* 11. at non ex eo quod expenſæ omnes ſimul
conſideratæ faciunt quantitatem relevantem, dicuntur ad 56
hunc effectum expenſæ magnæ, ſed ſi paulatim factæ reputantur parvæ, Adden. ad Gregor. *d. dec.* 475. *n.* 11. *verſ. & procedit*, Rota *dec.* 283. *ſub n.* 3. *p.* 1. *rec.*

Alias ſi quantitas ſit magna, non ſtandum ſoli libro, 57
niſi quatenus concurrat maxima veriſimilitudo, qua concurrente ei adhibetur fides etiam in magnis, ut poſt alios relatos dixit Rota coram Gregor. *d. dec.* 475. *n.* 5. vel ulterius conductor ſuper ipſa re juramentum præſtet, Cor. *conſ.* 318. *in fin. lib.* 4. Surd. *dec.* 199. *n.* 5.

De Peritorum electione, ac eorum relatione quomodo facienda, & quam probationem faciant,

S U M M A R I U M.

1 *Peritorum electio eſt ſubſidiaria, quatenus deficiant omnes alia probationes.*

2 *Melioramenta bene probantur per relationem peritorum.*

3 *Ambi. etiamſi ſint pauciores quam teſtes,*

4 *Peritorum electio eſt neceſſaria, & de ea conſtare debet,*

5 *Nec ſufficit ad eam probandam, quod quilibet peritus ſe electum enunciet.*

6 *Proba-*

Digitized by Google

6 *Probatur tamen electio per duos teſtes.*
7 *Ad electionem peritorum proceditur executive, & ſummarie.*
8 *Et etiam in die feriata.*
9 *Peritorum electio licet de jure poſſit fieri a ſolo Judice, tamen de conſuetudine fit a partibus mandante Judice.*
10 *Et in diſcordia, vel contumacia partium fit a Judice.*
11 *Et quando Judex vult eligere peritos, debet monere partes ad intereſſendum, ſeu illas citare.*
12 *Et prædictis non ſervatis electio eſt nulla, & relatio non probat.*
13 *Electio peritorum ab uno facta non nocet alii.*
14 *Ampl. ut nec ab eo cauſam habentibus.*
15 *Secus ſi ſit ceſſionarius ejus, qui elegit exceptione facta poſt electionem.*
16 *Defectus citationis ad videndum eligi peritos ſalvatur per ſubſequentem intimationem electionis, vel alium ſilentium.*
17 *Periti debent eſſe ſaltem duo.*
18 *Stylus eſt, ut qualibet pars ſuum eligat, & una deficiente ſupplet Judex.*
19 *Lim. ſi utraque pars in uno conſentiat, quia illi ſtatur.*
20 *Et ſufficit tacitus conſenſus per non contradictionem.*
21 *Decl. tamen non ſufficere unam partem conſentire electioni factæ ab alia, quia conſetur conſentire, ut eligat peritum ſuum, & quando ſecus.*
22 *Lim. 2. ſi unus tantum reperiatur peritus in loco.*
23 *Decl. limitationem non procedere in materiis gravibus, quia debent peti a locis vicinis.*
24 *Contrarium tenent aliqui.*
25 *Prima procedit ſi materia vere eſt gravis, & poſſunt haberi periti in loco non valde diſtanti.*
26 *Lim. 3. ſi agatur de re parvi valoris, & facilis æſtimationis.*
27 *Lim. 4. ſi unus peritus ſit valde excellens, & plurimæ integritatis.*
28 *Lim. 5. ſi ſit deputatus a publico.*
29 *Decl. præfatas limitationes procedere, ſi electus ſit vere peritus.*
30 *Periti eligendi debent eſſe vere tales, ac perſonæ honeſtæ.*
31 *Periti ad probandum valorem melioramentorum, non ſufficit, quod ſint mutatores, & aliqualiter intelligentes, ſed probandum, quod ſint Architecti.*
32 *Periti debent præſtare juramentum de bene, & fideliter æſtimando.*
33 *Decl. procedere in electis a Judice, ſecus in electis a partibus.*
34 *Intellige in electis ſponte, ſecus ſi mandante judice.*
35 *Periti debent accedere ad locum ubi res eſt æſtimanda, & citandæ ſunt partes ad intereſſendum æſtimationi.*
36 *Secus ſi citatio fuerit partibus remiſſa.*
37 *Citatio ad intereſſendum æſtimationi per peritos facienda debet eſſe pro hora certa.*
38 *Citatio ad comparendum coram Judice non eſt neceſſe quod ſit hora certa, quia intelligitur pro hora audientiæ, ſicut eſt in citatione pro actu extrajudiciali.*
39 *Citationis ad intereſſendum defectus vitiat relationem peritorum judicialiter electorum, ſecus autem electorum extrajudicialiter, quos partes informarunt.*
40 *Periti debent procedere per ſe ipſos, nec poſſunt ſubdelegare.*
41 *Lim. quoad nudum miniſterium, puta menſurationem.*
42 *Æſtimari debet res ſimul, non per partes.*
43 *Decl. procedere ubi agitur de unico corpore, ſecus ſi de rebus diſtinctis.*
44 *Domus pretioſa quomodo æſtimentur.*
45 *Relatio peritorum debet eſſe aperta, & clara.*
46 *Periti non tenentur reddere rationem in ſua relatione.*
47 *Decl. procedere quando judicium periti conſiſtit in mera operatione intellectus, ſecus ſi conſiſtat in facto cadente ſub ſenſu corporis.*
48 *Periti debent ſervare formam in depoſitionem ſibi præſcriptam.*
49 *Peritorum relationi ſtatur, etiam ſi referant de credulitate.*
50 *Decl. procedere in eis quæ certo ſciri non poſſunt.*
51 *Peritorum in relatione facienda requiritur citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem.*
52 *Contrar. tenent alii.*
53 *Decl. ut non ſit neceſſaria citatio prædicta, ſi pars fuit citata ad videndum, ſeu electioni interfuit.*
54 *Idem ſi periti fuerunt ab ipſis partibus electi, ſeu de eorum conſenſu.*
55 *Idem ſi interfuerunt æſtimationi, vel ad intereſſendum citatæ fuerunt.*
56 *Periti debent referre cum juramento in actis, ſeu relationem ſcriptam cum juramento producere.*
Pacion. de Loc. & Conduct.

57 *Decl. procedere ſi non jurarunt in ſuſceptione officii, & juramentum erat neceſſarium.*
58 *Periti ſi ſunt duo, & unus tantum referat, non attenditur relatio.*
59 *Poſſunt tamen uterque de per ſe ſeparatim referre.*
60 *Intellige quando ſunt duo periti electi, unus pro parte, ſecus ſi ſint electi ab utraque.*
61 *Periti referre poſſunt etiam in die feriata.*
62 *Relationi peritorum ſtandum eſt.*
63 *A relatione peritorum datur appellatio.*
64 *Ampl. dari etiam ei, qui per eum approbavit.*
65 *Ampl. 2. etiam ei, qui promiſit relationi ſtare, ſi non dixit, & cuicumque æſtimaverit.*
66 *Si a relatione peritorum appellatum eſt, poſt deveniendum ad electionem peritorum.*
67 *Decl. ut a relatione peritorum liceat appellare una vice tantum.*
68 *Lim. declarationem ſi utraque pars appellet.*
69 *Appellans a relatione periti in aliqua parte taxative cenſetur approbare in alia.*
70 *Peritis diſcrepantibus eligendus eſt tertius.*
71 *Periti an eligi debeant alter probandum ſit ab initio, eſt arbitrarium Judicis.*
72 *Judex poteſt ſe extrajudicialiter informare, & valorem arbitrari.*
73 *Secus ſi viam electionis peritorum elegerit, quia eis diſcordantibus tenetur tertium eligere, nec poteſt eligere ſe ipſum.*
74 *Tertii periti electio facienda a partibus, & eis diſcordantibus a Judice.*
75 *Tertio perito omnino ſtandum eſt.*
76 *Lim. ſi ejus æſtimatio ſit nulla.*
77 *Item ſi fuiſſet nulla æſtimatio prima, niſi fuiſſet nullitas remiſſa.*
78 *Electio peritorum ſecunda facta propter diſcordiam inter primos, ſi non ſubſiſtit diſcordia, eſt nulla.*
79 *Ampl. etiam ſi partes promiſerint ei ſtare.*
80 *Peritorum duæ electiones tantum facienda ſuper eodem dubio, ſecus ſi adſint plura dubia.*
81 *Relationi tertii periti non ſtandum eſt, ſi appareat erronea.*
82 *Et ſufficit error in una parte.*
83 *Tertio perito tunc ſtandum eſt cum concordat cum aliquo ex primis, ſecus ſi ab omnibus diſcordet.*
84 *Contr. quod adhuc ei ſtandum ſit.*
85 *Decl. ut tunc ſtetur cum poteſt concordari cum aliquo per regulam, quod in ſumma majori continetur minor, & n. 86. & ſeqq. uſque ad 90. ubi quando habet locum dicta regula, vel non.*
90 *Decl. 2. ut diſcordante tertio cum aliis duobus peritis coacervantur omnes ſummæ, & deinde dicti dantur in tribus partibus.*
91 *Decl. 3. ſtandum tertio diſcordanti, ſi primi non retulerunt in actis ſecundum aliquos, ſecus e contra.*
92 *Decl. 4. ut ſi tertius peritus diſcordans ab aliis ſit electus ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, vel Judice cogente, tunc ei ſtandum, ſecus ſi voluntaria.*
93 *Decl. 5. ut excedente tertio perito in ſumma non ſit ſtandum majori ſummæ primorum, ſi ab ea utraque pars reclamavit, ſecus e contra.*
94 *Declarationes præfatæ ſingulæ poſſunt habere locum in diverſis caſibus.*
95 *Judex poteſt habere fidem uni ex peritis diſcordantibus.*
96 *Judici permiſſum eſt corrigere relationes peritorum.*
97 *Judicis arbitrio multum deferunt jura in æſtimatione melioramentorum.*

CAPUT XXXV. §. V.

Licet ad judicium peritorum non ſoleat recurri niſi in
ſubſidium quando aliæ probationes omnino deficiunt, 1
ut habetur *in dec. 253. n. 20. par. 4. tom. 2. rec.* ubi aliæ deciſio-
nes allegantur, *& dec. 93. n. 7. poſt* Poſth. *de manut.* tamen
ſæpiſſime ad eam recurſus habetur, præſertim ad liquidan-
da melioramenta, ideo de eis hic aliqua magis practica-
bilia ſeparatim, ac breviter perſtringere, non inutile erit.

Probari igitur etiam poterit quantitas melioramento-
rum per peritos, & hunc modum probandi melioramenta 2
per relationem peritorum eſſe legitimum dicit Rota *dec.*
356. n. 3. p. 2. rec. & ei ſtandum eſſe firmatur etiam cor. Ca-
valer. *dec. 86. n. 1.* & in concurſu cum probatione per te-
ſtes cum peritis non concordantes, præfertur illa probatio 3
per peritos, Honded. *conſ. 31. n. 46. lib. 1.* Seraph. *dec. 665.*
n. 7. Rota *in rec. dec. 457. n. 2. p. 4. tom. 2.* & cor. Bich. *dec. 399.*
n. 3. etiamſi periti ſint numero pauciores, quam teſtes,
Alex. *conſ. 148. n. 1. lib. 2.* Grat. *diſcept. 600. n. 23. & ſeq.* Rot.
Bonon. *diverſ. dec. 22. n. 21.*

Quoniam autem hæc eſt magis frequens praxis probandi
valorem, & inſervit etiam ad probandam juſtitiam, vel in-
juſtitiam mercedis, & convincendam læſionem, de ea dixi
jam aliquid *in cap. 19. n. 66. & ſeq.* ac ibi ſignanter tetigi

 diffi-

difficultatem, quæ verſitur in probando per peritos de valore, & ſtatu de tempore præcedenti, quæ difficultas eſt ſæpiſſime contingibilis etiam in hoc propoſito melioramentorum, cum probandus ſit quandoque neceſſario ſtatus præcedens rei, ut dictum eſt ſupra, ac proinde in ea ad ibi dicta recurrendum erit, & quoniam ibi circa hanc praxim me retuli ad dicenda hic, ideo breviter aliquid de ea annotandum
4 erit, & primo quod debent eſſe periti electi, & de electione conſtare debet, alias eorum relatio non probat, Ridolph. *in praxi part. 2. c. 8. n. 228.* Burat. *dec. 14. n. 22.* Duran. *dec. 162.*
5 *n. 4. in rec. dec. 525. n. 24. p. 1.* & non conſtabit ſufficienter de electione, ex eo quod quilibet peritus ſe electum enunciet, quia tali enunciativæ non ſtatur, ut dicit Rota coram Seraph. *dec. 554. n. 1.* ex tradit. per DD. *in c. quoniam contra de probat.* & Gabr. *de fontent. concl. 4. n. 3.* & videtur verius, licet contrarium in eiſdem terminis ſenſerit Rota *dec. 289.*
6 *n. 3. p. 4. rec.* quia numquam ſtandum dicto unius, & ſecus eſſet, ubi dici poſſet adeſſe duos teſtes conteſtes ſuper ipſa electione, ut in caſu Ruin. per Rot. ibi allegati *in conſ. 65. n. 7. lib. 5.* & eſt de mente Bart. *in l. ne in arbitris, n. 5. ad med. C. de recept. arbitr.*
7 Proceditur tamen executive, & ſummatim ad talem electionem, Menoch. *adipiſc. rem. 5. n. 160. & ſeqq.* & poſſunt re-
8 cipi etiam die feriata, & admitti etiam ad juramentum præſtandum, ut poſt Aretin. tradit Gratian. *diſcept. 235. n. 33.* & ſequitur Poſth. *de manuten. obſerv. 101. n. 14.*
9 Electio autem licet de rigore juris poſſit fieri a ſolo Judice, tamen de conſuetudine fit a partibus mandante Judice, ut tradit Cagnol. *in l. 2. n. 259. C. de reſcind. vendit.* & talis conſuetudo ſervanda eſt, Gratian. *diſcept. 229. n. 21.* at quatenus partes diſcordent, vel ſint contumaces, tunc ele-
10 ctio fit a Judice, Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. par. 3. cap. ult. n. 4.* Pacian. *de probat. lib. 1. c. 47. n. 99. & ſeq.* Menoch. *adipiſc. rem. 5. n. 163.* Aldovin. *conſ. 18. n. 8.* Cyriac. *contr. 395. n. 22. & ſeq.* Rota *dec. 24. n. 6.* poſt Poſth. *de ſubhaſtat.*
11 Et quando Judex vult ipſe devenire ad electionem debet monere partes ad intereſſendum, ſeu illas citare ad videndum eligi peritos, Jaſ. *in §. quadam, n. 79. inſt. tit. de action.* & ibid. Aretin. *col. fin.* Cagnol. *in l. 2. num. 260. C. de reſcind. vendit.* Rota *dec. 515. n. 14. v. adeo ut, p. 2. rec.*
12 Prædictiſque non ſervatis electio facta eſt nulla, & vitiat relationem, ita ut non probet, ut ſentiunt præcitati, & tradit expreſſe Surd. *conſ. 452. n. 36. & 37.*
13 Debetque fieri ab ipſiſmet partibus collitigantibus, alias facta a tertio, partibus non nocet, ut dixit Rota in una Romana pretii Fiani coram Lancelloto *impreſſa penes* Marcheſ. *p. 2. fol. 236. n. 3. v. quod non fuerunt*, & e contra electio fa-
14 cta a partibus non nocet tertio non citato, etiam habenti cauſam ab eis, & intereſſato, puta ceſſionario, Surd. *d. conſ. 452. ſub n. 27. & ſeq.* Gratian. *diſcep. 228. n. 1. & ſeq.* niſi for-
15 te ceſſio ſit facta poſt electionem, in quibus terminis procedit contraria opinio, quod electio, & relatio periti noceat ſucceſſori, de qua Monach. *dec. Bonon. 15. n. 9. & ſeq.*
16 Sanari tamen poſſet defectus citationis præcedentis per intimationem electionis ſubſequentem, vel aliter inductam judicialiter ſcientiam in parte, vel alio intereſſe habente, & non reclamante, ut tradit, & in praxi receptum dicit Covar. *variar. lib. 2. c. 13. n. 5. in 6. concluſione*, & ſufficeret comparitio habentis intereſſe coram perito ad validandam ejus relationem, Add. ad Buratt. qui alios refert *dec. 70. n. 13. v. ſecus ſi vo.*
17 Debent autem periti eligi ſaltem duo, ſi reperiantur, Pinell. *in l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 3. c. ult. n. 5.* Menoch. *conſ. 284. n. 26. & adipiſc. rem. 5. n. 162.* Scain. *dec. Bonon. 12. n. 71.*
18 & ſtylus Curiæ eſt, ut quælibet pars ſuum eligat, & ſi una pars ſit negligens in electione ſui periti, illum eligat Judex, ut dictum eſt, & in his terminis tradit Ridolph. *in prax. p. 1. c. 8. n. 225.* & dixit Rota *dec. 81. n. 3. in fin. & 4.* poſt Zacch. *de*
19 *oblig. Cam.* niſi forte utraque pars in eodem conſentiat, & concordet, quia tunc ille unus ſufficit, Dec. *in cap. propoſuiſti n. 41. de probat.* Maſcard. *concl. 1169. n. 29.* Grat. *diſcep. 235. n. 71.* etiamſi tacite tantum conſentiant non contradicendo
20 Pacian. *de probat. lib. 1. c. 47. n. 42. & ſeq.* at hoc non eſt intelligendum, ut ſtatim ac una pars ſuum eligit, & alia non contradicit, cenſeatur illum approbare, quia cenſetur ap-
21 probare, ut ſit peritus eligentis tantum, non etiam ſuus, niſi forte Judex qui, ea non eligente, debet juxta ſtylum prædictum eligere illum ab alia parte electum, & ipſe eligat & ea pars quæ non elegit hoc ſciat, & taceat.
22 Ubi autem non reperirentur plures periti, tunc unius etiam ſolius electio ſufficeret, Menoch. *adipiſc. rem. 5. n. 162. ad med.* Maſcard. *concl. 653. n. 14.* Pacian. *de probat. lib. 1. c. 47. n. 35. & ſeq.* ubi de communi opinione teſtatur.
23 Sed hoc non facile admittitur in rebus valde arduis, & gravibus, quia in eis ſi non reperiuntur in loco judicii, debent peti a locis vicinis, Abb. *in c. propoſuiſti n. 5. de prob.* Soccin. *reg. 16. v. 3.*
24 Et licet contrarium teneant alii, & ſignanter Dec. *in d. cap. propoſuiſti n. 22. v. ſed tamen, & 23. de prob.* Pacian. *de probat. lib. 1. c. 47. n. 36. v. non eſt tamen*, ubi vere materia ſit gravis, prima eſt verior, ut dicit Mandoſ. ad Roman. *conſ. 0n. in ver. dictum*, & ſaltem ubi alii periti haberi poſſunt in loco non valde diſtanti, non erit ab ea recedendum, ut in- 25
quit, & late probat Gratian. *diſcept. 235. n. 57. & 60. & ſeqq.*
Sunt etiam alii plures caſus, in quibus non eſt neceſſe, 26
quod periti ſint plures, & ſignanter ſi ageretur de melioramentis parvæ ſummæ, ſeu facilis æſtimationis, Abb. *in cap. propoſuiſti n. 6. de probat.* Soccin. *reg. 16. v. primo fallit*, Gratian. *diſcept. 235. n. 66.* item ſi unus ſit valde excellens, qui peritia, & integritate plurimum valeat, quia tunc ille ſuffi- 27
cit, Dec. *in c. propoſuiſti n. 26. v. ſi tamen eſſet de prob.* & aliis adductis Menoch. *adipiſc. rem. 5. n. 162. v. vel etiam quando*, item ſi unus ſit deputatus a publico, quia & tunc illi ſta- 28
tur Dec. *in d. c. propoſuiſti n. 28.* Menoch. *adipiſc. rem. 5. n. 162. ante fin.* Maſcard. *concl. 653. n. 13.* Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 47. n. 29. & ſeqq.* Gratian. *d. diſcept. 235. n. 67.* ſed iſti, & ſimiles caſus declarandi erunt, ut procedant, ubi talis ele- 29
ctus ſit vere peritus, ac etiam perſona honeſta, & bonis moribus imbuta, alias enim ſemper eſſet nimis durum, ut uni tantum imperito, & improbo ſtandum eſſet, ut advertit Grat. *diſcept. 235. n. 48. & ſeqq.* & generaliter, quod eligi de- 30
beant, qui ſint periti, ac etiam perſonæ honeſtæ late Pacian. *de probat. lib. 1. c. 47. n. 125. & ſeq. & n. 151. v. & prædicta* Maſcard. *concl. 653. n. 7.* & quod ad probandum valorem melio- 31
ramentorum non ſufficiat eos eſſe muratores, & aliqualiter intelligentes, ſed probandum, quod ſint Architecti, & Ingeniarii, Specul. *in tit. de fructibus, & inter. §. viſo circa fin.* Aretin. *conſ. 83. n. 11. circa med. v. præterea* licet Curt. jun. *conſ. 165. n. 16.* Caroc. *de loc. tit. de melioramen. q. 2. n. 33. & ſeq.* Rot. cor. Celſo *dec. 246. n. 9.*
Debent autem periti electi juramentum præſtare de bene, 32
& fideliter æſtimando, ſecundum Aretin. *in §. quadam, n. 78. inſtit. de action.* Surd. *conſ. 452. n. 42.* & ſenſit Rota in Rom. pretii Fiani cor. Lancelloto penes Marcheſan. *p. 2. fol. 236. n. 3.* & apertius cor. Merlin. *dec. 39. n. 6.*
At hoc procedit, ubi eliguntur a Judice, ſecus autem ſi e- 33
ligantur a partibus, quia tunc tamquam ab eis approbati, non tenentur juramentum prædictum præſtare, Grat. *diſcep. 874. n. 35. & d. diſc. 929. n. 17.* Poſth. *de manut. obſerv. 101. n. 13.* Creſc. *dec. 2. n. 1. de arbitris*, quod utique procedit de plano, ſi eligantur ſponte a partibus, puta in contractu, aut 34
alias, ſecus autem ſi de mandato Judicis, quia & tunc eos debere jurare ſentiunt Bart. *in l. Theopompus 14. n. 8. ff. de dote prælegata*, Felin. *in c. propoſuiſti, n. 9. v. fallit 2. de probat.* quod eo magis procedit, ubi unus a qualibet parte diverſus electus eſt, quia tunc neuter eorum eſt ab utraque parte approbatus, prout requiri ſentiunt præcitati DD. dum volunt, quod propter talem approbationem jurare non teneantur, & de electis a Judice ipſo de conſenſu partium, quod jurare debeant, tenet Maſcard. *de probat. concl. 1174. n. 51.*
Deinde debent periti accedere ad locum ubi ſunt melio- 35
ramenta, vel alia res æſtimanda, & citandæ ſunt partes ad intereſſendum æſtimationi, Cagnol. *in l. 2. n. 261. C. de reſcind. vendit.* Aldobrand. *conſ. 59. n. 6. lib. 1.* Gabr. *conſ. 168. n. 102. lib. 1.* Grat. *diſcep. 274. n. 33. & ſeqq.* Bellz. *dec. 21. n. 36.* Buratt. *dec. 70. n. 4.* ubi rejicit opinionem Bald. qui *in conſ. 4. lib. 3.* videtur ſentire talem citationem non eſſe neceſſariam in æſtimatione. Adden. ad Greg. *dec. 545. n. 12.* niſi forte talis neceſſitas citandi fuiſſet a partibus in peritorum electione 36
remiſſa, prout poteſt remitti, ut firmat Cyriac. *contr. 261. n. 17.* Gratian. *diſcept. 929. n. 15.*
Et talis citatio debet eſſe pro hora certa, ut firmat Ri- 37
dolph. *d. c. 8. n. 130.* & dixit Rota cor. Duran. *dec. 542. n. 5.* licet enim in citatione ad comparendum coram judice 38
non requiratur hora ſecundum aliquos, quia intelligitur hora audientiæ, ſecus eſt in citatione, quæ fit ad intereſſendum actui extra judicium faciendo, tunc enim nemo dubitat horam requiri, ut dicit Alexan. *conſ. 33. n. 9. v. & licet lib. 6.* formulam autem hujus citationis, ſi quis cupiat, adeat Poſth. *de manut. obſerv. 101. n. 3.* & omiſſio talis cita- 39
tionis vitiat æſtimationem peritorum, etiam a partibus judicialiter electorum, Rota *dec. 554. n. 2. v. procedit p. 2. recent.* Covar. *var. lib. 2. c. 13. n. 6. ad fin.* quod tamen ſecus eſt, ubi periti electi ſunt a partibus concorditer in negotio extrajudiciali, in quo neceſſe fuit, quod eos informarent, quia tunc ubi fuerunt inſtructi de negotio, non opus eſt alia citatione, ut declarat Cyriac. *contr. 261. n. 19. & 20.* ubi advertit in his terminis non diſſentire Rotam *in prædict. deciſion. 554. part. 2. recentior.*
Et debent periti inſpicere, & procedere per ſe ipſos, 40
non autem alios ſubeligere, ſeu ſubdelegare, niſi ad aliquod nudum miniſterium, puta electus ad æſtimandum, 41
poterit alteri demandare menſurationem, Poſth. *de manut. obſ. 101. n. 6. ad fin. in novis*, Rot. poſt Zacch. *de obl. Cam. deciſ. 255. n. 5. & in rec. dec. 526. n. 3. t. 4.*
Debent etiam periti rem æſtimare totam ſimul, non per 42
partes, *l. Mævius 53. §. fin. ff. fam. erciſc.* Marcſcott. *variar. cap. 114. n. 12. lib. 2.* Surd. *dec. 255. n. 5.* quod tamen procedit, ubi agitur de unica re, vel unico corpore, ſecus autem ſi æſtimandæ ſint plures res inter ſe diſtinctæ, quia tunc ſe- 43
para-

Digitized by Google

paratim æſtimandæ ſingulæ de per ſe, ad text. in l. ſin §.
præterea, C. de jur. dot. & aliis plene adduct. Rota cor. Du-
noz. jun. dec. 921. n. 1. & ſeq. & dec. 934. n. 1. & ſeqq. & in
44 domibus pretioſis, quæ fructus non reddunt, vel eos red-
dunt minores juſto valore, debent æſtimare conſiderata
materia, & forma, ac ulterius quanti ejuſmodi domus com-
muniter vendi ſoleant, Gabr. conſ. 168. n. 114. ver. quando
vero, & ſeq. lib. 1. & late monet Mareſcot. var. lib. 2. c. 114.
n. 12. & ſeq. ubi arguit Natt. conſ. 322. n. 4. dum videtur
velle, quod in tali æſtimatione non habeatur ratio quan-
ti domus communiter emi, & vendi poſſet.
45 Et debet peritus dare relationem certam, & claram,
alias poteſt officio Judicis compelli, ut illam declaret,
Felin. in c. propoſuiſti n. 6. verſ. & ſic cautus de prob. Pa-
cian. de prob. lib. 1. c. 47. n. 157. & aliis adductis Rot. co-
ram Dunoz. jun. dict. 921. num. 2. & 3.
46 Non tamen tenetur peritus reddere rationem in ſua re-
latione, & peritia, cur ita ſenſerit, Dec. in c. propoſuiſti,
n. 33. de probat. Menoch. adipiſc. rem. 6. n. 166. Gratian.
diſcept. 228. n. 23. Burat. dec. 790 n. 4. licet alii contrarium
ſentiant, ut Pacian. de probat. lib. 1. c. 47. n. 65. & ſeq. Scan.
dec. 12. n. 74. intelligendo tamen, ut tunc procedat conclu-
ſio, quando judicium periti conſiſtit in mera operatione
47 intellectus, non autem quando conſiſtit in diſcuſſione fa-
cti cadentis ſub ſenſu corporeo, ut poſt Bart. in l. de ætate
n. 10. ff. de minor. Felin. in c. propoſuiſti. n. 6. verſ. & ſic
cautus, de probat. & alios declaravit Rota coram Dunoz.
48 jun. dec. 921. n. 30. ubi, & quod non dicitur exigi cauſam
æſtimationis, cum petitur, quod compleat, & perficiat
ſuam relationem aperiendo veritatem valoris ſingulorum
corporum. Cæterum ſervare debent periti omnino for-
mam in deputatione ſibi præſcriptam, alias nulliter pro-
cedunt, Rota dec. 759. n. 2. in ſin. part. 3. recent.
49 Et valet relatio, eique ſtatur etiam ſi periti de creduli-
tate ſua referant, Pinell. in l. 2. C. de reſc. vend. p. 3. c. ult.
n. 5. ad ſin. quatenus, tamen non agatur de eis, quæ certo
50 ſciri poſſunt, puta, menſura, & ſimilibus, quia in eis de-
bent teſtari de veritate, non de credulitate, ut poſt alios
pleniſſime relatos diſtinguendo tradit Pacian. de probat.
l. 1. c. 47. n. 19. & eſt diſtinctio Bald. in prima conſtitutione,
ff. n. 16. verſ. ſed dubitatur, ubi loquendo de juramento per
peritum præſtando, dicit, quod ſi tractatur de eis, quo-
rum notitia certa haberi poteſt, debet eſſe juramentum ve-
ritatis, ſi autem de eis, de quibus non poteſt haberi no-
titia certa, ſed tantum opinata, tunc jurare debet de cre-
dulitate, idem Bald. in l. hac edictali, §. et illud, n. 4. C. de
ſecund. nupt. ubi quod jurant de veritate in illis, quæ poſſunt
oculata fide videri, in aliis, de credulitate, Anan. in c. ſi-
gnificaſti 18. n. 13. verſ. dubitatur autem de homic. Dec. in cap.
propoſuiſti, n. 52. de prob. Schench. de prob. n. 25. prope ſin. verſ.
præterea, Tiraq. de præſcr. Gloſ. 8. verſ. & hoc quidem ve-
rum, Covar. var. lib. 2. c. 13. n. 4. verſ. quarta concluſio.
51 An autem requiratur citatio partis in ipſa relatione
facienda, videlicet ad videndum referre peritos, vel ad
dicendum contra relationem ſunt variæ opiniones, nam
pro affirmativa ſtat Dec. conſ. 416. n. 21. verſ. & dato, &
plures refert Scacc. de judic. lib. 2. c. 8. num. 372. Gratian.
diſcept. 874. n. 38. & ſenſiſſe videtur Rota coram Gregor.
dec. 545 n. 9. & coram Buratt. dec. 458. n. 6.
52 Contrarium vero, quod talis citatio non ſit neceſſaria,
tenent Rom. conſ. 61. n. 1. ad med. verſ. item nec requir., Aret.
in §. quadam actiones, n. 12. ad med. inſt. de act. Gabr. de emit.
comm. conſ. 1. n. 418. Aſin. in praxi. §. 7. lim. 107. Mont. tract.
de finibus. 32. de finibus n. 5. Pacian. de probat. lib. 1. c. 47.
n. 121. Menoch. adipiſc. rem. 5. n. 165. & alii plures.
53 At veritas eſt, quod ubi pars fuit ſemel citata ad viden-
dum eligi peritum, ſeu alias electioni interfuit, tunc ne-
ceſſaria non ſit alia citatio in relatione ipſa, ut docet Bart.
in l. Theopompus, n. 11. ff. de dot. præleg. Felin. in c. judicante,
n. 1. poſt princ. de præſ. civ. Covar. variar. lib. 2. c. 13. n. 5. in 8.
concluſ. Nellus de concordan. gl. n. 323. Rota coram Coccino
54 dec. 1633. n. 5. & ſeqq. & idem eſt, ſi, ut alii dicunt, pe-
riti fuerunt ab ipſis partibus electi, ſeu de earum conſen-
ſu, Scacc. de judic. lib. 2. c. 8. n. 373. verſ. tertio reſpondetur,
Farin. conſ. 70. n. 16. poſt med. Maſcard. de prob. concl. 653. n. 2.
Monac. dec. Bon. n. 10. n. 2. vel ſi partes interfuerunt æſti-
mationi per eoſdem factæ, vel ad intereſſendum citatæ
55 fuerunt, quia & hoc ſufficit abſque alia citatione ad vi-
dendum referre. Grat. diſcept. 875. n. 37. & ſeq. Poſthum.
de manutent. obſerv. 101. n. 11. Boer. dec. 283. n. 35. & late
Rota coram Buratt. dec. 70. num. 2. & 3.
56 Et debent periti referre cum juramento in actis, ſeu re-
lationem in ſcriptis factam cum juramento reproducere,
Alberic. in l. hac edictali n. 3. C. de ſecund. nupt. Saluſt. in pra-
xi lim. 2. c. 43. n. 2. in ſin. Poſth. de manut. obſer. 101. n. 12.
& ſenſit Rota dec. 630. n. 4. p. 2. rec. quod tamen intelligo
57 niſi juraverint ab initio in ſuſceptione officii, de quo di-
ctum eſt ſupra, non enim multiplicanda ſunt juramenta,
nec aliquem video, qui hoc dicat, quod iterari debeat
juramentum, & ubi dictum eſt ſupra juramentum non re-

quiri, loquendo in ſuſceptione officii, nec requiritur iſtud
in relatione facienda, & in ſpecie de iſto, quod non re-
quiritur, ubi peritus eſt electus ab utraque parte, Grat.
diſcept. 875. n. 35. Poſt. d. obſerv. 101. n. 13.
Ubi autem ſunt electi duo, debet uterque referre, alias 58
ſi unus ſolus referat, relatio eſt nulla, & non attendenda,
Ridolph. in praxi par. 1. c. 8. n. 129. Rota coram Greg. dec. 545.
n. 8. & poſſunt, ſive ſimul, ſive etiam uterque de per ſe 59
ſeparatim referre, ut poſt Ang. tradit Menoch. adipiſc.
rem. 5. n. 165. ver. nec adhibenda, quod procedit abſque dif-
ficultate, quando ſunt duo periti electi unus pro parte, 60
juxta dictam praxim, nam ubi eſſent plures electi ſimul
ab utraque parte, contrarium eſſet dicendum, ut per text.
in l. ſi in tres, & l. ſeq. ff. de arbit. tradit Surd. conſ. 452.
n. 4. ver. tertio eodem, ubi etiam, quod conſtare debet
eos collocutos fuiſſe & negotium ſimul contuliſſe.
Relatio vero non eſt neceſſe, quod fiat in die juridica, 61
ſed poteſt fieri etiam in die feriata, prout dictum eſt de
ipſa electione peritorum, Dec. in cap. propoſuiſti n. 59. de
probat. Jaſ. in conſ. 200. ad ſin. verſ. 2. dicitur, lib. 2. Pacian. de
probat. lib. 1. c. 47. n. 59. Menoch. adipiſc. rem. 5. n. 165. verſ.
poterit quoque, Mareſcot. variar. lib. 2. c. 7. n. 3. & 4. Poſth.
de manutent. obſerv. 101. num. 14.
Relationi autem peritorum electorum, ut ſupra, ſi con- 62
cordent, ſtandum eſt, quia generale eſt, ut ſtari debeat
peritis in arte, late Bert. conſ. civ. 1. n. 57. & 9. Poſth. de
manut. obſerv. 101. n. 14. poſt med. Rot. dec. 526. n. 5. p. 4. rec.
maxime ſi non fuerit ab ea appellatum, Rot. coram Bich. 63
dec. 564. n. 8. & coram Celſo dec. 366. n. 7. licitum eſt enim
ab ea appellare etiam ei, qui peritum approbavit, quia 64
approbans peritum, dicitur approbare perſonam, non re-
lationem, Menoch. conſ. 343. n. 28. Covar. var. lib. 2. c. 13.
n. 1. verſ. item & illud. Grat. diſcept. 263. n. 22. & etiam
ei qui relationi ſtare promiſit, ſi non promiſit ſtare cui- 65
cumque æſtimationi, ut poſt Bald. in l. cum pactum, §. pro-
vocavit n. 5. de pact. dixit Rota coram Seraph. dec. 513. n. 4.
in qua dec. ſub n. 2. fuit dictum non relevare, quod non
fuerit appellatum in tempore, quia Judex poteſt quando-
cumque admittere alium ad æſtimandum, & ubi appella-
tum, relationi non ſtandum eſt, ſed deveniendum ad ele-
ctionem peritiorum Afflict. quia alios antiquiores adducit 66
dec. 188. n. 4. March. de commiſſ. part. 1. fol. 1210. n. 114. Garz.
de expenſ. c. 24. n. 25. ad ſin. ubi de ponderatore publico,
Rim. jun. conſ. 335 n. 2. ubi maxime ſtante læſione, Andreol.
contr. 128. n. 6. ubi de errori, Seraph. dec. 513. n. 1. ſed hoc
intelligitur, ut liceat appellare una vice tantum, Seraph. 67
dec. 1494. n. 2. non enim dandus proceſſus in infinitum,
ut poſt alios tradunt Gratian. diſcept. 600. n. 30. Ferentill.
ad Burat. dec. 70. ad ſin. Andreol. contr. 128. n. 7. Rota in
Romana pretii Fiani coram Lancellotto penes Marcheſan. 68
part. 2. fol. 236. n. 5. verſ. neque obſtare. niſi forte utraque
pars appellet, quia tunc admittenda eſſet appellatio etiam
ultra primam vicem, & in caſu, quo ſit prohibita, ut
eſt Bononiæ per conſtitutionem Juſtinianam, Monach. dec.
Bononien. 55. n. 26. Seraph. dict. dec. 1494. num. 5.
Si quis autem a relatione periti appellet in aliqua par- 69
te tantum taxative, tunc reliquis in ea contentis conſen-
tire videtur, ut dixit Rota coram Bichio dec. 291. n. 6.
per text. in l. ab eo, C. quomod. & quando judic. c. ſolli-
citudinem de appellat. Rot. dec. 380. n. 9. part. 1. recent.
Si vero periti diſcordent, tunc eis non ſtandum, ſed 70
deveniendum eſt ad electionem tertii, Bald. in l. hac edi-
ctali, n. 3. & ibidem Salic. n. 10. C. de ſecundis nupt. Menoch.
conſ. 343. n. 29. Gabr. conſ. 168. n. 107. verſ. arbitratoribus igi-
tur lib. 1. Rota dec. 612. n. 1. p. 1. rec. adeo ut, licet ab initio 71
arbitrari ſit Judici, an eligi debeant periti, vel aliter pro-
bandus ſit valor Purpur. conſ. 356. n. 4. Seraph. dec. 1494. n. 6.
& quod poſſit ſe extrajudicialiter informare de valore, & ar- 72
bitrari, Cancer. var. c. 8. n. 24. & 25 ubi, & ita practica-
ri, p. 2. & generaliter, ubi judicio, & ſcientia ſua poteſt cau-
ſam terminare, non teneatur peritos eligere, Bald. in l. 2.
n. 55. C. de reſc. vend. Grat. diſc. 228. n. 17. & plene ex pro-
feſſo firmat Rota dec. 52. n. 4. & ſeq. part. 7. rec. ubi etiam fir-
mat e contra quod in eis, quæ pro ſuo judicio diſtinguere
nequit, tenetur peritos eligere n. 3. & 9. & ſeq. tamen ubi
viam electionis peritorum adeptus eſt, & primi duo diſcor-
darunt non poteſt ſe ipſum in tertium eligere, juxta dec. 73
Rot. cor. Merlino dec. 678. per tot. & ſignanter n. 6. & ſeq.
& facit Gratian. diſcept. 228. n. 19. & ſeq. licet in con-
trarium faciat Joſeph Ludovic. dec. Peruſ. 28. n. 21.
Et ejus electio quoque facienda, ut dictum de primis vi- 74
delicet a partibus, & in earum diſcordia, vel contumacia
a Judice, Felin. in c. propoſuiſti n. 6. & Dec. n. 39. de probat.
& al. adduct. Adden. ad Burat. dec. 70. n. 14. Merl. dec. 678.
n. 2. ſecluſa autem contumacia, vel diſcordia partium,
non poteſt Judex ex ſe tertium peritum eligere, Pacian.
de probat. lib. 1. c. 47. n. 117. Grat. diſcept. 228. n. 6. & ſeq.
n. 29. & ſeq. ubi vult hoc præcipue procedere, ubi conſen-
ſit primos a partibus exigi, quidquid ſit e contra de jure, &
hæc tamquam ſecunda electio, debet etiam eſſe ultima, ne 75

detur proceſſus in infinitum, ut dictum eſt, unde tertio perito omnino ſtandum erit, l. item ſi unus, §. fin. ubi Gloſ. in verbo auctoritati, ff. de recept. arbitr. Soccin. Sen. conſ. 54. ſub n. 2. lib. 2. Ridolphin. in prax. part. 1. c. 8. n. 132. Caval. dec. 484. n. 1.

76 Verum hoc non procedet, ſi ſecunda æſtimatio eſſet nulla, tunc enim deveniendum eſſet ad aliam æſtimationem novam, quia id quod nullum eſt, caret omni effectu, ut dicit Seraph. dec. 513. n. 5. Ridolph. in praxi p. 1. c. 8. n. 127. unde idem eſſet ſi fuiſſet nulla prima, quia non eſſet computan-
77 da, niſi forte pars eam ſciverit, & tacuerit, ac ad ulteriora proceſſerit, videlicet ad electionem tertii ex capite diſcordiæ inter primos, nulla facta mentione nullitatis electionis illorum, quia cenſeretur tunc nullitas remiſſa, & non poſſet propterea amplius allegari, ut pleniſſime firmat Gam. d. c. 25. n. 25. ad med. & ſeq.

78 At e contra ſi non ſubſiſtat diſcordia inter primos propter quam fuerit facta electio ſecunda, tunc talis ſecunda electio erit nulla, uti fundamento carens Surd. conſ. 452. n. 41. v. de tali autem diſcordia, & n. 49. v. Geminni vero.

79 Imo fortius ſi diſcordantibus primis duobus, ante tamen relationem factam, deventum fuerit ad electionem tertii, & partes promiſerint illi ſtare, adhuc ſi poſtea primi illi duo concordent, & referant, eis ſtandum erit, non tertio, quia per electionem tertii non deſinunt eſſe periti etiam primi, ſed potius deficit electio tertii deficiente diſcordia primorum, in qua ipſa electio ſecunda fundata eſt, nec relevat promiſſio de ſtando ipſi tertio, quia intelligitur prout de jure, quatenus videlicet primi diſcordent, ut præciſe reſpondit Bald. conſ. 97. n. 1. lib. 5. & ſequitur Grat. diſcept. 228. n. 9.

80 Præterea quod dicitur non eſſe faciendam aliam electionem ultra ſecundam, indiſtincte non eſt accipiendum, ſed tantum quatenus utraque relatio ſit ſuper eodem dubio, ut dixit Rota in Rom. pretii Caſtri Fiani coram Lancelloto penes Marcheſ. p. 2. fol. 236. n. 5. v. neque obſtare, & Ridolphin. in praxi p. 1. c. 8. n. 123. Grat. diſcept. 600. n. 31.

81 Prout etiam deveniendum quoque erit ad aliam electionem, ſi relatio ſecundo electi appareat erronea, quia tunc ei non ſtandum, Bart. in l. 2. n. 1. v. an hoc ſit verum, & n. 4. v. quare quid in computatione, C. de jur. fiſc. lib. 10. Ridolph. in d. c. 8. n. 126. Burat. dec. 56. n. 7. Rota in rec. dec. 554. n. 4. in
82 fin. p. 2. & ſufficit probari errorem in aliqua parte, ad hoc ut ei tollatur fides in totum, Caſtrenſ. conſ. 301. n. 4. lib. 1. Rot. d. dec. 554. n. 4. p. 2. rec. & coram Bich. dec. 596. n. 10. qui enim erravit in uno, potuit & in reliquis errare, late Greg. dec. 79. n. 2. & ibi Auden.

83 Tunc autem ſecluſis prædictis ſtandum eſt abſolute relationi tertii periti, quando ipſe cum aliquo ex primis concordavit, at ubi diſcordavit ab omnibus, tunc variæ ſunt opiniones, & ipſamet Rota variaſſe videtur, quod enim tunc nulli ſtandum, ſed deveniendum ſit ad electionem alterius, tradit Menoch. conſ. 343. n. 49. Gabr. conſ. 168. n. 106. lib. 1. Rot. dec. 554. n. 3. p. 2. rec. quæ eſt Buratt. dec. 56. n. 5. ubi etiam Adden. n. 7. & ſeq.

84 Contrariam vero opinionem, quod tertio etiam diſcordanti ab aliis ſtandum ſit probat Gloſ. in l. item ſi unus, §. fin. v. auctoritati, ff. de recept. arbitr. & ibi Bart. n. 3. v. dicio tamen, & Bald. in fin. ver. in Gloſ. Gabr. de arbitr. concluſ. 1. n. 3. ad fin. Rot. cor. Caval. dec. 484. n. 1. & in rec. dec. 294. n. 2. p. 1. quæ loquitur in ſpecie de peritis electis ad æſtimenda melioramenta, & eſt coram Ubaldo Seniore dec. 3. n. 2. dec. 101. n. 3. p. 4. & dec. 26. n. 20. part. 10. rec.

85 Pro conciliatione harum opinionum ſunt aliæ opiniones pariter variæ, prima enim volunt aliqui diſcordiam ipſam tertii periti ab aliis, vel nullam, vel irrelevantem reddere, cum regula illa, quod in ſummæ majori continea tur minor. leg. 1. §. ſi ſtipulanti, ff. de verb. oblig. leg. inter pares in fin. & ibi Imol. & Alexand. n. 10. ff. de re jud. & dixi de ea plura ſupra in c. 19. num. 118. & ſeqq. loquendo de teſtibus diſcordantibus, quæ tamen advertendum eſt non applicari totaliter peritis, quia inter teſtes, & peritos militat in propoſito iſto diverſa ratio, ut dicit Salic. in l. 9. hac edictali n. 10. C. de ſecund. nupt. dicunt enim cum prædicta regula, ſi tertius æſtimavit minoris, quod concordet alius cum ipſo in ſumma illa, ſi vero æſtimavit pluris, quod concordet ipſe cum alio in ſumma minori, & ſic ſemper illi ſummæ minori ſtandum eſſe, Surd. conſ. 452. n. 58. v. demum tamen, Cocc. dec. 136. n. 2. Dunoz. Jun. dec. 177. n. 1. Bich. dec. 291. n. 8. in rec. dec. 356. n. 4. part. 2. & dec. 27. n. 16. part. 10.

86 At contrarium, quod in peritis dicta regula, quod in ſumma majori continetur minor, non procedat, nec dici poſſint concordare in minori tenent Salic. in l. hac edictali n. 10. C. de ſecund. nupt. Pacian. de probat. lib. 1. c. 47. n. 69. & ſeq. Monac. dec. Lucan. 1. n. 4. & ſeq. Gratian. dec. March. 32. n. 15. & ſeq.

87 Circa quas opiniones fingo, quod tres periti, unus æſtimaverit viginti, alius viginti quinque, alius triginta, & quatenus tertius fuerit ille, qui æſtimavit viginti, videtur adhærendum ultimæ opinioni, quod ipſi tertio ſtandum non ſit, quia uterque ex primis illum redarguit, & quia ſi licuit uni ex partibus reclamare ab æſtimatione in vigintiquinque, multo magis ei licere debet reclamare ab æſtimatione in viginti, & in his terminis loquitur ſignanter Gratian. & firmat tertio non eſſe ſtandum, d. dec. Marchia 32. n. 15. & ſeq.

Si vero tertius Peritus fuit ille, qui æſtimavit viginti 88
quinque, vel fuit ille, qui æſtimavit triginta, nunquam militant præfatæ rationes contra primam opinionem, quod ei ſtandum ſit, ut patet conſideranti, ſed utroque caſu concordia, juxta dictam opinionem, cadit in viginti quinque & ſic in media via, quæ in hac diſcordia peritorum amplecti debet, ut poſt Salic. in l. 2. n. 28. & ſeqq. C. de reſcind. vend. Alex. conſ. 64. n. 9. lib. 2. Surd. conſ. 452. n. 74. & alios allegatos dixit in primo caſu, videlicet ubi tertius medium tenuerat, Rota in una Rom. conſignationis ſequeſtri 22. Maji 1620. coram Pamphilio, & in ſecundo, ubi videlicet tertius peritus omnes alios exceſſerat in Peruſina executionis 20. Februarii 1617. cor. Remboldo, quæ hodie habetur inter ejus impreſſas dec. 113. n. 2.

Verum quia poteſt eſſe, quod in his duobus caſibus, & præ- 89
cipue in ultimo circumſtantiæ facti aliud ſuadeant, uti ſi relatio tertii periti eſſet nimis exceſſiva, & proinde de erroneitate, vel aliter ſuſpecta, hinc ſequitur, ut relinqui debeat aliquid in hoc propoſito Judicis arbitrio prout cenſuit Rot. in citata Peruſina executionis cor. Remboldo.

Secundo volunt alii, quod in præfata diſcordia omnium 90
trium peritorum coacerventur omnes ſummæ ab eis relatæ, & deinde ſumma ex eis conflata dividatur in tres partes, quodque una capiatur pro juſto valore, & hæc fuit opinio Salic. in l. hac edictali, n. 10. poſt med. C. de ſecund. nupt. quam ſequuti ſunt Cotta in memoriali in v. æſtimatores, Stracca de aſſecurationibus, Gloſ. ult. n. 8. in fin. & alii; & licet eadem opinio non placuerit Alciato, tamen late defenditur a Rimin. jun. conſ. 335. n. 15. & ſeq. & Gratian. in dec. March. 32. n. 6. & num. 12. & ſeqq. ubi dicit non eſſe tutum ab ea recedere.

Tertio dicunt alii, quod aut primi periti ſtante diſcordia 91
non retulerunt in actis, & tunc ſtandum ſit tertio, qui legitime retulerit, aut vero illi ſervatis ſervandis retulerunt, & tunc tertius cum uno ex eis concordare debeat, alias ipſi ſtandum non ſit, Card. Zabarel. in c. ſuſpicionis, ſub. n. 5. de offic. deleg. ubi dicit notandum, & dixiſſe de facto, prout eum refert, aliiſque concordantibus adductis ſequitur Surd. conſ. 452. n. 64. prope fin. Gratian. diſcept. 228. n. 12. & ſeqq. & referunt etiam Add. ad Burat. dec. 56. n. 8. ad fin. & Ridolphin. praxi p. 1. c. 8. n. 135.

Quarto dicunt alii, quod aut tertius peritus fuit aſſum- 92
ptus ex diſpoſitione legis, vel ſtatuti, vel Judice cogente, & tunc ſtandum ſit relationi ipſius, ne detur proceſſus in infinitum, d. l. item ſi unus, §. fin. ubi Gloſ. in v. auctoritati in fin. ff. de recept. arbitr. aut vero tertius peritus fuit electus de voluntate, & conſenſu partium, & tunc ſi ille diſcordat ab aliis duobus, nulli ſit ſtandum, Gabr. de arbitr. concluſ. 1. n. 4. Surd. conſ. 452. n. 60. Gratian. diſcept. 228. n. 18. Ridolphin. in praxi dict. c. 8. n. 136. ubi dicit hanc videri meliorem diſtinctionem, quam ſit proxima præcedens, ſed tamen poſtea ab ea recedit in caſu periti electi a partibus cum alia diſtinctione penes eum videnda Adden. ad Buratt. d. dec. 56. n. 8. Rot. cor. Peutingerio dec. 231. n. 4. & 5.

Quinto in caſu, quo tertius peritus exceſſerat ſummam 93
relatam ab aliis, opinionem, quod non ſtandum ſit ſummæ majori relatæ ab uno ex primis peritis, procedere poſſe, quatenus etiam is, qui elegerat peritum illum primum reclamaret, ſecus autem ſi contentus eſſet ſtare illi ſummæ, dixit Rot. in dict. Rom. conſignationis ſequeſtri 22. Maji 1620. n. 5. nec obſtat, quod coram Pamphilio.

Hæc tam magna varietas opinionum tribui debet non 94
tam difficultati puncti juris, quam etiam maximæ diverſitati caſuum, qui poſſunt contingere in factis, in quorum uno poteſt procedere una opinio, quæ non procedat in alio, ut tetigi ſupra de prima, unde neceſſarium videtur relinquere arbitrio Judicis, quid magis expediat, ac juſtitiæ, & æquitati conveniat in caſu contingenti, poteſt enim ipſe ſequi opinionem unius ex peritis diſcordantibus, qui ſit fide 95
dignior, vel meliorem rationem afferat, ut cenſuit Pinel. in l. 2. p. 3. n. 4. ad fin. C. de reſc. vendit. argum. l. ſi plures, ff. de accuſat. & per Gloſ. quam dicit notabilem in l. cum quid, ff. ſi certum petatur, & eidem permiſſum eſt relationes ipſas peritorum corrigere delendo, vel ſupplendo, ſi injuſtas, vel im- 96
probas cognoverit, ut ſenſit Bart. in l. arbitrio 9. n. 4. verſ. in omnibus iſtis caſibus, ff. qui ſatiſd. cogun. & ibidem Bald. n. 10. Alber. n. 2. Natta conſ. 489. num. 5. Sanch. de matr. lib. 7. diſp. 113. n. 25. & 26. & aliis pluribus relatis dixit Rota coram Merlin. dec. 678. n. 4. & 5. & quod poſſit Judex ex cauſa non adhibere fidem relationi periti, dicit etiam poſt Alexand. Scaynus dec. E num. 12. n. 73. in fin. quod ſi in qualibet materia procedit, prout indiſtincte loquuntur præcitatæ auctoritates, multo magis dicendum eſt in materia æſtimationis melioramentorum, cum ſpecialiter in ea ineunda jus multum tribuat Judicis arbitrio, l. in fundo 39. in princip. ff.

de rei

de eui vindic. & aliis adductis dixi ſupra in hac ſecunda parte ultimæ inſpectionis in princ.

De mercede in locatione conventa, quis eam ſolvere teneatur, & de non conventa quando debeatur.

S U M M A R I U M.

1 *Nemo cogendus aliena debita ſolvere.*
2 *Ampl. ut compellens ſolvere debita aliena puniatur in quadruplum.*
3 *Ampl. 2. ut ſi quis cœperit ſolvere, non propterea tenetur proſequi.*
4 *Habitans domum ab alio conductam ſimul cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem domino.*
5 *Conducere non poſſunt pecunia ab eo, qui non ſolvit, licet ei pecunia profuerit.*
6 *Lim. in ſubſidium ſi ille qui pecuniam dedit non ſit ſolvendo.*
7 *Habitans domum ab alio conductam tenetur domino in ſubſidium, ſi conductor non ſit ſolvendo.*
8 *Decl. procedere ſi habitavit titulo lucrativo.*
9 *Habitans domum ab alio conductam ſi ſolvit penſionem conductori, non poteſt moleſtari a domino.*
10 *Habitare titulo lucrativo non dicitur is, cui præſtanda erant alimenta, & cum eis habitatio.*
11 *Pater tenetur præſtare habitationem filio, & maritus uxori.*
12 *Lim. ſi Pater, vel maritus ſint pauperes, & præſtare non poſſint.*
13 *Decl. ut qui hanc impotentiam allegat, eam probare debet.*
14 *Et dicta probatio debet pertinere tempus de quo quæritur.*
15 *Uxor, ut poſſit compelli ſolvere penſionem domus conductæ a marito, probandum eſt non potuiſſe maritum eam ſolvere de tempore habitationis præſtito.*
16 *Penſionis ſolutio, quæ exigitur ab eo, qui habitavit domum cum conductore reſtringitur ad ejus ratam,*
17 *Ampl. etiam in duobus ſimul conducentibus.*
18 *Lim. in eis perſonis, quæ tenentur ad alimenta, & habitationem erga conductorem.*
19 *Uxor non poteſt compelli ſolvere penſionem domus conductæ a marito, ſi nihil aliud habeat, quam ſuam dotem.*
20 *Lim. ut teneatur etiam uſque ad medietatem dotis.*
21 *Decl. limitationem procedere, ſi alia medietas ſit ſufficiens pro ejus alimentis.*
22 *Uxor obligans ſe ſimul cum marito cenſetur fidejuſſiſſe, & non tenetur, niſi conſtet ejus negotium fuiſſe geſtum.*
23 *Et apparet geſtum eſſe negotium mariti, ſi cum eo tractatum ſemper fuit.*
24 *Nec ex eo, quod actum fuit de conductione domus, in qua etiam ipſa mulier habitare deberet, dici poteſt geſtum negotium mulieris.*
25 *Vidua continuans habitare domum conductam a marito, tenetur ſolvere mercedem pro tempore, quo inhabitavit poſt mortem viri.*
26 *Lim. ſi inhabitavit cum heredibus viri, jure familiaritatis,*
27 *Lim. 2. finita locatione facta non cenſetur viduam reconduxiſſe.*
28 *Lim. 3. ut ſi inhabitat cum heredibus viri teneatur erga dominum ſolum in ſubſidium.*
29 *Sublimita hanc ultimam limitationem, ut teneatur in ſubſidium tantum poſt annum luctus, ſi dos non conſiſtat in ſtabilibus.*
30 *Actus facti jure familiaritatis, ſicut non proſunt, ita nec nocent.*
31 *Habitans jure familiaritatis cum domino, vel cum conductore non tenetur ſolvere penſionem.*
32 *Tutor habitans cum pupillis non tenetur ſolvere penſionem.*
33 *Ampl. in curatore, & quolibet alio adminiſtratore.*
34 *Decl. procedere quatenus expediat minori, ut adminiſtrans habitet.*
35 *Duobus conducentibus unam domum, unus non tenetur niſi pro ſua rata, etiamſi ſolus habitet.*
36 *Ampl. etiam ſi alius diſceſſerit ob jurgia habitantis.*
37 *Socius habitans domum communem non tenetur ſolvere penſionem alteri ſocio tangentem.*
38 *Ampl. ut etiam ſi conduxerit a conſocio partem ſuam, & finito tempore locationis continuet habitare.*
39 *Contr. tenent alii, & n. 40. & 41. ubi de veriori, & n. 43.*
42 *Lim. ſi domus ſit ſolita locari, quia tunc ſocius tenetur penſionem ſolvere.*
44 *Lim. 2. ſi ſocius percipiat commoditatem, vel aliam utilitatem, quæ dividi poſſit, quia tunc tenetur dare partem ſuam conſocio.*
45 *Lim. 3. ſi ſocius qui re communi utitur, controvertat dominium conſocio, vel habitationem impediat.*
46 *Lim. 4. ut concluſio procedat, quando domus commode dividi non poteſt, alias ſecus.*
Patien. de Loc. & Cond.

47 *Lim. 5. ſi ſocius habitans fuit provocatus ad diviſionem, quia poſtquam fuit conſtitutus in mora tenetur ſolvere.*
48 *Ingrediens domum alienam, & habitans, ſi domus ſit ſolita locari, & ipſe ſolitus conducere, tenetur ſolvere penſionem.*
49 *Et agendum conductione ſine cauſa ad id quanti is, qui inhabitavit, eſſet domum conducturus.*
50 *Et ſufficit domino, vel probare ſolitum locandi, & conducendi, vel quanti is qui inhabitavit, eſſet aliam domum conducturus.*
51 *Locatio, & conductio cum eo qui domum alterius inhabitavit arguitur ex conjecturis, & circumſtantiis.*
52 *Actio præſcriptis verbis datur ubicumque contracta locatio, & merces certa non ſit conſtituta.*
53 *Merces locationis, ubi non eſt expreſſe conſtituta debetur quanti conductor conduxiſſet, non quanti locator locaſſet.*
54 *Lim. non procedere ſi is qui rem retinuit, teneatur ad fructus, quos recipere potuiſſet.*
55 *Creditor retinens pignus tenetur ad fructus, quos percipere potuiſſet.*
56 *Decl. procedere in pignore extrajudiciali, ſecus in judiciali, quia in eo non tenetur niſi de lata culpa.*
57 *Et ad convincendam culpam non ſufficit probare, quod omiſerit facere diligentias de reperiendo conductore, ſed requiritur, quod conſtet locare potuiſſe, & voluiſſe.*
58 *Immiſſus in poſſeſſionem domus, & Salvianum non tenetur imputare fructus in extinctionem ſui crediti, niſi conſtet, quod locaverit, vel potuerit locare, vel ipſe inhabitaverit.*
59 *Salarium non conventum non debetur.*
60 *Ampl. ut nec debeatur pollicitatione incerta promiſſum.*
61 *Decl. ampliationem, ut non debeatur per viam actionis, ſecus autem officio Judicis.*
62 *Lim. ſi conſtet eum cui opera præſtita fuerunt, conducturum fuiſſe, & quanti.*
63 *Lim. 2. ſi præſtans operas erat ſolitus locare, & recipiens erat ſolitus conducere.*
64 *Ampl. ſecundum aliquos, ut ſufficiat ſolitum unius.*
65 *Contr. & n. 66. ubi de mag. com. & tenenda.*
66 *Ampl. hoc contrarium, ut non ſufficiat neque ſolitum præſtantis, neque etiam recipientis.*
67 *Lim. hanc ampliationem, ſi cum ſolito operas recipientis concurrat aliqua conjectura, ex qua arguatur eum fuiſſe illas operas conducturum.*
68 *Lim. 2. ſi reſpectu operas præſtantis, agatur de prima operarum præſtatione.*
69 *Decl. quod dictum eſt requiri ſolitum præſtantis, & recipientis operas, non procedere ubi adſit conſuetudo regionis, quod ſalaria præſtentur.*
70 *Et talis conſuetudo adeſt Romæ in Curia Gubernatoris, & quando ibi procedatur.*
71 *Et non ſolum ſufficit conſuetudo Tribunalis, ſed etiam Civitatis ſolvendi ſalaria non conventa.*
72 *Et non ſolum totius Civitatis, ſed etiam particularium aliquarum perſonarum.*
73 *Et talis conſuetudo adeſt Romæ inter laniones, & fundacos.*
74 *Et adeſt etiam conſuetudo prædicta, quoad Procuratores.*
75 *Et idem eſt quoad agentes, & ſollicitatores.*
76 *Lim. etiam concluſio, quod ſalarium non conventum non debeatur, ut procedat in famulis vilibus, ſecus in eis qui vacant honeſtioribus muneribus.*
77 *Decl. procedere in Advocatis, & profeſſoribus litterarum.*
78 *Medicis quoque debetur ſalarium non conventum, inter quos veniunt etiam obſtetrices.*
79 *Idem eſt de Philoſophis.*
80 *Quid de Librariis, Notariis, & Calculatoribus.*
81 L. 1. ff. de var. & extraord. cognit. *quomodo intelligatur.*
82 *Vicario Epiſcopi ſalarium non conventum, non debetur.*
83 *Contr. & n. 84. ubi de veriori.*
85 *Vicario Epiſcopi ſalarium non ſolutum ab Epiſcopo anteceſſore tuo inſervivit, non tenetur ſolvere ſucceſſor.*
86 *Succeſſor in Epiſcopatu tenetur ad debita neceſſaria anteceſſoris.*
87 *Epiſcopus non tenetur de jure Vicarium deputare, & ideo debitum ſalarii Vicario dandi eſt voluntarium.*
88 *Lim. in Epiſcopatibus magnis.*
89 *Lim. quod dictum eſt Vicario deberi ſalarium, etiam non conventum, ut non procedat ſi Vicarius percipiat ſufficientem mercedem ex utilitatibus Vicariatus.*
90 *Procuratoribus non deberi ſalarium non conventum, niſi probatis dictis requiſitis de ſolito locandi, & conducendi tenent aliqui.*
91 Text. in l. qui procurationem 34. C. de decurion. lib. 10. *declaratur.*
92 *Procuratoris officium non eſt vile.*

Digitized by Google

93 *Maxime in procuratoribus ad judicia.*
94 *Et ſtrictius in Procuratoribus Curiæ Principis, & præcipue Romanæ.*
95 *Procuratores Romanæ Curiæ præferendi ſunt Advocatis exteris.*
96 *Procuratoribus ad Judicia debetur ſalarium etiam non conventum.*
Contrarium ſtatutum eſt in Urbe per Reform. Pauli V. tit. de Advocatis, §. 13.
97 Reform. Pauli V. ſub tit. de Advocat. & Procurat. dict. §. 13. *declaratur ut non procedat, ſi adſit recompenſatio in genere.*
98 *Decl.* 2. *eadem Conſtitutio, ut impediat petere ſalarium per viam actionis, ſecus implorando officium Judicis.*
99 *Concluſio quod ſalarium non conventum non debeatur, limitatur aliis modis relative.*
100 *Et generaliter limitatur, ubi appareat contraria partium voluntas.*
101 *Salarium ubi regulariter debetur ſecus eſt, ſi appareat ex circumſtantiis partes aliter ſenſiſſe.*
102 *Merces an debeatur vel ne, eſt quæſtio facti, ſcilicet an partes ſenſerint eam deberi, vel non.*
103 *Decl. tamen non ſufficere probare voluntatem unius partis.*
104 *Conſanguineus præſtans operas conſanguineo, cenſetur intuitu conſanguinitatis præſtitiſſe, non conſequendi mercedem.*
105 *Lim. ſi adſit ſolitum locandi, & conducendi operas.*
106 *Lim.* 2. *ne ubi conſanguineus habet regulam pro ſe ad conſequendam mercedem.*
107 *Sanguinis conjunctio ſola non facit præſumere donationem.*
108 *Secus ſi alia conjectura concurrant.*
109 *Lim. in aſcendentibus, & deſcendentibus, quia in eis præſumitur donatio.*
110 *Decl. limitationem non procedere ſtante magnitudine rei donatæ.*
111 *Decl.* 2. *ut donatio præſumatur in alimentis, & omnibus ad ea pertinentibus, ſecus in aliis.*
112 *Filius adminiſtrans bona paterna patre vivente an poſſit eo mortuo aliquid prætendere ratione adminiſtrationis, eſt quæſtio controverſa, quæ reſolvitur ex circumſtantiis,*
113 *Filius, qui negotiatus eſt tamquam patris miniſter, & multa lucratus non poteſt in diviſione cum fratribus ſalarium petere.*
114 *Lim. urgentibus circumſtantiis in contrarium arbitrio Judicis.*
115 *Et poſſunt etiam circumſtantiæ eſſe tales, ut omnino ſalarium debeatur.*
116 *Filio magis debetur recompenſatio, ſi laboret pro matre, quam pro patre.*
117 *Et multo magis ſi laboret pro vitrico, vel noverca.*
118 *Amicus præſtans operas, vel uſum rei amico, non petit mercedem.*
119 *Inter amicos omnia ſunt communia, etiam conjuges, & quomodo hoc intelligatur.*
120 *Ampl. etiam in filio amici.*
121 *Decl. procedere ſi propter amicitiam cum patre gerat quis negotium filii, ſecus ſi gerat negotium ipſius patris, quod alio reſpectu ſit etiam filii.*
122 *Decl.* 2. *non ſufficere ſolam amicitiam ad arguendum, quod quis remiſerit mercedem.*
123 *Et requiri, quod ſimul concurrant amicitia, cauſa pietatis, & modica impenſa.*
124 *Vel amicitia, quæ inducat affectum paternum, & cauſa pietatis.*
125 *Amicitia ut cenſeatur remiſſa merces propter eam, debet eſſe ſingularis.*
126 *Et debet agi de ſumma modica.*
127 *Offerens ſe ſponte ad ſerviendum cenſetur noluiſſe ſalarium,*
128 *Idem ſi pro ſervitio præſtando ſperabat conſequi honores.*
129 *Idem ſi profeſſus fuit ſe multum obligatum illi, a quo officium recepit.*
130 *Idem ſi ſervitium præſtitum fuit ſub ſpe alicujus remunerationis liberalis.*
131 *Ampl. etiamſi in tali ſpe fallatur.*
132 *Salarium ubi non debetur, promiſſio illius probanda eſt clara, non per verba æquivoca.*
133 *Secus e contra, ubi ſalarium eſt debitum, quia promiſſio alias æquivoca de eo intelligitur.*
134 *Verba dubia tribuenda ſunt potius titulo præambulo certo, quam poſſibili.*
135 *Verba curialia non obligant.*
136 *Verba Curialia non firmant deberi ſalarium nec contrarium.*
137 *Quandoque tamen ſunt mixta cum obligatione præciſa, & obligant.*
138 *Taciturnitas diuturna in petitione ſalarii arguit illud non deberi.*
139 *Sed hæc de ſe ſola non ſufficit niſi concurrat tempus habile ad præſcribendum.*
140 *Munera recepta ab inſerviente quandoque ſuccedunt loco ſalarii.*
141 *Ex muneribus arguitur potius diminutio ſalarii, quam quod non debeatur.*
142 *Decl. procedere ſi concurrant requiſita, ut ſalarium peti poſſit.*
143 *Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro ejus filia cenſetur animo compenſandi cum mercede.*
144 *Victus ſolus præſtitus famulo quandoque eſt merces ſufficiens.*
145 *Decl. procedere in famulis vilibus, ſecus autem in honeſtioribus.*
146 *Servitii, & officii qualitas attenditur ad dignoſcendum, an merces præſtita ſit ſufficiens.*
147 *Juvenes apothecarum pro certo tempore inſerviunt pro ſolo victu.*
148 *Salarium non debetur eis quibus conceduntur aliquæ horæ diei liberæ, ut poſſint ſtudiis operam dare.*
149 *Famuli ſcholarium, qui volunt poſſe audire lectiones ſalarium non habent.*
150 *Salarium non debetur eis, quorum officium lucrum ſufficiens eis affert.*
151 *Famuli doctorum recipientes munera a clientibus, vel ſcholaribus ſufficientia non habent ſalarium.*
152 *Veſtimentum factum a cliente famulo doctoris præſumitur factum intuitu domini, & imputatur famulo in ſalarium.*
153 *Concluſio, quod ſalarium non conventum non debeatur, declaratur per aliquos, ut procedat, quo ad famulos tantum ſi eis victum præſtetur.*
154 *Opera leves, & non continua non expoſcunt mercedem, ſeu ſalarium.*
155 *Obligatio antidoralis in foro exteriori non eſt efficax, neque ad agendum, neque ad excipiendum.*
156 *Alimenta recipiens ſi ſervitia præſtet, facienda compenſatio arbitrio Judicis.*
157 *Lim. ſi ſint ſervitia levia, & quæ talia dicantur.*
158 *Contrarium ſervatur in praxi.*
159 *Et compenſari in totum.*
160 *Contr. quod compenſentur pro rata æquivalente,*
161 *Concordia, ut prima procedat, ſi adſit parva diſparitas valoris, ſecunda, ſi magna.*
162 *Et quando adſit parva, vel magna diſparitas ſtatur arbitrio Judicis.*
163 *Alimentandus tenetur operas ſuas præſtare alimentanti.*
164 *Decl. procedere in alimento ex diſpoſitione juris, non in alimento ex diſpoſitione teſtatoris.*
165 *Lim. declarationem ſi teſtator reliquiſſet alimenta Domi.*
166 *Famulus cui relicta ſunt alimenta, ut ſtet cum hærede tenetur ſervire hæredi, ut ſerviebat teſtatori,*
167 *Alendus domi ſi aliqua de cauſa petat alimenta extra domum, in eorum taxationem deduci debet valor operarum, quas præſtare debuit.*
168 *Et habetur ratio operarum etiam in puberibus poſt ſeptennium.*
169 *Secus autem in infantibus, & valde ſenibus.*
170 *Et idem eſt hodie in Nobilibus.*
171 *Alimentandus non tenetur præſtare operas niſi condecentes.*
172 *Salarium non debetur pro muneribus neceſſario aſſumendis.*
173 *Tutor non poteſt petere ſalarium.*
174 *Lim. ſi ab initio antequam operas præſtet petat a Judice ut ſibi quid certum conſtituat in quibuſdam caſibus.*
175 *Moleſtare dicitur conductor locatores, ſi ei mercedes non ſolvat.*
176 *Contrarium.*
177 *Decl. primam procedere, ſi agatur de prohibitione moleſtandi ipſi facta tamquam conductori.*
178 *Declara ſecundo, ut dicatur etiam moleſtare locatorem in uſufructu ſi ultra non ſolutionem nolit dimittere rem locatam.*

CAPUT XXXV.

MErcedem requiri in hoc contractu neceſſario, & debere eſſe certam, & juſtam, alibi diximus, nunc dicendum de ejus ſolutione, quoniam materia eſt ampla, eam proſequar per plura capita, aſſumendo autem in præſenti videre, quis teneatur ſolvere mercedem in locatione conventam, non eſt dubium teneri conductorem, ſed dubitari poteſt de aliis, qui licet non conduxerint, tamen de re conducta gaviſi ſunt, puta uxor, & filii conductoris, aliique, qui in domo per alium conducta habitarunt, an compelli poſſint ſolvere illius penſionem, & concludendum videtur negative, quoniam grave eſt non ſolum legibus, ſed etiam æquitati naturali contrarium pro alienis debitis alios moleſtari, ut ſunt verba præciſa text. *in l. un. C. ut nul. ex Vicar.* relata etiam 1

per

per Felician. *de Cenſ. tom. 2. lib. 2. c. 3. n. 8. verſ. quinto conduc-*
2 *cis*, adeo ut qui pro debito unius ſue auctoritate gravat
alium, puniatur in quadruplum, & cadat a jure ſuo, Auth.
ſed omnino C. ne uxor. pro marito, etiamſi alius ſolvere pro alio
3 cœperit, nam gratuita ſolutio partis, non gravat ſolutione
alterius partis debiti, ut eſt text. *in l. cum te 4. C. eod. tit.*
ne ux. pro marito, unde in ſpecie de inhabitantibus domum
4 ſimul cum ejus conductore, quod non teneatur ſolvere pen-
ſionem locatori, docent Bald. *in l. contractus 24. C. locati*, Dec.
in l. cum ſervum in princ. ff. ſi cert. petat. Manent. *dec. 49. n. 6.*
Verum, quia licet non poſſim condicere pecuniam ab
5 eo, cui non ſolvi, licet illi pecunia profuerit, ut dicit
text. *in l. bis ſolis 49. ff. de cond. indeb.* tamen ſecus eſt in ſub-
6 ſidium, quatenus videlicet ille, cui pecuniam dedi non
ſit ſolvendo, ut docet ibi Gloſ. *in verſ. profuit*, ubi enim
pecunia mea ad te pervenit, eam a te mihi reddi bonum,
& æquum eſt, dicit text. *in l. ſi me, & Titium 32. in fin. ff.*
7 *ſi cert. petat.* pari ratione ſequitur, ut & qui domum meam
habuit, & habitavit in ſubſidium, eo videlicet qui con-
duxit ſolvendo non exiſtente, conveniri poſſit ad merce-
dem, ut tradunt Surd. *conſil. 420. n. 9. & ſeqq.* Ceval. *com-*
mun. contra com. q. 727. n. 41. Coſta *rem. ſubſidiar. 12. n. 3.*
Ripol. *variar. c. 22. n. 61.* Novar. *quaſt. forenſ. 222. per tot.*
part. 2. qui licet loquantur in ſpecie de filiis, vel uxore,
quod teneantur in ſubſidium patre, vel marito, qui do-
mum conduxerit, ſolvendo non exiſtente, tamen conclu-
ſio applicari poteſt generaliter in quolibet, qui domum
ab alio conductam habitaverit, quia ratio prædictæ con-
cluſionis eſt generalis, & militat in quolibet, ut de ſe
patet, & tradit Gratian. *diſcept. 107. n. 5.* & non eſt du-
bium, quod ubi militat eadem ratio, ibi & militare de-
beat eadem Juris diſpoſitio, Veral. *dec. 177. n. 5. part. 1.*
Caſſad. *dec. 37. n. 2. ſuper reg. Canc.*
8 Limitatur tamen prædicta actio ſubſidiaria, ſeu officium
Judicis competens adverſus eum, qui commodum ſenſit
ex re mea, ut procedat tantum, quatenus illud ſenſerit
titulo lucrativo, & non alias, Gloſ. *in dict. l. bis ſolis*,
verſ. profuit, ff. de condict. indeb. Bart. *in l. ſi me, & Ti-*
tium 32. ff. ſi cert. pet. & ibi Dec. *n. 1.* Soccin. *n. 3. in 2.*
limit. Alciat. *n. 16. verſ. primus eſt*, Rimin. *n. 3.*
9 Et inde infertur in propoſito, quod quatenus is, qui
domum ab alio conductam inhabitavit ſolviſſet conducto-
ri, non poſſet amplius moleſtari a domino, prout dictum
eſt de ſubconductore *in c. 32.* de ſublocatione, ubi fortius
dictum eſt procedere etiamſi ſolviſſet anticipate, ex Go-
mez. *variar. tom. 2. c. 3. n. 12.* Ruginel. *practic. q. 33. n. 9.*
& ſeqq. per tot. & alios ibi citat.
10 Non titulo lucrativo habitaſſe dicitur perſona, cui con-
ductor alimenta, & cum eis habitationem præſtare tene-
batur, ut late probat Surd. *conſ. 420. n. 6.* prout eſt uxor
11 habitans in domo conducta marito, vel filius habitans in
domo conducta a patre, regulariter enim maritus tenetur
12 præſtare alimenta uxori ſuæ, & pater filio, & ſi quis di-
cat hanc regulam non procedere, ubi maritus, vel pater
eſt pauper, & ea præſtare non poteſt *l. ... ff. de liberis agn.*
13 Bart. *in Auth. res quæ n. 4. C. com. de leg.* bene quidem dicit,
ſed ipſe probare debet paupertatem, & impotentiam, ut
firmat Surd. *d. conſ. 420. n. 7. & ſeqq.* & quoniam non ex
14 eo, quod poſtea ſupervenerit paupertas viri poteſt dici,
quod mulier receperit habitationem titulo lucrativo antea,
dum vir poterat de ſuo, & ſic tenebatur ei locationem
15 præbere, hinc ſequitur ut dicta probatio paupertatis per-
cutere debeat tempus, quo habitatio fuit præſtita ad con-
vincendum, quod mulier fuerit relevata ab onere, quod
ipſimet incumbebat habitationem ſolvendi, Grat. *diſcet. 713.*
n. 10. & ſeq. Surd. *de aliment. tit. 8. priv. 48. n. 6. verſ.*
ſed ſane, Coſta *remed. ſubſid. 12. n. 5. ver. primo patrem*,
Rot. coram Royas *dec. 215. num. 5.*
16 At hæc actio ſubſidiaria tamquam proveniens ex æqui-
tate conſiſtente in eo, quod non debeat quis cum jactu-
ra mea retinere titulo lucrativo, quo ad eum ex re mea
pervenit, juxta text. *in d. l. ſi me, & Titium 32. in fin.*
ff. ſi cert. pet. manifeſte eſt reſtringenda ad ratam, quæ ad
illud pervenit, nempe ad ratam ſuæ habitationis, adeo
ut prout habitaverit, ita & obligetur, & non ultra, ut
dicitur *in l. item quæritur 24. in fin. ff. locat.* & facit Rot.
dec. 200. n. 10. poſt Statil. Pacificum de Salvian.
17 Quod & procedit in fortioribus terminis duorum ſimul
conducentium, nam licet olim juſtius viſum fuerit poſſe lo-
catorem, quem vellet in ſolidum convenire, dummodo ei
contra alios actiones ſuas cedere non recuſaret, ut habetur
in l. cum apparebit 50. ff. loc. tamen contrarium poſtea fuit
ſtatutum ab Imperatore in Auth. *... duobus reis*, per quam
corrigitur *d. l. cum apparebit*, ut notat in ea Gloſ. *verſ. juſtius*,
verum tamen eſt, quod ſi duo conductores in ſolidum loca-
tori ſunt obligati, jus ei competens, quem velit conve-
nire non eſt ablatum, ut dixit text. *in l. ſi diviſo 13. C. loc.*
duo enim rei locationis in ſolidum eſſe poſſunt *l. item quæri-*
tur 14. §. exercitu in fine ff. eod. ſed neceſſe eſt, quod expreſſe
actum ſit ut explicat Gloſ. *in hoc ult. textu in verſ. eſſe poſſunt.*

Quandoque tamen ipſe cohabitans conveniri poteſt 18
etiam pro rata habitationis illius, qui conduxit, ſi vide-
licet ſit de illis perſonis, quæ alias conductore non va-
lente ſe alere, tenentur ei alimementa, & habitationem
præbere, prout ſunt filius erga patrem, & uxor erga vi-
rum, & alii, tunc enim, & pro illa rata lucrum fecit
cohabitans ex domo conducta, ex quo relevatus eſt ab
onere aliam conducendi prout tenebatur, ut ei illam præ-
ſtaret, & ſic eodem modo adſtringi poterit eam ſolvere,
Azev. *in l. 61. Tauri n. 12.* quem refert, & ſequitur Ceval.
comm. contra com. d. q. 727. n. 47. ad med. & faciunt fir-
mata per Rot. poſt Zacch. *de ſociet. offic. dec. 57. n. 12.*
At in uxore quod dicitur eam teneri in ſubſidium lo-
catione facta marito, limitatur, ut non procedat, ubi 19
non habet aliud quam ſuam dotem. Coſta *de ratione ra-*
ta, q. 126. n. 15. Rot. *d. dec. 225. n. 4. ad med.* coram Royas
prout præſumitur, quod aliud non habeat, Theſaur. *dec. 43.*
n. 5. Dunoz. jun. *dec. 813. n. 7. in rec. dec. 831. n. 2. part. 6.*
expedit enim Reipublicæ mulieres non remanere indota- 20
tas, *l. 1. ff. sol. matr.* ſed hodie in noſtris partibus paſſim
admittitur non dici remanere indotatam mulierem, cui
remanet ſalva dotis medietas, ideoque eam teneri ſalva
medietate dotis juxta *dec. Theſauri 223. num. 13.* Add. ad
Greg. *dec. 321. n. 22.* Gratian. *diſcept. 724. n. 18.* Amat. *dec.*
March. 62. n. 14. & ſeq. Rot. *dec. 112. n. 6. verſ. in propoſito*, 21
part. 4. div. dec. 33. n. 5. poſt Cen. ſaltem ſi illa dimidia ſit
ſufficiens pro ejus alimentis, alias enim hæc praxis non
tranſit ſine difficultate penes Cyriac. *contr. 216. n. 21.*
Et quod dicitur uxorem regulariter non teneri ad mer-
cedem locationis factæ viro, ampliatur, ut procedat etiamſi
ipſa ſimul cum eo in inſtrumento ſe obligaverit, quia quate-
nus non appareat, quod ejus negotium proprium ageret,
vel in ejus utilitatem verſum eſſet, cenſetur eam fidejuſſiſſe 22
pro viro, & juvatur Vellejano Senatus conſ. Auth. *ſi qua*
mulier, C. ad Vellejan. Rolan. *cons. 64. n. 6. & 7. lib. 1.* The-
ſaur. *dec. 213. n. 15.* Grivel. *dec. ... n. 3.* & in terminis lo-
cationis, & conductionis, quod in tantum valeat obligatio
mulieris una cum viro facta, in quantum cum ipſa mu-
liere principaliter negotium ſit geſtum, ſecus ſi cum viro,
& ipſa quoque ſe obligaverit, eſt text. *in l. ſi adverſarius 20.* 23
C. ad Vellejan. & negotium geſtum dicitur cum viro, ſi cum
eo tractatum ſemper fuit, & mulier ſolum ad inſtrumentum
acceſſit, ut declarat ibi Caſtrenſ. & poſt eum Caroc. *in tr.*
quib. loc. licet, q. 3. n. 17. Rot. *dec. 57. n. 10* poſt Zacch. *de*
ſociet. offic. & ſi agatur de conductione domus non ex eo
quod ipſa quoque habitare debebat, dicetur ad eam nego-
tium pertinere, quia cum maritus debeat uxorem alere, 24
& ſic ei habitationem præbere, negotium conductionis do-
mus pro communi habitatione dicitur ad eum principaliter
pertinere, ut pluribus adductis tradit Carpan. *ad ſtat. Mediol.*
p. 1. c. 214. n. 11. Mart. Medic. *dec. Senen. 22. n. 38. & 39.* ſi
maritus ſit inops, tunc ſecus eſſet dicendum ex ſupra citatis.
Hæc quoad uxorem, quæ domum conductam a viro in-
habitet ipſo viro vivente; ſed quid ſi continuet inhabitare
ipſo defuncto? Bald. *in l. contractus 23. C. locati*, breviter
dicit, primo, quod non cenſetur tacite reconducere, &
ſecundo dicit, quod tamen officio Judicis tenebitur ſol-
vere competentem mercedem pro tempore, quo inhabitavit 25
poſt mortem viri, & tertio loco ponit unam limitationem
ſecundi dicti, ut non procedat ſi habitaſſet cum hæredibus
viri Jure familiaritatis, & omiſſo primo dicto, quod non
eſt præſentis inſpectionis, ſecundum cum ſua limitatione
ſequuntur Jaſ. *in §. actionum inſt. tit. de action. n. 166. & in l. in* 26
ſummam, §. in frumento, ff. de condict. indeb. Coſta *de ratione*
rata q. 25. & de remed. ſubſidiar. rem. 16. in alienatione n. 6.
Manent. *dec. 49. n. 6.* Caroc. *de locat. tit. de matre n. 1. & 2.*
ubi tamen refert Bald. dicere talem viduam teneri arbi-
trio boni viri, & addit eſſe caſum omiſſum a Menoch.
de arbitr. Jud. ſed penes me Bald. non dicit quod teneatur
arbitrio, ſed officio Judicis, quod eſt valde diverſum.
Verum pro declaratione conſiderari poſſunt duo caſus, 27
unus in quo non duret locatio facta viro, uti quia expirave-
rit ejus tempus, vel quia ſi non expiravit, deficiant hæredes,
cum quibus continuare poſſit, & de iſto proprie videtur lo-
qui Bald. dum dicit viduam non cenſeri tacite reconducere,
ſed teneri officio Judicis ad mercedem, ſi enim duraret loca-
tio, & adeſſent hæredes, continuaretur cum eis ad text. *in*
§. fin. inſtit. de loc. & conduct. & dicam ſuo loco, & ſic exclu-
deretur tacita reconductio uxoria, & in iſto caſu poterit do-
minus petere directe officium Judicis adverſus mulierem,
quia non adeſt alius, qui ad mercedem conveniri poſſit, &
æquum eſt compelli mulierem, quia alias locupletaretur
cum jactura domini, qui amitteret fructus domus ſolitæ lo-
cari, quos ipſa habitando percipere dicitur, Gloſ. *in l. ſi is qui*
bona 11. §. 1. verſ. habitandoque, ff. de pignor. Petr. de Ubald.
de duob. fratr. part. 5. c. 12. verſ. circa tertium, Vinc. de Fr.
dec. 160. n. 5. & faciunt alia ſupradicta.
Secundus eſt ſi duret locatio cum hæredibus viri, & in 28
hoc quoque dicendum eſt eam teneri, ſed tantum in ſub-
ſidium, quatenus ipſi hæredes, qui effecti ſunt conductores
non

Digitized by Google

non ſint ſolvendo, & juxta alia ſupradicta de habitantibus domum per alium conductam, quæ & huic caſui applicantur, quoniam mortuo viro, non poteſt amplius mulier prætendere ſe non teneri ad mercedem, ex quo non habuerit habitationem titulo lucrativo, prout prætendere poterat conſtante matrimonio, dum tenebatur vir ad illam
29 ſibi præſtandum, & ſi dicatur, quod hæredes tenentur eam alere ſaltem in anno luctus, & ſic etiam ei præſtare habitationem, reſpondet Coſta *de ratione rata d. q. 25. n. 4.* quod tunc tenetur vidua ad mercedem, cum dos conſiſtit in ſpecie inæſtimata, quæ ſtatim revertitur ad ipſam ſoluto matrimonio abſque traditione, & ſic in effectu videtur limitare prælatam concluſionem, quod teneatur vidua ad penſionem, ut procedat quatenus hæredes non teneantur ei præſtare alimenta, & eum eis habitationem, prout non teneantur etiam in anno luctus, ubi dos conſiſtit in ſtabilibus, ut ultra per eum citatos tradit etiam Corn. *conſ. 129. n. 2. lib. 1.* & eſt bona limitatio, quæ comprobatur ex dictis ſupra.
30 Et huic caſui applicatur proprie etiam dicta limitatio, quam originaliter dat ipſe Bald. *in d. l. contractus 23. C. locati*, & ſequuntur omnes alii ſupracitati, videlicet ut non teneatur vidua, quando habitavit Jure familiaritatis, cujus ratio eſt, quia actus exerciti Jure familiaritatis, ſicut non proſunt, cum non tribuant poſſeſſionem, ita nec obſunt,
31 dicit Coſta *de ratione rata d. q. 25. n. 6.* ſed magis placet dicere, quod ſit, quia dum ſtat in domo Jure familiaritatis, potius dicitur detineri ab hæredibus viri, quam detinere domum, ut ait Bart. *in l. & habet 15. §. hoſpites, n. 2. ff. de Precar.* & Caſtren. *in l. qui Jure familiaritatis 41. in fin. ff. de acquir. poſſeſſ.* Milanen. *dec. 3. n. 21. lib. 2.*

Si autem vidua ſit relicta tutrix filiorum, & habitet cum eis, tunc non poterunt filii dicere, volumus penſionem, quia
32 habitaſti in domo noſtra, & idem eſt in quolibet alio tutore, nam cum tenetur inſtruere pupillum bonis moribus, neceſſe habet morari ſecum, ut docuit Bald. *in l. 1. §. ſed ſi minus, n. 3. ff. de tutel. & rat. diſtrah.* quem ſequitur Caroc. *in*
33 *d. tit. de mercede q. 1. n. 3.* licet citet eum *in §. ſi pupillus*, & idem eſt etiam in curatore, & quolibet alio adminiſtratore in aliqua domo minoris, vel domini habitante, ut non
34 teneatur ad penſionem, quatenus tamen expediat minori, vel domino, cujus bona adminiſtrat, ut in ea domo habitet, alias ſecus, Gutier. *de tutel. p. 3. c. 1. n. 169.* ubi quod ita reſolvit D. Caſtill. *in ſuo tr. de cuentas in 9. par. verſ. tambien.*

Si duo ſimul domum conducant, vel aliam rem, regulariter loquendo obligantur quilibet pro ſua rata tantum, ſeclu-
35 ſis circumſtantiis, de quibus dictum eſt ſupra *in c. 26.* unde unus non poteſt conveniri pro rata alterius, & hoc utroque ſocio inhabitante, at dubitari forſan poſſet, an idem eſſet dicendum in caſu, quo unus diſcedat e domo conducta, & alius ſolus totam retineat, & habitet, ſed idem eſſe, ut ad-
36 huc non teneatur, niſi pro ſua rata, docet Angel. *in l. duo fratres 77. n. 2.* & ibid. Caſtrenſ. *n. 5.* Imol. & alii, *ff. de acq. hær.* Caroc. *de loc. tit. de re com. n. 53.* idque etiamſi ille receſſerit ob jurgia cum ſocio, vel inter filios ſuos, & filios ſocii, ut poſt Port. *in §. item quæritur, inſt. de loc. & cond.* tradit Marnent. *dec. 49. ſub n. 16. & 17.* ubi quod ipſe ita reſpondit de facto.
37 Deveniendo autem ad mercedem non conventam, ubi unus ex ſociis rem communem habitat, non tenetur eam ſolvere alteri ſocio pro parte illi tangente, ut tradunt communiter DD. *in l. duo fratres 77. ff. de acq. hær.* ſignanter Bald. *poſt med.* Ang. *n. 2.* Caſtrenſis *n. 4.* Imol. & Aretin. *prope med.* & firmant etiam Riminal. jun. *conſ. 172. n. 27.* Surd. *conſ. 260. n. 20.* Granut. *Theor. 2. n. 1.* Gomeſ. *variar. tom. 2. c. 3. n. 14. poſt med. verſ. ſi vero talis*, Felic. *de ſociet. c. 26. n. 63.* Vinc. de Franc. *dec. 160. n. 1.* Peregr. *dec. Patav. 153. n. 8.* Mohed. *dec. 13. num. 2. de loc. & cond.*

Dubitatur tamen ſi unus ex ſociis conduxiſſet partem
38 conſocii, ac deinde finito tempore locationis continuaſſet habitare eodem modo, an ea cauſa debeat ſolvere annuam penſionem, ex quo fuerit renovata tacite locatio juxta text. *in l. item quæritur 14. §. qui impleto, ff. loc.* pro negativa facit, quia tacita relocatio inducitur in dicta leg. ad evitandam præſumptionem delicti, ne quis videlicet cenſeatur uti velle re alterius abſque aliquo titulo, quæ ratio ceſſat in ſocio, quia ipſe dum utitur re, quam habet communem cum alio pro indiviſo, utitur Jure ſuo, ut dicunt ſupracitati DD. ac proinde ceſſante ratione legis præſumentis tacitam relocationem, ceſſare etiam debet talis præſumptio, prout docuit Soccin. Sen. *in l. ſervi electione, §. Labeo. n. 3. ff. de leg. 1.* Ripa *in l. quo minus, n. 141. in fin. ff. de fluminib.* Gail. *obſerv. 2. n. 4. tit. de pignorat.* Gomeſ. *lib. 2. c. 3. n. 14. ad fin.* Caroc. *de locat. & cond. tit. de re communi, n. 49.* Maſchard. *de probat. concl. 99n. n. 20.*
39 Verum contrariam ſententiam tenuerunt alii, & ſignanter Petrus de Ubald. *in tract. de duob. fratr. p. 5. n. 11. verſ. circa primum*, Ronchegal. *de duob. reis in l. eadem 9. in princ. n. 127.* Menoch. *præſ. 65. n. 15. lib. 3.* Caroc. *tit. de renovat. loc. q. 18. n. 4. & ſeqq.* Martius Medic. *dec. Senen. 98. n. 4.*
40 Et hæc ſecunda videtur verior, etenim non ſubſiſtit, quod ratio *d. l. item quæritur, §. qui impleto* ſit illa, ut evitetur præſumptio delicti, ut cenſuit Soccin. cum aliis ſupracitatis pro prima opinione, vera etenim ratio eſt, quia non præſumitur mutata voluntas contrahentium, qui nullum indicium mutationis dederunt, ut deducitur ex aliis verbis text. *hoc enim ipſo quod tacuerunt, conſenſiſſe videntur*, prout animadvertit Alciat. *præſumpt. 17. reg. 2. n. 2.* Menoch. *d. præſumpt. 85. n. 4. & n. 15.* ubi dicit conſiderationem Socini non eſſe veram, Martius Medic. *dict. dec. 98. n. 4.* & hanc opinionem eſſe veriorem teſtatur Caroc. qui prius contrarium tenuerat *dict. q. 18. num. 6.* & dicam etiam infra *in cap. 63. declarat. 10.*

Comprobaretur autem ſatis evidenter animus conſocii 41
continuandi tacite locationem poſt tempus præfixum in locatione expreſſa, ubi eo elapſo aliquam ſolutionem feciſſet pro terminis poſtea decurſis, & proinde non poſſet amplius recuſare ejuſdem ſolutionis continuationem pro toto tempore, quo inhabitaſſet, Martha *voto 103. n. 4.* Martius Medic. *dict. dec. 98. num. 6. verſ. inſuper omnem, & ſeqq.* ubi quod per hanc circumſtantiam ſublata remanſit omnis difficultas in caſu ſuo.

Præterea dicta concluſio, quod ſocius inhabitans domum 42
communem non tenetur ad penſionem ſolvendam conſocio pro parte ſua, limitatur, ut non procedat quando domus erat ſolita locari, Mohed. *dec. 13. n. 1. tit. de loc.* Felic. *de ſociet. d. c. 28. n. 66.* Martius Medic. *d. dec. 98. n. 5.*

Et per hanc limitationem comprobatur quoque dicta 43
opinio, quod ſocius teneatur ſolvere penſionem etiam pro tempore, quo habitavit ultra dictam ſuam conductionem expreſſam, ex quo ipſemet conducendo effecerit rem ſolitam locari, ut advertunt Felic. & Mart. Medic. *in locis mox cit.* verum animadvertendum, quod argumentum procederet, ſi ſocius conduxiſſet, poſtquam res erat communis, & ſecus eſſet, ſi conduxiſſet ante, ut declaravit Rota *in d. dec. Mohed. 13. ſub tit. de loc. n. 1. verſ. eſt deciſum*, & ſequitur Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 2. n. 9.*

Secundo eadem concluſio limitatur, ut procedat in ſocio 44
habitante, vel etiam percipiente aliam commoditatem, quæ conſiſtat in utilitate intrinſeca, & inſeparabili a perſona, ita ut non poſſit dividi, & alteri ſua pars dari, ſecus autem ſi ſocius utatur tota re, & percipiat fructus, vel aliam utilitatem quæ conſiſtat in re extrinſeca, quæ poſſit dividi, tunc enim tenetur dare partem ſuam conſocio ad text. *in l. ſi quis putans, §. 1. & ibi DD. ff. commun. divid. & in l. ſi communes ædes, ff. de negot. geſt.* & bene diſtinguendo declarat Gomeſ. *var. reſol. tom. 2. c. 3. n. 14. poſt med. ver. item adde pro complemento*, & aliis adductis Coſta *de rata q. 55. n. 4.*

Tertio limitatur, ut non procedat ſi ſocius qui re com- 45
muni utitur, controvertat dominium conſocio, vel alias impediat ei uſum rei, aut habitationem domus communis, nam hoc caſu non poterit denegare illi ſolutionem penſionis, aut fructuum pro parte ei tangente, Fontan. *de pact. nupt. clauſ. 4.* Gloſſ. *9. p. 2. n. 9.* Vinc. de Franc. *dec. 160. n. 5.* Cavaler. *dec. 531. n. 2.*

Quarto limitatur eadem concluſio, ut procedat, quando 46
res illa qua utitur unus ex ſociis, eſt indiviſibilis, ſeu ſaltem commode dividi non poteſt, alias ſecus, ut ex Decio *in l. ſi ſocius in fin. ff. ſi cert. pet.* & Ronchegal. *in l. 9. n. 126. ff. de duobus reis*, tradit Caroc. *in tit. de re communi, n. 21. & ſeq.* Mart. Medic. *d. dec. 98. n. 5.* ubi etiam addit probandum eſſe a ſocio totam domum inhabitante, & penſionem ſolvere recuſante ſe eſſe in his terminis, videlicet domum non pati diviſionem, cum hoc ſit ſuæ intentionis fundamentum.

Quinto limitatur, ut non procedat, poſtquam iſte ſocius 47
fuit provocatus ad diviſionem, ex tunc enim ratione moræ, in qua fuit conſtitutus, tenebitur ad damna, & ſic ad proportionabilem penſionem, ut ex notatis per Roman. *conſ. 168. n. 4.* & Granut. *Theor. 2. ſub n. 6.* tradit Caroc. *in d. tit. de re comm. n. 25. & ſeqq.* Fontanel. *d. clauſ. 4.* Gloſſ. *9. p. 1. n. 8.*

Secluſa autem ſocietate ſi quis ingreſſus fuerit domum al-
terius, & eo ſciente, & patiente inhabitaverit, an licet mer- 48
ces non fuerit conſtituta, adhuc debeatur, quaſi fuerit tacite conventa, vel potius cenſeatur eum inhabitaſſe Jure familiaritatis, & ſic non teneatur aliquid ſolvere, juxta ſuperius dicta, eſt quæſtio, quam movet, & non reſolvit Aretin. *in l. qui jure familiaritatis in fin. ff. de acq. poſſ.* At eam cum diſtin-
ctione reſolvit Jo. Andr. *in addit.* ad Specul. *tit. de loc. §. poſt* 49
quam, verſ. porro ſicut ex conducto ſub n. 16. videlicet, ut quatenus adſit ſolitum locandi, & conducendi merces debeatur *per l. ſi tibi poliendum 24. ff. de præſc. verb.* quatenus vero tale ſolitum non adſit, tunc ea non debeatur *per l. utrum 48. ff. de donat. inter vir. & uxor.* & alia Jura ibi adducta, quam diſtinctionem Jo. Andr. refert etiam Mant. *de tacit. lib. 5. tit. 2. n. 6.* ſed ea relata, immediate addit doctrinam Bart. *in l. in ſumma 65. §. & ſit, ff. de cond. indeb.* ubi dicit, quod ſi nulla penſio ſit conſtituta, agendum eſt condictione ſine cauſa ad id quan-
ti is, qui inhabitavit eſſet domum conducturus, ita ut Man- 50
tica ſentiat per hanc Bartholi doctrinam, ceſſare Jo. Andreæ diſtinctionem. At videtur eam prorſus non ceſſare, ſed compati cum ipſa Doctrina Bartholi, ita ut dominus utraque juvari valeat in ſuo caſu, ſive enim probet ſolitum locandi, &

condu-

conducendi, & aſſequi poterit, juxta dictum Joan. Andreæ,
ſive probet tantum, quod adverſarius fuiſſet aliam domum
conducturus, & quanti, & pariter aſſequi poterit, juxta di-
ctum Bart. & ſi dicatur, quod ergo ſaltem non erit verum
aliud membrum diſtinctionis Jo. Andreæ, in quo dicit, quod
ubi non probatur ſolitum locandi, & conducendi, inquili-
nus non teneatur, reſpondetur dictum illud reſtringendum
eſſe ad caſum de quo ipſe loquitur, videlicet ubi quis intra-
verit domum conſanguinei, vel amici propter caſum incen-
dii domus propriæ, in quo argui poteſt, quod habitaverit
Jure familiaritatis, & dominum ita permittendo geſſiſſe of-
ficium conſanguinei, vel amici, & argui ex eo quod domum
locare ſolitus non erat, ſtatur enim conjecturis, & circum-
51 ſtantiis, juxta text. quem allegat *in l. uerum 48. ff. de don. inter vir. & ux.* & his ceſſantibus reſtringendum eſt etiam ejus di-
ctum, ut procedat, ubi non appareat, quod inquilinus con-
duxiſſet aliam domum, & quanti conduxiſſet, at his con-
currentibus non poteſt negari domino condictio indebiti,
vel ſine cauſa pro eadem ſumma, juxta doctrinam Bart. quia
de condictione indebiti ſunt text. clari eam competere *in l. ſi non fortem 26. §. libertus poſt med.* ibi *poſſe condici, quanti operas eſſet conducturus, & in d. l. in ſumma 65. §. in frumento* ibi
ſic ubi ſtatione data pecuniam condictam, non quidem quanti locare potui, ſed quanti eo conducturus fuiſſet, ff. de condict. indeb.
& viget ratio, quia in eo pro quo inquilinus aliam domum
conduxiſſet, dicitur locupletatus cum jactura domini, &
ideo tenetur dicta actione, ut notat Gloſ. *in d. l. in ſumma in verſ. fuiſſet,* & de condictione ſine cauſa bene probat text.
quem Bart. *allegat in l. 1. ff. de condict. ſine cauſ.* & ideo ab ejus
doctrina non recedendum, quam ſequuntur Jaſ. *in §. Actionum, n. 165. inſtit. de action.* ubi monet non agendum actione
ex locato, ſed condictione ſine cauſa, Dec. *conſ. 62. n. 2. prope fin. ver. & ita patet* Alex. *conſ. 581. n. 1. lib. 2.* Natta *conſ. 53. n. 1.* Rim. jun. *conſ. 407. n. 1.* Manent. *dec. 49. n. 1.*
52 At ubi conſtat de ſolito locandi, & conducendi, tunc
arguitur, quod partes voluerint ſolitum continuare, & ſic
deſumitur tacita locatio, & proinde in tali caſu datur actio
diverſa a prædictis, videlicet datur actio ex locato, & con-
ducto, ſeu potius præſcriptis verbis, prout hanc actionem
præſcriptis verbis dari ubicumque eſt contracta locatio, &
merces certa non eſt conſtituta, eſt text. quem allegat Joan.
Andr. ubi ſupra *in l. ſi tibi poliendo, ff. de præſcript. verb.*
53 Quantitas autem mercedis in prædictis caſibus erit, non
quanti dominus locaſſet prædium, vel mercenarius operas,
ſed quantum conductor conduxiſſet, ut de utroque ſunt
verba text. ſupra relata nempe de mercenario *in l. ſi non fortem, §. libertus,* & de domino prædii *in l. in ſumma, ff. de condict. indeb.* ubi Bart. *in §. in frumenti, verſ. ſic eſt* & Bald. *in fin.* aliique relati per Surd. *dec. 270. n. 2. & dixi ſupra c. 17. prope fin.* at hoc non procedit, ſi is qui domum inhabitavit tenetur
ad fructus, quos percipere potuit, prout in eſt caſu, ſi eam
retineret pro pignore, quia tunc non tenetur tantum ad fru-
54 ctus perceptos, ſed etiam ad eos quos percipere potuit, ut eſt
text. *in l. 2. C. de pignor. act.* & tradunt Lup. *de uſur. comment. 3.*
55 *n. 136.* Merl. *de pignor. lib. 5. tit. 1. q. 45. n. 5.* quia tunc tenetur
locare, Malvaſ. *conſ. 26. n. 15.* & ſic ad fructus, quos ſi ipſe,
vel dominus locaſſet, ab alio percepiſſet, ut late firmavit Surd.
dec. 270. n. 6. & ſeqq. per tot. ubi in fine inquit, quod ex ibi
traditis patet, quod Senatus recte cenſuit, notata per Bart.
56 *in d. §. in frumento,* non intelligi quando debentur fructus
percipiendi. Animadvertendum tamen id quod dictum eſt
de retinente pro pignore, intelligi de pignore extrajudicia-
li, qui tenetur præſtare diligentiam in percipiendis fructi-
bus rei pignoratæ, Surd. *d. dec. 270. n. 7. ad fin.* & quod ſola
negligentia ei noceat, Gloſ. *in d. l. 2. C. de pignor. act.* at ſecus
eſt in pignore judiciali, quia in eo non tenetur, cum omiſſio
non ſit lata culpa, ſed levis, Neguſ. *de pign. 2. 5. memb. 5. n. 5.*
57 Monach. *dec. 58. n. 13.* adeo ut ad convincendam ejus latam
culpam non ſufficiat, quod omiſerit facere diligentias de re-
periendo conductores, ſed requiratur, quod conſtet eum
locare potuiſſe, & noluiſſe, ut fuit etiam diſtinguendo dictum
a Rota in una Anconitana bonorum 26. Jun 1619. coram Pi-
58 rovano, ubi quod propterea immiſſus ex Salviano in poſſeſ-
ſionem domus, non tenetur commutare fructus in extin-
ctionem ſui crediti niſi probetur, quod fuerit locata, vel po-
tius eam locare, vel quod eam ipſemet inhabitaverit, cum
domus non ſit ſui natura fructifera, ac proinde in ea non in-
tret ea ſola poſſeſſione præſumptio, quod fructus perceperit.
Hæc tamen quæſtio, an debeatur merces non conventa
ſæpius accidit in mercede operarum, ſeu ſalario, quia ſæpius
præſtantur operæ abſque conventione, quam res, & ideo
illam reaſſumendo, dicam præcipue de caſu magis contin-
genti, ſed dicta applicari poterunt utrique. quia in utro-
59 que, ut plurimum viget eadem ratio: In ſalario igitur
concluſio communis eſt, quod ubi non eſt conventum,
non debeatur, late Bott. *conſ. 43. per tot.* Seraph. *dec. 65. n. 1.*
Rot. *dec. 559. n. 1. p. 1. div.* & alii infracit.
60 Quæ concluſio ampliatur procedere etiam, ubi incerta
pollicitatione promiſſum ſit, quia adhuc peti non poterit,
l. qui mutuum, §. ſalarium, ff. mand. l. ſalarium C. eod. Cy-
riac. *contr. 503. n. 22.* licet hoc intelligi quoad agendum 61
per viam actionis, non autem tollere officium Judicis
declaraverit Rot. *dec. 348. n. 24. p. 4. tom. 2. rec.*
Limitatur autem dicta concluſio. Primo ut non proce- 62
dat, ubi conſtat eum, cui operæ fuerunt præſtitæ, conductu-
rum, & quanti conducturus fuiſſet, quia tunc peti poſſe con-
dictione indebiti, quanti illas conducturus fuiſſet, eſt text.
clar. ſupra relatus *in d. d. l. ſi non fortem, §. libertus, ff. de cond. indeb.* cujus verba præciſa ad hoc ſupra retuli, & appli-
catur dicta doctrina Bart. per alios, ut ſupra, recepta.
Secundo loco limitatur eadem concluſio, ut pariter non 63
procedat, ubi conſtat præſtantem operas ſolitum eſſe loca-
re, ac eum cui fuerunt præſtitæ, ſolitum eſſe illas condu-
cere, ut plene antiquioribus relatis firmat Menoch. *conſ. 570.*
n. 6. & 8. ubi dicit, quod præſumitur hoc caſu tacite pro-
miſſum ſalarium, Gabr. *conſ. 170. n. 20. lib. 1.* Seraph. *dec. 74. n. 2. & dec. 1322. n. 1.* Mantic. *dec. 261. n. 1.* & huic limita-
tioni applicatur doctrina Jo. Andreæ, de qua ſupra.
Controvertitur autem, an ſufficiat unum ex prædictis, 64
videlicet, vel dominum ſolitum eſſe conducere, vel mer-
cenarium ſolitum eſſe locare operas ſuas, & ſufficere ſen-
tiunt Menoch. *d. conſ. 570. n. 6.* Venturin. *conſ. 33. n. 8.* Rot.
Jan. *dec. 125. n. 4. ad fin. & ſeq.* contrarium vero, quod imo 65
de utroque copulative conſtare debeat, tenent Sim. de Prat.
conſ. 53. n. 2. Grat. *diſc. 257. n. 2.* D. Lanfranch. Zacch. *de ſalar. q. 68. n. 28. & ſeq.* ubi late reſpondet contrar. & ſæpe cen-
ſuit Rot. ut teſtatur Penia *dec. 528. n. 7. verſ. neque ſufficit,* &
patet ex Put. *dec. 1. in princ. lib. 3. & dec. 427. n. 1. p. 4. rec.*
Et huic ſecundæ, ut magis communi, & a Rota appro- 66
batæ adhærendum erit, & non ſufficere ſolitum unius,
tam procedit, ubi ſolitum probatur ex parte operas præ-
ſtantis tantum, quam etiam ubi probatur ex parte eas re-
cipientis tantum, ſecundum D. Lanfranch. *d. q. 68. n. 30.* 67
verſ. neque ſalvari, at in hoc ſecundo caſu ſi concurre-
ret aliqua circumſtantia, ex qua juncto ipſo ſolito, do-
minum fuiſſe illas operas conducturum, ſatis convincere-
tur arbitrio Judicis, cui multum tribuendum in hoc pro-
poſito, præſertim favore pauperis, ut dicit Granut. *Theorem. 12. n. 15. prope fin.* negari non poſſet eum ſolvere de-
bere quanti fuiſſet conducturus, applicaretur enim prima
limitatio, & doctrina Bart. ſupradicta.
Verum ſtando in rigore, quod requiratur utrumque ſoli- 68
tum domini conducendi ſimiles operas, & ſalarium præ-
ſtandi, & operas præſtantis, ſeu ſervientis ea locandi, hoc
ceſſabit, ubi agetur de prima operarum præſtatione, quia
ejus reſpectu impoſſibilis eſt probatio ſoliti, & ideo erunt
ſufficientes aliæ conjecturæ voluntatis illas præſtantis, mer-
cedem, ſeu ſalarium aſſequendi, ut dixit Rota in Roma-
na mercedis cor. Sacrato *impreſſ.* per Marcheſan. *part. 1. fol. 1196.* (animadvertendum enim quod poſt primum
fol. 1200. denuo incipit numerare a 1191.) & habetur
etiam eadem *dec. in rec. dec. 88. part. 3.*
Sed quoad famulos hodie practicatur, ut etiam prædictis
non probatis taxetur eis ſalarium, quod veriſimiliter potuit 69
lucrari ab alio, quando adeſt conſuetudo Regionis, ut ſala-
ria præſtentur, ut dicit Rebuff. *ad conſt. Gall. tom. 2. tit. de fam. ſal.* Gloſ. 3. & licet hoc dictum Rebuffi procedat tantum,
ut ipſe loquitur, ubi adeſt conſuetudo Regionis, & ſecus ſit
de jure, prout declavit Rot. *in dec. 559. verſ. non obſtat, quod dicis, p. 1. div.* & poſt eam D. Lanfranc. Zacch. *d. q. 68. n. 31.* 70
tamen talis conſuetudo, & obſervantia, ut plurimum non
deeſt, & etiam hic Romæ in Curia Reverendiſſimi Guber-
natoris reperitur adeſſe, prout de ea teſtatur quoque Gra-
nut. *Theorem. 12. n. 15. poſt med.* ubi quod ipſe eam practica-
ri vidit, quodque illa Curia adeo cum rigore in hujuſmo-
di cauſis mercedum procedit, ut citatos nullatenus audiat,
niſi facto actuali, & per verbum ſonans depoſito a decem
ſcutis petitis infra, & a decem ſupra præſtita fidejuſſio-
ne in forma depoſiti, ut practicis eſt notiſſimum.
Et non ſolum ſufficit conſuetudo Tribunalis, ſed etiam 71
conſuetudo in Civitate ſolvendi ſalaria non conventa, Alex.
conſ. 109. n. 12. lib. 6. & alii, quos refert, & ſequitur D.
Lanfr. Zacch. *d. q. 68. n. 45.* quibus addo Rot. *dec. 816. n. 3.*
verſ. vel quod part. 4. div. & dec. 238. n. 7. p. 1. in rec. Et non 72
ſolum univerſalis totius Civitatis, ſed etiam particularis
alicujus generis perſonarum, quæ magis attenditur inter il-
las, quam generalis inter cæteras contraria, ut in Urbe eſt 73
conſuetudo inter Laniones D. Lanfran. *d. q. 68. n. 46.* & inter
fundacos ſolvendi ſuis Juvenibus, Rot. in dict. Rom. merce-
dis cor. Sacrato penes Marcheſ. *p. 1. fol. 1196. il 2. n. 4.* ubi
tamen aliæ circumſtantiæ concurrebant. Et quoad Procura- 74
tores cauſarum, quod eis ſolvatur ſalarium, Rot. *dec. 238.*
n. 1. & 2. p. 1. & dec. 329. n. 1. verſ. tamen hoc caſu p. 3. rec. &
dicam aliquid latius infra, & idem eſt de agentibus, & ſolli- 75
citatoribus cauſarum, viget enim etiam quoad eos prædicta
conſuetudo, ut pleniſſime firmat Caval. *dec. 400. n. 2.*
Præterea dicta concluſio, quod ſalarium non conven- 76
tum non debeatur limitatur, ut procedat tantum in fa-
mulis vilibus, ſecus autem in eis, qui vacant honeſtiori-
bus muneribus, iſtis enim abſolute debetur ſalarium, etiam

dictis

dictis requiſitis, ſoliti videlicet locandi, & conducendi,
non probatis, Gratian. *diſc.* 257. *n.* 4. Thomat. *dec.* 14.
n. 40. Seraph. *dec.* 74. *n.* 2. *& dec.* 849. *n.* 3.

77 Verum hæc limitatio fundatur *in l.* 5. *ff. de var. & extraor. cognit.* quæ loquitur de Advocatia, & profeſſoribus litterarum, & ideo ad iſtos erit reſtringenda, ut tradunt Alex. *conſ.* 109. *n.* 2. *lib.* 6. Natta *conſ.* 376. *n.* 2. Put. *dec.* 45. *in addit. ad fin. lib.* 2. eoque magis, quod continet taxativam, ibi *ſed preceptoribus tantum ſtudiorum liberalium.*

78 Medicorum quoque eadem cauſa eſt, quæ profeſſorum, dicit text. *in d. l.* 1. ubi & explicat qui medici dicantur, & inter eos obſtetrices comprehendi declarat, & dicit eorum cauſam juſtiorem, cum ipſi ſalutis hominum, illi ſtudiorum curam agant.

79 De Philoſophis quoque, & aliis in eodem textu aperta
habetur definitio, at circa librarios, Notarios, & calcu-
latores variant lecturæ, illæ enim vulgatæ editionis ex-
80 preſſe habent, quod nequaquam extra ordinem jus dicere
eis Præſes debebit, & cum eis tranſit ibi Bart. & poſt
alios Bece. *conſ.* 27. *n.* 9. at contrarium habetur in Florenti-
na, & ideo cum ea contrarium ſentiunt Soccin. Sen. *conſ.* 196.
n. 2. *lib.* 2. Gypt. *in add. ad dec. Bonon.* 56. *verſ. & quod etiam*,
Rot. coram Seraph. *dec.* 74. *n.* 3. ubi quod Bart. qui con-
trarium ſenſit, vitio exemplaris corrupti erravit.

81 Volunt tamen alii, quod regula illa, ubi militat ratio
legis, ibi & lex militare debet, procedat etiam in prædi-
cta *l.* 1. *ff. de var. & extraord. cogn.* & ideo eam extendi ad
alias perſonas ſimiles, expreſſit Seraph. *dec.* 74. *n.* 3. *verſ.*
82 *nec obſtat*, Coccin. *dec.* 1805. *n.* 1. unde ſunt plures contro-
verſiæ, & ſignanter valde controverſum eſt in Vicario
Epiſcopi, an ei debeatur ſalarium non conventum, nega-
tivam enim opinionem tenuerunt Alex. *in conſ.* 109. *lib.* 6.
Dec. *conſ.* 163. *in fin.* & alii adducti per Valenzuel. *conſ.* 179.
n. 62. & ſenſit Rot. cor. Put. *dec.* 45. *in princ. l.* 2. *& dec.* 1.
lib. 3. & cor. Penia *dec.* 528. *n.* 6. *& ſeq.*

83 Contrariam vero affirmativam ſequuntur, ut plurimum Canoniſtæ, & ſignanter Card. *in Clem. ſtatutum*, *q.* 7. *verſ. an contrarium de electione*, ubi etiam Anchar. *n.* 3. & Imol. *n.* 13. *&* 17. & alii quos referunt, & ſequuntur Granut. *theor.* 12. *num.* 2. *verſ. de Jure vero Canonico*, & Gratian. *diſc.* 257. *n.* 8. *Add. ad dec. Bonon.* 56. *verſ. Vicario*, & tenuit Rot. cor. Seraph. *dec.* 74. *n.* 1. *& dec.* 849. *n.* 2.

84 Retenta autem hac poſtrema opinione, quæ propter di-
ctam identitatem rationis, quæ militat in Vicario, ac in
aliis enumeratis *in d. l.* 1. *ff. de var. & extraord. cognit.* videtur
de Jure verior, prout etiam cenſet D. Lanfranc. Zacch. *de ſal.*
85 *q.* 90 *n.* 3. *verſ. attamen contrarium*, non inde inferri poteſt,
quod quatenus ſalarium non fuerit ſolutum ab Epiſcopo,
86 cui Vicarius ſervivit, peti valeat ab ejus ſucceſſore in Epiſco-
patu, licet enim ſucceſſor teneatur ad debita neceſſaria ante-
ceſſoris, hoc debitum ſalarii quatenus non poſſit dici vo-
luntarium, ex eo quod ſalarium de jure Vicario non debe-
87 tur, tamen voluntarium eſt ex eo, quod Epiſcopus non te-
netur Vicarium deputare, ut conſideravit Rot. coram Put.
d. dec. 45. *n.* 1. *& ſeq.* & cor. Seraphin. *d. dec.* 74. *n.* 6.

88 Quod tamen erit verum regulariter, at ſecus in quibuſdam Epiſcopatibus magnis, & numeroſis, in quibus cum de neceſſitate teneantur Epiſcopi Vicarium conſtituere, debitum ſalarii reputabitur neceſſarium, & ideo a ſucceſſore peti poterit, Flores *de* Mena *var. q. lib.* 2. *q.* 8. *n.* 4. *& ſeq.* Grat. *diſcept.* 94. *n.* 37. D. Lanfranc. *d. q.* 90. *n.* 13.

89 Et quod dictum eſt Vicario ſalarium non conventum deberi, moderandum erit. ut procedat quatenus officium Vicariatus non ſit de ſe adeo utile, ut æquam mercedem Vicarius inde aſſequatur, tunc enim aliam mercedem, ſeu ſalarium petere non valeret, Flor. de Mena, *d. q.* 8. *n.* 6. *& ſeqq.* Gratian. *d. diſc.* 257. *n.* 14. *& ſeqq.* Sbroz. *de offic. Vicar. q.* 55. *n.* 6. D. Lanfranc. *d. q.* 90. *n.* 15.

90 Et eadem controverſia eſt in Procuratore nedum ad negotia, ſed etiam ad lites, quia probare eum debere dicta requiſita, alias ei ſalarium non conventum non deberi, firmat Natta *conſil.* 376. *n.* 7. & ſenſit Rota coram Seraph. *dec.* 1322. *num.* 1.

91 Verum ratio qua movetur Natta, quod Procuratoris of-
ficium ſit vile. & ideo non procedat in eo, quod dicitur de
Advocato, licet probetur per text. ſecundum unam lectu-
ram in *l. ſi quis procurationem* 34. *C. de decur. lib.* 10. tamen
92 ſecundum aliam lecturam hoc non probat ille text. quia non
dicitur ibi vilitatem, ſed utilitatem, prout habetur in meo
Cod. & ita legunt plures, & in eis Alciar. ut refert Tiraquel.
de nobilit. c. 30. *n.* 1. & ulterius ille text. loquitur de Pro-
93 curatoribus negotiorum, non de Procuratoribus judicio-
rum, ut monet ibi Bart. *n.* 2. & in hoc ambiguus non eſt,
ut dicit Tiraq. *ubi ſupra*. Et certe omnis prætenſio vilitatis
94 ceſſat in exercentibus officium procuratoris in aliqua Curia
Principis, & præcipue in iſta Romana, in eis enim non pro-
cedunt ibi, ac alibi tradita de officio procuratoris, quod
ſit vile, & poſſit exerceri ab infamibus, prout non pro-
cedere docet Bald. *in leg. ſed eſte milites*, *§. ſed & ignominia*,
ff. de excuſat. tut. & in l. 5. *§. ait Prætor. ol* 2. *n.* 4. *ff. de*
poſtulando, Ang. Aretin. *in §. eae vero exceptiones*, *n.* 2. *ad*
med. Inſtit. de exception. Covar. *pract. c.* 19. *n.* 7. Niger *de* 95
execut. rei jud. c. 14. *§.* 1. *n.* 55. *&* 56. & quidem in hac
Curia Romana ſunt tales Procuratores, qui nedum æquan-
di, ſed præferendi ſunt Advocatis exteris, ut dicunt Man-
doſ. *ad regul. Cancel.* 4. *q.* 8. *ſub n.* 7. & Gratian. *diſcept.* 57.
n. 38. Cohel. *ad bull. bon. regim. t.* 34. *art.* 1. *n.* 29. ſunt
enim ut plurimum J. U. Doctores, & honoribus vacant,
ut conſideravit Rot. cor. Coccin. *dec.* 1805. *in princ.*

Unde redeundo ad propoſitum, debet & ipſis ſtatui ſa- 96
larium quamvis non conventum, & abſque eo quod tenean-
tur probare ſolitum locandi, & conducendi, ad text. *in*
d. l. ff. de var. & extraord. cognit. qui quamvis loquatur de
Advocatis, & non de procuratoribus, tamen debet etiam
de eis ex identitate rationis intelligi, ut dicit Rot. cor.
Cocc. *dec.* 1805. *n.* 1. & ita ſervatur de conſuetudine in
Curia Romana, ut dictum eſt ſupra, ubi citavi deciſiones
eam referentes, quibus addo *dec.* 367. *n.* 28. *p.* 9. *rec.*

Imo licet adſit reformatio Pauli V. ſtatuens ſub *tit. de* 97
Advoc. & Procurat. §. 13. quod Procuratores, & ſollicita-
tores quarumcumque cauſarum ſalarium non conventum
petere nequeant, tamen ea dupliciter fuit per Sacr. Rot. de-
clarata, primo ut non requirat conventionem ſpecialem tan-
ti ſalarii, ſed ſufficiat generaliter fuiſſe promiſſam reco- 98
gnitionem, *dec.* 348. *n.* 21. *&* 22. *p.* 4. *tom.* 2. *& dec.* 367. *n.* 31.
p. 9. *rec.* & ſecluſa etiam qualibet promiſſione, ſecundo loco
fuit declarata, ut prohibeat agi pro conſecutione ſalarii
actione ex locato, ſecus autem implorari pro eo conſe-
quendo officium Judicis in Romana ſalarii coram Rembol-
do relat. per Adden. ad Burat. *dec.* 174. *n.* 18. *d. dec.* 367. *n.* 26.
p. 9. *rec.* & in Romana pecuniaria 13. Junii 1663. *§. hinc*
urgere coram Veroſpio, quæ eſt *dec.* 84. *n.* 4. *p.* 14. *rec.*

Et patitur etiam dicta concluſio, quod ſalarium non
conventum non debeatur, plures alias declarationes, ut 99
dicit D. Lanfranc. Zacch. *d. q.* 68. *n.* 32. ubi etiam *n. ſeqq.*
nonnullas earum adducit, ſed generaliter declarari poteſt,
ut non procedat, ubi ex circumſtantiis, & conjecturis 100
deprehenditur aliud ſenſiſſe partes, ut docent Salic. *in l.*
adverſus, *n.* 2. *verſ. aut dubitatur*, *C. mandat.* Ang. Aretin.
in §. fin. n. 1. *ad med. Inſtit. eod. tit.* Natta *conſ.* 376. *n.* 1. & in
hoc fundantur etiam limitationes ſuperius adductæ, ideo
enim debetur ſalarium non conventum, ubi conſtat de ſo-
lito ſervientis locandi operas ſuas pro ſalario, & de ſoli-
to domini eas eodem modo conducendi, vel ubi conſtat
de conſuetudine Regionis, ſeu Civitatis, quia cenſetur par-
tes cum ſolito, vel conſuetudine ſe conformare voluiſſe.

Et attenditur etiam hoc econtra ad excludendam præ- 101
tenſionem ſalarii, itaut ubi regulariter loquendo ſalarium
eſſet debitum, ſi ex circumſtantiis arguatur partes aliter
ſenſiſſe, tunc non debeatur, Rot. cor. Seraph. *dec.* 849. *n.* 4.

Nec reſtringenda eſt concluſio ad ſolam mercedem opera-
rum alteri præſtitarum, ſive ſalarium, ſed intellig. debet ge- 102
neraliter de mercede cujuſcumque rei, cujus uſus alteri
fuerit conceſſus, vel tacite permiſſus, itaut iſta ſit potius
quæſtio facti, quid videlicet actum, vel intellectum fuerit,
definienda per conjecturas, quam ſit quæſtio Juris, ut di-
cit text. *in d. l. utrum* 48. *ff. de donat. inter vir. & uxor.* quem
citat etiam in hoc propoſito Jo. Andr. *in d. add.* ad Specul.
tit. de loc. §. poſtquam ver. porro ſicut ex conducto ſub n. 16.

Non tamen ſufficeret probare voluntatem unius, ſed pro- 103
banda utriuſque ad hoc, ut recedatur a regula, vel conclu-
ſione generali, quod merces debeatur, vel non debeatur,
non enim in eo, quod ex duorum conſenſu agitur, unius
tantum cogitatio, ſed utriuſque conſenſus ſpectari debet,
l. non ſolum, *ff. de oblig. & act.* Bald. *conſ.* 112. *ad fin. verſ.*
præterea ſemper, *lib.* 3. Caſtrenſ. *conſ.* 190. *n.* 3. *lib.* 2. & in his
terminis, quod non relevet intentio ſolius præſtantis ope-
ras Rot. cor. Mantic. *dec.* 266. *n.* 7. & de intentione illas
recipientis mercedem non ſolvendi, quod pariter ſola non
ſufficiat, *dec.* 129. *n.* 2. *poſt med. p.* 4. *div.*

Pro conjectura autem intentionis, quod non debeatur 104
merces, ſolet conſiderari conſanguinitas præſtantis operas,
vel uſum alterius rei erga recipientem, cenſetur enim potius
præſtitiſſe intuitu conſanguinitatis, quam conſequendi mer-
cedem, dum de ea non fecit conventionem, Crot. *conſ.* 305.
n. 22. Franc. Coſta *conſ.* 90. *n.* 16. Rot. *dec.* 428. *n.* 4. *p.* 4. *rec.*

Verum animadvertendum hanc conjecturam non opera- 105
ri, ubi adeſt ſolitum locandi, & conducendi, ut in mer-
cede domus cenſuit Jo. Andr. *in d. add.* ad Specul. *in tit. de*
loc. §. poſtquam ver. porro ſicut ex conducto, & in mercede ope-
rarum, Seraph. *dec.* 1322. *n.* 1. & idem dici poteſt genera-
liter, ubi petens mercedem habet regulam pro ſe, quod
debeatur, quia ſola conſanguinitas non ſufficit ad eum 106
excludendum, Rot. cor. Cavaler. *dec.* 400. *n.* 2. *verſ. nec pu-*
taverunt, *& in Rec. dec.* 285. *n.* 5. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.* ſed bene ſi
concurrant aliæ conjecturæ, prout dicimus, quod ſola con-
junctio ſanguinis non facit præſumere donationem, Bart.
in l. quæ dotis 7. 12. *ff. de ſolut.* Hond. *conſ.* 39. *n.* 39. *lib.* 2. Rot. 107
cor. Caval. *dec.* 603. *n.* 5. ſecus autem ſi aliæ conjecturæ
concurrant Surd. *conſ.* 534. *n.* 40. *ad fin. & ſeq.* Mantic. *de*
tacit.

Digitized by Google

ſacit. lib. 53. tit. 19. n. 9. verſ. & in hoc caſu, & tit. 22.
n. 7. verſ. & ſi vos, Rot. *dec. 69. n. 22. part. 7. recent.*
108 Conſideranda tamen erit qualitas conjunctionis, & qua-
litas ſervitii, ſeu alterius rei præſtitæ, nam quod dictum eſt
donationem ex conſanguinitate non præſumi, limitari ſolet
109 in aſcendentibus erga deſcendentes, Ruin. *conſ. 262. n. 13. &*
ſeq. lib. 5. Cravet. *conſ. 164. n. 5. & 6.* Rot. *dec. 262. n. 7. p. 2.*
div. & cor. Cavaler. *dec. 636. n. 2.* niſi tamen adſit rei tra-
110 ditæ magnitudo, quia per eam excludi poteſt hæc præſum-
ptio etiam in aſcendente, Menoch. *d. arb. caſ. 8. n. 5. & 11. &*
ſeqq. Caball. *conſ. 221. n. 31. lib. 2.* & quatenus ſit res quæ
cadat ſub generalitate alimentorum, ut eſſe habitationem
alibi dixi, facilius argui poterit voluntas non aſſequendi
111 mercedem, nam quod mater ea quæ tradit, vel expendit in
alimenta filii, repetere non poſſit, licet ſecus ſit in eis,
quæ expendit circa res filii, ex text. *in l. alimenta 6. C. de*
negot. geſt. & ibi notant Alex. & Salic. & tradunt Ruin. *conſ. 5.*
n. 23. ver. ſed iſtis breviter lib. 3. Surd. *de alim. tit. 6. q. 8.*
n. 83. & ſeq. Fontanel. *de pact. nupt. clauſ. 6. gloſ. 2. p. 3. n. 13.*
112 Et ita ex circumſtantiis facti reſolvi poterit etiam ea quæ-
ſtio an filius, qui adminiſtravit bona paterna, maxime patre
vivente, poſſit eo defuncto prætendere aliquid pluſquam
alii ſui fratres in diviſione eorum bonorum ratione merce-
dis adminiſtrationis, in qua affirmativam tenuit Fulgoſ. *in l.*
illud. n. 3. C. de collat. & licet dicat, quod via in practica ob-
tineri poſſet, & ſe vidiſſe judicari contrarium, tamen eum
ſequitur, & maxime commendat Gomez *ad l. 29. Tauri n. 29.*
& dicit ejus opinionem videri æquam, & juſtam, & quod ipſe
ita practicaret. Contrariam vero opinionem tenuit Jaſ. *in*
d. l. illud, n. 8. & ejus opinio verior videtur Baeza *de de-*
cim. tut. vir. hiſpan. præſtan. c. 2. n. 3. & de filio qui negotia-
113 tus eſt tamquam miniſter patris de ejus mandato, & multa
lucratus eſt, quod patri lucratus ſit, & aſſequi nequeat ſa-
larium, aut recompenſam in diviſione hæreditatis paternæ
tenuit, Angel. *conſ. 85. n. 2. verſ. in contrarium*, & movetur
tum quia mandatum ſolet eſſe gratuitum, tum etiam, quia
filius ex debito reverentiæ paternæ adſtringitur aſſumere
ejus negotia, & eum ſequitur Natta *conſ. 372. n. 5.* Granut.
Theor. 12. n. 8. Menoc. *de arbitr. caſu 512. n. 10.* qui caſus An-
geli eſt fortior antecedenti, prout advertit Jaſ. *in d. l. il-*
lud, n. 8. ad med. C. de collat. unde regulariter non erit ab
114 iſta recedendum, ſed urgentibus circumſtantiis in contra-
rium poterit Judex aliquid arbitrari pro filio, licet tali ar-
bitrio raro, & parciſſime uti debeat, ſecundum Baezam.
de decim. tut. in d. c. 2. n. 9. & ſeqq. quem refert, & in termi-
nis Juris com. ab eo non recedere videtur Guttier. *de ju-*
ram. p. 5. c. 5. n. 7. licet poſtea teneat abſolute opinionem
Jaſ. quod nihil debeatur per leges Hiſpanas ibi adductas.
115 Imo poterunt etiam adeſſe circumſtantiæ tales, ex qui-
bus abſolute debebitur ſalarium prædicto filio, uti ſi pa-
ter non indigebat ejus opera ad ſui ſuſtentationem, &
ulterius filius expreſſe vel tacite proteſtatus ſit velle ab
eo recompenſam ſui laboris, Navar. *in manual. cap. 17.*
n. 144. & 148. quem ſequitur Guttier. *d. c. 5. n. 8.*
116 Facilius tamen debebitur recompenſa filio laboranti pro
matre, ex quo ipſa non habet eum in poteſtate, & ideo
non ſunt adeo debitæ ejus operæ matri, ac patri, ut poſt
117 Jo. Fabr. tenent Guttier. *ibid. n. 52.* & multo facilius, ſi ope-
ras præſtiterit quis Vitrico, vel Novercæ, quia his ſervi-
re non tenentur filii, ut conſideravit Valaſc. *conſ. 32. n. 2.*
118 Et quæ dicta ſunt de conſanguinitate, dicuntur etiam de
amicitia, nam & amicus cenſetur præſtitiſſe operas, vel con-
ceſſiſſe uſum rei propriæ gratis, non autem pro aſſequenda
mercede Alex. *conſ. 109. n. 4. lib. 6.* Crot. *conſ. 305. n. 1.* Natta
conſ. 377. n. 1. v. verſ. quod. Tiraq. *in tr. de pen. temp. cauſ. 22.*
119 *n. 78.* ſunt enim inter amicos communia omnia, adeout nec
conjuges quidem excipiantur, ut eſt text. expreſſus, qui videtur
mirabilis *in c. dilectiſſ. 12. q. 1.* quod tamen abſit intelligi reſ-
pectu uſus carnis, referendum enim eſt tantum quoad uſum
obſequii, & dilectionis, ut monet ibi Gloſ. *in verſ. & conjuges.*
120 Quod & ampliatur in filio amici, nam & ei præſumi-
tur amicus patris præſtitiſſe operas, vel alias res potius
animo donandi, quam aſſequendi mercedem, & idem eſt
e contra de filio amici erga amicum patris, Bart. *in l. 2.*
n. 4. ff. de negot. geſt. Menoc. *conſ. 603. n. 21.* Caroc. *de loc. &*
cond. tit. de fruct. & lit. expen. n. 42. quod tamen intelligen-
121 dum quatenus propter amicitiam cum patre gerat quis ne-
gotium filii, ſecus ſi gerat negotium ipſius patris, quod
alio reſpectu ſit etiam filii, quia tunc videtur contempla-
tione patris gerere quod ipſum patrem tangit, non etiam
quod tangit filium, & debetur ab eo merces, ut declarat Caſtr.
in l. is qui 46. ad med. verſ. tu dic melius, ff. de negot. geſt.
122 Verum ſicut ſupra dictum eſt, non ſufficere ſolam con-
ſanguinitatem ad arguendum mercedem non fuiſſe volitam,
ita dicendum eſt de amicitia, imo, & multo magis ſe-
cundum Rot. *dec. 286. n. 5. part. 4. tom. 2. rec.* & fortius
123 etiam in filio amici quatenus ſimul non concurrant amici-
tia, cauſa pietatis, & modica impenſa, Maſcard. *concl. 554.*
n. 57. Menoch. *de arb. caſ. 88. n. 61. poſt med.* Caroc. *d. tit. de*
fruct. & lit. expen. n. 44. verſ. hoc autem, vel niſi ſit amicitia,
quæ inducat affectum paternum, & concurrat cauſa pie-
tatis, ex relatis per Surd. *de alim. tit. 6. q. 23. n. 7. verſ. in-* 124
telligo, licet ipſe ſubdat non bene percipere diſtinctionem,
quam faciunt inter amicitiam, & affectum paternalem,
nam facile percipi poteſt diſtinctio inter amicitiam ſimpli-
cem, & amicitiam dictum affectum inducentem.
Et attendenda quoque erit qualitas amicitiæ, & ſervi- 125
tutis, ſeu rei præſtitæ, debet enim eſſe amicitia ſingula-
ris, & per prius contracta, ut docet Salyc. *in l. adverſus*
n. 2. ver. aut dubitatur, C. mandati, & Aretin. *in §. fin. n. 2.*
paulo poſt princ. inſtit. eod. tit. & levis non ſufficit, Mantica *de* 126
tacit. lib. 13. tit. 20. n. 2. & 3. Surd. *de alim. tit. 6. q. 22. n. 5.*
& ſeq. & debet agi de ſumma modica, alias ubi ageretur
de mercede magna, conjectura amicitiæ non relevaret,
Surd. *d. q. 22. n. 5n. & ſeq.* Menoch. *d. caſ. 88. n. 62. ad med.*
& ſeq. Mantic. *de tac. lib. 13. tit. 20. n. 5. in fin.*
Conjectura etiam ſumitur pro excluſione debiti merce- 127
dis ex eo, quod conſtet eum, qui operas præſtitit, ſpon-
te ſe obtuliſſe, ut firmat Franc. Coſta *conſ. 90. n. 27. &*
ſeqq. Monter. *dec. 54. n. 28.* & ex quo ex ipſis operibus,
ſeu ſervitio præſtando ſperabat conſequi honorem, quaſi
credatur, quod ex ea cauſa potius, quam ex cauſa lucri 128
motus fuerit, Monter. *ibi n. 30.* idemque erit ſi qui of-
ficium geſſit, profeſſus fuerit ſe multum obligatum domi- 129
no a quo illud recepit, ut ponderavit Rot. cor. Seraph.
dec. 849. n. 4. ad med. & in dec. 120. n. 9. part. 4. divers.
Sic ſi appareat ſervitium præſtitum fuiſſe ſub ſpe alicu- 130
jus remunerationis liberalis potius quam pro ſalario, hoc
non poterit peti, ut cenſuit Rot. cor. Seraph. *dec. 65. n. 2.*
verſ. & ex teſtibus, ubi quod Romæ hoc eſt frequentiſſimum,
& fallaciſſimum; Nec ex quo quis in tali ſpe fallitur, 131
agere poterit, Franc. Coſta *conſ. 90. n. 40.* Menoch. *de arb.*
caſu 514. n. 17. Rot. cor. Mant. *dec. 266. n. 6. & 7.*
Sic e contra, ubi quis haberet regulam contra ſe, puta non 132
deberi ſalarium non conventum, ſi vellet probare conven-
tionem, non ſufficeret teſtes de ea deponentes referre verba,
quæ intelligi poſſent de aliqua remuneratione, ſed debent
concludere de obligatione mercedis præciſa, ne ſit probatio
æquivoca, quæ non ſufficit, Rot. *dec. 428. n. 7. p. 4. rec.* ubi
cenſuit propterea non ſufficere verba, *che li darà ſodisfazio-* 133
ne, nec *che li darà quello che vuole*, quod ſecus eſſet ubi con-
currerent requiſita, vel alias petens ſalarium haberet regulam
pro ſe, & intentionem fundatam, tunc enim licet verba pro-
miſſionis eſſent in ſe æquivoca, & non magis importantia ſa-
larium, quam liberalem remunerationem, referenda eſſent
potius ad promiſſionem ſalarii, juxta tradita per Menoch.
conſ. 570. n. 9. verſ. nec obſtat, ubi famulo petenti ſalarium do-
minus reſponderat, quod non curaret hoc, ſed expectaret 134
ſuam liberalitatem, & ratio differentiæ eſt, quia quando ver-
ba ſunt directa in perſonam ſolitam locare operas ſuas, &
concurrit titulus præambulus promittendi ſalarium potius
quam remunerationem liberalem; illi titulo potius tribuen-
da ſunt quam alteri poſſibili, prout ex Gloſ. & Bart. *in l. cum*
quid n. 11. ff. ſi cert. pet. & aliis relat. per Surd. *conſ. 24. n. 3.*
& 4. dixit Rot. *in dec. 418. n. 12. & 17. part. 4. tom. 2. rec.*
In verbis quoque non poterit fieri fundamentum, ſi ſint 135
mere Curialia, quia notum eſt, quod non obligant, *c. cum*
venissent de reſtit. Dec. *reſp. 503. n. 23. lib. 2.* & ſic nec pro-
lata a domino firmans deberi ſalarium, nec a famulo im-
portans illud non deberi, Seraph. *in dec. 1322. n. 2. in rec.* 136
dec. 238. n. 3. part. 1. & dec. 348. n. 18. p. 4. tom. 2. prout etiam
ſi unus remittat arbitrio aut voluntati alterius, poterit il-
le interpretari modo ſuo, & arbitrari extra terminos ju-
ſti, quia intelligitur de arbitrio boni viri, puta ſi ſer-
viens dicat ſe remittere ad illud, quod dominus voluerit,
d. dec. 238. n. 3. part. 1. rec. poſſunt tamen quandoque ver-
ba continere præciſam obligationem mercedis juſtæ, & eſ- 137
ſe curialia reſpectu liberalis recognitionis, ſeu alicujus
honorarii pinguis, & tunc diſtingui poterunt, & agi va-
lebit ad mercedem juſtam, non ad honorarium illud pin-
gue *d. dec. 348. n. 19. part. 4. tom. 2. recent.*
Non ſolum autem ponderantur in hoc propoſito ver- 138
ba, ſed etiam e contra ponderatur taciturnitas, videlicet
ſi quis operas, vel rem præſtitit, diu tacuit, & merce-
dem non petiit. Inde enim arguitur voluntas eam non aſ-
ſequendi, Rot. *dec. 559. prope fin. verſ. & ex quo toto ſexennio*, 139
part. 1. diverſ. Seraphin. *dec. 849. n. 4. verſ. ſed quod maxime*
Mantic. *dec. 266. n. 5.* at hæc quoque non eſt conjectura de
ſe ſufficiens, ubi tempus non ſit habile ad præſcriben-
dum, Seraph. *dec. 1322. n. 4.* Caval. *dec. 400. n. 4. & 5.*
Ponderatur quoque ſi is, qui operas, vel alias res præſti- 140
tit, aliquid e contra recepit, ſuccedunt enim quandoque
munera loco ſalarii, ut ex Angel. *in l. ſi non fortem, §. liber-*
tus, n. 18. ff. de cond. indeb. dixit Rot. in Rom. merc. 4. Ma-
ji 1607. *in princ.* cor. Pamphilio, quæ deciſio eſt impreſſa
per Marcheſ. *de commiſſ. p. 1. fol. 2297. il 1.* & licet ex dona-
tivis argui potius ad diminutionem ſalarii, quam quod non 141
debeatur, dixerit Rot. cor. Cavales. *dec. 400. n. 6. verſ. do-*
num, tamen hoc procedere poteſt, ubi concurrunt requiſi- 142
ta, ut peti poſſit ſalarium, & donativa ſubſecuta fuerint,
cenſen-

Digitized by Google

cenſentur enim data animo compenſandi, prout etiam ſi
143 dominus donet famulæ, el famulo pro ejus filia dotem, quod
præſumatur animo compenſandi cum mercede, non autem
libere donandi deciſum refert Cabedo *dec.* 117. & ſequitur Fon-
tanel. *de pact. nupt. clauſ.* 5. Gloſ. 2. *p.* 3. *n.* 4. alias in dubio
bene poteſt ſumi conjectura, quod qui ea recipere ſolitus erat,
vel illa ſperabat, voluerit eorum intuitu ſervitia præſtare, &
illis eſſe contentus abſque alia mercede, quod & multo magis
urgebi, ſi quid certum recepturus erat, ut caſus ſæpe con-
144 tingit in famulis recipientibus quotidianum victum, eſt
enim ſæpe victus merces ſatis æqua pro ſervitute præſtita
ab illum recipiente, Thomat. *in dec.* 14. *n.* 39. ſi conſide-
retur qualitas ſervientis, & ſervitii præſtiti, prout conſi-
derari debet, nam ſimplex, v. gr. pediſequa debet eſſe
contenta victu, & veſtitu, dum non fecit conventionem de
majori ſalario, Dec. *co ſ.* 132. *in fin.* Granut. *theor.* 12. *n.* 11.
145 idemque etiam eſt de aliis famulis vilibus, ſecus autem de
honeſtioribus, Seraph. *dec.* 74. & *dec.* 849. *utrobique. n.* 2.
Rot. Bonon. *dec.* 56. *in add. verſ. hoc tamen aguin.* Thomat.
146 *dec.* 4. *n.* 40. & attenditur etiam qualitas officii, & laboris,
adeout qui ſervivit pro certa portione Panis, & vini, ante
adeptum aliud officium non debet ea poſt illa contentus eſſe,
ſed poteſt petere ſalarium dari ſolitum ſuis anteceſſoribus in
147 officio illo, ut firmatur *in dec.* 354. *n.* 4. *part.* 1. *rec.* & pra-
cticatur etiam in juvenibus Apothecarum, ut pro certo
tempore ſerviant pro ſolo victu, attento quod ab initio
ſunt ignari artis, & poſtmodum ubi operæ quas præſtant
per exercitium, incrementum accepere, itaut majori mer-
cede ſint dignæ, eis ſalarium augetur, & præſtari debet,
Caroc. *de loc. tit. de mercede, q.* 2. *n.* 2. etiam non conventum
ſtante conſuetudine, ut in Rom. mercedis cor. Sacrato
impreſſe per Marcheſan. *part.* 1. *fol.* 1296. *il* 2. *n.* 5.
148 Sunt & aliqui, qui inſerviunt ſine mercede, dummodo
concedantur eis horæ aliquæ diei liberæ, quibus poſſint
ſtudiis operam dare, Navar. *conſ.* 1. *n.* 6. *de loc. & cond.* Me-
149 noch. *de arbitr. caſ.* 515. *n.* 4. *verſ. aliqui etiam*, quod vul-
gare eſt in famulis ſcholarium qui volunt commoditatem
audiendi lectiones, Rebuff. *de privil.* 167. ubi declarat
Gratian. *dec. March.* 53. *in addit. n.* 7.
150 Aliquibus etiam non debetur a dominis quibus ſerviunt,
aliqua merces, quia officium cui præficiuntur, lucrum ſuf-
ficiens eis affert, prout ſunt Juriſconſultorum Cancella-
rii, qui reſponſorum exempla tradenda conſultoribus con-
151 ſcribunt, de quibus Menoch. *de arbitr. caſ.* 513. *n.* 4. *ad fin.*
& idem eſt de aliis eorumdem famulis recipientibus a
clientibus, vel ſcholaribus dominorum ſufficientia mune-
152 ra, etenim ſi famulus induatur a cliente Doctoris ejus
domini, præſumitur indutus intuitu ipſius domini, & fa-
mulo in ſalarium imputatur, ut docet Alber. *in l. uxori
ad fin. ff. de aur. & argent. legat.*
153 Tanti autem ſit iſta circumſtantia, quod ſerviens aliquid
recipiat, & ſignanter famulos victum, & veſtitum, ut
ſint, qui velint concluſionem, quod ſalarium non con-
ventum non debeatur procedere ſolum circumſtantia iſta
concurrente, Thomat. poſt alios *dec.* 14. *n.* 38. quodque alias
evitari non poſſit diſpoſitio Juris Divini in Evangelio *Lu-
ce cap.* 10. ibi, *dignus eſt enim operarius mercede ſua*, &
Math. c. 20. ibi, *voca operarios, & redde illis mercedem*,
ita D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 68. *n.* 32. & 33.
Non autem omnes operæ præſtitæ expoſcunt mercedem,
154 vel ſaltem non pro omnibus agi poteſt in judicio, ſi enim
leves ſint rejiciuntur, imo quod ubi non ſit probatus
aſſiduus famulatus, & formalis, ſed tantum præſtatio quo-
rundam ſervitiorum, ex eis non oriatur obligatio neque
civilis neque naturalis, & ſolum pariant obligationem
155 antidotalem, quæ in foro exteriori non eſt efficax, ne-
que ad agendum, neque ad excipiendum, firmat Leoncill.
dec. Ferr. 37. *n.* 21. *verſ. quod adhuc magis.*
Verum quoad effectum excipiendi, caſus evenit ſæpe in eis
156 qui fuerunt aliti. & dum alimenta ab ipſis repetuntur ex-
cipiunt de ſervitiis præſtitis, in quo totum negotium con-
ferendum eſſe in arbitrium Judicis, decrevit Senatus Luſita-
nus, ut refert Gamma *dec.* 216. *n.* 1. ubi quod quatenus ſervi-
tia ſint levia qualia reputantur in muliere Gallinas, & ova
157 obſervare, triticum ad farinam conficiendam mundare,
jentaculum in agro laborantibus mittere, hidriolam aquæ
e vicino fonte in caſam ruſticam deferre, & ſimilia potius
oblectamenta, & vitandi otii cauſa facta, quam ad uſum,
vel compulſionem alimenta iis præſtita videntur, & ideo
non compenſanda. Verum in praxi ſervari contra illam
deciſionem, & compenſari ſervitia cum alimentis, dicit ibi
158 Add. & idem etiam ſenſit ipſ. Gamma deciſionis illius com-
pilator *d. dec. verſ. ego conſiderarem*, & huic opinioni vide-
tur adhærendum, quia in hoc magis communiter concor-
dant DD. ex infra citandis, ſed major controverſia eſt an
facienda ſit compenſatio in totum, etiamſi ſervitia non
æquent valorem alimentorum, vel potius in partem æqui-
valentem, nam aliqui volunt quod hæc compenſatio non
ſit intelligenda ſecundum propriam naturam compenſatio-
159 nis, ſcilicet ut videri debeat quanta fuerit impenſa alimen-
torum, & quantus valor operarum, & compenſari uſque
ad concurrentem quantitatem, & ab inde ſupra peti poſ-
ſit, ſed intelligi ſimpliciter hinc inde in totum compen-
ſatum, quaſi actum cenſeatur tacite, quod unus impenſas,
alius operas præſtet, abſque eo quod aliquid per hinc in-
de valeat, ut poſt alios, quos referunt, Burat. *conſ.* 83. *n.* 11.
Marcebr. *conſ.* 110. *n.* 72. & *ſeq.* Borgnin. *dec.* 8. *n.* 66. *ad med.
p.* 3. & videtur fuiſſe de mente Bald. *in l. ſi paterno* 15. *n.* 3.
ver. vel dic. C. de neg. geſt. ubi de vitrico præſtante alimenta,
dicit quod ſi recepit aliqua ſervitia, non repetit, ſecus ſi
nulla, Contrarium vero, quod facienda ſit tantum compen- 160
ſatio pro rata valoris ſervitiorum, ſenſit Aretin. *conſ.* 40.
in fin. Surd. *alim. tit.* 6. *q.* 11. *num.* 33. *verſ. contra tamen*,
Gamm. *d. dec.* 216. *prope fin.* Rot. *dec.* 149. *n.* 12. *p.* 12. *rec.*
Verum conciliari poſſunt iſtæ contrariæ ſententiæ, ut pri- 161
ma procedat, ubi exceſſus eſt parvus, ita ut fere dubitari poſ-
ſit an adſit vel ne, ſecus vero ſi adſit exceſſus evidens, quia
non poſſet fieri compenſatio in totum, & quatenus deficiant
aliæ conjecturæ non arguenda erit illius pluris donatio, &
ideo peti poterit, ut habetur *in l. ex annuo* 16. *ff. de donat. in-
ter virum. & uxor.* & tradunt Corn. *con.* 265. *n.* 3. *propter
fin. lib.* 1. Menoch. *conſ.* 771. *n.* 16. & ſenſit etiam Marcabr.
d. conſ. 110. *n.* 77. & Cancer. *var. p.* 1. *c.* 16. *n.* 35. *poſt med.*
Quando autem adſit dicta parva diſparitas, vel con- 162
currant aliæ conjecturæ ſufficientes vel non, certa regu-
la dari non poteſt, & ideo remittendum erit arbitrio Ju-
dicis, ut ex Alex. *conſ.* 109. *n.* 2. *lib.* 6. & alia decrevit
Senatus Luſitanus penes Gamm. *dec.* 216. *n.* 1. & Rot. Bo-
non. penes Monach. *dec.* 17. *num.* 17.
Verum ſi quis ſit alimentandus ex obligatione, & alimen-
tatus domi operas ſuas in ea præſtet alimentanti non poterit 163
earum mercedem prætendere, quia alimentandus tenetur
operas præſtare alimentanti, *c. nel ipſis in fin.* 16. *q.* 6. *l. fin.* §.
ſane it a in fin. ff. de his qui ad Eccl. conſug. non enim debet ſta-
re in humo alimentandus ſicut corpus mortuum, ut dicit
Bald. *in l.* 2. *n.* 7. *C. de legib.* & refert Surd. *de alim. tit.* 4. *q.* 29. 164
n. 1. ſaltem quatenus debeantur alimenta ex Juris diſpoſitio-
ne, non autem ex diſpoſitione teſtatoria, quia tunc ceſſet,
ut tradunt DD. *in l. divortio in princ.* ubi Jaſ. *n.* 24. *ff. ſol.
matr.* Alex. *conſ.* 100. *num.* 5. *lib.* 1. & alii relati per Burſat.
conſ. 210. *n.* 11. & latius per Giurb. ad conſuet. Meſſan *c.* 7.
Gloſ. 13. *p.* 1. *n.* 41. niſi forte teſtator reliquiſſet alimenta in 165
domo, quia tunc cenſetur contemplatus favor hæredis, ut
habeat ſervitia alendi, ut diſtinguendo tradit Decian. *conſ.* 90.
n. 17. *lib.* 5. Trentacin. *var. lib.* 1 *tit. de alim. reſol.* 1. *n.* 15. 166
& quod ubi quis relinquit famulo alimenta, ut ſtet cum hæ-
rede, quod talis famulus modo quo ſerviebat teſtatori, de-
beat ſervire hæredi, docuit Albenit. *in l.* 2. *n.* 1. *C. de legat.*
Unde eſt, quod ſi alendus nolit habitare cum alere de-
bente, & locus ſit præſtationi alimentorum extra domum, 167
in taxatione eorum deduci debeat valor operarum quas
præſtare deberet alendus, Caſtren. *conſ.* 425. *n.* 3. *lib.* 2.
Roland. *conſil.* 84. *n.* 14. *lib.* 3. & alii adducti per Mart.
Medic. *dec.* 89. *num.* 49.
Et hæc ratio operarum habetur etiam in impuberi æta-
te poſt ſeptennium Aretin. *conſ.* 84. *n.* 7. licet contrarium 168
ſenſerit Monach. *dec. Bon.* 17. *n.* 16. *poſt med.* ubi de puel-
lis, quarum una erat annorum ſex, alia annorum novem, 169
quo autem ad exiſtentes in infantili, non dubitandum eo-
rum operas non conſiderari ex tradita per Burſ. *conſ.* 83.
n. 11. *verſ. & licet*, & idem eſt de valde ſene, vel aliter ope-
ras præſtare non valente, ut dixit Rot. in una Forolivien.
alimentorum 10. Nov 1630. §. *verum utraque*, cor. Veroſ-
pio, horum enim operæ nullæ ſunt, ut habetur *in l. orbi-
bus* 13. *q. de i.do. ff. de uſufru.* & dixi *in c.* 15. *n.* 5. & hodie
idem evenit in omnibus nobilibus, quia eis non convenit
operari, Monach *dec. Bonon.* 17. *n.* 16. Mart. Medic. *dec. Se-
nen.* 89. *n.* 50. & *ſeq.* ubi reſpondet Doctoribus, qui allega- 170
bantur in contrarium, dicens quod non applicantur mo-
dernis temporibus, loquendo de operibus artificialibus mu-
lierum Senenſium, & quod obſequiales dicit, non fuiſſe
habitam earum rationem, quia computanda quanti alimen-
tans conducturus eſſet, qui eo caſu non conduxiſſet, &
eſt generale, ut alimentandus non teneatur præſtare niſi ope- 171
ras ſibi conducentes, Curt. Jun. *conſ.* 149. *n.* 5. cum aliis late
relatis per Giurb. ad conſuet. Meſſan *c.* 7. Gloſ. 13. *p.* 1. *n.* 41.
Sunt & officia quæ quis neceſſario aſſumere debet, pro 172
quibus mercedem propterea petere nequit, ut de officio 173
tutoris traditur *in l. a tutoribus*, §. *principalibus*, & *in l. qui
negotiationem in fin. ff. de adminiſtr. tut.* licet poſſint tutores 174
ab initio antequam ſuas operas præſtent, petere ut a Ju-
dice ſibi conſtituatur certum ſalarium in quibuſdam caſi-
bus, & cum declarationibus quæ videri poterunt late pe-
nes Cyriac. *contr.* 503. & D Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 87.
Sunt & operæ, quæ locari nequeunt, de quibus dixi
ſupra *in c.* 15. *de operibus, quæ locari poſſunt, vel non*, &
latius, ac melius, quarum operarum peti poſſit merces,
vel videri poterit penes D. Lanfr. Zacch. in ſæpe, ſed
numquam ſatis laudato ejus tractatu *de ſalario, ſeu ope-
rariorum mercede, p.* 2. *nempe q.* 50. & *ſeq.*

Deni-

Digitized by Google

Denique non omittam tangere quæſtionem, an condu-
175 ctor mercedem non ſolvens dicatur moleſtare, quæ diſputari contingere poterit, ſi hæres prohibitus moleſtare uſufructuarium ſubpœna, ab eo domum vel quid aliud conducat, & mercedem non ſolvat, in qua quæſtione Ruin. *conſ. 48. n. 9. l. 2.* tenuit affirmativam, motus quia conductor non ſolvens dicitur injuſte detinere, itaut auctoritate propria poſſit expelli, Gloſ. & Bart. *in l. eodem Cod. loc. & dicam infra c. 55.* & qui injuſte detinet, dicitur injuriam inferre domino, ſeu alteri civilem poſſeſſionem habenti, & illum moleſtare, Bart. in *l. 1. §. interdictum, ff. uti poſſidet*, Gloſ. in *l. 1. C. eodem.*

Verum hanc opinionem Ruini non eſſe juridicam, di-
176 cit Surd. *de alim. tit. 9. q. 26. n. 53. verſ. hoc Ruini*, & adducit plures rationes, quæ placent in præfato caſu, quo hæres prohibitus ſit moleſtare uſufructuarium, & ab eo conducat, & non ſolvat, quia ſaltem non dicitur eum moleſtare in uſufructuarium, nec tamquam hæres, ſed tamquam conductor, ut bene conſiderat ipſe Surdus, un-
177 de deduci poteſt ex ſenſu ejuſdem, aliud eſſe dicendum, ſi quis prohibitus eſſet moleſtare tanquam locator.

Præterea ſalvari poteſt opinio Ruini, quando hæres uti penſiones non ſolvens juſſus eſſet rem dimittere, & hoc
178 negaret, quia tunc diceretur poſſeſſionem ipſius rei intervertere, & uſumfructuarium ſpoliare, *l. conductores penult. C. loc. & dicam infra in c. fin.* ſicque eum moleſtare, ut firmat idem Surd. *d. q. 26. n. 55. & 56.*

Cui recte ſolvatur merces Locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Solvens alteri de mandato idem eſt ac ſi ſolviſſet mandatum.*
2 *Mandati fines ſunt diligenter obſervandi.*
3 *Procuratori ad locandum recte ſolvitur merces locationis de magis communi.*
4 *Recte ſolvitur ei, cum quo fuit contractum.*
5 *Conductor recte ſolvit ei, qui ſibi locavit.*
6 *Lim. ſi ſit Procurator ad locandum tantum.*
7 *Procuratori ad locandum tutius ſolvitur ſi ex qualitate ipſius ceſſet ſuſpicio.*
8 *Ampl. recte ſolvi procuratori qui locavit, etiamſi ſtipulatus fuerit mercedem nomine domini.*
9 *Procurator ſtipulans domino acquirit actionem, & obligationem, licet cogi poſſit a domino eam ſibi cedere.*
10 *Ampl. etiamſi verba ſtipulationis non ſint directa in ipſum ſtipulantem, ſed in dominum abſentem, & pro eo ſtipulatus fuerit Notarius.*
11 *Procuratori ad litem ſuper penſione, non recte ſolvitur penſio.*
12 *Lim. ſi procurator ad litem conſtituens judicati agit.*
13 *Lim. 2. Si procuratori ad litem data ſit facultas exigendi.*
14 *Decl. requiri mandatum ſpeciale ad exigendum.*
15 *Et non ſufficit in mandato ad litem additam eſſe clauſulam, &c.*
16 *Clauſula, &c. extenditur ad ea, quæ ſunt de natura actus, non ad alia.*
17 *Et ad ea, quæ deſunt ad complementum orationis jam cæptæ, non ad ea, quorum ſaltem principium non eſt expreſſum.*
18 *Procuratori habenti mandatum falſum non recte ſolvitur.*
19 *Lim. ſi ſolvens habebat juſtam cauſam credendi eum procuratorem.*
20 *Decl. limitationem ſecundum aliquos procedere in debitore ſpeciei, ſecus in debitore quantitatis.*
21 *Sed declaratio procedit, ſi ſolvens quantitatem habebat juſtam cauſam procuratori falſo non credendi.*
22 *Juſta cauſa credendi procuratori falſo eſt ſi attulit ordinem cum caracteribus ita ſimilibus illis creditoris, ut quilibet diligens ſolviſſet.*
23 *Caracteres eſſe ſimiles illis debitoris, ſi eis oſtenſis ipſemet decipitur, etiamſi oſtendatur per feneſtrellas.*
24 *Contr. quod debet ei oſtendi ordo integer.*
25 *Et quando recurrendum ſit ad peritos.*
26 *Juſta cauſa credendi procuratorem verum eſt, ſi publice ſe gerebat ut talis.*
27 *Idem in gerente ſe pro tutore, quo recte ei ſolvatur.*
28 *Procuratori revocato recte ſolvitur ab ignorante revocationem.*
29 *Mandatum procuræ veroſimilius eſt in perſona valde conjuncta uti filio, & fratre.*
30 *Mariti habent mandatum a lege in bonis dotalibus, & paraphernalibus tantum, ſed de conſuetudine omnia bona uxorum adminiſtrant.*
31 *Conjunctio ſanguinis cum creditore ſola, non ſufficit ad hoc, ut conjuncto recte ſolvatur.*
32 *Conjunctus poteſt agere ad effectum deponendi.*
33 *Conjuncti habent mandatum a lege ad agendum, non ad exigendum.*
34 *Conjuncti admittuntur ad agendum cum promiſſione de rato.*
35 *Et quatenus non ſufficiat promiſſio de rato admittuntur præſtita cautione.*
36 *Conjuncti uſque ad quem gradum admittantur ad agendum pro conjuncto, ſunt variæ opiniones.*
37 *Mandatum procuræ probatur per conjecturas.*
38 *Decl. procedere in mandato ad litem, non in mandato ad exigendum.*
39 *Intellige declarationem, ut mandatum ad exigendum non probetur, niſi per authenticas ſcripturas quando agitur de ſolutione facienda, ſecus ſi agatur de ſolutione jam facta ſuſtinenda.*
40 *Conductor recte ſolvit mercedem ei qui ſibi locavit, etiamſi ſit merus Prædo.*
41 *Decl. procedere ſi dominus non ſit perſona privilegiata, ut miles, & Eccleſia.*
42 *Prælato intruſo recte ſolvitur.*
43 *Decl. procedere ſi cum eo ſit contractum, alias requiritur juſta cauſa credendi eum eſſe Prælatum verum.*
44 *Ei cum quo contractum eſt recte ſolvitur, etiamſi ſciatur eum non eſſe dominum.*
45 *Decl. recte ſolvi prædoni qui locavit, ſi merces conſiſtat in pecunia, ſecus ſi in fructibus rei.*
46 *Procurator ad exigendum poteſt facere confeſſionem de recepto.*
47 *Habentes mandatum a lege, ut tutores, & Prælati non poſſunt facere confeſſionem de recepto anticipatam.*
48 *Confeſſio de recepto non probat veram ſolutionem præcipue contra eum qui confeſſionem non fecit.*
49 *Procuratori, & adminiſtratori non recte ſolvitur poſtquam debitor habet juſtam cauſam credendi dominum nolle ei amplius exigere.*
50 *Conductor recte ſolvit penſiones domino, etiam poſtquam dominium in alio tranſtulerit.*
51 *Dominus poſt alienatam rem non poteſt gaudere penſionibus illius, ſed debet actiones ad exigendum cedere, vel illas exactas reſtituere.*
52 *Penſio locationis ſi ſit annua cenſetur debita ratione fructuum, vel aliarum commoditatum totius anni computati a die conſtitutionis.*
53 *Etiamſi ſit deſtinata in certis diebus, quia cenſetur facta deſtinatio pro commodiori ſolutione.*
54 *Penſio locationis regulatur ad inſtar penſionis Eccleſiaſticæ.*
55 *Penſio in caſu mutationis domini debetur ei cui ſpectaret perceptio fructuum, & pro rata pro qua ſpectaret.*
56 *Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem, etiamſi ſint maturi, & recollectioni proximi.*
57 *Separati vero a ſolo, etiam in fundo adhuc exiſtentes ſpectant ad venditorem.*
58 *Penſio rei venditæ ſi debita pro fructibus tempore venditionis perceptis ſpectat ad venditorem, & pro percipiendis ad emptorem, quamvis exacta ſit.*
59 *Et ſi fructus percepti ſint pro parte, pro ea parte debetur penſio venditori.*
60 *Et in rebus in quibus fructus percipiuntur, dietim, dividitur penſio pro rata temporis.*
61 *Et idem ſervatur in penſione Eccleſiaſtica.*
62 *Penſiones non exactas aliqui volunt reputari pro fructibus pendentibus.*
63 *In venditione facta a Fiſco attenditur, an dies ſolutionis penſionis evenerit ad dignoſcendum, an ſpectet ad emptorem, vel ne.*
64 *Si ad emptorem tranſit jus Coloniæ debetur ei etiam penſio.*
65 *Venditor poteſt ſibi reſervare penſiones rei venditæ, quæ regulariter ad emptorem ſpectarent, & e contra cedere eas, quæ ſibi eſſent debitæ.*
66 *Decl. requiri pactum clarum, nec ſufficere clauſulam,* cedens &c.
67 *Minuſque ſufficere dictum eſſe,* emptorem debere conſequi omnia mobilia, & alia ad quæ tenetur conductor.
68 *Sufficeret tamen expreſſum eſſe emptorem aſſequi debere penſiones, nec poſſet intelligi de fructibus tantum.*
69 *In reſtitutione fideicommiſſorum non veniunt fructus.*
70 *Nec veniunt penſiones bonorum locatorum.*
72 *Lim. in caſibus in quibus dominium bonorum tranſit ipſo jure in fideicommiſſarium.*
73 *Si fructus fideicommiſſi eveniente caſu reſtitutionis ſint percepti in parte pro ea parte debetur penſio hæredibus gravatis.*
74 *Lim. ſecundum aliquos ſi locatio ſit facta a teſtatore, ut tunc omnes penſiones ſit exactæ ad fideicommiſſarium pertineant.*
75 *Decl. limitationem procedere in penſionibus ſeu aliis annuis redditibus, quæ non debentur reſpectu fructuum, ſeu aliarum commoditatum rei fideicommiſſariæ, non autem in penſione rei locatæ.*
76 *Penſiones domorum, & ſimiles provenientes ab uſu rei, licet ſint fructus civiles, tamen de eis judicatur, ut de naturalibus.*
77 *In fideicommiſſis particularibus, ac etiam in generalibus*

Digitized by Google

bus non veniunt acceſſiones, & augmenta, ſed ſolum in univerſalibus.

78 *Fructus ubi debentur ratione alicujus oneris, etiam penſio debetur ad eamdem rationem, non autem ad rationem perceptionis fructuum.*

79 *Marito debetur penſio rei locatæ propter onera matrimonii, & ideo pro rata temporis, quo illa ſuſtinuit, & non attenditur perceptio fructuum.*

80 *Unus ex ſociis recte agit pro tota penſione rei communis.*

81 *Ampl. etiamſi minorem partem habeat in ſocietate.*

82 *Ampl. 2. ut etiamſi diſſoluta ſit ſocietas, debitor ignorans diſſolutionem bene totum ei ſolvat.*

83 *Socius exigens ſolam ſuam partem penſionis rei locatæ compellitur eam conſocio communicare.*

84 *Doct. certius procedere, ubi debitor effectus ſit non ſolvendo, vel aliter conſocius non valeat ab eo partem ſuam conſequi.*

CAPUT XXXVI.

DOmino recte ſolvi mercedem non eſt dubium regulariter loquendo, & idem eſt ſi ſolvatur alteri de ejus ordine, vel mandato, aut ejus Procuratori ad exigendum conſtituto, qui enim ſolvit de mandato, perinde eſt ac ſi ipſi mandanti ſolviſſet, *l. ſolutum* 11. *§. ſolutum*,
1 *ff. de pig. act.* Surd. *conſ.* 82. *n.* 2. Burat. *dec.* 2. *n.* 1.

Verum dubitari contingit, an ſolutio mercedum recte fiat Procuratori qui habeat tantum mandatum ad locandum. Et pro negativa videtur text. expr. in *l.* 1. *§. igitur propoſitio, ff. de exerc. act.* & facit ratio illa, quod fines mandati diligen-
2 ter ſunt ſervandi, *l. diligenter, ff. mandat.* unde eam tenuerunt in *d. §. igitur propoſitio*, Odofred. Rom. *ſing.* 23. *& conſ.* 461. *n.* 1. *verſ. qua quidem*, Curt. Jun. ad Alex. *in l. reſcriptum, §. fin. in verb. ſolvi, ff. de pact.* Fabian. de Mont. *de empt. & vend. in* 3. *q. princ. q.* 16. *col.* 2. *verſ. & eſt advertendum*, Pariſ. *de reſignat. l.* 7. *q.* 24. *n.* 60.

At his non obſtantibus, contraria opinio videtur ma-
3 gis recepta, quia eam tenuerunt ſignanter Pariſ. *conſ.* 122. *n.* 1. *l.* 4. Stracca de Decoctor. *§. mandati ſub n.* 23. Alphan. *in rubr. C. de adm. poſt n.* 50. Urſil. ad Afflict. *dec.* 285. *n.* 19. Fachin. *l.* 2. *controverſ. c.* 93. Paſchal. de Patr. *poteſt. c.* 2. *p.* 1. *n.* 18. Gratian. *diſcept.* 20. *n.* 32. Add. ad Greg. *dec.* 139. *n.* 8. Vinc. de Franc. *dec.* 699. *n.* 4. *& per tot.* Surd. *dec.* 229. *n.* 9. Rot. coram Seraph. *dec.* 548. *n.* 4.

4 Ratio autem præcipua hujus opinionis eſt, quia ei recte ſolvitur, cum quo fuit contractum, ut docuit Bart. *in l. eum qui ita, §. qui ſibi aut filio, verſ. idem dico in Procuratore, ff. de ver. oblig. & in l. filius familias paciſcendo, C. de pact. per text. in l. quod ſervus, ff. depoſiti, & in l. ſi unus, ff. de pact.* & in terminis conductoris, quod re-
5 cte ſolvat ei, qui ſibi locavit etiam non domino, eſt text. in *l. ſi urbana, ff. de cond. indeb.* de quo infra.

6 Et ad text. *in d. l.* 1. *§. igitur propoſitio, ff. de exerc. act.* in quo fundatur prima opinio, reſpondetur loqui de Procuratore conſtituto ad locandum, cum taxativa tantum ibi *vel ſi ad locandum tantum*. Et ideo nil mirum, ſi non debet ulterius progredi, & exigere mercedes. At ex eo non poteſt argui idem quoque dicendum eſſe, ubi mandatum ſit ſimpliciter ad locandum, abſque ulla taxativa.

Concludendum igitur, quod licet de Juris rigore quæſtio ſit diſputabilis, tamen in prædictis terminis procuratoris habentis mandatum ad locandum ſimpliciter abſque taxativa, & qui locavit, ſecunda opinio pro validitate ſolutionis retinenda eſt tanquam magis recepta, & verior, atque maxime ſi ex qualitate Procuratoris ceſſet
7 ſuſpicio, ut ponderavit S. Concilium Neapolitanum, penes Vinc. de Franc. in *d. dec.* 699. *ad fin.*

Quæ ſecunda opinio ſic retenta ampliari etiam poteſt, ut procedat quamvis talis Procurator expreſſe locaverit,
8 & ſtipulatus fuerit mercedem nomine domini, ex quo enim dominus approbavit ejus perſonam ad locandum, cenſetur etiam approbaſſe ad recipiendum mercedem locationis, ut firmat Grat. *diſcept.* 20. *n.* 33. & quamvis Procurator ſtipuletur domino, tamen ſtipulatio habet fundamentum in perſonam ipſius ſtipulatoris, & ei tribuit actio-
9 nem, & obligationem, licet cogi poſſit a domino eam ſibi cedere actione mandati, *l. pen. C. ad exhibendum*, Imol. *in l. ſtipulatio iſta, §. alteri, n.* 2. & ibidem Jaſ. *n.* 11. *ff. de verb. oblig.* Natt. *conſ.* 262. *n.* 12. cum aliis latiſſime traditis per Surd. *dec.* 229. *n.* 14. quibus addo Bellon. Jun. *conſ.* 63. *n.* 6. & Rot. coram Cavaler. *dec.* 245. *n.* 2. *quæ eſt etiam in rec. dec.* 660. *p.* 3. & coram Ubaldo *dec.* 233. *n.* 1.

10 Et licet dubitari poſſit, an hoc procedat, etiamſi verba ſtipulationis non fuerint tantum directa in ipſum ſtipulantem, ſed etiam in dominum abſentem, & proeo ſtipulatus fuerit Notarius, & quandoque Rota tenuerit negativam, ut videre eſt in *de.* 172. *n.* 5. poſt Cen. *de conſ.* tamen de jure verior eſt contraria opinio, quod ſcilicet etiam in prædicto caſu idem ſit, ut late probat Surd. *d. dec.* 229. *n.* 27. *& ſeq.* & agnovit Rota, ac proinde a dicta deciſione receſſit, ut habetur in *dec.* 179. *n.* 7. poſt eumdem, Cenc. *de Cenſib.*

Si autem quæratur, an idem ſit in Procuratore conſtituto ad litem peragendam cum conductore ſuper ipſa ſolutione mercedis, reſpondendum eſt negative, quia hoc jure utimur, ut litis Procuratori non recte ſolvatur, dicit text. in *l. hoc jure* 86. *ff. de ſolut.* & dixit etiam Rot. cor. Greg. *dec.* 139. *n.* 4. *& in rec. dec.* 402. *n.* 3. *prope finem*, *p.* 1. quæ eſt Ubaldi, *dec.* 136. *n.* 3. ubi & quod propterea neque poteſt ei fieri oblatio, nec interpellatio ad recipiendum. 11

Et redditur ratio in ipſo textu præfato: nam abſurdum eſt, cui judicati actio non datur, ei ante rem judicatam ſolvi poſſe. Unde arguitur, quod ubi talis Procurator ad litem conſtitutus judicati agit, poſſit etiam ei ſolvi, ut per Gloſ. ibi *in verb. judicati*, & caſus eſt, ſi creditor ſit expenſarum, & dominus ſolvendo non ſit, tunc enim ei dari, ut ex judicatione ſatisfiat, eſt text. *in l. alterius* 30. *ff. de Procurat.* 12

At ſi ita datus ſit, ut ſolvi ei poſſit, clarum eſt quod conductor ei ſolvendo liberabitur, ut habetur in eadem 13
l. hoc jure 86. *in fin. ff. de ſolut.* verum requiri mandatum expreſſum, ſenſit ibi Gloſ. *in ſigur. caſ.* & quod requiratur mandatum ſpeciale ad exigendum, dixit Rota *in dec. relat.* per Adden. ad Gregor. *dec.* 139. *n.* 7. 14

Unde non ſatis eſſet locatorem conſtituendo Procuratorem ad litem cum conductore, addidiſſe in mandato clauſulam &c. quia talis clauſula poteſt operari, quoad omnia neceſſaria ad lites peragendas, non autem pro receptione pecuniarum, ut dicitur *in d. dec.* 492. *p.* 1. *rec.* quæ eſt penes Ubald. Sen. *dec.* 136. ubi etiam redditur ratio, nam in extenſione clauſulæ prædictæ, poſſunt venire ea quæ ſunt de natura actus, non autem alia DD. *in l. Gallus*, 15
§. idem credendum, ubi Jaſ. *n.* 7. *de lib. & poſth.* vel ea quæ 16
deſunt ad complementum orationis jam cœptæ, non autem ea quorum ſaltem principium non eſt expreſſum, Caſtr. *conſ.* 50. *n.* 5. *l.* 1. quod & tradidit Cravet. *conſ.* 34. *n.* 7. & Rot. Bonon. *div. dec.* 140. *n.* 28. *& ſeq.* 17

Cæterum non ſolum male ſolvitur Procuratori nullum habenti mandatum, ſed etiam habenti mandatum falſum, & ſolvens non liberatur, *l. falſus Procurator*, & ibi Bald. *n.* 28. & Alber. *n.* 15. *C. de furt.* Rot. *dec.* 76. *n.* 1. *poſt* 2. *vol. conſ. Farin.* 18

At hæc concluſio limitari ſolet, ut non procedat, ubi ſolvens habuit juſtam cauſam credendi eum cui ſolvebat, verum Procuratorem eſſe. Bart. *in l. Procurator*, *n.* 15. & ibidem Roman. *n.* 11. & Alex. *n.* 16. *ff. de condit. cauſ. dat.* Alex. *conſ.* 120. *n.* 7. *l.* 5. Gurba, qui pleniſſime alios congerit, *dec.* 79. *n.* 20. Rot. *dec.* 566. *n.* 2. *p.* 2. *& dec.* 162. *n.* 11. *p.* 4. *tom.* 2. *rec.* *& dec.* 786. *n.* 6. coram Dunoz. Jun. 19

Et licet aliqui declarent dictam limitationem procedere in debitore ſpeciei, quia ſicut debitor certæ ſpeciei liberatur interitu rei debitæ, non interveniente dolo, vel culpa, ita & traditione rei facta bona fide, *l. in eundem. C. ſi cert. petat.* ſecus quando debetur certa pecuniarum quantitas, ut diſtinguendo tradit Caſtr. *in l. ſi Procuratori*, *n.* 8. *ff. de cond. ob cauſ.* Franc. Marc. *dec.* 844. *n.* 2. *& ſeqq. par.* 1. Anton. de Amat. *reſol.* 20. *n.* 15. *& ſeqq.* & ſecuta eſt Rot. *in d. dec.* 76. *n.* 2. *&* 3. *poſt* 2. *vol. conſ. Farin.* Tamen hæc declaratio videtur procedere quando ſolvens non habebat aliquam, & juſtam cauſam credendi eum eſſe Procuratorem, alias enim tali juſta cauſa exiſtente, bene ſolvit etiam pecuniam, ut ex mente ejuſdem Caſtren. *in l. cum hominem*, *§. ſi nullo*, *ff. de ſolut.* declarat Mandel. *conſ.* 462. *n.* 3. ubi etiam Add. & ſequitur aliis adductis Graſſ. *in tract. de except. exceptione* 26. *n.* 83. & in his terminis ſolutionis pecuniarum loquitur Rota in ſupracit. *dec. inter rec.* & coram Dunoz. Jun. 20
21

Pro juſta autem cauſa credendi aliquem Procuratorem ad hunc effectum ſolet ponderari, ſi attulerit ordinem manuſcriptum cum characteribus ita ſimilibus fieri ſolitis a creditore, ut quilibet diligens ſolviſſet, Amat. *d. reſol.* 20. *n.* 12. ubi propterea dat cautelam ſolventi vigore ſimilis ordinis, ut curet illum creditori oſtendi per feneſtrellas, quia ſi decipitur, ſolvens excuſatur. Sed iſte videtur nimius rigor contra creditorem, & magis placet, quod debeat ei oſtendi ordo integer, prout cenſuit Sacroſ. Conc. Neapolit. penes Vinc. de Franc. *dec.* 304. ubi Adden. alios ejuſdem opinionis referuntur, vel recurrendum ad comparationem litterarum, ut periti judicent, an ſolvens ſit in culpa, quo caſu tenetur ad iteratam ſolutionem ſecundum Ang. *in conſ.* 370. *n.* 1. *ante med. verſ. unde dicerem*, *& n.* 2. *poſt med. ver. concludo igitur*, ubi requirit falſitatem manifeſtam, & evidentem, quod tamen facilius admitti poſſet, ſi adeſſet falſificatio tantum in parte, in quibus terminis loquitur Ang. ſecus ſi in totum, ut advertit Scaccia *de comm. §.* 2. Gloſ. 5. *n.* 396. *& ſeq.* & facilius etiam excuſaretur ſolvens, ſi ordo non eſſet falſus, ſed male ſcriptus, & male ab eo intellectus, ſi apud omnes interpretari potuiſſet, prout ipſe illum interpretatus eſſet, Angel. *d. conſ.* 370. *n.* 3. *verſ. & ſic d. ſlum.* 22
23
24
25

Item pro juſta cauſa credendi aliquem verum Procuratorem ſolet adduci, quod faciens ſe talem, gereret negotia creditoris, & publice pro ejus exactore haberetur, ut *in d. dec.* 566. *n.* 2. *p.* 2. *rec.* quæ eſt coram Ubald. *dec.* 214. *& in d. dec.* 262. *n.* 1. *p.* 4. *tom.* 2. *recent.* 26

Quæ

Digitized by Google

Quæ etiam procedunt in habentibus mandatum a lege,
uti eſt tutor, nam ſi conductor pupilli ei ſolvat, liberatur,
deciſ. 715. n. 1. p. 1. div. & deciſ. 714. n. 1. p. 3. recens. Et
27 hoc procedit quamvis pecunias recipiens non ſit actualis,
& legitimus tutor, dummodo pro tutore ſe publice ge-
rat, Soc. Sen. *conſ.* 153. *n.* 3. & 4. *l.* 2. Rot. *deciſ.* 89.
num. 9. *p.* 1. *div.* & *deciſ.* 659. *num.* 3. *p.* 1. & *deciſ.* 714.
n. 1. *part.* 3. *recens.*

28 Juſtior autem cauſa credendi, & liberandi ſolventem erit,
ſi ille cui ſolvit, mandatum a lege, aut ab homine vere ha-
buit, licet fuerit revocatum, ſi ipſe ſolvens revocationem
ignoraverit, *l. fidejuſſor. §. ſi cum debitor, ff. mandat.* cum
concordant. relat. per Caſanat. *conſ.* 9. *n.* 30. & 31. & late
etiam Giurb. *deciſ.* 79. *n.* 20. Rot. *deciſ.* 681. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*

29 Et in omni caſu coadjuvarent circumſtantiæ, & præci-
pue qualitas perſonæ exigentis, nam ſi faciens ſe Procu-
ratorem eſſet valde conjunctus locatori, uti eſſet filius,
vel frater, veriſimilius eſſet mandatum, & facilius excu-
ſaretur credulitas conductoris ei ſolventis, Abbas *conſ.*
7. *n.* 4. *l.* 2. Mantic. *de tacit. l.* 7. *tit.* 5. *n.* 11. Rot.
deciſ. 472. *n.* 8. *par.* 9. *recens.*

30 Quod & facilius dicendum erit in marito, licet enim ejus
mandatum, quod a lege habet in rebus uxoris per text. *in l.
maritus* 21. *C. de Procur.* reſtringatur ad bona dotalia, & pa-
rafernalia, & non procedat in extradotalibus, ut tradunt
Alex. *conſ.* 90. *n.* 5. *l.* 2. Hond. *conſ.* 66. *n.* 87. *l.* 1. tamen de
conſuetudine hodie mariti ſolent omnia uxorum ſuarum
bona adminiſtrare, ut dicit Cravet. *conſ.* 9. *n.* 7. & poſt
eum Rot. *deciſ.* 647. *n.* 7. *p.* 4. & *deciſ.* 529. *n.* 8. *p.* 5. *recens.*

31 In his inquam perſonis ſic conjunctis facilius admittitur
veriſimilitudo mandati, & excuſatio ſolventis, quatenus alia
concurrant, nam ſola conjunctio clarum eſt, quod non
ſufficit ad ſubſtinendam ſolutionem, & reportandam libe-
rationem, Bald. *in l. cum maritum, n.* 2. *in fin. C. de
procur.* Soccin. Jun. *conſ.* 106. *n.* 33. *l.* 2. Bertran. *conſ.*
32 238. *n.* 1. *p.* 1. *lib.* 1. Neguſan. Jun. *conſ.* 46. *n.* 29. Maſſol.
conſ. 37. *n.* 38 & *ſeqq.* Cartar. *deciſ.* 20. *n.* 8. & *ſeqq.* licet con-
juncta perſona poſſit agere ad effectum deponendi, Ripa
in c. cum M. Ferrarien. n. 6. *ant. fine de conſt.* & quod perſona
conjuncta poſſit agere pro conjuncto cum cautione, li-
33 cet non poſſit exigere, dicit etiam Bertran. *d. conſ.* 238.
n. 1. *l.* 2. *p.* 1. habent enim conjuncti mandatum a lege ad
34 agendum, *l. ſed & hæ* 35. *ff. de procur. l. exigendi, C. eodem,*
& paſſim admittuntur, dummodo promittant de rato Salicet.
in d. l. exigendi n. 7. *verſ. verum tamen,* Felin. *in c. co-
ram n.* 5. *de offic. deleg.* Veſtr. *in praxi l.* 3. *c.* 4. *n.* 2.
35 & quatenus ex circumſtantiis, & immodicitate ſummæ vi-
deatur non ſufficere promiſſionem de rato, admittendi erunt
ad agendum præſtita fidejuſſione, Natt. *conſ.* 144. *n.* 21.
ſi autem quæratur uſque ad quem gradum conjunctionis hoc
36 procedat, ut conjunctus admittatur pro conjuncto, ſunt
variæ opiniones, nam Bart. *in d. l. ſed & hæ,* tenet quod
uſquequo vocantur ad ſucceſſionem, & ſic uſque ad deci-
mum, & idem tenet etiam Caſſan. ad conſuet. Burgun. *rubr.*
4. §. 5. *n.* 21. quod vero tantum uſque ad quartum gradum,
& non ultra, tenet in eadem *l. ſed & hæ,* Bald. *n.* 1. & alii,
cum quibus tranſit Covar. *variar. l.* 1. *cap.* 6. *n.* 5. *in princ.*

37 Et juvari etiam poſſet veriſimilitudo mandati per con-
jecturas, quia mandatum procuræ etiam conjecturis convin-
citur, & ſufficienter probatur Caſſad. *deciſ.* 3. *n.* 4. *de procur.*
Seraph. *deciſ.* 1326. *n.* 2. Greg. *deciſ.* 44. Royas *dec.* 70.
n. 2. & *ſeq. per tot.* ubi ponderat ſex conjecturas.

38 Et quamvis prædicta quoque concluſio facilius procedat
in judicialibus ad ſuſtinendas ſententias, & alia acta cum
Procuratoribus geſta, in quibus terminis loquuntur præci-
tatæ deciſ. & non ita facile admitti debeat, ubi agitur
de mandato ad exigendum, cum iſtud non probari poſſe
niſi per authenticam ſcripturam, docuerit Bald. *in l. falſus
n.* 27. *C. de furtis,* cum quo tranſit, licet propter ejus au-
ctoritatem, cum neminem contradicentem invenerit, po-
tius quam propter ejus rationem, Alex. *in l.* 1. *in fin.
n.* 16. *verſ. limita tamen, C. de procur.* & ſequitur etiam
ibidem Jaſ. *n.* 9. Cremenſ. *ſing.* 139. Rim. Sen. *conſ.* 1. *n.* 28.
Mantic. *de tacit. l.* 7. *tit.* 3. *n.* 26. *verſ. hoc tamen,* Boer.
dec. 281. *n.* 2. tamen hæc opinio Baldi, quatenus ſit vera,
procedit inter aſſerentem ſe Procuratorem, & ſolvere de-
39 bentem, antequam facta ſit ſolutio, ut nempe non poſſit
iſte compelli ſolvere per dicentem ſe Procuratorem ad
exigendum, niſi doceat de mandato procuræ per authen-
ticam ſcripturam, at ſecus eſt poſtquam facta eſt ſolutio
ad eam ſuſtinendam contra creditorem, quia tunc mitius
agendum, & admittenda eſt non ſolum alia quæcumque
legitima probatio, ſed etiam veriſimilitudo, & juſta cau-
ſa credendi, juxta præcitatas auctoritates, & prout de-
clarando dictam doctrinam Baldi poſt Bellencin. *de charitat.
ſubſid. q.* 112. *n.* 11. & *per tot.* late diſtinguit Gratian. *diſcept.*
505. *n.* 51. & *ſeqq.*

Solvitur etiam recte merces rei locatæ ei, qui locavit,
40 etiamſi non ſit dominus, ſed merus Prædo, ut eſt text.
in l. ſi Urbana 55. *ff. de cond. indeb.* Abb. *conſ.* 16. *n.* 2. *ad med.
Pacion. de Loc. & Cond.*
part. 1. Alex. *conſ.* 120. *n.* 7. *l.* 5. imo ex locatione Prædonis
non competit actio domino, ut notat Bart. *in d. l. ſi Ur-
bana in princ.* & verum eſſe, ſi dominus non ſit perſo-
na privilegiata ut ei acquiri poſſit ea contractu alterius, 42
qualis eſt miles, & Eccleſia, dicit ibid. Caſtren. *n.* 4. Ang.
n. 2. ubi idem de minore, & Jaſ. *n.* 13. & alii.

Hinc infertur, quod ſi ſolvatur Prælato intruſo bene ſol- 42
vitur, ut poſt Canoniſtas antiquos notat ibidem Caſtr. *n.*
5. ſed hoc indiſtincte procedit ſolum, ubi ſolvens ab eo con-
duxerit, ſecus autem ſi conduxerit a Prælato vero, Bart. *ibi-
dem, n.* 4. Dec. *conſ.* 407. *n.* 2. Ger. Spin. *conſ.* 5. *n.* 11. Rot. *dec.*
624. *n.* 11. *p.* 4. *tom.* 3. *rec.* & videtur etiam clare haberi *in d. l.
ſi Urbana, verſ. quod ſi vecturas,* hoc enim caſu, quo con-
duxerit a Prælato vero, in tantum bene ſolvit intruſo, in 43
quantum habeat juſtam cauſam credendi eum eſſe Præla-
tum verum, uti quia habeat confirmationem Superioris;
licet de Jure non ſubſiſtentem, vel diu poſſederit, idem
Bart. *ibid. n.* 4. *verſ. quod intellige,* cum quo tranſeunt com-
muniter DD. ut teſtatur Ruin. *conſ.* 150. *n.* 7. *l.* 1. & cum eo
Corbul. *de jur. Emphyt. tit. de cauſ. privat. ob non ſol. can.
lim.* 24. Amic. *eodem tract. quaſt.* 100. *ad fin.* Rot. coram
Burat. *dec.* 2. *num.* 3. & *ſeqq.* ubi dummodo ceſſet do-
lus, vel lata culpa, & ibi Adden.

Unde licet aliqui videantur velle requiri dictam juſtam
cauſam credendi Prælatum verum indiſtincte, imo etiam
loquendo in terminis *d. l. ſi Urbana,* & ſic ubi facta ab eo
ſit locatio relati per Caſtr. *in eadem l. n.* 5. & latius per Can-
cer. *var. p.* 2. *c.* 6. *n. mihi* 40. tamen hoc intelligi debet cum
prædicta diſtinctione, ut ſcilicet tunc ſit neceſſaria juſta
cauſa credendi eum cui ſolvitur, eſſe Prælatum verum,
vel dominum cum ipſe non locavit, ubi enim conductor
cum eo contraxit abſolute bene ei ſolvit, ut patet ex *d. l.
ſi Urbana,* & facit communis concluſio, quod ei cum 44
quo quis contraxit, recte ſolvitur, etiamſi ſciatur eum non
eſſe dominum, & pecuniam ad eum non pertinere, quam-
pluribus relatis firmat Surd. *conſ.* 150. *n.* 108. & *deciſ.* 219.
n. 10. & *ſeq.* ubi præciſe loquitur in terminis conducto-
ris, Adden. ad Burat. *dec.* 2. *n.* 28. Adden. ad Gregor.
deciſ. 511. *n.* 32. Rot. coram Cavalet. *dec.* 345. *n.* 2.

Ex eo tamen, quod text. *in d. l. ſi Urbana,* loquitur ex-
preſſe de locatione prædiorum urbanorum, oritur dubium,
an idem Juris ſit ſi Prædo locet Prædia ruſtica, & Gloſ. ibi
in ver. Prædia, reſpondet idem eſſe, quatenus locatio ſit in
pecunia, quæ eſt vera locatio. Unde Bart. ibidem advertit 45
eam ſentire aliud eſſe in colono partiario, & in hoc cum ea
tranſit: reddendo rationem, quia hoc caſu ſolverentur Præ-
doni fructus, qui eſſent ipſius domini, prout dicitur in fine
ipſius legis, & quidem quouſque fructus non ſint a ſolo ſe-
parati, & percepti, ſemper ſunt ipſius domini, non autem
conductoris, ut explicatum eſt *in c.* 33. & ideo de illis nun-
quam bene ſolvit conductor ei qui non eſt dominus, quam-
vis ab eo conduxerit Rot. *dec.* 64. *n.* 4. & 5. *par.* 14. *recens.*

Advertat tamen conductor quod prædicti non domini 46
in caſibus prædictis eum liberabunt recipiendo actualem ſo-
lutionem, non autem faciendo ei ſimplicem confeſſionem de
recepto, & liberationem, quia etiam habens mandatum ex-
preſſum, & clarum ad exigendum, non poteſt hoc modo
liberare, ad text. *in l. ſi unus* 27. *ff. de pact.* & *in l. non abſtulit* 4.
C. de novat. Aret. *conſ.* 4. *n.* 4. ubi de communi, & veriſſima,
Capyc. *dec.* 15. *p.* 7. Gratian. *dec.* 20. *n.* 36. & *ſeqq.* Rot. *deciſ.*
528. *n.* 3. poſt Cenc. *de Cenſ.* præcipue ſi confeſſio ſit mere
voluntaria, ut de ſolutione anticipata, quia nec per haben-
tes mandatum a lege fieri valet, ut de tutore habetur *in leg.
Lucius, ff. de admin. tutor.* & de Prælato Menoch. *conſ.* 38. *n.*
37. & de utroque in his præciſis terminis confeſſionis de re- 47
ceptis penſionibus rei locatæ, firmat Scapuccin. *de ſign.
ſucceſſ. amplia.* 16. *ſub n.* 5. & ideo multo minus habentes tan-
tum mandatum putativum, & veriſimile, ſeu falſum, aut
tacitum ex eo quod ſecum contractum fuerit, ut tradit
Surdus *dec.* 229. *n.* 32. *verſ. quod ſi forte,* & 33. ubi etiam
Hodier. *in princ.* & notandum docet in ſervis, & filiis fami-
lias, cum quibus eſt contractum, Angel. *in d. l. ſi unus, n.* 3.
nec poterat conductor, qui ſimplicem confeſſionem de rece-
pto reportavit, juvari dicendo ſe actualiter ſolviſſe, quia
quatenus confeſſio de recepto ſaltem de conſuetudine pro- 48
bet veram ſolutionem, id procedit ſolum contra illum,
qui eam fecit, non contra alios Natta, *conſ.* 438. *n.* 9.
verſ. poteſt, & aliter in his terminis Gratian. *diſc.* 20. *n.* 36.
& declaravit Rot. coram Andrea *dec.* 55. *n.* 4. & 5.

Cæterum dubitari ſæpiſſime ſolet de duratione facultatis
exigendi penſiones locationis, & licet ſint prope infiniti
caſus, tamen perſtringendo materiam in quantum fieri po-
teſt, ut ſemper cordi eſt, diſtinguo inter eos, qui exigunt
nomine alieno, ſeu pro aliis, ut Procuratores, & admini-
ſtratores, & eos qui exigunt nomine proprio. Et quoad pri-
mos Jus metiendum videtur non a poteſtate eorum, ſed ab
opinione, & bona fide conductoris ſolventis, dum ut dictum
eſt ſupra, recte ſolvit etiam Procuratori falſo, dummodo 49
habeat juſtam cauſam credendi eum Procuratorem verum
n. 19. & procuratori actualiter revocato uſquequo ſciat re-

N voca-

vocationem n. 18. At e contra non ſolum ubi ſcit mandatum
fuiſſe revocatum, ſeu adminiſtrationem terminaſſe, ſed
etiam ubi habet juſtam cauſam credendi dominum am-
plius nolle eos exigere, debet abſtinere, & amplius ei
non ſolvere, ad text. *in l. quod ſervus* 21. ubi Bart. *in
ſum, ff. de poſ.* Franc. Becc. *conſ. 29. n. 5. ad med.* Scacc.
de camb. §. 2. Gloſ. *n.* 35. Cavaler. *deciſ.* 345. *n.* 2.

Quo autem ad ſecundos in primis firmari poſſet, quod
de rigore, & ſubtilitate Juris quando ipſi locarunt, &
ſibi ſolvi penſiones ſtipulati ſunt, acquiſierunt actionem,
eamque ſemper retineant, donec illam ſpecialiter cedant,
aut aliter ea privati ſint, & ſic conductorem ſemper eis
legitime ſolvere uſquequo talem ceſſionem, vel privatio-
nem ſciverit, nec attendi, quod ſciverit locantem domi-
num non fuiſſe, vel dominium amiſiſſe, ut ſi conduxerit
a Prædone, quod bene ei ſolvat etiam ſciens Prædonem
eſſe, & non poſſe verum dominum exigere, niſi fuerit
de perſonis privilegiatis, quibus actio quæritur per alium,
vel ceſſionem a Prædone reportaverit, dictum eſt ſupra
n. 40. & 41. Et domino poſt dominium in alium transla-
tum putet per venditionem, eſt text. in *l. Julianus* 14.
50 §. *ſi fructibus, ff. de act. empt.* ibi, *ſin locatus ager fuit,
penſiones utique ei cedent, qui locaverat.*

Verum, quia non propterea debet dominus, qui rem
alienavit, poſt alienationem factam gaudere commodo
51 illius percipiendo penſiones, ſed debet actione cedere
emptori, vel etiam penſiones exactas illi reſtituere, ut
declarant *in d.* §. *ſi fructibus*, Bart. *in ſum.* Caſtr. *n.* 2. &
alii Covar. *var. c. 15. n. 3. in princ. l. 1.* & dubitari ſolet pro
quo tempore, ſeu rata penſionum debeat talem ceſſionem,
vel reſtitutionem facere, ſuntque alii quam plures caſus,
in quibus de hac pertinentia penſionis, ſeu alicujus ejus
termini, vel ratæ in occaſione mutationis dominii, vel
Juris percipiendi fructus, dubitare contingit; ideo tran-
ſeundo ad iſtos, quia dubium cadere ſolet quando penſio-
nis ſolutio eſt conſtituta pro toto anno, vel ſimili tem-
pore, & accidit mutatio dominii, vel juris percipiendi
fructus intra illud, præmittendum videtur, quod ſi penſio
ſit annua, ſcilicet conſtituta pro toto anno, cenſetur
conſtituta, & debita ratione omnium fructuum, ſeu alia-
52 rum commoditatum, quæ percipiuntur ex re locata in toto
illo anno, pro quo conventa eſt, qui annus computari
ſolet a die conſtitutionis, niſi aliter ſit conventum, non
ſecus ac in penſione Eccleſiaſtica, explicat Garz. *de benef. p. 1.
c. 5. n. 190. verſ. etenim nunus*, Seraph. *dec. 24. in princ.* Pen.
deciſ. 703. n. 3. Cavaler. *deciſ. 129. n. 3.* Coccin. *dec. 327. n. 1.* nec
attenditur, quod fuerit deſtinata ejus ſolutio in una, vel plu-
ribus certis diebus, quia id ſit gratia commoditatis ſolutio-
53 nis, vel exactionis, & ſic quamvis deſtinata ſit ante per-
ceptionem fructuum, vel aliarum commoditatum, non de-
ſinit eſſe debita ratione illarum, ſed tunc dicitur anticipa-
ta, & ſi ſolvatur poſt, dicitur poſticipata, ut eiſdem termi-
nis declarant Pariſ. *de reſignat. p. 1. q. 9. n. 52.* Cavaler. *d. deciſ.*
226. n. 2. Rot. poſt. Vivian. *de Jurepatr. 99. n. 1.* qui quidem
termini penſionis Eccleſiaſticæ applicantur etiam in pro-
54 poſito penſionis laicalis ex locatione bonorum debitæ,
quia eſt eadem ratio, Gratian. *deciſ.* 20. *n.* 46.

55 Hoc poſito ſequitur, ut in prædictis caſibus, pro de-
ciſione dubii ad quem ſpectet aliquis terminus penſionis,
videndum ſit ad quem pertinerent fructus, quorum ra-
tione ipſa penſio debita eſt, & ab ipſa pertinentia fru-
ctuum reſolvenda quæſtio pertinentiæ penſionis, prout in
terminis mortis uſufructuarii, quo caſu uſusfructus conſo-
lidatur cum proprietate, & ſic ad proprietarium tranſit Jus
percipiendi fructus, quod non ſit curandum non ceſſiſſe diem
deſtinatæ ſolutionis mercedis rei locatæ, ſed dummodo
ante diem mortis conductor perceperit fructus illius an-
ni a die locationis computati, penſio debeatur hæredi ipſius
uſufructuarii, non autem proprietario, qui & proprieta-
tem, & uſumfructum reperitur habere de tempore quo
evenit dies ſolutionis, eſt text. expreſſus *in leg. defuncta
64. in princ. ff. de uſufr.*

56 Et idem dicendum eſt in caſu venditionis rei locatæ, quia
militat eadem ratio, cum & fructus rei venditæ nondum per-
cepti ſpectent ad emptorem, etiamſi maturi, & proximi re-
collectionis exiſtant, *l. Julianus 14. §. ſi fructus in princ. ff. de
57 act. empt.* non autem percepti, dummodo ſint ſeparati a ſo-
lo, etiamſi in fundo adhuc exiſtant, prout habetur *in l. 2. C. de
act. empt.* & ibi notat Bald. & Salic. & alii teſte Grat. *conſ.*
58 *18. n. 22. l. 1.* & proinde ſi de tempore quo facta fuit ven-
ditio, fructus erant percepti, penſio eorum ratione debita
pertinebit ad venditorem, etiamſi nondum ceſſerit dies
quo fuit deſtinata illius ſolutio, & e contra, ſi non erant
percepti, pertinebit ad emptorem, licet jam ceſſiſſet dies de-
ſtinatæ ſolutionis, imo, & ſi actualiter exacta fuiſſet per
venditorem, deberet ei reſtitui, Bart. *in* §. *fin. ff. de Jur.
fiſc.* Covar. qui alios antiquiores refert *variar. cap. 15. n. 3.
verſ. ſed hoc l. 1.* Bertaz. *clauſ.* 26. Gloſ. 13. *num.* 9. Peregr. *de
jur. fiſc. l. 6. tit. 4. n. 35.* ubi de communi Gratian. *diſcept.
30. n. 46.* Coſta de rata, *q. 129. n. 2. & ſeqq.*

Et quatenus fructus ſint percepti pro parte, & pro par-
te non, tunc debebitur penſio utrique pro rata eorumdem
fructuum, Alex. *conſ. 82. n. 16. in fine l. 2.* & aliis addu- 59
ctis Peregr. *de Jur. fiſc. d. tit. 4. n. 35. verſ. illud tamen*, &
quatenus penſio ſit diviſa, uti ſi pro frumento debeant
dari tot corbes frumenti, & pro reliquis tanta pecunia,
& tempore venditionis ſit perceptum ſolum frumentum,
illi corbes ſolum ſpectabunt ad venditorem, Cuman. *conſ.*
20. *ad fin.* quatenus vero fructus, vel aliæ commoditates
quarum ratione ſolvitur penſio, percipiantur dietim, ut
in hortis, & domibus, & ſimilibus tunc pro rata tem- 60
poris facienda erit diviſio penſionis, Gratian. *diſcept.* 20.
n. 45. Vinc. de Franc. *deciſ. 79. per tot.* ubi de hoſpitio, &
domo, *& deciſ. 160. n. 6.* Peregr. *deciſ. Patav. 83. num. 9.* &
idem in penſionem Eccleſ. quod ubi pars fructuum Bene-
ficii ante ceſſionem, ſeu translationem Penſionis percepta
eſt, pro ea rata debeatur transferenti penſio, aut etiam 61
eo mortuo ejus hæredibus, Caccial. *de penſion. q. 25. n. 2.
verſ. ſupereſt pulcher. tot. & ſeq.* Gigas *eod. tract. q. 53.
n. 3.* Hond. *conſ. 85. n. 25. l. 2.* Patian. *conſ. 116. n. 14. & ſeq.*
Et quatenus fructus beneficii percipiantur dietim, quod
debeat fieri diviſio penſionis pro rata temporis, Gabr. *conſ.*
191. n. 5. l. 2. ubi exemplificat in fructibus hortorum, do-
morum, & paſcuorum, Mohedan. *deciſ. 6. prope fin. verſ. fuit
d. tit. de locat.* ubi dummodo fructus ſint talis qualitatis,
quod lucrentur quotidie, licet ſolutio fiat certis tempori-
bus, Honded. *dict. conſ. 85. n. 27.* Rot. *deciſ. 680. verſ. pro
hujus controverſia, & per tot. par. 4. diverſ.*

Et ab hac opinione non eſt recedendum, cum ſit verior,
ut dicit Gratian. *d. diſcept. 24. n. 40. verſ. quia verior*,
& patet ex quo habet pro fundamento text. expreſſum
in prædicta *l. defuncta 64. in princ. ff. de uſufr.* licet ali-
qui voluerint penſiones non exactas reputandas eſſe pro
fructibus pendentibus, & ſpectare propterea abſolute ad 62
emptorem, ut ſignanter Roman. *conſ.* 10. Mandel. *conſ.* 238.
n. 5. Rauden. *reſol,* 30. *n.* 3.

Caſus tamen eſt, quo abſolute attenditur an evenerit dies
ſolutionis penſionis, & ubi non evenit ad emptorem ſpectat 63
nempe venditione facta a fiſco, de qua eſt text. expreſſus *in
l. fin. §. fin. ff. de Jur. fiſc.* ubi Bart. rationem reddit, quia emens
a fiſco tenetur ſtare colono, & ſic jus coloniæ, & locatio-
nis ad eum tranſit, ac proinde vult etiam, quod genera-
liter ubicumque idem eſt, quod ſcilicet ad emptorem tran-
ſeat Jus coloniæ, idem ſervandum ſit quoad penſionem, & 64
ſenſit etiam Peregr. *de Jur. fiſc. l. 6. tit. 4. n. 35. ad fin.*

Et quoniam non eſt dubium, quod aliter in actu vendi- 65
tionis conveniri poteſt, cum poſſit venditor ſibi reſerva-
re aliquam penſionem, quæ de jure pertineret ad em-
ptorem, vel e contra aliquam cedere, quæ ſibi pertine- 66
re deberet, animadvertendum, quod requiruntur verba
clara, alias in dubio cenſeretur partes ſe conformaſſe cum
prædicta Juris diſpoſitione, & in ſpecie quod non ſuffi-
ciat clauſula, *cedens &c.* ad hoc ut venditor cenſeatur
ceſſiſſe actionem perſonalem ſibi competentem pro pen-
ſione debita, ratione fructuum perceptorum, Coſta de ra-
ta *q. 129. n. 10.* minuſque ſufficeret dictum eſſe emptorem 67
debere conſequi omnia mobilia, & alia ad quæ tenetur
conductor, quia dictio, *alia*, reſtringitur ad ſimilia, &
ſic non comprehendit penſionem ſecundum Surd. *deciſ.*
265. *n.* 24. At ſi expreſſum eſſet debere emptorem aſſe- 68
qui penſiones, non poſſet intelligi de futuris tantum, &
ſic ad debitas de Jure ipſi emptori reſtringi, ſed intelligi
deberet de maturatis, & debitis ipſi venditori, Surd. *d.
deciſ. 265. n. 22. & ſeqq.* ubi allegat *l. inſulam* 60. & ibi no-
tata per Bart. *ff. locat.* & addit rationem, quia omnis diſpoſi-
tio reſtringitur ad præſentia, non ad futura. Verum quoad
auctoritates, Bart. quidem notat per illum textum, quod
pactum prædictum, deberi penſiones emptori, intelligitur
de debitis venditori, ſed textus, juxta quem debet, & ipſe
Bart. intelligi, loquitur in alia quæſtione, videlicet, ubi
venditor pro certa penſione locaſſet, & conductor pro alia
majore ſublocaſſet, & decidit pactum intelligi de minori
emptori debita, & non de majori debita primo conductori.

Idem autem quod dictum eſt in caſu venditionis rei lo-
catæ, dicendum erit in aliis caſibus, non ſolum translationis
dominii per viam contractus, ſed etiam ex diſpoſitione per
ultimam voluntatem, ubicumque procedat eadem ratio
pertinentiæ fructuum pro quibus penſio ſolvitur, unde in 69
fideicommiſſis, quoniam conſtat in eorum reſtitutione, fru-
ctus perceptos non venire, ut dicit text. *in l. fideicom. 18. in
princ. ff. ad trebell.* dicendum erit nec venire penſionem pro
eis debitam, ut firmat Alex. *conſ. 82. n. 16. l. 2.* Peregr. *de fi-
deicom. art. 49. num. 96.* ubi etiam Cenſal. *verſ. 9. ſit aſſertio*, 70
etiam ſi percepti ſint poſt purificatum fideicommiſſum uſque-
quo fideicommiſſarius petierit illud ſibi reſtitui, *l. mulier* 71
20. §. ſi *hæres, ff. ad trebell.* Soccin. Sen. *conſ. 43. n. 3. vol. 3.*
Intrigliol. *de ſubſtit. cent. 3. q. 74. n. 32.* Bardell. *conſ. 25. per
tot.* exceptis tamen caſibus in quibus dominium tranſit ipſo
jure in fideicommiſſarium abſque gravati reſtitutione, quia
tunc debentur ei a die purificati fideicommiſſi, Bart. *in d. leg.* 72
in fi-

in fideicom. n. 4. Cephal. *conſ.* 215. *n.* 48. *& ſeq.* Menoch. *de arb.
caſ.* 256. *n.* 28. Graſſ. *in §. fideic. q.* 49. *n.* 5. Rauden. *dec.* 23. *n.* 65.
Surd. *dec.* 25. *n.* 19. ubi de communi Merlin. *dec.* 366. *n.* 2. cum
aliis declarationibus, quas ſciens omitto, quia non eſt mea
73 materia, & ubi fructus, eveniente caſu reſtitutionis fidei-
commiſſi, fuerint percepti in parte, etiam penſio pro
rata parte illi correſpondente non debebitur fideicommiſ-
ſario, ſed hæredi gravato, Alex. *d. conſ.* 82. *n.* 16. *in fin. l.* 2.
Peregr. *de fideicom. art.* 39. *n.* 97. ubi etiam Cenſal. *verſ.* 9. *ſit
aſſertio*, Fuſar. *q.* 626. *n.* 71. *&* 72.
Et licet aliqui limitent, ſi locatio facta ſit a teſtatore, vo-
74 lentes tunc penſionem inexactam abſolute pertinere ad
fideicommiſſarium ea ratione, quia hæreditas ei ſit reſtitu-
enda; prout eſt de tempore reſtitutionis faciendæ, & ſic una
cum illa actio pro conſecutione penſionis, ut per Rot. *deciſ.*
458. *n.* 3. *& ſeq.* poſt Cenc. *de cenſ.* Idque præcipue, ubi res
locata non reddit ſua natura fructus, itaut tanto magis pen-
ſio procedat a ſtipulatione teſtatoris. Tamen talis limitatio
75 procedit quando agitur de penſionibus illis, ſeu aliis annuis
præſtationibus, quæ non debentur reſpectu fructuum, ſeu
aliarum commoditatum, quæ naturaliter ex re locata per-
cipiuntur, prout eſſent cenſus, & fructus Locorum Mon-
tium, uſuræ, & pœnæ, aliæque ſimiles acceſſiones provenien-
tes ex facto teſtatoris, non autem in ſolita penſione locatio-
nis prædictarum rerum, ut declarat Bero. *conſ.* 133. *n.* 9. *l.* 2.
Peregr. *de fideicom. art.* 49. *n.* 66. *poſt med.* & *n.* 68. *&* 69. ubi
idem in effectu tenet etiamſi agatur de penſione domus, licet
quadam ſua ratione, quia ſcilicet ſicut hæres gravatus de-
bet pro toto tempore quo poſſedit, ſolvere onera bonorum,
& penſiones paſſivas, ita etiam aſſequi debeat activas. Et
quod in penſione domus, quia commoditas propter quam
ſolvitur, percipitur dietim, debeat etiam pro rata tempo-
ris fieri diviſio illius inter hæredem, & gravatum, late
Fuſar. *de ſubſtit. q.* 626. *n.* 73. Rot. cor. Mantic. *deciſ.* 14. *n.* 16.
76 ſequendo declarationem factam a Gabr. *conſ.* 191. *n.* 5. *&* 6.
l. 2. qui loquitur in propoſito penſionis Eccleſiaſticæ, licet
enim penſiones domorum, & ſimiles provenientes ab uſu
rei ſint fructus civiles, tamen de eis judicari ſolet ac de
naturalibus, ut probat text. *in l. ſi navis*, & ibi Bart. *in
ſum. ff. de rei vi. d.* & aliis adductis firmant Franc. a Ponte
conſ. 32. *n.* 3. & Manent. *deciſ.* 34. *num.* 20.
77 Præterea dicta limitatio procedit tantum in fideicommiſſo
univerſali totius hæreditatis, ſecus autem in particulari,
vel etiam generali, quia in his non veniunt acceſſiones,
& augmenta, Bald. *in l.* 1. *n.* 3. *C. de uſufr.* Alex. *in l. grege le-
gato n.* 2. *ff. de legat.* 1. Mant. *deciſ.* 14. *n.* 3. licet contrarium
probare conetur Bero. *conſ.* 133. *n.* 18. *l.* 2.
Attenditur igitur perceptio fructuum ad dignoſcendum,
an & pro qua rata debeatur penſio in prædictis, & ſimilibus
caſibus, in quibus fructus, dummodo ſint percepti, ad unum
pertinent, & quatenus non ſint percepti ſpectant ad alium,
at ſi non ſit ita, ſed fructus alicui pertineant ratione alicujus
78 oneris ſuſtinendi, & in quantum onus illud ſuſtineat, tunc
eadem ratione, quia penſio debetur ratione fructuum, &
propter ipſos fructus, & ſic eidem cui pertinent fructus, &
pro rata pertinentiæ eorum, ſequitur, ut non attendi de-
beat perceptio, vel ne, & rata actualis perceptionis, ſed an
onus illud ſuſtinuerit, & rata temporis quo ſuſtinuit, & jux-
ta eam illi debeatur rata penſionis rei locatæ, prout debita
eſſet rata fructuum illius caſus eſt in marito, cui cum de-
beantur fructus rei dotalis pro ſuſtentandis oneribus matri-
79 monii, ſi matrimonium diſſolvatur in medio anni, pro quo lo-
cata fuit res, debetur etiam ei medietas penſionis nulla
habita ratione, an advenerit dies ſolutionis, aut percepti
fuerint fructus, vel ne, ut eſt text. *expreſ. in l. divortio* 8.
ff. ſol. matr. & idem procedere in aliis caſibus, ubi penſio
debetur pro certo onere ſubeundo tradunt Ferret. *conſ.*
372. *n.* 12. & Gratias, *de benefic. p.* 2. *c.* 1. *n.* 118.
80 Unus autem ex ſociis bene totum exigit, ac judicialiter
petit, *l. ſi unus* 28. *in princ. ff. de pact.* & ibi DD. & ſignanter
Ang. *n.* 5. ubi licet non paciſcatur neque novet, Bar. *in l. ex
duobus n.* 1. *ff. de duobus reis*, Ronchegal. *in l. eadem n.* 50. *ff.
81 eod. tit.* Roman. *conſ.* 100. *in princ.* etiamſi habeat minorem
partem in ſocietate, ut poſt alios tradit Joſ. Ludov. *deciſ.
82 Lucen.* 25. *n.* 14. & etiamſi diſſoluta ſit ſocietas, dummodo
ſolvens probabiliter ignoret diſſolutionem, bene ei totum
ſolvit, Coſta, *de jure & fact. ignor. cent.* 1. *diſt.* 52. *n.*
12. Felic. *de ſociet. c.* 30. *n.* 55.
83 Imo expedit ſocio exigere totum, & non ſolam partem
ſuam, quia ſi exigit partem ſuam tantum, poteſt conveniri
a conſocio, ut eam communicet, cum communio ſit in quali-
bet parte, non potuerit ipſe ex ſe dividere, ut in his terminis
exigentis medietatem penſionis rei communis locatæ, probat
Carocc. *de loc. tit. de re com. n.* 46. *&* 47. ubi quod vulgares
dicerent, non habui niſi portionem meam, tu exigas portio-
nem tuam, nolo communicare, & tamen vidit judicatum
pro communicatione, nec ſine juris fundamento; dicit enim
text. *in l. ſi quis putans* 6. *§. ſive autem, ff. com. divid. ſive au-
tem locando fundum communem, ſive colendo, quid ſocius
conſecutus, ſive commu. dividundo, judicio tenebitur.*

Quod tamen certius procedit, ubi debitor effectus ſit non
ſolvendo, vel aliter conſocius non valeat ab eo partem ſuam 84
conſequi, quia quod tunc poſſit ab alio ſocio, qui ſuam ob-
tinuit petere executionem, & non ſit melior conditio oc-
cupantis, eſt text. *in l. verum* 64. *§. ſi cum tres, ff. pro ſoc.* &
tradunt Petr. de Ubald. *de duob. fratr. p.* 12. *n.* 3. Phanuc. *de
invert. p.* 5. *n.* 148. *verſ. vel quando eſſent ſocii ante fin.* Coſta
de rata, *q.* 99. *n.* 8. ubi videtur loqui in caſu, quo ſocius pro-
pter inopiam propriam non potuerit incumbere exactioni
Felic. *de ſociet. c.* 30. *n.* 54. & quod alias quatenus debitor com-
munis ſit ſolvendo contrarium ſit dicendum, tradunt Gloſ.
in l. ſi Titius 63. *verſ. non conſecuturum, ff. pro ſoc.* & ibidem
Odofred. *ad fin.* Carocc. *in deciſ* 109. *n.* 32. quod tamen non
videtur placere Fulgoſ. *in d. l. verum, §. ſi cum tres*, &
de rigore juris placere non poteſt propter verba dictæ
l. ſi quis putans, ſupra relata, ſed ex ſola æquitate at-
tentis facti circumſtantiis.

De tempore ſolutionis Mercedis rei locatæ.

S U M M A R I U M.

1 *Solutio mercedis facienda eſt in fine locationis juxta veriorem opinionem.*
2 *Promiſſum in dubio cenſetur, quod minus eſt.*
3 *Minus ſolvere dicitur, qui tardius ſolvit.*
4 *Solutio mercedis quando facienda ſit, attenditur conventio partium.*
5 *Ampl. ut attendatur voluntas tacita, & conjecturata.*
6 *Et attenditur conſuetudo.*
7 *Conſuetudines diverſo locorum referuntur.*
8 *Voluntas ſolvendi in certo tempore arguitur ex inſertione cauſæ.*
9 *Et quandoque tempus appoſitum ex fructuum perceptione.*
10 *Ruſtici regulariter non habent quomodo ſolvant, niſi percipiant fructus.*
11 *Merces ſi ſolvi debet ex fructibus, expectari debet tempus, quo fuerint percepti.*
12 *Amplia etiamſi non ſit dictum ſolvi debere ex fructibus fundi locati.*
13 *Conſuetudo circa ſolutionem in pecunia numerata habet etiam locum ſi penſio ſit in fructibus.*
14 *Decl. procedere ſi conſuetudo ſiat poſt perceptionem fructuum, non e contra.*
15 *Solutio mercedis facienda eſt in fine locationis, etiamſi locatio ſit ad plures annos.*
16 *Lim. ſi ſit pro tempore tam longo, ut veriſimile ſit partes ſenſiſſe fieri in principio.*
17 *Lim. 2. ſi penſio ſit diſtributa in ſingulos annos.*
18 *Stante pacto, quod ſolutio fiat de anno in annum intelligitur, quod ſolutio fiat in fine cujuslibet anni.*
19 *Tempus in dubio ſemper cenſetur adjectum gratia promiſſoris.*
20 *Ampl. ſive ſit poſitum in accuſativo, ſive in ablativo.*
21 *Stante pacto quod ſolutio fiat de anno in annum, intelligitur in fine, nec attenditur conſuetudo contraria.*
22 *Merces regulariter ſolvenda in fine anni, etiamſi tempus quo durare debeat locatio, ſit dubium.*
23 *Solutio facienda pro una penſione domus, ſive ex legato, ſive ex pacto intelligitur in fine anni.*
24 *Merces operarum, quo tempore ſolvenda ſit, Doctores faciunt multas diſtinctiones.*
25 *Salarium debitum ex diſpoſitione legis ſolvi debet in principio conductionis.*
26 *Decl. procedere ſi unica ſolutio facienda ſit, ſecus ſi annua, quia debetur in principio cujuſque anni.*
27 *Decl. 2. ut ſi agatur de ſalario neceſſario de jure præſtando, licet deductum ſit in pactum, adhuc debetur tamquam ex diſpoſitione legis ad dictum effectum.*
28 *Salarium debitum pro honore, & ſcientia, uti Doctoribus, & Advocatis debetur in principio laboris.*
29 *Salarium debitum pro labore debetur regulariter in fine.*
30 *Lim. ſi adſit veroſimilitudo, quod partes aliud ſenſerint.*
31 *Et attenditur ad hoc qualitas perſonarum, & operis faciendi.*
32 *Mercenarii pauperes poſſunt petere partem mercedis in principio dati.*
33 *Mercedis ſolutio non differenda.*
34 *Concluſio, quod merces peti non poſſit niſi in fine locationis, declaratur, ut procedat ad effectum aſſequendi ſolutionem, non autem ad effectum eam aſſecurandi.*
35 *Decl. 2. ut non procedat in colono partiario, quia tenetur ſtatim collectis fructibus.*
36 *Decl. 3. ne non procedat ſi conductor deſerat domum, vel fundum conductum, quia tunc poteſt peti ſtatim.*
37 *Decl. 4. ut non procedat ſi conductor ſublocaverit, & totam mercedem a ſubconductore perceperit, quia tunc quoque poteſt compelli ſtatim ſolvere.*
38 *Debitores vix ſolvunt poſt tempus.*
39 *Solutio anticipata inveriſimilis.*

40 *Felicitas eſt nihil debere.*
42 *Debitum in diem poteſt ſolvi ante illius eventum.*
42 *Fideicommiſ. gravatus poſt mortem poteſt reſtituere ante.*
43 *Debitor poteſt ſolvere ante tempus ea ratione, quia tempus cenſetur appoſitum ſui favore, cui poteſt renunciare.*
44 *Lim. ſi agatur de ſolutione annua, quia poteſt conſiderari præjudicium creditoris, ſi anticipate pro pluribus annis ſolvatur.*
45 *Lim. 2. ſi agatur de debito in fructibus.*
46 *Frumentum vetus non ita æſtimatur ſicut novum.*
47 *Solvi non poteſt ante tempus præfixum, ſi ſit appoſitum favore creditoris.*
48 *Canon emphyteuticus ſolvi non poteſt.*
49 *Lim. pro tribus annis tantum.*
50 *Anticipate ſolvere conductori non expedit, quia a ſucceſſore in re poteſt compelli iterum ſolvere.*
51 *Succeſſor in Beneficio poteſt compellere conductorem bonorum, qui anticipate ſolvit anteceſſori, ut iterum ſolvat.*
52 *Ampl. procedere in ſucceſſore per reſignationem illius qui exegit.*
53 *Reſignatarius Beneficii non habet cauſam a reſignante, ſed a Papa.*
54 *Lim. ut non poſſit ſucceſſor in Beneficio iterum exigere penſiones locationis anticipate ſolutas anteceſſori, ſi pecunia erat neceſſaria, vel verſa in utilitatem Eccleſiæ.*
55 *Et neceſſitas ad hunc effectum attenditur etiam reſpectu perſonæ Rectoris.*
56 *Et ubi Rector expendit in ſuſtentando ſe in ſtudio, vel ſuſcipiendo doctoratu dicitur in utilitatem Eccleſiæ expendiſſe.*
57 *Anticipatæ ſolutiones factæ anteceſſori ſuffragantur ad evitandam caducitatem, quæ ſolutione non facta incurſa eſſet tempore ſucceſſoris.*
58 *Succeſſores non habentes cauſam ab anteceſſore, poſſunt iterum exigere a conductore, qui anticipate ſolvit anteceſſori, qui plenum jus, & dominium non habebat.*
59 *Ampl. etiam ſi tales ſucceſſores teneantur ſtare locationi ab anteceſſore factæ.*
60 *Succeſſores habentes cauſam a locatore poſt factam locationem non poſſunt iterum exigere a conductore, qui anticipate ſolvit.*
61 *Anteceſſor, qui anticipate exegit penſiones rei locatæ, ſemper tenetur reſtituere ſucceſſori, & ubi non ſit ſolvendo, tenetur conductor.*
62 *Debitor frumenti, & ſimilium ſi conſtitutus in mora non ſolvat, tenetur ad intereſſe quanti plurimi frumentum venditum fuit a die moræ.*
63 *Attendi tamen non debet valor tempore belli, vel peſtis, aut ulterius careſtiæ, quæ parum duravit, ſecundum aliquos.*
64 *Contr. ſtante mora.*
65 *Decl. primam procedere ſi debitor ſit tantum in culpa, ſecus ſi etiam in dolo.*
66 *Contrarium.*
67 *Decl. 2. non ſufficere pretium majus duraſſe per momentum temporis.*
68 *Lim. ut in frumento non attendatur valor quanti plurimi niſi uſque ad triennium a die moræ.*
69 *Frumentum ultra ſpatium triennii non durat.*
70 *Decl. dictam limitationem, ut non attendatur valor ultra triennium, procedere ſi debitum frumentum in ſpecie, ſecus ſi in genere, quia iſtud ſemper adeſt, & durat.*
71 *Intelligi ſi debitum in genere generaliſſimo, nec ſufficere in genere ſubalterno.*
72 *Decl. 2. ut ſi conſtet frumentum in ſpecie debitum, fuiſſe conſumptum non poſſe ultra tempus conſumptionis prætendi dictum intereſſe.*
73 *Debitor fructuum in ſpecie eo ipſo, quod conſumpti ſunt, deſinit eſſe debitor eorum, & fit debitor valoris.*
74 *Decl. 3. reſtringi tempus in quo attendi debet valor quanti plurimi ad petitionem creditoris in certa ſumma, & non poſſit poſt eam attendi major valor.*
75 *Intereſſe quanti plurimi non debetur, ſi debitor frumenti habebat aliquam juſtam cauſam controvertendi traditionem.*
76 *Item ſi abſque ulla culpa habuiſſet difficultatem aliquam tradendi.*
77 *Item ſi locator frumentum receperit poſt tempus alia præſtatione.*
78 *Intereſſe quanti plurimi debetur tantum favore creditoris, qui propterea poteſt petere ſemper frumentum, ſi eſt debitum in genere, & ſi eſt debitum in ſpecie, uſquequo non appareat, vel præſumatur conſumptum.*
79 *Intereſſe quanti plurimi, ut debeatur requiritur debitorem eſſe conſtitutum in mora.*
80 *Mora incurritur per lapſum diei ad hunc effectum.*
81 *Decl. procedere in eo, qui contraxit, & idem appoſuit, non in hærede.*
82 *Secus ſi conſtaret de ſcientia hæredis, vel dies veniſſet tempore defuncti.*
83 *Diei expreſſione ceſſante mora incurritur in fine locationis per diem tacitum.*
84 *Debet tamen dies eſſe omnino certa.*
85 *Mora ut excuſetur ſufficit qualibet cauſa etiam beſtialis.*

CAPUT XXXVII.

PRoſequendo loqui de mercede, quoad tempus ejus ſolutionis, ſi contracta ſit locatio ſimpliciter pro certa mercede, & nullum ſit expreſſum tempus, in quo merces ſolvi debeat, dubitari poteſt quando de jure ſit facienda ſolutio, & maxime quia adſunt quædam leges, quæ videntur probare, quod fieri debeat in principio locationis, & quædam aliæ, quæ videntur velle, quod in medio ejuſdem, & tandem aliquæ, quod in fine, prout ſingula diſtincte relatis tradit
Gloſ. *in l. ade 2. verſ. verſus aes, C. loc.* ſed ultima opinio eſt 1
tenenda, ſcilicet, quod ſolutio ſit facienda in fine locationis, ut tenet dicta Gloſ. & pluribus concordant relat. veriua eſſe in puncto Juris, aſſerit Carocc. *de locat. & cond. tit. cauſa recenſut. q. 13. n. 5.* & ultra eos Mant. *de tacit. l. 5. tit. 6. n. 3. & ſeq.* Borgn. *dec. 44. n. 75. p. 1.* & rationes ſunt, quia ante finem locationis, locator non poteſt dicere ſe adimpleviſſe ex parte ſua præſtando patientiam, ut conductor uti poſſit re
locata toto tempore locationis, prout præſtare tenetur; Ac 2
etiam quia in dubio, quod minus eſt promiſſum cenſetur,
l. ſemper in ſtipulationibus, ff. de reg. Jur. & ſic debet intelli- 3
gi promiſſa ſolutio in fine temporis, cum minus dicatur ſolvere, qui tardius ſolvit, *§. plus autem inſtit. de act.* Grat. *diſc. 8. n. 5.* Cenc. *de Cenſ. q. 54. n. 7.*

At ab hac regula receditur ſine dubio, ſi partes aliud con-
venerint, quia id in primis attendi debet, ut docet di- 4
cta Gloſ. *in l. 3. verſ. verſus aeo, C. loc.* & Mantic. *d. tit. 6. n. 1.* & eſt generale, ut in locatione ſemper id maxime ſpectare debeamus, quod inter partes conventum fuit, *l. ex lege 53. in princ. verſ. in hujuſmodi, ff. loc.*

Et non ſolum ubi adeſt pactum expreſſum, ſed etiam ubi 5
adeſt conjecturata, & præſumpta voluntas contrahentium, ea attendi debebit, ut ſi adſit conſuetudo ſolvendi in principio, vel alio tempore, quia cenſentur partes in contractu locationis ſe cum ea conformare voluiſſe, ut dixi *in c. 17. & eſt text. in l. excepta 18. C. loc.* & in propoſito, quod ubi ceſſat pactum, attendi debeat conſuetudo regionis, tradit d. Gloſ. *in l. ade 3. C. locat.* & Mantic. ubi ſupra, quod tamen intelligo quatenus non adſit diverſa conſuetudo,
ſeu ſolitum ipſarum partium, quia iſtud prius attendi 6
debet, quam conſuetudo regionis, prout in dicto *c. 17.* cum aliis declarationibus explicatum fuit.

Conſuetudines autem ſunt in pluribus locis, & diverſæ, 7
ut Bononiæ adeſt conſuetudo ſolvendi medietatem in feſto omnium Sanctorum, & aliam medietatem in Natali, ut dicit Gloſ. *in l. dinumnum 33. ff. de legib.* Romæ autem quidquid
olim ſervaretur ſolvi totam penſionem Kalendis Julii finita 8
locatione, ut præcipue ex Martiali *l. 12. Epigram.* tradit Caroc. *d. tit. cauſ. recenſ. q. 13. n. 5. ad fin.* & addo text. ex quo id bene deducitur *in l. qui balneum 9. in princ. ff. qui pot. in pign.* hodie conſuetudo eſt, ut ſolvatur de ſemeſtre in ſemeſtre anticipate, ut teſtatur Paulus de Roma *de Eccl. penſion. q. 53. n. 9* ubi ſecus eſſe dicit quoad penſionem Eccleſiaſticam, quia ſolvitur de ſemeſtre in ſemeſtre poſticipate, & de eadem conſuetudine ſolvendi de ſemeſtre in ſemeſtre, non autem pro toto anno teſtatur etiam Rot. *dec. 624. n. 5. p. 4. tom. 2. rec.* ubi propterea redarguit de inveriſimili, & habente ſpeciem falſitatis aſſertionem ſolut. anticipatæ pro toto anno.

Quandoque etiam arguitur voluntas partium ſolvendi
in certo tempore ex inſertione cauſæ, ut dicit Mantic. *de* 9
tacit. l. 5. tit. 6. num. 12. per text. *in l. nec ſemel, §. ſi in habitatione, ff. quand. dies leg. ced.* & quandoque tempus intelligitur appoſitum ex fructuum perceptione, ut in locatione prædii ruſtici, in qua non cenſetur ſolvi debere mercedem niſi poſt perceptos fructus, præcipue ſi locatio fiat ruſti-
co, cum ruſtici regulariter non habeant quomodo ſolvant, 10
niſi percipiant fructus, Carocc. *d. tit. cauſ. recenſat. q. 13. n. 10.* Mant. *de tacit. d. tit. 6. n. 13. poſt med.*

Quod & ex certius dicendum erit, ſi merces conſtituta ſit
in ipſiſmet fructibus, & ex eis ſolvenda, quia tunc per ne- 11
ceſſe expectari debebit tempus perceptionis, Mantic. *d. tit. 6. n. 23.* & ſatis erit eſſe conſtitutam in fructibus ex fundo locato percipi conſuetis abſque eo, quod expreſſum ſit, ſol-
vi debere ex illiſmet, qui ex fundo percipiuntur, quia hoc 12
facile ſubintelligitur, quatenus contextus verborum aliud non ſuadeat, Roman. *in l. cum quid, n. 13. ff. ſi cert. pet.*

Ex his infertur, quod concluſio illa quam ponit Carocc.
d. q. 13. n. 9. quod ſcilicet conſuetudo de ſolvendis pen- 13
ſionibus conſiſtentibus in pecunia numerata, extendatur, & habeat locum ſi penſio ſit in fructibus, omiſſo quod Alberic. quem ipſe allegat, & dicit loqui in terminis in loco, in quo eum allegat, nempe in *l. quidam n. 52. ff. de legib.* in meo

Codice

14 Codice hoc non dicit, ſaltem ſit reſtringenda, ut proce-
dat quatenus conſuetudo ferat ſolutionem fieri poſt per-
ceptionem fructuum, non autem e contra.
15 Hinc licet dicta concluſio, quod ſolutio de jure, ſeclu-
ſo pacto, & conſuetudine fieri debeat in fine locationis,
procedat nedum ſi locatio ſit ad unicum annum, ſed et-
iamſi ſit ad plures, Salicet. *in d. l. 13. n. 7. C. loc.* Mant. *de
tac. l. 5. tit. 6. n. 7.* tamen quatenus eſſet pro valde longo
16 tempore, ita ut omnis veriſimilitudo eſſet, quod ſenſus fue-
rit ſolvi debere ſummam conventam in principio, non au-
tem in fine, crederem a dicta opinione recedi poſſe, li-
cet hoc valde diſputet, & potius contrarium concludere
videatur Cyn. *in d. l. ade 3. n. 6. C. loc.* & ſub dubio etiam
eo relato relinquat Caroc. *d. tit. cauſ. recuſ. q. 13. n. 17.* ubi
dicit ſi facta ad centum annos locatio pro certa ſumma,
& hæc ſolvi debeat in fine, quando hæc erunt?
17 Idem tamen, quod dictum eſt ſolvi debere in fine, et-
iamſi locatio facta ſit ad plures annos, limitatur commu-
niter, ut non procedat, ſi penſio ſit diſtributa in annos
ſingulos, quia tunc ſolvenda erit in fine ſingulorum an-
norum rata expreſſa, Cyn. *in d. l. ade n. 5. prope fin.* & ibi-
dem Salic. *n. 3.* & alit Mant. *d. tac. d. l. 5. tit. 6. n. 7.*
Verum eum hujus limitationis ratio aſſignetur, quia tunc
tot ſunt locationes quot anni, & proinde ſolvendo ratam in
fine cujuslibet anni, ſemper dicitur ſolutionem fieri in fine
locationis, ut patet ex præcitatis, ideo recurrendum ad tra-
dita in *cap. 25.* ubi quando locatio ſit unica, vel plures.
18 At quatenus expreſſe dictum ſit ſolvi debere de anno in
annum, dubitari non poteſt, quod intelligi debeat ſolu-
tionem eſſe faciendam in fine cujuslibet anni, tum quia
præſumitur partes ſe conformare voluiſſe cum prædicta Ju-
ris diſpoſitione, quod ſolutio fiat in fine anni locationis,
19 tum etiam, quia tempus in dubio ſemper cenſetur adje-
ctum gratia promiſſoris, *l. eum qui Calendis 51. §. quoties,
ff. de verb. oblig. l. cum tempus 17. ff. de reg. jur.* Rot. cor. Emi-
nent. Otthobono, *dec. 206. n. 18.* nec obſtat diſtinctio in-
20 ter caſum, quo tempus poſitum in accuſativo, & caſum,
quo ſit poſitum in ablativo, quam facit Bart. *in l. qui hoc
anno 42. ſub n. 1. ff. de verb. oblig.* quia talis diſtinctio re-
probatur ibidem per Alex. & Caſtr. & alios communiter,
ut teſtatur Magon. *dec. Lucenſ. 69. n. 17.*
21 Unde ſtante dicta conventione non poſſet amplius at-
tendi conſuetudo ſolvendi anticipate, vel alia diverſa, quia
pactum prævalet conſuetudini juxta ſuperius dicta, & licet
pactum non exprimat, quod ſolutio fiat in fine anni, tamen
ſufficit quod ſic de Jure intelligatur, quod & maxime pro-
cederet, ſi adeſſet ſtatutum mandans fieri ſolutionem certis
temporibus anni, & expreſſe dicens, ubi non eſſet conven-
tum inter partes, quia ſatis conventum dicitur, ſi dictum
ſolvi de anno in annum, ut eſſet ſtatutum, ſuppleat jus
commune volens fieri in fine anni, ptout declaravit Rot.
Lucen. penes Magon. *d. dec. 69. n. 16. verſ. ecce dicitur.*
22 Accedit quod in dubio, & regulariter penſio debet ſolvi
in fine anni, ut notat Bald. *in l. qui Balneum 9. in princ. verſ. a.
ntea,* ubi inquit, quod ibi videtur text. expreſſus, *ff. qui pot.
in pig. hab.* idque non ſolum ſi locatio ſit expreſſa ad annum,
ſed etiamſi, & tempus, quod durare debeat ſit dubium, quia
in dubio ad annum intelligitur, ut probat Mant. *de tac. l. 5.
tit. 6. n. 5.* circa quod tamen me remitto ad alibi d. ſuo loco.
23 Hinc tamen infertur, quod ſi quis promittat, vel teſta-
mento relinquat alicui penſionem pro una domo, ſolutio
ſit ei facienda de anno in annum in fine cujuslibet anni,
Bart. *in l. habitationis, ff. de uſufr. legat.* Caroc. *d. tit. cauſ.
recuſ. q. 13. n. 6.* Magon. *d. dec. Lucen. 69. n. 18.*
24 Prædicta procedunt in locatione rerum; ſi agatur de lo-
catione operarum, Bart. in *l. 1. §. Divus, n. 16. & ſeqq. ff. de
var. & extraord. cogni.* facit multas diſtinctiones, & noviſſi-
me etiam late, & optime D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 14.* ſed
principales ſunt, quod aut agitur de ſalario debito ex diſpoſi-
tione legis, aut agitur de debito ex diſpoſitione hominis.
25 Quo enim ad primum debetur in principio conductionis ope-
26 ratum per illum text. quod intelligitur procedere, quatenus
conſtitutum ſit unum tantum ſalarium, nam ſi eſſet conſtitu-
27 tum ſalarium annuum deberetur in initio cujuſcumque anni, ut
declarat ibi Bart. *d. n. 16. prope fin.* & quatenus agatur de
ſalario præſtando per communitatem ſuo Officiali neceſſa-
rio, ut Præſidi, ſeu Poteſtati, quamvis præſtetur per con-
ventionem, & capitula, adhuc quia iſta ſuccedunt loco le-
gis, ſeu tale ſalarium ſubrogatur loco ſalarii debiti ex diſpo-
ſitione legis, ideo debet ſapere ejus naturam, & eodem mo-
do anticipate ſolvi, Alex. *in l. diem functo n. 6.* & ibid. Cagn.
n. 126. ff. de off. Aſſeſſor. & D. Lanfr. *d. q. 14. n. 1.*
28 Quo autem ad aliud, quod debetur ex diſpoſitione homi-
nis, diſtinguitur inter debitum pro labore, & debitum pro
honore, & ſcientia, nam quoad iſtud ultimum, debetur in
principio, non autem in fine laboris, Cagnol. qui alios alle-
gat in *d. l. diem functo n. 130.* D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 14.
n. 11. & late ſeqq.* ubi exemplificat in Doctoribus conductis
ad legendum, in Advocatis, & aliis, Gratian. *dec. Marc.
201. n. 20. & ſeqq. & dec. 201. n. 5. & ſeq.* & de Advocatis,

quod honoraria debeant ei anticipate præſtari, eſt text. aper-
tus in *l. qui operas 41. ff. loc.* & communiter ſervatur ſal-
tem in hac Curia Romana, itaut raro accidat in ea quod
Advocati conqueri debeant de Clientibus, prout conque-
ritur Lambert. *in ſuo tract. de jurepatr. l. 2. p. 2. q. 1. art.
28. n. 5. in fin.* & latius Prato *obſer. 65. ad fin.*
In aliis vero, qui conducuntur pro labore, regula eſt, quod 29
merces debeatur in fine laboris præſtiti, ſed ſtatur veriſimi-
litudini in contrarium, ut puta ſi eſſet talis, qui non poſſet
operas promiſſas exhibere, niſi pecunia ſibi promiſſa ſolvere- 30
tur, quia tunc videtur tacite actum, quod in initio ſolvatur,
vel in ſingulos menſes, & ſi adſit aliquod pactum, quod in-
dicet voluntatem ſolvendi in fine, attenditur quod eſt veri-
ſimilius, prout præciſe docet Bart. *in d. l. 2. n. 18. verſ. quan-
doque debetur pecunia,* Mant. *l. 5. tit. 6. n. 15.* ubi ex eodem
Bart. *in l. 2. C. loc. ſub n. 2.* dicit inſpiciendam eſſe conditio- 31
nem perſonarum, quæ locant operas ſuas, & qualitatem
operis, quod fieri debet, nam ſi Artifex pauper promiſe-
rit facere Palatium, dubium non eſt, quin ei interim ſol-
vi debeat pecunia, D. Lanfr. Zacch. *d. q. 14. n. 2. & 3.* &
idem eſt etiam dicendum in aliis operariis minores ope-
ras locantibus, quatenus eadem veriſimilitudo concurrat,
adeout etiam ligonizatores, & alii pauperes, qui condu-
cuntur dietim, quoniam laboribus ſibi victum quærunt, &
locant operas ſuas, ut vivere poſſint cum mercede, & ven- 32
ter non patitur dilationem uſque ad finem diei, mane ali-
quid pro victu petere poſſunt, ut benè advertit idem Mant.
d. tit. 6. n. 17. & generaliter, quod operarii pauperes poſ-
ſint anticipate partem mercedis petere, Caroce. *de loc. tit.
de Ambaſciat. q. 1. n. 14.*
Cæterum in hac materia mercedis ipſa ſacra pagina mo- 33
net ne differatur ejus ſolutio, dicit enim: *Eadem die red-
des pretium laboris ſui ante ſolis occaſum,* Deut. c. 24. n.
15. *Et ſtatim mercedem reſtitue, & merces mercenarii tui
apud te omnino non remaneat,* Tob. c. 14. n. 15. & notant
etiam Marant. *in prax. p. 4. diſt. 9. n. 193.* Scacc. *de appell.
q. 17. lim. 8. n. 9.* Fenzon. *ad ſtatut. Urb. l. 1. cap. 95. n. 3.*
Viſcontes *in concluſ. leg. in verb. Operarius poſt med. verſ.
& non etiam.*
Ulterius dicta principalis concluſio, quod merces peti 34
non poſſit niſi in fine locationis, declaratur, ut procedat
quoad effectum conſequendi actualem ſolutionem, non au-
tem ad effectum illam aſſecurandi, poteſt enim agi anticipate
ad hoc, ut adveniente die abſque alio judicio ſolvatur, ut fir-
matur per Capel. Toloſ. *dec. 30.* & ſequitur Peguer. *dec. 154.*
ubi quod quando ſunt plures termini, utilis eſt praxis agere,
pro præteritis, & futuris, ne creditor neceſſe habeat agere,
ſeu petere quolibet anno. Et comprobatur, quia admiſſo
quod debitum mercedis ſit quaſi debitum in diem finitæ loca-
tionis, adhuc licet pro debito in diem, ante diei adventum
agi non poſſit, *l. continuus 137. §. cum ita ver. non eſt quod in
diem, ff. de verb. oblig. leg. cedere diem 213. ff. de verb. ſignif.*
idem intelligitur, ut non poſſit agi ad effectum ut nunc ſol-
vatur, ſecus autem ut ſolvatur, tempore adveniente, Dec.
in l. 2. n. 29. ff. ſi cert. pet. ſaltem ex æquitate, quam Tribuna-
lia ſequuntur, uti de Sac. Conſ. Neap. teſtatur Afflict. *dec. 179.
in fine,* & de Senatu Pedemontano Oſaſc. *dec. 130. ad fin.* de
Mantuano Surd. *dec. 120. n. 13.* & de Rota *dec. 212. n. 22. &
dec. 211. n. 10. & 11. part. 8. rec.*
Secundo declaratur, ut procedat reſpectu veri conducto- 35
ris, non autem coloni partiarii, nam iſte non poteſt ſol-
vere ante fructus recollectos, ſed eis recollectis tenetur ſol-
vere illico, Bald. *in l. 3. n. 2. C. loc.* Mantica *de tac. l. 5. tit.
6. n. 14.* ubi nullam adeſſe in hoc dubitationem.
Tertio declaratur, ut non procedat, ſi conductor deſerat 36
habitationem domus, vel culturam fundi conducti, quia
tunc non expectato tempore finitæ locationis, poteſt conve-
niri ſtatim, ut penſiones ſolvat ad text. *in l. ſi in lege 27. §.
ſi domus,* & ubi Gloſ. & Bart. *ff. loc.* & quod ſi conductor do-
mus, vel horrei non appareat per biennium, nec ſolva-
tur penſio, poſſit etiam dominus patere aperiri per vim, &
deſcribi mobilia, eſt text. *in l. cum domini 58. ff. loc.*
Quarto declaratur, ut non procedat, ſi conductor fun- 37
dum ſublocaverit, & totam penſionem a ſubconductore
receperit, quia tunc quoque poterit conveniri, ut ſolvat
non expectato fine conductionis ſuæ, ut docet Bart. *in d.
§. Si domus in fine,* & verius cenſet Caroce. *de loc. tit.
de ſublocat. q. 10. n. 2.*
Hæc de ſolutione coacta, nunc aliquid de voluntaria,
an ſcilicet poſſit conductor ſolvere ante tempus, quo de
jure, vel conſuetudine, aut ex pacto tenetur. Nec dicatur,
quod hæc quæſtio ſit hodie prorſus ſuperflua, quia debito-
res vix ſolvunt poſt tempus debitum, prout etiam practica-
ri de tempore ſuo dixit Alex. *conſ. 210. n. 3. ver. & quod il-
la litera, l. 7.* & ſolutionem factam eſſe ante tempus in- 38
veriſimile reputavit Angel. *conſ. 127. in fine.* Quia hoc eſt
veriſſimum regulariter, ut experientia docet, ſed tamen
ſunt caſus in quibus debitor vult prævenire, ſive quia id
ei expediat propter aliquod intereſſe, ſive etiam quia ſit 39
nimis impatiens obligationis, & avidus illius felicitatis,

quæ provenit ex eo, quod nihil debeatur, juxta antiquum
proverbium græcum, Felix qui nihil debet, relatum in
40 annot. ad deciſ. 9. n. 156. p. 3. & alia ibidem tradita,
& in annot. ad deciſ. 81. n. 147. p. 8. rec.

Regula igitur in hoc propoſito eſt, quod debitum in
41 diem poteſt ſolvi per debitorem ante illius eventum, li-
cet a creditore non poſſit peti, l. continuus 137. §. cum ita
poſt med. ver. nam & quod, ff. de verb. oblig. l. quod in diem
70. ff. ſolut. Rot. cor. Mantic. dec. 4. n. 14. & in rec. dec. 374.
42 n. 39. p. 5. rec. & habemus in fideicommiſſis, quod ro-
gatus reſtituere poſt mortem, poteſt etiam ſi velit, re-
ſtituere ante, l. poſt mortem 13. C. de fideicom.

Verum quia ratio hujus concluſionis eſt, quia tempus
43 cenſetur appoſitum favore debitoris, qui propterea ſi velit,
poteſt ei renuntiare, l. eum qui Calendis 41. §. quoties, ff. de
verb. oblig. l. cum tempus 17. ff. de regul. jur. Mantic. d. deciſ.
4. n. 2. Otthobon. dec. 206. n. 18. inde ſequitur, ut non pro-
cedat, ubi tempus appoſitum eſt gratia creditoris, vel utriuſ-
que, ut notatur in l. qui Romæ 122. in princ. ff. de verb. oblig.
per Bald. in princ. & Caſtr. n. 3. Jaſ. n. 3. verſ. non quinte, Grat.
diſc. 8. n. 8. & ſeq. & diſc. 130. n. 8. Cenc. de Cenſ. q. 84. n. 5.

In propoſito autem ſi merces conſiſtat in pecunia, dicen-
dum erit conductorem poſſe ſolvere ante tempus, quia non
adeſt ratio cur recedamus a dicta regula, quod cenſeatur ap-
poſitum tempus, ſeu data dilatio ad ſolvendum gratia debi-
toris, de qua etiam Bart. in l. qui Romæ 122. in princ. n. 4. &
44 Jaſ. n. 33. ff. de verb. oblig. Roman. in l. ſtipulatio iſta, 33. §. in-
ter certam, n. 8. ff. eodem, niſi forte ageretur de locatione
ad longum tempus, pro qua deſtinata eſſet ſolutio an-
nua, & conductor vellet ſolvere anticipate per plures an-
nos, quia poſſet tunc conſiderari præjudicium locatoris,
ex quo per continuatam ſolutionem ſingulis annis factam,
facilius probatur ejus dominium, vel quaſi poſſeſſio exi-
gendi, qua ratione in creditore cenſus, quod non poſſit
compelli recipere ſolutionem anticipatam, tenuit Bene,
Bon. in tract. de Cenſ. art. 7. n. 22. & eandem opinio-
nem amplexus eſt etiam Cenc. eodem tract. q. 84. n. 9.

45 At ſi agatur de mercede conſiſtente in fructibus, certior
erit opinio, quod non poſſit adſtringi locator illam ante
tempus debitum recipere, quia ſi verbi gratia, ſit in tot cor-
bes frumenti, notum eſt illius valorem cum tempore variari,
& ulterius ſi compelleretur locator illud anticipate recipere,
46 poſſet gravari onere cuſtodiæ, ac etiam in eo quod dari ei
poſſet frumentum vetus, quod non ita æſtimatur, ſicut no-
vum, ut dicit Bal. in l. annualibus 22. n. 5. C. de legat. ubi
prædictis rationibus reprobat Bart. qui in l. ſi cum præfinitione
20. n. 2. ff. quod dixe leg. cod. cenſuit, quod ſi legatæ duæ cor-
bes grani annuatim pro decem annis, hæres poſſit ſolvere
totum in primo anno, quia dilatio ſit adjecta ejus favo-
47 re tantum, & Bald. ſequitur Alex. in addit. ad Bart. &
Jaſ. in leg. 2. n. 65. C. de jur. emph. ubi quod dicta deciſio
Bart. non eſt vera, Grat. deciſ. 8. n. 9.

Idemque eſt ubi agitur de Canone Emphyteutico, quia
48 cum ſolvatur in recognitionem directi dominii, & ſub poe-
na caducitatis, expedit domino, ut ſolutio fiat ſuis tem-
poribus deſtinatis, & ideo non tenetur dominus eum re-
cipere anticipate per plures annos, Roman. in l. ſtipula-
tio iſta, §. inter certam n. 11. ubi de communi, ff. de verb.
obligat. Grat. diſc. 8. n. 9. Cenc. de Cenſ. q. 84. n. 6.

49 Limitatur tamen iſta opinio, quo ad Canonem Emphy-
teuticum, ut non procedat, quatenus Emphyteuta velit ſol-
vere pro tribus annis tantum, quia hoc ei permittitur ſe-
cundum Bart. in l. ſtatu libero conditioni, §. fin. ff. de ſtat. liber.
per text. in l. placuit, C. de collat. fund. patrim. lib. 11. quem
refert nec alibi in ſpecie legiſſe, dicit Jaſ. in l. 2. n. 65.
verſ. 2. limita, C. de Jur. Emph.

50 Verum in caſibus in quibus conductor ſolvere poteſt anti-
cipare, ſive Jure ipſo, aut locatore permittente, ei expedit
abſtinere, nam variata perſona domini poterit iterum com-
pelli ſolvere, nempe a ſucceſſore ſingulari, Ang. conſ. 245. n. 7.
Scapuc. de ſign. ſucceſſor. lim. 21. n. 5. Borgnin. Cavalc. dec. 25.
n. 4. par. 2. Surd. deciſ. 264. n. 28. verſ. non deſunt circa med.

51 Quod procedit in conductore bonorum Eccleſiæ, quia ſi
ſolvat anticipate Rectori ejuſdem, & interim ſuperveniat
alius Rector, poterit ab eo compelli iterum ſolvere, Peregr.
conſ. 9. num. 14. lib. 3. Anton. de Amat. reſol. 29. n. 1. etiamſi
Rector ſuccedens teneretur ſtare locationi, Scapuccin. de
ſing. ſucceſſ. ampliat. 16. n. 5. ubi, & maxime ſi de ſolutione
non conſtet, niſi per confeſſionem de recepto, quod tactum
52 fuit in prædec. cap. Barboſ. de poteſt. Epiſc. alleg. 94. n. 5. id-
que procedit etiam in ſucceſſore per reſignationem illius, qui
exegit, Peregr. ibid. Carol. de Graſſ. de except. except. 25.
n. 103. ubi plurimos congerit, quidquid ſuper hoc cogitan-
53 dum crediderit Ant. de Amat. dict. reſol. 29. n. 2. quia etiam
ſucceſſor per reſignationem non dicitur habere cauſam a reſi-
gnante, ſed a Papa, juxta communem opinionem, de qua
teſtatur Pariſ. de reſign. lib. 8. quæſt. 7. n. 92. Caſſad. deciſ. 15.
54 num. 1. de præbend. Rot. in Toletana Beneficii coram Juſto
penes Marcheſan. par. 2. in fol. 384. num. 2.

Limitatur tamen iſta concluſio, ſi pecuniæ exactæ per an-
teceſſorem erant neceſſariæ, vel verſæ fuerint in utilitatem
Eccleſiæ, Ferret. conſ. 215. n. 7. & neceſſitas non ſolum conſi-
deratur in Eccleſia ipſa, puta ſi minabatur ruinam, & ad ejus 55
reſtaurationem fuerunt acceptæ, ſed etiam in perſona Re-
ctoris, ſi ægrotabat, vel alia ſimili neceſſitate premebatur,
Jaſ. conſ. 255. per tot. lib. 2. quatenus tamen vere indigeret, &
aliunde non poſſet ſupplere, ut declarat Gratian. diſcept. 94.
num. 25. & ſeq. Et utilitas quoque conſideratur in perſona
Rectoris, ſi recepit anticipatam ſolutionem ad ſe ſuſtentan- 56
dum in ſtudio, vel gradum ſuſcipiendum, cum hæ dicantur
expenſæ utiles Eccleſiæ, ex quo in ejus utilitatem redundat
habere Rectorem doctum, & graduatum, ut tradit Rebuff.
in tract. de privil. ſcholar. privil. 56. quem ſequitur Barboſ.
de poteſt. Epiſc. alleg. 94. num. 9. prout etiam prodeſſent anti-
cipatæ ſolutiones factæ anteceſſori ad effectum evitandi ca-
ducitatem, quæ, ſi non ſolutum fuiſſet, incurſa eſſet tem- 57
pore ſucceſſoris, Amat. dict. reſol. 59. num. 4. Gratian.
diſcept. 8. n. 11. Surd. diſc. 78. num. 8.

Et generaliter in quibuſcumque non habentibus plenum 58
jus, plerumque rei dominium, ut gravati fideicommiſſo,
Emphyteutæ, & ſimiles, quod horum ſucceſſores uti non
habentes cauſam ab illis, ſed venientes Jure proprio in re lo-
cata, non teneantur ſtare ſolutioni penſionum anticipate eis 59
factæ, ſed iterum exigere valeant. Hoſt. in c. fin. ſin. ne Prælat.
vic. ſuas, cum aliis adduct. per Surd. deciſ. 316. num. 78.
& 79. ubi etiam ſi tales ſucceſſores teneantur ſtare loca-
tioni, & latius Amat. d. reſol. 59. n. 14. cum plur. ſeq.

At ubi agitur de ſucceſſore, qui habeat cauſam a locatore 60
ipſo poſt locationem, tunc anticipatas ſolutiones afficere
iſtum ſucceſſorem, tradit Amat. reſol. 29. n. 7. ubi dicit iſtum
caſum eſſe ſine dubio, & exemplificat non ſolum in hærede,
ſed etiam in ceſſionario, & fiſco ſuccedente jure confiſcatio-
nis, de quo idem etiam ſenſit Boſſ. in ſua pract. tit. debitor.
an delinquen. ſolv. poſſ. n. 9. at reſpectu ceſſionarii in contra-
rium facit Surd. dec. 264. n. 28. verſ. non deſunt etiam ad med.
ubi videtur adducere volentes, emptorem cum pacto non ex-
pellendi conductorem poſſe ab eo exigere mercedes, & per
ipſummet Amat. eadem reſol. n. 9. ad fin. dum dicit, fructus
debentur domino, ergo fructus debentur ſucceſſori, & n. 11.
ad med. dum dicit conductorem ſolventem pro fructibus
futuris ſibi imputare debere, ſi non conſideravit caſum
evenire poſſe, quod naſcerentur tranſlato dominio.

Tenetur tamen ſemper ipſe anteceſſor, qui anticipare exe-
git, vel ejus hæredes, quod pertinet ad ſucceſſorem reſtitue- 61
re, & quatenus ipſe non ſit ſolvendo, tenetur conductor, qui
ſi non poteſt repetere, ſibi imputet, Ang. conſ. 245. n. 7. ad fin.
Menoch. conſ. 1134. n. 6. Gigas de penſion. q. 88 n.° 2. Amat.
dict. reſol. 59. n. 51. unde conductor tenebitur ſaltem in ſub-
ſidium, quatenus bona fide ſolverit, Amat. reſol. 29. n. 21.

Prout e contra quandoque nec etiam expedit conducto-
ri ſatisfactionem locatoris differre; omiſſo enim, quod po-
teſt expelli, de quo alibi ſuo loco, quatenus teneatur tra-
dere vinum vel frumentum, aut quid ſimile, prout ſæpe ſo-
lent conductores agrorum, & conſtitutus in mora illud non 62
tradat, tenebitur ad intereſſe quanti plurimi interfuit con-
ductori illud non habere a die moræ, uſque ad diem ſolutio-
nis, quod intereſſe verificatur in majori pretio, quod eo in-
terim id quod debebatur, habuit, dum pro illo locator ven-
dere potuiſſet, l. vinum, & ibi DD. & præcipue Dec. n. 14.
ff. ſi cert. pet. Alex. in l. pretia rerum in fin. ff. ad l. Falcid.
Cagnol. in lib. 2. n. 751. C. de pact. int. empt. & vend.
Seraph. deciſ. 1252. num. 1. deciſ. 346. num. 1. & 2.

Diſputant tamen Doctores, an attendi debeat tempus bel- 63
li, vel peſtis, aut alterius careſtiæ, quæ parum duraverit, &
negativam etiam in debitore moroſo tenent ſignanter Marſil.
in l. fin. n. 159. ff. de juriſdic. omn. Jud. Imol. in l. pretia rerum
in fin. ad Falcid. Burigel. in l. vinum, n. 19. ff. ſi cert. pet.
Navizan. conſ. 74. n. 8. & 9. Fanuc. de moment. temp. c. 31. n. 22. 64

Contrariam vero opinionem ſtante mora debitoris tuen-
tur Alciat. in l. vinum, ver. vero cum datum, & ibidem Curt.
n. 1. Rubeus n. 77. Cagnol. n. 36. ff. ſi cert. pet. Idem Cagnol.
in l. 2. n. 271. C. de reſcind. vend. Plot. de in lit. jur. §. 4. n. 70.
& ſeq. Bellon. ſupputat. lib. 2. cap. 19. per tot. Munoz. de ra-
tiocin. cap. 17. n. 31. ubi etiam moram modici temporis at-
tendi, Rota Genuen. deciſ. 67. n. 5. Maſtrill. deciſ. 16. n. 9.

Conciliantur vero iſtæ opiniones, ut prima procedat, ſi 65
debitor ſit tantum in culpa, ſecunda vero ſi ſit etiam in do-
lo per Rubeum in dict. l. vinum n. 80. ad fin. ſed con- 66
trarium, quod etiam in eo qui tantum ſit conſtitutus in
mora, procedat ſecunda, probat Munoz. dict. n. 31. ubi
quod moroſus in Jure æquiparatur furi, & de moroſo
ſimpliciter loquuntur omnes pro ea citati.

Admiſſa tamen ſecunda opinione tamquam magis com- 67
muni, id quod tenent aliqui ſufficere pretium majus, quod
petitur, duraſſe per momentum temporis, ut ſignanter Ca-
gnol. in d. l. vinum num. 36. optime reprobatur per Munoz.
d. c. 27. n. 21. & ſeq. ut ſenſit Decian. in d. l. vinum num. 4. &
Gratian. diſcept. 42. num. 31. Afflict. dec. 316. n. 6. ubi monet
articulantem non ſe reſtringere ad tempus inſtantaneum.

Ulterius dicta concluſio, quod debitor frumenti conſti- 68
tutus

tutus in mora illud tradendi quanti plurimi valuit a die moræ limitatur ut procedat uſque ad triennium, & non ultra, Munoz. *de ratiocin. cap.* 17. *n.* 7. *& ſeq.* Monac. *deciſ. Bononien.* 11. *num.* 47. Rot. cor. Seraph. *dec.* 1252. *n.* 2. & cor. Dunoz. Jun. *deciſ.* 90. *num.* 7. *verſ. nec obſtat.*

69 Verum, quia vera, & principalis ratio hujus limitationis in eo conſiſtit, quod ultra tale ſpatium frumentum non durat, ut aliis adductis tradit Mandel. *conſ.* 182. *n.* 27. & Rot. *deciſ.* 433. *n.* 5. *par.* 2. *rec.* & ſic non poteſt conſiderari mora in eo tradendo ultra illud, cum id, quod amplius non eſt in re-
70 rum natura, amplius tradi non poſſit. Hinc declaretur eadem limitatio, ut procedat quatenus deberetur aliquod frumentum in ſpecie, quia tunc applicaretur, illud ultra triennium non durare, nec tradi poſſe, & ſic illo elapſo ceſſare moram; & ſecus eſſe, ubi erat debitum frumentum in genere, quia illud ſemper tradi poteſt, & per conſequens nunquam ceſſat mora, ſed potius ſemper ereſcit, ideoque ſemper etiam attendi debet quanti plurimi valuerit pro juſtificatione damni creditoris uſque ad 30. annos, Natt. *conſ.* 599. *n.* 4. *& ſeq.* Cavalc. *de Tutor. n.* 233. *ad fin. verſ. nec habet obſtare*, Amat. *reſol.* 43. *n.* 53. Giurba *deciſ.* 125. *n.* 3. ubi latiſſime Rot. *dec.* 346. *n.* 3. *& ſeq.* cor. Durano, *& deciſ.* 421. *n.* 11. *& ſeq. par.* 9. *rec.*

71 Requiritur tamen ad hoc, ut intret iſta declaratio, quod ſit debitum frumentum in genere generaliſſimo, nec ſufficit in genere ſubalterno, quia & hoc non durat, Amat. *dict. reſol.* 43. *n.* 52. *ad med.* Giurba *dec.* 115. *n.* 3. *ad fin.* ubi declarat genus ſubalternum dici quando continet plura individua, puta ſi dictum, frumentum talis conditionis. At in locatione raro erit promiſſum in genere, cum ſoleat exprimi de fundo locato, & non expreſſum ita intelligi.

72 Præterea ex dicta ratione ſumi etiam poteſt alia declaratio, ut nempe ſi conſtet de actuali conſumptione frumenti debiti in ſpecie, tunc uſque ad eam conſiderari poſſit dictum intereſſe, & non ultra, ut firmat Roder. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 12. *n.* 29. Monac. *dec. Bonon.* 11. *n.* 56. *& plur. ſeq.* eo enim ipſo quod fructus in ſpecie debiti conſumpti ſunt,
73 qui illos debebat, deſinit eſſe debitor fructuum, & incipit debere valorem, ſeu pretium eorum, argum. *l.* 1. *C. de diſtract. pignor.* Bart. *in l. Divortio*, §. *ob donationes in fin. ff. ſol. matr.* Soccin. Sen. *conſ.* 82. *n.* 27. *lib.* 4.

74 Et reſtringitur etiam tempus, in quo attendi debet quanti plurimi a petitione certæ ſummæ facta a creditore, nam tunc non attenditur, quod poſtea frumentum pluris valuerit, dum creditor ipſummet pretium conſtituerit, & ſe creditorem pecuniæ fecerit, Amat. *reſol.* 43. *n.* 50. *& ſeq.* Maſtrill. *deciſ.* 16. *n.* 9. *poſt med. & ſeq. uſque ad finem*, Monac. *deciſ. Bonon.* 21. *n.* 69. *& ſeq.* quidquid in contrarium ſenſerit Faber *in C. lib.* 4. *tit.* 34. *defin.* 9.

75 Excuſabitur autem ab hoc intereſſe quanti plurimi conductor, ſi habuerit aliquam juſtam cauſam controvertendi traditionem frumenti, Natt. *conſ.* 599. *n.* 1. *& ſeq.* Crevet. *conſ.* 837. *n.* 16. *poſt med. & ſeq.* Plot. *de in lit. jur.* §. 4. *n.* 71. *verſ. undecimo*, Munoz. *de ratiocin. cap.* 17. *num.* 34. Gratian. *diſcept.* 42. *n.* 23. *& ſeq.* Monac. *dec. Bonon.* 21. *n.* 81. & ſufficerent rationes, & computa inter eum, & locatorem eſſe intricata, Grat. *d. diſcept.* 42. *n.* 23. *& ſeq.* Seraph. *dec.* 1252. *n.* 1. *ad fin. verſ. item quando*, Rot. *dec.* 241. *n.* 13. *par.* 9.

76 Prout etiam excuſabitur, ubi abſque culpa ſua habuiſſet difficultatem aliquam ſolvendi, Plot. *de in litem jur. dict.* §. 4. *n.* 72. *verſ. decimo quar.* Munoz. *de ratiocin. d. cap.* 17. *n.* 37. *& ſeq.* ubi declarat procedere quatenus difficultas ſupervenerit, non ſi aderet tempore obligationis, & ipſe ſciebat.

77 Liberabitur etiam ab hoc intereſſe conductor, quoties locator frumentum receperit poſt tempus abſque aliqua proteſtatione, vel cum proteſtatione, cui ipſe conductor contradixerit, Dec. *in l. vinum*, *n.* 4. *verſ.* 2. *limitatur*, *& n.* 5. *ff. ſi cert. pet.* Plot. *in dict.* §. 4. *n.* 71. *verſ.* 8. Munoz. *dict. cap.* 17. *num.* 3x. & non poſſe taxari hoc intereſſe, dum non fuit in libello petitum, Monac. *deciſ. Bonon.* 11. *num.* 43. *& ſeq.*

78 Imo, & ubi locator velit frumentum in caſu, quo agatur de frumento in genere debito, ſemper poterit illud petere, & ubi ageretur de frumento in ſpecie, uſquequo non appareret, vel præſumeretur conſumptum, nec poſſet compelli, valebit recipere intereſſe, nam id quod dicitur deberi intereſſe ejus favorem reſpicit, & non debet in odium retorqueri, Bald. *in l. creditor in princ. C. de act. empt.* Surd. *conſ.* 13. *num.* 18. & bene explicat Giurba *deciſ.* 114. *n.* 8.

Sunt etiam aliæ quamplures declarationes præfatæ concluſionis, quod debitor fructuum conſtitutus in mora illos tradendi teneatur ad intereſſe quanti plurimi, ſed placuit referre tantum prædictas tanquam magis practicabiles, & applicabiles conductori, qui alias cupit, illas requiret a præcitatis DD. materiam tractantibus, & præcipue Munoz. Eſcob. *de ratiocin. cap.* 17.

79 Verum quoniam ad hoc, ut peti valeat hoc intereſſe neceſſe eſt conductorem fuiſſe conſtitutum in mora, cum abſque ea illud peti nequeat, Cravett. *conſ.* 837. *n.* 17. & ſentiunt omnes ſupracitati cum aliis pleniſſime congeſtis per Giurb.
80 *deciſ.* 114. *n.* 6. advertendum moram incurri per lapſum diei, quo conſignari debeat quid, abſque ejus conſignatione, Hond. *conſ.* 39. *num.* 8. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 586. *n.* 16. cum aliis pleniſſime cumulatis per Giurb. *dict. deciſ.* 114. *n.* 7. unde quatenus adſit in locatione conventa dies certa traditionis faciendæ, nulla aderit difficultas, quod ea elapſa abſque traditione intret dictum intereſſe, etiamſi conductor non fuerit interpellatus, quia dies ipſa interpellat, Baver. *de mora nar.* 2. *in princ.* Alex. *conſ.* 99. *num.* 7. *lib.* 4. Surd. *deciſ.* 57. *n.* 4.

Quatenus tamen agatur de ipſo conductore, qui contra- 81
xit, & diem appoſuit, nam in hærede ſecus eſſet, Gabriel. *de ſolut. concl.* 9. *n.* 24. Cravett. *conſ.* 505. *n.* 5. ubi vel ſaltem reſtitui in integrum hæredem, Hond. *conſ.* 50. *n.* 26. *lib.* 1. Beccia
conſ. 105. *n.* 23. Manent. *conſ.* 66. *n.* 8. niſi forte conſtaret de 82
ipſius hæredis ſcientia, vel dies veniſſet tempore defuncti, ut utrumque probat Altograd. *conſ.* 32. *n.* 9. *&* 10. *lib.* 1.

At dubitari poteſt ceſſante expreſſione certæ diei, & quia 83
dictum eſt ſolutionem mercedis faciendam eſſe in fine locationis, hinc videtur adeſſe diem tacitam ex natura contractus, ſeu Juris diſpoſitione, quod ſufficit, Bart. *in l. ſi mora n.* 11. *ff. de verb. oblig.* ubi & Jaſ. *n.* 2 Hond. *conſ.* 50. *num.* 6. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 157. *n.* 26. Mandel. *conſ.* 48. *n.* 4. Botthier. *de ſucceſſ. cap.* 1. *theor.* 32. *num.* 9. *verſ. quod procedit.* Giurb. *deciſ.* 114. *num.* 18. *ad med.* Et noviſſime in fortioribus, quod incurratur mora a recipiente mutuo frumentum per ſolum lapſum temporis, quo veriſimiliter illo uti potuit, ad hunc
effectum voluit Ciroc. *diſc.* 77. *n.* 20. At hoc poſſet pati ali- 84
quam difficultatem, quia requiritur dies omnino certa, ad hoc, ut interpellet, & conſtituat in mora, ut tradunt Bart. *in l. ita ſtipulatus* 115. *n.* 43. *ff. de verb. oblig.* Decian. *conſ.* 2. *n.* 5. *&* 6. Decian. *conſ.* 102. *n.* 18. *lib.* 3. Menoch. *conſ.* 132. *n.* 18. Cyriac. *controver.* 203. *n.* 20. Mareſcot. *var. cap.* 124. *n.* 41. *lib.* 2. Giurb. *deciſ.* 114. *num.* 19. Cæſ. de Graſſ. *deciſ.* 1. *num.* 17. *de fidejuſſ.* unde tutius erit locatori interpellare, & petere ſaltem extrajudicialiter, quod ſufficit ad conſtituendum in mora, Gloſ. *in l. qui Romæ* 122. §. *cohæredes*, *ver. teſtator*, *ff. de verbor. oblig.* Maſcard. *concluſ.* 1070. *num.* 14. Pen. *conſ.* 14. *num.* 7. *in recent. deciſ.* 38. *n.* 4. *par.* 5.

Excuſatur autem ſæpe mora, cum quælibet cauſa etiam beſtialis ſufficiat, Cravet. *conſ.* 448. *n.* 3. Hond. *conſ.* 26. *n.* 23. *lib.* 2. Grat. *diſcept.* 639. *n.* 16. Hinc eſt, quod ſufficit aliqua cauſa controvertendi, vel difficultas tradendi, ut dictum eſt ſupra, & ſufficiunt alia, de quibus dicam in ſeq. Cap.

De loco in quo ſolvi debet merces locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Solutio ubi fieri debeat, ſtandum eſt pacto.*
2 *Et, ſi conventum eſt alibi, ſolvi, non poteſt debitor velle ſolvere in loco contractus.*
3 *Et attenditur etiam loci deſtinatio tacita.*
4 *Ex qualitate rei, vel menſura in uno loco tantum exiſtentis arguitur, ubi ſolvendum.*
5 *Idque etiamſi ſpecies ſit debita actione perſonali.*
6 *Non tamen ſufficit promiſſam eſſe ſpeciem cum expreſſione loci, ſed requiritur magis ſpecialis expreſſio in iis, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura.*
7 *Si promiſſum vinum de Vicentia, non propterea cenſetur deſtinata ſolutio Vicentiæ, niſi dictum de tali vegete.*
8 *Solutio ubi debitor, & creditor ſunt diverſi fori, facienda eſt in domicilio debitoris.*
9 *Solutio mercedis rei ſtabilis facienda in loco ubi res exiſtit.*
10 *Solutio mercedis operarum facienda in loco, ubi conventum eſt operas præſtari.*
11 *Penſio Eccleſiaſtica ſolvenda eſt in loco Beneficii ſuper quo impoſita.*
12 *Ampl. etiamſi penſionarius ſit Cardinalis, qui debeat in Civitate Romana reſidere.*
13 *Decl. ut ſolutio, quæ fit propter rem, fieri debeat in Civitate, ſeu Caſtro in cujus territorio res exiſtit, non autem in ipſa re.*
14 *Debitor non tenetur portare rem debitam ad domum creditoris.*
15 *Lim. primo ſi aliter partes ſenſerunt.*
16 *Ampl. procedere non ſolum ſtante pacto expreſſo, ſed etiam tacita voluntate.*
17 *Ampl. 2. eamdem primam limitationem, ut ſi creditor poſtea mutaverit habitationem, ad eam quoque deferenda ſit res debita.*
18 *Decl. procedere quatenus debitor nimium non gravetur.*
19 *Lim. 2. ſi debitum ſit adeo modicum, ut quatenus creditor ire debeat ad domum debitoris, ſit potius ei damnoſum quam utile.*
20 *Lim. 3. ſtante magna diſparitate perſonarum, quia tunc debitor humilis ire debet ad domum creditoris qualificati.*
21 *Idem e contra ſi creditor ſit humilis, debet ire ad domum debitoris.*
22 *Intellige niſi obſequium ab uno debitum alteri potius importet eum abeſſe.*
23 *Lim. 4. ſi debitor cœperit deferre ad domum creditoris.*

24 *Ampl. ſive jus recuſandi dilationem competat ex privilegio particulari, ſive competat ex diſpoſitione juris civilis.*
25 *Lim. 5. ſi adſit ſolitum deferendi, ſive particulare, ſive generale.*
26 *Lim. 6. ſi ipſe debitor velit ſolvere in domo creditoris,*
27 *Debitor qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris, tenetur deferre ſuis ſumptibus.*
28 *Colonus partiarius tenetur tantum ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas,*
29 *Ampl. etiamſi expreſſe obligaverit ſe aſportare ſuis ſumptibus,*
30 *Debitor obligatus aſportare ad domum creditoris, tenetur aſportare proprio periculo.*
31 *Debitor quantitatis in ſpecie, vel reſpectu certe ſpeciei per ejus interitum liberatur,*
32 *Lim. ſi eſſet in mora tradendi,*
33 *Decl. limitationem non procedere, ſi res peritura fuiſſet etiam in manibus creditoris,*
34 *Debitor obligatus ſolvere in certo loco non poteſt dici in mora, niſi probetur creditorem fuiſſe in loco illo promptum recipere.*
35 *Idque etiamſi non probetur debitorem fuiſſe ibi promptum ſolvere,*
36 *Ampl. non relevare creditorem habere procuratorem in loco, ſi procurator non oſtendit mandatum debitoris,*
37 *Neque ſufficere exiſtentia procuratoris, ſi convenerunt ſolutionem fieri cui creditor ordinaverit, & non extenſus ordo,*
38 *Debitor non poteſt dici in mora, quando poteſt allegare ignorantiam loci ubi facienda eſſet ſolutio.*
39 *Ampl. etiamſi promiſſa eſſet ſolutio Bononiæ, & ubique locorum,*
40 *Idem ſi dictum eſſet tradendum frumentum in tali Caſtro, in illo horreo ubi placuerit creditori.*
41 *Idem ſi dictum in tali, vel tali loco, & non facta fuerit electio per creditorem.*
42 *In alternativa loci ubi facienda eſt ſolutio, electio eſt creditoris,*
43 *Decl. procedere, ut electio ſit creditoris, quatenus debitor non elegerit,*
44 *Debitor, & creditor ſi ſint ejuſdem fori, & deſtinata ſit dies certa ſolutionis, debitor debet interpellare creditorem ad recipiendum, alias incurrit moram, abſque eo, quod creditor ad eum vadat cum ſacco parato.*
45 *Ampl. ut ſufficiat exiſtere in Comitatu, ſeu deſtrictu Civitatis.*
46 *Secus ſi ſint diverſi fori, quia tunc debet creditor ire cum ſacco parato ad conſtituendum debitorem in mora,*
47 *Lim. ſi in loco debitoris adſit procurator creditoris.*
48 *Loci ſolutionis deſtinatio operatur, ut debitor poſſit ibi conveniri.*
49 *Ampl. etiamſi ibi tempore ſolutionis deſtinata non reperiatur,*
50 *Loci deſtinatio, ubi debitor conveniri debeat, operatur, ut etiam ibi debeat ſolvere.*
51 *Et ſi dictum, quod poſſit ubique conveniri, poteſt compelli ubique ſolvere,*
52 *Secus ſi adſit certus locus deſtinatus ſolutioni,*

CAPUT XXXVIII.

SI in contractu locationis conventum fuerit de loco in quo facienda ſit ſolutio, clarum eſt talem conventionem
1 eſſe ſervandam, ita ut conductor non poſſit compelli alibi ſolvere, neque volens valeat in alio loco ſolutionem facere, cum hoc ſit regulare in omnibus obligationibus, *l. is qui certo loco 10. ff. de eo quod cert. loc.* quod eſt adeo verum, ut ſi
2 celebratus ſit contractus in uno loco, puta Romæ, & deſtinata ſolutio in alio, non valeat debitor offerre ſolutionem Romæ, *l. qui Romæ 122. in princ. ff. de verb. oblig.*

3 Et attenditur etiam deſtinatio tacita, Scacc. *de camb.* §. 2.
4 Gloſ. 5. *n.* 195. quæ deducitur ſignanter ex qualitate rerum ſolvendarum, vel menſuræ, ſi enim uno in loco tantum reperiatur res ſolvenda, vel menſura adhibenda, ibi cenſetur deſtinata ſolutio, Bald. *conſ.* 225. *n.* 1. *lib.* 3. Grat. *diſcept.* 579.
5 *n.* 25. Et quod ſpecie debita actione perſonali debeatur in loco ubi illa ſpecies reperitur, firmat Dec. *conſ.* 566. *n.* 2. *& ſeq.* ſignanter per Text. clarum in *l. quod legatur 38. in princ. ff.*
6 *de judic.* At circa ea, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura non ſatis eſt dictum fuiſſe de tali loco, vel Civitate, ſed requiritur magis ſpecialis expreſſio; Unde ſi promiſſum
7 vinum de Vicentia non inde cenſetur deſtinata ſolutio Vicentiæ, ſed tantum ſi dictum de tali ſegete, vel ex tali apotheca, ut eſt Text. *in l. cum res 49.* §. *ſed ſi id petatur, ff. de leg.* 1. & declarat Bart. *in l. item illa 18. in fine principii, ff. de conſt. pecun.* & Decian. *in l. vinum num.* 12. *ff. ſi cert. pet.*

8 Ceſſante autem pacto tacito, vel expreſſo, ſolet ſuccedere regula, quod quatenus debitor, & creditor ſint diverſi fori, ſufficiat debitorem eſſe ſolvere paratum in ſuo domicilio, Bald. *in l. acceptam 19. n. 32. C. de uſur.* Fulgoſ. *in l. item illa 18. ff. de conſt. pecun.* Roland. *conſil.* 87. *n.* 14. *lib.* 1. Grat. *diſcept.* 128. *n.* 1. Cenc. *de cenſ. q.* 86. *n.* 12. *&* 13.

Verum quia merces locationis ſolvitur propter rem locatam, ideo quatenus agatur de re ſtabili, ſolutio facienda erit in loco ubi illa exiſtit, *l. forma 4.* §. *ſi vero quis ff. de cenſib.* Bart. *in l. item illa 18. n. 9. ad fin. ff. de conſt. pecun.* Rol. *dict. conſ.* 87. *n.* 15. *lib.* 1. neque habenda erit conſideratio domicilii conductoris, vel locatoris, Cenc. *de cenſ. q.* 86. *n.* 29. 9

Et quatenus etiam agatur de mercede operarum, idem erit dicendum, quod ſcilicet ſolvi debeat in loco ubi conventum fuit operas præſtari debere, ut ſupponunt Dom. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 46. *n.* 6. & Jo: Bapt. Thor. *in Compend. deciſ. par.* 1. *ver. Cambium ſalarii.* 10

Idemque procedit quoque in penſione Eccleſiaſtica, nam cum ſolvatur ex cauſa Beneficii, ſolvi debet in loco ipſius Beneficii, ſi in reſervatione aliud non ſit expreſſum, Gratian. *diſcept.* 94. *n.* 60. Garz. *de Benefic. par.* 1. *cap.* 5. *n.* 133. Rot. *deciſ.* 688. *n.* 1. *& ſeq. par.* 4. *diverſ.* quod ampliatur procedere etiamſi Penſionarius ſit Cardinalis, qui debeat in Curia Romana reſidere, Scacc. *de camb.* §. 2. Gloſ. 5. *n.* 229. Rot. *in dict. dec.* 688. *n.* 3. *par.* 4. *div.* Quæ tamen civiliter intelligenda videntur, ut ſcilicet ſolvi debeat in loco, ideſt Civitate, ſeu Caſtro, in cujus territorio res exiſtit, non autem in ipſo agro, vel nemore locato, maxime ſi agatur de ſolutione pecuniæ. 11 12 13

Subtilius etiam quæritur in hoc propoſito, an conductor teneatur deferre mercedem ad domum locatoris, & aliqui confundunt hanc quæſtionem cum præcedenti de loco, licet enim iſta, cum ſit de loco loci, differant in aliquibus ab ea, tamen in pluribus conveniunt, unde ne ſeparatim de utraque loquendo neceſſe ſit repetere dicta de una etiam in alia, præmiſſis prædictis, quæ magis propriè videntur primæ de loco, loquar de ſecunda, a qua magis infertur ad primam, quam e contra.

In hac igitur quæſtione generaliter loquendo, an debitor teneatur portare ad domum creditoris rem debitam, regula eſt negativa, Duen. *reg.* 161. *in princ.* & talis regula procedit etiam in noſtris terminis conductoris, quod non teneatur portare mercedem ad domum locatoris, ut dixit Rot. coram Coccino *deciſ.* 741. *num.* 5. 14

Limitatur tamen prædicta regula pluribus modis, & ſignanter primo loco, ut non procedat, ſi aliter partes ſenſerint, nam pactum, quod debitor deferat debitum ad domum creditoris, eſt validum, & ſervandum, Caſtrenſ. *conſ.* 24. *n.* 2. Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſolut. Can. lim.* 15. *num.* 6. *prope fin. ver. nec etiam procederet*, & tradit Cenc. *de cenſ. quæſt.* 86. *num.* 17. licet ibi poſtea valde diſputet, an hoc procedat in contractu cenſus præcipue attenta Bulla S. M. Pii V. ſuper cenſibus, qua prohibetur ne aliquod gravamen contra debitorem cenſus adjiciatur. 15

Et hæc limitatio poteſt ampliari, ut procedat nedum ſtante pacto expreſſo, ſed etiam ſi adſit voluntas tacita contrahentium, prout in ſimili de ſolutione legati probat Text. *in l. cum res 49. in princ. de legat.* 1. Sim. de Pret. *de interp. ult. volunt. lib.* 4. *dub.* 11. *num.* 104. *& ſeq. ſol.* 432. Gratian. *diſcept.* 128. *num.* 2. 16

Et ſtante dicta conventione, ſi locator poſtea mutaverit domicilium, adhuc tenebitur conductor illam obſervare, & mercedem ad novam habitationem locatoris deferre, ut docuit Bald. *in l. acceptam 19. num. 41. C. de uſur.* ubi tamen cum hac moderatione, quatenus ſcilicet non gravetur ultra quam prius, & idem forte ſi parum ultra gravetur, ſecus ſi nimis, quod totum arbitrio boni viri relinquendum eſſe ait, & eum refert, & ſequitur Jaſ. *in l.* 2. *n.* 94. *C. de Jur. emphyt.* ad quem etiam ſe remittit, Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. Can. lim.* 25. *in ultimis verbis.* At contra præfatam moderationem Baldi facit Caſtrenſ. *conſ.* 24. *n.* 2. *par.* 2. dum dicit intelligi debere dictam conventionem etiam de nova habitatione, non autem reſtringendam eſſe ad illam de tempore contractus tantum, quia cum id eſſet de jure pactum, fuiſſet modicæ utilitatis creditori, quod non eſt dicendum, ſed Baldum ſequitur Rot. Lucen. penes Magon. *deciſ.* 78. *num.* 19. Imo videtur velle quod abſolute ubi creditor mutat forum, non teneatur debitor eum ſequi, quia ex facto creditoris non debet in amplius teneri, quam ab initio eſſet obligatus, ſed poteſt intelligi juxta dictam doctrinam Baldi, quam allegat. 17 18

Secundo limitatur prædicta regula, quod conductor non teneatur deferre mercedem ad domum locatoris, ut non procedat quatenus merces eſſet adeo modica, ut ſi ipſe locator deberet ire ad domum conductoris, plus haberet incommodi, quam utilitatis, tunc enim conductor tenetur eam deferre, etiamſi ſint diverſi domicilii, Bald. *in d. l. acceptam n.* 39. *C. de uſur.* Jaſ. *in d. l.* 2. *n.* 92. *ad med. verſ. iſtud etiam, C. de Jur. emph.* Surd. *de alim. tit.* 4. *q.* 26. *n.* 21. Gratian. *diſcept.* 128. *n.* 3. Corbul. *de Jur. emphyt. tit. de privat. ob non ſol. Can. lim.* 15. *n.* 6. 19

Tertio limitatur eadem concluſio propter magnam diſparitatem perſonarum, ubi enim debitor eſt humilis conditionis, & creditor qualificatus, etiamſi ſint diverſi fori, tenetur debitor ad domum creditoris deferre, ut in vaſſallo, & Domino, 20

mino, & de humili debitore Doctoris, & ſimilibus concludit Imol. in c. ſignificante, n. 25. verſ. quid erit ſi debitor, de pignor. Natta conſ. 513. n. 40. Duen. regul. 161. lim. 12. & his, aliiſque adductis late Gratian. diſcept. 128. n. 14. & ſeq.

21 Et hæc conſideratio ſerviret etiam e contra ad arguendum quod ſi creditor eſſet ipſe inferioris conditionis, & maxime ſi adeſſet obſequii, & reverentiæ reſpectus, teneretur ipſe ire ad domum debitoris, quia is qui debet reverentiam alteri, ſive ſit debitor, ſive creditor, & ſive ſit ejuſdem fori, ſiva non, debet ad domum alterius ire, Natt. conſ. 513. n. 4. Maur. de ſolut. c. 29. n. 19. Magon. dec. Lucen. 78. n. 28.

22 Verum non moveret hæc ratio, ubi obſequium debitum ſolvere debenti, potius importaret Creditorem ab eo abeſſe, quam quod ad illum accederet, uti in Officiali per Principem tranſmiſſo extra ſtatum, quod propterea non debeat ad domum Principis accedera pro recipiendo ſalario, bene conſideravit D. Lanfr. Zacch. de ſalar. d. q. 46. n. 10. verſ. ad tertium.

23 Quarto limitatur, ut quamvis non teneretur conductor ab initio mercedem ad domum locatoris deferre, tamen ſecus ſit poſtquam deferre cœperit, tunc enim proſequi tenetur, ut probat text. in l. ſi fideicommiſſum 50. §. quoties, ubi Gloſ. in verb. præſcriptione, & l. ſeq. ff. de judic. Duen. d. reg. 171. lim. 4. in fin. Et licet hanc limitationem declarandam eſſe procede-

24 re, ubi jus recuſandi dilationem competeret ex privilegio particulari, ſecus autem ſi ex diſpoſitione Juris communis, ſenſerit Surd. de alim. tit. 4. q. 16. tamen contrarium etiam in hoc caſu, quatenus agatur de eodem debito, verius eſſe cenſet Grat. diſcept. 13. n. 11. & 12. ubi advertit, quod Surdus ibi, loquitur per modum diſputationis, & aliquid non firmat, imo dicit, quod difficile eſſet in practica obtinere.

25 Quinto limitari poſſe videtur eadem concluſio, ut non procedat, ſi adſit ſolitum aliorum conductorum deferendi ſimilem mercedem ad domum locatoris, ſive ſit ſolitum particulare conductorum ejuſdem rei, ſive generale rerum ſimilium, quia locatio interpretatur a ſolito circa ſolutionem mercedis, ad Text. in l. excepto 18. C. de locat. & late tradita in c. 57. & in propoſito, quod ubi adeſt conſuetudo, ipſa attendatur potius quam, quid Juris Marcabr. conſ. 87. n. 36. & generaliter, quod debitor teneatur ire ad domum creditoris, ubi ita fert conſuetudo regionis, Bart. in l. ſuo victu n. 1. ff. de oper. lib. & aliis adductis Duena reg. 161. n. 9.

26 Sexto limitatur ſi ipſemet conductor velit ſolvere in domo locatoris, puta quia magis ei expediat ex quo habitet in Civitate, in qua vilior ſit res, quam ſolvere debet, vel habeat in loco illo ubi locator habitat, pecunias, vel quid ſimile, quia poteſt etiam eo invito, Bald. in d. l. acceptam 13. C. de uſur. Duen. d. reg. 161. n. 10.

Aliæ quamplures ſunt limitationes dictæ regulæ, & nonnullæ etiam applicabiles, ſed videre eas licebit penes præcitatos Auctores, & ſignanter Duen. d. reg. 161. ubi decem & novem earum refert, placuit enim prædictas, uti magis practicabiles hic ponere,

27 In prædictis autem caſibus, & in aliis in quibus conductor tenetur deferre ad domum locatoris intelligitur, ut teneatur deferre expenſis propriis, prout quod ſi teneatur ſolvere decem ſaccos frumenti, debeat ipſa ſolvere vecturas, ſenſit Bart. in l. item illa in princ. ad fin. ff. de conſt. pecun. & apertius Bald. in d. l. acceptam 19. n. 42. ubi etiam quod teneatur ſolvere gabellam, Jaſ. in l. 2. n. 67. C. de Jur. emph. & cambium neceſſarium pro tranſmiſſione ſalarii debiti per Principem Officiali retento extra principatum, quod ſolvendum ſit ab ipſo Principe, deciſum refert Thot. in ſuo Compend. deciſ. part. 2. var. Cambium ſalarii, & latiſſime diſputato articulo comprobat D. Lanfr. Zacch. de ſalaris q. 46. per tot. ubi in fine aſſerit idem eſſe de impenſis vecturæ, & gabellæ, quod eodem modo debitor mercedis illas ſolvere tenebitur.

28 At colonus partiarius tenetur tantummodo ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas, Bald. in d. l. acceptam n. 42. Jaſ. in l. fructus n. 14. ff. ſol. matr. Etiamſi ex-

29 preſſe ſe obligaverit aſportare fructus ad domum domini ſuis ſumptibus, quia adhuc non tenetur ſolvere gabellas, Marin. qui dicit ita deciſum variar. lib. 1. cap. 259. n. 4. Et ad vecturas tenetur, quatenus non adſit conſuetudo in contrarium, Marcabr. conſ. 88. in fine, quod conſilium eſt valde notabile in hac materia, nam conventum fuerat in locatione conductorum debere dare quartam partem frugum conductam ad navim ad ripam Padi exiſtentem ante rem prædictam omnibus ſuis ſumptibus, periculis, & expenſis, & ultra etiam ſolvere certas ſummas locatori pro vectura navis. Et quærebatur quia teneretur navem invenire, & conducere ad ripam exiſtentem ante dictam rem; Et auctor in eo latiſſime more ſuo probat, tale onus pertinere ad locatorem, & utitur variis argumentis, quæ inſervire poſſunt pro reſolutione aliorum ſimilium dubiorum.

30 Et non ſolum expenſis propriis tenetur conductor deferre mercedes, ſed etiam proprio periculo, hoc enim regulare eſt in debitoribus obligatis portare ad domum creditoris, ut teneatur portare proprio periculo, l. fin. & ibi Bald. n. 9. C. de condit. inſer. Grat. diſcept. 128. n. 18. Cen. de conſ. q. 86. n. 11.

31 Verum in hoc propoſito periculi quoniam conductor ſæpe debet deferre frumentum, vel vinum, aut alios fructus fundi locati, ideo advertendum, quod quatenus fructus illi perirent, conductor liberaretur, nam etiam debitor quantitatis, ſi debeat quantitatem illam in ſpecie, vel reſpectu certæ ſpeciei, per ejus interitum liberatur, l. electio 26. §. is quem, ff. de noxal. Bart. in l. quod te mihi 5. n. 4. ff. ſi cert. pet. Angel. in l. cum hi, §. vale igitur, n. 5. ff. de tranſact. Gabr. in tit. ſi certum pet. concl. 1. n. 1. late, ac optime Surd. de alim. tit. 4. q. 16. n. 18. & ſeq. & conſ. 563. n. 10. verſ. ſecundum quoque, Fontanel. de pact. nupt. clauſ. 4. Gloſ. 18. part. 1. n. 295. Et in ſpecie de debitore frumenti, & olei ex certo fundo, quod licet teneretur illa tradere in domo creditoris, adhuc ſi in itinere perierunt, propter dictam rationem ſit liberatus, dixit Gratian. diſcept. 128. n. 19.

At hoc intelligitur quatenus conductor non eſſet in mora 32
tradendi fructus illos, nam etiam debitor ſpeciei non liberatur, ſi res pereat poſtquam ipſe conſtitutus erat in mora illam tradendi, ut ſunt text. expreſſi in l. cum res, §. vale, ff. de legat. 1. & in l. ſi filio, §. poſt divortium, ff. ſol. matr. tunc enim perempta re incipit deberi pretium, ut dictum eſt in c. præced. de tempore n. 72. & ſeq. in §. præterea, ex dict. niſi forte res illa peritura quoque fuiſſet, etiam in manibus locatoris, ſi ei 33
tradita fuiſſet, ut tenent in l. quod te, ff. ſi cert. pet. Caſtren. Dec. Fulgoſ. & alii quos refert, & late eorum opinionem comprobat Fachin. contr. Jur. c. 71. in 2. dub. var. contrar. ſententiam & ſeq. uſque ad fin. lib. 2. & tangam infra in c. 46. de remiſſione mercedis, ubi loquar de caſibus, in quibus remiſſio fieri debeat.

Conſideratur autem locus ad convincendam, vel excuſan- 34
dam moram debitoris, quia ſi eſt appoſitus certus locus, neceſſe eſt probare, quod creditor, vel ejus Procurator in illo de tempore præfixo extiterit promptus ad recipiendum, alias debitor non poteſt dici conſtitutus in mora, l. ſi arbiter. Calendis, ff. de recept. arbitr. & notatur in l. item illa ff. de conſtit. pec. per Bart. & alios relat. per Menoc. conſ. 132. n. 13. Manent. conſ. 66. n. 7. Baver. de mora, part. 2. n. 8. Gabr. de ſolut. concl. 9. n. 19. Cenc. de conſ. q. 86. n. 3. & 4. Afflict. dec. 316. n. 2. Mobedan. dec. 15. tit. de loc.

Nec neceſſe habet conductor eſſe in loco illo, & proteſtari 35
ſe promptum eſſe ad ſolvendum, multoque minus neceſſe habet pecuniam debitam depoſitare, etiamſi adjecta eſſet pœna in caſu non ſolutionis, Cravet. conſ. 648. n. 2. Menoch. conſ. 1153. n. 29. & ſeq. Gomeſ. dec. 16. ſ. 2. Put. dec. 7. l. 1. Cenc. de Conſ. q. 86. n. 6. & ſeq. ubi tamen dicit utile eſſe quod debitor dictam proteſtationem faciat, licet non neceſſariam. Rot. poſt eumdem Cenc. dec. 224. n. 3. propter quas auctoritates non eſt curandum, quid ſenſerit in contrarium Riman. Jun. conſ. 171. n. 45. & ſeq.

Eoque certius ſi ille locus deſtinatæ ſolutionis non ſit locus ſolitæ habitationis locatoris, ut ponderat Afflict. dec. 316. n.
2. nec relevaret, quod ibi haberet Procuratorem, ſi talis Pro- 36
curator nunquam oſtendiſſet ſuum mandatum conductori, prout requiri firmat Afflict. ibid. n. 3. & 4. prout etiam non
ſufficeret exiſtentia Procuratoris in loco, ſi dictum, quod 37
conductor ſolvere deberet, cui ordinabit locator, & non probetur ordo, Rot. dec. 577. n. 1. & 2. rec.

Et quatenus non fuerit deſtinatus certus locus, in quo fa- 38
cienda eſſet ſolutio, adhuc excuſatur debitor a mora, ex quo poteſt allegare ignorantiam loci, ubi deberet ſolvere, vel rem debitam conſignare, Adden. ad Felin. in c. licet heri, n. 5. de Simon. Menoch. conſ. 132. n. 21. Baver. de mora, part. 2. n. 7. verſ. 12. lim. Et hoc procederet etiam, ſi promiſſa foret
ſolutio Bononiæ, & ubique locorum, ut probat Gozad. conſ. 39
66. n. 2. & ſeq. ubi dictum eſſet frumentum eſſe tradendum in
loco Caſtri S. Joannis, & in illa domo, & ſuper illo horreo 40
ubi placuerit locatori, non eſſet expreſſus locus ſufficienter, Roland. conſ. 57. n. 38. verſ. dicitur quoque, lib. 2. neceſſe eſt enim exprimere locum ſpecificum, ſeu locum loci, Bart. in l. cum filius, §. fin. ff. de verb. oblig. Ploc. de in lit. jur. §. 4. n.
26. Giurba dec. 114. n. 7. prope fin. prout etiam non ſatis eſſet 41
dictum fuiſſe in tali, vel tali loco, quia non facta electione loci debitor non conſtituitur in mora, Hippol. de Marſil. ſing. 523. Urſill. ad Afflict. dec. 316. n. 4. Debet enim in alternati-
va loci eligere creditor, & intimare debitori, l. non utique 42
3. in princ. ff. de eo, quod certo loc. Fab. de Ann. conſ. 95. n. 1. l. 2. Gratian. diſc. 42. n. 44. Rot. dec. 31. n. 9. poſt Zacch. de obl. cam. quod eſſet ipſi utile, quia poteſt etiam eligere locum, ubi res ſit carior, dicunt ibi Fab. de Ann. & Grat. n. 46. Sed in
tantum poteſt eligere creditor, ubi conveniat debitorem, in 43
quantum debitor non eligat, ubi ſolvat, ut eſt ſenſus dictæ l. non utique in princ. & poſſe debitorem etiam conventum in uno loco ante litis conteſtationem, facere ſuam electionem alterius pro ſolutione facienda, tradunt Marian. Socc. in cap. dilecti, n. 21. ante med. verſ. & adverte, quia de for. compet. & Rip. in cap. de quo vult. Deo, n. 69. de judic.

Verum hoc non procedit, ubi debitor, & creditor ſunt 44
ejuſdem fori, & domicilii, & ſolutio propterea ibidem eſt facienda, quia tunc ſtante die certa, debitor ad evitandam moram debet interpellare creditorem ad recipiendum, nec ſufficit, quod creditor abſque tali interpellatione non iverit cum

fac-

ſacco parato ad domum debitoris, Roland. *conſ.* 87. *n.* 15. & aliis pleniſſime relat. Giurb. *dec.* 114. *n.* 5. *verſ. cum*
45 *creditor, & debitor* & optime Rot. cor. Durano *dec.* 346. *n.* 12. & quod ſufficiat exiſtere in Comitatu, & diſtrictu Civitatis ad hunc effectum, Rot. *dec.* 352. *num.* 9. *part.* 4. *div.* ubi de diſtrictu Urbis, ſecus ſi ſint diverſi fori, &
46 debitor non teneatur ire ad domum creditoris, quia tunc niſi vadat creditor ad eum cum ſacco parato, ipſe excuſatur a mora, non obſtante exiſtentia diei, Felin. *in cap. licet heri, n.* 5. *verſ.* 2. *limita de Simon.* Peregr. *conſ.* 86. *n.* 7. *& ſeq. lib.* 3. Baver. *de mora, part.* 2. *n.* 3. *verſ. ſecunda tempora*, Gabr. *de ſolut. concl.* 9. *n.* 18. Viv. *dec.* 442. *n.* 3. & in his terminis procedit Grat. *diſcept.* 42. *n.* 20.
47 Niſi ſciat conductor, quod in loco ſui domicilii adſit Procurator locatoris habens ſufficiens mandatum ad recipiendum ſolutionem, quia tunc debet ſolutionem offerre ipſi Procuratori, non autem expectare, ut veniat locator, & aliter moram incurrit, Rim. Jun. *conſ.* 546. *n.* 6. *& plur. ſeq.* & eo relato Cen. *de Cen. q.* 86. *n.* 16.
48 Operatur etiam deſtinatio loci ſolutionis, ut conductor poſſit in loco illo conveniri, ut ſupponit aperte Text. *in l.* 1. *in princ. ff. de eo quod certo loc.* & ibi notat Gloſ. quod procedit, etiamſi alius ibi non ſortiretur forum,
49 Caſtr. *ibid. n.* 3. & etiamſi ibi non reperiatur, quia dum promiſit in eo certo tempore ſolvare, & ibi non reperitur, præſumitur abiiſſe per dolum, & adhuc ibi conveniri poteſt, Jaſ. *in l. ſi convenerit* 18. *n.* 42. *ff. de juriſd. omn. Jud.* Dec. *in c.* 1. *n.* 164. *de jud.* Maran. *in prax. p.* 4. *d.* 9. *n.* 115. Sim. de Prat. *conſ.* 133. & aliis adductis tradit Zacch. *de obl. cam. q.* 7. *n.* 10. cum aliis plurimis declarationibus, circa quas ne divertam a materia ſolutionis pro nunc me remitto ad Carleval. *de jud. lib.* 1. *tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 4. *n.* 248. *& ſeq.*
50 E contra quoque ex deſtinatione loci ubi conveniri debeat conductor, ſequitur, ut etiam ibi ſolvere debeat, adeo ut ſi dictum quod poſſit ubique conveniri, poſſit et-
51 iam ubique adſtringi, ut ſolvat, niſi tamen expreſſe, vel tacite deſtinatus ſit certus locus ſolutionis, prout ſi adſit obligatio Cameralis, quæ continet dictam facultatem conveniendi debitorem ubique locorum, quod non propterea
52 poſſit ubique ſolvere, dum eſt in contractu deſtinatus locus certus, in quo ſolvi debeat, tradit Zacch. *de obl. cam. q.* 7. *n.* 9. & Rot. poſt eum *dec.* 78. *n.* 6.

De actione locati competente pro conſecutione mercedis, quomodo in ea procedatur, & an detur appellatio, & de prælatione locatori competente.

S U M M A R I U M.

1 *Locator pro conſecutione mercedis habet actionem, quæ dicitur ex locato.*
2 *Actio ex locato, eſt actio civilis.*
3 *Et eſt actio perſonalis.*
4 *Et eſt actio ordinaria requirens libellum.*
5 Tex. in l. Præſes 17. C. locat. *quomodo intelligatur.*
6 *Pro conſecutione mercedis aliqui tenent competere viam executivam.*
7 *Contrarium, quod non competat via executiva, ſed ſolum denegetur appellatio.*
8 *Conductori penſiones ſolvere condemnato non denegatur terminus juris ad ſolvendum.*
9 *Terminus ad ſolvendum de jure negari non debet debitoribus quantumvis liquidis, & condemnatis.*
10 *Nec etiam debitori declarato a Papa per Breve.*
11 *Et etiam ſtante ſtatuto, quod debitor ſolvat illico omni dilatione, & contradictione ceſſante.*
12 *Termini ad ſolvendum quantitas eſt arbitraria Judici.*
13 *Terminus ad ſolvendum longior datur debitori magnæ ſummæ.*
14 *Terminus ad ſolvendum in Curia datur ab Auditore Cameræ triginta dierum.*
15 *Et ſufficit illum ſuſcipere abſque eo, quod Auditor Cameræ ſuper illo interloquatur.*
16 *Et conceditur illum etiam condemnatis in aliis Tribunalibus.*
17 *Et etiam ſi debitores ipſi termino instrumento obligationis ſpecialiter renunciaſſent.*
18 *Terminus ad ſolvendum non datur obligato tradere aliquam rem in ſpecie,*
19 *Secus ſi res ſit abſens, vel adſit aliquod aliud impedimentum.*
20 *Via executiva competit locatori contra res invectas, & illatas in prædium locatum.*
21 *Et competit ſi conductor ſe obligaverit ſolvere aliqua obligatione viam executivam præbente.*
22 *Clauſula* ſine aliqua contradictione prævia renuntiatione cuicumque exceptioni, & juri, & legum *auxilio non operatur, quod competat via executiva, ſed tollit tantum obligationem.*
23 *Clericorum obligatio in formam alicujus ritus, vel ſtatuti laicalis dantis viam executivam non valet.*
24 *Via executiva competens adverſus conductorem ex obligatione ejus expreſſa in locatione, non competit pro locatione tacite renovata.*
25 *In cauſa mercedum rei locatæ procedendum breviter, & ſummarie.*
26 *In Urbe adeſt ſtatutum in c.* 121. *quod in cauſis mercedum rei locatæ procedatur breviter, & ſummarie.*
27 *Et adeſt etiam aliud ſtatutum cap.* 88. *quod in cauſis locationum quarumcumque, procedatur ſine libello, & aliis ſolemnitatibus etiam ſubſtantialibus.*
28 *Clauſula* procedi de plano, ſine ſtrepitu, & figura Judicii, ſola facti veritate inſpecta, & omni juris ſolemnitate omiſſa, *importans facultatem procedendi via executiva.*
29 *Pro mercede operarum, ſeu ſalario competunt diverſæ actiones.*
30 *Et competit etiam actio ex locato.*
31 *In cauſis mercedis operarum non datur appellatio.*
32 *Nec in cauſis alimentorum.*
33 *Merces, ſeu ſalarium gaudet privilegiis alimentorum, ſi debitum ſit pauperi.*
34 *Paupertas non eſt probanda, ſed præſumitur.*
35 *Signatura in cauſis mercedis, ſeu ſalarii ſolet præſervare executionem pro rata trium annorum, & in reliquis committere cum clauſula* ſi quid exequendum.
36 *Pro mercede diurna datur via executiva.*
37 *Et in Urbe ex ſtatuto cap.* 95. *debitor ubi ſumma non excedit ſcuta decem non auditur, niſi facto depoſito; & a ſcutis decem ſurſum, niſi dato fidejuſſore.*
38 *Intelligitur tamen ubi merces, vel ſalarium eſt diurnum, ſeu menſtruum.*
39 *Merces debita procuratori ad lites non dicitur diurna, & continua.*
40 *Procuratores, & Sollicitatores in Urbe non poſſunt agere pro ſalario non convento actione locati.*
41 *Sufficit tamen promiſſio ſit facta mercedis in genere.*
42 *Appellatio ſuſpenſiva datur in actione locati, ubi merces non eſt conſtituta in certa ſumma.*
43 *Decl. procedere ſi Judex taxavit eſt, ſecus ſi conſtet de quantitate ex conſuetudine.*
44 *Appellatio ubi interat taxatio Judicis datur etiamſi alias non daretur.*
45 *Signatura in cauſis mercedis diverſimode reſcribit, juxta diverſitatem factorum.*
46 *Conductori datur appellatio, ſi habuit ſententiam favorabilem, a qua appellavit locator.*
47 *Appellare ſi permiſſum eſt uni parti, debet permitti & alteri.*
48 *Lim. ſtante ſtatuto appellationem prohibente.*
49 *Appellatio ſi ſit prohibita, intelligitur quatenus ſententia ſit valida, & juſta.*
50 *Decl. procedere ſi nullitas ſit clara, & injuſtitia notoria.*
51 *Prælatio quando competat pro credito penſionum rei locatæ.*
52 *Obligatio, & hypotheca pro debitis in diem ſtatim oritur, licet impediatur exactio uſquequo dies venerit.*
53 *Creditum penſionum rei locatæ ſumit anterioritatem a die locationis.*
54 *Decl. procedere quoad penſiones debitas vigore locationis expreſſæ, ſecus autem quo ad debitas pro tacite renovata. Contrarium tamen vide num.* 57.
55 *Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diem contractus.*
56 *Contrarium tenent alii.*
58 *Hypotheca tacita anterior præfertur expreſſæ poſteriori.*
59 *Relocatio vigore pacti, quod ſi non fiat diſdicta, cenſeatur facta relocatio, non eſt tacita, ſed expreſſa.*
60 *Hypotheca conditionalis eveniente conditione, retrotrahitur ad diem contractus.*

C A P U T XXXIX.

QUatenus conductor ſponte non ſolvat debitam mercedem, poteſt locator eum convenire coram Judice intentando actionem, quæ ſibi de jure conceditur & dicitur ex locato, de qua in *l. ſi ſibi habitationem* 5. *ff. locat. & in l. Præſes, C. eod. & Inſtit. tit. eodem in princ.* 1
Quæ actio ex locato eſt actio civilis, ut probatur in *l.* 2
1. *ff. de ſuperficieb.* & eſt actio perſonalis, ut de actione ex vendito probatur, *l.* 1. *C. de act. empt.* & inde bene arguitur 3
ad actionem iſtam ex locato, ad Text. *in l.* 1. *ff. locat.* & in hoc propoſito Criſp. *in ſuis terminis actionum, n.* 147.
Dubitatum autem fuit, an competat locatori pro penſionibus via executiva, nam licet prædicta actio ex locato ſit ordinaria requirens libellum, ut tradit Jaſ. *in §. Actionum* 4
autem, n. 158. *ad fin. & ſeq. Inſt. de act.* & dixit Rot. *dec.* 175. *n.* 2. poſt Zacch. *de oblig. camer.* Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *deſin.*

5 *deſn. 57.* tamen verba illa Text. *in præſes 17. C. loc. Præ-*
ſes Provinciæ, quæ ex locato debentur, ſolvi ſine mora curabit,
6 dederunt occaſionem aliquibus credendi, quod procedi de-
beret executive, & ſignanter Viv. *in ſuis commun. opinio-*
nib. opin. 678. n. 26. ubi quod ita vidit judicatum in cauſa
fratris ſui, Rot. *dec. 335. n. 3. part. 10. rec.*
7 Verum illa verba *ſine mora*, quæ dict. Text. exiſtunt non
poſſunt operari, ut ſit ſublata neceſſitas cognoſcendi, an
conductor ſit debitor, illumque condemnandi, prout ſub-
lata eſt, ubi competit via executiva, cum tunc debitor ha-
beatur pro condemnato, ſed ſolum importare poſſunt, ut
poſt condemnationem non ſit permittenda dilatio, & ſic
ceſſare appellationem, ad Text. *in l. 1. C. de ſent. ex brevi,*
l. recit. ibique Gloſ. *in verb. mora*, & Bald. ubi in fine decla-
rat dicta verba intelligi poſt ſententiam, vel infra quatuor
menſes, vel infra decem dies, juxta Text. *in l. ſi debitori, ff.*
de jud. vel infra duos menſes attento Text. *in c. potuit de loc.*
vel arbitrio Judicis, ad Tex. *Inſt. tit. de off. Jud. in princ.*
& ita in ſpecie declarando verba præfata *legis, Præſes, C.*
loc. dixit Rot. *in dec. 175. n. 5.* poſt Zacch. *de oblig. cam.*
& in dec. 526. n. 30. verſ. ad Textum coram Bichio, ubi
plene examinatur articulus referendo hinc inde auctorita-
tes, eaſque ſingulariter, & diligenter examinando.
8 Senſus itaque Rotæ eſt, ut prædicta verba *ſine mora*, nedum
importare non valeant conductorem haberi debere pro con-
demnato, & ſic teneri via executiva, ſed nec etiam privan-
dum eſſe dilatione illa, ſeu termino, quod de jure poſt con-
demnationem reis indulgetur, juxta dictum Text. *in l. ſi debi-*
tori 21. ff. de judic. ſed ſolum tollere remedium appellationis.
9 Et quidem competens terminus ad ſolvendum omnibus
debitoribus quantumvis liquidis, & condemnatis, de Jure
denegari non debet ut ultra dictam *l. ſi debitoris.* habetur
in *l. debitoribus 31. ff. de re jud. in l. 1. & 2. C. de uſur. rei jud.*
in c. quod ad conſultationem 15. de ſent. & re jud. c. quærenti 26.
de off. de leg. & dixit Rot. *dec. 376. n. 3. p. 2. rec.* Unde non eſt
10 denegandus conductori, cum nec etiam ei qui declaratus
ſit debitor a Papa per Breve, denegari debeat, ut cenſuit
Rot. coram Puteo *dec. 121. n. 1. l. 3.* & etiamſi adſit ſta-
11 tutum dicens, quod illico omni dilatione, & contradictio-
ne ceſſante debitor ſolvat, ea ratione quia non eſt effectua-
liter debitor niſi decurſo dicto tempore, quod condemna-
tis conceditur, ut habetur in eadem dec. cor. Put. in fin.
12 Quantitas autem hujus temporis eſt arbitraria Judici, qui
poteſt illam coarctare, & prorogare, Alciat. *in l. cedere diem,*
n. 6. de verb. ſign. Molin. *de contr. diſp. 538. n. 7. verſ. poteſt*
13 *tamen,* Put. *d. dec. 121. n. 2. & 3. l. 3.* ubi quod propter ma-
gnam ſummam debitam majus tempus arbitrari debet, jux-
14 ta Gloſſ. *in l. Æmilius, ff. de min.* Et in Curia notorius eſt
ſtylus Auditoris Cameræ concedendi triginta dies debito-
15 ribus, qui ſtylus facit jus, itaut non ſit amplius neceſſe
eum interloqui ſuper illius conceſſione, ſed ſufficiat debi-
tori illum terminum ad ſolvendum ſuſcipere in Actis ejuſ-
dem Rot. *dec. 383. n. 1. p. 1. & dec. 376. n. 1. & 5. p. 2. rec.*
16 Et talem terminum concedit A. C. etiam condemnatis
in aliis Tribunalibus, & Judices condemnantes illo pen-
dente non exequuntur, ut tradunt Scacc. *de appel. q. 17. lim.*
2. n. 32. Saluſt. Tiber. *in praxi, l. 1. c. 28. n. 6.* & etiamſi ipſi
termino in inſtrumento obligationis fuiſſet a debitore ſpe-
17 cialiter renuntiatum, adhuc illum ſuo arbitrio concedit,
Scacc. *ibid. n. 31.* ubi & alia circa eundem terminum A.
C. tradit, penes eum in caſu occurrenti videnda.
18 Unum tamen non omittendum animadvertere, quod in
locatione evenire facile poteſt, ſcilicet, quod ſi conven-
tum fuerit dari pro mercede aliquam rem in ſpecie, tunc
terminus præfatus de Jure non datur condemnato, Gloſſ.
in cap. quærenti 26. verb. quadrimeſtre prope med. de off. de
leg. Molin. *de contr. diſp. 538. n. 7. verſ. obſervata tamen,*
19 ubi tamen bene addit, quod quatenus res illa tradenda
abſens ſit, vel aliquod aliud legitimum occurrat impedi-
mentum, cur ſtatim tradi non poſſit, præſcribitur a Judi-
ce aliquod tempus, quo tradi poſſit, aut æſtimatio ejus,
ſi omnino tradi non valeat, adhibente reo fidejuſſores, per
Text. *in §. 1. inſt. tit. de off. Jud.* juncta Gloſſ. ibi.
20 Id tamen quod dictum eſt non competere viam execu-
tivam pro penſione rei locatæ, limitatur reſpectu rerum
invectarum, & illatarum in eam, quia in eis competit via
executiva, ex traditis per Grat. *diſcept. 127. n. 1. & ſeq.*
militat enim quoad eas diverſa ratio, nam locator poteſt
illa etiam propria auctoritate expulſo conductore detine-
re, donec ſibi ſatisfiat, & ſic ad evitandum periculum ſi
conductor ſe opponat, poteſt a Judice petere aſſiſtentiam,
ut declarat Rot. cor. Bich. *dec. 526. n. 18. & ſeq.* & di-
cam latius in *cap. ſequenti de invectis, & illatis.*
21 Prout etiam ſine dubio limitatur ſi conductor in In-
ſtrumento, ſeu apoca locationis ſe adſtrinxerit ſolvere ali-
qua obligatione viam executivam præbente, prout cauti
locatores curare ad evitandas fraudes, & tergiverſatio-
nes conductorum ſolent, tunc enim non habet condu-
ctor de quo conqueratur, dum talem ſibi legem dicere
voluit, & potuit, & cui locatorem veriſimile eſt non alia
lege locaturum fuiſſe, ut dicit Fab. *in Cod. lib. 4. tit. 42.*
def. 57.
Non tamen ſatis eſſet eum promiſiſſe penſionem ſine ali- 22
qua contradictione prævia renuntiatione cuicumque exce-
ptioni, & Juris, ac legum auxilio, quoniam iſtæ clauſu-
læ tollunt appellationem, ſed non operantur, quod com-
petat via, ut declaravit Rota in una Lucana dotis 29. Ja-
nuarii 1629. cor. Virili & in terminis conductoris in
dec. 175. n. 7. poſt Zacch. *de oblig. cam.* & coram Bichio
d. dec. 526. n. 26. & 17.
Prout etiam non ſatis eſſet conductorem ſe obligare in 23
forma alicujus ritus, ſeu ſtatuti mere laicalis, dum ipſe
ſit Eccleſiaſticus, licet enim etiam Eccleſiaſtici poſſint per
pactum renuntiare viæ ordinariæ, & ſe ſubmittere execu-
tivæ, tamen non poſſunt ſe ſubmittere ſtatutis, & ritibus
Laicorum, quia ab eis ſunt exempti per privilegium con-
ceſſum toti ordini Eccleſiaſtico, cui renuntiare non poſ-
ſunt, *c. ſi diligenti, & c. contingit de ſent. exc.* & in puncto
Rota cor. Bichio *d. dec. 526. n. 28. & ſeq.* & latiſſime firma-
tum fuit in *dec. 180. n. 12. & plur. ſeqq.* poſt Zacch. *de obl. cam.*
Nec quatenus conductor continuaſſet ultra tempus con- 24
ventum retinere rem, & ſic tacite renovata eſſet locatio,
pro penſionibus poſtea decurſis tempore tacitæ renovatio-
nis, operarentur clauſulæ executivæ inſtrumenti ipſius lo-
cationis expreſſæ, quia illæ non cenſentur repetitæ in ta-
cita, ut in ſpecie firmavit Rota Bonon. *dec. 80. n. 26.* &
dicam in cap. 64. ubi agam de tacita relocatione.
Præterea non omittendum advertere, quod licet Judex 25
non debeat relaxare mandatum contra conductorem pro
debito mercedis via executiva, tamen dum lex dicit eum
curaturum ſolvi ſine mora, *d. l. Præſes, C. loc.* videtur eum
procedere debere ſaltem breviter, & ſummarie ſecundum
Fenz. *ad ſtat. Urb. c. 121. n. 20.* & admittere videtur Rot. cor.
Bichio *d. dec. 516. n. 24. & 25.* quod in foro Capitolino Ur- 26
bis ſine difficultate procedit ita præcipiente ſtatuto in c. 121.
Imo in Urbe adeſt aliud ſtatutum, nempe c. 88. in quo 27
ordinatur in cauſis locationum quarumcumque, in quibus
quæſtio dominii, vel poſſeſſionis de Jure referri non po-
teſt, & in ſpecie penſionum domorum, prædiorum, & reſ-
ponſionum vinearum procedi ſine libello, litis conteſta-
tione, aut aliis ſolemnitatibus, ſeu ordinibus judiciorum
etiam ſubſtantialibus, ſummarie, ſimpliciter, & de plano
ſine ſtrepitu, & figura Judicii, ſola facti veritate inſpe-
cta, & omni Juris ſolemnitate omiſſa, quæ clauſulæ, im-
portant facultatem procedendi executive, Bart. *in Extrav.* 28
ad reprimendum, in ver. figura in fine, cum aliis pleniſſime
cumulatis per Rot. *dec. 270. n. 5.* poſt Zacch. *de oblig. cam.* &
in puncto dicti ſtatuti in *rec. dec. 335. n. 4. part. 10.*
Pro mercede autem operarum, ſeu ſalario competunt 29
aliæ diverſæ actiones, de quibus late D. Lanfr. Zacch. in
ſæpe laudato tractatu *de ſalario, q. 93. per tot.* quas omitto
referre, ex quo ſunt extra materiam locationis, illis ta-
men omnino videtur addenda hæc actio ex locato, quo-
niam ubi agatur de operibus, quæ locari poſſint, de qui- 30
bus dictum eſt in c. 15. eam competere clarum eſt, ut tra-
dunt Socc. Sen. *conſ. 196. prope fin. lib. 2.* Rot. Januen.
dec. 125. n. 2. & aliis adductis Ventur. *conſ. 32. n. 22.* Add.
ad Burat. *dec. 174. in fin.* Rota *dec. 367. n. 20. p. 9. rec.*
Unde nec etiam in cauſis mercedum danda erit appella- 31
tio, prout regulariter eam non dari, ubi agitur de mer-
cede locationis, ſupra dictum eſt, eoque magis, quod ut
non detur, militant etiam aliæ diverſæ rationes relatæ per
eundem D. Lanfr. *in d. tr. q. 107.* & ſignanter, quod ſuc-
cedere ſolet loco alimentorum, ſeu pro alimentis inſer-
vire, & in cauſis alimentorum non datur appellatio ſuſ- 32
penſiva, ex ibi congeſtis, *n. 4.* & tradit etiam Fenz. *ad*
ſtat. Urb. c. 95. n. 5. & Magon. *dec. Flor. 12. n. 11.* Verum qua-
tenus neceſſe ſit excludere appellationem ratione iſta, quod
merces operarum gaudeat privilegiis alimentorum, ex ea
ſequitur, ut concluſio non procedat, niſi ubi agatur de mer- 33
cede debita pauperi, quæ alimentorum loco ſuccedit, Fenz.
in d. c. 95. n. 7. Rot. *dec. 764. per tot. p. 1. div.* & in Anconita-
na mercedis 20. Nov. 1602. cor. Sacrato, quæ eſt impreſſa
per Marcheſ. *p. 1. fol. 1199. il t. n. 1.* & hanc diſtinctionem
inter ſalarium debitum pauperi, vel noo, fuiſſe ſemper ap-
probatam a S. Rot. aſſerit D. Lanfr. *d. q. 107. ſub n. 6.*
Non autem neceſſe habet locator operarum ad effugien- 34
dam appellationem ex hoc capite probare ſe pauperem,
tum quia ipſe habet regulam pro ſe, ut non detur appel-
latio, fundatam etiam in S. Scriptura expreſſe mandante,
mercedem operariorum non retineri, ut retuli in *c. 37. de*
tempore, quo ſolvi debeat merces, & mox etiam referam,
tum quia paupertas præſumitur, ex quo quilibet pauper,
& nudus naſcitur, ut late probant Add. *ad deciſ. 617. n.*
37. & ſeq. p. 4. tom. 3. rec. Gurb. *dec. 18. n. 12.* & in his
terminis Scac. *de appell. q. 17. lim. 8. n. 9.*
Ulterius ſi evitari prætendatur appellatio in cauſa merce-
dis operarum ex quo ſuccedat loco alimentorum, ſequitur
etiam, ut tantummodo pro duobus, vel tribus annis ulti-
mis pelvilegium competere poſſit, cum ſi petatur merces
pro

35 pro ulteriori tempore decurſo, talis petitio tanquam ali-
mentorum omnino decurſorum ſubjaceat appellationi, un-
de Signatura ſolet præſervare executionem pro rata trium
annorum tantum ad ſummum, & in reliquis committere
cauſam appellationis cum clauſula, *ſi quid exequendum*, quæ
illam ſuſpendit, Marcheſ. *de comm. p.* 2. *fol.* 1193. *n.* 26. D.
Lanfr. *d. q.* 107. *n.* 14. Grat. *dec. March.* 53. *n.* 5.

Quare ſæpe magis expediet allegare, quod in actione ex
locato non datur appellatio ex dicta *l. Præſes*, *C. loc.* cum
et dictæ limitationes non adaptentur, ut de ſe patet.

36 At quatenus agatur de mercede diurna, utique magis
urgent prævia executiva, & remotiore appellationis ſuſ-
penſivæ, verba illa S. Paginæ: *Eadem die reddes pretium
laboris ſui ante ſolis occaſum*, Deut. *c.* 24. *n.* 15. cum con-
cordantibus ponderatis per Matant. *in praxi p.* 4. *diſt.* 9. *n.* 197.
Scac. *de appell. q.* 17. *lim.* 8. *n.* 9. D. Lanfr. *d. q.* 107. *n.* 1.

37 Unde non deſunt Curiæ, quæ in cauſa ſimilis mercedis
procedunt executive, & ſtatuta id præcipientia, & in Urbe
ad ſt. *c.* 95. *lib.* 1. in quo ordinatur, quod ubi ſumma non
excedit ſcuta decem, reus non audiatur niſi facto actuali
depoſito, a ſumma vero ſcutorum decem uſque ad quam-
cumque ſummam, non audiatur niſi dato fidejuſſore de ju-
dicatum ſolvendo. De appellatione vero nihil dicit, unde
attendendum remanet jus commune, juxta quod appellatio
non datur in ſimilibus cauſis, quoad effectum ſuſpenſivum,
ſed quoad devolutivum, ut explicat ibi Fenz. *n.* 6. & ſer-
vatur etiam in curia Gubernatoris, ut in prædictis cauſis
mercedis non audiatur reus niſi facto eodem modo depo-
ſito, vel data cautione in forma depoſiti, ut notant Mar-
ch. *de commiſ. p.* 1. *fol.* 1195. *n.* 57. & Ridolph. *in praxi
p.* 1. *c.* 7. *n.* 90. *verſ. nec aliquis* & dixit latius *c.* 35. *n.* 70.

38 At cauſæ mercedis ad effectum faciendi depoſitum, illæ
tantum intelliguntur in quibus agitur de diurna, vel men-
ſtrua mercede, ſive ſalario, ut præciſe declarat Reforma-
tio Tribunalium Pauli V. §. 11. *n.* 6. & notat Ridolphin *d.
c.* 7. *n.* 92. unde talis non eſſet merces debita Procurato-
ri ad lites, quia vacat in feriis, & ideo ejus merces non
39 dicitur continua, & diurna, nec in ſtatuto de eis loquen-
te comprehenditur ſecundum Riminald. Jun. *conſ.* 315. *n.*
19. *verſ. huic objecto*.

In propoſito tamen Procuratorum, in præfata Refor-
matione Pauli V. in tit. de Advocat. & Procurat. §. 18.
n. 13. habetur, quod neque ipſi Procuratores, neque Sol-
40 licitatores quarumcumque cauſarum ſalarium non conven-
tum petere valeant, ut intentare non poſſint actionem ex
locato, & conducto, ſed implorare debent officium Judi-
cis, quod nunquam cenſetur ſublatum, ut in ſpecie de-
clarando ipſam Reformationem, dicit Rota in una Rom.
ſalarii 23. Jan. 1626. coram Remboldo, de qua meminit
Add. ad Burat. *dec.* 174. *n.* 18. & eſt impreſſa poſt Zacch.
de ſal. dec. 83. *& in dec.* 367. *n.* 26. *& ſeqq. p.* 9. & in Romana
pecuniaria 15. Junii 1663. §. *hinc urgere*, cor. Veroſp. quæ
eſt *d. c.* 84. *n.* 3. *& ſeq. p.* 14. & dixi etiam *c.* 35. *n.* 97. *&* 98.

41 Sufficit tamen ad hoc, ut non intret dicta Conſtitutio,
& ſicut poſſint Procuratores, & Sollicitatores intentare
actionem locati, quod merces fuerit promiſſa, etiam in
genere, abſque expreſſione quantitatis, & juſtificari pro-
miſſionem per litteras miſſivas, ut pariter declaravit Rot.
dec. 348. *n.* 21. *&* 22. *p.* 4. *tom.* 2. *rec. & dec.* 367. *n.* 31. *p.* 9.

42 Verum non propterea evitare poterunt dari appellatio-
nem, etiam ſuſpenſivam, quia iſte eſt caſus in quo etiamſi
actus fuerit actione locati, & pro ſalario, datur appellatio
ſuſpenſiva, ſi non fuit conſtituta merces in certa ſumma,
itaut intret taxatio Judicis, prout ſervat Signatura in Ur-
be, teſte March. *de comm. p.* 1. *fol.* 1193. *n.* 24. *&* 25. *& n.*
63 55. ubi quod in mercede conventa, vel ſi coſtat de quan-
titate ex ſolito, reſcribit *ſine præjuditio*, alias cum clau-
ſula *ſi quid exequendum*, *& n.* 59. ubi quod aliquando re-
ſcribit ſine præjudicio, quoad certam ſummam tantum, &
refert etiam Scacc. *de appel. q.* 17. *lim.* 8. *n.* 9. *verſ. & Si-
gnatura*. Et ratio reddi poteſt, quia Judex potuit gravare
in quantitate taxanda, unde danda ex hoc capite appella-
tio; quamvis juxta regulas juris dari non deberet, prout
44 videmus in taxatione expenſarum litis, quæ licet ſit exe-
cutio rei judicatæ, & potius interlocutoria quam defini-
tiva, itaut propterea non danda eſſet appellatio, Veſtr. *in
praxi l.* 7. *c.* 3. *n.* 10. *&* 11. tamen dicta ratione conceditur,
Clem. appellanti de appell. Bald. *conſ.* 119. *n.* 8. *verſ. hæc ſen-
tentia lib.* 2. Rot. *dec.* 211. *n.* 4. *p.* 7. *rec.*

45 Diverſitas autem modi reſcribendi procedit a diverſitate
factorum, ubi enim non expreſſa merces certa in conven-
tione, quandoque ejus quantitas certa deducitur aliunde,
puta a ſolito, cum quo ſe confirmaſſe partes præſumun-
tur, ut dictum eſt alibi, & quatenus ſolitum ſit certum,
& clarum, eo caſu quoque Signatura non ſolet ſuſpende-
re executionem, quatenus autem ſit aliquo modo dubium,
& tunc regulari ſolet e qualitate dubietatis, ſi enim cer-
tum eſt dari ſaltem uſque ad tantam ſummam, itaut du-
bietas ſit tantum ab illa ſupra, ſolet reſcribere ſine præ-
judicio quoad illam ſummam, maxime pro pauperibus, ſi
autem dubietas ſit in tota, tunc ſuſpendit totaliter, niſi
aliæ circumſtantiæ diverſimode ſuadeant, & cum hac di-
ſtinctione accipienda videntur tradita per March. & Scacc.
ubi ſupra, & D. Lanfr. *d. q.* 107. *n.* 15.

Alius caſus eſt, in quo danda eſt appellatio conducto- 46
ri, ſi ipſe in prima inſtantia ſententiam favorabilem re-
portaſſet, a qua locator ſive rei, ſive operarum appellaſ-
ſet, & obtinuiſſet, ut firmat in ſpecie D. Lanfr. *ib. n.* 15.
nam in judiciis ſervanda eſt æqualitas, itaut ſi uni parti 47
permiſſum fuit appellare, permittendum ſit & alteri *c. in
judiciis de reg. Jur. in* 6. Rot. cor. Cocc. *dec.* 78. *n.* 2. quod
tamen non procederet, ubi adeſſet ſtatutum expreſſe pro-
hibens conductori appellationem, quia tunc cum ſtatutum 48
ſemper, & indiſtincte loquatur, numquam eſſet danda ap-
pellatio, ut dixit Rot. cor. Dunoz. Jun. *dec.* 664. *n.* 2. *verſ.
quoniam planius*, *& in rec. dec.* 354. *n.* 3. *&* 4. *p.* 9.

Committeret quoque Signatura cauſam appellationis, et- 49
iam ſuſpenſivæ ſine dubio, ubi ſententia laboraret aliquo
vitio nullitatis, vel injuſtitiæ, quia ubi appellatio eſt ex-
preſſe prohibita, ſemper intelligitur quatenus ſententia ſit
valida, & juſta, ex traditis per Rot. *dec.* 18. *n.* 1. *p.* 1. *&
dec.* 324. *n.* 3. *p.* 2. *rec.* & in terminis cauſæ mercedis, per
D. Lanfr. *d. q.* 107. *n.* 18. *&* 19. requiritur tamen nullita-
tem eſſe claram & injuſtitiam eſſe notoriam, quia alias in 50
hæredem eſſent regulæ prohibitivæ appellationis ex tradi-
tis per Ridolphin. *in praxi p.* 2. *c.* 6. *n.* 167. Rot. *dec.* 780.
& dec. 785. *in utraque n.* 1. cor. Burat. *& in nec.* 9. *ſere per
tot.* poſt Poſth. *de manut.*

Si autem in hac actione quæratur, an competat aliqua 51
prælatio adverſus alios creditores conductoris, in primis
ea competit in fructibus rei locatæ, ut dictum eſt ſupra
in *c.* 33. præcipue *n.* 37. *& ſeq.* ſecundo loco ea compe-
tit quandoque in invectis, & illatis in prædium locatum,
de quo dicetur in *c. ſeq. n.* 128. *& ſeq.* Tertio ea com-
petit, ubi agitur de mercede operarum in quibuſdam ca-
ſibus, de quibus dicam in *cap.* 41. *per tot.* in reliquis re-
currendum erit ad anterioritatem, juxta vulgat. regul. qui
prior in tempore, potior in jure, & ubi locatio ſit ad
plures annos, clarum videtur, quod licet penſio diſtribu-
ta ſit in ſingulos annos, adhuc non ſumenda eſt anterio-
ritas a die quo deſtinata eſt ſolutio, ſeu paghæ, ut dici-
tur, maturatæ, ſed a die celebrati contractus, præſuppo-
ſito, quod in ipſo contractu adſit obligatio cum hypothe-
ca ſuorum bonorum, quia in debitis in diem ſtatim oritur 52
obligatio, & conſequenter hypotheca, licet impediatur ex-
actio, ex quo nondum ceſſit dies, *l. cedere diem cum ibi not.
ff. de verb. ſign.* & in ſimilibus terminis de obligatione pro
uſuris, quod anterioritatem ſumat a die contractus, non
autem a die, quo promiſſa ſolutio, eſt Text. celebris in *l.
Lucius* 29. *ff. qui pot. in pign. hab.* & generaliter in annuis præ- 53
ſtationibus, Rot. *dec.* 679. *n.* 8. *&* 9. *p.* 1. *div.* & præciſe in his
terminis penſionis rei locatæ, Rot. cor. Cav. *dec.* 342. *per tot.*

Et certe hoc non habet difficultatem in locatione ex-
preſſe facta ad plures annos, quod hypotheca ſumat ini-
tium a tempore contractus, & factæ obligationis, quoad
omnes annos pro quibus fuit expreſſe conventum locatio- 54
nem durare, at ubi ultra eos locatio fuerit tacite conti-
nuata, ſeu renovata, juxta Text. *in l. item quæritur*, §.
qui impleto, *& l. ſeq. ff. loc.* contrarium videtur dicendum,
nam licet duret etiam obligatio pignorum, & hypothecæ
in ipſa locatione contractæ, ut habetur in *d.* §. *qui im-
pleto*, *l. legem in fin. C. loc.* & tradit Bolognin. *conſ.* 30. *n.*
34. tamen ſicut iſta eſt locatio tacita, ita etiam ejus hy- 55
potheca tacita quoque eſt, & hypotheca tacita non inci-
pit a die contractus, ſed ſolum a die quo effectualiter de-
betur, & ſic a die quo conductor continuando uti, fit de-
bitor, ut late probant Socc. Sen. *conſ.* 41. *n.* 16. *& ſeq. &* 56
n. 22. *lib.* 4. Menoch. *conſ.* 851. *n.* 13. *& ſeq.* Mantic. *de
tac. lib.* 14. *tit.* 46. *n.* 9. *verſ. ſed hoc ſane*, quorum dicta
multum urgent, ſed non tranſeunt ſine difficultate, quia
contrarium tenet adverſus Socc. ubi ſupra, Neguſ. *de pign.* 57
p. 5. *membr.* 1. *n.* 14. & adverſus Mant. Merlin. *de pign. lib.*
4. *tit.* 1. *q.* 22. *n.* 31. & firmare noluit Rot. *dec.* 206. *n.*
15. *p.* 10. *rec.* & pro iſta contraria facit Text. *in d.* §.
qui impleto, dum dicit *pignorum videtur durare obligatio*,
ſi enim obligatio durat, non naſcitur de novo, ſed eſt il-
lamet antiqua de tempore locationis contracta, & ideo ab
eo debet prælationem ſumere.

Et licet fortius, quod hæc hypotheca competens pro ta-
cita relocatione cedat expreſſæ, etiam poſterior, nempe
contractæ, incepta jam tacita relocatione, tradat Caroc.
de loc. tit. de renov. loc. in declarationibus declar. 12. *n.* 2.
ubi quod ita vidit in facto allegatum, tamen ipſe nihil
allegat, & ratio quam adducit, quod expreſſa præferatur
tacitæ, quando tacita eſt prior in tempore, non eſt vera,
quia tunc præfertur etiam expreſſæ poſteriori, Neguſ. *de* 58
pign. p. 5. *membr.* 2. *n.* 9. *v. quartodecimo amplia*, Merl. *eod.
tract. lib.* 4. *tit.* 2. *q.* 7. *per tot.* Unde ſaltem a die tacitæ
relocationis, quo ſaltem incipit ipſa hypotheca tacita, in-
cipit etiam ejus prælatio.

Præ-

59 Præterea quando verum ſit hanc hypothecam non incipere a die contractus, nec ab eo prælationem ſumere, hoc videtur declarandum procedere, ſi relocatio ſit omnino tacita, ſecus autem ſi ſit in ipſo contractu conventa, puta, ſi dictum, quod non facta diſdicta cenſeatur facta relocatio cum eadem mercede, aliiſque pactis, quia tunc non agitur de hypotheca tacita, ſed de expreſſa, & vigore contractus, & ideo ab eo ſumere debet anterioritatem obligatio, juxta Text. *in d. l. Lucius 19. ff. qui pot. in pign. hab.* etiamſi illa obligatio ſit conditionalis, videlicet ſi continuetur abſque diſdicta, quia etiam hypotheca conditionalis retrotrahitur, ut per Text. *in l. qui*
60 *balneum in princ. & in l. potior in princ. verſ. videamus, ff. qui pot. in pign. hab.* tradit in propoſito Caval. *d. dec. 342. n. 1. & 2.* & ſub ſimili conditione videtur etiam contracta obligatio pro uſuris, ſcilicet, ſi ſors non reſtituatur, & tamen pro eis clarum eſt prælationem competere a die contractus, *d. l. Lucius, ff. qui pot. in pign.* & hanc dictionem, inter obligationem, ſeu hypothecam omnino tacitam, & eam quæ competit ex contractu, late firmavit Rot. *in d. dec. 206. n. 12. & ſeq. p. 10. rec.* quæ eſt Peuting. *dec. 331.* ubi nec etiam erat expreſſa obligatio pro fructibus in inſtrumento, ſed tacite ex eo deducebatur.

De rebus invectis, & illatis in prædium conductum, quæ actio, aliudve remedium adverſus eas locatori competat.

S U M M A R I U M.

1 *Invecta, & illata in prædium conductum remanent tacite hypothecata domino prædii.*
2 *Et hæc eſt hypotheca generalis, & tacita legalis, ſacto hominis interveniente.*
3 *Ad hoc ut inducatur dicta hypotheca requiritur eam inferri in prædium conductum animo, ut ibi permaneat, uſquequo duret locatio.*
4 *Hypotheca invectorum in prædium conductum prodeſt locatori non ſolum pro credito penſionis, ſed etiam ſi conductor deterioraſſet prædium.*
5 *Ampl. ut poſſit etiam locator pro quocumque alio credito invecta, & illata retinere.*
6 *Decl. procedere ſi poſſideat.*
7 *Retentio non poſſidenti competere non poteſt.*
8 *Hypothecam habens poteſt ſe opponere creditori poſteriori, & dicere velle retinere.*
9 *Decl. procedere pro ipſo credito cum hypotheca, non autem cum alio ſine hypotheca.*
10 *Invecta res dicuntur illa, quæ dorſo, & illata illa quæ manu in prædium ſunt introducta.*
11 *Invecta, & illata in prædium urbanum remanent hypothecata domino, etiam ignoranti introductionem, ſecus autem in prædio ruſtico.*
12 *Invecta, & illata in prædium ruſticum, ut remaneant hypothecata, aliqui volunt non ſufficere ſcientiam, ſed requiri pactum.*
13 *Contraria tamen opinio eſt magis communis, & n. 14. ubi quod eſt etiam verior, & n. 17.*
15 *Diſtinctionis una pars aliam declarat.*
16 *Legum deciſiones non ſunt trahendæ ad caſus indubitabiles.*
18 *In invectis, & illatis competit locatori actio Serviana.*
19 *Serviana actio, & interdictum Salvianum proditum fuit contra colonum.*
20 *Et competunt tam contra conductorem prædii ruſtici, quam contra conductorem prædii urbani.*
21 *Serviana actio differt ab interdicto Salviani, quia Serviana ſive ad res coloni, ſive ad res inquilini datur directa, Salvianum vero ad res coloni directum, ad res vero inquilini, datur tantum utile.*
22 *Et quia Serviana reſpicit rerum proprietatem, & qui eam intentat probare debet, debitorem habuiſſe earum dominium, Salvianum reſpicit poſſeſſionem, & ſufficit probare debitorem illam habuiſſe.*
23 *Decl. ut intentans Servianam non teneatur probare dominium plenum, ſed ſufficit quaſi dominium.*
24 *Hypothecam prætendens ex eo quod fuerint bona invecta, & illata in prædium conductum, probare debet pactam illationis.*
25 *Et probare etiam debet quod illata fuerint cum animo, quod ibi permanerent uſquequo duraret locatio.*
26 *Animus prædictus probatur præſumptione reſultante ex qualitate rei ſolita locari.*
27 *An res ſint dictæ qualitatis ſtatur arbitrio Judicis.*
28 *Actio Serviana, & interdictum Salvianum poſſunt cumulari, & interdictum tentari.*
29 *Et pro utraque requiritur libellus.*
30 *Libelli pro actione Serviana, & pro Salviano formula relative.*
31 *Actio Serviana an fuerit intentata, vel potius Salvianum, dignoſcitur a libello, & quomodo.*
32 *Actio Serviana eſt hypothecaria, & continet petitorium, & Salvianum eſt poſſeſſorium.*
33 *Servianam intentans non poteſt obtinere in Salviano, quod eſt diverſum.*
34 *Clauſula* deducens omne jus, &c. & potens juſtitiam adminiſtrari, &c. *in libellis apponi ſolita facimus conſeri intentata omnia remedia competentia ultra expreſſa.*
35 *Via executiva competit locatori adverſus bona invecta, & illata.*
36 *Invecta, & illata dicuntur eſſe pignori penes locatorem.*
37 *Pignus dicitur, quod ad creditorem tranſit, hypotheca cum non tranſit, nec poſſeſſio ad creditorem.*
38 *Invecta, & illata in prædium locatum an poſſideantur a locatore, eſt quæſtio ardua.*
39 *Poſſeſſio ut acquiratur, neceſſaria eſt ſcientia.*
40 *Invecta, & illata poſſunt a locatore pro ſua ſecuritate includi.*
41 *Et per talem incluſionem acquirit earum poſſeſſionem.*
42 *Et ex poſtea poteſt illa capere propria auctoritate.*
43 *Et poteſt illa retinere.*
44 *Et ſufficit locatorem ea deſcribere ad hoc ut dicantur incluſa.*
45 *Et practicatur dicta deſcriptio.*
46 *Decl. deſcriptionem, ſeu incluſionem non poſſe fieri ſemper, ſed ſolum conductore mercedem non ſolvente.*
47 *Deſcriptio bonorum illatorum, ſeu bonorum incluſio prædicta, poteſt fieri per locatorem propria auctoritate.*
48 *Et hoc modo procedit, quod dicitur conductorem poſſe executive agere contra bona invecta, & illata, & ea propria auctoritate capere, nempe illa prius deſcribendo, & deinde capiendo.*
49 *An licet poſſit locator dicta bona capere ſine Judice, honeſtius tamen faciet cum Judice.*
50 *Et poteſt petere aſſociationem.*
51 *Aſſociatio competit habenti facultatem capiendi propria auctoritate.*
52 *Aſſociatio petita a locatore ad bona invecta, & illata, an concedi debeat ſine partis citatione, ſunt hinc inde opiniones.*
53 *Affirmativa non poteſt admitti, ſi petatur non ſolum aſſociatio, ſed etiam licentia ingrediendi.*
54 *Nec ubicumque non petitur aſſociatio ex mera urbanitate.*
55 *Nec ſi non liqueat conductorem carere prorſus omni defenſione.*
56 *Nec ubi locator omiſſa via extrajudiciali elegerit judiciariam.*
57 *Adverſus bona invecta, & illata conceditur mandatum de aſſociando, vel ad exhibendum, aut aliud opportunum via executiva.*
58 *Ceſſante vero d. deſcriptione locator intentare debet, vel Servianam vel Salvianum, non autem executive agere.*
59 *Decl. ut non competat via executiva agendo, ſed excipiendo adverſus alium creditorem executive contra dicta bona agentem.*
60 *Hypotheca tacita invectorum, & illatorum procedit etiam in invectis per ſolum patientiam.*
61 *Et in invectis per colonum reſpondentem, quid certum in fructibus.*
62 *Non autem procedit in invectis per famulum in domum Domini.*
63 *Invecta per ſubconductorem remanent hypothecata etiam primo locatori.*
64 L. ſi in lege 27. §. ſi colonus ff. locat. *intellectus.*
65 *Minoris bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum, an tacite remaneant hypothecata locatori, eſt magna controverſia.*
66 *Qui tenent negativam opinionem, referuntur.*
67 *Affirmativam qui tenent, referuntur.*
68 *Ratio præcipua opinionis affirmativæ eſt, quia lex approbat conductionem a minore factam.*
69 *Ratio prædicta refellitur.*
70 *Bona Eccleſiæ generaliter hypothecari poſſunt abſque beneplacito, occaſione emptionis bonorum per eam facta.*
71 *Sed non propterea poteſt deveniri vigore dictæ hypothecæ ad diſtractionem bonorum ſine beneplacito.*
72 *In re maxime dubia liberum eſt hominis judicium.*
73 *Maxime dum non agitur de conſulendo, aut judicando.*
74 *Minoris bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum ſine decreto non remanent hypothecata.*
75 *Lex ubi vult inducere tacitam hypothecam in bonis minoris, id clare exprimit.*
76 *Minoris privilegium, quod ejus bona non obligentur ſine Decreto, non procedit in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt.*
77 *Lim. dictam opinionem, quod minoris bona invecta, & illata non hypothecentur primo in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt.*
78 *Lim. 2. in minoribus, ſcholaribus, aliiſque degentibus extra Patriam ſuam ſine Curatore.*
79 *Lim. 3. ubi minor prudenter conduxit.*
80 *Contr. quia in obligatione minoris requiritur utilitas, & decretum, & n. 81.*

82 Mi-

82 *Minoris bona ſi poſſideantur a locatore, poſſunt ab eo retineri quouſque ſit ſatisfactus.*
83 *Retentio datur etiam pro credito ſine hypotheca.*
84 *Bona Eccleſiæ difficilius alienantur, aut hypothecantur, quam bona minoris.*
85 *Bona Eccleſiæ invecta, & illata in domum conductum non remanent tacite hypothecata.*
86 *Clericorum bona propria invecta, & illata in prædium conductum remanent hypothecata.*
87 *Res aliena bona fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductum remanet hypothecata.*
88 *Res aliena non poteſt obligari.*
89 *Decl. procedere in obligatione hominis, non in obligatione legis.*
90 *Hypotheca rei alienæ invectæ, & illatæ prodeſt, ut conductor intentet ſalvianum, non autem ſervianam.*
91 *Res aliena mala fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductum, non remanet hypothecata.*
92 *Amplia etiamſi dominus rei illationem ignoret ſecundum aliquos.*
93 *Contraria tamen opinio eſt magis communis, & n. 94. ubi quod eſt etiam verior.*
95 *Decl. dictum contrarium procedere, ſi dominus non ſit præſens illationi, vel quando ſcit, contradicat.*
96 *Lim. eamdem opinionem primo, ut non procedat ſi dominus ſcivit rem ſuam induci, & tacuit dolo, ut deciperetur locator.*
97 *Lim. 2. ſi dominus permiſit induci res, ut permanerent in domo tota tempore locationis.*
98 *Lim. 3. ſi res locata ſit pupilli, vel Eccleſiæ.*
99 *Lim. 4. ſi cum ſcientia, & taciturnitate concurrat, quod dominus rerum ſit conjunctus conductori illa inducenti.*
100 *Maxime in bonis patris inductis in domum a filio de ejus conſenſu conductam.*
101 *Limitatur aliis modis dicta concluſio relative.*
102 *Hypotheca tacita invectorum, & illatorum non comprehendit illas res, quæ non cenſentur comprehenſæ in obligatione generali expreſſa.*
103 *Obligatio generalis non comprehendit veſtes, nec alia mobilia neceſſaria debitori.*
104 *Libri ſcolarium, & Doctorum, Arma militum, & Breviarium Clericorum ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca generali.*
105 *Contr. quo ad hypothecam invectorum, & illatorum.*
106 *Decl. ſecundam procedere tantum in caſu, quo non eſſent invecta alia bona, quam præfata.*
107 *Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona.*
108 *Inſtrumenta, & Chirographa, & nomina debitorum non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum.*
109 *Pecunia invecta in domum conductam præſidii cauſa cadit ſub hypotheca, ſecus autem in pecunia invecta, ut quotidie expendatur.*
110 *Boves aratorii, & inſtrumenta neceſſaria ad agriculturam non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum.*
111 *Et generaliter poteſt in eis fieri executio.*
112 *Ampl. procedere tam in foro ſæculari, quam in Eccleſiaſtico.*
113 *Lim. ſecundum aliquos ſi non poſſit fieri executio in aliis bonis.*
114 *Contrarium tamen tenent alii.*
115 *Lim. 2. attendi conſuetudinem, quæ in diverſis locis adeſt, ut executio etiam in dictis bonis fiat.*
116 *Lim. 3. ſi mediante executione non impediatur agricultura, & n. 117. ubi quando, & quomodo hoc procedat.*
118 *Merces an cadant ſub hypotheca invectorum, & illatorum, eſt quæſtio controverſa, & qui eam tractent.*
119 *Merces illatæ in prædium ruſticum non cadunt ſub hypotheca.*
120 *Merces illatæ in domum non ita conductum, ut in ea taberna exerceatur, non cadunt ſub dicta hypotheca.*
121 *Secus ſi illatæ ſint in prædium urbanum conductum ad effectum ibi retinendi merces.*
122 *Ampl. etiamſi ſit ſimul ad habitandum.*
123 *Fructus Prædiorum propriorum conductoris in domum conductam invecti, tam ad uſum proprium, quam ad effectum vendendi cadunt ſub hypotheca.*
124 *Invecta, & illata, etiamſi ſint partim venalia, partim non, cadunt ſub hypotheca.*
125 *Venalia invecta, & illata cadunt ſub hypotheca.*
126 *Conducta domo, ſeu alia manſione pro conſervatione mercium, merces ibi conductæ remanent hypothecatæ pro penſione.*
127 *Et hypotheca iſta eſt fortior hypotheca invectorum, & illatorum in domum conductum ad habitandum.*
128 *Et habet prælationem, quoad alios creditores in rebus conſervatis.*
129 *Hypotheca competens locatori in invectis, & illatis habet prælationem ſecundum aliquos.*
130 *Contr. eſt magis receptum.*
131 *Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in invectis, & illatis.*
132 *Ampl. præferri etiam ei, qui locavit pro rebus ipſis conſervandis.*
133 *Hypotheca in invectis, & illatis competit etiam contra tertium cauſam a conductore habentem.*
134 *Non tamen poteſt contra tertium intentari via executiva.*
135 *Decl. non poſſe intentari viam executivam contra tertium, ſi res non ſint amplius in domum conductam, ſecus autem e contra.*
136 *Lim. ut non tranſeat dicta hypotheca contra tertium in rebus venalibus.*
137 *Decl. limitationem non procedere ſi res venales fuerint a locatore modo quo ſupra incluſæ.*
138 *Decl. 2. non procedere ſi ante alienationem fuiſſet judicium intentatum a locatore.*
139 *Decl. 3. extingui hypothecam venalium ſi vendita ſpecialiter, ſecus ſi tota apotheca, vel totum negotium, aut aliqua ejus pars integralis.*
140 *Et ubi vendita ſpecialiter merces, ſi alia emantur uti ſubrogata remanent hypothecata.*
141 *Pretium mercium venditarum ſuccedit loco rei, & ſubjacet hypothecæ cui ſubjacebant merces.*
142 *Hypotheca invectorum, & illatorum durat etiamſi inquilinus bona e domo extraxerit.*
143 *Intellige ſi fuerant illata in domum animo, ut ibi permanerent.*
144 *Ampl. ut poſſit locator agere contra conductorem, qui bona invecta extraxit, ut ea reportet.*
145 *Invecta in porticum domus remanent hypothecata locatori.*
146 *Porticus non eſt domus, ſed ejus pars, & in locatione domus continetur.*
147 *Invecta in apothecam, horreum, ſtabulum, aream, vel curtim domui junctas remanent hypothecata.*
148 *Molendinum junctum domui, & in quo habitatur reputatur prædium urbanum, alias reputatur ruſticum.*
149 *Invecta in molendinum conductum ſi in eo non habitatur, ut remaneant hypothecata requiritur ſcientia locatoris.*
150 *De furno judicatur idem ac de molendino.*
151 *Invecta in navim conductum remanent tacite hypothecata.*
152 *Navis æquiparatur prædio urbano.*
153 *Invecta in vehiculum conductum remanent hypothecata.*
154 *Vehiculum æquiparatur navi.*
155 *Hypotheca invectorum, & illatorum in navim, vel vehiculum conductum præfertur aliis.*
156 *Hypotheca tacita in invectis, & illatis non ceſſat ex eo, quod locator de hypotheca expreſſa ſibi proſpexerit.*
Lim. ſi expreſſa ſit in ipſis invectis ad novandum tacitam num. 162.
157 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*
158 *Decl. procedere, quando proviſio legis facta eſt in defectum proviſionis hominis, ſecus ſi ex diverſo fonte procedat.*
159 *Hypotheca in invectis, & illatis ceſſat ſi datur fidejuſſor pro ſolutione penſionis ſecundum aliquos.*
160 *Contrarium tamen probatur.*
161 *Decl. primam procedere ſi conventum invecta pignori eſſe, donec ſatisfactum fuerit locatori, & poſtea locator receperit fidejuſſorem.*
163 *Hypotheca in invectis, & illatis remiſſa, non cenſetur propterea remiſſum jus executivum in eiſdem competens.*
164 *Hypotheca in invectis, & illatis eſt privilegium perſonale locatoris, & non tranſit in ſingularem ſucceſſorem.*
165 *Poteſt tamen cedi per ceſſionem ſpecialem, juxta veriorem opinionem.*

CAPUT XL.

Bona invecta, ſeu illata in prædium conductum remanent locatori Domino prædii tacite hypothecata, *leg.*
item quia, 4. ff. de pact. l. eo jure 4. ff. quib. mod. pig. vel hypot. 1
tac. contr. l. certi juris, 5. C. loc. & l. ſi non inducta, 5. C. in
quib. c. pign. vel hypot. tac. contr. §. item ſerviana, inſt. tit. de
action. & hæc eſt hypotheca generalis, & tacita legalis facto hominis, ſcilicet ipſa illatione interveniente, ut do- 2
cuit Jaſ. *in d. §. item Serviana, n. 76. ver. quædam eſt.*
Non tamen ſtatim ac quid introducitur in prædium conductum, remanet indiſtincte hypothecatum, ſed ſolum ſi 3
introducatur eo animo, ut ibi perpetuo permaneat, ut eſt
Text. *in l. debitor, 32. ff. de pignor.* ſcilicet quouſque duret
locatio, Gloſ. *in d. l. certi juris, verb. induxerit, C. loc.* Maſcard. *de probat. concl. 210. n. 20.* Menoch. *de arbitr. caſ. 441.*
n. 4. Mant. *de tac. lib. 11. tit. 15. n. 32.* Carpan. *ad ſtat. Mediol. c. 390. n. 60. p. 2.* Pacif. de Salvian. *inſpect. 3. c. 5. n. 17.*
Et prodeſt hæc hypotheca non ſolum pro credito penſio- 4
num, ſed etiam, ſi conductor Prædium deterioraverit, pro
conſecutione damni, *l. 2. ff. in quib. c. pign. tac. contr.* Jaſ. *in*
l. item quia in princ. verſ. his concurrentibus, ff. de pact. Mant.
de tac. lib. 11. tit. 14. n. 9. Ciroc. *de loc. & cond. tit. de invect.*
q. 2. per tot. Maſcard. *de probat. concl. 210. n. 2.* Pacif. de Salvian. *inſpect. 3. c. 5. n. 2.*
Imo, & prodeſt pro quocumque alio credito, quod lo- 5
cator habeat contra conductorem, nam poterit pro eo dicta
bona

bona retinere, ut docuit Bart. *in l. ſolutam*, §. *ſolutam ad*
fin. ff. de pign. act. An. Aret. *in* §. *item Serviana*, *n.* 9. *ver. qua-*
ro an invecta, *& illata inſt. tit. de act.* quam doctrinam licet
acriter impugnaverit, Jaſ. *in l. item quia*, *n.* 1. *ver. imo ratio*
invecta, *ff. de pact.* tamen non propterea ab ea recedendum
eſt, ut dicit, & bene probat Neguſ. *de pign. p.* 2. *memb.* 4. *n.*
129. & ſequitur Mant. *de tac. lib.* 12. *tit.* 15. *n.* 22. *&* 23.
6 Verum retenta iſta opinione, quod competat retentio
pro aliis creditis, animadvertendum videtur, eo quo pro-
cedere non poteſt, niſi cum ſuppoſito, quod locator bona
7 ipſa poſſideat, quia retentio non poſſidenti competere non
poteſt, Vinc. de Franc. *dec.* 527. *n.* 31. Cav. *dec.* 429. *n.*
3. Grat. *diſcept.* 700. *n.* 36. Rot. *dec.* 140. *n.* 10. poſt Poſth.
de manut. & dec. 120. *n.* 34. *p.* 9. *rec.* quidquid ſit an ſi
habens retentionem, a poſſeſſione ceciderit, poſſit eam re-
cuperare, de quo Grat. *diſcept.* 269. *n.* 25.
8 Et licet pro credito pro quo competit hypotheca poſ-
ſit creditor in caſu quo alius poſterior velit bona in exe-
cutionem capere, ſe opponere, & dicere velle retinere
ratione ſuæ hypothecæ, ut voluit Bal. Nov. *de dot. p.* 7.
privil. 24. & poſt eum Natt. *conſ.* 300. *n.* 2. tamen omiſſa
diſcuſſione, an iſta ſit vera retentio, dum conceditur ra-
9 tione hypothecæ tantum, non poteſt prætendi ut ea com-
petat pro credito hypothecam non habente, quia pro eo
retentio non competit ratione hypothecæ alterius crediti
tantum, ſed poſſeſſionis, Merlin. *de pign. q.* 67. *num.* 31.
lib. 2. & requiritur poſſeſſio pro credito cum hypotheca,
ut competat retentio pro alio ſine hypotheca, ut dicam
in *cap.* 42. an autem, & quando locator dicatur dicta bo-
na poſſidere, ita ut ratione poſſeſſionis poſſit ei compe-
tere vera retentio pro quocumque credito, dicam inferius.
10 Dicuntur autem res invectæ, ſeu inductæ illæ, quæ dor-
ſo, & illatæ, illæ, quæ manu in Prædium ſunt introdu-
ctæ, ut explicat Gloſ. *in d. l. ſi non inducta in ver. in-*
ducta, ubi & Salic. *C. in quib. c. pignor. vel hypoth. tac.*
contr. Neguſ. *de pignor. part.* 2. *membr.* 4. *num.* 128. ſeu
invectæ, quæ plauſtro, vel equo inferuntur, ut rectius ſe
opinari, dicit Menoch. *de arbitr. caſ.* 441. *n.* 3.
11 Differt tamen in hoc propoſito Prædium urbanum a Præ-
dio ruſtico, nam in Prædio urbano ſufficit conductorem
bona introduxiſſe, ad hoc, ut locatori quæratur hypothe-
ca, etiamſi locator introductionem illam ignoraverit, quod
ſecus eſt in locatore Prædii ruſtici, ut expreſſe diſtingui-
tur *in d. l. certi juris*, 5. *C. loc.*
12 Imo DD. acriter diſputant, an ſufficiat locatori Prædii
ruſtici ſcientia, quod in illud conductor bona intulerit,
vel etiam ulterius requiratur, quod expreſſe convenerit
ea ſibi hypothecata eſſe, & moderniores tenuerunt neceſ-
ſariam eſſe expreſſam conventionem, ut ſignanter Canon.
lib. 4. *commons. juris*, *cap.* 16. *n.* 6. Coraſ. *in* §. *item ſer-*
viana, *n.* 5. *inſt. de act.* Ugo Donel. *in commens. de pign.*
cap. 6. *col.* 4. *verſ. ſequitur de præd. ruſt.* Caroc. *de loc. tit.*
de invect. q. 3. *n.* 26. *& ſeqq.* Menoch. qui alios refert,
& late, ac nervoſe opinionem iſtam rationibus compro-
bat, & a contrariis defendit in *tract. de adip. poſſ. rem.*
3. *n.* 36. *& ſeqq. ad* 46. & habet iſta opinio pro ſe præ-
cipue Text. *in* §. *Interdictum quoque*, *inſtit. tit. de interd.*
cujus verba ſunt: *Interdictum quoque, quod appellatur Sal-*
vianum adipiſcendæ poſſeſſionis cauſa comparatum eſt, eoque
utitur Dominus fundi de rebus Coloni, quas is pro mercedi-
bus fundi pignori futuras pepigiſſet.
13 Verum contraria opinio, quod ſufficiat ſcientia intro-
ductionis eſt magis communis, eam enim tenuit Gloſſ. *in*
d. §. *item ſervianu in verb. Coloni inſt. de act.* & ibidem
Ang. Aret. *n.* 22. Jaſ. *n.* 29. Gomeſ. *n.* 13. *&* 30. Zaſ. *n.*
13. Minſinger. *n.* 22. item Gloſ. *in l. item quia*, 4. *ver. in*
Urbanis, *ff. de pact.* ubi & Ang. *n.* 4. & Jaſ. *n.* 24. Bart.
in l. ſi non inductu, *n.* 3. *ver. aut non inducitur*, *C. in quib.*
c. pign. tac. contr. Neguſ. *de pign. memb.* 4. *p.* 2. *n.* 146. &
aliis pluribus adductis Statil. Pacif. de Salvian. *interd. inſp.*
3. *cap.* 5. *n.* 25. Franc. Marc. *dec.* 501. *n.* 18. *p.* 1. & hanc
eſſe magis receptam dicit ipſe Menoch. pro contraria al-
legatus *d. remed.* 3. *n.* 34. & communem dicit Peregr.
conſ. 80. *n.* 13. *lib.* 9.
14 Et videtur iſtam contrariam eſſe quoque magis veram,
probatur enim ſignanter per Text. *in d. l. certi juris*, 5.
C. loc. dicit namque: *ea qua voluntate Dominorum Coloni*
in fundum conductum induxerunt, pignoris jure Dominis Præ-
diorum teneri, quando autem domus locatur, non eſt neceſ-
ſaria in rebus inductis, vel illatis ſcientia Domini. Unde
datur intelligi in ruſticis ſufficere ſcientiam, & interpre-
tandum eſſe verbum illud *voluntate* in Textu exiſtens,
id eſt Domino ſciente, prout ita illud interpretatur Gloſſ.
ibi, & Bald. & alii, & poſt eos Peregr. *d. conſ.* 80. *n.*
13. ponderando præcipue, quod Text. diſtinguit inter Præ-
dia ruſtica, & Prædia Urbana, & in ſecundo membro di-
ſtinctionis aperte loquitur, & dicit, non eſſe neceſſariam
ſcientiam. Unde infertur, quod oppoſitum ſentit in pri-
mo, una enim pars diſtinctionis aliam declarat, Roman.
15 *conſ.* 231. *n.* 2. & ibi Adden. Crot. *conſ.* 45. *n.* 2. *&* 3.
Menoch. *conſ.* 122. *n.* 23. Soccin. Jun. *conſ.* 212. *n.* 15. *lib.*
2. Surd. *conſ.* 431. *n.* 50.
Et ulterius conſiderari etiam poteſt, quod quatenus Text.
prædictus intelligeretur, tunc bona inducta in Prædium
ruſticum eſſe hypothecata Domino, cum hoc expreſſe actum
fuiſſet, utique hoc eſſet ejuſdem Text. ſenſum trahere ad
caſum prorſus indubitabilem, cum nemo dubitare poſſit, 16
quod ſi actum ſit bona hypothecata eſſe debere, tunc hy-
potheca contrahatur, & ideo non videtur dicendum, quia
deciſiones legum non ſunt trahendæ ad caſus indubitabi-
les, ut dicit Gloſ. *in l. quod labeo*, 9. *ver. de eo*, *ff. de*
Carb. edict. Rot. *dec.* 533. *n.* 19. *p.* 4. *tom.* 3. *rec.*
Et licet alia quoque opinio habeat ſua fundamenta non 17
omnino contemnenda, ut dictum eſt ſupra, & latius vi-
dere eſt penes ejus fautores ib. citatos, tamen ad Text.
in §. *interdictum quoque*, *inſt. de interd.* ſupra relatum,
reſpondetur verbum illud *pepigiſſet*, in eo exiſtens, intel-
ligi ſcilicet, tacite, prout illud explicat ibi Gloſ. reliqua
vero fundamenta omnia patiuntur congruas reſponſiones
traditas præcipue per Statil. Pacif. de Salvian. *inſpect.* 3.
c. 5. *n.* 26. *& late ſeq.* quas hic non repeto.
Stante autem dicta hypotheca competit locatori actio Ser- 18
viana, ut habetur, *in d.* §. *item Serviana inſt. tit. de act.* ibi:
Serviana autem experitur quis de rebus coloni, quæ pignoris
jure pro mercedibus fundi ei tenentur. Et competit etiam
interdictum Salvianum, ut habetur, *in d.* §. *Interdictum quo-*
que inſt. tit. de interd. cujus verba ſupra fuerunt relata.
Et quamvis tam præfata actio Serviana, quam interdi- 19
ctum Salvianum fuerit proditum contra colonum, ut lo-
quuntur textus præfati, & proinde aliqui voluerint com-
petere tantum adverſus conductorem Prædii ruſtici, qui 20
proprie dicitur colonus, non autem adverſus conducto-
rem Prædii Urbani, qui vocatur inquilinus, tamen ve-
rius eſt competere utrique propter identitatem rationis,
ut de actione Serviana docuit Gloſ. *in d.* §. *item Servia-*
na in verb. coloni, in primis verbis ibi: *ſubaudi*, *vel in-*
quilini, & Bald. *in d. l. certi juris*, 5. *C. loc. in fin.* ubi
deridet Petr. de Bellapert. qui contrarium tenuerat dicens,
quod ſub quibuſdam ramuſculis id ſomniavit, Jaſ. *in d.* §.
item Serviana, *n.* 23. *&* 24. ubi dicit rationes contrariæ
opinionis relatas per Jo: Fabrum ibi, & abundantius per
Nicol. de Neap. qui circa hoc inaniter occupat unam co-
lumnam, & amplius, eſſe leves, & fragiles, & idem de Sal-
viano docuit Salic. *in d. l. certi juris*, *n.* 9. & late poſt alios fir-
mat Menoch. *in d. tr. de adip. poſſeſ. rem.* 3. *n.* 51. ubi exa-
minato articulo dicit, hanc opinionem eſſe veriorem.
Serviana autem differt a Salviano inter licto in duobus, 21
quorum primum eſt, quod Serviana ſive ad res coloni,
ſive etiam ad res Inquilini datur directa. Salvianum vero
ad res Coloni datur directum, ad res vero Inquilini datur
utile tantum, Bart. *in l. fin. ff. de Salv. interd.* junctis no-
tatis per eumdem *in lib.* 1. *in princ. & in* §. 1. *ff. eod.* Ne-
guſ. *de pign. p.* 8. *memb.* 2. *n.* 8. *ver. Serviana tamen*, Me-
noch. *de adip. poſſ. d. remed.* 3. *n.* 29. *&* 51.
Aliud eſt quod Serviana reſpicit rerum proprietatem, & 22
qui eam intentat, probare debet debitorem habuiſſe rerum
Dominium, Salvianum vero reſpicit tantum poſſeſſionem,
& ſufficit illud intentantem probare debitorem habuiſſe re-
rum poſſeſſionem. Gloſ. *in d.* §. *item Serviana*, *ver. quaſi*
inſt. de act. Bart. *in lib.* 1. *in princ. ff. de Salv. interd.* Neguſ. *de*
pign. d. memb. 1. *n.* 8. *poſt med. ver.* 2. *differunt.*
Non tamen neceſſe habet locator intentare volens Ser- 23
vianam probare dominium plenum conductoris, ſed ſuffi-
cit quaſi dominium, ita ut competeret ei quaſi publiciana,
nam quemadmodum Prætor tueri debet conductorem per
publicianam, ita & tueri etiam debet locatorem per Ser-
vianam, ut expreſſe habetur *in l. ſi ab eo*, *ff. de pign.*
Verum quia hæc hypotheca, ut inducatur, neceſſarium 24
eſt factum illud hominis, illationis videlicet rei in Præ-
dium conductum, patet quod agere volens ex ea, factum
prædictum probare debet, *l. ſi non inducta*, *C. in quib. cauſ.*
pign. tac. contr. & ibi Bart. & aliis, quos refert Neguſ. *de*
pign. p. 2. *memb.* 4. *n.* 150.
Et quoniam ut dictum eſt ſupra in principio, non ſuffi- 25
cit illatio in Prædium, niſi ſit facta eo animo, ut ibi maneat
uſquequo duret locatio, neceſſe etiam erit probare talem
animum, Neguſ. *de pign. p.* 2. *memb.* 4. *n.* 150.
At hæc probatio ultima ſufficienter deſumitur ex qualita- 26
te rei, ex quo videlicet ſit de ſolitis ita induci, ut in domo
permaneant, uti ſunt ea, quæ inſerviunt ad ejus ornatum,
Neguſ. *d. n.* 50. ubi dicit quod hoc optime colligitur ex *l.*
debitor, *ff. de pign.* Mant. *de tac. lib.* 21. *tit.* 25. *n.* 32. *poſt*
med. & ſtandum erit arbitrio Judicis, an bona ſint talis 27
qualitatis, Neguſ. *ibid.* Menoch. *de arbit. caſ.* 441. *num.* 6.
Carpan. *ad ſtat. Mediol. cap.* 39*n.* *n.* 67. ubi addit, quod
poteſt tamen in rebus in domo repertis fieri executio, etiam
quod non eſſent ibi permanſuræ, ſed hoc dicit ex mente
Rebuff. *in tr. de liter. obligat. art.* 4. Gloſ. 2. *n.* 23. ubi
loquitur ad terminos conſtitutionis dicentis, fieri poſſe exe-
cutionem in bonis in domo exiſtentibus.

Poſ-

28 Poſſunt autem, & actio Serviana, & interdictum Salvia-
num cumulari, & ſimul intentari, Caſtr. *in l. rem alienam*,
n. 10. ff. de pign. act. Menoch. *de adip. poſſeſ. d. remed. 3. n. 160.*
Statil. de Salvian. *inſp. 1. c. 3. n. 77. & ſeqq.* Rot. poſt Poſth.
de ſubhaſt. dec. 83. n. 1.

29 Et pro intentanda actione prædicta requiritur libellus,
prout etiam pro intentando remedio Salviani, & formulæ li-
30 bellorum quoad actionem Servianam, habentur in Gloſ. ma-
gna in *d. §. item Serviana, inſt. tit. de act.* & ibidem poſt alios,
Jaſ. *ſub n. 125.* refert formam traditam ab Ang. Aretin. & di-
cit eam judicio ſuo peccare in duobus, eamque corrigit, &
quoad interdictum Salvianum formula traditur a Menoch. *d.
remed. 3. n. 158.*

31 Ex ipſoque libello Judici porrecto dignoſcitur, quid fue-
rit intentatum, nam ſi continet rem fuiſſe in bonis debitoris,
dicitur intentata Serviana, ſi continet rem a debitore fuiſſe
poſſeſſam, dicitur intentatum Salvianum, ſi vero continet
utrumque, tunc dignoſcitur facta prædicta cumulatio, &
utrumque intentatum, Neguſ. *de pign. in fin. tract. n. 26.* Me-
noch. *d. remed. 3. n. 159.* Scapucin. de Salvian. *lib. 1. q. 30. n.*
32 *32.* & ratio aperte deprehenditur ex ſupradicta ſecunda diffe-
rentia vertente inter Servianam, & Salvianum. Et eſt utilis
animadverſio, quia ſi intentata Serviana, quæ eſt hypothe-
33 caria, & continet petitorium, non videtur agens intentaſſe
Salvianum, quod eſt poſſeſſorium, nec poteſt actor ſe eo re-
medio non intentato juvare, ut ſcribit Pereg. *dec. Pat. 48. n. 17.*

34 Verum ſolent hodie in libellis apponi clauſulæ ſalutares,
deducens omne Jus, & petens Juſtitiam miniſtrari, &c. quibus
ſtantibus cenſentur intentata omnia remedia competentia ul-
tra expreſſa, Bolognin. *conſ. 79. n. 38. lib. 1.* Cravet. *conſ. 201.
n. 45.* ubi dicit clauſulam, *jus, & Juſtitiam miniſtrari*, habe-
re vim herbæ bettonicæ, quæ ad omnia mala valet, Rot. quæ
alios adducit coram Dunoz. Sen. *dec. 293. n. 4.*

35 Præterea competere etiam locatori adverſus bona invecta,
& illata viam executivam, ſenſit Bart. *in l. Creditores 3. n. 24.
verſ. ſed contra prædicta, C. de pign.* Rebuff. *de litt. oblig. art.
6. Gloſ. 3. n. 39 & art. 4. Gloſ. 2. n. 10.* Afin. *de execut. c. 21.
n. 1.* Grat. qui eos refert, *diſc. 117. n. 1.* Imo, & poſſe locato-
rem illa propria authoritate capere, & retinere, ſenſit Coler.
de proceſ. exec. c. 2. n. 204 & Rot. cor. Bich. *dec. 520. n. 18.*

36 Et comprobari poſſe videbatur, quia leges dicunt dictas res
pignori eſſe penes locatorem, ut videre eſt in *l. item quia, n.
4. ff. de pact. & in l. eo jure 4. ff. quib. modis pignus vel hypot. tac.
contr.* ſeu ab eo pignoris Jure teneri, ut habetur in *l. certi ju-
ris, 5. in fin. C. loc. & in l. ſi non indictin, n. 5. C. in quib. cauſ.*
37 *pign. vel hypot. tac. contr.* Hinc enim videbatur inferri condu-
ctorem earum rerum poſſeſſionem habere, quia pignus dici-
mus, quod ad creditorem tranſit, hypothecam autem cum non
tranſit, nec poſſeſſio ad creditorem, ut inquit Ulpian. *in l. ſi
rem alienam, 9. §. non tantum in fin. ff. de pign. act.* & concor-
dat Text. *in l. Plebs 237. in fin. ff. de verb. ſign. & in d. §. item
Serviana, inſt. de act.* qua poſſeſſione ſtante clare ſequitur, ut
poſſit res poſſeſſas de facto executive capere ex infra citandis.

38 Verum, an locator dicatur eo ipſo quod conductor res in-
tulit in Prædium conductum, illas poſſidere, vel non, eſt
quæſtio ardua, in qua multa hinc inde adducuntur, ut dicit
Jaſ. *in d. §. item Serviana, n. 81.* ubi ſubdit, quod eam alter
ibi non examinat, quia non confert ad propoſitum, ſed opi-
nionem communem eſſe, quod locator ante incluſionem ea-
rum rerum non dicatur illas poſſidere, nec vere, nec ficte,
prout concludit Bart. *in l. ſolutum, §. ſolutam n. 5. de pign. act.*
cum aliis pluribus ibi per ipſum citatis. Et quidem dum iſtud
pignus, ſeu hypotheca inducitur etiam in bonis invectis, &
illatis ipſo locatore ignorante, ut dixit Text. *in d. l. certi ju-*
39 *ris 5. C. loc.* inde ſequitur non poſſe ei quæri poſſeſſionem,
quia ad poſſeſſionis acquiſitionem neceſſaria eſt ſcientia, *l. 3.
§. Nerva, ff. de acquir. poſſ.* qua ratione contrariam opinio-
nem falſam eſſe aſſerit etiam Menoch. *adipiſc. remed. 3. n. 51.
verſ. nec adverſantur.*

40 Bene tamen verum eſt, quod poteſt locator bona prædicta
invecta, & illata pro ſua majori cautela, & ſecuritate inclu-
dere, ad Text. *in l. eſt differentia 11. ff. in quibus c. pignus tac.*
41 *contr.* Jaſ. *in d. §. item Serviana, n. 77.* & tali incluſione me-
diante acquireret eorum poſſeſſionem, Bart. *in l. ſolutum, §.
ſolutam, n. 5. ff. de pign. act.* Bellon. *in §. item Serviana n. 36.
in fin.* & ibid. Zaſ. *n. 28. verſ. & quæ poteſt*, Pacif. de Salvian.
42 *inſp. 3. cap. 5. n. 103.* itaut ex poſtea capere poſſit ea propria
auctoritate, & poſt Fabr. & alios tradit Jaſ. *in d. §. item Ser-
vian. n. 79. & 80.* & ita intelligi debet Coler. qui eum alle-
gat, *d. c. 2. n. 204.* & idem eſt de Rota, quæ ipſum Coler. ſe-
quitur coram Bich. *d. dec. 526. n. 18.* & quod poſt incluſio-
43 nem poſſit ea retinere, firmat etiam poſt plures quos citat
Pacif. de Salvian. *inſpect. 3. c. 5. n. 107. ubi n. 108.* relative,
an poſſit retinere pro alio debito, de quo dictum eſt ſupra
poſt principium hujus *cap.*

44 Pro incluſione autem ad effectum prædictum non eſt neceſ-
ſe, ut bona ſub clavi ponantur, ſed ſufficit, quod locator ad
domum accedat, & ea deſcribat, ſeu deſcribi curet, *l. cum Do-
mini 58. ff. loc.* Ang. *in l. neque 33. n. 1. ff. de damno infecto*,
& aliis adductis Jaſ. *in d. §. item Serviana, n. 31. & n. 78. inſt.
tit. de act.* vel quod eas videat, & tangat, prout requirit Bart.
in l. ſolutum, 21. §. ſolutum, n. 7. ff. de pign. act. & ex eo
Caroc. *de loc. tit. de invect. q. 22. n. 11.* Pacif. *d. c. 5. n. 104.*

Unde practica, & cautela eſt, ut locator adeat ſuam do- 45
mum locatam, & ducat ſecum Tabellionem, qui deſcribat
omnes res conductoris ibi repertas, itaut, ſi poſtea condu-
ctor non ſolvat penſionem, valeat ipſe locator illas capere
tamquam poſt deſcriptionem poſſeſſas, ut docuit Bald. *in
d. l. cum domini, 58. ff. loc.* quem refert, & ſequitur Grat.
diſcept. 117. n. 2. & Rot. cor. Bich. *dec. 526. n. 20.*

At non ſemper poteſt Dominus devenire ad dictam in- 46
cluſionem, ſeu etiam deſcriptionem bonorum, ſed tantum
ubi conductor mercedem non ſolvit, ut voluit Bart. *in l.
eſt, differentia, 11. ff. in quib. c. pig. tac. contr.* & poſt eum
Jaſ. *in d. §. item Serviana. n. 31. inſt. tit. de act.* & ultra *ll.*
ad hoc citatas per Bart. ibi, pondero Text. *in l. cum do-
mini, 58. ff. loc.* in quo habetur, quod ſi conductor domus,
vel horrei per biennium non appareat, & penſio non ſol-
vatur, juſte petit dominus aperiri domum, vel horreum,
& deſcribi mobilia in eis exiſtentia.

Ubi vero locus erit incluſioni prædictæ, poterit etiam 47
fieri per locatorem auctoritate propria abſque miniſterio
Judicis, Caſtr. *in l. inquilino, 33. n. 3. ad fin. ff. de damn.
infect.* Ang. *in d. l. neque, 33. alias, 34. ff. eod.* Caroc.
tit. de invect. q. 24. ver. an locator. Unde hoc modo ſu-
ſtineri poteſt, quod conductor capere valeat propria au- 48
ctoritate res invectas, & illatas, ſcilicet faciendo prius
illas deſcribere, & deinde eas capiendo, dum juxta præ-
dicta, utrumque propria auctoritate facere valet, & hoc
modo competere jus executivum, ſenſit Bart. *in d. l. cre-
ditores, 3. n. 24. verſ. ſed contr. prædicta, C. de pig.*

Verum quamvis locator ad hos actus propria auctorita- 49
te devenire poſſit, tamen honeſtius erit, & tutius, ad ea
devenire mediante miniſterio Judicis, ne alias conducto-
re reſiſtente, oriantur ſcandala, ut monet poſt alios in his
terminis Coler. *de proceſſu execut. lib. 1. cap. 2. n. 205.* &
Rot. cor. Bichio *dec. 526. n. 19.* licet enim, quid fieri
poſſit ſine Judice, urbanius tamen fit cum Judice, ut no-
tandum dicit per illum Text. Bart. *in d. l. creditores, C.
de pign. in 1. lect. n. 4.* & Cancer. *var. cap. 7. num. 209.
poſt med. par. 3.*

Et poterit petere aſſociationem, quæ ſine dubio compe- 50
tit ubicumque adeſt facultas capiendi propria auctoritate,
Magon. *dec. Luc. 87. n. 14. & ſeqq.* Rot. cor. Buratt. *dec.
887. n. 5.* & quod de hoc dubitari non poſſit, *deciſ. 16.
n. 7.* poſt Salgad. *in labyrint.* ſeu poterit petere, ut alii 51
dicunt, meram aſſiſtentiam Judicis, vel familiæ, ad di-
ctum effectum mitius agendi, & evitandi ſcandala, Can-
cer. *var. d. cap. 7. n. 209. par. 3.*

An autem iſta aſſociatio concedi debeat a Judice, etiam 52
abſque eo, quod citetur conductor, valde dubitari poteſt,
nam quod ea concedi non poſſit ſine citatione, docuit Bart.
*in l. Creditores in 2. lectura, n. 26. verſ. mihi autem videtur,
C. de pign.* ſed contrarium, ubi petitur vere ex urbanitate, te-
nent poſt plures in ſpecie Cancer. *var. c. 19. n. 25. par. 3.* Barz.
dec. 49. n. 12. Rot. *dec. 439. n. 16. p. 9. rec.* cum aliis pluribus
infra *in c. 54.* in tertia ampliatione. Sed quidquid ſit in puncto 53
Juris, in praxi videtur caute agendum in admiſſione hujus
ſecundæ opinionis, quæ ſaltem rejicienda erit primo, ubi
locator non petat ſimplicem aſſociationem, ſed etiam licen- 54
tiam ingrediendi, Alex. *conſ. 131. n. 4. lib. 4.* Cotta *in memor.
in ver. pactum executiva ad fin.* Urſil. ad Afflict. *dec. 326. n. 1.*
Secundo, ubicumque non petat aſſociationem ex mera urba-
nitate, ut ſenſit Surd. *conſ. 221. n. 4.* Tertio, ſi non liqueat con- 55
ductorem carere prorſus omni defenſione, ut conſuluit Can-
cer. prout ipſe refert, dicens etiam hanc veriorem *c. 7. n. 70.
verſ. quamvis mihi par. 2.* Quarto, ubi locator omiſſa via ex- 56
trajudiciali, elegiſſet viam judiciariam, producendo inſtru-
mentum, & citando partem *d. dec. 439. n. 16. par. 9. rec.*

Concedendum tamen erit ei mandatum prædictum, vel 57
etiam mandatum ad exhibendum, aut aliud opportunum in
via executiva, quæ hoc modo, ſive ad effectum illa deſcri-
bendi, ſive poſt deſcriptionem ad effectum illa aſſequendi,
competit, Rebuff. *in conſt. Regn. tit. de liter. oblig. art. 4. Gloſ.
2. n. 10. & art. 6. Gloſ. 2. n. 39.* Afin. *de execut. cap. 21.* Grat.
diſcept. 117. n. 1. Rot. cor. Bich. *dec. 526. n. 18. & ſeq.*

Quatenus vero non fuerit facta dicta deſcriptio, & eam 58
nolit, vel non poſſit locator amplius facere, tunc neceſſe
habebit intentari Serviana, ſeu Salvianum directum, ſi agi-
tur de illatis in Prædium ruſticum, & utile, ſi de illatis
in prædium urbanum, juxta ſuperius tradita.

Unum tamen omnino notandum, quod prædicta proce- 59
dunt quatenus aliquis alius creditor conductoris non egerit
contra eadem bona executive, quia tunc poſſet locator ſe
opponere, & ratione ſuæ hypothecæ anterioris, vel potioris
impedire executionem illius creditoris, & petere, ut liceat
ſibi illa retinere, etiamnon procedente incluſione, aut ali-
qua alia condemnatione locatoria, & ita poterit executive
obtinere, ut poſt Bald. Nov. *in tract. de dote par. 7. princ.
privil. 24.* optime tradit Natt. *conſ. 300. ſub n. 2.* ubi dicit,
quod

quod licet hypotheca non habeat viam executivam in agen-
do tamen ſecus eſt hoc modo excipiendo, quia facilius pa-
ratur exceptio quam actio, *l. juris gentium*, §. *igitur nu-
da, de pact.* cum concordan. ibi cit. & quod hoc opera-
tur natura judicii executivi, & hæc ſummaria cognitio non
præjudicat in tali caſu debitori, neque aliis, *l. a Divo Pio*,
§. *ſed illud*, & ibi Bald. Nov. *ff. de re jud.*

Præſuppoſito autem, quod inducatur tacita hypotheca in
bonis coloni, ideſt conductoris Prædii ruſtici, ex eo ſolo,
quod dominus ſciverit in illud bona induci, prout dictum
eſt ſupra, dubitatur etiam, an hoc procedat quoque in colo-
no partiario, & multi tenuerunt negativam, ex quo iſte non
ſit proprie conductor, ſed potius ſocius, ut dictum eſt in *c. 5.*
60 *de colonis*. At contrarium tenuit Gloſſ. *in d. §. item Serviana*,
inſt. de act. in verſ. quis, & ibid. Ang. Aret. *n.* 13. Gomeſ *n. 9.
verſ. ſed breviter*, Jaſ. *n.* 25. Maſcard. *de probat. concl.* 211. *n.*
52. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *n.* 21. Caroc. *de loc. tit. de
invect. quaſt.* 1. *n.* 4. *& per tot.* & eſt magis recepta opinio, ac
etiam verior, ut aliis pleniſſime cumulatis, ac ſatisfaciendo
contrariis teſtatur Menoch. *adipiſc. rem.* 3. *n.* 8; etenim Text.
in d. l. certi Juris, 5. *C. loc.* loquitur de colonis, & partia-
rius eſt vere, & proprie colonus, improprie autem ſocius,
ut dictum eſt in *d. cap.* 5. & in propoſito advertit quoque Me-
noch. *d. rem.* 3. *n.* 87. & conſiderato etiam contractu hujus
coloni, quod ſit innominatus, inde quoque ſequitur, quod
regulari debeat cum regulis locationis, cui magis aſſimila-
tur, ut pariter dictum eſt in *d. cap.* 5. & in hoc propoſito
probat Jaſ. *in d §. item Serviana, inſt. de act. n.* 16. *&* 17.

61 Et ex his ſequitur, quod licet non defuerint volentes,
quod neque habeat locum præfata hypotheca in eo, qui ſu-
ſceperit colere fundum pro annua reſponſione in certa ſpe-
cie, ut puta promiſſis decem ſaccis frumenti quolibet anno,
ut ſignanter videri poteſt penes Specul. *in tit. de locat.* §. *poſt-
quam, ver. porro*, & Æmilium Ferret. *in l. item quia*, *n.* 3.
ff. de pact. Tamen facilius admitti debet opinio contraria,
dum iſte contractus, vel eſt locatio, vel ſaltem ab ea in nihilo
propemodum differt, ut dictum fuit in præfato *cap. 5. de co-
lonis*, & hæc eſt etiam opinio communis, quam tenuit Bald.
in leg. certi juris, n. 7. *C. loc.* Roman. *ſing.* 233. *incipien.
tu ſcis, quod invecta*, Jaſ. *in l. item quia*, *n.* 2. *verſ.* 3. *li-
mita, ff. de pact.* Neguſ. *de pign. memb.* 4. *par.* 2. *n.* 138. *verſ.* 3.
amplia, & late eam comprobat, ac contrariis reſpondet Me-
noch. *in dict. tract. de adipiſc. poſſ. rem.* 3. *n.* 88. *& ſeqq. uſque
ad* 96. Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 15. *n.* 21. Caroc. *de
loc. tit. de invect. quaſt.* 2. *n.* 4. *& per tot.*

62 Quæri etiam poteſt, an ſi famulus inducat bona ſua in do-
mum domini, ea incidant in tacitam hypothecam pro ſer-
vitio ab eo præſtando, & eſt quæſtio, quam tractat Bald. *in d. l.
certi juris, n.* 9. *C. loc.* eamque reſolvit negative, non tantum,
quia famulus non dicatur conductor, ſed locator operarum,
quantum, quia non reperitur in Jure cautum, ut hæc hypo-
theca inducatur niſi in conducentibus Prædia, & eum ſequi-
tur Neguſ. *de pign. par.* 2. *memb.* 4. *n.* 151. Menoch. *d. rem.* 3.
n. 145. Mantic. *d. tit.* 15. *n.* 34. Statil. de Salv. *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 39.

63 Diſputant etiam DD. an ſi conductor prædium ſublocave-
rit, & qui ſubconduxit bona propria in illud intulerit, indu-
catur prædicta hypotheca, nedum ad favorem ſublocantis,
ſed etiam ad favorem domini, ſed non eſt recedendum ab
opinione affirmativa, quam tenui in *cap.* 32. *de ſublocatio-
ne*, & ultra ibi citatos, eam eſſe communem fere omnium,
teſtatur Menoch. *de adipiſc. poſſ. remed.* 3. *n.* 97.

64 Nec huic opinioni adverſatur Text. *in l. ſi in leg.* 27. §. *ſi
colonus, ff. loc.* nam ei ſatisfacit Bart. ibi, dicens, quod ideo
in caſu illius Textus bona ſecundi conductoris non cenſen-
tur tacite hypothecata primo locatori, ex quo expreſſe fue-
rant obligata ſecundo locatori, ſed licet hanc reſponſionem
communiter approbent alii, ab ea tamen tanquam nimis di-
vinativa diſſentit Menoch. *d. remed.* 3. *n.* 98. ubi propterea
aliam reſponſionem adducit, ſcilicet quod *d. §. colonus* lo-
quatur in conductore prædii ruſtici, in quo ipſe tenet non
induci dictam hypothecam tacitam favore locantis, ut di-
ctum eſt ſupra, & multo minus favore domini, cum ſit ſub-
locatio a primo conductore, prout ipſe latius proſequitur
ibidem *num.* 99. Verum qui tenent opinionem contrarium,
ſcilicet etiam in ruſticis induci tacitam hypothecam, dum-
modo dominus ſciat bona eſſe in Prædium invecta, ſeu il-
lata, prout & ego ſenſi ſupra, non poſſunt approbare di-
ctam Menoch. reſponſionem, & ideo crederem ad dictum
Text. poſſe reſponderi, quod loquitur generaliter non in-
duci hypothecam in bonis ſubconductoris, at per alia Ju-
ra limitatur, ut non procedat in invectis, & illatis in præ-
dium ſubconductum, prout dixi in præfato *cap.* 32. *de ſub-
locatione n.* 45. ubi etiam addidi limitationem, & declara-
tionem hujus concluſionis, quas hic non repeto.

65 Major utique quæſtio eſt ſi conductor ſit minor, an indu-
cendo in prædium res abſque ſolemnitatibus in obligatione
bonorum minoris neceſſariis, cenſeantur & illæ tacite obli-
gatæ, ſunt enim in ea quatuor diverſæ opiniones, quas cum
ſuis fundamentis late refert Menoch. *d. remed.* 3. *adipiſc. a
n.* 66. *ad* 82. & Simoncel. *de decret. lib.* 2. *tit.* 5. *inſpect.* 2.
per tot. Et earum duæ ſunt communes, eæque de directo
contrariæ, una enim negat, altera vero affirmat, ut perſtrin-
gendo materiam tradit Statil. de Salvian. *inſpect.* 3. *cap.* 5.
n. 128. & Caroc. *de loc. tit. de invectis, quaſt.* 8. *n.* 3.

Negativam autem tenuit Gloſſ. *in l. item quia, verſ. illa- 66
ta, ff. de pactis*, & eam ſecutus eſt ibid. Bart. & alii, ut com-
munem aſſerat Jaſ. *in d. §. item Serviana, n.* 57. *in fin. inſt.
tit. de act.* & tenet etiam Sicard. *in l. certi Juris, n.* 11. *C. loc.*
& denique poſt longam diſcuſſionem eam pariter ſequitur
Menoch. *d. remed.* 3. *n.* 82. & Simoncel. *de decret. lib.* 2.
tit. 5. *n.* 19. *& ſeqq. ubi n.* 18. *in fin.* inquit, hanc legen-
do, & conſulendo, & judicando amplectendam eſſe.

Contrariam vero opinionem, quod dicta hypotheca in- 67
ducatur etiam in bonis minoris, tenuit Bald. *in l. unic.* §. *&
plenius, n.* 2. *ver. tertra ſequitur, C. de rei uxor. act. & in
l. certi Juris* 5. *n.* 15. *C. loc.* & hanc eſſe communem con-
tra Bart. dixit Jaſ. *in l. ſi conſtante, n.* 210. *ff. ſol. matr.* &
idem etiam ibidem aſſeruit Petr. Barboſ. *n.* 132. & Curt.
Jun. *conſ.* 168. *n.* 20. Statil. Pacif. *d. cap.* 5. *n.* 129. Surd.
deciſ. 287. *n.* 24. Gratian. *diſcept.* 27. *n.* 44. *&* 45. Merlin.
de pignor. lib. 2. *quaſt.* 67. *n.* 84. *& ſeq.* penes quos alios
habere poterit, qui numerum Doctorum quærit.

Ratio autem præcipua hujus opinionis in effectu eſt, quod 68
dum lex approbat antecedens, & cauſam hujus hypothecæ,
nempe contractum locationis factum minori, ex quo minor
conducere poteſt, ut dictum etiam fuit in *cap.* 10. *de perſon.
qua conduc. poſſ.* Inde ſequitur, ut approbare cenſeatur hypo-
thecam ipſam, quæ eſt quædam conſequentia, & effectus
ipſius locationis, & ita conſilio legis ſuppleatur, quod ætati
deeſt, nec dicatur lædi minor, ubi ejus obligatio eſt legalis,
ita poſt Nicol. de Mit. ratiocinatur Bald. *in d. l. certi Juris* 5.
n. 15. *C. loc.* & eum ſequuntur alii relati per Surd. *de alim. tit.
ult. quaſt.* 44. *n.* 14. *&* 15. & Statil de Salv. *inſpect.* 3. *cap.* 5.
n. 130. Itaut in effectu tenentes iſtam opinionem, ſentiant,
quod hæc hypotheca tacita in bonis minoris inducatur in
conſequentiam actus ei permiſſi, ut brevius poſt alios dicit
Neguſan. *de pignor. memb.* 4. *par.* 2. *n.* 154. *verſic. tamen
contraria*, unde ponderant validitatem contractus locatio-
nis, inferendo ab eo ad ipſam hypothecam Statil. *d. cap.* 5.
n. 149. ubi quod minor conduxerit domum ſibi neceſſariam,
Mantic. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 5. *n.* 37. Joſeph. Ludov. *deciſ.
Peruſ.* 65. *n.* 14. *& ſeq. uſque ad fin.* ubi quod judicavit
fuiſſe inductam hypothecam, quia minor ille conduxerat do-
mum alias conductam a patre ſuo, & ita prudenter ſe geſ-
ſerat, nec læſus dici poterat, & cum eo tranſit Caroc. *de
loc. tit. de invect. n.* 23. *& ſeqq.* ubi conatur reſpondere
Simoncello opponenti, quod non ſufficit utilitas minoris ad
hoc, ut ejus bona obligentur.

At ratio iſta penes me non ſtringit, quia ut dixi in *d. c.* 10. 69
de perſ. qua conducere poſſ. hæc hypotheca non inducitur per
ipſum contractum locationis, ſed ita demum ſi interveniat
factum minoris circa ipſam hypothecam, hoc eſt, ſi ultra
ipſam conductionem etiam bona inferat, vel conducat in
ipſum prædium conductum, ut docuit præciſe Jaſ. *in §. item
Serviana, num.* 76. *ver. quædam eſt hypotheca, inſt. tit. de
action.* & probat Text. *in l. potior.* 12. §. *ſi colonus, ff qui
potior. in pignor.* ubi fortius habetur, quod etiamſi conve-
nerit, quod invecta ſint hypothecata, adhuc non ex con-
ventione obligantur, ſed ex eo, quod invecta ſunt.

Unde hypotheca iſta non eſt effectus ſolius locationis, nec
ejus conſequens neceſſarium, prout requiritur ad hoc, ut
admiſſum cenſeatur, ex eo quod admiſſum ſit antecedens,
Everard. *in loc.* 125. *a conceſſione antecedentis, n.* 3. *in ſ. limit.*
Barboſ. *axiom. Jur.* 30. *n.* 1. *&* 3. quare licet valeat minor
conducere ſine decreto Judicis, tamen non valet poſtea abſque
illo facere actum, per quem inducatur obligatio ſuorum bo-
norum, cum tunc deveniat ad caſum, a quo ſine dicto de-
creto incipere non poteſt, & ceſſat ratio ob quam ſine decre-
to poteſt conducere, quæ ut conſideratur in *d. c.* 10. eſt quia
non alienat, nec obligat bona. Unde admiſſa validitate loca- 70
tionis, non inde ſequitur, ut poſſit deveniri ad ipſam hypo-
thecam inducendam ſine decreto ad hoc neceſſario, ut de
ſe patet, & faciunt tradita per Rot. coram Royas *deciſ.* 261.
n. 6. ubi eiſdem rationibus firmat, quod dato bona Eccleſiæ
generaliter hypothecari poſſe occaſione emptionis aliorum 71
bonorum abſque beneplacito Apoſtolico, non inde ſequi-
tur, ut vigore talis hypothecæ deveniri poſſit ad diſtractio-
nem ipſorum bonorum, abſque dicto beneplacito in aliena-
tionibus neceſſario, ex Bero. *in cap. nulli, n.* 14. *ver. ani-
madvertendum tamen eſt, de reb. Eccleſ. alien. vel non*, &
Redoan. *eod. tit. quaſt.* 2. *cas.* 6. *n.* 2. *verb. ubi etiam.*

Unde ſi in re maxime dubia liberum eſt hominis judicium, 72
prout dicit in propoſito hujus *quaſt.* Menoch. *d. ad ver. dict.
remed.* 3. *n.* 81. *ad fin.* quod facilius admitto, dum non agi- 73
tur de conſulendo, aut judicando, adhæreo primæ opinio-
ni, hanc hypothecam in bonis minoris induci neganti. Et
moveor præcipue, quia clarum eſt, quod bona minoris non 74
poſſunt obligari ſine decreto Judicis, *l. magis puto*, §. *ſi
pupillus, ff. de reb. eor.* & inde propterea in eis limitatur Juris
regula, quod per ſola verba ſtipulantis, & promittentis in-

ducatur hypotheca, ita etiam limitari debet regula iſta, quod hypotheca inducatur per illationem bonorum in prædium conductum, cum in utraque militet eadem ratio limitandi, ut non procedat in minore, ex quo minor reperitur in hoc ſpecialiter privilegiatus, ut ejus bona non hypothecentur ſine decreto Judicis, juxta late tradita per Gabr. *conſ. 20. n. 6. & ſeqq. lib. 3.* & Rot. *deciſ. 377. n. 52. par. 3. & deciſ. 385. n. 7. par. 2. & dec. 190. n. 3. & 4. par. 8. rec.*

75 Quod eo certius dicendum, animadvertendo, quod quando lex vult inducere in bonis minoris hypothecam tacitam, id clare exprimit, ut in *l. 2. ff. de reb. eorum*, ubi favore fiſci inducit obligationem bonorum ab eo emptorum, & in *l. 3. ff. eod.* ubi obligantur favore alterius minoris, ex cujus pecuniis fuerunt empta, ut bene conſideravit etiam Menoch. *diſt. remed. 3. n. 8.*

76 Verum quia dictum privilegium, quod bona minoris non obligentur ſine decreto non procedit in eis mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, ad Text. *in l. lex quæ Tutores 22. in princ. & verſ. præcipimus itaque, C. de adminiſtr. tut.* Rimin. Jun. *in §. 1. n. 275. inſt. tit. quib. alien. lic. vel non*, hinc dicta prima opinio, quod ſcilicet hæc tacita hy-
77 potheca non inducatur in bonis minorum, limitari poterit, ut non procedat in prædictis bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt, prout eam limitat Caroc. *de loc. tit. de invect. n. 2. 2. & n. 23.* Mut. *ad conſuet. Senat. Panor. cap. 34. n. 13. in fin.* dummodo tamen, ſi agatur de bonis Pupilli, interveniat tutor illationi, & non alias, Gloſ. *in l. item quia 4. in ver. illata ad fin. de pact.* Caroc. ibid.

78 Limitatur etiam eadem opinio, ut non procedat in ſcholaribus, aliiſque minoribus degentibus extra patriam ſuam abſque curatore, quia iſti ſi domum conducant, & in eam inferant mobilia, inducitur in eis hypotheca ſecundum Simoncel. *de Decret. lib. 2. tit. 5. n. 21.* quem ſequitur Caroc. *de loc. tit. de invect. qu. 8. n. 14.* & licet Simoncel moveatur ex text. *in l. item filius familias, §. quod dicitur, ff. ad Sen. Conſ. Maced.* ubi habetur Macedonianum ceſſare, ſi filius fam. in ſtudio exiſtens mutuo accipiat, quod non multum urget, quia caſus eſt diverſus, tamen ab hac limitatione difficile eſſet recedere, dum eſt recepta in praxi, ut teſtatur Joſ. Lud. *dec. Peruſ. 76. n. 16* ubi quod ſervatur Peruſiæ, Romæ, & ubique locorum, & idem repetit Caroc. *d. quæſt. 8. n. 14. verſ. octavo quod*, & in his caſibus verum videtur, opinionem pro hypotheca eſſe magis æquam, prout eam aſſerit Caſtren. *in l. item quia, ff. de pact.* & poſt eum Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n. 154.*

79 Alia quoque datur limitatio prædictæ opinioni neganti hypothecam induci, ut non procedat, ubi minor prudenter conduxit, itaut nulla poſſit conſiderari ejus læſio, ut ſignanter ſi conduxit domum condecentem ſuæ conditioni, quam limitationem tenuerunt Bellaper. & alii antiquiores relati per Jaſ. *in d. l. item quia n. 20. verſ. ultimo fuit, ff. de pact.* & poſt eum Simoncel. *de decret. lib. 2. tit. 5. n. 17.* ſignanter Caroc. *d. quæſt. 8. n. 23. & ſeq.* ubi limitationem iſtam dividit in duas Statil. Pacif. de Salv. *inſp. 3. cap. 5. n. 129.* Joſ. Ludov. *deciſ. Peruſ. 75. n. 14. & ſeqq. uſque ad fin.*

80 At in puncto Juris etiam iſta limitatio patitur magnam difficultatem, non ſolum quia non ſequitur, minor bene, utiliter, & valide conduxit domum, ergo etiam bene, & utiliter intulit in eam res ſuas, ac illas hypothecavit, ut dictum eſt ſupra, ſed etiam quia non ſufficit minorem utiliter agere ad hoc, ut bona poſſit hypothecare, ſed requiritur ulterius, ut interveniat decretum Judicis, ut optime in propoſito advertit Simoncel. *de decret. lib. 2. tit. 5. n. 17.* hæc enim duo copulative requiruntur, utilitas minoris, & decretum, ut per text. *in l. 1. in princ. & l. magis puto, §. non paſſim in ff. de reb. eorum*, aliosque concordantes, firmavit quoque Rot. cor. Merl. *dec. 535. n. 29.* quidquid ſe involvat quærendo reſponſionem Caroc. ubi ſupra, cum nihil concludens adducat.

81 Neque obſtat, quod ceſſante læſione minor non gaudeat privilegio ætatis ed text. *in l. verum, §. reſtituitur, ff. de minor.* quod fuit motivum Bellapert. quia relevaret ſi minor indigeret reſtitutione in integrum adverſus inductam hypothecam, at ſecus eſt, ubi dicit eam non fuiſſe inductam, quia ad hoc non indiget læſione, ſed ſatis eſt actum non fuiſſe factum cum decreto Salyc. *in d. l. certi Juris, n. 4. in fin.* Simoncel. *de decret. lib. 2. tit. 5. n. 17. in fin.*

82 Pro alia limitatione etiam adducitur, quod ſi locator habeat in manibus, ſeu poſſideat bona minoris, poterit illa retinere quouſque ſit ſatisfactus, ita Caroc. *d. tit. de invect. quæſt. 8. n. 28.* & plenius firmat per Simoncel. *de decr. d. tit. 5. n. 20.* Merlin. *de pignor. lib. 2. quæſt. 67. n. 87.* ſed
83 iſta non eſt proprie limitatio concluſionis, quod bona minoris non cadant ſub hypotheca, ſed alia concluſio diverſa, quod detur eorum retentio, prout datur etiam pro credito ſine hypotheca, Adden. ad Greg. *deciſ. 254. n. 7.* Surd. *deciſ. 46. n. 9.* Rot. in Faventina bonorum coram Platto impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. par. 1. fol. 916. n. 1.*

Quod dictum eſt in bonis minoris non induci hypothecam prædictam per illationem eorum in prædium conductum, facilius dicendum eſt in bonis Eccleſiæ, cum difficilius
84 admittatur Eccleſiaſticos illas alienare, aut obligare poſſe, unde Bald. *in d. l. certi Juris n. 24. C. locat.* ponit in utriſque opinionem negativam, ac deinde eam impugnat & contrariam ſequitur reſpectu bonorum minoris tantum, & eum 85
ſequitur Jaſ. *in §. item Serviana, n. 58. inſt. de act.* Carpan. *ad Stat. Mediol. cap. 390. n. 65. par. 2.* At ſecus eſt in bonis propriis Clericorum, quia cadunt ſub hac hypotheca, & ejus vigore poterit in eis fieri executio, ut poſt Rebuff. *ſub* 86
tit. de lit. obl. art. 4. Gloſ. *2. n. 24. & ſeq.* tradit Paſcal. *de patr. poteſt. par. 4. cap. 6. n. 69. verſic. omittendum.*

De rebus alienis quoque per conductorem in Prædium invectis dubitant DD. an ſubjaceant dictæ hypothecæ, & diſtinguere communiter ſolent inter eas, quas bona fide poſſidet, & eas quas poſſidet mala fide, & quoad primas quod ca- 87
dant ſub hypotheca, docuit Bald. *in l. certi Juris, n. 13. C. loc.* per text. *in l. ſi ab eo, ff. de pignor.* & cum eo ſimpliciter tranſit Jaſ. *in §. item Serviana, n. 53. poſt med.* ubi idem dicit facere Ang. Aret. *ibi inſt. de Act.* Menoch. *de adipiſc. rem. 3. n. 108.* ubi dicit quod licet Balduin. *in coment. de pign. cap. 6. col. 3. verſ. quid igitur*, ſcribat locatori concedi retentionem contra conductorem dum e domo effert, ſed non tribui actionem adverſus jam aſportata, tamen ipſe ſequitur Baldum, ſed non reddit aliquam rationem, neque aliam auctoritatem adducit Maſcard. *de prob. concl. 210. n. 15.* Pacif. de Salv. *lib. 3. c. 5. n. 47.*
Et videbatur poſſe valde dubitari de d. opinione, quia res alie- 88
na non poteſt obligari, *l. rem alienam 41. ff. de pign. act.* Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 3. n. 52.* Rot. cor. Coccin. *dec. 208. n. 10.* ſed ſequendo communem opinionem, poteſt reſponderi, quod hoc procedit in obligatione hominis, non autem in obliga- 89
tione legali, ut diſtinguendo late firmavit Rot. *in dec. 442. n. 16. & ſeqq. par. 5. rec.* & inter illas Cocc. *1452. n. 14. & ſeqq.*

At hoc proderit locatori, quatenus intentet Salvianum, 90
quo caſu ſufficit eum probare poſſeſſionem conductoris, ſecus autem ſi intentet Servianam, cum tunc debeat probare ejus dominium, ut ſupra fuit dictum, vel quaſi dominium, & utroque caſu ei proderit ſolum quoad effectum conſequendi poſſeſſionem ipſam, vel jus, quod habebat locator, & non ultra, ut patet ex *d. l. ſi ab eo 18. ff. de pignor.* ibi *tuetur me per Servianam Prætor, quemadmodum debitorem per Publicianam*, & late poſt alios tradit Merlin. *de pignor. lib. 2. quæſt. 2. n. 29. & ſeq.*

Quo autem ad res quas conductor bona fide non poſſidet, 91
communis traditio eſt quod licet eas in prædium inducat, non tamen propterea hypothecæ ſubjiciantur, Bald. *in d. leg. certi Juris, n. 13. C. loc.* Menoch. *adipiſc. remed. 3. n. 109.* Maſcard. *de probat. concl. 210. num. 15.* Pacif. de Salv. *inſp. 1. cap. 5. n. 48. verſ. ſi vero bona fide, & ſeqq.* penes quem alii.

At iſta concluſio procedit ſine difficultate, ſi rerum illata- 92
rum dominus illationem ignoraverit, ſi autem ſciat, & non contradicat, ſunt variæ opiniones, nam eo caſu hypothecam induci cenſuit, Gloſ. *in l. item quia, verſ. illata, ff. de pact. & in l. certi juris in ver. nam ea quoque ad fin. C. locat.* quam ſequuntur alii quamplures antiquiores, quos refert, & ſequitur Jaſ. *in §. item Serviana, n. 54. & 55. inſt. de act.* & Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n. 152.* ubi in fine dicit, hanc opinionem videri magis veram, & communiorem.

Verum contrariam opinionem ſecutus eſt Bald. *in d. l. certi* 93
juris, n. 13. verſ. ſed quid, C. loc. & alii plures quos referunt, & ſequuntur Maſcard. *de probat. concl. 210. n. 15. poſt med. ver. alii ſenſere*, Pacif. de Salv. *inſp. 3. cap. 5. n. 54. & ſeq.* itaut hæc ſit vere magis communis, ut teſtatur poſt alios Menoc. *de adip. remed. 3. n. 110.* ubi dicit Neguſ. ubi ſupra, falſo ſcribere eſſe magis receptam contrariam.

Et videtur etiam hanc eſſe magis veram, quia dum regula 94
eſt, quod quatenus conductor ſit poſſeſſor malæ fidei, hæc hypotheca non inducatur, ut dictum eſt ſupra, ſola ſcientia, & patientia domini non valet contrarium operari, nam in præjudicialibus ſola ſcientia, & patientia non nocet, juxta communem traditionem Doctorum in *l. qua dotis, ff. ſolut. matr. & in l. Procurator, ff. rem. ratihab.* & in aliis locis late relat. in propoſito per Statil. *d. cap. 5. n. 159.* ubi pariter hac ratione movetur dicere hanc veriorem Rot. *dec. 136. n. 5. p. 1. div.*

Tutior tamen erit hæc opinio, ſi dominus non fuiſſet præ- 95
ſens inductioni rerum in prædium conductum, vel ſi quando ſciviſſet, poſt illas inductas non tacuiſſet, nam videns res ſuas dari in pignus, & tacens, videtur conſentire, ex tradit. per Rot. Januen. *deciſ. 199. n. 1.* & Gam. *deciſ. 321.*

Præterea limitatur eadem opinio ſi dominus ſciret rem 96
ſuam induci in prædium a conductore, & taceret aliqua machinatione vel dolo, puta ut deciperetur locator in ſua ſpe, quod in illis rebus eſſet ſecurus conſequi, quod ſibi deberet conductor, tunc enim procedere inductionem hypothecæ in re aliena, eſt text. *in l. 2. C. ſi alien. res pign.* & admiſit in pro- 97
poſito Bald. *in d. l. certi juris n. 13. ad fin. C. loc.* & ſecuti ſunt alii, ut per Maſcard. *d. concl. 210. n. 15. ad fin.* vel ſi permiſit induci eo animo, ut toto tempore locationis in domo manerent, Menoch. *d. rem. 3. n. 12.* ubi tamen docet locatorem debere articulare, & probare hunc animum domini, ut toto conductionis tempore bona ſua in domo manerent ex Salic. *in d. l. certi juris, quæſt. 2.* Afflict. *deciſ. 184. n. 2.*

Limitari etiam poteſt dicta opinio, ſi res locata ſit pupilli, 98
vel

vel Eccleſiæ, quia horum favore ſciens, & tacens, videtur conſentire, ut docuit Bart. in l. qua de. is, n. 23. verſ. fallit, ff. ſol. matr. & ibidem Jaſ. n. 81. Rom. conſ. 311. n. 3. Pacif. de Salv. inſp. 3. cap. 5. n. 62. & 63. Carpio de execut. reſt. lib. 1. cap. 17. n. 31. Gratian. diſcept. 980. n. 21.

99 Prout etiam limitari poteſt, ubi cum ſcientia, & taciturnitate concurrat conjunctio, quod ſcilicet dominus rerum ſit ex conjunctis conductoris bona inducentis, nam hoc caſu non procedere concluſionem, quod tacens in præjudicialibus non videtur conſentire, probat text. in l. ſi ſervus, ff. de donat. int. vir. & uxor. & docuit Bart. in d. l. qua dotis, n. 22. verſ. fallit. & alii quos referunt, & ſequuntur Menoch. conſ. 304. n. 30. & Honded. conſ. 91. n. 44. lib. 1.

100 Quod certius procedit in bonis patris illatis in domum per filium, quem ipſe pater permiſit conducere, & negotiari, ex hac enim permiſſione cenſetur etiam in neceſſarium antecedens permiſiſſe hypothecationem, Jaſ. in d. §. item Serviana n. 59. inſt. de act. Carpan. ad ſtat. Mediol. c. 390. n. 64. lib. 2.

101 Aliæ quamplures limitationes dictæ concluſionis, quod tacens non videatur conſentire, videri poterunt ſignanter penes Statil. Pacif. de Salvian. dict. inſpect. 3. cap. 5. n. n. 60. ad 83. ſed ut plurimum non faciunt ad propoſitum videntis ferri res ſuas in domum ab alio conductam, de quo nos, & ipſe etiam loquitur.

102 Coarctatur autem dicta hypotheca, ut non comprehendat illas res, quæ non cenſentur comprehenſæ in obligatione generali expreſſa, quia dum eſt generalis tacita, non debet plus operari quam expreſſa, l. cum quid, ff. ſi cert. pet. Mantic. de tacit. lib. 12. tit. 15. num. 33. Merlin. de pignor. lib. 2. quæſt. 67. n. 75.

103 Et hinc eſt, quod in veſtibus, & aliis mobilibus omnino neceſſariis conductori, opinio communis eſt, quod non habeat locum hæc hypotheca, quia obligatio generalis regulariter ea non comprehendit, l. obligatione generali, ff. de pign. Ang. Aretin. in §. item Serviana n. 1. ad fin. & ibid. Jaſ. n. 6. Neguſ. de pignor. par. 2. memb. 4. n. 51. ver. quinto limita, Maſcard. de probat. concl. 210. n. 18. Menoch. de adipiſc. rem. 3. n. 139. Carpan. ad ſtat. Mediol. cap. 390. n. 70.

104 Et inter prædicta neceſſaria, reputantur libri ſcholarium, & Doctorum, Arma militum, & Breviarium Clericorum, ut ſcribit Jaſ. in d. §. item Serviana n. 61. poſt Ang. Aretin. quem ipſe refert idem dicere, ſed de libris ſcholarium tantum, & ſub dubio Simoncell. de decret. lib. 2. tit. 5. n. 22. Caroc. de loc. tit. de invect. quæſt. 8. n. 15.

105 Contrariam tamen opinionem in ſpecie, quoad libros Doctorum, & ſcholarium poſt Rebuff. in tit. de litt. grat. art. 4. Gloſ. 2. n. 37. & ſeq. ſequitur Paſchal. de vir. patr. poteſt. par. 4. cap. 6. n. 69. verſ. & ab hujuſmodi, quod ubi licet regulariter in eis non poſſit fieri executio, tamen ſecus eſt vigore dictæ hypothecæ ex ſpeciali ejuſdem privilegio.

106 Sed prima retinenda erit pro regula, ſecunda vero reſtringenda ad caſum, in quo regula ipſa limitatur, nempe ſi nulla alia bona ſint invecta quam præfata, quia tunc volunt Doctores in eis quoque procedere inductionem hypothecæ, Gomeſ. in dict. §. item Serviana n. 22. ad fin. Menoch. d. remed. 3. n. 140. Maſcard. d. concl. 210. n. 18. Carpan. ad dictum cap. 390. n. 72. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. n. 33. Pacif. de Salvian. inſpect. 3. cap. 5. n. 16.

107 Debebit tamen Locator probare hanc negativam exiſtentiæ aliorum bonorum, ut demonſtret ſe eſſe in caſu limitationis, alias ſtandum eſſet regulæ contrariæ, Cravet. conſ. 112. n. 5. & 6. Caroc. de loc. tit. de invect. quæſt. 8. n. 18. ad fin.

108 Idemque eſt de inſtrumentis, Chirographia, & nominibus debitorum, quia hæc ubi non invecta, & illata in prædium, ut ibi perpetuo permaneant, ſed tantum donec exigantur, non cadunt ſub illa hypotheca, ut firmant Maſcard. d. concl. 210. n. 19. Menoch. de adipiſc. rem. 3. n. 143. Mantic. de tac. lib. 11. tit. 15. n. 36. ubi auctoritate aliorum plurium rejicit Baldum, qui reſtrinxit hanc opinionem ad futura, Pacif. de Salv. inſp. 3. cap. 5. n. 41. ubi in fine dicit, quod contrarium tenuit, & male Zaſ. in §. item Serviana n. 28. inſt. de act.

109 Quo autem ad pecuniam diſtinguendum eſt inter eam, quam præſidii cauſa quis retinet, & eam quam quis ita retinet, ut quotidie expendat, & in uſum vertat, quo enim ad iſtam ſecundam, quia non ita invecta eſt ut perpetuo ibi ſit, prout requiritur ad hoc, ut inducatur hæc hypotheca, inde ſequitur, ut ipſa ei non ſubjaceat, ut tradunt Zaſ. in §. item Serviana a n. 22. & ibidem Gomeſ. n. 20. Menoch. de adipiſ. rem. 3. n. 135. ubi plura ad comprobationem hujus ſententiæ adducit Maſcard. de probation. concl. 210. n. 16. quo vero ad primam, quia loco ſuppellectilis habetur juxta l. ſi chorus, §. his verbis, ff. de leg. 3. eodem modo cadit ſub hypotheca, Maſcard. d. concl. 210. n. 17. quatenus tamen ſit illata in domum, ſecus autem ſi illata in prædium ruſticum, quia non eſt veriſimile, quod ibi illata fuerit dicto animo, ut ibi permanere perpetuo debeat, & ideo ſecus eſt dicendum, ut bene diſtinguit Menoch. ad. piſc. rem. 13. n. 134. & Statil. de Salvian. inſp. 3. cap. 5. n. 119. & 120.

110 Boves quoque aratorii, & alia inſtrumenta neceſſaria ad agriculturam propter publicam neceſſitatem agriculturæ, in hanc hypothecam non cadunt, Gomeſ. in §. item Servianu, n. 32. poſt med. inſt. de action. Carpan. diſt. Mediolan. cap. 390. n. 76. par. 2. Caroc. de locat. tit. de invect. quæſt. 20. n. 1. Pacif. de Salvian. inſp. 3. cap. 5. n. 45.

Et quidem generale eſt, ut in executionem hæc inſtrumen- 111
ta gratia pignorum capi non valeant, ut ſunt text. expreſſ. in l. executores 7. & l. pignorum 8. C. quæ res pign. c. poſſ. de quo late Menoch de arb. cuſ. 378. & Clarin. concr. 112. ubi ampliat procedere tam in foro ſæculari, quam in Eccleſiaſtico, 112
& tam in hypotheca tacita, quam etiam in expreſſa, & aliis modis de quibus penes eum & Menoc. & Caroc. ubi ſupra, & alios infra citandos.

Controvertitur tamen valde, an hoc procedat etiam, ubi 113
debitor aliud quam Boves, & inſtrumenta præfata non habeat, & opinionem negativam, quod videlicet tunc concluſio non procedat, ſed poſſit fieri in dictis bonis executio, tenuit Gloſ. in d. l. executores, ver. aratorium, & cum ea Ripa in tract. de peſte tit. de remed. preſervat. n. 221. Plot. qui alios allegat. de in lit. jur. §. 42. n. 11. verſ. fallit in ſubſidium.

Contrariam vero ſecutus eſt Cyn. in dict. leg. executores, 114
n. 4. ubi reputat eam veriorem Neguſan. qui alios allegat de pign. par. 2. memb. 3. n. 49. & latius contrariis reſpondendo eam tuetur Menoch. de arbitr. cuſ. 378. n. 10. & ſeq.

At controverſiam iſtam, ut plurimum tollit conſuetudo, 115
nam quod dict. l. hodie de conſuetudine non ſerventur, poſt Salic. aſſerit Neguſ. dict. n. 49. in fin. & Caroc. de locat. tit. de invect. quæſt. 20. n. 18. & 19. ubi refert etiam Aſin. in praxi, §. 31. limit. 3. aſſerentem eas non ſervari in ſpecie Florentiæ, ſed in quibuſdam locis eas punctualiter ſervari, in quibuſdam vero non dicit Bald. in d. l. pignorum, & cum eo tranſit Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 15. n. 34.

Præterea quia dicta prohibitio ne fiat executio in Bobus, 116
& aliis inſtrumentis aratoriis, ut facta ne ita impediatur agricultura, fallit quando capiuntur non loco pignoris, ſed ut vendantur, vel dentur in ſolutum creditori, ut alia bona colantur, ut dicit Plot. de in lit. jur. §. 42. ad fin.

Et licet videatur, quod ita fraus facile fieri poſſet dd. legi- 127
bus, dum ſemper aſſererent creditores velle uti præfatis animalibus pro cultura, quod non eſt permittendum, ut contra Plotum conſiderat Menoch. de arbitr. cuſ. 378. n. 24. tamen poſſe de facili bonum Judicem occurrere huic fraudi obligando emptorem, vel creditorem ad hoc faciendum dicit Caroc. de loc. tit. de invect. quæſt. 20. n. 14. & quidquid ſit de iſta cautela, quæ forſan remanere poſſet fruſtratoria ex defectu perſonæ, quæ curam ſuſcipere vellet obſervandi, an obligatio injuncta executioni demandetur, vel ne, videtur in propoſito locationis ſæpe ceſſare ſuſpicionem dictæ fraudis in caſu ſæpiſſime contingibili, quo videlicet locator Prædii retinere velit Boves, & alia in prædium ipſum illata, & ad ejuſdem culturam neceſſaria, hoc enim caſu credibilius eſt, quod ita agriculturæ inſervient, quam ſi aſportentur a conductore, qui forte non habet aliud Prædium, quod illis colat, & ideo facile admitti poſſet limitatio Ploti, prout etiam ſenſiſſe videtur in ſpecie, Peregr. conſ. 80. num. 14. lib. 3. licet ad hoc alleget tantum Rip. in tract. de peſte tit. de rem. preſervat. n. 221. ubi non loquitur favore locatoris, ſed dicit, quod ſi ruſticus habeat prædium proprium, & in eo inſtrumenta, poſſint capi in executionem inſtrumenta una cum Prædio, non autem de per ſe ſola.

De mercibus pariter controverſa juris quæſtio eſt, an 118
cadant ſub hac tacita hypotheca, & ſi placeat alicui videre ſectatores utriuſque opinionis, adeat Caroc. de loc. tit. de invect. quæſt. 25. ubi eos cumulat, latius Pacif. de Salv. inſp. 3. cap. 5. n. n. 83. ad 92. quorum uterque affirmativam veriorem dicit, circa quod non laboro, quia placet diſtinctio caſuum, quam facit Menoch. & ſecuti ſunt Pacif. & Merlin. in locis infra citandis.

Primus eſt quando agitur de prædio ruſtico, tunc enim 119
quia merces non poſſunt eſſe in illud illatæ ad hoc, ut ibi perpetuo permaneant, prout requiritur ad inducendam iſtam hypothecam, ut dictum eſt ſupra in principio hujus capituli, inde ſequitur, ut ſub ea non cadant, Menoch. de adipiſc. poſſ. remed. 3. n. 125. Statil. Pacif. de Salv. interd. inſpect. 3. cap. 5. n. 94. ubi plene firmat Merlin. de pignor. lib. 2. quæſt. 46. n. 11.

Secundus caſus eſt, cum quis conducit Domum non eo 120
animo, ut in ea tabernam faciat, ſed quia eſt forte negotiator, in eam invehit merces, illaſque ibi diſtrahit, vel inde in alium locum tranſportat, & hoc pariter caſu procedit opinio negativa propter eamdem rationem ſupra in præcedenti caſu dictam, Menoch. d. remed. 3. n. 126. Pacif. d. cap. 5. n. 95. Merlin. d. quæſt. 46. n. 12.

Tertius caſus eſt, cum conductor, qui negotiationem exer- 122
cet, Prædium Urbanum ad illum effectum conducit, ut in eo merces retineat ſeu reponat, & vendat, & tunc procedit alia opinio, quod ſcilicet merces in illud invectæ cadant ſub hypotheca, Monoch. d. rem. 3. n. 127. Pacif. n. c. 5. n. 96. Merlin. d. q. 46. n. 13. & habet hæc opinio text. clarum in l. 3. ff. in quib. cauſ. pign. vel hypoth. tac. contrahantur, ubi de horreo, diverſorio, & area conductis, quod in eis illata tacite ſint

hypothecata, in horreo enim, & area negotiationes exer-
cebantur, *l. quoties, ff. de petit. l. cum in plures, §. locator
horrei, ff. locat.* Conan. *in Comment. lib. 4. cap. 10. n. 7.*
& eſt horreum, quod hodie vulgo dicitur, magazenum,
Alciat. *in l. non ſolum, §. morte, n. 58. ff. de oper. novi
nunciat.* Menoch. *d. remed. 3. n. 129.*
122 Dicetur autem prædium conductum ad effectum prædi-
ctum, nedum ſi fuerit pro hoc mero ſervitio, prout ſunt
magazena, ſed etiam ſi ſimul fuerit quoque pro habitatione
conductoris, prout facere conſueverunt mercatores, qui do-
mus conducunt, in quibus continentur Apothecæ, & aliæ
manſiones, in quas merces invehunt, ut ibi eas vendant,
& negotientur, ut declarat Menoch. *d. rem. 3. n. 127.*
123 Quartus caſus eſt, cum Pater familias conducit domum
pro ſua habitatione, & in eam invehit fructus proprio-
rum prædiorum tam ad uſum proprium, & familiæ, quam
etiam ad effectum vendendi, quod ſupereſt, & hoc quoque
caſu in his inducitur hypotheca, Menoch. *d. rem. 3. n. 131.*
Pacif. *cap. 5. n. 111.* Merlin. *d. quaſt. 46. n. 17.*
124 Unde patet nihil relevare, quod una cum venalibus re-
bus, invectæ ſint etiam aliæ non venales, tam in caſu
iſto, quam in præcedenti, ut dicit Menoch. Ibid. *n. 130.
ad med. ver. quod fortius ex Gomeſ. in §. item Serviana,
n. 19. verſ. ſed tamen inſtit. de action.*
125 Et quoniam contra opinionem retentam in his duobus
ultimis caſibus, quod inducatur tacita hypotheca in vena-
libus opponi poſſet, quod iſtæ res, tamquam invectæ, &
illatæ animo illas vendendi, non videantur ita illatæ, ut
perpetuo in domo permaneant, prout requiri ad hunc ef-
fectum ſæpe dictum, ut ſenſit Mant. *de tacit. lib. 11. tit.
15. n. 35.* reſponderi poteſt, quod verba illa *legis debitor,
ff. de pign. perpetuo ibi ſint*, in quibus fundatur dicta con-
cluſio, non ſunt accipienda in proprio, & ſtricto ſignificatu,
cum nulla res dici valeat perpetuo eſſe poſſe, ſed intelli-
gi debent, ut ibi ſint durante locatione, ut dictum eſt
ſupra, *in princ. hujus c.* imo ſufficit eſſe ita illata, ut ibi
ſint, ut habetur *in l. in prædiis 7. ff. in quib. cauſ. pign.
vel hypoth.* quod intelligi poteſt durante indigentia earum
rerum, juxta ſuam naturam, & qualitatem, vel ut ſuffi-
126 cit earum cauſa ædes conductas fuiſſe, tunc enim in eas
inducuntur, ut ibi ſint, ut declarat Menoch. *d. rem. 3.
n. 131.* poſt Connan. *comment. lib. 4. cap. 16. n. 8.*
Imo hypotheca, quæ competit pro mercede magazeni,
ſeu alterius manſionis locatæ pro conſervatione mercium,
ſeu aliarum rerum, eſt fortior alia competente pro mer-
127 cede domus locatæ ſimpliciter ad habitandum, quia huic
nullum reperitur conceſſum privilegium prælationis inter
128 cæteras, Rauden. *reſol. 20. n. 4.* late Mart. Med. *dec. Sen.
20. n. 51.* illa vero præfertur omnibus aliis etiam anterio-
ribus, ut eſt ext. *in l. hujus, ff. qui pot. in pign.* & ra-
tio hujus privilegii eſt, quia qui locat horreum, vel quid
ſimile pro retinendis rebus, dat operam illarum conſer-
vationi, & ideo facit rem utilem etiam aliis concredito-
ribus, quia ſi bona debitoris non fuiſſent conſervata, ipſi
non poſſent in eis aliquod jus prætendere, & propterea
non debent ejus ſatisfactionem impedire, Jaſ. *in §. item
Serviana, n. 60. inſt. de act.* Pacif. de Salviano *inſp. 3.
cap. 5. n. 6.* & bene diſtinguendo explicat Gratian. *diſcept.
68. n. 4. & diſc. 713. n. 1. & 2.* & alios adducit Merlin.
de pign. lib. 2. quaſt. 67. n. 46. & 47. Amat. *reſol. 5. n. 6.*
129 Et licet eamdem prælationem competere etiam locatori
domus ad habitandum in invectis, & illatis propter identi-
tatem rationis firmare conatus fuerit ſignanter Peregrin.
conſ. 80. n. 11. lib. 3. ad quem ſe remittit Paſcal. *de patr. poteſt.
par. 4. cap. 6. n. 68. ad fin.* tamen a prædicta diſtinctione non
130 erit recedendum, cum ſit receptior, ac etiam de jure verior,
ut patet ex adductis per præcitatos, & ſignanter Gratian. &
monet poſt alios Galt. *de credito cap. 4. quaſt. 2. n. 1586.*
Inſiſtet tamen aliquis dicens, creditor ex cauſa alimen-
torum habet prælationem inter alios, ſed creditor ex cauſa
habitationis eſt creditor ex cauſa alimentorum, quia in ali-
mentis venit habitatio, *l. legatis 6. ff. de alim. & cib. leg.* ergo
creditor ex cauſa habitationis, & ſic locator domus, debet
cæteris præferri, prout in ſpecie argumentatur Carleval. *de
judic. tom 2 lib. 1. qu. 29 n. 19.* ubi etiam teſtatur ita obtinuiſſe
in Regia Curia pro Domino domus locatæ contra credito-
res anteriores conductoris in rebus invectis, & illatis, & ar-
gumentum quatenus procedat, non infert tantummodo ad
invecta, & illata, ſed ad omnia bona conductoris, at penes
me non eſt omnino tutum, & quoniam ſit etiam favore
famulorum prætendentium pro ſua mercede eamdem præ-
lationem, & ideo dicam aliquid de eo infra *cap. ſeq. num. 36.*
131 In ſpecie autem huic tacitæ hypothecæ in invectis præ-
fertur creditor pro funere conductoris, ut eſt text. *in l. & ſi
24. §. ſi colonus, ff. de relig. & ſumpt. fun.* Carpan. *ad ſtat.
Mediolan. cap. 390. n. 76. par. 2.* & hypoteca dotis, Gratian.
diſcept. 713. n. 1. Mart. Med. *dec. Sen. 20. n. 7.* quæ videtur præ-
132 ferenda etiam ubi locatio fuit pro ipſis rebus conſervandis,
dum præfertur competenti ex cauſa meliorationis rei, ut
firmat ibid. Mart. Medic. & dixi *in c. 33. de fructibus.*

Item diſtinguitur hypotheca iſta inducta in rebus venali-
bus, inducta & in cæteris rebus, quod iſta durat etiamſi res 133
ſint venditæ, ſeu aliter in alium tranſlatæ, ita ut poſſint
actiones ex ea orientes intentari etiam contra tertium, cau-
ſam a conductore habentem, ut late rejecto Jaſ. contrarium
ſentiente firmat Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n. 232. & ſeqq.*
Mant. *de tacit. lib. 11. tit. 25. n. 12.* & late etiam Menoch.
adipiſc. d. rem. 3. n. 55. & ſeqq. licet contra ipſum tertium 134
non poſſit intentari judicium executivum, nec uti facultate
ingrediendi propria auctoritate, ſed debeat locator intentare
actionem hypothecariam, ut docet Bart. *in l. Creditores 3.
n. 24. verſ. ſed ex mero prædicta, C. de pignor.* ubi reddit ratio-
nem, quia illud jus executivum, quod locator habet, ut in-
cludantur res invectæ, eſt limitatum, & reſtrictum certo lo- 135
co, ideſt, ut includantur in domo, & ideo ſi extrahantur,
non poteſt exerceri, ſecus autem ſi venditæ tantum ſint, &
traditæ, & adhuc in domo ſua exiſtant, quia tunc poterit
exerceri dictum jus includendi, ut dicit ipſe Bart. ibi Neguſ.
d. memb. 4. n. 132. poſt med. Mut. *ad conſuet. Panorm. cap.
34. n. 11.* Gratian. *diſcept. 117. n. 12. & ſeqq.*
Hypotheca vero inducta in rebus venalibus, quatenus illæ 136
res vendantur, extinguitur, ita ut res ipſæ tranſeant in em-
ptorem liberæ, Menoch. *de adipiſc. rem. 3. n. 130. ad med.*
Pacif. de Salv. *inſp. 3. c. 5. n. 99.* ubi alios pleniſſime cumulat,
Verum concluſio iſta declaratur primo, ut procedat qua- 137
tenus merces non fuerint a locatore incluſæ modo, quo ſu-
pra fuit explicatum incluſionem a locatore fieri, quia tunc
non poſſent alienari in præjudicium ſuæ hypothecæ, Jaſ.
in §. item Serviana ſub n. 51. inſtit. de action. ubi & Zaſ.
n. 28. & plene Pacif. *d. cap. 5. n. 101. & ſeq.*
Et idem erit ſi intentata fuiſſet jam actio hypothecaria, 138
vel alias judicium ſuper ea motum foret, quia tunc pariter
per earum diſtractionem non poteſt locatori in hypotheca
præjudicium fieri, Stracc. *de mercat. tit. mandat. in fin. n. 8.*
Neguſ. *de pignor. par. 2. memb. 2. n. 23.* Gait. *de credit. c. 4.
n. 108. & ſeq.* Mareſcot. *Var. c. 24. n. 10. lib. 1.* Put. *dec. 289.
ante med. ver. item quod actio, lib. 2. dec. 181. n. 2. par. 4. div.*
Secundo declaratur, ut extinguatur hypotheca, & mer- 139
ces tranſeant liberæ quatenus vendantur ſpecialiter, ſecus
autem ſi vendatur tota Apotheca, ſeu totum negotium,
aut aliqua ejus pars integralis quia tunc hypotheca du-
rat, Manent. *conſ. 153. n. 9. & ſeq.* Gait. *de credit. cap. 4.
n. 180. & ſeq.* Mareſcot. *var. cap. 24. n. 2. & ſeq. lib. 1.* Put.
dec. 282. lib. 2. Cavaler. *deciſ. 259. n. 3. & per tot.* Pacif.
de Salvian. *inſp. 3. cap. 2. n. 291. & ſeq.* Rot. *poſt eum de-
ciſ. 125. n. 3. & ſeq. & deciſ. 126. n. 5. & dec. 205. n. 2.*
& poſt Roderic. *de Privil. & concurſ. credit. deciſ. 4. præ-
ſertim ſub n. 9. & ſeq.*
Et quando merces venduntur ſpecialiter, ita ut venditæ 140
remaneant liberæ, ſi conductor alias merces emat, & loco
illarum eas ſubroget hypotheca continuatur, & durat in iſtis
ſubrogatis, *l. cum tabernam, ff. de pignor.* Mendel. *conſ. 718.
n. 3.* Grat. *diſcept. 897. n. 16.* Rot. *poſt Staril. dec. 125. n. 1.*
ubi de magis communi & *dec. 126. n. 3.* ubi de veriori, magis
communi & a Rot. recepta *ut in dec. 4. n. 9. & ſeq.* poſt Ro-
driguez. prout etiamſi pretium non ſit exactum, vel exactum
adhuc exiſtat, & illud cadet in eamdem hypothecam, nam 141
Apotheca, & negotium, in quo merces minutatim vendun-
tur, eſt quid univerſale, in quo pretium ſuccedit loco rei,
Bald. *in l. cum tabernam, n. 1. poſt med. verſ. & ex hoc ſu-
me argumentum, ff. de pign.* Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 2.
n. 19. ad fin.* Gait. *de credit. cap. 4. n. 189.*
Ex hoc vero, ut dictum eſt, hypotheca hæc tacita durat 142
etiamſi res invectæ, & illatæ fuerint venditæ, aut aliter in
alium tranſlatæ, infertur veram eſſe etiam opinionem, quod
durat, etiamſi per ipſum inquilinum fuerint e domo con-
ducta in alium locum aſportatæ, vigente ſemper eadem ra-
tione, quod non poteſt facto conductoris olli obligatio fa-
vore locatoris ſemel inducta, prout bene docuit Bald. *in leg.
certi juris, n. 12. ver. quod ſi inquilinus, C. locat.* quem ſequi-
tur Neguſ. *de pign. par. 2. memb. 4. n. 142.* ubi dicit Baldum
erraſſe allegando text. *in l. unde falſam, ff. de conſt. pec.* dum
voluit allegare *l. nerum, §. unde falſam, eod. tit.* ſed talis er-
ror in meo codice non adeſt, quia in eo legitur allegata *l.
nerum, §. unde falſam*, Maſcard. *de probat. concl. 110. n. 9.*
Mantic. *de tac. lib. 11. tit. 15. n. 23.* Pacif. de Salviano *inſp. 3.
c. 5. n. 12.* intelligendo tamen quatenus fuerint ab initio illa- 143
tæ animo, ut ibi permanerent, alias enim non incidiſſent in
hypothecam ut ſæpe dictum eſt, & ideo fruſtra quæreretur
de ejus continuatione, ut advertit Neguſ. *ſub d. n. 142.* &
poſſet etiam agi contra conductorem, ut eas reportet in 144
domum, ut poſt Rebuff. tradit Grat. *diſc. 117. n. 14.* per
text. *in l. 1. ff. de Salvian. interd.* & Cepol. *caut. 81.*
An autem ad inducendam iſtam hypothecam requiratur
bona eſſe illata intra ipſam domum, vel ſufficiat, quod
ſint illata in porticum, indeciſum reliquit Bald. *in d. l. certi
juris n. 17. verſ. ſed pone, C. loc.* ſed opinionem, quod hæc 145
illatio in porticum junctum domui ſufficiat, tenet, & aucto-
ritatibus comprobat Neguſ. *de pign. p. 2. membr. 4. num.
139.* ubi etiam reddit rationem, quia licet porticus non 146
ſit pro-

ſit proprie domus de per ſe, tamen eſt pars domus, & in
locatione domus continetur, & eum ſequitur Menoch. *de
adipiſc. remed.* 3. *n.* 146. *& ſeq.* Maſcar. *de probat. concl.*
210. *n.* 5. Mantic. *de tac. l.* 11. *tit.* 15. *n.* 5. Pacif. de
Salv. *inſp.* 3. *c.* 5. *n.* 7. *&* 8. & idem eſt de illatis in Apo-
thecam, horreum, ſtabulum, Aream, vel curtim domui
junctis, quia viget eadem ratio, Neguſ. *d. memb.* 4. *n.* 138.
147 *ad fin.* Mantic. *de tac. l.* 11. *tit.* 15. *n.* 3. *&* 4. ubi etiamſi
ſtabulum ſit ſeparatum a domo, quod videtur admitten-
dum, quatenus ſerviat domui, & in locatione domus ac-
ceſſorie fuerit comprehenſum, juxta tradita ſuo loco.

148 Circa vero illata in molendinum conductum, quatenus
molendinum ſit junctum domui, & in eo habitetur, quia
tunc reputatur prædium Urbanum, Cepol. *de ſervitutib.
urban. prædiſt. c.* 11. *n.* 8. *& ſeq.* inducitur in eis hypo-
theca, prout in illatis in domum, ut dicit Pacif. de Salv.
inſp. 3. *c.* 5. *n.* 123. quatenus autem non ſit junctum do-
mui, nec in eo habitetur, quia tunc reputatur potius
prædium ruſticum, Cepoll. ubi ſupra, tunc ut inducatur
hypotheca, neceſſe eſt locatorem ſcire bonorum illationem,
ut dictum eſt ſupra, quoad illata in prædiis ruſticis, & in
his terminis procedit doctrina Baldi *in l. certi juris, n.*
149 10. *verſ. quid in molendino*, C. *loc.* ut declarat Pacif. de
Salv. *d. c.* 5. *n.* 124. ubi cum hac diſtinctione conciliat
Neguſ. *dict. memb.* 4. *n.* 144. cum Menoch. *d. remed.* 3. *n.*
152. qui videntur circa prædicta bona in molendinum il-
lata diſſidere Maſcard. *de probat. concl.* 210. *n.* 3.

150 Et hæc quæ dicuntur de illatis in molendinum, proce-
dunt etiam in illatis in furnum, quia idem de eo judi-
catur, ac de molendino, Bald. *in d. l. certi juris, n.* 12.
in fin. Pacif. de Salv. *d. c.* 5. *n.* 126.

151 In Navi quoque, quæ inferuntur, huic hypothecæ pro
mercede navis conductæ ſubjiciuntur, Bald. *in l. certi juris,*
152 *n.* 10. *C. locat.* ubi dicit navim æquiparari urbano, non ruſti-
co prædio, Neguſ. *de pignor. p.* 2. *membr.* 4. *n.* 140. ubi dicit,
quod licet neſciat videre quomodo, *l.* 1. *§. ſi quis de navi,
ff. de vi, & vi armata*, quam allegat. Bald. probet, tamen
153 putat deciſionem veriſſimam, & late eam comprobat reſ-
pondendo contrariis, & eum ſequitur Mantic. *de tacit.
l.* 11. *tit.* 15. *n.* 6. Maſcard. *d. concl.* 210. *n.* 4. Menoch. *de
adipiſc. rem.* 3. *n.* 150. Pacif. de Salv. *diſp.* 3. *c.* 5. *n.* 4.

154 Et idem eſt de illatis in vehiculum conductum, nam
navis, & vehiculum æquiparantur, *l.* 1. *§. ſi quis de na-
vi, ff. de vi & vi arm.* Neguſ. *dict. membr.* 4. *num.* 141.
Mantic. *de tac. d. tit.* 15. *n.* 7.

155 Imo his duobus caſibus, nempe ſive agatur de merce-
de navis, ſive de mercede vehiculi, hypotheca in rebus
illatis habet prælationem aliis, quamvis poſterior ſit, ut
eſt text. *expreſſ. in l. hujus* 6. *ff. qui potior in pign.* ex quo
tollitur omnis difficultas circa ipſam inductionem hypo-
thecæ, ut notandum dicit Neguſ. *d. n.* 141.

156 Dubitant aliqui, an hæc hypotheca ceſſet, ſi locator de
aliqua alia ſpeciali hypotheca expreſſe ſibi proſpexerit, &
affirmativam tenuerunt *in d. l. certi juris*, *C. loc.* Cyn.
Ang. Salyc. *n.* 6. & alii qui pro ratione adducunt regulam
illam, quod proviſio hominis facit ceſſare proviſionem le-
gis, *l. fin.* & ibi Bald. *in princip. C. de pact. conv.* ſed con-
157 trariam opinionem tenuit Bald. *in d. l. certi juris, n.* 17. *C.
loc.* ubi reſpondet dictam regulam locum habere, quando
proviſio legis eſt facta in defectum Proviſionis hominis,
non autem quando ex diverſo fonte, & nova radice pro-
158 cedit lex, prout in hoc caſu propter factum inducentis
res in domum, eamdem opinionem relatis contrariis ſe-
quitur Neguſ. *de pign. part.* 2. *memb.* 4. *n.* 138. *ver. quarto
amplia*, Maſcar. *de probat. concluſ.* 210. *n.* 2. Menoc. *de adi-
piſc. rem.* 3. *n.* 155. Mantic. *de tacit. l.* 11. *tit.* 15. *n.* 10.
& 20. Pacif. de Salv. *inſp.* 3. *c.* 4. *n.* 2. Carpan. *de Stat.
Mediol. c.* 390. *n.* 57. penes quos alii, unde patet hanc
tenendam tanquam magis communem, & magis veram,
prout etiam poſt alios monet Gratian. *diſc.* 117. *n.* 11.

Verum, quod ſi datus ſit fidejuſſor pro ſolutione pen-
159 ſionis, ceſſet d. tacita hypotheca bonorum invectorum pro
eadem penſione inducta, cenſuit poſt alios Muta *ad con-
ſuet. Panorm. c.* 34. *n.* 8. & Grat. *diſc.* 11. *n.* 8. ſed dum
tenemus opinionem, quod dicta hypotheca tacita non ceſ-
160 ſet per aliam ſpecialem expreſſam, idem quoque dicendum
videtur hoc caſu dati fidejuſſoris, cum militet eadem ra-
tio, ut ſenſit Merlin. *de pign. l.* 2. *qu.* 67. *n.* 89. & qui-
dem in ſatisdatione non utimur Attilicini ſententia, qui
putabat ſi ſatiſdetur alicui certæ pecuniæ, recedere eum
a pignoribus, dicit Vulpian. *in l. item liberatur* 6. *in
fin. ff. quib. mod. pign. vel hypothec. ſolv.*

Nec obſtat quod imo in ſpecie hujus hypothecæ in in-
vectis, & illatis eam ceſſare ſi datus ſit fidejuſſor, adſit
text. *in l. penult. ff. quib. mod. pign. vel. hypoth. ſ. ln.* quia
161 ibi conductor convenerat invecta pignori eſſe, donec mer-
ces ſoluta, aut ſatisfactum locatori eſſet, & Labeo dicit,
quod dum deinde locator mercedis nomine fidejuſſorem
accepit, ſatisfactum ei videri exiſtimat, & ideo illata pi-
gnori eſſe deſiiſſe. Unde patet eum moveri ita decidere

ex pacto illo, quod invecta pignori eſſe deberent, donec
eſſet ſatisfactum creditori, & ita conciliari dictum text.
cum alio *in d. l. item liberatur*, in quo tale pactum non
aderat, ut docet Gloſ. *in d. l. penult.* & latius Neguſ. *d.
p.* 2. *memb.* 4. *n.* 91. *ver. nec obſtat. text. cum duobus ſeqq.*
ubi etiam removet objectum, quod fieri poſſet dicendo,
quod quatenus ceſſaret hypotheca vigore pacti, hoc intel-
ligi deberet de hypotheca expreſſa, in qua aderat pactum,
& remaneret tacita, dum ea non ceſſat per expreſſam, ut
dictum eſt, & ideo non poſſet dicere abſolute J.C. prout 162
dicit, illata pignori eſſe deſiiſſe, inquit enim ipſe Neguſ.
quod in d. l. penult. hypotheca tacita fuit ſublata per expreſ-
ſam, ex quo ibi proviſio hominis de hypotheca expreſſa,
fuit facta ad novandam proviſionem legis de tacita.

Advertendum tamen, quod quatenus etiam ex prædi- 163
ctis ceſſaret in bonis invectis & illatis tacita hypotheca,
non tamen propterea ceſſaret via, & jus executivum ad-
verſus eadem bona, ut ſupra, competens, quia eſt quid
diverſum, & tanquam utilius non cenſetur remiſſum,
Rebuff. *de liter. oblig. art.* 4. Gloſ. 2. *num.* 12. Gratian.
diſc. 117. *n.* 9. Merlin. *de pign. d. q.* 67. *n.* 99.

Denique non omittendum adnotare, quod hæc hypothe- 164
ca eſt privilegium perſonale locatoris, Carpan. *ad ſtat.
Mediol. c.* 389. *n.* 4. *& c.* 390. *n.* 103. & ideo non tranſit in
ſingularem ſucceſſorem, puta ceſſionarium crediti, Pacif.
de Salvian. *inſp.* 3. *c.* 2. *n.* 923. & latiſſime probat Grat.
diſc. 117. *n.* 16. *& ſeq. uſque ad fin.* Merlin. *de pign. l.* 2.
q. 67. *n.* 96. imo dicit Pacif. ibi eam cedi non poſſe, ſed
verius videtur contrarium, ſaltem ſi ceſſio ejus ſit ſpe-
cialis, & expreſſa, ut ſenſit Gratian. ubi ſupra, quia hoc 165
hypothecæ tacitæ beneficium, quod conceditur locatori,
non tam perſonam ipſius reſpicit, quam ipſam actionem
pro mercede rei locatæ, & ideo cum ea cedi poſſe debet,
juxta firmata per Oleam *de ceſſ. jur. tit.* 6. *quæſt.* 2. *n.* 12.
Rot. coram Greg. *dec.* 456. *n.* 6. & ibi Adden.

De hypotheca, & prælatione, an, & quando competat locatori operarum adverſus alios Creditores.

S U M M A R I U M.

1 *Hypotheca cum prælatione an competat pro mercede operarum, eſt magna controverſia.*
2 *Hypothecam cum prælatione non competere regulariter pro mercede operarum, probatur.*
3 *Hypotheca tacita ut inducatur, requiritur lex expreſſa, nec ſufficit quod dicatur a Doctoribus.*
4 *Hypotheca tacita inducta a lege in uno caſu extenditur ad alios, in quibus militat eadem ratio.*
5 *Ratio legis quando eſt expreſſa, tunc lex quamvis odioſa comprehendit omnes caſus, in quibus ipſa ratio militat.*
6 *Et iſta non reputatur extenſio legis, ſed comprehenſio in ea, &c. & num.* 7.
8 *Impendens ad rem conſervandam acquirit in ea hypothecam cum prælatione adverſus alios creditores.*
9 *Idem procedit in eo qui credidit pro cibariis nautarum, & in mercedibus horreorum, ac vecturis, & ſimilibus.*
10 *Idem in eo qui locavit operas ſuas pro curru ducendo, vel navi gubernanda, & ſimilibus.*
11 *Idem in cuſtode Animalium, vel mobilium, aut fructuum.*
12 *Idem de curatore, & adminiſtratore.*
13 *Tutores, & curatores an pro eorum mercede habeant obligata bona pupilli, vel minoris, eſt magna controverſia.*
14 *Tutor datur perſonæ.*
15 *Decl. dari perſonæ primario, ſecundario vero rebus.*
16 *Inſtitores, & ſimiles miniſtri negotii habent hypothecam pro ſua mercede in rebus ejuſdem negotii.*
17 *Artifices, & Fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis.*
18 *Advocati, & procuratores, qui hæreditatem defenſarunt, habent pro ſua mercede hypothecam bona hæreditaria cum prælatione.*
19 *Decl. privilegium hypothecæ, & prælationis competens pro mercede operarum, intelligi pro mercede mere neceſſaria, & non ultra.*
20 *Decl.* 2. *non bene judicari ab eventu an opera præſtita fuerint neceſſario, vel ne, ſed ſufficere quod prudenter fuerint ab initio præſtita.*
21 *Decl.* 3. *hypothecam competentem pro mercede in rebus conſtructis, ſeu reparatis præferri etiam hypothecæ expreſſæ anteriori.*
22 *Et ideo in concurſibus operarii non ſunt compellendi dare cautionem de reſtituendo prioribus, & potioribus.*
23 *Lim. ut non præferatur anteriori competenti pro dote.*
24 *Ampl. ut etiamſi non appareat quæ ſit anterior præferatur dos.*
25 *Et etiamſi hypotheca favore locatoris operarum ſit expreſſa.*

 26 *Se-*

26 *Secus ſi additum ſit pactum, quod nemini poſſit acquiri jus in præjudicium meliorantis.*
27 *Dotis hypotheca præfertur ſi anterior, vel æqualis, non autem ſi poſterior.*
28 *Idque etiamſi hypotheca pro mercede anteriori, ſi tantum tacita.*
29 *Hypotheca pro mercede operarum in rebus refectis concurrit cum privilegio impenſarum funeris.*
30 *Studiorum cauſa æquiparatur cauſæ dotis.*
31 *Studiorum cauſa non reperitur conceſſa tacita hypotheca.*
32 *Sed datur ex identitate rationis cum dota cui eſt conceſſa, & n. 35.*
33 *Civitates ſuis legibus, & legum magiſtris regi non poſſunt.*
34 *Studiorum privilegia competunt etiam pro ſalariis profitentium ſtudia.*
36 *Famuli neceſſarii habent pro eorum mercede hypothecam cum prælatione.*
Sed vide, n. 39. 40. 41.
37 *Famulatus neceſſarius eſt pars alimentorum.*
38 *Creditori ex cauſa alimentorum an competat hypotheca cum prælatione, eſt quæſtio controverſa.*
42 *Pauperes, & miſerabiles perſonæ habent privilegiam in Urbe, ut aliis creditoribus præferantur ex Bulla Pii V. pro ſcutis quinquaginta.*
43 *Etiamſi ſint creditores pro majori ſumma.*
44 *Et prædictum privilegium ſervari debet a quocumque Judice ordinario.*
45 *Miles creditor ſtipendii ſui Caporalis accipientis a Principe pro ſe, & aliis militibus præfertur in eo omnibus aliis creditoribus ipſius Caporalis etiam anterioribus.*

CAPUT XLI.

1 VIdimus in præcedentibus capitulis de hypotheca, & prælatione competente locatori bonorum, nunc videndum ſequitur an, & quando competant locatori operarum, in qua quæſtione ſumma contentio eſt, ut dicit Add. ad Rodriq. *de concurſ. credit. p. 1. art. 3. n. 47.* juxta modernam impreſſionem, negant enim aliqui eas dari, ut ſignanter Pariſ. *in l. 1. n. 218. ff. ſol. matr.* & ibidem Bolognet. *n. 235.* alii vero affirmant, quos referunt, & ſequuntur, Viſcont. *in ſuis concluſ. ver. operarius, prope fin. verſ. & habet*, & latiſſime D. Lanfr. Zacch. *de Salario q. 94. per tot.*

2 Verum quidquid contendant alii, reſolutive, ac breviter, juxta ſolitum, procedendo, videtur conſtituenda regula negativa, quia non reperitur a lege talis hypotheca pro credito mercedis conſtituta, & ideo non curandum, quid dicant
3 Doctores, cum ipſi non habeant talem auctoritatem tacitam hypothecam inducendi, ſed neceſſe ſit eam a lege expreſſe conceſſam eſſe, Gloſ. *in l. 2. fin. verſ. privilegium, ff. de privil. cred.* & pluribus congeſtis firmant Caſtill. *controv. tom. 4. c. 61. n. 68. ad fin. & ſeqq.* & Salgad. *in labyr. p. 1. c. 10. n. 39.*

Quia tamen reperiuntur plures tacitæ hypothecæ a lege
4 expreſſe diverſis ex cauſis, & rationibus conſtitutæ, etiam cum privilegio prælationis, in caſibus, in quibus dictæ cauſæ, vel rationes legis omnino militant, recedendum erit a dicta regula, quia ubi militat eadem ratio, ibi & eadem Juris diſpoſitio militare debet, *l. non poſſunt, ff. de leg. l. hic ſolis, C. de revoc. donat.* Menoch. *de præſumpt. l. 1. q. 5. n. 8.* Caſſad. *ſupra regul. dec. 37. n. 2.* Verall. *dec. 117. n. 5. p. 1.* etiamſi verba legis non ſervirent, quia ſufficit identitas rationis, & ſimilitudo caſuum ad hoc, ut cenſeantur in ipſa lege comprehenſi,
5 ut firmant Cravet. *conſ. 190. n. 2.* & Rot. *dec. 517. n. 16. p. 1. rec.* fortius quando ratio eſt expreſſa, quia tunc diſpoſitio quamvis odioſa, dicitur comprehendere omnes caſus, in quibus ipſa ratio militat, etiam deficientibus verbis, Alex. *conſ. 171. n. 5. vol. 7.* Pariſ. *conſ. 69. n. 6. l. 4.* Hod. *conſ. 4. n. 26. &*
6 *ſeq. lib. 1.* Greg. *dec. 293. n. 14.* nec iſta reputatur extenſio legis, ſed comprehenſio in ea, Gloſ. *in c. 1. verſ. Italia de*
7 *temp. ordin. in 6.* Pariſ. *qui communem dicit conſ. 16. n. 24. l. 3.* Ut in ſpecie de legibus inducentibus hypothecam, quod comprehendant caſus diverſos ab expreſſis eamdem, vel ſimilem rationem habentes, latiſſime articulo ex profeſſo diſcuſſo probat Acoſt. *de priv. credit. prælud. 1. n. 14. & ſeqq. per tot.* ubi etiam *n. 20.* citat concordantes.

8 Dum igitur habemus, *l. interdum 5. ff. qui potior. in pign.* inducentem tacitam hypothecam cum prælatione adverſus alios creditores etiam anteriores ad favorem ejus, qui impendit ad rem conſervandam, *& l. hujus* ibidem immediate ſequentem, quæ reddit dicti privilegii rationem, dicens *hujus enim pecuniam ſalvam fecit totius pignoris cauſam*, ac propterea illud expreſſe ampliat ad eum, qui credidit in cibaria nauta-
9 rum; ſine quibus navis ſalva pervenire non poterat, aut alias expenſas fecit, ut res ſalvæ fiant, necnon in ſpecie etiam ad mercedes horreorum, & vecturas jumentorum, utique negari non poteſt idem eſſe dicendum in ſimilibus mercedibus, ut puta ſi res aſportatæ fuerint per homines, vel homo circa ipſam aſportationem operas ſuas locaverit, uti pro curru du-
10 cendo, vel navi gubernanda, nulla enim ratio diſparitatis aſſignari poteſt, cur tribus debeat dictum privilegium vecturæ jumentorum, & non præfatis mercedibus operarum, ergo & in iſtis eamdem legem procedere dicendum eſt ex prædictis, & ſic limitari dictam regulam ſuperius conſtitutam, quod hypotheca non competat: idemque dicendum erit in omnibus aliis caſibus, in quibus urgeat dicta ratio legis, ſcilicet ubicumque agatur de rebus conſervatis, ſive conſervatæ ſint mediante pecunia, ſive mediantibus operibus, cum idem ſit, prout etiam docuit Ripa *in leg. 1. n. 3. & ſeqq. ff. in quib. cauſ. pign.* & aliis adductis ſequitur, Mart. Medic. *dec. Senen. 19. n. 17.*

Unde alius caſus erit, ſi adhibitus fuerit cuſtos, puta animalium, vel mobilium, aut fructuum, ejus enim opera ſal- 11
vata dicetur res, quam cuſtodivit, & proinde in ea dictam hypothecam cum prælatione habebit pro credito ſuæ mercedis, ut poſt alios plures tradunt Carocc. *de loc. tit. de difformit. q. 5. n. 4.* Gait. *de credit. c. 5. n. 1558.* Mart. Medic. *d. dec. 19. n. 17.* D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 99. n. 19.*

Eademque ratione idem dicendum erit de curatore, & adminiſtratore, prout de curatore dato hæreditati jacenti, 12
latiſſime probat, Mart. Med. *d. dec. 19. per tot.* & generaliter de adminiſtratore, pleniſſime firmat, Salg. *in labyr. credit. p. 3. c. 9. n. 15.* Merlin. *de pign. l. 3. q. 5. n. 30.* ubi idem dicit de tutoribus, & curatoribus generaliter, prout etiam dicit D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 99. n. 18.*

Verum in tutoribus, & curatoribus pupilli, vel minoris, 13
res non tranſit ita de plano, ſed imo ea maxime dubia penes Mart. Med. *ibid. n. 3.* dubium enim ei faciunt late tradita per Surd. *de aliment. tit. 9. q. 44.* ubi latiſſime diſputat, an tutor habeat obligata bona pupilli, & poſt adducta argumenta pro utraque opinione cum eorum ſolutionibus, videtur tandem, *n. 60.* inclinare in affirmativam, ſed dicit, quod in foro difficile eſſet pro ea obtinere propter auctoritatem Alberici, qui *in l. pro officio, C. de adminiſtr. tut.* tenuit contrariam, quam contrariam tenuerunt etiam Rip. *in l. dabimus, n. 13. ff. de privil. credit.* Gutier. *de tutel. p. 2. c. 16. n. 20.* & alii ſecundum eum. At Surd. & alii non loquuntur de iſta hypotheca cum prælatione, quæ competit in re ad favorem ejus, qui vel pecunia, vel labore cooperatus eſt ad ipſius rei ſalvationem, juxta *d. l. hujus, ff. qui potior. in pign. hab.* ſed loquuntur de tutore, qui præſtitit de ſuo alimenta pupillo, & quærunt, an pro repetitione, ipſe habeat obligata bona pupilli, & ſuſtinendo affirmativam, deducere conantur obligationem, ex quo e contra lex tribuat pupillis, ut habeant obligata bona tutorum pro mala adminiſtratione. Unde poſſet forſan ceſſare debitum dicti Auctoris tanquam deductum ex quo dubia ſit alia quæſtio prorſus diverſa. Sed adhuc difficultas oriri poteſt in propoſito mercedis, & hypothecæ de qua agimus, ex dictis in præcedenti cap. & non ſolum ea quo tenuimus tacitam hypothecam, quæ inducitur a lege favore locatoris in invectis, non procedere in bonis minorum, ſed magis quoad tutorem, quia non rei, ſed perſonæ Tutor datur, ut dicit Imperat. *in §. ad certum in fin. inſtit. qui teſt. tut. dar. poſſ.* & proinde ejus operæ non ſunt in con- 14
ſervandis rebus, & non applicatur ratio *d. l. interdum 5. & l. ſeq. ff. qui potior. in pign. hab.* & ſi replicetur eum dari principaliter perſonæ, ſecundario vero rebus, ut not. Gloſ. *in d. §. ad certum, in ver. perſona*, & patet *ex §. da-* 15
tus, inſt. de excuſat. tut. id relevare poteſt, quoad inducendam hypothecam, at non quo ad dandam prælationem, prout videmus in invectis, & illatis in domum locatam ad habitandum, quæ licet ſecundario inſerviat etiam pro conſervatione mobilium in eam illatorum, tamen non inde infertur, ut in eis locator prælationem habeat, prout eam habeat, qui locavit domum primario, & principaliter pro rebus, juxta magis receptam opinionem, de qua *in d. c. præcedenti, n. 127.*

Si competet dicta hypotheca pro mercede inſtitorum, & 16
ſimilium miniſtrorum negotii in rebus ejuſdem, dum & ipſi dant operam earum acquiſitioni, & conſervationi, Roder. *de prov. credit. p. 1. art. 3. n. 59. juxta modern. impreſſ. cum addit.* Acoſt. *eod. tit. reg. 2. ampl. 2. n. 9.* Gait. *de credit. c. 4. in appendic. n. 113.* D. Lanfranc. *d. q. 99. n. 20.* quod & applicatur exactoribus, Carleval. *de jud. com. 2. diſp. 32. n. 4.*

Idemque eſt in artificibus, nam faber qui reparavit domum, 17
habere debebit dictam hypothecam cum prælatione in ea, ſic tutor in veſte, ſcriptor in libro ſcripto, Mareſcalcus in equo, Ang. *in d. l. interdum, n. 2. ff. qui potior. in pign.* Gait. *de credit. c. 4. in append. n. 32.* cum aliis adductis per Merl. *de pign. l. 3. q. 5. n. 25.*

Et aliis ſimilibus quam plurimis omiſſis, quæ videri pote- 18
runt penes præcitatos, & ſignanter Gait. *de credit. d. cap. 4. n. 1588.* Merl. *d. q. 5.* D. Lanfr. *d. q. 99.* etiam Procuratores, & Advocati, qui bona hæreditaris defenſarunt, pro eorum mercedibus ipſam hypothecam, & prælationem habebunt, eadem ratione in ipſis militante, prout firmavit Rot. in Rom. Salarii cor. Oradino tranſcripta per D. Lanfr. *ibi ſub n. 10.* & prius impreſſa per Fenzon. *ad ſtat. Urb. dec. 70.* & de ea etiam meminit Gratian. *diſc. 257. n. 26.* qui idem firmat, ibi *ſub n. 17.* & idem tradunt etiam Rodriq. *de præfer. credit. p. 2. art. 3. n. 18.* Barboſ. *in c. non licet 11. q. 3. n. 6.*

Gait,

Gait. *de credit. c. 4. n. 2016.* Statil. *de ſalvian. inſpect. 3. c. 4. n. 683. & ſeq.* Amat. *reſol. 3. n. 10.*

19 Animadvertendum tamen generaliter eſt, quod dictum privilegium competit pro quantitate mercedis neceſſariæ, ſecus autem ſi res operibus illis non indigebat, vel merces a Domino conſtituta fuerit ultra modum, ſeu quantitatem conducentem, non enim debet eſſe in arbitrio ipſius deputando, verbi gratia, cuſtodem abſque ulla prorſus neceſſitate, vel aſſignando ei mercedem valde exceſſivam, damnum inferre ſuis creditoribus anterioribus, ut ſcilicet per creditum mercedis cuſtodis ſic deputati, excludantur, & ſatisfieri non valeant, prout etiam idem privilegium conceſſum mutuantibus in rei refectionem, ad quantitatem neceſſariam pro ipſa refectione tantum, reſtringunt Jaſ. *in l. creditor. in 2. qua eſt in ordine 25. n. 3. ver. 3. limita, ff. ſi cert. pet.* Peregr. *de fideic. art. 5. n. 34. in fin.* Molin. *de primog. l. 1. c. 10. n. 23.* & ibi Addent. *ver. denique in præſenti,* Gratian. *diſcept. 25. n. 23. & diſc. 670. n. 9. verb. ubi etiam,* Amat. *reſol. 3. n. 63.* & quod non conſideretur præciſe neceſſitas, ſed refectio, ita ut in priſtinum ſtatum res reſtituatur, & nihil addi, vel minui poſſit formæ antiquæ, cenſuit Dec. *in l. creditor. 25. n. 5. ff. ſi cert. petat.*

20 Verum non bene judicabitur ab eventu operas præſtitas non fuiſſe neceſſarias, ſed ſatis erit quod prudenter fuerint locatæ, & conductæ, unde mercede debita Procuratoribus, & Advocatis, non fraudabitur dicto Privilegio, ex eo quod lites per ipſos patrocinatæ bonum exitum non habuerint, ſatis enim eſt, quod non expediret relinquere jure hæreditatis, ſeu communi debitoris indefenſas, Gratian. *diſc. 257. n. 35.* & reſpondit Rota in præcitata dec. Romana Salarii cor. Oradino prope finem, & in aliis pluribus relatis per D. Lanfr. Zacch. *d. q. 99. n. 10.*

21 Cæterum dicta hypotheca competens in rebus provenienbus, ſeu conſervatis mediantibus operibus locatis, & conductis, præfertur etiam hypothecis expreſſis anterioribus, Decian. *conſ. 108. n. 23. l. 2.* Sanfelic. *dec. 113. n. 4. poſt med.* & eſt verior opinio, quidquid alii contrarium ſenſerint, ut
22 dicit Thor. *in compend. dec. p. 2. ver. Salarium debitum,* & inde eſt quod gaudentes hoc privilegio, quando eis in concurſu aliorum creditorum mandatur conſignari pecunia ex ipſa re retracta, non ſunt compellendi præſtare cautionem prioribus, & potioribus, dum in eis ceſſat cauſa ob quam talis cautio præſtatur, Grat. *diſc. 257. n. 31.* & dictum fuit in præcitata Romana Salarii cor. Oradino.

23 Non tamen præfertur hypothecæ anteriori competenti pro dote, etiamſi ſit tantum tacita, juxta vulgat. *l. aſſiduis* non autem expreſſa, text. eſt *in auth. quo jure, C. qui potior in pign. hab.* & latius in corpore, unde ſumitur, nempe *in §. his conſequens, ver. unde volumus Auth. de æqualitate dotis,* Morot. *conſ. 54. n. 5. & ſeq.* Neguſ. *de pignor. p. 2. memb. 4. n. 19.* Amat. *reſol. 3. n. 27.*

24 Imo non ſolum ſi hypotheca dotis ſit anterior, quod eſt clarum, ſed etiam ubi non conſtat de anterioritate, quia ipſa hypotheca dotis in concurſu cum hypotheca competente pro melioramentis præfertur, Rot. *dec. 73. n. 8. & 9.* cor. Ubaldo *& dec. 269. n. 10.* poſt Poſth. *de manut.* & in ſpecie quod hypotheca pro mercede locationis ad conſervandum non præferatur doti, Grat. *diſcept. 257. n. 33.*

25 Idque etiam ubi non ſolum adſit hypotheca tacita favore locatoris, ſed etiamſi adſit expreſſa, juxta pleniſſime tradita per Mantic. *de tacit. l. 11. tit. 26. n. 17. & ſeqq.* niſi
26 forte ultra ipſam expreſſam hypothecam adſit etiam pactum expreſſum, quod nemini alteri poſſit quæri jus in præjudicium ipſius creditoris pro melioramentis, ex traditis per Merl. *de pignor. l. 3. q. 31. n. 20.* & Rota coram Burat. *dec. 223. n. 3. verſ. quia viſum fuit & ſeq.*

27 At hæc prælatio hypothecæ dotalis procedit, ubi eſt anterior, vel æqualis, at ſecus ubi eſt poſterior, text. eſt *in d. §. his conſequens auth. de æqualit. dot.* cujus verba præciſa refert Mantic. *de tacit. l. 11. tit. 23. n. 10.* & licet ipſe ibi, ac etiam *d. tit. 26. n. 18.* ubi idem dicit, videatur loqui de ha-
28 bente anteriorem expreſſam, tamen abſolute, & ſic etiam de habente ſolum tacitam, idem ſentit Gloſ. *in d. §. his conſequens, ver. poſterior,* & expreſſe, ac latiſſime etiam probat Merlin. *de pign. l. 3. q. 31. n. 13. & ſeq. ubi n. 16. verſ. mihi certe,* reputat ab hac non recedendum.

29 Item privilegium præfatum competens mercedi in prædictis caſibus concurrit cum privilegio impenſarum funeris, & ei æquiparatur, ut habetur in prædicta Romana Salarii cor. Oradino penes D. Lanfr. Zach. *d. q. 99. n. 10.* & penes Fenzon. *ad ſtat. Urbis dec. 72.*

Præterea redeundo ad regulam, quod non competat pro mercede operarum hypotheca tacita, ex quo non reperiatur in jure expreſſe cautum, limitabitur etiam eodem modo propter ſimilitudinem, & identitatem rationis, ex eo quod
30 reperiatur expreſſe conceſſa doti *in l. aſſiduis, C. qui potior in pign. hab.* in mercede debita ex caſu ſtudiorum, uti in debita doctoribus legentibus, aliiſque Ludimagiſtris, nec non Judicibus, Aſſeſſoribus, Advocatis, & ſimilibus, cauſa enim ſtudii æquiparatur cauſæ dotis, ut ſenſit Bart. *in l. 1. in fin. n. 31. ff. ſol. matrim.* & apertius ibidem Ang. *n. 12.* & Jaſ. *n. 51.* Alciat. *n. 8.* ubi quod omnes ſequuntur iſtam opinionem, Marian. Socin. *n. 278.* ubi de communi optime, Petr. Barboſ. *in eadem l. in 7. part. n. 23.* & aliis adductis, Grat. *diſcept. 257. n. 17. & ſeq.* Pacif. de Salviani. *inſp. 3. c. 4. n. 685.* Acoſt. *de privil. credit. reg. 2. ampl. 2. n. 18. & ſeq.* Gait. *de cred. c. 4. n. 2016.*

Nec obſtat, quod in jure non reperiatur expreſſe cautum, 31
quod favore ſtudii detur hæc hypotheca, qua ratione contrariam opinionem ſequuti ſunt in prædicta *l. 1.* Pariſ. *n. 218.* & Bolognet. *n. 235.* quia ſufficit militare eamdem rationem,
quæ militat in dote, cui expreſſe conceſſa reperitur, ut ſen- 32
tiunt omnes alii, & comprobatur ex adductis ſupra, *in hoc c. poſt princ.* prout vere militat, ratio enim privilegiorum dotis eſt, quia intereſt Reipublicæ, ut mulieres nubere poſſint, & Civitates liberis hominibus repleantur, ut expreſſe habetur *in l. 1. ff. ſol. matr.* & non minus intereſt Reipublicæ repleri liberis hominibus, quam gubernari per homines doctos, & liberatos, ex eis quæ habentur *in cap. fin. de magiſtr. & in cap. cum ex eo 34. de elect. in 6.* ut enim corpora noſtra ſine mente, ſic Civitates ſine legibus, & ſic
ſine legum magiſtris regi non poſſunt, ut dixit Cicero pro 33
Cluentio, cujus verba præciſe in propoſito refert Acoſt. *de privil. credit. reg. 2. ampl. 2. n. 19.*

Minuſque obſtat quod quatenus ſtudium, æquiparari poſſit doti, tamen aliud videatur dicendum in mercede, ex quo
non habeat tot favores, quot habet ſtudium, *l. 1. divus,* 34
ff. de var. & extraord. cognit. quia cauſa ſtudii dependet ab his mercedibus, & ſalariis, ita ut favor eis tributus reſultet in commodum ſtudiorum, & ei proficiat, cum præſumantur melius, & diligentius docere profeſſores, ſi exhibeantur eis meliora ſtipendia *l. medicos in fin. C. de profeſſ. & med. l. 10.* & ita in ſpecie, advertit Alciat. *præſ. 43. reg. 3. n. 6.* & Gratian. *d. diſcept. 257. n. 22.*

Et denique licet iſta opinio in puncto juris poſſet pati 35
aliquam difficultatem, tamen ab ea non recedendum, tanquam communi opinione Doctorum approbata, ut dicit Florez. de Men. *q. 8. §. 1. n. 70.* & eum ſequuntur Gratian. *d. diſcept. 257. n. 23.* D. Lanfr. Zacch. *de Salar. q. 99. n. 6.* Roderic. *de privil. credit. p. 1. art. 3. n. 44. juxta moder. impreſſ.* & ibidem Add. *n. 48.* ubi plures alios cumulat.

Ulterius non penitus abſque ratione dictam primam re- 36
gulam limitant aliqui in mercede famulorum neceſſariorum, limitatio enim probatur hoc pacto. Creditor ex cauſa alimentorum præfertur etiam creditoribus habentibus hypothecam anteriorem, ergo idem dicendum eſt de creditore pro mercede famulatus, quia præſtatio famulatus neceſſarii eſt præſtatio partis alimentorum, ita argumentatur Felic. *de conſib. com. 2. l. 3. c. 5. n. 12. verſ. 3. per quam certum,* & latius Carleval. *de jud. com. 2. l. 1. diſp. 29. per tot.* D. Lanfr. Zac. *de Salar. d. q. 99. n. 26. & 27.*

Quod præſtatio famulatus ſit præſtatio partis alimentorum 37
videtur clarum, quia ſi ſupponimus eum neceſſarium, prout ſæpiſſime neceſſarius eſt, utique ſine eo is cui præſtatur, vivere, & ali nequit, & ſic eſt pars alimentorum, ut animadvertit Gloſ. *in Auth. de non elig. ſec. nup. §. illud quoque dudum, verſ. onera,* & ibi Bart. *n. 3.* cum aliis cumulatis per præcitatos, & ſignanter Carleval. *n. 14. & ſeq.*

Quod autem Creditor ex cauſa alimentorum gaudeat di- 38
cto privilegio prælationis, Felician. dicit perquam certum, ſed movetur ſolum auctoritate Deciani, & Borgnini, qui in locis citatis non aſſerunt expreſſe hanc concluſionem, prout animadvertit etiam Carleval. *de judic. diſput. 29. num. 2.*

At Carleval. ibidem concluſionem reaſſumit, & eam ner- 39
voſe comprobat ſeptem diſtinctis mercedibus, & licet *ſub n. 12.* referat in quodam caſu contingenti contrarium fuiſſe deciſum, tamen addit, quod cum in deciſione nihil fuerit reſponſum dictis rationibus, non eſt ex ea ſumendum argumentum, quia Deciſiones, quæ non ſatisfaciunt rationibus contrariis, non fiunt per intellectum, ſed per voluntatem, ſeu ignorantiam, a quibus exemplar ſumi non poteſt, ſed ſummopere cavendum, nam oportet diſcernere deciſionem ex rationum vi, & non eas ſequi clauſis oculis, ne cæci cæcos ducant, & ambo in foveam Inferni cadant, tam ducentes, quam ſequentes; optimum monitum, & quampluribus neceſſarium.

Verum licet quamplures ex dictis rationibus valde urgere 40
videantur, omiſſa diſcuſſione ſingularum, quæ longa eſſet, ex quo tale privilegium alimenti non reperitur expreſſe tributum a lege, minuſque a Doctoribus, qui de alimentis tractarunt, neque ab eis qui tractarunt de concurſu creditorum, ut dicit ipſe Carlev. *d. diſp. 29. in princ.* inde ſatis inferri poteſt, illud non eſſe omnino tutum, prout eſſet neceſſarium, ad hoc ut ab eo argui poſſet ad creditum mercedis, unde de hoc argumento dubitari poteſt, prout de illo dubitavit, imo aperte illud non admiſit Roderic. *de priv. credit. p. 1. art. 3. n. 23. juxta antiq. impreſſ. & n. 55. juxta modernam,* licet Carleval. & D. Lanfr. ubi ſupra eum citent pro opinione Feliciani, & ſua.

41 Poterunt tamen in facti contingentia melius cogitari merita cauſæ famulorum, nam pro eis militat vulgaris opinio, ac etiam militant aliæ rationes deductæ præſertim ex locis S. Scripturæ, ut videre eſt penes Felician. *d. c. 5. n. 12.* maxime quia eamdem opinionem Feliciani ſequi etiam videtur Salg. *in labyrint. credit. p. 3. c. 9. n. 15.* & Mart. Medic. qui alios plena manu congerit *in addit. ad dec. Senen. 19. n. 2.* ubi ſuppoſito hoc privilegio in famulis, addit *n. 3.* quod tunc orta erat quæſtio, an extendatur ad viros nobiles Principibus inſervientes, & quod cum ipſe eſſet unus ex quinque Judicibus delegatis, nullus adhuc allegabatur Auctor in puncto. Et competere Salvianum pro ſalario famulorum, Pacif. de Salvian. *inſp. 3. c. 4. n. 683.*

Aliam limitationem dictæ primæ regulæ tradit D. Lanfr. *dict. qu. 99. n. 28.* ſcilicet quando is, qui agit pro mercede, eſt pauper, & miſerabilis, dicit enim quod ex privilegio conceſſo per San. memor. Pium V. in conſtitutione edita anno 1567. inter ejus Bullas 27. & confirmata per aliam ſimilem conſtitutionem a San. memor. Paulo V. inter impreſſas 72. habetur, quod hujuſmodi creditores cæteris omnibus præferantur.

Verum advertendum, quod B. Pius V. dictum privile-
42 gium concedit tantum pro ſumma ſcutorum quinquaginta, nec illud tribuit cauſæ mercedis; ſed generaliter pauperibus, quatenus vere ſint miſerabiles, & Paulus V. in Bulla 71. quæ eſt Reformatio Tribunalium Urbis *in §. 11. prope fin. n. 22.* vult, & declarat eandem conſtitutionem habere locum etiam cum dictæ miſerabiles perſonæ ſunt in majori ſumma creditrices, ut nihilominus pro dicta ſumma ſcutorum quinquaginta dumtaxat, aliis etiam anterioribus in omni judicio, juxta dictam conſtitutionem præferantur.

43 Item advertendum, quod licet B. Pius injungat dictam prælationem Auditori Cameræ, tamen poſtea mandat ita judicari per omnes Judices, & ideo concedenda erit ab omnibus Judicibus ordinariis, ut ex Cherubin. *in Compen. Bullar. ad dictam Conſtitutionem B. Pii notavit*, Leoncill. *de privileg. paupert. part. 2. privileg. 325.* & poſt eos D. Lanfranc. *ubi ſupra*.

44 Addo caſum notabilem, in quo pariter competit prælatio, videlicet, ſi Caporalis, ſeu Dux militum convenerit ſibi dari certum ſtipendium pro centum militibus, ſi aliquis ex eis non receperit portionem ſuam, ſed in fine concurrat cum aliis creditoribus ejuſdem ducis ad partem ejuſdem ſtipendii, erit omnibus præferendus, ut conſuluit Ancar. *conſ. 178.* cui ſubſcripſit Benedictus de Plumbino, & movetur præcipue Ancar. quia debitum hujus militis eſt contractum ſuper ipſo ſtipendio, & quando debitum eſt contractum ſuper re quæ petitur, ille qui petit, eſt cæteris præferendus, etiam privilegiatis, *l. ſi cum dote, §. ſi mulier, ff. ſol. matr.* Benedict. vero aliam rationem aſſignat, videlicet quod dum Caporalis convenit de illo ſtipendio tanquam Caporalis, Magiſter nomine ſocietatis ſuæ, ex ejus pacto quæſita fuit obligatio, & actio ipſis de ſocietate, *leg. item magiſtri 14. ff. de pact.* & ideo quilibet eorum poteſt petere portionem ſuam nemini affectam, ſeu obligatam pro debito particulari, & proprio ipſius Magiſtri, *leg. nemo, ff. pro ſoc.* quas rationes dictorum inſignium virorum volui referre, ut poſſit eorum doctrina aliis caſibus crediti mercedis operarum locatorum, in quibus ipſæ rationes militent, applicari.

De retentione an, & quando competat creditori mercedis.

S U M M A R I U M.

1 *Retentio facilius datur quam actio.*
2 *Retentio regulariter non datur, quando agitur de retentione unius rei pro debito alterius.*
3 *Retentio pro credito mercedis in pecunia non datur in alia re.*
4 *Retentio datur ubi creditori competit hypotheca earum, quæ retinere intendit.*
5 *Retentio fructuum competit locatori pro mercede prædiorum locatorum.*
6 *Retentio competit locatori operarum in rebus, in quibus habet hypothecam.*
7 *Ampl. ſufficere operas inſerviiſſe pro utilitate rei.*
8 *Scriptor poteſt retinere librum a ſe ſcriptum pro mercede non ſoluta, & n. 13.*
9 *Notarius poteſt retinere librum in quo ſcripſit inſtrumenta, & proceſſum.*
10 *Procurator an poſſit retinere ſcripturas litis pro ſua mercede, eſt magna controverſia, & negativa.*
11 *Poteſt retinere pro expenſis pro eo factis.*
12 *Et poteſt retinere ſcripturas, quas ipſemet fecit, & idem de Advocato.*
14 *Famuli poſſunt retinere res domini pro ſalario non ſoluto.*
15 *Amplia poſſe etiam capere propria auctoritate.*
16 *Contrarium.*
17 *Decl. ut primo procedat requiri plura copulative, & primo ſalarium eſſe omnino certum, tam in ſubſtantia, quam in quantitate.*
18 *Secundo, ut famulus non poſſit aliter ſalarium conſequi, ſaltem ſine magno periculo, ſeu præjudicio.*
19 *Tertio, quod non adſit periculum ſcandali.*
20 *Quarto, quod res quam accipit ſit propria domini debitoris.*
21 *Quinto, famulum teneri certiorare dominum, quod aliquid amplius ſibi non debetur.*
22 *Sexto, non poſſe amplius ab ipſo domino, ſeu ab ejus herede, quid pro mercede recipere.*
23 *Retentio facilius datur, ſi res deveniat ad manus creditoris aliquo modo licito, quam ſi temerario.*
24 *Pecunia poteſt teneri ſi licite veniat ad manus creditoris pecuniæ.*
25 *Retentio eſt ſpecies compenſationis, & quid a compenſatione differat.*
26 *Creditor debet potius pecuniam, quam aliam rem diverſam retinere.*
27 *Poſſidens pro uno credito cum hypotheca, poteſt retinere pro alio hypothecam non habente.*
28 *Invecta, & illata in prædium conductum valent retineri etiam pro alio credito, quam pro mercede, ſi pro ea poſſideantur.*
29 *Poſſidens pro credito ſine hypotheca non poteſt retinere pro alio.*
30 *Lim. ſi velit retinere pro credito dotis.*
31 *Idem pro mercede laborum in caſu ſtudii factorum.*
32 *Retentio pro credito, ſine hypotheca datur tantum contra debitorem, non autem contra tertium.*
33 *Declaratur procedere contra alium creditorem cum hypotheca.*
34 *Retentio, ubi competit poteſt retineri res magis valens, quam ſit creditum.*
35 *Decl. procedere ſi retineat ſciente domino, & valente ſolvere, quod debet, alias ſecus.*
36 *Decl. 2. procedere contra debitorem, non autem contra alium creditorem, quia poteſt immitti in parte excedente.*
37 *Lim. ſi res retenta ſit individuibilis.*
38 *Lim. 2. ſi primus poſſideat ad effectum ſe ſatisfaciendi de fructibus.*
39 *Intellige ſi creditor velit immitti, non ſi velit rem ſubhaſtari, non obſtante primo poſſidente.*
40 *Retentionem alleganti, non poteſt opponi, quod ejus creditum ſit præſcriptum.*
41 *Retentio eſt exceptio, non actio.*
42 *Retentio eſt exceptio favorabilis, & poteſt opponi etiamſi ſtatutum tollat exceptiones.*
43 *Retentio poteſt opponi, etiam poſt latam ſententiam.*
44 *Retentio poteſt opponi etiam poſt amiſſam poſſeſſionem vigore ſententiæ, ſi ab ea appellatum ſit.*
45 *Sententia poteſt ferri cum clauſula præſervativa retentionis*, quatenus competat.
46 *Retentionis exceptio, non impedit ſententiam, ſed ejus executionem.*

C A P U T XLII.

Licet retentio facilius detur, quam petitio, & actio, *l. per retentionem, C. de uſur.* & ibi Gloſ. *in verſ. rara in fin.* Dec. *conſ. 298. n. 4.* Cephal. *conſ. 573. n. 19.* Cravett. *conſ. 148. n. 2.* Surd. *conſ. 253. n. 22.* Greg. *dec. 425. n. 2.* Cavaler. *dec. 646. n. 5.* tamen ea eſt regulariter prohibita, quando agitur de retentione unius rei pro debito alterius, Neguſ. *de pig. par. 1. membr. 4. n. 1.* nam prætextu debiti reſtitutio commodati non probabiliter recuſatur, dicit Imper. *in l. fin. C. commod.* cujus verba præciſa etiam refert Garz. *de expen. c. 1. n. 16. in princ.* Unde hæc regula quoque conſtituenda videtur in propoſito crediti mercedis, ut videlicet, dum eſt creditum in pecunia, pro eo non competat retentio alterius rei diverſæ, ut ſenſit etiam in ſpecie, Rot. in *dec. 691. ſub n. 2. par. 1. recent.* 1 2 3

Limitatur autem regula prædicta, ubi creditori, qui vult retinere, competit hypotheca, quæ comprehendat id, quod retinere intendit, tunc enim licet id non ſit proprie debitum, tamen ſufficit eſſe hypothecatum pro debiti conſecutione, cum enim hypotheca ſufficiat ad effectum agendi facilius, debet inſervire ad effectum retinendi, ex ſupracitatis in princ. & pluribus congeſtis firmat Rolan. *conſ. 17. n. 8. l. 4.* & Grat. *diſcept. 129. n. 33. & ſeqq.* 4

Unde eſt, quod pro mercede prædiorum locatorum competit retentio fructuum ex eis perceptorum, & rerum invectarum, & illatarum, ut dictum eſt in *c. 33. de fruct. & in c. 40. de invect. & illat.* & competit etiam locatori operarum in rebus, & caſibus, in quibus habet hypothecam, de quibus in *cap. præc.* 5 6

Sufficit etiam, quod operæ, vel res locatæ inſervierint 7
pro

pro rei utilitate, ut res illa retineri poſſit, Bart. in *l. ſi non fortem* 29. *§. ſi certum n. 7. ad fin. ff. de cond. indeb.* Cephal. *conſ.* 762. *n.* 24. *& ſeqq.* Surd. *dec.* 50. *n.* 1. & multo magis ſi pro rei neceſſitate, ad text. in *l. ſi neceſſ. ff. de pign. act.*

8 Exemplum traditur in ſcriptura, qui propterea librum ſibi traditum ad ſcribendum pro ſua mercede retinere valebit prout voluit Gloſſ. in *l. ſi non fortem, §. ſi certum, verſ. retinebit, ff. de cond. indeb.* & ibidem Bald. in *fin.* & Bart. *n.* 8. & idem de Notario, cui quis dederit librum membrana-
9 tum, ut ſuper eo ſcriberet omnia inſtrumenta ſuorum contractuum, dicit ibidem Ang. & idem voluit Caſtr. *n.* 6. & Alex. & Jaſ. & alii, ut refert, & ſequitur Surd. *dec.* 50. *n.* 2. & poterit etiam Notarius actuarius retinere ſcripturas, & proceſſum a ſe confectum, ut firmat Garz. *de except. t.* 1. *ſub n.* 16. & alii citati per Grat. *diſcep.* 56. *n.* 15.

10 At in Procuratore magna contentio eſt inter DD. an poſſit pro ſua mercede retinere ſcripturas litis, pro affirmativa enim ſtant ſignanter Fulgoſ. in *l. ante litem, n.* 24. *ff. de procur.* Gaill. *l.* 2. *obſer.* 17. *n.* 5. Coler. *de proceſſ. execut. c.* 2. *p.* 1. *n.* 47. & habet hæc opinio etiam pro ſe text. in *l. qua omnia* 25. *in fin. de procur.* ubi habetur, quod ſi Procurator velit uti aliqua retentione, non facile erit ab eo lis transferenda.

Verum licet Gratian. in d. *diſc.* 56. *ſub n.* 14. indifferenter, & indiſtincte loquatur de Notario, ac de Procuratore, & Advocato, tamen magna eſt in propoſito differentia, nam Notarius ſuos labores impendit in ſcribendo proceſſu, & ideo illum retinere valet, juxta ſupradicta, quod ſecus eſt in Procuratoribus, quia ipſi ſcripturas litis non confecerunt, ſed ſolum cum eis cauſam defenderunt, & ideo ceſſat ratio prædicta, & obſtat eis regula, quod una res pro debito alterius retineri non poſſit, Jaſ. in *d. l. ſi non fortem, §. ſi certum, n.* 10. *ff. de cond. indeb.* Gravat. ad Veſtr. *in praxi l.* 3. *c.* 4. *n.* 8. *ad fin.* & pleniſſime præ cæteris firmat Gratian. *diſcept.* 618. *n.* 1. *& ſeqq.* Rot. *dec.* 691. *n.* 2. *p.* 1. *rec.*

11 Nec obſtat text. in *d. l. qua omnia, ff. de procur.* quia procedit pro credito expenſarum in lite factarum, pro quo quia expenſæ, ut plurimum fiunt circa ipſas ſcripturas, bene competit earum retentio, Boer. *dec.* 15. *n.* 3. Grat. *d. diſc.* 618. *n.* 6. Rot. *d. dec.* 691. *n.* 1. *& dec.* 172. *n.* 3. *p.* 2. *rec.*

12 At ſecus eſt, quoad creditum mercedis, ſeu ſalarii, niſi forte vellet Procurator, aut Advocatus retinere ſcripturas per ſe ipſum factas, quia tunc clarum eſt, quod poſſet, ut bene advertit D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. d. q.* 96. *n.* 17. ubi quod ita poteſt ſalvari dicta opinio Fulgoſii, & aliorum, qui volunt competere Advocatis retentionem ſcripturarum pro ſalario.

13 Et ex eiſdem ſequitur, ut etiam retentio competens Notariis reſtringenda ſit ad proceſſus per eos confectos, & competens Sciptori ad librum per eum ſciptum, ita ut non valeat exemplar, ſeu originale ſibi traditum ad tranſcribendum retinere, ut diſtinguendo docuit Bart. in *d. l. ſi non fortem, §. ſi certum, ff. de condit. indeb.* late Surd. *dec.* 50. *n.* 3. Rot. *d. dec.* 691. *n.* 3. *prope fin. p.* 1. *rec.*

14 Dubitari etiam poteſt de ſalario famulorum, an pro eo competat retentio rerum domini, & affirmativam ſequuntur, Caroc. *de loc. ſub tit. de neceſſ. uſus q.* 13. *n.* 10. & D. Lanfr. Zacch. *d. q.* 96. *n.* 11. ſed moventur ſolum auctoritate, Duen. in *reg.* 306. *lim.* 7. qui dicit, quod præſcripto ſalario, adhuc famulus ſi quid habeat domini in manibus, poterit retinere, non obſtante præſcriptione, quæ obſtat actioni, non autem exceptioni, & ſic videtur loqui in fortioribus, ſed vere concluſionem in qua allegatur, non firmat, poteſt enim, & debet intelligi, ut non obſtet præſcriptio retentioni in caſibus, in quibus retentio competit, & ſic opinio prædicta caret fundamento auctoritatis, nec ſatis tuta reddi poteſt ratione, quod famulis competat hypotheca, & propterea etiam retentio juxta ſupra firmata, quia an vere talis hypotheca ſubſiſtat, eſt valde dubitabile, ut diximus in *c. prec. n.* 38. *& ſeqq.*

15 Et quamvis adſint, qui videantur velle, quod non ſolum liceat famulo ſibi aliquid ad dominum ſpectans retinere, ſed etiam illud propria auctoritate capere, & furari, quod eſt quid magis, & ſint in magno numero, ut videre eſt apud Caroc. *de loc. d. q.* 13. *ſub tit. de neceſſit. uſus, n.* 5. ubi dicit eſſe opinionem communem, & apud D. Lanfr. Zacch. *de ſal. quæſt.* 68. *n.* 48. ubi eos late cumulat, & in duas claſſes diſtinguit, unam Civiliſtarum, & aliam Canoniſtarum, & Theologorum.

16 Tamen admiſſo, quod talis ſubreptio non ſit vere, & proprie furtum, nec furti pœnas mereatur, ex quo ſit ad ſatisfaciendum ſe de ſuo credito, ſic non lucrifaciendi cauſa facta, prout requiritur de eſſentia furti, *§. furtum il primo inſtit. de oblig. quæ ex delic. naſc. l.* 1. *§. furtum, ff. de furtis*, Far. *q.* 165. *n.* 4. vel quia credere potuit ſibi permiſſum, ut voluit Alex. *conſ.* 133. *n.* 3. *vel. ſecunda ratio eſt lib.* 1. negari non poteſt ita ſurripientem delinquere, etiam delicto puniblli, quia ubi copia Judicis haberi poteſt, non debet quis ſibi jus dicere, & propria auctoritate aliquid alienum capere, ut admittit, imo firmat ipſe Alex. qui adduci ſolet pro Antesignato dictæ opinionis in *conſil.* 135. *in* 2. *&* 3. *dub. n.* 1.
17 *ad med. ver. & licet, prædicta l.* 1. quod conſ. videtur eſſe etiam inter conſ. Cepoll. *conſ.* 26. *n.* 6. & ad hoc, ut non delinquat requiritur, ut concurrant copulative infraſcriptæ conditiones.

Prima eſt, quod creditum famuli ſit omnino certum tam in ſubſtantia, quam in quantitate, alias enim ubi creditum tale non eſt, ſed aliquam patitur dubietatem, non intrat retentio, Gratian. *diſc.* 734. *n.* 23. Surd. *dec.* 46. *in fin.* ubi & Hodiern. Cavaler. *dec.* 539. *n.* 5. *& d. in recent. dec.* 262. *n.* 8. *par.* 12. & in puncto Caroc. *d. quæſt.* 13. *n.* 6. Molin. *de juſt. & jur. q.* 691. *poſt princ. verſ. primum, ut debitum, tom.* 3. D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 49.

Secunda eſt, ut non poſſit alia via per juridica remedia, ſeu alia, ſalarium conſequi, ſaltem ſine magno periculo, ſeu præjudicio, quia ſi poteſt, non debet ad iſtud remedium occultæ ſubtractionis recurrere, Cepoll. *d. conſ.* 26. *n.* 9. Caroc. *d. q.* 13. *n.* 6. *&* 7. ubi hanc conditionem in duas diſtinguit, Molin. *d. q.* 691. *verſ. ſecunda*, ut D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 49. 18

Tertia, quod non adſit periculum ſcandali, puta, quod dominus cognoſcens ſubtractionem, eam publicet, & forſan alteri imputet, eumque injuſte moleſtet, Alex. d. *conſ.* 135. *n.* 5. *prope fin. l.* 1. Caroc. *d. q.* 13. *n.* 9. Molin. d. *q.* 791. *verſ. tertio, ut ex tali.* 19

Quarta, ut res, quam accipit, ſit propria domini debitoris, non autem aliena, Navar. in *manual. c.* 17. *n.* 113. *verſ. quarto, ut res*, Molin. d. *q.* 691. *verſ. quinta*, ut id D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 51. *verſ.* 4. *quod res*, facit Rot. *dec.* 130. *n.* 7. poſt Zac. *de oblig. camer.* 20

Quinta, quod curet reddere dominum certum, quod aliquid amplius non debeat ſibi, ne maneat in eo peccato in quantum crederet ſe teneri in conſcientia, & adhuc nollet ſolvere, vel ne ſatisfactionem agnito debito iterum curet, Molin. d. *q.* 691. *verſ. quarto*, ubi declarat ad hoc teneri ex debito charitatis, in quantum ſine periculo poſſit, non ex debito juſtitiæ, D. Lanfr. d. *q.* 68. *n.* 51. *verſ. quinto*, vel reſtituat damnum temporale, vel ſpirituale, quod ex tali ſubtractione in aliquem redundaret, ut dixit Navar. in *man. d. c.* 17. *n.* 113. 21

Sexta, ut caveat ne poſtea ab ipſo debitore, vel hærede, aut aliter, quid iterum pro eodem credito recipiat, Navar. d. *c.* 7. *n.* 113. *verſ. quinto*, ut caveat D. Lanfr. *d. q.* 68. *n.* 51. *verſ. ſextum, & ultimum.* 22

Facilius autem admittetur hæc retentio, ſi res devenerit ad manus creditoris modo licito, non autem temerario, & illicito, prout in terminis creditoris mercedum conſideravit Mandel. *conſ.* 352. *n.* 26. ubi pecuniæ devenerant ad manus famuli occaſione officii, quod gerebat, *& conſ.* 452. *n.* 14. *& ſeqq.* 23

Prout etiam facilius admittetur retentio in pecunia, quam in aliis rebus, imo pecunia in dicto caſu, quæ licito modo devenerit ad manus creditoris mercedis, poterit abſolute retineri, quia non erit retentio alterius rei, quam debitæ, dum merces debeatur in pecunia, Gratian. *diſc.* 749. *n.* 6. ubi quod quatenus creditum ſit liquidum, & pecuniæ reſtitutio non ſit promiſſa cum juramento, intrat retentio, quia ſit compenſatio, ut firmat Soc. Jun. *conſ.* 147. *n.* 4. *l.* 1. & latius Tiraq. *de retract. lignag. §.* 3. Gloſ. 3. *n.* 2. *& ſeqq.* eſt enim retentio ſpecies compenſationis, Abb. in *c.* 2. *ad fin. verſ. iterum admittatur indirecta de depoſ.* Pariſ. *conſ.* 100. *n.* 34. *l.* 2. Fabius de Ann. *conſ.* 101. *n.* 6. & quatenus differat a compenſatione, quia compenſatio eſt petitio, retentio autem nolle dare, Rot. cor. Put. *dec.* 284. *n.* 2. *verſ. cum differentia l.* 2. facilius admittitur retentio, quam compenſatio, Gloſ. in *l. grege, §. cum pignori in ver. compenſatum, ff. de pignor.* Cephal. *conſ.* 658. *n.* 15. Graſſ. *de excep. c.* 26. *n.* 20. Gratian. *diſc.* 628. *n.* 31. Capyc. Latr. *dec.* 25. *n.* 24. *p.* 1. 24 25

Imo etiam, quando ſit locus ſubtractioni, quod ſi poteſt creditor accipere pecuniam, debeat eam potius, quam aliam rem diverſam accipere, docet Molin. in d. *q.* 691. *verſ. ſexta, ut compenſatio*, ubi & quod ea deficiente, debet capere rem uſu conſumptibilem, ſi poteſt. 26

Cæterum in rebus non ſolum competit retentio locatori, quando ei competit hypotheca, ſeu quando res, vel operæ locatæ inſervierunt pro re, quam retinere intendit, ex ſupradictis, ſed etiam his ceſſantibus, ubi locator reperiatur poſſidere pro alio credito cum hypotheca, tunc enim bene competit retentio pro alio credito ſine hypotheca, *l. un. C. et Chirograph. pecun.* Bart. in *l. ſi non fortem* 26. *§. ſi certum, n.* 7. *ff. de cond. indeb.* plene Merlin. *de pign. l.* 2. *q.* 67. *n.* 11. *verſ. ſed ratione*, & Rot. *dec.* 435. *n.* 1. *p.* 14. *rec.* ubi alii pleniſſime cumulantur. Unde res invectæ, & illatæ in Prædium conductum, bene valent retineri etiam pro alio credito, quam mercedis, hypotheca deſtituto, quatenus pro ipſa mercede locationis poſſideantur, ut dixi in c. 40. *de invectis poſt princ.* 27 28

Secus autem e contra, ſi poſſideat pro alio credito, vel cauſa ſine hypotheca, quia tunc non poterit retinere, prout in caſu, quo habeat rem commodatam, eſt text. expreſſ. in *l. fin. C. commod.* & bene declarant Neguſ. *de pign. p.* 2. *membr.* 4. *n.* 129. *ad fin.* & Merlin. *eod. tit. l.* 2. *q.* 67. *n.* 13. 29

Verum quia hæc concluſio limitatur favore dotis, ut ſcilicet pro ea retineri poſſit etiam res, quæ non ſit obligata pro aliquo debito, Bart. in *l. ſi filiofamilias, ff. ſol. matrim.* Neguſ. *de pign. p.* 2. *membr.* 4. *n.* 130. Mantic. *de tac. l.* 11. *tit.* 15. 30

31 *tit. 15. n. 13.* idem forte erit dicendum pro mercede laborum in cauſa ſtudii factorum, cum gaudeat privilegiis dotis, ut dictum eſt in *cap. praced.*

32 Et licet dicta retentio pro credito ſine hypotheca videretur reſtringenda, ut procedat contra debitorem tantum, non etiam contra tertium, ex traditis ſignanter per Cenc. *de cenſ. q. 98. n. 92. verſ. verum enim vero, & verſ. non obſtat*, & Rot. cor. Bich. *dec. 504. n. 16.* tamen talis reſtrictio pro-
33 cedere poteſt reſpectu tertii, puta alterius creditoris cum hypotheca, non autem reſpectu alterius hypothecam pariter non habentis, puta emptoris a debitore, ut late declaravit Rot. in *d. dec. 435. n. 2. & ſeqq. p. 14. rec.*

34 Et ubi retentio competit, poterit locator retinere rem majoris valoris, quam ſit ejus creditum, Bart. in *l. moſchis 47. n. 1. verſ. nam pro parvo, ff. de jur. fiſc.* Imol. *conſ. 112. n. 8.* Molignat. *de retent. q. 137.*

35 Verum hoc procedit, quando retineat palam debitore ſciente, & ſolvere quod debet valente, alias ipſa poſſet implorare officium Judicis, ut compelleret debitorem, retenta ſibi portione ſufficienti, reliquum reſtituere, ut in terminis volentis retinere magnam quantitatem mercium pro vectura, firmat Decian. *conſ. 108. n. 85. l. 2.* & plenius D. Lanfr. *d. q. 96. n. 20.*

36 Item procedit reſpectu creditoris, ut non poſſit rem neque in partem recuperare, niſi ſoluto toto debito, ſecus autem reſpectu alterius creditoris, quia poterit pro ea parte, quæ excedit creditum poſſidentis, immitti, Coſta *de rat. q. 58. n. 7.* & lata Rot. *dec. 451. n. 9. & ſeqq.* poſt Cenc. *de cenſ.* & ſecundam partem diſtinctionis probat text. in *l. eum qui*, ſeu juxta aliam impreſſionem, in *l. qui a debitore 17. §. 4. ff. de diſtract. pign.* dum dicit, *eum, qui a debitore ſuo prædium obligavit tenetur tuendum, quatenus ad priorem debitorem ex pretio pecunia pervenit*, inde enim bene deducitur, ut ſi valor rei excedat ſummam illam, pro qua competit retentio, poſſit pro eo exceſſu alius creditor immitti, ut ponderat Rota in *d. dec. 451. n. 2. & ſeqq.* poſt Cenc. & coram Cavaler. *dec. 653. n. 4. & 5.*

At hæc facultas alteri creditori competens reſtringitur,
37 ut non procedat, ſi res ſit indiviſibilis, quia tunc creditor poſſidens non poteſt privari parte, niſi privetur toto,
38 neque ſi creditor, cui competat retentio poſſideat ad effectum ſe ſatisfaciendi de fructibus, quia tunc quoque immiſſio alterius eſſet ſibi præjudicialis, nam retinendo totum, percipit plures fructus, & ſic citius ſibi ſatisfit, ſed ſolum his ceſſantibus, ut declaravit Rot. *dec. 559. n. 5. part. 1. rec.*

39 Intelligendo quatenus alius creditor velit immitti, ſecus autem ſi velit facere rem retentam ſubhaſtari, eo quia competit retentio, a poſſeſſione non amoto, & ad effectum illi prius ſatisfaciendi de pretio, & deinde ſibi, quia tunc ille non poteſt executionem, & ſubhaſtationem impedire, Gratian. *diſc. 941. n. 3. & ſeqq.* Fab. in *C. l. 5. tit. 7. def. 35. n. 7. & ſeqq.* ubi de æquiſſima Rot. *dec. 181. n. 4. p. 7. rec.* & coram Zarat. *dec. 91. n. 7. & ſeqq.* dummodo retentio allegetur jura pignoris, & quouſque retinens ſatisfiat de ſuo credito, non autem jure dominii, ut declarat Rot. *dec. 171. n. 3. poſt Poſth. de ſubhaſtat.*

40 Notandum autem, quod in caſibus, in quibus juxta prædicta, vel alias competit retentio pro mercede, non obſtabit locatori, ſi allegetur præſcriptio ejus crediti, quia adhuc dum adverſus eum agitur, poteſt excipere de ipſo ſalario, & pro eo retinere, nam quæ ſunt temporalia ad agendum, ſunt perpetua ad excipiendum, *l. pure, §. fin. ff. de dol. mal. & met. except. l. licet non*, Gloſ. *C. eod.* & firmant in terminis noſtris Duen. *reg. 306. n. 7.* Caroc. *de loc. tit. de neceſſit. uſur q. 13. n. 1.* D. Lanfr. *d. q. 96. n. 19.*

41 Retentio enim eſt exceptio, non actio, aut petitio, & ideo ſtante ſtatuto, quod non poſſit locator agere, vel petere, adhuc poterit retinere, Dec. *conſ. 300. n. 9. in fin. & ſeqq.* Capra *conſ. 19. n. 10. & ſeqq.* Manent. *dec. 36. n. 10. & ſeqq.* Put. *dec. 284. in fin. l. 2.*

Et eſt exceptio adeo favorabilis, & privilegiata, ut etiam-
42 ſi ſtatutum tollat exceptiones, adhuc non tollat retentionem Bald. in *l. ſi venditio, n. 6. ad fin. C. de act. empt.*
43 Barbat. *conſ. 86. n. 20. verſ. & ſi dicas l. 3.* Boer. *dec. 43. n. 15. & 16.* Manent. *dec. 36. n. 14.* Gratb. qui alios refert, *dec. 60. num. 7.*

44 Et poteſt hæc exceptio opponi etiam poſt ſententiam, in qua quis condemnatus ſit reſtituere, vel dimittere rem, aut pecuniam ſolvere, Cravett. *conſ. 146. n. 2. ad med.* Caph. *conſ. 573. n. 22.* Surd. *conſ. 248. n. 15.* Gratian. *dec.*
45 *march. 179. n. 6. & ſeqq.* Mantic. *dec. 326. n. 1.* ubi etiam in poſſeſſorio, & *dec. 334. n. 5.* & etiamſi amiſſa ſit poſſeſſio vigore ſententiæ, ſi ab ea appellatum fuerit, Mant. *dec. 69. n. 3. in fin. & ſeqq.*

Immo poteſt etiam ferri ſententia cum clauſula præſervativa retentionis, quatenus competat Corn. *conſ. 147. n. 18. poſt princ. l. 2.* ubi bene explicat, quod hæc exceptio retentionis impedit executionem ſententiæ, non autem ipſam ſententiam, Benintend. *dec. 77. n. 1.* Rot. *dec. 157. par. rec.* poſt Statil. Pacif. de Salv. *interdict.* niſi tamen quæſtio ſit ſuper paritate tituli, ut adſit alia incompatibilitas; ut in *dec. 28. n. 12. poſt Poſt. de manut.*

De manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes rei locatæ.

S U M M A R I U M.

1 *Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem competit locatori bonorum.*
2 *Et idem eſt in mercede operarum, ſeu ſervitutis ſecundum aliquos.*
3 *Jurium incorporalium, quæ non fundantur in corpore, non datur manutentio.*
4 *Poſſeſſoria judicia non dantur pro annuis præſtationibus perſonalibus.*
5 *Deciſiones in Placentina donationis coram Gypſio, & Bich. 220. & 225. declarantur.*
6 *Decl. non dari quaſi poſſeſſionem, & judicia poſſeſſoria in præſtationibus perſonalibus de jure civili, ſecus autem de jure canonico.*
7 *Decl. 2. dari etiam de jure civili, ſi præſtationes ſint perpetuæ.*
8 *Ampl. declarationem procedere etiam in præſtationibus ad vitam, quæ æquiparantur perpetuis.*
9 *Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem non datur finita locatione.*
10 *Decl. procedere ſi conſtet evidenter locationem fuiſſe finitam, alias ſecus.*
11 *Manutentio datur etiam poſt latam ſententiam terminationis locationis ſi appellatum.*
12 *Ampl. dari etiam in gradu reſtitutionis in integrum.*
13 *Decl. 2. dari manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones etiam poſt finitam locationem ſi petatur pro terminis decurſis ante.*
14 *Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones rei locatæ datur etiam pendente lite ſuper nullitate locationis.*
15 *Ampl. quod ſi judicium nullitatis pendeat coram uno Judice, poſſit peti manutentio ab alio abſque vitio attentationis.*
16 *Ampl. 2. etiamſi Judex coram quo pendet judicium, inhibeat.*
17 *Contrarium verius.*
18 *Prima tamen ſervatur de facto ſi inhibitio ſit Tribunalis ſupremi.*
19 *Ampl. 3. dari etiam poſt latam ſententiam ſuper nullitate in gradu appellationis.*
20 *Ampl. 4. ut etiamſi ſententia lata ſit ſuper reductione penſionis, poſſit dari manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi totam.*
21 *Et non ſolum datur in gradu appellationis, ſed etiam in gradu reſtitutionis in integrum.*
22 *Et etiam abſque appellatione ſi ſententia ſit nulla nullitate patenti.*
23 *Manutentio non poteſt retardari per ſimplices exceptiones nullitatis, vel terminationis locationis.*
24 *Exceptiones reſpicientes judicium petitorium rejiciuntur a poſſeſſorio.*
25 *Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes non admittuntur in judicio manutentionis.*
26 *Manutentio non datur ubi agitur de penſione amovibili ad nutum.*
27 *Manutentio datur tam pro mercede locationis expreſſa, quam tacita, uſque ad revocationem conſenſus taciti.*
28 *Manutentio datur in quaſi poſſeſſione penſionis amovibilis, ſi controvertatur amovibilitas.*
29 *Quaſi poſſeſſio exigendi eſt concludenter probanda ad obtinendam manutentionem.*
30 *Manutentio requirit probationes in ſuo genere concludentes.*
31 *Non tamen omnino plenas, ſed leviores, quam petitorium.*
32 *Teſtis etiam unicus, & minus idoneus probat in judicio manutentionis.*
33 *Exceptiones contra teſtes non admittuntur in judicio manutentionis.*
34 *Lim. ſi ſint probatæ, vel adſint contrarietates in dictis.*
35 *Teſtis unicus non ſufficit in manutentione ſi adſint conjecturæ in contrarium.*
36 *Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per exactionem ſolutionum.*
37 *Ampl. ſufficere unicam ſolutionem.*
38 *Ampl. 2. ſufficere ſolutionem partis etiam minimæ.*
39 *Lim. ſi ſolutum fuit cum animo agnoſcendi debitum in parte tantum.*
40 *Locator tenetur probare ſolutionem fuiſſe factam pro mercede locationis ad obtinendam manutentionem.*
41 *Lim. ſi conſtet de locatione præcedenti, & non appareat alia cauſa ſolvendi.*

42 *Quaſi*

42 *Quaſi poſſeſſio acquiſita contra unum ſuffragatur contra ejus ſucceſſorem etiam ſingularem.*
43 *Lim. ſi adſit ſuſpicio fraudis per anteceſſorem in ſolvendo commiſſa.*
44 *Quaſi poſſeſſio exigendi acquiſita contra defunctum, prodeſt contra hæredem etiam cum beneficio inventarii.*
45 *Nec exceptio, quod bona non ſufficiant retardat manutentionem.*
46 *Contr. ſi conſtet hæreditatem non eſſe ſolvendo, vel in continenti probari poſſit.*
47 *Poteſt tamen adhuc concedi manutentio, ſi ejus effectus dirigatur ad faciendam ſolutionem de bonis hæreditariis.*
48 *Quaſi poſſeſſio exigendi penſiones vel locata a defuncto ſuffragatur contra hæredem, ſi hæres rem detineat.*
49 *Decl. procedere in hærede beneficiato.*
50 *Contrarium, quod etiamſi non ſit beneficiatus.*

CAPUT XLIII.

1 VIdimus in præcedenti Capitulo de retentione rerum, nunc videndum de retentione quaſi poſſeſſionis exigendi mercedes mediante manutentione judiciali, quæ manutentio, quando agitur de locatione bonorum pro annua præſtatione, præſuppoſito, quod locator ſit in quaſi poſſeſſione illam exigendi, ſine dubio ei competit, ut firmant in ſpecie, Bero. *conſ.* 119. *n.* 5. *l.* 3. Papien. *forma libell. quand fur. præſtar.* §. *ſuper ſolutione*, *n.* 5. Poſth. *de manut. obſer.* 10. *n. dec.* 228. *n.* 3. & 4. cor. Buratt. 72. & firmavit Rot. cor. Cavaler. *dec.* 289. *n.* 10. ubi quod non adfuit dubium.

2 In præſtatione autem pro mercede operarum, ſeu ſervitutis, & obſequiorum idem eſſe tradit D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 95. *n.* 1. auctoritate Rotæ in Placentina Donationis 28. Junii 1588. cor. Gyptio, & in Romana ſubcollectoriæ 17. Martii 1645. & 2. Junii ejuſdem anni cor. Bichio, quæ hodie ſunt inter ejus impreſſas, *dec.* 210. & *dec.* 225.

3 Verum iſta opinio non tranſit prorſus ſine difficultate, quia quando jura incorporalia, prout eſt jus exigendi, non fundantur in corpore, non datur eorum quaſi poſſeſſio, ut docet Bald. *in l. un. n.* 21. *verſ. reſpondeo ad primum*, *C. uti poſſidet.* & ideo nullum judicium poſſeſſorium concedi po-
4 teſt pro annuis præſtationibus perſonalibus, juxta communem opinionem, de qua pleniſſime aliis cumulatis teſtantur Mandel. *conſil.* 174. *n.* 1. & Menoch. *recuper. rem.* 1. *n.* 37. *poſt med.* & ideo competere manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones locationis domus, quia ejus ſolutio non eſt mere perſonalis, ſed fit occaſione rei, ut dicit Rot. cor. Buratt. *d. dec.* 289. *n.* 10.

5 Deciſionibus autem ſupradictis per D. Lanf. citat. reſponderi poſſet quod in Placentina Donationis coram Gyptio fuit reſolutum non eſſe dandam manutentionem, & licet pro ratione adducatur ſolum, quod ille Diomedes non continuaverat ſervitium, cujus intuitu annua præſtatio de qua agebatur, promiſſa fuerat, non inde infertur, quod denegari etiam non poſſet ex eo, quod ageretur de annua præſtatione mere perſonali, maxime, quod in fine deciſionis dicitur: ex iiſdem itaque, & aliis ab informantibus bene deductis reſolverunt DD. ut dictum eſt, &c. & coram Bichio in dicta Romana ſubcollectoriæ non agebatur proprie de præſtatione mere perſonali pro ſervitiis, ſed de annua præſtatione promiſſa a Filiberto intuitu emolumentorum officii ſibi ceſſorum, quæ ipſe percipiebat, ut patet ea lectura præcipue *d. dec.* 225 *n.* 1. & *ſeqq.*

6 At animadvertendum dictam opinionem, quod ob præſtationem perſonalium non detur quaſi poſſeſſio, quæ poſſit manuteneri, eſſe communem quidem apud Legiſtas, ſed contrariam communem eſſe apud Canoniſtas, ut fatentur ipſi Mandell. & Menoch. in *loc. ſuprac.* & ultra eos tradit Bero. *conſ.* 119. *n.* 5. *l.* 3. & ſequi etiam eamdem videntur Gratian. *diſc.* 113. *n.* 13. Peregrin. *de fideicom. art.* 46. *n.* 18. ubi dicit communem Oſaſc. *dec.* 99. *n.* 18. & *ſeqq.*

7 Et hæc contraria opinio ſaltem procedit, ubi agitur de præſtatione perpetua, tunc enim eam admittunt etiam Legiſtæ, Bald. *in d. l. un. n.* 21. *verſ. dico autem ſunt annuæ*, *C. uti poſſidet.* Peregr. *d. art.* 46. *n.* 18. *ad fin. verſ. reperi etiam* Gratian. *d. diſc.* 113. *n.* 62.

8 Et hac etiam ratione ſuſtineri poſſent dictæ deciſiones, quatenus videretur ea ſupponere dari manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi præſtationes annuas perſonales, nam in utraque cauſa prætendebatur præſtationes eſſe perpetuas, ſeu ad vitam, quod idem eſt, ut expreſſe firmatur in illa cor. Bich. 210. *n.* 13. & 14. quo caſu manutentio datur, & ideo in prima neceſſe fuit ad excludendam manutentionem oſtendere, præſtationem non fuiſſe ſimpliciter ad vitam conſtitutam, ſed cum tacita conditione, quod continuarentur ſervitia, quorum intuitu promiſſa fuerat.

9 Non tamen dabitur manutentio, ſi appareat locationem expiraſſe, quia cum tunc ceſſet cauſa quaſi poſſeſſionis exigendi, ceſſat etiam ipſa quaſi poſſeſſio, juxta tradita per Rot. *in dec.* 225. *n.* 1. *verſ. ſicque cum ceſſaverit*, *p.* 2. *rec.* & firmant in terminis Poſth. *de manut. obſerv.* 64. *n.* 14. & latius D. Lanfr. Zacch. *d. quæſt.* 95. *n.* 3. *cum duob. ſeqq.* & dixit Rot. *in dec.* 181. *n.* 9. *poſt d. tract. de manut.* & coram Bich. *dec.* 210. *n.* 10.

Sed hæc concluſio patitur ſignanter duas declarationes, 10
quarum prima eſt, ut procedat, quatenus conſtent evidenter determinationes, alias enim ſi ea controverſa eſſet, & altiorem indaginem requireret, non deberet interim manutentio denegari locatori, Poſth. *d. obſerv.* 64. *n.* 14. *verſ. ſi tamen*, Rot. coram Andrea *dec.* 73. *num.* 5. & *dec.* 81. *n.* 3. & 4. & late cor. Bich. *dec.* 210. *n.* 34. & *ſeqq.*

Immo etiamſi adeſſet ſententia ſuper terminatione loca- 11
tionis, quæ tranſitum feciſſet in rem judicatam, ſi tamen commiſſa eſſet cauſa reſtitutionis in integrum, adhuc danda eſſet manutentio, ut firmatur *in d. dec.* 210. cor. Bich. *ſub n.* 33. *verſ. tandem non obſtat*, quia adhuc dubitabilis eſſet finis locationis, & manutentio datur etiam in gradu
reſtitutionis in integrum, *dec.* 350. *in fin p.* 1. *divers.* Greg. 12
dec. 21. *n.* 6. & *dec.* 84. *n.* 5. poſt Poſth. *de manut.* ac in terminis in Romana annuæ præſtationis 11. Decembris 1672. §. *concluſio enim coram Rondinino*, & faciunt, quæ mox dicam de prætenſione, quod locatio ſit nulla.

Altera declaratio eſt, quod poterit dari manutentio in 13
quaſi poſſeſſionem exigendi penſiones poſt terminatam locationem, ſi petatur pro terminis, ante ipſius terminationem decurſis, etiamſi decurſi fuerint ante motam litem, ut firmatur per Rot. cor. Buratt. *dec.* 289. *n.* 9. & 11. & ſequitur Poſth. *de manut. obſer.* 64. *num.* 14. *verſ. niſi pro*
terminis. Sic etiamſi prætendatur locatio nulla, & intro- 14
ducta fuerit lis ſuper nullitate, adhuc dabitur manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes, Rebuff. *de conſtit. Gall. tom.* 2. *tit. de reviſ. contr.* Gloſſ. 4. *n.* 7. Guttier. *de juram. confirm. p.* 1. *c.* 2. *n.* 29. Maſtrill. *dec.* 260. *num.* 19. Vinc. de Franc. *dec.* 373. *per tot.* Giurb. *dec.* 200. *n.* 11. Put. *dec.* 426. *n.* 1. *l.* 1. Seraphin. *dec.* 958. *n.* 1. & *ſeqq.*

Immo etiamſi pendeat judicium nullitatis coram uno Ju- 15
dice, poterit peti manutentio ab alio abſque vitio attentatorum, Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 4. *lim.* 15. *n.* 8. Rot. *dec.* 43. *num.* 5. & 6. poſt Zach. *de oblig. cam.* ubi redditur ratio, quia dum creditor penſionis eſt in quaſi poſſeſſione illam exigendi, adeundo Auditorem Cam. non dicatur attentare, ſed continuare ſuam poſſeſſionem, *c.* 1. ubi Abb. *n.* 1. & 4. *ut lit. pendent.* cum al. ibi citat.

Difficultas eſt ſi Judex, coram quo pendet judicium ſupra 16
nullitate inhibeat, an adhuc poſſit alius Judex procedere ſuper manutentione in quaſi poſſeſſione exigendi, quod enim non poſſit abſque vitio attentatorum inhibitione non revocata, tuetur poſt alios plures Lancellott. *de attent. p.* 2. *c.* 17. *n.* 65. Guttier. *de juram. confirm. p.* 1. *c.* 2. *n.* 22.

Contrarium vero probavit Anchar. *conſ.* 234. *n.* 2. *verſ. con-* 17
trarium, & 3. Parlador. *rerum quotidian.* 2. §. *fin. p.* 5. *c.* 11. *n.* 23. Urſill. ad Afflict. *dec.* 30. *n.* 1. & 3. Rot. *dec.* 3. *de exempt. in nov.* Cartar. *dec.* 2. *n.* 9. Giurb. *dec.* 200. *n.* 7. & hæc ſecunda videtur de jure verior, quia dum cauſæ ſunt diverſæ,
ut ſupradictum eſt, non poteſt Judex unius impedire alium, 18
ſed aliud obtinet de facto, quando inhibitio eſt Tribunalis Supremi, volunt enim hæc Tribunalia eorum inhibitiones timeri, ſive ſint juſtæ, ſive injuſtæ, & quod ſi prætendantur injuſtæ, ad ea recurratur pro revocatione, non autem quod alii Judices, præſertim inferiores, de viribus illarum cognoſcant, prout de Rota dicit Lancellot. *d. cap.* 17. *n.* 6. ubi quod propterea magis intrepide dictam opinionem negativam firmare auſerit, & quod propterea inhibitio Rotalis etiam in diverſo caſu ſit timenda, Penia *dec.* 893. *n.* 9. dummodo adſit qualis qualis dubitatio comprehenſionis, ut dicitur in una Calaguritana coram Sacrato impreſſa per Marcheſ. *de commiſſ. p.* 2. *fol.* 478. *n.* 1. *in fin. dec.* 216. *n.* 2. *p.* 3. *recent.*

Et datur etiam manutentio lata ſententia ſuper nullitate 19
in gradu appellationis, Seraph. *dec.* 299. *n.* 1 & *ſeqq.* Rot.
poſt Cenc. *de cenſib. dec.* 234. *n.* 4. & idem eſt ſi lata fuiſſet 20
ſententia ſuper reductione penſionis ad minorem quantitatem, quia adhuc appellatione pendente, ab ea poſſet peti manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi integram ſummam, Rot. coram Cavaler. *dec.* 228. *n.* 4. & non ſolum in gra-
du appellationis, ſed etiam in gradu reſtitutionis in inte- 21
grum, Greg. *dec.* 458. *n.* 8. *in recent.* 111. *n.* 8. *part.* 1.
dec. 135. *in fin.* & *dec.* 244. *n.* 3. & 4. poſt Cenc. *de cenſ.* 22
& abſque eo quod fuerit appellatum, ſi ſententia eſſet nulla nullitate patenti, adhuc poſſet dari manutentio, Rot. coram Coccino *dec.* 1217. *n.* 6. & 7.

Et dum ea prædictis non valet impediri, nec retardari 23
manutentio, ex eo quod allegata fuerit nullitas, ſeu terminatio locationis, & per ſententiam approbata, inde ſequitur, ut tanto minus poterit retardari per ſimiles exceptiones, quatenus ſimpliciter opponantur in ipſo judicio ſuper manutentione, & non ſint omnino claræ, & evidentes, quia ſunt exceptiones reſpicientes petitorium, & altiorem indaginem requirentes, ac propterea ad illud rejiciendæ, Gratian. *diſc.* 113. *n.* 45. & *diſc.* 208. *n.* 14. Verall. *dec.* 342. *p.* 2. Merlin. *dec.* 310. *n.* 13.

Et gene-

24 Et generaliter quæcumque exceptio reſpiciens petitorium
rejicitur ab hoc judicio poſſeſſorio, Glovagn. *conſ.* 8. 112.
l. 1. Rot. *dec.* 135. *in fin.* & *dec.* 685. *n.* 5. *p.* 1. *rec.* ubi
quod fuit ſæpius reſolutum, patet ex infinitis deciſionibus,
quas ſuo more cumulat Poſth. *de manut. obſer.* 42. *n.* 44.
ubi tamen non eſt prorſus inutilis congeries illa deciſio-
num, quia plures exprimit exceptiones, de quibus loquun-
tur, & ſic inde haberi poteſt, quæ exceptiones in ſpecie
reputatæ fuerint a Rota reſpicere petitorium.

25 Idemque eſt generaliter de quacumque exceptione dubia,
& altiorem indaginem requirente, nam pariter non admit-
titur in hoc judicio manutentionis, quod eſt ſummariſſi-
mum, Gratian. *diſc.* 926. *n.* 27. Menoch. *retinend. remed.*
ult. n. 43. *prope med.* Rot. *dec.* 366. *n.* 6. *p.* 1. *rec.* cum aliis
pleniſſime cumulatis per Poſth. *obſerv.* 42. *n.* 67. & 68.

26 An autem admitti debeat in hoc judicio manutentionis
exceptio non adimplementi, valde dubitari poteſt, ſed di-
cam infra in *c. ſeqq.*

Non datur etiam manutentio, ubi agitur de penſione
amovibili ad nutum, ex traditis in ſimili per Adden. *ad*
dec. 2. *in* 3. *par. addit. n.* 223. & *ſeqq. p.* 3. *rec.* Gonzal. *ad reg.*
Cancel. Gloſ. 5. §. 6. *n.* 50. Rot. *dec.* 116. *n.* 9. & *ſeqq. p.* 9.
27 & *dec.* 133. *n.* 3. *p.* 10. *rec.* & in terminis mercedis locationis
operarum, ſeu ſalarii, D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 95.
n. 3. & 6. ratio reddi poteſt, quia ſtatim, ac denegatur
merces, cenſetur finita locatio, poſt cujus finem non eſt
amplius concedenda manutentio in quaſi poſſeſſione exigen-
di mercedem, ut ſupra dictum fuit. Unde ſi finita loca-
tione expreſſa, continuatum fuiſſet in tacita de die in
diem, poſſet concedi manutentio pro terminis decurſis tam
in tempore expreſſo, quam in continuato uſque ad revo-
28 cationem taciti conſenſus, & non amplius, quidquid dubi-
taverit de hoc Rot. *dec.* 181. *n.* 9. & *ſeqq.* poſt Poſth. *de*
man. niſi forte controverteretur amovibilitas, & daretur
aliquis fumus contra eam, quia tunc interim, ac de tali
controverſia cognoſceretur, danda eſſet manutentio poſſi-
denti, Tondut. *q. de benef. c.* 56. *n.* 15. *l.* 1. Poſth. *de ma-*
nut. obſer. 52. *n.* 24.

29 Quaſi poſſeſſio autem exigendi, quæ eſt fundamentum
manutentionis, probanda eſt a locatore concludenter, ad
hunc effectum obtinendi in ea manutentionem, ut dixit
Rota in Alexanen. Penſionis coram Marcomontio, quæ ha-
betur penes Marcheſ. *p.* 2. *fol.* 605. *n.* 3. itaut ſi exhibean-
tur inſtrumenta, requiratur ea eſſe in forma probanti, *de-*
ciſ. 681. *n.* 3. *p.* 4. *div.* Nec ſufficit fides Notarii de actu
quaſi poſſeſſionem inducente, Rot. *dec.* 687. *n.* 1. *p.* 1. *rec.*
& plene coram Merlin. *dec.* 137. *n.* 2. & *ſeq.* Nam etiam in
hoc judicio manutentionis probationes debent eſſe in ſuo
30 genere concludentes, itaut inducant animum judicis ad ita
indubitate credendum, Socc. Sen. *conſ.* 98. *n.* 8. *lib.* 4. Add.
ad Buratt. *dec.* 375. *n.* 13. Ridolphin. *in praxi par.* 2. *c.* 12.
n. 106. Rot. coram Andrea, *deciſ.* 16. *num. ſecundo* licet
non requirantur omnino plenæ, ſed leviores ſufficiant,
31 quam in petitorio, Gregor. *dec.* 134. *n.* 5. & *dec.* 458. *n.* 7.
Coccin. *dec.* 31. *n.* 4. itaut ſatis ſit teſtis unicus, Cavaler.
dec. 44. *n.* 3. Gregor. *dec.* 438. *num.* 2. ubi Add. *in recent.*
32 *dec.* 511. *n.* 8. *par.* 1. etiamſi ſit minus idoneus. Add. ad
Greg. *dec.* 437. Rot. in Bergomen. Capellaniæ *poſt* 2. *vol.*
conſ. Farinac. dec. 233. *n.* 2. in hoc enim judicio non ad-
33 mittuntur exceptiones contra teſtes, Covar. *pract. cap.* 17.
n. 4. *verſ. ſeptimo eſt in eadem*, Seraphin. *deciſ.* 342. *ad fin.*
Cavaler. *dec.* 44. *n.* 4. niſi forte oppoſitiones ſint probatæ,
34 vel adſint contrarietates in dictis, Marcheſan. *de commiſſ.*
p. 2. *fol.* 590. *n.* 6. & Rot. in Bojanen. penſionis *ibid. im-*
preſſa, fol. 618. *n.* 5. ubi etiam *n.* 4. *in fin.* videtur velle
35 non ſufficere unicum teſtem, quando adſunt conjecturæ in
contrarium, quod & ſenſit Rot. *dec.* 74. *n.* 5. *p.* 7. *rec.*

Et quoniam quaſi poſſeſſio acquiritur per exactionem,
probandæ erunt ſolutiones, ex traditis per Poſth. *de manut.*
36 *obſerv.* 35. *n.* 1. immo unica ſolutio ſufficit, & ſolius partis
mercedis conventæ ad acquirendam quaſi poſſeſſionem exi-
37 gendi totam, Poſth. *de manut. obſerv.* 18. *n.* 37. Rot. coram
Peuting. *dec.* 489. *n.* 10. & alibi ſæpius, ut dicit Dunoz. Jun.
38 *dec.* 888. *n.* 5. & ſufficere partis minimæ, Rot. *deciſ.* 188.
n. 4. poſt Poſth. *de manut.* niſi tamen appareret animus ſol-
39 ventis agnoſcendi debitum pro parte tantum, quia talis
animus attendi deberet, Grat. *diſcept.* 46. *num.* 3. & *ſeqq.*
Poſth. *de manut. obſerv.* 73. *n.* 170. Add. ad Greg. *dec.* 557.
n. 11. *verſ. procedit.* Rot. *dec.* 547. *n.* 8. *p.* 1. *recent.*

40 Probare tamen debebit locator ſolutionem fuiſſe factam
in cauſam illam mercedis locationis, Mantic. *dec.* 99. *n.* 4.
& 5. ubi requirit etiam, quod teſtes ſuper hoc reddant cau-
ſam ſcientiæ, quamvis non interrogati *dec.* 717. *n.* 1. *in fin.*
& *n.* 3. & 5. *par.* 2. *rec.* Sed hoc procedere poſſet, quatenus
41 non conſtaret de locatione, vel ſi ultra locationem adeſſet
aliqua alia cauſa, cui ſolutio referri poſſet, alias enim ſi ap-
pareret unica cauſa locationis, præſumeretur ex ea facta ſo-
lutio, Cravet. *conſ.* 158. *n.* 13. Greg. *dec.* 62. *n.* 9. Bur. *dec.* 9. *n.* 5.

Cæterum quaſi poſſeſſio acquiſita contra primum condu-
42 ctorem ſuffragatur locatori ad obtinendam manutentionem
contra alium ejus ſucceſſorem etiam ſingularem, habentem
ab eo cauſam, ex traditis in ſimili de ſucceſſore in fun-
do cenſuato per Add. ad Gregor. *dec.* 313. *num.* 6. *verſ. ſic*
etiam, & Cenc. *de cenſib. q.* 92. *n.* 25. & ratio eſt, quia poſ-
ſeſſio metienda eſt ex parte actoris, itaut per mutationem
perſonæ conductoris rei conventæ non tollatur ejus quaſi
poſſeſſio juxta *dec.* Guidopap. 629. quam paſſim allegari ſoli-
tam, dicit Pen. *dec.* 1258. *n.* 3. & quod Rota paſſim eam
ſequatur, dicit Add. ad Gregor. *dec.* 313. *n.* 6. Niſi forte
adeſſet ſuſpicio, quod ſolutio ab Anteceſſore eſſet facta in 43
fraudem, uti ſi facta eſſet poſt ceſſionem juris conductio-
nis, vel poſt ſublocationem, ut in ſimili de ſolutione pen-
ſionis Eccleſiaſticæ facta a Beneficiato poſt dimiſſum Bene-
ficium, dixit Rota in Lucana penſionis 8. Februarii 1616.
verſ. quo vero ad inſtrumentum coram Sacrato, & *in dec.* 318.
n. 9. poſt Poſth. *de manut.* ubi etiam admittit idem eſſe,
ſi ſolutio eſſet facta a moribundo.

Certius autem ſuffragabitur quaſi poſſeſſio acquiſita con- 44
tra conductorem defunctum adverſus ejus hæredem, Pen.
dec. 1258. *n.* 3. & *dec.* 1268. *n.* 8. Gregor. *dec.* 313. *n.* 3.
& ibi Add. *in recent. dec.* 254. *n.* 2. *pars.* 8. Idque etiam
ſi hæres adiverit hæreditatem cum beneficio legis, & in-
ventarii, Rot. *dec.* 99. *n.* 11. *p.* 1. *diverſ. dec.* 231. *n.* 5. poſt 45
Cenc. *de conſ.* & *d. dec.* 254. *n.* 3. *par.* 8. *recent.* Nec ex-
ceptio quod bona non ſufficiant, debet retardare judicium
hoc ſuper manutentione, Pen. *d. dec.* 1268. *n.* 8. *in recent.*
d. dec. 254. *n.* 6. & *ſeq. par.* 8. & *dec.* 277. *n.* 19. *par.* 9. &
redditur ratio, quia hæreditas præſumitur opulenta, & ideo
interim, ac diſcutitur ejus ſubſtantia, non debet retardari
manutentio, *dec.* 232. *n.* 20. poſt Cenc. *de conſ.* & contra- 46
ria opinio, quam tenuit Venet. *de ann. præſtat. par.* 1. *q.* 20.
n. 3. *q.* 25. *n.* 11. & *ſeqq.* procedere poteſt, ubi conſtat,
quod hæreditas non eſt ſolvendo, vel incontinenti probari
poteſt, & datur fumus propter concurſum aliorum credi-
torum, ut ſenſit Cenc. *de conſ. quaſt.* 92. *n.* 20. & Rot. poſt
eum *dec.* 257. *num.* 7. ſemper tamen tuto poterit concedi
mandatum de manutenendo, ſi ejus effectus dirigatur ad 47
ſolutionem faciendam de bonis hereditariis, ut *in dec.* 254.
num. 3. *par.* 8. *recent.* vel ex fructibus rei locatæ, ut *in*
dec. 99. *n.* 11. *par.* 1. *diverſ.*

Verum quod dictum eſt, quaſi poſſeſſionem quæſitam, 48
contra defunctum, ſuffragari ad obtinendum mandatum de
manutenendo contra hæredem, declaratur, ut procedat qua-
tenus hæres rem locatam detineat, Cenc. *de conſ. q.* 92.
n. 26. & Rota poſt eum *dec.* 391. *n.* 2. & *ſeq.* & Poſth. *de*
manut. dec. 379. *n.* 2. & *in rec. dec.* 529. *n.* 6. *part.* 4.

Et licet hoc procedere in hærede cum beneficio inven- 49
tarii, ſecus autem in hærede ſine beneficio, contra quem
ſufficere aditionem abſque poſſeſſione rei, velit Poſth. *de*
manut. obſerv. 56. *n.* 31. tamen nihil in comprobationem
hujus ſuæ opinionis allegat, & in contrarium facit, quod
ratio dictæ declarationis applicatur contra utrumque hære-
dem, eſt enim, quia hoc interdictum retinendæ eſt conce- 50
ptum in rem, *l.* 1. *ad fin. ff. de interdict.* & quod dicitur
quaſi poſſeſſionem tranſire paſſive in ſucceſſores, intelligi-
tur de ſucceſſoribus poſſeſſoribus rei, arg. *l. ſi mulier*,
§. *qui poſſeſſionem*, *ff. de eo quod met. cau.* ut bene ad-
vertit Rot. *in d. dec.* 391. *n.* 2. & *ſeq.* poſt Cenc. *de conſ.*

De exceptione non adimplementi, an & quando competat conductori adverſus locatorem agentem pro mercede.

S U M M A R I U M.

1 *Exceptio non adimplementi eſt valde favorabilis.*
2 *Exceptio non adimplementi, non tollitur per ſtatutum omnes exceptiones ejiciens.*
3 *Exceptio non adimplementi retardat etiam proceſſum executivum.*
4 *Decl. procedere, quatenus non adimplementi ſit liquidum.*
5 *Sufficit tamen liquidum eſſe, partem teneri ad id, quod dicitur non adimpletum.*
6 *Non adimpletum fuiſſe, probatur per ſolam allegationem, & n. 75.*
7 *Locatori non ſufficit probare adimpleviſſe ab initio, ſed neceſſe eſt probare ſucceſſivam præſtationem patientiæ ſecundum aliquos.*
8 *Adimplementum in obligationibus ſucceſſivis neceſſe eſt, quod duret.*
9 *At quoad probationem ſatis eſt probare adimpletum ab initio, quia continuatio præſumitur.*
10 *Et conductor dicens non continuatum, probare debet, & interim ſolvere.*
11 *Implementum debet eſſe plenum, alias defectus etiam in minima parte exceptionem non adimplementi.*
12 *Ampl. procedere, ſive defectus ſit in ſtabilibus, ſive in accidentalibus ſecundum aliquos.*
13 *Contrarium verius.*
14 *Decl. tutius ſervari hoc contrarium relinquendo in*
mani-

manibus conductoris ſummam equivalentem ei non adimplemento.

15 *Locator promittens domum Kal. Maji ſi adſit precedens conductor, qui illa die ſuſcipiat terminum ad evacuandum, non dicitur adimpleviſſe.*

16 *Adimplementi defectus in tempore, non eſt conſiderabilis ſi jus parem non aſt effectum deterius.*

17 *Exceptio non adimplementi non obſtat, quotieſcumque illam allegans non eſt damnum paſſus.*

18 *Dicens excipientem de non adimplemento damnum paſſum non eſſe, probare debet.*

19 *Petens liquidari quantitatem damni paſſi per non adimplementum, auditur, & præfigitur damnum paſſo terminus ad liquidandum.*

20 *Et ſi actor offerat reſerre damnum, quando erit liquidatum facilius obtinet executionem.*

21 *Conductori opponenti ſibi non adimpletum in parte ſolet relinqui pars mercedis in ejus manibus, & reliquum compelli ſolvere.*

22 *Decl. procedere, ubi non adimplementum ſit turbidum, & non valeat retardare viam executivam, ſecus ſi clarum, quia facienda defalcatio libera.*

23 *Adimplementum locatoris, ubi deficiat tantum in parte, ſi conductor velit ſtare locationi dimittitur ei pars mercedis correſpondens non adimplemento, ſecus ſi nolit ſtare, quia non tenetur.*

24 *Impedimentum etiam fortuitum excuſat a pœna, & a mora, ſed non operatur, ut poſſit agi ex contractu, ex quo locator ex parte ſua non adimplevit, & n. 46.*

25 *Exceptio non adimplementi, an admittatur in judicio manutentionis, eſt quæſtio controverſa.*

26 *Negativa tamen opinio videtur verior, n. 28. & ſeqq. & maxime n. 33.*

27 *Argumentum a contrario ſenſu, non valet ſumi in dictis Doctorum.*

28 *Exceptio non adimplementi reſpicit petitorium judicium.*

29 *Exceptio non adimplementi, non rejicitur a judicio petitorio, ſecus autem a poſſeſſorio.*

30 *Agens vigore contractus, non poteſt obtinere, niſi doceat ſe adimpleviſſe contractum ex parte ſua.*

31 *Manutentio fundatur in ſola poſſeſſione, non in contractu, & ideo non curatur de adimplemento contractus in ea.*

34 *Secus ſi petatur manutentio vigore clauſulæ conſtituti.*

35 *Exceptio non adimplementi retardat manutentionem locatori, ſi aliunde conſtet de non adimplemento notorio.*

36 *Exceptio non adimplementi poteſt tacite remitti, etiamſi promiſſio ſit jurata.*

37 *Sed remiſſio non præſumitur, & clare probari debet.*

38 *Non adimplementum cenſetur remiſſum per conductorem, ſi per aliquod tempus abſque aliqua proteſtatione uſus eſt re, non tradita in totum a locatore, prout promiſerat, ſunt hic tamen opiniones, & n. 39.*

40 *Non adimplemento regulariter cenſetur, renuntiatum ex eo quod is cui adimplendum erat, aliquid ab alio adimplere debente receperit, ſeu ut ſi aliquid dederit, vel ex parte ſua adimpleverit.*

41 *Terminum ad ſolvendum ſuſcipiens cenſetur remiſiſſe exceptionem non adimplementi.*

42 *Remiſſio exceptionis non adimplementi, quatenus fiat a conductore, non nocet fidejuſſori ab eo præſtito.*

43 *Decl. procedere, ſi conductor prius, non adimplementum allegavit, & poſtea remiſit.*

44 *Fidejuſſor poteſt uti omnibus exceptionibus, quæ competunt principali etiam ipſo invito, & n. 47.*

45 *Lim. in exceptione non adimplementi, antequam principalis ea utatur.*

46 *Exceptio non adimplementi non allegata a defuncto non poteſt allegari ab ejus hærede, vel ab eo cauſam habente.*

47 *Adimplere prius debet, qui prius agit.*

48 *Decl. procedere, niſi conſtet de voluntate partium, quod prius aliquid fiat.*

49 *Partes voluiſſe prius unum adimplere, deprehenditur ex ordine ſcripturæ,*

50 *Item ex ordine intellectus.*

51 *Cautio de bene utendo, fruendo præſtanda eſt, poſtquam res tradita eſt, non ante.*

C A P U T XLIV.

Quoniam dictum eſt in præcedentibus capitulis de actionibus, & remediis competentibus locatori pro conſecutione mercedis, ſequitur dicendum de exceptionibus competentibus conductori, & quia in *c. 28. de oblig. locatoris, & in c. præced. de manut. in quaſi poſſeſſione exigendi*
1 *competente locatori*, reſervatum fuit particulariter loqui de exceptione non adimplementi, ideo nunc adimplendum eſt. Nulla autem adeſt difficultas, quod ſi locator non adimpleverit ex parte ſua contractum, hæc exceptio poterit a conductore ei apponi, quando agit, eſt enim hæc exceptio
2 valde favorabilis, ut dicit Cravet. *conſ. 151. n. 10. verſ. adeo ut*, & Rota cor. Mant. *dec. 1. prope fin.* adeo ut nunquam cenſeatur adempta, etiamſi adeſſet ſtatutum omnes exceptiones rejiciens, Cravet. *d. conſ. 151. num. 10.* Menoch. *conſ. 55. n. 3.* Gratian. *diſcept. 411. n. 10.* Magon. *dec. Lucen. 11. n. 3.* Rot. *dec. 74. n. 4.* poſt Zacch. *de oblig. camer.*

Non ſolum autem opponi poterit hæc exceptio adverſus 3
locatorem agentem actione locati via ordinaria, ſed etiam, ubi vigore obligationis Cameralis, vel quarantigiæ, aut alia procederet executive, quia etiam proceſſus executivus hac exceptione retardatur, Turrett. *conſ. 74. n. 37. & ſeqq. lib. 1.* Mareſcott. *variar. l. 121. n. 92. lib. 2.* Gratian. *diſcept. 411. n. 11.* Mantic. *dec. 238. n. 2.* Rot. *dec. 428. n. 3. p. 1. rec.*

Et licet hoc procedere, quatenus non adimplementum
ſit liquidum, & clarum, & non patiatur aliquam difficulta- 4
tem, aliter non retardari viam executivam, declaret Grat. qui loquitur in terminis locationis, *diſcept. 989. numer. 2.* Mantic. *deciſ. 221. num. 3. & ſeqq. & n. 7.* Rota *dec. 687. n. 2. par. 2. rec.* tamen hæc declaratio intelligi non debet,
ut neceſſe ſit conductori probare evidenter, & apertiſſime 5
non adimplementum, ſed quod nulla adſit difficultas circa obligationem locatoris adimplendi id, quod conductor dicit non adimpletum, ut declarat Angel. *in tract. de arqu. poſſeſſ. q. 2. art. 7. n. 234.* & non diſſentit Zacch. *de oblig. Camer. q. 17. num. 89.*

Et ratio eſt, quia quod locator non impleverit, ſatis dici- 6
tur probatum ex ſola allegatione, non implementi facta per conductorem, ut in terminis docet Bald. *in l. ex conducto in princ. ff. loc.* Bero. *conſ. 144. n. 1. lib. 1.* Roland. *conſ. 69. n. 9. lib. 4.*

Verum dubitari poteſt, an hoc procedat tam reſpectu im- 7
plementi ab initio, quam etiam reſpectu ſucceſſivæ ejus durationis, itaut conductor uti valeat re locata per totum tempus conductionis, opinionem enim affirmativam bene probare videntur in ſpecie Oſaſc *dec. 90. n. 8.* Mareſcot. *var. c. 88. n. 5. & 6. lib. 1.* Surd. *dec. 326. n. 17. ad med.* Rot. in Romana Penſionis Domus cor. Pirovano impreſſa per Marcheſ.
p. 1. fol. 2085. n. 3. Et ratio reddi poteſt, quia obligatio loca- 8
toris non reſtringitur ad ſolam traditionem rei, prout obligatio venditoris, ſed reſpicit tractum temporis ſucceſſivum quia locator curare debet, ut conductor uti, & frui poſſit re locata per totum tempus locationis, ut alibi dictum fuit, & ubi obligatio eſt ſucceſſiva, & habet tractum temporis non ſufficit ab initio adimpleviſſe, ſed neceſſarium eſt adimplementum durare, Socc. Sen. *conſ. 133. n. 7. lib. 1.* Surd. *conſ. 381. n. 19.* D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 95. num. 13.* Rot. cor. Celſo *dec. 78. n. 4.*

Sed his non obſtantibus contraria opinio videtur tenen- 9
da, quia verum eſt obligationem locatoris habere tractum ſucceſſivum, itaut non ſatis ſit eum tantum tradere rem locatam, ſed debet etiam præſtare patientiam, & curare, ut conductor uti ea re valeat toto tempore locationis, juxta mox citatas auctoritates. Sed quoad dubium de quo quæritur, an & cui incumbat onus probandi, ſi conductor excipiat de dicta patientia non præſtita, videtur ipſum conductorem probare debere, quia dum ſemel habuit, & poſſedit rem locatam, præſumitur continuaſſe, & ſic implementum duraſſe, ut firmant Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 1. n. 17. verſ. ſi tamen*, Menoch. *præſumpt. 86. n. 2. & ſeqq. lib. 3.* Ripol. *var. c. 12. n. 301.* Add. ad Greg. *dec. 235. n. 6.* Rot. cor. Cavaler.
dec. 217. n. 4. & ſeq. cor. Duran. *dec. 188. n. 2. & in rec. dec. 399.* 10
n. 1. & 2. part. 1. & interim, ac probet prætenſum impedimentum, retardare non poterit ſolutionem mercedum, maxime ſi obligatione Camerali, aut alia executionem paratam habente reperiatur adſtrictus, Rot. cor. Cavaler. *d. dec. 217. n. 5.* & poſt Zacch. *de oblig. Camer. dec. 11. n. 1. & late ſeq.*

Et debet implementum locatoris eſſe totale, & in omni- 11
bus promiſſis, alias defectus etiam in minimo, parit dictam exceptionem, Natt. *conſ. 226. n. 2.* Honded. *conſ. 86. n. 16. lib. 1.* Menoch. *conſ. 55. n. 6.* Cyriac. *contr. 129. n. 3.* Rota *dec. 192. n. 13. par. 5. rec.* & cor. Dunoz. Jun. *dec. 91. n. 4.*

Idque procedere, ſive defectus ſit in ſubſtantialibus, ſi- 12
ve in accidentalibus, tradunt Surd. *conſ. 52. n. 33.* Cyriac. *contr. 129. n. 3.* & Rot. *d. dec. 192. n. 13. par. 5. rec.* Verum communior videtur opinio, quod tunc defectus in minimo pariat dictam exceptionem, cum lædit in ſubſtan-
tia jus conductoris, & non alias, quam tenuit Menoch. 13
conſ. 35. n. 28. Mant. *de tacit. lib. 3. tit. 16. n. 21.* Add. ad Greg. *dec. 261. num. 6. verſ. ſecundo*, Add. ad Buratt. *dec. 571. n. 4. verſ. dummodo tamen*, Rot. *dec. 35. num. 11. p. 7. rec.* Et huic tutius adhæreri poterit cum cautela non
compellendi conductorem ad ſolvendam penſionem inte- 14
gram, ſed dimittendi in ejus manibus ratam æquivalentem damno, quod ex dicto non adimplemento minimo ei reſultare potuerit, prout practicavit Rota coram Cavaler. *dec. 217. ad fin.*

Sic licet debeat etiam locator adimplere in tempore pro- 15
miſſo, adeo ut ubi promiſerit dare domum vacuam Kalend. Maji, & præcedens conductor adveniente illa die ſuſceperit terminum juris ad evacuandum, & per illum diſtulerit eam vacuam dimittere, non dici poſſit locatorem adimpleviſſe, quamvis ille terminus indulgeatur a lege, ut bis

conſu-

16 conſuluit Mandel. *conſ.* 156. Tamen iſte defectus adimple-
menti in tempore non eſt conſiderabilis, quatenus condu-
ctoris jus interim non ſit effectum deterius, ut ea Bald.
conſ. 127. *lib.* 2. & aliis, dixit Rota coram Durano *de-
ciſ.* 270. *num.* 10.
17 Immo eſt generale, quod exceptio non adimplementi,
non obſtet, quotieſcumque is qui eam allegat, non eſt
damnum paſſus, Cravet. *conſ.* 59. *num.* 2. *poſt med.* Surd.
conſ. 101. *num.* 24. & *dec.* 265. *num.* 39. Add. ad Burratt.
dec. 571. *n.* 5. Gregor. *dec.* 347. *n.* 11. & ibi Adden.
18 Verum ſi locator hoc alleget, quod conductor ex illo de-
fectu non ſit damnum paſſus, incumbit ei onus id probandi,
quia hæc eſt ſua replicatio, in qua eſt actor, & probare debet,
Alex. *in l. fin. ſub n.* 25. *C. de eden.* Seraph. *dec.* 356. *n.* 15. Greg.
dec. 535. *n.* 17. & in ſpecie in caſu quo quis locavit molendi-
na, cum pacto quod in eis eſſent quinque molæ, & oppoſi-
to ei defectu unius, replicabat ex eo nullum reſultaſſe dam-
num conductori, quod ipſi incumberet onus probandi, re-
ſpondit Rot. cor. Duran. *dec.* 187. *n.* 4. & 5.
19 Sed ſi non neget locator abſolute damnum, ſed dicat liqui-
dandam eſſe damni quantitatem a conductore, ſolet Rota
eum in hoc audire, & terminum præfigere conductori ad li-
quidandum, ut habetur *in dec.* 618. *n.* 5. *p.* 4. *rec.* Unde in ca-
20 ſu, quo conductor opponat ſe non potuiſſe aliqua rei loca-
tæ parte uti, poterit locator offerre ſolutionem intereſſe per
eum paſſi, poſtquam fuerit plene liquidatum, & ſic facilius
obtinebit non retardari ſibi ſolutionem mercedis, Rot. cor.
21 Cavaler. *dec.* 217. *n.* 6. in qua tamen deciſione *ad fin.* habetur
quod cum daretur magnus fumus damnorum, & non pro-
baretur integre tradita res locata, Domini concluſerunt
conductorem teneri ſolvere affictum, retenta aliqua portio-
ne, quæ videretur ſufficiens pro damnis arbitrio Rotæ.
22 Quod tamen temperamentum relinquendi partem merce-
dum in manibus conductoris correſpondentem damno per
eum paſſo ob non implementum, ſervari poterit, ubi non
implementum ſit turbidum, & non valens, juxta prædicta
retardare viam executivam, alias enim ſi ſit clarum, exce-
ptio non obſtat ad proportionem partis non impletæ, ſed in
totum, & non poteſt dici adimpletum per illam dimiſſio-
nem partis mercedis, quatenus dimittatur per modum pro-
viſionis, & revocabiliter, ut plene firmat Rot. *in dec.* 242. *n.* 3.
& 4. *per tot. p.* 2. *rec.* & ideo neceſſe eſt taxare, quid vere impor-
tet illud non adimplementum, & correſpondentem ſummam
libere dimittere conduct. antequam aliquid ſolvere compella-
tur, ut ſentit ibid. Rota latius comprobat Grat. *diſc.* 264.
n. 12. & *ſeq.* & tunc facta tali dimiſſione libera, dicitur adim-
23 pletum a locatore per æquipollens, quod ſufficit, ubi con-
ductor vult ſtare contractui, ut per Seraph. *dec.* 1243. *n.* 1.
& *ſeq.* & probat aperte text. *in l. ſi quis domum* 9. *ff. locat.*
ubi ſi conductor urgeat pro traditione domus locatæ, quam
locator tradere non poſſit, audiendus erit locator, ſi tradere
velit aliam ſimilem, at ſecus eſſet ſi conductor nollet ſtare
contractui, niſi quatenus adimpleretur præciſe, tunc enim
non valeret adimpleri per æquipollens, ut diſtinguendo
ſentit Seraph. *d. dec.* 1243. *n.* 1. & Millin. *dec.* 116. *n.* 3. &
procedunt tradita per Alex. *conſ.* 119. *n.* 3. *verſ. ego ad hoc,*
lib. 1. & per Rot. *dec.* 1. *n.* 6. cor. Card. Mantic.
Nec juvabitur locator allegando juſtum impedimentum,
24 quia impedimentum etiam fortuitum excuſat a mora, &
pœna, at non operatur, ut agi poſſit ea contractu propter
illud non impleto, Dec. *in l. cum proponas, la* 2. *n.* 4. *C. de pa-
ctis* Abb. *in c. ſicut* 29. *n.* 6. & ibidem Butr. *n.* 10. *de jur. jur.*
Natt. *conſ.* 50. *n.* 7. Roland. *conſ.* 69. *n.* 12. *lib.* 4. *lib.* 4. Menoch.
conſ. 55. *n.* 5. Surd. *con.* 186. *n.* 21. Barz. *dec.* 17. *ſub n.* 1.
An autem, ubi locator intentaverit judicium manuten-
25 tionis in quaſi poſſeſſione exigendi mercedes, poſſit repelli
per hanc exceptionem, ſunt contrariæ opiniones, nam af-
firmativam tenet D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 95. *n.* 8. & 9. con-
trariam vero negativam tenet Thomat. *lec.* 7. *n.* 24. & quod
mirum eſt, uterque movetur auctoritate Gratiani, *diſ.* 13.
n. 18. qui dicit exceptionem prædictam non admitti ad re-
tardandam hanc manutentionem, quando fuit facta diligen-
tia, & idem repetit eum ſequendo Poſth. *de manut. obſer.* 63.
n. 4. loquitur autem Gratianus de promiſſione facti alieni, in
qua diligentia excuſat juxta tradita per Rot. in Rom. Pala-
tii cor. Bubalo, quæ eſt 367. *p.* 4. *div.* & alios per eum addu-
26 ctos, videtur enim adimpleta promiſſio prædicta facti alieni
per diligentias, quia talis promiſſio reſolvi ſolet in promiſ-
ſionem diligentias adhibendi, ut factum illud ſequatur, Cy-
riac. *contr.* 103 *n.* 59. & *ſeq.* Add. ad Greg. *dec.* 241. *n.* 8. Rot.
cor. Buratt. *de.* 64. *n.* 1. unde tuto aſſerit Grat. quod ubi pro-
mittens fecit diligentias, non poſſit ei opponi exceptio non
adimplementi in judicio manutentionis. At non propterea
27 ex eo inferri poteſt, quod idem ſit generaliter in exceptione
non adimplementi cujuſvis alterius promiſſionis, etiam ſi
non vigeat dicta ratio diligentiarum, minuſque argui po-
teſt, quod dum dicit non obſtare exceptionem factis diligen-
tiis, ergo ſentiat illum obſtare regulariter, ubi diligentiæ fa-
ctæ non ſint, quia hoc eſt argumentum a contrario ſenſu,
quod a dictis Doctorum ſumi non valet, Everard. *in topic. le-*
gal. in loco a contrario ſenſu, n. 41. *ad fin.* Lotter. *de benef. lib.* 1.
q. 35. *n.* 28. & 29. Seraph. *deciſ.* 822. *in fin.* unde in doctrina
Gratiani non poteſt fieri fundamentum, neque pro affirma-
tiva, neque pro negativa opinione, generaliter loquendo,
& maxime dum videmus eum pro utraque allegari a DD. ſup.
Deveniendo vero ad rationes pro affirmativa, videbatur
facere. Primo, quod ut ſupradictum eſt exceptio favorabi-
lis, quæ nunquam cenſetur rejecta ex adductis ſupra *n.* 1.
& 2. Secundo, quod admittitur etiam in judicio executivo
rejiciente omnes exceptiones altioris indaginis ea adductis
ſupra *num.* 3. Et tertio, quod non adimplementum dicitur
probatum per ejus allegationem a reo factam, ut dictum
fuit ſupra *n.* 6. & ſic conſtat etiam de malo jure actoris,
quo caſu non datur ei manutentio, ex late traditis per
Poſth. *de manut. obſer.* 42. *n.* 148. & *ſeq.*
Sed vere iſtæ rationes non urgent, non prima, quia hæc 28
exceptio non adimplementi reſpicit petitorium, Gabr. *conſ.* 51.
n. 17. *verſ. quia hæc exceptio, lib.* 1. & ideo a judicio peti-
torio nunquam debet cenſeri rejecta, ſecus autem a poſſeſſo- 29
rio manutentionis, in quo exceptiones petitorium reſpici-
entes non admittuntur, juxta firmata *ſup. in c. præcedenti.*
Non ſecunda, quod hæc exceptio admittatur in judicio 30
executivo, & ratio differentiæ eſt, quia in judicio execu-
tivo agitur vigore contractus, & ideo agens non poteſt
obtinere, niſi doceat ſe contractum adimpleviſſe ex parte
ſua, *l. Julianus* 14. §. *offerri, ff. de act. empt.* Natt. *conſ.* 216.
n. 2. Verall. *dec.* 232. *p.* 1. Seraph. *dec.* 673. *n.* 2. at quan- 31
do quis petit manuteneri ſecus eſt, quia fundamentum ma-
nutentionis eſt ſola quaſi poſſeſſio, & non curatur de ti-
tulo poſſeſſionis, & ſic de contractu an fuerit adimpletus,
vel ne, *l. fin. C. de rei vindic.* Decian. *con.* 87. *n.* 6. & *ſeq.*
lib. 5. Seraph. *dec.* 717. *n.* 2. cum aliis pleniſſime cumulatis
per Poſth. *de manut. obſerv.* 42. *n.* 8.
Non tertia, quia hæc exceptio concernit titulum, & ſic
reſpicit petitorium, & ideo non debet admitti in poſſeſſo- 32
rio, niſi ſit notoria ea notorietate, ut non poſſit contra-
rium probari in petitorio, & licet ſimplici negatione pro-
betur inobſervantia promiſſorum, tamen non inducitur no-
torium, & quatenus induceretur, eſſet multipliciter excu-
ſabile, ut bene probat hæc omnia Gabr. *conſ.* 51. *num.* 17.
verſ. quia hæc exceptio, & *ſeqq. lib.* 1.
Unde ego inclino in opinionem negativam, quod ſcili- 33
cet dicta exceptio non adimplementi, non valeat retardare
locatori manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi, mo-
tus ex dicta ratione, quod concernat titulum, & reſpiciat
petitorium, & ideo non ſit admittenda in poſſeſſorio. Cer-
tius, quia poſt hæc ſcripta reperi eamdem opinionem fuiſſe
retentam a Rota cor. Greg. *dec.* 361. *n.* 2. *in fin.* & 3. ubi aliæ
deciſiones allegantur, & admiſſam *in dec.* 601. *n.* 29. & *ſeq.*
p. 5. *rec.* ubi dicitur contrarium procedere, ſi petatur ma- 34
nutentio vigore clauſulæ conſtituti, adjectæ in contractu,
quia tunc petitur manutentio vigore contractus, & ideo
non poteſt petens obtinere, eodem contractu ea parte ſua
non adimpleto, prout ſupra dictum eſt ubi quis agit via
executiva.
Recedendum autem erit ab opinione prædicta, ubicum- 35
que aliunde conſtet de non adimplemento notorie, quia
parebit etiam eodem modo de inſubſiſtentia tituli, & non
jure actoris, ac proinde non poterit ei manutentio conce-
di juxta late tradita per Poſth. *d. obſer.* 42. *n.* 147. & *ſeqq.*
ubi explicat quando dicatur apparere de non jure notorie
ad hunc effectum.
Controverti ſæpe ſolet, an conductor remiſerit locatori
non adimplementum contractus, & non eſt dubium remit- 36
ti poſſe etiam tacite, quamvis promiſſio ſit jurata reſpectu
ejus, quod concernit remittentis favorem, ea late traditis
per Felin. *in cap.* 1. *n.* 6. *verſ. unum eſt relatione dignum,*
de jur. jur. Grat. *diſ.* 302. *n.* 25. & 26. Rot. *dec* 577. *n.* 10.
p. 1. *recent.* ſed remiſſio tanquam condonatio habet præſum-
ptionem contra ſe, & ideo oſtendi debet expreſſa, vel 37
convinci per actus eam neceſſario inferentes, alias nun-
quam præſumitur, plene Surd. *conſ.* 369. *nu.* 32. Manent.
deciſ. 38. *n.* 29. Rota in Romana Penſionis Domus cor. Pi-
rovano impreſſa per Marcheſ. *p.* 1. *fol.* 1086. *num.* 4. *verſ.*
quia fuit dictum, & coram Duran. *deciſ.* 400. *n.* 6.
Difficultas autem eſſe ſolet in dignoſcendo quinam ſint 38
iſti actus, ex quibus remiſſio præfata convincatur, ſi enim
ut ſæpe evenit, locator non tradiderit totam rem, puta
totam domum locatam, vel eam tradiderit, non in totum
aptam ad habitandum, prout eam promiſerat, & conductor
eam receperit, & per aliquod tempus abſque aliqua pro-
teſtatione perſeveraverit habitare, quod inde inferatur ſuf-
ficienter ad remiſſionem non adimplementi præfati, ſenſiſſe
videntur Caſtr. *in c. ſi merces,* §. *ſi vicino, ff. loc.* & aper-
tius Bec. *conſ.* 45. *n.* 4. & 5. Gratian. *diſcept.* 302. *num.* 20.
Add. ad Burratt. *deciſ.* 54. *in fin. penes quos alii.*
Verum in caſu contingenti, quo locator domus prius lo-
caverat duas illius manſiones alteri, eaſque propterea vacuas 39
non tradiderat, ſed novus conductor domus, eam, hoc non
obſtante receperat, & per annum, & ultra habitaverat, ac
deinde

deinde de non implemento opponebat, replicante locatore
de remiſſione non implementi propter præfatam receptio-
nem, & retentionem domus, Rota deciſit inde non inferri
neceſſario ad dictam remiſſionem, prout requiritur, juxta
ſupradicta, & adduxit exemplum alterius actus: ex quo ne-
ceſſario fieret dicta illatio, ſi videlicet conductor domus
aliquid exegiſſet a conductore ſtantiarum, ut videre eſt in
præfata Romana Penſionis domus coram Pirovano impreſſa
per Marcheſ. *ubi ſup.* ubi etiam reſpondet doctrinæ Ca-
ſtrenſis *in d. §. ſi vicino*, & aliis ibidem citatis in con-
trarium, obſervans eos loqui in diverſis terminis.

Cenſetur autem renunciatum regulariter, ex eo quod is,
40 cui adimplendum erat, aliquid ab alio adimplere debente
receperit, Rot. cor. Gregor. *dec. 75. n. 2.* non vero ex eo,
quod quis aliquid dederit, ſeu pro parte ſua adimpleverit,
quia hoc potius conſtituit alium in majori mora adimplen-
di ex parte ſua, ut conſideravit Rota *in dec. 369. n. 3. ad*
41 *fin. verſ. & tunc poteſt, p. 4. diverſor.* At ſecus erit ſi pul-
ſatus conductor ſuſceperit terminum ad ſolvendum, quia
cenſetur remiſiſſe omnem exceptionem, & in ſpecie iſtam
non implementi, Menoch. *conſ. 270. ſub n. 24.*

42 Iſta tamen remiſſio exceptionis non implementi, quate-
nus fiat a conductore non nocebit fidejuſſori ab eo præſtito,
ut firmat in ſpecie Beccius *conſ. 45. n. 46. poſt med. verſ.*
ſed hac inveſtigatio, Roland. *conſ. 69. n. 46. verſic. quia re-*
ſpondetur, lib. 4. Manent. *dec. 38. n. 37. & ſeqq.* At hoc
43 procedit in caſu, quod conductor non implementum prius
allegaverit, & poſtea remiſerit, licet enim fidejuſſori com-
petat hæc exceptio, prout competit principali, Ceph. *conſ.*
577. n. 8. Manent. *dec. 38. n. 40.* Barz. *dec. 17. n. 1.* & eſt ge-
nerale, quod fidejuſſor poſſit uti omnibus exceptionibus,
44 quæ competunt principali, ut firmat Rota *dec. 274. num. 6.*
par. 5. rec. tamen, quia hæc eſt potius facultas competens
conductori, quam jus opponendi non adimplementum, inde
45 ſequitur, ut antequam ea facultate uti velle declaraverit, non
poſſit dici formatum jus, quo uti valeat fidejuſſor, ut late
probat Becc. *d. conſ. 45. n. 5.* & ſequitur Gratian. *diſcept. 302.*
n. 23. facit Rot. *dec. 302. n. 16. verſ. his accedit, p. 4. div.* ubi
quod ſi non fuit allegatum adimplementum a defuncto, neque
poteſt allegari ab ejus hærede, ſeu habente cauſam ab illo, poſt-
46 quam vero id declaravit, tunc poterit fidejuſſor exceptione
illa uti, & procedit, quod dicitur fidejuſſ. poſſe uti exceptio-
ne competente principali, etiam ipſo invito, de quo Pariſ. *conſ.*
96. n. 39. lib. 3. & in terminis hujus exceptionis non adimple-
menti, Eug. *conſ. 29. n. 27. l. 1.* Barz. *dec. 17. ſub n. 1. poſt princ.*

47 Controvertitur etiam quandoque quis prius debeat adim-
plere promiſſi, & regula eſt, ut qui prius agit, debeat prius
adimpleviſſe, itaut in propoſito non poſſit locator agere ad
mercedes, niſi prius promiſſa impleverit, non enim attendi-
tur, qui prius contraxerit, ſed qui prius agit, Rolan. *conſ. 69. n. 9.*
lib. 4. Mareſc. *var. c. 88. n. 2. lib. 1.* Cyriac. *contr. 129. n. 1.* Grat.
diſc. 455. n. 4. Rot. *dec. 215. n. 1. & dec. 601. n. 25. & 26. p. 5. rec.*

48 Verum hoc intelligitur procedere, quando non conſtet
partes voluiſſe prius ſolvi mercedes per conductorem, quam
aliquid adimpleri per locatorem, quia tunc bene poſſet lo-
cator agere ad ſolutionem ante adimplementum ex parte
ſua, Gratian. *diſcept. ult. n. 24.* Mareſcot. *cap. 89. n. 9. lib. 1.*
dec. 368. & de. 369. n. 2. par. 4. div. & dec. 109. n. 3. p. 7. rec.

49 Deprehenditur autem partes voluiſſe unum prius adim-
plere ex ordine ſcripturæ, ſi videlicet in inſtrumento prius
ſcripta eſt ejus obligatio, Gratian. *diſcept. cit. n. 25.* Duran.
dec. 270. n. 12. & ordine intellectus, uti ſi locator promi-
ſerit aliquid facere, ſi conductor ſolverit, datur enim in-
50 telligi partes voluiſſe ſolutionem præcedere, Gratian. ibid.
ſi præſtanda cautio de bene utendo, & fruendo, debet prius
res tradi, & poſtea caveri, Bald. *in l. 1. n. 22. C. de uſur.*
& fruct. legat. Socin. *conſ. ult. n. 3. verſ. non obſtat lib. 3.*
Marcabrun. *conſ. 105. num. 156.*

De remiſſione, & reductione mercedis in quo contractu debeatur.

SUMMARIUM.

1 *Remiſſio mercedis in contractu locationis, & conductionis debet fieri conductori, qui re locata uti non potuit.*
2 *Periculum rei in venditione ſpectat ad emptorem ſtatim ac contractus eſt perfectus.*
3 *Locatio regitur iiſdem regulis, ac regitur venditio.*
4 *Remiſſio mercedis cur facienda, varia rationes.*
5 *Fructus nondum percepti ſunt locatoris.*
6 *Obligatio contracta reſpectu rei reſolvitur deficiente ea.*
7 *Dominium rei in venditione tranſit ad emptorem, ſecus in locatione.*
8 *Remiſſio mercedis debetur, nedum ſi merces petatur ſimpliciter ex locato, ſed etiamſi petatur vigore ſtipulationis in locatione contracta.*
9 *Stipulatio induit naturam contractus, cui accidit.*
10 *Intellige ad effectum ne plus, vel minus exigatur, quam ex illo contractu eſſet exigendum, non quo ad alia.*
11 *Obligatio Cameralis continet renunciationem omnium legum auxilio.*
12 *Remiſſio mercedis non poteſt peti ab eo, qui renunciavit omni legum auxilio.*
Contrarium, num. 16.
13 *Remiſſio mercedis non poteſt peti ab obligato in forma Cameræ.*
14 *Contrarium.*
15 *Decl. ut in judicio ordinario procedat, quod peti poſſit.*
17 *In executivo vero exceptio remiſſionis mercedis non admittitur niſi ſit in continenti probata.*
18 *Exceptio non admittenda regulariter admittitur in omni judicio, ubi eſt incontinenti probata.*
19 *Exceptio remiſſionis mercedis, ut dicatur in contractu probata, ſufficit probatum eſſe caſum in quo facienda ſit remiſſio, & damnum per illum illatum in genere.*
20 *Contrarium verius, ut ſcilicet requiratur probatio damnorum in ſpecie.*
21 *Locator in caſu probationis damnorum in genere poteſt compelli cautionem præſtare de reſtituendo ſummam liquidandam.*
22 *Vel dimittere in manibus conductoris ſummam arbitrio Judicis correſpondentem damnis.*
23 *Decl. procedere, ſi agatur de remiſſione facienda ob damnum per conductorem paſſum, poſt quam locator adimplevit contractum ex parte ſua, non ſi ab initio non impletum.*
24 *Remiſſio mercedis debetur non tantum conductori ad breve tempus, ſed etiam conductori ad longum habenti jus in re.*
25 *Contrarium tenent aliqui.*
26 *Prima opinio eſt magis communis, & magis æqua, ubicumque penſio correſpondeat quantitati fructuum, ſecus e contra.*
27 *Lim. ſi agatur de locatione perpetua, vel adeo diuturna, ut propter ubertatem fructuum, vel caſum contingentem poſſit compenſari damnum.*
28 *Decl. limitationem non procedere, ſi res locata ab initio, non eſſet qualitatis per locatorem aſſertæ.*
29 *Dicta a locatore commendandi cauſa de rebus, quæ palam ſunt, non obligant.*
30 *Secus ſi ulterius promiſerit.*
31 *Remiſſio mercedis, an facienda ſit in emphyteuſi, eſt magna quæſtio.*
32 *Sed negativa opinio eſt magis communis.*
33 *Remiſſio mercedis debet fieri emphyteutæ, ubi canon non eſt quid minimum, ſed correſpondens fructibus.*
34 *Contrarium tenent alii.*
35 *Prima verior ſaltem ubi in conceſſione emphyteuſis, non fuit remiſſa ſexta pars juſtæ mercedis.*
36 *Remiſſio mercedis non eſt facienda in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in laicali.*
37 *Decl. procedere, ſi in emphyteuſi Eccleſiaſtica facta ſit remiſſio ſextæ partis mercedis, in emphyteuſi vero privati ſi canon ſit magnus, & fructibus correſpondens, alias ſecus.*
38 *Opinio, quod remiſſio in emphyteuſi non ſit facienda ſi canon ſit magnus, declaratur non procedere, ſi damnum poteſt compenſari.*
39 *Quod non debeatur remiſſio in emphyteuſi, procedit ſi fructus non ſint percepti in parte, ſecus ſi nulli omnino.*
40 *Emphyteutica re perempta in totum damnum eſt domini, in parte eſt emphyteutæ.*
41 *Decl. eſſe emphyteutæ, ſi ſuperſit tantum, quod ſufficiat pro canone ſecundum Bartholum.*
42 *Contrarium tenent alii.*
43 *Ad remiſſionis mercedis effectum aliud eſt, quod res ſit perempta, aliud, quod ſit impedita perceptio fructuum.*
44 *Propter impedimentum perceptionis fructuum in totum non debetur remiſſio mercedis, niſi canon ſit magnus.*
45 *Contrarium tenent alii.*
46 *Impedita perceptione omnium fructuum remiſſio fit, ſi canon ſolvatur in fructibus.*
47 *Remiſſio mercedis non fit re perempta, ubi emphyteuſis conſtituta fuit de re per emphyteutam vendita.*
48 *Contrarium probatur.*
49 *Conductor ad longum tempus ſolvens mercedem exceſſivam poteſt intentare remedium reductionis mercedis ad juſtam ſummam.*
50 *Dominus non poteſt plus exigere a conductore, quam ab ipſa re perciperet.*
51 *Reductio mercedis facienda eſt in emphyteuſi, ſi canon ſit exceſſivus.*
52 *Contra tenent aliqui.*
53 *Prima opinio verior probatur.*
54 *Reductio mercedis facienda eſt tam ſi ſit exceſſiva ab initio quam ſi propter aliquod accidens fiat ex poſt facto.*

55 *Remiſ-*

55 Remiſſio mercedis facienda eſt in contractu innominato.
56 Remiſſio mercedis facienda eſt etiam ubi promiſſa eſt certa menſura fructuum quotcumque percipiantur.
57 Colono partiario non eſt facienda remiſſio mercedis.
58 Ampl. procedere etiam ſi multas feciſſet expenſas excedentes fructus.
59 Decl. procedere ſi ſolat tantum pro rata fructuum, ſecus ſi pro nummis, vel relinquatur ei certa ſpecies fructuum pro laboribus.
60 Remiſſio mercedis debet fieri colono pro damno illato in fœno, in prædio retinendo, tam ſi damnum eveniat ante collectionem, quam ſi eveniat poſt eam.
61 Remiſſio mercedis, an debeat fieri in venditione fructuum futurorum eſt quæſtio agitata.
62 Diſting. quod ſi contractus eſt locationis, & conductionis debet fieri remiſſio, ſi emptionis, & venditionis, ſecus, & n. 62.
63 Periculum rei in venditione tranſit in emptorem.
64 Ampl. procedere tam vendita re, quam etiamſi venditum ſit quid rei acceſſorium.
65 Decl. procedere venditione perfecta.
66 Venditio fructuum naſciturorum perficitur cum fructus nati ſunt.
67 Venditis fructibus naſcituris periculum, quod non naſcantur ſpectat ad venditorem.
68 Periculum rei in venditione conditionali eveniens pendente conditione regulariter ſpectat ad venditorem.
69 Venditis fructibus, qui eſſe deſierint de tempore venditionis ignorante emptore eſt nulla venditio.
70 Idem ſi perierit major pars.
71 Ampl. ſufficere periculum habuiſſe originem ante contractum.
72 Decl. quod dictum eſt ſi fructus non naſcantur periculum ſpectare ad venditorem procedere ſi nulli penitus naſcantur, non ſi pauci, vel malæ conditionis.
73 Declar. 2. non procedere ſi ex verbis contractus apparent vendita ſpes fructuum naſciturorum.
74 Verba contractus attenduntur ad dignoſcendum, an venditi ſint fructus, ſeu potius ſpes fructuum naſciturorum.
75 In dubio cenſetur vendita res.
76 Spem perceptionis fructuum fuiſſe venditam apparet non ſolum ſi ſit expreſſa in contractu, ſed etiamſi dictum, vendo perceptionem fructuum.
77 E contra non fuiſſe venditam deſumitur ex eo quod habita ſit ratio ad quantitatem ſolitam percipi aliis annis.
78 Maxime ſi expreſſa ſit certa quantitas, vel menſura.
79 Decl. ut vendita ſpe damnum pertineat ad venditorem, ſi fructus non percipiantur culpa ipſius venditoris.
80 Spei fructuum venditio nulla eſt, ſi venditor ſciebat eos non naſcituros.
81 Venditio uſusfructus, & juris percipiendi, ac gabellæ regulatur circa remiſſionem cum eis, quæ dicuntur de venditione fructuum.
82 Remiſſio mercedis non fit in permutatione aliiſque contractibus dominium transferentibus.
83 Remiſſio mercedis non fit ubi emptor donec pretium ſolvat, rem conducit.
84 Neque ſit conductori, qui fecit pactum francandi bona cum certo pretio.
85 Pactum francandi pro certo pretio in locatione appoſitum facit contractum ſimilem venditioni.
86 Remiſſio mercedis debet fieri per conductorem ſubconductori.
87 Ampl. etiamſi ipſi remiſſio non debeatur.
88 Quid ſtante pacto de faciendo remiſſione ſubconductori, quam faciet Dominus.

CAPUT XLV.

QUam utilis ſit hæc tractatio de remiſſione mercedis, nemo in foro verſatus ignorat. Ego eam licet ampliſſimam, omiſſis de more ſuperfluis, ac eis quæ ad ornatum dici poſſent, ad ſex Capita mihi reſtrinxi, in quorum primo, quod erit hoc præſens, loquar de contractibus, in quibus ea facienda ſit, in ſecundo de caſibus, in quibus ea competit, in tertio de quantitate damni, quod requiritur ad hoc, ut ea fieri debeat, in quarto de quantitate ipſius remiſſionis, ac de tempore, in quo fieri debet, nec non de actione, aliiſque remediis eam conſequendi, in quinto ſpecialiter de remiſſione mercedis operarum, in ſexto de pactis, & conventionibus circa illam.

1 Aſſumendo igitur primum, nemo dubitat remiſſionem mercedis fieri debere in contractu locationis, & conductionis, videlicet conductoris, qui impeditus fuerit percipere fructus, aliaſve commoditates ex re conducta, ſeu illa uti non potuerit, ſunt enim text. expreſſi *in l. ſi merces 28. §. vis major, ff. locat. l. licet 8. C. eodem cap. propter ſterilitatem 3. extra eodem*, & hanc eſſe naturam contractus locationis, & conductionis, dicit Surd. *dec. 226. n. 14.*

2 Laborant tamen valde noſtrates in reperienda cauſa, cur facienda ſit dicta remiſſio, maxime attento, quod videmus in venditione ſtatim, ac contractus eſt perfectus; etiam antequam traditio interveniat, periculum rei ad emptorem totaliter pertinere, ita ut nec illa penitus perempta liberetur ab integra ſolutione pretii, *l. neceſſario, ff. de peric. & com. rei vend. l. 1. C. eodem, §. cum autem inſtit. tit. de empt. & vend.* 3
unde videbatur idem dicendum in locatione, dum eiſdem juris regulis locatio regitur, ac venditio, *l. 2. ff. de locat. & cond. inſtit. eodem tit. in princ.* adeo ut vix eſſe, ut concludens ratio reperiatur, dicat Valaſc. *de jur. Emph. qu. 27. n. 26.* ubi etiam advertit, quod Bart. magno contra morem multiloquio *in l. ſi vero, §. item cum quidam col. 4. ff. loc.* viſus eſt difficultatem tollere, & in ſua *q. 4. incipit. publicanus n. 8.* tres rationes ad hoc congerit, Baldus vero *in rubr. de peric. & com. rei vend.* aliam differentiæ rationem ponit, & Caſtren. *in l. ex conducto, §. 1. n. 3. C. locat.* aliam adjungit, & alias addunt alii, quos refert ipſe Valaſch. ibi, concludens poſtea illam ſibi magis probare, quod fructus nondum percepti ſunt locatoris, & conductori non debentur tanquam ſint ſui, ſed debetur ei patientia, ut utatur re, & ſic illos percipiat, ut ſui efficiantur, *l. ex conducto 16. in princ. & §. ſed ſi ager, ff. loc.* quod ſecus eſt in emptore, quia illi debetur res ipſa vendita, ut ſpecies *l. nec emptio, ff. de contr. empt.* & ideo illa perempta liberatur debitor, *l. quid eo, ff. locat.* ſed omiſſa diſcuſſione hujus, aliarumque rationum, magis conſentanea videtur alia, quod ſcilicet cum locatio ſit conceſſio ad uſum pro mercede, ut dictum eſt *in cap. 1.* inde ſequitur, ut merces ſolvatur reſpectu illius uſus, & quod ſi uſus deficiat, 6
ipſa non debeatur, quia obligatio reſpectu rei contracta, re deficiente, reſolvitur, *l. 1. in fin. C. de jur. emph.* quæ ratio conſiderata fuit a Salic. *in l. licet n. 2. in 2. oppoſitione, C. locat.* & approbata per Magon. *dec. Flor. 67. n. 2. & 3.* nec obſtat, 7
quod dicebatur de emptione, & venditione, quia in ea dominium rei transfertur in emptorem, & ideo ipſius rei periculum ad eum pertinet, ſecus autem in locatione, quæ in his ab illa differt, ut dixi *in cap. 2. in princ.*

Debetur autem remiſſio nedum ſi merces petatur ſimpli- 8
citer ex locato, ſed etiam ſi locationi ſtipulatio acceſſerit, & vigore ſtipulationis petatur, ut tradit rejectis contrariis Capra *reg. 88. n. 33.* Pantaſch. *de locat. q. 1. n. 19.* Valaſc. *de jur. emph. q. 27. n. 48* ubi reddunt rationem, quia ſtipulatio induit naturam contractus, cui accedit *l. ſi cum, §. qui injuriarum, ff. ſi quis caut.* DD. *in rubr. ff. de verb. oblig.* vide *l. ſi* 9
ſtipulatus, ff. de uſur. l. 5. §. conventionales, ff. de verb. oblig. Bart. *in l. cum mora, n. 6. C. de tranſact. & in l. damnum, in 2. de dam. infect.* quod intelligitur, ut habeat locum ad iſtum effectum ne plus, vel minus exigatur, quam ex illo con- 10
tractu eſſet exigendum, licet ſecus quoad alios ut declarat Mant. *de tacit. lib. 14. tit. 29. n. 51.*

Dubitari tamen poteſt an idem procedat quoque ſi merces promiſſa ſit ſub obligatione Camerali, quæ in ſtatu Eccleſiæ practicatur, nam pro negativa facit, quod talis obligatio continet renuntiationem omni legum auxilio, Gra- 11
tian. *diſcept. 451. n. 2.* Put. *dec. 465. ſub n. 3. lib. 2.* cum aliis cumulat. per Zacch. *de oblig. Cam. q. 17. n. 21.* & talis renuntiatio operatur, ut conductor dictam remiſſionem mer- 12
cedis non poſſit petere ſecundum Alber. de Roſat. *in l. item quæritur, §. exercitu, n. 8. ff. locat.* Roland. *de lucr. dot. q. 42. n. 12.* & aliis late congeſtis, Mart. *de clauſ. p. 1. clauſ. 136. n. 6.* & in ſpecie, quod propterea per obligationem in forma Cameræ cenſeatur renuntiatum dictæ pe- 13
titioni, Rota *dec. 42. n. 1.* poſt Zacch. *de obl. Cam.*

Pro contraria vero opinione facit, quod remiſſio mercedis ut ſupra dictum eſt, petitur ex defectu cauſæ, ob quam mer- 14
ces promiſſa eſt, & defectus cauſæ allegari poteſt ab obligato in forma Cameræ, ut tradit Galleſ. *de oblig. Cam. p. 2. partit. 4. qu. 1. n. 12.* & ſecundum modernam impreſſionem, *q. 17. n. 12.* ubi in ſpecie exemplificat, ſi res conducta auferatur, vel non præſtetur, & ejuſdem doctrina fuit a Rota approbata, ut magis præciſe in propoſito remiſſionis mercedis dicitur *in dec. 105. ad fin. poſt eundem tract. de obl. Cam.*

At pro reſolutione diſtinguendum eſt, quod aut quæritur, an vigore promiſſionis in forma Cameræ, cenſeatur con- 15
ductorem ita remiſiſſe, & renuntiaſſe hanc facultatem ſibi competentem de jure, & ex natura contractus, ut nullo modo ad eam redire poſſit, aut vero quæritur, an conductor vigore dictæ obligationis via executiva conventus poſſit excipiendo de remiſſione ſibi facienda, illam retardare, & in prima quæſtione procedat dicta opinio contraria, ut videlicet etiam obligatus in forma Cameræ poſſit petere remiſſionem mercedis ex defectu cauſæ, ob quam mercedem promiſit, juxta doctrinam Galleſii *in d. q. 17. n. 12.* a Rota 16
approbatam, ut ſupra. Nec relevat, quod contineat renuntiationem omni legum auxilio, quia illa opinio Alberici, & aliorum, quod per dictam renuntiationem conductor excludatur a petitione remiſſionis mercedis, non eſt tuta, ut videre eſt apud Viv. *opin. 129. n. 9.* ubi dicit, quod ea nunquam ſibi placuit, atque eam ſemper periculoſam in practica arbitratus eſt, immo quod contra illam extat communis ſchola omnium ſcribentium, & eum ſequitur in terminis obligationis Cameralis, Gratian. *diſcept. 534. n. 40.* & ſupponunt

aperte

Digitized by Google

aperte omnes infra citandi DD. & Rotæ deciſiones. Quod
& certius procedet ſi petatur remiſſio ex caſu valde inſo-
lito, ut per eumdem Grat. *in eadem diſcept. 534. num. 45.*
quia etiamſi contineat renuntiationem remiſſionis merce-
dis, & caſuum fortuitorum, non extenditur ad inſolitos,
Menoch. *conſ.* 27. *n.* 18. Rot. coram Millin. *dec.* 110. *n.* 2.
cum aliis per eum citatis, & dicam infra ſuo loco.
17 In ſecunda vero quæſtione, an hæc exceptio remiſſionis
mercedis retardet viam executivam, negativam tenuit Joſ.
Ludov. *dec. Peruſ.* 50. *n.* 11. ubi ſtante ſtatuto de executione
inſtrumentorum, Rot. *dec.* 11. *n.* 5. *& dec.* 42. *n.* 1. poſt Zacch.
de oblig. Cam. ſed iterum diſtinguendum eſt, ut ſi requirat
altiorem indaginem, eam non retardet, ſecus autem e con-
tra, ſi ſit incontinenti probata, prout ſenſit Caroc. de *loc.*
hoc tit. de remiſ. merc. q. 8. *n.* 114. ubi dicit, hanc quæſtio-
nem ſæpe occurrere in facto, & non vidiſſe eam tactam, Grat.
qui alios allegat *diſcept.* 534. *n.* 41. Zacch. *de obl. Cam. q.* 18.
18 *n.* 28. Rot. poſt eumdem, *dec.* 105. *n.* 6. *&* 7. & in Romana Aſ-
fictus 30. Martii 1618. §. *quia omiſſo, quod*, coram Andrea:
& eſt regulare in omni Judicio, ut admittatur exceptio non
admittenda, ubi eſt clara, & probata incontinenti, Rot.
dec. 526. *n.* 7. *&* 8. *p.* 1. *rec.* & in obligatione Camerali, Ad-
den. ad Burat. *dec.* 76. *n.* 24. Grat. *diſcept.* 693. *n.* 34. *& ſeq.*
An autem ſufficiat eſſe probatum caſum, in quo facienda
19 ſit remiſſio, & damnum per illum illatum in genere ad hoc,
ut exceptio admitti debeat, videtur affirmativam tenuiſſe,
Grat. dict. *diſcept.* 534. *n.* 40. *verſ. & quidquid ſit*, & Rot.
d. dec. 105. *n.* 7. poſt Zacch. *de obl. Cam.* Sed verius videtur
20 neceſſariam quoque eſſe probationem damnorum in ſpecie,
& eorum liquidationem ad hoc, ut exceptio admitti debeat
in judicio executivo, ut declarat Zacch. *de obl. Cam. dict.*
q. 18. *n.* 29. Adden. ad Greg. *dec.* 235. *n.* 6. Cavaler. *dec.* 217. *n.* 5.
Poſſet tamen locator in dicto caſu probatæ cauſæ remiſ-
21 ſionis, & damnorum in genere, compelli præſtare cau-
tionem de reſtituendo ſummam liquidandam, ſecundum
Caroc. *d. q.* 18. *n.* 114. *ad fin.* vel dimittere in manibus
conductoris ſummam veriſimiliter Judicis arbitrio damnis
22 correſpondentem de mercedibus debitis, ut voluit Rota
coram Cavaler. *d. dec.* 217. *ad fin.*
Et animadvertendum, quod hæc procedunt, quando
23 agitur proprie de remiſſione facienda ob damnum, ſeu
impedimentum paſſum a conductore, poſtquam locator exe-
cutioni demandavit totaliter contractum ex parte ſua,
alias enim ſi in hoc locator defeciſſet omittendo aliquid
tradere, intraret exceptio non adimplementi, quam ſufficit
conductori allegare, juxta tradita *in proced. cap.* & facit
Rot. *dec.* 11. *per tot.* poſt Zacch. *de obl. Cam.*
24 Et debetur dicta remiſſio mercedis non tantum condu-
ctori ad breve tempus, ſed etiam conductori ad longum
tempus habenti jus in re, & eſt ratio, quia & iſte con-
ductor præſtat mercedem propter uſum rei, & recompen-
ſationem fructuum, qui inde percipiuntur, unde ſi non
poſſit uti ipſa re conducta, & conſequenter fructus perci-
pere, facienda erit ei remiſſio, Ang. *in §. Quia vero n.* 22.
in fin. auth. de non alien. reb. Eccl. Jaſ. *in l.* 1. *n.* 88. ubi quod
in facti contingentia ita concluſit Collegium Mediolanen-
ſe, *C. de jur. emphyt.* Imol. *in c. potuit*, *n.* 41. *prope fin. ver.*
ſi autem fuit facta de loc. Bellon. Sen. *conſ.* 21. *n.* 9. *& ſeqq.*
Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 25. Paritzſchman *de locat.*
q. 2. *n.* 15. Franc. Marc. *dec.* 212. *n.* 2. *ad fin. & ſeq. p.* 2.
25 Et licet non deſint, qui teneant opinionem contrariam,
ut ſignanter Joſ. Ludov. *concl.* 12. *col.* 2. ubi dicit ita de con-
ſuetudine ſervari, Caroc. *de loc. tit. de remiſſ. merced. q.* 4.
n. 5. Tamen prima magis communis ſine dubio eſt, & magis
æqua, ubicumque penſio correſpondeat quantitati fructuum,
26 ſeu valori commoditatis, quæ ex re percipitur. nam ſecus
e contra dicendum foret, ſi penſio eſſet conſiderabiliter mi-
nor, itaut dici poſſet facta remiſſio ab initio pro caſibus
fortuitis. ut dicetur in Emphyteuſi, & tradunt Alex. *conſ.*
212. *n.* 2. *lib.* 1. Boſſ. *in praxi. tit. de remiſſ. merced. n.* 114.
Rimin. Jun. *conſ.* 49. *n.* 14. Coſta de rata, *q.* 10. *n.* 8. *ad fin.*
Præterea dicta prima opinio limitanda etiam videtur,
27 ut non procedat ſi agatur de locatione perpetua, vel ad
tempus valde diuturnum, adeout adeſſe poſſit ſpes, ut in
eo compenſari poſſit conductori damnum, ſive propter rei
augmentum per alluvionem, aut aliud incrementum, ſive
propter uberiatem fructuum aliorum annorum, hinc enim
ceſſabit petitio remiſſionis mercedis propter caſum con-
tingentem, ut poſt Cyn. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* tradit Nat-
ta *conſ.* 49. *n.* 33. *verſ. ultimo dico*, Neviz. *conſ.* 41. *n.* 8.
Burſat. *conſ.* 11. *n.* 9. Mart. Medic. *examin.* 12. *n.* 32. *verſ.*
& quando, Seraph. *dec.* 1228. *num.* 2.
28 At hæc lim. patitur quoque declarationem, ut non pro-
cedat, ubi res locata ab initio non extitiſſet qualitatis per
locatorem aſſertæ, tunc enim facienda eſſet remiſſio, etiam
in locatione perpetua, ceſſat enim obligatio ſolvendi mer-
cedem pro illa rata commoditatis, quæ deficit. Rim. Jun.
29 *conſ.* 49. *n.* 15. *verſ.* 2. *confirmatur*, Joſ. Lud. *concl.* 12. *col.* 1.
in fin. verſ. intellige præd. accedente præſertim promiſſione
obſervandi contenta in inſtrumento, nam alias ea quæ
commendandi cauſa dicta ſunt, ſi ſunt de rebus, quæ pa- 30
lam apparent, locatorem non obligant, juxta text. *in l. ea*
quæ 43. *ff. de empt.* quod non procedit ſtante dicta promiſ-
ſione, ut declarat Rimin. Jun. *d. conſ.* 49. *n.* 15. *in fin.*
Quæritur autem an ſicut conductori, ita etiam Emphy- 31
teutæ uti re Emphyteutica, aut illius fructus percipere in
totum, vel pro parte impedito, fieri debeat remiſſio. Et li-
cet hæc quæſtio fuerit apud DD. dubitatiſſima, & in ea quot
capita, tot ſententiæ extiterint, ut refert Caroc. *de loc. tit.*
de remiſ. merced. q. 3. *n.* 1. Tamen quoniam Emphyteuta pro-
prie non ſolvit Canonem in recompenſationem uſus rei,
ſeu perceptionis fructuum, ſed in recognitionem directi do- 32
minii, ut dictum eſt alibi, in ea magis communiter reſpon-
detur negative, Gloſ. *in c. potuit verſ. expelli ante fin. verſ. ſed*
numquid propter ſterilitatem, *de loc.* & ibid. Abb. *n.* 17. Bald. *in*
l. 1. *n.* 21. *C. de jur. Emph.* Natt. *conſ.* 49. *n.* 15. Gozad. *conſ.* 21.
n. 10. Clar. *in §. emph. q.* 8. *n.* 7. Ancar. Jun. *q.* 34. *n.* 8. *l.* 1. Corbul.
de jur. emph. de cauſ. privat. ob non ſol. can. ampliat. 11. *per*
tot. Theſaur. *dec.* 20. *n.* 1. ubi de com. Surd. *dec.* 198. *n.* 8. Rot.
dec. 723. *n.* 2. *& ſeq. p.* 1. *div.* & cor. Seraph. *dec.* 186. *n.* 12.
Et comprobari ut plurimum poterit hæc opinio, ſeu
certior reddi alia ratione, quia videlicet Emphyteuſis eſſe
ſolet perpetua, ſeu ſaltem ad tempus valde longum, itaut
licet Emphyteuta ex aliquo accidenti paſſus ſit damnum
ſufficiens pro remiſſione, tamen ea non ſit facienda pro-
pter ſpem compenſationis cum fertilitate aliorum anno-
rum, ut dictum eſt in locatione ad longum tempus, &
tradunt Anchar. Regien. *q.* 34. *n.* 14. *lib.* 1. Joſ. Ludov. *con-*
cluſ. 12. *in princ. verſ. & Doctores* dicunt Corbul. *de priv. ob non*
ſol. Can. ampl. 12. *n.* 24. Borell. *in ſumm. dec. part.* 1. *tit.* 33.
n. 306. Gizzarell. ad Capic. Latr. *dec.* 18. *n.* 23. *& ſeq.*
At dubium eſt, an hoc procedat, etiam ubi Canon non eſt
quid minimum, ſed eſt magnus, & fructibus correſpondens: 33
aliqui enim volunt, quod tunc appareat eum ſolvi potius in
recompenſationem fructuum, quam in ſolam recognitio-
nem dominii, ac proinde, quod ceſſet dicta ratio, cur dici-
tur, quod remiſſio Emphyteutæ non ſit facienda, & ideo
quod æque ac conductori ipſi fieri debeat, Socin. in *l. gallus*,
§. Etiamſi parente, *n.* 6. *verſ. confirmo hoc*, *ff. de liber. & poſth.*
Cagnol. in *l.* 2. *n.* 203. *ff. de reſc. vend.* Barbat. *conſ.* 14. *n.* 36.
ubi quod infinitis vicibus conſuluit, & vidit judicari, *lib.* 2.
Bero. *conſ.* 130. *n.* 8. *& ſeq. & conſ.* 131. *n.* 4. *& ſeq. lib.* 1. Bel-
lon. Sen. *conſ.* 21. *n.* 10. *ad fin. verſ. præter ea*, Rimin. Jun.
conſ. 49. *n.* 14. *&* 17. Rolan. *conſ.* 96. *n.* 2. *lib.* 1. Grat. *diſcept.*
916. *n.* 42. Cotta *in memor. in ver. Emphyteuta regulariter*, ubi
de Communi Caldaſ. *de jur. Emph. lib.* 4. *c.* 2. *n.* 8. Valaſc. *eod.*
tit. q. 27. *n.* 11. ubi ab hac non eſſe recedendum Manent. de *li-*
vell. p. 4. *n.* 42. *ad med.* Theſaur. *q. for. lib.* 1. *q.* 32. *n.* 30. Man-
tic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 26. Rota coram Merl. *dec.* 55. *n.* 2.
& facit etiam eadem Rota in *dec.* 235. *n.* 3. *p.* 14. *rec.* ubi idem
poſt multos dicit procedere, ſi Emphyteuta prætendat ſe
enormiſſime læſum, & petat reſciſſionem contractus.
Alii vero cenſentes, quod licet Canon ſit magnus, ad- 34
huc ſolvatur in recognitionem directi dominii potius quam
in recompenſationem fructuum, etiam hoc caſu volunt
non eſſe locum reductioni ad favorem Emphyteutæ, inter
quos ſunt Natt. *conſ.* 49. *n.* 14. *& per tot. ac præſertim*, *n.* 25.
Alciat. *conſ.* 49. *n.* 1. *& per tot. lib.* 5. Burſat. *conſ.* 11. *n.* 9. *&*
12. *&* 22. Surd. *conſ.* 161. *n.* 22. *& dec.* 198. *n.* 20. Harpreсt. in
§. *adeo autem*, *n.* 378. *verſ. cæterum contrarium*, ubi de ve-
riori inſtit. *tit. de locat. & cond.* Joſeph. Ludov. *concl.* 12. *in*
princ. ver. & DD. dicunt, Caroc. *de loc. tit. de remiſſ. merc.*
q. 3. *n.* 8. Corbul. *de caduc. ob non ſolut. can. ampl.* 12. *per*
tot. Mareſcot. *var. reſol. cap.* 76. *num.* 32. *lib.* 2.
Sed quidquid ſit de rigore Juris, ſecundum quem hæc 35
ſecunda poſſet forſan ſuſtineri, quia non ex eo ſolo, quod
Canon eſt magnus, ſequitur eum non ſolvi in recognitio-
nem directi dominii, ut patet ex dictis in *c.* 3. *n.* 26. æqui-
tas omnino militare videtur pro prima, ſaltem ubi in Em-
phyteuſis conceſſione non remiſſa fuit ſexta pars mercedis
juſtæ, & fructibus correſpondentis, prout remitti ſolet in
Emphytheuſi Eccleſiæ juxta textus in §. *dudum & §. quia*
vero Leonis Auth. de non alien. aut permut. quia talis remiſ-
ſio permittitur, & ſit proprie ex hac cauſa, ut poſtea in ca-
ſibus contingentibus, non teneatur Eccleſia aliam remiſ-
ſionem facere *d. §. dudum*, & ibi Gloſ. *in verſ. caſus*, Alex.
conſ. 112. *n.* 2. *lib.* 1. Rot. *dec.* 720. *n.* 6. *& ſeqq. & dec.* 723. *n.* 2.
& ſeq. ubi ſive caſus ſint ſoliti, ſive inſoliti *par.* 1. *div.*
Et inde eſt, quod aliqui diſtinguere voluerunt inter Em- 36
phytheuſim Eccleſ. & Emphyteuſim privati, dicendo in pri-
ma non eſſe faciendam remiſſionem propter caſus fortui-
tos, in ſecunda vero ſecus, ea videlicet ratione, quia in
Emphyteuſi Eccleſiæ ſit præfata remiſſio ſextæ partis ab ini-
tio, Gloſ. in *Auth. perpetua verſ. ſextam*, *C. de ſacroſ. Ec-*
cl. & ibid. Barb. *n.* 6. quæ tamen differentia tunc tantum ad-
mittenda videtur, cum ab Eccleſia vere facta ſit dicta re- 37
miſſio, in Emphyteuſi vero privati Canon ſit magnus, &
fructibus correſpondens, prout ſenſit Cald. *q. for.* 10. *n.* 8.
Verum admiſſa dicta opinione, quod in emphyteuſi fa- 38
cienda non ſit remiſſio, ubi Canon non eſt magnus, & fru-

ſtibus correſpondens, ea procedit quatenus prætendatur
evitari remiſſio, ſolum ex eo, quod Canon non ſolvatur
pro fructibus, ſed in recognitionem directi dominii, ſecus
autem ſi concurrat & alia ratio, quod damnum paſſum ab
Emphyteuta poſſit in ubertate aliorum annorum, vel ali-
ter compenſari, hoc enim ſufficit ad remiſſionem exclu-
dendam, ut dictum eſt ſupra, *n. 32. verſ. & comprobari.*
39 Præterea opinio contraria, quod Emphyteutæ non ſit fa-
cienda remiſſio, limitari ſolet, ut procedat, quando rece-
pit damnum in parte, ſecus autem ſi nullos prorſus fructus
recipiat, quia tunc illis annis nihil ſolvere tenetur, ut cen-
ſuit Bart. *in l. 1. in fin. C. de Jur. emph.* Alex. *conſ. 112. n. 1. lib. 1.*
& aliis pluribus adductis, Caroc. *tit. de remiſ. merced. q. 3. n. 5.*
verſ. in qua materia, Fachin. *lib. 1. controv. c. 90.* Valaſc. *de Jur.*
Emph. q. 27. n. 13. poſt princ. Viv. *opin. 247. n. 2. ubi de comm.*
40 Et quidem hæc diſtinctio inter damnum totale, & damnum
in parte, quod primum ſpectet ad dominum, aliud ad Em-
phyteutam, quatenus illud contingat in ſubſtantia rei,
habet textus clarus *in l. 1. poſt med. C. de jur. Emph. & in §.*
adeo autem in fin. Inſtit. *tit. de loc.* ubi Gloſ. *in ver. particularis*,
41 & dicit Alciat. *conſ. 49. n. 1. lib. 5.* quod ſecundum hanc do-
ctrinam vixerunt majores noſtri uſque ad Bartolum, qui
interpretatione ſua deſtruxit illos text. intelligendo eos quan-
do penſio erat modica, & ſupereſſet adhoc quantum ſuffice-
ret pro ea, quam opinionem prætendit oſtendere falſam
42 quatuor rationibus, quæ videri poterunt penes eum, & videri
etiam poterunt in eodem propoſito tradita per Surd. *dec. 598.*
n. 8. & ſeq. Grat. *diſc. 223. n. 1.* Rot. *dec. 699. n. 1. p. 3. rec.*
At licet prima facie eadem videatur ratio hujus caſus, quo
res ſit perempta, & caſus, quo adſit impedimentum perci-
43 piendi fructus in totum pro tempore, quo durat impedi-
mentum, prout cenſuit Fachin. *contr. lib. 1. c. 90. in fin*, ubi
dicit idem omnino eſſe, tamen conſiderari poteſt ratio diſ-
paritatis inter utrumque caſum, nam in primo, videlicet
rei peremptæ, ceſſat ſpes compenſationis damni, quod ſe-
cus eſt ſi tantum impedita ſit perceptio fructuum, quia
tunc remanet dicta ſpes, quæ ſufficit ad remiſſionem im-
pediendam, ut dictum fuit, & in locatione magna ſit diſ-
ferentia inter hos caſus, ut patebit infra *in cap. 47.*
44 Unde volunt quamplures, quod neque in dicto caſu im-
pedimenti totalis perceptionis fructuum, debeatur remiſ-
ſio Emphyteutæ, niſi quatenus merces, ſeu canon ſit ma-
gnus, Bald. *in l. 1. n. 24. in fin. C. de Jur. Emph.* Natt. *conſ. 49.*
n. 15. Clar. in §. *Emphyteuſis, q. 8. n. 6. verſ. ſi vero quæra-*
45 *mus*, ubi quod ita tenuit Collegium, & eſt opinio æquiſ-
ſima, Corbul. *de cumſ. privat. ob non ſol. Can. amplia. 12. n. 19.*
ad med. ſed hæc diſtinctio inter canonem magnum, & par-
vum, in hoc caſu impeditæ totalis perceptionis, non placet,
Valaſc. *de Jur. Emphy. q. 77. n. 16.* & quidquid ſit ubi Canon
46 ſolvitur in pecunia, vel alia re, utique ſi ſolvatur in fructi-
bus, non debebitur, eo ipſo quod nulli prorſus fructus per-
cipiantur, Fulgin. *de jur. Emph. tit. de ſolut. Can. q. 1. n. 103.*
Animadvertendum tamen, quod licet regulariter Emphy-
teuſis fiat tradendo rem alteri in Emphyteuſim, tamen quan-
47 doque etiam dominus rei recipit ab alio prædium, retinet-
que illud tamquam Emphyteuticum, & hoc caſu æquum eſ-
ſe, ut talis Emphyteuta ſemper ſolvat etiam re perempta,
quia ſi non habet rem, habet pretium, & pro eo in effectu
ſolvit, cenſuit Boſſ. *in ſua praxi crim. tit. de remiſſ. merc.*
n. 114. ad fin. ubi inquit ita practicari Mediolani, ac proin-
de ſuſtineri praxim quæ ibi viget. non faciendi remiſſio-
48 nem. Sed ratio præfata patitur difficultatem, quia talis
Emphyteuta ſi habet pretium, illud habet pro re quam de-
dit, & ſolvit mercedem pro re quam continuo recepit,
ſeu alio titulo retinuit, alias ſi ſolveret pro ipſo pretio,
eſſet contractus de uſuraria pravitate ſuſpectus, ut notari
ſolet in *c. ad noſtram de empt. & vend.* Natt. *conſ. 198. n. 10.*
Pariſ. *conſ. 54. n. 73. & 76.* Roland. *conſ. 40. n. 25. lib. 2.* Rot.
dec. 80. num. 3. verſ. nec habenda part. 4. div. & dec. 253.
num. 6. part. 4. tom. 2. rec. & vide infra *num. 83.*
Advertendum etiam, quod ſi merces locationis ad lon-
gum tempus reperiatur exceſſiva, adeout quatenus conti-
nuanda ſit ejus ſolutio, ſolvens continuum damnum ſen-
49 tiat, tunc ipſe poterit aliud remedium diverſum a prædi-
cto remiſſionis mercedis, quæ proprie ſit pro damno tem-
porali, intentare, videlicet reductionem ipſius mercedis
ad juſtum modum, ſeu ad juſtam ſummam, & convenien-
tem quantitati fructuum, ſeu juſto valori commoditatis,
quæ ex illa percipitur per text. clarum *in l. cum quidam*
17. ff. de uſur. ibi, *Præſidem Provinciæ adi, qui ſtipulatio-*
nem, de cujus iniquitate conqueſtus es, admodum juſte exa-
ctionis rediget, ubi Alberic. *in princ.* Bald. *n. 2. & 3.* Salic.
n. 1. & alii Roderic. *de ann. redd. lib. 2. quæſt. 15. n. 95.*
Idque non ſolum expoſcit æquitas, ſed etiam juſtitia
commutativa, quæ non patitur, ut dominus magis exigat
50 a conductore, quam ex ipſa re percipere poſſet, Card. de Lu-
go, *de juſt. & jur. tom. 2. diſp. 29. ſect. 6. ſub n. 86. verſ. unde ſi*
Penſio, Rebell. *de oblig. juſt. p. 2. lib. 3. q. 1. n. 8.* Caſtropal. *de*
juſt. & jur. p. 7. tit. de juſt. commut. diſp. 6. punct. 22. §. 3. per t.
51 Et hæc reductio facienda videtur nedum in locatione, ſed
etiam propter identitatem rationis in Emphyteuſi, quate-
nus Canon ſit exceſſivus, prout in ſpecie de Emphyteuta,
tradunt Merend. *controv. lib. 1. c. 42. n. 22. poſt med. verſ. cum*
vero Emph. Prat. *diſc. for. c. 25. n. 3. & ſeqq. & n. 14. ver. tamen*
adhuc, & ſeq. tom. 1. Fulg. *de jur. Emph. tit. de contract. Emph.*
q. 28. n. 5. poſt med. Theſa. *dec. 120. n. 1.* ubi quod ita cenſuit
Senatus, *& dec. 226. per tot.* ubi in fine dicit Senatum redu-
xiſſe ad quantitatem fructuum, qui ea re percipiebantur.
Et licet contrarium ſenſerit cum aliquibus Rota *in dec.*
338. n. 1. & ſeq. p. 14. rec. tamen ratio qua movetur, quia in- 52
ſpici non debeat quantitas, ſed cauſa pro qua ſolvitur, in re-
cognitionem ſcilicet directi domini, non autem in recom-
penſationem fructuum, non ſtringit, ultra quod enim poſ-
ſet negari ſolvi in recognitionem directi dominii penſio-
nem, quæ ſit magna, adhuc ſi admittimus, quod ſolutio fiat
pro ſola recognitione directi dominii, quod in ſe eſt inuti-
le, utique ſolutio, quæ excedat quantitatem correſponden- 53
tem fructibus, erit magis iniqua, ac propterea magis debe-
bit Judex eam iniquitatem tollere, juxta text. *in d. l. cum*
quidam, ff. de uſur. cum aliis ſupracitatis, ut de ſe patet.
Locuſque erit reductioni prædictæ, tam in caſu quo 54
Penſio, ſeu Canon fuerit exceſſivus ab initio, quam etiam
in caſu quo propter aliquod accidens redderetur exceſſivus
ex poſt facto exceſſivitate perpetuo duratura, nam iſti con-
tractus locationis, & Emphyteuſis non terminantur mo-
mento temporis, ſed habent tractum ſucceſſivum, quo caſu
ſi onus a principio juſte impoſitum tractu temporis fiat ini-
quum, officio Judicis tollenda eſt iniquitas illa, ut not. DD.
in cap. quinta 16. de cenſibus, & ſignanter Burt. *n. 3. ver. ſi*
tamen diſpoſitio, & Baboſ. *n. 5.* Dec. *conſ. 375. n. 7. poſt med.*
Theſaur. dicens hanc eſſe ſingularem, & mirabilem faculta-
tem Judicibus datam, ut hoc caſu poſſint etiam contra pa-
ctionem, & ſtipulationem pronuntiare, & ad æquitatem re-
ducere dicta *dec. 226. n. 1.* & quod ubi contractus locationis
incipit eſſe iniquus, debeat dominus, vel pati reductionem,
vel conductorem vacuam domum dimittere, Monent. in al-
legat. impreſſ. per Caren. *poſt reſol. 74. n. 10.* ubi tribuit hoc
dictum Paſcalio *de patr. poteſt. part. 4. c.* prout etiam ipſe *6.*
n. 24. ſed ipſe poſtea contra reductionem multa adducit.
Caren. *d. reſ. 74.* quæ penes eum videri poterunt, licet non
loquantur in terminis locationis, ſed cenſus.
In contractu innominato locationi ſimili, prout alibi di- 55
ctum fuit eſſe, ſi concedetur ager pro certa quantitate fru-
ctuum, quia militat eadem æquitas pro facienda remiſſione,
ideo nil mirum idem juris eſſe, prout habetur in *l. ex conio*
18. juncta Gloſ. *ibi in ver. fructus. C. lo.* & ibid. etiam Salic.
Bero. *conſ. 142. n. 26. lib. 1.* ubi & addit rationem, quia con-
tractus innominati regulantur ſecundum naturam contra-
ctuum nominatorum, quibus aſſimilantur, unde iſte contra-
ctus debet regulari cum locatione, cui aſſimilatur. quod &
repetit Pautzſchmam *de locat. q. 2. n. 16. & dixi c. 5. n. 5.*
Verum ſi dictum ſit in contractu certam menſuram fru- 56
menti dare debere colonum quolibet anno, puta decem cor-
bea frumenti quotcumque fructus percipiat, an idem ſit
dicendum, vel potius, quod colonus per hujuſmodi con-
ventionem caſum ſterilitatis in ſe ſuſceperit, ita ut non
poſſit remiſſionem prætendere, & Gloſ. in *d. ver. fructus*,
videtur primam opinionem probare, quod ſcilicet adhuc
locus ſit remiſſioni, & ita primo loco videtur eam intel-
ligere Bald. ibidem *n. 3. in l. alleg.* dum dicit, quod Gloſ.
etiam in tali caſu ſenſit habere locum legem illam, ſed
poſtea videtur eam intelligere in contrarium, dum addit,
ex qua nota, quod per iſta verba colonus intelligitur ca-
ſum ſterilitatis in ſe recipere, nec melius ſe explicat, ſed
eiſdem fere verbis loquitur Gaill. *pract. obſ. lib. 2. obſer. 23.*
n. 22. at non videtur a prima opinione recedendum, tuſi
verba magis urgeant, quia non ita de facili cenſetur re-
nuntiatum huic remiſſioni, ut dicetur ſuo loco.
Colono autem partiario, qui nempe non certam quan- 57
titatem fructuum præſtare debet, ſed incertam, videlicet
dimidiam, vel aliam ratam eorum, quos perceperit, remiſ-
ſio prædicta non debetur, ut eſt text. in *l. ſi merces 28. §.*
vi major. in fin. ff. loc. ubi habetur ratio, quia iſte colonus
quaſi jure ſocietatis, & damnum, & lucrum cum Domino
fundi partitur, & tradunt Mandel. *conſ. 735. n. 1.* Menoch.
conſ. 669. n. 12. & ſeq. Gaill. *lib. 2. obſerv. 23. n. 14. verſ. 3.* 58
limitatur, etiamſi multas expenſas fecerit, & fructus om-
nes illarum medietatem non attingant, Bald. *in l. licet 8.*
n. 14. C. locat. Franc. Marc. *dec. 211. num. 1. part. 2.*
Limitanda tamen eſt hæc concluſio, ut procedat in ſuis
terminis præciſis, ubi videlicet colonus pro rata tantum fru- 59
ctuum colit, ſecus autem ſi partim colat pro nummis, vel ſi
pro laboribus relinquatur ei certa ſpecies fructuum, puta fœ-
num, tunc enim eveniente caſu damni intolerabilis haben-
da erit ratio illius partis, pro qua pecuniam ſolvit, vel illius
damni paſſi in fœno, ſi eſt tale, ut non remaneat tanta fœni
quantitas, quæ æquivaleat dimidiæ mercedum. quæ debitæ
eſſent pro ſuis laboribus, & in tali caſu proportionabiliter
ei facienda eſſet remiſſio, cum in hac parte contractus ſapiat
locationem, ut videtur etiam ſenſiſſe Menoc. *d. conſ. 669. n. 14.*
Præ-

Præterea, quoad fœnum ſi retineri deberet a Colono ex
60 conventione in agro conducto, vel aliter, puta pro Beſtiis ad
ſtercorandum agrum, dominus participare deberet de damno,
nedum ante recollectionem illato, ſed etiam ſi damnificatum
ſit poſtea, prout late probat Boſſ. *in ſua praxi in tit. de remiſſ. merced. n. 91. verſ. quid dicendum*, quem ſequitur
Carpan. in addit. ad ſtat. Mediol. *c. 394. n. 179. lib* 2. & Menoch.
d. conſ. 669. n. 10. & hanc ſententiam bene probat
text. *in l. cum duobus 52. §. qui ſagariam, ff. pro ſoc.* ubi habetur
quod ſi unus ex ſociis amittat pecuniam propriam, quam
tamen habebat ſecum ratione ſocietatis, alius ex ſociis participare
debet de damno. Et licet contrarium tenuerit Mand.
conſ. 735. in caſu ſuo colonus non repoſuerat fœnum perceptum
in loco illo gratia colendorum agrorum, ſed gratia
ſuæ privatæ utilitatis, ut ipſe dicit, *n. 4. ver. non obſtat ea*,
prout etiam alias conſideravi, in *c. 5. de colonis*, ubi & aliquid
aliud de ſimilibus damnis a colono partiario paſſis dicitur.

Dubium eſt non modicum, ſi facta ſit venditio fructuum
futurorum, ſeu ut aliqui dicunt in *herba*, prout ſæpe fieri
61 ſolet, & præcipue in gabellis, ut dictum fuit in *c. 13. n. 21.*
an ſtante tali contractu facienda ſit remiſſio, eſt enim quæſtio
latiſſime tractata a Bartolo in *ſua q. 4.* quæ incipit, *Publicanus
quidam, & in l. Cotem ferro 11. §. qui maximos, n. 8.
& ſeqq. ff. de publican. & vectig.* & poſt alios latiſſime reaſſumpta,
& agitata per Pantzchman *de loc. & cond. q. 17.* ubi
primo arguit pro negativa ſententia, videlicet remiſſionem
non admittendam, & adducit ſeptem argumenta, multaſque
auctoritates pro ea. deinde a *n. 13.* arguit pro opinione
contraria, & adducit ſex argumenta, multaſque authoritates
pro eo, poſtmodum *ſub n. 21. ver. verum neutra*, dicit,
neutram opinionem eſſe tutam, & reſpondet ſingulariter omnibus
argumentis proſequendo uſque ad *n. 42.* ubi adducit diſtinctionem
Bart. in locis præcitatis volentis, quod ſi venditi
ſint fructus plurium annorum unico pretio, procedat
opinio negativa, ſi vero pretium ſit diſtributum in ſingulos
annos vel menſes, tunc procedat affirmativa, quod ſcilicet
remiſſio fieri debeat, *& n. ſeq.* eam examinat *uſque ad n. 97.*
ubi tandem aperit ſuum ſenſum cum alia diſtinctione, illumque
latiſſime explicat, & comprobat uſque ad *n. 148. & ſeq.*
62 Omiſſis igitur argumentis hinc inde, aliiſque rationibus,
quas ſi quis cupiat poterit penes eum, alioſque videre,
reſolutio dictæ quæſtionis pendet ab alia, quæ eſt in ſe
diverſa, licet a Pantzſchman, & aliis cum iſta confundantur,
videlicet an dictus contractus ſit emptio, & venditio,
vel potius locatio, & conductio, quatenus enim ſit locatio,
& conductio nulli dubium locum eſſe remiſſioni, quatenus
63 vero ſit emptio, & venditio, ſecus eſt dicendum de natura
emptionis, & venditionis ſic ut res, & rei periculum
tranſeat in emptorem, *l. 1. in princ. C. de peric. & commod. rei
vend. §. cum autem inſtit. de empt. & vend.* quod procedit, ſive
64 res vendatur, ſive acceſſorium rei, puta herba frumenti in
agro, ut eſt text. in *l. fiſtulas, §. frumentu, ff. de contrah.
empt.* Bald. in *l. ſi ex lege, n. 1. verſ. quandoque tranſit, C.
de uſur.* Surd. *conſ. 155. n. 8.* & diſtinctionem iſtam inter contractum
locationis, & contractum venditionis in hoc propoſito
probavit in ſpecie Dec. *conſ. 312. licet hactenus ſub
n. 1.* Corn. *conſ. 128. num. 13. lib. 2.* Cancer. *var. reſol. lib. 3.
c. 15. n. 136.* & aperte eam etiam admittunt Alex. *conſ. 107.
n. 5. & ſeq. lib. 3.* & Menoch. *conſ. 635. n. 12. & ſeqq.*
65 Recurrendum igitur erit ad tradita in *c. 2.* pro dignoſcendo,
an ſit contracta locatio, vel venditio, nec non ad
Menoch. *præſumpt. 104. lib. 3.* ubi præciſe examinat dictam
quæſt. in terminis gabellarum, in quibus ſæpiſſime ea contingere
ſolet, ut tetigi in *c. 23. de gabellis*, & in caſibus, in
quibus concludetur, factam fuiſſe locationem, dicendum
abſolute erit, faciendam eſſe remiſſionem, in eis vero, in
quibus apparebit factam fuiſſe venditionem, tunc dicendum
erit regulariter eam non eſſe faciendam ex præcitatis.

At pro declaratione advertendum id, quod dictum eſt,
periculum rei in venditione tranſire in emptorem, & propterea,
quod ubi facta ſit venditio, non ſit locus remiſſioni
pretii, procedere venditione perfecta, ut dicit text.
in *l. 1. princ. C. de peric. & com. rei vend.* & ideo in propoſito
noſtro procedit poſtquam fructus nati ſunt, nam venditio
fructuum naſciturorum, tunc perficitur, cum nati
66 fuerint, licet retrotrahatur ad diem contractus, ut habetur
in *l. nec emptio 8. juncta* Gloſ. *ibi in verſ. intelligitur, ff.
de contrah. empt.* ac proinde periculum, quod non naſcantur,
67 tur, ſpectat ad venditorem, videtur enim contractum fuiſſe
ſub illa conditione quatenus naſcantur, Dec. *conſ. 312.
licet hactenus, n. 1.* Gomeſ. *var. reſol. lib. 2. c. 2. n. 7. ad med.*
68 & eſt regulare, quod in venditione conditionali periculum
conditione pendente eveniens, ſpectet ad venditorem,
*l. neceſſario 8. §. plane, ſi pendente, ff. de peri. & com. rei
vend.* & exornat ratione Gomeſ. *d. c. 2. n. 32. ad fin.*
69 Quod & procedit ſi fructus venditi jam nati fuerint,
ſed de tempore venditionis, ignorante emptore, eſſe deſierint,
quia & tunc nulla emptio, ſi ignorantia ſit talis,
quæ non in ſupinum hominem cadat, *l. etſi conſenſum 15.*
70 *in pr. ff. de contrah. empt.* Bald. *in l. 2. n. 2. C. eod.* ubi idem

Pacion. de Loc. & Cond.

dicit ſi perierit major pars, Fab. de Monte *de emp. &
vend. q. 7. princ. n. 46. verſ. ſed in fruct.* Imo ſufficit periculum
habuiſſe originem ante contractum, ad hoc ut ad vendito- 71
rem pertineat, quaſi tunc videatur contigiſſe, quando originem
habuit, Bald. *in lege prima, num primo, in 1 notab.
Cod. de peric. & com. rei vend.* & ibid. Sicard. *n. 3. ver. notandum*,
& Hugo Donel. *n. 25.*

Declaratur tamen quod dictum eſt, periculum, quod 72
fructus non naſcantur, ſpectare ad venditorem, procedere,
ſi nulli penitus naſcantur, non autem ſi pauci, vel malæ
conditionis nati ſint, quia tunc venditio ſubſiſtit, & damnum
eſt emptoris, ut ſenſit Bart. *in l. ſi merces 27. §. vis major,
ſub n. 7. verſ. nunc peſſet, ff. lo.* & diſputato articulo concludit
Pantzſchm. *d. q. 17. n. 18 verſ. verum iſte*, & probatur
ſignanter per text. *in d. l. neceſſario 8. §. plane ſi pendente, ff.
de peric. & com. rei vend.* ubi dicitur in venditione conditionali
periculum pendente conditione accidens accedere
damno venditionis, ſi tota res pereat, ſecus autem ſi deterioretur,
unde idem dicendum eſt in venditione fructuum
futurorum, quam diximus eſſe conditionalem.

Prout etiam ſecundo loco declaratur, dictum pericu- 73
lum, quod fructus non naſcantur, ſpectare ad venditorem,
quatenus ex verbis contractus non appareat partes aliter
ſenſiſſe, licet enim non poſſint vendi ipſi fructus nondum
nati, niſi venditione conditionali, quatenus naſcantur,
ut dictum eſt, quia in tali venditione alias deficeret res
vendita, quæ eſt unum de neceſſariis ad hoc ut venditio
ſubſiſtat, ut dictum eſt *in c. 2.* tamen poteſt vendi ipſa ſpes,
quod naſcantur, quæ ſpes eſt res vendibilis, ut habetur
*in l. nec emptio 8. ff. de contrah. empt. & in l. ſi jactum 13. ff.
de act. empt. & l. nam hoc 11. ff. de hæred. vel act. vend.*

Ad dignoſcendum autem an ſint venditi fructus ipſi futu- 74
ri, vel potius ſpes, quod naſcerentur, attendi debent verba
contractus, prout eſſe de mente Juris docuit Bart. *in l. cotem
ferro 11. §. qui maximos, n. 4. verſ. quid vult dicere, ff. de
publican. & vectig.* in dubio tamen cenſendum potius venditam
fuiſſe rem, quam ſpem, imo manifeſte apparere debe- 75
re, quod vendita fuerit ſpes, alias cenſeri venditam rem,
tradit Pantzſchman *d. q. 17. n. 112. ver. & quidem*, & probat
text. *in l. quod ſi in venditione 10 & l. ſeqq. ff. de hæred. vel
act. vend.* ubi habetur, quod ſi in venditione hæreditatis
actum ſit venire in venditione, ſi quid Juris eſſet venditori,
ſi hæreditas ad venditorem pertineat, nihil præſtabit, &
redditur ratio his verbis, *quia in actum eſſe manifeſtum eſt.*

Apparebit vero non fuiſſe venditos ipſos fructus, ſed ſpem 76
illos percipiendi non ſolum ſi expreſſe deducta fuerit in
contractum ipſa ſpes, ſed etiam ſi dictum fuerit, vendo perceptionem
fructuum, tunc enim vendo ipſum actum, & ſic
ſpem, ſeu aleam, ut dicit Bart. *in d. l. cotem ferro 11. §. qui
maximos. n. 4. ver. idem dico, ff. de publ. & vectig.*

E contra apparebit non fuiſſe venditam ſolam ſpem, ſi
habitus reſpectus ad quantitatem ſolitam percipi in aliis 77
annis, ut conſideravit in caſu ſuo Surd. *conſ. 507. n. 8.* &
multo magis ſi certa quantitas, ſeu menſura fuerit expreſ- 78
ſa, Ban. *in l. ſi merces, §. vis major, n. 7. loc.* Franc. Becc.
conſil. 94. n. 24. verſic. non obſtat, quod videtur.

Verum etiam in caſu venditæ ſpei quandoque non per- 79
tinebit damnum ad emptorem, & ſignanter ſi fructus non
fuerint percepti culpa venditoris, *l. ſi jactum 13. ff. de act.
empt.* Monteſperell. *conſ. 121. n. 12. & ſeq.* Boſſ. *in prax. tit.
de remiſſ. merc. publ. n. 22.* Surd. *dec. 236. n. 33. ad fin. &
ſeq.* & ſi venditor ſciebat nullos fructus naſcituros fuiſſe,
quia ſuſtinetur, & valet contractus venditionis ſpei pro- 80
pter incertitudinem utriuſque partis, non autem ſi una
ſciat, & alia non, Pinell. *in l. 2. par. 2. c. 1. n. 9. in fin. Cod.
de reſcind. vend.* Caſtan. *conſ. 51.* Surd. *de alim. tit. 9. q. 11.
n. 24.* Manent. *conſ. 140. n. 40.* Caroc. *dec. 130. n. 12.*

Prædicta autem circa venditionem, ſeu locationem fru- 81
ctuum futurorum, inſerviunt etiam, & procedunt ſi agatur
de jure percipiendi illos, vel percipiendi annuam reſponſionem,
ſeu annuum redditum, aut uſusfructus, vel etiam de
gabella, militat enim eadem ratio, & ideo promiſcue de his
tractat Ban. *in d. ſeq. q. 4.* & alii ſupra cit. quibus addo in terminis
gabellarum Alex. *conſ. 107. n. 5. & ſeq.* Menoch. *conſ. 835.
n. 12. & ſeq.* Corn. *conſ. 23. n. 7. & ſeq. lib. 2.* Burſ. *conſ. 81.
n. 7. & ſeq.* Becc. *conſ. 94. n. 18.* Boer. *dec. 249. n. 11.*

Prout etiam, quod ſupradictum fuit, remiſſionem de 82
qua agimus, non eſſe faciendam, ſi contractus non ſit
locationis, ſed venditionis, procedit in ſimili ſi non ſit
locationis, ſed permutationis, aut alius, quo ſtatim transferatur
dominium, ut conſuluit Dec. *conſ. 312. incipit licet
hactenus, num. 2. ver. & quod ſupra, & ſeq.* & ſequitur
Pantzſchman *quæſt. 2. num. 18.*

Imo & ſi ſit locatio, ſed occaſione alterius contractus do- 83
minium transferentis, puta ſi vendita ſit res, & interim ac ſolvatur
pretium, facta ſit locatio, tunc enim contractus locationis
claudicare dicitur, nam conductor in eo obligatur, &
locator non obligatur, ut dicit text. *in l. ſicut empti 23. ff.
eod.* unde etiamſi res pereat non tenetur locator penſionem
remittere, ut dicunt ibi Salic. *in §. interdum*, & Caſtren.

P 2 ver. in-

ver. inde non tenetur tradere, ubi reprehendit Bart. quod reddat rationem, quia penſio hujus locationis ſuccedat loco preti, dicens non ſuccedere loco pretii, quia non computatur in pretio, ſed ſuccedere loco uſurarum pretii, at ſi recte advertatur idem, vel ſimilis videtur ſenſus Bartoli, inquit enim, *& ratio eſt, quia magis videtur, quod illa Penſio debeatur pro pretio, quod ſibi non ſolvitur, quam pro re*, ex quibus verbis patet ſenſum Bartholi eſſe, ut in dicta locatione penſio debeatur pro retentione, & uſu pretii, prout in aliis locationibus ſolvitur pro retentione, & uſu rei, non autem pro re ipſa, & hinc bene ſequitur, quod non ſit remittenda talis penſio propter impeditum uſum rei, prout etiam tenuit Alex. *conſ.* 121. *n.* 1. *lib.* 5. & latius comprobat Dec. *conſ.* 119. *n.* 8. *& conſ.* 322. *n.* 4. *verſ.* 3. *idem*, & Pantxch. *de loc. q.* 5. *n.* 18. Caroc. *tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 3. Mantic. *de tac. lib.* 4. *tit.* 24. *n.* 18. Valaſc. *de jure Emph. q.* 27. *n.* 52. cavendum tamen ne ſub hoc prætextu ſubrepat uſuraria pravitas, prout jam dubitavi ſupra *hoc eod. c. n.* 48. & quidem deciſio dictæ *l. ſi tuus emptor*, eſt ſpecialis, & mirabilis, itaut ſtuporem faciat Doctoribus relatis per Valaſc. *de jur. Emph. q.* 27. *n.* 52. Animadverte tamen, quod *d. l.* loquitur de locatione facta per venditorem emptori & Gloſ. ibi *in verſ. exſolvat*, dicit locatorem, ſimulque venditorem non teneri exonerare mercedem re perempta, redditque rationem, quia poſt perfectam emptionem rei, periculum omne ſpectat ad emptorem, & conſonant tradita . 11. *n.* 26. quæ ratio non applicatur in caſu, quo dominus rem illam vendat, & recepto pretio eam conducat, de quo ſupra *d. n.* 48. imo ibi retorquetur, & ideo difficilius in eo ſuſtineri poteſt, quod remiſſio non ſit facienda.

84 Et ſi ſit facta locatio cum pacto, quod conductor debeat bona ſibi francare, & liberare mediante ſolutione pretii conventi, idem erit dicendum, quod ſcilicet nequ. huic conductori facienda ſit remiſſio mercedis, quia

85 hoc pactum alterat naturam locationis, & facit eam contractum innominatum magis accedentem venditioni, quam locationi ut probat Alex. *conſ.* 76. *n.* 11. *& ſeq. lib.* 5 unde in ea habere debent locum potius regulæ venditionis, quæ ſunt contra remiſſionem, ut dictum fuit ſupra, quam locationis, Carocc. *de loc. tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 42. Pantaſchman *d. ll. quæſt.* 5. *num.* 29.

86 Sicut debet fieri iſta remiſſio a domino conductori, ita etiam debet ſine dubio fieri a primo conductore ſubconductori ſuo, quatenus ſublocaverit, idque etiamſi ipſe ſublocator eam a domino non obtinuerit, ſive ex culpa ſua, quia obtinere potuiſſe, ut per Menoch. *conſ.* 27. . 35. ſive etiam ſi ipſi non deberetur, puta quia plura prædia ſimul conduxiſſe & unum tantum ſublocaſſet, ex quo ſolo non

87 potuerint fructus percipi, vel conduxiſſet ad plures annos, & pro uno tantum, in quo cecidit ſterilitas, ſublocaſſet, merito enim tunc eam petit ſubconductor, ex quo damnum intolerabile paſſus, & quamvis eam petere nequeat ſublocator, ex quo conſideratis omnibus fructibus prædiorum ſimul conductorum non ſentiat damnum ſufficiens ad obtinendam, Boſſ. *in ſua prax. tit. de remiſſ. mer. n.* 22. Caroc. *eod. tit. q.* 7. Rauſen. *reſ l.* 26. *n.* 3. Fab. *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *in fin.* 27. ubi, & ſi prius condemnari ſe paſſus fuiſſet a domino, quam ipſe conveniretur a ſubconductore.

88 In caſu autem quod in ſublocatione adſit pactum de facienda remiſſione ſubconductori, quam faciet dominus conductori, ſi eveniat, quod dominus eam non faciat, neque eam facere debebit primus conductor ſuo ſubconductori ſecundum Alex. *con.* 3. *lib.* 1. verum contrarium in eodem caſu conſuluit Socc. Sen. *conſ.* 44. *lib.* 1. cui ſubſcripſit Jo. de S. Severino, ut refert idem Soccin. *in l. ſi quis arbitratu n.* 27. *circa fin. ff. de verb. oblig.* & conſuluit etiam Barbat. *conſ* 21. *lib.* 2. ſed replicavit reſpondendo eorum motivis Alex. *conſ.* 97. *lib.* 3. de quo meminit Felin. *in rubr. de reſcript. poſt princ.* & in ſimili caſu adſunt etiam conſilia diverſa penes Purpurat. *conſ.* 473. ubi ipſe *ſub n.* 26. *verſ. & ita remotes*, concludit remiſſionem non eſſe faciendam, ſed *ſub n.* 27. *verſ. aliud facere*, dicit teneri ſublocantem facere diligentias pro illa aſſequenda a domino, & ſubdit difficultatem eſſe, ſi dominus ſit Princeps, & non poſſit conveniri. Et opinionem Alex. ſequitur etiam noviſſime D. meus de Luca *diſc.* 6. *n.* 10. *tit. de locat. & cond.*

De caſibus in quibus facienda remiſſio mercedis.

S U M M A R I U M.

1 *Remiſſio mercedis generaliter facienda conductori in omni caſu impediente perceptionem fructuum.*
2 *Dummodo impediatur vi majore cui reſiſtere non poſſit.*
3 *Remiſſio mercedis facienda eſt propter incurſum hoſtium.*
4 *Et dummodo ſuperveniat bellum.*
5 *Et ſive bellum ſit juſtum, ſive injuſtum.*
6 *Remiſſio in eadem ſpecie danda eſt ſi ſuperveniat peſtis.*
7 *Peſtis eſt bellum Divinum, & valet argumentum a bello ad peſtem.*
8 *Peſtis eſt major quam bellum, & majorem excuſationem præbet.*
9 *Propter bellum, & peſtem non fieri remiſſionem in locatione gabellarum, tenent aliqui.*
10 *Communis tamen eſt in contrarium.*
11 *Decl. primam procedere ſi gabella non ſit locata, ſed vendita.*
12 *Remiſſio mercedis propter bellum, & peſtem, & ſimiles caſus, non ſit abſolute, ſed ſolum quatenus impediant uſum rei.*
13 *Conductor domus non petit remiſſionem mercedis propter bellum, vel peſtem, niſi fuerit ab ea coactus recedere.*
14 *Remiſſio mercedis non ſit conductori ex eo, quod creditor locatoris fecerit ſolum executionem in bonis locatis.*
15 *Ampl. non fieri remiſſionem conductori domus ex eo quod propter bellum, vel peſtem ab illa migraverit, ſi in ea mobilia retinuerit.*
16 *Lim. ſi penſionem anticipate ſolviſſet, quia poſſet inſiſtere ad effectum eam recuperandi.*
17 *Conductore prædii ruſtici facienda eſt remiſſio propter bellum, vel peſtem, ſi coloni ab eo diſceſſerint, vel mortui fuerint.*
18 *Et generaliter facienda eſt remiſſio in dictis caſibus, ubicumque conductor damnum ſufficiens ad eam paſſus fuerit.*
19 *Propter peſtem parvam non eſt facienda remiſſio.*
20 *Propter tranſitum exercitus in menſibus, in quibus fructus non colliguntur, non ſit remiſſio.*
21 *Secus ſi milites damnum frugibus intulerint.*
22 *Debitoribus negocii non ſolvendo effectis propter bellum, ceſſante culpa conductoris erit facienda remiſſio.*
23 *Remiſſio facienda eſt non ſolum propter bellum, & peſtem, ſed etiam propter eorum juſtum timorem.*
24 *Et generaliter pro quocumque timore impediente perceptionis commoditatem.*
25 *Ampl. etiamſi periculum non adeſſet.*
26 *Secus ſi juſta non eſſet cauſa timendi.*
27 *Remiſſio mercedis facienda eſt propter timorem malorum ſpirituum.*
28 *Timor, ut præbeat cauſam remiſſionis mercedis, debet ſupervenire poſt contractum, & denunciari locatori.*
29 *Remiſſio facienda eſt impedimento ſuperveniente ex facto Principis.*
30 *Factum Principis reputatur caſus fortuitus.*
31 *Ampl. faciendam eſſe remiſſionem propter factum Principis etiamſi ſit juſtum.*
32 *An autem ſufficiat factum Principis fundatum in lege ante contractum edita eſt opinio controverſa.*
33 *Facto Principis injuſto exiſtente debet conductor obſiſtere, & quomodo.*
34 *Remiſſio mercedis non debetur propter aliquod accidens impediens uſum rei deſtinatum, non autem aliud.*
35 *Contraria eſt magis communis.*
36 *Ampl. ut ſi domus eſſet conducta principaliter ad unum, & ſecundario ad alium, ſufficiat impedire uſum principaliter conſideratum. & n. 37.*
38 *Remiſſio mercedis propter impedimentum alicujus uſus an ſit facienda attenditur an ille uſus ſit principalis ex intentione conductoris.*
39 *Et ubi non appareat ad quid principaliter fuerit facta conductio recurritur ad conjecturas.*
40 *Et attenditur qualitas domus, itaut ſi ſolitum ſit in ea aliquid exerceri cenſeatur ad illud locata.*
41 *Attenditur etiam qualitas perſonæ conductoris ſi ſolitus ſit exercitium facere, vel non.*
42 *Et attenditur ſimul qualitas perſonæ, & rei conductæ.*
43 *Et ſtatur in hoc arbitrio Judicis.*
44 *Et ſtantibus conjecturis, quod domus fuerit locata ad aliquod exercitium particulare, non excluditur per clauſulam* ad habendum &c.
45 *Clauſula* ad habendum &c. *ſolet apponi magis de ſtylo Notariorum, quam de partium voluntate.*
46 *Et quando eſt in parte executiva non alterat diſpoſitionem principalem, ſed ejus naturam ſequitur.*
47 *An autem hoc idem procedat, ſi eſt in parte diſpoſitiva, ſunt hinc inde opiniones.*
48 *Remiſſio mercedis ſit generaliter propter ſterilitatem.*
49 *Etiam in Prædiis Civitatum fiſci.*
50 *Decl. procedere ſi ſterilitas cauſetur per accidens extrinſecum, ſecus autem ſi a qualitate intrinſeca fundi.*
51 *Culpa prodeſſe non debet.*
52 *Jus Canonicum non eſt dicendum, quod diſcrepat a jure civili, quando conciliari poſſunt.*
53 *Remiſſio facienda eſt etiam propter ſterilitatem procedentem a qualitate intrinſeca fundi, ſi omnes prorſus fructus deficiant, & num. 77.*
54 *Remiſſio facienda eſt propter inundationem fluminis.*
55 *Etiam conductori domus in Civitate exiſtentis, ſi ejus habitationem inundatio impediverit.*
56 *Lim. ſi conductor impedire potuit inundationem, & non impedivit.*

57 Re-

Digitized by Google

57 *Remiſſio mercedis facienda eſt propter ſiccitatem.*
58 *Et ubi propter magnum frigus vites perierint.*
59 *Et propter Graculos, & Sturnos fructus devaſtantes.*
60 *Et propter Locuſtas.*
61 *Locuſtarum voracitas magna eſt.*
62 *Remiſſio facienda eſt etiamſi propter timorem locuſtarum, colonus deſierit colere agros conductos.*
63 *Remiſſio non eſt facienda eo quod vinum coaceſcat.*
64 *Et tam ſi producatur acidum a vinea, quam etiam ſi coaceſcat ex aliqua culpa coloni.*
65 *Nec facienda remiſſio ſi vinea propter vetuſtatem faciat uvam paucam, & malam.*
66 *Nec ſi vinea ſit nimis nova.*
67 *Decl. procedere in locatione ad longum tempus, non in locatione ad annum ſi conductor ignoravit.*
68 *Sufficit tamen, quod perpendere potuerit.*
69 *Remiſſio non eſt facienda ex quo ſegetes corrupta ſint rancia, vel erbis.*
70 *Rancia quid ſint.*
71 *Remiſſio non eſt facienda propter ſpinas.*
72 *Remiſſio mercedis etiam in caſibus in quibus non eſt facienda, fieri debet deficientibus prorſus omnibus fructibus, & n. 76.*
73 *Dictiones*, ſed & *ſimul poſita importans diverſitatem facti, & identitatem juris.*
74 *Dictio* ſed, *ubi eſt ſola abſque dictione*, & *importat diverſitatem facti, & juris.*
75 *Verbum* labes, *quid ſignificet relative.*
78 *Remiſſio, ut fieri debeat propter ſterilitatem neceſſe eſt, quod conductor ſeminaverit, & bene coluerit.*
79 *Et probanda eſt ſeminatio, & cultura ut petatur remiſſionem.*
80 *Lim. ſi omiſſa ſit cultura ob aliquem juſtum timorem.*
81 *Cultura, & ſeminatio ſemel facta ſi per inundationem devaſtata fuerit non tenetur conductor iterum ſeminare ad effectum aſſequendi remiſſionem mercedis.*
82 *Remiſſio non eſt facienda propter damnum eveniens culpa conductoris.*
83 *Decl. procedere ſi culpa ſit ordinata ad caſum.*
84 *Remiſſio mercedis non debetur propter ſterilitatem conductori, qui decimas ſolvere omiſit.*
85 *Propter non ſolutionem decimarum venit ſterilitas.*
86 *Remiſſio non debetur conductori ſcelerato, & mala vita.*
87 *Remiſſio non debetur ſi de tempore locationis vigebat cauſa, propter quam remiſſio petitur.*
88 *Et non ſolum ſi vigebat, ſed etiamſi imminebat itaut provideri poſſet.*
89 *Remiſſio non fit propter caſus valde ſolitos, ut grandines in Lombardia.*
90 *Et non fit propter pluvias immoderatas in agro Romano.*
91 *Imo in dicto agro non fit propter ſterilitatem ex quacumque cauſa niſi ob grandines quo caſu poteſt conductor ante recollectionem fundum renunciare.*
92 *Remiſſio non debetur conductori molendini periculis fluminis ſubjecti ex quo per excreſcentiam aquarum impediatur molere.*
93 *Maxime ſi omiſerit facere diligentias quas faciebant anteriores conductores.*
94 *Ignorantia qualitatis rei non juvat conductorem ad petendam remiſſionem ſi ſcire potuit.*
95 *Ampl. ut non ſufficiat jurare ſe ignoraſſe.*
96 *Limit. in qualitatibus occultis quas facile ſcire non potuit.*
97 *Decl. quod dictum eſt non faciendam remiſſionem propter caſum, qui provideri potuit, non procedere ſi adſit pactum de ea facienda, quod aliud operari non poſſit.*
98 *Decl. 2. non procedere ſi perempta ſit ſubſtantia rei.*
99 *Idemque ſi ſublata res propter bellum.*
100 *Et non ſolum ſi perempta, vel ſublata in totum, ſed etiam in parte.*
101 *Remiſſio in caſibus, in quibus debetur non procedit ſi conductor caſum non denunciavit domino.*
102 *Contr. tenent aliqui.*
103 *Decl. hoc contrarium procedere in caſu, quo res ſit perempta, vel alias penitus conductori ſublata.*
104 *Item procedit dictum contrarium, ſi ex illa omiſſione denunciationis nullum prejudicium reſultavit locatori.*
105 *Locator ſi facta denunciatione caſus offerat rem, vel fructus recipere, & penſionem remittere, & conductor recuſet, non eſt amplius facienda remiſſio.*
106 *Remiſſio non eſt facienda propter caſum accidentem in fructibus poſt eorum recollectionem.*
107 *Decl. procedere ſi recollecti perfecte, & totaliter.*
108 *Et requiri eos eſſe in horreo reconditos.*
109 *Et non ſufficere eſſe reconditos, niſi trituratos, & mundos.*
110 *Et requiri, quod conductor poterit eis uti ad uſum deſtinatum.*
111 *Decl. 2. non procedere ſi fructus non poterant a fundo aſportari ex pacto cum conductore inito.*
112 *Et ſufficit etiam, quod non poſſet eos aſportare ex conſuetudine abſque pacto.*
Pacion. de Loc. & Cond.

113 *Decl. 3. non procedere ſtante aliquo pacto, ex quo appareat partes voluiſſe haberi rationem de fructibus collectis.*
114 *Decl. 4. non procedere, ſi merces ſolvenda erat in fructibus illis.*
115 *Et ſufficit mercedem eſſe conſtitutam in fructibus, quia intelligitur de fructibus fundi locati.*
116 *Secus ſi conductor fuiſſet conſtitutus in mora ſolvendi.*
117 *Hoc tamen non procedit ſi etiam in manibus locatoris fructus periiſſent.*
118 *Decl. 5. non procedere ſi fructus corrumpantur vitio territorii.*
119 *Contrarium tamen probatur.*
120 *Remiſſio non debetur, quando fructus ſunt percepti, ſed mala qualitatis.*
121 *Idem ſi percepti, ſed venduntur.*
122 *Remiſſio non debetur propter damnum paſſum a conductore in rebus propriis.*
123 *Remiſſio non debetur ubicumque ita fert conſuetudo regionis.*
124 *Remiſſio debetur ſi eveniat damnum in rei ſubſtantia.*

C A P U T XLVI.

Quoniam remiſſio mercedis fundatur in æquitate, quæ militat pro conductore, ut non teneatur ſolvere, dum non conſequitur utilitatem, ſeu commoditatem, cujus intuitu ſolvere promiſit, inde ſequitur, ut generaliter loquen- 1
do in omnibus caſibus, in quibus talem commoditatem, vel utilitatem percipere nequeat, facienda ſit ei remiſſio, dummodo impediatur aliqua vi majore, cui videlicet ipſe reſiſtere nequeat, *l. ex conducto 16. §. ſi vis, & l. ſi merces 28. §. vis major, ff. loc.* debet enim reſiſtere, ſi poteſt etiam adverſus 2
exercitum, *l. item quæritur, §. exercitu, ff. loc.* cum declarationibus tamen de quibus dictum eſt *in c. 29. de oblig. conduct.*

Exemplificari autem poteſt primo in incurſu hoſtium, 3
quo accidente deberi remiſſionem, habetur in ſpecie in *d. l. ex conducto, §. ſi vis.* Imo, & dummodo ſuperveniat Bellum deberi remiſſionem tradunt Corn. *conſ. 43. n. 8. & ſeq. lib. 2.* 4
Burſat. *conſ. 81. n. 17. & ſeq.* Caſtill. *var. lib. 3. c. 3. n. 43.* Viv. *opin. 247. n. 2. & ſeq.* Rot. cor. Mant. *decis. 9. n. 3.* & abſque ulla diſtinctione inter Bellum juſtum, & injuſtum Bart. in 5
l. ſi merces 27. §. culpa in prin. & Caſtren. *n. 2. ff. loc.* Corn. *conſ. 23. n. 9. lib. 2.* Alciat. *conſ. 93. n. 4.* ubi de communi *lib. 8.*

Sic etiam ſi ſupervenerit peſtis, erit alius caſus, in quo 6
facienda ſit remiſſio, Alex. *conſ. 107. n. 10. verſ. ad hoc lib. 3.* Surd. *conſ. 400. n. 33.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Cancer. *var. reſol. part. 3. cap. 15. n. 135.* Et hic caſus eſt 7
ſimilis præcedenti, quia peſtis eſt bellum Divinum, & ideo valet argumentum a bello, ad peſtem, Roland. *conſ. 81. n. 15. lib. 1.* Jo. de Amicis *conſ. 39. n. 7.* Nevizan. *conſil. 51. n. 6.* Ceph. *conſ. 716. n. 19.* Lancell. Gall. *conſ. 6. n. 14.* Theſaur. *q. 13. n. 6. lib. 1.* Boer. *dec. 228. n. 8.* Imo major eſt pe- 8
ſtis, quam bellum, & majorem excuſationem præbet, Bart. *in l. naturaliter num. 23. in fin. ff. de uſucap.* Corn. *conſ. 128. n. 8. & 27. ad med. lib. 2.* Valaſc. *de jure emphyt. quæſt. 27. n. 22.* Theſaur. *q. for. 13. n. 6. lib. 2.*

Et licet aliqui velint propter hos caſus, non fieri re- 9
miſſionem conductori Gabellarum, quos refert, & ſequitur Franc. Marc. *dec. 1078. n. 5. part. 1.* tamen communis eſt 10
in contrarium, quam tenent ſignanter Soccin. Sen. *conſ. 44. num. 4. lib. 1.* Calderin. *conſ. 5. per tot. tit. de locat.* Alex. *conſ. 107. n. 5. & ſeq. lib. 3.* Rimin. Sen. *conſ. 206. n. 1. & ſeq.* Bero. *q. 53. n. 5.* Roland. *conſ. 81. n. 54. lib. 1.* Burſatt. *conſ. 309. per totum,* Peregr. *de jur. fiſc. lib. 6. tit. 5. n. 41.* Guidopap. *dec. 630. num. 1.*

Verum quoniam Gabellæ ſolent quandoque vendi ad 11
unum, vel plures annos, ſi facta fuerit venditio, tunc procedet prima opinio, prout in præcedenti cap. fuit explicatum, & declarant Roland. *conſ. 81. n. 54. lib. 1.* Urſill. ad Afflict. *dec. 288. num. 2.*

Declarantur tamen iſti caſus belli, & peſtis, & ſimiles, 12
ut non abſolute, & per ſe operentur dari remiſſionem, itaut ſatis ſit, fuiſſe bellum, vel peſtem, ad hoc ut fieri debeat remiſſio, ſed occaſionaliter tantum, & cauſative, quatenus ſcilicet impediant conductorem, uti re conducta, vel ejus fructus percipere. Unde ſi agatur de domo locata, dabitur remiſſio conductori, quatenus propter bellum, vel 13
peſtem coactus fuerit ab illa recedere, & ſic illa uti non potuerit, Rolan. *conſ. 81. n. 34. lib. 1.* Gomeſ. *var. tom. 2. c. 3. n. 3. ver. ex quo primo* Franc. Coſta *conſ. 83. n. 11.* Valaſc. *de jur. Emph. q. 22. n. 7.* ſecus e contra, ſi ab ea non receſſerit, ſed ea continuaverit uti, Boſſ. *in ſua praxi tit. de remiſſ. merc. conduct. n. 40. ad med.* Guidopap. *dec. 63. n. 3.* Carpan. *ad ſtat. Mediol. c. 394. n. 258. anot. 2.* Urſil. ad Afflict. *dec. 258. n. 7.* Sic ubi creditor locatoris fecerit ſolum executionem in bonis locatis, ceperitque eorum tenutam, niſi etiam probetur cepiſſe actualem poſſeſſionem, non poteſt peti remiſſio, Rot. *dec. 773. par. tri. part. 4. divers.*

Imo etiam ſi ipſe conductor a domo migraverit, ſed adhuc 14
ea uſus fuerit retinendo in ipſa mobilia, quod non ſit facienda ei remiſſio, tradunt Cagnol. *in l. diem functo, n. 18. ad fin.*

& ſeq. ff. de off. aſſeſſor. Caroc. *de locat. tit. de remiſſ. merced. q. 8. n. 14.* ubi quod hoc eſt bene notandum, cum ſæpius
occurrat, Franc. Marc. *dec. 5068. ſub n. 3. & ſeq. part. 5.*
16 Quod tamen limitatur, ſi conductor anticipate penſio-
nem ſolviſſet, tunc enim quia penſio illa eſſet ſibi reſti-
tuenda, poſſet etiam res inſiſtere, donec ſibi reſtituere-
tur, ut probat Bero. *conſ. 540. n. 43. lib. 1.* & proinde re-
tentio mobilium in illa poſſet huic facultati tribui, & ſic
non concluderet continuationem conductionis, ſeu re-
nuntiationem juris petendi remiſſionem mercedis, ut vo-
luit Lancell. Gall. *conſ. 22. n. 19.* ubi etiam adducit aliam
limitationem, ſi res fuiſſet locata ad uſum alicujus artis,
quam poſtea conductor exerceret, dicam infra.
Sic in Prædiis ruſticis facienda erit remiſſio, ſi coloni a
17 prædio diſceſſerint, ſeu mortui fuerint, Carpan. *ad Stat. Me-
diol. c. 394. n. 357.* & generaliter ubicumque conductor dam-
num ſufficiens ad remiſſionem paſſus fuerit, & non alias. Ri-
pa *de peſte tit. 3. n. 25. & 26. verſ. nec obſtat*, Boſſ. *d. tit. de re-*
18 *miſſ. merc. n. 42. poſt med.* Caroc. *eod. tit. q. 8. n. 13.* Unde ſi
peſtis fuit parva, non erit facienda remiſſio, Moz. *tit. de loc.*
19 *c. 9. n. 4* & de bello, quod ſi tranſierit exercitus, & per qua-
tuor tantum menſes in loco permanſerit, ſcilicet Februarii,
Martii, Aprilis, & Maji, in quibus menſibus pauci admo-
20 dum fructus colligi ſolent, quod propterea non ſit facienda
remiſſio, cenſuit Rot. *in dec. 35. n. 4.* cor. Card. Mant. in qua
21 tamen deciſione ad finem habetur, quod cum veriſimile eſſet
aliquod detrimentum ab hoſtibus in frugibus illatum fuiſſe,
ut aliqui teſtes deponebant, & in hac re plurimum poſſit Ju-
dicis arbitrium, Bald. *conſ. 329. in fin. lib. 1.* placuit DD. il-
lius anni mercedem pro tertia parte eſſe remittendam.
Inter damna autem, quæ afferre ſolet bellum, aſcribi
ſolet etiam, quod debitores negotii locati effecti ſint non
22 ſolvendo, a quo relevandus erit conductor, ſi promiſſa ei
fuerit, vel alias de jure illi debita ſit relevatio a damnis,
niſi forte intercesſerit culpa ejuſdem conductoris, uti quia
omiſerit exigere, ut poterat ante timorem belli, at non
poterit ei imputari, quod non exegerit illos, quorum dies
nondum ceſſerat, neque illos quorum dies, licet ceſſiſſet,
tamen non expediebat adhuc eos exigere, prout hæc om-
nia latius explicat, & probat Ang. *conſ 312. n. 1. & ſeq.*
23 Et non ſolum propter bellum, & peſtem facienda eſt re-
miſſio, ſed etiam propter ſolum eorum timorem, prout de
timore Belli tradunt Natt. *conſ. 610. n. 31.* Burſat. *conſ. 85.
n. 16.* Ripol. *var. reſol. c. 12. n. 324. & ſeq.* adeout propterea
deberi remiſſionem pro tempore diffidiæ, quæ bellum præce-
dere debet, ac etiam pro tempore treguæ, in qua bellum
ad breve tempus ſuſpenditur, tradat Viv. *opin. 247. n 3. &
ſeqq.* Et de timore peſtis Guidop. *dec. 630. n. 3.* Urſil. ad
Afflict. *dec. 288. n. 3.* intelligendo tamen procedere, qua-
tenus ex timore ſequatur idem effectus, ut ſcilicet non
poſſit conductor percipere commoditatem rei locatæ &
damnum ſufficiens ad remiſſionem patiatur, Boer. *dec. 239.
n. 6.* Rot. coram Mantic. *dec. 35. num. 5.*
24 Imo quod dictum eſt de timore belli, & peſtis, proce-
dit generaliter in quocumque juſto timore, ex quo præ-
dictus effectus ſubſequitur, at text. *in l. habitatores, 30. §.*
25 *iterum. ff. loc.* ubi etiam ſi periculum vere non adeſſet, dum-
modo adeſſet juſta cauſa timendi. Unde non relevat id,
quod timebatur poſtea non eveniſſe, Caroc. qui alios cu-
mulat, & de communi teſtatur, *d. tit. de remiſſ. merc. q. 8.*
26 *n. 17.* Secus autem ſi cauſa timoris juſta non fuiſſet, quia ni-
hilominus deberet mercedem, ut dicit text. *in d. §. iterum.*
27 Exemplum timoris, in quo, ut plurimum periculum ve-
rum non adeſt, & tamen præbet juſtam cauſam petendi re-
miſſionem, eſt timor malorum ſpirituum, de quo memi-
nit Bart. *in auth. perpetua, n. 3. ad me . C. de Sacr. E l.* &
faciendam pro eo remiſſionem mercedis conductori, tra-
dit poſt alios Caroc. *de loc. tit. de remiſſ. merc. q. 8. n. 16* &
late Thor. *voto dec. ult. part. 2 per tot.* ubi refert plures
modos quibus ſpiritus apparere ſolent.
28 Neceſſe eſt tamen, ut timor conductori ſuperveniat poſt
contractum, quodque illum denunciet locatori, alias remiſſio
nem aſſequi non valeret, ut in prædictis terminis timoris
malorum ſpirituum, probat Valaſc. *de jur. Emph. q. 22. n. 7.*
29 Caſus etiam impedimenti, in quo debetur remiſſio, eſt
factum Principis, puta ſi demandaverit pro commoditate
publica, vel ad ornatum Urbis deſtrui domum conductam,
vel edicto prohibuerit admitti merces, quarum intuitu
conductor ad conductionem devenerat, vel aliter directe,
30 aut indirecte uſum rei locatæ impedierit, quia factum Prin-
cipis reputatur caſus fortuitus ad hunc effectum, Alex.
conſ. 151. n. 2. verſ. circa ſecundum lib. 6. Anan. *conſ. 74. n. 2.
verſ. in caſu autem iſto*, Cravet. *conſ. 95. n. 7. & 8.* Alciat.
conſ. 93. n. 4. ubi de communi *lib. 8.* Menoch. *conſil. 671.
ſub n. 5. & ſub n. 6. verſ. & hac quidem ſententia*, Bur-
ſat. *conſ. 309. n. 4. ad fin. & n. 9. ad fin. & ſeq.* Amat.
reſol. 28. n. 24. ad med. penes quos videri poterunt caſus
particulares, ſi quis eos deſideret.
31 Et facienda erit remiſſio hoc caſu quantumvis factum
Principis fuerit juſtum, & ad publicam utilitatem tendens,
adſintque litteræ id exprimentes, quia adhuc injuſtum eſſet,
quod conductor impeditus uti re, teneretur mercedem ſol-
vere, Corn. *conſ. 23. n. 9. & ſeq. lib. 2.* Burſat. *conſ. 200. n. 9.
verſ. nec objicitur*, Caſtill. *var. lib. 3. c. 3. n. 43. & ſeq.* ubi late.
Dubium tamen eſſe poteſt, ſi juſtitia ſit fundata in diſ- 32
poſitione Juris communis, vel etiam in præcedenti lege
ipſius Principis, vel alia, uti ſi præcipiat ſervari, quod
antea ſtatutum erat, licet forte per abuſum non ſervare-
tur, quaſi tunc non ſit caſus omnino ſuperveniens, & poſ-
ſet prævideri a conductore de tempore locationis, ac ideo
non valeat dici caſus fortuitus, *l. quæ fortuitis* cum ibi notat
per Bald. & Salyc. *C. de pignor. act.* Sed adhuc faciendum eſſe
deſalcum conductori cenſuit Parlamentum Delphinatus pe-
nes Franc. Marc. *dec. 62. per tot. part. 1.* ubi tamen loqui-
tur de facto ſuperioris, qui fecerat arrendamentum, ſeu
locationem, Amat. *reſol. 18. n. 52.* ſed contrarium tenuit
Rauden. *reſol. 64. n. 40. ver. 3. movetur, & ſeqq.*
Si autem factum Principis ſit injuſtum, tunc conductor 33
debet reſiſtere in quantum poteſt, modis quibus Principi
reſiſtitur, eum videlicet exorando, & rationes adducendo,
ac ſecundam juſſionem expectando, ſi agitur de præcepto
particulari ſibi facto, & adeſſe poſſit veriſimilis ſpes impe-
trandi, ut alibi jam probavi, nempe *in c. 28. a nobis. loc.* & ſi
non ſperet poſſe obtinere remotionem impedimenti ſibi præ-
ſtiti, debebit locatori denuntiare, & proteſtari, ne alias ta-
cendo, & proſequendo uti re conducta, modo quo Princeps
permiſit, videatur ejus facto acquieſcere, & proinde non
poſſit amplius ad effugiendam ſolutionem mercedum illud
allegare, ut ſenſit Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 50 n. 15.*
Dubitari etiam poteſt, an ſi conductor, non ſit impe- 34
ditus in totum, & abſolute uti, & frui re conducta, ſed
tantum fuit impeditus uti ad uſum deſtinatum, puta ſi con-
duxerit domum ad uſum hoſpitii, & impeditus fuerit hoſ-
pitium facere, ſed potuit domo uti ad alios uſus ac etiam
illam alteri ſublocare, tunc poſſit petere remiſſionem mer-
cedis. Pro negativa enim facere videtur text. *in l. cum
plures, in princ. ff. loc.* dum Bart. *ibi in ſumm.* notat, quod
ſi domus locata non poteſt habitari ei ad habitandum
locati, tunc facienda ſit remiſſio, nec deeſt ratio, quia
dum conductor poteſt domum alteri ſublocare, vel ea ad
alium uſum uti, ceſſare videtur damnum in ea quantita-
te, quæ requiritur, ad hoc ut petere poſſit remiſſionem,
ex traditis per Bero. *conſ. 143. n. 13. & 14. lib. 1.* non enim
ſufficit quodlibet damnum ut dicam infra ſuo loco.
At his non obſtantibus contrariam opinionem, quod 35
ſcilicet facienda ſit remiſſio, dummodo conductor non
poſſit uti ad uſum deſtinatum, etſi poſſet uti ad alium,
tenent magis communiter DD. Rom. *conſil. 178. n. 3.* Nat.
conſil. 610. n. 6. & ſeq. & late Lanrell. Gall. *conſ. 23. n. 20.*
Surd. *conſil. 563. n. 14.* penes quos alii.
Imo etſi domus ſit conducta ad plures uſus, dummodo 36
tamen principaliter ad unum certum conducta ſit, & ſe-
cundario ad alios, puta, principaliter pro faciendo hoſpi-
tio, & ſecundario ad habitandum, adhuc ſi non poſſit con-
ductor uti ad illum uſum principaliter conſideratum, quam-
vis non impediatur uti ad alium conſideratum ſecundario,
& quamvis etiam ad illum actualiter uſus fuerit, quia ſci-
licet habitaverit, adhuc facienda erit ei remiſſio, prout
docuit Bart. *in l. cum in plures, 62. in princ. ver. sed in propo-
ſito, ff. loc.* quem alii ſequuntur, & ſignanter ibidem Caſtr.
n. 5. Roman. *d. conſ. 158. n. 3.* Rip. *de Peſte, tit. de privil.
contract. n. 29.* Boſſ. *in ſua pract. tit. de remiſſ. merced. n. 40.*
Moz. *tit. de loc. . n. n. 6.* Carp. *ad Stat. Mediol. cap. 394.
n. 260. lib. 2.* Menoch. *de arb. caſ. 440. n. 1.*
Dicit autem Bart. ubi ſupra, quod ſi conducta ſit do- 37
mus ad habitandum, licet conductor habuerit etiam ani-
mum in ea hoſpitandi alios, tunc non ideo, quod veni-
re non potuerint hoſpites, facienda erit remiſſio, dum
actum fuit inter eum, & dominum, ut habitare, & hæc
fuit cauſa locationis, quæ effectum habuit, ſi autem con-
ducta ſit domus ad hoſpitandum, ſeu faciendum ibi hoſ-
pitium, & ſic cogitatum de iſto fructu hoſpitii, adeo ut
habitatio conductoris potius ſit ad præbendum ipſum mi-
niſterium hoſpitatoris, quam principaliter conſiderata, &
tunc licet habitet, facienda erit remiſſio, & addit ratio-
nem Bart. quia nullum fructum percipit, magis enim ex-
pendit in retinendis ibi fulcimentis, quæ eſſent in hoſpi-
tio neceſſaria, quam ſit commoditas habitationis.
Ex hac vero notabili doctrina ab aliis, ut ſupra approba- 38
ta, infertur non ſolum attendi debere, quæ fuerit principa-
lis intentio contrahentium in actu locationis, prout ultra
præcitatos notavit Caroc. *de loc. & cond. tit. de remiſſ. merc.
q. 8. n. 85. & ſeqq.* ſed etiam an vere, & actualiter conductor
perceperit utilitatem conſiderabilem ex re conducta, pon-
derando etiam expenſas factas occaſione finis, quem habuit
in conductione, adeo ut diverſificetur per eumdem finem,
ſeu intentionem juris diſpoſitio in eodem facto, nam quod
ſupra diximus de conductore ad habitandum, quod etiamſi
cauſa peſtis domum reliquerit, dummodo in ea mobilia
retinuerit, non poſſit petere remiſſionem, videmus non
proce-

Digitized by Google

procedere in caſu, quo habuerit principalem finem faciendi in ea hoſpitium, imo, & fortius, quod tunc etiamſi ultra retentionem mobilium ipſe quoque habitaverit, adhuc remiſſionem petet, ſi alios hoſpitari non valuerit, quod & firmavit Lancell. Gall. *conſ. 22. n. 19.*

Ubi autem non appareat ad quid principaliter facta fue- 39 rit conductio, recurritur ad conjecturas, & attenditur pro conjectura qualitas domus conductæ, ſi enim conſuetum eſt in ea tenere hoſpitium, inde arguitur, quod conducta ſit ad 40 hoſpitandum, ut docet idem Bart. *in præfata, l. cum in plures, 62. prope fin. ff. loc.* & idem quod ipſe dicit de hoſpitio, procedit etiam in aliis exercitiis. Roman. *conſ. 178. n. 3.* & e contra ſi domus non eſt ſolita ad tale exercitium locari, & multo magis ſi non eſt ad illud apta, habita ratione, nedum qualitatis illius, ſed etiam loci, in quo ſita ſit, ſumitur conjectura contraria, ſcilicet, quod ad illud locata non fuerit, ut poſt eumdem Bart. ibid. tradunt etiam Ripa *in tr. de peſte tit. de privil. contract. n. 29.* Rebuff. *de privil. Schol. privil. 11. n. 23.* Menoch. *de arbitr. caſ. 440. n. 6.*

41 Attenditur etiam qualitas perſonæ conductoris, an ſit artifex, vel conſuetus exercitium facere, ad quod dicit conduxiſſe, inde enim ſumitur conjectura, quod vere ita conduxerit, prout e contra, ſi non fuerit conſuetus ita conducere, ſumitur conjectura contraria, Bart. ubi ſupra Roman. *conſ. 178. n. 3.* Rebuff. *de privil. 11. n. 21. verſ. 3. concluſio.* Surd. *conſ. 56. n. 13.*

42 Et conſideratur etiam ſimul utraque qualitas, nempe conductoris, & domus conductæ, an videlicet iſta ſit proportionata pro illius habitatione, quia tunc arguitur ad illam conducta, ſi vero non ſit proportionata, ſed exceſſiva, 43 ſumitur inde conjectura, quod conduxerit cauſa in ex hoſpitandi alios, Rip. *in d. tit. de privil. contract. n. 27.* Rebuff. *d. privil. 11. n. 23. verſ. 5. concluſio,* Menoch. *d. caſ. 440. n. 8.*

Et cum his, ſimilibuſque conjecturis, & circumſtantiis, poterit Judex regulare arbitrium ſuum, cui quia in hac dubitatione certa, & determinata regula dari non poteſt, ſtandum eſt, ut tradunt Rebuff. *d. privil. 11. ad fin.* Menoch. *d. caſ. 440. num. 3.*

44 Parumque curandum erit, quod in inſtrumento locationis reperiatur ſolita clauſula *ad habendum, tenendum, &* 45 *quidquid placuerit faciendum,* nam ultra quod ea ſolet apponi magis de ſtylo Notariorum, quam de partium voluntate, ut tradunt Aretin. *in l. qui Romæ §. duo fratres, q. 8. ff. de verb. oblig.* Dec. *conſ. 521. n. 15.* Socin. Jun. *conſ. 126. n. 21. lib. 2.* verba illa *quidquid placuerit faciendum,* tamquam generalia intelligi poſſunt de omnibus, quæ placuerit facere circa uſum deſtinatum, & quando intelligi debeant de quocumque alio uſu, non tamen propterea valent excludere, quod fuerit certus uſus conſideratus principaliter, & alii ſecundario, quod ſufficit, ut dictum eſt ſupra, & in ſpecie de prædicta 46 clauſula *ad habendum,* reſpondit Lancell. Gall. *conſ. 23. n. 24. & ſeq.* ubi, & quod tanto facilius erat hoc dicendum in caſu ſuo, ex quo eadem clauſula poſita videbatur in parte executiva, quo caſu dicitur ſtare acceſſorie, & non valet alterare diſpoſitionem principalem, ſed ejus naturam tantum ſequitur, quod ultra ibi citatos firmatur etiam per Ciarl. *contr. 6. n. 27.* & Rot. *dec. 286. n. 7. part. 3. rec.* & cor. Burat. *dec. 87. n. 6. & 20.* quidquid ſit ubi eſſet in diſpoſitiva, quo caſu 47 adſunt contrariæ opiniones circa ejus operationem, nam quod alteret naturam contractus emphyteuſis Eccleſiæ, & faciat eam tranſitoriam ad extraneos, tradunt Curt. Jun. *conſ. 4. n. 1. ver. ſed quoniam* ubi de communi Rot. coram Caval. *dec. 293. n. 1. ver. quæ omnia,* & latius *in dec. 452. n. 3. & ſeq. part. 9. rec.* Contrarium vero pluribus adductis firmari videtur *in dec. 427. n. 11. & ſeq. eadem part. 9.* & in una Bononien. ſeu Ferrarien. Emphyteuſis 1. Apr. 1669. *§. neque tamen,* coram R. P. D. meo Calataju.

48 Et non ſolum ſit remiſſio mercedis, ſi conductor impeditur fructus percipere, aut re conducta uti per factum aliquod hominum, ſed etiam ſi per inclementiam, aut aliud accidens, ut generaliter, quod fiat propter ſterilitatem, eſt text. *in c. propter ſterilitatem de loc. & conduct.* quod procedit etiam 49 in prædiis civitatum, & fiſci, ut tradunt Boſſ. *in ſua pract. in tit. de remiſſione merced. conduct. n. 16.* & alii adductis Caroc. *de loc. & cond. eodem tit. q. 5. n. 2.* In prædiis autem Eccleſiæ, loquitur expreſſe text. *in d. c. propter ſterilitatem.*

50 Verum tamen eſt, quod ad hoc ut habeat locum hæc remiſſio, neceſſe eſt, ut ſterilitas cauſetur per aliquod accidens, illudque extrinſecum, alias enim ſi a natura, & qualitate intrinſeca fundi proveniat, ita ut nihil extra conſuetudinem accidat, remiſſioni locus non ſit, ut aperte diſtinguit text. *in l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis, ff. locat.* & tradunt Aret. *conſ. 52. n. 3.* Ruin. *conſ. 87. per tot. lib. 1.* Rimin. Jun. *conſ. 92. n. 26.* Boſſ. *in d. tit. de remiſſ. merc. n. 39.* Caroc. *eodem tit. quæſt. 6. n. 2. & 41.* Pinel. *in l. 2. Cod. de reſcind. vendit. part. 1. c. 3. n. 23.* Pantzſchman *de locat. quæſt. 4. num. 1. & ſeq.*

Sed contra hanc diſtinctionem videtur ſtatui de jure Canonico *in d. c. propter ſterilitatem de loc.* dum ibi habetur, faciendam eſſe remiſſionem propter ſterilitatem vitio rei ſine culpa Coloni, ſeu caſu fortuito contingentem, propter quam contrarietatem multum laborarunt interpretes, & in diverſas iverunt opiniones, primo enim aliqui voluerunt non poſſe dari inter jus Civile, & Canonicum concordiam in hoc puncto, & dicendum propterea jus Canonicum mitius agere cum conductore, & admittere facilius remiſſionem ei faciendam eſſe, & ita volunt, quod fiat, etiamſi ſterilitas evenerit vitio rei. Secundo loco voluerunt aliqui corrigendum eſſe dictum text. Canonicum, & legi debere *non vitio rei, ſed caſu fortuito,* ut ſic concordet cum lege civili. Tertio voluerunt, quod text. *in d. cap. propter ſterilitatem,* dum dicit, faciendam eſſe remiſſionem etiam pro ſterilitate vitio rei cauſata, intelligendum eſſe, quando Colonus in culpa eſt, puta quia tenebat vinum juxta ignem, & ideo coacuit, vel quia non ſarculavit, & extirpavit herbas malas, legem vero intelligendam eſſe quando non fuit in culpa, quia nempe vinum loco apto repoſuit, & malas herbas extirpare curavit. Quarto denique aliqui intelligunt id, quod dicit *cap. propter ſterilitatem,* ſi prædium locatum omnino inutile, & inhabile ſit vitio rei, & Hoſtien. *in d. c. propter ſterilitatem, n. 4. & 5.* refert omnes prædictas opiniones, & in fine dicit prævalere tertiam, & licet cæteri Canoniſtæ ibi, alii difficultatem non tangant, alii cum ipſo Hoſtienſe, ut plerumque ſolent, tranſeant, ut ſignanter Jo. And. *n. 14.* & Imol. *n. 17.* Zabar. *n. 2.* tamen dicta tertia opinio per Hoſtienſem approbata, quod ſcilicet text. Canonicus dicens faciendam remiſſionem propter damnum vitio rei procedens, intelligendus ſit, ubi intervenerit culpa coloni, duplicem patitur difficultatem, unam, quia in contrarium ſunt verba ipſiuſmet text. expreſſe dicentis *vitio rei ſine culpa coloni,* unde non poſſumus dicere, quod intelligi debeat, quando intervenit culpa; aliam, quia abſurdum omnino videtur dicere, quod textus Canonicus, qui vult, fieri remiſſionem conductori, intelligi debeat, quando intervenit culpa ipſius conductoris, & lex civilis, quæ dicit remiſſionem non eſſe faciendam, intelligi debeat, ubi non adeſt culpa; nam ita culpa prodeſſet, quod non eſt dicendum ad notata *in l. itaque fullo, ff. de* 51 *furt.* Rot. *dec. 91. n. 16. p. 6. rec.* unde potius videbatur dicendum totum contrarium, ut videlicet lex civilis quæ negat fieri remiſſionem colono, intelligatur, quando intervenit cum vitio rei, etiam ipſius culpa, jus vero canonicum remiſſionem admittens, intelligi debeat culpa ceſſante, prout vere in meo codice aperte loquitur. Sed ſi perpendantur verba *d. l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis,* iſte intellectus quoque difficultatem patitur, dum ibi ſimpliciter dicitur, quod *ſi vitia ex ipſa re oriantur, hæc ſolius damno eſſe,* & additur *veluti ſi vinum coacuerit,* & ſic loquitur in caſu, quo dominus fecerit omnes diligentias in cultura, & collectione fructuum, dum ſupponit feciſſe vinum, & huic exemplo poteſt applicari, quod dicit Hoſtien. faciendam non eſſe remiſſionem ex hoc capite, ſi conductor collocaverit vinum juxta ignem, quia tunc aceſcere non eſſet vitium ex ipſa re locata oriens, ut manifeſte ſupponit textus, ſed eſſet vitium oriens ex illa collatione prope ignem. Eſt igitur dicta tertia opi- 52 nio periculoſa. Et quoad primam, quod jus Canonicum, & civile in hoc diſcrepent, & non poſſint conciliari, obſtat monitio Archidiac. relata per Felin. *in c. Eccleſia S. Mariæ, n. 38. verſ. & ideo dicit de conſtit.* dicentis *caveas tibi ne dicas legi canonem obviari, ſi concordare poteſt;* & idem eſt de ſecunda, nam correctio jurium ſemper eſt evitanda ex traditis, per 53 Menoch. *conſ. 205. n. 46. & conſ. 906. n. 36.* & ita remanet tantum ultima, quod *dictum c. propter ſterilitatem* intelligi debeat, ſi prædium locatum ſit omnino inutile, tunc enim bene concordabit cum jure civili, *in d. §. ſi vis tempeſtatis* dum ibi expreſſe habetur, quod ſi labes omnem fructum tulerit, facienda ſit remiſſio, & intelligi poteſt, & debet etiam de labe vitio rei eveniente, ut dicam infra, & ſic jura reducuntur ad concordiam, prout fieri debet ſemper, ac poteſt.

Remanente itaque firma diſtinctione, ut ſi ſterilitas eveniat per accidens extrinſecum, facienda ſit remiſſio, ſecus autem, ſi eveniat ex ſolo vitio rei ut habetur *in d. l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis, ff. loc.* & tradunt DD. ſupracitati. Deveniamus ad exempla primi membri, nempe accidentium extrinſecorum, primum quod habetur in dicto text. eſt vis fluminis, unde nulli dubium quod ſi contigerit flumen cre- 54 ſcere, & ſuperatis ripis agrum conductum mundare, & fructuum perceptionem impedire, aut illos notabiliter deteriorare, uti ſi adeſſet in eo fœnum, quod remaneret cœnoſum taliter, ut Beſtiæ non poſſent illud comedere. facienda erit remiſſio, Corn. *conſ. 12. n. 3. verſ. item remittendum lib. 4.* Caball. *conſ. 102. n. 12. lib. 2.* Burat. *dec. 210. n. 3.* & multo magis ſi devaſtaverit formam agri vel aqua totum ſubmerſerit, Alex. *conſ. 112. n. 1. lib. 1.* Coſta *conſ. 30. ſub n. 6. & per tot.*

Et idem etiam erit, ſi in Civitate aqua fluminis extra modum tumeſcentis ingreſſa fuerit domum conductam, & 55 habitationem conductori impedierit, ex relat. per Tuſc. *lit. C. concl. 615. n. 26.* ubi dicit hoc idem ſi propter talem inundationem non poſſint inhabitari manſiones inferiores tempore æſtivo, prout ſolent Florentiæ, & alibi. Imo etiam ubi conductor expenſas fecerit pro expurganda domo

ab immunditiis, quas aqua reliquerat, poterit eas in ſo-
lutione mercedum ſibi retinere, ut dixit Rot. *in dec. 90.*
n. 6. poſt Zacch. *de oblig. Cam.* cum ſint impenſæ neceſ-
ſariæ, ut re uti poſſit, quæ ſpectant ad locatorem, ut
pariter dictum eſt *cap. 34. §. 1. num. 1.*
56 Verum quia inundatio per homines diligentes impediri
poteſt, & conductor tenetur cuſtodire rem conductam,
& periculis in quantum poteſt obviare, ut pariter alibi
dictum eſt, inde ſequitur, ut quatenus inundationem im-
pedire potuerit, & omiſerit, non debebitur ei remiſſio,
ut firmavit in ſpecie Burſat. *conſ. 11. n. 31.*
Si autem ſuperabundantia aquarum ſit accidentalis, qua-
57 tenus impediat perceptionem fructuum, præſtat occaſio-
nem conductori juſte petendi remiſſionem mercedis, ita
quoque dicendum de caſu contrario, nimiæ videlicet pe-
nuriæ earumdem, Sebaſt. Medic. *de caſib. fortuit. part. 2. q. 5.*
ad fin. Caroc. *d. tit. de remiſſ.* Medic. *q. 2. n. 6.* & de exceſ-
ſivo, & non aſſueto calore expreſſe habetur in eadem *l.*
ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis, ff. loc. & idem quo-
58 que dicendum eſſet e contra, ſi propter nives, & conti-
nuum frigus, vites pro majori parte periiſſent, ut late
probavit Peregrin. *conſ. 98. n. 1. & ſeq. lib. 5.*
Exemplum etiam expreſſum *in d. §. ſi vis tempeſtatis* ha-
59 betur gracculorum, & ſturnorum, ut ſcilicet ſi superve-
nerint, & fructus devaſtaverint, facienda ſit remiſſio, Ca-
roc. *de locat. tit. de caſu q. 12. n. 9. & 10.* ubi explicat, quid
ſit Graccului, & ejus damna refert. Addit text. prædi-
ctus, *& ſi quid ſimile acciderit.* Unde idem ſine difficultate
60 dicendum erit de locuſtis, prout eſt etiam text. de eis
expreſſus *in l. excepto 18. C. loc.* & tradunt Sebaſt. Medic. *de*
caſib. fortuit. part. 2. q. 10. n. 39. Magon. *dec. Florent. 67. n. 11.*
& ſeq. ubi quod horum animalium dira voracitas ubicum-
61 que impellitur, tantam peſtem frugibus affert, ut ſumma
diligentia opus ſit, quodque non minus ad eorum debellatio-
nem hominum agmina colliguntur, quam ſi adverſus ho-
ſtes dimicandum foret, ut de Gn. Sicinio Prætore refert
Livius *lib. 2. dec. 5.* & meminit Plin. *in hiſt. natur. lib. 11.*
c. 29. & Cerenaica erat lex, ut deſertoria pœna tenere-
tur, qui ingentem vim, & fœtum locuſtarum non de-
bellaſſet, ut refert Alex. ab Alex. *gen. al. dier. lib. 5. c. 5.*
62 Imo & fortius voluit Magon. *in præfata dec. n. 22. &*
ſeq. quod ſtantibus locuſtis, debeatur remiſſio conductori-
bus, etiamſi deſierint agros colere propter earum timo-
rem juſtum, quia ut tradunt Philoſophi naturales, locu-
ſtæ Autumni tempore ova condenſa pariunt, quæ ſub ter-
ra hyemis frigore durant, & ſubſequenti anno veris tem-
pore emittunt locuſtas parvas nigrantes, & ſine plumis,
pennisque reptantes, ut refert Caſſan. *conſ. 5. col. 1.* & de
juſto timore habetur ratio ad remiſſionem faciendam, ac
de ipſo caſu fortuito, citatas ad hoc auctoritates DD. quas
omitto, quia firmatum eſt ſupra.
63 Exemplum autem ſterilitatis cauſatæ a qualitate intrinſe-
ca rei propter quam dictum eſt ſupra, quod ceſſante culpa
coloni non facienda ſit remiſſio mercedis, eſt ſi vinum coa-
cuerit, ut habetur *ex d. l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis*
ff. loc. quod intelligo ſi acidum vinum vinea producat, aut
64 talis naturæ, ut ea ſe coaceſcat, non enim intelligi poteſt
text. ut loquatur in caſu, quo coaceſcat culpa coloni, puta
qui illud juxta ignem poſuerit, ut adverſus doctrinam Ho-
ſtien. *in c. propter ſterilitatem, n. 5. de loc.* dixi ſupra, lo-
quitur enim aperte text. de damno proveniente a qualitate
rei locatæ, & ſic vineæ, non tamen propterea ſentio, quod
in contrario caſu, quo videlicet vinum acidum fiat alia de
cauſa quam vitio rei, contrarium ſit dicendum, ſcilicet eſſe
faciendam remiſſionem, quia adhuc non erit facienda, ſed
alia ratione, quam illa de qua loquitur text. videlicet, quia
erit damnum colono culpa ſua eveniens, vel quatenus culpa
ceſſet, erit damnum accidens in fructu poſt ejus perceptio-
nem, quæ damna non cauſant remiſſionem, ut dicam infra,
& text. aperte loquitur remiſſionem non eſſe faciendam ea
ratione, quia ſit damnum proveniens ex qualitate rei lo-
catæ, & ſic vineæ, quod etiam procedit in aliis damnis ab
eadem qualitate rei provenientibus, uti ſi ab ejus vetuſtate
65 proveniat, quod producat uvam paucam, & malam, quod
non ſit facienda remiſſio, eſt text. *in l. ſi uno 17. §. cum qui-*
66 *dam, ff. loc.* & tradit Capr. *reg. 86. n. 31.* & idem erit de arbo-
ribus, ac de vineis nimis nova, ut per Caroc. *de loc. & cond. tit.*
de remiſſ. merc. q. 8. n. 44. ubi tamen refert Petr. Jac. *in ſua*
pract. tit. de libell. ex conduct. col. 6. dicentem hoc procedere in
67 locatione ad longum tempus, ſecus autem in locatione ad an-
num, quia tunc eſſet diſtinguendum an ſciverit, vel ignorave-
68 rit, & adhuc poteſt ſufficere, quod perpendere colonus potuerit
ad hoc, ut ſibi imputare debeat, ut ſenſit Capr. *d. reg. 88. n. 31.*
Aliud exemplum ſterilitatis non præbendi cauſam remiſ-
ſioni mercedis eſt, ſi raucis, vel herbis ſegetes corruptæ ſint
69 *d. l. ex conducto. §. ſi vis tempeſtatis, ff. loc.* ubi Gloſ. dicit quod
raucæ ſunt ſpinæ, ſed additio eam corrigit, dicens quod imo
70 ſint vermes terreni, & aliis adductis idem tradit Caroc. *de*
locat. tit. de caſib. q. 12. n. 14. ubi quod ſunt vermes radices
arborum lædentes, ſed quatenus text. de ſpinis non loqua-
tur, adhuc ad eas poteſt extendi propter identitatem ratio-
nis, cum & illæ proveniant a mala qualitate intrinſeca 71
terreni, prout aliæ herbæ ſegetibus damnum inferentes,
propter quas non eſt facienda remiſſio, ut habetur in textu.
Ex prædictis exemplis ad alia inferri poteſt, verum quia
J.C. *in d. l. ex conducto 16. §. ſi vis tempeſtatis.* Poſt relata
exempla præfata damnorum provenientium a natura rei, &
cauſam remiſſionis non præbentium, immediate addit: *Sed*
& ſi labes facta ſit, omnemque fructum tulerit, damnum Co-
loni non eſſe. Laborant interpretes circa intellectum dicto-
rum verborum, ut patet ex relatis per Pinell. *in l. 2. p. 1.*
c. 3. n. 23. C. de reſc. vend. Caroc. *de loc. d. tit. de caſu q. 12. n.*
18. & 19. ſed omiſſis quæ late dici poſſent, propter ſubjectam
materiam, & continuatam orationem, intelligi valent, ut
contineant, ſeu importent ſaltem implicite aliud exem- 72
plum damni non præbentis remiſſionem, videlicet ſi evene-
rit labes, ſimulque contineant limitationem, ut id non pro-
cedat, ſi labes tulerit omnem prorſus fructum, quod enim
importent aliud ſimile exemplum, in quo de Jure non ſit fa-
cienda remiſſio, prout facienda non eſt in exemplis præce- 73
dentibus, reſultat ex illis dictionibus, *ſed &*, quæ ſimul ap-
poſitæ important diverſitatem facti, & identitatem juris
Boer. *dec. 155. n. 20.* Sanch. *de matr. lib. 6. diſp. 22. n. 18.* cum
aliis late cumulatis per Barb. *dict. 360. n. 1.* & ſic alium caſum
diverſum in facto, ſed in quo idem Juris ſit, ſcilicet ut eo-
dem modo non ſit facienda remiſſio, licet dictas dictiones 74
importare diverſitatem facti, & Juris, dicat Pantzſchman *de*
loc. q. 5. n. 25. in fin. quia procedit in dictione *ſed*, quando
non eſt ei juncta dictio *&*, ut diſtinguendo declarant præ-
citati DD. unde ſi veniant vermes in fructibus, flamma in
fabis, lolium in tritico, & ſimilia non erit facienda remiſ-
ſio, Caroc. *d. tit. de caſu q. 12. n. 14.* & generaliter, quod in
quacumque labe, quæ non tollat omnem fructum non ſit
facienda remiſſio, probant eadem verba text. a contrario
ſenſu, dum enim requirit, quod labes fructum omnem
tollat, ad hoc, ut facienda ſit remiſſio, datur intelligi, quod
ubicumque omnem fructum non tollit, remiſſio non ſit
facienda, valet enim regulariter in legibus dictum argu-
mentum a contrario ſenſu, Roman. *conſ. 399. n. 1.* Everar.
in loc. a contrario ſenſu in princ. & n. 7. quæ tamen regula 75
patitur ſignanter novem limitationes quas ibidem Everar.
refert, de ſignificatione autem dicti verbi, *labes*, ſi cupis
aliquid videre, adeas Caroc. *d. tit. de caſib. n. 19.* & vide
etiam Gloſ. *in l. licet verb. lue, C. loc.* & quod aliqui non la-
bes, ſed tabes legendum putent referunt Spiegel. *in Lexi-*
con. verb. labes, & Calvin. *eod. verb. & ver. tabes.*
Quod vero dicta verba contineant limitationem regulæ
pro non facienda remiſſione, ut non procedat ſi omnem fru-
ctum labes tulerit, patet ad ſenſum. Imo dicta limitatio po- 76
terit generaliter intelligi, ſeu etiam extendi ad omnes caſus
prædictos, in quibus regulariter remiſſio facienda non eſt,
ut videlicet non procedat, ubi nullos prorſus fructus con-
ductor collegerit, ut ſentiunt Aretin. *conſ. 52. n. 3. in fin.*
Ruin. *conſ. 87. n. 1. verſ. quia ergo lib. 1.* Pinell. *in l. 2. C. de*
reſc. vend. part. 1. c. 3. n. 23. verſ. Sed intelligis, fundatur enim
in ipſa deficientia fructuum totali, & ideo ubicumque to-
taliter fructus deficiunt, militat eadem ratio legis, & con-
ſequenter militare debeat etiam ejus diſpoſitio, prout pro- 77
cedere etiam in caſu quo deficiant vitio rei, itaut præ-
dium locatum ſit omnino inutile, & ita procedere text. *in*
c. propter ſterilitatem de loc. & conciliari *cum l. ex conducto*
16. §. ſi vis tempeſtatis, ff. eod. dictum eſt ſupra, n. 53.
Subdit text. *in d. l. ex conducto, §. ſi vis tempeſtatis*, quaſi
poſt dictæ limitationis. *Ne ſupra damnum ſeminis amiſſi*
mercedem agri præſtare cogatur, unde inferri poteſt, quod
ad hoc, ut ſit locus dictæ limitationi, neceſſe ſit, ut con-
ductor ſeminaverit, imo hæc eſt limitatio generalis omnium 78
caſuum, in quibus petitur remiſſio mercedis ob deficien-
tiam, ſeu non perceptionem fructuum, ut procedant qua-
tenus conductor eos ſeminaverit, & agrum bene coluerit,
quod & probat text. *in eod. l. in fin.* ibi *ſi Prædium coluiſti pro-*
pter caſum incendii repentini, non immerito ſubveniendum ti-
bi eſt. Unde nil relevat eveniſſe ſterilitatem, vel alium caſum
remiſſionis, ſi conductor non coluerat. Capra *reg. 88. n. 30.*
Valaſc. *de jur. Emph. q. 27. n. 42.* Grat. *dec. Marc. 272. n. 3. &*
ſeq. & quidquid in contrarium dicat Ripol. *var. c. 22. n. 308.*
& ſeq. conſiderare debet Judex de cultura præcedenti, cum
alias ex ejus omiſſione fundus ſterilis reddatur, & ſic non
poſſit imputari caſui ſupervenienti, quod conductor fru- 79
ctus amiſerit, ut docet Salic. *in l. ſi uno 17. n. 1. verſ. & mul-*
ta, Burſat. *conſ. 11. n. 37.* & propterea probanda eſt cultura
a conductore remiſſionem petente, Rot. *dec. 727. n. 1. p. 4.*
div. quæ eſt etiam *dec. 152.* poſt Zacch. *de obl. Cam.*
Declaratur tamen dicta limitatio, ut tunc impediat con-
ductorem petere remiſſionem mercedis omiſſio culturæ ne- 80
ceſſariæ, cum procedit a propria deſidia, ſecus autem ſi juſta
cauſa colere prætermiſit, uti ſi ob aliquem juſtum timorem;
ſive timor ſit periculi in perſona propria, uti eſt timor ho-
ſtium, peſtis, & ſimiles, ſive etiam ſi ſit juſtus timor amitten-
di ſemen, & labores, ut de timore locuſtarum, cenſuit Ma-
gon.

gon. *dec. Flor. 67. n. 22. & ſeq.* & excuſari conductorem ſi ef-
fectus demonſtravit, quod illi qui ſeminarunt modicum
fructum collegerunt, Surd. *dec. 87. n. 9. v. movit etiam*.
81 Si autem caſus evenerit, quod poſt culturam agrorum, &
ſemen projectum flumen inundaverit, & ſemen mortuum
fuerit, ſed recedente flumine potuiſſet iterum ſeminare,
utrum ſi id omiſerit facere, conductor poſſit petere remiſſio-
nem, an potius ei obſtet dicta omiſſio, & diſputato articulo
non obſtare cenſuit Senatus Mantuanus, *ut in d. dec. Surdi 87.
per tot.* dicens in jure cautum non reperiri conductorem bis
ſeminare debere, & non relevare, quod alii ſeminaverint,
ſi non erant conductores, ſed agrorum Domini & ſequi-
tur ibi Hodier. & Peregr. *conſ. 96. n. 5. ad med. lib. 5.*
82 Et quoniam, ut dictum eſt, hæc limitatio procedit, quia
conductor non colendo reddidit agrum ſterilem, & ſic fuit
in culpa, *l. ſi merces 28. §. conductor, ff. loc.* poſſumus genera-
lius loqui, ſeu declarare non eſſe faciendam remiſſionem,
quomodocumque eveniat damnum culpa conductoris, ut pro-
bat etiam *l. penult. §. navem, ff. loc.* & Bart. *in l. ſi merces 28. §.
vis major n. 6. v. fallit ſi culpa, ff. eod.* intelligendo tamen de
83 culpa, quæ fuerit ordinata ad caſum damni, quia culpa
debet eſſe ordinata ad caſum, ad hoc ut noceat, ut docet
Caſtren. *in l. ſi vacando 10 §. ſion, n. 2. ff. ad l. Rhod. de jac.* &
in propoſito Valaſc. *de jur. Emph. q. 27. n. 39.* & dixi alios
adducendo *in c. 22. de it. animadium*. Unde licet non debe-
84 ri remiſſionem conductori ob ſterilitatem, ſi Decimas ſolvere
omiſerit, tradant Canoniſtæ *in d. c. propter ſterilitatem, de lo-
cat.* & ſignanter Hoſtien. *n. 5.* & Bart. *n. 2. ad fin.* tamen eo-
rum opinionem non poſſe defendi, ea quo talis culpa non
ſit ordinata ad caſum ſterilitatis, putat Valaſc. *dict. q. 27. num.
40.* Sed Canoniſtas alii magis communiter ſequuntur, ut vi-
dere eſt Rip. *de peſt. tit. t. n. 35. imo, quod plus eſt*, Caroc.
tit. de remiſſ. merc q. 8. n. 40. Guidopap. *dec. 6. n. 36.* & me-
rito, quia ſatis dicitur culpa non ſolvendi decimas ordinata
ad caſum ſterilitatis, dum expreſſe ſcriptum habemus pro-
85 pter non ſolutionem decimarum venire ſterilitatem in Sa-
cra Pagina Malach. *c. 3. relat. in c. revertimini 16. q. 1.* Imo
non deberi remiſſionem generaliter conductori ſcelerato,
86 & malæ vitæ dicit aliis adductis Caroc. *d. q. 8. n. 40.* ubi
etiam exemplificat in delinquente aliis delictis præter præ-
fatum non ſolutionis Decimarum.
Secundo limitantur dicti caſus, in quibus dictum eſt, fa-
87 ciendam remiſſionem, ut non procedant, ſi de tempore loca-
tionis cauſa, propter quam remiſſio petitur, jam vigebat,
tunc enim pariter non eſt facienda remiſſio, quia ſibi impu-
tare debet conductor, ſi adhuc conduxit, Rip. *de peſtil. de
priv. contract. n. 42.* ubi ſi tempore peſtis conductio facta ſit,
& *n. 44.* ubi ſi vigebat bellum, Goz. *conſ. 74. n. 5.* quia non eſt
facienda remiſſio ei qui ſcivit, vel ſcire debuit conditionem rei,
Rim. Jun. *conſ. 92. n. 25.* ubi quod dicitur in culpa conductor,
qui tali tempore conduxit Gocc. *dec. 422. n. 2.* Cav. *dec. 60. n. t.*
88 Imo fortius non ſolum ſi vigebat cauſa remiſſionis, ſed
etiam ſi imminebat, ita ut prævideri poſſet, vel etiam ſi erat
ſolita evenire, prout in aliquibus locis ſunt grandines, & in
89 ſpecie in Lombardia, & propterea quod propter eas non ſit
ibi remiſſio facienda, exemplificant poſt alios Surd. *conſ. 400.
n. 25.* & Valaſ. *de jur. Emph. q. 27. n. 34.* & in aliis ſunt inun-
dationes, ut per Rim. Jun. *conſ. 92. n. 26.* Burſat. *con. 11. n. 27*
90 de quo etiam Rota *d. dec. 422. n. t. & ſeq.* coram Coccin. The-
ſaur. *q. 47. n. 3. lib. 2.* & quod in locatione caſalium in agro
Romano ea ſtentium caſus immoderatarum pluviarum præ-
videri poſſit, ſeu ſaltem in genere cogitari a prudenti co-
lono, cum ſoleat ille diſtrictus aſſiduis imbribus, & pluviis
occupari, dixit Rot. in Romana Affictus 30. Martii 1618. §.
ulterius animadvertebatur coram Andrea in qua deciſione
91 etiam additur *in §. 9n.* quod de conſuetudine Urbis, de qua
in fide peritorum tunc data nunquam ſit remiſſio conducto-
ri, ob ſterilitatem ex pluviis, ventis, aut adverſo anni tem-
pore, & ex quacumque alia cauſa provenientem, niſi ob
grandinem, quo caſu poteſt conductor ante recollectionem
fructuum caſale renunciare, quod nota, quivis conducere
caſalia in dicto Territorio, & idem ſi erat ſolitum in loco
Bellum, aut peſtis, aliis adductis, tradit Caroc. *tit. de remiſſ.
92 mercid. q. 8. n. 2.* Et de conducente molendinum in flumine
exiſtens, & ſubjectum periculo, ut ſi per excreſcentiam
aquarum in aliquo devaſtetur, & impediatur molere, non
poſſit petere in tali caſu remiſſionem, ſupponit Bald. *in l.
93 licet 8. n. 7. C. locat.* Surd. *conſ. 197. n. 16. & conſ. 400. n. 21.*
quod & dicendum tanto magis ſi probatum etiam eſſet, quod
antecedentes conductores faciebant aliquas diligentias pro
eo conſervando, quas omiſiſſet facere novus, qui prætende-
bat remiſſionem, ut in caſu Rimin. Jun. *conſ. 92. n. 24.*
94 Nec excuſabitur conductor allegando ſe neſciviſſe, quia
ſufficit, quod ſcire potuerit, debet enim ejus culpæ adſcribi
ſi neſcivit, quod ſcire potuit, Bald. *in l. in teſtamento, n. 2. C. ad
l. Falcid.* Alex. *conſ. 122. n. 4. lib. 1.* Calcan. *conſ. 24. n. 12.* quia
tenetur inveſtigare, *l. qui cum alio ff. de reg. juris* adeout non
ſatis ſit, quod juret ſe ignoraſſe, ut cenſuit Rot. cor. Caval.
95 *dec. 60. n. 2. & ſeq.* niſi forte agatur de vitio rei occulto, quod
indagare non potuerit, aut facile ſcire abſque certioratione

locatoris, tunc enim procedere poterunt late tradita per
Surd. *conſ. 150. n. 123. & ſeq. uſque ad fin.* ubi præſertim *num.* 96
130. & 131. prætendit firmare locatorem teneri exprimere
vitia, & qualitates rei, & de eis certiorare conductorem, alias
dici in dolo, quia non procedunt ſi potuit de facili ſe cer-
tificare aliunde, Ruin. *conſ. 42. ſub n. 22. ad med. lib. 1.*
Verum declaratur, ut procedat eadem limitatio ſupra- 97
dicta ſecluſo pacto, nam eo interveniente, quod fiat remiſ-
ſio, tunc ſine dubio facienda erat, intelligendo præcipue
ſi fuerit expreſſus caſus ille ſolitus, alias enim ſi caſus il-
le non eſſet expreſſus & pactum poſſet aliquid operari, ſe-
cus eſſet dicendum, quia ubicumque pactum aliquid ope-
rari poteſt abſque eo, quod comprehendat caſum, in quo
de jure remiſſio non debetur, debet intelligi, ut illum non
comprehendat, Ceph. *conſ. 104. n. 27.* Surd. *conſ. 34. n. 49.* &
plene Rot. coram Coccin. *dec. 422. n. 4. & per tot.*
Secundo declaratur eadem limitatio, ut procedat tantum 98
in caſu per quem damnum illatum ſit tantummodo in fru-
ctibus, ſeu qui eos percipere ſolum impediat, non autem ſi
perempta ſit ſubſtantia rei, quia tunc non poteſt rei non exi-
ſtentis penſio amplius prætendi, non obſtante, quod peri-
culum potuerit a conductore prævideri, prout in dicto caſu
conductionis molendini, tradit Bald. *in d. l. licet, n. 7.* Surd.
conſ. 400. n. 25. & ſequitur Gratian. *diſc. op. 395. n. 2. & ſeq.* & 99
idem eſt re alio caſu ſublata, ut ſublata ſit propter bellum,
Boſſ. *in prax. tit. de remiſſ. merced. n. 29.* Surdus *d. conſ. 400. n.
25. in fin.* & non ſolum ſi res ſit ſublata, & perempta in
totum erit remittenda penſio in dicto caſu, ſed etiam ſi pe- 100
rempta ſit in parte, nam & tunc proportionabiliter ad partem
illam facienda erit remiſſio Bart. *in l. ſi merces 28. §. vis major,
n. 6. ff. locat.* Aret. *conſ. 55. n. 4.* Surd. *conſ. 197. n. 5.*
Tertia limitatio eſt, ut non debeatur remiſſio mercedis 101
conductori, ſi caſum ſupervenientem domino non denun-
tiaverit, ut pluribus relatis firmant Turret. *conſ. 60. n. 13.*
Burſat. *conſ. 11. n. 29.* ubi de caſu inundationis, Theſaur. *dec.
108. n. 2.* Gratian. *dec. March. 222. n. 8.* qui de caſu ſterilitatis
Barz *dec. 59. n. 16.* & fundatur hæc opinio in text. *l. item
quæritur. §. exercitu, ff. loc.* ubi fortius habetur, quod ſi condu-
ctor periculum rei imminens non denunciet locatori, te-
nebitur ipſe ad omnia damna, de quo dictum eſt *in c. 29.
de conductore, quid facere poſſit, & de eo, &c.*
Et quod ſi in caſu peſtis, vel alio conductor velit a
domo recedere, debeat domino denunciare, & proteſtari
cum oblatione Clavium Caroc. *de locat. tit. de remiſſ. merc.
q. 8. n. 66. v. conſeſſo.*
Verum aliqui ſentiunt, quod etiam hac denuntiatione 102
ceſſante debeatur remiſſio, Paſet. *conſ. 121. n. 13. & 15. &
ſeq.* Carpan. *ad Stat. Mediol. c. 394. n. 374. tom. 2.* Lancell. Gall.
conſ. 22. n. 15. quæ utique optimo bene procedet, ſi caſus
evenerit in ſubſtantia rei, quæ propterea eſſe deſierit,
quia tunc quidquid ſit de quæſtione prædicta; an condu- 103
ctor teneatur locatori ad damna ob denuntiationem omiſ-
ſam, certum eſt, quod non poterit amplius teneri ad mer-
cedem rei, quæ eſſe deſiit, ut ſupra dictum eſt, & in pro-
poſito diſtinguendo firmat Grat. *diſcept. 354. n. 29.* Imo, &
non ſolum ſi actualiter perit puta caſamate, ſed etiam ſi
evenit alius caſus, quo idem quodammodo reſultet condu-
ctori, ut ſi inundetur, vel bello, aut peſte, ipſi penitus
auferatur poſſe ea uti, idem erit dicendum, hos enim ca-
ſus æquiparari, & per eos conductorem ipſo jure abſque a-
liqua denuntiatione liberari, probarunt Socc. Jun. *conſ. 120.
n. 20. & ſeq. lib. 3.* & Burſat. *conſ. 309. n. 15.*
Cæterum extra hos caſus peremptionis rei, vel ſimiles ge- 104
neraliter diſtinguendum videtur, ut ſi conſtet locat rem ex
illa denuntiationis omiſſione damnum aliquod, ſeu præju-
dicium paſſum fuiſſe, procedat prima opinio, alias ſecun-
da, ut cenſuit Ripa *de peſte tit. de priv. contr. n. 23.* quem ſe-
quitur Menoch. *conſ. 246. n. 31.* & idem in effectu tenet Gra-
tian. *diſcep. 354. n. 34. & ſeq.* dum dicit, quod non eſt ne-
ceſſaria denuntiatio, niſi locator oſtendat, quod ſua intere-
rat ſcire, nullitamen dubium bonum eſſe conductori denun-
tiationem facere, hoc enim monet expreſſe Ripa *d. n. 23.*
ubi plus dicit, quod alias ſola exceptio damni paſſi retar-
dabit executionem remiſſionis mercedis, donec de ea ſit
plene cognitum, Lancell. Gall. *conſ. 22. n. 16. & 17.* ubi eam
requiri ad cautelam, & refert plures ita eam ſequentes,
& ſolummodo per modum conſilii eam ſuadentes.
Et cum dicta opinione concordant etiam alii, qui di-
cunt defectum denuntiationis non attendi, quando loca-
tor, ſi fuiſſet ei facta denuntiatio, non valuiſſet dam-
num impedire, & ſic denuntiatio nihil profuiſſet, quos
retuli *in d. c. 29. n. 21. & ſeq.* ubi & alios caſus retu-
li, in quibus ceſſat obligatio denuntiandi, quos hic non
repeto, ſed Lectorem ad eum locum remitto, nec non ſi
plura videre cupiat ad Pantaſchmas. *de locat. q. 4. per tot.*
ubi latiſſime totam materiam hujus denuntiationis exami-
nat, ſolum addo, quod ſi locator facta ſibi denuntiatione
offerat ſe paratum recipere fructus ſuo periculo, vel rem 105
ipſam recipere, & penſionem remittere, & conductor eam
non tradat, non poterit amplius remiſſionem petere, ut
pro-

probant Periſ. *conſ.* 38. *n.* 18. *lib.* 1. & Rolan. *conſ.* 86. *n.* 9. *lib.* 3.

106 Quarta eſt limitatio, ſi caſus accidit poſtquam fructus fuerunt collecti, & conductor in illis damnum paſſus eſt, quia non propterea poteſt remiſſionem petere, Bart. *in dict. l. ſi merces* 28. §. *vis major*, *n.* 3. *ff. loc. & ibid.* Fulgoſ. *n.* 11. *v.* 4. *& ultimo*, Gozadin. *conſ.* 74. *n.* 15. Mandel. *conſ.* 735. *n.* 5. *&* 12 Boſſ. *tit. de remiſſ. merced. conduct. n.* 90. Gail. *obſer.* 23. *n.* 12. *v.* 2. *limitatur*, *lib.* 2. Fab. *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 46. *&* 52. Valaſc. *de jur. Emphyt. q.* 27. *n.* 50. ubi etiam probat ea ratione, quia fructus poſtquam ſunt collecti, ſunt in dominio conductoris, *l. ſi opes*, §. 1. *l. ſi ſervus*, §. *locavi*, *ff. de furt.* & ideo ejus periculo eſſe debent, juxta reg. text. *in l. pignus*, *C. de pignor. act.*

107 Quod tamen declaratur primo procedere, quatenus ſint percepti perfecte, & totaliter, itaut non ſufficiat triticum fuiſſe cæſum, ſi adhuc manebat in ſpicis, quando caſus contigit, & idem de uvis ſi nondum erant preſſæ, & ſimilibus, Fulgoſ. *in l. ex conducto in fin. ff. loca.* Cott. *in memor. ver. conductor. ver. vide* Caroc. *tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 25. *& ſeq.* ubi diverſa tempora explicat, ut verius cenſet Valaſc. *de jur. Emph. q.* 27. *n.* 52. *v. ſed tu intellige*, & latiſſime comprobat Joannes Baptiſta Coſta *conſ.* 62. *n.* 10. *v. ad tertium* 108 *ſeq.* præcipue *n.* 23. ubi de veriori, & communiori, & requiri eos eſſe horreo reconditos, vel per conductorem ſtetiſſe, quominus reconditi fuerint, Fab. *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *de-* 109 *fin.* 21. *n.* 15. *& ſeq.* & non ſufficere fuiſſe in horreo reconditos, niſi & triturati, & mundi facti eſſent, dicit alios adducens Grave. ad Gail. *lib.* 2. *concl.* 23. *conſid.* 2. *n.* 3. Imo & 110 requiri, quod potuerit conductor aliquo tempore eis uti, alias facienda ſit remiſſio, poſt Caſtren. volunt Natt. *conſ.* 284. *n.* 2. & Menoch. *conſ.* 669. *n.* 7. & requiri, quod potuerit uti ad uſum deſtinatum, adeout ſi fœnum ſit reconditum, ut ex eo comedant Boves, & ex fimo pingueſcat ager ſi damnum accidat in ipſo fœno antequam comedatur, facienda ſit remiſſio, vult Caroc. *d. tit. de remiſſ. q.* 8. *n.* 30. ſed hæc eſt extenſio nimis magna, nec Boſſ. quem ipſe allegat, eam tenet ſecluſo pacto, vel tacita obligatione, de qua mox dicendum in proxima declaratione.

111 Secundo declaratur non procedere ſi fructus per conductorem aſportari non poterant a fundo ex pacto cum ipſo locatore inito, quia tunc ſi accidit aliquid in eis quamvis recollectis, facienda erit remiſſio, quia ipſi quoque locatori imputandum, Boſſ. *d. tit. de remiſſ. merced. n.* 91. *v. quid dicendum*, Alciat. *conſ.* 93. *n.* 6. *lib.* 8. & aliis adductis Menoch. *conſ.* 669. *n.* 10. quod & procedit ſi non adſit pactum expreſ- 112 ſum, ſed conductor adhuc propter conſuetudinem univerſalem teneatur, ut expreſſe dicit Boſſ. *ubi proxime*.

Tertio declaratur, ut ſi adſit aliquod pactum circa remiſ- 113 ſionem ex quo appareat partes voluiſſe haberi rationem de fructibus, & recedere a diſpoſitione juris, tunc cenſeri debeat voluiſſe haberi rationem de fructibus perceptis, uti in caſu quo dictum fuerat nullam habendam eſſe rationem fructuum aliorum membrorum, voluit Purpurat. *conſ.* 273. *n.* 7. *& ſeq.*

Quarto declaratur, ut ſi merces ſolvenda ſit in fructibus 114 illis, tunc etiam ſi caſus evenerit poſt illos collectos, facienda erit remiſſio, quia per eorum peremptionem liberatur debitor, ut dictum eſt alibi, & tradit in propoſito iſto Fab. *in C. lib* 4. *tit.* 42. *def.* 22. *n.* 8. *& ſeq.* ſed ſi non ſit expreſſum, quod ſolvatur de illis, ſed generaliter conſtituta merces in 115 fructibus, difficilius eſt, quid dicendum videatur, ſed adhuc tentari poteſt, quod facienda ſit remiſſio, quia culpæ conductori imputare non poteſt locator, quod eos retinuerit, dum ſibi eos tradere debebat, ut ſubjungit Fab. *in def.* 22. *n.* 10. *& ſeq.* ubi etiam removet objecta, quæ fieri poſſent, ſive quia dum obligatio eſt propter fructus illius fundi, id ſufficiat ad hoc, ut eorum peremptionis ratio ſit habenda, Magon. *dec.* 31. *& ſeq. Flor.* 67. *n.* 21. cum aliis adductis *in* 116 *c.* 38. *de locen.* niſi conductor fuiſſet in mora ſolvendi, quia tunc peremptio ſpeciei ſolvendæ cedit ejus damno, ut firmavit ibidem, & in propoſito tradit Fab. *dict. defin.* 22. *n.* 17 117 *v. ſed hoc ita*, *& ſeq.* quod tamen forte non relevaret, ſi fructus etiam in manibus locatoris omnino perituri fuiſſent ex adductis ſupra *in dict. c.* 38. & licet hinc non poſſe excuſari conductorem, teneat in propoſito iſto Faber *dicto tit.* 42. *defin.* 33. tamen quia reddit rationem dicens potuiſſe locatorem illos fructus, ſi ad diem habuiſſet, ſtatim vendere, atque ita futuri cujuslibet periculi metu ſe liberare, poteſt ejus deciſio evitari, quia dum poterat locator eos vendere, ſumus extra terminos, quod ejus etiam in manibus omnino perituri eſſent.

118 Quinto declarant aliqui, quod detur remiſſio etiam ſi fructus eſſent ſeparati a ſolo, ſi vitio Territorii corrumpantur, Fab. de Anna poſt plures quos adducit *conſ.* 65. *n.* 7. & eum refert, & ſequitur Grave. ad Gail. *lib.* 2. *concl.* 23. *conſid.* 2. *n.* 4. 119 At declaratio iſta magnam patitur difficultatem, cum imo ex eo ſolo, quod vitium procedit a qualitate loci, non ſit facienda remiſſio, juxta ſæpe citat. *l. ex conducto* 16. §. *ſi vis tempeſtatis*, *ff. l. c.* ubi & exemplificatur ſi vinum coaceſcat, & ſic in fructibus recollectis, & licet Hoſt. *in c. propter ſterilitatem de locat. n.* 5. videatur velle hoc procedere quatenus conductoris culpa ceſſerit, qui vinum juxta ignem poſuerit, & inde forſan originem habuerit dicta declaratio arguendo a contrario ſenſu, quod ſcilicet Hoſtienſis ſentiat, ut ſi ceſſet culpa, periculum vini etiam poſt recollectionem præbeat cauſam remiſſionis, prout videtur eum intelligere, ibi Imol. *n.* 17. *ver. in eadem* Gloſ. tamen ultra, quod in dictis DD. non valet argumentum a contrario ſenſu, Gab. *conſ.* 270. *n.* 14. *lib.* 1. Seraph. *dec.* 822. *in fine* jam ſupra late, & aperte, ni fallor, demonſtratum fuit dictum Hoſtien. non poſſe ſubſiſtere & nunc addo. quod in ſpecie hanc eamdem difficultatem adverſus præfatam Doctrinam Hoſtien. dicto modo intellectam ſenſit etiam Hip. *de Marſil. ſing.* 85. *incip. in ſcis.*

Quinta limitatio eſt, ut non debeatur remiſſio, ſi fructus 120 percepti ſint, ſed malæ qualitatis, puta ſi frumentum non ſit bene granatum, vel vinum non ſit perfectum, & ſic de ſingulis Bart. *in d. l. ſi merces* 27. §. *vis major n.* 6. *circa med. v. quando colonus*, *ff. loc.* Imol. *in c. propter ſterilitatem*, *n.* 8. *col.* 7. *prope fin.* ubi etiam idem dicit, ſi fructus percepti ſunt, ſed non 121 venduntur *de locat.* Gomeſ. *var. tom.* 2. *c.* 3. *n.* 18. *ante fin. ver. ſi vero fructus*, ubi de comuni Val. *de jure Emph. q.* 27. *n.* 43.

Sexta limitatio eſt, ut non ſit facienda remiſſio conducto- 122 ri propter damnum, quod paſſus ſit in rebus propriis, puta in Bobus, quos in fundo conducto retinebat, & ſimilibus, licet fundo deſervientibus, ut tradit Caroc. *d. tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 38. & probatur a fortiori ex dictis in limitationa quarta, quod non ſit facienda remiſſio propter damnum in fructibus perceptis, dum ratio illius eſt, quia fructus percepti ſunt in dominio conductoris, ut dictum eſt ibi ex Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 27. *v.* 50.

Septima eſt limitatio, ut non facienda ſit remiſſio ubicum- 123 que ita fert conſuetudo regionis, quia ea in hac materia eſt attendenda, Bero. *conſ.* 242. *n.* 6. *lib.* 1. Valaſc. *de jur. Emphyt. q.* 27. *n.* 15. quibus, & aliis adductis dictum fuit a Rota in Rom. Affictus 30. Martii 1618. §. *fin.* cor. Andrea.

Facienda denique, & ſine dubio remiſſio, ſi damnum eve- 124 nerit in ipſa rei ſubſtantia, ita ut perimatur in totum, vel in parte, quamvis non inmediatate, ut dicam *in c. proximo*, *n.* 18. *& ſeq.* idque procedit non obſtante pacto, quod remiſſio non ſit facienda, ut dicam *in c.* 49. *n.* 72. & non obſtante lege idem ſtatuente, ut in eodem *c.* 49. *n.* 121. *& ſeq.*

Quod damnum requiratur ad hoc, ut facienda ſit remiſſio mercedis, & de ejus probatione.

S U M M A R I U M.

1 *Remiſſio mercedis facienda eſt ſi conductor non recipiat fructus æquivalentes medietati penſionis.*
2 *Idque procedit etiam in locatione gabellarum.*
3 *Requiri damnum in dimidia fructuum, qui percipi conſueverunt, tenent aliqui.*
4 *Contrarium eſt verum.*
5 *Remiſſio ſit propter damnum.*
6 *Fructus non percipere non eſt proprie damnum.*
7 *Damnum eſt diminutio proprii patrimonii.*
8 *Damnum quantum requiratur ad hoc, ut fieri debeat remiſſio, ſtatur arbitrio Judicis.*
9 *Sed Judex non debet recedere ab opinione, quod requiratur læſio in dimidia.*
10 *Fructus ſunt, qui ſuperſunt deductis expenſis.*
11 *Læſio in dimidia penſionis ad effectum, ut fiat remiſſio, tunc adeſſe dicitur, cum deductis expenſis non ſupereſt ex fructibus, quantum ſufficit pro dimidia penſionis.*
12 *Et habenda eſt ratio etiam ſeminis ad hunc effectum.*
13 *Fructus ſi pauci percepti, ſed cariores venditi, hoc habendum eſt in conſideratione ad hoc ut cæſſet dicta læſio in dimidia.*
14 *E contra ſi percepti fructus in magna quantitate, ſed parum valeant, vel vendi non poſſint, non propterea facienda remiſſio.*
15 *Idem ſi percepti in ſolita quantitate, ſed non ſolitæ bonitatis.*
16 *Fructuum valor ad effectum cognoſcendi ſi fieri debeat remiſſio, conſiderari debent de menſe Auguſti:*
17 *At non omnes ſe aſtringunt ad dictum menſem.*
18 *Re pereunte in ſubſtantia, etiamſi pereat tantum in parte, & ceſſet læſio in dimidia, facienda eſt remiſſio mercedis*
19 *Non tamen ſufficit, quod damnum ſit minimum.*
20 *Sed contrarium eſt verius in hoc caſu.*
21 *Et perempta dicitur res in ſubſtantia in ipſo, quod conductor ea uti non poteſt.*
22 *Decl. tamen hoc procedere ſi res totaliter ſit ablata, ſecus ſi propter timorem fuerit aliqua tantum in parte impeditus uſus.*
23 *Inundatio non privans perpetuo conductorem perceptione fructuum, non dicitur perimere ſubſtantiam rei.*
24 *Vinea locata, ſubſtantia rei conſiſtit in vitibus, & dicitur perempta vitibus deſiccatis.*

25 Sa-

25 *Salinis locatis ſubſtantia conſiſtit ſuper capitibus humanis.*
26 *Remiſſio facienda eſt propter damnum proveniens facto locatoris, etiamſi ſit leve.*
27 *Decl. procedere ſi impedimentum a locatore præſtitum ſit voluntarium, ſecus ſi neceſſarium.*
28 *Damnum non requiritur ultra dimidiam, ſi proveniat facto tertii, etiamſi locator reſiſtere ei non potuiſſet.*
29 *Contrarium tenent alii, & eſt magna quæſtio.*
30 *Prima procedit ſi conſtet damnum datum in odium locatoris.*
31 *Ampl. ut hoc caſu non ſolum debeatur remiſſio, ſed etiam omne intereſſe.*
32 *Damnum ejus culpa imputatur in odium, cujus datum eſt.*
33 *Ampl. in damno dato propter inimicitiam injuſtam, & ſine cauſa.*
34 *Damnum, ut fiat remiſſio mercedis, requiritur ultra dimidiam in prædiis ruſticis, non autem in domibus.*
35 *Intelligi in domibus conductis ad habitandum, non in conductis ad negotium capiendi incrementi.*
36 *Damnum in dimidio penſionis non requiritur, ſtante pacto de remiſſione facienda.*
37 *Decl. procedere ſi pactum aliud operari non poſſit, vel conſtet de voluntate partium, quod remiſſio fiat non obſtante modicitate damni.*
38 *Pactum per quod locator ſuſcipit in ſe caſum tempeſtatis aliud operari non poteſt, quam quod propter eam fiat remiſſio, quamvis damnum ſit parvum.*
39 *Decl. non procedere ſi adeſſet conſuetudo regionis, quod propter tempeſtatem remiſſio non fiat.*
40 *Pactum quod fieri debeat remiſſio conductori, ſi damnum aliquod patiatur, intelligatur etiam de damno parvo.*
41 *Dictio* aliquid *verificatur etiam in minimo.*
42 *Remiſſio facta conductori de aliqua extemporaneitate in ſpecie operatur eam faciendam eſſe, etiamſi ſumma ſit minima.*
43 *Idem de promiſſione reſtauri pro tempore, & ſumma impedimenti.*
44 *Idem ſi locator promiſerit reficere totum damnum conductori.*
45 *Idem ſi dictum, quod ceſſante uſu in totum, vel in parte, remiſſio ſit facienda.*
46 *Pactum faciendi debitam remiſſionem importat, ut damnum ſit ultra dimidiam mercedis.*
47 *Idem ſi actum, quod fiat conveniens reſtaurum.*
48 *Ampl. etiamſi pactum nihil operetur.*
49 *Pactum quod reſici debeat conductori damnum ultra ducentos ducatos intelligetur de damno habito reſpectu ad fructus percipiendos, non ad mercedem ſolvendam.*
50 *Contrarium tenent aliqui.*
51 *Et ponderanda ſunt verba pacti ad dignoſcendum, quid partes ſenſerint.*
52 *Fructuum amiſſio quando dicitur damnum.*
53 *Sed tamen impropriè.*
54 *Pactum faciendi remiſſionem mercedis propter damnum magis conformatur cum diſpoſitione juris, quam pactum reficiendi damnum.*
55 *Damnum vulgariter loquendo intelligitur etiam de amiſſione lucri, & fructuum.*
56 *Maxime ſi fructus de tempore promiſſionis erant maturi.*
57 *Pactum de refectione damni intelligitur de damno in fructibus, ſi alias nihil operaretur.*
58 *Verba nihil operari ſolerandum eſt, quando ſi operarentur, reſultaret intellectus juri communi contrarius.*
59 *Obſervantia attenditur ad interpretationem pacti circa remiſſionem mercedis.*
60 *Intellige de obſervantia partium in caſu præciſo, & uniformi.*
61 *Pactum faciendi reſtaurum, ſi damnum excedat ſummam ſcutorum ducentorum, an intelligi debeat reſicienda eſſe etiam ipſa ſcuta ducentum, vel non, attendi debent verba.*
62 *Si actum, quod locator teneatur reficere illud plus, in quo damnificatus fuerit conductor, non ſunt reficienda.*
63 *Si autem dictum, quod locator damnum reficiat in caſu, quo excedat ſcuta ducentum, tunc ipſa quoque reficienda ſunt.*
64 *Remiſſio, ut fieri debeat, incumbit conductori onus probandi damnum.*
65 *Et probare debet damnum in certa quantitate, & in ſpecie.*
66 *Lim. ſtante difficultate probandi in ſpecie, quia poterit fieri remiſſio cum probatione in genere.*
67 *Damnorum in probatione non ſunt conſiderandi fructus percepti ex melioramentis.*
68 *Decl. procedere ſi ſint perpetua, & concludenter probata.*
69 *Damnorum in probatione ſi ſint plures res ſimul locatæ, habenda ratio omnium ſimul.*
70 *Et probandi fructus ſingularum rerum.*
71 *Ampl. etiamſi adſit pactum remiſſionis faciendæ.*
Secus ſi promiſſa pro tempore, & ſumma impedimenti.
72 *Decl. non eſſe neceſſe probare fructus omnium rerum locatarum, ſi tot ſint locationes quot res.*
73 *Damnum in una ſpecie fructuum non ſufficit niſi excedat medietatem mercedis.*
74 *Decl. non procedere ſi merces ſolvenda ſit in ipſis fructibus.*
75 *Decl. 2. non procedere ſi damnum ſit in ſubſtantia rei, ex qua una ſpecies fructuum colligitur.*
76 *Damnum in locatione ad plures annos ad effectum obtinendi remiſſionem probari debet conſideratis omnibus annis ſimul.*
77 *Ampl. ut ſi facta ſit remiſſio pro uno anno, & deinde eveniant anni uberes compenſantes damnum, poſſit dominus exigere, quod remiſit.*
78 *Subamplia etiamſi remiſſionem fecerit verbo donationis.*
79 *Et procedit etiam ſi ſolutio mercedis fiat per menſes.*
80 *Maxime ſi ſit difformis, & inde appareat diſtributionem factam gratia commodioris ſolutionis.*
81 *Lim. ne non ſit habenda ratio omnium annorum, quando merces eſt diſtributa in ſingulos annos ſecundum aliquote.*
82 *Contraria tamen opinio tenenda eſt.*
83 *Maxime ſi omnes anni ſint jam præteriti.*
84 *Et procedit d. opinio ſi unica ſit locatio, ſecus ſi tot locationes quot anni.*
85 *Anni fertiles compenſandi ſunt cum ſterilibus ad effectum dignoſcendi an ſit facienda remiſſio, etiamſi non ſint proximi, ſed interpolati.*
86 *Decl. non procedere ſi anni fertiles ſint valde remoti a ſterilibus in locatione ad longum tempus.*
87 *Decl. 2. non procedere, ſi damnum non ſit in ſolis fructibus, ſed in ſubſtantia rei.*
88 *Remiſſio ut ſit facienda, non ſufficit conductorem probare damnum unius anni, ſed probare etiam debet non eſſe compenſatum cum ubertate alterum.*
89 *Contraria opinio videtur verior.*
90 *Damnum unius anni, ut compenſetur cum fructibus aliorum requiritur, quod ſint uberes ultra ſolitum.*
91 *Et quod ſuperent ſolitum ſaltem in tertia parte.*
92 *Sunt tamen diverſæ opiniones.*
93 *Et non ſufficit ubertas fructuum, ſi propter eam viliori pretio vendantur, itaut non poſſit conductor obligatus in pecunia recompenſari.*
94 *Anni omnes non ſunt conſiderandi ad probandum damnum ſtante pacto de remiſſione facienda.*
95 *Contrarium.*
96 *Decl. conſideranda eſſe verba pacti ad dignoſcendum quid partes ſenſerint.*
97 *Damnum ad remiſſionem mercedis in caſibus, in quibus non requiritur ultra dimidiam, quantum requiratur, ſtandum eſt arbitrio Judicis.*
98 *Non tamen ſufficit modicum niſi in quibuſdam caſibus expreſſis.*
99 *Damnum modicum dicitur juxta opinionem vulgi, vel ſi ſit infra ſextam partem mercedis.*

C A P U T XLVII.

QUoniam dictum eſt ſupra remiſſionem mercedis faciendam ex eo, quod conductor non potuerit percipere fructus, quorum intuitu conduxit, & mercedem ipſam promiſit, & ex cauſa damni, quod paſſus ſit, videndum nunc quodnam damnum requiratur ad hunc effectum, ut remiſſioni locus ſit, & quot fructus ſufficiant ad illam excludendam, & communis opinio eſt, ut attendatur quantitas penſionis, & ſi conductor non percipiat fructus æquivalentes medietati ejuſdem, facienda ſit remiſſio, alias ſecus, prout videre eſt penes Purpurat. *conſ. 464. n. 3. v. 3. præſuppoſito.* Peregr. *conſ. 98. n. 3. poſt med. l. 5.* Clapcrius *conſ. 44. n. 10. & ſeqq.* Fab. *in C. l. 4. tit. 42. def. 3.* & omiſſis aliis hanc eſſe communiorem, teſtantur Aret. *conſ. 52. n. 2 v. unde communior,* Menoch. *conſ. 669. num. 11.* Gratian. *diſc. 534. n. 39.* Barz. *dec. 59. n. 14.* Coccin. *dec. 422. n. 15.* idque procedit etiam in conductione gabellarum, Boſſ. *in praxi tit. de remiſſ. merc. public.* ubi miratur videre Quæſtores practicare velle, ut liberentur etiam a damno minori & dicit, quod neſcit videre, qua ratione ſalvari poſſint, niſi in caſu belli, tamquam in eo damnum proveniat ex facto Principis Locatoris, ſive ejus inimicorum, quo caſu bene procedit, ut non requiratur damnum præfatum, ut dicam infra. Verum quod læſio ultra dimidiam requiratur inter privatos, ſed in his fiſcalibus ſufficiat in ſexta parte, tradit noviſſime D. meus de Luca *diſc. 5. ſub n. 2. hoc tit. de locat.* ubi allegat tantum ſe ipſum *in diſc. 65. ſub tit. de regalib. & ibi n. 17.* allegat doctrinam Bart. *in l. ſi duo ſocietatem, §. arbitrorum, ff. pro ſoc.* Urſill. ad Afflict. *dec. 340. n. 8.*

n. 8. Marin. reſol. 147. n. 1. l. 1. Amat. reſol. 83. n. 2. Galeot. reſp. fiſcal. 25. n. 47. quos vide.

3 Sunt autem, qui admittentes requiri damnum ultra dimidiam, volunt intelligi de dimidia fructuum, qui percipi conſueverunt, vel percipi potuiſſent, caſu damni non eveniente, non autem de dimidia mercedis conventæ, relati per Rimin. Jun. conſ. 92. n. 15. Mantic. de tacit. l. 5. tit. 8. n. 39. poſt med. ubi plures de communi, & hanc eſſe opinionem veriorem, & communiorem dicit Gallus conſ. 74. n. 2.

4 At ſecluſo pacto, ex cujus verbis appareat partes ita ſenſiſſe, de quo dicam infra, opinio iſta non videtur ve- 5 ra, quia jura requirunt damnum conductoris, & propter damnum concedunt remiſſionem, ut videre eſt in leg. ſi merces, ab. §. vis major, ff. loc. & in l. licet. 8. C. loc. & licet dicant etiam propter ſterilitatem cap. propter ſterilitatem de loc. & dici ſoleat etiam propter bellum, propter peſtem, & alios caſus, tamen ſemper intelligitur, quatenus adſit 6 damnum conductoris, ut dictum eſt ſupra, & non percipere omnes fructus, qui ſperabantur, ſeu ſoliti erant, poteſt eſſe, quod non ſit proprie damnum, ſed ſola amiſſio lucri, puta ubi quis conduxit pro tenui mercede, & licet non perceperit uberes fructus, ſi illi eſſent carius ſolito venditi, ita ut ex eis receperit quantum ſufficiat pro omnibus expenſis fa- 7 ctis, & integra penſione ſolvenda, utique non poterit dici proprie eum damnum pati, dum non ſolvit aliquid de proprio, & damnum eſt diminutio proprii patrimonii, l. 3. ff. de damn. infec. & in propoſito Rimin. Jun. conſ. 810. n. 10. & 15. Coccin. dec. 422. n. 10. Rota dec. 727. ad fin. part. 4. diverſ. & dicam infra n. 52. & 53. & hac ratione dictam opinionem rejecit Bald. conſ. 329. n. 1. ad med. ver. non autem l. 1. & late Rol. conſil. 86. n. 8. l. 3. Pantzſchm. de locat. q. 1. n. 17.

8 Sunt & alii, qui conſiderantes non reperiri in jure definitum quantum eſſe debeat hoc damnum, ſentiunt relinquendum eſſe Judicis arbitrio id definire, quos refert Nevizan. conſ. 90. n. 15. verſ. octavo fuit opinio, Menoch. de arbit. l. 2. caſ. 76. n. 3. Caroc. tit. de remiſſ. merc. q. 1. n. 19. Pantzſchm. de loc. q. 1. n. 27. Alii vero alias opiniones tenent, quas ego, ſtudendo ſuperfluitates omittere, non refero, ſed cupientem eas videre ad præcitatos qui eas referunt, remitto, & ſignanter Pantzſchm. qui d. q. 1. octo opiniones nedum refert, ſed etiam ſingulas examinat, at licet ſub n. 23. concludat pro prædicta ultima, ut ſit ſtandum 9 arbitrio Judicis, attamen ſub n. 35. verſ. ex quo ſequitur, dicit quod cum prædicta prima requirens læſionem in dimidia mercedis ſit hodie communiter recepta, non debebit Judex ab ea recedere, quod etiam cenſuit Menoc. d. caſ. 76. n. 5. ubi quia illa eſt crebrior, & verior.

Retenta igitur dicta prima opinione, quoniam id tan- 10 tum perceptum dici poteſt a conductore, quod deducta expenſis ſupereſt, idque tantum in fructu eſſe, l. fructus ff. ſol. 11 matr. ubi Bart. & alii ſcriben. ideo declaratur primo, ut intelligi debeat percipere debere conductorem ad hoc, ut ceſſet petitio remiſſionis mercedis, ultra dimidiam ejuſdem, deductis omnibus expenſis ab eo pro illorum perceptione factis, Menoch. d. conſ. 669. n. 11. ubi de communi Grat. diſcep. 454. n. 39. & faciunt tradita per Valaſc. de jur. emph. q. 27. n. 31. poſt med. Coccin. dec. 410. n. 5.

Dubitari tamen poſſe videbatur, an habenda ſit ratio de ſemine, pro negativa enim ſtat Mandel. conſ. 318. n. 33. & facit text. in l. ex conducto, §. ſed & ſi labes, ff. loc. ſed quid- 12 quid ſit ad alios effectus, quoad iſtum dignoſcendi videlicet damnum conductoris, ſi ipſe ſemen de ſuo poſuit, habenda erit de eo ratio, quia per ejus amiſſionem patitur diminutionem ſui patrimonii, & ſic eſt in damno d. l. 3. ff. de damn. infect. & hæc diminutio patrimonii conſideratur in propoſito iſto per DD. ut ſupra, & ita tenet poſt alios Pinell. in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 1. c. 3. n. 21. ad fin. & aliis adductis Caroc. de locat. tit. de rem. merc. q. 1. n. 6.

13 Secundo ex prædictis poteſt ſumi alia declaratio, ut attendi etiam debeat major valor fructuum ex accidenti currens, puta ſi communiter percepti ſint pauci fructus, & propterea pluris venditi, itaut non poſſit dicere conductor ſe non percepiſſe, niſi dimidium ejus, quod ſolvere debet in pecunia, non erit facienda remiſſio, Corn. conſ. 158. n. 26. poſt med. l. 2. Rol. conſ. 86. n. 8. l. 3. Claper. conſ. 44. n. 12. & ſeq. Rot. dec. 727. n. 4. verſ. & in omnem eventum, p. 4. div.

14 Ac e contra ſi fructus fuerint percepti in magna copia, ſed parum valeant, non propterea poterit conductor petere remiſſionem mercedis, quia remiſſio fit propter ſterilitatem c. propter ſterilitatem de loc. & cond. & iſta non poteſt dici ſterilitas, ſed abundantia, prout docuit Imol. in c. propter ſterilitatem, n. 8. circa fin. col. 7. verſ. quandoque colonus de loc. & cond. ubi idem etiam eſſe dicit, ſi fructus ſint percepti in ſoli- 15 ta quantitate, ſed non ſint ſolitæ bonitatis, uti ſi vinum ſit magis acerbum, vel frumentum non bene granitum, ut conſuevit, Boſſ. in ſua praxi tit. de remiſſion. merc. conduct. n. 6.

16 Valor autem fructuum ad hunc effectum conſiderari debet de menſe Auguſti, ut poſt Nevizan. conſ. 90. n. 23. tradit Burſat. conſ. 11. n. 34. ſed animadvertendum cum Rota in d. dec. 727. n. 4. verſ. & in omnem eventum p. 4. quod Nevizan. exemplificat in menſe Auguſti & Rol. in d. conſ. 86. 17 n. 8. l. 3. non ſe adſtringit ad dictum menſem, prout etiam Corn. d. conſ. 128. n. 26. prope fin. verſ. nam tunc, l. 2.

Tertia declaratio, eſt ſi res pereat in ſubſtantia, tunc enim 18 non ſolum ſi pereat in totum totaliter liberatur, ſed etiam ſi pereat pro parte liberatur proportionabiliter, etiamſi deficientia illius partis non operetur, quod ipſe non percipiat fructus æquivalentes medietati mercedis, Petr. de Ubal. de duob. fratr. p. 11. n. 113. Boſſ. tit. de rem. mercod. n. 107. Peregrin. conſ. 98. n. 10. l. 5. verſ. & hoc caſu, Surd. conſ. 400. n. 27. & ſeqq. Amat. reſol. 18. n. 20. Maſtrill. d. 299. n. 114. Volunt tamen aliqui, ut hoc etiam caſu damnum non ſit modicum, 19 ad hoc ut intret remiſſio, ſeu liberatio a parte penſionis, ut ſignanter Petr. de Ubal. ubi ſupra, & ſenſit etiam Rota dec. 830. n. 1. p. 4. div. ſed hanc opinionem non eſſe veram aſſerit Surd. d. conſ. 400. n. 27. ubi quod etiamſi pereat in minima parte, differt enim caſus iſte damni in re, a caſu damni in 20 fructibus, quia damnum rei abſolute ſpectat ad dominum, l. ex conducto, §. 1. ff. loc. & ideo non attenditur, an ſit magnum, vel parvum, prout attenditur in damno contingente in fructibus, quod e contra regulariter pertineat ad conductorem, ut prius diſtinguendo conſideravit Boſſ. in ſua praxi tit. de remiſſ. merc. cond. num. 103. & ſeqq. ſignanter n. 107. & eum ſequitur Maſtrill. d. dec. 299. n. 114.

Dicitur autem periiſſe ſubſtantia rei ad hunc effectum, 21 eo ipſo, quod periit conductori, itaut ejus uſum habere non potuerit, unde ſi impediatur propter bellum, vel inundationem, aut quid ſimile, intrat præfata declaratio, Alex. conſ. 112. n. 1. ad fin. verſ. & res dicitur perempta, l. 1. Morteſperel. conſ. 661. n. 7. poſt med. Peregr. conſ. 98. n. 5. in lib. 5. Surd. conſ. 400. n. 23. & ſeqq. Rauden. reſ. 29. n. 41. Maſtrill. dec. 299. n. 110. & ſeq. ubi quod dicitur perempta ſubſtantia gabellæ locatæ, ſi prohibitum commercium.

Verum hoc procedit ſi res ab hoſtibus ſit actualiter ca- 22 pta, non autem ſufficit, quod propter ſolum timorem fuerit conductor aliqua in parte, vel ad tempus impeditus, tunc enim vigente ſpe, quod ceſſare poſſit impedimentum, non dicitur res perempta, & non procedit prædicta declaratio, ſed facienda eſt remiſſio, juxta regulam, ſcil. ſi non perceperit medietatem penſionis, Boſſ. tit. de rem. merc. n. 105. Surd. conſ. 400. n. 23.

Sic inundatio quatenus non privet perpetuo conducto- 23 rem perceptione fructuum, non dicitur ad hunc effectum perimere ſubſtantiam rei, unde non ſtatim, ac ager fuit in totum, vel pro parte inundatus, fieri debet remiſſio, ſed tantum ſi pro tempore conductionis duravit, vel agri formam devaſtavit, Alex. conſ. 111. n. 1. l. 1. Joan. Bapt. Coſta, conſ. 30. n. 6. & ſeqq. per tot.

Vinea autem locata, ſubſtantia rei conſiſtit in ipſis viti- 24 bus, & proinde ſi deſiccentur, dicitur damnum in ſubſtantia rei, ut voluit Peregrin. conſ. 98. n. 10. l. 1. & latius quæſtione ad partes examinata, idem tenet Mantic. de tacit. l. 5. tit. 8. a n. 29. ad 38. ubi locato prædio in quo adſit vinea, vel olivetum, & rigore hyemis deſiccentur vites vel olivæ, faciendam remiſſionem, etiamſi damnum non ſit tale quale requiritur ut in ſolis fructibus accidat, & locatis ſalinis, 25 ſeu negotio ſalis, ſubſtantiam conſiſtere ſuper capitibus humanis, pro quibus ſal eſt levandum, quia ſi nemo eſſet, qui ſalem conſumeret, ceſſaret in totum fundamentum negotii, & conductionis, ſcripſit Sord. conſ. 507. n. 7.

Caſus tamen ſingularis, quo re perempta non ſit facienda mercedis remiſſio, eſt ſi emptor rei non ſoluto pretio, illam quouſque pretium ſolvat, conducat ad text. in leg. ſicut emptio, 23. & ibi, Gloſ. in ver. exſolvunt, ff. loc. de quo dictum eſt ſupra in c. 45. n. 83. & prius in c. 11. n. 26.

Quarta declaratio eſt, ut non requiratur tam grave dam- 26 num conductoris ad hoc, ut petere poſſit remiſſionem, ſed ſufficiat etiam leve quando provenit ex facto locatoris, ut poſt alios tradunt Men. conſ. 246. n. 22. & ſeqq. Eugen. conſ. 50. n. 58. l. 1. Amat. reſ. 18. n. 23. Maſtril. dec. 299. n. 126.

Verum hoc non procedit ſine aliqua diſtinctione inter 27 cauſam neceſſariam, & voluntariam, ſi enim dominus dederit aliquod impedimentum conductori ex cauſa mere voluntaria, tunc bene procedit, quod facienda ſit ei competens remiſſio, etiamſi impedimentum ſit modicum, ut docet Gloſ. in l. habitatores, 30. verſ. demoliri, ff. loc. imo præſtandum totale damnum, & intereſſe conductori, Bertachin. de gabell. p. 2. n. 43. Gutier. de gabell. p. 2. n. 43. Gutier. de gabell. q. 136. n. 6. at ſi ſit ex cauſa neceſſaria, puta, quia oporteat ex domo locata aliquid demoliri propter periculum ruinæ, tunc etiamſi conductor minus commode aliqua parte domus utatur, & deductionem mercedis petere non poteſt, quia aliquam partem incommodi, parvulam tamen ſuſtinere debet, ſecus autem ſi aperiatur ea pars domus, in qua magnam partem uſus ipſe habeat, ut præciſe dicit text. in l. habitatores, 30. in princ. ff. loc. Surd. conſ. 400. n. 27. poſt med.

Imo fortius, quod dummodo damnum proveniat facto 28 tertii, etiam quod illi per locatorem reſiſti non potuiſſet, adhuc facienda ſit remiſſio, non obſtante, quod conductor non ſenſerit damnum adeo grave, ut medietatem mercedis ſolven-

ſolvendæ non perceperit, prout requiritur, quando damnum
venit in fructibus vitio rei, aut fortuna, tuetur latiſſime
Pantzſch. *de loc. q. 14. a n. 5. ad 49.* ubi in fine pro hac con-
29 cludit, & reſpondet contrariis Maſtril. *d. dec. 299. n. 123. &*
ſeqq. ubi n. 126. de communi teſtatur Amat. *reſol. 38. n. 22.*
Contrariam tamen opinionem quoad hoc tenuit Surd. *conſ.*
34. *n. 9. & 21.* & Morot. *conſil. 76. n. 8.* ubi de facto Princi-
30 pis, & eſt quidem maxima quæſtio, quam qui cupit vi-
dere pleniſſime examinatam, adire poterit Pantzſch. ubi
ſupra: ceſſaret tamen difficultas ſi conſtaret alium tertium
dediſſe damnum in odium, ſeu propter inimicitiam cum
locatore, vel conductore, quia tunc eidem imputatur, in
cujus odium datum eſt, ac ſi ab eo proveniſſet, & pro-
pterea ſi in odium conductoris damnum datum ſit, clarum
erit, quod non poterit remiſſionem petere, & e contra ſi
in odium locatoris clarum erit, quod poterit etiam pro
parvo damno, itaut controverſia remaneat ſolum, quan-
31 do nullius odio apparet factum. Sed admiſſa prima opinio-
ne, adhuc adeſt differentia, ſi odio locatoris datum ſit
damnum, vel non, quia ſi odio locatoris, non ſolum re-
32 miſſio debetur mercedis damno proportionabilis, ut in alio
caſu, ſed etiam intereſſe, ejus enim culpæ imputatur, ut
alibi dixi, & eſt text. *in l. ſi merces, 28. §. culpa, ff. eo.* & ſi tui
33 cauſa injuriam accepero, datur mihi actio de damno contra
te, *l. nam ſervius, ff. de neg. t. geſt.* etiamſi inimicitia ſine cul-
pa locatoris fuiſſet exorta, & eſſet reſpectu damnum dan-
tis injuſta, Bart. *in dict. §. culpa*, R in. *conſ. 65. num. 4. l. 1.*
Rimin Jun. *conſ. 719. n. 7. & 8.* & alii a pleniſſime cumulatis
Pantzſchman. *d. q. 17. n. 7.* & licet hoc ultimum non pro-
cedere e contra, ſi damnum ſit propter inimicitiam cum
conductore, teneant aliqui autumantes ipſum non teneri
ad damna locatoris, ſi inimicitia non ſit ejus culpa, ta-
men non videtur ratio differentiæ, imo quod magis te-
neatur, facit, quod ipſe tenetur cuſtodire, ut conſiderat Gloſ.
in d. §. culpa & Pant. qui contrarios refert *d. q. 14. n. 60. & 61.*

34 Quinta declaratio eſt ut requiratur damnum ultra me-
dietatem in prædiis ruſticis, ſecus autem in Urbanis, quia
in iſtis debet fieri remiſſio pro quocumque damno & ratio
diverſitatis eſt quia in prædiis ruſticis conductor poteſt
ſortiri uberiatem fructuum, & ſic lucrari, ipſe enim non au-
get penſionem, ſi fructus ſint uberiora, unde debet æquo
animo ferre, ſi damnum modicum patiatur, & non poteſt
propter illud remiſſionem petere, ut dicit text. *in l. ſi merces,*
28. *§. vis major, ff. loc.* at ſecus eſt in conductore præ dii Ur-
bani, quia non poteſt expectare lucrum inſolitum, & ideo
æquum eſt ut nec damnum inſolitum patiatur, quamvis
35 non ſit ultra dimidiam mercedis, R p. *de priſ. tit. d. priv. conſtr.*
n. 26. ad fin. R buſſ. *de priv. ſchol. priv. 11. n. 20.* Surd. *conſ. 34.*
n. 14. & ſeqq. intelligi tamen debet hæc declaratio, ut pro-
cedat in domibus conductis ad habitandum, non autem in
conductis ad negotium capax incrementi, ſed & decremen-
ti, puta ad faciendum hoſpitium, quia cum poſſint accedere
plures advenæ, & augere lucrum, ceſſat dicta ratio con-
ſiderata pro declaratione, & ſic etiam ceſſare debet ipſa
declaratio, & eſſe conſiderandos fructus in hoc caſu do-
cet Bart. *in l. cum plures, 62. in princ. ff. l. c.* & ita diſtin-
guendo Pantzſchm. *de loc. q. 2. n. 14. v. ita que.*

36 Sexta declaratio eſt, ut non procedat concluſio, ſi ad-
ſit pactum inter locatorem, & conductorem conventum de
remiſſione facienda, tunc enim licet damnum non ſit adeo
grave, ut conductor lædatur in dimidia penſionis, adhuc
facienda erit remiſſio, ut ſenſit Salic. *l. licet in fin. C. loc.* Alex.
in *Tect. ſump. n. 2. ff. de li. & poſth.* Ruin. *conſ. 81. n. 3. l. 1.*
Soc. Jun. *conſ. 78. n. 7. & ſeq. lib. 2.* Surd. *conſ. 383. num. 9.* late
Boſſ. in *penit. tit. de remiſſ. merc. pub. n. 48.* & licet contrarium
tenentes non deſint, & concluſio ſit diſputabilis, tamen
hæc eſt magis communis, magis æqua, & magis vera,
ut patet ex traditis per Pantzſch. *de loc. q. 11. ubi in princ.*
de magis communi teſtatur, deinde latiſſime diſcuſſo ad
partes articulo oſtendit eam veriorem, & in fine di-
cit, militare quoque pro ea æquitatem.

37 Verum declaratio iſta non eſt indiſtincte accipienda, ſed
tantum quatenus conſtat de voluntate contrahentium, quod
remiſſio fiat non obſtante exiguitate damni, vel ſi alias pa-
ctum nihil operaretur, niſi ſi pactum aliquid aliud operari
poteſt, & verba non repugnant, ut inſ. Iligatur de remiſſio-
ne facienda, quatenus damnum ſit tale, ut conductor non
percipiat medietatem fructuum, prout eſt de jure, reſtringi
debet ad caſum prædicti damni, & ita intelligi, prout de ju-
re, ac ita firmat Cephal. *conſ. 304. n. 17. & per tot.* Surd. *conſ.*
34. *n. 32. & ſeq. & n. 49.* Rot. cor. Cocc. *dec. 422. n. 4. & ſeqq.*
per tot. ubi n. 11. & ſeqq. reſpondet, & declarat ſingulariter
plures DD. contrarios, quam deciſionem confirmavit Rota
cor. Manzan. *dec. 553. per tot. & ſignanter, n. 3. & 6. & ſeqq.*

38 Caſus autem, in quo videtur pactum aliud operari non
poſſe, quam quod fiat remiſſio, etiamſi damnum non ſit adeo
magnum, prout de jure requiritur, eſt, ubi dictum fuerit,
locatorem ſuſcipere in ſe caſum tempeſtatis in ſpecie, ut ſen-
ſit Salic. in *d. l. licet n. 10.* & illis adductis Menoc. *conſ. 835. n.*
25. Catoc. *tit. de remiſſ. merc. q. 8. n. 136.* Boſſ. *tit. de remiſ.*
merc. pub. n. 48. ubi late, ſed advertendum id non eſſe ſem-
per verum, nam licet regulariter propter tempeſtatem cau- 39
ſantem damnum intolerabile de jure facienda ſit remiſſio,
etiam pacto non interveniente, & ideo pactum videatur
inane, quatenus non operetur, ut fiat remiſſio, etiamſi
non adſit tantum damnum quantum de jure requiritur, ta-
men in quibuſdam locis receditur a regula prædicta ex eo
quod tempeſtates ſint ſolitæ, itaut de eis conductor cogi-
tare potuerit, ut dictum eſt ſup. in c. præced. & tunc pa-
ctum poteſt operari, ut hoc non obſtante fiat remiſſio et-
iam in caſu tempeſtatis, & proinde in reliquis erit intel-
ligendum, prout de jure, ſcil. ut fiat, quatenus tempe-
ſtas afferat tale damnum, ut de jure facienda ſit, prout
eſt proprie caſus dictæ *dec. 422. cor. Coccin.*

Caſus vero in quibus verba important fieri debere remiſ-
ſionem, quamvis non adſit damnum ultra dimidiam mercedis,
plures eſſe poſſunt, & ſignanter unus erit, ſi dictum fa-
ciendam eſſe remiſſionem conductori, ſi damnum aliquod
patiatur, ut firmavit in ſpecie Surd. *conſ. 383. n. 12.* illa enim
dictio, *aliquid* verificatur etiam in minimo Bald. & De-
cian. *in c. quoniam de prob.* Tiraq. *in l. ſi unquam in ver. omnia,* 40
vel partem aliquam, num. 14. in prin. C. de revoc. donat. Crot.
conſ. 119. n. 10. Becc. *conſ. 32. n. 5.* Sic ſi promiſſa ſit excom-
putatio aliqua in ſpecie, puta ſi promiſſa fuerit excompu-
tatio licentiarum gratis datarum, tunc enim fieri debebit, 41
etiamſi ſumma ſit minima. Menoch. *conſ. 1121. n. 14. v. reſpon-*
detur, ut neigi. Sic ſi promiſſum ſit reſtaurum pro tempore, 42
& ſumma impedimenti, idem cenſuit Menoc. *conſ. 835. n. 10*
& n. 24. ver. reſpondetur ſecundo. Item ſi promiſerit locator 43
reficere totum damnum conductori, Surd. *conſ. 507. n. 2.*
quia qui totum dicit, nihil excludit, *l. 1. ubi DD. ff. de leg.* 44
a optime Decian. *conſ. 96. n. 48. l. 2.* & magis ſi dictum, quod
ceſſante ſolito uſu rei in totum, vel in parte, remiſſio ſit
facienda, quia tunc ſufficit minima pars, *l. fin. §. cum gi-*
tur, C. de jur. delib. l. fin. in prin. C. de edict. divi. Adr. 45
Surd. *d. conſ. 507. n. 3.* & alii quamplures ſimiles.

Cæterum poſſunt etiam in pacto adeſſe verba contraria, 46
videlicet indicantia, quod remiſſio facienda ſit tantum
ſtante dicto damno ultra medietatem mercedis, prout de
jure. Et exemplum eſt ſi dicat, faciendam debitam remiſ-
ſionem, dum enim dicit, debitam, clare ſe refert ad jus
commune, ſecundum Boſſ. *in d. tit. de remiſſ. merc. pub. in fin.*
ubi, quod propterea verbum illud *debitum* tollit omnem
difficultatem, quæ alias adeſſe poſſet, ſi dictum eſſet ſimpli-
citer remiſſionem, & ſequitur Surd. *conſ. 34. n. 49. ver. re-* 47
ſpondere etiam poteſt, & ſeqq. ubi idem eſſe tradit ſi dictum,
quod fiat conveniens reſtaurum, & dicit conſtare de vo-
luntate contrahentium propter illud verbum, *conveniens,*
adeout, non errandum ſit, quod pactum nihil operetur, 48
& ſenſit Rot. cor. Manzanedo *dec. 553. n. 5.*

Et attendi etiam debebunt verba pacti, ad effectum di-
gnoſcendi, an partes voluerint recedere a diſpoſitione juris
circa id, quod dictum fuit, conſiderari debere damnum 49
conductoris habito reſpectu ad penſionem quam ſolvit,
non autem habito reſpectu ad fructus quos percipere potuiſ-
ſet unde in caſu, quo dictum fuerat damnum ultra du-
centos ducatos reficiendum locatori, intelligendum eſt de
damno, habito reſpectu ad fructus, non autem ad penſio-
nem, conſuluit latiſſime Soccin. Jun. *conſ. 78. l. 2. ubi n. 7.*
late pluribus modis id probat, & a *n. 22.* omnibus quæ
primo in contrarium adduxit, reſpondet, & idem etiam te-
nuit Peregrin. *conſ. 98. n. 10. l. 1.* & latius comprobat Lader-
ch. *conſ. 14. per tot.* Surd. *conſ. 363. n. 6. & ſeqq. ubi n. 29.* di-
cit, quod licet aliqui impugnent dictum *conſ.* Soccini Jun.
tamen plures eum ſequuntur, quos ipſe refert Menoc. *re-*
cuper. rem. 1. n. 421. ubi dicit Soccinum egregie conſuluiſ-
ſe, Coſta *de remp ſt, q. 10. in illat. n. 2.*

At contrarium in ſimilibus verbis plene conſuluit Rim. 50
Jun. 812 & ejus opinioni magis quam contrariæ Soccini
videtur adhæſiſſe Rota coram Coccin. *dec. 422. n. 14.* & in
eadem cauſa cor. Manzan. *dec. 553.* At Rim. Jun. reſpon-
det, quidem aliquibus argumentis Soccini, ſed poſtea ſub
n. 51. & ſeqq. oſtendit alia, ex quibus Socin. movetur, non
applicari in caſu ſuo, & ejus ſententiam totaliter non
improbat, minuſque eam abſolute damnat Rota, unde ne-
que hic per nos damnanda videtur, maxime dum tot alii
ſupracitati eum ſequuntur, & laudant, ſed concluden-
dum, conſideranda eſſe verba pactorum, an totaliter cum
illis, de quibus Soccinus loquitur, conveniant vel non,
illaque diligenter ponderanda eſſe, & obſervandum, an 51
partes habuerint reſpectum ad damnum in fructibus, vel
ne, ut ponderant DD. & ſignanter Surd. *conſ. 383. n. 9.*
v. ſecundo, & ſeqq. ubi conſiderat ſi dicatur vites, vel
uvas damnificari, Laderch. *conſil. decimoquinto, num. 1.*
ubi conſiderat, ſi dicatur debere fieri æſtimationem intra
octo dies, Peregrin. *conſil. 98. n. 4. verſic. quam brem, &*
n. 5. lib. primo, & alii citati.

Non tamen ſufficeret partes dixiſſe remiſſionem facien- 52
dam in caſu damni, vel propter damnum, ut intelligi de-
beat de ſola amiſſione fructuum, quia licet quandoque hoc
quoque

quoque dicatur damnum, etiam in legibus, ut ponderat Soccin. *dict. conſ.* 78. *n.* 14. *& ſeqq.* tamen vere, & proprie damnum eſt diminutio patrimonii, *l.* 3. *ff. de damn. infect.* cum
53 aliis ſupracit. & late Ceph. *c.* 104. *n.* 5. *& per tot.* Decian. *conſ.* 96 *n.* 48. *l.* 2. Surd. *conſ.* 34. *n.* 31. *in fin. & ſeq.* & dictum eſt ſupra *num.* 7. eoque magis ſi non dictum, reficiendum eſſe da-
54 mnum, ſed faciendam eſſe remiſſionem mercedis propter damnum, ut ponderavit Rot. cor. Coccin. *dec.* 422. *num.* 10. quia hoc ſecundo modo loquendi partes videntur magis ſe conformare voluiſſe cum diſpoſitione legum de remiſſione mercedis loquentium, & idem eſſe ſi dictum, faciendum eſſe reſtaurum, ſenſit Manzaned. *d. dec.* 553. *n.* 5.
55 Et ubi verba eſſent in vulgari ſermone prolata, quia tunc intelligi debent, prout vulgariter accipi ſolent, facilius admitti poſſet, ea referenda eſſe etiam ad amiſſionem, quæ vulgo dici ſolet, damnum, ut tradit Socin. *d. conſ.* 78. *n.* 9. *& ſeq.* & Laderch. *d. conſ.* 14. *n.* 2. *&* 3. & præcipue ſi fructus de tempore caſus evenientis fuiſſent jam matu-
56 ri, & prope diem recolligendi, prout ponderat idem Soccin. *n.* 22. & non impugnat Riminal. Jun. ſed dicit, quod in caſu ſuo hoc non concurrebat, *d. conſ.* 810. *num.* 51. ſed hoc de ſe non ſufficeret, prout ſenſit Rot. *in dicta dec.* 422. *n.* 9. *& ſeq. coram Coccin.*
57 Attendi tamen deberet damnum in fructibus, ſi pactum alias nihil proſſus operari valeret, Coſta *de ration. rat. poſt. q.* 10. *in illat. num.* 2. *ver. urget præterea*, ubi adducit Bald. *conſ.* 434. *propoſ. in. l.* 1. quem etiam adducit Socin. *d. conſ.* 78. *n.* 21. ſententem attendendam eſſe amiſſionem fructuum ſe-
58 cluſo pacto, unde dicit tanto magis attendi debere ſtante pacto, verum opinio Baldi eſt contra communem, de qua ſupra in principio, & quoad pactum, ſufficit illud aliquid operari, etiam minimum, ut ſupradictum fuit, imo quod tolerandum ſit verba nihil operari, quando ſi operarentur, reſultaret intellectus juri communi contrarius, dicit in propoſito pluribus adductis Ceph. *conſ.* 104. *n.* 9.
59 Attendenda etiam eſſet pro interpretatione pacti obſervantia ſubſequuta, prout eſt regulare, & in hoc propoſito tradita, Coſt. *in præcitata illatione*, *n.* 2. *ver. eſſet inſuper.*
60 At intelligendum eſt de obſervantia partium, alias neceſſe eſſet illam probare in caſu præciſo, & uniformem, ut dixit Rot. cor. Manzan. *d. dec.* 553. *n.* 10. *&* 11.
61 Denique circa pactum prædictum, quod ſit ſtatutum, ſi damnum excedat ſummam ſcutorum 200. dubitari poterit, an refici etiam debeat ipſa ſumma ſcutorum 200. in caſu quo reſtauro locus ſit, vel tantum ultra eam, & ad hoc quoque attendenda erunt diligenter verba pacti, nam ſi dicunt, quod locator teneatur ad illud plus in quo damnificatus fue-
62 rit conductor, prout in caſu Socc. Jun. *d. conſ.* 78. *l.* 2 & Laderchii, & Rim. Jun. *in eorum conſ. ſupracit.* res erit plana, quod non ſint reficienda illa ſcuta 200. prout ſupponunt prædicti, & advertit Coſt. *de rat. poſt q.* 10. *in illatione*, *n* 5
At ſi aliter ſit conceptum, puta, quod locator, ſi flumen ruperit, reficiat damnum conductori in caſu quo damnum
63 excedat ſummam ſcut. 200. tunc eveniente tali caſu, nihil repugnat, quod haberi debeat ratio etiam de rata ſcutorum 200. & ipſa quoque refici debeat, prout late pluribus rationibus reficiendam eſſe probat, Coſt. *in prædicta illatione poſt q.* 10. *de ratiom. rat. n.* 4
64 Septima declaratio ſit conductori incumbere onus probandi, cum enim fundet ſuam intentionem in caſu contingenti, & damno ſibi illato ad effectum iſtum conſequendi remiſſionem mercedis, inde ſequitur evidenter, ut caſum, & damnum probare debeat, Corn. *conſ.* 128. *n.* 27. *l.* 2. & plene Pantzſch. *de loc. q.* 2. *n.* 8. *&* 9. & quoniam non quodlibet da-
65 mnum eſt ſufficiens, ſed requiritur in certa quantitate, videlicet, ultra dimidiam mercedis, inde etiam ſequitur ut in certa quantitate probari debeat, ut late firmat Rim. Jun. *conſ.* 92. *n.* 12. *& ſeq.* Surd. *conſ.* 282. *n.* 16. *ad med.* Barz. *dec.* 59. *n.* 13. *ver. & in univerſum*, & non ſufficit probare damnum in genere, ſed probandum in ſpecie, Mantic. *de tacit. l.* 5. *tit.*
66 7. *n.* 39. itaut non ſufficiat teſtes dicere, fuiſſe ultra dimidiam fructuum, Rota *dec.* 43. *n.* 6. *ver. probatio autem*, poſt Zacch. *de oblig. Cam.* At non adeo mordicus inhærendum videtur huic propoſitioni, ut ſi non poſſit fieri probatio præciſa fructuum perceptorum, aut eorum valoris, non debeat ullo modo fieri remiſſio, quia hoc eſſet ſummum jus contra conductorem læſum, & proinde ſi probationes urgeant pro ſterilitate, licet omnino non concludant, de æquitate poterit fieri aliqua remiſſio, Covat. *pract. reſ. c.* 30. *n.* 2. *ver. vide tamen*, & practicavit Rota cor. Mantic. *dec.* 35. *ad fin.* & dicam infra de quantitate *in c. ſeq. n.* 27.
67 Et in tali probatione clarum eſt non habendam eſſe rationem fructuum, quos percepiſſet conductor ex melioramentis a ſe factis in re locata Bero. *conſ.* 140. *n.* 34. *in fin. l.* 1. Ro-
68 ta *dec.* 139. *n.* 6. *l.* 3. *p.* 3. *div.* quatenus tamen ſint melioramenta perpetua, & concludenter per conductorem probata, ut tradit Burſat. *conſ.* 11. *n.* 36. *& ſeqq.*
69 Et ſi fuerint plures res ſimul locatæ, habenda eſt ratio omnium, non aliquarum tantum, Marta *conſ.* 449. *n.* 5. Surd. *conſ.* 34. *n.* 23. *poſt med.* adeo ut petens remiſſionem debeat probare quantitatem fructuum ſingularum rerum, Surd. *ibid.* Barz. *dec.* 59. *n.* 13. *in fin. & ſeqq.* Coccin. *dec.* 422. *n.* 17. quod procedit etiamſi adſit pactum remiſſionis faciendæ, quin intelligatur prout de jure, & ſic quatenus ei locus ſit conſideratis fructibus omnium rerum locatarum, Rot. cor. Manzan. *dec.* 553. *n.* 2. *&* 3. Niſi forte pactum diceret non te- 70
neri conductorem impeditum ſolvere, *per tempo, o ſomma di tal impedimento*, quia illud verbum, *ſomma*, ſignificat quantitatem, quam exigere non poterit, ſive magnam, ſive parvam, & ſic non patitur dictum intellectum, Menoch. *conſil.* 835. *n.* 9. *v. reſpondetur*, 2. & hinc eſt, quod poteſt 71
evenire caſus, quo conductor teneatur facere remiſſionem ſubconductori ſuo, & illam non valeat pro ſe obtinere, ſi videlicet conduxerit plura bonorum corpora ſimul, eaque ſeparatim ſublocaverit, & in uno eorum ceciderit grando, & ſegetes omnes devaſtaverit, alia vero non tetigerit, petet enim juſtiſſime ſubconductor remiſſionem, ſecus autem primus conductor, ſi ex aliis corporibus ultra dimidiam totius penſionis quam ſolvit, aſſequatur, Rauden. *reſ.* 26. *n.* 2. *&* 3. Gab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *def.* 27.
Hæc tamen intelligi debent cum ſuppoſito, quod locatio 72
ſit unica, nam ſi tot eſſent locationes, quot res, tunc ſufficeret probare damnum reſpectu unius ad hoc, ut facienda eſſet remiſſio reſpectu illius, Menoch. *conſ.* 835. *n.* 9. Boſſ. *tit. de remiſſ. merc. cond. n.* 20. *& ſeq.* Burſat. *conſ.* 11. *n.* 35. Cocc. *dec.* 422. *n.* 17. quando autem locatis pluribus rebus dicantur plures locationes, & quando non, dictum eſt ſupra *in c.* 25.
Et idem quod dictum eſt de pluribus rebus locatis, 73
procedit etiam ſi res locata præbeat plures ſpecies fructuum puta ſi locetur prædium, ex quo colligatur triticum, & vinum, non ſatis erit conductori probare ſe triticum omnino perdidiſſe, niſi probet etiam perdidiſſe vinum, vel ſaltem, quod damnum in tritico ſit tale, ut licet vinum collegerit, adhuc non perceperit quantum ſufficiat pro dimidia mercedis. Surd. *conſ.* 282. *n.* 16. *circa med.* Barz. *dec.* 59. *n.* 12. *&* 13. ubi de Communi Coccin. *dec.* 422. *n.* 17. Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *deſin.* 47.
Quod tamen declaratur non procedere, ſi ſolvendum in 74
ipſiſmet fructibus, quia tunc una ſpecies non recipit functionem alterius, & ideo ſi unus fructus deficiat, remitti debebit ſolutio illius, & ſi pro agro ſolvitur frumentum, pro vinea vinum, ſatis erit ſterilitas agri pro facienda remiſſione frumenti, Peregr. *conſ.* 96. *num.* 7. *poſt in d. l.* 5. prout etiam non procedit ſi damnum non ſit in ſolis fructibus, ſed in ſubſtantia rei, vel quia non potuit conductor uti parte rei, ex qua una ſpecies fructuum colligitur, vel in tempore, quo colligitur juxta ea, quæ dicta ſunt ſupra in tertia declaratione *n.* 18. *& ſeqq.* & ultra ibi citatos, Jo. Bapt. Coſta *conſ.* 30. *n.* 11. Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *def.* 47. *n.* 5. quod applicatur etiam ſi pluribus rebus locatis una ſit perempta, vigente eadem ratione.
Sic quando locatio ſit ad plures annos, damnum æſtimari 75
non poterit niſi attentis omnibus annis, & facta computatione ſterilium cum fertilibus, *c. propter ſterilitatem de loc. &* 76
cond. Quod adeo verum eſt, ut ſi uno anno remiſſionem 77
quis colono dederit ob ſterilitatem, deinde ſequentibus annis contingat ubertas, nihil oberit domino remiſſio, ſed integram penſionem etiam ejus anni quo remiſerit, exiget, ut dicit tex. *in l. ſi uno*, 17. *in princ. ff. locat.* ubi etiam additur hoc procedere in vectigalibus locatis, nec non ſi facta ſit 78
remiſſio verbo donationis, quaſi non ſit donatio, ſed tranſactio, niſi forte annus pro quo facta fuit remiſſio ob ſterilitatem eſſet ultimus, & dominus ſcivißet ubertatem aliorum.
Quod procedit etiam ſi ſolutio fiat per menſes, quia ad- 79
huc conſideratur totus annus, Surd. *conſ.* 34. *n.* 54. *& ſeqq.* & quia contrarium ſenſerat Boſſ. *tit. de remiſſ. merc. conduct. n.* 23. eum reprobat Surd. dicens ſub *n.* 56. ejus opinionem eſſe auctoritate deſtitutam, quia DD. quos allegat aliter loquuntur quam ipſe referat, addendo tamen, quod poſſet 80
opinio Boſſ. forte ſuſtineri, quando diſtributio eſſet uniformis, & æqualis ſingulo menſe, ut ipſe dicit *n.* 36. ſecus autem ſit difformis, & inde appareat diſtributionem fuiſſe factam gratia commodioris ſolutionis tantum.
Verum, quod ubicumque merces non eſt unica ſolutione 81
deſtinata, ſed in annos diſtributa, non procedit dicta opinio, quod damnum æſtimari non poſſit, niſi attentis omnibus annis, ſed contrarium, quod videlicet quolibet anno æſtimatio fieri poſſit, tenent quamplures relati per Surd. *d. conſ.* 34. *n.* 43. & ultra eos Menoc. *conſ.* 835. *n.* 21. *& ſeqq.* Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 27. *n.* 46. Burſat. *conſ.* 309. *n.* 1. *& ſeqq.* ubi de communi Ripol. *var. c.* 12. *n.* 195. *& ſeqq.*
Sed prima opinio videtur regulariter amplectenda, eam 82
enim firmavit, & communem eſſe dixit Soccin. Jun. *conſ.* 68. *n.* 2. *& ſeq. l.* 2. Gratian. *diſc.* 567. *n.* 3. Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *deſin.* 3. *n.* 2. *& ſqq.* & eam ſequitur Rota *dec.* 225. *n.* 4. *& dec.* 830. *n.* 2. *p.* 4. *div. & dec.* 42. *n.* 5. *& ſeq.* poſt Zacch. *de oblig. cam. & dec.* 11. *per tot. & dec.* 422. *n.* 1. cor. Coccin.
Cæterum opinio iſta procedit de plano, quoad annos præ- 83
teritos, ſive præcedant annum ſterilitatis, ſive ſubſequantur, dummodo præteriti ſint de tempore, quo petitur remiſſio,

et qua-

at quatenus adhuc ſint futura, tunc aliud eſt dubium, quod cum percutiat tempus, quo remiſſio facienda eſt, an videlicet anni, quo accidit ſterilitas, ſeu in fine locationis, quia ſi computandi etiam anni futuri, ſequitur, ut expectari debeant, ideo illud tangam inferius ſuo loco.

84 Et recedendum erit a prædicta opinione, ubi tot ſint locationes, quot anni, non enim valent anni fertiles unius locationis ſupplere ſterilitatem alterius, Abb. *in c. propter ſterilitatem, n. 13.* Capr. *concl. 88. n. 52. ad med.* Valaſc. *de jur. emphyt. q. 27. n. 46.* quando autem locatione facta in plures annos cum diſtributione mercedis in annos ſingulos, dicatur locatio unica, vel plures, dictum fuit in *s. 25.*

85 Et facienda eſt dicta computatio annorum fertilium cum ſterilibus etiamſi non ſint proximi, ſed interpolati, Hoſt. *in ſumm. de loc. § qua actiones, n. 7. v. & notandum*, Abb. *in d. c. propter ſterilit. n. 13. ad fin.* & eſſe communem opinionem adverſus Innoc. teſtatur Valaſc. *d. q. 27. n. 46.* quam tamen mo-

86 derandam eſſe, ut procedat quatenus non ſint valde remoti, prout eſſet in locatione ad longum tempus ultra decennium, ſecus ſit aliis adductis Burſat. *conſ.* 11. *n. 35.*

87 Procedit tamen, ut facienda ſit dicta computatio, quando damnum eſt in ſolis fructibus, non vero ſi ſit in ſubſtantia rei, quia tunc remiſſio facienda eſt abſolute nulla habita ratione ubertatis fructuum in parte, quæ damnum non ſit paſſa, Surd. *conſ. 400. n. 6. & n. 15. ad fin. cum duob. ſeqq. & n. 27.* ubi etiamſi in parte minima, Maſtril. *dec. 299. n. 110. & ſeq. & n. 128.* Fab. *in C. l. 4. tit. 42. def. 47. in prim. & n. 5. & ſeqq.* Rot. cor. Millin. *dec. 363. n. 1.* Camill. Medic. *conſil. 23. n. 13.*

88 Controverſia vero magna eſt an conductor probata ſterilitate unius anni, probare etiam debeat illam non eſſe compenſatam ubertate aliorum annorum, vel potius onus probandi ipſam compenſationem incumbat domino & primam opinionem contra conductorem, quod ſcilicet ipſi incumbat onus probandi ſterilitatem unius anni non fuiſſe compenſatam, tenet Rota *in dec. 727. n. 2. & 3.* ubi pleniſſime *p. 4. div. & dec. 42. n. 5. & 6.* poſt Zacch. *de obl. cam.* & cor. Cocc. *dec. 11. n. 2.* & cor. Millin. *dec. 363. ad fin.* & ſequitur Grat.

89 *diſc. 557. n. 4. & dec.* Marc. 222. *in add. n. 4. & ſeq.*

At contraria opinio, quod conductor eo ipſo, quod probavit ſterilitatem, habeat intentionem fundatam pro petitione remiſſionis, itaut locatori eam effugere volenti incumbat onus probandi, quod iſta ſterilitas fuerit compenſata, eſt forte verior, quia habet pro ſe textum ſatis clarum *in l. licet 8. C. loc.* in illis verbis; *& quæ evenerunt ſterilitatis ubertate aliorum annorum repenſata non probabuntur*, ut bene advertit poſt alios Cyriac. *contrev. 296. n. 19.* & ſentiunt

90 alii, quos ſequitur Burſatt. *conſ. 11. n. 32.*

Non autem ſufficit pro dicta compenſatione, quod in aliis annis conductor perceperit fructus ſolitos, licet forte fructus ſoliti ſuperent quantitatem mercedis, ſed requiritur,

91 quod fuerint uberes ultra ſolitum, Put. *dec 285. n. 2. ad fin. l. 2.* nec ſufficit modicum, ſed debent ſuperare ſolitum, ſaltem in tertia parte, ut firmat Burſat. *d. conſ. 11. n. 32. poſt med.* Boſſ. *tit. de remiſſ. merc. conduct. n. 25. & 27.* Cyriac. *d. contr. 296. n. 20.* & eſſe communem opinionem aſſerit Caroc. *de loc.*

92 *tit. de remiſſ. merc. q. 8. n. 46.* ſunt enim plures, & diverſæ opiniones in hoc puncto, ut videre eſt penes Valaſc. *de jur. emphyt. q. 27. n. 43.* & compenſari cum ſterilitate unius anni, quod percipitur ultra mercedem in aliis, dicit Gratian. *in dec.* March. 222. *n. 6.* & conſonant tradita per Clapper. *cauſ. 45. n. 9. & per tot.*

93 Imo nec ſufficeret adeſſe ubertatem fructuum in dicta quantitate, ſi propter ipſam ubertatem, fructus viliori pretio venderentur, adeout non poſſet recompenſari conductor in pecunia obligatus ſolvere Cyriac. *d. contr. 296. n. 22. v. admones etiam* Caroc. *d. q. 8. n. 53.* & facit, quod e contra dictum fuit paucitatem fructuum non præbere cauſam remiſſionis, quando ſunt cariores, adeout ex illis conductor percipiat tantum, ut ceſſet damnum ſufficiens pro remiſſione facienda *n. 13.*

94 Præterea non eſt dubium, quod a præfatis receditur, ubi aliter fuit inter contrahentes conventum, imo ſatis eſt, quod fuerit conventum de remiſſione facienda ad hoc, ut pactum operetur, ut non ſit habenda ratio aliorum annorum ſecundum Ang. *conſ. 312. n. 6. ver. unde non hoc*, quem ſequitur, & defendit Surd. *de alim. tit. 9. q. 26. n. 21. & ſeq.* Gratian. *dec. March.* 252 *in addit. n. 5.* & ſenſit Rota coram Coccin. *deciſ. 412. n. 3.* at contrarium in hac parte ſenſit eadem Rota *dec. 225.*

95 *n. 4. & 6. & dec. 226. n. 2. 3. 4. div.* unde totius erit conſi-

96 derare verba pacti, an ſimpliciter ſit conceptum, itaut interpretationem a jure recipere poſſit, an vero ſit relatum ad annos ſingulos, ut diſtinguendo eleganter probat Fab. *in C. l. 4. tit. 42. def. 35.* & exemplum ſecundi caſus eſt, ſi dictum fuerit, *e mancandoſi di qual he parte in un' anno*, quia non poteſt intelligi de pluribus annis, ut voluit Coſt. *conſ. 66. n. 5. & ſeqq.* prout etiam ſi adſit pactum quod conductor non teneatur ſolvere pro tempore, aut ſumma impedimenti, nam verba illa, *pro tempore*, ſignificant, quod habenda non ſit ratio totius temporis locationis, ſed pro quovis tempore, quo impediatur conductor, non teneatur ſolvere, Menoch. *conſ. 835. n. 23.*

Cæterum in quampluribus ex caſibus prædictis, in quibus dictum eſt non attendendam eſſe rigoroſam diſpoſitionem juris circa quantitatem, aut etiam qualitatem damni neceſſarii pro remiſſione facienda, dubitari poterit quodnam damnum præciſe requiratur, & quoniam difficile eſt dari certam regulam omnibus caſibus adaptabilem, ſtandum erit arbitrio Judicis, Rip. *in leg. fin. q. 24. C. de revoc. donat.* Ceph. *conſ. 257. n. 27.* Rota *dec. 227. prope fin. par. 4. div.* Mantic. *dec. 35. n. 6.* qui judex exceptis quibuſdam caſibus, in quibus dictum eſt liberari debere conductorem a damno etiam minimo, & niſi appareat aliter ſenſiſſe partes, recordari debet colonum ferre debere æquo animo modicum damnum in fructibus prædii conducti, *l. ſi merces 28. §. vis major, ff. loc.* & ſuſtinere aliquam partem incommodi, *l. habitatores, 30. in prin. ff. loc.* & obſervare poterit damnum non eſſe modicum, ſi ſecundum opinionem vulgi, modicum non reputetur, verſum ſit infra ſextam partem mercedis, ut tradit Ceph. *d. conſ. 257. n. 27.* & Neviz. *conſ. 90. n. 9.* Rimin. Junior. *conſ. 92. n. 26.* 97 98 99

De quantitate remiſſionis faciendæ, & de tempore quo fieri debet, ac de actione, aliiſque remediis ad eam conſequendam.

SUMMARIUM.

1 *Remiſſionem mercedis faciendam eſſe pro rata temporis habetur in jure civili, & pro rata penſionis habetur in canonico.*
2 *Quomodo concilietur dicta diſcrepantia jurium, ſunt variæ opiniones.*
3 *Decl. ut reficienda ſit pro rata temporis, quando res locata æqualem fructum omni tempore reddit.*
4 *Et quando non reddit fructum æqualem, tunc habenda ratio penſionis, quæ ſolvitur, & quo tempore ſolvitur, & n. 5.*
6 *Intellige prædictas concluſiones procedere in remiſſione facienda pro quocumque damno, etiam parvo, ſecus in ea, quæ requirit læſionem ultra dimidiam.*
7 *In remiſſione mercedis facienda pro læſione ultra dimidiam quanta eſſe debeat, ſunt variæ opiniones.*
8 *Prima opinio eſt, ut ſit remiſſio facienda in totum, videlicet, ut nihil conductor de ſuo ſolvat.*
9 *Secunda eſt, ut fiat in eo, quod deficit uſque ad dimidiam penſionis.*
10 *Tertia opinio eſt, ut ſtetur arbitrio Judicis.*
11 *Quarta eſt, ut fructus dividantur pro rata, ut in colonia partiaria.*
12 *Prædictarum opinionum prima oſtenditur magis communis, & magis vera, & aliæ reprobantur & n. ſeqq. uſque ad n. 18.*
16 *Decl. d. prima opinio, ut debeant conſiderari fructus detractis omnibus expenſis etiam ſeminis.*
19 *Intellige ſi fructus ſuperent expenſas, aliud ſi omnino deficiant, non tenetur locator reficere conductori expenſas, & ſemen.*
20 *Decl. hoc procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi ob factum, vel culpam locatoris, quia tunc tenetur reficere omnia damna, etiam lucri ceſſantis.*
21 *Intellige ſi factum locatoris non fuerit neceſſarium.*
22 *Et ubi damnum provenit ex facto neceſſario, ſi ſit parvum, non reficitur.*
23 *Et reficienda ſunt damna non ſolum provenientia ex facto locatoris, ſed etiam ex facto tertii, quem locator prohibere potuit.*
24 *Remiſſio ſi petatur ob malam qualitatem rei, ſi locator eam ignoravit, non debetur, niſi adſit damnum ſufficiens ad eam petendam.*
25 *Si autem ſcivit, vel ſcire potuit, tunc debetur in quantitate damni.*
26 *Remiſſionis mercedis quantitas, ut ſciatur, debet conductor probare quantitatem damni.*
27 *Et ubi non poteſt quantitas probari, ſtatur quantitati veriſimili arbitrio Judicis.*
28 *Et poteſt retineri res retinenda pro tanto tempore, pro quanto fuit ejus uſu impeditus.*
29 *Decl. procedere volente conductore, & non aliter.*
30 *Et poteſt locator offerre ſe promptum recipere fructus rei, & remittere totam penſionem.*
31 *Et e contra poteſt locator offerre omnes fructus deductis expenſis, & ſemine.*
32 *Remiſſio mercedis facienda eſt conductori non valenti uti re conducta, etiamſi eam gratis alteri conceſſiſſet.*
33 *Remiſſio in locatione ad plures annos facienda eſt in fine locationis.*
34 *Contr. quod fieri debeat quolibet anno, quo ſequitur damnum, eſt magis communis.*

35 Et

35 *Et ſi ſubſequentes anni ſint uberes; itaut reſtauretur damnum repetitur remiſſio.*
36 *Decl. dictam quæſtionem procedere in locatione unica ad plures annos, ſecus ſi tot ſint locationes, quot anni.*
37 *Decl. 2. procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi petatur intereſſe.*
38 *Decl. 3. non procedere difficultatem, ſi appareat contrahentes aliter ſenſiſſe.*
39 *Remiſſio mercedis poteſt peti per viam exceptionis.*
40 *Et etiam per viam actionis, poſtquam fuit ſoluta merces, maxime ſtante ſolutione anticipata.*
41 *Remiſſio mercedis poſt ipſam mercedem ſolutam, non poteſt peti per conditionem indebiti.*
42 *Decl. procedere ſi ſolutio fuit facta anticipate; ſecus e contra.*
43 *Et prædictæ actiones non tantum dantur de jure, quam etiam vigore obligationis locatoriæ, de manutenendo conductorem.*
44 *Inſtrumentum contractus locationis, ſicut probat actionem uni ex contrahentibus, ita probare debet etiam alteri.*
45 *Vis executiva, qua agit locator pro ſolutione penſionis, competit etiam conductori pro repetitione.*
46 *Executive exactum via ordinaria repetit de ſtylo curiæ.*
47 *Decl. dictum ſtylum non eſſe ſervandum extra curiam.*
48 *Decl. 2. in judicio repetitionis indebiti procedendum ſaltem ſummarie.*
49 *Decl. 3. non procedere ſi exactum vigore obligationis cameralis.*
50 *Remiſſio mercedis ſi facta indebite, poteſt repeti etiamſi verbo donationis facta ſit.*
51 *Decl. procedere ſi locator, qui eam fecit, ignoravit rem non deberi, ſecus ſi ſcivit, & donare dixit.*

CAPUT XLVIII.

1 PRæſuppoſito nunc, quod locus ſit remiſſioni mercedis,
ſi quæratur de quantitate, in qua facienda ſit, offert
ſe primo antinomia quædam inter jus Civile, & Canoni-
cum, nam primum in l. ſi uno, 15. §. ubicumque, ff. loc. dicit
2 eam faciendam eſſe pro rata temporis, ſecundum vero in
c. propter ſterilitatem de loc. & cond. dicit eam faciendam eſſe
pro rata penſionis, ad quam tollendam volunt aliqui jus
Canonicum loqui in caſu, quo penſionis aliqua pars ſit
remittenda, jus vero civile loqui in caſu, quo remitti
debeat in totum, Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 3.
n. 23. Caroc. de remiſſ. merc. q. 5. n. 6. ver. declaratur ſecundo;
alii vero dicunt textum juris civilis in dict. §. ubicumque;
quatenus contineat vocem illam, temporis eſſe corruptam
quia in Pandectis Florentinis ea non adeſt, ut obſervavit
Valaſc. de jur. emph. q. 27. num. 30. ad med. ac etiam ea non
adeſt in codicibus melioris impreſſionis, prout eſt ille,
quem præ manibus habeo.

At remiſſionem faciendam eſſe pro rata temporis quo con-
ductor fuit impeditus fructus rei percipere tantum, quatenus
non probetur per text. in d. §. ubicumque, probatur per alios
& ſignanter in l. ſi quis domum, 9. hic ſubjungi, ff. loc. ibi ut pro
rata temporis, quo fruitus eſt, penſionem præſtet, & in l. ſi fun-
dus 36. prope med. ff. eodem ibi ejus ſcilicet temporis, quo fruitus
non fuerim, & tradunt Bart. in leg. ſi uno, §. item cum qui-
dam, n. 3. ff. eodem Soccin. Ben. conſ. 86. n. 3. ver. circa ver-
ſiam, l. 1. cum aliis adductis per Cover. practic. q. c. 30. n. 3.
3 & Rot. cor. Mantic. dec. 35. n. 4. unde vera eſt concluſio, ſed
non poteſt indiſcrete accipi, ut procedat indiſtincte, ſed ſo-
lum ubi prædium, vel alia res locata quolibet tempore æqua-
lem fructum, ſeu æquale commodum præſtat, prout ſunt
prædia Urbana, nempe domus ad habitandum locatæ, quia
in eis, ſolvendo pro tempore, ſolvitur etiam pro rata fru-
ctuum, cum tandiu fructus ex eis percipere dicatur condu-
ctor, quandiu in illis habitat, ut poſt plures dicit Pantzſch.
4 de loc. q. 1. in fin. verum quando utilitas utriuſque partis non
eſt eadem, in quocumque tempore, ut ſi molendina locen-
tur pro certis corbibus frumenti annuatim, de quatuor
menſibus in quatuor menſes præſtandis, quæ tamen in hye-
me fere nihil ſoleant molere, & utilitatem conductori tri-
buere, ſed tota utilitas eorum ſit in æſtate, & eveniat, quod
æſtate jam tranſacta, ſcil. de menſe Octobr. propter exceſſivas
pluvias a flumine devaſtentur, non poterit haberi ratio in fa-
cienda remiſſione ſolius temporis ſubſequentis, pro quo con-
ductor non potuit uti. Sic evidentius ſi conducta ſit domus,
quæ erat in nundinis pro uno anno pro decem in toto anno,
licet non eſſet utilis niſi in quindecim diebus, in quibus e-
rant nundinæ, & eveniat, quod poſtquam conductor habuit
illos quindecim dies migrari compellatur, utique non fiat
ei remiſſio penſionis aliorum 350. dierum, pro quibus fuit
domus locata: prout e contra ſi toto tempore anni eamdem
domum retinuerit, & imminente tempore nundinarum im-
peditus fuerit uti pro illis tantum quindecim diebus ea-
5 rum, non debebit pro illorum rata ſolum fieri remiſſio,
quare in his & ſimilibus caſibus non habenda erit ratio tem-
poris, ſed penſionis, quæ ſolvitur, & quo intuitu ſolvitur,
ut expoſcit æquitas canonica, juxte dict. c. propter ſterili-
tatem, ut ſenſiſſe videtur ibi Jo. Andr. n. 3. & prædictis, aliiſque
ſimilibus caſibus relatis, optime explicat Bald. conſ. 545. n.
7. l. 3. ſic ſi adfuerit in prædio exercitus de menſibus Fe-
bruarii, Martii, Aprilis & Maji, in quibus pauci admo-
dum fructus percipiuntur, non erit facienda remiſſio pro
rata temporis, dum potuit conductor aliis menſibus omnes
fructus percipere, ut conſideravit Rota coram Mantic. dec.
35. n. 4. & late Surd. dec. 326. n. 18. ver. & quod diximus, & ſeq.

At hæc percutiunt eam remiſſionem, quæ fieri debet pro 6
quocumque damno, ſive magno, ſive parvo, quæ menſura-
ri debet ad ratam damni, temporis, & mercedis. At de-
veniendo ad illam, quæ non eſt facienda niſi damnum ſit ul- 7
tra dimidiam mercedis, quanta eſſe debeat remiſſio quando
ei locus eſt, Menoch. in tract. de arbitr. l. 2. caſ. 77. dicit du-
bitari a noſtris, & refert tres opiniones, quarum opinionum
prima eſt, ut facienda ſit remiſſio in totum, præſupponen- 8
do videlicet, quod penſio ſit centum, & conductor perce-
perit ſolum quadraginta, quod facienda ſit in totum, ideſt
pro toto eo, quod deficit, & ſic pro ſexaginta, quæ opinio
probatur primo, quia jura abſolute dicunt ſimpliciter facien-
dam eſſe remiſſionem, & ſic dum aliud non exprimant, de-
bent accipi, ut fiat in totum, quia iſte eſt potentior ſignifi-
catus verborum, qui accipi debet, l. 1. ff. ſi ager vectig.

Secundo ſumendo argumentum ab emptione, & vendi- 9
tione, in qua ſi adſit læſio, ſupplendum eſt pretium in
totum, l. 2. C. de reſcind. vend. ergo idem dicendum eſt in
locatione, & conductione, prout argumentatur Bart. in l.
ſi merces, §. vis major, n. 4. ff. loc.

Secunda opinio eſt quod remiſſio fiat uſque ad dimidiam 10
ipſius penſionis, adeo ut retento eodem themate, ſi penſio ſit
centum coronatorum, & conductor quadraginta tantum
percipiat, remiſſio fiat in decem, vel undecim, ita ut con-
ductor non ſolvat niſi dimidiam totius penſionis, vel quid
minus, quæ opinio ſuadetur ab eo, quod dictum eſt com-
muniter teneri remiſſionem non eſſe faciendam, ubi con-
ductor quid ultra dimidiam penſionis percipiat.

Tertia opinio eſt, hanc remiſſionem judicis arbitrio fa-
ciendam eſſe, prout tenuit Barbat. conſ. 21. col. penult. l. 2.

Et his opinionibus ita ſimpliciter cum ſuis rationibus re-
latis Men. vere ſenſum ſuum non aperit, ſed Pantzſch. de
loc. & cond. q. 3. eaſdem repetit, & deinde obſervat videri il-
lum ſequi opinionem, quod ſtandum ſit judicis arbitrio,
quia eam ultimo loco refert, quando enim DD. referunt
plures opiniones non aperiendo ſuam, cenſentur ſequi
eam, quam ultimo loco referunt, Bero. conſ. 93. n. 27. l. 1.
& cum eadem opinione, quod ſtetur arbitrio judicis,
tranſire etiam videtur Caroc. de loc. in tit. remiſſ. merc. q. 8.
n. 105. Magon. dec. Flor. 67. n. 28. Rot. dec. 551. n. 15. poſt Zac-
ch. de delig. Cam.

Eſt etiam alia opinio per præfatos non relata, quod ubi 11
conductor non percepit pro dimidia mercedis, nulla facta
detractione expenſarum, omnes fructus percepti dividi de-
beant inter dominum, & conductorem, prout fit cum colono
partiario, & hæc fuit opinio Bald. in l. licet, num. 4. C. loc.
quam refert, & dicit intelligere ſervari in aliquibus locis
Boſſ. in ſua pract. tit. de remiſſ. merc. cond. n. 3. in princ.

Verum prima opinio, quod ubi non eſt perceptum, quan- 12
tum ſufficiat pro dimidia penſionis, fiat remiſſio in totum,
videlicet, ſi nihil prorſus perceptum, vel perceptum ſolum
ſemen, & quantum expenſum fuit, nihil prorſus ſolvere
debeat conductor, ſi autem perceptum aliquid non ſuffi-
ciens pro medietate penſionis, ſolvere debeat illud ſolum
quod perceptum eſt ultra ſemen, & expenſas, & reſiduum
in totum ſit remittendum, eſt magis communiter recepta,
eam enim ſic explicatam docuit Caſtren. in d. l. ſi merces, 28.
§. vis major, n. 4. ff. loc. Imol. in c. propter ſterilitatem, ſub n.
16. de loc. Capr. in regulis, c. 88. n. 57. Boſſ. in d. tit. de remiſſ.
merced. n. 3. ubi teſtatur hanc eſſe communem opinionem,
Nevizan. conſ. 90. n. 18. & 19. Burſat. conſ. 309. n. 3. Pantz-
ſchm. d. q. 3. n. 5. ubi quod putat ab hac non eſſe rece-
dendum.

Et non ſolum dicta opinio eſt magis communis, ſed 13
etiam verior, nam ultra rationes ſupra ex Menoch. rela-
tas, eam probat text. in d. l. ſi merces, 28. §. vis major,
ibi non debet conductori damno eſſe, ſi plus quam tolerabile
ſit, læſi fuerint fructus, ſi enim non debet conductori dam-
no eſſe, aperte ſequitur, ut nihil de proprio ſolvere de-
beat, alias enim ei damno eſſet.

Quod autem dictum fuit pro ſecunda opinione, conductori 14
non fieri remiſſionem, ſi ultra dimidiam penſionis perci-
piat, non concludit, ut ergo quando fit remiſſio, ea facien-
da ſit in eo ſolum, quod deficit ad dimidiam, & reſiduum
ſolvere debeat de ſuo, nam videmus, quod etiam in emptio-
ne, & venditione permittitur venditorem lædi uſque ad di-
midiam, & tamen ſi lædatur ultra eam non ſatis eſt em-
ptorem ſupplere uſque ad illam, ſed debet ſupplere uſque ad
integrum pretium, alias contractus reſcinditur, ut habe-
tur in l. 2. C. de reſcind. vend. ad cujus terminos reducitur hæc
remiſſio per Bart. in d. l. licet prout advertit Pinel. in d. l. 2.

p. 1.

p. 1. c. 3. num. 24. quando erum tollenda eſt læſio, & damnum debet tolli in totum, licet ad evitandas lites expedias non quodlibet damnum tollere, ſed tantum ſi ſit plus quam tolerabile, nec quamlibet læſionem, ſed tantum ſi ſit ultra dimidiam ex juribus allegatis.

15 Quare ſi opponatur, imo jura velle conductorem ferre æquo animo modicum damnum, ut habetur in ipſo, *§. vis major*, & partem incommodi, ut dicitur *in l. habitatores, 30. in princ. ff. loc.* facilis erit reſponſio, ut ſcilicet debeat illud ferre ſi ſit modicum, ſecus autem ſi plus, quam tolerabile ſit, ut diſtinguitur in eodem *§. vis major*, & plus quam tolerabile eſſe dicitur, ſi excedit dimidiam penſionis, ut deducitur ex *d. l. 2. C. de reſc. vend.* & tunc conductor liberari debet a damno in totum, ut probatur eiſdem juribus.

16 Et ſi opponatur adverſus id quod dictum eſt colonum detrahere debere ſemen, & quod ſupereſt de fructibus tantum ſolvere, quod imo ſemen perdere debeat per text. *in l. ex conducto, 26. §. ſi vis tempeſtas. ff. loc.* ibi *ne ſupra damnum ſeminis amiſſi, mercede agri præſtare cogatur* reſpondendum erit textum illum loqui in caſu, quo fructus prorſus ſint ſublati, itaut nec ſemen perceptum ſit, ut patet ex verbis præcedentibus ibi, *& ſi labes facta ſit, omnemque fructum ſulerit*, & ex eo quod expreſſe dicit, ſemen amiſſum, quo caſu clarum eſt non teneri dominum fundi illud de ſuo reſtituere, ſed damno conductoris cedere debere amiſſionem in caſibus, in quibus locator ad aliud non tenetur, quam ad penſionis remiſſionem, de quo nunc agimus, quidquid ſecus ſit in caſibus in quibus locator tenetur non ſolum ad remiſſionem penſionis, ſed etiam ad omnia damna, de quibus paulo infra dicendum erit.

17 Hinc dum habemus definitum, quam læſionem, quodque damnum jura non patiantur, inde ſequitur ut ceſſet arbitrium Judicis, vel quando intret, quia regulandum eſt a jure, non poterit judex niſi juxta dictam primam opinionem arbitrari, quæ propterea ſervanda erit, ut dicit Burſat. *d. conſ. 309. n. 3. verſ. & licet*, & ſequitur Pantaſch. *d. q. 3. ad fin.*

18 Quoad aliam opinionem quam addidi ex Baldo, quod debeat fieri remiſſio dividendo fructus cum conductore, uti dividuntur cum colono partiario, ejus inſubſiſtentia probatur ea lectura *text. in d. l. ſi merces, §. vis major.* non ſolum ex quo dicit conductorem damnum ſentire non debere, quando eſt intolerabile, quod ſæpiſſime non verificaretur dicto modo practicando, ſed etiam quia expreſſe diſtinguit, & diverſimode practicari cum conductore, ac cum partiario dicit.

19 Pro hac vero remiſſione non tenetur locator aliquid de ſuo refundere conductori ratione ſui intereſſe, quod excedat utilitatem affictus, niſi expreſſe fuerit conventum, Angel. *conſ. 312. n. 4. poſt med. verſ. ad id autem*; adeout ſi non ſit perceptum ſemen, illud perdere debeat conductor, ut mox dicebam per text. *l. conducto 16. ff. loc.* at hoc procedit in remiſſione propter ſterilitatem abſque facto, & culpa locatoris, his enim intervenientibus locator tenetur reficere conductori omnia damna, ac etiam lucrum
20 ceſſans, *l. ſi fundus 36. poſt med. ff. locat.* quatenus tamen factum locatoris non fuerit ei neceſſarium, qu a tunc non
21 tenetur niſi penſionem remittere, puta ſi neceſſe habeat domum reficere ne ruat, *l. & hac diſtinctio, 38. in princ. ff. loc.* imo in iſto caſu conductor tenetur partem incommodi, parvulam tamen, æquo animo ferre, & pro ea remiſſionem petere nequit, *leg. habitatores, 30. in princ. ff. locat.* & diſtinguendo inter refectionem neceſſariam, ut pro
22 ea facienda ſit ſolum remiſſio ad metam impedimenti, & voluntariam, ut pro ea ſint reficienda damna, & intereſſe, eſt text. *in l. qui inſulam 33. in princ. ff. eodem.*

23 Imo non ſolum tenetur ad damna, & intereſſe locator, ſi facto ſuo impediatur conductor, ſed etiam ſi impediatur ab eo, cui ipſe prohibere poſſet, ne id faciat, ut eſt text. *in l. ſi fundus, 36. poſt med. ver. nam etſi, ff. loc. cum concord. relat.* per Rot. cor. Verall. *dec. 180. n. 2. p. 1.* Grat. *diſc. 376. n. 18.* ubi quod eſt diſtinctio approbata a DD. qui etiam latius diſtinguunt, ſeu potius diſtinctionem apertius explicando, conſiderant quatuor caſus principales cum eorum ſubdiſtinctionibus, & declarationibus, quorum primus eſt ſi impedimentum proveniat facto locatoris, ſecundus ſi facto conductoris, tertius ſi facto tertii, & quartus ſi caſu fortuito, & eſt diſtinctio Bart. *in l. ſi uno, 27. §. item cum quidam, n. 2. ver. hoc præmiſſo, ff. loc.* de qua diat *in c. 28. de oblig. locatoris a n. 25.* ubi videri poteſt, & latius penes Caroc. *tit. de remiſſ. merced. q. 8. a n. 13. & plur. ſeqq.* & Pantaſch. *de loc. q. 13. & q. 24. per tot.*

24 Si res locata fuerit malæ qualitatis, & locator ignorare potuerit, non tenetur niſi ad remiſſionem mercedis, quatenus ea illa mala qualitate reſultet damnum conductori ſufficiens, at ſi ſcivit, vel ſcire potuit, tenetur etiam ad intereſſe, ut probat *text. in l. ſed addes, 22. §. ſi quis*
25 *dolis, ff. loc.* dum ibi dicitur, quod ſi locavi paſcua in quibus erat herba mala per quam mortua ſunt animalia, ſi ſcivi, teneor ad damna, ſi ignoravi, ſolum penſionem non peto, ſi autem locavi vaſa, quæ ſint vitioſa, teneor ad damna ſive ſciverim, ſive ignoraverim vitium, & ratio differentiæ redditur a Gloſ. *in ver. herba mala*, quia locans vaſa debuit ſcire, in paſcuis jure potuit ignorare, late Caroc. *de loc. poſt tit. de imperit.* Caprar. *concl. 6. n. 8. & ſeq.* ubi & de locatione equorum, in qua diſtinguit inter locationem equi certi factam a ſciente eum malum, ut teneatur ad intereſſe, & locationem equi incerti factam ab habente bonos, & malos, & dicit teneri pariter ad intereſſe, ſi poſtea præſentavit malum.

Ad hoc autem ut poſſit ſciri quantitas, & fieri remiſſio modis prædictis, & ad hoc ut ſolvi poſſint damna, & intereſſe conductoris, utique ſupponitur eorum probatio, quæ quidem a conductore facienda eſt, ut dictum eſt ſupra *in c. præced. n. 64.* & dicit Rota cor. Verall. *dec. 283. n. 4. p. 2.* quod liquidari debent, nec eſt præſtandum juramentum ad illorum liquidationem. 26

Verum quia omnia intelliguntur datis terminis habilibus, & in hoc propoſito quoque non videtur æquitatem permittere, quod ſi damna non probentur in ſpecie, debeat conductor, qui in genere ea probavit, læſionem pati, ſi dubitetur de qualitate, quia non poteſt dari certa regula, ſtandum erit judici, qui ad metam damni magis veriſimilis eam arbitretur, Covar. *pract. qq. cap. 30. n. 2. verſ. vidi tamen*, Rot. cor. Mant. *dec. 35. ad fin.* 27

Unde ſi impeditus fuerit conductor aliquo certo tempore uti re conducta, propter difficultatem in liquidando ejus damna, poteſt ei eadem res concedi pro alio, & eodem tempore, ut ita recompenſetur, ut voluerunt Cor- 28
nel. *conſ. 38. in fin. lib. 2.* Decian. *conſ. 109. n. 4. verſ. ſi* 29
ergo, Burſatt. *conſ. 309. n. 10. ver. verum quia hæc damna*, quod tamen procedere volente conductore, ſecus autem
eo invito, declarat Pantzſchm. *de loc. q. 2. n. 21.* & po- 30
teſt etiam locator, dum conductor conqueritur de damno, offerre ſe promptum recipere fructus rei, & remittere illi totaliter penſiones, & quatenus eum ita reddat tutum a damno, elidet omnem ejus remiſſionis prætenſionem, Pariſ. *conſ. 38. n. 28. & 24. lib. 1.* Rolan. *conſ. 86. n. 9. lib. 3.* Pantzſch. *d. q. 2. n. 22.* Caroc. *de loc. tit. de*
remiſſ. merc. q. 1. n. 6. ubi & e contra, quod conductor 31
poteſt offerre omnes fructus deducto ſemine, & expenſis, quod intelligendum eſt in caſu, quo locus ſit remiſſioni mercedis, nempe ubi non percipiat quantum ſufficiat pro dimidia mercedis, juxta ſupradicta.

Non tamen excuſaretur a remiſſione locator ex eo, quod nullam utilitatem pretio æſtimabilem conductor ex re locata perciperet, uti ſi domum alteri habitandam gratia conceſſiſſet, quia adhuc ei remittere illam in ſuis caſibus deberet, eſt text. *in l. qui inſulam 33. §. ædilec, ff. loc.* & ibi Bart. *in ſum.* 32

Si autem quæratur, quando facienda ſit remiſſio, dubium præcipue cadit in locatione ad plures annos, ſi eveniat ſterilitas in aliquo eorum, an ſtatim anno illo facienda ſit remiſſio, an vero expectandi ſint omnes anni, & facienda in fine, & opinionem, quod fieri debeat in fine, tenuit Theſaur. *q. 47. n. 4. lib. 2.* Fab. *in C. lib. 4. tit. 42. de fin. 35. ad fin. ver. itaque fruſtra*, Rot. *dec. 225. n. 5. part. 4. div.* & habet hæc opinio rationem, quia cum remiſſio facienda ſit, niſi ſterilitas unius anni cum ubertate præcedentis, vel ſubſequentis anni valeat compenſari, ut dicit text. in *cap. propter ſterilitatem de loc.* utique iſte calculus non poteſt fieri niſi omnibus annis expectatis, ut conſideravit Rot. in *dec. 225. n. 5. part. 4. div.* & pro iſta opinione judicatum fuiſſe refert Valaſc. *de jur. emph. q. 27. n. 47.* 33

Verum contraria opinio eſt magis communiter recepta, tenuit enim eam Aretin. *conſ. 52. n. 4. poſt princ. ver. ſed rariſſime*; Burſat. *conſ. 15. n. 34. & conſ. 309. n. 1. poſt med.* ubi quod nemo contrarium cogitavit, Becc. *conſ. 82. ſub n. 24.* Surd. *conſ. 34. n. 54. ante med.* Boſſ. qui hanc communem eſſe teſtatur, *tit. de remiſſ. merc. condit. n. 23. poſt med.* Valaſc. *de jur. emph. q. 27. n. 47.* licet referat vidiſſe quandoque judicatum pro contraria, Caroc. *tit. de multiplicat. contract. n. 31.* ubi pariter de communi, & ſi placeat hanc retinere, rationi in contrarium adductæ reſponderi poteſt, quod ubertas futura non eſt ſuſpenſiva 34
remiſſionis, ſed reſolutiva illius, & propterea non de- 35
bet fieri calculus annorum futurorum antequam remiſſio fiat, ſed ex poſt, ut aperte habetur in *l. ſi uno 17. in princ. ff. loc.*

Cæterum dubium hoc procedit cum ſuppoſito, quod locatio ſit unica plures annos complectens, licet penſio in annos, vel menſes ſingulos ſit diſtributa, & in his terminis loquuntur Caroc. *d. n. 32.* & *33.* & alii, nam quatenus ſint plures locationes, tunc ceſſat difficultas, & clarum eſt, quod ubertas unius, non ſupplet aliam, ut docuit Bald. *l. licet, n. 17. verſ. ſed ſi novus, C. loc.* 36

Prout etiam ceſſat dicta difficultas ſi non agatur proprie de remiſſione mercedis propter ſterilitatem, ſed petatur intereſſe ob factum locatoris, vel tertii, Theſaur. *q. 47. n. 4. lib. 2.* & quod hoc caſu non conſiderentur omnes anni, 37

Pacion. de Loc. & Cond.

Burat. *conſ, 309. n. 4. ad fin. ver. 2. principaliter*. Nec non ſi ex
pacto deſuper convento dignoſcatur partes aliter ſenſiſſe, Fab.
38 in C. *Lib. 4. tit, 42. def. 35.* & in aliis caſibus, in quibus non
habendam eſſe rationem aliorum annorum, dictum fuit ſupra
cap. præcedenti ad fin.

39 Si denique quæratur de actione, aliiſque remediis compe-
tentibus pro iſta remiſſione conſequenda, in primis poteſt
conductor de ea opponere per viam exceptionis adverſus lo-
catorem agentem pro mercede, ut dictum eſt ſupra in *c. 45.*
ubi n. 11. *& ſeq.* an talis exceptio opponi valeat ab obligato in
forma cameræ, vel alia via executiva adſtricto.

40 Et ulterius poterit etiam conductor eam petere per viam
actionis poſtquam ſolverit, idque præcipue ſi ſolutio penſio-
nis fuit anticipate facta, ut ſunt text. in *l. ſi quis fundum* 10.
§. *Imperator in fin. & in l. ſed addes* 21. §. *ſi quis cum in annum*,
& in l. ſi fundus 36. *verſ. ſimiliter*, *ff. loc*,

41 Quæſitum autem fuit, quæ actio competat conductori hoc
caſu, & quidem Mela ſcripſit ex conducto actione repetitu-
rum conductorem, non quaſi indebitum condicturum. Non
enim per errorem dedit plus, ſed ut ſibi in cauſam conductio-
nis proſpiceret. Aliter atque ſi quis cum decem conduxiſſet,
quindecim ſolverit, hic enim ſi per errorem ſolvit, dum pu-
tat ſe quindecim conduxiſſe, ex conducto actionem non ha-
bebit, ſed ſolam condictionem, nam inter eum qui per er-
rorem ſolvit, & eum, qui penſionem integram ſolvit ante
diem, multum intereſt, ut dicit *text. in d. l. ſed addes*, §. *ſi*
quis cum in annum, & tradit etiam Grat. *diſc. 376. n. 22.*

At contrarium brevioribus verbis, ſed tamen ſatis aperte
habetur *in d. l. ſi quis fundum*, §. *Imperator in fin.* ibi: *atque*
temporis, quod infecutum eſt, mercedes, ut indebitas recupe-
42 *rabit*. Sed componitur iſta jurium diſcrepantia, ut non com-
petat condictio indebiti, ſed actio ex conducto, ſi conductor
ſolverit anticipate, nempe ab initio antequam competeret ei
exceptio retentionis, in quibus terminis loquitur, & proce-
dit text. *in d. l. ſed addes*, §. *ſi quis cum in annum*, ſecus vero
ſi ſolvit poſtea, in quibus terminis loquitur, & procedit alius
text. *in d. l. ſi quis fundum*, §. *Imperator*, primo enim caſu,
de tempore ſolutionis merces non erat adhuc indebita, ſed
bene ſecundo, Gloſ. *in d.* §. *Imperator ver, recuperabit*, ubi
etiam Bart. Caſtr. *in d. l. ſed addes n.* 21. §. *ſi quis cum* Grat. *d,*
diſcept. 375. n. 30. & 31.

Neque obſtat text. *in l. ſi Pater ignorans*, *ff. ſol. matr.* per
quem probari videtur condictionem indebiti numquam habere
locum, dum dicit, quod ſi Pater mulieris ſolvat Genero do-
tem jam ſoluto matrimonio, eam non per condictionem inde-
biti, ſed actione pro dote repetit, nam reſpondetur ibi ſpe-
ciale eſſe, ut ceſſet condictio indebiti favore dotis, ut *l. cum*
is qui, §. *mulier. ff. de condict. indebit.* prout d. text. *in l. ſi pa-*
ter ignorans, reſpondet præfata Gloſ. *in l. ſi quis fundum* 10. §.
Imperator ver. recuperabit, cum qua tranſit ibidem ſicco pede
Bart. ſed Caſtren. dicit, quod *in d. l. contraria* poterat com-
petere actio ordinaria de dote, & ideo ceſſat condictio inde-
biti, quodque ceſſaret etiam in caſu *d.* §. *Imperator*, ſi com-
petere poſſet actio ex conducto, ſed ibi non poſſe eam compe-
tere, quia ſolutio fuit facta locatione finita, & ideo non poteſt
alia competere, quam condictio indebiti.

43 Et iſta repetitio, & actio ex conducto, dabitur tam ex jure
communi, quam etiam vi conventionis, quando præceſſit in-
ſtrumentum, & locator promiſit manutenere conductorem, ut
probat Gra. *diſc. 376. n 22. ver. iſta autem & ſeqq.* quia contra-
44 ctus locationis eſt ultro citroque obligatorius, & æquitas non
patitur, quod ex ipſius inſtrumento unus poſſit agere, & alius
non, *l. ſi id certo*, §. *nunc videndum ff. com.* Rol. *conſ. 69. n. 9. l. 4.*

45 Et vi ejuſdem æqualitatis ſervandæ inter locatorem, & con-
ductorem, ſequitur etiam, ut ſi locator compulit vigore ipſius
inſtrumenti ſolvere via executiva procedendo, eodem modo
compellere poterit conductor locatorem ad reſtituendum exa-
cta, prout pariter firmat Grat. *d. diſcept. 376. n. 26. & 27.*

46 Nec obſtat, quod executive exactum, non executive, ſed
via ordinaria repeti debeat, prout ſervari in Curia Romana
teſtantur Adden. ad Gregor. *dec. 581. n. 38.* quia ultra quod
47 prædictus ſtylus Curiæ Romanæ non eſt ſervandus extra eam,
ſecundum Grat. *dec. march* 220. *in addit. n. 7.* & in judicio re-
48 petitionis indebiti, procedendum eſt ſaltem ſummarie, Rot.
cor. Merlin. *dec. 464. n. 4.* poſſet etiam reſponderi ſtylum non
applicari, dum conductor repetit vigore inſtrumenti, quod
in curia ſemper continet obligationem Cameralem, quæ dat
49 viam executivam etiam pro eis, quæ veniunt ex juris inter-
pretatione, *dec. 84. n. 7. & 8.* poſt Zacch. *de obl. cam.* & pro
virtualiter in diſpoſitione contentis *dec. 270. n. 5. & 27. ibid.*
& poſſe procedi executive pro repetitione indebiti, vigore
obligationis Cameral. Ridolph. *in praxi p. 1. c. 1. n. 73.*

50 Sicut etiam, ut dictum eſt, conductor ſi ſolverit dum ei
competebat remiſſio, poteſt ſolutum repetere, ita & locator
ſi remiſſionem fecerit, dum non debeat, poterit iterum exi-
gere, & quod magis eſt, etiamſi remiſerit verbo donationis,
ut eſt text. expreſſus in *l. ſi uno* 17. *verſ. ſed & ſi*, *ff. loc.* quod
tamen procedit, ſi ignoravit remiſſionem non deberi, ſecus
51 autem ſi ſcivit, & verbo donationis remiſit, ut probat aperte
idem text. juncta Gloſ. *in ver. & ſcit locator.*

De pactis conventis circa mercedis remiſſionem;

S U M M A R I U M.

1 *Pacta intelligi debent prout de jure.*
2 *Remiſſionem mercedis petens conductor, agit de damno vitando.*
3 *Pactum quod fiat remiſſio mercedis, non debet reſtringi ad limites diſpoſitionis juris communis, ſed aliquid alterius operari.*
4 *Lim. ſi pactum dicat, fieri reſtaurum debitum, quia intelligitur prout de jure.*
5 *Idem ſi dictum, quod fiat reſtaurum conveniens.*
6 *Pacta debent intelligi, ut aliquid operentur ultra diſpoſitionem juris communis, ſed reſtringenda ſunt, ut quanto minus fieri poſſit ei derogent.*
7 *Pactum quod fiat remiſſio mercedis, ſufficit, ut aliquid remittat de requiſitis per diſpoſitionem juris,*
8 *Et quid remittat, attendenda voluntas partium.*
9 *Pactum quod fiat remiſſio in caſu, quo de jure fieri non debet, vel contra, valet,*
10 *Verba potiſſimum mentem ſignificant.*
11 *Verborum a proprietate non eſt recedendum, niſi aperte conſtet partes aliter ſenſiſſe.*
12 *Et attendenda etiam ſunt circumſtantia verborum, & ad qua referantur,*
13 *Pactum quod fiat remiſſio in caſu inundationis fluminis, intelligitur ſi concurrant requiſita in caſu illo.*
14 *Pactum quod fiat remiſſio, ſi poteſt plura operari, & non dignoſcatur, de quo ſenſerint partes, interpretari debet, ut operetur, quod minimum eſt.*
15 *Interpretatio pacti ſemper facienda eſt contra illum, ad cujus favorem fuit appoſitum, & qui in re ſe fundat.*
16 *Pactum quod fiat remiſſio, quamvis damnum non ſit ultra dimidium, non intelligitur de damno modico.*
17 *Modicum dicitur, quod eſt intra ſextam partem, niſi aliter ſit opinio vulgi.*
18 *Remiſſio mercedis, ut facienda ſit, non eſt neceſſe, quod concurrant ſimul plures cauſæ, ſed una ſufficit de jure.*
19 *Pactum quod fiat remiſſio in caſu belli, & peſtis, non intelligitur copulative, ſed ſufficit, vel bellum, vel peſtis.*
20 *Pactum quod conductori non ſit facienda remiſſio, non eſt validum ſecundum aliquos.*
21 *Contrarium probatur verius,*
22 *Decl. primam procedere, ſi agatur de remiſſione propter impedimentum procedens a facto locatoris, vel ejus quem locator impedire poteſt, ſecus propter alios caſus fortuitos, & n. 24.*
23 *Pactum contra ſubſtantiam, & primævam naturam contractus non valet.*
25 *Renunciatio generalis non valet.*
26 *Decl. procedere in judiciis, non in contractibus.*
27 *Renunciatio generalis remiſſionis mercedis non comprehendit factum partis.*
28 *Ampl. etiamſi factum non poſſit dici culpoſum.*
29 *Locator impediens conductori uſum rei locata dicitur in dolo.*
30 *Factum partis comprehenditur in pacto, quando aliàs nihil operaretur.*
31 *Et comprehenditur ſi provenit culpa locatoris, lege permittente.*
31 *Renunciatio generalis remiſſionis, & caſuum fortuitorum reſtringitur ad venientes in fructibus, & evenientes in ipſa rei ſubſtantia non comprehendit.*
33 *Renunciatio remiſſionis mercedis, & caſuum fortuitorum ſolet pluribus modis concipi.*
34 *Renuncians omni legum auxilio, dicitur renunciare remiſſioni mercedis.*
35 *Contr. tenent aliqui, ſed prima eſt magis communis.*
36. *Lim. dictam primam opinionem, ut præfata renunciatio ſuffragetur, ſi damnum ſit in fructibus, non in rei ſubſtantia,*
37 *Lim. 2. ut non ſuffragetur in caſibus inſolitis.*
38 *Lim. 3. ut procedat ſolum ſi locator promiſerit mercedem ſolvere, & remiſſionem non petere, & deinde renunciaverit omni legum auxilio.*
39 *Eſt tamen hæc limitatio ſuſpecta.*
40 *Incluſio unius caſus, eſt excluſio alterius.*
41 *Proviſio hominis facit ceſſare proviſionem legis.*
42 *In contractibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia.*
43 *Exempla non reſtringunt.*
44 *Caſuum fortuitorum requiritur renunciatio ſpecifica.*
45 *Remiſſio mercedis uno caſu conventa non inducit renunciationem in aliis.*
46 *Decl. ut ſi aliqui caſus enumerentur exempli cauſa, tunc non cenſeantur excluſi alii, ſecus ſi explicentur limitandi cauſa.*
47 *Taxativa non ſufficit ad hoc, ut caſus cenſeantur expreſſi limitandi cauſa.*

48 Ta-

48 *Taxativa excludit extranea, non ea quæ veniunt ſecundum naturam actus.*
49 *Pericula in ſe ſuſcipere, & periculis renuntiare, idem eſt.*
50 *Caſus fortuiti, an veniant in renuntiatione periculorum, magna quæſtio eſt.*
51 *Periculi nomine late ſumpto, veniunt etiam caſus fortuiti.*
52 *Ex eo quod quis tenetur de periculis, non infertur, quod teneatur de caſibus fortuitis.*
53 *Ut quis teneatur de caſibus fortuitis, requiritur pactum ſpeciale.*
54 *Fortuitis caſibus qui accidunt, præcogitari non poſſunt.*
55 *Periculi aſſumptio ſimpliciter facta non ſufficit, ut veniant caſus fortuiti.*
56 *Caſus fortuitos ſufficit exprimere ſpecialiter, abſque eo quod exprimantur in individuo.*
57 *Caſus fortuiti non veniunt, etiamſi quis ſuſceperit omne periculum.*
58 *Idem ſi uſus ſit aliis verbis generalibus, uti ſi dixerit, velle ſolvere penſionem omni exceptione remota, vel ſuſceperit in ſe riſicum, aut conduxerit cum omnibus ſuis raſchis, & ſpinellis.*
59 *Idem ſi promiſerit rem locatam manutenere.*
60 *In renuntiatione caſuum fortuitorum, veniunt etiam valde inſoliti ſecundum aliquos.*
61 *Contrarium tamen eſt magis commune.*
62 *Quid ſi conductor expreſſe renuntiaverit caſibus inſolitis ſeu cogitatis, & incogitatis?*
63 *Inſoliti caſus nedum ſunt in comparativo, ſed etiam in ſuperlativo.*
64 *Et ſunt qui non cogitari potuiſſent, niſi a viro prudente, & alii qui niſi a prudentiſſimo.*
65 *Renuntiatio expreſſe loquens de caſibus inſolitis, & inopinatis, poteſt intelligi de inſolitis, non autem de inſolitiſſimis, & inopinatis etiam penes prudentiſſimos.*
66 *Caſibus valde inſolitis, an poſſit renuntiari, controverſum eſt.*
67 *Caſus inſolitiſſimi, ut comprehendantur in renuntiatione, neceſſaria ſunt verba adeo ampla, ut convincant conductorem voluiſſe emere jactum retis.*
68 *Caſuum fortuitorum diſtinctio inter inſolitos, & inſolitiſſimos eſt communiter retinenda, licet ab aliquibus impugnetur.*
69 *Renuntiatio aliquorum caſuum fortuitorum in ſpecie ſi adhibita ſit clauſula generalis,* & aliis quibuſcumque, *reſtringitur ad alia ſimilia & majora non comprehendit.*
70 *Et atque comprehendere minores volunt alii.*
71 *Contr. tamen, maxime ſi non ſit dictum ſimpliciter,* aliis, *ſed addita ſit dictio univerſalis, eſt magis communis, & tenenda.*
72 *Pactum non petendi remiſſionem, etiamſi in caſibus fortuitis, & latiſſime conceptum, non comprehendit caſus perimentes ipſam rei ſubſtantiam.*
73 *Ampl. ſive rei ſubſtantia perimatur in parte, ſive in totum.*
74 *Pactum quod fieri non debeat remiſſio mercedis in caſibus fortuitis, eſt iniquum.*
75 *Et eſt ſtrictiſſime intelligendum ſumendo quamcumque poſſibilem interpretationem.*
76 *In contractibus bonæ fidei prævalere debet æquitas.*
77 *Pactum prædictum, non eſt ita amare accipiendum ſi appareat recompenſatum.*
78 *Juramentum habere ſolet vim ſpecialis expreſſionis.*
79 *Pactum quod non ſiat remiſſio ſi ſit juratum, comprehendit omnes caſus ſpecialiter exprimendos.*
80 *Decl. procedere ſi deficiat tantum expreſſio, ſecus ſi deficiat conſenſus, & voluntas.*
81 *Pactum prædictum juratum non comprehendit caſus inſolitos, de quibus non fuit veriſimiliter cogitatum.*
82 *Caſus fortuitus eſt quem nullum conſilium humanum prævidere poteſt, & cui humana infirmitate reſiſti non poteſt.*
83 *Caſum fortuitum Juriſconſulti ſæpe appellant vim majorem.*
84 *Fortuitus non dicitur caſus, quando eſt ſolitus contingere.*
85 *Lim. ſi ſit omnino incertum tempus quo evenire ſolet.*
86 *Mors naturalis dicitur caſus fortuitus.*
87 *Fortuitus caſus dicitur qui venit a fortuna, non qui ex facto partis, vel alia ratione.*
88 *Factum Principis reputatur caſus fortuitus.*
89 *Lim. non procedere ubi Princeps procedit ex cauſa juſta & cito, & recte.*
90 *Lim. 2. non procedere, ſi factum Principis proveniat ex culpa partis.*
91 *Caſus fortuiti plures enumerantur.*
92 *Caſus inſolitus dicitur ille, qui ſemel in mille annis accidit ſecundum aliquos.*
93 *Contr. quod non ſit neceſſaria tanta raritas.*
94 *Et ſufficere, quod ſemel in centum annis contigit alii.*
Pacion. de Loc. & Conduct.
95 *Et ſufficere quod in quadraginta.*
96 *Et inſolitum dici qui non ſolet communiter evenire.*
97 *Et qui præter cogitationem eveniat.*
98 *Et ſtari arbitrio Judicis qui dicatur inſolitus.*
99 *Dictio,* in, *quando præponitur, & jungitur cum adjectivo, itaut faciat unum verbum compoſitum, ſtat negative & ſignificat, non.*
100 *Inſolitum proprie eſt illud, quod non eſt ſolitum.*
101 *Idque etiamſi pluries in brevi tempore evenerit.*
102 *Inſoliti caſus qui ſint, & magis inſoliti, ut comprehendantur in renuntiatione, ſtandum erit arbitrio Judicis.*
103 *Et Judex conſiderare debebit non ſolum circumſtantias caſus, ſed etiam qualitates perſonarum.*
104 *Et perpendere etiam verba pacti.*
105 *Pactum loquens expreſſe de caſu inopinato, & inſolito, poteſt intelligi ut non comprehendat inſolitiſſimos.*
106 *Laſio an adſit, attenditur tempus contractus.*
107 *Lim. ſi contractus non finiatur momento temporis, ſed habeat tractum ſucceſſivum.*
108 *Caſus major dicitur in quo adeſt major violentia.*
109 *Prædonum, & banditorum caſum in ſe ſuſcipiens non tenetur in caſu exercitus.*
110 *Factum habentis ſummam poteſtatem, reputatur caſus inſolitus, de quo non fuerit cogitatum.*
111 *Caſus major, & magis inopinatus, dicitur qui rarius contingere ſolet.*
112 *Caſus major quis ſit, & magis inopinatus, ſtatur arbitrio Judicis.*
113 *Bulla Clem. VIII. quæ dicitur, boni regiminis, continet præceptum quod in locationibus bonorum Communitatum apponatur renuntiatio ampliſſima caſuum fortuitorum.*
114 *Renuntiationis caſuum fortuitorum formula ampliſſima habetur in Bulla boni regiminis.*
115 *Statutum quod non ſiat remiſſio mercedis conductoribus, eſt validum.*
116 *Ampl. etiam in lege, quod non ſiat remiſſio in caſu impedimenti præſtiti a Principe locante.*
117 *Fiſcus locans tenetur de jure remiſſionem mercedis facere.*
118 *Statutum, & leges prohibentes remiſſionem mercedis, debent ſtricte intelligi.*
119 *Statutum quod unum & plura operari poteſt contra diſpoſitionem juris communis, reſtringi debet, ut unum tantum operetur.*
120 *Statutum quod locator impediens uſum rei, non teneatur ad damna, non debet intelligi, ut neque teneatur mercedem remittere.*
121 *Statutum quod non ſiat remiſſio propter impedimentum, non intelligitur de impedimento perpetuo.*
122 *Statutum, quod non ſiat remiſſio, ſi non loquitur de interitu rei vel partis, non eſt ad jus trahendum.*
123 *Gabella ſubſtantia tollitur per impedimentum commerciorum.*
124 *Verba univerſalia, ampliant numerum caſuum, ſed reſtringuntur ad ſpeciem expreſſam.*
125 *A pacto ad ſtatutum valet argumentum, & e contra.*
126 *Statutorum, & legum verba quamvis ampla, ſemper recipiunt interpretationem, ne quis indebite damnum patiatur.*
127 *Remiſſio mercedis licet de rigore non ſit facienda propter aliquam conſtitutionem, tamen ſtante enormiſſima læſione, facienda erit ex æquitate.*
128 *Valor fructuum ſi conductor ad eos teneatur, attenditur, qui erat de tempore locationis, non qui de tempore ſolutionis.*
Contr. tenent alii, ſed a prædicta non recedendum n. 130.
129 *Locator in caſu damni non reſtaurat conductorem in pretio fructuum, quos amiſit, ſed remittit mercedem.*

CAPUT XLIX.

Licet in proxime præcedentibus Capitulis dicta fuerint plura de pactis, quæ fieri ſolent circa remiſſionem mercedis, tamen quia dicta fuerunt incidenter, & ſpecialiter, & hæc pacta plurimum frequentantur, neceſſe eſt aliquid amplius, ac generalius loquendo his addere. Diſtinguendum autem eſt inter pactum affirmativum, videlicet, remiſſionem faciendam eſſe, & negativum, videlicet remiſſionem non eſſe faciendam, ſeu renuntiationem remiſſionis.

Quo igitur ad pactum affirmativum, videlicet remiſſionem fieri debere, eſt conforme diſpoſitioni juris & naturæ contractus, unde controvertunt DD. an reſtringi debeat ad ipſam juris diſpoſitionem, & contractus naturam, vel non, & licet 1
regula ſit, quod pacta intelligi debeant prout de Jure, non autem cenſeantur appoſita animo novandi legalem diſpoſitionem, *l. 4. §. ſi ex conventione, ff. de re jud. l. penult. C. de execpr. rei jud.* Rot. *dec. 392. n. 4. p. 2. rec.* late Lanc. *de attent. p.* 2
3. c. 26. n. 79. & ſeq. ubi plurima dat exempla; tamen in hoc propoſito quia æquitas magis militat pro conductore, qui agit de damno vitando, quam pro locatore, qui agit potius de lucro, ut advertunt Corn. *conſ. 38. n. 20. lib. 2.* Burſ. *conſ. 309. n. 10. v. tertio facilius,* Pantz. *q. 11. ad fin.* Magon. *dec. Flor. 67.*

3 n. 17. Buratt. dec. 359. n. 10. videtur æquitati magis conſo-
na, & amplectenda opinio, ut hoc caſu pactum aliquid ope-
retur ultra juris diſpoſitionem, & non ſit prorſus & omnino
ſuperfluum, prout concludit latiſſime diſputata quæſtione
Pantzſch. d. q. 12. per tot. & ſignanter, n. 32. verſ. ſecundo
conſideratur, & eſt magis communis opinio, ut idem teſta-
tur ibi in principio, & diximus ſupra in c. 47. n. 37. & ſeq.

4 Recedendum tamen erit a prædicta opinione, quatenus ap-
pareat contraria voluntas contrahentium ex verbis pacti, uti
ſi dixiſſent, quod fieri deberet reſtaurum debitum, dicendo
enim debitum, videntur, velle quod fiat prout de jure debe-
5 tur, & ſic non eſt recedendum ab ejus diſpoſitione, Boſſ. de
remiſſ. merced. publican. n. 48. poſt med. verſ. ſed concludendo
dico, & idem eſſet ſi dixiſſent, faciendum reſtaurum conve-
niens, Mant. de tac. lib. 5. tit. 8. n. 25. verſ. ſed verba, Surd.
conſ. 34. n. 49. verſ. reſpondert etiam poteſt & ſeqq.

Et cum pactum operari debeat aliquid ultra diſpoſitionem
Juris, quia de Jure plura debeant concurrere, ut fiat remiſſio,
ſcilicet quod adſit damnum ultra dimidiam, quod computen-
tur anni fertiles cum ſterilibus ad dignoſcendum damnum,
quodque propterea ſecundum aliquos expectandus ſit finis lo-
6 cationis, quod non potuerit conductor veriſimiliter ſcire rem
illi damno ſubjectam eſſe, & alia de quibus dictum eſt ſupra in
quatuor præcedentibus Capitulis. Licet pactum poſſit opera-
ri, ut remiſſio fiat abſolute, & indiſtincte prout forte loqui-
tur; & ſic quod nullum ex præfatis requiſitis attendi debeat,
tamen non debet accipi, ut operetur in omnibus, ſed ſatis erit
operari in aliquo, ut ita pactum aliquid operetur, & poſtea
reſtrictio fiat, ut minus deroget juri communi quam poſſit, ut
interpretanda eſſe generaliter pacta, docet Felin. in c. 1. col. 7.
ver. declaro duob. modis de reſer. quem in his terminis noſtris
7 refert & ſequitur Gozad. conſ. 74. n. 15. prope fin. Cephal. conſ.
184. n. 8. Rot. coram Coccin. dec. 422. n. 5.

8 Verum dubium eſſe poteſt quid de prædictis operari debeat,
& diligenter in primis inſpiciendum erit quid ſenſerint partes
quia omnes DD. qui tractant hanc materiam, totum negotium
conferunt quid ex ſerie pactorum actum ſit, & in hoc verſatur
tota difficultas, nam univerſi fatentur pacta ſervanda eſſe, ut
dicit Rot. in d. dec. 422. n. 4. ver. & omnes cor. Coccin. Poteſt
9 enim ſine dubio conveniri per pactum, ut fiat remiſſio Con-
ductori, in caſu quo de jure facienda non eſſet, prout e con-
tra, quod non fiat in caſu quo facienda eſſet, Bero. conſ. 142.
n. 12. lib. 2. Surd. conſ. 34. n. 25. & 26. Caſtill. var. p. 3. c. 3. n.
48. & ſeq. perpendenda igitur erunt verba, quia ea potiſſi-
10 mum mentem ſignificant, lib. 2. C. com. de leg. Greg. dec. 302.
n. 5. nec a verborum proprietate recedendum, niſi manifeſte
11 conſtet partes aliter ſenſiſſe, l. non aliter 69. in princ. ff. de l. 3.
Corn. conſ. 272. n. 5. poſt med. ver. & maxime quia, lib. 4. Fulg.
conſ. 85. n. 2. ver. ſed ambiguis, Magon. dec. Flor. 52. n. 12. &
12 attendendæ erunt etiam circumſtantiæ verborum, & ad quæ
referantur, & inde reſtringi debebit pactum, unde ſi verbi
13 gratia, pactum, quod fieri debeat reſtaurum, ſit relatum ad
caſum inundationis fluminis, intelligi debebit, ut tollat diſ-
ficultatem, quæ oriri potuiſſet, an fieri deberet vel non, pro-
pter caſum illum, ex quo forſan eſſet caſus ſolitus in loco rei,
& propterea conductor poterit veriſimiliter id ſcire, ac velle
eam difficultatem tollere per pactum, quod proinde non de-
bet intelligi, ut ulterius deroget etiam diſpoſitioni juris re-
quirentis ad hoc, ut reſtaurum fieri debeat, damnum eſſe ul-
tra dimidiam mercedis, prout late deciſum fuit cor. Cocc. in
d. dec. 422. per tot. confirmata cor. Marzanedo dec. 553.

14 At quatenus pactum plura operari poſſit & non dignoſca-
tur aliquo modo quid ſenſerint præcipue partes, & ad quid
pactum ipſius magis referri valeat, tunc ſumenda erit inter-
pretatio, ut quod minus eſt operetur, tum quia interpreta-
tio facienda eſt, ut minus deroget juri communi quam po-
teſt, ut ex Felin. Gozadin. & aliis dictum eſt ſupra, tum etiam
quia interpretatio ſemper facienda eſt contra eum, ad cujus
15 favorem appoſitum eſt pactum, & qui in illo ſe fundat, Alex.
conſ. 46. n. 3. lib. 2. Surd. dec. 322. n. 63. Greg. dec. 128. n. 8.
Mant. dec. 4. n. 3.

16 Imo & quatenus etiam pactum omnino operari debeat,
quod remiſſio ſit facienda, licet damnum non ſit ultra dimi-
diam mercedis, non tamen propterea laxandæ ſunt ei pror-
ſus habenæ, ita ut operetur eam fieri quolibet damno mini-
mo, quia conductor modicum damnum æquo animo ferre de-
bet, l. ſi merces 28. §. vis major, ff. loc. l. habitatores 3. in
princ. ff. eod. quare intelligendum erit, ut non requiratur da-
17 mnum, quod de jure requiritur, ſed ſufficiat minus dummo-
do tamen non ſit modicum, ut bene firmat Ruin. conſ. 81. n. 3.
ad med. lib. 1. Bero. conſ. 142. n. 20. & 24. lib. 2. Surd. conſ. 34.
n. 31. & modicum dicitur, quod eſt intra ſextam partem, niſi
aliter ſit opinio vulgi, Neviz. conſ. 90. n. 9. Cephal. conſ. 257.
n. 27. Rim. Jun. conſ. 92. n. 16. Mant. de tac. lib. 5. tit. 8. n. 24.

18 Non tamen ſemper reſtringendum erit pactum contra con-
ductorem, ſed etiam ampliandum, ſi diſpoſitio juris ita illud
intelligi ſuadeat; unde cum de Jure non ſit neceſſe, quod
19 plures cauſæ faciendi remiſſionem ſimul concurrant, ſed ſatis
ſit una Bocr. dec. 2 9. ad fin. ſtante pacto, quod fiat remiſſio
in caſu belli, & peſtis, licet dubitari poſſet, an ſimul con-
currere debeat utraque cauſa, ſcilicet, & belli, & peſtis
propter virtutem copulæ, quæ requirit concurſum utriuſ-
que copulati, Surd. conſ. 317. n. 39. Cyriac. contr. 31. n. 62.
Barz. dec. 125. n. 29. & ſeq. Rot. dec. 282. n. 3. p. 11. rec.
tamen contrarium erit dicendum, prout probat in ſpecie
Burſat. conſ. 81. n. 19. & ſeqq. ubi pluribus modis reſpondet
d. virtuti copulæ.

Si autem pactum ſit negativum, remiſſionem ſcilicet non 20
eſſe faciendam tunc, quia ut dictum eſt in c. 45. in princ.
jura expreſſe volunt illam fieri, ita ut hoc ſit de natura
contractus locationis, ut remiſſio fiat, tale pactum, tan-
quam juris diſpoſitioni, & naturæ contractus contrarium,
eſſe nullum ſentiunt aliqui, quos refert, & ſequitur Me-
noch. conſ. 27. n. 52. & conſ. 67. n. 16. & 17. cum quo
etiam tranſit Lancell. Gall. conſ. 218. n. 50. & Maſtrill.
dec. 299. n. 121. & eandem opinionem refert etiam Rot.
cor. Burat. dec. 359. n. 9.

At contraria opinio magis probatur, quia conductor 21
renuntians juri petendæ remiſſionem mercedis, nihil aliud
in effectu agit, quam aſſumere in ſe periculum, cui jux-
ta leges de contractu locationis loquentes, non tenetur.
Et ſimile pactum, quo quis ſubdit periculum, cui de ju-
re, nec ex natura contractus ſubjicitur, eſſe validum, eſt
text. Clar. in l. Juris gentium, §. ſi paciſcar, ff. de pact. ibi
item ſi quis pactus ſit, ut ex cauſa depoſiti omne præſtet
periculum, Pomponius ait, pactionem valere, nec quaſi con-
tra juris formam factam, non eſſe ſervandam. Et in ter-
minis locationis, quod ſtandum ſit pacto, quo conductor
ſubjicitur periculo impedimenti ſibi in uſu rei præſtandi,
eſt text. in leg. ſi quis fundum 10. in princ. ff. loc. cujus 22
verba ſunt: Si quis fundum locaverit, ut etiam ſi quis vi
majore accidiſſet, hoc ei præſtaretur, pacto ſtandum eſſe.
Unde merito conductorem renuntiare poſſe caſibus for-
tuitis, & valere renuntiationem, tradunt alii, & ſignan-
ter Rim. Sen. conſ. 254. n. 2. verſ. præmittendo, quod Boſſ.
tit. de remiſſ. merc. public. n. 42. Gomeſ. var. tom. 2. c. 3.
n. 19. ad med. ver. item quæro, Caſtill. p. 3. c. 3. n. 72. &
latiſſime probat Pantzſchm. q. 6. n. 3. & ſeq. Navarr. in
manuali c. 27. n. 179. Valaſc. de jure emph. q. 27. n. 34. v.
ſecundus caſus.

Verum tamen eſt, quod ſi recte perpendantur aucto- 23
ritates citatæ, facile erit colligere diſtinctionem, cum qua
conciliari poſſint dictæ opiniones contrariæ, ut videlicet
ſi loquamur de caſibus impedimentorum provenientium a
facto locatoris, vel etiam illius, quem locator impedire
poterat, tunc quatenus renuntiatio petendæ remiſſionis ta-
les caſus complectatur, procedet prima opinio, quia de
ſubſtantia locationis eſt, ut locator patientiam præſtet,
imo & agat, ut conductor poſſit uti, & frui re conducta
l. ſi fundus, & l. ſi quis domum, ff. loc. Et pactum contra
ſubſtantiam, & primævam naturam contractus non valat,
l. pacta conventa, ff. de contrah. empt. l. cum precario, ff.
de precario, & prout latius in propoſito comprobat Me-
noch. conſ. 671. n. 17. Unde bene in his terminis non va-
lere renuntiationem firmant Alciat. reſp. 49. n. 1n. lib. 8.
alias reſp. 157. Et in eiſdem terminis loquitur Menoch. d.
conſ. 27. n. 52. & conſ. 672. n. 16. cum quo tranſit Maſtr.
dec. 299. n. 121. & ultra eos idem firmant Raud. reſol. 29.
n. 45. & latiſſime Caſtill. controv. jur. lib. 3. cap. 3. num.
64. & ſeq.

Si vero pactum loquatur tantum de caſibus fortuitis, 24
quos locator impedire non poſſit, tunc bene ſuſtinetur,
veniunt enim tales caſus appellatione vis majoris, unde
de eis eſt text. expreſſus in ſupracit. l. ſi quis fundum 10.
ff. loc. & de pacto ita concepto, quod ſit validum loquun-
tur, Caſtill. in d. cap. 3. ſub n. 62. & Pantzſch. d. q. 6.
n. 3. & ſeq. Valaſch. de jur. emphyt. q. 27. n. 34. verſ. ſe-
cundus caſus.

Nec obſtat quod imo renuntiatio generalis ſit invali-
da, l. ſed ſi quis, §. quæſitum, ff. ſi quis caut. quia hoc
procedit in judiciis propter prætoriam æquitatem, quæ ne-
minem ſub involucro verborum decipi poſſe permittit, l.
cum Aquiliana, ff. de tranſact. at ſecus eſt in contracti- 25
bus, ut notant in dict. §. quæſitum, Alex. num. 12. Jaſ.
num. 14. Pinel. in lib. 2. C. de reſcind. vend. part. 1. cap. 26
3. num. 26. & hanc eſſe opinionem receptiorem rejectis
contrariis, dicit in propoſito noſtro Valaſch. d. quæſt. 27.
n. 34 prope med.

Stante itaque præfata diſtinctione, & quod juxta eam,
renuntiatio remiſſionis mercedis, quatenus comprehendat 27
caſum provenientem ex facto locatoris, ſit nulla, ſuperflua
videtur Indagatio, an in dicta renuntiatione generaliter
facta præfatus caſus comprehendatur, vel non, & tamen
quando de hoc contingat dubitare, reſpondendum erit nega-
tive, prout reſpondent Alex. conſ. 84. n. 3. lib. 6. Corn.
conſ. 128. n. 6. lib. 2. Rom. ſing. 441. Bellon. Sen. conſ. 11.
num. 12. ver. præterea etiam Monteſperel. conſ. 111. n. 12.
& ſeq. Maſtrill. dec. 299. n. 10.

Idque procedit in quocumque facto locatoris, etiamſi 28
non poſſit dici aliquo modo culpoſum, adhuc enim nun-
quam

quam cenſetur comprehenſum in generali ſermone, Socc. Sen. *conſ. 156. n. 21. verſ. poſtremo lib. 2.* Cravet. *conſ. 98. n. 8.* ubi de facto Principis locantis gabellas, quamvis factum Principis dicatur juſtum, & ad publicam utilitatem, Surd. *conſ. 15. n. 25.* Theſaur. *q. 47. u. 7. & ſeq. lib. 2.* Rot. cor. Pen. *deciſ. 26. n. 8.* quamvis in propoſito dici
29 non poſſit locatorem impedientem uſum rei locatæ conductori, culpa carere, dum tenetur patientiam præſtare, imo & curare, ut poſſit uti, unde & dolo eum non carere, dixit Alex. *conſ. 84. n. 7. lib. 6.* & ſequitur Caſtill. *p. 3. c. 3. n. 67.* ubi propterea aliis pluribus congeſtis, dicit tale pactum nec juramento firmari.

30 Et licet hoc limitetur ubi alias pactum remaneret omnino ſuperfluum, quia ad hoc evitandum, venire etiam factum partis, dummodo dolus malus adſit, probat text. *in l. qui officii 62. ff. de contr. empt.* & tradit Socc. Sen. *conſ. 84. n. 6. lib. 3.* tamen hoc difficile eſt applicari poſſe in contractu locationis, quia in eo pactum operari poteſt in quampluribus aliis caſibus, ut bene advertit Alex. *conſ. 84. u. 6. lib. 6.*

31 Non tamen facienda eſſet remiſſio, ſi factum locatoris procederet a culpa conductoris, & lege permittente factum eſſet, puta ſi conductore vergente ad inopiam, & moroſo in ſolutione penſionis exiſtente, deputatus ei fuiſſet Aſſiſtens vel Œconomus, quia ſibi imputare deberet, ut late probavit Surd. *dec. 94. n. 4. & per tot.* quem ſequitur Cohell. ad Bull. *bon. reg. c. 48. n. 54.* Turret. *conſ. 60. n. 2. poſt med. & ſeqq.*

32 Reſtringitur etiam & declaratur dicta renuntiatio generalis omnium caſuum fortuitorum, quamvis ampliſſime concepta, ut comprehendat caſus omnes evenientes in fructibus, non autem evenientes in ipſa rei ſubſtantia, & illam perimentes, ut dicam infra *n. 72.*

33 Solet autem hæc generalis renuntiatio pluribus modis concipi, quidam enim dicunt renuntiare periculis, quidam in ſe pericula aſſumere, quidam ſimpliciter conducere ſuo periculo, & vulgariter *a ſuo riſchio*, alii dicunt cum ſuis raſchis, & ſpinellis, prout loqui DD. Italos refert Valaſch. *d. q 27. n. 36.* & mille aliis modis loquuntur. Unde ſæpe oriuntur contentiones ſuper intellectu renuntiationis, & aliquando contingit dubitari, an talis renuntiatio adſit vel
34 ne, ut ſignanter in caſu quo promiſſa fuerit ſolutio cum renuntiatione omni legum auxilio, inde enim reſultare renuntiationem petitionis remiſſionis, ſenſit Alberic. *in l. item quæritur, §. exercitu*, u. 8. *ff. loc.* ubi dicit quod ita obtinuit in Collegio Bergomenſi, & quod ita ſervatur in Lombardia & in *l. licet, n. 3. in fin. C. loc.* Gozad. *conſ. 69. n. 20.* Bellon. Sen. *conſ. 21. u. 4.* Nevizan. *conſ. 91. n. 17. & ſeqq.* Rol. *conſ. 86. n. 10. lib. 3.* Ripoll. Var. *c. 12. u. 318. & ſeqq.* Capyc. *dec. 87. n. 10.* Rot. poſt Zacch. *de oblig. cam. dec. 42. n. 2.*

35 Contrariam vero opinionem defendit Claud. Saiſel. *in l. interdum, §. quod ex naufragio, ff. de acquir. poſſeſ.* quem refert & ſubdubie ſequitur, Becc. *conſ. 82. n. 21.* Viv. *opin. 129. n. 9.* ubi dicit, quod opinio Alberici nunquam ſibi placuit, & quod contra illam eſt communis, ſchola omnium Scribentium, & cum Vivio tranſire videtur Grat. *diſcept. 534. u. 40.* At prima opinio videtur magis communis, quam etiam cum
36 limitatione, ut procedat ſi damnum ſit datum in fructibus, non autem in rei ſubſtantia, pluribus aliis adductis admittit Surd. *in conſ. 197. n. 18.* & cum eo tranſit Grat. *diſcept. 195. n. 6.* & cum alia limitatione, ut non procedat in caſibus
37 inſolitis, pluribus cumulatis, eam pariter admittit idem Grat. *diſcept. 534. n. 45.* Quæ quidem limitationes erunt ſine difficultate retinendæ, cum procedant in fortioribus, etiam ubi adſit expreſſa renuntiatio remiſſionis mercedis, ut dicam infra ſuo loco. Cæterum alia eſt limitatio dictæ opinionis Al-
38 berici, ut procedat quatenus conductor promiſerit mercedem ſolvere, & remiſſionem non petere, & deinde omni legum auxilio renuntiaverit, ſecus autem ſi renuntiet ſimpliciter, nulla remiſſionis mercedis mentione facta, ut la-
39 te probat Bero. *q. 125.* quem refert Valaſc. *de jur. emph. q. 27. n. 19. ad med.* ubi tamen dicit eandem limitationem ſibi ſuſpectam, & merito, quia deſtruit totaliter concluſionem, ſed addit tamquam benignam eſſe ſequendam.

Alius caſus in quo dubitatur, an adſit renuntiatio eſt, ſi conventa fuerit expreſſe remiſſio in caſu aliquo, inde enim
40 reſultare renuntiationem aliorum caſuum faciunt regulæ, quod caſus unius incluſio, ſit alterius excluſio, *l. cum Prætor, ff. de jud. l. maritus, C. de procur. c. non de præſumpt.* & quod caſus omiſſus haberi debeat pro amiſſo, *l. ſi extraneus, ff. de condict. ob cauſ. l. ſi cum dotem, ff. ſol. matr.* & quod proviſio
41 hominis facit ceſſare proviſionem legis, *lib. 2. & 3. §. id quoque, ff. ad Sillanianum*, ex quibus, & aliis rationibus hanc opinionem probant Hippol. Rimin. *in lib. 1. n. 406. ff. de offic. ejus*, Dec. *conſ. 352.* u. 8. Pariſ. *conſ. 38. u. 9. & ſeq. & conſ. 63. n. 17. & 28. lib. 1.* Grat. *conſ. 161. n. 19. lib. 2.* Natt. *conſ. 449. n. 16.* Barz. *dec. 59. n. 2. & ſeq. ubi de com.*

Verum nec contraria opinio rationibus deſtituitur, nam ſi conventa fuit remiſſio in aliquibus caſibus, idem dicen-
42 dum erit in aliis ſimilibus, quia in contractibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia, *l. nominibus*, ubi Bald. *C. de act. & oblig. l. ſi quis ſervum ff. depoſ. l. rem qui, §. ſi rem, ff. commod.* Et

videtur potius expreſſionem aliquorum caſuum reputari debere factam exempli cauſa, quam ad effectum recedendi in aliis a juris diſpoſitione, & natura contractus, & exempla 43
non reſtringunt, *§. hactenus inſtit. de grad. cognat. l. tam infecta in 2. ff. de damn. infect.* nam ad caſuum fortuitorum excluſionem ſpecifica renuntiatio a legibus requiritur, 44
lib. 1. §. ſæpe, ff. depoſ. l. contractu, ff. de reg. jur. l. quæ fortuitis, C. de pign. act. l. negotium 22. ff. de neg. geſt.

Minuſque deſtituitur hæc ſecunda opinio auctoritate DD. 45
qui per prædictas, & alias rationes latius, & melius eam comprobant, & ſignanter Bald. *conſ. 329. lib. 1.* Fulgoſ. *conſ. 193.* Natt. *conſ. 449. n. 16.* Dec. *conſ. 697.* Burſat. *conſ. 81. u. 15. & ſeqq.* Menoch. *conſ. 835. n. 18. ver. reſpondetur 2.* Peregr. *conſ. 98. n. 8. lib. 5.* Becc. *conſ. 82. n. 15. & ſeqq.* Monteſperel. *conſ. 219. u. 14.* Aldobr. *conſ. 16. n. 25. lib. 2.* Magon. *dec. Flor. 67. n. 16. & ſeqq.* & ab hac in dubio non erit recedendum, quia pro ea nedum viget major æquitas, ſed etiam majores rationes, majoreſque auctoritates, ut videre eſt penes præcitatos, aliosque ab eis relatos, & ultra illos ſi quis cupiat videre quæſtionem pleniſſime diſcuſſam, adeat Pantzſch. *de loc. q. 19.* ubi a *n. 1. ad 26.* primam opinionem ſeptem argumentis, & pluribus auctoritatibus comprobat, deinde *a* u. 26. *uſque ad 44.* comprobat contrariam, & ab ipſo *n. 44. uſque ad fin.* rejicit ſingulariter omnia adducta pro prima opinione, ubi propterea videre eſt non obſtare quæ ſuperius dicebantur, quibus etiam reſpondet Becc. *d. conſ. 82. n. 15. & ſeqq.*

Verum has repugnantes opiniones fœdere diſtinctionis conciliari poſſe, ut ſi aliqui caſus ſimpliciter exempli cau- 46
ſa enumerentur, tunc non cenſeantur alii excluſi, & in his terminis procedant tradita pro ſecunda, ſi vero ſpecialiter exprimantur gratia limitandæ obligationis, tunc aliud dicendum eſſe, & procedere opinionem primam, cenſuit Mant. *de tac. lib. 5. tit. 8. n. 25. ver. verum hæ.* Et videtur optima diſtinctio ſi pateat quid actum, nam ut alia vice diximus in hac materia, DD. conveniunt pacta ſervanda eſſe, teſte Rot. cor. Cocc. *dec. 422. n. 4. ver. & omnes*; ſed 47
in hoc dignoſcendo quandoque labor erit, licet Mantica ibid. dicat, id ex verbis, & conjecturis concipi poſſe, quod enim nec taxativa in expreſſione certorum caſuum adjecta ſufficiat, ad hoc ut non veniant alii, ſenſit Peregr. *conſ. 98. n. 8. prope fin. lib. 5.* reddens rationem, quia taxativa 48
excludit extranea, non quæ veniunt ſecundum naturam actus, per Gloſſ. & text. in *Clem. exivi, §. cum autem natura, de verb. ſign.* & Jo: de Anan. *conſ. 36.*

Præſuppoſita vero exiſtentia pacti, quod remiſſio non fiat, 49
plura oriri ſolent dubia circa illius intellectum; nam quatenus conductor ſuſcipiat in ſe pericula, vel periculis renuntiet, quod in propoſito idem eſt, Valaſc. *de jur. emph. q. 27.* 50
u. 36. in princ. dubitari ſolet an veniant caſus fortuiti, & eſt maxima quæſtio, in qua ad veritatem eligendam extremiſcere dixit Salic. *in lib. 1. n. 10. C. de comod.* licet enim ſub no- 51
mine periculi late ſumpto comprehendantur etiam caſus fortuiti, quia periculum eſt genus, & caſus fortuiti ſunt ſpecies, Rip. *de peſt. tit. de priv. temp.* u. 72. *& ſeq.* Valaſch. *de jur. em-* 52
ph. q. 27. n. 36. in princ. verſ. ſed quia, Pantz. *de loc. q. 6. n. 4.* tamen non ex eo, quod quis tenetur de periculis, bene infertur, ut teneatur de caſibus fortuitis, ut patet *ex l. 1. §. 1. ff. de negot. geſt.* ubi habetur, quod licet quis teneatur de periculis eorum nominum, quæ ipſe contraxit, tamen non tenetur ſi caſu for- 53
tuito fiat non ſolvendo, & quod ut quis teneatur ad caſus fortuitos requiratur pactum ſpeciale, eſt text. *in l. negotium 22. C. de neg. geſt.* dum dicit, quod gerens negotium alienum non tenetur de caſu fortuito, niſi interveniat pactum ſpeciale, & in terminis locationis, & conductionis firmat Soc. Sen. *conſ. 123. n. 3. & ſeq. lib. 4.* Surd. *conſ. 61. n. 61. & ſeq. & dec. 326. n. 50. ad fin.* & reddi etiam poteſt ratio, quia dum de caſibus fortui- 54
tis non eſt facta ſpecialis mentio, non videtur de eis cogitatum, quæ enim fortuitis caſibus accedunt, præcogitari, ſeu prævideri non poſſunt, ut dicit text. *in l. quæ fortuitis 5. C. de pign. act.* ex quibus non ſolum arguitur non ſufficere aſſumptionem periculi in genere, ſed & fortius nec etiam ſufficere aſſumptionem caſuum fortuitorum in ſpecie, & requiri eorum mentionem in individuo, cum aliter conſtare non poſſit fuiſſe de tali caſu in ſpecie cogitatum, & inde oriuntur variæ contentiones & ſubſequenter variſſimæ opiniones, quæ videri poterunt penes ſcribentes in *l. ſed & ſi quis 4. §. quæſitum, ff.* 55
ſi quis caut. & latiſſime etiam penes Pantz. *de loc. q. 6.* ubi refert undecim interpretum opiniones, eaſque ſingulariter examinat. Communis tamen opinio eſt dictam aſſumptionem periculi ſimpliciter factam, non ſufficere ad hoc, ut veniant caſus fortuiti, ſed ſatis eſſe ipſos caſus fortuitos ſpecialiter ex- 56
primi, abſque alia eorum expreſſione in individuo, de qua communi opinione teſtatur ſignanter Rol. *conſ. 26. n. 16. lib. 2.* Caſtill. qui alios congerit *contr. p. 3. c. 3. n. 48. & ſeqq. uſque ad n. 56.* & eandem opinionem tandem poſt longam diſcuſſionem amplectitur, & late tuetur, Pantzſch. *d. q. 6. n. 95. & ſeqq.*

Et eadem opinio in prima parte, ubi dicitur non ſufficere 57
aſſumptionem periculi, ampliatur procedere etiamſi conductor ſuſceperit omne periculum, adhuc enim non cenſeri

cum ſuſcepiſſe periculum caſus fortuiti, probat Rip. *in d.*
tr. de peſt. vit. de priv. conter. n. 73. ver. amplientur iſta concinſie, Valaſch. *de jur. emph. q. 27. n. 36.* & plene aliis
relatis Surd. *dec. 316. n. 50.* Caſtill. *p. 3. c. 3. n. 21.*

58 Et idem eſt ſi aliis verbis generalibus uſi fuerint con-
trahentes, puta ſi conductor ſe obligaverit ſolvere penſio-
nem omni exceptione remota, vel ſi ſuſceperit in ſe riſicum,
aut conduxerit cum omnibus ſuis raſchis, & ſpinellis, num-
quam enim venient caſus fortuiti, Anchar. *conſ. 402.* Alex.
conſ. 28. n. 10. lib. 1. Menoch. *conſ. 671. n. 12.* Rimin. Jun.
conſ. 637. n. 40. Rip. *de peſt. d. tit. de priv. conter. n. 73. & 74.*
Surd. *d. dec. 326. n. 50.* idemque eſt ſi promiſerit rem loca-
59 tam manutenere, puta molendinum, vel dixerit velle teneri
reddere eum in fine locationis macinantem, aut promiſerit
ſervare repagulum in flumine, prout probarunt Fulgoſ. *conſ.*
193. & Bald. *conſ. 100. & 145. lib. 3.* quos refert, & ſequitur
Valaſch. *de jur. emph. q. 27. n. 36. ad fin.*

Secunda vero pars dictæ opinionis, quod ſcilicet ſufficiat
mentio caſuum fortuitorum in ſpecie, tutior erit, ſi pactum
ſit juratum, quia tunc in eo veniunt omnes caſus fortuiti, ac
ſi de ſingulis facta eſſet individua mentio, ſecundum Goza-
din. qui alios allegat in *conſ. 27. n. 25.* licet hoc, ſi admitte-
retur contraria opinio, quod ſcilicet non ſufficiat dicta ex-
preſſio caſuum fortuitorum in ſpecie, ſed ut dicitur in genere
ſubalterno, non eſſet omnino tutum ex adduct. per Valaſc. *de*
jur. emph. q. 27. n. 37. & aliquid dicam latius infra.

At circa eamdem ſecundam partem dictæ opinionis contro-
verſia magna eſt circa caſus fortuitos inſolitos, ſeu magis in-
60 ſolitos, an ipſi quoque comprehendantur, vel ne in dicta ſu-
ſceptione caſuum fortuitorum in ſpecie, ſeu in genere ſub al-
terno, abſque aliqua eorum individua expreſſione, & ultra
ſcribentes in *d. l. ſed ſi quis 4. §. quæſitum, ff. ſi quis cautien.*
omnes comprehendi indiſtincte tenuit Alex. *conſ. 97. n. 12.*
lib. 3. Fab. *in C. lib. 4. tit. 42. def. 2.* Rota penes Gomez. *dec.*
61 *74. lib. 1.* & latiſſime tuetur Pantzſch. *q. 7. per tot.* & Caſtill.
conter. p. 3. c. 3. n. 81. & ſeqq. contraria vero quod non veniant
caſus inſoliti, quia non cenſetur de eis cogitatum fuiſſe, vi-
detur magis communis, & æquior, quam tenuit Alex. *conſ.*
107. n. 16. & ſeq. lib. 1. Rim. Jun. *conſ. 637. n. 40.* Menoch.
conſ. 855. n. 9. Magon. *dec. Flor. 67. n. 15.* Jo: Bapt. Coſta *conſ.*
3 n. n. 52. & hanc eſſe communem, & magis communem te-
ſtantur Grat. *conſ. 94. n. 42. lib. 1.* Burſ. *conſ. 81. n. 6. & ſeqq.*
Valaſch. *de jur. emph. q. 27. n. 35.* Ripa *de peſte tit. de privileg.*
contrev. n. 97. Boſſ. *in praxi tit. de remiſſ. merc. cond. n. 66. &*
67. & eam tenuit Rot. cor. Burart. *dec. 210. n. 9.* ubi etiam in
fine refert teſtantes de communi Grat. *diſcept. 195. n. 8.*

62 Præterea circa præfatos caſus valde inſolitos dubitatur et-
iam an comprehendantur, ſi conductor expreſſe renuntiave-
rit, vel in ſe ſuſceperit caſus inſolitos, ſeu cogitatos, & in-
cogitatos, & eos comprehendi tenent ſignanter Gratian. *conſ.*
161. n. 3. & ſeq. lib. 2. Fab. *in C. lib. 4. tit. 42. def. 2. n. 6.* Ca-
ſtill. *p. 3. c. 3. n. 106.* Rota *dec. 727. n. 4. verſ. ſed quidquid,*
p. 4. div. ſed contrariam opinionem in his quoque terminis
probat poſt alios Menoch. *conſ. 27. n. 18. & ſeq.* Becc. *conſ.*
82. n. 22. Paſet. *conſ. 211. n. 42.* & tenuit Magon. *dec. Flor.*
67. n. 15. Rot. cor. Verall. *dec. 1. lib. 2. in manuſcr.* & cor.
Buratt. *d. dec. 210. n. 10.* & hanc eſſe communem tradunt
Surd. *dec. 326. n. 52. prope fin.* & Maſtrill. *dec. 99. n. 21. &*
plurib. ſeqq. & de magis communi Amat. *reſol. 18. n. 1. & ſeqq.*

Et quidem præfatæ opiniones quamvis magis communes,
poſſunt videri duræ, quia dum pactum loquitur de caſibus
fortuitis, utique debet intelligi de inſolitis, cum ſoliti non
dicantur fortuiti, ut dicam infra, & multo magis dum loqui-
tur expreſſe de inſolitis, ſeu inopinatis, ſed durities ceſſare
poterit animadvertendo, quod inter inſolitos caſus datur ma-
gis, & minus, dantur enim caſus inſoliti nedum in compara-
tivo, ſed etiam in ſuperlativo, ut dicit Corn. *conſ. 12. n. 5.*
63 *lib. 4.* cum aliis late traditis per Cohell. ad Bull. *boni reg. c. 48.*
n. 21. & ſeq. & ſunt caſus, qui non cogitari potuiſſent niſi a
viro prudenti, & alii, qui non niſi a prudentiſſimo, Purp. *conſ.*
466. n. 31. Ripa *de peſt. tit. de priv. contr. n. 108.* Alciat. *conſ.*
49. n. 4. lib. 8. unde renuntiatio caſuum quantumvis ſit ampla,
& ampliſſima, & expreſſe loquatur de caſibus inſolitis, & in-
opinatis, intelligi poteſt de illis, qui erant inſoliti non autem
64 inſolitiſſimi, & de illis, qui erant inopinati penes omnes et-
iam prudentes, non autem de illis qui erant inopinati etiam
penes prudentiſſimos, Ripa *d. n. 108.* Becc. *conſ. 82. n. 22.* ple-
niſſime Maſtrill. *d. dec. 299. n. 21. & plur. ſeqq.* Cohell. *ad bull.*
65 *boni reg. c. 48. n. 11. ver. amplia ſecundo*, Azeved. *in l. 2. tit.*
9. lib. 9. nova recoll. reg. n. 25. & eſt verior opinio ſecundum
Gutier. *de juram. confir. p. 1. c. 24. n. 7. ver. quid tenendum*,
unde controverti apud DD. an caſibus valde inſolitis condu-
ctor renuntiare poſſit, dicit Bernard. Græv. ad Gaill. *pract.*
concl. lib. 2. concl. 23. conſid. 4. n. 7. at vere controverſia non
videtur tantum circa poteſtatem, quantum circa voluntatem,
66 quia tales caſus non cenſentur conſiderati, & ſic neque in re-
nuntiatione comprehenſi, non obſtantibus verbis ampliſſi-
mis, niſi forte ſint talia, quæ convincant conductorem vo-
luiſſe emere quodammodo aleam, ſeu jactum retis potius
67 quam conducere prædium, quo caſu remiſſio non fit, Dec.
conſ. 312. n. 1. & dixi aliis adductis ſupra in *c. 45.* prout eſſe
ea, quæ ex Bulla *bon. regim.* apponenda ſunt in locationibus,
quæ fiunt a Communitatibus ſtatus Eccleſiaſtici, ſenſit Co-
hell. *ad d. Bull. c. 48. n. 10. ver. itaquod dum Sum. Pontifex.*

Cæterum dicta diſtinctio caſuum inſolitorum, & magis 68
inſolitorum eſt communis, ut dicunt, & aliis pleniſſima
manu cumulatis oſtendunt Panixſch. *de im. q. 7. n. 2.* &
Caſtill. *p. 3. c. 3. n. 80* & licet ipſe poſtea latiſſime eam
impugnet, tamen non videtur ab ea recedendum, tum pro-
pter auctoritatem communis opinionis, tum etiam quia
quidquid ſit de rigore juris, & de vero intellectu text.
in l. fiſtulas, §. frumenta, ff. de contract. empt. in quo utra-
que opinio contraria fundatur, ut dicit Cavall. *q. 57. n.*
10. ac de vi argumentorum hinc inde per ipſos adducto-
rum, pro ea facit ratio naturalis, potuerunt enim cogita-
re partes de caſibus fortuitis notis, & quandoque evenien-
tibus, & non de illis, qui vel numquam evenerunt, vel
præter omnium expectationem acciderunt, ut advertit Me-
noch. *de arbitr. caſ. 80. n. 6. ad finem* quidquid etiam ſit
in Hiſpania propter legem particularem illarum partium,
qua præcipue movetur Caſtill. licet aliis quoque rationi-
bus dictam contrariam opinionem tueri conetur in *d. c. 3.*
n. 87. & ſeqq. qui tamen *in fin. ſub n. 95.* concludit, quod
licet dubium aperte ſit ſublatum per præfatam legem Hiſ-
paniarum, adhuc ſtandum erit arbitrio judicis, an aliquis
caſus valde inſolitus in renuntiatione veniat, vel ne.

Quia vero ſæpe conductores ſolent renuntiare remiſſio-
ni mercedis in aliquibus caſibus ſpecialibus, & deinde ad-
dere clauſulam generalem *aliorum quorumcumque*, iſta clau-
ſula limitatur, & reſtringitur ad alios ſimiles expreſſis, 69
& majores non complectitur, Felin. *in c. ſedes, n. 5. ver.*
intellige, de reſcript. Ripa, *de peſte tit. de privil. contr. n. 77.*
ver. quod intelligis, Redoan. *de reb. Eccl. non alien. q. 18. n. 11.*
ver. multi autem caſus, Maſtrill. *dec. 299. n. 26.*

Et dubitari etiam poteſt de minoribus, an ipſi compre-
hendantur in præfatis verbis generalibus, maxime ſtante 70
dictione *aliis*, quæ refertur ad ſimiles in qualitate Pariſ.
conſ. 145. n. 25. lib. 4. Cephal. *conſ. 13. n. 11.* cum aliis
adductis per Barboſ. *d. 26. n. 2.* & quod qui ſe obligat ad
caſus inſolitos, non teneatur ad ſolitos eodem modo, ac
e contra, qui ſe obligat ad ſolitos, non tenetur ad in-
ſolitos, eſt Gloſ. *in l. fiſtulas 78. § frumenta, ff. de con-*
trah. empt. verum in propoſito minores venire, tenent ſu-
pracitati, & ultra eos Valaſc. *de jur. emph. q. 27. n. 34.*
ver. quod ſi expreſſis, & quidquid ſit ubi ſimpliciter dictum
fuiſſet faciendam eſſe remiſſionem in tali caſu, & aliis,
utique a præfata opinione recedendum non erit, ubi di-
ctioni *aliis* addita fuerit dictio univerſalis, *quibuſcumque*, 71
vel ſimilis, quia tunc non poteſt prætendi reſtrictio ad om-
nino ſimiles, & ubi propter materiam odioſam, & con-
tra jus non veniant caſus majores, ut tradunt Butr. *conſ.*
30. n. 2. Roman. *conſ. 92. n. 2. verſ. nec huic concluſioni*,
Cened. *ſing. 4. n. 6.* Barb. *d. 26. n. 6.* ſaltem venient mi-
nores, Alex. *conſ. 77. n. 20. lib. 4.* Pariſ. *conſ. 110. n. 97. lib. 1.*

Præterea præfatum pactum non petendi remiſſionem mer-
cedis in caſibus fortuitis, etiam latiſſime conceptum reſtrin- 72
gitur ad caſus in fructibus contingentes, & ſic non procedit
in caſibus, in quibus ipſa rei ſubſtantia in totum, vel pro
parte lædatur, & pereat. Et ratio eſt quia tunc non agitur
de remiſſione mercedis, de qua loquitur pactum, ſed agitur
de reſolutione contractus, Surd. *conſ. 197. n. 18. & conſ. 400.*
n. 17. ad med. & ſeq. & n. 20. Menoch. *conſ. 671. n. 6. ver.*
reſpondetur, & ſeq. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. q. 18.*
ver. multi autem caſus, n. 2. Grat. *diſcept. 195. n. 6.* Mart.
Med. *examin. 12. n. 42. & 43.* & quod hoc procedat et-
iamſi res non ſit extincta in totum, ſed pro parte tantum, 73
firmat ſpecialiter Menoch. *d. conſ. 671. n. 7. ver. nec obſtat*,
quod & vide in *c. 47. n. 18. & ſeqq.* ubi adduxi rationem,
ac alia addidi de hoc damno in rei ſubſtantia.

Et generaliter, quia præfatum pactum eſt contra jus,
& æquitatem naturalem, ex quo continet locatorem locu- 74
pletari cum conductoris jactura, inde ſequitur, ut qua-
tenus ſit validum, ſaltem ſemper ſit iniquum, ut tradunt
Bero. *conſ. 144. n. 15. lib. 1.* Lancell. Gall. *conſ. 148. n. 50.*
Magon. *dec. Flor. 67. n. 17.* ubi ulterius dicit per tale pa-
ctum induci peccatum Rot. cor. Burat. *dec. 359. n. 10.* ac
proinde erit ſtrictiſſime intelligendum, & in quantum fieri
poteſt limitandum, ſumendo ad hoc quamcumque poſſibi- 75
lem interpretationem, prout ſemper ſumi debet interpre-
tatio, in quantum fieri poteſt, ne aliqua pars remaneat
in damno, *l. 3. §. 1. ff. de recept. arbitr.* Caſtr. *conſ. 65. ad*
fin. lib. 1. & præſertim in contractibus bonæ fidei, in qui-
bus prævalere debet æquitas, Bald. *conſ. 434. prope fin. lib.* 76
1. Rot. cor. Buratt. *dec. 359. n. 11.*

Non tamen ita amare accipiendum eſſet pactum præfatum
in caſu, quo appareret illud fuiſſe aliquo modo compenſatum 77
ab initio contractus, prout præcipue fieri ſolet in locatione
ad longum tempus, & emphyteuſi Eccleſiaſtica remittendo
ſextam partem juſtæ mercedis ob id, quod emphyteuta ſubja-
ceat periculis, abſque eo quod poſſit in eis remiſſionem pe-
tere,

tere, ut habetur in §. *dudum*, *&* in §. *quin vero Leonis auth. de non alien. & permut.* & dictum fuit alibi.

Quoniam vero ſæpiſſime pactum præfatum juramento munitur, ſuboritur dubitatio, an inde evitari poſſint præfatæ pacti limitationes procedentes ex eo, quod caſus non fuerint ſpecialiter expreſſi, ea ratione quia juramentum ha-
78 bere ſolet vim ſpecialis expreſſionis, *l. cum Pater 79. §. filius matrem, ff. de leg. 2.* Socc. Sen. *conſ. 70. n. 5. lib. 3.* Marta *dec. Piſana 2. n. 12.* Rot. *dec. 664. num. 5. p. 1. div.* qua ratione affirmativam tenuit Alex. *conſ. 3. n. 5. lib. 2.*
79 Gozadin. *conſ. 27. n. 25.* & alii relati per Mant. *de tacit. lib. 5. tit. 8. n. 16.*

Verum ut præfata opinio procedere poſſit, diſtinguendi
80 ſunt duo caſus inſufficientis renuntiationis, quorum unus eſt, ſi procedat ex defectu requiſitæ expreſſionis ſpecialis, alius eſt ſi procedat ex defectu conſenſus, ſeu voluntatis, in primo enim caſu quia juramentum habet vim ſpecialis expreſſionis, defectum ſupplet, at ſecus eſt in ſecundo, quia deficiente conſenſu juramentum non operetur, prout bene diſtinguendo declarat Salic. *in l. 2. n. 1. ver. quaro quid,*
81 *ſi C. comod.* & aliia pleniſſime cumulatis, Gabr. *de jurejur. concl. 4. n. 3. & 4.* quare cum in propoſito renuntiatio, ut plurimum reſtringatur, & caſus inſolitos, alioſque, de quibus ſupra, non complectatur, ea ratione, quia non cenſetur conductorem de eis cogitaſſe, ut dictum eſt, & ſic adeſt defectus conſenſus, inde ſequitur, ut juramentum nihil, quoad eos valeat operari, prout declarat Alex. *conſ. 28. n. 12. l. 1.* & tenent communiter alii, ut ſignanter Alc. *conſ. 49. n. 3. l. 8.* Burſ. *conſ. 81. n. 11.* Grat. *diſcept. 557. n. 69.* Amat. *reſ. 18. n. 3.* Magon. *dec. Flor. 67. n. 26.* Valaſch. *de jur. emph. q. 27. n. 37.* Buratt. *dec. 210. n. 10.* Unde contraria opinio non proderit, niſi ad hoc ut facilius admittatur ſufficere renuntiatum fuiſſe caſibus fortuitis in genere, quatenus agatur de caſibus fortuitis ſolitis in dicta renuntiatione alias venientibus, prout ſenſi ſuperius, ſecus ſi de inſolitis, de quibus non cenſetur cogitatum, prout ſenſit etiam Mant. *de tac. d. lib. 5. tit. 8. n. 16. ad fin.*

82 Præterea poteſt etiam oriri quæſtio ſuper intellectu terminorum, & primo poteſt quæri quis dicatur caſus fortuitus, & caſum fortuitum definiviſſe videtur Ulpianus, ut ſit quem nullum conſilium humanum prævidere poteſt *lib. 2. §. ſi eo tempore, ff. de admin. rer. ad civ. pert.* & cui humana infirmitate reſiſti non poteſt, *lib. 1. §. is quoque, ff. de*
83 *oblig. & act.* Calvin. *in ſue Lexic. verb. caſum fortuitum*, & propterea Juriſconſulti ſæpe eum vim majorem appellant, ut habetur in *pluribus legibus, ff. loc.* & advertit Pantzſch. *de loc. q. 6. n. 96. circa med.*

84 Non ſolet autem dici caſus fortuitus, quando eſt ſolitus contingere, Bart. *in l. fiſtulas 78. §. fin. in ſum. ff. de contr. empt.* & probat text. *in l. ex conducto, §. ſi vis, ff. loc.* ibi *ſolis fervore non aſſueto*, & ibi; *ſi vere nihil extra conſuetudinem acciderit*, Pinell. *in lib. 2. C. de reſcind. vend.*
85 *p. 1. c. 3. n. 30. in fin.* & late Caſtill. *p. 3. c. 3. n. 34.* niſi forte omnino incertum ſit tempus, quo caſus evenire ſoleat, tunc enim adhuc licet ſit inevitabilis, & certo evenire debeat,
86 adhuc reputatur caſus fortuitus. Exemplum eſt in morte naturali, quam reputari caſum fortuitum, eſt text. *in cap. quoniam frequenter*, ubi Bald. *ſub n. 10. ut lit. non conteſt.*

87 Prout etiam non dicitur caſus fortuitus, quod culpa partis, vel alia ratione accidit, ſed quod a fortuna provenit, Pantzſch. *d. q. 6. n. 96. ad med.* Seraph. *de priv. juram. priv. 106. n. 2.* Caſtill. *p. 3. c. 3. n. 58.* unde licet inter caſus fortuitos connumeretur factum Principis, Crevet. *conſ. 233.*
88 *n. 2.* Menoch. *conſ. 504. n. 50.* Greg. *dec. 371. n. 5.* tamen hoc limitatur, ut non procedat ubi Princeps procedit ea
89 cauſa juſta, & rite, & recte, Cravet. *conſ. 3. n. 1.* Natt. *conſ. 181. n. 4.* cum aliis late traditis per Coſt. *de rat. rata q. 136. n. 21.* ac etiam, ut non procedat quando factum Principis provenit ex culpa partis, juxta diſtinctionem Bart.
90 *in l. ſtipulatio iſta habere licere ad fin. ff. de verb. oblig.* Coſta *d. q. 136. n. 23.* Laurent. *dec. Avenionen. 133. n. 14. verſ. præterea* ubi de communi.

91 Sunt etiam caſus fortuiti latronum, hoſtiumve incurſus, Piratarum inſidiæ, incendium, naufragium, fugæ ſervorum, *l. in rebus 18. ff. commod.* item vis aquarum, inſolita ventorum vehementia, ruina, labea, effractura, rapina, tumultus, *l. contractus 24. ff. de reg. jur.* & alibi ſæpe, ut per Calvinum *in ſuo Lex. verb. caſum fortuitum*. Sunt & alii ſimiles quamplures, de quibus apud Sebaſt. Medic. qui de eis ſpecialem, & elegantiſſimum tractatum compilavit.

Secundo poteſt quæri, quinam dicantur caſus fortuiti inſoliti, ſeu magis inſoliti, dum præcipue dictum eſt ſupra, quod caſus ſoliti non reputantur inter fortuitos, ita ut omnes caſus fortuiti ſint inſoliti, & in hac quæſtione va-
92 riæ fuerunt opiniones Doctorum, Bart. enim *in l. Sejo, §. medico, ff. de ann. legat.* dicit caſum inſolitum eſſe illum, qui ſemel in mille annis accidit, cui dicto præciſe inhærent, & mordicus Decian. *conſ. 9. n. 6. ad med.* Jaſ. *conſ. 107. n. 9. lib. 1.* Gozad. *conſ. 27. n. 9. & 24.* & alii quos refert Menoch. *de arbitr. caſ. 80. n. 7.*

Verum nimis reſtringere caſus inſolitos videtur dicta opi- 93
nio, & proinde Bartholum locutum fuiſſe de caſu ſemel eveniente in mille annis pro exemplo, quod propterea non debet reſtringere regulam ad caſum illum tantum, juxta text. *in l. damnum, §. fin. ff. de damn. infect.* conſideravit Alex. *conſ. 107. n. 16. lib. 3.* vel potius fuiſſe locutum hyperbolice, dicit Gret. *conſ. 94. n. 44. lib. 2.* cujus dictum magis placet, prout etiam magis placuit Valaſco *de jur. emph. q. 27. n. 35. verſ. ſed quis dicetur* maxime, quia dictum Alexandri impugnat etiam Jaſ. *d. conſ. 107. lib. 1. n. 10.* dicens, quod licet exempla non reſtringant, tamen eam declarant, in quibus terminis loquatur, & Jaſon. ſequitur Pantzſmach. *quæſt. 6. num. 6.*

Alii igitur ſentiunt caſum inſolitum dici, qui ſemel in 94
centum annis contingit, ut Corn. *conſ. 23. n. 12. lib. 2.* Rub. *conſ. 153. n. 2.* Mandel. *conſ. 1. n. 8.* ſed hæc quoque opinio refutatur a Menoch. *de arbitr. caſ. 80. n. 7. verſ. quarta fuit*, ubi dicit eam jure non probari, & a Pantzſch. *d. q. 8. n. 8.*

Alii cenſent ſufficere non eveniſſe caſum in tempore lon- 95
giſſimo ad hoc, ut inſolitus dicatur, Socc. Sen. *conſ. 122. n. 5. lib. 4.* qui licet non aperiat, quod dicatur tempus longiſſimum, tamen eum explicando, illud dici quadraginta annorum, ait Ripa *de peſte tit. de privil. contract. n. 102.* ſed iſta opinio quoque non placet, Menoch. neque Pantzſchman. *in locis mox citat.*

Alia eſt opinio, ut caſus inſolitus ſit, qui non ſolet 96
communiter evenire, quam tenuit Alex. *conſ. 107. n. 16. lib. 3.* & non diſplicuit Alciat. *conſ. 49. n. 5. & ſeq. lib. 8.* & Mandell. *conſ. 1. n. 8.* alia ut ſit, qui præter omnem
cogitationem, & veriſimilitudinem evenit, licet a pruden- 97
tiſſimo viro cogitari potuiſſet, quam tenuit Corn. *conſ. 12. lib. 4.* Grat. *diſcept. 195. n. 7.* ſed neque iſtæ duæ opinio-
nes placent Menoch. totum attribuere volenti judicis arbi- 98
trio in *d. caſu 80.* vere tamen inſolitus eſt, qui evenire
non ſolet, ut vocabuli ſonus ipſe probat: Dictio enim il- 99
la, *in*, quando præponitur, & jungitur cum adjectivo, ita ut fiat verbum compoſitum, ut ſit hic ex ipſa dictione *in*,
& *ſolito* ſtat negative, & ſignificat non ſolitum, Bald. *conſ.* 100
47. in princ. lib. 2. Patiſ. *conſ. 22. n. 25. lib. 1.*

At quoniam in propoſito ideo caſus inſolitus non venit in pacto, quia cenſetur promittentem de illo non cogitaſſe, ut dictum eſt ſupra, neceſſe eſt magis, quod hæc ratio verificetur, quod ſcilicet caſus non fuerit cogitatus, quam quod vere caſus fuerit inſolitus, unde non poſſumus a ſolo tempore arguere ad hunc effectum, ſed neceſſe eſt etiam attendere alias circumſtantias facti, non ex. gr. ſi Rex Perſarum veniſſet Galliam deprædandam, & de-
inde poſt ſolos decem annos iterum ad idem rediret, ad- 101
huc iſte ſecundus caſus reputari deberet inſolitus ad hunc effectum, quia licet ſemel eveniſſet a brevi tempore, tamen propter circumſtantias, ſcilicet potentiæ notoriæ Regia Gallorum, de qua dicit Bald. quod contre ejus vexilla nemo ſibi honorem aſſumat, *conſ. 217. in princ. lib.*
3. ac abſentiæ tam longinquæ Regis Perſarum, nemo de 102
eo facile cogitaſſet, ut optime advertit Rip. *in d. tract. de peſte tit. de priv. contr. n. 105.* & poſt eum Pantz. *d. q. 8. n. 12.* unde merito ſtandum eſſe judicis arbitrio in propoſito noſtro, concludit Ripa *ibid. num. 103.* & ſequitur Menoch. *d. caſu 80. n. 8.* Pantz. *d. q. 8. n. 8.* Adden. ad
Bur. *dec. 210.* Gut. *de jur. pntr. 1. c. 24. n. 8.* & eſt ve- 103
rior opinio ſecundum Cevall. *com. contr. q. 702. in fin.* qui non ſolum conſiderare debebit circumſtantias caſus, ut dicunt præcitati, ſed etiam qualitates perſonarum, cum ſint caſus, qui ſunt incogitati penes aliquos, & non penes
alios prudentiores, Alciat. *reſp. 49. n. 4. lib. 8.* Ripa *ibid.* 104
n. 106. ad fin. Bere. *conſ. 82. n. 22.* & etiam verba pacti perpendenda erunt, poſſent enim talia eſſe, quæ ad caſus omnino inopinatos non referantur, & e contra, ut conſiderat Caſtill. *contr. p. 3. c. 3. n. 96.* valet enim pactum fieri loquens expreſſe de caſu inopinato, & inſolito, Va-
laſc. *de jur. emph. q. 27. n. 36. prope fin. ver. valere autem*, 105
quod tamen non tollit prorſus difficultatem, quia poteſt comprehendere inſolitos, & non inſolitiſſimos, ut ſupra dictum fuit, licet contrarium ſentire videatur Valaſc. ibi dicens hanc obligationem de incogitatis caſibus eſſe leviſſimam, & rariſſime per eam periclitari poſſe conductorem, quia conſideratio iſta eſſet forſan relevans, ubi vel-
let conductor ſe eximere ab obligatione ex capite læſio- 106
nis, ad quod attendi ſolet quid erat de tempore contractus, juxta late tradita per Cyriac. *contr. 1. n. 33.* Rot. cor. Coec. *dec. 1338. n. 16. & dec. 1450. n. 21.* at in propoſito vis ſtat, quod de inſolitiſſimis non videtur cogitatum, licet etiam verius ſit, quod caſus non cenſeatur comprehenſus in pacto, ex quo continet enormiſſimam læſionem, Franc. a Ponte *conſ. 138. n. 13. lib. 2.* Joſeph. Lud. *concl. 12. col. ante pen. ver. & quoniam ultorm*, Maſtrill. *dec. 299.*
n. 69. & quod dicitur attendendum eſſe tempus contractus ad 107
dignoſcendum, an adſit læſio, procedit, ubi contractus finitur momento temporis, non autem ubi habet tractum ſucceſſivum, ut locatio Natt. *conſ. 546. n. 36.* Olaſch. *conſ. 47. n. 10.*

n. 16. Rot. cor. Andr. *dec. 48. n. 14. & in rec. dec. 370.*
n. 8. p. 3. & dec. 34. n. 8. ver. cujus demum p. 13. rec.
Tertio poteſt quæri quinam dicatur caſus major, vel mul-
tum inſolitus, & inopinatus ad intelligentiam eorum, quæ
dicta fuerunt, quod expreſſis aliquibus caſibus cum clauſula
generali, *omnium aliorum*, veniant alii ſimiles, non autem
majores expreſſis, & quod ſi conductor in ſe ſuſcipiat caſus
incogitatos, non veniant illi, qui ſunt multum inſoliti. Et
majores caſus dicuntur illi, in quibus adeſt major violentia;
108 qua ratione ſi quis ſuſcipiat in ſe periculum prædonum, &
exbannitorum, non cenſetur ſuſcipere periculum exercitus,
109 ut ſcripſit Bald. *in l. ſed & ſi quis, §. quæſitum, col. 4. ver. 2.*
caſu ſufficit, ff. ſi quis caut. quem ſecutus eſt Soccin. Sen.
conſ. 143. n. 9. lib. 4. & Mant. *de tac. lib. 5. tit. 8. n. 15.*
Unde eſt quod & factum, ſeu juſſus illius, qui ſummam ha-
bet poteſtatem, & talem, cui reſiſti non poteſt, reputatur
110 inter caſus fortuitos inſolitos, de quibus non cenſetur facile
cogitatum, Urſil. ad Afflict. *dec. 54. & alii plures relat.* per
Lancell. Gall. *conſ. 22. n. 13.* Rauden. *reſol. 25. n. 23.* Maſtril.
dec. 199. n. 31. & ſeqq. Hodiern. ad Surd. *dec. 94. n. 2.*
111 Item major, & magis inopinatus caſus dicitur, qui ex eo
quod rarius contingere ſolet, & magis inſolitus eſt, Alex.
conſ. 38. n. 10. lib. 1. Purpurat. *conſ. 466. n. 30.* ſed generali-
ter in hoc quoque ſtandum erit Judicis arbitrio, quiſnam di-
112 catur caſus major expreſſis, Rip. *in d. tit. de priv. contr. conſ.*
poſt n. 79. & quis dicatur valde inſolitus, ita ut non compre-
hendatur in generali promiſſione caſuum fortuitorum, plene
Caſtill. *p. 3. c. 3. n. 95. & ſeq. & ſignanter n. 104.*
His, quæ dicta ſunt de pacto, annecti poſſunt aliqua de
Statuto, ſeu alia conſtitutione vel lege circa ipſam remiſſio-
113 nem loquente prout ſignanter eſt in Statu Eccleſiaſtico Bulla
ſan. mem. Clementis VIII. quæ vulgo dicitur *boni regiminis*,
in qua §. 17. habetur. „ In quocumque contractu locationis
„ rerum Univerſitatem apponendum eſſe pactum & condi-
„ tionem, ne Communitates teneantur ad aliquam remiſſio-
„ nem ex quocumque inopinato, & inſolitiſſimo belli, in-
„ curſus militum, depopulationis agrorum, direptionis,
„ aut ſiccitatis, alluvionis, grandinis, tempeſtatis, incen-
„ dii, aut alio quovis maxime fortuito caſu, atque ex quo-
„ vis capite, atque etiam legitima, & urgenti amiſſionis,
„ aut diminutionis fructuum, etiam omnium, vel majoris
„ partis, aut ſterilitatis, vel alia quavis cauſa cogitabili,
„ vel incogitabili ſint prorſus immunes, nec ad id cogi poſ-
„ ſint, etiamſi de jure tenerentur, ſed integre ſemper reſ-
„ ponſiones, & præſtationes, ſeu penſiones annuæ abſque
„ ulla diminutione per ipſos Conductores eis ſolvi debeant,
„ & quamvis pactum hujuſmodi forſan in contractibus omiſ-
„ ſum fuerit, nihilominus vigore præſentium litterarum ta-
„ cite ineſſe ſubintelligi debere, perinde, ac ſi inter contra-
„ hentes expreſſe cautum, & conventum fuiſſet. “ Hæc ſunt
verba præciſa præfatæ Conſtitutionis, quæ referre placuit,
114 quia inſervire etiam poterunt pro formula arctiſſimæ renun-
tiationis per pactum conveniendæ, prorſus excludentis re-
miſſionem, cum importet conductorem emiſſe jactum retis,
ut dictum eſt ſupra *n. 67.* ſunt & alibi ſimiles leges, & ſignan-
ter in Hiſpanis eſt *lex. 2. tit. 9. lib. 9. novæ collect. Reg.* in qua
habetur non eſſe faciendam remiſſionem Gabellariis etiam
ex facto Regis.
115 Et quoad validitatem ſimilium Conſtitutionum, ſiquidem
quatenus non contineant remiſſionem fieri non debere etiam
in caſu impedimenti procedentis ex facto locatoris, de ea
dubitari non poterit, dum ſint factæ ab habente poteſtatem
legis condendæ, idque ea ratione quia ſecluſo facto locatio-
nis, quoad alia pericula conductor valet ſe eis voluntarie ſub-
jicere, & velle quodammodo jactum retis emere, ut ſupra
firmatum fuit, & dum contrahens, ubi viget ſimilis lex, cen-
ſetur ſe illi ſubjeciſſe, & jactum retis emiſſe, Caſtill. qui alios
citat *p. 3. c. 3. n. 6.* Cohell. *ad dictam bullam bo. reg. c. 48. n. 10.*
verſ. itaque dum Summus Pontifex.
Aliqua forſan dubitatio eſſe poſſet de Conſtitutione man-
dante non fieri remiſſionem etiam in caſu impedimenti præ-
ſtiti a locatore, ex quo hoc eſt contra ſubſtantiam locationis,
& locator, qui impedit conductorem uti re locata, nedum
dicitur in culpa, ſed etiam in dolo, & proinde non poteſt
per pactum fieri, ut remiſſio non debeatur in dicto caſu, jux-
ta late tradita per Caſtill. *p. 3. c. 3. n. 65. & ſeq.* ubi etiamſi
pactum ſit juratum, & dictum fuit ſupra.
116 Cæterum his non obſtantibus lex ita promulgata, & uſu
recepta erit attendenda, & ſibi imputare debebit conductor,
qui eam ſciens contraxerit, dum enim lex diu ſervata fuit
nedum ut lex, ſed & ut juſtitia, & formalis partium conven-
tio ſervari debet, quia ſic cum conductoribus conventum
cenſetur, ut dicit Laſarte *de decim. vendit. & permut. cap. 18.*
n. 83. cui licet acquieſcere nolle videatur Azeved. *in prædicta*
l. 2. Hiſpana *n. 56.* & pro ratione ipſius legis ſolam Principis
voluntatem conſideret, tamen dictum Laſar. ſibi admodum
placere dicit adverſus ipſum Azeved. Caſtil. *d. c. 3. n. 60. verſ.*
quapropter, & ſequitur etiam Gutt. *de gabell. q. 136. n. 19.*
Id tamen clarum eſt præfatas Conſtitutiones eſſe juris
communis correctorias, etiamſi loquantur de locatione re-
rum Fiſcalium, quia etiam Fiſcus de jure communi tenetur
remiſſionem facere, Buſſ. *tit. de remiſſ. mercad. conduct. n. 126.* 117
& ſeqq. ac multomagis ubi prohibent remiſſionem etiam ex
facto locatoris, & proinde debebunt ſtricte intelligi, prout 118
in ſpecie de *d. l. 2. tit. 9. lib. 9. novæ collect. Reg.* quod ſit juris
communis regulis contraria omnino, & ideo mature, & cau-
te accipienda, ejus ratione conſiderata, adeout ſit potius in-
terpretanda, ut ultra limites, & terminos, in quibus loqui-
tur non trahatur, mente illius impleta, & ejuſdem diſpoſitio-
ne obſervata, quanto minus fieri poteſt, juri communi dero- 119
getur, dicit Caſtill. *controv. jur. p. 3. c. 5. n. 23.* Unde quoto-
nus ſimilis Conſtitutio poſſit operari unum, & plura, ſumen-
da erit interpretatio, ut unum tantum operetur, ut genera-
liter de ſtatutis contra jus tradunt Gozad. *conſ. 19. n. 5.* Grat.
conſ. 13. n. 43. lib. 2. Rot. cor. Buratt. *dec. 22. n. 9.* ſic ubi po- 120
teſt intelligi ut locator non teneatur, quando præſtat impe-
dimentum, damna reficere, non debet intelligi, ut neque te-
neatur mercedem remittere, ſicut de *d. l. Hiſpana* ſenſit Morla
in empor. p. 1. tit. 10. de loc. & conduct. n. 23. in fin. quem re-
fert Caſtill. *d. c. 3. n. 46.* licet ipſe poſtea oſtendat dictum in-
tellectum illi legi adaptari non poſſe, attentis ejus verbis.
Sic etiam ubi poſſint intelligi de impedimento conducto- 121
ri præſtito, vel momentaneo, vel parum duraturo, non de-
bent trahi ad impedimentum perpetuum, Caſtill. *eodem c. 3.*
n. 77. & dum non loquuntur de interitu totius rei vel partis, 122
non erunt ad illum caſum trahendæ, ex quo tunc non agitur
de remiſſione mercedis, ſed de extinctione, ſeu reſolutione
contractus, Surd. *conſ. 400. n. 8. in fin. & n. 13. & 20.* Rauden.
reſ. 29. n. 40. verſ. undecimo & 41. & ſeq. ubi ſi Princeps impe- 123
diat commercium, quia videtur tolli ſubſtantia gabellæ loca-
tæ, Menoch. *conſ. 671. n. 6. verſ. reſpondetur & ſeqq.* in titulo
refragantibus verbis univerſalibus quia ampliant numerum ca- 124
ſuum, ſed reſtringuntur ad ſpeciem expreſſam, Felin. *in c. ſe-*
des, n. 5. ver. intellige tertio de reſcriptis, & in terminis *d.*
Bulla Boni Reg. in hoc ſtatu Eccleſiæ vigentis, & ampliſſime
remiſſionem mercedis prohibentis, ut patet ex ejus verbis re-
latis ſupra *n. 113.* quod non comprehendat caſum iſtum dam-
ni accidentis in ſubſtantia rei, plures reſolutum teſtatur Co-
hel. *ad eam c. 48. n. 31.* & noviſſime D. meus de Luca *diſc. 4. n.*
5. hoc tit. de loc. quando autem dicatur damnum in ſubſtantia
rei & quantum ſufficiat, dixi in *c. 47. n. 18. & ſeqq.* & appli-
cari etiam poſſunt aliæ limitationes, & declarationes ſupra 125
traditæ in terminis conventionis, & pacti, nam valent argu-
mentum a pacto ad ſtatutum, & econtra, Grat. *diſcept. 348.*
n. 28. cum aliis cumulatis per Barboſ. *in ſuis locis argument.*
loc. 105. n. 1. & 2. & ſi quis plura cupiat in ſpecie de dictis
Conſtitutionibus, adeat Caſtill. *d. c. 3. a n. 23. p. 3.* & alios
per eum relatos, & Cohell. *ad Bul. boni reg. d. c. 48.*
Illud tamen non omittendum videtur, quod verba ſimilium
conſtitutionum quantumvis ampla ſint, tamen recipere ſem- 126
per ſoleat interpretationem illam reſtrictivam, *ne* quis inde-
bite damnum patiatur, ut probat text. *in l. 2.* & ibi notant
Bart. & Salic. *C. de noxal. act.* Socc. Sen. *conſ. 44. n. 10. lib. 1.* 127
& aliis adductis firmat Caſtill. *contr. p. 3. cap. 3. num. 70.* Unde
quamvis juxta eorum rigorem remiſſio non eſſet facienda, ta-
men ſtante enormiſſima læſione conductoris facienda erit ex
æquitate, ut probavit Menoch. *conſ. 671. n. 19. & ſeq.*
Poſtremo unum, obiter tamen, & loquendo verbis præciſis
Peregrini *in conſ. 98. n. 11. & 12. lib. 5.* hic attingere decrevi.
„ Pone tempore locationis pretia frumenti & vini erant me-
„ diocria, contigit quod ob caſum grandinis, ſiccitatis inſo-
„ litæ, aut frigoris inconſuetum frumentum, & vinum creve-
„ rit in pretio extraordinario, locator ex pacto non tenetur
„ ad reſtaurum; quia ſic conventum. Quæro an conductor
„ ſub penſione frumenti, & vini teneatur ad pretium fru-
„ menti nimis ex caritia auctum; an ad pretium commune
„ temporis contractus locationis? Reſpon. ad tempus con- 128
„ tractæ locationis reſpiciendum eſſe, ſicuti Bart. ſenſit *in l.*
„ *eorem 11. §. qui maximos, ff. de public. ſub n. 9. verſ. item*
„ *habito*, ſeu ita dico arguendo ab emptore fructuum decem
„ annorum ad conductorem, propter ſimilitudinem horum
„ contractuum ad Bartol. *in diſp. publicanus n. 13.*
„ Secundo quia & e converſo locator in caſu damni non 129
„ reſtaurat conductorem pro pretio fructuum damnificato-
„ rum, ſed remittit mercedem, ut in damno non verſetur,
„ non ut lucretur *d. l. ſi uno, §. ubicumque & communi*,
„ Pariſ. *conſ. 38. n. 12. lib. 1.* Surd. *conſ. 34. n. 36.* ergo
„ & econtra ſic ut locator non lucretur in perniciem condu-
„ ctoris ex propria natura correlationis *ad l. fin. ff. de recept.*
„ *lat. & l. fin. C. de indict. vid. toll.* ubi latiſſime Jaſ. & ne
„ conductor duplici damno conteratur ad text. *in l. navis*
„ *onuſtæ, §. cum autem, ff. ad l. Rhod.*
Hæc Peregrin. Et licet alii velint attendi pretium de men-
ſe Auguſti, Nevis. *conſ. 90. n. 23.* Burſat. *conſ. 11. n. 35. in fin.* 130
Menoch. *recuper. remed. 15. n. 599.* & doctrina Bart. primo
loco per eum allegata non multum faciat, quia loquitur ad
effectum dignoſcendi an contractus fuerit læſivus, & ideo
non mirum, ſi attendendum tempus ipſius contractus, ut
Bartol. dicit, tamen ab ejus opinione non eſſet facile rece-
dendum propter æquitatem, quæ in ea viget, juxta ſecun-
dam

dem rationem ab ipſo Peregrin. adductam, aut etiam quia conductor agit de damno vitando, & locator de lucro captando cum conductoris jactura, ac ideo pro ipſo conductore ſumi debet omnis interpretatio, juxta ſuperius dicta.

De remiſſione mercedis operarum.

S U M M A R I U M.

1 *Operarum conductor operas conſequi non valens, non tenetur ad mercedem.*
2 *Lim, ſi culpa ſua non perceperit.*
3 *Ampl. limitationem procedere, tam in operibus, quæ in probitate virtutis conſiſtunt; quam in conſiſtentibus in labore.*
4 *Legatum ſub conditione ad utilitatem filiorum appoſitum, conditione per mortem filiorum deficiente, non debetur.*
5 *Conditio ubi adeſt, attenditur ſolum, an extiterit.*
6 *Labor, & pecunia diviſionem patiuntur in legato; non in contractu.*
7 *Merces operarum conventa debetur, dummodo non ſtet per promittentem operas præſtare.*
8 *Declara procedere non ſolum ſi impediatur culpa conductoris, ſed etiam ſi impediatur caſu ex parte ejuſdem conductoris eveniente, ſecus autem ſi caſus evenerit ex parte locatoris, ſive eveniat in perſona, ſive in inſtrumentis.*
9 *Navi deperdita non debetur Nautæ merces, pro deportatione promiſſa.*
10 *Merces pro deportatione Mancipiorum promiſſa, mortuis mancipiis, debetur.*
11 *Operarum merces, ſeu ſalarium conventum, mortuo illas præſtare debente, non eſt ſolvenda, ſecus autem mortuo eo, cui præſtari debebant.*
12 *Famulis infirmis, & ſervire non valentibus, debetur ſalarium.*
13 *Contrarium eſt verius.*
14 *Decl. primam procedere ſtante conſuetudine.*
15 *Operarum mercedem non deberi impedito ex parte ſua, procedit in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in eis quæ conſiſtunt præcipue in probitate virtutis.*
16 *Operarum virtutis ſalarium tranſmittitur ad hæredes, mortuo illo qui eas præſtare debebat ante tempus finitum.*
17 *Advocati opera non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis.*
18 *Doctorum opera, ſive in legendo, ſive in judicando, ſive in judicibus aſſiſtendo, non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis.*
19 *Artium liberalium opera conſiſtunt in probitate virtutis, non in ſolo labore.*
Grammaticorum, & Rhetorum opera conſiſtunt in virtute.
20 *Medicorum opera conſiſtunt in probitate virtutis.*
21 *Officialium magnorum opera conſiſtunt in virtute, & quorum.*
22 *Proxenetarum opera conſiſtunt in labore, & idem de ſimilibus.*
23 *Operarum quæ in virtute conſiſtunt ſalarium, ut debeatur impedito, neceſſaria ſunt quinque requiſita.*
24 *Primum requiſitum eſt, ut impedimentum ſit breve, & an hoc ſit neceſſarium.*
25 *Secundum requiſitum eſt, ut præſtare debens operas, ſit in loco ubi præſtanda ſunt, vel abſit cum licentia.*
26 *Decl. ſufficere, quod legitime abeſſet antequam impeditus eſſet.*
27 *Declara ſecundo etiam excuſari ſi abſit propter neceſſitatem.*
28 *Tertium requiſitum eſt quod impedimentum ſit caſuale, & verum, non autem procuratum, vel ſimulatum.*
29 *Declara non dici procuratam infirmitatem ad hunc effectum, etiamſi culpa ſua evenerit.*
30 *Quartum requiſitum eſt, quod impedimentum vere impediat.*
31 *Impedimentum quando ſit tale, ſtandum arbitrio Judicis.*
32 *Quintum requiſitum eſt, quod impediatur ante operas præſtaret.*
33 *Diſtributiones quotidianæ percipiuntur ab infirmis ſi ante infirmitatem ad Chorum accedebant, alias ſecus.*
34 *Operarum merces non debetur impedito, ſi eo tempore mercedem ab alio acceperit.*
35 *Ampl. ſufficere, ut alteri operas ſuas locaverit, licet mercedem non acceperit.*
36 *Ampl. 2. ut ſufficiat potuiſſe locare, & noluiſſe.*
37 *Ampl. 3. ſi locavit pro minori ſumma.*
38 *Operarum merces ſi promiſſa fuerit conditionaliter, quatenus operæ præſtentur, non debetur impedito operari, etiamſi impedimentum veniat ex parte conductoris.*
39 *Ampl. non ſolum ſtante conditione expreſſa, ſed etiamſi tacita.*
40 *Periculum in opere eveniens vitio ſoli, non cedit damno conductoris operis.*
41 *Nautæ debetur merces deportationis, etiamſi deportatus moriatur, ſi promiſſa pro impoſitione in navi, ſecus ſi promiſſa pro deportatione.*
42 *Conditione ſtante in promiſſione mercedis, nihil aliud attenditur quam ſi conditio venerit, vel ne.*
43 *Salarium ſi non ſit promiſſum ſimpliciter, ſed intuitu laborum, hoc ſufficit, ut non debeatur impedito, etiamſi impedimentum veniat ex parte promittentis.*
44 *Operarum, quæ in labore conſiſtunt, locatione, merces ſemper cenſetur promiſſa intuitu ipſarum operarum, & cum tacita conditione ſi præſtentur.*
45 *Operarum conductor repellit petentem mercedes exceptione non adimplementi, ſi eas præſtare non cœperit.*
46 *Operarum locator ſi non cœpit eas præſtare repellitur abſolute a petitione mercedis.*
47 *Oblatio verbalis ſtante tacita, vel expreſſa partis recuſatione ſufficit.*
48 *Oblatio non eſt neceſſaria quando certo conſtat partem recuſaturum recipere.*
49 *Oblatio non ſufficit quando pars habet juſtam cauſam recuſandi.*
50 *Operarum merces debetur etiam ei, qui non incepit illas præſtare ſi non potuit tute, & ſine verecundia.*
51 *Operarum locator ſi cœperit eas præſtare, & poſtea fuerit impeditus non repellitur exceptione non adimplementi, ſed neceſſe eſt petere remiſſionem mercedis.*
52 *Locator operarum poſtquam cœpit eas præſtare, ſufficit per eum non ſtetiſſe, quin continuaverit.*
53 *Decl. ut ſi adſit conditio expreſſa in promiſſione mercedis ſi operæ præſtentur, neceſſe ſit ſtetiſſe per conductorem, quin continuaretur præſtatio.*
54 *Et ſtetiſſe per conductorem dicitur, ſi adimplendum erat ex pecunia ab eo ſolvenda, & ipſe eam non dederit.*
55 *Et ceſſante dicta conditione expreſſa ſufficit ſtetiſſe per caſum evenientem in perſona conductoris, vel in re, in qua præſtanda erant.*
56 *Salarium non debetur ei, per quem non ſtetit inſervire officiali remoto ab officio ante finitum tempus.*
57 L. diem functo 4. ff. de offic. aſſeſſor. *eſt obſcura, & quomodo intelligatur.*
58 *Salarium Legati, vel ejus Comitum, ſi removeatur ante tempus non debetur propter culpam, quæ ſupponitur in remoto.*
59 *Comites Legati intelliguntur ejus aſſeſſores.*
60 *Culpa qua removetur Legatus ante tempus adſcribitur etiam ejus aſſeſſoribus.*
61 *Aſſeſſor præſumitur in culpa erroris a Judice commiſſi.*
62 *Salarium non debetur impedito ſi impedimentum proveniat ex culpa ſua vera, vel præſumpta.*
63 *Officiali amoto ante tempus de officio ſine culpa debetur ſalarium.*
64 *Merces operarum, ubi non debetur, ex quo non fuerint præſtitæ, intelligitur pro ea rata, pro qua præſtitæ non fuerunt.*
65 *Nautæ pereunte navi in itinere, debetur merces pro rata.*
66 *Contrarium quod debeat eam reſtituere.*
67 *Declara hoc contrarium procedere, ſi navis perierit ante diſceſſum.*
68 *Decl. 2. ut debeatur merces pro rata, ſi conventa pro impoſitione in navi, ſecus ſi pro tranſportatione ad certum locum.*
69 *Subdecl. ut merces conventa pro impoſitione in navi debeatur pro rata ſi facta locatio, ſecus ſi facta venditio loci navis, quia tunc debetur in totum.*
70 *Subdecl. 2. quod dictum eſt non deberi aliquid, ubi merces promiſſa ſit pro aſportatione, non procedere ſi utilitas conductori allata ſit.*
71 *Subdecl. 3 quod dicitur mercedem deberi pro rata operarum, intelligi pro rata utilitatis allatæ conductori.*
72 *Remiſſio mercedis operarum fit in operibus, quæ conſiſtunt in labore, non in eis, quæ conſiſtunt in virtute, quia pro eis debetur totum ſalarium etiam impedito.*
73 *Decl. ut ſi ſalarium ſit annuum debeatur tantum pro anno cœpto.*
74 *Secus ſi ſit conſtitutum in unica ſolutione.*
75 *Idem dic ſi ſit unicum factum.*
76 *Idem ſi agatur de officio majori, quod in ſola dignitate conſiſtat non in labore.*
77 *Decl. ut quatenus ſalarium ſit partim pro labore, & partim pro virtute, unaquæque pars judicanda ſit cum ſuis regulis.*
78 *Et ubi ſit inſeparabile, & non appareat quid principaliter conſideratum fuerit, prævalere debebit qualitas ſcientiæ.*

79 So-

79 *Salarium officialis mortui licet de jure debeatur heredibus etiam pro tempore decurſo poſt mortem, tamen ſecus eſt conſuetudine plurium locorum.*
80 *Conſuetudo circa ſolutionem ſalarii, multum attenditur.*
81 *Salarium remoti ab officio culpa ſua, non debetur etiam pro tempore, quo inſervivit.*
82 *Contrarium eſt verius.*
83 *Decl. primam procedere ſpecialiter in cuſtodibus publici ærarii.*
84 *Decl. 2. primam procedere in operis individuis, quando debitum concernit uniformiter totum officium.*
85 *Decl. 3. ut ſi ex culpa, vel negligentia officialis reſultet domino damnum, poterit ad ratam damni retinere ſalarium.*
86 *Salarium diminuto labore, minui debet.*
87 *Famulus receptus ad inſerviendum tribus Scholaribus, ſi duo diſcedant, non petit idem ſalarium a remanente.*
88 *Ampl. etiamſi fuerit admiſſus ad inſerviendum cum expreſſa conditione de certo ſalario.*
89 *Contrarium tenent alii.*
90 *Diſting. ut ſi promiſſum ſit ſalarium certum cum conditione ſerviendi tribus, tunc debeat minui, ſecus ſi promiſſum ſimpliciter.*
91 *Decl. poſſe peti totum promiſſum ſimpliciter, ſi promiſſum ab uno tantum, ſecus ſi a tribus, quia intelligitur pro rata.*
92 *Salarium minuto labore minui debet in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in iis, quæ conſiſtunt in probitate virtutis.*
93 *Decl. non deberi totum ſalarium diminuto labore, ſi officium dividatur in duo.*
94 *Beneficium ſeu præbenda duobus auctoritate Apoſtolica collata, uterque medietatem fructuum percipiet.*
95 *Famulus plurium Scholarium ſi aliqui diſcedant non debet habere minus ſalarium, ſi idem labor eſt in ſerviendo unico remanente.*
96 *Legatum annuum relictum pro cura præſtanda negotiis plurium filiorum, omnibus filiis defunctis præter unum qui ſit hæres omnium, itaut idem labor legatario ſuperſit, non erit ei minuenda annua præſtatio.*
97 *Conductus ad negotium intra certum tempus peragendum ille citius perfecto peracto mercedem conventam integre conſequitur.*
98 *Iter facere debens ſi faciat una die quantum debeat in duobus, mercedem pro utroque recipit.*
99 *Minuto labore minuenda merces, & circa quantitatem ſtandum eſt Judicis arbitrio.*
100 *Declara procedere, ſi ſalarium non ſit taxatum in pacto, quia tunc recurrendum ad pactum.*
101 *Subdecl. non ſufficere pactum circa ſalarium totum, ſi non appareat rata diminutionis laborum.*
102 *Salarium ob operas non præſtitas non minuitur, ſi pro præſtitis habeantur.*
103 *Legatum Scholari factum, ſi in ſtudio permanſerit, debetur, etiamſi tempore vacationis ad domum redeat.*
104 *Abſens Reipublicæ cauſa habetur pro præſente.*
105 *Abſens cauſa ſtudii habetur pro præſente.*
106 *Decl. deberi præſentibus, ſed non liberari ab onere.*
107 *Abſens cauſa ſtudii percipit fructus Beneficii, ſed non diſtributiones quotidianas.*
108 *Operarum merces ſi ſoluta, ubi ſolvenda non erat peteris repeti.*

CAPUT L.

Licet, quæ dicta ſunt in præcedentibus capitulis de remiſſione mercedis, poſſint ut plurimum applicari etiam mercedi operarum, tamen quia DD. & ipſæ leges de ea in hoc propoſito diſtincte locutæ ſunt, ac etiam diverſis terminis uſæ, ideo & nos aliquid hic ſeparatim dicemus. Sicut autem in locatione rerum ſi conductor non poteſt percipere fructus, vel aliam commoditatem, cujus intuitu promiſit mercedem ipſam ſolvere non tenetur, ſed facienda
1 ejus remiſſio, juxta firmata in *præced. cap.* ita & in locatione perſonæ, ſeu operarum, ſi non poſſit conductor percipere operas, pro quibus mercedem promiſit, utique non tenebitur illam ſolvere, ut notatur in *l. Sejo* 10. *in prinr. de ann. legat.* & firmat Noguerol *alleg.* 8. *n.* 7. Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 36. Rota cor. Zarate *dec.* 14. *n.* 4. *& ſeq.*

At ſicut conductor rerum, non poteſt obtinere remiſſionem mercedis, ſi culpa, vel negligentia ſua fructus, ſeu aliam commoditatem rei non percepit, uti ſi agrum colere, &
2 ſeminare omiſerit, ita & conductor operarum eadem ratione excludetur a remiſſione mercedis, itaut ſatis ſit per locatorem non ſtetiſſe, quominus operas ſuas præſtaret, ad hoc ut merces ei promiſſa debeatur, ut ſunt text. expreſſi in *l. ſed addes* 21. *§. fin. & in l. qui operas* 41. *ff. locati.*

Et licet aliqui velint hoc reſtringere ad operas in probi-
3 tate virtutis conſiſtentes, negantes procedere, quoad operas conſiſtentes in labore; Tamen quia dicta jura indiſtincte loquuntur, merito alii dictam reſtrictionem rejiciunt ut ſignanter Cagnol. *in l. diem functo* 3. *num.* 85. *ff. de off. aſſeſſ.* & ibid. Jacob. de Nigr. *n.* 28. & plene aliis adductis, Rot. in una Urbinaten. Salarii cor. Reverendiſſ. Albergato relata per extenſum a D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 23. *n.* 30. *& ſeqq.* & in eiſdem terminis firmavit etiam cor. Cavalec. *deciſ.* 52. *num.* 1.

Nec obſtat text. *in l. Sejo* 10. *in princ. ff. de ann. legat.* in qua præcipue fundatur opinio contraria, quia ibi agitur de 4
legato annuo relicto ſub conditione, ſi legatarius voluerit intervenire negotiis filiorum teſtatricis, quæ conditio fuit appoſita ad utilitatem filiorum, ut notat ibi Gloſſ. *in verſ. viventis*; unde nil mirum ſi ex eo, quod propter mortem duorum ex filiis, conditio non potuit amplius adimpleri, & utilitas filiorum contemplata ceſſavit; ceſſare etiam de- 5
buerit pro rata illorum legatum, quia ubi adeſt conditio attenditur ſolum, an ea extiterit Natt. *conſ.* 452. *n.* 10. & dicam infra.

Et quamvis aliqui inſiſtant dicendo rationem illam qua 6
d. l. Sejo, utitur, quod tam labor, quam pecunia diviſionem patiatur, eſſe generalem, & ideo omni caſu applicabilem, tamen contrarium, quod imo ſit ſpecialis in caſu illo, reſpondet Jacob. de Nigr. *in d. l. diem functo*, *n.* 30. *verſ. unde ad illam in fin.* & rationem ſpecialitatis, & differentiæ inter caſum legati, de quo in *d. l. Sejo*, & caſum mercedis promiſſæ per contractum, tradunt ante eum Bart. *in l.* 1. *§. divus*, *n.* 4. *ff. de var. & extraor. cognit.* & Cagnol. *in d. l. diem functo*, *n.* 158. *poſt princ. verſ. ad textum, ff. de off. aſſeſſ.*

Retenta igitur dicta opinione favorabili locatoribus dictarum operarum, ut ſcilicet eis debeatur merces operibus 7
non præſtitis, ſi per ipſos non ſtetit, quominus illas præſtarent, talis opinio plures patitur declarationes: & prima declaratio eſt, ut dicatur non ſtare per locatorem, quin præſtet operas ſuas ad hunc effectum, non ſolum ſi culpa conductoris eas præſtare impediatur, quod eſt clarum, ſed etiam 8
ſi impediatur caſu, ex parte ipſius conductoris operas recipere debentis eveniente, ſive caſus acciderit in ejus perſona, ſive in rebus, circa quas operæ verſari debebant, ſecus autem e contra, ſi acciderit ex parte locatoris operas præſtare debentis, & ſive acciderit in ejus perſona, ſive in ejus inſtrumentis cum quibus operari debebat, quia tunc mercedis remiſſio fieri debet, Bart. *in l. ex conducto* 16. *§. item cum quidam n.* 4. & ibid. Caſtr. *ff. loc.* D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 22. 9
n. 16. exemplum eſt caſus accidentis in rebus, ſi quis locaverit operas ſuas in deportando mancipia cum navi, ſi enim navis deperdatur qui eſt caſus eveniens in re locatoris, non debebitur merces, *l. ſi navis* 17. *§. item cum quidam*, *ff. locat.* 10
quod *§. item cum quidam*, aliqui legunt in *l. ex conducto* 16. *ff. eodem*. Si autem mancipia in itinere moriantur, qui eſt caſus eveniens in re conductoris, merces debebitur, niſi aliud actu ſit, *l. fin. in princ. ff. ad l. Rod. de jact.* ubi DD. & præcipue Pet. Pechius, *ſub num.* 4. inquit, applicari dictam regulam, per me non ſtetit, Strac. *de navib. par.* 3. *n.* 27. quem ſequitur Valaſc. *conſult.* 75. *num.* 11. & exemplum caſus eve- 11
nientis in perſona eſt, ubi conductæ operæ in ſibi ſerviendo, ſi eveniat caſus mortis locatoris, merces amplius non debebitur, ſecus autem ſi eveniat caſus mortis conductoris, cui ſerviendum erat, ut diſtinguit, & communem dicit Cagnol. *in d. l. diem functo num.* 87. *ff. de off. aſſeſſ.*

Et hinc eſt, quod licet aliqui velint, quod famulis etiam 12
vilibus debeatur ſalarium tempore, quo propter infirmitatem operas ſuas in ſerviendo præſtare non valent, ut ſignanter Gloſſ. *in l. arbor. verſ. ægrotante, ff. de uſufr.* Barbat. *in cap. propter ſterilitatem*, *n.* 25. *de locat.* Coler. *de proceſſ. exec.* 13
par. 1. *c.* 9. *n.* 60. *verſ. contraria*, tamen contrarium eſt verius, ut probat poſt alios Covar. *variar. lib.* 3. *cap.* 13. *ſub num.* 8. & eſt communis opinio, ut teſtatur Viv. *opin.* 275. *ad fin.* & Coler. *de alim. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 44. & eſſe magis 14
communem, & veriorem dicit etiam, & diſputato articulo ad partes, optime probat D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. quæſt.* 19. *a num.* 10. niſi forte adeſſet in regione conſuetudo illud præſtandi, quia tunc intrat præſumptio, quod qui famulum recipit, juxta eam contrahere voluerit, ut alibi dictum eſt, & in his terminis firmat ibidem D. Lanfr. *num.* 30.

Verum dicta concluſio, quod ſi impedimentum accidat 15
ex parte locatoris merces ſit remittenda, ſeu non debeatur, procedit in operibus, quæ in labore præcipue conſiſtunt, non autem in aliis, quæ conſiſtunt, præcipue in probitate virtutis, iſtæ enim debentur regulariter, quamvis ipſe, qui eas præſtare debet, impediatur Bart. *in l.* 1. *§. divus*, *n.* 5. *&* 7. *ff. de var. & extraor. cognit.* & aliis adductis, Maſtrill. *de Magiſt. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 39. & de impedito præſtare ſimiles operas per infirmitatem, quod adhuc conſequi debeat ſalarium pleniſſime aliis adductis firmat D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 19. *n.* 5. *& ſeq.* & quod ſi eveniat caſus, quo ſimiles operas præſtare debens decedat, tranſmittat jus petendi ſalarium 16
integrum, pro quo fuerat conductus ad hæredes, *l. poſt duos* 15. *C. de advoc. div. jud.* & tradunt Cagnol. *in l. diem functo*, *n.* 218. ubi de communi, *ff. de off. aſſeſſ.* Ceph. *conſ.* 70. *num.* 4. *& ſeq. per tot. & conſ.* 71. *pariter per tot.* ubi *n.* 13. voluit procedere,

cedere, quamvis promiſſæ eſſent libræ tercentum ſingulis an-
nis pro tempore, quo ſerviverit, ut adhuc ſufficiat annum de
tempore mortis fuiſſe cœptum, Surd. *conſ.* 42. *n.* 7. Maſtrill.
de Magiſt. lib. 1. *c.* 21. *n.* 48. *& ſeq. uſque ad* 51. ubi tamen in
fine dicit obſervari, quoad offic. Regni, & plurium locorum.
17 Sunt autem iſtæ perſonæ quarum operæ potius in probi-
tate virtutis, quam in labore conſiſtunt, ſine dubio Advoca-
18 ti, ut eſt text. *in l. qui operas, ff. loc. & in d. l. poſt duos, C.
de Adv. div. jud.* item, & alii legum Doctores operas ſuas
ſive in legendo, ſive in judicando, aut judicibus aſſiſtendo
præſtantes, ad text. cum ibi notatis per DD. in *l. diem functo,*
19 4. *ff. de offic. aſſeſſ. & in l. diem functo, ff. loc.* Ceph. *conſ.* 70.
n. 4. *poſt med.* Surd. *conſ.* 42. *n.* 3. Sunt, & profeſſores artium li-
20 beralium, ut Grammatici, & Rhetores, ut per Sylvan. *conſ.* 28.
n. 15. *&* 17. ſunt & medici, ut late probat Cephal. *conſ.* 70.
& 71. *fere per tot.* Medic. *in tract. mors omnia ſolvit, p.* 3. *n.* 26.
21 *verſ. tertio amplia,* Viv. *opin.* 201. *n.* 4. ſunt, & officiales ma-
gni, & conſpicui uti Ambaſciatores, de quibus plene D. Lanfr.
Zacch. *de ſalar. q.* 19. *n.* 7. *& q.* 53. *n.* 34. Item & Procurato-
res, Ceph. *conſ.* 70. *n.* 4. *poſt med.* Præſides, Præfecti, & dome-
22 ſtici Principis, quorum officium dignitatem principaliter ha-
bet, ut docuit Bart. *in l.* 1. *§. divus, n.* 5. *in fin. ff. de var. &
extraord. cognit.* ſecus autem eſt in Proxenetis, Strac. *de Pro-
xenet. p.* 3. *ultima partis princ. n.* 13. & in ſtipendiariis, aliiſque
ſimilibus, ut docet Bart. *in d. l.* 1. *§. divus, n.* 5. *verſ. pro harum.*
23 Verum, ut hoc procedat, quod debeatur merces ſeu ſala-
rium operarum, quæ in probitate virtutis conſiſtunt impedi-
to eas præſtare, neceſſaria eſſe copulative quinque requiſita,
late probat D. Lanfr. *in d. q.* 19. *n.* 31. *& ſeq.* quorum pri-
24 mum eſt, ut impedimentum, puta infirmitatis, non ſit
diuturnum, quod tamen ſi generaliter loquamur, non
tranſit ſine aliqua difficultate, dum ut mox probatum fuit,
debetur etiam in caſu mortis, quæ nedum diuturnum, ſed
perpetuum impedimentum præſtat; unde reſtringendum erit
tale requiſitum ad officiales Regni, de quibus loquuntur
Reg. Conſtan. & Danza in locis per ipſum D. Lanfr. ibi alle-
25 gatis. Secundum eſt, ut dictas operas præſtare debens per-
maneat in loco, in quo præſtandæ ſunt, vel abſit cum licen-
tia de quo latius videndus ipſe D. Lanfr. *in quaeſt. ſubſequenti*
26 20. ubi ex profeſſo diſcutit, an, & quando abſens conſequa-
tur ſalarium; ſignanter autem advertendum eſt, quod ſi
agatur de eo, qui eſſet abſens ante impedimentum ſufficit,
quod legitime abeſſet, ad hoc ut ſi ſupervenerit ei impedi-
mentum, per quod accedere non valeat, mercedem conſequi
debeat, ut probant tradita per Barboſ. *de Epiſc. alleg.* 53. *n.*
27 107. *in fin.* & Caſtrop. *tract.* 7. *diſp.* 3. *punct.* 9. *§.* 1. *n.* 6. ſi au-
tem agatur de ſe abſentante poſt impedimentum ſine licentia
excuſabitur a neceſſitate, puta, ſi aliter ſalutem recuperare
non poſſet, ad text. *in c. ad audientiam, & in cap. relatum de
Cler. non reſid.* cum ibi not. per Abb. & Imol. & alios relatos
per Maſtrill. *de Magiſt. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 55. Tertium requiſitum
28 eſt, ut impedimentum ſit caſuale, & verum, non autem procu-
ratum, vel ſimulatum, quod planum eſt, ſed non ſufficeret in
29 impedimento infirmitatis, quod culpa ſua in eam incidiſſet,
Covar. *var. lib.* 3. *c.* 23. *n.* 8. *verſ. ſeptimo quotidiano,* ubi red-
dit rationem, quia adhuc tale impedimentum non eſt a jure,
nec ab homine, ſed a Deo, Timot. de Timot. *reſp.* 7. *n.* 25.
Barboſ. *de Epiſc. alleg.* 53. *n.* 168. Monet. *de diſtribut. par.* 2.
q. 6. *n.* 11. *verſ. ampliatur* 5. Quartum, quod impedimentum
ſit tale, quod vere impediat, puta infirmitas ſit gravis, non
30 autem ita levis, ut non impediat, & an ſit talis ſtandum erit
peritis in arte, & advertendum, quod impedimentum vere
31 impediens, ex quo in ſe eſt tale, ſi poteſt ab impedito remo-
veri, quia impeditus non dicitur, qui impedimentum remo-
vere poteſt, Menoch. *conſ.* 110 *n.* 116. D. Lanfr. Zacch. *de
ſalar. q.* 22. *n.* 13. Rot. cor. Verall. *deciſ.* 72. *n.* 7. *par.* 2. Quin-
tum denique, ut impeditus ante impedimentum officium actu
exerceret, ſeu operas præſtaret, alias enim ſi etiam ceſſante
32 impedimento ipſe ſe reddebat indignum mercede, impedi-
mentum ſerviens non poteſt eum dignum reddere, quod
procedit etiam in diſtributionibus quotidianis, debentur
enim non valenti propter infirmitatem ad Chorum accedere,
& inſervire, ſi ante infirmitatem accedebat, & inſerviebat,
33 alias ſecus, Cov. *var. lib.* 3. *c.* 13. *n.* 8. *verſ. ſexto,* Guttier.
canon. quaeſt. lib. 1. *c.* 1. *n.* 139. *verſ. attamen hoc,* Monet. *de
diſtrib. part.* 2. *q.* 6. *n.* 21. Barb. *de pot. Epiſc. alleg.* 53. *n.* 167.
& licet contraria referat, & eorum opinionem probabilem
dicat, tamen iſtam eſſe communem, & ab ea non recedit,
Caſtropal. *oper. mor. tract.* 7. *diſp.* 3. *puncl.* 9. *§.* 1. *n.* 5.
Secunda declaratio eſt, ut non debeatur merces, ſi impe-
34 ditus præſtare operas conductori, pro illo tempore, ſeu illis
operibus, quas locaverit, ab alio mercedem acceperit, tunc
enim eam non poterit petere a primo conductore, quæ limi-
tatio habetur expreſſe in *d. l. ſed addes* 21. *§. fin.* ibi: *Si eodem
35 anno ab alio mercedes non accepiſti, ff. loc.* & ampliatur hæc
limitatio, ut procedat, dummodo alteri locaverit eaſdem ope-
ras, licet mercedem actualiter non acceperit, ut probat text.
in l. diem functo 4. *ff. de off. aſſeſſ.* quæ in hac parte eſt repetita
in l. diem functo 22. *ff. loc.* ibi, *modo ſi non comites poſtea cum
36 aliis eodem tempore fuerint,* & late tradit Surd. *conſ.* 42. *n.* 25.
& 26. imo & fortius, quod ſufficiat impeditum potuiſſe al-
teri locare, & noluiſſe poſt Jo. ſenſit Gloſſ. *in l. diem functo,
ff. de off. aſſeſſ.* & ibidem Cagnol. *n.* 28. & alii communiter,
teſtatur Jacob. de Nigr. *n.* 15. *verſ. aliam rationem,* Carocc. 37
tit. de remiſ. merc. quaeſt. 8. *n.* 213. *verſ. limit.* 3. & quam-
vis inſervierit pro minori ſumma, idem de Nigr. *ibid. n.* 16.
Tertia declaratio eſt, ſi promiſſio mercedis fuerit condi-
tionaliter facta, quatenus operæ præſtarentur, tunc etiamſi 38
impediatur locator per caſum evenientem in perſonam con-
ductoris, vel rem, circa quam præſtandæ erant operæ, ad-
huc non debebitur merces, ut aperte probat text. *in d. l. Sejo*
10. *ff. de ann. legat.* Idque procedit, non ſolum ſi adſit con-
ditio expreſſa, ut in *d. l. Sejo,* ſed etiam ubicumque apparet 39
ex verbis id actum, ut merces ſolvatur, ſi operæ præſtentur,
ut in dicto exemplo locationis operarum pro tranſvehendis
mancipiis habetur in *d. l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de jact.*
ubi ponitur caſus, ſi vehenda mancipia conduxiſti, & re-
ſolvitur, quod pro eo mancipio, quod in itinere mortuum
eſt, merces tibi non debetur: Unde videbatur argui poſſe,
quod ſi mercenarius non ſteterit in terminis locationis ope-
rarum, ſed opus conduxerit, juxta diſtinctionem horum ter- 40
minorum, de qua in *cap.* 1. cenſeatur merces promiſſa, ſi tra-
dat opus perfectum, ſed contrarium probatur per text. *in l.
fin. ff. loc.* ubi ſi rivum faciendum conduxiſti: Paulus dicit, 41
quod ſi ſoli vitio corrumpatur, non tuum periculum eſt, ſed
locatoris, quare veritas eſt, quod non ſufficiat opus condu-
ctum fuiſſe, ſed ut idem Paulus *in d. l. fin. in princ. ff. ad l.
Rhod. de jact.* declarat, quæritur, quid actum, utrum pro iis
qui impoſiti, an pro iis qui deportati eſſent, merces daretur,
ut primo caſu debeatur merces etiam pro mortuo, non ſe-
cundo, prout etiam advertunt Signorol. *conſ.* 195. *n.* 5. *&* 6.
Stracc. *de nav. par.* 3. *n.* 19. & Valaſc. *conſult.* 75. *n.* 11.
Stante autem conditione tacita, vel expreſſa, quod tunc 42
non debeatur merces, & quacumque parte accidat impedi-
mentum, eſt ratio, quia ubi promiſſio eſt conditionalis, non
attenditur, niſi eventus conditionis, & ideo non debet ha-
beri ratio, an caſus impedimenti evenerit in perſona locato-
ris, vel potius in perſona conductoris, Natt. qui plene fir-
mat *conſ.* 452. *num.* 10. Gaill. *obſerv.* 44. *n.* 13. *ad med. lib.* 1.
Carocc. *de loc. tit. de remiſſ. merced. quaeſt.* 8. *n.* 184. Adden.
ad Buratt. *deciſ.* 79. *in fin.*
Imo fortius, quatenus non agatur de mercede, ſeu ſala- 43
rio ſimpliciter promiſſo, ſed de promiſſo intuitu laborum,
quod tunc etiam operas præſtare debens impediatur facto
ipſius conductoris, adhuc merces non debeatur, late di-
ſtinguendo probat Domin. Lanfranc. Zacch. *quaeſt.* 22. *a
num.* 8. *ad* 10.
Verum præfata diſtinctio poteſt procedere in promiſſio-
ne ſalarii facta propter probitatem virtutis, ſecus autem in 44
promiſſione mercedis facta in locatione operarum in labo-
re conſiſtentium, cum in ea merces ſemper promittatur ope-
rarum intuitu, adeo ut tacite intelligatur adjecta conditio,
ſi operæ præſtentur, ut docet Bart. *in l. idem functo* 4. *num.* 1.
poſt med. ff. de off. aſſeſſ. Alex. in addit. ad Buratt. *in l. ſi uno*
17. *§. item cum quidam, lit. G. verſ. famulus tuus, ff. loc.*
cum aliis adductis per eumdem D. Zacch. *d. q.* 22. *n.* 5.
& q. 88. *n.* 21. Rot. cor. Zarat. *deciſ.* 14. *n.* 4.
At quia dum dicimus in hac locatione operarum in labo-
re conſiſtentium, promiſſionem mercedis fieri ſemper intuitu
præſtationis operarum, & continere tacitam conditionem
ſi operæ præſtentur, & quod ubi promiſſio eſt cum dicta con-
ditione, merces non debeatur, etiamſi non ſteterit per loca-
torem, quin operæ præſtentur, nunquam habere poſſet lo-
cum dicta opinio, quod etiam in iſtis operibus, quæ proprie
locantur, merces conventa habeatur, ſi per locatorem non
ſteterit, quo minus operæ præſtarentur, animadvertendum
videtur, quod duobus modis evitare poteſt conductor ſolu-
tionem mercedis ob operas non præſtitas. Primo enim po-
teſt opponere exceptionem non adimplementi dicendo vide- 45
licet locatorem non adimpleviſſe ex parte ſua contractum
tradendo operas, quas promiſit, prout tradere debebat, an-
tequam mercedem peteret, juxta tradita in *cap.* 28. *de oblig.
loc. & cap.* 44. *de excep. non adimplem.* & adverſus hanc op-
poſitionem, non valebit dicere locator operarum, & per me 46
non ſtetit, ſed neceſſe habet ad eam repellendam adducere, ſe
operas tradidiſſe, ſeu ſaltem deveniſſe ad actum illas tradendi,
& conſtituiſſe conductorem in quaſi poſſeſſione illas recipien-
di, licet non teneatur probare continuaſſe uſque ad finem
prout dict. fuit de locatione rerum in *c.* 28. *& in d. c.* 44. alias
non erit locus huic diſcuſſioni, an intret remiſſio mercedis,
vel ne, ſed abſolute rejicietur, prout dictum eſt, & in termi-
nis locatoris operarum, quod abſolute excludatur, qui illa-
rum præſtationem non inchoavit, Dec. *conſ.* 70. *in princ. &
n.* 2. *ad fin. &* 3. Carocc. *de loc. tit. de remiſ. merce. q.* 8.
n. 194. D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 21. *n.* 6.
Et quatenus ab initio ipſo, locator impediatur a condu-
ctore, officium ſuum inchoare poterit, & ad effectum repel-
lendi dictam exceptionem non adimplementi, debebit offer-
re ſe promptum operas ſuas præſtare, talis enim oblatio ver- 47
balis, ſtante tacita, vel expreſſa conductoris recuſatione ſuffi-
ceret,

Digitized by Google

cit, Bald. *in l. 1. in fin. C. ne liceat tertio provoc.* Boer. *dec.* 124.
n. 25. *& ſeq.* Buratt. *deciſ.* 517. *n.* 3. Duran. *deciſ.* 108. *n.* 4. & in
his terminis oblationis operarum, Rot. *deciſ.* 286. *n.* 22. *par.* 11.
48 *recent.* Niſi forte certo conſtaret conductorem recuſaturum
fuiſſe operas recipere, quia tunc oblatio non eſt neceſſaria,
Dec. *in l. quidam exiſtimaverunt in 4. notab. ff. ſi cert. pet.*
Ruin. *conſ.* 40. *n.* 9. *in fin. & conſ.* 213. *n.* 2. *lib.* 1. cum aliis ad-
ductis per Surd. *deciſ.* 6. *n.* 2. Seraph. *deciſ.* 715. *n.* 1. *& ſeq.* ubi
tamen dubitat, an hoc procedat, ſi non unica præſtatio fa-
cienda ſit, ſed plures, & diverſis temporibus. Verum non ſuf-
49 ficeret præfata oblatio, & recuſatio conductoris, ſi ipſe con-
ductor juſtam cauſam recuſandi habuiſſet, Bart. *in l. ſed ſi
alia, ff. de conſt. pecun.* Boer. *deciſ.* 124. *n.* 29. *verſ. quod limitat.*
& aliis adductis, Rol. *conſ.* 53. *n.* 38. *lib.* 1. Et idem eſt, ſi non
50 poſſet quis tuto, & ſine verecundia officium exercere, per
caſum contingentem ex parte conductoris, quia debebitur
ei ſalarium integrum, etiam ſi officium exercere non ince-
perit, ut de eo, qui fuit electus in Poteſtatem Civitatis, ſi
Civitas, antequam ad eam accederet, ſtatum mutaverit, quia
inſurrexerit Tyrannus, vel aliqua ſecta, ita ut exercitium
Juſtitiæ liberum non remanſerit, docuit Bart. *in l.* 1. *§. divus
num.* 15. *ff. de var. & extraord. cognit.*

Quatenus autem locator præfatum adimplementum, ſeu
51 illius principium aliquo ex modis prædictis habeat, ſed ca-
ſus poſtea evenerit, per quem conductor recipere totaliter,
& perfecte operas non potuerit, tunc ſuccedit ſecundus mo-
dus recuſandi ſolutionem mercedis, de quo loquimur, alle-
gando eam ſibi remittendam, in quo ſi conductor dicat,
quod non fuerit ſibi adimpleta conditio, ſub qua mercedem
promiſit, videlicet præſtationis operarum, quatenus condi-
tio ſit tacita, & juxta naturam contractus locationis ſubin-
tellecta, bene rejicietur prætenſio conductoris per replica-
tionem locatoris, per me non ſtetit, quia leges de loca-
tione loquentes, expreſſe hanc replicationem admittunt,
ut ſup. dictum fuit. At quatenus conductor expreſſe con-
52 venerit de ſolvenda penſione, ſi operæ præſtarentur,
tunc quia talis expreſſa conditio aliquid operari debet
ultra tacitam, reſtringenda erit dicta replicatio, per me
non ſtetit, ut ſolum ſufficiat, ſi ſteterit per ipſum condu-
53 ctorem, tunc enim habetur conditio, pro impleta *l. jure
civili* 24. *ff. de cond. & demonſtr. l. in jure civili, ff. de reg. jur.*
& in terminis locatoris operarum ſub dicta conditione, quod
ſi non ſtet per locatorem, neque per caſum quo minus im-
pleatur, ſed per conductorem, conditio habeatur pro im-
pleta, Caſtr. *in l. ex conducto* 16 *§. item cum quidam, n.* 4.
prope fin. ff. loc. Dec. *conſ.* 70. *n.* 3. *verſ. tertio reſpondetur,*
54 Rot. cor. Buratt. *deciſ.* 5. *n.* 9. & ſatis diceretur ſtetiſſe per
conductorem, ſi adimplendum eſſet mediante pecunia per
eum danda, & ipſe eam dare noluiſſet, *l.* 3. *§. fin.* ubi
Corn. *n.* 2. *in fin.* Jaſ. *n.* 3. & Roman. in *§. ſed ſi ſervus, ff.*
55 *de cond. cauſ. dat.* Alias enim ceſſante conditione expreſſa,
ſufficit locatorem impeditum fuiſſe etiam per caſum, qua-
tenus tamen contingat in perſonam conductoris, vel res
circa quas operæ præſtandæ erant, uti ſi mortuus ſit qui
conduxerat, vel mancipia tranſvehenda deceſſerint, ut
ſupra probatum fuit, & quod ſufficiat locatori operas in-
choaſſe, ad hoc, ut ubi non apparet, quid actum, caſus
ſuperveniens in rebus, circa quas operæ verſari debebant,
non impediat conſecutionem mercedis eſt text. expreſſ. in
d. l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de jact.

Quarta declaratio eſt, ut non procedat deberi ſalarium
56 pro toto tempore ei per quem non ſtetit, quo minus operas
ſuas præſtaret in caſu, quo is qui illas conduxit remotus ſit
ante præfinitum tempus ab officio, cujus intuitu conduxe-
rat, prout litteraliter habetur in *l. diem functo* 4. *ff. de offic.
aſſeſſ.* ubi poſtquam dictum fuit deberi Comitibus Legati ſala-
rium pro toto tempore, etiamſi legatus mortuus ſit, addun-
tur hæc verba: *Diverſum, in eo ſervatur, qui ſucceſſorem ante
tempus accepit*: quæ verba ſunt ſecunda pars ejuſdem legis.

Verum dicta ſecunda pars legis prædictæ obſcura, & diffi-
57 cillima, dicitur poſt alios Cagnol. *ibi n.* 46. *in princ.* & dan-
tur ei ſex intellectus, ut videre eſt penes ipſum a dicto *n.* 46.
ad 76. ubi pro ſexto, quem aliis prius rejectis aſſerit realem,
planum, & veriſſimum, dicit quod dicta verba legis non re-
feruntur ad Comites Legati, nec ſignificant circa eorum ſa-
larium aliud ſervandum eſſe legatum mortuo, quam legato
remoto, ſed referuntur ad legatum ipſum, ita ut ſenſus
ſit, aliud ſervari in ſalario, quod debetur ipſi legato,
ut ſcilicet ſi removeatur ante tempus, non ſit ſolvendum,
redditque rationem, quia remotio ante tempus non ali-
ter ſit, quam propter culpam ipſius remoti.

Eoſdem tamen ſex intellectus relatos per Cagnol. refert
etiam eodem ordine retento in repetit. ejuſdem legis Calæfa-
tus *n.* 13. *ad* 24. & quoad præfatum ſexto loco a Cagnolo
laudatum, dicit videri cæteris deteriorem, quia dum lex in
prima parte non agit de ſalario Legati, ſed de ſalario Comi-
tum, ut de ſe patet, & admittit eum omnibus ipſe Cagno-
lus, & deinde addit *diverſum in eo, &c.* intelligi debet diver-
ſimode ſervandum reſpectu ejuſdemmet ſalarii, & ſic ſalarii
debiti Comitibus, non autem debiti Legato, de quo textus
antecedenter non loquitur, prout ita intelligit ibi Gloſſ. *verſ.
in eo*, & DD. communiter, ut inquit Cagnol. *n.* 75.

At quidquid ſit de iſta varietate, omnes in eo conve- 58
niunt, ut ratio prædictæ diverſitatis, & cur ſalarium in caſu
remotionis non debeatur ea ſit, quia amotio præſumitur facta
propter culpam, ſive lex loquatur de Legato, ſive etiam
loquatur de ejus Comitibus, quia Comites intelliguntur ibi
Aſſeſſores Legati, ut probatur ex titulo, ſub quo lex poni- 59
tur, nempe *de off. aſſeſſ.* & docet Gloſſ. *in verſ. Comitibus*, &
eſſe verum intellectum dicit Calæfatus, *n.* 15. & dum Lega-
tus amovetur propter culpam, prout regulariter amovetur, 60
quando ſit amotio ante tempus, culpa ipſa adſcribitur etiam
ejus Aſſeſſoribus, quod ſcilicet non bene conſuluerint eidem
Legato, prout erat eorum officium, *l.* 1. *C. de aſſeſſ.* & no-
tant in *d. l. diem functo*, poſt alios Jaſ. *num.* 7. *verſ. ego in
alio*, Cagnol. *n.* 52. & Calæfatus, *n.* 15. & ſemper in du- 61
bio præſumi, Aſſeſſorem in culpa erroris a Judice com-
miſſi, quatenus ipſe contrarium non probet, late firmat
D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 56. *n.* 11. *& ſeqq.*

Unde præfata quarta declaratio, poteſt aliter, & latius
concipi, ut ſcilicet ſalarium non debeatur impedito, ſi im- 62
pedimentum proveniat ex culpa ſua vera, vel præſumpta,
ut ultra præcitatos, tradit etiam Noguerol *allegat.* 8. *n.* 9.
alias enim ſi nulla intervenit culpa, ſalarium debebitur etiam
in caſu amotionis, ſive agatur de ſalario Aſſeſſorum amoto
Legato D. Lanfr. *d. q.* 56. *n.* 7. ſive etiam agatur de ſalario 63
ipſius Legati, vel alterius Officialis abſque cauſa amoti,
Maſtrill. *de Magiſt. lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 96. poſt Jaſ. *in l. diem
functo, n.* 7. *ff. de off. aſſeſſ. & in §. tripli inſtit. de action.* An
autem remoto ob culpam debeatur ſalarium pro tempore,
quo ſervivit, dicam infra in fine ſequentis declarationis.

Quinta declaratio eſt, ut in caſibus, in quibus dictum fuit 64
mercedem operarum, quarum præſtationem locator impe-
ditus fuit explere, non deberi, ſeu remittendam eſſe, intel-
ligatur pro ea rata, pro qua operæ non fuerunt præſtitæ,
non autem in totum, idque ſive locatæ ſint operæ tantum,
ſive etiam operæ, & res ſimul Gloſſ. *in l. ſi uno* 17. *§. item
cum quidam in verb. perſonis, verſ. cum autem quis operas,*
& ibid. Bart. *n.* 4. *& n.* 5. *in princ. ff. loc.*

Hinc in exemplo, quo ſupra uſi fuimus, nautæ, quod ſi na-
vis in itinere pereat, debeatur merces pro rata, firmavit 65
Stracc. *de navib. par.* 3. *n.* 24. & in eiſdem terminis aperte lo-
quitur etiam Gloſſ. *ſupracit.* ut patet, ibi, *ut dicitur de eo, qui
munere vehendi functus non eſt.* Sed contrariam ſententiam 66
in præfato exemplo adverſus Straccam amplexus eſt D. Lanfr.
Zacch. *de ſalar. q.* 88. *n.* 22. Et videbatur iſta contraria
opinio probari per text. *in d. l. ſi uno, §. item cum quidam*,
dum in caſu navis amiſſæ, dicit, nautam reſtituere debere
vecturam, quam pro invecto acceperat, quod & latius fir-
mant Signorol. *conſ.* 195. *n.* 6. & Mart. *conſ.* 152. *n.* 2.

Verum ad text. *in §. item cum quidam*, reſponderi poteſt
primo quod navis, de qua in eo non navigavit, ſed in ipſo 67
portu fuit amiſſa, prout in ſpecie illi reſpondet Molin. *de
contract. diſp.* 502. *n.* 4. *verſ. deinde eſto*; ſecundo poteſt reſ-
ponderi, quod textus non dicit expreſſe nautam debere re-
ſtituere mercedem totam, & licet loquatur indefinite, ſumi
poteſt interpretatio ab aliis legibus de reſtitutione merce-
dis facienda a locatore propter caſum ſupervenientem, ac
impedientem conductori continuare uſum rei, quæ aperte
declarant faciendam eſſe pro rata, nempe in *l. ſi quis fundum*
10. *§. Imperator in fin. & in leg. ſed addes* 21. *§. ſi quis cum in
annum, & in l. ſi fundus* 36. *verſ. ſimiliter, ff. loc.* maxime at-
tento, quod text. *in d. §. item cum quidam*, reddit rationem,
cur nauta reſtituere debeat vecturam, dicens: *cum munere
vehendi functus non ſit.* Quæ pariter verba loquuntur indi-
ſtincte, & ſi accipiantur, quod in nihilo functus fuerit, in-
trat d. prima reſponſio, & text. non applicatur, ſi autem intel-
ligatur, quod non ſit functus munere vehendi integre, & to-
taliter, & eodem modo intelligi debet dec. ut retinere non de-
beat merced. integre, & totaliter, ut correſpondeat rationi. 68

Salvatur tamen utraque ex prædictis contrariis opinioni-
bus per eumdem D. Lanfr. *d. q.* 88. *n.* 25. mediante diſtinctio-
ne inter caſum, quo merces conventa ſit pro mancipiorum
impoſitione in navi, & caſum, quo conventa ſit pro eorum
tranſportatione ad certum locum, ut videlicet primo caſu
procedat prima opinio, ſecundo vero ſecunda, prout diſtin-
guit text. *in l. fin. in princ. ff. ad l. Rhod. de jactu*, qui tamen
vere loquitur in facti contingentia diverſa, ſcilicet ubi man-
cipia in itinere deceſſerint, ut ſup. de eo mentio facta fuit.

At ſequendo d. diſtinctionem, quoad primum caſum ad- 69
vertendum erit, an contractus ſtet in terminis locat. an po-
tius tranſeat in emptionem, & venditionem, quatenus enim
ſit mera locatio, verum erit, faciendam eſſe remiſſionem pro
rata, juxta l. & doct. in terminis hujus contractus ſup. alle-
gatas, at quatenus facta eſſet venditio loci in navi, tunc licet
navis iter non complevisset, adhuc nauta tot. pretium ſibi re-
tineret, vel etiam nondum ſolutum peteret, nec eſſet locus re-
miſſioni, prout dict. fuit in propoſito loc. rerum, & jurium,
& præcipue gabellarum, & in terminis, in quibus loquimur,
tradunt Valaſ. *conſul.* 75. *n.* 5. & Molin. *de contr. d. diſp.* 502. *n.* 3.

Quo

Quo vero ad ſecundum caſum, videtur verum eſſe, quod
70 nihil debeatur, ſed cum iſta modificatione, ut procedat qua-
tenus nulla utilitas ex ea parte aſportationis, ſeu aliarum ope-
rarum conductori reſultet, alias enim videtur eum ſolvere
debere ad ratam ipſius utilitatis propter naturalem æquita-
tem, ne alias locupletetur cum alienis laboribus, & jactura.
Imo præfata diſtinctio caſu, in quo pars operarum rece-
pta a conductore fuerit ei utilis a caſu, in quo nullam utilita-
71 tem ei attulerit, procedit etiam favore ejuſdem, ubi facta
fuerit mera locatio, nam quod dictum eſt eum ſolvere debe-
re pro rata, non debet intelligi abſolute pro rata operarum,
ſed quatenus illæ operæ ei utiles fuerint, ut in præfatis termi-
nis navis deperditæ, docuit Alberic. *in d. l. ſi navo 17. §. item
cum quidam, num. 16. ff. loc.* & ſenſit etiam D. Lanfr.
in d. quaſt. 88. num. 24. verſ. ſed ut verum.
Hæc tamen, quæ dicta ſunt de remiſſione mercedis opera-
72 rum pro parte facienda, utique procedunt in caſu quo locus
ſit ipſi remiſſioni, ut dictum fuit in principio hujus quintæ
declarationis, & ſic procedunt in operibus, quæ in labore
conſiſtunt, non autem in illis, quæ conſiſtunt in probitate
virtutis, quatenus impediantur per caſum, licet ex parte lo-
catoris accidentem, quia in eis non fieri remiſſionem dictum
fuit ſupra, & ita diſtinguunt etiam præfatas operas in propoſi-
to DD. & ſignanter Bart. *in l. 2. §. divus n. 6. ff. de var. & ex-
traord. cognit.* Rip. *de peſt. tit. de priv. contr. n. 118.* & Ceph.
conſ. 70. n. 7. Surd. *conſ. 42. n. 2.* Conſt. *de rat. q. 93. n. 13.*
Verum quod dictum eſt in operibus, quæ reſpiciunt probi-
tatem ſcientiæ, & intellectus non eſſe faciendam remiſſio-
73 nem, ſed deberi ſalarium totum impedito, declaratur, ut ſi
agatur de conducto ad plures annos, intelligendum ſit deberi
ſalarium tantum pro anno cœpto, non etiam pro ſequenti-
bus, ut pluribus adductis firmat Myſinger. *cent. 3. obſer. 8.*
& Coſta *de rat. q. 93. n. 1.* ubi etiam *n. 5. & ſeq.* reddit
rationem, quia in locationibus operarum tot ſunt locatio-
nes, quot anni, quod ultra ibi citatos firmat etiam Mantic.
74 *de tacit. lib. 5. tit. 4. n. 13.* & dict. fuit ſupra in *cap. 25.* Qua
ratione ſtante, quoniam ea non applicatur in caſu quo mer-
ces non ſit in annos diſtincta, ſed unica præſtatione conſti-
tuta, ut habetur in *d. c. 25.* inde ſequitur, quod neque pro-
cedat concluſio, ſed in tali caſu debeatur merces totius tem-
poris, prout diſtinguendo docuit Bart. *in l. 1. §. divus, n. 7.
ff. de var. & extraor. cognit.* licet ipſe loquendo in terminis
officii aliam diverſam diſtinctionis rationem adducat. Rip.
de peſt. tit. de privil. contr. n. 120. verſ. quod ultimum, Moz-
zius *de locat. tit. de accident. num. 46.* Ripa *obſer. 371. num. 5.*
Prout etiam ſi agatur de unico facto, itaut propterea ceſſet præ-
75 fata ratio plurimarum locationum debebitur pariter totum
ſalarium, uti ſi Doctor ſit conductus ad legendum unum
volumen, puta Inforciatum, tradunt Caccialup. *in l. diem
functo, q. 10. n. 23. ff. de offic. aſſeſſ.* & Rip. *de peſt. dict.
tit. de privil. contract. n. 120. verſ. 2. de tora.*
Præterea declaratur dicta concluſio, quod debeatur ſala-
rium tantum anni cœpti, ut procedat quatenus agatur de
76 officio habente admixtum laborem, cum probitate virtutis,
ſeu intellectus, ſecus autem ſi agatur de officio aliquo majo-
ri, quod in ſola dignitate conſiſtat, & non attendantur prin-
cipaliter operæ, quia tunc ſit latior interpretatio, & debetur
ſalarium totius temporis, ut docuit Bart. *in d. §. divus n. 9.*
77 quem præ cæteris ſequuntur Caccialup. *in l. diem functo,
n. 23. poſt med. ff. de off. aſſeſſ.* & Dec. ibid. *n. 17. in fin.* & ubi
ſalarium eſſet aſſignatum partim pro labore, & partim pro
probitate virtutis, itaut dividi poſſit, prout ſi conteſtabili
unius banderæ detur ſtipendium duplicatum, unum ſim-
plum, quia miles, aliud propter prudentiam, quia conte-
78 ſtabilis, de unoquoque judicandum erit juxta ſuas regulas,
ut ſcilicet, quod datur pro labore, debeatur pro rata labo-
ris, aliud vero ſecus, & quatenus ſeparari non poſſint,
& non appareat quid principaliter conſideratum fuerit,
prævalere debebit qualitas ſcientiæ, & intellectus, Bart.
in d. l. 1. §. divus, num 8. ff. de var. extraor. cognit.
Verum licet prædicta procedant de jure, ut debeatur ſala-
79 rium pro tempore futuro, etiam hæredibus officialis mor-
tui, prout dictum fuit ſupra, tamen conſuetudo in pluribus
locis aliud induxit, ſcilicet ut vix ſolvatur ſalarium tempo-
ris decurſi officiali vivente, ut poſt alios tradit D. Lanfr.
de *ſalar. d. q. 21. in fin.* & ita ſervari in regno, & pluribus
80 locis teſtatur Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 1. cap. 21. n. 48. & ſeq.*
quæ conſuetudo in hac materia tenaciter attendenda eſt,
prout circa ſalarium Doctorum legentium de conſuetudine
Gymnaſii poſt Cagnol. *in d. l. diem functo n. 18. ff. de off.
aſſeſſ.* tradit etiam Coſta *de rat. d. q. 93. n. 3.*
Dubitari tamen poſſet, an id quod dictum fuit, ut ubi re-
81 mittenda eſt merces, intelligatur pro rata operarum non
præſtitarum, procedat etiam in caſu quo remotus ſit opera-
rius ex culpa ſua, idque tam in illis operariis, quorum ope-
ræ in labore conſiſtunt, quam etiam in aliis officium haben-
tibus, & pro negativa, videlicet quod eis neque debeatur
pro rata temporis præteriti, eſt text. *in l. Judice, C. de muner.
& tribut. lib. 10.* cujus verba præciſa ſunt: *Judices quos cir a
profliganda ærarii noſtri compendia negligentes, ac deſidas
fuiſſe conſtiterit, omnia quæ in adminiſtratione poſitei perce-
perunt emolumenta reddere compellantur*, & de famulis, quod
poſſint ex cauſa expelli ante tempus, & perdant ſalarium,
notat Arimin. Tepat. *tit. de ſalario, col. 4. verſ. ſervus
inobediens*, D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 103. num. 5.*
Verum contrariam opinionem, quod rata ſalarii tempo-
ris præteriti debeatur, tenuit Bart. *in l. diem functo, n. 3. ff.* 82
de off. aſſeſſ. & ibidem Curt. Jun. *n. 42.* & alii communiter,
ut teſtatur Cagnol. *n. 208.* ubi & quod licet Decium pugnat
Bart. in eo, quod allegat, *l. Sejo, ff. de ann. legat.* in qua non
conſtat, quod ille Legatarius deliquerit, tamen optime lo-
quitur Bart. quia allegat dictam legem in ratione, quod tem-
pus, & pecunia ſunt diviſibilia. Et ulterius comprobatur
eadem opinio, quia pœna non debet egredi fines delicti,
l. ſancimus, C. de pœn. cum concordantibus ibi per ipſum Ca-
gnolum allegatis, quam opinionem tenuit etiam Laur. de
Pin. *conſ. 44. n. 1. & 2.* Surd. *de alim. tit. 7. q. 41. num. 7.*
& eam veriorem eſſe teſtatur Grat. *diſcept. 55. n. 21. in fin.*
Nec obſtat text. *in d. l. Judices* in contrarium adductus, 83
quia loquitur in caſu ſpeciali ejus, qui removetur propter
negligentiam concernentem curam ærarii publici, in qua
propter magnum periculum publici præjudicii, id ſtatutum
fuit, quod delinquens privaretur totaliter ſalario, ut poſt
Bart. *in eadem l.* & Jo: de Plat. *num. 2.* notat Cagnol. *in d. l.
diem functo, n. 208. verſ. limitatur primo, ff. de offic. aſſeſſ.*
& D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 51. n. 73.*
Et ulterius dicta ſecunda opinio procedit in operis indivi- 84
duis, non autem quando delictum concernit uniformiter
totum officium, ut declarat Bart. *in l. 1. §. divus in fin. ff. de
var. & extraor. cognit.* Cagnol. *d. n. 208. poſt med. verſ. quod
intellige*, ubi quod exempla hujus caſus ſunt, illud de quo in
d. l. Judice, & alia quæ adducit Caccialup. *in eadem l. diem
functo q. 23.* & ſignanter in medico, & milite ſtipendia-
rio, & generaliter ubicumque officium eſt individuum, qui-
bus in caſibus peccans in uno ſit omnium reus, & amittit
ſalarium totius temporis, quod & ſenſit etiam Honded. di-
cens eſſe de mente omnium in *conſ. 72. n. 24. lib. 2.*
Prout etiam non procedit ſi ex illa culpa, vel negligen- 85
tia, propter quam removetur famulus, ſeu officialis, reſultet
domino damnum, quia tunc ad ratam damni poterit ſibi re-
tinere ſalarium, ſeu mercedem etiam temporis præteriti,
aut refectionem damni repetere, Bart. *in l. 1. §. divus, n. 10.
ff. de var. & extraor. cognit.* Bonacoſſ. *de famul. q. 109.
verſ. quod ſi tantam*, Rebell. *de oblig. juſt. par. 2. lib. 14.
q. 13. n. 18.* D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 51. n. 73. verſ.
poterit etiam*, ubi quod hoc caſu poterit locum ſibi vindicare
d. l. Judices, & q. 68. n. 22. ubi præfatos alioſque citat,
& n. ſeq. addit quod incumbit domino onus probandi
damnum, quodque probare illud poterit juramento.
Sexta declaratio eſt, ut non ſolum merces remitti debeat 86
in totum, ſi operarum præſtatio totaliter ceſſet, ſed etiam
quatenus diminuantur labores, diminui etiam debeat mer-
ces, ſeu ſalarium, prout ſuadet æquitas, & firmat plene
Valaſc. *conſult. 46. poſt princ.* probat text. *in leg. Sejo, ff. de ann.
legat.* ubi Bart. exemplificat in famulo, qui admiſſus fuit ad 87
inſerviendum tribus ſcholaribus, & dicit, quod ſi duo diſce-
dant, non poterit talis famulus petere idem ſalarium ab uno
ſcholari, qui remanſit, & cui ſolo inſervit, quod recipiebat
quando erant tres, & ſequitur ibi Alex. *in addit.* & Pontan
de alimen. c. 16 n. 7. in fin. Bolognet. *in l. diem functo, n. 47.
ff. de off. aſſeſſ.* quod procedere, etiam ſi alias famulus admiſ-
ſus fuerit ad inſerviendum cum expreſſa conditione de certo 88
ſalario, ſenſerunt Cepoll. *de ſervitut. urb. præd. cap. 50. de fur-
no, n. 15.* & Alber. Brun. *de augment. concl. 12. n. 3.* ſed eos re-
prehendit, & dicit male intellexiſſe hunc punctum. Cagnol.
in l. diem functo, n. 159. circa med. de off. aſſeſſ. volens opinio-
nem Bart. procedere tantum, quando famulus cœpit ſervire
ſimpliciter nulla facta conventione de certo ſalario, & aſſe- 89
rens, quod tunc licet fuerit uniformiter ſolutum ei ſalarium
pro pluribus menſibus, quando aderant tres ſcholares, non
poterit idem prætendere, poſtquam adſint ſolum duo, vel
unus, ſecus autem ubi fuit receptus pro ſalario certo, quia
tunc per diminutionem laborum non debet minui, quia ap-
plicatur, ejus favore regula illa, per me non ſtetit, quæ rele-
vat locatorem operarum a remiſſione mercedis, juxta text.
in l. ſed addes 21. §. fin. & in l. qui operas 41. ff. loc. & dictum
eſt ſupra, ſed idem, quod Cepoll. & Brun. tenuit etiam
Jaſ. *in l. quo minus, n. 146. ff. de flum.* & ſuper Cagnoli
doctrina cogitandum relinquit Menoch. *de arbitr. caſ. 223.
n. 3.* & poſt eum Rota Florentina penes Magon. *deciſ. 12.
n. 8.* Quare poſſit diſtingui, ut ſi promiſſum ſit ſalarium
certum, cum conditione ſerviendi tribus ſcholaribus, 90
tunc diminuendum veniat pro rata ſcholarium deficien-
tium, prout minuendum eſſe relictum in certa ſumma
factum pro aſſiſtentia præſtanda negotiis filiorum, aliquo
ex eis moriente, dicit, text. *in l. Sejo, ff. de ann. legat.* ſi
vere ſit promiſſum ſalarium certum libere, & ſimpliciter,
tunc ſecus eſſe, & procedere opinionem Cagnoli, prout di-
ſtinxiſſe videtur Rota, in *deciſ. 839. n. 3. par. 4. div.* quæ eſt
etiam *deciſ. 330. n. 3. par. 1. rec.* ſed hoc ultimum poſſet forſan
decla-

declarari procederet, ſi famulus cum uno tantum contraxit,
& ab eo ſalarium promiſſum petat, ſecus ſi petat ab illo ſcho-
91 lari, qui remanſit, qui vel nihil promiſerit, vel una cum aliis
certam ſummam promiſerit, quia poſſet allegare ſe obliga-
tum tantum pro ſua rata, prout eſt regulare in pluribus pro-
mittentibus, *l. reos* 11. §. *cum in tabulis*, *ff. de duob. reis*, &
procedit etiam in conductoribus, Rot. cor. Pen. *deciſ.* 2622.
per tot. de quo tamen videnda ſunt, quæ dixi *cap.* 26.

Cæterum dicta opinio, quod diminuto labore debeat
92 minus ſalarium, procedit in operis, quæ principaliter in labo-
re conſiſtunt, non autem in eis quoque, quæ conſiſtunt prin-
cipaliter in proprietate virtutis, ut poſt alios firmant Cagn.
in l. diem functo, *n.* 158. *ff. de off. aſſeſſ.* Surd. *conſ.* 42. *n.* 2.
Capyc. *deciſ.* 270. *n.* 20. *poſt med.* niſi fortè officium quod uni-
93 cum erat dividatur in duos, quia tunc faciens ſibi partem per
concurſum, & ſalarium dividendum erit, ut ſi unicus Vica-
rius fuiſſet in duobus Caſtris, vel utriuſque juriſdictionis ci-
vilis, & criminalis unicus Judex, & deinde diviſis Caſtris,
& juriſdictionibus facti ſint duo Vicarii, vel Judices, Bald.
94 *in l. binos*, *n.* 3. *verſ. juxta hoc quoque*, *C. de advoc. div. jud.*
ubi & idem dicit ſi duo aſſumantur ad unam præbendam au-
ctoritate Apoſtolica, Alber. *in l. ſi quos*, *C. de præſcr. orient.*
Capyc. *deciſ.* 27. *n.* 20. Menoc. *de arbitr. caſ.* 223. *n.* 4. & 5.

Verum ubi intret opinio pro diminutione, advertendum
95 eam non procedere, niſi quatenus vere diminuti ſunt labo-
res, unde ſi in dicto caſu diſceſſus duorum ſcholarium, idem
labor famulo ſuperſit, ſalarium non erit ei minuendum,
96 prout limitat ipſe Bart. *in d. l. Sejo*, tam in dicto caſu ſcho-
larium, quam etiam, & prius in præfato caſu illius legis ſi
filius ſuperſtes ſit hæres aliorum, ita ut eadem cura bono-
rum omnium requiratur, & eum ſequuntur alii ibi, & Jaſ.
in d. l. quo minus num. 146. *ff. de flumin.*

Et inde infertur, quod conductus ad negotium intra cer-
97 tum tempus peragendum, ſalarium totum conſequi debeat, ſi
negotium tempore breviori perfecte peragat, ut ex Gloſſ.
in l. eos, *ff. de falſ.* Barboſ. *in l. liberti num.* 7. *de oper. lib.*
Paſcal. *de patr. poteſt. part.* 4. *cap.* 5. *ſub num.* 41. & aliis ad-
ductis, ac pleno diſputato articulo firmat D. Lanfr. Zacch.
de ſolut. q. 41. *per tot.* & de commeari, ſeu iter facere de-
98 bente, quod ſi in uno die faceret, quantum deberet in duo-
bus, ſalarium habere debeat pro duobus, Pett. Barboſ. *in
l. de diviſione n.* 7. *ante fin.* & 8. *ff. ſol. matr.* Thorus *in
C. verum judic. conſ.* 60. *n.* 144. & *ſeq. in ult. par.*

Quare cum habenda ſit ratio laborum, & non poſſit pro-
99 pterea dari certa regula circa quantitatem minuendam, inde
ſequitur, ut ſtari debeat circa eam arbitrio Judicis, ut do-
cet ibid. Bart. *in fin.* Menoch. *d. caſ.* 223. *num.* 12. Capyc.
100 *deciſ.* 27. *n.* 10. Magon. *deciſ. Flor.* 12. *n.* 18. hoc tamen arbi-
trium reſtringi ad caſum, in quo ſalarium non ſit taxatum
ex pacto, voluit Cagnol. *in d. l. diem functo*, *n.* 259. *ff. de
offic. aſſeſſ.* dicens, quod quando adeſt conventio, non eſt
recurrendum ad arbitrium boni viri, ſed ad conventionem,
& allegans Bald. *in auth. habita*, *in fin. C. ne fil. pro patr.* di-
centem in caſu præfato famulum poſſe conſequi ſalarium a
101 ſcholari, qui remanſit, pro rata illum tangente, ſed ad-
huc videtur eſſe poſſe locum arbitrio Judicis in hoc caſu,
quia debet intelligi quatenus pro æquali rata diminuti ſint
labores, prout intelligit illum text. Bart. & ſentiunt Jaſ.
& Menoch. & alii ſupracitati, & ſic an adſit talis dimi-
nutio laborum, & quanta, arbitrari debebit Judex.

Septima declaratio eſt, ut non ſit remittenda merces, nec
102 minuenda ob operas actualiter non præſtitas, ubicumque pro
præſtitis habeantur, ſeu præſtitæ de jure fingantur, ex tradit.
per Ceph. *conſ.* 528. *ſignanter*, *n.* 32. ubi conſulit men-
ſtruum legatum ſcholari factum, ſi in ſtudio permanſerit, de-
103 beri, etiam pro menſibus, in quibus propter vacationes Do-
ctoribus non legentibus, ſcholaris ad domum ſuam redibat.
Et de abſente Reipublicæ cauſa, quod fingatur præſens, &
conſequatur ſalarium tanquam ſi præſens eſſet, & officium
104 exerceret, D. Lanfr. Zacch. *de ſolut. q.* 11. *n.* 8. at hoc vide-
tur reſtringendum, ut procedat in ſalario ab ipſa Republica
cujus cauſa quis abeſt, aſſignato, vel etiam in legatis ſolius
præſentiæ conſideratione habita factis, quia qui Reipublicæ
cauſa abeſt, pro præſente reputatur, *l. ſi quis Titio*, 41. *ff. ex
105 quib. cauſ. ma.* & idem eſt de eo, qui abeſt cauſa ſtudii, quia
& ipſe pro præſenti habetur, & legato præſentibus facto gau-
det, *l. quæſitum* 76. *in princ. ff. legat.* 3. ſecus autem ſi agatur
de ſalario a particularibus aſſignato propter ſervitium, vel
106 etiam de legato cum onere inſerviendi, quia abſentia cauſa
Reipublicæ ab onere non liberat, *d. l. ſi quis Titio*, & ibi
107 Bart. & de abſentibus cauſa ſtudii videmus, quod licet gau-
deant fructibus beneficiorum, qui dantur præſentibus, ta-
men ſecus eſt quoad diſtributiones quotidianas, quæ non
dantur propter ſolam præſentiam, ſed requirunt intereſſen-
tiam, & actuale ſervitium, *cap. licet vobis* 32. *de præbend.*
Gonzal. *ad reg.* 8. *Canc.* §. 7. *proœm. num.* 178. & *ſeq.* ubi
etiam ſi quis abſit cum licentia Papæ, Gratian. *diſcept.*
166. *n.* 18. ubi refert declarationem S. Congregationis.

Pro aliis declarationibus recurri poterit ad tradita de re-
miſſione mercedis in locatione rerum, quamplura enim ap-
plicari poterunt, prout quod ſi facta ſit venditio potius,
quam locatio, non erit locus remiſſioni, tactum eſt ſu- 108
pra, ex traditis per Valaſc. *conſult.* 75. *n.* 5. & Molin.
de contr. q. 52. *n.* 3. & ſi anticipate ſoluta merces operarum in
caſu quo ſit remittenda, poterit repeti per text. *in l. ſi uno*, §.
item cum quidam, *ff. locati*.

De augmento Mercedis conventæ.

S U M M A R I U M.

1 Text. in l. ſi merces 28. §. vis major, ff. locat. *intellectus*
2 *Verbum*, immodicum *quomodo intelligatur*.
3 *Dictio*, in *quandoque ſignificat*, non, & *quandoque*, valde, *quando eſt compoſita*.
4 *Fructibus rei locatæ caſu auctis, an augeri debeat penſio, ſunt hinc inde opiniones*.
5 *Favendum magis agenti de damno vitando, quam agenti de lucro captando*.
6 *Et ubi utterque agit de lucro magis favendum reo, quam actori*.
7 *Opinio, quod fructibus rei locatæ caſu auctis augeri debeat penſio eſt, magis communis, & tenenda*.
8 *Decl. procedere ſi fructus fuerunt uberiores, non autem ſi tantum carius venditi*.
9 *Decl.* 2. *non eſſe augendam penſionem, ſi fructus aucti induſtria conductoris*.
10 *Decl.* 3. *non augendam penſionem, ſi fructus aucti propter bonitatem ſoli locati*.
11 *Augenda tunc eſt penſio, cum fructus aucti ſunt propter caſum fortuitum*.
12 *Molendino loc. ſi impetu fluminis alia molendina deſtructa ſint, & propterea aucti fructus, augenda eſt penſio*.
13 *Molendino locato, ſi conductor augeat molam, & propterea augeantur fructus, non eſt augenda penſio*.
14 *Ampl. etiam ſi locatum molendinum quatuor Rotarum cum promiſſione decem rubrorum frum. pro qualibet Rota*.
15 *Contrarium tenent alii*.
16 *Decl. primam procedere in locatione ad longum tempus, ſecundam in locatione ad breve*.
17 *Subdecl. ut in loc. ad breve tempus, ubi non poteſt augeri penſio, poſſit conductor repetere expenſas pro illa mola factas*.
18 *Ampl. ut poſſit repetere expenſas ſtatim, non expectato fine locationis*.
19 *Aucto fundo locato per alluvionem, non eſt augenda merces*.
20 *Alluvio rei locatæ prodeſt domino, quoad dominium, & conductori, quoad fructus*.
21 *Alluvionis augmentum fit adeo paulatim, & latens, quod diſcerni nequit*.
22 *Decl. non augeri penſionem aucto fundo per alluvionem in locatione ad longum tempus, & in emphyteuſi*.
23 *Decl.* 2. *non augeri penſionem in prædiis privatorum, ſecus in publicis*.
24 *Augeri ut debeat merces locata propter augmentum fructuum, requiritur eos auctos eſſe ultra dimidium ſoliti*.
25 *Et requiritur, ut augmentum unius anni fertilis non ſit evacuatum ab aliis ſterilibus*.
26 *Augmentum penſionis regulatur, ut remiſſio ejuſdem*.
27 *Operarum merces augenda eſt, ſi opera, vel commoditas, quæ inde reſultat, aucta ſit*.
28 *Officium duplex exercens duplex ſalarium conſequi debet*.
29 *Decl. procedere, ſi quis locavit operas ſuas ad certa officia, ſecus ſi ſimpliciter ad inſerviendum*.
30 *Declar.* 2. *ut ſi quis locavit operas ad certa negotia, & emergant alia occupationes circa illa, non ſit augenda merces, ſed ſolum ſi emergant occupationes ad illum non pertinentes*.
31 *Opera an ſint aucta, adeout ſit augenda merces, vel non ſtandum eſt arbitrio judicis*.
32 *Augmentum mercedis operarum regulatur iiſdem regulis, ut diminutio ejuſdem*.

C A P U T II.

POſtquam vidimus de remiſſione, ſeu diminutione penſionis ſequitur aliquid dicendum de ejus augmento. An
ſicut per caſum ſupervenientem, quo fructus rei notabiliter
diminuuntur, debet fieri diminutio mercedis, ita eveniente
caſu contrario, quo fructus notabiliter augeantur, debeat 1
eodem modo augeri, & eſt quæſtio, quæ diſputatur præci-
pue per ſcribentes in *l. merces* 28. § *vis major*, *ff. loc.* & habet
utraque opinio ſuos fautores, & utrique allegant pro ſe text.
illum, ſunt enim ejus verba. *Non debet conductori damno
eſſe ſi plus quam tolerabile ſit læſi fuerint fructus, alioquin
modicum damnum æquo animo ferre debet, qui immodicum
lucrum non aufertur*, & quia illud adjectivum, *immodicum*, 2
tamquam compoſitum ex dictione, *in* & verbo, *modicum*,
poteſt habere duplicem intellectum prout habet dictio illa,
in, quando ſtat hoc modo compoſita, quandoque enim 3
ſigni-

ſignificat, *non*, itaut ſenſus ſit non modicum, Bald. *conſ.* 47.
in princ. lib. 4. Pariſ. *conſ.* 22. *n.* 25. *lib.* 2. & quandoque ſigni-
ficat *valde*, itaut ſignificet, *valde modicum*, Bald. *in l. Gal-
lus*, §. *ille caſus*, *ff. de lib. & poſth.* Cened. *ſing.* 27. *n.* 1. Barb.
d. 152. *n.* 19. inde ſequitur, ut juxta primum intellectum fa-
ciat pro tenentibus, quod non debeat penſio augeri, quia ſi
augeretur, auferretur conductori lucrum immodicum, &
dicto modo verbum illud intelligit, & inde arguit, augmen-
tum non eſſe faciendum ſignanter Caſtr. *in d.* §. *vis major*,
n. 5. *& ſeq. uſque ad fin.* qui vero verbum, *immodicum*, acci-
piunt in ſecundo ſenſu pro, *valde modico*, ſeu ſimplici-
ter, *modico*, ſumunt ex ipſo text. argumentum a contrario
ſenſu, quod ergo ſi lucrum non ſit modicum, auferri debeat
a conductore, & ſic augeri debeat penſio, & ita tenet ibi
Gloſſ. *in ver. cui*, quæ eſt gloſſa magna, & late plus ſolito
hanc quæſtionem diſputat, & dictam opinionem contra con-
ductorem tuetur aliis rationibus, adverſus quam Caſtrenſ.
alias plures rationes pro eo adducit, & eamdem opinionem
Caſtrenſ. ſequuntur etiam Fulgoſ. *ibid.* *n.* 14. & Salic.
in fin. Hypolyt. de Marſ. *ſing.* 134. *num.* 1. & cum ea quoque
concludit Franc. Marc. *deciſ.* 210. *par.* 2. Grev. ad Gaill. *lib.* 2.
concl. 23. *conſid.* 5. ubi allegat etiam pro hac opinione Vaſq.
in contrav. ill. cap. 54. *n.* 10. ſed penes me iſte Auctor hoc ibi
non dicit, nec reperire potui, quod alibi hoc dicat.

At omitto referre ſingulas rationes, quæ ſi deſiderentur,
penes prælatos, & alios citandos videri poſſunt, pro d. opi-
nione, quod penſio augeri favore locatoris non debeat, ur-
get præcipue, quod non reperitur de jure cautum & ideo
non debet a nobis induci, nec facit, quod e contra diſpoſi-
tum ſit, quod debeat minui favore conductoris, quia quan-
do caſus evenit, quod fructus minuantur, conductor tra-
ctat de damno vitando, & locator de lucro captando, & e
5 contra quando fructus creſcunt, uterque tractat de lucro,
& conductor eſt poſſeſſor, & ideo ſemper melior eſſe debet
conditio conductoris, ut conſiderat Caſt. *ibid. in fin.* & ultra
jura ibi per ipſum citata, iſtæ ſunt concluſiones notæ, quod
6 favendum ſit magis ei, qui agit de damno vitando, quam ei
qui agit de lucro captando, Alex. *conſ.* 55. *in fin. verſ. circa
ſeptimam*, *lib.* 5. Barboſ. qui alios plene cumulat *axiom.* 190.
n. 3. Rot. *deciſ.* 308. *n.* 12. poſt Cenc. *de conſ.* Et quod ubi uter-
que agit de lucro favendum ſit magis reo, quam Actori, no-
tatur in *l. verum*, §. *item quæritur*, *ff. de minor.* per Bart. *in
princ. verſ. ſed ſi inter*, Bald. *n.* 2. Alberic. *in ſum. & n.* 7.
verſ. & ſunt pnsia, Rot. cor. Greg. *deciſ.* 473. *n.* 14.

Verum adhuc militare videtur major æquitas pro locato-
re, magis enim tractat de lucro ea re aliena conductor, ubi
fructus augentur, quam ipſe locator, quia ſi locatio facta
non extitiſſet, & merces non conſtituta, fructus fuiſſent
locatoris, non conductoris, ergo dum agitur, an ſtandum ſit
conſtitutioni mercedis tenuis, vel ne, locator agit de damno
vitando, ſeu ſaltem de utilitate ſibi debita non amittenda,
& conductor de mero lucro captando ex re aliena, & ſicut
7 non ſtatur conſtitutioni mercedis, quando ſupervenit caſus
fortuitus minuens fructus, ita neque ei ſtandum quando ve-
nit caſus illos augens, cum utrobique militet eadem ratio,
quod non fuerit caſus, qui contigit cogitatus, & ideo nec in
ſtipulatione comprehenſus, ut fuit dictum in *c.* 49. *n.* 54.
& 61. *& alibi*, & probat Jaſ. *in lib.* 1. *n.* 79. *verſ. iſtam licet
concluſionem*, *C. de jur. emphyt.* & in propoſito iſto, Gratian.
diſcept. 195. *n.* 17. unde retinenda erit hæc opinio, quam
tenuit d. Gloſſ. & ſequuntur alii majores numero & pondere,
ut ſignanter in eodem §. *vis major*, Bart. *n.* 2. *& n.* 7. *ad fin.*
& Bald. *n.* 1. Imol. *in c. propter ſterilitatem*, *n.* 14. *de locat.
& conduct.* Capra, qui alios antiquiores refert, & commu-
nem dicit *reg.* 88. *n.* 57. Carocc. *de loc. tit. de remiſſ. merced.
quæſt.* 8. *num.* 118. *late.* Gratian. *diſcept.* 195. *n.* 13. *& ſeq.
uſque ad* 17. & alii penes iſtos, & infra citandi.

Retenta igitur iſta opinione, ſi quæratur quando penſio
augeri debeat, vel ne, diſtinguendi ſunt caſus, aut enim
evenit, quod multum lucretur conductor, non quia multos
8 fructus colligat, ſed quia carius valde venduntur, & tunc
uti e contra dictum fuit ſuo loco, penſionem non minui, ſi
fructus ſoliti colligantur, ſed vendantur minoris, quam ſo-
leant, ita eam non augendam eſſe in caſu iſto dicendum
eſt, prout docuit Bart. *in d. l. ſi merces*, 28. §. *vis ma-
jor*, *num.* 8. & aliis adductis Capra *d. reg.* 88. *n.* 55.
Caroc. *de locat. tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *num.* 118.

Si vero fructus ipſi multum augentur, & quatenus au-
9 geantur induſtria coloni, adhuc augenda non erit merces, jux-
ta Gloſſ. *in d.* §. *vis major*, & ibid. Bart *n.* 8. Capra *d. n.* 55.
verſ. aut iſta ubertas, Coſt. *de rat. quæſt.* 7. *num.* 11. Carocc.
d. q. 8. *n.* 118. Urſill. ad Afflict. *deciſ.* 329. *n.* 16.

Idemque eſt ſi aucti fuerint fructus propter bonitatem
10 fundi, ſi enim dictum fuit *in c.* 46. non eſſe penſionem
minuendam, quando fructus non ſunt uberes ex natura rei,
quia conductor potuit ejus habere notitiam, multo magis
dicendum eſt non eſſe penſionem augendam, ſi fructus cre-
ſcant eadem ratione qualitatis rei, quia major urget in loca-
tore præſumptio, quod habuerit qualitatis rei ſuæ notitiam,
l. quiſquis, *C. de reſcin. vend.* Capra *d. reg.* 88. *n.* 56.

At quatenus eveniat augmentum fructuum ex aliquo caſu
fortuito veriſimiliter inopinato, tunc facienda erit augmen- 11
tatio mercedis, prout e contra ſit remiſſio ſi fructus per ſimi-
lem caſum minuuntur, juxta d. Gloſſ. magnam *in l. ſi mer-
ces* 28. §. *vis major*, *ff. loc.* & ibid. Bart. *d. n.* 8. & aliis addu-
ctis Caroc. *de loc. tit de remiſſ. merc. quæſt.* 8. *n.* 119. Capr. *d.
reg.* 88. *n.* 56. *verſ. aut provenit*. Exemplum quod hujus aug- 12
mento DD. afferunt, eſt in locatione molendini, ſi eveniat
quod omnia alia molendina in eodem flumine exiſtentia im-
petu aquarum ſint deſtructa, & propter hunc inopinatum ca-
ſum fructus molendini locati valde excreſcant, & dicunt,
quod augenda erit merces, Gloſſ. & Bart. *in d.* §. *vis major*,
Caroc. *de loc. tit. de remiſſ. merc. q.* 8. *n.* 120. Grat. *diſc.* 195. *n.* 13.

Exemplum autem augmenti provenientis ab induſtria in
eadem locatione molendini eſt, ſi conductor auxerit unam 13
Rotam, & inde plus lucretur, non enim propterea poterit
locator augere mercedem, Alberic. *in l. rutilia* 69. *ante med.
verſ. item ad quæſt. ff. de contrahen. empt.* Cepoll. *de ſerv.
urb. præd. cap.* 50. *n.* 9. Coſta *de rat. q.* 7. *n.* 9. *& ſeq.*
Joſeph. Ludov. *deciſ. Luc.* 8. *n.* 12.

Imo fortius, etiamſi conductor molendini quatuor Rotas
habentis promiſerit decem rubra frumenti, pro qualibet Ro- 14
ta, adhuc unam addendo non tenetur pro ea decem rubra
præſtare, ut docet Alberic. *in d. l. rutilia* 99. *verſ. item
ad quæſt.* ubi dicit ita fuiſſe judicatum Parmæ, *ff. de contr.
empt.* & eum ſequitur Jaſ. *in l. jus civile* 22. *ff. de juſt.
& jur.* Cepoll. *de ſervit. urb. præd. c.* 50. *n.* 9.

Verum contrarium in hac facti ſpecie tenuit Jaſ. *in l. quo
minus n.* 145. *ff. de fluminibus*, ubi duabus rationibus hanc 15
contrariam opinionem probat, licet in fine dicat cogitan-
dum, & cum Jaſone repetitis ejus rationibus tranſit Mantic.
de tacit. lib. 5. *tit.* 7. *num.* 25. *ad fin. verſ. ſed idem*, *& ſeq.*

Conciliantur autem iſtæ contrariæ opiniones, ut prima
procedat in locatione ad longum tempus, ſeu emphyteuta, 16
qui tamquam Dominus utilis poteſt meliorationes ad ſui
commodum facere: ſecunda vero procedat in conductore ad
tempus breve, qui dominium nullum habet in re, & ideo non
valeat eam ſibi meliorare, nolente domino, Boerc. *dec.* 213.
n. 10. At quatenus locus ſit augmento penſionis, poterit
conductor repetere expenſas factas in illa nova Rota, ut ſen-
ſit Jaſ. *in d. l. quo minus*, *n.* 146. *prope fin. verſ. bene fateor*, 17
& latius proſequitur Mant. *d. tit.* 7. *n.* 23. *& ſeqq.* & non ſo-
lum poterit conductor tales expenſas repetere in fine con-
ductionis, ſed eo ipſo, quod locator voluerit augere merce-
dem, imo debebit ipſe locator expenſas offerre antequam
petat augmentum, & ſic ipſarum impenſarum utilitatem, ne 18
alias locupletetur cum jactura conductoris, ipſeque condu-
ctor doleat operam ſuam dediſſe meliorationi contra text.
in lib. 3. *C. de alluvion.* ibi, *ne doleant diligentes operam ſuam
agri dediſſe culturæ*. Et ea his inferri alias dixi, ad deciſio-
nem illius quæſtionis, an ſtatim, ac conductor fecit impen-
ſas utiles, poſſit locator velle ei illas reficere, & augere mer-
cedem ad proportionem augmenti fructuum, quod ſcilicet
poterit, ſi agatur de conductore ad breve tempus.

Quid autem ſi eveniat rei incrementum per alluvionem,
an augenda ſit penſio, videbatur ex prædictis reſpondendum
affirmative, quia tale incrementum non poteſt dici procede-
re ex induſtria Coloni, ſed eſſe fortuitum, quo caſu facien- 19
dum augmentum mercedis dictum fuit ſupra, ſed contrarium
tenuit Ang. *in l. legem* 16. *n.* 2. *C. loc.* Gip. de Marſil. *ſing.* 134.
Corn. *conſ.* 15. *n.* 8. *lib.* 4. Caroc. *de locat. tit. de remiſſ. merc.
q.* 8. *n.* 121. Joſ. Ludov. *deciſ. Peruſ.* 24. *n.* 4. & ideo non
erit ab hac recedendum, & pro reſponſione ad argumentum 20
contrarium, advertendum, quod Doctores conſiderant ali-
qua ſingulariter in alluvionibus, quæ forte non applicantur
in aliis caſibus, & primo quod colonus habet commodum
temporale, & Dominus habet commodum perpetuum, &
ſi non claudicat contractus, Ang. *in d. l. legem*, *n.* 2. ubi
quod ita dicit Cyn. & bene. Secundo, quod per alluvionem
incrementum ſit adeo paulatim, & latens, quod diſcerni ne-
quit, *l. adeo* §. 1. *de rer. diviſ.* §. *Præterea inſtit. eodem tit.*
Unde quia pro illo parvo augmento, quod primo ac- 21
cedit, non augenda penſio, ita nec pro alio ſubſequenti,
& ſic ſemper remanet eadem locatio, ita late Corn. *d.
conſ.* 15. *n.* 8. *verſ. & maxime lib.* 4. & quod acquiratur
conductori per alluvionem, ſi incrementum ſit latens,
ſecus ſi patens, Salyc. *in leg. legem in princ. in* 2. *oppoſitio-
ne*, *C. loc.* Clar. *in* §. *fundum quæſt.* 88. *n.* 3.

Præterea hoc quod dicitur, quod aucto prædio per allu-
vionem non ſit augenda penſio procedit in locatione ad 22
longum tempus, ut loquitur dicta *deciſ. Peruſ.* 24. *n.* 4. &
in emphyteuſi, quidquid ſit in ſimplici locatione, ut lo-
quitur Corn. *in d. conſ.* 15. *n.* 8. *verſ. ſed quidquid eſſet*,
& procedit in prædiis privatorum, non autem in publi- 23
cis, ad text. cum ibi notatis *in lib.* 2. *C. de alluv.* &
diſtinguendo notat Gloſſ. *in d. l. legem*, *verſ. repoſcit*, *C.
loc.* & ibidem Salyc. *in princ. in* 2. *oppoſitione*.

Cæterum ad hunc quoque effectum, ut fieri debeat Aug- 24
mentum penſionis, requiritur quod fructus aucti ſint ultra
dimidium ejus, quod regulariter percipi ſolet, ut ſi regulari-

ter

ter percipi ſolent 30. percipiantur ultra 45. ut explicat Imola
in l. propter ſterilitatem, n. 14. poſt med. de loc. & cond. &
ſequitur Capra *reg. 88. n. 60.* prout etiam quod augmen-
tum anni fertilis non ſit evacuatum per ſterilitatem aliorum,
25 ut dicunt iidem Auctores, ex quibus cum pateat hoc aug-
mentum regulari ad inſtar remiſſionis mercedis, ad ea quæ
26 dicta ſunt de illa, poterit haberi recurſus pro deciſione
aliorum dubiorum, quæ circa ipſum oriri poſſunt.

Sicut autem in locatione rerum auctis fructibus, ſeu alia
commoditate, augenda eſt merces, ita quoque & in locatio-
27 ne operarum, quatenus ipſa operæ commoditas, quam inde
percipit conductor, augeatur, ſervandum erit, Jaſ. *in l. quo
minus, n. 146. ff. de flum.* Brun. *in tract. de augmen. conſi. 12.
lim. 2.* Valaſc. *conſul. 46. per tot.* Menoc. *de arb. caſ. 223. n. 7.*
Rot. *dec. 354. n. 4. par. 1. rec.* Unde infertur, quod exercens
28 duplex officium duplex ſalarium conſequi debet, Menoc.
d. caſ. 223. n. 9. Venturin. *conſ. 32. n. 4. ad fin.* ubi ampliat etiamſi
officia ſint unita, Rot. *d. deciſ. 354. n. 4. ad fin.* & poſt Fenzon
ad ſtatut. Urb. deciſ. 176. videndus tamen omnino D. Lanfr.
Zacch. *de ſalut. q. 29.* ubi exemplicat, & declarat hanc
illationem, *& per tot. illam q.* ubi alias duodecim illa-
tiones facit, ac optime totam materiam explicat.

Verum omittenda non videtur diſtinctio, ut aut quis
locavit operas ſuas ad certa officia, vel munera, aut ſimpliciter
29 ad inſerviendum, in primo caſu procedit, ut auctis officiis
ſeu muneribus augenda ſit merces, ſecus autem in ſecundo,
prout diſtinxit Rot. *in Romana mercedis 26. Januarii 1604.
coram Pamphilio Sen.* & ſequitur Add. ad Burat. *deciſ. 508.
in fin.* & conſonat diſtinctio, quam feci in caſu contra-
rio, videlicet, ſi diminuti ſint labores, & quæratur an
propterea minui debeat merces in *c. præced. num. 90.*

Et ulterius quando quis locavit operas ſuas ad certa nego-
tia, aut emergunt aliæ occupationes, & negotia, quæ ad illa
30 ad quæ fuit facta locatio & conductio nullatenus pertinent,
& cum eis augetur notabiliter labor, aut augentur quidem la-
bores, occupationes, ſed verſantur circa illamet negotia, ad
quæ peragenda fuit quis conductus, & adhuc in primo caſu
tantum procedit, quod augeri debeat merces, juxta *conſ.
Rom. 25.* Gaill. *obſerv. 44. n. 8. lib. 1.* Rot. *d. deciſ. 354. n. 5. par. 1.
rec.* ſecus autem in ſecundo, cum ſicut negotia aucta fuerunt,
ita & potuerint minui, idque ab ipſo operarum locatore bene
prævideri potuerit, ut declarat Abb. *in c. 4. n. 9. & 11.
de cenſ.* Marſil. *ſing. 134. verſ. pro amplias.* Alex. *conſ. 178.
n. 11. verſ. ſecundo pro hoc facit, & num. 16. verſ. ad idem,
lib. 2.* & his, aliiſque adductis diſtinxit Rot. cor. Merlin. *dec.
208. n. 3. & 4.* & eamdem diſtinctionem iterum amplexa eſt,
& comprobavit cor. eodem *dec. 162. n. 1. & 2.* quæ Deciſiones
habentur etiam poſt Fenzon *ad ſtatut. Urb. dec. 177. & 178.
& in una Romana pecuniaria 10. Februarii 1648. §. quia quæ-
cumque cor. Corrado, quæ eſt poſt d. tract. de ſalut. deciſ. 17.*

Denique in hoc quoque dignoſcendo, videlicet, an aucti
31 ſint adeo labores, ut augenda ſit merces, vel ne, & an ſint
adeo extranei a negotio aſſumpto, vel alia de cauſa inopina-
ti, ut de illis veriſimiliter cogitari in contractu non potue-
rit, verſabitur prudentis Judicis arbitrium, Bart. *in l. Sejo,
n. 1. ff. de ann. legat.* Rot. *in deciſ. 108. n. 1. & deciſ. 162. n. 3.*
coram Merlin. & dictum fuit e contra de diminutione labo-
32 rum ad effectum diminuendi mercedem in *c. præced. n. 99.*
ad quod recurri poterit etiam in aliis militat eadem ra-
tio, & ideo ibi dicta hic applicari poſſunt Valaſc. *conſult.
46.* D. Lanfr. *d. q. 11. n. 2. & paſſim alii.*

De præſcriptione Mercedis locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Creditum Mercedis operarum ſolo triennio præſcribitur ſecundum aliquos.*
2 *Contrarium de jure verius eſt.*
3 *Doctores obligationem tollere non valent ſine lege.*
4 *Temporis lapſum non eſt modus tollendi obligationem.*
5 *Præſcriptio iniquorum hominum impium præſidium vocatur.*
6 *Præſcriptio iniquiſſimum remedium dicitur.*
7 *Præſcriptio naturali æquitati contraria eſt.*
8 *In præſcriptione ſe fundans, dicitur fundari in circumventione.*
9 *Præſcriptio eſt odioſiſſima etiamſi inducatur contra Hebræos.*
10 *Statuta adſunt *pluribus in locis minuentia tempus præſcriptionis mercedis operarum.*
11 *Creditum mercedis operarum per lapſum triennii præſumitur ſolutum, ſecundum aliquos.*
12 *Præſumptio ſolutionis facilius admittitur, quam præſcriptio debiti.*
13 *Lapſus temporis non inducit proprie præſumptionem ſolutionis, ſed conjecturam.*
Et eſt conjectura de ſe non ſufficiens.
14 *Solutionis conjecturam facit paupertas creditoris.*
15 *Solutionis mercedis conjecturam facit aſſertio domini, qui operas conduxit.*
16 *Solutionis mercedis conjecturam facit ſolitum eum non differendi.*
17 *Solitum ſolvendi ſtatim de ſe non probat eſſe ſolutum.*
18 *Solutio mercedis quandoque præſumitur ex ſolo lapſu triennii.*
19 *Duorum autem annorum lapſus non ſufficit.*
20 *Lim. in ſalariis debitis a communitate, vel Eccleſia, quia ſufficit lapſus anni.*
21 *Lim. 2. in mercede operariorum, & opificum quia ſolent ſolvi ſtatim, & ita præſumuntur ſoluti.*
22 *Colonus partiarius præſumitur dediſſe ſuam portionem fructuum domino temporibus ſolitis.*
23 *Argumentum a communiter accidentibus transfert onus probandi in adverſarium.*
24 *Mercedes ſolitæ ſolvi ſtatim, ita præſumuntur ſolutæ.*
25 *Decl. procedere ſi adſit aliquis lapſus temporis, & taciturnitas creditoris, alias ſecus.*
26 *Solutionem non ſufficit allegare, ſed probari debet.*
27 *Probatur tamen per conjecturas.*
28 *Et conjecturæ debent conſiderari ſimul junctæ.*
29 *Et quæ ſufficiant ſtetur arbitrio Judicis.*
30 *Solutionis conjecturam facit, quod creditor omnia acceperit a debitore ſuo.*
31 *Solutionis conjecturæ, qui traduntur.*
32 *Famuli Cardinalium, & Prælatorum in Urbe non poſſunt petere ab hæredibus eorum ſalarium, niſi pro biennio, & intra annum a die obitus.*
33 *Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide, ſunt nulla.*
34 *Jus Canonicum in materia tendente ad evitandum peccata ſervari debet, etiam in foro ſæculari.*
35 *Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide non validantur per confirmationem Papæ in forma communi.*
36 *Decl. ut nulla ſint dicta ſtatuta, ubi inducunt præſcriptionem, ſecus ubi inducunt præſumptionem ſolutionis.*
37 *Contrarium tenent alii.*
38 *Et quid ſit in foro conſcientiæ, quo ad forum fori, Judices, quando ſtatuta ſunt uſu recepta, volunt ea ſervare.*
39 *Statutum inducens præſumptionem ſolutionis, inducit etiam præſumptionem bonæ fidei.*
40 *Statutum præſcriptionis non procedit ſtante mala fide, ſed mala fides probari debet ab allegante.*
41 *Et non ſufficit probare debitorem ſciviſſe ab initio ſe obligatum, ſed probandum eſt ſciviſſe obligationem ſuam duraſſe.*
42 *Statuta minuentia tempus præſcriptionis exorbitant a diſpoſitione juris, & ſtrictiſſime intelligi debent.*
43 *Statuta inducentia præſcriptionem ſalarii poſt mortem domini, non procedunt eo vivente.*
44 *Et loquentia de ſalariis menſtruis, non procedunt in aliis operarum mercedibus.*
45 *Loquentia de familiaribus domeſticis, ſeu famulis, non procedunt in procuratore, in Advocato, & aliis, qui domi non exiſtunt.*
46 *Et loquentia de mercede operarum, ſi exemplificant in mechanicis, non procedunt in exercentibus artes liberales.*
47 *Loquentia de famulis, procedunt in ancillis.*
48 *Præſcriptio ſalarii inducta per ſtatutum, non incipit currere niſi finito ſervitio.*
49 *Decl. procedere in ſervitio continuo, nam in diſcontinuo per novum ſervitium non tollitur præſcriptio ſalarii jam completa.*
50 *Statutum præſcriptionis ſalarii non habet locum ubi famulus non permanet in loco ſtatuti in quo inſervivit.*
51 *Et idem eſt ſi ibi non permanet dominus.*
52 *Præſcriptio prædicta non currit contra pupillum hæredem famuli quouſque durat pupillaris ætas.*
53 *Ampl. ut neque contra minorem.*
54 *Decl. ut contra minorem currat, ſed detur ei reſtitutio in integrum.*
55 *Præſcriptio non currit contra non valentem agere.*
56 *Ampl. etiamſi impedimentum proveniat ex parte creditoris impediti.*
57 *Præſcriptio tollit actionem, non exceptionem.*
58 *Statutum de præſcriptione ſalarii, ubi loquens de actione perſonali, non procedit ſi competat realis.*
59 *Et non procedit ſi creditum ſit alteratum, & ſufficit eſſe computatum, & calculatum.*
60 *Cauſa immediata debiti attenditur, non mediata.*
61 *Calculatio debiti quandoque adducitur ad arguendam ſolutionem.*
62 *Sed neceſſe eſt, ut oſtendatur aliquid ſolutum, & factas fuiſſe quietancias ſtaltec.*
63 *Præſcriptio, & ſolutionis præſumptio a ſtatuto inducta debet allegari, nec poteſt Judex ex officio ſupplere.*
64 *Contra præſumptionem ſolutionis non admittitur probatio.*
65 *Contrarium.*
66 *Decl. primam procedere ubi ſtatutum inducit præſcriptionem,*

Digitized by Google

ptionem, ſecundam ubi inducit tantum præſumptionem ſolutionis.

67 *Præſcriptio tollit actionem, præſumptio vero ſolutionis eam tantum ſuſpendit, donec contrarium probetur.*

68 *Statutum Urbis cap. 158. inducit ſolum præſumptionem ſolutionis, & admittit præſumptionem præponderantem in contrarium.*

69 *In caſu dicti ſtatuti ſat eſt, ut in libro in quo ſolent adnotari ſolutiones, ea de qua agitur non ſit adnotata, ut ceſſet illius diſpoſitio.*

70 *Idem eſt ſi ſtatutum conſideret difficultatem probandi ſolutionem ex quo non ſoleat adnotari.*

71 *Conſtitutiones inducentes præſumptionem ſolutionis ſalarii famulorum Cardinalium, & Prælatorum, non procedunt ſtantibus libris in quibus tales ſolutiones adnotari ſolent.*

72 *Solutionis deſcriptio ſi omiſſa ſit in libris debitoris bene detentis arguitur ſolutionem non fuiſſe factam.*

73 *Sed iſta eſt conjectura de ſe non ſufficiens adverſus præſumptionem.*

74 *Præſumptio juris eſt probatio liquidiſſima.*

75 *Et non tollitur ſimplici præſumptione, & conjectura hominis.*

76 *Lim. ſi præſumptio hominis validior ſit, & præponderans.*

77 *Præſcriptio ſtatutaria interrumpitur,*

78 *Et ex diſpoſitione ſtatuti, poteſt facilior interruptio ſufficere.*

79 *Præſcriptio de jure non interrumpitur per interpellationem extrajudicialem.*

80 *Secus eſt de inducta per ſtatutum Urbis.*

81 *Præſcriptio interrumpitur per agnitionem debiti.*

82 *Decl. procedere in agnitione ſpontanea.*

83 *Decl. 2. procedere in agnitione pura, ſecus in conditionali ſi apparebit.*

84 *Decl. 3. procedere ſi agnitio debiti ſit de quantitate certa.*

85 *Sufficit tamen relata ad Inſtrumentum, & qua in alio verificari non poteſt.*

87 *Præſcriptio ſemel interrupta, non reviviſcit, ſed debet altera de novo incboari.*

88 *Præſcriptione ſtatutaria interrupta extrajudicialiter, incipit alia ſtatutaria, ſecus ſi judicialiter.*

89 *Actio intentata, & inſtantia capta perpetuatur uſque ad quadraginta annos.*

90 *Declara procedere ſi lis ſit conteſtata, vel pro conteſtata habita.*

91 *Citatio ſola quamvis judicialis interrumpit præſcriptionem, ſed non perpetuat actionem.*

92 *Præſcriptio ſtatutaria interrupta etiam judicialiter ubi lis non eſt conteſtata, denuo currit.*

93 *Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem & facit actionem perpetuari ubi conteſtata animo proſequendi, ſecus ſi culpa, vel negligentia conteſtantis lis non proſequatur.*

94 *Statutaria præſcriptione interrupta per litis conteſtationem, lite non proſecuta per culpam, vel negligentiam actoris, incipit alia præſcriptio ſtatutaria.*

95 *Lite terminata per ceſſionem, vel relationem mandati, aut rem judicatam, iterum currit præſcriptio ſtatutaria.*

96 *Statutum Laicale inducens præſcriptionem non comprehendit Clericos, quamvis ſit a Papa confirmatum.*

97 *Statutum inducens præſcriptionem nocet etiam forenſibus.*

98 *Amplia, etiamſi debitum ſit alibi contractum dummodo lis agitetur in loco ſtatuti.*

99 *Forenſibus datur reſtitutio in integrum adverſus præſcriptionem ſtatutariam.*

100 *Lim. ſi ignorantia ſtatuti reddatur aliqua ratione improbabilis.*

101 *Et redditur pro improbabili ex quo creditor tempore conſiderabili in loco ſtatuti moratus ſit.*

CAPUT LII.

QUoniam aliqui volunt præſcriptionem mercedis præcipue circa tempus non procedere cum regulis generalibus, ideo loqui de ea aliquid viſum eſt. Volunt igitur fal-
1 tem mercedem operarum non requirere ſolitum ſpatium annorum triginta, ſed ſolo triennio compleri, & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Danza *in pugna Doct. tom. 1. tit. de ſalario c. 3. n. 6. & ſeq.* & D. Lanfr. Zacchia *de ſalar. q. 105. n. 5.* ubi plurimos cumulat, quibus addo Antonell. *de tempor. legal. l. 2. c. 32. n. 28.* & Leoncill. *dec. Ferrar. 37. n. 6.*

Sed hæc opinio de jure communi non habet fundamen-
2 tum, nullibi enim reperitur hoc particulariter ſtatutum in jure communi, & ideo ſtandum eſt regulæ generali, quod requirantur triginta anni, etiam in præſcriptione iſta, ut tradunt Menoch. *conſ. 570. n. 10.* Marin. *var. reſol. c. 315. n. 10.* ubi refert ita judicatum *par. 1.* Andreol. *contr. 045. n. 0.* licet poſtea *n. 5.* dicat hanc non eſſe tutum, & Dom. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q. 105. n. 6. & ſeq.* & ſenſit Rot. coram Cavaler. *dec. 400. n. 3. verſ. ad taciturnitatem*, dum ad taciturnitatem plurium annorum reſpondit eam non relevare non concurrente legitimo tempore præſcriptionis, & coram Seraph. *dec. 1312. n. 4. & in rec. dec. 186. n. 7. & 8. par. 4. tom. 2. Parion. de Loc. & Cond.*

Nec obſtat, quod Doctores communiter tradant mercedem operarum triennio præſcribi, quia ſicut non valent Do- 3
ctores inducere obligationem, ut dictum eſt ſupra *c. 41. in princ.* ita dici poſſet non valere eam tollere ſine lege, per ſolum lapſum certi temporis, qui non eſt modus eam tollendi, *l. obligationum fere §. placet autem ff. de action. & oblig.* Rot. *dec. 186. n. 7. par. 4. tom. 2. rec.* Nec valent adeo am- 4
pliare præſcriptionem a legibus inductam, cum præſcriptio iniquorum hominum impium præſidium vocetur a Juſtinia- 5
no *in Auth. ut Eccleſia Romana, in verſ. habet itaque*, & ibi Gloſ. in *ver. præſidium collat. 2. tit. 4.* & Fulgoſ. *conſ. 122. n. 1. verſ. quinimmo.* Et iniquiſſimum remedium a Roman. 6
conſ. 149. n. 3. Alex. *conſ. 77. n. 3. l. 6.* Soccin. Sen. *conſ. 86. n. 12. l. 2.* Eſt enim naturali æquitati contraria, cum per eam locupletetur præſcribens cum aliena jactura, ut conſiderat 7
Cravett. *conſ. 201. n. 37. & 39.* & quod omnis præſcriptio ſit contra jus naturale, & contra naturalem æquitatem, itaut qui ſe fundat in tempore videatur ſe fundare in cir- 8
cumventione. Urſil. ad Afflict. *dec. 13. n. 1. & 2.* Unde eſt odioſiſſima contra quoſcumque inducatur, etiamſi contra 9
Hebræos Laur. *dec. Avenion. 44. n. 7.*

Præterea præfati Doctores, vel loquuntur in terminis ſtatuti, aut conſuetudinis particularis dictam præſcriptionem 10
inducentis, vel alios allegant in dictis terminis loquentes, ut obſervavit D. Lanfranc. *in d. qu. 105. n. 6. & ſeq.* vere enim pluribus in locis adſunt ſtatuta minuentia tempus præſcriptionis in hac materia, ut tradit Marin. quamplura eorum recenſens *contr. 311. n. 12. p. 1.* & eſſe fere in omnibus locis dicit D. Lanfr. *d. q. 105. n. 14. verſ. veriens tamen.*

Addo, quod aliqui cautius loquendo non dicunt per 11
lapſum triennii induci præſcriptionem, ſed præſumptionem ſolutionis, ut Mauſon. *de conſ. execut. amplias. 32. n. 47.* Marcheſan. *de commiſſ. p. 1. fol. 1193. n. 26.* Ricc. *collect. 285.* Grat. *dec. Merch. 53. n. 5.* Quod eſt tolerabilius, quia facilius admittitur præſumptio, quæ verſatur circa rem dubiam, quam præſcriptio, quæ jus clarum tollit, & ubi non 12
valet induci præſcriptio debiti, valet induci præſumptio ſolutionis illius, ut late probat Menoch. *conſ. 1257. n. 12. & ſeqq.* & præciſe in his terminis diſtinguit Andreol. *controv. 046. ad fin.*

Et vere lapſus temporis operatur etiam in aliis debitis, ut non inducit proprie præſumptionem ſolutionis, ſed conjecturam tantum, ut tradit Bald. *conſ. 219. n. 4. l. 2.* & Fachin. *contr. l. 13. c. 87.* & pro conjectura adducitur etiam a Menoch. 13
ubi ſupra n. 9. quæ de ſe ſola non ſufficit Pen. *dec. 721. n. 13. & dec. 914. n. 1.* Burat. *dec. 036. n. 11.* Sed in hoc propoſito, ut plurimum concomitatur ab aliis, nam, qui ſerviunt, ſolent eſſe pauperes, & ex hac qualitate creditorum red- 14
ditur inveriſimile, quod tacuerint per tempus conſiderabile, & mercedem non petierint, & ſic inſurgit alia conjectura ſolutionis Surd. *dec. 125. n. 3.* Rot. *dec. 87. n. 7. p. 11. recent.* & ſolent etiam eſſe majori fide digni domini, itaut eis magis deferendum eſſe, ſi dicant ſolviſſe, quam famulis di- 15
centibus, ſibi non ſolutum, abſolute videatur velle Danza *in pugna Doctor. part. 1. tit. de ſalar. c. 3. n. 12.* ubi addit quod quando caſus evenit ipſe ita conſuluit, ſed ſaltem poteſt præbere conjecturam, juxta qualitatem perſonarum magis, ac minus urgentem, & concurrit ſolitam ſolutionem merce- 16
dis non differendi, quod maxime urgebit, ſi, ultra ſolitum commune, adſit etiam ſpeciale domini debitoris, ut ponderavit Rot. coram Pen. *dec. 138. n. 3.* & coram Mantic. *dec. 266. n. 4.* Unde licet ſolitum ſtatim ſolvendi de ſe non probet eſſe ſolutum, ut in his terminis tradit Riminal. Jun. *conſ. 315.* 17
n. 13. verſ. ad tertium, tamen poterit lapſus temporis, his & ſimilibus attentis, quandoque ſufficere ad inducendam dictam præſumptionem, maxime ſi ſit tempus conſiderabile, uti reputatur trium annorum a præcitatis, & ſi majus eſſet, id facilius procedere, ut in caſu *d. dec. 266.* Manti- 18
cæ ubi erant anni quindecim, & in caſu *dec. 312. n. 4. ad fin. p. 1. div.* ubi erant anni ſex.

At minus tempus annorum trium non eſt ſufficiens, ut in ſpecie, quod non ſufficiant duo anni, tradit Rebuff. *de famulor. ſalar.* Gloſ. 10. *n. 4.* & ſentiunt præcitati volentes trien- 19
nium, ſed hoc non videtur generale, quia in ſalariis, quæ ſolvuntur a Communitatibus, & Eccleſiis ſufficere elapſum 20
eſſe annum, ut amplius peti non poſſint, probat text. *in leg. fortiſſimi C. de erogat. milit. ann. l. 12.* licet enim hoc ibi ſtatuatur ſolum de annuis præſtationibus debitis militibus de publicis horreis, tamen procedere in omnibus ſtipendiis ſolvendis a Fiſco & Communitatibus, tradit ibi Jo. de Platea, & eodem modo procedere etiam in debitis ab Eccleſia, concludit Genuen. *in ſuis practicab. Eccleſ. q. 531. per tot.* quod eſt ſingulare valde notandum, ſi verum.

Præterea poſſet etiam videri ſufficiens minus tempus 21
quam trium annorum in mercede operariorum, ſeu opificum, ut ſunt fabri murarii, & ſimiles, quia ex communi obſervantia ſolent ſatisfieri ſtatim opere finito, & ita eos ſatisfactos fuiſſe præſumi, tradunt Coſta *de ration. rat. q. 118. n. 14.* Paitell. *expedit. 23. in annot. n. 17.* Gilian. *in compen. ſtat. Peruſ. in ver. præſcriptio n. 19.*

22 Et idem eſt de Colono partiario, præſumitur enim de-
diſſe ſuam portionem fructuum Domino temporibus ſolitis
Lancellot. Gall. conſ. 86. n. 15. Paitell. in d. annot. n. 15.
Gilian. d. ver. præſcriptio n. 11.

Immo generaliter idem dici poteſt de omnibus aliis merce-
dibus ſolitis ſolvi ſtatim, & abſque eo, quod ſolventes quie-
tantiam in ſcriptis recipere curent, quia militat eadem ra-
23 tio argumenti e communiter accidentibus, quod onus pro-
bandi in adverſarium transfert, præcipue in hac materia,
24 in qua concurrere etiam ſolent dictæ circumſtantiæ quali-
tatis perſonarum, ut per Lancellot. Gall. in d. conſ. 86. n. 21.
& ſeq. Oſaſc. dec. 44. n. 4. Paitell. in d. annot. 23. n. 3.
25 Intelligendo tamen ſemper cum aliquo lapſu temporis,
& taciturnitate creditoris, nam ſi operarius ſtatim, vel in-
tra breve tempus reclamet, clarum eſt, quod ceſſat omnis
præſumptio ſolutionis. Hæc enim ſumma eſt, non ſuffice-
26 re debitori adverſus creditorem ſolutionem allegare, ſed
neceſſe eſſe ei illam probare *l. quingenta 12. verſ. nam
creditum ff. de probat.* Surd. *dec.* 105. *n.* 9. Greg. *dec.* 480.
n. 3. & alii paſſim.

27 Probatur tamen ſufficienter per conjecturas Pariſ. *conſ.* 137.
n. 18. *l.* 4. Bertaz. *conſ. civ.* 118. *n.* 1. *verſ. tamen* Rot. *dec.* 87.
28 *n.* 11. *par.* 11. *recent.* quæ conſiderari debent ſimul, nam quæ
ſingulæ de ſe non probant, junctæ juvant in hoc propoſito,
Pariſ. *conſ.* 137. *n.* 10. Dec. *conſ.* 576. *n.* 9. *verſ. cum ergo.*

Tota igitur difficultas conſiſtit in dignoſcendo, an præfa-
tæ conjecturæ ſufficiant, & quæ. In qua difficultate difficil-
limum, immo impoſſibile eſt dare regulam generalem, & cer-
29 tam propter varietatem caſuum, qui contingere poſſunt, un-
de relinquendum eſt Judici prudenti videre quænam con-
currant, & quantæ, eaſque perpendere, nec non etiam ani-
madvertere, an aliæ concurrant, prout in ſpecie, cum is qui
operas locaverat recepiſſet a domino certam ſummam mu-
30 tuo, inde oriri vehemens adminiculum, quod non eſſet am-
plius ejus creditor ſalarii dixit Rot. cor. Pen. *dec.* 138. *n.* 4.
31 Quæ autem ſint aliæ conjecturæ ſolutionis generales, quæ vi-
delicet etiam in aliis materiis applicantur, omitto referre,
ne nimis divertam, ſed videri poterunt earum multæ penes
Menoch. *præſump.* 135. *l.* 3. Maſcard. *de prob. concl.* 1318.
Afflict. *dec.* 13. & ibi Add. Surd. *dec.* 105. Rot. *dec.* 87. *p.* 11. *rec.*

Tollitur vero, ut plurimum, hæc indago circa conjectu-
ras, & tempus ſufficiens ad arguendam ſolutionem merce-
dis per ſtatuta, vel Conſtitutiones particulares, quæ in plu-
ribus locis vigent, ut dictum eſt ſupra, & ſignanter hic in Ur-
be adeſt Conſtitutio Pauli III. ſtatuens famulos Cardina-
32 lium, & aliquorum Prælatorum non poſſe petere ab hæredi-
bus eorum, quibus inſervierunt, mercedem, ſeu ſtipendium
ſervitutis, niſi pro integro biennio, & intra annum a die
obitus ſui Patroni. Nec non alia Beati Pii V. quæ eam inno-
vat, & videtur ampliare ad famulos Prælatorum quorum-
cumque. Quæ quidem conſtitutiones referuntur per exten-
ſum a D. Lanfran. Zacch. *de ſalar. q.* 105. *n.* 16. & 17. & ha-
bentur in Bullario inter Bullas dictorum ſummorum Ponti-
ficum, & prima eſt Pauli III. Bulla 43. alia eſt Pii V. Bulla 16.
& propter eas nec Camera, quando ſimilibus perſonis ſuc-
cedit, ultra dicta tempora ſolvit Gratian. *diſc.* 94. *n.* 48.

33 Dubitatur tamen an ſimilia ſtatuta ſint ſervanda ex quo,
tanquam inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in ma-
la fide, ſint nutritiva peccati, & per conſequens nulla *cap.
fin. de præſcr. & cap. poſſeſſor. de regul. jur. in* 6. quod procedit
etiam in præſcriptione juris civilis, ut habetur *in d. cap.*
34 *fin.* ſed licet eſſet tantum de jure canonico, tamen ſervari de-
beret, etiam in foro ſæculari, cum agatur de materia tenden-
te ad evitandum peccatum Petr. Barboſ. *in l. ſicut* 3. *n.* 71. *C.
de præſcr.* Gratian. *diſcept.* 324. *n.* 7. *ad fin.* adeout ad validi-
tatem ſtatuti inducentis præſcriptionem cum mala fide non
35 ſufficiat Papæ confirmatio in forma communi Bov. *de ſta-
tutar. Urb. præſcr.* Gloſ. 1. *n.* 23. & *ſeq.* Gratian. *diſcept.* 403.
n. 19. Surd. *dec.* 158. *n.* 20. Seraph. *dec.* 614. *n.* 5. & *dec.* 632.
n. 5. ſecus autem ſi ſit confirmatio ex certa ſcientia Bov.
dict. Gloſſ. 1. *n.* 26. & ſentiunt alii præcitati.

36 Et licet aliqui nullitatem admittant in ſtatutis inducenti-
bus præſcriptionem, & dicant ſecus eſſe in inducentibus
præſumptionem ſolutionis, ut poſt alios Menoc. *conſil.* 1297.
n. 11. & *ſeq.* Gabr. *conſ.* 4. *n.* 4. & *ſeq. l.* 1. & *conſ.* 148. *n.* 11. *l.* 2.
Fenzon. *ad ſtatut. Urb. c.* 158. *n.* 11. Rota coram Sacrato
37 penes Marcheſan. *de commiſ. p.* 1. *fol.* 765. *ad finem.* Tamen
neque hæc diſtinctio eſt omnino tuta, nam quomodocum-
que loquatur ſtatutum, obſtat debitori ſcientia debiti, ex
tradit. per Adden. *ad dec.* 6. *n.* 102. & *ſeq. par.* 3. *rec.* &
Rot. *dec.* 272. *n.* 15. & 16. *par.* 4. *tom.* 2. *rec.*

At, quidquid ſit in foro conſcientiæ quo ad forum fori, de
38 quo loquimur, Judices ſumpta informatione, quod ſtatuta
ſint uſu recepta volunt ea ſervari, ut practicatum fuiſſe Pe-
ruſii per Reverendiſſ. D. de Rubeis S. Rotæ Romanæ Deca-
num, dum eſſet illius Civitatis Gubernator, refert Gilian.
in compend. ſtatut. ver. præſcriptio n. 8. reddi poteſt ratio,
quia dum ſtatutum inducit præſumptionem ſolutionis per
39 lapſum temporis, dicendum eſt etiam inducere præſumptio-
nem bonæ fidei neceſſariam ad hoc, ut præſumptio ſolu-
tionis ſuffragari poſſit, ut voluit Rot. coram Merlino *dec.* 124.
n. 12. & 13. & poſt Zacch. *de oblig. Cam. dec.* 229. *n.* 14.
& 15. ita ut verum ſit quod non procedat ſtatutum ſtante
mala fide, juxta relatos per D. Lanfranc. *d. q.* 105. *n.* 56.
Gamm. *dec.* 334. *n.* 7. *verſ. nec ſit unquam dubium*, ſed mala 40
fides probanda eſt a creditore Adden. *ad dec.* 6. *n.* 116. *par.* 3.
recent. Merlin. *d. dec.* 124. *n.* 14. *verſ. veriſſima igitur*, ubi &
quod ad hoc, non ſufficit probare, quod debitor ſciverit ab
initio ſe obligatum, ſed probandum etiam eum ſciviſſe obli- 41
gationem ſuam perduraſſe; nec compelli poterit debitor ju-
rare ſuper hoc, ſcilicet quod ignoraverit ſe debitorem, dum
habet pro ſe præſumptionem juris, Petr. Barboſ. *in leg. ſicut
n.* 103. *C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *annor.* Andreol. *contr.* 245. *n.* 4.

Clarum eſt autem ſimilia ſtatuta exorbitare a diſpoſitio- 42
ne juris, ex adductis ſupra in principio, & proinde eſſe
ſtrictiſſime intelligenda, ut tradunt Redoan. *de ſpol. q.* 10.
n. 33. Gratian. *diſc.* 94. *n.* 49.

Unde ad plura inferri poteſt, & ſignanter quod ſi loquan- 43
tur de tempore poſt mortem ejus qui operas conduxerat,
non procedant eo vivente, ut bene firmat D. Lanfran. Zacch.
de ſalar. q. 105. *n.* 26. & *ſeq.* & ſi loquantur de ſalariis men-
ſtruis, non ſint trahenda ad alias operarum mercedes, vel e
contra Gamm. *dec. Luſitan.* 334. *n.* 11. Coſt. *de rat. q.* 128. 44
in fin. & de dictis Conſtitutionibus Papalibus in Urbe vigen-
tibus, quod procedant tantum in ſalariis menſtruis deciſum
fuiſſe coram Sarmiento, refert ad primam Cherubin. *ſchol.* 2.
Marcheſan. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 1187. *n.* 73.

Sic dum loquuntur de familiaribus domeſticis, ſeu famu- 45
lis non procedunt in procuratore, Rot. cor. Pen. *dec.* 138.
n. 3. Nec in Advocato, D. Lanfran. Zacch. *de ſalar. q.* 105.
n. 25. nec in ſalario Judicis, Maſtrill. *de magiſtrat. l.* 2.
cap. 21. *n.* 102. nec in Notariis Cyriac. *contr.* 307. *num.* 4.
verſ. ſicut etiam, nec in docentibus, Rebuff. *com.* 2. *tit. de
famul. ſalar.* Gloſ. 10. *n.* 4. Gabr. de Caſtro *dec.* 46. *n.* 4. nec
in mercede artificum, Cyriac. *controv.* 307. *n.* 4. nec genera-
liter in omnibus qui non ſunt famuli domi exiſtentes D.
Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 105. *n.* 23. Et dum loquuntur de mer- 46
cede operarum diurnarum, & exemplificant in mechanicis,
non procedunt in mercede Procuratoris, & aliorum artes
liberales exercentium, Rim. Jun. *conſ.* 315. *n.* 17. *verſ. huic
objectio*, & *ſeq.* bene tamen, licet loquantur de famulis, 47
procedunt etiam in Ancillis, Rebuff. *d. tit. de famulor. ſa-
lar. q.* 9. & procedere etiam in operariis ſentit idem Re-
buff. *tit. de ſenecta, proviſional. ar.* 3. Gloſ. 7. *n.* 2.

Præterea dicta ſtatuta non procedunt pro tempore, pro 48
quo continuatum fuit ſervitium, ſed anni incipiunt currere
eo finito, quia quouſque durat ſervitium, ſemper novis obli-
gationibus interrumpitur præſcriptio, Fontanel. *de pact. nu-
ptial. clauſ.* 4. Gloſ. 18. *par.* 5. *n.* 33. Hier. Laur. *dec.* 86. *n.* 10.
Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *def.* 34. Giurb. *dec.* 13. *n.* 13. Si tamen
ſervitium ſit idem, & continuum, ſecus ſi diverſum, & poſt 49
tranſactos annos præſcriptioni præfitum, puta ſi procura-
tor poſtmodum aliam litem egerit, quia non propterea præ-
ſcriptionem ſalarii jam completam, amplius interrumpet,
Faber. *in d. defin.* 34. *poſt med. verſ. alioquin ſane* Fonta-
nell. *de pact. nuptial. clauſ.* 5. Gloſ. 5. *n.* 30. & *ſeq.* ubi ſe
retractat in eo quod *in d. clauſ.* 4. Gloſ. 18. *par.* 5. *n.* 33.
contrarium cum Hieron. Laur. *ubi ſupra* ſenſerat.

Prout non procedunt, niſi poſt finitum ſervitium famu- 50
lus permaneat in loco ſtatuti, & ubi inſervivit, Coſta *de
rata q.* 128. *n.* 14. *ad fin. verſ. & in famulorum*; Et idem
eſt ſi ibidem non permaneat dominus, Danza *in pugn. Do-* 51
ctor. p. 1. *tit. de ſalar. c.* 3. *n.* 9.

Neque procedit d. præſcriptio contra pupillum hæredem 52
famuli, quouſque durat pupillaris ætas, D. Lanfran. *d. q.* 105.
n. 39. Immo nec contra minorem viginti quatuor annorum
Danza *in pugna Doctor. par.* 1. *tit. de ſalar. c.* 3. *n.* 9. Sed re- 53
gulando præſcriptionem iſtam, cum præſcriptione juris com-
munis, dicendum erit, contra pupillum eam non currere,
contra minorem vero currere, ſed dari ei reſtitutionem in 54
integrum, Rot. *dec.* 392. *n.* 9. & 10. *par.* 4. *tom.* 2. *recent.*

Ita nec procedit ubicumque creditor agere non valeat, 55
l. 1. *ad fin. C. de annal. except.* Alex. *conſ.* 106. *n.* 2. & 4. *l.* 5. &
late D. Lanfran. *d. q.* 105. *n.* 32. & *ſeq. ubi n.* 32. ampliat, etiam-
ſi impedimentum proveniat ex parte creditoris impediti,
& *n.* 35. exemplificat, ſi data eſſet aliqua dilatio ad ſolven- 56
dum, & hinc eſt, quod dum ſalarium eſt annuum, non ſuffi-
cit tacuiſſe per triennium, ſed tot requiruntur præſcriptio-
nes, quot anni, Coſt. *de ratione rata q.* 128. *ad fin.* licet hoc
ceſſet ex eo, quod dictum eſt ſupra, præſcriptionem non
incipere niſi finito ſervitio, inde enim ſequitur, ut tunc
unicum tempus ſufficiat pro omnibus annis, cum pro om-
nibus agi valeret, ut obſervat Giurba *dec.* 13. *ad fin.*

Nec habet locum eadem præſcriptio in eo, qui excipit, 57
quia tollit actionem non exceptionem, Rebuff. *d. tit. de
famulor. ſalar.* Gloſ. 10. *n.* 7. D. Lanfr. *d. q.* 105. *n.* 38. & *ſeq.*
ubi late comprobat, & plures adducit, quibus addo Leon-
cill. *dec. Ferr.* 37. *n.* 8. & 9. licet contrarium ſentiat Gabr.
a Caſtro *dec.* 46. *n.* 6.

Præterea d. ſtatuta uti loquentia de credito, & debito tan-

tum

58 tum actione perſonali, non procedunt ubi competat actio
realis, Rebuff. *d. tit. de famul. ſolar.* Gloſ. 19. *n.* 5. & faciunt
quæ dicuntur in ſimili de ſtatuto Urbis per Pen. *dec.* 751. *n.* 9.
Duran. *dec.* 210. *n.* 9. & Emin. Otthobon. *dec.* 173. *n.* 9.

Et tanquam loquentia de credito mercedis non procedunt
ſi creditum ſit alteratum, & ſufficit eſſe computatum, & cal-
59 culatum, Rebuff. *ad conſt. Reg. tit. de mercat. minurat. vendit.*
art. 1. Gl. 2n. *n.* 5. *& ſeq.* Hier. Lauren. *dec.* 86. *n.* 10. *poſt med.*
& hanc eſſe veriorem, aſſerit Gratian. *diſc.* 273. *n.* 52. *&* 53.
ubi & quod hoc procedit ſive de calculo conſtet per ſcriptu-
ram, ſive per teſtes. Attenditur enim cauſa immediata debi-
60 ti, non mediata, Alciat. *conſ.* 137. *n.* 5. *&* 6. *l.* 9. Animadver-
tendo, quod calculatio quandoque adducitur a debitore ſa-
61 larii in oppoſitum, videlicet ad arguendam ſolutionem ex
traditis *in l. procula, ff. de probat.* & tunc neceſſe eſt, ut
62 oſtendatur aliquid fuiſſe ſolutum, & factas fuiſſe quietan-
tias finales, ut dixit Rot. coram Cavaler. *dec.* 400. *n.* 6.

63 Debet autem debitor allegare præſcriptionem, ſeu ſolu-
tionis præſumptionem præfatam, quia eſt exceptio, quam
opponi neceſſe eſt, alias Judex non poteſt illam ex officio
ſupplere, *l. ſi maritus, §. præſcriptionem C. de adult.* Rimin.
Jun. *conſ.* 107. *n.* 26. Gonzal. *ad reg.* 8. *cancell.* Gl. 56. *n.* 85.
verſ. idque dicendum, D. Lanfr. Zacch. *de ſalar. q.* 105. *n.* 43.
& late *ſeq.* Cyriac. *contr.* 307. *n.* 7. Giurb. *dec.* 13. *n.* 4.

64 Sed ubi oppoſita ſit, & intret, non poterit creditor mer-
cedis velle probare contrarium, quia eſt præſumptio juris,
& de jure, quæ probationem in contrarium non admittit,
ſecundum Andreol. *contr.* 245. *n.* 3. *&* 4. ubi, & quod pro-
pterea non poteſt dominus compelli jurare ſe ſolviſſe.

65 Verum Andreolus præ cæteris allegat Gamm. *dec.* 334.
n. 6. qui penes me apertiſſime dicit contrarium, & diſer-
tiſſime illud probat per ſimilem de non numerata pecunia,
quia licet ſi qui fecit confeſſionem de recepto, taceat per
biennium lex præſumat ſolutionem, *Inſtit. tit. de litter. ob-
lig. in fin.* tamen admittit probationem in contrarium, ut
ultra ibi citatos, tradit etiam Vaſq. *contr. l.* 3. *controv.* 20.
n. 30. Gait. *de credit. c.* 2. *n.* 2554.

66 Conciliantur tamen iſtæ contrariæ opiniones, ut prima
procedat ubi ſtatutum inducit præſcriptionem, ſecunda ve-
ro ubi inducit tantummodo præſumptionem ſolutionis,
quia præſumptio cedere debet veritati, quando de ea conſtat
in contrarium, prout in ſpecie ſenſit Vaſq. *de ſucceſſ. creat.*
l. . *§.* 10. *n.* 36. *ad* · *a.* qui licet ſit acerrimus defenſor primæ,
itaut adverſus præſcriptionem non admittat neque confeſ-
ſionem partis contra plures, quos in hoc tenere contrarium
refert, tamen limitat eam, ſi lex ſe fundet in præſumptione,
& comprobatur eadem diſtinctio, quia præſcriptio tollit
ipſo jure actionem, & liberat debitorem, itaut quamvis
etiam ea completa ſuperveniat ei mala fides per probationem
67 creditoris, adhuc ipſe non compelli poſſit, nec teneatur am-
plius ſolvere, ſecus autem ſtante ſtatuto ſolum præſumente
ſolutionem, quia per illud non tollitur actio, nec obligatio,
ſed impeditur ejus executio mediante illa præſumptione,
qua ſublata per probationem concludentem contrariam, de-
bitor nedum tenetur in foro conſcientiæ, ſed compelli po-
teſt in foro fori, ut diſtinguendo præſcriptionem a præſum-
ptione ſolutionis inducta per ſtatutum Urbis, *l. t. c.* 518.
probavit Rot. cor. Merlino *dec.* 155. *n.* 16. *&* 17.

Si autem quæratur an pro ſufficienti probatione ad exclu-
dendam dictam præſumptionem ſufficiat, quod debitor re-
tinens libros dati, & accepti, in quibus ſolitus ſit ſolutiones
68 omnes annotare, hanc non annotaverit, animadvertendum
erit ad verba ſtatuti, nam ſi loquantur, ut loquitur prædi-
ctum ſtatutum Urbis *c.* 158. quod non ſolum inducit tan-
tummodo præſumptionem, ſed expreſſe vult admitti præ-
69 ſumptionem præponderantem in contrarium, ut habetur in
ejus verbis, ibi, *vel niſi contraria præſumptio præponderans,*
ac prævalens adducatur, tunc ſatis erit, quod non appareat
ſolutio in libro, in quo ſolutiones omnes annotari ſolent,
ut cenſuit Rota cor. Burratt. *dec.* 73. *n.* 11. *&* 12. *& in rec. dec.*
70 583. *n.* 6. *par.* 2. Et idem eſt ſi ſtatutum conſideret difficulta-
tem probandi ſolutionem, ex quo non ſoleant ſimiles mer-
cedum ſolutiones in ſcriptis redigi, prout conſiderat Con-
ſtit. Pauli III. vigens in Urbe, de qua ſupra *n.* 35. ibi, *ut pluri-*
mum rationes, & computa ſalariorum, & ſtipendiorum fami-
liarium, & ſervitorum ſuorum in ſcriptis non redigere, &c.
nam & tunc dum probatio haberi poteſt ex quo dominus in
ſcriptis ſolutiones redigat, ſtatutum ceſſat, prout ceſſare d.
71 Conſtitutionem fuit deciſum coram Binario, ut refert ad
d. Conſtitutionem, quæ eſt la 43. in ordine, Cherubin. *com-
pend. Bullar. ſcol.* 1. Marcheſ. *de commiſſ. par.* 1. *fol.* 1197. *n.* 73.
D. Lanfran. Zacch. *de ſalar. d. q.* 105. *n.* 49. ubi idem dicit, ſi
dominus reliquiſſet ſalarium famulo in teſtamento. Cæte-
72 rum ſi ſtatutum ſimpliciter & abſolute inducat præſumptio-
nem ſolutionis, illa ſola deficientis deſcriptionis ſolutionis
in libris debitoris non videtur ſufficiens, nam licet faciat
conjecturam, quod ſolutio facta non fuerit, ubi libri dili-
genter ſunt detenti, ut ponderavit Rota coram Penia *deciſ.*
73 721. *n.* 17. tamen eſt ſimplex conjectura, & non concludens,
cum evenire potuerit omiſſio per oblivionem, aut alia cauſa,

ut dicunt Buſſ. *conſ.* 35. *n.* 19. *l.* 1. Buratt. *dec.* 10. *n.* 6. *&* 7.
Andr. *dec.* 22. *n.* 6. *&* 7. Zarat. *dec.* 53. *n.* 42. unde non va-
let tollere præſumptionem indutam a ſtatuto, ex quo iſta, 74
uti præſumptio juris, eſt probatio liquidiſſima *dec.* 4. *n.* 21.
p. 2. *div. & dec.* 756. *n.* 4. *p.* 2. *rec.* & ideo alia ſimplici præſum- 75
ptione, & conjectura hominis non tollitur Curt. Jun. *conſ.* 35.
n. 9. *verſ. & iſta*, Seraph. *dec.* 623. *n.* 33. niſi ſit adeo con-
cludens, & urgens, ut præponderet, quia præſumptio ſo- 76
lutionis per ſtatutum inducta, præſumptionem validiorem
non excludit. Dunoz. Sen. *dec.* 100. *n.* 1. & generaliter præ- 77
ſumptio juris eliditur per præſumptionem hominis, quando
illa validior eſt. Menoch. *præſumpt.* 36. *n.* 6. *l.* 1.

Excludi etiam poteſt d. præſcriptio ex quo fuerit inter-
rupta, clarum eſt enim interrumpi poſſe nedum ſi ſtatutum 78
inducat præſcriptionem, ſed etiam ſi inducat præſumptio-
nem ſolutionis, ſed ad dignoſcendum quid ſufficiat ad eam
interrumpendam, attendenda erunt verba ſtatuti, poterit
enim ex eis apparere eam facilius interrumpi, quam præſcri-
ptio juris communis, & ſufficere qualem qualem interru-
ptionem, ut dixit Rot. *in dec.* 86. *n.* 2. *par.* 1. *div.* unde licet de 79
jure nullibi reperiatur, quod per extrajudicialem interpel-
lationem interrumpatur præſcriptio, ut dicit Imol. *in l. ſi*
ſervum, §. ſequitur, ff. de verbor. oblig. quem ſequitur ibi A-
lex. & comprobat Surd. *dec.* 5. *n.* 6. *&* 7. & Rot. *dec.* 220. *n.* 10.
par. 13. *rec.* Tamen ſecus eſt de inducta per præfatum ſtatu- 80
tum Urbis, quod propterea etiam in hac parte dicitur jus
novum a Rot. coram Seraph. *dec.* 918. *n.* 5. & comproba-
tur etiam *in dec.* 301. *n.* 3. poſt Statil. *de Salviano.*

Per agnitionem tamen, ſeu recognitionem debiti ab ipſo 81
debitore factam, interrumpi præſcriptionem clari juris eſt *l.*
cum notiſſimi 7. *§. imo C. de præſcr.* 30. *vel* 40. *annor.* Natt. *conſ.*
402. *n.* 64. Gratian. *diſc.* 994. *n.* 20. Hering. *de fidejuſſor. c.* 25.
n. 87. & in terminis præſcriptionis mercedis a ſtatuto inductæ
plene D. Lanfran. Zacch. *de ſalar. d. q.* 105. *n.* 54. *&* 55. ubi
quod hoc maxime procedit ſi recognitio reſultat a ſolutione 82
partis debiti. Quod tamen intelligitur ſi recognitio fuerit
ſpontanea, ſecus autem ſi per vim aliquam facta *l. cum in*
princ. ff. de muner. & honor. Roman. *conſ.* 152. *n.* 5. Ruin. *conſ.*
111. *n.* 20. *l.* 5. & his relatis Petrus Barboſ. *in d. l. cum notiſſi-* 83
mi 7. *§. immo n.* 22. *poſt med.* & ſi fuerit pura, non ſi fuerit ſub
conditione, ſi apparebit me debere, ſeu in eo quod apparebit
Gloſ. *in l. cum quis* 38. *§. ſi quis pro reo ver. jam reverſo, ff. de* 84
ſolut. & ibid. Bart. *n.* 5. Ang. *n.* 4. Caſtren. *n.* 3. *verſ. dat etiam*
Gloſ. & ſi fuerit pro ſumma certa, quia de incerta ſumma
non ſufficit, Saliget. *in d. l. cum notiſſimi, §. immo n.* 27. *verſ. aut* 85
datus eſt, juncto n. 29. *C. de præſc.* 30. *vel* 40. *annor.* Boer. *dec.*
333. *n.* 3. *verſ. & ad hoc quod agnitio* ſufficit tamen expreſſio
relativa ad inſtrumentum Boer. *in eadem dec. n.* 6. & ſufficeret 86
etiam generalis quæ non poſſet in alio, quam in uno certo
debito verificari Rot. *dec.* 301. *n.* 5. poſt Statil. de Salvian.

Ubi autem præſcriptio eſt interrupta, ſemper remanet in- 87
terrupta, itaut ea non reviviſcat, ſed debeat alia inchoari, &
perfici, abſque eo, quod tempus ante interruptionem de-
curſum, prodeſſe poſſit, Bald. per illum textum *in l. ades §.*
libertas, ff. de ſervit. urb. prædior. Hondedeus *conſ.* 83. *n.* 16. *l.* 1.
Giovagnon. *conſ.* 28. *n.* 3. *l.* 2. Rot. *dec.* 207. *n.* 9. *par.* 4. *rec.*

Sed dubitatur an poſt interruptionem incipiat iterum 88
præſcriptio ſtatutaria, vel neceſſaria ſit præſcriptio juris
communis, & diſtinguitur caſus interruptionis extrajudicia-
lis, a caſu interruptionis judicialis, ut in primo incipiat,
& ſufficiat ſtatutaria, ſecus vero in ſecundo Mareſcot. *var.*
reſol. c. 67. *n.* 9. *& ſeq. l.* 2. Fenzon. *ad ſtat. urb. c.* 158.
n. 65. *&* 66. D. Lanfranc. Zacch. *de ſalar. q.* 10. *n.* 53.

Verum, quia ratio; cur ſi præſcriptio ſit interrupta judi-
cialiter, non ſufficiat amplius tempus præſcriptionis ſtatuta- 89
riæ ea eſt, quia actio intentata, & inſtantia ipſa perpetua-
tur uſque ad quadraginta annos, a die ceſſationis in ea nume-
randos, juxta textum *in l. fin. C. de præſcr.* 30 *vel* 40. *annor.*
Inde ſequitur declarandum eſſe id procedere, ubi lis fuerit 90
conteſtata, vel in judiciis, in quibus formiter non conteſta-
tur, devenerit ad aliquem actum reſpicientem merita cauſæ,
& æquipollentem litis conteſtationi, alias enim ſola citatio 91
etiam judicialis interrumpit ſolum præſcriptionem curren-
tem, at non perpetuat dicto modo actionem, ut optime di-
ſtinguendo declarat Aretin. *in conſ.* 30. *prope fin.* & aliis plu-
ribus adduct. Petr. Barboſ. *in d. l. fin. n.* 2. *& ſeq.* & in puncto 92
quod propterea, ubi lis non eſt conteſtata, vel pro conte-
ſtata habita, incipiat denuo currere præſcriptio ſtatutaria
bene firmavit Rota cor. Merlino *dec.* 124. *n.* 5. *cum tribus*
ſeq. & Adden. ad Buratt. *dec.* 8. *n.* 10. *in* 1. *&* 2. *caſu.*

Immo & conteſtatio litis prodeſt, & dicto modo actionem
perpetuat tantum, ſi actor ad eam devenerit animo litem 93
proſequendi uſque ad finem, & fortuitis caſibus poſtea im-
pediatur, ſecus ſi propter ſuam culpam, vel meram negligen-
tiam a proſecutione litis ceſſaverit, ut argumento ducto *ex*
d. l. fin. in princ. a contrario ſenſu, docuit Gloſ. *in c. placuit il* 2.
in ver. interruptas prope med. verſ. ebeamen tantum 16. *q.* 3.
& ſecutus eſt Abb. *in c. illud, prope fin. verſ. & vide ad limi-*
tationem de præſcr. & Roman. *in lex. ex hoc edicto in princ. n.* 6.
verſ. eſt hic unum dubium ubi d. Gloſ. ſingularem appellat, *ff.*

94 *de eo per quem fact.* & propterea hoc quoque caſu incipiet
iterum, & procedet præſcriptio ſtatutaria, Merlin. *d. dec.*
124. *n.* 10. Add. ad Buratt. *d. dec.* 8. *n.* 10. *in tertio caſu.*
Et denique ſi lis fuerit terminata, ſive per ceſſionem debi-
95 toris, ſive per relaxationem mandati, aut ſententiam, & rem
judicatam, quia tunc inſtantia ceſſat, ubi non obſtet mala
fides, prout non obſtare in hac præſcriptione ſtatutaria di-
ctum eſt, eadem ſtatutaria iterum curret, ceſſante dicta per-
petuatione actionis, & inſtantiæ, ut pariter firmat Merlin.
d. dec. 124. *n.* 12. *& ſeq.* ubi optime advertit, quod hoc
caſu magis urget præſumptio ſolutionis ex negligentia re-
ſultans poſtquam creditor egit, & obtinuit, quam ante
Adden. ad Buratt. *d. dec.* 8. *n.* 10. *in quarto caſu.*
96 Denique reſtringendum eſt etiam ſtatutum, ut ſi ſit laicale
non comprehendat perſonas Eccleſiaſticas, ut firmavit in
ſpecie Rot. cor. Coccino *dec.* 233. *n.* 10. quod procedit etiam
in hoc ſtatu Eccleſiæ, & quamvis ſtatutum ſit a Papa confir-
matum, & de ejus licentia, & ordine factum, & ſtatutum Ur-
bis *dec.* 39. *n.* 15. *par.* 11. *rec.* & dicam late *in cap.* 63. *prope fin.*
Non ſic etiam dicendum de forenſibus; quia ſtatuta præ-
97 dicta eos quoque comprehendunt Fenzon. *ad ſtatut. Urb. c.*
158. *n.* 61. D. Lanfran. Zacch. *de ſolutr. q.* 105. *n.* 18. Surd. *dec.*
158. *n.* 17. *verſ. adde quod dec.* 602. *par.* 1. *div.* Merl. *dec.* 124.
n. 3. licet non deſint contrarii, & ſignanter Verall. *dec.* 207.
n. 1. *& ſeq. par.* 3. *ubi n.* 4. videtur teſtari etiam de ſtylo Rotæ,
qui tamen hodie non ſubſiſtit ex præcitatis deciſionibus, &
98 aliis pluribus cumulatis per D. Lanfranc. *d. n.* 18. immo pro-
cedit ſtatutum etiamſi debitum ſit alibi contractum, dummo-
do in loco ſtatuti petatur Rot. *dec.* 555. *n.* 1. *&* 2. *par.* 4. *t.* 3.
rec. & prodeſſe forenſi dictum ſtatutum Urbis *c.* 158. ex
quo Apocha eſſet facta in Urbe, & in ea motum judicium,
dictum fuit in una Romana pecuniaria 19. Junii 1671. §.
quia cum girata cor. R. P. D. meo Rondenino.
Dubitari tamen poteſt, an forenſi danda ſit reſtitutio in
integrum ex capite probabilis ignorantiæ ipſius ſtatuti, &
99 in hoc videtur vera *d. dec.* 207. Verall. *par.* 3. dum *n.* 5. fir-
mat opinionem affirmativam, ſed ab ea recedendum ſi igno-
100 rantia reddatur improbabilis, ex late traditis per D. Lan-
franc. *d. q.* 505. *n.* 21. & reddi dicitur ex quo creditor in
loco ſtatuti pro tempore conſiderabili moram traxerit Ro-
lan. *conſ.* 42. *n.* 27. *l.* 3. Adden. ad Buratt. *dec.* 98. *n.* 7. *verſ.*
tulit autem, Rot. poſt Gilian. *in compend. ſtatut.* Peruſ.
dec. 124. *n.* 8. *& in rec. dec.* 555. *n.* 9. *par.* 4. *tom.* 3. & ponde-
ratur etiam ad hoc, quod ſimile ſtatutum etiam alibi, & fere
ubique, ut dictum eſt ſupra, adeſſe ſolet, inde enim tanto
magis redditur inveriſimilis ejus ignorantia Adden. ad Bu-
ratt. *d. dec.* 98. *n.* 7. *poſt med.* Rot. *d. dec.* 555. *n.* 4. *tom.* 2. *rec.*

De fine locationis per lapſum temporis.

S U M M A R I U M.

1 *Tempore locationis præfixo finito, tenetur conductor rem dimittere.*
2 *Ampl. procedere ſive ſit certum, ſive incertum, ut ad vitam.*
3 *Qui tenetur invitus locare, facilius tenetur locationem factam renovare.*
4 *Dictio* perpetuo, *ſeu* in perpetuum *ſignificat tempus infinitum.*
5 *Quandoque tamen accipitur ad vitam.*
6 *Quandoque uſque ad tertiam generationem.*
7 *Quandoque uſque ad centum annos.*
8 *Quandoque uſque ad decem.*
9 *Et quandoque verificatur etiam in triennio.*
10 *Decl. ut verus ſignificatus dictæ dictionis, ſit primus temporis perpetui, alius vero recipiat a ſubjecta materia, & verbis adjunctis.*
11 *Locatione facta uni perſonæ, quæ ex aliis verbis appareat ad ejus vitam reſtricta, dictio* in perpetuum *in ea appoſita non valet illam ulterius extendere.*
12 *Decl. procedere ſi dicta ſit certæ perſonæ, ſecus autem ſi certæ rebus.*
13 *In emphyteuſi Eccleſiaſtica, quæ ſui natura non poteſt fieri niſi ad tertiam generationem, dictio* in perpetuum *non valeat illam extendere.*
14 *Quod operetur, emphyteuſim tranſire ad hæredes extraneos tenent aliqui.*
15 *Contrarium tamen eſt verius.*
16 *Lim. iſtam contrarium ſi concurrat aliqua alia conjectura, etiam levis.*
17 *Dictio prædicta ſolet aliquando geminari, & dici* perpetuo & in perpetuum, *& tunc aliquid magis operatur.*
18 *Locatio ad vitam, an dicatur perpetua relative.*
19 *Locatio ad centum annos, an dicatur perpetua relative.*
20 *Locatio perpetua intelligitur donec ſolvatur penſio.*
21 *Locatio donec ſolvatur penſio intelligitur perpetua.*
22 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica prohibita fuit concedi ultra perſonam accipientis, & filios, & nepotes, & uxorem, & virum ſi fuerit expreſſum.*
23 *Poſtmodum data fuit licentia faciendi eam in perpetuum.*
24 *Leges civiles allegari poſſunt pro Eccleſia, Canonibus non contradicentibus.*
25 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica ſi non appareat conceſſio, vel non ſit in ea expreſſum tempus, quo durare debeat, cenſetur facta ad tertiam generationem & n.* 28.
26 Text. in §. licentiam Auth. de alienat. & emphyt. *concedens facultatem faciendi emphyteuſim Eccleſiæ perpetuam, fuit correctus.*
27 *Correctio jurium in quantum fieri poteſt vitari, & reſtringi debet.*
29 *Emphyteuſis Eccleſiæ ſi poteſt concedi in perpetuum intelligitur in deſcendentes, non in extraneos.*
30 *Emphyteuſis Eccleſiæ ſui natura non eſt tranſitoria ad extraneos.*
31 *Decl. ſecundum aliquos procedere ſi ſit conceſſa ſine beneplacito Apoſtolico, aliiſque ſolemnitatibus.*
32 *Contrarium tenent alii.*
33 *Decl. primam procedere ſi ex verbis inveſtituræ, vel aliunde appareat concedentem voluiſſe eam ad extraneos tranſire, alias ſecus.*
34 *Beneplacitum Apoſtolicum ſupplet defectum poteſtatis, ſed non ampliat conceſſionem.*
35 *Inveſtitura ubi adeſt, ejus tenor inſpici debet ad dignoſcendum, an conceſſio extendatur ultra tertiam generationem.*
36 *Hæredis nomen, licet aptum ſit comprehendere tam deſcendentes, quam extraneos, hoc procedit in materia indifferenti, ideſt tranſitoria ad quoſcumque, ſecus in ea, quæ non eſt tranſitoria niſi ad deſcendentes.*
37 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hæredibus intelligitur de hæredibus ſanguinis, ideſt deſcendentibus.*
38 *Emphyteuſis laicalis ſui natura eſt tranſitoria ad quoſcumque hæredes, & ideo conceſſa præſumitur.*
39 *Emphyteuſis ab initio laicalis ſi poſtea tranſeat ad Eccleſiam retinet ſuam naturam laicalem ad effectum, ut tranſeat ad quoſcumque hæredes.*
40 *Lim. ſi acquiſita ſit ab Eccleſia loco ulterius emphyteuſis Eccleſiaſtica, & ei ſubrogata.*
41 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus non poteſt reſtringi ad deſcendentes, ubi recipiens illos habere non poterat.*
42 *Decl. procedere ſi ſtipulatus ſit pro ſe ſolo, ſecus ſi ſimul pro alio, qui illos habere poterat.*
43 *Decl.* 2. *procedere ſi is, qui conceſſit dictæ incapacitatis notitiam habebat, alias ſecus.*
44 *Hæredum nomen in emphyteuſi Eccleſiaſtica reſtringitur ad hæredes ſanguinis, ſi ſolum ſit, vel cum alio non apto illud ampliare, ſecus e contra.*
45 *Ampl. ſufficere quamlibet conjecturam etiam levem, quod partes ſenſerint de extraneis.*
46 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus quibuſcumque intelligitur etiam pro extraneis.*
47 *Contrarium tenent alii, ſed prima eſt verior, & communior.*
48 *Lim. dictam primam opinionem ſi addita ſint verba reſtrictiva, ut ſi dictum* pro hæredibus quibuſcumque legitime deſcendentibus.
49 *Item ſi dictum* pro hæredibus quibuſcumque uſque in tertiam generationem.
50 *Ampl. d. primam opinionem procedere etiam ſi dictum* pro maſculis quibuſcumque.
51 *Ampl.* 2. *ſi dictum* pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.
52 *Ampl.* 3. *ſi dictio* quibuſcumque *non ſit in diſpoſitiva conceſſionis, ſed in alia parte inſtrumenti.*
53 *Subamplia, ſufficere etiam in confirmatione conceſſionis.*
54 *Lim. ſi verba poſſint reſtringi, & intelligi juxta naturam conceſſionis.*
55 *Ampl.* 4. *ſufficere ſtipulationem eſſe conceptam cum clauſula cæterum* pro ſe &c.
56 *Clauſula* pro ſe &c. *extendi ſolet*, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.
57 *Poteſt tamen commodiſſime intelligi*, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis.
58 *Et ideo d. ampliatio patitur difficultatem in emphyteuſi eccleſiaſtica.*
59 *Clauſula*, pro ſe, & quibus dederit *æquiparatur ſtipulationi* pro ſe hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque.
60 *Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa* pro ſe, & quibus dederit, *eſt tranſitoria ad hæredes extraneos.*
61 *Clauſula* pro ſe, & quibus dederit *operatur tantum favore primi acquirentis, ſecundum aliquos.*
62 *Contrarium.*
63 *Decl. primum procedere in emphyteuſi ad tertiam generationem, vel ſtipulatam pro deſcendentibus, alias ſecus.*
64 *Clauſula* quibus dederit *limitatur ab aliis clauſulis.*
65 *Et infringitur per prohibitionem alienationis.*
66 *Et in hoc differt a ſtipulatione* pro hæredibus quibuſcumque, *quia hæc non infringitur a prohibitione alienationis.*

67 *Clau-*

67 Clauſula pro ſe, & ab eo cauſam habentibus ſimilis eſt clauſulæ pro ſe & quibus dederit, & eodem modo facit emphyteuſim tranſitoriam ad quoſcumque.

68 Clauſula de ea faciendi, ac diſponendi ad libitum voluntatis ſimilis eſt clauſulæ quibus dederit, & idem operatur.

69 Clauſulæ prædictæ poſſunt ab aliis eſſe reſtrictæ ad primum acquirentem.

70 Mentio habentium cauſam ab emphyteuſi, quando non eſt in diſpoſitiva, non valet eam alterare.

71 Clauſula ad habendum &c. facit emphyteuſim Eccleſiaſticam tranſitoriam ad quoſcumque hæredes.

72 Contrarium tenent aliqui.

73 Decl. primam procedere ſi clauſula ſit in parte diſpoſitiva, ſecundam ſi ſit in executivis.

74 In executivis eſſe dicitur, cum eſt poſita poſt firmatam acquiſitionem.

75 Secus ſi eſt poſt verbum inveſtientes ſermone continuato & immediata poſt diſpoſitivum.

76 In diſpoſitiva dicitur, cum eſt poſt deſcriptionem bonorum ante clauſulam hanc &c. & ante promiſſionem canonis.

77 Contrarium, quod dicta clauſula ad habendum &c. etiam in parte diſpoſitiva reſtringatur ad limites conceſſionis cui apponitur.

78 Decl. hanc contrarium procedere ſi emphyteuſis ſit ſine beneplacito Apoſtolico.

79 Vel ſi ſit ſtipulata tantum pro deſcendentibus.

80 Clauſula ad habendum &c. non operatur in præjudicium vocatorum, ſed ſolum concedentis.

81 Clauſula ad habendum &c. facilius reſtringitur ſi ſit exterata.

82 Si autem ſit extenſa cum facultate diſponendi ad libitum non poteſt reſtringi per verba ſequentia.

83 Neque ſi ſit ample appoſita reſtringitur per antecedentia.

84 Facultas alienandi in conceſſione emphyteuſis Eccleſiaſticæ, facit eam tranſitoriam ad extraneos.

85 Emphyteuſim Eccleſiaſticam eſſe tranſitoriam ad extraneos, arguitur per conjecturas.

86 Si conceſſa ſint omnia, & ſingula jura Eccleſiæ, cum clauſula, ponens, arguitur conceſſio tranſitoria ad extraneos.

87 Item arguitur ex reſervatione directi dominii.

88 Idem ſi prohibita ſit alienatio ſolum in manus mortuas.

89 Et generaliter ubicumque prohibitio alienandi limitatur in certis caſibus.

90 Idem arguitur ex pacto, quod in caſu alienationis ſolvatur laudemium.

91 Laudemium ſolvi debet ſolum ab extraneis.

92 Sed datur caſus, quod ſolvi debeat etiam a deſcendentibus, & quando.

93 Pactum affrancandi denotat emphyteuſim eſſe tranſitoriam ad quoſcumque.

94 Limit. ſi non fuit effectuatum, & non ſit neceſſarium.

95 Emphyteuſis Eccleſiaſtica arguitur tranſitoria ad quoſcumque, ſi eſt pro penſione, quæ de tempore conceſſionis reſponderet fructibus.

96 Ampl. etiamſi non æquet fructus, ſeu ſit mediocris.

97 Decl. dictam conjecturam non ſufficere, ſi ex verbis appareat emphyteuſim reſtrictam ad deſcendentes.

98 Emphyteuſis arguitur tranſitoria ad extraneos, ſi conceſſa res ſterilis, vel ruinoſa ad meliorandum.

99 Et maxime ſi actualiter melioravit, quia tranſit ad extraneos, non attentis verbis inveſtituræ.

100 Contrarium ſi adſit pactum expreſſum de meliorando, & reſtrictio conceſſionis.

101 Sterilitas rei non relevat ſi emphyteuſis fuit renovata, & de tempore renovationis ſterilitas non aderat.

102 Obſervantia attenditur ad effectum dignoſcendi an emphyteuſis ſit tranſitoria ad extraneos.

103 Et deducitur obſervantia ex inveſtitura præcedenti ſi erat tranſitoria ad extraneos.

104 Lim. ſi ex tenore ſecundæ inveſtituræ appareat ab ea receſſum.

105 In Emphyteuſi Eccleſiaſtica non poteſt recedi a prima inveſtitura ſine beneplacito Apoſtolico in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ad ejus favorem.

106 A prima inveſtitura Emphyteuſis non cenſetur receſſum niſi clare appareat ex verbis.

107 Receſſum apparere dicitur, ſi aliquid additum, vel detractum formæ antiquæ.

108 Inveſtitura novam recipit interpretationem ab antiqua in eis, quæ illi expreſſe contradicunt.

109 Inveſtitura nova dicitur differre ab antiqua ſi in ea deficiat clauſula exterata in ſtipulatione pro hæredibus.

110 Obſervantia pro tranſmiſſione ad extraneos deducitur, ex quo aliquando fuit res conceſſa ad eos tranſmiſſa, & Eccleſia illos admiſit.

111 Declara, urgere admiſſionem hæredis extranei, non autem præſtationem conſenſus venditionis.

112 Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ, non affert præjudicium Eccleſiæ, quia mutat tantum perſonam.

Paton. de Loc. & Cond.

113 Nova inveſtitura comprehendens etiam extraneos arguit idem fuiſſe de antiqua.

114 Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ continet aliquando nova pacta, & importat novam inveſtituram.

115 Emphyteuſis Eccleſiaſtica ſi probetur per ſolam recognitionem in dominum, cenſetur tranſitoria ad quoſcumque hæredes.

116 Decl. non procedere ſi adſit pactum aperte repugnans ſucceſſioni extraneorum.

117 Decl. 2. certius procedere, ſi conſtet quod bona non fuerint ab Eccleſia conceſſa, ſed per laicum illi ſubmiſſa, & in emphyteuſim recepta.

118 Bona emphyteutica Eccleſiaſtica in ſtatu Urbini poſſunt alienari quocumque titulo in extraneos ex Brevi Urbani VIII.

119 Idem eſt Ferrariæ ex Conſtitutione Bonifaciana.

120 Idem eſt de Abbatia Farfen. ex conſuetudine.

121 Idem in Abbatia Nonantula.

122 Idem Caſenæ ex indulto Innocentii Octavi.

123 Alienationis prohibitio in emphyteuſi directe tendit ad excluſionem extraneorum.

124 Alienationis prohibitio in emphyteuſi, infringit vim clauſulæ ad habendum.

125 Et clauſulæ quibus dederit.

126 Et generaliter omnium aliarum clauſularum.

127 Contrarium tenent aliqui.

128 Decl. primam procedere ubi non poſſit dari conciliatio per prohibitionem facultatis alienandi.

129 Prohibita venditione, aut alia alienatione intelligitur de alia ſimili, & ſic inter vivos tantum.

130 In emphyteuſi de jure magis prohibetur alienatio inter vivos, quam cauſa mortis.

131 Interpretatio ſemper ſumenda eſt pro evitanda contrarietate pactorum.

132 Prohibitio alienationis in emphyteuſi conceſſa pro quibuſcumque hæredibus reſtringitur, ut procedat in alienatione titulo ſingulari.

133 Prohibitio alienationis in emphyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit quamcumque alienationem.

134 Decl. procedere ſi emphyteuſis ſit reſtricta ad deſcendentes, ſecus ſi appareat tranſitoria ad quoſcumque.

135 Decl. 2. non procedere ſi non agatur de emphyteuſi, ſed de locatione perpetua.

136 Decl. quod dictum eſt prohibitionem alienationis infringere vim clauſularum, ut procedat in prohibitione abſoluta, ſecus in qualificata, ut alienandi ſine conſenſu.

137 Maxime ſi prohibitio ſit cum duplici negativa, non alienandi niſi cum conſenſu.

138 Negativa duplex affirmat.

139 Pactum, quod finita emphyteuſi res revertatur cum melioramentis, reſtringit effectum clauſulæ ad habendum, & denotat emphyteuſim non eſſe tranſitoriam ad quoſcumque.

140 Verba cum pactis infraſcriptis ſunt reſtrictiva.

141 Clauſula ad habendum reſtringitur per verba ſubſequentia, cum pactis infraſcriptis.

142 Item reſtringitur per verba, ſecundum naturam hujuſmodi inſtrumentorum.

143 Decl. prædicta verba minuere, ſed non in totum tollere vim clauſularum prædictarum.

144 Locatio eſt ſui natura tranſitoria ad hæredes quoſcumque.

145 Locatio rei Eccleſiæ non reſtringitur ad deſcendentes.

146 Lim. ſi dignoſcatur voluntas contrahentium in contrarium.

147 Emphyteuſi conceſſa ad tertiam generationem an comprehendatur in generatione primus acquirens, diſtinguitur, ut affirmativa procedat, ſi non adſit aliquod verbum, per quod appareat diſtincta perſona primi acquirentis ab aliis.

148 Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in laicali, vel locatione, quia in eis non comprehenditur primus acquirens.

149 Decl. facilius procedere ſi dictum pro ſe, & deſcendentibus ſuis uſque ad tertiam generationem.

150 Item facilius procedit ſi dictum ad tertiam generationem completam.

151 Si dictum uſque ad tertiam generationem ab ipſo inchoandam ipſe primus acquirens pro una generatione computabitur.

152 Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in locatione.

153 Dictio ab denotat terminum a quo, & eſt ſui natura excluſiva ipſius termini.

154 Poteſt tamen ex ſubjecta materia aliiſque rationibus eſſe incluſiva.

155 Si dictum ad tertiam generationem tantum, comprehenditur primus acquirens.

156 Si dictum pro ſe, filiis, & nepotibus uſque in tertiam generationem cenſetur comprehenſus primus acquirens.

157 Contrarium tenent alii.

358 *Decl, primam procedere in Emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecundam in locatione.*
359 *Decl. 2. opinionem, quod non comprehendatur non procedere ſi addita copula, &c, & dictum* & uſque in tertiam generationem.
360 *Ampl. ut ceſſante d. copula, &c, non ſufficiat dictam eſſe* uſque ad tertiam generationem completam.
361 *Obſervantia attenditur in d. quæſtione,*
362 *Item attenditur tractatus antecedens,*
363 *Locatio facta ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro alio majori tempore quam expreſſo.*
364 *Beneplacitum alicujus per ejus mortem expirat,*

C A P U T LIII.

JAm devenimus ad tractandum de fine locationis, & incipiendo ab ea, quæ procedit per lapſum temporis, clarum
1 eſt, quod ſi tempus ſit præfinitum in contractu, eo elapſo expirat locatio, & conductor tenetur rem dimittere locatori *l. conductores, & l. ſi quis conductionis, C. loc.* Rota coram
2 Gregor. *dec. 45. n. 1.* Idque non tantum ſi tempus ſit certum, ſed etiamſi ſit incertum, puta ad vitam, ad tertiam generationem, vel lineam, juxta late tradita per Corbul. *de jure emphyt. tit. de cauſ. privat. obtin. finit. n. 1. & ſeq.*
3 At quia ſunt multi caſus, in quibus Dominus tenetur etiam invitus rem ſuam locare, utique in eis tenebitur etiam locationem jam factam continuare, immo multo facilius, ut conſiderat Leoncil. *de privil. pauper. p. 2. privil. 231. n. 2.* Novar. *in praxi miſer. perſon. privil.* 42. Qui autem ſint prædicti caſus habetur *c. 20.* ubi & quando quis locare volens teneatur præcedentem conductorem præferre.

Cæterum infinita dubia oriri poterunt circa hunc finem locationis, quando ſcilicet dicatur ejus tempus finitum. Et ubi locatio non ſit expreſſa, ſed probetur per continuatas ſolutiones mercedis, & oriatur dubium circa tempus, quo durare debeat, recurrendum erit ad tradita in *c. 22.* Ubi autem habeatur probatio locationis, ſi in ea deficiat temporis expreſſio, quomodo interpretari debeat circa illud, dictum fuit *in c. 23.* Nunc autem ſupereſt, prout ibi reſervatum loqui de aliquibus dubiis, quæ oriri poſſunt circa ipſam præfinitionem temporis in locatione expreſſam.

Signanter igitur dubitari poterit, ſi locatio ſit facta in perpetuum, quomodo intelligatur, habet enim hæc dictio, *perpetuo* ſeu *in perpetuum* varias ſignificationes, ſignificat nam-
4 que tempus infinitum, Menoch. *conſ. 706. n. 31.* Burſatt. *conſ.*
5 227 *n. 27.* Put. *dec. 119. n. 8. l. 1.* ſed quandoque accipitur ad vitam alicujus Bero. *conſ. 155. n. 25. l. 1.* Pariſ. *conſ. 100. n. 39. l. 4.* Rol. *conſil. 84. n. 12. l. 1. dec. 15. n. 18. par. 7. rec.* & probat text. *in l. 1. ff. pro ſoc.* quandoque uſque ad tertiam genera-
6 tionem, Surd. *conſ. 123. n. 15.* Cened. *ſing. 78. n. 4.* Barboſ. *dict. 254. n. 11. & n. 12.* ubi & quandoque intelligitur uſque ad quartam generationem: Quandoque accipitur uſque ad
7 centum annos, Ruin. *conſ. 143. n. 11. l. 4.* Menoch. *conſ. 706. n. 32.* quandoque uſque ad 30. vel 40. annos Bero. *conſ. 155. n. 24. l. 1.* Surd. *conſ. 123. n. 15.* Menoch. *conſ. 706. n. 33.* Put. *dec. 110. n. 13. l. 1.* Quandoque etiam uſque ad decem annos tan-
8 tum Bero. *d. conſ. 55. n. 25.* Menoch. *d. conſ. 706. n. 34.* & quod
9 uſque ad novem Rot. *dec. 72. n. 5. par. 9. rec.* & quod quandoque verificetur etiam in triennio Bald. *in l. adverſus 5. in pa.* & Salic. *n. 3. in fin. C. de uſur.* Boer. *dec. 158. n. 12.*

Quoniam autem verus ſignificatus eſt ille qui fuit primo
10 loco poſitus, cum iſta ſit natura diſtinctionis præfatæ, ut ſine præfinitione temporis accipiatur, & ſe in infinitum extendat, & importet idem quod, ſemper, & omni tempore, ut aliis plena manu cumulatis tradit Barboſ. *dict. 253. num. 2.* Royas *dec. 94. n. 9. & dec. 284. n. 8.* & alios varios ſignificatus prædictos recipiat a verbis adjunctis, Surd. *conſ. 315. n. 26.* & a ſubjecta materia Bero. *conſ. 155. n. 24. l. 1.* Menoc. *conſ. 706. n. 31.* Surd. *conſ. 123. n. 15.* Rim. Jun. *conſ. 269. n. 67.* Gratian. *deſ. opt. 765. n. 15.* & eſſe tritum dicit Rot. *dec. 427. n. 24. par. 9. rec.* Inde ſequitur quod regulariter in locatione accipi debebit ſine præfinitione temporis, quodque ab hac regula recedendum erit, ſi verba quibus refertur dictio, vel ſubjecta materia aliud ſuadeant.

11 Quare exemplificando, ſi locatio ſit facta uni perſonæ, & aliunde appareat ad ejus vitam reſtricta, dictio *in perpetuum* non valebit illam ulterius extendere, quia bene in-
12 telligi poteſt ad illius vitam, ut dictum eſt, & maxime ſi relata ſit ipſi perſonæ, uti ſi dictum quod ipſe perpetuo tenere debeat, &c. quidquid ſit ubi relata eſſet bonis, dicendo, verbi gratia, bona in perpetuum conceſſit & locavit, ut diſtinguendo declarat Surd. *d. conſ. 315. n. 52. poſt med. ver. præterea ut etiam,*

13 Et ſi agitur de emphyteuſi rei Eccleſiaſticæ, quæ non poteſt fieri niſi ad tertiam generationem juxta §. *Emphyteuſim Auth. de non alienan.* vel ad lineam juxta ejus extenſionem, de qua Alex. *conſ. 110. n. 19. l. 3.* ubi de communi, Rot. coram Seraph. *dec. 1362. n. 7.* & latius explicabitur infra, tunc ex ſubjecta materia intelligi debebit dictio *in perpetuum* in ea appoſita ad tertiam generationem, vel ad lineam, ut tradit Bald. *conſil. 372. n. 2. verſ. quarto l. 4.* & aliis adductis, Mantic. *de tacit. l. 22. tit. 19. n. 21.*

Et licet aliqui velint præfatam dictionem operari, quod conceſſio tranſeat etiam ad hæredes extraneos, ut dicit ipſe 14
Bald. *in præcitato conſil.* & poſt eum ſenſerunt Soccin. Sen. *conſ. 266. n. 37. verſ. ſecundo præmitto l. 2.* Becc. *conſil. 88. n. 27.* Gabr. *conſ. 76. n. 8. l. 2.* Altograd. *conſ. 22. num. 6. lib. 1.* Cyriac. *controv. 146. n. 10.* Seraph. *dec. 848. num. 3.* Millin. *dec. 245. n. 2. in rec. dec. 210. n. 2. par. 1. & dec. 294. n. 4. par. 2. & dec. 648. n. 9. par. 8.*

Tamen prima eſt communis & magis communis, ut omiſſis infinitis, qui facile cumulari poſſent, de communi & 15
magis communi teſtantur Bero. *in cap. potuit, n. 125. de loc.* Dec. *in cap. in præſentia, n. 157. de prob.* Ruin. *conſ. 161. n. 10. l. 1.* Rolan. *conſ. 96. n. 19. l. 1.* Rot. *dec. 582. n. 4. par. 5. rec.* ubi reſpondet Deciſionibus contrariis, oſtendens, quod in earum caſibus concurrebant alia demonſtrantia conceſſionem ad extraneos tranſitoriam.

Quare juxta hanc opinionem eadem ratione prætendi quoque poſſet in quacumque locatione, quæ, vel ratione rei, vel perſonæ locantis, ad longum tempus fieri non valuiſſet, dictionem præfatam reſtringendam eſſe ad novennium, & in locatione rerum Eccleſiæ facta ſine ſolemnitatibus, quæ non eſt valida ſi fiat ultra triennium, reſtringendam eſſe ad triennium ratione materiæ ſubjectæ, prout ſupra dictum fuit eam reſtringi poſſe.

Verum animadvertendum prædictas reſtrictiones procedere poſſe, quatenus alia verba eam patiantur, & nihil aliud 16
concurrat pro extenſione temporis, & ſignanter in dicta quæſtione, an in emphyteuſi Eccleſiaſtica facta cum dicta dictione *in perpetuum*, etiam admiſſa opinione, quod non veniant hæredes extranei, ab ea receditur per quamcumque aliam conjecturam in contrarium concurrentem, etiam levem Cephal. *conſil. 9. n. 13. poſt med.* Mantic. *de tacit. l. 22. tit. 10. n. 21. prope fin. verſ. ſed tamen ſi aliqua* & ſecuta eſt Rota *dec. 381. n. 6. p. 5. rec.*

Solet etiam ſæpe præfata dictio geminari dicendo, *perpetuo, & in perpetuum*, vel aliter, & tunc aliquid magis ope- 17
ratur Dec. *conſ. 50. n. 20. l. 1.* & facilius procedit illa opinio quod in emphyteuſi Eccleſiaſtica veniant hæredes extranei Rot. *in recent. dec. 294. n. 4. p. 2.* & cor. Merlin. *dec. 872. n. 8.* licet adhuc non obſtante geminatione poſſit reſtringi Ruin. *conſ. 143. n. 10. l. 4.* Roland. *conſ. 84. n. 12. l. 1.* Menoch. qui etiam contrarios refert *conſ. 706. n. 39.*

Quæri etiam ſolet, an locatio ad vitam dicatur perpetua, 18
vel ne, in qua quæſtione latiſſime hinc inde Doctores refert Gabr. *tit. de loc. concl. 2.* & Caroc. *tit. de loc. ad vitam n. 2.* ubi dicit opinionem affirmativam eſſe veriorem *& n. 3.* reddit rationem. Item quæri ſolet, an locatio ad centum annos dicatur perpetua, & idem eſt de locatione ad tri- 19
ginta, vel quadraginta annos, de quibus quæſtionibus me remitto ad Caroc. *tit. de loc. in perpetuum*, quia videntur quæſtiones de nomine, & ſic parum utiles.

Suppoſito autem quod locatio ſit vere in perpetuum, ad- 20
huc intelligitur donec ſolvatur penſio, Bald. *conſ. 372. n. 2. poſt med. l. 4.* Surd. *conſ. 123. n. 14. ad fin.* prout & e contra ſi locatio ſit facta, donec ſolvatur penſio, intelligitur 21
facta in perpetuum, & dicitur locatio perpetua Mozz. *de contract. tit. de loc. verſ. venio n. 9.* quem refert, & ſequitur Caroc. *dict. tit. de loc. in perpetuum, n. 6*

Quoniam vero ſuperius ac etiam alibi obiter dictum fuit naturam emphyteuſis Eccleſiaſticæ eſſe, ut reſtringatur ad tertiam generationem, vel ſaltem ad ſolos deſcendentes, repetendo aliquanto altius materiam, ſciendum prohibitam 22
fuiſſe emphyteuſis Eccleſiaſticæ conceſſionem ultra perſonam accipientis, & duos ejuſdem hæredes filios maſculos, aut feminas, aut nepotes, necnon etiam uxorem, vel virum, quatenus expreſſim nominati fuerint tantum, & non ultra, ut habetur *in §. Emphyteuſim Auth. de non alienan. aut permut.* ac deinde, exceptis Eccleſiis Urbis Conſtantinopolitanæ, da- 23
tam fuiſſe licentiam aliis Eccleſiis faciendi emphyteuſim etiam in perpetuum, vel habetur *in §. licentia* Auth. *de alienat. & Emphyt.* quæ Jura licet emanaverint ab Imperatoribus, 24
tamen recepta fuerunt, & quotidie allegantur, prout allegari poſſunt pro Eccleſia Canonibus non contradicentibus, juxta Gloſſ. *in c. 1. ver. adjuvantur de novi oper. nunciat.* & in terminis præfatorum Jurium Mantic. *de tac. l. 1. tit. 19. n. 15.*

Non tamen propterea intelligendum hodie indiſtincte licere Emphyteuſim Eccleſiaſticam libere facere ad tertiam generationem, vel pro tota deſcendentia, prout prædicta jura permittunt, quia notoriæ ſunt poſteriores prohibitiones ſummorum Pontificum ad eam deveniendi ſine Beneplacito Apoſtolico, & præſertim *in Extrav. 1g. Ambitioſæ de rebus Eccleſiæ non alien.* in qua tamen præſervata fuit facultas libera iterum concedendi res ab antiquo in emphyteuſim dari ſolitas, prout de ea late dictum fuit in *c. 14.* Verum, ubi non controvertatur validitas conceſſionis, ſed quæratur de ejus intelligentia circa propoſitum noſtrum, videlicet quoad tempus, quo durare debeat, ſumenda eſt interpretatio ex

præci-

præcitatis Juribus. Et quia ab initio fuit prohibita ejus
conceſſio ultra tertiam generationem, & propterea hæc fuit
25 primordialis natura emphyteuſis Eccleſiaſticæ, quatenus non
appareat de conceſſione, vel ſi appareat non ſit in ea ex-
preſſum tempus, quo durare debeat ſumitur interpretatio,
ut ultra tertiam generationem non extendatur Jaſ. *in l. ait
Prætor*, §. *item ſi juravero*, *n. 4. ff. de jur. jur.* Ruin. *conſ. 3.
n. 19. & conſ. 100. n. 10. l. 1.* Natt. *conſil. 3. n. 12.* Cravet.
de antiquit. temp. part. 4. num. 70. ad fin. Menoch. *præ-
ſumpt. 109. n. 15. l. 3.* Fulgin. *de jur. Emphyt. tit. de con-
tract. emphyt. quæſt. 12. n. 3.*

Et licet poſtmodum data fuerit licentia concedendi em-
26 phyteuſim in perpetuum juxta dictum §. *licentiam in Auth.
de alienat. & emphyt.* Tamen vel diſpoſitio in tali, §. *licentiam*
non debet attendi tamquam correcta de Jure Canonico per
cap. nulli, *alienationis de rebus Eccleſ. non alien.* ubi poſt pro-
hibitam alienationem rerum Eccleſiæ ſubjungitur, alienatio-
nis nomine comprehendi Emphyteuſim perpetuam, & ſic
admittitur diſpoſitio *d. §. emphyteuſis*, & corrigitur diſpoſi-
tio, *d. §. licentiam*, ut advertit Roman. *in l. etiam n. 10. in
fin. verſ. 4. probatur cum ſeq.* & præſertim *n. 12. ff. ſol. matr.*
quem ſequuta eſt Rot. cor. Coccin. *dec. 1264. n. 4. & ſeq.* Vel
ſi debeat attendi, adhuc non propterea ſequitur, diſpoſitio-
nem præcedentem de qua *in d. §. emphyteuſim*, fuiſſe totali-
27 ter correctam, & attendi amplius non debere, quia corre-
ctio Jurium in quantum fieri poteſt vitari, & reſtringi debet
c. cum expediat de elect. in 6. & in propriis terminis Anchar.
conſ. 134. n. 1. Mant. qui alios adducit *de tac. l. 22. tit. 19. n. 13.*

Et hinc duo ſequuntur, primum, ut cum jus poſterius *in*
28 *d. §. licentiam* ſolummodo diſpenſet, & licentiam concedat
faciendi emphyteuſim perpetuam, apparere debet ex inve-
ſtitura, quod Eccleſia dicta facultate uti voluerit, & ſi non
appareat, cenſetur Emphyteuſis conceſſa juxta dictam ſuam
naturam, ut non tranſeat niſi ad filios, & nepotes recipien-
tis, juxta præcitatas auctoritates, & bene Rot. cor. Merlin.
dec. 420. n. 10. cum trib. ſeq. & cor. Cocc. *dec. 2190. n. 5.*

Secundum, ut cum primum jus ſtatuat Emphyteuſim non
tranſire niſi ad filios, & Nepotes, & ſolum admittat poſſe
tranſire etiam a viro in uxorem, & e contra, ubi expreſſe di-
ctum ſit, & non alias, & ſic ubi aliud dictum non ſit, faciat
eam tranſmiſſibilem ſolum ad deſcendentes, dum jus ſuper-
29 veniens ſolum dicit, eam poſſe concedi in perpetuum, & non
loquitur favore tranſverſalium, intelligi poteſt, & debet, ut
poſſit extendi in perpetuum favore deſcendentium tantum,
& ſic multiplicet numerum ſucceſſorum, non autem alteret
eorum qualitatem, ut bene declarat Anchar. *in dict. conſ. 134.
n. 1.* & aliis relatis Mant. *de tacit. l. 22. tit. 19. n. 13. & n. 21.*
30 *ante med.* ubi de comm. Et hinc eſt quod paſſim dicitur em-
phyteuſim Eccleſiaſticam ſui natura non tranſire ad extra-
neos, ſed finita generatione reverti ad Eccleſiam Gabr.
con. 84. n. 71. l. 2. Cald. *de nominat. emphyt. l. 2. quæſt. 33.
n. 23. ver. in emphyteuſi vero, & ſeq.* Surd. *dec. 11. n. 8.*
ubi de magis communi Rot. *dec. 381. n. 2. p. 5. & dec. 311.
n. 4. par. 6. & dec. 127. n. 12. par. 9. rec.*

31 Et licet aliqui limitent, ut hoc procedat in emphyteuſi
abſque Beneplacito Apoſtolico, aliiſque ſolemnitatibus in
alienatione rerum Eccleſiæ neceſſariis conceſſa Cuman. *conſ. 57.
n. 3.* Alex. *conſ. 9. n. 9. ver. tertio reſpondeo, l. 2.* Gozad.
conſ. 86. n. 22. Becc. *conſ. 3. n. 27.* Rimin. Jun. *conſ. 461. n. 6.
& 7.* Afflict. *dec. 100. n. 11.* & ibi Urſil. Tamen contrariam
opinionem ſequuntur alii, ut adhuc retineat ſuam naturam
32 ad extraneos non tranſeundi Mantic. *de tacit. l. 22. tit. 19.
n. 19.* & hanc eſſe magis communem teſtatur Clar. *in §. Em-
phyt. q. 28. n. 7. ad fin. verſ. quidquid tamen*, & videtur has
contrarias opiniones facile conciliari poſſe, ut prima proce-
dat ſi ex verbis inveſtituræ, vel aliunde appareat conceden-
33 tem voluiſſe emphyteuſim ad extraneos tranſire: ſecunda ve-
ro quando de tali voluntate non conſtet, & ratio differentiæ
eſt; quia quando conſtat de voluntate, & accedit beneplaci-
tum, concurrit ſimul voluntas, & poteſtas, nulli enim du-
bium, auctoritate Papæ interveniente, poſſe fieri emphytheu-
ſim ad quoſcumque tranſitoriam, & ita loquuntur Cuman.
d. con. 57. n. 3. & alii ſupra pro prima opinione adducti, quan-
do autem non conſtat de voluntate, viget præſumptio, quod
partes voluerint contrahere ſecundum diſpoſitionem juris
& naturam contractus emphyteuſis Eccleſiæ; ut non tranſeat
34 ad extraneos, & Beneplacitum, ſeu confirmatio Papæ ſup-
plet defectum poteſtatis, non autem conceſſionem ampliat,
vel extendit, ultra quam ſenſerit concedens Alex. *conſ. 122.
n. 20. l. 3.* Surd. *conſ. 349. n. 6. ad fin. & conſ. 261. n. 7.* Seraph.
dec. 981. n. 5. Rot. in una Lucana juriſdictionis cor. Pam-
philio penes March. *de commiſſ. par. 1. fol. 555. n. 5.* & ita
utrumque requiri, nempe expreſſionem, & ſolemnitates,
voluit in ſpecie Gozad. *conſ. 39. n. 12.* & eſſe opinionem
tutiorem fatetur Covarr. *var. reſ. c. 17. n. 5. ad fin. l. 2.*

Quo autem ad expreſſionem ubi adeſt inveſtitura, ad
eam recurrendum erit, ejuſque verba ponderari debebunt
35 ad dignoſcendum utrum fuerit extenſa, & ad quos *c. 1.*
& ibi Bald. *de ſucceſſione feud.* Becc. *conſ. 88. n. 15.* Rot.
dec. 286. n. 2. verſ. & Domini par. 4. rec.

At in dignoſcendo utrum partes voluerint extendere con-
ceſſionem, vel non, & quomodo ac præcipue, an voluerint
eam tranſire ultra deſcendentes, conſiſtit illa magna contro-
verſia, quam exaggerat Mantic. *di. l. tit. 19. n. 3. verſ. omnia
itaque*, ubi dicit, quod DD. inter ſe maxime diſſentiunt, &
ſibimet ipſis contradicunt, adeout articulus videatur inex-
tricabilis: ſed retentis prædictis, ſi conceſſio facta ſit pro ſe,
& hæredibus, convincetur quidem extenſa ultra nepotes;
at non ultra deſcendentes, quia licet nomen hæredis aptum
ſit comprehendere quoſcumque hæredes, tam deſcendentes
quam extraneos, tamen hoc procedit in materia ſui natura 36
tranſitoria ad quoſcumque, & ut dicitur, indifferenti, ſecus
autem in materia differenti, quæ ſcilicet non niſi ad hæredes
ſanguinis, ideſt deſcendentes, ſui natura eſt tranſitoria,
quia tunc de eis tantum intelligitur Ruin. *conſ. 68. n. 9. in
fin. l. 5.* Ceph. *conſ. 400. n. 22. & ſeq.* Ciarlin. *contr. 10.
n. 31.* Grivel. *dec. 18. n. 3.* Seraph. *dec. 868. n. 2.*

Unde dum ex ſupra firmatis, emphyteuſis Eccleſiaſtica 37
ſui natura non eſt tranſitoria ad quoſcumque hæredes, ſed
ſolum ad deſcendentes; Inde ſequitur, ut ſimus in materia
differenti, & ſic conceſſio pro hæredibus de ipſis deſcen-
dentibus tantum intelligatur Gabr. *conſ. 84. n. 12.* Bellon.
Jun. *conſ. 48. n. 12.* Mantic. *de tacit. d. l. 22. tit. 19. n. 20.*
ubi de veriori, idque procedit quamvis dictum ſit pro hæ-
redibus, & ſucceſſoribus Surd. *dec. 11. n. 8.* Rot. *dec. 211.
n. 4. & ſeq. p. 6. dec. 427. n. 10. p. 9. rec.*

Quod utique ſecus eſt in emphyteuſi laicali, quia in ea 38
ceſſat dicta ratio, quæ militat in emphiteuſi Eccleſiaſtica,
cum ipſa ſit ſui natura tranſitoria ad quoſcumque, & talis
præſumatur etiam ubi non apparet inveſtitura, juxta tradita
in c. 22. n. 41. & ideo ſufficit eſſe ſtipulatum pro hæredi-
bus, ad hoc ut veniant etiam extranei Clar. *in §. emphy-
teuſis q. 28. n. 6.* Rot. coram Merl. *dec. 860. n. 8. & dec. 872.
n. 2.* Immo etiamſi non fuiſſet expreſſe dictum de hæredi-
bus, adhuc cenſerentur etiam hæredes in ſtipolatione com-
prehenſi juxta naturam ipſius ſtipulationis *l. veteres C. de
contrah. & commiti. ſtipul.* Rot. *dec. 12. n. 33. par. 6. rec.*
Et ceſſante etiam ſtipulatione, juxta naturam emphyteuſis
laicalis, de qua plene Mant. *d. tit. 19. n. 2.*

Immo ſi emphyteuſis ab initio fuiſſet a privato conceſſa, & 39
ipſi privato deinde ſucceſſiſſet Eccleſia, non propterea talis
emphyteuſis regulari deberet juxta naturam emphyteuſis
Eccleſiaſticæ, ſed ſemper retineret ſuam primævam naturam
emphyteuſis laicalis, & juxta eam judicari deberet. Ancha-
ran. *conſ. 165. n. 2.* quem rejectis contrariis ſequitur Rot.
cor. Cavaler. *dec. 316. n. 6.* & coram Merl. *dec. 860. n. 9.
& dec. 872. n. 2.* & coram Dunoz. Sen. *dec. 860. n. 9. & ſeq.* 40
uſque ad fin. Niſi forte Eccleſia emphyteuſim acquiſiviſſet
loco alterius emphyteuſis ſuæ propriæ, & ſic Eccleſiaſticæ,
itaut in ejus locum ſubrogaretur, quia tunc de tali opi-
nione dubitari poſſet, prout dubitaſſe videtur Rot. *in de-
ciſ. 872. n. 2. ver. aut vero volumus* coram Merlin.

Non tamen conceſſio emphyteuſis Eccleſiaſticæ facta pro 41
hæredibus reſtringi deberet ad hæredes ſanguinis, ſi daretur
caſus, quo conceſſio verificari non poſſet niſi in hæredibus
extraneis, puta ſi facta eſſet Sacerdoti. Soccin. Jun. *conſ. 187.
n. 7. l. 2.* Theſaur. *dec. 146.* Rot. *dec. 79. n. 6.* poſt Salgad.
in labyr. Cred. & dec. 29. n. 14. & dec. 209. n. 10. p. 10. rec.

At hoc procedit, ubi recepta ſit ab incapace habendi 42
deſcendentes pro ſe tantum, & hæredibus, ſecus autem ſi
ſtipulata ſit etiam ſimul pro alio, qui deſcendentes habere
valeat, puta pro ſe, & fratre, & hæredibus; tunc enim
quia poſſet intelligi de deſcendentibus fratris, non eſſet
neceſſe recedere a regula, & intelligere de extraneis, ut
habetur *in d. dec. 209. n. 10. par. 10. recent.*

Item procedit ſi non ſolum adſit dicta incapacitas haben-
di deſcendentes ex parte recipientis emphyteuſim, ſed con- 43
currat etiam ejuſdem incapacitatis notitia in concedente,
quia dum agitur de intelligendo contractu, & recedendo a
ſignificatione verborum, quæ communiter in tali contractu
procedit, non ſufficit mens, & intentio unius ex contra-
hentibus, ſed requiritur utriuſque, prout firmat Mantic. *de
tacit. l. 3. tit. 4. n. 21.* & dictum eſt alibi, & in his ter-
minis declaravit Rot. *in dec. 340. n. 17. par. 11. rec.*

Præterea dicta opinio, quod nomen hæredum reſtringatur
ad ſolos deſcendentes, limitatur, ut procedat quatenus ſim- 44
pliciter de hæredibus facta ſit mentio, vel additum ſit aliud
nomen non aptum ampliare ſignificationem, uti ſi dictum,
pro hæredibus & ſucceſſoribus, ſecus autem ſi additum ſit
aliquod ſignum univerſale aptum ampliare ſignificationem
nominis hæredum, uti ſi dictum pro omnibus hæredibus,
quia tunc non poſſet reſtringi ad ſolos deſcendentes, ſed ve-
nirent omnes etiam extranei, Bald. *in c. in præſentia 8. n. 20.
poſt princ. ver. quod dico de prob.* Alex. *conſ. 30. n. 15. l. 5. &
conſ. 195. n. 4. l. 6.* Rol. *conſ. 96. n. 29. l. 1.* Curt. Jun. *conſ. 1. n. 4.*
Men. *conſ. 282. n. 13.* Dec. *conſ. 58. n. 31.* ubi de communi *l. 2.*
Mant. *de tacit. l. 22. tit. 19. n. 22.* & ſufficere quamcumque 45
conjecturam etiam levem, quod partes ſenſerint etiam de ex-
traneis, loquendo ſimpliciter de hæredibus, voluit Cephal.
conſ. 9. n. 13. prope fin. verſ. tamen ubi. Quod, & certius dicen- 46

dum erit ſi conceſſio facta ſit pro hæredibus quibuſcum-
que, Gabr. *conſ. 76. n. 12. l. 2.* Viv. *opin. 248. verſ. ſed*
iſta ſententia, Mareſc. *var. reſol. c. 3. n. 30. l. 3*, Clar. *in*
§. Emphyteuſis q. 28. n. 9. ubi quod hæc eſt vera, & com-
munis opinio. Rot *dec. 47. n. 3. par. 4. tom. 3. rec.*
Et licet etiam in prædictis terminis conceſſionem reſtrin-
47 gi ad ſolos hæredes ſanguinis, juxta naturam emphyteuſis
Eccleſiaſticæ, voluerit Menoch. *conſ. 999. n. 2, & 8. & ſeqq.*
& ſenſerit etiam Rot. in Romana Domorum 23. Maji 1658.
§. neque contraria cor. Veroſpio; tamen a præcedenti tam-
quam communi, & veriori non erit recedendum, niſi forte
verba adjuncta aliud ſuaderent, puta ſi verbis, hæredibus
quibuſcumque, additum fuiſſet, legitime deſcendentibus,
48 quia inde reſultaret reſtrictio dictionis, *quibuſcumque*, ad
ſolos deſcendentes, prout conſuluit Morot. *conſ. 83. n. 7.*
Et idem eſſe ſi dictum fuiſſet pro ſucceſſoribus quibuſcum-
que uſque in tertiam generationem, quia hæc verba, uſque
49 in tertiam generationem, important ſucceſſionem ſanguinis,
Corn. *conſ. 100. n. 4. lib. 4.* Clar. *in §. Emphyteuſis q. 28.*
n. 2. Et ideo operantur præcedentia verba, pro hæredibus
quibuſcumque, intellige de hæredibus ſanguinis, ne videa-
tur, contrahentes incontinenti ſe correxiſſe, prout late de-
claravit Rot. *dec. 407. n. 4. & 5. part. 4. rec.*
Cæterum dicta communis concluſio, quod emphyteuſis
50 conceſſa pro hæredibus quibuſcumque, quamvis Eccleſiaſti-
ca, tranſeat ad extraneos, ampliatur etiam, ut procedat, ſi
dictum fuiſſet, pro maſculis quibuſcumque, ut docuit Bald.
in l. 1. n. 27. verſ. trigeſimo quarto, ff. de rer. div. & in cap. Impe-
rialem in princ. n. 19. de prohib. feud. alienat. per Federic. &
aliis adducta ſequitur Mantic. *de tac. lib. 22. tit. 19. n. 23.*
Secundo ampliatur dicta opinio, ut veniant etiam ſingu-
51 lares ſucceſſores, & hæredes extranei, quando dictum eſt,
pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, Pariſ. *conſil.*
75. n. 42. ubi de communi *lib. 3.* Gabr. *conſ. 26. n. 11. & ſeq.*
ubi de magis communi *l. 2.* Surd. *conſ. 440. n. 11. & ſeq.* Man-
tic. *de . 18. n. 5.* Rot. *dec. 491. n. 8. & dec. 780. n. 5. p. 3. rec.* Et
quod veniat Legatarius, Vic. *opin. 248. verſ. limitatur etiam.*
Tertio ampliatur, ut dictio, *quibuſcumque* operetur etiam-
52 ſi non ſit in ipſa diſpoſitiva conceſſionis, ſed in alia parte
Inſtrumenti, uti ſi ſit in pacto caducitatis ob non ſolutum
Canonem Gabr. *conſ. 76. n. 13. l. 2.* vel in ea parte, in qua con-
cedens promittit facere conſentire omnem perſonam Rot.
dec. 288. n. 2. ver. neq; ex dictione, p. 1. rec. vel in promiſſione
canonum, ut dictum fuit per Rot. *in Brixien. feudi 1. Junii*
1592. §. præſertim quia cor. Pamphilio, & generaliter in qua-
53 cumque parte Inſtrumenti, ut dictum fuit in una Romana
devolutionis domus 15. Januarii 1672. §. *certi, & indubitati*
54 *Juris*, cor. Reverend. Matthejo. Immo etiamſi adſint extra
ipſam conceſſionem in ejus confirmatione, adhuc per eam
declarari ſufficienter conceſſionem ipſam, ut ſit tranſitoria
ad extraneos, firmavit Altog. *in conſ. 22. n. 7. ver. tertia decla-*
ratio l. 1. Quod tamen intelligendum procedere ſi verba non
poſſint juxta naturam contractus reſtringi ad deſcendentes,
& in eis aliquid operari, alias enim ſunt reſtringenda, prout
in caſu quo in prohibitione alienationis non ſolum facta erat
mentio de hæredibus, & ſucceſſoribus, ſed etiam additum
erat, & de aliis ab inveſtito cauſam quomodolibet habenti-
bus, cenſuit Rot. cor. Bichio *in dec. 483. n. 41. verſ. quod pro-*
hibitio, & ſeq. ubi voluit dicta verba intelligi poſſe de con-
ſanguineis remotioribus in inveſtitura comprehenſis, quia a
proximioribus, etiam per viam alienationis cauſam haberent,
quod & comprobatum fuit *in dec. 340. n. 8. & 9. p. 11. rec.*
55 Quarto ampliatur ſufficere ſtipulationem eſſe conceptam
cum clauſula cæterata *pro ſe &c.* quia cum tali clauſula ſo-
leat extendi, *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcum-*
56 *que*, ipſa ſola eſt ſufficiens, conceſſionem ad hæredes ex-
traneos extendere, prout ſenſit Rot. cor. Serap. *dec. 703.*
n. 2. & in dec. 359. n. 19. p. 5. rec. relata etiam per Ciar-
lin. *contr. 6. n. 60. & dec. 321. n. 2. p. 11. rec.*
57 Verum iſta ampliatio non caret difficultate, quia præfa-
ta clauſula poteſt commodiſſime intelligi juxta naturam
contractus, pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis,
& ideo ita intelligi debet, ut poſt alios ſenſit Barboſ.
clauſ. 111. n. 3. & iſtam opinionem tamquam veriorem am-
58 plexa fuit noviſſime Rot. *in dec. 348. n. 5. p. 11. rec.* ubi
reſpondet dictæ deciſioni Seraphini, quod ibi res non erat
cum Eccleſia, neque de illius intereſſe agebatur, ſed cum
aliis, qui inter ſe contendebant de ſucceſſione.
59 Præterea idem, quod dictum eſt de ſtipulatione pro ſe,
& hæredibus quibuſcumque, procedit etiam in ſtipulatione
pro ſe, & quibus dederit, quia iſtæ duæ clauſulæ æquiparan-
tur Pariſ. *conſ. 3. n. 12. lib. 1.* Curt. Jun. *conſ. 4. n. 4.* Roland.
conſ. 3. n. 64. & conſ. 42. n. 51. lib. 1. Lancell. Gall. *conſ. 84.*
n. 44. Surd. *conſ. 475. n. 25.* Becc. *conſ. 88. n. 22.* Bellon. Jun.
conſ. 30. n. 4. Mantic. *de . 18. n. 5. verſ. nam hæc verba* &
ideo æque faciunt emphyteuſim tranſitoriam ad hæredes ex-
60 traneos, quamvis ſit Eccleſiaſtica Roland. *conſ. 55. num. 33.*
lib. 3. Statil. de Salviano *inſpectione 3. cap. 4. n. 264.* Rot.
deciſ. 280. n. 1. verſ. quibus dederit par. 5. dec. 185. n. 2.
par. 4. & dec. 548. n. 8. par. 4. tom. 3. rec. immo, & quod
clauſula *quibus dederit* ſit fortior, & magis operetur in
hoc propoſito, quam ſtipulatio *pro hæredibus, & ſucceſſori-*
bus quibuſcumque voluit Morat. *conſ. 30. n. 2.*
Volunt tamen aliqui prædictam clauſulam operari ſolum 61
ad favorem primi acquirentis, ſcilicet, ut iſte poſſit emphy-
teuſim tranſmittere ad extraneos, non autem alii ejus deſcen-
dentes Becc. *conſ. 161. nu. 28. verſ. comprobatur, & ſeqq.*
Ciarlin. *contr. 6. n. 26.* Ciroc. *diſcept. 59. n. 47.* Gregor. *dec. 529.*
n. 3. & ibi Add. n. 22. Rot. *deciſ. 11. n. 1. p. 1. diverſ.*
At contrarium faciunt late tradita per Rolan. *conſ. 51. n. 54.* 62
verſ. ſimiliter non obſtat lib. 3. ubi quod facultas alienandi
etiam ſi data mediante dictione perſonali, *ipſi*, tamen non ſit
reſtringenda ad primum, ſed ſuſtinetur etiam pro aliis ſuc-
ceſſoribus, & pro concordia poſſet diſtingui, ut prima pro- 63
cedat in emphyteuſi ad tertiam generationem, in quibus ter-
minis loquitur *d. dec. 11. n. 1. verſ. non obſtat p. 1. diverſ.* vel
aliunde appareret eſſe emphyteuſim ſtipulatam pro deſcen-
dentibus, ſecus autem quando aliunde non dignoſcitur eſſe
ſtipulatam emphyteuſim pro ſolis deſcendentibus, quia in
primo caſu, ut ſalvetur in aliqua parte ſtipulatio, & jus de-
ſcendentium, reſtringitur vis dictæ clauſulæ, ut ſolus primus
acquirens poſſit alienare, & præjudicare vocatis, in altero ve- 64
ro omnes Cald. *de nominat. emphyt. q. 23. n. 31 ad fin. verſ.*
quod maxime obſervandum eſt, Corbul. *de cauſ. privat. ob alie-*
nat. limit. 3. in fin. & generaliter dicta clauſula, quibus de-
derit, reſtrictionem patitur, & limitatur ab aliis clauſulis, ita
ut naturam contractus non alteret Dec. *conſ. 171. n. 3. verſ. 4.*
& ult. Becc. *conſ. 161. n. 7. & late ſeqq.* Menoch. *conſ. 61. n. 23.*
ubi quando emphyteuſis eſt reſtricta ad certas perſonas, di-
cta clauſula poteſt operari facultatem alienandi inter illas
Rot. *deciſ. 502. n. 10. & 11.* poſt Cenc. de Cenſ. infringitur 65
tamen virtus dictæ clauſulæ ſignanter per prohibitionem alie-
nationis, de qua Dec. *in d. conſ. 171.* & dicam infra, & 66
hanc eſſe differentiam inter clauſulam, quibus dederit, &
clauſulam, pro hæredibus quibuſcumque, ut prima infrin-
gatur per prohibitionem alienationis, non autem ſecunda
Rot. cor. Dunozet. Jun. *dec. 760. n. 20.*
Prædictæ autem clauſulæ *pro ſe, & quibus dederit*, ſimilis 67
eſt clauſulæ *pro ſe, & ab eo cauſam habentibus*, quæ propterea
facit eodem modo emphyteuſim ad quoſcumque tranſitoriam
Socin. Jun. *conſ. 1. n. 35. ad med. & ſeqq. lib. 4.* Bero. *conſ. 65.*
n. 75. & ſeq. & n. 97. lib. 1. Natt. *conſ. 156. n. 52.* Cravet. *conſ. 84.* 68
n. 11. & alii quos refert Becc. *conſ. 88. n. 21.* & idem eſt de
clauſula, *ac de ea faciendi, & diſponendi ad libitum volun-*
tatis, ut pleniſſime firmatur *in dec. 286. n. 4. par. 15. rec.*
Poſſet tamen eodem modo virtus dictæ clauſulæ eſſe reſtri- 69
cta ad primum acquirentem. ſcilicet ut ipſe ſolus valeret ad
extraneos tranſmittere, prout in caſu quo conceſſio erat fa-
cta quibuſdam Marchionibus per ſe, hæredeſque ſuos, & ſuc-
ceſſores ex ipſis legitime deſcendentes, ſeu cauſam habentes
ab eiſdem, &c. conſuluit Ruin. *conſ. 39. n. 51. poſt med. verſ. non*
obſtat etiam lib. 1. ubi dicit quod quatenus per prædicta ulti-
ma verba, ſeu cauſam habentes ab eiſdem, dicatur conceſſa fa-
cultas alienandi, intelligitur data ſolum primis acquirenti-
bus, quia dum clauſula dicit, hæredeſque ſuos, & ſucceſſores
ex ipſis legitime deſcendentes, intelligitur de deſcendentibus
ab ipſis Marchionibus inveſtitis, & ideo eodem modo in-
telligi debent verba ſequentia, ſeu habentes cauſam ab eiſ-
dem, attenta præſertim natura illius alternativæ, ſeu, quæ
eſt ut una pars illius, quæ ſit obſcura, declaretur ab alia.
Præterea non operaretur mentio cauſam habentium ab 70
emphyteutis, ubi non eſſet in diſpoſitiva, ſed alibi, puta
in prohibitione alienandi, quia non valeret alterare teno-
rem ipſius diſpoſitivæ, nam intelligi poſſet de habentibus
cauſam juxta illam, ut cenſuit Rot. coram Bichio *dec. 483.*
n. 42. & in recent. deciſ. 390. n. 8 & 9. par. 15. & dec. 67.
n. 13. & 15. poſt Tondut. *de penſion.*
Sunt & aliæ clauſulæ, quæ operari poſſunt ut emphyteu- 71
ſis Eccleſiaſtica intelligatur ad hæredes extraneos tranſito-
ria, ſed præcipue conſideratur clauſula *ad habendum, &c.*
nam eſt multum ſolita apponi, præcipue quando conceſſio
eſt facta per inſtrumentum a Notario receptum, & habet
dictam virtutem transfundendi emphyteuſim ſui natura tran-
ſitoriam ad ſolos deſcendentes in emphyteuſim hæredita-
riam Cravet. *conſ. 256. nu. 4.* & latiſſime Laderch. *conſ. 1.*
per tot. Becc. *conſ. 88. n. 20. ver. ſecundo cum pluribus ſeqq.*
Cavaler. *deciſ. 219. n. 11. & 12. & deciſ. 293. n. 2.* Buratt.
deciſ. 295. n. 2. Duran. *deciſ. 294. n. 3.* Rot. *deciſ. 287. per*
tot. & deciſ. 438. n. 2. & deciſ. 642. nu. 4. par. 1. & de-
ciſ. 26. n. 2. & ibi Add. n. 11. & ſeqq. ubi innumeros re-
fert *part. 3. recent.*
Verum licet prædicta opinio ſit communis, & a Rota ſæ-
piſſime approbata, ut patet ex præcitatis deciſ. & aliis quas
ſciens omiſi, tamen alii, & eadem Rota quandoque etiam
dixit, clauſulam prædictam intelligi juxta naturam contra- 72
ctus, & non valere illam alterare, ut Menoch. *conſ. 61. n. 20.*
& latius *conſ. 545. n. 5.* Bertazzol. *conſ. crimi. 73. n. 74.* Rot.
coram Merlin. *dec. 638. n. 4. ad fin.* coram Royas *dec. 402.*
n. 5. in rec. dec. 60. n. 12. part. 5. & dec. 417. n. 11. p. 9.
Conciliantur autem prædictæ contrariæ opiniones, ut pri- 73
ma

ma procedat ubi clauſula ſit in parte diſpoſitiva, ſecunda
vero ubi ſit inter clauſulas executivas Ciarlin. *contr. 6. n.*
27. Buratt. *dec. 87. n. 6. & 20. in rec. dec. 204. n. 7. par. 2.*
74 *& de iſ. 452. n. 3. & ſeq. part. 9.* & in executivis tunc eſ-
ſe dicitur cum eſt poſita poſt firmatam acquiſitionem Ceph.
conſil. 17. n. 24. Surd. *conſ. 551. n. 20.* Ciarlin. qui alios
refert *contr. 6. n. 28.* ſecus autem ſi eſt poſt verbum, in-
75 veſtientes, in ſermone continuato & immediato poſt diſpo-
ſitivam quamvis perfectam Becc. *conſ. 88. n. 49.* Rot. *dec.*
294. *n. 7. par. 3. & dec. 286. n. 7. par. 3. rec.* Et dicitur
etiam in parte diſpoſitiva cum eſt immediate poſt deſcriptio-
76 nem bonorum ante clauſulam *hanc &c.* & ante promiſſio-
nem Canonis Laderch. *conſil. 1. n. 14.* ut pluribus relatis
deciſ. dicit Burat. *deciſ. 87. n. 7.* & ultra ibi relatas deci-
ſiones *in recent. deciſ. 452. n. 9. part. 9.*

Verum non deſunt etiam deciſiones expreſſe volentes,
77 quod etiam in primo caſu, ubi videlicet dicta clauſula eſt
in parte diſpoſitiva, reſtrictionem recipiat ad limites con-
tractus, cui apponitur, & non alterare ejus naturam, &
ideo non facere emphyteuſim Eccleſiaſticam tranſitoriam ad
extraneos, ut ſignanter habetur *in d. dec. 42. n. 11. & 12.*
p. 9. rec. ubi quod pluries dixit Rota & ultra deciſiones
ibi adductas, fuit etiam noviſſime dictum in una Bononien.
ſeu Ferrarien. bonorum emphyteuticorum 1. Aprilis 1669.
§. *neque talem* coram Reverendiſſimo D. meo Calataju, at
78 opinio iſta procedit ſi emphyteuſis ſit conceſſa ſine ſolemni-
tate beneplaciti Apoſtolici, quia ſine eo deficit poteſtas fa-
ciendi eam tranſitoriam ad extraneos, ut dictum eſt ſupra,
& in his terminis loquitur, iſtaque ratione præcipue mo-
vetur Rot. *in d. dec. 427. n. 15. par. 9. rec.* alias tamquam con-
tra communem debet reſtringi, ut procedat quatenus ex
aliis verbis dignoſcatur emphyteuſis ſtipulata ſolum pro de-
ſcendentibus, tunc enim applicatur dictam clauſulam non
79 tribuere facultatem alienandi in extraneos in præjudicium
vocatorum, ne in una eademque inveſtitura inducatur ma-
nifeſta contrarietas, & repugnantia, prout dicit Rot. *in d.*
dec. 427. n. 13. & 14. ubi plurimi cumulantur hanc ratio-
nem ponderantes, & bene diſtinguendo declaratur *in dec.*
74. n. 8. & ſeqq. uſque ad 14. par. 6. & dec. 175. n. 9.
80 *par. 1. 13. rec.* & conſonant deciſiones, quæ dicunt præfa-
tam clauſulam non operari in præjudicium vocatorum, ſed
ſolum concedentis, ut coram Gypſio penes Giovagn. *conſil.*
44. n. 108. & ſeqq. lib. 2. coram Cavaler. *dec. 293. n. 4.*
& coram Durano *dec. 212. n. 20.*

81 Procedit autem dicta reſtrictio præfatæ clauſulæ facilius
ſi ſit cæterata, alias enim ſi ſit extenſa cum facultate ex-
preſſe diſponendi ad libitum, importat aperte emphyteuſim
eſſe ad extraneos tranſitoriam Mantic. *de tacit. lib. 22. tit.*
19. n. 25. Altograd. *conſ. 22. n. 6. verſ. ni hoc caſu lib. 1.*
Rota *deciſ. 208. n. 2. par. 12. rec.* & in una Romana de-
volutionis Domus 15. Januar. 1672. §. *multum etiam* cor.
R. P. D. Matthejo & non valet reſtringi per verba ſequen-
82 tia, ne inducatur correctio Soccin. Sen. *conſ. 43. n. 4. verſ.*
ſed ad hæc dico lib. 2. Rot. cor. Caval. *dec. 219. n. 13.* &
in una Nonantulana Bonorum, impreſſa per Giovagn. *conſ.*
83 *44. n. 85. lib. 2.* & quod ſi ample appoſita neque reſtrin-
gatur per antecedentia Cavler. *dec. 293. n. 4.*

84 Quoniam vero ratio cur dictæ clauſulæ demonſtrent em-
phyteuſim eſſe tranſitoriam ad quoſcumque, eſt, quia con-
tinent facultatem alienandi, inde ſequitur, ut ubicumque
conceſſa eſt talis facultas emphyteutæ, reſultet, ut emphy-
teuſis tranſeat etiam ad extraneos Dec. *conſ. 171. n. 2.* Curt.
Jun. *conſ. 4. n. 3.* Burat. *dec. 87. n. 11. & 12.* & multo ma-
gis ſi data facultas alienandi expreſſe in extraneos, vel per
viam contractus Rota *dec. 294. n. 6. par. 2. rec.*

85 Et attenduntur etiam alia verba, & conjecturæ volunta-
tis comprehendendi extraneos ſi adſit poteſtas Cephal. *conſ.*
9. n. 17. Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 19. n. 22. & ſeqq.*
Rot. *dec. 381. n. 6. part. 5. rec.*

86 Unde ſi conceſſa ſint omnia, & ſingula jura, & actio-
nes, quas habet Eccleſia cum clauſula *ponens in locum, &*
jus ipſius Eccleſiæ ut in rem propriam, arguitur data facultas
alienandi in quoſcumque, & ſic emphyteuſim eſſe ad extra-
neos tranſitoriam, in Romana Domus S. Euſtachii impreſſa
per Giovagnon. *conſ. 44. n. 71. lib. 2.* facit Soccin. Sen. *conſ.*
266. n. 39. lib. 2. & ad idem ponderatur etiam reſervatio dire-
87 cti dominii, quia cenſentur conceſſa omnia jura non reſer-
vata, ut in dicta dec. Romana domus S. Euſtachii *n. 73. verſ.*
non obſtat clauſura, & multo magis ſi talis reſervatio ſit poſi-
ta immediate poſt clauſulam, *quod quid placuerit faciendum*
ut in dec. 294. n. 5. p. 2. rec. ad idem ponderatur etiam, quod
88 prohibita ſit alienatio ſolum in manus mortuas, quia inde
arguitur in alios quoſcumque conceſſa, ut fuit firmatum in
una Romana ſeu Albanen. Vineæ 20. Junii 1670. *ver. quod*
autem verſemur cor. R. P. D. meo Albergato, quæ eſt poſt
Torr. *de pact. dec. 81.* & generaliter ubicumque prohibitio
89 alienandi limitatur in certis caſibus, quia præſupponit in ne-
ceſſarium antecedens facultatem alienandi in caſibus non ex-
ceptis, ut fuit dictum in Imol. bonorum coram Pamphilio
impreſſa per Giovagn. *d. conſ. 44. n. 78. lib. 2.*

Ponderari etiam ſolet pactum, quod in caſu alienationis 90
debeat ſolvi laudemium, quia cum extranei tantum laude-
mium ſolvere debeant, ex tali pacto arguitur bona ad extra- 91
neos poſſe devenire Cephal. *conſ. 27. n. 19. & ſeq.* Gabr. *conſ.*
84. *n. 10. & 15. lib. 5.* Laderch. *conſ. 1. n. 15.* Anna *allegat. 106.*
n. 5. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. q. 66. n. 25. & ſeqq.* Ve-
rum quoniam dari poteſt caſus, ut etiam deſcendentes ſol-
vere teneantur laudemium, uti ſi res dividua ad plures æ-
quales in gradu delata, uni tantum per eos tribuatur, qui
aliis pretium refundat Cephal. *conſ. 195. n. 26.* & alii pleniſ- 92
ſime cumulati per Burſat. *conſ. 137. n. 7. & conſ. 181. n. 9.*
& ſeq. Inde ſequitur, ut prædictum argumentum parum vel
nihil urgeat, ut dixit Rota coram Bichio *dec. 483. n. 45.*

Prout etiam ponderari ſolet pactum affrancandi, ſi adſit
in inveſtitura, nam etiamſi affrancatio adhuc facta non ſit,
demonſtrat emphyteuſim tranſitoriam ad extraneos, cum 93
faciat, ut de contractu judicetur tamquam de emptione &
venditione Curt. Jun. poſt *conſ. 82. per tot.* Crot. *conſ. 72.*
n. 41. & 42. Ceph. *conſ. 329. n. 45. & 51.* Grat. *diſc. 477.*
n. 10. & ſeq. Cyr. *cont. 72. n. 11. & ſeq.* Rot. *dec. 524.*
n. 3. poſt Cenc. de Cenſ. Verum ad hoc quoque pactum
reſpondit Rot. *in d. dec. 483.* cor. Bichio *ſub n. 31.* dicens
quod ubi non fuit effectuatum, & non eſt neceſſarium, ſed 94
facultativum, nihil operatur ex Grat. *diſc. 477. nu. 56.* &
Rot. *dec. 359. n. 31. & 32. p. 5. rec.*

Facit quoque conjecturam, quod conceſſio ſit extraneo- 95
rum quoque favore facta, ſi non ſit pro modico Canone, ſed
pro penſione, quæ de tempore conceſſionis correſponderet
fructibus Ruin. *conſ. 161. n. 33. in fin. & ſeqq. lib. 2.* Rim.
Jun. *conſ. 461. n. 25.* Becc. *conſ. 3. n. 23. & 24.* Ceph. *conſ. 9.*
n. 12. Mantic. *de ta. lib. 22. tit. 19. n. 32. in fin.* Caval. *dec.*
316. n. 5. ad med. Gregor. *dec. 519. n. 3.* Burat. *dec. 434. n. 4.*
& ibi Add. Et procedere non modo quando penſio æquat 96
fructus, ſed etiam quando eſt mediocris, ita ut non poſſit
dici minima Gratian. *conſ. 128. n. 8. lib. 2.* Theſ. *dec. 20. n. 8.*
Surd. qui alios allegat *dec. 198. n. 3. verſ. & procedit.*

Verum dicta conjectura non ſufficit ſi ex verbis contractus
apparet eſſe emphyteuſim reſtrictam ad deſcendentes, ut reſ- 97
pondit Rot. cor. Bichio *dec. 483. n. 26. & in rec. deciſ. 664.*
n. 4. in fin. p. 1. & dec. 69. n. 4. & 5. & dec. 175. n. 9. & 13.

Et attenduntur etiam, faciuntque conjecturam circum- 98
ſtantiæ, uti ſi conceſſa res ſterilis & inculta vel ruinoſa ad
meliorandum, quia inde præſumitur, quod qui ſuſcepit cum
onere meliorandi, ſenſerit habere rem perpetuo & ad quoſ-
cumque tranſmiſſibilem, Bero. *conſ. 98. n. 13. & ſeq. lib. 1.* qui
quod hoc caſu ſi res fuit meliorata, dicitur conceſſio tranſi- 99
toria ad extraneos de ſui natura, non attentis verbis inveſti-
turæ, quia non debet emphyteuta excludi a fructu ſuorum
laborum Bec. *conſ. 3. n. 29.* ubi hoc tribuit favori, & privile-
gio culturæ Peregr. *conſ. 8. n. 18. lib. 3.* Altogr. *conſ. 22. n. 7.*
verſ. ſecundo qualitas ubi de domo, quæ indigebat reparatione
lib. 1. & idem de ſimili domo prius conſuluit Gabr. *conſ. 76.*
n. 10. & n. 14. & ſeqq. lib. 2. Mantic. *de tac. lib. 22. tit. 24.*
n. 16. & dec. 17. n. 3. & 5. & hinc argui conceſſionem do-
mus eſſe tranſitoriam ad quoſcumque ex eo quod eſſet in
Urbe, & facta paulo poſt excidium, ſeu deprædationem
ejuſdem ex quo tunc generaliter domus ſunt ruinoſæ, cen-
ſuit Rot. in Romana devolutionis domus 5. Januarii 1672.
§. *inſpecta præcipue, & §. ſuadent* cor. R. P. D. Matthejo.

Verum hoc argumentum non relevaret ſi adeſſet pactum 100
expreſſum de meliorando, & reſtrictio conceſſionis ad hæ-
redes ſanguinis, vel alias certas perſonas, quia tunc finita
per deficientiam perſonarum vocatarum emphyteuſi, non ex-
cluditur emphyteuta a fructu ſuorum laborum ex facto Do-
mini, ſed ex pacto convento, & proprio conſenſu, ut reſ-
pondit Rot. cor. Bich. *dec. 483. n. 10.* Prout etiam non re- 101
levaret, quod ab initio res fuiſſet ſterilis, & inculta, ſi poſtea
deventum fuiſſet ad ſecundam inveſtituram, & de tempore
factæ ſecundæ inveſtituræ, quæ eſſet attendenda res melio-
rata, & fructifera effecta fuiſſet, ut conſideratur *in eadem*
dec. n. 29. & in dec. 115. n. 10. & 11. p. 12. recent.

Attenditur etiam obſervantia, & ex ea arguitur emphy- 102
teuſim eſſe ad extraneos tranſitoriam, Ruin. *conſ. 161. n.*
33. & 34. lib. 1. Gabr. *conſ. 76. n. 16. lib. 2.* Giovagn.
conſ. 44. n. 74. l. 2. Millin. *dec. 245. n. 2. verſ. & videbatur*
in rec. dec. 381. n. 12. p. 5. & quod plurimum faciat
iſta obſervantia *dec. 452. n. 13. p. 9.*

Deducitur vero obſervantia ex inveſtitura præcedente ei, 103
de qua agitur, ſi enim erat tranſitoria ad extraneos, inno-
vata non præſumitur, nec ab ea receſſum creditur, Caſtr.
conſ. 142. n. 3. ver. non autem l. 2. Dec. *conſ. 390. n. 3.* Me-
noch. *conſ. 1. n. 124.* Surd. *conſ. 5. n. 62.* & alii late con-
geſti per Add. *ad dec. 26. n. 23. & ſeq. p. 4. rec.* & in Romana
Domus S. Euſtachii penes Giovagnon. *conſ. 44. n. 74. lib. 2.*

Sed hæc eſt præſumptio, quæ ceſſat, ubi ex tenore ſecundæ 104
inveſtituræ apparet, a prima receſſum Mantic. *de tacit. lib. 23.*
tit. 20. n. 22. Menoch. *conſ. 400. n. 3. dec. 555. n. 11. p. 2. rec.*
Bich. *dec. 483. n. 38. & ſeqq.* & licet hinc multæ quæſtiones
ſuper hoc, an, & quando dicatur receſſum, vel non, & mul-
ta propterea dici poſſent, tamen ne nimis divertam, remitto
lecto-

lectores ad Feudiſtas, & de materia emphyteuſis ex profeſſo
tractantes, & ſolum breviter, & generaliter dico, quod ubi
105 agitur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſi nova conceſſio eſt facta
ſine ſolemnitatibus, ſuperfluum eſt tractare de voluntate re-
cedendi, quia deficit poteſtas, quando receſſus eſt præjudi-
cialis ipſi Eccleſiæ, ſecus autem quando eſt ad ejus utilita-
tem, & commodum, Surd. *conſ.* 440. *n.* 48. Gabriel. *conſil.*
80. *n.* 26. *l.* 2. Royas *dec.* 402. *n.* 6. Bich. *dec.* 517. *n.* 21. *&*
106 *ſeq. in recent. dec.* 211. *n.* 25. *par.* 6. *& dec.* 112. *n.* 27. *par.* 21.
ſed ſuppoſita poteſtate debet apparere clare, & evidenter
& ex verbis neceſſario inferri voluntas, alias receſſum non
cenſetur late Surd. *conſil.* 5. *n.* 62. *& ſeq.* Gabr. *conſ.* 69.
n. 38. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 21. *n.* 15. Merlin.
deciſ. 150. *n.* 4. *&* 5. *& dec.* 872. *n.* 8.
107 Apparet autem ſi expreſſe aliquid additum, vel detractum
formæ antiquæ, & tunc dicitur nova conceſſio, Petr. de
Gregor. *de conceſſ. feud. p.* 5. *q.* 3. *n.* 19. Intrigliol. *de feud.
cent.* 2. *q.* 24. *n.* 60. *& ſeq.* Seraph. *dec.* 1362. *n.* 3. Et in iis
quæ expreſſe contradicunt primæ, non recipit interpreta-
108 tionem ab ea Bero. *conſ.* 71. *n.* 44. *lib.* 8. Mantic. *de tacit.
lib.* 23. *tit.* 22. *n.* 12. & in propoſito ſatis diceretur differ-
re a prima, circa ejus extenſionem ad extraneos, ſi in ſe-
cunda deficeret in ſtipulatione pro hæredibus, & ſucceſſo-
109 ribus clauſula ceterata, quæ aderat in prima Rot. *dec.* 321.
n. 14. *verſ. quoniam in poſterioribus p.* 11. *recent.*
110 Præterea obſervantia deducitur, etiam ex ſubſecutis poſt
inveſtituram, puta ſi res conceſſa quandoque tranſivit ad ex-
traneos, ſive per ſucceſſionem, ſiva per venditionem, & Ec-
cleſia non acceptavit devolutionem, ſed illos admiſit, etiam
tacite, uti recipiendo ab eis canones, Rota penes Giovagn.
conſ. 44. *n.* 74. *lib.* 2. Varum licet magnum indicium ſit admiſ-
111 ſio extraneorum titulo hæreditario ſuccedentium, leviſſimum
tamen eſt, quod deduci poteſt ex conſenſu præſtito aliena-
tioni inter vivos, quia paſſim præſtatur ab Eccleſiis ad effe-
ctum aſſequendi laudemium, tales enim alienationes non cen-
ſentur afferre præjudicium, ex quo pereat immutatur tan-
112 tum perſona emphyteutæ, ut conſideravit Rota coram Se-
raph. *dec.* 1290. *n.* 11. & in reliquis nihil innovatur conceſ-
ſio, Rot. cor. Zarate *dec.* 59. *n.* 17. niſi forte novo emptori
data eſſet nova inveſtitura expreſſe extraneos comprehendens,
quia tunc inde reſultaret obſervantia, & ex ea argumentum,
quod talis etiam eſſet antiqua, ut firmavit Rot. cor. Bichio
113 *dec.* 112. *n.* 17. *verſ. cumque conceſſa, & ſeq.* & idem eſſet,
ſi non fuiſſet proceſſum per viam novæ inveſtituræ, ſed per
viam conſenſus venditioni dati, quia etiam in ſimili conſen-
114 ſu ſolent inſeri pacta, ita ut dicatur renovatio inveſtituræ,
ac etiam nova conceſſio Caſtrenſ. *conſ.* 329. *n.* 2. *ver. ſed in ſe-
cunda p. lib.* 2. Magon. *dec. Luc.* 14. *n.* 44. Rot. *dec.* 669. *n.* 4.
verſ. imo ex diverſitate p. 1. *& dec.* 182. *n.* 1. *p.* 6. *rec.*
Eſt etiam alia circumſtantia valde notabilis, per quam em-
phyteuſis Eccleſiaſtica reputatur perpetua, & tranſitoria ad
quoſcumque contra dictam ejus naturam, videlicet, ſi non
115 appareat inveſtitura, ſeu conceſſio ab Eccleſia facta, ſed ſola
recognitio ipſius Eccleſiæ in dominam facta ab emphyteuta,
tunc enim licet in tali recognitione facta ſit conceſſio pro
recognoſcente, & ejus hæredibus, intelligitur etiam de ex-
traneis, quia debet Eccleſia eſſe contenta, quod acquiſierit
probationem ſui dominii, quod aliunde probare non pote-
rat, nec debet ulterius velle prætendere reſtrictionem em-
phyteuſis ad ſolos deſcendentes, ut tradunt Grat. *conſ.* 55.
n. 8. *in fin. lib.* 1. Burſat. *conſ.* 48. *n.* 22. *& conſ.* 92. *n.* 30. Rim.
Jun. *conſ.* 461. *n.* 31. *& ſeq.* Clar. *in §. emphyteuſis, qu.* 28. *n.* 8.
verſ. unum tamen ſcias, Mantic. *de ta . lib.* 22. *tit.* 19. *n.* 31.
Habui tamen in facto, & obtinui ſententiam ſuper devo-
lutione ex ſolo Inſtrumento recognitionis Eccleſiæ in Do-
minam abſque inveſtitura, ſed licet veniret contra Advoca-
tum de Primariis, adhuc numquam adducit dictam conclu-
116 ſionem, & quatenus adduxiſſet præcogitabam eam, non
tantum impugnare, quantum evitare, dicendo, non appli-
cari, quia prædicti Doctores loquuntur in caſu quo verba
recognitionis poſſunt intelligi de quocumque hærede, quod
ſecus erat in caſu illo, quia aderat pactum aperte repu-
gnans ſucceſſioni extraneorum.
117 Concluſio autem prædicta quod emphyteuſis Eccleſiæ præ-
ſumitur tranſitoria ad quoſcumque, ubi probetur per ſolam
recognitionem emphyteutæ, ea certius procedet, ſi conſtet,
quod bona non fuerint ab Eccleſia conceſſa, ſed per laicum
118 ipſi ſubmiſſa, & in emphyteuſim recepta, cum militet for-
tius dicta ratio; Quare ſan. mem. Urbanus Octavus præcepit
in ſtatu Urbini bona emphyteutica Eccleſiarum poſſe quo-
cumque titulo in extraneos transferri, nec valere Eccleſias
alienationes impugnare, ſed teneri eis conſentire eo quia in
eo ſtatu omnia fere bona ſunt emphyteutica, non quidem
conceſſa Laicis per Eccleſiaſticos, ſed quæ ipſi Laici ſubmiſe-
runt dominio Eccleſiæ ad evitandam illorum devaſtationem,
& confiſcationem propter inimicitias, & Bella, quæ tunc
vigebant, prout in Brevi, quod refertur per Rot. coram
119 Celſo *dec.* 192. *n.* 2. *& ſeq.* & eadem forte ratione emanavit
Conſtitutio Bonifaciana, quæ idem continet, & viget Fer-
rariæ relata per Anat. *deciſ. Ferrarien.* 10. de qua meminit
etiam Duranus *dec.* 252. & concordia quæ viget Ravennæ rela- 120
ea in ſtatut. *lib.* 4. *rap.* 14. de qua *in dec.* 94. poſt Merlin. *de legit.*
& ſimilis etiam conſuetudo Abbatiæ Farfen. de qua meminit
Rota coram Penia *dec.* 1192. *& dec.* 1221. *n.* 2. & eamdem vi- 121
gere conſuetudinem in Abbatia Nonantulæ, vidi his diebus
in relatione facta eujuſdam cauſæ per Vicarium illius Emi-
nentiſſimo Protectori, & de ſimili indidto ſan. mem. Inno-
cent. Octavi ſuper bonis emphyteuticis Cæſenæ, meminit 122
Rota in una Cæſenaten. emphyteuſis coram Meltio, quæ eſt
inter impreſſas poſt Salgad. *in labyrint. cred. dec.* 38. *n.* 10.
Ex prædictis igitur clauſulis, & pactis, ac aliis circum-
ſtantiis præcipue argui ſolet receſſum fuiſſe a natura emphy-
teuſis Eccleſiaſticæ, & facta conceſſio tranſitoria ad quoſ- 123
cumque extraneos, ſed non deſunt, etiam quæ arguunt con-
trarium. Et ad hunc effectum præcipue ponderari ſolet prohi-
bitio alienationis, quia ipſa ad extraneorum excluſionem di- 124
recto tendit, ut dicit Rot. cor. Bich. *dec.* 483. *n.* 21. & eſt adeo
efficax, ut virtutem clauſulæ *ad habendum* per quam dictum
eſt ſupra effici emphyteuſim Eccleſiaſticam ad extraneos tran-
ſitoriam, infringat, & elidat. Bald. *conſ.* 465. *n.* 5. *lib.* 5. Grat.
diſc. 344. *n.* 21. Sperel. *dec.* 120. *n.* 50. Rot. *dec.* 74. *n.* 12. *&*
deciſ. 212. *n.* 8. *& ſeqq. p.* 6. *& deciſ.* 423. *n.* 20. *& ſeqq. p.* 9. 125
recent. & idem eſt de clauſula *quibus dederis*. Dec. *conſ.* 172.
n. 3. *verſ. quarto & ultimo*, & de clauſula *in perpetuum*. 126
Rot. *deciſ.* 321. *n.* 8. *part.* 11. *recent.* & generaliter de omni-
bus clauſulis Rot. *dec.* 221. *d. n.* 8. *par.* 6. & coram Bichio
dec. 483. *n.* 22. *& n.* 24. *& d. dec.* 321. *n.* 9.
Non deſunt tamen etiam contrarium volentes, quod ſci- 127
licet non ſit verum, ut per prohibitionem alienandi cenſea-
tur receſſum a facultate transferendi in extraneos per clau-
ſulas præcedentes conceſſa, & reddunt rationem, quia in-
duceretur ſuperfluitas, imo ſubitanea correctio, & repugnan-
tia in ſermone contra regulas juris, ut ſignanter conſideravit
Rot. *in dec.* 287. *n.* 2. *verſ. fuit reſponſum p.* 2. *rec.* unde qua-
tenus a prima opinione non ſit recedendum, prout facile
recedi non debet, cum ſit communiter recepta, ſaltem ta-
men moderanda eſt, ut procedat, quatenus non poſſit dari 128
conciliatio reſtringendo ipſam prohibitionem, ut operetur
quidem, ſed relinquat etiam aliquid operari clauſulas, &
alia verba contractus, quæ indicent eum eſſe tranſitorium,
etiam ad extraneos ſi agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica,
& ſi agatur de laicali, vel locatione, ſumenda erit inter-
pretatio, ut quanto minus fieri poſſit, cenſeatur receſſum
ab earum natura tranſeundi ad quoſcumque, ac proinde ſi 129
prohibita ſit venditio, aut alia alienatio intelligitur de alia
ſimili, prout ſui natura importat dictio, *alia*, & ſic reſtrin-
gitur prohibitio ad alienationes inter vivos, & remanet il-
læſa facultas tranſmittendi ad quoſcumque extraneos per
viam ultimæ voluntatis, vel ſucceſſionis ab inteſtato Soc.
Jun. *conſ.* 97. *n.* 58. *& ſeq. lib.* 2. Hond. *conſ.* 13. *n.* 11. 130
& ſeq. lib. 2. Berdel. *conſ.* 66. *n.* 8. *& ſeqq.* Grat. *diſcept.*
245. *n.* 34. Surd. *dec.* 124. *n.* 4. *& ſeqq.* Quod facilius pro-
cedit in emphyteuſi, quia in ea etiam de jure eſt magis
prohibita alienatio inter vivos, quam in ultima voluntate,
ut conſiderat Rot. *deciſ.* 262. *n.* 3. *p.* 2. *rec.*
Et quidem ſemper ſumenda eſt interpretatio pro evitanda 131
contrarietate pactorum late Oſaſch. *dec.* 164. *n.* 4. *verſ. adver-
tendum*. Sperell. *deciſ.* 120. *n.* 23. ac proinde dummodo digno- 132
ſcatur ex aliis conceſſio facta pro quibuſcumque hæredibus,
prohibitio alienationis erit reſtringenda, ut procedat in alie-
natione titulo ſingulari, ut firmavit Gabr. *conſ.* 76. *n.* 17.
lib. 2. & ſecutus eſt Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 19. *n.* 36.
Et licet in prohibitione alienandi exiſtente in contractu
emphyteutico Eccleſiæ comprehendatur quæcumque aliena- 133
tio, etiam per viam inſtitutionis hæredis aliam quamcum-
que ultimam voluntatem, ut conſuluit Altobrand. *conſ.* 40.
n. 9. *lib.* 1. & tamquam veriorem, & communiorem ſecuta eſt
Rota *dec.* 209. *n.* 16. *p.* 10. *& dec.* 175. *n.* 13. *par.* 23. *rec. & ſen-
ſit* Bich. *dec.* 483. *n.* 46. tamen iſta opinio procedit ſi agatur de 134
emphyteuſi, quæ dignoſcatur aliunde reſtricta ad deſcenden-
tes, prout loquuntur præfatæ deciſiones, vel ubi aliunde di-
gnoſcitur prohibita alienatio per ultimam voluntatem, ut in
caſu in quo conſuluit Aldobrand. non autem ubi aliunde con-
ceſſio dignoſcitur ad quoſcumque hæredes tranſitoria, & ſuf-
ficeret agi de locatione perpetua, quamvis ab Eccleſia con-
ceſſa, ut recedendo a prædicta *dec.* 175. *p.* 23. reſpondit Ro-
ta in eadem cauſa Romana Caſalis mediæ viæ 15. Maji 1662. 135
cor. R. P. D. Bevilaqua *præcipue in §. nec his adverſari*.
Præterea reſtringitur dicta opinio, quod prohibitio alie- 136
nandi infringat vim clauſulæ facultatem alienandi conceden-
tis, ut procedat quando prohibitio eſt abſoluta, ſecus au-
tem quando eſt qualificata, uti alienandi ſine conſenſu, quia
tunc remanet virtus clauſulæ, ut valeat alienari cum conſen-
ſu, ut cenſuit Rot. cor. Merlin. *dec.* 699. *n.* 17. *verſ. attamen* 137
quæ eſt etiam *in rec. deciſ.* 714. *n.* 27. *p.* 4. *com.* 3. & ſecuta
fuit Ro . coram Dunoz. Jun. *dec.* 760. *n.* 16. *poſt princ. verſ. &
quamvis*. Quod certius procedit ſi facta ſit prohibitio cum
duplici negativa, videlicet, quod conductor non valeat alie- 138
nare niſi cum conſenſu, ut declarant Grat. *diſc.* 416. *n.* 4. &
Rot. cor. Eminentiſſimo Otthobono *dec.* 165. *n.* 50. *& ſeqq.* ea
ratio-

ratione quia duæ negativæ affirmant, & ſic videtur aperte conceſſi facultas alienandi cum conſenſu *l. duobus, 238. ff. de ve b. ſignif.* Rim. Jun. *conſ. 757. n. 9. dec. 167. n. 36. & dec. 639. n. 2. p. 1. & dec. 495. n. 3. p. 2. recent.* quod ſecus eſt ubi prohibitio alienationis eſt per negativam unicam, uti ſi dictum, quod non poſſit alienare ſine conſenſu, Rot. cor. Bich. *dec. 483. n. 41.* ubi quod idem procedit etiam ſi additum fuiſſet, & niſi ſatisfacto Domino de Laudemiis, *& in rec. dec. 427. n. 20. & ſeq. p. 9.* Quamvis in eiſdem terminis, ubi ſcilicet dictum erat, abſque conſenſu adhuc, non cenſeri oblatam facultatem alienandi cum conſenſu, ſenſerit Buratt. *dec. 206. n. 23.* & Merlin. *dec. 699. n. 17. verſ. attamen.*

139 Et idem eſt de aliis pactis præſeferentibus conceſſionem non eſſe perpetuam, uti ſi dictum fuerit, quod finita emphyteuſi, res revertatur cum omnibus melioramentis, quod ex tali pacto reſtringatur vis, & effectus clauſulæ *ad habendum* tradit Sperell. *dec. 120. n. 23.* & ponderavit etiam Rot. *dec. 294. n. 8. verſ. item ibi p. 2. recent.*

Facilius autem admittenda erit ſupradicta reſtrictio virtutis clauſulæ *ad habendum*, & aliarum mediante prohibitione alienationis, vel aliis pactis ſubſequentibus, ſi in ipſa 140 facultate alienandi, vel immediate poſt clauſulas præfatas eam importare valentes, additæ ſint dictiones reſtrictivæ ad pacta ſubſequentia, uti ſi dictum, *cum pactis infraſcriptis*, cum iſta ſint verba reſtrictiva, & coerceant vim clau- 141 ſulæ ad habendum, & aliarum, Merlin. *dec. 583. n. 9. prope fin. ver. & verba etiam illa, & in rec. dec. 211. n. 10. p. 6.* & in Bononien. ſeu Ferrarien. Emphyteuſis 5. Decemb. 1670. *§. quibus tamen*, cor. Reverend. D. meo Calataju, & de verbis *modo infraſcripto*, quod faciant dictam clauſulam nihil operari Coccin. *dec. 75. n. 10.*

Et idem, quod operantur verba reſtrictiva ad pacta ſubſequentia, operabuntur etiam pacta reſtrictiva ad naturam 142 contractus, quatenus juxta eam bona non valeant in extraneos transferri, uti ſi poſt clauſulam *ad habendum*, & facultatem alienandi, addita ſint verba, *ſecundum naturam hujuſmodi inſtrumentorum*, quod tunc dicta facultas reſtringatur, & operari non poſſit, ut emphyteuſis Eccleſiaſtica ad extraneos tranſeat. Sperell. qui alios allegat *dec. 120. n. 51.* Merlin. *dec. 638. n. 4. ad fin.* Duran. *dec. 212. n. 21. & 22.* & idem ſi dictum, & prout de ſimilibus fieri ſolet, Seraph. *dec. 794. n. 8. in rec. dec. 55. n. 8. & 9. p. 10.* & in dicta Bonon. ſeu Ferrarien. emphyteuſis.

143 Verum non propterea cenſeri debet in totum evacuata virtus clauſularum, facultatem alienandi præſeferentium, ſed ſumi debet intemperatio pro conciliatione in quantum fieri poteſt, & pro evitanda totali correctione ſubitanea, & ſic adhuc reſtringenda erit prohibitio alienationis, ut dictum fuit ſupra, *dec. 287. n. 2. ver. fuit reſponſum p. 1. rec.* & maxime ſi ſubſequentes diſpoſitiones per dictas clauſulas præſervatæ, apertiſſimam prohibitionem alienandi in quolibet caſu non contineant Rot. cor. Bich. *dec. 610. n. 35.*

Et hæc dixiſſe ſufficiat circa naturam emphyteuſis Eccleſiaſticæ, ut finiatur per finem tertiæ generationis, & quando cenſeatur ab ea receſſum, cætera, quæ hic dici poſſent, videre ſi quis cupiat, adire poterit tractantes ex profeſſo materiam emphyteuticam, ac etiam feudiſtas, qui multi ſunt, 144 & viri doctiſſimi, nam locatio in hoc propoſito differt ab emphyteuſi, eſt enim ſui natura tranſitoria ad hæredes quoſcumque *l. viam veritatis, C. locat. §. fin. inſtit. eod. tit.* adeout 145 quatenus alias tempus locationis duret, prætendi non valeat eam expiraſſe ex quo finivit generatio, etiam ſi agatur de locatione rei Eccleſiæ Ruin. *conſ. 161. n. 21. & ſeq. lib. 1.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 19. n. 17.* Buratt. *dec. 334. n. 4.* Rot. *dec. 268. n. 1. p. 12. & dec. 175. n. 16. p. 13. rec.*

Placuit tamen prædicta de emphyteuſi annotare, quia ſunt quotidiana, & etiam utiliſſima huic materiæ locationis non ſolum propter generalem ſimilitudinem, & affinitatem horum contractuum, ſed etiam quia in locatione diſcutiuntur ſæpe verba contractus, ejuſque clauſulæ, & circumſtantiæ ad dignoſcendum, an partes ſenſerint eam eſſe perpetuam, & tranſitoriam ad quoſcumque, vel aliquo modo reſtrictam, & quæ dicta ſunt in propoſito emphyteuſis, ut plurimum applicari etiam poterunt ad id dignoſcendum in locatione, ſingula ſingulis congrue referendo, nulli enim dubium, 146 quod ſi dignoſcatur voluntas contrahentium locationem non debere tranſire ad extraneos, vel reſtringi ad certas generationes, erit attendenda, & ſervanda per regulam generalem, quod maxime ſpectandum ſit, quod inter utramque partem conventum fuerit in hoc contractu *l. ex l. 53. in princ. verſ. reſpondi, ff. loc. & in propoſito* plene Rot. *dec. 275. n. 7. p. 13. rec.*

Præterea dicta notitia naturæ emphyteuſis Eccleſiaſticæ diverſæ a locatione, eſt neceſſaria, in hoc præcipue propoſito, ad dignoſcendum, an argumenta quæ fiunt ab una ad aliam, valeant, & an auctoritates, in terminis emphyteuſis loquentes, bene allegentur ad defenſionem cauſarum locationis prout ſæpe fit, quia facilius inveniuntur, cum ſæpius controver- 147 tatur finis emphyteuſis, & ideo plures de ea inveniantur deciſiones, & conſilia, aliæque auctoritates, & ecce exemplum in caſu quo locatio facta erat. Paulo in tertiam generationem, contigit dubitare, an pro una generatione computari deberet ipſe Paulus, & pro affirmativa adducebatur celebris diſtinctio, quod aut adeſt aliquod verbum, per quod appareat diſtincta perſona primi acquirentis ab aliis, uti ſi dictum, tertiam ipſius generationem, & tunc non computatur ipſe acquirens, aut vero tale verbum non adeſt, & tunc computatur & ipſe, quam diſtinctionem fuiſſe Bartoli refert Bald. *in Auth. ſi quas ruinas, n. 4. C. de Sacroſ. Eccl.* & eam ſequuntur Caſtr. *n. 4.* Anchar. *in clement. 1. n. 28. de pæn.* Alex. *conſ. 110. n. 18. lib. 3.* Verall. *dec. 17. n. 3. & dec. 18. & dec. 113. par. 2.* Et eſſe veram, & magis communiter receptam, aliis pluribus cumulatis teſtatur Ciarlin. *contr. 105. n. 121. verſ. ſed verior.* Adden. ad Buratt. *dec. 602. n. 25.* Merlin. *deciſ. 420. n. 1. & ſeq.* Ubald. *dec. 338. n. 2.*

Verum ego dixi, & placuit, quod dicta diſtinctio, ut pluri- 148 mum ſit in emphyteuſi Eccleſiæ, & in ea procedit ex illa ratione, quia ejus natura eſt, ut non tranſeat ultra filios, & nepotes *d. §. emphyteuſim.* Auth. *de non alienand. aut permutan.* & ideo ubicumque verba ad illos reſtrictionem pati poſſunt, ſemper ad eos ſunt reſtringenda, ut ſupra dictum fuit, unde nil mirum ſi ad eos reſtringi debeant etiam dicta verba, uſque in tertiam generationem, ut conſideravit Gabr. *conſ. 60. n. 2. & ſeq. lib. 2.* Rot. coram Merlin. *deciſ. 420. n. 8. ver. qua certiora, & ſeqq.* Talem enim intellectum patiuntur ſi deficiat dictio, *ipſius*, ſecus autem ſi talis dictio adſit ex ſupradictatis, & bene etiam firmat Altogr. *conſ. 12. n. 35. & 36. lib. 2.*

Verum ſi agatur de locatione, vel etiam de emphyteuſi laicali, quia iſti contractus ſui natura ſint tranſitorii ad quoſcumque, debemus accipere verba in ſui propria ſignificatione, imo in lata, ut quanto magis fieri poteſt, cum ipſa natura tranſeundi ad quoſcumque conformentur, prout diſtinguendo ſupradictum fuit. Et proprie loquendo in præfato caſu, Paulus non poteſt venire in illis verbis, ad tertiam generationem Gabr. *d. l. conſil. 68. n. 3. lib. 2.* & ratio eſt, quia ipſe eſt cauſa, & origo generationis, & ideo in ea non connumerandus Bald. *conſ. 375. n. 2. ver. in contrarium lib. 4.* & aliis adductis Gratian. *diſcept. 88. n. 28.* & plenius Altogr. *conſ. 12. n. 1. lib. 2.* Rota *dec. 218. n. 1. & dec. 220. n. 1. & 2. p. 4. divers.* Nec iſta diſtinctio inter emphyteuſim Eccleſiaſticam, locationem ab Eccleſia factam, vel emphyteuſim Laicalem deſtituta eſt auctoritate, nam eam tenuit ſignanter Bald. *in l. defuncto num. 2. Cod. ad Tertull.* Caſtrenſ. *conſ. 308. n. 1. lib. 2.* Gabr. *de jure emphyt. concl. 5. n. 6.* Ciarlin. contr. 105. *num. 125.* & ſenſit Gabr. *dict. conſ. 68. n. 2. & ſeq.* Rota *in dict. dec. 420. n. 8. verſ. qua certiora & ſeqq.* coram Merlino.

Quod certius eſt dicendum ubi verba contractus ſunt *pro* 149 *ſe, & deſcendentibus ſuis uſque in tertiam generationem*, quia hoc caſu, generatio magis relata videtur ad deſcendentes, magiſque conſideratus videtur primus acquirens, tamquam cauſa, & origo generationis, nam alias ubi ſimpliciter dicitur, ad tertiam generationem, etiam in locatione conſiderari poteſt generatio in abſtracto, & abſolute, non autem reſpective, & tamquam generatio certæ perſonæ, itaut tot terminos, & gradus conſtituat, quot ſunt perſonæ, & ſic in tertia perſona terminanda ſit conceſſio, prout *ex deciſ. Capellæ Tholoſanæ* penes Papon. *conſ. 86. n. 14. & ſeqq.* conſideravit Rota *dec. 420. n. 4. ver. rationque differentia* coram Merlin.

Item certior erit opinio, quod in tertia generatione non 150 comprehendatur primus acquirens, ſi dictum fuerit, *ad tertiam generationem completam.* Nam licet in emphyteuſi Eccleſiaſtica aliqui teneant verbum illud, *completam*, non ſufficere ad hoc, ut in tertia generatione comprehenſus remanere non debeat primus acquirens, ut ſignanter late Gabr. *conſ. 68. n. 1. & ſeq. lib. 2.* Ruden. *reſ. 16. n. 45.* Roſental. *de feudis cap. 7. concl. 23. n. 5. ad fin.* & aliqui dubitent, ut Honded. *conſ. 54. n. 11. lib. 1.* Merl. *dec. 454. n. 3.* Tamen communis eſt in contrarium, ut teſtatur Clar. *in §. emphyteuſis, qu. 34. verſ. idemque*, Altograd. *conſ. 12. n. 8. lib. 2.* Ciarlin. *contr. 105. n. 125. ver. vel procedunt* Rot. *dec. 218. num. 3. & ſeq.* ubi ſive dicat completam, ſive finitam, *& dec. 220. n. 2. par. 4. div. & dec. 305. n. 2. par. 1. rec.*

E contra ubi dictum fuit *uſque ad tertiam generationem* 151 *ab ipſo inchoandam* ipſum primum acquirentem, a quo inchoatur eſſe computandum, & conſtituere primam generationem, bis voluit Rota in eadem cauſa Romana Caſalis Veteris coram R. D. meo Albergato *dec. 34. n. 10. & ſeq. dec. 402. n. 3. & 4. par. 12. rec.* Sed quidquid ſit in emphyteuſi Eccleſia- 152 ſtica, de qua ibi propter dictam ejus naturam, quam conſiderat prima deciſio, in locatione, & emphyteuſi laicali, dictus intellectus pateretur difficultatem, quia dictio illa, *ab* denotat terminum, a quo, & ſui natura eſt excluſiva ipſius termini Gloſ. *in cap. ſtatutum de præbend. in 6.* Caſtren. *in* 153 *l. 1. n. 2. ff. ſi quis cautior.* Alex. *conſ. 42. n. 5. verſ. quia ſtatutum lib. 3.* Magon. *dec. Flor. 8. n. 7. verſ. & maxime* Rot. *dec. 710. n. 4. par. 1. div.* licet ex ſubjecta materia, aliiſ- 154 que rationibus poſſit etiam ſtare incluſive, ut late tradit Gonzal. *ad reg. 8. Canc. Gloſ. 22. §. 1. n. 23. & ſeq.*

Sic

Digitized by Google

Sic ubi fuiſſet additi aliqua dictio taxativa, puta ſi dictum
155 fuiſſet, *ad tertiam generationem tantum*, reſtringetur conceſſio, ut comprehendat primum acquirentem, ejuſque filios, & nepotes, ac remaneant excluſi pronepotes Rim. Jun. *conſ.* 257. *n.* 33. *&* 34. Cald. *de jur. emphyt. lib.* 1. *q.* 11. *n.* 25. Viv. *dec.* 499. *n.* 13. Rot. coram Merlin. *dec.* 454. *n.* 9. *& ſeq.* ubi etiam ſi dicat tertiam generationem maſculinam tantum, quia adhuc dictio, *tantum*, refertur generationi, non qualitati maſculinæ. Sed & hoc facilius admittendum erit in emphyteuſi Eccleſiaſtica; ex ſæpe dicta ratione differentiæ inter eam, & locationem, nam illa dictio *tantum* vere referri poteſt ad qualitatem maſculinitatis, ut conſideravit Rot. coram Seraph. *dec.* 2326. *n.* 5. *prope fin.*

Controverſia autem eſt ſi dictum fuerit *pro ſe, filiis, & ne-*
156 *potibus, uſque in tertiam generationem*, utrum hoc caſu intelligatur comprehenſus primus acquirens in tertia generatione, itaut verba, uſque in tertiam generationem, reſtringantur ad perſonas nominatas, & non comprehendant pronepotes, vel contra, & non eſſe faciendam talem reſtrictionem conſuluit Bart. *conſ.* 77. *n.* 2. *&* 3. *lib.* 2. *& ſequitur* Alex. *conſ.* 120. *n.* 16. *lib.* 3. Ruin. *conſ.* 166. *n.* 6. *& ſeq. lib.* 1. Rim. Jun. *conſ.* 167. *n.* 4. *&* 5. Altograd. *conſ.* 12. *n.* 11. *& ſeq. lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 25. Amic. *de jur. emphyt. q.* 58. *n.* 21. & rationem reddunt communiter præcitati DD. quia alias verba illa, *uſque in tertiam generationem*, eſſent omnino ſuperflua, & nihil operarentur, quod non eſt dicendum *l. ſi quando in princ. ff. de legat.* 1. *l. ult. C. de donat. inter vir. & uxor. cap. ſi papa de privil. in* 6.

157 Contrariam vero opinionem tenuit Caſtrenſ. *conſ.* 338. *n.* 2. *lib.* 2. Mareſcot. *variar. reſol. c.* 53. *n.* 2. *lib.* 2. Adden. *ad dec.* 199. *n.* 103. *& ſeqq. p.* 8. *recent.* Merlin. *dec.* 42. *n.* 13. *verſ. ſecundo, & ex hoc* ubi quod ceſſat omnis difficultas in iſto caſu, quia dum ſunt expreſſæ certæ perſonæ, verba illa, uſque in tertiam generationem, ſtant demonſtrative, non autem augent diſpoſitionem, & plene Coccin. *deciſ.* 2194. *n.* 19. *& ſeqq.*

158 Sed poterit etiam controverſia componi cum eadem diſtinctione inter emphyteuſim Eccleſiaſticam, & locationem, idque eadem ratione diverſitatis, ſupra ſæpius adducta, quod videlicet, cum verba præfata non ſint ſatis aperta, ſed dubia, ex adductis hinc inde per DD. in emphyteuſi Eccleſiaſtica non poteſt per ſimilia verba cenſeri receſſum ab ejus natura, non tranſeundi ultra nepotes, quod ſecus eſt in locatione: animadvertendum tamen dictam ſecundam opinionem
159 reſtringentem conceſſionem ad filios, & nepotes, procedere, quando eorum expreſſioni addita ſunt verba, uſque ad tertiam generationem, abſque copula, &c. ſecus autem e contra, videlicet, ſi dictum, pro ſe, filiis, & nepotibus, & uſque in tertiam generationem, quia tunc dictio illa, *&*, ſtat augmentative, & operatur venire pronepotes, ut tradit ipſe Caſtrenſ. *in d. conſ.* 338. *n.* 2. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 25. *n.* 27. Add. *ad d. dec.* 199. *n.* 104. *p.* 8. *recent.* Merlin. *dec.* 420. *n.* 15. e contra vero ceſſante illa dictione, *&*, non ſufficeret pro comprehenſione pronepotum, verbis illis, uſque in tertiam generationem, additam fuiſſe dictio-
160 nem illam, *completam*, hoc caſu expreſſioni filiorum, & nepotum Adden. ad Burat. *dec.* 601. *n.* 27. *verſicul. etiam ſi* Merlin. *dec.* 420. *n.* 15. Dunozet. Jun. *dec.* 51. *n.* 7. *&* 8. ubi ultra dictionem, *completam*, aderat etiam dictio, *ipſius*, ſeu *ipſorum*, facta enim conceſſione pluribus pro ſe, filiis, & nepotibus, additum fuerat, uſque ad ipſorum, & cujuslibet ipſorum tertiam generationem completam, & tamen Rota cenſuit conceſſionem reſtringi ad perſonas expreſſas.

161 Cæterum ubi adſit obſervantia circa comprehenſionem, vel non comprehenſionem pronepotum, in præfatis, & ſimilibus caſibus, plurimum attendenda erit Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 25. *n.* 31. *dec.* 518. *per tot. par.* 4 *diverſ.* Merlin. *dec.* 454. *n.* 2. & fortius, ſi adſint alia inſtrumenta, in quibus comprehenſi ſint pronepotes, & illud de quo agitur habeat ad ea relationem, tunc enim erit juxta illa intelligendum Ubald. *dec.* 138. *n.* 3. Gregor. *dec.* 522. *n.* 8. *& ſeqq.* vel ſi ita antecedenter tractatum, ut comprehenderentur, &
162 inhærendo tractatui, facta fuit conceſſio in ſe obſcura *dec.* 305. *n.* 3. *par.* 1. *recent.* niſi forte relatio eſſet facta, quoad conceſſionem tantum, & non etiam, quo ad perſonas, ut in caſu ſuo conſideravit Rot. coram Merlin. *dec.* 420. *n.* 16. *verſ. quia in caſu*, & etiam coram Ubaldo *dict. dec.* 338. *n.* 10.

163 Quæri etiam hic poſſet ſi locatio ſit facta ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, quando finire debeat, & videtur beneplacitum durare debere pro alio eodem tempore, quo fuit expreſſa, & non ultra, quia menſura temporis prorogati, regulariter loquendo, non debet eſſe major menſura temporis principalis, ut dicit Bald. *in conſil.* 101. *prope fin. verſ. venio ad quartum, lib.* 3. & de conceſſione officii dicto modo facta Afflict. *in cap.* 1. *column. fin. quib. mod. feud. conſtit. pot.* & præciſe in locatione facta per duodecim annos, deinde ad beneplacitum conductorum late Soccin. Jun. *conſ.* 63. *n.* 3. *& n.* 6. *& ſeqq. lib.* 2.

Præterea locatio prædicta, facta pro tempore, quo unus ex contrahentibus voluerit, vel ad ejus beneplacitum, aut arbitrium, per mortem ejuſdem expirat, quia voluntas, &
beneplacitum alicujus, eo mortuo, finitur *cap. ſi gratioſe* 164
de reſcript. in 6. Rot. *dec.* 651. *n.* 2. *part.* 2. *recent.* & coram Bichio *dec.* 256. *n.* 2. & in ſpecie de locatione facta, quoad is, qui locaſſet vellet, eſt text. *in l. locatio*, 4. *ff. locat.* & de facta ad beneplacitum conductorum late Soccin. Jun. *d. conſ.* 63. *n.* 10. *& ſeqq. lib.* 2.

Poſſet etiam hic quæri de locatione facta duobus, ſeu quæ uni facta in duos tranſivit, puta duos filios, vel hæredes, ſeu nominatos, an ſi ad vitam, vel generationem facta ſit, & unus decedat, vel ejus generatio finiatur, ejus pars devolvatur, vel alteri accreſcat, ſed hoc dictum eſt ſupra *in cap.* 26.

Sic etiam quæri hic poſſet quomodo probetur eveniſſe tempus, vel caſum finis locationis, & ſignanter an, ubi conceſſa eſt res alicui ad lineam, vel ad aliquas generationes, pro convincendo fine conceſſionis ſatis ſit probare illum obiiſſe, dum non appareat eum filios habuiſſe, vel probanda etiam ſit hæc negativa, quod filios non habuerit, ſed de hac quæſtione loquar *in c. ult. n.* 333.

De fine locationis, & expulſione conductoris propter malum uſum rei conductæ, & ejus deteriorationem.

S U M M A R I U M.

1 *Conductor male verſatus in re conducta poteſt a locatore expelli, & in re privari.*
2 *Ampl. procedere in qualibet re tam ſtabili quam mobili.*
3 *In locatione ſenſetur conventum cum conductore, ut bona fide utatur.*
4 *Privatio rei propter malum uſum non eſt proprie pæna.*
5 *Privationi rei conductæ propter malum uſum, ut ſit locus, tria copulative requiruntur.*
6 *Requiritur quod damniſicet rem in proprietate non in ſolis fructibus.*
7 *Decl. non procedere in locatione pro certa rata fructuum, quia tunc ſufficit damnum in fructibus.*
8 *Decl.* 2. *ſufficere damnum in fructibus ſi eſt duraturum poſt tempus conductionis.*
9 *Omiſſio amputandi vites dat cauſam expellendi conductorem.*
10 *Arbores cadere non permittitur conductori.*
11 *Adverſus conductorem cadentem arbores dantur plura remedia.*
12 *Et poteſt etiam expelli a re conducta.*
13 *Decl. non procedere in emphyteuſi laicali.*
14 *Secus ſi Emphyteuta fuit monitus ne caderet, & non deſtitit.*
15 *Contrarium quod emphyteuta poſſit expelli propter inciſionem arborum.*
16 *Domum devaſtans emphyteuta expellitur.*
17 *Deteriorans rem conductam non excuſatur dicendo in alia parte melioraſſe.*
18 *Arbores veteres cadendo, & alias ſubrogando excuſatur.*
19 *Ampl. ut poſſit expelli emphyteuta pro caſione arborum, quas ipſe plantavit vel devaſtationem domus quam ipſe ædificavit.*
20 *Contrarium in conductore ad longum tempus.*
21 *Secus ſi aliter inter partes conventum ſit, vel adſit pactum quod locatio non egrediatur terminos locationis ſimplicis.*
22 *Requiritur ſecundo ut conductor poſſit expelli propter malum uſum, quod deterioratio rei non ſit modica, ſed conſiderabilis.*
23 *Quando dicatur conſiderabilis remittitur arbitrio Judicis.*
24 *Arbitrium Judicis non debet eſſe effrenatum, ſed regulandum a jure, vel ratione aliqua.*
25 *Deterioratio, & malus uſus rei conductæ conſiderandus habito etiam reſpectu ad qualitates perſonarum.*
26 *Si Conductor ſit perſona Eccleſiaſtica, & conducat meretrices in domum conductam, dicitur male utens, & poteſt expelli, ſecus ſi ſit Scholaris.*
27 *Lim. ut poſſit etiam ſcolaris expelli ratione honeſtatis conductoris, vel vicinorum.*
28 *Rei qualitas attenditur ad dignoſcendum an damnum ſit conſiderabile.*
29 *Si domus ſit in lupanari, vel ad talia conſueta, non eſt conſiderabilis introductio meretricum.*
30 *Si prædium locatum ſit magnum, & arboribus abundans, non eſt conſiderabilis inciſio duorum, vel trium earum.*
31 *Arborum qualitas conſideranda eſt, & præcipue an ſint frugifera ad effectum dignoſcendi ſi per earum inciſionem locus ſit expulſioni.*
32 *Inciſio arborum ſylvæ cæduæ non eſt deterioratio in proprietate.*
33 *Conductor ad longum tempus poteſt in re conducta aliquid amplius facere quam conductor ad breve.*
34 *Emphyteuta introducens meretrices in domum emphyteuticam non propterea poteſt expelli.*

35 Em-

35 *Emphyteuta Eccleſiæ propter deteriorationem expellitur.*
36 *Secus eſt in Emphyteuta laicali ſecundum aliquos.*
37 *Contraria eſt communis.*
38 *Decl. hanc contrariam procedere in deterioratione magna ultra tempus conceſſionis duratura.*
39 *In emphyteuſi Eccleſiæ minor deterioratio ſufficit, quam in laicali ad hoc ut ſit locus expulſioni emphyteutæ.*
40 *Pactum quod res debeat meliorari, & non deteriorari, operatur ut minor deterioratio ſufficiat, ad hoc, ut conductor, ſeu emphyteuta expelli poſſit.*
41 *Idem operatur promiſſio utendi arbitrio boni viri.*
42 *Stante dicta promiſſione, ſufficit inciſio duarum arborum.*
43 *Maxime ſtante juramento, quod debet ſervari præciſe.*
44 *Juramentum non ampliat diſpoſitionem, ſed reſtringitur ad terminos illius.*
45 *Requiritur ut ſit locus expulſioni ob malum uſum quod deterioratio rei evenerit dolo conductoris, vel culpa ſaltem levi, non autem leviſſima.*
46 *Incendium ſubſecutum in re conducta, non eſt cauſa expellendi colonum.*
47 *Declara quod non ſufficiat leviſſima in omittendo, ſecus in committendo.*
48 *Intellige ſi ex culpa leviſſima in committendo reſultet damnum conſiderabile.*
49 *Deterioratio unius rei ex pluribus conductis ſufficit ad expulſionem ab omnibus.*
50 *Deteriorans in parte excuſatur ab expulſione ex eo, quod melioravit in alia.*
51 *Expulſio ob deteriorationem nocet etiam ſucceſſive vocatis.*
52 *Decl. procedere niſi conductor deterioraverit in fraudem aliorum.*
53 *Expulſo conductore propter deteriorationem deberi mercedem pro toto tempore tenent aliqui.*
54 *Alii tenent deberi tantum pro tempore præterito.*
55 *Alii diſtinguunt, ut male verſatus abſque damno rei teneatur ad totam penſionem, male autem verſatus cum damno non teneatur ad totam penſionem, ſed ad damna.*
56 *Alii tradunt conductorem expulſum ab Eccleſia totam mercedem ſolvere debere, ſecus expulſum a privato.*
57 *Verior autem videtur opinio dominum non debere ſentire damnum aliquod, neque in re, neque in mercede, ſed neque ſentire lucrum recipiendo duplicatas mercedes.*
58 *Et ſufficit, quod poſſit mercedes ab alio conſequi ad hoc ut eas petere non valeat a conductore expulſo.*
59 *Expulſioni ob malum uſum locus eſt domino volente tantum.*
60 *Et poteſt eam remittere, & quando cenſeatur remiſſa relative.*

CAPUT LIV.

CONductorem debere bene uti re conducta dictum eſt ſupra *c. 29.* ubi etiam in principio diximus, quod inter alia remedia competentia locatori adverſus male utentem, unum eſt, quod poteſt conductorem expellere, & reſervavimus hic de tali expulſione, & fine locationis loqui, reaſ-
1 ſumendo igitur materiam, clarum eſt, quod ſi conductor male in re verſatus ſit, poteſt expelli, prout eſt text. *expreſſ. in l. eadem 3. C. locati.* & rationabiliter amoveri ſi perverſe ibi fuerit converſatus, dicit textus *in cap. propter 3.*
2 *§. verum eodem tit.* & licet iſta jura loquantur de domo locata, tamen propter identitatem rationis procedunt etiam in aliis rebus, & tam in ſtabilibus, quam in mobilibus, ut conductor male utendo cadat a jure ſuo, ut tradit Molin. *de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 499. ſub n. 13.* Ratio enim eſt,
3 quia tacite videtur conventum cum eo, ut bona fide verſetur, & ideo, ſi aliud faciat, videtur infringere bonam fidem, ut docet Cyn. *in d. l. eadem n. 1. in fin.* & licet hæc videatur
4 quædam pœna privationis rei, tamen, quia venit ex natura contractus, & ex dicto tacito pacto, quod res propria locatoris tollatur conductori in caſu, quo male verſetur in ea, non poteſt dici pœna niſi improprie, ut firmat Mantic. *de conject. l. 11. tit. 18. n. 3.* & in his terminis Corbul. *de jur. emphyt. tit. de cauſ. privat. ob rei deteriorat. n. 6.*
5 Ad hoc tamen, ut huic privationi locus ſit, non ſufficit quælibet mala verſatio in re conducta, ſed tria copulative concurrere debent; primum, conductorem male verſari, & deteriorare rem ipſam in proprietate, non autem, quoad ſolos fructus, ſecundum, deteriorationem non eſſe modicam, ſed conſiderabilem, & tertium, deteriorationem factam fuiſſe per dolum malum, vel culpam ſaltem levem, non autem leviſſimam conductoris, ut docuit Bald. *in Auth. qui rem, n. 2. verſ. ſecundo not. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Alex. *conſ. 118. n. 10. lib. 5.* Jaſ. *in Auth. qui rem, n. 7. C. de ſacroſ. Eccleſ. & conſ. 17. n. 2. l. 1.* Menoch. *de arbitr. caſ. 78. n. 6.* Trentacinq. *var. lib. 3. tit. de locat. & conduct. reſol. 4. n. 10.* Cyriac. *contr. 168. n. 9* Ciarlin *contr. 2 n. 22.* de quibus propterea ſingulis aliquid ſeparatim dicendum erit.
6 Et quoad primum, quod videlicet damnum dederit in proprietate rei, non autem quoad ſolos fructus, ratio eſt patens, quia dum fructus rei locatæ ſpectant ad conductorem non autem ad dominum, non eſt de quo dominus ipſe conqueratur ſi conductor fructibus tantum damnum inferat, puta non colendo agrum, vel male colendo, ut advertit Bald. *in Auth. qui rem n. 31. ad med. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Trentacinq. *variar. lib. 3. tit. de loc. & cond. reſol. 4. n. 10. verſ. 2. quod deterioratio.*

At ex dicta ratione deducitur, quod hoc non procedat 7
in locatione, in qua conductor debeat reſpondere locatori de certa rata fructuum, quia, tunc etiam ob deteriorationem circa ſolos fructus reſultat præjudicium domino, & ideo ob eam poterit conductor expelli Tob. Non. *conſ. 58. n. 17. verſ. Angel.* quem ſequitur Corbul. *de cauſ. priv. ob rei deteriorat. n. 17. in fin.*

Et datur etiam intelligi animadvertendum eſſe, quod li- 8
cet mala verſatio quandoque videatur potius reſpicere perceptionem fructuum, quam proprietatem rei, tamen quia, vel ipſi rei quoque damnum inferat, vel ſi tantum fructuum perceptioni, adhuc eſt damnum perpetuum, vel ſaltem duraturum etiam finita locatione, dabitur propter eam dicta
expulſio, uti ſi male colat vineam, omittendo amputare vi- 9
tes, quia inde evenire ſolet, ut deſiccentur, & ſic reſultare damnum perpetuum, poterit conductor propterea expelli Bald. *in d. Auth. qui rem n. 3. poſt med. C. de ſacroſ. Eccl.* Jaſ. *in l. 2. n. 98. poſt med. C. de jur. emph.* ubi loquitur de emphyteuta, & ſic in fortioribus terminis, cum facilius admittatur iſta expulſio reſpectu ſimplicis conductoris, quam reſpectu emphyteutæ, ut dicam infra in ſecundo requiſito Trentacinq. *dicta reſolut. 4. n. 10. ad med.* Joſeph. Ludov. *deciſ. Peruſ. 22. n. 13.*

Faciliuſque ſi conductor vineam extirpet, aut arbores frugiferas cædat, ex quo clarius erit ipſum male verſari in re etiam in præjudicium domini, & clari juris eſt, hanc arborum inciſionem conductori non permitti, ut eſt text. *in*
l. ſi merces, 28. §. culpæ, ff. locat. & in l. in fraudem, 10
45. §. fin. ff. de jur. fiſci, quæ ultima licet loquatur de conductore fiſci, tamen in hoc fiſcus utitur jure privati, & poſt Jaſ. *in l. divortio, §. ſi fundum n. 2. ff. ſol. matr.* tradit Caroc. *de loc. tit. de recuſat. qu. 7. n. 6.*

Et licet in præfatis juribus non detur expreſſe hoc re- 11
medium expellendi conductorem arbores cædentem, ſed aliæ actiones locatori concedantur, nempe *in d. l. ſi merces, §. culpæ* ex locato, ex lege Aquilia, ex lege duodecim Tabularum, arborum furtim cæſarum, & interdicto, quod vi, aut clam, *& in d. l. in fraudem, §. fin.* in quadruplum, unde inferri poſſe videbatur actionem iſtam, de qua agitur ad expulſionem conductoris ceſſare debere, attento maxime, quod *in d. l. ſi merces, §. culpæ*, poſt expreſſas alias actiones præfatas, additur præciſe, *ſed utique judicis, qui ex locato judicat officio continetur, ut cæteras actiones locator omittat.*

Tamen, & dictam expulſionem competere locatori ad- 12
verſus conductorem arbores incidentem probatur, quia ex præfatis juribus aperte habetur conductori non licere arbores incidere, & ſic incidendo, eum male verſari patens eſt, ac proinde dum male verſatur poteſt ex hoc capite expelli juxta text. *in d. l. ede, C. loc.* late Carocc. *de loc. tit. de recuſat. q. 7. n. 5. & ſeqq.* ubi *n. 7.* quod hæc eſt opinio communis, & a qua nullus diſcrepat.

Et huic opinioni adhærendo, quæ eſt vere magis communis, ut patebit ex mox dicendis in emphyteuſi, ad text. *in d. l. ſi merces, §. culpæ in fin.* reſponderi poſſe videtur, quod dum dicit, judicis officio contineri, ut cæteras actiones locator omittat, potius ſupponit eas illi competere, & omittere debebit non abſolute, ſed una effectum ſortita, ut explicat ibi Gloſ. *in verb. omittat.*

In Emphyteuſi tamen, ſaltem laicali, multi tenent non
admittendam expulſionem propter arborum inciſionem, quos 13
refert, & ſequitur Pacian. *conſ. 12. n. 57. & ſeq.* & Ciarlin. *contr. 2. n. 77.* ſaltem, ubi non fuerit monitus, quod
deſiſteret, ut diſtinguendo cenſuit Roman. *in l. divortio,* 14
§. ſi fundum n. 6. verſ. item dicit, ff. ſol. matr.

Verum in contrarium non poſſe emphyteutam amputare
arbores cum magna deterioratione dicit Bald. *in auth. qui* 15
rem n. 3. in fin. C. de ſacroſ. Eccleſ. & quod eas amputando dicatur deteriorare in ſubſtantia, & poſſit expelli dicit idem Bald. *in l. divortio, §. ſi fundum, ff. ſol. matr.* & ibid. Alex. *n. 2.* ubi rejicit dictam diſtinctionem Romani, quod hoc procedat ſi fuerit monitus, non e contra Caſtren. *n. 1.* Jaſ. *n. 4.* Bald. *conſ. 290. n. 2. & 3. lib. 2.* Natt. *conſ. 481. n. 5.* Roland. *conſ. 49. n. 10. lib. 2.* Caſtill. *de uſufr. cap. 25. n. 2.* Surd. *deciſ. 300. n. 7.* & eſt communis opinio, ut patet ex congeſtis per Ciarlin. *contr. 2. n. 2.* & fatetur Pacian. *conſ. 33. n. 3. verſ. nec obſtare & ſeq.* licet prætendatur contrarium melioribus fulciri rationibus ex ibi adductis, quæ præciſe repetuntur per Ciarlin. *d. contr. 2. num. 78. & ſeqq.* & a prædicta communi non videtur recedendum, quia quod per deteriorationem rei emphyteuta expelli poſſit, eſt text. expreſſus *in d. Auth. qui rem, C. de ſacroſ. Eccleſ.* qui licet loquatur de emphyteuta Eccleſiæ, tamen propter identitatem rationis procedit etiam in emphyteuta privati, ut dicit ibi Salic. *n. 2. in fin.* & alii communiter, ut

patet

patet ex congeſtis per Ciarlin. *d. contr. 2. n. 6.* & dicam infra.

Bene tamen verum eſt, non ſufficere cujuslibet arboris inciſionem ad hunc effectum, ut Colonus expelli propter eam poſſit, & controverti ſolet quot, & qualium arborum inciſio ſufficiat, de quo pariter aliquid dicendum erit infra in ſecundo requiſito.

Et idem quod dicitur de arborum inciſione procedit etiam
16 in domus devaſtatione, ut per eam quoque emphyteuta expellatur, quia æquiparantur hæc duo, *l. & eleganter, §. non ſolum, ff. de dol.* & in ſpecie ad hunc effectum Crot. *conſ. 215, n. 1.* Ciarlin. *contr. 2. n. 5.* Valaſc. *dec. 50. n. 4.* Joſeph. Ludov. *dec. Peruſ. 22. n. 23.* Surd. *dec. 300. n. 6.*

17 Nec evitabitur expulſio iſta propter deteriorationem ſub prætextu, quod in alia parte res fuerit meliorata, late Mantic. *de tac. lib. 2. tit. 29. n. 9. & ſeqq.* ubi & quod perdit melioramenta Corbul. *de jur. emph. tit. de privat. ob deteriorat.*
18 *n. 14.* ubi, quod perdit ſuas meliorationes Ciarlin. qui alios congerit *contr. 2. n. 7.* niſi tamen forte emphyteuta ſucciſiſſet arbores veteraſcentes, quarum loco alias ſubrogaſſet Jaſon. *in l. divortio, §. ſi fundum n. 4. in fin. ff. ſol. matr.* Boland. *conſ. 49. ad fin. lib. 2.* & late declarat Corbul. *d. tit. de cauſ. privat. ob deteriorationem, n. 28.*

19 Imo fortius etiam ſi ipſe emphyteuta, arbores, quas ſuccidit plantaſſet, vel domum, quam devaſtavit prius ædificaſſet, adhuc poſſet propter ſucciſionem, vel devaſtationem prædictam expelli Gratian. *diſcept. 21. n. 33. & 34.* Ciarlin. *contr. 2. n. 69. & 70.* ubi relatis contrariis hanc veriorem eſſe dicit Borgnin. *dec. 44. n. 72. verſ. quod non omitto,* & pleniſſime Surd. *dec. 78. n. 10. & ſeqq. per tot.* ubi latiſſime firmat, & contrariis omnibus reſpondet.

20 Contrariam autem opinionem in terminis locationis ad longum tempus ſequitur aliis adductis Carocc. *in tit. de loc. ſine tempore, q. 13. n. 5. poſt med. verſ. hinc poſtea &*
21 *n. 6. & 7.* ubi eam limitat ſi taliter inter partes conventum ſit, & addit, quod ſufficeret adeſſe pactum, quod talis locatio non egrediatur terminos ſimplicis locationis, vel quod per eam non acquiratur conductori aliquod dominium etiam utile ex Aretin. *in l. ſi quis ante col. 1. ff. de acquir. poſſeſſ.* Contar. *in l. un. lim. 21. n. 19. C. de moment. poſſeſſ.* Everard. *in locat. n feudo ad emphyt. n. 53.*

22 Quo autem ad ſecundum requiſitum, ut conductor ex hoc capite deteriorationis expelli poſſit, quod videlicet deterioratio non ſit modica, ſed conſiderabilis, eſt multum rationi conſonum, ut hæc pœna privationis rei conductæ, non incurratur, per deteriorationem, quæ non ſit conſiderabilis,
23 ſed difficultas eſt in dignoſcendo, quando ſit conſiderabilis, & ſufficiens ad hunc effectum, & quia hoc in jure definitum non eſt, nec poteſt dari certa regula, remittitur judicis arbitrio Cyn. *in Auth. qui rem, C. de ſacroſ. Eccl.* Bald. *in d. l. ade n. 23.* Tiraquell. *in l. ſi unquam in ver. omnia n. 31. C. de revoc. donat.* Cyriac. *contr. 268. n. 21.* & hanc eſſe unam omnium ſententiam aſſerit Menoch. *de arbitr. d. caſ. 78. n. 7.*

24 At quia arbitrium Judicis nunquam debet eſſe effrenatum, ſed debet regulari a jure, vel ratione aliqua Merlin. *dec. 812. n. 17.* Rot. *in rec. dec. 640. n. 14. p. 1.* Ideo conſiderare debe-
25 bit Judex deteriorationem ipſam, & non per ſe tantum, ſed reſpective ad qualitates perſonarum, rei locatæ, ac ipſius contractus locationis, perſonarum videlicet, quia de uno dici poteſt, quod male verſetur in domo conducta, ſi in eam introducat meretrices, puta, ſi ſit Eccleſiaſticus, vel alia per-
26 ſona valde honeſta, & non de alio, puta, ſi ſit ſcholaris, vel ſimilis, quia locator debuit hoc præſumere per locum a communiter accidentibus, ut dicit Bald. *in d. l. ade 3. n. 24. C. loc.* ubi, & alii Dec. *in l. ſemper in contractibus, n. 3. ff. de reg. jur.* Menoch. *de arbitr. d. caſu 78. n. 11. ubi n. ſeq.* optime monet, quod licet aliqui ex noſtris ſcribant ſcholaribus aliquando licere cum his perditis mulieribus verſari, tamen abſit, quod hoc jure optimo eis concedatur; quod equidem certum eſt in foro conſcientiæ, at in foro fori non poterit ſcholaris a domo conducta expelli ex eo, quod in eam introduxerit meretrices, quamvis ſecus ſit in aliis perſonis magis ſeriis, ut ultra præcitatos tradunt, Bologn. *in Auth. habita, n. 377. C. ne fil. pro patr.* Aug. Barboſ. *in d. l. ade n. 33. C. loc.* Rebuff. *de priv. ſcholar. priv. 20.* ſed hoc regulariter dicendum, non autem abſolute, quia poteſt etiam ſcholaris
27 quandoque ratione inhoneſtatis expelli, ut ſenſit Valaſc. *de jur. emphyt. quæſt. 23. ante med.* Molin. *de juſt. & jur. tract. 2. diſput. 499. ad fin.* puta ſi inde locatoris honeſtas, vel fama periclitaretur, vel honeſtorum vicinorum detrimentum timeretur Rebell. *de oblig. juſt. p. 2. lib. 14. q. 10. n. 10. verſ. porro,* quem ſequitur Barboſ. *in d. l. ade n. 33. poſt med.* Unde deducitur non tantum conſiderandam qualitatem perſonæ conductoris, ſed etiam locatoris, & vicinorum.

Qualitas autem rei conſideranda erit, ita ut ſtando in eodem
28 exemplo introductionis meretricum, ſi domus ſit in Lupanari, vel ad talia conſueta, non erit conſiderabilis ad hunc ef-
29 fectum talis introductio, niſi forte qualitas perſonæ in contrarium militaret, uti ſi eſſet Sacerdos, ut ex Bald. *in d. l. ade, C. loc. col. fin.* notat Valaſ. *de jur. emph. d. q. 23. ante med.*

Sic circa alia damna, verbi gratia, ſi agatur ad expulſionem conductoris, ex eo, quod inciderit arbores frugiferas in illa quæſtione, de qua ſupra, quot arbores ſufficiat eum inciſiſſe ad hoc, ut expelli poſſit, in qua Menoch. *de arbitr. d. caſ. 78. ſub n. 8.* reprehendit Jaſon. & male eum ſenſiſſe opinatur *in conſ. 17. n. 2. lib. 1.* dum ſcripſit duarum inciſionem
non eſſe ſufficientem, videtur recurrendum ad inſpectionem 30
qualitatis fundi locati, & ex ea arbitrandum, an conſiderata etiam qualitate ipſarum arborum deterioratio ſit conſiderabilis. Poterit enim prædium eſſe adeo magnum, & arboribus abundans, ut duarum arborum inciſio non ſit conſiderabilis, & ſic vera ſit traditio Jaſonis, cum qua etiam conſonant Roland. *conſ. 49. n. 19. verſ. ſed præmiſſis, lib. 2.* Berou. *conſ. 120. n. 24. lib. 1.* Giovag. *conſ. 15. n. 3. lib. 2.* qui loquitur de quinque arborum inciſione, & eam non eſſe notabilem vult Roſentall. *de feud. c. 10. concl. 33. n. 4.* Caſtill. *de uſufr. cap. 24. n. 29. in fin.* & his, aliiſque adductis late eam-
dem opinionem tuetur Ciarl. *contr. 2. n. 57. & ſeqq.* ubi *n. 59.* 31
prætendit, quod cum hæc res fuerit determinata a tot famoſis Jureconſultis, debeat ceſſare Judicis arbitrium, ſed famoſi Jureconſulti præfati, ut plurimum loquuntur in caſibus particularibus, a quibus in propoſito non poteſt reſultare regula generalis propter bonorum locatorum, & ipſarum arborum diverſitatem a Judice conſiderandam. An videlicet
eſſent virides, & frugiferæ, prout requiri ſentiunt Dec. *in* 32
Auth. qui rem n. 5. verſ. primo noto, C. de ſacroſ. Eccl. Jaſon. *in l. 1. n. 105. C. de jur. emph.* Alex. *conſ. 118. n. 4. alias autem arbores, & n. 7. verſ. per prædicta lib. 5.* Tiraquell. *de retract. convent. §. 3. Gloſ. 1. n. 24.* Pacian. *conſ. 32. n. 2.* ubi alios pleniſſime congerit, & aſſerit quod ita hanc materiam intelligunt omnes Doctores, qui de hac re ſcripſerunt, & an ſint de ſilva cædua, vel non, quia ſi ſunt de ſilva cædua, earum inciſio non eſt deterioratio in proprietate, ſed pertinens ad fructum, Alex. *conſ. 118. in princ. lib. 1.* & plene diſtinguendo Rota coram Durano *deciſ. 345. n. 5. & ſeqq.*

Conſideranda denique qualitas locationis, nam aliquid am-
plius facere poterit conductor ad longum tempus, qui ha- 33
bet rei dominium utile, quam poterit conductor ad modicum, qui nullum rei dominium habet, & difficilius privari poteſt ille, quam iſte Jaſ. *in l. divortio, §. ſi fundum, n. 4. ad med. ff. ſol. matr.* Ruin. *conſ. 88. n. 2. lib. 1.* Caroc. *tit. de neceſ-
ſitate, qu. 7. n. 4.* & in ſpecie, quod quæ dicta ſunt ſupra intro- 34
ductionem meretricum in domum conductam eſſe illicitam conductori, & quod per eam conductor expelli poſſit, non procedant in emphyteuta ex quo habet dictum dominium utile, reſolvit Valaſc. *de jure emphyt. quæſt. 23. per tot.*

Imo fortius licet in emphyteuſi Eccleſiaſtica adſit textus 35
expreſſus *in Auth. qui rem, C. de ſacroſ. Eccleſ.* quod hac de cauſa deteriorationis rei emphyteuta cadat a jure ſuo, & poſſit expelli, tamen in Laicali multi tenent abſolute con-
trarium, quod videlicet non poſſit expelli propter deterio- 36
rationem, quia ſit Dominus, & ad dictum text. reſpondent quod loquitur in Eccleſiaſtica, quodque cum ejus diſpoſitio ſit pœnalis non poſſit extendi ad laicalem Gloſ. *in l. quid ergo ver. teneri, ff. de uſufr.* Joan. Faber. *in §. finitur n. 5. verb. in Gloſ. 5.* ubi etiam Aretin. *inſtit. de uſufr.* Pacian. *conſ. 32. n. 57. & ſeq. & conſ. 33. n. 1. & ſeq.* Valaſc. *deciſ. 50. n. 5.* cum aliis cumulatis per Ciarlin. *contr. 2. n. 77. & ſeq.*

Et quamvis communis ſit in contrarium, ut teſtatur Jaſ. 37
in d. Auth. qui rem, n. 6. verſ. tene communem, & patet ex relatis per Trentacinq. *var. lib. 3. tit. de locat. reſol. 4. n. 9. verſ. hæc concluſio procedit,* ubi etiam firmat eamdem procedere in uſufructuario, & feudatario Menoch. *conſ. 372. n. 30. verſ. ſecundum,* Ciarlin. *dict. contr. 2. n. 6.* Cornul. *de jur. emphyt. tit. de cauſ. priv. ob deteriorat. n. 4.* tamen crederem has opiniones conciliari poſſe cum diſtinctione præfata, ut videlicet, non ſufficiat deterioratio, ad hoc, ut expelli poſſit
emphyteuta, quæ ſufficeret ad hoc, ut expelli poſſet ſimplex 38
conductor, & ita procedat dicta prima opinio. At ubi deterioratio ſit magna, & duratura etiam emphyteuſi finita, tunc ſecus ſit dicendum, & procedat ſecunda opinio propter iden-
titatem rationis, quæ tunc viget in emphyteuſi, ac in loca- 39
tione, & hæc etiam ſit differentia inter emphyteuſim Laicalem, & Eccleſiaſticam, ut in hac ſufficiat minor deterioratio ad incurrendam pœnam caducitatis, tum propter legem ejus reſpectu expreſſam *in d. Auth. qui rem,* tum etiam quia magis delinquit damnum inferens rei Eccleſiæ, quam qui profanæ, cum bona Eccleſiaſtica ſint ſacra de quarto genere ſacrorum ex traditis ſupra *c. 14. in princ. n. 10.*

Et conſiderari debebit etiam qualitas locationis circa pa-
cta in ea conventa, nam ſi in ea expreſſe dictum ſit quod 40
concedebatur res ad meliorandum, non autem ad deteriorandum, tunc quia hoc pactum debet aliquid operari, & in emphyteuſi, licet naturaliter inſit, ut fiat ad meliorandum, tamen ſi inter dicto pacto concurrunt duo vincula, quæ magis ligant conductorem, ut non poſſit deteriorare, ſequitur dicendum, ut minor deterioratio ſufficiat, ut late probat Natt. *conſ. 491. n. 14. & pluribus ſequentibus* Tob. Non. *conſ. 58. n. 19.* Cyriac. *contr. 266. n. 9.* Surd. *deciſ. 102. n. 9.*

Sic, ubi conductor promiſiſſet uti re arbitrio boni viri, 41
minor deterioratio ſufficeret ad hoc, ut dicatur contraveniſſe
con-

conventis, unde in ſpecie quæſtionis, de qua ſuprà, quot
42 arbores ſufficiant ad hoc, ut emphyteuta per earum inciſio-
nem expelli poſſit, quod ſtante tali promiſſione ſufficiant
duæ tradunt Berou. conſ. 120. n. 34. lib. 1. Corbul. de jur. emph.
tit. de cauſ. privat. ob deteriorat. n. 10. Surd. d. dec. 102. n. 9.
43 Quæ, & ſimilia pacta etiam fortius operabuntur ſi ſint ju-
rata, nam juramentum debet obſervari præciſe Berou. d.
conſ. 120. n. 34 & conſ. 124. n. 5. lib. 1. Natt. d. conſ. 481. n.
21. ad fin. & 22. Beec. conſ. 80. n. 12. lib. 1. Carocc. de
loc. tit. de neceſſit. quæſt. 7. n. 42. verſ. ſubdeclaratur, licet ceſ-
ſantibus pactis, in juramento non poſſit fieri fundamentum,
44 ex quo non ampliat diſpoſitionem, ſuper qua interponitur,
nec facit ut comprehendat caſum, quem alias ipſa non com-
prehenderet, ſed reſtringitur ad terminos illius c. pen. de
jur. jur. Abb. in c. ut ſuper n. 19. verſ. item juramentum
de reb. Eccleſ. non alien. cum aliis pleniſſime in hoc propo-
ſito cumulatis per Ciarlin. contr. 2. n. 89. & plurib. ſeqq.
45 Quoad tertium requiſitum, ut locus ſit dictæ expulſioni,
quod videlicet deterioratio rei ſubſecuta fuerit ex dolo, vel
culpa ſaltem levi, non autem leviſſima conductoris, ratio
eſt quia conductor de culpa leviſſima non tenetur, ſed tan-
tum de lata, & levi, l. contractus, 34. ff. de reg. jur. Mo-
noch. de arbitr. caſ. 309. n. 9. Joſ. Ludov. deciſ. Peruſ. 25.
n. 13. Surd. deciſ. 87. n. 7. & deciſ. 198. n. 14.
46 Et hinc eſt, quod cum incendium præſumatur accidiſſe
culpa inhabitantium leviſſima, Gozad. conſ. 63. n. 16. Ro-
land. conſ. 95. n. 15. & 18. ver. quarto, ubi de communi
l. 2. & late dictum eſt ſupra in cap. 30. inde ſequitur, ut
non poterit conductor ob incendium in re conducta ſubſe-
cutum expelli, juxt. Conſil. Cephal. 271. per tot. quem ſe-
quitur Caroc. de locat. & cond. tit. de incend. n. 78. ubi
de veriori, & Carpan. ad ſtat. Mediolan. c. 379. n. 229.
qui tamen non tangunt præciſe hunc punctum expulſionis
coloni ob deteriorationem, ſed alium an ex eo, quod do-
mus fuerit igne conſumpta, locatio duret, de quo alibi
dicendum erit, ſed dum dicunt, locationem durare, ſuppo-
nunt conductorem, neque ex dicto capite expelli, quod &
ratione prædicta, quod non tenetur de leviſſima, convincitur.
47 Verum quod dictum eſt non poſſe conductorem expelli
ſi damnum ſubſecutum fuerit ejus culpa tantum leviſſima,
non tranſit ſine difficultate, ſecundum Dec. in d. Auth.
qui rem. C. de ſacroſ. Eccl. n. 3. ſaltem quoad leviſſimam
in faciendo, quia hæc æquiparatur levi in omittendo, juxta
notata per Gloſ. & DD. in l. ſi mora, ff. ſol. matrim. ubi
ſignanter Jaſ. n. 23. Roland. conſ. 95. n. 31. lib. 2. Eugen.
conſ. 60. n. 64. lib. 2. Rot. dec. 493. n. 4. par. 1. recent.
Et quamvis Decius ibi non firmet, ſed remittat ſe ad ea,
quæ diſtinguendo ſcripſit in c. de appell. tit. de appell. ta-
men a dicta opinione, quod ſufficiat leviſſima in commit-
tendo, non eſſe recedendum, cenſet Cagnol. in eadem Auth.
qui rem. n. 17. & addit, quod text. ibi, & in Auth. unde
48 ſumitur, ſimpliciter, & indiſtincte loquitur de faciente rem
deteriorem, quod poſſit expelli, & ideo debet generaliter,
& indiſtincte accipi quomodocumque id faciat, quod ad-
mitti poſſet, quando ex tali leviſſima culpa in committen-
do reſultaret damnum conſiderabile, alias ſi reſultaret dam-
num tenue, ſecus eſſet dicendum, juxta tradita per Roland.
conſ. 49. n. 20. lib. 2. & alios ſupracitatos n. 15. volentes
non ſufficere inciſionem duarum arborum.
49 In caſibus autem, in quibus, juxta prædicta, locus eſt ex-
pulſioni, ſi locatæ ſint ſimul unica locatione plures res, &
conductor in una tantum male verſatus ſit, adhuc poterit
ab omnibus expelli, Roland. conſ. 49. n. 15. lib. 2. Corbul.
de jur. emph. tit. de cauſ. privat. ob deter. n. 7. & 8. Joſ.
Ludovic. dec. Peruſ. 22. n. 6.
50 Et ita deteriorans in parte, non ſolum non poteſt evitare
expulſionem, ex eo quod fecerit melioramenta in alia, ſed
etiam melioramenta ipſa amittit, & repetere non poteſt, §. ſi
vero quis, aut locator in auth. de alien. & emph. d. Auth. qui
rem C. de ſacr. Eccl. ubi Gloſ. & DD. & ſignanter Cagnol. n. 13.
& plene Corbul. d. tit. de priv. ob rei deteriorat. n. 13. & 14.
51 Et non ſolum ipſe deteriorans rem privatur, ſed etiam,
ubi ageretur de locatione ad longum tempus, ſeu emphy-
teuſi, in qua vocati etiam eſſent ejus filii, vel alii, & ipſis
52 noceret ejus privatio, Gabr. de jur. emph. concl. 2. n. 32.
ver. 1. amplia quatenus tamen non deterioraverint in frau-
dem aliorum, ut declarat Corbul. in præfato tit. de cauſ.
priv. ob deteriorat. n. 15. ubi & alias ſubnectit ampliationes,
& declarationes penes ipſum videndas.
Hic etiam annecti poſſet quæſtio, an conductor rem alie-
nans cadat a jure ſuo, & expelli poſſit quaſi male utatur
ipſa re, ſed quia dictum eſt ſupra in c. 3. n. 5 n. magis com-
munem opinionem eſſe negativam, non eſt ulterius in ea
immorandum, ſi quis autem de hac cauſa expulſionis plura
videre cupiat, adeat tractantes de emphyteuſi, quorum hæc
propria materia eſt, & ſignanter Corbul. in tit. de cauſis
privat. ob alienationem.
Eveniente autem caſu hujus expulſionis, antiqua fuit quæ-
53 ſtio, an pro tempore quo conductor fuit expulſus minuen-
da ſit merces, in qua aliqui tenuerunt nihil diminuendum,
ut refert Gloſ. in d. l. ede 3. in ver. verſata et C. loc. &
ſignanter ita tenuit Cyn. in eadem l. ſub n. 4. moventur-
que ratione, quia ex quo propter ſui culpam expulſus eſt,
adhuc videtur habitare in ſui præjudicium arg. l. quod quis,
ff. de re jud. Alii tenuerunt contra, quod videlicet expul-
ſus debeat ſolvere penſiones rei decurſas, at non pro tem-
pore futuro poſt expulſionem, Gloſ. in Auth. qui rem. in
verb. temporis, C. de Sacr. Eccl. ubi licet text. loquens de
emphyteuta Eccleſiæ expulſo ob non ſolutionem Canonis, 54
vel deteriorationem, dicat, ut tamen ſolvat totius temporis
penſionem, & id, in quo rem læſit, ipſa gloſſa, explicando
verba illa, totius temporis, inquit præſentis, & præteriti;
non futuri. Alii diſtinguendo voluerunt, quod quatenus
conductor fuerit expulſus ex eo quod male verſatus fuerit
in re abſque damno illius, juxta dictum exemplum intro-
ductionis meretricum, & ſimilia, tunc nihil ei ſit diminuen-
dum de mercede, ſi vero male verſatus fuerit cum damno, 55
puta incidendo arbores, vel aliter devaſtando rem; & tunc
diminuenda ſit ei merces, ſed locator poſſit agere ad dam-
na, & hanc opinionem poſt Abb. & Imol. in c. propter ſte-
rilitatem de loc. & cond. ſequitur Navarr. in Manual. c. 17.
n. 194. Alii etiam tradunt, quod ubi conductor expellatur
culpa ſua, ſi locator ſit Eccleſia, totam mercedem petat, ſi
ſit privatus, ad ratam temporis, Bart. in l. ſi uno 17. §. item
cum quidam, n. 2. var. primo caſu, ff. loc. cum aliis addu-
ctis per Pantaſch. de loc. q. 13. n. 2. & 3. ſed verior opinio 56
videtur, quod in effectu locator nullum pati debeat dam-
num culpa conductoris, ſed neque etiam poſſit captare lu-
crum, ac proinde ſi res ſit damnificata, in primis abſolute
refici ei debeant damna in re ipſa data, reſpectu autem mer-
cedis ea pariter carere non debet locator, ne hoc damnum
patiatur, at ſi alium conductorem inveniat, vel conductor 57
expulſus, alium conductorem, qui in re bene verſetur, of-
ferat, tunc pro eo tempore, quo iſti mercedem ſolvunt,
debebit eam remittere conductori expulſo, quia alias lucrum
captaret accipiendo duplicatam mercedem, & idem erit ſi
alium conductorem, abſque ratione admittere recuſet, quia
culpa ſua damnum recipiet, & hæc opinio videtur de ſenſu
Bartoli, & aliorum, quos refert, & etiam ſequitur Gregor. 58
Lop. ad partit. in l. 6. tit. 8. p. 5. in ver. los caſos; &
poſt eum Molin. de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 499. n. 14.
poſt med. ver. mihi vero probatur opinio, & ſequitur etiam
aliis adductis, Barboſ. in d. l. ede n. 34. ad fin. C. loc.
Cæterum iſta quoque caducitas a jure conductionis in- 59
curritur tantum domino volente. Fulgin. qui alios allegat
de jur. emph. tit. de var. caducitat. q. 2. n. 50. & poteſt
per eum remitti, ac remiſſa cenſetur per actus incompati-
biles cum illa, de quibus dicam breviter in c. 59. ad quod 60
proinde in caſu occurrenti recurri poterit.

De fine locationis ob ſolutionem mercedis a conductore non factam.

S U M M A R I U M.

1 *Mercedem non ſolvens conductor expellitur, & finitur locatio.*
2 *Argumentum a contrario ſenſu valet in legibus.*
3 *Mercedem non ſolvens conductor expellitur non obſtante pacto de eo non expellendo durante locatione.*
4 *Ampl. etiamſi pactum ſit juratum.*
5 *Juramentum non operatur ultra intentionem jurantis.*
6 *Juramentum confirmat, non autem auget obligationem.*
7 *Expulſioni conductoris ob non ſolutam mercedem locus eſt etiam ſi ſit ſoluta in parte.*
8 *Lim. ſi omiſſum ſolvere per errorem.*
9 *Solvens in parte facilius admittitur ad purgationem moræ, quam qui nihil ſolvit.*
10 *Mercedem non ſolvens conductor poteſt expelli a locatore propria auctoritate.*
11 *Contr. tenent alii.*
12 *Decl. primam non procedere ſi colonus allegando injuſte expelli de facto reſiſtat.*
13 *Decl. 2. difficilius expelli conductorem ad longum tempus.*
14 *Decl. 3. ut ſi poſſit deveniri ad expulſionem ſine Judice, honeſtius tamen deveniatur cum Judice.*
15 *Et requiritur expreſſa declaratio locatoris quod intendit recedere a contractu ob non ſolutionem.*
16 *Et poteſt peti aſſociatio abſque libello, & citatione partis.*
17 *Citatio partis non eſt neceſſaria in obtinenda aſſociatione ſtante facultate procedendi propria auctoritate.*
18 *Petens a Judice familiam extrajudicialiter non amittit facultatem procedendi propria auctoritate, ſed ad eam redire poteſt.*
19 *Secus e contra ſi aſſumatur via judiciaria.*
20 *Ampl. etiamſi judicium nulliter inchoatum ſit.*
21 *Lim. ſi adſit proteſtatio de præſervanda ſibi dicta facultate.*
22 *Aſſociationem ſine citatione partis Judices non ſolent concedere.*

23 Ma-

23 *Maxime ubi non conſtet partem omnino defenſione carere.*
24 *Judicium pro expulſione conductoris non ſolventis eſt ſummarium.*
25 *Expulſioni ob non ſolutionem mercedis locus eſt etiamſi conductor ſit perſona privilegiata.*
26 *Et ubi conductor ſublocaverit nomine ſolvente expellitur ſubconductor.*
27 *Expellendi facultas ob non ſolutionem mercedis oritur locatori ſtatim ac lapſum eſt tempus ſolutioni præfinitum.*
28 *Ampl. ſive præfinitum ſit pacto, ſive lege, vel conſuetudine.*
29 *Datur tamen tempus conductori ad diſgombrandum.*
30 *Et circa quantitatem temporis attenditur praxis Tribunalium.*
31 *Ampl. ut oriatur ſtatim d. facultas expellendi, etiamſi locator non petierit mercedem.*
32 *Lim. in feudo quia requiritur interpellatio.*
33 *Solutio probanda eſt & ſufficit allegare eam non fuiſſe factam.*
34 *Limita non oriri ſtatim dictam facultatem expellendi ubi adeſt pactum de conductore per tempus præfinitum non expellendo, quia tunc expectandum biennium.*
35 *Contrarium, quod adhuc non ſit expectandum biennium.*
36 *Lim. 2. ut ſi conductor ſit abſens, ſit expectandus per biennium.*
37 *Contrarium.*
38 *Decl. primam procedere ſi conductor velit aperire domus in quibus conductor abſens bona habeat.*
39 *Subdeclara, ut expectandum ſit biennium ad aperiendam demum ſi conſtet conductorem abſentem eſſe, ſecus ſi neſciatur ubi ſit.*
40 *Aperiens demum ubi ſunt mobilia alterius debet ea facere deſcribere per publicum Notarium, alius datur adverſus eum juramentum in litem.*
41 *Lim. tertio in emphyteuſi quia ſi eſt privata expectandum eſt triennium, ſi Eccleſiaſtica, biennium.*
42 *Ampl. in locatione ad longum tempus.*
43 *Loc. ad longum tempus, & emphyteuſis quoad caducitatem ob non ſolutum canonem æquiparantur.*
44 *Caducitas in emphyteuſi, & locatione ad longum tempus extinguitur per quamlibet cauſam etiam injuſtam, & fatuam.*
45 *Tribunalia ſuprema aliena ſunt ab infligenda pæna caducitatis.*
46 *Abſentia excuſat a caducitate ob non ſolutionem Canonis.*
47 *Caducitas ob non ſolutionem Canonis excuſatur, ſi conductor omiſerit ſolvere per aliquem errorem.*
48 *Caducitas prædicta evitatur per purgationem moræ.*
49 *Decl. procedere ſine difficultate ſi locatio ſit finita ob non ſolutionem ex juris diſpoſitione, ſecus ſi per pactum.*
50 *Contrarium quod etiam ſtante pacto.*
51 *Purgatio moræ non admittitur ſtante juramento in contractu.*
52 *Contrarium, quod adhuc de æquitate Canonica admittatur.*
53 *Lim. primum non procedere, ſi adſit tantum juramentum aſſertorium, non autem de non contraveniendo.*
54 *Lim. 2. ſi non omiſit ſolvere is qui juravit, ſed ejus ſucceſſor.*
55 *Clericis ſatisfactio quando dicatur ad effectum purgandi moram.*
56 *Tempus breve quod dicatur ad effectum purgandi moram ſtatur arbitrio Judicis, & quomodo arbitrari debeat.*
57 *Tempus ad effectum prædictum conſiderari debet a die acceptatæ reſolutionis contractus.*
58 *Conſideranda qualitas contractus.*
59 *Item ſi conductor erat præſens, vel abſens.*
60 *Item qualitas perſonæ conductoris.*
61 *Moræ purgationi ut locus ſit, requiritur offerri ſolutionem re integra.*
62 *Res integra non dicitur ſi non poteſt in priſtinum reponi.*
63 *Neque ſi locator adeptus ſit poſſeſſionem, vel aliter facta ſit executio.*
64 *Ampl. ſive executio facta ſit a lege, ſive ab homine.*
65 *Requiritur tamen executio perfecta, nec ſufficit relaxatum eſſe mandatum, vel ſubhaſtatio.*
66 *Moræ purgatio excluditur ſi mora ſit geminata.*
67 *Moræ purgatio admittitur etiam executione facta ſi appellatum.*
68 *Moræ purgatio non excluditur ex quo dominus declaravit velle locationem finitam.*
69 *Neque ea qua cœpit agere.*
70 *Et admittitur etiam poſt ſententiam.*
71 *Et in qualibet parte Judicii.*
72 *Res integra non dicitur ad effectum prædictum ſi dominus rem alteri locavit.*
73 *Secus ſi ſimpliciter jus ſuum alteri ceſſit.*
74 *Moræ purgatio de æquitate Canonica datur ſemper, ac jus alterius non fuerit effectum deterius.*
75 *Secus ſi jus alterius ſit effectum deterius, vel ei damnum reſultet.*
76 *Lim. ſi potens purgationem moræ velit damnum ei reficere.*
77 *Secus ſi conductor petens purgationem moræ peccaſſet in faciendo.*
78 *In damno eſſe non dicitur locator ex eo, quod lucrum perdat, ſed ſi de ſuo expendit, ut litigando.*

C A P U T LV.

CONductorem non ſolventem mercedem poſſe expelli a
locatore, & ſic finiri locationem probat text. *in l. ede 3.*
C. loc. ibi, *ſi penſionem domino inſolidum ſolviſti invitum te* 1
expelli non oportet, ducto videlicet argumento a contrario
ſenſu, prout duci poteſt in legibus Roman. *conſ. 399. n. 1.* 2
Everar. *in ſua topica in loc. a contrar. ſenſu in princ. & n. 7.*
ubi tamen ponit 9. Fallentias Coccin. *in dec. 111. n. 13.*
Quod, & ampliatur procedere etiam ſi locator fecerit 3
conductori pactum expreſſum de eo non expellendo durante tempore locationi præfixo, ſub aliqua certa pœna, quia
adhuc, ſi penſionem non ſolvat, impune poterit eum expellere, ut eſt text. expreſſus *in l. quæro 56. §. inter locatorem, ff. loc.* licet loquatur de non ſolvente per biennium,
& inde aliqui inferant, quod ſtante tali pacto expectandum
ſit dictum tempus de quo infra loquar.
Et quoniam ratio redditur expreſſa in eadem lege, quia veriſimile eſt ita conveniſſe de non expellendo colono intra tem- 4
pora præfinita, ſi penſionibus paruerit, inde ſequitur nihil relevare pactum eſſe juratum, ut docuit Archidiac. *in c. alienationes 12. q. 2.* adductis aliis firmant, Carocc. *de loc. tit. de recuſat. q. 14. n. 5.* & Valaſc. *de jur. emph. q. 21. n. 4. verſ. quinimo,* 5
& ratio eſt, quia juramentum non operatur ultra intentionem jurantis Merlin. *dec. 46. n. 14.* & confirmat, non autem 6
auget obligationem, ſed recipit eamdem interpretationem,
ac pactum ipſum cui adjicitur, Burat. *dec. 281. n. 16. & ſeq.*
Secundo ampliatur procedere, ut locator poſſit declarare
locationem finitam, & conductorem expellere, dummodo 7
mercedem integre non ſolverit, itaut ei non ſufficiat partem
illius ſolviſſe, ut probat text. *in d. l. ede, C. loc.* in verbis relatis ſupra in principio, ubi Gloſ. *in ver. in ſolidum*, videtur velle ſufficere ſolutionem non eſſe factam univerſi debiti in ſolidum, ſed particulariter, reddens rationem, quia non minima
incommoda habet ſolutio particularis, Bald. *conſ. 290. n. 1.*
ver. notandum eſt lib. 2. Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q. 14. n.* 8
19. & 20. ubi limitat ſi omiſit ſolvere integram mercedem per
errorem, puta calculi, Gratian. *diſcept. 152. n. 7.* ubi etiam
ſi deficiat unus numerus tantum, prout etiam refert Mart.
Med. *exam. 28. n. 3.* Bene tamen verum eſt, quod clementius
agendum erit cum eo, qui in parte ſatisfecit, quam cum eo,
qui in nihilo, reſpectu admittendi eum ad purgationem mo- 9
ræ, de qua infra, ut poſt Aretin. *in l. ſi ita quis, §. ſeju col. 4. ff. de verb. obl.* tradit Seraph. *dec. 591. ad fin.*
Tertio ampliatur, ut poſſit locator expellere conducto- 10
rem de facto, & propria auctoritate, ut firmat Alex. *conſ.*
105. n. 18. lib. 3. & eſt præcipuum, ubi finitur locatio ex
hoc caſu, quia dominus eſt certus de non ſolutione, quod
ſecus eſt in aliis cauſis, ex quibus locatio finitur, Gabr.
conſ. 88. n. 23. lib. 1. & aliis pluribus adductis Caroc. *tit. de recuſat. q. 14. n. 6.* & Valaſ. *de jur. emph. q. 21. n. 2.*
Rot. cor. Caſſad. *dec. 2. n. 1. de loc. & dec. 30. p. 3. lib. 1. & dec. 58. p. 3. l. 2. div.* Mart. Med. *examin. 28. n. 14.*
Verum ampliatio iſta non tranſit ſine difficultate, ſunt 11
enim qui contrarium tuentur, & maxima eſt deſuper diſcordia inter Doctores, ut dicit Tomat. *dec. 16. n. 17.* & Rot.
cor. Mantic. *dec. 194. n. 10.* Fulgin. *de jur. emph. tit. de var. caduc. q. 10. n. 17. poſt med.* ubi quod eſt quæſtio ardua, & difficilis, & indigeret deciſione Principis.
Et ſane durante adhuc conductionis tempore, probabilem
rei retinendæ cauſam conductor habere poteſt, ut notabiliter
advertit Codex. Fabr. *lib. 4. tit. 42. defin. 58. prope fin.* unde 12
ampliatio ſaltem intelligenda eſt cum grano ſalis, ideſt, ut
procedat, niſi colonus allegando injuſte expelli, de facto reſiſtat, ut declarat Cancer. *var. lib. 1. c. 14. n. 4. ver. & iſta opinio.* Et quidquid ſit in locatione ad breve tempus, ſaltem
in locatione ad tempus longum, & emphyteuſi difficilius erit 13
admittenda, cum illi propter jus, quod habent in re, non
ita de facili expelli valeant, prout conductores ad breve
tempus, præſertim auctoritate propria, ut diſtinguendo tradit, Fulgin. *de jur. emph. tit. de var. caduc. q. 10. n. 19.*
At admiſſa ampliatione, quoniam, quod poteſt fieri pro- 14
pria auctoritate, & ſine Judice, honeſtius, & tutius fit cum
Judice, ut per illum textum notandum cenſuit, Bart. *in l. creditores 3. in 1. lectur. n. 4. C. de pig.* Canc. *var. c. 7. n. 209. poſt med. p. 3.* & in propoſito Valaſ. *d. q. 21. n. 2. prope fin. ver. tutius tamen,* Mart. Med. *exam. 20. n. 15.*
poterit locator facta declaratione, quod propter ſolutionem
omiſſam a conductore, & ſic inobſervantiam contractus ipſe 15
intendit ab eo recedere, prout talis declaratio neceſſaria eſt
clara, & explicata Caſſad. *dec. 2. n. 1. ver. requiritur tamen de loc.* eamdem declarationem Judici inſinuare, ac ei
exponere, quod propterea intendit ad prædium locatum redire, & ab eo conductorem excludere, prout poteſt pro- 16
pria

pria auctoritate, ſed ad evitanda ſcandala, quæ oriri poſſent, decrevit ab eo aſſiſtentiam, ſeu aſſociationem petere, prout petit, idque facere debebit abſque libello, & abſque partis citatione, ut aliis adductis monent, Burſat. *conſil. 25. in fin.* & Caroc. *d. q. 14. num. 12. & 13.* ubicumque enim
17 competit facultas procedendi propria auctoritate, concedenda eſt ad evitanda ſcandala aſſiſtentia Curiæ abſque partis citatione, Alex. *conſ. 131. n. 4. lib. 4.* Surd. *conſ. 221. n. 45.* Bart. *dec. 49. n. 12.* Rot. *dec. 439. n. 16. p. 9. rec.* Saltem ſi petatur tantum aſſociatio, non etiam licentia ingrediendi, Cotta in *memorial. ver. pacta executiva ad fin.* Urſil. ad Afflict. *dec. 316.*
18 *n. 1.* & in his terminis Mart. Med. *exam. 28. n. 15. ad fin.* & utilis eſt praxis iſta, quia petens a Judice extrajudicialiter
19 familiam, non amittit facultatem procedendi propria auctoritate, ſed ad eam redire poteſt Greg. *dec. 105. in fin.* Pacif. de Salv. *inſp. 3. c. 4. n. 720.* Dimoz. Jun. *dec. 24. n. 12.* quod ſecus eſt e contra ſi aſſumit viam judiciariam partem citando Lancel.
20 *de attent. p. 2. c. 4. ampl. 1. n. 10. & ſeq.* Mant. *de tac. lib. 22. tit. 22. n. 15.* Rot. *dec. 439. num. 8. & ſeq. p. 9. rec.* ubi etiamſi judicium nulliter ſit inchoatum, niſi forte expreſſe proteſta-
21 tus ſit de præſervanda ſibi dicta facultate, quod & tradit Mant. *d. tit. 22. n. 16. & ſeq.* ubi etiam ſenſit ſufficere dixiſſe, ad evitanda ſcandala, & tunc non relevare conteſtationem litis Add. ad Greg. *dec. 105. lit. B.*
22 Verum in hoc Judices, ut plurimum reperiuntur renitentes, & volunt partem omnino citari debere, prout ſenſit Bart.
23 *in l. credit. 3. in ſecunda lect. n. 26. v. mihi autem videtur, C. de pign.* præcipue ubi non liqueat eam prorſus carere defenſione, nam ſi hoc non liquet, eſſe veriorem opinionem, quod citatio omitti non poſſit, teſtatur Cancer. *var. c. 7. n. 70. verſ.*
24 *quamvis mihi p. 3.* cum aliis declarationibus ſupra traditis in *c. 40. n. 52. cum quatuor ſequent.* ſed in omnem caſum procedendum eſſet ſummarie, ut tradit Caroc. *d. q. 14. n. 11.* & generaliter judicium evacuationis contra Inquilinum eſt ſummarium, & executivum Ridolph. *in praxi p. 2. c. 13. n. 23.* forma autem libelli quando emphyteuta cecidit a jure ſuo ob non ſolutum Canonem traditur a Fulgin. *de jur. emph. in tit. de var. caducis. q. 10. ſub n. 24.*
25 Quarto ampliatur, ut poſſit expelli ob non ſolutionem mercedis etiam perſona privilegiata, puta ſcholaris, in hoc enim nemo privilegiatus exiſtit, Jaſ. *in Auth. qui rem n. 15. C. de Sacr. Eccl.* Horat. Lut. *de priv. ſcholar. priv. 40.* Caroc. *d. tit. de recuſat. q. 14. n. 16.* ubi dicit hanc eſſe opinionem communem, Mart. Medic. *exam. 28. n. 6.*
26 Quinto ampliatur, ut ſi conductor rem ſublocaverit, & nec ipſe conductor, nec ſubconductor mercedem Domino ſolvat, poterit dominus, etiam ipſum ſubconductorem expellere, ut in emphyteuſi tradit poſt Jaſ. Oſaſc. *conſ. 4. n. 47. & ſeq. lib. 1.* & in locatione Cancer. *p. 1. c. 14. n. 4.* ubi dicit eſſe indubitatum.
27 Quæritur autem quandonam locatori reſultet hoc jus declarandi locationem finitam, & expellendi conductorem, & regula eſt, ut ſtatim, ac lapſum eſt tempus ſolutionis præfinitum, Bart. *in l. quæro 56. §. inter locatorem prope fin. v. aut hæ promiſſio,* & ibidem Fulgoſ. *in fine ff. loc.* Jaſ. *in l. 2. n. 27. circa med. ver. ego tamen, C. de jur. emph.* & eſt opinio recepta, ut pluribus relatis dicit Valaſc. *de jur. emph. q. 21. n. 5.* Cyriac. *contr. 158. n. 14.*
28 Idque ſive præfinitum ſit, conventione, ſive lege, ſtatuto, vel conſuetudine, ut declarat Valaſc. *d. n. 1. prope fin.* & latius Mart. Med. *exam. 28. n. 4. qui tamen n. 5.* ſubdit, quod his non obſtantibus, ſolet adhiberi diſcretio, & da-
29 ri tempus quadraginta dierum ad diſgombrandum, & quod aliqui volunt, duorum, alii quatuor menſium, ut refert Caroc. *d. tit. de recuſ. q. 14. n. 52.* Sed hoc non tangit reſolutionem contractus locationis, ſed tempus, quod conceditur a Judice conductori ad colligendum ſarciunculas, eaſque aſportandum, quod poteſt eſſe diverſum ex ſtylo
30 Tribunalium, hic autem in Curia Auditor Cameræ in citatione ad evacuandum, ſolet facere decretum, niſi infra decem, ut habetur in praxi Ridolph. *p. 2. c. 13. num.* 10 ad quem recurre, ſi cupis modum procedendi.
31 Et ampliari poteſt, ut incurratur ſtatim lapſo tempore, etiam ſi locator non petierit, ſeu ad ſolvendum non interpellaverit, quia pro eo interpellet dies ſtatuta, pro ſolutione facienda, ut habetur *in c. potuit de loc. & cond.* & conſonat text. *in l. 2. C. de jur. emph.* ubi Jaſ. *n. 35.* inquit, quod ſicut dies expreſſa, & conventionalis interpellat, & facit incidere in pœ-
32 nam, ita & legalis Corbul. *de conſ. privat. ob non ſol. can. amplint. 3. per tot.* quidquid ſit in feudo in quo non incurri caducitatem ob non ſolutionem, ſi feudatarius non fuerit interpellatus, eſt communis opinio teſte Alexan. *conſ. 9. n. 22. lib. 3.* & patet ex late relatis per Mant. *de tacit. lib. 22. tit. 4. num.*
33 *16.* Id autem dubium non habet, quod locatori ſufficit allegare non ſolutionem, & onus eam probandi incumbit conductori Alex. *conſ. 131. n. 2. ad fin. lib. 4.* Menoc. *conſil. 1186. n. 2.* Caroc. *d. tit. de recuſat. q. 14. n. 11.* Manent. *dec. 69. n. 11.*
34 Limitatur tamen d. regula, primo, ſi in contractu adſit pactum de conductore per tempus præfinitum non expellendo, quia tunc non poterit locator eum expellere ſtatim, ſed

expectare debebit, ut non ſolvat per biennium, ut docet Bart. *in d. l. quæro 56. §. inter locator. ff. loc. prope fin. v. aut loquerio,* & eſſe opinionem receptam teſtatur Valaſc. *de jur. emphyt. q. 21. n. 5.* & aliis adductis Cyriac. *contr. 158. n. 14.* & habet hæc limitatio fundamentum *in d. quæro 56. §. inter locator. ff. loc.* ubi habetur, quod non obſtante d. pacto de non expellendo conductorem ſub pœna, ſi conductor non ſolverit per biennium poterit expelli.

Verum contra hanc limitationem ſe fortiſſime arguere dicit Jaſ. *in Auth. qui rem. ſub n. 13. C. de Sacroſ. Eccl.* & argu- 35
mentum eſt, quod pactum de non expellendo ſub pœna non alterat, nec mutat naturam contractus in aliquo per text. in *l. 3. circa med. v. vel pœna opponenda, C. de jur. emph.* & ibi Gloſ. *in verbo opponenda,* Bart. & Salicet. ſed poſtea ipſe Jaſon ſubdit, cognita ſuper hac difficultate, quia durum eſt realiter reſpondere, & videtur, quod ea non obſtante, non audeat recedere a limitatione, pro qua fatetur eſſe communem, & eumdem ſenſum, magis aperte habet Valaſc. *in d. q. 21. n. 5.* refert enim diverſas aliorum opiniones, & in fine concludit, quod licet variæ interpretationes, quæ dantur *d. §. inter locatorem,* defendi poſſint, tamen ei magis placet d. communis. Mihi conſideranti verba ipſius text. *in d. §. inter locatorem,* videtur rationem illam, qua expreſſe utitur, videlicet, veriſimile eſſe ita conveniſſe de non expellendo Colono intra tempora præfinita ſi penſionibus paruerit, eſſe generaliter conceptam, & propterea poſſe referri ad quemcumque caſum non factæ ſolutionis, abſque eo quod expectetur biennium, & licet Juriſconſultus ibi figuret caſum in non ſolvente per biennium, id non relevare, quia exempla non reſtringunt, nec ſtat vis in ſimilitudine factorum, ſeu caſuum, ſed in ratione Seraph. *dec. 364. n. 12. ad med. in recent. dec. 424. n. 4. in fin. p. 4.* & quod d. ratio bene militet ante biennium conſideravit etiam Dec. *in auth. qui rem n. 16. C. de Sacr. Eccl.* qui propterea cum hac contraria opinione tranſit, prout etiam, pluribus adductis, cum eam tranſire videtur Caroc. *d. tit. de recuſ. q. 14. n. 4.* eamque forſan veriorem, quatenus in pacto non adſint verba prægnantia, quod non poſſint expelli quacumque de cauſa, vel ſimilia dicit, Mart. Medic. *exam. 28. n. 7. ad fin.*

Limitatur ſecundo eadem regula, ut non procedat ſi con- 36
ductor ſit abſens & non reperiatur, quia tunc pariter non poteſt locator redire ad rem ſuam ſtatim, ſed debet expectare biennium, prout docuit Bart. *in d. l. quæro 56. §. inter locatorem in fin. ff. loc.* quem ſequitur Fulgoſ. *ibid. n. 5.* & Cov. *in rubr. de teſtam. p. 2. n. 12. ad med.* & communiter eſſe receptum teſtatur Valaſc. *de jur. emph. q. 21. num. 6.* & ſequitur Mart. Med. *exam. 28. n. 8.* & habet hæc limitatio pro fundamento textum *in l. cum Domini 58. ff. loc.* in quo habetur quod ſi Domini horreorum, inſularumque deſiderant non apparentibus, & penſionem non ſolventibus conductoribus, aperire & ea quæ ibi ſunt deſcribere, tempus in hujuſmodi re biennii debet obſervari.

Sed & iſta limitatio non tranſit ſine contradictore, nam 37
Nicol. de Mat. intelligebat *d. l. cum Domini,* quod abſens debeat expectari arbitrio Judicis, dum tamen biennium non excedat arg. *l. 1. ff. de jur. delib.* ut refert Bald. *in d. l. ede n. 6. C. loc.* ubi addit hoc verius eſſe, quia abſurdum eſt per abſentiam inquilini impediri jus Domini. Alii eundem text. *in d. l. cum Domini,* aliter intelligunt, & reſtringunt, & ſignanter, ut procedat tantum, prout loquitur de volente aperire hor-
rea, inſulaſve clauſas abſente conductore, quod non permit- 38
tendum ſtatim, ſed expectandum ſaltem biennium, cum hæc ſit res oneroſa conductori, quod ejus merces, & res familiares ipſo abſente detegantur, & publicentur, ita in ſpecie ſenſit Valaſc. *de jur. emph. q. 21. n. 6.* ſed adverſus eum inſurgit Mart. Med. *d. exam. 28. n. 8.* & non ſolum redarguit illum, quod velit reſtringere limitationem dumtaxat ad conductores horreorum, in quo redargutio admitti poſſet, quia textus ipſe ſupracitatus loquitur etiam de conductoribus inſularum, ſed etiam dicit eum uti ratione frivola, in quo videtur excedere, quia Valaſc. rationem prædictam fundat *in l. 2. C. quando & qui lib. 10. & in l. defenſionis facultas tibi, inquietari deſcribique fas non ſit, C. de jur. Fiſc. lib. 10.* & videtur ſatis rationabilis.

Retenta igitur limitatione reſtricta ad caſum, quo ape- 39
rienda ſit domus in qua adſint bona conductoris, animadvertendum expectari debere tempus præfatum ſi conſtet conductorem abſentem eſſe, alias enim ſi viſus fuit una die, & alia non appareat, & ignoretur ubi ſit, non eſt expectandum, ſed aperienda domus, quia poteſt eſſe in ea ægrotus, vel mortuus, ut monet Bart. *in d. l. cum domini, 58. ff. locat.* & poteſt etiam latitare in fraudem locatoris, quæ fraus non debet ei patrocinari, *c. officii 14. ver. ſi vero conſtiterit de teſt.* Coccin. *dec. 44. n. 5. & dec. 1051. n. 7. ad fin.*

Cautus tamen eſſe debet locator aperiens domum in qua 40
adſint mobilia conductoris, ut faciat ea deſcribere per publicum Notarium, ut habetur *in d. l. cum Domini,* alias enim daretur adverſus eum juramentum in litem conductori ad probandam quantitatem mobilium, Add. ad Alex. *in l. adlicionibus, n. 18. in prima addit. ff. de in lit. jur.* Anchar. *conſ. 286. n. 2. & per tot.* Menoch. *conſ. 579. n. 9.*

S Ter-

Tertio limitatur, ut ſi non agatur de locatione ſimplici,
41 ſed de emphyteuſi, eum non poſſit expelli conductor ſtatim, ſed in privata expectandum ſit triennium, in Eccleſiaſtica biennium, ut docet Bart. *in d. l. quare 56. §. inter locatorem, v. aut loquerie il.* 2. *ff. loc.* & quidem in terminis veræ emphyteuſis limitatio nullam habet difficultatem, quia fundatur in juribus apertis, videlicet, quoad emphyteuſim privatam *in l. fin. C. de jur. emph.* & quoad Eccleſiaſticam *in Auth. qui rem, C. de ſacr. Eccl. & c. potuit de loc. & cond.* Clar. *in §. emph.*
42 *q. 8. n. 1.* Caſſad. *dec. 2. de loc. & cond.* Sed an procedat etiam in ſimplici locatione ad longum tempus, valde dubitat Valaſc. *d. q. 21. n. 7.* licet concludat pro affirmativa, pro qua etiam ſtat aperte Ang. licet Valaſc. videatur eum allegare pro contraria in *Auth. de non alien. §. ſciro autem. n. 25.* dicit enim idem eſſe in colonia ad longum tempus, ac in emphyteuta, ut expectari debeant per triennium, & licet ſubdat, de hoc tamen neſcio legem, nihil relevat, dum hoc non obſtante aperte ſenſum ſuum explicat, & quod magis eſt, reddit rationem valde urgentem, quia eum locatio eſt ad longum tempus, colono acquiritur jus in re, cui addi poteſt quod imo acquiritur ei dominium utile, ut alibi firmatum fuit, & propterea non ita de facili debet privari, ac ſimplex conductor ad breve tempus dominium nullum habens, ſed æquiparari debet emphyteutæ, prout ſenſit etiam poſt alios Caroc. *d. tit. de recuſat. q. 14. n. 50.* & Mart. Med. *exam. 28. n. 9.* ubi notat Caroc. quod de biennio abſque ulla diſtinctione inter Eccleſiaſt. & laicalem emphyteuſim credat, & probatur hæc opinio per text. *in cap. propter 3. §. verum de locat. & cond.* quidquid enim dicat Valaſc. ubi ſupra, quod talis text. ibi non loquitur de conductore ad longum tempus, tamen clarum eſt, quod loquitur de inquilino, & ſic de conductore, & ubi intelligi deberet de conductore ad breve tempus, eſſet in fortiori, & contra ſupra firmata, dum dicit, quod ſit expectandum biennium, & quod non ita de facili privari debeat re conductor ad longum tempus habens illius dominium utile, ac conductor ad tempus breve nullum rei dominium habens Jaſ.
43 *in l. divortio, §. ſi fundum n. 4. ad med. ff. ſol. matr.* ubi in ſpecie quod requiritur in eo biennium, Ruin. *conſ. 88. n. 2. lib. 5.* Caroc. *de loc. tit. de recuſ. q. 7. n. 4.* & quod iſti contractus emphytheuſis, & locationis ad longum tempus in hoc propoſito caducitatis ob non ſolutum canonem, ſeu mercedem ſint æquiparati patet *in Auth. qui rem. C. de ſac. Eccl.* & probant Soce. Sen. *conſ. 167. n. 7. v. ſi vero dicimus, lib. 2.* Surd. *conſ. 537. n. 15. v. aut intelligimus,* Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. can. ampl.* 23. Boer. *dec. 234. n. 3.* & dixit Rot. cor. Seraph. *dec. 288. n. 51.* & coram Buratt. *dec. 334. n. 19.*

Dum autem ex præcitatis, in hoc locatio ad longum tempus æquiparatur emphyteuſi, poſſem multa adducere ad ampliandum hunc locationis finiendæ modum, qui præcipue in emphyteuticis dicitur caducitas, ſeu devolutio, ſed quia eſt materia latiſſime tractata per ſcribentes de jure emphyteutico, ad eos me remitto, ſolumque generaliter dico, quod cum agatur de privatione dominii utilis penes ipſos emphyteutam, ſeu conductorem ad longum tempus exiſtentis, iſta reputatur
44 materia pœnalis, & ideo reſtringenda, & propterea admittitur quælibet cauſa etiam injuſta, fatua, & beſtialis, ad excuſandum eos a tali privatione, Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim. 17. n. 2.* Fulgin. *de jur. emph. tit. de ſol. can. q. 1. n. 8.* Surd. *dec. 188. n. 8. & dec. 225. n. 7.* Seraph. *dec. 1228. n. 5.* Greg. *dec. 385. n. 4.* Buratt. *dec. 614. n. 8. in re. dec. 261. n. 1. p. 1. & dec. 281. n. 5. p. 4. to. 2. & dec. 257. n. 6. p. 11. rec.* & præcipue
45 in Rot. aliiſque ſupremis Tribunalibus, quæ aliena ſunt ab infligenda dicta pœna, ut dicit Dun. Jun. *dec. 799. n. 25.* Et quia ſuperius dictum eſt, quod ſaltem ubi agitur de domo aperienda, ſi conductor ſit abſens, expectari debet per biennium, addo, quod ubi agitur de emphyteuſi, ſeu locatione ad longum tempus, in qua non incurritur caducitas, niſi ceſſave-
46 rit conductor ſolvere per biennium in Eccleſiaſtica, & per triennium in laicali, ſola abſentia ſolvere debentis ab hac caducitate excuſat, vel tribuit cauſam reſtitutionis in integrum, etiam majori, Fulgoſ. *conſ. 7. n. 4.* Dec. *conſ. 138. n. 7. ad fin. v. poſtremo conſiderandum,* Grat. *conſ. 79. n. 31. v. accedat quoque, lib. 1.* Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. can. lim. 10. n. 2.* Rot. *dec. 509. n. 3. part. 4. tom. 2. & dec. 719. n. 8. & 9.* ubi etiam ſtante juramento, *part. 4. to. 3. & dec. 257. n. 4. part. 11. rec.*

47 Cæterum iſta caducitas, ſeu finis locationis evitatur ſi conductor ſolvere omiſerit per errorem aliquem Verall. *dec. 180. n. 4. p. 1.* Carocc. *d. q. 14. num. 63. in fin.* Mart. Med. *exam. 28. n. 10.*

48 Præterea evitari poterit per purgationem moræ, ideſt, per celerem ſatisfactionem, *c. propter, §. verum, & c. potuit de loc. & cond.* Gab. *conſ. 75. n. 7. & ſeq. lib. 2.* Valaſc. *de jur. emphyt. q. 21. n. 7.* Mart. Med. *exam. 28. n. 12.*

49 Et non habet d. concluſio difficultatem ſi locatio ſit finita ob non ſolutionem ex juris diſpoſitione, ſed ſi adeſſet in inſtrumento expreſſum pactum reſolutivum in caſu non ſolutionis, ſunt opiniones, nam multi tenent, quod tunc non detur moræ purgatio Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 92. n. 27.* Put. *dec. 66. lib. 3.* Mallin. *dec. 248. n. 1.* Grego. *dec. 559. n. 6. inter diverſ. dec. 572. n. 3.* ubi etiam ſi tale pactum poſitum ſit in fine inſtrumenti, *p. 1.* Mart. Med. *exam. 28. n. 12. verſ. vel dummodo.*

Contrarium vero, quod etiam ſtante tali pacto detur 50
moræ purgatio, tuentur alii, & ſignanter Urſill. ad Afflict. *dec. 174. n. 3. v. quod procedit etiam,* & latius Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de ſol. can. q. 6. n. 32. ante med. v. cæterum, & ſi rationes,* & primam procedere de jure civili, & juxta illud pluries fuiſſe deciſum, ſed de jure canonico magnam adeſſe difficultatem, & deciſum non reperiri dicit Verall. *dec. 237. n. 2. p. 2.* Verum quidquid eſſet temporibus Verallæ, poſt eum emanarunt quamplures deciſiones firmantes primam opinionem, & loquentes in terminis juris canonici ut patet ex ſupracitatis, & ultra eas in ſpecie, & expreſſe, quod non detur moræ purgatio, etiam æquitate canonica attenta, in caſu pacti firmatur, *in dec. 203. n. 19. & 20. p. 6. rec.* & ſcripſit Grat. *diſc. 786. n. 31.*

Prout etiam controvertitur, an dicta purgatio moræ ſit 51
admittenda ſtante juramento per conductorem in contractu appoſito, negativam etenim opinionem ſequuntur in ſpecie Alex. *conſ. 135. n. 2. lib. 4.* Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim. 41. n. 13.* Afflict. *dec. 174. n. 5. v. & ibi eſt,* Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 92. n. 11. & ſeq.* Mart. Medic. *exam. 28. n. 12. v. dummodo,* Valaſc. *de jur. emph. q. 21. n. 8. in fin.* Contra-
rium vero, quod adhuc purgationi moræ locus ſit de æ- 52
quitate canonica in hoc propoſito attendenda late probat Guttier. *de juramento part. 3. c. 17. n. 5. & ſeq.* Seraph. *eod. tit. privileg. 46. n. 8.* ubi paulo poſt. med. *v. ego tamen,* inquit iſtam veriorem exiſtimare, & ſequitur Grat. *diſcept. 378. n. 13. & diſc. 708. n. 58.* Verall. *dec. 232. n. 3. par. 2.* Add. ad Gregor. *dec. 559. n. 10. v. & procedit.* ubi alias deciſiones adducit etiam in terminis obligationis Cameralis continentis non ſolum juramentum, ſed etiam renuntiationem omni
legum auxilio, de qua etiam Rota coram Coccin. *dec. 53*
1501. n. 50. unde non facile erit ab hac recedere, eoque magis ſi adſit tantum juramentum aſſertorium, non autem juramentum de non contraveniendo, quia hoc caſu etiam tenentes primam, admittunt eam non procedere Corbul. *d. limit. 45. n. 54. v. & quod dictum,* Joſph. Ludov. *dec. Peruſ. 90. n. 13. & 23.* & ubi non omiſerit ſolvere ipſemet qui juravit; ſed aliquis de ejus hæredibus, vel aliter ſucceſ-
ſoribus, quia ad eos non tranſit virtus juramenti Cagnol. 54
in l. ſi quis major n. 203. C. de tranſact. Gabr. *conſ. 65. n. 25. & ſeq. lib. 2.* & his, aliiſque adductis in propoſito firmavit Rot. coram Dunoa. Jun. *dec. 799. n. 12.*

Et controvertitur etiam quando dicatur celeris ſatisfa- 55
ctio, quæ requiritur ad purgationem moræ, aliqui enim volunt, quod ut dicatur celeris ſatisfactio, debeat eſſe intra duos menſes Jaſ. *in l. 2. num. 84. in fin. C. de jur. emph.* Gabr. *conſ. 75. n. 5. p. 2.* Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim. 41. ad fin.* alii admittunt, ut dicatur intra ſex menſes Grat. *diſcept.*
378. n. 21. cæterum, ut plurimum conveniunt ſtandum 56
eſſe arbitrio Judicis, quodnam dicatur tempus breve, ita ut ſatisfactio celeris ſit Gloſ. *in c. potuit in verbo celeri ad fin.* ibi, *quia in jure non eſt determinatum, de loc.* Dec. *conſil. 138. n. 7. ante med. verſ. non ſecundum communem,* Gratian. *diſcept. 378. n. 18. & diſc. 708. n. 54.* Rota *dec. 572. n. 2. p. 1. v.* qui tamen non debet arbitrari de biennio, vel triennio ut dicit Anchar. *conſ. 141. col. 4.* quem refert Dec. ubi ſu-
pra, ſed poteſt arbitrari tantum per menſes Jo. Ludov. 57
dec. Peruſ. 90. n. 32. & 33. qui numerari debent a die acceptatæ reſolutionis, non autem a die omiſſæ ſolutionis, vel
lapſi biennii, vel triennii, ut declaravit Rot. cor. Dunoz. 58
Jun. *dec. 419. n. 28. poſt med.* quia judex conſiderare debebit circumſtantias facti, & ex eis arbitrari, an tempus ſit breve, vel non, & animadvertere ad qualitatem contractus, nam non ita de facili expelli, & privari jure ſuo debet conductor ad longum tempus, ac conductor ad breve, ut dictum eſt ſupra, conſiderandum etiam ſi condu-
ctor erat præſens, vel abſens, quia licet ſupradictum ſit 59
per ſolam abſentiam non expectandum biennium, niſi in caſu quo aperienda ſit domus, tamen aliquid magis indul-
gendum abſenti, quam præſenti, Gabr. *conſ. 75. n. 5. lib. 2.* item 60
conſiderare debebit qualitatem perſonæ ſolvere debentis ſi commode ſolvere poterat, vel difficulter Gabr. *d. conſ. 75. n. 5. l. 2.* Grat. *diſcept. 378. n. 59.* ubi ponderat ſenectutem, ac malam valetudinem emphyteutæ, nec non ſi omiſit ſolvere totum vel partem, quia mitius agendum eum illo Rot. cor. Seraph. *dec. 591 in fine.*

Requiritur etiam, ut moræ purgationi locus ſit, & dica- 61
tur celeris ſatisfactio, quod offeratur ſolutio in re integra A-
lex. *conſ. 131. n. 2. in princ. lib. 4.* Valaſc. *de jur. emph. q. 21. n. 8.* 62
Mart. Med. *exam. 28. n. 12.* Add. ad Gregor. *dec. 559. n. 10. verſ.*
limitatur ſecundo, & res non dicitur integra ſi non poteſt re- 63
poni in priſtinum Cyriac. *con. r. 239. n. 31.* & ſi locator jam adeptus ſit poſſeſſionem, vel aliter facta ſit executio Natt.
conſ. 364. n. 12. Veral. *dec. 236. p. 2.* Rot. *dec. 803. n. 2. p. 1. div.* 64
ſive executio facta ſit a lege, ſive ab homine, Grat. *diſc. 708. n. 44. & 45. & n. 46.* ubi explicat ſive a lege transferendo dominium ipſo jure, ſive ab homine per rei traditionem Add. ad

Gregor.

Digitized by Google

Gregor. *d. dec. 559. num. 10. v. limitatur ſecundo*, ubi & addu-
cit deciſionem in qua fuit dictum, fidejuſſorem non poſſe
purgare moram poſt relaxatum mandatum contra ipſum,
65 ſed talis deciſio eſt nimis rigoroſa, nam requiritur exe-
cutio perfecta per rei traditionem, itaut non ſufficiat ne-
dum mandatum ſolum, ſed nec etiam ſubhaſtatio, & deli-
beratio, ut firmavit Rot. Cor. Cocc. *dec. 1051. n. 3. v. nam
fuit reſponſum, & ſeq.* & comprobat Gratian. *dec. 708. n. 46.
& ſeq.* quibus in locis reſpondet etiam deciſioni in Roma-
na devolutionis coram Pamphilio, in qua pro excluſione
purgationis moræ conſiderata fuit ſola executio abſque de-
66 liberatione, dicendo, quod ibi executio non fuerat pro-
ſecuta propter plura impedimenta a debitore præſtita, &
proinde non fuit viſum conveniens, quod ipſe ex culpa
ſua conſequeretur beneficium, ſcilicet admitteretur ad pur-
gationem moræ, a qua alias ſine tali culpa in apponendis
67 impedimentis remanſiſſet excluſus, & ulterius, quod ibi
mora videbatur geminata, ex quo pariter excluditur moræ
purgatio Roman. *conſ. 315. n. 8.* cum aliis pro eo citatis
nempe per Cocc. *n. 8.* & per Gratian. *n. 53.* ulterius non ſuf-
ficit executionem fuiſſe factam ſi fuit appellatum legitime,
ex quo appellatio ſuſpendit omnia, ut dixit Rot. cor. Se-
raph. *dec. 1101. n. 4.*
68 Et ex his convincitur, non attendendam opinionem,
quod res deſinat eſſe integra ad hunc effectum per decla-
rationem domini ſe velle locationem finitam, & accepta-
tionem devolutionis, cum qua poſt alios tranſeunt Dec.
conſ. 138. n. 6. & Afflict. *dec. 174. n. 6.* & ſaltem ubi accep-
tatio eſt facta poſt longum tempus, eam admittit etiam
Gabr. *conſ. 75. n. 7. lib. 2.* contrarium enim eſt verius, ut præ-
ter ſupra adductas auctoritates, tradunt in ſpecie Grat.
69 *diſcept. 378. n. 11. & ſeq.* Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. can.
lim. 41. n. 9.* Hodier. ad Surd. *dec. 29. n. 8.* Rot. *dec. 577. n. 2.
ad fin. p. 2. rec.* prout etiam convincitur non ſubſiſtere aliam
70 opinionem, quod conductor petere debeat purgationem
moræ antequam conveniatur, ut ſenſit Grat. *diſcept. 378. n.
18.* vel ante ſententiam, juxta relatos per Hodier. ad
Surd. *dec. 29. ſub n. 8.* ſed verius eſſe, quod poſſit etiam pe-
71 ti poſt ipſam ſententiam, prout obtinuiſſe dicit Urſill. ad
Afflict. *dec. 174. n. 3.* Thor. *in compend. dec. p. 3. v. emphyteuta
4.* Hodier. *ad d. dec. 29. n. 9.* imo in quacumque parte judicii,
ut dixit Rot. *dec. 728. n. 4. par. 4. diverſ. & dec. 165. n. 30. p.
20. recent.* dummodo videlicet per executionem perfectam,
non ſit actualiter conſummatum.
72 Non dicetur autem res integra ſi dominus rem alteri jam
locaverit Alex. *con. 131. n. 2. lib. 4.* prout, & e contra dici
rem integram ſi alteri non fuerit facta locatio, tradit Va-
laſc. poſt alios *de jur. emph. q. 31. n. 8.* Mart. Med. *exam. 58. n. 11.*
At ſecus eſt de ſimplici ceſſione ſuorum jurium per domi-
73 num alteri facta, per eam enim non deſinet eſſe res integra,
ſed ſicut competebat moræ purgatio adverſus cedentem,
ita & competere debet contra ceſſionarium Add. ad Gre-
gor. *dec. 559. n. 10. in ſecunda limitatione ad fin.* Seraph. *dec.
591. n. 11.*
74 Cæterum datur etiam alia regula generalis in hac mate-
ria, ut moræ purgatio de æquitate canonica detur ſemper
ac jus alterius non ſit effectum deterius, ut firmavit Ro-
ta coram Seraph. *dec. 591. n. 7. & dec. 1150. n. 4.* & cor. Du-
noz. Jun. *dec. 799. n. 24.* ſecus autem e contra ſi jus alterius
ſit effectum deterius, ſeu in damnum reſultet, quia tunc
75 non admittitur amplius purgatio moræ, *l. ſi ita* 135. *§. Seju
ubi* Gloſ. *in verb. intereſſe*, Bart. & Jaſ. *n. 11. ff. de verb. oblig.*
Pariſ. *conſ. 19. n. 239. & ſeq. lib. 2.* Grat. *diſcep. 708. n. 18. &
ſeq.* nec etiam de æquitate canonica Veg. *conſ. 68. n. 31.
poſt med. & 41.* Scam. *dec. 93. ſub. n. 44.* Rot. *dec. 288. n. 14. &
15.* poſt Statil. de Salviano,
76 Verum admittitur etiam ubi jus alterius ſit effectum dete-
rius, ſi purgationem petens velit ejus damnum totaliter refi-
cere Seraph. *de juram. privil. 38. n. 12. & ſeq.* Mareſc. *variar.
lib. 2. c. 124. n. 11.* Add. ad Greg. *dec. 559. n. 10. in 1. limit.*
Add. ad Buratt. *dec. 582. n. 13.* Rota *dec. 708. n. 4. p. 4. div.*
quod tamen non procederet ſi conductor peccaſſet in fa-
ciendo Coccin. *dec. 204. n. 8. & dec. 217. n. 4.*
77 Non dicetur autem effectum deterius jus locatoris, &
eum in damno eſſe, ex eo ſolo, quod lucrum perdiderit,
78 ut firmat Rim. Jun. *conſ. 642. n. 11. & ſeqq.* ſed bene ſi de
ſuo expendit, puta in lite Bart. *in l. & ſi poſt tres 8. n. 5. ad med.
ff. ſi quis caut.* ubi ſecus dicit in cautione judiciali, de qua
Angelus ibidem, *n. 4. in fin.* Gozad. *conſ. 57. n. 18.* Rot. *dec.
410. n. 8. p. 6. diverſ. & dec. 282. n. 13.* poſt Stail.
Evitatur etiam iſte finis locationis, & devolutio bono-
rum locatorum ex eo, quod locator receperit mercedem,
vel etiam eam ſolum petierit, quia per tales actus cenſe-
tur voluiſſe in contractu continuare, non autem illum fi-
nire, & inducitur devolutionis incurſæ remiſſio, de quo
dicam *in c. 59.*

De fine locationis per ſupervenientem neceſſitatem Domino utendi re locata.

S U M M A R I U M.

1 *Neceſſitas ſuperveniens Domino utendi re locata tribuit ei facultatem expellendi conductorem.*
2 *Decl. non procedere ſi neceſſitas imminebat de tempore locationis.*
3 *Et neceſſe eſt non fuiſſe opinatum de eo tempore neceſſitatem,*
4 *Et quod veriſimiliter non potuerit provideri.*
5 *Futura proſpicere pertinet ad prudentem virum, ſed damnum non afficit non cogitantem.*
6 *Neceſſitas licet pro parte adeſſet de tempore contractus, adhuc ſi poſtea fuerit inopinanter aucta, tribuit facultatem expellendi conductorem.*
7 *Utilitas locatoris non ſufficit ad expellendum conductorem, ſed requiritur neceſſitas.*
8 *Neceſſitas utendi domo locata eſt, ſi dominus habitabat aliam, quæ corruerit, vel ruinam minetur.*
9 *Decl. procedere ſi ruina ſit talis, quæ ponat eum in neceſſitate migrandi.*
10 *Idem ſi superveniant hoſtes in loco ubi inhabitat, vel habeat ibi inimicos.*
11 *Idem ſi uxorem duxerit, cum qua non poſſit commode habitare ubi degit.*
12 *Secus ſi de tempore locationis fuiſſet nubilis ætatis, & in proxima ſpe uxorem ducendi,*
13 *Idem ſi ſupervenerit ei dignitas.*
14 *Idem ſi ſupervenerit infirmitas ob quam domo illa indigeat.*
15 *Idem ſi velit in domo locata facere artem.*
Declara ut n. 16. & 18.
17 *Utilitas artis in ſpecie non eſt publica, ſed privata exercentium.*
19 *Neceſſitas domus locatæ non ſolum ſufficit ad expellendum conductorem ſi propria domini, ſed etiam filii patris, vel matris.*
20 *Non autem ſufficit pro fratre vel aliis.*
21 *Et pro filio ſufficit quod uxorem duxerit.*
22 *Statutum ampliano dictam facultatem expellendi pro neceſſitate fratrum, vel aliorum, eſt exorbitans, & ſtricte intelligendum.*
23 *Limita primo dictam facultatem expellendi conductorem pro neceſſitate, procedere in domo tantum.*
24 *Lim. ſecundo ut eadem facultas competat locatori tantum, non etiam ſucceſſori.*
25 *Declara procedere in ſucceſſore ſingulari, non in hærede.*
26 *Decl. ſecundo ut competat etiam ſucceſſore ſingulari, ſi ſit filius, vel pater locatoris.*
27 *Decl. tertio ut hæres poſſit expellere ſi evenit caſus quo defunctus indiguiſſet domo, non ſi ipſe ex aliqua particulari cauſa indigeat.*
28 *Declara 4. ut ſi conductor ſublocaverit, & deinde ei ſuperveniat neceſſitas non poſſit ſubconductorem expellere.*
29 *Lim. tertio dictam facultatem expellendi, ut non procedat ſi conductor ſit perſona privilegiata.*
30 *Decl. limitationem non procedere ſi conductor ſit ſcholaris, & locator habeat filium ſcholarem, qui revertatur ægrotus, & indigeat domo locata.*
32 *Et generaliter, quod procedat facultas expellendi etiam adverſus privilegiatos, contra aliquos.*
32 *Intellige hoc procedere, ſi perſona privilegiata non habeat præciſam neceſſitatem domus conductæ.*
33 *Privilegiatus comprehenditur in generali diſpoſitione quando non eſt ſpecialiter privilegiatus in caſu illo.*
34 *Lim. quarto ſtante pacto de non expellendo conductorem toto tempore durante locationis, quia nec expelli poterit ex hoc capite ſupervenientis neceſſitatis.*
35 *Contrarium verius probatur, & n. ſeqq.*
36 *Expreſſio ejus quod tacite ineſt nihil operatur.*
37 *Juramentum firmat contractum intra ſuos limites, non autem illum extendit.*
38 *Decl. limitationem procedere ſi promiſſum non expellere conductorem expreſſe etiam in caſu ſupervenientis ſibi neceſſitatis.*
39 *Tale pactum non poteſt fieri a Procuratore, non habente ad id mandatum ſpeciale.*
40 *Vel debet ex circumſtantiis deprehendi locantem de tali caſu ſenſiſſe.*
41 *Nec ſufficit pactum, quod non poſſit expellere etiamſi domum pro ſe vellet.*
42 *Limita quinto ſi neceſſitas locatori ſupervenerit culpa ſua.*
43 *Culpa propria non debet alicui patrocinari.*

44 *Declara procedere in ea culpa, quæ eſt cauſa proxima.*
45 *Lim, ſexto ſi domus ſit talis, ut poſſit in ea ſuccurri neceſſitati domini abſque expulſione inquilini.*
46 *Lim, 7. ſi res locata ſit ſpecialiter hypothecata pro obſervantia contractus.*
47 *Contrarium quod adhuc poſſit expelli conductor.*
48 *Lim, 8. ſi poſtquam evenerit caſus neceſſitatis, locator penſiones receperit a conductore,*
49 *Decl, procedere ſi receperit penſiones poſt caſum neceſſitatis decurſas, ſecus ſi decurſas ante,*
50 *Lim. 9. ut cauſa neceſſitatis debeat eſſe vera, & ſi reperiatur falſa, conductor reſtituitur,*
51 *Et falſa convincitur, ſi poſtea dominus non habitavit,*
52 *Lim, 10. in locatione ad longum tempus,*
53 *Limita 11, ut hoc ſit privilegium, & ideo non ampliandum.*
54 *Declara tamen eſſe ſuſtinendum tamquam æquum, & favorabile,*
55 *Lim. 12. ut non poſſit ex dicta cauſa neceſſitatis Dominus conductorem expellere propria auctoritate,*
56 *Et probandam eſſe neceſſitatem ſupervenisse,*
57 *An requiratur libellus, ſunt hinc inde opiniones.*
58 *Pro dicta probatione non ſufficit juramentum domini,*
59 *Sufficit tamen probatio ſummaria arbitrio judicis.*

CAPUT XLVII.

1 UNus ex modis, quo locatio ante tempus præfixum in contractu finitur, ſeu ab ea receditur, eſt ſi dominus probaverit eam ſibi ad uſum proprium neceſſariam eſſe, quia permittitur ei conductorem expellere, tam de jure civili in *l. adem 3. C. de locat.* quam canonico *in cap. propter ſterilitatem, §. verum eodem tit.* ubi Barboſ. *n. 15.* refert etiam Doctores hoc notantes,

2 Requiritur tamen ad hunc effectum, quod neceſſitas præfata non immineret tempore quo facta fuit locatio, ut dicitur in dicto *c. propter ſterilitatem §. verum*, unde neceſſe 3 eſt, quod ſupervenerit, & non fuerit opinata de illo tempore, Bald. *in l. adem n. 18. C. loc.* ubi etiam Ang. *n. 3. v. & requiritur*, Gabr. *de loc. concl. 3. n. 6.* Gomeſ. *variar. to. 2. c. 3. n. 6. ver, item quando*, Rim. Jun. *conſ. 225. n. 13.* Cancer. *t. 1. c. 14. n. 5.* Magon. *dec. Lucen. 75. n. 6.* imo & quod veriſimiliter non 4 potuerit prævideri de tempore contractus, requiritur Valaſc. *de jur. emphyt. q. 22. n. 3. in princ.* & Mart, Med. *dec. Senen. in exam. 28. n. 20.* ſed hoc intelligendum eſt cum aliquo moderamine, nam non tenetur quis conſiderare remota, ſed ſolum propinqua, ea enim, quæ ſunt ſatis remota, 5 erunt, & forte non erunt, ut ait Seneca, & proſpectus futurorum quamvis pertineat ad ſapientem virum, tamen non afficit damno non cogitantem, niſi ex præſenti ſtatu debuerit cogitare, ut docet Bald. *in d. l. adem n. 19. v. ſed nonne*, ſecus ſi debuit cogitare Magon. *dec. Lucen. 75. n. 8.* non tamen ſatis eſſet ad excludendum locatorem ab hac 6 facultate expellendi conductorem, ex quo neceſſitas de tempore contractus in aliqua parte adfuiſſet, vel immineret, ſi poſtea valde augeatur inopinanter ex aliquo caſu, ut tradit Valaſc. *de jure emphyt. q. 22. n. 9.* & ſequitur Molin. *de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 499. n. 6.*

7 Et debet eſſe vera neceſſitas, nec ſufficit utilitas locatoris ſola, Ang. *in d. l. adem n. 3. ver. & hoc nota*, ubi ponit exemplum, ſi adveniat in loco ubi locata eſt domus Sum. Pontificis, & locator ſperans majorem penſionem percipere debere, fingat velle habitare in ea, Alciat. *conſ. 35. ſub n. 8. lib. 8.* Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q. 3. n. 8.* Mart, Medic. *exam. 28. n. 22.*

8 Caſus autem ſupervenientis neceſſitatis plures eſſe poſſunt & exempli gratia, unus eſt, ſi domus in qua locator inhabitabat corruat, ut exemplificat Gloſ. *in d. l. adem v. neceſſarium, & in d. c. propter ver. non imminebat*, & idem eſt ſi incipiat minari ruinam, ita ut tuto inhabitari non valeat, Gomeſ. *var. reſol. t. 3. n. 6. poſt med.* Molin. *de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 499. n. 6.* & etiam ſi non corruerit in to- 9 tum, ſed in parte, Valaſc. *de jur. emphyt. q. 22. n. 3.* quod intelligendum eſt, ſi ruina ſit talis, quæ ponat eum in neceſſitate migrandi, quia alias non applicarentur jura ſupracitata, de neceſſitate ſuperveniente loquentia.

10 Ex eo autem, quod dictum eſt ſufficere, quod locator in domo, in qua inhabitabat tuto amplius inhabitare non poſſit, ex quo minetur ruinam, infertur ad alios plures caſus ſimiles juſti timoris, nempe ſi ſuperveniant hoſtes in loco, vel habeat inimicos in vicinia, aut aliud immineat periculum, itaut ibi inhabitare non valeat, ut ampliat Valaſc. *in d. quæſt. 22. num. 3.* & ſequitur Molin. *dict. quæſt. 499. num. 6.*

11 Aliud exemplum eſt ſi locator uxorem ducat, ac proinde neceſſitas ſibi oriatur, redeundi ad domum locatam pro habitando cum ea, quia forte illam quam inhabitat, licet eſſet commoda pro ſe ſolo, tamen non eſt talis pro ſe, & uxore, hoc enim caſu poterit conductorem expellere, Gloſ. *in d. l. adem, ver. neceſſarium, & in d. c. propter ſterilitatem, ver. non imminebat*, quas gloſſas alii communiter ſequuntur, 12 ut poſt Salicet. *ibi n. 4.* dicit Valaſcus *d. q. 22. ſub n. 5.* niſi tamen locator de tempore factæ locationis fuiſſet nubilis ætatis, & in proxima ſpe ducendæ uxoris, quia tunc caſus non poſſet dici inopinatus, prout requiri dictum eſt ſupra, & tradit in ſpecie Mart. Med. *examin. 28. n. 20.*

13 Eadem ratione ſi locatori ſuperveniat dignitas, per quam indigeat majori familia, & ſic neceſſaria ſit major domus quam inhabitata, & opportuna illa quam locaverit, poterit ad eamdem regredi, ut tradit Gomeſ. *var. tom. 2. c. 3. ſub. n. 6. prope med.* & ſequitur Molin. *de juſt. & jur. d. diſp. 499. e. n. poſt med. ver. aliud exemplum.* 14 Vel ſi ſuperveniat infirmitas, propter quam locator indigeat domo cauſa melioris habitationis, vel aeris, Caroc. *de locat. tit. de recuſat. q. 2. n. 10.*

15 Aliud etiam exemplum ſi locator indigeat domo locata, quia velit facere in ea artem lanæ, vel aliam honeſtam, aut 16 quid ſimile aſſertur per Bald. *in d. lege eodem n. 17. C. loc.* ſed tale exemplum reſtringitur primo per Greg. Lopez. *in l. 6. tit. 8. p. 5. recopil.* procedere, quando locator exercuiſſet antea artem in alia domo, quæ corruiſſet, vel alia de cauſa non poſſet ibi amplius exerceri; & ſecundo loco reſtringitur a Valaſco *de jur. emph. q. 22. n. 3. ad fin.* ubi relata reſtrictione Gregorii, inquit, nec eam ſibi ſatis eſſe ſi dominus aliunde, quam ex illa arte vivat, & addit rationem ſuæ opinionis, quia lex uſibus propriis neceſſariam eſſe domum 17 requirit, & eum ſequitur Molin. *de juſt. & jur. tr. 2. q. 499. n. 6. ad fin.* & Mart, Med. *exam. 28. n. 22.* nec pro defenſione Baldi indiſtincte loquentis conſiderari poteſt, quod concurrat utilitas publica, ut ars illa exerceatur, quia utilitas artis lanæ in ſpecie, ideſt in quantum ab uno, vel duobus exercetur, non dicatur utilitas publica, ſed tantum privata exercentium ſecundum Barbat. *conſ. 30. n. 1. poſt med. ver. quia ſtud ſtatum artis lanæ lib. 3.* & ad effectum expel- 18 lendi conductorem non ſufficit utilitas locatoris, ſed requiritur neceſſitas, ut dictum eſt ſupra *n. 7.* & in his terminis expulſionis conductoris Apothecæ ad effectum vendendi in ea Pannos, dicit Alciat. *conſ. 35. ſub. n. 8. lib. 8.* Videtur tamen ſufficere primam reſtrictionem, quia dum dominus eſt ſolitus exercere artem, ſatis uſibus propriis dicitur neceſſaria domus, ſi neceſſaria eſt pro continuatione illius, licet non ſit talis ars, ex qua ſolum vivat. quidquid ſit ſi velit ejus uſum noviter aſſumere abſque neceſſitate parandi ſibi cum ea victum, facit Natt. *conſ. 51. n. 1.* 19

Et quod dictum eſt de neceſſitate propria pro habitatione domini, extenditur quoque ad neceſſitatem ſupervenientem pro habitatione filii ejuſdem, aut patris, vel matris, Bald. *in d. l. adem n. 29. C. loc.* Mart. Med. *exam. 28. n. 27. ver. ſi vero*, non autem aliorum, niſi adſit peculiaris lex aliter diſponens, 20 prout adeſt Luſitaniæ extendens etiam ad fratres, ut referunt Barboſ. *in d. c. propter ſterilitatem n. 28. de locat.* Valaſ. *d. q. 22. ſub n. 3.* Molin. *d. diſp. 499 n. 6.* quod ſecus eſt de jure, quia non procedit in fratre, ut in ſpecie docet Bald. *d. n. 27. ver. quid ſi.* Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q. 3.* Et quo ad filium, ſi ipſe duxerit uxorem, & propterea neceſſaria ſit major domus, hæc quoque eſt cauſa, quam Doctores allegant, ut ſignanter Va- 21 laſc. *d. q. 22. n. 3.* ubi, & limitat ſi tempore, quo facta locatio ipſe filius fuiſſet nubilis ætatis, quia non eſſet caſus inopinatus, quod poſtea nuberet, et hæc limitatio ita generaliter ſumpta non videtur vera, niſi concurrat aliud inditium, quod de nuptiis filii per patrem locantem cogitaretur, quia alias etiam in exiſtente in ætate nubili, poterant nuptiæ eſſe 22 valde remotæ, ſic alias non cogitatæ, non debet nocere, prout dictum eſt ſupra auctoritate Baldi *in d. l. adem n. 17.* Et quoniam verbum fecimus de ſtatuto ampliante dictam facultatem expellendi conductorem pro neceſſitate fratrum, vel aliarum perſonarum, animadvertendum tale ſtatutum eſſe exorbitans a diſpoſitione juris, & ideo non extendendum ultra perſonas expreſſas, ut tradit Rim. Jun. *conſ. 650. n. 12. & ſeq.* ubi quod dum loquitur de deſcendentibus, vel collateralibus, non convenit maritis, qui non ſunt tales,

23 Limitatur tamen dicta facultas expellendi pro neceſſitate propria conductorum, ut procedat tantum in domo, non in alio fundo ruſtico, quia text. tam *in l. adem* quam *in d. c. propter ſterilitatem*, cum myſterio de æde tantum ſeu domo loquuntur, & cum hoc ſit quoddam privilegium, quod tribuitur domino, propter ſuam neceſſitatem, non debet extendi, ſed reſtringi ad domum de qua loquitur Bald, *in d. l. adem n. 19. ver. ſed nunquid*, Gomeſ. *var. reſol. tom. 2. c. 3. n. 6. ad fin.* ubi addit tertiam rationem, quia habitatio eſt pars alimentorum, & ideo ejus neceſſitas eſt magis præciſa, & magis favorabile eſt, ut ei occurratur Caroc. *de loc. tit. de recuſat. q. 2. numer. 35.* Molin. *de juſt. & jur. dict. diſp. 499. numer. 10.* Mart Med. *exam. 28. numer. 33.* Cancer. *tom. 1. capit. 14. num. 6.*

24 Secundo limitatur, ut procedat in ipſo locatore tantum, non autem in ejus ſucceſſore, quia hæc eſt facultas a lege conceſſa locatori pro ſua neceſſitate, & ideo eſt perſonaliſſima, prout eſt uſus rei, & transferri in alium non poteſt, ut firmat Surd. *conſ. 203. num. 12. verſ. ſed*

quia

quia hac facultas, Gratian. *diſcept. 117. n. 19.* Barboſ. *in c. propter ſterilitatem n. 26. de loc. & cond.*

25 At limitatio iſta recipit declarationem, ut procedat in
ſucceſſore ſingulari in caſibus in quibus tenetur ſtare loca-
tioni, in quibus terminis loquitur Surd. *in d. conſ.* 103. ut vi-
dere eſt *n.* 10. & firmatur etiam in eiſdem terminis per Valaſ.
de jur. emph. q. 22. n. 10. ſecus autem in hærede, quia iſte, cum
repræſentet perſonam locatoris, ejuſdem juris eſſe debet, ut
26 cenſuit in ſpecie Magon. *dec. Lucen. 75. n. 4. & 5.* & Mart. Med.
exam. 28. *n.* 26. & 27. ubi etiam ulterius declarat limitatio-
nem non procedere ſi filius, aut pater locatoris ſit ejus ſuc-
ceſſor, quamvis ſingularis, cum facultas expellendi condu-
27 ctorem extenderetur, ut procedat etiam propter horum neceſ-
ſitatem, ut dictum eſt ſupra. Erit tamen metienda neceſſitas
a perſona defuncti, non autem ipſius hæredis, ut videlicet
competat iſti jus expellendi, ſi defunctus domo indiguiſſet,
non autem e contra ſi non indiguiſſet ille, ſed indigeat ali-
qua particulari cauſa hæres, prout ſubdeclarat Molin. *in
diſp. 499. n. 7. poſt med. verſ. limitarem*, ubi etiam addit, eo-
dem modo poſſe etiam ſucceſſorem particularem expellere
conductorem, maxime ſi locator totum jus ſuum etiam ex-
pellendi in eum transtulerit, ſed ejus opinio non caret dif-
ficultate, & præcipue circa hoc ultimum dictum, quia hoc
jus tamquam perſonale cedi, & in alium transferri non poſ-
ſe, dictum eſt ſupra, & præcipue ex Surd. *in d. conſil.* 103.
28 *n.* 52. quem ultra alios ſupracitatos ſequitur etiam Cancer.
var. c. 14. n. 21. tom. 1. Et quod nec conductor, ſi ſubloca-
verit, expellere valeat pro neceſſitate ſibi ſuperveniente
ſubconductorem ſuum, quia hoc privilegium datur domi-
no tantum locanti, Rauden. *reſol. 27. in princ.*

Tertio limitatur ſi conductor ſit perſone privilegiata,
prout ſcholaris, quia non poteſt expelli, etiam ſi domino
ſuperveniat neceſſitas, hoc enim eſt privilegium, ut dictum
ſupra, & privilegiatus contra privilegiatum non utitur pri-
29 vilegio, Bologn. *in repetit. Auth. habita n. 369. C. ne fil. pro
patr.* Rebuff. *de priv. Schol. priv.* 8. Caroc. *tit. de recuſat. q. 2.
n. 36. & ſeq.* ubi ſublimitat, ſi locans habeat filium alibi ſtu-
30 dentem, qui revertetur ægrotus, & pro eo neceſſe habeat uti
domo locata, Duen. *reg. 213. n.* 1. Cevel. *commun. contra com.
q. 756. n.* 43. ubi idem, quod in Scholaribus, dicit etiam in
officialibus S. Inquiſitionis, Judicibus durante officio, &
Doctoribus, ac Advocatis, Morle *in Empor. Jur. p. 1. tit. 12.
num.* 26. Barboſ. *in cap. propter ſterilitatem n.* 27. Mart. Med.
exam. 28. *n.* 33. ubi quod hanc veriorem exiſtimat.

31 Verum iſta limitatio non tranſit ſine difficultate, quia
quod competat dicta facultas expellendi, eſt determinatio
generalis in præfatis juribus, & propterea debet comprehen-
dere etiam perſonas privilegiatas, ſecundum Valaſc. *de jur.
emph. q. 22. n.* 6. Petr. Barb. *in l. 1. p. 7. n. 52. ff. ſol. matr.* At
32 hæ contrariæ opiniones poſſent forſan conciliari, ut iſta ſe-
cunda procedat ſi Scholari, vel alteri privilegiato non ſit præ-
ciſe neceſſaria domus conducta, alias procedat prima, idque
ex ratione, quia prædicti habent privilegium compellendi do-
minum etiam invitum ſibi locare, ut dictum eſt ſupra *inc.* 20.
ſed tale eorum privilegium procedit tantum in caſu neceſſita-
tis, ut ibidem fuit declaratum *n. 36. & ſeq.* unde ſunt qui-
dem privilegiati in materia iſta locationis, & conductionis,
ſed tantum in dicto caſu neceſſitatis, ergo in eodem tantum
33 non debent comprehendi in dicta generali determinatione,
quod conductor poſſit expelli per ſupervenientem neceſſita-
tem domini, nam regula eſt, ut privilegiatus non compre-
hendatur in generali diſpoſitione, in quantum privilegiatus
eſt in materia illa, ſecus autem, ubi non extenditur ejus pri-
vilegium, quia tunc comprehenditur, Bart. *in Auth. quas
actiones n. 3. verſ. quandoque quilibet, C. de Sacr. Eccl.* Maſcard.
de ſtatut. inter concl. 5. n. 36. Fenzon. *ad ſtat. Urbis in inſcrip.
n.* 71. Rot. *dec. 46. p. 5. rec.* & cor. Duran. *dec. 67. n.* 12. & in
ſpecie dictam ſecundam opinionem procedere, ſi perſone pri-
vilegiata, quæ conduxit non ſit talis, quæ poſſit expellere lo-
catorem e propria domo, Mol. *de juſt. & jur. d. diſp. 499. n.* 9.

34 Quarto limitatur ſtante pacto de non expellendo condu-
ctorem toto tempore durantis locationis, quia, ut aliquid
operetur, videtur receſſum e natura contractus, ita ut non
poſſit conductor, neque ex hoc capite ſupervenientis neceſ-
ſitatis expelli, Ang. *in l. adem n. 1. verſ. dico etiam*, licet in
meo Cod. adſit dictio, niſi, ibi: *niſi quia locator habitare ve-
lit*, quia dignoſcitur mendoſe appoſita, tum ex ſenſu, tum
etiam, quia Angelum iſtam opinionem tenere referunt alii
eum ſequentes, & ſignanter Gret. *conſ. 69. n. 20. lib.* 2. Nat.
conſ. 481. n. 19. & aliis pluribus adductis Caroc. *d. q. e. n.* 18. &
Seraph. *de priv. jur. priv. 13. n. 20. & priv. 49. n. 48.* Valaſc. *de jur.
emph. q. 22. n.* 8. ubi relatis contrariis, hanc opinionem tuetur,
& dicit vereri, ne in judiciis prævaleat, Mart. Med. *exam.* 28.
n. 29. & ſeq. Put. *dec. 561. n. 1. lib.* 1. Cyriac. *contr. 129. n.* 31.

35 Verum iſta quoque limitatio patitur difficultatem, & con-
trarium videtur verius, nam pacta in contractu appoſita, in-
telligi debent juxta naturam ipſius contractus, & proinde
cum de natura contractus locationis ſit, ut non expellatur
conductor ſi non ſuperveniat neceſſitas domino utendi do-
mo, ita intelligi debet pactum prædictum, etiam ſi dici poſ-
ſit, quod ita intellectum nihil operetur, dum tacite ineſt,
quod extra dictum caſum, & alios in jure expreſſos non poſ-
ſet expelli, quia non eſt novum, quod expreſſio ejus, quod 36
tacite ineſt nihil operetur, prout in ſpecie reſpondit Rimin.
Sen. *conſ. 613. n. 4. verſ. vel & ſecundo, & ſeqq. per tot.* ubi per
has rationes aſſerit deciſionem Angeli ubi ſupra eſſe falſiſ-
ſimam, Nat. *conſ. 416. n. 2. verſ. ſed reſpondetur, & ſeqq. uſ-
que ad* 8. ubi pariter eiſdem rationibus dicit, deciſionem An-
geli non eſſe veram, Arn. Ferron. *ad conſuet. Burdegal. tit.* 3.
§. 2. Covar. *var. reſol. lib. 1. c. 15. n. 4. in fin.* ubi hanc in pra-
ctica tenendam Gregor. Lop. *in l. 6. tit. 8. p.* 5. Gloſ. 2. Ca-
roc. *d. tit. de recuſat. q. 2. n.* 59. ubi hanc opinionem melio-
rem dicit Fontan. *de pact. nuptial. clauſ.* 14. Gloſ. *9. p. 4. n. 68.
& ſeq.* ubi quod intelligitur prout de jure Cancer. *tom.* 1.
c. 14. n. 50. ubi de veriori, Fa. *in C. lib. 4. tit. 42. defin.* 49.

Comprobarique poteſt hæc ſecunda opinio, quia dum,
ut dictum eſt, iſte expulſio procedit tantum ubi ſuperve-
nit neceſſitas de tempore contractus inopinate, inde ſe-
quitur, ut in pacto generaliter loquente, talis caſus tam-
quam inopinatus, non poſſit cenſeri comprehenſus, juxta
late tradita per Giurb. *dec. 42. n. 21. verſ. ſecundo renuncia-
tio*, & adductos ſupra in *c.* 49. de pactis circa remiſſio-
nem mercedis, *n. 61. & ſeq.* & in hic terminis late Fe-
lin. *conſ. 43. num. 5. & ſeq. & num. 6. & ſeq.*

Et hac ratione attenta, ſequitur etiam eamdem opinionem 37
extendi, & procedere poſſe licet pactum ſit munitum ju-
ramento, prout eam extendunt Rim. Sen. & alii ſupracitati,
quia juramentum ſolum firmat contractum intra ſuos limi-
tes, non autem illum extendit ad caſum, de quo veriſimili-
ter partes non cogitarunt, & in quo de jure contractus defi-
cit, & firmitatem non habet, prout eſt caſus ſupervenientis
neceſſitatis inopinatæ, ut declarat Molin. *de juſt. & jur. d.
diſp. 499. n. 7. in princ. verſ. ratio autem eſt*, & facit Alex.
conſ. 81. n. 10. lib. 1. cum aliis adductis *in d. c. 49. n.* 81.

Ulterius ſequitur ex eadem ratione limitationem proce- 38
dere poſſe ſi adſit pactum expreſſum de non expellendo in
caſu ſupervenientis neceſſitatis, ut pluribus adductis, requi-
rit Barb. *in d. c. propter ſterilitatem n.* 28. Magon. *dec. Luc.* 75.
n. 2. non enim dubium eſt talem conventionem valere, ut di-
cit Corn. *conſ. 103. n. 1. in fin. & ſeq. lib.* 2. Mart. Med. *d. exa-
min. 28. n. 32. verſ. ſi domum*, Caroc. *d. q. 2. in fin.* ubi tamen
fiat per ipſum dominum, non autem per procuratorem ſpecia- 39
liter id in mandato non habentem, Nat. *conſ. 25. n. 3. ad fin.
& ſeq.* Caroc. *tit. de loc. per Procuratorem q. 2. n. 1. & ſeq.* vel
ſaltem requiritur, quod ex circumſtantiis arbitrio prudentis
Judicis penſandis, deprehendatur locatorem veriſimiliter in-
tendiſſe juri ſuo renuntiare, etiam in caſu ſupervenientis ſibi
neceſſitatis, ut ſufficere cenſuit Molin. *de juſt. & jur. tract. 2. 40
diſp. 499. ſub n. 8. verſ. ſane dicerem*, ubi iſte dictas diffidentes
opiniones conciliat, & ſenſit etiam Felin. *conſ. 43. in fin.*

Quid autem dicendum ſit, ſi locator promiſerit conducto- 41
rem durante tempore locationis non expellere, etiam ſi do-
mum pro ſe vellet, an videlicet cenſeatur renuntiatum præ-
fatæ facultati expellendi in ſuperveniente caſu neceſſitatis,
videndus eſt omnino Cancer. qui habuit caſum in facto
tom. 1. var. reſol. c. 14. n. 11. cum pluribus ſequentibus, ubi pri-
mo arguit pro affirmativa, deinde *n.* 13. dicit contrarium
verius putare, & adducit rationes, & auctoritates, ac poſt-
modum re maturius conſiderata in aliam abit ſententiam; &
plura in comprobationem ejus adducit; facilius certe proce-
deret d. ſecunda opinio pro facultate expellendi, pacto non
obſtante, ſi neceſſitas locatori ſuperveniens reſpiceret jus
publicum, ſeu publicam utilitatem, hoc enim caſu d. opi-
nio admittitur etiam per tenentes contrariam, nempe Va-
laſc. *d. q. 22. n. 8. ad fin.* & Mart. Med. *d. exam. 28. n.* 31.

Quinto limitatur ſi neceſſitas ſupervenerit culpa ipſius 42
locatoris, quia tunc non valet per eam expelli conductor,
ſed ſibi imputet locator, Bald. *in d. l. adem, C. loc. n. 19. verſ.
ſed quid*, licet in meo Codice dicat *ſibi non imputet*, quia ex
ſenſu deprehenditur illud non eſſe mendoſe additum, Ca-
roc. *de loc. tit. de recuſat. q. 2. n.* 39. Mart. Med. *exam. 28. n. 33.
verſ. undecimo*, & merito, quia non debet culpa propria
alicui patrocinari, & prodeſſe culpoſo, *l. ne ex dolo, ff. de
dolo*, Ancar. *conſ. 141. n.* 1. Cravet. *conſ. 57. n.* 12. quod ta- 43
men ſolet reſtringi, ut procedat in ea culpa, quæ eſt cauſa
proxima, & quæ eſt ordinata principaliter ad id, ex quo
culpoſus vult commodum conſequi, ſecus autem in remo-
ta, & ex qua tantum in conſequentiam illud ſequitur Bart. 44
in l. itaque fullo 12. n. 1. ff. de furt. Felin. *in c. qua in Eccle-
ſiarum n. 67. ad fin. & ſeq. de conſtit.* Menoch. *de arbitr.
lib. 1. q. 80. n. 56. ante med.* Rot. *dec. 63. n. 15. p. 2. div.*

Sexto limitatur ſi domus locata ſit adeo ampla, ut poſſit 45
in ea ſuccurri neceſſitati locatoris abſque eo, quod expella-
tur conductor, quia videlicet uterque valeat in ea commode
habitare, quia tunc non poteſt ad expulſionem procedi, Ad-
dent. ad ſum. Ang. *in verb. locatio n. 13. lit. A verſ. fallit*, Ca-
roc. *d. tit. de recuſ. q. 2. n.* 29. Sed contrarium expreſſe docuit
Bald. *in d. l. adem n. 17. prope fin. verſ. ſed quid ſi iſta*, & ratio
hujus opinionis Baldi reddi poteſt, quia dum jura concedunt
hanc facultatem expellendi, non debet dominus ita gravari,

ut ſimul habitet cum alio, idque præcipue ſi vere ei reſultet incommoditas, vel aliquod periculum ex illa cohabitatione, ut quia conductor poſſit inſidiari pudicitiæ, ut in ſpecie conſiderat ibidem Bald. alias enim ſi poſſet abſque aliquo incommodo, vel periculo, arbitrio Judicis penſando, in eadem domo habitare, procedere poſſet limitatio, quia tunc vere ceſſaret omnis cauſa expellendi conductorem, ſine qua non videtur ad ipſam expulſionem contra naturam contractus deveniendum.

46 Septimo limitatur ſi in inſtrumento ſit conventa ſpecialis hypotheca rei locatæ pro obſervantia contractus, ex ea enim excluditur locator a dicta facultate expellendi, Cuman. *in l. ſi filio familias 25. §. ſi vir in quinquennium n. 7. poſt med*, & ibid. Alex. *n. 4. ff. ſol. matr.* quos alii ſequuntur, & præcipue Arnold. Ferron, *in conſuet. Burdegal. tit. 3. §. 2.* at Cuman. & Alex, vere non loquuntur in his terminis neceſſitatis ſuper-
47 venientis ipſi locatori, ſed in terminis ſucceſſoris ſingularis ejuſdem, qui ſunt valde diverſi ex dictis ſupra, & in terminis noſtris hypotheca non poteſt impedire locatorem quin ex neceſſitate ſuperveniente, conductorem expellat, quia hypotheca dat robur contractui, at eum non valet ampliare ad caſum in quo lex illi firmitatem non tribuit, & de quo, tanquam ſupervenienti, & inopinato, non cenſetur locatorem ſenſiſſe, quando ſe obligavit, & rem hypothecavit, & ideo non obſtante dicta hypotheca, poterit conductorem expellere, Nat. *conſ. 25. n. 4. v. non obſtat aliud*, Covar. *var. l. 3. c. 15. n. 4.* Caroc. *d. q. 2. n. 23.* Molin. *d. diſp. 499. n. 7.* Mart. Med. *d. exam. 58. n. 35. & 36.*

48 Octavo limitatur, ut non ſit amplius locus dictæ facultati expellendi, ſi locator poſtquam evenit caſus, penſionem domus, vel ejus partem recepit, quia videtur dictam facultatem remiſiſſe, ut relatis Bald. & Corn. tradit Gabr. *de local. con l. 3. n. 7.* Cancer. *var. c. 14. n. 8. v. idem ſi poſt con. 1.* & aliis adduct. Mart. Med. *exam. 26. n. 18.* Neque obſtat text. *in d. l. aedem*; dum dicit non poſſe conductorem, qui mercedem ſolvit, expelli, niſi dominus probaverit domum ſibi neceſſariam, & aliis caſibus ibi relatis, unde videatur dicendum in eis poſſe expelli conductorem, etiam ſi mercedem ſolverit; quia poteſt intelligi de ſolutione anticipate facta, antequam dominus præviderct ſuam neceſſitatem, ſed ubi, ea urgente, recipiendo mercedes, voluit locationem, patet noluiſſe conductorem expellere, & ſic facultate expellendi, tanquam tacite renuntiata, amplius uti non poteſt, quod & comprobatur ex traditis *ſup. in princ. hujus c.* de eo qui locat dum neceſſitas ſibi imminet utendi re. Sed de illa limitatione adhuc valde dubitat Carocc. *in d. tit. de reconſat. q. 2. n. 18.* non enim videtur ei magis operari poſſe tacitam remiſſionem, quam pactum expreſſum de non expellendo, & hypothecam rei pro obſervantia contractus, additque ulterius, quod licet per receptionem canonis, ſeu penſionis cenſeatur remiſſa caducitas, tamen a remiſſione caducitatis omnino odioſæ, non bene infertur ad remiſſionem hujus facultatis omnino æquæ, Verum reſponderi poteſt reſpectu ejus, quod conſiderat de pacto, aliquos tenere abſolute, eo ſtante, ceſſare hanc facultatem expellendi, & licet verior viſa ſit contraria opinio, tamen præcipua ratio fuit, quia de tempore pacti iſta neceſſitas non eſſet opinata, ut videre eſt ſupra in quarta limitatione, & hic ſupponitur, eam nedum opinatam fuiſſe, ſed jam eveniſſe. Non diſplicet tamen alia conſideratio, quod hæc facultas competens locatori ſit omnino æqua, & ſic non adeo odioſa, ut caducitas, & inde in hoc propoſito inferri poſſe videtur ad unum conſiderabile, videlicet, quod non ſufficiat pro remiſſione hujus facultatis petitio, ſeu re-
49 ceptio mercedum decurſarum, quæ eſt compatibilis cum expulſione, ſecus autem quoad petitionem futurarum omnino cum expulſione incompatibilem, & ſic in caſu iſto ceſſet illa magna quæſtio, de qua infra *in c. 59.*

50 Nono limitatur, ut cauſa neceſſitatis debeat eſſe vera, & ubi poſt expulſionem reperiatur falſa, tenebitur locator conductori ad omnia damna, & intereſſe, Bald. *in ead. l. aedem n. 22.* ubi. & quod ſi Judici obrepſerit, poterit puniri de crimine ſtellionatus, & ſi conductor voluerit rem eſtiri, poterit, la-
51 te Caroc. *d. q. 2. n. 32. & ſeq.* & ſatis apparebit falſa, ex quo poſt conductorem expulſum dominus non habitaverit, ſed alteri locaverit, ſupervacaneum enim eſt credere, quod voluerit pro ſua habitatione, qui poſtea non habitavit, ut dicit Bald. *ſub d. n. 22.* Nat. *conſ. 25. n. 6.* Bell. *de his quæ in continenti, juris q. 181. n. 6.* Canc. *var. tom. 1. c. 14. n. 11.* Ripol. *var. c. 12. n. 224. & ſeq.* ubi etiam idem eſſe ſi per aliquod modicum tempus ipſe prius inhabitaverit.

52 Decimo limita, ut d. facultas expellendi procedat in locatione ordinaria ad breve tempus, ſecus autem in emphyteuſi, ſeu locatione ad longum tempus, quia in his contractibus transfertur dominium utile in conductorem, ut alibi dictum eſt, & non ita facile expelli poteſt dominus utilis, ac ſimplex conductor, qui ſolam detentionem, & uſum habet, Bartol. *in l. emptorem, & loc.* & ibi alii Doctores, ut teſtatur Gomeſ. *var. tom. 2. c. 3. n. 9. v. ſecundo infertur*, ubi exemplificat in locatione ad decennium, vel ad vitam, Barboſ. *in d. c. propter ſterilitatem n. 29. de loc.* Valaſc. *de jur. emph. q. 22. n. 1. & 2.* Cabed. *dec. 90. n. 3. lib. 1.*

Undecimo non omittendum notare, quod facultas prædicta expellendi conductorem, & recedendi a locatione, eſt 53
privilegium conceſſum domino propter propriam indigentiam, & ideo generaliter debet reſtringi ad ſuos limites, non autem ampliari, ut docuit Bald. *in d. l. aedem n. 19. ad fin. C. loc.* Gomeſ. *var. tom. 2. c. 3. n. 6. prope fin.* At licet pro- 54
pterea non poſſit dicta facultas extendi de perſona ad perſonam, neque de re ad rem, neque de caſu ad caſum, tamen in caſu ſuo debet ſuſtineri, non autem de facili admitti, quod cenſeatur amiſſum, vel renuntiatum, quia eſt æquum, & favorabile, Covar. *var. reſ. lib. 2. c. 15. n. 4. in fin.* Caroc. *d. tit. de reconſat. q. 2. n. 28.*

Duodecimo tandem limitatur, ut non poſſit dominus 55
propria auctoritate conductorem expellere, quia neceſſaria
eſt probatio ſupervenientis neceſſitatis, ut habetur *in d. l.* 56
aedem, & probatio debet fieri coram Judice, ut dicit ibi Bald. *n. 20.* & licet ipſe Baldus videatur ſentire, dominum poſſe ingredi domum propria auctoritate, & textum loqui in caſu, quo Judex propter controverſiam partium aditus erat, vel a domino, vel ab inquilino, tamen limitationem firmat Alciat. *conſ. 35. n. 7. & 8. lib. 8.* & idem ſentiunt Caroc. *d. q. 2. 2. n. 34.* Bellon. *de his, quæ in continenti q. 181. n. 1.* &
comprobat Mart. Med. *exam. 28. n. 23. & ſeq.* ſed ubi adea- 57
tur Judex, iſtæ querelæ ſunt potius implorationes, quam petitiones, & ideo Judex eas audit ſine libello, ſecundum Bald. *in d. l. aedem n. 20.* ſed contrarium quod requiritur libellus tradit, & communem eſſe concluſionem teſtatur, Alciat. *d. conſ. 35. n. 7. lib. 8.*

Probatio autem prædicta facienda eſt aliter, quam per 58
juramentum Domini, Fab. *in C. lib. 4. tit. 42. defin. 51. in princ.* Cancer. *var. tom. 1. c. 14. n. 8. v. bene hoc.* Sufficit tamen probatio ſummaria arbitrio Judicis, Caroc. *de loc. d. tit. de reconſat. q. 2. n. 34.*

De fine locationis ex quo Dominus velit Domum reficere.

SUMMARIUM.

1 *Dominus volens reficere ædes locatas poteſt expellere conductorem.*
2 *Et competit ei interdictum uti poſſidetis.*
3 *Ut obtineat ex dicto interdicto, dominus proteſtari debet ſe non impedire inquilinum ne habitet, ſed ſolum ne poſſideat.*
4 *Et intelligitur quod non prohibeblt habitare facta refectione.*
5 *Locatio ex hoc capite neceſſariæ refectionis non finitur.*
6 *Declara, non finiri reſpectu locatoris, ſed conductorem non teneri ad domum refectam redire.*
7 *Lim. declarationem ſi dominus fuiſſet paratus commodam habitationem ei dare.*
8 *Inquilinus expulſus ex cauſa refectionis domus, ſi aliam domum conduxerit, non tenetur ad refectam redire.*
9 *Decl. non teneri redire cum gravi ſuo præjudicio, ſecus ſi paucis tantum diebus prohibitus ſit uti, & omnia ſint integra.*
10 *Duo copulative requiruntur, ut redire teneatur, unum quod lapſi ſint pauci dies, aliud quod res ſit integra.*
11 *Ampl. facultatem expellendi conductorem ex prædicta cauſa, competere etiam in refectione voluntaria.*
12 *Contrarium verius.*
13 *Expellens conductorem pro refectione neceſſaria, tenetur tantum ei mercedes remittere, non autem damnare ſicere, ſecus ſi pro voluntaria.*
14 *Lim. dictam facultatem expellendi non competere ſi neceſſitas refectionis aderat, ſeu imminebat de tempore locationis.*
15 *Lim. 3. procedere dictam facultatem expellendi ſi refectio fieri nequeat conductore habitante, alias ſecus.*
16 *Lim. 3. eamdem facultatem procedere in locatione ad breve tempus, non autem in locatione ad longum tempus.*
17 *Neceſſitas iſta refectionis æquiparatur neceſſitati domini ad habitandum.*

CAPUT LVII.

Dominum volentem reficere ædes locatas poſſe expellere ex eis conductorem clari juris eſt *l. aedem C. loc. c. propter §. verum, eodem tit.* & competere ei interdictum, uti poſ- 2
ſidetis adverſus conductorem exire nolentem e domo, & reficere prohibentem eſt text. *in l. ſi duo, §. cum inquilinus, ff. uti poſſidetis*, & tradit Menoch. *retinent. rem. 3. n.* 3
237. Caroc. *de locat. tit. de reconſat. q. 6. n. 1.*

Verum ut obtineat dominus ex præfato interdicto, proteſtari debet ſe non impedire inquilinum ne habitet, ſed

Digitized by Google

3 ſed ſolum ne poſſideat, ut dixit text. *in d. l. ſi duo, §. cum inquilinus, ff. uti poſſid.* quod intelligitur, ut non prohibebat eum habitare facta refectione, ſecundum explicatio-
4 nem Gloſ. *ibi in ver. dominum in fin.* Caroc. *d. q. 6. n. 2. v. prædicando*, ubi quod paſſim practicatur proteſtatio eum hac expreſſione, Menoch. *retinen. rem. 3. n. 237.*

Hinc autem inferri videtur, locationem ex hoc capite
5 refectionis non finiri, prout docuit aperte Bart. *in d. §. cum inquilinus in fin.* dicens notandum, quod poſt refectionem factam inquilinus poteſt, & debet habitare, licet pro refectione expellatur. & tradunt Cephal. *conſ. 271. n. 4. v. hic tamen, & per tot.* Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa n. 103.* Greg. Lop. *in l. 6. tit. 8. p. 5. n. 6.* Menoch. *retinen. rem. 3. n. 237.* Carpan. *ad ſtat. Medio. l. 2. c. 379. n. 230.* Caroc. *tit. de incendio, n. 83. & tit. de recuſat. q. 5. n. 10.* Valaſ. *de jur. emph. q. 77. n. 6. v. qui, & illud*, Cancer. *var. tom. 1. c. 14. n. 22.*

6 Sed in contrarium, quod conductor hac de cauſa impeditus uti re conducta, non teneatur domo reſtaurata ad eam redire, & locationis contractum continuare, eſt text. expreſſus in *l. cum in plures 62. in princ.* ibi, *adeo ut nec cogi quidem poſſit ex calendis Juniis refecta domo inhabitare, ff. loc.* unde videbatur adeſſe in præfatis *ll.* antinomiam, & contrarietatem, ſed ut bene conſideravit D. Bartholomæus Broechius Nob. Foroliviensis adhuc juvenis, ſed magnæ expectationis D. Abb. Jacobo Patruo ſuo Viro celebri, mihi in amicitia familiariter juncto, ac de meis ſtudiis non parum benemerenti, ex text. *in d. l. ſi duo, §. cum inquilinus, ff. uti poſſid.* dum dicit locatorem volentem expellere inquilinum cauſa refectionis, proteſtari debere non impedire illum ne habitet, inferri tantum valet, quod ergo teneatur ipſe locator domum quando fuerit habitationi apta reſtituere, ex textu vero mox citato *in l. cum in plures 62. ff. loc.* probatur non teneri conductorem domum recipere, & ſic iſta jura conciliantur, ut teneatur locator domum reſtituere, & locationem continuare, non autem teneatur conductor ad reditum, & continuationem.

7 Retenta autem opinione prædicta, quod conductor non teneatur continuare contractum, prout dicit expreſſe text. prædictus in *d. l. cum plures*, declaranda eſt, ut non procedat, ſi locator paratus fuiſſet commodam habitationem ei dare, ut expreſſe ſubjungitur ibidem in textu, & requiritur fuiſſe paratum de illo tempore, quo conductor habitare volebat, non autem poſtea, ut explicat ibidem Gloſ. *in ver. commodam*, ſi e paratus ſit dare ſuam, ſive alienam recipiendo in ſe onus penſionis illius domino ſolvendæ, Henric. Boic. in *c. propter ſterilitatem, n. 16. de loc. & cond.*

8 Et hoc modo etiam conciliantur præfatæ duæ opiniones contrariæ, ut ſcilicet prima procedat, ſi dominus aliam habitationem æque idoneam inquilino præſtiterit, vel præſtare paratus fuerit, alias ſi inquilinus aliam domum conduxerit, non tenetur redire ad refectam, ut eſt text. *in l. ſi in lege 27. §. Colonus, v. nam, & qui expulſus, ff. loc.* nam eſt gra-
9 ve præjudicium ſubjacere duabus conductionibus, & cum gravi ſuo præjudicio redire non tenetur, Bonaccin. *de contrac. diſp. 3. q. 7. punct. 2. n. 13. v. verum facta*, Rebell. *de oblig. juſt. l. 14. q. 10. n. 13.* ubi quod ſufficit eum eſſe rationabiliter invitum, Cyriac. *conſ. 459. n. 10.* quod ſi paucis tantum diebus prohibitus ſit uti, omnia quæ ei integra ſint nihil
10 de ejus obligatione minuitur, *d. §. colonus, v. quod ſi paucis*, at hæc duo requiruntur copulative, quod ſint lapſi pauci dies, & quod res ſit integra, alias finitur locatio reſpectu conductoris, ut dicit ibi Fulgoſ. adeout non poſſit amplius locator moram purgare poſt multorum dierum lapſum, etiamſi conductoris nihil interſit, ſecundum Caſtren. ibidem, & utrumque refert, & ſequitur Gabr. *conſ. 75. n. 3. l. 1.* ſed tenetur in omni caſu locator remittere mercedem conductori a die, qua impeditus fuit uti re locata, niſi impedimentum fuerit modicum, quia tunc illud æquo animo ferre debet conductor, nec propterea remiſſionem petere poteſt, *l. habitatores 30. ff. loc.* & alibi dictum eſt.

11 Poſſet etiam dubitari, an iſta facultas expellendi conductorem procedat tantum pro refectione neceſſaria, vel etiam pro voluntaria. Et quod procedat, etiam pro voluntaria faciunt verba text. in ipſa *l. edem, C. loc.* in qua conceditur hæc facultas, ibi, *aut corrigere domum maluerit*, ponderando, nedum verbum, *corrigere*, quod ſignificare videtur potius reductionem in meliorem formam, quam neceſſariam refectionem, ſed & magis verbum, *maluerit*, quod indicat voluntatem, non neceſſitatem, & de utraque refectione vi-
12 detur illum textum intelligere Gloſ. *ibi in verb. corrigere domum*, & clarius Mar. Med. *exam. 28. n. 38. & 39.* Sed verior contraria ſententia videtur, quia refectionis neceſſitatem expreſſe requirit text. *in c. propter, §. verum de locat.* & ex ea loqui etiam text. *in d. l. edem*, ſenſit Bald. *ibi n. 22. v. ſed quid ſi tempore*, Bonac. *de contract. q. 499. n. 11.* Et hinc eſt quod locator expellendo pro neceſſaria refectione, tenetur tantum remittere mercedem conduct. non autem ad damna, & intereſſe, ſecus autem ſi expellat pro refectione voluntaria, *l. qui inſulam 33. in princ. & l. & hac diſt. 39. in princ. ff. loc.* Gloſ. *in*
13 *d. l. edem, ver. corrigere, C. eod.* Mart. Med. *exa. num. 39.* quia

Paris. de Loc. & Cond.

nempe expulſio pro refectione neceſſaria tantum, eſt a lege permiſſa, & ſic de natura contractus, ad quam de erit locator abſque culpa. Barboſ. *in c. propter, §. verum, n. 32. de loc. & cond.* ubi & quod ſi aliam æque commodam habitationem præſtiterit, neque remiſſionem aliquam facere tenetur ad unum enim de duobus tenetur locator, vel habitationem æque commodam præſtare, vel mercedem remittere, Bonac. *de contract. diſp. 3. q. 7. pun. 2. n. 13. ad fin.*

Limitatur autem hæc facultas expellendi, ut non proce- 14
dat in caſu quo neceſſitas refectionis aderat de tempore factæ locationis, ſeu imminebat, ut dicit text. *in c. propter, §. verum de loc. & cond.* vel etiamſi tunc fuiſſet paulo minor, Bald. *in d. edem n. 22. v. ſed quid ſi tempore, C. locat.* ubi, & idem dicit ſi adfuiſſet de tempore receptionis mercedis, & ſecus eſſe ſi cernatur poſtea major neceſſitas, quam ab initio crederetur, Pet. de Ubald. *de duob. fratr. p. 8. num. 14. ad med. ver. ſecundo quando*, Ricc. *collect. dec. 16. ad fin.*

Secundo limitari poteſt, ut procedat ſi neceſſaria ſit refectio 15
talis, quæ fieri nequeat conductore habitante, alias enim ſi ſit talis, quæ fieri poſſit eo habitante, ceſſat facultas expellendi Molin. *de juſt. & jur. tit. de contract. diſp. 499. n. 11.* & in iſto caſu conductor ſi parvum eſt incommodum, illud ferre debet, *l. habitatores 50. ff. loc.*

Tertio limitari poteſt, & reſtringi eadem facultas ad lo- 16
cationem modici temporis, nam ubi agitur de locatione ad tempus longum, tenetur conductor domum reficere, juxta tradita per Caroc. *in tit. de incendio, n. 80. & tit. de recuſat. q. 5. n. 8.* & dictum eſt *in c. 34.*

Quarto animadvertendum, quod neceſſitas iſta refectionis 17
æquiparatur neceſſitati pro uſu proprio domini, & eodem modo conceditur pro utraque expellendi facultas, tam in *d. l. edem, C. loc.* quam & magis in *d. c. propter §. verum eodem tit.* unde poterunt applicari ſaltem aliquæ ex limitationibus, quæ dantur ipſi facultati expellendi pro neceſſitate uſus proprii de qua in *c.* proxime præcedenti.

De fine locationis voluntario.

S U M M A R I U M.

1 *Unumquodque diſſolvitur eo modo, quo colligatum eſt.*
2 *A locatione receditur ſolo conſenſu abſque verbis.*
3 *Si conductor dixerit nolle continuare locationem, & locator abſque reſponſione acceperit claves domus locatæ, cenſetur receſſum.*
4 *Si conductor proponat receſſum a locatione, & locator dixerit quando claves reſtituet eas recipiam, dubium eſt an cenſeatur receſſum, & quomodo reſolvatur.*
5 *Receſſus a locatione probatur per actus incompatibiles cum ea.*
6 *Emptio a conductore re locata, reſolvitur locatio.*
7 *Decl. procedere ſi emptio ſit valida.*
8 *Decl. 2. procedere ſi emptio non reſolvatur.*
9 *Voluntas recedendi a locatione, probatur etiam per actum nullum.*
10 *Receſſus a locatione, ut arguatur ex actibus, neceſſe eſt, ut ſint omnino incompatibiles cum ea.*
11 *Reſolvitur ſolo conſenſu locatio ſi fuerit ſolo conſenſu contracta, ſecus ſi quid ulterius interceſſerit.*
12 *Solemnitas requiſita in contractu requiritur etiam in diſtractu.*
13 *Decl. procedere ſi ſolemnitas fuit neceſſaria.*
14 *Et ubi non deficiat qualitas propter quam neceſſaria fuit.*
15 *Conſtitutum, & precarium adhibitum in contractu requiritur etiam in diſtractu.*
16 *Scriptura, & ſtipulatio in contractu adhibita requiritur etiam in ejus reſolutione ſeu diſtractu.*
17 *Contrarium.*
18 *Decl. ſcripturam requiri in reſolutione emphyteuſis.*
19 *Recedi non poteſt a locatione per conſenſum unius ex contrahentibus tantum.*
20 *Limita in Principe, qui ad ſui libitum recedere poteſt a locatione Prædiorum Fiſcalium.*
21 *Quid in locatione vectigalium.*
22 *Lim. 2. ſi unus volens recedere ſolvat alteri omnia damna, & intereſſe.*
23 *Declara limitationem non procedere, ſi res locata ſit ſpecialiter hypothecata pro obſervantia contractus.*
24 *Decl. 2. non procedere ſtante juramento.*
25 *Secus quoad ſucceſſores jurantis.*
26 *Conſenſus in receſſu a locatione debet eſſe ſimultaneus.*
27 *Sufficit tamen unum ex contrahentibus proponere una die receſſum, & alium alia die acceptare, quia præſumitur conſenſum primi duraſſe.*
28 *Recedi non poteſt a contractu in præjudicium tertii.*
29 *Decl. non procedere ſi promiſſa ſolutio de mercedibus, quia cenſetur intuitu, & correſpective ad contractum locationis, & ideo non debetur promiſſum ceſſante locatione.*

30 *Intelligo ſi recedas caſu, vel neceſſario, ſecus ſi mere voluntarie,*
31 *Et quocumque modo recedas, non liberatur, ſi factu delegatio ipſo conſentiente,*

CAPUT LVIII.

1 QUoniam nihil tam naturale eſt quam eodem modo
unum quodque diſſolvi, quo colligatum eſt, *l. nihil*
tam naturale 36. ff. de reg. jur. inde ſequitur locationem,
quam contrahi ſolo conſenſu dictum eſt in c. 16. in princ.
ſolo quoque conſenſu diſſolvi, ac diſtrahi, ut eſt text. *in*
2 *l. prout quiſque 80. ad fin. ff. de ſol.* & late tradit Surd. *conſ. 136.*
n. 2. Cum igitur in contractu neceſſaria non ſint verba,
dummodo de conſenſu aliunde conſtet, ut in *d. c. 16.* idem
quoque dicendum de diſſolutione, quare ſi conductor di-
3 xerit, nolle continuare, locator vero nihil reſponderit,
ſed claves domus receperit, ex iſto actu ſufficienter pro-
batum erit eum conceſſiſſe recedere a locatione, & con-
tractum fuiſſe reſolutum. Bart. & alii relati per Tuſc. *in*
ſuis concluſionibus lit. L. concl. 412. num. 5.
4 At ſi, conductore proponente receſſum a contractu lo-
cator dixerit, quod quando conductor reſtituet ſibi claves,
ipſe eas recipiet, dubium eſt an cenſeatur per talia verba
probatus conſenſus in diſſolutionem locationis, vel non, de
quo latiſſime Cartar. *in dec. Jannon. 29. per tot.* & difficultas
conſiſtit in dignoſcendo, an præfata verba futuri temporis
prolata ſint in tractatu diſſolutionis contractus, an vero in
concluſione, quia in primo caſu non inducunt diſſolutio-
nem, ſecus autem in ſecundo, ut firmat Cartar. *ibid. n. 20.*
& ſeqq. & ubi aliunde non probetur concluſio, ſola verba
præfata de ſe illam non probant ſecundum Dec. *in conſ. 18. n. 4.*
verſ. ſecundo ex prædictis, ubi, quod licet teſtes deponant
Titium affirmaſſe, quod quando Sempronius redderet ſibi
pecuniam ipſe reſtituere ei ſuum prædium, inde non pro-
batur concluſio, ſed tractatus; & cum eo tranſit Cartar.
d. dec. 29. n. 25. & ſequitur Grat. *diſc. 315. n. 34. & ſeq.*
5 Probabitur vero receſſus a locatione non ſolum per verba
ſed etiam per actus incompatibiles cum ea, uti, ſi locatio-
ne durante, conductor rem locatam emat quia per emptio-
6 nem res ſit propria, & non poteſt quis rem propriam ha-
bere in locationem, *l. qui rem*, ubi Gloſ. *in ver. exiſtimans*,
C. loc. Mant. *de tacit. l. 5. tit. 3. n. 3. cum aliis addu. c. 11.*
n. 28. & late pluribus mediis probat Surd. *dec. 51. a princ.*
7 *uſque ad n. 12.* quod tamen intelligitur procedere ſi emptio
ſit valida, alias ſi eſſet nulla, duraret locatio, & condu-
ctio, ut late probat idem Surd. *d. dec. 53. n. 12. verſ. pro*
contrar. Coſta *de fall. ſcien. & ignor. cent. 2. diſt. 89. n. 10.*
Grat. *diſc. 36. n. 95.* Giurb. *63. n. 5.* & idem eſſet emptione re-
ſoluta, puta per retractum vicini, vel conſanguinei, Tiraq.
de retr. conſang. § 1. Gloſ. 7. n. 72. Canc. *var. l. 3. c. 3. n. 39.*
8 vel ſi licet emptio eſſet valida, effectum tamen non fuerit
ſortita, Surd. *d. dec. 51. n. 21. & ſeq.* Canc. *d. c. 3. n. 308.* quod
& procederet etiam ſi eſſet facta animo novandi locationem
tradunt Roderic. *de ann. Redd. l. 2. q. 16. n. 58. & ſeq.* Canc. *d.*
c. 3. n. 307. Hodier. ad Surd. *dec. 51.* Sed hoc ultimum patitur
difficultatem, quia dum ſupponimus conſtare de animo re-
9 cedendi a locatione, hoc ſufficit ex ſupradictis & in ſpe-
cie, quod ſufficiat voluntas actu nudo, & nullo declarata,
late probat Rot. cor. Greg. *dec. 76. n. 1. verſ. ſecus tamen eſt.*
Alii autem actus, ſeu contractus omnino cum locatione
10 non incompatibiles, receſſum ab ea inducere, ſeu probare
non valent, juxta tradita per Menoc. *præſ. 134. n. 39. & 40.*
l. 3. Add. ad Greg. *dec. 76. n. 8.* & in ſpecie, quod non ſufficiat
dominum recipere merced. a ſubconduct. vel ejus obligatio-
nem, minuſq. petiiſſe a Judice licentiam reparationes facien-
di, late prob. Rot. *dec. 335. n. 15. & ſeq. & ſq. ad fin. p. 12. rec.*
Declaratur etiam ut tunc ſufficiat ſolus conſenſus in diſ-
ſolvenda locatione, cum & ipſa ſolo conſenſu fuit contra-
11 cta, alias enim ſi aliqua alia ſolemnitas in contractu interve-
niſſet, eadem eſſet neceſſaria in diſſolutione, quia contractus,
& diſtractus ſunt ejuſdem naturæ, & ſolemnitas, quæ requi-
ritur in contractu, requiritur etiam in diſtractu, Bart. *in l. &*
idem. ff. de co. d. in. Dec. & Cagn. *in d. l. nihil tam naturale,*
12 *ff. de reg. jur.* Surd. *conſ. 136. n. 16.* Oſaſ. *dec. 52. n. 10.* ubi ta-
men ſolemnitas fuiſſet in contractu neceſſario adhibita non
voluntarie, quia tunc non requireretur in diſſolutione, Bart.
in l. act. 9. n. 9. ff. rem. rat. hab. ubi dicit Abb. ſolum poſſe re-
13 vocare Syndicum conſtitutum ab eo ſimul cum Capit. ſi ipſe
ſolus habet exercitium, Caſtr. *in l. trin prædium 26. n. 5. ff. de*
ſerv. ruſt. præd. Dec. *in c. cum omnes n. 31. de co. ſt.* Oſaſ. *d. dec.*
52. n. 10. ad med. Et videtur, etiam non ſufficere ſolemnita-
tem fuiſſe neceſſario adhibitam ſi neceſſitas non reſultabat ex
14 qualitate contractus, ſed ex qualitate perſonæ, quæ defecit,
puta ſi adhibitæ fuiſſent ſolemnitates neceſſariæ in contracti-
bus minorum, ex quo locator eſſet minor non requireren-
tur in receſſu a locatione, poſtquam effectus eſſet major.
Secundo declaratur, non ſufficere ſolum conſenſum pro
15 diſſolutione, ſi quid ulterius acceſſit in contractu, ſed requi-
ri actum retroſimilem, ita ut ſi in contractu intervenit pre-
carium, ſeu conſtitutum, requiratur etiam in diſtractu, ut
latiſſime probat Bald. *in l. 1. n. 3. & plu. ſeq.* ubi rationem red-
dit quia per dictas clauſulas transfertur poſſeſſio, quæ non
poteſt retrotransferri per ſolum conſenſum *C. quand. lic. ab*
empt. diſced. & ibid. Salicet. *n. 5. & 6.* ubi dicit verum, ſi con-
trahens, qui ſe conſtituit poſſidere alterius nomine, vere
tunc temporis poſſidebat, alias quamvis cœperit poſſidere
poſtea, ſecus eſſe, & in his terminis diſſolutionis locationis,
late Surd. *d. conſ. 236. n. 5.* ubi & quod ſi intervenit in con-
tractu ſtipulatio, & ſcriptura, requiritur etiam ſtipulatio, &
ſcriptura in diſſolutione, quod tamen patitur difficultatem, 16
quia ſtipulatio, & ſcriptura non alterant contractum, nec
aliquid aliud amplius operantur, quam locatio ſolo conſen-
ſu contracta, & ideo uti quædam ſolemnitatea non neceſſa-
riæ in contractu, non requiruntur in ejus reſolutione, jux-
ta ſupra tradita, & licet Surd. *ibid. n. 26.* conetur reſponde- 17
re, quod non procedunt ubi res non eſt integra, tamen
allegat DD. *in d. l. 1. C. quando liceat ab emph. reced.* qui
loquuntur ubi acceſſit conſtitutum, vel precarium, quo
caſu viget particularis ratio ex Baldo ſupra notata.
Poſſet tamen quoad ſcripturam ſuſtineri eam requiri in 18
diſſolutione emphyteuſis, retenta opinione alia, quod ipſa
ſit neceſſaria in contractu emphyteutico, quam plene fir-
mat Oſaſc. *dec. 52. n. 1. verſ. contrariam opinionem*, & ea
prius firmata tenet requiri eamdem ſcripturam in ipſo
contractu diſſolvendo *ſub n. 10. & ſeq. per tot.* quem alle-
gat Surd. *in præcitato conſ.* licet variet in numero deciſio-
nis, quia variæ ſunt impreſſiones.
Tertio declaratur, ut conſenſus diſſolvatur locationis, ſi 19
concurrat conſenſus utriuſque ſcilicet tam locatoris, quam
conductoris, ſicut enim non ſufficit conſenſus unius ad lo-
cationem contrahendam, ut dictum eſt in *c. 16.* ita nec ſuf-
ficere poteſt ad eam diſſolvendam, juxta ſupra tradita in prin-
cipio, & in ſpecie firmat Surd. *conſ. 137. n. 16. ad med. & ſeq.*
Limitatur tamen declaratio iſta in Principe, qui rece-
dere poteſt ad ſui libitum a locatione de prædiis Fiſcali- 20
bus, *l. fin. §. ſane ſi quis non perpetuo, C. de locat. prædior.*
civ. l. 11. quod ſecus eſt in locatione vectigalium ſecun-
dum aliquos, per text. *in l. litterario, §. ad conducendum,*
ff. de public. & vectig. licet alii velint legem iſtam fuiſſe
correctam per prædictam *l. fin. §. ſane ſi quis non perpetuo*, 21
ut refert ibi Gloſ. *in ver. offeratur.*
Limitari ulterius poſſet dicta declaratio, ut non poſſit
unus ex contrahentibus velle recedere a locatione, ut non 22
procedat, ſi velit ſolvere alteri omnia damna, & intereſſe,
quidquid enim ſit in venditione, an liberetur quis ſolvendo
intereſſe, in locatione opinio affirmativa videtur verior, ut
dixi in c. 28. n. 8. & ſeq. per text. *in l. ſi fundus 36. §. nam & ſi*
colonus, ff. loc. & tradit Barboſ. *in c. propter n. 3. de loc. &*
conduct. Neguſan. *de pignor. p. 2. memb. 1. n. 7. & 8.* Verum iſta
limitatio ſublimatur duobus modis, uno ſi res ipſa ſit ſpe-
cialiter hypothecata pro obſervantia contractus locationis, 23
ut tenuit Rota relata per Adden. ad Greg. *dec. 68. n. 11.*
licet non parum urgeant tradita in contrarium per Surd.
conſ. 331. n. 24. verſ. mitiuntur. & ſeqq. quia procedere poſ-
ſunt in hypotheca generali, ſecus autem in ſpeciali, juxta
diſtinctionem Rotæ in deciſ. cor. Ottembergo relata per d.
Adden. Altero ſi contractus ſit juratus, quia juramentum
obligat ad obſervantiam præciſam, Neguſan. *d. p. 2. memb. 1.*
n. 9. Adden. ad Greg. *d. dec. 68. ſub n. 11.* ſaltem quo ad ipſum 24
jurantem, quidquid ſecus ſit in hærede, in quem non tran-
ſire hanc virtutem juramenti obligandi ad obſervantiam 25
præciſam, ſenſit in propoſito Gabr. *conſ. 66. n. 12. l. 1.* &
plene aliis cumulatis firmat Surd. *conſ. 331. n. 31.*
Quarto declaratur, ut conſenſus utriuſque contrahentis
in receſſu a locatione debeat eſſe ſimultaneus, ut plene fir- 26
mat Surd. *conſ. 136. n. 16. ad med. & ſeq.* & eſt regulare,
ut ſicut requiritur conſenſus ſimultaneus in contractu, re-
quiratur etiam in diſtractu, ex relatis per Adden. *ad dec. 431.*
n. 7. p. 4. tom. 2. rec. at animadvertendum, quod licet teſtes 27
deponant conductorem tali die dixiſſe velle recedere a con-
ductione, & locatorem dixiſſe ſe contentum de tali receſſu
die ſequenti, ſatis dicitur probatus conſenſus ſimultaneus,
quia conſenſus expreſſus per conductorem die præcedenti
præſumitur duraſſe, & ita ſe conjunxiſſe cum conſenſu
præſtito per locatorem die ſequenti, Bald. *in leg. quicum-*
que n. 2. poſt med. verſ. & breviter ſcias, C. de bon. quæ. l.
Felin. *conſ. 39. n. 3. in fin. & ſeq.* cum aliis adductis ſupra
in c. 16. n. 44. in propoſito contractus ubi videndum, quia
dedi aliquas declarationes, quæ faciunt etiam ad hunc pro-
poſitum diſtractus ex prædicta.
Quinto declaratur, ut valeat recedi a locatione per con-
ſenſum locatoris, & conductoris, quoad præjudicium eo- 28
rum, ſecus autem quoad præjudicium tertii, cui fuerit ex
ipſa locatione jus quæſitum, puta, quia conventum fuerit
mercedem, vel ejus partem annuatim pro toto tempore,
quo locatio facta fuit, illi ſolvi, nam reſpectu contrahen-
tium fuit ei jus quæſitum irrevocabiliter, itaut ad ejus præ-
judicium non valeant illi contravenire, nec revocare, ut
per text. *in l. ſi ego*, & ibi Gloſ. *ff. de negot. geſt.* & Soc. *in l. qui*

Romæ

Roma, §. *Flavius in princ. col. penult. ff. de verb. obligat.* tradit Bero. *conſ.* 13. *num.* 12. *lib.* 3.

29 Contrarium tamen, in his terminis promiſſionis factæ de ſolvendo mercedes rei locatæ alteri, dicendum videbatur, quia dato etiam, quod fuerit quæſitum jus illi tertio, tamen ſemper verum eſt fuiſſe quæſitum ex cauſa locationis, & correſpective ad eam, ac proinde illa deficiente etiam jus ipſum deficere, ut in ſpecie tradunt Mandell. *conſ.* 428. *n.* 15. Fab. *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 32. Rot. coram Millin. *dec.* 172. *n.* 1.

30 Verum hoc bene procedit ſi contractus caſu aliquo, vel ex cauſa neceſſaria reſolvatur, at ſecus eſt ſi reſolutio eveniat ex facto & voluntate ipſius conductoris, qui ſolvere promiſit, quia tunc non liberatur, ut diſtinguendo probat Anton. de Amat. *reſol.* 21. *n.* 5. & ultra per eum citatos magis præciſe in his terminis Cyriac. *contr.* 214. *n.* 27. & motivum bene ſenſit etiam Rot. *in d. dec.* 172. *n.* 2. coram Millin. licet reſpondendo dixeris reſolutionem locationis in caſu illo, factam fuiſſe vigore tranſactionis, occaſione litis, quæ pendebat ſuper hoc, ob inobſervantiam contractus, & læſionem conductoris ſentiens, quod propterea non valebat dici fuiſſe reſolutum contractum ex mera voluntate conductoris.

31 Præterea nullo modo liberaretur conductor, ſi ille cui facienda erat ſolutio, fuiſſet creditor locatoris, qui mediante delegatione ei ceſſiſſet creditum in mercedem, conſentiente conductore, nam qui conſentit delegationi tenetur ſolvere, etiamſi non ſit debitor delegantis, vel poſſit exceptione eum repellere, *l. ſi quis delegaverit* 12. *& l. ſeq. l. doli exceptione* 19. *& l. penult. ff. de nov.* unde quamvis conductor non perſeverando in locatione non ſit debitor locantis, vel eum repellere valeat exceptione, adhuc ſolvere tenetur illi tertio, cui fuit delegatus, ut in ſpecie firmavit late Cyriac. *controv.* 214. *n.* 6. *& ſeq.* & ſenſit etiam Fab. *in C. l.* 4. *tit.* 42. *defin.* 32.

De remiſſione caducitatis, ſeu finis locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Caducitas a locatione tamquam inducta favore locatoris procedit tantum eo volente.*
2 *Ampl. etiamſi incurratur ipſo jure.*
3 *Caducitas per actum incompatibilem cum ejus acceptatione a locatore factum, cenſetur remiſſa.*
4 *Caducitas per receptionem penſionum cenſetur remiſſa.*
5 *Idem per quemcumque alium actum ex quo deprehendatur voluntas perſeverandi in contractu.*
6 *Per conceſſionem licentiæ alienandi, an cenſeatur remiſſa caducitas.*
7 *Per actus incompatibiles cum caducitate, non ſolum cenſetur remiſſa caducitas incurſa ob non ſolutionem canonum, ſed etiam qualibet alia.*
8 *Et non ſolum incurſa ex legis diſpoſitione, ſed etiam incurſa vigore pacti reſolutivi.*
9 *Ampl. ut non ſolum per receptionem canonum, ſed etiam per petitionem cenſeatur remiſſa caducitas.*
10 *Contrarium tenetur aliqui, ſed prima eſt magis communis.*
11 *Ampl. ut non ſolum petitio futurorum, ſed etiam decurſorum ſufficiat.*
12 *Contrarium tenent alii.*
13 *Prima eſt magis communis, ſecunda verior.*
14 *Petitio penſionum æquiparatur receptioni, quoad remiſſionem caducitatis.*
15 *Contrarium, quod iſti termini ſint diverſi.*
16 *Petitio pretii repugnat cum receſſu a venditione.*
17 *Petitio canonum decurſorum, poteſt ſtare cum caducitate.*
18 *Diſtingue, ut per petitionem canonum decurſorum cenſeatur remiſſa caducitas in emphyteuſi, & locatione ad longum tempus, ſecus autem in locatione ad breve tempus.*
19 *Petitio penſionum facta ante incurſam caducitatem nihil operatur ad eam impediendam.*
20 *Citatio ad ſolvendam penſiones importat remiſſionem caducitatis tamquam petitio judicialis.*
21 *Idem ſi citatum ad docendum ſe ſolviſſe.*
22 *Decl. procedere ſi additum, alias videndum relaxari mandatum.*
23 *Decl. 2. requiri citationem eſſe in actis reproductum.*
24 *Et non ſufficit reproductio, niſi appareat a quo ſit facta.*
25 *Et requiritur, quod ſit facta ab habente ſpeciale mandatum.*
26 *Receptio, ſeu petitio penſionum, ut importet remiſſionem caducitatis, neceſſe eſt, quod recipiens caducitatem ſciat.*
27 *Conſentiens alienationi, ſi neſciat alienationem jam factam, & caducitatem incurſam, non cenſetur eam remittere.*
28 *Caducitatis incurſæ præſumitur ignorantia.*
29 *Scientia tamen probatur conjecturis, & ſatis eſt lapſus temporis.*
30 *Caducitatis ob canonem non ſolutum ignorantia allegari non poteſt a domino cui facienda erat ſolutio.*
31 *Secus ſi erat ſolitus exigere per alium.*
32 *Scientia officialis ad id deputati nocet domino.*
33 *Decl. procedere in officialibus Principum, non autem in procuratoribus privatorum.*
34 *Procurator generalis non poteſt caducitatem remittere.*
35 *Prælatus Eccleſiæ, & Abbas Monaſterii non poſſunt remittere caducitatem.*
36 *Decl. procedere in Prælato Eccleſiæ Collegiatæ, ſecus in non habente Collegium.*
37 *Prælatus habens facultatem de novo inveſtiendi, poteſt caducitatem remittere.*
38 *Pater legitimus adminiſtrator bonorum filii, poteſt caducitatem remittere.*
39 *Tutor non poteſt caducitatem remittere.*
40 *Tutor non poteſt repudiare quærenda pupillo, ſaltem ſine eo.*
41 *Tutore remittente caducitatem, datur pupillo reſtitutio in integrum.*
42 *Remiſſio caducitatis facta per procuratorem non habentem mandatum ſpeciale ſuſtinetur, ſi dominus eam ratam habuerit.*
43 *Et remiſſio tacita per receptionem penſionum cenſetur approbata ſi pecunias exactas receperit.*
44 *Decl. requiri ſcientiam caducitatis, & exactionis pecuniarum, itaut non ſufficiat eas recepiſſe in confuſo cum aliis.*
45 *Adminiſtrator licet ſine facultate non remittens caducitatem recipiendo canones, tamen præbet excuſationem ab ea.*
46 *Decl. ut præbeat excuſationem ab incurrenda, ſecus quoad incurſam.*
47 *Dominus recipiendo canones poteſt ſibi reſervare caducitatem.*
48 *Contr. tenent alii.*
49 *Decl. primam procedere in receptione canonum decurſorum tantum, ſecunda ſi recipiantur etiam futuri.*
50 *Et valere præſervationem tantum ſi ultra receptos, emphyteuta remaneat debitor pro integro biennio.*
51 *Canones futuri ad effectum, ut per eorum petitionem cenſeatur remiſſa caducitas intelliguntur ſi decurſi poſt ipſam caducitatem incurſam.*
52 *Decl. procedere ſi ſtatim fuit acceptata.*
53 *Præſervatio caducitatis quamvis invalida ſuſtinetur ſi emphyteuta non contradixit.*
54 *Contradixiſſe ſatis dicitur, ſi proteſtatus fuit ſe non excidiſſe a jure ſuo.*
55 *Remiſſio caducitatis, conductore abſente, & nemine pro eo acceptante, ei non prodeſt, ſaltem non poteſt revocari.*

C A P U T LIX.

CAducitas a jure conductionis ſæpe evitatur ex eo, quod fuerit a locatore tacite remiſſa, & ideo quoniam hæc eſt materia multum practicabilis, & conveniens omnibus caducitatibus favore locatoris inductis, de quibus ſeparatim dictum fuit in præcedentibus Capitibus, ad evitandam repetitionem in omnibus, viſum eſt opportunum hic ſeparatim de ea generaliter loqui, prout in eiſdem Capitibus præcedentibus fuit reſervatum.

Quoniam igitur caducitas favore locatoris inducta, pro-
cedit tantum eo volente, & non alias, ex adductis per 1
Fulg. *de jur. emph. tit. de var. caducit. q.* 2. *n.* 50. etiamſi aga-
tur de caducitate, quæ incurratur ipſo jure, Alex. *conſ.* 106. 2
n. 4. *l.* 4. Fulgin. *de jur. emph. tit. de alienatione, q.* 2. *n.* 7.
Caſſad. *dec.* 2. *de loc.* Coccin. *dec.* 240. *n.* 7. inde ſequitur, ut
ſi conductor fecerit aliquem actum, cum caducitate in- 3
compatibilem, cenſeatur eam noluiſſe, ut ſignanter ſi re-
ceperit penſionem, quia ex tali receptione conſtat eum 4
nolle contractum reſolutum eſſe, ſed vigere, & ſic remit-
tere caducitatem, Ruin. *conſ.* 119. *n.* 4. *l.* 1. Pariſ. *conſ.* 5.
n. 201. *l.* 4. Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 23. *n.* 3. Rot. co-
ram Burat. *dec.* 617. *n.* 4. & ibi Adden.
Et idem eſt ſi dominus alium actum, ex quo eodem 5
modo voluntas præfata deprehendatur, fecerit, ut ſignan-
ter ſi licentiam alienandi emphyteutæ conceſſerit, Jaſ. *in* 6
l. 2. *n.* 129. *C. de jur. emphyt.* & aliis auctoritatibus compro-
bat Corbul. *cit. de canſ. priv. ob non ſol. can. lim.* 26. *n.* 1. & 2.
ſed poſtea *n.* 8. ſubdit, quod ipſe tamen, licet non inveniat Auctorem contradicentem, exiſtimat, valde periculoſam dictam opinionem, & reddit rationem, quia non eſt prorſus incompatibile, nec repugnans, quod dominus voluerit rem eſſe ad ſe devolutam, & ab emphyteuta vendi; cum etiam res aliena vendi poſſit, *l. rem alienam, ff. de contrah. empt.* unde habet difficultatem in exemplo concedentis facultatem alienandi, non autem in concluſione, quod ſufficiat etiam alius actus præter receptionem canonis, ſeu mercedis. Loquuntur enim Doctores præcipue de dicta receptione mercedum loco exempli, & quia ſæpius contingit, prout etiam licet, ut plurimum reperiatur ſcriptum,

quod

7 quod per eam cenſeatur remiſſa caducitas, ob ipſarum pen-
ſionum, ſeu canonum non ſolutionem incurſam, tamen id
quoque intelligi debet pro exemplo, non autem quod ca-
ducitas, ex eo capite tantum contingens, cenſeatur remiſ-
ſa, quia cenſetur remiſſa etiam incurſa ex alio capite quo-
cumque, ut alii pluribus adductis tradunt Fulg. *de jur. em-*
8 *ph. tit. de var. caduc. q. 14. n. 7. verſ. ampliatur ſexto* & Magon.
dec. Flor. 145. n. 16. Et non ſolum incurſa ex legis diſpoſi-
tione, ſed etiam incurſa vigore pacti reſolutivi, Fulg. *d.*
q. 14. n. 7. verſ. ampliatur ſeptimo, Burat. *dec. 640. n. 19.*
Ampliatur vero hæc concluſio, ut non ſolum procedat
9 in receptione penſionis, ſed etiam in ſola ejus petitione,
nam & iſta quoque demonſtrat petentis animum inſiſten-
di contractui, & conſequenter remittendi caducitatem,
Ruin. *conſ. 119. n. 3. l. 5.* Tiraq. *de retract. convent.* §. 1.
Gloſ. 2. *n. 64.* Surd. *conſ. 86. n. 15.* Grat. *diſc. 633. n. 39.*
Hodiern. ad Surd. *dec. 6. n. 11.* Mareſcott. *var. reſol. c. 138.*
n. 9. l. 2. Adden. ad Burat. *dec. 617. n. 8. verſ. tertio amplia-*
tur. Rot. *dec. 708. n. 6. p. 4. tom. 3. rec.* & probatur hæc
ampliatio ultra prædictam rationem, prædictaſque aucto-
ritates, etiam per Text. clarum *in l. poſt diem, C. de lege*
commiſſ. ubi habetur, quod ſi venditor, poſt diem legis
commiſſoriæ præſtitum pretium petat, commiſſoriæ legi
renuntiare videtur, nec variare, & ad eam redire poteſt.
Unde idem dicendum ſi conductor petat mercedem, dum,
ut dictum eſt alibi, locatio eſt ſimilis emptioni, & ven-
ditioni, & eiſdem juris regulis regitur.
Verum, his non obſtantibus, non deſunt, qui contra-
10 riam opinionem ſecuti ſint in hoc propoſito ſolius peti-
tionis, ut videre eſt ſignanter penes Grat. *diſc. 515. n. 21.*
& ſeqq. ubi eos refert, & ſequitur, & eam eſſe tenendam
dicit, & multa etiam adducit pro ea Surd. *dec. 317. n. 8.*
& ſeq. volunt enim aliqui, id quod dicitur in præfata *l.*
poſt diem, C. de l. com. de petitione intelligi cum effectu,
& eorum opinionem fortaſſe veriorem dicit Corbul. *de jur.*
emph. tit. de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim. 21. ſub n. 11. At ne-
gari non poteſt intellectum iſtum eſſe contra ſenſum om-
nium, qui volunt ſufficere petitionem, & ſic contra com-
munem opinionem, & aperte illum reprobant Salicet. *in*
l. commiſſa, n. 3. Cod. de pact. inter. empt. & vend. Jaſ. *in l. 2.*
n. 128. C. de jur. emph. Mareſcot. *var. c. 137. n. 9. l. 2.*
11 Major difficultas eſt in dignoſcendo, an præfata com-
munis opinio procedat in receptione, ſeu petitione pen-
ſionum futurarum tantum, vel etiam in petitione illarum
præteriti temporis, aliqui enim volunt, quod per petitio-
nem quoque iſtarum, dummodo conductor, ſeu emphy-
teuta, non inceperit ab expulſione, ſed ſimpliciter ſolu-
tionem earum petierit, ſibi præjudicet, in facultate ex-
pellendi, ſeu caducitatem remittat Gloſ. *in c. potuit, verſ.*
expelli de loc. Cyn. Alberic. & Salicet. *in l. 1. C. de jur. emph.*
ubi poſt alios late Jaſ. *n. 114.* & hæc eſt ſine dubio magis
communis, ut patet ex congeſtis per Corbul. *de cauſ. priv.*
ob non ſol. can. lim. 21. Clar. *in §. emphyteuſis, q. 10. n. 1. ad*
fin. verſ. nos vero ſumus, Gigas *de penſion. q. 73. n. 3.* Redoan.
de reb. Eccl. non alienan. q. 75. in princ. n. 12. Boer. *dec. 309.*
n. 5. Surd. *dec. 317. n. 14.* Grat. *diſ. 633. n. 37. & ſeq.*
Contrariam vero ſententiam tenuit Bart. *in d. l. 2. n. 8.*
12 *C. de jur. emph.* & ſenſere alii antiquiores relati per Surd.
in d. dec. 317. n. 18. & conſ. 455. n. 62. ad med. & ſenſit etiam
Rot. *dec. 808 n. 2. p. 4. div.* Burat. *dec. 640. n. 19.* & in una
Romana Vineæ 24. Martii 1651. §. quia non repugnat,
cor. Eminentiſſ. D. Card. Cerro, ubi allegatur etiam una
Tiburtina affictus cor. Corrado, quæ hodie eſt in *rec. p. 10.*
dec. 120. n. 13. & in hac contrarietate opinionum prima
eſt magis communis, ſed ſecunda videtur verior, ut di-
13 cit, & late auctoritates cumulando hinc inde, & rationes
perpendendo oſtendit, Surd. *in d. dec. 327. n. 18. & per tot.*
ſed hoc non obſtante ipſe, ſeu potius Senatus ille Man-
tuanus, noluit recedere a communi, ut expreſſe habetur
in fine illius deciſ. & animadvertit etiam Grat. *diſc. 633.*
n. 39. & quidem magnifacienda eſt communis opinio, &
tanti, ut pro ea judicandum ſit, etiamſi contraria videa-
tur verior, prout obſervatum videtur in *d. dec.* & ſervan-
dum tradit Barz. *dec. Bonon. 96. n. 25. & 26.*
14 Et quidem quoad veritatem, licet Doctores ut plurimum
indiſtincte loquantur de receptione, & petitione, imo ex-
preſſe eas æquiparari in hoc propoſito dicant Grat. *diſc. 633.*
n. 39. Fulgin. *de jur. emph. tit. de var. caduc. q. 14. ſub n. 4.* ta-
men videntur iſti termini in hoc puncto diſtinguendi, nam
15 ſi dominus actualiter penſiones, ſeu canones præteritos re-
ceperit abſque ulla acceptatione, & præſervatione caduci-
tatis, tunc videtur res clara, quod non poſſit amplius eam
petere, ſaltem ſi agatur de caducitate ob ipſos canones non
ſolutos, quia ſi conductor liberatur ab ea, allegando velle
moram purgare, & celeriter ſatisfaciendo, etiam poſtquam
fuerit petita, & acceptata, ut dictum eſt alibi, multo ma-
gis liberari dicendum eſt per actualem ſolutionem a domi-
no non ſolum petitam, ſed ante acceptationem caducitatis
receptam. At difficultas eſt ſi fuerit requiſitus a domino, ut
ſolveret, & ipſe adhuc neglexerit, an per dictam petitionem
cenſeatur ei remiſſa caducitas, & a domino abdicata facultas
expellendi, in qua difficultate, licet adhuc communior ſit
opinio affirmativa, Grat. *diſc. 633. n. 38. & 39.* Surd. *dec. 317.*
n. 14. & ſeq. ubi *ſub n. 18.* teſtatur de magis communi, ve-
rior quidem apparet, ſaltem prima facie, negativa, quia
in ſola petitione nulla poteſt conſiderari purgatio moræ
conductoris, propter quam datur locatori facultas eum
expellendi, ſed potius ea eſt evidenter aucta, & aggrava-
ta, ut conſiderat Corbul. *de cauſ. privat. ob non ſol. can.*
lim. 21. n. 11. ad fin. ubi propterea dicit hanc veriorem.
Et licet ipſe utatur dictione illa ſubdubia, *forſaſſe*, ta-
men ita tenendum, non obſtante tali dubitatione Corbu-
li, aſſeverat Grat. *diſc. 515. n. 11. & 12.*
Nec obſtant contrarii, quia fundantur præcipue in *d. l.*
poſt diem 7. C. de lege commiſſ. cum concordantibus, ut ani- 16
madvertit Surd. *d. dec. 317. n. 14. ad fin. verſ. hujus partis*,
quæ non urgent in petitione penſionum præteritarum, lo-
quuntur enim de venditore petente pretium, in quo nil
mirum ſi per eam petitionem videatur nolle reſolutionem
contractus, quia omnino repugnat velle pretium, & velle
contractum non durare, cum ubi venditio reſolvitur, pre-
tium amplius non debeatur, at hæc repugnantia conſide-
rari poteſt in locatore petente mercedes pro tempore fu- 17
turo, non autem in petente eas pro tempore præterito tan-
tum, quia poteſt velle eas ſimul cum reſolutione contra-
ctus, ut late probat ipſe Surd. *d. dec. 317. n. 23. verſ. item*
poſſunt & ſeq. & ſic per dictam ſolam petitionem penſio-
num præteritarum non poteſt cenſeri remiſſa caducitas.
Poſſet tamen pro defenſione communi inſiſti, quod eo
ipſo, quod dominus petit penſiones, ſive petat futuras,
ſive decurſas ſemper petit vigore contractus, & ſic videtur
velle ei inſiſtere, non autem ab eo recedere, ſed adhuc vi-
get reſponſio, quod hæc inſiſtentia, ſi petantur penſiones
decurſæ tantum, non eſt actus de directo contrarius, & re-
pugnans juri expellendi conductorem, ut dictum eſt, &
ideo non poteſt tale jus per præfatum actum cenſeri renuntia-
tum, ex firmat. per Surd. *de lim. tit. 7. q. 17. n. 44.* Cavaler.
dec. 658. n. 3. & Rot. in *rec. dec. 9. n. 14. & dec. 342. n. 8. p. 5.*
Poſſunt etiam iſtæ duæ opiniones conciliari, ut prima 18
procedat in emphyteuſi, & in locatione ad longum tempus,
ſumendo omnem benigniorem interpretationem pro evi-
tanda pœna caducitatis, & privatione dominii utilis, ſe-
cus autem in ſimplici locatione ad breve tempus, in qua
de tam gravi præjudicio conductoris non agitur, compro-
bari poſſet diſtinctio iſta, quia in emphyteuſi magis re-
pugnat, quod dominus velit caducitatem una cum cano-
nibus decurſis, quam in ſimplici locatione, ut per Jaſ.
in l. 2. C. de jur. emph. ſub n. 124. verſ. ego puto in hoc mem-
bro, & n. 126. verſ. in c loco autem ſimplici, Surd. *de ali-*
ment. tit. 7. q. 17. n. 46. Gratian. *diſc. 515. n. 24.*
Præterea dicta opinio, quod petitio canonis in hac mate- 19
ria æquiparetur receptioni, patitur etiam aliam reſtrictio-
nem, ut non procedat in petitione facta ante caducitatem in-
curſam, puta, lapſo uno anno. dominus recipit canonem
ſibi debitum, utique clarum eſt, quod ille annus pro quo re-
cipit non eſt computandus in numero duorum annorum in
emphyteuſi Eccleſiaſtica, vel trium in laicali neceſſariorum
ad caducitatem incurrendam, & ſecus eſt ſi lapſo uno anno
dominus petat, ſed nihil recipiat, tunc enim petitio non
operatur dictum effectum, ut annus ante ea decurſus com-
putari non debeat, Fulg. *de jur. emph. tit. de var. cadut. q. 14.*
n. 3. verſ. quam opinionem, Surd. *dec. 317. n. 6. & ſeq.*
Ubi autem procedit remiſſio per petitionem, ipſi locus erit
quoque ſi facta fuerit citatio ad ſolvendum, quia hæc eſt pe- 20
titio judicialis, quæ eumdem effectum operatur, Baron. *de*
citat. q. 35. n. 71. at dubium eſt ſi citatio non ſit ad ſolven-
dum, ſed ſolum ad docendum ſe ſolviſſe, quia iſtam æqui- 21
parari cum alia ad ſolvendum viſa eſt innuere Rota in una
Romana vineæ 7. Junii 1610. coram Lancelloto, ut refert
Grat. *diſc. 515. n. 10.* at in rei veritate termini ſunt valde
diverſi, & ſenſus Rotæ poteſt procedere, quando in ipſa ci-
tatione ſubditur, alias videndum relaxari mandatum pro
ſumma debita, quia ſi addantur dicta verba, tunc bene vi- 22
detur eadem ſumma petita, at ubi non adduntur dicta verba,
poteſt citatio eſſe facta eo animo, ut ſi citatus non doceat ſol-
viſſe, certior reddatur caducitas, & fiat locus petitioni man-
dati de aſſociando ad rem locatam tamquam devolutam, &
ſic non importat petitionem, & caducitatis remiſſionem,
Grat. *d. diſc. 515. n. 9.* Animadvertendum eſt tamen, quod
quando citatio ſit talis, quæ importare poſſit dict. effectum
remiſſionis caducitatis, requiritur eam eſſe reproductam in 23
actis, alias ſola fides curſoris de illius executione non pro-
bat, Grat. *diſc. 715. n. 4.* & quod neque ſufficiat reproductio,
niſi appareat a quo ſit facta, dixit in his terminis Rot. in
dec. 33. n. 6. & 7. ubi, & quod non ſufficeret eſſe factam a
Procuratore generali ad exigendum *p. 13. rec.* Dunoz. Jun.
dec. 793. n. 3. & quod ſi in calce citationis non ſit ſcriptum 14
nomen comparentis, Notarius non præſumatur de inſtantia
rogatus, & eam non probet, Poſth. *de manut. obſerv. 122.* 25
n. 19. ver. ut qua conſtet, Rot. *dec. 274. n. 10. & 11. p. 5. rec.*

At pro

At pro præfata remiſſione neceſſarium eſt, quod canonem
26 recipiens, ſeu petens ſciat caducitatem eſſe incurſam, alias
ea non poteſt cenſeri remiſſa, quia ignorans non remittit,
l. mater decedens, ff. de inoffic. teſtam. Caſtr. *in l. ſi quis 6.*
§. irritum, n. 4. ff. de in injuſ. rupt. & irrit. Alex. *conſ.* 146.
n. 8. *l.* 5. Corb. *de canſ. priv. ob non ſol. can. lim.* 26. *n.* 4. Surd.
dec. 181. *num.* 7.

Hinc ſi facta ſit per emphyteutam alienatio, & ita in-
27 curſa caducitas, licet requiratur dominus quod conſen-
tiat alienationi, & ipſe annuat, non propterea cenſetur
caducitas remiſſa dum de alienatione antecedenter facta
non fuerit ipſe dominus certioratus, Alex. *conſ.* 246. *n.* 8.
l. 5. Honded. *conſ.* 55. *n.* 46. *l.* 1. Corbul. *de canſ. privat. ob*
non ſolu. canon. limit. 26. *n.* 4.

28 Ignorantia autem incurſæ caducitatis regulariter præſu-
mitur, niſi convincatur ſcientia, Surd. *dec.* 181. *n.* 8. Adden.
ad Burat. *dec.* 617. *n.* 8. *verſ. lim. prædicta*, ſed ſatis convin-
29 citur ſcientia per conjecturas, & ſufficit lapſus temporis,
ſi permiſit per multum ſpatium emphyteutam poſſidere,
canones ab eo recipiendo, Dec. *conſ.* 185. *n.* 12. *verſ. nec*
obſtat, Rim. Jun. *conſ.* 22. *n.* 15. Adden. ad Burat. *ubi ſupra*,
30 caducitatis autem ob canonem non ſolutum, non poterit
dominus cui facienda erat ſolutio, allegare ignorantiam,
31 niſi forte ſolitus eſſet exigere per alium, quia tunc poſſet
ignorare, an exegerit, ut in propoſito tradit Surd. *dec.* 181.
32 *n.* 8. *verſ. & licet*, *& n.* 17. ubi notabiliter etiam dicit,
quod licet ſcientia officialis ad id deputati nocere ſoleat
33 domino, tamen hoc procedit, quoad officiales Principum,
non autem quoad procuratores privatorum.

Neceſſarium quoque eſt pro inducenda remiſſione præ-
34 dicta, quod exactio, ſive petitio facta ſit ab ipſomet do-
mino, non autem a miniſtro, ſeu generali Procuratore,
quia iſte ſicut non poteſt abſque mandato ſpeciali tranſi-
gere, & caducitatem expreſſe remittere, ita nec tacite ca-
nonem recipiendo, Bero. *conſ.* 116. *num.* 10. *l.* 1. Menoch.
conſ. 460. *n.* 14. Corbul. *de cauſ. priv. ob non ſol. can. lim.* 21.
n. 16. Adden. ad Burat. *dec.* 617. *n.* 8. *verſ. ſecundo limitatur*,
Rot. *dec.* 33. *n.* 7. *p.* 13. *rec.* Surd. *dec.* 181. *n.* 10. *& ſeq.*

35 Unde idem eſt in Prælato Eccleſiæ, ſeu Abbate Mona-
ſterii, quia non poteſt præjudicium hoc inferre Eccleſiæ,
ſeu Monaſterio, ut per Text. *in cap. veniens de tranſact.*
aliaſque auctoritates dixit Rot. cor. Bich. *dec.* 483. *n.* 49.

36 Verum hoc bene procedit in Abbate ſeu Prælato Eccle-
ſiæ Collegiatæ, quia iſte non poteſt caducitatem ſolus abſ-
que Capitulo remittere, at ſecus eſt in Prælato Eccleſ.
non Collegiatæ; ut diſtinguendo firmat Surd. *conſ.* 335.
n. 47. ubi de com. Dec. *conſ.* 4. *n.* 19. *l.* 4. Corbul. *d. tit. de*
canſ. priv. ob non ſol. can. lim. 21. *n.* 5. Hodier. ad Surd. *dec.* 181.
n. 2. ubi quia in Eccl. non Collegiata ſolus Prælatus conceſ-
37 ſionem facit, ſecus in Collegiata, Gabr. *conſ.* 88. *n.* 15. *l.* 2.
unde, & generaliter ſi Prælatus habeat facultatem de no-
vo inveſtiendi, poteſt & caducitatem remittere, Rot. cor.
Creſcen. *dec.* 2. *de loc. & cond.* Hodiern. *ibid. n.* 3.

Sic & alius legitimus adminiſtrator poterit prædictam
remiſſionem facere, prout de Patre legitimo adminiſtratore
38 bonorum filii, tradunt Soccin. Sen. *conſ.* 66. *n.* 20. *l.* 3. Cor-
bul. *d. lim.* 21. *n.* 17. Hodiern. ad Surd. *dec.* 181. *n.* 5. Ad-
den. ad Burat. *dec.* 617. *n.* 8. *ad fin.* ſed in tutore, quod non
39 poſſit, tradunt Dec. *conſ.* 36. *n.* 42. Coſta *de rata q.* 35. *n.* 30.
ubi comprobat, quia nec poteſt remittere exceptionem
peremptoriam, aut tranſigere, & dimittere bona penes
adverſarium pupilli, ex ibi allegatis, Hodiern. ad Surd.
dec. 181. *n.* 4. ubi idem dicit in adminiſtratore Civitatis,
& quamvis hoc non eſſe verum in tutore dicat Caſtil.
dec. 74. *n.* 37. & reddat rationem, quia non agitur de jure
quæſito, ſed quærendo, tamen a prima non videtur re-
cedendum, maxime, quia nullus ex allegatis per eum,
loquitur in ſpecie de tutore, ſed omnes loquuntur de
40 Prælato. Et quod non poſſit tutor jura pupilli remittere,
Surd. *conſ.* 6. *n.* 70. *& ſeq.* Gutier. *de tutel. p.* 2. *c.* 6. *n.* 5. &
quod neque quærenda, ſaltem ſolus abſque pupillo, repu-
diare valeat. Mandel. *conſ.* 205. *n.* 12. *&* 55. verum quatenus
placeat opinio, quod tutor poſſit in hoc propoſito nocere
pupillo canonem recipiendo, prout eum poſſe ſentit etiam
41 Cald. *in l. ſi curatorem, ver. adverſus n.* 82. *verſ. ſed contra-*
rium, C. de reſt. in integr. non poſſet denegari pupillo reſti-
tutio in integrum adverſus caducitatem non acceptatam,
ut ſubdit ipſe Cald. *ibid.* ubi & idem dicit de Eccleſia.

Suſtinetur tamen dicta remiſſio, per Procuratorem quam-
42 vis non habentem mandatum ſpeciale, facta, ſi dominus
ejus factum, vel tacite ratum habuerit, Add. ad Burat.
dec. 617. *n.* 8. *verſ. ſe modo limitatur*, uti ſi pecunias per eum
exactas receperit, Ruin. *conſ.* 151. *n.* 22. *& ſeq. l.* 1. Menoch.
conſ. 460. *n.* 14. Honded. *conſ.* 55. *n.* 8. *l.* 1. Corbul. *d. lim.* 21.
n. 16. *in fin.* Hodier. ad Surd. *dec.* 181. *n.* 6. & idem eſt in Præ-
lato, ſi enim capitulum recipit pecunias exactas, vel alias,
deſcribuntur in libris, & vertuntur in utilitatem Eccle-
43 ſiæ, non poterit per ipſam poſtea impugnari remiſſio ca-
ducitatis, ut firmat Grat. *diſc.* 633. *n.* 41. & quod ſi capi-
tulum diſtribuat penſiones exactas a Camerario dicatur ra-
tificare exactionem ad hunc effectum Rot. *dec.* 896. *ad fin.*
part. 4. *div.* & penes Fachin. *conſ.* 50. *n.* 28. *l.* 1.

Sed requiritur, ut intret iſta tacita ratificatio remiſſionis,
quod dominus ſciverit caducitatem, Hodier. ad Surd. *dec.* 44
181. *n.* 7. & quod ſciverit exactionem, unde ſi receperit pe-
cunias in confuſo cum aliis ita ut potuerit ignorare, quod
devenirent ab emphyteuta, ſeu conductore, non poterit con-
vinci tacita ratificatio, Surd. *d. dec.* 181. *n.* 8. *ver. & per hoc*.

Ulterius licet exactor, ſeu adminiſtrator non habeat fa- 45
cultatem remittendi caducitatem, tamen ab ea per indi-
rectum liberat, quia præbet emphyteutæ excuſationem ab
ea, ut tradunt Surd. *conſ.* 307. *n.* 4. *verſ. & ubi etiam*, *&*
n. 5. Grat. *d. diſc.* 633. *n.* 43. Sed hæc opinio ita generaliter
ſumpta eſt ſuſpecta, ex eo quod deſtruit, & inanem red-
dit in totum concluſionem, quod procurator ſine ſpecia-
li mandato non poteſt remittere caducitatem, unde vide-
tur cum ea concilianda, ut non præjudicet domino libe-
rando conductorem, ſeu emphyteutam a caducitate incur-
ſa, ſed præbeat excuſationem, & liberet ab incurrenda, 46
Burſat. a Surdo allegatus *conſ.* 143. *n.* 65.

Poteſt tamen dominus recipiendo canones ſibi præſer-
vare caducitatem incurſam, & valebit præſervatio, Clar. 47
in §. emphyteuſis, q. 10. *in princ.* & communem dicunt Jaſ.
in l. 2. *n.* 124. *C. de jur. emph.* & Surd. *dec.* 317. *n.* 25. ubi alios
cumulat; Sed contrarium tradunt alii dicentes, quod cum
ex receptione canonum convincatur animus, & voluntas 48
quod contractus duret, non autem ſit reſolutus, præſerva-
tio prædicta eſt incompatibilis, & uti quædam proteſtatio
contraria facto, quæ nihil operatur, Surd. *conſ.* 86. *n.* 14.
cum aliis adduct. per Mareſcot. *var. c.* 137. *n.* 7. *& ſeq. l.* 2.
Adden. ad Burat. *dec.* 617. *n.* 8. *verſ. ſecundo ampliatur*,
Rot. *dec.* 535. *n.* 3. poſt Cenc. *de cenſ.* Conciliantur autem
iſtæ contrariæ opiniones, ut prima procedat, quando re-
cipiuntur ſolummodo canones præteriti, ſecundo vero quan-
do recipiuntur etiam futuri, hoc enim ſecundo caſu tan- 49
tum adeſt omnimoda, & inconciliabilis incompatibilitas,
cum præſervatione caducitatis, non enim poteſt dominus
velle emphyteuſim eſſe finitam, & continuare, itaut ca-
nones etiam futuri debeantur, at ſecus eſt quoad præte-
ritos, quia poteſt eos velle una cum caducitate, Clar. *d.*
q. 10. *n.* 1. *verſ. hoc tamen intellige*, Mareſcot. *d. c.* 130. *n.* 8.
l. 2. Adden. ad Burat. *dec.* 617. *n.* 8. Rot. cor. Mant. *dec.* 200.
n. 2. *& per tot. & in rec. dec.* 218. *n.* 3. *& ſeq. p.* 5. & in Roma-
na Vineæ 24. Martii 1651. §. quia non repugnat cor. Emi-
nentiſſ. Cardin. Cerro, ubi & quod hoc eſt indubitatum 50
quando adhuc emphyteuta, ultra receptos canones remanet
debitor pro integro biennio, loquendo in emphyteuſi Eccle-
ſiaſtica, & hoc tantum caſu juvare præſervationem, ſenſit
per alios Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de var. cadu. q.* 14. *n.* 9.
Quod autem dictum eſt de futuris non intelligitur tan-
tum de futuris attento tempore receptionis, ſeu petitio-
nis, ſed poſt caducitatem incurſam, ut loquuntur Adden.
ad Burat. *d. dec.* 617. *n.* 8. *in* 2. *ampliat.* & Rot. cor. eodem
dec. 624. *n.* 10. quod tamen videtur intelligendum, quate-
nus caducitas fuiſſet ſtatim elapſo tempore acceptata, &
deinde recepti canones non ſolum temporis antecedentia,
ſed ſubſequentis, ſecus ſi non ſolum decurſum erat tem-
pus neceſſarium pro caducitate incurrenda, ſed majus, &
dominus abſque ulla præcedenti acceptatione recipiat ca-
nones uſque ad tempus receptionis decurſos proteſtando
velle etiam caducitatem, facilius ſi non acceptavit ca-
ducitatem ſtatim, ac incurſa fuit, ſed poſt alios an-
nos, & deinde receperit canones uſque ad diem accepta-
tionis caducitatis tantum cum dicta proteſtatione, quia,
& in his caſibus ceſſat incompatibilitas, ut ſupra dictum
eſt. Cæterum etiam in caſibus, in quibus præſervatio ca-
ducitatis eſſet invalida, debebit emphyteuta ei contradi-
cere, quia alias cenſetur conſentire, & proteſtatio pro-
pter ejus conſenſum ſuſtinetur, Jaſ. *in l.* 2. *n.* 117. *C. de*
jur. emph. Curt. Sen. *conſ.* 81. *n.* 2. Fulg. *de jur. emph. tit.*
de var. cadu. q. 14. *n.* 10. ſed contradicere cenſetur ſi pro-
teſtetur ſe non ceſſiſſe a jure ſuo, Ruin. *conſ.* 151. *n.* 12.
verſ. nec obſtat. l. 1. Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 33. *n.* 8. Ad-
den. ad Burat. *ad dec.* 617. *n.* 8. *in* 2. *ampliat. ad fin.*

Non omittendum ultimo loco animadvertere, quod qua-
tenus dominus fecerit actum remiſſionis caducitatis im-
portantem, conductore abſente, & nemine pro eo acce-
ptante, talis remiſſio conductori non prodeſſet tamquam
nulla, vel ſaltem poſſet ante ejus acceptationem revoca-
ri, Alex. *conſ.* 231. *n.* 7. *&* 8. *l.* 4. & late Grat. *diſc.* 515.
num. 61. *& ſeq. uſque ad fin.*

Conductor an, & quando poſſit recedere a contractu ante finitum tempus in eo conventum.

S U M M A R I U M.

1 *Correlativorum eadem debet eſſe diſpoſitio.*
2 *Locatori quando reperitur permiſſum recedere a contractu, debet etiam cenſeri permiſſum conductori.*

3 Con-

Digitized by Google

3 *Contrarium tenent alii.*
4 *Correlativorum regula ceſſat, quando non eſt eadem ratio in utroque.*
5 *Decl. ut conductor poſſit recedere a contractu, quando impeditur uti re impedimento proveniente a re ipſa, ſecus autem in procedente ex perſona propria, & n. 6.*
7 *Conductor impeditus uti re ex parte ſua non poteſt dici impeditus totaliter, quia poteſt uti ſublocando.*
8 *Bello vel peſte impediente uſum rei locatæ poteſt conductor a contractu recedere.*
9 *Lim. ſi domus locata fuerit infecta culpa conductoris.*
10 *Mali ſpiritus in domo locata exiſtentes præbent conductori cauſam recedendi a contractu.*
11 *Judex non debet eſſe facilis ad credendum malos ſpiritus.*
12 *Malorum ſpirituum exiſtentia probatur per unicum teſtem.*
13 *Timor ſolus damni, & periculi præbet juſtam cauſam conductori recedendi a conductione.*
14 *Impedimentum non ſolum totalis uſus, ſed etiam incommodatio habitationis præbet juſtam cauſam conductori recedendi.*
15 *Lim. ſi incommodatio ſit modica.*
16 *Lim. 2. ſi conductor in caſu incommodationis taceat, & non recedat.*
17 *Sufficit tamen proteſtatio abſque receſſu.*
18 *Maxime autem eſt neceſſaria proteſtatio, ſi impedimentum proveniat a tertio, non a locatore.*
19 *Conductor ſi uxorem duxerit, & non ſufficiat ei amplius domus conducta, non propterea poterit recedere a conductione.*
20 *Conductor revocatus a ſuperiore, & propterea non indigens domo conducta, adhuc locationi ſtare tenetur.*
21 *Conductor promotus ad dignitatem, & ideo non potens habitare domum conductam, adhuc recedere non poteſt a locatione.*
22 *Conductor an poſſit recedere a locatione in tertiis caſibus attenditur conſuetudo.*
23 *Conſuetudo prædicta probanda eſt ab allegante.*
24 *Recedere a locatione in tertiis caſibus eſt facultativum.*
25 *Conſuetudo non recedendi, ut probetur neceſſe eſt probare quod fuerit allegata facultas, & quod allegantes propter conductionem acquieverint.*
26 *A contractibus nominatis non receditur ob non adimplementum.*
27 *Decl. hoc non procedere in locatione.*
28 *Decl. 2. non procedere, ſi id quod non fuit adimpletum eſt cauſa finalis contractus.*
29 *Decl. 3. quod dictum eſt, non procedere in locatione, tutius eſſe ſi concurrat, quod non poſſit uti re culpa locatoris, & quod res ſit integra.*
30 *Conductor recedere poteſt a conductione, nedum ſi locator rem non tradat, ſed etiam ſi poſtquam tradidit uti non patiatur, ſeu impediat.*
31 *Amplia, etiamſi deneget, ſeu impediat tantum in parte.*
32 *Amplia 2. nedum ſi impediatur ab ipſo locatore, ſed etiam ſi ab alio, quem ipſe poſſet impedire.*
33 *Amplia tertio ut locator non poſſit purgare moram niſi ſtatim, & re integra.*
34 *Nec poteſt velle dare rem per tantumdem temporis.*

CAPUT LX.

QUoniam in præcedentibus capitulis dictum eſt de fine locationis favore locatoris ſtatuta, ac ut plurimum omiſſum eſt dicere, an procedat etiam favore conductoris, ideo hic breviter de hoc aliquid ſeparatim dicemus. Et generaliter loquendo pro affirmativa facit, quod locator, & conductor ſunt correlativi, & quia correlativorum eadem debet eſſe diſpoſitio *l. 1.* & ibi Bart. *C. de*
1 *Cupreſ. l. 11.* Bald. *in l. 3. in fin. C. de ſacroſ. Eccl.* ſequitur, ut quandocumque ſtatutum reperimus, licere locatori a con-
2 tractu recedere, debeat idem conductori cenſeri permiſſum prout in ſpecie cenſuerunt Bero. *conſ. 140. n. 17. l. 1.* Cephal. *conſ. 255. n. 24. & 25.* Becc. *conſ. 45. n. 22. & ſeq.* Gabr. *conſ. 75. n. 1. ad fin. verſ. ſecundo ſtat ſicut l. 1.* Boer. *dec. 249. n. 8. & 9.* late Grat. *in addit. ad diſc. 534. quæ habetur in fine tomi 3. & diſc. 540. n. 24.* ubi dicit hanc veriorem, & communem.

Verum in contrarium facit, quod res locata remaneat
3 in dominio locantis, qui propterea habet in ea pinguius jus quam conductor, præcipue ad modicum tempus, unde non eſt eadem ratio in utroque, & quando non eſt
4 eadem ratio, ceſſat regula correlativorum, Lancel. Gal. *ad conſuet.* Alex. Gloſ. *uxori q. 4. n. 44. & ſeq.* unde credendum, quod jura non ſine myſterio, quando diſpoſuerunt de facultate recedendi a contractu locationis, locuta fuerint de locatore tantum, illam ei tribuendo in *l. ædem C. loc. cap. propter ſterilitatem eod. tit.* & ita tenuit Cyn. *in d. l. ædem*, dicens res mea meo ſubjacet periculo, & ideo bonum mihi faciat primo, Barbat. *in c. propter ſterilitatem, n. 9. & 21. de loc. & conduct.* Ripa *de peſte, p. 2. n. 20. verſ. non obſtante contraria, & 21.* Covar. *pract. c. 3. n. 3. verſ. imo excepto*, ubi quod majus habet privilegium dominus quam conductor, Pantaſchm. *de loc. q. 13. n. 16.*

Unde, cum pro utraque vigeat ratio, & adſint auctoritates, aliqui hinc inde referunt Doctores, & quid ipſi ſentiant non aperiunt, ut ſignanter Carocc. in *tit. de renunt. q. 4.* Auguſt. Barboſ. *in c. propter ſterilitatem, n. 23. de loc.* Rot. cor. Burat. *dec. 295. n. 1. & ſeq.*

Recurrendum itaque ad diſtinctionem caſuum, ut ſi
agatur de impedimento ſuperveniente in uſu rei, quod 5
procedat a re ipſa, tunc liceat conductori a contractu recedere, ſi vero procedat a perſona ipſius conductoris, tunc id ei non permittatur, ut aliis antiquioribus adductis, docuit Bald. *in l. ſi in lege 27. §. ſi domus, ff. locat. ubi in fin.* dicit hanc eſſe veritatem, Alciat. *conſ. 116. n. 5. l. 8.* ubi quod ubicumque præter rei conſuetudinem, aliquid accidit rei locatæ, propter quod conductor damnum patiatur, licet ei recedere a contractu, Pantaſch. *de loc. q. 13. n. 17.* Burat. *dec. 295. n. 6.*

Et probatur hæc diſtinctio apertis juribus, nam quoad
primum membrum, quod propter caſum evenientem in re 6
impedientem ejus uſum liceat conductori a contractu recedere, eſt textus in caſu, quo conductor fuerit impeditus, uti propter imminentem ruinam domus, ut nec etiam ea refecta cogatur ad illam redire *in l. cum in plures 62. in princ. ff. locat.* de quo dictum eſt in c. 56. ubi tradita ſunt aliqua ad declarationem. Quo ad ſecundum membrum de impedimento accidente in perſona conductoris quod non ſufficiat, patet in morte ipſius conductoris, nihil enim magis impedit eum re conducta uti, & tamen per eam non diſſolvitur locatio, ſed durat cum hæredibus, *l. ſed addes, §. ſi quis mulierem, ff. loc. §. fin. inſtit. eodem*, & bene obſervat Pantaſchm. *d. q. 13. n. 24.*

Et viget etiam diverſa ratio inter utrumque caſum, nam
quando impedimentum eſt in re, & a parte rei, impedit to- 7
taliter uſum illius, quod ſecus eſt ubi provenit ex parte inquilini, qui tunc non impedit totaliter uſum, ſi enim non poteſt inquilinus uti habitando, poterit, uti ſublocando, & ſic bene poteſt ei permitti receſſus a contractu in primo caſu, & non in ſecundo, ut late conſideravit Rot. cor. Burat. *d. dec. 295. n. 3. verſ. & iſta. & ſeq. uſque ad n. 7.*

Tranſeundo autem cum hac diſtinctione facilior erit re- 8
ſolutio plurium quæſtionum in caſibus particularibus contingentium, uti ſi eveniat impedimentum in uſu rei a bello in loco contingente, vel a peſte, nam licet aliqui teneant, quod his caſibus impedimento ceſſante, teneatur conductor ad domum redire, & contractum continuare, ut ſignanter Ripa *de peſte tit. de privil. contract. n. 20.* Covar. *practic. q. c. 30. n. 3. in princ. verſ. nam quoad rationem*, tamen conſiderando hoc impedimentum uti accidens 9
in re, contrarium erit tenendum prout eſſe verius dicit Cuman. *in l. ſi in lege, §. ſi domus, ff. de loc.* prout refert Carocc. *d. tit. de recſſat. q. 4. n. 3.* & ex ibi adductis patet etiam hanc eſſe magis communem prout teſtatur Pantzſchm. *de loc. q. 13. n. 23.* Cabed. *dec. 93. n. 3. & ſeq. p. 1.* dixi autem procedere conſiderando impedimentum iſtud uti accidens in re, nam ſi e contra locus ubi ſita eſt domus eſſet ſanus, & conductoris culpa ex quo, vel ipſe, vel familia ſua verſata ſit in loco infecto, domus quoque infecta fuerit, æquum non eſſet locatorem inde damnum pati, ut tradit idem Pantaſch. *ibi ſub n. 26.*

Et idem erit in ſimilibus impedimentis exemplum ſi 10
in domo adſint mali ſpiritus, iſti enim dicuntur incutere juſtum timorem, & præſtare impedimentum habitationis ſufficiens, ut recedere poſſit conductor a conductione, ut tradunt Cagnol. *in l. diem functio, n. 107. & ſeqq. ff. de off. aſſeſſ.* Rol. Cavagn. *conſ. 83. n. 13. l. 2.* Larata *conſ. 57. per tot.* Carpan. *ad ſtatut. Mediol. c. 83. n. 14. l. 2.* Covar. *var. l. 4.* 11
c. 6. Burat. *dec. 295. n. 3. prope fin.* Verum non debet Judex
facile tales ſpiritus adeſſe credere, ut monet Papon. *l. 10.* 12
tit. 3. arreſt. 10. ante fin. ubi, & quod Judex laicus non eſt competens in cauſis harum nocturnarum illuſionum, ſed quod probentur unico teſte tradit Larat. *conſ. 57. n. 2.*

Quod & ampliatur procedere nedum ſi adſit actuale
damnum, & periculum, ſed etiam ſi adſit tantum timor, 13
prout ſæpe evenit de dictis ſpiritibus, dummodo ſit ex juſta cauſa, ut late probant Natt. *conſ. 610. n. 1. & ſeq.* Roland. Cavagn. *conſ. 83. n. 1. & ſeq. per tot. l. 2.* & eſt text. *in l. habitat. 30. §. iterum, ff. loc.* in quo tamen ſolum habetur liberari conductorem a ſolutione penſionum.

Item ampliatur, ut non ſolum procedat, ſi impediatur
uſus rei totaliter, ſed etiamſi incommodetur, ut ſi obſcurentur lumina cœnaculi propter novum ædificium vicini, text. 14
eſt expreſſus, *in l. ſi merces 28. §. ſi vicino, ff. loc.* ubi quod nulla dubitatio, quod poſſit hac de cauſa recedi a contractu.

Quod tamen moderari debet, ut procedat ubi incom-
modatio non ſit modica, propter modicam enim incommo- 15
ditatem non permittitur conductori recedere, *l. habitatores 30. ff. locati.* Gloſ. *in d. §. ſi vicino in ver. obſcurentur*, & Caſtren. *in princ.* niſi adſit dolus, vel culpa locatoris, quia tunc

licet

licet recedere, etiamſi incommodatio ſit minima, Menoc.
conſ. 120. *n.* 15. *verſ. dum deinde*, Beilon. Jun. *conſ.* 61. *n.* 19.
& quod voluntariæ reaptationi modice incommodanti poſſit
etiam locator reſiſtere, vel petere intereſſe, dicit Gloſ. in
d. l. habitatores 30. *ver. demoliri*, & ſequitur ibi Caſtren. *n.* 1.
16 Non debet tamen conductor in caſu d. incommodationis
tacere, & acquieſcere, quia ſibi præjudicat, & amittit facul-
17 tatem recedendi, Caſtren. *in d. l. ſi merces*, §. *ſi vicino*, *n.* 2.
ſit ergo cautus, ut ſtatim recedat, vel proteſtetur, ut monet
Bero. *conſ.* 140. *n.* 14. *l.* 2. Nec dicas, quod ſi non recedat,
ſed de facto inſiſtat, proteſtatio, tamquam contraria facto,
non relevet, quia reſpondetur, quod poteſt inſiſtere alio ani-
mo quam continuandi, nempe conſequendi damna ſibi de-
bita, ut late tradit aliis adductis Manen. *dec.* 38. *n.* 28. *& ſeq.*
& ſignanter *n.* 35. quando autem debeantur damna, vel non,
dictum eſt in *c.* 28. Præterea duobus aliis modis reſpondit
præfato objecto, Alex. *conſ.* 31. 2. 3. *l.* 7. uno, quod releva-
bat continuatio quamvis contraria proteſtationi, quia lo-
catores ipſi proteſtationi acquieverant, & alio, quod con-
18 ductor non continuaverat retinere omnes res locatas, ſed
unam tantum. Certius autem requiritur, & neceſſaria eſt
reclamatio, & proteſtatio ſi impedimentum proveniat a
tertio, nam ſecus eſſe ſi proveniat ex facto locatoris late
poſt Dec. defendit Menoch. *conſ.* 120. *n.* 13. *& ſeq.*

E contra quia, ut dict. eſt, ſi impedimentum proveniat a
19 perſona conductoris, non licet recedere, inde ſequitur, ut
ſi Uxorem duxerit, & propterea majore indigeat domo, &
non poſſit uti illa, quam jam conduxerat, non propterea pote-
rit, ſicut licet locatori uxorem ducenti, a contractu locatio-
nis recedere, ut dictum eſt alibi, & ipſe conductor recedere,
& domum dimittere, quia non eſt par ratio, Pantzſchm. *de
loc. & cond. q.* 13. *n.* 16. *verſ. nam & ſi maxime*, & in hoc be-
ne loquitur Covar. *præſt. q. d. c.* 30. *n.* 3. *verſ. imo excepta.*

Sic ſi quis extra Patriam exiſtens domum conduxerit, &
20 poſtea revocatus fuerit a Superiore, & propterea amplius il-
la non indigeat, licet recedere eum poſſe a contractu late
probare conatus fuerit Socc. Jun. *conſ.* 120. *l.* 3. Sim. de Pret.
conſ. 23. *n.* 27. tamen eadem ratione ſupradicta, contrarium
erit tenendum prout tenet Pantzſchm. *de loc. & cond. q.* 13.
n. 29. *& ſeq.* ubi omnibus per Socc. Jun. adductis reſpondet.

Sic etiam ubi, qui domum conduxerat, promotus fuit ad
dignitatem, propter quam non poterat in domo illa habita-
re, quia dignitas habeat domum ſuæ reſidentiæ, licet pro
conductore, quod valeret a conductione recedere, non ob-
ſtante etiam obligatione Camerali, latiſſime ſcripſerit Grat.
diſc. 534. *a n.* 46. *ad* 57. & in Appendice ad eamdem diſc. quæ
habetur in fine tertii tomi, *& diſc.* 740. tamen contrarium in
ea cauſa fuit decıſum per Rot. coram Burat. *dec.* 495. ubi licet
Rota relinquat dubiam quæſt. an diſpoſita in *l. ædem*, C. *loc.*
21 *& c. propter ſterilitatem eodem tit.* favore locatoris, ut poſſit
recedere a contractu per ſupervenientem neceſſitatem,
procedant etiam favore inquilini, ut ſupra fuit notatum,
tamen dicit, quod quatenus etiam vera eſſet opinio affirma-
tiva, adhuc ea non procederet in dicto caſu, quia deficit ne-
ceſſitas præciſa, per quam impediatur totaliter uſus domus,
a quo impedimentum non eſt a parte rei, ſed ex parte in-
quilini, qui licet non poſſit uti habitando, poteſt uti ſublo-
cando, & ita comprobat noſtram diſtinctionem. Bene ta-
men verum eſt, quod reputata fuit tutior illa reſolutio, quia
ibi locator agebat ad penſiones via executiva vigore obliga-
tionis Cameralis, & dubium erat an exceptio, quod locatio
ſ a dicto capite eſſet finita, relevans reputari deberet vel ne,
ut patet ex principio deciſionis, DD. exiſtimarunt non eſ-
ſe, & merito, quia dicta exceptio eſt ſaltem dubia. Et ulte-
rius concurrerat conſuetudo Urbis continuandi in ſimili
caſu conductiones, nec non quod locator in contractu, ex-
preſſe renuntiaverat facultati expellendi conductorem pro
neceſſitate proprii uſus, ex quo argumentum ductum a lege
correlativorum, quod ſolet fieri favore conductoris, in caſu
illo retorquebatur, ex quibus præcipue circumſtantiis pu-
tat ſubſiſtere deciſionem Ferentil. *ibi in ſua annotatione*, non
obſtantibus adductis late contra eam per Grat. *in d. diſc.* 740.
licet quodammodo dubitare videatur dum concludit, quod
expediens erit in praxi apponere in ſimilibus contracti-
bus expreſſam renuntiationem dictæ exceptionis.

Non omittendum autem adnotare id quod firmatur in
d. dec. ſub n. 7. videlicet, attendi in hoc propoſito conſuetu-
22 dinem regionis, quia cenſetur partes cum ea ſe conformare
voluiſſe, ita ut, ſi juxta illam permittitur in aliquo ca-
ſu conductori receſſus a contractu, cenſetur partes ita vo-
luiſſe ſervari, quod, & fuit dictum in una Romana af-
fictus 30. Martii 1618. cor. Andrea in §. *fin.* de qua memi-
ni etiam ſupra in *c.* 46 & cum non reperiatur impreſſa
& in d. §. *fin.* paucis plura notabilia contineat, placet hic
ejus verba præciſa ſubnectere, quæ ſunt iſta.

„ Quæ ſententia tanto magis placuit Dominis, quia juxta
„ conſuetudinem Urbis, de qua in fide Peritorum ſum.
„ Curtii, *n.* 3. nunquam fit remiſſio conductori ob ſterilita-
„ tem ex pluvia, & ventis, & diverſo anni tempore, & ex
„ quacumque alia cauſa provenientem, niſi ob grandinem,
„ quo caſu poteſt conductor ante recollectam Caſale renun-
„ tiare, quæ conſuetudo in hac materia eſt attendenda, *l.
„ licet*, ubi Gloſ. & Doct. & ſignanter Alberic. *n.* 2. *C. de loc.*
„ Coſtan. Harm. *l.* 3. *tit.* 8. *rubr. de ſteril. in princ.* Bero. *d.*
„ *conſ.* 142. *n.* 6. Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 27. *n.* 15.

Non omittam etiam quod S. M. Clem. VII. ad augen-
dam culturam agri Romani in ſua Bulla 5. quædam diſ-
poſuit, & inter cætera in §. 7. quod liceret habentibus
locationes Caſalium etiam ad longum tempus ab Eccle-
ſiis, & Monaſteriis Urbis, vel Hoſpitalibus renunciare
hujuſmodi locationibus, eas caſſans, & annullans.

Cæterum clarum eſt ſimilem conſuetudinem, uti a juris
diſpoſitione diſcordantem, probandam eſſe ab allegante, ut 23
in ſpecie firmat Grat. *diſc.* 740. *n.* 22. & licet Rota in præ-
dicta Romana affictus ſenſerit eam probari per fidem Peri-
torum, ut patet ex ejus verbis ſupra relatis, tamen de hac opi-
nione valde dubitarem loquendo præſertim de ſimplici fide, 24
quæ juxta vulgatum dictum fidem non facit, & maxime in
propoſito, attento quod recedere, vel non, a contractu extra
caſus a jure diſpoſitos eſt facultativum, & ideo neceſſe eſt ad 25
convincendam conſuetudinem recedendi, in caſu quo de
jure receſſus, non permittitur probaſſe, quod in ſimilibus
caſibus fuerit allegata hæc facultas, ſeu reſolutio contra-
ctus, & poſtea, propter contradictionem allegantibus fa-
ctam, ipſi acquieverint, Cyn. in *c.* 2. *n.* 9. *verſ. aut quæri-
tur*, *C. quæ ſit longa conſuet.* Alex. *conſ.* 45. *n.* 2. *l.* 1. cum
aliis adductis in his Terminis per Grat. *diſc.* 740. *n.* 23.

Dictum autem eſt de impedimento ſuperveniente ex parte
rei, & de ſuperveniente ex parte conductoris, nunc rema-
net videndum de ſuperveniente ex parte locatoris, non ſi
rem ipſam inutilem, vel incommodam reddiderit, quia
tunc procedunt ea, quæ dicta ſunt de impedimento a parte
rei procedente, & quidem fortius, ut tactum eſt ſupra, ſed 26
ſi ipſe rem non tradat, vel aliter ea quamvis alias apta, &
commoda conductorem uti non patiatur, prout debet, &
ſic ex parte ſua non adimpleat, an conductor recedere poſ-
ſit a contractu, & quia locatio, & conductio eſt de contra-
ctibus nominatis, regula generalis eſt pro negativa, quod
ſcilicet in contractibus nominatis, non liceat ob non adim-
plementum ab eis recedere, ſed agendum ſit ut impleatur,
ſed ad intereſſe, *l. ſicut*, *C. de act. & oblig.* Randen. *conſ.* 43.
n. 54. Gabr. *conſ.* 49. *n.* 5. *l.* 2. Mareſcot. *var. c.* 90. *n.* 30. *l.* 1.
Cocc. *dec.* 329. *n.* 3. *&* 4. *& in rec. dec.* 428. *n.* 1. *p.* 4. *tom.* 2.

Verum regulam prædictam limitari, & non procedere in
contractu iſto locationis, & conductionis, probatur, quia 27
videmus, quod ſi conductor ipſa non adimplet ex parte ſua
ſolvendo penſionem, locator, ex hoc capite recedere poteſt,
l. ædem, *C. loc.* ergo idem dicendum eſt e contra, ſi locator
non adimpleat, ut ſenſit Bart. *in l. ſi quis in fin. C. de agric. l.* 10.
& tradunt latius Gabriel. *conſ.* 75. *n.* 4. *verſ. non obſtat. l.* 1.
Becc. *conſ.* 45. *n.* 51. *& ſeq.* & ſignanter *n.* 20. & firmavit Ro-
ta in una Romana penſionis domus cor. Pirovano, quæ ha-
betur impreſſa per March. *de com. p.* 1. *fol.* 1085. *ſub n.* 7.

Neque huic opinioni obſtare videtur dicta regula, quod
in contractibus nominatis non recedatur per non adimple-
mentum partis adverſæ, quia ultra, quod in locatione aliud 28
conſtitutum videmus favore locatoris, ut ſupra, reſpondetur
etiam, quod cum locatio ſit conceſſio ad uſum, dum locator
non tradit, ſeu impedit uſum, id quod non adimpletur, eſt
cauſa finalis propter quam celebratus eſt contractus, & re-
gula præfata non procedit quando id, quod non fuit ſer-
vatum, eſt cauſa finalis contractus, ut reſpondet Becc. *d.
conſ.* 45. *n.* 28. *verſ. non obſtat.* quem ſequitur Rota, *ubi ſup.*
& tradunt etiam Roland. *conſ.* 69. *n.* 18. *& ſeq. l.* 4. qui lo-
quitur in his terminis locationis, Statil. Pacif. de Salvin.
inſpect. 5. *c. un. n.* 162. & Rot. *dec.* 616. *n.* 22. *&* 23. *p.* 5. *rec.*

Verum contrariam opinionem amplexa fuit Rot. coram
Greg. *dec.* 130. *n.* 1. *& ſeq.* ubi, & alias deciſiones allegat, 29
& ideo reſpondendo Gabrieli *in d. conſ.* 75. *l.* 1. dicit, quod
contra eum ſtant aliæ auctoritates, & Rotæ deciſiones, &
ulterius dicit, quod Gabr. loquitur duobus concurrentibus,
quod ſcilicet conductor non poſſit uti, & frui re locata cul-
pa locatoris, & quod res ſit integra, hoc eſt, ante execu-
tionem contractus, & proinde quatenus iſta concurrat tu-
tior erit opinio, facilius enim receditur a contractu ante
illius executionem, quam poſtea, ut dicit Gabr. *d. conſ.* 75.
n. 3. *poſt med.* ſed non propterea dicendum, quod e contra ſi
locator ſemel tradidit rem, quamvis poſtea non patiatur con-
ductorem, ut non applicentur prædicta de locatore non
adimplente, quia locator non ſolum tenetur tradere, ſed
etiam tenetur præſtare patientiam, imo, & curare, quod 30
conductor uti poſſit toto tempore, pro quo locavit ut ali-
bi diximus, & ideo ſatis eſt, quod deficiat in iſta patientia
præſtanda, ut non dicatur implere, & conductor poſſit rece-
dere, ut reſpondet Roland. *conſ.* 69. *n.* 41. *l.* 4. & Becc. *d.
conſ.* 45. *n.* 19. ita ut etiam in caſu iſto ſuſtineri poſſit opinio
prædicta, dummodo non poſſit conductor uti re locata cul-
pa locatoris, qui ſunt termini in quibus loquimur, & in
quibus evitari poteſt d. dec. cor. Greg. dum ibi impedi-
mentum contigerat caſu, ut habetur *n.* 3. *prope fin.* & ulte-
rius

Digitized by Google

eius ibi implementum non reſpiciebat cauſam finalem contractus, *n. 4.* quæ illa dicitur, ſine qua conductor non contraxiſſet, Adden. ad Greg. *d. dec. 130. n. 5.*

Et ampliatur concluſio præfata primo, ut recedere liceat
31 conductori, nedum ſi denegetur ei, ſeu impediatur uſus in
totum, ſed etiam ſi in parte, Bero. *conſ. 15. n. 14. l. 3.* Becc.
conſ. 45. n. 1. ubi etiam in minimo, Bellon. Jun. *conſ. 62. n. 13.*
imo, & ſi ex pluribus rebus ſimul locatis impediatur tantum in una, Bellon. Jun. *conſ. 62. n. 14.* Surd. *dec. 295. n. 17.*

Secundo ampliatur, ut non ſolum procedat, ſi impediatur conductor ab ipſo locatore, ſed etiam ſi impediatur ab
alio in ejus odium, quia tunc idem eſt, quod ſi impediatur
32 ab ipſo, ut poſt Bart. & alios *in l. ſi merces, §. culp. ff. loc.*
tradit Bec. *d. conſ. 45. n. 20. ad med.* ubi etiamſi ſine ejus culpa.

Tertio ampliatur, ut poſt prædictum impedimentum non
33 poſſit moram purgare, & velle rem tradere, ſeu patientiam
præſtare niſi faciat id ſtatim, & re integra, *l. ſi in leg. 27. §.
colonus, ff. loc.* ita ut ſi res non ſit integra, abſolute ceſſet
in conductore neceſſitas recipiendi rem, ſi autem ſit integra, & adhuc recipere non teneatur, ſi aliquod tempus
tranſivit, ſive magnum, ſive etiam modicum, ut docet *in
d. §. colonus*, Paul. Caſtren. *n. 1. poſt med. verſ. ſi autem dominus offerat*, & ſequitur Bero. *conſ. 140. n. 16. lib. 1.* & licet
locatorem, impedientem conductori uſum rei pro aliquo
certo tempore, poſſe permittere uſum per tantundem, &
teneri conductorem recipere ſenſerit Rom. *conſ. 432. n. 4.*
34 tamen contrarium, ſi tempus non ſit paucorum dierum,
& res integra, probat Gabr. *conſ. 75. n. 3. lib. 1.* ubi quod,
etiamſi conductoris nihil interſit, adhuc non poteſt purgari mora multorum dierum, Surd. *conſ. 400. n. 30.* at ſi
paucis diebus prohibuit, deinde pœnitentiam egit, omniaque colono integra ſunt, nihil ex obligatione paucorum dierum mora minuet, dicit præciſe text. *in l. ſi in
leg. 27. in § colonus poſt med. verſ. quod ſi ff. locat.*

Si autem conductor fuerit ute impeditus, ſeu a re expulſus, & nolit recedere a contractu, quæ remedia ei
competant dictum eſt ſupra in Cap. 18,

De ſucceſſore, an, & quando teneatur ſtare locationi.

S U M M A R I U M.

1 *Hæres locationi ſtare tenetur.*
2 *Locationis natura eſt, ut tranſeat ad heredes.*
3 *Hæres conductor ſi abſtinens ab hæreditate, dominus poteſt locare alteri.*
4 *Amplia in pupillo ſi abſtineat tutor.*
5 *Decl. at ſi tutor abſtinere non debuit, ipſe tenetur pupillo ad omnia damna.*
6 *Locatio etiam bonorum Eccleſiæ tranſit ad heredes.*
7 *Societas per mortem unius ex ſociis expirat.*
8 *Amplia, ut neque per pactum fieri poſſit, ut ad heredes tranſeat.*
9 *Locatio juncta cum ſocietate ad heredes non tranſit.*
10 *Contrarium, quod non tranſeat ſocietas, ſed bene locatio.*
11 *Et tranſeunte ad heredes locatione, ſocietas ceſſat, ſi electa fuerat induſtria perſona defuncti.*
12 *Decl. ut ſi complicati ſint contractus locationis, & ſocietatis, videndum ſit, quis eorum ſit principalis.*
13 *Societatem contrahere dicuntur duo, qui ſimul aliquam rem conducunt.*
14 *Sed hæc eſt ſocietas improprie dicitur, & propria in qua non procedunt regulæ ſocietatis.*
15 *Societati acceſſoria locatio finitur morte unius ex ſociis.*
16 *Societas officii continet in ſe locationem, quæ finitur morte unius ex ſociis.*
17 *Decl. procedere in ſocietate contracta poſt emptum ab uno officium, ſecus ſi uterque emat, & pro parte ſua dominium acquirat.*
18 *Officiorum Curiæ dominium acquiritur per reſervationem Decreti,*
19 *Officii dominium acquiſitum pro reſervatione Decreti tranſit ad heredes.*
20 *Officii fructus ſequuntur dominium.*
21 *Societatis officii fructus debentur heredi, quando ad eum tranſit dominium officii.*
22 *Societas conductionis vectigalium quamvis principalis tranſit ad heredes.*
23 *Ampl. in qualibet ſocietate conductionis rerum publicarum.*
24 *Decl. procedere ſi adſit pactum, quod ad heredes tranſire debeat.*
25 *Et pactum debet eſſe initum cum locatore, & aliis conductoribus.*
26 *Et requiritur expreſſa conventio, quod tranſeat ad heredes, nec ſufficit ſtipulatio pro eis.*
27 *Neque ſufficit pactum de ratione ſocietatis a principio uſque ad finem conductionis.*
28 *Decl. 2. requiri, quod heredes ſint tales, qui poſſint negotia ſocietatis exercere,*
29 *Et iſta qualitas requiritur copulative cum dicto pacto;*
30 *Et prædictis deficientibus non ſolum expirat ſocietas, ſed etiam locatio.*
31 *Vectigalium locatio, & ſocietas non ſolum tranſit ad primos, ſed etiam ad ulteriores heredes.*
32 *Contrarium tenent aliqui.*
33 *Decl. tranſire ſi expediat Reipublicæ, alias ſecus.*
34 *Societatem vectigalium tranſire ad heredes declara procedere quando eſt inita in ipſo actu conductionis, ſecus in ſociis poſtea aſſumptis.*
35 *Ampl. etiamſi conductio ſit pro ſe, & ſociis, quia intelligitur de præſentibus.*
36 *Secus ſi expreſſe dictum de aſſumendis, vel nominandis.*
37 *Vectigalium locatio per mortem unius conductoris expirat, ſi aliter impetret a Principe confirmationem narrata ſocietate, an cenſeatur confirmata quoad heredes, pendet a dignoſcendo, quid ſenſerit Princeps.*
38 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi.*
39 *Emptor non tenetur ſtare locationi factæ a venditore.*
40 *Succeſſor ſingularis poteſt expellere conductorem propria auctoritate.*
41 *Contr. quod neceſſe ſit adire Judicem.*
42 *Conductor per conductionem nullum acquirit jus in re, ſed tantum actionem perſonalem adverſus locatorem.*
43 *Actio perſonalis non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem.*
44 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi ad breve tempus, ſecus in locatione ad longum tempus.*
45 *Limit. ſi in locatione ad longum tempus adſit pactum non transferendi dominium.*
46 *Adverte limitationem non tranſire ſine difficultate.*
47 *Lim. 2. ſi locatio ad longum tempus non ſit valida.*
48 *Succeſſorem ſingularem non teneri ſtare locationi, declara primo non procedere, ſi convenerit cum anteceſſore de ei ſtando.*
49 *Non tamen ſufficit conductori pactum ab emptore de eo non expellendo, niſi reportet ceſſionem jurium a locatore.*
50 *Decl. 2. ſufficere tacitum conſenſum ſucceſſoris, quod conductor in conductionem maneret.*
51 *Decl. 3. ſufficere ſucceſſorem antecedenter tacite conſenſiſſe anteceſſorem locare.*
52 *Decl. 4. ad locatorendi, an titulus ſucceſſionis ſit generalis, vel particularis, non autem jus in quo ſuccedit ur.*
53 *Decl. 5. teneri ſucceſſorem ſtare locationi, ſi anteceſſor, qui locavit habebat liberam adminiſtrationem.*
54 *Intellige primo hanc declarationem procedere, ſi qui locavit nedum habebat adminiſtrationem reſpectu rei, ſed etiam reſpectu perſonæ ſucceſſoris.*
55 *Intellige 2. procedere, ſi habens adminiſtrationem, locet adminiſtratoris nomine, & non proprio.*
56 *Intellige 3. procedere ſi locet bona fide, & non alias.*
57 *Decl. 6. non procedere, quod ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locationi, quando non ſuccedit in plenum jus illius qui locavit, ſuccedere tamen dicit quis in plenum jus ſi ſuccedat in plenum uſumfructum, & n. 77.*
58 *Decl. 7. non procedere in ſucceſſore ſingulari, in quem ſit tranſlatio rei ex neceſſitate.*
59 *Et ad hoc attenditur perſona locatoris, an transferat ex voluntate, vel ex neceſſitate.*
60 *Decl. 8. at ſi jus locantis non tranſeat in ſucceſſorem, ſed potius extinguatur, ſucceſſor veniens per viam novæ conceſſionis non teneatur ſtare locationi, etiam in caſibus, in quibus alii ſucceſſores ſingulares non tenentur.*
61 *Reſoluto jure dantis reſolvitur jus accipientis.*
62 *Ampl. procedere declarationem etiam in locatione anteceſſori permiſſa.*
63 *Ampl. 2. etiamſi talis ſucceſſor continuaverit aliquo tempore recipere penſiones a conductore.*
64 *Regula ut non procedat, ſufficit adpliciri unam ex limitationibus, licet aliæ non adaptentur.*
65 *Emptor cum pacto retrovendendi, ſi locet, & poſtea retrovendat, redimens tenetur ſtare locationi.*
66 *Retrahens vigore ſtatuti, non tenetur ſtare locationi, ſi primus emptor ei ſtare non debebat, ſecus a contra.*
67 *Lim. in retrahente vigore Bullæ Gregorii, quæ viget in Urbe favore ædificare volentium.*
68 *Decl. deberi conductori intereſſe.*
69 *Retrahens vigore ſtatuti ſi primus emptor locavit, tenetur ſtare locationi.*
70 *Conſuetinus utens prælatione in emptione fundi venditi, tenetur ſtare locationi factæ a domino ſi tenebatur primus emptor.*
71 *Locationi autem factæ a primo emptore abſolute ſtare debet.*
72 *Dominus directus utens prælatione in emptione rei emphyteuticæ, ſeu feudalis, non tenetur ſtare locationi ejuſdem.*
73 *Maritus non tenetur ſtare locationi fundi ſibi in dotem dati.*
74 *Lim. ſi recepit fundum ſciens eſſe locatum.*
75 *Fundus dotalis non tranſit in dominium viri.*
76 *Sed hæc eſt quæſtio controverſa.*

77 *Suc-*

77 Succeſſor, ad hoc ut non teneatur ſtare locationi, ſuccedere dicitur in plenum jus, dummodo ſuccedat in plenum uſumfructum.

78 Mulier, vel ejus hæredes tenentur ſtare locationi fundi dotalis a marito factæ.

79 Lim. ſi locatio ſit facta ultra tempus unius anni.

80 Contrarium eſt verius.

81 Decl. limitationem procedere, ſi ultra tempus longum, aliquod aliud indicium concurrat, quod maritus non locaverat bona fide.

82 Lim. 2. ut non teneatur ſtare præciſe, ſed tantum taxative ſi nolit ſolvere intereſſe.

83 Ampl. mulierem teneri dare cautionem de relevando hæredes viri ab omni moleſtia conductoris.

84 Sed iſta cautio eſt ad cautelam, non neceſſaria.

85 Mulier tenetur ſtare locationi bonorum paraphernalium factæ a marito, eorum adminiſtrationem habente.

86 Emptor ſciens rem locatam, ſi eam tacens recipiat, tenetur ſtare locationi.

87 Sciens & tacens, ſi faciat aliquem actum poſitivum, cenſetus conſentire.

88 Vendens ſciens ſue obligationem, cenſetur vendere jus, quod habet.

89 Ampl. ut ſufficiat ſcientia præſumpta in emptore, ad hoc, ut teneatur ſtare locationi.

90 Scientia ad hunc effectum præſumitur in filio, non in aliis conſanguineis.

91 Scientia locationis arguitur ex conſuetudine locandi prædia in Regione.

92 Scientia præſumpta ubi ſufficit, facilius ſufficere debet ſcientia præſumptionibus probata.

93 Emptor, ut teneatur ſtare locationi ſufficit ejus ſcientia in genere.

94 Emptor conveniens ſibi ſolvi penſiones vel emptæ, non poteſt locationem impugnare.

95 Idem ſi abſque conventione penſiones receperit.

96 Contrarium ſi receperit tantum penſiones pro tempore præterito.

97 Decl. hoc contrarium procedere tantum ſi ſucceſſor ſingularis nolit ſtare locationi eo quo expiraverit jus locatoris.

98 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi, quando dominus obligavit bona ſua pro obſervantia contractus.

99 Ampl. non ſolum ſi adſit hypotheca ſpecialis fundi locati, ſed etiam ſi adſit tantum generalis omnium bonorum.

100 Contrarium tenent alii.

101 Et requiri non ſolum hypothecam ſpecialem, ſed pactum de ineo non alienando.

102 Decl. hypothecam generalem ſufficere ad effectum, ut teneatur ſucceſſor ſingularis ſtare locationi tantum taxative, ideſt ſi nolit ſolvere intereſſe conductori.

103 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi ſi adſit pactum de non alienando una cum hypotheca ſpeciali.

104 Secus ſi adſit pactum prædictum cum hypotheca generali tantum.

105 Decl. hoc non procedere ſi adſit hypotheca omnium, & ſingulorum, & pactum prohibens omnium ſingulorum alienationem.

106 Hypotheca ſpecialis, an ſufficiat ad dictum effectum eſt controverſa opinio, & affirmativa eſt magis communis.

107 Juramentum obligat ad obſervantiam contractus præciſam, quando ita ſervare poteſt.

108 Hypotheca generalis cum juramento, non ſufficit, ad hoc ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi.

109 Hypotheca generalis cum juramento, idem operatur ut ſpecialis.

110 Hypotheca bonorum eſt ſolita apponi in omni contractu, & ideo cenſetur appoſita, quamvis non fuerit expreſſa.

111 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi propter tacitam hypothecam, ea ſolita eum apponi præſumpta ſecundum aliquos.

112 Obligatio Cameralis in Curia ſemper cenſetur appoſita propter ſolitam Notariorum, præſertim Auditoris Cameræ.

113 In reliquo ſtatu Eccleſiæ ſunt deciſiones hinc inde.

114 Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi factæ cum obligatione Camerali.

115 Clauſulæ ſolitæ apponi, tunc cenſentur appoſitæ cum ſunt de natura contractus.

116 De natura contractus locationis non eſt, ut apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando.

117 Hypotheca nunquam cenſetur appoſita, niſi ſit expreſſe dictum.

118 Hypotheca quando debet cenſeri appoſita ex ſolito, id procedit, ubi celebratum eſt inſtrumentum, non in apochis tantum.

119 Pupillus tenetur ſtare locationi factæ a tutore etiam finita tutela.

120 Proprietarius finito uſufructu non tenetur ſtare locationi factæ ab uſufructuario.

121 Ampl. ut ſi locator expellatur a proprietario, nullum habeat regreſſum contra hæredes uſufructuarii.

122 Lim. ampliationem, ut procedat ſi uſufructuarius locavit tamquam talis, non autem tamquam proprietarius.

123 Lim. 2. ut procedat ſi uſuſfructus finiatur per mortem, ſecus ſi per ceſſionem.

124 Lim. 3. ut procedat non teneri ſtare ultra annum, ſecus, quoad annum.

125 Ampl. limitationem, ut ſi res ſit ſolita dare fructum tantum in quinquennio, teneatur ſtare pro eo.

126 Uſufructuarius non tenetur ſtare locationi factæ a proprietario ante uſumfructum conſtitutum.

127 Ampl. procedere etiamſi uſuſfructus ſit univerſalis.

128 Uſufructuarius univerſalis non eſt ſucceſſor univerſalis.

129 Inſtitutus in uſufructu, an alio inſtituto univerſaliter poſt ejus mortem efficiatur hæres univerſalis, eſt magna quæſtio, ſed in ea Rota tenet negativam.

130 Uſufructuarius, ſi in conſtitutione uſuſfructus comprehenſæ ſint penſiones rei locatæ, locationi ſtare tenetur.

131 Idem ſi cœperit penſiones exigere.

132 Emptor fructuum fundi, tenetur ſtare ejus locationi.

133 Emptor fructuum non ſuccedit in plenum jus.

134 Emptor fructuum dicitur conductor.

135 Emptor fructuum differt ab emptore uſuſfructus.

136 Uſufructuarius dicitur ſuccedere in plenum jus, ad effectum ut teneatur ſtare locationi.

137 Uſufructuarius locationi ſtare tenetur.

138 Succedens titulo lucrativo non tenetur ſtare locationi.

139 Hæc tamen propoſitio non eſt generaliter accipienda.

140 Fideicommiſſarius particularis, & legatarius non tenentur ſtare locationi factæ a teſtatore.

141 Legatarius rei locatæ non poteſt agere ad penſiones, niſi in legato dictum ſit, ſalvo jure actione.

142 Decl. legatarium non teneri ſtare locationi ad breve tempus ſecus ſi ad longum tempus facta ſit.

143 Fideicommiſſarius univerſalis eſt loco hæredis, & in eum tranſeunt omnes actiones activæ, & paſſivæ.

144 Fideicommiſſarius univerſalis tenetur ſtare locationi factæ a teſtatore.

145 Fideicommiſſarius tenetur ſtare locationi factæ ab hærede gravato.

146 Ampl. procedere tam in fideicommiſſo univerſali, quam in particulari.

147 Lim. procedere in locatione ad breve tempus, ſecus autem in locatione ad tempus longum.

148 Hæres gravatus fideicommiſſo non poteſt locare bona ad longum tempus.

149 Ampl. ut ſi locet ad longum tempus locatio non ſuſtineatur uſque pro tempore brevi.

150 Primogenitus ſuccedens in primogenitura, non tenetur ſtare locationi factæ ab Anteceſſore.

151 Primogenitura nihil aliud eſt quam fideicommiſſum favore primogenitorum.

152 In pluribus tamen differt primogenitura a fideicommiſſo.

153 Fideicommiſſarius debet recipere de manu hæredis.

154 In primogenitura non ſuccedit per viam tranſmiſſionis de una perſona in aliam, ſed uno ſublato alius ſuccedit ex propria perſona.

155 Decl. procedere in primogenitura conſtituta per viam contractus, non in conſtituta in ultima voluntate.

156 Donatione pluribus ſucceſſive facta, tot cenſentur donationes, quot perſonæ.

157 Fideicommiſſum poteſt inſtitui in contractu.

158 Sed eſt fideicommiſſum improprium.

159 Primogenitus ſuccedens in primogenitura non tenetur ſtare locationi, ſi primogenitura facta ſit in contractu, ſecus in ultima voluntate.

160 Decl. primogenitum ſuccedentem in primogenitura facta in donatione non teneri ſtare locationi factæ ab anteceſſore, ſecus ſi facta ab inſtitutore.

161 Cont. in ſuccedente in primogenitura facta in teſtamento.

162 Primogenitus ſucceſſor recipiendo penſiones a conductore non obligatur ſtare locationi, niſi pro illo anno pro quo penſiones recipit.

163 Decl. procedere ſi agatur de primogenitura inſtituta in donatione, ſecus autem ſi agatur de inſtituta per viam fideicommiſſi.

164 Donatarius etiam particularis tenetur ſtare locationi.

165 Donans rem cenſetur eam donare cum ſuo onere.

166 Actio perſonalis tranſit in ſingularem ſucceſſorem habentem titulum lucrativum.

167 Legatum eſt donatio quædam.

168 In pluribus tamen differt a donatione, & ſignanter in eo, quod legatum latius interpretatur favore legatarii.

169 Legata res cenſetur relicta libera, & ſi non eſt hæres tenetur eam luere.

170 Donatarius ſecundus non tenetur ſtare locationi factæ a primo.

171 Emphyteuta, & feudatarius ſuccedens in Emphyteuſi, vel feu-

Digitized by Google

vel feudo hæreditario, tenetur ſtare locationi factæ ab anteceſſore.

172 *Secus eſt in emphyteuſi ex pacto, & providentia.*

173 *Fideicommiſſo gravatus ante eventum conditionis fideicommiſſo adjectæ, habet dominium bonorum.*

174 *Et deficiente conditione, vel ſubſtituto dominium continuat.*

175 *Et ſi interim alienavit ſuſtinetur alienatio.*

176 *Emphyteuta in emphyteuſi ex pacto, & providentia non eſt dominus bonorum, & deficiente ſucceſſive vocato bona ei non remanent.*

177 *Dominus directus ſuccedens in re emphyteutica ex lege inveſtituræ, vel juxta diſpoſitionem juris, non tenetur ſtare locationi.*

178 *Ampl. ut ſi emphyteuta locavit tanquam emphyteuta, nec etiam ejus hæres tenentur ad damna conductoris.*

179 *Dominus directus, ſi emphyteuta rem emphyteuticam ei renunciat, ſtare tenetur locationi ab eo factæ.*

180 *Dominus cui conductor renunciat, tenetur ſtare ſublocationi ab eo factæ.*

181 *Decl. procedere ſi renunciatio locationis, ſeu emphyteuſis invito domino fieri non poterat, ſecus è contra.*

182 *Emphyteuſi vendita, ſi dominus directus oblatus præferri, ſtare non debet locationi.*

183 *Emphyteuta ſi poſt locatam rem culpa ſua cadat ab emphyteuſi, dominus directus non tenetur ſtare locationi.*

184 *Sed ipſe emphyteuta tenetur locatori ad damna.*

185 *Emphyteuta, & conductor ad longum tempus non tenentur ſtare locationi ad breve tempus factæ antecedenter per dominum.*

186 *Lim. in emphyteuta Fiſci, vel Eccleſiæ.*

187 *Succeſſor ſingularis fiſci tenetur ſtare locationi per eumdem fiſcum factæ.*

188 *Et hoc eſt privilegium ſpeciale fiſci.*

189 *Fiſcus locando, etiam ad modicum tempus tribuit jus in re.*

190 *Fiſci contractus habent vim legis.*

191 *Principis in contractu major fides conſideratur, quam in contractu privati.*

192 *Succeſſor ſingularis Eccleſiæ tenetur ſtare locationi.*

193 *A fiſco ad Eccleſiam valet argumentum.*

194 *Privilegia conceſſa fiſco competunt etiam piæ cauſæ.*

195 *Decl. hoc maxime procedere, dum non adeſt diverſitas rationis, nec contrarium reperitur in jure expreſſum, & caſu eſt applicabilis.*

196 *Fiſcus ſuccedens in re locata non tenetur ſtare locationi.*

197 *Fiſcus ſuccedens ex quo bona publicentur, non tenetur ſtare locationi.*

198 *Eccleſia ſuccedens in re locata non tenetur ſtare locationi.*

199 *Decl. procedere ſi agatur de ſucceſſione titulo ſingulari, ſecus ſi titulo univerſali.*

200 *Fiſcus ſuccedens ex maleficio, vel in bonis vacantibus non dicitur proprie hæres, ſed ſuccedit loco hæredis.*

201 *Et dicitur ſucceſſor bonorum, non perſonæ.*

202 *Succeſſor, ut teneatur ſtare locationi, ſufficit quod ſit ſucceſſor univerſalis bonorum, & loco hæredis habeatur.*

203 *Et non attenditur, quod non ſuccedat perſonæ.*

204 *Princeps ſuccedens Principi locanti tenetur ſtare locationi.*

205 *Dignitas ſæcularis habet majorem poteſtatem in bonis dignitatis, quam dignitas Eccleſiaſtica.*

206 *Princeps non tenetur ſtare locationi per anteceſſorem factæ, ſi ſuccedat per viam electionis.*

207 *Lim. ſi locatio ſit facta in neceſſitatem, vel utilitatem ſtatus.*

208 *Lim. 2. ut licet poſſit recedere a locatione facta per anteceſſorem, tamen non ſoleat, & forſan non deceat.*

209 *Princeps ſuccedens per viam electionis debet ſervare facta per anteceſſorem pertinentia ad officium, & dignitatem.*

210 *Papa difficilius revocat facta Prædeceſſorum ſuorum, quam ſua propria.*

211 *Papa ſi præventive relevaverit, ſeu inveſtiverit de feudo nondum aperto, non debet ſucceſſor retractare.*

212 *Succeſſor in beneficio non tenetur ſtare locationi factæ per anteceſſorem.*

213 *Ampl. procedere tam in ſucceſſore in Canonicatu, vel Beneficio ſimplici, quam etiam in Prælatura.*

214 *Ampl. 2. in ſuccedente commendatario.*

215 *Lim. ampliationem ſecundum aliquos in Commendatariis Religionum militarium.*

216 *Ampl. 3. ut procedat tam in ſucceſſore proviſo per obitum, quam etiam in ſuccedente per viam optionis.*

217 *Reſignatarius tenetur ſtare locationi factæ a reſignante ſecundum aliquos.*

218 *Contrarium verius.*

219 *Reſignatarius dicitur potius habere cauſam a Papa, quam a reſignante.*

220 *Reſignans, ſi conductor expellatur a reſignatario, tenetur ei ad omnia damna.*

221 *Idem procedit in qualibet alio officium dimittente.*

222 *Ampl. ut ſi conductor ſtipulatus ſit de evictione, reſignans tenetur etiam ad lucrum ceſſans.*

223 *Succeſſor in Beneficio per viam regreſſus non tenetur ſtare locationi.*

224 *Ampl. etiam ſi agatur de locatione ad longum tempus facta cum beneplacito Apoſtolico, etiam quoad ſucceſſores, ſed vide, ibid.*

225 *Lim. ut ſucceſſor in beneficio non teneatur ſtare locationi factæ per anteceſſorem ad commodum proprium, ſecus autem ſi facta ſit ad utilitatem Eccleſiæ.*

226 *Lim. 2. ſi locatio facta ſit nomine Eccleſiæ.*

227 *Decl. dictas duas limitationes, ut requiratur ſimul locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, & ejuſdem nomine.*

228 *Lim. 3. ſi locatio ſit facta auctoritate Superioris, & præcipue cum beneplacito Papæ.*

229 *Ampl. limitationem procedere etiamſi non adſit utilitas Eccleſiæ, licet tunc danda ſit reſtitutio in integrum.*

230 *Decl. limitationem, ut procedat ſtante beneplacito Apoſtolico ſpeciali ſuper illa locatione, ſecus autem ſtante indulto generali de locando ad novennium.*

231 *Decl. 2. non ſufficere beneplacitum ſpeciale, niſi locatio ſimul facta ſit nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem.*

232 *Ampl. declarationem requiri ulterius quod pecunia verſa ſint in Eccleſiæ utilitatem, ſecundum aliquos.*

233 *Ampl. 2. requiri locationem eſſe factam nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem etiamſi in beneplacito adſit clauſula* etiam quoad ſucceſſores.

234 *Decl. 3. ſufficere ſolum beneplacitum ſi agatur de locatione ad modicum tempus, beneplacitum ad alium effectum non requirente.*

235 *Idem ſi locatio facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & ut durante dicto tempore conductor a nemine, neque a ſucceſſoribus poſſit moleſtari.*

236 *Secus ſi Prælatus habens dictam licentiam locaverit ad vitam ſuam.*

237 *Decl. 4. ut ubi beneplacitum eſt neceſſarium ſufficiat ejus defectus ad hoc, ut quocumque modo locatio facta ſit, ſucceſſor ei ſtare non teneatur.*

238 *Decl. 5. ut ubi non eſt neceſſarium beneplacitum, tunc ſufficiant dicta duo requiſita, quod locatio ſit facta nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, cum facta eſt ab habente poteſtatem locandi.*

239 *Succeſſor in beneficio nunquam tenetur ſtare locationi factæ ab anteceſſore nomine proprio, quia eſt perſonalis.*

240 *Nomine Eccleſiæ facta dicitur locatio ſi eſt facta ſub nomine dignitatis.*

241 *Secus ſi facta nomine proprio cum obligatione ſucceſſorum.*

242 *Locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, non eſt probandum quando eſt facta nomine ipſius, & cum ſolemnitatibus.*

243 *Secus ſi deficiant ſolemnitates, quia tunc neceſſaria eſt probatio utilitatis.*

244 *Et non ſtatur aſſertioni Prælati locantis.*

245 *Locationem non fuiſſe utilem Eccleſiæ, probari poteſt, licet facta fuerit cum ſolemnitatibus.*

246 *Et ad hunc effectum non eſt probanda læſio, ſed ſatis eſt non adeſſe utilitatem.*

247 *Solutio facta Prælato in ingreſſu locationis, ſi prælatus pro ſe retinuit, non probat utilitatem Eccleſiæ.*

248 *Penſiones ſi ſolvendæ ſunt Prælato, & ad commodum ejuſdem, arguitur locationem non eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ.*

249 *Ampl. etiamſi in collatione Prælaturæ injunctum ſit Prælato onus ſupportandi onera Eccleſiæ.*

250 *Penſiones ſi ſolvendæ ſunt in loco ubi non eſt Eccleſia, ſed Prælatus, inde arguitur locationem non eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, ſed Prælati.*

251 *Penſiones ſi deſtinatæ ſunt beneficiato ſtudenti in aliqua Univerſitate, vel ad effectum gradum ſuſcipiendi, dicitur locatio facta ad utilitatem Eccleſiæ.*

252 *Secus ſi ſit Scholaris dyſcolus, & vagus.*

253 *Lim. 4. quod dictum eſt ſucceſſorem in beneficio non teneri ſtare locationi, ut non procedat ſi adſit conſuetudo in contrarium.*

254 *Ampl. ſufficere locationem eſſe factam ſecundum conſuetudinem regionis.*

255 *Probanda tamen conſuetudo.*

256 *Et unicus actus contrarius eam excludit.*

257 *Et particularis obſervantia in prædio locato prævalet generali contrariæ.*

258 *Lim. 5. ſi ſucceſſor in beneficio locationem factam per anteceſſorem approbaverit, quia tunc tenebitur ei ſtare.*

259 *Decl. limitationem, ut ſi deducatur approbatio ex receptione mercedis, tunc ſi locatio facta eſt ab anteceſſore*

tuſſero nomine proprio, approbatio non extendatur ultra tempus pro quo ſolutum.
260 *Secus ſi agatur de locatione facta nomine ipſius ſucceſſoris.*
261 *Lim. 6. quoad annum jam cœptum, quia ſucceſſor tenetur pro eo locationi ſtare.*
262 *Succedens per ſententiam Judicis, tenetur ſtare locationi.*
263 *Succedens per ſententiam dicitur ſucceſſor neceſſarius.*
264 *Decl. non procedere ſi agatur de adjudicatione per Judicem facta vigore obligationis voluntariæ.*
265 *Neceſſarius dicitur actus tripliciter, ſtricte quando habet originem a cauſa neceſſaria, late quando habet a cauſa voluntaria, ſed ad hoc non ordinata, & latiſſime, quando a cauſa voluntaria ad hoc ordinata.*
266 *Datio in ſolutum per Judicem facta late dicitur neceſſaria, ſed non ſtricte.*
267 *Creditor immiſſus, ex Salviano tenetur ſtare locationi,*
268 *Et non ſolum immiſſus ex primo Decreto, ſed etiam immiſſus ex ſecundo,*
269 *Succedens per ſententiam ei, qui erat injuſtus poſſeſſor, non tenetur ſtare ejus locationi.*
270 *Idem ſi ſuccedens per ſententiam erat dominus.*
271 *Idem ſi locatio erat nulla, vel in fraudem facta.*
272 *Legitimam recipiens in fundo locato, non tenetur ſtare locationi.*
273 *Succeſſor ſingularis tenetur ſtare colono partiario ſecundum aliquos.*
274 *Contrarium verius.*
275 *Decl. primam procedere quoad annum pro quo cultura jam facta eſt.*
276 *Hebræus ſucceſſor ſingularis, tenetur ſtare locationi ſecundum aliquos.*
277 *Contrarium verius.*
278 *Inter Hebræos ſervanda eſt lex Moſaica, & eorum conſuetudo.*
279 *Doctori allegant auctoritates, quæ non reperiuntur, ſtandum non eſt.*
280 *Doctori atteſtanti de conſuetudine non creditur.*
281 *Conſuetudo probanda eſt præciſe in loco ubi vertitur controverſia.*
282 *Maxime ubi contrarium de jure diſponitur.*
283 *Hebræi in Urbe ſunt incapaces acquirendi dominium.*
284 *Hebræi in domibus acquirunt jus inquilinatus, quod eſt perpetuum, & vendibile.*
285 *Hebræus ſuccedens in dicto jure inquilinatus perpetuitate ſingulari non tenetur ſtare locationi ad breve tempus facta.*
286 *Officiales Univerſitatis tenentur ſtare locationi facta ab anteceſſoribus.*
287 *Ampl. etiamſi locantes eſſent Officiales ad annum, & locaſſent pro majori tempore.*
288 *Decl. procedere in officialibus Univerſitatum habentium territorium, ſeu adminiſtrationem, non in aliis.*
289 *Decl. 2. procedere tam in officialibus generalibus, quam particularibus.*
290 *Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi etiam ſi conductor anticipate ſolverit penſiones anteceſſori.*
291 *Et in caſibus in quibus tenetur ſtare, non tenetur bonificare dictas anticipatas ſolutiones.*
292 *Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi pro eo anno, pro quo conductor jam cœpit culturam.*
293 *Decl. non ſufficere quamlibet culturam, ſed requiri pro majori parte.*
294 *Decl. 2. non ſufficere culturam ſi eſſet facta contra formam pacti.*
295 *Decl. 3. procedere in ſucceſſoribus beneficiorum, majoratus, & ſimilibus, non in emptore.*
296 *Succeſſor ſingularis ubi ſtare non tenetur locationi, ibi nec tenetur ſtare conductor.*
297 *Succeſſor ſingularis quando tenetur locationi, intelligitur, ſi nolit ſolvere intereſſe conductori.*
298 *Ampl. procedere etiamſi conductor habeat hypothecam bonorum pro obſervantia contractus.*
299 *Succeſſor ſingularis nunquam tenetur ſtare locationi, quando apparet eam factam in ſui fraudem.*
300 *Ampl. ſive fraus ſit vera, ſive præſumpta.*
301 *Decl. fraudem ad hunc effectum eſſe probandam, & vide ex quibus arguatur, vel excludatur.*
302 *Succeſſor ſingularis, ubi non vult ſtare locationi, poteſt conductor habere regreſſum adverſus locatorem.*
303 *Decl. procedere ſi agatur de ſucceſſore ex voluntate locatoris, ſecus ſi jus locatoris ſua natura expiraverit.*
304 *Decl. 2. procedere quando ſucceſſor non tenebatur ſtare locationi, vel ſi tenebatur vi expulit, ſecus ſi conductor ſponte diſceſſerit.*

C A P U T LXI.

SÆpe terminatur locatio, quia ſucceſſor noluit ei ſtare, ideo videndum nunc de hoc fine locationis, an & quando ei locus ſit, & diſtinguendo inter ſucceſſorem univerſalem, & ſucceſſorem ſingularem: ſi agatur de ſucceſſore
univerſali, nempe hærede, palam eſt, eum non poſſe præten- 2
dere ſe non teneri ei ſtare, nam ad eum tranſire obligationem, & actionem defuncti ex contractu iſto, ſunt text. aperti in *l. ſed addes 21. §. ſi quis mulierem in fin. & in*
l. cum in plures 62. in fine principii verſ. hæredem, ff. 3
locat. l. viam veritatis 10. C. eod. §. fin. inſtit. eod. adeout hoc ſit de natura contractus locationis, ut tranſeat ad hæredes Rot. coram Ubald. *decif. 213. n. 2.* idque non ſolum in hærede conductoris, de quo videntur loqui omnia prædicta jura, ſed etiam certum eſt in hærede locatoris Ciarlin. *contr. 93. num. 2.*
Si autem hæres conductoris ab hæreditate abſtineat, tunc 3
poteſt dominus alteri locare, idque etiamſi hæres ſit Pupillus, & tutor abſtineat, adeout etiam ſi pupillus poſtea
reſtituatur, non agat niſi ut a conductione liberetur *l. ſi* 4
uno 17. §. interdum, ff. locat. non poteſt adverſus dominum petere intereſſe, ſed adverſus tutorem ſi abſtinere non debuit, qui tenebitur etiam ad lucrum, quod pupil-
lus facere potuiſſet *l. tutela 19. & l. ſeq. ff. locat.* niſi forte 5
dominus cum tutore colluſiſſet, quia tunc, & ipſe teneretur *l. ſed addes 21. in principio, ff. eod.*
Et procedit in quocumque hærede, & quacumque loca- 6
tione, etiam bonorum Eccleſiæ, cum in hoc differat locatio ab emphyteuſi bonorum Eccleſiæ, quod iſta non tranſit ad hæredes extraneos, prout tranſit locatio, ut dixi *in cap. 53. n. 144. & 145.* & ultra ibi citatos, fuit etiam noviſſime dictum in una Romana devolutionis domus 15. Januar. 1672. *§. quando autem* coram Reverendiſſimo Matthejo.
Oritur tamen difficultas in conductione unita cum ſocietate, puta Titius aſſumit in ſocium conductionis Cajum, vel ſimul cum Cajo conducit, an mortuo Cajo duret conductio ſic unita cum ſocietate cum hæredibus Caji? no-
tum eſt enim ſocietatem morte unius ex ſociis finiri, & 7
non continuare cum ejus hæredibus, *l. actione 66. §. mor-*
te, ff. pro ſoc. Mantic. *dec. 27. n. 10.* adeout, neque ex 8
voluntate defuncti poſſit fieri, ut tranſeat ad hæredes, *l. nemo poteſt 35. ff. pro ſoc.* Roman. *conſ. 106. n. 3.* & quod neque per pactum fieri poſſit, ut ad hæredes tranſeat *l. adeo 6o. ff. pro ſoc.* & fuit dictum in una Bononien. Piſarum 15. Jan. 1663. *§. quia ſolvitur* cor. Reverendiſſ. Taya, *quæ eſt in rec. dec. 4. n. 1. par. 14.*
Et opinionem negativam, ſcilicet locationem hoc caſu 9
ad hæredes non tranſire docuit Gloſ. *in §. fin. in verſ. ſuccedit inſtit. tit. de locat. & cond.* dicens, quod concurrente ſocietate cum locatione, ſocietas prævalet, & comprobat Gratian. *diſcept. 276. n. 56. & ſeq.* at alii con-
trarium ſentiunt, & cenſent non tranſire ſocietatem, ſed 10
bene locationem, & ejus utilitates Mantic. *de tacit. lib. 6. tit. 24. num. 33.* Gratian. *diſcept. 547. num. 62.* Ubaldus *decif. 213. n. 16.*
Et durante locatione volunt ceſſare ſocietatem tantum,
ubi electa fuit induſtria perſonæ illius defuncti Cyn. *in l.* 11
viam veritatis num. 1. verſ. quaro, Cod. locat. vel quatenus ſucceſſor non ſit ejuſdem qualitatis, ita ut ſocio interſit, illum non habere ſocium, ut docuit Bald. *in l. nemo n. 6. verſ. quid in ſcholaribus, Cod. eodem,* & Angel. Aret. *in §. fin. n. 3. inſtitut. eodem* quos ſecuta eſt Rota *decif. 87. n. 10. par. 4. tom. 2. recent.*
Veritas autem videtur, quod cum ſocietas de ſe non 12
tranſeat, & locatio de ſe tranſeat, quando iſti contractus ſunt complicati, videndum ſit, quis eorum ſit principalis, & quis acceſſorius, ſeu incidens, quod deprehendi debet ex inſpectione primariæ, & principalis intentionis contrahentium, inde enim ſequitur, ut ſi locatio ſit principalis, non debeat ſequi naturam ſocietatis, ſed quod retinendo naturam propriam tranſeat ad hæredes condu-
ctoris defuncti Rot. *dec. 87. n. 7. par. 4. tom. 2. recent.* 13
quando enim duo ſimul conducunt aliquam rem dicuntur contrahere ſocietatem Bald. *in l. 1. num. 33. verſ. reſpondeo ſtante, Cod. pro ſoc.* Alexand. *conſ. 133. n. 1. lib. 2.* Rot. *decif. 208. num. 9. verſ. ſed in caſu noſtro part. 4.*
recent. ſed illa eſt ſocietas incidens, & impropria, in 14
qua non procedunt regulæ ſocietatis Gratian. *diſcept. 120. n. 16. & n. 24. & ſeq. uſque ad 34.* Rot. cor. Pen. *dec. 1621. verſ. ſed non placuit.*
Sic e contra, ſi contracta ſit aliqua ſocietas, puta ne- 15
gotiationis, & pro ejuſdem ſocietatis ſervitio conductio aliqua facta fuerit, puta domus, vel apothecæ, iſta conductio, uti acceſſoria, ſequi debebit naturam ſocietatis *dict. decif. 87. num. 7. par. 4. tom. 2. recent.*
Quod, & fortius procedit ubi ſocietas non ſolum ſit prin-
cipalis, ſed fundamentum, & cauſa locationis, uti in ſocie- 16
tate officii, quæ practicatur hic in Urbe, in qua officialis admittit alium in ſocium ad participandum de lucris officii & deinde conducit ab eo partem ſuam lucrorum pro certa annua ſumma, ut dixi *in cap. 1 ad fin.* nam hoc caſu certum eſt quod ſi ſocius, qui locavit decedat, & ſic finiatur ſocietas;
ceſſat etiam, & finitur locatio, & fructus amplius non deben- 17

tur Honded. *conſ.* 38. *n.* 28. *lib.* 1. & eſt notorium in Cu-
ria. Verum hoc procedit ſine difficultate in ſocietate of-
ficii, quæ contrahitur ab officiali, officium jam habente,
ſecus autem ubi quia in ipſa emptione officii partem ali-
quam ſubminiſtraverit pretii, & reſervationem decreti pro
rata ejuſdem reportaverit, & deinde locationem prædi-
18 ctam partis fructuum ſibi tangentium alteri ſocio, nempe
ei in cujus faciem eantei officium, fecerit, ſi enim iſte
locans moriatur, non ceſſabit locatio, ut noviſſime de-
fendi in caſu contingenti; dicebam enim eum pro illa
19 rata acquiſiviſſe dominium officii, prout acquiri ex dicta
reſervatione decreti, tradunt Honded. *conſ.* 39. *num.* 21.
& ſeq. lib. 2. Spada *conſ.* 41. *n.* 3. *lib.* 1. Coccin. *deciſ.*
481. *n.* 2. *in rec. deciſ.* 317. *n.* 4. *par.* 3. illudque eo mor-
tuo tranſiviſſe ad ejus hæredes, ut in ſpecie, quod do-
minium ex ſimili decreti reſervatione competens, ad hæ-
redes tranſeat, tradit Vermigliol. *conſ.* 56. *n.* 2. ubi quod eſt
opinio indubitata Cav. *deciſ.* 603. *n.* 2. Coccin. *dec.* 1517.
n. 7. Celſ. *dec.* 337. *n.* 1. ac proinde etiam ad eos pertinere
fructus, qui dominium ſequuntur, ut in puncto dicit Rot. poſt
20 Pacif. de Salvian. *deciſ.* 251. *n.* 2. & ſic nihil repugnare
hoc caſu, quod duret locatio eorum, prout regulariter
durare ſolet, etiam mortuo locatore, ex præcitatis, &
21 proinde deberi fructus taxatos, prout etiam alia ratione
cenſuit Boccac. *in ſuo tract. de Sociat. offic. num.* 178. ubi
etiam refert reſolutum fuiſſe in ſignatura coram ſan. mem.
Greg. XIII. & noviſſime propoſita cauſa prædicta Romana
ſocietatis officii in Rota. per R. P. D. meum Vicecomi-
tem ſub die 22. Februarii hujus anni 1677. fuit reſolu-
tum fructus deberi, & licet deciſio, adhuc non fuerit
extenſa, tamen audivi placuiſſe dictum motivum. Scripſe-
rat etiam in eadem cauſa in prima inſtantia optime more
ſuo R. P. D. meus de Luca, qui poſtmodum fuit a ſanctiſ-
ſimo D. N. Innoc. XI. in principio ſui Pontificatus ad
Prælaturam domeſticam, & Sanctit. S. Auditoratum cum
totius Urbis applauſo, omnibuſque ei majora prædicen-
tibus, & præoptantibus, evocatus, & ſcripturam redegit
in diſcurſ. 21. *ſub tit. de Sociat. offic. ſui ſæpe laudati am-
pliſſimi Theat. verit. & juſtit.*

Speciale tamen eſt in ſocietate conductionis vectiga-
22 lium, ut quamvia ſocietas ſit principalis, adhuc tranſeat
ad hæredes, ut habetur *in l. adeo verſ. & in ſocietate,
ff. pro ſoc.* & tradunt Grat. *d. diſcept.* 546. *n.* 46. & Ma-
ſtrill. *deciſ.* 235. *n.* 76. *& ſeq.* quod & procedit in qua-
23 libet alia conductione rerum publicarum Dec. *conſ.* 212.
num. 2. *ad med. verſ. nec ulterius* obſtat Grat. *diſcept.*
276. *num.* 12. ſed etiam in his terminis locationis re-
24 rum publicarum, requiritur primo, quod adſit pactum,
ut ad eos tranſire debeat, ut habetur *in d. l. adeo*, &
debet eſſe pactum initum, nedum cum locatore, ſed etiam
cum aliis conductoribus Gloſ. ibi *in verbo adſcripta*.
Mantic. *de tacit. lib.* 6. *tit.* 24. *num.* 27. Grat. *diſcept.*
25 276. *num.* 24. Hodiern. *contr.* 22. *num.* 15. Maſtrill. *dec.*
135 *num.* 83. Rota in Romana participationis impreſſ.
per Marcheſ. *par.* 2. *fol.* 510. *num.* 9. quidquid contra-
26 rium ſenſerit Felic. *de ſociet. cap.* 32. *num.* 24. *& ſeqq.*
& requiritur expreſſe fuiſſe conventum, quod locatio,
& ſocietas ad hæredes tranſeat, nec ſufficit ſimplex
ſtipulatio, & acceptatio pro ſe, & hæredibus Ruin.
conſ. 90. *n.* 11. *verſ. ſecundo requiritur lib.* 1. Rot. *deciſ.*
279. *n.* 3. *par.* 1. *rec.* & multo minus pactum durationis
27 ſocietatis a principio uſque ad finem conductionis, quia
intelligitur quatenus omnes ſocii ſupervivant, ut decla-
ravit Rot. in d. Romana participationis in fin. & ſequi-
tur Gratian. *d. diſcept.* 447. *n.* 40.

28 Secundo requiritur, quod hæredes ſint tales, qui poſ-
ſint negotia ſocietatis exercere *d. l. adeo* 60. & ibi Gloſ.
verſ. adſcripta, ff. pro ſoc. Hodiern. *contr.* 22. *num.* 16.
& hæc duo requiri copulative in ſocietate conductionis
29 vectigalium Gloſ. *in dict. verſ. adſcripta*, Bertachin. *de*
Gabell. *par.* 2. *num.* 22. Ruin. *conſ.* 91. *num.* 7. *lib.* 2.
Mantic. *de tacit. lib.* 6. *tit.* 24. *num.* 22. Marcheſan. *de
commiſ. par.* 1. *fol.* 720. *num.* 253. *& ſeq.* Maſtrill. *deciſ.*
135. *num.* 83. *& ſeq.*

30 Et non ſolum ſocietas, prædictis deficientibus, ad hæ-
redes non tranſit, ſed etiam locatio ipſa expirat, ratione
unionis, quam habet cum ſocietate, quæ expirat, ut fir-
mat in ſpecie Ruin. *conſ.* 91. *num.* 8. *verſ. & non tan-
tum lib.* 1. & ſequitur, ac aliis ſimilibus comprobat Gratian.
diſcept. 276. *n.* 50. *& ſeq.*

31 Sed ubi dicitur eam tranſire, dubium eſt an tranſeat tan-
tum ad primos vel potius etiam ad ſecundos, & ulterio-
res hæredes, eamque ad ulteriores quoque tranſire vo-
luit Bertachin. de Gabell. *par.* 2. *num.* 27. ſed contra-
32 rium cenſuerunt Jaſ. *in addit.* ad Port. *in §. manet. inſtit.*
33 *de ſociet. in addit.* 2. *in fin.* Franc. Marc. *deciſ.* 627. *n.* 7.
par. 1. & reſolutio hujus dubii pendet ab utilitate Rei-
publicæ, nam prima opinio procedit ſi ei expediat ſocie-
tatem tranſire, ſecunda vero e contra, ſi ei non expediat
Petr. de Ubald. *de duob. fratr. par.* 2. *q.* 13. *n.* 82. *in
tract. magon. tom.* 6. *par.* 2. *fol.* 169. Felic. *de ſociet. c.* 32.
n. 27. *poſt med.* Grat. *diſcept.* 276. *n.* 23.

Et reſtringitur etiam dictus tranſitus ad hæredes, ut pro- 34
cedat in ſocietate inducta in ipſo actu conductionis, ſe-
cus autem, quoad illos ſocios, quos conductor ex poſtea
ſibi aſſumpſerit Gratian. *diſcept.* 276. *n.* 29. *& diſcept.*
547. *n.* 58. Rot. in Romana Participationis coram Buba-
lo penes Marcheſan. *de commiſ. par.* 2. *fol.* 772. *n.* 3. &
cor. Ubaldo *penes eumdem par.* 2. *fol.* 509. *n.* 12. etiam
ſi conductio ſit pro ſe, & ſociis, quia intelligitur de 35
præſentibus, non de futuris Felic. *de ſociet. c.* 32. *n.* 29. 36
niſi forte ſit expreſſe dictum de aſſumendis, ſeu nominan-
dis, quia tunc nominatus vigore facultatis ſibi reſervatæ
in contractu habetur pro ſocio ab initio, ut firmat Gratian.
diſcept. 547. *num.* 32.

In caſibus vero, in quibus locatio ipſa expirat ſi con- 37
ductor ſupervivens impetraverit ejus confirmationem cum
narrativa ſocietatis, an cenſeatur confirmata, etiam quo
ad hæredes ſocii pendet a dignoſcendo, quid ſenſerit con-
cedens, ut patet ex traditis per Ruin. *conſ.* 90. *n.* 25. *verſ.
non obſtat. lib.* 1. ubi ſcripſit pro negativa, & pro ra-
tione præcipua adduxit, quod Papa confirmans, dixit mo-
veri amore, quo proſequebatur Auguſtinum Chiſium con-
ductorem ſuperviventem, & confirmationem petentem, &
in eodem caſu, etiam Dec. *conſ.* 212. *ſeu juxta aliam
impreſſionem* 213. *n.* 7. *ad fin.* 8.

Deveniendo autem ad ſucceſſores ſingulares, an & quan-
do teneantur ſtare locationi, eſt materia utilis, & am-
pla, de qua ſola poſſet ſcribi integer tractatus, prout jam
illum elegantiſſime ſcripſit Bart. Scapuccinus Ravennas,
ſed ego perſtringendo materiam in hoc ſolo Capitulo,
ponam regulam, deinde ſubnectam ejus rationem, ac ge-
nerales declarationes, ex quibus reſolvi poterunt omnia 38
dubia, in caſibus particularibus orientia, prout pluribus
eorum propoſitis comprobabo. Eſt igitur regula negati-
va, quod ſcilicet ſucceſſores ſingulares non teneantur ſtare
locationi, uti quod ſi dominus vendat fundum, non te-
neatur emptor ſtare colono, cui venditor locaverat, eſt 39
text. *in l. emptorem* 9. *C. locat.* & bene etiam deducitur
ex *l. ſi merces* 28. *§. qui fundum, & ex l. qui fundum*
35. *ff. eod.* & procedit hæc regula non in ſolo empto-
re, ſed generaliter in quolibet ſucceſſore ſingulari Bart.
in d. l. emptorem. C. locat. & in *dict. l. qui fundum utro-
bique in ſum.* & alii Mareſc. *var. lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 2. 40
Adeout poſſit conductorem etiam propria auctoritate ex-
pellere, ſi credimus Cancerio multos referenti in *c.* 14.
n. 36. *lib.* 1. quod tamen non tranſit ſine difficultate, quia
ſunt multi caſus in quibus regula prædicta non procedit,
ut videbimus infra, & ideo conductor probabilem rei re-
tinendæ cauſam habet durante adhuc tempore locationis
ſibi factæ, & propterea neceſſe eſt adire Judicem, ut in 41
ſpecie tradit Faber *in ſuo C. lib.* 4. *tit.* 42. *de fin.* 58
prope fin. & ipſemet Cancer ubi ſupra multa ſubnectit ad
declarationem dictæ opinionis penes eum videnda, & in
fine ſub *num.* 40. concludit eam intelligendam eſſe cum
grano ſalis id eſt, niſi colonus, allegando injuſte ex-
pelli, de facto reſiſtat. Et dicam aliquid latius de hoc
Deo dante, *in cap. ult.*

Ratio autem hujus regulæ licet multiplex aſſignetur
per Doctores, ut videre eſt penes Scapucc. *in d. ſuo ele- 42
ganti tract. de ſucceſſore ſingulari in princ.* ea tamen ve-
ra, & fundamentalis eſt, quia conductor per ſimplicem
rei conductionem nullum acquirit in ea jus, ſed tantum 43
actionem perſonalem contra dominum locantem, ut re uti
ſe patiatur, & iſta actio perſonalis non poteſt per eum
exerceri adverſus ſingularem ſucceſſorem, qui propterea
non poteſt compelli, ut ſtet locationi, ut docet Bart. *in
d. l. emptorem* 9. *n.* 1. Gomeſ. *var. reſ. tom.* 2. *cap.* 3.
n. 9. Rot. cor. Cavaler. *deciſ.* 652. *n.* 2.

Et hinc præcipue infertur unum, quod in primis no-
tari debet, videlicet, quæſtionem hanc procedere tantum 44
in locatione ad modicum, non autem ad longum tem-
pus, quæ in hoc propoſito dicitur ad decennium, vel
ultra, juxt. *gloſ. in l.* 2. *ff. ſi ager. vectig.* quæ eſt com-
muniter recepta, ut teſtatur Peregr. *de fideicom. art.* 40.
n. 93. Ciarlin. *contr.* 93. *n.* 8. Scapuc. *d. tract. lim.* 17.
n. 8. & alibi ſuo loco dictum eſt, quia locatio quando
eſt ad longum tempus transfert jus utile dominii, juxta
dictam *gloſ. & alios cumulatos* per Peregr. *ibid. n.* 94. &
proinde ceſſat dicta ratio regulæ, & in conſequentiam
regula ipſa *gloſ. in l. emptorem ver. colono, C. locat.* Capel.
Tholoſ. *q.* 420. & aliis cumulatis Peregr. *d. art.* 40. *n.* 95.
& eſt opinio receptiſſima, ut teſtatur Gutier. *can. q. lib.* 2.
q. 8. *n.* 26. & poſt eum Scapuc. *d. lim.* 17. *n.* 6. ubi plu- 45
rimos concordantes refert, & in fine ait, ſecus eſſe di-
cendum, ſi locatio ad longum tempus ſit cum pacto non
transferendi aliquod dominium, quod tamen non tranſit 46
ſine difficultate, quia hæc per alios reputatur quædam pro-
teſtatio contraria facto, & quandoque in fraudem ſucceſ-
ſoris, ut tradit Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 208.

At ani-

Digitized by Google

At animadvertendam prædicti procedere eam ſuppoſi-
47 to, quod agatur de locatione ad longum tempus valida,
nam quandoque agitur de locatione facta ab non ante-
ceſſore, qui poterat quidem locare, ſed ad breve tempus
tantum, & tunc non tenetur ſucceſſor tali locationi ſta-
re, quia locatio non tenet, & non ſolum pro longo tem-
pore, ſed nec etiam pro modico Alex. *conſ. 17. n. 11.*
lib. 4. Mol. *de primog. lib. 1. cap. 21. num. 15. & 28.*
Peregr. *de fideic. art. 40. n. 106.* ut dicetur infra *in caſ.*
10. num. 148. ad med. verſ. & ſtante.
48 Declarationes autem dictæ Regulæ ſunt plures, & prima
eſt, ut non procedat, ſi emptor ea lege emerit, ut ſtare debeat
colono, quæ quidem de ſe clara eſt, & expreſſe habetur in
dict. l. emptorem 9. C. locat. ibi, *niſi ea lege emerit.* At quate-
49 nus convenerit non expellere, non propterea poterit con-
ductor de tali conventione adverſus emptorem ſingularem
ſucceſſorem excipere, quia perſonalis eſt, ſed poterit age-
re adverſus locatorem, ut cedat ſibi actionem, vel jus
ſuum excipiendi, ut docet ibi Cyn. *n. 7.*
50 Secunda, quod non ſolum ſi adſit dicta conventio ex-
preſſa, verum etiam ſi probetur aliquo pacto ſucceſſorem
conſenſiſſe tacite, ut conductor in eadem conductione
maneret quamvis ſine ſcripto, quia bonæ fidei Judicio,
quod ei placuit, parere cogitur, ut pariter habetur ex-
preſſe in præfata *l. emptorem.*
Tertia declaratio eſt, ut non tam ſi conſenſerit locationi
jam factæ, ut in proxima declaratione, ſed etiam ſi antece-
denter expreſſe, vel tacite conſenſum ſuum accommodave-
51 rit, ut anteceſſor locaret Bald. *in l. ſi filio, § ſi vir in quin-*
quennium n. 11. ff. ſol. matr. Surd. *deciſ. 264. num. 11.*
Scapucc. *in d. tract. de ſing. ſucceſſ. lim. 1. num. 2.*
52 Quarta declaratio ſit, quod non attendatur eſſe generale
jus in quo ſucceditur, ſed an titulus ſucceſſionis ſit generalis,
vel non, ſi enim titulus eſt particularis, ſucceſſor non repræ-
ſentat perſonam auctoris ſui, & ſic applicatur ratio regulæ
noſtræ, quam diximus eſſe, quia in ſucceſſorem ſingularem
non tranſit actio perſonalis, quæ ſola competit conducto-
ri, ut ſervetur ſibi locatio, ut plene firmavit Rot. cor.
Cavaler. *d. deciſ. 612. num. 5. cum tribus ſeq.*
53 Quinto declaratur regula, ut non procedat quando an-
teceſſor, qui locaverat, habebat liberam adminiſtrationem,
quia tunc ſucceſſor ejus ſtare locationi tenetur Cyn. *in*
leg. emptorem in 6. C. locat. Mareſcot. *var. l. 5. cap. 18.*
n. 10. Peregr. *de fideicom. art. 4. n. 98.* Ciarl. *contr. 93. n. 5.*
ubi alios plures cumulat Rot. cor. Pen. *deciſ. 18. n. 6.*
at recipit iſta declaratio aliquas ſubdeclarationes, & pri-
54 mo, ut procedat ubi anteceſſor nedum haberet adminiſtra-
tionem reſpectu rei, ſed etiam reſpectu perſonæ ſucceſ-
ſoris, ut docuit Abb. *in cap. querelam n. 8. poſt med.*
verſ. ſi vero qui locavit ne prælat. vic. ſunt, Bal. *in l. ſi*
filio familias 25. §. ſi vir in quinquennium n. 5. ad med.
ff. ſol. matr. Purpurat. *conſ. 429. n. 8.* ubi quod Bald.
appellat habentem adminiſtrationem plenam reſpectu rei,
ſed non reſpectu ſucceſſorum, illum qui de tempore con-
tractus eſt verus dominus Scapucc. *de ſingul. ſucceſſ. am-*
55 *pliat. 7. n. 4. ad med. ampliat. 20. n. 3.* Secundo, ut pro-
cedat ſi habens adminiſtrationem adminiſtratorio no-
mine locat, & non proprio tantum ſecundum Covar.
variar. reſolut. lib. 2. cap. 15. ſub n. 5. circa medium
Gutier. *can. q. lib. 2. c. 8. n. 41. verſ. ad ſecundum,*
Scapucc. *d. ampliat. 6. n. 6.* Et tertio ſi locat bona fide,
& non alias Cyn. *in d. l. emptorem ſub num. 6.* Cagnol.
56 *in l. 2. n. 221. verſ. retenta tamen opinione, C. de pact.*
int. empt. & vendit. Mareſcot. *variar. lib. 1. cap. 18.*
n. 4. verſ. quod eo magis.
Sexta declaratio eſt, ut regula non procedat ſi ſucceſ-
57 ſor ſingularis non ſuccedat in plenum jus illius, qui lo-
cavit, eo enim caſu ſtare tenetur locationi *l. in venditio-*
ne, §. 1. ff. de bon. auct. jud. poſſid. qui text. licet lo-
quatur de eo qui mittitur in poſſeſſionem, ex primo de-
creto, tamen Doctores ex eo formant concluſionem ge-
neralem, quod ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locatio-
ni quando plenum jus in re non conſequitur, ut per
Bart. *in l. ſi filio familias, §. ſi vir in quinquennium n. 1.*
verſ. aut non eſt conſtitutum, ff. ſol. matr. Aret. *conſ. 159.*
n. 16. verſ. ſi tamen rem locatam, & aliis adduct. Mant. *de tac.*
lib. 5. tit. 10. n. 25. Mareſc. *var. reſol. lib. 1. c. 18. n. 2.* ſed
in plenum jus ſuccedere ſatis dicitur ad hunc effectum, ſi
ſuccedit in plenum uſumfructum, ut dicam infra *n. 77.*
Septima declaratio eſt, ut non procedat regula in ſuc-
58 ceſſore ſingulari in quem fit tranſitio rei neceſſaria, ſeu
quando non fit tranſlatio ex voluntate, ſed neceſſitate,
tunc enim is, in quem tranſlatio rei facta eſt, ſtare te-
netur locationi, ut docet poſt alios Jaſ. *in l. divortio in*
princ. n. 32. ff. ſol. matr. Tiraquell. *de retract. convent.*
§. 3. Gloſ. 1. n. 55. Roland. *conſ. 49. n. 6. lib. 2.* Cancer.
variar. par. 1. cap. 14. n. 35. Peregr. *de fideicom. art. 40.*
n. 190. Mareſc. *d. cap. 18. ſub n. 4.* Mantic. *de tacit. lib. 5.*
tit. 10. n. 10. & ſeq. ubi quod ad hoc, ut dicatur ſuc-
ceſſor neceſſarius ad effectum iſtum, conſideratur perſona

locatoris an tranſitio ſit ab eo facta ex mera volunta-
te, ſeu potius ex quadam neceſſitate, quod, & comprobat
aliis adductis Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. lim. 8. n. 6. verſ.* 59
cæterum. Et redditur ratio cur in caſu iſto ſucceſſor te-
neatur ſtare, & non in caſu quo locator voluntarie transfert,
quia tunc eum libere transfert, ſibi debet imputare locator,
ſi non ſibi præcavet obligando ſucceſſorem, ut ſtet locatio-
ni, & non eſt de quo conqueratur ſi illo nolente ei ſta-
re, conductor erga eum revertitur, & petit ab eo damna,
& intereſſe, ut tradit Alex. *in l. ſi filiofamilias, §. ſi vir n.*
19. ff. ſol. matr. & Cephal. *conſ. 255. num. 36. & ſeq.*
Octava declaratio, ſeu potius ſubdeclaratio quamplu- 60
rium præcedentium declarationum eſt, ut quod dictum in
eis fuit, ſingularem ſucceſſorem locationi ſtare teneri, non
procedat, quando jus anteceſſoris locantis non tranſmitti-
tur per eum in ſucceſſorem, ſed potius extinguitur, &
finitur & ſucceſſor venit per viam privationis, ſive no-
væ creationis, quia tunc licet non applicetur dicta re- 61
gula, quod ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locatio-
ni, applicatur alia, de qua in *l. res vectigalis, ff. de Pignor.*
Rot. *deciſ. 86. n. 2. par. 5. rec.* quod ſcilicet reſoluto jure da-
toris, reſolvitur jus acceptoris, & ſic is, in quem res de- 62
venit, recipit eam liberam a jure conductionis dato per
anteceſſorem Socc. Sen. *conſ. 32. n. 6. lib. 1.* Alba *conſ.*
108. n. 2. Peregr. *qui alios refert de fideicom. art. 40. n.*
104. Quod & procedit etiam ſi agatur de locatione ipſi
locanti omnino licita, & permiſſa, quia adhuc intelligi-
tur permiſſa cum dicta limitatione, ut valeat pro tempo-
re quo locans jus habet, & non ultra Molin. *de primogen.* 63
lib. 1. c. 21. n. 1. & conſentiunt alii, ut tradit Caſtill.
tom. 6. c. 161. n. 25. verſ. conveniunt, unde deficiente locato-
re, cum eo expirat, & annullatur locatio ipſa, adeout
nihil relevet ſucceſſorem conſenſiſſe, quod conductor con-
tinuaret aliquo tempore recipiendo ab eo penſiones, quia
non propterea tenetur ei ſtare in futurum pro reſiduo tem-
poris pro quo facta erat locatio ultra illud pro quo penſio-
nes recepit *deciſ. 2. de locat. in nov. & dicam in caſibus*
particularibus, & ſignanter in 15. quod ſecus eſt quando
jus anteceſſoris tranſmittitur, tunc enim applicatur de-
claratio ſecunda ſupra tradita, ut dicam in *caſu 5.*
Ex prædictis reſolvi poterunt caſus ſpeciales, ut pate-
bit ex infraſcriptis ex quibus comprobabuntur etiam ipſæ
declarationes præfatæ, ita ut tutius eis inhæreri poſſit pro
reſolutione aliorum, & ſatis erit unam applicari, licet 64
aliæ non conveniant Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 20. n. 35.*
ſub verſ. huic objecto.
Primus igitur caſus ſit, ſiquis vendiderit cum pacto redi- 65
mendi, & emptor locaverit, & deinde facta locatione ſe-
quatur redemptio, & quæratur, an redimens teneatur
ſtare locationi, applicatur enim tertia declaratio, in qua
dictum eſt regulam non procedere ſi ſucceſſor tacite con-
ſenſum ſuum accomodaverit, ut anteceſſor locaret, dum
eum dominum fecit abſque aliqua prohibitione locationis,
nec non applicatur etiam ſeptima declaratio, ut regula
non procedat quando in ſucceſſorem non fuit tranſlata
res voluntarie ſed neceſſarie, & ideo reſpondendum eſt,
eum ſtare debere locationi, prout docuit Bald. *in l. 1. in*
fin. C. de jur. Fiſci lib. 10. & eſt doctrina communiter
approbata, ut teſtantur Roland. *conſ. 49. n. 3. lib. 2.* &
Mareſcott. *variar. lib. 1. c. 18. n. 8.* Scapuccin. *de ſing.*
ſucceſſ. lim. 1. in princ. Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 10.*
n. 34. & ſeq. ubi facit, & ſolvit objectum Ciarlin. *contr.*
93. n. 10. & pleniſſime probavit Rot. coram Pen. *dec. 18.*
& 46. ita ut non ſit curandum, quod contrarium tenuerit
ſignanter Cagnol. *in l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit.*
ſub n. 220. verſ. ſed contrariam, & Petrus Barboſ. *in l.*
ſi filio 56. §. fin. n. 10. poſt med. & ſeq. ff. ſol. matr.
maxime cum omnibus per Cagn. adductis reſpondeant
Scapuccin. & Rot. *in præcitat. locis.*
Secundus caſus eſt de retrahente vigore ſtatuti, aut al-
terius legis, & in eo aut agitur de locatione facta a ven- 66
ditore, & neceſſe eſt videre an primus emptor illa tene-
retur ſtare, vel non, quia retrahens ejus loco ſuccedit,
& ideo ad omnia ad quæ ille tenebatur, ipſe quoque te-
nebitur, ut late tradit Scapuccin. *dict. tract. de ſing. ſucceſſ.*
ampliat. 20. n. 1. & n. 6. dum enim ſtatutum dat uni
prælationem, non cenſetur voluiſſe dare ei majus, vel
minus jus quam habebat ille cui eum præfert, ut ſcribit
Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 10. n. 35. ad fin.*
Et licet contrarium videatur voluiſſe Rota coram eo-
dem Mantic. *in dec. 63. n. 2.* dum dixit non teneri ad damna
inquilino de jure communi propter ſpecialem hypotecham 67
alias debitam, eum qui retrahit vigore Bullæ Gregorii, quæ
viget in Urbe favore ædificare volentium, & reddit ratio-
nem, quia eo caſu, nec ipſe venditor tenetur de evictione,
tamen animadvertendum, quod id procedit, quia dicta Bulla
favens ædificare volentibus propter publicum commodum,
& decorem Urbis, derogat expreſſe juri tertii, adeout per-
mittat etiam ipſum dominum invitum poſſe expelli, & ideo
multo magis idem dicendum de inquilino, ut ponderat ibi

Rot. *num, 4. & ſeq. per tot.* & tamen illa deciſio non
tranſit ſine difficultate, quia Bulla vult quidem, ædifica-
re volentem aſſequi poſſe rem alienam, & expellere etiam
ipſum dominum, ſed ſoluto ei juſto pretio, imo & quid
68 conſiderabile ultra illud, unde patet velle ſolvi intereſſe
cui debetur, & ſic etiam conductori, dum de jure com-
muni ei debetur, maxime quia qui vendit rem ſubjectam
hypothecæ minoris vendit, & ſic retrahens minoris,
emeret eum jactura conductoris.

Hæc de locatione facta per primum dominum, ſed ſi em-
69 ptor antequam fundus retrahatur locaverit, tunc intrat du-
bium, an retrahens teneatur ſtare locationi, & non teneri
cenſuit Scapuccin, *d. tract. de ſingul. ſucceſſ. ampl.* 20. *n.* 1.
verſ. quod multo magis, & ſeq. ubi quod ita in caſu con-
tingenti reſpondit. Sed in contrarium facit dicta decla-
ratio ſeptima, quia iſta retrahens vigore ſtatuti reſpectu
emptoris, qui uti interim dominus locavit, eſt de ſuc-
ceſſoribus in quos fit translatio ea neceſſitate per ſtatutum
inductam, & ideo tenetur ſtare locationi, ex citatis in
ea, quod non videtur conſideratum a Scapuccino. Et pro
iſta opinione contra eum facit etiam auctoritas Tiraquell,
de retract. convent. §. 3. Gloſ, *unic, n.* 14. ubi æquiparat
in hoc propoſito hunc retrahentem vigore ſtatuti cum re-
dimente vigore pacti, quem ſtare debere locationi dictum
eſt ſupra, & ipſe alios ejuſdem opinionis refert.

70 Idemque prorſus procedit in habente cenſum ſuper re
vendita, qui ex Conſtitutione Beati Pii Quinti ſuper
forma creandi cenſus edita, prælationem habet, ut ſi ea
utendo retrahat, teneatur & ipſe ſtare locationi, quate-
nus teneretur ille emptor primus, & non alias, ſi aga-
tur de locatione antecedenter a domino facta, prout tra-
dit Mantic, *de tacit. lib.* 5. *tit,* 10, *num.* 36. & latius
71 Scapucc. *lim.* 3, *per tot.* & ſi illa primus emptor inte-
rim legitime locaſſet, tunc abſolute ei ſtare deberet, ut
dictum eſt de retrahente vigore ſtatuti.

In domino autem directo ſive rei feudalis, ſive emphyteu-
72 ticæ qui habet de jure prælationem ſi feudatarius vendat,
contrarium eſt dicendum, quod ſcilicet ipſe nullo modo
teneatur ſtare locationi, quia ipſe non ſubintrat in lo-
cum primi emptoris jure privato, & per modum ſucceſ-
ſionis, ſeu tranſmiſſionis, ſed per modum privationis il-
lius, ut latiſſime declarando firmat Oſaſc, *deciſ.* 156.
n. 14. *verſ. nec obſtat, & per totam*, & diſtinguit etiam
Mantic. *d. tit,* 10. *n,* 36. *verſ. non obſtat*, & Scapucc, *d.*
lim, 3, *num,* 8. *verſ. nec æquiparatio.*

73 Tertius caſus eſt de marito, cui mulier dedit in dotem
fundum, quem locaverat, an ipſe teneatur ſtare locatio-
ni, & affirmativam tenuit Gloſ. *in l. divortio ver. ſequa-
tur, ff. ſol. matr.* & facere videbatur, quod maritus in
dote non videtur ſucceſſor ſingularis, dum dos ſit jus
univerſale, juxta communem opinionem, de qua teſtatur
Soccin, Sen. *conſ.* 126, *n.* 4. *lib.* 3. Sed in contrarium
facit, quod licet dos ſit jus univerſale, tamen maritus
in ea ſuccedit titulo ſingulari, & ideo dicitur ſucceſſor
ſingularis ad hunc effectum, ut non teneatur ſtare loca-
tioni, juxta *deciſ.* Cavaler. 612. *n.* 5. *& ſeq. de qua ſupra*
74 *in quarta declaratione*, & iſtud contrarium tenent Alex.
in l. ſi filiusfamilias, §. ſi vir in quinquennium, ff. ſol. matr.
n, 26. Campeg. *de dot. par.* 2. *q.* 23. ubi in fine dicit
opinionem Gloſſæ, propter ejus auctoritatem ſalvari poſſe,
ſi maritus recipit fundum ſciens eſſe locatum Cavar, *variar.
reſ. tur. lib,* 1, *c,* 15, *num.* 5, *verſ. quid autem a contrario*, ubi
quod opinio gloſſæ refragatur juri Statil. de Salv. *in ſpect.* 4.
c, 1. *n,* 28. Scapucc. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 6. *n,* 14.
ubi de magis communi Mantic. *lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 9.
Et hæc nullam pateretur difficultatem, ſi ageretur de fun-
do in dotem dato, tum æſtimationem, emptionem, &
75 venditionem faciente, tunc enim indubitanter applicare-
tur dicta regula text, *in l. emptorem, C. locat.* at quate-
nus agatur de fundo ſimpliciter in dotem dato abſque
æſtimatione emptionem, & venditionem faciente, poſſet
dici applicari declarationem ſextam, quod dicta regula
non procedat in eo, qui non ſuccedit in plenum jus il-
76 lius qui locavit, juxta illam opinionem, quod iſto caſu
non tranſeat dominium fundi in virum de qua noviſſime
Rot. cor. Bich. *deciſ.* 464. *n.* 3. 4. & 12, cor. Zarat. *deciſ.* 42.
n, 13. & 14. ſed eſt quæſtio ardua, & eſſe penes uxorem
dominium ficte, vere autem penes virum, volunt alii, ut
videre eſt penes Rim. *in princ. tit. inſt. per quas alienare*
77 *licet, vel non n.* 316. *& ſeq.* Menoch. *conſ.* 88. *num.* 39. Surd,
conſ. 330. *n,* 13. Et ad hunc effectum ſatis dicitur ſuccedi
in plenum jus locatori, quando ſucceditur in plenum
uſumfructum, abſque eo quod ſuccedatur in dominio *l. arb.*
91. *§. Quidquid, ff. de uſufr. & dicetur in caſu* 9. *num.* 236.
78 Quartus caſus eſt de eodem fundo dotali per hæredes
mariti, vel maritum ipſum poſt divortium, mulieri re-
ſtituto, an ipſa teneatur ſtare locationi, & quoad hoc in
primis habemus text. *in l. ſi filio familias* 26. *§. fin. ff. ſol.
matr*, in quo habetur, quod *ſi vir in quinquennium loca-
verit fundum, & poſt primum forte annum divortium in-
tervenerit: Sabinus ait, non aliter mulieri fundum reddi
oportere, quam ſi caveris, ſi quid præter unius anni loca-
tionem maritus damnatus ſit, id ſe præſtiturum eſſe.* Unde
deducitur eam teneri ſtare locationi, Alex. *ibi num.* 1.
Soccin. Sen. *conſ.* 125. *n.* 2. *lib.* 1, Roland. *conſ.* 49. *n.* 4.
& 5. *lib.* 2. & alii relati per Statill. de Sal. *lib.* 4. *c.* 1.
num, 25. *& ſeq.* Surd. *deciſ.* 264. *n.* 11. & *deciſ,* 299.
num, 2. Rot. *deciſ,* 18. *num.* 3. cor. Pen. quæ eſt etiam poſt
Statil. de Salvian. *deciſ,* 201. *n.* 3. & comprobatur eadem
opinio, quia applicantur plures declarationes nempe ter-
tia, quia dum mulier dat fundum in dotem, cenſetur
conſentire, quod maritus eum locet, & quinta, quia ma-
ritus habet liberam adminiſtrationem, nedum reſpectu rei,
ſed etiam perſonæ mulieris, quod conſiderat Scapuccin.
ampliat. 6. *num.* 4. & denique ſeptima, quia in mulierem
non fit tranſlatio fundi voluntaria, ſed neceſſaria, unde
patet undique dictam opinionem eſſe veram.

Sunt autem, qui limitant, ut teneatur ſtare locationi 79
mulier, quatenus maritus locaverit ad annum tantum, ſe-
cus autem ſi ad longius tempus, relati per Novar. *q.* 92.
n. 4. *par.* 1. ſed hæc opinio refellitur *in d. deciſ. Pen.* 18.
ſub num. 9. & poſt Statill. *deciſ.* 201. *n,* 10. ubi quod 80
text, *ſuprat. in l. ſi filio familias*, §. *fin.* qui ad probandam
limitationem adducitur, pro ea non facit, & ſequitur
Mareſc. *var. lib.* 1. *cap,* 18. *num.* 11.

At ſuſtineri poterit limitatio ſi ultra diuturnitatem tem- 81
poris aliquod aliud indicium concurrat, quo comprobetur
maritum non locaſſe bona fide, tunc enim non tenebitur
mulier locationi ſtare Scapucc. *d. ampl.* 6. *num,* 11. ubi
ſi locavit dum mulier erat infirma Surd. *deciſ.* 299. *n,* 3.

Præterea non tenetur mulier, præſertim ultra annum,
ſtare locationi præciſe, ſed tantum cauſative, quatenus 82
ſcilicet nolit ſolvere intereſſe conductoris, prout dedu-
citur ex text. *præcit. in d.* §. *fin.* & eſt regulare nedum
in ſingulari ſucceſſore, de quo dicam infra, ſed etiam
in ipſo locante, ut dictum eſt *in cap.* 58. *de fine locatio-
nis voluntario n.* 22. unde quidquid aliqui contrarium
ſenſerint, hæc opinio videtur verior, prout etiam eſt com-
munior, ut teſtatur Scapucc. *d. ampliat.* 6. *n,* 4. *ad fin.* 83
verſ. non eſt tamen recedendum, & patet ex congeſtis per
Statil. de Salvian, *in ſpect.* 4. *c,* 1. *n.* 19. & eam demiſit
Rot, cor. Pen, *deciſ.* 19. *n,* 8. Verum dubium eſt, an di-
cta cautio, quam textus dicit, teneri mulierem præſtare, ſi
ſit neceſſaria, ad hoc, ut quatenus conductor expulſus mo-
leſtet maritum, ſeu ejus hæredes, ipſi poſſint a muliere dam-
na repetere, vel non ſit neceſſaria, ſed tantum utilis, &
ad cautelam, & eam non eſſe neceſſariam, ſenſit Gomeſ. 84
variar, tom, 2. *c.* 3. *ſub n.* 8. ſed contrarium ſenſit Duen.
reg. 240. *lim.* 5. *verſ. contrarium*, & utrumque refert, nec
quid ipſe ſentiat clare aperit Scapuccin. *d. ampl.* 6. *n,* 3.
videtur tamen recte loqui Gomeſium, quia text. dicens
mulierem teneri dare cautionem, ſupponit ejus obligatio-
nem, pro cujus majori ſecuritate datur cautio, ita
ut ſit quædam cautela non reſtituere poſſeſſionem mulieri,
niſi præſtita per eam dicta cautione Peregr. *de fideic,
art,* 40. *num,* 105.

Huic caſui annecti poteſt, idem eſſe de bonis Paraſer- 85
nalibus, quorum adminiſtrationem mulier tacite conceſſiſ-
ſet viro, juxta *l, Maritus, C. de procur.* ſi enim per eum
fuerint locata, mulier tenebitur locationi ſtare, prout tra-
dunt Gomeſ, *variar. d. c. n,* 8. *ad fin.* Gutierez. *de tu-
telis par.* 2, *cap,* 20. *num,* 9. Scapucc. *d. ampl.* 6. *n.* 7.

Quintus caſus ſit, ſi conſtet, emptorem, vel aliter 86
acquirentem ſciviſſe rem locatam, & tacens eam recepe-
rit, in quo pariter dicendum, eum teneri ſtare locatio-
ni, quia cenſetur tacite conſenſiſſe, & ſic intrat ſecunda
declaratio ſupra tradita regulæ, & probatur etiam per
text. *in l. qui tabernam, ff. de contrahen. empt.* & *in l.* 87
ſi fundum ſciens, Cod. de evict. regula enim, quod ſciens,
& tacens non cenſeatur conſentire non procedit ubi cum
ſcientia concurrit aliquis actus poſitivus. prout in empto-
re eſt acceptatio rei Clem, 2. *de procur.* Surd. *deciſ.* 99.
n, 14. & 15. Rot. *deciſ,* 815. *n,* 21. *par.* 3. *div.* & in
terminis, quod ſufficiat in emptore ſcientia locationis
ad hoc, ut cenſeatur conſenſiſſe, & non poſſit expellere
conductorem, Bero. *conſ.* 2. *n.* 12. *lib.* 1. Burſat. *conſ.*
301. *num.* 5. Cephal. *conſ,* 718, *n,* 16. Grat. *diſcept.* 27.
n. 37. Surd, *deciſ,* 172. *n.* 5. & 6, & *dec.* 225. *n.* 6. ubi Hodiern.
num. 7. alios plures concordantes refert, & latius in
deciſ. 265. *num.* 27. *verſ. & quatenus, & ſeq.* Peregr.
deciſ. Patav, 136, *num,* 23. & noviſſime D. meus de Luca
diſc. 23. *n.* 3. *de locat. & cond.* ubi loquitur in terminis
conductoris generalis, quod hac ratione teneatur ſtare
locationi particulari, & miratur, quod cum in caſu illo
emanaverit Deciſio Rotalis, omiſerit allegare punctualem
auctoritatem Fabrian, *Cod. lib.* 4. *tit.* 42. *def.* 8. Rot, coram
Caval. *deciſ,* 612. *num,* 12. & 13. & cor. Greg. *deciſ.* 90.
num. 8. *& ſeqq.* ubi Adden. aliam etiam deciſionem refert,
ex quibus patet, hanc opinionem eſſe veram, & commu-
nem, ac proinde non curandum, quod contrarium ſenſerit
Joſ.

Joſ. Ludov. *in deciſ. Peruſ.* 33. *n.* 10. cum quo etiam
tranſivit Vinc. de Franc. *deciſ.* 334. *n.* 2. & maxime,
quia Joſ. Ludov. movetur auctoritate Jaſonis, quem cor-
rupte legit, ut animadvertit Scapucc. *de ſing. ſucc. lim.*
13. *n.* 17. & prius Surd. *dict. deciſ.* 265. *n.* 52. Et com-
probatur etiam eadem opinio alia ratione, videlicet, quia
vendens ſcienti cenſetur ſolum vendere jus, quod habet,
88 quam rationem eſſe ſuo judicio meliorem dicit Surd. *deciſ.*
175. *num.* 6.

Ampliatur eadem concluſio primo loco, ut non ſolum
procedat ſtante ſcientia certa, ſed etiam ſtante ſcientia præ-
89 ſumpta, uti in caſu quo res locata a patre, fuerat poſtea
per eum donata filio, cenſuit Surd. *d. deciſ.* 172. *n.* 3. *& ſeq.*
ubi inquit, quod nunquam potuit ſibi perſuaderi colonum
poſſe expelli, quia credidit filium veriſimiliter ſciviſſe lo-
90 cationem, & propterea teneri ſtare locationi, juxta præ-
dictam concluſionem, at procedit hæc præſumpta ſcientia
in ſolis filiis, non in aliis conſanguineis, quamvis arcto
vinculo ſanguinis conjunctis, juxta late tradita per Caroc.
tit. de renovat. locat. declarat. 2 *n.* 6. *& ſeq.*

Aliud exemplum præſumptæ ſcientiæ erit, ſi adſit in re-
91 gione communis conſuetudo locandi prædia, inde enim ar-
gui poteſt, emptorem ſciviſſe, ſeu credidiſſe, quod etiam
prædium emptum eſſet eodem modo locatum, & ita eme-
re voluiſſe; & ideo tenebitur locationi ſtare, prout etiam,
licet aliis mediis, late probat Scapucc. *de ſing. ſucc. lim.* 11.
n. 1. *& ſeq.* Et dum ex prædictis ſufficit ſcientia præſumpta fa-
cilius ſufficiet ſcientia præſumptionibus, & conjecturis
probata, prout ea ſufficere, tradit Scapuc. *lim.* 13. *n.* 13.
92 *verſ. cæterum*, aliud enim eſt ſcientiam eſſe præſumptam,
aliud eſt præſumptionibus, & conjecturis eſſe probatam,
& facilius ſuffragatur iſta, quam illa. Rot. cor. Seraph.
deciſ. 1459. *n.* 3. *&* 4. & coram Celſo *deciſ.* 152. *n.* 6.

Secundo ampliatur, ut ſufficiat ſcientia locationis rei in
93 genere, ut ipſi locationi, & omnibus ejus pactis ſtare debeat
emptor illam ſciens, puta etiamſi ſit ad plures annos quam
ſolitum ſit, & facta præſumatur, quia dum ſcivit loca-
tionem debuit inveſtigare pacta, & ſi neglexerit, ſibi
imputet Bero. *dict. conſ.* 2. *ad fin. lib.* 1. & late Scapucc.
dict. lim. 13. *n.* 8. & Surd. *deciſ.* 265. *num.* 62. *& ſeq.*

Applicabitur etiam, & apertius dicta declaratio ſecunda,
94 ſi convenerit emptor cum venditore, penſiones rei per
locatorem promiſſas ſibi deberi, quia magis inde patebit
ejus conſenſus ipſi locationi accommodatus, & proinde
poterit amplius recedere, ſed ſtare debebit contractui,
juxt. *d. l. emptorem*, & tradunt poſt alios Mantic. *de
tacit. lib.* 5. *tit.* 10. *num.* 22. Surd. *d. deciſ.* 264. *n.* 15.
& ſeq. & Grat. *diſcept.* 37. *n.* 30.

Idem quoque erit, ſi ſucceſſor abſque tali conventione
95 penſiones aliquas a conductore receperit, nam tali actu
cenſetur conſentire locationi, & tenetur ei ſtare, Bald.
conſ. 184. *lib.* 4. Socc. Sen. *conſ.* 125. *n.* 1. *& ſeq. lib.* 1.
Caroc. *de locat. tit. de uſufr. quæſt.* 17. *num.* 4. Caſtill.
eod. tit. de uſufr. cap. 37. *n.* 15. & ſi cupis rationes,
vide Surd. *deciſ.* 33. *a num.* 1. *ad* 6.

Contrariam tamen opinionem videtur probare Mantic.
de tacit. lib. 5. *tit.* 10. *num.* 8. & latius Surd. *d. dec.* 33.
n. 9. *& ſeq.* Molin. *de primog. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 6. *&* 7.
96 volentes ſucceſſorem, qui recepit penſiones pro tempore
præterito, non teneri ſtare contractui de tempore futu-
ro; Sed prima tenenda eſt quando ſucceſſor prætendit
evitare obligationem ſtandi locationi per regulam, quod
ſucceſſor ſingularis ei ſtare non teneatur, quia applicatur
97 dicta ſecunda declaratio ejuſdem, alia autem opinio pro-
cedit, quando dicta obligatio ceſſat ex eo, quod jus lo-
catoris expiraverit, & cum eo jus conductoris, quia
tunc cum locatio nulla amplius adſit, non ſufficit ſucceſ-
ſorem conſenſiſſe pro uno anno, ut cenſeatur locatio re-
novata pro alio, ut dicit Rota *in dec.* 2. *de locat. in
nov.* cum qua tranſit Mantic. & Molin. *in loco ſupra cit.*
intrat enim declaratio octava, ut dixi in ea.

Sextus caſus eſt, ſi dominus obligaverit conductori bona
98 pro obſervantia contractus, quoniam in caſu iſto non ap-
plicatur ratio regulæ, quam diximus eſſe, quia conductor
nullum habet jus in re conducta, unde ſequitur, ut nec
ipſa regula applicetur, & ſingularis ſucceſſor colono ſta-
re debeat, ut docuit Bart. *in l. emptorem*, *num.* 2.
C. locat. Mareſcot. *variar. reſol. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 12.
Rot. coram Cavaler. *deciſ.* 612. *n.* 11. Greg. *deciſ.* 68. *n.* 2.
Quod ampliatur, ut procedat non ſolum ſi adſit hypothe-
99 ca ſpecialis fundi locati, ſed etiam ſi adſit tantum gene-
ralis omnium bonorum locatoris Bart. *in d. l. emptorem*
n. 2. Covar. *variar. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 3. Duen. *reg.* 246. *lim.* 7.
Scapucc. *de ſing. ſucceſ. lim.* 15. *n.* 8. *& ſeq.* ſed iſta
100 ampliatio non tranſit ſine contradictione, eſt enim in hoc
quæſtio multum controverſa, ut dicit Rot. cor. Gregor.
deciſ. 68. *n.* 3. & quod non ſolum ſit neceſſaria ſpecia-
101 lis, ſed etiam ulterius requiratur pactum de interim non
alienando, tradit Franc. *deciſ.* 302. *num.* 3. *& n.* 9. ubi
etiam ſtante juramento Apicell. *de dilat. quinquenn. tit.* 1.

num. 104. *ante med.* Gutier. *in repetit. l. nemo poteſt.*
num. 43. *&* 44. *ff. de legat.* 2. Gratian. *diſcept.* 37. *n.* 26.

Verum pro intelligentia diſtinguendum eſt inter præten-
ſionem, quod ſucceſſor ſingularis debeat ſtare locationi præ- 102
ciſe, & prætenſionem, quod ei debeat ſtare cauſative, ideſt,
quatenus nolit ſolvere conductori damna, & intereſſe, &
quoad iſtam ſecundam procedit prima opinio, ut ſufficiat
hypotheca generalis, nam ea mediante datur conductori
inſiſtentia, & retentio fundi, donec intereſſe ſibi ſolvatur,
Gozad. *conſ.* 100. *n.* 24. & late Scapucc. *de ſing. ſucc. lim.* 15.
num. 8. *ubi de magis comm.* & declarat. Gutier. *ſub d. num.* 44.
ubi dicit communem, & de mente omnium. de quo
etiam teſtatur Oſaſc. *deciſ.* 156. *n.* 6. & tenuit Rot. cor.
Gregor. *deciſ.* 78. *n.* 3. *verſ. ſecundo quia.*

Quo autem ad primam prætenſionem, ut ſucceſſor ſin-
gularis ſtet locationi præciſe, omnes admittunt, quod 103
ſufficiat dictum pactum de non alienando, una cum hy-
potheca ſpeciali, quia tunc impeditur rei alienatio, *l. ſi
creditor*, §. *fin. de diſtr. pignor.* plene Vinc. de Franc.
deciſ. 302. *n.* 3. Sed an etiam cum hypotheca generali,
eſt controverſum, ut videre eſt penes Oſaſc. *deciſ.* 156.
n. 4. & in negativam inclinare videtur Scapuc. *d. lim.* 104
15. *n.* 12. Avend. *de conſib. c.* 85. *n.* 13. *& ſeq.* & cum
aliis Vela *diſſer.* 20. *num.* 14. & videtur verior opinio,
niſi pactum ſit generaliter prohibens alienationem omnium, 105
& ſingulorum bonorum adjecta pariter hypotheca omnium,
& ſingulorum, quia tunc admitti poſſet contraria, ut
ſenſit Covar. *variar.* 2. *cap.* 15. *n.* 3. *ad fin.* Et eſt etiam
controverſum, an ſufficiat hypotheca ſpecialis ſine dicto
pacto, nam affirmativam tenuit Rot. in una Rom. loca-
tionis cor. Ortember. relata per adden. ad Gregor. *d.* 106
deciſ. 68. *n.* 11. contrariam vero tenent alii citati ſupra,
& per ipſum Adden. eodem loco relati, & iſta eſt magis
communis, ut patet ex eis.

Præterea controverſia eſt etiam ſi cum hypotheca con- 107
currat juramentum, nam illud ſufficere etiam cum ſola
hypotheca generali ſenſit poſt alios Rot. cor. Gregor. *d.
deciſ.* 98. *n.* 3. *verſ. primo propter*, & in d. Rom. loca-
tionis relata per Add. ibidem, ubi quia juramentum obli-
gat ad obſervantiam contractus præciſam, quando præci-
ſa ſurvari poteſt ſine diſpendio ſalutis æternæ, & tenuit
etiam Mareſcot. *variar. lib.* 1. *c.* 18. *n.* 14. ſed ceſſante 108
dicto pacto de non alienando, ſola hypotheca cum ju-
ramento non videtur poſſe operari, quod dominus non
poſſit vendere, quia hoc non eſt de directo contravenire
contractui, minuſque poteſt operari, quod illi non con-
traveniat emptor, quia virtus juramenti ad eum non tran-
ſit, & ſic verior videtur opinio contraria, quam probant
Surd. *conſ.* 331. *n.* 18 *& ſeqq.* Vinc. de Franc. *deciſ.* 303. *n.* 9.
ubi Add. & præcipue Viſcon. plures hinc inde refert.

At iſta ſecunda procedit retenta illa magis communi, quod 109
hypotheca ſpecialis non ſufficiat, alias procedit prima, ete-
nim hypotheca generalis una cum juramento operatur, ac ſi
eſſet hypotheca ſpecialis, quia juramentum habet vim ſpecia-
lis expreſſionis Natt. *conſ.* 426. *n.* 5. Roland. *conſ.* 6. *n.* 29.
& ſeq. lib. 1. & aliis adductis Oſaſc. *deciſ.* 156. *n.* 5.

Veruntamen non eſt omittendum, quod ſi verum eſſet,
deſtrueret fere totaliter regulam, quod ſucceſſor non te- 110
neatur ſtare locationi, & eſt quod hypotheca bonorum
ſit ſolita apponi in omni contractu, & ideo etiam ſi fuerit
omiſſa, cenſeatur appoſita, hoc autem ſtante, reſultat,
quod ſemper tenebitur ſingularis ſucceſſor ſtare locationi ex 111
ſupra firmatis, & tradit Scapuccin. *d. lim.* 15. *num.* 9.
Boer. *deciſ.* 182. *num.* 53. Oſaſc. *deciſ.* 156. *n.* 4. *ad med.*
& conſonant tradita per Maſcard. *de probat. concl.* 299.
n. 10. *&* 11. Sic in Curia cenſetur ſemper in Inſtrumen-
tis appoſita obligatio Cameralis, ut ſolita, præcipue per 112
Notarios Auditoris Cameræ, ut notat Add. ad Burat. *dec.*
683. *n.* 9. & Poſt. *reſol.* 110. *n.* 10. quidquid ſit extra Urbem
in ſtatu Eccleſiæ, in quo videntur adeſſe aſſertiones Rotæ
fere contrariæ, nam quod de ſtylo apponatur in toto 113
ſtatu habetur in *deciſ.* 91. *n.* 3. cor. Dunoz. Sen. & quod
non ſit ſolita præcipue Bononiæ, habetur in *deciſ.* 875.
n. 3. coram Penia. Et quod ſtante obligatione Camera-
li ea quo continet hypothecam, teneatur ſingularis ſuc- 114
ceſſor ſtare locationi Zacch. *de oblig. Cam. q.* 5. *n.* 35.
& Rot. *poſt eum deciſ.* 72. *num.* 5. Imo fortius Neapoli fuit
prætenſum, quod ſolitum eſſet apponi pactum de non
alienando cum hypotheca ſpeciali, ut habetur penes Vinc.
de Franc. *deciſ.* 302. *num.* 4. ubi tamen *num.* 7. dici-
tur talem prætenſionem non fuiſſe ſubſiſtentem.

Verum in primis animadvertendum, quod concluſio, ut 115
cenſeantur appoſitæ clauſulæ ſolitæ, procedit in eis, quæ
ſunt de natura contractus tantummodo Jaſ. *in l. fin. n.* 10. *C.
de jur. emphyt.* Cotta *in memor. ver. notarius ſimpliciter*,
Neguſ. *de pignor. par.* 3. *membr.* 1. *n.* 5. *verſ. & facit*. & aliis
relatis in his terminis Vinc. de Franc. *d. deciſ.* 302. *num.* 8. ubi 116
& Adden. alios referunt, & de natura contractus locationis
non eſt, quod hypothecentur bona, cum imo nec quidem
ipſa res locata obligata de natura contractus remaneat, ut

dictum eſt ſupra in ratione regulæ, & alibi, & multo
317 minus eſt de ejus natura pactum de non alienando cum hypotheca ſpeciali, ut dicit Vinc. de Franc. *d. num.* 8. unde dicta opinio, quod cenſeatur in ea tacite appoſitum, nullo modo tenenda eſt, jura enim deſiderant obligationem rei eſſe expreſſam, *l. Ariſto, 3. ff. quæ res pign.* ibi, *non aliter in jus pignoris ſuccedit, niſi convenerit ut ſibi eadem res eſſet obligata*, & in Auth. *collat. 9. tit. 19. de Argentarior. contract. §. inſuper*, ibi *neque enim temere hypothecam dedimus his qui de ea pactum non fecerunt niſi omnino in ſcriptura eorum, quæ in bonis ſunt comprobetur facta eſſe mentio aut ipſi bona ſua pignori appoſuerint*, adeo ut ſi quid in jure eſt certum, id certiſſimum eſt, bona citra expreſſam conventionem obligata non eſſe, ut tradit Faber *de error. pragmat. tom. 3. deciſ. 1. error. 1. n. 3.* & ſenſit Rot. cor. Merlino *deciſ. 543. prope fin.*

318 Præterea quando deberet cenſeri appoſita obligatio bonorum ex ſolito, id intelligi deberet tantum quando deſuper celebratum eſſet Inſtrumentum, non ubi ſolum confecta eſſet Apocha privata, juxta firmata per Gait, *de credito cap. 2. n. 2468. & ſeq.* ubi reprobat Burſat. contrarium ſentientem *in conſ. 39. num. 40.*

Septimus caſus ſit de pupillo poſt finitam tutelam, quia
319 tamen non videtur proprie dici poſſe ſucceſſor tutoris, & propterea, an ipſe teneatur ſtare locationi factæ per tutorem, nos diximus alibi, nempe in *cap. 8. n. 28.* ſed quia alii eum ſucceſſorem nominant, & ſub hoc titulo quærunt, an teneatur ſtare locationi, nos quoque hic dubium tangimus, ut dicamus illud reſolvi poſſe cum quinta declaratione, dicendo, quod cum tutor haberet liberam adminiſtrationem tam reſpectu rei, quam perſonæ, inde ſequatur, quod pupillus teneatur ejus locationi ſtare, prout teneri tradunt Salicet. *in l. emptorem, n. 6. in fin. C. de locat. & conduct.* Angel. *conſ. 245. n. 6. in princ. verſ. item locationi* Grat. *diſcept. 73. n. 13.* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 10. num. 24.* Surd. *deciſ. 299. num. 2.* & alii adducti ubi ſupra, quo loco etiam dedimus aliquas declarationes, ad quas recurrendum erit.

320 Octavus caſus eſt de Proprietario poſt finitum uſumfructum, an teneatur ſtare locationi factæ per uſufructuarium, & negativam probat aperte text. *in l. ſi quis domum 9. §. hic ſubjungi, ff. locat.* & per eum docet Bald. *in l. 1. num. 35. C. de jur. fiſci lib. 10.* ubi reſpondet quibuſdam legibus quæ contrarium innuere videntur, Salicet. *in leg. emptorem n. 6. in fin. C. de locat. & conduct.* & pluribus adductis dixit Rot.
321 cor. Mantic. *deciſ. 186. n. 2.* Cephal. *conſ. 181. num. 20.* Caſtill, *de uſufr. cap. 73. num. 17.* quod & ampliatur, ut ſi expellat colonum, iſte nullum habeat regreſſum adverſus hæredes uſufructuarii, nec pro intereſſe, nec pro expenſis *d. §. hic ſubjungi*, & ratio eſt quia conductor cenſetur ſe ſubjeciſſe voluntarie illi periculo Garz. *de expen. & melior. c. 24. n. 17.* quod adeo durum viſum eſt Valaſc. *de jure emphyt. q. 25. n. 3.* ut auſus ſit reprehendere deciſionem textus præcitati, ut dictum eſt *in cap. 34. §. 3. num. 21. & 22.* ubi late ei reſponſum eſt.

322 Limitatur tamen, quod dictum eſt hæredes uſufructuarii non teneri reficere damna, & expenſas conductori per proprietarium expulſo, ut procedat ſi uſufructuarius locaverit tamquam talis, non autem ſi tamquam proprietarius, quia hoc modo locando, decepiſſet conductorem, & ideo merito deberent hæredes reficere, nedum expenſas, ſed omne intereſſe Scapuccin. *de ſucceſſ. ſing. ampliat. 10. n. 4.* ubi & quod in dubio præſumitur locaſſe tamquam dominus, quod & aliis adductis dictum eſt etiam *d. c. 34. §. 3. num. 28.*

323 Secundo limitatur, ut procedat ſi uſufructus finiatur per mortem uſufructuarii; & hoc modo ſuccedat proprietarius, ſecus autem ſi per ceſſionem ipſius uſufructuarii, quia tunc bene poſſet conductor expulſus agere contra eum pro intereſſe Gratian. *diſcept. 606. n. 20.* Scapucc. *de ſingul. ſucc. ampliat. 19. n. 4.* Surd. *deciſ. 326. num. 48.* ubi quod in dubio cenſetur locaſſe tamquam dominus, & poſſe in tali caſu repetere expenſas, dictum, & auctoritatibus comprobatum fuit in prædicto *cap. 34. num. 30.*

324 * Tertio limitatur, quod dictum eſt non teneri proprietarium ſtare locationi, ut procedat ultra annum, ſecus autem per annum Gabr. *conſ. 68. n. 2. lib. 1.* idque ea
* ratione, quia locando pro uno cenſetur locare de conſenſu proprietarii *l. cum antiquitas, C. de uſufr.* & ſi agatur de re quæ non ſit ſolita dare fructum niſi ſingulo
325 quinquennio, tenebitur ſtare proprietarius per totum quinquennium Bald. *in l. 2. ad fin. C. de jur. fiſc. lib. 10.* Alex. *in l. ſi filio familias, §. ſi vir in quinquennium, n. 30. ff. ſol. matr.* Gab. *d. conſ. 68, n. 2.* Caroc. *de locat. tit. de uſufr. q. 11.* Scapuc. *d. ampl. 10. n. 2.* Mant. *de tacit. lib. 5. tit. 10. n. 32.* Nov. *q. forenſ. par. 1. q. 95. n. 6.*

326 Nonus caſus eſt e contra, ſi proprietarius poſtquam rem locaverit, conſtituerit in ea uſumfructum, illumque ſive cedat, ſive leget, an uſufructuarius teneatur ſtare locationi præfatæ, & in hoc habemus text. clarum in *l. arbores 65. §. quidquid, ff. de uſufruct.* dicentem poſſe uſufructuarium repellere conductorem.

Limitatur autem diſpoſitio d. textus, ut non procedat, primo, ſi relictus ſit uſuſfructus univerſalis ſecundum Bal. *in l. 1. n. 17. C. de fruct. & lit. expenſ.* Caroc. *de loc. in tit. de uſufr. q. 58. n. 7.* & licet hanc opinionem non bene poſſe 327
defendi cenſuerit Alex. *in l. ſi filio familias, §. ſi vir in quinquennium, q. 14. ff. ſol. matr.* tamen contrarii ſenſus in hoc fuit Scapuc. *in d. ſuo tract. de ſucceſſ. ſingul. ampliat. 10. n. 6.* ubi plura etiam ſubnectit ad ejus corroborationem, ſed opinio Alexandri videtur verior, quia dum habemus regulam certam in *d. §. quidquid*, quod uſufructuarius tamquam ſingularis ſucceſſor non tenetur ſtare locationi, quam pleniſſime etiam comprobat, & a contrariis defendit Caſtillus *de uſufruct. cap. 83. n. 1. & ſeq.* Quod uſusfructus ſit univerſalis, nihil facit, quia non 328
propterea devenit ad uſufructuarium titulo ſucceſſionis univerſalis, nec conſtituit eum ſucceſſorem univerſalem, ſed particularem, ut ex Ruino *conſ. 51. num. 14. lib. 2.* Roland. *conſ. 8. n. 25. lib. 2.* Rimin. Jun. *conſ. 7. num. 156. & ſeq.* & aliis pluribus firmat. Caſtill. *de uſufr. c. 58. n. 7.* non enim applicatur hic illa quæſtio, an inſtitutus 329
in uſufructu, ſi alius ſit inſtitutus in proprietate, & univerſalis, poſt ejus mortem, efficiatur hæres univerſalis, vel ne, quæ torſit ingenia doctiſſimorum virorum, tamquam multum difficilis, intricata, & de apicibus juris, prout faſtentur Duranus *de art. teſt. tit. de legat. caut. 39. num. 1. ad med.* Mant. *de conject. lib. 4. tit. 5. num. 1,* Furſat. *conſ. 196. n. 10.* Spada *conſ. 340. num. 7. lib. 3.* Merlin. *deciſ. 505. n. 7.* nam, ultra quod in ea Rota ſemper inclinavit pro negativa, quæ ſaltem hodie prævalere videtur, ut late oſtendit ibidem Merlin. *n. 8. & n. 13.* & in eadem deciſione illam deliberatiſſime amplectitur, ac pleniſſime firmat, quam etiam comprobavit noviſſime Altogr. *conſ. 104. n. 5. & ſeq. lib. 2.* ubi ageretur de uſufructuario, qui propter deficientiam cohæredis, vel aliter, effectus eſſet hæres univerſalis, utique egrederemur terminos quæſtionis, quia iſte non eſſet amplius ſimplex uſufructuarius, de quo agimus, ſed eſſet hæres univerſalis, & tamquam talis non eſſet dubium, quod teneretur ſtare locationi, ſed ſupponendo, quod ſimus in terminis ſimplicis uſufructuarii, dum univerſalitas uſufructus, non facit eum ſucceſſorem univerſalem, ſed adhuc ea non obſtante, ipſe remanet legatarius, & ſic ſucceſſor particularis, unique non eſt diſcedendum a regula, quod ſucceſſor particularis ſtare non teneatur locationi, & applicatur quarta declaratio ejuſdem regulæ ſupra tradita, quod non relevet jus in quo ſucceditur eſſe univerſale, ſi titulus ſit particularis, & hanc eamdem opinionem pleniſſime, & nervoſe aliis rationibus, & auctoritatibus comprobat etiam Caſtill. *de uſufruct. c. 73. n. 7. & ſeq.*

Secundo limitatur, ut non procedat, ſi penſiones bono- 330
rum locatorum in conceſſione, ſeu relicto uſufructu expreſſe comprehenſæ ſint, tunc enim uſufructuarius tenebitur ſtare locationi Carocc. *d. tit. de uſufruct. quæſt. 17. n. 3.* & deducitur ex textu *in d. l. arbores. 65. de ff. uſufruct.* ut bene oſtendit Caſtill. *d. cap. 73. num. 12. & ſeqq.* & faciunt tradita ſupra in *quinto caſu, §. applicabitur etiam n. 94.*

Tertio limitatur ſi uſufructuarius cœperit penſiones exi- 331
gere, quia tunc cenſetur approbaſſe locationem, & non poteſt amplius ab ea recedere Carocc. *d. tit. de uſufr. q. 17. num. 4.* quod licet nec jure, nec alicujus Doctoris auctoritate ab eo comprobetur, tamen veriſſimum eſt ſecundum Caſtill. *d. c. 73. num. 15.* & comprobatur ex dictis ſupra in *quinto caſu prope finem num. 95.*

Quarto limitatur, ut procedat in vero uſufructuario, 332
non autem in emptore fructuum, iſte enim ſi invenit fundum locatum tenetur ſtare locationi ex doctrina Alex. *in l. ſi filiofamilias, §. ſi vir in quinquennium, num. 15. ff. ſol. matr.* ubi dicit ita conſuluiſſe, quam doctrinam ſequitur Mant. *de tac. lib. 5. tit. 10. n. 33.* ſed non placet ei ratio per Alexand. adducta, quod id procedat, quia emptor fructuum non habeat jus in re, prout emptor de quo loquitur *l. emptorem, C. loc.* quia nec emptor fundi 333
habet jus in re, ſed ad rem, *l. 2. §. heres, ff. ad Trebell, l. ult. §. ult. ff. de contr. empt.* & ſubdit aliam rationem reddi poſſe, quod emptor fructuum non ſuccedit in plenum jus, & ideo in eo non procedit regula, quod ſucceſſor 334
ſingularis non teneatur ſtare locationi, quod & dictum eſt ſupra in ſexta declaratione *n. 57.* & Manticam refert, & ſequitur Scapucc. *d. ampliat. 10. n. 12.* ubi & addit quod forte poſſet etiam dici, conductorem præferendum eſſe ratione 335
prioritatis temporis, ex quo etiam emptor fructuum dicatur conductor, quæ quidem ratio fuit etiam adducta per Imol. ab eo non citatum in Clem. *1. n. 15. de reb. Eccleſ. non alien.* quem refert, & ſequitur Cancerius *var. par. 1. cap. 14. n. 32.* ubi tamen etiam oſtendit late differentiam inter iſtum fructuum emptorem, ac emptorem uſus fructus, ex quo iſte, etiam ſi ſit emptio ad tempus, tamen habet partem dominii 336
l. 4. ff. de uſufr. quod poteſt concedi ad tempus *arg. l. fin. C. de legat.*

legat. ex quo reſponderi poſſet ad objectum, quod forte
quis faceret contra concluſionem ſupra firmatam in prin-
cipio hujus caſus, uſufructuarium non teneri ſtare colo-
no dicendo, imo teneri, ex quo in eo quoque applice-
tur d. declaratio ſexta, dum nec ipſe ſuccedit in plenum
jus, nam ſatis dicitur ſuccedere in plenum jus, ad hunc
effectum, is, qui conſequitur uſumfructum, dum plene
aſſequitur eam partem dominii, in qua continetur uſus
rei promiſſus conductori, adeo ut nulla poſſit aſſignari
rationabilis differentia ad hunc effectum inter legatum rei,
& legatum uſusfructus ipſius rei, nam etiam in iſto ve-
nit poteſtas percipiendi omnes fructus, & non cenſetur
reſervatum jus coloni, prout in legato rei, ut poſt Imo-
lam, dicit Mant. *de tac. lib. 5. tit. 10. n. 5.* & Scapucc.
de ſingul. ſucceſſ. ampliat. 3. n. 3. alias ſi hæc reſponſio
non placeret, neceſſe eſſet dicere præfatam declarationem
limitari in uſufructuario, prout videtur eſſe ſenſus Man-
tic. *de tac. lib. 5. tit. 10. n. 25. & 26.*

137 De uſuario quoque idem dicendum eſt, ac de emptore
fructuum, ut ſcilicet, & ipſe teneatur ſtare conductori,
eaque præcipua ratione, quod nec ipſe habeat aliquod do-
minium in re, ſed merum uſum, qui fuit conceſſus etiam
conductori, ut patet in definitione locationis, & condu-
ctionis, de qua in *cap. 1.* & ideo iſte præferri debet tam-
quam prior, ut dictum eſt ſupra de d. emptore fructuum,
adeout non remaneat locus ambigendi, ut dicit Scapucc.
in d. ampl. 30. n. 11. Duen. *reg. 240. lim. 11.*

Decimus caſus ſit in ſuccedente titulo lucrativo, & ſpe-
cialiter in fideicommiſſario, legatario, primogenito, & do-
natario, an ſtare teneantur locationi factæ per anteceſſo-
138 rem & loquendo generaliter de ſuccedente titulo lucrati-
vo, quod etiam in eo procedat regula, ut ſi ſit ſucceſſor
ſingularis non teneatur ſtare locationi, tradit Mant. *de tac.
lib. 5. tit. 10. n. 4.* & fortius, quod omnis ſuccedens titulo
lucrativo non teneatur ſtare locationi, docuit Alberic. *in*
139 *l. arbores n. 2. ff. de uſufr. & quemadmod. quis utat. fruat.*
Sed hæc propoſitio Alberici eſt nimis ampla, dum vide-
tur excludere in ſuccedentibus titulo lucrativo, omnem
limitationem Regulæ, & ideo merito reprobatur a Scap.
de ſing. ſucceſſ. ampl. 4. n. 2. & ſeq. ubi n. 6. dicit Albe-
ricum fuiſſe inadvertenter locutum, & deveniendo ad ca-
ſus ſpeciales, melius patebit veritas.

Incipiendo igitur a legatario, & fideicommiſſario, di-
ſtinguendum eſt inter locationem factam a teſtatore, &
140 locationem factam ab hærede gravato, & ſi facta ſit a te-
ſtatore, aut agitur de fideicommiſſario particulari certæ
rei, ſeu legatario, & dicendum eſt eum non teneri, quia
applicatur regula, quod ſucceſſor ſingularis non teneatur,
quod & probat in ſpecie text. *in l. qui fundum, 35. ff. loc.*
& tradunt Bald. *in l. 1. n. 17. poſt med. C. de uſur. & fruct.
legatorum*, ubi, quod neque poteſt legatarius agere ad
141 penſiones, niſi in legato dictum ſit, ſalvo jure coloni,
Peregrin. *de fideicomm. art. 40. n. 9.* Mant. *de tacit. lib.
5. tit. 10. n. 5.* Scapucc. *ampl. 3. n. 1.* & late *ſeqq.* Rot.
poſt Vivian. *dec. 56. n. 11.* intelligendo tamen ſemper de
locatione ad breve tempus, qua conductor non acquirit
142 jus in re, quia quoad locationem ad longum tempus,
ſecus eſt dicendum, ut declaratum fuit generaliter ſupra,
& in his terminis declarat poſt Bart. Peregrin. *d. art.
30. n. 95.* Aut eſt univerſalis, & tunc quia iſte eſt lo-
co hæredis, & in eum tranſeunt omnes actiones activæ,
& paſſivæ *l. poſtulante, §. ſed & in hujuſmodi, ff. ad Tre-*
143 *bell. & l. ſi filius, ff. quod cum eo*, tenetur locationi ſta-
re Peregrin. *dict. art. 40. n. 92.* Statil. de Salvian. *inter-*
144 *dict. inſpect. 4. cap. 1. num. 35.* Scapuccin. *d. ampl. 3.
num. 8. & 9.*

145 Ubi autem locatio facta ſit ab hærede gravato, licet
aliqui voluerint fideicommiſſarium non teneri illi ſtare,
relati per Fuſar. *de ſubſtitutionibus, q. 526. n. 2.* & præ-
cipue Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. num. 3.* Tamen
contrarium videtur verius, quia fideicommiſſarius eſt de
ſucceſſoribus in quos fit tranſlatio de neceſſitate, & ſic
applicatur declaratio ſeptima ſupra tradita *num. 58.* quod
etiam ſucceſſor ſingularis, quando eſt neceſſarius, tene-
tur ſtare locationi per anteceſſorem factæ, prout poſt an-
tiquiores relatos per Fuſar. *d. q. 526. n. 1.* tenent Pere-
grin. *de fideicomm. art. 40. n. 102. & ſeqq.* ubi doctiſſi-
me contraria argumenta ſubmovet Statil. Pacif. de Salv.
inſpect. 4. cap. 1. n. 36. Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. ampl. 3.
n. 10.* Ciarlin. *contr. 93. n. 3.* ubi quamplurimos alios cu-
mulat, ex quibus dignoſcitur hanc opinionem eſſe etiam
magis communiter receptam.

146 Ampliaturque d. opinio, ut procedat tam in fideicom-
miſſario univerſali, quam etiam in particulari, & tam in
locatione facta a primo hærede, quam etiam in facta a
primo fideicommiſſario, vel ſubſequentibus reſpectu alio-
rum, cum ſemper militet eadem ratio Peregr. *d. art. 40.
n. 102. poſt med.* Fuſar. *d. q. 526. n. 3. & 4.*

147 Limitatur vero, ut procedat in locatione ad modicum
tempus, non autem in ea, quæ eſt facta per hæredem
gravatum ad longum tempus, nam quoad iſtam licet di-
ctum fuerit ſupra, quod imo ſucceſſor ſingularis tenetur
ei ſtare, tamen declaratum etiam fuit, id procedere, qua-
tenus fuerit valide facta, & iſta declaratio applicatur, 148
quia locatio ad longum tempus eſt alienatio, ut alibi
fuit explicatum, & hæres gravatus non poteſt alienare
Auth. *res quæ, & l. fin. §. ſed quia, C. com. de leg.* & ideo,
nec valet locatio ad longum tempus per eum facta, *l. fin.
C. de reb. alien.* ubi Bart. & alii Peregr. *de fideic. art. 40.
n. 106.* Scapucc. *d. ampl. 3. n. 12.* Fuſar. *q. 526. n. 5.* Ciar-
lin. *contr. 93. n. 3.* Grat. *diſcept. 37. n. 24.*

Et ſtante dicta nullitate, non poterit prætendere con- 149
ductor, quod teneatur ſtare fideicommiſſario, ſaltem pro
brevi tempore, pro quo permiſſa eſt locatio gravato, quia
locatio ad longum tempus, eſt nulla in totum, Alex.
conſ. 17. n. 11. lib. 4. Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. n. 15.
& 28.* Peregr. *art. 40. n. 106.* ubi etiam reddit rationem,
quia alias mutaretur ſpecies contractus, cum multum in-
terſit inter locationem ad longum tempus, & locationem
ad breve tempus, & faciunt tradita in ſimili de locatio-
ne bonorum Eccleſiæ, ultra tempus permiſſum facta, quod
non ſuſtineatur in tempore permiſſo, de quo late in *cap.
14. §. 7. poſt princ.*

Quo autem ad primogenitum ſuccedentem in majora- 150
tu, ſeu primogenitura, quod non teneatur ſtare locatio-
ni factæ per anteceſſorem ſuum, firmat Molina *de primog.
lib. 1. c. 21. n. 1.* & Scapucc. *de ſingul. ſucceſſ. ampl. 5. n.
2. & ſeqq.* & tenuit etiam Pacif. de Salv. *in inſpect. 4.
cap. 1. n. 23. & 24.* cum aliis pleniſſima manu, more ſuo
cumulatis per Caſtill. *de conject. tom. 6. cap. 161. n. 15.* ex
quibus patet hanc eſſe communem, & eſſe adeo commu-
nem, ut nemo ab ea diſcrepaverit aſſerit Molin. *d. c. 21.
n. 3. in fin.* & Caſtill. *d. n. 15.*

In contrarium tamen urget, quod primogenitura nihil 151
aliud eſt, quam fideicommiſſum primogenitorum favore re-
lictum, ex relatis per Molin. *de primog. lib. 1. cap. 5. n. 7.*
& Fuſar. *de ſubſtit. q. 277. n. 70. & q. 387. n. 10.* ergo ſi-
cut diximus fideicommiſſarium teneri ſtare locationi, ita
dicendum eſt de primogenito; & quod valeat hoc argu-
mentum probat ipſemet Molin. *in ſuprac. cap. 21. num. 1.
lib. 1.* dum ſupponens, quod fideicommiſſarius non tenea-
tur ſtare locationi, eodem argumento utitur ad proban-
dam prædictam opinionem de primogenito.

Ad ſuſtinendam primam, & communem opinionem, ani- 152
madvertendum, quod licet primogenitura, ſeu majoratus
in pluribus conveniat cum fideicommiſſis, tamen in ali- 153
quibus differt, & ſignanter in eo quod fideicommiſſarius
debet capere de manu hæredis rem fideicommiſſo ſubje-
ctam *l. eam quam, C. de fideicom.* & poni per hæredem in
locum ſuum, *l. qui quadringenta, ff. ad Trebell.* & ſic ſuc-
cedit per viam tranſmiſſionis de una perſona in aliam,
cum imo nec poſſit ſucceſſive vocatus agere, niſi facta ſi-
bi per gravatum reſtitutione *l. 2. in princ. & l. reſtituta,
ff. ad Trebell.* Menoch. *de adipiſc. remed. 4. n. 166. & ſeq.* 154
quod ſecus eſt in primogenitura, quia in ea non ſucceditur
per viam tranſmiſſionis de una perſona in aliam, ſed uno
ſublato de medio, alius ſuccedit ex perſona propria, ut
poſt Caſtr. *in conſ. 164. lib. 2.* declarat Dec. *conſ. 498. n.
19.* & optime differentiam iſtam tradit, ac latius compro-
bat Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 2. n. 54. juncto n. 27.*
& ſequitur Caſtill. *lib. 5. de conject. cap. 65. n. 84. & 85.*
unde patet, quod in primogenitura applicatur declaratio
octava ſupra tradita *n. 60.* quod quando jus anteceſſoris
locantis non tranſmittitur in ſucceſſorem, ſed potius ex-
tinguitur, & finitur, licet non applicetur regula, quod
ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locationi, quia in-
tret aliqua alia declaratio, ſeu limitatio ejuſdem regulæ,
tamen adhuc ſucceſſor non tenetur ſtare alia ratione, quia
nempe reſoluto, & extincto jure locatoris, reſolvitur et-
iam, & extinguitur jus conductoris per reg. *leg. res ve-
ctigalis, ff. de pignor. cum aliis ibi cit.*

At diſtinctio iſta procedit in primogenitura facta per 155
contractum, de qua loquitur Caſtr. & Dec. ſupra citati,
nempe in donatione, quia tunc tot cenſentur donationes 156
diſtinctæ, & independentes, quot perſonæ quibus ſucceſ-
ſive donatum fuit, Bero. *conſ. 53. n. 18. lib. 1.* Menoch.
conſ. 1153. n. 1. & ſeq. Ger. Spin. *conſ. 49. n. 47. & ſeq.*
Altogr. *conſ. 43. n. 66. lib. 2.* Merlin. *dec. 404. n. 7.* licet 157
enim in donatione poſſit conſtitui fideicommiſſum, ut in
ſpecie, quod primogenitura etiam in donatione inſtituta
cenſeatur per fideicommiſſum, tradit Mol. *de prim. lib. 1.
cap. 1. n. 9.* tamen eſt fideicommiſſum improprium Mol.
de pact. nupt. lib. 3. q. 22. n. 15. verſ. impropria, Peregr.
art. 51. num. 2. verſ. & licet, Giovagnon. *conſ. 34. num.
6. lib. 2.* Surd. *conſ. 247. n. 4. verſ. unum tamen fateri*,
Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 4. Gloſſ. 9. part. 3. num.
34.* adeout in eo vocatus conſequatur potius jure directo 158
a donante, quam obliquo a gravato Suarez *alleg. 9. n. 16.
poſt princ.* Surd. *conſ. 375. n. 34.* Maria *voto 215. n. 1. &
ſeqq.* at ubi primogenitura inſtituta eſſet in teſtamento

Digitized by Google

per viam veri, & proprii fideicommiſſi, prout practicari plurimum ſolet in Italia, tunc recedendum eſſet a dicta
359 opinione communi, & dicendum ſucceſſorem in ea ſtare debere locationi, prout dictum eſt de fideicommiſſario, & in ſpecie de ſucceſſore in primogeniture, ſenſit Caroc. *de locat. tit. de poſſ. majorat. quæſt. 1. num. 1. & 8.* & apertius Peregr. *de fideicomm. art. 40. n. 96. ad finem.*

Retenta autem prædicta, diſtinctionem inter primogenituram inſtitutam per viam donationis, & inſtitutam per viam veri, & proprii fideicommiſſi, ſequitur, ut diverſi-
360 mode declarari debeat reſolutio in utroque caſu, nam in primo, nempe ubi primogenitura eſt inſtituta per viam donationis, procedit, ut quod dictum eſt primogenitum ſtare non debere locationi, habeat locum in locatione facta ab anteceſſore in primogenitura, non autem in facta ab inſtitutore primogenituræ, ut volunt Gutier. *can. q. c. 36. n. 11.* ubi tamen declarat procedere in locatione facta ante fundationem primogenituræ, non poſtea, ſi primogenitura ſit irrevocabilis *lib. 1.* & Scapuccin. *dict. amplias. 5. n. 8.* quia donatarius tenetur ſtare locationi factæ a donante, ut dicam infra.

361 At ſecus eſt in fideicommiſſario, ſeu legatario, quia non tenentur ſtare locationi per teſtatorem factæ, niſi in quantum ſint ſucceſſores univerſales, ut probatum fuit ſupra.

362 Sic etiam quamvis primogenitus ſucceſſor recipiendo penſiones a conductore, non obligetur propterea ſtare locationi, niſi pro anno illo, pro quo penſiones recepit, ut firmat Molin *de primogen. lib. 1. cap. 21. n. 7.* tamen quoque procedit ſi agatur de primogenitura inſtituta in
363 donatione, ex quo tunc ſucceſſor in ea non ſuccedit anteceſſori per viam tranſmiſſionis, ſed per viam privationis, & deficientiæ illius, & ſi applicantur tradita in declaratione octava, ſecus autem ſi ſuccedat per viam veri, & proprii fideicommiſſi, ut ſupra diſtinctum eſt. Et idem dicendum eſt de aliis declarationibus, quæ præfatæ concluſioni, quod ſucceſſor in primogenitura non teneatur ſtare locationi, applicari poſſunt, quas hic omitto, quia uti communes aliis caſibus, alibi tradidi, ſed in ſpecie videri poterunt penes Molin. *de primogen. d. cap. 21. num. 14. & ſeqq. lib. 1.* & Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. d. ampl. 5. num. 9. & ſeqq.*

364 Quo vero ad donatarium, dicendum eſt, quod etiamſi ſit particularis, adhuc teneatur ſtare locationi, quia cenſetur donata res cum onere ſuo, & ſic cum onere illo permittendi conductorem ea re uti, ut plene firmavit Surd, *decis. 172. num. 7.* & latius comprobavit Scapuccin.
365 *de ſingul. ſucceſſ. ampl. 4. num. 2. & ſeqq.* Non enim applicatur ratio illa in qua dictum eſt ſupra fundari concluſionem, quod ſucceſſor ſingularis locationi ſtare non teneatur, videlicet, quia in eum non tranſeat actio perſonalis, quia non procedit ſi ſucceſſor ſingularis titulum
366 habeat lucrativum, ut per text. *in l. ſi me, & Titio, ff. ſi certum petat.* advertit in propoſito Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 11. ſub n. 20.* & ſequitur Scapuccin. *d. ampl. 4. n. 6.* Neque applicatur text. *in l. qui fundum, ff. loc.* cum aliis auctoritatibus ſupra adductis probantibus lega-
367 tarium non teneri ſtare locationi, quia licet legatum dicatur donatio quædam, *§. legatum Inſtit. tit. de legat.* tamen in pluribus differunt, & ſignanter in hoc, quod
368 legatum latius interpretatur favore legatarii, & propterea non applicatur dicta ratio, quod cenſeatur teſtatorem reliquiſſe cum onere illo, quod habebat teſtator permittendi conductorem re uti Scapuccin. *d. ampl. 4. n. 4. &*
369 *ſeq.* cenſetur enim teſtatorem legaſſe, ſeu fideicommiſiſſe rem uti liberam, itaut quatenus non ſit, hæres teneatur eam luere *l. ſi res obligata, 60. in princ. ff. de legat. 1. & leg. prædia 6. Cod. de fideic.* quod non procedit in donatione juxta Rota *in decis. 143. num. 5. & ſeq. par. 5. recent. & decis. 519.* poſt Cenc. *de cenſ.* Cyroc. *diſc. 52. num. 62.* quod tamen non tranſit ſine difficultate, ex traditis per Gratian. *diſcept. 955. n. 23. & ſeqq.* & Cen, *de cenſ. quæſt. 79. num. 25. & ſeqq.*

370 Procedunt autem prædicta, ſi agatur de locatione facta ab ipſo donante, nam ubi ageretur de donatione pluribus ſucceſſive facta, & unus ex primis donatariis locaſſet, & quæreretur, an ſucceſſive vocatus ſtare deberet illi locationi, dicendum eſſet non teneri ſtare, juxta tradita ſupra in primogenituris *num. 359.*

371 Undecimus caſus ſit ſi emphyteuta, vel feudatarius locaverit bona emphyteutica, vel feudataria, & quæratur, an ejus ſucceſſor ſtare teneatur locationi, in quo ſi agatur de emphyteuſi, vel feudo hæreditario, utique eſt reſpondendum affirmative, quia ſucceſſor debet eſſe hæres, & proinde non poteſt impugnare factum defuncti, vulgata *l. cum a matre, C. de rei vindic.* & in propoſito Scapuc. *de ſing. ſucc. ampl. 11. n. 8. & 9.* ubi, & idem eſſe ſi ex forma ſtatuti, vel alias bona emphyteutica ſint redacta ad inſtar allodialium.

372 Si vero emphyteuſis ſit ex pacto, & providentia, videbatur prima facie dicendum, ſucceſſorem in ea teneri ſtare locationi adinſtar ſucceſſoris in fideicommiſſo, ſed contrarium ſentire videtur Scapuccin. *ind. tract. de ſing. ſucceſſ. amplias. 11. n. 10.* & licet adducat rationem, quod reſoluto jure emphyteutæ, omne jus dicitur reſolutum, & alleget auctoritates loquentes de fine emphyteuſis; & ſic concludentes, quod non teneatur ſtare dominus directus, qui ſuccedit, reſoluto jure emphyteutico, & finita emphyteuſi, de quo dicemus infra, non autem in ſucceſſive vocato, tamen crederem, & in iſto procedere dictam rationem, quod reſoluto jure datoris reſolvatur jus acceptoris, & applicari declarationem octavam regulæ ſupra traditam, quia emphyteuta non tranſmittit jus ſuum in ſucceſſive vocatum ad inſtar gravati per fideicommiſſum, 373
nam iſte ante eventum conditionis fideicommiſſo adjectæ habet dominium bonorum, quæ interim dicuntur ſua, Pinell. *in l. 1. p. 2. n. 5. Cod. de bonis matern.* Menoch. *conſ. 955. n. 28.* Leon. *conſ. 13. n. 14. & ſeqq.* Becc. *conſ. 160. num. 18.* Surd. *conſ. 73. num. 78.* Rauden. *reſol. 33. n. 16. verſ. prætered,* Pereg. *art. 35. n. 29. ad fin. & decis. Parav. 64. n. 2.* 374
Magon. *decis. Flor. 72. n. 6. & 7.* Seſſe *decis. 53. n. 5.* Et quatenus conditio non purificetur, vel purificata deficiat, ſubſtitutur dominium continuat, quia reſtituit bona vocato 375
ſi adſit, & ſi non adſit, vel nolit ea recipere, continuat ea retinere tamquam dominus, itaut ſi interim alienavit ſuſtineatur alienatio etiamſi fuiſſet expreſſe prohibita. Natta *conſ. 445. n. 19. & conſ. 470. n. 3.* Gabr. *conſ. 96. num. 8. l. 1.* Menoch. *conſ. 732. n. 54.* Roland. *conſ. 25. n. 18. l. 1.* Rot. *decis. 160. n. 2. par. 4. & decis. 8. n. 13. par. 7. recent.* & exiſtente conditione, ac petente vocato, ipſe ei reſtituit Menoch. *adipiſc. rem. 4. n. 166. & ſeqq.* Rot. cor. Burat. *decis. 115. n. 5.* cum debeat fideicommiſſarius poni per hære- 376
dem in locum ſuum *l. qui quadringenta, ff. de trebell.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 1. n. 14.* at emphyteuta non eſt interim dominus, quia dominium directum remanet penes concedentem, & deficiente ſucceſſive vocato, non retinet ſibi rem, ſed ea devolvitur ad dominum directum, & ſucceſſive vocatus non indiget aliqua reſtitutione præcedenti, ſed vigore inveſtituræ ſuccedit, & immittitur Bald. *in cap. cæterum, n. 11. de Judic.* Roland. *conſ. 1. n. 52. & ſeq. lib. 1.* Intrigliol. *de feud. centur. prima quæſt. 55. num. 12.* Surd. *conſ. 571. num. 4. verſic. & in feudo,* Roſental. *de feud. cap. 7. concluſ. 8. num. 3.* Rota *decis. 220. num. 3. par. 4. div. & decis. 2159. num. 29. coram Coccino.*

Ubi autem ſuccedat ipſe dominus directus, diſtinguen- 377
dum eſt inter ſucceſſionem ex cauſa neceſſaria puta juris emphyteutici, ſeu legis inveſtituræ, & ſucceſſionem ex cauſa mere voluntaria retroceſſionis factæ per emphyteutam, & ſtante prima, clarum eſt, eum non teneri ſtare locationi, cum omne jus conductoris per reſolutionem juris emphyteutæ, qui locavit, expiraverit, juxta tradita in dicta declaratione octava, quæ evidenter applicatur Fulgin. *de jur. emphyt. tit. de commiſſ. quæſt. 11. n. 1.* adeout nec emphy- 378
teuta, ſeu ejus hæres teneatur ad aliquod damnum conductori reficiendum, ſi rem uti emphyteuticam locavit, ex quo dicatur locatio finita ex natura rei, quo caſu nec evictio debetur Seraph. *decis. 1480. n. 4.* & in his terminis Scapucc. *dicta amplias. 11. num. 4.* Borgnin. *decis. 25. num. 8. par. 2.* & faciunt ſupra tradita de locatione 379
facta ab uſufructuario. Stante autem ſecunda, quia nempe emphyteuta ſponte rem vendiderit, aut donaverit, aut aliter ceſſerit, vel reliquerit Domino, contrarium eſt dicendum, quia tunc jus emphyteutæ non extinguitur, ſed transfertur, & ideo debet tranſire cum onere ſuo, ut conſuluit Bald. *conſ. 372. per tot. lib. 2.* ubi aliquas etiam rationes addit, & in fine dicit, hanc opinionem eſſe multum æquam, & cum eo tranſeunt Tiraquell. *de retract. lignag. §. 34. Gloſ. 1. num. 9.* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 10. n. 31.* Fulgin. *de jur. emphyt. d. tit. de renunc. q. 11.* Scapucc. *d. ampl. 11. n. 5.* Surd. *decis. 286. n. 4.*

Verum licet præfati loquantur abſolute, & indiſtincte, tamen prima facie videbatur conſtituenda regula in contrarium, quod ſcilicet etiam in d. ſucceſſione voluntaria, dominus non teneatur ſtare locationi, & opinionem præfatam intelligendam eſſe, vel in locatione ad longum tempus, vel ſtante hypotheca, vel quid alio concurrente per quod recedi deberet ab ipſa regula, quod ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locationi, dum non apparet ratio ab ea recedendi, ſed perpenſis eis quæ adducuntur per Bald. *in dict. conſ. 372.* talis ratio non deeſt, dicit enim ultimo loco, quod conducens a primo conductore, habet cauſam a primo locatore, ergo non poteſt per primum locatorem expelli, quod idem eſt, ac ſi diceret, quod dominus primus locator concedendo emphyteuſim tacite dedit emphyteutæ primo conductori facultatem ſublocandi, unde applicatur tertia declaratio dictæ regulæ, quod ea non procedat, quando ſingularis ſucceſſor tacite conſenſit anteceſſorem locare poſſe, & ſic vera eſt opinio ſupra firmata, ut indiſtincte teneatur dominus directus ſtare locationi, quando jus emphyteu-

Digitized by Google

phyteuticum non eſt ſui natura reſolutum, ſed in ipſum voluntarie tranſlatum.

180 Quod & procedit nedum in locatione facta ab emphyteuta, ſed etiam in qualibet ſublocatione per conductorem poſtea renuntiantem facta, cum in qualibet locatione veniat facultas ſublocandi, ut ſuo loco dictum eſt.

181 Limitatur tamen dicta concluſio, ut procedat ſi renuntiatio, ſeu ceſſio prædicta fieri non poſſit invito domino prout fieri regulariter non poteſt in locatione, & emphyteuſi, nam ſi fieri poſſit, & facta ſit, prout, ſecundum aliquos, poteſt de jure in feudo, & aliquibus in locis, mediante ſtatuto, in emphyteuſi, & locatione, tunc rationi non congruit, ut dominus ſtare teneatur locationi, ut firmat Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 34. Gloſſ. 2. *num.* 50.

182 Præterea dubitari poterit, an ſi emphyteuta non vendiderit directo domino, ſed alteri tertio, ipſeque dominus voluerit uti prælatione, quam jura ſibi concedunt, in tali venditione, quodnam ex membris præfatæ diſtinctionis applicetur, & videbatur applicari ſecundum de voluntaria acquiſitione, cum tam reſpectu emphyteutæ venditio fuerit voluntaria, quam reſpectu domini voluntaria emptio, & tamen contrarium fuit deciſum per Senatum Pedemont. penes Oſaſc. *dec.* 156. *per tot.* quia dominus non utitur jure privati, ſed jure emphyteutico, & ſui dominii, itaut hoc quoque caſu jus emphyteutæ, qui locavit, reſolvatur.

183 Et dubitari etiam poteſt, ſi emphyteuſis, ſeu feudum revertatur quidem ad dominium ex lege feudali, aut emphyteutica, ſeu culpa emphyteutæ, eaque commiſſa poſt locationem factam, puta quia omiſerit canonem ſolvere, vel abſque conſenſu domini alienaverit, an dici debeat iſta reverſio voluntaria, & talis, quæ præjudicare conductori non debeat, maxime attenta culpa, quæ tertio nocere non debet, & licet eam nocere non debere conductori ſenſerit Purpur. *conſ.* 429. *n.* 6. & cum eo tranſire viſus ſit Mant. *de tac. lib.* 5. *tit.* 50. *n.* 30. tamen id procedere poteſt quoad effectum, ut conductor poſſit ab ipſo emphyteuta damna repetere, at reſpectu domini, ipſe non tenetur ſtare locationi, quia emphyteuſis reſolvitur per legem emphyteuticam, & factum emphyteutæ, nempe locatio, non poteſt reſolutionem impedire, ſeu moderare, itaut non ſit libera, nec applicatur, quod culpa non debet nocere tertio, quia procedit quando eſt culpa ad illud ordinata ut noceat, non autem quando non eſt ad id ordinata, ſed præjudicat ei per indirectum, ſeu in quamdam conſequentiam Bald. *in l.* 2. *n.* 17. *C. de reſcind. vend.* & aliis adductis declarat in propoſito Scapucc. *d. ampl.* 25. *n.* 6.

184 (beside "ctori senserit Purpur.")

185 Duodecimus caſus erit ſi e contra dominus locaverit ad breve tempus, ac deinde bona locata in emphyteuſim, ſeu feudum conceſſerit, aut ad longum tempus locaverit an acquirentes per contractus iſtos teneantur ſtare illi locationi præcedenti, & reſpondendum eſt negative, quia applicatur regula de ſucceſſore ſingulari, quæ procedit etiam in ſuccedentibus in ſolo dominio utili, ut emphyteutis Bartol. *in l. penult. C. de mancip. & colon. lib.* 11. Scapucc. *dict. ampliat.* 15. *num.* 7. & faciunt ea, quæ dicta ſunt ſupra in caſu 9. de acquirente ſolum uſumfructum.

186 Limitatur tamen hæc traditio, ut procedat in emphyteuta privati, ſecus autem in emphyteuta Fiſci, vel Eccleſiæ, iſte enim tenetur ſtare colono Bart. ubi ſupra, & aliis late adduct. Caroc. *de loc. tit. de jur. emph. q.* 19. *per tot.* & Scapucc. *d. ampliat.* 51. *n.* 7. patebitque veritas, & ratio hujus limitationis ex mox dicendis.

187 Decimus tertius caſus ſit in ſucceſſore ſingulari Fiſci ſeu Eccleſiæ, de quo ſi quæratur, an teneatur ſtare colono, reſpondendum erit affirmative, nam quo ad eam qui emit a Fiſco, quod teneatur ſtare colono, eſt text. *in l. fin. prope fin. principii, ff. de jur. Fiſci*, & quoad emphyteutas, quod ſi expellant colonos priventur prædiis ſibi conceſſis, eſt text. *in l. penult. C. de mancip. & col. lib.* 11.

Verum quod attinet ad præfata jura antequam ea dimittamus, animadvertendum textum in *d. l. fin.* probare emptorem tener per annum tantum, dicit enim illum penſionem ejus anni a colono recepturum, *& ibid.* Gloſ. *in ver. ejus addit. tantum.*

Et quoad text. *in d. l. penult. C. de mancip. & col. lib.* 11. animadvertendum quod loquitur de expellentibus colonos antiquiſſimos, & ideo, dum dicit privandos prædiis, cum hæc ſit pœna, non poteſt extendi ad expellentes ſimplicem conductorem Scapucc. *ampl.* 7. *n.* 8. in pœnalibus enim non debet fieri extenſio Seraph. *dec.* 5443. *n.* 12. & 13.

Inferunt tamen ex eiſdem juribus Doctores, quod ſingulares ſucceſſores Fiſci abſolute teneantur ſtare locationi per eumdem Fiſcum antecedenter factæ Bartol. *in d. l. penult. in princ. C. de mancip. & colon. lib.* 11. Angel. *conſ.* 245. *n.* 6. *in princ. verſ. fallit tamen.* Duen. *reg.* 24*n. lim.* 8. Mant. *de tac. lib.* 5. *tit.* 50. *n.* 28. Scapucc. *d. tract. de ſingul. ſucceſſ. ampl.* 7. *n.* 7. Poſth. *de ſubhaſt. inſpect.* 44. *num.* 75.

Dicunt autem quamplures hoc conſtitutum ſpecialiter per jura prædicta in Fiſco, ne conductores expulſi habeant contra ipſum regreſſum, & ipſe teneatur eis damna reficere, ut refert Scapucc. *d. ampl.* 7. *n.* 7. ſed ipſe ſub *n. ſeq. verſ.* cæterum, inſurgit contra eos, dicens, quod recurrere ad rationem ſpecialitatis eſt refugium miſerorum, & debilitas intellectus, at in hæc prorumpit, quia forte non obſervavit præfatam rationem, ne Fiſcus teneatur colonis haberi in ipſo textu dictæ *l. fin. ff. de jur. Fiſci* & conſiderari per Gloſ. *in d. l. penult. C. de mancip. & colon. lib.* 11. & ibidem etiam per Bart. ulterius, quod ſit privilegium, & particulare jus Fiſci, probatur etiam quia leges intelligi debent ſecundum rubricam, ſub qua ponuntur, *l. Imperatores,* 19. *ff. de in diem addict.* Caſtr. *in l.* 2. *n.* 4. *ff. ſi cert. petat.* Jaſ. *in rubr. inſtit. de act. ſed d. l. fin.* ponitur ſub *tit. de jure Fiſci*, ergo dicendum eſt eſſe jus ſpeciale, & ſic privilegium illius, ut argumentatur in ſpecie Ceval. *comm. contra comm. q.* 756. *n.* 75. 188

Non tamen propterea diſplicent aliæ rationes, quas ibidem poſt alios ſubnectit Scapucc. quarum una eſt, quod in locatione facta per Fiſcum, quamvis ad modicum tempus, tribuitur conductori jus ad rem, & utile dominium: ut dictum eſt ſupra in *cap.* 27. & late probat ſignanter Grat. *diſcept.* 277. *n.* 15. *& plur. ſeqq. ubi n.* 19. quod id procedit non ſolum in locatione Fiſci, ſed etiam in locatione Municipii, & Reipublicæ, & ſic in ea non applicatur regula, quod ſucceſſor ſingularis non teneatur ei ſtare, cum non applicetur ratio illius, quam diximus eſſe, quia conductor ad modicum tempus nullum habet jus in re. 189

Altera ratio eſt, quia contractus Fiſcales vim legis obtinent, & ideo debent intelligi ſine alterius injuria, Roman. *in l. ſi filio, §. ſi vir in quinquennium, n.* 39. *ff. ſol. matr.* Mant. *de tac. lib.* 5. *tit.* 10. *n.* 28. *in fin.* & majorem fidem in Principe locante, quam in privato deſiderati addit Pinell. *in l.* 1. *pars.* 3. *n.* 67. *in fin. verſ. altra Doctores, C. de bon. mater.* 190 191

Ex prædictis infertur, quod etiam ſingularis ſucceſſor Eccleſiæ, teneatur ſtare colono Bart. *in l. penult. n.* 2. *C. de mancip. & colon. lib.* 51. & ibi Imolen. in add. Rom. *ſingul.* 63. Corſet. *ſing.* 501. & licet non deſint contrarium ſentientes, relati per Adden. ad Roman. *in d. ſing.* 63. Ceval. qui cum eis tranſit *q.* 756. *n.* 77. tamen dicta prima opinio eſt probabilior, ut dicit Scapucc. *de ſingul. ſucceſſ. ampliat.* 7. *n.* 5. *verſ. & ſaltem*, valet enim argumentum a Fiſco ad Eccleſiam, ut patet in *l. fin. C. de ſacroſ. Eccleſ.* & tradit Everar. *in loc. a Fiſco ad Eccleſiam* Barboſ. *in loc. argumentorum loc.* 49. & omnia privilegia Fiſco conceſſa competunt etiam piæ cauſæ Tiraquell. *de privil. pia cauſa privil.* 143. maxime dum non adeſt diverſitas rationis, nec contrarium reperitur in jure expreſſum, & caſus eſt applicabilis, ut declarat Ricc. *in addit. ad eumdem* Tiraquell. *in præfat. privil.* unde dum hoc eſt privilegium Fiſci, debet etiam competere Eccleſiæ, & applicatur etiam illa ratio, quod major fides deſideratur in Eccleſia locante, quam in privato, & ſic, ut poſtmodum non alienet in perniciem conductoris, ut in Principe conſiderat Pinell. ubi ſupra. 192 193 194 195

Decimus quintus caſus ſit e contra, ſi fiſcus, vel Eccleſia ſuccedat in Prædio locato, an teneatur ſtare locationi, & reſpondendum eſt negative, cum non adſit ratio cur recedere debeamus a regula, quæ eſt, quod ſucceſſor ſingularis ſtare non tenetur locationi, & facere deteriorem conditionem fiſci, & Eccleſiæ. Imo dicendum, quod etiam in caſibus in quibus alii tenentur, ipſi non teneantur, prout ſi fiſcus ſuccedat ex quo bona publicentur, tunc ipſe eſt ſucceſſor neceſſarius, non voluntarius, & ideo deberet teneri juxta ſeptimam declarationem dictæ regulæ ſupra traditam *n.* 58. & tamen eum non teneri probat text. *in leg. ſi fundus cum* Gloſſ. *ibi ver. teneris, ff. locat.* idque ſpeciali ejus privilegio tribuit poſt alios Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 5*n. n.* 14. & Scapuccin. *de ſingul. ſucceſſ. ampl.* 7. *n.* 1. & 2. Poſth. *de ſubhaſt. inſpect.* 44. *n.* 74. 196 197

Nec diverſimoda ſtatuendum eſt de Eccleſia, cum privilegia conceſſa fiſco, competant etiam Eccleſiæ ut mox dicebam, & firmat Tiraq. *de priv. pia cauſ. priv.* 543. *per tot.* & in his terminis Scapucc. *d. tract. ampl.* 8. *n.* 2. & eſſe veriorem opinionem, dicit Carocc. *de loc. tit. de ſucceſſ. q.* 20. *n.* 2. 198

At prædicta procedunt ſi agatur de ſucceſſore titulo ſingulari, nam alias ſi ageretur de ſucceſſione univerſali, ſecus eſſet dicendum Curt. Sen. *conſ.* 50. *n.* 1. Caroc. *de loc. tit. de ſucceſſ. q.* 14. *n.* 2. Scapucc. *d. ampl.* 7. *n.* 2. *verſ. hoc tamen verum.* Et licet fiſcus, quando ſuccedit ex maleficio, vel in bonis vacantibus, non dicatur proprie hæres, ſed ſuccedat loco hæredis *l. quoties, §. fin. ff. de novar.* 199 200

var. l. inter eos, *§. ultimo*, *ff. de fidejuſſ. l. ſi uteris*, *C. ad*
leg. Jul. Bart. *in l. poſtquam hæres*, *n. 2. in fin. ff. ut legat.*
nom. caveat. & dicitur ſucceſſor bonorum, non perſonæ,
201 Alex. *in l. ſi conſtante*, *§. ult. n. 4. ff. ſol. matrim.* adeout
in eo videatur applicari ratio cur ſucceſſor ſingularis non
teneatur ſtare locationi, quam eſſe diximus, quia in eum
non tranſeunt obligationes perſonales, tamen ſufficit,
202 quod ſit ſucceſſor univerſalis bonorum, & loco hæredis
habeatur ad hoc, ut locationi ſtare debeat, ut probat
Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 9. n. 8.* & eum ſequitur Sca-
puccin. *diſt. ampl. 7. n. 4. & 5.* Neque applicatur in eo
declaratio 4. ſupra ad regulam tradita, quia ibi dictum
eſt non ſufficere ſucceſſionem in jure univerſali, ſi ſuc-
203 cedatur titulo particulari, & fiſcus ſuccedit loco hæredis,
& ſic titulo univerſali, non particulari, ut docet Bald.
in l. ſi conſtante, *§. fin. n. 2. ff. ſolut. matr.* licet dicat non
ſuccedere perſonæ, quia hoc non attenditur ad iſtum ef-
fectum Scapucc. *d. n. 5.*
204 Poſſet forſan dubitari, quid dicendum ſit, ſi Princeps
ſuccedat Principi, qui locavit, an teneatur ſtare locatio-
ni, quia attenta perſona ſuccedentis non tenetur ſtare,
ex dictis ſupra in caſu iſto, attenta vero perſona locan-
tis, tenetur, ex dictis in caſu præcedenti. Verum, quia
ex dictis in caſu iſto patet, quod fiſcus, ſeu Princeps
non tenetur ſtare locationi, quia in eo quoque procedit
regula, quod ſucceſſor ſingularis ſtare non teneatur lo-
cationi, ſequitur, ut hoc procedat quatenus non appli-
cetur aliqua limitatio ipſius regulæ, ſed ſic eſt, quod ea
limitatur ſi locatio ſit facta a Principe ex deductis in ca-
ſu præcedenti, ergo Princeps ſuccedens Principi tenebi-
tur ſtare, & ultra hanc rationem, opinio iſta non caret
auctoritate, eam enim firmavit Purpurat. *conſ. 424. n. 4.*
& ſeqq. ubi loquitur de ſucceſſione in Marchionatu, &
205 reſpondet ſignanter ad unum objectum, quod fieri poſſet
de dicendis infra in caſu proximo de ſuccedente in di-
gnitate Eccleſiaſtica, quod non teneatur ſtare locationi
factæ per ſuum anteceſſorem in ea, dicens, quod non
valet argumentum, quia major eſt poteſtas Principis ſe-
cularis in bonis Marchionatus, vel alterius dignitatis per-
petuæ, & tranſmiſſibilis ad ſucceſſores ſanguinis, quam
ſit poteſtas Prælati, qui moriens nihil tranſmittit. Et eam-
dem opinionem ſequitur etiam Mant. *lib. 5. tit. 10. n. 38.*
& latius comprobat Scapucc. *lim. 7. n. 2. & ſeqq.*
Limitatur tamen d. opinio, ut procedat ſi agatur de
ſuccedente per viam ſucceſſionis in dignitate Principatus,
ſeu Baroniæ, non autem ſi agatur de ſuccedente per viam
206 electionis ea ratione, quia in hoc ſecundo caſu, ſit no-
va creatio, & ſucceditur per viam privationis, ſeu defi-
cientiæ prædeceſſoris, & ſuccedens non tenetur ſtare lo-
cationi, juxta tradita ſupra *n. 60. in 8. declaratione* Pur-
purat. *diſt. conſ. 424. n. 9.* Mant. *d. tit. 10. n. 38.* Scapuc-
cin. *d. lim. 7. n. 8.* ubi exemplificat in Papa, & Impera-
tore, qui non tenentur ſervare geſta per ſuos Prædeceſ-
ſores, eo quod electione mediante ſupremam dignitatem
207 aſſequuntur Surd. *dec. 326. n. 81.* ubi quod ſucceſſor per
electionem ſolum tenetur ſtare locationi ſi ſit facta in ne-
ceſſitatem, vel utilitatem ſtatus.
208 Verum licet ita ſuccedentes in Principatu poſſint ex-
pellere conductorem anteceſſoris, tamen non ſolent vel-
le & forſan non decet, ait enim Papa *in cap. ſi ea 25.*
q. 2. ſi ea deſtruerem, quæ anteceſſores noſtri ſtatuerunt,
non conſtructor, ſed everſor juſte comprobarer. Et in ſpecie,
209 quod etiam Princeps, qui non venit ad Principatum per
viam ſucceſſionis, ſed per viam electionis, prout eſt Pa-
pa, & Imperator, debeat ſervare geſta Prædeceſſoris ſui,
quando pertinent ad officium, & dignitatem ſuam, ple-
ne probat Cravett. *conſ. 241. n. 17. verſ. quinimo.* & Pa-
pa difficilius revocat facta Prædeceſſorum ſuorum, quam
210 ſua *cap. quod vero 25. q. 2.* Gomeſ. *in cap. 1. n. 98.* ubi
rejicit contrarios *de conſtit. in 6.* Roman. *conſ. 327. n. 4.*
Gonzal. *ad reg. 8. Cancell.* Gloſſ. *9. §. 2. n. 75. & ſeqq.*
211 & comprobatur hæc opinio, ex quo etiam in fortiori, ſi
videlicet Papa præventive relocaverit, ſeu inveſtiverit de
feudo nondum aperto, non poterit, ſeu non debebit ſuc-
ceſſor contravenire, ut firmatur *in dec. 664. n. 13. part. 2.*
rec. & dixi *in cap. 14. §. 12.*
212 Decimus quintus caſus ſit in beneficialibus, & aliis
Eccleſiaſticis, an Succeſſor teneatur ſtare locationi per
ſuum anteceſſorem factæ, & reſpondendum videtur nega-
tive, non ſolum per regulam generalem, quod ſucceſſor
ſingularis ſtare non teneatur, ſed etiam, quia iſti ſucceſ-
ſores non ſuccedunt per viam tranſmiſſionis, ſed per viam
privationis, & ex natura ordinis, & novæ creationis,
non ex poteſtate transfuſionis, & ſic applicatur octava
declaratio ſupra tradita, ut docuit Bald. *in l. emptorem n.*
8. C. loc. & aliis omiſſis, quorum tamen quamplures al-
legabuntur, & videri poterunt penes Ciarlin. *contr. 93.*
n. 12. tenuit Rot. *tam antiqua ut in deciſione prima de lo-*
cat. & cond. in nov. quam moderna, ut cor Bich. *dec. 437.*
n. 3. ubi aliæ deciſiones referuntur, *& dec. 452. n. 1.* un-
de licet non deſint firmantes regulam in contrarium, ut
videre eſt penes Ricc. *reſol. 97. n. 1. part. 2.* nec careant
diverſis rationibus, quas late videre licet penes Mantic.
de tac. lib. 5. tit. 12. a n. 11. ad 27. tamen iſta erit re-
tinenda pro regula, ex ſupra deductis, quæ tamen regu-
la in quibuſdam caſibus limitatur, & in eis procedit opi-
nio contraria.
Procedit autem regula prædicta, quod ſucceſſor non te- 213
neatur ſtare locationi, nedum in eo, qui ſuccedit in præ-
benda Canonicali, vel alterius cujuslibet Beneficii ſimpli-
cis Mantic. *de tacit. d. tit. 12. n. 18. & late ſeqq.* Sca-
pucc. *de ſing. ſucceſſ. ampl. 12. per tot.* ſed etiam in ſuc-
cedente in Prælatura, ſeu Rectoria Eccleſiæ habente ad-
miniſtrationem Scapucc. *ampl. 14. n. 1. & late ſeqq.* Rot.
cor. Bich. *diſt. dec. 452. n. 1. & per tot.* quidquid in con-
trarium deducat Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 13. n. 1. &*
ſeqq. nec non etiam in ſuccedentibus commendatario, non
obſtantibus contrariis rationibus adductis per Mantic. *d.*
lib. 5. tit. 14. & ſive agatur de Commendatario ad tem- 214
pus, ſive de perpetuo, quamtumvis in primo hoc firmet,
in ſecundo vero neget Scapucc. *ampliat. 13. per tot.* &
ſignanter *n. 4. verſ.* hæc autem procedunt, quia in his
omnibus evidenter viget eadem ratio a principio adducta.
Limitatur tamen hoc dictum de Commendatariis, quoad 215
Commendatarios Religionum militarium ſecundum Caroc.
de locat. tit. de ſucceſſore q. 21. per tot. ubi generaliter tra-
dit, quod Cruce ſignati, uti Milites Jeroſolymitani, &
Sancti Stephani &c. tenentur ſtare locationi anteceſſoris,
ſed allegat Jo: Andr. *in cap. ad deliberandum de judic.* &
Franc. Marc. *deciſ. 97. part. 2.* qui penes me hoc non di-
cunt, nec video rationem hujus ſpecialitatis, imo Jero-
ſolymitanos regulari in hoc propoſito ad inſtar aliorum
Eccleſiaſticorum, ſentit in ſpecie Natt. *conſ. 517.*
Ampliaturque regula prædicta, ut non ſolum procedat 216
in ſucceſſore proviſo per obitum anteceſſoris, ſed etiam
in eo, qui ſuccedit per viam optionis, Gutier. *canon. q.*
lib. 1. cap. 36. n. 24. Rot. cor. Bich. *dec. 452. n. 3.* ubi quia
utroque caſu militat eadem ratio.
At in eo, qui ſuccedit per viam reſignationis locato- 217
ris, non idem eſſe dicendum cenſuit Surd. *de alim. tit. 9.*
q. 42. n. 13. & Grat. *diſc. pc. 606. n. 20.* Hodiern. in add.
ad Surd. *dec. 33. n. 4.* ſed contrarium, quod etiam reſi-
gnatarius non teneatur ſtare locationi per reſignantem fa-
ctæ, volunt alii plures, & ſignanter Peregr. *conſ. 9. n. 9.*
& ſeq. lib. 3. Covar. *var. lib. 2. cap. 15. n. 6. §. ſecundum* 218
etiam ad fin. Pariſ. *de re ſignat. lib. 1. q. 16. n. 47. &*
ſeqq. Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. ampl. 17. n. 1. & ſeqq.* &
videtur verius, quia Reſignans ad hunc effectum habetur
pro mortuo, ut ex Pariſ. *conſ. 93. n. 25. lib. 4.* & Put. 219
dec. 468. quæ hodie in correctis eſt apoſtilla *ad dec. 458.*
lib. 2. & reſignatarius dicitur habere potius cauſam a Pa-
pa, quam a reſignante Caſſad. *dec. 15. n. 1. de præben.* Rot.
in Toletana Beneficii cor. Juſto penes Marcheſan. *de co-*
miſſ. part. 1. fol. 384. n. 2. & eſt communis opinio, ut te-
ſtatur Pariſ. *de re ſing. lib. 8. q. 7. n. 92.* Neque obſtat,
quod reſignatio, tamquam factum reſignantis, non debeat
nocere tertio, ut ponderat Surd. in contrarium adductus,
quia non propterea ſequitur, quod reſignans poſſit obli-
gare ſucceſſorem, qui potius a Papa reſignationem ad-
mittente, & titulum reſignatario concedente, quam ab ipſo
reſignatario concedente, quam ab ipſo reſignante, benefi-
cium conſequitur, ex præcitatis, & hæc eadem conſide-
ratio convincit etiam non applicari ſimile de uſufructua-
rio cedente per Gratian. ubi ſupra adductum.
Bene tamen verum eſt, quod tenebitur ipſe reſignans 220
ad omnia damna conductoris, ſi reſignatarius eum expel-
lat, & ad hoc facit ratio prædicta conſiderata per Surd.
ut ad hunc effectum eam conſiderat Gutier. *can. q. lib. 2.*
cap. 36. n. 24. quem ſequitur Scapuc. *in d. ampl. 17. n. 7.*
& ſeqq. imo eadem ratio procedit nedum in reſignatio-
ne ad favorem, ſed in qualibet alia libera dimiſſione,
uti per promotionem ad alium Epiſcopatum, vel permu- 221
tationem ſecundum eoſdem. Erit tamen conſultius con-
ductoribus ſtipulari ſibi expreſſe evictionem, ſeu intereſſe
in prædictis caſibus, ut monet Gutier. ibid. *n. 26. in fin.*
proderitque ne dum ad evadendas varias opiniones, ſed
quia tunc, non ſolum poterunt repetere damna, ſed om- 222
ne intereſſe, & ſic etiam lucrum ceſſans Scapuccin. *diſt.*
ampl. 17. n. 9. & ſeqq. ubi, & quod tale lucrum proba-
tur conjecturis, & aliis levioribus probationibus.
Facilius dicendum erit, quod neque ſuccedens per viam 223
regreſſus locationi ſtare teneatur, ex quo in eo concur-
runt rationes aliorum ſucceſſorum, & ulterius, quod ejus
titulus habet cauſam retro, & antequam colonus condu-
xerit, & ideo tanto minus ei ſtare debet Redoan. *de reb.*
Eccleſ. non alien. tit. quand. & quom. ex contr. anteceſſ.
§. 1. an Prælatus, n. 9. & ſeq. Put. *dec. 422. n. 2. lib. 1.*
Accoramb. *dec. 42. in epit. loc. lib. 1. in manuſcr.* ſed dif-
ficultas eſt ſi agatur de locatione ad longum tempus con-
firmata beneplacito Apoſtolico, etiam quoad ſucceſſores
cum

224 cum ſolita clauſula, ſi in evidentem, expedito, & executioni demandato, an tunc ſuccedens per regreſſum teneatur illi ſtare, in qua habemus duas deciſiones, una eſt Putei *dec.* 411. *lib.* 1. & alia Mohed. *dec.* 12. *de locat. & cond.* in quibus habetur, quod Rota reſolvit etiam in tali caſu non teneri, uno tantum ex dominis contradicente, & adducuntur rationes hinc inde penes eos videndæ, eſt enim deciſio dura, imo obſervanda omnino eſt Apoſtilla Putei ad præfatam ſuam deciſionem, in qua dicit, quod eam non firmat, quia habet animum illam iterum proponendi, & deinde ſubdit, quod deciſio fuit confirmata in gradu appellationis ea ratione, quia in executione beneplaciti non fuerat citatus habens regreſſum, prout debebat ſaltem per proclama, & videndus etiam Mand. *de ſign. Grat. tit. ſi in evidentem col. penult. verſ. quæro, an habenti* ubi idem tenet, quod ſcilicet ſuccedens per regreſſum non teneatur ſtare locationi, non obſtante beneplacito Papæ, etiam quoad ſucceſſores, dum habens regreſſum non fuit citatus, & refert deciſum penes Accoramb. *deciſ.* 42. *incipit locatio lib.* 1. *quæ eſt in ejus manuſcriptis.*

225 Limitatur autem dict. concluſio, ut procedat in locatione facta per anteceſſorem ad commodum proprium, ſecus autem ſi ſit facta ad utilitatem Eccleſiæ, quia tunc ſucceſſor tenetur illi ſtare Peregr. *conſ.* 9. *n.* 11. *l.* 3. Ripa *obſ.* 115. *n.* 1. *& ſeq.* Grat. *dec. March.* 99. *n.* 14. *& ſeq.* & cum præſuppoſito, quod agatur de locatione facta ab habente Eccleſiæ adminiſtrationem admittit, & communem, ac veram concluſionem dicit Rot. *in dec.* 210. *in principio verſ. nam licet poſt Statil. de Salviano.*

226 Secundo limitatur, ut procedat ſi locatio ſit facta nomine Prælati ſeu Beneficiati locantis non autem ſi facta nomine Eccleſiæ, Peregrin. *d. conſ.* 9. *n.* 10. *& ſeq. l.* 3. Duen. *reg.* 240. *n.* 3. Mareſcot. *var. l.* 2. *c.* 18. *n.* 5. Rot. *dec.* 2. *n.* 2. *tit. de loc. in nov. d. dec.* 212. *n.* 1. poſt Statil. *& dec.* 186. *n.* 3. coram Card. Mant.

227 Verum iſtæ duæ limitationes ſunt jungendæ, ut ſimul unam tantum limitationem conſtituant, non enim ſufficit fuiſſe factam locationem ad utilitatem Eccleſiæ, ſi fuit facta nomine proprio locantis, quia inde patet obligationem eſſe perſonalem non realem, quæ cum perſona extinguitur, & in ſucceſſorem non tranſit, prout non ſufficit, quod nomine Eccleſiæ, vel dignitatis facta ſit, ſi ad commodum proprium tantum eſſet facta, quia nimis facile eſſet hoc modo fraudare ſucceſſorem, & ideo utrumque requiritur & utroque concurrente, tenetur ſucceſſor ſtare locationi, Gabriel. *conſil.* 83. *n.* 51. *& ſeq* ubi de communi *l.* 1. Mant. *de tac. l.* 5. *tit.* 1. *n.* 16. Scapucc. *de ſingulari ſucceſſ. ampliat.* 14. *n.* 8. Rot. cor. Bich. *dec.* 437. *n.* 7. *& in rec. dec.* 75. *n.* 4. *part.* 11.

228 Tertio limitatur ſi locatio ſit facta auctoritate ſuperioris, & præcipue cum beneplacito Papæ, nam tunc ei ſtare debet ſucceſſor Innoc. *in cap. fin. ne Prælat. vices ſuas* Natt. *conſ.* 517. *n.* 6. ubi de auctoritate Magni Magiſtri Religionis Jeroſolymitanæ in locationibus factis a militibus illius religionis Mant. *de tac. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 22. *verſ. quod ſane* Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. ampl.* 12. *n.* 7. imo fortius, quod etiam ſi non adſit utilitas Eccleſiæ teneatur ſucceſſor locationi ſolemniter factæ ſtare, quæ mero

229 jure propter ſolemnitates valeat, licet danda ſit reſtitutio in integrum adverſus eam ipſi Eccleſiæ læſæ Mant. *de tac. l.* 5. *tit.* 3. *n.* 27. Scapuccin. *d. ampl.* 12. *n.* 8.

Declaratur tamen notabiliter hæc limitatio, ut proce-

230 dat ſi intervenerit beneplacitum ſuper ea locatione in ſpecie, quia tunc ei dat robur adverſus omnes inferiores non valentes impugnare, quod approbavit ſuperior, ſecus autem ſi Prælatus, qui locavit habebat ſolum Indultum generale locandi ad novennium, quia hoc operatur, poſſe indultarium locare ad novennium, prout poſſunt alii ad triennium, nec majus robur locationibus tribuit, quatenus ex verbis indulti non deprehendatur aliud ſenſiſſe Papam, & ideo ſicut ſucceſſor non tenetur ſtare locationi ad triennium ſine beneplacito factæ, ita nec iſte ad novennium mediante generali indulto initæ, prout ſenſit D. meus de Luca *hoc tit. de loc. & conduct. diſc.* 25. *n.* 6.

231 At ubi intervenerit beneplacitum ſpeciale, neque de ſe ſufficit niſi concurrant alia duo præcedentia requiſita ſimul cum eo Gemin. *conſ.* 17. *n.* 8. *&* 9. ubi hæc tria ſimul requiri, quod locatio ſit facta nomine Eccleſiæ, quod ſit ad ejuſdem Eccleſiæ utilitatem facta, & quod intervenerint ſolemnitates neceſſariæ Peregrin. *conſ.* 9. *n.* 11. *lib.* 3. Ripa *obſ.* 115. *num.* 3. Surd. *de ſ.* 33. *num.* 7. & 8. ubi hanc eſſe communem opinionem teſtatur Rota *deciſ.* 3. *num.* 1. *verſic. & præmiſſa de locat. & conduct. in nov.*

232 Et requiri prædicta tria, & cum eis etiam copulative quartum requiſitum, quod pecuniæ receptæ verſæ ſint in ipſius Eccleſiæ utilitatem, tradit Ricc. *part.* 1. *reſol.* 97. *num.* 2. Barboſ. *de poteſtat. Epiſcop. alleg.* 94. *num.* 2. ubi infinitos more ſuo conſarcinat, qui tamen non omnes idem dicunt, & poſt eum Carlin. *centr.* 93. *num.* 24 ſed iſtud requiſitum confunditur cum primo, quod locatio ad Eccleſiæ utilitatem facta ſit, ſeu in eo venit, ut dicam infra.

Non ſufficit igitur locationem eſſe factam cum bene- 233
placito Apoſtolico ad hoc, ut ſucceſſor teneatur ei ſtare, niſi concurrant alia prædicta duo requiſita, imo fortius in tali beneplacito pro confirmatione locationis ſolet expreſſe addi clauſula, etiam quoad ſucceſſores Mandoſ. *de Sign. Gratia tit. facultas locandi, column.* 2. *§. ſupponamus*, & tamen nec iſta clauſula ſufficit, ſi locatio non ſit facta nomine Eccleſiæ, aut dignitatis, ſed proprio Prælato locantis, Mandoſ. *de Signat. Gratia tit. ſi in evidentem column. penultim. §. quæro an habenti verſic. & ſic ceſſat illa clauſula*, Mohedan. *deciſ.* 12. *ad fin. tit. de loc. & conduct.*

Poſſet tamen forſan ſuſtineri d. opinio, quod ſufficiat 234
beneplacitum ad hoc, ut non poſſit ſucceſſor contravenire, ſi locatio eſſet ad modicum tempus, videlicet non excedens triennium, quia talis locatio non reputatur gravis præjudicii, & ad aliud non videtur conceſſum pro ea beneplacitum, quam ad obligandum ſucceſſorem, cum alias non ſit neceſſarium, & in his terminis illud ſufficere probat Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 13. *num.* 27. *ubi num. ſeqq.* quando dicatur ad modicum tempus ad hunc effectum.

Prout etiam procedere poterit dicta opinio, ſi locatio 235
facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & ut durante dicto tempore a nemine, neque Succeſſoribus conductor poſſit moleſtari, Quaranta *in Sum. Bullar. ver. alienatio rerum Eccleſiæ num.* 19. *verſ. quando*, Ricc. *reſol.* 97. *n.* 4. *part.* 1. Barboſ. *de poteſt. Epiſcopi alleg.* 94. *n.* 2. erit enim iſte caſus valde diverſus ab eo, in quo ſupra dictum eſt, non relevare beneplacitum pro confirmatione impetratum, continere clauſulam, Etiam quoad ſucceſſores, ſi locatio eſt facta nomine proprio locantis tantum, quia, ſupponendo locationem eſſe reſtrictam ad perſonam locantis, confirmatio ſuperveniens dat ei robur, ſed eam non ampliat ad alias perſonas, juxta propriam naturam confirmationis, de qua Alex. *conſ.* 122. *n.* 24. *lib.* 4 Caſtren. *conſ.* 187. *n.* 1. *lib.* 2. Ruin. *conſ.* 17.
n. 10. *verſ. unde confirmatio lib.* 1. *& conſ.* 111. *n.* 18. *lib.* 236
5. Rot. *deciſ.* 429. *num.* 1. *part.* 2. *& deciſ.* 177. *num.* 53. *part.* 5. *& deciſ.* 289. *num.* 14. *part.* 12. *recent.* nec aliud jus tribuit conductori, quam ipſa locatio, ſi valuiſſet, ei tribuiſſet, Peregr. *conſ.* 63. *n.* 6. *verſ. item confirmatio lib.* 1. at quando Prælatus antecedenter impetrat licentiam locandi cum dicta conditione, patet, quod non intendit locationem ad vitam ſuam reſtringere, nec cenſetur poſtea reſtrinxiſſe, niſi aperte dixerit, quia hæc eſſet variatio voluntatis, quæ non præſumitur, an ſi aperte dixerit, tunc non attendetur licentia, dum executioni non fuit demandata, non enim ſatis eſt, quod ei liceret locare, etiam pro tempore ſucceſſorum, ſi actu poſtea non locavit Bald. *conſ.* 3.6. *num.* 1. *lib* 1 Bero. *conſ.* 76. *num.* 16. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 198. *num.* 3. *verſ. nam in quolibet actu.*

Cæterum quoad iſtud requiſitum beneplaciti videtur 237
ejus neceſſitas indubitata in locatione ultra triennium, ubicumque de jure illud requiritur, nam alias, dum locatio propter ejus defectum eſt nulla, fruſtra quæritur, an ſucceſſor teneatur ei ſtare Surd. *conſ.* 183. *n.* 23. & idem eſt ſi fuerit nulliter obtentum, aut male, & nulliter executioni demandatum Apoſtill. ad Put. *de.* 411. *lib.* 1. Rot. cor. Mantic. *dec.* 186 *n.* 1. *& ſeq.* at e contra, ubi alias de jure non requiritur, videtur procedere opinionem præcedentem, quod ſufficiant illa alia duo requiſita, ſcilicet, quod locatio ſit facta nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, ſiva ſit ad breve, ſive ad longum tempus facta, ſuppoſito, quod valide potuerit fieri, ad quod requiritur, quod locans ſit Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ,
aut commendatarius perpetuus, aut aliter habeat Eccle- 238
ſiæ adminiſtrationem, non autem ſit ſimpliciter in ea præbendatus, quia iſte non poteſt locare nomine Eccleſiæ, neque bona præbendæ ſuæ, niſi ad vitam ſuam, ideoque ſucceſſor ei ſtare nunquam debet, juxta doctrinam Inn. *in cap. fin. ne Prælat. vic. ſuas*, quæ latiſſime comprobatur ea tradita per Mant. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 18. *& ſeqq.* & ab aliis approbatur, ut patet ex Barboſ. *illas referente de poteſt. Epiſcop. alleg.* 94. *num.* 10. niſi interveniat auctoritas ſuperioris, quia ſi interveniat operatur, ac ſi locatio facta eſſet ab habente adminiſtrationem, ut poſt Abb. *in cap. fin. ne Prælat. vic. ſuas* ubi loquitur de Canonico, tradit Natta *conſ.* 517. *num.* 6. ubi loquitur de equite Jeroſolymitano locante cum auctoritate Magni Magiſtri Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 22. *verſ. quod ſane intelligitur*, Scapuccin. *de ſingul. ſucceſſ. ampl.* 12. *num.* 7.

Quo autem ad requiſitum ſecundum, ut locatio ſit fa- 239
cta

cta nomine Eccleſiæ, non autem proprio, ſemper eſt ne-
ceſſarium, quia alias ſi facta nomine proprio obligatio,
& ipſa locatio eſt perſonalis, & ſic non tranſit ad ſuc-
ceſſorem Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 13. n. 21.* adeout nec
relevet adeſſe beneplacitum, & quod magis eſt, nec et-
iam relevet in beneplacito adeſſe clauſulam etiam, quo-
ad ſucceſſores ex ſupra citatis *n. 233.*
240 Dicitur vero Eccleſiæ nomine facta, ex quo facta eſt
ſub nomine dignitatis, ſeu officii, Natta *conſ. 517. num.*
1. alias autem, ſi nomine proprio ſolum facta, nihil re-
levat, quod locans ſucceſſorem obligaverit, aliud enim
241 eſt contrahere nomine Eccleſiæ, aliud nomine ſucceſſo-
ris Gratian. *diſcept. 606. num. 12.* & dixit Rota in una
Auximana locationis cor. Orano, quæ habetur impreſſa
per Scapucc. *d. ampl. 14. in fin. §. in caſu autem*, & poſt
Statil. Pacific. de Salviano *dec. 210.* & non relevare ob-
ligationem bonorum Eccleſiæ, & ſucceſſorum Bich. *deciſ.*
437. num. 9. licet ipſe loquatur ad effectum alterius re-
quiſiti, ſcilicet probandi, quod locatio fuerit facta ad
utilitatem Eccleſiæ.
242 Et quoad primum requiſitum, quod locatio ſit facta
ad utilitatem Eccleſiæ quatenus concurrant alia duo,
quod ſit facta nomine Eccleſiæ, & cum ſolemnitatibus,
non erit neceſſarium, ſeu ſaltem non erit probandum,
quia propter ſolemnitates adhibitas, locatio præſumitur
ad utilitatem Eccleſiæ contracta Alexand. *conſ. 160. num.*
6. lib. 6. Rot. *deciſ. 2. num. 1. de loc. in nov.* & aliis ad-
ductis Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 23. num. 11.* eoque
magis ſi intervenerit beneplacitum Apoſtolicum, illud-
que fuerit expeditum in ſolita forma commiſſaria cum
243 clauſula, ſi in evidentem Eccleſiæ utilitatem ceſſerit,
& fuerit executioni demandatum, quia tunc præſumitur
coram executore juſtificata utilitas Alexand. *conſ. 79. num.*
6. lib. 2. & dixi ſupra *in cap. 14. §. 10.* ubi alias aucto-
ritates adduxi, & declaravi, quando hoc procedat, vel
non, ſecus autem in caſu in quo non intervenerint ſo-
244 lemnitates, quia tunc deficit dicta præſumptio, & a con-
ductore probandum erit, quod in utilitatem Eccleſiæ fa-
cta fuerit locatio Bald. *in cap. 1. in princip. num. 7. qui*
feud. dar. poſſ. Alex. *conſ. 160. num. 6. lib. 6.* nec ſumi po-
terit talis probatio, ex aſſertione Prælati anteceſſoris,
qui locationem fecit Mant. *d. tit. 23. n. 9.* Rot. cor. Bich.
dec. 437. n. 8.
245 Prædicta tamen præſumptio utilitatis Eccleſiæ, quæ
oritur ex beneplacito, cedit veritati, & ſic ceſſat ubi-
cumque de contrario conſtat, prout dixi in prædicto
cap. 14. §. 10. num. 8. & in primis animadvertendum non
246 requiri probationem læſionis, juxta terminos *leg. 2. Cod.*
de reſcind. vend. quia ea non eſt neceſſaria ad hunc effe-
ctum, ſed ſufficit, non adeſſe utilitatem Bald. *conſ. 457.*
n. 2. poſt med. verſ. quapropter lib. 1. ubi concludit ſuffice-
re locationem non eſſe factam pro congrua penſione, &
optime D. meus de Luca *diſc. 23. n. 6. hoc tit. de loc. &*
cond. ex quibus autem, & quando ſatis conſtere dicatur
contractum non fuiſſe utilem Eccleſiæ videri poterit in
dicto *c. 14. §. 10. n. 16. & ſeqq.* ubi adſunt etiam aliqua per-
cutientia quæſtionem an fuerit ad utilitatem Eccleſiæ, ſeu
247 potius Prælati, & ſignanter, quod dictum fuit de renova-
tione locationis, ſeu ejus extenſione facta pro eadem pen-
ſione, ſed cum ſolutione certæ ſummæ conſiderabilis pro
una vice tantum in ingreſſu; quod ſi talis ſumma con-
verſa ſit in utilitatem perpetuam Eccleſiæ, tunc ex ejus
ſolutione convincatur utilitas contractus, ſecus autem ſi
ſoluta ſit Prælato pro ſe retinenti, quia tunc illa ſolutio
non attenditur ad convincendam utilitatem Eccleſiæ, Hon-
ded. *conſ. 51. in fin. lib. 1.* Grat. *diſcept. 379. n. 22.* Rot.
dec. 582. n. 2. verſ. & habito reſpectu p. 1. diverſ. & hinc
eſt, ut ſupra dicebam, illud quartum requiſitum ab ali-
quibus deſideratum, quod pecuniæ verſæ ſint in utilita-
tem Eccleſiæ, contineri in primo, quod locatio ſit facta
ad ipſius utilitatem.
248 Et ex prædictis convincitur etiam, quod ubicumque
appareat penſiones locationis libere ſolvi debere Prælato,
& ad commodum ejus cedere, non poterit dici contra-
ctus ad utilitatem Eccleſiæ celebratus, prout in ſpecie
tradit Alex. *conſ. 160. ſub n. 4. lib. 6. & aliis adductis fir-*
249 *mavit* Bich. *dec. 437. n. 12. & dec. 452. n. 7. & ſeq.* et-
iamſi ipſi Prælato injunctum eſſet in collatione, ſeu com-
menda ſupportare onera Eccleſiæ conſueta, quia non pro-
pterea deſineret eſſe locatio ad commodum proprium ad
250 hunc effectum, ut cenſuit D. meus de Luca *diſc. 25. n. 5.*
hoc tit. de loc. & cond. & quod ſi conventum affictum ſol-
vi Romæ, ubi non eſt Eccleſia, ſed Prælatus, inde ha-
beatur non eſſe factam locationem ad utilitatem Eccleſiæ,
ſed Prælati voluit Gemin. *conſ. 17. n. 10. verſ. ſed quan-*
tum, & eum ſequitur Bich. *in d. dec. 452. n. 7.* & bene
conſideravit etiam D. meus de Luca *d. diſc. 25. n. 5. verſ.*
quod in facto, hoc tit. de loc. & cond.
251 Notabile autem eſt, quod, ſi Beneficiatus locet, & pen-
ſiones recipiat ad effectum ſe ſuſtentandi in ſtudiis, vel gra-
dum ſuſcipiendi, cenſetur facta locatio ad utilitatem Ec-
cleſiæ, & tenetur propterea ſucceſſor ei ſtare, ut late pro-
bat Rebuff. *de priv. ſchol. priv. 26.* & ſequitur, ac ſingu-
lare reputat Barb. *de poteſt. Epiſc. all. 94. n. 9.* limitat ta- 252
men Rebuff. dictum privileg. duobus modis, primo ſi be-
neficiatus fuiſſet ſcholaris dyſcolus, & vagus, & ſecundo ſi
fuiſſet tantum adminiſtrator præbendæ, quia non poteſt
facere locationem, quæ obliget ſucceſſorem, ut dictum eſt
ſupra.
Limitatur, quarto, ut teneatur ſucceſſor ſtare locationi,
ſi adſit hæc conſuetudo in loco ei ſtandi Franc. Marc. *dec.*
144. part. 1. Ricc. *reſ. 97. n. 8. part. 1.* Quarant. *in ſumm.*
Bull. verb. alienatio rerum Eccl. n. 29. in fin. Barb. *de pot.* 253
Epiſc. alleg. 94. n. 4. Bonac. *tit. de contract. q. 7. punct. ult.*
n. 10. verſ. hac doctrina.
Imo & ſufficere locationem ipſam eſſe factam ſecundum 254
conſuetudinem locandi in regione quando facta eſt a Præ-
lato adminiſtrationem habente, ſenſit Abbas poſt Innoc.
in cap. fin. ne Prel. vic. ſuas & his relatis Purpur. *conſ.*
424. n. 8. in fin. lib. 2.
Verum talis conſuetudo debet abſque dubio probari ab 255
allegante Natt. *conſ. 575. n. 15.* Surd. *conſ. 354. n. 26.* Greg.
de . 45. n. 6. & ibi Adden. & ſi adeſſet aliquis actus con- 256
trarius, etiam unicus, eam excluderet, Bero. *conſ. 5. n. 23.*
lib. 1. Greg. *dec. 162. n. 9.* & maxime ſi adeſſet ſpecialiter
in prædio locato, quia particularis obſervantia in eo præ- 257
valeret contrariæ, etiam generali in aliis, ut in his ter-
minis firmavit Rot. cor. Bich. *dec. 452. n. 20. & ſeqq.*
Quinto limitatur ſi ſucceſſor locationem ipſam factam 258
per anteceſſorem ſuum approbaverit, quia tunc tenebitur
ipſi locationi ratificatæ ſtare Put. *dec. 178. lib. 1.* Barb qui
alias refert *de pot. Epiſc. alleg. 94. n. 8.* Surd. *dec. 33. n. 1.*
& ſeq. Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. amplìat. 15. n. 3.*
At animadvertendum, quod ſi prætendatur ratificatio ex 259
aliquo actu, puta receptionis penſionis, tunc ſi agatur de
locatione facta per anteceſſorem nomine proprio, quæ ab-
ſolute per mortem ejus expirat, ratificatio non operabi-
tur, niſi pro illo tempore pro quo penſio fuerit recepta,
non autem pro toto tempore pro quo facta erat, ex quo
ut ſupra dictum eſt in principio hujus caſus ſuccedens in
beneficio, non ſuccedit per viam tranſfuſionis juris an-
teceſſoris in eum, ſed per viam privationis illius, & quia
finito jure locatoris finitur jus conductoris, & non red-
integratur niſi ad limites actus receptionis, ut ſupra in octa-
va declaratione tactum fuit *n. 63.* & firmavit Rot. *in dec.*
2. de loc. in nov. & tradunt Marc. Anton. *reſol. 45. n. 4.*
& 5. ubi quod hoc procedit tam in colono partiario,
quam in conductore *lib. 1.* Scapucc. *dict. ampl. 15. n. 1.*
& per tot. ubi n. 7. quod idem e contra dicendum favo-
re conductoris, quod licet continuaverit, & ſolverit pro
uno anno, non propterea teneatur pro aliis continuare,
& deinde *n. 10.* id revocat in dubium, & relinquit co-
gitandum Barb. *de poteſt. Epiſcop. dict. alleg. 94. n. 8.* ubi
alii allegantur. Quod & certius procedet, ſi in actu re-
ceptionis ſucceſſor faciendo quietantiam non poſſit dici,
quod expreſſe relocaverit, ſed tantum tacite juxta diſcuſ-
ſa per Rotam coram Puteo *in dict. dec. 178. per tot. lib.*
2. tacitus enim conſenſus, qui reſultat ex aliquo facto,
debet reſtringi, & limitari ad id, quod de neceſſitate
infertur ex facto illo, Bart. *in l. 1. §. ſi quis hoc interdi-*
cto ff. de itin. actuq. priv. Surd. *dec. 317. n. 22.* & in lo-
catione habemus text. *in l. item quæritur, §. qui impleto*
ff. loc. & in his terminis tradit Scapucc. *de ſing. ſucceſſ.*
ampl. 15. n. 3. poſt med. Bich. *dec. 452. n. 33. & ſeq.*
Si autem agatur de locatione, quæ facta ſit nomine ipſius 260
ſucceſſoris, tunc, quia validitas penderet ab ejus conſen-
ſu, non poſſet tantum pro parte temporis pro quo eſſet
facta conſentire, & pro alia non, & ſic approbando pro
parte, tenebitur ſtare in totum, ut declarat Surd. *in deciſ.*
33. n. 12. verſ. & non obſtat, & ſequitur Scap. *d. ampl. 15. n.*
4. poſt med.
Sexto limitatur, quoad annum jam cœptum, quia ſuc- 261
ceſſor tenetur pro eo ſtare locationi, ſeu de hoc, quia
convenire poteſt etiam aliis ſucceſſoribus ſingularibus dice-
mus infra ſeparatim in caſu 22. prout etiam, an condu-
ctor in caſu quo expellatur habeat regreſſum adverſus lo-
catorem, vel ejus hæredes, pariter dicemus infra ſepara-
tim eadem ratione.
An autem ſucceſſor teneatur ſtare locationi, ſi anteceſ- 262
ſor anticipate exegerit penſiones dicam infra in caſu 22.
& an ubi teneatur ſtare debeat etiam eas ſolutiones con-
ductori beneficiare, vel poſſit iterum exigere, dictum eſt
ſupra in *c. 37. n. 51.* & quod ſi anteceſſor fecerit tantum
quietantiam, & non probetur, quod actualiter exegerit,
tactum fuit in *c. 36.* ad quæ loca poteris recurrere, & idem
eſt de aliis dubiis, nam huic etiam caſui applicari pote-
runt aliæ limitationes generales regulæ ſupra traditæ, pro-
ut ſignanter, ut non procedat ſi conductor habeat rei lo-
catæ hypothecam ex traditis ſupra in *6.* caſu, quæ etiam
in caſu iſto procedunt Grat. *dec. March. 99. n. 13.*

De-

263 Decimus ſextus caſus eſt de ſuccedenta per ſententiam
Judicis, is enim tenetur ſtare locationi Bald. *in cap. quoniam frequenter, §. fin. in fin. ut lit. non conteſtat.* Ro-
land. *conſ. 49. n. 6. lib. 2.* Mareſcott. *variar, reſol. cap.* 18.
num. 3. & 4. lib. 1. Gratian. *diſcept. 37. num. 8. & ſeq.*
Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. lim. 9. num. 1. & ſeq.* Surd. *dec.*
40. num. 3.

264 Et licet non deſint contrarii, ut ſignanter de datione
in ſolutum, ſeu adjudicatione judicialiter facta, quod
per eam ſuccedens non teneatur ſtare locationi, ſunt
duo conſilia pleniſſima Cephal. *conſ. 254. & 255.* tamen
dicta prima opinio videtur verior, quia ſuccedens per
ſententiam dicitur ſucceſſor neceſſarius, & ideo applica-
tur ſeptima declaratio regulæ ſupra tradita *num.* 58. ut
poſt alios advertit Scapuccin. *d. lim. 9. num. 1.* ubi quod
eſt communis, & approbata concluſio, quod ſuccedens
per ſententiam dicatur ſucceſſor neceſſarius *& num. ſeqq.*
adducit etiam alias plures rationes, & late etiam idem
comprobat Poſth. *de ſubhaſt. inſpect. 44. n. 71. & ſeq.* ubi
pariter de communi teſtatur.

265 Nec obſtat quod imo adjudicatio, ſeu datio inſolutum,
per Judicem facta, ſi ſit vigore obligationis voluntariæ,
dicatur alienatio voluntaria, ut probant Bero. *conſ. 46.*
num. 24. & ſeq. lib. 1. Cephal. *conſil. 254. num. 10.* Ma-
gon. *in addit. ad ſuam deciſ. Luc. 63. in fin.* Monac. *de-
ciſ. Luc. 37. num. 3. & 4.* Surd. *deciſ. 266. num. 13.* Rot.
deciſ. 90. num. 15. poſt Cenc. *de conſ. & deciſ. 319. num.*
4. coram Cavaler. etenim ſciendum, quod actus dicitur
266 neceſſarius tripliciter, ſtricte, quando habet originem a
cauſa neceſſaria, late, quando habuit originem a cauſa
voluntaria, ſed cauſa illa, non erat ad hoc ordinata, &
latiſſime, quando habet originem a cauſa voluntaria, ſeu
ad hoc ordinata, ſed in ſe non eſt voluntarius Roderic.
Suarez *in l. 1. tit. de las arras, num. 37. & ſeqq.* unde
dict. datio inſolutum per Judicem facta non poteſt abſo-
lute dici voluntaria, ſed ſaltem aliquo ex modis prædi-
ctis eſt neceſſaria, quod ſufficit ad hunc effectum Man-
del. *conſ. 654. num. 3. & 5.* ubi fortius idem dicit de ex-
trajudiciali Roland, *conſil. 21. num. 13. & 18. lib. 1.* Gra-
tian. *diſcept. 37. num. 11.* Poſth. *dict. inſpect. 44. num. 22,*
& ſeq. licet ſecus ſit quoad alios effectus, in quibus ne-
ceſſarium accipi debet in ſuo potiori ſignificatu, tunc
enim ſpectatur origo contractus, non Judicis poteſtas,
ut habetur *in l. qui id 24. ff. de donat.* & tradit Oſaſc. *dec.*
167. num. 16. ad med, & pleniſſime Rot. in una Romana
Collectæ 10. Martii 1673. §. & licet coram Rev. P. Dom.
meo Rondinino, *qua eſt deciſ. 392. num. 7. & ſeqq. part,*
15. recent.

267 Proceditque etiam facilius ſupradicta opinio in credi-
tore a Judice immiſſo ex remedio Salviani interdicti in
poſſeſſionem bonorum ſui debitoris retinendam donec fue-
rit ſatisfactus de fructibus, in eo enim applicatur etiam
ſexta declaratio, ſupra tradita *num.* 57. quod ſcilicet
non ſuccedit in planum jus domini, & ideo tenetur
ſtare locationi per eum factæ, Angel. *conſ. 245. num. 6.*
in princ. ver, ſed creditor Gratian. *diſcept. 37. num. 4. &*
ſeq. Mareſcott. *var. cap. 18, num. 2. l. 1.* Rot. 201, Greg,
dec. 68, num. 6.

268 Et comprobatur prædicta opinio per text. in *l. in ven-
ditione 8. ſi quis fructus ff. de bon. auctor. Jud. poſſiden.*
in quo expreſſe habetur, quod creditor immiſſus poteſt
capere, vel locare fructus tantum, quatenus debitor hic
non fuerit, & ſic a contrario ſenſu non poterit fructus
capere, vel locare, ſi locationem fecerit debitor, qui
textus procedit non ſolum in immiſſo ex Salviano, &
ex primo decreto per prædictam rationem, quod non
ſuccedit in plenum jus, ſed etiam in immiſſo ex ſecun-
do decreto, ut docet ibi Bart. *num. 2.* Peregrin. *de fi-
deicomm. art. 40. num.* 102. & eſt communis opinio, ut
teſtatur Carocc. *de loc. tit. de credit. quaſt. 7. num. 5.* &
verior ſecundum Gratian. *diſc. 37. num.* 8. nam licet in
iſto non procedat ratio præfata, quam dictum eſt appli-
cari in immiſſo ex Salviano, ex quo ipſe ſuccedit in
univerſum jus debitoris, tamen procedit alia præcedens,
quod aſt ſucceſſor neceſſarius, ut late declarat Scapucc.
ampl. 8. num. 4. & ſeqq.

269 Limitatur autem primo d. concluſio, ut non procedat
ſi is, a quo per ſententiam aufertur res, fuiſſet injuſtus
poſſeſſor, quia tunc ſi locaſſet non teneretur is, qui ob-
tinuit ſtare ejus locatori, ut conſuluit Alba *conſ.* 128,
quem ſequitur Peregrin. *de fideicomm. art, 40. num.* 101,
verſ. niſi tamen, & idem eſt de eo qui erat dominus,
270 ſi cogatur judiciali via rem avocare a tertio, quia nec
is tenetur ſtare locationi factæ ab illo Gratian. *diſc. 37.*
num. 10. & 11. ubi reddit rationem, quia is non dicitur
ſuccedere per ſententiam, cum ea non transferat in di-
cto caſu dominium, ſed ſolum declaret, penes eum ex-
iſtere Socc. Jun. *conſ. 45. num. 2. l. 2.* Surd. *deciſ. 42. num.*
11. ver. ego dicebam, Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. limit. 9.*
num. 7. & 8.

Limitatur ſecundo, ſi locatio eſſet nulliter, vel in frau- 271
dem facta, quia tunc pariter non teneretur ſucceſſor per
ſententiam illi ſtare, ut firmat in ſpecie Surd. *d. dec. 40.*
n. 10. ad med. verſ. ſed melius.

Decimus ſeptimus caſus eſt de filio recipiente legitimam 272
in fundo locato, an teneatur ſtare locationi, hanc quæ-
ſtionem tractat, & plures diſtinctiones in ea facit Bald. *in*
l. 2. n. 34. C. de jur. fiſc. l. 10. ſed loquitur obſcure, ut
notat Scapuccin. *de ſing. ſucceſſ. lim. 4. n. 8. in fin.* tractat
etiam eam Caroc. *de loc. tit. de ſucceſſ. q. 25. per tot.* ubi
primo arguit pro negativa, & deinde dicit contrarium eſ-
ſe in puncto juris verius, ſed allegat Bald. *auth. ſi quas*
C. de ſacroſ. Eccleſ. ubi de hoc non loquitur, & Borgnin.
repert. ſuarum deciſionum, qui neminem ad hoc allegat,
ut pariter notat Scapuccin. *dict. num. 8. prope fin.* & con-
trarium, quod imo filius non teneatur in d. caſu ſtare lo-
cationi ſenſit poſt Bald. in d. l. 1. Gratian. *diſc. 247. n. 45.*
& ſenſit etiam Carocc. ſibi contrarius in eodem *tract. tit.*
de filio familias, quaſt. 4. per tot. ubi pariter dicit hanc ve-
riorem, & quod contrarium eſſet iniquum, & hæc reti-
nenda videtur pro regula, quia ſi ſupponimus filium ſuc-
cedere in mera legitima, utique in eum non tranſeunt obli-
gationes perſonales paternæ, & per conſequens non poteſt
compelli per conductorem, ut ſtet locationi, ut dictum
eſt ſupra in ratione primæ, & principalis concluſionis,
quod ſingularis ſucceſſor locationi ſtare non teneatur, &
ita etiam pro regula tenent Scap. *dicta lim. 4. n. 9.* Merlin.
de legit. l. 3. tit. 2. q. 22. n. 1. & 2. quæ tamen regula de-
claratur, & limitatur, ut per præfatos actores, ad quos
in hoc placet lectorem remittere.

Decimus octavus caſus ſit, ſi fundus non ſit locatus pro 273
mercede in pecunia, ſed in eo adſit Colonus partiarius,
an huic ſtare teneatur ſucceſſor ſingularis, & teneri ſen-
ſerunt quamplures, quibus relatis eamdem opinionem ſe-
cutus, & late tutatus eſt Oſaſc. *dec. 82. n. 5. & ſeqq. per
tot.* ſed contrariam opinionem probavit Roman. *conſ.* 309.
& eſſe in puncto juris veriorem, dicit Gutier. *can. q. c.*
8. n. 63. & late reprobato Oſaſco, ſecutus eſt Mantic. *de
tacit. l. 5. tit. 11. per tot.* Scapuc. *de ſing. ſucceſſ. ampl. 1.*
per tot. & canonizavit Rota in *rec. dec. 187. p. 2.* ubi ſub
n. 5. inquit Oſaſcum fundari in falſis rationibus, nempe,
quod colens agrum acquirat jus reale ſuper fructibus,
quod nullo jure cavetur, & quod melius eſt Colono,
inſiſtere in ipſis fructibus, quam actioni contra illum,
qui dedit agrum ad colendum, quod non negatur, ſed
exinde non probatur, quod competat ſibi tale jus inſi-
ſtendi,

Verum pro prima opinione ultra prædicta non parum 274
urget, quod conceditur partiario portio fructuum pro in-
duſtria, & cultura *l. 2. & ibi* Bartol. *ff. de fruct. & lit.*
expenſ. l. fructus, & ibi Bart. *ff. ſol. matrim.* & ideo vi-
detur ei debita hypotheca tacita, prout debetur ei cujus
pecunia fundus fuit melioratus ad text. in *l. interdum cum
ſeqq. ff. qui potior in pign. & l. 1. ff. quibus mod. pign. vel
hypoth. tac. contr.* & ideo poteſt colonus inſiſtere donec
fructus ſibi debitos percipiat, Abb. *c. 1. n. 3. de reſt. in
integr.* cum aliis adductis per ipſum Oſaſc. *ibi n. 8. & 9.*
& quatenus vere ei competat hypotheca, clarum eſt
non applicari regulam, quod ſucceſſor ſingularis non te-
neatur ſtare locationi, cum ceſſet ratio ipſius regulæ,
ut dictum eſt in ea, & in caſu 6.

At huic etiam rationi non deeſt reſponſio, nam text.
in *d. l. interdum* loquitur de impenſis factis ad rem ipſam
conſervandam, & ſine quibus ea ſalva eſſe non poterat,
& ſic non applicatur in cultura, quæ ſolos fructus reſpi-
cit, ut in ſpecie animadvertit, Mant. *d. tit. 11. n. 16.* &
quod colono partiario non ſolum non competat jus in
fundo, ſed nec etiam in fructibus, donec non ſint a ſolo
ſeparati, probat Scapucc. in *d. ampl. 1. n. 1. & 2.* ſignan-
ter per text. in *l. ſi fructus §. locavi, & l. ſi apes §. 1. ff.*
de furt. Ultra quod pro cultura debentur colono fructus 275
illius anni tantum, quo cultura jam facta eſt, & quod
intra illum annum, plerique conſentiunt, quod, ſaltem
ex æquitate colonus non ſit expellendus, ut ſequendo in
hac parte Oſaſcum ita in fine dictæ deciſionis conclu-
dentem late proſequitur, Mantic. *dict. tit. 21. n. 18. &*
ſeq. & admittit Scapucc, *d. ampl. 1. n. 11.* Surd. *dec. 52,*
n. 11. & 12.

Decimus nonus caſus ſit de Judæis, an ab eis ſervan- 276
da ſit dicta regula *l. emptorem C. loc.* quod ſucceſſor ſin-
gularis non tenetur ſtare locationi, & negativam opi-
nionem tenuerunt Bero. *conſ. 2. l. 1.* & Gozad. *conſ. 24.* 277
n. 10. & ſeqq. Caroc. *de loc. tit. de ſucceſſ. q. 23. per tot.*
ſed late reprobantur per Scapucc. *de ſign. ſucceſſ. lim. 11.*
n. 6. & ſeq. & bene, quia late firmare conantur, quod
inter Hebræos ſervanda eſt lex Moſaica, & eorum con-
ſuetudo, & hæc eſt major propoſitio eorum argumenti,
cui reſponderi poteſt, tranſeat more logicorum, vel quid- 278
quid ſit de ea cum Rota in terminis *deciſ. 414. num. 7.*
part. 1. rec. Sed deveniendo ad minorem propoſitionem di-
cunt,

eunt, quod lex Moſaica Hebræorum diſponit, quod quan-
documque locatio ad certum tempus eſt facta, locator
non poteſt ex aliqua cauſa, etiam juſta, conductorem
expellere, necnon, quod juxta eamdem legem, & eo-
rum conſuetudinem, contractus locationis habetur pro
venditione ad illud tempus, & hæc propoſitio abſolute
negari poteſt, quia Gozad. ſimpliciter eam ſupponit, &
Bero. *num. 9.* dicit de prima parte, quod habuit ab eo-
279 rum peritis, & *num. 14.* quod ſibi ſupponebatur, unde
allegat auctoritates, quæ non reperiuntur, & Doctori al-
leganti auctoritates, quæ non reperiuntur ſtandum non
eſt Dec. *conſ. 259. num. 4. poſt med. verſ. præterea ut ſupra*,
Menoch. *conſ. 104. num.* 18. Gabr. *conſ. 100. num. 48. l. 2.*
280 Buratt. *deciſ. 927. num.* 14. prout etiam dum atteſtantur
de conſuetudine, eis non creditur Honded. *conſ.* 101. *n.*
281 29. *lib.* 1. Seraphin. *deciſ.* 1349. *num.* 5. imo, etiamſi ad-
eſſent teſtes de conſuetudine eorum non relevarent, niſi
illam probarent vigere præciſe in loco illo, in quo ver-
282 titur controverſia, ut in puncto probationis conſuetudi-
nis Hebræorum Rota *deciſ. num. 9. part. 1. rec.* præcipue
dum habemus contrarium expreſſe, & clare ſtatutum de
jure communi in *dict. l. emptorem Cod. loc.* cujus diſpoſi-
tioni ſtare debent Hebræi, dum non docetur aliter, quo-
ad eos ſtatutum eſſe Felin. in *cap. 2. num. 4. de judic.*
Surd. *deciſ.* 133. *num.* 3. & admittit ipſe Bero. *d. conſ.* 2.
num. 5. cum aliis plene relatis in *d. deciſ. 414. num. 1.*
part. 1. rec.

Conſiderandum tamen illam propoſitionem Gozadini,
& Beroi, quod penes Hebræos locatio habeatur pro ven-
ditione, & idem operetur, poſſe forſan comprobari hic
283 in Urbe ea eo quod Hebræi ſunt incapaces acquirendi
dominium, ut habetur in *deciſ. 38. n. 8. p. 14. rec.* ſed hoc
non valet operari, quod locatio inter eos aſſumat natu-
ram venditionis, & ſecundum eam regulari debeat, ita
284 ut primus conductor cui res tradita eſt ſit præferendus,
prout eſt de jure in venditione, ut ipſi Gozad. & Bero.
volunt, ſed potius contrarium, ut nempe venditio, quæ
285 regulariter dominium transfert inter eas aſſumat naturam
locationis, quæ illud non transfert, & ulterius ipſi in
dominos, ea quadam Conſtitutione Clem. VIII. acquirunt
jus inquilinatus, quod eſt perpetuum, & vendibile, ut
tradit Gratian. *diſc.* 842. *n.* 22. unde habentes illud jus
non ſolum poſſunt ſimpliciter domum locare, ſeu ſublo-
care, ſed etiam vendere jus illud, & ſi prius locent ad
breve tempus, & deinde vendant, ſeu aliter jus illud
perpetuum cedant, non tenebitur emptor, ſeu ceſſiona-
rius locationi præcedenti ſtare, prout non tenetur ſtare
ſuccedens in uſufructu ex traditis ſupra in caſu 9.

286 Vigeſimus caſus ſit de officialibus univerſitatum, vel
etiam de ipſis univerſitatibus, an teneantur ſtare locatio-
ni factæ ab officialibus anteceſſoribus, & reſpondendum
eſt affirmative, ea quo illi habebant adminiſtrationem, &
mandatum cum libera, & ſic poterant locare ex volunta-
te ipſius univerſitatis, quæ propterea eorum locationi ſta-
re tenetur, juxta declarationem quintam ſupra traditam
n. 53. & firmat Peregr. *de fideicomm. art.* 48. *n.* 98. quod
ampliatur etiam ſi Officiales, qui locarunt, eſſent ad an-
287 num tantum, & locaſſent ad longius tempus, quam du-
raret eorum officium Covar. *var. l. 2. c. 15. ante fin. verſ.*
ſic ſane ſi rector. dummodo locatio non eſſet ad longum
288 tempus, & abſque ſolemnitatibus, quia non valeret, ut
dictum fuit in *cap. 6.* & dummodo agatur de officialibus
univerſitatum habentium territorium, ſeu adminiſtratio-
nem, quia officiales aliarum, nullum facere poſſunt con-
tractum eis præjudicialem, ſine ſpeciali mandato, & pro-
inde non tenentur univerſitates eorum locationi ſtare
Scapuccin. *de ſingulari ſucceſſ. lim. 6. n. 3. & 4.* ubi quod
hæc eſt verior, & tenenda ex Gloſſ. & Bal. *in l. item*
Magiſtri ff. de pact.

289 Et hæc procedunt tam in officiali Generali uti in Re-
ctore civitatis, quam in particulari, uti in Rectore Hoſ-
pitalis, nam in hoc æquiparantur, ut tam ille locare valeat
bona civitatis, quam iſte bona Hoſpitalis, etiam ultra tem-
pus ſui officii Cov. *d. c. 15. prope fin. verſ. ſic ſane ſi Rector*,
& idem de aliis ſimilibus Peregr. *d. art.* 40. *n.* 98.

290 Vigeſimus primus caſus ſit, ſi conductor ſolverit ante-
ceſſori anticipate mercedes conductionis, an tunc ſaltem
pro toto tempore, quo ſolvit, teneatur ſucceſſor ſtare lo-
cationi, & quia ſolutio mercedum non facit, quod con-
ductor aliquod majus jus acquirat in re locata, ſequitur,
quod ex ſolutione non poſſit inferri, quod ergo ſucceſſor
teneatur ſtare locationi, Mareſcott. *variar. c. 18. n. 7. l. 1.*
Amat. *reſ. 29. n. 5.* Rota *dec.* 210. *n. 5. & ſeq.* poſt Statil.
Pacif. de Salv. interd. idque nec etiam pro illo primo
anno, quo mortuus eſt anteceſſor Grat. *diſ. 606. n. 21.* &
291 in caſibus, in quibus ſucceſſor tenetur ſtare locationi non
tenetur approbare, & bonificare ſolutiones anticipate fa-
ctas anteceſſori, ſed iterum exigit, ut late dixi *in c. 37.*
n. 51. & ſeq. & ultra ibi adductos, firmat etiam pluribus
cumulatis, Ciarlin. *contr. 93. n. 16.*

Vigeſimus ſecundus caſus eſt, ſi jam ſit cœptus annus, 292
& per colonum cœpta cultura agri conducti, quando ve-
nit ſucceſſor novus, an tunc ipſe ſucceſſor ei ſtare tenea-
tur, & affirmativam aliorum auctoritate, ac æquitate mo-
ti, tenent Mareſcott. *variar. cap. 18. n. 7. l. 1.* & Ciarlin.
controv. 93. n. 10. Oſaſc. *dec. 82. n. 10.* Rota *dec. 210. n. 7.*
poſt Statil. Pacif. de Salv.

Declaratur tamen primo, ut non ſufficiat quælibet par- 293
va impenſa, ſeu cultura, ſed requiratur, quod facta ſit ſal-
tem pro majori parte antequam ſucceſſor allegaverit vel-
le recedere, ut loquitur Gratian. *diſc. 37. n. 3. & diſc.*
606. n. 27. & pluribus relatis declaravit Rot. coram Bich.
dec. 452. n. 14. & ſeq. ubi & quod præterea valde inter-
eſt, an expreſſe factæ fuerint ante vacationem Eccleſiæ,
vel ea vacante, an vero poſt acceptam poſſeſſionem a ſuc-
ceſſore, & contra formam pacti initi cum anteceſſore, 294
quia hoc ſecundo caſu retorquetur æquitas adverſus con-
travenientem pacto *l. 1. & l. juris gentium, §. ſed ſi fun-*
danii verſ. iniquum ff. de pact. Bero. *conſ. 155. num. 32.*
lib. 3.

Secundo declarari poſſe videtur dicta concluſio, ut pro- 295
cedat in ſucceſſoribus Beneficiorum, Majoratus, & ſimi-
libus, non autem in emptore, quia ipſi cenſetur vendi-
tum prædium cum omnibus ejus fructibus pendentibus,
& propterea poteſt eos totaliter ſibi vendicare, ita ut
conductor nullum aliud habeat remedium, quam agere
contra venditorem, qui ſibi locavit, prout conſuluit
Roman. *conſ. 309. per tot.* & pleniſſime firmavit Rota *dec.*
187. per tot. part. 1. rec. & faciunt tradita *in c. 33 in princ.*
ubi, quod conductor nedum dominium fructuum penden-
tium, ſed neque hypothecam eorum habet, idque proce-
dit tam in colente nummis, quam in colono partiario,
Roman. *d. conſ. 309. n. 1. verſ. qua ratione*, Surd. *dec.* 265.
n. 52. Rot. *d. dec. 187. n. 3.* ſi tamen emptor de tempore
emptionis fuerit locationis ignarus; quia alias ſecus di-
cendum eſſet ex adduct. in eadem *deciſ. Rota i num.* 4.
ubi tamen, quod talis ſcientia probanda eſt quia non
præſumitur.

Vigeſimus tertius caſus ſit ſi ſingularis ſucceſſor velit 296
ſtare locationi, & e contra, conductor velit ab ea rece-
dere, an ſit illi permiſſum, & affirmativam probat text.
in l. qui fundum 35. ff. loc. ubi expreſſe habetur, quod ſi
fundus legetur, conductor poteſt recedere a conductio-
ne, & text. etiam *in l. emptorem, C. loc.* nam per aliquos
non incipit emptorem, ſed emptori, & ita lectus hanc
opinionem probat, ut advertit Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. in*
princ. n. 1. & tenent paſſim Doctores, ut patet ex relatis
per Ciarlin. *contr. 93. n. 13. & 17.* Surd. *dec. 52. per tot.*
ubi in princ. dicit eſſe rem clariſſimam Add. ad Buratt.
dec. 482. n. 19. Rot. cor. Bich. *dec. 452. n. 40.*

Ratio hujus concluſionis redditur communiter, quia, ſi
permiſſum eſt recedere domino, debet etiam e contra
eſſe permiſſum conductori, cum ſint correlativi, & ideo
æqualiter judicari debent, prout animadvertit Gratian.
diſc. 606. num. 13. & 14. & patet ex inſpectione Ciar-
lin. & Surd. & aliorum per eos citatorum, & ſuppoſito,
quod hæc ſit ratio, inde infertur, ut etiam favore con-
ductoris iſta ſit regula, ut poſſit recedere a conductio-
ne ſuccedente alio in re, ſed limitatur in omnibus ca-
ſibus, in quibus limitatur regula favore ſucceſſoris indu-
cta, prout monet aliis adductis, Mareſcott. *variar. reſ.*
l. 1. c. 18. n. 15.

Verum, quod prædicta ſit vera ratio concluſionis, non
tranſit ſine difficultate, quia majus jus habet dominus in
re, quam conductor, præcipue ad modicum tempus, &
ideo argumentum ab uno, ad alium tamquam a correla-
tivis in hoc propoſito non eſt tutum, ex tradit. *in cap.*
prec. n. 3. & 4. & adeſt ſine dubio alia ratio, quod non
teneatur ſtare conductor locationi, quia & ipſe tenetur
tantum actione perſonali ad intereſſe locatoris, quatenus
recedat, quæ actio perſonalis non tranſit regulariter ad
emptorem, ſeu alium in re ſucceſſorem, & ipſe locator
non valet illam caperiri. quia quando ſimpliciter aliena-
vit rem, ei nihil intereſt, quod conductor continuet in
contractu, vel non, & hæc eſt ratio, quæ expreſſe red-
ditur *in d. l. qui fundum 35. ff. loc.*

Vigeſimus quartus caſus, ſeu declaratio caſuum, in qui- 297
bus dictum eſt ſucceſſorem ſingularem teneri ſtare loca-
tioni, eſt, ut non procedant, ſi ipſe ſucceſſor velit ſol-
vere conductori, quod ei intereſt, quia hoc modo libe-
rari poteſt ab obligatione ſtandi locationi *l. ſi filio fami-*
lias 26. §. ſi vir, ff. ſol. matr. Neguſ. *de pignor. part. 2.*
memb. 1. n. 7. & 8. Covar. *var. l. 1. c. 15. n. 3. verſ. pri-*
mum, Peregr. *art. 40. n.* 150. Ciarlin. *contr. 93. num. 9.*
quod, & ampliatur procedere etiamſi conductor haberet 298
hypothecam bonorum pro obſervantia ſui contractus, Sca-
puc. *de ſing. ſucceſſ. lim. 15. n. 3. & ſeqq. ubi n. 7.* con-
cludit hanc eſſe veram, & communem opinionem, ſed
de hoc late dixi ſupra *in 6. caſu*, ad quem me remitto,
ubi, & quid ſtante juramento.

Vige-

299 Vigeſimus quintus caſus, qui pariter venit ad declarationem caſuum, in quibus dictum eſt ſucceſſorem teneri ſtare locationi, eſt, ſi locatio appareat facta in fraudem ejus, tunc enim dicta reſolutio generaliter limitatur, ut non procedat, ſed ſucceſſor poterit recedere, Tiraq. *de retrait. convent.* §. 3. Gloſ. 1. *num.* 17. *& ſeq.* Scapuc. *de*
300 *ſing. ſucceſſ. ampl. ult. n.* 3. *& per tot.* ubi late, Rot. cor. Merlino *dec.* 627. .6. & cor. Cavaler. *dec.* 612. *n.* 32. *& ſeq.* ubi procedere firmat, ſive fraus ſit vera, ſive ſit præſumpta, & etiam ſi ſucceſſor ſit neceſſarius.

Fraus tamen non præſumitur, ſed probari debet, ut in his terminis pleniſſime firmat Giurb. *deciſ.* 58. *num.* 11.
301 & ubi lis agebatur inter hæredem gravatum, & prætendentem fideicommiſſum, & ipſe hæres poſſidens, & ſe defendens, locaverat, fraudem ceſſare, ex quo credere poterat ſaltem duraturam ultra tempus locationis, ſenſit D. meus de Luca *tit. de loc. diſc.* 24. *n.* 3. *& per tot.* licet referat, quod prodierat jam in caſu alio deciſio contraria. E contra vero ubi locans ſciebat imminere finem ſui juris, non tenere locationem ad præjudicium ſucceſſoris firmat idem D. meus de Luca, *diſc.* 23. *num.* 5. *eodem tit.*

302 Vigeſimus ſextus caſus ſit, ſi conductor expulſus a ſucceſſore revertatur adverſus eum, qui ſibi locavit pro conſecutione damnorum, & intereſſe, & regula eſt, quod poſſit per text. *in l. ſi merces* 28. §. *qui fundum*, *ff. loc.*

303 Limitatur tamen hæc regula, ut procedat, ubi agitur de ſuccedente ex voluntate locatoris, ſecus ſi jus locatoris ſua natura expiraverit, & alius in eo ſucceſſerit, & natura illa juris locatoris fuerit conductori nota, ut dictum eſt de uſufructuario locante ſupra in *caſu* 8. *num.* 120. *& ſeq. hujus cap.* ubi adſunt declarationes, & hæredes Prælati, videri poteſt late penes Barboſ. *de poteſt. Epiſc. alleg.* 98. *num.* 11. *& ſeq.* & Scapucc. *de ſing. ſucceſſ. ampl.* 19. penes quos etiam habetur quid dicendum ſi ſimiles locatores dediſſent fidejuſſores pro obſervantia contractus.

304 Secundo limitatur, ut procedat quando ſucceſſor non tenebatur ſtare locationi, vel ſi tenebatur ſtare, vi expulit, nam ſi conductor ſponte diſceſſiſſet, non poſſet amplius contra locatorem agere, Burgatt. *conſ.* 180. *n.* 3. Carocc. *tit. de ſucceſſ. q.* 25. *n.* 42. Scapucc. *ampl.* 4. *n.* 10.

De renovatione locationis quando debeat de jure fieri.

S U M M A R I U M.

1 *In omnibus caſibus, in quibus tenetur dominus locare, tenetur etiam locationem jam factum renovare.*
2 *Conductori, qui bona melioravit, renovanda eſt locatio.*
3 *Ampl. procedere tam de jure civili, quam canonico.*
4 *Verbum* poſſit *quandoque accipitur pro, debet, & neceſſitatem inducit.*
5 *Verbum* poteſt *quando refertur ad Judicem parte inſtante, & juſta petente, importat neceſſitatem.*
6 *Verbum* poteſt *quandoque non importat neceſſitatem omnino præciſum, ſed habentem admixtam facultatem.*
7 *Et tunc intelligitur de facultate legali, ſi adſit aliqua ratio abſtinendi, non de omnino libera.*
8 *Limita, ut tunc facienda ſit renovatio propter melioramenta, quando agri de ſterilibus fertiles redditi ſunt.*
9 *Sufficit tamen in ſolo inutili factam eſſe domum, vel domum ruinoſam fuiſſe reſtitutam.*
10 *Etiamſi quid prius ex re aliquid perciperetur, adhuc poteſt eſſe meliorata ſufficienter, ut debeat renovari locatio.*
11 *Sterilitas, quæ ſit neceſſaria, & quæ melioramenta ſufficiant ſtatur arbitrio Judicis ad d. effectum.*
12 *Idem ſi non redactum ad culturam totum prædium.*
13 *Lim.* 2. *ſi conductor petendo renovationem, melioramenta non probaverit.*
14 *Et probari debet ſtatus antiquus, quod terra eſſet inculta, & pertinendum tempus præciſum locationis factæ.*
15 *Terræ privatæ, & ſilvoſæ, non poſſunt dici omnino ſteriles.*
16 *Poſſunt tamen dici reſpectu ad utilitatem, quæ percipitur poſt melioramenta.*
17 *Si inſtrumentum locationis dicat,* podere arativum & prativum, *probatur non fuiſſe ſterile.*
18 *Melioramenta ad dictum effectum probari debent facta a conductore.*
19 *Sufficit tamen petentem renovationem eſſe ſucceſſorem univerſalem, vel particularem ejus, qui melioravit.*
20 *Qui dictam renovationem petit, non poteſt petere æſtimationem melioramentorum.*
21 *Lim.* 3. *ſi in locatione conventum fuit bona meliorari, & adhuc locatio fuit reſtricta ad certum tempus.*
22 *Et ab hac limitatione non eſt recedendum, licet aliqui contrarium teneant.*
23 *Lim.* 4. *in colono partiario.*
24 *Decl. limitationem non procedere in prædiis patrimonialibus civitatis, vel fiſcalibus.*
25 *Lim.* 5. *ſi melioramenta non ſint facta de licentia, & conſenſu domini.*
26 *Lim.* 6. *ſi poſt facta melioramenta locatio fuit renovata ad certum tempus.*
27 *Contrarium tenent alii.*
28 *Decl. limitationem procedere, ſi renovatio non fuit pro eodem tempore, pro quo fuit facta prima conceſſio.*
29 *Decl.* 2. *limitationem procedere, ſi renovatio facta fuit finita locatione culpa conductoris, ſecus ſi per lapſum temporis.*
30 *Lim.* 7. *ſi conductor juri petendi renovationem renuntiaverit.*
31 *Renunciatio deducitur ex quo adſit pactum, quod finita locatione, dominus poſſit retinere ſine aliqua conditione.*
32 *Lim.* 8. *ſi dominus reperiiſſet meliorem conditionem, quam factam a conductore.*
33 *Decl. intelligi de tempore primæ conceſſionis, & incumbere domino onus probandi, quod meliorem conditionem repererit.*
34 *Decl.* 2. *renovationem faciendam cum iiſdem pactis, quibus facta fuit prima locatio, etiamſi meliora reperiantur.*
35 *Conductori ad longum tempus debet locatio renovari, etiamſi non melioraverit.*
36 *Conceſſio intuitu perſonæ facta à Principe, extinguitur cum perſona, ſed ſucceſſor novam conceſſionem petit.*
37 *Emphyteuſi finita per ſucceſſionem finitam, deſcendentes petunt confirmationem.*
38 *Conductori ad modicum tempus non eſt neceſſario facienda renovatio.*
39 *Renovatio locationis facienda conductori ad longum tempus, procedit etiam in locatione bonorum Eccleſiæ.*
40 *Eccleſia dicitur mater æquitatis.*
41 *Decl. tunc faciendam eſſe locationem conductori ad longum tempus, cum dominus vult alteri relocare, ſecus autem ſi velit pro ſe retinere.*
42 *Ampl. etiamſi adſit ſtatutum, conſuetudo, vel pactum, quod fiat relocatio.*
43 *Domino volente pro ſe retinere ceſſat æquitas, ut debeat renovationem facere.*
44 *Voluntas magis probatur factis, quam verbis.*
45 *Decl.* 2. *tunc faciendam relocationem prædictam, cum agitur de locatione perpetua, ſeu ad vitam, vel certas generationes, ſecus ſi agatur de locatione ad certum tempus.*
46 *Ampl. etiamſi locatio ſit ad tempus longum.*
47 *Contrarium tenent alii.*
48 *Et hoc contraria tutior erit ſi locatio fuerit ad tempus longiſſimum.*
49 *Decl.* 3. *deberi renovationem prædictum ſi petatur intra annum, alias ſecus.*
50 *Lim. ſi dominus locaverit extraneo, quia tunc poteſt peti uſque ad triginta annos.*
51 *Secus ſi ſine locatio conſanguineis conductoris remotioribus, quia tunc debet peti infra annum.*
52 *Lim.* 2. *ut talis annus non currat niſi a die, quo conſtat de ſcientia proximorum.*
53 *Et requiritur ſcientia præciſa, & probari debet ſpecifice cum omnibus ſuis qualitatibus.*
54 *Decl.* 4. *deberi renovationem prædictam non ſolum deſcendentibus, ſed etiam tranſverſalibus.*
55 *Et non ſolum agnatis, ſed etiam cognatis.*
56 *Decl.* 5. *ſufficere petentem renovationem prædictam eſſe proximiorem, abſque eo, quod ſit hæres.*
57 *Contr. quod hoc jus renovationem petendi ſit hæreditarium.*
58 *Decl. ut primum procedat in emphyteuſi ex pacto, & providentia, ſecundum in hæreditaria.*
59 *In hæreditaria mixta non debetur renovatio, niſi habenti qualitatem hæreditariam.*
60 *Renovatio inveſtituræ, regulari debet ad normam, & exemplum inveſtituræ renovatæ.*
61 *Renovatio iſta ſi debeatur hæredi, & agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, non attenditur, quod quis ſit excluſus ab hæreditate per ſtatutum laicale.*
62 *Renovatio iſta in emphyteuſi hæreditaria proximioribus debetur, ſi hæres non ſit capax.*
63 *Et e contra in emphyteuſi ex pacto, ſi non adſint proximiores capaces debetur hæredi.*
64 *Intellige ubi nullus adſit proximus capax.*
65 *Et inter proximos nulla habetur ratio agnationis, vel cognationis, ſed ſola proximitas attenditur.*
66 *Conſuetudo circa hanc prælationem concedendam, & qui concedi debeat attenditur.*
67 *Repræſentationem habet locum ubi ſola proximitas attenditur.*

68 *Re-*

68 *Repræſentatio locum habet ad hunc effectum aſſequendi dictam prælationem.*
69 *Repræſentatio licet proximiorem non faciat in gradu ſanguinis, tamen facit proximiorem in gradu ſucceſſionis.*
70 *Legitimati non poſſunt petere renovationem locationis bonorum Eccleſiaſticorum.*
71 *Legitimati ſunt incapaces bonorum eccleſiaſticorum per viam ſucceſſionis, non autem per viam novæ acquiſitionis Eccleſia volente.*
72 *Monachi, & Monaſteria non habent jus petendi renovationem locationis.*
73 *Decl.6. attendi proximitatem reſpectu ultimi poſſeſſoris, non primi inveſtiti.*
74 *Contr. tenent alii.*
75 *Et in hæreditaria petens renovationem, debet eſſe hæres ultimi, non primi.*
76 *Re emphyteuticata, ſeu locata, alienata, vel in diviſione uni obventa, ejus tantum perſona attenditur, & qui ſit ei proximior.*
77 *Decl. ut ſi concurrant plures in eodem gradu, debeat renovatio fieri omnibus.*
78 *Ampl. etiamſi in prima inveſtitura, vocatus ſit tantum unus.*
79 *Intellige ſi omnes infra annum petant.*
80 *Decl. 8. poſſe peti etiam a feminis renovationem emphyteuſis, ſeu locationis rei Eccleſiæ.*
81 *Ampl. etiamſi primo loco facta ſit pro maſculis tantum.*
82 *Ampl. 2. etiamſi adſint maſculi agnati remotiores.*
83 *Inveſtitura qualitas non alteratur per ſolam mutationem perſonarum, niſi ſiat conceſſio perſonæ ſictæ.*
84 *Decl. 9. non deberi renovationem ſi petatur re non integra, quando ſcilicet dominus devenit ad locationem, & traditionem favore alterius.*
85 *Contrarium tenent alii, & eſt verior opinio.*
86 *Prima procedit ſi lapſus ſit annus, & facta relocatio alteri conſanguineo, vel originta anni, & facta relatio extraneo.*
87 *Decl. 10. poſſe peti renovationem finita locatione abſque culpa conductoris, ſecus e contra.*
88 *Decl. 11. poſſe conductorem huic juri petendi renovationem renunciare.*
89 *Et renunciatum cenſetur per pactum, quod finita locatione bona revertantur libera ad dominum ſecundum aliquos.*
90 *Contraria opinio eſt verior.*
91 *Renunciatio dictæ facultatis petendi renovationem debet eſſe expreſſa.*
92 *Et expreſſa in caſu contraventionis non obſtat in caſu locationis finitæ per lapſum temporis.*
93 *Renunciatio non poteſt extendi de caſu ad caſum.*
94 *Facultas pro ſe retinendi non tollit jus petendi dictam renovationem, quando non eſt additum, quod poſſit etiam aliis vult locare.*
95 *Decl. 12. non impediri hanc petitionem renovationis ex eo quod præcedens locatio fuerit declarata nulla ex defectu ſolemnitatum.*
96 *Decl. 13. quod volens hanc prælationem offerre debeat omnes conditiones, quas dominus reperit ab alio quocumque.*
97 *In locatione rerum Eccleſiæ non attenditur pro meliori conditione, quod ſolvitur Prælato, ſed ſolum, quod cadit in utilitatem ipſius Eccleſiæ.*
98 *Omiſſio oblationis ſimilis illi factæ per extraneum non nocet proximo, qui de ea non fuit certioratus.*
99 *Decl. 14. non deberi renovationem ſi locatio facta fuerit propter aliquam ſpecialem cauſam, uti propter benemerita.*
100 *Intellige procedere declarationem in renovatione neceſſaria; non in voluntaria.*
101 *Decl. 15. ut obligatio faciendi renovationem non ligat ſupremum Principem.*
102 *Intellige poſſe Principem huic juri derogare ſi velit, ſed non creditur velle.*
103 *Decl. 16. ut is cui competit hoc jus petendi renovationem poſſit bona retinere.*
104 *Intellige poſtquam dominus declaravit velle alteri locare.*
105 *Decl. 17. hoc jus petendi renovationem eſſe mere perſonale, & ideo cedi non poſſe.*
106 *Intellige procedere in proximiore, ſecus autem in ultimo conductore.*
107 *Et ultimus conductor ſi relinquat jus petendi renovationem, pendet a voluntate domini ei adhærere, vel non.*
108 *Et non ſufficit legatam eſſe rem ad hoc, ut veniat jus petendi renovationem in emphyteuſi ex pacto.*
109 *Neque ſufficit in emphyteuſi hæreditaria ad compellendum dominum, ſed requiritur, ut loget in ſpecie jus petendi renovationem.*
110 *Sed poteſt dominus, ſi velit, legatum approbare, etiam in emphyteuſi ex pacto.*
111 *Decl. 18. ut pro hac renovatione conſequenda non competat actio realis.*
112 *Intellige declarationem procedere in renovatione debita ex pacto, non in iſta, aliiſve ex lege, & æquitate debitis.*
113 *Legis contra præceptum, ſi quid ſiat, nullum eſt.*
114 *Ampl. etiamſi id deductum quoque in pactum fuerit.*
115 *Cui competit iſta renovatio, Rota dat immiſſionem.*
116 *Et condemnat poſſeſſorem reſtituere fructus.*
117 *Decl. 19. non deberi hanc renovationem, ſi res locata alienata ſit cum aliqua bonorum univerſitate.*
118 *Decl. 20. hoc jus petendi renovationem non competere ultra ſeptimum gradum.*
119 *Decl. 21. ut quando devenitur ad hanc renovationem, citari debeant poſſeſſores bonorum.*
120 *Decl. 22. hoc jus petendi renovationem non procedere in feudis.*
121 *Decl. 23. ut ſi iſta renovatio ſiat de emphyteuſi, requiratur ſcriptura.*

CAPUT LXII.

LOcationis terminatio, & finis ſæpiſſime impeditur per renovationem, ſive expreſſam, ſive tacitam, & quoad expreſſam non ſolum deveniunt partes ad eam voluntarie, ſed quandoque etiam neceſſarie, idque ſive neceſſitate a lege inducta, ſive etiam a pactis, conventionibus, vel ſtatutis. Quo enim ad legem, ſicut dictum eſt ſu- 1
pra *in c. 2. in princ.* quod aliquibus caſibus dominus tenetur de jure rem ſuam invitus locare, ita ſine difficultate dicendum eſt, quod eiſdem caſibus tenetur etiam locationem ſemel factam durante eadem ratione, renovare.

Præter illos autem caſus, ſunt & alii, in quibus de jure neceſſario facienda eſt renovatio locationis, & ſignanter ſi conductor melioraverit bona locata, & ſi præcedens locatio erat ad longum tempus, de quibus dicemus *in c. præſenti*, reſervato loqui de pactis, ſtatutis, & conſuetudinibus in ſequenti.

Aſſumendo igitur primum caſum, quo conductor bona ſibi locata melioravit, quod finito locationis tempore de- 2
beat ei fieri illius renovatio, firmant ſignanter Caſtr. *conſ. 142. n. 1. verſ. ſed his non obſtantibus, & per tot. l. 2.* Cephal. *conſ. 463. n. 23.* Mazzol. *conſ. 16. n. 9.* Mant. *de tac. l. 22. tit. 24. n. 17.* Becc. *conſ. 3. n. 33.* Grat. *diſc. 813. n. 38.* Bertaz. *conſ. civil. 85. n. 29.*

Et licet concluſionem iſtam in dubium revocaverit Rot. in una Romana Domus 12. Aprilis 1644. coram Cechin. *in §. prout hoc etiam*, dicendo, quod domini noluerunt eam firmare, prout eam non firmavit Bart. ejuſdem author *in l. quicumque in 2. ſub num. 1. C. de omn. agr. deſert. l. 11.* ibi, *tamen hoc non affirmo*, cum ſit nimis præjudicialis Eccleſiæ aliiſque dominis directis, & tendat ad deſtructionem emphyteuſis, de cujus natura eſt, ut res conceſſa melioretur, ut per Gabr. *d. conſ. 84. num. 6. l. 2.* cum aliis præallegatis, eamque idcirco impugnent, Rom. *in l. etiam num. 14. ff. ſol. matr. & in ſing. 273.* Giovagn. *conſ. 37. n. 13. l. 2.* Cald. *jur. emph. l. 2. q. 23. n. 55. & ſeq.* ubi teſtatur de communi Canoniſtarum opinione Rot. in Nucerin. Prædii 3. Mart. 1614. cor. bon. mem. Card. Sacrat.

Tamen ab ea non videtur recedendum, quia probatur de jure civili *in l. quicumque 7. C. de omn. agr. deſert. l.* 3
11. ubi dicit præciſe text. *quod quicumque deſertum fundum patrimonialem exercuerit, & fertilem, idoneumque præſtiterit, ſalvo patrimoniali canone, perpetuo, ut privato jure defendat, & velut domeſticum, & avita ſucceſſione quæſitum ſibi habeat, ſuiſque relinquat*, nec intelligi debet præfata lex de eo, cui fuerit fundus perpetuo conceſſus, vel locatus, quia tunc etiam ſi non melioraſſet, non debuiſſet ſibi auferri, ſed lex ſe fundat in ſola melioratione, & ideo debet intelligi in eo cui conceſſio fuit facta ad tempus, ut declarat Caſtr. *in d. conſ. 142. n. 1. prope fin. verſ. nam illa lex.*

Probaturque etiam eadem opinio de jure canonico *in cap. ad aures 7. de reb. Eccleſ. non alien.* ubi habetur poſſe Prælatum terras, quæ de ſilvis extirpatæ ſunt arabiles factæ eis hæreditario jure concedere ſub annuo cenſu tenendas a quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtiterit extirpatas fuiſſe. Et licet iſte text. loquatur per verbum *poſſit* quod eſt in ſe facultativum, & nullam neceſſitatem inducit, ut conſideravit Roman. *in leg. etiam in princ. num. 14. ff. ſol. matr.* & Cald. *de jur. emph. l. 2. quæſt. 23. num. 56.* tamen in caſu iſto intelligendum eſt importare, quod Prælatus teneatur, & debeat, ut late probat Caſtren. *dict. conſ. 124. num. 2. lib. 2.* & ul- 4
tra ibi per eum adducta, quæ bene convincunt hanc veritatem, addo, quod verbum, *poſſit*, non ſemper eſt facultativum, ſed quandoque recipitur pro, *debeat*, & neceſſi-

tatem

tatem inducit, Pariſ. de reſignat. l. 5. q. 3. num. 84. Greg.
5 dec. 85. num. 7. ad med. idque præcipue locum ſibi ven-
dicat in lege facultatem alicui ſuperiori tribuente, Bald.
in l. gallus 29. in princ. num. 6. ff. de lib. & poſt. ubi,
quod ſi ſtatutum concedit Poteſtati facultatem inquirendi
pro aliquo delicto, debet inquirere Scannarol. de viſit.
Carcer. l. 3. in proœm. c. 12. num. 4. & certius ubi refer-
6 tur ad Judicem parte inſtante, & juſta petente, ut poſt
Ang. in l. 2. num. 4. ff. de juriſd. omn. jud. & Jaſ. in l.
quod juſſit num. 38. ff. de re jud. tradit idem Scann. d.
l. 3. §. 10. in princ. num. 21. verſ. intellige. Et quando
dictum verbum non importaret neceſſitatem omnino præci-
ſam, ſed habentem admixtam facultatem, juxta tradita per
Rotam in dec. 232. n. 18. & 19. p. 19. rec. talis facultas in-
7 telligi deberet de legali, non de abſoluta, itaut valeat Præ-
latus abſtinere ſi aliqua ratio abſtinendi vigeat, & non
alias Barb. conſ. 33. numer. 8. verſ. quia ad hæc reſpondeo
l. 2. cum aliis congeſtis per Ciarlin. contr. 38. num. 28.
& Rot. cor. Bich. dec. 522. num. 10. quæ eſt etiam penes
Dian. poſt. p. 11. fol. 8. quæ quidem cauſæ plures concur-
rere poterunt, ut patebit ex dicendis, quia videlicet di-
cta concluſio licet vera ſit, multas tamen patitur limita-
tiones.

Prima autem limitatio dictæ concluſionis eſt, ut proce-
8 dat tantum, ſi conductor ita melioravit agros, ut eos de
ſterilibus fertiles reddiderit, & de incultis cultos, ut lo-
quitur d. l. quicumque 7. C. de omn. agr. deſert. l. 11. &
c. ad aures de reb. Eccleſ. non alien. dec. 14. num. 3. ad
med. p. 3. rec. ſecus autem ſi aliter melioravit, quia ha-
bet ſua remedia melioramenta repetendi, ut dictum eſt alli-
bi ſuo loco, & alias bene applicaretur quod concluſio
tenderet ad deſtructionem emphyteuſis, cum de ejus na-
tura ſit, ut detur ad meliorandum, ut dicit Rot. in d.
Romana domus cor. Cecchino, ut ſupra, & ideo melio-
ramenta non ſufficiunt, niſi ſint cum prædicta qualitate,
Larata conſ. 18. num. 27. & ſeq. Gratian. diſc. 357. n. 32.
& ſeq. Baltaſſ. de Ang. in addit. ad Gizzar. dec. 5. n. 6.
& requiri ad hunc effectum rem eſſe melioratam reſpectu
rei, reſpectu fructuum, reſpectu temporis, & reſpectu im-
penſ. tradit declarando ſingulos hos reſpectus Giovagn.
conſ. 27. n. 15. verſ. operæ l. 2.

9 Non tamen ita mordicus inſiſtendum eſt verbis dicto-
rum juium, ut excludatur omnis melioratio, quæ non ſit
extirpatio agri, & ejus exercitatio, itaut redditus ſit ara-
bilis, & fertilis, ſed ſatis erit idem effectus, unde ſi in
ſolo nudo, & inutili conductor domum utilem ædificave-
rit, vel domum ruinoſam reſtituerit, intrabit concluſio,
ut jam probavi in c. 14. §. 3. n. 20. prout etiam non ex-
10 cluderur applicatio concluſionis ex eo, quod aliquid modi-
cum de terris perciperetur, quia text. in d. cap. ad au-
res loquitur in caſu quo aderant ſilvæ, ex quibus ſemper
aliquid percipitur, ut bene ponderavit Rota in dec. 664.
num. 2. p. 1. div. & coram Mantic. dec. 17. num. 4. &
11 dum in jure expreſſum non habemus, quantam ſterilitas
ſit neceſſaria, ſtandum erit arbitrio Judicis, in dignoſcen-
do an fuerit talis, & tanta, ut habito reſpectu ad melio-
ramenta dici valeat, rem eſſe reductam de inculta ad cul-
turam, & ad fertilitatem, itaut militet eadem ratio æqui-
12 tatis, in qua concluſio fundatur d. dec. 664. n. 2. par. 1.
div. quod etiam referendum erit ad caſum, quo adſit ve-
ra reductio ad culturam, ſed in toto prædio locato, licet
tunc non eſſe locum neceſſariæ relocationi, aliis adductis,
dicant Bur. conſ. 330. n. 138. & Honded. conſ. 85. n. 42.
l. 1. cum militet eadem ratio præcedentis caſus.

Secunda limitatio erit ſi conductor prætendens renova-
tionem, melioramenta prædicta non probaverit, & prout
tenetur, cum ſit fundamentum ſuæ intentionis deciſ. 312.
num. 4. p. 2. div. & ad hunc effectum probare debebit
primo ſtatum rei antiquum, prout eſt regulare in proba-
tione melioramentorum, Buratt. dec. 934. num. 11. quod
ſcilicet terræ eſſent incultæ, & inutiles Burſat. conſ. 330.
13 num. 234. verſ. primum namque, Honded. conſ. 35. n. 40.
l. 1. nec ſufficit probatio ſtatus antiqui niſi percutiat præ-
ciſe tempus, quo facta fuit locatio, ut firmavit in ſpe-
14 cie Rot. in Rom. relocationis Caſalis coram Sacrato, quæ
eſt impreſſ. poſt Ferr. ad ſtat. Urb. deciſ. 3. in §. neque
ſuper hoc, & probanda eſt omnimoda ſterilitas Giovagn.
reſp. 37. numer. 15. l. 2. adeout ſi terræ erant prativæ,
15 vel in eis aderant ſilvæ, non poſſit dici, quod eſſent
omnino ſteriles, prout requiritur Burſat. conſ. 330. num.
16 135. quod tamen non accipiendum indiſtincte, ſed cum
moderamine, ut procedat ſi non appareat terras, licet
ſilvoſas, fuiſſe inutiles reſpectu ſtatus præſentis, cum alias
obſtet text. in d. cap. ad aures qui expreſſe loquitur in
caſu, quo aderant ſilvæ, ut dictum eſt in præcedenti li-
mitatione, & ceſſare prætenſam neceſſitatem relocandi,
ubi aderat domus, & in conceſſione non dicebatur, quod
eſſet penitus diruta, nullumque fructum redderet, quin-
imo informantes pro prætendente renovationem admitte-
bant aliquid ex ea percipi dixit Rot. in Rom. domus 22.

Aprilis 1644. §. ex duobus cor. Cecchino & in caſu quo
inſtrumentum dicebat Podere arativum, & prativum. Ro-
ta cenſuit conſtare, quod non eſſet ſterile adeout denega-
verit remiſſoriam, quæ petebatur ad probandum contra- 17
rium cor. Royas dec. 96. n. 20. ſecundo probandum eſt
melioramenta fuiſſe facta ab ipſomet conductore, vel ejus
auctoribus, ut inde concludatur deberi ipſis renovatio- 18
nem, cum non ſufficiat terras fuiſſe melioratas, & ad
culturam redactas de tempore, quo durabat locatio, dum
potuerunt fieri a domino, vel alias Burſat. conſ. 330. n. 138.
verſ. ſeptimo conceduntur, & probat text. in d. cap. ad au-
res ibi a quibus ſuo, vel parentum ſuorum labore conſtite-
rit extirpatas, & probandum petentem eſſe ſucceſſorem
univerſalem, vel particularem illius, qui melioravit Honded. 19
conſ. 85. num. 41. l. 1. & faciunt Caſtren. conſ. 270. n. 4.
l. 2. Menoch. de recuper. remed. 15. num. 567. & dixi
etiam aliquid latius de hac probatione in c. 14. §. 3. ut ibi
videri poteſt.

Unum tamen advertendum, quod non propterea proba- 20
tis melioramentis poteſt conductor eorum æſtimationem a
domino repetere, prout regulariter poteſt juxta tradita in
c. 34. ſed debet illam remittere, ſi vult conſequi hanc re-
novationem, ut in caſu Ruin. conſ. 157. num. 13. & ſeq.
l. 1. & cum eo Burſat. conſ. 330. n. 136. verſ. tertio con-
ductor.

Tertia limitatio eſt, ut non procedat ſi conventum fuit 21
in locatione, quod bona meliorari deberent, & tamen lo-
catio fuit expreſſe limitata, & reſtricta ad certum tem-
pus, quia tunc diſpoſitio præfatorum jurium non proce-
dit, ut declaravit Caſtren. conſ. 189. circa fin. verſ. nec
hic procedere l. 2. Rot. dec. 115. n. 10. verſ. ultra quod, 22
pars. 12. rec. & ratio eſt, quia tunc finito tempore, con-
ductor non excluditur a fructu laboris ſui, per dominum,
ſed ex pacto, & ſic ex proprio conſenſu, ut conſidera-
vit Rip. in tract. de peſt. tit. de remed. præſervat. n. 260.
prope fin. verſ. non obſtat. text. & eo relato, Rot. in ſu-
prædicta Rom. domus cor. Cecchino §. ſecundo quia, &
cor. Bich. dec. 483. num. 30. unde non facile erit ab hac
recedendum licet contrarium ſenſerit Caſtrenſ. conſ. 142.
l. 2. loquitur enim de re conceſſa ad novennium ad me-
liorandum, ut advertit Ladeec. conſ. 137. num. 9. & ta-
men vult deberi renovationem, & ſub num. 2. in fin. verſ.
nec obſtat quod, reſpondet præfixioni temporis, dicens
eam non eſſe ſuperfluam, quia imo multum operatur pro-
pter renovationes, quæ ſunt domino valde utiles, imo &
ſub num. 3. probat, quod etiamſi ultimæ renovationes fue-
rint alteratæ ad præjudicium conductoris, magis attendi
debet prima inveſtitura, & eamdem opinionem tenuit
etiam Ber. in cap. in præſentia num. 379. de probat. Becc.
conſ. 3. n. 30.

Quarta limitatio eſt, ut procedat in colono ſimplici,
non autem in colono partiario, quod probatur, quia ju- 23
ra prædicta loquuntur de colentibus pro annuo canone,
ſeu cenſu, & ideo non poſſunt intelligi de colono par-
tiario, maxime cum non ſit eadem ratio, cum colonia
partiaria ſapiat de ſocietate l. ſi merces §. vis major, ff.
loc. in qua difficilius admittitur, quod quis cogatur invi-
tus eam renovare, & præcipue renovatione perpetuo du-
ratura, pro ut eſt iſta, ut dicam infra in 6. limitatio-
ne, non enim cogi poteſt quis perpetuo in ſocietate per-
manere l. actione §. nihil ff. pro ſoc. & l. in hoc judi-
cio ff. com. div. unde in partiario non procedet hæc obli-
gatio renovandi, ut tenuerunt in ſpecie Rimin. Sen. conſ.
100. num. 15. & ſeq. Ruin. conſ. 551. n. 7. & ſeq. l. 4.
Burſat. conſ. 330. numer. 138. verſ. ult. ceſſat, Honded.
conſ. 85. num. 12. lib. 1. Eugen. conſ. 28. num. 11. & ſeq.
l. 2. Roderic. de ann. reddit. l. 1. qu. 15. n. 52. verſ. nec
decipiaris.

Verum limitatio iſta non tranſit ſine magna difficultate,
quia colonia partiaria non eſt proprie ſocietas, ut patet
ex ipſis verbis d. l. ſi merces §. vis major, ff. loc. & ma-
gis participat de locatione, quam de ſocietate, & in du-
bio regulari debet cum regulis locationis, ut dictum eſt
in c. 5. num. 22. & ſic debet renovari, prout dicitur de
locatione, ut in ſpecie voluit Rot. cor. Mantic. dec. 16.
n. 8. & ſeqq. at ultra quod huic deciſioni reſpondet ſi-
gnanter, Honded. ubi ſupra n. 15. & late ſeqq. ea ſe re- 24
ſtringit ad caſum illum, in quo non agebatur de prædiis
privatorum, de quibus loquuntur Rim. Sen. & Ruin. ſed
de prædiis, quæ fuerunt patrimonialia Civitatis Peruſiæ,
& nunc ſunt Cameræ Apoſtolicæ, de quibus proprie lo-
quitur text. in d. l. quicumque 7. C. de omn. agr. deſert.
l. 11. & viget major ratio, ut ipſa deciſio dicit ſub n. 12.
verſ. præterea.

Quinta limitatio eſt, ut procedat concluſio, ſi melio- 25
ratio ſit facta de licentia, & conſenſu domini locatoris,
licet enim non ſit neceſſarium pactum in inſtrumento,
imo ubi locatio eſt ad tempus certum, pactum melioran-
di contrarium effectum operetur, ut dictum eſt in limit.
tertia, tamen licentiam eſſe neceſſariam poſt Redoan. de

rebus Eccl, non alien, rubr. ult. verſ. non adhibetur, decla-
rat Burſat. conſ. 330. n. 136. verſ. 4. procedat,
26 Sexta limitatio eſt, ut concluſio non procedat, ſi poſt
facta melioramenta locatio fuit renovata ad certum tem-
pus, quia tunc non attenditur tempus, quo facta fuit pri-
ma locatio, ſed illud quo facta renovatio, de quo bona
non erant ſterilia, & ideo non intrat d. obligatio reno-
vandi Burſat, d, conſ. 330. num. 137. & aliis adduct. Rot.
dec. 115. n. 9. p. 12. rec,
27 Verum contrarium ſenſit Caſtren. conſ. 142. l. 2. ubi
conſuluit pro renovatione facienda, licet pluries jam fuiſ-
ſet facta, quod ipſe potius retorquet, dicens, adeſſe con-
ſuetudinem renovandi num, 2. poſt med. verſ. ſed in caſu
noſtro, ubi aperte vult renovari debere perpetuo, quod
& verum videtur, quia qui bona prædicto modo melio-
ravit, debet ea retinere perpetuo, ut dicit text. in d. l.
quicumque 7. C. de demi agr. deſert. l. 11. & in cap. ad
aures, de reb. Eccl, non alien, itaut locatio per prædictam
meliorationem reddatur perpetua, & per conſequens con-
ductor non poſſit expelli, nec penſio augeri Becc. conſ. 3.
num. 30. & ſeq. Peregr. conſ. 8. num. 18. l. 3. Mant. dec.
17. num. 3. & poterit dominus, vel conceſſionem prius
factam ad tempus in relocatione perpetuam declarare, ut
videtur ſenſus d. cap. ad aures, vel renovare ad idem tem-
pus primæ conceſſionis, prout magis proprium videtur re-
novationis, & renovatione finita iterum renovare, & ſic
continuare perpetuo, quod erit ſibi magis utile propter
faciliorem probationem dominii, aliaſque rationes de qui-
bus Caſtren. d. conſ. 142. n, 2. prope fin. p. 2. Becc. conſ. 3.
n. 33. unde crederem non obſtare poſſe conductori reno-
vationem factam fuiſſe ad tempus, præcipue ſi facta fuerit
28 ad idem tempus primæ conceſſionis, ex quo tunc poſſet
cenſeri electus dictus modus magis proficuus domino, at
ubi tempus eſſet alteratum, quia non eſſet propria renova-
tio, ſed nova conceſſio, poſſet argui conductorem illi
acquieviſſe, & ſibi præjudicaſſe, & ita ſuſtineri procedere
limitationem,
Præterea poſſet quoque diſtingui, ut limitatio procedat
29 in caſu, quo bona fuiſſent devoluta culpa conductoris, ut
loquitur d. dec, 115. non autem in caſu, quo fuiſſet fa-
cta renovatio, solummodo, quia lapſum fuiſſet tempus pri-
mæ conceſſionis, de quo loquitur Caſtren. & ratio eſt,
quia hoc ſecundo caſu Conceſſio non dicitur nova, etiam-
ſi adſint verba, & de novo concedimus, & locamus Iſern.
in c. 1, de Vaſſal. decrep. ætat. Alciat. in l. ſi mihi, &
Titie num. 27, verſ, quod Bartolus ff. de ver. oblig. & aliis
adductis Rot. dec. 176. num, 36, p. 5. rec. quod ſecus eſt
in devolutione ob culpam, ut late diſtinguendo compro-
bat Buch. dec. 483. num. 32. & ſeq. ubi etiam ſub n. 37.
ait, non requiri in caſu delicti, quod res fuerit incorpo-
rata, ſed ſufficit, quod dominus caducitatem declaraverit,
juxta unam opinionem, quam Rota ſequuta fuit, ſed hoc
ſaltem in propoſito iſto, intelligendum videtur ubi devo-
lutio vere fuiſſet incurſa, & nulla competiiſſet conductori
excuſatio, vel aliud remedium, nec relevare conductorem,
præſertim ignarum, recepiſſe novam relocationem ſi po-
terat alio modo retinere, ex tradit. per Caſtren, conſ. 142.
n. 9. l. 2.
Septima limitatio eſt, ſi in locatione conductor huic ju-
30 ri renunciaverit, non enim dubitandum, poſſe conducto-
rem juri petendi renovationem renunciare dec. 195. n. 2.
p. 2. div. ſed dubitari poterit an cenſeatur renuntiatum,
prout dubitavit Rot. coram Bravo in dec. 664. n. 3. p. 2.
div. ubi in caſu illo fuit concluſum affirmative, quia in
inveſtitura aderant verba, & retinere ſine aliqua conditio-
31 ne, quæ tollunt obligationem renovandi, cum implicet,
quod dominus poſſit pro ſe retinere, & cogatur reconce-
dere, & quia concurrebat, quod conductores generaliter
renuntiaverant omnibus legibus, & conſtitutionibus, &
aderat juramentum, quod habet vim ſpecialis expreſſionis
ut in eadem deciſ. firmatur, ubi etiam reſpondetur ad ali-
qus objecta, prout in ea videri poteſt, & etiam videri
poterunt, quæ dicam in caſu ſeq. de renunciatione juris
petendi renovationem, quod competit proximioribus, abſque
eo, quod adſit melioratio in 11. declaratione.
32 Octava limitatio eſt, ut procedat quatenus dominus non
reperiiſſet meliorem conditionem, quam ſibi factam a con-
ductore, alias ſecus, textus d. cap. ad aures, verſ. niſi
forte de reb. Eccleſ. non alien. Verum hoc intelligitur de
tempore primæ conceſſionis, non autem de tempore, quo
petitur renovatio, & quod eo tempore reperiretur plus of-
33 ferens, probandum eſt a domino, quia in dubio non præ-
ſumitur, quod potuerit inveniri alius, qui plus offerret, ut
probat Ruin. conſ. 157. n. 17. l. 1. & admittit Burſat. conſ.
330. n. 136. verſ. ſecundo melior.
Cæterum licet in præſenti dominus reperiat meliores
conditiones, adhuc tenetur renovationem facere eiſdem
pactis & modis, quo res prima fuit locata, & abſque ul-
34 lo augmento penſionis, ut probat text. in d. l. quicumque,
C. de omn. agr. deſert. l. 11. ibi ſalvo patrimoniali canone. Et
viget ratio, quia non debet conductor gravari ultra, quam
merebatur fundus antequam laboribus ſuis melior eſſet ef-
fectus, ne cogatur ipſos labores deplorare ad text. in l.
fin. C. de alluv. ubi Bald. dicit notandum contra quoſdam
Prælatos, qui volunt augere quantitatem cenſus prædii,
fertilioris effecti ſollicitudine, aut cultura, & ſumptu poſ-
ſeſſoria, quod & improbavit Bart. in l. fin. C. de omn.
agr. deſer. l. 11. ex quibus aliiſque auctoritatibus hanc opi-
nionem latiſſime comprobat Becc. conſ. 3. num. 31. & ſeq.
Bert. conſ. civ. 85. n. 29. Gratian. diſcept. 813. num. 38.
Pereg. conſ. 8. n. 18. l. 3. Mantic. dec. 17. n. 3.
Poſſent alia dici ad declarionem hujus caſus, ſed
quia ſunt magis propria caſus ſequentis, quamvis, &
huic conveniant, dicentur in illo, ad evitandam repeti-
tionem.
Deveniendo autem ad alium caſum, quo non conſtet de 35
melioramentis, quod adhuc ſi locatio fuit ad longum tem-
pus, teneatur dominus eam renovare, probatur, quia ha-
bemus text. in l. 2. §. permittitur ff. de aq. quot. & æſt. 36
in quo habetur, quod conceſſio aquæ facta per Principem
intuitu perſonæ, cum perſona extinguitur, ſed poteſt ſuc-
ceſſor petere novam conceſſionem, & fit ei injuria ſi non
concedatur, & gloſ. ibi in ver. impetrabile, inquit, hoc
eſſe ſimile inveſtituræ feudorum, mortuo enim Vaſſallo fa-
cile poteſt impetrare hæres maſculus inveſtituram, quia de-
bet ei dari, Bart. vero ibid. n. 1. repetendo ipſam gloſ. 37
addit, & hoc nota pro emphyteuſi, quod ea finita per
generationem finitam, deſcendentes poſſunt petere eis con-
firmari, & de facili impetrabunt, & eſt injuria ſi non fiat
confirmatio, & ideo poteſt appellari de jure canonico ad
ſuperiorem, ut cogat, quod confirmatio fiat, & hæc do-
ctrina Bart. eſt communiter recepta, ut videre licet penes
Clar. in §. emphyteuſis q. 43. n. 1. Mareſc. var. reſol. l. 2.
c. 3. n. 1. Fulgin. de jur. emphyt. tit. de renovat. q. 1. n. 1.
Rot. deciſ. 195. n. 1. p. 2. div. & in una Ferrar. bonor.
cor. Pamphilio impreſſ. per Amat. dec. Ferrar. 51. n. 30.
& 31. & in rec. dec. 176. n. 31. p. 5.
Et licet Bart. loquatur de emphyteuſi, tamen ejus doctri-
na procedit etiam in locatione propter identitatem ratio-
nis, & in terminis locationis paſſim allegatur, & admitti-
tur, ut videre eſt ſignanter penes Ruin. conſ. 168. n. 24.
l. 1. Vinc. de Franc. dec. 406. n. 9. Caroc. de loc. cit. de
lib. qu. 1. n. 49. Rot. cor. Greg. dec. 45. n. 1. & Burg.
de laudem p. 2. inſpect. 46. Girzar. dec. 5. n. 21. quidquid
in contrarium late deducat Vela diſſert. 13. n. 24. & ſeqq.
quia opinio ſua procedit in ſimplici locatione ad modicum
tempus, juxta tradita infra in 2. Declaratione, & per Gra- 38
tian. diſc. 357. n. 27. in ea enim verum eſt, quod nullum
dominium, aut jus reale conductori acquiritur. quæ eſt ra-
tio, qua ipſe Vela movetur n. 22. at ſecus eſt in locatio-
ne ad longum tempus juxta veriorem, & communiorem
opinionem firmatam in c. 27. in princ. & latiſſime compro-
batam per eumdem Velam diſſer. 19. n. 40. neque obſtant
Caſtren. conſ. 142. n. 1. ad fin. verſ. ſed hic ne obſtantibus
l. 2. & alii citati in d. diſſert. 13. n. 25. quia dicunt deberi
renovationem locationis deſcendentibus, ſeu hæredibus pri-
mi conductoris ad longum tempus, ex quo ille meliorave-
rit, ſed non dicunt, neque ex eorum dicto infertur, quod
non debeatur ubi non melioraverit, & nihil repugnat, quod
utroque caſu detur, prout dari conſtat in emphyteuſi, &
eſt jus omnino diverſum, ut ex infra dicendis patebit, &
præcipue ex declaratione prima.
Nec dubitandum eamdem doctrinam procedere etiam ſi
agatur de locatione bonorum Eccleſiaſticorum, quia dum 39
fundata eſt præcipue in æquitate, ea magis ſervari debet
ab Eccleſia, quæ mater æquitatis dicitur Clar. d. q. 43. n. 3.
ubi de communi Mareſc. d. c. 3. num. 3. Verall. dec. 384. 40
par. 1. Duran. dec. 431. n. 1. in rec. dec. 176. n. 28. par. 5.
& dec. 151. n. 2. & 3. par. 9.
Patitur autem prædicta doctrina plures, & diverſas de-
clarationes, inter quas prima valde præcipua, eſt illa, ut 41
procedat ſolummodo ſi dominus velit alteri relocare, ſecus
autem ſi velit bona pro ſe retinere Abb. in cap. bona n. 28.
de poſt. Prælat. Ripa in l. 1. ff. de priv. cred. Gozad. conſ.
39. n. 21. Clar. in §. emphyt. qu. 43. n. 5. Mareſc. l. 1.
cap. 3. n. 11. ubi de magis communi, Grat. diſ. 88. n. 5.
& ſeq. ubi de veriori Verall. dec. 304. p. 1. Mantic. dec. 10.
n. 6. Duran. dec. 431. n. 1. in rec. dec. 151. n. 4. p. 9. &
ampliatur hæc declaratio, ut procedat etiam ſtante conſue- 42
tudine, ſtatuto, vel pacto, quod fieri debeat renovatio,
cum intelligatur quatenus dominus velit relocare, non au-
tem ſi velit pro ſe retinere, niſi forte probetur in ſpecie
alius intellectus, ut dicetur in ſeq. cap.
In contrarium tamen urgent duæ rationes, quarum pri-
ma deſumitur ex verbis Bart. in d. §. permittitur ſuper rela-
tis, quorum ſenſus apertus videtur; ut teneatur abſolute
dominus relocare deſcendentibus, non autem ſolum eos
præferre, quatenus relocare velit: ſecunda eſt, quia ſi
vera eſſet declaratio ſemper diceret dominus velle pro ſe
retinere, & eluderet eos quibus deberetur renovatio, &

ſic fa-

ſic facultas petendi renovationem ſupra firmata ſerviret de
vento, quod non eſt dicendum, nec deſunt auctoritates,
nam contra declarationem tenuerunt D. *conſ.* 135. *num.* 3.
Ruin. *conſ.* 12. *n.* 22. *l.* 1. Ber. *conſ.* 98. *n.* 16. *l.* 5. & ple-
ne aliis relatis Bertaz. *conſ. civ.* 85. *n.* 23. *& ſeq.* Tob. No-
nius *conſ.* 3. *per tot.* Cald. *de renov. emph. qu.* 8. *n.* 20.

At propterea non recedendum eſt ab ipſa declaratione
communiter recepta, nam quoad Bart. ipſe non explicat,
quod dominus teneatur etiam invitus relocare, & dum di-
cit, quod ſi non relocet facit injuriam, & poſſunt deſcen-
dentes de jure canonico appellare, aperte patet, quod fun-
43 datur in æquitate, & iſta viget quidem pro deſcendenti-
bus, in dict. caſu, quo dominus velit extraneis concede-
re, at non ſi velit pro ſe retinere, tunc enim æquum eſt,
ut ipſe præferatur in re ſua, non autem alius. Gratian.
diſcept. 88. *n.* 5. *& ſeqq.* Fenzon. *ad ſtatut. Urb. cap.* 124.
n. 72. ubi quod hoc dictat ratio ordinatæ charitatis, Man-
tic. *dec.* 10. *n.* 7. *&* 8. & quoad aliam rationem, quod do-
minus diceret velle retinere, reſpondetur, quod magis at-
tenduntur facta, quam verba ad probandam voluntatem
44 Lancell. *de attent. p.* 2. *c.* 4. *lim.* 2. *n.* 91. Burat. *dec.* 113.
n. 3. & ideo ſi poſtea ipſe reinveſtiat, convincetur, quod
falſo aſſeruit velle pro ſe retinere, & intrabit declaratio,
ut bene obſervant Gozad. *d. conſ.* 30. *n.* 21. Mareſc. *l.* 1.
c. 3. *n.* 51. *verſ. nec eſt verum*, Mantic. *dec.* 10. *num.* 9.
Duran. *dec.* 43. *n.* 2. *in rec. dec.* 45. *n.* 3. *& ſeq. & dec.*
251. *n.* 6. *par.* 9.

Procedit tamen contraria opinio in caſu præcedenti,
quo ſcilicet conductor, ſeu emphyteuta fundum ſterilem
ſua diligentia, & labore fertilem reddidiſſet, hoc enim ca-
ſu æquitas in qua fundatur dicta obligatio renovandi, mi-
litat etiam adverſus ipſum dominum, ut non debeat de la-
boribus conductoris fructum ſentire cum luctu illius, &
ideo etiamſi vellet pro ſe retinere, non poterit, ſed re-
novare compelletur, prout dictum eſt ſupra de eo caſu,
ſecus autem ſi res erat ſui natura fructifera, quia præfe-
rendus dominus, ſi velit de re ſua fructus percipere, ut
diſtinguendo tradit Ripa *in tract. de peſte tit. de remed.
preſ. ... cont a peſt. n.* 263 Grat. *diſc.* 813. *n.* 38.

Secunda declaratio eſt, ut procedat dicta opinio, ſi aga-
45 tur de locatione perpetua, ſeu ad vitam vel ad certas ge-
nerationes, prout loquitur Bart. ſecus autem ſi locatio fue-
rit ad certum tempus, quia tunc tempore illo finito expi-
rat locatio, & non tenetur dominus facere dictam reno-
vationem proximioribus conductoris Socc. Jun. *conſ.* 9. *n.*
15. *l.* 3. Cald. *de renovat. emphyteuſ. l.* 1. *quaſt.* 12. *n.* 16.
Rot. cor. Greg. *dec.* 45. *n.* 2.

46 Et procedit dicta declaratio, non ſolum ſi locatio ſit
ad tempus breve, ſed etiam ſi ſit ad tempus longum, jux-
ta ſenſum Socc. & Cald. *in locis præcitat.* dum loquuntur
de locatione ad viginti novem annos, & expreſſe voluit
47 Vela *diſſer.* 23. *num.* 23. Sed contrarium, quod prædicta
declaratio ſolummodo procedat in locatione ad modicum
tempus, non autem in locatione ad tempus longum, vo-
luit expreſſe Ru. *in conſ.* 168. *numer.* 24. *l.* 1. & ſenſit
etiam Socc. Sen. *conſ.* 99. *num.* 7. *libr.* 1. & Rim. Jun.
conſ. 94. *n.* 30. *& ſeq.* Vinc. de Franc. *dec.* 406. *n.* 9. ubi
reddit rationem quare non debeatur renovatio in locatio-
ne ad modicum tempus, quia in ea nullum tribuitur jus
in re conductori, & comprobatur, quod hæc ſit ratio ex
traditis per Gratian. *diſc.* 357. *nu.* 16. *verſ. quare non mi-
rum, & ſeqq.* Et dato quod hæc ſit vera ratio, ex ea ſe-
quitur, ut verior videatur ſecunda opinio reſtringens de-
clarationem ad modici temporis locationem, cum eo ipſo,
quod eſt ad longum tempus tribuat jus in re, ut alibi di-
48 ctum fuit. Tutior tamen erit hæc opinio ſi locatio fuerit
ad tempus longiſſimum, in quibus terminis relocationem
fieri debere firmat Carocc. *de locacion. tit. de lib. quaſt.* 1.
num. 29.

Tertia declaratio eſt, ut debeatur dict. renovatio ſi pro-
ximiores eam petant intra annum a die caducatæ emphy-
49 teuſis alias cadant a jure ſuo *c.* 1. §. *Titius filios, ſi de
feud. fuer. contr. int. dom. & agn. c.* 1. *de cap. Corrad.*
Clar. *in* §. *emphyteuſis q.* 43. *n.* 4. *verſ. quinimo*, Mareſc.
lib. 1. *c.* 3. *n.* 16. *de mag. com.* Grat. *diſc.* 88. *n.* 32.

Limitatur autem hæc declaratio, ut non procedat ſi do-
50 minus rem infra annum extraneo locaverit, tunc enim
perpetuatur facultas proximioribus petendi renovationem
fieri ſibi, uſque ad triginta annos Alex. *conſ.* 15. *num.* 10.
ubi de com. l. 5. Dec. *conſ.* 128. *num.* 4. Ber. *conſ.* 106.
num. 42. *poſt med. l.* 1. Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 32.
num. 8. *poſt med.* Mareſc. *lib.* 1. *c.* 3. *n.* 22. *ubi de com.
& com.* Gratian. *diſc.* 88. *num.* 32. Amat. *dec. Ferrar.* 51.
num. 24. Rot. *dec.* 756. *n.* 4. *verſ. quia reſponderetur p.* 4.
div. & cor. Duran. *dec.* 431. *num.* 3. Hinc inferri, decla-
rationem non procedere niſi in caſu quo Eccleſia velit pro
ſe retinere dicit Gratian. *diſc.* 88. *n.* 32. ſed ſi hoc eſſet
verum deſtrueretur in totum ipſa declaratio, dum quando
Eccleſia vult pro ſe retinere non intrat dictum jus peten-
di renovationem, juxta declarationem præcedentem, ſed
declaratio procedit etiamſi renovatio fiat conſanguineis re-
motioribus, tunc enim debent proximiores petere infra 51
annum, alias amittunt jus petendi, ut docuit gloſ. *in dict.
c.* 1. §. *Titius filios, verb. per annum ſi de feud. fuer. contr.*
idem Ber. *conſ.* 107. *nu.* 47. *lib.* 1. Dec. *conſ.* 327. *num.* 4.
Grat. *diſcept.* 758. *n.* 7. Seraph. *dec.* 630. *n.* 2. *&* 3. ubi
quod hæc eſt differentia inter alienationem in agnatum, &
in extraneum.

Secundo limitatur, ut talis annus non currat niſi a die
quo conſtat de ſcientia proximiorum, quæ probanda eſt, 52
alias admittuntur, uſque ad triginta annos Amat. *dec.
Ferrar.* 51. *num.* 23. & Rot. in Ferrarien. bonor. *ibidem
impreſſ. num.* 33. ubi, quod erat intimanda caducitas pro-
ximioribus Mareſcott. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 17. *&* 18. ubi
quod eſt annus utilis Rot. *dec.* 195. *num.* 5. *&* 6. *p.* 6. *div.* 53
Et requiritur ſcientia præciſa, adeo ut ſola dubitatio excu-
ſet Roy. *dec.* 468. *n.* 2. *&* 3. Et probari debet ſpecifice
cum ſuis qualitatibus, quod ſcilicet proximiores ſciverint
emphyteuſim eſſe devolutam ob lineam finitam, & quod
proinde tenerentur petere renovationem, & hoc non ob-
ſtante tacuerint, ut ex adduct. per Fulgin. *de jure emphyt.
tit. de renovat. q.* 1. *num.* 19. *circa med.* & aliis reſpondit
Rot. *dec.* 306. *num.* 8. *p.* 13. *rec.* verum ſufficere ſcientiam
probabilem, & orientem ex conjunctione ſanguinis, & co-
habitatione, probant Honded. *conſ.* 80. *n.* 55. *l.* 2. Surd.
dec. 221. *per tot.* Clar. *in* §. *feudum num.* 3. Cald. *de re-
novat. emph. lib.* 1. *q.* 5. *n.* 25. Rot. cor. Carill. *dec.* 253.
n. 13. *& ſeqq.*

Quarta declaratio eſt, ut debeatur dicta renovatio non 54
ſolum deſcendentibus, ut ſenſit Socc. Jun. *conſ.* 9. *n.* 23.
l. 3. ſed etiam tranſverſalibus, juxta communem opinio-
nem de qua teſtatur Mareſcot. *var. reſ. l.* 1. *cap.* 3. *n.* 2.
Amat. *dec. Ferrar.* 51. *num.* 31. *verſ. & non ſolum*. Imo,
& non ſolis agnatis, ut ſenſit Clar. *dicens comm. in* §. 55
emphyt. q. 43. *num.* 2. ſed etiam deſcendentibus feminar.
& cognat Bert. *conſ. civ.* 85. *num.* 12. *& ſeq.* & ſignan-
ter *num.* 15. Cald. *de renov. emphyt. l.* 1. *q.* 9. *num.* 14.
& 15. ubi tamen limitat ſi adeſſet conſuetudo contraria.
Et deberi nedum cognatis deſcendentibus, ſed etiam tranſ-
verſalibus Ru. *conſ.* 151. *n.* 18. *l.* 1. Bertaz. *conſ. civ.* 85.
num. 15.

Quinta declaratio eſt, quod ſufficiat, petentem renova- 56
tionem eſſe proximiorem abſque eo, quod ſit hæres em-
phyteutæ, ſeu conductoris Dec. *conſ.* 78. *n.* 4. *& ſeq.* Grat.
conſ. 110. *n.* 44. *l.* 1. Ber. *conſ.* 103. *n.* 24. *& lib.* 1. Rim.
Jun. *conſ.* 444. *num.* 15. *&* 53. Bert. *conſ. civ.* 85. *n.* 19.
& ſeq. Ferret. *conſ.* 103. *n.* 10. ubi de com. Dur. *dec.* 431.
n. 4. Et fundatur hæc opinio in ipſis verbis fundamentalis
doctrinæ Bartoli *in d. l.* 1. §. *permittitur ff. de aq. quot.
& aſt.* quæ loquitur de deſcendentibus non hæredibus, ut
ſupra relatum fuit.

Verum contrariam opinionem, quod imo neceſſe ſit, 57
petentem eſſe hæredem, quia hoc jus petendi renovatio-
nem ſit hæreditarium tenuit Ancar. *conſ.* 134. *n.* 3. *verſ.
cum iſtud jus*, Aldobr. *conſ.* 21. *n.* 19. *l.* 2. Cald. qui alios
adducit, & veriorem, & receptiorem dicit, *de renovat.
emphyt. q.* 9. *n.* 20. *& ſeq.* Rot. cor. Celſo *dec.* 192. *n.* 7.
Et fundatur hæc opinio, quia licet Bartolus loquatur de
deſcendentibus, ut dictum eſt, tamen ſumit doctrinam ſuam
ex illo text. & gloſ. *qui text.* loquitur de ſucceſſoribus in
bonis, & gloſ. expreſſe loquitur de hærede, unde & ipſe
Bart. intelligendus videtur de deſcendentibus quatenus ſint
hæredes, quia Doctores intelligi debent ſecundum auctori-
tates, quas allegant Menoc. *conſ.* 52. *n.* 70. Rot. *dec.* 407.
n. 45. *p.* 9. *rec.*

Quæſtio eſt difficilis, ſed communiter reſolvitur cum di- 58
ſtinctione, ut opinio prima volens præferri proximiorem
non hæredem, procedat ſi emphyteuſis ſit ex pacto, &
providentia, ſecunda vero volens præferri hæredem proce-
dat ſi emphyteuſis ſit hæreditaria Ber. *conſ.* 103. *n.* 4. *& ſeq.
l.* 1. Grat. *conſ.* 96. *n.* 21. *l.* 1. Mareſc. *l.* 3. *num.* 26. *l.* 1.
Seraph. *dec.* 610. *n.* 10. Rot. *dec.* 195. *p.* 2. *div. & dec.* 642.
n. 12. *p.* 1. *dec.* 74. *n.* 2. *& ſeq. p.* 6. *rec.* & ubi eſſet hæ- 59
reditaria mixta, adhuc non niſi habenti qualitatem hære-
ditariam debebitur *dec.* 151. *n.* 14. *p.* 9. *rec.* Idque optima
ratione, quia, dum agitur de renovatione inveſtituræ, nil
mirum ſi regulanda eſt ad normam, & exemplum inveſti- 60
turæ renovandæ, adeout, ſi in ea vocati ſint ſolum agnati
abſque ulla conſideratione qualitatis hæreditariæ, eiſdem
quoque agnatis abſque d. conſideratione fieri debeat reno-
vatio, & ſic e contra, ſi vocati hæredes in prima con-
ceſſione, ipſi quoque præferri debeant in renovatione,
itaut illud jus petendi renovationem reguletur ab illa qua-
litate, quæ in conductore defuncto fuit cauſa ſuccedendi,
ut præter allegatos dicit Dec. *in conſ.* 78. *n.* 5. *verſ. cum
iſtud*, Merl. *d.* 532. *n.* 4. *&* 5.

Præſuppoſito autem, quod agatur de emphyteuſi hære-
ditaria ut locatio, ſeu emphyteuſis ſit eccleſiaſtica, non 61
curandum erit, quod proximior ad quem de jure defertur
ſucceſſio non ſit hæres ex quo veniat excluſus per ſtatutum

laicale, quia tale ſtatutum, ubi agitur de bonis Eccleſia-
62 ſticis, non attenditur, etiamſi agatur de ſolo dominio uti-
li ad eos ſpectante. Grat. *diſc.* 447. *n.* 21. & fuit firma-
tum in illa Romana Domus de Scapuccis cor. Coccin. quæ
eſt poſt Statil. de Salv. *dec.* 230. quam poſtea Rot. ſemper
ſecuta eſt ut dicit Merl. *dec.* 903. *n.* 8. *& in rec. dec.* 408.
num. 2. *p.* 9. in terminis hujus juris petendi renovationem
dec. 476. *n.* 13. *part.* 14. *rec.* Quidquid contra ſenſerit Me-
noch. *conſ.* 265. *n.* 12. *ad fin.*

63 At non propterea, quod agitur de emphyteuſi hæredi-
taria, excluſi penitus erunt proximiores, ſed tantummodo
ſi adſit hæres capax Mareſcott. *var. dict. cap.* 3. *n.* 27. *l.* 1.
ubi refert ita deciſum in Rota.

Sic, & e contra ſi agatur de emphyteuſi ex pacto, &
64 non adſint proximiores capaces debebitur renovatio potius
hæredi, quam alteri non hæredi, ex traditis per Aldob.
conſ. 21. *n.* 16. *l.* 2. & Rot. cor. Celſo dec. 292. *num.* 7.
& ſeq. Intelligendo tamen, ubi nullus adſit proximus ca-
pax, vel qui inveſtituram velit, non ſi ſolum ille, qui eſt
proximior, capax non ſit, quia tunc debetur ſubſequenti
in gradu Rot. *dec.* 195. *ad fin. & dec.* 198. *ad fin. p.* 2.
div. & in Ferrarien. bon. cor. Pamphilio impreſſ. per
Amat. *dec. Ferrar.* 51. *num.* 32. & uſquequo adſint proxi-
miores nulla habebitur ratio qualitatis hæreditariæ, quia in
emphyteuſi ex pacto ſola proximitas ſanguinis ſpectatur
dec. 250. *n.* 1. ubi, quod hoc Rota pluries firmavit *deciſ.*
476. *n.* 12. *p.* 14. *rec.*

65 Inter proximos vero nulla habetur ratio agnationis, vel
cognationis, ſed ſola proximitas attenditur, ut dictum eſt
ſupra *in* 4. *declar.* & quod propterea Mater licet cognata
præferenda ſit Amitis, reſpondit Rot. *d. dec.* 250. *n.* 4. *&*
per tot. & in eadem cauſa Forolivien. emphyteuſ. 23. Mart.
1607. cor. R. P. D. meo Bourlemont. *quæ eſt in rec. p.* 25.
dec. 66. & quod Mater non hæres præferatur pro patruo
hæredi *dec.* 476. *n.* 22. *par.* 24. *rec.*

Cæterum poſſunt conſiderari quamplures, & diverſi ca-
ſus in quibus detur concurſus plurium hanc prælationem
prætendentium, quos longum eſſet referre, ſed videri po-
teſt Aldobr. *conſ.* 21. *l.* 2. ubi *a n.* 2. *ad* 19. conſiderat de-
cem & ſeptem caſus diſtinctos. At ubi adſit conſuetudo
circa hanc prælationem concedendam, & cui concedi de-
beat, ea attendi debet Corn. *conſ.* 250. *n.* 3. *& ſeq. l.* 3.
66 Cald. *de renov. emphit. l.* 1. *q.* 5. *n.* 5. Gamm. *dec.* 326.
n. 7. Rot. quæ hos adducit *dec.* 60. *n.* 6. *p.* 5. *rec.*

Unum præterea non omittam de quo valde poſſet dubi-
tari, an videlicet ad effectum, ut competat hoc jus, de-
tur repræſentatio, ex eo enim, quod dictum eſt attendi
ſolam proximitatem, ſumi poteſt argumentum pro negati-
67 va, ex quo, ubi ſola proximitas gradus attenditur, repræ-
ſentationem locum non habere, probat text. *in l. ſi liber-
tus prateriio* 33. *ff. de bon. lib.* & tradunt Dec. *conſ.* 1.
n. 8. *&* 11. *verſ. quarto*, quia Pariſ. *conſ.* 37. *n.* 66. *l.* 2.
Marzar. *inter conſ. ult. volunt. p.* 2. *conſ.* 242. *n.* 45. *& ſeqq.*
Oſaſc. *conſ.* 72. *n.* 20. ubi plures alios cumulat Mant. *de
conject. l.* 8. *tit.* 9. *n.* 29. Rot. *dec.* 349. *n.* 28. *p.* 6. *rec.* Ve-
68 rum contraria opinio videtur verior, quia ubi locus eſt re-
præſentationi, ille qui per eam locum Patris per fictionem
juris ingreditur, licet non poſſit dici proximior in gradu
ſanguinis, tamen efficitur, ac dicitur proximior in gradu
ſucceſſionis, ac proinde vocatis proximioribus ipſe quoque
comprehenditur, ut firmat Honded. *conſ.* 70. *n.* 44. *& ſeq.*
l. 2. Gabr. *conſ.* 106. *per tot. lib.* 2. Surd. *conſ.* 325. *n.* 10.
Altogr. *conſ.* 65. *n.* 14. *l.* 1. Rovit. *conſ.* 51. *num.* 3. Rot.
dec. 508. *n.* 7. *p.* 1. *& dec.* 426. *n.* 5. *verſ. tertia p.* 4. *div.*
& noviſſime in Engubina fideicommiſſorum 23. Febr. 1674.
§. nec in fideicommiſſo, & 3. Jun. 1674. §. non obſtat,
quod cor. R. P. D. meo Bourlemon. quod & certius pro-
cedit quando, prout hic, agitur de ſuccedendo ex diſpo-
ſitione legis, aut conſuetudinis, vel ſtatuti, quidquid ſit
69 ubi agitur de ſuccedendo ex diſpoſitione hominis, Dec.
conſ. 1. *n.* 8. *verſ. comprebatur*, hoc Rot. *dec.* 708. *n.* 7.
p. 1. *div.* & in puncto hanc opinionem probavit etiam Ma-
reſcot. *var. reſol. l.* 1. *c.* 3. *n.* 31.

70 Quoniam vero facta eſt mentio de Incapacibus petendi
hanc renovationem, exemplum ſit in legitimatis, ſi agitur
de bonis Eccleſiaſticis, cum ipſi ſint incapaces in eis ſuc-
cedere, tam de jure communi, quam etiam ex Bulla Pii
Quinti Duran. *dec.* 251. *n.* 4. *& ſeq.* & in propoſito late
fuit deductum in una Cæſenat. Bonor. 26. Novemb. 1606.
§. *his tamen non obſtantibus*, *& ſeq. per tot. &* 5. Maii
1606. cor. Ortembergo in qua ultima ſtricte reſpondetur
objecto, quod illegitime nati ſint incapaces bonorum Eccle-
ſiaſticorum per viam ſucceſſionis, non autem per viam no-
væ acquiſitionis, Eccleſia volente, quæ eis concedere non
71 prohibetur, dicendo hoc procedere in conceſſione omnino
nova, & ubi renovatio non eſt debita, prout debita eſt
ea de qua agimus, ſaltem ex æquitate, ut dictum eſt, etiam
ſi petitur in caſu devolutionis Ber. *conſ.* 109. *n.* 20. *& ſeq.*
l. 1. Burſat. *conſ.* 227. *n.* 116. & prima inveſtitura eſt ſal-
tem radix, & fundamentum hujus renovationis, & quæ ipſi
renovationi regulam, & normam tribuit Dec. *d. conſ.* 78.
n. 5. *& conſ.* 185. *n.* 3. *in fin.*

Aliud exemplum ſit in Monacho, etenim nec ipſi, nec
Monaſterio ex ejus perſona competit hoc jus petendi re- 72
novationem locationis, ſeu emphytheuſis finitæ, non ipſi,
quia eſt mortuus mundo, & tamquam ſervus eſt incapax
acquirendi, neque Monaſterio, quia tamquam manus mor-
tua incapax eſt emphytheuſim acquirere, & ideo incapax
etiam præfatum jus exercere, ut late probat Cald. *de re-
novation. emphyteuſis quæſt.* 19. *n.* 7. *& ſeqq. l.* 1. & ſe-
quitur Sanch. *ad Decalog. l.* 7. *cap.* 14. *n.* 24. ubi repro-
bat Tapiam *in Auten. ingreſſ. verſ. ſua cap.* 15. *n.* 4. *Cod.
de ſacroſ. Eccleſ.* dicens, eum minus recte, & abſque ul-
la ratione contrarium aſſerere, ſed ſola Ancharani falſo
allegati auctoritate. Deberi tamen renovationem Mona-
co, dum vivit, voluit etiam Joann. Baptiſta Coſta *conſ.* 24.
num. 35.

Sexta declaratio eſt, ut ad hunc effectum attendatur pro- 73
ximitas reſpectu ultimi poſſeſſoris, non autem primi inve-
ſtiti, Rom. *conſ.* 22. *n.* 5. Gabr. *conſ.* 68. *n.* 22. *l.* 2. Ma-
reſcot. *var. c.* 3. *n.* 28. *l.* 2. Rot. *dec.* 166. *n.* 15. ubi alii
pleniſſime cumulantur *p.* 12. *& dec.* 476. *n.* 3. *p.* 14. *rec.*

Non autem deſunt contrarii, nam quod attendi debeat
proximitas primi acquirentis, non ultimi, tenent alii quam- 74
plures per Jaſ. *in l.* 2. *n.* 22. *Cod. de jure emphyteuſ.* &
poſt eos Pariſ. *conſ.* 108. *n.* 53. *l.* 1. Aldobr. *conſ.* 26. *n.* 9.
ubi dicit hanc eſſe communem opinionem *lib.* 2.

Sed ceſſare hanc controverſiam ubi non agatur de em-
phyteuſi Eccleſiæ, quæ jure hæreditario deferatur, & re-
firmanda ſit, ſed de conceſſa ex pacto, & providentia,
quia tunc proximitas attendi debet reſpectu ultimi non au-
tem primi, ſcripſit Bero. *conſ.* 103. *numer.* 12. *verſ. ſed
non expedit lib.* 1. & comprobatur, quia non poſſunt agna-
ti finita emphyteuſi venire ex pacto, nec ex providentia
concedentis, ſed quia in eos, tamquam ſucceſſores, tranſ-
miſſum ſit hoc jus æquitate quadam ſuadente, ne proximior 75
poſſeſſoris excludatur a remotiore, & ideo attendi debet
proximitas reſpectu ultimi, ut tradit ſignanter Ald. *conſ.* 22.
n. 37. *lib.* 2. & hanc eamdem opinionem, quod attendi de-
beat perſona ultimi prædefuncti, etiam in emphyteuſi hæ-
reditaria, ut petens renovationem debeat eſſe ejus hæres
non autem primi, tenuit Cald. *de renovat. emph. l.* 2. *q.* 9.
n. 20 & aliis adductis Rot. *dec.* 151. *n.* 17. *p.* 9. *rec.* adeout
magis communis, ac etiam magis vera videatur opinio,
quod in quocumque caſu, ultimi proximitas attendi debeat 76
potius quam primi.

Quando autem emphyteuſis fuiſſet legitime alienata, vel
etiam in diviſione bonorum inter fratres fuiſſet uni eorum
libere aſſignata, tunc non valerent proximi aliorum aſpira-
re ad hanc renovationem, quia ſemel facta valida tranſla-
tione in alios non attenditur amplius linea, & proximitas
primi acquirentis, ſed poſſeſſoris, Petr. Barb. *in l. ni ſufren-
dia* 58. *n.* 29. *verſ. unde conſulnit ff. ſol. matr.* Surd. *conſ.*
353. *n.* 29. *ad med. & ſeq.* Cyriac. *contr.* 24. *n.* 22. Rota
dec. 388. *n.* 9. *&* 10. *p.* 22. *rec.* & præciſe ad hunc effe-
ctum petendi renovationem late firmavit Rot. *deciſ.* 230.
n. 16. *& ſeq. p.* 22. *rec.*

Septima declaratio eſt, ut ſi concurrant plures in eo- 77
dem gradu exiſtentes, debeat concedi omnibus Mareſcott.
var. reſol. l. 1. *cap.* 3. *n.* 7. ubi dicit ita fuiſſe deciſum in
una Civitatis Caſtelli coram Platto, & pleniſſime etiam fir-
matum fuit coram Coccin. *dec.* 2264. *n.* 4. *& ſeq.* quod
& ampliatur procedere quamvis in prima inveſtitura voca- 78
tus eſſet tantum unus, quia licet videatur minus favora-
bilis concedenti locatio, ſeu emphyteuſis pluribus conceſ-
ſa, quam ea quæ uni tantum conceditur, propter diffici-
liorem reverſionem, tamen illa non eſt alteratio conſide-
rabilis ad hunc effectum, ut pariter fuiſſe deciſum *in d.
dec.* coram Platto refert Mareſcot. *ubi proxime num.* 8. &
ſenſit etiam Rot. cor. Cocc. *d. dec.* 2264. *num.* 8. *& ſeqq.*
ubi redditur ratio cur illa non ſit alteratio conſiderabilis,
quam & adduxi ſupra in alio propoſito *in cap.* 14. §. 4.
bene tamen concederetur uni tantum, & valeret conceſſio
ſi alii coæquales in gradu infra annum non peterent con-
ceſſionem ſibi quoque fieri, prout in caſu *deciſ.* 253. *nu-* 79
mer. 22. coram Carill. & faciunt dicta ſupra in tertia de-
claratione.

Octava declaratio eſt, ut quamvis agatur de emphyteu-
ſi, ſeu locatione facta ab Eccleſia, poſſit peti renovatio 80
etiam per feminas, Grat. *diſc.* 88. *n.* 25. Seraph. *dec.* 610.
n. 6. Cocc. *d. dec.* 1164. *n.* 1. *& ſeq. & dec.* 1771. *n.* 28.
verſ. etiam fem. Idque etiam ſi inveſtitura, ſeu prima lo-
catio facta eſſet pro maſculis tantum, quia hoc non ob- 81
ſtante, illa renovatio poteſt peti etiam a feminis, Grat.
diſc. 85. *n.* 25. Mareſc. *d. c.* 3. *n.* 2. *l.* 2. Rota cor. Cocc.
d. dec. 1770. *n.* 28. *&* 29. & in una Parm. Feudi 22. Mart.
1662. §. ſicut etiam cor. Eminent. Cerro. Adeout etiam
in concurſu cum maſculis agnatis præferri debeant ſi ſint 82
proximiores Giovag. *conſ.* 44. *n.* 228. *l.* 2. Rot. *dec.* 176.
n. 3. *par.* 5. *rec.*

Et li-

Et licet contra hanc opinionem facere videatur, quod
dictum eſt ſupra, præcipue in declaratione quinta, quod
ſcilicet iſta renovatio debeat regulari ad normam inveſti-
turæ, quæ renovatur, cum inde inferri poſſe videatur,
quod ſi feminæ ſunt ab emphyteuſi per inveſtituram ex-
cluſæ, non poſſint ad eam per renovationem admitti,
prout cenſuit Soccin. Jun. *conſil. 9. num. 9. & 10. lib. 3.*
tamen reſpondetur, quod id procedit, quando tractatur
de alteranda notabiliter qualitate inveſtituræ, ſeu receden-
do ab ea, prout eſſet ſi inveſtitura eſſet conceſſa pro hæ-
redibus, & prætenderetur excludi hæres, vel e contra ſi
eſſet agnatitia, & prætenderetur excludi agnatus per alium
83 non agnatum, de quo ibi, vel quid ſimile, at, ubi agitur
de ſola mutatione perſonarum, non dicitur alterata quali-
tas inveſtituræ, niſi fiat conceſſio perſonæ fictæ, quæ non
moriatur, ut declarat Coc. *dec. 1164. n. 11.* & dum non
alteratur qualitas inveſtituræ nihil facit, quod feminæ in
illa non ſint vocatæ, imo ſint excluſæ, quia renovatio iſta
non fit vigore inveſtituræ, nec perſonis in ea comprehen-
ſis, ſed fit ex æquitate, inveſtitura jam terminata, & per-
ſonis in illa non vocatis, & ab ea excluſis, Mareſcot. *d.
c. 3. n. 5. & 6.* Rot. in Bononien. honor. cor. Robuſterio
penes Giovagn. *conſ. 44. n. 155. lib. 2. & dec. 198. n. 3.
p. 2. div.*

84 Nona declaratio eſt, ut procedat facultas petendi reno-
vationem, quatenus res ſit integra, ſecus autem ſi domi-
nus devenerit ad locationem, & rei traditionem favore
alterius, Grat. *conſ. 96. num. 22. lib. 1.* Clarus *in §. em-
phyteuſis, q. 43. n. 4.* Verum declaratio iſta multas pati-
tur difficultates, & multi tenent contrarium, ut dicit Rot.
85 *dec. 195. n. 7. par. 2. div.* imo contraria eſt receptiſſima,
ut dicit Gratian. *diſcept. 758. num. 11.* & eſſe communem
dicit Rot. *dec. 198. n. 5. p. 2. div.* & declarationem non
eſſe veram, teſtatur Mareſcot. *d. c. 3. num. 23. lib. 1.* &
ſenſit etiam Seraph. *dec. 610. n. 9.* & in eventum, quod
ſit vera, procederet ubi aliqua negligentia poſſet impingi
venienti poſt inveſtituram, ſecus e contra, ut poſt alios
dicit Mareſcott. *d. n. 23. in fin.* Seraph. *d. dec. 610. n. 9.
verſ. in eventum, & dec. 198. n. 5. verſ. tum etiam, quia
par. 2. div.* & non videtur poſſe reputari negligentiam con-
86 ſiderabilem, niſi lapſus ſit annus, & renovatio facta ſit al-
teri proximiori, cum alias, ſi facta ſit extraneo, perpetue-
tur jus petendi uſque ad triginta annos ex traditis ſupra
in declaratione 3. n. 49.

Decima declaratio eſt, ut procedat prædicta facultas pe-
87 tendi renovationem, ſi finita ſit locatio per lapſum tem-
poris, & ſic abſque culpa conductoris, ſecus autem ſi per
culpam illius, puta ob non ſolutionem canonis, vel quid
ſimile, Felin. *conſ. 32. n. 9.* Grat. *conſ. 96. num. 23. lib. 1.*
Surd. *conſ. 181. n. 30.* Grat. *diſcept. 88. n. 38.* Mareſcott.
cap. 3. n. 10. lib. 1. quod ampliatur, procedere etiam ſtan-
te pacto de renovando, Cald. *de renovat. emphyt. lib. 1.
q. 9. n. 4. & ſeq.* unde in caſu, quo ſtante facultate no-
minandi ad emphyteuſim Eccleſiaſticam nominatus fuerat
illegitimus illius incapax, potuiſſe Eccleſiam alteri conce-
dere, nec competere proximioribus prædictam facultatem
petendi renovationem, fuit deciſum in Rot. cor. Duran.
deciſ. 251.

Undecima declaratio eſt, quod poteſt conveniri per pa-
88 ctum in prima locatione huic renovationi locum eſſe non
debere, & poterit conductor juri illam petendi renuntia-
re, Grat. *diſcept. 88. num. 2.* Rot. *dec. 165. num. 3. p. 2.
div.* & declaratio iſta parvam, ſeu nullam habet difficul-
tatem in jure, ſed difficultas oriri poteſt in dignoſcendo
an, & quando dicatur ei renuntiatum, ut dicit *d. dec. 195.
num. 2. verſ. hanc limitationem*, & dubitari ſignanter po-
89 teſt, an ſufficiat adeſſe in inveſtitura clauſula, quod *loca-
tione finita bona ad dominum revertantur libera*, & affir-
mativam probant Soccin. Jun. *conſ. 9. numer. 14. ad fin.
lib. 1.* Bero. *conſ. 100. n. 1. lib. 1.* Honded. *conſ. 51. n.
50. & ſeq. lib. 1.* Grat. *diſcept. 88. num. 3.* Gamma *dec.
41. num. 6. & 7.* Verum his, & ſimilibus non obſtanti-
bus contraria opinio videtur tenenda, quia d. clauſula ex-
primit id quod tacite inerat in locatione, & ideo nihil
90 operari poteſt, ut dicit Cald. *de renovat. emphyt. qu. 8.
num. 18.* vel operatur tantum, quod tollit dubitationem,
quæ oriri potuiſſet ſi dominus vellet pro ſe retinere, nam
licet communior, & verior opinio ſit, quod non tenea-
tur reinveſtire, tamen non deſunt, qui contrariam ſecuti
ſint, ut dictum eſt ſupra in declaratione prima, & d. clau-
ſula tollit omnem dubitationem, & ſic ſatis operatur abſque
eo, quod extendatur ad tollendam facultatem petendi præ-
lationem in caſu, quo dominus velit alium reinveſtire, quæ
91 tamquam de jure, & æquitate competens nunquam cenſe-
tur renuntiata niſi expreſſe ſit dictum, ut tradit. Grat. *di-
ſcept. 758. n. 13.* & proinde nil relevaret in clauſula adeſ-
ſe verba geminata reverſionem debere eſſe liberam incul-
cantia, ut late probat Cald. *d. qu. 8. num. 23.* Gizzarell.
dec. 6. num. 14. & omiſſis aliis hanc opinionem pleniſſime
firmavit Rot. *in dec. 45. par. 8. recent. n. 8. & ſeq. uſque
ad 31.* ubi præfatos, & alios quamplures auctores, & de-
ciſiones, quæ in contrarium adducebantur ſingillatim de-
clarat, vel refellit.

Præterea nec etiam ſufficeret pactum expreſſum, quod 92
non teneatur reinveſtire ſi loqueretur, in caſu contraven-
tionis, non autem in caſu locationis finitæ per lapſum
temporis, ſeu defectum generationis, Rot. *dec. 195. n. 2.
verſ. hanc limitationem p. 2. div.* & coram Seraph. *deciſ.* 93
610. n. 2. agitur enim de renuntiatione, in qua non po-
teſt fieri extenſio de uno caſu ad alium, ut in propoſito
dicit Rot. *dec. 242. num. 3. verſ. & quo ad dominos, &* 94
num. 5. p. 2. div. & quod non relevet facultas pro ſe re-
tinendi, niſi expreſſe dictum, quod poſſit etiam cui vult
locare *d. dec. 45. n. 16. p. 8. rec.* & dixi etiam aliqua de
ſimili renuntiatione ſupra hoc *cap.* in propoſito renuntia-
tionis juris petendi renuntiationem propter melioramenta
num. 31.

Duodecimo declaratur non impediri hanc petitionem re- 95
novationis ex eo, quod præcedens locatio fuerit declara-
ta nulla, & invalida ob defectum ſolemnitatum, ut tradit
in ſpecie Mareſcot. *var. reſ. lib. 1. cap. 3. n. 9.* ubi quod
fuit reſolutum per Rot. cor. Gypſio, & reddit rationem,
quia ſufficit ad hunc effectum quod locatio habuerit im-
plicitum ſtatum validitatis, prout habet, quando deficiunt
ſolæ ſolemnitates, & Eccleſiæ, vel alius, cujus favore eſt
inducta nullitas eis deficientibus, non reclamat Butr. *in
cap. cum nos prope fin. verſ. quia licet de his quæ fiunt ſine
conſ. cap.* Merlin. *deciſ. 267. num. 5.* Duran. *deciſ. 397.
num. 9.*

Decima tertia declaratio eſt, ut proximior, qui vult 96
prælationem illam, debeat offerre omnes conditiones, quas
dominus repetit ab alio quocumque, alias non poteſt ob-
tinere, Honded. *conſ. 52. n. 59. & ſeq. lib. 1* Mareſcot.
d. cap. 3. n. 24. Rot. *dec. 195. n. 9. p. 2. div.* & hæc eſt
una notabilis differentia inter renovationem iſtam, & re-
novationem, de qua ſupra dictum eſt in caſu, quo res
fuerit meliorata, quia illa eſt neceſſaria, & ideo non po-
teſt dominus velle alterare conditiones ad præjudicium ejus,
cui renovatio debetur, ut dictum eſt ibi *in limitatione 8.*
ſecus autem eſt in iſta, ad quam cum dominus nonniſi vo-
luntarie deveniat, juxta tradita ſupra in prima declaratio-
ne, inde ſequitur, quod poſſit meliorare ſuas conditiones 97
augendo penſiones, vel quid aliud recipiendo, Veral. *dec.
304. p. 1. in recent. deciſ. 176. num. 32. part. 5.* & diſtin-
guendo caſus Gratian. *diſcept. 813. num. 38.* at in loca-
tione rerum Eccleſiæ non ſufficit ad convincendum, quod
extraneus fecerit meliores conditiones, oſtendere, quod
ſolverit aliquid Prælato relocanti, quia hoc non attendi-
tur, Honded. *conſil. 51. in fin. lib. 1.* maxime ſi proxi-
mus voluiſſet facere aliam conditionem, quæ redundaſſet
in utilitatem ipſius Eccleſiæ, non autem ſolius Prælati,
vel Rectoris, Rot. coram Royas *dec. 468. n. 4. verſ. nec
pariter.*

Præterea non noceret proximiori omiſſio faciendi obla- 98
tionem ſimilem illi per extraneum factæ, ſi de ea certio-
ratus non fuiſſet, Rot. *deciſ. 195. num. 9. p. 2. div.* Se-
raph. *deciſ. 230. num. 3. ubi numer. ſeqq.* ſubdit, poſſe
judicem in ſententia mandare, quod præſtet eaſdem con-
ditiones, & faciunt tradita ſupra *in declaratione 3. pro-
pe fin.*

Decima quarta declaratio eſt, ut non procedat d. jus
petendi renovationem ſi locatio facta fuerit ob aliquam 99
ſpecialem cauſam, uti ſi facta perſonæ propter ejus bene-
merita, tunc enim ceſſat iſta obligatio renovandi, Petr.
Barboſ. *in l. quia tale 14. n. 7. verſ. quare licet, ff. ſol.
matr.* ubi conſiderat, quod licet, quando conceſſio fit
perſonæ ad utilitatem fundi, debeat iterum concedi ſucceſ-
ſori, alias fit ei injuria *d. l. 1. §. permittitur, ff. de aq.
quotid. & æſt.* tamen quando conceſſio fit perſonæ ad uti-
litatem fundorum propter merita, licet poſſeſſori fundorum
non fiat nova conceſſio, non ob id injuria ei videbitur fa-
cta, cum in eo ceſſet ratio benemeritorum, arg. *l. ſi actio-
nem, C. de pact.* Caſtr. *conſ. 329. n. 2. in fin. lib. 1.* & 100
facit text. *in l. ſordidorum, C. de excuſat. numer. lib. 10.*
ſed iſta conſideratio videtur facere ſi agatur de renovatio-
ne neceſſaria, quam ſupra dictum fuit fieri debere hæredi
meliorantis cum eiſdem conditionibus, quibus facta fuit
locatio prima, non autem in iſta mera prælatione cum eiſ-
dem pactis, quibus vult fieri alteri, quia hæc fundatur in
æquitate, quæ magis militat favore deſcendentis, vel hæ-
redis perſonæ benemeritæ.

Decima quinta declaratio eſt, ut obligatio faciendi hanc
renovationem non liget ſupremum Principem, ut probatur 101
ex ipſamet originali doctr. Bart. *in d. l. 1. §. permittitur,
ff. de aq. quot. & æſt.* dum dicit, quod ad repellendam inju-
riam denegatæ renovationis poteſt de jure canonico appel-
lari ad ſuperiorem, qui cogat. Princeps enim ſupremus, ſu-
periorem non habet ad quem appelletur, unde in eo non
procedit Bart. Doctrina, prout etiam tradunt Pariſ. *conſ. 23.
n. 230. lib. 1.* Gabr. *de jur. emphyt. concl. 1. n. 22.* Roſental. 102

de feud. concl. 24. *c.* 7. *n.* 20. & firmavit Rot. *dec.* 664. *n.* 9.
p. 2. *rec.* & certe nullum videtur dubium, poſſe ſupremum
Principem ſi velit huic juri petendi renovationem deroga-
re, cum ſit quoddam jus conditionale, quatenus nolit do-
minus pro ſe retinere, & ideo non multum conſiderabile,
prout ponderavit Rot. *in dec.* 501. *n.* 19. *& ſeq. p.* 5. *rec.*
ſed dubitari poteſt de ejus voluntate, non enim præſumi-
tur, Principem velle alicui præjudicare in jure ſuo, & in
terminis hujus juris petendi renovationem, Gabr. *conſ.* 30.
n. 30. *ad fin. lib.* 1. & admittit *d. dec.* 503. *num.* 18. Sed
propter prædictam rationem, quod agitur de intereſſe pa-
rum conſiderabili, videtur velle ſufficere derogationes ge-
nerales quatenus ſint amplæ prout erant ibi, & ponderan-
tur *ſub n.* 22. *verſ. reſponſum fuit, & ſeq.* quod & faci-
lius erit admittendum ſi Princeps moveatur ex juſta aliqua
cauſa conceſſionem alteri facere, puta ex ejus benemeritis,
ut ponderatur *in d. dec.* 664. *n.* 9. *prope fin, par.* 2. *rec.*
303 Decima ſexta declaratio eſt, ut is, cui competit tale jus
non compellatur bona dimittere, & deinde illud deduce-
re, ut in ſpecie firmat Valaſc. *conſult.* 157. *n.* 22. *& ſeqq.*
ubi pluribus rationibus comprobat, *& n.* 32. *in fin.* dicit
ita vidiſſe judicatum; verum hæc opinio pateretur difficul-
304 tatem ante declarationem domini ſe velle relocare, ex ea
enim declaratione oritur jus proximioribus renovationem,
de qua agimus, petendi, & ante illam dominus habet in-
tentionem fundatam, cum de jure conductor finita loca-
tione teneatur rem dimittere, ſecus autem eſſet, ſi adeſſet
promiſſio faciendi renovationem, vel ortum eſſet jus illam
petendi, ex quo dominus alteri locaſſet, vel aliter loca-
re velle declaraſſet, tunc enim bene diceret prætendens
renovationem velle retinere, & danda ei eſſet manutentio,
ut ſenſit etiam Rota, *dec.* 511. *n.* 8. poſt Puſth. *de manut.*
Decima ſeptima declaratio eſt, jus illud petendi renova-
305 tionem eſſe mere perſonale, & idem alteri cedi minime
poſſe, ut latiſſime probat Cald. *de renovat. emphyt. qu.* 13.
n. 1. *& plur. ſeq.* ubi quod neque poteſt cedi alteri con-
ſanguineo, Amat. *dec. Ferrar.* 51. *n.* 32. ſed hoc intelligi-
tur, quatenus ceſſio non fiat proximiori immediate ſequen-
ti, ſed extraneo, vel alteri remotiori, Bertaz. *conſil. civ.*
85. *n.* 18. Pereir. *deciſ. dec.* 128. *n.* 4.
Verum declaratio iſta procedit in ipſo proximiore, qui
306 ad petendam renovationem primo loco admittitur, ut ipſe
non poſſit jus ſuum transferre in alium ad præjudicium
ſubſequenter poſt eum vocati. At dubium eſt in ipſo ul-
timo conductore an poſſit hoc jus petendi renovationem
alteri relinquere in præjudicium proximioris, & affirmati-
vam late tuetur Gabr. *conſ.* 78. *n.* 1. *& ſeq. & num.* 12.
lib. 2. & cum eo tranſit Grat. *diſcept.* 88. *num.* 43. *& di-
ſcept.* 813. *n.* 34.
Animadvertendum tamen, quod Gabr. movetur quia to-
tum faciat favor, qui præſtatur primo conductori, qui rem
meliorem fecit, & ideo ejus opinio tutior erit, ſi agatur
de renovatione, ex quo res fuerit per conductorem me-
liorata, de qua locuti ſumus *ſup. in princ. hujus cap.* ſed
iſta, de qua modo loquimur, debita juxta doctrinam Bart.
in d. leg. 1. *§. permittitur, ff. de aqu. quot. & æſt.* eſt di-
verſa, nec debetur propter melioramenta, ſed ex quadam
æquitate, & congruentia renovandi ſucceſſoribus, quod
conceſſum fuit temporaliter anteceſſoribus, juxta text. *in
d. §. permittitur*, & quoad eam contra opinionem Ga-
brielis facit, quod non attenditur, proximiores non fuiſſe
inſtitutos hæredes a conductore, quando emphyteuſis non
ſit hæreditaria, juxta tradita *ſup. in declar.* 5. de quo etiam
late Merlin. *dec.* 532. *n.* 2. *&* 3. ſed vere Gabr. loquitur
præciſe in terminis doctrinæ Bart. *in d. §. permittitur*,
prout etiam advertit Grat. *diſcept.* 88. *n.* 43. & ad tradi-
ta *in d. declar.* 5. reſponderi poteſt, quod loquuntur de
inſtitutione univerſali, in qua dubitari poteſt, an veniat res
devolvenda, & facultas petendi renovationem inveſtituræ,
non autem de relicto, ſeu ſucceſſione ſpeciali rei locatæ,
& facultatis petendi renovationem, quam ceſſionem, ſeu
relictum poteſt dominus ratificare, & ratihabitio trahitur
retro ad tempus factæ diſpoſitionis per conductorem, de
quo tempore proximiores nullum habebant jus quæſitum,
ſed tantum quærendum, & eventuale, quod non eſt con-
ſiderabile, & hoc modo ratificata diſpoſitio, redditur va-
lida, ut firmavit Ruin. *conſ.* 45. *num.* 20. *lib.* 5. quem ſe-
307 quitur Gabr. *d. conſ.* 78. *n.* 12. unde pendebit validitas a
voluntate domini, qui in terminis noſtris non tenetur ra-
tificare; an autem ſufficiat conductorem legaſſe ſimpliciter
rem conductam ad hoc, ut debeatur renovatio, de qua
agimus, legatario, hanc quæſtionem tractat Fulgin. *de jur.
emphyt. tit. de renovat. qu.* 1. *n.* 39. & deductis hinc in-
de argumentis, concludit diſtinguendo, ut ſi agatur de
emphyteuſi hæreditaria, procedat opinio affirmativa, ſi au-
tem de emphyteuſi ex pacto, procedat negativa, & quoad
illud ſecundum membrum, quod ſi agatur de emphyteuſi
308 ex pacto, & providentia, renovatio non debeatur legata-
rio ultimi emphyteutæ, comprobatur ex quo neque hære-
di detur, ut firmatum fuit ſupra *in* 5. *declaratione*, at ſe-
cus eſt ubi agitur de emphyteuſi hæreditaria, circa quam
verſatur tota difficultas, & in caſu quo conſuluit Gabr. *in
conſ. ſupracitato*, aderat legatum rei una cum facultate pe-
tendi renovationem expreſſe relicta a teſtatore eidem lega-
tario, & Gabr. fundat totum jus legatarii in dicta facul-
tate, non autem in legato rei, ſignum evidens, quod ſen-
ſit hoc non juvare, ubi non continet dictam facultatem,
nec prætendi poteſt, quod dum teſtator relinquit rem em- 309
phyteuticam, cenſeatur reliquiſſe jus illud, ſeu facultatem
renovationem petendi, quia jus illud uti jus eventuale, &
non purificatum, non venit in legato rei, ut in fortiori
ubi videlicet conceſſio erat ad renovandum, probat Alex.
conſ. 91. *n.* 11. *&* 12. *lib.* 1. at hæc in effectu concludunt 310
legatarium nullum habere jus coactivum, ſed ſi dominus
directus velit ratificare legatum, poterit, & quod magis
eſt etiam in emphyteuſi ex pacto, & providentia, juxta
opinionem Ruin. *in d. conſ.* 45. *n.* 20. *lib.* 1.
Decima octava declaratio eſt, ut non propterea, quod 311
poteſt proximior petere renovationem inveſtituræ ſibi fie-
ri, competat ei actio realis adverſus ipſam rem penes ter-
tios forte exiſtentem, ſed intentare debeat actionem per-
ſonalem adverſus dominum, ut renovationem faciat, Gabr.
conſ. 68. *num.* 12. *lib.* 2. & aliis cumulatis Rot. *deciſ.* 230.
n. 10. *p.* 11. *recentior.*
Verum hæc declaratio bene procedit, ſi agatur de reno-
vatione facienda vigore pacti, quod quatenus ſimpliciter
loquatur de renovando actionem perſonalem tantummo- 312
do tribuit Royas *dec.* 133. *n.* 3. *& dicem infra cap. ſeq.*
at ſecus eſt in renovatione iſta, quæ debetur de jure, &
æquitate, ac proinde tribuit etiam actionem revocatoriam
contra tertium, ut diſtinguendo declaravit Rot. coram Ni-
not. *dec.* 48. *n.* 11. *& ſeq.* ubi quod fuit ſæpiſſime dictum
in aliis cauſis, & redditur ratio differentiæ, quia ex ſim-
plici pacto de renovando non impeditur dominus aliter
diſponere de re ſua, licet contraveniendo teneatur ad in-
tereſſe. At vero ex imperio legis, vel ſtatuti mandantis 313
aliquem inveſtiri, oritur præciſa parendi obligatio, adeout
cedat in irritum quidquid in contrarium factum fuerit,
quod ultra ibi allegatos optime tradit Soccin. Sen. *conſ.* 99. 314
n. 7. *ad fin. lib.* 1. ubi quod id etiam procedit, ſi quod de
jure debetur ſit quoque deductum in pactum, & ſequitur 315
Rim. Jun. *conſ.* 94. *n.* 31. unde Rot. ſolet concedere im-
miſſionem, quando competit hæc renovatio, ut videre eſt 316
penes Duran. *dec.* 431. *in princ.* & condemnare etiam ter-
tium poſſeſſorem ad reſtitutionem fructuum a die moti
contra eum judicii, *ut in deciſ.* 362. *n.* 3. *& ſeq. par.* 13.
recent.
Decima nona declaratio eſt, ut doctrina Bart. juxta 317
quam fit hæc renovatio, evitetur, & non procedat ſi res
locata non fuerit alteri conceſſa per conceſſionem de illa
re particulari, ſed alienatione alicujus univerſitatis bono-
rum, in qua illa comprehendatur, quia hoc eſt de natu-
ra univerſalis conceſſionis, ut transferatur omne jus con-
cedentis, etiam ſi quid particulariter cedi, vel alienari
non poſſit, ut conſiderat Scrader *de feud. par.* 3. *cap.* 4.
n. 41. *&* 42. & dixit Rota *in dec.* 664. *num.* 10. *par.* 2.
recent.
Vigeſima declaratio eſt, ut hoc jus petendi renovatio- 318
nem non competat ultra ſeptimum gradum conſanguinita-
tis, ut cenſuit Rot. *dec.* 151. *n.* 16. *par.* 9. *recent.* ubi plu-
res auctoritates cumulat, & inter eas, Pariſ. *conſ.* 23.
num. 261. *lib.* 1. Soccin. Jun. *conſ.* 76. *n.* 73. *lib.* 1. Me-
noch. *conſ.* 378. *n.* 84. qui tamen non loquuntur in his
præciſis terminis, ſed dicunt in feudis non ſuccedi ultra
ſeptimum gradum.
Vigeſima prima declaratio eſt, ut quando devenitur ad 319
hanc renovationem, citari debeant poſſeſſores bonorum,
quorum locatio renovatur, ut cenſuit Rot. *dec.* 166. *n.* 16.
par. 11. *recent.*
Vigeſimo ſecundo declaratur, ut hoc jus petendi reno- 320
vationem non ſit practicabile, nec procedat in feudis,
Roman. *conſ.* 70. *n.* 3. *verſ. non obſtante*, Clar. *in §. feu-
dum q.* 87. ubi quod nunquam vidit in feudis obſervari,
Menoch. *conſ.* 400. *n.* 31. & aliis late adductis Rot. *d. dec.*
664. *n.* 8. *par.* 2. *recent.* Non deſunt tamen contrarii, &
ſignanter Gloſſ. *in d. l.* 1. *§. permittitur in ver. impetrabi-
le*, cum qua etiam tranſit ibi Bart. *ff. de acqu. quot. & æſt.*
Sed ſtandum erit obſervantiæ, quæ in propoſito attenditur
dec. 664. *n.* 10. *par.* 2. *recent.*
Vigeſima tertia declaratio eſt, ut in hac renovatione
quatenus agatur de emphyteuſi, requiratur ſcriptura, jux-
ta veriorem, & in praxi admiſſam opinionem, de qua te-
ſtatur Valaſc. *de jure emphyt. q.* 7. *n.* 10. Sed iſta, & præ-
cedens declaratio una cum aliis, quæ tradi poſſent in ſpe-
cie de feudo, & emphyteuſi, ſunt extra materiam, & ideo
me remitto ad tractantes ex profeſſo de eis, & ſignanter
ad Cald. *de jur. emph. qui per tot. lib.* 1. *de renovat. em-
phyt.* latiſſime tractat, nec non ad Fulgin. *de jur. emphyt.*
qui pariter habet titulum *de renovationib.* in quo diſcutit
quæſtiones ſexdecim.

Quo-

Quoniam autem in hoc caſu, de quo agimus, dominus non tenetur proprie relocare, ſed tantum quatenus relocare velit tenetur aliquos præferre, ut dictum eſt *ſup. in 1. declaratione*, meminiſſe convenit, quod ſunt alii plures caſus, in quibus hæc prælatio competit, quos jam retuli ſupra *in c. 20.*

De pactis, conſuetudinibus, & ſtatutis, quod fiat renovatio locationis.

S U M M A R I U M.

1 *Pactum, quod locatio finita debeat renovari eſt præter naturam contractus.*
2 *Et eſt validum.*
3 *Et non requirit de neceſſitate ſcripturam.*
4 *In emphyteuſi, & locatione rerum Eccleſiæ ad longum tempus eſt prohibitum.*
5 *Ampl. ut non valeat, etiamſi locatio cum dicto pacto, facta ſit cum ſolemnitatibus de jure requiſitis.*
6 *Secus ſi ſit cum Beneplacito Apoſtolico.*
7 *Ampl. 2. non ſufficere obſervantiam contractus per centum annos, niſi probetur obſervantia ipſius pacti.*
8 *Et non ſufficeret renovationes fuiſſe factas, ſi tamquam Eccleſiæ non utiles fuiſſent nullæ.*
9 *Ampl. 3. ut quamvis eſſet validum, & ligaret Prælatum inferiorem illud apponentem, non ligaret Papam.*
10 *Ratio, cur dictum pactum in rebus Eccleſiæ non valeat, eſt, ut eo mediante locatio protrahatur ultra tempus permiſſum.*
11 *Pactum prædictum valet, ubi locatio rei Eccleſiæ, illo ſervato non protrahitur ultra tempus permiſſum.*
12 *Pactum renovandi locationem appoſitum ab eo, qui non poteſt libere pro quocumque tempore locare, non valet.*
13 *Pactum relocandi, quando non poteſt apponi, an appoſitum vitietur, vel vitiet totum contractum, pendet a diſtinguendo, an partes in eo contraxiſſent, vel non.*
14 *Pactum renovandi locationem, non eſt ejus renovatio.*
15 *Pactum renovandi locationem, non mutat in aliquo naturam contractus, cui adjicitur.*
16 *Pactum renovandi locationem, non ligat ſucceſſorem ſingularem.*
17 *Nec tribuit actionem contra tertium poſſeſſorem bonorum.*
18 *Locator vigore pacti de re locanda, non poteſt compelli præciſe ad relocationem, ſed liberatur ſolvendo intereſſe.*
19 *Præſtans intereſſe dicitur vere, & proprie ſervare promiſſa.*
20 *Promittens relocare, poteſt alteri concedere, & valet conceſſio.*
21 *Contrarium tenent alii.*
22 *Decl. primam procedere in locatione ad breve tempus, ſecundam in locatione ad tempus longum.*
23 *Contrarium, quod prima procedat etiam in locatione ad tempus longum.*
24 *Secus in emphyteuſi.*
25 *Decl. non procedere, quod obligatus relocare poſſit locare alteri, ſi obligatio non ſit ex pacto, ſed ex lege, vel ſtatuto.*
26 *Idem dic ſi pactum ſit munitum juramento, & hypotheca bonorum.*
27 *Juramentum promittentis obligat ad obſervantiam præciſam, itaut non ſufficiat præſtare intereſſe.*
28 *Ampl. etiam adverſus hæredem jurantis.*
29 *Contrarium, quoad hoc tenent alii.*
30 *Decl. ut ceſſet obligatio de obſervando præciſe pactum relocandi, poſtquam promittens alteri bona conceſſit.*
31 *Decl. tunc poſſe dominum, non obſtante pacto relocandi alteri concedere, cum locatio eſt ad certum tempus, ſecus ſi perpetua, vel ad certas generationes.*
32 *Conductor cum pacto renovandi debet renovationem petere, alias locatio non obſtante pacto expirat.*
33 *Ampl. ut neceſſe ſit petere renovationem ante finitam tempus locationis.*
34 *Lim. ſi locatio ſit in perpetuum cum pacto renovandi.*
35 *Et quod nunquam neceſſe ſit petere renovationem ante finitam locationem, ſed peti poſſit poſtea infra annum.*
36 *Et quod peti poſſit etiam poſtea uſque ad triginta annos.*
37 *Contrarium quo ad hoc.*
38 *Decl. primam procedere ſi verba ſunt directa in dominum, ut renovare debeat, ſecus e contra.*
39 *Cadentes a locatione ob non petitam renovationem qualibet de cauſa excuſantur.*
40 *Et deficiente excuſatione datur purgatio moræ.*
41 *Secus in feudalibus.*
42 *Moræ purgatio de æquitate canonica datur ſemper re integra.*

Patron. de Loc. & Cond.

43 *Etiam adverſus pactum reſolutivum ante acceptationem.*
44 *Minori datur reſtitutio in integrum adverſus omiſſam petitionem renovationis.*
45 *Idem in aliis gaudentibus privilegio minorum.*
46 *Idem ſi adſint majores, & minores admixti.*
47 *Etiamſi dominus alteri locaſſet.*
48 *Et etiam lapſo quadriennio.*
49 *Hæredi competit reſtitutio in integrum adverſus non petitam renovationem debitam ex pacto cum defuncto.*
50 *Ampl. nec impediri per ſcientiam locationis, niſi ſciverit pactum.*
51 *Pactum renovandi locationem eſt ſtricte intelligendum. Et ſi poteſt intelligi de unica renovatione debet ad eam reſtringi.*
52 *Si dictum ſit ad renovandum de novennio in novennium non poteſt intelligi de unica renovatione.*
53 *Pactum relocandi primo conductori intelligi debet in caſu, quo dominus velit relocare, non ſi velit pro ſe retinere.*
54 *Pactum intelligi debet, prout de jure.*
55 *Sed prius habenda ratio, ut aliquid operetur, & poſtea facienda reſtrictio, ut quanto minus fieri poteſt juri communi deroget.*
56 *Pactum renovandi locationem in Eccleſiaſticis intelligitur, ſi in renovatione adſit utilitas Eccleſiæ.*
57 *Et intelligitur finita locatione per lapſum temporis, non autem ob pacta non ſervata.*
58 *Romæ adeſt ſtatutum* cap. 124. lib. 1. *de locationibus ad certas generationes renovandis.*
59 *In emphyteuticis etiam Eccleſiaſticis adſunt conſuetudines, & concordia, ſeu ſtatuta, ut renoventur pluribus in locis.*
60 *Statutum Urbis ſimpliciter loquens non comprehendit res, & perſonas Eccleſiaſticas.*
61 *Secus quando de eis expreſſam mentionem facit, vel per verba æquipollentia.*
62 *Statutum Urb.* in cap. 152. lib. 1. de contractibus filiorum familias, *loquitur expreſſe etiam de Clericis.*
63 *Voluntas metitur a poteſtate, itaut qui non poteſt aliquid diſponere, cenſeatur noluiſſe.*
64 *Confirmatio dat robur confirmato, ſed illud non extendit, ut comprehendat, quæ diſponentes comprehendere noluerunt.*
65 *Ampl. etiamſi in confirmatione adſit clauſula*, & de novo concedimus.
66 *Ampl. 2. etiam in confirmatione facta in forma ſpecifica, cum verbis ampliſſimis.*
67 *Statutum laicale, ut comprehendat Clericos non ſufficiunt verba univerſalia aptæ illos comprehendere, ſed requiruntur expreſſa, vel adeo ampla, ut expreſſis æquipolleant.*
68 *Verba generalia, quamvis ampla non comprehendunt perſonas, & cauſas de quibus in ſpecie diſponi non poteſt.*
69 *Lim. ſi plus obtulerit major auctoritas delegantis.*
70 *Juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas non debet de facili cenſeri laicis conceſſa.*
71 *Papa quando diſponit de re ſpectante ad principatum temporale, cenſetur diſponere tamquam Princeps temporalis, non tamquam ſupremum Eccleſiæ caput.*
72 *Statutum, quod dominus finita locatione teneatur eam renovare, eſt contra jus, & debet ſtricte intelligi.*
73 *Argumentum affirmative ductum a pacto ad ſtatutum eſt validum.*
74 *Statutum multis in caſibus eſt potentius facto.*
75 *Statutum mandans fieri relocationem tribuit conditionem.*
76 *Condictio datur contra tertios poſſeſſores.*
77 *Statutum mandans relocari intelligitur in caſu, quo dominus nolit pro ſe retinere.*
78 *Conſuetudo renovandi locationem ſucceſſoribus ultimi conductoris intelligitur procedere in caſu, quo dominus velit aliis reconcedere.*
79 *Secus ſi probetur in ſpecie conſuetudo, quod teneatur relocare, etiamſi velit pro ſe retinere.*
80 *Conſuetudo prædicta, an poſſit probari per teſtes itaut concedenda ſit remiſſoria ad eam probandam.*
81 *Conſuetudo relocandi non inducitur ex eo, quod dominus fuerit ſolitus relocare, niſi probetur, eum voluiſſe pro ſe retinere, & non potuiſſe.*

C A P U T LXIII.

PActum appoſitum in locatione ad tempus, quod ea finita debeat renovari, eſt præter naturam contractus, 1
Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 13. n. 1.* Et regulariter lo- 2
quendo non poteſt dubitari illud eſſe validum, quia aperte de jure admittitur, *l. ne cui, C. loc.* Solet tamen du-

biari, an pro ſui validitate neceſſe ſit, illud eſſe in ſcriptis redactum, vel etiam valeat, ſi probetur aliunde, &
3 requiri ſcripturam indicare videntur verba *d. l. ne cui*, ſed eis non obſtantibus probari poſſe per teſtes dictum eſt *in cap. 20. n. 39. & ſeq.*

4 Nullum tamen eſt prædictum pactum in emphyteuſi, ſeu locatione ad longum tempus rerum Eccleſiaſticarum, quia prohibetur tam de jure civili, quam canonico, ut *in §. quod autem, & §. neque illud. Auth. de non alienan. & in cap. nulli §. de reb. Eccl. non alienan.* & dixit Rot. cor. Mantic. *dec. 10. n. 14.* & cor. Royas *dec. 132. n. 6.*

Idque eſt adeo verum, ut procedat etiam ſi locatio cum
5 d. pacto facta ſit cum ſolemnitatibus de jure communi requiſitis ſecundum Roman. *in l. etiam n. 12. verſ. & dicis, ff. ſol. matr.* Et licet hoc dictum patiatur difficultatem, quia in contrarium eſt tex. *in Auth. de alienatione emph. in princ. §. licentiam*, & tenent Felin. *in c. in præſentia, n. 27. verſ. in hoc intellige de probat.* Alex. *in d. l.*
6 *etiam n. 3. ad fin. & 4.* Gozad. *conſ. 39. num. 13.* tamen quando admittenda ſit hæc opinio contraria ea intelligenda eſt de ſolemnitatibus Beneplaciti Apoſtolici, ut videlicet tunc ſuſtineatur dictum pactum, cum locatio facta eſt cum tali ſolemnitate Beneplaciti, & non alias, ſi facta ſit poſt *Extravag. ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.* quia per eam correcta ſunt jura antiqua admittentia alienationem cum aliis ſolemnitatibus, ut in ſpecie quod correcta ſit diſpoſitio *d. §. licentiam Auth. de alien. emphyt.* & propterea pactum prædictum ſine Beneplacito non ſuſtineatur, late declaravit Rot. coram Coccino *deciſ. 2264. num. 16. & ſeqq.*

7 Neque ſufficeret contractum eſſe antiquum, & obſervatum per centum annos, niſi probaretur etiam in ſpecie obſervantia pacti prædicti de renovando, prout requiritur quando prætenditur, induci per lapſum temporis præſumptionem Beneplaciti Apoſtolici ad ſuſtinendum aliquod pactum particulare, Bec. *conſ. 96. n. 7.* Surd. *conſ. 339. n. 26.* Greg. *dec. 451. n. 7.* & in ſpecie de pacto prædicto aliis
8 adduct. firmavit Rot. cor. Cocc. *d. dec. 2264. n. 19.* Imo & non ſufficeret, quod actu conceſſio fuiſſet renovata, ſi renovationes fuiſſent factæ abſque utilitate Eccleſiæ quia fuiſſent nullæ, & ſic non relevarent, ut firmavit Rot. cor. Royas *dec. 132. n. 9. & 10. juncto n. 5.*

Præterea non omittendum circa dictum pactum in lo-
9 cationibus rerum Eccleſiaſticarum appoſitum, annotare, quod quamvis etiam fuiſſet per Prælatum inferiorem valide appoſitum, itaut ipſum locantem, & ſucceſſores in Prælatura ligaret, non tamen propterea ligaret Summum Pontificem, ſed ipſe, eo non obſtante valeret, utendo præventione, quam habet bona alteri cuicumque ad libitum locare, ut pariter late firmatur *in d. dec. 2264. num. 23. & ſeqq.* coram Coccino.

10 Quoniam vero ratio cur prohibetur dictum pactum in locationibus rerum Eccleſ. ea redditur, quia videtur in fraudem legis, ut ſcilicet, eo mediante fiat locatio ultra tempus a jure permiſſum, Covar. *var. lib. 2. cap. 16. n. 4.* Grat. *diſc. 88. num. 22. poſt med.* & aliis relatis Rot. cor. Royas *dec. 132. n. 7.* hinc deduci poſſunt duæ illationes, una, ut procedat in locationibus ad tertiam generationem,
11 de quibus loquuntur dicta jura illud prohibentia, vel etiam hodie in aliis, adeo diuturnis, ut juncta renovatione, locatio protraheretur ultra tempus permiſſum, ſecus autem in locationibus ad tempus adeo breve, ut hoc ceſſet, quia tunc ceſſaret prohibitio, ducto argumento a ratione ceſſante
12 *c. cum ceſſante 60. de appell.* Alia illatio eſt, ut procedat nullitas dicti pacti in locatione cujuſcumque non valentis libere pro quocumque tempore locare, idque argumento ducto ab identitate rationis, quod valeat in jure, Verall. *dec. 177. n. 5. p. 1.* Caſſad. *dec. 37. n. 2. ſuper reg. Cancell. dec. 438. n. 7. p. 14. rec.*

At ſtante d. pacto in prædictis caſibus, an vitietur con-
13 tractus in totum, vel ſolum vitietur pactum, pendet a dignoſcendo, an partes ſine eo contraxiſſent, vel non, juxta tradita ſupra *in cap. 14. §. 7.*

Quo autem ad effectum pacti, ſuppoſita ejus validitate ſciendum, quod non propterea, quod adeſt locatio, verbi gratia ad decennium, cum pacto renovandi pro alio decennio, dici poteſt, quod adſit locatio ad viginti annos, quia pactum renovandi non eſt renovatio, & ſic uſquequo
14 non fuerit actualiter facta renovatio, non poteſt dici adeſſe locationem pro tempore pro quo renovanda eſt. Rim. Sen. *conſ. 16. n. 6. & ſeq.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 23. n. 9.* ubi alii adducuntur, & dixit Rot. cor. Greg. *dec. 348. n. 2. in recent. dec. 166. n. 18. p. 11.* licet contrarium ſenſiſſe videatur Rimin. Sen. *conſ. 74. n. 24.* & Rot. in una Forolivien. Bonorum 14. Decembris 1618. *§. denique non obſtat coram Remboldo* inter ejus impreſſas *dec. 204. n. 15.* quia prima eſt verior, ut de promiſſione de locando, quod non ſit locatio, dictum eſt *in c. 22. n. 75.* quod eſt fortius, quia promiſſio de relocando eſt apertiſſime relata ad tempus futurum, id eſt poſt finitam locationem, unde clarius eſt, non poſſe importare relocationem, ut conſiderat Jaſ. *conſ. 217. n. 5. poſt med. verſ. præterea multo clarius lib. 1.* ubi dicit, quod prætendere promiſſionem de facienda venditione poſt cridas importare venditionem ante eſſet pluſquam ridiculum.

Præterea prædictum pactum non mutat in aliquo natu- 15
ram contractus, cui adjicitur Bart. *in l. ſi finita, §. ſi de vectigalib. n. 11. ff. de damn. infect.* Pariſ. qui alios refert, *conſ. 108. n. 52. lib. 1.* Mantic. *de tacit. lib. 22. tit. 23. n. 1.* & reſpectu rei non tribuit aliquod jus ſed ſolum tribuit actionem perſonalem ad factum renovationis, Angel. *conſ. 284. n. 3.* Soccin. Jun. *conſ. 9. n. 17. verſ. & ſi dicatur lib. 3.* Ruin. *conſ. 167. n. 13. lib. 1.* Mant. *d. n. 1. in fine,* Greg. *dec. 348. n. 3. & deciſ. 567. n. 2.*

Hinc infertur, quod pactum prædictum non ligat ſucceſſorem ſingularem, in quem non tranſit actio perſona- 16
lis, *l. fin. ff. de contrah. empt.* & in terminis Gabr. *conſ. 68. n. 10. & 12. lib. 2.* & proinde non poteſt vigore di- 17
cti pacti agi contra ſucceſſorem ſingularem in dominio rei locatæ, de quo Rot. cor. Royas *dec. 132. num. 3.* neque contra tertium ſucceſſorem in bonis, cui nempe bona ipſa fuerint locata, de quo Gabr. *conſ. 68.* Rot. cor. Gregor. *dec. 567. n. 2.*

Infertur etiam, quod locator non tenetur præciſe reno- 18
vare, ſed poteſt liberari ſolvendo intereſſe, prout eſt regulare in obligatione ad factum *l. ſi quis ab alio 13. §. ſi quis promiſerit, ff. de re jud.* Surd. *conſ. 52. n. 14.* Greg. *dec.* 19
241. n. 3. adeo ut præſtans intereſſe dicatur vere, & proprie ſervare promiſſa, & non contravenire, Altobrand. 20
conſ. 132. n. 121. & ſeq. lib. 1. unde poteſt alteri concedere, & valebit conceſſio, Mant. *de tac. lib. 22. tit. 23. n. 2.* Grat. *diſc. 357. num. 35. & ſeq.* nec poterit primus conductor agere, niſi pro conſequendo intereſſe adverſus dominum, Gregor. *dec. 348. n. 3. & dec. 567. n. 2. in rec. dec. 121. n. 8. & dec. 166. n. 12. part. 11.*

Verum hæc illatio non tranſit ſine magna difficultate, 21
quia contrarium, quod teneatur dominus præciſe renovare, & ideo non valeat alteri conducere, probant Dec. *conſil. 328. n. 3.* Rim. Jun. *conſ. 94. n. 31.* Rot. *dec. 11. n. 4. & 9. par. 2. rec.* & in Forolivien. bonorum 4. Decembris 1618. *§. denique non obſtat*, cor. Remboldo inter ejus impreſſas *dec. 204. num. 15.* & quidem pro opinione iſta facit text. *in d. l. ne cui 32. C. locat.* quæ aperte probat teneri, dominum relocare primo conductori ſtante pacto, & per eum text. Bald. ibi notandum dicit alteri concedi non poſſe, quod renovandum eſt priori, vel ejus ſucceſſoribus.

Pro conciliatione diſtingui poſſe videbatur, ut prima 22
opinio procedat in locatione ad breve tempus, quæ nullum jus tribuit in re locata, ſed tantum actionem perſonalem contra locatorem, ſecunda vero in locatione ad tempus longum, quæ tribuit jus in re, ut dictum eſt etiam *in capit. 27. n. 3.* & in hoc propoſito diſtinguendo ſenſit Ruin. *conſil. 168. num. 23. verſic. nec etiam verum, & 24. lib. 1.* quem refert Mantic. *de tacit. lib. 22. titul. 23. n. 7. poſt med.* Sed hæc diſtinctio melius conſiderata pati- 23
tur difficultatem, quia quod locatio ad longum tempus tribuat jus in re, non facit, quod illud tribuat etiam pactum renovandi in illa locatione exiſtens, & jus illud tributum a locatione juvare non poteſt, quia cum locatione ipſa expirat, ut bene advertit ipſe Mantica *eod. tit. num. 8. in principio.* Conſiderabam tamen, quod Baldus *in dicta lege ne cui*, dum docet, non poſſe propter dictum pactum 24
rem alteri concedi bis, videtur reſtringere dictum ſuum ad contractus emphyteuticos, dicendo illam doctrinam veram maxime in eis, idque forſan non ſine myſterio, in eis enim facilius ſuſtineri poteſt, quod pactum non diſtinguatur a contractu, ita ut ſi contractus jus tribuat in re, idem dicendum ſit de pacto, cum emphyteuſis dicatur materia informis, quæ a pactis formam accipit, Rot. cor. Pen. *dec. 1192. n. 3.* Hodier. ad Surd. *dec. 198. n. 5.* quæcumque enim pacta in ſe recipit, *l. 1. C. de jur. emph.* Ruin. *conſ. 98. n. 12. lib. 3.* ubi etiam idem dicit de feudo de quo, & Bald. loquitur.

Retenta autem prima opinione ſaltem in contractu locationis, quod dominus, non obſtante pacto renovandi, poſ- 25
ſit alteri locare, & valeat locatio, limitanda erit, ut non procedat, ſi renovatio debita etiam ſit ex juris diſpoſitione, vel ſtatuti, quia tunc dominus tenetur ad obſervantiam præciſam, etiamſi id, quod debetur ex diſpoſitione legis deductum ſit etiam in pactum, juxta communem opinionem, de qua in his terminis teſtatur Soccin. Sen. *conſ. 99. n. 7. ad fin. lib. 1.* & Rim. Jun. *conſ. 94. n. 31.* Rot. cor. Ninot. *dec. 48. n. 11. & ſeqq.*

Prout etiam limitanda erit, ſi pactum ſit munitum Juramento, & hypotheca bonorum, hoc enim caſu impeditur, 26
conceſſionem rei alteri fieri poſſe, & quatenus fiat, habens hypothecam in bonis conceſſis, poteſt etiam adverſus tertium, cui conceſſio facta eſt, immiſſionem petere, quod ſecus eſt ſtante ſimplici pacto renovandi abſque hypotheca

deciſ. 232.

deciſ. 230 *n.* 10. *&* 22. *p.* 10. *rec.* ſi autem ſolum juramentum abſque hypothec a adhuc obligaret promittentem ad obſervantiam pacti præ ciſam, hæc enim eſt virtus juramenti, ut debeat factum eo mediante promiſſum præſtari
27 in forma præciſa, nec ſuſſ iciat præſtare intereſſe, Jaſ. *in l. ſi pecunia n.* 23. *ff. de con d. ca. dat.* Socc. Jun. *in l. ſtipulationes non dividuntur* num. 432. *& ſeq. ff. de verb. oblig.* Surd. *conſ.* 13. *num.* 27. Guttier. *de juram. p.* 1. *cap.* 39. *num.* 6. ubi de magis com . idque procedit etiam adverſus hæredem jurantis, Mantic. *de tac. lib.* 14. *tit.* 33. *num.* 8. Seraph. *dec.* 805. *n.* 3. *&* 4. Andr. *dec.* 87. *nu.* 3. licet
28 quoad hoc ultimum, alii contrarium teneant, ut per Gabr. *de jurejur. concl.* 8. *num.* 31. Add. ad Greg. *dec.* 241. *ſub num.* 7. *verſ. qua tamen ampliatio.* Sed hæc procedunt adverſus ipſum jurantem, valentem præſtare præciſe, & ideo
29 aliud forte dicendum eſſet, ſi jam alteri bona conceſſiſſet, & tradidiſſet, & ſic amplius præciſe adimplere nequiret,
30 quia impoſſibilitas, immo & difficultas excuſat ab obligatione præſtandi factum præciſe, Rot. in Perusina Dotis coram Ottembergo, penes Marchesan. *de commiſ. par.* 2. *fol.* 588. *num.* 2. idque non obſtante juramento, Gabr. *de jurejur. concl.* 8. *n.* 4. Scacc. *de camb.* §. 2. Gloſ. 3. *n.* 134. & eſt communis opinio, teſte Fenzon. *ad Statut. Urb. cap.* 164. *n.* 2.

31 Præterea eadem prima opinio ſupradicta limitanda erit, ut locum habeat ſi locatio ſit facta ad certum tempus cum pacto renovandi, ſecus ſi facta in perpetuum, cum pacto renovandi de viginti novem annis, in viginti novem annos, Add. ad Gregor. *dec.* 348. *num.* 6. *ad fin.* & ratio differentiæ eſt evidens, quia dum locatio eſt facta in perpetuum, illa renovatio, ad evitandam contrarietatem, cenſetur requiſita non pro ſubſtantia contractus, ſed ſolum ad majorem probationem dominii, Bero. *conſ.* 116. *n.* 19. *lib.* 1. Corbul. *de cauſ. priv. ob tempus finitum num.* 17. Rot. *dec.* 438. *num.* 3. *p.* 1. *& dec.* 381. *num.* 14. *p.* 5. *rec.* & idem eſſet, ſi ad certas generationes facta eſſet locatio cum d. pacto, Rot. *dec.* 167. *n.* 4. *p.* 11. *rec.*

Et eadem differentia conceſſionis relevat etiam ad alium effectum, videlicet quia ſi conceſſio eſt ad certum tempus
32 cum pacto renovandi, petenda eſt renovatio, alias locatio expirat, non obſtante pacto, Rim. Jun. *conſ.* 257. *num.* 83.
33 *& ſeq.* Corbul. *de cauſ. priv. ob non petit. inveſt. num.* 7. Rot. *dec.* 215. *num.* 2. *& per tot. p.* 1. *recent.* & petitio
34 facienda eſt ante finitum tempus conceſſionis, alias amittitur jus petendi eam, ut aliis relatis tradit Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 23. *n.* 13. *&* 24. quod ſecus eſt ſi conceſſio ſit in perpetuum cum pacto renovandi de tempore in tempus, Rauden. *reſol.* 14. *num.* 12. *poſt med.* Manent. *de Livell. p.* 12. *num.* 3. *dec.* 438. *num.* 2. *p.* 1. *recent.* propter prædictam rationem, quod tunc renovatio non requiritur de ſubſtantia contractus, Rot. coram Durano *dec.* 405. *num.* 6. *verſic. neque obſtat*, adeout poſſit conductor compelli petere renovationem, ſed ſi eam non petierit, non propterea caducitatem incurrit *deciſ.* 243. *num.* 8. *part.* 10. *recent.*

Verum prædicta opinio, cum qua tranſit Mantica, quod
35 petitio renovationis debeat fieri ante finitum tempus locationis, eſt ſatis rigoroſa, nam alii tenent, quod peti poſſit etiam poſtea infra annum, Bero. *conſ.* 116. *num.* 6. *& conſ.* 119. *num.* 5. *lib.* 1. Corbul. *de cauſ. privat. ob non petit. inveſtit. infra legit. tempus num.* 7. ubi reddit rationem, quia dum dictum eſt ad renovandum abſque expreſſione temporis, intra quod peti debet renovatio, hoc remanet ſub diſpoſitione juris *l. commodiſſime, ff. de liber.* & *poſt. l. ſi extraneus, ff. de condit. inſtit.* & ſic ut peti debeat infra annum, & diem, ut habetur *in uſib. feudor. cap.* 1. *de cap. Corrad. & in cap.* 1. *quo temp. mil. inveſt. pet. deb.*
36 Immo fortius, quod peti poſſit etiam poſt annum, voluit Dec. *conſ.* 328. *n.* 3. *verſ. quibus tamen, & per tot.* ubi probat, quod poſſit peti, uſque ad triginta annos, &
37 licet in hoc refellatur in ſpecie per Corbul. *d. n.* 7. *poſt med.* dicentem id videri penitus inſulſum, quod pactum illud poſſit operari etiam in tempore, quo renovatio ipſa eſſet finita, tamen eum defendit Peregr. *conſ.* 94 *n.* 19. *& ſeq. lib.* 2. ubi *ſub n.* 21. *verſ. & licet*, dicit in ſpecie, quod licet Corbulus Decii traditionem impugnaverit, tamen eam probatam eſſe ex ibi traditis conſtat, & eamdem
38 opinionem Decii, ſalvari poſſe, quando verba directa ſunt in dominum, ut renovare debeat, ſecus autem ſi directa ſint in conductorem, ut petere debeat renovationem voluit Bero. *conſ.* 119. *n.* 10. *lib.* 1. & amplius, dummodo non ſit injunctum conductori renovationem petere, Rim. Jun. *conſ.* 22. *n.* 17. *ad med. & ſeq.*

Quando autem locus eſſet caducitati a d. jure petendi
39 renovationem, illam excuſari debere qualibet de cauſa, eſt enim quædam pœna, quæ non incurritur ſine dolo, Bero. *conſ.* 196. *n.* 9. *lib.* 1. Decian. qui alios allegat *reſp.* 4. *n.* 39. *lib.* 4. & deficiente excuſatione daretur purgatio moræ re
40 integra, Menoch. *conſ.* 1133. *n.* 14. Dec. *d. reſp.* 4. *nu.* 41. *& ſeq.* licet in feudalibus hoc non tranſeat ſine difficultate, quod detur purgatio moræ adverſus non petit. in inveſtituram, ex traditis per Curt. Jun. *de feud. p.* 4. §. 23. *cauſa privat. n.* 45. & Roſental. *de feud. c.* 6. *concl.* 59. *n.* 3. *& ſeq. & ſub lit. E*, cum de æquitate canonica pur- 41
gatio moræ detur ſemper re integra, ac ubi non eſt effectum deterius jus partis, Seraph. *dec.* 1150. *n.* 4. Add. ad 42
Greg. *dec.* 559. *n.* 10. præcipue ante acceptationem caducitatis, quia tunc peti valet purgatio moræ, etiam adverſus 43
expreſſum pactum reſolutivum, Add. ad Greg. *dec.* 559. *n.* 10. *verſ. dimiſa tertio*, Seraph. *dec.* 1250. *num.* 1. Duran. *dec.* 270. *n.* 9. *poſt med.*

Et quando is, qui petere debuiſſet renovationem eſſet 44
minor, competeret ei reſtitutio in integrum adverſus omiſſam petitionem, Menoch. *conſ.* 757. *num.* 13. Dec. *conſ.* 4. *num.* 13. *& ſeq. lib.* 4. Burſatt. *conſ.* 292. *n.* 2. *& conſ.* 293. *n.* 2. *& ſeq.* Gamma *dec.* 117. *n.* 3. ubi Adden.

Et idem dicendum eſſet in gaudentibus privilegio mino- 45
rum, ut de Communitate dixit Rot. cor. Duran. *dec.* 402. *n.* 8. *& ſeq.* Et etiam ſi cum minoribus adſint etiam majores connexam cauſam habentes, Burſat. *conſ.* 293. *num.* 4.
& ſeq. Et quamvis dominus ad locationem favore alterius 46
jam deveniſſet, Gamma *d. dec.* 117. *ſub n.* 3. Neque impe-
ditur hæc petitio reſtitutionis in integrum per lapſum qua- 47
driennii, ſed adhuc datur propter enormem læſionem,
juxta veriorem opinionem, cum qua tranſit Rot. *in prædi-* 48
cta dec. 402. *n.* 13. *& ſeqq.* coram Duran. & ubi non eſ-
ſet idem conductor, qui pactum fecit, ſed hæres, vel ex- 49
cuſaretur propter præſumptam ignorantiam, vel daretur ei reſtitutio in integrum, quamvis eſſet major, ex generali clauſula, *ſi qua mihi* propter præſumptam ignorantiam pacti, Gozad. *conſil.* 56. *n.* 10. Rim. Jun. *conſil.* 22. *n.* 22. *&* 23.
Nec ſatis eſſet eum ſciviſſe, rem eſſe conductitiam, ſeu 50
emphyteuticam, niſi etiam probaretur, eum ſciviſſe pactum petendi renovationem, Ruin. *con.* 110. *nu.* 6. *lib.* 1. Bero. *conſil.* 117. *n.* 5. *lib.* 2. Curt. Jun. *conſ.* 232. *n.* 21. *& ſeq.* Bertazz. *conſ. civ.* 112. *n.* 13. *& ſeqq.*

Non omittendum autem animadvertere, quod prædictum 51
pactum renovandi locationem conductori, uti oneroſum Domino, debet ſtricte interpretari, adeout ſi poteſt intel-
ligi de unica renovatione, ad eam reſtringi debet, Mantic. 52
de tacit. lib. 22. *tit.* 23. *n.* 19. *in princ.* Add. *ad dec.* 14. *n.* 30. *p.* 3. *recent.* Rot. *dec.* 215. *num.* 5. *p.* 1. *rec.* & cor. Royas *dec.* 132. *n.* 2. Non poſſet vero reſtringi ad primam renovationem, ſi dictum eſſet ad renovandum de novennio in novennium, Mantic. *d. tit.* 23. *n.* 19. & idem eſſet, ſi aliter deprehenderetur per primam renovationem non con-
ſumi effectum ſecundum intentionem diſponentis, quia tunc 53
non intelligitur tantum de primo actu, ſed etiam de ulterioribus, juxta doctrinam Bald. *in l. invitus, in fin. C. de procurat.* cum aliis late traditis per Tiraqu. *de retractu lignag.* §. 8. Gloſ. 9. *n.* 5.

Item reſtringi debet pactum prædictum, & intelligi in 54
caſu, quo Dominus velit conceſſione finita alteri bona concedere, non autem ſi velit illa pro ſe retinere, ut cenſuit Rot. cor. Royas *dec.* 132. *n.* 4. ubi plures allegat, qui tamen non loquuntur in terminis pacti, ſed renovationis faciendæ de jure com. proximioribus ultimi juxta celebrem doctr. Bart. *in lege* 1. §. *permittitur, ff. de aqua quot. & æſt.* de qua dictum eſt *in cap. præced.* & licet ad hunc faciant ſaltem per argumentum, cum pacta intelligi debeant,
prout de jure, Surd. *conſ.* 34. *n.* 34. *&* 48. *& ſeq.* Lan- 55
cellot. *de attent. p.* 3. *c.* 26. *n.* 79. *& ſeq.* Rot. *dec.* 392. *n.* 3. *p.* 2. *rec.* tamen in pacti interpretatione prius habenda ratio, ut aliquid operetur, & poſtea facienda reſtrictio, ut quanto minus fieri poteſt juri communi deroget, Gozad. *conſil.* 74. *n.* 15. *prope fin.* poſt Felin. *in c.* 1. *col.* 7. *verſ. declara duobus modis.*

Et reſtringi quoque oportet idem pactum in Eccleſiaſti-
cis, ſuppoſita ejus validitate, ut fieri debeat renovatio, ſi 56
in ea adſit utilitas Eccleſiæ, idque eadem ratione, quod de jure talis utilitas in renovatione requiritur, ut expreſſe habetur *in extrav. ambitioſæ de reb. Eccleſ. non alien.* & in propoſito firmat Rot. cor. Royas *d. dec.* 132. *n.* 5.

Prout etiam reſtringi debet pactum, ut procedat finita 57
locatione per lapſum temporis; non autem ſi finiatur ob pacta conventa non ſervata, ut tradit Rim. Jun. *conſ.* 94. *n.* 6. & poſt eum late comprobat Cald. *in tract. de renovat. emphyt. lib.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 5.

Quandoque compellitur dominus renovare, ex particu-
lari conſuetudine, vel ſtatuto loci, præcipue in locatio- 58
nibus ad longum tempus, prout ſignanter hic in Urb. ex *cap.* 124. *Statut. lib.* 1. diſponente locationes ad certam generationem, ſi tempore, aut ex defectu generationis finiantur, iiſdem pactis, conditionibus, & tenoribus relocari ſucceſſoribus de eadem genealogia, & ſanguine, extraneis hæredibus, & ſingularibus ſucceſſoribus excluſis, debere.

Et in emphyteuticis, etiam Eccleſiaſticis adſunt conſue-
tudines, concordiæ, & ſtatuta ſimilia de renovatione fa- 59
cienda, prout in ſpecie in Statu Urbini, quia omnia fere

bona

Digitized by Google

bona ſunt emphyteutica, non quidem conceſſa laicis per
Eccleſiaſticos, ſed quæ ipſi laici ſubmiſerunt dominio Ec-
cleſiæ, ad evitandam illorum devaſtationem, & confiſcatio-
nem propter inimicitias, & bella tunc vigentia, & ſi quæ
fuerunt ab initio per Eccleſiaſticos conceſſa, illa tunc erant
ſterilia, & infructuoſa, & propriis expenſis, ac laboribus
per laicos ad culturam reducta fuerunt, unde æquitas non
patitur ab illis auferri, ac proinde inita fuit concordia in-
ter Archiepiſcopum, & Capitulum Urbinaten. ex una, &
communem Civitatis ex altera, Apoſtolica auctoritate con-
firmata, ut fieri deberet renovatio illis, qui ex teſtamento,
vel ab inteſtato ſuccederent, ut refert Eminentiſs. Ortho-
bon. *in dec.* 148. *n.* 6. verum concordia prædicta fuit ſolum
favore Civium Comitatinorum, & incolarum, & aliorum
habitantium pro majori parte temporis in Civitate, & Co-
mitatu Urbini, itaut non comprehendat alias Civitates il-
lius ſtatus habentes territorium ſeparatum, prout loquendo
de Civitate S. Angeli in Vado declaratur in præfata *dec.*
Eminentiſs. Otthobon. ſed generaliter, quod inoleverit ſi-
milis conſuetudo in Statu Urbini, & approbata fuerit per
Breve S. M. Urbani Octavi, refert Eminentiſs. Celſus *in*
dec. 192. *num.* 1. *& ſeq.*

Verum omiſſis, quæ late dici poſſent de iis conſtitutio-
60 nibus loquentibus in ſpecie de emphyteuticis, quoad præ-
fatum Statutum Urbis dubitatum fuit, an procederet etiam
in locationibus bonorum Eccleſiæ, ut patet ex latiſſime
ibi deductis per Fenzon. ubi adducit octo fundamenta pro
affirmativa, & deinde tenendo negativam ſingulis reſpon-
det, & ſub *num.* 66. in reſponſione ad octavum refert
Rotam in hoc articulo variaſſe, ac reſediſſe ultimo loco,
& pluries in negativam, quam poſtea etiam amplexa eſt
in *dec.* 58. *num.* 31. *p.* 6. *rec.* & cum ea tranſivit quoque
Adden. ad Buratt. *deciſ.* 880. *in princ.* & optima ratione,
quia licet Statutum Urbis conditum fuerit de ordine Pa-
pæ, & ab eo in forma ſpecifica confirmatum, itaut non
poſſit dici deficere poteſtatem, res, & perſonas Eccleſia-
ſticas ligandi, tamen ubicumque de eis mentionem expreſ-
ſam non facit, vel per verba æquipollentia, illos non com-
61 prehendit ex defectu voluntatis, cum enim conditum fue-
rit a populo, non cenſetur comprehendere voluiſſe ſimiles
res, & perſonas ſimpliciter loquendo, juxta late tradita
in dec. 58. *num.* 28. *& ſeq. p.* 6. & in aliis cumulatis *in*
dec. 179. *num.* 49. *p.* 9. *rec.* expreſſe autem de Clericis lo-
62 quitur ſignanter *in cap.* 151. *lib.* 2. *de contract. prohibitis*
cum filiis familias, & verbis æquipollentibus utitur *in*
cap. 180. *eodem lib.* ubi mandat duas ſententias habere vim
trium, quod propterea Eccleſiaſticos etiam liget *dec.* 52.
num. 1. *p.* 1. *div. dec.* 380. *num.* 1. ubi quod tenuit ſæpiſ-
ſime Rot. *p.* 1. *rec. dec.* 87. *num.* 6. poſt Poſth. *de manut.*
ex quibus comprobatur, quod alibi eos noluerunt ſtatuen-
tes comprehendere, quia ſi voluiſſent, eodem modo ex-
preſſiſſent, ſed generaliter loquendo de ſtatutis laicorum,
63 ideo cenſetur noluiſſe comprehendere perſonas, & bona
Eccleſiaſtica, quia voluntas metitur a poteſtate, & ideo
quia de eis ſtatuere non poſſunt, cenſetur etiam nolle, adeo
ut non relevent verba ampla, apta ex propria ſignificatio-
ne illos comprehendere, Abb. *in cap. a nobis, il primo*
n. 4. *de ſentent. excomm.* per eum text. Dec. *in cap. Ec-*
cleſia S. Mariæ n. 198. *verſ. & etiam ex defectu de conſtit.*
Crot. *conſ.* 370. *num.* 13. Gozad. *conſ.* 76. *nu.* 12. Honded.
conſ. 20. *num.* 7. *lib.* 2. & ſtante defectu voluntatis ſtatuen-
64 tium, nihil relevat, quod superveniat confirmatio Papæ,
quia confirmatio dat robur, & validitatem ſtatuto confir-
mato, ſed illud non extendit, ut comprehendat ea, quæ
ſtatuentes comprehendere noluerunt, Caſtrenſ. *conſ.* 187.
num. 1. *lib.* 2. Alexan. *conſil.* 122. *num.* 20. *lib.* 4. Ruin.
conſ. 17. *n.* 10. *verſ. unde confirmatio lib.* 1. *& conſil.* 111.
num. 18. *lib.* 5. *dec.* 604. *num.* 1. *part.* 4. *& deciſ.* 177. *n.* 53.
par. 5. *& deciſ.* 58. *num.* 29. *&* 30. *part.* 6. *recentior.* etiam
65 ſi in confirmatione adſit clauſula, *& de novo concedimus*,
ſeu *ſtatuimus*, quia & ipſa famulatur confirmationi, itaut
cenſeatur appoſita pro majori validitate, & nihil magis
tribuat, cenſetur enim confirmantem ſtatuiſſe, prout ſtatu-
tum erat, & ſic quoad perſonas, & res laicas, non quoad
Eccleſiaſticas, de quibus ſtatutum non erat *dec.* 702. *n.* 6.
p. 1. *dec.* Gregor. *dec.* 267. *nu.* 1. *verſ. non obſtat, & ſe-*
66 *quenti, & num.* 3. *verſ. & qua ad cautelam*, & de con-
firmatione facta in forma ſpecifica, & verbis tam amplis,
ut novæ legis vim habere videretur, & late Bich. *de-*
ciſ. 521. *num.* 8. *& ſeq.* militat enim, etiam in confirma-
tione in forma ſpecifica eadem ratio, quod det robur, ſed
non ampliet, nec tollat defectum voluntatis ſtatuentium,
ut habetur *in ead. dec. Bichii, nu.* 10. quæ pleniſſime hoc
firmat, & tamquam magiſtralis, pluribus placuit, & pro-
inde impreſſa fuit per Dunam *poſt par.* 11. *fol.* 7. & per
67 D. Urceol. *conſult.* 40. *n.* 35. *& in recent. dec.* 293. *n.* 13.
par. 11. quæ tamen deciſio contenta eſt, quod adſint in
ſtatuto, ita confirmato verba univerſalia apta comprehen-
dere Clericos, ad hoc ut ligentur, quod non tranſit ſine
difficultate, videtur enim requiri, quod verba ſint expreſ-
ſa, vel adeo ampla, ut expreſſis æquipolleant, & ſic con-
vincant voluntatem in ſtatuentibus eos comprehendi, quæ
conſiderato tempore ſtatuti conditi, quo deficiebat in ſta-
tuentibus poteſtas, præſumitur non adfuiſſe, niſi convinca-
tur contrarium, & ad hoc convincendum, non ſufficit ver-
ba eſſe apta illos comprehendere, quatenus reſtrictionem
patiantur, ita ut verificari poſſint in omnibus aliis ſibi ſub-
ditis abſque comprehenſione Clericorum non ſubditorum;
hoc enim dato, ſequitur non probari voluntatem illos com-
prehendendi, & remanere in ſuo vigore præſumptionem
contrariam, prout docuit Abb. *in d. c. a nobis, il* 2. *n.* 4.
de ſent. excomm. Gozad. *d. conſil.* 76. *num.* 12. & omiſſis
aliis ipſe Honded. *in prædicta deciſ. allegans conſ.* 20. *n.* 7.
lib. 2. expreſſe firmat, non ſufficere ſtatutum eſſe quantum-
cumque generale, & poſt congeſtas plurimas auctoritates,
dicit, concluſionem probari ea ratione, quia non credi-
tur, ſtatuentes voluiſſe in generali diſpoſitione comprehen-
dere perſonas, ſeu cauſas, de quibus in ſpecie diſponere
non potuiſſent. Obſervandum tamen; quod Abb. *in dict.*
capit. a nobis, num. 4. *ad fin.* limitavit dictum ſuum pro-
cedere, niſi forte plus contulerit major, & largior au- 68
ctoritas delegantis, & applicari poſſe limitationem in Sta-
tuto Urbis, dum non ſolum ſubſecuta fuit confirmatio Pa-
pæ, ſed etiam præceſſit ejuſdem auctoritas, & mandatum,
ut conderetur, prout habetur in Bulla confirmationis, & 69
in titulo eorumdem ſtatutorum, & notat ibi Fenzon. *n.* 51.
& ſeqq. videbatur enim prima facie ceſſare defectum po-
teſtatis in ſtatuentibus, etiam ſecluſa confirmatione, &
conſiderato tempore, quo ſtatuta condebant, & ſic defi-
cere fundamentum non comprehenſionis Clericorum, præ-
ripue in capitulis generaliter loquentibus, ex quo licet
ſtatuentes eſſent laici, & ſic non habentes auctoritatem in
Eccleſiaſticos, tamen plus eis contulerit major, & largior
auctoritas Papæ, eos ad ſtatuendum delegantis, juxta præ-
fatam limitationem Abbat. ſed re melius conſiderata, &
inſpectis verbis prædictæ Bullæ, in quibus dum ſit mentio
de prædicta facultate, & mandato, nullum verbum legi-
tur neceſſario importans conceſſionem juriſdictionis in Ec-
cleſiaſticos, ac conſideratione habita, quod in effectu ſta-
tuta fuerunt condita, & edita a Senatu, & Populo, ut
habetur in eorum titulo, adhuc videtur dicendum defeciſ-
ſe poteſtatem in eis. Non enim ita de facili credendum
eſt Pontificem conceſſiſſe laicis juriſdictionem in perſonas, 70
& res Eccleſ. ſed mandatum, & auct. præſtita Senatui,
& Populo pro ſtatut. condendis, videtur proveniſſe a Pa-
pa, tanquam Principe temporali, non autem tamquam a 71
ſupremo Eccl. capite, prout arguendo a ſubjecta materia,
a qua omnis diſpoſitio recipit interpretationem, dixit in
terminis confirmationis ſtatutorum, Rota *dec.* 682. *n.* 27.
& ſeq. p. 4. *tom.* 2. *rec.* & magis præciſe tam de confir-
matione, quam etiam de mandato, & auctoritate præſtita
pro condendis ſtatutis Urbis, eadem Rota coram Merlino
dec. 901. *n.* 3. *verſ. nec enim.*

Verum præſuppoſito, quod ſtatutum ſit validum, & ap- 72
licetur circa ejus interpretationem, videtur poſſe tradi
regulam generalem, quod interpretari debeat ſtricte, cum
ſit contra regulas juris, quod quis teneatur rem ſuam lo-
care, vel locando aliquem præferre, ex adductis *in c.* 20.
in princ. Bart. *in l. quod conſtitutam* 22. *ff. de milit. te-*
ſtam. Bald. *in l. teſtam.* 17. *num.* 5. *ff. de teſtam.* unde
ei facile applicabuntur limitationes, & reſtrictiones, quas
ſupra dictum eſt dari pacto, cum valeat argumentum af-
firmative ductum a pacto ad ſtatutum, Roman. *conſ.* 399. 73
num. 3. Grat. *diſc.* 348. *num.* 28. licet ſtatutum multis ca-
ſibus ſit potentius, Grat. *diſcept.* 68. *num.* 21. *verſ. & li-*
cet, quorum unus effici poteſt iſte, quia ſtatutum opera- 74
tur, dominum teneri præciſe ad relocandum, quod ſecus
eſt in pacto, ſaltem ſecundum unam opinionem in ſimpli-
ci locatione per nos retentam, ut dictum eſt ſupra *n.* 25. 75
tribuitque ſtatutum condictionem, ut notat Fenzon. *in d.*
c. 124. *Statuti Urb. num.* 75. quæ datur etiam contra ter- 76
tios poſſeſſores, ex traditis per Rot. cor. Ninot. *dec.* 48.
num. 11. *& ſeqq. & per nos in c. praced. in decl.* 18. &
in ſpecie, quod mandans relocari ſucceſſoribus reſtringa-
tur, & intelligatur in caſu quo dominus nolit pro ſe re- 77
tinere, ut dictum eſt de pacto, late tuetur in terminis d.
Statuti Urb. *c.* 124. Fenzon. ad *d. ſtatutum a n.* 67. *uſq.*
ad fin. & ultra ibi adducta, pro certo etiam habuiſſe vi-
detur Rot. cor. Greg. *dec.* 45. *n.* 4. *&* 5.

Et in ſimili de conſuetudine relocandi ſucceſſoribus ul- 78
timi emphyteutæ, quæ æquiparatur ſtatuto, quod intelliga-
tur procedere, in caſu quo Dominus velit aliis concede-
re, niſi probetur in ſpecie eam vigere, etiam in caſu quo
velit pro ſe retinere, Mareſcott. *var. reſol. c.* 3. *num.* 12.
lib. 1. Grat. *diſcept.* 88. *n.* 14. *& ſeqq. & diſc.* 813. *n.* 36.
Matt. *dec.* 20. *num.* 10. Gregor. *dec.* 45. *num.* 5. Royas
dec. 96. *num.* 5. *& ſeq.* Probato autem, quod adſit con- 79
ſuetudo, quod teneatur relocare, etiamſi vellet pro ſe re-
tinere, ſervanda erit etiam ſi agatur de bonis Eccleſiaſti-
cis, uti in propoſito bonorum Abbatiæ Nonantulæ cenſuit
Rot.

Rot. *dec. 11. num. 1. & per tot. p. 2. rec.* & in eadem cauſa Nonantulana emphyteuſis 18. Januar. 1601. cor. Pamphilio.

80 Unde ſi petatur Remiſſoria ad probandam talem conſuetudinem, erit concedenda. Verall. *dec. 61. p. 3.* quod tamen non tranſit ſine difficultate, quia probatio iſta videtur facienda per præcepta, & ſententias, & ſic per ſcripturas, & remiſſoria, non ſolet concedi ad probandum, id quod probari debet per ſcripturas, ut in ſpecie conſideravit Rota cor. Royas, *dec. 96. num. 5. & 6.* ubi tamen remiſſoria denegata fuit ex alio capite, videlicet, quia non fuerat articulatum, quod adeſſet conſuetudo relocandi in ſpecie, etiam ſi Eccleſia vellet pro ſe retinere bona, prout neceſſe eſt probare, ut dictum eſt.

81 Præterea circa conſuetudinem non omittendum etiam erit animadvertere, quod cum ſit liberæ facultatis Domini relocare, vel non ſolitum relocandi, non valet inducere conſuetudinem ejuſdem liberæ facultatis reſtrictivam, & poteſtatem abſtinendi admittentem, Abb. *in cap. ex p. 10. num. 7. verſ. 2. poteſt. ſolvi de conc. preben.* & in his terminis Grat. *diſcept. 88. num. 15.* Mant. *dec. 20. num. 12.* niſi probetur, Dominum voluiſſe pro ſe retinere & non potuiſſe, Caſtr. *in l. qui luminibus, num. 2, verſ. ſed tamen, ff. de ſerv. urban. præd.* Seraph. *dec. 1086. num. 2.* Cocc. *dec. 402. num. 10.* ubi quod abſque iſta circumſtantia non relevat fuiſſe ſervatum per mille annos, Merlin. *dec. 106. num. 9. & dec. 838. num. 7.*

De renovatione locationis, & conductionis tacita.

SUMMARIUM.

1 Renovatur tacite locatio, cum conductor finita expreſſa rem retinet, & locator non contradicit.
2 Et hæc eſt præſumptio juris.
3 Et eſt favorabilis.
4 Conductor finito tempore locationis non poteſt licite retinere rem abſque renovatione.
5 Delicti præſumptio ſemper evitari debet.
6 Dominus ſciens, & patiens, conductorem finita locatione remanere in fundo, cenſetur conſentire, ut habeat eo modo, quo prius.
7 Renovatio locationis tacita declaratur primo, ut cenſeatur cum duratione pignorum in prima locatione datorum.
8 Et generaliter cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, & conditionibus.
9 Pactum de non expellendo appoſitum in locatione, cenſetur repetitum in tacita relocatione.
10 Hypotheca tacita non incipit a die contractus, ſed a die quo incipit deberi id pro quo ea competit.
11 Fidejuſſorum obligatio in locatione præſtitorum, non cenſetur repetita in tacita relocatione.
12 Pignorum obligatio facta a tertio pro locatione, non cenſetur repetita in tacita relocatione.
13 Obligatio pendens a voluntate tertii, non cenſetur repetita in tacita relocatione.
14 Ampl. non ſufficere fidejuſſorem, ſeu tertium, qui pignora obligavit, ſcire, conductorem in conductione remanere.
15 Lim. 1. ſi conductor aliquid in pignoribus faciat tertio ſciente.
16 Lim. 2. ſi in inſtrumento locationis adfuiſſet pactum tacitæ renovationis, & fidejuſſor ei acceſſiſſet.
17 Secus ſi obligatio fuiſſet alterata.
18 Pœna in contractu locationis appoſita, non cenſetur repetita in tacita relocatione.
19 Pactum de affrancando in locatione appoſitum, non cenſetur renovatum in tacita relocatione.
20 Secus ſi appareret, pactum eſſe factum intuitu ipſius contractus.
21 Ampl. non cenſeri renovatum pactum prædictum, etiam ſi adſit ſtatutum, quod locatio cenſeatur renovata.
22 Pactum executivum in locatione appoſitum, non cenſetur in tacita relocatione renovatum.
23 Obligatio Cameralis, & Guarentigia non cenſetur in tacita renovatione locationis repetita.
24 Ampl. etiamſi adſit ſtatutum, quod cenſeatur repetitum inſtrumentum.
25 Secus in renovatione expreſſa, quia in ea cenſetur repetita obligatio Cameralis, & juramentum.
26 Contrarium, quod pacta executiva cenſeantur repetita in tacita relocatione.
27 Decl. primam eſſe veriorem de rigore juris, ſed in praxi dari executivam etiam pro locatione tacite renovata.
28 Lim. ut non poſſint cenſeri renovatæ conditiones locationis in tacita relocatione, ſi conſtet de contraria mente.
29 Et ſufficiunt conjecturæ, & præſumptiones.
30 Et ſufficit contractum eſſe mutatum in ſubſtantialibus.
31 Limita 2. in iis, quæ requirunt aliquid præter conſenſum.
32 Juramentum requirit tactum ſcripturarum, & ideo non poteſt cenſeri tacite repetitum.
33 Stipulatio requirit verba, & ideo non poteſt cenſeri tacite repetita.
34 Inſtrumentum locationis non poteſt cenſeri tacite repetitum in relocatione tacita.
35 Scriptura debet videri, & legi, & non pendet a ſolo conſenſu.
36 Pacta quæ non ſunt de natura contractus locationis, non cenſentur repetita in tacita relatione, etiamſi adſit ſtatutum, quod cenſeatur renovata locatio cum eiſdem pactis.
37 Renovatio tacita locationis declaratur ſecundo, ut procedat etiam in locatione prædiorum Reipublicæ.
38 Idem eſt de locatione bonorum Eccleſiæ.
39 Lim. ſi non conſtet de ſcientia Prælati, vel Adminiſtratoris Reipublicæ, quæ probari debet.
40 Lim. 2. ſi locatio non ſit facta nomine Eccleſiæ, vel officii.
41 Gabellarum locatio cenſetur tacite renovata.
42 Renovatio tacita locationis declaratur tertio, ut non præſumatur facta per idem tempus pro quo facta erat prima locatio, ſed tantum ad annum.
43 Ampl. etiamſi conſtaret rem fuiſſe ſolitam locari pro majori tempore, niſi probetur ſolitum in ipſa tacita relocatione.
44 Et cenſetur facta relocatio ad annum, etiamſi prima locatio fuiſſet pro tempore minori.
45 Lim. in prædiis urbanis, in quibus non cenſetur ad annum renovata, ſed tantum pro tempore, quo conductor habitaverit.
46 Ratio eſt anima legis, & magis attenditur, quam verba diſpoſitiva ejuſdem.
47 Relocatio tacita prædii reddentis fructum quolibet quinquennio, cenſetur ad quinquennium.
48 Relocatio tacita prædii reddentis fructus bis in anno, cenſetur ad ſex menſes.
49 Relocatio tacita prædii reddentis fructus uno anno abundantes, alio tenues, cenſetur ad biennium.
50 Relocatio tacita prædii ruſtici, reddentis fructus æquales in qualibet anni parte, cenſetur facta pro rata temporis, pro quo prædium fuit retentum.
51 Relocatio tacita prædii urbani, ex quo non percipiuntur fructus æquales in qualibet anni parte, cenſetur facta ad annum.
52 Relocatio tacita triremium, cenſetur ad annum.
53 Relocatio tacita molendini olei, cenſetur ad annum.
54 Relocatio tacita officii Notariatus, cenſetur facta de die in diem.
55 Relocatio tacita pro quanto tempore cenſeatur facta, ſtatur arbitrio Judicis.
56 Et ejus partes erunt indagare mentem partium, quæ etiam tacita attenditur.
57 Et ponderandum, an res locata habeat majorem ſimilitudinem prædio ruſtico, quam prædio urbano.
58 Relocatio tacita domorum in locis, in quibus ſolitæ ſunt locari incerto tempore, cenſetur ad annum.
59 Renovatio tacita locationis declaratur quarto, non procedere ſi in ſcriptis certum tempus conductionis comprehenſum eſt.
60 Intellige, procedere ſi contractus fuit celebratus in ſcriptis, itaut ſcriptura fuerit de ſubſtantia, non ſi ad ſolam probationem.
61 Intellige ſecundo, procedere declarationem in caſu, quo in ſcriptis tempus certum, & limitatum durationi præfinitum ſit.
62 Lex una poteſt habere duplicem intellectum.
63 Relocatio tacita declaratur quinto, ut procedat non ſolum in primo anno, ſed etiam in ſubſequentibus.
64 Intellige in tacita relocatione inducta per jus commune, ſecus in inducta per ſtatutum diſponens cenſeri factam relocationem pro tempore, pro quo erat prima.
65 Sed ceſſante relocatione ſtatutaria intrat relocatio juris communis.
66 Relocatio tacita declaratur 6. ut procedat ex utriuſque contrahentis conſenſu, ſecus ſi unus non poſſit conſentire.
67 Furore ſi ſuperit locator, vel conductor, tacita relocatio non procedit.
68 Lim. ſi furioſus habeat curatorem ſcientem, & conſentientem.
69 Mortuo locatore, vel conductore, non habet locum tacita relocatio.
70 Lim. ſi adſit hæres, qui ſciat conductorem continuare.

71 Hæres

71 *Hæres ignorare præſumitur,*
Ampl. in hærede conjuncto, quia non præſumitur ſcire contractum defuncti.
72 *Secus eſt in filio hærede,*
73 *Per ſcientiam hæredis ante aditam hæreditatem inducitur renovatio locationis.*
74 *Hæreditate jacente inducitur tacita relocatio ſecundum aliquos.*
75 *Contrarium verius.*
76 *Tacita relocatio non ſolum ceſſat mortuo locatore, ſed etiam mortuo conductore.*
77 *Et ubi hinc inde eſt hæres probanda ſcientia utriuſque.*
78 *Si adſit hæres cum beneficio, tacita relocatio non intrat, niſi ei expediat.*
79 *Intellige non intrare tacitam relocationem, ſi obligaretur de proprio.*
80 *Inventarium beneficii non ſuffragatur, niſi ad hoc, ut hæres non teneatur de propriis bonis ultra hæreditaria.*
81 *Tacita relocatio non inducitur, ubi dominus ignorat conductorem continuare.*
82 *Et ſufficit ignorantia præſumpta.*
83 *Et probanda eſt ſcientia.*
84 *Tacita relocatio non procedit, ubi in contractu requiruntur ſolemnitates.*
85 *Contrarium tenet Rota.*
86 *Solemnitates non requiruntur in obligatione procedente ex cauſa præcedentis obligationis.*
87 *Solemnitatum defectus ſi non allegetur ab eo, cujus favore ſunt inductæ, contractus ſuſtinetur.*
88 *Relocatio tacita non procedit, ubi adſunt conjecturæ, vel præſumptiones contrariæ mentis.*
89 *Relocatio tacita non habet locum, ſi dominus litigavit pro expulſione conductoris.*
90 *Intellige ſi obtinuit, vel proſequebatur litem.*
91 *Relocatio tacita non procedit, ſi in locatione promiſſa ſit rei reſtitutio libera, & renunciatum omni legum auxilio.*
92 *Idem ſi adſit renunciatio inquilinatus.*
93 *Idem ſi adſit pactum, quod relocatio locum habere non debeat.*
94 *Relocatio tacita locum non habet, ſi dominus rogavit amicos, ut inducerent conductorem ad reconducendum.*
95 *Idem ſi allegata locatio expreſſa, & non probata.*
96 *Relocatio tacita debet probari, alias Judex non ſupplet.*
97 *Relocatio tacita ceſſat, ſi durante tempore, quo durare debuiſſet, dominus recepit bona.*
98 *Relocatione tacita, tacite receditur.*
99 *Relocatio tacita declaratur ſeptimo procedere tantum in contractu locationis, non in aliis.*
100 *Procedit tamen tacita renovatio etiam in precario.*
101 *In venditione fructuum pro annuo pretio non procedit tacita renovatio.*
102 *Tacita renovatio non procedit in colonia partiaria, vel conductore ſolvente in fructibus.*
103 *Contrarium verius.*
104 *Decl. primam procedere in relocatione inducta per ſtatutum.*
105 *In emphyteuſi non procedit tacita relocatio ſecundum veriorem.*
106 *Ampl. etiamſi emphyteuſis ſit ad renovandum.*
107 *Contrarium tenent aliqui.*
108 *In locatione ad longum tempus non habet locum tacita relocatio.*
109 *Contrarium tenent aliqui.*
110 *Statutum quod relocatio intelligatur pro eodem tempore, quo prima locatio procedit etiam in locatione ad longum tempus.*
111 *Relocatio tacita declaratur octavo, ut procedat etiam in locatione operarum.*
112 *Reconductio Medici regulatur ad inſtar reconductionis prædiorum ruſticorum.*
113 *In officiis, quæ ex neceſſitate geruntur, non procedit tacita relocatio.*
114 *Nec ubi hinc inde non adeſt, ubi argui poteſt renovatio.*
115 *Relocatio tacita declaratur 9. ut procedat etiam in locatione mobilium, & ſe moventium.*
116 *Decl. procedere, ſi agatur de re ſolita locari, ſecus e contra.*
117 *Relocatio tacita declaratur 10. ut non procedat, quando unus ex condominis domus conduxit ab alio partem ſuam.*
118 *Contrarium verius.*
119 *Relocatio tacita declaratur 11. ut non procedat ex ſolo curſu temporis, ſed requiratur alterius conductorem continuare in re, & locatorem præſtare patientiam.*
120 *Relocatio tacita, ut ceſſet, non eſt neceſſaria diſdicta.*
121 *Contrarium, quod ſit neceſſaria diſdicta.*
122 *Decl. non eſſe neceſſariam diſdictam, ſed non debere conductorem omnino tacere.*
123 *Diſdicta poteſt fieri in qualibet parte anni.*
124 *Statutum, quod diſdicta fiat in certo tempore eſt contra jus, & ſtricte intelligendum.*
125 *Pactum, quod diſdicta fiat per quindecim dies ante, non adimit facultatem faciendi eam magis anticipate.*
126 *Stante ſtatuto, quod diſdicta fiat per quindecim dies ante, non poteſt fieri intra illos.*
127 *Secus ſtante diſpenſatione Principis.*
128 *Stante ſtatuto, quod denunciatio fiat ante Kalendas, ſufficit eam fieri in ipſis Kalendis.*
129 *Statutum, quod fiat diſdicta ante Kalendas Majas intelligitur procedere tantum in locationibus ſolitis terminari in feſto Sancti Michaelis.*
130 *Statutum quod diſdicta non facta cenſeatur locatio renovata non procedit, dum conſtat eam renovatam non fuiſſe.*
131 *Idem in pacto, quia valet argumentum a ſtatuto ad pactum.*
132 *Relocatio tacita locum non habet ſi unus ex contrahentibus aperte declaret nolle continuare, & alius hoc ſciat, & taceat.*
133 *Decl. procedere in terminis juris communis, ſecus autem ſtante ſtatuto, vel pacto, quod diſdicta non facta cenſeatur renovata locatio.*
134 *Diſdicta facta coram Judice incompetente inducit ſcientiam.*
135 *Diſdicta debet eſſe valide facta, quando requiritur per ſtatutum.*
136 *Judex competens pro facienda diſdicta eſt ille denunciati, non denunciantis.*
137 *Diſdicta facta Clerico ex Decreto Judicis laici, eſt nulla.*
138 *Contrarium tenent alii.*
139 *Diſdicta facta coram Judice laico contra Clericum non probatur per relationem ſolius nuncii.*
140 *Statutum inducens tacitam relocationem non procedit adverſus minorem prohibitum ſine ſolemnitatibus locationem facere.*
141 *Diſdictam locationis ſi quis faciat, & deinde taceat, & continuet, non propterea cenſetur receſſiſſe ab ipſa diſdicta.*
142 *Contrarium tenent alii.*
143 *Decl. primam procedere ſi diſdicta facta ſit finita locatione, ſecundam ſi ea durante.*
144 *Secus ſi adſint circumſtantiæ Judicem aliud arbitrari moventes.*
145 *Locatoris patientia, quod conductor continuet in prædio locato facile probatur, ex eo quod doceatur de ejus ſcientia.*
146 *Relocatio tacita declaratur 12. ut non inducatur ſtatim finita expreſſa, ſed requiratur tempus conſiderabile.*
147 *Et quantitas temporis relinquitur arbitrio Judicis.*
148 *Relocatio tacita declaratur 13. ut allegari non poſſit a conductore, qui pro parte ſua non adimplevit.*
149 *Conductor penſionem non ſolvens, non poteſt allegare tacitam relocationem.*
150 *Amplia, procedere ſtante ſtatuto tacitam relocationem inducente, quia non procedit favore non adimplentis.*
151 *Amplia, ſufficere opponi de non adimplemento.*
152 *Amplia, ut ſi ſtatutum inducat tacitam relocationem favore ſolventis debitis temporibus, non ſufficiat ſolviſſe poſtea.*
153 *Relocatio tacita declaratur 14. ut non procedat ſi continuatam ultra triginta annos, quia præſumitur perpetua.*
154 *Relocatio tacita declaratur 15. ut ubi non intret, non poteſt peti merces actione locati, ſed alia.*

CAPUT LXIV.

Renovari locationem, nedum expreſſe, ſed etiam tacite dictum eſt ſupra *in cap. 61. in princ.* & quoniam de expreſſa renovatione locuti ſumus in duobus capitulis præcedentibus, nunc deveniendum ad tacitam, quæ inde arguitur, quod conductor continuat, lapſo tempore locationis expreſſe, retinere Prædium conductum, & locator non contradicit, ut ſunt text. clari *in l. item quæritur 14. §. qui impleto, & in l. ſeq. ff. loc. & in l. legem 16. C. eodem* quarum legum verba præciſa ad hoc facientia, refert Menoch. *præſum. 85. n. 1. lib. 3.* Adeo ut hæc ſit juris præſumptio, quæ reſultat ex d. continuatione conductoris, & taciturnitate locatoris Jo. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de præſumpt. §. ſpecies n. 5. in ver. in prædicto* Menoch. *ibidem n. 2.*

Et hoc

Et hoc pro regula traditum eſt Menoch. d. præſumpt. 85.
3 in princ. & eſt diſpoſitio favorabilis ſecundum Mantic. de
tacit. lib 5. tit. 15. n. 39. poſt med. cujus duæ redduntur
4 rationes, una quia conductor ad tempus, non poteſt fini-
to tempore licite retinere abſque renovatione conductio-
nis, & retinendo delinqueret, & ideo præſumendum, quod
eam renovaverit ad evitandam præſumptionem delicti, quæ
5 ſemper, ac poteſt evitari debet, l. merito, ff. pro Soc. &
hæc eſt ratio, quam adducit Bart. in d. §. qui impleto n. 3.
verſ. deciſio, & Caſtren. n. 1. poſt med. Altera eſt, quia
6 locator ſciendo, & patiendo conductorem remanere in
fundo, cenſetur conſentire, ut habeat eo modo quo prius,
& ſimiliter conductor eodem modo velle habere, quod
ſufficit, nam iſte contractus nudo conſenſu convaleſcit, ut
habetur in l. qui ad certum 15. ff. locat. & eo ipſo, quod
tacuerunt, conſenſiſſe videntur, ut dicit text. in d. §. qui
impleto, & bene ibi Caſtr. n. 1. poſt med. unde hæc vide-
tur ratio verior, & magis conformis ſenſui legum prædi-
ctarum, ac proinde magis placet Alciat. de præſumpt. reg. 2.
præſ. 17. num. 2. ubi comprobat etiam per ſimile de pre-
cario & depoſito, & eum ſequitur Menoch. d. præſumpt. 85.
num. 4. & 5. lib. 3.

Patitur autem prædicta regula quamplures declarationes,
quarum aliquæ expreſſe habentur in legibus præcitatis, aliæ
vero rationabiliter adduntur a Doctoribus, & incipiendo
7 ab eis quæ habentur in dictis legibus, prima quæ ſe offert
in d. §. qui impleto, eſt illa, quod per præſtitam taciturnita-
tem utriuſque partis non ſolum videatur facta tacita recon-
ductio, ſed etiam duret obligatio pignorum in ipſa loca-
tione præcedenti datorum, & ex hac declaratione, quæ
8 expreſſe habetur in d. textu, nec non in d. l. legem in
fine, Cod. locat. deducitur generalis concluſio, quod d. ta-
cita relocatio cenſeatur facta cum eiſdem qualitatibus, &
conditionibus, cum quibus locatio præcedens facta fuit An-
ton. Gomeſ. variar. reſol. tit. de contract. cap. 3. num. 17.
Maſcard. qui alios plurimos congerit de probat. concl. 990.
n. 3. Menoc. de præſump. lib. 3. præſ. 85. num. 19. & quod
cenſeantur repetita omnia, quæ in priori locatione conti-
9 nebantur dixit Rot. in dec. 495. n. 1. p. 1. div. Et in ſpecie
ſi in prima locatione adfuiſſet pactum de non expellendo,
quod cenſeatur repetitum in ſecunda, voluit Socc. Sen.
conſ. 17. n. 2. lib. 3. quem ſecuti ſunt Cravett. de antiq.
tem. p. 4. partic. 4. n. 106. & Menoch. d. præſumpt. 85. n. 20.

Ad unum tamen advertendum, quod licet cenſeatur re-
petita hypotheca, ut patet ex prædictis juribus, & tradit
Bolognin. conſ. 30. num. 34. tamen hæc erit hypotheca
tacita, non autem expreſſa, quod eſt multum conſiderabi-
10 le, quia hypotheca tacita non incipit a die contractus, ſed
a die quo incipit deberi id pro quo competit. Menoch.
conſ. 851. n. 23 & ſeq. & n. 31. & aliis adductis dixi la-
te in cap. 39. verſus finem n. 55. ubi tractavi a quo tem-
pore incipiat hypotheca favore locatoris pro penſionibus,
tam in locatione expreſſe facta, ad plures annos, quam in
tacite renovata.

11 Verum hæc generalis declaratio limitatur pluribus modis,
& primo, ut non procedat quoad fidejuſſores in primo con-
tractu præſtitos, quia non poteſt cenſeri renovata eorum
obligatio abſque novo illorum conſenſu, prout expreſſe ſub-
12 jungit text. in d. §. qui impleto, verſ. ſed hoc ita, unde, & ſi
tertius obligaſſet pignora, non cenſebitur durare obligatio
13 eorum abſque novo conſenſu ejuſdem tertii, ut notat ibi-
dem Bart. n. 2. & generalius, quod ubicumque actus, ſive
obligatio pendet a voluntate tertii, tunc in locatione tali-
ter renovata, non cenſeatur repetita obligatio, Parpal. in
l. ſi quis nec cauſam, §. rei pignora n. 2. ff. ſi certum pe-
tat. Maſcard. d. concl. 990. n. 7. Franc. Marc. dec. 539. n. 4.
& 5. par. 1. Nec ſufficeret fidejuſſorem, ſeu eum, qui pi-
gnora obligavit, ſcire, & pati conductorem in conductio-
14 ne remanere, quia inde non poteſt colligi eum velle ſe,
vel ſua bona iterum obligare Bart. in eod. §. qui impleto n. 3.
verſ. ratio hujus, Anchar. qu. famil. 42. n. 10. & 11. lib. 1.
ſecus autem eſſet ſi conductor aliquid faceret in pignoribus
15 ſciente, & patiente illo tertio, quia forte traderet ea lo-
catori, finito tempore conductionis, inde enim, non con-
tradicendo, cenſeretur tacite conſentire, quod eſſet obli-
gata pro ſecunda conductione, vel ſi conſentiat expreſſe
ipſi ſecundæ conductioni, licet de pignoribus nihil dicat,
quia videtur eadem pignora reobligare, ut argumento, l.
cum mulier, §. 1. & l. dotem, ff. de jur. dot. docet Caſtren.
16 in d. §. qui impleto n. 2. verſ. ſed ſi conductor, prout etiam ſi
adfuiſſet pactum in primo Inſtrumento, quod locatio de-
beret cenſeri tacite renovata, & in eodem fidejuſſor ſe ob-
ligaſſet, vel habita de eo ſcientia acceſſiſſet, quia tunc te-
neretur etiam in tacita renovatione ad formam pacti, cui
17 acceſſit inducta, prout admiſit Surd. conſ. 460. n. 44. licet
in caſu ſuo dicat non teneri ex quo obligatio fuit altera-
ta, quo caſu fidejuſſor amplius non tenetur ex ibi adductis
n. 45. & per Menoch. conſ. 246. n. 5. ubi de fidejuſſore of-
ficialis ad certum tempus, quod non teneatur ſi poſt illud
confirmetur, de quo etiam late Andreol. contr. 45. per tot.

Secundo limitatur eadem declaratio, ut non procedat ta- 18
cita renovatio quoad pœnam in contractu appoſitam, ea
enim repetita non cenſetur Menoch. d. præſ. 85. num. 21.
lib. 3. Afflict. dec. 365. nu. 14. Boer. dec. 284. n. 14. Ma-
gon. dec. Lucen. 37. n. 3. verſ. differt etiam.

Tertio limitatur ut non procedat, quoad pactum de af- 19
francando in locatione appoſitum, quia nec illud cenſetur
renovatum, ſeu prorogatum Alex. conſ. 17. nu. 12. lib. 4.
Ruin. conſ. 86. in fin. & conſ. 114. n. 4. lib. 1. Rot. Bono-
nien. div. dec. 80. n. 18. & licet contrarium tenuerit Alex.
in conſ. 28. in fin. lib. 4. de eo non eſt curandum, ut ſen-
ſit Maſcard. d. concl. 990. n. 5. & latius Menoch. d. præſ. 85.
n. 22. lib. 3. ubi advertit dictam opinionem contrariam vi-
ſum eſſe ſequi Caroc. de locat. & cond. in tit. de renov.
loc. n. 4. & allegare ultra Alex. & Gozad. in l. 2. n. 165.
C. de pact. inter empt. & vend. nonnullos alios, qui nihil
ad rem hanc ſcribunt.

Procederet tamen d. contraria opinio, ſi appareret pactum 20
illud eſſe factum intuitu ipſius contractus locationis, uti ſi
Inſtrumentum diceret, quod dominus, quia Titius, qui for-
te ſibi prædium vendiderat, illud conduxit ad quinquen-
nium, conceſſit eidem facultatem intra idem tempus illud
redimendi, hoc enim caſu prorogata locatione, quæ fuit
cauſa ipſius facultatis, cenſetur etiam prorogata eadem fa-
cultas, ut docuit Cagnol. in l. 2. n. 188. verſ. ex quo in-
fero, ff. de pact. int. empt. & vend. & ſecutus eſt Menoch.
præſumpt. 85. n. 22. prope fin. lib. 3.

Et ampliatur prædicta opinio, ut non cenſeatur renova-
tum prædictum pactum de affrancando, etiamſi adeſſet ſta- 21
tutum, quod ubi locatio non fuerit diſdicta per certum tem-
pus ante finem, cenſeatur renovata, quia non habet locum
in locatione cum pacto affrancandi, Imol. conſ. 36. n. 1. Bero.
conſ. 153. n. 18. & pluribus ſeq. Borgnin. dec. 44. nu. 93.
& ſeq. par. 1. Rot. Bonon. d. dec. 119. n. 17. ubi plene.

Quarto limitatur, ut non procedat repetitio quoad pa-
ctum executivum in locatione appoſitum, non enim cen- 22
ſetur renovatum tacite in prædicta tacita reconductione
Bald. in l. legem in princ. C. locat. Jaſ. conſ. 49. col. 2. verſ.
ſecundo dicitur lib. 3. Gomeſ. Leon. dec. 83. per tot. Afflict.
dec. 365. num. 14. in fin. Magon. dec. Lucen. 37. num. 3. 23
Bertaz. dec. 60. num. 8. & non cenſeri repetitam obligatio-
nem cameralem, neque guarantigiam Gratian. diſcept. 48.
num. 35. & 36. Adden. ad Greg. dec. 30. & procedere 24
etiam ſi adſit ſtatutum, quod cenſeatur repetitum Inſtru-
mentum, Borgnin. dec. 44. num. 83. par. 1. Barz. dec. 60. 25
num. 8 & n. 10. poſt med. Et in hoc differt iſta renovatio
ab expreſſa, quia in expreſſa renovatione cenſetur repetita
etiam obligatio Cameralis, & ipſum juramentum. Grat.
diſcept. 68. n. 35. & 36.

Contrariam tamen opinionem, quod ſcilicet pacta exe- 26
cutiva cenſeantur repetita etiam in tacita renovatione loca-
tionis tenuit Rebuf. in tit. de litter. oblig. art. 2. Gloſ. 1.
n. 92. Maſcard. concl. 990. n. 8. Magon. dec. Flor. 2. n. 29. 27
Verum prima opinio de rigore juris eſt verior; quod pa-
ctum executivum non cenſeatur repetitum, ſed adhuc in
praxi ſervatur dari viam executivam eodem modo pro ta-
cita relocatione, ac pro expreſſa, prout dicit ipſe Rebuf.
& cum eo Maſcard. ubi ſup. & dixit Rot in una Rom.
locationis Ferrariæ 25. Junii 1649. §. neque impugnari, co-
ram Meltio, quod quatenus non cenſeatur repetita obliga-
tio Cameralis, adhuc poteſt executive procedi, tam ex
diſpoſitione juris in l. Præſes, C. locat. quam vigore Sta-
tuti Urbis lib. 1. cap. 88. quæ deciſio habetur in rec. par. 10.
dec. 335. n. 3. & 4.

Quinto limitatur, ſi conſtet de contraria mente contra- 28
hentium ob mutationem, & variationem contractus, quia
tunc non poteſt dici continuata, & renovata locatio ad
formam prioris contractus, plene firmatur per Rotam in
dec. 432. n. 2. par. 9. rec. ceſſat enim præſumptio ubi mens
contraria apparet Mantic. de tac. d. lib. 5. tit. 15. n. 20. 29
Et ad probandam hanc contrariam voluntatem ſatis erunt
conjecturæ, & præſumptiones ex dicendis infra in 6. de- 30
clarations ad fin. & maxime ſi contractus appareat muta-
tus in ſubſtantialibus, non in ſolis accidentalibus, quia
tunc primus contractus remanet novatus Bart. in l. jus ci-
vile in fin. de juſt. & jure, Grat. diſcept. 509. n. 4. verſ. 31
& maxime, cum aliis in propoſito adductis in d. dec. 432.
num. 3. p. 9. rec.

Sexto limitatur quoad ea quæ requirunt aliquid præter
conſenſum, quia non applicatur in eis, quod ſolo conſen- 32
ſu convaleſcant, ut de contractu locationis dicit text. in
d. l. qui ad certum, ff. locat. unde juramentum quod re-
quirit tactum ſcripturarum Innoc. in c. & ſi Chriſtus de
jurejur. Jo. Andr. in c. ut circa de elect. in 6. Alex. in
l. 1. in princ. & in §. ff. de verb. oblig. non poteſt cenſe- 33
ri repetitum Bero. q. 100. num. 4. Menoch. præſumpt. 85.
num. 22. in fin. verſ. præterea præſumptio lib. 3. & de ſti-
pulatione ex quo requirit verba l. 1. in princ. ff. de verb.
obligat. idem quoque tradit ibidem Beron. n. 5. Et de In- 34
ſtrumento in prima locatione celebrato, quod non poſſit
cenſeri

cenſeri repetitum Bald. *in l. legem 16. n. 3. C. locat.* ubi
quia ſcriptura debet videri, & legi, & ſic non pendet a
35 ſolo conſenſu Alex. *conſil. 28. n. 7. lib. 4.* Menoch. *d. præ-
ſumpt. 85. n. 46.* Afflict. *dec. 565. n. 25.*
36 Septimo limitatur generaliter quoad pacta, ut etiamſi ad-
ſit Statutum, quod cenſeatur renovata locatio cum eiſdem
pactis, adhuc intelligatur de pactis, quæ ſunt de natura
locationis, non autem de aliis Bero. *conſ. 153. n. 43. lib. 1.*
Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 25. n. 32.* & de pactis repeti-
bilibus, non de illis quæ non ſunt repetibilia, Caroc. *d.
tit. de renovat. locat. declar.* 10. ubi dat exempla in pacto
removendi portam, & plantandi.
37 Declaratio ſecunda, quæ pariter habetur expreſſe *in d. §.
qui impleto* eſt, ut eadem tacita relocatio procedat quo-
que in locatione Prædiorum Reipublicæ, quod notandum,
quia cum Univerſitas non poſſit facile conſentire, ut *l.
ſed ſi, §. 1. ff. de dolo, & l. 2. ff. de libero. municip.* vide-
tur, quod in ea non habeat locum reconductio tacita, ſed
procedit quia illi qui regebant Rempublicam, & habebant
poteſtatem locandi ſciverunt, & paſſi fuerunt conductores
continuare retentionem Prædiorum, alias non poſſet indu-
38 ci tacita reconductio, ut docet Bart. *in §. qui impleto
num. 6,* unde ipſe infert idem eſſe in bonis Eccleſiæ, ut
per patientiam Prælati cenſeantur tacite relocata, quam il-
lationem facit etiam ibidem Bald. *ſub n. 3. ad med. verſ.
ſecundo noto.* Sed probanda erit ſcientia, quæ non præſu-
39 mitur in his Prælatis, & adminiſtratoribus Mantic. *de ta-
cit. lib. 5. tit. 15. num. 13.* & requiritur, etiam locationem
40 eſſe factam nomine Eccleſiæ, aut Officii, ita ut ſucceſſores
teneantur eis ſtare, alias non cenſetur per eos renovata,
ſecundum eumdem Mantic. *de tacit. dict. tit. 15. n. 26.* &
comprobatur hæc opinio ex traditis *in cap. 61. n. 259.* Et
infertur etiam idem eſſe in locatione Gabellarum, ut cen-
ſeatur eodem modo tacite renovata, ut late probavit Si-
41 gnorol. *conſ. 22. n. 6. & 7.* ubi dicit non obſtare, quod in
locatione gabellarum requiratur licitatio, & ſequitur Me-
noch. *lib. 3. præſumpt. 85. n. 14.*
Declaratio tertia pariter habetur *in d. §. qui impleto,*
ut quod dictum eſt taciturnitate utriuſque partis colonum
reconduxiſſe videri, ita accipiendum ſit, ut in ipſo anno
quo tacuerunt, videantur eamdem locationem renovaſſe,
42 non etiam in ſequentibus, & ſi luſtrum forte ab initio fue-
rat conductioni præſtitum, ut ſunt verba præciſa Juriſcon-
ſulti *in d. §. qui impleto,* & ſic iſta tacita reconductio
non præſumitur facta per idem tempus, pro quo facta fue-
rat prima locatio, ſed pro uno anno tantum, ut tradunt
43 etiam Alex. *conſ. 76. num. 8. verſ. & maxime lib. 5.* Bero.
conſ. 252. n. 12. lib. 1. Gomeſ. *var. tom. 2. c. 3. n. 15.* Af-
flict. *dec. 365. n. 7.* quod & procedit quamvis conſtaret
rem fuiſſe ſolitam locari pro majori tempore, puta pro
44 luſtro, ſeu triennio, niſi forte probetur talem conſuetudi-
nem fuiſſe ſervatam etiam in ipſa tacita relocatione Rot.
coram Puteo *dec. 174. num. 3. prope fin. verſ.* Rot. tenuit
contrarium *& ſeq. per tot. lib. 1. in moderaie,* quæ olim
erat *dec. 180.* & procedit etiam, ut cenſeatur relocatio fa-
cta ad annum, ſi locatio præcedens fuiſſet facta pro tem-
pore minori Gloſ. *in d. l. item quæritur, §. qui impleto
verb. prout quiſque verſ. item quid ſit prima.*
45 Hujus autem declarationis habetur expreſſa limitatio in
eodem, §. *qui impleto,* ibi *in urbanis autem Prædiis alio
jure utimur, ut prout quiſque habitaverit ita & obligetur,*
quæ verba licet habere poſſint tres intellectus relatos, ibi
per Gloſ. *in ver. prout quiſque,* tamen duo eorum ſunt ſine
fundamento, ut monet ibid. Bart. *n. 7.* & ille clarus vide-
tur, quod declaratio ſupra tradita, quod relocatio cenſea-
tur facta ad annum, non procedat in Prædiis Urbanis, vi-
delicet in domibus, ſed in eis cenſeatur facta pro tempo-
re, quo conductor habitaverit, & non ultra ut docet ipſe
Bart. & poſt alios etiam notant Menoch. *præſ. 85. num. 7.
lib. 3.* Maſc. *concl. 990. n. 25.* Caroc. *tit. de renovat. locat.
decl. 1. n. 6.* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 3.*
Ratio autem hujus differentiæ communiter redditur, quia
in Prædio ruſtico non percipitur fructus in qualibet anni
parte, ſed ſolum uno tempore, & ideo non eſt æquum,
ut videatur facta reconductio aliter, quam per totum an-
num, ſi enim reſtringatur ad tempus minus, ſi in eo ve-
niret perceptio fructuum, læderetur dominus, & ſi non
veniret, læderetur conductor, quod ſecus eſt in Prædiis
Urbanis, quia in eis percipitur æqualiter, & uniformiter
fructus in qualibet anni parte, & ideo prout inquilinus ha-
bitavit, reconduxiſſe videtur, & ita dicit Gloſ. & eſt com-
munis opinio, ut teſtatur Bart. *in d. l. item quæritur, §.
qui impleto, n. 20. ff. locat.* Menoch. *d. præſumpt. 85. n. 8.*
Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 4.*
46 Stante autem d. ratione, quia ratio eſt anima legis, &
in ea prædominatur, adeo ut magis attendi debeat, quam
verba diſpoſitiva ejuſdem Merlin. *dec. 471. num. 12.* Rot.
dec. 154. n. 1. par. 10. & dec. 538. n. 90. par. 13. recent. &
late in terminis Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 5.* Infer-
47 tur, quod licet lex indiſtincte dicat, in ruſticis relocatio-
nem cenſeri ad annum, tamen intelligi debet procedere ſi
prædium locatum ſit tale, ut ex eo percipiantur fructus ſe-
mel in aliqua anni parte, alias cenſebitur relocatio facta,
prout dictat præfata ratio, unde exemplificando, ſi perci-
piantur de quinquennio in quinquennium, cenſebitur relo-
catio tacita, ad quinquennium facta, &, ſi percipiantur bis 48
in anno, cenſebitur ad ſex menſes, ut poſt Gloſ. docet
Bart. *in d. §. qui impleto n. 10. verſ. ex hac ratione,* &
Bald. *in l. legem num. 5. Cod. locat.* ſic & in prædiis, quæ
non reddunt fructus æquales, ſed uno anno tenues, alio
abundantes, cenſebitur facta relocatio ad biennium. Bart.
d. n. 10. ad fin. & ubi eſſet prædium ruſticum, ex quo per- 49
ciperentur fructus uniformiter qualibet anni parte, videre-
tur reconductum pro rata temporis, quia eſſet eadem ra-
tio, ac in prædio urbano Bart. *d. n. 10. verſ. item ex hoc,*
Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 8.* & e contra licet lex 50
dicat in urbanis cenſeri factam relocationem, prout quiſ-
que habitaverit, adhuc ſi eſſet prædium urbanum ex quo
fructus non perciperentur uniformiter in qualibet parte an-
ni, ſed ſolum perciperentur in certo tempore, prout ſunt
domus, & apothecæ exiſtentes in loco, in quo fiunt nun-
dinæ, tunc, quia in tali prædio urbano militat ratio præ- 51
dii ruſtici, deberet cenſeri facta relocatio, prout cenſetur
in prædio ruſtico, & ſic ad annum Bart. *d. n. 10. verſ.
item ſi ex prædio,* Menoch. *d. præſumpt. 85. n. 9. & ſeq.
lib. 3.* Gomeſ. *variar. tom. 2. cap. 3. n. 15. verſ. ſecundo
infero,* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 9.*
Sic neque curandum erit, legum loqui tantum de loca-
tione, & conductione prædiorum, ſed an applicetur d. ra-
tio, quæ ubi eſt hoc modo generalis, complectitur plures
caſus ad inſtar generis, quod complectitur plures ſpecies,
ut aliis adductis, dicit Mantic. *d. tit. 15. n. 5.* unde in lo- 52
catione triremium, quia applicatur ratio prædiorum ruſti-
corum, ex quo non reddunt fructus niſi tempore æſtivo,
cenſeri factam tacitam relocationem ad annum, firmavit
Caſtill. *dec. 121. nu. 6.* & idem in Molendino Olei tradit 53
Bald. *in l. qui ad certum in 3. lect. ad fin. ff. locat.* & Tren-
tac. *var. lib. 3. tit. de locat. & cond. reſol. 1. n. 12. ad fin.*
& in locatione feudi Afflict. *dec. 365. n. 12.* Menoch. *d.
præſ. 85. n. 13. verſ. aut pertinet,* & e contra, in loca- 54
tione Officii Notariatus, quia ex ſcripturis percipiuntur
fructus dietim, cenſeri relocationem factam de die in diem
cenſuit Rota *dec. 507. n. 12. part. 4. t. m. 3. rec.*
Quoniam vero concurrere poſſent diverſæ circumſtan-
tiæ, quæ aliud ſuaderent, & oriri poſſent diverſa dubia, 55
uti quia fructus percipiuntur dietim, ſed non ita uberes
uno tempore, ac alio, & ſimilia, intrare poterit arbitrium
judicis, juxta doctrinam Fulgoſ. *in d. l. item quæritur,
§. qui impleto col. ult. ff. locat. rela.* per Menoch. *præſ. 85.
num. 11. ad fin. lib. 3.* Caroc. *de locat. d. tit. de renov.
locat. decl. 1. num. 19. & 20.* & ejus partes erunt, indaga- 56
re mentem, & animum contrahentium, quia receditur a
regula relocationis, ubi mens, etiam tacita partium repu-
gnat Bero. *conſ. 153. num. 47. lib. 1.* necnon ponderare,
an res majorem habeat conformitatem cum Prædio ruſtico, 57
vel cum Prædio Urbano, & ſimilia Bald. *in l. qui ad cer-
tum 15. in 3. lect. ff. locat.* unde ſi in Civitate non eſſent
ſolitæ locari, & conduci domus, niſi certo tempore, pro- 58
ut pluribus in locis practicatur, ſi conductor continuaret
poſt illud habitare, cenſeri deberet reconduxiſſe pro toto
anno, licet æque commodum, & fructum perciperet toto
anni tempore, quia ſi dominus eum expelleret, non faci-
le inveniret domum conducibilem, & e contra ſi ipſe con-
ductor domum dimitteret, dominus non inveniret, cui lo-
caret extra illud tempus & ſic veriſimilitudo eſt, quod
ſenſerint de continuatione, uſque quo veniret dictum tem-
pus novis locationibus, & conductionibus deſtinatum Gamm.
dec. 57. num. 4.
Declaratio quarta ſit, quæ ſumi poteſt ex illis extremis
verbis *d. l. item quæritur, §. qui impleto, ff. locat. niſi in ſcri-
ptis certum tempus conductionis comprehenſum eſt,* licet ſint in 59
ſe obſcura, ut dicit ibi Bart. *n. 7. verſ. venio ad exceptionem,*
& reddit rationem, quia Juriſ. excipit caſum, nec declarat
quid juris ſit in hoc caſu excepto, & Gloſ. *in ver. prout quiſ-
que,* eſt longa, & intricata, ut advertit idem Bart. *d. n. 7. in
princ.* refert enim plures intellectus, quorum unus fuit Jaco-
bi antiqui gloſſatoris, qui dicebat niſi primus contractus eſ-
ſet celebratus in ſcriptis, ut nempe tunc non procedat taci-
ta relocatio, ſed iſte intellectus non placet ipſi gloſſæ, Bart.
autem monet advertendum, quod ſi Jacobus intellexit de 60
contractu celebrato in ſcriptis, quia deſuper fuerat celebra-
tum inſtrumentum ad probationem, tunc merito reprehen-
ditur per Gloſ. cum inſtrumentum ad ſolam probationem
celebratum, non alteret naturam contractus, nec efficiat il-
lum non dici celebratum ſolo conſenſu, ac proinde minus
efficere poſſit, quod eodem conſenſu valeat convaleſcere, ſed
ſi Jac. intellexit, quod primus contractus fuit celebratus in ſcri-
ptis, hoc eſt, ut ſcriptura fuerit de ſubſtantia contractus, juxta
formam *l. contr. C. de fid. inſtr.* tunc diceret verum, quia hoc
caſu non poſſet dici renovatus contractus per taciturnitatem,

ex quo

ex quo per eam non renovatur ſcriptura, quæ de eſſentia
contractus exiſtit; & hanc Bart. diſtinctionem docet etiam
Bald. *in l. legem n. 3. C. locat.* Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 15.*
n. 17. alii autem putando exceptionem contentam in ſupra
relatis verbis text. non eſſe referendam ad totam diſpoſi-
tionem præcedentem, ſed ſolum ad proximam particulam,
quæ continet in prædiis Urbanis, non induci tacitam re-
locationem, prout in ruſticis, ſed tantum pro tempore,
quo conductor habitaverit, volunt eam intelligi, quod quan-
do locatio prædii urbani facta eſt in ſcriptis, non proce-
dat diſpoſitio d. particulæ, ſed tunc procedat relocatio ta-
cita in urbanis, prout in ruſticis, ut refert Gloſ. *in d. ver.*
prout quiſque ad med. ver. quinto etiam, & ſenſit Azor. *in*
ſua ſum. C. loc. n. 26. ver. quarto etiam, aliique alios dant
prædictis verbis intellectus, quos omittam hic referre, quia
prædictus Bart. communiter recipitur, ut ultra Bald. &
Mant. ſuprac. patet ex Surd. *conſ. 460. n. 41. & 71.* De-
cian. *conſ. 84. num. 36. lib. 4.* Burſat. *conſ. 13. num. 27.*
Gam. *dec. 57. num. 1.* & ſi quis d. intellectui non acquie-
ſcit, poteſt alios videre penes dictam Gloſ. quæ eos re-
fert, & penes alios, & in ſpecie penes Petr. Aureliac. *in*
61 *ſua formu libelli de action. ex locat.* ubi unum proprium
addit, quod per verba illa, *niſi in ſcriptis certum tempus*
comprehenſum fuerit, excipiatur a præcedenti regula caſus,
quo in ſcriptis tempus omnino certum, & limitatum loca-
tioni præfinitum fuerit, ut tunc non poſſit ulterius cenſeri
tacite protracta, & exemplificat, ſi dictum, loco tibi do-
mum pro uno anno tantum, & non ultra, & eum refert,
& ſequitur Caroc. *in tit. de renovat. locat. decl. 1. n. 12.*
62 Et quidem, quia una lex poteſt habere duplicem intelle-
ctum, & utrumque verum Caſſad. *dec. unic. n. 16. verſ. nec*
incommo. de acquir. ver. dom. non recedendo a ſupra rela-
to Bartoli communiter recepto, iſte quoquo intellectus Au-
reliac. videtur in ſe verus, quia reconductio prædicta non
intrat, quando tacita mens, tacituſque animus contrahen-
tium ex verbis contractus elicitus repugnat, Bero. *conſ. 153.*
n. 47. lib. 1. cum aliis infra citandis *n. 88.*
63 Declaratio quinta eſt, ut non ſolum procedat d. tacita
relocatio pro primo anno, ſed etiam pro ſubſequenti, &
ſic deinceps de anno in annum, prout conductor continua-
verit permanere in fundo, & locator tacuerit, & iſta de-
claratio pariter habetur expreſſa in verbis *d. l. item quæ-*
ritur 14. §. qui impleto, ff. locat. ibi, *ſed & ſi ſecundo*
quoque anno poſt finitum luſtrum nihil fuerit contrarium
actum, eamdem videri locationem, & in illo anno permanſ-
ſiſſe, hoc enim ipſo, quod tacuerunt conſenſiſſe videntur, &
hoc deinceps in unoquoque anno obſervandum eſt. Unde mi-
rum eſt, quod ſint, qui contrarium doceant relati per Ma-
ſcard. *concl. 990. n. 25.* & ultra eos Menoch *praeſ. 85. n. 46.*
verſ. declaratur octavo lib. 3. ubi allegat Alex. *conſ. 26.*
lib. 3. ſequutus errorem Ruin. qui *in conſ. 78. n. 3. in fin.*
lib. 1. eodem modo eum allegat, & erronee, quia ibi Alex.
non loquitur de hac materia, ſed *in conſ. 16. lib. 4.* ubi
tamen non facit propria ad rem, contra declarationem præ-
fatam, quia non loquitur de hac renovatione in terminis
juris communis, ſed de inducta per ſtatutum, diſponens,
quod tam in prædiis urbanis, quam ruſticis finita locatione
intelligatur locatio, & reconductio facta eiſdem pactis,
penſionibus, conventionibus, pœnis, obligationibus, ac
qualitatibus, & pro eodem tempore quo, & quibus prima
64 locatio facta fuerit; & movetur dicere intelligendum de pri-
ma tantum, non ſolum ex regula *l. breves, §. hoc ſermone,*
ff. de verb. ſignif. cum concordantibus, ſed etiam ex ver-
bis ipſius ſtatuti, ponderans ſignanter verba prædicta, eo-
dem tempore. quo prima locatio facta fuerit, ac dicens,
quod ergo intelligendum de prima, quæ eſt illa, quam nul-
la alia locatio præcedit, & in eiſdem terminis ſtatuti lo-
quitur etiam Ruin. *in d. conſ. 78. n. 5. in fin. lib. 1.* cum quo
tranſit Menoch. ubi ſupra, & addo Bero. *conſ. 153. n. 8.*
lib. 1. & Magon. *dec. Lucan. 47. n. 2.* & ultra, quod etiam
in terminis ſtatuti opinio prædicta Alex. patitur difficulta-
tem præcipue ubi verba ipſius ſtatuti vim non faciant, &
contrarium ſenſit Jaſ. *in l. divortio §. ob donationes n. 23.*
ff. ſolut. matrim. Cotta *in Memor. ver. locavi in fin.* dato,
quod ſtatutum recipiat præfatam reſtrictionem ad primam
vicem, tamen ſi conductor continuet retinere, licet ceſſet
ſtatutum, ſuccedet diſpoſitio juris communis, ut intelliga-
tur relocatio facta de anno in annum in prædiis ruſticis,
65 ut tradit ipſe Ruin. *in eodem conſ. 78. n. 4.* Eugen. *conſ. 28.*
num. 34. & ſeq. lib. 2. Mantic. *de tacit. lib. 5. tit. 19.*
num. 29. verſ. licet, & videri etiam poteſt Caroc. *d. tit.*
de relocat. declarat. 15. ubi pariter ponit dictam opinionem
contrariam noſtræ declarationi, & limitat, niſi militet ea-
dem ratio in ſecunda relocatione, & aliis, nec non in
ſermone negativo.
66 Declaratio ſexta eſt, ut relocatio tacita prædicta proce-
dat ex tacito utriuſque contrahentis conſenſu, ita ut ſi ali-
quis eorum conſentire non valeat, relocatio ipſa non pro-
cedat, ut habetur *in l. qui ad certum 15. ff. locat.*
Exemplum, quo non poterit præſumi relocatio, ex quo
unus non poſſit conſentire eſt, ſi furere cœperit locator,
vel conductor, quod exemplum habetur in ipſa littera text. 67
præfati, & tradit Afflict. *dec. 365. n. 1.* & quoniam ratio
eſt, quia furioſus non poteſt conſentire, & ſic ex ejus par-
te deficit, qui conſentiat, inde deducitur, quod ſi habeat 68
curatorem, qui ſciat, & conſenſum locationi præſtare poſ-
ſit, tunc, quia ceſſat d. ratio, inducitur tacita relocatio
non obſtante furore domini, ut docet Bald. *in eadem l.*
qui ad certum in prima lect. & aliis add. Mantic. *de tacit.*
lib. 5. tit. 15. n. 25. quis autem dicatur furioſus, & quo-
modo probetur furor ad hunc effectum tradit Urſill. ad
Afflict. *d. dec. 65. n. 3.*
Aliud exemplum, quod pariter habetur expreſſum *in d.* 69
l. qui ad certum, eſt, ſi dominus deceſſerit, tunc enim
pariter, per rationem prædictam, quod non poteſt conſen-
tire, ceſſat præſumptio relocationis, at quia ſi adſit hæres 70
ipſe poterit conſentire ubi ipſe ſciat, conductorem conti-
nuare, dicendum erit non procedere tunc delarationem,
ſed intrare præſumptionem Alciat. *de præſ. reg. 2. præſ. 17.*
n. 3. Maſcar. *concl. 990. n. 16. ad fin.* Magon. *dec. Flor. 2.*
n. 3n. Mantic. *de tac. lib. 5. tit. 15. n. 27.* nec mirum,
quod Juriſc. *in d. l.* dixerit abſolute, quod ſi dominus de-
ceſſerit, relocatio facta videri non poſſit, quia hoc bene 71
tradi poteſt pro regula, cum regulariter hæres ignorare
præſumatur, *l. qui in alterius, ff. de reg. jur.* & in his
terminis Ruin. *conſ. 86. n. 9. lib. 1.* Borgnin. *dec. 44. n. 90.*
p. 1. Trentac. *variar. lib. 3. tit. de loc. reſol. 1. n. 9. ad med.*
quæ regula erit limitanda in caſu, quo probetur ſcientia,
quæ in caſu hæredis erit articulanda, & probanda, ex ad-
ductis per Maſcard. *concl. 990. n. 30.* Caroc. *tit. de renov.*
locat. declar. 2. n. 6.
Quod & ampliatur procedere in hærede conjuncto, quia 72
contractus non ſunt de illis quæ præſumuntur nota conjun-
ctis Alex. *conſ. 30. n. 3. verſ. non obſtat, quod lib. 2.* Dec.
conſ. 445. n. 10. Grat. *conſ. 76. n. 48. lib. 1.* & in terminis
fratris hæredis loquitur Anchar. Jun. *d. qu. 42.* & late Ca-
roc. *d. tit. de renovat. locat. decl. 2. n. 6. & ſeq.* ubi ta-
men hoc limitat in filio hærede, quia præſumitur eum ha- 73
bere notitiam de geſtis per Patrem ſuum ex Rom. *conſ. 290.*
Socc. Sen. *conſ. 264. n. 2. lib. 2.* & aliis quos late cumu-
lat, & ultra eos cenſuit etiam in propoſito ſcientiæ loca-
tionis Surd. *dec. 172. n. 3. & ſeq.*
Idque ampliatur procedere etiam in hærede locatoris an- 74
te aditam hæreditatem, nam adhuc eum cenſeri relocaſſe
ſi paſſus eſt conductorem perſeverare in re locata, ſcribit
Menoch. *præſumt. 85. num. 27. lib. 3.* & abſolute, quod 75
inducatur tacita relocatio etiam hæreditate non adita, fir-
mavit. Rot. *in dec. 335. num. 10. & 12. par. 10. recent.* ubi
dicit, quod ſufficit exiſtentia hæredis habitualiter, & quod
antequam hæreditas adeatur, voluntas, & conſenſus de-
functi conſervatur in hæreditate jacente. Verum ſalva au- 76
ctoritate Menochii & Sacræ Rotæ, de hac ampliatione
valde dubito, urget enim contra eam, quod hæreditas ja-
cens non poteſt actum locationis verum facere, & proin-
de neque debet in ea habere locum præſumptio, ſeu fictio
Bald. *in l. qui ad certum 15. in 2. & 3. lect. ff. locat.*
& obſtat littera ejuſdem textus *in l. qui ad certum*, ex-
preſſe dicens, quod ſi dominus deceſſerit, non poteſt fie-
ri tacita relocatio, & Alciat. *de præſumpt. reg. 2. præ-*
ſumpt. 17. ſub num. 3. poſt med. verſ. ſi locatore mortuo,
quem allegat Menoch. & Rota ubi ſupra, ſi bene adver-
tatur, ſentit contrarium, etenim poſtquam dixit, quod da-
to hæredes ignorare locationem factam, non procederet
dicta præſumptio relocationis, addit idem, ſi locatore mor-
tuo adita non ſit hæreditas, unde aperte vult, quod hoc
caſu idem ſit, quod in præcedenti, ubi videlicet hæredes
ignorent, & ſic non procedere præſumptionem, quod
etiam patet ex quo addit, & ita poteſt intelligi text. *in*
dicta l. qui ad certum, ſi enim textus poteſt intelligi in
caſu hæreditatis non aditæ, ſequitur in tali caſu dicendum
non procedere præſumptionem, prout textus dicit, & ita
etiam videtur Alciatum intelligi a Card. Mantic. *lib. 5.*
tit. 15. n. 27. de tacit. & ambig. & Caroc. *tit. de renovat.*
locat. decl. 2. n. 12.
Quod autem text. dicit de morte locatoris, intelligi
etiam poteſt propter identitatem rationis de morte condu-
ctoris Alciat. *d. reg. 2. præſumpt. 17. num. 3.* Maſcard. *con-*
cluſ. 990. n. 16. Menoch. *præſumpt. 85. n. 26. lib. 3.* & ubi 77
hinc inde eſſet hæres, probanda eſſet ſcientia utriuſque
Caroc. *tit. de renovat. decl. 2. n. 1.*
Si autem eſſet hæres cum beneficio legis, & inventarii, 78
quod in eo procedat præſumptio, ſi ſibi expediat, alias
non, ſcribit Caroc. *de locat. tit. de renov. locat. decl. 2.*
num. 12. quod videtur verum, ſi ſibi non expediat, quia
ſi intret tacita relocatio, ipſe remaneat obligatus de pro-
prio, hoc enim eſt beneficium inventarii, ut hæres de pro- 79
prio non teneatur, juxta vulgat. *l. fin. C. de jur. deliber.*
nec poteſt prætendi, quod ex ſola continuatione retentio-
nis rei facta ab eo tamquam hærede, conſtet de animo
novandi legalem obligationem, prout requiritur conſtare,
ad hoc,

Digitized by Google

ad hoc , ut inducatur obligatio de proprio , ultra bona
80 hæreditaria , ex traditis per Franc. dec. 323. n. 3. & late
Rot. deciſ. 392. n. 3. & ſeq. par. 1. recent. & optime di-
ſtinguendo in dec. 545. n. 4. & 5. par. 5. rec. At ubi ſup-
petunt bona hæreditaria, ita ut hæres non obligetur ultra
ea inventarium non ſuffragatur, cum ſolum liberet a dam-
no Caſtren. conſ. 270. n. 2. verſ. idem ſi cum beneficio lib. 2.
Cravett. conſ. 235. n. 12. Surd. conſ. 73. n. 34. & dec. 30.
n. 13. & 14. Pen. dec. 407. n. 5. Gregor. dec. 428. num. 6.
& ibi Adden. Duran. dec. 10. n. 8.
81 Ex prædictis infertur ſufficere generaliter ignorantiam
Domini, quod conductor continuet, ad excludendam præ-
ſumptam relocationem , cum in ignorante ceſſet conſenſus
requiſitus in d. l. qui ad certum 15. ff. locat. Mantic. de
tacit. lib. 5. tit. 15. num. 16. & ſatis erit ignorantia præ-
82 ſumpta, uti ſi fuerit abſens Cancer. variar. lib. 1. cap. 14.
num. 59. verſ. & idem ſi locato, Afflict. deciſ. 365. n. 15.
immo quod ſcientia domini , tamquam fundamentum , a
83 quo reſultat tacita relocatio , ſit articulanda , & probanda
a conductore , ipſam relocationem prætendente Salicet. in
l. legem a. 1. in fin. C. locat. Maſcard. concl. 990. n. 30.
Secundo infertur , quod ubicumque aliquid præter con-
ſenſum intervenire debet , quia tunc non applicatur ra-
tio, quod contractus ſolo conſenſu convaleſcat , quæ ha-
betur in d. l. qui ad certam , neque applicatur ipſius le-
gis diſpoſitio , quod cenſeatur facta tacita relocatio Bart.
in d. l. item quæritur , §. qui impleto num. 4. Bald. in
legem 16. in princ. C. locat. Surd. conſ. 460. num. 71. in
84 princ. verſ. ad hoc tamen , & hinc ſequitur , quod ſi in
contractu requiſitæ erant ſolemnitates ſtatutariæ , vel aliæ,
non procedat tacita relocatio , ut firmant Menoch. con-
ſil. 121. num. 100. verſ. octavo, & ultimo , & præſump. 85.
num. 58. lib. 3. Surd. conſ. 460. num. 42. Borgnin. dec. 44.
num. 32. p. 1. Marc. Med. exam. 59. num. 14. & 22. Rota
dec. 269. num. 6. poſt Poſth. de manut. & comprobatur ex
doctrina Bart. quod non procedat tacita relocatio, ubi in
contractu fuit requiſita de eſſentia ſcriptura, quam doctri-
nam , eſſe communiter receptam , dictum eſt ſupra in de-
clarat. 4. num. 60. ad fin.
85 Contrarium tamen in terminis ſolemnitatum ſenſiſſe vi-
detur Sac. Rot. in deciſ. 335. num. 12. & ſeq. p. 12. re-
cent. Sed movetur primo , quia quando obligatio oriens
86 ex contractu non eſt nova , ſed provenit ex cauſa præce-
dentis obligationis, nullis indiget ſolemnitatibus, ut tradit
Caſtrenſ. conſ. 183. num. 2. verſ. nec obſtat ſtatutum lib. 1.
cum aliis ibi citatis , & iſta ratio patitur difficultatem ,
quia ad tollendam iſtam præſumptam renovationem , non
videtur requiri neceſſitatem præciſam ſolemnitates adhiben-
di , ſed ſufficit , quod partes adhibuerint illas in contra-
ctu, prout videmus ſi contraxerint in ſcriptis, quod licet
poſſint poſtea renovare ſine ſcriptis , tamen non cenſetur
tacite renovaſſe , juxta prædictam doctrinam Bart. ſed ra-
tione prædicta admiſſa , non inde ſequitur ceſſare illatio-
nem, ſed non applicari, quia illatio ſupponit eas eſſe ne-
87 ceſſarias. Secundo movetur , quia ibi relocatio erat utilis
illi, favore cujus requiſitæ erant ſolemnitates , & propte-
rea ipſe non dabat de nullitate ex eorum defectu , quo
caſu contractus ſuſtinetur abſque eis Pignat. conſ. 21. n. 12.
Surd. deciſ. 179. n. 17. & 18. cum aliis ibi adductis , quod
pariter non deſtruit , ſed limitat illationem , ut non pro-
cedat in caſu quo requirantur ſolemnitates ex parte ejus
qui vult renovationem , unde d. deciſ. in effectu non eſt
contraria d. illationi.
88 Infertur tertio non procedere tacitam relocationem ubi-
cumque apparet mens contraria conſenſui, etiam ſi ex ſolis
conjecturis, & præſumptionibus, Bero. conſ. 153. n. 47. lib. 1.
Maſcard. concl. 990. n. 28. & exemplum eſt ſi Dominus li-
89 tigaſſet pro expulſione conductoris, tunc enim non poſſet
habere locum præſumpta relatio, etiam ſi adeſſet ſtatutum
eam inducens , ut conſuluit Alciat. prout ipſe refert in
reg. 2. præſumpt. 17. in fin. & ſequitur Mantic. de tacit.
lib. 5. tit. 15. num. 20. Surd. deciſ. 267. num. 4. Gizzareli.
90 deciſ. 68. per tot. Quod tamen intelligendum eſt procede-
re ſi dominus obtinuit , prout obtinuerat in caſu Alciati ,
ut refert Menoch. præſ. 85. num. 42. lib. 3. vel ſaltem pro-
ſecutus eſt litem , ita ut , adveniente tempore faciendæ de-
nunciationis , ſeu diſdictæ , lis vigeret & proſequeretur ,
alias, ſi dominus antecedenter inibuiſſet colono , & inhi-
bitio nullum habuiſſet effectum , ſecus eſſet dicendum , ut
admittit Menoch. d. præſ. 85. num. 43. ad med. & faciunt
dicenda , infra in declarat. 11. de diſdicta , quod ſi facta
intempeſtive, & poſt eam diſdicens continuet , non impe-
dit iſtam præſumptionem , nec non facit etiam quod dici-
tur, litem , in qua nihil fuit actum , præſcriptionem non
interrumpere, Seraph. dec. 1027. n. 14. & deciſ. 1085. ad fin.
Eliciturque etiam animus non renovandi ex verbis pri-
mi contractus, prout ſi in eo conventum ſit tempus, quo
durare debet, cum verbis limitativis, & reſtrictivis, juxta
91 tradita in declarat. 5. n. 64. vel promiſſa reſtitutio rei li-
bera cum renuntiatione omni legum auxilio, ut tradit Me-
noch. d. præſumpt. 85. n. 43. ad fin. Maſcard. concl. 990.
n. 32. Trentac. variar. lib. 3. tit. de locat. reſol. 1. num. 7.
etiam ſi adſit ſtatutum tacitam relocationem inducens Ca-
roc. tit. de renovat. locat. declar. 7. Borgnin. deciſ. 44. 92
num. 89. lib. 1. Rot. deciſ. 269. n. 6. poſt Poſth. de manut.
Vel adeſſet renuntiatio juris inquilinatus, Gonzad. in l. a.
n. 168. C. de pact. int. empt. & vend. Caroc. d. tit. de re-
novat. locat. declar. 5. Et multo certius ac indubitanter,
ſi factum fuiſſet pactum expreſſum , quod relocatio tacita
locum habere non deberet. Verum in terminis hujus pacti ,
ſtante Statuto, quod ſi fuerit continuatum per tres menſes 93
cenſeatur facta relocatio , Ruin. voluit pactum illud intel-
ligi de renovatione ſtatutaria , & ideo, quod ſi continua-
tum fuerit ultra tres menſes , intret renovatio juris com-
munis conſ. 78. n. 4. verſ. non obſtat etiam lib. 1. Sed de
ejus opinione dubitari poteſt , quia dum pactum indiſtincte
loquitur , videtur indiſtincte de qualibet renovatione tacita
intelligendum , prout animadvertit Menoch. præſumpt. 85.
num. 25. lib. 3.
Nec ſpernenda eſſent dicta extra contractum , aliaque ad 94
arguendum animum alienum a tacita relocatione , prout eſ-
ſet ſi conductor rogaſſet amicos , ut locatorem inducerent
ad relocandum , argueretur enim eum ſciviſſe , illum nol-
le tacite relocare Surd. conſ. 88. n. 14. verſ. adjuvatur hoc.
Et ſi allegata fuiſſet reconductio expreſſa , & non proba- 95
ta , non poſſet poſtea recurri ad allegationem reconductio-
nis tacitæ , Franc. a Ponte conſ. 23. num. 6. immo neceſſe
eſt expreſſe allegare ipſam tacitam reconductionem , alias 96
ſi non allegetur , non poteſt Judex in ea ſe fundare , ut
late probat Cravett. conſ. 87. num. 4. Caroc. tit. de renov.
locat. 12. ad fin. Sic & non poſſet cenſeri inducta relo-
catio ſi durante tempore , quo durare debuiſſet , dominus
recepiſſet bona abſque ulla proteſtatione Turret. conſ. 74. 97
num. 12. lib. 1. Et etiam ſi fuiſſet introducta relocatio poſ-
ſet per actum contrariæ voluntatis cenſeri receptum , quia
ſicut tacite contrahitur , ita tacite receditur Bart. in d. §. 98
qui impleto ad fin.
Declaratio ſeptima eſt , ut diſpoſitio dictorum jurium in- 99
ducens tacitam renovationem contractus , non ſit trahenda
ad alios contractus præter locationem , de qua jura prædi-
cta loquuntur Menoch. qui alios allegat conſ. 447. n. 5. li- 100
cet procedat etiam in precario l. in rebus , §. ultimo , ff.
de precar. quia eſt pariter ſingulare in eo , ut dicit Alex.
conſ. 76. an. 4. verſ. nec obſtat lib. 5. & Mantic. de tacit.
lib. 5. tit. 15. n. 44. verſ. neque obſtat . Unde ſi venditi 101
fuerint fructus Prædii pro certo annuo pretio , locum non
habebit præfata renovatio , Bero. conſ. 153. n. 23. & 68.
Maſcard. concl. 990. n. 29. Trentac. variar. lib. 3. tit. de
locat. reſol. 1. n. 5. Mantic. de tac. lib. 5. tit. 15. n. 44. Bor-
gnin. dec. 44. n. 88. p. 1. Faber. in C. lib. 4. tit. 42. deſi-
nit. 38. Gratian. dec. March. 119. n. 7.
Sic pariter , quod neque procedat præfata tacita reno- 102
vatio ſi conductor ſolvat quid annuum in fructibus , vel
ſit colonus partiarius Alex. conſ. 76. num. 7. ad fin. lib. 5.
Ruin. conſ. 114. n. 6. lib. 1. licet contrarium quoad hoc in 103
terminis juris communis videatur verius , ex quo iſti con-
tractus ſunt vel locatio , vel valde ei ſimiles , & ideo in
eis quoque procedere debent jura prædicta , propter gene-
ralitatem verborum , quibus utuntur , ut docuit Bald. in d.
l. item quæritur 14. §. qui impleto n. 4. verſ. hic vero ,
ff. locat. & ſequitur Mantic. de tacit. lib. 5. tit. 15. n. 39.
Et opinio Alexand. poteſt ſalvari in caſu ſuo , nempe in 104
terminis tacitæ relocationis inductæ per ſtatutum , aliquid
diverſum a jure communi diſponens , quia ſtrictius eſt in-
telligendum , ita ut , ſi loquitur de contractu locationis ,
non debet extendi ad alios contractus quamvis ſimiles , ut
probat ibi Alexander.
Dubitari autem poteſt , an d. renovatio procedat in em-
phyteuſi , affirmativam enim opinionem tenuit Alciat. de
præſumpt. regul. 2. præſ. 17. n. 2. ſed contrarium videtur 105
verius , non ſolum , quia in emphyteuſi , ſecundum aliquos ,
requiritur ſcriptura , quod ſufficit ad hoc , ut non poſſit
cenſeri inducta tacita renovatio , ex traditis ſupra in de-
clar. 4. n. 60. & in decl. 6. in 2. illatione n. 84. ſed etiam
quia in emphyteuſi transfertur utile dominium , & ſic non
agitur de modico præjudicio Domini , prout in ſimplici
locatione , ex quo ceſſare in emphyteuſi tacitam renovatio-
nem , docuit Bald. in d. §. qui impleto n. 3. ad fin. & idem
tenuerant Alex. conſ. 17. n. 12. lib. 4. Dec. conſ. 328. n. 1.
Gozad. conſ. 94. n. 52. Ruin. conſ. 61. n. 7. lib. 1. & hanc
opinionem eſſe veriorem teſtatur Cald. de emphyt. lib. 1.
qu. 2. n. 5. verſ. ſed nihilominus , & eſſe communem Ful-
gin. de jur. emphyt. tit. de renovat. q. 5. n. 3.
Ampliaturque hæc ſecunda opinio , ut procedat etiam ſi
emphyteuſis ſit conceſſa ad renovandum de viginti novem 106
annis in viginti novem annos , quia adhuc non cenſebitur
tacite renovata Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 24. num. 19.
Fulgin. d. q. 5. n. 8. Et ſenſit Rot. penes Put. dec. 174.
lib. 1. Verum contrarium in his terminis probarunt Rom. 107
conſ. 103. num. 5. Socc. Sen. conſ. 569. num. 12. l. 2. Dec.

conſ. 329.

conſ. 359. *n.* 3. Urſill. ad Afflict. *dec.* 365. *n.* 7. Ex hoc contrarium videtur verius, quando interceſſit tempus conſiderabile, & ratio eſt, quia actus continuationis debet præſumi factus potius ex cauſa neceſſaria, quam voluntaria, & ſic potius ex cauſa renovatæ emphyteuſis, ut conſiderat Rim. Jun. *conſ.* 157. *n.* 56. Sed hac ratione non obſtante, an hæc opinio admittenda ſit in praxi, dubitat Cald. *de emphyt. lib.* 1. *q.* 2. *n.* 6. *ad fin.* penes quem ex profeſſo, & optime tractantem hanc materiam renovationis emphyteuſis poterunt videri alia, quæ dici poſſent de ea, nec non penes Fulgin. *eodem tit. de renov. d. q.* 5.

108 Et idem quoque dicendum erit de locatione ad longum tempus, ut ſcilicet neque in ea procedat tacita renovatio, ex quo militat d. ratio ponderata per Baldum, & alios ſupracitatos in propoſito emphyteuſis, videlicet, quod agitur de transferendo dominio utili, & ſic de magno præjudicio, Alex. *conſ.* 17. *n.* 18. *lib.* 4. Gozad. *conſ.* 94. *n.* 52. Bero. *conſ.* 153. *n.* 55. *poſt med. lib.* 1. Menoch. *conſ.* 447. *n.* 14. *&* *præſumpt.* 85. *n.* 36. *lib.* 3. Afflict. *dec.* 365. *num.* 4.

109 Verum opinio iſta non tranſit ſine difficultate, quia contrarium tenuit Ruin. *conſ.* 61. *n.* 4. *ubi n.* 8. etiam ſtante ſtatuto *& conſ.* 75. *ſub n.* 6. *& ſeq. lib.* 1. Eugen. *conſ.* 28. *n.* 36. *lib.* 2. & adverſus rationem prædictam facit, quod in locatione facta a Republica, dominium utile transfertur, quamvis ea ſit ad modicum tempus, *l.* 1. *ff. de loc. publ. fruend. & d. eſt in c.* 27. *n.* 6. & tamen, quod in tali locatione procedat tacita reconductio habetur expreſſe *in d. l. item quæritur*, §. *qui impleto*, & dictum eſt late ſup. *in declar.* 2. *n.* 37. *& ſeq.* ſed reſpondetur, quod dum in locatione Reipublicæ ſemper transfertur dominium, ea translatio non reputatur præjudicium conſiderabile, quoad Rempublicam, nec in ea poteſt conſiderari diverſitas ab una locatione ad aliam, prout conſideratur in locatione privati, & ſi dicatur in relocatione, uti ad breve tempus, non transferri dominium, reſpondetur, quod relocatio debet eſſe ejuſdem generis, naturæ, & qualitatis, cujus eſt prima locatio ex dictis ſup. *in decl.* 1. *n.* 8. unde abſurdum eſt, quod locatio ſit cum translatione dominii, & tacita relocatio ſine, & ideo non eſt dicendum, ut tradit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 17. Si tamen extaret ſtatutum, quod reconductio intelligeretur facta pro eodem tempore, pro quo
110 facta erat conductio, tunc illud procederet in quacumque locatione etiam ad longum tempus, prout intelligi Statutum Bononienſe tradunt Alex. *conſ.* 18. *n.* 4. *& ſeq. lib.* 4. & Ruin. *conſ.* 61. *n.* 8. *lib.* 1. & eum eis tranſit Mantic. *d. tit.* 15. *n.* 38. licet diſſentiat Bero. *conſ.* 153. *n.* 24. *ad fin. lib.* 1.

111 Declaratio octava eſt, ut tacita reconductio prædicta non ſolum procedat in locatione prædiorum, de qua jura præfata loquuntur, ſed etiam in locatione operarum Corn. *conſ.* 348. *lib.* 1. Maſcard. *concl.* 990. *n.* 12. Menoch. *præſ.* 85. *num.* 26. *& ſeq. lib.* 3. & licet in Medico, & officiali ad certum tempus conducto, contrarium voluerint Ripa *de peſt. tit. de remed. præſerva. n.* 123. Cephal. *conſil.* 71. *n.* 10. Caroc. *de locat. tit. de Medic. q.* 7. *n.* 8. *& ſeq.* tamen prima opinio verior videtur, prout probavit Soccin. Sen. *conſ.* 196. *verſ. ſed his non obſtantibus*, *& per tot. lib.* 2. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 46. ubi de ſimplici famulo, quod ſi continuaverit præſtare operas ſuas poſt præfinitum tempus debebitur ei merces ſaltem actione negotiorum geſtorum, Mrgon. *dec. Flor.* 11. *n.* 4. Gratian. *dec. March.* 119. *n.* 3. & de Lectore ſtudii, quod cenſeatur reconductus ſi nihil fuerit dictum, conſuluit Mandell. *conſ.* 744. *n.* 14. *& ſeq.* & quod dictum eſt de Medico, declaratur, ut ejus reconductio reguletur ad inſtar recondu-
112 ctionis prædiorum ruſticorum, ut ſcilicet cenſeatur facta ad annum, quia in hyeme magis indigemus eorum opera Corn. *dict. conſ.* 348. *n.* 2. *lib.* 1. Menoch. *d. præſ.* 85. *n.* 17. Gratian. *d. dec.* 119. *num.* 5. *& ſeq.*

113 Limitatur tamen declaratio iſta, quoad officia, ut procedat in eis, in quibus adeſt propria, & voluntaria locatio operarum, ſecus autem in illis, quæ ex neceſſitate geruntur, quia uti procedentia a neceſſitate, non cenſentur ex ſola taciturnitate convaleſcere, ut in officio tutelæ eſt text. *in l.* 1. §. 1. *verſ. quare ſi quis finita*, *ff. de eo qui pro tutore*, & docet Bart. *in d. l. item quæritur*, §. *qui impleto*, *n.* 8. *ff. locat.* Menoch. *præſ.* 85. *n.* 41. *lib.* 3. licet alleget etiam in contrarium Alex. *conſ.* 1. *lib.* 2. quia non videtur eum applicari. Unde & Caſtellani, qui mittuntur imperio Reipublicæ ad cuſtodiam Caſtri pro certo tempore, illo finito non ſunt amplius Caſtellani, licet remaneant in Caſtro, & cuſtodiam contınuent, quia non dependet a ſola voluntate, eſſe Caſtellanos, ſed requiritur cum illa auctoritas publica, ut docet idem Bart. *ibi n.* 9. & contrarii relati per Menoch. *d. præſ.* 85. *n.* 40. procedere poſſunt in eis, quorum opera conducitur, & ceſſat d. ratio neceſſitatis, & publicæ auctoritatis.

Præterea eadem declaratio limitatur etiam, ut procedat
114 ſi hinc inde adſit unde argui poſſit renovatio, alias ſecus; eſt exemplum, ſi Titius operas ſuas locavit, ut ſtaret in fundo meo ad cuſtodiam, ſi finito tempore continuet ibi permanere non intrat præſumptio reconductionis, quia ego ex parte mea nihil feci, ex quo ea argui poſſit, ut docet Bart. *in d.* §. *qui impleto n.* 5. Socc. Sen. *conſ.* 166. *n.* 3. *lib.* 2. Menoch. *d. præſumpt.* 85. *num.* 51. nec dicatur, quod patior eum ſtare, prout patitur locator fundi, & in eo id ſufficit ad inducendam relocationem, quia magna eſt differentia, nam in locante fundum non expedit pati alium ſtare in fundo, illoque uti, & frui abſque eo, quod ſtet titulo locationis, & ideo nil mirum ſi ſumitur præſumptio, quod conſentiat ſtare eo titulo, at ſecus eſt in eo, qui conduxit cuſtodem, quia ſi patitur eum continuare ſibi expedit, ut advertit Corn. *conſ.* 348. *n.* 1. *ad med. lib.* 1. ſed hæc reſponſio non plene ſatisfacit, quia etiam in locatione fundi poſſet dici, quod conductor ſtat in fundo, quia ei expedit, unde d. doctrina Bart. intelligi valet in terminis remanentis ad cuſtodiam fundi in quibus loquitur, ſi dominus non videat, & patiatur, nec operas ſciens recipiat, alias, ſaltem ex æquitate, admittenda videtur opinio pro tacita relocatione, prout admittit ipſe Ripa ſupra pro contraria opinione allegatus *de peſt. tit. de remed. præſervat. n.* 124. *ad fin.* cogitandum tamen, quia Ripa loquitur per verbum, forte, ut advertit Trentac. *d. lib.* 3. *tit.* 3. *de locat. reſol.* 1. *in fin.*

Declaratio nona eſt, ut dict. tacita relocatio procedat 115
etiam in locatione mobilium, & ſemoventium Caroc. *de renovat. loc. decl.* 6. *n.* 5. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 40. *verſ. ſed Jacob.* Butrigar. *& late ſeq. uſque ad n.* 44.

Verum contrariam opinionem tenuerunt alii quamplures, & ſignanter Salicet. *in l. legem n.* 3. *in fin. C. locat.* Decian. *conſ.* 8. *n.* 9. ubi *de com. lib.* 3. Lancelli Gall. *conſ.* 86. *n.* 17. Trentacinq. *var. lib.* 3. *tit. de locat. reſol.* 1. *num.* 11. Maſcard. *concl.* 990. *n.* 27. Borgnin. *dec.* 44. *n.* 93. *part.* 2.

Conciliantur autem prædictæ contrariæ opiniones, ut 116
ſi agatur de re ſolita locari, puta de equo ſolito dari ad vecturam, procedat prima, ſi vero agatur de re, quæ non eſt ſolita locari, puta de nobili equo, quem dominus non dediſſet, niſi pro paucis diebus, tunc non inducatur tacita relocatio propter inveriſimilitudinem, quod in ea concurrat animus domini, prout requiritur juxta tradita ſupra in declaratione 6. *num.* 66. & hæc eſt diſtinctio Bart. *in d. l. item quæritur*, §. *qui impleto*, *n.* 11. *ff. locat.* ubi etiam dicit, quod hoc ſecundo caſu conductor retinens equum ultra tempus, facit furtum, juxta opinionem Gloſ. ibi, quatenus non credat dominum permiſſurum, per text. *in l. inter*, §. *fi. ff. de furt.* & eamdem diſtinctionem ſequitur Menoch. *præſumpt.* 85. *num.* 49. *lib.* 3. at in dubio ceſſantibus circumſtantiis, quæ ſuadeant dominum non conceſſurum, intrares probabilis conjectura deſumpta ex præcedenti contractu, quod eſſet conceſſurus, quæ ſufficit ad excuſandum a furto, ut ex doctrina Abbat. *in cap. dudum il ſecundo n.* 18. *de elect.* tradit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 42.

Declaratio decima eſt, ut non procedat tacita recon- 117
ductio in caſu, quo unus ex condominis domus conduxerit ab alio partem ſuam, Ripa *in l. quamvis n.* 141. *ff. de flumin.* Caroc. *de locat. tit. de re com. n.* 49. Gomeſ. *var. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 14. *ad fin.* Gail. *obſerv.* 2. *tit. de pign. num.* 4. Anchar. Jun. *q.* 28. *n.* 2. *& ſeq. lib.* 2. Maſcard. *concl.* 990. *n.* 20. Granut. *theorem.* 1. Fontanell. *de pact. nupt. tom.* 2. *clauſ.* 4. Gloſ. 9. *part.* 2. *num.* 6.

Verum iſta declaratio, licet tot auctoritatibus comprobata, patitur magnam difficultatem, nam aliqui moventur auctoritate Socc. *in l. ſervi electionem*, §. *labeo n.* 3. *ff. de legat.* 1. alii addunt rationem ab eodem Soccino adductam, quia dominus poteſt licite habitare rem communem *leg. duo ſemper*, *ff. de acquir. hæred.* & ideo non procedit in eo d. præſumptio renovatæ locationis, quæ oritur, quia conductor finita locatione, non poteſt aliter retinere licite rem alienam. At in auctoritate Socc. non poteſt fieri fundamentum, quia ipſe quæſtionem non decidit, relinquit cogitandum, prout etiam advertit Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 35. *prope med.* & prædicta ratio non videtur relevans, quia præſumptio relocationis oritur potius, ex quo non credatur mutata voluntas partium, quam ad evitandam præſumptionem delicti, ut dictum eſt ſupra *in princ. hujus cap. n.* 5. *&* 6. unde verius videtur, declarationem non ſubſiſtere, & procedere etiam
in his terminis præſumptionem tacitæ relocationis, prout 118
tenuit Ubald. *in tract. de duob. fratr. p.* 5. *n.* 11. *verſ. circa primum*, Roncheg. *in l. eandem* 9. *in princ. n.* 129. *poſt med. ver. inde inferens*, *ff. de duob. reis*, ubi, quod non eſt tutum ab hac recedere, Caroc. qui prius contrarium tenuerat ubi ſup. poſtea hanc veriorem agnovit *tit. de renovat. locat. q.* 18. *num.* 4. *& ſeq.* Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 35. *verſ. ego vero*, Menoch. *præſ.* 85. *n.* 15. *lib.* 3. ubi dicit d. rationem Socc. non eſſe veram, Felic. *de ſociet. cap.* 28. *n.* 67. *& ſeq.* Mart. Med. *dec. Sen.* 98. *n.* 4. & hanc eamdem opinionem, uti ex prædictis veriorem, tenui etiam ſup. *in c.* 35. ubi addidi quoque alia ad comprobationem, & declarationem, quæ ibi videri poterunt.

119 Declaratio undecima eſt, ut iſta tacita relocatio non
procedat ex ſolo curſu temporis, ſed requiratur ulterius,
conductorem continuare in re locata, & locatorem præ-
ſtare patientiam, quia hæc ſunt requiſita expreſſa præci-
pue *in d. l. qui ad certum 15. ff. loc.* ibi, *intelligitur enim
dominus, qui patitur colonum in fundo eſſe ex integro lo-
care.*

120 Unde ſi conductor rem dimittat, etiam ſi abſque pro-
teſtatione, & diſdicta, non procedit præſumptio reloca-
tionis, ut declarat Ruin. *conſ. 78. n. 4. verſ. non obſtat poſt
princ. lib. 1.*

121 Verum contrariam opinionem, quod imo ſit neceſſaria
denuntiatio ſi conductor velit recedere, alias cenſeatur
continuata per eum conductio, tenuerunt alii, & ſignan-
ter Alban. ad Bart. *in d. §. qui impleto n. 2. ad fin.* Caroc.
qui alios allegat. de loc. tit. de re cond. declar. 12. n. 1. ubi alios
plures refert Ripol. *var. c. 12. n. 200. & ſeq.* imo fortius
aliqui videntur velle neceſſariam eſſe omnino denuntiatio-
nem, ſeu diſdictam durante locatione, alias eam cenſe-
ri renovatam Bald. *in l. 1. §. fin. ad med. ff. de eo qui pro
tut.* Malvaſ. *conſ. 67. n. 34.* Carpan. ad ſtatus Mediol. *tom. 2.
c. 398. n. 102.* ſed vere talis denuntiatio de jure non eſt
neceſſaria, ut dicit Surd. *conſ. 88. n. 7. ad fin.* & convinci-
tur ex traditis ſup. in declaratione 8. *n. 111. & ſeq.* adeo,
ut ſtatutum eam requirens ſit contra jus Alex. *conſ. 76.*
122 *n. 8. verſ. item eſt contra lib. 5.* Verum licet non ſit neceſ-
ſaria diſdicta, tamen neque debet conductor omnino ta-
cere, ſed ſe aliquo modo declarare, alias opinio pro re-
novatione haberet pro ſe æquitatem, nec deſtitueretur
omnino fundamento juris, quia text. *in d. l. item quæri-
tur, §. qui impleto*, expreſſe ſupponit, ex taciturnitate in-
duci d. præſumptionem, ibi, *quod autem diximus taciturni-
tate utriuſque partis colonum reconduxiſſe videri.*

123 Poteſt autem talis denuntiatio fieri quocumque tempo-
re anni Carpan. ad Stat. Mediol. *d. c. 398. n. 103.* Unde
124 ſi Statutum præfigat ei certum tempus dicitur quoque in
hoc contra jus, Alex. *d. conſ. 76. n. 8. verſ. item eſt contr.
lib. 5.* & proinde erit ſtricte intelligendum ita ut propte-
125 rea ſi dicat, debere fieri per quindecim dies ante, non
excludatur facultas faciendi ea magis anticipate, puta per
duos menſes ante, prout de pacto d. modo loquente,
firmavit Rot. *in dec. 147. n. 8. part. 12. rec.* At e contra ſi
126 dicit Statutum, vel pactum, quod diſdicta fiat ante quin-
decim dies, ſine dubio non poterit fieri infra eos Mart.
127 *var. 35. n. 5. & ſeq.* poterit tamen a Senatu, vel Princi-
pe diſpenſari, ut fiat, prout, Carpano Advocante, diſ-
penſavit Senatus Mediolani, ut ipſe refert *in d. c. 8. n. 94.*
& abſque diſpenſatione, ubi Statutum dicit, quod fiat
128 denuntiatio ante Kalendas, ſufficiet eam fieri in ipſis Ka-
lendis, Carpan. *ibid. n. 91.* quia intelligitur ante finitas,
prout interpretatur verbum, ante Bart. *in conſ. 276. incip.
plures contingit.*

129 Et ad interpretationem ſimilis ſtatuti notandum, quod
ubi præcipiat fieri denuntiationem, ſeu diſdictam ante
Kalendas Majas, intelligitur tantummodo procedere in
locationibus ſolitis terminari in Feſto S. Michaelis, prout
in aliquibus locis, ut plurimum, terminari ſolent, non
autem in aliis diverſiſſimo tempore finiendis, Carpan. ad
Statut. Mediol. *c. 394. n. 93. part. 2.* & quamvis dicat, non
facta diſdicta, cenſeatur renovata locatio, adhuc ſi appa-
reat partes conſenſiſſe, ut finiret, non poterit cenſeri re-
novata, quantumvis diſdicta non fuerit facta, quia non
130 poteſt cenſeri tacite renovata, dum conſtat renovatam
non fuiſſe, Rot. Bononien. *diverſ. dec. 20. n. 6.* & Rota
Romana *dec. 269. n. 3.* poſt Poſth. *de manut. & dec. 495.
n. 11. & dec. 498. n. 4. & ſeq. part. 5. rec.* Et quod dicitur de
131 Statuto, procedere poteſt etiam in pacto, quia militat
eadem ratio, & valet propterea argumentum a Statuto,
ad pactum, Grat. *diſcept. 348. n. 28.* cum aliis late addu-
ctis per Barboſ. *in loc. argument. 105. n. 1. & ſeq.*

Dubitari tamen poſſet, an ſufficiat probari, unum ex
contrahentibus aperte declaraſſe ſuam voluntatem non con-
132 tinuandi, ac etiam talem voluntatem alteri innotuiſſe,
abſque eo, quod appareat an & ipſe conſenſerit, ut lo-
catio finiretur, vel ne, & pro affirmativa facit, quod
denuntiatio requiſita cenſeatur ad effectum certiorationis,
& ſcientiæ, ut habetur *in d. dec. 269. n. 3.* poſt Poſth. &
dec. 495. n. 11. part. 5. rec. Inde enim infertur ſufficere pro-
bationem, quod ſciverit, cum denuntiatio non cenſeatur
inducta pro forma ſaltem ſubſtantiali, ita ut non poſſit
adimpleri per æquipollens, ut habetur in eiſdem deciſio-
nibus. Sed verius videtur, neceſſariam eſſe probationem
133 conſenſus, ſtante ſtatuto, vel pacto, alias enim per ſolam
ſcientiam, non cenſetur remiſſum jus ſibi ab eodem ſta-
tuto tributum, quod ceſſante diſdicta, locatio cenſeatur
renovata, nam in præjudicialibus, tacens non videtur
conſentire gloſ. *in cap. ſicut ver. per unum in fin. de elect.*
Gemio. *conſ. 55. n. 6.* Rot. *dec. 136. n. 5. part. 2. div.* & quod
habeatur pro contradicente Veſtr. *in praxi lib. 4. c. 5. n. 3.*
Et in prædictis deciſionibus pro contraria opinione ad-
ductis ſit fundamentum in conſenſu utriuſque, ita ut is,
cui innotuit alium nolle continuare, habuerit ſe pro de-
nuntiato, ut *in d. dec. 495. n. 12.* & cenſeretur renunciaſ-
ſe formæ per ſtatutum inductæ ad ſui favorem, ut *in d.
dec. 498. n. 9. & dec. 10. part. 5. recent.* Quod ſecus eſt ceſ-
ſante ſtatuto, vel pacto, quia in terminis juris commu-
nis, ſufficit deficere conſenſum unius ex contrahentibus,
l. qui ad certum 15. ff. loc. & d. eſt ſup. in 6. declar. n. 66.
& quod hoc innoteſcat alteri, ut ſup. *in fin. princ. hujus
declarationis n. 121.* & dum ſtatutum ulterius requirit de-
nuntiationem, neceſſe eſt, quod appareat, partem illam
remiſiſſe, alias ejus diſpoſitio erit ſervanda.

Et cum hac diſtinctione videtur etiam reſolvenda alia
quæſtio, an ſufficiat hanc denuntiationem fieri coram Ju-
dice incompetenti, puta coram Laico, adverſus locatorem
Clericum, ſi enim deeſt ſtatutum, vel pactum, ita ut ſuf- 134
ficiat ſola ſcientia, quod conductor nolit continuare, uti-
que videtur non poſſe negari, eam induci per dictam diſ-
dictam Bald. *in c. fin. n. 5. de fid. Inſtr.* Surd. *dec. 26. n. 15.
ver. item procedunt.* Etiamſi dici poſſit actus nullus, quia 135
conductor non indiget illo actu, ſed ſola ſcientia locato-
ris ei ſufficit. Quod ſecus eſt ſi indigeat allegare diſdi-
ctam propter ſtatutum, quia debet eam allegare validam, 136
& ſic competentis Judicis Decreto factam, ut de diſdi-
cta cenſus requiſita per Bullam Pii, tradit Cenc. *de cenſ.
q. 103. n. 24. & q. 21. n. 5.* qui Judex competens eſt ille
denuntiati, non denuntiantis, ex eodem Cenc. ibidem,
ubi *q. 121. n. 6.* rejicit contrarios.

Verum abſolute, & indiſtincte, quod hæc denuntiatio
facta Clerico ex decreto Judicis laici ſit nulla, & non 137
ſuffragetur, conſuluit per plures rationes Rimin. Jun.
conſ. 386. per tot. & noviſſime D. Jac. Pignatell. *conſ. 149.
n. 10. & per tot. part. 2.* volentes, quod iſte actus factus
a Judice laico adverſus Clericum, neque ſuſtineri valeat 138
tamquam extrajudicialis, nempe Rim. Jun. *d. conſ. 386.
num. 13. & ſeq.* Pig. *n. 18.* circa quod tamen contrarium
poſt Bald. tenuit Dec. *in cap. at ſi clerici n. 120. de judic.*
& aliis adductis Gerard. Spin. *conſ. 3. n. 8. & ſeq.* & ſen-
ſit Rot. *dec. 733. n. 3. part. 3. rec.* ſed ultra quod hoc ſal-
tem poteſt revocari in dubium, prout revocatur a Rota
ibidem *n. 4.* difficultatem majorem facit, quod deficiente
calore judicii, denuntiatio ipſa, admiſſo quod valere poſ-
ſet, & operari tamquam extrajudicialis ad effectum in-
ducendi ſcientiam, non remanet probata per ſimplicem
relationem Nuncii, qui reſpectu Clerici officium non ha- 139
bet, cum ad probandum actum extrajudicialem, requiran-
tur duo teſtes, ut conſiderat Rim. Jun. *d. num. 13. & ſeq.*
unde eſſet ſaltem neceſſarium coadjuvare probationem,
quod facta fuerit.

Unum ulterius notandum, quod præfatum ſtatutum in- 140
ducens tacitam renovationem locationis, non procedit
adverſus minorem prohibitum locationem facere ſine ſo-
lemnitatibus, ut cenſuit Rot. *dec. 269. num. 8.* poſt Poſth.
de manut. & conſonant alii adducti ſupra *in decl. 6. il-
lat. 2. num. 24.*

Dubitari etiam poſſet, an ſi unus ex contrahentibus 141
diſdixit, & poſtea tacuit, & continuavit, cenſeatur receſ-
ſiſſe a diſdicta, & conſenſiſſe in relocationem, & negati-
vam tenuit Napod. cum quo videtur tranſire Carpan. ad
Statut. Mediol. *tom. 2. c. 398. n. 10.* ubi quod etiam ſi con-
ductor poſt denuntiationem retineat claves, & bona in
domo, adhuc non inducatur relocatio, & dominus ta-
cens amittit penſiones, Magon. *dec. Florent. 148. num. 2.
verſ. reſtrinximus*, ubi, quod non poteſt cenſeri recon-
ducta, nec competere actionem de locato.

Contrarium tamen, quod imo per continuationem poſt 142
diſdictam cenſeatur ab ea receſſum, voluit Alex. *conſ. 5.
n. 13. ad fin. ver. nec videtur trahi lib. 2.* Marta *var. 35.
n. 9.* & quod ſi conductor, qui dederat arrham diſdixe-
rit, & poſtea re conducta uſus fuerit, arrha ſit imputan-
da in penſione, quia a diſdicta receſſum ſit, concluſit
Panc. *conſ. 32. per tot.*

Conciliari autem poſſe videntur prædictæ contrariæ opi- 143
niones, ut prima procedat ſi diſdicta facta ſit, finita lo-
catione, ſecunda vero ſi facta ſit locatione adhuc duran-
te, ex quo iſta, tamquam tempore minus congruo, non
tantum afficit, & facilius propter intervallum temporis
poteſt ab ea cenſeri receſſum, facit Alex. *d. conſ. 5. n. 13.
poſt. med. verſ. nec obſtat lib. 2.* & apertius Carpan. ad
Stat. Mediol. *d. cap. 398. n. 121.*

Niſi tamen aliud dicere ſuadeant circumſtantiæ penſan- 144
dæ per judicem, cujus arbitrio locum eſſe in hac mate-
ria dictum eſt ſupra in declaratione 3. *n. 55.*

Quod autem ad patientiam locatoris, non videtur du-
bitandum, eam requiri, ſed dubitari poteſt, an requira-
tur ejus probatio, & ſufficere probationem, quod ſcive- 145
rit conductorem in prædio remanere, ſenſiſſe videntur ſu-
pracitati in declaratione *6. n. 81. & ſeq.* & comprobatur,
quia ſufficit taciturnitas utriuſque partis, ut habetur in
verbis *d. §. qui impleto*, ſupra relatis, ac proinde nihil
ulterius

ulterius videtur probandum, quia reclamatio, & expulſio eſt quid facti, quod non præſumitur, ſed probari debet ab allegante Dec. *conſ.* 437. *num.* 2. Rot. *dec.* 103. *n.* 14. *part.* 5. *recent.*

Unde verum eſt dicere requiri patientiam domini, & probandam eſſe, præcipue ſi agatur de renovatione ex ſtatuto illam requirente Caroc. *d. tit. de renov. decl.* 8. *ad fin.* Magon. *dec. Lucen.* 47. *n.* 11. Sed ubi non poteſt dubitari de ſcientia ipſius, patientia erit probata eo ipſo, quod non probabitur contradictio Magon. *d. dec.* 47. *n.* 12. & faciunt late tradita per Menoch. *præſumpt.* 86. *lib.* 3. & per nos ſupra *cap.* 28. quod locator, qui ſemel rem tradidit præſumatur præſtitiſſe patientiam, conductorem ea uti, licet loquantur durante locatione.

146 Declaratio duodecima eſt, ut hæc tacita renovatio non inducatur ſtatim, ac finitum eſt tempus locationis expreſſæ, ſed requiritur conductorem continuare in prædio per aliquod tempus conſiderabile, Bald. *in dict. l. item, quæritur*, §. *qui impleto n.* 2. *poſt princ. verſ. pro declarat. ff. locat.* & ibidem Alberic. *n.* 10. *verſ. litteram expone*, & alii. Afflict. *dec.* 365. *n.* 14. Menoch. *præſumpt.* 85. *n.* 45.

147 *lib.* 3. adeout non ſufficiant duo, vel tres dies, ut dicit Bald. poſt Odofredum, ut ſupra Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 16. *poſt med.* Sed hoc circa quantitatem temporis arbitrio Judicis relinqui docuit Bart. *in d.* §. *qui impleto n.* 12. & aliis adductis, dicit etiam Maſcard. *concluſ.* 990. *n.* 21. Magon. *dec. Lucen.* 447. *n.* 10. ubi, quod cum ibi elapſi eſſent tres menſes, Domini arbitrati ſunt illud non poſſe dici tempus modicum; ſed judex conſiderare debebit, non meram quantitatem temporis, ſed etiam qualitatem, uti ſi remanſerit conductor in prædio de tempore illo, quo erat ad culturam agri aliquid operandum, ut docuit ipſe Bart. *d. num.* 12.

148 Declaratio decimatertia eſt, ut non procedat d. tacita reconductio, nec allegari poſſit a conductore, qui pro parte ſua non implevit promiſſa, ut late aliis adductis tradit Maſcard. *concl.* 990. *num.* 31. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 28. ubi rationem reddit, quia conductor non adimplens promiſſa poteſt etiam durante locatione expelli *l. quæ o,* §. *inter locatorem*, & ibi doctores, *ff. locat.* un-

149 de ſi non ſolvit penſionem non poteſt prætendere tacitam reconductionem, Cravett. *conſ.* 87. *n.* 3. *poſt med.* Menoch. *præſ.* 85. *n.* 43. *lib.* 3. Trentac. *variar. reſol. lib.* 3. *tit. de loc. reſol.* 2. *n.* 5. Rot. *dec.* 269. *n.* 7. poſt Poſth. *de manut.* Et

150 ampliatur, ſi adſit ſtatutum inducens tacitam renovationem locationis, quia adhuc intelligitur ſi conductor ex parte ſua adimpleverit promiſſa Alex. *conſ.* 76. *n.* 3. *verſ. confirmo alia ratione*, Ruin. *conſ.* 78. *num.* 3. *lib.* 1. Bero.

151 *conſ.* 153. *n.* 39. & *ſeqq. lib.* 1. Mantic. *de tac. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 28. *verſ. quod extenditur* Mart. Medic. *exam.* 59. *n.* 25. Rot. *dec.* 269. *n.* 7. poſt Poſth. *de manut.* Et ſufficit opponere de non adimplemento, ad hoc, ut conductor

152 teneatur illud probare Menoch. *conſ.* 121. *n.* 110. Et ubi adeſſet ſtatutum inducens relocationem, ſi conductor ſolvat debitis temporibus, neceſſaria eſſet hæc qualitas, quod ſolviſſet debitis temporibus, nec ſufficeret ſolviſſe poſtea, & receptas fuiſſe penſiones, & factum ſaldum, ut optime probavit Rota in illa Nepeſina locationis coram Juſto, quæ habetur penes Marcheſ. *de commiſſ. part.* 1. *fol.* 1081.

153 Declaratio decimaquarta eſt, ut non procedat præſumptio præfatæ relocationis ubi adeſt continuatio ultra triginta annos, quia dicta præſumpta relocatio eſt ad tempus, nempe, vel ad annum, vel de die in diem, ut patet ex textu *in l. item quæritur*, §. *qui impleto*, *ff. locat.* & aliis traditis in declarat. 3. Ex continuatione autem per annos triginta, probatur locatio perpetua, Ruin. *conſ.* 61. *num.* 2. *lib.* 1. Carpan. ad Statut. Mediol. *tom.* 2. *c.* 398. *n.* 119. & ſic ceſſat præſumptio relocationis, de qua agimus. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 30. Afflict. *dec.* 365. *n.* 13. Sed circa veritatem hujus declarationis, me remitto ad tradita ſupra *in cap.* 22.

154 Declaratio decimaquinta eſt, ut in caſibus, in quibus non inducitur tacita renovatio, non poſſit dominus bonorum, vel is qui præſtitit operas, petere mercedes actione locati, ſed non propterea debebit conductor locupletari cum aliena jactura, & ideo pulſari poterit alia actione Bart. *in d. l. item quæritur*, §. *qui impleto*, *n.* 5. *ad fin. verſ. non ergo ff. loc.* ubi de eo qui continuavit præſtare cuſtodiam dicit, quod petet mercedem actione negotiorum geſtorum forte, vel alia Afflict. *dec.* 364. *in fin.* Carocc. *tit. de renov. locat. declarat.* 1. *num.* 13. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 15. *num.* 33. & faciunt dicta latius *in cap.* 35. *num.* 48.

De reſtitutione rei locatæ.

S U M M A R I U M.

1 *Res locata, locatione finita, reſtitui debet domino.*
2 *Conductor recuſans reſtituere rem locatam finita locatione, condemnatur ultra eam tradere domino etiam valorem ipſius.*
3 *Decl. procedere ſi contumax ſit uſque ad ſententiam.*
4 *Decl. 2. procedere ſi actum ſit rei condictione, ſecus ſi actione locati.*
5 *Praxis petendi dictam æſtimationem relative.*
6 *Conductor tenetur reſtituere rem locatam in eadem eſſentia, & eodem ſtatu quo eam recepit.*
7 *Et ſi eam in illo non conſervaverit tenetur eam ad illum reducere.*
8 *Et ſi poteſt eam reſtituere, non liberatur ſolvendo intereſſe.*
9 *Secus ſi ſit impoſſibile, uti quia res perierit.*
10 *Conductor tenetur reſtituere rem non ſolum in ſubſtantia, ſed etiam cum eiſdem qualitatibus cum quibus recepit.*
11 *Conductor qui recepit agros cultos, vel cum fructibus pendentibus, tenetur eos eodem modo illos reſtituere.*
12 *Et alias tenetur ad omnia damna, & intereſſe.*
13 *Conductor qui recepit agrum ſeminatum, non ſatis eſt quod reſtituat ſemen, & impenſas in ſeminando, ſed debet etiam reſtituere damnum fructuum non perceptorum.*
14 *Ampl. procedere etiamſi in locatione adſit pactum, quod in dicto caſu liceat domino partem ſeminum retinere.*
15 *Verbum* liceat *non importat neceſſitatem.*
16 *Pacto quando quis non cogitur uti poteſt uti diſpoſitione juris.*
17 *Re mobili locata, per longum tempus non reſtituta, ſi perempta ſit, a die peremptionis non debentur amplius mercedes.*
18 *Si non perempta, reſtituenda una cum intereſſe non excedente valorem rei.*
19 *Dominus finita locatione poteſt conductorem expellere propria auctoritate.*
20 *Ampl. etiamſi conductor introduxiſſet litem remedio* l. diffamari.
21 *Decl. ut ad hoc quod competat d. facultas neceſſe ſit, finem locationi eſſe certum, & probatione non indigere.*
22 *Si locatio ad certas generationes vel ad vitam, quia probanda mors, vel finis generationis, non intrat facultas expellendi propria auctoritate.*
23 *Conductor expulſus finita locatione non petit reintegrationem.*
24 *Dominus licet expellere poſſit conductorem propria auctoritate, melius facit adeundo Judicem.*
25 *Locator poteſt incipere judicium contra conductorem a mandato de expellendo, ſeu evacuando.*
26 *Judicium de re locata evacuanda, eſt poſſeſſorium.*
27 *Minor habet legitimam perſonam ſtandi in judicio poſſeſſorio abſque curatore.*
28 *Judicium de re locata evacuanda eſt ſummarium, & quomodo in eo procedatur.*
29 *Dominus poteſt locatione finita petere manutentionem.*
30 *Ampl. etiamſi locatio fuiſſet ad longum tempus, & poſſeſſio penes hæredem conductoris.*
31 *Ampl. 2. ut mortuo locatore poſſit hæres petere manutentionem etiam adverſus tertium.*
32 *Ampl. 3. ut locatori ſufficiat ſolum inſtrumentum locationis ad probandam ſuam poſſeſſionem.*
33 *Decl. procedere ſi finis locationis ſit clarus, alias manutentio datur conductori.*
34 *Ampl. 4. dari manutentionem domino finita locatione per mortem conductoris, ſtante ſtatuto de continuando poſſeſſione defuncti in hæredem.*
35 *Idque non ſolum adverſus hæredem conductoris, ſed etiam adverſus hæredem tertii.*
36 *Secus ſi finis locationis non ſit clarus, quia tunc intrat ſtatutum poſſeſſionis continuativum.*
37 *Conductor denegans finita locatione rem reſtituere, dicitur invadere, & ſpoliare.*
38 *Et competit adverſus eum reintegratio, & actio ſpolii.*
39 *Ampl. etiam contra ſingularem ſucceſſorem conductoris.*
40 *Dominus finita locatione poteſt petere reſtitutionem, ex* l. fin. C. de acquir. poſſeſſ.
41 Ex l. fin. C. de acq. poſſeſſ. *habetur remedium reſtitutorium poſſeſſionis in caſibus, in quibus nulla vis committitur.*
42 *Et competit dictum remedium, ſive conductor alicui ſpoſe, ſive conſtitue.*

43 Remedium d. legis debet ſpecialiter intentari, vel ita narrari factum, ut comprehendi poſſit eſſe intentatum.

44 Dominus finita locatione habet remedium recuperandæ poſſeſſionis non ſolum ex generali edicto, ſed etiam ex legibus particularibus.

45 Reſtitutio poſſeſſionis rei locatæ impeditur domino, ſi conductor opponat aliquam juſtam cauſam retinendi.

46 Conductor retinens finita locatione excuſatur a condemnatione in æſtimatione rei per quamlibet cauſam.

47 Remedium l. ſi quis conductionis C. locat. eſt magis ſpeciale & utilius locatori quam alia.

48 L. ſi quis conductionis C. locati eſt ſingularis, & quomodo intelligatur.

49 Conductor ejus vigore non liberatur conſtituendo ſe nomine domini poſſidere, nec ſolvendo intereſſe.

50 Præbet actionem perſonalem.

51 Actio perſonalis proprie eſt cum agimus adverſus obligatum ad faciendum, vel dandum.

52 Remedium d. l. ſi quis conductionis non competit adverſus ſingularem ſucceſſorem,

53 Secus ſi ſit ſucceſſor in ipſa locatione,

54 Remedium d. l. ut tranſeat in habentem cauſam a ſucceſſore neceſſaria eſt ceſſio, vel pacta jurium locatoris.

55 Remedium d. l. tranſit in heredem tam activa quam paſſive,

56 Remedium l. ſi quis conductionis, ut competat probanda locatio, ejus finis, & contumacia reſtituere debentis,

57 Et requiruntur probationes concludentes.

58 Locatio ad hunc effectum probatur per inſtrumentum,

59 Et probatur etiam per teſtes.

60 Et ſufficiunt teſtes de confeſſione deponentes, quamvis ſingulares.

61 Et ſufficit qualibet alia concludens probatio,

62 Probanda tamen locatio cum certa mercede,

63 Senten in abſ interim ab obſervari ne Judices ferunt quando non competit actio intentata.

64 Clauſula deducens omne jus, omnemque actionem in libello appoſita, operatur poſſe ferre ſententiam ex alia actione non expreſſa.

65 Lim. ſi ex ipſo libello, & poſtea pro factis appareat fuiſſe intentatum remedium certum, & alterum ad aliud ſe reſtrinxiſſe.

66 Remedium l. ſi quis conductionis competit etiamſi locatio fuerit tacita.

67 Et competit, ſtante tacita reconductione,

68 Decl. procedere ſi tacita reconductio ſit finita.

69 Remedium l. ſi quis conductionis excluditur, ſi opponatur contractus locationis de ſimulatione.

70 Simulationis exceptio non attenditur in judiciis poſſeſſoriis, niſi ſit concludenter probata.

71 Finis locationis convincitur ex lapſu temporis, pro quo fuit facta, vel pro quo facta præſumitur.

72 In locatione facta ad vitam probatur ex fide libri mortuorum,

73 Contumacia conductoris in reſtituendo rem, probatur ex quo pulſatus rem non dimiſit.

74 Remedium l. ſi quis conductionis, ut competat, ſecundum aliquos requiritur probatio, quod tempore locationis poſſederit.

75 Remedia reſtitutoria requirunt probationem poſſeſſionis antecedentis,

76 Decl. in remedio l. ſi quis conductionis tunc ſolum probandum eſſe locatorem poſſidiſſe, cum docetur conductorem fuiſſe poſſeſſorem, & ignoranter conduxiſſe.

77 Remedium l. ſi quis conductionis intentans, non tenetur dominium ſuum probare.

78 Et conventus dicto remedio non valet opponere de dominio ſuo, vel alieno,

79 Secus ſi agatur actione locati,

80 Remedium l. ſi quis conduct. quomodo intentari debeat.

81 Dominii exceptio, an admittenda in remedio l. ſi quis conductionis quando de eo claro conſtat, eſt controverſum.

80 Declara, non admitti probationem faciendam, etiam ſi offeratur incontinenti,

83 Decl. ſecundo non admittendam quamlibet probationem dominii, etiam jam factam, ſed ſolum eam quæ altas contrarias non admittit, vel ſuperet.

84 Probatio dominii per teſtes non admittitur in dicto remedio.

85 Per confeſſionem partis admittitur quando non ſit confeſſio æquivoca,

86 Dominii exceptio etiam probata, non admittitur in ſpolio violento, ſecus in non violento.

87 Declara tertio, dominium quomodocumque probatum non attendi, ſi conductor illud habebat de tempore conductionis, & ſcienter conduxit.

88 Secus ſi dominium poſtea conductori ſupervenit,

89 Vel ſi ignorans ſe dominum conduxit,

90 Et requiritur quod non ſolum eſſet dominus, ſed etiam poſſeſſor.

91 In remedio l. ſi quis conductionis non poteſt conventus opponere de ſua hypotheca.

92 Neque de ſua poſſeſſione.

93 Neque de jure redimendi.

94 Ampl. etiamſi ſuper eo ſit conteſtata lis.

95 Remedio l. ſi quis conductionis conventus, non poteſt alia ratione velle retinere.

96 Lim. ut poſſit retinere pro expenſis utilibus, & neceſſariis.

97 In remedio l. ſi quis conductionis non admittitur reconventio.

98 Neque opponitur compenſatio.

99 Neque exceptio nullitatis locationis.

200 Secus, ſi cum nullitate concurrat, quod locator non poſſideret.

301 At hoc non procedit ſi poſſidebat conductor, niſi ſimul probet ſuam ignorantiam.

102 Remedium l. ſi quis conductionis datur non ſolum locatori, ſed etiam aliis ſimilibus.

103 Datur ei qui commodavit.

104 Datur ubicumque quis cauſam habet ab agente, vel ejus nomine detinet.

105 Datur adverſus emphyteutam, & ad longum tempus conductores.

106 Dummodo poſſidentes habeant cauſam ab inveſtitis, alias ſecus.

107 Datur non ſolum in contractibus ſimilibus locationis, ſed etiam in diſſimilibus.

108 Actio locati competit pro reſtitutione rei.

109 Actio locati eſt ordinaria.

110 In actione locati opponitur exceptio dominii.

111 In actione locati non venit condemnatio ad duplum, prout venit in remedio l. ſi quis conductionis. in actione locati venit etiam condemnatio ad mercedes, ſecus in dicto remedio.

302 Domino finita locatione competit rei vindicatio.

113 Rei vindicatio finita locatione, nedum competit contra conductorem, ſed etiam contra tertium.

114 Rei vindicatio, ut competat, probandum dominium, finis locationis, & identitas rei.

115 Dominium ad effectum rei vindicationis probandum eſt concludenter.

116 Et non ſufficit inſtrumentum locationis.

117 Ampl. ut non ſufficiat una cum ſolutione canonum, & laudemii, & aliis adminiculis,

118 Contrarium verius.

119 Non ſufficit recognitio in dominum ad probandum dominium.

120 Ampl. etiamſi adſit pactum, quod res in aliquo caſu devolvatur.

121 Contrarium, ſi agatur vigore dicti pacti.

122 Finis locationis ad lineam facta, ut probetur, doceri debet lineam eſſe finitam.

123 Nec ſufficit probare mortem nominatorum in locatione, quando conſtat eos habuiſſe filios, ſecus e contra.

124 Identitas ad effectum rei vindicationis probanda eſt concludenter.

125 Identitas ad dictum effectum non probatur per duas demonſtrationes, ſi aliæ non conveniant,

126 Secus eſt generaliter.

127 Lim. ſi illæ duæ demonſtrationes aliis quoque rebus adaptentur.

128 Lim. 9. ſi illæ, quæ non adaptantur rei, de qua agitur, adaptentur alteri.

129 Dominus ex ſola incertitudine loci, & quota rei ſuæ, non debet illam amittere.

130 Et ideo ſi per eam non poteſt condemnari reus ad reſtituendam, debet condemnari ad pretium.

131 Dominus poteſt agere contra conductorem ad exhibendum rem conductam.

132 Et ad diſtinguendos ejus fines.

133 Conductor tenetur deſignare bona pro quibus ſolvit.

134 Et ſi non deſignet, præſumitur ſolvere pro omnibus quæ poſſidet,

135 Locatori datur juramentum in litem de magnitudine, & qualitatibus rei locatæ.

136 Conductorem teneri deſignare fines, declaratur primo procedere in antiquis, vel cum conſtat facto ipſius conductoris fines immutatos eſſe.

137 Decl. 2. ut ſufficiat deſignare rem, in qua verificari poſſint verba locationis, vel deficiente locatione, rem, quæ ſit capax mercedis quam ſolvit,

138 Decl. 3. ut dicta pœna confundentis patiendi immiſſionem in omnibus bonis confuſis, vel juramentum in lite non tranſeat in ſucceſſores.

139 Saltem ſi agatur de ſucceſſore ſingulari.

140 Feudalem rem petens cum allodiali admixtam, & neſciens eam diſtinguere, ſuccumbit.

141 Lim. ſi probet eam confuſam culpa conductoris.

142 Secus

142 *Secus in herede conductoris, quia tenetur conductor rem deſignare.*

143 *Fines non eſt neceſſarium ut deſignentur ab utraque parte, ubi ſcitur quantitas rei.*

144 *Appellatio regulariter non datur a mandato de exhibendo.*

145 *Lim. ſi ſimul condemnetur ad rem reſtituendam.*

146 *Conductor condemnatus rem dimittere non appellat ſecundum magis communem.*

147 *A mandato de manutenendo non datur appellatio.*

148 *A mandato de evacuando, ſeu exfractando non datur appellatio.*

149 *In judiciis momentaneæ poſſeſſionis, non datur appellatio.*

150 *Rei locatæ reſtitutio celeritatem deſiderat.*

151 *Non eſt inconveniens de una re prius ſummarie, deinde plenarie cognoſci.*

152 *Appellationem non dari a mandato de evacuando decl. non procedere ſi lis ſit inter duos conductores.*

153 *Decl. 2. non procedere ubi non actum remedio poſſeſſorio, ſed intentata actio realis.*

154 *Decl. 3. non procedere, ſi admiſſa fuerit quæſtio dominii.*

155 *Idem ſi d. quæſtio fuiſſet admittenda, & fuerit rejecta.*

156 *Decl. 4. non procedere ſi liquido non conſtet de locatione, vel de ejus fine.*

CAPUT LXV.

1 Finita demum locatione, & ceſſante ejus renovatione, clatum eſt, conductorem debere rem conductam reſtituere domino, *l. ſi quis conductionis C. loc.* & in hoc non eſt dubium, ut dicit Rot. cor. Greg. *dec. 45. n. 2.*

Imo ſi rem reſtituere recuſet, dicitur invaſor, & ut ta-2 lis, condemnari debet reſtituere nedum rem ipſam, ſed ulterius etiam ejus æſtimationem, ut expreſſe ſancitur *in l. conductor. penult. C. loc. & in l. non ab re 10. C. unde vi.* Si tamen uſque ad ſententiam contumax fuerit, ut in præ-3 fatis juribus expreſſe habetur, quidquid ſenſerit Jo. ſufficere, quod uſque ad litis conteſtationem, quem refellit 4 Bart. *in d. l. non ab re verſ. quære in quantum,* Menoch. *re-5 cup. rem. 11. n. 29.* & ſi agatur rei conditione *ex d. l. ſi quis conduct.* Secus ſi agatur actione locati, quia in ea venit ſola reſtitutio rei, non autem dicta ulterior condemnatio ad æſtimationem, ut diſtinguendo firmat Petr. Barboſ. *in l. ſi alienam 12. n. 31. verſ. neque exiſtimes, ff. ſol. mat.* & dicam etiam infra. Praxim autem petendi, & aſſequendi hanc æſtimationem require a Gloſ. *in d. l. conductores in ver. æſtimationem,* & latius e Menoch. *in d. rem. 11. n. 30.* Carot. *de loc. p. 6. rem. 14. n. 39.*

6 Et reſtituere debet conductor rem in eadem eſſentia, & in eodem ſtatu, quo eam recepit, *l. cum conductorem 29. ubi* Gloſ. *C. loc.* Ruin. *conſ. 86. n. 2. & 3. l. 2.* Menoc. *conſ. 13. n. 1.* Cyr. *contr. 329. n. 1.* Joſ. Ludov. *dec. Peruſ. 62. n. 5.* Unde eſt, quod tenetur tempore conductionis durante, & uſquequo deveniat ad actum iſtum reſtitutionis, 7 rem cuſtodire, & conſervare, juxta late tradita *in c. 29. n. 30.* Et ſi non conſervaverit, tenetur eam ad ſtatutum priſtinum reducere, & in eo illam reſtituere, juxta firmata per Burat. *dec. 400. n. 1.* & tenetur etiam ad omnia damna locatori reficienda, prout pariter, cum ſuis decla-8 rationibus, dictum fuit in præfatis *cap. 29. & 30.* At non propterea liberatur ſolvendo intereſſe, ſi poteſt rem ipſam, & in eodem ſtatu quo eam recepit reſtituere, nam in obligatione rem reſtituendi, non ſuccedit obligatio ad intereſſe, niſi re perempta, ſed obligatus cogitur præciſe reddere ſi poteſt, Alberic. *in l. ſi quis ſub alio §. ſi quis promiſerit n. 2. ver. ſi reddere, ff. de rejud.* ubi etiam quod ſi non poſſit, mora tamen, vel dolo, aut culpa ſua, non 9 autem propter meram impoſſibilitatem, uti quia res perierit, eſt adhuc in facultate actoris petere rem, vel æſtimationem Bart. *in l. ſi ſtipulatus non ... num. 9. in fin. & num. 38. ff. de verb. obl.* & ibid. Alex. *num. 23. & 29.* Soc. *num. 67. & ſeq.* Bolognet. *num. 207.* Rot. cor. Burat. *dec. 400. n. 7. & 8.*

10 Et teneretur reſtituere rem non ſolum in ſubſtantia, ſed etiam cum eiſdem qualitatibus, cum quibus eam recepit, exemplumque commune, & practicabile eſt in agris, 11 qui ſi recepti ſunt culti, debent etiam culti reſtitui, & ſi recepti ſunt ſeminati, debent ſeminati reſtitui, & idem eſt ſi recepti cum fructibus pendentibus, & ſic de ſimilibus, Fedir. de Sen. *conſ. 110. ante fin. verſ. circa ſecundum* Mand. *conſ. 124. num. 8.* Ruin. *conſ. 80. num. 1. l. 1.* Cyriac. *d. contr. 229. n. 3.* Surd. *dec. 131. n. 4. & dec. 201. num. 7.* Et ſi non reſtituat prout recepit, poteſt dominus agere contra eum actione primæva Bar. *in l. qui ſibi 33. §. qui bettum verſ. ſolve ibi ff. de ſolut.* ſive officio Judicis deſerviente actioni bonæ fidei, Cyn. *in l. exhibitionis n. 2. verſ. unde ut hac materia, C. ad exhibon.* & de utroque Rot.

cor. Burat. *dec. 400. n. 5. & 6.* Et tenebitur etiam ad omnia damna, & intereſſe, itaut ſi recepit fundum ſeminatum, & ſeminatum non reſtituat, non ſatis erit reſtituere ſemen, & impenſas, quas fecerat dominus in ſerendo, ſed etiam reſtituere debebit intereſſe reſpectu fructuum quos percepiſſet locator, ſi fundus ſatus fuiſſet Ruin. *conſ. 88. n. 4. l. 1.* Cyriac. *contr. 229. n. 4.* 12 13

Et hoc de jure; Sed ubi aderat pactum in inſtrumento locationis, quod teneretur conductor in fine locationis dimittere tot terras ſeminatas, quot receperat, & quatenus non dimitteret, liberet domino retinere partem ſeminum deficientium, ſeu valorem eorum in fructibus, dubitatum fuit, an teneretur conductor ultra reſtitutionem ſeminum, etiam ad dictum intereſſe fructuum, quos locator percipere potuiſſet, & videbatur dicendum, quod non, quia dum dominus reſervaverat ſibi ſolam facultatem retinendi ſemina, cenſeri debebat remiſiſſe damnum 14 prædictum, *argu. l. cum prætor, ff. de jud.* & notatorium per Din. Bart. & alios *in l. legata inutiliter, ff. de legat. 1.* Sed his, & ſimilibus non obſtantibus, contrarium in dicto caſu conſuluit Ruin. *d. conſ. 88. num. 4. & 5. l. 1.* & optima ratione, quia licet adſit dictum pactum, quod 15 locatori liceat retinere ſemina, non propterea cogitur ipſe locator uti illa facultate, ſed eſt in ſuo arbitrio, ut patet ex illo verbo, *liceat*, quod non importat neceſſitatem, prout ipſe Ruin. pluribus juribus firmat, & ultra eum tradunt etiam Soc. Sen. *conſ. 115. n. 5. ad fin. verſ. ſed ad hoc reſpondeo lib. 3.* Menoch. *conſ. 381. n. 23.* Serap. *dec. 739. n. 3.* & eſt optimus text. *in l. quamvis in princ. ff. de pign. act.* ubi dicitur, quod ſi actum eſt, quod, conductore exiſtente non ſolvendo, liceat locatori vendere pignus, non eſt cogendus vendere, etiamſi conductor non ſit ſolvendo, quia cauſa creditoris ita cautum eſt, ergo idem dicendum in caſu prædicto propter identitatem 16 rationis, & dum non cogitur locator uti pacto, ſequitur, ut poſſit uti diſpoſitione juris, ſecundum quam poteſt ultra ſemen petere damna, ut ſupra firmatum eſt, & bene probat Ruin. *dict. conſ. 88. 5. l. 1.* & ſequitur Surd. *conſ. 98. num. 7.*

Dubium oriri poteſt, ſtantibus prædictis in locatione mobilium, & ſemoventium, ſi non fuerint reſtituta locatori culpa conductoris, & lapſum ſit longum tempus, itaut ſi pro damnis computaretur merces amiſſa ob non continuatam locationem, ad maximam ſummam, & ex- 17 ceſſivam aſcenderent, ſed jam ſupra tetigi illud in *c. 12.* & ex ibi traditis colligi poterit, quod aut res locata perempta eſt, & nihil poſt ejus interitum debebitur, etiamſi perempta ſit culpa conductoris, quia re perempta, finitur locatio, & amiſſio mercedis rei mobilis, vel ſemoventis, non eſt damnum, ſed amiſſio lucri etiam incerti, quia illa res quamvis reſtituta fuiſſet, poterat ſtatim caſu perire, quod ſecus eſt in ſtabilibus. Si autem res non periit, & tunc reſtituenda eſt ipſa res, vel ejus pretium, & quoad intereſſe erit moderandum, ut non excedat valorem rei, prout colligitur ſignanter ex deciſionibus ſingu- 18 laribus in hanc materia, Fontanellæ *dec. 536. 537. & 538.* ſequendo magis opinionem Senatus Cataloniæ, quam ipſius Fontanellæ circa dictum moderationem intereſſe.

Ad argumentum vero illud, quod ipſe Fontan. facit *in d. dec. 536. n. 12. & ſeqq.* dicens, mercedes rei locatæ, veniunt appellatione fructuum *l. prædiorum, ff. de uſur. l. dominum, C. de rei vind.* Bocacc. *de interd. uti poſſidetis c. 18. n. 21.* Sed communis eſt praxis, quod ubi agitur ad rem, ſemper fiat condemnatio etiam ad fructus perceptos, ſeu qui percipi potuerunt de ipſa re a die motæ litis, ergo ſi mota ſit lis ſuper reſtitutione animalis locati, debebit condemnari, qui illud conduxit, etiam ad mercedes a die moti judicii, quod quidem argumentum ei videtur indiſſolubile, ac proinde, poſt multa verba ad ornatum facta, ait, *ſuper quibus tu qui doctus es excitabis ingenium*, unde non loquitur mihi, ſed adhuc placet reſpondere, quod major propoſitio ſupponit, quod locatio duret, tunc enim verum eſt dicere, quod mercedes veniunt nomine fructuum, & quatenus locatio duret, totum argumentum procedit abſque difficultate, adeout videatur deberi mercedes etiam excedentes valorem rei, ſi conductor culpa ſua non reſtituat rem, & durante locatione judicium ſuſtineat. Sed ſi locatio non durat, tunc argumentum non ſtringit, quia actualiter mercedes, & ſic fructus ceſſant, nec poteſt certo aſſeri, quod percipi potuiſſent, ſi conductor rem reſtituiſſet, cum non poſſit dici certum, quod dominus continuare potuiſſet ſimilem locationem, maxime tanto tempore, quo mercedes excederent valorem rei, ut dictum eſt ſupra.

Si autem conductor rem habeat, & non reſtituat, videndum eſt quæ remedia competant domino, & in primis 19 poteſt eam capere propria auctoritate, & conductorem expellere juxta communem omnium opinionem, de qua Alex. *conſ. 105. n. 18. lib. 3.* quæ eſt adeo vera, ut procedat etiamſi conductor præveniſſet, & introduxiſſet de ſuper

litem ex remedio l. diffamari, Cod. de ingen. & manumiſ.
20 quia adhuc eveniente fine locationis, poſſet conductor
propria auctoritate ingredi rem, & illius naturalem poſ-
ſeſſionem adipiſci, abſque vitio attentatorum; nam habe-
bat poſſeſſionem civilem, & adeptio poſſeſſionis naturalis
facta ab habente civilem, eſt actus acceſſorius ejus, quod
erat ante litem, & ideo non ſubjacet vitio attentati, cap.
cum veniſſet, & ibi Abb. ve reſt. ſpol. Pariſ. conſ. 172. n. 12.
l. 4. & in terminis Lancell. de attent. part. 2. c. 4. lim. 1.
n. 85. & lim. 5. n. 3. Poſth. de manut. obſerv. 56. n. 16. &
dixit Rot. in Neapolit. locationis cor. Litta apud Mareh.
de commiſ. part. 1. fol. 1081. n. 1. & ſeq.

Verum competit dicta facultas ſi conſtet, locationem
21 eſſe finitam, nec ſit neceſſaria deſuper aliqua probatio,
ut dictum eſt de fine locationis ob non ſolutas merce-
des, in c. 55. num. 12. ſecus autem ſi neceſſaria ſit aliqua
probatio, uti ſi prætendatur finis locationis ob ſuperven-
tam neceſſitatem domino utendi re locata, quia proban-
da neceſſitas judicialiter, ut dictum eſt in c. 56. n. 56. &
idem erit, ſi locatio fuiſſet ad tempus incertum, puta ad
22 vitam, vel generationem, quia inſpectione inſtrumenti,
non conſtaret de fine locationis, ſed probanda eſſet mors,
vel finis generationis, & ideo non poſſet de facto, &
propria auctoritate locator conductorem expellere Gabr.
conſ. 88. n. ult. l. 1. Tomat. dec. 16. n. 18. ubi quod hoc eſt
cautum, Rot. coram Greg. dec. 105. n. 11. Et idem eſt ſi
prætendatur finis locationis alia de cauſa probationem re-
quirente, uti ſi ob deteriorationem, vel rei alienatio-
nem, Menoch. conſ. 503. num. 3.

23 Neque in dicto caſu indubitatæ finis locationis, pote-
rit conductor auctoritate propria expulſus, petere reinte-
grationem etiam attento ſtylo Rotæ reintegrandi ad ſta-
tum, de quo dictum eſt in cap. 28. quia finita locatione,
non eſt ſtatus aliquis, ad quem conductor reſtitui valeat
Seraph. dec. 777. num. 6. in rec. dec. 56. num. 2. & 3. Et
dictum eſt ibidem in fortiori caſu, videlicet ubi expulſio
facta eſſet quando adhuc durabat locatio, dummodo po-
ſtea terminaverit.

At licet vere competat dicta facultas domino expellen-
24 di conductorem propria auctoritate, & ſine Judice, tamen
quia, quod poteſt fieri ſine Judice, honeſtius fit cum Ju-
dice, juxta doctrinam Bart. in l. creditores 3. in 1. lect.
n. 4. C. de pig. melius erit petere a Judice aſſociationem,
juxta late tradita in d. c. 55. n. 54. & prius in c. 40. n. 49.
& ſeqq. ubi, & an aſſociatio danda ſit abſque citatione
partis, de quo in his terminis pro affirmativa, ultra ibi
citatos, Alex. conſ. 105. n. 27. l. 3.

Et poterit etiam locator petere mandatum de expellen-
25 do, a quo incipere poteſt propter dictam facultatem ex-
pellendi propria auctoritate Caroc. dec. 19. n. 52. & plene
Caſt. dec. 42. num. 12. velut dici ſolet in Urbe, manda-
tum de evacuando Rot. in Rom. domus cor. Pamphilio
impreſſa per Marcheſ. part. 1. fol. 1016. & in rec. dec. 692.
n. 1. part. 2. Merlin. dec. 376. in princ.

26 Et notabile eſt, judicium iſtud de re locata evacuanda
eſſe poſſeſſorium, & ideo minores habere legitimam per-
ſonam in eo ſtandi abſque curatore, prout in ſpecie pro-
bavit, & in caſu occurrenti obtinuit Canc. ut ſcriptum re-
27 liquit in ſuis var. r. l. 2. c. 2. n. 223. juxta Ven. imp. impreſſ.
Et eſſe judicium ſummarium in quo hic in Urbe præ-
28 miſſo monitorio ſuper evacuatione, eoque reproducto,
citatur ad dicendum contra, & productis juribus, ſeu
examinatis teſtibus ſuper verificatione locationis, ac ejus
terminationis, abſque alia obſervatione terminorum ſub-
ſtantialium citatur ad ſententiam, & loco ſententiæ vi-
dendum decernit, & relaxari mandatum de evacuando,
quod ſtatim decernitur, niſi infra decem, vel alium ter-
minum arbitrio Judicis, ut in praxi, Saluſ. Tiber. l. 2.
cap. ultim. num. 1.

29 Et poterit locator, ſi velit, locatione finita, ratione
poſſeſſionis civilis, petere manutentionem pro recupera-
tione naturalis, Bart. in l. 1. §. ait prætor num. 17. ff. uti
poſſid. Bert. conſ. 102. n. 43. & ſeq. l. 1. Hond. conſ. 22. n. 19.
& ſeq. l. 1. Men. retin. rem. 3. n. 22. Grat. diſc. 899. num. 6.
30 etiam ubi ageretur de locatione ad longum tempus, &
poſſeſſio naturalis eſſet penes hæredes conductoris, ut
pleniſſime firmat Rot. poſt Poſt. de manut. dec. 293. n. 2.
31 & 3. & in emphyteuſi dec. 79. num. 3. p. 5. & dec. 89. n. 21.
p. 9. rec. & etiamſi e contra mortuus eſſet locator, quia
poſſet peti manutentio ab ejus hærede, etiam adverſus ter-
tium, in quem conductor alienaſſet, ut de proprietario,
& ejus hærede adverſus eum, in quem alienavit uſufru-
ctuarius, tradit Tiraq. in tract. mors omnia ſolvit part. 3.
dec. 1. n. 8. & ex eo in propoſito noſtro Rot. in d. dec. 393.
n. 2. & 3. & Poſth. de manu. obſ. 56. n. 49. ad fin.

Nec ad iſtum effectum conſequendi manutentionem ad-
verſus conductorem indiget locator alia probatione, quam
32 ea, quæ deducitur ex ipſamet locatione, hæc enim ſatis
probat ipſius poſſeſſionem inter ipſos contrahentes, ut fir-
matum eſt ſupra c. 27. n. 92. & ultra ibi adductos in hoc
propoſito Papien. in for. libell. pro turbat. poſſeſ. ver. hodie
num. 6. Menoch. retin. rem. 3. n. 575.

Requiritur tamen etiam ad hunc effectum, finem loca- 33
tionis eſſe clarum, & indubitatum, alias manutentio do-
nec de eo cognoſcatur non erit danda domino, ſed con-
ductori Grat. diſc. 633. num. 16. & ſeq. Poſth. de manut.
obſ. 19. num. 47. Greg. dec. 105. n. 25. And. dec. 61. n. 7. ex
quibus patet parum curandum de Hond. qui ſenſit con-
trarium in conſ. 86. n. 41. l. 2.

Et procedunt prædicta etiam ubi adeſſet ſtatutum con- 34
tinuans poſſeſſionem defuncti in hæredem, quia adhuc,
ubi finis locationis eſt clarus, non poteſt hæres condu-
ctoris prætendere in ſe continuatam poſſeſſionem bono-
rum locatorum, & ex ea ſe manuteneri, Cuman. conſ. 173.
num. 4. Cyriac. controv. 12. num. 59. & ſeq. Mareſc. var.
reſol. c. 51. num. 6. l. 2. Rot. dec. 263. n. 2. verſ. adhuc ni-
hilominus, & ſeq. part. 2. rec. Cocc. dec. 488. n. 4. verſ. nam
fuit per Dominos. Idque non ſolum ſi controverſia ſit cum 35
locatore, vel ejus hærede, ſed etiamſi ſit cum tertio,
dum enim jus conductoris eſt mere perſonale, non po-
teſt ejus poſſeſſio ullo modo juvare hæredem, nec etiam
contra tertium, ut aperte cenſuit Rot. cor. Coccin. in d.
dec. 488. n. 10. & 11. quidquid contrarium ſenſerit Fenzon.
ad ſtat. Urb. c. 547. n. 23. quem ſecutus eſt Poſth. de ma- 36
nu. obſ. 55. n. 65. ad fin. verſ. prout ſecus, quia Fenz. alle-
gat ſolum dictam dec. Coccini, quæ contrarium penes me
aperte dicit. Secus autem ſi finis locationis non ſit cla-
rus, quia tunc intrat ſtatutum, & datur hæredi manu-
tentio, Fenzon. ad ſtat. Urb. c. 147. n. 24. Poſth. de manu.
obſ. 55. n. 65. Rot. cor. And. dec. 26. n. 3.

Præterea ubi conductor denegaret rem conductam fini- 37
ta locatione reſtituere, diceretur invadere, & ſpoliare l.
conductores pennit. C. loc. & competeret adverſus eum rein-
tegratio, & actio ſpolii, prout competere adverſus dene- 38
gantem reſtituere rem detentam, & in ſpecie adverſus
colonum eſt text. in l. colonus 12. ff. de vi, & vi arm. &
tradit Ang. in l. ſi quis conductiones poſt princ. verſ. item
conductori datur, C. loc. & competere remedium canonis
reintegrandæ, Caroc. part. 6. rem. 15. Anch. conſ. 248. n. 4.
Pontan. de ſpol. l. 1. n. 23. Rot. dec. 88. ubi quod cum ſpo-
lium non ſit violentum, primum extremum probatur præ-
ſumptionib. part. 1. d. v. & competere condictionem quam-
dam poſſeſſoriam ad recuperandam poſſeſſionem dixit Rot.
cor. Seraph. dec. 896. n. 3.

Competitque hoc remedium ſpolii etiam contra ſingu- 39
larem ſucceſſorem conductoris ut in ſpecie firmat, Rot.
Bon. div. dec. 129. n. 31. Rugniell. de appel. §. 2. c. 3. n. 657.
verſ. poſſeſſorium, & poteſt dominus reſtitutionem petere 40
ex l. fin. C. de acq. poſſ. ex qua habetur remedium reſtitu-
torium momentaneæ poſſeſſionis proprie conceſſum in ca- 41
ſibus, in quibus nulla vis committitur propter conſenſum
illorum, quorum corpore dominus rem poſſidet, ut alius
rem habeat, Ruin. conſ. 172. n. 4. & ſeq. l. 4. & conſ. 77.
n. 3. l. 5. & alia adducta late Contard. de remed. l. in 42
ampliat. n. 82. & ſeq. ubi & n. 90. quod remedium ejuſ-
dem legis competit, ſive conductor alienet ſponte, ſive
coacte, puta ſi in executionem ſententiæ alium in domi-
num, vel poſſeſſorem recognoſcat, de quo Benintend.
nat. 93. per tot. & prædicta omnia ſequitur etiam, & com-
probat Ruginel. de appel. §. 2. c. 3. n. 660. & pluribus ſeq.
& tangit Rip. var. cap. 12. n. 109. ad fin.

Eſt tamen neceſſarium remedium dictæ legis, vel ſpe- 43
cialiter intentare, vel ita narrare factum, ut comprehen-
di poſſit eſſe intentatum ſecundum Cont. alios adducen-
tem in d. ampl. num. 85.

Habet autem locator remedium recuperandæ poſſeſſio- 44
nis, non tantum ex generali edicto, ſed ex legibus par-
ticularibus, quibus expreſſe cavetur illam ei reſtitui, nem-
pe ex l. conductores 34. C. loc. & ex l. non abs re 10. Cod.
unde vi per quas injungitur quoque pœna dupli condu-
ctoribus illam reſtituere detrectantibus, ut notat Gloſ. in
l. ſi tuus 51. ver. juratum poſt med. ff. loc. debent enim
condemnari nedum reſtituere rem, ſed etiam ejus æſti-
mationem, ut tetigi ſupra hoc cap. num. 2.

Impeditur tamen reſtitutio poſſeſſionis ex remedio ha- 45
rum legum petita, ſi aliqua juſta, & rationabilis cauſa
retinendi opponatur a conductore, Meno. h. retin. rem. 11.
num. 4. ubi num. ſeqq. ſubdit, quæ ſint iſtæ juſtæ cauſæ,
quas penes eum videre poteris, ac etiam illas requirere
ſupra ſuis locis, puta cauſam melioramentorum in c. 34.
§. 3. num. 48. renovationem tacitam locationis cap. 64. &
ſic de ſingulis.

Et quando impediri nequit rei reſtitutio, adhuc impediri
poteſt dicta ulterior condemnatio in æſtimationem, quia eſt 46
pœna ad quam evitandam ſufficit quælibet cauſa excuſans
a dolo, vel culpa, ut late per Menoc. recup. d. rem. 11.
n. 24. & ſeq. ubi refert plura, quæ ad hoc deduxit in quo-
dam caſu contingenti, ex quibus colligitur ſignanter, quod
in rudi, etiam ignorantia juris excuſat & in quolibet,
ignorantia facti, puta, ſi eſſet hæres conductoris, qui præ-
ſumitur

mitur ignorare conductionem defuncti, de quo latius lo-
quitur num. 50. & ſeq. ubi vult procedere, niſi probetur
ſcientia, vel agatur de hærede ſuo, & neceſſario, qui
cum ipſo defuncto moraretur, & licet ibi loquatur abſo-
lute, quod his ceſſantibus, non datur adverſus hæredem
remedium recuperandæ poſſeſſionis ex præfatis legibus,
ex Bart. in d. l. non ab re n. 3. tamen intelligendum vi-
detur, quo ad dictam pœnam dupli, a qua excuſatur
hæres propter præſumptam ignorantiam, prout Bartolum
intelligit Dec. in l. qui ex alterius 42. n. 1. in fin.

Eſt autem ſpeciale remedium dictarum legum, & dif-
fert a remedio l. ſi quis in tantum, C. unde vi ut pluri-
bus relatis per Gloſ. ult. in d. l. non ab re, C. unde vi,
quam ibi approbat Bart. & latius differentias adducit Men.
recup. rem. 11. num. 62.

47 Cætera, quæ dici poſſent de remedio præfatarum le-
gum omitto, tum quia videri poſſunt penes Menoch. d.
rem. 11. tum etiam, quia tranſeo ad l. ſi quis conductio-
nis, Cod. loc. quæ magis ſpecialis eſt, & magis præciſe
providet, & præbet remedium utilis locatori Caroc. de
loc. p. 6. rem. 14. n. 39. ad fin. ſed ſimile, ita ut de eo
dicenda, facile poterunt applicari etiam remedio præfa-
to, Menoch. d. rem. 11. n. 6. & 35.

48 Eſt autem præfata lex quis conductionis ſubtilis, & ſin-
gularis in jure non habens ſociam, ut notat in ea Ang.
in princ. & ideo ejus verba præciſa refero, prout retulit
etiam Rot. dec. 89. n. 3. p. 9. rec. ſunt autem: ſi quis con-
ductionis titulo agrum, vel quamcumque aliam rem accc-
pit, poſſeſſionem prius reſtituere debet, & tunc de proprie-
tate litigare.

Verbis autem prædictis attentis, patet in primis con-
ductorem obligari ad factum reſtitutionis, & inde ſequi-
49 tur teneri præciſe reſtituere, nec liberari, conſtituendo
ſe nomine domini poſſidere, nec ſolvendo intereſſe, ut
firmat Caroc. part. 6. rem. 14. n. 10. & vigore hujus legis
50 dari actionem perſonalem, quæ proprie ea eſt, qua cum
51 eo agimus, qui obligatus eſt nobis ad faciendum aliquid,
vel dandum l. actionum 24. §. in perſonam, ff. de act. &
oblig. §. omnium inſtit. tit. de act. Soc. Jun. conſ. 145. n. 31.
52 l. 1. ac proinde verius videtur, quod ſingularis ſucceſſor
hoc remedio conveniri non valeat, ut tradunt Alexandr.
conſ. 12. n. 6. l. 4. Pontan. de ſpol. l. 3. n. 138. in fin. Ca-
roc. de loc. tit. de act. rem. 14. n. 29. Rot. dec. 464. n. 1. p. 1.
div. late Adden. ad dec. 420. n. 98. & ſeq. p. 4. tom. 2. rec. licet
contrarium ſenſerit Rot. Bonon. div. dec. 120. n. 30. & alii
Adden. ver. quantum ad aliud, ſi tamen non agatur de
53 ſucceſſore in ipſa locatione, quia tunc bene conveniri
poſſet uti conductor ex adductis infra n. 55.

Reſpectu autem actoris, nempe locantis, dicta actio
tranſit in quemlibet habentem ab eo cauſam, ſecundum
Caroc. d. tit. de act. rem. 14. n. 29. ver. bene verum eſt,
ſed Ang. quem ipſe allegat, in d. l. ſi quis conductionis in
fin. dicit, id quod ibi habetur de conductore, ut non
referat quæſtionem dominii, quando convenitur ut con-
ductor, vendicare ſibi locum in omnibus habentibus cau-
ſam ab agente, & conveniuntur actione utili ex d. l. Ita
ejus ſenſus ſit, quod remedium d. legis non ſolum com-
54 petat contra conductorem, ſed etiam contra omnes alios
habentes cauſam ab actore, de quo dicemus infra, non
autem, quod actio tranſeat in quemlibet cauſam a loca-
tore habentem, neceſſaria eſt enim ceſſio, vel pactum ac-
quirendi jura locatoris Gloſ. in l. ariſto ver. pignus verſ. in
ſecundo caſu, ff. quæ res pign. vel hypoth. oblig. Mantic. dec. 69.
n. 3. Rot. dec. 102. n. 3. & 4. poſt Cenc. de Cenſ. mediante
autem ceſſione bene tranſit in quemlibet, ut plene firmat
in ſpecie Rot. Bonon. div. dec. 119. n. 1. & ſeqq.

55 In hæredem vero actio iſta tranſit tam active, quam paſ-
ſive, nempe, tam in hæredem locantis, quam conducen-
tis, quia in ipſos tranſit locatio ipſa, ut dictum eſt ſuo
loco, & ſic ſi locator conveniat hæredem illius, qui con-
duxit, conductorem convenit, Fel. in c. inter dilectos n. 1.
de fid. inſtr. Ceph. conſ. 47. n. 4. in fin. cum ſeq. Rot. Bon.
div. dec. 129. num. 32. & 33. ubi quod admittunt omnes,
Merl. dec. 376. n. 2. excuſari tamen hæredem ex probabili
ignorantia, tradit Pont. de ſpol. l. 3. n. 138.

56 Ex præfato etiam contextu verborum legis patet; quod
ut quis ejus vigore obtinere valeat, probare debet con-
tractum locationis, in quo conſiſtit præcipuum fundamen-
tum hujus remedii, Pontan. de ſpol. l. 3. n. 132. Nec non
probare debet, quod locatio expiraverit, ac contumaciam
reſtituere debentis, & in his tribus tantum probatis, ob-
tinebit, Rot. dec. 225. anton. 1. part. 8. poſt princ. & dec. 89.
in princ. part. 9. rec.

At licet ſufficere probationes leviores dixerit Gram-
57 mat. conſ. civ. 54. ante n. 1. & n. 3. ad fin. Tamen contra-
rium videtur verius cum Ruin. conſ. 199. num. 6. l. 5. quia
neceſſe eſt, quod ſaltem de locatione clare conſtet, ad-
58 dit. ad Gloſ. in eadem l. Clarum autem eſt locationem
probari per Inſtrumentum publicum dec. 252. n. 1. p. 8. rec.
ubi maxime ſi concurrant ſolutiones penſionum. At non

propterea ſi deficit Inſtrumentum, deficit modus proban- 59
di, ſed ſufficiunt teſtes Caſtil. dec. 229. n. 5. Merl. dec. 376.
n. 3. verſ. dolor. & ſeqq. ubi probat ſufficere teſtes de con-
feſſione deponentes, quamvis ſint ſingulares, quia non 60
agitur de probandis ſingulis confeſſionibus, ſed de pro-
bando facto ſucceſſivo ex confeſſionibus reſultante, in
quem conveniunt, & conſpirant omnes confeſſiones, ut
conſuluit Aret. conſ. 36. n. 5. & ſeqq. dummodo tamen ſint
plures teſtes de confeſſionibus, nam ſi unus tantum de-
ponat de ea, & alius de auditu, non ſufficiunt, ut dixit
Rot. cor. Manzan. dec. 751. n. 5. & 6.

Et idem dici poterit de qualibet alia concludenti pro- 61
batione, Pont. de ſpol. l. 3. n. 135. dummodo tamen con-
vincatur locatio pro certa mercede, quæ eſt neceſſaria ad
eſſe locationis, ut alibi dictum eſt, & in ſpecie, ut ſit 62
neceſſaria ad hoc, ut competat dictum remedium l. ſi quis
conductionis, Rot. cor. Manz. d. dec. 75. n. 1. Adden. ad
dec. 420. n. 105. & ſeq. part. 4. tom. 2. rec. Adeout etiamſi
probatum eſſet dominium actoris, adhuc ceſſante proba-
tione certæ mercedis, locus eſſet ſententiæ abſolutoriæ
ab obſervatione Judicii, quæ fertur quando actio intenta- 63
ta non competit, Papien. in for. libell. act. real. num. 3.
verſ. quia libellus eſt male conceptus. Marant. in prax. p. 5.
princ. num. 5. in d. dec. 751. n. 2.

Hinc advertat, qui cauſam incipit pro recuperatione
rei, non ſe adſtringere ad unicum remedium, ſed petere
omnia, omneſque actiones intentare, vel ſaltem appone-
re in libello, ſeu in monitorio, quod hic in Urbe præ- 64
cipue coram Aud. Cam. ſuccedit loco libelli, ſolitas clau-
ſulas ſalutares deducens omne jus, omnemque actionem, &c.
quibus ſtantibus, poteſt ferri ſententia ex alia actione non
expreſſa, Felin. in cap. licet Heli n. 44. de ſimon. Marant.
in prax. part. 6. princ. memb. 3. n. 15. & in ſpecie, quod
vigore harum clauſularum cenſeatur intentatum dictum
remedium d. l. ſi quis conductionis, quamvis non expreſ-
ſum fuerit in libello penes firmavit Rot. Bonon. div. de-
ciſ. 119. num. 25.

At non ſufficiunt prædictæ clauſulæ quando apparet ex
ipſo libello, & poſtea proſecutis, fuiſſe intentatum reme-
dium certum, ad illudque actorem ſe reſtrinxiſſe Surd. 65
conſ. 173. n. 24. & ſeq. Honded. conſ. 63. in fin. l. 5. Et in ſpe-
cie, quod ſi appareat actorem ſe reſtrinxiſſe ad dictum re-
medium l. ſi quis conductionis, non poſſit ferri ſententia ex 66
alio competente, Rot. cor. Manz. in d. dec. 751. n. 3.

Neque eſt neceſſe probare locationem expreſſam, ſed 67
ſufficit etiam tacita, ad hoc ut remedium præfatum com-
petat Flam. de Rub. conſ. 8. n. 55. Unde competit etiamſi 68
poſt finitam locationem expreſſam, tacite fuerit res re-
conducta, Soc. Jun. conſ. 56. n. 7. & ſeq. l. 5. Barz. dec. 215.
num. 17. verſ. reſpondetur enim Rot. in Rom. Domus cor.
Pamph. impreſ. per Margh. part. 1. fol. 1016. num. 3. ad
med. Dummodo tamen tacita reconductio ſit finita, ut
per Merlin. dec. 376. n. 7.

Non tamen proderit contractus locationis, licet jura- 69
tus, ſi per partem opponatur ſimulatio, obtenta prius ab-
ſolutione a juramento, dicit Pontan. de ſpol. l. 3. n. 132.
in fin. ubi tamen allegat ſolum Mohed. dec. 186. quæ hodie
eſt 56. de renunc. & de hoc non loquitur. Et quando ad-
mittenda ſit ejus opinio, intelligenda ſaltem erit proce- 70
dere, ſi ſimulationem probaverit concludenter, quia in
judiciis poſſeſſoriis non ſatis eſt opponi exceptionem ſi-
mulationis, niſi concludenter probetur, nec ſufficit pro-
batio per ſolas præſumptiones Viv. dec. 474. num. 33. Rot.
dec. 677. n. 2. p. 2. rec. & dec. 436. n. 8. poſt Cenc. de Cenſ.

Finis autem locationis, qui eſt aliud requiſitum, ut com-
petat dictum remedium, convincitur aperte ex lapſu tem- 71
poris, pro quo facta fuit, & ſi non eſt expreſſum tem-
pus, ex lapſu ejus pro quo facta præſumitur, ut in dict.
deciſ. 376. cor. Merlin. & ſi facta ad vitam, convincitur 72
ex fide obitus extracta ex libro mortuorum dict. dec. 89.
num. 2. part. 9. rec. Et quoad difficultates quæ oriri ſolent
pro quo tempore facta cenſeatur, recurrendum erit ad
tradita ſuis locis, & ſignanter in cap. 53. quomodo vero
probetur finita, ſi ad lineam, vel generationem facta ſit,
dicam infra.

Contumacia vero conductoris ſatis reſultat ex quo, lo- 73
catione finita, conductor pulſatus rem non dimittit, ut
dictum eſt, eum teneri d. dec. 89. n. 2. verſ. contumacia au-
tem part. 9. rec. Merlin. dec. 376. n. 7.

Volunt aliqui locatorem in hoc judicio probare etiam 74
debere ſe poſſediſſe Caroc. de loc. part. 6. in tit. de act.
rem. 14. num. 34. & reddi poteſt ratio hujus opinionis,
quia hoc, uti remedium recuperandæ, neceſſe habet hoc 75
extremo poſſeſſionis antecedentis actoris cum non poſſit
reſtitui ad poſſeſſionem, niſi qui eam habuit Rip. in l. ſi
aliquam rem in fin. ff. de acq. poſſ. & aliis adductis Con-
tar. de mon. poſſ. in ampl. n. 77.

Verum ſi conſtet de locatione, prout eſt neceſſarium,
utique ea ſufficienter probabit poſſeſſionem contra con-
ductorem, nec propterea ulterioris probationis adeſt ne-

76 ceſſitas, cum conductor in hoc judicio ejus quæſtionem refricare non valeat, ut infra probabitur, & ſolum opponi poterit adverſus locatorem, quod non poſſederit, ſi doceatur conductorem ipſum fuiſſe poſſeſſorem, ac dominum, & ignoranter conduxiſſe, ut in caſu Grati *conſ. 10. n. 15. lib. 1.* & declarat Scac. *de appell. q. 17. lim. 6. memb. 6. n. 40. verſ. tuſus hujus illationis.*

77 Revertendo autem ad verba *d. l. ſi quis conductionis* ſupracitata, ex eis patet quoque, quod nedum non tenetur ejus vigore agens, dominium probare, ut tradit Rot. *dec. 79. n. 8. p. 5. rec.* & comprobat Adden. *ad dec. 420. n. 101. p. 4. tom. 2. rec.* Sed neque permitti reo de illo quæſtionem refricare; dicunt enim, quod poſſeſſionem prius reſtituere debet, & tunc de proprietate litigare, unde patet, hoc eſſe remedium poſſeſſorium, & non poſſe in eo admiſceri cauſam proprietatis, prout tradit Soc. Jun. *conſ. 182. n. 3. l. 2.* Et ſic non poteſt conventus re-

78 medio dictæ legis opponere de dominio Gloſ. *in c. inter dilectos ver. dilectio de fid. inſtr.* Soc. Jun. *conſ. 56. n. 8. l. 2.* Curt. Jun. *conſ. 122. n. 1.* Barz. *dec. 115. n. 7. ad med.* Et neque de domino proprio, neque de alieno, Pontan. *de ſpol. l. 3. n. 133. verſ. adeo ut*, Rot. *dec. 222. n. 6. p. 8. rec.* Quod ſe-

79 cus eſt ſi agatur actione locati, quia in ea opponi poteſt de dominio proprio, ea ratione, quia locatio ſit nulla, ubi quis conducit rem propriam, Menoch. *recup. rem. 11. num. 45.* Petr. Barboſ. *in d. l. ſi alienam 27.* Scac. *de appel. q. 17. lim. 6. membr. 6. n. 37. verſ. ratio eſt ad fin.*

Unde melius erit in libello exprimere, quod intenta-

80 tur remedium legis prædictæ Dec. *conſ. 28. n. 3. poſt med. verſ. ſecundum* Aug. Rot. *dec. 222. n. 4. p. 8. rec.* Certius enim hoc modo rejicienda erit exceptio dominii, Mandell. *conſ. 435. n. 8.* licet hoc non ſit neceſſarium, ſed ſufficiant clauſulæ ſalutares in libellis apponi ſolitæ, ut dictum eſt ſupra; imo, & ſufficere intentatum eſſe remedium ſupradictum *l. conductores, C. loc. & l. non ab re, C. unde vi*, quia in his legibus, ut magis generalibus comprehendatur etiam diſpoſitio *d. l. ſi quis conductionis* tradit Menoch. *recup. rem. 11. n. 6. & 35.*

Controverſum tamen eſt, an hoc procedat etiam ubi de dominio clare conſtaret, quod enim tunc admittenda

81 ſit exceptio ſenſit Alex. *in l. ſi aliquam rem, ff. de acq. poſ.* & Rip. *in l. naturaliter, §. nihil commune n. 35. ff. eod.* Menoc. *rec. poſſ. rem. 11. n. 44.* & plene alios adductis Rot. Bonon. *div. dec. 129. n. 43. & ſeqq.* & faciunt ultima verba textus ibi, *& tunc de proprietate litigare*, quæ ſupponunt ſuper proprietate cadere poſſe litem, & ſic eam eſſe dubiam.

In contrarium vero facit, quod dicitur, etiam prædonem eſſe reſtituendum *c. in literis ad fin. de reſt. ſpol.* inde enim infertur non curandum, quod locator non ſit dominus, ſed reſtituendam ei eſſe poſſeſſionem, de qua conſtat ex ipſa locatione, & hanc opinionem pluribus adductis firmat in ſpecie Petr. Barboſ. *in l. ſi alienam 32. ſub n. 34. poſt med. verſ. ſed non placet, ff. ſol. matr.*

Et in hac controverſia videtur imprimis dicendum, re-

82 quiri probationem eſſe jam factam, nec ſufficere conductorem dicere velle probare, etiamſi dicat, velle probare prompte, & incontinenti, ut firmat Rot. *deciſ. 222. n. 5. p. 8. rec.* & comprobatur, quia non debet præberi anſa conductori, ut prætextu probationum faciendarum, ſpoliet locatorem poſſeſſione, quam ex conductione ſi ſa plene conſtat penes eum eſſe, juxta late tradita per Menoch. *rec. rem. 1. n. 242. verſ. qua ſane ratione*, & Pontan. *de ſpol. l. 3. n. 133.*

83 Secundo videtur non ſufficere quamlibet probationem, etiam jam factam, & concludentem, ſed requiri de ea ſpecie, quæ faciat rem claram, & manifeſtam, & quæ alias probationes contrarias, vel non admittat, vel ſuperet, ut confeſſio partis, & res judicata Alex. *in l. ſi aliquam 28. n. 35. verſ. præterea in multis, ff. ſolut. matr.* Pontan. *de ſpol. l. 3. n. 136.* Barz. *dec. Bonon. 115. n. 14. verſ. reſpon-*

84 *detur enim lariſſime* Adden. *ad dec. 420. n. 82. part. 4. tom. 2. rec.* Unde non ſufficeret probatio per teſtes, & ſignanter quia probatio iſta requirit inſpectionem, tam circa eorum perſonas, quam etiam circa eorum dicta, & validitatem examinis, & ulterius probationem contrariam non excludit, qua ratione exceptio per teſtes probata, non facile admittitur in executivis, & ſummariis judiciis Put. *dec. 32. ad fin. l. 1. in correct.* Coccin. *dec. 604. n. 4. & dec. 1565. n. 12.* Et fuit etiam firmatum in Rom. Dotis, & fructuum 2. Mart. 1674. *§. Hinc Domini, & ſeq.* cor. R. D. Alber-

85 gato Decano, & in puncto, imo in fortioribus, quod adverſus emptorem bonorum hoc remedio agentem, non valeat conductor opponere de emptione antecedenti a ſe facta per teſtes probanda Ruginel. *de appel. §. 2. c. 3. ſub n. 627. poſt med. verſ. replicabat.* Et quo ad confeſſionem, adverte non ſufficere, ſi ſit æquivoca, uti quia referri poſſit ad dominium utile, mediante locatione ad longum tempus facta, conductori pertinens, ut bene animadver-

86 tit Rot. *in dec. 89. n. 37. & ſeq. p. 9. rec.* Stante autem confeſſione clara, vel re judicata, vel ſimili probatione quæ faciat rem claram, & manifeſtam, non obſtat, quod adhuc non ſit conſiderandum dominium ex quo etiam prædo ſit reſtituendus ad poſſeſſionem, & reintegrandus, quia procedit in ſpolio violento, non ubi non intervenit violentia, prout in conductore, ut declarat Adden. *ad d. dec. 420. n. 64. & ſeqq. p. 4. tom. 2. rec.*

Tertio non videtur ſufficere quamcumque dominii pro- 87
bationem, ſi de tempore locationis conductor illud habebat, & ſcienter conduxit, quia tunc per conductionem tranſtuliſſet poſſeſſionem in locantem, & ſibi imputare deberet, unde ſolum de dominio apponere poteſt, quando poſt locationem ſibi ſupervenit, puta ſi poſtea emit 88
forte ſub haſta Ceph. *conſ. 328. n. 3.* Rim. Jun. *conſ. 121. n. 23. & per tot.* Pontan. *de ſpol. l. 3. c. 5. n. 134.* ubi de communi, & contrarios rejicit Valaſ. *conſ. 42. n. 3.* Menoch. *recup. rem. 11. n. 42. & 43.* Fab. *in C. l. 4. tit. 42.* 89
def. 10. Adden. *ad dec. Canon. div. 129. in quinta par. verſ. tertio quando poſt.* Vel ſi ignoranter rem ſuam conduxit Valaſc. *d. conſ. 42. n. 5. de Addit. verſ. 4. quando*, Caroc. *d. p. 6. rem. 14. n. 18.* quæ tamen ignorantia probanda erit, ut per Grat. *conſ. 90. n. 15. in fin. l. 1.* Et tunc etiam ſolum prodeſt, cum conductor nedum erat domi- 90
nus de tempore conductionis, ſed etiam poſſeſſor Soc. Sen. *conſ. 187. in princ. lib. 2.* Pont. *de ſpol. l. 3. c. 5. n. 235. ad fin. verſ. qua tamen* Caroc. *d. rem. 14. n. 19.*

Dum autem non poteſt opponi exceptio dominii, uti- 91
que nec alia minor, aut debilior, uti hypothecæ, opponi valebit Curt. Jun. *conſ. 122. n. 1.* Caroc. *de loc. p. 6. rem. 14. n. 3.* & quod neque refricare valeat conductor 92
quæſtionem poſſeſſionis Menoch. *conſ. 721. ſub n. 31. & ſeq.* Merlin. *dec. 376. n. 1. ad fin.* & eadem ratione neque poſ- 93
ſe opponere de jure redimendi per eum quæſito ab eo, qui illo ſibi reſervato, rem locatori vendiderat, notabiliter definitum habetur penes Fab. *in C. lib. 4. tit. 42. de-* 94
fin. 12. ubi & fortius, quod etiamſi locator paſſus fuerit introduci ſecum, & contextari litem ſuper illo jure redimendi, adhuc non obſtabit. Et generalius loquendo, 95
quod non poſſit conductor alia ratione velle retinere Soc. Jun. *conſ. 56. n. 8. l. 2.* ſed hoc dictum ita generale, pati- 96
tur difficultatem, quia poteſt retinere pro expenſis utilibus, & neceſſariis in re factis, ut dicit Pontan. *de ſpol. l. 3. n. 137.* & vide tradita *in c. 34. § 3. n. 48. & ſeq.*

Neque admittitur in hoc judicio aliqua reconventio Pon- 97
tan. *de ſpol. l. 3. n. 137. in fin.* ubi allegat Bart. *in l. compenſationis 13. Cod. de compenſat.* ubi ſub n. 10. ait, quod Doctores per eam legem dicunt, in depoſito non eſſe lo- 98
cum reconventioni, & prius *n. 9. ad med.* dicit in ſpecie, quod ſi agatur condictione *ex d. l. ſi quis conduct.* non poteſt opponi compenſatio.

Minus admittitur in hoc judicio exceptio nullitatis lo- 99
cationis, nam etiamſi ea ſit nulla, reſtituenda eſt poſſeſſio Petr. Barboſ. *in l. ſi alienam 12. n. 33. verſ. infertur ſecundo, ff. ſol. mat.* ubi reſpond. Decio, qui contrarium tenet *in l. neque pign. n. 4. ff. de reg. jur.* relevaret tamen 100
nullitas locationis, ſi ſimul concurreret, quod locator de tempore locationis rem non poſſideret, ut probat idem 101
Barboſ. *n. 34.* ſed hoc non procedit, ſi poſſediſſet de eo tempore ipſe conductor, ac dominium quoque habuiſſet, & inde nullitatem allegaret, quia non audiretur, niſi ſimul ignorantiam ſuam probaret, ut dictum eſt ſupra, & late probat Pontan. *de ſpol. l. 3. n. 133.*

Denique hoc unum ulterius annotare placet circa *d. legem ſi quis conductionis*, quod aliqui voluerunt, eam, uti ſpecialiter loquentem de conductoribus, eſſe in odium eo- 102
rum factum, ac favore locatorum, & proinde aliis non prodeſſe, ut ſignanter Stella *in l. repetitio n. 53. ff. de condict. indeb.* Sed reprobantur paſſim, & ſignanter a Petr. Barb. *in d. l. ſi alienam n. 32. ff. ſol. matr.* quod enim ejus 103
remedio uti valeat etiam qui commodavit rem, ſenſit Bart. *in l. compenſationes 14. n. 9. ad med. C. de compenſat.* Et ge- 104
neraliter habere locum ubicumque quis cauſam habet ab agente, vel alias ejus nomine detinet rem propter identitatem rationis, tradunt Ang. *in ipſa l. ad fin.* Felin. *in c. inter dilectos n. 20. de fid. inſt.* Dec. *conſ. 56. n. 4. ante med.* Mand. *conſ. 435. n. 8.* Nevix *conſ. 37. n. 27.* Crav. *conſ. 157. n. 1.* Et aliis adductis, pleniſſime firmavit Rot. *dec. 89. a n. 16. ad 29. p. 9. rec.* Et procedere adverſus quemcumque recipientem cum onere reſtituendi Caval. *dec. 171. n. 2.* Et quamvis alii opinionem iſtam reſtrinxerint ad caſus, in quibus qui convenitur, non poſſidet ſibi, ſed actori, & voluerint ſufficere ad evitandum dictum reme- 105
dium, quod ſibi naturaliter poſſideat, & ſic negaverit illud dari adverſus Emphyteutam, vel ad longum tempus conductorem, ut videre eſt penes Rim. Sen. *conſ 94. n. 19. & ſeq.* Tamen eos late reprobavit Rot. *in dec. 222. n. 10.* 106
& ſeq. part. 8. & in dec. 89. n. 8. & ſeq. ubi *& num. 25.* refert multos dicentes idem procedere in feudis *part. 9. rec.* Dummodo poſſidentes, contra quos agitur, habeant cauſam ab inveſtitis, nam alias hoc remedium non com-

petit,

petit, ut dictum eſt ſupra, & in his terminis Rot. *dec.*
14. n. 6. poſt Poſth. *de manut. dec. 290. p. 1. rec.* Prout et-
iam licet aliqui velint procedere tantum in contractibus
107 locationis ſimilibus Menoc. *recup. rem. 12. n. 62.* Conſtat.
de moment. in ampl. n. 76. Tamen procedit etiam in diſſimi-
libus *ut d. dec. 89. n. 16. p. 9.*

In reliquis ſi quid ulterius cupis circa *d. l. ſi quis conductio-*
nis ad Caroc. *de locat. in p. 6. rem. 24.* ubi cumulat novem am-
108 pliationes, & 17. limitationes ad regulam ejuſdem legis, ac
alia addit in parte non inutilia. Ultra prædicta remedia poſ-
ſeſſoria poſſit etiam locator agere actione locati, quæ com-
petit ſine dubio etiam pro reſtitutione rei, Alex. *in l. ſi*
aliquam rem n. 35. ff. de acq. poſſ. Molpheſ. *ad conſuet. Nea-*
109 *pol. tit. de loc. q. ult. n. 4.* Sed non facile expediens erit,
nam difficilius obtinebit eam mediante recuperatione, cum
ſit actio ordinaria, ut ſupra dictum fuit *inc. 39. n. 4.* & in
ea opponi poſſit exceptio dominii ipſius conductoris, quæ
non opponitur agenti ex remedio *d. l. ſi quis conductionis*,
ut dictum eſt etiam ſupra, ex relatis per Men. *recup. rem.*
110 *11. n. 46.* & Petr. Barb. *in l. ſi alienam 58. n. 27. ff. ſol. matr.*
Et ulterius in ea non venit condemnatio in duplum, jux-
ta *l. conductores, C. loc. & l. non ab re, C. unde vi* de quibus
ſupra, prout venit in dicto remedio *l. ſi quis conductionis*,
ut tradit idem Petr. Barboſ. *ib. verſ. neque exiſtimes*, in
111 tamen contrarium videtur ſenſiſſe Bart. *in l. non ab re 11. n.*
1. ad med. verſ. quidam dicunt, C. unde vi licet & contra in
actione locati, veniat etiam condemnatio ad mercedes non
ſolutas, quæ non venit in dicto remedio Alex. *in l. ſi*
aliquam rem num. 35. ff. de acq. poſſ. Petr. Barb. *ibid.* Et po-
112 terit etiam locator agere rei vindicatione, ſed utilius,
ac longe facilius eſt agere ex remedio *d. l. ſi quis condu-*
ctionis, C. loc. ut notat Adden. *ad dec. 421. n. 8. p. 4. tom. 2.*
113 *rec.* Verum rei vindicatio nedum datur contra conducto-
rem, ſed etiam contra tertium, qui rem detineat, & ideo
practicatur in locationibus ad longiſſimum tempus, & in
emphyteuſibus quando tranſierunt ad plures manus, & non
conſtat detinentes habere cauſam ab inveſtitis, itaut non
competat remedium *l. ſi quis conduct.* & in hoc judicio
114 neceſſe habet actor probare dominium ſuum, ſinem loca-
tionis, ſeu emphyteuſis, & identitatem rei ad hoc ut poſ-
ſit obtinere Burat. *dec. 602. n. 1.* Dun. Jun. *dec. 938. n. 5.* Et
115 quoad dominium requiritur probatio omnino plena, &
concludens, ut ſæpiſſime firmavit Rot. & ſignanter cor.
Ver. *dec. 282. par. 1.* cor. Pen. *dec. 466. & dec. 1024. & in rec.*
dec. 151. & dec. 249. & dec. 606. p. 5. & dec. 281. p. 4. tom. 2.
116 *ſemper n. 3.* Adeo ut ſola locatio, ſeu inveſtitura non ſuffi-
ciat Grat. *diſc. 533. n. 43. & ſeq.* ubi quod hæc eſt opinio
receptiſſima Adden. *ad dec. 131. n. 46. & 47. p. 8. rec.* Rot. *in*
117 *dec. impr.* per Cirl. *contr. 6. n. 39.* Et fortius quod etiamſi
cum inveſtitura concurrant ſolutiones canonum, & lau-
demii, ac alia adminicula, adhuc non ſufficiant Ver. *dec.*
282. n. 5. p. 1. Millin. *dec. 12. n. 9. in rec. dec. 225. n. 2. part. 4.*
118 *tom. 2.* Sed in hoc, contrarium, quod ſcilicet adminiculis
concurrentibus, inveſtitura probet dominium, etiam ad
hunc effectum, videtur verius, & receptius ex traditis per
119 Ciar. *contr. 6. n. 40.* Rot. *dec. 193. n. 5. p. 2. dec. 325. n. 1. & la-*
te ſeq. p. 3. dec. 597. n. 3. & dec. 612. num. 6. par. 4. tom. 3. &
dec. 81. n. 2. p. 5. rec. Dun. Jun. *dec. 939. n. 2.* ubi quod paſſim
firmavit Rot. Quæ autem ſint adminicula ſufficientia ad
hunc effectum, vide ſignanter *in d. dec. 597. n. 4. p. 4. to. 3.*
rec. & penes Dun. Jun. *d. dec. 939. n. 2. verſ. admin. & ſeq.* Sic
quod non ſufficiat recognitio in dominum, & voluntas
poſſeſſoris ſupponendi ſolum dominii alicujus, ac nudum
pactum, ſed requiritur probatio traditionis ad convincen-
dum dominium ad hunc effectum Verall. *dec. 280. n. 1. p. 1.*
rec. Et hoc procedere, etiamſi ultra recognitionem in do-
120 minum adſit etiam pactum expreſſum, quod res in aliquo
caſu devolvatur, cenſuit Rim. Sen. *conſ. 491. n. 3. & 4. lib.*
& in eiſdem terminis Rot. *dec. 288. p. 7. rec.* Sed in quo-
dam caſu contingenti, contrarium defendi in his terminis,
121 quia dum agitur vigore pacti, non autem ex ſolo rei do-
minio, non adeſt neceſſitas dominium ipſum probandi,
ſed ſufficit probare eſſe factum locum pacto, ut fuit di-
ctum in Rot. cor. Serap. *dec. 1453. n. 3.* & ad auctorita-
tem Rim. Sen. reſpondi eum reprobari in ſpecie tam-
quam inadvertenter locutum a Valaſco *de jure emph. q. 9. n.*
15. quo autem ad Rot. *in d. dec. 288. par. 7. rec.* dicebam,
quod licet vere loquatur in terminis pacti, tamen ejus ri-
gorem non conſiderat, ſed tranſit cum ſuppoſito, quod
ageretur rei vindicatione, ut ex lectura. & Judex mon-
ſtrabat agnoſcere differentiam, ſed cauſa fuit tranſactione
ſopita.

Quoad finem locationis, ſeu emphyteuſis eſt ad certum
122 tempus, vel indefinita, jam ſupra tactum eſt quomodo
probetur, ſed ſi eſt ad lineam, vel certas generationes,
probandus eſt finis lineæ, vel generationum Peregr. *conſ.*
26. numer. 14. l. 1. Cival. *dec. 558. n. 1.* Bur. *dec. 393. n. 6.* An
autem ſufficiat probare obitum illorum, qui fuerunt in
inveſtitura nominati abſque probatione, quod obierint
ſine filiis, vel quod eorum filii abſque filiis deceſſerint,
videatur Rotam variaſſe, & pro affirmativa ſteтiſſe cor. Se-
rap. *dec. 1487. n. 2.* & cor. Dur. *dec. 301. n. 4. & 5.* Pro ne- 123
gativa vero cor. Cav. *dec. 558. n. 3.* & cor. Merl. *deciſ.*
506. n. 2. Sed iſta variatio ceſſat, quia prima opinio pro-
cedit ubi non apparet filios extitiſſe, ſecunda vero in ca-
ſu contrario Rot. in Ferrar. terrar. cor. Ortemb. penes
March *par. 1. fol. 566. n. 2* & cor. Bur. *dec. 393. n. 6. v. maxi-*
me, adeo ut ſi non conſtet primum inveſtitum habuiſſe fi-
lios, ſufficiat etiam ſolum lapſum centum annorum ad
hoc, ut præſumatur finita linea Bich. *dec. 402. n. 3. & 5.*
dec. 227. n. 19. p. 13. rec. Si vero conſtat, cum filios habuiſ-
ſe, id non ſufficit, ſed probari debet etiam eos ſine filiis
obiiſſe *d. dec. 227. n. 20.* ita ut ubi appetet lineam extitiſ-
ſe, probandus ſit ejus finis *dec. 363. numer. 3. & ſeq. par.*
13. rec.

Identitas quoque requirit ad hunc effectum rei vindica- 124
tionis, ſeu caducitatis, & devolutionis probationem con-
cludentem Serap. *dec. 1137. n. 2.* Burat. *dec. 232. n. 4. & dec.*
393. n. 10. Rot. *dec. 526. n. 6. p. 4. to. 2. rec.* adeo ut duæ de-
monſtrationes non ſufficiant, ſi aliæ non conveniant Me-
noc. *praeſ. 15. n. 30. l. 3.* Mant. *dec. 54. n. 6. dec. 295. n. 9. p. 1. rec.* 125
licet regula ſit in contrarium, ut docet Bart. *in l. demon-* 126
ſtratio falſa 17. n. 55. ubi reddit rationem, quia aliæ
tamquam ſuperfluæ, non vitiant, *ff. de cond. & demon.* Surd.
conſ. 44. n. 17. & ſeq. Adden. ad Buratt. *dec. 232. n. 9.* Merlin.
dec. 341. n. 7. niſi tamen ſint duæ demonſtrationes, quæ 127
aliter quoque rei non conveniant Corn. *con. 91. n. 24. v. ſimi*
videbitur l. 1. Greg. *dec. 455. n. 10.* & ibi Adden. Burett.
dec. 132. n. 8. vel niſi aliæ demonſtrationes, quæ non ada- 128
ptantur rei, cujus identitas prætenditur probata per duas,
adaptentur alteri, quia tunc quotæ illæ duæ non ſufficе-
rent, ut docet ibidem Bart. *in d. l. demonſtratio falſa 17.*
n. 15. v. & hoc caſu, ubi tamen addit probandum adaptari
alteri, *ff. de cond. & dem.* & alii pluribus adductis Add.
ad Burat. *dec. 132. n. 10.*

Cæterum licet in rigore hujus actionis ad caducitatem, 129
& rei vindicationem teneatur actor facere dictam proba-
tionem, tamen durum eſt, & non facile admittendum,
ut, ubi conſtat de veritate conceſſionis, ſola incertitudo
loci, & quotæ faciat dominum ſuccumbere Bald. *conſ. 109.*
ad med. v. & ita dicit l. 4. & ideo ſuccedit alia doctrina ejuſ-
dem Bald. *in l. teſtamento quidam ff. de cond. & dem.* ubi 130
dicit, quod id quod non poteſt fieri formaliter debet fie-
ri per æquipollens arbitrio boni viri & ideo ſi propter
confuſionem bonorum non poſſit condemnari reus ad re-
ſtitutionem rei, debebit condemnari ad reſtitutionem pre-
tii, ut bene firmat Afflict. *dec. 23. n. 7.* ubi etiam dicit,
ita fuiſſe in voto omnium de conſilio.

Poſſet etiam locator hanc difficultatem prævidere, & 131
prævenire intentando prius contra conductorem actionem
ad exhibendum rem locatam, quam ei competere eſt text.
in l. Celſus 5. in princ. ff. ad exhibendum, & eadem ratione po-
terit etiam agere adverſus conductorem, ut diſtinguat fi- 132
nes, Angel. *l. ſi rem n. 4. ff. de rei vendic.* cum aliis adduct.
per Ruin. *con. 50. n. 14. & ſeqq. lib. 1.* & ſufficit, quem ſolve-
re penſionem, ſeu canonem pro bonis, ut teneatur ipſa 133
bona, pro quibus ſolvit, deſignare Crav. *conſ. 217. n. 12.*
Natt. *conſ. 3. n. 6.* Cyr. *contr. 545. n. 14.* Mag. *de ſide. 2. n. 10.*
& quod teneatur etiam deſignare ejus fines Cyriac. *cont.*
60. num. 2.

Et ſi, qui ſolvit, non deſignet bona, pro quibus ſol- 134
vit, intrat præſumptio, quod ſolvat pro omnibus ſuis bo-
nis, Alberic. *in l. Titius 50. n. 2. de act. empt. & vend.* Ruin.
conſ. n. 14. ad med. l. 1. Magon. *dec. Flor. 2. n. 10.* & ubi non
dubitetur de locatione, neque de ejus fine, poſſet condu-
ctor immiſſionem in omnibus bonis pati, ſi bona locata
non indicet, ad tradita per Ang. *in l. ſi in rem n. 4. ff. de rei*
vendic. Fuſar. *de ſubſt. q. 618. n. 49.* Add. ad Greg. *dec. 575. n.*
25. in fin. Dec. Jun. *dec. 277. n. 5.*

Et datur etiam locatori juramentum in litem de magni- 135
tudine, & omnibus qualitatibus rei locatæ adverſus con-
ductorem eam non deſignantem, ex traditis per Cyr. *cont.*
60. n. 3. & 5. & quod contra conductorem rem non reſti-
tuentem detur hoc juramentum, eſt tex. impreſſ. *in l. ſi*
cui 51. ff. loc. qui tamen textus loquitur, ſi non agatur de
ſtabilibus, ſed allegatur per Cyriacum in propoſito non
deſignantis fines rei ſtabilis.

Imo ſi conductor rem non reſtituat, ſed litem ſuſtineat,
& expectet condemnari, non ſolum condemnari debet re-
ſtituere rem ipſam, ſed ulterius etiam ejus æſtimationem,
tamquam invaſor, ut ſtatuitur expreſſe *in l. conductores*
pen. C. loc. ubi Gloſ. *in ver. æſtimat.* dat modum hanc æſtima-
tionem petendi, ita ut conductor teneatur ad duplum,
ut notat Gloſ. *in l. ſi cui 51. in ver. juratum poſt med.*
ff. loc. & dictum eſt ſupra.

Verum prædicta, quod conductor teneatur deſignare fines 136
rei conductæ, patiuntur plures declarationes, & primo, quod
procedunt in finibus antiquis, vel cum conſtat facto ipſius
conductoris fines immutatos eſſe, ut explicat Ruin. *d. conſ.*
50. n. 54. & ſeq. l. 1. & dixit Rot. cor. Mant. *dec. 251. n. 6.*

Se-

137 Secundo, quod ſufficit conductori deſignare rem, in
qua verificari poſſint verba locationis, ad hoc ut, ſi lo-
cator prætendat aliam, vel majorem, probare debeat, Ma-
gon. *dec. Flor. 2. n. 10. poſt med.* Rot. cor. Mantic. *d. dec. 251,*
n. 6. v. ſecundo fuit reſponſum, vel ſi non adſit inſtrumen-
tum locationis, vel non appareat, de qua re loquatur
locatio, ſufficit oſtendere quantitatem bonorum capacem
mercedis, quam ſolvit, niſi locator aliud probet Natt.
conſ. 3. n. 6. Rol. *conſ. 66. n. 1. 2. & 7. l. 3.* Rot. *dec. 150. n. 6. v.*
nam reſp nſ. p. 1. rec.

138 Tertio, quod dicta pœna, quæ propter confuſionem ir-
rogatur adverſus confundentem, ut patiatur immiſſionem
in omnibus bonis confuſis, vel juramentum in litem, non
tranſeat in ſucceſſorem confundentis Redanaſc. *conſ. 31. n.*
25. Dunoz. Jun. *dec. 277. n. 6.* & in Rot. *dec. 175. n. 5. verſ. etiam placuit p. 6.* ſaltem ſi agatur de ſucceſſore ſingulari,
qui dici poſſit tertius, puta de emptore, qui conventatus
139 de quo loquitur Alberic. *in l. ſi in rem 5. n. 5. ad fin. ff.*
de rei vindic. & in his terminis procedit concluſio, quod
140 qui petit fundum feudalem mixtum cum allodiali, forte
ex amotione terminorum, niſi fiat clarum, & diſtinctum
reddere feudale ab allodiali, ſuccumbit propter incertitu-
dinem, de qua Rolan. *conſ. 82. n. 17. l. 2.* Boſſ. *in ſua pract.*
crim. tit. de Princip. n. 247. Grat. *diſc. 736. n. 63. & ſeq.* niſi
evenerit confuſio culpa ipſius emptoris Ang. *in d. l. ſi in*
141 *verſ. 5. num. 4. v. quod credo verum, ff. de rei vind.* quæ culpa
probanda eſt Mant. *dec. 151. n. 6. v. quod fuit reſponſum in*
rec. dec. 279. n. 11. v. quoniam non applicatur p. 5. nec ſatis eſt
pro culpa, quod doceatur ipſum confudiſſe cum re ſua,
ſi probabiliter ignorabat, rem eſſe locatam, & ſic ad alium
142 pertinere Ger. Spin. *conſ. 60. n. 9. v. reſpondetur tertio.* Sed
ſi agatur de hærede, vel alio in quem tranſeat locatio,
itaut dici poſſit conductor, ſeu vaſſallus, vel emphyteu-
ta, ſecus eſt dicendum, quia iſti tenentur rem deſignare
ex præcitatis, & diſtinguendo declarat Cyriac. *contr. 145.*
n. 7. & 15.

Quarta poteſt addi declaratio, quod ſi agatur de parte
143 prædii, quæ ſit locata, & conſtet de certitudine finium ab
uno latere, nec non de quantitate petiarum non erit ne-
ceſſaria deſignatio finium a parte alia, ut dixit Rot. cor.
Mer. *dec. 134. n. 7.*

144 Poſſet autem dubitari, an conductor valeat a præcepto
ſeu mandato de exhibendo appellare, & negative erit reſ-
pondendum, regulariter loquendo Bart. *in l. fin. §. juſſus ad*
fin. ff. de appel. & ibid. Ang. Aret. *n. 3. & ſeq.* Jo. de Amic.
conſ. 147. n. 3. Contard. *de mom. lim. 14. n. 20. & ſeq.* Rug. *de*
appel. § 2. c. 3. n. 695. v. aut ſi vero, Ric. *dec. 278. n. 4. par. 4.*
Grat. *d. Mar. 97. n. 9.*

Limitatur tamen hæc concluſio, ut procedat in ſimpli-
145 cibus terminis præcepti de exhibendo, ſecus autem ſi reus
inſimul condemnetur ad rem reſtituendam, ſeu ad intereſ-
ſe, quia tunc dabitur appellatio, ut eſt tex. expreſ. *in d.*
l. fin. §. juſſus ff. de appel. & declarant Contard. *d. lim. 14.*
n. 23. Ruginel. *d. §. 2. c. 3. n. 695. v. ſecus vero* Ric. *d. dec. 278.*
n. 4. poſt med. p. 4. Grat. *d. dec. Marc. 97. n. 10.* & idem ſi avo-
caretur ſola poſſeſſio ſecundum Oſaſc. *dec. 25. num. 11.* licet
poſtea ſubdat non firmare.

Denique quæri poteſt quid dicendum, ſi locator con-
demnatus poſſeſſionem ſeu rem liberam domino dimitte-
re, aut evacuare appellet, & aliqui tenent apellationem
eſſe admittendam Saluſt. Tiber. *in prax. l. 2. c. ult. n. 2.* ubi
loquitur in terminis ſententiæ, ſeu mandati de evacuan-
do, & reddit rationem, quia hoc judicium non habet pe-
titorium, in quo ejus gravamen reparari poſſit, & addit,
quod tunc temporis hanc ſervabat ſignaturam.

Verum contraria opinio eſt magis communiter accepta,
146 & verior, nam ſi locator egerit vigore facultatis capien-
di propria auctoritate, & mandatum de aſſociando obti-
nuerit, non datur ab eo appellatio Tomat. *dec. 112. n.*
24. Rot. *dec. 105. n. 3. poſt* Scatil. *de ſalviano*, & idem ſi
decretum, vel mandatum de evacuando, ſeu diſgombran-
do reportaverit Marcheſ. *de commiſ. par. 1. fol. 1073. num.*
2. & 2. fol. 1075. n. 2. Barz. *dec. 115. n. 9.* Caſt. *dec. 42. num. 7.*
Tomat. *dec. 112. n. 23.* ubi quod hoc procedit etiam de ju-
re canonico.

Idemque, & facilius dicendum eſt, ſi locator manda- 147
tum de manutenendo obtinuerit, quia ab eo non datur
appellatio *c. fin. §. de poſſeſſione 2. q. 6.* & ſi egerit dicto re-
medio *l. ſi quis conductionis, C. locat.* quod idem procedat
Contar. *de moment. poſſeſſ. in ampl. n. 71.* Scac. *de appel. q. 17.*
lim. 6. memb. 6. n. 37. Rugin. *cod. tit. §. 2. c. 3. n. 656.* & ſi
intentaverit remedium *l. fin. ff. de acq. poſſ.* quod competere
adverſus eos, in quos conductor alienaverit, dictum eſt
ſupra, quod pariter, non detur appellatio. Scacc. *d. lim.*
6. membr. 9. n. 100. v. & ſimiliter Ruginel. *de appel. §. 2. cap. 3.*
num. 669.

Et generaliter, quod ubi locator reportaverit ſenten- 148
tiam de migrando, ſeu exfrattando, quod non detur ab
ea appellatio firmat Gramm. *d. conſ. 58. num. 15.* Caroc.
dec. 19. num. 34. Barz. *dec. 115. num. 19.* Giurba *dec. 59*
num. 21.

Ex prædictis auctoritatibus patet, hanc eſſe magis com- 149
munem, quod autem ſit verior probatur duabus rationi-
bus, una quia hæc judicia ſunt momentaneæ poſſeſſionis
in quibus non datur appellatio *l. un. C. ſi de momen. poſſ.* 150
alia, quia materia ipſa reſtitutionis rei de natura contra-
ctus locationis reſtituendæ celeritatem deſiderat, ut nota-
tur *in l. profes 17. C. locat.* & tradit Magon. *dec. Lucen.*
15. n. 29. quas duas rationes conſiderant etiam ad hunc
effectum ſignanter Contard. *in d. l. un. in ampl. n. 72. & ſeq.* &
Scac. *d. appel. q. 17. lim. 6. memb. 6. n. 37. v. ratio eſt*, ex qui-
bus ceſſat, quod conſiderari pro contraria opinione di-
ctum eſt ſupra, non habere hoc judicium petitorium, in
quo ejus gravamen reparetur, quia imo dum judicium
eſt poſſeſſorium, reſpondetur remanere petitorium, in
quo de proprietate litigandum, ut expreſſe habetur *d. l. ſi*
quis conductionis C. locat. & dum conſideratur judicium
celeritatem deſiderare, & ſic eſſe ſummarium, reſponde-
tur, quod non eſt inconveniens, ut prius de aliqua re
ſummarie, & deinde de eadem plenarie cognoſcatur Bart. 151
in l. 1. §. fin. ff. de plenar. ſtipul. Natt. *conſ. 521. num. 31.* Me-
noc. *conſ. 1045. n. 12. & in his terminis* Giurb. *dec. 59. n. 20.*
ad fin.

Temperari tamen debet ſecunda opinio præfata non- 152
nullis modis, & primo, ut procedat ſi egerit dominus,
vel alius ex juribus ipſius, ſecus autem ſi actum ſit inter
duos conductores, & quæſtio fuerit de prælatione Tomat.
dec. 57. n. 12.

Secundo ſi non fuerit actum aliquo ex prædictis reme- 153
diis poſſeſſoriis, ſed intentata fuit aliqua actio realis,
quia tunc danda erit appellatio, prout de jure in ea dari
debet Cont. *de momens. poſſ. in ampl. n. 79. & 81.* Ruginel. *de*
appel. §. 2. c. 3. n. 657. v. lim. vero.

Tertio ſi admiſſa fuerit quæſtio dominii, quia tunc 154
quoque ratione maturæ danda erit appellatio Contard.
in d. ampl. n. 81. Ruginel. *in d. cap. 3. num. 657. verſ. limi-*
tas vero, Scacc. *de appel. q. 17. lim. 6. memb. 6. n. 41.*
& idem erit dicendum, ſi fuiſſet d. quæſtio admittenda,
& tamen fuerit rejecta, quia tunc danda erit appellatio
ratione injuſtitiæ, ex quo capite numquam cenſetur pro- 155
hibita, ex traditis per Mareſc. *var. cap. 65. lib. 2.* Cap-
pell. Toloſ. *dec. ult. num. 2. v. quod intelligo dec. 324.*
n. 3. par. 2. rec.

Quarto demum ſi liquido non conſtet de locatione, 156
vel de ejus fine, quia tunc quoque denegari non pote-
rit appellatio, ut firmat Scacc. *de appell. quæſt. 6. lim.*
2. n. 54. & ſequitur Ridolphin. *in praxi p. 2. cap. 3. nu-*
mer. 119.

F I N I S.

SACRÆ

SACRÆ ROTÆ ROMANÆ
DECISIONES,
Ad hunc Tractatum de Locatione, & Conductione noviter additæ.

R. P. D. CAPRARA.

Romanæ Affictus.

Luna 22. Junii 1693.

DECISIO I.

SAcroſanctæ Baſilicæ Vaticanæ Capitulum de anno 1670. locavit per novennium March. Horatio Bonjoanni Caſalia Valchæ, & Valchettæ ad corpus, & non ad menſuram, pro annuo affictu ſcut. 3600. & cum accollatione oneris manutenendi propriis expenſis Fabricas, ac faveos, & ſolvendi taxas viarum, ac durante locatione retinendi ibi vaccinas rubeas valoris ſcutor. 7000. & ultra, quæ tamen onera ibi declarata fuerunt eſſe pars annuæ reſponſionis, & affictus. Conductor ibi expreſſe renunciavit cuilibet reſtauro, ſeu diminutioni, etiam ex cauſa confinium Caſalis, tam de præſenti, quam de futuro oritura, etiam comprehenſis cauſis etiam privilegiatis *di guerra, peſte, fame, ſterilità, grilli, ſorci, lucerte, inondazione di Tevere, &c.*

Die 10. Novembris 1671. Conductor animalium receptaculo promiſit, ſe fabricaturum caſas, & uti dicitur *un altra Capanna* expenſis propriis, reimburſandis tamen a Capitulo pro rata ſcut. 1500. in quindecim paghis futuris ad rationem ſcut. 100. pro qualibet paga decurrenda, quarum intuitu fuit prorogatus affictus ad aliud novennium. Cumque conductor ann. 1687. eſſet pulſatus a Capitulo pro ſcut. 4800. reſidualibus affictus, & pro regula amicabilis concordiæ fuerit factus calculus affictuum, tam decurſorum quam decurrendorum, uſque, & per totum menſem Septembris 1689. in quo terminabat affictus, & debitum Conductoris concorditer ſtabilitum in ſcutis duodecim millibus, ex quibus deberent tunc ſolvi ad bonum computum ſcuta duo mille, & pro reliquis data ulterior dilatio pro ſolutione annuatim ſcutor. 2000. cum hac tamen præciſa conditione & pacto, quod ſi quomodocumque ſolutiones non fierent in præſcriptis temporibus, ipſo facto curreret dilatio, & reſolvatur, ac ſi nunquam fuiſſet conceſſa, ut in Summario Capituli *n.* 3. pro quibus omnibus fidejuſſores acceſſerunt, ut principales, principaliter, & in ſolidum Canonicus Mutius Frater, & Marchio Ferdinandus Filius, ut in Summ. Capituli *n.* 4. Et quamvis de menſe Septembris 1689. Affictus fuerit terminatus, & ſubſecuta diſdicta per Conductorem, hic non dimiſit vacuum Caſale, ſed continuavit ibi retinere Animalia pro eorum commodiori ſuſtentatione uſque ad diem S. Angeli Septembris 1691. & ſic per novum biennium, quo fuit facta tacita reconductio, ut fieri potuit abſque nova Inſtrumenti confectione.

Cumque Conductor defecerit in ſolutione ſcut. 2000. debitorum pro anno ſecundæ dilationis, Capitulum egit coram Baſilicæ Vaticanæ Vicario pro ſolutione affictuum decurſorum, & non ſolutorum, ac ſucceſſive pro affictibus tacitæ reconductionis, & obtinuit relaxari mandatum pro ſc. 8337. Maturata interea nova paga in die 15. Auguſti 1690. novum obtinuit mandatum ſub die 18. Auguſti, quod inſimul fuit executum ſuper nonnullis cambiis Conductoris, qui ad evitandam illorum deliberationem, obtulit ſolvere ſcuta duomille. quæ cum Locator acceptare negaſſet, utpote longe infra ſummam ſibi debitam, tandem ſoluta fuerunt in cauſam affictus tacitæ reconductionis primi anni reſpective mediante Capituli Exactore in hanc cauſam præciſam recepta ſub die 16. Septembris 1690. ut in Summario Capituli *n.* 10. & 11. ubi factæ aliæ receptiones in d. computum, & cum debitis præſervativis.

Cumque Locator hinc urgeret pro integrali ſatisfactione, & e contra Conductor exciperet de reſtauro, pro quo inſtabat articulos admitti, quibus licet a Judice admiſſis, ſine retardatione, tamen fuit a Locatore ſub die 26. Maji 1691. expeditum mandatum de deliberando pro ſcut. 5341. cujus vigore fuerunt effective deliberata cambia valoris ſcut. 6500. pro ſc. 5150. in Summario Bonjoannis *n.* 7.

Devoluta cauſa deliberationis ad R. P. D Nicolaum Spinulam cum facultate purgandi attentata, ille conceſſit manutentionem adverſus deliberationem cambiorum, declarando ulterius dilationem initam de anno 1687. non fuiſſe reſolutam, ſed adhuc durare, ac concordiam eſſe obſervandam, & quod ſcuta — 10196. — imputari debeant ſoluta in computum debiti in prædicta concordia in ſumma ſcut. 12. m. ſtabiliti, ut in Summario Bonjoannis *n.* 8. quibus A. C. Tauruſius in judicio recurſus deputatus adhæſit, præterquam quoad ſolutionem factam ſub die 26. Septembris 1690. & alias ſucceſſive factas, quas negavit ceſſiſſe in extinctionem debiti Inſtrumenti affictus, & concordiæ de anno 1687. ſed fuiſſe in cauſam affictus biennalis tacite reconducti, ut cantant receptæ.

Capitulum acquievit judicio A. C. Tauruſii, & in ejus executionem renuntiavit deliberationi Cambiorum, reſervatis ſibi juribus agendi, contra quos de jure pro decurſis uſque, & per totam diem 26. Septembris 1689. ad formam dilationis, quibus tamen non acquieſcens Bonjoannes, obtinuit mihi cauſam committi. Impetrata vero per Capitulum nova commiſſione ſuper communicatione facultatum A. C. & dubio per me propoſito — *An, & pro qua ſumma conſtet de credito, & ſit relaxandum novum mandatum* — Sac. Rota reſpondit conſtare de credito in ſumma ſcut. 8706. & eſſe relaxandum novum mandatum tam pro ſcut. 5901. 25. in cauſam expreſſe conductionis contra bona hæreditaria Marchionis Horatii, & contra DD. Canonicum Mutium, & Marchionem Ferdinandum in concordia, ſeu tranſactione obligatos, ut in Summ. Capituli *n.* 3. & 4. quam pro aliis ſc. 2504. 75. contra bona hæreditaria ejuſdem Marchionis Horatii ex cauſa tacitæ conductionis biennalis.

Quo enim ad primum mandatum, Capitulum habet fundatam intentionem contra Horatium, in Inſtrumento affictus clara obligatione Camerali munito pro duobus novenniis finiendis anno 1689. ut in Summ. & contra DD. Mutium, & Marchionem Ferdinandum in Inſtrumento dilationis pro ſolvendis ſcut. 10. mill. pro affictibus uſque ad annum 1689. decurrendis, ut in Summar. Capituli *n.* 3. Galleſ. *de oblig. Cam. q.* 2. *n.* 8. *v. nempe* Rota *deciſ.* 51. *n.* 2. *& dec.* 151. *n.* 2. *part.* 12. *& dec.* 478. *p.* 17. *recent.* quarum executio cum facultatibus Aud. Cam. & privilegio viæ executivæ, fuit mihi commiſſa, ac ſi re integra procederem tamquam Auditor Cameræ Pich. *dec.* 495. *n.* 2. Buratt. *dec.* 752. *n.* 7.

Conductor oppoſuit duo, & primo defalcum, quem quadrangulari prætenſione magnificatum ſibi deberi prætendebat: Primo, Eo quod Murium colluvies in Tenuta Valchettæ, & in confinibus, immenſa congerie ita excreverit, ut ejus numerus non potuerit recenſeri, niſi illative, & a quantitate eorum qui fuerunt capti in vim bannimentorum uſque ad 20799. ad Officium Agriculturæ exhibiti, unde Conductor conquerebatur de damnis ab hac herbarum lue turmatim accurrente, ac dente ſoriſceo herbas hyemales, & æſtivas æquali rabie corrodente, & quod ita per biennium in annis 1690. & 1691. Tenutam conductam devaſtaverit, ut prata areſcere fecerit, ac deturpata facie ita abſumpſerit, ut Teſtes in Summ. Bonjoannis *n.* 8. referunt ibi — *Che parvero diventati Maeſi*, quod factum, & ſi nondum fuerit per Teſtes formiter examinatos comprobatum, dummodo ſint ſimpliciter exhibiti Articuli ad effectum examinandi eum Interrogatoriis, ex qua rei notorietate prætendebitur retardari ſolutio penſionis affictus pro annis 1690. & 1691. tacitæ reconductionis, quæ non habebat in ventre privilegium obligationis Cameralis repetitum, vel ſaltem ſuſpendi executio pro ſumma arbitraria uſque ad liquidationem damni perficiendam.

Secundo prætendebatur etiam interfuiſſe Locuſtas anno 1687. 1688. 1689. quæ ſimiliter herbas corrodunt, ſive tractu adurunt, ex Teſtibus, & Peritis, ut in Summ. *n.* 20. ubi patent diligentiæ adhibitæ, & per centum operarios pro extirpandis fœtibus undequaque diſperſis, adhibitis etiam *colli Zappini*, & expenſæ hac occaſione factæ per Capitulum, quorum medietas fuit per Agriculturæ Officiales accollata Conductoribus, ut ex actis Capituli Vaticanæ Baſilicæ in officio Agriculturæ.

Tertio; Conductores exaggerabant damna paſſa in notabili ſumma ex notoriis inundationibus de anno 1686. quæ diſruptis fluminis aggeribus, exæſtuantes aquarum impetus, voraci gurgite herbas in radicibus ſubmerſas depreſſerunt, omnemque Tenutæ abſorptæ arcam ita inundarunt, ut fontanile texerint, & poſt cedentibus aquis, & terreno exiccato, Tenuta, cœno ac lutuoſa materia ita fœdata, & inquinata fuerit, ut ſterilis evaſerit, ibique permanſerit *il marrico*,

ſtans

Digitized by Google

itaut in illo anno, ac ſubſequenti Conductor non potuerit uti herbis hyemalibus, nec æſtivis, limo devaſtatis, ut in Summ. n. 19. & in vim inhibitionis Agriculturæ debuerit cogere vicinos ad vendenda ſibi paſcua, & ſignanter *del Monte Oliviero*, ut ex Teſtibus in Summ. Bonjoannis *n.* 19.

Hinc Conductor inferebat, omnem Tenutæ conductæ fructum in herbis, & pratis conſiſtentem, ſive Muribus, ſive Locuſtis, ſive undanti aquarum impetu, direptum, ac infructiferum penitus evaſiſſe, ut ſubſtantia affictus in totum illis annis perierit, prætendendo, damnum, tamquam habens radicem, in ſubſequentibus annis irrepſiſſe, itaut hodie mediante defalco ſit facienda bonificatio Conductori, non obſtante renuntiatione facta, cum ſimilia pacta non intelligantur de caſu tam inſolito, per quem ſit perempta ſubſtantia rei locatæ, Gratian. *diſcept.* 195. *n.* 6. Mart. Medic. *exam.* 12. *n.* 42. Pacion. *de locat. c.* 49. *n.* 7.

Præterea Conductor urgebat pro defalco ex titulo novo, qui non poterat prætendi in Inſtrumento remiſſus, videlicet quod non potuerit uti libere uſu Caſalis conducti, ob ſervitutem tranſitus Animalium, & Hominum cum Curribus in Caſali detectam, quam nec Locator interpellatus impedire valuit, dum una cum Conductore ſuccubuit decreto bon. me. Vallati ad favorem Eccleſiæ S. Laurentii in Damaſo prolato, & tamen Locator bene erat conſcius hujus tranſitus, & in eum retorquebatur, quod illum non exceptuaſſet, prout exceptuaverat alias, hoc eſt traditionem fœni S. Palatio Apoſtolico, & foveam Puteolanæ, ut ex Summ. Bonjoannis *n.* 3. *lit. A.*

Hæc autem omnia, & ſingula ad juſtitiæ examen revocata, & cum æquitatis lance accurate perpenſa, viſa ſunt Dominis altiorem indaginem requirere, & conſequenter in hoc judicio executivo minus apta retardationi relaxationis mandati pro affictibus, Pacion. *de locat. c.* 45. *n.* 17. *v. ſed iterum* Zacch. *de oblig. Cam. q.* 18. *n.* 27. Rota *poſt eandem dec.* 42. *n.* 1. Add. ad Greg. *dec.* 235. *n.* 6. Caval. *dec.* 217. *n.* 5. Burat. *dec.* 295. *n.* 13. Dunoz. Jun. *dec.* 1003. Rot. *dec.* 8. *par.* 17. & *dec.* 101. *par.* 18. *recent.*

Nec in facto fuit per ſpecificas probationes doctum, Conductorem fuiſſe impeditum uſu paſcuorum & herbarum ac fuit libere Tenuta, ut fieri debuiſſet, cum ſola citatio executa ad dicendum contra articulos, nihil de per ſe operetur, neque producti articuli pro conficiendis probationibus exceptionis, quæ hodie allegatur.

In Jure vero Locator habet intentionem fundatam in expreſſa, & litterali renuntiatione defalci in Inſtrumento conventa ibi -- *Che detto Affittuario non poſſi in modo alcuno dimandare defalco, reſtauro, ne meno per cauſa, & occaſione di guerra, fame, peſte, ſiccità, ſterilità, grilli, ſorci, lucerte, innondatione di Tevere, benche foſſe eccesſiva, e per qualſivoglia altro caſo fortuito, penſato, & impenſato, quantunque inſolito*, ut in Sum. Capituli *n.* 1. ubi ita mentio ſpecifica de Muribus, & ſi non legitur nominatim de Locuſtis, ut de Lucertis, ac de Grillis, aliiſque inſectis, non minus eſt quod etiam illis non ſic renuntiatum, cum Locuſtæ veniant ſub eadem exceptione ac Grilli ex deductis ab Ettmullero *to.* 2 *in Schedere dilucidati Zoologia c.* 104. & Koning. *in libro cui titulus eſt Regnum Minerale fol.* 116. ubi diſponit in Tabula Inſectorum turmas, & ſub eadem linea ſtatuit Locuſtas, & Grillos inſimul, ac immediate, & apud Pandectarium Cerad. invenimus Grillum dictum animal Locuſtæ ſimile, & ex genere Locuſtarum apud Ælianum legimus. Aldrovandus meus Concivis in principio libri de Animalibus inſectis ponit ibi Tabulam diviſionis Inſectorum, in qua habet genus Inſectorum quod vocat Cleoptera ſub quo enumerat Grillos, & Locuſtas, & purificat, idem dixit Aldrovand. *de animal. inſectis lib.* 4. *c.* 2. *de Grillo, & ſynonimis.*

De inundatione Tiberis eſt litteralis renuntiatio prout Antoninus Auguſtus exprimendum mandavit *in leg. licet certi l.* 8. *C. loc.* ubi quod Lues Tempeſtatis, & damna, quæ alto Cæli vitio accidunt, tamquam in Locatione expreſſa, ad onus Conductoris pertinent ex deductis a Leſſ. *de Juſt. & jur. lib.* 2. *c.* 24. *n.* 7. Giball. *de uſur. lib.* 3. *c.* 8. *art.* 2. *d. ſſic.* 3. Dunoz. Jun. *dec.* 1003. Rot. *dec.* 16. *n.* 3. *par.* 13. & *d. c.* 8. *n.* 1. *par.* 17. *recent.* Cum in contrahentibus nihil magis conformetur juſtitiæ quam conventio *per text. ſi in l.* 5. *ſi Dominus jun. gl. in verb. efficerent ff. locati*, Mantic. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 7. *n.* 29. Caroc. *de loc. & cond. par.* 4. *de expenſ. verb. meliorationum q.* 3. *n.* 1. *fol.* 224.

Inſuper antequam fuerit locus defalco, debuit fieri collatio ſterilitatis unius anni, cum ubertate alterius, in affictu pro novem annis inito, & per aliud novum Inſtrumentum uſque ad decem & octo annos prorogato, per Textus concordantes *in l. ſi uno*, ubi quod ſterilitas cum ubertate compenſata remiſſionem excludat *ff. loc. & in l. ſi quis Domum §. Julianus ff. loc. eod. tit.* & indiſtincte, quod valet compenſari ſterilitas ubertate præcedentis, vel ſubſequentis anni Coccin. *dec.* 421. *n.* 2. cum regulariter damna pro nonnullis annis non habeantur in conſideratione ſimpliciter, niſi facta collatione ad pingues fructus, qui ex Tenuta ante, vel poſt fuerant recollecti, & quando reſtaurum eſt reſervatum, ſemper intelligitur juxta regulas Juris, hoc eſt ſi tot fructus non ſupereſſent, quibus Conductor poſſet medietatem penſionis Locatori ſolvere, ut ad rem noſtram conſiderat Ludov. Gozadin. Bononien. Senator, qui *conſ.* 74. *n.* 2. *fol. mihi* 109. *a tergo* inquit quod ad hoc ut intret reſtaurum, fructus recollecti debent eſſe ita modici, quibus ſolvendo penſionem Conductor remaneat deceptus ultra dimidiam juſti pretii ex *gloſ. in l. ſi uno in princ. ff. Locati*, Alvar. Valaſc. *de jur. emphyt. q.* 27. *n.* 24. Covarruv. *de paſt. quæſtion. q.* 6. *com.* 8. Molin. *de Contract. diſp.* 495. §. 2. *fol. mihi* 1097. Boſſ. *tit. de remiſſ. merced. n.* 4. Cohell. *in bull. bon. regim. c.* 48. *n.* 47. Coccin. *deciſ.* 422. *n.* 5.

Quæ cum per Conductores fuerint admiſſa, nunquam fuit facta per eos interpellatio Locatori, prout facta fuiſſet ſi non eſſet renuntiatum defalco *ad tex. in l. ſi item quæritur §. Exercitium ff. locat.* Ripa *in tract. de peſte* 2. *par. n.* 23. Card. de Luca *de locat. diſc.* 3. *n.* 9. Mant. *dec.* 35. *n.* 4. *in fin.* & ſignanter de anno 1687. in cujus principio jam Locuſtæ, & Mures cœperant devaſtare Tenutam, & tamen in calculis concorditer factis a Conductore de menſe Decembris 1687. cum Locatore, nihil de damno, aut defalci prætenſione oppoſitum, nec in aliis ſubſecutis ſolutionibus de anno 1688. ut in Summ. Conductoris *n.* 11. quod inſeruit pro interpretanda excluſione exceptionis defalci, Rota *dec.* 16. & *dec.* 184. *par.* 15. *recent.*

Hac eadem reſponſione retunditur petitio defalci ex cauſa inundationis Tiberis de anno 1686. ſecutæ, cum de illo tempore nihil oppoſuerit, imo ſolverit affictus decurſos abſque ulla exceptione, nec minus oppoſita in calculo generali facto in fine anni 1687. immo novis accedentibus obligationibus promiſſa integralis ſolutio penſionum decurſarum, ut in Summario *c. n.* 13. non obſtantibus ſubſecutis irruptionibus, Murium, Grillorum, ſeu Locuſtarum, ac inundationis Tiberis, quæ non fuerunt habitæ a Patribus aptæ retardare ſolutionem affictuum: Caſus vero inundationis non fuit inſolitus, nec inopinatus in Tenuta prope flumen Tiberis ſituata, itaut potuerit prævideri, & ratione contingibilis periculi eo minus valutari affictus, quia imputandum fuit ei, qui ſcivit naturam rei conductæ, & periculum cui Tenuta erat expoſita Ludov. Gozad. *d. conſ.* 74. *n.* 5. quem ſequitur Rim. Jun. *conſ.* 40. *n.* 19. *lib.* 1. Coccin. *dec.* 432. *n.* 2. Rota *dec.* 414. *n.* 21. *par.* 12. *recent.*

Nec majoris ponderis fuit viſa altera exceptio per conductores magnificata, videlicet tranſitus in re locata, ut ex mandato de manutenendo in quaſi poſſeſſione tranſeundi per Tenutam Valchettæ cum Armentis, Curribus, & hominibus ad favorem Eccleſiæ S. Laurentii in Damaſo per bon. me. Vallatum in Contradictorio Judicio relaxatum, quia revoluto Inſtrumento affictus, non fuit inventa promiſſio libertatis ab hac ſervitute, prout Conductor ſibi hallucinabatur, ut in Summar. Capituli *n.* 1. & Summar. Bonjoan. *n.* 3. *litt. A.* quæ non potuit inferri ea reſervatione herbarum ad commodum Sacr. Palatii, & facultatis excavandi Puteolanam, tamquam diverſa, a quibus non procedit illa, *l. ult. in fin.* & ibi Bart. *ff. de ve. ſig.* ideoque cum Locator vere non promiſerit Tenutam liberam ab omni ſervitute, etiamſi poſt Inſtrumentum locationis fuiſſet detecta via vicinalis nova, non inde fuiſſet reddita deterior conditio affictus, ut ſolutio penſionum diminueretur, ſatis enim viſum fuit Dominis quod locatio litteraliter fuerit ad corpus, & non ad menſuram, ut ex Inſtrumento, Summario Capituli *n.* 1. ne Locator teneatur rigoroſe manutenere Conductorem in parvo ſpatio herbarum diminuto a tranſitu, & uſu viæ vicinalis & in poſſeſſione Tenutæ uſque ad tantam quantitatem ruborum Terræ ibi expreſſam demonſtrative, & non taxative, ex traditis ab Alex. *conſ.* 127. *in princ. lib.* 2. Rota cor. Gregor. *dec.* 104. *n.* 1. & *dec.* 128. *pariter n.* 1. eo minus in libertate a tranſitu viæ vicinali, dum Capitulum Baſilicæ non habebat, neque tunc profitebatur habere libertatem omnimodam, ut ex reſponſione ad poſitiones Conductoris ut in Summ. Bonjoannis *n.* 17. in quem retorquetur, cum non ſit præſumendum, Locatorem voluiſſe locare illam immunitatem tranſitus, quam ſciebat ſe non habere, & quod Conductor poterat prævidere, & illi eſt imputandum ſi conducere voluit, nulla adhibita explicita promiſſione libertatis Jaſ. *in l.* 1. *n.* 98. *C. de Jur. Emphyt.* Alex. *conſ.* 112. *in fin. lib.* 1. Pacion. *de locat. c.* 44. *n.* 5. & quod omnem ambiguitatem ſuſtulit, eſt factum Conductoris, qui poſtquam paſſus eſt mandatum de manutenendo in quaſi poſſeſſione tranſitus relaxatum de anno 1679. in concordia de anno 1687. poſt octo annos inita, ſubiit novum onus, & obligationem de ſolvendo omnes & ſingulos affictus decurſos abſque ulla diminutione, etiam additis novis fidejuſſoribus ad cautelam Locatoris, ex quo reſultat, vel remiſſio eujuſcumque prætenſionis obliteratæ defalci, vel declaratio quod idem mandatum

non

Digitized by Google

tioni aperuit viam diminutioni affictus, neque retardationi.

Secundo opponebatur ſolutionem ſcut. 2000. factam de menſe Septembris 1690. cum aliis ſucceſſive ſolutis uſque ad complementum ſcut. 4095. 25. in totum, referri debere ad cauſam conductionis expreſſæ, pro qua currebat dilatio, itaut nequeat imputari in cauſam tacitæ reconductionis, quidquid recipiens expreſſerit circa cauſam, in quam recipere voluerit, ad quem effectum præter regulas generales, per quas præſumitur recepiſſe in cauſam debiti antiquioris, & durioris, pro quo ratione obligationis Cameralis Debitor poterat efficacius adſtringi; cumulatur etiam intereſſe Mutii, & Ferdinandi, quibus tamquam fidejuſſoribus intererat, quod extinguerentur primi termini debiti Horatii, ut gradatim obligatio fidejuſſoria minueretur, & per hanc interpretationem avitaretur reſolutio dilationis quinquennalis, quæ alias non ſecuta ſolutione ſcut. 2000. intra primam Conductionem reſolvebatur, junctis aliis inſtantiis Judicialibus, & ſignanter ſub die 9. Julii 1692. quæ cum loquantur de ſolutione pro affictibus decurſis poſt feſtum S. Angeli 1689. includerent eumdem annum, in quo fuit facta ſolutio.

Quia hæ omnes conjecturæ quomodocumque cumulatæ diſſipantur unica, & fatali reſponſione, nempe ex littera quietantiæ ibi — *a conto dell' affitto del preſente anno* — idest anni 1690. tacitæ reconductionis, ut in *Summ. Capituli n. 10. ad text. in l. prima ff. de ſolut.* non poterit in aliam cauſam præſumptivam, & privilegiatam referri Bich. *dec.* 281. *n.* 31. Rot. *dec. 66. par.* 18. *recent.* & in Romana dotis ſuper reſtitutione quoad reſervata 20. Junii 1691. §. rurſus coram R. P. D. Muto.

Idem etiam de aliis receptis immediate ſequentibus cum dictione relativa *come ſopra*, quæ ad eamdem cauſam referuntur ex deductis in dicta Romana dotis ſuper reſtitutione §. *hi. vero.* Eoque fortius, quia niſi Locator recipere voluiſſet a Conductore in Computum affictuum tacitæ reconductionis, nullatenus ſuæ indemnitati ſatis conſuluiſſet, dum pro illo tempore non durabat obligatio Mutii, & Ferdinandi, quam ex peculiari conventione dilationis de anno 1687. reportaverat, ex quo diſtinctum fuit inter tacitam & expreſſam Conductionem, & novam ac tacitam ultimi biennii, in qua non fuit dubitatum de comprehenſione viæ executivæ, & ſummariæ Bart. *in l. 2. §. & poſt operis ff. de oper. nov. nunc.* Bald. *in c. Venerabilem de elect.* Rebuff. *de litt. obligat. art. 2. gl. 8. n.* 91. Alciat. *de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 17. & in dentalibus* Magon. *d. Flor. dec. 2. n.* 29. Galles *q.* 31. ad Zacch. *de oblig. Cam. n.* 20. Pacion. *de locat. c.* 64. Rotæ *dec. 495. n. 1. par. 8. diverſ. aliiſque debitis pro penſionibus Caſalium in l. Preſes C. locat. & cond. ex ſtatut. Urbis lib. 2. c.* 88. Rota *dec. 335. n. 3. par. 10. recent.*

Quo vero ad ſecundum mandatum pro reſidualibus affictibus biennii dictæ tacitæ reconductionis, cum Capitulum egerit pro affictibus primi anni d. tacitæ reconductionis, pro ſcut. 3300. & non pro ſc. 3600. placuit Dominis ad eamdem menſuram ſc. 3300. regulare affictum ſecundi, & ultimi anni dictæ tacitæ reconductionis, & ſic calculato utroque anno, & ſumma debiti aſcendente ad ſcut. 6600. relaxandum eſſe mandatum pro ſc. 2504. 75. bonificatis in hanc cauſam aliis ſc. 4095. 25. in diverſis partitis in eamdem cauſam receptis, cumque Locator non ſit paſſus Conductorem dicere cauſam ſolutionis, ſed Conductor in arbitrium Miniſtrorum, & Exactoris Capituli contulerit, eui potius debito acceptum ferret, prout fuerat permiſſum *per tex. in l. 8. de ſol.* ac iſtis Exactoris receptis uſus fuerit, ut in Summ. *n.* 15. nequit de efficacia quietantiæ dubitari Genu. *de ſcript. priv. q. 6. dubit. 2. n.* 18. eo minus prætendi quod in aliam cauſam ceſſerit *ad text. in l. ſicut. C. de act. & oblig. & l. Pomp. de neg. geſt.* Oſaſc. *dec. 62. n.* 12. & ſupervacaneum fuit deſcendere ad exclusionem conjecturarum, quas Conductores cumulaverant, & quas Patronus Capituli Vaticani ſigillatim refellit, & nullius ponderis ſunt habitæ in concurſu quietantiæ litteralis, videlicet *nel Conto dell' Affitto dell' Anno preſente*.

Et ita utraque &c.

R. P. D. CAPRARA.

Romana Affictus.

Veneris 30. Aprilis 1694.

DECISIO II.

MArchio Bonjoannes novis cumulatis probationibus, ac ſex Teſtium depoſitione ſuffultus, impugnavit deciſionem per me ſub die 22. Junii præteriti editam favore Sacroſanctæ Baſilicæ Vaticanæ, ejuſque Capituli, excipiens de intolerabili damno paſſo in conductione Caſalis, in quo fundat petitionem defalchi ex quadruplici fonte deſumptam, videlicet, detectæ ſervitutis tranſitus ſeu viæ ad Caſale Montis Oliverii S. Laurentii in Damaſo, & ex inundatione Tiberis de anno 1689. ac ſuper ingruentia Locuſtarum, ac ſucceſſive Murium.

At quia agnoſcebat prætenſionem præfocari pacto litterali renunciationis ſpecialis defalchi, ex cauſa *di guerra, fame, peſte, grandine, ſterilità, grilli, ſerci, incendio, & inondazione di Tevere, benche foſſe eccesſiva, &c.* & generaliter *per qualſivoglia altro caſo fortuito, penſato, & impenſato, quantunque inſolito, & ſtraordinario*, & mira, *talmente, che ne meno poſſa allegare il fatto del Prencipe, prohibitioni, &c.* — antequam deſcenderet ad liquidationem prætenſi damni, ut ſecurius ſe opponeret pacto, ejuſque applicationi, diſtinguendum duxit inter ſpecies, & gradus inſoliti; voluit enim dari caſus inſolitos, & nonnullos magis inſolitos, aliosque in gradu ſuperlativo inſolitos, ut explicat Corn. *in conſ. 23. n. 3. lib. 2. & conſ. 32. lib. 5.* itaut renuntiatio defalchi debeat comprehendere totum id, quod eſt propinquum naturæ actui a qui agitur, & comprehendere ſingulos caſus, qui veriſimiliter prævideri poterant, & non alios excedentes humanam conſiderationem, prout ſunt, qui intra lapſum unius ſæculi una vice contigerunt, ut exemplificat idem Corn. *d. conſ.* 23. Mart. Medic. *exam. 12. n.* 42. Rocc. *diſput. jur. ſelect. lib. 1. c. 120. n. 23. & 24.* qui dicuntur caſus extra ordinem, & extraordinarii, & potius provenientes ex ira Dei punientis genus humanum, quam naturæ actus, ut ratiocinatur Jo. Baptiſt. Coſta *conſ. 30. n.* 12. Modern. Piſtor. *de loc. c. 49. n.* 72. Card. de Luca *diſc. 4. eodem tit.* Magon. *dec. Flor. 67. n.* 5. Millin. *dec. 130. per tot.* Rota *dec. 188. par. 4. diverſ.*

Præterea Conductor inculcabat, pacta, & renuntiationes remiſſioni affictus, tamquam pro ſecuritate locatoris appoſita, & pro removendis cavilloſis exceptionibus, quæ ex ſubtilitate juris ſolent adinveniri; proinde intelligi debere æquitative, & diſcrete, Buratt. *dec.* 359. Millin. *dec. 539. & dec.* 145. Rota *dec. 188. par. 4. diverſ.* cum inveriſimile nimis ſit quod ſi Conductor exiſtimaret ex re ſibi locata fructum conſequi non poſſe, quod tamen voluerit eum tam evidenti damno obligari, & aſſumere in ſe pericula certa: ut interpretando ſimilia pacta, advertit Cardin. de Luca *diſc. 4. de loc.* Manzaned. *dec. 595. n.* 8. Buratt. *dec. 210. n. 9. & dec. 539. n.* 5. Rota *dec. 188. n. 4. par. 4. diverſ.*

His præliminaribus præmiſſis, Conductor ſibi allucinabatur, remotis repagulis prædictæ renuntiationis, aperuiſſe viam ad defalchum, pro quo allegabat primo, damnum ex via privatæ ſervitutis tranſitus animalium, una cum gregibus, & hominum cum curribus, tranſeuntium continuo per medium pratorum Pantanellæ, quæ ex Teſtibus in Summario Bonjoannis fuerunt liquidata in ſcutis quadragintaquinque annuis, ut in ejus Summario *n.* 14. quæ cum diceretur ſervitus diverſa ab illis duabus expreſſe in Inſtrumento affictus præſervatis, ad onus Capituli remanſiſſe prætendebat, dum Capitulum aſſumpſit in ſe litem, & ſervitutem uti abuſivam, & illegitime introductam impugnavit, licet in judicio ſuccubuerit, ex quo dicebatur refectionem damni intrare, quamvis reſpectu Tenutæ magnæ damnum eſſet modicum, per *Text. in leg. Julianus 13. §. idem Julianus, digeſtis de action. emp.* Mangil. *de evict. q. 24. n. 12. & n.* 32. Modern. Lucen. *conſult. 26. n. 56. & n.* 63. Rocc. *diſp. jur. ſelect. c. 110. n. 7. & n.* 55.

De menſe Novembris 1686. ſecuta fuit inundatio Tiberis & aquæ vagantis per paſcua, de qua ſex Teſtes per Conductorem examinati loquuntur, & quod Tenuta exinde fuerit limo cooperta, & immiata, itaut aqua cœnoſa, afflantium ventorum impetu primo agitata, & ex poſt exſiccata, impedierit herbarum aſſurgentium nativitatem, vel illas prius virentes, mox luto immiatas, in paluſtres efformaverit, quod revertentibus aquis ad fluminis ripas non evanuit, ob lutum detto *maſtrice*, prataque fuerunt eodem inquinata, & conſperſa, unde herbæ non exortæ, aut pravæ qualitatis evaſerint in peſtiferam alimoniam animalium, ex qua evenit ingens mortalitas, unde damnum non ex numero dierum inundationis, ſed ex ſucceſſivitate debuit metiri, ad bonificationem Conductori faciendam, Surd. *dec.* 237. *n. 19. & n.* 21. & ex congeſtis a Rocca *diſp. jur. dicto c.* 120.

Hoc infortunium dicebatur traxiſſe ſecum alia, quod nempe ex limo, quo Tenuta conglutinata, de anno ſequenti 1687. ortæ locuſtæ, quæ notabiliter auctæ de anno 1688. habuerint ſtatum de anno 1689. in cujus fine licet decreverint, ſucceſſive tamen de anno 1690. ſupervenerunt mures, quibus in dies in immenſum auctis, Tenuta primo occupata, & undequaque obſeſſa, tandem in totum devaſtata, muribus depaſcentibus, & loiquo dente corrodentibus, ac diem pratorum devaſtantibus. Inſuper conquerebatur Conductor, morbum fuiſſe auctum ex ipſo rem dii uſu; Venatores enim deputati contra utramque animalium peſtem, calcabant, & conterebant herbam natam, & minus proficuam reddentes, itaut impedirent ex atritione continua vel herbam natam creſcere, vel excavatione fœtuum, evulſis herbarum radicibus, novas exoriri, itaut, quod hominum venatio non potuit obtinere, irruptio porcorum per Capitulum, quæſita effoſſione ovorum, & fœtuum compleverit de anno 1687. & 1688. ut in Summario Bonjoannis *n. 10. lit. E.*

Hoc

Hoc tamen remedium corrupit herbas, eaſque devaſtavit, atque illis odorem ſuinum impreſſit, quo redditæ minus gratæ de paſcentibus vaccinis, & alimonia minus ſalutifera, unde mors illarum in magna quantitate, ut in Summario Bonjoannis *n.* 12. itaut fuerit corrupta ſubſtantia rei conductæ, ex relatis a Grat. *diſcept.* 195. *n.* 6. Moder. Piſt. *de locat. c.* 49. *n.* 72. Ex quo inſerebatur inſolita gravitas infortunii, ob uſum remedii extraordinarii porcorum, quos tam edicta Agriculturæ generalia arcebant a Tenutis, quam ſpecialia pacta in Inſtrumento affictus appoſita, itaut illorum introductio ad petitionem Locatoris fuerit pro præciſa neceſſitate expurgationis, ut in Summario *num.* 10. *lit. A.* Ex quibus dicebatur fuiſſe realiter, & in genere probatum damnum cum illa poſſibili liquidatione, dum damnum Conductori fuit emergens ob ſolutionem ſcutorum 1047. in Actis Agriculturæ factam a Locatore pro rata per Conductorem debita, ut in Summario *n.* 9. & quod itſimul ceſſaverit lucrum, ob non retractum pretium ab herbarum affictu, quæ per immiſſos ſues ad inſtantiam Capituli fuerant devoratæ modo inſolito, immo inſolitiſſimo, qui eti non potuit præviderit, ita nec præſumitur veniſſe ſub renuntiatione defalchi, Rota *dec.* 188. *par.* 4. *diverſ.* Manzan. *dec.* 591. *n.* 2. Millin. *dec.* 545. *n.* 2.

Animadvertebat pariter Conductor, quod reſpectu mutuum damnum fuit in ultimis annis, & ſic extra utrumque Inſtrumentum affictus, itaut in hac tacita reconductione renuntiatio remiſſionis defalchi non præſumatur repetita, ex deductis a Modern. Piſtor. *de locat. cap.* 64. *num.* 28. Rota *dec.* 432. *n.* 2. *par.* 9. *recent.* nec ex paghis terminorum factis remiſſa, dum Conductor ſatis ſibi cavit per proteſtationes, & durante primo, & ſecundo affictu, quo tempore nimis propterea viſa fuiſſet exceptio ſterilitatis, ob compenſationem ſterilitatis unius anni cum ubertate ſequentium, & decurrendorum, quod affictu terminato hodie libere peti potuit, Faber. *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *de locat. defin.* 3. Rocca *diſp. jur. lib.* 2. *c.* 19. *n.* 64.

His ſedulo, & exacte perpenſis, & iterum atque iterum collatis, una cum ſubſtantia, & capitulis affictus, ejuſque natura executiva, & privilegiata obligationis Cameralis, non fuerunt viſa Dominis apta ad reformandam deciſionem, quam hodie Domini confirmarunt.

Non fuit enim exiſtimatum Locatorem teneri ad minimam bonificationem aſſerti damni ex cauſa prætenſi tranſitus, ſeu viæ tendentis ad Tenutam Montis Oliverii Capituli S. Laurentii in Damaſo, quia cum hic tranſitus libea præextiterit longe ante affictum Marchionis, ac antea nemini tranſeuntium fuerit præſtitum impedimentum, ut ex dicto conformi quatuor Teſtium in Summario Capituli *n.* 7. & de facto de tempore affictus pateret hæc libertas tranſeundi, & ſolitum, in quo fuit data manutentio Capitulo Eccleſiæ S. Laurentii in Damaſo, tamquam exiſtenti in actuali poſſeſſione libere tranſeundi ad ſuum Caſale, & per pontem manu factum, nullibique legatur promiſſio Conductoris de conſervando Tenutam immunem a quovis tranſitu, eo minus liberam a via vicinali, nec obligationes novæ ſubintelligi debent, ubi non leguntur, *l. Quidquid adſtringenda, ff. de verbor. obligat.* Immo Capitulum Sancti Petri bene ſciret ſervitutem adeſſe, & eamdem profiteretur extare, ut ex ejus reſponſione ad poſitiones Conductoris, ex Summario Bonjoan. dato ſub die 22. Junii præteriti *n.* 17. atque hic dura nimia videretur, & imperceptibilis præſumptio, quod Locator voluerit ſuo periculo promittere illam libertatem tranſitus, quam admittebat, & proteſtabatur ſe non habere, ideo Conductor imputet ſibi, ſi deſtruendo de facto pontem, qua itur ad Tenutam Montis Oliverii, ut ſolitum tranſitum impediret, ipſe fuit in cauſa, ut hæc lis excitaretur, ex Teſtibus Capituli, Summario *n.* 8. vel potius, ſi clarius, & ſuper hac prætenſa libertate a ſervitute tranſitus non providit, ut poterat prævidere, Jaſon. *in l.* 1. *n.* 98. *Cod. de jur. emphyt.* Cin. *in leg. Si a lege, Cod. de uſur.* Boſſ. *de remiſſ. merced. n.* 4. Cancer. *variar. reſolut. cap.* 15. *num.* 14. Rota *dec.* 148. *n.* 22. *par.* 3. *recent.* quod forſan omiſit ex conſulto, dum illi hæc via, ſeu tranſitus fuit viſus tolerabilis, ne vicini per mediam Tenutam excurrerent, eamque everterent, quod obſervat Modern Piſt. *de locat. c.* 24. *n.* 9. Rota *dec.* 146. *n.* 12. *par.* 3. *recent.* & ad obtruncandam omnem dubietatem, placuit Dominis interpretatio deſumpta ex facto Conductoris de anno 1687. per informantes relatio, ut perpendit deciſio in § *Nec majoris*, ad quam Domini ſe habuerunt relative.

Quoad inundationem Tiberis, ſatis proviſum ex litterali pacto in conductione Caſalis ad ripas fluminis appoſito, itaut Conductor bene ſciverit Tenutæ ſubjectionem inundationi fluminis vicini, ut de eo, qui eſt naturaliter ſubjectus aquis dixit Ludovicus Gozadin. *conſ.* 74. *n.* 5. Modern. Brixien. *diſputat. n.* 38. Cocc. *dec.* 422. *n.* 2. Et hoc de damno contingibili ex inundatione, cogitavit, & renuntiavit, etiamſi eſſet ecceſſiva, ut in ſimilibus explicavit Larrea *alleg. Fiſcal.* 17. *n.* 15. & hoc non obſtante aſſumpſit periculum ipſius per renuntiationem defalchi, ibi — *Per cauſa d' inondazione di Tevere, benche foſſe eccceſſiva* — ſub quo pacto veniunt caſus inſoliti, & pluſquam inſoliti, ſive Tiberis ſubitis vorticibus actus campis innataverit, ut ſaltum pro ſolo cerneres, & impetu voraci ſuppellectilem agrariam diſſipaverit, dum hæc inundatio brevi tempore non eripuit armenta, arbores non avulſit, non colles ſubruiſſe audivimus, nec quod planitiem in lacus, & ſtagna peſſundaverit, ſed intra ordinem naturæ, ac tempeſtatis hyemalis perſtitit; Immo brevi tempore aquæ intra alvearum clauſtra revocatæ, etſi limoſam materiem in Tenuta reliquerint, hoc non qualificavit caſum inundationis, nec auxit damnum reſtrictum ad herbas hyemales pratorum, quæ in totum non aſcendunt ad tertiam partem Tenutæ, conſiſtentis in rubis 716. & facile liquidatum fuit in exigua ſumma, dum Conductori ex prædicto caſu non defecit herba pro ſervitio Præcodii, niſi pro minima parte, hoc eſt pro quadraginta rubis, quæ calore inhibitionis Agriculturæ Conductor in ſubſidium emit a Marco Bello Aſſictuario Tenutæ Sancti Laurentii, ut ex Summario additionali Capituli n. 2. & quod rem evincit eſt factum ipſius Conductoris, qui venditis ſub die 29. Octobris 1686. herbis falciarivis quarti del Spinaceto, inundationi magis expoſitis, non fuit a Subconductore requiſitus pro defalcho, & exegit pretium herbarum hyemalium, & æſtivalium, & faciativarum abſque defalcho, ut in Summario additionali impreſſo n. 5. ſuperventis enim pluviis cum aliquali impetu, prata fuerunt a luto, ſeu maſtrico ex poſt omnimode abluta, & expurgata, itaut herbæ natæ virentes, & ſucceſſive fœnum in pratis Turris Quintæ, conſignatum fuerit Miniſtris Sacri Palatii Apoſtolici, quibus erat addictum, & Tenuta fuit in pleno fructu Conductori, qui de menſe Aprilis 1687. vendidit herbas falciativas Sancti Luccio pro pretio ſc. 14. 50. pro quolibet rubo, ut in Summario Capituli n. 2. Aliæ vero herbæ fuerunt venditæ, ut ex Teſtibus in Summario n. 1. & Inſtrumentis venditionis herbarum, ut in Summario n. 2. & ſic damnum qualecumque fuerit de anno 1686. ex ea parte, collatum cum aliis fructibus totius Tenutæ, ut fieri debere docuit Baldus *in leg. Licet n.* 15. *in fin. C. locat.* Natt. *conſ.* 159. *n.* 5. Surdus *conſ.* 34. *n.* 21. Cohell. *ad bull. bon. regim. c.* 48. *n.* 47. Molin. *de contract. diſput.* 495. §. *ſecundo*, Andreol. *controv.* 119. *n.* 3. Cocc. *dec.* 422. *n.* 17. & etiam cum aliis annis ejuſdem locationis, habita ratione anni fertilis cum ſterili, erit infimum, & nullatenus bonificandum, uti ſub pacto renuntiatorio defalchi comprehenſum, *l. Si uno in princ. ff. locat. leg. Licet. C. ead. tit. c. propter ſterilitatem eod. tit.* & ex congeſtis a Rocca *diſp. jur. c. c.* 119. *& cap.* 120. Larrea *alleg. Fiſcal.* 17. *n.* 15. Coccin. *d. dec.* 422. *n.* 2.

Quoad locuſtas, ſeu grillos, quorum damnum, ex immenſa colluvie animalium, & præcipiti ingruentia congeſtum longo annorum 1687. & 1688. ac 1689. apparatu protracta, in graviſſimam molem excreviſſe dicebatur, cum herbæ montium corroſæ fuiſſent, & in apertis pratis fœna ferino dente reciſa, ut referunt Teſtes *l' abbruggiavano come ſe ca*, ſed hoc qualecumque damnum non fuit in facto juſtificatum, nec per triennium, nec in quantitate liquidanda pro ſumma ad defalchum requiſita, quamvis tertius Teſtis, in quo totam vim facit Conductor, prætendat locuſtas, ſive grillos incepiſſe de menſe Aprilis 1687. tamen idem tertius Teſtis juxta nonum poſtquam retulit, *che venne l' infezione de grilli, e com acio nella Tenuta della Valcheta*, concludit, *che detti grilli ſi comincearono a vedere in detta Tenuta verſo il fine di Maggio, e quando comminciorno a ſcoprirſi non erano per tutta la Tenuta.*

Hinc duo reſultant notabili animadverſione digna, nempe, quod ubi cœperunt detegi locuſtæ, ſeu grilli, non occupaverunt totam Tenutam, ibi — *Non erano per tutta la Tenuta* — ut refert quartus Teſtis juxta quartum in Summario n. 6. ibi — *Gli ſù toccata una parte ſola della Tenuta della Valcheta* — & paulo infra idem Teſtis proſequitur — *Nè il primo anno toccò altra parte, e ſe l' aveſſe toccata, lo saprei* — & ibi ſubdit — *Eccetto, che calò qualche poco nelli prati della Pantanella* — ubi refert — *Che furono tutti falciati &c. e fecero maggior quantità di fieno di quello era ſtato nel precedente anno* — eadem retulit de ſecundo anno. In tertio vero dicit locuſtas ex abrupto redivivas in fine Aprilis rediiſſe, & quod licet ſe dilataverint — *nelle rimeſſe delle Vitelle, e nelle Pantanelle*; dicit tamen hoc fuiſſe — *ſenza toccare in modo veruno altri prati, e ſiti di eſſa Tenuta* & tantum abeſt, quod damnum inde liquidetur in ſpecie ad defalchi petitionem, dum potius omnino excluditur ex dicto Teſtis, ibi — *E in queſto terzo anno queſti Prati delle Pantanelle reſero l' iſteſſa quantità di fieno, ch' erano ſtati ſoliti di rendere negli anni precedenti alle ſuddette influenze* — Ex quibus evidirur alacritas tertii Teſtis, in dicto, quod locuſtæ invaſerint totum Caſale, & quod notabiliter damnificaverint herbas; cumque quartus Teſtis fuerit a Conductore inductus, contra ipſum perfecte probat, Farin. *de Teſtib. q.* 62. *n.* 244. Rota *dec.* 305. *n.* 18. *par.* 15. *&* *dec.* 311. *num.* 10.

Digitized by Google

num. 10. par. 19. recent. & undequaque conſarcinatas probationes diſſipat.

Alterum vero, quod inceperunt in fine Maji, de quo tempore herbæ falciativæ erant jam a ſolo per Falcinatores ſeparatæ, & ſic non potuerunt venire ſub corroſione grillorum, quod ad unguem fuit comprobatum, tam ex libro Magiſtratus, & Conſulum Agriculturæ, ubi ex relatione tunc data, locuſtæ inceperunt de menſe Junii 1687. ut in Summario Capituli, n. 10. & ex dicto Eminentiſſimi Cardinalis Cybo, & eorumdem Conſulum ſub data diei 7. Junii; juncta depoſitione Farinæ in Commiſſarium electi ſub die 22. Junii, qui ſucceſſive ſuam relationem exhibuit die 24. Junii, prout fuerat ſibi injunctum, ut ex Summario additionali in ſcriptis n. 3. idem prorſus fuit de aliis herbis, quæ non fuerunt ſubſtantialiter damnificatæ a locuſtis ex primo Teſte juxta ſeptimum in Summario n. 6. ubi concludit, recollectam eamdem herbarum quantitatem, ibi — *Nacquero in detta Tenuta della Valsbotta l'herbe come naſcevano prima, tanto nelli monti, ſecondo la loro povertà, quanto nelli prati* — qua idem pretium, ibi — *In detto anno furono vendute da detto Signor Marcheſe l'herbe nel medeſimo modo, che le vendeva prima* — quidquid affectent Teſtes pro Conductore, invicem ſibi contrariantur, dum primus negat herbas venditas, quas alter ex dictis Teſtibus fuiſſe vunditas faſſus eſt, auctoramento deſumpto ex Inſtrumento venditionum per Bonjoannem factarum eiſdem annis, *ut in Summario Capituli n. 2. per totam, & ex Summario additionali n.* 2. Unde hæc contrarietas in dicto enervat in judicio probationem ex Teſtibus elicitam, Farinac. *de Teſtibus q. 65. num.* 2. Rota *dec.* 147. *num. 4. par. 10. recent.* Rota *dec.* 266. *n. 8. par. 18. & dec. 73. n. 20. par. 19. recent.* Juncto mendacio, de quo redarguitur primus Teſtis juxta octavum, conferendo ea, quæ idem prius dixerat juxta ſeatum, & obſervando Inſtrumenta venditionum herbarum, a quibus evertitur ejus dictum, una cum dicto tertii Teſtis affectantis reſtringere fructum herbarum ad quid minimum ex cauſa damni per locuſtas infecti, & inſimul allicientis alios Teſtes ad ſecum eadem conteſtandum, & affectantis ſollicitare examen quinti Teſtis, ut idem retulit juxta primum, ad tradita per Farinac. *conſ.* 130. *num.* 2. Rota *dec.* 194. *n.* 4. *poſt ejuſdem conſ. lib.* 1.

Sive mendacium extendi prætendatur ad omnes Teſtes pro Conductore examinatos, affectantes probare, locuſtas ingruentia majori noſtrum Caſale devaſtaſſe de anno 1689. dum vere hæc lues evaſerit de menſe Septembris 1688. ut conſtat ex actis in Tribunali Agriculturæ, ubi declinato morbo dimiſſæ Congregationes fuerunt, & vigilantiſſimæ proviſiones, ut ex Summario Capituli num. 20. juncto Summario additionali num. 4. Unde tota vis probationum reſtringitur ad damnum anni 1688. quod in ſpecie non fuit liquidatum, itaut facta computatione fructuum cum expenſis, Conductor inde appareat deceptus in fructibus ultra dimidiam, vel intra dimidiam ſaltem, juxta famigeratum conſ. Ludov. Gazadini 74. per totum, ubi negat conſtanter reſtaurum ei, qui paſſus fuerat læſionem in duabus ex quinque partibus affictus, ſe reſtringens ad dimidium damni, ut requiritur per *Text. in l. Ex conducto, ff. locat.* Bartol. *in leg. Si uno, §. Ubicumque eodem tit. & in l. Licet, Cod. eodem* Carocc. *de remiſſ. merced. num.* 4. Boſſ. *de remiſſ. merced. cond. n. 5. fol. mihi* 394. Joannes Baptiſta Coſta *conſ.* 30. *n.* 1. Modern. Brixien. *de fruct. diſputat.* 28. *artic.* 2. *num.* 15. Larrea *allegat. Fiſcal. diſc.* 17. Hoc tamen damnum in medietata non eſt ſatis pro reſtauro, ſi ſit in anno ſterili novennii, cum ſterilitas anni debeat elici facta collatione cum fertilitate aliorum annorum affictus novennalis, ad ſecundum novennium renovari, & ſi facta computatione annorum, ſine qua non intrat reſtaurum, ex *c. Sterilitatem,* & ibi Abbas *n. 3. de locat. & conduct.* Gloſſ. *in leg. Licet, C. de locat.* Modern. Brixien. *de fructibus diſp. 28. art. 2. n. 19. & 21.* ex quibus, tam in facto, quam in jure corruit exceptio e locuſtis, ſeu grillis deſumpta, cui fuerat etiam expreſſe renuntiatum.

Quoad mures, eorumque damnum illatum, illiquida fuit probatio facti, ex varietate, & contrarietate Teſtium, & conſequenter inefficax ad reſtaurum. Quartus enim Teſtis juxta 11. reſtatur mures natos de anno 1690. & duraſſe uſque ad menſem Februarii 1691. ut in Summario Capituli num. 12. cujus dictum conteſtatur ſextus Teſtis juxta 11. licet ultra menſem Aprilis murium durationem protrahat, & uterque evertat dictum tertii Teſtis, qui retulerat mures duraſſe in Tenuta per totum annum 1691. & quod prata videbantur *moſſi*, cujus dictum implicat cum eo, quod animalia Prædii ibi fuerint continuo depaſta, ut ex dicto ſecundi Teſtis juxta ſextum, & quarti Teſtis juxta octavum, in dicto Summario n. 6. Immo, quo tempore murium Conductor non ſolum fuit uſus fœno Tenutæ pro ſui ſervitio, ſed etiam a prima die Januarii 1692. per totum annum 1691. aſportaverit in magna quantitate fœnum ad Urbem, ut in Summario Capituli num. 14. ex quo apparet mendacium quinti Teſtis, ubi exaggerat damnum paſſum a muribus, quod venire ſub reſtauro negarunt conſtanter Conſules Agriculturæ, eorumque Aſſeſſores, & Conſultores deputati in ſimilibus judiciis, ut ex dicto Summario num. 15. Ex qua communi obſervantia judicandi in Agro Romano, declaratur qualitas hujus damni, & inefficacia ad reſtaurum Affictus, Abbas, & Butr. *in c. Cum dilectus, de conſuetud. & in c. Certificari, de ſepulturis n.* 2. Larrea *alleg. fiſcal.* 17. *n.* 2.

Præterea fuit animadverſum, mures irrepſiſſe in parte anni 1690. & 1691. tacitæ reconductionis, dum affictus ad novennium una cum novennali prorogatione jamdiu terminaverat, & ſic reconductio tacita currebat de anno in annum per Locatorem, etiam cum diminutione penſionis ſcut. 300. tolerata. Cumque in pagam primi anni, quo urgebat murium infeſtatio, fuerint libere ſoluta ſc. 2000. ibi — *A conto dell' Affitto del preſente anno* — ut in Summario Capituli dato ſub die 22. Junii 1693. n. 10. & fuerint factæ reliquæ ſolutiones ad complementum prædictæ paghæ, cenſetur renunciatum exceptioni defalchi, cui tamquam pacto in præcedenti affictu inito, Conductor retinendo Tenutam, non obſtante interpellatione de illam evacuando, cenſetur ſe ſubjeciſſe, ob præſumptam repetitionem, ad *Text. in leg. Item quæritur, §. Qui impleto. ff. de locat.* Larrea *allegat. Fiſc. 17. per tot.* Cardin. de Luca *de locat. diſc.* 16. *n.* 3. Rota *dec.* 335. *n. 8. par. 10. recent.* nec Capitulum paſſum fuit recedere in minimo pactorum primi affictus, ad *Text. in l. 1. C. de dot. promiſſ.* Coccin. *dec.* 857. *n.* 1.

Ab hoc primo anno reconductionis ad alterum durante lue murium bene infertur, dum Conductor, ut poterat, ſibi non præcavit ante ingreſſum in ſecundo anno, ad *Text. in l. Qui bona, §. De illo, ff. de damn. infect.* Bald. *in leg. Ex conducto §. 1. C. locati,* Caval. *dec.* 66. *n.* 2. Dunozett. *dec.* 1003. *n.* 3. neutra igitur ex ſupradictis exceptionibus involvit damnum inſolitum, & intolerabile, quod fuit dictum requiri ad hoc, ut Conductor poſſit petere reſtaurum, non obſtante, quod eidem expreſſe renuntiaverit, & de ſingulis cogitaverit, ut in fortioribus terminis Capyc. Latr. *conſultat.* 40. *n. 7. & n.* 18. Quoad alia Domini ſe habuerunt relative ad deciſionem.

In hac igitur probationum turbiditate, & illiquiditate exceptionum, viſum eſt Dominis non eſſe diutius retardandam executionem obligationis Cameralis pro ſolutione affictus, & ideo ſteterunt in deciſis, utraque parte acriter informante &c.

R. P. D. MUTO.

Ferrarien. Reſtrictionis Ghetti ſuper Negotio Principali.

Veneris 23. Martii 1696.

DECISIO III.

SEcuta de Anno 1614. per ſa. me. Urbanum VIII. erectione Ghetti Ferrariæ, matureque taxatis per quinque Primariæ Nobilitatis Viros ad id prælectos annuis Domorum Circumdarii affictibus, ſeu penſionibus, Cardinalis Cenninus tunc de Latere Legatus anno 1627. ne aliqua contentio ſuper illis oriretur inter Dominos, & Poſſeſſores prædictarum Domorum, ac Hebræos Inquilinos, nonnullas edidit Conſtitutiones, ſeu Capitula vim legis ſtabilis, ac perpetuæ habitura, in quorum primo expreſſe ſancitur, quod iidem Domini nullo unquam tempore poſſint (ſunt verba) *far contratti, e diſtratti di ſorte alcuna di eſſe Caſe, Botteghe, e Stabili con Criſtiani, e con Ebrei pregiudiciali agli Affittuarii, ne meno alterare gli affitti di eſſe &c. nè eſcludere li Conduttori, quando uſino le Caſe, e Beni uſſitatoli arbitrio boni viri* — In ſecundo, & tertio capitulis providetur reparationibus & damnis ipſarum Domorum, ac tandem in quarto mandatur, quod ſi ille — *per mancanza di lines finita, o per il partire, che faceſſe qualche quantità d'Ebrei da Ferrara, o per qualunque altra cauſa non reſtaſſero affittate; vogliamo, che l'Univerſità, e Natione di detti Ebrei ſia tenuta, & obligata del proprio al pagamento delli affitti di detto Caſe, e Botteghe, per un annata intiera, nel qual tempomentre la ſuddetta Univerſità, e Natione non voglia continuare a pagare detti affitti del proprio, ſia obligata fare iſtanza avanti l'Illuſtriſſimo Signor Cardinal Legato, che ſarà pro tempore, acciò ſi reſtringa il Circondario del Ghetto &c. e mancando detta Univerſità in fare detta diligenza, s'intenda anche eſſere obligata pagare detti affitti paſſato il ſudetto anno per un altra annata ſuſſeguente.*

Univerſitas Hebræorum antedicta de anno 1684. prætenſionem excitavit Reſtrictionis Ghetti, ſeu ſaltem reductionis Penſionum, & licet a Vicario Generali Ferrariæ per Cardinalem Legatum tunc temporis deputato ſententiam tam

quoad

quoad reſtrictionem Ghetti, quam quoad reductionem penſionum favorabilem reportaſſet, ſuſpenſa tamen poſtmodum fuit ejus executio per ipſum Cardinalem Legatum, atque ad deputationem deventum quorumdam Arbitrorum, cum facultate concordandi, qui laudum promulgarunt non eſſe locum reſtrictioni Ghetti, ſed reducendas eſſe penſiones pro quinta parte affictuum, qui tunc perſolvebantur, adverſus quod appellantibus Dominis, & Poſſeſſoribus ad A. C. lata fuit per iſtum ſententia infirmans tam relatam Vicarii Ferrariæ, quam prædictum laudum, declarans nec eſſe locum reſtrictioni Ghetti, neque reductioni penſionum, ſed per viam novæ appellationis ex parte Univerſitatis interpoſitæ, delegata mihi contentione, quæſivi a Dominis die 3. Aprilis, & 5. Julii 1694. *An ſit locus ſæpe dictæ reſtrictioni Ghetti, & Univerſitas teneatur, vel non ad continuationem ſolutionis penſionum, ſeu potius ſit locus illarum reductioni*, & in utraque Audientia demandatum fuit, quod *coadjuvarentur probationes hinc inde*; Quapropter Proceſſu in Partibus compilato, cum Cauſa denuo reproponi contingat, tandem Patres agnitis inſubſiſtentia utriuſque inſtantiæ Univerſitatis, & inefficacia probationum per eamdem adductarum adverſus potentiores pes Dominos, & Poſſeſſores Domorum deductas, *non eſſe locum reſtrictioni Ghetti, neque reductioni Penſionum* autumarunt.

Quo enim ad primam Dubii partem reſtrictionis Ghetti, nec illam Univerſitas prætendere poteſt de jure, minuſque ex diſpoſitione relati quarti capituli; Non quidem de Jure, nam cum in dicto primo capitulo ſtatutum ſit, non licere Dominis Domorum eos e Circumdario Ghetti repetere, atque aliis locare, potius reſiſtit, quam ſiver diſpoſitio Juris, quæ ne alias Locatores, & Conductores ad imparia judicentur, minime permittit Hebræis, & eorum Univerſitati, Domus pro ipſorum libito reſtituere, *Text. in l. Julianus §. ſi quis ff. de act. empt. l. ſi tum dies 6. penult. ff. de recept. arbitr.* Rota cor. Mantic. *dec.* 186. *n.* 4. cor. Pamphil. *dec.* 424. *n.* 3. & coram Buratto *dec.* 195. *n.* 11. *cum ſeq.* Concordantibus in hoc ipſis capitulis, nam licet in prænominato primo hæc æqualitas litteraliter ſervanda non præſcribatur, eadem tamen injuncta fuit in edicto Cardinalis Pallottæ Legati ſucceſſoris, quod cum promulgatum extiterit in declarationem ipſorum capitulorum, reputari debet ac ſi in illis fuiſſet inſertum, ad *Text. in l. heredes palam, §. ſi quid ff. de teſtam.* Cyriac. *contr.* 210. *num.* 11. *cum ſeqq.* Rota *in recent. dec.* 200. *num.* 3. *par.* 6. & cor. Dunoz. Jun. *dec.* 997. *n.* 10.

Minus eam petere poteſt Univerſitas vigore quarti capituli; præmiſſo etenim, quod ſicuti ex ipſius verborum lectura reſultat ad hoc, ut penes Cardinalem Legatum peti poſſit hujuſmodi reſtrictio Ghetti, præcedere de neceſſe debet verificatio cauſæ deficientiæ, lineæ finitæ Hebræorum, vel diſceſſus alicujus quantitatis illorum e Civitate Ferrariæ, ſeu ſimilis aliæ, & quidem ab ipſa Univerſitate probanda, cum Dominis Domorum ſufficiat illam negare, Maſcard. *de probat. concl.* 343. *n.* 4. & 5. Surd. *dec.* 64. *n.* 29. & 30. Rota cor. Dunoz. Jun. *dec.* 743. *n.* 4. coram Baratto *dec.* 151. *n.* 1. coram Bichio *dec.* 631. *n.* 4. & *in recen. dec.* 82. *n.* 7. *par.* 16. & *dec.* 352. *n.* 13. *par.* 19. Nec ſatis reputatur dislocatio in genere, nam quidquid ſit de illius probatione, repugnat expreſſe diſpoſitioni ipſius capituli, concurſum unius ex relatis cauſis præſcribentis, alias quodammodo melioris redderet conditionis Hebræos quandocumque ad libitum petendi reſtrictionem Ghetti, quod eſſent Chriſtiani Domini, & Poſſeſſores Domorum prohibito eiſdem a locationibus voluntario receſſu, atque vetita facultate aliis locandi, quod cum irrationabilitatem capitali involvat, præſumendum non eſt (quatenus etiam expreſſa diſpoſitio deficeret) id per Conditorem fuiſſe volitum, ad *Text. in l. Salvius Ariſto, ff. de leg. poteſt* Bald. *conſ.* 92. *n.* 2. *lib.* 4. Cravett. *conſ.* 3. *n.* 23. Rota *in recent. dec.* 494. *n.* 15. *par.* 1.

Neutra ex præfatis cauſis in capitulo expreſſis verificata dici poteſt in hypotheſi; Non quidem prima deficientiæ lineæ finitæ, nam tameſi ſubſiſteret lineæ alicujus extinctio multis ab hinc annis ſequuta, Univerſitas tamen ex linea defecta reparationem obtinuit, cum plures Domus e Circumdario Ghetti concorditer ſeparatæ fuerint, ſicut deponunt ipſimet Teſtes Univerſitatis, & ab inde circa nulla probatione concluditur, alias extinctiones fuiſſe ſubſecutas, prout opus fuiſſet, nam facultas petendi reſtrictionem, ſi quæ ex extinctionibus ſecutis competiit, per dictam ſeparationem conſumpta remanſit, nec poteſt amplius reviviſcere, niſi novæ ſequantur, argumento *Text. in l. Boves, §. hoc ſermone ff. de verbor. ſignific.* Gabr. *comm. concl. tit. de legib. & conſtit. concl.* 2. Randen. *de Analog. c.* 11. *n.* 1. & *ſeq.* Menoch. *præſ.* 132. *n.* 1. *lib.* 4.

Eo minus altera diſceſſus, ſeu diminutionis alicujus quantitatis Hebræorum concurrit, nam præterquam quod ſatis non fuiſſet quælibet diminutio, ſed deberet eſſe conſiderabilis, prout explicans ipſamet verba capituli, & quia modica, & occaſionalia ſub lege quantumvis generali non comprehenduntur, Tiraquell. *de Jud. in ſeren.* §. 36. & §. 54. Aſin. *in prax.* §. 26. *c.* 1. *n.* 3. & *ſeq.* Diminutio nec modica per Univerſitatem probatur, animadvertendo ſiquidem, quod de anno 1617. quo fuerunt edita præmiſſa capituli, numerus Hebræorum aſcendebat ad 1700. juxta notulam ab ipſiſmet exhibitam in Cancellaria Epiſcopali, modo vero in Ghetto Ferrariæ non morantur ad minus, quam 1715. Hebræi, prout conſtat ex calculo dato per Dominos Domorum, Summar. n. 7. comprobato in majori parte ex notulis juratis ipſorum Hebræorum, & ex depoſitionibus nonnullorum Teſtium in eo, quod dictæ notulæ defectuoſæ dignoſcuntur, ut Calculanti patet, numerus hodie eſt major, eo quod erat de tempore publicatorum capitulorum, & hanc diminutionem non ſubſiſtere deponunt Teſteſmet Univerſitatis, aſſerentes numerum Hebræorum eſſe eumdem ad præſens, qui erat ante, qui cum fuerint per Univerſitatem adducti, contra ipſam plene probant, *l. ſi quis Teſtibus Cod. de teſtib.* Rota cor. Buratt. *dec.* 55. *n.* 6. *in recent. dec.* 101. *n.* 26. *par.* 9. *dec.* 9. *n.* 15. *par.* 12. & *dec.* 132. *n.* 10. *par.* 17. Non attento, quod de anno 1614. quo ſecuta fuit erectio Ghetti, numerus Hebræorum fuiſſet 2074. nam quidquid ſit de legitima deſuper probatione, cum de anno 1627. quo fuerunt edita Capitula, ſeu Conſtitutiones per Cardinalem Legatum, numerus eſſet 1700. ad iſtum habita cenſetur relatio pro regulanda diminutione in futuris annis, non autem ad tempus antecedens, cum Lex, ſeu Conſtitutio de præteritis non curet, *Text. in l. leges la ſecunda C. de legib.* Rota cor. Dunoz. Jun. *dec.* 540. *n.* 13. *in recent. dec.* 115. *n.* 10. *par.* 8. *dec.* 520. *n.* 8. *par.* 18. cum aliis per Adden. ad Pamph. *dec.* 596. *pariter n.* 8.

Alia neque probatur ſimilis cauſa, ob quam Univerſitas petere valeat reſtrictionem Ghetti, non urgente, quod perpenſis illis verbis capituli — *o per qualunque altra cauſa* — ſatis quælibet in propoſito ſufficiat, quin eſſe debeat uniformis ſuperius narratis, nam ultra quam quod de hac generali cauſa nec minus docetur, præadducta verba intelligi non debent effrænate poſita, & cujuſcumque etiam voluntariæ cauſæ inductiva, ſed dumtaxat ſimilium expreſſis, non obſtante dicta dictione univerſali *qualunque*, cum per ſubſequentem *altra* modificetur, ſicut explicans Afrogra l. *conſ.* 68. *n.* 42. *lib.* 1. Marott. *diſc. forenſ. c.* 15. *n.* 26. Paſqualig. *q. moral. jurid.* 209. *n.* 6.

Clarius, tam attento ſuperius enunciato Laudo in hac Cauſa promulgato, in quo licet reduci mandatum fuerit penſiones, tamen denegata fuit reſtrictio Ghetti, & ita per conſequens agnitum deficere cauſis per capitulum volitis, ut has hodie readducere nequeat Univerſitas, cum Laudum approbaverit, inſtando pro illius executione, quod propterea nequit impugnare, Bart. *conſ.* 149. *n.* 149. *n.* 5. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 528. *n.* 16. & 17. Rot. cor. Buratt. *dec.* 229. *n.* 6. & *in rec. dec.* 433. *n.* 4. *par.* 18. quam facto ipſorum Hebræorum, qui nedum retinent extra Ghettum quamplures manſiones, horrea, ſtabula, & promptuaria, *Summario demiſſorum n.* 25. *litt. A.* ac nonnullas voluntarias incorporationes aliarum Domorum fecerunt poſt reſtrictionem Ghetti, conſiderabileſque innovationes alevando Appartamenta, & conſtruendo de novo ædificia *eodem Summ. n.* 51. *litt. B.* & *C.* Ex quo enim conſequitur, quod revera nulla ex relatis cauſis ſubſiſtit pro reſtrictione Ghetti, nam alias hæc omnia peragi non toleraſſent, & quod magis eſt, nec Univerſitas penſiones per plures annos ſolviſſet, cum præſumi non debeat, ponderata ſignanter qualitate perſonarum, voluiſſe jactare ſuum, Rot. *in recent. dec.* 253. *n.* 27. *par.* 4. *tom.* 2. & *dec.* 520. *n.* 73. *par.* 14. ubi hæc præſumptio omnium veriſſima appellatur, & paſſim in aliis.

Et hinc aliqua ex cauſis per capitulum volitis verificata dici non poteſt, ex quo Domini Domorum judicialiter etiam Univerſitatem ad ſibi ſolvendas penſiones coegerunt, quæ ex diſpoſitione ejuſdem Capituli ſolum illæ per Univerſitatem debentur, quoties accedunt relatæ cauſæ, quandoquidem animadvertebant Domini, nedum Univerſitatem ex relatis cauſis teneri ad penſiones Domorum dislocatarum in Circumdario Ghetti, ſed etiam in caſu, quo eaſdem Domos voluntarie dimitterent, ut plurimum accidit cum hujuſmodi generis hominibus, ad effectum vexandi Dominos & Poſſeſſores Domorum eiſdem coactos Domus locare pro aliqua reductione penſionum extorquenda, quinimo hujuſmodi de cauſa, quando Rabini ſtatim ac aliqua Domus diſlocata remanſit, ſub pœna præſumptæ excommunicationis prohibuerunt Hebræis, ne Domus conducerent, ut reſultat ex facti ſerie, relata per Rotam cor. Seraphin *dec.* 988. *n.* 1. *v. extra*, & Romæ ad hujuſmodi fraudes compeſcendas, opus fuit, quod fan. mem. Alexander VII. deſuper Apoſtolicam Conſtitutionem promulgaret, ſuper cujus intelligentia emanavit *dec.* 49. *par.* 19. *recent.* ut ex bis voluntariis actibus, & ſimulationibus controverti nequeat, Univerſitatem teneri ad penſiones Domorum dislocatarum, tum ex eo, quod ex ipſorum voluntate pendet adimplementum, ut ac voluntarie non ſecuto, pro facto habeatur,

Text.

Text. in l. habeo ſcribit, & *leg. hac venditio ff. de contrah. empt.* Rota coram Buratto *dec. 5. n. 11. & rec. dec. 26. n. 3. & 4. p. 16.* Tum ex quo æquitas non patitur, quod ſicuti Chriſtiani Domorum Domini nequeunt alus voluntarie locare, permitti debeat Hebræis Domus voluntarie deſerere contra Juris ragulam ſuperius expoſitam. Quod ſecus ſe habet reſpectu univerſitatis in ordine ad petendam reſtrictionem Ghetti, nam tunc voluntarium factum, quod operatur, ut eadem ad ſolutionem penſionia erga Dominos, & Poſſeſſores etiam teneatur, eidem non ſuffragatur ad petendam reſtrictionem Ghetti, pro qua ex lectura dicti capituli non legitur attributa tam ampla facultas, ſed ſolum reſtricta ad cauſas ibi enunciatas, ſufficit enim quod ſint actus ſeparati, quodque vigeat diverſa ratio ad hoc, ut correlatio inter unum, & alterum ex præadductis caſibus non intret, ut explicat Rota *in rec. dec. 607. n. 27. p. 4. tom. 3.*

Quo vero ad alteram Dubii partem, reductionis penſionum, negativa reſolutio deſumpta fuit ex eo, quod taxa penſionum, adverſus quam petitur reductio mature ſub initio facta fuit, habito reſpectu ad valorem pretii Domorum per 70. circiter annos ab erectione Ghetti obſervata, nec non in prænominatis Capitulis, ſignanter pro ipſius obſervantia, & declaratione ſatis approbata, itaut cum reddatur ſtabilis, & perpetua, ex quo talia reputari debent capitula, tamquam edita per viam legis perpetuæ, & univerſalis, quod Legato permittitur, ad *Text. in cap. fin. de off. legat.* Barboſa *de Jur. Eccl. lib. 1. cap. 5. n. 84.* Rota cor. Seraph. *dec. 536. n. 4.* & bene explicat coram Bich. *dec. 381. n. 31.* debet propterea perpetuo ſervari, nec ab ea recedendum videtur, *leg. omnes Populi ff. de inſtit. act.* Amat. *dec. 3. n. 1.* Rota *in rec. dec. 80. n. 1. p. 2. dec. 503. n. 4. p. 14. & dec. 376. n. 7. p. 15.*

Quin urgeat, quod nedum penſiones Domorum, ſed generaliter hodie fructus reliquorum bonorum ſtabilium ſint diminuti, ut eadem diminutione gaudere pariter debeat Univerſitas; Tum quia, quemadmodum Hebræis penſiones augeri non poſſunt, ita quoque ferendum non eſt, quod Domini Domorum penſiones minuere per indirectum compellantur, ut in his terminis firmat Rota *in rec. dec. 49. n. 9. & 10. p. 9.* Tum etiam quia penſiones ab initio taxatæ fuerunt leves, nam pro valore Domorum ſc. 3000. ad 6600. taxantur ad rationem ſcut. duorum pro quolibet centenario, Domini Domorum tenentur ad reparationes, Hebræi vero in eis habent Jus *Gazaga*, quo enim caſu non fit penitus in diminutio, tametſi ſupervenerit mutatio ſtatus, nam ſicuti in anteactis temporibus gaviſa fuit Univerſitas commodo levium penſionum, quando regulariter eædem in majori quantitate perſolvebantur, ita pariter hodie ſentire cogitur incommodum, quatenus aliqua diminutio ſecuta fuiſſet, ex his quæ tradunt Natt. *conſ. 49. n. 3. in fin.* Capyc. Latr. *dec. 18. n. 13. & 14.* & conferunt deducta *per Rotam coram Cardinali Cerro dec. 861. n. 1. & ſeq. & in voto defenſivo Rev. D. mei Decani edito in cauſa Romana Cunearum de anno 1634.* in vim cujus prodiit uniformis reſolutio 21. Junii ejuſdem anni coram eodem.

Demum neque obſtitit, quod pro reductione penſionum emanaverit ſuperius adductum Laudum, nam cum illud non fuerit a Dominis Domorum emologatum, ſed potius ab eo reclamaverint, & ea firmatis detegatur injuſtum, cenſeri debet ac ſi non emanaſſet, *l. 4. §. condemnatum ff. de re jud.* Soccin. Sen. *conſ. 101. n. 5. in fin. verſ. Prætorem laudem*, cum aliis per Rotam *in rec. dec. 312. n. 2. p. 6.*

Et ita non ſemel, ſed bis, iterumque Cauſa propoſita reſolutum fuit utraque &c.

R. P. D. MUTO.

Ferrarien. Reſtrictionis Ghetti ſuper Negotio Principali.

Mercurii 4. Junii 1696.

DECISIO IV.

GHettum Civitatis Ferrariæ, nec eſſe reſtringendum, minuſque Circumdarii illius Domorum penſiones eſſe reducendas, poſt tertiam Cauſæ propoſitionem Rota cenſuit coram me in audientia diei 23. Martii præteriti, adverſus quam reſolutionem, conceſſa Univerſitati Hebræorum nova audientia, Patres hodie Domorum Dominis tantum informantibus, perſiſtendum eſſe in deciſis exiſtimarunt.

Solida namque viſa fuerunt Deciſionis fundamenta pro rejectione utriuſque Inſtantiæ per Univerſitatem antedictam promotæ, nam quoad primam Reſtrictionem Ghetti, obſtat eidem tam diſpoſitio Juris Communis, vetans Locatores, & Conductores ad imparia judicari, ut ſi priores in hoc caſu ex diſpoſitione Capitulorum ipſius Ghetti in erectione compilatorum per Cardinalem Cenninum tunc in Civitate Legatum a Latere, & declarationis illorum editæ per Cardinalem Pallotam Legatum ſucceſſorem, non poſſunt penſiones augere ad ſervandam æqualitatem, prohibita ſimiliter dici debet Hebræis Conductoribus penſionum diminutio, ut per *Text. in leg. Julianus, §. ſi quis ff. de act. empt.* firmat præcedens Cauſæ Deciſio §. *Quo enim ad primam.*

Quam pariter tenor quarti Capituli præfatæ erectionis, in quo præſcribitur, quod dumtaxat in eventum deficientiæ lineæ finitæ Hebræorum, vel ob diſceſſum alicujus quantitatis illorum, ſeu ob ſimilem aliam cauſam poſſit Univerſitas inſtare pro reſtrictione Circumdarii Ghetti, quibus ſane cauſis, ut infra deficientibus, denegata remanet Univerſitati facultas talem inſtantiam promovendi, ut advertunt Surd. *conſ. 294. n. 9. cum ſeqq.* Rot. *in rec. dec. 115. n. 2. p. 3. dec. 651. n. 9. cum ſeqq. p. 4. tom. 3. &* cor. Bichio *dec. 349. n. 7.*

Nullam ex cauſis in relato Capitulo pro conditione appoſitis verificatam probat Univerſitas, ſicuti tenetur tamquam fundamentum propriæ intentionis Rot. *in rec. dec. 201. n. 3. & dec. 639. n. 2. p. 4. tom. 2. & dec. 174. n. 28. p. 27.* Deficientia namque lineæ finitæ primo loco conſiderata non verificatur, nam poſtquam Univerſitas alia vice hujuſmodi de cauſa reſtrictionem obtinuit, nullatenus nova deficientia probatur, quæ debuiſſet omnino concludi, eo quia antiqua ob reſtrictionem jam ſecuta in nulla amplius conſideratione habetur: ad famigeratum *Text. in l. Boves, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* & ſi probaretur, adhuc non relevaret, niſi unico contextu doceretur, novas Hebræorum familias in Ghetto Ferrariæ domicilium non conſtituiſſe, aut quod ea illis primis lineis novælineæ non fuerint multiplicatæ, nam iſtæ de jure in locum antiquarum, quæ deficere potuerunt, de jure ſubrogantur, argumento *Text. in l. Grege, ff. de pigner.* Card. de Luca *de credit. diſc. 35. n. 38.* Rot. poſt Paciſ. de Salv. *deciſ. 125. n. 8. & ſeq. & dec. 126. n. 8.* Prout inanis eſt labor Univerſitatis, in oſtendendo numerum Hebræorum a tempore erectionis fuiſſe diminutum, nam de anno 1627. quo fuerunt edita præmiſſa Capitula numerus exiſtens in Ghetto erat 1700. modo vero eſt ad minus 1725. juxta calculum deſumptum tam ex confeſſionibus ipſorum Hebræorum, quam ex Teſtibus, *Summar. Dominorum præterita Propoſitionis n. 7.* Unde potius detegitur auctus, quin obicem faciat, quod paulo ante facta Capitula major eſſet numerus Hebræorum, nam tempus Capitulorum debet attendi, non autem antecedens, ad vulgat. *Text. in l. leges, C. de legib.* Adden. ad Pamphil. *dec. 596. n. 8. in rec. dec. 52. n. 3. p. 17.*

Et quidem præſuppoſitam deficientiam non extitiſſe, ſicut nec aliam quamcumque ſimilem cauſam, vigore cujus ex diſpoſitione præcitati Capituli poſtulari potuiſſet reſtrictio Ghetti ab ipſa Univerſitate approbatum, inſtando pro illius executione, quam etiam poſitivum factum ipſorum Hebræorum, retinendo extra Ghettum quamplures manſiones, horrea, ſtabula, & promptuaria, ac inſuper voluntarias, conſiderabileſque incorporationes, & fabricas faciendo in Ghetto, ſicuti ponderat deciſio, quæ confirmatur, §. *Clarius.* Ut hinc nihil officiant ad oſtendendum præexiſtere cauſas reductionis, ſolutiones domorum dislocatarum judicialiter etiam factæ per Univerſitatem, ad quas ex eiſdem cauſis tenetur ex diſpoſitione præadducti quarti Capituli, nam ultra has cauſas, Univerſitas tenetur quoque ad penſiones domorum dislocatarum ex facto voluntario ipſius, domus non conducendi, quod ſecutum præſumi debet in præſenti, cum ſit idem numerus Hebræorum, & alias manſiones extra Ghettum conducant, quæ enim præſumptio, ſeu etiam ſola poſſibilitas excludit præſuppoſitam exiſtentiam, & verificationem allatarum cauſarum, ut ponderat Rot. *in dec. 413. n. 3. p. 5. dec. 281. n. 23. p. 12. & dec. 64. n. 25. p. 27.*

Reſpectu vero reductionis penſionum ſuper qua verſatur altera inſtantia Univerſitatis; placent Dominis fundamenta præteritæ Deciſionis, firmantis inter cætera eidem non eſſe locum, ex quo taxatio penſionum facta fuit in Capitulis erectionis vim legis perpetuæ habentibus in moderata quantitate, & quidem minori aliarum penſionum extra Ghettum, ut ſicuti Domini Domorum tunc temporis diminutionem patientes inſtare non poterant pro augmento, ita pariter modernis temporibus licitum non eſt Univerſitati agendi pro diminutione ex cauſa aliqualis, & parvi augmenti, cum quibus Deciſionis fundamentis DD. tranſire voluerunt.

Et ita altera &c.

R. P. D. LANCETTA.

Ferrarien. Reſtrictionis Ghetti ſuper Negotio Principali.

Vener. 12. Martii 1697.

DECISIO V.

INter Capitula occaſione conſtructionis Ghetti in Civitate Ferrariæ de mandato Cardinalis Cettini tunc de latere Legati concordata per Hebræorum Univerſitatem cum Dominis Domorum in circumdario deſignato exiſtentium, conventum extitit, quod — *Se per mancanza di linea finita, o per il partire, che faceſſe qualche quantità d'Ebrei da Ferrara, ò per qualunque altra cauſa non reſtaſſero affittate, &c. (ſcilicet Domus) l'Univerſità, e Natione di detti Ebrei ſia tenuta, & obligata del proprio al pagamento dell' Affitti di dette Caſe, e Botteghe, per una annata intiera, nel qual tempo mentre la ſuddetta Univerſità, e Natione non voglia continuare a pagare detti Affitti del proprio, ſia obligata fare inſtanza avanti l' Illuſtr. Sig. Cardinal Legato, che ſarà pro tempore, acciò ſi reſtringa il circondario del Ghetto.* Huic autem diſpoſitioni præfata Univerſitas innixa, cœpit in partibus prætendere locum eſſe Reſtrictioni Ghetti, vel reductioni Penſionum, cum ſuppoſito quod cauſæ ibidem expreſſæ verificarentur; Et quamvis in primis inſtantiæ utramque obtinuerit, nihilominus compromiſſa deinde controverſia, denegata fuit per Arbitros Ghetti reſtrictio, conceſſa tamen Penſionum reductio. At Dominis Domorum huic Laudo non acquieſcentibus, Cauſaque proinde ad Curiam delata primo in Tribunali A. C. ac poſtea in hoc Sacro Auditorio præviis geminis deciſionibus coram R. P. D. meo Muto, prodierunt ſententiæ, neutram ex Inſtantiis per dictam Univerſitatem promotis admittendam eſſe declarantes: Cumque Cauſam in ulteriori inſtantia mihi commiſſam hodierna die propoſuerim, & DD. poſteriora judicata ſolidis fulcita rationibus recognoverint, idcirco ſententiam Rotalem confirmandam eſſe reſponderunt.

Hujus enim validitate ſuppoſita, Juſtitiam ſatis reſultare putarunt, ex quo controverſa Ghetti reſtrictio non fuit in capitulis abſolute, nec ad Hebræorum libitum permiſſa, ſed ſolum quoties illorum lineæ defeciſſent, vel aliquis eorum numerus e Civitate diſceſſiſſet: Quamobrem partes ſunt Univerſitatis alterutram ſaltem ex dictis cauſis juſtificandi tamquam propriæ intentionis fundamentum, ad *Text. in l. actor, qui aſſeverat, C. de probat.* Alexand. *conſ. 64. n. 1. lib. 5.* & Rota *dec. 758. ſub n. 4. verſ. præſenſa vero p. 3. rec.* cum cæteroquin Domorum Poſſeſſoribus illas negare ſufficiat, Menoch. *de præſumpt. præſ. 112. per tot.* Altograd. *conſ. 77. n. 19. & ſeqq. lib. 2.* cum aliis, quos refert prima Deciſio R. P. D. mei Muti edita 23. Martii 1696. *§. Minus eam.*

Tantum autem abeſt, ut linearum deficientiam, vel Hebræorum diſceſſum probaverit Univerſitas, licet diu ad hunc effectum expectata, quin potius Domorum Poſſeſſores de contrario docuerint, ſignanter ex Notula per ipſoſmet Hebræos in Cancellaria Epiſcopali exhibita de anno 1627. quo inita fuerunt prædicta Capitula, ex quo conſtat, Hebræorum numerum tum temporis non exceſſiſſe 1700. Summario Poſſeſſorum dato 5. Julii 1694. *n. 2.* Et tamen illorum quantitas in præſenti aſcendit certe ad 1725. ut ex calculo diſtincte regiſtrato in Summario dicti 23. Martii 1696. *n. 7.* Quod comprobarunt etiam Notulæ per Hebræos ſucceſſive traditæ uſque ad annum 1661. in quibus major ſemper legitur numerus eo, qui anno 1627. fuerat adnotatus, unde cum nullam ex conditionibus, ſub quibus Ghetti reſtrictio conventa fuerit, eveniſſe probetur, locus illi non eſt contra pactum adeo accurate ſtabilitum, *l. item quia, ff. de pact.* Rota *dec. 222. n. 11. p. 18. rec.* & paſſim alibi.

Nec ad evitandam hujuſmodi probationem duplex relevare videbatur exceptio per Univerſitatem deducta: Prima nempe quod deficientia, vel diſceſſus Hebræorum fuerit in capitulis enuntiatus pro cauſa, ob quam Poſſeſſores pro Domibus, quæ locatæ non eſſent, penſiones exigere valerent ab Univerſitate, nullatenus autem requiſita fuerit hujuſmodi cauſarum verificatio in ea parte Capitulorum ubi fit mentio de reſtrictione Ghetti, ad quam obtinendam unice ſufficiat Univerſitatem coactam fuiſſe ad ſolutionem integram penſionum pro Domibus diſlocatis: Secunda, quod in omnem caſum Hebræos hodie numerando comparative ad tempus conſtructionis Ghetti facta anni 1624. pateat, illos tunc temporis conſtituiſſe numerum 2074. modo vero non excedere 1725. ut ſupra dictum fuit, ita ut certa jam adſit probatio notabilis diminutionis.

Quo enim ad primam, quidquid ſit, an dictæ Cauſæ appoſitæ fuerint correſpective ſolum ad ſolutionem penſionum, nec ne, ponderarunt DD. fuiſſe quidem conceſſam Univerſitati facultatem petendi reſtrictionem Ghetti, ſed ad certum effectum, ut ſe eximeret a ſolutione Penſionum, ad quam in eodem Capitulo ſe obligaverat pro Domibus, & Hebræorum deficientia, vel diſceſſu inconductis remanentibus. Unde cum Univerſitas penſiones ſolverit in præteritum, & ſolvat adhuc in præſenti non ex cauſis ſuperius expreſſis, ſed ex quo ipſa in fraudem Chriſtianorum colludendo cum Hebræis permiſit iſtos voluntarie, nullaque cogente neceſſitate Domos a principio conductas dimittere, partim ob alias eis benevifas adauctas, partim ob plures de novo conſtructas, & demum ob Apothecas, & Promptuaria extra Ghettum conducta, nulla ratio ſuadere videbatur, quod ipſa ex propria culpa, & malitia in aliorum præjudicium commodum reportare deberet, contra regulam *Text. in l. in fundo ff. de rei vind.* de qua Barb. *axiom. 143. n. 3.* Rot. cor. Cocc. *dec. 311. n. 9.* & cor. Priolo *dec. 34. n. 42.* adeout Hebræorum Conductorum arbitrio repoſitum eſſet, Domos deſerere, quando e contra Chriſtianis Locatoribus permiſſa non eſt illarum arbitrio locatio, cum tamen nil magis æquum ſit, ac naturale, quam ut Locator, & Conductor ad æqualia judicentur, ut ultra deductos in d. 1. *dec.* R. P. D. mei Muti, *§. Quo enim*, advertunt Roian. *conſ. 69. n. 27. lib. 4.* Surd. *conſ. 34. n. 26.* Grat. *diſc. for. c. 740. n. 14.* Cyriac. *controv. 151. n. 19.* Mell. *obſerv. for. 147. n. 11.*

Potiſſime dum ex Edicto Cardinalis Pallotæ demandatum fuerat, quod non poſſent Hebræi Conductores Domos dimittere præterquam in caſibus, quibus e contra juxta formam Capitulorum licuiſſet Domorum Poſſeſſoribus illos ejicere, & hoc etiam caſu requiſita prius ab eiſdem DD. licentia, addita ratione ſcilicet, ne iſti cogantur ad Hebræorum libitum penſiones reducere: Quo circa tanto minus poterat Univerſitas antiquos Domorum Conductores ad illarum dimiſſionem admittere, ac liberare, nulla præcedente cognitione, an aliqua urgeret legitima cauſa dimittendi, & ita creſcit probatio fraudis, & colluſionis, bene Rot. cor. Merlin. *dec. 13. n. 6. & in rec. dec. 525. n. 8. p. 13. & dec. 468. n. 4. cum ſeqq. p. 18.*

Quæ non minus emicat, tum ex quo Hebræi licet alias hac eadem excitata prætenſione obtinuerint Ghetti reſtrictionem, non deſierunt tamen exinde antiquis Domibus novas incorporare, ac etiam ex integro nova ædificia in circumdario conſtruere: Unde oritur evidens argumentum, quod allegata Hebræorum deficientia nullo pacto ſubſiſtit, ſitque purus prætextus ad fraudem colorandam emendicatus; Tum ex quo nec de præſenti diſlocatæ ſunt Domus, quarum penſiones ſolvit Univerſitas, cum illa nonnullas ex eis aliis Conductoribus ſublocaverit.

Et ex hac circumſtantia patet etiam, Domorum diſlocationes non proceſſiſſe (ut ſupponit Univerſitas) ab inopia Hebræorum, illa enim non probatur, & adhuc probata irrelevans eſſet ad obtinend. Ghetti reſtrictionem, quæ ſolum conventa fuit in caſu, quo Domus — *non reſtaſſero affittate* — ideoque dum conſtat Domos ab antiquis Conductoribus dimiſſas, fuiſſe aliis ſublocatas, jam non verificatur qualitas, ſeu circumſtantia, ſub qua fuit concepta diſpoſitio, cui proinde locus eſſe non poteſt, Dec. *conſ. 49. n. 2.* Ventur. *conſ. 11. n. 129. & conſ. 39. a n. 31.* Cyriac. *contr. 356. n. 11.* Carlin. *conſ. 222. n. 52.*

Reſpectu vero ſecundæ exceptionis ſatisfacere videbatur reſponſio, quod calculus perſonarum, ad effectum recognoſcendi, an illorum numerus fuerit diminutus, initium ſumere debet non ab anno 1624. quo Ghettum fuit conſtructum, ſed ab anno 1627. quo inita fuerunt capitula, & ſpecialis facta mentio de illius reſtrictione, unde cum ab eo tempore diminutio non venerit, nulla eſt habenda ratio de illa, quæ contractum præceſſerat, ut in proximis terminis reſpondit Rot. cor. Cavaler. *dec. 60. n. 1.* & firmat d. 1. *dec.* R. P. D. mei Muti *§. Eo minus in fine.*

Hæc quoad reſtrictionem Ghetti: Quo vero ad reductionem penſionum, neque iſtam deberi cenſuerunt Domini, ex quo penſionum quantitas fuit ab initio maturo Judicio taxata, nulloque unquam contradicente ſervato ſpatio annorum 70. unde modo minuenda non eſt ſub generali prætextu, quod fructus omnium Bonorum decreverint; Tum quia ſicuti retroactis temporibus, quibus extera inveſtimenta majorem reddebant fructum, non curarunt, nec poterant Domorum Domini penſiones augere, ita æquum non eſt, quod cogantur hodie ad illarum reductionem, ut in terminis firmavit Rota *dec. 49. n. 9. & 10. p. 9. rec.* cum qua pertranſit dicta prima Deciſio R. P. D. Muti *§. Quin urgeat.* Tum etiam quia Hebræis correſpective ad dd. penſiones alia fuerunt in Capitulis conceſſa, & ſignanter facultas ædificandi ad proprium commodum utendo, ut dicunt, Jure Gazagà, quod eſſe pretio æſtimabile, tradunt Grat. *diſc. for. c. 842. n. 21. & ſeq.* Thomat. *dec. 236. num. 4. cum duobus ſeqq.* Card. de Luca *de loc. diſc. 33. n. 3.* Pacion. *eod. tr. c. 61. n. 284.*

Et ita utraque &c.

R. P. D.

Digitized by Google

R. P. D. MOLINES.

Nepeſina devolutionis.

Lunæ 29. Aprilis 1697.

DECISIO VI.

DEciſionem editam ſub die 22. Aprilis 1695. cor. clar. mem. Cardinali Tauruſio tunc noſtri Ordinis Auditore, hodie coram me in illius locum ſuffecto, Domini confirmarunt, iterum autumantes non eſſe locum devolutioni Prædii, de quo agitur in præjudicium Joſephi, & aliorum de Palmeriis poſſeſſorum.

Cum enim controverteretur in facto, quod de anno 1560. Rectores ſeu Presbyteri Eccleſiæ S. Joannis Oppidi Scrofoni conceſſiſſent in locationem perpetuam q. Joanni Franciſco Valtrino pro ſe ſuiſque hæredibus quibuſcumque controverſum Prædium. Hinc ſequitur, quod donec, & quouſque non docent de extinctione hujus antiquæ conceſſionis, a qua Jus metiuntur Palmerii Tertii Poſſeſſores, nequeunt moderni Rectores, ſeu Presbyteri d. Eccleſiæ ullam prætendere devolutionem vigore alterius Inveſtituræ factæ de anno 1627. q. Horatio de Carolis, & Sebaſtiano Millenterio ſub prætextu extinctionis lineæ eorumdem, cum anterior Inveſtitura præferatur poſteriori, ut præter doctrinas relatas in deciſione, quæ confirmatur, tradunt Caſtr. *conſ.* 142. *in fin. lib.* 2. Dec. *conſ.* 193. *n.* 3. Surd. *conſ.* 5. *n.* 65. Rot. cor. Cerro. *dec.* 281. *n.* 31. *& dec.* 175. *n.* 11. *p.* 10. *rec.* præſertim quando, prout hic, Poſſeſſores nullam habent cauſam ab ultimo Inveſtitis, quo caſu multo minus nova Inveſtitura præjudicare poteſt antiquæ ad tradita per Rot. *dec.* 219. *n.* 5. *p.* 19. *rec.*

Nec obſtat repetitum objectum; quod d. conceſſio facta de anno 1560. non veniat attendenda tamquam nulla ex defectu Beneplaciti Apoſtolici requiſito in Contractibus Eccleſiæ præſeferentibus ultra Triennium perpetuam locationem, juxta notiſſimam *Extrav. Ambitioſæ de reb. Eccl. non alien.* Rot. *dec.* 483. *n.* 50. *&* 51. cor. Bichio cum aliis cumulatis in Romana Domus 16. Junii 1690. §. *Non obſtante coram me.* Et proinde ſtante nullitate antiquioris conceſſionis ſit præferenda poſterior Inveſtitura, quæ dicebatur, ſuum habuiſſe effectum per ea quæ firmant Soccin. Jun. *conſ.* 76. *n.* 68. Pappon. *conſ.* 2. *n.* 35. Rocca *diſp. Jur. c.* 69. *n.* 26. Rota *dec.* 319. *n.* 22. *& ſeq. p.* 13. *rec.*

Quoniam pro eliminatione objecti ponderatum fuit quod licet de expreſſo Beneplacito Apoſtolico alioquin reſervato in dicta Conceſſione anni 1560. hodie non doceatur, nihilominus cum citra controverſiam a die d. primæ conceſſionis uſque ad diem motæ litis effluxerint pluſquam centum anni, ex hac longiſſima temporis intercapedine nedum inſurgit validiſſima præſumptio, d. Beneplacitum Apoſtolicum interveniſſe, & omnia fuiſſe rite, & recte geſta, ut optime probant Gozzadin. *conſ.* 72. *n.* 20. Surd. *conſ.* 281. *n.* 1. *lib.* 2. Cravett. *de antiq. temp. p.* 3. *c.* 2. *n.* 16. Grat. *diſc. for. cap.* 867. *n.* 50. *& c.* 893. *n.* 17. Fontanell. *dec.* 217. *n.* 19. Rot. cor. Durano *dec.* 91. *n.* 6. *& dec.* 168. *n.* 28. *& ſeq. p.* 12. *& dec.* 155. *n.* 8. *p.* 16. *& dec.* 328. *n.* 5. *p.* 17. *rec.* Verum etiam talis centenaria tribuit quemcumque meliorem titulum de mundo, habetque vim Privilegii, & æquiparatur ad hunc effectum Immemorabili, per text. *in l. hoc Jure §. ductus aquæ, ff. de aqu. quotid. & æſt.* Peregr. *conſ.* 85. *n.* 4. *lib.* 4. Soccin. Jun. *conſ.* 76. *n.* 9. Roſ. *conſ.* 32. *n.* 21. Rocca *diſp. Jur. c.* 59. *n.* 5. Rot. *d. dec.* 155. *n.* 7. *p.* 16. *rec.*

Idque procedit non obſtante conſtitutione Urbani VIII. de præjudicialibus Eccleſiæ, edita de anno 1641. impreſſa in Bullar. *nov. in* 270. *in ordine tom.* 5. Quia in eadem Conſtitutione expreſſe legitur præſervata d. centenaria ibi — *non intendimus &c. tollere centenariam concurrentibus de Jure requiſitis*, ut ſæpiſſime dixit Rot. in Romana devolutionis 18. Junii 1657. §. *Quin ponderatum*, coram Albergato, & pluribus cumulatis proſequitur *d. dec.* 255. *n.* 20. *p.* 16. *& dec.* 328. *n.* 3. *p.* 17. *rec.*

Non attenta replicatione, quod centenaria præſervata in dicta Conſtitutione intelligi debeat de completa ante illius promulgationem, adeout nequeat in ea computari tempus poſtea elapſum uſque ad diem motæ litis, ſuper quo ſcribentes pro Rectoribus Eccleſiæ allegabant deciſiones Rotæ 673. *n.* 13. cor. Cerro *dec.* 168. *n.* 21. *&* 22. *p.* 12. & deciſionem in Romana domus 26. Junii 1690. confirmata 10. Martii ſequentis anni 1692. coram me.

Placuit enim Dominis amplecti contrariam opinionem veriorem, quod ſcilicet ſufficiat complementum d. Centenariæ etiam de tempore motæ litis poſt d. Conſtitutionem, ut reprobatis contrariis pluribuſque adductis rationibus probant Rocca *diſp. Jur. cap.* 59. *a n.* 21. *ad* 24. Pacion. *de loc. & cond. cap.* 14. §. 11. *a num.* 3. *uſque ad* 7. Card. de Luca *de alien. diſc.* 2. *per tot.* Galeſ. *in com. ad d. conſt. Urbani, n.* 308. Rot. *dec.* 328. *ſub n.* 3. *p.* 17. *& dec.* 33. *n.* 12. *p.* 18. *rec.*

Nec huic opinioni adverſantur doctrinæ in objecto relatæ, dum ex illarum ſingulari lectura apparet inibi dumtaxat fuiſſe dictum, quod centenaria in illis caſibus allegata jam fuerat completa ante Conſtitutionem Urbani, abſque eo quod quidquam firmetur, utrum hoc neceſſarium ſit nec ne pro præſumendo Beneplacito Apoſtolico, ut etiam obſervat Pacion. *de loc. d. c.* 14. §. 12. *n.* 6. quinimo deciſio in d. Romana Domus 16. Junii 1690. §. *Nec ex diuturnitate verſ. quod verius*, favet huic opinioni uti veriori, dicendo verius eſſe ſufficere, d. centenariam eſſe completam de tempore motæ litis poſt dictam conſtitutionem.

Præterquam quod in omnem caſum ſemper valida cenſeri debet prima conceſſio facta de dicto anno 1560. Nam a dicto tempore uſque ad annum 1627. poſterioris Inveſtituræ jam effluxerant 67. anni, ſicque quemadmodum uſque tunc per lapſum d. temporis præſumendum erat, in d. Conceſſione interveniſſe d. Beneplacitum Apoſtolicum, omneſque ſolemnitates ex motivo, quod ante Conſtitutionem Urbani ſufficiebant de Jure 30. anni, concurrente utilitate Eccleſiæ, ut pluribus cumulatis punctualiter dixit Rot. *dec.* 309. *n.* 12. *p.* 15. *& d. dec.* 328. *n.* 13. *p.* 27. *rec.* Ita ſtante validitate primæ conceſſionis non poterat deveniri ad ſecundam Inveſtituram, cujus vigore hodie perperam agunt moderni Rectores Eccleſiæ ex Juribus ſupra relatis.

Quæ omnia majus robur accipiunt ex ſubſequuta obſervantia reſultante ex pluribus actibus late recenſitis per ſcribentes pro Palmeriis. Primo nempe ex conſtructione Domus, aliiſque melioramentis factis a Franciſco Valtrino primo Inveſtito juxta pactum appoſitum in Inſtr. primæ Locationis anni 1560. Secundo ex lapide ſepulchrali indicante poſſeſſionem controverſi Prædii extitiſſe uſque ad annum 1619. penes Julianum Palmerium Virum q. Erſiliæ Valtrinæ filiæ Dom. Franciſci primo Inveſtiti. Tertio ex ſequeſtro appoſito Petro Paulo filio d. Juliani de anno 1620. ſuper fructibus d. Prædii ex cauſa reſtaurationis Eccleſiæ juxta pactum primæ Conceſſionis. Quarto demum ex Epiſtola Epiſcopi Sutrini exarata de anno 1651. ſuper controverſiis exortis inter Rectores Dominos directos, & Jo: Baptiſtam filium dicti Petri circa ſolutionem Canonis, reſtaurationem Eccleſiæ, qui actus præſeferunt regulam, & continuatam poſſeſſionem, tam ante, quam poſt ſecundam Inveſtituram factam de dicto anno 1627. cum ſolutione Canonum, nequit revocari in dubium quin dicatur probata obſervantia primæ Conceſſionis anni 1560. ad tradita per Rotam *dec.* 328. *n.* 4. *p.* 17. *rec.*

Poſita ex prædictis validitate primæ conceſſionis cum d. ſubſequuta obſervantia: multo minus viſum eſt obeſſe aliud repetitum objectum prætenſæ devolutionis ſuperventæ ex quadam donatione facta Marchioni Pallavicino de anno 1625. quæ cauſam præbuit d. ſecundæ Inveſtituræ anni 1627. Quoniam ultra quod non probatur, d. donationem habuiſſe effectum, quatenus etiam probaretur, non relevaret, urgente optima reſponſione, quod cum prima Conceſſio ſit locatio perpetua tranſitoria ad quoſcumque etiam extraneos, ut late probatum fuit in deciſione, quæ revidetur §. *Quod conceſſio*; Hinc ſequitur, quod d. donatio nullam præſeferre potuit devolutionem, Jaſ. *in l. fin. C. de Jur. emph. n.* 135. Fulg. *eod. tr. in prelud. q.* 8. *n.* 28. Card. de Luca *de emph. diſc.* 39. *n.* 2. Rot. *dec.* 400. *n.* 9. *p.* 1. *rec.*

Prout non meruerunt attendi plura alia in contrarium adducta, quod nempe Marchio Pallavicinus paſſus fuerit ſpoliari ab Eccleſia Domina directa, ad quam bona reverſa fuerunt, quodque emanaverit ſententia Exequutorum Beneplaciti Apoſtolici pro confirmatione ſecundæ Inveſtituræ cum ſubſequuto mandato de immittendo, cujus vigore aſſeritur tradita poſſeſſio Sebaſtiano Millenterio, & Horatio de Carolis ultimo inveſtitis, quæ ab eis continuata dicitur uſque ad mortem, & poſtea translata in Eleonoram Uxorem, & hæredem dicti Horatii; alias Viduam relictam dicti quondam Petri Pauli Palmerii, & reſpective Matrem Jo: Baptiſtæ, a quo dicebatur, Palmerios modernos Poſſeſſores habere cauſam ex depoſitione Teſtium per Rectores Eccleſiæ inductorum.

Quoniam hæc omnia viſa ſunt tolli in Jure unica reſponſione ultra alias datas per ſcribentes in facto, quod ſcilicet cum Palmerii moderni Poſſeſſores controverſi Prædii nullam habeant cauſam a Marchione Pallavicino, nec ab ultimo Inveſtitis, præfata ſententia, aliique actus ſupra recenſiti tamquam res inter alios acta non afficiunt ipſos Poſſeſſores ſe tuentes ex priori conceſſione, facta de anno 1560. per text. *in l.* 1. *cotoque titulo, C. res inter alios acta* Rota *dec.* 370. *n.* 4. *p.* 9. *& dec.* 392. *n.* 5. *p.* 18. *rec. & optime firmatur in dec. qua reviden*r, §. *Ex his inutilis.*

Potiſſimum quia non ſubſiſtebat in facto, quod dicta Eleonora fuiſſet Uxor dicti Petri Pauli Palmerii, & Mater d. Jo: Baptiſtæ: Nam ex fide Baptiſmatis d. Jo: Baptiſtæ apparet, ipſum ortum habuiſſe ex quadam Tarquinia Vivalda Uxore d. Petri Pauli, cumque in hoc reperti fuerint

mendaces dd. Teſtes in contrarium examinati ad perpetuam, eiſdem neque venit fides adhibenda in aliis dictis, ex regula, quod Teſtis mendax in uno, præſumitur mendax in omnibus ob individuitatem Juramenti, Rota *dec.* 269. *n.* 7. *p.* 16. *rec.* & dictum fuit in Calaguritana Decimarum de Nalda 30. Januar. currentisanni, §. *Quinimmo depoſitio* coram me.

Tandem ad intervertendam obſervantiam primæ Conceſſionis, & ad ſuadendam effectuationem ſecundæ Inveſtituræ, nullius relevantiæ viſa fuerunt ea quæ de novo adducebantur circa ſolutiones Canonis, non correſpondentes quantitati ſc. ſeptem ſtabilitæ in primo Inſtrumento de anno 1560. ſed potius importantes majorem ſum. ſc. 7. cum dimidio, conventam in ſecunda Inveſtitura anni 1627. Quoniam quidquid ſit de Proceſſu facto contra formam remiſſoriæ Rotalis ſuper recognitione receputarum, eſt certum, quod dd. ſolutiones non ſunt attendendæ ad effectum de quo agitur; Tum quia uti factæ ab Afflictuariis controverſi Prædii, nullum inferre poſſunt præjudicium Palmeriis Dominis, ut per text. *in l. non abſtulit, C. de novat.* tradit Rota poſt Mell. ad Caſtill. *dec.* 97. *n.* 28. Grat. *diſc. for. c.* 56. *num.* 19. *ubi n.* 23. docet quod non ſufficiat ſcientia præſumpta, & elicita ex facto Afflictuariorum, quæ in præjudicialibus non obſtet Domino, Mohed. *dec.* 160. *de prebas.* Rota coram Puto *dec.* 147. *lib.* 1.

Tum quia cum in priori Conceſſione anni 1560. data fuerit facultas primo Inveſtito acquirendi aliud Prædium & d. augmentum Canonis in ſum. ſc. ſeptem cum dimidio extaret de anno 1625. ut colligitur ex lectura donationis factæ Marchioni Pallavicino, ſicque ante annum 1627. quo facta fuit ſecunda Inveſtitura; Hinc ſequitur, quod ſolutiones Canonum uti æquivocæ, & æque referibiles tam ad primam, quam ad ſecundam Inveſtituram, vel præſumendum eſt, fuiſſe factas in cauſam utiliorem, ad tradita per Grat. *diſc. for. c.* 105. *n.* 15. quod eſt magis veriſimile Gaſtald. *conſ.* 87. *n.* 16. Rot. cor. Merlin. *dec.* 507. *n.* 5. & *dec.* 50. *n.* 8. *p.* 17. *rec.* vel poſſunt modo per Palmerios declarari in quam cauſam ſint referendæ, per text. *in leg.* 2. ubi Bart. *aliique DD. ff. de ſolut.* Pariſ. *conſ.* 122. *n.* 6. *lib.* 4. Grat. *d. diſc.* 105. *n.* 6. Rot. cor. Peut. *dec.* 247. *n.* 24.

Tum demum quia nonnullæ ex dd. ſolutionibus leguntur in majori ſumma ſcilicet in ſc. 8. quæ eſt incompatibilis, tam cum quantitate expreſſa in prima, quam in ſecunda Inveſtitura, ex quo datur intelligi, eas fuiſſe factas ab Afflictuariis per errorem, quo concurrente neutiquam dici poteſt, fuiſſe illatum præjudicium Palmeriis, ad tradita per Rotam cor. Priolo *dec.* 201. *n.* 7. *alibique paſſim.*

Et ita in reliquis approbando d. deciſionem ad trutinam revocatam, Domini utraque Parte audita reſolverunt.

R. P. D. PRIOLO,

Romana Communantiarum, & Fontanilis.

Luna 3. Martii 1698.

DECISIO VII.

IN ſinu trium Tenutarum, quæ prius ſub diverſis nominibus Turris Majoris, Sulphuratæ, & Sulphuratellæ, poſſidebantur a Magdalenis, Cinciis, & Serlupiis, ac modo redactæ in unum Corpus, poſſidentur a Marchione, & Dominiro, aliiſque de Serlupiis, aderat quædam Vallis prativa cum Fontanili in ejus Angulo exiſtente, quæ ex præambula voluntate Dominorum, deſtinata ad promiſcuum uſum eorum animalium ſortita fuit nomen *Communanza*: & quamvis iſta ex deciſionibus emanatis cor. Marcomontio, & Buratto, inter ejus *in* 513. & 648. appareat limitata ad dictas tres Tenutas; ſub prætextu tamen, quod Tenuta Turris majoris, tamquam caput, comprehenderet ſub ſe Caſale Turris Tignoſæ, fuit a Marchione Riccardo iſtius poſſeſſore prætenſa extenſio Communantiæ etiam pro uſu animalium d. Caſalis: & obtenta manutentione ab A. C. in gradu tamen appellationis DD. ſemel, atque iterum requiſiti hodie cenſuerunt, illam eſſe dandam Serlupiis.

Motivum ita decidendi non minus præbuit ipſius naturæ libertas, quam ipſa ſervitutis natura, nam ſi omnia bona, juxta primævam eorum originem, cenſentur libera, & a quocumque jugo ſervitutis exempta, per textus *in l. altius, cum alia l. ſeqq. C. de ſervit.* ita quoque ſervitus, ſi fuit certis limitibus acquiſita, non debet ultra illos extendi, quia non modus prædiorum, ſed ipſa ſervitus terminum facit, ad text. *expreſſ. in l. non modus, C. de ſervit.* ibique Gloſ. *verſ. modus, & l. ergo,* §. *Neracius*, ibique Bald. *ff. de ſervit. ruſt. prædior.* & Paitel. *in exped. cauſ. civil. annot.* 24. *n.* 58.

Retento autem hoc juris principio, & ſuppoſitis etiam deciſionibus ſuperius enunciatis, illico detegitur inſubſiſtentia prætenſionis Marchionis Riccardi, nam ſi ex illarum lectura apparet, jus Communantiæ de conſenſu Dominorum fuiſſe limitatum ad pabulandum, & aquandum illorum animalia reſpective tantum ad dictas tres Tenutas, quoties ſervitus reperitur certo modo præſcripta, ne durior evadat in præjudicium fundi ſervientis, extendi non debet ad Caſale Turris Tignoſæ, de quo nulla mentio habetur in eiſdem deciſionibus, & propterea ſervitutis uſus non venit diverſimode alterandus, ne quid contra veterem formam, atque ſolemnem morem innovetur, ad text. *in l. ſi manifeſte, C. de ſervit. & l.* 1. §. *fune, qui pue, ff. ne quid in flum. pub.* cum aliis, quæ tradit Bart. *in l. quominus, in* 16. *q. ff. de flum.* Bellon. Jun. *conſ.* 51. *n.* 15. Surd. *conſ.* 27. *n.* 9. *cum ſeqq.* Cyriac. *contr.* 310. *n.* 149. Capyc. Latr. *conſ.* 8. *n.* 5. & *ſeqq.* Giurb. *obſ.* 62. *n.* 2. *verſ. proinde in ſervientibus* & Rot. *in rec. dec.* 596. *n.* 3. *p.* 5. Et innovatio ſane eſſet, ſi modo animalia hujus Caſalis conduci poſſent ad Communantiam, de qua agitur, quando ex Judiciali acceſſu, & ex Teſtibus formiter examinatis, de quibus infra, conſtat, ibid. nunquam pabulaſſe, & ad effectum illa abbeverandi traducta fuiſſe ad Fontanile Monialium Turris Speculorum, quod eſt longe remotum: cumque hæc depoſitio ſit facta a Teſtibus ab ipſomet Marchione inductis, contra ipſum pleniſſime probat, ad firmata per Rot. *in rec. dec.* 38. *n.* 23. *p.* 5. & coram Bichio *dec.* 224. *n.* 18. & alibi ſæpe.

Nec extenſio hujus ſervitutis deſumi poteſt ex probationibus adductis pro Marchione Riccardo; nam, quoad locationes datas in ejus *Sum. n.* 5. iſtæ, tamquam antiquæ, & ſequutæ de annis 1603. 1618. 1646. & 1669. non probant in hoc Judicio, in quo attenditur ſola poſſeſſio de tempore motæ litis, ut notant Altogr. *conſ.* 97. *n.* 10. *lib.* 2. Ridolph. *in prax. p.* 2. *c.* 12. *n.* 103. Rot. cor. Cocc. *deciſ.* 52. *n.* 4. & *in rec. dec.* 249. *n.* 1. *p.* 4. & admitti non debent contra Serlupios poſſeſſores, non probata illarum effectuatione, vel per actualem conductoris poſſeſſionem, vel per ſubſequutam affictus ſolutionem, *ſpecialiter pro hoc jure aquandi, & paſcendi*, ut late advertit Modern. Piſtorien. *de loc. c.* 27. *n.* 100. *cum ſeqq.* Rota cor. Buratt. *dec.* 263. *n.* 2. & *dec.* 566. *n.* 6. & cor. Priol. *dec.* 331. *n.* 5. & *in rec. dec.* 345. *n.* 10. *cum ſeqq. p.* 18. & demum, quia plures factæ fuerunt de tempore, quo Magdaleni erant poſſeſſores utriuſque Tenutæ, & referri poſſunt non minus ad dominium unius, quam alterius, imo veriſimile ſit, eas potius referri debere ad dominium Turris majoris, in cujus utilitatem iſtud jus Communantiæ apparet reſervatum, ideo tamquam æquivocæ, & incertæ, attendi non merentur in hoc Judicio manutentionis, ad notata per Poſth. *de manut. obſ.* 49. *n.* 5. *cum ſeqq.* & Rota cor. Buratt. *dec.* 312. *n.* 11. & *in rec. dec.* 520. *n.* 85. *p.* 14. & admiſſum fuit *in Terrac. manutentionis* 23. *Januarii* 1697. §. *Nec ex eo* coram me.

Prout nec minus relevant Inſtrumentum venditionis dicti Caſalis Turris Tignoſæ, & ſubſequutæ illius locationes datæ in *eodem Sum. Marchionis n.* 1. 7. & 8. nam, quoad Inſtrumentum venditionis, quidquid ſit, an ſub eo comprehendi potuerit hoc jus Communantiæ, quia tamquam annexum cum Tenuta Turris majoris, prætendi poteſt forſan, per iſtius alienationem longe antetranslatum fuiſſe in Serlupios emptores, juxta ea, quæ tradit Dexart. *dec. Surd.* 97. *n.* 1. *cum ſeqq.* & Seſſ. *dec. Arag.* 139. *n.* 7. & *ſeqq.* Rota in Tyburtina Caſtr. S. Pauli 15. Jan. 1590. cor. Platto, *confirm. in rec. dec.* 199. *n.* 10. & *ſeqq. p.* 1. certum eſt, quod illud, tamquam actus inter alios geſtus, præjudicare non poteſt Serlupiis in eo non intereſſentibus, & maxime ſi aliunde non juſtificatur vera, & concludens probatio poſſeſſionis, ad text. *in l. cum quæritur, ff. de except. rei Jud. & leg.* 1. ibique Gloſſ. *verb. conſiſtentum, Cod. res inter alios acta*, & ita quoque attendi non debet menſura Caſalis facta per Agrimenſorem, quia illa eadem reſponſione ſubmovetur.

Quo vero ad locationes, prætermiſſo quod Communantiæ fuerunt ibidem generaliter enunciatæ, & nulla facta mentione Fontanilis, referri poſſunt ad alias communes cum Caſali *di Paglia incalzata*; & quod, reſpectu confinium, & quantitatis, maxima intercedit differentia cum illis ſpectantibus ad Serlupios; adhuc tamen apud DD. multum urgere viſum eſt, quod nulla datur locatio cum ſpecificatione, quod Communantiæ erant communes cum Serlupiis, & in tanto temporis defluxu nullus exhibetur actus poſſeſſionis ſequutus cum illorum ſcientia, & patientia. Ideoque recurrit reſponſio ſuperius data, & quod iſtæ locationes, tamquam incertæ, & aliæ referibiles, non probant poſſeſſionem.

Et demum non obſtant dicta Teſtium in contrarium adducta, quia, quatenus duo ex illis, nempe primus deponit, animalia fuiſſe traducta ad locum Communantiæ, & Fontanilis cum permiſſione Dominici, & ſecundus ſuperaddit, habuiſſe licentiam illa abbeverandi, cum prohibitione tamen paſcendi, ibi-- *Andare pure, purchè non paſciate*, ex hac depoſitione clare dignoſcitur, tales actus fuiſſe permiſſos ex quadam convenientia, & urbanitate; ideoque, tamquam æquivoci, & referibiles ad jus viciniratis probare non poſſunt poſſeſſionem manutenibilem, ut in ſpecie advertit

Digitized by Google

vertit Poſth. *de manut. obſ. 72. n. 13.* & Pauell. *in exped. cauſ. civil. exped. 24. n. 30. cum ſeqq.* Rota *in rec. dec. 632. n. 2. cum ſeqq. p. 3.*

Quatenus vero omnes deponunt de actibus geſtis longe ante motam litem, nec minus attendi merentur, quia in hac actione negatoria poſſeſſio probari debet de tempore moti Judicii, præſertim in concurſu alterius pacifici poſſeſſoris, ut, ultra auctoritates ſuperius allegatas, admittere videtur Rot. *in rec. dec. 300. n. 6. p. 9.* & demum quia nemo dicit, animalia fuiſſe immiſſa in controverſa Communantia ex jure proprio Marchionis, & nemo concludit, & actus *fuiſſe pluries exiteratos* cum ſcientia, & patientia Dominorum, poſſeſſio non dicitur legitime probata, ut in puncto comprobat Rota *d. deciſ. 300. n. 16. & ſeqq. & dec. 347. n. 17. cum ſeqq. p. 9. rec.*

Tanto magis, quia contra dictos Teſtes non ſolum urgent alii in contrarium; qui deponentes ſuper omnimoda diſpoſitione herbarum, & Fontanilis, favore Domini habere dicuntur aſſiſtentiam juris, & tamquam excluſivi ſervitutis debent in concurſu præferri, ad tradita per Rotam *in d. dec. 3000. n. 21. p. 9.* ſed, quod magis eſt, plurimum facit ipſemet Judicialis acceſſus ſequutus in faciem loci, in quo cum Agentes Marchionis cubitalibus verbis faſſi fuerint, quod in Communantia, de qua agitur, *non ci hanno mai paſciuto gl' Animali della Tenuta de Signori Riccardi*, ex hac Judiciali confeſſione, quæ ſuperat omne genus probationis, non ſolum excluſa remanet ſervitus ibidem paſcendi, ſed ea illa quoque declaratæ remanent locationes ſuperius adductæ, quæ loquentes de Communanſiis, de aliis intelligere voluerunt, quam de controverſis.

Abſque eo quod dici poſſit, jus Communantiæ fuiſſe implicite reſervatum etiam pro Caſali Turris Tignoſæ, tamquam de appendiciis, & pertinentiis Turris majoris, quia, prætermiſſio, an data reſpectu utriuſque Tenutæ diverſitate confinium, & locationum, reputari poſſint duo corpora diſtincta, & ſeparata, juxta ea, quæ tradunt Pariſ. *conſil. 58. n. 7. lib. 3.* Menoch. *conſ. 337. ſub n. 22. cum ſeqq.* & Rota *in rec. dec. 228. n. 2. pariter cum ſeqq. p. 14.* certum tamen eſt, quod hodie non conſtat de tali ſubalternatione, & dependentia, & ſola turbiditas ſatis eſt ad effectum denegandi manutentionem.

Et ita utraque &c.

R. P. D. PIO.

Romana, ſeu Nepeſina Affictus.

Luna 5. Maji 1698.

DECISIO VIII.

COmmiſſa mihi appellationis Cauſa a Sententia in devolutivo pronunciata per R. P. D. Sergardum Judicem commiſſarium de, & ſuper ſolutione affictus Tenutæ Roncilium de dominio Monachorum Ciſtercienſium trium Fontium Urbis, facienda a Fulvio conductore uſque ad diem 7. Martii 1695. qua ſupponebatur mutuo conſenſu abſoluta locatio; Nec non de, & ſuper refectione damnorum, quæ ab eodem Fulvio paſſa dicebantur ex cauſa, & culpa Monachorum locantium, dedi dubium. *An, & per quo tempore debeantur affictus, ſeu potius damna, & intereſſe.* Quo propoſito, & non reſoluto ſub die 28. Febr. proxime præteriti, cum hodie ad novum examen iterum revocatum, reſponſum accepi. *Affictus deberi Patribus per Fulvium per totum menſem Septembris 1695. & damna non deberi Fulvio.*

Ratio reſolutionis, quoad primam partem ſtetit in eo, quod cum Inſtrum. Affictus conventum fuerit, locationem incipere debere a Feſto S. Angeli menſ. Septemb. eamque duraturam eſſe de triennio in triennium uſque ad diſdictam faciendam per ſex menſes ante Sum. Monach. *n. 1.* controverti proinde non valet continuatio locationis uſque ad d. diem 29. Septembris 1695. pro qua ſolum probatur diſdicta, ſeu receſſus ab illa, ad litterales text. *in l. conduct. penul. C. loc. l. non abre X. C.* unde vi Petr. Barboſ. *in l. ſi alienam 12. n. 31. ff. ſolut. matr.* Caroc. *de locat. p. 6. eomed. 14. n. 39.*

In nihilum contrariatum e Inſtrumento reſciſſionis contractus inter Partes ſtipulato ſub die 7. Martii ejuſdem anni 1695. quamvis in eo fuerit expreſſe dictum, quod licet Affictus adhuc duraret, voluerint nihilominus contrahentes ab inde citra eumdem haberi pro finito, diſdicto, & terminato; objectum enim viſum fuit radicitus tolli ex lectura ipſiuſmet præfati Inſtrumenti, ex eo namque apparet Contrahentes noluiſſe abſolute, & ſimpliciter ad affictum recedere, ſed ſolum adimpletis conditionibus ibid. enunciatis *d. Sum. n. 7.* ibi -- *Cum pactis tamen, & condit. firmatis, ſtabilitis* inter quas potiſſimum recenſentur illæ -- *Che non pagando il nuovo Affittuario a dd. Signori Fulvii il ſopra più, che importava d. ſtima come ſopra nel termine di ſopra eſpreſſo, o reſpettivamente non volendo entrare nel nuovo affitto fino a Settembre futuro, nulladimeno d. Sig. Fulvio ſi contenta, e vuo-*

- Pariſm. de Loc. & Conduct.

le, che d. nuovo Affittuario poſſa, e gli ſia lecito entrare a lavorare, o rompere d. tenuta nel corrente meſe di Marzo, conforme ſi ſtila nell' Agricoltura, con che però d. Affittuario ſia tenuto, & obligato fare li ſoliti defalchi &c. ac proinde cum præfatæ conditiones in voluntate, & placito novi Affictuarii repoſitæ adimpletæ non fuerint; utpote quia novus Affictuarius, qui novam locationem conficeret pro menſe Martii, fructuſque pendentes juxta valorem a Peritis taxandum perſolveret, adinventus non fuerit, novatio ſolum inducta cenſetur pro menſe Octobris, quo Monachi Tenutam Gallupo locarunt, *citato Sum. n. 8.* juxta text. *conſuetam in l. neceſſario, §. Quod ſi pendente, ff. de peric. & com. rei vend. l. ſi pecunia, ff. ſi cert. petat.* Paccion. *de locat. & conduct. c. 14. n. 7.* & advertit Rota cor. Duran. *dec. 139. num. 36.* Nec Fulvius quidquam aliud prætendere valet, quam æſtimationem herbarum pro novalibus de menſe Martii factis a præfato Galluppo, conſentiente ipſomet Fulvio, qui exteroquin inſpecto Agriculturæ ſtilo in d. Inſtrumento recognito, & approbato diſſentiri non poterat.

Minuſque obſiſtente, Partes loquendo de novo Affictuario intellexiſſe de Joſepho Buccillo, qui Tenutam conduxerat pro perſona nominanda, omneſque actus Monachorum ſecluſo etiam d. Inſtrumento reſciſſionis eo ſemper collimaſſe, ut affictum haberent pro reſoluto de Menſe Martii. Quippe quia, omiſſis aliis reſponſionibus per Informantes adductis, inter cæteras placuit, quod ubi etiam Monachi a locatione cum Buccillo facta non receſſiſſent (quod tamen adverſaretur expreſſæ declarationi emiſſæ in toties memorato inſtrumento; Affictum nempe adhuc durare cum Fulvio) hæc nihilominus locatio cum Buccillo inita nullatenus Fulvio opitularetur, ex quo Buccillus pactus expreſſe fuerit novum Affictum cum ipſo ſtipulatum incipere debere, non quidem de menſe Martii, ut ſibi Fulvius præfigurat, ſed in fine Septembris *Summ. n. 3.* ibi -- *per triennium proximum incipien. in feſto S. Angeli proxime futuri.*

Actus vero, ex quibus deſumebatur contraria Monachorum voluntas, cum diſtinguerentur in duas claſſes, quorum alii dicebantur facti ante concordiam, alii vero concordia inita. Illi ubi etiam ſubſiſterent, amplius obeſſe nequirent; utpote enervati ex dicta mutua declaratione durationis Affictus cum Fulvio; Cæteri vero ex poſt emiſſi inefficaces videbantur vel quia fuerunt geſti pro recognitione Silvæ, cujus inciſio controvertebatur, an pertineret ad Fulvium, ſeu potius novo conductori eſſet reſervanda, quæ ſane inſpectio bene compatitur cum duratione affictus, vel quia reſpiciunt proviſiones petitas, & reſpective pro ſui ſecuritate a Judice obtentas cum clauſula præſervationis *ſine præjudicio, & per modum proviſionis*, quæ cum nulli præjudicium irrogare valeant, aptæ non ſunt ad concludendam reſciſſionem contractus, ut in his terminis alias reſpondit cor. Ludoviſ. *dec. 130. n. 4.*

Urgentibus potiſſimum aliis innumeris in oppoſitum a Fulvio geſtis, & *in Sum. Monachorum relatis a n. 18. ad 32.* quorum robur, & pondus debilitari non potuit, ex quo nonnulli ex illis emanaverint a Jo: Baptiſta fratre. Quia ultra quod iidem in communione vivebant, & ab exercitio, & permanentia in Tenuta, argui poterat, dictum Jo: Baptiſtam negotio agrario fuiſſe tacite præpoſitum ad text. *in l. 1. §. Magiſtrum, ff. de exercit. act.* animadvertebatur, efficaciores prodiiſſe ab ipſomet Fulvio, qui tantum abeſt locationem habere voluiſſe pro reſoluta de menſe Martii, ut elapſo toto Septembris menſe coacti fuerint Monachi Judicis brachium expoſcere pro eo expellendo a Tenuta, quam vacuam novo affictuario tradere pepigerant.

Quibus poſitis facilior viſa fuit DD. reſolutio poſtremæ dubii partis reſpicientis prætenſa damna, & intereſſe; nam probata continuatione affictus uſque ad menſem Septemb. ex quo repertus non fuerit, qui Tenutam conduceret de menſe Martii, de plano conſequenti reſultat nullum damnum, & intereſſe Fulvio contigiſſe ex culpa Monachorum, ob quam proinde ad eorum emendationem teneantur, hæc namque eo ſolum caſu a Monachis deberetur, quando locatio, quæ fuerit repoſita in libera voluntate novi affictuarii, *Summ. n. 7.* ibi -- *E non volendo entrare &c.* ex propria ipſorum Monachorum culpa probaretur ineffectuata *l. in, ff. de action.* Silvan. *conſ. 46. n. 4. & 6.* Surd. *conſ. 12. n. 20.* Marc. Anton. *var. reſol. 45. n. 10.* Thomat. *dec. Macer. 93. n. 3. & ſeq.* Rot. cor. Greg. *dec. 278. n. 4.* & cor. Priol. *dec. 20. n. 3.* coarctando etiam negativam, quod aliter evenire non potuerit, juxta Theoric. *in l. ut certo, §. Sed interdum, ff. commodat.* Surd. *d. conſ. 12.* cum aliis nuper citatis, Rota cor. Bich. *dec. 185. n. 18.*

Et eo certius, quia ſi aliqua culpa conſiderari poſſet in contrahentibus, ea potius ſe haberet ex parte Fulvii, qui in ſolutione penſionum defecit, adeout propterea ſibi ipſi imputare debeat, ſi ex judicio contra ipſum a Monachis moto damnum ſenſit juxta vulgatam juris regulam in *c. damnum de reg. jur. in 6.*

Nec obſtat, quod Monachi defecerint in electione Periti pro æſtimandis ſatis, aliiſque fructibus pendentibus,

cum enim iſta in memorato inſtrumento concordiæ conventa legatur pro eo ſolo caſu, quo repertus fuiſſet novus Affictuarius, qui ingredi voluiſſet affictum in menſe Martii, & iſte adinveniri minime potuerit, reſoluta idcirco remanſit aſſumpta per Monachos obligatio eligendi Peritum utpote pendens a dicto caſu qui evanuit *l. ſi pupillus in* 2. ubi Bald. & Imol. *ff. de acquiren. poſſeſ.* R. P. D. Anſald. *Collega meus de commerc. & merc. diſc.* 32. *n.* 2. Rot. *in rec. dec.* 428. *n.* 4. *part.* 1. & in Aſculana Aquæductus ſup. damnis 11. Martii 1697. *§. Quin in fine*, cor. R. P. D. meo Muto. Et ita utraque &c.

R. P. D. LANCETTA.

Romana Affictus.

Veneris 20. Junii 1698.

DECISIO IX.

TEnutam nuncupatam *della Magliana* ſpectantem ad Ven. Monaſterium, & Moniales Sanctæ Cæciliæ de Urbe, Tyberis fluminis adjacentem, ejuſque inundationibus obnoxium conducturus ad novennium Chriſtophorus de Nicolais, Monialibus obtulit annua ſcut. 1300. quatenus tamen in caſu, quo flumen undis obrueret congrua mercedis remiſſio ſibi promitteretur. Cumque Moniales licet oblationem rationi conſentaneam putarent, renuerent, e contra dictam remiſſionem publice mediante Inſtrumento in pactum deducere ad evitandum præjudicium, quod etiam impoſterum ſub hujuſmodi lege, tenuta locati debuiſſet, conveniunt proinde quod Inſtrumentum libere abſque ulla reſervatione ſtipularetur, & viceverſa fieret per Apocham bonæ fidei recognitio, vel declaratio, quod in præfato caſu promiſſa reſponſio proportionabiliter ad damnum exinde illatum eſſet minuenda, prout actum fuit, dum die 27. Septembris anni 1691. ſine ulla conditione receptum fuit Inſtrumentum; Atque illinc ad paucos dies, nempe 10. Octobris ſubſequentis, Abbatiſſa præfati Monaſterii, mediante Apoca declaravit, quod in caſu generalis inundationis tenutæ æſtimandum foret damnum ab illa proveniens, & ejus quantitas accepto ferenda in cauſam ſolutionum pro Affictibus faciendarum, ut ex Apocha *in Summario Chriſtophori n.* 1.

Prævisus caſus evenit anno 1694. Ideoque tunc temporis Monialibus Affictuum ſolutionem judicialiter poſtulantibus, & Chriſtophoro ſibi reſtaurum deberi opponente, fuit concorditer electus Peritus, qui damnum æſtimaret, eoque relato in ſc. 320. Judex iſta in ſuſpenſo relinqui decrevit, mandatum pro reliquis relaxando, quæ abſque ulla contradictione fuerunt perſoluta; Succeſſive novis terminis decurſis conventus ad ſolutionem Chriſtophorus, coram R. P. D. Vicesgerente anno 1696. quo altera fluminis inundatio ſupervenerat, denuo eamdem exceptionem oppoſuit, electiſque propterea hinc inde Peritis, ille Chriſtophori damnum retulit in ſc. 515. ille vero Monaſterii, in tenui ſum. ſc. 54. qua ſtante diſcordia Judex ad tertii deputationem proceſſit, ſed poſtea his omnibus neglectis, declarando per Sententiam defalchum non deberi, & Apocham ſupradictam nullam fuiſſe, ac reſpective executionem non mereri, mandatum pro omnibus Affictibus uſque tunc decurſis in ſum. ſc. 545. 60. relaxavit, quod cum in gradu appellationis exequi juſſerit R. P. D. Fattinellus, idcirco ulterioris appellationis cauſa mihi tamquam Prælato extra Rotam Commiſſa, Dominos meos de more conſului: *An ſit procedendum ad legitimam executionem*, & negativam accepi reſolutionem.

Cum enim ſpecialiter fuiſſet inter Partes conventum in caſu inundationis teſtaurum, non poterat citra Injuſtitiam relaxari mandatum pro integris Affictibus, ſed rata damni ab inundationibus illati, quamvis etiam illud modicum fuiſſet, erat detrahendum juxta Magiſtrale, *conſ. Angeli* 312. *n.* 6. *& per tot.* Camil. Medic. *conſ.* 23. *n.* 15. Rocc. *diſp. Jur.* *c.* 121. *n.* 1. Card. de Luca *de regal. diſc.* 64. *n.* 2. *diſc.* 65. *n.* 13. *& diſc.* 134. *n.* 6. *& de loc. diſc.* 2. *num.* 6. cum aliis relatis per R. P. D. meum Anſaldum *in tr. de Commerc. & mercat. diſcept.* 96. *n.* 29.

Fortius quia præfata Conventio præſefert, quod damnum liquidandum bonificari deberet in paghis, adeo ut eapropter non ſit Affictus terminatio ad effectum calculandi redditus integri novennii, dum alias verba Apochæ -- *debba bonificarſi nelle paghe del medeſimo Affitto* remanerent fruſtratoria Tondut. *q. civil. c.* 31. *n.* 11. & Rocc. *diſp. Jur. d. c.* 121. *n.* 1. *verſ. idque*, & ſicuti ſolutiones quolibet anno debentur, ita reſtaurum annuatim venit admittendum quoties damnum emerſerit, ut eleganter diſtinguendo probat Fabee *in C. lib.* 4. *tit.* 42. *defin.* 35.

Veritatem Concluſionis non impugnabant ſeribentes pro Monaſterio, negabant tamen conventionem uti deſumptam ex ſimplici Apocha per Abbatiſſam ſubſcripta, quæ abſque Monialium conſenſu aliiſque ſolemnitatibus præjudicare nequeat Monaſterio, nec in concurſu Inſtrumenti attendi mereatur. Verum ad remotionem objecti ponderabant Domini Apocham, non fuiſſe de novo, & independenter ab Inſtrumento confectam, ſed in ſequelam conventionis præcedentes ad Inſtrumentum ſtabilitæ, adeoque illa tamquam continens meram bonæ fidei recognitionem, recte potuit per Abbatiſſam, abſque aliis ſolemnitatibus exarari, ut de Prælato in præjudicium Eccleſiæ Turricell. *de reb. Eccleſ. non alienan. c.* 26. *n.* 25. & Rota coram Buratt. *dec.* 453. *n.* 6. cor. Arguell. *dec.* 63. *n.* 38. *in rec. dec.* 27. *n.* 4. *p.* 9. Et generaliter de Tutore, ſeu adminiſtratore, quibus Abbatiſſa æquiparatur eſt text. *in l. quoties*, *§. Sicut*, ibi — *Neque enim prohibentur Tutores bonam fidem agnoſcere*, *ff. de adminiſtr. Tutorum*, & Rota coram eodem Buratt. *deciſ.* 49. *n.* 18. *& dec.* 154. *n.* 3.

Hujuſmodi autem præcedens Conventio ſatis comprobata videbatur ex dicto duorum Teſtium formiter examinatorum deponentium, quod cum Chriſtophorus in actu ſtipulationis Inſtrumenti appoſitam in illo audiviſſet ampliſſimam renuntiationem cuicumque defalcho etiam in caſu inundationis Tyberis, & hac de cauſa nullatenus vellet contractum perficere, fuit ad ſtipulationem inductus ſub ſpe futuræ Apochæ *d. Summario Chriſtophori*, *n.* 10. & 11. Ex his vero Teſtibus alter eſt Notarius de Inſtrumento rogatus, qui tamquam deponens de facto proprio, pluſquam ſemiplenam conſtituit probationem, ut in puncto reſpondit Rota cor. Buratt. *dec.* 775. *n.* 5. *&* 6. *& dec.* 114. *num.* 4. *&* 5. *p.* 8. *rec.* Alter vero negotiorum geſtor Monaſterii adhuc de tempore examinis illius ſervitio addictus, & ſic plurimum attendendus Maſcard. *de prob. concluſ.* 758. *n.* 10. *&* 11. Farinacc. *de Teſtibus q.* 55. *n.* 143. *& ſeqq.* Pax. Jordan. *variar. elucubr. tom.* 3. *lib.* 14. *titul.* 18. *n.* 235. *& ſeqq.*

Quibus fruſtra contraponebantur, nonnullæ fides Deputatorum Monaſterii negativam dictæ Conventionis teſtantium, illæ namque, vel uti extrajudiciales, ac lite pendente confectæ nil probant per text. *in l. ſi quando*, *C. de Teſtibus*, vel tamquam emiſſæ a perſonis erga Monaſterium Affectis integram fidem non merentur, itaut eo minus enervare valeant contrarias Teſtium formiter examinatorum depoſitiones Farinacc. *de Teſtibus q.* 60. *n.* 267. *& ſeqq.* & firmavit Rota *dec.* 333. *n.* 9. *p.* 19. *rec.*

Et ſane illatum veritatem comprobavit obſervantia, dum Moniales, ejuſque Miniſtri petente Chriſtophoro anno 1694. reſtaurum ob damna ex flumine illata, nedum non oppoſuerunt illi fuiſſe renuntiatum in Inſtrumento, ſed aſſenſum præſtiterunt electioni Periti, qui damnum liquidaret, quodque in ſuſpenſo relinqueretur quantitas, ad quam illud aſcendebat, quæ profecto circumſtantia manifeſte demonſtrat Abbatiſſam non ſubſcripſiſſe Apocham ad gratifican. Chriſtophoro, ſed ex quo ita cum Monialibus, earumque Miniſtris fuerat præcedenter conventum, ex traditis per Rotam cor. Celſ. *dec.* 15. *n.* 11. *in rec. dec.* 196. *n.* 1. *& ſeqq. p.* 18. *& dec.* 52. *n.* 7. *p.* 19.

Quin illius efficacia elidatur ex reſponſione, quod relationes peritorum geſtæ fuerint in Curia Capitolina, in qua tamquam laicali nullum potuerit irrogari præjudicium Monaſterio. Cum enim actio coram Judice Laico intentata fuerit a Monialibus pro conſequutione Affictuum, electio vero Peritorum petita fuerit a Chriſtophoro per viam exceptionis, nequit proinde incompetentia Judicis opponi cum Eccleſia coram Judice laico agere non prohibeatur, ut diſtinguendo probat Fagnan. *in c. ſi Clericus laicum*, *n.* 20. *& ſeq. de for. compet.*

Minus relevat, quod exceptio reſtauri, vel utpote ab Apocha deſumpta, veluti majorem requirens liquidationem opponi nequeat ad impediendam executivam actionem ex publico inſtrumento promanantem; quo enim ad primam objecti partem ſatis erat reſponſio, quod cum ex ſup. deductis Inſtrumentum, & Apocha ſint duo actus correſpectivi, adeo ut pactum remiſſionis Mercedis cenſeri debeat appoſitum in Inſtrumento, recte valet iſtius exequutio per talem exceptionem retardari, ut in ſpecie reſpondit Rota apud Zacch. *de oblig. Cam. dec.* 8. *n.* 1. reſpectu vero liquidationis iſta in parte præceſſerat, & ſi pro reliquo completa non fuit ob impedimentum a Monialibus præſtitum, vel haberi debet pro facta, Conciol. *alleg.* 55. *n.* 4. adden. ad Pamphil. *dec.* 227. *n.* 4. *& ſeqq.* Rota *dec.* 69. *n.* 10. *p.* 7. *& dec.* 44. *n.* 20. *p.* 27. *rec.* Aut ſaltem poſita in genere probatione damni, dimitti poterat penes Conductorem ſumma veriſimiliter eidem damno correſpondens, Pacion. *de locat. c.* 45. *n.* 22. Rocc. *diſp. Jur. c.* 119. *n.* 68.

Et ita prætermiſſis aliis levioris ponderis reſponſum fuit utraque &c.

REVE-

REVERENDISS. P. D. MOLINES DECANO.

Romana Aſſentiſtatus.

Mercurii 29. Novembris 1698.

D E C I S I O X.

1 GUbernium Œconomicum Claſſis Triremium Pontificiarum, quod olim penes ſe retinebat Rev. Camera Apoſtolica, memoriæ proditum eſt per binas vices ſub Pontificatu ſan. mem. Pauli V. fuiſſe particularibus perſonis commiſſum, certis ſtatutis conventionibus, & pactis, tam circa ſtipendium a Camera in hunc finem erogandum, quam circa modum ab electis Adminiſtratoribus, & Œconomis in hujuſmodi gubernio inviolabiliter ſervandum; qui ſane uſus tametſi non appareat proximis ſucceſſivis temporibus continuatus, agnitus tamen anno 1664. decimo Pontificatus ſan. mem. Alex. VII. magis expeditus, non minus ut Triremes melius tractarentur, quam ut minori ipſius Cameræ diſpendio gubernarentur, fuit iterum inſtitutus, invaluitque uſque ad præſens, ſed ut pro rerum, ac temporum varietate contingere ſolet cum aliquali diſcrimine, & additamento pactorum, quæ præteritarum adminiſtrationum experientia docuerat fore pro exactiori, ac tutiori gubernio, majorique ejuſdem Cameræ beneficio proficua, & neceſſaria. Hæc autem gubernii œconomici conceſſio Aſſentus, ſicut & deputatus Œconomus, *Aſſentiſta* vulgo nuncupantur, ducta fortaſſe denominatione a verbo *aſſetare*, quod legitur a nonnullis Auctoribus uſurpatum ad explicandam dationem appaltus, ſeu ſtabilimentum alicujus partiti, ut ex Bergom. *lib. 1. cap. 88.* tradit *Du Freſne in Gloſſar. mediæ, & infimæ latinitatis litt. A. verbo Aſſetare.*

2 Quanta porro legalitate verſati fuerint in hac œconomica adminiſtratione ſex Aſſentiſtæ, qui numerantur ab anno 1664. uſque ad annum 1691. æque mala, ac peſſima fide compertum fuit, ſe geſſiſſe Alexandrum Zinagum in geminis Aſſentibus per ipſum exercitis a prima die April. anted. anni 1691. uſque ad diem 24. Maji proxime præteriti, quo decoctor, & ceſſans fugam arripuit, ſed ex fortaſſe tam pernicioſa non evaſiſſet ſi Domini Theſaur. antecedens, & modernus majori vigilantia in ejus regimen animadvertiſſent. Quare diſcuncctis rationibus illius adminiſtrationis, eoque detecto reſiduali Cameræ debitore in ſc. 63479. 34. prout per ſententiam Congregationis Computorum fuit deſuper pronuntiatum, cœperunt Miniſtri Camerales exquirere modum aſſequendi Cameræ relevationem; & quia pretium mobilium debitoris decocti ſum. ſcut. 21. mil. vix excedens, necnon ſc. 20. mil. locor. montium D. Ant. Colum. pro Cam. ſecuritate in utroque Aſſentu attergatorum ſatis non eſſent pro integra Cameræ ſatisfactione. Hinc ſub obtentu, quod debitum Zinagi traxerit originem, ex quo prænominati Theſaurarii non curaverint, ut ratione ſui muneris tenebantur, imo neglexerint totale adimplementum pactorum, quæ in Inſtrumentis dictorum duorum Aſſentuum continebantur, prætenſionem excitarunt, damnum iſtud Cameræ obventum, fore a ſuis auctoribus emendandum: Commiſſaque per SS. D. N. cognitione hujus controverſiæ noſtro Tribunali, cum facultate procedendi ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura Judicii, ſolaque facti veritate inſpecta, uſque ad ſententiam incluſive, quacumque appellatione, & recurſu remotis, hodie diſceptandum propoſui ad formam Commiſſionis dubium: *An & pro qua ſumma quis teneatur relevare Rev. Cam. in caſu*, prodiitque reſcriptum: *Theſaurarios, & Antonium Columnam teneri relevare Rev. Cameram in ſcut. 63479. 34. pro ratis, & juxta modum inferius exprimendum.*

3 Fundamentum reſolutionis in ea parte, in qua generice ſtatuitur relevatio Cameræ pro dictis ſc. 63479. 34. petierunt Domini ex ſententia Congregationis Computorum, Zinagum hujus præciſæ ſummæ reliquatorem declarante, fundata (ſtante illius fuga, nullo exhibito jurato Computo) in exacto Calculo Ratiocinatoris Cameralis legitime juſtificato quoad partitas accepti ex pluribus documentis ibidem enunciatis, & nullam patientibus hæſitationem. Et quoad partitas impenſi ex quibuſdam notulis, & geminis computis per Joſephum fratrem Decoctoris, duoſque ejuſdem actuales Miniſtros traditis; Cumque eadem ſententia emanaverit citatis ipſo Alexandro, Uxore, necnon Antonio Columna, pluribuſque aliis prætenſis Creditoribus, in remque judicatam abjerit, nullæ aliæ ſunt partes Judicis, niſi ad exequendum, *l. poſt rem judicatam, l. cum quæritur junctis duab. ſeqq. de re judic.* Rot. cor. ſan. mem. Greg. XV. *dec. 492. n. 3.* Card. Celſ. *dec. 186. n. 8. & dec. 127. n. 3.* cor. bon. mem. Card. Cerro. Potiſſime quia commiſſio nobis a Sanctiſſimo directa cernitur reſtricta ad cognitionem articuli, An, & a quibus relevari debeat Camera de prædicto reſiduali debito Canonizato per Congregationem Computorum ſine opportunis facultatibus revidendi illius judicatum in gradu reſtitutionis in integrum; Unde minime nobis licere viſum fuit excedendo fines delegationis, cognoſcere ſuper ipſius crediti ſubſiſtentia adverſus ea, quæ ſtatuunt, *cap. cum dilecta 22. de reſcript. cap. cum olim 32. de offic. & poteſt. Judic. delegat.* Gonzal. in *cap. ſignificaſti 36. n. 8. de reſcript. & in cap. 1. de off. & poteſt. Judic. de leg.* Fermoſ. *in c. quia 10. de Judic. q. 2. n. 21. & 14.* Rot. cor. Verall. *dec. 253. n. 2. part. 2. & dec. 39. n. 1. p. 3 rec.*

4 Nihilominus ex abundanti ſubjectis rigoroſo examini exceptionibus, lato calamo deductis adverſus prædictæ ſententiæ validitatem, & juſtitiam earum nulla ſubſiſtere viſa fuit: Non quidem prima impugnans validitatem, eo quia fuit omiſſa deputatio curatoris in bonis Zinagi ſub concurſu poſitis; Nam recepta eſt diſtinctio, quod aut decoctor præſens eſt in loco Judicii, aut abſens, & fugitivus; Si præſens, & tunc creditores, vel in unum convenientes poſſunt curatorem eligere, vel adire Prætorem, qui illum de conſenſu eorum majoris partis conſtituat ad effectum bona diſtrahendi, & quod ex venditione redegerit, ipſis perſolvendi, in quibus terminis loquuntur auctoritates firmantes, decoctori curatorem dari; Aut vero decoctor eſt abſens, & fraudationis cauſa latitat, prout in hypotheſi, & in hoc alio caſu de curatore ſuccurrendus non eſt, quoniam bona poſſideri, vendique jubet Prætor, *l. Fulgin.*, *§. 1. ff. quibus ex cauſ. in poſſeſſ. eatur*, ubi Ulpian. ſic loquitur: *Prætor ait, qui fraudationis cauſa latitat, ſi boni viri arbitratu non defendatur, ejus bona poſſideri vendique jubebo*: & ex hoc text. notavit Accurſ. *in l. 1. in ver. cond. ff. de Curat. bon. dan.* & Bart. *in l. 11. ff. eod.* & diſtinguendo egregie tradit Stat. *de decoct. part. 7. n. n. 6. ad* 10.

5 Urgebat minus altera exceptio propoſita adverſus juſtitiam dictæ ſententiæ, quod ſcilicet Congregatio computorum, quoad partitas expenſi a Zinago proceſſerit cum puro lumine deſumpto ex notulis, & computis informibus traditis ab illius fratre, & Miniſtris, non admiſſis pluribus partitis ibid. contentis, nonnulliſque meliori diſcuſſioni reſervatis; Nam poſita illius fuga, & fraudolenta latitatione (nullo, ut diximus, dato jurato computo) utique poterant Judices illum recte conſtituere reliquatorem in longe majori ſumma, eaque profecto, in qua ex libris Cameralibus apparebat debitor, quin tenerentur admittere dictas informes notulas, & computa; Non enim adminiſtratores rerum fiſcalium debent rationes reddere in confuſo, & foliis imperfectis ſumptis ex libris Adminiſtrationis, ſed deſcriptis fideliter, & ſingillatim omnibus acceptis, & impenſis, itaut de his manifeſta veritas appareat, per text. *in l. Apparitores 9. C. de Exact. lib. 10.* & in his terminis explicant Gaſpar Klock. *de Ærario lib. 2. cap. 127. n. 12.* Franc. a Pont. *de poteſt. Proreg. tit. 4. §. 8. n. 24.* ubi quod nulla fides eſt adhibenda ſchedulis privatis Arrendatorum fiſcalium, vel ipſorum libris in eorum beneficium, maxime ſi in malam fortunam pervenerint, & in neceſſitatem fuerint conſtituti, ex punctuali text. *in l. fin. C. de conven. fiſc. debitor. lib. 10. & l. exemplo, C. de probat.*

6 Quamobrem loco redarguendi hanc Sententiam de ulla labe injuſtitiæ ea potius canonizanda eſt in hac parte minus rigoroſa, & valde mitis, dum in ſtatuendo credito Zinagi admiſit, & adhibuit informes notulas, & ſcartafaccia computorum exhibita ab ipſius fratre, & Miniſtris; Et quamvis nonnullas ex partitis ibidem contentas non admiſerit, id proceſſit, ex quo carebant juſtificatione, & veriſimilia juſtificationis faciendæ probabilitate. Ex quo autem pleræque partitæ retentæ fuerint ad calculum, & reſervatæ meliori diſcuſſioni colligebatur manifeſte conſueta ingenuitas, & candor Judicantium, qui tamquam ſufficienter, ut par erat, non juſtificatas, & fraudis ſuſpectas, poterant abſolute rejicare. Neque proinde Zinago calculum juratum non exhibente, neque formalem ſuæ adminiſtrationis rationem reddente ob futuram poſſibilem juſtificationem aliquarum modicarum expenſi partitatum, retardari hoc interim poteſt in favorem Cameræ executio ſententiæ pro reliquatu certo, & liquido, ex relat. per Peregr. *de Jur. fiſc. lib. 6. tit. 8. n. 9. 6. & 7.* Eſcobar. *de ratioc. cap. 21. n. 25.* Chartar. *dec. 74. n. 25.* Giurb. *dec. 15. n. 10.*

7 Ejuſdem irrelevantiæ viſa eſt replicatio, quod in omni caſu iſtud Judicatum afficere poſſit Zinagum, Columnam, alioſque Creditores citatos, nullatenus tamen hæredes bon. mem. Paravicini abſentes, & non citatos, *ex regula text. in l. ſæpe, ubi omnes Doctores, ff. de re judic. & tot. tit. C. quibus res judic. non nocent, l. de unoquoque, ff. eod.* Tiraq. *in tract. res inter alios acta in principio n. 3.* Surd. *deciſ. 256. n. 5. cum ſeqq. & per tot.* ubi quod calculus factus contra Debitorem nocere non debeat alteri non citato.

8 Enim vero cum Judicium agitatum ſuper redditione rationis d. œconomici gubernii; præcipue, & principaliter fuerit inſtitutum contra Zinagum, Columnam, alioſque prætenſos ipſius Zinagi Creditores ad effectum exequendi ſententiam adverſus bona dd. Principalium Debitorum, & rejiciendi Concreditores Cameræ, ſecus vero adverſus DD. Theſaurarios, dum de eo tempore ignorabatur, An bona Zinagi, locaque Montium attergata, eſſent ſufficientis ad ſatisfaciendum reliquatum ſui debiti, minuſque certum erat, an Domini Theſaurarii eſſent in culpa, adeout in ſubſidium

tenerentur ad relevationem; Hinc ſequitur, quod hæredes Paravicini ob læſionem, quæ eis in conſequentiam contingere poterat, non erant citandi, & ſententia prolata adverſus principaliter Intereſſatos illos afficit, & nocet, juxta *notabilem gloſ. in d. l. de unoquoque verſ. quoe cauſa, ff. de re jud.* ubi limitando dictum Juriſconſulti, *quod de unoquoque negotio præſentibus omnibus, quos cauſa contingit judicare oportet, aliter enim judicatum inter præſentes tenet, ait Accurſius, hoc procedere quando principaliter contra eos lis mota fuerit,* Unde a contrario ſenſu inferunt omnes Doctores, quod quando lis non eſt principaliter contra eos mota, ac præordinata, tunc ſufficit citare illos, quorum principaliter intereſt, ut ex Imol. Alex. & Bart. tradunt Barbat. *conſ. 3. col. 3. lib. 2.* Dec. *conſ. 367. col. fin.* & late Tiraq. *in d. tr. res inter alios acta n. 3.* Ex ratione, quod quoties judicium fit contra eum, cujus principaliter intereſt, lex præſumit taliter cauſam fuiſſe defenſam, ut ſi omnes alii citati fuiſſent, idem judicatum eſſet, ut animadvertit Ang. *in d. l. de unoquoque n. 6.* quem ſequitur pleniſſime Præſes a Pont. *conſ. 75. per tot. & ſignanter, n. 2. & 16.* Rot. *dec. 242. n. 6. p. 9. rec.* repetit. poſt Merlin. *de pign. dec. 79.* & cor. Bich. *dec. 79. n. 4. & dec. 69. n. 79.* cor. Arguell.

9 Contrariis procedentibus, quando conſtaret, quod principaliter intereſſatus in judicium vocatus litem diligenter non fuerit proſecutus, vel in ea cum dolo ſit verſatus; in hoc enim caſu ſententia non nocet tertio non citato, quantumvis ejus intereſſe non eſſet principale, ſed conſecutivum, ad text. *in l. ex contractu, ff. de re jud.* Imol. *in d. l. ſæpe col. 7. n. 4. ff. de re jud.* & late tradunt Covar. *pract. q. c. 13. col. fin.* Velaſq. *de emph. q. 30. n. 3.* Molin. *de Primog. lib. 4. q. 8. n. 7.* Et in hypoteſi colluſionis, & non factæ diligentis defenſionis, Senat. Mantuan. *in præfata dec. 256.* Surd. motus fuit principaliter ad reſolvendum, calculum factum contra Debitorem non præjudicare alteri Creditori non citato, ut deprehenditur *ex n. 5. & 27. in fine,* & individualiter notavit Rot. *d. dec. 242. n. 8. p. 9. rec.*

10 Hujuſmodi tamen limitationis præſidio juvari nequeunt hæredes bon. mem. Paravicini, quia liquet Conſanguineos Zinagi, & Columna Principales intereſſatos acriter, ac totis viribus incubuiſſe defenſioni hujus cauſæ, adeo ut etiam ſi eſſent citati habentes conſecutivum intereſſe, nihil amplius allegare potuiſſent, prout revera nihil poſitivum hodie deduxerunt, ſed in genere exclamabant, calculos eſſe de novo diſpungendos ſub prætextu, quod poſſint detegi erronei. Hoc tamen vagum, & generale refugium ſubverſum fuit ex trita juris propoſitione, quod poſt ſemel redditam rationem, ut ad ejus novam reviſionem deveniri valeat perſpicuis, & clariſſimis probationibus conſtare debet de errore, & quidem in ſpecie, & non in genere, alias præſumptio juris ſemper militat pro illius excluſione, & notant *repetentes in l. unic. C. de errore calculi,* quos ſequitur Bovadil. *lib. 5.* Polit. *c. 4. n. 76. ad fin.* Eſcobar. *de rat. c. 41. n. 28.* Rot. *dec. 106. & 184. n. 4. p. 2. rec. & dec. 1. per tot.* cor. Cerro.

11 Ex quibus ſatis, & exuberanter vindicata ab omnibus objectibus Sententia Congregationis Computorum, declarante reliquatum Zinagi in antedicta ſum. ſc. 63479. 34. aſſumentes Domini cognitionem principalis articuli noſtro Auditorio vere delegati, *An ſcilicet, & quis de prædicta ſumma teneatur relevare Rev. Cameræ Ap.ſt.* unanimis fuit ſenſus, *teneri Dominos Theſaurarios, & Columnam.*

12 Et quoad Theſaurarios moti ex ea certa, & incontrovertibili propoſitione, quod Supremi Officiales, & Miniſtri, quibus Principes committunt regimen, curam, & adminiſtrationem proprii Ærarii, tenentur reddere exactam rationem de eorum regimine, & adminiſtratione, omneque damnum, & detrimentum ob eorum culpam obveniens eidem ærario, eſt ab ipſiſmet emendandum, & reſarciendum, ad text. *litteralem in l. ſi Provinciæ, C. de Annon. & tributis, lib. 10. l. miſſi opinatores, C. de exact. tribut. lib. 10. l. contra eos, C. de admin. rer. publ. & l. non ſimiliter 4. & l. Magiſtratus 7. ff. de Magiſtr. conven.* & tradunt in terminis Theſaurariorum Generalium, Rebuff. *in d. l. miſſi opinatores,* & Ibid. Bruneman. *n. 4. & 8* Afflict. *ad Conſt. Regn. lib. 1. rubr. 35. ver. Offic. n. 1.* Pariſ. de Puc. *in Sindic. § Judex n. 4.* Fragoſ. *de Reg. Reipub. tom. 1. lib. 7. diſp. 22. n. 5.* Franc. de Cloper. *in centur. conſ. cauſa 62. q. 4. n. 12.* Gaſpar. Eſcalon, *in Gazzofilac. Reg. Peruan. lib. 1. p. 1. c. 17.* Heſſer. *de ration. redden. lec. 10. n. 266. uſque ad 272.* Mevius *in Comment. in jus Lubecen. p. 2. lib. 3. n. 36.* Caſſan. *in conſuet. Burgun. rubr. 2. §. 1. caſ. 57.* Gabr. Berart. *in ſpec. viſit. c. 11. n. 8. & 9.* Franc. Marc. *in dec. Delfinat. p. 1. q. 440. n. 2.* Chriſt. *dec. Belgic. 167. n. 3.*

13 Idque ſummo jure factum eſſe nemo inficiabitur, nam ſi Supremi Legislatoris ad proſpiciendum privatis ſubditis non valentibus, vel ob ætatis, vel mentis imbecillitatem, aut alias ob cauſas propriis œconomicis rebus vacare, rigidis ſanctionibus præceperint, ut quilibet Adminiſtrator, ſive neceſſarius, ſive voluntarius a lege, Judice, vel homine conſtitutus, quocumque nomine, titulo, vel cauſa adminiſtraverit ſuæ villicationis, & geſtionis rationem reddere ſit obnoxius, reſque, & pecunias alienas eorum culpa, & negligentia, vel diſperſas, vel in uſus non legitimos converſas, & erogatas reſtituere teneatur, ut *toto titulo, ff. & C. de tutor, & rat. diſtrah. & neg. geſt.* & generaliter de omnibus Adminiſtratoribus tradunt Caſtell. *in tr. de ratioc. p. 2. per tot.* Eſcob. *eodem tr. c. 1. & 3.* Berart. *in ſpecul. viſit. c. 23.* Surd. *conſ. 7. n. 14.* Baez. *de Dec. Tutor. præſtan. c. 2. n. 151. & 157.* Non reſiſtente quacumque contraria conſuetudine, Afflict. *in conſt. Regn. rubric. Minores in fin. lib. 3.* Caſſan. *in conſuet. Burg. rubr. 6. §. 6. n. 20.* Baez. *de decim. tutor. n. 159.* Eſcob. *de ratioc. c. 1. n. 5. & plur. aliis citatis,* Gabr. Berart. *in ſpecul. viſit. cap. 23. n. 5.* qui duo ultimi probant, redditionem rationis in Adminiſtratore originem habere a Jure Divino.

14 Multo magis rationi conſentaneum erat, ut iidem Supremi legum Conditores, vel extendendo ad eorum favorem, & totius Reipubl. leges jam latas in beneficium privatum pupillorum, vel novas ſtatuendo conſulerent indemnitati, & conſervationi proprii Ærarii, quod non cuſtoditur in commodum privatum, ſed in publicam utilitatem, & pro bono populorum regimine, defenſione, & cuſtodia, ut præ cæteris ait D. Thomas *de Regim. Principum lib. 2. cap. 7.* & Guglielmus Benedictus *in repetit. cap. Raynutius de Teſtamentis, verb. & uxorem nomine Adelaſiam, dec. 2. n. 214. verſ. ſicut enim, fol. mihi 86.* & pluribus citatis doctiſſime exornant Klock. *de ærar. lib. 1. cap. 1, toto, & Ageta in modernis adnotationibus pro Regio ærario part. pronot. 2. per totam.*

15 Atque ideo, ſi ærarium Principum ſæcularium cum tanta circumſpectione, & vigilantia cuſtodiri, & adminiſtrari debet ex præſcripto legum Civilium: Quid erit dicendum de Patrimonio Supremi Principis Apoſtolici ex lege Divina peculiaribus vinculis mancipato in ſubſidium Pauperum, levamen Oppreſſorum, redemptionem Captivorum, nec non pro Orthodoxæ Religionis propagatione, extremoque illius Hoſtium exitio? ut late ait D. Ambroſius *lib. 2. de offic. c. 28. relatus in c. aurum 70. cauſ. 12. queſt. 2.* & de Ærario Eccleſiæ ob iſtas cauſas a Chriſto Domino permiſſo, dicit Venerabilis Beda *lib. 4. cap. 54. in Lucam 12.* ibi *Cum & ipſe Dominus, cui miniſtrabant Angeli, tamen ad informandam Eccleſiam ſuam, loculos habuiſſe legatur, & a fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, aliiſque indigentibus tribuens;* & hujuſmodi ærarii Papa Supremus Diſpenſator a Deo conſtitutus, audiens, illius bona detrimentum pati, tenetur villicos deputatos vocare ad reddendum ſuæ villicationis rationem, ut monuit Chriſtus Dominus per Lucam *cap. 16.* ibi, *quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ.*

16 Duplex autem extremum neceſſarium, ut hactenus firmata propoſitio fieret noſtro themati applicabilis, quod nempe cura, & adminiſtratio Ærarii Pontificii reſideat penes Dominos Theſaurarios, quodque eorum culpa ipſum Ærarium paſſum fuerit jacturam ſuperventam ex ceſſatione Zinagi, apparuit Dominis præclare juſtificatum, & comprobatum; Primum namque convincebat inter alias Conſtitutiones loquentes de facultatibus Theſaurarii Generalis, illa Sixti V. in ordine ſuarum centeſima, quæ apertis verbis in ejus procemio declarat ejus munus totum verſari in adminiſtratione rerum, bonorum, & Jurium Cameræ, ibi, *ut ſalubri directioni, indemnitati, & conſervationi Ærarii Apoſtolici opportune conſulatur, atque illius adminiſtratio talibus perſonis committatur, quæ opera, ſtudio, induſtria, bona fide, res, & jura prædictæ Cameræ diligenter conſerventur, & augeantur,* eademque verba leguntur ad unguem tranſcripta in ſolito Brevi deputationis, quod Pontifices tradunt Theſaurariis; Magiſque ſigillatim clare, & diſtincte idipſum comprobatur ex formula juramenti, quod ipſi præſtant in manibus Eminentiſſimi Cardinalis Camerarii in primo muneris ingreſſu dato *in Summ. hæredum Paravicini ſub n. 5.* per quod tamquam Præpoſiti Ærario Apoſtolico ſe adſtringunt, illud bene regere, & conſervare, & de omnibus, & ſingulis ad eorum munus pertinentibus rationem reddere, ibi, *fideliter, & legaliter geram, & diligenter procurabo, exequar, & exercebo,* & inferius ibi, *reddam Cameræ Domini Noſtri Papæ veridicam rationem, & reliqua eorum præſtabo, & illam rationem, ſive computum reddere non differam,* quod ſane juramentum conſonat cum eo, quod olim præſtare ſolebant antiqui Quæſtores publici ærarii, de quo *in Auth. juſjurandum tit. 3. collat. 2. & in Auth. de mandat. Princip. tit. 4. collat. 3. in §. Oportet,* de quo Capyc. Galeot, *reſponſ. Fiſc. 15. n. 129.* Olaſc. *dec. 86.* Cornaxan. *dec. 196. n. 2.* Guidopap. *dec. 631. n. 8.*

17 Ex quibus manifeſte reſultat Summos Pontifices, utpote curis gravioribus intentos non valentes, neque debentes miniſteria œconomica per ſemetipſos exercere, ſed per alium, qui ſit fidelis ſervus, & prudens, ut Eugenium Papam monebat D. Bernardus *c. 6. alias 9. lib. 4. de conſideratione,* gubernium, curam, & adminiſtrationem redditium, & Jurium Cameræ Apoſtolicæ repoſuiſſe penes Theſaurarios, prout omnes alii Principes, proprium patrimonium cuſtodiendum, & regendum tribuunt, eorum generalibus Theſaurariis, quia nemo unquam dubitavit, qui ſint veri Adminiſtratores obnoxii oneri redditionis rationis, ut ſupra probatum fuit; & ad hunc effectum ab omnibus Doctoribus æqui-

paran-

parantur Quæſtoribus Ærarii, de quibus *in l. 2. ff. de origine juris*. Nec non Comitibus Sacrarum largitionum, de quibus extant tituli particulares *in C. de Palat. Sacr. largit.* Et denique primipilis ſic appellatis quaſi primis inter Adminiſtratores regalis pecuniæ, de quibus *in titulo de Primipilo lib. 12. C.* & late explicant Alciat. *in rubr. d. tit.* Afflict. *de conſuetud. Regn. rubr. Patres pro filiis n. 8.* Covar. *var. reſ. lib. 1. cap. 16. n. 7.* Petr.Barb. *in l. 1. par. 7. n. 1. cum ſeqq.* Peregr. *de jur. fiſc. lib. 6. tit. 3. n. 1. & 2. & tit. 6. n. 43.* Capyc. *dec. 129. n. 15.* Berart. *in ſpecul. viſit. cap. 12. n. 3.* Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 5. cap. 9. n. 89.* Regens a Pont. *de poteſt. Proreg. tit. 4. §. 8. num. 1. & 2.* Merlin. *de pign. lib. 3. tit. 2. cap. 194. num. 3. & ſeq. & per tot.*

18 Fruſtra proinde conari videbantur Defenſores hæredum b. m. Paravicini tam ſerio inſinuare, quod Domini Theſaurarii reputari nequeant veri, & reales Adminiſtratores Ærarii Apoſtolici, ſed potius habituales, & honorifici ſuperintendentes, adeout non teneantur reddere rationem de redditibus, & proventibus Cameralibus, ſicuti obnoxii ſunt cæteri actuales Adminiſtratores: Quoniam contrarium evincunt verba Bullæ Sixtinæ, Breve deputationis, & juramentum ſupra expenſa; præeminentialis vero, & honorifica illa ſuperintendentia verius reſidet penes Eminentiſſimum Cardinalem Camerarium, qui licet antiquioribus temporibus fungeretur vice primipili Papæ, ut individualiter teſtatur Angel. *in l. 2. C. de privil. fiſc. volus.* per Capyc. *d. decis. 129. n. 16.* Tractu tamen temporis ejus auctoritas reſtricta fuit ad quandam potius honorificam Præſidentiam, ſeu Præfecturam Cameræ Apoſt. ſeu Fiſci utriuſque Principatus Eccleſ. & temporalis, dum actualis adminiſtratio reſidet penes Theſaurarios Generales, ut hiſce verbis notavit Eminent. de Luca in relat. Cur. Roman. *diſcurſ. 12. num. 3.* & comprobat *in diſc. 35. n. 2. §. Non ſolum*, ubi: *Quod Theſaurarii habent œconomicam, ac omnimodam primariam Adminiſtrationem, & curam redditnum, & proventuum Cameralium*, & ante ipſum dixerat Card. Tuſc. *pract. concl. concl. 229. n. 1.* ubi: *Quod officium Theſaurarii Sedis Apoſtolicæ eſt pecunias Cameræ ſolvendas recipere, & computum plenum de eis reddere*: Et refert Salgad. *in labyr. credit. part. 4. cap. 3. num. 8. & 9.*

19 Cæterum, quod attinet ad particulare negotium, de quo agitur concernens aſſentum Triremium, nullo pacto viſum fuit, ſuffragari poſſe Dominis Theſaurariis præſidium honorificæ, & præeminentialis ſuperintendentiæ, cum re vera, hoc eſt alterum ex negotiis a Pontifice eis particulariter demandatum, & in quo independenter a quocumque alio verſantur; ipſi enim ſunt, qui prævio Chirographo eiſdem ſolum, & ſpecifice directo a Papa, Cap. Aſſentus concordant, Inſtrumentum ſtipulantur, curam illius adimplementi ſuſcipiunt, ex ærario pecunias extrahunt pro ſolutione ſtipendii conventi cum Aſſentiſta, jubent fieri armamenta congruis temporibus, per plures dies ante diſceſſum Triremium Centum cellas migrant, ibique perluſtrant armamenta, & recognoſcunt, an aſſentiſta in ſuo explendo munere deficiat; Quapropter incontrovertibile manet, quod reſpectu œconomiæ Triremium habeant, non ſolum ſuperintendentiam honorificam, ſed etiam actualem primariam adminiſtrationem, adeout de pertinentibus ad illarum Aſſentum, & potiſſime de pecuniis, quas in hanc cauſam erogari mandant ex ærario Principis, debeant reddere ſtrictiſſimam rationem ad inſtar actualis, & particularis negotiorum geſtoris, & ſpecialis Papæ Procuratoris tam ex cenſura, *leg. 2. eroque titulo, ff. de negot. geſt.* cum aliis collectis per Eſcobar. *de rat. cap. 3. n. 3.* quam etiam in vim juramenti præſtiti in primo eorum ingreſſu ad officium, per quod ſpondent *fideliter, & legaliter gerere, & exequi negotia a Papa ipſis commendata*, quod vinculum, tametſi obligationem juris non augeat, eam tamen efficaciorem reddit, ad text. *in l. fin. C. de non n. pec.* Ruin. *conſ. 134. n. 8. lib. 1.* Surd. *conſ. 20. n. 7. & 8.* Rim. Jun. *conſ. 72. n. 4.* Seraph. *de priv. jur. 148. n. 2.* Giurb. *dec. 42. n. 16.*

20 Progrediendo ad alterum extremum, quod ſcilicet Cameræ Apoſt. obvenerit damnum reliquatus a Zinago relicti ex culpa utriuſque Theſaur. Dom. ante diſcuſſionem facti examinarunt, quæ culpa requiratur in ſtricta juris cenſura ad effectum inducendæ obligationis Officialium pro refectione damni de proprio, & compertum habuerunt teneri de lata, & levi culpa, nempe de deviatione ab ea diligentia, per quam quis non videtur intelligere, quod omnes intelligunt, vel major pars intelligeret, aut faceret, ut deſcribitur lata culpa *in l. cedere diem 213. § finali, & l. lata culpa 223. ff. de ver. ſignif.* Et rurſus de deviatione ab ea diligentia, quam adhibere ſolent omnes diligentes ejuſdem conditionis, ut definitur levis culpa per doct. *in l. contractus, ff. de reg. jur.* & diſtinctim de utraque Doneil. *in l. ſi Procuratorem n. 19. ff. mandat. & in Com. lib. 16. cap. 6. verſ. altera*, Faber *de error. prag. de dod. 76. error. 1.* Bellug. *in Specul. Princ. rubr. 35. n. 47.* Xamar. *de offic. Jud. & advoc. par. 1. quæſt. 17. n. 6. & 7.* Pegaſ. *var. reſol. forenſ. c. 3. n. 73. & 74.* ubi infiniti concordantes.

21 Cum enim adminiſtratores rerum pub. æquiparentur Tutoribus, & Curatoribus, & Fiſci ac Reſpub. pupillis, adeout diſpoſitum in uno cenſeatur diſpoſitum in altero Peregr. *de jure fiſc. lib. 6. tit. 2. n. 10.* Caval. *decis. 37. n. 13.* de Marin. *reſol. jur. l. 1. c. 147. n. 14.* Hinc fit, quod ſicuti Tutores tenentur de lata, & levi culpa, ad text. *in l. generaliter 12. l. Tutores 14. ff. de adminiſtrat. tutel.* Eſcobar. *de ratioc. c. 19.* Pegaſ. *reſ. for. d. c. 3. n. 670.* ita de eiſdem culpis tenentur adminiſtrantes Reſpub. & Ærarium Princ. ad text. *in l. Magiſt. ff. de adminiſt. rer. ad Civ. pertinentium, ibi, Magiſt. Reip. non dolum ſolummodo, ſed & latam negligentiam, hoc amplius diligentiam debent*, & tradunt Curt. Jun. *conſ. 19. ſub n. 1.* ubi in terminis Quæſtoris, & Magiſtri intratarum, Nicol. Luſſen. *in tract. de jur. univerſit. p. 3. c. ult. n. 37. & 42.* Fragoſ. *de Reg. Reip. lib. 7. diſp. 22. n. 5.* ubi in ſpecie Theſaur. Generalis, & in iiſdem terminis loquuntur Amaya *in tit. C. de ſuſcept. propoſit. & Archarii lib. 10. & tit. de Exactor. Tribut.* Berart. *in ſpecul. viſit. cap. 22. in tit. de Decurion. & Conſil. Civit. n. 42.* Pegaſ. *d. c. 3. n. 825.*

Quæ concluſio procedit, tam pro culpis commiſſionum, 22 quam omiſſionum, quia eadem eſt ratio in omittendo, quam in committendo *l. penul. C. de Canon. largit.* Maſtrill. *de Magiſt. lib. 6. c. 8. n. 86. & 87.* Bovad. *in polit. lib. 5. c. 1. n. 253. & 196.* Pariſ. de Put. *in Sindic. ver. negligentia n. 10.* Franciſc. Marc. *dec. 712. n. 1. p. 2.* Belluga *in ſpecul. Princ. rubr. 35. n. 8. col. 2. circa med.* Creſp. de Valdaur. *obſerv. 98. n. 7.* Carlevar. *de judic. lib. 1. diſp. 2. q. 6. n. 518.* ubi ponderat, quod omittens licet non gravius, magis tamen peccat contra officium, quia directo lædit ipſius poſitivam obligationem, quæ in faciendo conſiſtit, & ſequitur late Pignatel. *contr. forenſ. cent. 2. cap. 28. num. 7.* ubi ad propoſitum refert, & exornat dictum illud Jo: Andr. quod non facere, facere eſt, & delictum in omittendo, ſit delictum in committendo, & taliter eſt puniendum.

Variantibus tantum doctoribus circa obligationem officialium de leviſſima culpa, nimirum de deviatione ab ea diligentia, quam habent omnes diligentiſſimi ejuſdem profeſſionis, ut eam definiunt Rebuff. *in dict. leg. lata culpa, verſ. leviſſima, ff. de verbor. oblig.* Bellug. *in ſpecul. Princip. prallegata rubr. 35. n. 48.* Pegaſ. *dict. reſol. 3. n. 761.* Alii 23 namque procedentes cum ſimilitudine prædicta Tutorum ajunt, quod officiales, ad inſtar Tutorum, non tenentur de leviſſima culpa, ut in ſpecie de Camerario tradit Cavalcan. *decis. 37. n. 12. & 13.* cum aliis adductis per Rot. *decis. 646. n. 8.* cor. Bichio. Alii diſtinguunt judicium civile a criminali dicentes, quod quando agitur criminaliter contra Officiales, tunc leviſſima culpa non ſufficit, ſecus quando agitur civiliter, potiſſime ubi Officiales habent Juriſdictionem, & funguntur vice Magiſtratus, & hanc diſtinctionem amplectitur Menoch. *conſ. 246. n. 62. lib. 5.* Cyriac. *contr. 433. n. 10. & 11.* Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 6. cap. 8. num. 3.* & recentiſſime Urceol. *decis. Florent. 21. n. 14.* Alii demum ſubdiſtinguendo in judicio civili culpam leviſſimam in omittendo, a culpa leviſſima in committendo putant, quod de prima Officiales non teneantur, ſecus vero de ſecunda, ut probant relati per Urceol. *d. decis. 21. n. 27.*

In hac tamen opinionum varietate illud certum videtur, 24 quod quando Officiales ſpeciali nexu ſe obligant, miniſterium ei demandatum regere, & adminiſtrare diligenter, & diligentiſſime, prout in caſu, de quo domini Theſaurarii jurant, omnibus ad eorum munus ſpectantibus operam dare, & incumbere *fideliter, legaliter, diligenter, & quantum in eis eſt*, quæ verba important adhibitionem omnis illius diligentiæ, quam homo in ſua profeſſione, & Officialis in ſuo Miniſterio facere poteſt, & ſic magnam, ſuperlativam diligentiam, tunc talis promiſſio auget obligationem legalem, & inducit obligationem ad omnem leviſſimam culpam, ut in minus durioribus terminis ejus, qui ſe obligaverat facere omnem diligentiam, Conſulti reſponderunt, Gabr. *conſ. 169. n. 29. lib. 2.* Dec. *conſ. 274. n. 3. verſ. & a fortiori, & magis diligens*, Neguſ. *q. ſeu reſponſ. 192. ſub num. 1. verſ. hoc tamen & n. 2. & 4.* quibus, aliiſque relatis plenius firmavit Rot. prædicta *decis. 646. n. 21. 22. & 23.* coram Bichio.

Præmiſſis in Jure ſic explanatis, & prænotatis, Domini 25 revocando ad trutinam culpas per Rev. Cameram Theſaurariis attributas, eas multiplices, & quidem in unaquaque ſpecie culparum hactenus explicata, eſſe comperierunt, & totidem, quot ſunt geminorum Aſſentuum capita, quæ partim tenebantur ipſimet adimplere, & partim vigilare, ut adimplerentur, quæve nec ipſi in effectu impleverunt, neque curarunt, ut adimplerentur.

In primo enim Capitulo conventum fuit, quod ex men- 26 ſtruis proviſionibus Aſſentiſtæ pro Triremium manutentione deſtinatis retinendum eſſet per Cameram diverſis vicibus pretium munitionum calculatum in ſumma ſcutor. 22545. nempe ejus medietatem pro quota ſingulis annis, & alteram medietatem in fine aſſentus. Et tamen D. Paravicinus tunc temporis Theſaurarius non retinuit intra præſcripta tempora ſtipendium ad menſuram dd. munitionum, ſed totum bimenſtruatim perſolvit contra leges expreſſas Inſtrumenti, & cum notabiliſſimo Cameræ damno, attento quod munitiones de tempore conſignationis erant valoris, ut dictum fuit, ſcut. 22545. & de tempore ceſſationis, & fugæ Zinaghi repertæ fuerunt valoris ſcut. 9000. circiter.

Quo ſtante nulla ratione ſalvari poteſt culpa lata in com- 27 mittendo, cum omnes homines ejuſdem profeſſionis hujuſmodi

modi retentionem in pactum expreſſum deductam facere non omiſiſſent. Et profectò ſi de jure latam culpam contrahit Theſaurarius Generalis quando mutuat pecuniam Fiſcalem ſine licentia Principis, ad text. *in leg. ſciant omnes*, *C. de his, qui ex pub. rat. lib.* 10. etiam ſub uſuris Rovit. *ad Reg. prag. Neapol. prag.* 5. *n.* 1. de Marin. *ad dec. Reverter.* 71. *n.* 3. *tom.* 1. Berart. *in ſpecul. viſit. d. cap.* 11. *n.* 6. Fragoſ. *de Regim. Reipubl. d. diſput.* 22. *n.* 4. Quanto magis judicanda eſt culpa lata in committendo, ſolutio ſummæ conſiderabilis ſcutor. 22545. quæ ex pacto expreſſo debebat, & ſine ulla impenſa laboris, vel diligentiæ poterat retineri, & non fuit retenta, ex firmatis per Rotam *deciſ.* 203. *num.* 21. *par.* 5. *recent.* & *deciſ.* 604. *n.* 19. *cor.* Dunoz. Jun. Et quando hæc culpa non eſſet lata quis negabit eſſe levem; & ſi non levem; quis leviſſimam, quas evitaſſent diligentes, & diligentiſſimi, & tamen eas ſufficere ad effectum, de quo agitur fuit ſupra plene firmatum, §. *Variantibus cum ſeqq.*

28 Ejuſdem gravitatis eſt ſecunda culpa. In prædicti enim aſſentus *Capitulis* 6. 7. 8. 9. 10. & 11. conventum legitur, quod Zinagus deberet in Triremibus retinere deſignatum numerum officialium, militum, & Nautarum pro armamento ordinario, & extraordinario, & majorem, quatenus Sanctiſſimo placuiſſet demandare validius armamentum, vulgo *detto di rinforzo*, adjecta declaratione, quod in caſu augmenti dictarum gentium obligata eſſet Camera proportionabiliter augere ſtipendium, ſicut etiam, & illud diminuere quatenus Zinagus gentem deſignatam, vel ea beneplacito Papæ deſignandam non retinuiſſet, neve in hoc ulla ex parte Zinagi contingeret fraus, additum fuit alterum pactum, quod Camera in hanc cauſam detinuiſſet in Civitate centum cellarum particularem Ratiocinatorem, cujus incumbentia eſſet, *dare moſtra*, ſunt verba Inſtrumenti, *alla gente ſudetta, o ciurma Meſe per Meſe, e notare tutti quelli, che mancheranno, o che vi ſaranno di più, acciò sul fine dell'anno ſi poſſano aggiuſtare i conti, e riſare reciprocamente secondo reſterà il debito, a credito.*

29 Salubris profectò, & provida diſpoſitio optimis cautelis munita, ſed ad nihilum profuit, quoniam uterque Theſaurarius tam anteceſſor, quam modernus in Cauſam expenſarum faciendarum, pro armamentis validioribus mandarunt exſolvi pluribus vicibus ingentem ſummam pecuniarum aſcenden. ad ſcut. 115229. 27. ubi e contra diſpunctis, & excuſſis rationibus compertum fuit, Aſſentiſtam non retinuiſſe numerum militum, & nautarum ſibi præordinatum pro dictis armamentis validioribus *di rinforzo*. Quinimo nec etiam numerum expreſſe ſtabilitum in Inſtrumento aſſentus pro armamento ordinario, & extraordinario, adeo quod proportionabiliter ad gentes, quas non retinuit, conſtitit fuiſſe ſupererogantèr, & plus debito exſoluta e bona mem. Paravicino ſcut. 2140. 8. 58. & a moderno Theſaurario ſcuta 52554. 47.

30 Si itaque Theſaurarii nequeunt pecunias Fiſcales mutuo dare, uti ſupra probavimus, nec ut ſuperadditur extra uſus deputatos erogare, etiamſi eſſent uſus publici, Jo. de Plat. *in l.* 1. *l.* 3. & *l. Judices, C. de his, qui ex public. collat.* Bald. *de Conſtit. num.* 5. ubi quod non poſſunt ſolvere unum nummum de proprio capite, Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 5. *cap.* 9. *n.* 101. Berart. *d. cap.* 11. *num.* 6. & 7. Fragoſ. *d. diſp.* 22. *n.* 3. utique nulla ratione excuſabilis eſt lata culpa in committendo ob anticipatam ſolutionem ſummæ adeo conſpicuæ pro expenſis faciendis, & non factis. Ab hac enim nimia facilitate ſolvendi abſtinuiſſent omnes homines ejuſdem miniſterii, & profeſſionis, in quo conſiſtit lata culpa, ut ſupra dictum eſt §. *Progrediendo.*

31 Quin admitti potuerit excuſatio, quod ſi Zinagus retinuiſſet numerum militum; & nautarum ſibi demandatum, ipſe nedum nihil anticipate recepiſſet, ſed in non exigua ſumma creditor Cameræ remanſiſſet, quoniam parum refert, quid ſecutum eſſet, ſi Zinagus ſui muneris partes fideliter adimpleviſſet, ſed videndum, quid in effectu ipſe geſſit, & quid fecerunt, ac omiſerunt Domini Theſaurarii, Zinagus enim plura notabiliſſimæ quantitatis mandata extorſit, & pecunias fiſcales in alios uſus diſperſit ex culpa DD. Theſaurariorum, qui neglexerunt adimplementum pactorum aſſentus. Si enim ſingulis annis, prout in eo præcipiebatur coegiſſent Zinagum ad reddendam rationem accepti, & impenſi in Cauſam dicti validioris armamenti, & catalogum gentium exarstum per Ratiocinatorem Cameræ rimaſſent, utique illius fraudes recognoviſſent, & hoc caſu adeo improvide exſolvere non continuaſſent, tot ſummas ſub illo ſpecioſo, & generali titulo expenſarum *fatte, o da farſi*, quæ expenſæ juxta ordinem demandatum nullo modo fiebant, atque rurſus magna facilitate, cum proportionabili ſtipendii retentione reparabatur Cameræ jactura, conſtitumque non eſſet ob hunc caſum creditum tam ingens evaſum ſucceſſive inexigibile, ut monuit Imperator verbis ad noſtrum propoſitum aureis *in l. neminem* 4. *C. de ſuſcept. lib.* 10. ibi, *integro igitur anniverſarii anno tranſacto cogantur exprimere, quibus ſingulis ſuſcepta diſperſerint, ut facilius, ſi quis in furto fuerit deprehenſus, reCentem queat reintegrare jacturam*, & comprobat text. *in l. ſive ex Prætoris, Cod. de exec. & exactab. lib.* 12. *leg. cum ſervius, ff. de cond. & demonſtr.* a Pont. *de poteſt. Prorog. tit.* 4. §. 8. *n.* 19. *verſ. fuit igitur* Klock. *de ærar. lib.* 2. *cap.* 128. ubi quod nihil æque Principum facultates extenuat, quam rationum reddendarum neglectus, per quem fit tacita licentia furtorum, fidique etiam miniſtri ad peculatum, & ſocordiam invitantur, & concordant Heeſer. *de ration. redden. loc.* 4. *num.* 7.

Atque ideo ob hanc ſaltem omiſſam ſingulis annis petitionem redditionis rationis non eſt, quod controvertatur 32
magna Dominorum Theſaurariorum negligentia, quæ illos conſtituit in lata culpa, ad text. *in l. cedere diem* 213. §. *Lata culpa*, & *in l. magna negligentia, ff. de verb. ſignif.* ubi *magna negligentia, culpa lata eſt, & dolo proxima*. Et non jam in omittendo, ſed in committendo, quia non facere id, quod quis facere debet, eſt delictum facere, & delictum in omittendo, efficitur delictum in committendo, ut præter ſupra relatos in §. *Qua concluſio*, tradit Rovit. *deciſ.* 36. *n.* 19. Creſp. de Valdaur. *obſer.* 98. *n.* 10. Amaya *in Cod. l.* 10. *de Can. largit. l.* 10. *n.* 17. & *ſeq.* Urcèol. *d. deciſ.* 21. *n.* 45. Et per conſequens multo magis evitari nequit levis, & leviſſima culpa in committendo, dum nullus diligens, & diligentiſſimus Officialis, qui jurejurando ſe obſtrinxit *diligenter, & quantum in ſe eſt*, incumbere muneri ſuo incideret in adeo ſupinam negligentiam erogandi pecunias fiſcales fere per ſpatium octo annorum ſine exploratione, vel ea ſtimulo ſimplicis curioſitatis, an fuerint impenſæ in uſus legitimos, demandatos, quod tamen compertum eſſe potuiſſet, ſi providas conventiones in Capitulis aſſentus ad hunc effectum initas, obſervari curaſſent.

Neque ad ſalvandas prædictas anticipatas ſolutiones, & 33
negligentiam in exigendo ſingulis annis redditionem rationis, profuit excuſatio deſumpta ex ſolito obſervato ab aliis Theſaurariis, quaſi quod Officialis immunia remaneat ab omni, & quacumque culpa quando facit, quod ſui prædeceſſores facere conſueverunt, ex Cravett. *conſ.* 280. *n.* 3. *poſt med.* Cancer. *var. reſol. part.* 3. *cap.* 5. *n.* 127. Fontanell. *deciſ.* 356. *n.* 11. Cavalcan. *deciſ.* 371. *n.* 19.

Nam tale ſolitum non fuit juſtificatum in facto, nec pro- 34
batum relevaret in jure. Non regit quidem in facto quo ad anticipatas ſolutiones, quia docuerunt Cameræ defenſores, quod in aſſentu proxime antecedenti his duobus, de quibus agitur, neque unum mandatum fuerit a Theſaurariis illius temporis anticipate ſubſcriptum pro expenſis extraordinariis, ſed eas poſticipate fuiſſe perſolutas; Quare quatenus ſibi præfixiſſent ſucceſſores Theſaurarii regulam deſumere ab obſervantia, par erat ut reſpicerent, & attenderent proximam, & non remotam, prout juris eſt ea notata per Rot. *deciſ.* 679. *n.* 13. & 14. coram Burat. & *deciſ.* 172. *n.* 26. *par.* 17. eoque libentius, quia erat tutior, & Cameræ magis proficua, ſicque per eos practicanda, dum jurant facere quidquid eſſet Cameræ utilius, neque ſane oſcitanter ſequenda eſt via antiqua, ſed ea antiquis ſeligenda eſt via melior, & ſecurior, ſic ipſo divino Spiritu per Hier. c. 6. monente, ibi *State ſuper vias, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea.*

Præterea nec remota obſervantia hoc ſolitum concludit, 35
quia licet exhibita fuerint plura mandata facta ab antiquioribus Theſaurariis pro expenſis extraordinariis, oſtenſum tamen fuit ea atteſtationibus Ratiocinatorum Cameralium, ejuſmodi ſolutiones re vera fuiſſe demandatas pro expenſis ſaltem in majori parte jam factis, & erogatis, procedendo ſemper cum ea, in hiſce œconomicis adminiſtrationibus ſalubri cautela, ſolvendi minus, & longe minus debito, ut ex *Summ. reſponſivo Cameræ n.* 4. Idque fuiſſe generaliter obſervatum in omnibus aliis Aſſentibus, ſatis edocuit eventus, dum omnes fere Aſſentiſtæ remanſerunt in fine Aſſentuum creditores Cameræ notabilis ſummæ.

Indeque ea hoc ipſo non relevat in jure confugium ſoliti, 36
& obſervantiæ, quia ut in eo conſtitui potuiſſet aliquod apparens fundamentum, probare oportebat, quod ob ſolutiones anticipatas, factas ab antiquioribus Theſaurariis obvenerit Cam. jactura, & ab ejus auctoribus in ſubſidium non emendata, quod non fuit probatum, nec ea prædictis poterat ullatenus probari; Ob idque obſervantia ſpecifice, & in individuo caſus, de quo agitur, non juſtificata, ad nihilum ſuffragatur, *l. quod non ratione, ff. de legat. cap. fin. de conſuet. in* 6. Rot. *deciſ.* 304. *n.* 6. & *ſeqq. par.* 12. *recent.*

Alteri prætenſo, ſolito non diſpungendi computa annuta- 37
tim, ſed poſt abſolutam œconomiam, deeſt pariter aſſiſtentia facti, & juris. Facti, quia ultra quod ejuſmodi excuſatione tueri nequit bona memor. Paravicinus, dum nec terminato primo aſſentu, curavit fieri computorum excuſſionem, permiſitque, Zinagum admitti ad novi aſſentus adminiſtrationem antequam ſolveret reliquatum ſuperioris adminiſtrationis contra expreſſam diſpoſitionem, text. *in leg. locatio* 9. §. *reliquatores, ff. de publican.* ubi per hæc verba reſpondit Pomponius J. C. *reliquatores vectigalium ad iterandam conductionem antequam ſuperiori conductioni ſatisfaciant admittendi non ſunt*, & melius *in l. neminem*,

C. de

Digitized by Google

C. de ſuſcept. L. 10. Peregr. *de jur. fiſc. l. 6. tit. 5. n. 15.* Poſth. *de ſubhaſt. inſpect.* 32. 2. 55. Cohel. *ad Ball. Bon. Regim. cap.* 44. *n.* 30 *verſ. quod quidem* Revect. *deciſ.* 939. *per tot.* a Pont. *de poteſt. Prov. tit.* 4. §. 8. *n.* 29.

38 Recognoverunt Domini dictum ſtylum vigere, quoad generalem diſpunctionem amplectentem univerſam, & totalem redditionem rationis totius adminiſtrationis, quæ præciſive a conſuetudine non poteſt fieri ex natura contractus, niſi in fine aſſentus, dum inter alia conſiſtit in æſtimandis munitionibus, & attrectis, nec non accarratione Triremium, & Scafarum reconſignandarum novo Aſſentiſtæ, nec non in generali liquidatione dati, & accepti ad effectum faciendi finales, & generales quietantias. Unde mirum non eſt, quod fieri conſueverit in fine aſſentus, & plerumque longe poſt. Præſertim quia cum Camera ſemper ſoleat manere debitria erga aſſentiſtas, nullum propterea eidem enaſci potuit præjudicium ex prolatione diſpunctionis generalis computorum.

Hæc autem non eſt omiſſa, & neglecta diſpunctio rationum, ob quam Domini Theſaurarii contraxerint prædictas
39 culpas ære proprio luendas; reſpicit quippe ex, de qua ipſi gravantur, illam annuam verificationem, & recognitionem expenſarum, quas Zinagus ex particulari Papæ juſſu, & ex contracta per ipſum obligatione pro armamentis *di rinforzo* facere debuerat, & non fecit, quamvis tot vicibus in hanc cauſam ſummas conſiderabiles recepiſſet, quaſque diſpunctis annuis computis non extorſiſſet. Et in hac parte nequaquam juſtificatus fuit prætenſus ſtylus aliorum Theſaurariorum non recognoſcendi, vel in fine anni, vel ſaltem ante demandandas ſolutiones, utrum dictæ expenſæ revera factæ fuerint, imo credendum eſt, illos adhibuiſſe hujuſmodi diligentes excuſſiones, vel explorationes, quia ut repetere fas eſt, conſtat ſemper minus debito exſolviſſe, & cameram in fine aſſentus remanſiſſe debitricem, recurrit idcirco regula ſuperius firmata, quod de ſtylo non probato in individuo caſus, de quo agitur, ratio nulla habenda eſt, ut præter ſupra relatos notavit Rota *dec.* 572. *n.* 9. coram Cavaler. & *deciſ.* 422. *n.* 23. *par.* 8. *rec.*

40 Deficit etiam juris aſſiſtentia eo, quia cum in noſtro caſu adeſſet lex expreſſa circa modum ſolvendi expenſas extraordinarias, prævia videlicet annuatim capelle da ſoldatione, & reviſione gentium, & nautarum, quas Zinagus retinuiſſet, nullius eſt operationis ſolitum expreſſo pacto adverſativum, ex traditis per Natt. *conſ.* 38 *n.* 21. Becc. *conſ.* 94. *n.* 28. *l.* 2. Laderech. *conſ.* 61. *in fin* Canc. *in prima p. var. reſ l. c.* 8. *de donat. n.* 383. Grat. *diſcept.* 722. *n.* 33. Rotæ coram Ludoviſ. *deciſ.* 584. *n.* 5. 6. & 8. Non reſiſtentibus auctoritatibus allegatis in objecto principali, quod Officiales excuſantur, quando peragunt, quod ſui prædeceſſores fecerunt, quia vel loquuntur quando agitur criminaliter, & non civiliter, vel procedunt quoties factum prædeceſſoris non eſſet de ſe malum, & Reipublicæ damnoſum, ut notavit Cavalcan. *de brach. reg. par.* 5. *n.* 77. Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 6. *c.* 10. *n.* 127. Vel demum quando non ſeſiſteret ſolito expreſſa rotunda, & litteralis conventio, quia in hoc caſu talis obſervantia judicanda eſt abuſus non admittendus, ſed eliminandus, ut in individuo exclamant Rovit. *deciſ.* 36. *n.* 3. & 4. & *ſeqq.* Urceol. *deciſ.* 24. *n.* 33.

41 Tertia culpa reſultat, ex quo in Chirographo Sanctiſſimi, & in inſtrumento ſecundi Aſſentus deſuper ſtipulato præordinatum, & reſpective conventum fuit, quod pro cautione Cameræ loco dictæ locorum montium attergationis factæ in primo Aſſentu, deberet Zinagus relinquere ab illius initio uſque ad finem ſcutorum ſexdecim millia. Et tamen neque Paravicinus ſupereſt per octo menſes ſaltem integraliter, neque modernus ſucceſſor detinuerint ex ſolito ſtipendio hanc ſummam; Imo, quod non mediocriter auget culpam Domini moderni Theſaurarii ipſe non ſolum ſummam ſcut. decem mil. & amplius quam a Zinagho incaſſatam reliquerat Anteceſſor loco retinendi reſiduatem ſummam prædictorum ſcutor. 16. mil. unico mandato in principio ejus Regiminis perſolvit, ſed etiam contraveniendo Papæ oraculo, & evertendo expreſſas leges Inſtrumenti, permiſit Zinago reattergare vice dictorum ſcutor. 16. mil. eadem loca montium Columnæ ſpecialiter pro primo Aſſentu attergata, & ex illius reliquatu abſorpta. Quod autem ex hoc facto contraxerint Domini Theſaurarii latam, levem, & leviſſimam culpam, & damnum exinde Cameræ reſultans debeat ab eiſdem reſarciri, evidenter convincitur ex ipſa ſimplici hiſtoriæ narratione, & ex Juribus ſuperius adductis; Solumque ulterius ponderatus, quod hujuſmodi negligentia caret omni, & quacumque excuſatione. Non ſuffragantur illa vagr, & generali optimæ fidei, qua proceſſerint Domini Theſaurarii, cum eam jus non admittat, quando ſiſtit contraria conventio munita claro, & expreſſo Principis oraculo ex trad. per Rot. *dec.* 300. *n.* 4. & 5. cor. Mantic. & *deciſ.* 1794. *n.* 5. cor. Coccin. & *deciſ.* 585. *n.* 51. & 54. coram Merlino.

42 Ex præmiſſis fundamentis evincentibus culpam, & negligentiam majorum Officialium in adimplendis pactis, & conventionibus Inſtrumentorum utriuſque Aſſentus, Ansonius Columna conceperat ſpem eximendi ab onere relevationis Cameræ loca 177. montium pro ſumma ſcutorum 20. mil. loco cautionis attergata, contendendo, quod ipſe in hoc negotio geſſeris figuram meri, & ſimplicis fidejuſſoris, dictaque ſua loca obligaverit tantum pro cauſis contentis in dicto Inſtrumento Aſſentus, proptereaque cum æs alienum Zinaghi proceſſerit ex aliis cauſis diverſis, quia nimirum, ut dictum eſt ſupra ex ejus ſtipendio non fuerint per Dominos Theſaurarios retenta ſcuta 16. mil. munitionum, & rurſus, ex quo fuerint ei perſolutæ plures ſummæ pro expenſis extraordinariis nulla prævia computorum diſpunctione contra leges expreſſas Aſſentus, utique ob iſtius innovationem juxta ſtrictam fidejuſſionis naturam, prædicta ejus loca montium libera, & ab onere relevationis immunia evaſiſſ: allegando tamquam punctuales auctoritates, Rom. Sen. *conſ.* 642. *n.* 3. *l.* 4. Burſat. *conſ.* 224. *n.* 27. *lib.* 2. & *conſ.* 428 *n.* 12. *lib.* 4. Ger. Spin. *conſ.* 39. *n.* 13. Cyriac. *contr.* 546. Surd. *conſ.* 460. *n.* 6. & ſæpe *citat. deciſ.* 21. *n.* 46. Urceoli.

Libratis tamen per DD. cum conſueta lance juſtitiæ omnibus hinc inde deductis, concluſerunt hanc Columnæ prætenſionem eſſe undequaque inſubſiſtentem; Et primo loco, quia in ſtricti juris cenſura illius obligatio non potuit canonizari fidejuſſoria, adeout regulanda ſit, cum rigidis principiis contractus fidejuſſionis, ponderando quod neque Zinagus petendo Aſſentum obtulerit fidejuſſionem, neque Pontifex in Chirographo ſuper conceſſione Aſſentus ad favorem Cameræ demandaverit ſtipulationem fidejuſſionis, ſed ſolum conceſſio cantat: *Che debba il Zinaghi obbligare a favore della Camera santi luoghi di Monti Camerali per la somma di ſcudi* 20. *mil.* cujus obvius verborum ſenſus eſt, quod ipſe Zinagus deberet mediante attergatione locorum montium tradere in manibus Principis ſcuta 20. mil. de ſuis propriis bonis loco pignoris, nec per umbram referri poteſt ad fidejuſſionem: Non repugnante Inſtrumento Aſſentus poſtea ſtipulato, quia tametſi ibi loco dictorum verborum *di obbligare*, appoſita fuerint alia verba *di fare obligare*; hæc tamen compatiuntur in ſubſtantia cum primis contentis in Chirographo, dum ſolum præſeferunt, quod ſi Zinago non ſupperent loca montium, valeret illa ab aliis exquirere ad effectum tamen illa ſubjugandi oneri pignoris transferendi penes Cameram, eo forme modo, quo Zinagus obtulit, & Papa juſſerat, ut illius propria loca ſubjugarentur abſque eo, quod hæc ſubjugatio ullo modo detorqueatur ad fidejuſſionem. 43

Huicque obligationi ſic intellectæ, nedum conforme eſt 44 ſolitum generale Principium, qui, ut ait Klock *de ærar. l.* 2. *c.* 130. *n.* 2. ſolent pro indemnitate ærarii cautionis loco exigere ab Adminiſtratoribus rerum publicarum certam ſummam, cujus uſuras annuatim percipiunt, & in fine adminiſtrationis in rationibus ſubducunt, ſed etiam coincidit illud ipſum, quod apparet conventum in conceſſione ſecundi aſſentus, in quo vice dictorum ſcutorum 20. mil. locorum montium fuit ſtipulatum, quod ex conſueto ſtipendio detinerentur Aſſentiſtæ ad ſcuta ſexdecim millia, id que fieri conſuevit cum animadverſione, quod ſemper melius eſt pignori incumbere, quam rem proſequi, cum eventus executionis ſit incertus, ex traditis Gair. *de credit. c.* 4. *n.* 4. Faber. *de error. pragm. error.* 6.

Præterea nec ipſamet attergatio montium ſucceſſive facta 45 a Zinago quadrat cum fidejuſſionis natura, quia de ejus principali eſſentia eſt, ut fidejuſſor ſtipuletur directe cum ipſo principali creditore puro, vel conditionali, adeout ſtipulatione non interveniente nulla fidejuſſio eſſe poſſit, *l.* 5. §. *facio acceptio, ff. de verb. oblig. l. ſi hæreditatem* 32. *ff. mandat. l.* 2. § *penult. ff. de adminiſtrat. rer. ad Civitatem pertinentium*, Menoch. *conſ.* 212. *n.* 45 Ant. Fabes *in C. tit. de fidejuſſ. definit.* 5. *n.* 2. Henrig. *eodem tract. cap.* 51. *n.* 2. Weſſembecchius *in paratitlis ad jus civile ad tit. ff. de conſtitut. pecun. n.* 3. In præſenti autem nulla interceſſit ſtipulatio Columnæ cum Camera, ſed ſolum hic obligavit, & hypothecavit ejus loca montium, eo modo, quo feciſſet Zinagus ad formam ſuæ obligationis, quatenus ipſe illa in ſuo habuiſſet Patrimonio, adeout Columna in hac ſcena reſpectu Cameræ faciat quoad dicta loca montium figuram, vel commodantis pignus, vel Expromiſſoris, vel demum conſtitutoris.

Et quamvis conſtitutum, pignus, & expromiſſio ſint affines fidejuſſioni, & in aliquibus æquiparentur, eorum tamen ſimilitudo conſiſtit in eo, quod ſint remedia adinventa ad aſſecurandos creditores, ſed in modo, & effectu valde differunt. Pignus enim non admittit excuſſionem debitoris principalis, Neguſ. *de pig. par.* 1. *num.* 7. & *par.* 8. *membr.* 8. *n.* 18. Merlin. *de pign. l.* 8. *q.* 2. *n.* 11. quam tamen admittit fidejuſſio ex vulgatis: Conſtitutum fit nudo pacto, ſine ulla ſtipulatione, *tot. tit. ff. de Conſtit. pecun.* juncta *l.* 2. *C. eod.* & §. *de conſtituta Inſtit. de* ... *n.* ſecus eſt in fidejuſſione ex ſupradictis. Et quod præſertim facit ad noſtrum inſtitutum, 46

fidejuſ-

fidejuſſor obligatur acceſſorie, conſtituens tamen tamquam principalis debitor, ita ut efficiatur correus debendi, ad text. *in l. 10. ff. de conſtit. pecun.* & explicant præclare Bart. *in rubr. l. 1. ff. eod.* & Faber *in ſuis rational. in d. l. 1. in rubr. verſ. accedit, & §. an poteſt*, ubi quod conſtitutum pro ſolutione eſt, non etiam datio fidejuſſionis, & comprobat *in l. 10. ejuſdem tituli*. Expromiſſio denique eximit principalem debitorem ab obligatione, & illam in totum transfert in expromiſſorem, non ſic fidejuſſio, quæ non perimit debitum principalis debitoris, ut diſtinguendo tradunt Faber *in l. 4. tit. 13. definit. 1. in* Gloſſ. *n. 7.* Heringius *de fidejuſſor. c. 4. n. 28. & 29.* Tondut. *d. reſol. 162. n. 9. & defenſ. c. 59. n. 4. & 5.* ubi concordantes.

47 Quocirca quemadmodum ſi Zinagus obligaſſet proprii loca montium, excipere non potuiſſet, quod reſiduum ſui debiti provenerit ex culpa DD. Theſaurariorum negligentium implementum legum, & conventionum, quas continebant Inſtrumenta aſſentuum; ita iſtiuſmodi exceptiones nequeunt ſuffragari Columnæ, qui adimplevit incumbentiam, & obligationem Zinagi, vel per modum commodationis pignoris, vel conſtitutæ pecuniæ, vel demum Expromiſſionis ex regula, quod ſubrogatus aſſumit qualitates, & onera illius, in cujus locum ſubrogatur, text. *in l. ſi cum §. qui injuriarum, ff. ſi quis caut.* cum aliis collectis per Rot. *deciſ. 561. n. 20. p. 18. rec.*

48 Sed quatenus Columna cenſendus eſſet fidejuſſor, adhuc DD. ſecundo loco obſervabant, prædicta loca montium ſemper eſſe obnoxia controverſæ relevationi, quia ipſe in illorum attergatione expreſſe faſſus fuit, ea attergare, & obligare pro Zinago, & obligatio fuit concepta indefinite pro effectibus, & cauſis contentis in conceſſione aſſentus in favorem Zinagi, unde cum ejus debitum provenerit ex ipſiuſmet facto, & culpa, ex quo non bonificaverit cum parte ſui ſtipendii pretium ſupradictarum munitionum, prout ex pacto tenebatur, & rurſus, ex quo pecunias receptas pro expenſis extraordinariis ad uſum triremium in proprium commodum convertit; manifeſte patet eveniſſe caſum dictæ promiſſionis Columnæ; fidejubens namque ſimpliciter nulla limitatione fidejuſſioni appoſita, ultra quam teneri noluit, cenſetur fidejubere in omnem caſum, & cauſam, quæ ex natura, & conventionibus negotii procedant, ad text. *in l. quaro 56. ad fin. & ibi* Gloſſ. *verb. præſtabit, ff. locati, l. ſi quis pro eo 57. §. ſi nummus, ff. de fidejuſſor.* Henrig. *de fidejuſſion. cap. 24. 138. cum trib. ſeq.* Surd. *deciſ.* 212. *n.* 8. Rot. cor. Bich. *deciſ. 646. n. 30. & ſeq.*

49 Nec facit, quod Zinagus non remanſiſſet reliquator dictis cauſis ſummæ adeo conſpicuæ, ſi Domini Theſaurarii bonificationem, quam ipſe non obtulit, de facto fecilliena, retinendo tantumdem ex ſuo ſtipendio bimeſtrali, prout nec diſperſiſſet in uſus alienos tot ſummas eidem traditas pro expenſis extraordinariis, quatenus excuſſiſſent computa annuatim ſecundum leges Inſtrumenti, ad quarum formam exclamabat Columna ſe contraxiſſe, alias non contracturus.

50 Quandoquidem reſponſum fuit, quod litteraliter Capitula aſſentus obſtringunt ipſummet Zinagum ad bonificandam prædictam ſummam munitionum, prout etiam in ipſum dirigitur præceptum relinquendi ſcuta 16. millia ab initio ad finem ſecundi aſſentus, ipſumque pariter obligant ad reddenda computa, & ſolidandas rationes; Et ad iſtarum obligationum adimplementum faciendum a Zinago hypothecavit Columna loca montium, dum expreſſe dixit ea obligare, & hypothecare pro Zinago pro effectibus, & cauſis contentis in Inſtrumento aſſentus ſpecialiter paciſcendo inter cætera, quod ejus hypotheca eo uſque eſſet favore Cameræ duratura, quouſque fuiſſent ſolidata computa ibi, *& finito dicto Aſſentu, exhibitaque in Secretaria fide ſolidationis prædicta Reverenda Camera deleri poſſit obligatio*. Quapropter dum Zinagus, nec ſponte bonificavit ſummas bonificandas, minuſque unquam reddidit rationem, neque per conſequens reportavit ſolidationem computorum, hinc ſicuti certum eſt, quod tamquam conſtitutus in mora, ex culpa, & dolo tenebatur ad intereſſe, necnon ad omnia damna exinde per Cameram paſſa, ita pro eiſdem condemnari debet ejus fidejuſſor, dum obligavit rem propriam pro omnibus cauſis in genere contentis de dicto aſſentu, & in ſpecie dependenter a redditione rationis, & ſolidationis reportatione, ex traditis per Maur. *de fidejuſſ. par. 2. c. 4. n. 2.* & bene de Marin. *var. reſolut. 137. n. 31. l. 1.* Rot. *deciſ. 554. n. 4.* coram Ludoviſ. & melius *deciſ. 301. per tot. & ſignanter n. 4. par. 4. recent.*

51 Et quamquam Domini Theſaurarii non careant culpa, ex quo ratione ſui muneris tenebantur eſſe ſolliciti, ut Zinagus ſi non ſponte, coacte ſaltem ſuam expleret obligationem; eorum tamen negligentia quemadmodum non efficit, quin Zinagus dicatur delinquens, & moroſus eo, quia doloſe non adimplevit id, ad quod etiam expreſſe ſeſe obligaverat, ita non poteſt operari quo minus Columna fidejuſſor teneatur ſubire damna, & intereſſe, ad quæ tenebatur Zinagus principalis debitor, cujus obligationem ſuſcepit expreſſe, & indefinite pro effectibus, & cauſis contentis in Inſtrumento conceſſionis aſſentus triremium.

52 Bene tamen operatur DD. Theſaurariorum negligentia, ut ipſi etiam luere debeant Cameræ jacturam, ſed cum eo diſcrimine, quod Zinagus, & Columna erant conveniendi, prout fuerunt conventi primo loco, eo quia ſunt principales debitores, ille ex quo directe contraxit cum Camera aſſumens tamquam principalis, & nomine proprio aſſentum triremium; iſte ſive conſideretur uti commodans pignus, vel Conſtituarius, ſive expromiſſor, ſive etiam fidejuſſor indefinite obligatus, ex quo caſus ejus obligationis jam evenit, ut probatum eſt: DD. autem Theſaurarii in ſubſidium, ea ratione, quia licet Fiſco plura ſint conceſſa privilegia contra ſuos debitores, ut patet *tot. tit. ff. & C. de privileg. Fiſc. & tit. de conveniendis Fiſci debitoribus in C. l. 10.* & explicant Peregr. *de jure fiſc. l. 6. tit. 6. & 7.* tamen ſupremi Legiſlatores mandarunt, ut ſuas actiones etiam pro damnis ærarii, & aliorum Jurium Fiſcalium prius dirigeret contra principales debitores, & poſtea in iſtorum defectum, in Officiales negligentes, & male adminiſtrantes, uti ex hac cauſa acceſſorie, & in ſubſidium obligatos, & ita reſponſum dederunt in pluribus caſibus particularibus, in quibus agebatur de intereſſe Fiſci, ut patet *ex l. 2. Cod. de conveniendis Fiſci debitorib. l. 10. l. 2. Cod. de ſuſceptoribus l. 10. l. 3. C. quo quiſque ord. conven. lib. 11. l. 1. Cod. de Decurion. lib. 11. l. ordine 15. §. In eum, l. Imperatores, 38 ff. ad municipal. l. 1. & tot. tit. ff. de Magiſtrat. conveniend.* & in terminis caſus noſtri tenent a Ponte *de poteſt. Proreg. tit. 4. §. 8. n. 20. & 22.* Menoch. *conſ. 719. n. 9. in fin. & n. 10.* Peregrin. *de Jure Fiſc. lib. 6. tit. 7. num. 20. verſic. qui tamen*, Berart. *in ſpec. viſitat. c. 11. n. 11.* Cardinalis de Luca *in ſupplem. diſc. 22. de tutor. & curator. num. 3. & 4.* tibi loquens de caſu ſimili noſtro ait, quod obligatio Adminiſtratorum majorum introducta eſt in gratiam, & pro relevatione illius, cujus bona adminiſtrantur, cui juſtum, & rationabile eſt, ut per leges in ſubſidium ſuccurratur, non autem in gratiam, & levamen ipſius adminiſtratoris actualis, & male adminiſtrantis, vel ejus fidejuſſoris, qui illum approbavit, ejuſque ſuſcepit obligationem, cum nulla juris ratio, vel diſpoſitio, id ſuadeat.

53 Ad auctoritates propterea in objecto allegatas *ſup. n. 42.* per Defenſores Columnæ, Domini reſponderunt eas loqui in terminis ſimplicis ſubſidiarii fidejuſſoris, & non prout in ſpecie, in caſu Conſtitutoris, Expromiſſoris, vel Commodantis pignus, neque loqui in caſu, quo fidejuſſor ſe obligavit pro principali indefinite pro omnibus cauſis, & effectibus contractus uſque ad totalem redditionem rationis, prout fecit Columna pro Zinago, ex cujus facto, & culpa jam evenit caſus illius promiſſionis, & obligationis. Atque ideo placuit Dominis opinio Andreoli *in contr. 213. n. 4.* ubi in ſimilibus terminis rejiciendo omnes Doctores, in quibus ſuas ſpes repoſuerunt Defenſores Columnæ, ait, pacta, & ordinationes revidendi ſingulis annis Computa Officialium reſpicere favorem Civitatis, vel Principis, non autem Officialium, nec eorum fidejuſſorum, & conſequenter non eſſe retorquenda in odium illorum, quorum favore condita ſunt; hocque confirmat Menochius *conſ. 719. n. 9. verſ. tertio pro fidejuſſoribus cum duob. ſequentib. & n. 5.* & Peregrin. *de jure fiſci lib. 7. tit. 5. num. 3.*

54 Jam ergo ex hactenus deductis ſtabilito, Rev. Cameram Apoſtolicam eſſe primo loco relevandam pro ſcutis 20. mille locorum Montium Columnæ, & ſecundo loco, & in ſubſidium pro reſtanti ſumma ſcutorum 43479. 34. a DD. Theſaurariis, reliquum eſt, ut ſenſum Dominorum exponamus circa ratam eorum quemlibet tangentem. Et diſtinguendo tempora Aſſentuum dubitatum non fuit, quo minus totum debitum contractum a Zinago in quatriennio primi Aſſentus liquidati per Ratiocinatorem Cameralem in ſcutis 36340. veniat reſarciendum ab hæredibus bon. mem. Paravicini, qui de eo tempore fungebatur munere Theſaurarii, prout etiam ob hanc cauſam, nec ulla contingebat hæſitatio, quod eadem hæreditas remanere debeat ſublevata pro rata ſcutorum 20. mille dictorum locorum Montium, ut pote primo loco obligatorum, & hypothecatorum in cauſam, & pro effectibus ejuſdem primi Aſſentus, *l. cedere diem. ff. de verb. oblig. l. ſi fundum 4. C. qui pot. in pign. hab.*

55 Aliqua tamen occaſio diſputandi emerſit ſuper nonnullis partitis, vel demendis ex dicto computo tamquam indebitis vel excomputandis cum aliis effectibus principalis debitoris: Contendebant enim hæredes Paravicini indebite appoſitam ad illorum damnum partitam ſcutor. 2136. ſub prætextu, quod fuerat ſoluta in vim mandati eorum auctoris; cum potius dici deberet ſoluta ab Eminentiſſimo Camerario Sede Apoſtolica vacante per obitum ſan. mem. Alexan. VIII. Item conquerebantur, quod Ratiocinator Cameræ ſine ullo rationabili fundamento ſcut. 12653. provenientia ex pretio munitionum, & accarattationum triremium bonificaſſet in ſecundo Aſſentu, cum ad inſtar aliorum ſcutor. 980. 173. ÷

pro-

Digitized by Google

provenien. ex aliis munitionibus debebant in ſtricta juris cenſura bonificari in primo Aſſentu. Subjiciebant demum, quod in excomputum debiti ejuſdem primi Aſſentus defalcanda eſſent etiam ſcuta 11. millia circiter partim retracta, & partim retrahenda ex venditione mobilium Zinagi a Camera ſequeſtratorum.

56 Vanam tamen Domini reputarunt prætenſionem ſubductionis partitæ ſc. 1136. quia hæc eſt altera ex ſummis, quam bon. mem. Paravicinus exceſſive perſolverat in cauſam armamenti ordinarii: Non ſubſiſtente, quod exceſſus iſte provenerit ex primis duobus mandatis exaratis Sede vacante de tempore, quo ipſe non erat adhuc Theſaurarius, ſive quia pro ratione ſui muneris tamquam diligens, & diligentiſſimus Paterfamilias tenebatur, ſuſcepto munere, & ante demandandam ullam ſolutionem exquirere, quænam ſolutiones uſque tunc Zinago factæ fuerant ad regulandas ſucceſſivas per ipſum demandandas, ſi hanc animi diligentiam peregiſſet, Camera hoc detrimento non gravaretur; Unde tamquam ejus auctor luere debet ex probatis, ſive quia ex fide ratiocinatoris data *in Summ. reſponſivo Rev. Cameræ*, patuit, Eminentiſſimum Cardinalem Camerarium non exſolviſſe obulum plus debito, ſed exceſſum deſumpſiſſe originis ex ſucceſſivis ſolutionibus factis de ordine, & mandato ipſius Paravicini.

57 Viceverſa, quod ſpectat ad defalcationem partitæ ſcutorum 12653. concluſum fuit Ratiocinatorem, minus recte illam bonificaſſe in ſecundo Aſſentu. Nam cum omnia bona Zinagi eſſent affecta duplici hypotheca conventionali ſcilicet quam tribuit Inſtrumentum Aſſentus, & legali conceſſæ a jure adverſus Adminiſtratores, quæ incipiunt currere a die cœpti officii, & non commiſſæ fraudis, ad text. *in l. cum oportet, §. fin. ff. de bonis, quæ liber.* qui licet loquatur de adminiſtratione geſta per Patrem in bonis filii, fuit tamen extenſa in quolibet Adminiſtratore, & in ſpecie illius bonorum Fiſcalium, tradit late Fulvius Conſtant. *in Comm. ſuper poſterior. lib. C. in l. 1. de jur. Fiſci n. 22.* de Marin. *reſ. jur. lib. 2. c. 148. n. 1. & ſeq.* Merlin. *de pign. lib. 3. q. 4. per tot.* Card. de Luca *de cred. diſc. 37. n. 5.* Et capit non ſolum bona poſſeſſa de tempore cœptæ adminiſtrationis, ſed etiam acquiſita poſt adminiſtrationem, *l. fin. C. quæ res pign. oblig. poſſ.* Covar. *pract. q. 13. n. 29. c. 4.* Pacif. de Salv. *interd. c. 41. n. 11. & 12.* Merlin. *de pign. lib. 2. tit. 2. q. 10. n. 23.* Rota coram Seraph. *dec. 1290. n. 12.*

58 Inde de plano ſequitur, quod cum de tempore ceſſationis Zinaghi repertæ fuerint inter alia ejus bona omnes prædictæ munitiones, nulli dubium eſt, quin illæ ſint affectæ in primo loco anteriori hypothecæ contractæ ex primi Aſſentus ſtipulatione, ex regula ſatis trita, text. *in l. 4. Cod. qui pot. in pig. hab. l. creditori 3. §. potior. 11. ff. eod.* Neguſ. *de pig. p. 5. membri 2. n. 1. & 5.* Gait. *de credit. c. 4. n. 1193.* Merlin. *de pign. l. 4. tit. 1. q. 2. per tot.* Rot. *dec. 274. n. 3. p. 6. rec.*

59 Ultimam demum partitam ſc. circiter 11. mil. partim retractorum, & partim retrahendorum ex venditione mobilium Zinagi cenſuerunt Domini, non eſſe modo defalcandam, quia licet iſta mobilia ſint æſtimata, & ſequeſtrata per Cameram, tamen ſuper illis pendet formalis concurſus creditorum, qui fortaſſe ratione eorum potioritatis, & anterioritatis poſſunt in excluſionem Cameræ obtinere prælationem, unde viſum non fuit, eam cogi poſſe ad illorum perſecutionem, cum ſatis ſit ad conſulendum DD. Theſaurariis, quamvis, ut ſupra in ſubſidium obligatis ampliſſima jurium ceſſio per ipſam Cameram facienda, juxta privilegium Fiſci, de quo *in l. miſſi opinatores, verſ. Judice, C. de exact. tribut. l. 10. & l. hi qui Fiſco, C. de conv. fiſci debitorib. l. 10.* Peregr. *de jur. fiſc. l. 7. tit. 1. n. 7.*

60 Quare bonificatis hæreditatis Paravicinæ ſcutis 20. mil. locorum Montium Columnæ, nec non ſcutis 12653. munitionum remanet liquida debitrix ſcutorum 4087. pro quibus tenetur relevare Rev. Cameram, prævia ejuſdem jurium ceſſione contra alia bona Zinagi.

61 Quod pertinet ad debitum contractum in ſecundo Aſſentu, & liquidatum a Ratiocinatore Cameræ in ſcutis 26247. cenſuerunt Domini, totum adſcribendum eſſe Domino moderno Theſaurario, utpote conflatum de tempore ſuæ Præſidentiæ: Addita tamen partita ſcutor. 12653. provenientium ex pretio munitionum, quæ minus recte fuerunt excomputatæ in ſecundo Aſſentu, cum ut ſupra dictum eſt, bonificandæ veniant in primo. Abſque eo quod ex debito ſecundi Aſſentus ſubduci debeant ſcuta 16. mil. quæ Zinagus ad præſcriptum Pontificis relinquere debebat ex ſuo ſtipendio, *dal principio ſino al fine dell' Aſſento*, pro Cameræ ſecuritate ſub prætextu, quod culpa non factæ retentionis dictæ ſummæ tribuenda ſit Domino Paravicino, qui ſupervixit per octo menſes poſt ſtipulatum hunc ſecundum Aſſentum.

62 Tum quia probabilius eſſe cenſuerunt Domini, dicta verba: *dal principio ſino al fine*, non præſeferre obligationem relinquendi dictam ingentem ſummam ſcutor. 16. mil. in principio Aſſentus unica vice, ſed proportionabilem quotam in ſingulis illis annis, animadvertendo, quod huic interpretationi minime repugnabat ipſorum verborum ſignificatio, & veriſimilitudo illam mirifice ſuadebat, nam quatenus demandata fuiſſet retentio totius dictæ ſummæ in principio Aſſentus auferebatur Zinago unica ſolutione ſtipendium plurium menſium, & per conſequens etiam poſſibilitas manutenendi Triremes; perpenſa potiſſimum illa notabili circumſtantia, quod dies dictæ retentionis cedebat de menſibus Aprilis, Maji, & Junii, in quibus Aſſentiſta magis, quam aliis temporibus egeret pecuniis promptis ad parandas proviſiones neceſſarias pro diſceſſu triremium, inveriſimile proinde apparuit, quod Papa intellexerit illum gravare ad relinquendam ſummam tam notabilem, exponendo hac ratione Triremes periculo mali, & peſſimi tractamenti, & rurſus quod de tempore illarum diſceſſus deficerent omnes neceſſariæ proviſiones. Unde rationi, & veriſimilitudini magis conſonum viſum fuit, quod dicta retentio demandata fuerit pro ratis proportionabilibus, & in Jure quando verba contractus ſunt dubia, & propria eorum ſignificatio patitur, potens eſt interpretatio a veriſimili, ut inquit Alex. *conſ. 34. n. 8. l. 2.* Card. Mant. *de tac. l. 16. tit. 14. n. 30.* Rota coram ſan. mem. Greg. XV. *dec. 554. n. 7.* & coram Merlin. *dec. 619. n. 2.* Qua ſtante intelligentia, ſubducta rata retinenda per D. Paravicinum proportionabiliter ad octo menſes, in quibus fuit ſuperſtes, culpa non factæ retentionis reſidui tota cedit in damnum Domini Theſaurarii Succeſſoris.

63 Tum quia admiſſa altera interpetatione, quod unica vice, & in principio fieri debuiſſet retentio dictæ ſummæ ſcutorum 16. mil. adhuc tamen cum Paravicinus tempore ſui obitus reliquerit ſc. 10800. & ſi ſupervixiſſet alios duos dies, maturabat alterum bimeſtre, quo poterat complere totam dictam ſummam, utique ex ejus culpa non retinendi in principio nullum irrepſit damnum Cameræ, quod ſufficit, ut ab ejus relevatione liberetur, ex traditis per Cravett. *conſ. 319. n. 17. lib. 2.* Felic. *de ſocier. c. 21. n. 20.* Heeſſer. *ration. redden. loco 10. n. 182.* Non obſtante, quod non conſtat, ſummam prædictam fuiſſe per Paravicinum retentam in cauſam prædictorum ſc. 16. millia quia id ſuadent Juris elementa, ſecundum quæ quilibet actus geſtus præſumitur in executionem præcedentis obligationis, *l. poſt dotem ff. ſol. matr.* Menoch. *de præſumpt. præſumpt. 49. per tot. l. 3.* Rot. *dec. 331. n. 3. p. 9. rec.* Prout etiam ipſa juris præſumptio dictat, quod ſi Paravicinus ſupervixiſſet de bimeſtri maturando retinuiſſet reſiduum pro complemento ſcut. 16. mil. dum unuſquiſque præſumitur, quod muneri ſuo ſatisfaciat, quando præſertim cœperat ſatisfacere, *l. 1. ff. de off. Prætor.* Soc. Sen. *conſ. 2. l. 2.* Menoch. *conſ. 83. n. 21.*

64 Retentaque hac altera intelligentia, tota culpa remanet D. Theſaurarii moderni, qui, ut ſupra meminimus, dictam ſummam ſcutorum 10800. quam retinere debebat in cauſam dictorum ſcutorum 16. mil. prout in hanc ex Juris præſumptione cenſebatur conflata ab Anteceſſore, illam nihilominus unico mandato perſolvit, adeoque ſubſequens jactura illius proprio ære venit emendanda.

65 Quemadmodum neque exiſtimarunt Domini demenda eſſe ex ſumma debita pro ſecundo Aſſentu, ſcuta 8849. 99. quæ Paravicinus mandavit tempore, quo in illo ſupervixit, exſolvi pro expenſis extraordinariis, quæque non factæ ſupponuntur. Quoniam poſthabito, quod hujuſmodi partita controvertebatur, quatenus ſubſiſteret, adhuc ponderatum extitit, quod cum Paravicinus obierit ante lapſum annum dicti primi Aſſentus, & ſic antequam ceſſiſſet dies diſcutiendi computa juxta præceptum Capitulorum Aſſentus, utique non eſt eidem imputanda fraus Zinagi ob non factas dictas expenſas, quia ſi vixiſſet uſque ad finem totius Aſſentus, forſan quas fieri non curaverat in primo Aſſentu, redditiones rationis, in ſecundo demandaſſet, & cum retentione bimeſtrium ſucceſſive maturandorum hanc Cameræ jacturam reparaſſet. Atque ideo ob hanc cauſam excuſandus videbatur, ſed non ita Dominus modernus Theſaurarius; quia cum tempus redditionis rationis advenerit tempore ſui gubernii, partes ſui muneris erant, illas excutere, & reliquatum ſui Prædeceſſoris recuperare, ut præter ea, quæ in terminis generalibus omnium Adminiſtratorum colligunt Baeza *de decim. Tutor. c. 2. n. 10. cum ſeqq.* Garz. *de expenſ. c. 20. n. 16.* in terminis Maſſarii Reipublicæ tradunt Bovadilla *lib. 5. c. 4. n. 79.* & Berart. *in Speculo Viſitationum cap. 22. num. 41. in fine*, a Pont. *de poteſt. Prorег. tit. 4. §. 8. n. 24. verſ. fuit igitur.*

66 Atque ideo ex ſupradictis omnibus deciſum fuit, Rev. Cameram relevandam eſſe pro ſcutis 63479. 34. Primo loco videlicet ab Antonio Columna tamquam principali debitore pro ſcutis 20. mil. locorum montium attergatorum. Pro reliquis, & in ſubſidium ab Hæredibus bon. mem. Paravicini, & moderni D. Theſaurarii: a primis, ex computatis dictis ſc. 20000. locorum montium, & ſcut. 12653.

ſupra-

Digitized by Google

ſupradictarum munitionum, pro ſcut. 4087. Et pro reliquis, nempe pro ſcut. 39392. 34. pro complemento ſummæ ſcutorum 63479. a D. Theſaurario moderno, facta tamen per Rev. Cameram ceſſione jurium favore omnium prædictorum contra omnia bona Zinagi.

Et juxta hunc modum, & ratarum diſtributionem, reſolutum fuit. Reverenda Camera, & hæredibus bon. mem. Paravicini, ac Antonio Columna informantibus, & moderno Theſaurario, quamvis monito, non comparentu.

REVERENDISS. D. MOLINES

DECANO.

Peruſina Affictus.

Veneris 20. Martii 1699.

DECISIO XI.

RESponderunt Domini eſſe exequendum mandatum ab A.C. relaxatum favore Comitis Joannis Baptiſtæ Planciani Contra Franciſcum Mriam de Ciccis uti validum, & juſtum pro ſumma inferius exprimenda. Nam de Credito in genere pro Affictibus, de quibus agitur decurſis, & non ſolutis viſum eſt, conſtare ex publico locationis Inſtrumento dato *in ſumm. Actoris n.* 2. quod facit rem notoriam, & manifeſtam, & probationem probatam, ut in puncto firmavit Rota *deciſ. 454. num. 13. par. 18. recent.* Planumque eſt, pro eo competere viam executivam, ſive inſpiciatur natura ejuſdem crediti provenientis ex contractu locationis ad text. *in leg. Præſes, Cod. locati*, ſive attendatur, controverſos Affictus ex Bonis locatis conventos, & ſtipulatos fuiſſe ſub obligatione Camerali, quæ adinſtar rei judicatæ, ſeu judicialis confeſſionis ſecum fert paratam executionem Caſtrenſ. *in l. poſt rem judicatam ad fin. ff. de re judicat.* Gabr. *conſ. 66. n. 8. l. 1.* Galleſ. *ad form. obligat. Cameral. par. 1. q. 2. n. 11. & 12.* & ibidem Zacch. *n. 4.* Rot. *deciſ. 636. n. 5. par. 2. & deciſ. 241. n. 1. par. 11. recent.* alibique paſſim. Sive tandem quia commiſſio mihi directa fuit cum clauſula ſi quid exequendum, quæ in omnibus inſtantiis tribuit facultatem procedendi executive, ut relatis concordantibus, optime proſequitur Rota *in deciſ. 131. n. 2. & 3. par. 11. recent.*

Nec ad offuſcandam juſtitiam ejuſdem Mandati, viſa eſt poſſe ſuffragari Ciecio Reo convento exceptio erroneitatis, ſeu falſi ſuppoſiti, quæ impedit etiam executionem obligationis Cameralis, ut notant Bonden. *Collect. legal. 27. num. 66.* Palma Nepos *allegat. 57. n. 6.* Rot. *deciſ. 43. n. 4. & 6. par. 12. & deciſ. 369. n. 2. & 3. par. 16. recent.*

Quoniam præmiſſo, quod hic agitur de contractu locationis, proindeque ad evitandam ſolutionem Affictuum decurſorum Conductor nequit refricare locatori dominium Bonorum conductorum ad text. *in leg. ſi quis conductionis Cod. locat.* Adden. ad Sanfelic. *deciſ. 372.* Rot. *deciſ. 222. & deciſ. 297. par. 8. & deciſ. 57. num. 1. par. 9. & deciſ. 165. n. 7. par. 10. recent.* Adhuc pro omnimoda objecti eliminatione placuit reſponſio, quod ad effectum impediendi executionem contractus obligatione Camerali vallati, exceptio erroris, ſeu falſæ cauſæ debet concludenter, & incontinenter probari per claras probationes, in quibus terminis poſſunt procedere doctrinæ in objecto relatæ, ſecus autem eſt, quando effectus contractus locationis, in quo verſamur, vult impediri cum exceptione erroneitatis, & ex falſa cauſa proveniente ex alio diverſo præcedenti contractu patiente multas turbiditates ad tradita per Rotam *deciſ. 550. n. 4.* coram Cavaler. & ratio eſt, quia excipiens contra publicum, & juratum Inſtrumentum præſeferens propriam debiti confeſſionem cum fiat actor in ſua exceptione, fundamentum ejuſdem debet plene, & perſpicue probare Covar. *variar. reſolut. lib. 2. c. 6. num. 4. & 5.* Rota *in puncto dec. 361. n. 9. par. 18. recent.* & quidem non aliunde, quam ex ventre ipſius contractus, de quo agitur, ut proſequitur Rota *in mox allegata deciſ. 632. n. 12. par. 18. recent.*

Verum tantum abeſt, poſſe dici in noſtra hypotheſi incontinenter probatum prætenſum errorem, ſeu falſam cauſam, ut recognitis aliis Scripturis datis *in Summ. Planciani a n. 3. ad 9.* potius de contrario conſtiterit. Nam terminato ſub appaltu Lacus Tranſimeni, aliorumque proventuum Dohanæ Civitatis Peruſiæ alias ſuſcepto de anno 1667. per Julium de Ciccis fratrem majorem Rei conventi a Comite Planciano tunc Theſaurario generali Umbriæ, factiſque computis inter partes concorditer ſolidatis, huic ſolidationi cum aliis fratribus ſe quoque ſubſcripſit dictus Franciſcus Maria, abſque ulla cauſæ expreſſione, ex quo non ſolum oritur legitimus modus ſe obligandi ex regula, quod ſubſcribens approbat ea omnia, quæ in Scriptura continentur per text. *in l. ſemper §. Lucius Titius ff. de pact. l. pluribus 140. ff. de verbor. obligat.* Burſatt. *conſ. 39. n. 24.* Rota coram Celſ. *deciſ. 396. n. 8. & in rec. dec. 381. n. 16. par. 4. tom. 3. & dec. 334. n. 4. & 5. par. 16.*

Sed etiam excluſa remanet aſſerta deductio, ſub qua prætenditur fuiſſe inductum d. Franciſcum Mariam a d. Julio fratre ad ſubſcribendam ſolidationem computorum factam ex cauſa præcitati ſub appaltu Lacus Tranſimeni, cum ille non eſſet Vir craſſæ Minervæ, ſed veluti tunc temporis doctorali Laurea decoratus, inveriſimile prorſus, & improbabile videtur, quod ante ſubſcriptionem noluerit de omnibus ſe bene informare, cum hujuſmodi ſubſcriptiones per Viros doctos, & prudentes non ſoleant fieri, niſi ſibi omnia pro juſtitia contractus neceſſaria præceſſiſſe conſtiterit Abb. *conſ. 523. n. 6.* & in conſimilibus terminis dixit Rota *dec. 681. n. 5. par. 18. recent.*

Quamobrem ſemper magis urget reſponſio, quod error, ſeu falſa cauſa, circa id, quod prætenditur indebitum debent per clariores probationes convinci juxta doctrinam Bart. *in l. cum de indebito 25. n. 4. verſ. tertio nota, ff. de probat.* Alexan. *conſ. 83. ſub num. 5. verſ. & primum eſt lib. 5.* Cyriac. *controv. 253. n. 7. & 11.* Rot. *dec. 337. num. 3u.* coram Duran. *& deciſ. 89. n. 56. par. 10. & deciſ. 145. n. 13. par. 12. recent.* ubi quod hæc concluſio fortius procedit, quando (prout hic) non agitur de facto alieno, cujus ignorantia poſſet allegari; ſed de facto proprio, ſciebat enim d. Franciſcus Maria, quod in primordiali Inſtrumento ſub appaltu Lacus Tranſimeni, ipſe non intervenerat, nec ſe obligaverat, ſed dumtaxat Julius frater promiſerat Comiti Planciano ſublocatori eſſe inſolidum acceſſuros, ſeu ratificaturos cæteros Fratres, & Eliſabetham Matrem, unde nequit dici ſubſcriptionem debiti provenientis ex d. ſubappaltu poſt ſolidationem computorum proceſſiſſe ex falſa cauſa, ſed potius convincitur, d. Franciſcum Mariam voluiſſe in d. debito ſe voluntarie obligare, & ea integro tamquam bene informatus de omnibus ex regula, quod in concernentibus factum proprium non præſumitur ignorantia per text. *in l. plurimum 3.* ibique Gloſ. *in figuratione caſus, ff. de Jur. & fact. ignorant.* Menoch. *conſ. 454. num. 7.* Bonden. *collect. legal. 36. n. 61. tom. 1.* Surd. *deciſ. 393. n. 52.* Rot. *dec. 414. n. 7.* coram Gregor.

Præterquam quod quidquid dicendum foret, quatenus idem Franciſcus Maria Reus conventus fuiſſet pulſatus ad ſolutionem ſummæ debitæ in vim ſolius calculi, ſeu d. ſolidationis computorum, cui ſe ſubſcripſit. Certum tamen eſt, quod ultra præcitatum actum nudæ ſubſcriptionis, habemus alias approbationes hujus debiti ſerio emiſſas in aliis publicis inſtrumentis, mediante petita, & obtenta dilatione ad ſolvendam ſummam debitam, ut ſupra calculatam, cum ſubſecuta actuali ſolutione ſcutorum ſexmillium circiter, necnon dationi in ſolutum pro reſidualibus ſcutis 2740. de bonis controverſis, & in locatione ab omnibus fratribus de Ciccis receptis. Quibus omnibus ſimul junctis, inſubſiſtens penitus apud Dominos remanſit prætenſa erroneitas, vel ſeductio, ad cujus excluſionem exuberat ſola poſſibilitas in contrarium Rota in Romana Quarti dotalis 5. Julii 1697. §. *cæterum, &* §. *final.* coram R. P. D. meo Anſeldo, & in Ferrarien. Fideicommiſſi 12. Decemb. 1698. §. *ſi quidem coram me.*

His poſitis circa juſtitiam crediti in genere; Quia tamen ex parte Franciſci Mariæ, Rei conventi fuerunt allegatæ plures ſolutiones factæ poſt annum 1683. quo bona data fuerunt in ſolutum, & contemporanee locata, quarum cognitio fuit mihi per Dominos remiſſa, ad effectum, ut oretenus ſuper illis Patres audirem, præcipue, attenta dicta clauſula. *Si quid exequendum*, quæ operatur, ut Mandatum, de quo agitur exequi valeat, ſaltem in ea parte, in qua detractis detrahendis, creditum vere, & realiter ſubſiſtit, & verificatur Rota *deciſ. 566. n. 4. par.* 1u. *rec.*

Idcirco auditis Partibus, fuit coram me ab eiſdem concordatum, quod ex ſcutis 7700. debitis per Ciccium ex Affictibus decurſis a die 28. Junii d. anni 1683. uſque ad diem 27. Junii 1694. eſſent defalcanda ſcuta 3876. 17. ſoluta a debitore, & proinde Mandatum ab A. C. relaxatum pro majori ſumma exequendum venit pro ſolis ſcutis 3823. 83. de aliis vero ſcutis 35uu. ex affictibus decurſis a die 28. Junii 1694. uſque ad 27. Junii 1689. non debet haberi ratio in præſenti diſputatione, ubi ſolum diſceptatum fuit ſub congruo dubio de executione dicti Mandati A. C. abſque eo quod ſub eo caderet inſpectio, an novum eſſet relaxandum; Sicque de illis, & aliis Affictibus poſtmodum decurſis præſervaverunt Domini Jus Planciano Creditori videndum in alia diſputatione, ſicuti etiam ſalvas eſſe voluerunt favore Cicci Debitoris alias partitas ſolutionum contentas in duabus receputis confectis ab eodem Comite Planciano ſub dicta die 29. Junii 1683. de quibus pariter diſcutiendum erit, quid operari potuerint adverſus dationem in ſolutum factam ab omnibus Fratribus de Ciccis ſub eadem die 28. Junii ejuſdem anni.

Et ita utraque parte &c.

R. P. D.

R. P. D. P I O.

Romana, ſeu Nepeſina Affictus.

Luna 21. Maji 1699.

DECISIO XII.

DOmini iterum reſponderunt, *Affictus deberi Patribus per totum menſem Septembris 1695. & damna non deberi Fulvio.*

Nam quoad primam reſolutionis partem ſubſiſtere viſum fuit fundamentum alterius deciſionis coram me editæ ſub die 5. Junii Superioris anni, quod cum locatio facta Fulvio expiraret ſolum de menſe Septembris 1695. & illius reſciſſio conventa die 7. Martii ejuſdem anni effectum ſortita non fuerit ante d. tempus, ex quo reperiri non potuerit novus Conductor, qui emendo ſata, alioſque fructus pendentes ſubingredi vellet in affictu de menſe Martii, dici debet, Fulvium permanſiſſe in eo per totum menſem Septembris, adeoque teneri penſionum ſolutioni uſque ad d. diem decurſarum, juxta plene deducta in dict. deciſione, quæ revidetur, §. *Ratio, & ſeq.*

Haud ſubſiſtente, quod licet in memorato Inſtrumento concordiæ ſub die 7. Martii ſtipulato repoſitum fuerit in libera voluntate, ac placito novij Affictuarii ſubingredi in affictu pro menſe Martii, vel Setembris, ex eo tamen, quod ille intrare noluerit pro menſe Martii, concludi non poſſit illius duratio cum Fulvio uſque ad menſem Septembris, attento quod poſſint optime ſtare ſimul hæc duo, quod novus Affictuarius nollet ingredi niſi de menſe Septembris, quodque nihilominus affictus eſſet reſolutus cum Fulvio, quoad Monachos de menſe Martii, ut ſuaderi dicebatur; Tum ex ipſo Inſtrumento cum Verbis præſentis, ac præteriti temporis ſtipulato ibi: *Et quamquam d. affictus adhuc non ſit terminatus, & finitus, nihilominus Contrahentes ipſi haberi voluerunt, & volunt pro finito, & terminato*: Tum etiam ex aliis facti circumſtantiis idem Inſtrumentum antecedentibus, & ſubſequentibus.

Contrarium namque manifeſte convincitur ex eo, quod verba præfata abſolutam reſciſſionem importantia, appoſita non leguntur ſimpliciter, & abſolute, ſed juncta cum aliis præſeferentibus reſtrictionem ad caſum, quo novus Affictuarius vellet ingredi Tenutam de menſe Martii: *Cum pactis tamen, capitulis, & conditionibus inferius inter Partes firmatis, & ſtabilitis.* Ac proinde cum regulare ſit, verba quantumvis generalia reſtringi, ac declarari debere ab adjunctis, dubitari non valet, quin ea ſecundum conditiones adjecta intelligenda veniant, *l. non eſt novum, ff. de leg. l. ſi ex pluribus, ff. de ſolut.* Rota, coram Priol. *deciſ.* 220. *n.* 11. *in rec. dec.* 69. *n.* 23. *par.* 19. & in Tiburtina Caſtiorum 18. Aprilis 1698. §. *Quis præmiſſa*, coram Reverendiſſimo Dom. meo Decano.

Idque ſatis, ſuperque comprobatur ex natura cæterarum conditionum ibidem expreſſarum aperte pugnantium cum abſoluta reſciſſione affictus, ex tunc ineunda; Quippe quia conventum quoque fuerat, quod in caſu, quo reperiri non potuiſſet novus Conductor pro menſe Martii, teneretur Fulvius alteri ingreſſuro in menſe Septembris novalium confectionem pro anno futuro libere permittere; quodque e contra in hypotheſi, qua adinventus fuiſſet novus Affictuarius, qui vellet ſtatim Tenutam ingredi, eidemque Fulvius obſtaculum præberet, poſſent Monachi inſtantias proſequi pro executione decretorum obtentorum ſuper evacuatione ipſius Fulvii a Tenuta: Suppoſita autem novatione contractus de tempore ſtipulationis Inſtrumenti inducta, licentiam pro conficiendis novalibus impertiri non debuiſſet Fulvius, ſed concedenda fuiſſet a Monachis Tenutæ renunciatariis, nec valuiſſet Fulvius, ubi reſciſſionem affictus ſimpliciter conveniſſet, obſtaculum præbere alterius ingreſſui in Tenutam pro menſe Martii; atque ideo Monachos compellere ad inſtaurandum Judicium pro recuperanda poſſeſſione novo Affictuario tradenda.

Abſque eo quod ſuffragari potuerit reſponſio, Monachos pepigiſſe, ut liceret novo affictuario Terras rumpere de menſe Martii, ex quo Fulvius Tenutam dimittere tenebatur priuſquam ederetur peritia ſuper valorem herbarum, aliorumque fructuum pendentium, novuſque Conductor eorumdem pretium exſolveret, pro quibus omnibus tametſi abſolvendis intra quindecim dierum decurſum, abſumendus nihilominus erat totius fere menſis Martii. Quia cum in d. Concordia cubitaliter fuerit expreſſum, licentiam conficiendi novalia concedi ſolummodo debere pro eo caſu, in quo novus Affictuarius locationem incipere noluiſſet pro menſe Martii, ibi: *E non volendo entrare nel nuovo affitto fino a Settembre futuro, nulladimeno d. Sig. Fulvio ſi contenta, e vuole, che detto nuovo Affittuario poſſa, e li ſia lecito entrare a lavorare, e romper d. Tenuta nel corrente meſe di Marzo*: cauſa d. conventionis aliunde quærenda non eſt, cum contrariæ interpretationi ab argumentis deſumptæ locus eſſe non poſſit, quoteſcumque de explicita mente Contrahentium apparet, juxta regulam deſumptam ex text. *in leg. fin. §. ſin autem, ff. de bon. quæ lib.* Rot. *in rec. deciſ.* 15. *n.* 14. *par.* 12. *deciſ.* 177. *n. fin. & deciſ.* 812. *n.* 10. *par.* 18. *tom.* 2. & in Bononien. Tranſactionis 19. Aprilis 1697. §. Fortius cor. R. P. D. meo Anſaldo, & in Romana pecuniaria ſuper exhibitione 2. Junii 1698. §. Ex hac cor. R. P. D. meo Muto.

Nec quidquam relevant actus pro comprobanda prætenſa reſciſſione adducti: Nam ſepoſitis iis, qui ſtipulationem concordiæ præceſſerunt, utpote inefficaces redditi a mutua Partium declaratione, quod locatio adhuc duraret, ſolumque terminari, ac diſſolvi deberet in caſu, quo reperiri potuiſſet novus Affictuarius, qui Tenutam ingrederetur in menſe Martii, ut advertit deciſio, quæ revidetur §. Actus vero cæteri omnes contemnendi viſi ſunt Dominis, tum ex rationibus expenſis in eodem §. Actus vero, quia nempe reſpiciant, vel puram cognitionem qualitatis ſilvæ, quæ controvertebatur, utrum cedi poſſet a Fulvio nec ne, ſeu potius novo Conductori eſſet reſervanda, vel proviſiones a Judice decretas ſine præjudicio Jurium Partium, vel denique, ut hodie addebatur, traductionem pecudum de una ad alteram Tenutam, quæ tamquam æquivoca, cum fieri potuerit ad alium effectum, & probata ſolum per Teſtes ad perpetuam, pendente lite, & abſque Partis citatione examinatos, Tenutam fuiſſe vacuam dimiſſam ante menſem Septembris, nullatenus concludit. Tum etiam quia ex innumeris propemodum contrariis actibus, accuſationum nempe, & reſpective executionum pro reparandis damnis illatis, nec non exactionum diverſarum reſponſionum frumenti, ac cæterorum fructuum a Subaffictuariis factarum, aliorumque a Monachis in ſuo Summ. adductorum a *num.* 18. *ad* 33. oſtenditur continuatio Fulvii in affictu per totum dict. menſis decurſum, ſub quo Monachi prævio Judicis decreto ſuper conſignatione clavium Caſalis cum facultate aperiendi per vim, judicialem poſſeſſionem nacti fuerint, quam ſubinde attentatam Fulvius prætendens petit quoque circumſcribi.

Haud attenta replicatione Fulvii, ſe prædicta geſſiſſe ne executionem ſortiretur ſententia, in qua fuerat condemnatus ad ſolutionem affictuum uſque ad menſem Septembris, cæteroſque actus fuiſſe emiſſos a Joanne Baptiſta ipſius fratre ſine ſpeciali procuræ mandato, qui propterea eidem Fulvio præjudicium inferre non valuit, non obſtante arcta ſanguinis conjunctione, niſi prius ſaltem doceatur, fuiſſe inter eos initam communionem Bonorum, quæ cum minime præſumatur, probanda venit cum omnibus requiſitis, ut advertit Card. de Luca *de credit. diſc.* 87. *n.* 4. *circa finem.*

Etenim executio Sententiæ ſuperque evitabatur ex appellationis interpoſitione, adverſus Sententiam de ſui natura appellabilem; mandatumque pro ſolutione affictuum relaxatum retardari poterat ex ipſa ſuperceſſoria Signaturæ Juſtitiæ, abſque eo quod foret neceſſe petere d. Sententiæ circumſcriptionem reſpicientem manutentionem in poſſeſſione Tenutæ: Semperque in omnem caſum ſubſiſtet jus, & efficacia adducti argumenti in eo ſita, quod Fulvius uſque ad d. diem permanſerit in illius poſſeſſione, coactoſque fuiſſe Monachos Judicis officium implorare pro habenda eadem libera, & vacua.

Nonnullos vero actus fuiſſe geſtos a Joanne Baptiſta fratre, excuſationem præbere non potuit, nam licet hodie dubitaverint Domini utrum fratres vixerint in perfecta omnium Bonorum communione, nihilominus tamen ex eo, quod d. Joannes Baptiſta retentus fuerit ab ipſo Fulvio in Tenuta, videtur tacite fuiſſe præpoſitus huic negotio agrario, ut advertit altera deciſio §. Urgentibus, proindeque ex actibus ab ipſo emiſſis Fulvium præponentem remanſiſſe obligatum, dubitari non valet, juxta text. *Conſuram in l. ſi Servus §., Si fornicarius, ff. ad leg. Aquil. & in l. meminem, C. de decur. l.* 4. Amat. *deciſ. Ferrarien.* 45. *n.* 29. 30. *&* 37. Card. de Luca *de regal. diſc.* 109. *n.* 8. *verſ. & quamvis cum ſeq.* R. P. D. Anſald. *Collega meus in ſuo tract. de Commerc. & merc. diſc.* 11. *num.* 19. *diſc.* 23. *n.* 2. *diſc. &* 39. *n.* 24.

Maxime quia nec deſunt actus magis convincentes ab ipſomet Fulvio expleti, cum ipſe adierit Signaturam Juſtitiæ pro avocanda cauſa a Conſulibus Agriculturæ, inſteterit pro d. circumſcriptione poſſeſſionis Tenutæ a Monachis captæ, aliaque plura geſſerit, ex quibus tantum induci valet ratihabitio omnium geſtorum ab ipſius fratribus, quæ ſuppleat defectum mandati, juxta text. *in C. ratihabitionem de regul. Jur. in* 6. Rot. *in rec. dec.* 739. *n.* 4. *par.* 18. Verum etiam demonſtratur, ipſum Fulvium nunquam habuiſſe affictum pro reſoluto in menſe Martii; Verbaque concordiæ intelligenda eſſe juxta ſenſum ſuperius expreſſum; Obſervantia enim eſt optima interpres omnium

con-

Digitized by Google

contractuum, & quarumcumque diſpoſitionum: ut alias dixit Rot. coram Ottobon. *deciſ.* 136. *num.* 25. coram Priol. *deciſ.* 104. *n.* 5. *& in rec. deciſ.* 899. *n.* 8. *par.* 9.

Probata autem duratione affictus per totum menſem Septembris, ex quo reperiri non potuerit novus Conductor pro menſe Martii; patet, illa damna deberi Fulvio per Monachos, qui in nihilo defecerunt, ut latius probat altera deciſio, §. *Quibus poſitis, & ſeq.*

Et ita utraque Parte reſponſum fuit.

R. P. D. ANSALDO,

Peruſina Affictus.

Lunæ 7. Decembris 1699.

DECISIO XIII.

DEcreverat Tribunal noſtrorum executionem mandati, quod ex cauſa controverſorum Affictuum decurſorum uſque ad diem 27. Junii 1694. adverſus Franciſcum Mariam reportaverant Com. Jo: Baptiſta, & alii de Plancianis, prævia deciſione edita ſub die 20. Martii labentis anni coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, quando petita fuit ex parte eorumdem de Plancianis coram me tamquam ulteriori in Cauſa delegato, novi mandati relaxatio pro reliquis affictibus ſucceſſive maturatis a prædicta die 27. Junii 1694. uſque ad præſens, agnitaque incontinenti per Dominos deſuper a me conſultos juſtitia, & rationabilitate Inſtantiæ non hæſitarunt eſſe annuendum.

Nulla namque circa ordinem inventa fuit difficultas, quin procedi poſſet ad novam mandati relaxationem, attentis facultatibus Aud. Cam. Auditorio noſtro ſpecifice collatis per ſignaturam Juſtitiæ, in quibus terminis facilius, & quotidie per nos expediuntur nova mandata etiam pro terminis decurſis poſt introductam Cauſam in Rota, quemadmodum habetur *in dec.* 115. *n.* 1. *p.* 16. *recent.* in Piſauren. donationis 27. Junii 1685. & 8. Februarii 1686. utrobique §. 1. coram bon. mem. Albergato, in Romana Cenſus 27. Junii 1698. §. *final.* coram Reveren. Patre Domino meo Caprara, & in Bononien. dotis 1. Julii proximi præteriti §. *penult. & fin.* coram R. P. D. meo Priolo.

Minuſque aliqua interceſſit aſperitas circa congruitatem petitionis; cum enim Franciſcus Maria abinde citra continuaverit, & haſtenus perduret in detentatione bonorum, de quibus agitur, titulo conductionis, æqui bonique ratio ſuadet, quod conventas penſiones, ſive Affictus Domino, & locatori refundere compellatur, ad tradita per Rot. *deciſ.* 16. *par.* 15. *recent. & deciſ.* 45. *par.* 16. *utrobique n.* 1. *&* 2. & in Reatina Penſionum 28. Junii 1697. §. *Ratio reſolutionis*, coram Reveren. Patre Domino Priolo,

Abſque eo quod in aliquo relevare viſa fuerit unica oppoſitio, quam ſibimet ingenue faciebant ſcribentes pro Actoribus, nimirum, quod cum Com. Carolus eorumdem actorum Genitor ſub eadem die celebrati Inſtrumenti Affictus duas exaraverit receputas, ſeu confeſſiones de recepto favore Julii fratris Franciſci Mariæ pro ſumma & quantitate ſcutorum 5382. 23. idcirco eadem quantitas, quam Cota noluit accepto ferre Franciſci Mariæ in exonerationem debiti præcedentis Affictuum, ſed illam particulari diſcuſſione reſervavit, deberet ſaltem contraponi debito ulteriorum Affictuum, ſuper quibus hodie ſuccedebat diſceptatio, ſive per viam compenſationis, ſive per alteram æquipollentem retentationis, quemadmadum licitum eſſe conductori, qui ſit ex alia cauſa Creditor locatoris, patet ex adductis per *modern. Novarien. de compenſ. cap.* 3. *quæſt.* 23. *ex num.* 2. *cum ſeqq.* Franciſc. Merlin. *dec. Lucenſ.* 46. *n.* 4. *& ſeqq.*

Perpenſo quippe tenore earumdem receputarum illico compertum fuit, illarum alteram præſeferre ſimplicem quietantiam liberatoriam Julii pro nonnullis exactionibus ab eodem Julio factis ad commodum Com. Caroli in præcedenti Appaltu Theſaurariæ Provinciæ Umbriæ per ipſum Carolum exercito, & de quibus prædictus Julius rationem reddere prætermiſerat in computo generali utrinque antecedenter ſolidato: Secunda autem receptam importabat quidem confeſſionem Caroli de ſolutione ſcut. 2800. & ultra ſibi facta per Julium, ſed inſimul exprimebat, quod hujuſmodi ſummam Julius exſolverat pro totidem, de quibus indebite, & per errorem conſtitutus fuerat Creditor tam in libris Theſaurariæ, quam in conſecutive ſolidatione generali, de qua ſupra; quapropter abſonum videbatur prætendere, quod unica, eademque ſolutio litteraliter facta per Julium in cauſam expreſſam debiti erga Theſaurariam poſſet hodie referri, ſeu contraponi in exonerationem alterius debiti poſtea contracti ex capite, titulo, & radice penitus diſtincta controverſorum Affictuum; contra regularem naturam ipſius ſolutionis, quæ ſemper imputatur, & cedit in titulum, & cauſam expreſſam, ut inquit Scævola *I. C. in leg. ſi ex pluribus* 89. §. 1. *in fin.* ibi: *reſpondi, eam ſolam obligationem diſſolutam ex qua ſolutum proponeretur, ff. de ſolut.* Rot. coram Caval. *deciſ.* 165. *ſub num.* 1. *verſ. hoc autem, & deciſ.* 436. *num.* 10. *par.* 9. *recent.* & in Romana, ſeu Tuſculana Pecuniaria 10. Januarii 1689. §. *Tum magis quia* cor. bon. mem. Urſino Decano.

Potiſſime liquet ex abundanti, quia ſolutio Affictuum in ſui primordio conventa noſcebatur poſticipate de ſemeſtre in ſemeſtre, unde ultra detectam in præcitata præcedenti Inſtantia renitentiam, & contumaciam ejuſdem Franciſci Mariæ in ſolutione, & implemento propriæ obligationis, admodum inveriſimile de per ſe reddebatur, quod ipſe, ſive Julius ejus frater in ſolidum obligatus, cum adeo prægrandi anticipatione ſex fere Annatas (prout ferme importaſſet eadem ſolutio ad Affictus annuorum ſcutorum 700.) perſolvere unico contextu voluiſſet, quando tamen cæteri, ac cuncti debitores a communiter accidentibus via ſtatuto, & præfinito tempore propriæ ſatisfacere ſolent obligationi, ut appoſite conſiderant Conciol. *allegat.* 12. *num.* 17. *& allegat.* 57. *num.* 8. *&* 9. Modern. Argentan. *colluſ.* 27. *& num.* 85. *&* 92. *lib.* 2. Rot. coram Buratt. *deciſ.* 108. *num.* 10. & in dicta Romana, ſeu Tuſculana Pecuniaria 13. Maji 1689. §. *& conſequenter*, coram bon. mem. Urſino.

Et ob id parum refragabatur, quod reſervata, ut præmiſimus, extitiſſet favore Franciſci Mariæ exceptio prædictarum ſolutionum ad hoc ulterius ſubſequendum Judicium ſuper relaxatione novi mandati, ut habetur *in dicta deciſ. edita* ſub die 20. Martii proxime præteriti §. *fin.* coram Reverendiſſimo Domino meo Decano. Dum enim ex hucuſque inſinuatis præcitatæ ſolutiones apprehenſæ ſunt oculariter inefficaces ad obtegendum debitum quorumlibet Affictuum, fruſtra quærimus in præſenti de vi, & efficacia reſervationis, illam namque nullum Jus de novo tribuere, nilque operari, quoties in ſucceſſiva trutinatione detegitur irrelevantia ejus, quod fuit reſervatum, volumina ſunt plena, & præciſe ait Cravett. *conſ.* 144. *num.* 15. Ruin. *conſ.* 40. *num.* 7. *lib.* 1. Surd. *conſ.* 377. *num.* 21. Rot. in Romana, ſeu Spoletana Cenſus 28. Junii 1694. §. *Non obſtat*, coram Reveren. Patre Domino meo Pio, confirmata 1. Julii 1697. §. *Nec demum*, coram Reverendiſſimo Domino meo Molines Decano.

Et ita Comite, aliiſque de Plancianis dumtaxat Informantibus reſponſum fuit, &c.

REVERENDISS. D. MOLINES

DECANO

Romana, Pecuniaria.

Lunæ 11. Januarii 1700.

DECISIO XIV.

QUamvis ab hoc Sacro Tribunali declaratum fuerit juſtum ac validum, nullaque uſuræ macula infectum Inſtrumentum, per quod de anno 1635. bon. mem. Princeps Nicolaus Ludoviſius conceſſerat ad decennium in Locationem, ſeu Appaltu Venam Ferri Inſulæ Ilvæ Status Plumbini qq. Marchionibus Carolo, & Joanni de Rinuccinis, ut deprehenditur *ex deciſ.* 58. 164. *&* 254. *par.* 13. *recent.* & teſtatur clar. mem. Card. de Luca *ſcribens in cauſa diſc.* 117. *de regal. diſc.* 4. *de uſur. & diſc.* 24. *de Camb.* Adhuc tamen detrectante Principe dictos Conductores in illa Locatione per totum tempus conventum continuare; ulteriores, & quidem multiplices inter eaſdem Partes enatæ fuerunt controverſiæ, nimirum ſuper generali refectione damnorum, & intereſſe paſſorum a Rinuccinis ob inobſervantiam contractus Locationis; ſuper ſatisfactione ſortis, & fructuum Cambii ſcut. 185. mil. quod correſpective ad ſuſceptum Appaltum in ventre ipſius contractus Conductores Principi Locatori tradere ſeſe obſtrinxerant, & paucos poſt dies effective exburſaverant, ſuper imputatione in unam, vel alteram cauſam faciendam de quibuſdam pecuniis e Principe ſolutis dictis Rinuccinis, aliiſque prætenſionibus, fruſtra hic recenſendis, quæ diſputationes ſub congruis dubiis in Rota diſpunctæ in majori parte reſolutæ fuerunt favore dd. Marchionum, ut patet ex deciſionibus relatis a Cardin. de Luca *dicto diſc.* 165. *de regal.* ſed quia Cauſa hæc apparuit Dominis tunc in Tribunali ſedentibus velut Hidra plura continens capita, quorum aliquibus excisis totidem continuo renaſcebantur,

operæ

Digitized by Google

operæ pretium cenſuerint, amicabilem Concordiam Partibus anteponere, cui ipſis optimo conſilio adhærentibus, demandatus fuit illius tractatus tribus tunc noſtris ordinis præclaris Auditoribus, Eminentiſſimo ſcilicet Cardinali Carpineo Urbis Vicario, clar. memor. Cardinali Cerro, & bon. memor. Veroſpio, qui poſt plures congreſſus, ſedulamque omnium prætenſionum hinc inde vertentium diſcuſſionem, protulerunt laudum redactum ſubinde in publicum tranſactionis Inſtrumentum ſtipulatum, die 31. Julii 1666.

In quo ad Creditum Marchionum de Rinuccinis adſcriptæ fuerunt plures partitæ ex Cauſa reſidui Cambii, ejuſque fructuum, Venæ ſubminiſtratæ pro ſervitio Furnorum Principis, bonificationis, ſeu parificationis Venæ per principem non conſignatæ, aliiſque de Cauſis conſtantes in totum ſcut. 52244. E contra vero ad Creditum Principis poſitæ fuerunt plures ſolutionum partitæ conſtituentes in totum ſcut. 21098. 82. quibus ſubductis, declarati fuerunt Rinuccini reſiduales Principis Creditores in ſcutis 31150. 60. ut latius apparet ex Calculo inſerto in ipſo tranſactionis Inſtrumento, quæ omnia Partes acceptarunt, & emologarunt cum præſervativa cujuſcumque anterioritatis, ac privilegii Creditorum citra ullam imaginabilem novationem prioris obligationis, & hypothecæ ex Inſtrumento Appaltus competentium, tributa Rinuccinis poteſtate antedictum eorum reſiduale Creditum cambiandi, & recambiandi ad rationem ſcut. quatuor cum dimidio pro centenario.

Cum autem ad inſtantiam Creditorum Domus Ludoviſiæ auctoritate Congregationis Baronum deliberatum fuerit Caſtrum Fiani, una cum aliis ſuper ejus pretio concurrentibus, comparuit Dominus Marchio Fulcus de Rinuccinis pro conſequenda dicti Cambii ſatisfactione, fuitque tamen eidem denegata illius conſignatio, & conceſſa D. Duci ab Altemps, & Fulvio Roberto cum obligatione de reſtituendo prioribus, & potioribus, qua de re habito per Rinuccinum recurſu ad Sanctiſſimum, ulteriorem impetravit Cauſæ Commiſſionem, cum clauſula *ſine præjudicio executionis*, directam eidem Congregationi Baronum, adjecta lege procedendi de Voto noſtri Auditorii; Idcirco cum ad præſcriptum delegationis in hodierna Audientia prima ſæculi naſcentis propoſuerim Dubium ex controverſiæ viſceribus exceptum: *An conſtet de credito, itaut ſit relaxandum mandatum de reſtituendo*: reſponſum fuit: *Conſtare de Credito in ſumma ſcut. 31150. mandatum vero relaxandum eſſe pro ſuma ſcutor. 36143. 38.*

Quod attinet ad primam reſolutionis partem, moti fuerunt Domini, tam ex Inſtrumentis dd. Locationis, & Cambii, quæ evincunt Cauſam primordialem majoris partis dicti Crediti Marchionum de Rinuccinis, quam etiam ex enunciato Inſtrumento Tranſactionis inito intermetipſos, & Principem Ludoviſium, in quo, ut præfertur, factis Calculis dati, & recepti, Rinuccini apparent conſtituti Creditores reſiduales ſummæ prædictæ ſcutor. 31150. cum facultate illos cambiandi de facto, ac propria auctoritate ad rationem ſcut. quatuor cum dimidio, concurrentibus propterea tot publicis Inſtrumentis, nulla ad controverſum Creditum adſtruendum melior, ac manifeſtior adduci poterat probatio, ad text. *in leg. emancipatione* 11. *Cod. de fid. Inſtr.* Bald. *in l. intereſt* 21. *num.* 2. *Cod. de ſolut.* Rot. cor. ſan. memor. Gregor. XV. *dec.* 180. *n.* 1. & coram Alex. VIII. *dec.* 110. *n.* 1. *&* 2.

Nullatenus relevante, quod nonnullæ ex partitis conſtantibus ſummam dicti Crediti: Illa nempe ſcut. 6000. ſortis reſidualis dicti Cambii ſcut. 175. mil. & alia ſcutor. 7600. ſuorum fructuum, atque altera demum ſcut. 12385. 88. pro parificatione Venæ remanſerint longe ante tranſactionem extinctæ a Principe Nicolao, mediante ſolutione conſpicuæ ſummæ ſcut. 235. mil. prout particulariter, diſcuſſo articulo, reſolutum fuit *in dec.* 341. *part.* 13. *recent.* in qua legitur denegatum Rinuccinis mandatum pro prætenſo eorum Credito dicti Cambii, & fructuum.

Ultra quod enim *d. dec.* 341. *part.* 13. emanata die 20. Junii 1661. coram Veroſpio, apparet reformata de anno 1662. coram eodem, funditus ruere viſum fuit objectum, quia eo ipſo, quod una cum reliquis aliis controverſiis vigentibus inter Principem Nicolaum, & Rinuccinos extiterit in prænominatos tres Sacr. Rotæ Auditores, compromiſſa etiam illa, de qua actum fuerat in dd. deciſionibus, An ſcilicet omnes ſummæ a Principe ſolutæ ceſſerint in Cauſam extinctionis Cambii ſcut. 175. mil. & electi arbitri optime conſcii de eo, quod antea deciſum fuerat, utpote qui de illo tempore erant Rotæ Auditores, laudaverint, Rinuccinos remanere Creditores ex titulo ejuſdem Cambii pro rata ſcut. 6000. & pro fructibus 21. annorum in ſcut. 7600. prout etiam in majori ſumma ſcut. 12385. 88. pro Credito peræquationis Venæ, iſtudque laudum fuerit poſtea a partibus emologatum, & in Inſtrumentum tranſactionis deductum, nulla ratio eſt habenda de eo, quod ante ipſam Concordiam reſolutum fuerat in præcedentibus deciſionibus; Immo neque etiam attendendæ eſſent ſententiæ cum ſubſecuta re judicata, quatenus adeſſent, cum ſucceſſivum laudum, & tranſactio omnem litem extinxerint, induxerintque novam, ac poſteriorem rem judicatam unice attendendam, ad text. *in l. non minorem* 20. *C. de tranſact.* Urceol. *de tranſact. c.* 4. *n.* 65. Rota coram Duran. *dec.* 81. *n.* 7. *& dec.* 854. *n.* 2. coram Merlin. & in Bononien. Tranſactionis 12. Maji 1681. §. 1. coram Florez.

Fruſtra proinde repetebantur ad unguem fundamenta, ob quæ tunc cenſuit Tribunal, quod ſolutiones factæ per Principem potius cedere debuiſſent in Cauſam duriorem Cambii, & pro aliis Creditis eorum de Rinuccinis trahentibus originem ab ipſo Appaltus Inſtrumento, quam pro aliis ſimplicibus Creditis Chirographariis, illoque ſignanter magis conſpicuo Venæ, ſuſceptæ ab eodem Principe pro ſervitio ſuorum Furnorum, juxta Cenſuram text. *in l. ſis vero §. final. ff. de ſolut. & leg. cum ex pluribus eodem*. Quoniam hujuſmodi refricationes fieri nequeunt in particulari Judicio, de quo agitur, ſed proponendæ ſunt in alio ſpeciali intentando ſuper reſciſſione tranſactionis. Interim tamen, & donec per tres ſententias conformes non tollatur de medio Concordia, firmiter in ea perſiſtendum eſt abſque ulla indagine an fuerit juſta, vel injuſta, quando non eſſet nulla, prout de facto non eſt ex defectu conſenſus, ex traditis per Urceol. *de tranſact. quæſt.* 70. *num.* 6. *& pluribus ſeqq.* Rot. coram Duran. *deciſ.* 216. *num.* 5. coram Merlin. *dec.* 480. *num.* 3. & alibi paſſim.

Non urgent reſponſiones, quod dict. tranſactio afficere valeat Principem Ludoviſium, & Rinuccinos illam ſtipulantes, ſecus vero ipſius Principis Creditores abſentes, & modo ex Jure proprio venientes, quibus proinde licitum eſſe debeat, ac ſi nulla emanaſſet Concordia, uti antedictis Rotæ deciſionibus ſtatuentibus, Cambium dd. ſcut. 175. mil. fuiſſe extinctum.

Quoniam cum principaliter intereſſati in d. Judicio diſcuſſo in noſtro Tribunali ſuper adimplemento Inſtrumenti præfati Appaltus reſpiceret Principem Ludoviſium Locatorem, & Rinuccinos Conductores, & nonniſi in conſequentiam poterat contingere aliis Principis Creditoribus favor, ſeu præjudicium; Certi Juris eſt, quod ſicuti alii Creditores non erant in dict. Judicio Citandi, ita ſententia, ſeu res Judicata prolata adverſus principaliter intereſſatos, afficit etiam tertios, conſequutivum intereſſe habentes, juxta Gloſſ. communiter receptam *in l. de unoquoque, verſ. quos cauſa, ff. de re judicata*, ubi omnes Doctores, & late tradunt Tiraquell. *in tract. reſ. inter alios acta ſub n.* 3. & pleniſſime a Ponte *conſ.* 75. *per totum, & ſignanter num.* 2. *&* 6. Rota *dec.* 242. *num.* 6. *par.* 19. & coram Bichio *dec.* 79. *num.* 4. *& dec.* 97. *numer.* 79. coram Arguell. cum aliis concordan. congeſtis in Romana Aſſentiſtatus 19. Novembris 1698. §. *Enim vero* coram me.

Neque hæſitandum eſt, quod ea, quæ dicuntur de ſententiis, & de re judicata locum ſibi vindicent in laudo emologato, & in Tranſactionem deducto, quia ut ſuperius comprobatur, pari paſſu ambulant, & unum, ac idem reputantur in Jure quoad vim, & efficaciam obligandi tranſactio, & res judicata, & additur Gratian. *deſ.cpt.* 755. *num.* 34. Rota *dec.* 659. *numer.* 4. coram Ludov.ſ. ibique Adden. Contrariis procedentibus, vel quando agitur de voluntaria concordia Debitoris facta in præjudicium Creditorum anteriorum; ſive de ſimilibus actibus, enunciativis, & confeſſionibus, citra ullam neceſſitatem, aut ex fraude, dolove emiſſis a communi Debitore; vel demum quando agitur de tranſactione ſtipulata a Debitore de tempore ſuſpecto, nimirum decoctionis, & poſtquam illi fuit interdicta Adminiſtratio ſuorum bonorum; At ubi agitur de laudo, & tranſactione ſequutis de ordine noſtri Tribunalis, poſtquam fere inextricabiles compererit controverſias toties judicialiter diſcuſſas, ac de tempore quo Princeps Ludoviſius libera frueretur ſuorum bonorum Adminiſtratione, in tali caſu procul dubio tranſactio, tam evidenti bona fide ſtipulata cum legitimo contradictore, ſuorumque bonorum Defenſore, nocet etiam tertiis, ſecundarium intereſſe habentibus, eo ferme pacto quo communiter receptum habemus in terminis ſententiarum, ut diſtinguendo tradunt Salgad. *in labyr. Credit. part.* 3. *capit.* 13. *num.* 52. *&* 53. Caſtald. *conſult.* 218. *num.* 3. *lib.* 1. Nogueroll. *allegat.* 33. *num.* 77. *in fine*, Rota poſt Salgad. *in labyr. dec.* 62. *num.* 19. *&* 20. & proſequitur etiam in dict. Romana Aſſentiſtatus §. coram Me; Et in ſpecie Tranſactionis allegatis concordantibus, & fundamentis, quæ generaliter ponderantur a DD. in propoſito ſententiæ emanatæ cum legitimis contradictoribus prin-

cipaliter intereſſatis, egregie ratiocinatur Card. de Luca *de uſur. diſc. 35. fere per totum.*

Cæterum citra ullam neceſſitatem, ſed ad ſimplicem exuberantiam probabiliſſimum, quinimmo clara juſtitia ſuffultum apparuit Dominis placitum arbitrorum, in ea potiſſimum parte, in qua declararunt, ac laudaverunt, quod de tempore tranſactionis Cambium ſcutorum 175. mil. adhuc pro rata ſortis ſcutorum 6000. vigeret una cum altero Principis debito ſcutorum 12385. 88. pro parificatione Venæ, neque in illorum extinctionem ceſſiſſe ſolutiones ab eodem Principe factas, quandoquidem licet ſit Regula text. *in dict. leg. in iis vero, §. fin. ff. de ſolut.* comprobata generaliter ab univerſa DD. Schola ex eltatis concordantibus *in dicta dec. 342. part. 13.* & in Romana Aſſentiſtatus 23. Februarii 1699. §. Progrediendo coram Me, quod ſolutiones præſumuntur factæ a Debitore in Cauſam Debiti antiquioris, quodque ratione oneris eſt durius, & eidem ſolventi damnoſius; Vera pariter eſt limitatio, quod Concluſio iſta procedat, quotieſcumque non conſtet, dubiumque, & anceps ſit, in quam Cauſam factæ eſſent ſolutiones, ſed quando apparet, quod iſtis deſignata fuiſſet ejus præciſa, & particularis Cauſa debiti minus duri, tam ex parte Debitoris ſolventis, quam Creditoris recipientis, tunc præſumptio cedit veritati, & ſolutiones referendæ ſunt ad titulum a partibus prædeterminatum, ad textum *l. prima, & in l. quarta, & l. Paulus, ff. de ſolution.* Maurus *de ſolut. cap. 9. num. 26.* Capic. Latr. *decis. 21. num. 3.* Gratian. *diſcept. 224. num. 15.* Gob. *conſult. 60. num. 30. & conſil. 127. num. 53.* Cardin. de Luca *de Credit. diſcept. 45. num. 2.* Marr. Medic. *dec. Senen. 27. num. 1.* Rota *dec. 120. num. 22. part. 16. recent. & 185. num. 12.* coram Priol. & in Romana Dotis 12. Decembris 1681. §. Objiciebatur, & 16 Februarii 1685. §. *Quoad primam* coram bon. memor. Pauluccio, & in Romana Pecuniaria 23. Januarii 1698. §. *Etenim* coram R. P. D. meo de Olmo, & in confirmatoria prima Julii 1699. §. Geminis, coram Me; Neque ad hunc effectum neceſſaria eſt expreſſa Debitoris voluntas ſolvendi in Cauſam minus duram, quodque manifeſtetur in ipſo actu ſolutionis, ſed ſufficit illam ex conjecturis, & præſumptionibus, & ab actibus antecedentibus, vel ſubſequentibus deprehendere, Angel. *in l. 1. ff. de ſolut.* Roman. *conſil. 94. num. 2.* Rota *dec. 93. num. 2. & 3. part. 1. diverſ. & decis. 679. num. 7. eadem part. 1.* Adden. ad Ludoviſium *decis. 541. num. 7. & dec. 423. num. 38.* coram Bichio, & proſequitur in Romana Pecuniaria prima Julii præteriti §. *Nec* coram Me.

Porro in caſu præſenti claire patebat, multas ex ſolutionibus, & ſignanter illas appoſitas in Calculo tranſactionis ad Creditum Principis Ludoviſii revera factas non fuiſſe in Cauſam extinctionis Cambii, ſed in alteram dimiſſionis debiti Venæ pro Furnis ejuſdem Principis ſuſceptæ, nam quatenus attinet ad partitam ſcutorum 10000. Conſtat ex facto quod inter Principem, & Rinuccinos interceſſerit pactum conventum de anno 1636. ut quoties intra menſem Junii ſequentis Princeps perſolviſſet ſcuta 60. mil. in Cauſam Cambii, ac pretium Venæ pro illius Officinis venditæ, Cambium a ſcutis ſeptem reduceretur ad quinque, ut legitur in Epiſtola eorumdem de Rinuccinis tranſcripta in eorum præſenti Summ. *num. 31. & in dec. 341. num. 1. §. Fructus part. 13.* Unde propterea cum de annis ſequentibus 1637. 1638. apparerent factæ per Principem geminæ ſolutiones in ſcutis 70000. *dicti Summ. num. 12.* & refert etiam *deciſio præcitata part. 13. num. 4.* & comprobat ſubſequens emanata die 6. Martii 1662. §. *Licet enim*, inde clare aſſequimur, quod promiſſæ ſolutiones ceſſarunt pro rata ſcutorum 60000. in Cauſam extinctionis Cambii, & reliqua ſcutor. 10000. in ſatisfactionem Venæ ſubminiſtratæ a Rinuccinis pro Furnis, ac Officinis Principis in ſequelam antecedentis conventionis, in cujus executionem de Jure expleta cenſetur ſubſequens ſolutio, ex traditis per Bartol. *in leg. triticum 94. numer. 2. ff. de verbor. obligat.* Decian. *conſil. 52. numer. 41. libr. 3.* Spad. *conſil. 293. num. 4. lib. 2.* Rota *decis. 810. num. 1.* coram Merlin. *& decis. 110. num. 21. part. 16. & dec. 571. num. 2. par. 18. & dec. 250. num. 21. par. 19. recentior.* & admittitur in *dec. Cauſa ſæpe citata 341. num. 12. par. 13. recentiorum.*

Secunda partita ſcutorum 1500. & tertia ſcutorum 210. leguntur litteraliter factæ *a buon conto di quello deven il Sign. Principe per la vena ricevuta*. Unde quoad illas ceſſat omnis quæſtio, in quam Cauſam ceſſerint, attendendaque venit illa, quæ fuit a partibus expreſſa, abſque ulla diſtinctione, & indagatione, ſitne durior, ſive levior ex auctoritatibus ſupra congeſtis, quibus additur Rota in Romana Dotis ſuper reſtitutione, quoad reſervata 20. Junii 1692. §. *Qua regula*, coram R. P. D. meo Muto.

Poſtremo quod ſpectat ad quartam partitam ſcutorum 9388. hæc proveniebat ex majori ſcutorum 40000. quæ fuerunt ſoluta Rinuccinis in vim ordinis Laviniæ Albergatæ Principiſſæ Ludoviſiæ partim in cauſam expreſſam ſolutionis Cambii, & partim in Cauſam declarandam a cl. mem. Card. Barberino, qui tunc fungebatur officio arbitratoris ad componendas præfatas controverſias, ex hac autem præſervata declaratione, in quam cauſam cedere debuiſſet pars dictæ ſolutionis, & ſi liquido non conſtet, quod ea compenſari debuiſſet cum credito eorum de Rinuccinis pro vena a Principe ſuſcepta, illud certum tamen reſultat, quod tam ſolvens, quam pecunias trahens intellexerint, illam excomputandam fore pro alia Cauſa diſparata, ab ea extinctione Cambii, ex efficacia ſeparationis cauſarum pro quibus legitur facta ſolutio unius ratæ ab altera; cumque ultra ſortem, & fructus Cenſuum, aliaque ſubincluſa in dicto Inſtrumento Appaltus Rinuccini nulla alia haberent credita anteriora, ac duriora adverſus d. Principem, inde patet, quod aliqua pars d. ſolutionis ex intentione partium cedere perneceſſe debebat in alium titulum leviorem, & minus durum, per d. Card. aperiendum, ex traditis per Surd. *conſil. 150. num. 92. & 143. num. 20. & dec. 254. num. 34.* Rota coram Bichio *dec. 77. num. 10.* & ponderat Rota in dict. Romana Pecuniaria prima Julii 1699. §. *Ejuſdem, verſ. quamobrem*, coram Me. Id autem quod non declaravit Card. Barberinus optime potuerunt declarare præmemorati tres Rotæ Auditores tam uti in illius locum ſubrogati, quam etiam ex diſpoſitione legis, ſecundum quam remittitur arbitrio boni Viri declaratio, quæ ex partium conventione erat ab homine facienda, & non fuit facta, Soccin. *in l. ſi quis arbitratu num. 28. verſ. poſtremo, ff. de verbor. oblig.* Menoch. *de arbitr. quæſt. 68. num. 55.* Ridolph. *allegat. 162. num. 16.* Rota *decis. 202. num. 5.* coram Pamphil.

Præmiſſa autem argumenta deſumpta ex viſceribus Cauſæ, in quam ſequutæ fuerunt dd. ſolutiones mirifice corroborantur ex pluribus extrinſecis conjecturis, & præſumptionibus, quarum prima depromitur, ex quo Princeps Ludoviſius pro debito Cambii, ac bonificationis, ſeu parificationis venæ, non poterat ex pacto durante tempore locationis conveniri, & quamvis de anno 1636. interceſſerit conventio, quod ſolvere debuiſſet pro una vice ſcuta 60000. ad effectum aſſequendi reductionem Cambii de ſcutis ſeptem ad quinque, talis ſolutio apparet facta de annis immediate ſequentibus; Reliquæ ergo ſolutiones cenſentur factæ pro vena ſubminiſtrata in ſervitium Furnorum ejuſdem Principis, pro quibus compelli poterat ad arbitrium Creditorum, *leg. cum ex pluribus, §. ultimo*, Menoch. *de præſumption. lib. 3. præſumption. 36. num. 13.* Gratian. *diſceptat. 234. numer. 26.* Rota coram Gregor. *decis. 521. num. 7.* & coram Merlin. *dec. 507. n. primo, & dec. 201. n. 6. part. 13.*

Fortiſſima quoque eſt ſecunda conjectura deſumpta ex epiſtola Principis data die 6. Octobris 1637. in qua ſcribendo Rinuccinis, eiſdem inſtetit pro ſubminiſtratione Venæ ad rationem pretii anno ſuperiore conventi, ſe excuſando, quod uſque tunc adhuc illud non ſatisfecerat, ſunt præciſa verba: *Per non avere avuto lo diſpaccio di alcuni effetti di quelle parti, per il che prego V. S. ſcuſarmi, ſe io non ſono ſtato puntuale come doveva, ma ſi come averà ſentito dal Bernotel queſti miei Miniſtri tengono ordine di rimborſarle quanto prima avendo aſſegnamento neceſſario coſti.* Ex cujus epiſtolæ tenore palam dignoſcitur, venam fuiſſe per Rinuccinos traditam, & per Principem receptam prævis præmiſſione, & obligationem illatam ſatisfaciendi prompte, & ſine ulla mora, proindeque ſucceſſivæ ſolutiones præſumuntur factæ animo adimplendi antecedentem promiſſionem, & oblationem ex ſupra deductis, §. Porro, & bene etiam Rota *dec. 79. num. 3. & dec. 80. num. 10.* poſt Maſſobr. Triſmegiſt. legal.

Potiſſime, quia habemus binas ſolutiones factas in hanc expreſſam Cauſam, quæ optime declarant, alias expletas fuiſſe in complementum ſatisfactionis debiti, jam in executionem propriæ obligationis ſolvere incepti, ut monet Rota *dec. 125. num. 5. part. 1. diverſ. & dec. 10. num. 23. par. 16.* & in dicta Romana Dotis §. Nec ſubſiſtit, coram bon. mem. Pauluccio.

Deſuper ponderando, quod ut plurimum docet experientia, ne dum viros Nobiles, & Magnates, ſed quoſcumque aliqua civilitate aſperſos recepta pecunia titulo mutui in ſolo verbo cum promiſſione promptæ reſtitutionis ſolvere potius conſueviſſe hujuſmodi æs alienum, quam alterum pro quo ſtrictiſſimo contractu obligati reperirentur, ut in propoſito hujuſmet Cauſæ obſervavit Card. de Luc. *de credit. diſcept. 45.* approban. reſolutionem captam a dd. tribus Auditoribus Arbitris quamvis ipſe contrarias partes Principis tamquam Advocatus patrocinaretur.

Neque

Neque ſpernenda eſt tertis præſumptio, eſſe ſcilicet prorſus inveriſimile, quod Rinuccini voluerint, & Princeps permiſerit illorum pecunias in ſumma conſpicua ſcutorum 23688. tanto temporis ſpatio otioſas permanere, quando alias fuerunt ſubminiſtratæ ſub bona fide, & cum ſpe illa quam citiſſime reimburſandi, & poſtquam etiam Rinuccini occaſione ejuſdem venæ Appaltus tot, tantaſque paſſi fuerint ærumnas, & præjudicia, tam in litis ſuſtentatione adeo acerrimæ ſuper Juſtitia Appaltus, quam ob damna paſſa ob non implementum Locationis, quam demum ob ipſius Cambii reductionem de ſcutis ſeptem ad quinque. Agitur quippe de materia regulanda potiſſime ex facti circumſtantiis, congruentiis, & veriſimilitudinibus, ut tradunt Grat. *diſcept.* 224. *num.* 95. Rot. coram Buratt. *dec.* 284. ubi Add. Card. de Luc. *d. diſc.* 45. *de credit.*

Ex his itaque firmato, quod tam attenta vi tranſactionis, quam etiam illius ſumma Juſtitia, creditum Cambii pro rata ſcutor. 6000. & alterum ſcutor. 12388. pariſicationis Venæ adhuc vigeret atque extinctum non eſſet, manifeſte inſubſiſtens viſa eſt replicatio, quod cum iidem Arbitri in Calculo in eadem Concordia inſerto deſcripſerint ex una parte credita tam hypothecaria, quam chirographaria illorum de Rinuccinis, conſtantia in totum ſcut. 32248. 88. & ex altera contrapoſuerint nonnullas Partitas Crediti Principis Ludoviſii importantes ſcuta 21098. 82. per hujuſmodi contrapoſitionem inducta fuerit compenſatio crediti, & debiti in confuſo, abſque eo, quod dici poſſit, quod Arbitri ſtatuerint partitas debiti referri debere in unam magis crediti cauſam, quam in aliam; Adeoque interpretando eamdem contrapoſitionem juxta regulas Juris, concludendum ſit, quod cenſeri debeat extinctum primo loco debitum hypothecarium, & durius dictæ ratæ Cambii, & fructuum, necnon pariſicationis Venæ.

Nam eo ipſo, quod Arbitratores crediderint ſolutiones factas a Principe uſque ad tempus tranſactionis non ceſſiſſe in extinctionem Cambii pro rata ſcutorum 6000. nec minus pro credito pariſicationis Venæ, ſed in extinctionem crediti Venæ ſubminiſtratæ pro officinis ejuſdem Principis, ex ſupra luculenter firmatis, & teſtatur litteris rotundis Card. de Luc. *d. diſcept.* 45. *num.* 7. *de cred.* Sequitur perneceſſe, quod contraponendo in eodem Calculo partitas crediti, & debiti Principia in confuſo, intellexerint, compenſandum eſſe primo loco debitum, pro quo eaſdem ſolutiones factas eſſe cenſuerant, cum contrapoſitio partitarum plus operari nequeat, quam ipſamet pecuniarum effectiva conſignatio, ac ſolutio, ſi itaque iſtam adſcribendam eſſe, arbitratum fuit, in cauſam extinctionis debiti Venæ traditæ pro Furnis Principis Ludoviſii illius tantum ſolutionem præſeferre debent contrapoſitæ Partitæ illius crediti, ex ponderatis per Rot. coram Cavaler. *deciſ.* 165. *num.* 3.

Quamobrem deſcendendo ad ſecundam partem reſolutionis compenſantis dd. ſcutorum 21098. 82. in quibus conſtitutus fuit in dictæ tranſactionis Calculo Creditor Princeps Ludoviſius cum totidem per ipſum debitis Marchionibus de Rinuccinis ex cauſa ſubminiſtrationis dictæ Venæ, concluſerunt Domini mandatum de reſtituendo contra D. Ducem ab Altemps, & Robertum, concedendum eſſe pro ſcut. 26143. 38. tantum, quia licet illorum creditum reſiduale declaratum fuerit in majori ſumma ſcut. 31160. 90. Nihilominus ipſi non habent hypothecam, niſi pro quatuor partitis conſtan. dictam ſummam ſcutor. 26143. 38. nempe pro prima ſcut. 6000. ratæ ſortis Cambii, pro ſecunda ſcut. 7600. illius fructuum, pro ſexta ſcut. 12385. 88. pariſicationis Venæ, & pro ſeptima ſcut. 157. 50. ſolut. Miniſtris ſuperextantibus excavationi ejuſdem Venæ, quæ credita cum proveniant ex dd. Inſtrumentis Appaltus, & Cambii initis de anno 1635. dubium non eſt, quin potiantur expreſſa hypotheca, cumque ſit anterior ea Ducis ab Altemps, & Roberti longe poſtea contracta, adverſus eos non potuit denegari mandatum de reſtituendo March. Rinuccino, tam ex Juris diſpoſitione ſecundum quam ubi par extitit diligentia omnium Creditorum, & unus ex poſterioribus reportaverit a Judice conſignationem ſemper anteriori Creditori datum eſt adverſus ipſum agere pro pecuniæ reſtitutione, ex deductis per Fontanel. *de pact. clauſ.* 5. Gloſſ. 8. *part.* 7. de Marin. *reſol.* 71. *n.* 9. *lib.* 2. Rot. coram Seraph. *dec.* 1074. *n.* 3. *& ſeqq.* Burat. *dec.* 687. *n.* 2. Card. de Luc. *de credit. diſcept.* 17. *n.* 16. *&* 17. R. P. D. meus Anſaldus *de commerc. & mercat. diſc.* 95. *n.* 98. Quam etiam ex ſpeciali pacto, & obligatione de reſtituendo prioribus, & potioribus cum quibus conſignata, & recepta fuerat pecunia, quibus ſtantibus licitum ſit Creditori anteriori quandocumque avocare pecunias a poſteriori, Caſtil. *controver. tom.* 2. *c.* 6. *n.* 74. Gratian. *diſcept.* 732. *num.* 12. Noguerol. *alleg.* 7. *num.* 6. *&* 35. *n.* 24. Rota in Romana Pecuniaria 9. Junii 1687. §. Siquidem, & 22. Martii 1688. in princ. coram bon. mem. Emerix.

Nec obſtat, quod Rinuccini ſint poſteriores in tempore tamquam deſumentes ſuum hypothecam a die ſtipulatæ tranſactionis, & creationis novi Cambii de anno videlicet 1666. cum enim dicta Concordia non contineat novum Cambium ex tunc, neque novationem antiquioris Cambii, & contractus dictæ Locationis ſtipulatæ uſque de anno 1635. ſed declaret dicta credita adhuc vigentia, & non extincta cum expreſſa præſervatione anterioritatis, & potioritatis Rinuccinis ex dd. antiquis Inſtrumentis competen. citra ullam innovationem, ſatis vulgatum eſt, quod in minimo læſa non fuerit eorum antiqua hypotheca, adeout ipſius vigore agere valeant, perinde ac ſi non interceſſiſſet, d. poſterius novum Cambium, ex iis, quæ tradit Rot. *deciſ.* 160. *num.* 5. *&* 6. *dec.* 183. *num.* 10. *& ſeqq.* coram Priol. *dec.* 2. *num.* 9. *& dec.* 413. *num.* 13. coram Merlin. *& dec.* 131. *num.* 10. coram Otthobon. *& dec.* 326. *n.* 15. coram Celſ. & in Romana Cambii 1. Julii 1695. §. Non obſtat, coram Emerix.

Prout non officit, quod attentis Conſtitutionibus SS. Pont. Sixti V. Clem. VIII. Pauli V. & Urb. VIII. prohibentibus alienationem Bonorum ſtabilium, & præſertim Juriſdictionalium in forenſes, Rinuccini uti exteri, incapaces fuerint acquirendi hypothecam generalem ſuper bonis Juriſdictionalibus Principis Ludoviſii, proindeque nequeunt pro eorum credito concurrere ſuper pretio Caſtri Fiani, ſive quia præfatæ Conſtitutiones, utpote loquentes de alienationibus tranſlativis dominii, vel poſſeſſionis, ſeu etiam detentationis, non porriguntur ad ſimplices hypothecas generales per quas non transfertur dominium, & poſſeſſio, prout, ad differentiam hypothecæ ſpecialis, nec minus tribuitur jus in re, ſed jus ad rem, ex plene deductis per Epiſ. Rocc. Scribentem in Cauſa pro Rinuccinis *diſp. Jur.* 57. *num.* 46. *cum pluribus ſeqq.* & dixit Rot. in Romana Pecuniaria 27. Febr. 1690. cor. bon. mem. Emerix. Sive quia Rinuccini obtinuerunt tempore habili ampliſſimum Indultum Urbani VIII. quo habilitati fuerunt ad acquirendas quaſcumque hypothecas Bonorum ſtabilium ſtatus Eccleſiæ, & licet hujuſmodi Indultum excipiat Bona Juriſdictionalia, adhuc tamen ſemper ſuffragatur pro bonis Principis Ludoviſii allodialibus, prout ſunt plures Tenutæ Caſtri Fiani, de cujus pretio agitur, quæ quamquam ſint intra fines Caſtri, eique adhæreant, de jure, niſi contrarium doceatur, præſumuntur allodiales, De Ponte *conſil.* 95. *num.* 1. *l.* 1. Cadiblanc. *de Baron. pragm.* 11. *n.* 53. *& ſeqq.* Caren. *reſol.* 112. *num.* 11. Card. de Luc. *de feud. diſc.* 2. *num.* 11. Rot. *dec.* 28. *num.* 13. *& ſeqq.* coram Duran. *& dec.* 67. *num.* 4. coram Ubald. Sive demum quia innegabiliter valde contracta fuit hypotheca ſuper Palatio parvo Domus Ludoviſiæ poſito in Platea Columnæ, & de tempore contractus exiſtente in dominio Principis; Ideoque cum occaſione venditionis ipſius Palatii, Marchio Baldinottus Emptor obtinuit a ſanct. mem. Clem. IX. Chyrographum per quod omnes hypothecæ Creditoribus competentes ſuper Palatio transferrentur, ac tranſlata intelligerentur ſuper aliis quibuſcumque Principis Bonis ſtabilibus, ac etiam Juriſdictionalibus, ut patuit ex Chirographo, illiuſque meminit Rota in Romana Pecuniaria 15. Martii 1694. coram bon. memor. Emerix Decano. Inde fit, quod ſicuti in dicto Palatio competiiſſet Rinuccinis hypotheca, ita illam exercere poſſunt ſuper Caſtro Fiani, licet Juriſdictionali utpote in illius locum ſubrogato ex deductis per Rot. *dec.* 385. *num.* 17. coram Peuting. *dec.* 11. *n.* 12. *& ſeq.* coram Ubago, & in Romana Cenſus 16. Junii 1684. §. Et Domini coram Emerix.

Pro aliis vero tribus Partitis crediti March. Rinuccini, ſcilicet pro ſcutis 1287. 50. mutuo datis Principi Nicolao Ludoviſio, & pro ſcutis 730. ſolutis Nerlio pro fructibus Cenſus paſſivi ejuſdem Principis, ac demum pro aliis ſcutis 2589. 18. reſidui crediti ſcutor. 23688. per æquationis venæ, cum reliqua ſcutor. 21098. 82. compenſata remanſerint cum pluribus ſolutionibus factis per Principem, Domini cenſuerunt denegandum eſſe mandatum, quia cum ſint credita Chirographaria, nequeunt vincere creditum D. Ducis ab Altemps, & Roberti hypothecarium quantumvis hoc ſecundum eſſet primo credito in tempore poſterius, ex cumulatis per Rot. *dec.* 29. *n.* 12. coram Priol.

Et ita utraque Parte informante, &c.

REVERENDISS. D. MOLINES
DECANO.

Romana Subappaltus Theatri.

Veneris 21. Januarii 1700.

DECISIO XV.

POſt conceſſam novam audientiam Hieronymo Bonanno adverſus Deciſionem in hac Cauſa, ipſo inaudito, editam coram Me, ſub die 27. Junii 1698. in illius iterato examine, habito de Menſe Junii anni proxime elapſi, nulla fuit capta reſolutio; Unde conſultis iterum Dominis ſuper congruo Dubio, *An ſit ſtandum, vel recedendum a Deciſis*, affirmativum accepi reſponſum, nempe *in Deciſis*.

Cum enim verſemur in terminis Subappaltus ſuſcepti a dicto Hieronymo Bonanno, qui ſe obligavit in forma Cameræ Apoſtolicæ favore Fortunii Sublocatoris, non eſt dubium, quin rite, & recte in Curia Gubernatoris Urbis fuerit contra eum relaxatum Mandatum pro affictibus decurſis, & non ſolutis, nam ſive attendatur natura contractus locationis, ſive obligatio Cameralis, qua per Apocham deſuper confectam munitus fuit, ex utroque capite Sublocatori competebat via executiva, ex doctrinis allegatis in Deciſione, quæ revidetur §. *Validitas*, ubi jure merito dictum quoque fuit, eſſe exequendum ob illius validitatem, & juſtitiam.

Nec validitati viſa eſt quidquam obeſſe exceptio, quod dictum Mandatum fuerit relaxatum ſub diverſa die, in qua cadebant citationes, & ſic nulliter, quoniam hoc proceſſit non ex defectu citationis vere, ac legitime executæ, ſed ob injuriam Notarii, qui Partibus præjudicare nequit ex doctrinis in præcedenti Deciſione allegatis §. *In nihilum*. Immo ſecluſa hac prætenſa nullitate, cum concurrat illius juſtitia, exiſtimarunt Domini, poſſe ad novam conceſſionem Mandati procedere, tamquam in prima, ut in proximis terminis ſententiæ latæ extra terminum citationis practicatum fuit per Rot. in Romana reſtitutionis in integrum 23. Junii 1698. §. finali, coram Rev. P. Dom. meo Caprara. Præſertim, attenta clauſula, *ſi quid exequendum*, cum qua reſcripſit Signatura Juſtitiæ, & commiſſa fuit Cauſa noſtro Tribunali, quæ operatur, ut Judex ad quem poſſit executive procedere, concurrente juſtitia mandati, Rota *dec. 13. num. 4.* poſt Zacch. *de oblig. Cam.*

Quod autem in noſtra hypotheſi concurrat clara juſtitia, ex eo apprime convincitur, quod in Capitulis in ſequelam præcedentis Apochæ concordatis, & in ſcripturam redactis ſub die 24. Januarii 1696. dictus Hieronymus Bonannus Subconductor ſexti Ordinis Cellularum, vulgo *Palchetti*, exiſtentium in celebri Theatro, nuncupato *Tordinona*, hodie deſtructo, promiſit ſe ſoluturum Fortunio Sublocatori ſcuta 95. pro qualibet die, in qua recitaretur Comœdia, unde cum ille defecerit in promiſſa ſolutione, non eſt dubium, quin judiciali gladio coerceri debeat ad illam explendam favore Dominici Antonii Salvioni Ceſſionarii præfati Fortunii Sublocatoris; Capitula enim Subappaltus habent vim legis, & pacta in illis appoſita religioſe inter contrahentes ſervanda veniunt; per Textum *in l. in lege 53. in princip. verſ. reſponde, ff. locat.* Pariſ. *conſil. 79. n. 18. lib. 3.* Cornel. *conſ. 339. in princ. lib. 1.* Beccan. *conſil. 45. n. 25.* Pacion. *de locat. & conduct. cap. 23. n. 129.* Card. de Luca *de Regal. diſcept. 61. n. 2.* cum aliis pluribus allegatis in Deciſione, quæ revidetur §. Juſtitia, cum ſeq. ubi late materia exornatur.

Nec ad evitandam ſolutionem ſuffragari poteſt Bonanno præcipua exceptio, pluribus juris concluſionibus per ejus Defenſores exornata, ſcilicet, quod eatenus ipſe ſuſcepit affictum Cellularum ſexti Ordinis in dicto Theatro pro dictis ſcutis 95. dietim ſolvendis in qualiber recitatione Comœdiæ; quatenus ei a Fortunio promiſſa fuit correſpective facultas privativa ſingillatim locandi eaſdem Cellulas Perſonis acceſſuris ad audiendas Comœdias, abſque eo quod aliquis alius ſimiles locationes aliarum Cellularum faceret minutatim, veluti ſibi privative promiſſum fuerat. Unde cum verſemur in pactis correſpectivis, itaut nequeat dari poſitio unius, niſi ponatur alterum, & utriuſque ſit idem Judicium, & pro unico contractu habeatur per Textum *in l. ſi ventum, §. in bonis, ff. de privileg. credit.* Menoch. *conſ. 201. n. 169. cum ſeq.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 924. n. 2.* Giurb. *dec. 85. n. 20.*

Utique data hac correſpectivitate, & non adimpleta promiſſione dictæ privativæ ex parte Fortunii Sublocatoris, dum locationes aliarum Cellularum factæ fuerunt minutatim ab aliis Perſonis, & præſertim a Salviano Ceſſionario d. Fortunii, ſubintrat dicta valida exceptio non adimplementi, quæ impedit in quolibet contractu executionem obligationis Cameralis etiam juratæ, ad tradita per Graſſ. *except. 13. num. 39. & 40.* Galleſ. *de obligat. Camer. qu. 1. n. 1. & 7.* Rota poſt Zacch. *eod. tract. dec. 113. n. 15. & dec. 116. n. 1. & dec. 139. n. 2. & dec. 146. n. 1.*

Verum prædicta minime obſtare viſa ſunt, nam prætermiſſa inſpectione circa plures juris effectus reſultantes ex pactis, ſeu promiſſionibus correſpective adjectis in contractibus nominatis, inter quos recenſetur locatio, & in quibus non ſolet ita faciliter admitti reſciſſio ex defectu implementi ex parte alterutrius ex Contrahentibus, ſed dumtaxat datur actio ad implementum, ex doctrinis allegatis in Deciſione, quæ revidetur §. In omnem caſum, quibus non contradicunt plures aliæ adductæ per Scribentes pro dicto Hieronymo Bonanno Subconductore, cum procedant in caſu, quo adſint pacta reſolutiva expreſſe adjecta cum clauſulis effrænatis, & removentibus conſenſum ab actu, ut in Reatina Donationis, ſeu Renuntiationis 11. Majii 1697. coram Me, ex adverſo allegata pro punctuali.

Ponderabant Domini in concreto caſus noſtri, quod Conductor excipiens de non implemento, efficitur in ſua exceptione actor, ut omiſſis generalibus in puncto tradit Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 989. num. 3.* ubi concordantes, proindeque eidem incumbit onus probandi impedimentum paſſum in affictu proveniſſe ex culpa Locatoris, ut firmatum fuit in noſtris terminis per Rot. *dec. 13. n. 3.* poſt Zacch. *de oblig. Camer.*

Tantum enim abeſt, ut poſſit afferri ſuper his aliqua probatio, quod potius iſta aperte excluditur tam ex lectura Apochæ, quam Capitulorum Subappaltus, in quibus nullibi legitur, pactum ſuper prætenſa privativa locandi dictas Cellulas minutatim, in quo fundatur defectus adimplementi; Non extante igitur tali pacto, conſurgit juris axioma, ut non entis nullæ ſint qualitates, *l. Pomponius, ff. §. ſinali, de acquir. poſſeſſ.* Barboſ. *axiom. jur. 162. n. 1.*

Nec tale pactum viſum eſt poſſe convinci ex Teſtibus ad hunc effectum formiter examinatis, qui videntur ſufficere ad illud probandum, cum non verſemur in contractu requirente neceſſario ſcripturam, ſed recipiente etiam perfectionem ex ſolo Partium conſenſu, per Text. *in l. 1. ff. loc. l. contractus 24. C. eodem*, Pacion. *de locat. & conduct. c. 36. n. 2. & 3.* Rot. *dec. 507. n. 8. par. 4. rec.*

Quoniam prætermiſſis pluribus defectibus oppoſitis adverſus dictos Teſtes, eſt certum, quod præliminaris Apocha, pro ſuſcipiendo controverſo Appaltu, confecta fuit ſub die 8. Decembris, ibique Contrahentes ſe reſtrinxerint ad futura Capitula, quæ inita fuerunt die 24. Januarii ſubſequentis abſque ulla expreſſione intermediæ pactionis ſuper prætenſa privativa; & licet iidem Teſtes depoſuerint de illius conventione, facta de præciſo tempore intermedio, nempe ſub die 1. ejuſdem Menſis Januarii, adhuc per Dominos obſervatum fuit, illorum depoſitionem concernere, vel fidem ad perpetuam, vel ſimplices articulos, adeout eamdem depoſitionem non recte evacuarint ſuper Interrogatoriis, quæ in concurſu cum articulis ſemper veniunt præferenda in materia probationum, Bald. *in l. 2. n. 4.* ibique Dec. *n. 3. C. de eden.* Farinac. *de Teſtib. q. 73. n. 14.* Rot. apud Balduc. ad Ramon. *dec. 50. n. 5. tom. 2.* &c. coram Bich. *dec. 120. n. 20.* coram Cerro *dec. 675. n. 9. & dec. 91. n. 15. & dec. 249. n. 11. p. 15. recent.*

Immo, cum in tortura Interrogatoriorum dicti Teſtes immorati fuerint in ſimplici tractatu, ſeu velleitate Contrahentium, ſequitur proinde, quod non alia pacta cenſeantur concluſa, niſi illa, quæ contenta, ſeu expreſſa leguntur in præfatis Capitulis poſtea in ſcripturam redactis, ad tradita in puncto per Rocc. *diſput. Jur. Select. cap. 108. num. 8.* Rota coram Ludov. *dec. 168. n. 2.* ibique Adden. *n. 7. & dec. 413. n. 4. par. 2. rec.* Addita præſertim ea efficaci animadverſione, quod non eſt veriſimile Contrahentes voluiſſe pactum iſtud tam ſubſtantiale circa privativam retinere in ſolis verbis, & non ponere in ſcriptis, quæ ſane inveriſimilitudo non ſolum minuit fidem Teſtibus, per Textum *in l. ob carmen, §. final. ff. de Teſtibus*, Abb. *in c. Quia veriſimile n. 3. verſ. nota, quod contra Teſtes*, ibique Felin. *n. 4. de præſumption.* optime Rota coram Celſo *dec. 40. n. 8. & dec. 19. n. 1. & 2. p. 19. recens.*

Verum etiam operatur, ut magis deferendum veniat Inſtrumento, ſeu Capitulis, in quibus non legitur tale pactum, quam Teſtibus de illo deponentibus, ut in noſtris proximis terminis dixit Rota *dec. 157. num. 9.* coram Peutinger. ubi ſubdit, quod hoc magis procedit, quando, prout in caſu noſtro, Teſtes non ſunt Inſtrumentarii, & patiuntur plures alios defectus, ad quos proinde repellendos, tamquam deponentes contra formam Inſtrumenti, ſufficit qualibet exceptio, etiam leviſſima, Bald. *in c. cum Joannes n. 8. de fid. Inſtrum.* Jaſon. *conſ. 124. n. 14. l. 1.* Farinac. *de falſit. & ſimulat. q. 158. nu. 92.* Cyriac. *controv. 407. n. 205. l. 3.*

Nec

Nec ex eo, quod dictus Hieronymus Bonannus in præcedentibus annis ſuſceperit Appaltum ſimilium Cellularum in eodem Theatro pro minori ſumma ſcutorum 55. argui poteſt, interceſſiſſe inter ipſum, & Fortunium locatorem dictum pactum tacitum ſuper prætenſa privativa ſublocandi Cellulas; attento augmento affictus in dictis ſcutis 95. Quoniam, cum idem Theatrum, mediante nova ſtructura, redactum fuerit in ampliorem, & elegantiorem formam, cum augmento dictarum Cellularum in quolibet ordine, utique ex natura rei debuerat etiam augeri affictus, cum hoc ipſum ſuadeat illa juris concluſio, quod regulariter pretia rerum non ſolum varientur ex diuturnitate, ſeu beneficio temporis, ſed etiam ex varietate loci, juxta Theoricam Bart. *in l. pretia rerum*, §. *nonnullam ſub num.* 2. *verſ. Et hoc dico*, *ff. ad l. Falcidiam*, optime Rota coram Ludoviſ. *dec.* 101. *num.* 4. ibique Adden. *verſ. Concurrentibus*, ubi quod homines non ſolent eſſe fatui ad conducendum, ſeu emendum res pluris, quam ex eis poſſint percipere; Immo, cum Bonannus optime ſciret ſtatum, & conditionem rei conductæ, ſibi imputet, quatenus noluit per ſpecialem, & expreſſam conventionem ſibi proſpicere ſuper prætenſo pacto locandi privative dictas Cellulas, ut apposite relatis concordantibus, tradit Grat. *diſcept. for. d. c.* 980. *n.* 9.

His poſitis minime ſuadere poſſunt receſſum a dicto contractu Subappaltus plures actus judicialiter geſti ab utraque Parte in ipſo calore Scenicarum repræſentationum in Curia Gubernatoris Urbis, cui principaliter incumbebat moderari Jura Theatri; Quoniam illi geſti a Bonanno, ultra quod præſeferebant ſolam diſpoſitionem recedendi a contractu, cum nunquam interceſſerit poſitiva clavium reſtitutio, & correſpectiva receptio ex parte Fortunii, prout requiritur pro diſſolutione locationis, ad tradita per Pacion. *de loc. & conduct. cap.* 58. *num.* 3. eſt certum, quod non potuerunt aliquo modo præjudicare eidem Fortunio, cum dumtaxat ad ejus favorem appoſitum fuerit pactum reſolutivum, quod proinde in illius odium retorqueri non poterat, per Text. *in leg. quod favore*, *ff. de regul. jur.* Rot. *dec.* 27. *n.* 6. *p.* 19. *recent.*

Actus denique peracti ab eodem Fortunio, prout ſunt ejus interpellationes factæ Marcello de Roſis, & reſpective Comiti Alibert, qui dicebantur principales Domini Theatri, nullam valent inducere acceptationem reſolutionis controverſi Subappaltus Cellularum ſuſcepti a dicto Bonanno, & ratio eſt, quia cenſentur expleti ad abundantiorem cautelam, adeout cum in caſibus dubiis bonum ſit, immo neceſſarium ſibi in aliquo præcavere; propterea ſubintrat Juris concluſio, quod ea, quæ fiunt ad majorem cautelam, non immutant naturam contractus, nec præjudicant, Rota *dec.* 212. *num.* 12. & *dec.* 320. *num.* 46. *part.* 16. *recent.*

Demum decreta Judicis facta ſuper dictis actibus, ſeu inſtantiis, utriuſque Partis, cum legantur munita clauſulis ſalutaribus, & præſervativis, neutri præjudicium attulerunt ex notiſſimis Juribus.

Cæterum pro coronide, ac in univerſum arbitrati ſunt Domini, quod cum exceptio non adimplementi non ſit clara, ac liquida, nec incontinenter probata, ſed turbida, & requirens altiorem indaginem, utique non eſt apta interim impedire Locatori conſecutionem affictuum decurſorum, & non ſolutorum, ut in puncto tradit pluribus relatis Gratian. *dicto cap.* 989. *n.* 5. & 11. & Rota poſt Zacch. *de obligat. Camer. dec.* 11. *per tot.* & Mantic. *dec.* 222. *n.* 7.

Et ita in reliquis approbantes Domini præteritam Deciſionem circa amiſſionem Arrhæ, reſolverunt, utraque Parte audita.

R. P. D. LANCETTA.

Mantuana Emphyteuſis.

Lunæ 8. *Martii* 1700.

DECISIO XVI.

FUndamenta Deciſionis editæ coram Me 29. Aprilis anni præteriti nullatenus everti viſa fuerunt ex Juribus longa ſerie deductis pro Comite Zucchio in hodierna Audientia comparente, ideoque reſponſum fuit, ſtandum eſſe in Deciſis.

Iterum namque cenſuerunt Domini, Inveſtituram a Jacobo Ottino de anno 1566. ſuſceptam *pro ſe*, & *hæredibus ſuis*, adhuc perdurare in fratribus de Caſtillionis a dicto Jacobo per medium Juniperæ Aviæ Deſcendentibus, cum hæredum ſuorum appellatione feminas, & ab eis deſcendentes comprehendi, late comprobet prima hujus Cauſæ Deciſio 15. Martii 1697. §. Nec dubitari, coram bon. mem. Urſino, & poſtrema coram Me, §. Quid adverſaretur.

Nec ad excludendum prædictos fratres a femina deſcendentes placuit allegatus in eis defectus hæreditariæ qualitatis reſpectu Franciſci Mariæ ultimi maſculi ex linea inveſtitorum. Hujuſmodi enim objectum ſupponit Emphyteuſim ſimpliciter hæreditariam, quod tamen non ſubſiſtere, probant geminæ deciſiones coram bon. mem. Urſino prima nempe in d. §. Nec dubitari, & ſecunda nec reſiſtebat.

Et ſane adverſus hæreditariam qualitatem urget natura Emphyteuſis Eccleſiæ, pro qua ſicut ea capi debet interpretatio, quæ tranſitum in extraneos impediat, Cephal. *conſil.* 345. *num.* 24. & *ſeq.* Bardellon. *conſil.* 41. *num.* 2. *cum ſeq.* Rota coram Merlin. *deciſ.* 583. *num.* 16. ita donec ex verbis, clauſulis, aliiſque pactis non reſultet, hæreditariam dumtaxat qualitatem fuiſſe requiſitam, contra illam ſemper militat Juris præſumptio, & aſſiſtit alia pro reſtrictione ad hæredes ſanguinis tamquam Eccleſiæ magis favorabilis, Cephal. *dict. conſ.* 345. *num.* 24. & 25. Magon. *deciſ. Lucenſ.* 12. *num.* 13. & Rota *deciſ.* 350. *n.* 2. & 6. *part.* 16. *recentior.*

Hujuſmodi autem verba, clauſulæ, & pacta in Inſtrumento non leguntur. Quatenus enim conſtituitur fundamentum in verbis: *Pro ſe, & hæredibus ſuis*; illud ſuo Marte corruit animadvertendo, quod in Emphyteuſi Eccleſiaſtica, mentio hæredum intelligitur pro hæredibus ſanguinis, non autem Bonorum ex opinione millies per hoc Sac. Tribunal canonizata, de qua in Romana Emphyteuſis 4. Februarii 1688. §. Juſtitia vero, coram Reverendiſſimo Domino meo Decano. Quatenus vero recurritur ad clauſulas, ibi: *Ad habendum &c. & quidquid dicto Inveſtito deinceps perpetuo placuerit faciendum*, iſtæ nequeunt extendere conceſſionem ad extraneos, ſed earum quælibet eſt operativa intra limites Emphyteuſis Eccleſiaſticæ; facultas enim alienandi reſultans ex dicta clauſula *ad haben.* compatibilis eſt cum Emphyteuſi ad hæredes ſanguinis reſtricta, ut ſcilicet conferat arbitrium alienandi, ac diſponendi erga perſonas de genere comprehenſorum, Rota coram Zarat *dec.* 95. *num.* 20. Perpetuitas vero intelligitur durante linea inveſtitorum, Cardin. de Luca *de Emphyt. diſcurſ.* 59. *ſub n.* 14. Rota *dec.* 427. *num.* 23. *cum ſeq. part.* 9. & *dec.* 385. *num.* 2. *par.* 16. Et quod in effectu ambæ clauſulæ, habeant ſe ſumulative ad connaturalem eſſentiam contractus principalis, cui ſunt adjectæ, optime probat ſecunda hujus cauſæ Deciſio 27. Junii 1698. §. Nec regulariter coram bon. memor. Urſino.

Potiſſime ſtante clauſula immediate appoſita, ibi: *ſalvo ſemper Jure dicti Archipresbyteratus*: quæ ſtat coarctative, ac modificative ad præcedentes, earumque vim adimit, Rota *dec.* 83. *num.* 9. *par.* 18. *recent.* ac pluribus congeſtis advertit dicta ſecunda Deciſio bon. mem. Urſini, §. Et licet clauſula.

Non attenta reſponſione, quod hujuſmodi clauſula præſervativa reſpiciat ſolum Dominium directum Eccleſiæ, non autem impediat tranſitum utilis in extraneos, ſiquidem cum inutilis eſſet expreſſa Dominii directi præſervatio, dum ex diſpoſitione Juris illæſum remanebat, ac Laudemium in Caſu alienationis in extraneos, etiam in Emphyteuſi hæreditaria ſolvendum erat ex firmatis, in dicta ſecunda Deciſione bon. mem. Urſini §. *Veritas autem*, illa dictio *ſemper* complectens omne tempus, omneſque caſus, Giurb. *conſil.* 99. *numer.* 28. Gratian. *deciſion. Marcheſ.* 183. *numer.* 6. Rota *deciſ.* 128. *numer.* 5. *part. ſecunda diverſor.* adjecta dici debet ad omnes effectus magis Eccleſiæ proficuos, & conſequenter, immo præcipue ad illum, ne Emphyteuſis tranſeat in extraneos, cum in hoc verſetur primarium Eccleſiæ intereſſe, ut ad ipſam celerius, ac facilius Bona revertantur, Andreol. *controverſ.* 378. *ſub n.* 17. Rota coram Merlin. *dec.* 583. *num.* 16.

Neque huic intelligentiæ adverſatur *Deciſio* 268. *par.* 12. *recentior.* aliæque auctoritates adductæ ad probandum, quod clauſulæ præſervativæ appoſitæ poſt alias hæreditariam Emphyteuſis naturam ſuadentes, illam non immutent. Procedunt enim in Caſu, quo certo conſtet, omnia Jura fuiſſe ampliſſime translata in Emphyteutam, vel locatarium, ac nihil fuiſſe favore Eccleſiæ reſervatum, qui eſt caſus *dicta dec.* 268. ut videre eſt *ſub num.* 7. *verſic. ſive etiam*.

Quatenus demum recurritur ad pacta, iſta neque alterare videntur naturam Emphyteuſis Eccleſiaſticæ, illamque hæreditariam conſtituere; Non quidem primum ſolvendi penſionem fructibus correſpondentem, tum quia hujuſmodi correſpondentia non bene deſumitur ex promiſſa ſolutione ſolidorum 46. pro qualibet Bubulca Terræ, dum ignotum eſt quid, & quantum ex dicto Terreno retrahatur, ideoque deficit probatio ad hunc effectum neceſſaria, ex notatis per Mell. *allegat.* 70. *num.* 31. *lib.* 2. Gob. *conſultat.* 24. *num.* 14. Magon. *dec. Lucenſ.* 12. *ſub n.* 20. *verſ. Præterea*, Surd. *dec.* 198. *n.* 27. tum etiam quia pro-

bita non relevaret, cum magna penſio Emphyteuſis Eccleſiaſticæ naturæ non repugnet, Franc. Palm. *conſult. 72. num. 8. & 9.* Gob. *dicta conſultat. 14. numer. 12.* Tondut. *reſolut. Civil. cap. 25. num. 9. part. prima*, Gizzarel. ad deciſ. Capyc. Latr. 58. *num. 8.* Et in terminis de penſione conſtituta juxta valorem rei ad rationem quinque pro centenario, loquuntur Natt. *conſ. 49. ante numer. 16. verſic. Duodecimo*, Surd. *diſt. deciſ. 198. num. 10.*

Alias enim ſi penſio fructibus correſpondens in Emphyteuſi Eccleſiaſtica immutaret illius naturam, nunquam poſſent Eccleſiæ Bona in Emphyteuſim concedi, dum ſemper ad hunc effectum major Eccleſiæ utilitas requiritur, iſtaque verificari non poteſt, niſi Canon fructibus correſpondeat, Hodiern. ad Surd. *dict. deciſ. 198. numer. 8.* & Rota in Ferrarien. Capellaniæ decima Junii 1695. §. Neque obſtat, cor. Rever. P. Dom. meo Priolo, quod ebſurdum ponderat Cardinalis de Luca *de Emphyt. diſcurſ. 30. ſub num. 6.*

Minus urget pactum francandi mediante aſſignatione ad favorem Eccleſiæ facien. de aliis Bonis majoris valoris, illud enim obſtaret, quoties affrancatio conventa legeretur in pecunia, quo caſu emphyteuſim eſſe tranſmiſſibilem ad extraneos, tenet Gob. *conſult. 15. num. 9.* ſecus vero, quando, ut hic permiſſa fuit cum aſſignatione alterius æquivalentis, vel majoris proprietatis, quia tunc hujuſmodi facultas naturæ Emphyteuſis Eccleſiaſticæ potius accedit, quam adverſetur, Cardin. de Luc. *de Emphit. diſc. 59. num. 15.* & dictum fuit in ſecunda deciſ. bon. mem. Urſini 27. Junii 1698. §. Et ſub iiſdem. Eâ ratione quia eadem Emphyteuſis, omniaque illius Jura, & qualitates in re ſubrogata continuantur citra neceſſitatem alicujus immutationis, vel alterationis antiquæ naturæ, Gob. *conſult. 11. n. 20. & conſ. 91. n. 1.*

Sicut autem de præmiſſis neque verba, neque clauſulæ, neque pacta ſuadere poſſunt, Inveſtituram fuiſſe ab initio hæreditariam, & ad extraneos tranſitoriam, ita, & multo minus hoc deduci valuit ex obſervantia. Quippe licet allegaretur, controverſa bona de anno 1504. tranſiiſſe in Ambroſium Mazzolarium, qui non erat de ſanguine Tridapalei de anno 1500. inveſtiti, & ſucceſſive de anno 1514. ex Mazzolario tranſiiſſe in Ottinum de Ottinis, attamen animadvertebant Domini, obſervantiam admitti potuiſſe quoties alienationes ſequutæ fuiſſent libere, abſque licentia, ſeu aſſenſu Domini directi, qui deinde extraneum in novum Emphyteutam agnoviſſent, juxta notata per Card. de Luc. *de Emphyt. diſc. 34. num. 3. in fin. verſ. ſolelno demum*, non autem in præſenti, quo proceſſum non fuit per viam alienationis, ſed per viam inveſtituræ, & conceſſionis factæ per Archipreſbyterum Dominum directum favore Mazzolarii cum præſentia, & conſenſu d. Tridapalei, qui bona renuntiavit *dict. Summ. Comitis Zucchi num. 2.* Alia vero tranſlatio in Ottinum de anno 1525. fuit inveſtitura facta per Archipreſbyterum vigore pacti cum Mazzolario initi de anno 1514. quo dicta bona affrancavit, ſeu permutavit cum aliis nuncupatis. Li Correazuoli *dict. Summ. num. 3. & 4.*

Poſito ex his, quod Inveſtitura anni 1566. comprehendat fratres de Caſtillionis utpote de ſanguine Jacobi eo tempore inveſtiti, animadverſionem non meruit repetita exceptio, quod eadem antiqua inveſtitura de medio ſublata fuerit per aliam novam a Marcello reportatam anno 1636. iſtaque ad ejuſdem Marcelli deſcendentiam reſtricta, ceſſaverit per obitum Franciſci Mariæ ſine filiis, ideoque fratres de Caſtillionis inniti nequeant antiquæ ceſſioni amplius non exiſtenti. Siquidem ſuppoſito, quod iidem fratres in d. priori conceſſione fuiſſent comprehenſi, ut firmant omnes hujus cauſæ deciſiones, nil prorſus in eorum præjudicium urgere poteſt nova conceſſio, ſive conſideretur inductiva diverſæ qualitatis, ut dixit Rota in Romana Emphyteuſis 4. Februarii 1688. §. Eo minus, coram Reverendiſs. D. meo Decano, ſive, ut verius eſt, antiquæ peremptoria reputetur, Cephal. *conſil. 173. ſub num. 9. verſic. Quod ego*, Burſat. *conſil. 54. num. 24.* Caldas *de renovat. Emphyt. lib. 1. qu. 5. num. 3. verſ. ſed conſenſu tamen*, Rot. in Cervien. Emphyteuſis 14. Martii 1695. §. Nec talis coram R. P. D. meo Priolo.

Reſponſio autem, quod de tempore poſterioris Inveſtituræ, antiqua cum effectu, ac Jure permittente ceſſaſſet ob defectum Joannis Baptiſtæ e ſolutione canonum, ex pluribus admitti non potuit. Primo, quia ſola caducitatis acceptatio facta fuerat per Rectorem Eccleſiæ Dominæ directæ, ſed Judicis ſententia ſuper devolutione non interceſſerat, adeout Emphyteuſis dici non poſſet annihilata, ſed annihilanda, ut in puncto probat Burſat. *conſ. 54. num. 22. & conſil. 55. num. 4. cum ſeq. juncto num. 10.* Secundo, quia devolutio, quæ ex non ſolutione Canonum prætendebatur incurſa per Joannem Baptiſtam, declarari non poterat contra Marcellum ſucceſſorem, cum non procederet ex pacto, ſed a ſimplici pœna per legem inducta, ut advertit prima deciſio bon. mem. Urſini, §. Incaleſcit cum ſeqq. & poſtrema coram Me, §. Quinimmo. Ac tertio demum, quia data per hypotheſim devolutione, iſta facillime poterat evitari per purgationem moræ, antiquæ conceſſionis reſtaurativam, ut proſequitur dicta prima deciſio bon. mem. Urſini, §. Devolutio, & altera cor. Me, d. §. Quinimmo.

Atque hinc ſicut emergis defectus poteſtatis in Marcello præjudicandi per acquiſitionem novæ Inveſtituræ perſonis in antiqua comprehenſis, ad evidentiam quoque comprobatus remanet defectus voluntatis. Ille namque proceſſit ſub erroneo ſuppoſito caducitatis, per Joannem Baptiſtam ejus Anteceſſorem incurſæ ob Canones non ſolutos, ac etiam ob non renovatam inveſtituram temporibus debitis, *Sum. Comitis Zucchi num. 12.* ibi: *De gratia ſpeciali, & tamquam de re legitime devoluta ad dictum Archipreſbyterum ob non ſolutos Canones per quondam Dominum Joannem Baptiſtam Ottinum, &c. ac etiam ob non renovatam Inveſtituram temporibus debitis, &c.* Et tamen devolutio ob Canones non ſolutos, vel contra Marcellum intentari non poterat, vel ex ſupra deductis evitabatur per remedium purgationis moræ, quod ex æquitate Canonica ſemper etiam poſt declaratam caducitatem admittitur, ex firmatis in mea præcedenti deciſione §. *Quinimmo ante finem*. Illa vero deſumpta ex non petita renovatione ceſſabat ex lectura Inſtrumenti, quod in nulla ſui parte hujuſmodi obligationem complectitur, ut late probat prima deciſio, §. *Devolutio quidem cum ſeqq.* & ſecunda, §. *Veritas uſque ad finem*, coram bon. mem. Urſino, & ultima coram me §. *Minus verificabatur*. Vel in omnem caſum quatenus renovatio de Jure peti debuiſſet, cum Rector ſemper Canones exegerit, ac Marcellum in Emphyteutam agnoverit, negari non valet bona fides, aut juſta credulitas, quod renovatio neceſſaria non eſſet, itaut etiam ex hoc capite remedium purgationis moræ competeret, ut in fortioribus terminis non petitæ renovationis ex pacto conventæ, Rot. *dec. 165. num. 30. part. 10. & dec. 65. num. 4. & 5. part. 17. recent.*

Nec ad evitandam falſitatem, & erroneitatem ſuppoſitæ devolutionis quidquam relevat, quod Marcellus fuiſſet interpellatus ad ſolven. Canones, & ſic defectus non ſolutionis etiam ipſius reſpectu verificaretur. Siquidem in præfato Inſtrumento devolutio unice incurſa ſupponitur ob Canones non ſolutos e Joanne Baptiſta, non autem e Marcello ſucceſſore, ibi: *Ob non ſolutos Canones per quondam Joannem Baptiſtam Ottinum ultimo loco defunctum ſcilicet ſub die 3. Octobris 1635.* Et revera diverſo modo ſupponi non poterat, dum ab hac die obitus Joan. Baptiſtæ uſque ad diem ſtipulatæ novæ conceſſionis ſub die 19. Martii 1636. ſolum effluxerant quinque Menſes cum dimidio, itaut nulla prorſus in Marcello conſiderabilis eſſet mora, vel contumacia.

Quinimmo neque reſpectu Canonum a Joanne Baptiſta debitorum dici poterat Marcellum fuiſſe moroſum in ſolutione, dum e die 30. Octobris 16 5. qua Dominus directus caducitatem acceptaverat, *dicto Summario Comitis Zucchi num. 11. litt. A.* uſque ad dictam diem 19. Martii 1636. qua fuit facta nova Conceſſio, nec quinque Menſes elapſi fuerant, cum tamen ad purgandam moram ſemeſtre concedatur, juxta communiorem ſententiam, de qua Gratian. *diſceptat. forenſ. capitul. 378. num. 21.* Caſtald. *conſil. 97. num. 9.* Et quidem a die acceptatæ devolutionis, non autem omiſſæ ſolutionis numerandum, Carol. Anton. de Luc. ad Gratian. *obſervat. 378. num. 21. in fine*, Pacion. *de locat. cap. 55. num. 57.*

Conſtito autem de falſa, & erronea cauſe deveniendi ad ſtipulationem novæ inveſtituræ, ſicuti potuiſſet Marcellus acquirens defectum conſenſus allegando illam impugnare, ita, & fortius hoc licitum eſt dictis fratribus in antiqua conceſſione, ut ſupra comprehenſis, ut præ cæteris firmat ſecunda deciſio coram bonæ memoriæ Urſino, §. *Quatenus vero*, & probant Natt. *conſil. 289. ſub num. 4. verſic. ſed omiſſo*, Menoch. *conſil. 89. numer. 9.* Gobb. *in tractat. de permiſſ. feud. & emphyteuſ. alienat. qu. 6. num. 41.*

Et ita in reliquis approbando prædictam deciſionem reſponſum fuit utraque &c.

R. P. D.

R. P. D. MUTO.

Viterbien. uſus Paſcuorum.

Lunæ 15. Martii 1700.

DECISIO XVII.

INnixi antiquiſſimæ conſuetudini, tribuenti liberam facultatem Communitati Viterbii diſponendi de Paſcuis herbarum, ſpicarum, & frondium in proprio Territorio exiſtentium, duplici Statutaria ſanctione Cives Viterbienſes tales pertinentiam, & Dominium conſtabilire curarunt, & ad majorem firmitatem, confirmationem etiam Apoſtolicam in ampliſſima forma a ſan. Mem. Paulo III. obtinuerunt, addito inſuper, quod pretium pro tempore ex dictis Paſcuis provenien. in ſolutionem impoſitionum, & onerum eidem Communitati incumbentium converti deberet.

In exequutionem talium ordinationum, Communitas præfata ſemper adſtrinxit depaſcere volentes Animalia in ſuo Territorio, illa in Secretaria Conſervatorum aſſignare, ſeſeque obligare ad ſolvendam Taxam quotannis ab eiſdem Conſervatoribus ſtabilitam. Verum quia moderno tempore in hac antiquiſſima quaſi poſſeſſione turbari cœpit ab Affictuario D. Principis Pamphilii, fuit introducta Cauſa coram A. C. qui ad favorem Communitatis pronuntiavit, a cujus Sententia interpoſita ex parte D. Principis appellatione, Cauſaque mihi delegata dedi in hodierna Audientia Dubium: *An, cui & quomodo competat Jus paſcendi, ac reſpective manutentio;* & a Dominis meis reſponſum obtinui, *Jus paſcendi, & reſpective manutentionem competere Communitati juxta modum.*

Etenim quoad competentiam Juris paſcendi in genere, illud ſpectare ad Communitatem abunde probatum remanet, ſive attendatur Statutum in *rub. 4. de Paſcuis* datum in *Summ. Communitatis num. 2. in quo* aſſeritur Jus paſcendi pertinere ad Communitatem, verbum enim, *pertinere*: Dominium denotat, ut tradunt Felin. *in Rubric. de reſcript. numer. 7. verſic. Hoc autem limitatur*, Monoch. *conſil. 21. num. 4.* Caldas *de emphyt. & vendit. capit. 22. num. 21.* Barboſ. *dictiou. 257. num. 3.* Rota coram Coccin. *deciſ. 1058. n. 3.* coram Bichio *deciſ. 253. num. 8. & in recentior. deciſion. 264. num. 5. part. 8.* & ulterius demandatur, depaſcentes Animalia, ſolvere debere Communitati Taxam a Prioribus quotannis faciendam, quæ impoſitio Taxæ illiuſque exactio pro pretio herbarum, Dominium earumdem penes Communitatem arguit, ex firmatis per Honded. *conſil. 84. ex num. 15. lib. 2.* Panimoll. *deciſ. 25. adnot. 2. n. 22. & ſeqq.* Rota *in recent. deciſ. 632. n. 2. part. 3.* ſive reſolutio Conſilii Generalis, cujus tenor refertur in bulla ſan. mem Pauli III. *Summ. ejuſdem num. 3.* in qua datur libera facultas Communitati non ſolum paſcendi, & paſcere faciendi Animalia cum herbis in Territorio Viterbien. exiſtentibus, ſed etiam de eis libere ad ſui libitum diſponendi, aboleta quacumque contraria prætenſione Civium, quæ libera, & totalis Paſcuorum diſpoſitio nonniſi ad Dominum ſpectat, & dominium diſponentis denotat, ut de verbo, *libere*, Alexand. *conſil. 214. num. 3. lib. 6.* Gabriel. *conſil. 99. num. 33. lib. 2.* Surd. *conſil. 243. ſub num. 23.* Altograd. *conſil. 8. n. 14. lib. 1.* Rota *in recent. deciſ. 19. numer. 2. part. 6.* & de verbis diſponere ad libitum R. P. D Collega *de Commerc. & merc. diſcept. 87. num. 36.* Rota coram Ubago *deciſ. 3. num. 4. & in recent. dec. 54. num. 4. part. 14. & dec. 289. num. 17. part. 17.* Cumque hujuſmodi reſolutio fuerit ampliſſimis verbis a ſan. mem. Paulo III. confirmata, & ex abundanti in ejuſdem Breve declaratum fuerit non licere Civibus particularibus facere reſervationes herbarum, & Paſcuorum ad ſuam privatam utilitatem, eaque cuſtodire, niſi de licentia Conſilii Univerſitatis, quodque plus urget, ulterius etiam proceſſum fuerit, dando Communitati ad libitum poteſtatem herbas vendendi, & pretium retractum in ſolutionem impoſitionum, & onerum, alioſque Communitatis uſus convertendi; Ex hoc prominat ejuſdem Domini conceſſio, & confirmatio, cum libera facultas vendendi rem, & pretio utendi nonniſi Domino competat, in ſpecie Honded. *conſ. 84. num. 16. & ſeq. lib. 2.* Joann. de Amicis *conſ. 8. n. 54. & 56.* Card. de Luca *de ſervit. diſc. 35. num. 10. verſ. ſecundo ex pluribus*, Panimoll *dec. 25. adnot. 2. numer. 11.* Rota *in rec. dec. 632. numer. 2. part. 3.* ſive attendatur laudum latum a clar. mem. Card. de Carpo; qui prætenſionem Cleri Viterbien. ſuper herbis, ſpicis, & Paſcuis in dicto Territorio exiſtentibus extinxit, illaſque ad Communitatem ſpectare declaravit, quod Laudum cum fuerit ſubinde expreſſe acceptatum ab ipſo Clero cum explicita confeſſione Dominii dictorum Paſcuorum ad eamdem Communitatem, plenam probationem facit, & tranſit in vim pacti, & tranſactionis Urceol. *de tranſact. quaſt. 3. num. 41. & ſequent.* Rota poſt eum *deciſ. 4. num. 1.* & coram Merlin. *deciſ. 799. num. 12. & 13. & in recent. deciſ. 588. num. 1. par. 2. deciſ. 526. num. 1. & deciſ. 574. num. 2. par. 3.* etiamſi latum ſit inter diverſas Perſonas, dum ſi tale Dominium Communitatis non fuiſſet patens, & innegabile Eccleſiaſtici Diœceſis Viterbien. in præjudicium proprium, & Eccleſiæ illud non acceptaſſent, cum alioquin præſumi non debeant ſegnes in tuendis Juribus propriis, & Eccleſiæ, juxta notata per Rot. *in recent. dec. 809. num. 17. part. 18.* & in Toletana Juriſdictionis ſuper Decimis 25. Aprilis 1690. §. Hujuſmodi, coram Reverendiſs. D. meo Decano, & in Romana Penſionis 29. Februarii 1692. §. finali, coram R.P. D. meo Caprara; ſive inſpiciantur Decreta Sacræ Congregationis Boni Regiminis, quæ in plurium caſuum contingentiis declaravit Communitatem eſſ. Dominam Juris paſcendi, & mittentes Animalia ad paſcendum in ejus Territorio teneri ſolvere Aſſidam *Summario Communitatis numer. 5. & 6.* Decreta enim hujuſmodi habent vim legis univerſalis, facientis Jus quoad omnes, tam pro præteritis, quam pro futuris controverſiis, ut tradunt Fagnan. *in capit. Quoniam num. 72. & ſeqq. de Conſtitut.* Barboſ. *de Jur. Eccleſ. lib. 2. cap. 3. num. 85.* Pignatell. *Conſultat. Canonic. 44. num. 27. conſult. 84. n. 19. & conſult. 108. num. 1. tom. 2.* Rota in Calaguritana Pontificalium 16. Novembris 1696. §. In præſenti, coram bon. memor. Urſino, ſive demum Depoſitiones plurium Teſtium utrinque examinatorum, uno ore deponentium Paſcua in Territorio Viterbien. non ſpectare ad Dominos Prædiorum, ſed ad Communitatem *Summar. ejuſdem num. 7. & 8.* qui cum ſint numero plures, ſormiter examinati, & optime de materia informati pleniſſimam conſtituunt probationem, Rota coram Durano *deciſ. 127. num. 3. & in recent. deciſ. 345. num. 2. part. 14.*

Poſito autem, quod univerſale Dominium Paſcuorum ſpectat ad Communitatem, D. Princeps Pamphilius, qui controverſam Tenutam nuncupatam *le Caſe grandi* in eodem Territorio poſſidet, non poteſt herbas, ſpicas, & frondes in ea naſcentes vendere, & locare, nec Animalia ad veſcendum retinere: cum tali caſu Dominium poſſidentium Prædia in Diſtrictu reſtringatur ad quamdam ſpeciem Coloniæ, & ad ſolam culturam pro fructibus dumtaxat induſtrialibus reſervatis naturalibus Communitati Territorii Dominæ, ut tradunt Covarr. *pract. quaſt. cap. 37. num. 3. in fine*, Capiblanc. *de Baron. tom. 1. Pragmat. 11. num. 30.* Capyc. Latr. *conſult. 83. num. 9. 13. 14. & 36.* Freccia *de ſubfeud. part. 2. auctor. 46. num. 11. prope finem*, Pont. *de poteſt. Proreg. tit. de elect. offic. §. 2 numer. 4. & 5.* Card. de Luca *de ſervit. diſc. 35. num. 7. & 8. & diſcurſ. 39. ſub num. 7. §. Alter caſus*, Epiſcop. Rocc. *Select. Jur. reſpon. cap. 168. num. 9. & cap. 170. num. 2.* & caſu quo idem D. Princeps vellet tali Jure paſcendi uti, id ei permiſſum non eſſet, niſi facta prius aſſignatione Animalium in Secretaria Conſervatorum, & cum ſolutione Taxæ quotannis ab eiſdem Conſervatoribus ſtabilitæ, ut præſcribitur in eodem Statuto dato *in dicto Summ. num. 2.* & in Breve confirmatorio Pauli III. *Summ. num. 3.* quæ ſolutio cum non ſit ſpecies Gabellæ, ſed fiat pro pretio herbarum ad eam tenentur omnes indiſtincte, ſive Laici ſint, ſive Eccleſiaſtici, ut in terminis hujus Communitatis reſolvit Sac. Congregatio Boni Regiminis de anno 1635. & 1697. ut in Decretis per extenſum datis in *eodem Summ. num. 5. & 6.* & quorum primum regiſtratum etiam legitur apud Cohell. *ad Bull. Boni Regimin. in Collect. Bullar. ac reſolutionum concernentium utilitatem Communitatum fol. 201. in fine ſecundum Romanam impreſſionem & fol. 81. in princip. ſecundum noviſſimam impreſſionem Lugdunen.* & generaliter tradunt Jaſon. *in leg. 1. in prima lectura ſub num. 19. verſ. Advertit tamen, & in ſecunda lectura numer. 25. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Epiſc. Rocc. *dict. diſpu. 170. n. 3. 4.* Card. de Luc. *de Regalib. diſcurſ. 94. numer. 2. in fine verſ. Ideoque dictum vectigal.* modernus Epiſcop. Verulan. *ad Statut. Faventiæ lib. 5. rubr. 7. ſub num. 48.*

Quo vero ad modum, quo Communitas uti deberet tali Jure paſcendi, approbarunt DD. illum datum in Sententia A. C. præſcribente D. Principi licuiſſe, & licere colligere fructus in ſua Tenuta exiſtentes a die S. Angeli Septembris uſque ad diem S. Andreæ, quatenus Banditæ rumpantur, quatenus vero non, prorogaverit tempus recollectionis fructuum ad totum tempus Carnis privii, declaravitque pendente dictæ recollectionis tempore, permiſſam eſſe eidem D. Principi venditionem fructuum pro Animalibus ſuinis, illorumque introductionem in Tenuta, non vero Equorum, Caprarum, aliorumque ſimilium Animalium, quæ non tantum fructibus, ſed etiam herbis, & frondibus paſcuntur: Innixi in diſpoſitione Juris communis municipalis, & conſuetudinis per Teſtes probatæ. Et

ſane

ſane attenta ſanctione Juris communis, juxta quam poſita exiſtentia Dominii herbarum, ſpicarum, & frondium penes Communitatem, prohibitum eſſe debet Particularibus, Animalia introducere, quæ illis veſcantur, multoque magis ea vendere, ne alias cum ejuſdem Communitatis jactura locupletentur contra regulam, *Text. in leg. plane, ff. de petit. hæred. leg. ſi quis mancipiis, §. finali, ff. de inſtit. & leg. Jure naturæ 207. ff. de regul. Jur.* Rota coram, Coccin. *decif. 978. n. 17. & in recentior. decif. 608. n. 2. & decif. 675. n. 3. part. 18.*

Hoc idem convincit diſpoſitio Statutaris in *rubr. 4. de Paſcuis*, ubi enumerantur ſpecies, ſuper quibus Jure Dominii Communitas exercere poteſt Jus paſcendi, nempe herbæ, ſpicæ, & frondes, & excipiuntur fructus, & propterea ſi Communitati reſervantur pro Paſcuis herbæ, ſpicæ, & frondes, iſtis uti non poterunt Domini Prædiorum; Non obſtante, quod præfatæ ſpecies aſſignentur Communitati pro Paſcuis, *demptis fructibus*, quæ verba per ablativum abſolutum concepta, cum reſolvantur in conditionem, ſuſpendunt effectum aſſignationis præfatæ, & Juris paſcendi Communitati conceſſum, donec recollecti non ſunt fructus, adeout dicto tempore recollectionis durante, Dominus fundi, qui nullum a Statuto impedimentum habet, libere valeat de dictis ſpeciebus diſponere, objectum enim eſt innixum falſo ſuppoſito, & in illatione non ſubſiſtit, & quidem innititur falſo ſuppoſito; Supponit enim verba illa Statuti, *demptis fructibus*, idem ſignificare, ac recollectis fructibus, quod eſt omnino falſum, dum verus, & germanus intellectus dd. verborum videtur eſſe, ut Communitas frui debeat Jure paſcendi ſuper herbis, ſpicis, & frondibus, non tamen ſuper fructibus; adeout verba illa, *demptis fructibus*, idem ſit, *ac exceptis fructibus*, ne alias repugnet aliis partibus ejuſdem Statuti, reſolutioni Gonciliari, & Brevi confirmatorio, ut inferius dicetur.

Et quatenus etiam ſuppoſitum ſubſiſteret, adhuc non curreret illatio, dum dato etiam, quod Jus paſcendi herbas, ſpicas, & frondes ſpectaret ad Communitatem ſolum recollectis fructibus, adhuc durante tempore collectionis, illis ad libitum uti non poſſunt Poſſeſſores Prædiorum; Cum enim eorum Dominium ſpectet ad Communitatem generaliter, & nulla habita diſtinctione ante, vel poſt recollectionem fructuum eidem ſpectare deberet Jus diſponendi de dictis ſpecialibus ſub Jure paſcendi comprehenſis; Tum quia talis eſt natura Dominii; Tum etiam quia alias Statutum, & Breve Pauli III. eluſorium, & de vento remaneret; Statutum enim diſponit, Animalia minuta, & groſſa depaſcentia ſolvere debere Taxam Communitati, quotannis a Conſervatoribus faciendam, & Breve dat eidem facultatem, Paſcua vendendi, & pretium inde pro tempore proveniens in ſolutionem Impoſitionum, & ſupportationem aliorum onerum eidem Communitati incumbentium, alioſque in uſus, & utilitatem Communitatis convertendi, *Summ. num. 3.* Hæc enim adimpleri non poſſent, ſi durante tempore recollectionis fructuum, Particulates Domini Prædiorum uti poſſent ſpeciebus pro Paſcuis, Communitati reſervatis, dum ante dictam recollectionem præfati Domini omnes herbas, ſpicas, & frondes venderent, vel affictarent, ſicque deficientibus Paſcuis ſolutio Taxæ a Statuto pro Animalibus depaſcentibus voliita, fieri non poſſet; Minuſque poſſet Communitas Paſcua vendere, & pretium in ſolutionem Impoſitionum, & onerum Communitati incumbentium, alioſque in uſus convertere, ut præſcribitur in Breve Pauli III. omnis autem poſſibilis ſemper capi debet interpretatio, per quam ſuperfluitas in Legibus, & Statutis evitatur, & juxta quam illis de vento & ſine effectu non remanerent, ea traditis per Rot. in Romana, ſeu Balneoregien. Fideicommiſſi 8. currentis menſis, & anni §. Non obſtante, & §. Minuſque relevat coram Me. Tum etiam quia Breve, & Reſolutio Conſiliaris non ſolum adhibuerunt verba indefinita, quæ univerſalibus æquipollent, Surd. *conſ. 476. numer. 6.* Rot. *in recent. dec. 712. num. 1. part. 3. & decif. 265. num. 3. par. 18.* ſed in primo etiam leguntur verba prægnantia, & ampliſſima, quæ ad herbas, ſpicas, & frondes poſt recollectos fructus in Agris remanentes reſtringi non poſſunt, ut videre eſt ex lectura dicti Brevis ſignanter in fine, ibi: *Paſcua hujuſmodi quoties eis placuerit vendendi &c. plenam, & liberam facultatem, & licentiam concedimus:* & antea, *libere, & abſque aliquo impedimento*; Si enim Communitati conceſſa eſt plena, & libera facultas vendendi ad libitum Paſcua, ſignum eſt, illa ſpectare ad eamdem, & ab ea vendi poſſe cum effectu, & pretium in proprios uſus converti omni, & quocumque tempore, ſive ante recollectionem fructuum, ſive poſt; Verba namque: *plene, libere, abſque aliquo impedimento, & quoties placuerit*: important ampliſſimam poteſtatem nulla lege, tempore, reſtrictione, aut onere limitatam, ut de verbo: *libere*, late Barboſ. *de diction. uſufrequent. diction. 190. num. 4. 5. 11. & ſeqq.* de verbo: *plene*, quod omnia comprehendat, & recipere non poſſit augmentum, nec diminutionem, Gozzadin. *conſ. 37. num. 7.* Soccin. Jun. *conſ. 1. numer. 12. lib. 4.* Menoch. *conſ. 19. num. 12.* Rolandus a Valle *conſil. 85. num. 53. lib. 4.* Surd. *conſil. 515. num. 5.* Peregrin. *de fideic. art. 3. num. 95.* Barboſ. *diction. 261. numer. 2.* Gratian. *dec. Marchiæ 239. num. 5.* & de verbo: *ad libitum*: Coſta *de clauſ. convent. clauſ. 26. numer. 6.* Gratian. *diſcept. 58. num. 21. & ſeq.* Barboſ. *clauſ. 6. num. 1.* Surd. *decif. 72. num. 15. & decif. 272. n. 14. & ſequent.* Maxime quando, ut hic, ſunt ſimul junctæ, & geminatæ, ut de verbo: *libere: & ad libitum*: Soccin. *conſ. 170. numer. 8. lib. 2.* & proſequitur Barboſ. *dict. clauſ. numer. 3.* Tum demum quia reſolutio Conſilii Generalis relata in d. Breve Pauli III. & ab eodem confirmata emanavit, ex quo Domini Prædiorum utentes herbis, & Paſcuis facultatem convertendi pretium in ſolutionem Impoſitionum Cameralium, vel in alios Communitatis uſus ademerant, vel diminuerant; Si igitur Conſilium Generale, & Pontifex noluerunt pretium Paſcuorum ad Communitatem ſpectans diminui, ſignum evidens eſt, quod multo minus voluerint herbas, ſpicas, & frondes, durante recollectione fructuum in Dominium Particularium relinquere, qui illas non ſolum diminuerent, ſed veriſimiliter in totum venderent, niſi præſumere velimus, quod perdere, & jactare ſuum oſcitanter voluerint, relinquendo res ad ſe ſpectantes ad commodum Communitatis, quod non eſt dicendum, ad *Text. in l. cum de indebito, ff. de probat.* & tradita per Rot. in Tiburtina Caſtrorum 18. Aprilis 1698. §. Indubitantius, coram Rev. D. meo Decano, & 7. Decembris præteriti, §. Eoque facilius, cor. Me.

Et denique hæc omnia ponit in claris ſubſequuta obſervantia, plene probata ex tribus Teſtibus formiter examinatis, uno ore deponentibus in Territorio Viterbienſi nullo anni tempore fuiſſe introducta unquam Animalia ad paſcendum, exceptis ſuinis, aut ſi quæ introducta fuerunt, id proceſſiſſe prævia aſſignatione facta in Secretaria Viterbienſi, & ſolutione Taxæ *Summ. Civitatis num. 3.* qui cum ſint verſati in loco, & plene informati, ſuique dicti optimam reddant rationem, non ſolum ſufficienter probant, Rot. *in recent. decif. 393. numer. 9. & decif. 612. num. 2. part. 18.* & coram Celſo *dec. 279. num. 6.* Sed aliis etiam ex parte D. Principis examinatis, minus ſpecifice deponentibus, & exceptiones perſonales patientibus, veniunt præferendi, Parif. *conſil. 74. numer. 45. lib. 1.* Cravett. *conſil. 94. numer. 3.* Boer. *decif. 322. numer. 3.* Rota coram Pamphil. *decif. 13. numer. 7.* ibique Adden. *ſub numer. 14. & in recent. decif. 242. num. 3. part. 16.*

Potiſſime quia cum Teſtibus Communitatis concordat etiam unus ex parte dicti D. Principis inductus, & approbatus *d. Summ. Communitatis num. 8.* qui ſolus Teſtis ſufficeret ad hoc, ut contra inducentem plenam probationem faceret, Bonden. *in addit. ad Otter. de Paſcuis cap. 48. num. 102.* Rota in Lauden. Penſionis 4. Februarii 1695. §. Idipſum coram bon. mem. Urſino in Bonon. Dotis, & Antephati 6. Aprilis 1696. §. Argenta vero, in Calaguritana Penſionis 11. Januarii 1697. §. Portionea autem, & in Carthaginen. Beneficii 20. Decembris præteriti, §. Præcipue in omnibus coram Me.

Non obſtat, quod Teſtes Univerſitatis patiantur plures exceptiones in Perſonis, ſignanter primus, qui fuit Miniſter Civitatis, & ulterius ſint inter ſe contrarii, quia licet dictus Teſtis inſerviens Communitati, tamen de tempore examinis amplius non erat nec Miniſter, nec Salariatus, quo caſu ſervitium præcedens ei fidem non adimit, in ſpecie Rota in Alatrina Juris Paſcendi 5. Martii 1674. §. Non obſtat, coram clar. memor. Card. Taya: Aliæ vero exceptiones, vel ſunt inſubſiſtentes, vel modici momenti, quæ eos a teſtificando non repellunt, maxime quando ſunt numero plures, & cum eis concordant Teſtes Pares, & ſumus in Judicio manutentionis, Rot. cor. Greg. *dec. 340. n. 6. & ſeqq. & in recent. dec. 214. numer. 16. & ſeqq. part. 16.* & in Aſculana Aquæductus ſuper reſervatis quoad damna 11. Martii 1697. §. Abſque eo quod, cor. Me. Et in propria materia Paſcuorum Rota in d. Alatrina Juris paſcendi §. Non obſtante; Contrarietates autem optime conciliantur ex reſponſionibus datis per Scribentes pro Civitate, quas ſufficiet eſſe poſſibiles, ad hoc, ut evitari debeat in Teſtibus contrarietas, Rota *in rec. dec. 57. num. 10. & 11. part. 12. & decif. 188. num. 15. part. 17.* & in Avenionen. Renuntiationis 29. Maji 1693. §. Sicut, cor. R. P. D. meo Priolo, & in dicta Aſculana Aquæductus 1696. §. Contradictiones, coram Me.

Minus obſtat, quod ſicut permiſſa eſt introductio Animalium ſuinorum abſque ſolutione impoſtæ, ita etiam permiſſa eſſe debeat introductio vaccarum, caprarum, equorum

rum, aliorumque ſimilium animalium, cum non minus iſta quam illa, herbis, & frondibus veſcantur, quia quidquid ſit, Ao ſues comedant etiam herbas, & frondes; Attamen cum iſti de tempore quo immittuntur, poſſint veſci glandibus, & caſtaneis nondum recollectis, iſtis aluntur, non autem herbis, & frondibus, ad quas ſolum in ſubſidium forſan poſſent recurrere, ſicque cum introducere ſues non pariat præjudicium herbis, & frondibus, prout pariunt vaccæ, equi, & capræ, qui principaliter iſtis aluntur ab introductione unius ſpeciei, ad alterius introductionem non poteſt inferri, ex diverſis enim fieri non ſolet illatio, juxta monitum *Text. in leg. Papianus exul. ff. de minoribus*, Rot. in Aſculana Beneficii 5. Martii 1700. §. Pariter non obſtat, coram Me.

Conſtito ex his de bono Jure Communitatis, & de ejus quaſi poſſeſſione ex prædictis Teſtibus probata proculdubio eidem manutentio debet concedi, Rota cor. Duran. *dec. 23. num. 1. & 6. & in rec. dec. 38. num. 16. par. 9.* & in Camerinen. Manutentionis, ſeu Cenſuum 7. Martii 1698. §. His tamen, coram Reverendiſſ. D. meo Decano, & in his terminis Rota in dicta Alatrina Juriſpaſcendi §. Inſuper, juncto §. Unde citati.

Et ita utraque &c.

R. P. D. A N S A L D O.

Ferrarien. ſeu Imolen. Bonorum.

Vener. 16. Martii 1700.

D E C I S I O XVIII.

ADverſus Monaſterium S. Catharinæ Civitatis Forolivien. utpote perperam detinere contendens ex perſona Theodoræ, & Lauræ inibi Profeſſarum nonnulla bona Emphyteutica de directo dominio Parochialis Eccleſiæ S. Stephani de Barbiano ſitæ in temporali Territorio, ſeu Legatione Ducatus Ferrariæ, provide curavit Jacobus Maria ejuſdem Eccleſiæ Rector obtinere ex titulo incapacitatis prædicti Monaſterii prius cor. A. C. & deinceps coram Reverendiſs. D. meo Decano neceſſariam, & opportunam reintegrationem, eaque utrobique feliciter impetrata, ſtuduit ad operis conſummationem devenire mediante tertia ſententia: Quapropter Cauſa ad me in hac ultima ad terminos *leg. properandum, C. de Judic.* Inſtantia devoluta, Domini non dubitarunt, ambarum ſententiarum approbare Juſtitiam prævio de more reſponſo pro ſententiæ noſtræ Rotalis confirmatione.

Robuſtiſſima namque effulſerunt fundamenta (non enim de validitate erat quæſtio) præcitatæ Sententiæ Reverendiſs. D. mei Decani veluti ampliſſime demonſtrata in Deciſionibus eamdem ſententiam præcedentibus ſub diebus 1. Julii, & 2. Decembris 1699. unde ad eas ſeſe habendo in reliquis Domini remiſſive, ne jam egregie firmata, & exornata inutili prætexerentur apparatu, ſolummodo ad magis ſternendam ſemitam veritati, Cauſamque etiam ex officio a ſuis Cardinibus reaſſumendam animadvertere, quod præciſive a particulari Indulto, ſeu Conſtitutione edita ad preces Alberti Marchionis Eſtenſis, totiuſque Populi, & Communis prædictæ Civitatis Ferrariæ a ſanct. mem. Bonifacio IX. deinde a ſanct. mem. Paulo V. poſt jam ſecutam devolutionem ejuſdem Status ad ſupplicationem eorumdem Nobilium, ac Civium Ferrarenſium confirmata, & reſpective declarata, ac innovata, habebat Rector intentionem de Jure fundatiſſimam, quod bona Emphyteutica Eccleſiaſtica tranſire regulariter non valeant in illa Corpora, Univerſitates ſcilicet, & Collegia, quæ tamquam ſemper a ſupervenientibus Particularibus repræſentata nunquam moriuntur, & idcirco nuncupantur a ſuo contrario, cujus eſt eadem diſciplina, *manus mortua*, & inter quas pari ratione connumerantur Capitula Eccleſiaſtica, Monaſteria, & Eccleſiæ, quia nimirum, & nunquam moriuntur, & de Jure non valent reponere in Commercium bona ſemel acquiſita, niſi concurrentibus ſolemnitatibus præſcriptis in *Extravaganti ambitioſa, de rebus Eccleſiæ non alien.* ad tradita per Petr. Gregor. Tholoſan. *in Jus Canonic. ſub titul. de reſcript. libr. 1. capit. 27. numer. 7.* Mareſcott. *variar. reſolut. libr. 3. capit. 3. ex numer. 8. uſque ad 16.* Cald. *de renovat. Emphyt. libr. 1. quæſt. 19. numer. 18. & 19.* Fulgin. *de Jur. Emphyt. titul. de ſucceſ. in bon. Emphyt. quæſt. 14. numer. 10.* Roderic. *de annalog. reddit. lib. 2. quæſt. 22. numer. 34.*

Unde quia in his terminis Eccleſia Domina directa fraudaretur Jure devolutionis, ac Laudemiorum, determinato etiam *in Imperatoria leg. final C. de Jur. Emph.* quod æquum non eſt, ne (diſcurrendo etiam de Eccleſiis acquirere volentibus) diſcooperiatur unum Altare pro altero cooperiendo, idcirco pro regula in ſe veriſſima receptum apparet, quod bona Eccleſiaſtica Emphyteutica tranſitum facere non valent nedum in haſce manus mortuas profanas, ſed nec etiam in ipſas Eccleſias, aliaque Corpora Eccleſiaſtica, juxta Gloſſ. *in celebri cap. potuit, verb. prohibentur*, ibique Abb. *numer. 10.* Imol. *numer. 25.* Henric. Boich. *num. 16.* & Barboſ. *numer. 169. de Locat.* Engel. *in Colleg. Univerſ. Jur. Canonic. lib. 3. tit. 18. §. unic. num. 15. in fin.* Mareſcott. *diſt. cap. 3. ſub num. 7. verſ. quod ſane, & ſequens.* Andr. Cenſal. *conſ. 1. n. 7. & ſeqq. impreſſ. poſt ejus decif. Lucen.* Add. ad Gregor. *decif. 520. num. 24.* Rota *in recent. par. 2. decif. 170. n. 1. in fin. & par. 11. decif. 321. num. 1. & 6. & decif. 340. n. 29. & ſeq.* & cor. Card. Cerr. *decif. 226. n. 27. & dec. 271. num. 17. & 18.*

Solumque intra Cancellos ejuſdem Juris communis, ut ex litterali ſanctione Text. *Authent. tit. de alien. & emphyt. in princ. §. Si vero contigerit*, vel ex famigerata Doctrina Speculat. *libr. 4. tit. de Emphyt. §. Nunc aliqua quæſt. 117. num. 143. & quæſt. 154. n. 182.* quotieſcumque non agatur de præjudicio Domini directi, quia nimirum alias conceſſio, & inveſtitura duraret ad commodum cujuſcumque hæredis extranei, interat ſubalterna diſceptatio, utrum Eccleſia, quæ cæteroquin (ut præmiſimus) regulariter incapax eſt perpetuæ, & ſempiternæ tranſlationis Eccleſiaſticæ Emphyteuſis, poſſit bona Eccleſiaſtica adipiſci ſub obligatione intra Annum, ſeu biennium illa recepto pretio, ſeu æſtimatione diſtrahendi in manus non mortuas, ſeu particulares Perſonas laicales, ad hoc, ut ipſa Eccleſia Domina directa ſuo loco, & tempore valeat conſequi, aut ſaltem ſperare devolutionem, ac reverſionem, & conſolidationem utilis Dominii cum proprio directo, nunquamve avulſo ab Eccleſia concedente, ac interim reſpective aſſequi laudemia debita per tranſitum bonorum de una perſona ad alteram extraneam; Et certe in his terminis, alio non obſtante, regula aſſiſtit Eccleſiæ non inveſtitæ; ſed acquirere volenti ex legitimo titulo ſucceſſionis, donationis, aut legati cum ſimilibus, nam in hoc caſu præſervatur alterius Eccleſiæ præjudicium, & altera Eccleſia, ſi non ipſam rem, conſequitur æſtimationem, quemadmodum de veriori, æquiori, magiſque ſtabilita opinione videre eſt apud Gratian. *diſcept. 481. n. 67. cum 2. ſeqq.* Cald. *de pot. elig. lib. 3. cap. 1. numer. 16.* Modern. Melphyten. *de aſſenſ. Apoſt. & Reg. quæſt. 149. num. 6.* Cirocc. *diſcept. 56. num. 3.* Rot. *decif. 649. n. 1. & ſeqq.* coram Merlin. *& in recent. decif. 76. n. 22. cum 2. ſeqq. par. 12.*

Quinimo ad differentiam quarumdam legum a Sæculari, proindeque inhabili poteſtate provenientium, ac demandantium, ne bona Sæcularia tranſire poſſint in Eccleſias, aliaque Corpora Eccleſiaſtica, veluti manus mortuas, jure illo, quod vocant *Amortizationis*, per quod injungitur, ut hujuſmodi Corpora Eccleſiaſtica recepta æſtimatione teneantur diſtrahere bona quocumque legitimo titulo comparata, & præſertim Emphyteutica, quæve leges idcirco, utpote falcem immittentes in meſſem alienam, merito ſunt per Apoſtolica proclamata, Sacroſque Canones damnatæ, ut ſignanter habetur *in cap. 1. de Immunit. Eccleſ. in 6.* & obſervant Bart. *in leg. filius familias, §. Divi ii 2. num. 12. ff. de leg. 1.* ibique Jaſ. *num. 8.* Alex. *num. 12.* Fabian. *de empt. & vendit. par. 3. quæſt. 21. numer. 46.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. quæſt. 52. numer. 521.* Eman. Roderic. *quæſt. regul. tom. 1. quæſt. 66. artic. 4.* Mart. *de Juriſdict. par. 4. caſ. 76. per tot.* Oliv. *de for. Eccleſ. par. 1. quæſt. 28. num. 44. cum ſeqq.* quidquid dicant Tholoſan. *in Jus Canonic. tit. de reſcript. lib. 1. cap. 27. num. 8. cum ſeqq.* Bellug. *in Specul. Princip. rubr. 14. §. Veniamus num. 37.* Pereir. *de manu reg. lib. 2. cap. 64. ex num. 9. uſque ad fin.*

Non defuere quamplurimi reputantes, quod ubi non intermediet ingeſtio, & abuſus Poteſtatis Sæcularis, ipſamet Eccleſia Domina directa habeat Jus cogendi Eccleſiam legitimam ſucceditricem, legatariam, aut donatariam horum bonorum Emphyteuticorum ad illa infra Annum, ſeu biennium relaxanda ad manus privatarum obtento pretio, ſive æſtimatione a privatis alienatariis ad præſervandas in poſterum ſupra enuntiatas devolutiones, juraque Laudemiorum pro Domina directa, ſive Eccleſia concedente, ut patet ex Mareſcott. *var. dict. libr. 3. cap. 3. num. 17. & 18.* Fulgin. *de Jur. Emphyt. tit. de ſucceſſ. in bon. emphyt. quæſt. 14. ſub num. 9. verſ. & quod Eccleſia*, Rot. coram Mantic. Andrea *decif. 6.* & coram Buratt. *deciſ. 601. utrobique numer. 2.* & cor. Coccin. *decif. 2357. num. 9. & 10.*

Præſuppoſuimus hucuſque, iſta in abſtracto procedere reſpectu prohibitæ de jure ſempiternæ tranſlationis bonorum Emphyteuticorum Eccleſiaſticorum, alio non obſtante; quoniam ſi Eccleſia Domina directa non reclamaret ſeu velit, bona ſua in Emphyteuſim conceſſa remanere

penes

Digitized by Google

penes alteram Eccleſiam ; & ſic manum mortuam, nulla notatur in Jure prohibitio, quin potius aperta legitur permiſſio, in dict. Authent. de alien. & Emphyt. §. 1. verſ. Si vero contigerit, & uno ore admittunt Fulgin. de Jur. Emphyt. tit. de alienat. quæſt. 1. num. 223. Add. ad Gregor. deciſ. 520. num. 14. in fin. Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 25. num. 10. Ciroce. diſcept. 56. n. 33. Rot. cor. Burat. deciſ. 394. n. 6. & in recent. deciſ. 95. n. 11. par. 17. & deciſ. 593. n. 9. par. 18.

Inter cætera vero obſtantia impedimenta potiſſime cenſetur illud pacti conventi inter ipſam Eccleſiam Dominam, & concedentem cum ſuis inveſtitis, & conceſſionariis, ne bona eis conceſſa transferant, & alienent in Eccleſias, Collegia, vel Corpora Eccleſiaſtica; ſi etenim in primordiali Inveſtitura in hunc modum extiterit conventum, tunc Eccleſia Domina directa poteſt recuſare ; ne ullatenus, etiam temporaliter ad Annum, bona ſua remaneant apud aliam Eccleſiam, vel manum mortuam, ſicuti præclare diſtinguendo caſum, in quo agatur vigore ſolius Juris communis, a caſu pacti prohibitivi concomitantis, obſervarunt Vermigliol. conſil. 9. num. 7. Mareſcott. var. reſol. d. lib. 3. cap. 3. ex n. 23. uſque ad fin. Andr. contr. 378. num. 14. Andr. Cenſal. d. conſil. 1. num. 11. & 12. Caſtald. conſil. 150. n. 2. Card. de Luca de Emph. diſc. 27. num. 3. & 4. diſc. 28. num. 8. & 9. Rot. coram Dunozett. Jun. deciſ. 692. num. 3. & 4. & coram Card. Cerr. dict. deciſ. 226. num. 28. & ſeqq. & deciſ. 271. num. 14. & 15. & in recent. deciſ. 26. num. 8. par. 17.

Hujuſmodi autem obſtantia, ſive impedimentum fortius perurget, quando per aliquod Pontificium Indultum explicite vetatur ex cauſa rationabilioris, & uberioris Commercii, aliave conſimili, ne bona quomodolibet Emphyteutica transferantur in ullam manum mortuam, quantumvis Eccleſiaſticam, in his namque terminis ceſſante defectu poteſtatis, & concurrente ratione illius vis, quæ dicitur directiva, ſubingreditur loco pacti omnimoda incapacitas etiam quoad manum mortuam Eccleſiaſticam, bonaque Emphyteutica ex ipſa magis forti infractione legis Pontificiæ revertuntur ad Eccleſiam concedentem, ut per Rinald. jun. conſ. 453. numer. 8. & ſeqq. Fulgin. de Jur. Emphyt. d. tit. de alien. quæſt. 1. num. 222. verſ. advertendum, & ſub num. 336. limit. ult. Rot. deciſ. 375. n. 28. coram Priol.

Abſque eo, quod tamen per hoc in ſuis legitimis caſibus interdicatur Eccleſiæ ſucceditrici, legatariæ, aut donatariæ, aut alio modo legitimæ acquiſitrici prætendere contra hæredes, vel alios obligatos tradere illam rem Emphyteuticam, correſpectivam æſtimationem, ſive pretium, prout debet a quibuſcumque cauſam habentibus, a ſcienter diſponentibus de re aliena, quemadmodum ad interpretationem ſuperius laudatæ doctrinæ Speculatoris appoſite notavit Theſaur. quæſt. for. lib. 3. quæſt. 83. num. 5. Mareſc. var. reſol. dict. lib. 3. cap. 4. num. 21. Fulgin. ubi proxime, verſ. & opinio, Rot. deciſ. 368. num. 4. par. 1. recent. & deciſ. 211. num. 34. par. 6.

Recolligendo igitur conſparſas hucuſque concluſiones, firmum remanebat, quod (ut diximus) Rector Parochialis Eccleſiæ S. Stephani foveret undique bonum Jus in expoſtulanda reintegratione ad bona Emphyteutica ſuæ Eccleſiæ, in quantum de Jure Monaſterium S. Catharinæ tamquam manus mortua, eodem Rectore renuente, non poterat ſempiternam prætendere acquiſitionem ; In quantum vero ſatageret idem Monaſterium S. Catharinæ ex perſona prædictarum Theodoræ, & Lauræ aſſequi pretium, ſive æſtimationem mediante diſtractione, ſeu reconceſſione eorumdem bonorum in alias privatas perſonas, ultra ea, quæ abſtractive, & ſolide ex præmiſſis forſan valuiſſet Rector replicare, ceſſabat amaritudo, & hæſitatio per claram determinationem ſupervenientis Conſtitutionis ſan. mem. Pauli V. quæ præciſe, & ſignanter explanando, ſeu declarando præcedentem Conſtitutionem Bonifacii IX. in ordine ad illa verba ; Sic tamen, quod de hujuſmodi utili dominio, translatio, donatio, aut alienatio, vel legata in loca, vel perſonas de Jure prohibita fieri non debeant, nec poſſint, & facta prorſus viribus non ſubſiſtant, ita individualiter ſuperaddidit : intelligantur etiam reſpectu æſtimationis, ut legitur in Bulla ejuſdem Pauli V. regiſtrata per Amat. deciſ. Ferrar. 10. num. 56. & apud Pignat. ad Statut. Ferrar. fol. mihi 43. tom. 2. quapropter palmare erat, quod Monaſterium de Jure prohibitum (Eccleſia Domina directa abnuente) retinere in perpetuum bona hæc Emphyteutica Eccleſiaſtica, neque etiam poterat obtinere per revenditionem eorumdem bonorum pretium, ſeu æſtimationem, ad terminos l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. & in leg. continuus, §. Cum ita, in fin. ff. de verb. oblig. & in præciſis terminis tradiderunt poſt Mareſc. var. reſol. dict. lib. 3. cap. 3. num. 20. qui etiam loquitur ; ad ſolum tenorem Conſtitutionis Bonifacianæ, Conte. diſcept. 1. num. 2. Pignat. ad Stat. Ferrar. dict. tom. 2. rubr. 127. num. 16. Modern. Argentan. collect. 9. num. 33. & ſeqq. collect. 10. num. 13. & ſequent. lib. 2. Leoncill. deciſ. Ferrar. 99. num. 8. & deciſ. 16. num. 6. Rot. in Ferrarien. Inveſtituræ 4. Julii 1692. §. Neque ex eo, cor. bon. mem. Benincaſa.

Et ob id comperto, quod Rector ad mentem ſimpliciter Juris haberet ad ſui favorem intentionem undique fundatam ſuper expetita, & reportata per eum reintegratione ad prædicta bona Emphyteutica in perpetuum retineri prætenſa per Monaſterium S. Catharinæ, quodque altercatio ſubincidens reſpectu pretii, & æſtimationis ſublata ad litteram extiterit per Conſtitutionem Paulinam, ex ſemetipſis proſternebantur omnes aliæ oppoſitiones excitatæ in præteritis inſtantiis per prædictum Monaſterium : Illa etiam primordialis, quod eadem Conſtitutio Paulina præſervaverit explicite pacta contraria Inveſtiturarum ſub illis verbis, dummodo tamen pacta ad favorem Eccleſiarum, & Piorum locorum in Inveſtituris, ſeu renovationibus expreſſa non obſtent, & conſequenter, quod cum Inveſtitura celebrata de Anno 1555. favore DD. de Manzolis poſitive caveret pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, hinc proinde non foret præpediendum Monaſterio, quominus ex vi prædictæ Inveſtituræ, & pacti ſuccedere poſſet in hiſce bonis ad quoſcumque tranſitoriis, ſecundum tradita per Burſatt. conſ. 60. num. 34. Fulgin. de Jur. Emphyt. dict. tit. de alienat. quæſt. 1. num. 221. in fin. Antonell. de temp. legal. lib. 2. cap. 25. num. 1. Caſtald. conſult. 235. n. 4. & conſult. 243. num. 15. Modern. Melphyten. de Apoſt. & Reg. aſſenſ. quæſt. 149. num. 5. de facili viſa eſt elluheſcere.

Siquidem præciſive etiam a validitate, vel invaliditate prædictæ Inveſtituræ Anno 1555. jam ex ſupra firmatis perſpicuum erat, minime ſufficere, quod bona per conceſſionem Emphyteuticam eſſent tranſitoria ad quoſcumque hæredes extraneos, ſicuti revera importabant clauſulæ prædictæ Inveſtituræ, ex collectis per Gabr. conſ. 76. num. 11. & ſeqq. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 19. num. 23. Adden. ad deciſ. 26. n. 19. par. 3. recent. Card. de Luca de Emphyt. diſc. 32. ſub n. 5. verſ. Secundo eloriat, & deciſ. 52. n. 2. Rot. deciſ. 747. num. 41. coram Dunozett. Jun.

Nam niſi congrueret, & applicaretur limitatio obſtantiæ pactorum præſervatæ in loco ubi ſupra, & alibi per ipſam Paulinam, jam de Jure, vel de recepta forenſi conſuetudine apertiſſimum erat, quod Eccleſia Domina directa renuente non poſſet altera Eccleſia tamquam manus mortua prætendere perpetuam acquiſitionem, at ſolum quæſtio in hoc caſu reduci valebat ad ſimplicem æſtimationem, ita namque explicando quoſcumque contrarios, vel potius nimium generaliter obloquentes, ultra ſuperius methodice animadverſa magiſtraliter habetur in deciſ. 649. num. 3. coram Merlin. ubi ſub num. 4. ſubjungit, hanc eſſe germanam declarationem, & intellectum præcedentium deciſionum noſtri Tribunalis ; Et ita etiam in ſuo caſu ſubſtantialiter concludit Buratt. deciſ. 394. numer. 6. & in recent. deciſ. 377. num. 3. & 4. par. 14. & poſtremo ita pariter cæteris adductis concluſum fuit in Urbinaten. ſeu Senogallien. Emphyteuſis 23. Martii 1696. §. Aut intellexit, coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, & notatum extitit in prima Deciſione hujus Cauſæ edita ſub die 1. Julii 1699. §. Inter haſce, coram eodem.

Ad hunc itaque dumtaxat poſteriorem, & quodammodo ſubſidiarium effectum percipiendi æſtimationem, ac pretium adaptari valuiſſet fortaſſe limitatio pactorum præſervatorum in eadem Bulla Paulina : Verum ſedulo rimato per Dominos integro tenore ejuſdem Paulinæ, manibus (ut ita dicamus) tetigerunt, eamdem præſervationem particularium conventionum ſtare tantummodo ad favorem Eccleſiarum inveſtientium, ac Dominarum, non autem in earum detrimentum, ac præjudicium, ſic injuſte favendo particularibus, ſæcularibus ; poſtquam enim Pontifex plura in levamen Civium inveſtiendorum ordinaverat circa minorem ſolutionem laudemii, ſeu Caſpoldi, aliorumque conſimilium, ut habetur ſub §. Ac inſuper uſque ad verſ. præterea, non intellexit per hoc tamen idem Pontifex, Eccleſiarumque omnium Pater impedire, quominus ipſæ Eccleſiæ concedentes, & inveſtientes poſſent per voluntarias Inveſtiendorum conventiones, & pacta plus obtinere, quam quod pro regula decerneretur in Bulla, uti perſpicue convincitur in dict. §. Ac inſuper prope fin. & in §. Et inſuper, verſ. & prædicto omnes renovationes, ut ibi : dummodo tamen pacta ad favorem Eccleſiarum, & Piorum locorum, &c. non obſtent, & rurſus ibi : non tamen in illis caſibus, in quibus pacta ad favorem Eccleſiarum, & piorum locorum &c. obſtant &c. & ſervari volumus &c. Ac propterea ni velimus detorquere litteram tam claram de beneficio ad odium, ex ſemet levitate curreba hæc, ut diximus, primordialis limitatio, ad regulam vulgatiſſimam

mum Text. *in l. nulla, ff. de legib. & in l. quod favore, Cod. eodem*, de qua in noſtris terminis Modern. Argentan. *dicta collect. 9. num. 37. & 39. lib. 2.* Rot. *deciſ. 218. n. 6. & 7. par. 4. tom. 2. recent.*

Quin idcirco oporteret ad ullam aliam interpretationem deſcendere: Sed & irrationabile, & imperceptibile erat (præciſive a claritate litteræ) quod ubi Papa confirmando, & innovando Bonifacianam noluit, Emphyteuſim Eccleſiaſticam devenire in Perſonas prohibitas, ſcilicet ad manus mortuas, neque etiam reſpectu æſtimationis, & pretii, intellexerit poſtea, id eſſe permittendum contra exauditam ſupplicationem Civium, quoties fortaſſe in aliqua Inveſtitura adjicerentur illæ clauſulæ generales, & frequenter per Notarios adjici ſolitæ *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, quæ ad ſummum ex ſupra diſſertis præſervarent receptionem pretii ſpecialiſſime innovatam, & eliſam in dicta Paulina, quando tamen etiam in abuſivo ſeuſu contrario præſervationis pactorum, videlicet ut applicari quoque poſſent laicis inveſtiendis ab Eccleſiis, ipſa pacta contraria debuiſſent eſſe cubitalia, & expreſſa, ut non ſemel, ſed bis, & ter prædictus Summus Pontifex declaravit ibi: *niſi expreſſe &c. in Inveſtituris, ſeu renovationibus expreſſa &c.* quemadmodum jure merito ex hac ipſa ratione ad excluſionem pactorum implicitorum, vel ſolummodo virtualium perpetuo cenſuit S. Rota, ut ſignanter in una Ferrarien. Bonorum 27. Novembr. 1630. §. Nempe his viſum fuit obeſſe, coram clar. memor. Cardin. Hieronymo Veroſpio m. ſ. & proſequitur utraque Deciſio Reverendiſs. D. mei Decani, prima nempe 1. Julii 1699. §. Exploſo, & altera die 2. Decembris præterlapſi §. Sive quia.

Superfluumque per conſequens reddebatur etiam animadvertere, quod eadem Inveſtitura Anni 1555. ſuper qua totus rumor fiebat ex parte Monaſterii, evidenti laborabat nullitate tamquam deſtituta cauſa, & Beneplacito Apoſtolico; prætenſio vero, quod idem Beneplacitum non eſſet neceſſarium ſtante præcedenti ſolito ſolemni, & ad quod habita fuerat relatio, de plano corruebat; nam adamuſſim prædicta Inveſtitura Anni 1555. excedebat illud allegatum ſolitum in ultronea ſuperadditione illius clauſulæ *quibuſcumque*, quæ non extabat in præcedenti exarata de anno 1528. Ideoque cum per præcitatam additionem *quibuſcumque* oriretur hæc quæſtio circa nudam æſtimationem, & pretium, & excluderetur illa ſtrictior interpretatio, quod in conceſſione rei Eccleſiaſticæ facta *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus* ſumatur intellectus *pro hæredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis*, juxta firmata communiter per Mareſc. *var. reſol. lib. 3. cap. 1. num. 7. & ſeq.* Andr. Cenſal. *dicto conſ. 1. num. 6.* Andreol. *contr. 478. num. 1.* Rota cor. Merlin. *deciſ. 583. num. 3. & 4.* & cor. Ninot. *deciſ. 42. num. 1. & in recent. deciſ. 321. num. 5. & deciſ. 340. num. 2. cum plurib. ſeqq. par. 11.* cum aliis in prima Deciſione Reverendiſſimi D. mei Decani ſub §. Eoque magis.

Evidens quoque erat, & ineluctabilis nullitas prædictæ poſterioris Inveſtituræ anni 1555. ad hanc quippe tam ſenſibilem, & præjudicialem alterationem deveniri non poterat, niſi cauſa utili perpenſa, & poſitivo Apoſtolico beneplacito interveniente, ex deductis per Mareſc. *dict. lib. 3. var. cap. 2. numer. 2. cum 2. ſeqq.* Cenſal. *d. conſ. 1. num. 25. & ſeqq.* Panimol. *deciſ. 135. num. 28.* cum reliquis præter hos laudatis in præcitata priori Deciſione hujus Cauſæ §. fin.

Neque minori facilitate enervata remanſit altera oppoſitio, quæ pro elidenda utraque Conſtitutione Bonifaciana, & Paulina, necnon explicita prohibitione tranſitus horum bonorum Eccleſiaſticorum ad manus mortuas adducebatur, nimirum quod Bonifaciana ſignanter inducens hanc prohibitionem edita foret favore Civium Ferrarienſium, & reſpectu dumtaxat conceſſionum expletarum in perſonas eorumdem Civium, ac propterea cum ad præſens ageretur de bonis jam conceſſis de anno 1528. perſonis exteris, nempe DD. de Manzolis Civibus Bononienſibus, & rurſus de anno 1634. DD. a Balneo Mantuanis, nequiret ſuper his eiſdem bonis ulla congruere Conſtitutio, ac reſpectiva prohibitio, ad terminos *deciſ. 118. par. 4. tom. 2. recent.* & tradita in proximis, ſive ſimilibus in illa Ravennaten. Emphyt. 12. Februarii & 10. Decembris 1694. & 14. Martii 1695. coram bon. memor. Emerix Jun.

Incontinenti namque reſurrexit mox enunciata conſideratio, quod fruſtratoria foret hæc altera limitatio, quotieſcumque Inveſtitura anni 1555. exiſteret, prout erat nulla, ſive aboleretur clauſula *quibuſcumque*, per quam de Jure, vel de conſuetudine intrabat occaſio diſcurrendi de æſtimatione; Et nihilominus etiam ex Officio oculis Dominorum effulſit debilitas objecti, quidquid enim dici potuiſſet habita conſideratione ad ſolam Bonifacianam, clarum erat, quod ſuperventa Conſtitutio Paulina hoſce terminos egrediebatur, non ſolum in ea parte, in qua (ut enunciavimus) præpediebatur etiam receptio æſtimationis, & pretii prius in littera non ſublata per Bonifacianam, verum & in hac ipſa altercatione, dum eadem Paulina literaliter complectitur *omnes conceſſiones*, & conſequenter quaſlibet quomodolibet uſque ad diem promulgationis ejuſdem Paulinæ ſubſecutas, ut etiam fuit in propoſito animadverſum per Rot. in Ferrarien. Bonorum 22. Junii 1695. §. Nec ad tollendam, & 20. Februarii 1696. §. Et quamvis, coram bon. memor. Urſino Decano, & ſolide firmatum in prima Deciſ. hujus Cauſæ 1. Julii 1699. ex §. Abſque eo quod, uſque ad §. Exploſo, & in ejus confirmatoria 2. Decembris ſubſequentis ex §. Non relevant, uſque ad §. Prout neque, coram Reverendiſſimo Domino meo Decano, & ad quas profecto exuberat habere ſe remiſſive.

Potiſſime reflectendo, quod præfata Bonifaciana principaliter in fine reſpexit ad caſum faciendæ de novo Inveſtituræ, tuncque mandavit reinveſtiri dumtaxat Subditos Juriſdictioni Civitatis Ferrariæ, ſicque dum antecedenter prohibuerat tranſitum ad manus mortuas, finis ab eadem prima Conſtitutione volitus, præciſive a confirmatione, & innovatione Paulina manifeſtiſſime deficeret, quia remaneret impedita renovatio juſta, & ſtabilita favore Civium, quotieſcumque bona Eccleſiarum ejuſdem ſtatus deflecterent in manus mortuas reverſionum, ac devolutionum impeditivas, ideoque conſecutive parum relevabat etiam in ſpiritu rationis, quod Emphyteuſis eſſet a principio conceſſa Forenſibus, vel Civibus, pro excluſione quippe manus mortuæ ſuperabundat, quod perpetua tranſlatio in ipſas manus mortuas de Jure prohibita exiſtat, & temporalis ad annum ſub obligatione diſtrahendi in manum vivam recepta æſtimatione ſucceſſive convulſa noſcatur per Paulinam, in ordine namque ad prædictum favorem Civium a Bonifacio IX. exoptatum vis ſtat, quod non remaneat per intruſionem manuum demortuarum interdicta reverſio, devolutio, ac commercium, quod per conceſſionem factam privatis ab initio quantumvis externis minime erat abſciſſum, & penitus impeditum, quoties etenim eadem ratio legis intercedit, eadem quoque debet intercedere, ſive applicari diſpoſitio, ad Text. *in l. illud, ff. ad leg. Aquil.* cum concord. apud Barboſ. *axiom. 197. num. 3.*

Adderem Ego in privato ſenſu Extenſoris, quod ſermo de comprehenſione Forenſium de reliquo, ex prædictis effectus extraneus, rectius poterit examinari, quando contingeret prætendi, conceſſiones eſſe neceſſario renovabiles ad favorem proximiorum ultimi inveſtiti, vel Eccleſia nollet pro ſe bona ipſa retinere, tunc etenim diſpungendum erit, utrum ſuffragetur, quod a principio conceſſio facta fuerit Forenſi, ad hoc, ut non intret renovatio ordinata per eumdemmet Bonifacium ad commodum ſubjectorum Juriſdictioni Ferrariæ, vel ſaltem requiratur de tempore petitæ renovationis per Forenſem Civilitas acquiſita per Privilegium, onerumque actualis, vel habitualis ſupportatio, ſecundum plene diſputata tam ante, quam poſt Paulinam, in Ferrarien. Bonorum de Schianchis coram S. M. Innocentio X. alias Pamphyl. Jun. inter ſuas la 545. *& deciſ. 680. per tot.*

At quantum attinet ad hodiernum reintegrationis effectum jam vidimus, quod magis communiter conjungitur Jus commune cum Conſtitutione Bonifaciana circa prohibitionem tranſitus in manus mortuas; quod ſubſidiaria prætenſio æſtimationis in emphyteuſi tranſitoria ad quoſcumque radicatur in Inveſtitura omnino nulla; quodque Paulina amplectitur indiſtincte omnes conceſſiones per antea etiam factas favore Forenſium: Sed forte non eſſet ponere os in Cælum, quod etiam præſcindendo ab utraque Conſtitutione Bonifacii IX. & Pauli V. de Jure, & de forenſi conſuetudine magis proprie non obſtante Doctrina Speculatoris, Corpora Eccleſiaſtica, manuſque mortuæ non eſſent capaces etiam temporaneæ acquiſitionis, & receptionis pretii, prout varios caſus diſtinguendo, colligitur ex Mareſcott. *dict. lib. 3. variar. cap. 3. ex n. 20. uſque ad fin.* & aliis demonſtravit Rot. in pulchra *deciſ. 368. per tot. & ſignanter num. 4. par. 5. recent. & deciſ. 211. ex num. 30. pariter uſque ad fin. par. 6.* vel quod in omnem caſum reſpectu Status, ac Ditionis Civitatis, & Legationis Ferrariæ ſuperventa Conſtitutio Paulina in hoc Conflictu intelligentiæ Doctrinæ Speculatoris adduci mereantur, niſi in vi auctoritativa legis, in altera ſaltem declarativa Juris inter Doctores, & Tribunalia per ipſam Doctrinam Speculatoris ambigui, quemadmodum præſeferunt illa verba Paulinæ, *intelligantur etiam reſpectu æſtimationis hujuſmodi rei*, & habemus frequenter in aliis terminis, & ſignanter Statuti Urbis, per Papam ſpecifice confirmati, *capit. 142. libr. 1.* ſuper

per

Digitized by Google

per quæſtione de filiis in conditione poſitis, ut non intelligatur determinativum de novo, ſed ſolum declarativum controverſiæ alias inter Doctores deſuper exagitatæ, & ambiguæ, teſte Gabr. *conſ.* 105. *num.* 1. *lib.* 1. Cardin. de Luca *de fideic. diſc.* 74. *num.* 10. *& deciſ.* 80. *num.* 9. Rot. *deciſ.* 1. *n.* 39. coram S. M. Alexandro VIII. & in Romana Cambii 15. Maji 1699. §. *Siquidem*, eorem Me.

Et ita Rectore Eccleſiæ Parochialis S. Stephani dumtaxat informante, Monialibus vero S. Catharinæ nil opponentibus, licet pluries laceſſitis, & congruo tempore expectatis, reſponſum fuit &c.

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX CONCLUSIONUM, ET VERBORUM,

Quæ in hoc tractatu de Locatione, & Conductione continentur.

A

A B.

AB exordio tituli, poſterior formatur eventus, cap. 14. §. 7. num. 13.

A B R A S I O.

ABRASIONI ubi locus eſt, ea poteſt fieri non ſolum ante rei reſtitutionem, ſed etiam poſtea, c. 34. §. 3. n. 70.
Vid. in verb. *Melioramenta*, num. 3.

A B S E N S, A B S E N T I A.

ABSENS non dicitur, qui eſt in alio loco ejuſdem provinciæ, & juriſdictionis, ad effectum, ut ſpecialiter citari non debeat, c. 14. §. 9. n. 27.
Abſentes poſſunt contrahere locationem, & conductionem, mediante nuncio, vel epiſtola, c. 16. o. 37.
Vide in verb. *Locatio*, num. 2.
Abſens reipublicæ cauſa, habetur pro præſente, cap. 50. num. 104.
Abſens cauſa ſtudii, habetur pro præſente, c. 50. n. 105.
Decl. haberi pro præſentibus, ſed non liberari ab onere, ibid. num. 106.
Abſens cauſa ſtudii percipit fructus beneficii, ſed non diſtributiones quotidianas, c. 50. n. 107.

A C C O L L A T I O.

ACCOLLATIO habet vim ſolutionis, c. 7. n. 29.
Decl. procedere ſi creditor interveniat, & accollationi conſentiat, alias ſecus, c. 7. n. 30.
Accollans ſibi debita non ſatisfacit obligationi ea extinguendi, cap. 7. num. 28.

A C T I O.

ACTIO intentata, & inſtantia cœpta perpetuatur uſque ad quadraginta annos, c. 52. n. 89.
Dominus poteſt agere contra conductorem ad exhibendum rem locatam, cap. ult. num. 131.
Et ad diſtinguendos ejus fines, cap. ult. num. 132.
ACTIO LOCATI eſt ordinaria, cap. ult. num. 109.
ACTIO EX CONDUCTO eſt perſonalis, c. 28. n. 3.
Actio ad expellendum conductorem male utentem, eſt diverſa ab actione pro damnis, & intereſſe, c. 29. n. 8.
Et facilius in una quam in alia obtinetur, ibid. n. 9.
Actio ex conducto datur conductori pro omni, quod ſibi præſtare debebat locator, c. 34. §. 3. n. 46.
Actio ex locato eſt actio civilis, c. 39. n. 2.
Et eſt actio perſonalis, ibid. n. 3.
Et eſt actio ordinaria requirens libellum, ibid. n. 4.
Locator pro conſecutione mercedis habet actionem, quæ dicitur ex locato, c. 39. n. 1.
In cauſa mercedum rei locatæ proceditur breviter, & ſummarie, cap. 39. num. 25.
In Urbe adeſt ſtatutum, in c. 121. quod in cauſis mercedum rei locatæ procedatur breviter, & ſummarie, c. 39. n. 26.
Et adeſt etiam aliud ſtatutum, c. 88. quod in cauſis locationum quarumcomque, procedatur ſine libello, & aliis ſolemnitatibus, etiam ſubſtantialibus, ibid. n. 27.
Pro mercede operarum, ſeu ſalario, competunt diverſæ actiones, cap. 39. num. 29.
Et competit etiam actio ex locato, ibid. n. 30.
In cauſis mercedum operarum non datur appellatio, cap. 39. num. 31.
Nec in cauſis alimentorum, ibid. n. 32.
Vide in verb. *Appellatio*.
Procuratores, & Sollicitatores in Urbe, non poſſunt agere pro ſalario non convento actione locati, c. 39. n. 40.
Sufficit tamen promiſſio eis facta mercedis in genere, cap. 39. num. 41.
Actio locati competit pro reſtitutione rei, cap. ult. n. 108.
In actione locati opponitur exceptio dominii, c. ult. n. 110.
In actione locati non venit condemnatio ad duplum, prout venit in remedio, *l. ſi quis conductionis*, cap. ult. n. 111.
In actione locati venit etiam condemnatio ad mercedes, ſecus in dicto remedio, cap. ult. num. 111.
ACTIO FURTI, ET FURTIVA cui competat, fructibus rei locatæ furto ſubtractis.
Vide in verb. *Furtum*.
ACTIO HYPOTHECARIA non competit contra tertium, niſi excuſſo principali debitore, ejuſque fidejuſſoribus, cap. 21. num. 41.
Decl. non procedere ſi tertius non poſſideat nomine ſuo, ſed debitoris, ibid. n. 42.
Quando competat, &c. vid. in verb. *Hypotheca*.
ACTIO PERSONALIS competens conductori contra locatorem, non datur contra alium conductorem poſteriorem, cap. 21. num. 13.
Actio perſonalis proprie eſt, cum agimus adverſus obligatum ad faciendum, vel dandum, cap. ult. n. 51.
Actio perſonalis non poteſt exerceri contra ſingularem ſucceſſorem, cap. 61. num. 43.
Actio perſonalis tranſit in ſingularem ſucceſſorem habentem titulum lucrativum, c. 61. n. 166.
ACTIO PRÆSCRIPTIS verbis datur ubicumque contracta locatio, & merces certa non ſit conſtituta, cap. 35. num. 52.
Actio præſcriptis verbis, datur ubicumque æquitas ſuadet æſtimationem dari, c. 17. n. 66.
Et ubicumque deficiunt aliæ actiones, ibid. n. 67.
Locatione effectuata abſque concordia in mercede, datur actio præſcriptis verbis, c. 16. n. 29.
Locatione dubia exiſtente, datur actio præſcriptis verbis, cap. 17. num. 69.
ACTIO REDHIBITORIA non habet locum in locatione operis, cap. 31. num. 24.
ACTIO SERVIANA differt ab interdicto Salviani, quia Serviana ſive ad res coloni, ſive ad res inquilini datur directa, Salvianum vero ad res coloni directum, ad res vero inquilini, datur tantum utile, c. 40. n. 21.
Actio Serviana, & interdictum Salvianum proditum fuit contra colonum, c. 40. n. 19.
Et competunt tam contra conductorem prædii ruſtici, quam contra conductorem prædii urbani, ibid. n. 20.
Actio Serviana reſpicit rerum proprietatem, & qui eam intentat, probare debet, debitorem habuiſſe earum dominium, Salvianum reſpicit poſſeſſionem, & ſufficit probare debitorem illam habuiſſe, c. 40. n. 22.
Decl. ut intentans Servianam non teneatur probare dominium plenum, ſed ſufficit quaſi dominium, ibid. n. 23.
Actio Serviana, & interdictum Salvianum poſſunt cumulari, & ſimul intentari, c. 40. n. 28.
Et pro utraque requiritur libellus, ibid. n. 29.
Libelli pro actione Serviana, & pro Salviano formula, relatis ſive, cap. 40. num. 30.
Actio Serviana, an fuerit intentata, vel potius Salvianum, dignoſcitur a libello, & quomodo, c. 40. n. 31.
Actio Serviana eſt hypothecaria, & continet petitorium, & Salvianum eſt poſſeſſorium, c. 40. n. 32.
Servianam intentans non poteſt obtinere in Salviano, quod eſt diverſum, c. 40. n. 33.
Aſſociatio vid. ſuo *loco*.
Remedia vid. in verb. *Remedium* vid. etiam in verb. *Locator*.

A C T O R.

FAVENDUM magis agenti de damno vitando, quam agenti de lucro captando, c. 51. num. 5.
Et ubi uterque agit de lucro, magis favendum eſt reo, quam actori, cap. 51. num. 6.

A C T U S.

ACTUS facti jure familiaritatis ſicut non proſunt, ita nec nocent, cap. 35. num. 30.
Actus dicitur neceſſarius tripliciter, ſtricte quando habet originem a cauſa neceſſaria, late quando habet a cauſa voluntaria, ſed ad hoc non ordinata, & latiſſime, quando a cauſa voluntaria ad hoc ordinata, c. 61. n. 265.

ADIMPLEMENTUM, ADIMPLERE.

ADIMPLEMENTUM in obligationibus ſucceſſivis, neceſſe eſt quod duret, cap. 44. num. 8.
At quoad probationem, ſatis eſt probare adimpletum ab initio, quia continuatio præſumitur, c. 44. n. 9.
Et conductor dicens non continuatum, probare debet, & interim ſolvere, ibid. n. 10.
Locator promittens domum Kalendis Maji, ſi adſit præcedens conductor, qui illa die ſuſcipiat terminum ad evacuandum, non dicitur adimpleviſſe, c. 44. n. 15.
Adimplementi defectus in tempore, non eſt conſiderabilis, ſi jus in parte non eſt effectum deterius, c. 44. n. 16.
Conductori opponenti ſibi non adimpletum in parte, ſolet relinqui pars mercedis in ejus manibus, & reliquum compelli ſolvere, cap. 44. num. 21.

Decl. procedere ubi non adimplementum ſit turbidum, & non valeat retardare viam executivam, ſecus ſi clarum, quia facienda defalcatio libera, c. 44. n. 22.
Adimplementum locatoris, ubi deficiat tantum in parte, ſi conductor velit ſtare locationi, dimittatur ei para mercedis correſpondens non adimplemento, ſecus ſi nolit ſtare, quia non tenetur, c. 44. n. 23.
Impedimentum etiam fortuitum excuſat a pœna, & mora, ſed non operatur, ut poſſit agi ex contractu, ex quo locator ex parte ſua adimplevit, c. 44. n. 24. & n. 45.
Agens vigore contractus non poteſt obtinere, niſi doceat ſe adimpleviſſe contractum ex parte ſua, cap. 44. num. 30.
Non adimplementum cenſetur remiſſum per conductorem, ſi per aliquod tempus abſque aliqua proteſtatione uſus eſt re non tradita in totum a locatore, prout ſunt hinc inde opiniones, c. 44. n. 38. & 39.
Non adimplemento regulariter cenſetur renunciatum, ex eo quod is, cui adimplendum, aliquid ab alio adimplere debente receperit, ſecus ſi aliquid dederit, vel ex parte ſua adimpleverit, c. 44. n. 40.
Adimplere prius debet qui prius agit, c. 44. n. 47.
Decl. procedere niſi conſtet de voluntate partium, quod prius aliquid fiat, ibid. n. 48.
Partes voluiſſe prius unum adimplere deprehenditur ex ordine ſcripturæ, c. 44. n. 49.
Item ex ordine intellectus, ibid. n. 50.

EXCEPTIO.

EXCEPTIO NON ADIMPLEMENTI vid. in verb. *Exceptio*.

ADMINICULA.

ADMINICULA præcipua, quæ ſint, c. 19. n. 53.

ADVOCATUS.

ADVOCATUS non ſufficit, quod ſit Doctor excellens, niſi ſit etiam timoratæ conſcientiæ, c. 20. n. 33.
Advocati, & alii juris profeſſores mercedem in judicio petere non poſſunt, c. 15. n. 69.
Advocatorum honoraria, præſtare debent ante præſtitas operas, quod ſecus eſt in mercede aliarum operarum, cap. 15. num. 70.
Advocati impediti operas ſuas præſtare, honorarium non reſtituunt, cap. 15. num. 71.
Advocatorum, & ſimilium operæ non locantur, c. 15. n. 72.
Decl. in locatione proprie, ſed improprie quandoque locari dicuntur, c. 15. n. 76.
Advocati quando ſcribunt in aliqua cauſa, debent adducere omnia motiva, etiam colorata, c. 14. in princ. n. 18.
Advocatus publice exercens compellitur locare operas ſuas, cap. 20. num. 20.
Ampl. ut Advocatus non ſolum compellatur patrocinari, ſed etiam conſulere, ibid. n. 22.
Et in Sacra Rota poſſunt cogi duo tantum, c. 20. n. 23.
Advocati operæ non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis, c. 50. n. 27.
Poſſunt cogi gratis pro pauperibus in extrema neceſſitate exiſtentibus, cap. 20. num. 24.
Ampl. ut teneantur ex ſe patrocinari gratis pauperibus, & ſalarium petentes peccant, ibid. n. 25.
Decl. procedere eorum favore tantum, qui ſi cauſam perdant, fame ſunt perituri, ibid. n. 26.
Et ubi ſunt in otio, c. 20. n. 27.
Et favore pauperum Chriſtianorum tantum, & non Hebræorum, ibid. n. 28.
Et ubi Advocatus non habet legitimam cauſam abſtinendi, cap. 20. num. 29.
Advocatus habet legitimam cauſam abſtinendi a patrocinio, ubi lis eſt cum conſanguineo ſuo, vel amico, vel inimico, cap. 20. num. 30.
Decl. procedere, ſi in eadem Curia adſint alii, quibus æque cliens uti poſſit, c. 20. n. 31.
Advocatus compellitur ſcribere ſub pœna privationis fori, cap. 20. num. 32.
Judex in cauſa neceſſitatis non compellens Advocatum ſcribere, peccat, c. 20. n. 32.
Advocati, & Procuratores qui hæreditatem defenſarunt, habent pro ſua mercede hypothecata bona hæreditaria, cum prælatione, c. 41. n. 18.
De hac hypotheca. Vid. in verb. *Hypotheca*, num. 2.
Alia vid. in verb. *Doctores*.

ÆDIFICIUM.

ÆDIFICIA in æſtimatione melioramentorum, non ſunt conſideranda tamquam rudera a ſolo ſeparata, cap. 34. §. 4. num. 27.
Secus ſi ſint in totum voluptuaria, ibid. n. 28.
Ædificia omnia dicuntur melioraments urbana, cap. 34. §. 4. num. 30.

ÆQUITAS.

ÆQUITAS canonica an ſervari debeat in foro laicali, controverſum eſt, c. 17. n. 35.
Affirmativa opinio tenenda eſt, ſaltem in locis Eccleſiæ ſubjectis, cap. 17. num. 36.
Ampl. procedere etiam in ſubjectis mediate, ibid. n. 37.
Æquitas canonica ſervanda eſt in foro mercatorum ubique, cap. 17. num. 38.
Et in cauſis miſerabilium perſonarum, c. 17. n. 39.
Et ubi contractus eſt juratus, ibid. n. 40.

ÆSTIMATIO.

ÆSTIMATIO in contractu locationis arguit translationem dominii in dominium, c. 19. n. 35.
Lim. ſi contractus efficeretur uſurarius, c. 19. n. 36.
Lim. 2. ſi appareret æſtimationem factam pro ſciendo valore, cap. 12. num. 37.
Lim. 3. ſi adſint indicia contraria, c. 32. n. 38.
Æſtimatio, & valor rei non percipitur ſenſu corporis, ſed judicio, & intellectu, c. 34. §. 4. n. 39.
ÆSTIMARI debet res ſimul, non per partes, cap. 34. §. 5. num. 42.
Decl. procedere ubi agitur de unico corpore, ſecus ſi de rebus diſtinctis, ibid. n. 43.
Domus pretioſæ quomodo æſtimentur, c. 34. §. 5. n. 44.

AFFICTUS.

AFFICTUS quid ſit, & affictuarius, c. 1. n. 27.

ALIENATIO.

ALIENATIO eſt actus per quem transfertur dominium, cap. 4. num. 7.
Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, ſed de una perſona ejuſdem in aliam transfertur, cap. 14. §. 6. num. 12.
Alienans bona Eccleſiæ bona fide, & conditionem Eccleſiæ meliorem faciens, excuſatur a pœnis *extrav. Ambitioſæ*, & a peccato, c. 14. n. 9.
Lim. ſi juraſſet non alienare, quia peccat, & ſit perjurus, cap. 14. §. 8. num. 10.
Alienans bona Eccleſiæ incurrit pœnas etiamſi fecerit alienationem cum clauſula, *Salvo, & reſervato beneplacito Apoſtolico*, cap. 14. §. 8. num. 14.
In alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit licentia Epiſcopi, c. 14. §. 3. n. 10.
Alienatio rei ad longum tempus conductæ eſt nulla, cap. 3. num. 51.
Alienationis nomine venit omnis actus, per quem transfertur dominium, c. 4. n. 5.
Alienationis nomine proprie, & ſtricte ſumpto, locatio non venit, cap. 4. num. 6.
Alienationis nomine proprie venit ea, per quam dominium transfertur, cap. 4. num. 8.
Alienationis nomine, non venit locatio cum pacto, ut dominium non transferatur, c. 4. n. 9.
Neque locatio commoditatis percipiendi fructus, cap. 4. num. 10.
Decl. procedere ſi nulla adſit prohibitio alienationis, cap. 4. num. 11.
Locatio ad longum tempus eſt alienatio, c. 4. n. 3.
Locatio ad breve tempus non eſt alienatio, c. 4. n. 1.
Locatio ad longum tempus facta colono partiario eſt alienatio, cap. 4. num. 14.
Locatio ultra decennium cum pacto, quod tot ſint locationes quot anni, eſt alienatio, c. 4. n. 17.
Locatio ad quinquennium cum pacto renovandi, eſt alienatio, ibid. num. 18.
Decl. procedere quatenus adſit aliqua prohibitio alienationis, ibid. num. 19.
Alienationis prohibitio non comprehendit locationem ad longum tempus, ſi materia ſit ſtricte intelligenda, cap. 6. num. 8.
Alienationis prohibitio comprehendit locationem ad modicum tempus, ſi militat in ea ratio prohibitionis, cap. 6. num. 12.
Alienationem bonorum Eccleſiæ auctorizare, eſt de ſpecialiter reſervatis Papæ, c. 14. §. 9. n. 54.
Alienatio bonorum Eccleſiæ requirit copulative ſolemnitates, & cauſam, c. 14. §. 10. n. 1.
Alienare prohibiti, ſunt prohibiti locare ad longum tempus, cap. 6. num. 6.
Alienata re locata, cui debeantur penſiones, vid. in verb. *Merces*, num. 7.

ALIMENTA.

ALIMENTA detrahens necare videtur, c. 12. n. 76.
Alimentandus non tenetur præſtare operas, niſi condecentes, cap. 35. num. 171.
Alimenta recipiens ſi ſervitia præſtet facienda, compenſatur arbitrio Judici, c. 35. n. 156.
Et compenſatur in totum, ibid. n. 159.
Contr. quod compenſetur pro rata æquivalente, ibid. num. 160.
Limit. ſi ſint ſervitia levia, & quæ talia dicantur, cap. 35. num. 157.
Contr. ſervatur in praxi, ibid. n. 158.
Concordia ut prima procedat, ſi adſit parva diſparitas, valoris, ſecunda ſi magna, ibid. n. 161.
Et quando adſit parva, vel magna diſparitas, ſtatur arbitrio Judicis, c. 35. n. 162.
Alimentandus tenetur operas ſuas præſtare alimentanti, cap. 35. num. 163.
Decl. procedere in alimentando ex diſpoſitione juris, non in alimentando ex diſpoſitione teſtatoris, ibid. n. 164.
Limit. declarationem ſi teſtator reliquiſſet alimenta domi, cap. 35. num. 165.

Famu-

Famulus cui relicta ſunt alimenta, ut ſtet cum hærede; tenetur ſervire hæredi, ac ſerviebat teſtatori, cap. 35. num. 166.
Alendus domi, ſi aliqua de cauſa petat alimenta extra domum, in eorum taxationem deduci debet valor operarum, quas præſtare debet, ibid. n. 167.
Et habetur ratio operarum etiam in impuberibus poſt ſeptennium, ibid. n. 178.
Secus autem in infantibus, & valde ſenibus, cap. 35. num. 169.
Et idem eſt hodie in nobilibus, ibid. n. 170.

A L I U D.

ALIUD pro alio invito creditore ſolvi non poteſt, cap. 28. num. 6.

A L T A R E.

ALTARE unum non eſt diſcooperiendum, ut cooperiatur aliud, cap. 34. §. 3. num. 37.

A L L U V I O.

ALLUVIO rei locatæ prodeſt domino, quo ad dominium, & conductori, quo ad fructus, c. 51. n. 50.
Aucto fundo locato per alluvionem, non eſt augenda merces, cap. 51. num. 19.
Decl. non augeri penſionem aucto fundo locato per alluvionem in locatione ad longum tempus, & in emphyteuſi, cap. 52. num. 22.
Decl. 2. non augeri penſionem in prædiis privatorum, ſecus in publicis, ibid. n. 23.
Alluvionis augmentum fit adeo paulatim, & latens, ut diſcerni nequit, c. 51. n. 22.

AMBIGUUM vid. *Dubium*.

A M I C I T I A, A M I C U S.

AMICUS præſtans operas, vel uſum rei amico, non petit mercedem, cap. 35. num. 118.
Inter amicos omnia ſunt communia, etiam conjuges, & quomodo hoc intelligatur, c. 35. n. 119.
Ampl. etiam in filio amici, ibid. n. 120.
Decl. procedere, ſi propter amicitiam cum patre, gerat quis negotia filii, ſecus ſi gerat negotium ipſius patris, quod alio reſpectu ſit etiam filii, ibid. n. 121.
Decl. 2. non ſufficere ſolam amicitiam, ad arguendum, quod quis noluerit mercedem, ibid. n. 122.
Et requiri, quod ſimul concurrant amicitia, cauſa pietatis, & modica impenſa, c. 35. n. 123.
Vel amicitia, quæ inducat affectum paternum, & cauſa pietatis, ibid. n. 124.
Amicitia, ut cenſeatur remiſſa merces propter eam, debet eſſe ſingularis, cap. 35. num. 125.
Et debet agi de ſumma modica, ibid. n. 126.

A N I M A L I A.

ANIMALIA locari poſſunt, c. 21. n. 4.
Animalia quot modis locentur, c. 23. n. 1.
Animalia ſi dentur ad cuſtodiam, non eſt ea locare, ſed paſtores conducere, c. 12. n. 2.
Animalium locatio alteratur per pacta, c. 12. n. 3.
Animalium æſtimatio facit tranſire eorum periculum in conductorem, cap. 12. num. 51.
Vide in verb. *Periculum*.
Animali locato mortuo, eſt in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum pretii ſibi reſtituendi, cap. 12. num. 96.
Locatio animalium ad vecturam eſt vera, & propria locatio, cap. 12. num. 60.
Animalia, quæ dicantur paſci gregatim, c. 25. n. 115.
Animalia locata, ſi ſint inæſtimata, cenſetur communicatum eorum dominium, c. [illegible]. n. 34.
Animalia locari poſſunt pro certa quantitate fructuum, cap. 12. num. 21.
Boum locatio quomodo fiat, c. 12. n. 5.
Fructus Pecudum maximus, c. 19. n. 43.
Furtum animalium imputatur culpæ paſtoris, & quando ſecus, c. 12. n. 105. 106. & 107.
Identitas animalium probatur per ſignum vulgo *mores*, cap. 12. num. 69.
Mors animalis quomodo probetur, c. 12. n. 114.
Mors animalis locati ſi naturalis, cedit damno domini, ſi culpoſa damno conductoris, c. 12. n. 19.
Mors animalis conducti ad vecturam probatur per teſtes examinatos ſine citatione, c. 12. n. 64.
Mors equi conducti ad vecturam probatur ſimplici fide, cap. 12. num. 65.
Conductor animalis debet probare ejus mortem, ad ſe liberandum ab obligatione illud reſtituendi, c. 12. n. 63.
Pactum, quod animalia deteriorata cedant damno conductoris, intelligitur de deterioratis culpa illius, non caſu fortuito, cap. 12. num. 8.
Pactum, quod beſtiæ reſtituantur in fine locationis, intelligitur quatenus extent, c. 12. n. 9.
Pactum, quod periculum ſit conductoris, reſtringitur ad periculum præter naturam contingens, c. 12. n. 10.
Vide in verb. *Pactum*.
Periculum animalis locati ad vecturam, ceſſante culpa conductoris ſpectat ad dominum, c. 12. n. 61.
Vide in verb. *Periculum*.
Paſtor conductus ad cuſtodiendum tenetur de periculo animalium, culpa ſua interveniente, c. 12. n. 97.
Alia vid. in verb. *Paſtor*.
Dantur ad ſoccitam, vid. in verb. *Soccita*, ubi omnia de ea.
Vide etiam in verb. *Equus*, & in verb. *Vetturinus*.

A P E R I E N S.

APERIENS domum ubi ſunt mobilia alterius, debet ea facere deſcribere per publicum Notarium, alias datur adverſus eum juramentum in litem, c. 55. n. 40.

A P P A L T A T O R.

APPALTATOR quis dicatur, c. 1. n. 28.

A P P E L L A T I O.

APPELLATIO non datur in cauſis mercedis operarum, cap. 39. num. 31.
Nec in cauſis alimentorum, ibid. n. 32.
Signatura in cauſis mercedis, ſeu ſalarii ſolet præſervare executionem pro rata trium annorum, & in reliquis committere cum clauſula, *ſi quid exequendum*, cap. 39. num. 35.
Appellatio ſuſpenſiva datur in actione locati, ubi merces non eſt conſtituta in certa ſumma, c. 39. n. 42.
Decl. procedere ſi Judex taxatus eſt, ſecus ſi conſtet de quantitate ex conſuetudine, ibid. n. 43.
Appellatio ubi intrat, taxatio Judicis datur, etiamſi alias non daretur, cap. 39. num. 44.
Signatura in cauſis mercedis diverſimode reſcribit juxta diverſitatem factorum, c. 39. n. 45.
Conductori datur appellatio ſi habuit ſententiam favorabilem, a qua appellavit locator, c. 39. n. 46.
Appellari ſi permiſſum eſt uni parti, debet permitti & alteri, cap. 39. num. 47.
Limit. ſtante ſtatuto appellationem prohibente, ibidem num. 48.
Appellatio ſi ſit prohibita intelligitur quatenus ſententia ſit valida, & juſta, c. 39. n. 49.
Decl. procedere ſi nullitas ſit clara, & injuſtitia notoria, ibid. num. 50.
Appellatio regulariter non datur a mandato de exhibendo, cap. ult. num. 144.
Lim. ſi ſimul condemnetur ad rem reſtituendam, ibidem num. 145.
Conductor condemnatus rem dimittere non appellat, ſecundum magis communem, cap. ult. num. 146.
A mandato de manutenendo non datur appellatio, cap. ult. num. 147.
A mandato de evacuando, ſeu extractando non datur appellatio, cap. ult. num. 148.
Decl. primo non procedere ſi lis ſit inter duos conductores, cap. ult. num. 152.
Decl. 2. non procedere ubi non actum eſt remedium poſſeſſorio, ſed intentata actio realis, cap. ult. n. 153.
Decl. 3. non procedere ſi admiſſa fuerit quæſtio dominii, ibid. num. 154.
Item ſi d. quæſtio fuiſſet admittenda, & fuerit rejecta, ibid. num. 155.
Decl. 4. non procedere ſi liquido non conſtet de locatione, vel de ejus fine, ibid. n. 156.
In judiciis momentaneæ poſſeſſionis non datur appellatio, cap. ult. num. 149.

A R B I T R I U M J U D I C I S.

ARBITRIUM JUDICIS non debet eſſe effrænatum, ſed regulandum a jure, vel ratione aliqua, c. 54. n. 24.

A R B O R E S.

ARBORES variantur, c. 19. n. 158.

A R G U M E N T U M.

ARGUMENTUM a contrario ſenſu, locum habet in contractibus, cap. 23. num. 144.
Argumentum a contrario ſenſu reſtringendum eſt ad limites ſenſus directi, c. 21. n. 14.
Argumentum a venditione ad locationem valet, cap. 3. num. 55.
Argumentum a communiter accidentibus transfert onus probandi in adverſarium, c. 52. n. 33.
Argumentum a contrario ſenſu valet in legibus, cap. 55. num. 2.

A R T I F E X.

ARTIFEX ſuſcipiens in ſe periculum gemmæ inſculpendæ tenetur etiamſi periculum potius veniat vitio materiæ, quam ejus culpa, c. 29. n. 53.
Artifex ſi ponat rem non erit locatio, ſed venditio, cap. 2. num. 40.
Decl. procedere ſi materia quam ponit, ſtet principaliter, non autem ſi acceſſorie, c. 2. n. 41.
Et ſi dubium an ſtet principaliter attenditur, an quantitas pretii conveniat valori, c. 2. n. 42.
Artifices ſi plures ſimul opus fecerunt, tenentur de vitio, cap. 31. num. 29.
Artifices, & fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis, c. 41. n. 57.

A R T I U M.

ARTIUM LIBERALIUM operæ conſiſtunt in probitate virtutis, non in ſolo labore, c. 50. n. 19.

A S I N O.

ASINO locato non venit umbra ipſius, c. 23. n. 87.

ASSASSINIUM.

ASSASSINIUM locari non poteſt, c. 15. n. 66.

ASSESSOR.

ASSESSOR non locat operas ſuas Judici, c. 15. n. 74.
Decl. in locatione proprie, ſed improprie quandoque locare dicitur, c. 15. n. 76.
Comites legati intelliguntur ejus aſſeſſores, c. 50. n. 59.
Culpa qua removetur legatus ante tempus adſcribitur etiam ejus aſſeſſoribus, c. 50. n. 60.
Aſſeſſor præſumitur in culpa erroris a Judice commiſſi, cap. 50. num. 61.

ASSOCIATIO.

ASSOCIATIO competit habenti facultatem capiendi propria auctoritate, c. 40. n. 51.
Aſſociatio petita a locatore ad bona invecta, & illata, an concedi debeat ſine partis citatione, ſunt hinc inde opiniones, cap. 40. num. 52.
Affirmativa non poteſt admitti, ſi petatur non ſolum aſſociatio, ſed etiam licentia ingrediendi, ibid. n. 53.
Nec ubicumque non petitur aſſociatio ex mera urbanitate, cap. 40. num. 54.
Nec ſi non liqueat conductorem carere prorſus omni defenſione, ibid. n. 55.
Nec ubi locator omiſſa via extrajudiciali, elegerit judiciariam, ibid. n. 56.

ATTENTATA.

Attentata non committuntur quando cauſa pendens coram Judice inhibente, eſt diverſa ab ea, quæ pendet coram Judice inhibito, c. 25. n. 72.

ATTESTATIONES.

ATTESTATIONES extrajudiciales non probant non uſum conſtitutionis, c. 14. §. 1. n. 19.

AUGMENTUM.

AUGETUR merces, & quando vid. in verb. *Merces*, n. 4.

AVVIAMENTUM.

AVVIAMENTUM Apothecæ recipit æſtimationem, cap. 39. num. 90.

B

BENEFICIUM.

BENEFICIUM, ſeu præbenda duobus auctoritate Apoſtolica collata, uterque medietatem fructuum percipiet, cap. 50. num. 94.
Regreſſum habens in aliquo caſu ad beneficium cujus bona alienantur citandus eſt in executione beneplaciti ſuper alienatione bonorum illius, c. 14. §. 9. n. 39.

BENEFICIATI.

BENEFICIATI Eccleſiæ, in qua adſit Capitulum non ſunt citandi in alienatione bonorum, c. 14. §. 9. n. 39.
Decl. non procedere ſi adſit ſtatutum contrarium, prout adeſt in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe, cap. 14. §. 9. num. 40.

BENEPLACITUM APOSTOLICUM.

Generalia, & quomodo concedatur, ac omnia circa ejus validitatem, num. 1.
Executioni quomodo demandetur vid. in verb. Executor.
Intelligitur, & operatur, num. 2.
Præſumitur, num. 3.
Requiritur vel non, num. 4.

1 RERUM ECCLESIÆ alienatio, qua ratione ſit prohibita abſque beneplacito, c. 14. in princ. n. 6.
Conſuetum induci non poteſt, ut alienentur abſque beneplacito, cap. 14. §. 1. num. 6.
Beneplacitum Apoſtolicum pro alienatione bonorum Eccleſiæ paſſim conceditur, & tam per litteras ſub plumbo, quam per Breve, c. 14. §. 9. n. 1.
Beneplacitum Apoſtolicum ubi adeſt evidens utilitas, ſuſtinetur nulla habita ratione aliarum ſubreptionum, & obreptionum, cap. 14. §. 9. num. 45.
Decl. procedere ſi ſubreptio, vel obreptio non ſit neque in narrativa utilitatis, neque circa eam, ibid. n. 46.
Eccleſiæ utilitas ſtante clauſula *ſi in evidentem*, debet eſſe evidens reſpectu probationum, ut ſint dilucidæ, & plenæ, cap. 14. §. 9. num. 42.
Et debet eſſe evidens reſpectu eſſentiæ ipſius ut non ſit modica, ibid. n. 43.
Eccleſiæ utilitas ſtante clauſula, *ſi in evidentem* non ſufficit abſque qualitate evidentiæ, c. 14. §. 9. n. 44.
Paulus Secundus ultra, *Extrav. Ambitioſæ* edidit aliam conſtitutionem circa alienationem bonorum Eccleſiæ, quæ inſeritur in litteris beneplaciti, & quando, c. 14. §. 9. n. 2.
Bona Eccleſiæ ſi a teſtatore ſint prohibita alienare, debet hæc prohibitio narrari in impetratione beneplaciti, cap. 14. §. 9. num. 50.
Beneplacitum alicujus per ejus mortem expirat, cap. 51. num. 164.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuſtinetur, non narratis eis, quæ ſunt præjudicialia ſoli Prælato alienanti, cap. 14. §. 10. num. 42.
Beneplacitum Apoſtolicum impetratum pro locatione bonorum Eccleſiæ non ſuſtinetur ſi fuit tacitum pactum eſt affrancandi pro certo pretio arbitrio conductoris, cap. 14. §. 9. num. 48.
Neque ſuſtinetur ſi fuit falſo expoſitum, quod non reperiretur major oblator, c. 14. §. 9. n. 49.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ, non ſuſtinetur, ſi non fuit narratum, quod alienabantur omnia ejus bona, c. 14. §. 9. n. 47.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione bonorum aſſignatorum pro dote, non ſuſtinetur, niſi expreſſa ſit hæc qualitas, cap. 14. §. 9. num. 52.
Neque ſuſtinetur, ſi non fuit narratum, quod bona erant donata Eccleſiæ a ſupremo Principe, c. 14. §. 9. n. 53.
Beneplacitum Apoſtolicum ſi loquitur de aſſenſu præſtando locationi faciendæ aſſenſus debet præcedere contractum, cap. 14. §. 9. num. 55.
Beneplacitum Apoſtolicum non ſolum conceditur pro alienatione facienda, ſed etiam pro jam facta, & quomodo, cap. 14. §. 9. num. 56.
In litteris beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi ſolet apponi clauſula, *vocato Capitulo*, c. 14. §. 10. n. 40.
2 BENEPLACITUM APOSTOLICUM ſuper alienatione rei Eccleſiæ non ſupplet defectum cauſæ, c. 14. §. 10. n. 4.
Beneplacitum Apoſtolicum operatur, ut alia ſolemnitas non requiratur, cap. 14. §. 10. num. 31.
Decl. procedere ſi ſit legitime impetratum, & executioni demandatum, ibid. n. 32.
Decl. 2. procedere ſi non ſit expoſitum contractum fuiſſe factum cum ſolemnitatibus, & conceſſum beneplacitum cum clauſula, *ſi ita eſt*, c. 14. §. 10. n. 33.
Beneplacitum Apoſtolicum non ſupplet defectus conſenſus Capituli, cap. 14. §. 10. num. 35.
Vide in verb. *Conſenſus*.
Beneplacitum Apoſtolicum reſtringitur ad limites contractus, cap. 14. §. 10. num. 43.
Et ubi ſe refert ad Inſtrumentum, nihil operatur, inſtrumento non exhibito, ibid. n. 44.
Beneplacitum Apoſtolicum ſupplet defectum, ſed non ampliat conceſſionem, c. 53. n. 34.
3 BENEPLACITUM APOSTOLICUM ceſſante Conſtitutione Urbani VIII. præſumitur per lapſum triginta annorum, cap. 14. §. 11. num. 10.
Decl. in dicto tempore non computandum tempus litis, cap. 14. §. 11. num. 11.
Beneplacitum, ut præſumatur non ſolum requiritur tempus, ſed etiam obſervantia contractus, quæ plene probanda eſt, cap. 14. §. 11. num. 14.
Obſervantiam ad excludendam ſufficiunt moleſtationes extrajudiciales, cap. 14. §. 11. num. 15.
Decl. non ſufficere proteſtationes clandeſtinas, ib. n. 16.
Obſervantia ſi adſit aliquod pactum valens annullare contractum probandum eſt in ſpecie illius pacti, cap. 14. §. 11. num. 18.
Beneplacitum ſtante lapſu temporis, & obſervantia præſumitur, ſive ſit enunciatum in inſtrumento, ſive non, cap. 14. §. 11. num. 19.
Et præſumitur etiamſi in inſtrumento ſit reſervatum, cap. 14. §. 11. num. 20.
Beneplacitum, quando intrat ejus præſumptio, præſumitur tale, quale neceſſe eſt, ut valeat, c. 14. §. 11. n. 21.
Et præſumitur etiam utilitas, & alia neceſſaria ad validitatem, cap. 14. §. 11. num. 22.
Beneplaciti præſumptio non procedit, ubi apparet beneplacitum invalidum, c. 14. §. 11. n. 23.
Beneplacitum Papæ non præſumitur, ſi appareat adhibitum beneplacitum alterius inferioris, c. 14. §. 11. n. 24.
Decl. procedere ſi dictum beneplacitum inferioris, vel invalidum appareat ex facie inſtrumenti, vel producatur ab eo, qui alienationem tuetur, ſecus ſi ab impugnante, cap. 14. §. 11. num. 25.
Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ceſſat in pluribus caſibus relative, c. 14. §. 11. n. 28.
Beneplaciti Apoſtolici præſumptio ſublata fuit per Conſtitutionem Urbani Octavi ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ, cap. 14. §. 11. num. 1.
Non tamen tollit d. Conſtitutio immemorabilem, nec centenariam, c. 14. §. 11. n. 2.
Centenaria præſervata per dictam Conſtitutionem non eſt neceſſe, quod fuerit completa antequam Conſtitutio ederetur, cap. 14. §. 11. num. 3.
Factum cœptum ante Conſtitutionem, & expectans complementum poſtea, in ea comprehenditur, cap. 14. §. 11. num. 4.
Decretum irritans reſtringitur ad terminos conſtitutionis, cui eſt adjectum, & recipit omnes ejus conditiones, cap. 14. §. 11. num. 6.
Centenaria præſcriptio dicitur completa etiamſi deficiant duo, vel tres, aut etiam quatuor anni, c. 14. §. 11. n. 7.
Conſtitutio Urbani Octavi ſuper præſervatione jurium Eccleſiæ, non procedit, quando una Eccleſia locat alteri, cap. 14. §. 11. num. 8.
Prædicta Conſtitutio non habet locum in Regno Poloniæ, cap. 14. §. 11. num. 9.

Tempus

Tempus vitæ Prælati, qui alienavit rem Eccleſiæ, non eſt computandum in præſcriptione adverſus eam, cap. 14. §. 11. num. 12.

Secus autem in tempore ad inducendam præſumptionem beneplaciti, ibid. n. 13.

Lis cœpta, & non proſecuta, ſi poteſt inſervire pro moleſtatione extrajudiciali, impedit præſumptionem beneplaciti, cap. 14. §. 11. num. 17.

4 ALIENATIONEM BONORUM Eccleſiæ authorizare eſt de reſervatis Papæ, c. 14. §. 9. n. 54.

Bona Eccleſiæ alienans tenetur impetrare Beneplacitum alias peccat, c. 14. §. 7. n. 61.

Beneplacitum Apoſtolicum non requiritur in locatione rei ſolitæ locari, c. 14. §. 4. n. 1.

Solita locari dicitur res cum adeſt una locatio cum beneplacito, vel duæ cum curſu quadraginta annorum, cap. 14. §. 4. num. 5.

Beneplacitum ad effectum prædictum debet eſſe expreſſum, & præſumptum non ſufficit, d. §. 4. n. 6.

Amplia ut non ſufficiat unam locationem eſſe confirmatam per ſententiam, d. §. 4. n. 7.

Et non ſufficit una locatio cum Beneplacito, niſi duraverit per 40. annos, d. §. 4. n. 8.

Duæ locationes ad prædictum effectum debent eſſe diſtinctæ, & de ſe ſtantes, nec ſufficit ſi una ſit confirmatoria, vel revocatoria alterius, c. 14. §. 4. n. 9.

Obſervantia, & ſolitum, ad hoc ut non requiratur beneplacitum, debet probari in ſpecie pacti controverſi, cap. 14. §. 4. num. 10.

Et probari debet in ſpecie rei de qua agitur, cap. 14. §. 4. num. 11.

Locatio, ut ſuſtineatur ex ſolito, debet eſſe conformis ſolito, cap. 14. §. 4. num. 12.

Et ſi non ſit conformis ſolito, corruit in totum, ibid. num. 13.

Decl. procedere ſi alteretur ſolitum in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ſi ad favorem, cap. 14. §. 4. num. 14.

Decl. 2. procedere ſi alteretur circa ſubſtantialia contractus, ſecus ſi circa accidentalia, ibid. n. 15.

Et quod ſi alteretur circa qualitatem ſuſtineatur locatio, cap. 14. §. 4. num. 16.

Et quod ſi facta uno, poſtea fiat duobus, adhuc ſuſtineatur, ibid. num. 17.

Decl. procedere ſi duobus ſimul, ſecus ſi duobus, vel aliis pluribus perſonis ſucceſſive, ibid. n. 18.

Solitum alteratum dicitur in præjudicium Eccleſiæ, ſi prius conceſſio facta perſonæ, poſtea fiat Communitati, cap. 14. §. 4. num. 19.

Item ſi fiat potentiori, & aliis modis, ut ibi, num. 20. & 21.

Solitum non ſufficit ad ſuſtinendam locationem bonorum Eccleſiæ ſine beneplacito factam, niſi concurrat evidens utilitas de tempore novæ locationis, c. 14. §. 4. n. 22.

Utilitas Eccleſiæ, ut ſuſtineatur locatio tamquam ſolita, probari debent a conductore, c. 14. §. 4. n. 23.

Vid. in verb. *Utilitas*.

Locatio rei Eccleſiæ, ut ſuſtineatur tamquam ſolita, requiritur rem eſſe in eodem ſtatu, in quo erat de tempore locationis, præcedentis, c. 14. §. 4. n. 31.

Item requiritur, ut ſit facta antequam res incorporata fuerit Menſæ Eccleſiæ, ibid. n. 32.

Incorporata eſſe bona Menſæ Eccleſiæ probatur ex declaratione Prælati, c. 14. §. 4. n. 33.

Et vide in verb. *Incorporatio*.

Utilis dominii reſervatio in locatione ad longum tempus eſt cautela, ut valeat locatio ſine beneplacito, cap. 14. §. 5. num. 9.

Decl. procedere in locatione commoditatis percipiendi fructus tantum, ibid. n. 10.

Eccleſiæ bona fructus reddentia ſingulo biennio, poſſunt locari ad ſexennium; & reddentia fructus ſingulo triennio, poſſunt locari ad novennium, c. 14. §. 6. n. 1.

Romæ caſalia locantur ad novennium ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 3.

Decl. ut hoc procedat in eis, quæ fructus integros non reddunt, niſi in triennio, ibid. n. 3.

Bona Eccleſiæ fructus reddentia bis in anno an poſſint locari ad triennium ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 4.

Locatis ad novennium pluribus rebus, quarum aliquæ reddunt fructus quolibet triennio, aliquæ quolibet anno abſque beneplacito, contractus eſt nullus in totum, cap. 14. §. 6. num. 8.

Decl. procedere ſi non appareat partes conſenſiſſe ſeparatim in locatione reddentium fructuum quolibet triennio, cap. 14. §. 6. num. 9.

Bonorum Eccleſiæ locatio evidenter utilis ſuſtinetur abſque beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 36.

Contrarium tenendum, ibid. n. 37.

Decl. primam procedere ſi Eccleſia velit ſtare contractui, ibid. num. 38.

Et debet hoc caſu impetrari beneplacitum, cap. 14. §. 6. num. 39.

Bona communia Eccleſiæ, & laici, poſſunt locari ad longum tempus ſine beneplacito, c. 14. §. 16. n. 40.

Hoſpitalium bona, ſi Hoſpitalia non ſint erecta auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici, locantur ad longum tempus ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 25.

Mons erectus pro maritandis puellis poteſt locare bona abſque beneplacito, c. 14. §. 6. n. 34.

Contrarium ſi ſit applicatus loco Eccleſiaſtico, ibid. n. 35.

Eccleſiarum bona locari poſſunt ſine beneplacito in caſibus a jure permiſſis, c. 14. §. 3. n. 1.

Eccleſiarum bona exigua, locantur ad longum tempus ſine beneplacito, c. 14. §. 3. n. 3.

Ampl. etiam ſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ. cap. 14. §. 3. num. 4.

Eccleſiarum terræ ad culturam redactæ poſſunt locari in perpetuum abſque beneplacito, c. 14. §. 3. n. 12.

Eccleſiarum bona inculta poſſunt locari ſine beneplacito ad longum tempus, tam antequam meliorentur, quam poſt, cap. 14. §. 3. num. 15.

Et poſt meliorationem debent melioranti relocari, etiam ſi alius tunc plus offerat, ibid. n. 16.

Eccleſiæ domus ruinoſa poteſt locari ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. num. 20.

Bonorum Eccleſiæ locatio, ut ſuſtineatur ex diſpoſitione, cap. *ad aures*, de rebus Eccl. alienan. vel non, quæ requirantur, cap. 14. §. 3. num. 21.

Eccleſiarum bona, quæ ab Eccleſia non poſſidentur, nec recuperari poſſunt, locari valent ad longum tempus abſque beneplacito, c. 14. §. 3. n. 22.

Lim. procedere tantum in rebus ab antiquo concedi ſolitis in feudum, vel emphyteuſim, d. c. 14. §. 3. n. 23.

Secus ſi ceſſet ſuſpicio fraudis, & vere recuſari non poſſint, d. num. 23. poſt med.

Eccleſia una poteſt alteri Eccleſiæ locare ad longum tempus abſque Beneplacito, c. 14. §. 6. n. 15.

Certius ſi res ſit determinata ad certum uſum, ibid. n. 16.

Regulares aliqui gaudebant privilegio alienandi bona ſine beneplacito, ſed hodie neceſſe habent licentia Sac. Congr. Conc. cap. 14. §. 1. num. 22.

Eccleſiarum bona, ut alienari poſſint ex diſpoſitione cap. *terrulas*, 12. qu. 2. quæ requirantur, c. 14. §. 3. n. 5.

Eccleſiarum bona exigua, licet alienari poſſint ſine beneplacito Apoſtolico, tamen requiritur licentia Epiſcopi, cap. 14. §. 3. num. 9.

Epiſcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit, ibid. n. 10.

Bona exigua Eccleſiæ ut alienentur, an licentiam concedere valeant Prælati inferiores Epiſcopo, & quid in Vicario, cap. 14. §. 3. num. 11.

Domus Eccleſiæ non reddentes fructum, ſed requirentes impenſam an alienari poſſint ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. num. 25.

Lim. ſi reſtaurari poſſunt cum redditibus Eccleſiæ, ib. n. 26.

Eccleſiarum bona alienari poſſunt ſine beneplacito in caſu neceſſitatis dilationem non patientis, c. 14. §. 3. n. 27.

Et quæ neceſſitas requiratur, ibid. n. 28. & 29.

Debet tamen beneplacitum impetrari poſtea, cap. 14. §. 3. num. 30.

Res quæ ſervando ſervari non poſſunt, alienantur ſine ſolemnitatibus, c. 14. §. 5. n. 1.

Servari non poſſe dicuntur res, quæ non durant ultra triennium abſque notabili deterioratione, ibid. n. 2.

De fructibus, vide verb. *Fructus*.

Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur, quæ illius dominio non exit, ſed de una perſona ejuſdem in aliam transfertur, cap. 14. §. 6. num. 10.

Epiſcopus poteſt donare bona ſuæ menſæ Canonicis ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 10.

Monaſterium poteſt alienare ſine beneplacito in aliud Monaſterium ejuſdem ordinis, c. 14. §. 6. n. 12.

Decl. ut ſi perſonæ ejuſdem Eccleſiæ habeant præbendas ſeparatas, tutior ſit opinio, quod requiratur beneplacitum in alienatione facta inter eos, ibid. n. 13.

Vel ſaltem requiri Epiſcopi, ibid. n. 14.

Teſtator relinquens Eccleſiæ utrum poſſit apponere conditiones, quod bona relicta locari poſſint ad longum tempus abſque beneplacito, c. 14. §. 6. n. 17.

Vide reliqua in verb. *Teſtator*.

Relinquentes Eccleſiæ poſſunt apponere conditiones etiam juri communi contrarias, c. 14. §. 6. n. 18.

Fundatores beneficiorum poſſunt apponere conditiones, quod beneficia non cadant ſub reſervationibus Apoſtolicis, cap. 14. §. 6. num. 19.

In re Eccleſiæ cautius agendum, quam in re minoris, cap. 14. §. 6. num. 23.

Cappellæ non erectæ auctoritate Superioris Eccleſiaſtici bona, alienantur ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 26.

Confraternitatum laicorum bona, an & quando poſſint alienari ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 27.

Bona Eccleſiæ generaliter hypothecari, poſſunt abſque beneplacito occaſione emptionis bonorum per eam factæ, cap. 40. num. 70.

Sed non propterea poteſt deveniri vigore dictæ hypothecæ ad diſtractionem bonorum ſine beneplacito, ibid. n. 72.

Bona Eccleſiæ difficilius alienantur, aut hypothecantur, quam bona minoris, c. 40. n. 84.

Digitized by Google

BONA.

BONA ECCLESIÆ vide infra in verbo *Eccleſia*.

BONA MINORIS.

BONA MINORIS non obligantur ſine decreto, etiam mobilia, quæ ſervando ſervari poſſunt, c. 10. n. 9.

BOS.

BOUM locatio quomodo fiat, cap. 22. num. 5.

BULLA.

DE BULLIS in genere, vide in verb. *Conſtitutio*.

Bulla Urb. VIII. ſup. præſervat. jur. Eccleſiarum late explicatur in cap. 14. §. 13.

Et vide ſupra in verb. *Beneplacitum Apoſtolicum*, num. 3.

Bulla Pauli IV. ſuper alienatione rerum Eccleſiæ fuit abrogata a Pio IV. cap. 14. & §. 10. num. 12.

Bulla V. Clementis VII. in §. 7. quid diſponat, cap. 80. num. 32. ad finem.

C

CADUCITAS.

Incurritur, num. 1.
Excuſatur, num. 2.
Remittitur, & *ex quibus cenſeatur remiſſa*, num. 3. *requiritur ſcientia*, num. 4. *quis poſſit eam remittere*, num. 5.

1 CADUCITAS ob alienationem non procedit in locatione ad longum tempus, c. 3. n. 50.

2 CADUCITAS in emphyteuſi, & locatione excuſatur per quamlibet cauſam etiam injuſtam, & fatuam, cap. 55. num. 44.

Vide in Verb. *Locatio*, num. 25.

3 CADUCITAS a locatione tanquam inducta favore locatoria, procedit tantum eo volente, c. 59. n. 1.,

Ampl. etiam ſi incurratur ipſo jure, ibid. n. 2.

Caducitas per actum incompatibilem cum ejus acceptatione a locatore factum, cenſetur remiſſa, c. 59. n. 3.

Caducitas per receptionem penſionum cenſetur remiſſa, cap. 59. num. 4.

Item per quemcumque alium actum, ex quo deprehendatur voluntas perſeverandi in contractu, c. 59. n. 5.

Per conceſſionem licentiæ alienandi, an cenſeatur remiſſa caducitas, cap. 59. num. 6.

Per actus incompatibiles cum caducitate, non ſolum cenſetur remiſſa caducitas incurſa ob non ſolutionem canonum, ſed etiam quælibet alia, c. 59. n. 7.

Et non ſolum incurſa ex legis diſpoſitione, ſed etiam incurſa vigore pacti reſolutivi, c. 59. n. 8.

Ampl. ut non ſolum per receptionem canonum, ſed etiam per petitionem cenſeatur remiſſa caducitas, c. 59. n. 9.

Contrarium tenent aliqui, ſed prima eſt magis communis, cap. 59. num. 10.

Ampl. ut non ſolum petitio futurorum, ſed etiam decurſorum ſufficiat, ibid. n. 11.

Contrarium tenent alii, ibid. n. 12.

Prima eſt magis communis, ſecunda verior, c. 59. n. 13.

Petitio penſionum æquiparatur receptioni, quo ad remiſſionem caducitatis, c. 55. n. 14.

Contrarium, quod iſti termini ſint diverſi, ibid. n. 15.

Petitio canonum decurſorum poteſt ſtare cum caducitate, cap. 59. num. 17.

Diſtingue, ut per petitionem canonum decurſorum cenſeatur remiſſa caducitas in emphyteuſi, & locatione ad longum tempus, ſecus autem in locatione ad breve, cap. 59. num. 18.

Petitio penſionum facta ante incurſam caducitatem, nihil operatur ad eam impediendam, c. 59. n. 19.

Citatio ad ſolvendum penſiones, importat remiſſionem caducitatis, tanquam petitio judicialis, c. 59. n. 20.

Idem ſi citatum ad docendum ſe ſolviſſe, ibid. n. 21.

Decl. procedere ſi additum, *alias videndum relaxari mandatum*, cap. 59. num. 22.

Decl. 2. requiri citationem eſſe in actis reproductam, ibid. num. 23.

Et non ſufficit reproductio, niſi appareat a quo ſit facta, ibid. num. 24.

Et requiritur, quod ſit facta ab habente ſpeciale mandatum, ibid. n. 25.

4 RECEPTIO ſeu petitio penſionum, ut importet remiſſionem caducitatis, neceſſe eſt quod recipiens caducitatem ſciat, c. 59. n. 26.

Conſentiens alienationi, ſi neſciat alienationem jam factam, & caducitatem incurſam, non cenſetur eam remittere, cap. 59. num. 27.

Caducitatis incurſæ præſumitur ignorantia, c. 59. n. 28.

Scientia tamen probatur conjecturis, & ſatis eſt lapſus temporis, cap. 59. num. 29.

Caducitatis ob canonem non ſolutum ignorantia, allegari non poteſt a domino cui facienda erat ſolutio, cap. 59. num. 30.

Secus ſi erat ſolitus exigere per alium, ibid. n. 31.

Scientia officialis ad id deputati, nocet domino, ibid. num. 32.

Decl. procedere in officialibus Principum, non autem in Procuratoribus privatorum, c. 59. n. 33.

5 PROCURATOR generalis non poteſt caducitatem remittere, cap. 59. num. 34.

Prælatus Eccleſiæ, & Abbas Monaſterii non poſſunt remittere caducitatem, c. 59. n. 35.

Decl. procedere in Prælato Eccleſiæ Collegiatæ, ſecus in non habente Collegium, c. 59. n. 36.

Prælatus habens facultatem de novo inveſtiendi, poteſt caducitatem remittere, c. 59. n. 37.

Pater legitimus adminiſtrator bonorum filii, poteſt caducitatem remittere, c. 59. n. 38.

Tutor non poteſt caducitatem remittere, c. 59. n. 39.

Tutore remittente caducitatem datur pupillo reſtitutio in integrum, cap. 59. num. 40.

Remiſſio caducitatis facta per Procuratorem, non habentem mandatum ſpeciale, ſuſtinetur, ſi dominus eam ratam habuerit, c. 59. n. 42.

Et remiſſio tacita per receptionem penſionum, cenſetur approbata, ſi pecunias exactas receperit, c. 59. n. 43.

Decl. requiri ſcientiam caducitatis, & exactionis pecuniarum, itaut non ſufficiat eas recepiſſe in confuſo cum aliis, cap. 59. num. 44.

Adminiſtrator, licet ſine facultate non remittat caducitatem recipiendo canones, tamen præbet excuſationem ab ea, cap. 59. num. 45.

Decl. ut præbeat excuſationem ab incurrendo, ſecus quoad incurſum, ibid. n. 46.

Dominus recipiendo canones, poteſt ſibi reſervare caducitatem, cap. 59. num. 47.

Contrarium tenent alii, ibid. n. 48.

Decl. primam procedere in receptione canonum decurſorum tantum, ſecunda, ſi recipiantur etiam futuri, c. 59. num. 49.

Et valere præſervationem tantum, ſi ultra receptos emphyteuta remaneat debitor pro integro biennio, ab. n. 50.

Canones futuri, ad effectum, ut per eorum petitionem cenſeatur remiſſa caducitas, intelliguntur decurſi poſt ipſam caducitatem incurſam, c. 59. n. 51.

Decl. procedere, ſi ſtatim ſint acceptata, ibid. n. 52.

Præſervatio caducitatis, quamvis invalida, ſuſtinetur, ſi emphyteuta non contradixit, c. 59. n. 53.

Contradixiſſe ſatis dicitur, ſi proteſtatus fuit, ſe non receſſiſſe à jure ſuo, ibid. n. 54.

Remiſſio caducitatis, conductore abſente, & nomine pro eo acceptante ei non prodeſt, vel ſaltem poteſt revocari, cap. 59. num. 55.

CALDARIUM.

CALDARIUM muratum in domo cum ea venit, cap. 23. num. 51.

CAMPANÆ, CAMPANILE.

CAMPANÆ ad uſum pium locari poſſunt, c. 11. n. 57.

CAMPANILE locari non poteſt, cap. 11. n. 56.

CANNETUM.

CANNETUM non venit appellatione vineæ, cap. 23. num. 73.

CANON.

CANON, & cenſus ſunt ſynonyma, & quando relevet dictum pro canona, c. 3. n. 29.

Vide in verb. *Æquitas Canonica*.

CANTORES.

CANTORES, & Sonatores ad ornandum divinum officium, non exercent actionem ſpiritualem, & mercedem recipere poſſunt, c. 15. n. 48.

CAPPELLA.

CAPPELLÆ non erectæ auctoritate ſuperioris Eccleſiaſtici, bona alienantur ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 26.

CAPITALE.

CAPITALE ſocietatis, ſi in fine reperiatur ſolum eſt reſtituendum ei, qui illud poſuit, cap. 12. num. 50. & vide Societas, num. 4.

CAPITULA.

CAPITULA, quæ fiunt in locatione gabellarum, habent vim legis, cap. 23. num. 53.

Ampl. etiam quoad tertios, ſi locatio fiat a Principe, cap. 13. num. 2.

CAPITULUM.

CAPITULUM Cathedralis habens menſam ſeparatam, an citari debeat in alienatione rei menſæ Epiſcopalis, cap. 14. §. 9. num. 30.

Capitulo intereſt, ne bona Eccleſiæ alienentur, cap. 14. §. 9. num. 31.

Capituli conſenſus non requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ Cathedralis, quæ non ſunt de ſua menſa, cap. 14. §. 10. num. 37.

Capituli conſenſus non requiritur in alienatione bonorum alterius Eccleſiæ, quam ſuæ, c. 14. §. 10. n. 36.

CAPOMAGISTER.

CAPOMAGISTER tenetur etiam de culpa aliorum, quorum opera uſus eſt, c. 31. n. 18.

CASALE.

CASALIA Romæ locantur ad novennium ſine beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 4.

Decl. hoc procedere in eis, quæ fructus integros non reddunt, niſi in triennio, ibid. n. 3.

CASAMENTUM.

CASAMENTI nomen eſt magis amplum quam nomen, domus, & comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtationum ſimul junctarum, c. 25. n. 46.

CASTRUM.

CASTRO, vel VILLA locata venit juriſdictio, honor, & juſpatronatus, c. 23. n. 92.
Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ibid. n. 94.

CASUS.

CASUS FORTUITUS eſt, quem nullum conſilium humanum prævidere poteſt, & cui humana infirmitate reſiſti non poteſt, c. 49. n. 82.
Caſum fortuitum, Juriſconſulti ſæpe appellant, vim majorem, cap. 49. num. 83.
Fortuitis caſibus quæ accidunt præcogitari non poſſunt, cap. 49. num. 54.
Caſus non dicitur fortuitus, quando eſt ſolitus contingere, cap. 49. num. 84.
Lim. ſi ſit omnino incertum tempus, quo evenire ſolet, ibid. num. 85.
Mors naturalis dicitur caſus fortuitus, c. 49. n. 86.
Caſus fortuitus dicitur, qui venit a fortuna, non qui ex facto partis, vel alia ratione, c. 49. n. 87.
Factum Principis reputatur caſus fortuitus, c. 49. n. 88.
Caſus fortuiti plures enumerantur, c. 49. n. 91.

CASUS INSOLITUS.

CASUS INSOLITUS dicitur ille, qui ſemel in mille annis accidit ſecundum aliquos, c. 49. n. 92.
Contrarium, quod non ſit neceſſaria tanta raritas, ibid. num. 93.
Et ſufficere, quod ſemel in centum annis tenent aliqui, cap. 49. num. 94.
Et ſufficere, quod in quadraginta, ibid. n. 95.
Et inſolitum dici, qui non ſolet communiter evenire, cap. 49. num. 94.
Et qui præter cogitationem evenit, ibid. n. 97.
Et ſtare arbitrio Judicis, qui dicatur inſolitus, cap. 49. num. 98.
Caſus inſoliti nedum ſunt in comparativo, ſed etiam in ſuperlativo, cap. 49. n. 63.
Et ſunt, qui non cogitari potuiſſent niſi a viro prudenti, & alii, qui niſi a prudentiſſimo, c. 49. n. 64.
Factum habentis ſummam poteſtatem reputatur caſus inſolitus, de quo non fuerit cogitatum, c. 49. n. 110.

CASUS MAJOR.

CASUS MAJOR dicitur, in quo adeſt major violentia, cap. 49. num. 108.
Caſus major, & magis inopinatus dicitur, qui rarius contingere ſolet, c. 49. n. 111.
Caſus major quis ſit, & magis inopinatus ſtatur arbitrio Judicis, cap. 49. num. 112.

CAUSA.

CAUSA qualibet etiam beſtialis excuſat a pœna, cap. 14. §. 8. num. 5.
Cauſæ legitimæ alienandi bona Eccleſiæ, ſunt neceſſitas, utilitas, pietas, & incommoditas, c. 14. §. 10. n. 2.
Cauſæ alienandi bona Eccleſiæ reducuntur ad utilitatem, & neceſſitatem, c. 14. §. 10. n. 3.
Cauſa ſufficiens ſcientiæ valoris eſt, quia ſum peritus, cap. 19. num. 93.
Item quia ſum vicinus, c. 19. n. 94.
Decl. procedere in profanis, non in beneficialibus, ibid. num. 95.
Cauſa ſufficiens ſcientiæ redditus agri, eſt, quia fui laborator, cap. 19. num. 96.
Cauſa ſtudii, dicitur cauſa pia, c. 20. n. 13.
Cauſa ſtudii compellitur, quis vendere, c. 20. n. 14.
Et compellitur etiam locare, uti ſcholaribus, & Magiſtris, ibid. num. 15.
Ampl. ut non poſſit dominus dicere, volo locare totam domum, ſi expediat ſcholari conducere unam, vel duas ſtantias, cap. 19. num. 16.

CAUTIO.

CAUTIO de bene utendo, & fruendo, præſtanda eſt poſtquam res tradita, non ante, c. 44. n. 51.

CELLERARIUS.

CELLERARIUS Monachorum non habet facultatem locandi bona, c. 14. §. 12. n. 24.

CENSUALIS.

CENSUALIS contractus differt ab emphyteutico, quia in eo transfertur utrumque dominium, c. 3. n. 43.

CENSUS.

CENSUS impoſitio pro extinguendo alio ſimili, non poteſt dici evidenter utilis, c. 14. §. 10. n. 20.
Cenſus alius reſervativus, alius conſtitutus, & in quo differant, cap. 3. num. 44.
Cenſus locari poſſunt, c. 6. n. 26.
Cenſus reputantur inter ſtabilia ex veriori opinione, cap. 6. num. 27.
Cenſus cum pactis contrariis Bullæ Pianæ, ſtante proteſtatione ſe conformandi cum ea ſuſtinetur, c. 14. §. 7. n. 22.
Decl. procedere, ſi res ſit aliqualiter dubia; alias ſecus, cap. 14. §. 7. num. 23.
Maxime ſi proteſtatio non ſit ampliſſima, ita ut removeat ſenſum ab actu, c. 14. §. 7. n. 24.
Cenſus imponi poteſt ſuper melioramentis ſecus a conductore longi temporis in re ſtabili, c. 34. §. 3. n. 77.
Cenſuarius utens prælatione in emptione fundi venditi, tenetur ſtare locationi factæ a domino, ſi tenebatur primus emptor, c. 61. n. 70.
Locationi autem factæ a primo emptore abſolute ſtare debet, ibid. num. 72.

CENTENARIA.

CENTENARIA præſcriptio dicitur completa etiamſi deficiant duo, vel tres aut etiam quatuor anni, cap. 14. §. 11. num. 7.
Vid. *Præſcriptio.*

CITATIO.

CITATIONES dirigendæ ſunt in eum de cujus intereſſe principaliter agitur, nec neceſſe eſt citare eum, quem negotium tangit ſolum in conſequentiam, c. 27. n. 46.
Litem movens ſuper re locata citando ſolum conductorem nulliter agit, c. 27. n. 44.
Lim. ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali, ibid. n. 45.
Citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem requiritur in relatione peritorum facienda, cap. 34. §. 5. num. 51.
Contr. tenent alii, ibid. num. 52.
Decl. ut non ſit neceſſaria citatio prædicta ſi pars fuit citata ad videndum eligi Peritum, ſeu electioni interfuit; ibid. num. 53.
Idem ſi periti fuerunt a partibus electi, ſeu de eorum conſenſu, c. 34. §. 5. n. 54.
Idem ſi interfuerunt æſtimationi, vel ad intereſſendum citatæ fuerunt, c. 34. §. 5. n. 55.
Citatio partis non eſt neceſſaria in obtinenda aſſociatione, ſi ſtante facultate procedendi propria auctoritate, cap. 55. num. 17.
Aſſociationem ſine citatione partis Judices non ſolent concedere, cap. 55. num. 22.
Maxime ubi non conſtet partem omnino defenſione carere, ibid. num. 23.
Citatio generalis per edictum non relevat ab onere citandi eos quorum intereſſe, & jus opponendi eſt certum, cap. 14. §. 9. num. 24.
Declara procedere ſi ſint præſentes, ibid. n. 25.
Citatio ad intereſſendum æſtimationi, per peritos faciendæ debet eſſe pro hora certa, c. 34. §. 5. n. 37.
CITATIO ad comparendum coram Judice non eſt neceſſe, quod ſit hora certa, quia intelligitur pro hora audientiæ, ſecus eſt in citatione pro actu extrajudiciali, cap. 34. §. 5. num. 38.
Citationis ad intereſſendum defectus, vitiat relationem peritorum judicialiter electorum, ſecus autem electorum extrajudicialiter, quos partes informarunt, cap. 34. §. 5. num. 39.

CIVITAS.

CIVITATES ſine legibus, & legum magiſtris regi non poſſunt, cap. 41. num. 33.

CLAVES.

CLAVES, ſeræ, & clauſtra domus ſunt, c. 23. n. 49.

CLAUSULA.

CLAUSULA *alnum* denotat perfectionem ſcripturæ, cap. 22. num. 18.
Ampl. procedere, etiam ſi dicta clauſula ſit cæterata, ibid. num. 19.
Decl. procedere ſi clauſula ſit in fine inſtrumenti, ſecus ſi in principio, vel in medio, c. 22. n. 20.
Decl. 2. ut in fine multum operetur, ſed de ſe non ſufficiat, cap. 22. num. 21.
Clauſula *alnum* defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, cap. 22. num. 22.
CLAUSULA *ad habendum* &c. ſolet apponi magis de ſtylo Notariorum, quam de partium voluntate, cap. 46. num. 45.
Et quando eſt in parte executiva non alterat diſpoſitionem principalem, ſed ejus naturam ſequitur, ibid. numer. 45.
An autem hoc procedat ſi eſt in parte diſpoſitiva, ſunt hinc inde opiniones, ibid. n. 47.
Clauſula *ad habendum* &c. facit emphyteuſim eccleſiaſticam tranſitoriam ad quoſcumque hæredes, c. 53. n. 71.
Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 72.
Decl. primam procedere ſi clauſula ſit in parte diſpoſitiva, ſecunda ſi ſit in executivis, c. 53. n. 73.
In executivis eſſe dicitur, cum eſt appoſita poſt firmatam acquiſitionem, c. 53. n. 74.
Secus ſi eſt poſt verbum *inveſtientes* ſermone continuato, & immediate poſt diſpoſitivam, ibid. n. 75.
In diſpoſitiva dicitur cum eſt poſt deſcriptionem bonorum ante clauſulam *hanc &c.* & ante promiſſionem canonis, cap. 53. num. 76.
Contrarium quod dicta clauſula *ad habendum*, &c. etiam in parte diſpoſitiva reſtringatur ad limites conceſſionis, cui apponitur, c. 53. n. 77.

Digitized by Google

Decl. hanc contrarium procedere, ſi emphyteuſis ſit ſine beneplacito Apoſtolico, c. 53. n. 78.
Vel ſi ſtipulata tantum pro deſcendentibus, ib. n. 79.
Clauſula *ad habendum &c.* non operatur in præjudicium vocatorum, ſed ſolum concedentis, c. 53. n. 80.
Clauſula *ad habendum &c.* facilius reſtringitur ſi ſit ceterata, cap. 53. num. 81.
Si autem ſit extenſa cum facultate diſponendi ad libitum, non poteſt reſtringi per verba ſequentia, c. 53. n. 82.
Neque ſi ſit ampla appoſita reſtringitur ab antecedentia, cap. 53. num. 83.
Clauſula *ad habendum* reſtringitur per verba ſequentia *cum pactis infraſcriptis*, c. 53. n. 141.
Item reſtringitur per verba *ſecundum naturam hujuſmodi inſtrumentorum*, c. 53. n. 142.
Decl. prædicta verba minuere, ſed non in totum tollere vim clauſularum prædictarum, c. 53. n. 143.
Clauſula *conſcientiam tuam oneramus*, operatur, ut executor poſſit ſe informare extrajudicialiter, c. 14. §. 9. n. 7.
Decl. procedere ſi concurrat cum ea alia clauſula *vocatis, vocandis*, vel *ſervatis ſervandis*, ib. n. 8.
Clauſula *conſtituti* operatur, ut peti poſſit aſſociatio contra tertium poſſeſſorem, c. 21. n. 37.
Clauſula *conſtituti* favore ſecundi conductoris, tribuit ei prælationem adverſus primum, c. 21. n. 36.
Clauſula *conſtituti* cedit naturæ contractus, in quo eſt appoſita non transferentis poſſeſſionem, c. 21. n. 26.
Clauſula *conſtituti* non transfert detentationem ad poſſeſſionem actualem, c. 21. n. 27.
Precarium additum clauſulæ conſtituti minuit ejus vim, cap. 21. num. 28.
Clauſula *conſtituti* cum precario transfert ſolam civilem poſſeſſionem, & ſine precario transfert civilem, & naturalem, & remanet conſtituenti ſola detentatio, c. 21. num. 29.
Clauſula *conſtituti*, & precarii non operatur in contractu locationis, c. 21. n. 30.
Lim. ſi appareat de voluntate contrahentium illam accommodandi naturæ contractus, & transferendi ſolam detentationem, ibid. num. 31.
Decl. requiri expreſſe actum eſſe de transferenda ſola detentatione, ibid. n. 32.
Detentatio tranſlata in primum conductorem per clauſulam conſtituti operatur, ut præferri debeat ſecundo, cui res fuerit tradita actualiter, c. 21. n. 33.
Clauſula *conſtituti* tribuit conſtitutario facultatem capiendi propria auctoritate, c. 21. n. 34.
Ampl. procedere etiam in contractu locationis, & cenſus in quibus alias d. clauſula eſſet inepta, ib. n. 35.
Clauſula *conſtituti* transfert veram poſſeſſionem, c. 27. n. 32.
Et tam civilem, quam naturalem, ib. n. 33.
Decl. procedere ſi adſit cauſa habilis, & ſit de natura contractus in quo apponitur, ut poſſeſſio transferatur, ib. n. 34.
In locatione transfert detentationem, non autem poſſeſſionem, ib. num. 35.
Clauſula *cum libera*, & ſimiles uti conſecutivæ non ampliant diſpoſitivam, c. 7. n. 33.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis* eſt generalis, & omnia quovis modo ad rem ſpectantia complectitur, cap. 23. num. 98.
Decl. ut complectatur agrum ſeparatum ſi addita alicui verbo univerſitatem continente, ſecus ſi rem particularem ſignificante, ib. num. 99.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis* reſtringitur ab ea, quæ ſunt de natura rei cui additur, c. 23. n. 101.
Clauſula *cum omnibus juribus, & pertinentiis ſuis* ſi deſcripta ſint fines rei locatæ, magis operabitur ſi appoſita poſt deſcriptionem, quam ſi ante, c. 23. n. 104.
Clauſulæ *deducens omne jus &c.* & *petens juſtitiam adminiſtrari &c.* in libellis apponi ſolitæ, faciunt cenſere intentata omnia remedia competentia ultra expreſſa, c. 40. n. 34.
Clauſula *deducens omne jus, omnemque actionem* in libello appoſita, operatur, poſſe ferri ſententiam ex alia actione non expreſſa, cap. ult. n. 64.
Lim. ſi ex ipſo libello, & poſtea proſecutis appareat, fuiſſe intentatum remedium certum, & actorem ad illud ſe reſtrinxiſſe, ib. n. 65.
Clauſula *de ea faciendi, ac diſponendi ad libitum voluntatis*, ſimilis eſt clauſulæ, *quibus dederis*, & idem operatur, cap. 53. num. 68.
Clauſula prædicta poteſt ab aliis eſſe reſtricta ad primum acquirentem, ib. n. 69.
Clauſula *diſcretioni veſtræ committimus*, importat electam fuiſſe induſtriam perſonæ, c. 14. §. 9. n. 13.
Clauſula *diſcretioni præcipimus*, importat electam fuiſſe induſtriam perſonæ, c. 14. §. 9. n. 14.
Clauſula *donec &c.* eſt repetitiva, c. 37. n. 212.
Clauſula, *& alia quæcumque faciendum*, ampliat facultatem Procuratoris ultra expreſſa, c. 7. n. 37.
Clauſula *&c.* extenditur ad ea quæ ſunt de natura actus, non ad alias, c. 30. n. 16.
Et ad ea quæ deſunt ad complementum orationis jam cœptæ, non ad ea, quorum ſaltem principium non eſt expreſſum, ib. num. 17.
Clauſula, *& faciendum ea, quæ ipſe mandans facere poſſet ſi præſens eſſet*, importat liberum, itaut veniant etiam ea, quæ mandatum ſpeciale requirunt, ſecundum magis communem, cap. 7. num. 38.
Contrarium procedit ſi dictum, *omnia facere, quæ in propria perſona erat facturus*, cap. 7. num. 39.
Clauſula, *& faciendum ea, quæ mandans facere poſſet*, importat magis mandatum ſpeciale, & facultatem locandi ſi in ipſo mandato expreſſum aliquid, quod mandatum ſpeciale requirat, c. 7. n. 40.
Idem ſi aliquod exceptum, mandatum ſpeciale requirens, cap. 7. num. 41.
Clauſula, *& non alias* reddit contractum individuum, cap. 14. §. 7. num. 27.
Et eſt limitativa voluntatis, ib. n. 28.
Clauſula *omni meliori modo* operatur, ut ſi contractus non poſſit ſuſtineri modo quo factus eſt, ſuſtineatur alio, cap. 14. §. 7. num. 26.
Decl. procedere ſi ſit concepta cum præcedenti dictione, *&* ibid. num. 27.
Clauſula *omni meliori modo* etiam præcedente dictione, & non poteſt operari, ut ſuſtineatur contractus nullus, cap. 14. §. 7. num. 28.
Clauſula *petens juſtitiam adminiſtrari* facit cenſeri intentata omnia remedia competentia ultra expreſſa, cap. 40. numer. 34.
Clauſulæ *procedi de plano ſine ſtrepitu, & figura judicii, ſola facti veritate inſpecta, & omni juris ſolemnitate omiſſa* importat facultatem procedendi via executiva, c. 39. n. 28.
Clauſula *pro ſe &c.* extendi debet, *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, cap. 35. num. 56.
Poteſt tamen commodiſſime intelligi pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus ſanguinis, ib. n. 57.
Et ideo dicta ampliatio patiatur difficultatem in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ibid. n. 58.
Clauſula *pro ſe, & quibus dederis* æquiparatur ſtipulationi *pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque*, c. 53. n. 59.
Clauſula *pro ſe, & quibus dederis* operatur tantum favore primi acquirentis ſecundum aliquos, c. 53. n. 61.
Contrarium, ibid. n. 62.
Decl. primam procedere in emphyteuſi ad tertiam generationem, vel ſtipulatam pro deſcendentibus, alias ſecus, ibid. num. 63.
Clauſula *pro ſe, & ab eo cauſam habentibus* ſimilis eſt clauſulæ *pro ſe, & quibus dederis*, & eodem modo facit emphyteuſim tranſitoriam ad quoſcumque, c. 53. n. 67.
Clauſulæ prædictæ poſſunt ab aliis eſſe reſtrictæ ad primum acquirentem, ib. n. 69.
Clauſula *quibus dederis*, limitatur ab aliis clauſulis, cap. 21. num. 64.
Et infringitur per prohibitionem alienationis, ib. n. 65.
Et in hoc differt a ſtipulatione *pro hæredibus quibuſcumque*, quia hæc non infringitur a prohibitione alienationis, cap. 53. num. 66.
Clauſula *ratum &c.* ſeu *promittens ratum &c.* in mandatis procuræ non importat liberam facultatem ſecundum communem, cap. 7. num. 43.
Clauſula *ſalvo, & reſervato beneplacito, & non aliàs* facit contractum individuum, c. 14. §. 6. n. 20.
Clauſula *ſi in evidentem* non ſuſpendit validitatem beneplaciti, & ejus effectus, c. 14. §. 7. n. 47.
Decl. procedere ſi tunc temporis vere adſit utilitas, cap. 14. §. 7. num. 48.
Clauſula *ſine aliqua contradictione, prævia renunciatione cuicumque exceptioni, & juri, & legum auxilio*, non operatur, quod competat via executiva, ſed tollit tantum obligationem, c. 39. n. 22.
Clauſula *ſupplentes &c.* tollit omnem defectum juris poſitivi, c. 14. §. 10. n. 39.
Clauſula *vocatis vocandis*, operatur, quod executores litterarum aſſumant partes Judicis, & judicialiter procedant, cap. 14. §. 9. num. 5.
Clauſula *vocato Capitulo* ſolet apponi in litteris beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi, cap. 14. §. 10. numer. 40.

CLAUSULÆ.

CLAUSULÆ ſolitæ apponi tunc cenſentur appoſitæ cum ſunt de natura contractus, c. 61. n. 125.
Clauſula donationis ſolita apponi in contractu emptionis, & locationis, impedit dari de læſione, c. 18. n. 96.
Decl. procedere ſi illam apponens ſcit verum valorem, & habet verum animum donandi, quod non præſumitur, ibid. num. 97.
Clauſulæ mandatorum procuræ reſtringuntur ad concernentia negotium, non autem ad expreſſa tantum, c. 7. n. 36.

CLERICUS.

CLERICI non poſſunt conducere gabellas, c. 23. n. 14.
Clerici non poſſunt prædia conducere, c. 10. n. 66.
Neque poſſunt conducere alia, negotiationem ſapientia, cap. 10. num. 67.
Neque poſſunt eſſe fidejuſſores conductorum, c. 10. n. 68.
Clerici conductio eſt ipſo jure nulla, c. 10. n. 69.
Clerici non prohibentur conducere bona Eccleſiaſtica, cap. 10. num. 70.

Cleri-

Clericus pauper poteſt conducere ad ſe ſubſtentandum, cap. 10. num. 71.
Clericus non beneficiatus, nec in ſacris conſtitutus non prohibetur conducere, c. 10. n. 72.
Clericus non prohibetur conducere prædium parvum, vel propriis bonis circumdatum, c. 10. n. 73.
Clericus ſuccedens conductori poteſt continuare, cap. 10. numer. 74.
Clerici poſſunt locare operas, quas tanquam Clerici faciunt in Eccleſiis, c. 15. n. 29.
Decl. procedere tantum in clericis pauperibus, c. 15. n. 36.
Contrarium verius, ibid. n. 31. & n. 40.
Clericus dives paciſcens de recipiendo aliquid pro Sacrificio, non propterea cenſetur facere ex avaritia, c. 15. n. 42.
Clericus inſerviens Miſſæ, quod ſtipendium recipere valeat, cap. 15. num. 50.
Clericus accedens ad meretrices non poteſt compelli ſolvere mercedem etiam conventam, c. 15. n. 63.

COACTIVA.

COACTIVA LOCATIONIS datur tantum in caſu neceſſitatis præciſæ, c. 20. n. 36.
Decl. procedere in neceſſitate, præciſa mortali, ib. n. 37.
Coactiva locationis, ut habeat locum requiritur, ut locatio fiat ſine magno incommodo domini, c. 20. n. 38.
Vid. in verb. *Locatio*, n. 5. & in verb. *Privilegium*.

COEMETERIUM.

COEMETERIUM, & ambitus Eccleſiæ locari non poſſunt, cap. 12. num. 58.

COLLATICA.

COLLATICA quid ſit, cap. 12. num. 4.

COLLECTÆ.

COLLECTÆ impoſitæ ratione rei, ſolvendæ ſunt a locatore, c. 34. §. 1. n. 29.
Decl. procedere in impoſitis perſonæ pro rebus, ſecus in impoſitis fructibus tantum, ib. n. 30.
Collectæ imponi poſſunt conductoribus ad longum tempus ratione utilis dominii, c. 34. §. 1. n. 31.
Pro collectis poteſt conductor compelli ſolvere de fructibus, & ſe relevare a domino, c. 34. §. 1. n. 32.
Decl. procedere pro rata fructuum, qui domino ab eo debentur, ibid. n. 33.

COLONIA, ET COLONUS,

De colonis in genere num. 1.
De colonia, & colono Partiario num. 2.

1 COLONUS quis dicatur, c. 1. n. 26.
Colonus dicitur qui terram colit, c. 5. n. 1.
Colonorum variæ ſunt ſpecies, & quæ, c. 5. n. 2.
Coloni qui nummis colunt ſunt proprie conductores, cap. 5. num. 4.
Coloni nomine venit etiam gratuito conducens, c. 5. n. 9.
Colentes agrum pro mercede dicuntur coloni conductitii, cap. 5. num. 10.
Colonorum nomine æque veniunt partiarii, ac colentes nummis, cap. 5. num. 12.
Colonus percipiens dimidiam fructuum tenetur ad omnes expenſas, cap. 5. num. 34.
Semine mutuo recepto per colonum non tenetur dominus, cap. 5. num. 41.
Semen mutuo receptum per colonum ab ipſo domino eſt coloni, nec creditum ejus, quod habet dominus eſt de juribus fundi, ibid. n. 42.
Colonus curare debet fieri opera ruſtica ſuo tempore, cap. 29. num. 70.
Furto ſubtractis fructibus an competat actio colono, vid. in verb. *Furtum*.
2 COLONUS PARTIARIUS ceſſante prohibitione poteſt omnes fructus ad domum ſuam aſportare, c. 33. n. 25.
Dominus prædii poteſt facere præceptum colono partiario ne fructus colligat ſine ejus præſentia, c. 33. n. 22.
Colono partiario colligente fructus ſpreto præcepto, vel ſtatuto vocandi dominum, competit adverſus eum juramentum in litem, c. 33. n. 23.
Colonus partiarius tenetur tantum ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas; c. 38. n. 28.
Ampl. etiamſi expreſſe obligaverit ſe aſportare ſuis ſumptibus, ibid. n. 29.
Coloni partiarii dicuntur, qui pro certa rata fructuum colunt, c. 5. n. 11.
Coloni partiarii non ſunt proprie conductores, c. 5. n. 15.
Coloni partiarii ſunt ſocii, ibid. n. 16.
Decl. ut ſint ſocii impropriæ, ibid. n. 17.
Colonus partiarius non ſolum ponit operas, ſed etiam inſtrumenta, & ſemen, c. 5. n. 28.
Colonus partiarius habet dimidium eorum fructuum, qui proveniunt ex cultura, & cura, non aliorum, cap. 5. num. 38.
Palea æqualiter eſt dividenda cum colono partiario, niſi pacta aliter ferant, c. 5. n. 37.
Damna quæ & quomodo ſint communia in colonia partiaria, ibid. n. 39.
Colonorum nomine æque veniunt partiarii, ac colentes nummis, c. 5. n. 12.
Seminis periculum an ſpectet totaliter ad colonum partiarium, cap. 5. num. 40.

COLONIA PARTIARIA.

COLONIA PARTIARIA eſt contractus innominatus, cap. 5. num. 21.
Aſſimilatur locationi, & ſecundum ejus naturam regulandus erit, ibid. n. 22.
Colonia partiaria eſt ſocietas velata ſub contractu locationis incluſa, ibid. n. 23.
In colonia partiaria lucrum, & damnum eſt commune, cap. 5. num. 20.
Colonia partiaria regulari debet cum regulis ſocietatis, in eis quæ habentur expreſſa in jure, in regulis, cum regulis locationis, c. 5. n. 25.
Colonia partiaria continet ſocietatem, quia dominus in ea ponit terras, & colonus operas, ibid. n. 27.
Colonia partiaria diverſimode contrahitur pro diverſitate terrarum, c. 5. n. 35.
Magis patet in ea locatio, quam ſocietas, c. 5. n. 24.
Colonia partiaria probatur per continuatam annuam præſtationem certæ ratæ fructuum, c. 22. n. 64.
Contrarium, ibid. num. 65.
RELIQUA vid. in verb. *Conductor*.

COMMODITAS.

COMMODITAS percipiendi fructus bonorum Eccleſiæ, ſeu penſionis Eccleſiaſticæ conceditur ſine beneplacito, cap. 14. §. 5. num. 7.
Cautius tamen eſt procedere per viam obligationis perſonalis, vel conſtitutionis Procuratoris ad exigendum, ibid. num. 8.
Commoditas percipiendi fructus eſt jus perſonæ inhærens, cap. 14. §. 5. num. 11.
Commoditas percipiendi fructus ſi locetur conceditur ſola perſonalis obligatio, non autem rei, c. 20. n. 52.

COMMUNIO.

COMMUNIO eſt mater diſcordiarum, c. 25. n. 51.
Communis res cum alio eſt etiam propria, c. 9. n. 30.
A communibus opinionibus non facile obtinetur recedi in Tribunalibus, c. 20. n. 91.

CONCESSIO.

IN CONCESSIONE venit ſolum jus, quod habet, qui conceſſionem facit, c. 23. n. 2.
Decl. procedere in locatione facta titulo lucrativo, ibid. num. 3.
Decl. 2. procedere in contractu oneroſo ſi recipiens ſit certioratus de qualitate rei, & jure, quod in ea habet concedens, ibid. num. 4.
Decl. 3. venire tantum, quod concedens habet, ſi id ex quantitate mercedis arguatur, ibid. n. 5.
Ampl. venire etiam aliena inter fines comprehenſa, licet locans bona confinata addiderit ad ipſum ſpectantia, & pertinentia, ibid. n. 6.
Conceſſio ad tempus, puta ad vitam dignoſcitur, quod ſit locatio a diſtributione pretii in ſingulos annos, c. 2. n. 50.
Conceſſio ad tertiam generationem non repugnat, quod ſit locatio, cap. 3. num. 61.
Conceſſio ad vitam magis convenit locationi, quam emphyteuſi, cap. 3. num. 62.
Conceſſio ad firmam quid importet, c. 11. n. 39.
Conceſſio intuitu perſonæ facta a Principe extinguitur cum perſona, ſed ſucceſſor novam conceſſionem petit, cap. 81. num. 36.

CONDEMNATIO.

CONDEMNATUS reſtituere bona Eccleſiæ nul nulliter alienata, debet etiam condemnari ad reſtitutionem fructuum a die alienationis, c. 14. §. 7. n. 97.
Ampl. etiamſi in alienatione interveniſſet beneplacitum, & ſententia executoris, ibid. n. 98.
Lim. ſi interveniſſet aliquis error in facto, ibid. n. 99.

CONDICTIO.

CONDICTIO datur contra tertios poſſeſſores, cap. 63. num. 76.

CONDITIO.

Conditio nil ponit in eſſe donec fuit purificata, cap. 14. §. 2. num. 7.
Conditio retrotrahitur ad diem celebrati contractus, c. 14. §. 2. num. 8.
Lim. ſtante impoſſibilitate juris, c. 14. §. 2. n. 9.
Lim. 2. in conditione poteſtativa, ibid. n. 10.
Conditio ubi adeſt, attenditur ſolum an ea extiterit, c. 50. num. 5.

CONDUCTIO, CONDUCERE, ET CONDUCTOR.

Quid ſint, & alia generalia, num. 1.
Conducere qui poſſint, num. 2.
Alia circa contractum locationis, & conductionis vid. in verb. Locatio.
Conductor quid poſſit, num. 3.
Conductor ad quæ teneatur, num. 4.
Conductor, an gaudeat privilegiis locatoris, num. 5.

1 CONDUCTIO dicitur a verbo conducere, c. 1. n. 19.
Conducere eſt ſecum ducere, c. 1. n. 19.
Conductor quis dicatur, & quis locator, c. 1. n. 20.
Conductor operarum differt a conductore operis, & quomodo, cap. 1. num. 24.
Conductor æquiparatur fructuum emptori, cap. 33. num. 7. & num. 44.

Con-

Conductor dicitur procurator ad denunciandum domino damnum rei imminens, c. 29. n. 20.
Statutum loquens de locatore non procedit in conductore, cap. 32. num. 42.
Contr. ſi ſit favorabile, & late interpretandum, vel appareat alites ſenſiſſe ſtatuentes, c. 32. n. 43.
Conductor licet non poſſideat, tamen detinet, c. 21. n. 55.
Vide in verb. *Poſſeſſio*.
Conducens rem propriam, quam poſſidet, poſſeſſionem amittit, cap. 11. num. 23. & num. 27.
Conducens non dicitur alienare, c. 10. n. 2.
Conductor, & locator ſunt correlativi, & ideo quod ſtatutum eſt in locatore, debet etiam cenſeri ſtatutum in conductore, cap. 60. num. 1. & 2.
Decl. non procedere ubi eadem ratio non viget in utroque, ibid. num. 4.
1 Conductor per conductionem nullum acquirit jus in re, ſed tantum actionem perſonalem adverſus locatorem, cap. 61. num. 42.
Vide in verb. *Locatio*, num. 9.
2 PROHIBITUS alienare non prohibetur conducere, cap. 10. num. 1.
Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum, cap. 10. num. 34.
Emptor poteſt conducere rem emptam interim ac pretium ſolvit, c. 10. n. 96.
Faber malleator non poteſt conducere domum prope ſcholas, cap. 10. num. 94.
Judæi non poſſunt conducere decimas, c. 10. n. 93.
Meretrices conducentes domum in vicinia honeſta, poſſunt expelli, c. 12. n. 95.
Monachi prohibentur conducere nomine proprio, non Monaſterii, cap. 10. num. 75.
Mandatum ad conducendum ſpeciale requiritur, c. 7. n. 12.
Vid. in verb. *Mandatum*.
Clerici an poſſint conducere, vid. in verbo, *Clerici*.
Curator an poſſit conducere, vid. in verb. *Tutores*, & *Curatores*.
Curiales an poſſint conducere, vid. verb. *Curialis*.
Laici an poſſint conducere, vid. verb. *Laicus*.
Milites an poſſint conducere, vid. verb. *Milites*.
Minores an poſſint conducere, vid. in verb. *Minor*.
Officiales an poſſint conducere, vid. in verb. *Officialis*.
Tutor an poſſit conducere, v. *Tutor*.
Venditor an poſſit conducere, vid. in verb. *Venditor*.
3 CONDUCTOR non poteſt cædere arbores, c. 54. n. 10. vid. in verb. *Locatio*, num. 12.
Conductor ad longum tempus poteſt in re conducta aliquid amplius facere, quam conductor ad breve, cap. 54. num. 33.
Conductor poteſt agere contra locatorem, vid. in verb. *Actio* & verb. *Remedium*.
Conducens ab Eccleſia cum clauſula *reſervato beneplacito*, non poteſt, antequam obtineatur a contractu recedere, cap. 14. §. 7. num. 49.
Nec poteſt recuſare ſolutionem penſionis, ibid. n. 50.
Conductor, quando poſſit recedere a contractu ante finitum ejus tempus, vid. in verb. *Contractus*, num. 3.
Conductor expulſus finita locatione non petit reintegrationem, cap. ult. num. 23.
Conductor non ſolum non poteſt inferre damnum in re, ſed nec etiam in fructibus, finita locatione colligendis, cap. 29. num. 68.
Imo nec etiam in fructibus colligendis de tempore locationis, ſi eſt colonus partiarius, c. 29. n. 69.
In ultimo anno non poteſt inferre damnum fructibus ſequentis anni, c. 29. n. 76.
Et non ſolum non poteſt fructus ſequentis anni corrumpere, ſed neque fundum exfructare, ibid. n. 77.
Sic non poteſt in fine anni colligere fructus acerbos, ib. n. 78.
Nec conductor gabellæ poteſt ultimo anno eam minuere, cap. 29. num. 79.
Conductor non poteſt ultimo anno relinquere plura capita vitium, ut inde majorem uvæ quantitatem percipiat, cap. 29. num. 83.
Et ubi fundus eſt ſolitus ſeminari in parte, & in parte quieſcere, non poteſt ultimo anno ſeminare totum, cap. 29. num. 84.
Neque poteſt ultimo anno reſtipulare, c. 29. n. 85.
Lim. ſi adſit conſuetudo, ibid. n. 86.
Conſuetudo in dicto propoſito probanda eſt in ſpecie, quoad conductores, ibid. n. 87.
Conductor non poteſt facere in re omnia, quæ poteſt dominus, cap. 29. num. 82.
Conductor non poteſt uſum rei conductæ alterare, c. 29. num. 88.
Sic in Apotheca introducere aliud exercitium diverſum à ſolito, ibid. n. 89.
Conductor tantò minus poteſt alterare uſum rei, ſi non conſtat de voluntate domini, c. 29. n. 91.
Conductor domus non poteſt in camera bona facere coquinam, cap. 29. num. 92.
Conductor non poteſt rei formam, aut faciem mutare, cap. 29. num. 93.
Ampl. ut emphyteuta per hanc mutationem incurrat caducitatem, cap. 29. num. 94.
Decl. non poſſe alterari uſum, nec mutari formam in damnum rei, ſecus ſi inde reſultet major utilitas, cap. 29. num. 95.
Facilius ſi ex conjecturis appareat de voluntate domini, ibid. num. 97.
E contra vero ſi appareat contraria voluntas domini, non poteſt conductor facere dictas mutationes, ibid. n. 98.
Conductor poteſt alteri ſublocare, c. 32. n. 1.
Vide *Sublocatio*.
Conductor an & quando poſſit recedere a contractu, vid. in verb. *Contractus*, num. 3.
Conductor poteſt ſibi aſſumere ſocium in conductione tam ante, quam poſt contractum, c. 32. n. 20.
Vid. in verb. *Socius*.
Conductor domus exiſtentis in Parochia in qua Parochiani præſentant Parochum, an præſentare debeat, vel ne, cap. 27. num. 195.
4 CONDUCTOR tenetur rem cuſtodire ne damnificetur, cap. 29. num. 12.
Conductor tenetur bona fide uti re conducta, c. 29. n. 1.
Conductor tenetur colere fundum, c. 34. §. 1. n. 49.
Conductor & emphyteuta ad longum tempus non tenentur ſtare locationi ad breve tempus factæ antecedenter per dominum, c. 61. n. 185.
Lim. in emphyteuta fiſci, vel Eccleſiæ, ibid. n. 186.
Impedito uſu rei facto conductoris, ipſe tenetur an integram penſionem ſolvere, c. 28. n. 30.
Ampl. procedere etiamſi factum ſit juſtum, ibid. n. 31.
Lim. ſi facto conductoris dedit cauſam culpa locatoris, cap. 28. num. 32.
Principi injuſte petenti uſum rei locatæ tenetur conductor reſiſtere, cap. 28. num. 47.
Vid. in verb. *Princeps*.
Conductor expulſus debet reclamare, & contradicere, cap. 28. num. 20.
Conductor non ſolum tenetur ad damna per illum illata rei, ſed etiam ad ea quæ paſſus eſt inferri per alios, cap. 29. num. 10.
Conductor ſi prævidere poteſt caſum, & reparare, & non facit, tenetur ad damna, c. 29. n. 12.
Lim. ſi ultra cuſtodiam requiratur expenſa, quia conductor ad eam non tenetur, ibid. n. 13.
Ampl. ut conductor adeo teneatur cuſtodire, ut debeat etiam reſiſtere exercitui, ſi poteſt, ibid. n. 14.
Secus ſi non poteſt, vel prudentialiter non debet, cap. 29. num. 15.
Decl. ut debeat conductor reſiſtere facto tertii ſi ſit injuſtum ſecus ſi ſit juſtum, ibid. n. 16.
Decl. 2. locatorem dicentem non factam reſiſtentiam debitam a conductore, probare debere, ibid. n. 17.
Decl. 3. ut ſi ipſe locator monitus non ſe oppoſuit, non poſſit de hoc redarguere conductorem, c. 29. n. 18.
Conductor periculum imminens rei denunciare debet locatori, cap. 29. num. 19.
Lim. ſi non poſſit denunciare, ibid. n. 21.
Et non potuiſſe dicitur, ubi ſi denunciabat, aliquod periculum ſibi imminebat, c. 29. n. 22.
Vel ſi repente evenit periculum, itaut tempus non habuerit, ibid. n. 23.
Intellige ſi prævidere non potuit, c. 29. n. 24.
Lim. 2. ſi dominus erat abſens, quia excuſatur a denunciatione ſecundum aliquos, ibid. n. 25.
Contr. verius, quia tenetur denunciare conjunctis, & amicis, ibid. n. 26.
Lim. 3. ſi locator non erat potens ad impediendum, vel veriſimiliter non impediturus, c. 29. n. 27.
Lim. 4. ſi periculum erat notorium, ibid. n. 28.
Lim. 5. ſi damnum provenit ex facto ipſius locatoris, cap. 29. num. 29.
Litem movens ſuper re locata citando ſolum conductorem, nulliter agit, c. 27. n. 44.
Lim. ſi agatur de ſola poſſeſſione naturali, ibid. n. 45.
Damna reficere tenetur conductor, multo magis ſi promiſit cuſtodire rem, & eam non deteriorare, c. 29. n. 30.
Ampl. ut ſtante tali promiſſione cenſeatur ſuſcepiſſe curam ne damna fiant, c. 29. n. 31.
Conductor tenetur de damnis a ſe provenientibus ejus dolo, vel culpa, non autem de caſu fortuito, c. 29. n. 41.
Neque tenetur de provenientibus ejus culpa leviſſima, cap. 29. num. 42.
Decl. hoc procedere in actione locati, ſecus in actione legis Aquiliæ, ibid. n. 43.
Intellige ut *in l. Aquilia* veniat culpa leviſſima in committendo, non in omittendo, ibid. n. 44.
Culpa leviſſima in committendo æquiparatur levi etiam latæ in non faciendo, c. 29. n. 45.
Ampl. ut etiamſi conductor promiſerit rem cuſtodire, adhuc non teneatur de culpa leviſſima, ibid. n. 64.
Lim. ſi pro cuſtodia mercedem acceperit, quia tunc tenetur de leviſſima, c. 29. n. 47.
Lim. 2. ſi promiſit adhibere diligentiam, ibid. n. 48.
Lim. 3. ſi promiſit, quid facere in ſpecie, c. 29. n. 49.

Lim. 4. ſi expreſſe promiſit de culpa leviſſima, vel periculum in ſe ſuſcepit, c. 29. n. 50.
Vid. in verb. *Periculum*.
Culpa qualibet ceſſante non tenetur conductor, etiamſi periculum in ſe ſuſceperit, c. 29. n. 52.
Vid. in verb. *Culpa*.
Conductor promittens reſtituere Columbarium columbis frequentum, an teneatur de defectu eorum, etiamſi adhibuerit omnem diligentiam, c. 29. n. 54.
Conductor an teneatur adhibere diligentiam, quam adhibet diligentiſſimus paterfamilias, c. 29. n. 60.
Conductor non tenetur adhibere curam diligentiſſimam in re conducta, c. 29. n. 62.
Lim. ſi materia ſit fragilis, & illam requirens, ibidem num. 63.
Conductor non curans opera ruſtica fieri debitis temporibus, tenetur ad damna, & intereſſe, c. 29. n. 74.
Et debet curare, ut opera ruſtica fiant per Peritos in arte, cap. 29. num. 75.
Conductor non tenetur de culpa leviſſima, c. 12. n. 99.
Conductor tenetur de incendio, ſi locator probet ejus culpa eveniſſe, cap. 30. num. 16.
Vid. in verb. *Incendium*, num. 1.
Conductor operis tenetur de omni periculo ejuſdem operis vitio accedente, c. 31. n. 7.
Vid. verb. *Operis conductor*.
Conductor ſi devaſtet, vel deſtruat rem, tenetur eam reſtaurare ſuis ſumptibus, c. 34. §. 1. n. 19.
Conductor tenetur facere impenſas neceſſarias ad reparandum damnum imminens, ubi periculum eſt in mora, cap. 34. §. 1. num. 21.
Vid. in verb. *Melioramenta*, num. 1.
Conductor animalis debet probare ejus mortem ad ſe liberandum ab obligatione illud reſtituendi, c. 12. n. 63.
Conductor ad vecturam debet bene paſcere equum, cap. 12. num. 77.
Conductor equi non tenetur probare illum deceſſiſſe, ſine ſua culpa, niſi ad majorem cautelam, c. 22. n. 71.
Conductor equi ad vecturam, an, ſi equus culpa ſua decedit, teneatur ad vecturas conſuetas etiam poſt mortem, cap. 12. num. 89.
Conductor equi ad vecturam, ſi illum retinet ultra tempus conventum, tenetur continuare mercedes, & quid facere debeat ejus fidejuſſor, c. 12. n. 90. 91. & 92.
CONDUCTORES bonorum Eccleſiæ non ſunt exempti ab oneribus mere perſonalibus, nec mere realia ſubire tenentur, cap. 27. num. 136.
Conductores bonorum Eccleſiæ teneri ad onera mixta, quæ imponuntur perſonæ pro rebus, tenent aliqui, cap. 27. num. 137.
Contrarium tamen tenendum, ibid. n. 138. & 139.
Lim. procedere in locatione ad modicum tempus, ſecus in emphyteuſi, ibid. n. 140.
Decl. limitationem, ut non poſſint imponi emphyteutæ Eccleſiæ munera ſordida, ſicut nec emphytuetæ Fiſci, & Principis, ibid. n. 141.
Decl. 2. ut gravari poſſit emphyteuta Eccleſiæ reſpectu ejus fructus, qui ſupereſt deducto canone, qui ſolvitur Eccleſiæ, ibid. n. 142.
Lim. 2. quo ad onera impoſita ipſis fructibus a ſolo ſeparatis, ut eſt gabella, quæ ſolvitur ad portam civitatis, quam effugere non poſſent conductores bonorum Eccleſiæ, ibid. n. 143.
Conductor de jure communi prælationem, ſeu retractum non habet in emptione rei, c. 27. n. 144.
Vid. *Retractus*.
Conductor primus non habet prælationem in nova locatione, c. 20. n. 39. & vid. in verb. *Prelatio*, num. 1.
Reliqua vid. in verb. *Colonus* in verb. *Locare*, & *locatur*, & aliis propriis materiarum.

CONFESSIO.

CONFESSIO de recepto non probat veram ſolutionem, præcipue contra eum qui confeſſionem non fecit, cap. 36. num. 48.

CONFIRMATIO.

CONFIRMATIO Principis tollit defectus juris civilis, non autem juris naturalis, c. 14. §. 10. n. 34.
Emphyteuſi finita per ſucceſſionem finitam deſcendentes petunt confirmationem, c. 62. n. 37.
Confirmatio dat robur confirmato, ſed illud non extendit, ut comprehendat quæ diſponentes comprehendere noluerunt, cap. 63. num. 64.
Ampl. etiamſi in confirmatione adſit clauſula, *& de novo concedimus*, ibid. n. 65.
Ampl. 2. etiam in confirmatione facta in forma ſpecifica cum verbis ampliſſimis, ibid. n. 66.

CONFRATERNITAS.

CONFRATERNITATES, ut ſint Eccleſiaſticæ neceſſe eſt, ut ſint erectæ auctoritate Epiſcopi, c. 14. §. 6. n. 31.
Confraternitatum laicorum bona, an, & quando poſſint alienari ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 27.

CONJECTURÆ.

CONJECTURÆ, ubi adſunt hinc inde, urgentiores prævalent, cap. 25. num. 13.

CONJUNCTIO, ET CONJUNCTUS SEU CONSANGUINEUS.

CONSANGUINEUS præſtans operas conſanguineo, cenſetur intuitu conſanguinitatis præſtitiſſe, non conſequendi mercedem, c. 35. n. 104.
Lim. ſi adſit ſolitum locandi, & conducendi operas, ibid. num. 105.
Lim. 2. ubi conſanguineus habet regulam pro ſe, ad conſequendam mercedem, ibid. n. 106.
Sanguinis conjunctio ſola, non facit præſumere donationem, cap. 35. num. 107.
Secus ſi aliæ conjecturæ concurrant, ibid. n. 108.
Lim. in aſcendentibus, & deſcendentibus, quia in eis præſumitur donatio, ibid. n. 109.
Decl. limitationem non procedere ſtante magnitudine rei donatæ, cap. 35. num. 110.
Decl. 2. ut donatio præſumatur in alimentis, & omnibus ad ea pertinentibus, ibid. n. 111.
Conjunctus poteſt agere ad effectum deponendi, c. 36. n. 32.
Conjuncti habent mandatum a lege ad agendum, non ad exigendum, cap. 36. num. 33.
Conjuncti admittuntur ad agendum cum promiſſione de rato, cap. 36. num. 34.
Et quatenus non ſufficiat promiſſio de rato, admittuntur præſtita cautione, ibid. n. 35.
Conjuncti uſque ad quem gradum admittantur ad agendum pro conjuncto, ſunt variæ opiniones, c. 36. n. 36.

CONSENSUS.

CONSENSUS arguitur perfectus per conjunctionem manuum, cap. 22. num. 66.
De conſenſu in locatione requiſito, Vid. in verb. *Locatio*, num. 2.
Conſenſum non habens, non poteſt contrahere locationem, & conductionem, c. 16. n. 4.
Sciens, & tacens ſi faciat aliquem actum poſitivum cenſetur conſentire, c. 61. n. 87.
Præſens, & tacens an dicatur conſentire, vid. in verb. *Præſens*.
Conſenſus requiritur ſimultaneus, & præſentialis ad validitatem contractus, c. 16. n. 42.
Decl. procedere, & ſpeciale eſſe in ſtipulatione, ſecus in aliis contractibus, c. 16. n. 43.
Conſenſus Capituli in alienatione bonorum alterius Eccleſiæ, quam ſuæ, non requiritur, c. 14. §. 10. n. 36.
Conſenſus Capituli non requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ Cathedralis, quæ non ſunt de ſua Menſa, cap. 14. §. 10. num. 37.

CONSTITUTIO.

CONSTITUTIONES Papæ non abrogantur per non uſum, niſi Papa ſciat contrarium uſum, & conſentiat, cap. 14. §. 1. num. 5.
Conſtitutio relata inter *Extravagantes* communes facit jus, & ubique ſervari præſumitur, c. 14. §. 1. n. 11.
Conſtitutionis non uſus probari poteſt non ſolum per teſtes, ſed etiam per actus, ea non ſervata, factos, cap. 14. §. 1. num. 17.
Decl. procedere ad effectum manutentionis tantum, nam in meritis requiritur actus fuiſſe probatos in judicio, cap. 14. §. 1. num. 18.
Conſtitutiones Apoſtolicæ non ſunt de facili eludendæ, cap. 14. §. 2. num. 2.
De conſtitutionibus Apoſtolicis, ſeu Bullis particularibus, & in ſpecie vid. in verb. *Bulla*.
Bulla exiſtens in Bullario præſumitur uſu recepta, cap. 14. §. 1. num. 13.

CONSUETUDO.

CONSUETUDO non excuſat ſuperveniente nova cauſa, cap. 12. num. 108.
Conſuetudine induci non poteſt, quod bona Eccleſiæ alienentur abſque auctoritate Papæ, c. 14. §. 1. n. 6.
Conſuetudo particularis prævalet, & magis attendi debet, quam generalis, c. 17. n. 8. & n. 14.
Contr. in ſtipulationibus, & contractibus, c. 17. n. 9.
Decl. ut tunc attendi debeat magis conſuetudo generalis, cum apparet particularem eſſe notam alteri contrahenti, ſecus e contra, c. 17. n. 13.
Conſuetudo generalis præſumitur nota, particularis ignota, cap. 17. num. 10. & 12.
Conſuetudo circa mercedem locationis ſi fuerit varia, quæ attendi debeat, ſunt variæ opiniones, c. 17. n. 15.
Attendendam eſſe poſteriorem concluditur, ibid. n. 16.
Ampl. etiamſi prior conſuetudo fuerit diu ſervata, poſterior vero ſecus, c. 17. n. 17.
Decl. procedere ſi poſterior obſervantia fuit omnino libera, cap. 19. num. 18.
Decl. 2. procedere ſi poſterior obſervantia ſit immediata locationi, de qua agitur, c. 17. n. 19.
Conſuetudine difformi exiſtente locatoris, & conductoris, attendenda eſt illa conductoria. c. 17. n. 31.
Conſuetudo, & obſervantia attenditur in eis, quæ conſueverunt fieri communiter, non ſi raro, & extraordinarie, cap. 17. num. 20.
Decl. non procedere in obſervantia interpretativa, ibid. num. 21.

Con-

Digitized by Google

Conſuetudo debet articulari, & probari, c. 20. n. 68.
Et in facultativis probandum, quod quis noluerit facere, & fuerit coactus, ibid. n. 69.
Conſuetudo particularis contrahentium præfertur generali, cap. 20. num. 70.
Conſuetudo etiamſi ſit extra jus, præſcribitur per decennium, cap. 20. num. 71.
Conſuetudo tribuens prælationem in locatione eſt probanda in ſpecie, & reſtringenda, c. 20. n. 76.
Vid. in verb. *Prælatio*.
Vid. in verb. *Obſervantia*.
Conſuetudo probanda eſt præciſe in loco, ubi vertitur controverſia, cap. 61. num. 281.
Maxime ubi contrarium de jure diſponitur, ibid. n. 282.

CONSULENTES.

CONSULENTES multoties ſolent, quando habent ſolidum fundamentum, addere alia colorata, c. 25. n. 34.

CONTRAHERE, CONTRACTUS.

Contrahere qui poſſint, & de validitate contractus, num. 1.
Perficitur contractus, num. 2.
Ab eo receditur, num. 3.
Alia omnia, num. 4. Sed, vide in verbo Locatio; *& in aliis verbis, puta, ſi quaris an contractus ſit individuus, vid. in verb.* Individuus, *ſi, an ſit uſurarius, in verb.* Uſura, *& ſic de ſingulis.*

1 CONTRAHERE qui non poſſint, c. 6. n. 4.
Minores curatores curentes libera contrahere poſſunt, cap. 6. num. 16.
Contractus collatus in voluntatem unius, non tenet, etiamſi ejus voluntas ſuperveniat, c. 16. n. 24.
Decl. procedere de jure civili, ſecus de æquitate canonica, cap. 16. num. 25.
Decl. 2. ſi uterque in voluntatem alterius contractum contulerint, ibid. n. 26.
Vid. tamen, ibid. n. 28.
Contrahentibus licet ſe decipere uſque ad dimidiam juſti pretii, cap. 18. num. 28.
Subſtantialia contractus non poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 22.
Contractus ſuſtinetur, ubi quis putavit emere virginem, dum erat mulier, ſecus ſi erat puer, c. 16. n. 35.
Contractus inter abſentes non valet ſine nuntio, vel epiſtola, cap. 16. num. 49.
Contractus curatoris cum ſuo minore validatur juramento, cap. 20. num. 64.
Contractus habet pro ſe præſumptionem validitatis, cap. 19. num. 1.
Solemnitatum defectus ſi non allegetur ab eo, cujus favore ſunt inductæ, contractus ſuſtinetur, c. 64. n. 87.
2 CONTRACTUS an fuerit perfectus, pendet ab animo, & ſtatur conjecturis, c. 16. n. 69.
Contractus ſi ſit de præſenti, & nihil ulterius remanent, quam facere ſcripturam, iſta cenſetur requiſita ad cautelam, ſecus ſi quæſtio ſit de ipſo contractu, & an partes de præſenti ſe obligare voluerint, c. 16. n. 72.
Contractus, ſi concurrunt ſubſtantialia, cenſetur perfectus, quamvis adſint conjecturæ, quod partes voluerint ſcripturam, ſecus autem ſi conjecturæ reddant dubium conſenſum, cap. 16. num. 71.
Contrahens per epiſtolam, ſi antequam epiſtola perveniat, moriatur, contractus non perficitur, c. 16. n. 40.
Idem ſi pœnituerit, & recipiens ignarus pœnitentiæ acceptet, cap. 16. num. 41.
Contractus non dicitur perfectus, ex conſenſu unius, cap. 22. num. 67.
Decl. ut ex confeſſione unius, probetur perfectio contra eum, ibid. num. 68.
Contractus perficitur ubi junguntur conſenſus, cap. 16. num. 38.
3 RECEDI non poteſt a Contractu in præjudicium tertii, cap. 58. num. 28.
Decl. non procedere ſi promiſſa ſolutio de mercedibus, quia cenſetur intuitu, & correſpective ad contractum locationis, & ideo non debetur promiſſum ceſſante locatione, ibid. n. 29.
Intellige ſi recedat caſu, vel neceſſario, ſecus ſi voluntarie, ibid. n. 30.
Et quocumque modo recedat, non liberatur ſi facta delegatio ipſo conſentiente, c. 58. n. 31.
A contractu innominato, re integra, recedi poteſt, etiamſi aliqua ex partibus impenſas fecerit, c. 17. n. 75.
In contractibus innominatis licitum eſt pœnitere, re integra, cap. 12. num. 28.
In contractibus innominatis non eſt locus pœnitentiæ, cap. 12. num. 29.
Petitio pretii repugnat cum receſſu a venditione, cap. 59. num. 16.
Conductor an poſſit recedere a contractu quando poteſt locator, cap. 60. num. 2.
Decl. ut conductor poſſit recedere a contractu, quando impeditur uti re, impedimento proveniente ex re ipſa, ſecus autem in procedente ex perſona propria, ibidem num. 5. & num. 6.
Conductor impeditus uti re ex parte ſua, non poteſt dici impeditus totaliter, quia poteſt uti ſublocando, cap. 60. num. 7.
Bello, vel peſte impediente uſum rei locatæ, poteſt conductor a contractu recedere, c. 60. n. 8.
Lim. ſi domus locata, fuerit infecta culpa conductoris, ibid. num. 9.
Mali ſpiritus in domo locata exiſtentes præbent conductori cauſam recedendi a contractu, c. 60. n. 10.
Timor ſolus damni, & periculi præbet juſtam cauſam conductori recedendi a conductione, c. 60. n. 13.
Impedimentum non ſolum totalis uſus, ſed etiam incommodatio habitationis, præbet juſtam cauſam conductori recedendi, cap. 60. num. 14.
Lim. ſi incommodatio ſit modica, ibid. n. 15.
Lim. 2. ſi conductor in caſu incommodationis taceat, & non recedat, ibid. n. 16.
Sufficit tamen proteſtatio abſque receſſu, c. 60. n. 17.
Maxime autem eſt neceſſaria proteſtatio, ſi impedimentum proveniat a tertio, non a locatore, ibid. n. 18.
Conductor, ſi uxorem duxerit, & non ſufficiat ei amplius domus conducta, non propterea poterit recedere a conductione, cap. 60. num. 19.
Conductor revocatus a ſuperiore, & propterea non indigens domo conducta, adhuc locationi ſtare tenetur, cap. 60. num. 20.
Conductor Promotus ad dignitatem, & ideo non potens habitare domum conductam, adhuc recedere non poteſt a locatione, c. 60. n. 21.
Conductor an poſſit recedere a locatione in certis caſibus, attenditur conſuetudo, c. 60. n. 22.
Conſuetudo prædicta probanda eſt ab allegante, cap. 60. num. 23.
Recedere a locatione in certis caſibus eſt facultativum, cap. 60. num. 24.
Conſuetudo non recedendi ut probetur, neceſſe eſt probare, quod allegata faculas, & quod allegantes propter contradictionem acquieverint, c. 60. n. 25.
A contractibus nominatis non receditur ob non adimplementum, cap. 60. num. 26.
Decl. hoc non procedere in locatione, ibid. n. 27.
Decl. 2. non procedere, ſi id quod non fuit adimpletum, eſt cauſa finalis contractus, ibid. n. 28.
Decl. 3. quod dictum eſt non procedere in locatione, tutius eſſe ſi concurrat, quod non poſſit uti re culpa locatoris, & quod res ſit integra, c. 60. n. 29.
Conductor recedere poteſt a conductione, nedum ſi locator rem non tradat, ſed etiamſi poſtquam tradidit uti non patiatur, ſed impediat, c. 60. n. 30.
Ampl. etiamſi deneget, ſeu impediat tantum in parte, ibid. num. 31.
Ampl. 2. ne dum ſi impediatur ab ipſo locatore, ſed etiamſi ab alio, quem ipſe poſſet impedire, cap. 60. num. 32.
Ampl. 3. ut locator non poſſit purgare moram, niſi ſtatim, & re integra, c. 60. n. 33.
Nec poteſt velle dare rem per tantundem temporis, ibid. num. 34.
Locator, & conductor ubi merces non eſt declarata nec res tradita, ſemper poſſunt a contractu recedere, cap. 17. num. 73.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 10. ad fin.
4 CONTRACTUS innominatus regulatur ſecundum naturam contractus cui magis aſſimilatur, c. 5. n. 5.
Contractus cenſentur celebrati incontinenti, ex quo apparent facti eodem die, & coram eodem notario, & teſtibus, cap. 25. num. 74.
Contractus dicitur ex cauſa neceſſitatis ſi pro extinguendis debitis, quæ peti poterant, ſecus ſi pro extinguendo cenſu, cap. 14. §. 10. num. 15.
In contractibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia, cap. 49. num. 42.
Contrahens per Epiſtolam, ſit ſubditus loci, ubi dirigitur epiſtola, & junguntur conſenſus, c. 19. n. 39.
In contractibus bonæ fidei prævalere debet æquitas, cap. 48. num. 76.

CONTRARIORUM.

CONTRARIORUM eadem eſt diſciplina, cap. 14. §. 6. num. 5.
Lim. ſi adſit diverſitas rationis, ibid. n. 6.

CONVENTIO.

CONVENTIO de certa ſumma mercedis, eo ipſo quod allegatur exceſſiva, non poteſt exequi, c. 18. n. 9.
Decl. procedere in Advocato, & cæteris paciſci de mercede non valentibus, c. 18. n. 10.
Et in omnibus in quibus viget ſuſpicio, quod promiſſa fuerit major ſumma, propter neceſſitatem, cap. 18. numer. 11.
Nec annullatur promiſſio, ſi exceſſiva in modico, cap. 18. num. 12.
Hoc tamen intelligitur, ſi allegetur nullitas propter exceſſum tantum, c. 18. n. 13.

COR-

CORRECTIO.

CORRECTIO jurium in quantum fieri poteſt, evitari, & reſtringi debet, c. 53. n. 27.

CORRESPECTIVITAS.

Quid operetur, num. 1.
Quando præſumatur, & ex quibus arguatur, num. 2.

1 CORRESPECTIVI contractus reputantur unus, & individuus, cap. 25. num. 47.
Decl. 2. procedere per fictionem, ibid. n. 48.
Correſpectivorum contractuum uno corruente, corruit & alius, cap. 25. num. 49.
Decl. procedere ſi unus contractus corruat ab initio, ſecus ſi ex poſt, ibid. n. 50.
Contrarium tamen vide, ibid. n. 52.
Decl. 2. procedere in contractibus, & obligationibus, ſecus autem in diſtractibus, & liberationibus, ibid. n. 51.
Pactum correſpectivum ad contractum cenſetur ei ineſſe, cap. 25. num. 53.
Ampl. in pacto exiſtente in contractu correſpectivo, ibid. num. 54.
Decl. procedere ſi pactum conveniat alteri contractui, & non ſequatur abſurdum, ibid. n. 55.
2 CORRESPECTIVITAS contractuum non præſumitur, ſed probari debet, c. 25. n. 58.
Probatur conjecturis, & præſumptionibus, ibid. n. 59.
Et conjecturæ fortiores elidunt contrarias, ibid. n. 60.
Conjecturæ voluntatis unius ex contrahentibus, non ſufficiunt, cap. 25, num. 61.
Correſpectivi præſumuntur contractus, ex quo ſunt in eodem inſtrumento, c. 25. n. 62.
Ampl. etiam ſi ſint diverſæ res, & perſonæ, ibid. n. 63.
Poſſunt tamen in eodem inſtrumento eſſe plures contractus omnino ſeparati, ibid. n. 64.
Plures contractus in eodem inſtrumento exiſtentes, ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant diverſam cauſam, & independentiam, non cenſentur correſpectivi, cap. 25. num. 65.
Non tamen ſufficit ſola diverſitas naturæ, ſi ſunt in eodem inſtrumento, ibid. n. 66.
Conventiones in eodem inſtrumento non habentur pro correſpectivis, ad effectum, qui ſeparari poteſt a toto contractu, cap. 25. num. 71.
Dictio *alterius* ut implicativa præcedentium, importat correſpectivitatem, cap. 25. num. 67.
Dictio *e contra*, vulgariter *all' incontro* importat correſpectivitatem, cap. 25. num. 68.
Dictiones *toties quoties*, ſeu vulgariter *ogni volta che*, important correſpectivitatem, c. 25. n. 69.
Verba *per gl' intereſſi, che ſono fra me e Carlo*, non important correſpectivitatem, c. 25. n. 70.
Correſpectivi cenſentur contractus incontinenti facti unus poſt alium, licet in diverſis inſtrumentis, c. 25. n. 73.
Ampl. ut cenſeantur correſpectivi contractus incontinenti facti etiamſi ſint omnino diverſi, dummodo ad invicem compatiantur, ibid. n. 75.
Secus ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant cauſam penitus diverſam, ibid. n. 76.
Decl. hoc caſu ceſſare præſumptionem correſpectivitatis, ſed oriri conjecturam, quæ una cum aliis operatur, ibid. num. 77.
Decl. correſpectivitatem actuum præſumptam ex eo, quod ſint facti incontinenti, non procedere in diſpoſitionibus mere gratioſis, c. 25. n. 78.
Decl. 2. procedere, niſi quo ad eos, qui utrique actui interfuerunt, ibid. n. 79.
Decl. 3. non procedere generaliter ubi adſunt conjecturæ contra correſpectivitatem, c. 25. n. 80.
Ampl. ut non ſolum arguatur correſpectivitas ex eo, quod contractus ſunt in continenti facti, ſed etiam ex quo ſunt facti tempore proximo, ibid. n. 81.
Decl. tamen ampliationem, ut non oriatur præſumptio, ſed ſimplex conjectura ex vicinitate prædicta, cap. 25. num. 82.

CREDITOR.

CREDITOR poteſt locare res pignoratas, c. 7. n. 62.
Et poteſt eas locare ipſi domino ſuo debitori, cap. 7. num. 63.
Et locare debet, alias tenetur ad id, quod percipere potuiſſet, cap. 7. num. 64.
Hoc tamen procedit ſi ſit in culpa, c. 7. n. 65.
Creditor immiſſus debet, vel vendere fructus, vel prædia locare, cap. 7. num. 66.
Creditor immiſſus, tenetur locare etiam jumenta, & alia, quæ locari poſſunt, c. 7. n. 67.
Creditor habens in pignus conventionale rem mobilem, locare eam non poteſt, c. 7. n. 68.
Creditor, qui utitur pignore, vel illum transfert in uſum non deſtinatum, furtum committit, c. 7. n. 69.
Creditor habens rem mobilem, ſeu ſe moventem in pignus locare poteſt, c. 7. n. 71.
Creditor non poteſt partem crediti tantum petere in judicio, cap. 25. num. 40.
Aliud pro alio, invito creditore ſolvi non poteſt, cap. 38. num. 6.
Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis, c. 33. n. 49.
Creditor ex cauſa melioramentorum præfertur aliis creditoribus anterioribus, c. 33. n. 54.
Vide in verb. *Prælatio*, num. 2.
Creditor retinens pignus tenetur ad fructus, quos percipere potuiſſet, c. 35. n. 55.
Decl. procedere in pignore extrajudiciali, ſecus in judiciali, quia in eo non tenetur niſi de lata culpa, ibid. num. 56.
Et ad convincendam culpam, non ſufficit probare, quod omiſerit facere diligentias de reperiendo conductores, ſed requiritur, quod conſtet locare potuiſſe, & noluiſſe, cap. 35. num. 57.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in rebus invectis, & illatis, c. 40. n. 131.
Ampl. præferri etiam ei qui locavit pro rebus ipſis conſervandis, ibid. n. 133.
Creditori ex cauſa alimentorum, an competat hypotheca cum prælatione, eſt quæſtio controverſa, c. 40. n. 38.
Creditor immiſſus ex Salviano tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 267.
Et non ſolum immiſſus ex primo decreto, ſed etiam immiſſus ex ſecundo, c. 61. n. 268.

CUI.

CUI licet, quod eſt plus non debet, quod minus eſt non licere, cap. 7. num. 4.

CULPA.

Prodeſſe non debet, num. 1.
Quid ſit, & quando dicatur adeſſe, num. 2.
Præſumitur, & probatur, num. 3.
De cujus culpa quis teneatur, num. 4.

1 CULPA prodeſſe non debet, c. 46. n. 51.
Culpa propria non debet alicui patrocinari, c. 56. n. 43.
Decl. procedere in ea culpa, quæ eſt cauſa proxima, ib. n. 44.
2 CULPÆ APPELLATIONE venit levis, non autem leviſſima, cap. 30. num. 4.
Si factum, vel omiſſum, quod non feciſſent, vel omiſiſſent diligentes, tunc eſt culpa levis, ſi diligentiſſimi eſt culpa leviſſima, c. 29. n. 56. & 57.
Decl. non attendi diligentes, vel diligentiſſimi in genere, ſed in ſpecie profeſſionis de qua agitur, c. 29. n. 58.
Intellige habito reſpectu ad exercitium, non ad qualitatem perſonarum, cap. 29. num. 59.
Culpæ mentio poteſt referri ad leviſſimam, c. 30. n. 13.
Et ad leviſſimam referri debet, dum ita fert ſubjecta materia, cap. 30. num. 14.
Culpa in omittendo, eſt non facere quod fieri debet, in committendo, eſt facere, quod fieri non debet, cap. 29. num. 55.
Famulos improbos eligens eſt in culpa, & tenentur, cap. 30. num. 25.
Decl. ſi ſint improbi in officio cui fuerunt propoſiti, ibid. num. 26.
Retinere in domo pueros, ſenes, & diverſæ ætatis homines, & mulieres, culpæ non aſcribitur, c. 30. n. 27.
Relinquere adoleſcentes non diligentes, ubi verſatur periculum ignis, poteſt eſſe culpa, c. 30. n. 28.
Inducere in domum perſonas alterantes ejus uſum, ex quo oriatur incendium, eſt culpoſum, c. 30. n. 20.
Retinere in domo res faciliores ad comburendum, non eſt culpa, cap. 30. num. 52.
Lim. ſi ſit in ſpecie conventum de aliqua re non retinenda, & fuerit retenta, c. 30. n. 54.
Lim. 2. ſi res facilis ad comburendum fuerit prope ignem retenta, cap. 30. num. 58.
Sic e contra, ſi ignis factus prope rem aptam ad comburendum, ibid. n. 59.
Vide etiam in verb. *Incendium*.
Culpæ conductoris adſcribitur, ſi nimis oneravit animal conductum, cap. 12. num. 73.
Quomodo probetur nimia oneratio, ibid. n. 74.
Culpa debet eſſe ordinata ad caſum, c. 12. n. 211.
Sufficit, quod poſſit eſſe ordinata ad caſum, c. 12. n. 212.
3 CULPA non præſumitur, ſed ab allegante probari debet, cap. 29. num. 64.
Limita in conductore, quia damnificata re locata, præſumitur ejus culpa, ibid. n. 65.
Decl. limitationem non procedere, ſi appareat damnum eveniſſe a caſu, qui potuit ſine culpa procedere, cap. 29. num. 66.
Culpa non præſumitur ubi caſus ſine ea evenire ſolet, cap. 12. num. 7.
Caſus qui poſſunt ſine culpa evenire, multi ſunt, & quales relative, ibid. n. 67.
Culpa quomodo probetur relative, c. 12. n. 213.
Culpa probari debet certi hominis, ad hoc ut pro ea condemnari poſſit, cap. 30. num. 18.
Limita quando adeſt in domo locata, ubi damnum evenit, unus tantum paterfamilias, c. 30. n. 19.
4 DE CULPA famuli non tenetur dominus, niſi famulus delinquat in ea re, cui in ſpecie fuerit a domino præpoſitus, cap. 30. num. 21.
Socer non tenetur de culpa nurus, c. 30. n. 21.

C U L T U R A.

CULTURA intempeſtiva deteriorem fundum facit, cap. 29. num. 71.
Cultura intempeſtiva dicetur, ſive ſit nimis propera, ſive nimis ſera, ibid.
CURATOR vid. *Tutor*.

C U R I A, C U R I A L E S.

CURIA multipliciter accipitur, c. 10. n. 27.
Curiæ nomen æquivocum eſt, c. 10. n. 29.
CURIALIUM appellatione veniunt omnes Curiam ſequentes, cap. 10. num. 30.
Curiales prohibentur eſſe conductores, vel fidejuſſores conductores, cap. 10. num. 26.
Curiales prohibiti conducere non ſunt omnes Curiam ſequentes, cap. 10. num. 31.
Curialium nomine qui magis venirent antiquitus, cap. 10. num. 32.
Decurio dicebatur Curialis, ibid. n. 33.

D

D A M N U M.

Quid, & quando dicatur, num. 1.
Cætera omnia, num. 2.

1 DAMNUM eſt diminutio proprii patrimonii, cap. 47. num. 7.
Fructus non percipere, non eſt proprie damnum, cap. 47. num. 6.
In damno non dicitur eſſe locator, ex eo quod lucrum perdat, ſed ſi de ſuo expendat, uti litigando, c. 55. n. 78.
Damnum quantum requiritur, ad hoc ut fieri debeat remiſſio, ſtatur arbitrio Judicis, c. 47. n. 8.
Vid. in verb. *Remiſſio mercedis*, num. 2.
Fructuum amiſſio, quandoque dicitur damnum, cap. 47. num. 52.
Sed tantum improprie, ibid. n. 53.
Damnum vulgariter loquendo, intelligitur etiam de amiſſione lucri, & fructuum, c. 47. n. 55.
Maxime ſi fructus de tempore caſus evenientis erant maturi, ibid. num. 56.
Pactum de refectione damni intelligitur de damno in fructibus, ſi alias nihil operaretur, c. 47. n. 57.
2 DAMNUM ejus culpæ imputatur, in cujus odium datum eſt, cap. 47. num. 32.
Ampl. procedere etiam in damno dato propter inimicitiam injuſtam, & ſine cauſa, ibid. n. 33.
Damna quæ, & quomodo ſint communia in colonia partiaria, cap. 5. num. 39.
Damnum, quod ſequitur tertio in conſequentiam non impedit fieri actum ad propriam commoditatem, c. 29. n. 80.
Decl. procedere ſi actus ille fiat in re propria, ſecus ſi in aliena, ibid. num. 81.

D A T I O I N S O L U T U M.

DATIO IN SOLUTUM per Judicem facta late dicitur neceſſaria, ſed non ſtricte, c. 62. n. 266.

D E B I T O R, E T D E B I T U M.

Nemo cogendus aliena debita ſolvere, c. 35. n. 1.
Ampl. ut compellens ſolvere debita aliena, puniatur in quadruplum, ibid. n. 2.
Ampl. 2. ut ſi quis cœperit ſolvere, non propterea tenetur proſequi, ibid. n. 3.
Debitores via ſolvunt poſt tempus debitum, c. 37. n. 38.
Felicitas eſt nihil debere, c. 37. n. 40.
Debitum in diem; poteſt ſolvi ante illius eventum, cap. 37. num. 41.
Vide *Solutio*, num. 2.
Debitor fructuum in ſpecie, eo ipſo quod conſumpti ſunt, deſinit eſſe debitor eorum, & fit debitor valoris, cap. 37. num. 33.
Debitor qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris, tenetur deferre ſuis ſumptibus, c. 38. n. 27.
Debitor obligatus aſportare ad domum creditoris, tenetur aſportare proprio periculo, c. 38. n. 30.
Debitor quantitatis in ſpecie, vel reſpectu certæ ſpeciei, per ejus interitum liberatur, c. 38. n. 31.
Lim. ſi eſſet in mora tradendi, ibid. n. 32.
Decl. limitationem non procedere, ſi res peritura fuiſſet etiam in manibus creditoris, ibid. n. 33.
Debitor obligatus ſolvere in certo loco non poteſt dici in mora niſi probetur, creditorem fuiſſe in loco illo promptum recipere, c. 38. n. 34.
Idque etiamſi non probetur, debitorem non fuiſſe ibi promptum ſolvere, ibid. n. 35.
Ampl. non relevare, creditorem habere procuratorem in loco ſi procurator non oſtendit mandatum debitori, cap. 38. num. 36.
Neque ſufficeret exiſtentia procuratoris, ſi conventum, ſolutionem fieri cui creditor ordinaverit, & non extenſus ordo, cap. 38. num. 37.
Debitor non poteſt dici in mora, quando poteſt allegare ignorantiam loci, ubi facienda eſt ſolutio, c. 38. n. 38.
Ampl. etiamſi promiſſa eſſet ſolutio Bononiæ, & ubique locorum, ibid. n. 39.
Idem ſi dictum, tradendum frumentum in tali Caſtro, in illo horreo, ubi placuerit creditori, ibid. n. 40.
Idem ſi dictum, in tali, vel tali loco, & non facta fuerit electio per creditorem, ibid. n. 41.
Debitor, & creditor ſi ſint ejuſdem fori, & deſtinata ſit dies certa ſolutionis, debitor debet interpellare creditorem ad recipiendum, alias incurrit moram, abſque eo, quod creditor ad eum vadat cum ſacco parato, c. 38. n. 44.
Ampl. ut ſufficiat exiſtere in Comitatu, ſeu diſtrictu Civitatis, ibid. num. 45.
Secus ſi ſint diverſi fori, quia tunc debet creditor ire cum ſacco parato ad conſtituendum debitorem in mora, cap. 38. num. 46.
Lim. ſi in loco debitoris adſit procurator creditoris, ib. n. 47.
Vide *Solutio*, num. 4.
Debitor poteſt conducere a creditore rem propriam, c. 12. n. 24.
Vendens ad effectum extinguendi debita non poteſt liberalitate uti, & donare, c. 24. n. 59.

D E C E P T I O.

DECEPTIO permittitur uſque ad dimidiam juſti pretii, tam de jure civili, quam de jure canonico, c. 18. n. 31.
Lim. ſi adſit dolus lædentis, c. 18. n. 32.
Lim. 2. ut deceptio permittatur in foro fori, non autem in foro conſcientiæ, ibid. n. 33.
Neque permittitur bono viro, & ideo cautela eſt læſo, ut faciat poſitionem lædenti, ſi ſit bonus vir, c. 18. n. 34.
Item non permittitur, in contractu Eccleſiæ, ibid. n. 35.

D E C I M Æ.

Quid ſint, num. 1.
Locari an poſſint, & quibus, num. 2.
Alia, num. 3.

1 DECIMÆ aliæ ſprituales; aliæ temporales, & iſtarum laici ſunt capaces, c. 10. n. 82.
Decimæ temporales non ſunt proprie decimæ, ſed decimationes, cap. 10. num. 83.
Decimarum nomine veniunt regulariter ſpirituales, cap. 10. num. 84.
Decimæ quandoque accipiuntur pro ipſo jure decimas percipiendi, & quandoque pro ipſis fructibus poſtquam ſunt percepti, c. 10. n. 85.
2 DECIMARUM, intelligendo de jure percipiendi eas, non poteſt fieri conductio per laicos, etiam ad modicum tempus, c. 10. n. 86.
Decimas conſideratas, prout ſunt fructus, poſſunt per laicos conduci, cap. 10. num. 87.
Decimæ ſi locentur ultra triennium requiritur beneplacitum Apoſtolicum, & quomodo, c. 10. n. 92.
Decimæ non poſſunt locari Judæis, c. 10. n. 93.
Decimæ debentur de fructibus, & ſolvendæ a locatore, & conductore pro rata eorum, c. 34. §. 1. n. 40.
Et ubi locatio eſt pro pecunia, ſolvendæ totaliter a conductore, ibid. num. 41.
3 PROPTER non ſolutionem decimarum venit ſterilitas, cap. 46. num. 85.
Jus decimandi in quo conſiſtat, & quando cenſeatur conceſſum, vel non, c. 10. n. 89. & ſeq.

D E C R E T U M.

DECRETUM CAMERALE vigens Romæ favore inquilinorum, vid. in verb. *Inquilinus*.
DECRETUM IRRITANS reſtringitur ad terminos conſtitutionis, cui eſt adjectum, & recipit omnes ejus conditiones, cap. 14. §. 11. num. 6.
Decretum irritans inficit quidquid contra illud factum fuerit, cap. 24. num. 60.
DECRETUM JUDICIS in contractu interpoſitum impedit ejus reſciſſionem ex capite læſionis, c. 18. n. 85.
Contrarium, ibid. n. 86.
Decl. ut Decretum Judicis faciat ceſſare præſumptionem læſionis, ſed non impediat eam probare, c. 18. n. 87.
Decretum Judicis facit præſumptionem, quæ eliditur per alias urgentes, c. 19. n. 10.

D E C U R I O.

DECURIO dicebatur Curialis, c. 10. n. 33.
Decurionibus interdicta erat conductio aliquarum rerum, cap. 10. num. 34.

D E F E N S I O.

DEFENDERE proximum ab injuriis hoſtium quilibet tenetur, cap. 15. num. 22.

D E F I N I T I O.

DEFINITIO, quæ conſtat ex genere, & differentia, & convertitur cum ſuo definito eſt bona, c. 1. n. 3.
Definitio omnia in jure periculoſa eſt, c. 1. n. 4.
Definitiones locationis plures dantur, c. 1. n. 1.

D E L I C T U M.

DELICTUM in dubio non eſt præſumendum, c. 12. n. 85.
Delicti præſumptio ſemper evitari debet, c. 64. n. 5.

D E M O N S T R A T I O.

DEMONSTRATIO falſa non vitiat, nec alterat diſpoſitionem, cap. 24. num. 38.

D E N O M I N A T I O.

DENOMINATIO partium attenditur ceſſantibus aliis pactis, cap. 12. num. 41.
Denominatio denotat qualis ſit contractus, & ei ſtatur in dubio, cap. 2. num. 35.

Ampl.

Ampl. etiamſi adſit aliqua præſumptio in contrarium, cap. 2. num. 36.
Denominatio, etiam enunciativa, attenditur, c. 3. n. 8.
Denominatio contractus attenditur, etiamſi adſint aliquæ præſumptiones in contrarium, c. 3. n. 9.
Denominationis ſtatur ſi ſunt pacta hinc inde, c. 3. n. 13.
Denominatio emphyteuſis magis operatur, quam denominatio locationis, c. 3. n. 15.
Denominatio emphyteuſis prævalet quantitati penſionis magnæ, denominatio vero locationis cedit quantitati penſionis parvæ, cap. 3. num. 23.

DEROGATIO.

DEROGATIO eſt neceſſaria quando Papa concedit aliquid adverſus Concilium Generale, c. 14. §. 12. n. 4.
Limit. in Concilio Tridentino, d. §. 12. n. 5.

DESTINATIO.

DESTINATIO perpetuæ unionis terrarum deducitur ex eo, quod fuerint ab initio ſimul emptæ, c. 23. n. 64.
Decl. facere conjecturam, ſed de ſe non ſufficere, ibid. num. 65.

DETENTATIO.

DETENTATIO tranſlata in primum conductorem per clauſulam conſtituti, operatur ut præferri debeat ſecundo, cui res fuerit tradita actualiter, c. 21. n. 33.

DEUS.

DEUS in creatione mundi dedit hominibus dominium Terræ, cap. 14. in princ. num. 7.

DIACONUS.

DIACONUS, & Subdiaconus in celebratione Miſſæ ſolemnis canentes, ſolum ſtipendium ſuſtentationis recipere poſſunt, cap. 15. num. 49.

DICTIO IN GENERE.

DICTIO ad plures relata in eadem oratione contentos, omnes æque determinat, c. 26. n. 81.

DICTIO IN SPECIE.

DICTIO AB denotat terminum a quo, & eſt ſui natura excluſiva ipſius termini, c. 53. n. 153.
Dictio *aliquid* verificatur etiam in minimo, c. 47. n. 41.
Dictio *cuilibet* importat locationem eſſe factam pluribus in ſolidum, cap. 26. num. 35.
Quæ ſint alia verba idem importantia relative, ibid. n. 36.
Dictio *cuique* eſt valde controverſum, an ſit diſtributiva, & operetur dari jus accreſcendi, c. 26. n. 77.
Dictio *a contra*, vulgariter *all' incontro* importat correſpectivitatem, cap. 25. num. 68.
Dictiones *ex nunc*, *prout*, *ex tunc* jungunt tempora, & trahunt futurum ad præſens, c. 22. n. 84.
Dictio *in* quando præponitur, & jungitur cum adjectivo, ita ut faciat unum verbum compoſitum, ſtat negative, & ſignificat, *non*, c. 49. n. 99.
Dictio *in* quandoque ſignificat *non*, quandoque *valde* quando eſt compoſita, c. 51. n. 3.
Dictio *in circa* eſt dubitativa, c. 19. n. 108.
Dictio *perpetuo*, ſeu *in perpetuum* ſignificat tempus infinitum, cap. 53. num. 4.
Quandoque tamen accipitur ad vitam, ibid. n. 5.
Quandoque uſque ad tertiam generationem, ibid. n. 6.
Quandoque uſque ad centum annos, c. 53. n. 7.
Quandoque uſque ad decem, ibid. n. 8.
Et quandoque verificatur etiam in triennio, ibid. n. 9.
Decl. ut verus ſenſus dictæ dictionis ſit primus temporis perpetui, & alium recipiat a ſubjecta materia, & verbis adjunctis, cap. 53. num. 10.
Dictio prædicta ſolet aliquando geminari, & dici *perpetuo, & in perpetuum*, & tunc aliquid magis operatur, c. 53. n. 17.
Dictio *plerumque* regulam deſignat, c. 30. n. 2.
Contrarium tamen, vid. ibid. n. 8.
Dictio *quaſi* eſt nota impropriétatis, c. 5. n. 18.
Dictio *quodammodo* eſt nota improprietatis, c. 25. n. 30.
Dictio *reſpective* importat obligationem eſſe factam pro virili, cap. 26. num. 37.
Dictio *ſed* ubi eſt ſola abſque dictione, *&*, importat diverſitatem facti, & juris, c. 46. n. 74.
Dictiones, *ſed*, *&* ſimul poſitæ important diverſitatem facti, & identitatem juris, c. 46. n. 73.
Dictio *ſi* importat conditionem, c. 14. §. 2. n. 6.
Dictiones, *toties quoties*, ſeu vulgariter *ogni volta che*, important correſpectivitatem, c. 25. n. 69.
Dictio, *ulterius* uti implicativa præcedentium importat correſpectivitatem, cap. 25. num. 67.
Dictiones, *una cum* requirunt concurſum utriuſque extremi, & operantur unicum eſſe actum, c. 25. n. 22.
Decl. non procedere, ſi locatæ ſint res diverſæ ſpeciei cum dictis dictionibus, ibid. n. 23.
Vid. in verb. *Verbum*.

DIES.

DIEI defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, cap. 22. num. 17.

DIGNITAS.

DIGNITAS ſecularis habet majorem poteſtatem in bonis dignitatis, quam dignitas Eccleſiaſtica, c. 61. n. 205.

DIRECTE.

DIRECTE quod facere non licet, non debet neque per indirectum licere, c. 27. n. 131.

DISCORDIA.

DISCORDIA partium in confeſſione inſtrumenti non impedit locatorem, qui rem tradidit petere mercedem, cap. 16. num. 61.
Diſcordia contrahentium in corpore rei vitiat contractum, ſecus in nomine, c. 16. n. 13.
Diſcordia in mercede, vid. in verb. *Merces*, *num.* 2.

DISDICTA.

DISDICTA locationis de jure non requiritur ante finem locationis, cap. 14. §. 2. num. 15.
Diſdicta non eſt neceſſaria, ut ceſſet relocatio tacita, cap. 64. num. 120.
Contrarium, quod ſit neceſſaria diſdicta, ibid. n. 121.
Decl. non eſſe neceſſariam diſdictam, ſed nec debere conductorem omnino tacere, ibid. n. 122.
Diſdicta poteſt fieri in qualibet parte anni, c. 64. n. 123.
Statutum, quod diſdicta fiat incerto tempore, eſt contra jus, & ſtricte intelligendum, c. 64. n. 124.
Pactum, quod diſdicta fiat per quindecim dies ante; non adimit facultatem faciendi eam magis anticipate, cap. 64. num. 125.
Stante ſtatuto, quod fiat diſdicta per quindecim dies ante, non poteſt fieri intra illos, c. 64. n. 126.
Secus ſtante diſpenſatione Principis, ibid. n. 127.
Stante ſtatuto, quod denuntiatio fiat ante Calendas, ſufficit eam fieri in ipſis Calendis, c. 64. n. 128.
Statutum, quod fiat diſdicta ante Calendas Majas, intelligitur procedere tantum in locationibus ſolitis terminari in feſto Sancti Michaelis, c. 64. n. 129.
Statutum, quod diſdicta non facta, cenſeatur locatio renovata, non procedit dum conſtat eam renovatam non fuiſſe, cap. 64. num. 130.
Idem in pacto, quia valet argumentum a ſtatuto ad pactum, ibid. num. 131.
Diſdicta facta coram Judice incompetente, inducit ſcientiam, cap. 64. num. 134.
Diſdicta debet eſſe valide facta, quando requiritur per ſtatutum, cap. 64. num. 135.
Judex competens pro facienda diſdicta eſt ille denuntiati, non denuntiantis, c. 64. n. 136.
Diſdicta facta a Clerico, ex Decreto Judicis laici, eſt nulla, cap. 64. num. 137.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 138.
Diſdicta facta coram Judice laico contra Clericum non probatur per relationem ſolius Nuncii, c. 64. n. 139.
Diſdictam locationis ſi quis faciat, deinde taceat, & continuet, non propterea cenſetur receſſiſſe ab ipſa diſdicta, cap. 64. num. 141.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 142.
Decl. primam procedere, ſi diſdicta facta ſit finita locatione, ſecundam, ſi ea durante, c. 64. n. 143.
Secus ſi adſint circumſtantiæ Judicem aliud arbitrari moventes, ibid. num. 144.

DISTINCTIO.

DISTINCTIONIS una pars aliam declarat, c. 40. n. 15.

DISTRACTUS.

Vid. in verb. *Reſolutio*.

DISTRIBUTIONES.

DISTRIBUTIONES quotidianæ percipiuntur ab infirmis, qui ante infirmitatem ad Chorum accedebant, c. 50. n. 33.

DIVISIBILIS, DIVIDUUS.

Vid. in verb. *Individuus*.

DOCTORES.

DOCTORES teſtantes de conſuetudine an probent ſaltem præſumptive, c. 14. §. 1. n. 15.
Diſting. ut probent, ſi atteſtentur de conſuetudine loci in quo verſati ſunt, alias ſecus, ibid. n. 16.
Doctor non valet locare operas ſuas ſcholari, c. 15. n. 73.
Decl. in locatione proprie, ſed improprie, quandoque locare dicitur, ibid. n. 76.
Doctorum auctoritas major eſt in tractatibus, quam in conſiliis, cap. 14. in princ. num. 15.
Doctorum opiniones agitari vento pecuniæ, quomodo intelligatur, ibid. num. 16.
Doctoris opinio in terminis loquentis a nemine reprobata, debet haberi pro lege, c. 24. n. 55.
Doctores in conſiliis adducunt quandoque fundamenta tantum colorata, c. 14. in princ. n. 17.
Doctores habent facultatem gloſſandi, & interpretandi, non autem deſtruendi leges, c. 34. §. 3. n. 22.
Doctorum operæ ſive in legendo, ſive in Judicando, ſive in Judicibus aſſiſtendo non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis, c. 50. n. 18.
Vide in verb. *Advocatus*.
Doctori allegantì auctoritates, quæ non reperiuntur, ſtandum non eſt, cap. 61. num. 279.
Doctori atteſtanti de conſuetudine non creditur, c. 61. n. 280.

DOLUS.

DOLUS re ipſa, & dolus ex propoſito idem operantur, quoad nullitatem contractus, c. 18. n. 21.

DOMINII EXCEPTIO.

Non poteſt opponi adverſus intentantem remedium, *l. ſi quis conductionis*, *Cod. locati* vid. in verb. *Remedium*, *l. ſi quis conductionis*.

Dominii exceptio etiam probata, non admittitur in ſpolio violento, ſecus in non violento, cap. ult. num. 86.

DOMINIUM.

Probatur, num. 1.
Fructuum rei locatæ penes quem ſit, num. 2.
Transfertur, num. 3.

1 DOMINIUM locatoris non probatur per locationem, cap. 27. num. 72.
Amplia etiamſi locatio ſit antiqua, ibid. n. 74.
Ampl. 2. ut neque contra conductorem probetur, cap. 27. num. 75.
Decl. ut non propterea poſſit conductor controvertere dominium locatoris ante rei reſtitutionem, c. 27. n. 76. de quo vid. in verb. *Remedium*.
Decl. 2. procedere ut non probet ſi agatur de dominio principaliter ad effectum rei vindicationis, ſecus ſi incidenter ad effectum conſequendi poſſeſſionem, c. 27. n. 77.
Dominium ad effectum rei vindicationis probandum eſt concludenter, cap. ult. num. 115.
Et non ſufficit inſtrumentum locationis, ibid. n. 116.
Ampl. ut non ſufficiat una cum ſolutione canonum, & laudemiis, & aliis adminiculis, cap. ult. num. 117.
Contrarium verius, ibid. n. 118.
Non ſufficit recognitio in dominum ad probandum dominium, cap. ult. num. 119.
Ampl. etiamſi adſit pactum, quod res in aliquo caſu devolvatur, ibid. num. 120.
Contrarium ſi agatur vigore dicti pacti, ibid. n. 121.
Dominium requirit probationem plenam, quando agitur de eo principaliter, ſecus autem, quando agitur de eo incidenter, cap. 27. num. 78.
Lim. ut locatio probet dominium ad quemcumque effectum, ſi concurrant ſolutiones mercedis per longum tempus, ibid. num. 79.
Decl. longum tempus debere eſſe per triginta annos, ibid. num. 80.
Lim. 2. concurrentibus aliis adminiculis urgentibus, ibid. num. 81.
Locatio, ſeu inveſtitura juncta ſolutione canonum, & laudemii, & aliis adminiculis, non ſufficit ad probandum dominium ad effectum devolutionis, c. 27. n. 83.
Contrarium, ſi inveſtitura ſit facta tamquam de re propria, & adminicula urgeant, ibid. n. 84.
Decl. primam opinionem ſuſtineri, ſi in inveſtitura non ſit facta mentio dominii, vel adſit ſuſpicio, quod conceſſio ſit de re aliena, ibid. n. 85.
Ex qualitate perſonarum, & aliis circumſtantiis ceſſat ſuſpicio, quod locata fuerit res aliena, c. 27. n. 86.
Adminicula ad prædictum effectum urgentiora requiruntur, tam ubi agitur de caducitate in pœnam, quam ubi agitur de ea ob lineam finitam, ibid. n. 87.
Locatio ab uno facta alieno nomine, probat dominium illius contra locantem, c. 27. n. 88.
2 DOMINIUM FRUCTUUM fundo cohærentium eſt domini fundi, non autem conductoris, c. 33. n. 2.
Decl. procedere in conductore ad modicum tempus, ibid. num. 3.
Decl. 2. procedere tam in fructibus naturalibus, quam in induſtrialibus a conductore fatis, ibid. n. 4.
Decl. 3. ut conductor nec dominium, nec etiam hypothecam habeat fructuum pendentium, c. 33. n. 5.
Dominium fructuum acquiritur conductori mediante eorum perceptione a domino permiſſa, c. 33. n. 9.
Dominium fructuum poteſt locator ſibi reſervare, cap. 33. num. 10.
Dominium fructuum rei locatæ, quod eſt penes dominum in ipſo actu, quo percipiuntur a conductore, transfunditur in hypothecam, c. 33. n. 42.
Dominium rei in venditione, tranſit ad emptorem, ſecus in locatione, cap. 45. num. 7.
3 DOMINIUM non transfertur per locationem, cap. 27. num. 1.
Locatio non tribuit ullum jus in re locata conductori, ſed tantum actionem perſonalem adverſus locatorem, ut patiatur frui re, ibid. n. 2.
Decl. procedere in locatione ad modicum tempus, ibid. num. 3.
Locatio ad tempus longum transfert dominium utile in conductorem, cap. 27. num. 4.
Contrarium tenent aliqui, ſed prædicta eſt verior, ibid. num. 5.
Decl. non transferre dominium utile per locationem ad modicum tempus factam a privato, ſecus ſi factam a Principe, vel Fiſco, ibid. n. 6.
Decl. 2. ut quod dicitur per locationem ad longum tempus transferri dominium utile, procedat, ſi locetur fundus, ſecus ſi locetur aliquod jus percipiendi ex eo, ibid. n. 7.
Decl. 3. non transferri, ſi locatio fiat ab aliquo illud tantum habente, cap. 27. num. 8.
Contrarium quod adhuc transferatur, ibid. n. 9.
Diſting. ut ſi primo conductori remaneant reliquiæ locationis, procedat prima opinio, ſecus e contra, ibid. n. 10.
Quomodo intelligatur remanere reliquias locationis primo conductori, cap. 27. num. 11. & 12.
Decl. 4. non transferri dominium utile per locationem ad longum tempus, ſi partes aliter convenerint, ibid. n. 13.
Lim. dictam declarationem, ut procedat ſi locatio fiat per eum, cui alienatio non ſit prohibita, alias ſecus, cap. 27. num. 14.
Decl. 5. ut dominium acquiſitum per locationem ſit reſolubile per inobſervantiam pactorum, vel finem locationis, cap. 27. num. 15.
Decl. 6. eſſe neceſſariam ad translationem dominii, rei traditionem, ibid. n. 16. & c. 27. n. 17.
Ampl. ut pactum, quod transferatur dominium ſine traditione rei non valeat, d. c. 27. n. 17.
Lim. in locatione facta per Principem, c. 27. n. 18.
Ampl. limitationem ſive conceſſio fiat per privilegium, ſive per contractum, ibid. n. 19.
Lim. 2. ſi locatio ſit facta Eccleſiæ, ibid. n. 20.
Lim. 3. ut non requiratur traditio actualis, ſed ſufficiat etiam ficta, ut per clauſulam conſtituti, c. 27. n. 21.
Non tamen ſufficiunt verba *dedit*, *& aſſignavit*, niſi locatio facta ſit in conſpectu rei, ibid. n. 22.
Lim. 4. ſi locator patiatur, quod conductor rem apprehendat, cap. 27. num. 23.
Ampl. limitationem, ut non ſufficiat conductorem reperire in poſſeſſione, quia præſumitur locatorem præſtitiſſe patientiam, ibid. num. 24.
Decl. 7. ut transferat dominium utile locatio ad longum tempus facta, non autem ſi adſit privilegium non expellendi inquilinos, c. 27. n. 26.
Locatio quandoque habet vim traditionis, & dominium transfere non in conductorem, ſed in locatorem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat, c. 27. n. 25.

DOMINUS.

DOMINUS directus utens prælatione in emptione rei emphyteuticæ, ſeu feudalis non tenetur ſtare locationi ejuſdem, cap. 61. num. 72.
Dominus directus ſuccedens in re emphyteutica ex lege inveſtituræ, vel juxta diſpoſitionem juris, non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 177.
Ampl. ut ſi emphyteuta locavit tamquam emphyteuta, nec etiam ejus hæres teneatur ad damna conductori, ibid. num. 178.
Dominus directus ſi emphyteuta rem emphyteuticam ei renunciet, ſtare tenetur locationi ab eo factæ, c. 61. n. 179.
Dominus cui conductor renunciat, tenetur ſtare ſublocationi ab eo factæ, c. 61. n. 180.
Decl. procedere ſi renunciatio locationis, ſeu emphyteuſis invito domino fieri non poterat, ſecus e contra, ibid. num. 181.
Emphyteuſi vendita, ſi dominus directus obtineat præferri, non tenetur ſtare locationi, c. 61. n. 182.
Emphyteuta, ſi poſt locatam rem, culpa ſua cadat ab emphyteuſi, dominus directus non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 183.
Sed ipſe emphyteuta tenetur locatori ad damna, ib. n. 184.
Dominus finita locatione poteſt conductorem expellere propria auctoritate, cap. ult. num. 19.
Dominus poteſt conducere a ſuo emphyteuta, c. 11. n. 25.
Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid ſi eum recipiat, cap. 12. num. 93. 94. & 95.
Domini in arbitrio eſt mortuo animali locato recipere corium, & carnes in computum pretii ſibi reſtituendi, cap. 12. num. 96.
Dominus directus præfertur in emptione, c. 20. n. 7.
Dominus non tenetur de culpa famuli niſi famulus committat culpam in ea re, cui fuit in ſpecie propoſitus, cap. 30. num. 20.
Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex cauſa melioramentorum, c. 33. n. 58.
Dominus fundi locati pro credito mercedis præfertur in fructibus hypothecæ dotalis, c. 33. n. 62.
Ampl. etiamſi dos ſit anterior, ibid. n. 66.
Dominus directus non poteſt juvari pactis circa melioramenta ſibi favorabilibus, niſi contractum ex parte ſua ſervat, cap. 34. §. 2. num. 23.
Et ſi agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte ſua, ibid. n. 24.
Domino fundi utile eſt, quando locat, reſervare ſibi expreſſam hypothecam in fructibus, ad tollendas dubietates circa prælationem in concurſu cum aliis privilegiatis, & præcipue cum dote, & ad alios effectus, c. 33. n. 67.
Dominus fundi habet prælationem in venditione fructuum facta a conductore, c. 33. n. 68.
Contr. ibid. num. 69.
Decl. primam procedere pro pretio ab aliis oblato, ib. n. 70.
Reliqua vid. in ſuis verbis, puta in verb. *Prælatio*, & in verb. *Fructus*, & ſic de aliis.

DOMUS.

Appellatione quid veniat, num. 1.
Unicum quid dicatur domus, & veniat in ejus locatione, num. 2.
Alia, num. 3.

1 DOMUS appellatione venit ædificium deputatum ad habitandum, cap. 23. num. 41.

Domus appellatione non venit ſtabulum, nec columbarium, cap. 23. num. 42.
Maxime ſi dictum, domus in qua inhabito, ibid. n. 43.
Lim. ut ſtabulum veniat, ſi pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit, ibid. num. 44.
2 IN DOMIBUS ad unionem faciendam ultra deſtinationem patrisfamilias, requiritur etiam aperitio aditus, cap. 23. numer. 28.
Et idem eſt de unione domus, & hortus, ibid. n. 29.
Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini, ib. num. 30
Probatio, quod corpora diſtincta ſint ex deſtinatione, vel e contra, facienda ab allegante, cap. 23. n. 31.
Domus in locatione, quæ veniant generaliter, & relative, c. 23. n. 60.
Decl. ut cum domo veniat illa, quæ ejus ſunt, & ſi in ea reperiantur, quando agitur de translatione dominii, at ubi agitur de locatione ad breve tempus, veniant omnia neceſſaria ad ejus habitationem, ut ea conductor uti poſſit, ibid. num. 61.
Et attenditur conſuetudo, tam generalis, quam particularis, ita ut ſufficiat ſemel tradidiſſe mobilia conductori, ib. num. 62.
Domus multa ſunt, quæ affixa non ſunt, quod ſecus eſt in fundo, cap. 23. n. 48.
Decl. eſſe domus, ſi ſunt gratia domus, non gratia patrisfamilias, nec ad ornatum, c. 23. n. 53.
Domo locata cum omnibus pertinentijs ſuis veniunt annexa ſecundum uſum, & deſtinationem, c. 23. n. 45.
Domo locata, an veniant apoteca, vel alia domuncula vel hortus, probatur ex inſpectione, ſi adſit, vel ne aditus ex domo, cap. 23. n. 32.
Decl. non ſufficere pro unione, quod apotheca habeat januas communicantes cum domo, ligno tantum clauſas, quæ quandoque aperiantur, ibid. num. 33.
Domus, & apothecæ unio, ex quo habeat aditum, & diviſio ex quo illum non habeat, reprobantur aliis circumſtantus, cap. 23. num. 36.
Et prævalet deſcriptio finium domus, ſi intra eos apotheca comprehendantur, ibid. num. 37.
Domo, & apotheca ſimul empta arguit apothecam in locatione domus comprehendi, cap. 23. n. 38.
Decl. procedere, ſi penſiones utriuſque confuſæ fuerint, ibid. num. 39.
3 DOMUS pretioſæ quomodo æſtimentur, capit. 34. §. 5. num. 44.
Domus ubi ſunt ſolitæ locari certa die anni, cenſetur locatæ uſque ad illam, cap. 23. num. 123.
Domus præſumitur, non pati commodam diviſionem, cap. 9. num. 13.
Domus Eccleſiæ contiguæ per quas patet aditus ad Eccleſiam, locari non poſſunt, cap. 12. num. 59.
Domus Eccleſiæ non reddentes fructum, ſed requirentes impenſam, alienari poſſunt abſque beneplacito, c. 14. §. 3. num. 25.
Lim. ſi reſtaurari poſſunt cum redditibus Eccleſiæ, ibid. num. 26.
Domus ex quo fuit locata cauponi, arguitur deteriorata, cap. 19. n. 73.

DONANS, ET DONATARIUS.

DONANS rem, cenſetur eam donare cum ſuo onere, capit. 61. num. 165.
DONATARIUS etiam particularis tenetur ſtare locationi, c. 61. num. 164.
Donatarius ſecundus non tenetur locationi factæ a primo, c. 61. n. 170.

D O N A T I O.

DONATIO dotis ſamulæ, vel ſamulo pro ejus filia, cenſetur animo compenſandi cum mercede, c. 35. n. 143.
Donatio facta ab Epiſcopo de villa cum omnibus juribus, quæ in ea habet, non comprehendit jus decimandi, ex quo competit ei tamquam Epiſcopo, & alio jure, quam villa donata, cap. 23. num. 102.
Donatione pluribus facta tot cenſentur donationes, quot perſonæ, c. 61. n. 156.

D O S

DOTIS hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus, cap. 33. num. 59.
Dotes mulieribus ſalvas eſſe Reipublicæ intereſt, capit. 33. num. 60.
Dotis hypotheca in re empta præfertur, & qui credidit ad rem emendam, etiam anteriori, cap. 33. num. 61.
Hypotheca dotalis non præfertur hypothecæ anteriori, privilegium prælationis habenti, etiam tacitæ, capitul. 33. numer. 63.
Dotis hypotheca præfertur, ſi anterior, vel æqualis, non autem ſi poſterior, c. 41. n. 27.
Idque etamſi hypotheca pro mercede anteriori ſit tantum tacita, ibid. num 28.
Fundus dotalis non tranſit in dominium viri, cap. 61. numer. 75.
Sed hæc eſt quæſtio controverſa, ibid. num. 76.

D U B I U M.

DUBIUM non dicitur ex quo hinc inde adſunt auctoritates Doctorum, ex una parte adeſt magis communis, & concurrunt meliores rationes, cap. 24. num. 23.
Dubiis in rebus liberum eſt hominis judicium, cap. 40. n. 72.
Maxime dum non agitur de conſulendo, aut judicando, cap. 40. num. 73.
Dubia ſi ſit locatio, quomodo interpretanda, vid. in verb. *Locatio* n. 7. præcipue prope fin.
In ambiguis, quod minimum eſt ſequimur, cap. 23. n. 115.
Amplia procedere, tam in ultimis voluntatibus, quam in contractibus, & tam reſpectu rei, quam locis, & perſonarum, d. c. 23. n. 116.
Lim. ſi ex conſuetudine, vel aliter deprehendatur contrahentes aliter ſenſiſſe, d. c. 23. n. 117.

D U O.

DUOBUS facta locatione, quis præferatur, vid. in verb. *Locatio*, num. 8.

E

E A.

EA quæ in animo conſiſtunt, ſunt difficilis probationis, capit. 24. §. 7. n. 9.

E C C L E S I A.

Eſt privilegiata, & alia generalia, n. 1.
De ejus bonis generalia, n. 2.
Alienare prohibetur, num. 3.
Locare prohibetur, num. 4.
De beneplacito, vid. in verb. *Beneplacitum*.
Nullitas contractus a quo, & quomodo allegari poſſit, n. 5.
Bonis nulliter alienatis, quis, & quomodo agat, n. 6.
1 ECCLESIA quoad probationem non reperitur privilegiata, cap. 22. n. 39.
Eccleſia, & alia loca pia habent prælationem in nova locatione, cap. 20. num. 111.
Eccleſia dicitur mater æquitatis, c. 62. n. 40.
Eccleſia ſuccedens in re locata, non tenetur ſtare locationi, cap. 61. n. 198.
Decl. procedere, ſi agatur de ſucceſſione titulo ſingulari, ſecus ſi titulo univerſali, ibid. num. 199.
2 ECCLESIARUM bona dicuntur ſacra quartæ ſpeciei, cap. 14. in princ. num. 10.
Eccleſiaſtica bona ſurripiens dicitur ſacrilegus, capit. 14. in princip. num. 10.
Bona quando ſiunt Eccleſiæ, exeunt de dominio hominum ibid. num. 10.
Eccleſiarum bona ſunt in dominio Dei, capit. 14. in principio num. 3.
Eccleſiarum bona nullius ſunt, c. 14. in princ. num. 11.
Eccleſiis bona ſtabilia tribuere licitum, & pium eſt, capit. 14. in princip. num. 9.
In re Eccleſiæ cautius agendum quam in re minoris, c. 1. §. 6. num. 23.
3 ECCLESIARUM bona alienari prohibentur, tam per leges canonicas, quam civiles, & per quas, cap. 14. in princip. num. 1.
Alienatio bonorum Eccleſiæ requirit copulative ſolemnitates & cauſam, cap. 14. §. 10. num. 1.
Cauſæ legitime alienandi bona Eccleſiæ ſunt neceſſitas, utilitas, pietas, & incommoditas, c. 14. §. 10. n. 2.
Cauſæ alienandi bona Eccleſiæ reducuntur ad utilitatem, & neceſſitatem, c. 14. §. 10. n. 3.
Beneplacitum Apoſtolicum ſuper alienatione rei Eccleſiæ non ſupplet defectum cauſæ, c. 14. §. 10. n. 4.
In alienatione rei Eccleſiæ, ſtante confirmatione executorum Beneplaciti, utilitas præſumitur, cap. 14. §. 10. numero 5.
Solemnitates juris Canonici antiqui in alienatione bonorum Eccleſiæ, quænam eſſent, c. 14. §. 10. n. 30.
Vid. in verb. *Solemnitas*.
Conſenſus quando requiratur, vide in verb. *Conſenſus*.
Prælati ſolent in receptione Prælaturæ jurare de non alienando bona Eccleſiæ ultra triennium, cap. 14. §. 12. n. 1.
Vid. in verb. *Juramentum*, num. 2.
4 BONA ECCLESIÆ locari non poſſunt ultra triennium abſque Beneplacito Apoſtolico, c. 14. §. 2. in princ.
De Beneplacito, quando non requiratur, Vid. in verb. *Beneplacitum*, n. 4.
Si locentur ultra triennium locatio eſt nulla ipſo jure, cap. 14. §. 7. num. 1.
Bonorum Eccleſiæ locatio ultra triennium abſque beneplacito an ſuſtineatur in triennio, eſt quæſtio valde controverſa, cap. 14. §. 7. num. 3.
Opinio tamen negativa eſt hodie magis recepta, cap. 14. §. 7. num. 4.
Maxime ſi ex conjecturis appareat, quod partes pro tempore permiſſo non contraxiſſent, c. 14. §. 7. n. 7.
Bonorum Eccleſiæ locatio cum ſolutionibus anticipatis eſt prohibita per Concilium Tridentinum, capit. 14. §. 12. numer. 1.
Ampl. ut talis locatio non valeat, etiamſi ſit facta ex indulto Apoſtolico, ibid. n. 2.

Decl. ampliationem procedere, ſi indultum ſit tantum de locando, non autem ſi ſit de locando cum ſolutionibus anticipatis, cap. 14. §. 12. n. 3. 6. & 7.
Bonorum Eccleſiæ locationes pro ſolutionibus anticipatis nullæ, in præjudicium ſucceſſorum locantis, non autem ejus & hæredum, cap. 14. §. 12. n. 8.
Locatio bonorum Eccleſiæ pro ſolutionibus anticipatis, ſi facta ſit ex cauſa neceſſaria ipſius Eccleſiæ, ſuſtinetur, c. 14. §. 12. num. 9.
Dicta locatio ſicut non valet reſpectu ſucceſſoris locantis, ita nec reſpectu conductoris, ibid. num. 10.
Bona Eccleſiæ non poſſunt locari, alia locatione durante, cap. 14. §. 12. num. 18.
Decl. procedere ſi locatio a Prælatis inferioribus, non ſi a Papa, ibid. num. 19.
Papa præſumitur facere locationem anticipatam ex cauſa, c. 14. §. 12. num. 20.
Bonorum Eccleſiæ locatio facta durante alia locatione, eſt nulla, ſi fiat de re particulari, ſecus ſi ſit conceſſio univerſalis, cap. 14. §. 12. n. 21.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio, facta ante finem alterius locationis bona fide, valet, cap. 14. §. 2. n. 18.
Bonorum Eccleſiæ locatio ſubjacet omnibus nullitatibus, quibus ſubjacent aliæ, c. 14. §. 12. n. 23.
Locatis pluribus rebus, quarum aliquæ reddant fructus quolibet triennio, aliquæ quolibet anno abſque beneplacito, contractus eſt nullus in totum, capit. 14. §. 6. n. 8.
Decl. procedere, ſi non appareat partes conceſſiſſe ſeparatim in locatione rerum reddentium fructum quolibet triennio, cap. 14. §. 6. n. 9.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad novenium, cum pacto, quod ſint tot locationes, quot triennia, non valet, capit. 14. §. 2. n. 2.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio pluribus perſonis ſimul facta, cuilibet ad triennium, non valet, capit. 14. §. 2. num. 3.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto, quod ſi non ſiat diſdicta cenſeatur renovata locatio ad aliud triennium, non valet, c. 14. §. 2. n. 4.
Contr. ibid. n. 5.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto tacitæ renovationis, non valet ſi adſit conventio de facienda diſdicta in tempore proximo ipſi locationi, cap. 14. §. 2. num. 16.
Et generaliter non valet locatio dicto modo facta, ubicumque adſunt conjecturæ, quod facta ſit in fraudem legis, cap. 14. §. 2. n. 17.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio, cum pacto importante, quod abſolute durare debeat ultra triennium, non valet, cap. 14. §. 2. num. 19.
Mandatum procuræ ad locandum bona Eccleſiæ duraturum ultra triennium, non valet, cap. 14. §. 2. n. 20.
Contr. ibid. n. 22.
Locatio ad vitam non poteſt dici ultra triennium, itaut ſit prohibita in rebus Eccleſiaſticis, cap. 14. §. 2. n. 22.
Contrarium, ibid. n. 23.
5 NULLITAS LOCATIONIS bonorum Eccleſiæ ultra triennium abſque beneplacito inducitur ipſo jure, cap. 14. §. 7. num. 1.
Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium eſt inducta favore Eccleſiæ, c. 14. §. 7. n. 37.
Ita ut contractus claudicet, & volente Eccleſia ſuſtineatur, ibid. n. 38.
Et interim, ac Eccleſia declaret, contractus dicitur habere implicitum ſtatum validitatis, ibid. n. 39.
Nullitas alienationis bonorum Eccleſiæ ſine beneplacito, non poteſt allegari a tertio, c. 14. §. 7. n. 51.
Lim. ſi tertius poſſideat, ibid. n. 52.
Lim. 2. ſi Eccleſia contractum ratum non habuit, ibid. n. 53.
Lim. 3. ut non dicatur tertius, qui cauſam habet ab Eccleſia, uti ſecundus conductor, d. §. 7. n. 54.
Bonorum Eccleſiæ locatione facta reſervato beneplacito poteſt Eccleſia pœnitere, & tunc beneplacitum ſuperveniens non operatur, c. 14. §. 7. n. 40.
Ampl. non relevare in litteris dici *ſupplicatum pro parte Eccleſiæ* niſi aliunde probetur, ibid. n. 41.
Secus ſi probetur, quia poſtquam conſenſit impetrationi, non poteſt pœnitere, c. 14. §. 7. n. 42.
Apl. ut neque Rector ſuccedens illi, qui conſenſit, pœnitere valeat, cap. 14. §. 7. n. 43.
Eccleſia facta locatione ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ei ſtare pro tempore permiſſo, tantum ſi contractus ſit individuus, c. 14. §. 7. n. 49.
Eccleſia poteſt recedere a contractu etiam poteſt impetratum beneplacitum, ſi ſit impetratum nulliter, capit. 19. §. 7. numer. 44.
Eccleſia tenetur declarare, an velit ſtare contractui facto ſine beneplacito vel non, c. 14. §. 7. n. 55.
Et debet, vel in totum acceptare, vel in totum reprobare, ibid. n. 56.
Et ſi ſit ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ſtare pro permiſſo, ibid. n. 57
Secus ſi ſit ſervatus contractus toto tempore, ut ſolum triennium ſuperſit, c. 14. §. 7. n. 58.
Actionem præfatam, ut Eccleſia declaret an velit ſtare contractui, tutius eſt intentare coram Judice Eccleſiaſtico, cap. 14. §. 7. n. 59.
Eccleſia poteſt etiam compelli iterum ſolemniter contrahere, vel impetrationi beneplaciti conſentire, cap. 14. §. 7. numero 60.
Eccleſia contrahens cum alia Eccleſia, non poteſt dicere velle ſtare contractui ſine beneplacito, capit. 14. §. 7. numero 62.
Decl. procedere in permutatione, vel alio ſimili contractu, in quo utraque Eccleſia beneplacito indiget, non autem in locatione ad longum tempus, cap. 14. §. 7. n. 63.
Eccleſia recedens a contractu ſine ſolemnitatibus, facto, non tenetur reſtituere pecunias acceptas, capitul. 14. §. 7. num. 64.
Contrarium, quod tenetur reſtituere, ibid. num. 65.
Decl. hanc ſecundam opinionem procedere, ſi probetur pecuniam verſam fuiſſe in utilitatem Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. num. 66.
Vid. in verb. *Verſio pecuniæ*.
6 ECCLESIA per alienationem nullam a Prælato factam, non amittit poſſeſſionem, & poteſt petere manutentionem, c. 14. §. 7. n. 71.
Eccleſiæ, quæ per alienationem abſque beneplacito habuit ſe pro ſpoliata, competit reintegratio, capit. 14. §. 7. numero 73.
Et competunt etiam alia remedia reſtitutoria, ibid. n. 74.
Eccleſia non amittit poſſeſſionem, ex eo quod habuit ſe pro ſpoliato Prælatus, c. 14. §. 7. n. 75.
Eccleſia manutentionem petere poteſt ſolum infra decennium, cap. 14. §. 7. n. 76.
Dec. procedere, tantum ſi alius actualiter poſſideat, ibid. numer. 77.
Eccleſia poteſt etiam petere appoſitionem ſequeſtri, ſi timet dilapidationem, cap. 14. §. 7. num. 78.
Vid. in verb. *Sequeſtratio*.
Eccleſiæ nomine quilibet agere poteſt ad revocationem alienationis nullæ, cap. 14. §. 7. n. 90.
Una Eccleſia quandoque obtinet a Papa facultatem recuperandi bona alienata ab alia, & ſibi retinendi, cap. 14. §. 7. num. 91.

E L E C T I O.

ELECTIO peritorum ſecunda, facta propter diſcordiam inter primos, ſi non ſubſiſtit diſcordia, eſt nulla, cap. 34. §. 5. numer. 78.
Vid. in verb. *Periti*.

E M P H Y T E U T A.

EMPHYTEUTA locans potentiori ad modicum tempus, incurrit caducitatem, cap. 6. n. 13.
Emphyteuta poteſt locare ad breve tempus tantum, cap. 6. num. 7.
Emphyteuta per locationem ad longum tempus, incurrit caducitatem, cap. 6. n. 10.
Lim. ſi conſuetudo excuſet, & aliis modis remiſſive, ibid. num. 11.
Emphyteuta per mutationem rei incurrit caducitatem, cap. 29. num. 94.
Emphyteuta poteſt reducere ſylvam ad pratum, vel campum aratorium, cap. 29. n. 96.
Facilius ſi ex conjecturis appareat de voluntate domini, ib. n. 97.
E contra vero ſi appareat contraria voluntas domini, non poteſt conductor facere dictas mutationes, etiamſi inde melior conditio domini fiat, ib. num. 98.
An per deteriorationem incurrat caducitatem, vid. infra verb. *Emphyteuſis*, n. 5.
Emphyteuta non tenetur ad melioramenta magni valoris, cap. 34. §. 2. n. 23.
Quæ melioramenta ſint magna, vel parva ad hunc effectum, relinquitur arbitrio Judicis, ibid. n. 14.
Pactum quod emphyteuta debeat meliorare, non alterat naturam contractus, ſed intelligitur de melioramentis parvis, cap. 34. §. 2. n. 25.
Vid. in verb. *Melioramenta*, num. 5.
Emphyteuta ſuccedens in emphyteuſi hæreditaria tenetur ſtare locationi factæ ab Anteceſſore, cap. 61 n. 171.
Secus in emphyteuſi ex pacto, & providentia, cap. 61. numer. 172.
Emphyteuta ad longum tempus non tenetur ſtare locatio ad breve tempus factæ antecedenter per dominum, capit. 61. num. 185.
Lim. in emphyteuta fiſci, vel Eccleſiæ, ibid. num. 186.
Emphyteuta in emphyteuſi ex pacto, & providentia non eſt dominus bonorum, & deficiente ſucceſſive vocato, bona ei non remanent, cap. 61. n. 176.

E M P H Y T E U S I S.

Quid ſit, & alia generalia, num. 1.
An ſit locatio, & quomodo ab ea dignoſcatur, n. 2.
Quomodo concedatur, & alia circa validitatem, n. 3.
Intelligitur, ſeu interpretatur, num. 4.
Finitur, num. 5. Renovatur, vid. *Renovatio*,
Alia quadam, num. 6. & vide ſuis *Verbis*.
1 EMPHYTEUSIS, quid ſit, cap. 3. n. 1.
Emphyteuſis eſt contractus ſtricti juris, cap. 1. n. 6.

Emphyteuſis contractus potius lucrativus, quam oneroſus, cap. 26. n. 55.
Decl. procedere, ſi ea non correſpondeat fructibus, vel ab initio non ſit facta ſolutio ſummæ æquivalentis, ib. n. 56.
Et non eſt neceſſe, quod onus omnino correſpondeat, ſed inſpicitur an liberalitas prævaleat, vel non, ibid. n. 57.
Emphyteuſi eſt conceſſio ad meliorandum, cap. 34. §. 2. numer. 12
Empyteuſis admittit quæcumque pacta, c. 3. n. 16.
Emphyteuſis eſt materia informis recipiens formam a placito contrahentium, cap. 3. n. 27.
2 EMPHYTEUSIS habet familiaritatem cum locatione, cap. 3. n. 5.
Emphyteſis natura non inclinat neque ad locationem, neque ad venditionem, c. 3. n. 3
Contractus in dubio potius locationis, quam emphyteuſis reputandus eſt, c. 3. n. 63.
Et potius cenſualis quam emphyteuticus, ibid. n. 64.
Secus ſi in regione emphyteuſis non practicaretur, ibid. numer. 65.
Pacta attenduntur, ſi partes uſæ ſunt promiſcue verbo locationis, & emphyteuſis, cap. 3. n. 54.
Penſio magna denotat locationem, non emphyteuſim, cap. 3. num. 19.
Hæbrei habentes jus, quod vocant Gazagà, ſunt conductores, non emphyteutæ, ibid n. 20.
Penſionis quantitas prævalet omnibus conjecturis & indiciis contrariis ad dignoſcendum, an ſit contractus locationis ib. num. 21.
Decl. procedere, ut prævaleat ſingulis conjecturis de per ſe, non ſimul, ibid. num. 22.
Denominatio emphyteuſis prævalet quantitati penſionis magnæ, denominatio vero locationis cedit quantitati penſionis parvæ, ibid n. 23.
Penſio magna denotat locationem, etiam in Eccleſiaſticis, cum partes uſæ ſunt promiſcue nomine emphyteuſis, & locationis, cap. 3. n. 25.
Penſionis quantitas denotat locationem, ſi apparet eam ſolvi in recompenſationem fructuum, & e contra denotat emphyteuſim, ſi in recognitionem dominii, ibid. n. 26.
Penſio denotat locationem, ſi dictum, ſolvi pro fictu, ibid. n. 27.
Penſio denotat locationem, ſi dictum ſolvi pro canone, capit. 3. num. 28.
Canon, & cenſus ſunt ſynonyma, & quando relevat dictum, pro canone, ibid. n. 29.
Pactum remiſſionis penſionis, denotat locationem, capit. 3. n. 30.
Penſionis diviſio ad rationem petiarum terræ, denotat locationem, cap. 3. n. 31.
Penſio quando dicatur magna ad effectum, ut indicet contractum eſſe locationem, ibid. n. 32.
Solutio alicujus ſummæ ab initio indicat contractu eſſe emphyteuſim, ibid num. 33.
Penſio, ut cognoſcatur, an ſit magna conſiderari debent fructus de tempore conceſſionis, ibid. n. 34.
Penſio magna etiamſi contractus ſit emphyteuſis operatur, ut in eo procedant regulæ locationis, cap. 3. n. 38.
Penſio in pecunia magis denotat locationem, in fructibus emphyteuſim, ib. n. 39.
Penſio, ſi dictum ſolvi pro portione dominica, arguit locationem, cap. 3. n. 40.
Penſio in annos diſtributa, indicat locationem, capit. 3. numer. 41.
Dominii translatio denotat, non eſſe contractam emphyteuſim ſed contractum cenſualem, cap. 3. n. 42.
Dominii directi reſervatio non magis convenit emphyteuſi, quam locationi, cap. 3. n. 45.
Pactum de non auferendo, magis convenit emphyteuſi, ſed poteſt etiam apponi in locatione cap. 3. n. 46.
Pactum, quod in aliquo caſu poſſint bona reſtitui, denotat locationem, ib. num. 47.
Pactum, quod fiant reparationes per conductorem, magis convenit emphyteuſi, ſed non repugnat locationi, ibidem numer. 48.
Pactum, quod ob non ſolutionem penſionis incurratur caducitas æque convenit, emphyteuſi ac locationi, ibid. num. 49.
Pactum, quod non poſſit conductor alienare, magis convenit emphyteuſi, quam locationi, & eam indicat, capit. 3. num. 52.
Secus addita pœna caducitatis, quia indicat locationem, ibid. n. 53.
Pactum, quod debeatur laudemium, non repugnat locationi, cap. 3. n. 55.
Laudemii ſolutio denotat bona eſſe emphyteutica, ibid. numer. 57.
Secus ſi appareat ſolutum per errorem, ibid. n. 58.
Perpetuitas conceſſionis arguit contractum eſſe emphyteuſim potius, quam locationem, ibid. n. 59.
Sed hæc eſt conjectura levis, & contrarium procedit in Eccleſiaſticis, ibid. n. 60.
Conceſſio ad tertiam generationem, non repugnat, quod ſit locatio, c. 3. n. 61.
Conceſſio ad vitam magis convenit locationi, quam emphyteuſi, ibid. n. 62.
Emphyteuſis ſit etiam ad tempus, cap. 1. n. 7.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica præſumitur temporalis, capit. 1. num. 8.
Emphyteuſis comprehenditur ſub nomine locationis late ſumpto, cap. 3. num. 2.
Jura loquentia de emphyteuſi, procedunt etiam in locatione ad longum tempus, cap. 14. §. 4. n. 1.
Emphyteuſis differt, non ſolum a locatione ad breve tempus, ſed etiam a locatione ad longum tempus, & perpetua, cap. 3. n. 4.
Emphyteuſis dignoſcitur a locatione, & a denominatione partium, cap. 3. n. 6.
Et multo magis ſi denominatio fuerit diſpoſitive concepta, cap. 3. num. 7.
Emphyteuſis denominatio magis operatur, quam denominatio locationis, cap. 3. num. 15.
3 EMPHYTEUSIS Eccleſiaſtica prohibita fuit concedi ultra perſonam accipiens, & filios, & nepotes, & uxorem, & virum, ſi fuerit expreſſum, cap. 53. num. 22.
Poſtmodum data fuit licentia faciendi eam in perpetuum, ibid. num. 23.
Mentio habentium cauſam ab emphyteuſi, quando non eſt in diſpoſitiva, non valet eam alterare, c. 53. n. 70.
In emphyteuſi Eccleſiaſtica non poteſt recedi a prima inveſtitura, ſine beneplacito Apoſtolico in præjudicium Eccleſiæ, ſecus ad ejus favorem, cap. 54. n. 105.
Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ, non affert præjudicium Eccleſiæ, quia mutat tantum perſonam, cap. 53. num. 112.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica, non poteſt concedi pro penſione medica, cap. 3. num. 24.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica, an poſſit concedi pro canone fructibus minore in ſexta parte, c. 54. §. 10. n. 23.
4 EMPHYTEUSIS Eccleſiæ ſi poteſt concedi in perpetuum intelligitur in deſcendentes, non in extraneos, capit. 53. numer. 30.
In emphyteuſi Eccleſiaſtica, quæ ſui natura non poteſt fieri niſi ad tertiam generationem, dictio *in perpetuum*, non valet illam extendere, cap. 53. n. 23.
Quod operetur emphyteuſim tranſire ad hæredes extraneos, tenent aliqui, cap. 53. n. 14.
Contrarium tamen eſt verius, ibid. n. 15.
Lim. iſta contrarium, ſi concurrat aliqua alia conjectura etiam levis, ibid. n. 16.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica, ſi non appareat conceſſio, vel non ſit in ea expreſſum tempus, quo durare debeat, cenſetur facta ad tertiam generationem, capitul. 53. numer. 25. & num. 28.
Emphyteuſis Eccleſiæ ſui natura non eſt tranſitoria ad extraneos, cap. 53. n. 30.
Decl. ſecundum aliquos, ſi ſit conceſſa ſine beneplacito Apoſtolico, aliiſque ſolemnitatibus, ibid. n. 31.
Contrarium tenent alii, cap. 53. n. 32.
Decl. primam procedere, ſi ex verbis inveſtituræ, vel aliunde appareat concedentem voluiſſe eam ad extraneos tranſire, ibid. num. 32.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hæredibus, intelligitur de hæredibus ſanguinis, ideſt deſcendentibus, capit. 53. num. 37.
Emphyteuſis laicalis, ſui natura eſt tranſitoria ad quoſcumque hæredes, & ideo conceſſa præſumitur, cap. 53. numer. 28.
Emphyteuſis ab initio laicalis, ſi poſtea tranſeat ad Eccleſiam, retinet ſuam naturam laicalem, ad effectum ut tranſeat ad quoſcumque hæredes, cap. 53. num. 39.
Lim. ſi acquiſita ſit ab Eccleſia loco alterius emphyteuſis Eccleſiaſticæ, & ei ſubrogata, ibid. n. 40.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus, non poteſt reſtringi ad deſcendentes, ubi recipiens illos habere non poterat, cap. 53. num. 41.
Decl. procedere, ſi ſtipulatus ſit pro ſe ſolo, ſecus ſi ſimul cum alio qui illos habere poterat, ibid. n. 42.
Decl. 2. procedere, ſi is qui conceſſit, dictæ incapacitatis notitiam habebat, aliis ſecus, ibid. n. 43.
Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa pro hæredibus quibuſcumque, intelligitur etiam pro extraneis, capit. 53. numer. 46.
Contrarium tenent alii, ſed prima eſt verior, & communior, cap. 53. n. 47.
Lim. dictam primam opinionem, ſi addita ſint verba reſtrictiva, ut ſi dictum *pro hæredibus quibuſcumque legitime deſcendentibus*, ibid. n. 48.
Item ſi dictum *pro hæredibus quibuſcumque, uſque ad tertiam generationem*, ib. n. 49.
Ampl. dictam primam opinionem procedere etiamſi dictum *pro maſculis quibuſcumque*, cap. 53. n. 50.
Ampl. 2. ſi dictum *pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque* cap. 53. num. 51.
Ampl. 3. ſi dictio *quibuſcumque*, non ſit in diſpoſitiva conceſſionis, ſed in alia parte inſtrumenti, ibid. num. 52.
Subamplia ſufficere etiam in confirmatione conceſſionis, cap. 53. n. 53.

Lim. ſi verba poſſint reſtringi, & intelligi juxta naturam conceſſionis, ibid. num. 54.

Ampl. 4. ſufficere ſtipulationem eſſe conceptam cum clauſula cæterata *pro ſe &c.* ibid n. 55.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica conceſſa *pro ſe, & quibus dederit* eſt tranſitoria ad hæredes extraneos, capitul. 53. numero 60.

Facultas alienandi in conceſſione emphyteuſis Eccleſiaſticæ, facit eam tranſitoriam ad extraneos, capitul. 53. n. 84.

Emphyteuſim Eccleſiaſticam eſſe tranſitoriam ad extraneos, arguitur per conjecturas, cap. 53. num. 85.

Si conceſſa ſint omnia, & ſingula jura Eccleſiæ cum clauſula *ponens*, arguitur conceſſio tranſitoria ad extraneos, c. 53. num. 86.

Idem arguitur ex reſervatione dominii, ib. n. 87.

Idem ſi prohibita ſit alienatio ſolum in manus mortuas, cap. 53. num. 88.

Et generaliter ubicumque prohibicio alienandi limitatur in certis caſibus, ibid. num. 89.

Idem arguitur ex pacto, quod in caſu alienationis ſolvatur laudemium, c. 53. n. 90.

Pactum affrancandi denotat, emphyteuſim eſſe tranſitoriam ad quoſcumque, cap. 53. n. 93.

Lim. ſi non ſit effectuatum, & non ſit neceſſarium, cap. 53. num. 94.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica arguitur tranſitoria ad quoſcumque, ſi eſt pro penſione, quæ de tempore conceſſionis reſponderet fructibus, cap. 53. n. 95.

Ampl. etiamſi æquet fructus, ſed ſit mediocris, cap. 53. numer. 96.

Decl. dictam conjecturam non ſufficere, ſi ex verbis appareat emphyteuſim reſtrictam ad deſcendentes, ib. n. 97.

Emphyteuſis arguitur tranſitoria ad extraneos, ſi conceſſa res ſterilis, vel ruinoſa ad meliorandum, capitul. 53. n. 98.

Et maxime ſi actualiter melioravit, quia tranſit ad extraneos, non attentis verbis inveſtituræ, capitul. 53. numero 99.

Contrarium ſi adſit pactum expreſſum de meliorando, & reſtrictio conceſſionis, ibid. n. 100.

Sterilitas rei non relevat ſi emphyteuſis fuit renovata, & de tempore renovationis ſterilitas non aderat, capitul. 53. numer. 101.

Obſervantia attenditur ad effectum dignoſcendi, an emphyteuſis ſit tranſitoria ad extraneos, c. 53. n. 102.

Et deducitur obſervantia ex inveſtitura præcedenti, ſi erat tranſitoria ad extraneos, ib. n. 103.

Lim. ſi ex tenore ſecundæ inveſtituræ appareat ab ea receſſum, ibid. n. 104.

A prima inveſtitura emphyteuſis non cenſetur receſſum, niſi clare appareat ex verbis, cap. 53. n. 106.

Receſſum apparere dicitur, ſi aliquid additum, vel detractum formæ antiquæ, cap. 53. n. 107.

Obſervantia pro tranſmiſſione ad extraneos deducitur ex quo aliquando fuit res conceſſa ad eos tranſmiſſa, & Eccleſia illos admiſiſe, cap. 53. n. 110.

Decl. urgere admiſſionem hæredis extranei, non autem præſtationem conſenſus venditioni, ibid. n. 112.

Emphyteuſis Eccleſiaſtica, ſi probetur per ſolam recognitionem in dominam cenſetur tranſitoria ad quoſcumque hæredes, cap. 53. n. 115.

Decl. non procedere ſi adſit pactum aperte repugnans ſucceſſioni extraneorum, cap. 53. n. 116.

Decl. 2. certius procedere, ſi conſtet, quod bona non fuerint ab Eccleſia conceſſa, ſed per laicum illi ſubmiſſa, & in emphyteuſi recepta, c. 53. n. 117.

Alienationis prohibitio in emphyteuſi, directe tendit ad excluſionem extraneorum, cap. 53. n. 123.

Alienationis prohibitio in emphyteuſi infringit vim clauſulæ *ad habendum*, cap. 53. n. 124.

Et clauſulæ *quibus dederit*, cap. 53. n. 125.

Et generaliter omnium aliarum clauſularum, ibid. numer. 126.

Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 127.

Decl. primam procedere, ubi non poſſit dari conciliatio per prohibitionem facultatis alienandi, ibid. n. 128.

Decl. 2. procedere in prohibitione abſoluta, ſecus in qualificata ut alienandi, ſine conſenſu, ibid. n. 136.

Maxime ſi probitio ſit cum duplici negativa, non alienandi, niſi cum conſenſu, cap. 53. num. 137.

In emphyteuſi de jure magis prohibetur alienatio inter vivos, quam cauſa mortis, cap. 53. n. 130.

Prohibitio alienationis in emphyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit quamcumque alienationem, cap. 53. n. 133.

Prohibitio alienationis in emphyteuſi conceſſa pro quibuſcumque hæredibus, reſtringitur, ut procedat in alienatione titulo ſingulari, cap. 53. n. 132.

Prohibitio alienationis in emphyteuſi Eccleſiaſtica comprehendit quamcumque alienationem, capitul. 53. numero 33.

Decl. procedere ſi emphyteuſis ſit reſtricta ad deſcendentes, ſecus ſi appareat tranſitoria ad quoſcumque, ibidem num. 134.

Decl. 2. non procedere, ſi non agatur de emphyteuſi, ſed de locatione perpetua, cap. 53. n. 135.

Pactum quod finita emphyteuſi res revertatur cum melioramentis reſtringit affectum clauſulæ *ad habendum*, & denotat emphyteuſim non eſſe tranſitoriam ad quoſcumque, cap. 53. n. 139. cætera, vid. in verb. *Clauſula*.

Emphyteuſi conceſſa ad tertiam generationem, an comprehendatur in generatione, primus acquirens, diſtinguitur, ut affirmativa procedat, ſi non adſit aliquod verbum, per quod appareat diſtincta perſona primi acquirentis ab aliis, cap. 53. n. 147.

Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in laicali, vel locatione, quia in eis non comprehenditur primus acquirens, ibid. n. 148.

Decl. facilius procedere, ſi dictum *pro ſe, & deſcendentibus ſuis uſque ad tertiam generationem*, ibid. n. 149.

Item facilius procedit, ſi dictum *ad tertiam generationem completam*, ibid. n. 150.

Si dictum *uſque ad tertiam generationem ab ipſo inchoandam*, ipſe primus acquirens pro una generatione computabitur, ibid. n. 151.

Decl. procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecus in locatione, cap. 53. num. 152.

Si dictum *ad tertiam generationem tantum* comprehenditur primus acquirens, c. 53. num. 155.

Si dictum *pro ſe, filiis, & nepotibus uſque ad tertiam generationem*, cenſetur comprehenſus primus acquirens, capitul. 53. numer. 156.

Contrarium tenent alii, ibid n. 157.

Decl. primam procedere in emphyteuſi Eccleſiaſtica, ſecundam in locatione, c. 53. n. 158.

Decl. 2. opinionem, quod non comprehendatur, non procedere, ſi addita copula *&*, & dictum, *& uſque in tertiam generationem*, cap. 53. n. 159.

Ampl. ut ceſſante dicta, *&*, non ſufficiat dictum eſſe *uſque ad tertiam generationem completam*, ibid. n. 160.

Obſervantia attenditur in dicta quæſtione, c. 53. n. 161.

Item attenditur tractatus antecedens, ibid. n. 162.

Bona emphyteutica Eccleſiaſtica in ſtatu Urbini, ſunt tranſitoria, & alienabilia in quoſcumque ex breve Urbani VIII. cap. 53. n. 118.

Idem eſt Ferrariæ ex conſtitutione Bonifaciana, ibidem numer. 119.

Idem eſt de Abbatia Farſen. ex conſuetudine, ibidem, numer. 120.

Idem in Abbatia Nonantulæ, cap. 53. n. 121.

Idem Ceſenæ, ibid. num. 122.

Incultæ rei conceſſio reputatur perpetua non attentis verbis conceſſionis, cap. 14. §. 3. n. 17.

Et tranſit ad quoſcumque, ibid. n. 18.

Limita ſi verba ſint clara in contrarium, ibid. n. 19.

5 EMPHYTEUSI ad certam lineam conceſſa ſi emphyteuta vendiderit, vel alium ſuo loco poſuerit de conſenſu domini, non attenditur amplius ejus lineæ, ſed acquirentis, cap. 32. n. 64. & cap. 62. n. 76.

Ampl. non ſolum ſi proceſſerit per viam venditionis, ſed etiam per viam ſublocationis, ibid. n. 65.

Emphyteuta introducens meretrices in domum emphyteuticam non propterea poteſt expelli, c. 54. n. 34.

Emphyteuta Eccleſiæ propter deteriorationem expellitur, cap. 54. n. 35.

Secus in emphyteuta laicali, ſecundum aliquos, ibid. n. 36.

Contraria eſt communis, ibid. num. 37.

Decl. hanc contrariam procedere in deterioratione magna ultra tempus conceſſionis duratura, ibid. n. 38.

In emphyteuſi Eccleſiæ minor deterioratio ſufficit, quam in laicali, ad hoc ut ſit locus expulſioni emphyteutæ, capit. 54. n. 39.

Pactum quod res debeat meliorari, & non deteriorari, operatur, ut minor deterioratio ſufficiat ad hoc, ut conductor, ſeu emphyteuta expelli poſſit, c. 54. n. 40.

Idem operatur promiſſio utendi arbitrio boni juris, ibidem, n. 41.

Stante dicta promiſſione, ſufficit inciſio duarum arborum, cap. 54. n. 42.

Maxime ſtante juramento, quod debet ſervari præciſe, ibid. num. 43.

Quid liceat emphyteutæ, vid. ſupra in verbo *Emphyteuta*.

An emphyteuſis ſit perpetua, alienabilis, vid. ſupra n. 4.

6 IN EMPHYTEUSI an facienda ſit remiſſio mercedis eſt magna quæſtio, cap. 45. n. 36.

Vid. in verb. *Remiſſio mercedis*.

Emphyteutica re perempta in totum, damnum eſt domini, in parte eſt emphyteutæ, cap. 45. n. 40.

Decl. eſſe emphyteutæ, ſi ſuperſit tantum, quod ſufficiat pro canone, ſecundum Bartolum, ibid. n. 41.

Contrarium tenent alii, ibid. num. 42.

EMPTIO, EMPTOR.

Generalia, num. 1.

Eſt ſimilis locationi, & quomodo ab ea dignoſcatur, num. 2.

1 EMPTIO, & venditio non eſt permutatio rei cum pecunia, ſed æſtimatio, cap. 18. num. 42.

Emptio, & venditio transfert dominium a venditore in emptorem, cap. 1. n. 2.

Emptionis, & venditionis nomine comprehenditur omnis contractus, per quem dominium transfertur, cap. 10. numer. 59.

Et venit quandoque locatio in materia favorabili, ſecus in odioſa, cap. 2. num. 52.

Emptor cum pacto de retrovendendo, non poteſt dici inquilinus, cap. 20. num. 97.

Emptor poteſt conducere rem emptam interim ac pretium ſolvit, cap. 10. num. 96.

Emptor poteſt conducere a ſuo venditore, capitul. 11. numer. 26.

Emptor poſterior, cui res tradita fuit præfertur primo, cap. 21. num. 10.

Amplia etiamſi non ſit tradita ei poſſeſſio actualis, ſed tantum per elauſulam conſtituti, c. 21. n. 25.

Emptoribus, & venditoribus licitum eſt invicem ſe decipere, cap. 18. num. 2.

Emptor & venditor in propoſito læſionis, in jure æquiparantur, cap. 18. num. 41.

Emptor non tenetur ſtare locationi factæ a venditore, cap. 61. num. 39.

Emptor ſciens rem locatam, ſi eam tacens recipiat, tenetur ſtare locationi, cap. 61. n. 86.

Emptor ut teneatur ſtare locationi, ſufficit ejus ſcientia in genere, cap. 61. n. 93.

Emptor conveniens ſibi ſolvi penſiones rei emptæ, non poteſt locationem impugnare, c. 61. n. 94.

Idem ſi abſque conventione penſiones receperit, ibid. numer. 95.

Contrarium ſi recepit tantum penſiones pro tempore præterito ibid. num. 96.

Decl. hoc contrarium procedere tantum, ſi ſucceſſor ſingularis nolit ſtare locationi, ex quo expiraverit jus locatoris, cap. 61. num. 97.

Emptor fructuum fundi, tenetur ſtare ejus locationi, cap. 61. num. 131.

Emptor fructuum non ſuccedit in plenum jus, capitul. 61. numer. 132.

Emptor fructuum dicitur conductor, c. 61. num. 134.

Emptor fructuum differt ab emptore uſusfructus, capitul. 61. num. 135.

Emens a pupillo non tenetur ſtare locationi factæ a tutore, cap. 8. num. 30.

Vid. in verb. *Venditio*, *& Venditor*.

a EMPTIO, & venditio differt a locatione, & conductione, cap. 2. num. 1.

Sed quibuſdam exceptis eſt ſimilis locationi, cap. 2. n. 15.

Conveniunt in materia, ibid. n. 17.

Et convenit etiam in forma, ibid. n. 18.

An contractus ſit venditio, ſeu potius locatio ſæpe dubitatur, ibid. num. 19.

Emptio, & locatio eiſdem juris regulis conſiſtunt, capit. 2. num. 54.

Remiſſio mercedis ſit conductori, ſi uti non poſſit re, emptori autem non ſit, cap. 2. num. 7.

Venditor poſtquam rem tradidit, eam non avocat, ſecus autem locator, ib. num. 8.

Venditor re ſemel tradita, liberatur, ſecus in locatore, ibid. num. 9.

Vendi quædam res poſſunt, quæ locari non poſſunt, ut ſervitutes prædiales, cap. 2. num. 10.

Evicta re locata, locator liberatur præſtando æque idoneam, ſecus in emptione, cap. 2. num. 12.

Vendito fundo non veniunt inſtrumenta, ſecus autem eo locato cap. 2. num. 14.

Vitioſa re vendita competit reſciſſio contractus, ſecus autem ſi fuerit locata, cap. 2. num. 15.

Natura rei ſolitæ locari facit reputare contractum locationis, non venditionis, cap. 2. num. 24.

Ampl. etiamſi partes dixerint vendere, ibid. n. 25.

Emptio contracta cenſetur non locatio, ſi conſtitutum pretium non merces, cap. 2. num. 26.

Mentio pretii in contractu non tollit eſſe locationem, ibid. num. 28.

Venditio ex parvitate pretii non efficitur locatio, ſed corruit, cap. 2. num. 30.

Pretium diſtributum in annos, denotat locationem, unitum vero denotat venditionem, cap. 2. n. 31.

Amlp. ut diſtributum in annos denotet locationem, etiamſi facta ſit mentio pretii, ibid. num. 32.

Item ampl. etiamſi dictum emere, & vendere, ibid. num. 33.

Si autem conſtitutum ſi unicum pretium, & ſimul diſtributum tunc ſi prius diſtributum, & poſtea unitum, erit locatio, ſecus e contra, ibid. num. 34.

Denominatio denotat qualis ſit contractus, & ei ſtatur in dubio, c. 2. n. 35.

Ampl. etiamſi adſit aliqua præſumptio in contrarium, ibid. num. 36.

Operarum, ſeu facti locatio eſt, ſi recipiens pecuniam nihil transfert, ibid n. 37.

Decl. procedere quatenus factum tale ſit, ut locari ſoleat, ibid. num. 38.

Si autem quid tradatur artifici, ut immutetur, & aliud fiat conſtituto pretio, eſt emptio, ſecus ſi ut eadem reddatur, ibid. num. 39.

Si artifex ipſe ponat rem, non erit locatio, ſed venditio, cap. 2. num. 40.

Decl. procedere ſi materia quam ponit, ſtet principaliter, non autem ſi acceſſorie, ibid. n. 41.

Et ſi dubium an ſtet principaliter attenditur, an quantitas pretii conveniat valori, cap. 2. n. 42.

Gabella cenſetur locata, non vendita, cap. 2. num. 43.

Lim. ſi pacta omnino repugnent locationi, ibid. n. 44.

Si gabella conceſſa ſit pro annis decem pro tot. nummis ſingulo anno, erit locatio, ibid. num. 45.

Ampl. idem eſſe ſi unicum pretium pro omnibus decem annis ſit conſtitutum, ſi dictum ſit, locavit, ibid. n. 46.

Et etiamſi non ſimpliciter dictum ſit, locavit, ſed etiam vendidit, & locavit, ibid. n. 47.

Secus ſi dictum ſimpliciter, vendidit, & unicum pretium conſtitutum, ibid. num. 48.

Si dictum ſimpliciter, vendidit, & conſtitutum pretium in ſingulos annos, erit locatio, ibid. n. 49.

Conceſſio ad tempus puta ad vitam, dignoſcitur, quod ſit locatio a diſtributione pretii in ſingulos annos, capitul. 2. numer. 59.

Pactum remiſſionis mercedis propter caſus fortuitos, indicat contractum eſſe locationem, cap. 2. n. 51.

Pacta ad dignoſcendum, an ſit locatio, vel emptio magis attenduntur, quam denominatio partium, c. 3. n. 10.

Intellige de pactis circa naturam contractus, non circa accidentalia, cap. 3. n. 11.

Pacta magis attenduntur, ſi partes uſæ ſunt promiſcue verbo, locationis, & venditionis, c. 3. num. 14.

Pactum remiſſionis mercedis propter caſus fortuitos indicat contractum eſſe locationem, cap. 2. num. 51.

Vid in verb. *Remiſſio mercedis*, n. 1.

EPISCOPUS.

EPISCOPUS non tenetur deputare Vicarium de jure, ideo debitum ſalarii Vicario dandi, eſt voluntarium, c. 35. num. 87.

Lim. in Epiſcopatibus, magnis, ibid. n. 88.

Vicario Epiſcopi ſalarium non conventum non debetur, cap. 35. num. 82.

Contr. ibid. num. 83. & 84. ubi de veriori.

Lim. non procedere ſi Vicarius percipiat ſufficientem mercedem ex utilitatibus Vicariatus, ib. n. 89.

Vicario Epiſcopi ſalarium non ſolutum ab Epiſcopo anteceſſore cui inſervivit, non tenetur ſolvere ſucceſſor, cap. 35. numer. 85.

Suceſſor in Epiſcopatu, tenetur ad debita neceſſaria anteceſſoris, cap. 35. n. 86.

Epiſcopi licentia in alienatione rerum exiguarum, quando requiratur, & impetrari poſſit, cap. 14. §. 3. n. 10.

Epiſcopus poteſt donare bona ſuæ menſæ Canonicis abſque beneplacito, c. 14 §. 5. n. 10. fol. 107.

Epiſcopus eſt Judex competens pro recuperatione rei ab ipſomet alienatæ, ſi judicium agatur nomine Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. numer. 94.

Decl. procedere ſi non allegetur ſuſpectus, prout poteſt, cap. 14. §. 7. n. 95.

Epiſcopus cauſam ſuæ Eccleſiæ poteſt alteri ſubdelegare, antequam ſuſpectus allegetur, & bene facit ſubdelegando, c. 14. §. 7. n. 96.

Epiſcopi hodie faciunt omnia ſine capitulo, cap. 14. §. 10. num. 38.

Epiſcopus, & ejus Notarius non poſſunt quidquam petere ab ordinandis, ſed poſtea ſponte data recipere valent, cap. 25. n. 27.

Epiſcopus ſi Beneficium uni conferat, & alteri conferat Vicarius, & neſciatur, quæ collatio ſit prior, præfertur illa Epiſcopi, c. 21. n. 4.

Lim. ſi collatio facta a Vicario habeat horam, quia præfertur, cap. 21. n. 5.

EQUUS.

ÆQUUS conductus non eſt percutiendus ultra modum, cap. 12. n. 81.

Mors equi conducti ad vecturam, probatur ſimplici fide, c. 12. n. 65.

Equi conducti mortui, probanda identitas, cap. 12. n. 66.

Identitas equi probatur colore, & ſignis, capitul. 12. numer. 67.

Identitas non probatur unica demonſtratione, ſed requiruntur duæ, ibid. num. 68.

Identitas animalium probatur per ſignum vulgo *marco*, cap. 12. n. 69.

Conductor equi non tenetur probare illum deceſſiſſe ſine ſua culpa, niſi ad majorem cautelam, c. 12. n. 71.

Culpæ conductoris aſcribitur, ſi nimis oneravit animal conductum, c. 12. n. 73.

Et quomodo probetur nimia oneratio, ibid. n. 74.

Conductor ad vecturam debet bene paſcere equum, cap. 12. n. 77.

Vecturinus, ſi adſit, qui debeat cuſtodire equum, conductor non tenetur, c. 12. n. 78.

Equo conducto infirmante, debet conductor eum cuſtodire, cap. 12. n. 79.

Et debet etiam adhibere medicinas, & Mariſcalcum, ibid. num. 80.
Equus conductus, uſque ad certum locum, ſi ulterius ducatur, ad quid teneatur conductor, c. 12. n. 83. 86. & 87.
Conductor equi ad vecturam, an ſi equus culpa ſua decedat teneatur ad vecturas conſuetas etiam poſt mortem, cap. 12. num. 89.
Conductor equi ad vecturam, ſi illum retineat ultra tempus conventum, an teneatur continuare mercedes, & quid facere debeat ejus fidejuſſor, c. 12. n. 90. 91. & 92.
Dominus equi locati ad vecturam non tenetur eum recipere deterioratum, & quid ſi recipiat, cap. 12. num. 93. 94. & 95.
Equi ad vecturam in anno, quandoque reddunt quantum valent, cap. 19. num. 42.
Equum vendere volens, ſi oſtendat eum ornatum, tenetur tradere ornamenta, cap. 23. n. 59.
Equo locato ad equitandum præſtanda eſt etiam ſella, capit. 23. num. 86.
Equo vendito venit etiam ſella, quam de tempore venditionis habebat, c. 23. num. 84.
Ampl. ut ſufficiat, quod cum ea oſtenſus fuerit per duos dies ante, ibid. n. 85.

E R R O R.

ERROR juris dubii facile excuſat idiotas, & ruſticos, difficile autem alios, cap. 24. §. 7. n. 100.
Error facti excuſat omnes a pœnis, juris autem error excuſat idiotis, & alios, ſi ſit dubium, c. 14. §. 8. n. 8.
Error in qualitate ſubſtantiali, vitiat contractum emptionis, & locationis, c. 16. num. 14.

E V I C T I O.

EVICTA re locata locator liberatur præſtando æque idoneam, ſecus in emptione, cap. 2. num. 11.

E X A M E N.

EXAMEN teſtium, & alia quæ juriſdictionem ſapiunt, Notario committi non valent, c. 14. §. 9. n. 15.

E X C E P T I O.

EXCEPTIONES reſpicientes judicium petitorium rejiciuntur a poſſeſſorio, cap. 43. n. 24.
Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes non admittuntur in judicio manutentionis, cap. 43. n. 25.
Fidejuſſor uti poteſt exceptionibus competentibus principali etiam ipſo invito, 44. n. 44. & 47.
Exceptio non admittenda, admittitur quando eſt incontinenti probata, cap. 45. n. 28.
EXCEPTIO non adimplementi, eſt valde favorabilis, c. 44. num. 1.
Exceptio non adimplementi non tollitur per ſtatutum omnes exceptiones rejiciens, cap. 44. n. 2.
Exceptio non adimplementi retardat etiam proceſſum executivum, cap. 44. n. 3.
Decl. procedere, quatenus non adimplementum ſit liquidum ib. num. 4.
Sufficit tamen liquidum eſſe, partem teneri ad id, quod dicitur non adimpletum, cap. 44. n. 5.
Non adimpletum fuiſſe probatur per ſolam allegationem, c. 44. num. 6.
Locatori non ſufficit probare adimpleviſſe ab initio, ſed neceſſe eſt probare ſucceſſivam præſtationem patientiæ ſecundum aliquos, cap. 44. n. 7.
Implementum debet eſſe plenum, alias defectus etiam in minimo parit exceptionem non adimplementi, cap. 44. numer. 11.
Ampl. procedere ſive defectus ſit in ſtabilibus, ſive in accidentalibus, ſecundum aliquos, cap. 44. n. 12.
Contrarium verius, ibid. n. 13.
Decl. tutius ſervari hoc contrarium relinquendo in manibus ſummam æquivalentem ei non adimplemento, capit. 44. numer. 14.
Exceptio non adimplementi non obſtat, quotieſcumque illam allegans, non eſt damnum paſſus, c. 44. n. 17.
Dicens excipientem de non adimplemento damnum paſſum non eſſe, probare debet, c. 44. n. 18.
Petens liquidare quantitatem damni paſſi per non adimplementum, auditur, & præfigitur damnum paſſo terminum ad liquidandum, c. 44. n. 19.
Et ſi actor offerat reficere damnum, quando erit liquidatum, ficilius obtinet executionem, ibid. num. 20.
Exceptio non adimplementi, an admittatur in judicio manutentionis, quæſtio controverſa, cap. 44. n. 25.
Negativa tamen opinio videtur verior, ibid. n. 26. 28. & ſeqq. maxime, num. 33.
Exceptio non adimplementi reſpicit petitorium judicium, cap. 44. n. 28.
Exceptio non adimplementi non rejicitur a judicio petitorio, ſecus autem a poſſeſſorio, cap. 44 n. 29.
Exceptio non adimplementi retardat manutentionem locatori, ſi aliunde conſtet de non adimplemento notorie, cap. 44. num. 35.
Exceptio non adimplementi poteſt tacite remitti, etiamſi promiſſio ſit jurata, c. 44. n. 36
Sed remiſſio non præſumitur, & clare probari debet, ibid. num. 37.
Terminum ad ſolvendum ſuſcipiens, cenſetur remiſiſſe exceptionem non adimplementi, c. 44. n. 41.
Remiſſio exceptionis non adimplementi quatenus fiat a conductore non nocet fidejuſſori ab eo præſtito, cap. 44. numer. 42.
Decl. procedere ſi conductor prius non adimplementum allegavit, & poſtea remiſit, ibid. n. 43.
Fidejuſſor uti non poteſt exceptione non adimplementi, antequam principalis ea utatur, ibid. n. 45.
Exceptio non adimplementi non allegata a defuncto, non poteſt allegari ab ejus hærede, vel ab eo cauſam habente, cap. 44. num. 46.
Vid. in verb. *Adimplementum*.
EXCEPTIO REMISSIONIS mercedis non admittitur in judicio executivo, niſi incontinenti probata, cap. 45. n. 17.
Exceptio remiſſionis mercedis, ut dicatur in contractu probata, ſufficit probatum eſſe caſum in quo facienda ſit remiſſio, & damnum per illum in genere, capit. 45. num. 19.
Contrarium verius, ut ſcilicet requiratur probatio damnorum in ſpecie, ibid num. 20.
EXCEPTIO DOMINII, vid. in verb. *Dominii*.

E X E C U T I V E.

EXECUTIVE agi quando poſſit, vid. in verb. *Via executiva*.

EXECUTORES LITTERARUM APOSTOLICARUM.

EXECUTORES litterarum, *ſi in evidentem*, ſi in eis deficiat clauſula *vocatis vocandis*, poſſunt adhibere cognitionem extrajudicialem abſque citatione, c. 14. §. 9. n. 6.
Litterarum forma ſervanda eſt, cap. 14. §. 9. n. 3.
Executores, litterarum beneplaciti, recipere debent probationem evidentis utilitatis, cap. 14. §. 9. n. 4.
Executores litterarum Apoſtolicarum nulliter proceſſiſſe, probatur ex inſpectione eorum proceſſus, cap. 14 §. 9. n. 9.
Decl. procedere, ſi tranſportata ſint eorum acta integra, c. 14. §. 9. n. 10.
Executores litterarum, ſi proceſſum non fabricarunt, inde reſultat nullitas alienationis, c. 14. §. 9. n. 11.
Executores litterarum, *ſi in evidentem*, debent recipere examen teſtium per ſe ipſos, c. 14. §. 9. n. 12.
Executores litterarum Apoſtolicarum ſuper permutatione bonorum, neceſſe eſt, ut videant bona tradenda Eccleſiæ, cap. 14. §. 9. num. 16.
Executores litterarum, *ſi in evidentem*, ubi decretum interpoſuerunt, etiamſi nulliter, non poſſunt amplius ſe ingerere, c. 14. §. 9. num. 19.
Executoris meri, & neceſſarii facultas, non expirat per mortem concedentis, c. 14. §. 9. n. 21.
Decl. non procedere ſi agatur de gratia facienda, prout in executoribus litterarum, *ſi in evidentem*, & quid agendum in tali caſu, cap. 14. §. 9. n. 22.
Executores litterarum cum clauſula *vocatis vocandis*, affigent edictum, & quomodo, c. 14. §. 9. n. 23.
Proceſſus executorum litterarum, *ſi in evidentem*, poſſunt redargui de omnibus nullitatibus, quibus alii, cap. 14. §. 9. num. 17.
Executores beneplaciti debent ſpecialiter citare Rectorem Eccleſiæ, cujus bona alienantur, c. 14. §. 9. n. 28.
Regreſſum habens in aliquo caſu ad beneficium, bona alienantur, citandus eſt in executione beneplaciti ſuper alienatione bonorum illius, cap. 14. §. 29.
Rector Eccleſiæ qui alienavit, & cujus nomine apparet impetratum beneplacitum non eſt citandus in ejus executione cap. 14. §. 9. num. 29.
Contrarium tamen eſt tutius, ibid. n. 33.
Patronus beneficii non eſt citandus in alienatione bonorum ejuſdem, cap. 14. §. 9. n. 34.
Contraria opinio eſt tutior, ibid. n. 35.
Beneficiati Eccleſiæ in qua adeſt capitulum ſunt citandi in alienatione bonorum, cap. 14. §. 9. n. 39.
Decl. non procedere, ſi adſit ſtatutum contrarium, prout adeſt in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe, ibidem num. 40.
Executores litterarum, *ſi in evidentem*, citare debent omnes alienationem impedire valentes, c. 14. §. 9. n. 41.

E X E M P T I O.

EXEMPTIO competens locatori, an competat etiam conductori, vid. in verb. *Conductor*, num. 5. & in verb. *Remuis*.

E X E M P L A.

EXEMPLA non reſtringunt, cap. 49. num. 43.

E X I G U U M.

EXIGUA RES, quæ dicatur, c. 14. §. 3. n. n. 7. & 8.

E X O R D I U M.

Vid. *Proœmium*.
AB EXORDIO tituli poſterior formatur eventus, cap. 14. §. 7. num. 13.

E X P E N S Æ.

Vid. *Impenſæ*.

E X P R E S S I O.

EXPRESSIO quando dicatur declarativa, & quando principaliter facta, c. 21. n. 52.
Expreſſio ejus quod tacite ineſt, nihil operatur, cap. 56. numer. 36.

EXTRAVAG.

EXTRAV. *Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* diſpoſitio, non habet locum, ubi viget contraria conſuetudo, cap. 14. §. 1. num. 7.

Et ſufficit de contraria conſuetudine probabiliter dubitare, cap. 14. §. 1. num. 8.

Extrav. *Ambitioſa*, an vere ſit uſu recepta ubique, varie loquuntur Doctores, c. 14. §. 2. n. 14.

Extrav. *Ambitioſa* hodie præſumitur non recepta, cap. 14. § 2. num. 10.

Extrav. *Ambitioſa* habet decretum irritans, capit. 14 §. 7. num. 2.

Extrav. *Ambitioſæ, de reb. Eccleſ. non alien.* quæ nuncupatur Paulina, plenius providet, quam alia jura, circa locationem bonorum Eccleſiæ, & ideo de ea late, cap. 14. in princip. n. 5. & per tot.

Statutum contra formam *Extrav. Ambitioſa* Apoſtolica auctoritate confirmatum, eſt validum, c. 14. §. 1. n. 20.

Religio Hieroſolymitana an gaudeat prædicto ſtatuto, ibid. numer. 21.

EXTREMA.

EXTREMIS probatis media præſumuntur ejuſdem qualitatis, c. 19. n. 171. & c. 33. n. 11.

F

FABER.

FABER, MALLEATOR non poteſt conducere domum prope ſcholas, c. 10. n. 94.

FACTUM.

FACTA quædam locari non poſſunt, c. 15. n. 8.

Facta illa quæ ſunt meri facti, locari poſſunt, cap. 15. numer. 10.

Facta quæ habent admixtum jus ſi ſunt momentanea, locari non poſſunt, ſi ſucceſſiva poſſunt, cap. 15. num. 11.

Facere licet indirecte, quod non liceret directe ad evitandas Conſtitutiones exorbitantes, c. 20. n. 104.

Decl. procedere ſi fiat ſine fraude, c. 20. n. 105.

Factum Partis non cenſetur comprehenſum in generali ſermone, c. 49. num. 28.

Lim. ſi alias pactum nihil operaretur, ibid. n. 30.

Lim. 2. ſi factum provenit a culpa alterius, & lege permittente fiat, c. 49. num. 31.

Factum Principis reputatur caſus fortitus, c. 46. n. 30.

Factum Judicis reputatur factum partis, cap. 18. n. 71.

Factum cœptum ante Conſtitutionem, & expectans complementum poſtea, in ea comprehenditur, capitul. 14. §. 11. num. 4.

FACULTAS.

FACULTAS REDIMENDI ex pacto non expirat per ipſum temporis in pacto præfixi, ſi venditio ſit pro modico pretio, cap. 10. num. 150.

Decl. procedere ſi pretium ſit valde modicum, cap. 10. n. 151.

FACULTATEM *procedendi propria auctoritate* non amittit, petens a Judice familiam extrajudicialiter, ſed ad eam redire poteſt, cap. 55. n. 18.

Secus e contra ſi aſſumatur via judiciaria, cap. 55. n. 19.

Amplia etiamſi judicium nulliter inchoatum ſit, cap. 55. numer. 20.

Lim. ſi adſit proteſtatio de præſervanda dicta facultate, ibid. num. 25.

FAMULI.

FAMULI Clericorum, an gaudeant exemptione a juriſdictione laicorum, ſunt hinc inde opiniones, c. 27. n. 128.

Miniſtri neceſſarii exercitio juriſdictionis Eccleſiaſticæ, gaudent exceptione a juriſdictione laicali, ibid. n. 127.

Conciliantur prædictæ opiniones, ut famuli neceſſarii exemptione gaudeant, ſecus autem non neceſſarii, ibidem numer. 129.

Exemptio familiarium Clericorum non reperitur in jure expreſſa, c. 27. n. 130.

Litteræ familiaritatis ſolæ, non tribuunt exemptionem, cap. 27. num. 132.

Familiares militum neceſſarii utuntur privilegio ipſorum militum, c. 27. n. 133.

Famuli ſcholaſticorum non neceſſarii, non gaudent privilegio eorumdem, c. 27. n. 134.

Servientes dietim, vel ad modicum tempus etiamſi neceſſarii ſint, non gaudent privilegio, c. 27. n. 135.

Vid. in verb. *Conductor*, n. 5.

FEUDATARIUS.

FEUDATARII licet non poſſint de jure ſublocare ad longum tempus, tamen de conſuetudine concedunt in emphyteuſim & excuſantur a caducitate, cap. 32. n. 12.

Feudatarius ſuccedens in feudo hæreditario, tenetur ſtare locationi factæ ab anteceſſore, c. 61. n. 171.

FEUDUM.

FEUDORUM ſunt decem diſtinctiones, cap. 5. n. 3.

Feudum nondum devolutum quando alteri concedi poſſit relative, c. 14. §. 12. n. 51.

FIDEICOMMISSARIUS.

FIDEICOMMISSARIUS particularis non tenetur ſtare locationi factæ a teſtatore, c. 61. num. 140.

Fideicommiſſarius univerſalis eſt loco hæredis & in eum tranſeunt omnes actiones activæ, & paſſivæ, c. 61. n. 143.

Fideicommiſſarius univerſalis, tenetur ſtare locationi factæ a teſtatore, c. 61. num. 144.

Fideicommiſſarius tenetur ſtare locationi factæ ab hærede gravato, c. 61. n. 145.

Ampl. procedere tam in fideicommiſſo univerſali, quam particulari, ibid. n. 146.

Lim. procedere in locatione ad breve tempus, ſecus autem in locatione ad longum, c. 61. n. 147.

Fideicommiſſarius debet recipere de manu hæredis, cap. 61. numer. 153.

Fideicommiſſarius etiam ante eventum conditionis agere poteſt ad defenſionem bonorum, c. 14. num. 62.

FIDEICOMMISSUM.

IN FIDEICOMMISSIS particularibus, ac etiam in generalibus non veniunt acceſſiones, & augmenta, ſed ſolum in univerſalibus, c. 36. n. 77.

Fideicommiſſum poteſt inſtitui in contractu, c. 61. n. 157.

Sed eſt fideicommiſſum improprium, c. 61. n. 158.

Fideicommiſſum gravatum ante eventum conditionis fideicommiſſo adjectæ, habet dominium bonorum, c. 61. n. 173.

Et deficiente conditione, vel ſubſtituto, dominium continuat, cap. 61. num. 174.

Et ſi interim alienavit, ſuſtinetur alienatio, ib. n. 175.

In reſtitutione fideicommiſſorum non veniunt fructus, cap. 36. num. 69.

Vid. in verb. *Merces*, n. 8.

FIDEJUSSOR.

FIDEJUSSOR poteſt uti omnibus, exceptionibus, quæ competunt principali, etiam ipſi invito, c. 44. n. 44.

Lim. in exceptione non adimplementi antequam principalis ea utatur, ib n. 45.

FIDES.

FIDES in malis non eſt neceſſario ſervanda. c. 15. n. 65.

FILIUS.

FILIUS adminiſtrans bona paterna patre vivente, an poſſit eo mortuo, aliquid petere ratione adminiſtrationis, eſt quæſtio controverſa, quæ reſolvitur ex circumſtantiis, cap. 35. num. 112.

Filius qui negotiatus eſt tanquam patris miniſter, & multa lucratus non poteſt in diviſione cum fratribus ſalarium petere, c. 35. num. 113.

Lim. urgentibus circumſtantiis in contrarium arbitrio Judicis, ib. num. 114.

Et poſſunt etiam circumſtantiæ eſſe tales, ut omnino ſalarium debeatur, ib. n. 115.

Filio magis debetur recompenſatio, ſi laboret pro matre, quam pro patre, cap. 35. n. 116.

Et multo magis, ſi laboret pro vitrico, vel noverca, ididem num. 117.

Filius non præſumitur hæres quando ipſe non allegat ſe hæredem, ſed tertius, c. 27. n. 194.

FINIS.

FINIUM expreſſio in locatione operatur, ut quidquid ſit intra eos præſtari debeat, etiamſi alienum ſit, c. 53. n. 1.

Finium expreſſio, diſpoſitionem reſtringit, ita ut quod eſt extra eos, venire non poſſit c. 53. n. 10.

Finium expreſſio poteſt probari erronea, ibid. n. 12.

Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjecturæ, ibid. num. 13.

FISCUS.

FISCUS locans tenetur de jure remiſſionem mercedis facere, cap. 49. num. 117.

Fiſcus locando etiam ad modicum tempus tribuit jus in re, c. 61. num. 189.

Fiſci contractus habet vim legis, c. 61. n. 190.

A fiſco ad Eccleſiam valet argumentum, c. 61. n. 193.

Privilegia conceſſa fiſco competunt etiam piæ cauſæ, cap. 91. num. 194.

Decl. hoc maxime procedere, dum non adeſt diverſitas rationi nec contrarium reperitur in jure expreſſum, & caſus eſt applicabilis, cap. 61. n. 195.

Fiſcus ſuccedens in re locata non tenetur ſtare locationi, cap. 65. num. 196.

Fiſcus ſuccedens ex quo bona publicentur, non tenetur ſtare locationi, c. 61. n. 197.

Fiſcus ſuccedens ex maleficio, vel in bonis vacantibus non dicitur proprie hæres, ſed ſuccedit loco hæredis, cap. 61. numer. 200.

Et dicitur ſucceſſor bonorum, non perſonæ, ib. n. 201.

FORMA.

FORMA eſt individua, c. 14. §. 9. n. 2.

Forma litterarum beneplaciti ſervanda eſt, c. 14. §. 9. n. 3.

FOSSATA.

FOSSATA, quæ fiunt in agris locati, ſi fiant quolibet anno, vel ſint duratura tantum pro tempore locationis, facienda ſunt a conductore, ſecus ſi ulterius ſunt duratura, cap. 34. §. 1. num. 48.

Foſſata ſi fuerint in locatione conſiderata tanquam pars rei, tunc reficienda ſunt a conductore, c. 34. §. 1. n. 50.

Foſſata ſi durant ad decennium, & ſunt neceſſaria, reſici debent a locatore, ſi vero ſunt tantum utilia, & tanto tempore non durant, poteſt conductor repetere ſolum expenſas pro rata temporis, quo locatio non durat, c. 34. §. 2. n. 51.

F R A U S.

FRAUS non præſumitur, c. 8. n. 31.

F R U C T U S.

Quid ſit, num. 1.
Quanti ſunt, num. 2.
Alia omnia, num. 3.

1 FRUCTUS dicuntur illi, qui deductis expenſis ſuperſunt, c. 5. n. 29. & c. 47. n. 30.
Lim. in colonia partiaria, c. 5. n. 30.
Lim. 2. ubi profertur in lingua vulgari nomen fructuum, cap. 5. num. 31.
Et generaliter ubi profertur ab homine ex cauſa oneroſa, c. 5. num. 32.
Palea computatur inter fructus, cap. 5. n. 36.
2 FRUCTUS ſtabilium præſumuntur eſſe ad rationem quinque pro centenario, c. 19. n. 34.
Decl. quoad domos non procedere in Civitatibus, in quibus non eſt affluentia populi, nec generaliter quoad pretioſas, & ornatas, c. 19. n. 35.
Idem in vineis, quæ potius magis inutiles ſunt, quam domus, ibid. num. 36.
Decl. 2. non procedere in bonis juriſdictionalibus, cap. 19. num. 36.
Juriſdictionalium fructus calculantur ad rationem duorum, vel circiter pro centenario, c. 19. n. 38.
Decl. procedere in datiis, & aliis, quæ ſunt de regalibus, non in molendinis, ibid. n. 39.
Fructuum quantitas probari poteſt per ſcripturam, cap. 19. num. 41.
Quantitas fructuum recollectorum eſt difficilis probationis, c. 19. n. 77.
Fructuum quantitas probatur per teſtes, qui fuerunt præſentes eorum recollectioni, c. 19. n. 80.
Et per teſtes de viſu, c. 19. n. 142.
Idem per teſtes de auditu, ibid. n. 81. & n. 143.
Et per teſtes de publico notorio, c. 19. n. 82.
Et per teſtes de credulitate, ibid. n. 83. & n. 14.
Et per ſolas conjecturas, c. 19. n. 84. & n. 145.
Decl. prædicta procedere in probatione facienda contra eum, qui recollegit, non autem in facienda ab eo, cap. 19. num. 85.
Teſtes deponentes de fructibus debent habere notitiam de impenſis in eis colligendis, ac de illis deponere, c. 19. num. 113.
Decl. procedere ſi de eis interrogentur, ibid. n. 114.
Teſtes deponentes tot eſſe fructus, intelliguntur deductis expenſis, cap. 19. n. 115.
Decl. procedere in expenſis neceſſariis pro collectione illorum, non autem in oneribus extrinſecis, uti ſi agatur de fructibus beneficii, non intelliguntur deductis expenſis pro beneficio, ibid. n. 116.
Teſtes deponentes de valore frugum de tempore meſſis, non probant valorem in genere, niſi adſint alii abſolute loquentes, cap. 19. n. 186.
Fructus præſumuntur, potius aucti, quam diminuti, cap. 19. num. 162.
Fructus, & commoditates, quæ percipiuntur ex re, non mutato valore rei, nec ipſi mutantur, c. 19. n. 165.
Fructus bonorum, quæ non reddunt eos, quolibet anno æquales, quomodo probentur reſpectu certorum annorum, cap. 19. n. 175.
Fructus rei ut probentur, debent probari per plures annos, c. 19. num. 176.
Et requiri per quinque annos antea, & quinque poſtea in materia objectiva, ibid. num. 177.
Immo ſatis eſſe per tres annos antea, & tres poſtea, cap. 19. num. 178.
Contrar. quod non requiratur probatio annorum poſteriorum contractus. cap. 19. n. 179.
Et requiri per decem annos ante, vel per quinque, ibidem num. 180.
Decl. ut ſi tempore motæ litis lapſi fuerint anni a die celebrationis contractus, tunc facienda ſit probatio ad illam, quod eas, ſecus e contra, cap. 19. n. 181.
Et pro quantis annis facienda ſit probatio, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. n. 182.
Fructus pecudum eſt maximus, c. 19. n. 43.
Quantitas fructuum arguitur a quantitate percepta ex aliis locis ſimilibus, cap. 19. n. 188.
Decl. probandum eſſe ad dictum effectum alias res eſſe ejuſdem qualitatis, cap. 19. n. 189.
Et ſi probari velit eadem quantitas, vel ſimilium, probandum quod facta fuerit eadem cultura, ibid. 190.
Fructuum perceptorum quantitas probatur per locationem, c. 27. n. 107.
Locatio probat quantitatem fructuum non ſolum pro tempore, pro quo duravit, ſed etiam pro pro annis futuris, ibidem, num. 109.
Lim. ſi adſit aliqua ratio cur in ſolito non poſſit fieri fundamentum, ibid. n. 113.

Fructus liquidantur a ſolito, cap. 27. n. 110.
Fructus viginti annorum conſtituunt verum valorem rei, cap. 27. n. 125.
3 FRUCTUS, & res quæ ſervando ſervari non poſſunt alienantur ſine ſolemnitatibus, cap. 14. §. 5. n. 1.
Fructus beneficii ſpectantes ad beneficiatum, locantur ultra triennium ſine beneplacito, ſecundum aliquos, cap. 14. §. 5. num. 3.
Contrarium verius, ibid. n. 4.
Commoditas percipiendi fructus,
Vid. in verb. *Commoditas*.
Fructus fundo cohærentes, ſunt pars fundi, cap. 33. n. 1.
Dominium fructuum fundo cohærentium eſt domini fundi, non autem conductoris, cap. 33. num. 2.
Vid. in verb. *Dominium*.
Si dominus non permittat conductori fructus percipere, competit ei tantum actio perſonalis, c. 33. n. 6.
Emptor fructuum non habet actionem realem, ſed tantum perſonalem contra dominum, ut eos ſibi det cap. 33. num. 8.
Fructus dicuntur percepti per conductorem, ſi ſunt a ſolo ſeparati, cap. 33. n. 11.
Decl. procedere, ſi ſeparati ſint bona fide, ibid. n. 12.
Fructus a conductore percepti non comprehenduntur in obligatione generali omnium bonorum, etiam futurorum facta a domino qui locavit, cap. 33. n. 13.
Limitatur tamen pluribus modis, cap. 33. n. 14.
Fructus a conductore percepti remanent hypothecati domino pro mercede, c. 33. n. 15.
Ampl. etiamſi conductor bona ſublocaverit, ib. n. 16.
Ampl. 2. etiamſi dominus perceptionem ignoraverit, ibidem, num. 17.
Ampl. 3. hypothecam procedere tam in fructibus naturalibus, quam in induſtrialibus, ibid. n. 18.
Locator rei dominus poteſt impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum tranſportationem, ſeu alienationem, c. 33. n. 19.
Vid. in verb. *Hypotheca*, n. 5.
Fructus quorum dominus hypothecam ſibi reſervavit, ſeu eos alienari prohibuit, ſi conductor clam aſportaverit, competit domino furti actio, c. 33. n. 20.
Secus reſervatione pignoris ceſſante. ibid. n. 21.
Dominus Prædii poteſt facere præceptum colono partiario, ne fructus colligat ſine ejus præſentia, c. 33. n. 22.
Vid. *Colonus Partiarius*.
Fructus dicuntur conſumpti a conductore, ſi eos miſcuit cum aliis, cap. 33. num. 30.
Fructus rei locatæ quouſque pendent, ſunt liberi ab obligationibus conductoris, cap. 33. n. 41.
Fructus probantur ex libris, ſi in eis deſcripti ſint affirmative, ſecus ſi negative, ut ſcil. major ſumma percepta non fuit, cap. 19. num. 49.
Vd. in verb. *Liber*.
Beneficium ſeu præbenda, duobus auctoritate Apoſtolica collata, uterque medietatem fructuum percipit, cap. 50. num. 94.
Fructus rei venditæ ſpectant ad emptorem, etiamſi ſint maturi, & recollectioni proximi, c. 36. n. 56.
Separati vero a ſolo, etiam in fundo adhuc exiſtentes, ſpectant ad venditorem, ibid. n. 57.
Fructus non percepti ſunt locatoris, c. 45. n. 5.
Venditis fructibus naſcituris, periculum quod non naſcantur, ſpectat ad venditorem, cap. 45. n. 67.
Venditis fructibus, qui eſſe deſierint de tempore venditionis, ignorante emptore, eſt nulla venditio, cap. 45. num. 69.
Idem ſi perierit major pars, ibid. n. 70.
Ampl. ſufficere periculum habuiſſe originem ante contractum, cap. 45. n. 71.
Decl. quod dictum eſt, ſi fructus non naſcantur, periculum ſpectare ad venditorem procedere, ſi nulli penitus naſcantur, non ſi pauci, vel malæ conditionis, ibidem, num. 72.
Decl. 2. non procedere, ſi ex verbis contractus appareat vendita ſpes fructuum naſciturorum, c. 45. n. 73.
Fructus fuiſſe ab aliquo perceptos, ut arguatur, ſufficit eum poſſeſſionem retinuiſſe, c. 27. n. 108.
Verba contractus attenduntur ad dignoſcendum, an venditi ſint fructus, ſeu potius ſpes fructuum naſciturorum, c. 41. num. 74.
In dubio cenſetur vendita res, ibid. n. 75.
Spem perceptionis fructuum fuiſſe venditam, apparet non ſolum ſi ſit expreſſa in contractu, ſed etiam ſi dictum, *vendo perceptionem fructuum*, cap. 41. n. 76.
E contra non fuiſſe venditam deſumitur ex eo, quod habita ſit ratio ad quantitatem ſolitam percipi aliis annis, ibidem num. 77.
Maxime ſi expreſſa ſit certa quantitas, vel menſura, cap. 45. num. 78.
Decl. ut vendita ſpe, damnum pertineat ad venditorem, ſi fructus non percipiantur culpa ipſius venditoris, ibidem, num. 79.
Spei fructuum venditio nulla eſt, ſi venditor ſciebat eos non naſcituros, cap. 45. n. 80.

Fru-

Fructus percipiuntur jure ſoli, non ſeminis, c. 5. n. 33. & c. 33. num. 82.
Fructus & res quæ ſerv. ſerv. non poſſunt, alienantur ſine ſolemnitatibus, c. 15. §. 5. n. 2.
Fructus beneficii ſpectantes ad beneficiatum, locantur ultra triennium ſine beneplacito, ſecundum aliquos, cap. 14. §. 5. num. 3.
Contrarium verius, ibid. n. 4.

F R U M E N T U M.

FRUMENTUM vetus non ita æſtimatur ſicut novum, cap. 37. num. 46.
Frumentum ultra ſpatium triennii non durat, c. 37. n. 69.

F U L L O.

VESTIMENTIS FULLONI datis ad poliendum, furto ſubtractis tenetur fullo ad omnia damna, c. 31. n. 30.

FUNDATIO, ET FUNDATOR.

FUNDATIO juriſpatronatus attendi debet ad dignoſcendum cui ſit reſervata, c. 11. n. 48.
FUNDADORES beneficiorum poſſunt apponere conditiones, quod beneficia non cadant ſub reſervationibus Apoſtolicis, cap. 14. §. 6. num. 19.

F U N D U S.

FUNDUS eſt nomen generale univerſitatem agrorum continens, cap. 23. n. 16.
Fundi pars ab eo ſeparata unitur ſola deſtinatione patrisfamilias, cap. 23. num. 27.
Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus ultra deſtinationem requiritur etiam aperitio aditus ad unionem faciendam, ibid. n. 28.
Et idem eſt de unione domus, & hortus, c. 23. n. 29.
Conſideratur tamen in domibus deſtinatio domini, ibidem, num. 30.
Et probatio, quod corpora diſtincta ſint ex deſtinatione unica, vel e contra, facienda ab allegante, ib. n. 31.
Fundus nomine Sejanus ſi dividatur, & vocetur Sejanus ſuperior, & Sejanus inferior, in diſpoſitione loquente ſimpliciter de Sejano venit uterque, c. 23. n. 68.
Fundo locato non venit juriſdictio, c. 23. n. 89.
Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi conſuevit, cap. 23. n. 90.
Fundi cultura facienda a conductore, c. 34. §. 1. n. 49.
Fundus dotalis, vide in verb. *Dos*.

F U R N U S.

DE FURNO judicatur ac de molendino, c. 40. n. 151.

F U R T U M.

FURTUM animalium imputatur culpæ paſtoris, & quando ſecus, cap. 12. n. 805. 106. & 107.
Furtum in re immobili non committitur, c. 7. n. 70.
Furtum non committit, qui damnum dat, niſi det fraudolenter, cap. 12. n. 84.
Furto commiſſo in fructibus rei locatæ furti actio non ſolum competit domino, ſed etiam colono, cap. 33. n. 25.
Decl. colonum habere actionem furti, non autem actionem furtivam, ib. n. 27.
Decl. 2. conductorem habere actionem in totum, colonum vero partiarium habere tantum pro rata, ibid. n. 28.
Decl. 3. quod dictum eſt colonum non habere actionem furtivam, non procedere ſi ſit conductor ad longum tempus, c. 33. num. 29.

F U T U R A.

FUTURA proſpicere pertinet ad prudentem virum, ſed damno non afficit non cogitantem, cap. 54. num. 5.

G

G A B E L L A.

An poſſit locari & quando cenſeatur locata, n. 1.
Quæ requirantur, ut valide locetur, n. 2.
Quibus perſonis locari non valeat, n. 3.
Alia omnia, num. 4.

1 GABELLÆ locari poſſunt, cap. 13. num. 1.
Gabella an ſit locata, vel vendita quandoque dubitatur cap. 13. num. 29.
Gabella cenſetur locata non vendita, c. 2. n. 43.
Lim. ſi pacta omnino repugnent locationi, c. 2. n. 44
Si gabella conceſſa ſit pro annis decem pro tot nummis ſingulo anno erit locatio, cap. 2. n. 45.
Ampl. idem eſſe ſi unicum pretium pro omnibus decem annis ſit conſtitutum ſi dictum ſit, locavit, c. 2. n. 46.
Et etiamſi non ſimpliciter dictum ſit, locavit, ſed etiam, vendidit, & locavit, c. 2. n. 47.
Secus ſi dictum ſimpliciter vendidit, & unicum pretium ſit conſtitutum, cap. 2. n. 48.
Si dictum ſimpliciter, vendidit, & conſtitutum pretium in ſingulos annos, erit locatio, c. 2. n. 49.
2 GABELLARUM locatio requirit ſubhaſtationem publicam, cap. 13. n. 2.
Gabellarum locatio, etiam ad modicum tempus requirit ſubhaſtationem, c. 13. n. 3.
Gabellæ Communitatum in locatione, requiruntur octo conditiones, c. 13. n. 4.
Gabellæ locatio requirit ſubhaſtationem ſi fiat a Camera, non ſi fiat ab ipſo Principe, vel habente mandatum ſpeciale ab eo, cap. 13. num. 5.
Officiales locantes gabellam non debent ſolitum alterare, cap. 13. num. 25.
Gabellæ non poſſunt locari niſi recepta fidejuſſione, capit. 13. num. 20.
Gabellæ fiſcales non debent locari ad minus tempus, quam triennii, c. 13. n. 17.
3 GABELLÆ non poſſunt locari quibuſdam perſonis, cap. 13 num. 6.
Clerici non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 14.
Filiofamilias non poteſt locari gabella, niſi habeat peculium, aut patris conſenſum, c. 13. n. 12.
Hebræi, & Saraceni gabellas conducere non poſſunt, capit. 13. num. 15.
Minores non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 11.
Mulieres non poſſunt conducere gabellas c. 13. n. 7.
Ampl. ut mulieres non poſſint ſuccedere in locatione gabellarum, ibid n. 8.
Mulier quando fuerit judicata capax emolumentorum gabellæ, c. 13. num. 10.
Officiales Communitatis non poſſunt conducere gabellas, c. 13. num. 16.
Tutoribus non poteſt locari gabella, c. 13. n. 13.
4 GABELLARUM locatio debet ſtricte intelligi, capit. 13. num. 26.
In gabellarum locatione fit remiſſio mercedis propter ſterilitatem, c. 13. n. 18.
Sterilitas in locatione gabellæ eſt ſi non tranſeant mercatores, cap. 13. n. 19.
Gabellæ ſubſtantia tollitur per impedimentum commerciorum, c. 49. n. 123.
Capitula, quæ fiunt in locatione gabellarum habent vim legis. cap. 13. n. 23.
Ampl. etiam quoad tertios. ſi locatio fiat a Principe, capit. 13. num. 24.
Gabellarum locatio cenſetur tacite renovata, c. 64. n. 41.
Gabellæ in locatione, an cenſeatur tranſlatum jus exigendi, vel ſola commoditas, c. 13. n. 22.
Gabellarum locatio debet ſtricte intelligi, c. 13. n. 26.
Gabella locata, an comprehendatur ejus augmentum, cap. 13. num. 27.
Gabellæ locatio intelligitur juxta ſolitum, c. 13. n. 29.
Gabella locata veniunt neceſſaria ad ejus exactionem, ut Capanna in qua exigitur, c. 13. n. 28. & c. 23. n. 83.
Gabellarum conductores, an acquirant privilegium fiſci in exigendo, c. 13. n. 30.
Conductor gabellæ non poteſt eam ultimo anno minuere, cap. 29. num. 79.
Gabella tranſitus animalis ad vecturam locati ſolvenda a locatore ſi eam ſcivit, c. 34. §. 1. n. 42.
Secus ſi ſolvendum ſit quid amplius pro onere, cap. 34. §. 1. numer. 43.
Item ſecus ſtante contraria voluntate partium, ib. n. 44.
Gabellarum conductio tranſit ad hæredes, c. 13. n. 9.

G R A M M A T I C I.

GRAMMATICORUM, & Rhetorum operæ conſiſtunt in virtute, c. 50. n. 20.

H

H A B I T A T I O.

HABITATIO eſt ſervitus perſonalis, c. 11. n. 53.
Habitatio an, & quando cenſeatur relicta, capit. 9. numer. 44.
Habitationem habens poteſt locare, cap. 9. num. 43. & cap. 31. num. 14.
Habitare titulo lucrativo non dicitur is, cui præſtanda erant alimenta, & cum eis habitatio, c. 35. n. 10.
Pater tenetur præſtare habitationem filio, & maritus uxori, c. 35. num. 11.
Lim. ſi pater, vel maritus ſint pauperes, & præſtare non poſſint, ibid. n. 12.
Decl. ut qui hanc impotentiam allegat, eam probare debeat, ibid. n. 13.
Et dicta probatio debet percurrere tempus, de quo quæritur, ib. num. 14.
Habitans jure familiaritatis cum domino, vel cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem, c. 35. n. 31.

H E B R Æ I.

HEBRÆI in Urbe ſunt incapaces acquirendi dominium, cap. 61. num. 283.
Hebræi in domibus acquirunt jus inquilinatus, quod eſt perpetuum, & vendibile, c. 61. n. 284.
Hebræus ſuccedens in dicto jure inquilinatus perpetuo titulo ſingulari, non tenetur ſtare locationi ad breve tempus factæ, c. 61. num 285.
Hebræi, & Saraceni non poſſunt conducere gabellas, cap. 13. num. 15.
Hebræi in Urbe habent privilegium inquilinatus, quod vocant Gazagà, c. 20. n. 107.

Et quia poſſunt facere melioramenta, eorum jus eſt major ſimplici inquilinatu, & cedi poteſt, ibid. n. 108.
Hebræi habentes jus quod vocant Gazagà ſunt conductores non emphyteutæ, c. 3. n. 20.
Hebræi ex Conſtitutionibus Apoſtolicis, ſunt incapaces acquiſitionis dominii, c. 27. n. 17.
Hebræi Urbis licet ex conſtitutione Apoſtolica non poſſint e domibus expelli, adhuc non tenentur facere expenſas neceſſarias in eis, c. 34. §. 1. n. 17.
Hebræi Urbis poſſunt facere in domibus omnia melioramenta pro eorum uſu, & commoditate, ibid. n. 18.
Hebræus ſucceſſor ſingularis tenetur ſtare locationi ſecundum aliquos, cap. 61. n. 276.
Contrarium verius, ibid. n. 277.
Inter Hebræos ſervanda eſt lex Moſaica, & eorum conſuetudo, cap. 61. n. 278.

HÆREDITAS.

HÆREDITAS propric locari non poteſt, c. 12. n. 44.
Hæreditatis aditio an inducatur per locationem rei hæreditariæ eſt quæſtio controverſa, c. 27. n. 153.
Tenenda tamen regulariter negativa, ibid. n. 154.
Aditio hæreditatis, ut inducatur, requiritur actus, qui citra jus, & nomen hæredis fieri non poſſit, d. c. 27. n. 155.
Locatio rei hæreditariæ non inducit aditionem hæreditatis, c. 27. num. 156.
Lim. ut non inducat aditionem hæreditatis locatio ad breve tempus, ſecus autem locatio ad longum, ibid. n. 156.
Lim. 2. ſi locatio fuit facta tanquam ab hærede, ſeu de re tamquam ſua, d. c. 27. n. 157.
Decl. non procedere, ſi habeat alium titulum nuncupandi rem ſuam, c. 27. n. 158.
Decl. 2. ut non ſufficiat eſſe creditorem defuncti, ibid. num. 260.
Intellige ſi non habeat rem locatam in pignus, ibidem, num. 161.
Lim. 3. in hæreditate paterna, ibid. n. 162.
Lim. 4. ut ſufficiat quilibet actus una cum locatione, cap. 27. num. 166.
Ampl. ut ſufficiat non factum, ibid. n. 167.
Lim. 5. ſi nulla adeſſet cauſa, vel neceſſitas locandi, cap. 27. num. 170.
Decl. ut in caſibus in quibus per locationem inducitur aditio procedat in valente libere contrahere, ib. n. 171.
Locatio bonorum hæreditariorum, licet non importet per neceſſe aditionem hæreditatis, tamen facit indicium, quod una cum alia ſufficit, c. 27. n. 163.
Hæreditas non damnoſa facilius præſumitur adita, cap. 27. num. 168.
Aditio hæreditatis requirit ſolemnitates neceſſarias in contractibus, cap. 27. n. 172.
Ampl. non ſufficere locationem eſſe factam cum ſolemnitatibus, ibid. n. 173.

HÆRES.

HÆRES locationi ſtare tenetur, c. 61. num. 1.
Vid. in verb. *Locatio*, n. 7. prope fin.
Hæredis nomen licet aptum ſit comprehendere, tam deſcendentes, quam extraneos, hoc procedit in materia indifferenti, ideſt tranſitoria ad quoſcumque, ſecus in ea, quæ non eſt tranſitoria niſi ad deſcendentes, c. 53. n. 36.
Hæredum nomen in emphyteuſi Eccleſiaſtica reſtringitur ad hæredes ſanguinis, ſi ſolum ſit, vel cum alio non apto illud ampliare, ſecus e contra, c. 53. n. 44.
Ampl. ſufficere, quamlibet conjecturam etiam levem, quod partes ſenſerint de extraneis, ibid. n. 45.
Hæres conductoris ſi abſtineat ab hæreditate, dominus poteſt locare alteri, c. 61. n. 3.
Ampl. in pupillo ſi abſtineat tutor, ibid. n. 4.
Decl. ut ſi tutor abſtinere non debuit, ipſe teneatur pupillo ad omnia damna, ibid. n. 5.
Hæres gravatus fideicommiſſo, non poteſt locare bona ad longum tempus, c. 61. n. 148.
Ampl. ut ſi locet ad longum tempus, locatio non ſuſtineatur, neque pro tempore brevi, c. 61. n. 149.
Hæres ignorare præſumitur, c. 64. n. 71.
Ampl. in hærede conjuncto, quia non præſumitur ſcire factum defuncti, c. 64. n. 72.
Secus eſt in filio hærede, ibid. num. 73.

HOSPITALE.

HOSPITALIUM bona ſi Hoſpitalia non ſint erecta auctoritate ſuperiorum Eccleſiaſtici locantur ad longum tempus ſine beneplacito, c. 14. §. 6. n. 25.

HYPOTHECA.

Competit in fructibus rei locatæ, num. 1.
Generaliter quando competat, & quando habeat prælationem, num. 2.
Quando conſeatur tacita appoſita in obligatione, num. 3.
De Actione hypothecaria. Vid. in verb. *Actio hypothecaria.*

1 HYPOTHECAM habet Dominus in fructibus rei locatæ a conductore perceptis, c. 33. n. 15.
Hypotheca quam dominus habet in fructibus, extinguitur, ſi conductor eos conſumpſerit, c. 33. n. 31.
Secus per ſolam aſportationem extra fundum, ibid. n. 32.
Hypotheca quam habet dominus in fructibus, extinguitur, ſi colonus eos alienat, c. 43. n. 33.
Nec valet locator prætendere, quod ſub ea cadat pretium, vel res cum ea empta, ibid. n. 34.
Lim. ſi conductor non ſit ſolvendo, ibid. n. 35.
Vid. in verb. *Fructus*, n. 3.
2 HYPOTHECA a lege inducta in re aliqua certa, ſemper intelligitur cum prælatione adverſus alios etiam anteriores, ſecundum aliquos, c. 33. n. 40.
Vid. etiam in verb. *Prælatio*, n. 2. in fine.
Venditor reſervans ſibi hypothecam in re vendita, præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris, c. 33. n. 43.
Hypotheca dotis præfertur, & quando, vid. in verb. *Dos.*
Hypotheca, & obligatio pro debitis in diem ſtatim oritur, licet impediatur exactio uſquequo dies venerit, cap. 39. num. 55.
Hypotheca invectorum in prædium conductor prodeſt locatori, non ſolum pro credito penſionis, ſed etiamſi conductor deterioraſſet prædium, c. 40. n. 4.
Vid. in verb. *Invecta.*
Hyptohecam habens poteſt ſe opponere creditori poſteriori, & dicere velle retinere, c. 40. n. 8.
Decl. procedere pro ipſo credito cum hypotheca, non autem cum alio ſine hypotheca, c. 40. n. 9.
Hypotheca cum prælatione an competat pro mercede operarum eſt magna controverſia, c. 41. n. 1.
Hypothecam cum prælatione non competere regulariter pro mercede operarum probatur, c. 41. n. 2.
Hypotheca tacita, ut inducatur requiritur lex expreſſa, nec ſufficit, quod dicatur a Doctoribus, c. 41. n. 3.
Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diem contractus, cap. 39. num. 55.
Contr. ibid. num. 56.
Vid. in verb. *Prælatio*, n. 2.
Hypotheca tacita inducta a lege in uno caſu, extenditur ad alios, in quibus militat eadem ratio, c. 41. n. 4.
Impendens ad rem conſervandam acquirit in ea hypothecam cum prælatione adverſus alios creditores, cap. 41. num. 8.
Idem procedit in eo qui credidit pro cibariis nautarum, & in mercedibus horreorum, ac vecturis, & ſimilibus, ibid. num. 9.
Idem in eo qui locavit operas ſuas pro curru ducendo, vel navi gubernanda, & ſimilibus, ibid. n. 10.
Idem in cuſtode animalium, vel mobilium, aut fructuum, c. 41. num. 11.
Idem de de curatore, & adminiſtratore, ibid. n. 12.
Tutores, & curatores an habeant pro eorum mercede obligata bona pupilli, vel minoris eſt magna controverſia, cap. 41. num. 13.
Inſtitores, & ſimiles miniſtri negotii, habent hypothecam pro ſua mercede in rebus ejuſdem negotii, cap. 41. num. 16.
Artifices, & fabri habent hypothecam cum prælatione in rebus per eos factis, vel reparatis, c. 41. n. 17.
Advocati, & Procuratores, qui hæreditatem defenderunt, habent pro ſua mercede hypothecata bona hæreditaria cum prælatione, cap. 41. n. 18.
Decl. privilegium hypothecæ, & prælationis competens pro mercede operarum intelligi pro mercede mere neceſſaria, & non ultra, c. 41. n. 19.
Decl. 2. non bene judicari ab eventu, an operæ præſtitæ fuerint neceſſariæ, vel ne, ſed ſufficit, quod prudenter fuerint ab initio præſtitæ, c. 41. n. 20.
Decl. 3. hypothecam competentem pro mercede in rebus conſtructis, ſeu reparatis præferri etiam hypothecæ expreſſæ anteriori, ibid. n. 21.
Et ideo in conceſſibus operarii non ſunt compellendi dare cautionem de reſtituendo prioribus, & potioribus, ibid. num. 22.
Lim. ut non præferatur anteriori competenti pro dote, cap. 41. num. 23.
Ampl. ut etiamſi non appareat, quæ ſit anterior præferatur dos, ibid. n. 24.
Et etiamſi hypotheca favore locatoris operarum ſit expreſſa, cap. 41. num. 25.
Secus ſi additum ſit pactum, quod nemini poſſit acquiri jus in præjudicium meliorantis, c. 41. n. 26.
Dotis hypotheca præfertur ſi anterior, vel æqualis, non autem ſi poſterior, cap. 41. n. 27.
Idque etiamſi hypotheca pro mercede anteriori ſit tantum tacita, cap. 41. num. 28.
Hypotheca pro mercede operarum in rebus refectis concurrit cum privilegio impenſarum funeris, c. 41. n. 29.
Famuli neceſſarii habent pro eorum mercede hypothecam cum prælatione, cap. 42. n. 36.
Sed vide, ibid. n. 39. 40. & 41.
Creditori ex cauſa alimentorum an competat hypotheca cum prælatione eſt quæſtio controverſa, c. 40. n. 38.
Hypotheca tacita non incipit a die contractus, ſed a die, quo incipit deberi id, pro quo ea competit, cap. 64. num. 10.
Hypotheca bonorum illatorum in prædium conductum non inducitur per contractum locationis, c. 10. n. 10.

Hypo-

Digitized by Google

Hypotheca prohibita, non cenſetur prohibita conductio, cap. 10. num. 11.
Hypotheca ſpecialis an ſufficiat ad effectum, ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi eſt controverſa opinio, & affirmativa eſt magis communis, c. 61. n. 106.
Hypotheca generalis cum juramento, non ſufficit ad hoc, ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi, c. 61. n. 108.
Hypotheca generalis cum juramento, idem operatur, ac ſpecialis, cap. 61. n. 109.
3 HYPOTHECA bonorum eſt ſolita apponi in omni contractu, & ideo cenſetur appoſita, quamvis non fuerit expreſſum, c. 61. n. 110.
Hypotheca nunquam cenſetur appoſita niſi ſit expreſſe dictum, cap. 61. n. 117.
Hypotheca quando debet cenſeri appoſita ex ſtiliſo, id procedit ubi celebratum eſt inſtrumentum, non in ſpochis tantum, cap. 61. num. 118.
De natura contractus locationis non eſt, ut apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando, c. 61. n. 116.

HORA.

HORÆ appoſitio in actum facit ejus probationem tanquam magis ſpecificam præferri, c. 21. n. 6.
Lim. ſi appoſitio horæ ſit nimis affectata, ibid. n. 7.

I

JACTARE.

JACTARE ſuum nemo præſumitur, c. 3. n. 36. & c. 18. n. 91. & cap. 27. n. 123.
Sed hæc eſt præſumptio leviſſima, & aliis cedit, cap. 3. num. 37.
Ampl. ut potius præſumatur error in facto proprio, & fatuitas, cap. 18. n. 92.
Decl. procedere ſtante læſione ultra dimidiam, ibidem, num. 93.

IDEM.

IDEM eſt eſſe, quid certum ab initio, vel poſſe ex poſt facto certificari, c. 24. n. 61.

IDENTITAS.

IDENTITAS equi probatur colore, & aliis ſignis, cap. 12. num. 67.
Identitas non probatur unica demonſtratione, ſed requiruntur duæ, cap. 12. num. 68.
Identitas animalium, probatur per ſignum vulgo *marco*, cap. 12. num. 69.
Identitas ad effectum rei vindicationis probanda eſt concludenter, cap. ult. n. 124.
Identitas ad dictum effectum non probatur per duas demonſtrationes, ſi aliæ non conveniant, cap. ult. n. 125.
Secus eſt regulariter, ibid. n. 126.
Lim. ſi illæ duæ demonſtrationes aliis quoque rebus adaptentur, cap. ult. n. 127.
Lim. 2. ſi illæ quæ adaptantur rei de qua agitur, adaptentur alteri, ibid. n. 128.

IGNIS.

Vid. *Incendium*.

IMMISSIO.

IMMISSUS in poſſeſſionem domus ex Salviano, non tenetur imputare fructus in extinctionem ſui crediti, niſi conſtet, quod locaverit, vel potuerit locare, vel ipſe inhabitaverit, cap. 35. num. 58.

IMMUNITAS.

IMMUNITAS competens locatori an competat Conductori, vid. in verb. *Conductor*, n. 5.

IMPENSÆ.

Vid. etiam in verb. *Melioramenta*.
IMPENSÆ quomodo definiantur relative, c. 34. in princ. n. 1.
Impenſarum ſunt quatuor ſpecies, aliæ neceſſariæ, aliæ utiles, aliæ voluptuariæ, aliæ fructuum colligendorum cauſa, cap. 34. in princ. num. 2.
Impenſæ neceſſariæ ſunt, quæ habent in ſe neceſſitatem impendendi, cap. 34. in princ. n. 3.
Impenſa neceſſaria eſt curatio ſervorum, & animalium, cap. 34. in princ. n. 9.
Impenſæ litium, & aliæ pro rei defenſione, datiorum, & ſimiles ſunt impenſæ neceſſariæ, c. 34. in princ. n. 13.
Impenſæ factæ a conductore obligato meliorare, cenſentur factæ in executionem obligationis, c. 34. §. 2. n. 11.
Impenſæ factæ per conductorem in re conducta repetuntur in fine locationis, cap. 34. §. 3. n. 80.
Decl. procedere in utilibus, non in neceſſariis, quia iſtæ repeti poſſunt ſtatim, ibid. n. 81.
An dominus poſſit velle utiles ſtatim reſtituere, & augere penſionem relative, cap. 34. §. 3. num. 82.
Collectæ impoſitæ ratione rei, ſolvendæ ſunt a locatore, c. 34. §. 1. num. 39.
Vid. in verb. *Collecta*.
Decimæ debentur de fructibus, & ſolvendæ a locatore, & conductore pro rata eorum, c. 34. §. 1. n. 40.
Vid. in verb. *Decima*.
Gabella tranſitus animalis ad vecturam locati ſolvenda a locatore, ſi eam ſcivit, c. 34. §. 1. num. 42.
Vid. in verb. *Gabella*.
Litium expenſas pro defenſione rei locatæ tenetur facere dominus, c. 34. §. 1. n. 28.
Tributa ſolvenda ſunt a conductore fructus percipiente, cap. 34. §. 1. num. 35.
Vid. in verb. *Tributum*.
Impenſæ utiles ſunt, quæ rem meliorem faciunt, deteriorem eſſe non ſinunt, cap. 34. in princ. a n. 14. uſque ad 19. ubi, & dicta definitio defenditur.
Impenſæ utiles quæ ſint relative, c. 34. in princ. n. 33.
Impenſa excedens neceſſitatem, quandoque recidit in cauſam expenſæ utilis, cap. 34. in princ. num. 22.
Impenſæ in addiſcendis pueris, dicuntur utiles, cap. 34. in princ. num. 28.
Decl. procedere in erudiendis ſervis, ſecus in erudiendis liberis, juxta eorum qualitatem, quia ſunt neceſſariæ, ibidem, num. 29.
Impenſæ in eruditione animalium, ſunt utiles, cap. 34. in pr. num. 30.
Domus magnæ ædificatio in Civitate, dicitur impenſa utilis, c. 34. in princ. n. 46.
Decl. non procedere, ſi ſit additamentum domui a tertio, quod dominus non feciſſet, c. 34. in princ. n. 47.
Impenſæ utiles, & voluptuariæ neque a locatore, neque a conductore ſunt faciendæ, c. 34. §. 1. n. 45.
Impenſæ quæ dicantur parvæ, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 34. §. 4. num. 55.
Paulatim factæ, dicuntur parvæ, etiamſi ſimul junctæ faciant magnam quantitatem, ibid. n. 56.
Impenſa voluptuaria ſunt, quæ ſpeciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent, c. 34. in pr. n. 34.
Vel quas aliquis facit ad voluptatem, ibid. n. 35.
Impenſæ voluptuariæ, quas dominus erat facturus, ſunt utiles, cap. 34. in princ. n. 41.
Impenſa in curatione ſervorum, & jumentorum, ex quibus utilitas percipitur, dicitur fructuum colligendorum cauſa, c. 34. in pr. num. 60.
Impenſa in curandis ædificiis, ex quibus fructus detrahuntur, dicuntur fructuum colligendorum cauſa, cap. 34. in princ. num. 61.
Impenſæ voluptuariæ neque a locatore, neque a conductore ſunt reficiendæ, cap. 34. §. 5. num. 45.
Impenſæ fructuum colligendorum cauſa debent fieri a conductore, cap. 34. §. 1. n. 46.
Decl. ut quæ reſpiciunt ſolum fructus ſui temporis, teneatur facere tantum cauſative, ſi velit illos colligere, eas vero, ex quarum omiſſione reſultat damnum domino, poſſit etiam compelli, ibid. n. 47.
Impenſæ in re locata per conductorem factæ, repetuntur, ſi ſunt neceſſariæ, vel utiles, cap. 34. §. 3. num. 1.
Ampl. non ſolum ſi locatio finiatur ſui natura, ſed etiamſi conductor culpa ſua expellatur, c. 34. §. 3. n. 2.
Decl. ampliationem non procedere in emphyteuta, quia culpa ſua expulſus non repetit melioramenta, ibid. n. 3.
Idque ſi emphyteuſis ſit privati, ſive ſit Eccleſiæ, ibidem, num. 4.
Et vid. *Melioramenta*, n. 3.

IMPLEMENTUM, IMPLERE.

Vid. *Adimplementum*, *Adimplere*.

INCENDIUM.

INCENDIA plerumque fiunt culpa inhabitantium, cap. 30. num. 1.
Incendium præſumitur culpa inhabitantium, c. 30. n. 3.
Contrarium, quod reputetur caſus fortuitus, ibid. n. 7.
Conductor tenetur reficere damna ab incendio provenientia, cap. 30. num. 5.
Contr. eſt verius, ibid. n. 6. & 15.
Incendium poteſt pluribus modis intervenire, & ſignanter vi divina, uti per fulmen, malitia hominum, & negligentia, ſeu culpa inhabitantium, cap. 30. n. 9.
Ampl. ut etiamſi conductor promiſerit habere ignem innocentem, adhuc non teneatur de caſu fortuito, ib. n. 10.
Incendium, quando præſumendum culpa inhabitantium, intelligendum de leviſſima, c. 30. n. 11.
Et de leviſſima in omittendo, c. 30. n. 12.
Conductor tenetur de incendio, ſi locator probet ejus culpa eveniſſe, cap. 30. n. 16.
Incendium eveniſſe culpa conductoris, ut probetur, conſtare debet a qua parte ortum habuerit, c. 30. n. 17.
Vid. in verb. *Culpa*.
Incendio eveniente culpa famuli coquinæ præpoſiti, non tenetur dominus conductor, c. 30. n. 22.
Lim. concurrente etiam aliqua culpa domini, ibid. n. 23.
Et ſtatur arbitrio Judicis, quæ culpa ſufficiat, ibid. n. 24.
Conductor, qui ſublocavit fabro ferrario apothecam, non aptam ejus exercitio oriente incendio, tenetur, cap. 30. num. 30.
Probatio a qua parte ortum habuerit incendium in caſu quo facienda ſit, debet eſſe concludens, c. 30. n. 31.
Statur tamen conjecturis, ibid. n. 32.
Ignis a qua perſona provenit, ſtatur indiciis c. 30. n. 33.
Et ſumuntur indicia ab iis, quæ incendium præceſſerunt & quæ in ipſo incendio obſervata ſunt, & poſtea ſubſecuta, c. 30. num. 34.

Digitized by Google

Et ubi agitur civiliter ad damna, ſufficiunt duæ conjecturæ, c. 30. num. 35.
Fama facit conjecturam ad dictum effectum, c. 30. n. 36.
Fuga illius, qui incendiſſe dicitur, conjecturam præbet, cap. 30. num. 37.
Ignis præſumitur habuiſſe ortum ab ea parte, in qua primo viſus fuit, cap. 30. num. 37.
Et ubi non probatur, a qua perſona ortum habuerit, imputatur habitantibus in ea parte, in qua ortum habuit, ibid. num. 39.
Si viſus ab initio in parte non habitata, ceſſat præſumptio contra habitantes, ibid. n. 40.
Probatio unde ortum habuerit ignis poteſt fieri per teſtes, cap. 30. num. 41.
Lim. ſi teſtes ſint intereſſati, vel deponant ad ſui exonerationem, ibid. num. 42.
Teſtes non probantes concludenter, præbent indicium, cap. 30. num. 43.
Indicia in hac materia alias indiciis repelluntur, cap. 30. num. 44.
Conductor non cenſetur fuiſſe negligens, nec in culpa, ſi incendium conſumpſit etiam res ſuas, c. 30. n. 45.
Decl. hoc non relevare, ſi negligentia probetur, ib. n. 46.
Conductor non excuſatur, ex eo, quod fecerit illud, quod factum fuit a domino, c. 30. n. 47.
Negligentiæ præſumptio in conductore ceſſat ex probatione ſe eſſe diligentem in rebus ſuis, & alienis, cap. 30. num. 48.
Decl. ut ſi adſint indicia negligentiæ reſpectu incendii, tunc non ſufficiat probatio diligentiæ in genere, cap. 30. num. 49.
Ignem retinere in domo permiſſum eſt, & ideo probatio, quod ab eo ortum habuerit incendium, non concludit culpam conductoris, c. 30. num. 50.
Lim. ſi ignis ſit immoderatus, ibid. n. 51.
Decl. non dici immoderatum ſi factum major ſolito ex juſta cauſa, c. 30. n. 50.
Ubi adſit pactum, quod conductor non retineat ignem, ſi retinuerit, tenebitur de incendio, c. 30. n. 55.
Secus ſi pactum ſit de retinendo igne innocente, ibid. num. 56.
Sic ubi aliquid aliud feciſſet conductor adverſus admonitionem, & proteſtationem locatoris, orto inde incendio, diceretur in culpa, & teneretur, c. 30. n. 57.
Lucernam accenſam relinquere prope cubile, non eſt culpa ſufficiens, ut teneatur quis de incendio, cap. 30. num. 60.
Canis caudam incendens, qui aufugiendo cauſaverit incendium domus, dicitur in culpa, & tenetur, niſi ſit infans, vel furioſus, cap. 30. n. 61.
Incendium cauſatum vi ventorum tribuitur caſui, cap. 30. num. 62.
Decl. non procedere, ſi poſt ventum ortum conductor ei expoſuerit ignem, ibid. num. 63.

I N C L U S I O.

INCLUSIO unius caſus, eſt excluſio alterius, cap. 49. num. 40.

I N C O R P O R A T I O.

INCORPORATA eſſe bona Menſæ Eccleſiæ probatur ex declaratione Prælati, c. 14. §. 4. num. 33.
Et ceſſante declaratione, ſtatur conjecturis ejus voluntatis, ibid. num. 34.
Et in dubio credendum noluiſſe incorporare, ibidem, num. 35.
Decl. non procedere, ſi incorporatio ſit evidenter utilis Eccleſiæ, ibid. num. 36.
Incorporatio bonorum Eccleſiæ, ſeu ammenſatio arguitur ex deſcriptione in Cataſtro, c. 14. §. 4. n. 38.
Incorporatio arguitur ex poſſeſſione diu retenta abſque nova conceſſione, & quantum tempus requiratur, cap. 14. §. 4. num. 39.
Lim. ſi adfuit impedimentum, vel difficultas concedendi, ibid. num. 40.

I N C U L T Æ.

INCULTÆ rei conceſſio reputatur perpetua non attentis verbis, cap. 14. §. 3. n. 17.
Et tranſit ad quoſcumque, ibid. num. 18.
Decl. tamen procedere, ſi verba non ſint clara in contrarium, ibid. num. 19.

I N D E B I T U M.

INDEBITUM repetens probare debet ſolutionem fuiſſe indebitam, cap. 12. n. 74.

I N D I R E C T E.

INDIRECTE facere licet, quod non liceret directe ad evitandas conſtitutiones exorbitantes, c. 20. n. 104.
Decl. procedere ſi fiat ſine fraude, c. 20. n. 105.

I N D I V I D U U M.

INDIVIDUUM dicitur quatuor modis, & quibus, cap. 26. num. 11.
Individuus cenſetur contractus, quando non reddit tantam utilitatem in parte reſpectu partis, quantam in toto reſpectu totius, cap. 14. §. 7. n. 15.
Ex diverſitate penſionis, non reſultat diverſitas contractus, cap. 14. §. 7. n. 16.
Clauſula, *& non alias*; reddit contractum individuum; ibid. num 17.
Et eſt limitativa voluntatis, ibid. n. 18.
Individua ſit diſpoſitio ex diverſitate partium, cap. 14. §. 7. num. 19.
Clauſula, *ſalvo, & reſervato beneplacito*, *& non alias* facit contractum individuum, c. 14. §. 7. n. 21.
Individuus redditur contractus, & corruit in totum ratione partis illicitæ, ſi appareat voluntas ſervandi inſtrumentum, prout jacet, c. 14. §. 7. n. 21.
Individuus contractus arguitur ex quo factus eſt ſub unica canonis reſponſione, c. 14. §. 7. n. 29.
Decl. procedere ſi ſit unica reſponſio pro toto tempore plurium annorum, ſecus ſi unica pro quolibet anno, cap. 14. §. 7. num. 30.
Poteſt tamen unica pro quolibet anno operari ſi dubitetur de dividuitate, ex quo plures res ſimul locatæ ſint, ibid. num. 31.
Contractus ſua natura dividuus poteſt ex voluntate partium individuus fieri, c. 14. §. 7. num. 35.
Individua bona cenſentur, quando pars non affert tantam utilitatem reſpectu partis quantam totum reſpectu totius, cap. 26. num. 11.
Individuum natura non poteſt ex voluntate partium fieri dividuum, ſecus autem e contra, quia quod eſt dividuum poteſt fieri individuum, c. 26. n. 14.
Individuum concurrens cum dividuo facit unum totum individuum, c. 26. n. 16.
Obligatio dividua ratione rei, ſit individua, ſi accedat pœna, c. 26. num. 15.
Obligatio rem reſtitui eſt individua, c. 26. num. 27.
Decl. procedere quatenus res reſtituenda non afferat tantam utilitatem in parte reſpectu partis quantam in totum reſpectu totius, ibid. n. 18.
Res quælibet præſumitur dividua, & allegans contrarium probare debet, c. 26. n. 19. & c. 9. n. 14.
Sunt tamen quamplura, quæ notum eſt non pati commodam diviſionem, & quæ ſint, c. 26. n. 20.
Negotium apothecæ eſt dividuum, c. 26. n. 21.
Domus præſumitur dividua, c. 26. n. 22.
Decl. procedere quoad ſubſtantiam, ſecus quoad utilitatem, ibid. num. 23.
Individua an ſit res, ſi dubitetur, poteſt deveniri ad electionem peritorum, c. 26. num. 24.
Pecudes cenſentur dividuæ, & conductores earum obligati pro rata, c. 26. n. 25.
Conſiſtentia in quantitate ſunt dividua, c. 26. n. 26.
Eccleſia, facta locatione ultra tempus permiſſum, non poteſt velle ei ſtare pro tempore permiſſo tantum, ſi contractus ſit individuus, c. 14. §. 7. n. 36.

I N D U S T R I A.

INDUSTRIA perſonæ, ubi eſt electa, neceſſe eſt procedere per ſe ipſum, c. 14. §. 9. n. 14.

I N H I B I T I O.

INHIBITIO facta conductori ne fructus percipiat, vel diſtrahat affert ei impedimentum, c. 28. n. 62.
Decl. ut ſi deductum ſit in controverſiam, an Inhibitio teneat, vel non, poſſit conductor iterum retardare ſolutionem mercedis, ibid. num. 63.
Secus ſi proceſſum fuiſſet ad deputationem alterius exactoris, & ad mandatum de conſignando, c. 28. n. 64.

INQUILINUS, ET INQUILINATUS.

Qui ſit inquilinus, num. 1.
De prælatione ei competente in emptione, & locatione, ſeu de Privilegio inquilinatus, num. 2.

1 INQUILINUS dicitur Urbani prædii conductor, cap. 1. num. 25.
Inquilinus ut dicatur, requiritur conductio ad effectum habitandi, c. 20. n. 84. & n. 101.
Inquilinorum appellatione non veniunt conductores Apothecarum, & Magazenorum, c. 20. n. 82.
Contrarium, ibid. n. 83.
Inquilinus, & conductor ponuntur pro Synonymis, cap. 20. num. 100.
Inquilinatus non cadit in re propria, c. 20. n. 98.
Inquilinatus requirit pro ſuo antecedenti titulum conductionis, cap. 20. n. 99.
Emptor cum pacto de retrovendendo non poteſt dici inquilinus, cap. 29. n. 97.
Subinquilinus reſpectu primi eſt inquilinus, c. 20. n. 80.
Et reſpectu domini eſt ſubinquilinus, quouſque durat prima locatio, illa vero finita, ſi ſolvat penſionem, ſit inquilinus, ibid. num. 81.
2 JUS INQUILINATUS, ſeu privilegium prælationis inquilinis conceſſum eſt mere perſonale, & cedi non poteſt, cap. 20. num. 86.
Jus inquilinatus ſicut non poteſt transferri per ceſſionem, ita nec poteſt communicari per aſſumptionem in ſocium, cap. 20. num. 88.
Juri inquilinatus ac prælationis poteſt renunciari, ibidem, num. 89.
Et renunciatum cenſetur per relationem ad aliam locationem, in qua ſit renunciatio, c. 20. n. 90.

Non

Non tamen cenſetur renunciatum per promiſſionem de reſtituendo domum vacuam in fine locationis, ibid. n. 91.
Ampl. etiamſi pactum ſit juratum, ibid. n. 92.
Inquilinatus renunciatio, annullato contractu in quo exivit, & ipſa corruit, c. 50. n. 94.
Inquilinatus privilegium perditur a conductore male utente, & moroſo in ſolutione mercedis, c. 20. n. 106.
Jus inquilinatus expirante locatione, expirat, c. 20. n. 95.
Ampl. ut ſi locatio expiret per emptionem rei, etiamſi emptio reſolvatur, inquilinatus non reviviſcat, ib. n. 96.
In Bulla Gregorii concedente prælationem inquilinis in emptione, decernitur omnia in ea contenta eſſe favorabilia, cap. 27. num. 149.
Bulla præfata concedit prælationem ſolum inquilinis, ibid. num. 150.
Conſtitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate, cap. 27. num. 146.
Conſtitutio præfata eſt juris communis correctoria, & ideo non extendenda, ibid. n. 147.
Non tamen eſt exorbitans, ibid. n. 148.
Romæ adeſt Decretum Camerale, quod ſi dominus nolit habitare per ſe ipſum, debeat præferre inquilinum, cap. 20. num. 62.
Et adeſt aliud Decretum reſpectu Anni Sancti tribuens ſimilem prælationem, ibid. n. 63.
Decreta prædicta impediunt etiam domino facultatem alterandi pacti, & petendi inſtrumentum locationis ab inquilino, c. 20. num. 64.
Decretum Camerale, quod ſervatur in Urbe favore inquilinorum, eſt ſtricte intelligendum, c. 20. num. 75.
Statutum loquens de inquilino, non extenditur ad ſubinquilinum, cap. 20. n. 78.
Vid. in verb. *Statutum*.
Hebræi in Urbe habent privilegium inquilinatus, quod vocant Gazagà, c. 20. n. 107.
Et quia poſſunt facere melioramenta, eorum jus eſt majus ſimplici inquilinatu, & cedi poteſt, ibid. n. 108.
Et eſt jus perpetuum, & vendibile, c. 61. n. 284.

I N S O L I T U M.

INSOLITUM proprie eſt illud, quod non eſt ſolitum, cap. 49. num. 100.
Idque ſi pluries in brevi tempore evenerit, ibid. n. 101.
Inſoliti caſus, vid. in verb. *Caſus*.

I N S T I T O R E S.

INSTITORES, & ſimiles miniſtri negotii habent hypothecam pro ſua mercede in rebus ejuſdem negotii, cap. 41. num. 16.

I N S T R U M E N T U M.

INSTRUMENTUM ſuæ obligationis conficere quilibet tenetur, cap. 20. n. 72.
Decl. ut faciendum ſit inſtrumentum obligationis, non autem addendum aliquod pactum gravans, c. 20. n. 79.
Inſtrumentum referens emptionem, & non exprimens pretium, non probat, c. 22. num. 119.
Inſtrumentum contractus locationis ſicut probat actionem uni ex contrahentibus, ita probare debet eam alteri, cap. 48. num. 44.
Inſtrumentum ſi requiratur ad probationem, ſatis erit inſtrumentum de ſe non probans, ſi coadjuvetur cap. 20. num. 48.
Ampl. quod etiamſi ſtatutum dicat, non poſſe quid probari niſi per ſcripturas, adhuc admittatur probatio per teſtes, ibid. num. 49.
Decl. requiri hoc caſu quinque teſtes, ibid. n. 50.
Decl. 2. procedere, ut ſufficiant teſtes, ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantum, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem, c. 20. n. 52.
Inſtrumenta fundi, quæ ſint relative, c. 23. n. 82.
Inſtrumenta fundi non veniunt fundo legato, vel vendito, cap. 23. num. 76.
Secus autem in locatione fundi, ibid. num. 77.
Decl. ut locator fundi præſtare teneatur inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis, ibid. num. 78.
Alia vero quatenus adſint tantum, ibid. num. 79.
Triticum deſtinatum pro ſemine, reputatur inter inſtrumenta fundi, c. 23. num. 80.
Et debetur conductori quatenus in fundo ad hoc paratum exiſtat, ibid. n. 81.

I N T E G R U M.

INTEGRA RES non dicitur, ſi non poteſt in priſtinum reponi, cap. 55. num. 62.
Neque ſi locator adeptus ſit poſſeſſionem, vel aliter facta ſit executio, c. 55. n. 63.
Ampl. ſive executio facta ſit a lege, ſive ab homine, ibid. num. 64.
Requiritur tamen executio perfecta, nec ſufficit relaxatum eſſe mandatum, vel ſubhaſtatio, ibid. num. 65.
Res integra non dicitur ad effectum purgandi moram, ſi dominus rem alteri locavit, c. 55. num. 72.
Secus ſi ſimpliciter jus ſuum alteri ceſſit, ibid. n. 73.

I N T E R E S S E.

Quanti plurimi, num. 1.
Præſtatur loco facti, num. 2.
Alia, num. 3.

1 INTERESSE quanti plurimi non debetur, ſi debitor frumenti habebat juſtam cauſam controvertendi traditionem, cap. 37. num. 75.
Item ſi abſque ulla culpa habuiſſet difficultatem aliquam tradendi, cap. 37. num. 76.
Item ſi locator frumentum receperit poſt tempus abſque proteſtatione, ibid. num. 77.
Intereſſe quanti plurimi debetur tantum favore creditoris, qui propterea poteſt petere ſemper frumentum, ſi eſt debitum in genere, & ſi eſt debitum in ſpecie, uſquequo non appareat, vel præſumatur conſumptum, cap. 37. num. 78.
Intereſſe quanti plurimi ut debeatur, requiritur debitorem eſſe conſtitutum in mora c. 37. num. 79.
Mora incurritur per lapſum diei ad hoc effectum, cap. 37. num. 80.
Decl. procedere in eo qui contraxit, & diem appoſuit, non in hærede, ibid. n. 81.
Secus ſi conſtaret de ſcientia hæredis, vel dies veniſſet tempore defuncti, ibid. num. 82.
2 INTERESSE præſtari ſufficit ab eo, qui factum promiſit, c. 22. num. 104.
Intereſſe præſtans dicitur vere, & proprie ſervare promiſſa, cap. 22. n. 105. & c. 63. n. 19.
Ampl. etiamſi promittens habeat facultatem tradendi rem, d. cap. 22. num. 106.
Lim. ſtante ſtatuto, quod promiſſiones præciſe obſerventur, ibid. num. 107.
Prædictum ſtatutum adeſt Romæ, c. 164. ibid. n. 107.
Decl. d. ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum, c. 22. n. 109.
Lim. 2. ſtante juramento, quia tunc adimplendum præciſe, ibid. num. 110.
Ampl. limitationem producere etiam quoad hæredem jurantis, ibid. n. 111.
Decl. ut ſi intereſſe ſit idem cum re promiſſa, tunc agi poſſit directe ad illam rem, ſecus ſi factum ſit quid diverſum, ibid. n. 112.
3 INTERESSE venditionis non factæ eſt liquidandum, & continere poteſt quid ultra pretium rei, c. 21. n. 115.
Intereſſe conductoris cui res non traditur, continet id quod pluris rem ſublocaſſet, & omne aliud lucrum, quod ex uſu rei eſſet facturus, c. 28. n. 10.
Intereſſe ut peti poſſit ab eo qui promiſit locare, neceſſe eſt, ut conſtituatur in mora, ſed debet intentari certi conditio, c. 22. n. 116.

I N T E R P R E T A T I O.

INTERPRETATIO per quam aliqua pars remanet decepta, non eſt ſumenda, c. 17. n. 11.
Interpretatio ſemper ſumenda eſt pro evitanda contrarietate pactorum, c. 53. n. 131.
Locatio, & conductio quomodo interpretetur.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 7.

INVECTA, ET ILLATA.

Quid ſint, & de eorum hypotheca, & quid poſſit circa ea locator, & alia generalia, num. 1.
Quæ bona cadant ſub d. hypotheca, num. 2.
Dicta hypotheca habet prælationem, durat, & competit contra tertium, num. 3.
Quid requiratur, ut intret d. hypotheca, num. 4.

1 INVECTÆ res dicuntur illæ, quæ dorſo, & *illata* illæ, quæ manu in prædium ſunt introductæ, c. 40. n. 10.
Invecta, & illata in prædium conductum remanent tacite hypothecata domino prædii, c. 40. n. 1.
Et hæc eſt hypotheca, generalis, & tacita legalis facto hominis interveniente, ibid. num. 2.
Hypotheca invectorum in prædium conductum prodeſt locatori non ſolum pro credito penſionis, ſed etiamſi conductor deterioraſſet prædium, c. 40. n. 4.
Ampl. ut poſſit etiam locator pro quocumque alio credito invecta, & illata retinere, ibid. n. 5.
Decl. procedere ſi poſſideat, ibid. n. 6.
Invecta, & illata in prædium urbanum remanent hypothecata domino etiam ignoranti introductionem, ſecus autem in prædio ruſtico, c. 40. n. 11.
Invecta, & illata in prædium ruſticum, ut remaneant hypothecata, aliqui volunt non ſufficere ſcientiam, ſed requiri pactum, cap. 40. n. 12.
Contraria tamen opinio eſt magis communis, ibidem, num. 13. & 14.
Ubi quod eſt etiam verior, & n. 17.
In invectis, & illatis competit locatori actio Serviana, c. 40. num. 18.
Invecta, & illata dicuntur eſſe pignori penes locatorem, cap. 40. num. 36.
Invecta, & illata in prædium locatum, an poſſideantur a locatore, eſt quæſtio ardua, c. 40. n. 38.
Invecta, & illata poſſunt a locatore pro ſua ſecuritate includi, c. 40. n. 40.
Et per talem incluſionem acquirit earum poſſeſſionem, ibidem, num. 41.
Et ex poſtea poteſt illa capere propria auctoritate, cap. 40. num. 42.

Et

Et poteſt illa retinere, ibid. num. 43.
Et ſufficit locatorem ea deſcribere, ad hoc ut dicantur incluſa, ibid. num. 44.
Et practicatur dicta deſcriptio, c. 40. n. 45.
Decl. deſcriptionem, ſeu incluſionem non poſſe fieri ſemper, ſed ſolum conductore mercedem non ſolvente, ibid. num. 46.
Deſcriptio bonorum illatorum, ſeu bonorum incluſio prædicta, poteſt fieri pro locatore propria auctoritate, cap. 40. num. 47.
Et hoc modo procedit, quod dicitur conductorem poſſe executive agere contra bona invecta, & illata, & ea propria auctoritate capere, nempe illa prius deſcribendo, & deinde capiendo, ibid. num. 48.
At licet poſſit locator dicta bona capere ſine Judice, honeſtius tamen faciet cum Judice, c. 40. n. 49.
Et poteſt petere aſſociationem, ibid. n. 50.
Vid. *Aſſociatio*.
Adverſus bona invecta, & illata conceditur mandatum de aſſociando, vel ad cahibendum, aut aliud opportunum via executiva, c. 40. n. 57.
Ceſſante vero dicta deſcriptione, locator intentare debet, vel Servianam, vel Salvianum, non autem executive agere, ibid. num. 58.
Decl. ut non competat via executiva agendo, ſed excipiendo adverſus alium creditorem executive contra dicta bona agentem, c. 40. n. 59.
2 HYPOTHECA tacita invectorum, & illatorum, procedit etiam in invectis per ſolam patientiam, c. 40. n. 60.
Et in invectis per colonum reſpondentem quid certum in fructibus, ibid. n. 61.
Non autem procedit in invectis per famulum in domum domini, cap. 40. n. 62.
Invecta per ſubconductorem remanent hypothecata etiam primo locatori, cap. 40. n. 63.
Minoris bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum, an tacite remaneant hypothecata locatori, eſt magna controverſia, c. 40. n. 65.
Qui tenent negativam opinionem, referuntur, ib. n. 66.
Affirmativam qui tenent, referuntur, ibid. n. 67.
Ratio præcipua opinionis affirmativæ eſt, quia lex approbat conditionem a minore factam, c. 40. n. 68.
Ratio præfata refellitur, ibid. n. 69.
Vid. in verb. *Minor*.
Bona Eccleſiæ invecta, & illata in domum conductam non remanent tacite hypothecata, c. 40. n. 85.
Clericorum bona propria invecta, & illata in prædium conductum remanent hypothecata, c. 40. n. 86.
Res aliena bona fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductum, remanet hypothecata, c. 40. n. 87.
Hypotheca rei alienæ invectæ, & illatæ prodeſt, ut conductor intentet Salvianum, non autem Servianam, cap. 40. num. 90.
Res aliena mala fide poſſeſſa ſi inferatur in prædium conductum, non remanet hypotheсata, c. 40. n. 91.
Ampl. etiamſi dominus rei illationem ignoret, ſecundum aliquos, ibid. num. 92.
Contr. tamen opinio eſt magis communis, c. 40. n. 93. & 94. ubi quod eſt etiam verior.
Decl. dictam contrariam procedere, ſi dominus non ſit præſens illationi, vel quando ſcit, contradicat, c. 40. n. 95.
Lim. eamdem opinionem primo, ut non procedat ſi dominus ſcivit rem ſuam induci, & tacuit dolo, ut deciperetur locator, cap. 40. n. 96.
Lim. 2. ſi dominus permiſit induci res, ut permanerent in domo toto tempore locationis, ibid. n. 97.
Lim. 3. ſi res locata ſit pupilli, vel Eccleſiæ, ib. n. 98.
Lim. 4. ſi cum ſcientia, & taciturnitate concurrat, quod dominus rerum ſit conjunctus conductori illa inducenti, cap. 40. n. 99.
Maxime in bonis patris inductis in domum, a filio de ejus conſenſu conductam, c. 49. n. 100.
Limitatur aliis modis dicta concluſio relative, ibid. n. 101.
Hypotheca tacita invectorum, & illatorum non comprehendit illas res, quæ cenſentur comprehenſæ in obligatione generali expreſſa, c. 40. n. 102.
Obligatio generalis non comprehendit veſtes, nec alia mobilia neceſſaria debitori, c. 40. n. 103.
Libri ſcolariorum, & Doctorum, arma militum, & Breviarium Clericorum, ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca, ibid. n. 104.
Contr. quoad hypothecam invectorum, & illatorum, ib. n. 105.
Decl. ſecundam procedere tantum in caſu, quo non eſſent invecta alia bona quam præfacta, ibid. n. 106.
Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona, c. 40. num. 107.
Inſtrumenta, & chirographa, & nomina debitorum, non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum, c. 40. n. 108.
Pecunia invecta in domum conductam præſidii cauſa, cadit ſub hypotheca, ſecus autem in pecunia invecta, ut quotidie expendatur, c. 40. n. 109.
Boves aratorii, & inſtrumenta neceſſaria ad agriculturam, non cadunt ſub hypotheca invectorum, & illatorum, cap. 40. n. 110.
Et generaliter non poteſt in eis fieri executio, ib. n. 111.
Ampl. procedere tam in foro ſæculari, quam in Eccleſiaſtico, cap. 40. n. 112.
Lim. ſecundum aliquos ſi non poſſit fieri executio in aliis bonis, ibid. num. 113.
Contrarium tamen tenent alii, ibid. n. 114.
Lim. 2. attendi conſuetudinem, quæ in diverſis locis adeſt, ut executio etiam in dictis bonis fiat, c. 40. n. 115.
Lim. 3. ſi mediante executione non impediatur agricultura, ib. n. 116. & 117. quando, & quomodo hoc procedat.
Merces an cadant ſub hypotheca invectorum, & illatorum, eſt quæſtio controverſa, & qui eam tractent, Vid. in verb. *Merces*.
Fructus prædiorum propriorum conductoris in domum conductam invecti, tam ad uſum proprium, quam ad effectum vendendi, cadunt ſub hypotheca, c. 40. n. 123.
Invecta, & illata etiamſi ſint partim venalia, partim non, cadunt ſub hypotheca, c. 40. n. 125.
Conducta domo, ſeu alia manſione pro conſervatione mercium, merces ibi conductæ remanent hypothecatæ pro penſione, cap. 40. num. 126.
3 HYPOTHECA pro mercede domus conductæ ad conſervandas res ibi illatas eſt fortior hypotheca invectorum, & illatorum in domum conductam ad habitandum, cap. 40. num. 127.
Et habet prælationem, quoad alios creditores in rebus conſervatis, ibid. num. 128.
Hypotheca competens locatori in invectis, & illatis habet prælationem ſecundum aliquos, c. 40. n. 129.
Contr. eſt magis receptum, ibid. n. 130.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in invectis, & illatis, cap. 40. num. 131.
Ampl. præferri etiam ei qui locavit pro rebus ipſis conſervandis, ibid. n. 132.
Hypotheca in invectis, & illatis competit etiam contra tertium cauſam a conductore habentem, c. 40. n. 133.
Non tamen poteſt contra tertium intentari via executiva, ibid. num. 134.
Decl. non poſſe intentari viam executivam contra tertium, ſi res non ſit amplius in domo conducta, ſecus autem e contra, cap. 40. num. 135.
Lim. ut non tranſeat dicta hypotheca contra tertium, in rebus venalibus, cap. 40. num. 136.
Decl. limitationem non procedere, ſi res venales fuerint a locatore incluſæ, ibid. num. 137.
Decl. 2. non procedere ſi ante alienationem fuiſſet judicium intentatum a locatore, ibid. n. 138.
Decl. 3. extingui hypothecam venalium ſi venditæ ſpecialiter, ſecus ſi tota Apotheca, vel totum negotium, aut aliqua ejus pars integralis, ibid. n. 139.
Et ubi venditæ ſpecialiter merces, ſi aliæ emantur, uti ſubrogatæ, remanent hypothecatæ, ibid. n. 140.
Hypotheca invectorum, & illatorum durat, etiamſi inquilinus bona e domo extraxerit, c. 40. n. 142.
Intellige ſi fuerant illata in domum animo, ut ibi permanerent, ibid. num. 143.
Ampl. ut poſſit locator agere contra conductorem, qui bona invecta extraxit, ut ea reportet, c. 40. n. 144.
4 INVECTA in porticum domus, remanent hypothecata locatori, cap. 40. n. 145.
Invecta in apothecam, horreum, ſtabulum, aream, vel curtim domui junctis, remanent hypothecata, c. 40. n. 147.
Invecta in molendinum conductum, ſi in eo non habitatur, ut remaneant hypothecata, requiritur ſcientia locatoris, cap. 40. num. 149.
Invecta in navim conductam remanent tacite hypothecata, cap. 40. num. 151.
Invecta in vehiculum conductum remanent hypothecata, cap. 40. num. 153.
Hypotheca invectorum, & illatorum in navim, vel vehiculum conductum præfertur aliis, cap. 40. n. 155.
Hypotheca tacita in invectis, & illatis non ceſſat ex eo quod locator de hypotheca expreſſa ſibi proſpexerit, c. 40. n. 156.
Lim. ſi expreſſa ſit in ipſis invectis ad novandum tacitam, ibid. num. 162.
Hypotheca in invectis, & illatis ceſſit ſi datus fidejuſſor pro ſolutione penſionis ſecundum aliquos, c. 40. n. 159.
Contrarium tamen probatur, ibid. n. 160.
Decl. primam procedere ſi conventum invecta pignori eſſe donec ſatisfactum fuerit locatori, & poſtea locator receperit fidejuſſorem, ibid. n. 161.
Hypotheca in invectis, & illatis remiſſa, non cenſetur propterea remiſſum jus executivum in eiſdem competens, cap. 40. num. 163.
Hypotheca in invectis, & illatis, eſt privilegium perſonale locatoris, & non tranſit in ſingularem ſucceſſorem, cap. 40. num. 164.
Poteſt tamen cedi per ceſſionem ſpecialem juxta veriorem opinionem, ibid. num. 165.
Ad hoc ut inducatur dicta hypotheca, requiritur rem inferri in prædium conductum animo, ut ibi permaneat uſquequo duret locatio, cap. 40. n. 3.
Hypothecam prætendens ex eo quod fuerint bona inve-
cta,

ƈa, & illata in prædium conductum, probare debet factum illationis, cap. 40. n. 24.
Et probare etiam debet quod illata fuerint cum animo quod ibi permanerent uſquequo duraret locatio, c. 40.n. 25.
Animus prædictus probatur præſumptione reſultante ex qualitate rei ſolitæ locari, ibid. num. 26.
An res ſint dictæ qualitatis, ſtatur arbitrio Judicis, ib.n.27.

INVENTARIUM.

INVENTARII beneficium non ſuffragatur niſi ad hoc ut hæres non teneatur de propriis bonis, c. 64. n. 80.

INVENTOR.

INVENTOR rei alienæ non poteſt pro reſtitutione aliquid petere, ſed poteſt a ſponte dante recipere, cap. 15. num. 18.
Inventor rei alienæ tenetur eam domino reſtituere, cap. 15. num. 15.
Ampl. ut ſi dominum reperire non poſſit; adhuc ei reſtituere debeat dando pauperibus pro eo, ibid. n. 16.
Decl. ut ſi ſit pauper, poſſit eleemoſynam ſibi facere, cap. 15. num. 17.
Operæ pro inveniendis rebus perditis locari poſſunt, cap. 15. num. 19.

INVESTITURA.

INVESTITURA nova non recipit interpretationem ab antiqua, in eis quæ illi expreſſe contradicunt, cap. 53. num. 108.
Inveſtitura nova, dicitur differre ab antiqua, ſi in ea deficiat clauſula caterata in ſtipulatione pro hæredibus, cap. 53. num. 109.
Inveſtitura nova comprehendens etiam extraneos arguit, idem fuiſſe de antiqua, c. 53. num. 113.
Conſenſus præſtitus alienationi rei emphyteuticæ continet aliquando nova pacta, & importat novam inveſtituram, cap. 53. num. 114.
Inveſtituræ qualitas non alteratur per ſolam mutationem perſonarum, niſi fiat conceſſio perſonæ fictæ, c. 62. n. 83.

JUDEX.

JUDEX dicitur bonus vir, c. 17. n. 62.
Judex in cauſa neceſſitatis non compellens Advocatum ſcribere, peccat, c. 20. n. 32.
Judex competens pro recuperatione rei nulliter alienatæ per Eccleſiam, eſt Judex Eccleſiaſticus, etiam contra laicum, c. 14. §. 7. num. 92.
Ampl. procedere tam in actione reali, quam in mixta, ibid. num. 93.
Epiſcopus eſt Judex competens pro recuperatione rei ab ipſomet alienatæ, ſi judicium agatur nomine Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. num. 94.
Decl. procedere, ſi non allegetur ſuſpectus, prout poteſt, ibid. num. 95.
Judicis delegati juriſdictio per primum actum expirat, ſive bene, ſive male proceſſerit, c. 14. §. 9. n. 20.
Judices ſolent in concurſu probationum mediam viam eligere, cap. 34. §. 4. n. 38.
Judex poteſt ſe extrajudicialiter informare, & valorem arbitrari, c. 34. §. 5. n. 72.
Secus ſi viam peritorum elegerit, quia eis diſcordantibus, tenetur tertium eligere; nec poteſt eligere ſe ipſum, ibid. num. 73.
Judex poteſt habere fidem uni ex peritis diſcordantibus, cap. 34. §. 5. num. 95.
Judici permiſſum eſt corrigere relationes peritorum, cap. 34. §. 5. num. 96.
Judicis arbitrio multum deferunt jura in æſtimatione meliorамentorum, c. 34. §. 5. n. 97.
Factum Judicis reputatur factum partis, c. 18. n. 72.

JUDICIUM.

JUDICIUM de re locata evacuanda eſt ſummarim, & quomodo in eo procedatur, c. ult. n. 28.
Judicium de re locata evacuanda eſt poſſeſſorium, cap. ult. num. 26.
Minor habet legitimam perſonam ſtandi in judicio poſſeſſorio abſque curatore, c. ult. n. 27.
Locator poteſt incipere judicium contra conductorem a mandato de expellendo, ſeu evacuando, c. ult. n. 25.
Poſſeſſoria judicia non dantur pro annuis præſtationibus perſonalibus, cap. 43. num. 4.
Vid. in verb. *Quaſi poſſeſſio*.

JURA.

Vid. *Jus* in princ.

JURAMENTUM.

Operatur, & alia de eo in genere, num. 1.
Juramentum de aliqua re in ſpecie, num. 2.

1 JURAMENTUM impedit peti reſciſſionem propter læſionem, cap. 18. n. 75.
Contr. eſt verius, præcipue in Urbe propter ſtatutum, ibid. num. 76.
Decl. primam, ut quatenus ſit vera, non procedat, ſi adſit læſio valde ultra dimidiam, ibid. num. 77.
Decl. 2. ut juramentum non impediat peti ſupplementum pretii, ibid. n. 78.
Decl. 3. ut non procedat in minore, ibid. n. 79.
Contrarium, ibid. num. 80.
Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati, cap. 18. num. 81.
Lim. 2. ſi minor enormiſſime lædatur, ibid. n. 82.
Decl. requiri læſionem valde ultra dimidiam, ibid. n. 83.
Juramentum habere ſolet vim ſpecialis expreſſionis, cap. 49. num. 78.
Juramentum fortius ſtringit vim pactorum, non autem ea ampliat, cap. 20. n. 93.
Juramentum perpetuat actiones uſque ad quadraginta annos, c. 24. num. 73.
Juramentum firmat contractum intra ſuos limites, non autem illum extendit, c. 56. num. 37.
Juramentum non operatur ultra intentionem jurantis, cap. 55. num. 5.
Juramentum confirmat, non autem ampliat obligationem, c. 55. num. 6.
Juramentum obligat ad obſervantiam contractus præciſam, quando ita ſervari poteſt, c. 61. n. 107.
Juramentum promittentis obligat ad obſervantiam præciſam, itaut non ſufficiat præſtare intereſſe, c. 63. n. 27.
Amplia etiam quoad hæredem jurantis, ibid. n. 28.
Contrarium quoad hoc tenent alii, ibid. n. 29.
Juramentum requirit tactum ſcripturarum, & ideo non poteſt cenſeri tacite repetitum, c. 64. n. 32.
2 JURAMENTUM DE NON ALIENANDO bona Eccleſiæ præſumitur præſtitum a Prælatis, cap. 14. §. 12. n. 14.
Juramentum de non alienando, ſi ſit ſimpliciter præſtitum intelligitur in caſu illicito, ſecus ſi ſit de non alienando inconſulto Romano Pontifice, c. 14. §. 12. n. 15.
Lim. ut non obliget in modicis, neque in caſu neceſſitatis, in quo adiri non poſſit Papa, ibid. n. 16.
Juramentum de non alienando operatur, quod alienans ſit perjurus, non autem, quod contractus ſit nullus, cap. 14. §. 12. n. 17.
Jurans non alienare, locando ad longum tempus, perjurium non incurrit, c. 6. n. 9.
Juramento in litem ut locus ſit, requiritur dolus ex parte ejus, contra quem defertur, & difficultas probationis ex parte ejus, cui defertur ex dolo illo cauſata, c. 33. n. 24.
Juramentum teſtium non probatur per verba enuntiativa, *teſtis juratus*, c. 14. §. 9. n. 18.

JURISDICTIO.

JURISDICTIO Eccleſiaſtica locari non poteſt, c. 11. n. 31. & c. 14. §. 12. n. 11.
Juriſdictio etiam de jure civili locari non poteſt, cap. 11. num. 32.
Juriſdictio in perſonas Eccleſiaſticas non debet de facili cenſeri laicis conceſſa, c. 63. n. 70.
Juriſdictio non venit in locatione fundi, c. 23. n. 89.
Juriſdictio, & honor venit in locatione Villæ, vel Caſtri, c. 23. n. 92.
Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad breve, ibid. n. 94.

JUS.

JURA loquentia de emphyteuſi procedunt etiam in locatione ad longum tempus, c. 14. §. 4. n. 2.
Jura competentia ex particulari diſpoſitione, ſunt perſonalia, & cedi non poſſunt, c. 20. n. 87.
Jura conductioni cedi poſſunt, & ceſſionarius efficitur conductor, c. 32. n. 29.
Decl. non effici conductorem ceſſionarium, ſi facta ſimplex ceſſio participationis lucrorum, c. 32. n. 30.
Reſoluto jure datoris, reſolvitur jus acceptatoris, cap. 61. num. 61.
Jura ut veniant in locatione, non ſatis eſt rem locatam complecti univerſitatem agrorum, c. 23. n. 88.

JUS ACCRESCENDI.

JUS ACCRESCENDI regulariter in contractibus non datur, c. 26. n. 44.
Contrarium tenent aliqui in locatione, ibid. n. 45.
Decl. regulariter non dari in locatione, ſed applicari plures limitationes, ibid. n. 46.
Regula, quod in contractibus non detur jus accreſcendi limitatur primo in contractibus ultro citroque obligatoriis, ibid. n. 47.
Lim. 2. in contractibus, qui continent cauſam lucrativam, ibid. n. 48.
Lim. 3. quando concedentem intereſt, ut jus accreſcendi locum habeat, ibid. n. 49.
Lim. prædictæ ſunt controverſæ, c. 26. n. 50.
Jus accreſcendi cenſetur potius optatum, quam communio, cap. 26. n. 52.
Stante præcepto teſtatoris, quod res duobus vendatur, uno emere recuſante, tenetur hæres vendere alteri ratam ſuam, ibid. n. 53.
Jus accreſcendi in emphyteuſi datur, ſi ſit titulo oneroſo conceſſa, non ſi lucrativo, cap. 26. n. 54.
Jus accreſcendi habet locum in emphyteuſi, ex tacita voluntate contrahentium, cap. 26. n. 63.
Et ſufficiunt conjecturæ, ibid. n. 64.
Jus accreſcendi non habet locum poſt emolumentum quæſitum, cap. 26. n. 58.
Decl. ut licet non habeat locum jus accreſcendi, poſſit habere locum jus non decreſcendi, ibid. n. 59.

Decl. 2. ut non ſufficiat acquiſitio, quæ dicitur fieri ipſo jure, ſed requiratur acceptatio, ibid. n. 60.
Decl. 3. requiri acquiſitionem liberam, & puram, nec ſufficere acquiſitionem cum ſubauditione aliqua, vel ratione alicujus qualitatis, ibid. n. 61.
Decl. 4. non procedere ſi appareat contraria voluntas contrahentium etiam tacita, ibid. n. 62.
Jus accreſcendi in locatione pluribus facta, inducitur ex pacto, quod poſt mortem eorum bona revertantur, cap. 26. num. 65.
Et maxime, ſi dictum ſit, poſt mortem omnium, ibid. num. 66.
Jus accreſcendi in locatione inducitur ex eo, quod dictum ſit, mortuo uno, res vadat ad alium, cap. 26. num. 67.
Decl. ut, ſi non ſolum facta ſit recipientibus, ſed etiam eorum filiis, & additum, & aliquo eorum decedente ſine filiis, ejus pars vadat ad alium, jus accreſcendi cenſeatur inductum ſolum inter primos, non etiam inter filios, ibid. num. 68.
Secus ſi dictum, quod pars præmorientium deveniat ad ſuperſtites, vel ſi dictum, & eis deficientibus, ibid. num. 69.
Jus accreſcendi, ut intret in locatione, ſufficit eam eſſe factam pluribus inſolidum, cap. 26. n. 70.
Decl. non ſufficere conductores eſſe obligatos in ſolidum, pro mercede, ſed requiri conceſſionem eis in ſolidum eſſe factam, ibid. n. 71.
Sed licet non ſufficiat dicta obligatio in ſolidum, tamen facit conjecturam urgentem, ibid. n. 72.
Sufficit locationem eſſe factam juxta formam aliarum, & in illis adeſſe clauſulam in ſolidum, ad hoc, ut intret jus accreſcendi, ibid. n. 73.
Si locatio facta eſt pluribus, & eorum cuilibet intrat jus accreſcendi, ibid. n. 74.
Idem in conceſſa duobus, & utrique, c. 26. n. 75.
Et generaliter ſtantibus ſimilibus dictionibus diſtributivis, ibid. num. 76.
De dictione *cuique* eſt valde controverſum, an ſit diſtributiva, & operetur dari jus accreſcendi, ibid. n. 77.
Jus accreſcendi in locatione datur quandoque inter primos, & non inter deſcendentes, & quandoque e contra, cap. 26. num. 78.
Jus accreſcendi, ubi regulariter non datur, dictiones illud importantes operantur tantum reſpectu eorum, quibus ſunt adjectæ, c. 26. n. 79.
Lim. ſecundum aliquos, ſi adjectæ ſint ſucceſſoribus, quia arguitur, quod partes voluerint idem in ſtipulantibus, cap. 26. num. 80.
Locatione facta cum dictione *cuique* relata ad filios, datur jus accreſcendi non ſolum inter filios, ſed etiam inter filium unius, & patruum c. 26. n. 83.
Pactum, quod ſi unum ex conductoribus non ratificet, ejus pars acquiratur alteri demonſtrat partes voluiſſe dari jus accreſcendi, c. 26. n. 84.
Idem arguitur ex ſolito concedendi, ut jus accreſcendi locum habeat, ibid. n. 85.
Idem ex obſervantia ſubſecuta, ibid. n. 86.
Idem ex quo nullus ex ſtipulantibus filios haberet, ib. n. 87.
JUS CANONICUM in materia tendente ad evitandum peccata, ſervari debet, etiam in foro ſæculari, c. 52. n. 34.
Jus canonicum non eſt dicendum, quod diſcrepet a jure civili, quando conciliari poſſunt, c. 46. n. 52.
JUS DECIMANDI in quo conſiſtat, & quando cenſeatur conceſſum, vel non, c. 10. n. 89. 90. & 91.
Jus decimandi venit in locatione ad modicum, non in locatione ad longum tempus, c. 23. n. 95.
Jus decimandi poteſt transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo, c. 23. n. 96.
Jus decimandi poteſt transferri in conductorem, ſed debet conſtare de voluntate, c. 23. n. 97.
JUS GENTIUM dicitur quo omnes gentes utuntur, cap. 1. num. 33.
JUS INQUILINATUS, vid. *Inquilinus*.
JUSPATRONATUS eſt ſpirituali annexum, & quomodo, cap. 11. num. 33.
Juſpatronatus ſeparatim de per ſe locari non poteſt, cap. 11. num. 34.
Juſpatronatus ſi locetur cum rebus, quæ locari non poſſunt, annullatur tota locatio, cap. 11. n. 35.
Decl. procedere ſi appareat ratione juriſpatronatus aucta merces, ibid. num. 36.
Simonia cadit in jurepatronatus, c. 11. n. 37.
Juſpatronatus venit in locatione aliarum rerum, c. 11. n. 38.
Decl. procedere in locatione ad longum tempus, ibid. num. 40.
Juſpatronatus, ut veniat in locatione neceſſe eſt locationem eſſe univerſalem reſpectu rei locatæ, c. 11. n. 41.
Juſpatronatus Cappellæ exiſtentis in Palatio cenſetur reſervatum pro domino Palatii, c. 11. n. 46.
Juſpatronatus Eccleſiæ in fundo exiſtentis, an cenſeatur annexum fundo, cap. 11. n. 47.
Juriſpatronatus fundatio attendi debet, ad dignoſcendum cui ſit reſervatum, cap. 11. n. 48.
Juſpatronatus exiſtens in Caſtro, arguitur Caſtro annexum, cap. 11. n. 49.
Juſpatronatus, an ſit annexum Caſtro, vel juriſdictioni, attenditur obſervantia, c. 11. n. 50.
Juſpatronatus annexum alicui rei, an veniat in locatione illius etiamſi expreſſum ſit juſpatronatus, quando expreſſio ſtat declarative, non principaliter, c. 11. n. 51.
Expreſſio quando dicatur declarative, & quando principaliter, ibid. num. 52.
Juſpatronatus, ſi in locatione expreſſum ſit declarative, poteſt ejus intuitu augeri penſio, c. 11. n. 53.
Juſpatronatus venit in donatione univerſali omnium bonorum, non autem in ſimili locatione, c. 11. n. 42.
Juſpatronatus non venit, ſi locetur hæreditas, cap. 11. n. 43.
Juſpatronatus non venit in locatione rei particularis, cap. 23. num. 91.
Juſpatronatus venit etiam in locatione particulari, ſi eſt ei annexum, & ſtet acceſſorie ad illam, c. 11. n. 45.
Locata domo exiſtente in Parochia, in qua Parochiani præſentant Parochum, an conductor præſentare debeat, cap. 27. num. 195.
Emens rem principaliter ad effectum acquirendi juſpatronatus in ea exiſtens, non eſt tutus in conſcientia, nec in foro fori, cap. 11. n. 54.
Juſpatronatus venit, ſi locata villa, vel Caſtro, c. 23. n. 92.
Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ibid. n. 94.
JUS PERCIPIENDI aliud eſt formale, aliud cauſale, quod dicimus commoditatem, & iſtud poteſt transferri ſine beneplacito, c. 14. §. 5. n. 12.

J U S T I T I A.

JUSTITIA ſtat in medio, cap. 18. num. 40.

L

L A B R A.

LABRA, & fiſtulæ domus ſunt, & in locatione domus veniunt, cap. 23. n. 50.

L A I C I.

LAICI, non poſſunt conducere jus decimandi, etiam ad modicum tempus, cap. 10. n. 86.
Laici poſſunt conducere decimas conſideratas, prout ſunt fructus, cap. 10. num. 87.
Laici prohibentur conducere obventiones Eccleſiaſticas, cap. 10. num. 76. & num. ſeqq.
Laici ſunt prorſus incapaces oblationum, quæ fiunt in Eccleſia, cap. 10. num. 79.
Laicus conductor oblationum Eccleſiaſticarum non poteſt de per ſe de altari levare, cap. 10. n. 80.
Laici ſunt incapaces decimarum, cap. 10. n. 81.
Decimæ aliæ ſpirituales, aliæ temporales, & illarum laici ſunt capaces, ibid. n. 82.
Laici non poſſunt conducere decimas etiam ad modicum tempus, intelligendo de jure percipiendi eas, c. 10. n. 86.

L A U D E M I U M.

LAUDEMIUM non debetur ex alienatione rei locatæ, cap. 3. num. 54.
Non tamen repugnat locationi pactum, quod debeatur laudemium, cap. 3. n. 55.
Laudemium eſt quinquageſima pars pretii, cap. 3. n. 56.
Laudemii ſolutio denotat bona eſſe emphyteutica, c. 3. n. 57.
Secus ſi appareat ſolutum per errorem, c. 3. n. 58.
Laudemium ſolvi debet ſolum ab extranei, c. 53. n. 91.
Sed datur caſus, quod ſolvi debeat etiam a deſcendentibus, & quando, ibid. n. 92.

L E G A T U M.

LEGATUM eſt donatio quædam, cap. 61. n. 167.
In pluribus tamen differt a donatione, & ſignanter in eo, quod legatum latius interpretatur favore legatarii, ibid. num. 168.
Legatum ſub conditione ad utilitatem filiorum apposita, conditione per mortem filiorum deficiente, non debetur, cap. 50. n. 4.
Labor, & pecunia diviſionem patiuntur in legato, non in contractu, ibid. n. 6.
Legatum annuum relictum pro cura præſtanda negotiis plurium filiorum, omnibus filiis defunctis præter unum, qui ſit hæres omnium, itaut idem labor legatario ſuperſit, non erit ei minuenda annua præſtatio, c. 50. n. 96.
Legatum ſcholari factum, ſi in ſtudio permanſerit, debetur etiamſi tempore vacationi ad domum redeat, c. 50. n. 103.
Legata res cenſetur relicta libera, & ſi non eſt, hæres tenetur eam luere, c. 61. n. 169.

L E G A T A R I U S.

LEGATARIUS rei locatæ non poteſt agere ad penſiones, niſi in legato dictum ſit *ſalvo jure coloni*, c. 61. n. 141.
Legatarius non tenetur ſtare locationi factæ a teſtatore, cap. 61. num. 140.
Decl. legatarium non teneri ſtare locationi ad breve tempus, ſecus ſi ad longum tempus facta ſit, c. 61. n. 142.

L E G I T I M A.

LEGITIMAM recipiens in fundo locato non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 272.

LEGI-

LEGITIMATI.

LEGITIMATI non poſſunt petere renovationem locationis bonorum Eccleſiaſticorum, c. 62. num. 70.
Legitimati ſunt incapaces bonorum Eccleſiaſticorum per viam ſucceſſionis, non autem per viam novæ acquiſitionis Eccleſia volente, ibid. num. 71.

LENOCINIUM.

LENOCINIUM locari non poteſt, c. 15. num. 54.

LÆSIO.

Attenditur, & operatur, num. 1.
Quæ impediant dari de læſione, num. 2.
De probatione læſionis, num. 3.

1 LÆSIO eodem modo attenditur in locatione & conductione, ac in emptione, & venditione, cap. 18. n. 3.
Læſio an adſit attenditur tempus contractus, c. 49. n. 106.
Lim. ſi contractus non finiatur momento temporis, ſed habeat tractum ſucceſſivum, c. 49. n. 107.
Læſio enormiſſima operatur dolum re ipſa, c. 18. n. 20.
Læſione enormiſſima ſtante competit reintegratio, & non datur electio lædenti ſupplere pretium, ac fructus debentur uſque ab initio, c. 18. n. 22.
Læſio enormiſſima, ut contractus ſit nullus ipſo jure, & competat reintegratio, eſt quæ valde excedit dimidiam, cap. 18. num. 54.
Læſio tunc dicitur excedere valde dimidiam, & ſic eſſe enormiſſimam, quando eſt in duobus tertiis, c. 18. n. 25.
Alii volunt ſtari arbitrio Judicis, c. 18. n. 26.
Et attenditur qualitas perſonæ læſæ ad læſionem arbitrandam, cap. 18. num. 27.
Læſio, & reſciſſio contractus per eam habet locum in locatione fructuum naſciturorum, c. 18. n. 54.
Et generaliter in locatione futuri eventus, c. 18. n. 55.
Contrarium, ibid. num. 56.
Decl. hoc contrarium procedere, ut non poſſit prætendi læſio, ex eo, quod evenerit, ſecus autem, ſi attento tempore contractus, & conſiderata ſpe, deſint læſio, c. 18. n. 57.
Læſio in ſexta parte ſufficit Romæ per ſtatutum, cap. 18. num. 29.
Statutum prædictum non comprehendit perſonas Eccleſiaſticas, cap. 18. num. 30.
Læſio in ſexta parte ſufficit minori ad petendam reſtitutionem in integrum, cap. 18. num. 71.
Læſio non poteſt allegari poſt finitum contractum locationis, cap. 18. num. 101.
Contrarium, ibid. num. 102.
Læſio pro reſciſſione contractus an ſit eodem modo computanda reſpectu emptoris, ac reſpectu venditoris, maxima eſt controverſia, quam vide late pro affirmativa, num. 39. 48. 52. & 53.
Læſio reſcindit etiam contractum ſtricti juris, c. 18. n. 25.
Læſio habet locum etiam in contractu Emphyteuſis, c. 18. num. 14.
Decl. procedere ſi allegetur læſio ab emphyteuta, ſecus ſi a domino, ibid. num. 16.
Contr. ſi dominus attentis prærogativis, quas habet, adhuc probet ſe læſum, c. 18. num. 17.
Læſio ſi ſit ſolum ultra dimidiam, competit ſolum reſciſſio in petitorio judicio, c. 18. n. 25.
Læſio ſufficit in ſexta parte, ſi locatio non fiat ab ipſo domino rei, ſed a Procuratore generali, cap. 18. n. 69.
Decl. procedere quando dominus non habet contra eum regreſſum, cap. 18. n. 70.
Læſio ultra dimidiam operatur ut reſcindatur contractus, niſi lædens velit ſupplere, c. 18. n. 4.
Et hoc tam in venditione, quam etiam in locatione, cap. 18. num. 5.
Ampl. procedere etiam in locatione operarum, ib. n. 6.
Contrarium, num. 7.
Decl. primam procedere ſi poſſunt operæ faciendæ æſtimari, ſecus e contra, c. 18. num. 8.
Læſio ultra dimidiam non reddit nullum contractum, ſed reſcindendum, c. 18. num. 18.
Decl. non procedere, ſi læſio ſit enormiſſima, ib. n. 19.
Deceptio permittitur uſque ad dimidiam juſti prætii tam de jure civili, quam de jure canonico, c. 18. n. 31.
Lim. ſi adſit dolus lædentis, ib. num. 32.
Lim. 2. ut deceptio permittatur in foro fori, non autem in foro conſcientiæ, ibid. num. 33.
Neque permittatur bono viro, & ideo cautela eſt læſo, ut faciat poſitionem lædenti, ſi ſit bonus vir, c. 18. n. 34.
Item non permittitur in contractu Eccleſiæ, ib. n. 35.
Emptor, & venditor in propoſito læſionis, in jure æquiparantur, cap. 18. num. 41.
Venditores læduntur ſæpius, quam emptores, c. 18. n. 38.
2 Stipulatio in contractu locationis impedit reſciſſionem ex læſione, ſecundum aliquos, c. 18. num. 73.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 74.
Juramentum impedit reſciſſionem peti propter læſionem, cap. 18. num. 75.
Contrarium eſt verius, præcipue in Urbe propter ſtatutum, ibid. num. 76.
Pacion. de Loc. & Cond.
Decl. primam, ut, quatenus ſit vera, non procedat, ſi adſit læſio valde ultra dimidiam, c. 18. n. 77.
Decl. 2. ut juramentum non impediat peti ſupplementum pretii, ibid. num. 78.
Decl. 3. ut non procedat in minore, ibid. num. 79.
Contrarium, ibid. num. 80.
Lim. hoc contrarium in pupillo, & proximo pubertati, ib. num. 81.
Lim. 2. ſi minor enormiſſime lædatur, ib. n. 82.
Decl. requiri læſionem valde ultra dimidiam, c. 18. n. 83.
Decretum Judicis in contractu interpoſitum impedit reſciſſionem, ex capite læſionis, cap. 18. num. 85.
Contrarium, ibid. num. 86.
Decl. ut decretum Judicis faciat ceſſare præſumptionem læſionis, ſed non impediat eam probare, c. 18. n. 87.
Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio, non petit reſciſſionem ex capite læſionis, cap. 18. n. 88.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 89.
Sciens rei valorem, tunc non allegat læſionem, cum omnino ſponte contraxit, ſecus ſi aliqua neceſſitate, etiam non præciſa, cap. 18. n. 95.
Clauſula donationis, ſolita apponi in contractu emptionis, & locationis, impedit dari de læſione, c. 18. n. 96.
Decl. procedere ſi illam apponens ſcit verum valorem, & habet verum animum donandi, quod non præſumitur, ib. n. 97.
Renuntiatio læſionis facta a majore, & cum juramento, valet, cap. 18. num. 98.
Et idem eſt ſi fiat a minore, vel muliere cum certioratione remedii ſibi competentia, ib. num. 99.
Decl. procedere, ut valeat dicta renuntiatio, ſi læſio non ſit valde exceſſiva ultra dimidiam, ib. n. 100.
Remedium reſciſſionis ex capite læſionis durat uſque ad triginta annos, cap. 18. num. 103.
Statutum, quod non poſſit peti reſciſſio ex capite læſionis eſt validum, & idem eſt de conſuetudine, cap. 18. num. 104.
Vid. *Statutum*.
3 LÆSIONEM allegans debet eam probare, c. 19. n. 2.
Valor rei ad convincendam læſionem probandus eſt concludenter, non præſumptive, c. 29. n. 5.
Decl. ut non propterea excludatur probatio per conjecturas, & præſumptiones, ibid. num. 6.
Probatio mercedis a ſolito ſufficit ad effectum probandæ læſionis, cap. 19. num. 23.
Decl. ut prædicta probatio ex ſolito ſit tantum præſumptiva, itaut contraria probatione elidatur, ib. n. 24.
Valor ad convincendam læſionem probandus eſt de tempore contractus, cap. 19. num. 146.
Contrarium, ibid. num. 147.
Ampl. ut percutere debeat ipſum momentum temporis contractus, ibid. num. 148.
Decl. procedere in mobilibus, non in ſtabilibus, ibid. num. 149. & num. 167.
Non tamen neceſſe eſt, ut ſe referant ad diem in mobilibus, ibid. num. 168.
Valor ſtabilium non præſumitur mutatus per decennium, ſed poſtea ſic, cap. 19. num. 153.
Dec. non ſuffragari iſtam præſumptionem ad probandam læſionem, ſed tantum pro tempore modico, ib. n. 154.
Valor probatur per peritos legitime electos, c. 29. n. 67.
Et iſta probatio ſufficit ad probandam læſionem pro reſciſſione locationis, ibid. num. 78.
Læſio directa probari debet de tempore contractus, c. 29. num. 146.
Læſio ut probetur in locatione non eſt attendenda una pars tantum contractus, ſeu bonorum, ſed omnia ſimul, cap. 19. num. 192.
Et ſi ſit ad plures annos ſatis eſt probare quoad unum annum, ibid. num. 193.
Decl. procedere ſi locatio unica ſit, vel plures correſpective, ſecus ſi ſint plures, cap. 19. num. 194.
Læſio ut probetur in locatione, probari debet valor fructuum, ſeu commoditas, quæ percipitur ex re locata, cap. 19. num. 3.
Læſio quomodo probetur in tranſactione, c. 18. n. 62.

LEX.

LEGIS contra præceptum, ſi quid fiat, nullum eſt, c. 62. num. 113.
Ampl. etiamſi id deductum quoque fuerit in pactum, ib. num. 114.
Lex una poteſt habere duplicem intellectum, c. 64. n. 62.
Leges Principum ut ligent requiritur, quod ſint uſu receptæ, c. 14. §. 1. num. 2.
Decl. non procedere in legibus Papæ, ibid.
Principis poteſtas eſſet eluſoria ſi liberum eſſet ſubditis ejus legem recipere, vel non, c. 14. §. 1. num. 1.
Leges civiles allegari poſſunt pro Eccleſia, canonibus non contradicentibus, cap. 13. num. 24.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, ſunt ſtricte intelligendæ, cap. 10. num. 23.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus, an ſint in uſu, cap. 10. num. 25.

Leges prohibentes remiſſionem mercedis debent ſtricte intelligi, cap. 49. num. 138.
Vid. etiam in verb. *Statutum*.
Lex ubi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, cap. 8. num. 6.
Leges civiles diſponentes de rebus Eccleſiaſticis, an ſint validæ, cap. 14. in princ. num. 2.
Leges civiles prohibentes locationem rerum Eccleſiæ, non ſunt attendendæ, quia leges Canonicæ plenius prohibent, cap. 14. in princ. num. 3.
Leges Papæ ſtatim ac latæ ſunt, ligant, abſque eo, quod uſu recipiantur, quidquid ſit in aliis Principibus, cap. 14. §. 1. num. 4.
Legum deciſiones non ſunt trahendæ ad caſus indubitabiles, cap. 40. num. 16.
Lex civilis non ligat Eccleſiaſticos, etiamſi fuerit a Gratiano in volumine decretorum inſerta, c. 24. §. 10. n. 29.
Ratio legis quando eſt expreſſa, tunc lex quamvis odioſa comprehendit omnes caſus, in quibus ipſa ratio militat, cap. 41. num. 5.
Et iſta non reputatur extenſio legis, ſed comprehenſio, ibid. num. 6.

L I B E L L U S.

LIBELLI pro actione Serviana & pro Salviano formula, cap. 40. num. 30.

L I B E R.

LIBRO creditoris quandoque ſtatur ad probandam quantitatem melioramentorum, c. 34. §. 4. n. 53.
Decl. procedere in parvis, non in magnis, ibid. n. 54.
Libro creditoris ſtatur etiam in magnis, ubi concurrit magna veriſimilitudo, c. 34. §. 4. n. 57.
Liber falſus in uno nihil probat, c. 19. n. 60.
Idem ſi aliquid omiſſum in eo deſcribi, c. 19. n. 61.
Liber rationum probat contra ſcribentem, c. 19. n. 46.
Libri capitulares probant valorem beneficii, c. 19. n. 47.
Liber tutoris probat quantitatem fructuum, c. 19. n. 48.
Liber probat fructus deſcriptos affirmative, non autem negative, quod ſcilicet major ſumma percepta non fuit, cap. 19. num. 49.
Liber non probat in eis, in quibus verſatur intereſſe ſcribentis, cap. 19. num. 50.
Neque probat pro eo niſi in dependentibus ab ejus voluntate, ibid. num. 51.
Lim. ſi concurrant adminicula animum Judicis moventia, ibid. num. 52.
Liber Eccleſiæ probat pro ea, c. 19. n. 55.
Decl. procedere ſi bene detentus, & a Notario, ib. n. 56.
Vel ſi concurrant adminicula, ibid. n. 57.
Liber contra ſcribentem tunc probat quando eſt bene, & legaliter detentus, c. 19. n. 58.
Decl. ut etiam liber pro ſimplici memoria ſi ſerio ſcriptus, facit adminiculum probationis arbitrio Judicis, cap. 19. num. 59.
Partitis libri aliquibus verificatis, arguitur in totum verus, cap. 19. num. 62.
Verificatio aliquarum partitarum non adeo operatur ad augendam fidem, ut error ad eam minuendam, cap. 19. num. 63.
Partitæ verificatæ ut operentur augeri fidem, debent eſſe in ſumma conſiderabili, c. 19. n. 64.
Libri Scholarium, & Doctorum, arma militum, & Breviarium Clericorum ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca, c. 40. n. 104.
Contrarium quo ad hypothecam invectorum, & illatorum, ibid. num. 105.
Decl. ſecundam procedere tantum in caſu quo non eſſent invecta alia bona quam præfata, ibid. n. 106.
Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona, cap. 40. n. 107.

L I M I T A T I O.

LIMITATIO appoſita in conſtitutione Extravaganti, & a jure antiquo exorbitanti, debet late interpretari, cap. 14. §. 4. num. 4.
Limitatio regulæ probanda eſt plene, & concludenter, & quomodo, cap. 2. num. 57.
Limitatio Conſtitutionis novæ reducens ad terminos juris antiqui, late interpretari debet, c. 14. §. 6. n. 7.
Limitatio declarat, in quibus terminis loquatur regula, cap. 34. §. 3. num. 25.

L I N E A.

FINIS LOCATIONIS ad lineam factæ, ut probetur, doceri debet lineam eſſe finitam, cap. ult. num. 122.
Nec ſufficit probare mortem nominatorum in locatione, quando conſtat eos habuiſſe filios, ſecus e contra, ibid. num. 123.
Re emphyteutica, ſeu locata, alienata vel in diviſione uni obventa, ejus tantum perſona attenditur, & qui ſit ei proximior, cap. 62. num. 76.

L I S.

LIS cœpta, & non proſecuta ſi poteſt inſervire pro moleſtatione extrajudiciali, impedit præſumptionem beneplaciti, cap. 14. §. 11. num. 17.
Litium exitus eſt incertus, c. 18. n. 60.
Litium incertus eventus recipit æſtimationem, c. 18. n. 61.
Litium expenſas pro defenſione rei locatæ tenetur facere dominus, cap. 14. §. 1. num. 18.

L I T T E R Æ.

PROBATA receptione litterarum in quibus continebatur locatio, & taciturnitate, reſultat probatio contractus, cap. 22. num. 126.
Decl. non ſufficere quod non contradixerit ſtatim, ſed indulgendum ei tempus arbitrio Judicis, ibid. n. 127.
Decl. 2. ut ſi probetur receptio epiſtolarum per teſtes, neceſſe ſit, quod deponant de contentis in eis, & quod recipiens eas ſciverit, c. 22. n. 128.
Lim. ſi litteræ ſint apertæ ibid. n. 129.
Litteræ non probant contractum contra ſcribentem, niſi juſtificetur eas fuiſſe de ejus ordine præſentatas, cap. 22. num. 130.
Decl. procedere ſi directæ, & habitæ a domeſtico, alias ſecus, ibid. num. 131.
Litterarum beneplaciti forma ſervanda eſt, c. 14. §. 9. n. 3.
In litteris beneplaciti ſuper alienatione rei menſæ Epiſcopi, ſolet apponi Clauſula *Vocato Capitulo*, cap. 14. §. 10. num. 40.

L O C A T I O.

Quid, & quotuplex ſit, & alia generalia, num. 1.
Contrahitur, & alia circa ejus validitatem, num. 2.
Locare qui poſſint, num. 3.
Quæ res poſſint locari, num. 4.
Locare quando quis compellatur, & quando potius uni quam alteri, num. 5.
Probatur, num. 6.
Interpretatur, num. 7.
Locatione pluribus facta quis præferatur, num. 8.
Operatur, num. 9.
Finitur voluntarie, num. 10.
Per lapſum temporis, num. 11.
Per malum uſum conductoris, num. 12.
Per neceſſitatem ſupervenientem Domino, num. 13.
Per neceſſariam refectionem, num. 14.
Per non ſolutionem mercedis, num. 15.
Et vide in verb. *Contractus*, num. 2.
Renovatur, & continuatur, vid. in verb. *Renovatio*.
1 DEFINITIONES locationis plures dantur, c. 1. n. 1.
Locatio eſt contractus, c. 6. n. 3.
Et eſt contractus bonæ fidei, c. 1. n. 5.
Locatio eſt conceſſio ad uſum, c. 1. n. 10.
Locatio an ſit alienatio, vid. in verb. *Alienatio*.
Promiſſio de locando, non eſt locatio, c. 22. n. 75.
Locatio dicitur a verbo locare, quod eſt in loco ponere, cap. 1. num. 18.
Locationis origo antiquiſſima eſt, c. 1. n. 31.
Locatio alia propria, alia impropria, & alia impropriiſſima, & earum differentia, c. 1. n. 35.
Locatio alia rerum, alia perſonarum, c. 1. n. 36.
Locatio animalium ad vecturam eſt vera, & propria locatio, cap. 12. num. 60.
Locatio alia eſt ad tempus, alia perpetua, c. 1. n. 37.
Locatio ad breve tempus dicitur adminiſtratio, cap. 4. num. 2.
Locatio ultra decennium cum pacto, quod tot ſint locationes, quot anni eſt ad longum tempus, & alienatio, cap. 4. num. 17.
Locatio, & conductio, quibuſdam exceptis, ſimilis eſt emptioni, & venditioni, c. 2. n. 16.
Emptio, & locatio eiſdem juris regulis conſiſtunt, cap. 2. num. 54. & cap. 45. num. 3.
Argumentum a venditione ad locationem valet, cap. 2. num. 55.
Quomodo autem dignoſcatur locationem potius, quam venditionem fuiſſe contractam, vel e contra, vid. in verb. *Emptio*, num. 2.
Emphyteuſis habet familiaritatem cum locatione, cap. 3. num. 5.
Emphyteuſis in quo differat a locatione, & quomodo ab ea dignoſcatur, vid. in verb. *Emphyteuſis*.
Soccita regulatur cum regulis locationis, c. 12. n. 23.
Vid. in verb. *Soccita*.
Locatio dignoſcitur ab aliis contractibus ex penſione, cap. 3. num. 18.
Jus Gazagà Hebræorum eſt conductio, non emphyteuſis, cap. 3. num. 20.
Locatio dicitur ad longum tempus ſi fiat ad decennium, ſecus ſi ad minus tempus, c. 4. n. 15.
Lim. in bonis Eccleſiaſticis, quia eſt ad longum tempus, dummodo ſit ultra triennium, ibid. n. 16.
Locatio ad beneplacitum eſt ad longum tempus, cap. 4. num. 22.
Secus ſi ſit ſine præfinitione temporis, & non ſit dictum ad beneplacitum, ibid. num. 23.
Locatio ad vitam dicitur ad longum tempus, c. 4. n. 24.
Lim. ſi ille ad cujus vitam eſt facta, non præſumatur victurus per decennium, ibid. n. 25.
Locatio ad vitam, an dicatur perpetua, c. 4. n. 26.
Locatio ad vitam non poteſt dici ultra triennium, itaut ſit prohibita in rebus Eccleſiaſticis, c. 14. §. 2. n. 22.
Contrarium, ibid. num. 23.

Locationis nomine venit etiam locatio ad longum tempus, cap. 6. num. 13.
Locationes ſi non apparent terminatæ per dimiſſionem bonorum, poſſunt cenſeri continuatæ etiam poſt tempus in eis præſcriptum, cap. 37. num. 111.
Conceſſio ad tertiam generationem non repugnat, quod ſit locatio, cap. 3. num. 61.
Conceſſio ad vitam magis convenit locationi, quam emphyteuſi, cap. 3. num. 62.
Locatio in quo differat a colonia Partiaria, Vid. in verb. *Colonia Partiaria*.
Locatio pro certa quantitate fructuum licet non ſit proprie locatio, tamen ab ea non diſtinguitur, c. 5. n. 6.
Maxime ſi ſolvatur quid conſiſtens in pondere, numero, & menſura, ibid. num. 7.
Conceſſio ad firmam, quid importet, c. 11. n. 39.
Locatio ad longum tempus multum differt a locatione ad breve tempus, & eſt diverſæ ſpeciei, c. 14. §. 7. n. 6.
Locatio ad longum tempus abſque mentione triennii, indicat partes in triennio non conſenſiſſe, nec attenduntur conjecturæ contrariæ, c. 14. §. 7. n. 10.
Secus e contra, ſi triennii mentio facta eſt, quia tunc attenduntur conjecturæ, quod partes conſenſerint in triennio, ibid. num. 11.
Et ſtantibus hinc inde conjecturis, attenditur an expreſſum ſit primo loco triennium, & deinde majus tempus, vel e contra, ibid. num. 12.
Partes non conſenſiſſe in ſolo triennio, arguitur ex diverſitate penſionis in ſequenti, c. 14. §. 7. n. 14.
Locatione dubia exiſtente datur actio præſcriptis verbis, cap. 17. num. 69.
Locationes præcedentes oſtendunt ſubſequentem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, & e contra, c. 19. n. 26.
Pactum, quod locatio duret ad certum tempus, eſt oneroſum conductori, c. 20. n. 66.
De natura contractus locationis non eſt ut apponatur in ea hypotheca, vel pactum de non alienando, cap. 61. num. 116.
2 CONTRACTUS locationis, & conductionis ſolo conſenſu contrahitur, cap. 16. num. 1.
Et non requirit ſcripturam, neque verba, ibid. n. 2.
Verba, & nutus non ſunt neceſſaria ad contractus perfectionem, ſed ad probationem conſenſus, c. 16. n. 7.
Conſenſus, res, & merces ſunt de eſſentia contractus locationis, cap. 16. num. 8.
De mercede, Vid. in verb. *Merces*, num. 2.
Res, & merces non ſunt neceſſariæ ad ſubſtantiam, & perfectionem locationis, ſed ad effectum, c. 16. n. 11.
Contrahentes locationem, & conductionem, neceſſe eſt ut conveniant in re, & mercede, c. 16. n. 12.
Diſcordia contrahentium locationem in corpore rei, vitiat contractum, ſecus ſi in ſolo nomine, c. 16. n. 13.
Error in qualitate ſubſtantiali, vitiat contractum emptionis, & locationis, c. 16. n. 14.
Diſſenſus contrahentium in mercede, vitiat contractum locationis, cap. 16. num. 16.
Decl. procedere ſi locator ſenſit de ſumma majori, ſecus e contra, cap. 16. num. 17.
Et quicumque ſenſerit de majori mercede, non poteſt recedere, ibid. num. 18.
Conſenſus in locatione debet eſſe reciprocus utriuſque contrahentis, cap. 16. num. 19.
Decl. non procedere ſi teſtator juſſerit rem locari Titio pro tanta mercede, quia ſufficit conſenſus Titii, ibid. n. 20.
Contractus locationis non poteſt pendere a conſenſu unius, etiam ſi alius ita velit, c. 16. n. 21.
Subſtantialia contractua non poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 22.
Lim. ſi intervenerit deceptio, quia ſuſtinetur in favorem decepti, cap. 16. num. 36.
Lim. 2. ſi intervenerit traditio rei, quia hæc operatur ſuſtineri contractum in voluntatem unius collatum, c. 16. n. 35.
Putans emere virginem dum erat mulier, ſuſtinetur contractus, ſecus ſi erat puer, c. 16. n. 15.
Effectuata locatione abſque concordia in mercede, datur actio præſcriptis verbis, c. 26. n. 28.
Pacta accidentalia contractus locationis, poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 29.
Pretium totum non poteſt conferri in voluntatem unius, ſecus quo ad partem, c. 16. n. 31.
Tempus locationis poteſt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 32.
Tempus non eſt de ſubſtantia locationis, c. 16. n. 33.
Tempus ſolutionis mercedis poteſt remitti in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 34.
Abſentes poſſunt contrahere locationem, & conductionem, mediante nuntio, vel epiſtola, c. 16. n. 37.
Contractus perficitur, ubi conjunguntur conſenſus, cap. 16. num. 38.
Vide *Contractus*, num. 2.
Conſenſus requiritur ſimultaneus, & præſentialis ad validitatem contractus, c. 16. n. 42.
Decl. procedere, & ſpeciale eſſe in ſtipulatione, ſecus in aliis contractibus, ibid. n. 43.
Contractus locationis valet, etiamſi unus uno tempore interroget, & alius alio reſpondeat, c. 16. n. 44.
Decl. procedere rebus in eodem ſtatu permanentibus, ſecus eis mutatis, c. 16. n. 45.
Decl. 2. non procedere ſi interrogatus diſſentiat, quia non poteſt poſtea velle conſentire, c. 16. n. 46.
Nuntius ad validitatem contractus debet eſſe deſtinatus, cap. 16. num. 47.
Nuntius pro validitate contractus non eſt remittendus, cap. 16. num. 48.
Contractus inter abſentes non valet ſine nuntio, vel epiſtola, cap. 16. num. 49.
Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis, cap. 16. num. 50.
Scriptura quando requiratur, & quando ſecus, vid. verb. *Scriptura*.
Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum, c. 7. n. 1.
Vid. in verb. *Mandatum*.
Solemnitates in quacumque alienatione neceſſariæ, requiruntur in locatione ad longum tempus, c. 7. n. 42.
Requiſitæ in contractu, neceſſariæ ſunt etiam in locatione ad tempus breve, c. 6. n. 5.
Et vid. infra, num. 3. in princ. & in verb. *Solemnitas*.
Diſcordia partium in confectione inſtrumenti, non impedit locatorem, qui rem tradidit, mercedem petere, cap. 16. num. 61.
Locatio facta non expreſſa re, vel non expreſſa mercede, eſt nulla, cap. 17. num. 4.
Vid. in verb. *Merces*, num. 2.
Locatio non poteſt fieri cum reſervatione declarationis, vel mercedis facienda ab ipſis partibus, c. 17. n. 47.
Ampl. ſi conferatur in arbitrium unius per verba importantia arbitrium boni viri, ibid. n. 48.
Ampl. 2. etiamſi dictum, pro penſione declaranda a partibus, & in caſu diſcordiæ a tertio, ibid. n. 49.
Reſervata declaratione rei, vel mercedis abſque expreſſione perſonæ declarare debentis non valet locatio, cap. 17. num. 50.
Idem ſi dictum, declarationem faciendam a perſona eligenda per partes, ibid. n. 51.
Idem, ſi declaranda a duobus eligendis, uno pro qualibet parte, ibid. num. 52.
Ampl. etiamſi additum, quod in caſu diſcordiæ dicti duo eligant tertium, cap. 17. num. 53.
Contr. ſi determinata ſit certa perſona in dicto caſu diſcordiæ, ibid. num. 54.
Locatio pro pretio declarando a certa perſona eſt conditionalis, ſi ille declaret, alias contractus reſolvitur, c. 17. n. 57.
Ampl. idem eſſe, ſi declaratio facienda a duobus, & unus tantum deficiat, ibid. num. 58.
Ampl. ut non poſſit recurri ad arbitrium boni viri, vel Judicis, ibid. num. 59.
Secus ſi electi iniquam mercedem ſtatuiſſent, vel non eſſent electi ad ſtatuendum, quid de eſſentialibus, ſed tantum de accidentalibus contractus, ibid. n. 60.
Merces in locatione ſi reſervatum ſit, ut declaretur arbitrio boni viri, valet contractus, c. 16. n. 61.
Locatio pro uno nummo eſt nulla, c. 1. n. 14.
Decl. hoc non procedere ſi eo pretio tantum res digna ſit, cap. 1. num. 15.
Locatio pro mercede aliunde certificanda, uti pro qua alias facta fuit, eſt valida, c. 17. n. 63.
Penſione non certificata eſt contractus innominatus, cap. 17. num. 74.
Locatio ad triennium cum pacto tacitæ renovationis, non valet, ubicumque adſunt conjecturæ, quod facta ſit in fraudem legis, c. 14. §. 2. n. 17.
Locatione permiſſa ad certum tempus tantum, licet fiat ad longius, ſuſtinetur in tempore permiſſo, ſi appareat partes in eo conſenſiſſe, c. 14. §. 7. n. 8.
Locatione prohibita ultra triennium, ſi fiat locatio pluribus perſonis cuique pro uno triennio, an ſit nulla quoad omnes, vel quoad primum ſuſtineatur, ſunt hinc inde opiniones, cap. 14. §. 7. num. 32.
Diſtinguitur tamen, ut, ſi a principio ſit diſtinctum triennium, ſuſtinetur pro eo, ſecus e contra, ibid. n. 33.
Decl. diſtinctionem procedere ceſſantibus conjecturis voluntati contrariæ, alias ſecus, ibid. n. 34.
Vid. in verb. *Eccleſia*, num. 4. & in verbo *Beneplacitum Apoſtolicum*, num. 4.
Locatio poteſt fieri duobus in ſolidum, & a duobus in ſolidum recipi, cap. 16. num. 1.
Vid. in verb. *Obligatio*.
Locatio ad novennium facilius permittitur quam locatio ad longum tempus, c. 14. §. 4. n. 3.
3 Quilibet locare poteſt rem ſuam, c. 6. n. 1.
Lim. in eis qui contrahere non poſſunt, ibid. n. 2.
Ampl. limitationem, ut qui contrahere non poſſunt non valeant locare neque ad longum tempus, neque ad breve, cap. 6. num. 5.
Secus ſi prohibeatur quis tantum alienare, quia tunc prohibetur ſolum locare ad tempus longum, ibid. n. 6.
Decl. ut neque prohibeatur locare ad longum tempus in materia [illegible] intelligenda, d. c. 6. n. 8. ſed vide, n. 10.

Decl. 2. ut prohibita cenſeatur etiam locatio ad breve tempus, ſi militat eadem ratio, d. c. 6. n. 14.
Abſentes poſſunt contrahere locationem mediante nuntio vel epiſtola, cap. 16. num. 37.
Advocatorum & ſimilium operæ non locantur, c. 15. n. 72.
Aſſeſſor non locat operas ſuas Judici, c. 15. n. 74.
Clerici poſſunt locare operas, quas tamquam Clerici faciunt in Eccleſiis, c. 15. n. 59.
Vid. in verb. *Clerici*.
Creditor poteſt locare res ſibi pignoratas, c. 7. n. 62.
Vid. in verb. *Creditor*.
Doctor non valet locare operas ſuas ſcholari, c. 15. n. 73.
Emphyteuta an poſſit locare, vide in verb. *Emphyteuta*.
Habitationem habens poteſt locare, c. 9. n. 43.
Jurans non alienare ſi locet ad longum tempus, non incurit perjurium, cap. 6. num. 9.
Medicus non locat operas ſuas ægroto, c. 15. n. 75.
Decl. procedere in locatione proprie, ſed improprie quandoque locare dicitur, ibid. n. 76.
Meretrix poteſt locare operas ſuas in exercendis actis venereis, cap. 15. num. 56.
Vid. in verb. *Meretrix*.
Minor poteſt ad breve tempus locare, c. 6. n. 33.
Vid. in verb. *Minor*.
Officiales univerſitatum poſſunt locare ad breve tempus, ſed non ad longum ſine ſolemnitatibus, c. 7. n. 47.
Pater adminiſtrator bonorum filii poteſt locare ad longum tempus ſine decreto, c. 7. n. 58.
Decl. procedere, ſi cum adminiſtratione habeat uſumfructum, alias ſecus, ibid. n. 59.
Et ſi concurrat legitima cauſa, ibid. n. 60.
Procurator cum libera poteſt locare habita fide de pretio, cap. 7. num. 26.
Decl. non procedere ſi appareat aliter ſenſiſſe dominum, ibid. num. 27.
Procurator generalis cum libera poteſt locare, ſi habeat liberam circa bona, c. 7. n. 32.
Prohibitus locare ſi locet, & impugnet locationem, an teneatur reſtituere ea in quibus factus eſt locupletior, cap. 6. num. 15.
Prohibitio alienationis non comprehendit locationem ad longum tempus, ſi materia ſit ſtricte intelligenda, cap. 6. num. 8.
Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in conſequentiam actus permiſſi, c. 6. n. 14.
Pupillus non poteſt ſine tutore locare operas ſuas, cap. 6. num. 30.
Sacerdos poteſt locare operas ſuas ad ſacrificandum in tali Altari, vel tali hora, c. 15. n. 34.
Socius poteſt locare rem communem, c. 9. n. 1.
Vid. in verb. *Socius*, num. 1.
Univerſitas, ut alienare ſeu locare poſſit ad longum tempus, quæ ſolemnitates requirantur, c. 7. n. 48.
Uſum tantum habens non poteſt locare, c. 9. n. 37.
Uſuarius nec etiam domino locare poteſt, ibid. n. 38.
Uſuarius locare poteſt, ſi alias nullum commodum ex re perciperet, ibid. num. 39.
Uſuarius ſolitus res ſimiles locare ſciente teſtatore, qui uſumfructum reliquit, locare poteſt, c. 9. n. 42.
Uſufructuarius locare poteſt, c. 9. n. 32.
Uſufructuarius Apothecæ artis latæ non poteſt eam locare Tabernario, cap. 9. num. 36.
Uſufructuarius veſtimentorum non poteſt ea locare, cap. 9. num. 33.
4 RES OMNES corporales, mobiles, ſive immobiles locari poſſunt, cap. 11. num. 1.
Res quæ non reperiuntur prohibitæ locari, cenſentur permiſſæ, cap. 11. num. 2.
Res abſens, & non exiſtens locari poteſt, c. 16. n. 9.
Res non exiſtens locari poteſt, quatenus ſit in ſpe, cap. 11. num. 19.
Res incorporales locari poſſunt, c. 11. n. 16.
Res aliena locari poteſt, c. 11. n. 17.
Res conducta locari poteſt, c. 11. n. 18.
Re aliena locata ſi dominus prohibeat uti, locans tenetur ad intereſſe, cap. 11. num. 19.
Rem propriam conducere quis non poteſt, c. 11. n. 20.
Decl. procedere, ſi conducens ſit dominus irrevocabiliter, ibid. num. 21.
Decl. 2. ſi dominus habet poſſeſſionem, alias ſecus, ibid. num. 22.
Res ſacræ, vel ſpirituales, aut eis annexæ inſeparabiliter locari non poſſunt, c. 11. n. 30.
Omnia, quæ vendi poſſunt, poſſunt etiam locari, c. 11. n. 5.
Omnia quæ locari poſſunt, vendi non poſſunt, c. 11. n. 6.
Animalia locari poſſunt, c. 11. n. 4.
Animalia quomodo locentur, vid. in verb. *Animalia*.
Aſſaſſinium locari non poteſt, c. 15. n. 66.
Debitor poteſt conducere a creditore rem propriam, cap. 11. num. 24.
Dominus poteſt conducere a ſuo emphyteuta, cap. 11. num. 25.
Emptor poteſt conducere e ſuo venditore, c. 11. n. 26.
Facta quædam locari non poſſunt, c. 15. n. 8.
Vid. in verb. *Factum*.
Gabellæ locari poſſunt, c. 13. n. 1.
Vid. in verb. *Gabella*.
Habitatio quam quis habet, locari poteſt, c. 11. n. 29.
Juriſdictio Eccleſiaſtica locari non poteſt, c. 11. n. 31.
Juriſdictio etiam de jure civili locari non poteſt, ib. n. 32.
Juſpatronatus an locari poſſit, vid. in verb. *Juſpatronatus*, & ſic de aliis.
Mobilia locari poſſunt, c. 11. n. 3.
Obventiones Eccleſiaſticæ locari poſſunt, c. 10. n. 78.
Operæ hominum etiam liberorum locari poſſunt, cap. 15. num. 1. & per tot.
Vid. in verb. *Opera*, num. 2.
Penſiones Eccleſiaſticæ locari non poſſunt ultra triennium ſine beneplacito, c. 14. §. 5. n. 5.
Lim. in reſervatis ad favorem Itali in beneficiis Hiſpanis, ibid. num. 6.
5 NEMO COGITUR rem ſuam locare, c. 20. n. 2.
Compelli non poteſt quis locare, vel conducere, niſi adſit præceptum teſtatoris, vel ſtatuti, c. 16. n. 6.
Privilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare, c. 20. n. 10.
Decl. procedere in locatione ad longum tempus, ib. n. 11.
Contrarium ſi privilegiato non expediat emere, ſed ſolum conducere ad breve tempus, c. 20. n. 12.
Pauperes, & miſerabiles habent privilegium ad compellendum locare, cap. 20. num. 17.
Medicus compellitur locare operas ſuas in curandis ægrotis, cap. 20. num. 18.
Et tenetur pauperibus ſine mercede, ibid. n. 19.
Procurator compellitur locare operas ſuas, c. 20. n. 21.
Advocatus publice exercens compellitur locare operas ſuas, cap. 10. num. 20.
Vid. in verb. *Advocatus*.
Profeſſores publici omnes compelli poſſunt locare operas ſuas, cap. 20. num. 35.
Coactiva locationis datur tantum in caſu neceſſitatis præciſæ, cap. 20. num. 36.
Decl. procedere in neceſſitate præciſa morali, ibid. n. 37.
Coactiva locationis, ut habeat locum, requiritur, ut locatio fiat ſine magno incommodo domini, c. 20. n. 38.
Rem ſuam qui locare vult, non tenetur potius uni, quam alteri locare, cap. 20. num. 3.
Uſufructuarius locare volens non tenetur præferre proprietarium, cap. 20. num. 8.
Cauſa ſtudii compellitur quis locare ſcholaribus, & Magiſtris, cap. 20. num. 15.
Ampl. ut non poſſit dominus dicere, volo locare totam domum, ſi expediat ſcholari conducere, unam, vel duas ſtantias, ibid. num. 16.
Scholares, & Magiſtri conductores præferendi ſunt in nova locatione, c. 20. n. 109.
Pauperes, & miſerabiles perſonæ habent prædictam prælationem, ibid. num. 110.
Idem de Eccleſia, & aliis locis piis, ibid. n. 111.
In prædiis Fiſcalibus antiqui conductores pro eiſdem conditionibus præferuntur aliis, c. 20. n. 112.
Ampl. procedere in conducentibus a Municipio, & Caſtro, ibid. num. 113.
Communitas, volente Principe, aut Barone locare aliquam juriſdictionem in ea, habet prælationem, cap. 20. num. 125.
Ampl. procedere tam in locatione ad longum tempus, quam in locatione ad breve, ibid. n. 126.
Ampl. 2. ut diſſentiente majori parte Communitatis, adhuc minor poſſit velle præferri, ibid. n. 127.
Ampl. 3. procedere etiam in Barone Eccleſiaſtico, cap. 20. num. 128.
Ampl. 4. ut ſi Baro plures Terras ſimul locet, poſſit Communitas unius velle præferri, ſi ſint ſeparatæ Communitates, ibid. num. 129.
Vid. in verb. *Prelatio*, num. 1.
6 LOCATIO PROBATUR per quodcumque genus legitimæ probationis, cap. 22. num. 1.
Locatio probatur per teſtes, c. 22. n. 1.
Quomodo deponere debeant teſtes, ut probent locationem, vid. in verb. *Teſtes*, num. 2.
Solutio annuæ penſionis pro certo prædio facta, probat ejus locationem, c. 22. n. 25.
Decl. requiri ſolutionem factam eſſe ab aliquo tamquam conductore, ibid. num. 26.
Decl. 2. requiri ſolutionem factam eſſe pro certa re, cap. 22. num. 27.
Decl. 3. requiri penſionem eſſe in certa quantitate, ibid. num. 28.
Decl. 4. requiri ſolutionem eſſe factam, & receptam ab habente facultatem conſtituendi in quaſi poſſeſſione exigendi, ibid. num. 29.
Decl. 5. requiri ſolutiones eſſe factas annuatim, non autem unica vice pro multis annis, c. 22. n. 30.
Ampl. ut non ſufficiat præſumptio ſolutionis in præteritum deducta ex tribus ſolutionibus continuatis, c. 22. n. 31.
Decl. ampliationem non procedere, ſi adſint etiam primæ ſolutiones, ibid. num. 32.

Solu-

Digitized by Google

Solutiones prædictæ ad hunc effectum ſi probentur per teſtes, quomodo deponere debeant, c. 22. n. 33.

Solutio annuæ penſionis continuata per decennium, probat locationem, cap. 22. num. 34.

Contrarium, quod requirantur triginta anni, ibid. n. 35.

Et quod requirantur quadraginta adverſus Eccleſiam, cap. 22. num. 36.

Contrarium, quod idem tempus ſufficiat adverſus Eccleſiam, ac adverſus alios, ibid. n. 37.

Vid. tamen, ibid. num. 44. & 45.

Solutio continuata per triginta annos, non ſolum facit præſumere contractus, ſed etiam omnes ſolemnitates ad illius validitatem neceſſarias, c. 22. n. 59.

Solutiones annuæ non ſufficit, quod ſint continuæ per annos triginta, vel quadraginta ad præſumendum titulum, ubi non adeſt vehemens præſumptio juris in contrarium, cap. 22. num. 46.

Sufficit tamen immemorabilis, ibid. n. 47.

Item ſufficit quadragenaria cum fama, ibid. n. 48.

Solutio mercedum continuata non inducit locationem, ſed probationem locationis, c. 22. n. 53.

Et hæc eſt probatio præſumptiva, quæ admittit probationem in contrarium, ibid. n. 54.

Decl. non procedere in locatione continuata per annos triginta, cap. 22. num. 55.

Decl. 2. quod aſſumens probationem contrariam, non poſſit impedire interim manutentionem parti, ibid. n. 56.

Decl. 3. ut non plus operetur dicta præſumptio reſultans ex ſolutione decennali, quam ſi adeſſet confeſſio ſolventis, cap. 22. num. 57.

Et ſufficit docere de errore, & cauſa malitioſa, c. 22. n. 58.

Decl. dictam præſumptionem locationis deductam ex continuata ſolutione, non procedere ſi conſtet de antecedenti locatione ad certum tempus, quia tunc intrat præſumptio tacitæ relocationis, c. 22. n. 60. & 61.

Limit. ut non procedat præſumptio tacitæ relocationis, ſi præcedens locatio, de qua conſtat, erat ad longum tempus, ibid. num. 62.

Lim. 2. ut ſi conductio facta fuit ab eo, qui vili pretio vendidit, & diu continuata ſolutio mercedis ultra tempus locationis, intret præſumptio locationis perpetuæ, ibid. num. 63.

Probatio locationis per continuatas ſolutiones regulatur ad inſtar præſcriptionis, c. 22. n. 44.

Solutio mercedis per decennium continuata, non ſufficit ad probandam locationem perſonæ, c. 22. n. 50.

Item non ſufficit contra tertium, ſed ſolum contra ſolventem, cap. 22. num. 51.

Ampl. ſufficere contra recipientem de magis communi, ibid. num. 52.

Pro quanto tempore cenſeatur iſta locatio, vid. infra num. 7. ad finem.

Probatio locationis debet continere ſubſtantialia contractus, cap. 22. num. 118.

Probata receptione litterarum, in quibus continebatur locatio, & taciturnitate recipientis, reſultat probatio contractus, cap. 22. num. 126.

Decl. non ſufficere, quod non contradixerit ſtatim, ſed indulgendum ei tempus arbitrio Judicis, ibid. n. 127.

Decl. 2. ut ſi probetur receptio epiſtolarum per teſtes neceſſe ſit quod deponant de contentis in eis, & quod recipiens eas ſciverit, c. 22. n. 128.

Lim. ſi litteræ ſint apertæ, ibid. n. 129.

Locatio, & conductio cum eo qui domum alterius inhabitavit, arguitur ex conjecturis, & circumſtantiis, cap. 35. num. 51.

Probato tractatu de locando, & rei traditione, probata remanet locatio, c. 22. n. 10. & 11.

LOCATIO INTERPRETATUR, ut quidquid ſit intra fines expreſſos præſtari debeat, etiamſi ſit alienum, cap. 23. num. 1.

Ampl. venire etiam aliena intra fines comprehenſa, licet locans bona continuata addiderit, ad ipſum ſpectantia, & pertinentia, ibid. num. 6.

Lim. ſi dictum, loco quidquid habeo intra tales fines, quia tunc non venit id, quod intra eos non eſt proprium locatoris, cap. 23. num. 8.

Ampl. etiamſi additum ſit, quantumcumque, & qualitercumque ſit, ibid. num. 9.

Finium expreſſio locationem reſtringit, ita ut quod eſt extra eos, venire non poſſit, c. 23. n. 10.

Loci expreſſio, locationem reſtringit ad id, quod eſt in loco illo, cap. 23. num. 11.

Finium, & loci expreſſio, poteſt probari erronea, cap. 23. num. 12.

Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjecturæ, ibid. num. 13.

In locatione cenſetur tacite conventum, ut conductor bona fide utatur re conducta, c. 22. n. 1. & c. 54. n. 3.

Loci expreſſio quandoque non apponitur, ut ſtet reſtrictive, ſed tantum demonſtrative, c. 23. n. 14.

Stante verbo generali univerſitatem continente, veniunt omnia in eo comprehenſa, quamvis extra locum, vel fines deſignatos exiſtentia, c. 23. n. 15.

Prædio locato cum deſignatione finium, venit nemus prædio ſerviens, & extra fines exiſtens, c. 23. n. 24.

Locatione Poſſeſſionum in tali loco exiſtente, venit alia ſub illa exiſtens, licet alio nomine nuncupata, c. 23. n. 25.

Domo locata an veniat apotheca, vel alia domuncula, vel hortus, probatur ex inſpectione, ſi adſit, vel ne, aditus ex domo, cap. 23. num. 32.

Emptio ſimul facta domus, & apothecæ arguit apothecam in locatione domus comprehendi, c. 23. n. 38.

Decl. procedere ſi penſiones utriuſque confuſe fuerint, cap. 23. num. 39.

Uſum locandi ſimul, & ſeparatim attenditur ad dignoſcendum, quid actum, c. 50. n. 40.

Domo locata cum omnibus pertinentiis ſuis, veniunt annexa ſecundum uſum, & deſtinationem, c. 23. n. 45.

Mobilia in domo exiſtentia veniunt in locatione domus, ſi ſint affixa ipſi domui, vel ejus uſui perpetuo deſtinata, cap. 23. num. 47.

Mobilia, & inſtrumenta fundi non veniunt fundo vendito, vel legato, cap. 23. num. 76.

Vid. *Inſtrumenta*.

Mobilia in ſpecie, vide in verb. *Mobilia*.

In locatione domus, quæ generaliter veniant, relative, cap. 23. num. 60.

Decl. ut cum domo veniant illa, quæ ejus ſunt, & ſi in ea reperiantur quando agitur de translatione dominii, at ubi agitur de locatione ad breve tempus veniunt omnia neceſſaria ad ejus habitationem, ut ea conductor uti poſſit, cap. 23. num. 61.

Et attenditur conſuetudo tam generalis, quam particularis, ita ut ſufficiat ſemel tradidiſſe mobilia conductori, ibid. num. 62.

Gabella locata, venit etiam domus, in qua exigi ſolet, cap. 23. num. 83.

Equo locato ad equitandum præſtanda eſt etiam ſella, cap. 23. num. 86.

Aſino locato non venit umbra ipſius, c. 23. n. 87.

Jura, ut veniant in locatione, non ſatis eſt rem locatam complecti univerſitatem agrorum, c. 23. num. 88.

Fundo locato non venit juriſdictio, c. 23. n. 89.

Fundus nomine Sejanus ſi dividitur, & vocetur Sejanus ſuperior, & Sejanus inferior, in locatione loquente ſimpliciter de Sejano, venit uterque, c. 23. n. 68.

Fundo locato non venit pedagium, quod in eo vendi conſuevit, cap. 23. num. 90.

Juſpatronatus non venit in locatione rei particularis, cap. 23. num. 91.

Villa locata, vel Caſtro, venit juriſdictio, & honor, & juſpatronatus, cap. 23. num. 92.

Teritorio locato non venit juriſdictio, c. 23. n. 93.

Decl. jura prædicta venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, c. 23. n. 94.

Lim. declarationem in jure decimandi, quod venit in locatione ad modicum, & non in locatione ad longum tempus, ibid. num. 95.

Jus decimandi poteſt transferri in locatione ad longum tempus, & quomodo, c. 23. n. 96.

Jus decimandi poteſt transferri in conductorem, ſed debet conſtare de voluntate, c. 23. n. 97.

Mercede non expreſſa, ſi diverſimode ſervetur, interpretatio ſumitur contra locatorem, c. 13. n. 105.

Sermo ſimpliciter prolatus, intelligitur de primo, & unico actu, cap. 23. num. 106.

Lim. ſi ex verbis, aut circumſtantiis comprehendatur contraria voluntas, ibid. n. 7.

Si dictum ſit, pro ſalario, intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe, c. 23. n. 108.

Merces ſtatuta eunti ad portandum cum propria beſtia, intelligitur tam de beſtia magna, quam parva, cap. 23. num. 109.

Et ſi ſtatuta merces pro quolibet milliario, intelligitur ad eundum, non etiam pro redeundo, c. 23. n. 110.

Lim. ſi redeant onuſti, ibid. n. 111.

Merces, ſi ſtatuta ad rationem milliariorum portantibus, ſi locantes operas ſuas adeo onuſti fuerint, ut minus iter facere potuerint, non erit ſolvendum ad rationem milliaris, cap. 23. num. 112.

Conducens beſtiam, vel navim ad portandum, non propterea, quod plene non oneraverit, mercedem minuere poterit, cap. 23. num. 113.

Nummi expreſſi ſi ſint plures ſpecies, intelligitur de minoribus, cap. 23. num. 114.

Pecuniæ valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus in ſolutione mercedis conventæ relative, cap. 23. num. 118.

Tempus locationis ſi non eſt expreſſum, attenditur conſuetudo, cap. 23. num. 119.

Et ceſſante conſuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in ruſticis, quam in urbanis, cap. 23. num. 120. & 121.

Sed verius eſt intelligi ad annum in ruſticis, & in urbanis ad beneplacitum, ibid. n. 122. & c. 20. n. 65.

Domus ubi ſunt ſolitæ locari certa die anni, cenſentur locatæ uſque ad illam, c. 23. n. 123.

Principium locationis ad effectum ſolutionis mercedis non computandum a die celebrati contractus, ſed rei traditæ, cap. 23. n. 134.
Locatione facta cum expreſſione certi temporis incipiendi a tali die finiendæ alterius locationis, ſi illa locatio finiat ante diem illam, conductor eum expectare non debet, cap. 23. num. 127.
Locatione facta cum expreſſione certi temporis, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro majori tempore, quam illud expreſſum, c. 53. n. 164.
Pacta in locatione habent vim legis, c. 23. n. 13.
Vid. in verb. *Pactum*, num. 5.
Interpretatio locationis ſumenda eſt, ut ſervetur æqualitas inter locatorem, & conductorem, c. 23. n. 136.
Interpretatio ſumenda eſt, ne culpa unius ex contrahentibus, alter damnum patiatur, c. 23. n. 139.
Et ne altera pars remaneat decepta, ibid. n. 140.
Et a ſolito, ibid. num. 141.
Et ab obſervantia ſubſecuta, ibid. n. 142.
Et unius partis inſtrumenti, ſumitur ab alii, c. 23. n. 143.
Interpretatio locationis in dubio ſumenda contra locatorem, cap. 23. num. 145.
Lim. ſi adſit major veriſimilitudo pro locatore, ib. n. 146.
Lim. 2. ſi adſint conjecturæ, ibid. n. 147.
Lim. 3. ſi non agatur de augenda locatione, ſed de faciendа ea tranſmiſſibili, c. 23. n. 148.
Lim. 4. ſi verba de quorum interpretatione agitur ſint prolata a conductore, c. 23. n. 149.
Decl. hanc limitationem procedere, ſi locator in eis ſe fundet, ibid. num. 150.
Lim. 5. ut non propterea recedendum ſit a proprietate verborum, cap. 23. num. 151.
Lim. 6. in promiſſis a conductore, ſtipulatis a locatore, cap. 23. num. 152.
Lim. 7. favore Eccleſiæ, ibid. n. 153.
Locatio ad vitam, an dicatur perpetua relative, c. 53. n. 18.
Locatio ad centum annos an dicatur perpetua relative, cap. 53. num. 19.
Locatio perpetua intelligitur donec ſolvatur penſio, cap. 53. num. 20.
Locatio donec ſolvatur penſio, dicitur perpetua, c. 53. n. 21.
Locatio rei Eccleſiæ non reſtringitur ad deſcendentes, cap. 53. num. 145.
Lim. ſi dignoſcatur voluntas contrahentium in contrarium, ibid. num. 146.
Locatio poteſt eſſe facta pro majori penſione propter affectionem conductoris, c. 37. n. 116.
Regulæ locationis magis attenduntur, ſi partes dixerint, locare, & conducere, c. 5. n. 26.
Locatio ſui natura eſt tranſitoria ad quoſcumque, cap. 53. num. 144. & cap. 65. num. 2.
Ampl. etiam in locatione bonorum Eccleſiæ, d. c. 61. n. 6.
Locatio juncta cum ſocietate, ad hæredes non tranſit, cap. 61. num. 9.
Contrarium quod non tranſeat ſocietas, ſed bene locatio, ibid. num. 10.
Et tranſeunte ad hæredes locatione ſocietas ceſſat, ſi electa fuerat induſtria perſonæ defuncti, c. 61. n. 11.
Decl. ut ſi complicati ſint contractus locationis, & ſocietatis, videndum ſit quis eorum ſit principalis, ib. n. 12.
Locatio dicitur facta nomine Eccleſiæ, ſi eſt facta ſub nomine dignitatis, c. 61. n. 240.
Secus ſi facta nomine proprio cum obligatione ſucceſſorum, ibid. num. 241.
Locatio probata per continuatas ſolutiones præſumitur ad tempus conſuetum, c. 52. n. 40.
Et ceſſante conſuetudine præſumitur perpetua, ibid. n. 41.
Lim. in locatione bonorum Eccleſiaſticorum, quia præſumitur ad tertiam generationem, ibid. n. 42.
Locatio an ſit ad corpus, vel ad menſuram, vide *Menſura*.
An ſit una, vel plures, v. *Pluralitas*.
8 DUOBUS FACTA LOCATIONE ejuſdem rei, quis præferatur, eſt caſus frequens, c. 21. n. 1.
Et ſi nulli facta traditio, præfertur prior in locatione, ibid. num. 2.
Si facta uni a domino, alteri ab adminiſtratore, & neſciatur quis ſit prior, præferendus eſt qui conduxit a domino, cap. 21. num. 3.
Lim. ſi locatio facta a procuratore eadem die habeat horam, quia præfertur, ibid. n. 5.
Horæ appoſitio in actu, facit ejus probationem, tanquam magis ſpecificam, præferri, c. 21. n. 6.
Lim. ſi appoſitio ſit nimis affectata, ibid. n. 7.
Duobus ſi facta ſit locatio, & neſcitur, cui prius, qui prævenit in apprehenſione poſſeſſionis, præfertur, c. 21. n. 8.
Duobus re locata primus conductor præfertur, etiamſi res ei non ſit tradita, ſed ſecundo, c. 21. n. 11.
Contr. quod præferatur ſecundus cui res tradita, ib. n. 12.
Ampl. ut etiam in locatione ad longum tempus præferatur ſecundus conductor, cui facta traditio, c. 21. n. 16.
Lim. ſecundum conductorem, cui facta traditio non præferri, ſi a poſſeſſione eeciderit, c. 21. n. 20.
Lim. 2. ſi conductor habeat hypothecam pro obſervantia contractus, cap. 21. num. 21.
Decl. dictum ſecundam limitationem, non procedere, ſi hypotheca non ſit valida, vel rem locatam non comprehendat, cap. 21. num. 22.
Decl. 2. primum conductorem debere agere hypothecaria pro intereſſe rei ſibi a domino non traditæ, ibid. n. 23.
Limitatur etiam aliis modis prædicta opinio relative, ibid. num. 24.
9 Locatio an transferat dominium, vid. in verb. *Dominium*.
Locatio ad longum tempus transfert poſſeſſionem naturalem, cap. 27. num. 3.
Vid. in verb. *Poſſeſſio*, num. 2.
Conducens rem propriam quam poſſidet poſſeſſionem amittit, cap. 31. num. 23. & 27.
Locans rem propriam uti procurator alterius, an aliquod jus ei acquirat, c. 11. n. 28.
Locationes non probant verum valorem beneficii, nec rei locatæ redditum, c. 19. n. 22.
Vid. in verb. *Valor*, num. 3.
Locatio non tribuit ullum jus in re locata conductori, ſed tantum actionem perſonalem adverſus locatorem, ut patiatur frui re, c. 27. n. 2. & c. 61. n. 42.
Decl. procedere in locatione ad modicum tempus, d. cap. 27. num. 3.
Locationes, ut probent verum rei redditum, debent coadjuvari adminiculis, c. 19. n. 24. & n. 28.
Licet non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum, ibid. n. 25.
An locatio tribuat conductori exemptionem locatoris, vid. in verb. *Conductor*, num. 5.
Locatio rei hæreditariæ an inducat aditionem hæreditatis, vid. in verb. *Hæreditas*.
10 A LOCATIONE RECEDITUR ſolo conſenſu abſque verbis, cap. 58. num. 2.
Si conductor dixerit, nolo continuare locationem, & locator abſque reſponſione receperit claves domus locatæ, cenſetur receſſum, ibid. n. 3.
Si conductor proponat receſſum a locatione, & locator dixerit, quando claves reſtitues eas recipiam, dubium eſt an cenſeatur receſſum a locatione, & quomodo reſolvatur, cap. 58. num. 4.
Empta a conductore re locata, reſolvitur locatio, cap. 58. num. 6.
Decl. procedere ſi emptio ſit valida, ibid. n. 7.
Decl. 2. procedere ſi emptio non reſolvatur, ibid. n. 8.
Voluntas recedendi a locatione probatur etiam per actum nullum, cap. 58. num. 9.
Receſſus a locatione probatur per actus incompatibiles cum ea, cap. 58. num. 5.
Receſſus a locatione, ut arguatur ex actibus neceſſe eſt ut ſint omnino incompatibiles cum ea, c. 58. n. 10.
Reſolvitur ſolo conſenſu locatio, ſi fuerit ſolo conſenſu contracta, ſecus ſi quid ulterius interceſſerit, c. 58. n. 11.
Recedi non poteſt a locatione per conſenſum unius ex contrahentibus tantum, c. 54. n. 19.
Lim. in Principe, qui ad ſui libitum recedere poteſt a locatione prædiorum fiſcalium, ibid. n. 20.
Quid in locatione vectigalium, ibid. n. 21.
Limit. 2. ſi unus volens recedere, ſolvat alteri omnia damna & intereſſe, c. 58. n. 22.
Decl. limitationem hoc procedere, ſi res locata ſit ſpecialiter hypothecata pro obſervantia contractus, ibid. n. 23.
Decl. 2. non procedere ſtante juramento, ibid. n. 24.
Secus quo ad ſucceſſores jurantis, ibid. n. 25.
Conſenſus in receſſu a locatione, debet eſſe ſimultaneus, cap. 58. num. 26.
Sufficit tamen unum ex contrahentibus proponere una die receſſum, & alium alia die acceptare, quia præſumitur conſenſum primi duraſſe, ibid. n. 27.
11 LOCATIO FINITUR per lapſum temporis in ea præfixi, & tenetur conductor rem dimittere, c. 53. n. 1.
Ampl. ſive ſit certum, ſive incertum, ut ad vitam, ib. n. 2.
Locatione facta uni perſonæ, quæ ex aliis verbis apparet ad ejus vitam reſtricta, dictio *in perpetuum* in ea appoſita non valet illam ulterius extendere, c. 53. n. 11.
Decl. procedere, ſi dicta dictio *in perpetuum* ſit relata perſonæ, ſecus autem ſi relata rebus, ibid. n. 12.
Locatio facta ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, beneplacitum durare non debet pro alio majori tempore, quam expreſſo, c. 53. n. 163.
Reliqua, quando dicatur finita locatio per lapſum temporis vid. ſupra n. 7. ad fin. & in verb. *Emphyteuſis*, n. 4.
Finis locationis convincitur ex lapſu temporis, pro quo fuit facta, vel pro quo facta præſumitur, cap. ult. n. 71.
In locatione ad vitam probatur ex fide libri mortuorum, ibid. num. 72.
12 LOCATIO FINITUR, ſi conductores male utantur re conducta, adeout poſſint a locatore expelli, & re privari, cap. 54. num. 1.
Et ſi utantur mala fide, c. 54. n. 2.
Ampl. procedere in qualibet re, tam ſtabili, quam mobili, cap. 54. num. 3.
Deteriorans rem conductam non excuſatur dicendo in alia parte melioraſſe, c. 54. n. 17. & n. 50.
Conductor ut poſſit expelli propter malum uſum, requiritur,

Digitized by Google

ritur, quòd deterioratio rei non ſit modica, ſed conſiderabilis, cap. 54. num. 22.
Quando dicatur conſiderabilis, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. num. 23.
Deterioratio, & malus uſus rei conductæ, conſiderandus eſt, habito etiam reſpectu ad qualitates perſonarum, cap. 54. num. 25.
Rei qualitas attenditur ad dignoſcendum, an damnum ſit conſiderabile, cap. 54. num. 28.
Omiſſio amputandi vites dat cauſam expellendi conductorem, cap. 54. num. 9.
Conductor cædens arbores poteſt expelli a re conducta, cap. 54. num. 12.
Decl. non procedere in emphyteuſi laicali, ibid. n. 13.
Secus ſi emphyteuta fuit monitus ne cæderet, & non deſtitit, ibid. num. 14.
Contrarium, quod emphyteuta poſſit expelli propter inciſionem arborum, ibid. n. 15.
Ampl. ut poſſit expelli etiam pro cæſione arborum, quas ipſe plantavit, vel devaſtationem domus, quam ædificavit, cap. 54. num. 19.
Contrarium in conductore ad longum tempus, ibid. n. 20.
Secus ſi inter partes aliter conventum ſit, vel adſit pactum, quod locatio non egrediatur terminos locationis ſimplicis, ibid. num. 21.
Arbores veteres cædendo, & aliis ſubrogando excuſatur, cap. 54. num. 18.
Si prædium ſit magnum, & arboribus abundans, non eſt conſiderabilis inciſio duarum, vel trium earum, c. 54. n. 3.
Arborum qualitas conſideranda eſt, & præcipue an ſint frugiferæ ad effectum dignoſcendi, ſi per earum inciſionem locus ſit expulſioni, c. 54. n. 31.
Inciſio arborum ſylvæ cæduæ non eſt deterioratio in proprietate, cap. 54. num. 32.
Domum devaſtans emphyteuta expellitur, c. 54. n. 16.
Si conductor ſit perſona Eccleſiaſtica, & conducat meretrices in domum conductam dicitur male utens, & poteſt expelli, ſecus ſi ſit ſcholaris, c. 54. n. 26.
Lim. ut poſſit etiam ſcholaris expelli ratione honeſtatis conductoris, & vicinorum, c. 54. n. 27.
Si domus ſit in lupanari, vel ad talia conſueta non eſt conſiderabilis introductio meretricum, c. 54. n. 29.
Requiritur ut ſit locus expulſioni ob malum uſum, quod deterioratio rei evenerit dolo conductoris, vel culpa ſaltem levi, non autem leviſſima, c. 54. n. 45.
Decl. quod non ſufficiat leviſſima in omittendo, ſecus in committendo, ibid. n. 47.
Intellige, ſi ex culpa leviſſima in committendo reſultet damnum conſiderabile, c. 54. n. 48.
Incendium ſubſecutum in re conducta, non eſt cauſa expellendi colonum, cap. 54. num. 46.
Deterioratio unius rei ex pluribus conductis, ſufficit ad expulſionem ab omnibus, c. 54. n. 49.
Expulſio ob deteriorationem, nocet etiam ſucceſſive vocatis, cap. 54. num. 51.
Decl. procedere, niſi conductor deterioraverit in fraudem aliorum, cap. 54. num. 52.
Expulſo conductore propter deteriorationem, deberi mercedem pro toto tempore, tenent alii, c. 54. n. 53.
Alii tenent deberi tantum pro tempore præterito, ib. n. 54.
Alii diſtinguunt, ut male verſatus abſque domino rei, teneatur ad totam penſionem, male autem verſatus cum damno, teneatur, non ad totam penſionem, ſed ad damna, cap. 54. num. 55.
Alii tradunt conductorem expulſum ab Eccleſia, totam mercedem ſolvere debere, ſecus expulſum a privato, ib. n. 56.
Verior autem opinio videtur, dominum non debere ſentire damnum aliquod, neque in re, neque in mercede, ſed neque ſentire lucrum recipiendo duplicatas mercedes, cap. 54. num. 57.
Et ſufficit, quod poſſit mercedem ab alio conſequi, ad hoc ut eas petere non valeat a conductore expulſo, ib. n. 58.
Expulſioni ob malum uſum locus eſt, domino volente tantum, cap. 54. num. 59.
Et poteſt eam remittere, & quando cenſeatur remiſſa tacite, cap. 54. num. 60.
Privatio rei propter malum uſum non eſt proprie pœna, cap. 54. num. 4.
Privationi rei conductæ propter malum uſum, ut ſit locus, tria copulative requiruntur, c. 54. n. 5.
Requiritur, quod damnificet in proprietate, non in ſolis fructibus, ibid. num. 6.
Decl. non procedere in locatione pro certa rata fructuum, quia tunc ſufficit damnum in fructibus, c. 54. n. 7.
Decl. 2. ſufficere damnum in fructibus, ſi eſt duraturum poſt tempus conductionis, ibid. n. 8.
13 LOCATIO FINITUR per neceſſitatem ſupervenientem domino utendi re locata, & tribuit ei facultatem expellendi conductorem, cap. 56. num. 1.
Decl. non procedere ſi neceſſitas imminebat de tempore locationis, ibid. num. 2.
Et neceſſe eſt non fuiſſe opinatam de eo tempore neceſſitatem, ibid. num. 3.
Et quod veriſimiliter non potuiſſet prævideri, ibid. n. 4.
Lim. 1. dictam facultatem expellendi conductorem pro neceſſitate, procedere in domo tantum, c. 56. n. 23.
Lim. 2. ut eadem facultas competat locatori tantum, non etiam ſucceſſori, ibid. n. 24.
Decl. procedere in ſucceſſore ſingulari, non in hærede, ibid. num. 25.
Decl. 2. ut competat etiam ſucceſſori ſingulari, ſi ſit filius, vel pater locatoris, c. 56. n. 26.
Decl. 3. ut hæres poſſit expellere, ſi eveniat caſus, quo defunctus indiguiſſet domo, non ſi ipſe ex aliqua particulari cauſa indigeat, c. 56. n. 27.
Decl. 4. ut ſi conductor ſublocaverit, & deinde ſuperveniat neceſſitas, non poſſit ſubconductorem expellere, ibid. num. 28.
Lim. 3. dictam facultatem expellendi, ut non procedat, ſi conductor ſit perſona privilegiata, c. 56. n. 29.
Decl. limitationem procedere ſi conductor ſit ſcholaris, & locator habeat filium ſcholarem, qui revertatur ægrotus, & indigeat re locata, c. 56. n. 30.
Et generaliter, quod procedat facultas expellendi etiam adverſus privilegiatos, tenent aliqui, ibid. n. 31.
Intellige hoc procedere, ſi perſona non habeat præciſam neceſſitatem domus conductæ, ibid. n. 32.
Lim. 4. ſtante pacto de non expellendo conductorem toto tempore durantis locationis, quis non expelli poterit ex hoc capite ſupervenientis neceſſitatis, c. 56. n. 34.
Contrarium verius probatur, ibid. num. 35. & num. ſeqq.
Decl. limitationem procedere ſi promiſſum non expellere conductorem expreſſe, etiam in caſu ſupervenientis ſibi neceſſitatis, cap. 56. num. 38.
Tale pactum non poteſt fieri a Procuratore non habente ad id mandatum ſpeciale, c. 56. n. 39.
Vel debet ex circumſtantiis deprehendi, locantem de tali caſu ſenſiſſe, ibid. n. 40.
Nec ſufficit pactum, quod non poſſit expellere conductorem, etiamſi domum pro ſe vellet, ibid. n. 41.
Lim. 5. ſi neceſſitas locatori supervenerit culpa ſua, cap. 56. num. 42.
Lim. 6. ſi domus ſit talis, ut poſſit in ea ſuccurri neceſſitati abſque expulſione inquilini, c. 56. n. 45.
Lim. 7. ſi res locata ſit ſpecialiter hypotheca pro obſervantia contractus, ibid. n. 46.
Contrarium, quod adhuc poſſit expelli conductor, cap. 56. num. 47.
Lim. 8. ſi poſtquam evenerit caſus neceſſitatis, locator penſiones receperit a conductore, c. 56. n. 48.
Decl. procedere ſi recepit penſiones poſt caſum neceſſitatis decurſas, ſecus ſi decurſas ante, c. 56. n. 49.
Lim. 9. ut cauſa neceſſitatis debeat eſſe vera, & ſi reperiatur falſa, conductor reſtituitur, c. 56. n. 50.
Et falſa convincitur, ſi poſtea dominus non habitavit, ibid. num. 51.
Lim. 10. in locatione ad longum tempus, c. 56. n. 52.
Lim. 11. ut hoc ſit privilegium, & ideo non ampliandum, cap. 56. num. 53.
Decl. tamen eſſe ſuſtinendum, tamquam æquum, & favorabile, ibid. num. 54.
Lim. 12. ut non poſſit ex dicta cauſa neceſſitatis dominus conductorem expellere propria auctoritate, c. 59. n. 55.
Et probandum eſſe neceſſitatem ſuperveniſſe, c. 56. n. 56.
An requiratur libellus, ſunt hinc inde opiniones, ibid. num. 57.
Pro dicta probatione non ſufficit juramentum domini, cap. 56. num. 58.
Sufficit tamen probatio ſummaria arbitrio Judicis, cap. 56. num. 59.
Neceſſitas licet pro parte adeſſet de tempore contractus, adhuc ſi poſtea fuerit inopinanter aucta, tribuit facultatem expellendi conductorem, c. 56. n. 6.
Utilitas locatoris non ſufficit ad expellendum conductorem, ſed requiritur neceſſitas, c. 56. n. 7.
Neceſſitas utendi domo locata eſt, ſi dominus habitabat aliam, quæ corruerit, vel ruinam minetur, c. 56. n. 8.
Decl. procedere, ſi ruina ſit talis, quæ ponat eum in neceſſitate migrandi, ibid. n. 9.
Idem ſi ſuperveniant hoſtes in loco, ubi inhabitat, vel habeat ibi inimicos, ibid. n. 10.
Idem ſi uxorem duxerit, cum qua non poſſit commode habitare, ubi degit, c. 56. n. 11.
Secus ſi de tempore locationis fuiſſet nubilis ætatis, & in proxima ſpe uxorem ducendi, c. 56. num. 12.
Idem ſi ſupervenerit ei Dignitas, ibid. n. 13.
Idem ſi ſupervenerit infirmitas, ob quam domo illa indigeat, cap. 56. num. 14.
Idem ſi velit in domo locata facere artem, ibid. n. 15.
Decl. ut num. 16. 17. & 18. ibid.
Neceſſitas domus locatæ non ſolum ſufficit ad expellendum conductorem, ſi propria domini, ſed etiam filii, patris, vel matris, c. 56. n. 19.
Non autem ſufficit pro fratre, vel aliis, c. 56. n. 20.
Et pro filio ſufficit, quod uxorem duxerit, ibid. n. 21.
Statutum amplians dictam facultatem expellendi pro neceſſitate fratrum, vel aliorum eſt exorbitans a jure communi, & stricte intelligendum, c. 56. n. 22.

54 LOCATIO ex capite neceſſariæ refectionis non finitur, cap. 57. num. 5.
Decl. non finiri reſpectu locatoris, ſed conductorem non teneri ad domum refectam redire, ibid. n. 6.
Lim. declarationem, ſi dominus fuiſſet paratus commodam habitationem ei dare, c. 57. n. 7.
Dominus volens reficere ædes, locator poteſt expellere conductorem, cap. 57. num. 1.
Ampl. facultatem expellendi conductorem ex prædicta cauſa competere etiam in refectione voluntaria, ibid. n. 11.
Contrarium verius, ibid. num. 12.
Lim. dictam facultatem expellendi conductorem non competere, ſi neceſſitas refectionis aderat, ſeu imminebat de tempore locationis, c. 57. n. 14.
Lim. 2. dictam facultatem expellendi, ſi refectio fieri nequeat conductore habitante, alias ſecus, ibid. n. 15.
Lim. 3. procedere in locatione ad breve tempus, non autem in locatione ad longum, ibid. n. 16.
Domino expellere volenti ex hac cauſa refectionis competit interdictum, uti poſſidetis, c. 57. n. 2.
Ut obtineat ex dicto interdicto, dominus proteſtari debet, ſe non impedire inquilinum ne habitet, ſed ſolum ne poſſideat, cap. 57. num. 3.
Et intelligitur, quod non prohibebit habitare facta refectione, ibid. num. 4.
Inquilinus expulſus ex cauſa refectionis domus, ſi aliam domum conduxerit, non tenetur ad refectam redire, cap. 57. num. 8.
Decl. non teneri redire cum gravi ſuo præjudicio; ſecus ſi paucis tantum diebus prohibitus ſit uti, & omnia ſint integra, ibid. num. 9.
Duo copulative requiruntur, ut redire teneatur, unum quod lapſi ſint pauci dies, aliud quod res ſis integra, cap. 57. num. 10.
Expellens conductorem pro refectione neceſſaria, tenetur tantum ei mercedes remittere, non autem damna reficere, ſecus ſi pro voluntaria, c. 57. n. 13.
Neceſſitas iſta refectionis æquiparatur neceſſitati domini ad habitandum, cap. 57. num. 17.
55 LOCATIO FINITUR, & conductor poteſt expelli, ſi non ſolvat mercedem, c. 55. n. 1.
Mercedem non ſolvens conductor expellitur, non obſtante pacto de non expellendo durante locatione, c. 55. n. 3.
Ampl. etiamſi pactum ſit juratum, ibid. n. 4.
Expulſioni conductoris ob non ſolutam mercedem locus eſt, etiamſi ſit ſoluta in parte, c. 55. n. 7.
Lim. ſi omiſſum ſolvere per errorem, ibid. n. 8.
Mercedem non ſolvens conductor poteſt expelli a locatore propria auctoritate, c. 55. n. 10.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 11.
Decl. primam procedere, ſi colonus allegando injuſte expelli, de facto reſiſtat, c. 55. n. 12.
Decl. 2. difficilius expelli conductorem ad longum tempus, ibid. num. 13.
Decl. 3. ut ſi poſſit ad expulſionem deveniri ſine Judice, honeſtius tamen devenitur cum Judice, ibid. n. 14.
Et requiritur expreſſa declaratio locatoris, quod intendit recedere a contractu, ob non ſolutionem, c. 55. n. 15.
Et poteſt peti aſſociatio abſque libello, & citatione partis, ibid. num. 16.
Judicium pro expulſione conductoris non ſolventis eſt ſummarium, cap. 55. num. 24.
Expulſioni ob non ſolutionem mercedis locus eſt, etiamſi conductor ſit perſona privilegiata, c. 55. n. 25.
Et ubi conductor ſublocaverit nemine ſolvente, expellitur ſubconductor, cap. 55. num. 26.
Expellendi facultas ob non ſolutionem mercedis, oritur locatori ſtatim, ac lapſum eſt tempus ſolutioni præfinitum, cap. 55. num. 27.
Ampl. ſive præfinitum ſit pacto, ſive lege, vel conſuetudine, cap. 55. num. 28.
Datur tamen tempus conductori ad diſgombrandum, ibid. num. 29.
Et circa quantitatem temporis attenditur praxis Tribunalium, ibid. num. 30.
Ampl. ut oriatur ſtatim dicta facultas expellendi, etiamſi locator non petierit mercedem, ibid. n. 31.
Secus eſt in feudo, quia requiritur interpellatio, cap. 55. num. 32.
Lim. non oriri ſtatim dictam facultatem expellendi, ubi abeſt pactum de conductore per tempus præfinitum non expellendo, quia tunc expectandum biennium, c. 55. n. 34.
Contrarium, quod adhuc non ſit expectandum biennium, cap. 55. num. 35.
Lim. 2. ut ſi conductor ſit abſens, ſit expectandus per biennium, ibid. num. 36.
Contrarium, ibid. num. 37.
Decl. primum procedere, ſi locator velit aperire domos in quibus conductor abſens bona habebat, c. 55. n. 38.
Subdeclara, ut expectandum ſit biennium ad aperiendam domum, ſi conſtet conductorem abſentem eſſe, cap. 55. num. 39.
Lim. 3. in emphyteuſi, quia ſi eſt privata, expectandum eſt triennium, ſi Eccleſiaſtica, biennium, c. 55. n. 41.
Ampl. in locatione ad longum tempus, ibid. n. 42.
Locatio ad longum tempus, & emphyteuſis, quo ad caducitatem ob non ſolutum canonem, æquiparantur, cap. 55. num. 43.
Caducitas in emphyteuſi, & locatione ad longum tempus excuſatur per quamlibet cauſam, etiam injuſtam, & fatuam, cap. 55. num. 44.
Tribunalia ſuprema, aliena ſunt ab infligenda pœna caducitatis, cap. 55. num. 45.
Abſentia excuſat a caducitate, ob non ſolutionem canonis, cap. 55. num. 46.
Caducitas ob non ſolutionem canonis excuſatur, ſi conductor omiſerit ſolvere per aliquem errorem, c. 55. n. 47.
Caducitas prædicta evitatur per purgationem moræ, ibid. num. 48.
Decl. procedere ſine difficultate, ſi locatio ſit finita ob non ſolutionem ex juris diſpoſitione, ſecus ſi per pactum, cap. 55. num. 49.
Contrarium, quod etiam ſtante pacto, ibid. n. 50.
Caducitas a locatione ob non petitam renovationem quolibet de cauſa excuſatur, c. 63. n. 39.
Et deficiente excuſatione, datur purgatio moræ, ib. n. 40.
Secus in feudalibus, ibid. n. 41.

L O C A T O R.

Quis dicatur, & alia generalia, num. 1.
Ad quæ teneatur, num. 2.
Quid poſſit, num. 3.

1 LOCATOR quis dicatur, & quis conductor, c. 1. n. 20.
Locator operarum quis dicatur, c. 1. n. 23.
Locatoris, & conductoris nomina non ſunt promiſcue uſurpanda, cap. 1. num. 21.
Locatoris, & conductoris nomina antiquitus accipiebantur promiſcue cum nominibus emptoris, & venditoris, cap. 1. num. 22.
Locator, & conductor ſunt correlativi, & diſpoſitum in uno, habet locum in alio, c. 23. n. 137.
Decl. procedere in legibus, & ſtatutis, non autem in pactis, ibid. num. 138.
Subdeclara procedere in ſtatutis favorabilibus, & late interpretandis, vel ſi appareat ſtatuentes ita ſenſiſſe, alias ſecus, cap. 32. num. 42. & 43.
Decl. 2. non procedere, quando non eſt eadem ratio, cap. 60. num. 4.
2 LOCATOR tenetur rem locatam tradere, c. 28. n. 1.
Locatore non tradente rem, conductor agit adverſus eum ex conducto, cap. 28. num. 2.
Traditio rei locatæ per clauſulam conſtituti, aut alia verbalis, non ſufficit, ut locator liberetur ab obligatione tradendi rem, cap. 28. num. 4.
Locator non liberatur tradendo rem ſimilem locatæ, cap. 28. num. 5.
Lim. ſi abſque dolo, vel culpa rem locatam tradere non poteſt, quia tunc liberatur tradendo ſimilem, ibid. n. 7.
Locator ultra rei traditionem tenetur etiam præſtare patientiam, ut conductor ea uti poſſit toto tempore locationis, cap. 28. num. 11.
Ampl. ut non ſolum teneatur patientiam præſtare ex ſe, ſed etiam diligentiam ne impediatur ab aliis re uti, cap. 28. num. 12.
Et tenetur etiam removere omnia impedimenta toto tempore locationis, ibid. n. 13.
Locator fundi tenetur præſtare inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis, c. 23. n. 78.
Alia vero quatenus adſint tantum, ibid. n. 79.
Locator tenetur facere impenſas, neceſſarias in re locata, cap. 34. §. 1. num. 1.
Vid. in verb. *Melioramenta*, n. 2. & in verb. *Impenſa*.
Locator compellens unum ex obligatis in ſolidum totum ſolvere, tenetur ei cedere actiones contra alios, cap. 26. num. 43.
Rem tradere valens an liberetur ſolvendo intereſſe, controverſum eſt in venditione, c. 28. n. 8.
In locatione verior opinio eſt negativa, c. 28. n. 9.
Locator impediens conductori uſum rei dicitur in dolo, cap. 49. num. 19.
Impedito conductore facto locatoris uti re locata, tenetur locator non ſolum reddere, ſed etiam omnia damna, cap. 28. num. 25.
Decl. ut ſi factum locatoris ſit juſtum, & juſtitia proveniat ex culpa conductoris, tunc locator nullum pati debet damnum, neque lucrum, c. 28. n. 26.
Aut eſt juſtum abſque culpa conductoris, & tenetur ſolum remittere mercedem, niſi ſit omnino voluntarium, cap. 28. num. 27.
Aut factum locatoris eſt injuſtum, & tunc tenetur non ſolum ad remiſſionem mercedis, ſed ad omnia damna, ib. n. 28.
Decl. hoc ultimum procedere ſi factum ſit ordinatum ad impedimentum conductori præſtandum, alias ſecus, cap. 28. num. 29.
Impedito uſu rei facto tertii, ſi factum ſit juſtum, & locator potuit providere, & non providit, tenebitur conductori ad totale intereſſe, c. 28. n. 33.
Si vero non potuit providere, tunc tenetur tantum ad remiſſionem mercedis, c. 28. n. 34.

Et re-

Et remiſſio iſta non requirit damnum ultra dimidium juxta veriorem opinionem, c. 28. n. 35.
Si factum tertii eſt injuſtum, & conductor non poteſt ei reſiſtere, locator debet ei facere remiſſionem mercedis, cap. 28. num. 36.
Et debet conductor denuntiare impedimentum ſibi illatum locatori, qui ſi poteſt reſiſtere, & non reſiſtit, tenetur ad omnia damna, c. 28. n. 37.
Impedimento proveniente ex caſu fortuito, ſi contingit ex parte locatoris, ſeu rei locatæ, tenetur locator penſionem remittere, cap. 28. num. 42.
Si contingit ex parte conductoris non eſt facienda ei remiſſio, ſed totam ſolvere tenetur, ibid. n. 43.
Impedimentum a Principe præſtitum conductori aſſimilatur potius præſtito a tertio, quam a caſu, ad effectum dignoſcendi ad quid teneatur locator, c. 28. num. 46.
Vid. in verb. *Princeps*.
Inimici impedimentum, licet ſit proprie tertii, tamen in hoc propoſito cenſetur datum ab eo cujus eſt inimicus, cap. 28. num. 38.
Ampl. etiamſi inimicitia ſit injuſta, ibid. n. 40.
Et procedit tam ſi ſit inimicus locatoris, quam ſi ſit conductoris, cap. 28. num. 41.
Sequeſtrum affert impedimentum, Vid. in verb. *Sequeſtrum*.
Inhibitio facta conductori ne fructus percipiat vel diſtrahat, affert ei impedimentum, c. 28. n. 62.
Vid. in verb. *Inhibitio*.
LOCATOR rei dominus poteſt impedire conductori fructuum pendentium perceptionem, ac perceptorum tranſportationem, ſeu alienationem, c. 33. n. 19.
Vid. in verb. *Fructus*, num. 3.
Locator, & conductor ubi merces non eſt declarata, nec res tradita, ſemper poſſunt a contractu recedere, cap. 17. num. 73.
Conductore mala fide utente locator petere poteſt omnia damna, cap. 29. num. 3.
Locator quid poſſit circa res invectas in prædium locatum, vid. in verb. *Invecta*, num. 1.
Locator poteſt expellere conductorem male verſatum in re conducta, cap. 54. num. 1.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 12.
Locator finita locatione poteſt conductorem expellere propria auctoritate, cap. ult. num. 19.
Ampl. etiamſi conductor introduxiſſet litem remedio *l. diffamari*, ibid. num. 20.
Decl. ut ad hoc quod competat dicta facultas, neceſſe ſit finem locationis eſſe certum, & probatione non indigere, cap. ult. num. 21.
Si locatio ſit ad certas generationes, vel ad vitam, quia probanda mors, vel finis generationis, non intrat facultas expellendi propria auctoritate, cap. ult. num. 22.
Locator licet poſſit expellere conductorem propria auctoritate, melius facit adeundo Judicem, cap. ult. num. 24.
Locator non ſemper poteſt vendere fructus rei, cap. 17. num. 68.
Locator non poterit incommodare rem locatam, etiam in in minimo ex cauſa voluntaria, cap. 28. num. 65.
Et ſi velit incommodare poteſt conductor illi reſiſtere, ibid. num. 66.
Decl. procedere ſi tangat ipſam rem, ſecus ſi incommodum ei proveniat in conſequentiam, uti ſi extollat domum vicinam, cap. 28. num. 67.
Lim. ſi obſcurentur in totum lumina domus locatæ, ibid. num. 68.
Locator intentata una actione contra conductorem male utentem, non poteſt aliam experiri, c. 29. n. 5.
Contr. quod poſſit variare ab una actione ad aliam, ibid. num. 6.
Decl. ut competentibus pluribus actionibus, una intentata liceat variare, cap. 29. num. 7.

L O C U S.

LOCI appellatione comprehenduntur etiam prædia ruſtice, cap. 20. num. 43.
Loci appellatione veniunt etiam agri, c. 20. n. 122.
Loci nomen tam refertur ad ruſtica, quam ad urbana, cap. 20. num. 123.
Loci expreſſio diſpoſitionem reſtringit ad id, quod eſt in loco illo, cap. 23. num. 11.
Loci expreſſio poteſt probari errонea, ibid. n. 12.
Et ad hoc admittuntur præſumptiones, & conjecturæ, ibid. num. 13.
Loci expreſſio, quandoque non apponitur, ut ſtet reſtrictive, ſed tantum demonſtrative, c. 23. n. 14.

L O C U P L E T A R I.

LOCUPLETARI cum aliena jactura repugnat naturæ, & nunquam permittitur, c. 24. n. 49.

L O C U S T Æ.

LOCUSTARUM voracitas magna eſt, c. 46. n. 61.

L U P U S.

LUPI ſi comedant oves, imputatur culpæ paſtoris, cap. 12. num. 104.

M

M A G A Z E N I.

MAGAZENI veniunt eppellatione Apothecarum, cap. 20. num. 85.

M A N D A T U M.

MANDATUM procuræ eſt ſtricte interpretandum in omni materia, cap. 7. num. 6.
Mandatum procuræ extenditur ed omne neceſſarium antecedens, cap. 7. num. 25.
Mandatum procuræ ad locandum bona Eccleſiæ duraturum ultra triennium, non valet, c. 14. §. 2. n. 20.
Contr. ibid. num. 21.
Mandatum procuræ veriſimilius eſt in perſona valde conjuncta uti filio, & fratre, c. 36. n. 29.
Mandatum procuræ probatur per conjecturas, c. 36. n. 37.
Decl. procedere in mandato ad lites, non in mandato ad exigendum, ibid. num. 38.
Intellige declarationem, ut mandatum ad exigendum non probetur niſi per authenticas ſcripturas, quando agitur de ſolutione facienda, ſecus ſi agatur de ſolutione jam facta ſuſtinenda, ibid. n. 39.
MANDATUM ſpeciale ad locandum, ſufficiens dicitur, etiamſi non exprimatur res, quæ locari debeat, c. 7. n. 17.
Mandatum ſpeciale requiritur ad ea, quæ in animo conſiſtunt, cap. 7. num. 18.
Mandatum extenditur ad ea omnia, ſine quibus negotium commiſſum expediri non poteſt, c. 7. n. 19.
Et ad ea omnia, quæ ſunt connexa, & de natura contractus, cap. 7. num. 20.
Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum, c. 7. n. 1.
Mandatum ſpeciale requiritur ad vendendum, c. 7. n. 2.
Mandatum ſpeciale requiritur ad locandum ad longum tempus, ſecus autem ad breve, c. 7. n. 3.
Mandatum habens ad vendendum, non poteſt locare, cap. 7. num. 5.
Mandatum ad vendendum, tunc ſufficit ad locandum, cum adſunt verba generalia, c. 7. n. 7.
Mandatum ad exigendum penſiones, non importat facultatem locandi, cap. 7. num. 8.
Decl. procedere ſi factum mandatum ad exigendum penſiones rei jam locatæ, ſecus e contra, c. 7. n. 9.
Mandatum ſi requiritur ſpeciale favore unius, requiritur pro utraque parte, c. 7. n. 10.
Mandatum ad conducendum ſpeciale requiritur, c. 7. n. 11.
Mandatum ad locandum non eſt neceſſe quod ſit in ſpecie ad locandum ad longum tempus, c. 7. n. 12.
Mandatum dubium interpretatur contra mandantem, cap. 7. num. 14.
Mandatum ſpecialiter ad locandum continet ſine dubio facultatem locandi ad longum tempus, ſi in eo adſit verbum importans facultatem transferendi dominium, cap. 7. num. 15.
Et ſi eſt ad locandum rem ſolitam locari ad longum tempus, cap. 7. num. 16.
Habentes mandatum a lege, ut tutores, & Prælati, non poſſunt facere confeſſionem de recepto, c. 36. n. 47.
Mandatum ad locandum rem minoris requirit ſpecificationem rei, & quantitatis penſionis, & quid ſi non adſit talie ſpecificatio, cap. 7. num. 21.
Mandatum ad contrahendum requirit ſolemnitates requiſitas in contractu, nec ſufficit eas adhiberi in ipſo contractu, cap. 7. num. 22.
Mandatum generale cum libera ſufficit ad locandum ad longum tempus, cap. 7. num. 23.
Mandatum generale cum libera æquiparatur ſpeciali, cap. 7. num. 24.
Decl. procedere quatenus contrahat bona fide, & ſine dolo, cap. 7. num. 25.
Mandatum legis exercere non poteſt is, qui negotia propria adminiſtrare non valet, c. 8. n. 13.
Mandatum aſſumptum non explens, dicitur in culpa, & tenetur ad damna, c. 34. §. 1. n. 24.
Mandati fines ſunt diligenter obſervandi, c. 36. n. 2.
Mandatis ſuperiorum parendum, vid. in verb. *Obedientia*.

M A N U M I S S I O.

MANUMISSIO locari non poteſt, c. 15. n. 6.

M A N U T E N T I O.

MANUTENTIO in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem competit locatori bonorum, c. 43. n. 1.
Et idem eſt de mercede operarum, ſeu ſervitutis ſecundum aliquos, ibid. n. 2.
Jurium incorporalium, quæ non fundantur in corpore, non datur manutentio, c. 43. n. 3.
Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi mercedem non datur finita locatione, cap. 43. num. 9.
Decl. procedere ſi conſtet evidenter locationem fuiſſe finitam, alias ſecus, cap. 43. num. 10.
Decl. 2. dari manutentionem in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones etiam poſt finitam locationem, ſi petatur pro terminis decurſis ante, ibid. n. 13.

Manu-

Manutentio datur etiam poſt latam ſententiam terminatoria locationis, ſi appellatum, c. 43. n. 21.
Ampl. dari etiam in gradu reſtitutionis in integrum, ibid. num. 22.
Manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi penſiones rei locatæ datur etiam pendente lite ſuper nullitate locationis, cap. 43. num. 14.
Ampl. quod ſi judicium nullitatis pendeat coram uno Judice, poſſit peti manutentio ab alio abſque vitio attentatorum, ibid. num. 15.
Ampl. 2. etiamſi Judex coram quo pendet judicium, inhibeat, cap. 43. num. 16.
Contrarium verius, ibid. n. 17.
Prima tamen ſervatur de facto, ſi inhibitio ſit Tribunalis ſupremi, cap. 43. num. 18.
Ampl. tertio dari etiam, poſt latam ſententiam ſuper nullitate in gradu appellationis, c. 43. n. 19.
Ampl. 4. ut etiamſi ſententia lata ſit ſuper reductione penſionis, poſſit dari manutentio in quaſi poſſeſſione exigendi totam, cap. 43. n. 20.
Et non ſolum datur in gradu appellationis, ſed etiam in gradu reſtitutionis in integrum, ibid. n. 21.
Et etiam abſque appellatione, ſi ſententia ſit nulla nullitate patenti, cap. 43. num. 22.
Manutentio non poteſt retardari per ſimplices exceptiones nullitatis, vel terminationis locationis, c. 43. n. 23.
Exceptiones dubiæ, & altiorem indaginem requirentes, non admittuntur in judicio manutentionis, c. 43. n. 25.
Manutentio non datur ubi agitur de penſione amovibili ad nutum, cap. 43. num. 26.
Manutentio datur tam pro mercede locationis expreſſæ, quam tacitæ uſque ad renovationem conſenſus taciti, cap. 43. num. 27.
Manutentio datur in quaſi poſſeſſione penſionis amovibilis, ſi controvertatur amovibilitas, c. 43. n. 28.
Vid. *Quaſi poſſeſſio.*
Manutentio requirit probationes ex ſuo genere concludentes, cap. 43. num. 30.
Non tamen omnino plenas, ſed leviores quam petitorium, ibid. num. 31.
Teſtis etiam unicus probat in judicio manutentionis, cap. 43. num. 32.
Lim. ſi adſint conjecturæ in contrarium, ibid. n. 35.
Exceptiones contra teſtes non admittuntur in judicio manutentionis, cap. 43. num. 33.
Lim. ſi ſint probatæ, vel adſint contrarietates in dictis, ibid. num. 34.
Locator tenetur probare ſolutionem fuiſſe factam pro mercede locationis ad obtinendam manutentionem, cap. 43. num. 40.
Lim. ſi conſtet de locatione præcedenti, & non appareat alia cauſa ſolvendi, ibid. n. 41.
Manutentio fundatur in ſola poſſeſſione, non in contractu, & ideo non curatur de adimplemento contractus ex parte ſua, cap. 44. num. 31.
Secus ſi petatur manutentio vigore clauſulæ conſtituti, cap. 44. num. 34.
Dominus poteſt locatione finita petere manutentionem, cap. ult. num. 29.
Ampl. etiamſi locatio fuiſſet ad longum tempus, & poſſeſſio penes hæredes conductoris, ibid. n. 30.
Ampl. 2. ut mortuo locatore poſſit hæres petere manutentionem etiam adverſus tertium, cap. ult. num. 31.
Ampl. 3. ut locatori ſufficiat ſolum inſtrumentum locationis ad probandam ſuam poſſeſſionem, ibid. n. 32.
Decl. procedere ſi finis locationis ſit clarus, alias manutentio datur conductori, ibid. n. 33.
Ampl. 4. dari manutentionem domino finita locatione per mortem conductoris ſtante ſtatuto de continuanda poſſeſſione defuncti in hæredem, cap. ult. num. 34.
Idque non ſolum adverſus hæredem conductoris, ſed etiam adverſus hæredem tertii, ibid. n. 35.
Secus ſi finis locationis non ſit clarus, quia tunc intrat ſtatutum poſſeſſionis continuativum, cap. ult. num. 36.
Conductori non datur manutentio adverſus locatorem, cap. 28. num. 22.
Decl. ut non detur manutentio in poſſeſſione, ſed in detentatione, quam habet, ibid. n. 23.
Intellige locatione adhuc durante, ibid. n. 24.

M A N U S.

MANUUM conjunctio eſt ſignum conſenſus perfecti, cap. 22. num. 66.

M A R I T U S.

MARITUS non tenetur ſtare locationi fundi ſibi in dotem dati, cap. 61. num. 73.
Lim. ſi recepit fundum ſciens eſſe locatum, ibid. n. 74.
Maritus tenetur præſtare habitationem uxori, c. 35. n. 22.
Mariti habent mandatum a lege tantum in dotalibus, & paraphernalibus, ſed de conſuetudine adminiſtrant omnia uxorum bona, cap. 36. num. 30.

M E D I A.

MEDIA præſumuntur probata extremis, c. 22. n. 11.

M E D I C U S.

MEDICUS non locat operas ſuas ægroto, c. 15. n. 75.
Decl. in locatione proprie, ſed improperie, quandoque locare dicitur, cap. 15. num. 76.
Medicus compellitur locare operas ſuas in curandis ægrotis, cap. 20. num. 18.
Et tenetur pauperibus ſine mercede, ibid. n. 19.
Medicorum operæ conſiſtunt in virtute, c. 50. n. 20.
Medici reconductio regulatur ad inſtar reconductionis prædiorum ruſticorum, c. 64. n. 112.

M E L I O R A M E N T A.

Quid ſint, quæ neceſſaria, quæ utilia, & alia generalia, num. 1.
Quis facere ea teneatur, num. 2.
Quæ reperantur, & quomodo, num. 3.
Probari debent, & quomodo, num. 4.
Pacta circa ea, num. 5.
1 IMPENSÆ, ET MELIORAMENTA quomodo definiantur relative, c. 34. in princ. n. 1.
Melioramentorum ſunt quatuor ſpecies, alia neceſſaria, alia utilia, alia voluptuaria, alia fructuum colligendorum cauſa, c. 34. in princ. n. 2.
Melioramenta, alia dicuntur ruſtica, alia urbana, & quæ, cap. 34. §. 4. num. 29.
Melioramenta neceſſaria ſunt, quæ habent in ſe neceſſitatem impendendi, c. 34. in princ. n. 3.
Et quæ ſi facta non ſunt, res aut peritura, aut deterior futura ſit, ibid. num. 4.
Melioramenta neceſſaria ſunt etiam ratione perſonæ, ut quando quis tenetur ea facere, c. 34. in princ. n. 5.
Melioramenta neceſſaria in re locata ſunt illa, quæ exigit ipſa res ne pereat, vel deterior fiat, c. 34. n. 6.
Melioramenta neceſſaria in domo ſunt pro ea reficienda, ſi minetur in toto, vel in parte ruinam, c. 34. in princ. n. 7.
Idque ſive agatur de domo urbana, ſive de alia in prædio exiſtente, ibid. num. 8.
Melioramentum neceſſarium eſt curatio ſervorum, & animalium, c. 34. in princ. n. 9.
Idem de propagatione vitium, & repoſitione arborum in locum demortuarum, & ſimilibus, ibid. n. 10.
Melioramenta neceſſaria non ſolum in reficiendo, ſed etiam in faciendo eſſe poſſunt, c. 34. in princ. n. 11.
Et non ſolum facta in re, ſed etiam propter rem, ib. n. 12.
Melioramenta utilia ſunt, quæ rem meliorem faciunt, deteriorem eſſe non ſinunt, cap. 34. in princ. a num. 14. uſque ad 19. ubi d. definitio defenditur.
Melioramenta ut dicantur utilia requiritur, ut fuerint ab initio facta a principio, c. 34. in princ. n. 20.
Melioramentum utile eſt ſi novelletum in fundo factum ſit, cap. 34. in princ. num. 21.
Melioramenta in propagatione vineæ ſunt neceſſaria, in nova autem plantatione ſunt utilia, c. 34. n. 23.
Melioramenta in plantandis arboribus dicuntur utilia, cap. 34. in princ. num. 24.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 25.
Decl. ut ſi probatum ſit arbores augere fructus, tunc procedat prima, ut earum plantatio dicatur utilis, ib. n. 26.
Decl. 2. ut quandoque plantatio arborum, ſit impenſa fructuum quærendorum cauſa tantum facta, c. 34. n. 27. & n. 59. ubi & quando ſit.
Melioramenta facta adjiciendo tabernam domui ſunt utilia, cap. 34. in princ. num. 31.
Decl. hoc non eſſe perpetuum, quia quandoque eſt impenſa neceſſaria, ibid. n. 32.
Melioramenta voluptuaria ſunt quæ ſpeciem dumtaxat ornant, non etiam fructus augent, c. 34. in princ. n. 34.
Vel quæ aliquis facit ad voluptatem, ibid. n. 35.
Melioramenta voluptuaria, ſunt viridaria, aquæ ſalientes, incruſtationes, loncationes, & picturæ, cap. 34. in princ. num. 36.
Viridarii melioratio eſt impenſa voluptuaria, cap. 34. in princ. num. 37.
Pergulatæ, muri viridarii, & fornellus pro lavandis pannis, ſunt melioramenta voluptuaria, c. 34. in princ. n. 38.
Melioramenta voluptuaria in re venali ſunt utilia in quantum augent pretium, c. 34. in princ. n. 39.
Melioramenta voluptuaria, quæ dominus erat facturus, ſunt utilia, c. 34. in princ. n. 41.
Viridarii melioratio quando erat deſtinatum, eſt impenſa utilis, c. 34. in princ. n. 42.
Picturæ, & incruſtationes in Palatiis Magnatum eſt impenſa utilis, c. 34. in princ. n. 43.
Domus magnæ in rure ædificatio, eſt impenſa voluptuaria, c. 34. in princ. n. 44.
Decl. ut ſi nulla adſit domus & expenſa in ejus ædificatione non ſit exceſſiva, reputatur utilis, ibid. n. 45.
Domus magnæ ædificatio in Civitate dicitur impenſa utilis, c. 34. in princ. n. 46.
Decl. non procedere ſi fiat additamentum domui a tertio, quod dominus non feciſſet. ibid. n. 47.
Melioramenta in ædificatione domus quandoque ſunt utilia, & quandoque neceſſaria, & ideo ſtatur arbitrio Judicis, c. 34. in princ. n. 48.
Melioramenta fructuum colligendorum cauſa ea ſunt, quæ ad perpetuam utilitatem rei non pertinent, ſed ad fructus dumtaxat, c. 34. in princ. n. 49.

Melioramenta fructuum colligendorum cauſa, ſunt omnia, quæ quærendorum, cogendorum, conſervandorumque eorum gratia fiunt, c. 34. in princ. n. 50. 51. & 52.
Melioramenta quæ reſpiciunt utilitatem rei perpetuam, non dicuntur quærendorum fructuum cauſa, licet eam quoque reſpiciant, c. 34. in princ. n. 53.
Ampl. dummodo reſpiciant utilitatem rei ad decennium duraturam, ibid. num. 54.
Foveas facere ſeu reficere, ſi brevi tempore ſunt duraturæ, ſunt impenſæ fructuum colligendorum cauſa, ſecus ſi ſint perpetuæ, c. 34. in princ. n. 55.
Diſboſcatio eſt impenſa fructuum colligendorum cauſa, cap. 34. in princ. num. 56.
Contr. tenent alii, ibid. n. 57.
Decl. ut ſi ager erat ſolitus arari, & per negligentiam repletus fuerit dumis, procedat prima, ſi vero erat nemus inutile, procedat ſecunda, c. 34. in princ. n. 58.
Vid. in verb. *Impenſa*.
Pacta circa expenſas, & melioramenta rei locatæ, ſervanda ſunt, cap. 34. §. 2. num. 1.
Et ſufficit etiam tacita voluntas, quod conductor de ſuo melioret, ibid. num. 2.
Locatione facta ad meliorandum debet conductor de ſuo meliorare, cap. 34. §. 2. num. 3.
Vid. infra, num. 5.
Melioramenta facta a conductore obligato meliorare, cenſentur facta in executione obligationis, c. 34. §. 2. n. 11.
2 MELIORAMENTA neceſſaria ſunt facienda a locatore, cap. 34. §. 1. num. 1. & num. 12.
Ampl. non ſolum quo ad neceſſaria in reficiendo, ſed etiam in faciendo, ibid. n. 2.
Ampl. 2. etiam ad neceſſaria circa inſtrumenta quæ in locatione veniunt, c. 34. §. 1. n. 3.
Ampl. 3. etiam in locatione ad longum tempus pro mercede fructibus correſpondente facta, ibid. n. 13.
Secus ſi penſio ſit modica, ibid. n. 14.
Et ſi gratis habitet, ibid. n. 15.
Intellige ſi impenſa non excedat penſionem, quæ veriſimiliter taxari poſſet, ibid. n. 16.
Feneſtras reaptare tenetur locator, c. 34. §. 1. n. 5.
FOSSATA. Vid. in verb. *Foſſata*.
Oſtia reaptare tenetur locator, c. 34. §. 1. n. 5.
Decl. procedere in ſolitis, & neceſſariis, ſecus ſi ad commodiorem uſum fiant, ibid. n. 6.
Puteum reficere, & purgare tenetur locator, cap. 34. §. 1. num. 4.
Vitreas feneſtras facere non tenetur locator, cap. 34. §. 1. num. 7.
Secus ſi adſint de tempore locationis, quia tradendæ, ibid. num. 8.
Viam prope domum locatam tenetur reficere locator, cap. 34. §. 1. num. 25.
Et ſi locator non reficit, conductor ei imputat in mercedem, cap. 34. §. 1. num. 26.
Et pactum contrarium eſt exorbitans, ibid. n. 37.
Conductor tenetur facere melioramenta neceſſaria ad reparandum damnum imminens, ubi periculum eſt in mora, cap. 34. §. 1. num. 21.
Præcipue ſi habeat in manibus mercedem locatori debitam, ibid. num. 22.
Et ſi aſſumpſit onus reficiendi, ibid. n. 23.
3 MELIORAMENTA in re locata per conductorem facta repetuntur, ſi ſunt neceſſaria, vel utilia, c. 34. §. 3. n. 1.
Ampl. non ſolum ſi locatio finiatur ſui natura, ſed etiamſi conductor culpa ſua expellatur, ibid. n. 2.
Decl. ampliationem non procedere in emphyteuta, quia culpa ſua expulſus non repetit melioramenta, ibid. n. 3.
Idque ſive emphyteuſis ſit privati, ſive ſit Eccleſiæ, ib. n. 4.
Et ſi melioramenta ſint parva, ſive magna, c. 34. §. 3. n. 5.
Et idem eſt in locatione ad longum tempus pro modica penſione facta, ibid. n. 6.
Secus autem, ſi pro penſione magna fructibus correſpondente, ibid. num. 7.
Et in emphyteuſi, ſi ſit pro canone magno correſpondente fructibus, quod non amittantur melioramenta ab emphyteuta expulſo, c. 34. §. 3. n. 8.
Et generaliter, ſi culpa emphyteutæ non cadat in damnum domini, per eum non amittuntur melioramenta, ib. n. 9.
Melioramenta parva nec conductor, præſertim ad longum tempus, repetit, ſecundum aliquos, c. 34. §. 3. n. 10.
Contrarium, ſi locatio ſit pro penſione magna, ibid. n. 11.
Decl. ut ſi expenſæ erant neceſſariæ, & reſpiciebant ſubſtantiam rei, conductor eas repetat, licet parvas, alias ſecus, ibid. num. 12.
Non neceſſaria ſi non durant ultra locationem repetuntur, ſecus neceſſaria, c. 34. §. 3. n. 22.
Melioramenta per conductorem facta opera propria, vel ſuis manibus, & curribus, non repetuntur, ſecundum aliquos, cap. 34. §. 3. num. 13.
Contrarium verius, ibid. n. 15.
Hæc contraria opinio facilius procedit in laboribus implicatis pro collectione fructuum, c. 34. §. 3. n. 16.
Prout etiamſi conductor erat ſolitus operari pro lucro, ibid. num. 17.
Melioramenta in re locata facta a tertio intuitu conductoris per eum repetuntur, c. 34. §. 3. n. 18.
Idem de factis a ſubconductore vigore pacti cum primo conductore initi, ibid. n. 19.
Conductor qui conduxit ab uſufructuario, locatore mortuo, expenſas non repetit, c. 34. §. 3. n. 20.
Idem in eo qui conduxit a poſſeſſore Majoratus, vel alio bona reſtituere debente, ibid. n. 21.
Conductor qui conduxit ab uſufructuario, ſi uſufructuarius locavit tanquam dominus, expenſas, repetit, cap. 34. §. 3. num. 24.
Conductor uſufructuarii non repetit expenſas, etiamſi adſit fidejuſſor pro ejus ſecuritate, c. 34. §. 3. n. 29.
Lim. procedere ſi uſufructuarius decedat, ſecus ſi cedat, ibid. num. 30.
Impenſæ factæ a conductore non attenduntur an duraturæ eſſent ad tempus deſtinatæ locationis, ſed ad tempus quo locatio actualiter duravit, c. 34. §. 3. n. 26.
Impenſæ voluptuariæ & ad proprium commodum per conductorem factæ, non repetuntur, c. 34. §. 3. n. 27.
Melioramenta etiam utilia non repetit conductor, ſi fecerit eas adeo exceſſivas, ut dominus illas ſolvere non poſſit, cap. 34. §. 3. num. 31.
Decl. ut exceſſivitas ad hunc effectum probanda ſit ab allegante, ibid. num. 32.
Et quando dicantur exceſſiva ad hunc effectum, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. n. 33.
Et ubi locator eas facturus erat, non attenditur exceſſivitas, cap. 34. §. 3. num. 34.
Et permittitur eodem caſu exceſſivitatis conductori melioramenta abradere, ſi ei ſit utile, & rei, juxta ſtatum antiquum non damnoſum, c. 34. §. 3. n. 35.
Vel datur eidem conductori retentio rei, ibid. n. 36.
Conductor qui melioramenta exceſſiva fecit, compellitur etiam ſolvere domino valorem rei, & illam ſibi retinere, cap. 34. §. 3. num. 38.
Statur tamen arbitrio Judicis, an ita expediat, ibid. n. 39.
Melioramenta non repetuntur a conductore quando dominus denunciavit ei, ut illas non faceret, c. 34. §. 3. n. 40.
Lim. ſi reſpiciant intereſſe Reipublicæ, prout in munitione Caſtri, & ſimilibus, c. 34. §. 3. n. 41.
Impenſæ repetuntur a conductore quando melioramenta facta ſunt per diverſam materiam, ut ædificando, quæ dicuntur per applumbationem, ſecus ſi plantando, quæ dicuntur per ferruminationem, c. 34. §. 3. n. 42.
Decl. ut non repetantur factæ in plantando per earum ſeparationem a fundo, ſecus per repetitionem impenſarum, ibid. num. 43.
Decl. probandum eſſe plantationem fuiſſe utilem, ib. n. 44.
Pro repetitione melioramentorum, & expenſarum datur conductori actio, c. 34. §. 3. n. 45.
Pro repetitione expenſarum poteſt conductor agere etiam certi conditione, & actione negotiorum geſtorum, cap. 34. §. 3. num. 47.
Pro repetitione expenſarum competit conductori retentio mercedis non ſolutæ, c. 34. §. 3. n. 49.
Et etiam ipſius rei melioratæ, ibid. n. 50.
Vid. in verb. *Retentio*.
Impenſas, & melioramenta voluptuaria non repetit conductor, niſi ea abradendo, & ſecum aſportando, ſi abradi poſſunt, c. 34. §. 3. n. 63.
Melioramenta abradi non poſſe dicuntur, ſi abraſa nullius ſunt utilitatis abradenti, c. 34. §. 3. n. 64.
Et parva utilitas pro nihilo reputatur, ibid. n. 65.
Item abradi non poſſunt ſi deterioretur prior ſtatus rei, ibid. num. 66.
Item abradi non poſſunt plantæ, & alia melioramenta facta per ferruminationem, c. 34. §. 3. n. 67.
Item abradi non poſſunt ædificia in Civitate facta, ibid. num. 68.
Impenſæ, & melioramenta voluptuaria repetuntur, nec eſt locus abraſioni ſi fuerunt utilia, uti ſi dominus erat facturus, vel habeat rem venalem, c. 34. §. 3. n. 69.
Abraſioni ubi locus eſt, ea poteſt fieri non ſolum ante rei reſtitutionem, ſed etiam poſtea, c. 34. §. 3. n. 70.
Poteſt tamen impediri abraſio per dominum mediante ſolutione valoris, ibid. num. 71.
Ampl. procedere etiam ſtante pacto de abradendo, ibid. num. 72.
Impenſæ fructuum percipiendorum cauſa factæ a conductore non repetuntur, ſed repetuntur factæ a locatore, cap. 34. §. 3. num. 73.
Decl. non repeti per conductorem ſi factæ tantum pro tempore durantis conductionis, ſecus ſi durent ultra eam, cap. 34. §. 3. num. 74.
Intellige declarationem, ſi de tempore conductionis eædem impenſæ non aderant, ibid. n. 75.
Melioramenta facta a conductore longi temporis in re ſtabili habentur pro ſtabilibus, facta a conductore ad modicum tempus, ſunt purum creditum, c. 34. §. 3. n. 76.
Melioramenta facta a conductore brevis temporis cedunt ſolo, & impenſa tantum repeti poteſt, c. 34. §. 3. n. 78.
Melioramenta facta a feudatario in re feudali non efficiuntur feudalia, cap. 34. §. 3. num. 78.

Melio-

Melioramentorum cauſa creditor præfertur aliis creditoribus anterioribus, cap. 33. num. 14.
Vid. *Prelatio*, num. 2.
4 MELIORAMENTA, impenſæ non præſumuntur, ſed probari debent, c. 34. §. 4. n. 1.
Et ad effectum, ut repeti poſſint per conductorem, probandum, quod fuerint neceſſariæ, vel utiles, ibid. n. 2.
Et quod ipſe eas fecerit, vel alius cujus ſit ſucceſſor, cap. 34. §. 4. num. 3.
Etiamſi conſtet factas fuiſſe durante locatione, ibid. n. 4.
Et in ſingulari ſucceſſore requiritur ceſſio jurium ad effectum agendi, ſecus ad effectum retinendi, & excipiendi, ibid. num. 5.
Probationes melioramentorum eodem modo faciendæ ſunt ab agente pro eorum repetitione, ac ab excipiente de eis, cap. 34. §. 4. num. 6.
Melioramenta repetens ſufficit, quod probet ſui intuitu, ſeu ex pacto ſecum inito, ab alio facta fuiſſe, cap. 34. §. 4. num. 8.
Melioramentorum probatio, alia eſt in genere, quod facta fuerint melioramenta, alia eſt in genere, quod facta fuerint talia, & tanta, c. 34. §. 4. n. 9.
Melioramenta repetens jure actionis, debet ea probare in ſpecie; repetens autem per viam exceptionis, ſufficit in genere, cap. 34. §. 4. num. 11.
Eſt tamen excipiendi de melioramentis præficiendus a Judice terminus ad ea liquidanda, ibid. n. 12.
Et ſi non liquidet in eo, non impeditur agenti immiſſio, data cautione de reficiendo, quando fuerint liquidata, ibid. num. 13.
Intellige dictæ cautioni locum eſſe, ſi dubietas ſit in facto, ſecus ſi in jure, c. 34. §. 4. n. 13.
Intellige 2. ut poſſit dari immiſſio abſque dicta præfixione termini, ſi conſtaret melioramenta eſſe talia, ut intra brevem terminum liquidari non poſſent, ibid. n. 14.
Melioramentorum creditor, ſi finita locatione retineat rem imputat fructus in ſuum creditum melioramentorum, cap. 34. §. 4. num. 15.
Et per prædictam imputationem redditur illiquidum creditum, & non poteſt impedire immiſſionem, cap. 34. §. 4. num. 16.
Melioramenta, ut liquidentur, probandum quid impenſum, & quid melioratum, c. 34. §. 4. n. 17.
Ad probandum quid impenſum, æſtimari debent operæ, & materiæ impenſæ, ibidem.
Et ad probandum quid melioratum probandus ſtatus rei antiquus, & ſtatus præſens, c. 34. §. 4. n. 18.
Lim. ut dicta probatio non ſit neceſſaria, quando conductor repetit expenſas in re conducta neceſſarias, ibid. n. 19.
Melioramenta neceſſaria a conductore facta etiamſi pereant, repetuntur, cap. 34. §. 4. num. 20.
Et attenditur ſolum quid impenſum etiamſi ſit deteriorata, quando ſunt neceſſaria pro conſervatione rei, ſecus ſi pro fructibus, ibid. n. 21.
In melioramentis utilibus a conductore factis, procedit, quod probandum ſit quid impenſum, & quid melioratum, cap. 34. §. 4. num. 22.
Lim. ſecundum aliquos, ut in locatione ad longum tempus attendatur ſolum tempus præſens, ibid. n. 23.
Sed contrarium tenent alii, ibid. n. 24.
Conciliantur dictæ opiniones, ut attendatur quod minus eſt, ſed æſtimetur tam quid melioratum, quam etiam quid valeant impenſæ, ſolum tempore præſenti attento, d. cap. 34. §. 4. num. 25.
In melioramentorum æſtimatione habetur conſideratio deteriorationis per lapſum temporis, c. 34. §. 4. n. 26.
Ædificia in æſtimatione melioramentorum non ſunt conſideranda tamquam rudera a ſolo ſeparata, c. 34. §. 4. num. 27.
Vid. *Ædificia*.
In melioramentis aliqui volunt non attendi, quid impenſum, & quid melioratum, ſed ſolum valor temporis præſentis, cap. 34. §. 4. num. 31.
Sed verius eſt attendi valorem melioramentorum de tempore præſenti in urbanis, in ruſticis vero de tempore quo facta fuerunt, ſed ſi minus impenſum, quam melioratum, ſemper id deberi, quod minus eſt, ibid. n. 32.
Melioramentorum probatio in genere debet eſſe plena, & concludens, cap. 34. §. 4. num. 33.
Probatio autem in ſpecie, uti reſpiciens quantitatem crediti, ſufficit levior, ibid. n. 34.
Debet tamen eſſe legitima, ibid. n. 35.
Et quæ ſit legitima, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 34. §. 4. num. 36.
Et poteſt Judex ex ſuo officio valorem melioramentorum ſtatuere, ibid. num. 37.
Et ſolent Judices in concurſu probationem mediam viam eligere, ibid. num. 38.
Melioramentorum valor, ut probetur per teſtes, requiritur, ut ſint Architecti, c. 34. §. 4. n. 43.
Et qualitas iſta, ut ſint Architecti probanda eſt, nec ſufficit eos dicere ſe peritos, ibid. n. 44.
Teſtes etiam periti, qui melioramenta fecerunt, non ſunt idonei ad probandum eorum valorem, c. 34. §. 4. n. 45.
Valor melioramentorum non probatur per teſtes, ſi ſimpliciter de eo deponant, ſecus ſi reddant bonam rationem, cap. 34. §. 4. num. 46.
Valor, & quantitas melioramentorum probatur etiam per conjecturas, cap. 34. §. 4. num. 47.
Et attenditur ſolitum ita expendendi, ibid. n. 48.
Et arguitur etiam a quantitate fructuum calculando ad rationem quinque pro centenario, c. 34. §. 4. n. 49.
Et ſtatur juramento meliorantis, c. 34. §. 4. n. 50.
Decl. procedere ſi agatur de parva quantitate, ibid. n. 51.
Alias ſi quantitas ſit magna requiritur, ut cum juramento concurrant conjecturæ, c. 34. §. 4. n. 52.
Libro creditoris quandoque ſtatur ad probandam quantitatem melioramentorum, c. 34. §. 4. n. 53.
Decl. procedere in parvis, non in magnis, ibid. n. 54.
Melioramenta bene probantur per relationem peritorum, cap. 34. §. 5. num. 2.
Vid. in verb. *Periti*, num. 3.
Judicis arbitrio multum deferunt jura in æſtimatione melioramentorum, d. c. 34. §. 5. n. 27.
Meliorantes bona non debent eis privari, c. 14. §. 3. n. 14.
5 PACTA circa expenſas, & melioramenta rei locatæ ſervanda ſunt, cap. 34. §. 2. num. 1.
Et ſufficit etiam tacita voluntas, quod conductor de ſuo melioret, ibid. num. 2.
Locatione facta ad meliorandum debet conductor de ſuo meliorare, cap. 34. §. 2. num. 3.
Aream recipiens ad ædificandam domum tenetur domum ædificare de ſuo, c. 34. §. 2. n. 4.
Pacta *quod conductor expendat de ſuo*, *& melioret*, ſtricte intelligenda ſunt, c. 34. §. 2. n. 5.
Pactum *quod conductor ædificium reſtauret*, intelligitur pro prima vice tantum, c. 34. §. 2. n. 6.
Et ſi iterum ædificium collabatur durante adhuc locatione, poterit conductor compellere locatorem, ut reſtauret, non obſtante dicto pacto, ibid. n. 7.
Lim. ſi ex verbis appareat contraria voluntas, uti ſi dictum, quod conductor debeat reparare, & manutenere, cap. 34. §. 2. num. 8.
Intellige limitationem, ut non propterea teneatur conductor de caſu valde inſolito, ibid. n. 9.
Lim. 2. ut ſi locata area ad ædificandam domum cum onere recipiendi in ea locatorem, ſi domus poſtquam eſt ædificata corruat, poſſit conductor compelli iterum ædificare, ibid. num. 10.
Pactum *quod emphyteuta debeat meliorare* non alterat naturam contractus, ſed intelligitur de melioramentis parvis, cap. 34. §. 2. num. 15.
Pactum *quod melioramenta facta ab emphyteuta devolvantur ad dominum*, intelligitur de parvis, & ſi facta ſint magna, operatur quo ad partem eorum tantum, c. 34. §. 2. n. 16.
Pactum *quod emphyteuta faciat certa melioramenta*, non tollit obligationem ejus provenientem ex juris diſpoſitione, cap. 34. §. 2. num. 17.
Pactum *quod melioramenta facta ab emphyteuta, emphyteuſi finita ire debeant ad dominum*, non impedit eorum obligationem emphyteuſi durante, c. 34. §. 2. n. 20.
Et licet obligatio finita emphyteuſi expiret, hoc intelligitur ſi emphyteuſis reſolvatur ex natura contractus, ibid. num. 21.
Pactum *quod ſi emphyteuta alienet rem, cum melioramentis devolvatur*, non operatur devolutionem, ſi facta alienatio melioramentorum tantum, c. 34. §. 2. n. 22.
Dominus directus non poteſt juvari pactis circa melioramenta ſibi favorabilibus, niſi contractum ex parte ſua ſervet, cap. 34. §. 2. num. 23.
Et ſi agere vult vigore dictorum pactorum, debet adimplere contractum ex parte ſua, c. 34. §. 2. n. 24.

MENSORES.

MENSORUM operæ locationis nomen non admittunt cap. 15. num. 68.

MENSURA.

Ad menſuram quando ſit locatio, num. 1.
Quid importet eſſe ad menſuram, num. 2.
Quando ſit facienda menſura, num. 3.
Quomodo, num. 4.
a LOCATIO an ſit ad corpus, vel ad menſuram attenditur voluntas contrahentium etiam conjecturata, cap. 34. num. 1.
Contrahentes voluiſſe locare ad menſuram conjectura præcipua eſt, quod inceperint explicare mentem ſuam a menſura, & e contra, qui inceperunt a corpore, arguitur noluiſſe locare ad menſuram, ibid. n. 2.
Ampl. ut præfata conjectura de ſe ſufficiat, num. 4.
Decl. ampliationem procedere, niſi adſint conjecturæ in contrarium, ibid. num. 5.
Si dictum, *loco fundum centum jugerum*, & deinde expreſſi ſint fines, valde controverſum eſt, an dicatur cœptum a menſura, vel a corpore, ibid. n. 6.
Et verior, & receptior in dicto caſu opinio eſt, quod inceptum ſit a corpore, ibid. n. 7.
Expreſſio corporis ad hoc, ut locatio ſit ad corpus, non eſt neceſſarium, quod ſit perfecta, ſed ſufficit, quod partes cœperint ab ea explicare mentis conceptum, c. 34. n. 8.

Ampl.

Digitized by Google

Ampl. ut ſufficiat eſſe inceptum a menſura etiamſi expreſſi ſint fines, ibid. num. 9.
Quid ſi dictum, *locavit bona infraſcripta, videlicet, jugera centum terræ ſita in tali loco*, ibid. n. 10.
Menſuræ expreſſio ad hoc, ut dicatur locatio ad menſuram, debet eſſe certa, alias ſi addita ſit dictio, *in circa*, conjectura valde minuitur, c. 24. n. 11.
Idem ſi addita ſit clauſula *quantacumque ſit*, ibid. n. 12.
Menſura pluries expreſſa magis urget ad demonſtrandam, locationem eſſe ad menſuram, c. 24. n. 13.
Mercedis expreſſio, ſi ſit in unica ſumma, denotat locationem ad corpus, ſi autem diſtributa ad rationem menſurarum, denotat locationem ad menſuram, c. 24. n. 14.
Et ſi ſoluta tota merces anticipate, magis urget pro locatione ad corpus, ibid. n. 15.
Mercedis ſolutio in unica ſumma cedit conjecturæ deductæ ex eo, quod partes cœperint explicare animum a menſura, cap. 24. num. 16.
Mercedis diſtributio in ſingulas menſuras prævalet conjecturæ deductæ ex eo, quod partes cœperint explicare animum a corpore, c. 24. n. 17.
Pretii quantitas, ſi magis correſpondeat corpori, quam menſuræ, arguit venditionem ad corpus, c. 24. n. 18.
Locatio aliorum bonorum epreſſe facta ad corpus arguit idem in aliis ſimilibus, c. 24. n. 19.
Locatio ad dignoſcendum an ſit facta ad corpus, vel ad menſuram, attenduntur clauſulæ inſtrumenti, c. 24. n. 20.
Et attenduntur etiam aliæ circumſtantiæ facti, ibid. n. 21.
Et in dubio locatio cenſeri debet potius ad menſuram, quia inde minus præjudicium reſultare poteſt, ibid. n. 22.
2 LOCATIONEM eſſe factam ad menſuram importat, quod ſit conditionalis, ſi menſura ſequatur; eſſe vero ad corpus, quod ſit pura, c. 24. n. 24.
Decl. locationem ad menſuram ante menſurationem eſſe imperfectam, quo ad tranſlationem dominii, & poſſeſſionis, non autem, ut propterea recedi poſſit a contractu, ibid. num. 25.
Decl. 2. traditionem rei ſupplere defectum menſuræ, ibid. num. 26.
Intellige in traditione actuali, non autem in ficta per clauſulam conſtituti, ibid. n. 27.
Et ſi adipiſcatur, committitur ſpolium, ibid. n. 29.
Menſurationem fuiſſe factam debet probari ab allegante etiamſi poſſideat, cap. 24. num. 30.
Locatione facta ad menſuram locator non tenetur tradere rem ante menſurationem, c. 24. n. 33.
Locatione facta ad menſuram etiamſi locator videat conductorem adipiſci poſſeſſionem, non propterea cenſetur eam tradidiſſe, cap. 24. num. 34.
Lim. ſi conductor diu retinuerit poſſeſſionem, ibid. n. 35.
Decl. ut non poſſit ſuſpendi executio locationis ob menſurationem non factam, ſi conditio menſurandi non ſit appoſita ſuſpenſive, ſed reſolutive, ibid. n. 36.
Locatione facta ad corpus, ſi quid ultra menſuram reperiatur in corpore, comprehenditur in locatione, abſque eo quod conductor teneatur penſionem augere, c. 24. n. 37.
Locatione facta ad menſuram, ſi major quantitas reperiatur, quam fuerit expreſſum, augenda proportionabiliter merces, cap. 24. num. 39.
Locatione facta ad menſuram, ſi res ſit minor expreſſa, debet minui merces, at in locatione ad corpus eſt valde dubium, cap. 24. num. 40.
Opinio tamen affirmativa eſt verior, & communior, ibid. num. 41.
Decl. non procedere, quod minuenda ſit merces propter dictam majorem expreſſionem, ſi appareat mercedem conventam eſſe juſtam, ibid. n. 42.
Decl. 2. non procedere ſi menſura non fuit expreſſa præciſe, ſed cum dictione *in circa*, c. 24. n. 43.
Decl. 3. non procedere, ſi appareat partes aliter ſenſiſſe, ibid. num. 44.
Decl. 4. non procedere, ſi defectus ſit modicus, ibid. num. 45.
Decl. 5. non procedere, ſi quantitas enunciata fuit ab utraque parte, & conductor eſſe poterat de ea informatus, cap. 24. num. 46.
Ampl. concluſionem, ut locator exprimens majorem quantitatem bonorum non ſolum teneatur reſtituere mercedem, etiam ad omnia damna, ibid. n. 47.
3 MENSURATIO debet fieri tempore convento, nec poteſt peti poſt illud, c. 24. n. 48.
Decl. menſurationem non poſſe peti poſt tempus præfixum, quando eſt injuncta uni parti, ſecus ſi utrique, ibid. n. 50.
Decl. 2. procedere ſi conventum ſit fieri menſurationem favore venditoris tantum, ſecus ſi utriuſque, ibid. n. 51.
Decl. 3. requiri, quod in pacto adſit clauſula reſolutiva, cap. 24. num. 52.
Decl. 4. procedere ſi ſit appoſitus per viam conditionis, ibid. num. 53.
Decl. 5. non poſſe peti menſurationem per viam actionis, ſecus autem implorando officium judicis, ibid. n. 54.
Menſuræ tempus ſi præfixum ſit uni ex contrahentibus, non prohibetur alter poſt illud menſuram petere, cap. 24. num. 65.
Menſura, an peti poſſit poſt lapſum temporis præfixi, ut dignoſcatur, perpendenda ſunt verba conventionis, cap. 26. num. 66.
Menſura rei locatæ, ubi nullum præfixum eſt tempus, in quo fieri debeat, peti poteſt infra ſexaginta dies tantum, cap. 24. num. 67.
Decl. procedere ſi conventum de facienda menſura, ſecus ſi nihil de ea facienda dictum, quia tunc peti poteſt uſque ad triginta annos, ibid. n. 68.
Decl. 2. non procedere ſtante mala fide, ibid. n. 69.
Decl. 3. non procedere, ſi ultra pactum de menſurando, adſit etiam pactum de perpetuo obſervando contenta in inſtrumento, ibid. num. 70.
Decl. 4. non procedere, ſi dictum, quod facienda ſit menſuratio ad quamcumque partis petitionem, quandocumque, ibid. num. 71.
Decl. 5. non procedere, ubi pactum ſit juratum, ibid. num. 72.
Decl. 6. non procedere, ſi menſuratio petatur excipiendo, cap. 24. num. 74.
Decl. 7. ſi ex aliqua cauſa non fuit petita infra ſexaginta dies, ibid. num. 75.
4 MENSURATIO de conſuetudine ſit per peritos electos a partibus mandante judice, c. 24. n. 76.
In electione peritorum neceſſaria eſt citatio, ibid. n. 77.
Et ubi pars eſt contumax, eligit Judex, ibid. n. 78.
Vid. in verb. *Periti*, num. 1.
Menſurandi praxis penes quos videri poſſit, c. 24. n. 87.
Via vicinalis exiſtens in bonis locatis ad menſuram, menſurari debet, cap. 24. num. 88.
Quod continetur intra fines expreſſos in venditione, ſeu locatione, menſurari debet, c. 24. n. 90.
Ripæ, & aggeres, foſſata, & ſimilia, ſi non ſunt publica, menſurari debent, c. 24. n. 91.
In locatione omnia, quæ ſunt utilia, ſunt menſuranda, cap. 24. num. 92.
Lim. ſi appareat de contraria voluntate ex conjecturis, & circumſtantiis, ibid. n. 93.

MERCES VENALES.

MERCES an cadant ſub hypotheca invectorum, & illatorum, eſt quæſtio controverſa, & qui eam tractent, cap. 40. num. 118.
Merces illatæ in prædium ruſticum, non cadunt ſub hypotheca, cap. 40. num. 119.
Merces illatæ in domum non ita conductam, ut in ea taberna exerceatur, non cadunt ſub dicta hypotheca, cap. 40. num. 120.
Secus ſi illatæ ſint in prædium urbanum conductum ad effectum ibi retinendi merces, ibid. n. 121.
Ampl. etiamſi ſit ſimul ad habitandum, c. 40. n. 122.
Vid. in verb. *Invecta*.
Pretium mercium venditarum ſuccedit loco rei, & ſubjicet hypothecæ, cui ſubjacebant merces, c. 40. n. 141.

MERCES REI LOCATÆ.

Quid ſit, & alia generalia, num. 1.
Neceſſaria eſt in locatione, & quomodo, & generaliter de conventione circa eam, num. 2.
Juſta eſſe debet, & omnia circa quantitatem, num. 3.
De læſione, vide in verb. Læſio ſi parva augetur, num. 4.
Debetur etiam non conventa, & a quo, num. 5.
De mercede operarum, ſeu ſalarii, vid. Salarium, num. 1.
Non debetur etiam conventa, num. 6.
De mercede operarum, vid. Salarium, num. 1.
De remiſſione mercedis, vid. Remiſſio.
De reductione, ſi ſit exceſſiva, vid. Reductio.
Solvenda eſt, & omnia de ſolutione, num. 7.
Cui recte ſolvatur, quando, & ubi, vid. in verb. Solutio.
Cui debeatur mutato rei domino, num. 8.
1 MERCES quandoque dicatur pretium, & penſio, cap. 2. num. 30.
Merces locationis correſpondet pretio venditionis, cap. 2. num. 29.
Merces locationis quandoque in jure vocatur pretium, cap. 2. num. 27.
Et ideo mentio pretii in contractu non tollit eſſe locationem, ibid. num. 28.
Mercedes Domorum, & ſimiles provenientes ab uſu rei, licet ſint fructus civiles, tamen de eis judicatur, ac de naturalibus, cap. 36. num. 76.
Merces locationis ſi ſit annua, cenſetur debita ratione fructuum, vel aliarum commoditatum totius anni computati a die conſtitutionis, c. 36. n. 52.
Etiamſi ſit deſtinata certis diebus, quia cenſetur facta deſtinatio pro commodiori ſolutione, ibid. n. 53.
Merces locationis regulatur ad inſtar penſionis Eccleſiaſticæ, cap. 36. num. 54.
Merces ſeu ſalarium gaudet privilegiis alimentorum, ſi debitum pauperi, cap. 39. num. 33.
2 LOCATIO facta non expreſſa mercede eſt nulla, cap. 17. num. 4.
Ampl. etiamſi de ea celebratum ſit publicum inſtrumentum, ibid. num. 5.
Decl. non procedere, ſi aliunde reddatur certa res, vel merces, uti ſi adſit ſolitum, ibid. n. 6.

Et ſuſ-

Digitized by Google

Et ſufficit tam conſuetudo generalis regionis, quam etiam particularis partium, c. 17. n. 7.
Vid. *Conſuetudo*.
Merces non ſufficit, quod ſit expreſſa, ſi non eſt expreſſa quantitas, cap. 17. num. 31.
Decl. non procedere, ſi quantitas haberi poteſt a ſolito, ibid. num. 33.
Decl. 2. procedere de rigore juris, ſecus de æquitate canonica, ibid. num. 34.
Reſervatio declarationis mercedis facienda a certa perſona, valet, cap. 17. num. 55.
Secus ſi non unus tantum, ſed duo nominati ſint, qui declarare debeant, ibid. n. 56.
Locatione facta abſque expreſſione certæ mercedis, vel rei, ſi poſtea deventum ſit ad rei traditionem, merces ſolvenda erit, cap. 17. num. 64.
Decl. ut in dicto caſu, ſi conventum de mercede, ſed non facta declaratio quantitatis, detur actio præſcriptis verbis; ſi nulla facta mentio mercedis, agendum ex æquitate legis, ibid. num. 65.
Decl. ut in prædictis caſibus in quibus petitur merces non determinata, probandum ſit, quanti conductor conduxiſſet, cap. 17. num. 70.
Ampl. ut non ſufficiant teſtes deponentes, quod tanti fuiſſet conducta, ſed probandum ſaltem, quod communiter ita fuiſſet conducta, ibid. n. 71.
Mercedis quantitas, ſi non ſit expreſſa, ſed dictum ſit *pro mercede juſta*, ſuſtinetur contractus, c. 17. n. 41.
Contrarium de veriori, ibid. n. 42.
Merces in locatione, ſi reſervatum ſit, ut declaretur arbitrio boni viri, non valet contractus, c. 17. n. 61.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 2.
Merces non eſt neceſſe, ut interveniat in actu locationis, cap. 16. num. 10.
Mercedis augmentum, vel diminutio poteſt conferri caſui, vel declarationi alicujus etiam contrahentis, c. 17. n. 3.
Mercede non conventa, ſi diverſimode ſerverit, interpretatio ſumitur contra locatorem, c. 24. n. 105.
Contrahentes locationem convenire debent de certa re, & certa mercede, c. 17. n. 1.
Et diſcordia in mercede vitiat contractum, c. 16. n. 16.
Decl. procedere, ſi locator ſenſit de ſumma majori, quam conductor, ſecus e contra, c. 16. n. 17.
Decl. 2. ut quicumque ſenſerit de majori, non poſſit recedere, d. cap. 16. num. 18.
Merces, ſatis certa dicitur, ſi conventum de certa ſumma, & additum, quod ultra eam dandum ſit aliquid incertum, cap. 17. num. 2.
Merces ſtatuta eunti ad portandum eum propria beſtia, intelligitur tam de beſtia magna, quam parva, cap. 23. num. 109.
Et ſi ſtatuta merces pro quolibet milliario intelligitur ad eundum tantum, non etiam ad redeundum, c. 23. n. 110.
Lim. ſi redeant onuſti, ibid. n. 111.
Merces eſt de ſubſtantia locationis, c. 1. n. 11.
Merces in locatione debet eſſe certa, c. 1. n. 12.
Merces in locatione debet eſſe in pecunia numerata, cap. 1. num. 13.
3 MERCES an præſumatur, quod fuerit correſpondens fructibus, vel non, c. 3. n. 35.
Merces magna etiamſi contractus ſit emphyteuſis, operatur, ut in eo procedant regulæ locationis, c. 3. n. 38.
Mercedis parvitas ſi allegetur, poſtquam locatio fuit legitime facta, non eſt locus reſciſſioni, ſed augenda eſt merces, cap. 14. §. 4. num. 30.
Merces locationis tunc dicitur juſta, cum correſpondet fructibus, aliiſve commoditatibus rei locatæ, cap. 18. num. 1. & cap. 19. num. 4.
Merces locationis juſta eſt, quæ ſolet ex conſuetudine dari, cap. 19. num. 11.
Et hæc probatio a ſolito ſufficit ad effectum probandæ læſionis, ibid. num. 13.
Decl. ut prædicta probatio ex ſolito ſit tantum præſumptiva, itaut contraria probatione elidatur, c. 19. n. 14.
Merces locationis perpetuæ, ſolet eſſe minor in ſexta parte, cap. 14. §. 10. num. 22.
Et redditur ratio, ibid. n. 24.
Merces juſta in locatione ſtabilium eſt, quæ in viginti annis æquat eorum valorem, c. 19. n. 29.
Merces juſta in locatione ſtabilium eſt quæ correſpondet pretio illorum ad rationem quinque pro centenario, cap. 19. num. 30.
Conventio de certa ſumma mercedis eo ipſo quod allegatur exceſſiva, non poteſt exequi, c. 18. n. 9.
Decl. procedere in Advocato, & cæteris paciſci de mercede non valentibus, ibid. n. 10.
Et in omnibus in quibus viget ſuſpicio, quod promiſſa fuerit major ſumma propter neceſſitatem, ibid. n. 11.
Nec annullatur promiſſio, ſi exceſſiva in modico, cap. 18. num. 12.
Hoc tamen procedit, ſi allegetur nullitas propter exceſſum tantum, ibid. num. 13.
Merces, ut cognoſcatur, an ſit magna, conſiderari debent fructus de tempore conceſſionis, c. 3. n. 34.
Merces locationis, ubi non eſt expreſſe conſtituta, debetur quanti conductor conduxiſſet, non quanti locator locaſſet, cap. 35. num. 53.
Lim. non procedere, ſi is qui rem retinuit, teneatur ad fructus quos percipere potuiſſet, ibid. n. 54.
Victus ſolus præſtitus famulo, quandoque eſt merces ſufficiens, cap. 35. num. 144.
Decl. procedere in famulis vilibus, ſecus autem in honeſtioribus, ibid. num. 145.
Servitu, & officii qualitas attenditur ad dignoſcendum, an merces præſtita ſit ſufficiens, c. 35. n. 146.
Juvenes apothecarum pro certo tempore inſerviunt pro ſolo victu, cap. 35. num. 147.
4 MERCES an augeri debeat, ſi caſu augeantur fructus, ſunt hinc inde opiniones, c. 51. n. 4.
Affirmativa eſt magis communis, & tenenda, ibid. n. 7.
Decl. procedere ſi fructus fuerunt uberiores, non autem ſi tantum carius venditi, c. 51. n. 8.
Decl. 2. non eſſe augendam mercedem, ſi fructus aucti fuerunt induſtria conductoris, c. 51. n. 9.
Decl. 3. non augendam mercedem, ſi fructus aucti propter bonitatem ſoli locati, ibid. n. 20.
Augenda tunc eſt penſio, cum fructus aucti ſunt propter caſum fortuitum, cap. 51. num. 17.
Aucto fundo locato per alluvionem, non eſt augenda merces, cap. 51. num. 19.
Vid. *Alluvio*.
Molendino locato, ſi conductor augeat molam, & propterea augeantur fructus, non eſt augenda penſio, cap. 51. num. 13.
Ampl. etiamſi locatum molendinum quatuor Rotarum, cum promiſſione decem rubiorum frumenti pro qualibet Rota, ibid. num. 14.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 15.
Decl. primam procedere in locatione ad longum tempus, ſecundam in locatione ad breve, c. 51. n. 16.
Subdecl. ut in locatione ad breve tempus, ubi non poteſt augeri penſio, poſſit conductor repetere expenſas pro illa mola factas, ibid. num. 17.
Ampl. ut poſſit repetere expenſas ſtatim, non expectato fine locationis, ibid. num. 18.
Molendino locato, ſi impetu fluminis alia molendina deſtructa ſint, & propterea aucti fructus, augenda eſt merces, cap. 51. num. 12.
Augeri ut debeat merces locationis propter augmentum fructuum, requiritur eos auctos eſſe ultra dimidiam ſoliti, cap. 51. num. 24.
Et requiritur, ut augmentum unius anni fertilis, non ſit evacuatum ab aliis ſterilibus, ibid. n. 25.
Augmentum mercedis regulatur, ut remiſſio ejuſdem, cap. 51. num. 26. & num. 32.
Operarum merces augenda eſt, ſi operæ vel commoditas, quæ inde reſultat, aucta ſit, cap. 51. num. 27.
Operæ an ſint auctæ, adeout ſit augenda merces, vel non, ſtandum eſt arbitrio Judicis, c. 51. n. 31.
Officium duplex exercens, duplex ſalarium conſequi debet, cap. 51. num. 28.
Decl. procedere, ſi quis locavit operas ſuas ad certa officia, ſecus ſi ſimpliciter ad inſerviendum, c. 51. n. 29.
Decl. 2. ut ſi quis locavit operas ad certa negotia, & emergant aliæ occupationes circa illa, non ſit augenda merces, ſed ſolum ſi emergant occupationes ad illam non pertinentes, ibid. n. 30.
5 MERCES operarum præſtitarum in inveniendis rebus perditis poteſt peti abſque præcedenti earum locatione, cap. 15. num. 20.
Decl. procedere, ſi ſint impenſæ operæ, ſecus ſi res caſu abſque ullo labore reperta fuit, ibid. n. 21.
Habitans domum ab alio conductam ſimul cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem domino, c. 35. n. 4.
Habitans domum ab alio conductam, ſi ſolvit penſionem conductori, non poteſt moleſtari a domino, c. 35. n. 9.
Habitans domum ab alio conductam, tenetur domino in ſubſidium, ſi conductor non ſit ſolvendo, c. 35. n. 7.
Decl. procedere, ſi habitavit titulo lucrativo, ibid. n. 8.
Mercedis ſolutio, quæ exigitur ab eo, qui habitavit domum cum conductore, reſtringitur ad ejus ratam, cap. 35. num. 16.
Ampl. etiam in duobus ſimul conducentibus, ibid. n. 17.
Lim. in iis perſonis, quæ tenentur ad alimenta, & habitationem erga conductorem, ibid. n. 18.
Uxor ut poſſit compelli ſolvere penſionem domus conductæ a marito, probandum eſt non potuiſſe maritum eam ſolvere de tempore habitationis præſtitæ, c. 35. n. 15.
Vid. in verb. *Uxor*.
Vidua continuans habitare domum conductam a marito, tenetur ſolvere mercedem pro tempore, quo inhabitavit poſt mortem viri, c. 85. n. 25.
Vid. in verb. *Vidua*.
Habitans jure familiaritatis cum domino, vel cum conductore, non tenetur ſolvere penſionem, c. 35. n. 31.
Tutor habitans cum pupillis, non tenetur ſolvere penſionem, cap. 35. num. 32.
Vid. in verb. *Tutor*.

Socius

Digitized by Google

Socius habitans domum communem, non tenetur ſolvere penſionem alteri ſocio tangentem, c. 35. n. 37.
Vid. in verb. *Socius*.
Duobus conducentibus unam domum, unus non tenetur, niſi pro ſua rata, c. 35. n. 35.
Ampl. etiamſi alius diſceſſerit ob jurgia habitantis, ibid. num. 36.
Ingrediens domum alienam, & habitans, ſi domus ſit ſolita locari, & ipſe ſolitus conducere, tenetur ſolvere penſionem, cap. 35. num. 48.
Et agendum conductione ſine cauſa ad id quanti is, qui inhabitavit, eſſet domum conducturus, c. 35. n. 49.
Et ſufficit domino, vel probare ſolitum locandi, & conducendi, vel quanti is, qui inhabitavit, eſſet aliam domum conducturus, cap. 35. n. 50.
4 MERCES pro defenſione proximi recipi non poteſt, cap. 15. num. 23.
Contrarium, ibid. num. 24.
Decl. ut merces recipi non poſſit a defendente, qui eſt in poteſtate, cap. 15. num. 25.
Decl. 2. non poſſe per dictam defenſionem aliquid peti, ſed poteſt a ſponte dante recipi, c. 15. n. 26.
Decl. 3. ut qui poteſt proximum liberare abſque ſuo damno notabili, non valeat ad hoc locare operas ſuas, ibid. num. 27.
Advocati, & alii Juris profeſſores mercedem in judicio petere non poſſunt, cap. 15. num. 66.
Vid. in verb. *Advocati*.
Merces, an debeatur vel ne, eſt quæſtio facti, an ſcilicet partes conſenſerint eam deberi, vel non, c. 35. n. 102.
Decl. tamen non ſufficere probare voluntatem unius partis, ibid. num. 103.
Merces operarum punibilium, licet peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur, repeti non poteſt, c. 15. n. 54.
Corruente contractu locationis, merces non debetur, etiamſi conductor ſe obligaverit eam ſolvere tertio, cap. 15. num. 56.
Merces, an debeatur tertio, cui promiſſa ſit, ſi partes voluntarie recedant a contractu, vid. in verb. *Contractus*, num. 3.
2 PRO MERCEDE operarum, ſeu ſalario competunt diverſæ actiones, cap. 39. num. 39.
Vid. in verb. *Actio*.
Principium locationis ad effectum ſolutionis mercedis non computandum a die celebrati contractus, ſed rei traditæ, cap. 23. num. 124.
Pecuniæ valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus in ſolutione mercedis relative, c. 25. n. 118.
Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro ejus filia, cenſetur animo compenſandi cum mercede, c. 35. n. 143.
Conductor dicitur moleſtare locatorem, ſi ei mercedes non ſolvat, cap. 35. num. 175.
Contrarium, ibid. num. 176.
Decl. primam procedere, ſi agatur de prohibitione moleſtandi ipſi facta tamquam conductori, c. 35. n. 177.
Decl. 2. ut dicatur moleſtare locatorem in uſufructu, ſi ultra non ſolutionem, nolit dimittere rem locatam, ibid. num. 178.
8 MERCES in caſu mutationis dominii, debetur ei, cui ſpectaret perceptio fructuum, & pro rata, pro qua ſpectaret, cap. 36. num. 55.
Dominus poſt alienatam rem, non poteſt gaudere de penſionibus illius, ſed debet, vel actiones ad eas exigendum cedere, vel exactas reſtituere, c. 36. n. 5.
Merces rei venditæ, ſi debita pro fructibus tempore venditionis perceptis, ſpectat ad venditorem, & pro percipiendis ad emptorem, quamvis exacta ſit, c. 36. n. 58.
Et ſi fructus percepti ſint pro parte, pro ea parte debetur penſio venditori, ibid. n. 59.
Et in rebus in quibus fructus percipiuntur dietim, dividitur penſio pro rata temporis, ibid. n. 60.
Et idem ſervatur in penſione Eccleſiaſtica, ibid. n. 61.
Mercedes non exactas aliqui volunt reputari pro fructibus pendentibus, cap. 36. num. 62.
In venditione facta fiſco attenditur, an dies ſolutionis penſionis evenerit, ad dignoſcendum an ſpectet ad emptorem, vel ne, c. 36. n. 63.
Si ad emptorem tranſit jus coloniæ, debetur ei etiam penſio, cap. 36. num. 64.
Venditor poteſt ſibi reſervare penſiones rei venditæ, quæ regulariter ad emptorem ſpectaret, & e contra cedere eas, quæ ſibi eſſent, debitæ, c. 36. n. 65.
Decl. requiri pactum clarum, nec ſufficere clauſulam *cedens &c.* ibid. num. 66.
Minuſque ſufficere dictum eſſe, *emptorem debere conſequi omnia mobilia & alia ad quæ tenetur conductor*, ibid. n. 67.
Sufficeret tamen expreſſum eſſe emptorem aſſequi debere penſiones, nec poſſet intelligi de fructibus tantum, cap. 36. num. 68.
In reſtitutione fideicommiſſorum non veniunt fructus, cap. 36. num. 69.
Nec veniunt penſiones bonorum locatorum, ibid. n. 70.
Lim. in caſibus in quibus dominium bonorum tranſit ipſo jure in fideicommiſſarium, ibid. n. 71.
Si fructus fideicommiſſi ſint percepti in parte, pro ea parte debetur penſio hæredibus gravatis, c. 36. n. 72.
Lim. ſecundum aliquos ſi locatio ſit facta a teſtatore, ut tunc omnes penſiones inexactæ ad fideicommiſſarium pertineant, ibid. num. 73.
Decl. limitationem procedere in penſionibus, ſeu aliis annuis redditibus, qui non debentur reſpectu fructuum, ſeu aliarum commoditatum rei fideicommiſſariæ, non autem in penſione rei locatæ, ibid. n. 74.
Fructus ubi debentur ratione alicujus oneris, etiam penſio debetur ad eamdem rationem, c. 36. n. 78.
Marito debetur penſio rei dotalis locatæ propter onera matrimonii, & ideo pro rata temporis, quo illa ſuſtinuit, & non attenditur perceptio fructuum, c. 36. n. 79.

M E R E T R I X.

MERETRICES conducentes domum in vicinia honeſta poſſunt expelli, cap. 10. num. 95.
Meretrix poteſt locare operas ſuas in exercendis actibus venereis, cap. 15. num. 56.
Meretrix, non præcedente pacto non habet actionem pro mercede ſuarum operarum, c. 15. n. 57.
Contrarium eſt magis receptum, ibid. n. 58.
Mulier quæ non eſt publica meretrix, non poteſt petere mercedem fornicationis, c. 15. n. 59.
Mulier quæ locavit operas ſuas in venereis, antequam eas præſtiterit, non poteſt agere pro adimplemento contractus, cap. 15. num. 64.

M I L I T E S.

MILITES conducere, vel fidejuſſores conductionum eſſe prohibentur, cap. 10. num. 15.
Miles locans, & ignorans eſſe militem, mercedem exigit, cap. 10. num. 16.
Et ſufficit ignorantia præſumpta, ibid. n. 17.
Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis militum, requiritur, ut ſint in expeditione, c. 10. n. 19.
Milites noſtri temporis, ut gaudeant privilegiis, non eſt neceſſe, quod ſint in loco hoſtili, vel in actu dimicandi, cap. 10. num. 20.
Milites quicumque ſtipendiarii, prohibentur conducere, cap. 10. num. 21.
Milites non prohibentur conducere pro ſuo uſu, & rerum ad militiam pertinentium, c. 10. n. 22.
Milites titulati, ut Comites, non prohibentur conducere, cap. 10. num. 25.
Leges prohibentes locationem, & conductionem militibus ſunt ſtricte intelligendæ, c. 10. n. 24.
Miles creditor ſtipendii ſui Caporalis accipientis a Principe pro ſe, & aliis militibus, præfertur in eo omnibus aliis creditoribus ipſius Caporalis, etiam anterioribus, cap. 41. num. 45.

M I N I S T E R.

MINISTRI neceſſarii exercitio juriſdictionis Eccleſiaſticæ gaudent exemptione a juriſdictione laicali, c. 27. n. 127.
Miniſter cenſetur reconductus a ſucceſſore pro eodem ſalario præſtito ab anteceſſore, c. 12. n. 30.
Vid. in verb. *Famuli*.

M I N O R.

MINORIS bona invecta, & illata in prædium ab eo conductum ſine decreto, non remanent hypothecata, cap. 40. num. 74.
Lim. 1. in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, cap. 40. num. 77.
Lim. 2. in minoribus, ſcholaribus, aliiſque degentibus extra patriam ſuam ſine curatore, ibid. n. 78.
Lim. 3. ubi minor prudenter conduxit, ibid. n. 79.
Contr. quia in obligatione minoris requiritur utilitas, & decretum, cap. 40. num. 80. & 81.
Minoris bona, ſi poſſideantur a locatore, poſſunt ab eo retineri quouſque ſit ſatisfactus, c. 40. n. 82.
Lex ubi vult inducere tacitam hypothecam in bonis minoris, id clare exprimit, c. 40. n. 75.
Minoris privilegium, quod ejus bona non obligentur ſine decreto, non procedit in mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, cap. 40. num. 76.
Minores curatore curante libere contrahere poſſunt, cap. 6. num. 16.
Minores poſſunt alienare fructus ſine ſolemnitatibus, cap. 16. num. 17.
Minor non poteſt ſine ſolemnitatibus ad longum tempus locare, cap. 6. num. 18.
Minor non poteſt annuum redditum perpetuum alienare, cap. 6. num. 20.
Minor jurans non contravenire ex capite minoris ætatis, poteſt contravenire ex aliis capitibus, ſecus ſi dixit ex quocumque capite, c. 18. n. 84.
Minor non poteſt emphyteuſim conſtituere, c. 6. n. 21.
Minor poteſt ad breve tempus locare, c. 6. n. 22.
Minor poteſt locare res diu non duraturas, c. 6. n. 23.
Minor non poteſt conducere, c. 19. n. 2.
Contrarium, num. 4. & ſeqq.
Minor curatore carens poteſt facere quemcumque contractum, cap. 10. num. 5.
Minor curatorem habens non bene contrahit ſine illo, cap. 10. num. 6.

Minor

Minor prohibetur conducere vectigalis, & prædia fiſci, cap. 10. num. 12.
Minor ſi lædatur in conductione, habet reſtitutionem in integrum, cap. 10. num. 14.

M I N U T A.

MINUTA locationis, non probat locationem, c. 22. n. 12.
Minuta æquiparatur tractatui, cap. 22. num. 13.
Lim. non procedere ſi dictum, *locas*, & *tradis*, quia hæc verba important perfectionem contractus, c. 22. n. 14.
Decl. procedere in tractatu in voce facto, ſecus in minuta, quæ paſſim ſolet ita concipi, c. 22. n. 15.
Minuta æquiparatur tractatui de contractu faciendo, c. 26. num. 67.

M O B I L I A.

De mobilibus in genere, num. 1.
In ſpecie, num. 2.

1 Mobilia in domo exiſtentia veniunt in locatione domus, ſi ſint affixa ipſi domui, c. 23. num. 47.
Mobilia, & inſtrumenta fundi non veniunt fundo vendito, vel legato, cap. 23. num. 76.
Secus autem in locatione fundi, ibid. num. 77.
Decl. ut locator fundi præſtare teneatur inſtrumenta pro fructibus liquidis colligendis, ib. num. 78.
Alia vero quatenus adſint tantum, ibid. num. 79.
Mobilia per lapſum decennii præſumuntur conſumpta, c. 19. num. 150.
Decl. procedere in illis fragilioris materiæ, ib. n. 151.
Quæ autem ſint fragiliora, & prius conſumi cenſeantur, ibid. num. 152.
Mobilia locari poſſunt, cap. 11. num. 3.
Mobilium, & ſe moventium valor probandus eſt per aliquos dies ante, & per aliquos poſt contractum, c. 19. n. 183.
Mobilia uſu conſumuntur, ſtabilia, & ſe moventia otio pejora fiunt, cap. 7. num. 72.
Mobilia, & animalia non locantur ad rationem quinque pro centenario, ſed ad majorem, cap. 19. num. 41.
2 CALDARIUM muratum in domo cum ea venit, c. 23. num. 51.
Claves, ſeræ, & clauſtra domus ſunt, cap. 23. n. 49.
Libri ſcholarium, & Doctorum, arma militum, & Breviarium Clericorum ſunt mobilia neceſſaria, & non cadunt ſub hypotheca, cap. 40. n. 104.
Contr. quoad hypothecam invectorum, & illatorum, ibid. num. 105.
Decl. 2. procedere tantum in caſu, quo non eſſent invecta alia bona, quam præfata, ibid. n. 106.
Et debebit locator probare non fuiſſe invecta alia bona, ib. num. 107.
Putealia, ideſt, id quo puteus operitur, funes, labra, & fiſtulæ domus ſunt, & in locatione domus veniunt, cap. 23. num. 50.
Statuæ affixæ etiam baſibus, non veniunt in venditione domus, cap. 23. n. 54.
Decl. non procedere in perpetuo permanſuris ad uſum, & quaſi pars domus, ut recipientes aquam, ibid. n. 55.
Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Civitatis, ibid. num. 56.
Ampl. etiamſi dictum ſit, loco domum cum omnibus in ea exiſtentibus, adhuc veniant ſolum exiſtentia perpetui uſus cauſa, cap. 23. num. 57.
Lim. ſi domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſtatuis ornata, ibid. num. 58.
Vitreatæ, & telaria veniunt cum domo, c. 23. n. 52.

M O D I C U M.

MODICUM dicitur, quod eſt intra ſextam partem, niſi aliter ſit opinio vulgi, cap. 49. num. 17.

M O D U S.

MODUS probandi valorem per teſtes eſt difficilis, c. 19. n. 90.
Et eſt debilior modo probandi per peritos, ibid. n. 91.
Decl. teſtes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando eſt notorium etiam hominibus groſſis, cap. 19. num. 92.

M O L E N D I N A.

MOLENDINA in flumine natantia reputantur mobilia, & alienantur ſine ſolemnitatibus, c. 6. c. 24.
Secus autem eſt in terræ cohærentibus, ibid. n. 25.
Molendina locari poſſunt ad rationem duodecim pro centenario propter pericula, c. 19. n. 40.
Molendina olei tacite relocantur ad annum, c. 64. n. 53.
Molendinum junctum domui, & in quo habitatur, reputatur prædium urbanum, alias reputatur ruſticum, c. 40. n. 148.
De furno judicatur, ac de Molendino, c. 40. n. 150.

MONACHI, MONASTERIUM.

MONACHI prohibentur conducere nomine proprio, non Monaſterii, cap. 10. n. 75.
Monachi, & Monaſteria non habent jus petendi renovationem locationis, cap. 62. num. 72.
Monaſterium poteſt alienare ſine beneplacito in aliud Monaſterium ejuſdem Ordinis, cap. 14. §. 6. n. 12.
Decl. ut ſi perſonæ ejuſdem Eccleſiæ habeant præbendas ſeparatas, tutior ſit opinio, quod requiratur beneplacitum in alienatione facta inter eos, c. 14. §. 6. n. 13.
Vel ſaltem requiri Epiſcopi, ibid. num. 14.
Vid. in verb. *Regulares*.

M O N S.

MONS erectus pro maritandis puellis, poteſt locare bona abſque beneplacito, cap. 14. §. 6. num. 34.
Contrarium, ſi ſit applicatus loco Eccleſiaſtico, ib. n. 35.

M O R A.

Incurritur, & *excuſatur*, num. 1.
Purgatur, num. 2.

1 MORA incurritur per lapſum diei ad effectum conſtituendi debitorem in mora, cap. 37. num. 80.
Decl. procedere in eo, qui contraxit, & diem appoſuit, non in hærede, ibid. num. 81.
Secus ſi conſtaret de ſciencia hæredis, vel dies veniſſet tempore defuncti, ibid. n. 82.
Diei expreſſione ceſſante, mora incurritur in fine locationis per diem tacitam, cap. 37. n. 83.
Debet tamen dies eſſe omnino certa, ibid. n. 84.
Mora ut excuſetur, ſufficit qualibet cauſa, etiam beſtialis, cap. 37. num. 84.
2 MORÆ PURGATIO non admittitur ſtante juramento in contractu, cap. 55. num. 51.
Contrarium, quod adhuc de æquitate canonica admittatur, ibid. num. 52.
Lim. primam procedere, ſi adſit tantum juramentum aſſertorium, non autem de non contraveniendo, cap. 55. num. 53.
Lim. 2. ſi non omiſit ſolvere is, qui juravit, ſed ejus ſucceſſor, cap. 55. num. 54.
Cæteris ſatisfactio quando dicatur ad effectum purgandi moram, cap. 55. num. 55.
Tempus breve quando dicatur ad effectum purgandi moram, cap. 55. num. 56.
Tempus ad effectum prædictum conſiderari debet a die acceptatæ reſolutionis contractus, c. 55. n. 57.
Conſideranda qualitas contractus, ibid. num. 58.
Item ſi conductor erat præſens, vel abſens, c. 55. n. 59.
Item qualitas perſonæ conductoris, ibid. num. 60.
Moræ purgationi ut locus ſit requiritur offerri ſolutionem re integra, cap. 55. n. 61.
Moræ purgatio excluditur, ſi mora ſit geminata, cap. 55. num. 67.
Moræ purgatio admittitur etiam executione facta, ſi appellatum, cap. 55. num. 67.
Moræ purgatio non excluditur, ex quo dominus declaravit velle locationem finitam, cap. 55. num. 68.
Neque ex quo cœpit agere, ibid. num. 69.
Et admittitur etiam poſt ſententiam, ibid. n. 70.
Et in qualibet parte Judicii, ibid. num. 71.
Moræ purgatio de æquitate canonica datur ſemper, ac jus alterius non fuerit effectum deterius, c. 55. n. 74.
Secus ſi jus alterius ſit effectum deterius, vel ei damnum reſultet, ibid. num. 75.
Lim. ſi petens purgationem moræ velit damnum ei reficere, cap. 55. num. 76.
Secus ſi conductor petens purgationem moræ peccaſſet in faciendo, cap. 55. num 77.
Solvens in parte facilius admittitur ad purgationem moræ, quam qui nihil ſolvit, c. 55. num. 9.
Moræ purgatio de æquitate canonica datur ſemper re integra, cap. 63. num. 42.
Etiam adverſus pactum reſolutivum ante acceptationem, ibid. num. 43.

M O R S.

MORS naturalis dicitur caſus fortuitus, c. 49. n. 86.
Mors animalium quomodo probetur, cap. 12. n. 124.
Mors animalis locati ſi naturalis cedit damno domini, ſi culpoſa damno conductoris, cap. 12. num. 19.
Mors animalis conducti ad vecturam probatur per teſtes examinatos ſine citatione, c. 12. n. 64.
Mors equi conducti ad vecturam probatur ſimplici fide, cap. 12. num. 65.
Mortuo animali locato eſt in arbitrio domini recipere corium, & carnes in computum crediti ſibi reſtituendi, cap. 12. num. 96.

M U L I E R.

MULIERES non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 7.
Ampl. ut Mulieres nec poſſint ſuccedere in locatione gabellarum, cap. 13. num. 8.
Mulier quando fuerit judicata capax emolumentorum gabellæ, cap. 13. num. 10.
Mulier tutrix, an teneatur ſervare ſolemnitates in ſtatuto requiſitas in contractu mulieris, ſi tutorio nomine locet, cap. 8. num. 10. 11. 12. & ſeqq.
Mulier tenetur ſervare ſolemnitates ſtatutarias, ſemper ac lædi poteſt, cap. 8. n. 15.
Mulier tutrix, an teneatur ſervare ſimul ſolemnitates requiſitas in contractibus mulierum, & requiſitas in contractibus minorum, cap. 8. num. 17.
Mulier, quæ non eſt publica meretrix, non poteſt petere mercedem fornicationis, cap. 15. num. 59.
Decl. procedere ceſſante expreſſa locatione, ſecus autem ea interveniente, cap. 15. num. 60.
Mulier quæ locavit operas ſuas in venereis, antequam eas præſtiterit, non poteſt agere pro adimplemento contractus, cap. 15. num. 64.

Mulier

Mulier vel ejus hæredes tenentur ſtare locationi fundi dotalis a marito factæ, c. 61. n. 78.
Lim. ſi locatio ſit facta ultra tempus unius anni, cap. 61. num. 79.
Contrarium eſt verius, ib. n. 80.
Decl. limitationem procedere ſi ultra tempus longum, aliquod aliud indicium concurrat, quod maritus locaverat bona fide, c. 61. n. 81.
Lim. 2. ut non teneatur ſtare præciſe, ſed cauſative, ſi nolit ſolvere intereſſe, ib. n. 82.
Ampl. mulierem teneri dare cautionem de relevando hæredes viri ab omni moleſtia conductoris, c. 61. n. 83.
Sed iſta cautio eſt ad cautelam, non neceſſaria, ib. n. 84.
Mulier tenetur ſtare locationi bonorum paraſernalium factæ a marito eorum adminiſtrationem habente, c. 61. n. 85.

M U L T A.

MULTA tractantur, quæ poſtea non fiunt, c. 22. n. 6.

M U T U S.

MUTUS poteſt contrahere locationem, & conductionem, c. 16. n. 3.

N

N A R R A T I O.

NARRANS valorem pro quo beneficii bona fuerunt locatr, licet verus valor beneficii ſit major, adhuc excuſatur pœnis regulæ de vero valore exprimendo, c. 19. num. 72.

N A V I S.

NAVIS æquiparatur prædio urbano, c. 40. n. 152.

N E G A T I V A.

NEGATIVA duplex affirmat, c. 55. n. 138.

N E M O.

NEMO cogitur rem ſuam locare, vel vendere, c. 20. n. 2.
Regula quod nemo cogatur rem ſuam vendere, patitur ſexaginta, & octo fallentias relative, c. 20. n. 5.
Nemo alterius odio prægravandus eſt, c. 28. n. 39.

N O B I L I T A S.

NOBILITAS contrahentium debilitat conjecturas uſuræ, c. 10. n. 105.

N O M E N.

Vid. *Verbum*.

N O T A R I U S.

NOTARII ſolent ſemper ſtipulari pro quibus intereſt, c. 22. num. 31.

N O V A L I A.

NOVALIA dicuntur ſemper ac poſt annum ſeritur, c. 39. num. 166.

N U L L I T A S.

NULLITAS contractus inducta per extravagantem *Ambitioſæ*, dicitur improprie pœna, c. 14. §. 1. n. 1.
Nullitas locationis ubi non reperitur cenſeri debet locatio valida, c. 14. §. 12. n. 25.
Nullitas locationis bonorum Eccleſiæ ultra triennium abſque beneplacito inducitur ipſo jure, c. 14. §. 7. n. 1.
Reliqua, vid. in verb. *Eccleſia*, n. 5.

N U M M U S.

NUMMIS expreſſis, ſi ſint plures ſpecies, intelligitur de minoribus, c. 33. n. 114.

N U N C I U S.

NUNCIUS ad validitatem contractus debet eſſe deſtinatus, c. 16. n. 42.
Nuncius pro validitate contractus non eſt remittendus, c. 16. num. 48.

O

O B E D I E N T I A.

SUBDITORUM partes ſunt Principi obedire, cap. 28. num. 49.
Inobediens dici non poteſt, qui cauſas adducit non obediendi, c. 28. n. 50.
Juſſio ſecunda expectari debet, quando mandatum videtur injuſtum, c. 26. n. 51.
Decl. procedere, ſi adſit ratio non obediendi, ib. n. 52.
Juſſio ſecunda eſt expectanda, quando præceptum eſt contra legem, etiamſi adſit derogatio, c. 28. n. 53.
Idem ſi ſit contra publicam utilitatem, ib. n. 54.
Idem ſi adſit ſuſpicio, quod litteræ ſint falſæ, ib. n. 55.
Et ſi actus non poſſit fieri ſine peccato, eſt expectanda ſecunda juſſio, etiamſi conſtet de certa ſcientia Principis, ibid. n. 56.
Præceptis Miniſtrorum, & Judicum, ſi appareant injuſta, non parendum, ſed appellandum, & ad ſuperiorem recurrendum, & non recurrens dicitur in culpa, cap. 28. num. 57.
Intellige, ſi ſint evidenter injuſta, alias non recurrens excuſatur, ib. n. 58.
Et ſufficit notorium eſſe, quod diligentis fuiſſet ſuperflua, ib. n. 59.

O B L A T I O N E S.

OBLATIONES factæ a volentibus conducere de certa quantitate non probant rem tantum reddere, c. 19. n. 23.

O B L I G A T I O.

Inſolidum quando ſit, & quid relevet, num. 1.
Dividua, vel indevidua, quando ſit, & quid importet, vid. in verb. *Indevidaum*.
Cætera, num. 2.

1 OBLIGATIO regulariter non cenſetur inſolidum, ſed pro virili, c. 26. n. 2.
Et hæc regula procedit in locatione, ib. n. 3.
Decl. contrarium procedere, ſi locator locet ſimul duobus, & utriuſque fidem inſolidum ſequatur, ib. n. 4.
Nec requiritur conductores obligari expreſſe inſolidum, ſed ſufficit locantem ſingulorum perſonam conſideraſſe, ibid. n. 5.
Obligatio inſolidum inducitur etiam tacite, c. 26. n. 6.
Et ſufficit quælibet conjectura, ib. n. 7.
Conductores ſi obligati ſunt tantum pro virili, unus non debet conveniri pro parte alterius, ſecus ſi inſolidum, c. 26. n. 8.
Locatione facta pluribus inſolidum ad vitam, uno decedente non revertitur ejus pars ad dominum, c. 26. n. 9.
Obligatio inſolidum arguitur ex qualitate rei, ſi eſt individua, c. 26. n. 10. & n. 13.
Socii locando, & conducendo obligantur inſolidum, c. 26. num. 27.
Decl. ut ſi locatio, & conductio fiat ab inſtitutore obligentur inſolidum uſque ad ratam poſitam in ſocietate tantum, ſecus ſi fiat ab uno ex ſociis, ib. n. 28.
Decl. 2. procedere in ſocietate antecedenti, non in ea, quæ incidit ratione conductionis ſimul factæ, ib. n. 29.
Decl. 3. intelligi reſpectu contrahentis cum eis, ſecus inter ſe, quia non obligantur niſi pro rata poſita in ſocietate, ib. n. 32.
Particeps conductionis eſſe poteſt abſque vera, & propria ſocietate, c. 26. n. 30.
Obligatio conductorum inſolidum non reſultat ex eo, quod ad unum tantum res pervenerit, c. 26. n. 31.
Ad inducendam obligationem inſolidum, aliqui tenent requiri verba expreſſa, ib. n. 33.
Verius tamen eſt ſufficere æquipollentia, ib. n. 34.
Dictio *cuilibet* importat locationem eſſe factam pluribus inſolidum, c. 26. n. 35.
Quæ ſint alia verba idem importantia relative, ib. n. 37.
Dictio *reſpectivè* importat obligationem eſſe factam pro virili, ib. n. 37.
Obligationem inſolidum inducere, non eſt obligationem ſtringere, ſed ampliare, c. 26. n. 38.
Obligatio Cameralis non importat obligationem inſolidum, c. 26. n. 39.
Obligatio inſolidum ex una parte, denotat, eamdem obligationem ex alia, c. 26. n. 40.
Decl. procedere ſi agatur de obligatione unica, vel correſpectiva, ſecus ſi de diverſis, ib. n. 41.
Locatio licet facta ſit pluribus inſolidum, adhuc conductores faciunt ſibi partem, c. 26. n. 42.
Locator compellens unum ex obligatis totum ſolvere, tenetur ei actiones contra alios cedere, c. 26. n. 42.
2 OBLIGATIO antidotalis in foro exteriori non eſt efficax, neque ad agendum, neque ad excipiendum, c. 35. num. 155.
Obligatio contracta reſpectu rei, reſolvitur deficiente re, c. 45. n. 6.
Obligatio generalis non comprehendit veſtes, nec alia mobilia neceſſaria debitori, c. 40. n. 103.

O B L I G A T I O C A M E R A L I S.

OBLIGATIO CAMERALIS continet renuntiationem omni legum auxilio, c. 45. n. 12.
Obligatio Cameralis in Curia ſemper cenſetur appoſita propter ſolitum Notariorum præſertim Auditoris Cameræ, c. 61. n. 112.
In reliquo ſtatu Eccleſiæ ſunt deciſiones hinc inde, ibid. num. 113.
Obligatio Cameralis non importat obligationem inſolidum, c. 26. n. 39.

O B S E R V A N T I A.

OBSERVANTIA particularis non tranſit de perſona ad perſonam, c. 17. n. 16.
Obſervantia, quæ deducitur ad arguendam voluntatem partium, eſt obſervantia interpretativa, c. 17. n. 22.
Obſervantia interpretativa facilius probatur, c. 17. n. 23.
Et pro ea ſufficit etiam unicus contractus, ib. n. 24.
Obſervantia interpretativa non probatur per teſtes intereſſe habentes, c. 17. n. 25.
Obſervantia ad inducendam præſumptionem beneplaciti, ſi adſit aliquod pactum valens contractum annullare probanda eſt in ſpecie reſpectu illius, c. 14. §. 11. n. 18.
Obſervantiam ad excludendam ſufficiunt proteſtationes extrajudiciales, c. 14. §. 11. n. 15.
Decl. non ſufficere proteſtationes clandeſtinas, ib. n. 16.

Obſervantia, & ſolitum, id hoc, ut non requiratur beneplacitum, debet probari in ſpecie pacti controverſi, c. 14. §. 2. n. 10.
Et probari debet in ſpecie rei, de qua agitur, ib. n. 11.

OBSTACULUM.

OBSTACULA, ubi ſunt plura non ſufficit unum tollere, c. 14. §. 9. n. 51.

OBVENTIONES.

OBVENTIONES Eccleſiaſticæ locari poſſunt, c. 10. n. 78.

OFFICIALIS.

OFFICIALIS prohibetur contrahere ſive officium habeat annexam juriſdictionem, ſive non, c. 10. n. 41.
Ampl. ut non valeat contractus etiam juratus, c. 10. n. 42.
Ampl. ut legibus prohibentibus officialem conducere, non valeat renunciari, c. 10. n. 43.
Ampl. ut finito officio, contractus non reviviſcat, nec ratificari poſſit, c. 10. n. 44.
Lim. ut ſtatim finito officio poſſit officialis conducere, c. 10. n. 45.
Lim. 2. ut ſi officialis ſuccedit in conductione, poſſit eam continuare, c. 10. n. 46.
Lim. 3. ut poſſit conducere a non ſubdito, c. 10. n. 47.
Lim. 4. ut poſſit contrahere de re in ſuo Territorio non exiſtente, c. 10. n. 48.
Lim. 5. in conductione rerum ſibi neceſſariarum, cap. 10. num. 49.
Lim. 6. ſi ſpecialiter ſit conceſſum a principe, ut conducere poſſit, c. 10. n. 50.
Lim. 7. ſi plures ſint officiales, & aliqui locent, vel locationi auctoritatem præſtent, c. 10. n. 51.
Decl. limitationem procedere, ſi locatio facta pro juſto pretio, c. 10. n. 52.
Lim. 8. ſi dictæ leges prohibentes officialibus conducere non ſint in uſu, c. 10. n. 53.
Officiales locantes gabellas, non debent ſolitum alterare, c. 13. n. 25.
Officiali ſalarium debetur a die, quo cœpit exercere tantum, c. 23. n. 125.
Limit. ſi differat exercere de Principis licentia, cap. 23. num. 126.
Officiales Univerſitatis tenentur ſtare locationi factæ ab anteceſſoribus, c. 61. n. 286.
Ampl. etiamſi locantes eſſent officiales ad annum, & locaſſent pro majori tempore, ib. n. 287.
Decl. procedere in officialibus Univerſitatum habentium adminiſtrationem, ſeu territorium, non in aliis, cap. 61. num. 288.
Decl. 2. procedere tam in Officialibus generalibus, quam particularibus, ibid. n. 289.
Officiales Communitatis non poſſunt conducere gabellas, c. 13. n. 16.
Officiales, ſeu Repræſentantes Communitati habent mandatum cum libera, c. 7. n. 45.
Decl. procedere in Univerſitatibus habentibus juriſdictionem, ſeu Territorium, non in aliis, c. 7. n. 46.
Officiales Univerſitatum poſſunt locare ad breve tempus, ſed non ad longum, ſine ſolemnitatibus, c. 7. n. 47.
Officiales prohibentur facere contractum cum ſubditis, c. 10. num. 35.
Officiales habentes otium in loco ſuæ originis, an, & quas conductiones facere prohibeantur, c. 10. n. 36.
Officiales perpetui non prohibentur conducere ſecundum magis communem, c. 10. n. 37.
Officiales ad beneplacitum reputantur perpetui, & conducere poſſunt, c. 10. n. 38.
Officiales perpetui non poſſunt conducere a litigantibus, c. 10. n. 39.
Officiales, an, & quando publice, & palam poſſint bona fide contrahere, c. 10. n. 40.
Officialium magnorum operæ conſiſtunt in virtute, & quorum, c. 50. n. 21.

OFFICIUM.

OFFICIUM Judicis numquam cenſetur ſublatum, etiamſi remotum ſit omne remedium, c. 24. n. 56.
Officium Notariatus cenſetur tacite relocatum de die in diem, c. 64. n. 54.
Officiorum Curiæ Dominium acquiritur per reſervationem decreti, c. 62. n. 18.
Officii dominium acquiſitum per reſervationem decreti tranſit ad hæredes, ib. n. 19.
Officii fructus ſequuntur dominium, c. 62. n. 20.

OMNIA.

OMNIA, quæ vendi poſſunt, poſſunt etiam locari, c. 11. n. 5.
Omnia quæ locari poſſunt, vendi non poſſunt, c. 11. n. 6.

OPERÆ, OPUS.

De vitio, & periculo, num. 1.
De locatione, & conductione, num. 2.

1 OPUS non poteſt dici vitioſum, ex eo quod non ſit ad artis excellentiam, c. 31. n. 13.
Opus ut non poſſit dici vitioſum, ſufficit tanti valere quanti fuit pro mercede promiſſum, c. 31. n. 14.
Operis conductor non tenetur præſtare diligentiam exactiſſimam, c. 31. n. 15.
Limit. ubi opus requirit diligentiam exactiſſimam, ibid. num. 17.
Lim. 2. ſi conventum, quod opus approbari, ſeu menſurari debeat, ibid. n. 18.
Conventio, quod opus approbari ſeu menſurari debeat, operatur, omne periculum pertinere ad conductorem excepto caſu fortuito, c. 31. n. 19.
Et ſemper uſquequo fuerit opus menſuratum, vel approbatum, c. 31. n. 20.
Hoc tamen non procedit, ſi locator erat in mora menſurandi, ibid. n. 21.
Et periculum caſu fortuito accidens ante approbationem non ſpectat ad dominum, ſi opus erat tale, ut approbari non poſſit, ibid. n. 22.
Operis periculum ubi pertinet ad conductorem intelligitur, ſi evenit tam opere perfecto, quam antea, c. 31. n. 23.
Operis conductor ſi opus ſit vitioſum, tenetur illud emendare, alias tenetur ad omnia damna, c. 31. n. 25.
Statutum quod recipiens opus ab artifice, non poſſit poſt aliquod tempus reclamare, non procedit, ſi artifex blandis verbis acquieſcat recipientem. c. 31. n. 27.
Operis periculum caſu fortuito eveniens ſpectat ad dominum, ſecus autem ſi dolo, aut culpa conductoris, c. 31. n. 1. & n. 9.
Decl. procedere in locatione operis, non autem in locatione operarum, ibid. n. 2.
Ampl. etiamſi operæ locatæ ſint ad faciendum opus, ibid. num. 3.
Et non attenditur, an ſolutio mercedis fuerit deſtinata unica vice, vel dietim, ſed ſolum an operarius ſuſcepit opus in ſe, c. 31. n. 4.
Nec dicitur ſuſcepiſſe opus ad hunc effectum, ſi ſuſcepit illud facere juxta modellum cum pacto, quod alias expelli poſſet, c. 31. n. 5.
Decl. 2. non procedere in illis operibus, quæ propter earum excellentiam non locantur, c. 31. n. 6.
Operis conductor tenetur de omni periculo ejuſdem operis vitio accidente, c. 31. n. 7.
Opus conducens implicite promittit diligentiam, ac ſe ſufficienter peritum aſſerit, c. 31. n. 8.
Operis periculum vitio ſoli eveniens, cedit damno domini, c. 31. n. 9.
Secus ſi ſit pactum contrarium, ib. n. 10.
Imperitia culpæ adſcribitur conductori operis, cap. 31. num. 11.
Decl. non propterea eſſe neceſſariam perfectam ſcientiam, ib. n. 12.
2 OPERAS SUAS locans tenetur eas præſtare ſuis ſumptibus, c. 34. §. 1. n. 9.
Et tenetur etiam præſtare inſtrumenta neceſſaria, cap. 34. §. 1. n. 10.
Et ſi eadem inſtrumenta rumpantur, tenetur ea de ſuo reficere, ib. n. 11.
Operæ menſorum non admittunt nomen locationis, c. 15. num. 68.
Advocati operæ non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis, c. 50. n. 17.
Artium liberalium operæ conſiſtunt in probitate virtutis, non in ſolo labore, c. 50. n. 19.
Doctorum operæ ſive in legendo, ſive in judicando, ſive in Judicibus aſſiſtendo non conſiſtunt in ſolo labore, ſed in probitate virtutis, c. 50. n. 18.
Grammaticorum, & Rethorum operæ conſiſtunt in virtute, c. 50. n. 19.
Medicorum operæ conſiſtunt in probatione virtutis, c. 50. num. 20.
Officialium magnorum operæ conſiſtunt in virtute, & quorum, c. 50. n. 21.
Proxenetarum operæ conſiſtunt in labore, & idem de ſimilibus, c. 50. n. 22.
Operarum, ſeu facti locatio eſt, ſi recipiens pecuniam nihil transfert, c. 2. n. 37.
Decl. procedere, quatenus factum tale ſit, ut locari ſoleat, ib. n. 38.
Si autem quid tradatur artifici, ut immittetur, & aliud fiat conſtituto pretio, eſt emptio, ſecus ſi ut eadem reddatur, c. 2. n. 39.
Si artifex ipſe ponat rem, non erit locatio, ſed venditio, ib. n. 40.
Decl. procedere ſi materia, quam ponit ſtet principaliter, non autem ſi acceſſorie, ib. n. 41.
Et ſi dubium ſit an ſtet principaliter, attenditur an quantitas pretii conveniat valori, c. 2. n. 43.
Operas ſuas locare poteſt minor, c. 6. n. 28.
Operas ſuas locare non poteſt minor ſine ſolemnitatibus per ſtatutum in contractibus minorum requiſitis. c. 6. n. 31.
Operæ hominum etiam liberorum locari poſſunt, cap. 15. num. 2.
Operæ poſſunt locari in perpetuum, ſeu ad vitam, cap. 15. num. 3.
Operas ſuas locans ad vitam poteſt ſe liberare ſolvendo intereſſe vel ſerviendo per alium, c. 15. n. 4.

Operæ

Operæ infantium, & defectæ ſenectutis hominum locari non poſſunt, c. 15. n. 5.
Operæ infantium ſi locentur etiam pro tempore poſt infantiam, valet locatio pro eo, c. 15. n. 6.
Operæ pro inveniendis rebus perditis locari poſſunt, c. 15. num. 19.
Operarum pro inveniendis rebus perditis præſtitarum merces peti poteſt abſque præcedenti earum locatione, c. 15. num. 20.
Decl. procedere, ſi ſint impenſæ operæ, ſecus ſi res caſu abſque ullo labore reperta ſit, c. 15. n. 21.
Operarum locatio non expirat, ex quo locans ita inſeneſcat, ut ejus operæ nullæ ſint, cap. 15. n. 7.
Operæ ad quas tenemur obligatione Juſtitiæ, locari non poſſunt, c. 15. n. 12.
Operæ ſpirituales, & ſanctæ locari poſſunt, c. 15. n. 32.
Decl. procedere in laboribus, qui fiunt circa opera ſacra, & in operibus, quæ non ſunt neceſſaria ſimpliciter in ſacris, ac ſi ad ipſa ſacra non habeatur intentio, c. 15. num. 33.
Operæ celebrationis Miſſarum, vel aliorum ſacrorum, locari non poſſunt, c. 15. n. 35.
Decl. ut non poſſit locari opus operarum, ſed poſſit recipi aliquid ad ſui ſuſtentationem, c. 15. n. 36.
Ampl. ut poſſit deſuper pactum fieri, c. 15. n. 37.
Vid. in verb. *Pactum*, n. 3.
Operæ parvæ locari non poſſunt, c. 15. n. 51.
Operarum punibilium merces, licet peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur, non poteſt repeti, c. 15. n. 54.
Vid. in verb. *Salarium*, n. 1.
Operæ quædam propter excellentiam locari non poſſunt, c. 15. n. 67.
Actio redhibitoria non habet locum in locatione operis, c. 31. n. 24.

O R N A M E N T A.

ORNAMENTA veniunt in venditione equi, ſi equus oſtenſus fuit ornatus, c. 23. n. 59.

O S T I U M.

OSTIA, & feneſtras reaptare tenetur locator, cap. 34. §. 1. num. 5.
Decl. procedere in ſolitis, & neceſſariis, ſecus ſi ad commodiorem uſum fiant, c. 34. §. 1. n. 6.

O V E S.

OVES reddunt ſcutum unum pro qualibet, capit. 19. num. 44.

P

P A C T U M.

De pacto in genere, num. 1.
De pacto nudo, num. 2.
Quædam pacta in ſpecie, num. 3.
Cætera vide in ſuis verbis puta de pactis circa melioramenta in verb. *Melioramenta, num. 4.*

1 PACTA INTELLIGI debent prout de jure, cap. 49. num. 1. & cap. 63. num. 54.
Sed prius habenda ratio, ut aliquid operentur, & poſtea facienda reſtrictio, ut quanto minus fieri poteſt, juri communi deroget, c. 63. n. 55. & c. 49. n. 6.
Pacta conventa in locatione ſunt diligenter attendenda, c. 23. n. 129.
Pacta in locatione habent vim legis, c. 23. n. 130.
Decl. procedere quatenus ſint licita, & honeſta, alias ſunt inefficacia, ibid. n. 131.
Pacta dubia in locatione debent intelligi juxta ejus naturam, c. 33. n. 132.
Pacta intelligi debent juxta juris diſpoſitionem in quantum fieri poteſt, c. 33. n. 134.
Lim. ſi adſit vulgaris loquendi conſuetudo in contrarium, quia ea magis attenditur, ibid. n. 135.
Pacta prohibita, quando non ſunt contra ſubſtantiam contractus, vitiantur, & non vitiant, c. 24. n. 63.
Pactum correſpectivum ad contractum cenſetur ei ineſſe, c. 25. n. 53.
Ampl. in pacto exiſtente in contractu correſpectivo, ibid. num. 54.
Decl. procedere ſi pactum conveniat alteri contractui, & non ſequatur abſurdum, c. 25. n. 55.
Pactum non mutat naturam actus, ſuper quo interponitur, c. 15. n. 38.
Pactum damnoſum, an ſit recompenſatum in favorabilibus, ſtatur arbitrio prudentis, c. 12. n. 58.
Interpretatio pacti ſemper facienda eſt contra illum, ad cujus favorem fuit appoſitum, & qui in eo ſe fundat, c. 49. n. 15.
Pactum circa ſubſtantiam, & primævam naturam contractus non valet, c. 49. n. 23.
Pactum partis comprehenditur in pacto, quando alias nihil operaretur, c. 49. n. 30.
Et comprehenditur, ſi provenit culpa locatoris lege permittente, ibid. n. 31.
Pacto quando quis non cogitur uti, poteſt uti diſpoſitione juris, cap. ult. n. 16.
A pacto ad ſtatutum valet argumentum affirmative ductum, c. 63. n. 73.
Pacta accidentalia contractus locationis poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 30.
Pacta facta in locatione poſſunt conferri in arbitrium tertii, c. 16. n. 64.
Pacta concordanda, ſi ſervata ſint conditionaliter, denotant imperfectionem contractus, c. 16. n. 65.
Pacta ad dignoſcendum qui contractus ſit, magis attenduntur, quam denominatio, c. 3. n. 10.
Quæ pacta indicent factam eſſe venditionem, vid. in verb. *Venditio*, & ſic de emphyteuſi, & ſimilibus.
2 PACTUM NUDUM non eſt efficax, nec parit actionem, c. 22. n. 86.
Decl. procedere de jure civili, non autem de jure canonico, ibid. n. 87.
Decl. 2. non procedere, ſi is cui factum eſt pactum, aliquod damnum eſt paſſus, c. 22. n. 88.
Decl. 3. ut inter viros probos verecundum ſit negare promiſſa per pactum nudum, ibid. n. 89.
Decl. 4. ut ſi promiſſio ſit facta interpoſita ſtipulatione, ſit efficax, ibid. n. 90.
3 PACTUM FRANCANDI pro certo pretio in locatione appoſitum facit contractum ſimilem venditioni, c. 45. num. 85.
Pactum *quod capitale ſit ſalvum* in ſocietate, eſt prohibitum, c. 12. n. 43.
Sed, Vid. in verb. *Societas*, n. 3.
Pactum *quod damnum debeat totum ab uno ſentiri*, eſt improbum, & ſapit uſuram, c. 12. n. 49.
Pactum *recipiendi aliquid pro celebratione Miſſarum*, ultra alias rationes ſuſtinetur etiam ex quo paciſcens privat ſe ſua libertate aliud faciendi, c. 15. n. 39.
Limit. ut non valeat dictum pactum, ſi factum ex avaritia, vel alia circumſtantia damnabili, ibid. n. 41.
Pactum *quod locatio cenſeatur tacite renovata per continuationem abſque diſdicta* eſt expreſſio ejus, quod tacite ineſt, c. 14. §. 2. n. 12.
Pactum *quod res certo caſu cenſeatur vendita juſto pretio* valet in mutuo, c. 17. n. 45.
Et valet etiam generaliter, ſi adhæreat alteri contractui, ſecus ſi de per ſe fiat, c. 17. n. 46.
Pactum de *præferendo conductorem* in nova locatione debet eſſe conventum cum ipſo domino, vel ejus Procuratore ſpeciali, c. 20. n. 59.
Pactum *quod locatio duret ad certum tempus* eſt oneroſum conductori, c. 20. n. 66.
Pactum *redimendi*, quandocumque præſcribitur per triginta annos, c. 10. n. 117.
Lim. adverſus eum qui retinet, c. 10. n. 118.
Lim. 2. ſi contractus ſit ſimulatus in fraudem uſurarum, c. 10. n. 119.
Facultas redimendi ex pacto non expirat per lapſum temporis in pacto præfixi, ſi venditio ſit pro modico pretio, c. 10. n. 120.
Decl. procedere ſi pretium ſit valde modicum, c. 10. n. 121.
Pactum *quod animalia locata, ſi deteriorata ſint, cedant damno conductoris*, intelligitur de deterioratis culpa illius, non caſu fortuito, c. 12. n. 8.
Pactum *quod beſtiæ reſtituantur in fine locationis*, intelligitur quatenus extent, c. 12. n. 9.

P A L E A.

PALEA computatur inter fructus, c. 5. n. 36.
Palea æqualiter dividenda cum colono partiario, niſi pacta aliter ferant, c. 5. n. 37.

P A P A.

PAPA difficilius revocat facta prædeceſſorum ſuorum, quam ſua propria, c. 61. n. 210.
Alienationem bonorum Eccleſiæ auctorizare eſt de ſpecialiter reſervatis Papæ, c. 14. §. 9. n. 54.
Papa ſi præventive relocaverit, ſeu inveſtiverit de feudo nondum aperto, non debet ſucceſſor contravenire, c. 61. n. 211.
Papa quando diſponit de re ſpectante ad principatum temporalem, cenſetur diſponere tanquam Princeps temporalis, non tamquam Eccleſiæ Supremum Caput, c. 63. n. 71.
Ubi Papa ibi Roma, c. 10. n. 24.
Papa concedens aliquam poteſtatem eam a ſe non abdicat, ſed majorem retinet, c. 14. in princ. n. 8.
Papa habet plenam adminiſtrationem bonorum Eccleſiarum inferiorum, & earum Prælati ſolum uſum, & gubernium, c. 14. in princ. n. 13.
Papa ſolus poteſt alienare bona Eccleſiæ, c. 14. n. 14.
Papa habet auctoritatem a Deo; non a ſubditis, c. 14. §. 1. num. 1.
Papa in generali diſpoſitione non ſolet comprehendere ea, quæ ſunt contra jus, c. 14. §. 10. n. 41.
Papa præſumitur facere locationem anticipatam ex cauſa, c. 14. §. 12. n. 20.

P A R S.

PARS exigua magni prædii non poteſt alienari ſine beneplacito, c. 14. §. 3. n. 6.

Partes non conſenſiſſe in ſolo triennio arguitur ex diverſitate penſionis in ſequenti, c. 14. §. 7. n. 14.

P A R T I C U L A R I S R E S.

PARTICULARIS RES alteri rei particulari accedere, & de ejus pertinentiis eſſe non poteſt, cap. 23. n. 100.

P A R T I T A.

PARTITIS libri aliquibus verificatis, arguitur in totum verus, cap. 19. n. 65.
Verificatio aliquarum partitarum non adeo operatur ad augendam fidem, ut error ad eam minuendam, c. 19. n. 63.
Partitæ verificatæ, ut operentur augeri fidem, debent eſſe in ſumma conſiderabilis, cap. 19. n. 64.
Vel debent eſſe connexæ, ibid. n. 65.

P A S T O R.

PASTOR conductus ad cuſtodiendum, tenetur de periculo animalium culpa ſua interveniente, c. 12. n. 97.
Paſtor tenetur de culpa leviſſima, cap. 12. n. 98. & n. 99. ubi ſecus in conductore.
Paſtor tenetur probare animalia deceſſiſſe abſque ſua culpa, c. 12. n. 100. & 101.
Et quomodo ſe gerere debeat, n. 102.
Paſtoris dicto ſtatur in levibus, & difficilis probationis, c. 12. n. 103.
Paſtor debet adhibere cuſtodem ſufficientem, c. 12. n. 109.
Lupi ſi comedant oves, imputatur culpæ paſtoris, c. 12. num. 104.
Furtum animalium imputatur culpæ paſtoris, & quando ſecus, c. 12. n. 105. 106. & 107.

P A T E R.

PATER tenetur præſtare habitationem filio, c. 35. n. 21. Vid. in verb. *Habitatio*.
Pater in bonis filii habet majorem auctoritatem, quam alii adminiſtratores, c. 7. n. 52.
Pater habet adminiſtrationem bonorum filii, etiamſi alii dati ſint adminiſtratores, niſi verba repugnent, c. 7. n. 53.
Pater habet adminiſtrationem in ſpiritualibus, & annuis, ubi ſunt beneficia, c. 7. n. 54.
Pater non habet adminiſtrationem in eis in quibus non habet uſumfructum, c. 7. n. 55.
Poteſt tamen habere adminiſtrationem dativam, cap. 7. num. 56.
Pater habet adminiſtrationem bonorum filii infantis, quamvis uſumfructum non habeat, c. 7. n. 57.
Pater adminiſtrator bonorum filii, poteſt locare ad longum tempus ſine decreto, c. 7. n. 58.
Decl. procedere ſi cum adminiſtratione habeat uſumfructum, alias ſecus, c. 7. n. 59.
Et ſi concurrat legitima cauſa, c. 7. n. 60.
Pater ſi alienat bona filii, probandum, quod habuerit cauſam, c. 7. n. 61.

P A T R O N U S.

PATRONUS Eccleſiæ poteſt ſe opponere alienationi bonorum, ſi fiat ſine cauſa, c. 14. §. 9. n. 38.
Patronus beneficii non eſt citandus in alienatione bonorum ejuſdem, c. 14. §. 9. n. 34.
Contraria opinio eſt tutior, ibid. 35.
Patronus Eccleſiæ, ſi indiget eſt alendus ab ea, cap. 14. §. 9. n. 36.
Decl. procedere ſi Eccleſia habeat fructus exuberantes, ad ea quæ ſunt ſibi neceſſaria, c. 14. §. 9. n. 37.

P A U P E R.

PAUPERES, & miſerabiles perſonæ habent privilegium ad compellendum vendere, & locare, c. 20. n. 27.
Pauperes, & miſerabiles perſonæ habent prælationem in nova locatione, c. 20. n. 110.
Paupertas non eſt probanda, ſed præſumitur, c. 39. n. 34.
Pauperes, & miſerabiles perſonæ habent privilegium in Urbe, ut aliis creditoribus præferantur ex Bulla S. Pii V. pro ſcutis quinquaginta, c. 41. n. 42.
Etiamſi ſint creditores pro majori ſumma, ib. n. 43.
Et prædictum privilegium ſervari debet a quocumque Judice ordinario, ibid. n. 44.

P E C U N I A.

PECUNIA eſt apud omnes gentes in uſu, c. 1. n. 24.
Pecunia fuit inventa per multos annos poſt jus gentium, c. 1. n. 32.
Pecuniæ nomine omnia corpora continentur, c. 5. n. 16.
Lim. ſi dictum pecunia numerata, ib. n. 17.
Pecuniæ nomine veniunt ea quæ pondere, numero, & menſura conſiſtunt, c. 5. n. 8.
Pecuniæ non poſſunt condici ab eo qui non ſolvit, licet ei pecunia profuerit, c. 35. n. 5.
Lim. in ſubſidium, ſi ille qui pecuniam dedit non ſit ſolvendo, ibid. n. 6.
Pecuniæ minoris alienantur ſine ſolemnitatibus, cap. 10. num. 3.
Pecuniæ hodie major quantitas adeſt, & ideo minoris æſtimationis eſt, c. 19. n. 160.
Pecuniæ valore mutato poſt locationem, qui valor attendendus ſit in ſolutione mercedis, c. 23. n. 118.
De pecuniæ verſione, vid. in verbo *Verſio*.

P E D A G I U M.

PEDAGIUM quod in fundo vendi conſuevit, non venit in locatione fundi, c. 23. n. 90.

P Œ N A.

PŒNA eſt cum minuitur patrimonium, vel tollitur aliquod jus quæſitum, non autem quando impeditur lucrum, c. 14. §. 8. num. 2.
Pœnæ Extravagantis *Ambitioſæ* contra alienantes, ſunt excommunicatio, & beneficiorum privatio, & quid ſi ſit Epiſcopus, vel Abbas, c. 14. §. 8. n. 3.
Pœnæ Extravag. *Ambitioſæ* non incurruntur ſine contemptu, & dolo, c. 14. §. 8. n. 6.
Pœnæ Extrav. *Ambitioſæ* contra alienantes bona Eccleſiæ non incurruntur niſi a Prælatis, & aliis adminiſtrationem habentibus, c. 14. §. 8. n. 11.
Ampl. etiamſi alii ſubditi alienationi conſenſum præſtiterint, c. 14. §. 8. n. 12.
Pœnæ prædictæ ut incurrantur, neceſſaria eſt actualis traditio, nec ſufficit inſtrumentum alienationis, nec clauſula conſtituti, c. 14. §. 8. n. 13.
Pœnæ Extravag. *Ambitioſæ* non incurruntur, ſi alienatio ſit facta per Procuratorem, c. 14. §. 8. n. 15.
Pœna privationis beneficii, cujus bona alienantur ſine beneplacito, imponitur ipſo jure in Extravaganti *Ambitioſa*, c. 14. §. 8. n. 18.
Pœna impoſita ipſo jure in Extravaganti *Ambitioſa*, adhuc requiritur ſententia declaratoria, cap. 14. §. 8. n. 19.
Pœnas ad evitandas ſufficit quælibet cauſa credendi, c. 14. §. 1. n. 9.
Regulares locantes ultra triennium abſque licentia Sacræ Congreg. Concil. ultra excommunicationem, incurrunt etiam pœnam privationis vocis, c. 14. §. 8. n. 4.
Nullitas contractus inducta per Extrav. *Ambitioſa*, dicitur impropriè pœna, cap. 14. §. 8. n. 1.
Cauſa quælibet, etiam beſtialis, excuſat a pœna, cap. 14. §. 8. n. 5.
Error facti excuſat omnes a pœnia, juris autem error excuſat idiotas, & alios, ſi ſit dubium, c. 14. §. 8. n. 8.
Alienans bona Eccleſiæ bona fide, & conditionem Eccleſiæ meliorem faciens, excuſatur a pœnis Extravag. *Ambitioſæ*, & a peccato, c. 14. §. 8. n. 9.
Lim. ſi juraſſet non alienare, quia peccat, & ſit perjurus, ibid. n. 10.
Alienans bona Eccleſiæ incurrit pœnas, etiamſi fecerit alienationem cum clauſula, *ſalvo, & reſervato beneplacito Apoſtolico*, c. 14. §. 8. n. 14.
Procurator non poteſt facere incidere ſuum principalem in pœnas, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita contrahendum, c. 14. §. 8. n. 16.
Ampl. ut non ſufficiat generale cum libera, ſed requiratur individuum, ibid. n. 17.

P Œ N I T E N T I A.

PŒNITENTIÆ locus eſt in contractibus innominatis re integra, c. 12. n. 28.
Pœnitentiæ locus non eſt in contractibus nominatis, c. 12. num. 29.

P E N S I O.

DE PENSIONE, ſeu mercede locationis, vide in verbo, *Merces*.
Penſio Eccleſiaſtica locari non poteſt ultra triennium ſine Beneplacito Apoſtolico, c. 14. §. 5. n. 5.
Lim. in reſervata in Beneficio Hiſpano ad favorem Itali, ibid. n. 6.

P E R I C U L U M.

PERICULA in ſe ſuſcipere, & periculis renuntiare idem eſt, c. 49. n. 49.
Periculi nomine late ſumpto veniunt etiam caſus fortuiti, c. 49. n. 51.
Ex eo quod quis tenetur de periculis, non infertur, quod teneatur de caſibus fortuitis, c. 49. n. 52.
Periculi aſſumptio ſimpliciter facta, non ſufficit, ut veniant caſus fortuiti, c. 49. n. 55.
Periculum animalis conducti, ut ſpectet ad conductorem, requiritur ejus culpa ſaltem levis, c. 12. n. 61.
Periculum animalis locati ad vecturam ceſſante culpa conductoris ſpectat ad dominum, c. 12. n. 62.
Periculum divini judicii comprehendit omnes caſus fortuitos, c. 32. n. 2.
Periculum rei venditæ ſpectat ad emptorem, c. 2. n. 5. & c. 45. n. 2.
Periculum rei locatæ ſpectat ad locatorem, c. 2. n. 6.
Periculum rei locatæ culpa conductoris eveniens, ad eum ſpectat, c. 32. n. 6.
Periculum operis caſu fortuito eveniens, ſpectat ad dominum, ſecus autem, ſi dolo, aut culpa conductoris, c. 31. num. 1.
Vid. in verb. *Operis periculum*.
Pactum quod periculum ſit conductoris, reſtringitur ad periculum præter naturam contingens, c. 12. n. 10.
Pactum quod periculum ſpectet ad conductorem, alterat naturam locationis, c. 12. n. 12.
Et ſecundum aliquos reddit contractum injuſtum, ibidem, num. 13.
Ampl. ut dictum pactum ſit peccaminoſum, etiamſi factum animo non utendi, c. 12. n. 14.
Lim. ut dictum pactum non impediat executionem contractus in foro fori, c. 12. n. 15.

Digitized by Google

Et quod de ſe ſolo non vitiet contractum, nec ſit nullum, ibid. num. 20.
Pactum prædictum non eſt contra naturam contractus locationis, cap. 12. num. 16.
Vel ſaltem non eſt contra ſubſtantiam, ibid. n. 57.
Pactum prædictum eſt onerosum, ſed poteſt eſſe recompenſatum aliis pactis, cap. 19. num. 18.
Periculum in ſe ſuſcipiens tenetur ad id, quod ſubſequitur obligationi provenienti ex natura contractus, cap. 29. num. 51.
Culpa qualibet ceſſante non tenetur conductor, etiamſi periculum in ſe ſuſceperit, cap. 29. num. 52.
Artifex ſuſcipiens in ſe periculum gemmæ inſculpendæ, tenetur etiamſi periculum veniat potius vitio materiæ, quam ejus culpa, cap. 29. num. 53.
Periculum rei in venditione conditionali eveniens pendente conditione regulariter ſpectat ad venditorem, cap. 45. num. 68.
Periculum rei in venditione tranſit in emptorem, cap. 45. num. 63.
Ampl. procedere tam vendita re, quam etiamſi venditum ſit quid rei acceſſorium, ibid. num. 64.
Decl. procedere venditione perfecta, ibid. num. 65.
Venditis fructibus naſcituris periculum, quod non naſcantur ſpectat ad venditorem, cap. 45. num. 67.
Vid. in verb. *Fructus*.
Periculum in opere eveniens vitio ſoli non cedit damno conductoris operis, cap. 50. num. 49.

PERITI, PERITUS.

De eorum electione, num. 1.
Quomodo procedere, & referre debeant, num. 2.
Quot, & quales eſſe debeant, num. 3.
Eis ſtatur, vel non, num. 4.

1 PERITORUM electio eſt ſubſidiaria quatenus deficiant omnes aliæ probationes, cap. 34. §. 5. num. 1.
Peritorum electio eſt neceſſaria, & de ea conſtare debet, cap. 34. §. 5. num. 4.
Nec ſufficit ad eam probandam, quod quilibet peritus ſe electum enunciet, ibid. num. 5.
Probatur tamen electio per duos teſtes, ibid. n. 6.
Ad electionem peritorum proceditur executive, & ſummatim, cap. 34. §. 5. num. 7.
Et etiam in die feriata, ibid. num. 8.
Peritorum electio licet de jure poſſit fieri a ſolo Judice, tamen de conſuetudine fit a partibus mandante Judice, cap. 34. §. 5. num. 9.
Et in diſcordia, vel contumacia partium fit a Judice, ibid. num. 10.
Et quando Judex vult eligere peritos, debet monere partes ad intereſſendum, ſeu illas citare, c. 34. §. 5. n. 11.
Et prædictis non ſervatis electio eſt nulla, & relatio non probat, ibid. num. 12.
Electio peritorum ab uno facta non nocet aliis, cap. 34. §. 5. num. 13.
Ampl. ut nec ab eo cauſam habentibus, ibid. num. 14.
Secus ſi ſit ceſſionarius ejus qui elegit exceptionem factam poſt electionem, ibid. num. 15.
Defectus citationis ad videndum eligi peritos, ſanatur per ſubſequentem intimationem electionis, vel aliam ſcientiam, cap. 34. §. 5. num. 6.
Periti pro menſuratione facienda de conſuetudine eliguntur a partibus, mandante Judice, cap. 24. n. 76.
In electione peritorum neceſſaria eſt citatio, ibid. n. 77.
Et ubi pars eſt contumax, eligit Judex, ibid. n. 78.
Stylus eſt ut quælibet pars ſuum eligat, & una deficiente ſupplet Judex, cap. 34. §. 5. num. 18.
Lim. ſi utraque pars in uno conſentiat, quia illi ſtatur, cap. 34. §. 5. num. 19.
Et ſufficit tacitus conſenſus per non contradictionem, ibid. num. 20.
Decl. tamen non ſufficere unam partem conſenſiſſe electioni factæ ab alia, quia cenſetur conſentire, ut eligat peritum ſuum, & quando ſecus, cap. 34. §. 5. n. 21.
Lim. 2. ſi unus tantum reperiatur peritus in loco, ibid. num. 22.
Decl. limitationem non procedere in materiis gravibus, quia debent peti a locis vicinis, cap. 34. §. 5. n. 23.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 24.
Prima procedit ſi materia vere ſit gravis, & poſſunt haberi periti in loco non valde diſtanti, cap. 34. §. 5. n. 25.
Lim. 3. ſi agatur de re parvi valoris, & facilis æſtimationis, ibid. num. 26.
Lim. 4. ſi unus peritus ſit valde excellens, & plurimæ integritatis, ibid. num. 27.
Lim. 5. ſi ſit deputatus a publico, ibid. n. 28.
Decl. præfatas limitationes procedere, ſi electus ſit vere peritus, cap. 34. §. 5. num. 29.
2 PERITI debent præſtare juramentum de bene, & fideliter æſtimando, cap. 34. §. 5. num. 31.
Decl. procedere in electis a Judice, ſecus in electis a partibus, cap. 34. §. 5. num. 33.
Intellige de electis ſponte, ſecus ſi mandante Judice, ibid. num. 34.
Periti debent accedere ad locum, ubi res eſt æſtimanda, & citandæ ſunt partes ad intereſſendum æſtimationi, cap. 34. §. 5. num. 35.
Secus ſi citatio fuerit partibus remiſſa, cap. 34. §. 5. num. 36.
Vid. in verb. *Citatio*.
Periti ut recte procedant, requiritur citatio ad videndum fieri menſurationem, cap. 24. num. 81.
Ampl. etiamſi præceſſerit electio judicialis, ibid. n. 82.
Periti ut recte referant, requiritur citatio ad videndum eos referre, cap. 24. num. 83.
Decl. ſuſtineri poſſe relationem abſque dicta citatione, ſi aliæ præceſſerunt, ibid. n. 84.
Decl. 2. ut dicta citatio ad videndum referre, poſſit etiam fieri ex poſt, ibid. num. 85.
Periti in relatione debent reddere rationem dicendo ſe menſuraſſe, ſeu menſurare feciſſe, cap. 24. n. 86.
Periti, ut probent valorem de tempore præterito, de quo viderunt rem, debent examinari tanquam teſtes, & quomodo deponere debeant, cap. 19. num. 75.
Periti debent procedere per ſe ipſos, nec poſſunt ſubdelegare, cap. 34. §. 5. num. 40.
Lim. quo ad nudum miniſterium, puta menſurationem, ibid. num. 42.
Æſtimari debet res ſimul, non per partes, cap. 34. §. 5. num. 43.
Relatio peritorum debet eſſe aperta, & clara, cap. 34. §. 5. num. 45.
Periti debent ſervare formam in depoſitione ſibi præſcriptam, cap. 34. §. 5. num. 48.
Peritorum in relatione facienda, requiritur citatio partis ad videndum referre, vel ad dicendum contra relationem, cap. 34. §. 5. num. 51.
Periti debent referre cum juramento in actis, ſeu relationem ſcriptam cum juramento producere, c. 34. §. 5. n. 56.
Decl. producere, ſi non jurarunt in ſuſceptione officii, & juramentum erat neceſſarium, cap. 34. §. 5. n. 57.
Periti referre poſſunt etiam in die feriata, cap. 34. §. 5. num. 61.
Periti non tenentur reddere rationem de ſua relatione, cap. 34. §. 5. num. 64.
Decl. procedere quando judicium periti conſiſtit in mera operatione intellectus, ſecus ſi conſiſtat in facto cadente ſub ſenſu corporis, ibid. n. 47.
3 PERITI debent eſſe ſaltem duo, cap. 34. §. 5. n. 37.
Si duo electi, & unus tantum referat, & tertio Perito ſi diſcordet ab omnibus an ei ſtandum, vid. infra, n. 4.
Periti eligendi debent eſſe vere tales, ac perſonæ honeſtæ, cap. 34. §. 5. num. 30.
Periti ad probandum valorem melioramentorum, non ſufficit, quod ſint muratores, & aliqualiter intelligentes, ſed probandum, quod ſint Architecti, cap. 34. §. 5. num. 31.
4 PERITI non valent æſtimare niſi ea quæ eorum oculis ſubjiciuntur, cap. 19. 68.
Periti ex inſpectione rei de præſenti, valent dignoſcere valorem de tempore præterito, cap. 19. n. 69.
Contrarium de magis communi, ibid. n. 70.
Decl. hoc contrarium magis procedere, ſi longum tempus interceſſit, cap. 19. num. 71.
Vel ſi modicum, adſit aliqua cauſa mutationis valoris, ibid. num. 72.
Periti difficilius poſſunt valorem temporis præteriti æſtimare, ſi de illo rem non viderunt, cap. 19. n. 74.
Peritorum relationi ſtatur etiamſi referant de credulitate, cap. 34. §. 5. num. 49.
Decl. procedere in eis, quæ certo ſciri non poſſunt, ibid. num. 50.
Periti ſi ſunt duo, & unus tantum referat, non attenditur relatio, cap. 34. §. 5. num. 58.
Poſſunt tamen uterque de per ſe ſeparatim referre, ibid. num. 59.
Intellige quando ſunt duo periti electi unus pro parte, ſecus ſi ſint electi ab utraque, cap. 34. §. 5. n. 60.
Peritorum relationi ſtandum eſt, ibid. n. 62.
Sed ut ei ſtari debeat, debet conſtare de eorum electione, cap. 24. num. 79.
A Peritorum relatione datur appellatio, cap. 34. §. 5. num. 63.
Ampl. dari etiam ei qui peritum approbavit, cap. 34. §. 5. num. 64.
Ampl. 2. dari etiam ei, qui promiſit relationi ſtare, ſi non dixit, *& cuicumque æſtimationi*, ibid. n. 65.
Si a relatione peritorum appellatum eſt, deveniendum eſt ad electionem peritorum, cap. 34. §. 5. n. 66.
Decl. ut a relatione peritorum liceat appellare una vice tantum, ibid. num. 67.
Lim. declarationem, ſi utraque pars appellet, ibid. n. 68.
Appellans a relatione periti in aliqua parte taxative, cenſetur approbare in alia, cap. 34. §. 5. n. 69.
Peritis diſcrepantibus eligendus eſt tertius, cap. 34. §. 5. num. 70.
Periti an eligi debeant, vel aliter probandum ſit ab initio, eſt arbitrarium Judicis, cap. 34. §. 5. num. 71.

Judea poteſt ſe extrajudicialiter informare, & valorem arbitrari, cap. 34. §. 5. num. 72.
Secus ſi viam peritorum elegerit, quia eis diſcordantibus tenetur tertium eligere, nec poteſt eligere ſe ipſum, cap. 34. §. 5. num. 73.
Tertii periti electio facienda a partibus, & eis diſcordantibus a Judice, cap. 34. §. 5. num. 74.
Tertio perito omnino ſtandum eſt, cap. 34. §. 5. n. 75.
Lim. ſi ejus æſtimatio ſit nulla, ibid. num. 76.
Item ſi fuiſſet nulla æſtimatio prima, niſi fuiſſet nullitas remiſſa, ibid. num. 77.
Electio peritorum ſecunda facta propter diſcordiam inter primos, ſi non ſubſiſtit diſcordia, eſt nulla, cap. 34. §. 5. num. 78.
Ampl. etiamſi partes promiſerint ei ſtare, ibid. n. 79.
Peritorum duæ electiones tantum faciendæ ſuper eodem dubio, ſecus ſi adſint plura dubia, cap. 34. §. 5. n. 80.
Relationi tertii periti non ſtandum eſt, ſi appareat erronea, cap. 34. §. 5. n. 81.
Et ſufficit error in una parte, ibid. n. 82.
Tertio perito tunc ſtandum eſt, cum concordat cum aliquo ex primis, ſecus ſi ab omnibus diſcordet, cap. 34. §. 5. num. 84.
Contr. quod adhuc ei ſtandum ſit, cap. 34. §. 5. n. 85.
Decl. ut tunc ſtetur cum poteſt concordari cum aliquo per regulam, quod in ſumma majori continetur minor, cap. 34. §. 5. n. 85. uſque ad 90. ubi quando habet locum dicta regula, vel non.
Decl. 2. ut diſcordante tertio cum aliis duobus peritis coacerventur omnes ſummæ, & deinde dividantur in tribus partibus, cap. 34. §. 5. n. 90.
Decl. 3. ſtandum tertio diſcordanti, ſi primi non retulerunt in actis ſecundum aliquos, ſecus e contra, cap. 34. §. 5. num. 91.
Decl. 4. ut ſi tertius peritus diſcordans ab aliis ſit electus ea diſpoſitione legis, vel ſtatuti, vel Judice cogente tunc ei ſtandum, ſecus ſi voluntarie, ibid. n. 92.
Decl. 5. ut excedente tertio perito in ſumma non ſit ſtandum majori ſummæ primorum, ſi ab ea utraque pars reclamet, ſecus e contra, cap. 34. §. 5. n. 93.
Declarationes præfatæ poſſunt habere locum in diverſis caſibus, ibid. num. 94.
Judex poteſt habere fidem uni ex peritis diſcordantibus, cap. 34. §. 5. n. 95.
Vid. in verb. *Judex*.
Melioramenta bene probantur per relationem peritorum, cap. 34. §. 5. n. 2.
Ampl. etiamſi ſint pauciores quam teſtes, ibid. n. 3.
Valor probatur per Peritos, vid. in verb. *Valor*, & ſic de aliis.

P E R P E T U I T A S.

PERPETUITAS conceſſionis arguit contractum eſſe emphyteuſim, potius quam locationem, cap. 3. n. 59.
Sed hæc eſt conjectura levis, & contrarium procedit in Eccleſiaſticis, cap. 3. n. 60.

P E R S O N Æ.

PERSONÆ locantur, & res, cap. 1. num. 9.

P E S T I S.

PESTIS eſt bellum divinum, & valet argumentum a bello ad peſtem, cap. 46. num. 7.
Peſtis eſt major, quam bellum, & majorem excuſationem præbet, cap. 46. num. 8.

P I A L O C A, P I E T A S.

PIA LOCA proprie non dicuntur niſi erecta auctoritate Epiſcopi, etiamſi exerceant opera pietatis, cap. 14. §. 6. num. 32.
Ampl. etiamſi adſint alia ſigna, niſi ſint clara, ibid. n. 33.
PIETATIS opera non tribuunt qualitatem Eccleſiaſticam, cap. 14. §. 6. num. 30.

P I G N U S.

PIGNUS dicitur quod ad creditorem tranſit, *hypotheca cum non tranſit, nec poſſeſſio ad creditorem*, cap. 40. n. 37.

P L U R A L I T A S, E T P L U R E S.

PLURES an ſint locationes, vel una tantum, eſt diſputatio valde utilis, cap. 25. n. 1.
Stipulationes tot ſunt quot ſummæ, vel res ſtipulatæ, cap. 25. num. 2.
Locationes, & venditiones, ut plures ſint, non ſufficit eſſe plures res locatas, vel venditas, ſed requiritur eſſe etiam diſtincta pretia earum, cap. 25. n. 3.
Pretium plurium rerum venditarum, ſi ſimul conſtitutum ſit, ac etiam ſeparatim attenditur quod prius factum ad dignoſcendum an contractus ſit unicus, vel plures, cap. 25. num. 4.
Decl. procedere ſi eodem tempore facta utraque expreſſio, nam ſi in diverſis inſtrumentis, attenditur poſterius, ibid. num. 5.
Decl. 2. tot cenſeri locationes quot res ſeparatis mercedibus locatæ, niſi appareat partes contrarium ſenſiſſe, ibid. num. 6.
Decl. 3. inſpiciendum non ſolum voluntatem conductoris, ſed etiam locatoris, ibid. n. 8.
Decl. 4. requiri, quod conſtet aperte de voluntate, ut ſit unicus contractus, ibid. n. 9.
Subdeclara non eſſe neceſſariam probationem concludentem, ſed ſufficere reddi veriſimilem, cap. 25. n. 10.
Et concurrente veriſimilitudine, ſtandum eſt aſſertioni juratæ conductoris, ibid. n. 11.
Et ſtandum eſt conjecturis, ibid. n. 12.
Duobus equis conductis pro quadriga, licet merces ſit diſtributa pro quolibet, adhuc locatio cenſetur unica, cap. 25. num. 14.
Pluribus rebus conductis cum ſeparatione penſionis pro quolibet, ſi non tantam utilitatem percipere conducto ex una de ſe, quantum ea unita cum aliis, contractus cenſetur unicus, cap. 25. n. 15.
Pluribus rebus locatis, ſi unum corpus faciunt, cenſetur contractus unicus, cap. 25. num. 16.
Idem ſi ſint acceſſoriæ, ibid. num. 17.
Pluribus rebus diverſæ ſpeciei locatis, plures cenſentur locationes, etiamſi merces ſit unica, cap. 25. n. 18.
Cauſa propter quam deventum fuit ad locationem, attenditur ad dignoſcendum an locatio ſit unica, vel plures, cap. 25. num. 19.
Verborum conceptio attenditur ad eumdem affectum, ibid. num. 20.
Contractus poteſt eſſe unus, & multiplex ex diverſis reſpectibus, cap. 25. num. 21.
Dictiones, *una cum*, requirunt concurſum utriuſque extremi, & operantur unicum eſſe actum, cap. 25. n. 22.
Decl. non procedere ſi locatæ ſint res diverſæ ſpeciei cum dictis dictionibus, ibid. n. 23.
Unicam locationem ſi partes dixerint, ſeu locationem in vulgari cenſebitur contractus unicus, cap. 25. n. 24.
Unicum eſſe contractum de locationibus plurium rerum arguitur, ex quo dominus ante dixit nolle locare unam tantum, cap. 25. n. 25.
Unicum eſſe contractum arguitur ex dictis poſtea, & ex quibus, cap. 25. n. 26.
Declaratio partium, quod tot eſſe debeant locationes, quot res, operatur ad effectum læſionis, non autem ubi adeſt fraus alicujus legis, cap. 25. n. 27.
Locatis pluribus rebus ſimul in dubio cenſetur contractus unicus, cap. 25. n. 28.
Locatis pluribus rebus ſimul, ſi non ſunt plures contractus proprie, ſed improprie, non veniunt in ſtatuto de pluribus locationibus loquente, cap. 25. n. 29.
Pluribus rebus ſimul locatis cum mercede diſtincta pro qualibet ſunt plures locationes vere, & proprie, cap. 25. num. 33.
Pluribus ſervis ſimul venditis unica venditione, ſi unus ſit morboſus, omnes redhibentur, cap. 25. n. 35.
Pluribus rebus ſimul locatis unica locatione prætendi non poteſt contractum ſuſtineri, quoad unam rem tantum, cap. 25. num. 36.
Contrarium, quod pluribus rebus emptis uno pretio de ſingulis ex empto, & vendito agi poſſit, ibid. n. 37.
Decl. poſſe agi de ſingulis rebus, ſi venditor vel locator acquieſcat, aliis non, ibid. n. 38.
Ampl. ut etiamſi emptor velit ſolvere totum pretium, non poſſit agere ad unam rem tantum, niſi aliis renunciet, ibid. num. 39.
Locatio licet facta ſit ad plures annos cum penſione diſtincta in ſingulos annos, adhuc eſt unica locatio, cap. 25. n. 41. & cap. 4. n. 20.
Lim. in locatione operarum, cap. 4. num. 21.
Decl. ut licet ſit unica locatio, tamen ſit dividua, cap. 25. num. 41.
Decl. 2. ut ſit unica locatio rerum, ſecus autem operarum, ibid. num. 43.
Lim. ſi aliud ea unicitate ſummæ pro mercede conventæ, vel operis deducatur, cap. 25. n. 44.
Decl. 3. ut ſit unica locatio reſpectu contractus, & obligationis, ſecus reſpectu præſtationum, ibid. n. 45.
Pluribus perſonis facta locatio an ſit unica, vel plures, adſunt hinc inde opiniones, & pendet reſolutio a voluntate partium, cap. 25. n. 46.
Plures contractus poſſunt eſſe in eodem inſtrumento omnino ſeparati, cap. 25. n. 64.
Plures contractus in eodem inſtrumento exiſtentes, ſi ſint diverſæ naturæ, & habeant diverſam cauſam, & independentiam non cenſentur correſpectivi, cap. 25. n. 65.
Non tamen ſufficit ſola diverſitas naturæ, ſi ſint in eodem inſtrumento, ibid. n. 66.

POENITENTIA, vid. *ſupra*.

P O R T I C U S.

PORTICUS non eſt domus, ſed ejus pars, & in locatione domus continetur, cap. 40. n. 146.
Invecta in porticum remanent hypothecata, ibid.

P O S S E S S I O.

Probatur, *num.* 1.
Transfertur, *num.* 2.
Acquiritur, *&* *amittitur*, *num.* 3.
Alia, *num.* 4.

1 POSSESSIO locantis non probatur per locationem, cap. 27. num. 89.

Decl.

Decl. procedere contra tertium, ſecus autem contra conductorem, ibid. num. 90.
Ampl. ut non ſolum probet contra conductorem, ſed etiam contra hæredes, & ab eo cauſam habentes, ib. n. 91.
Sub amplia etiamſi locatio non appareat effectuata, vel ſit ſine ſolemnitatibus, ibid. num. 92.
Secus ſi habens cauſam a conductore habeat etiam cauſam a tertio, cap. 27. n. 91. ad med.
Non probare contra tertium limita primo in antiquis, cap. 27. num. 93.
Et antiquum dicitur ad hunc effectum ſi excedat ſexaginta annos, ibid. num. 94.
Lim. 2. ſi deducatur probatio contra tertium qui non poſſideat, ibid. num. 95.
Lim. 3. ſi cum locatione concurrat perceptio penſionum in ea conventarum, ibid. num. 96.
Decl. procedere ſi locator receperit poſſeſſionem ab ipſomet conductore, ibid. num. 97.
Decl. 2. non ſufficere ad probandas receptiones penſionum ſolas confeſſiones de recepto, cap. 27. n. 98.
Decl. 3. non ſufficere promiſſionem de ſolvendo una cum locatione, cap. 27. num. 99.
Decl. 4. non ſufficere locationem cum perceptione penſionum, ubi conſtat de poſſeſſione alterius, ibid. n. 100.
Lim. 4. ut locatio probet poſſeſſionem locantis, ſi cum ea concurrat detentatio rei per conductorem, cap. 27. n. 101.
Lim. 5. ut locatio non ſit unica, ſed plures, ibid. n. 102.
Lim. 6 ſi conductor aſſerat ſe nomine locatoris poſſidere, ibid. num. 103.
Lim. 7. generaliter, ſi cum locatione concurrant adminicula, quod locator poſſederit, ibid. n. 104.
Ampl. limitationem procedere etiamſi non conſtet de effectuatione locationis, cap. 27. n. 105.
Adminiculum quod locator poſſideret, eſt, ſi ipſe, vel ejus filii rem vendiderint, cap. 27. n. 106.
2 POSSESSIO an transferatur per locationem ſunt jura hinc inde pugnantia, cap. 27. num. 28.
Declarantur tamen, ut locatio transferat ſimplicem detentationem, ſeu poſſeſſionem naturalem impropriam, ibid. num. 29.
Intellige procedere in locatione ad modicum tempus, non autem in locatione ad longum, quæ transfert poſſeſſionem naturalem, ibid. num. 30.
Poſſeſſio ſeu detentatio, ut transferatur per locationem, requiritur traditio vera, vel ficta, cap. 27. n. 31.
Clauſula *conſtituti* transfert veram poſſeſſionem, cap. 27. num. 32.
Poſſeſſio trasfertur per traditionem verbalem in conſpectu rei factam, cap. 27. n. 36.
Decl. non procedere ſi adſit alius in poſſeſſione, ibid. num. 37.
Poſſeſſio non transfertur etiam per actualem traditionem alio in poſſeſſione exiſtente, quod ſecus eſt in domino, cap. 27. num. 38.
Poſſeſſio per locationem, ſi dominus rem vendat, & deinde conducat, cap. 27. n. 39.
Decl. procedere ſi locator ſciat, ibid. num. 40.
Poſſeſſionem ad acquirendam requiritur mandatum ſpeciale, cap. 27. num. 41.
Nec ſufficeret locationem fieri per conſanguineum, ibid. num. 42.
Traditio facta per clauſulam *conſtituti* non ſufficit ad transferendam poſſeſſionem in locatione ſub conditione, cap. 27. num. 43.
3 ABSENS PER DECENNIUM amittit poſſeſſionem, cap. 27. num. 47.
Decl. non procedere in poſſeſſione rei locatæ, ibidem, num. 48.
Ampl. etiamſi dominus per decennium mercedem non percepit, ibid. num. 49.
Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ, non privat dominum poſſeſſione ſua, niſi conductorem expellat, cap. 27. num. 50.
Ingrediens poſſeſſionem rei locatæ, & expellens conductorem privat dominum, etiam ignorantem, poſſeſſione ſua, tam naturali quam civili, cap. 27. n. 51.
Decl. ad hoc neceſſariam eſſe expulſionem omnium conductorum, ibid. num. 52.
Et neceſſaria eſt expreſſio, quod fuerint expulſi omnes, ibid. num. 53.
Sufficit tamen quod nominentur conductores expulſi ad hoc ut præſumantur omnes, & qui dicit alios adeſſe, probare debet, ibib. num. 54.
Bona inquilinorum ſunt ejicienda a fundo ad effectum prædictum acquirendi ejus poſſeſſionem ſecundum aliquos, cap. 27. num. 55.
Contrarium verius, ibid. num. 56.
Coloni expellendi ſunt a conſpectu fundi ad acquirendam ejus poſſeſſionem, cap. 27. num. 57.
Intellige ita expellendos eſſe, ut difficilis reddatur eis reditus ad fundum, ibid. num. 58.
Conductor ſi rem vendat, & penſionem vero domino, ac emptori ſolvat, non privatur dominus poſſeſſione, cap. 27. num. 59.
Conductor tradens alteri poſſeſſionem privat ea dominum, ibid. num. 60.
Decl. requiri traditionem veram, nec ſufficere clauſulam conſtituti, vel conductionem ab alio, ibid. n. 61.
Decl. 2. requiri traditionem eſſe ex juſta cauſa factam, ibid. num. 62.
Sub declara declarationes procedere in locatione ad tempus breve, ibid. num. 63.
Recognitio in dominum facta per conductorem de alio non privat verum dominum ſua poſſeſſione, c. 27. n. 64.
Ampl. etiamſi ultra recognitionem conductor ſolvat fructus eidem, ibid. num. 65.
Decl. ut ſi dominus ſciat recognitionem alterius, debeat ſtatim reclamare, alias negligendo eam amitteret, ib. n. 66.
Decl. 2. non ſufficere recognitionem in dominum ſi poſſeſſio ſit plena, ſecus ſi vacua, ut quia dominus deceſſerit, ibid. num. 67.
Decl. 3. ut neceſſaria ſit expulſio conductorum cum quis ingreditur poſſeſſionem propria auctoritate, ſecus autem ſi auctoritate Judicis, ibid. num. 69.
Intellige ſi Judex tute, & recte proceſſerit, ibid. n. 70.
Sufficit tamen injuſtitiam non eſſe patentem ad hoc, ut adverſus immiſſum auctoritate Judicis non poſſit data manutentio, ibid. num. 71.
Domino mortuo quomodo continuetur poſſeſſio in hærede mediante conductore, cap. 27. num. 68.
Poſſeſſio ut acquiratur neceſſaria eſt ſcientia, c. 40. n. 39.
4 POSSESSIO præſumi debet ex titulo, de quo conſtat, potius quam ſpoliativa, cap. 24. num. 31.
Poſſeſſio non præſumitur adepta de voluntate locatoris, quando locator non tenebatur eam tradere, c. 24. n. 32.
Conductor licet non poſſideat, tamen detinet, c. 21. n. 15.

POSSESSOR, POSSIDENS.

POSSESSOR malæ fidei tenetur ad fructus, qui percipi potuiſſent, cap. 17. n. 22.
Poſſidens in pari gradu dicitur majus jus habere, c. 21. n. 9.

PRÆBENDA.

PRÆBENDA duobus auctoritate Apoſtolica collata uterque medietatem fructuum percipiet, cap. 50. n. 94.

PRECARIUM.

PRECARIUM adjectum clauſulæ conſtituti minuit ejus vim, cap. 21. num. 28.

PRÆCEPTUM.

OBEDIENDUM quando & quomodo ſit præceptis, vid. in verb. *Obedientia*.

PRÆDICATIO, PRÆDICATOR.

PRÆDICATIO verbi Dei eſt opus ſpirituale, cap. 15. n. 43.
PRÆDICATOR non poteſt velle mercedem prædicationis, nec laborum pro ea neceſſariorum, c. 15. n. 44.
Poteſt tamen aliquid petere pro alimentis, ac mercede pro laboribus ipſi prædicationi neceſſario conjunctis, ibid. n. 45.
Prædicator an licite poſſit petere ſuggeſtum, ubi pinguior recognitio datur, cap. 15. num. 46.

PRÆDIUM.

PRÆDIO locato cum deſignatione finium, venit nemus prædio ſerviens, & extra fines exiſtens, c. 23. n. 24.
Et prædio locato cum tali denominatione, venit quidquid ſub alia denominatione comprehendi conſueverat, cap. 23. num. 25.
Pars exigua magni prædii Eccleſiæ non poteſt alienari ſine beneplacito, cap. 14. §. 3. n. 6.
Verbum Prædium quid ſit, vid. *Verbum*, num. 1.

PRÆLATIO.

De Prælatione in contractu, num. 1.
Inter creditores, num. 2.
Inter duos qui eamdem rem conduxerint, num. 3.

1 CONDUCTOR PRIMUS non habet prælationem in nova locatione, cap. 20. num. 39.
Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 40.
Decl. primum procedere in prædiis Urbanis tantum, cap. 20. n. 41. & n. 130.
Contrarium eſt verius, ibid. n. 42. & n. 131.
Lim. quod primus conductor non præferatur, non procedere, ſi adſit pactum contrarium, cap. 20. n. 44.
Decl. dictum pactum probandum eſſe per ſcripturam, ibid. num. 45.
Contrarium quod poſſit probari etiam per teſtes, cap. 20. num. 46.
Conductor prætendens prælationem in nova locatione contra alium, poteſt intentare judicium de migrando, & ſi ſuccumbat reverti ad judicium ordinarium prælationis, cap. 21. num. 40.
Pactum de præferendo conductorem in nova locatione debet eſſe conventum cum ipſo domino, vel ejus Procuratore ſpeciali, cap. 20. num. 52.
Conductor ad longum tempus habet prælationem in nova locatione, cap. 20. num. 124.
Conductores antiqui in prædiis Fiſcalibus, pro eiſdem conditionibus, præferuntur aliis, cap. 20. n. 122.
Ampl. procedere in conductoribus a Municipio, vel Caſtro, ibid. num. 123.

Ampl. 3. etiamſi non ſint conductores antiqui, ſed tantum ad breve tempus, c. 20. n. 114.
Lim. ſi conductor Fiſcalis non ſolviſſet penſiones præteritas, ibid. num. 115.
Lim. 2. ſtante renuntiatione inquilinatus, c. 20. n. 116.
Conductores bonorum Eccleſiæ præferendi ſunt in nova locatione, cap. 20. num. 117.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 118.
Hoc contrarium maxime procedit in Hoſpitalibus laicalibus, ibid. num. 119.
Prælatio in emptione conceſſa conſanguineis fuit per legem Divinam, & admittunt ſacri Canones, & leges, cap. 20. num. 6.
Vid. in verb. *Retractus*,
Prælatio in locatione poteſt concedi per ſtatutum, cap. 20. num. 60.
Et etiam per conſuetudinem, ibid. num. 61.
Romæ adeſt Decretum Camerale dans prælationem inquilinis, de quo, Vid. in verb. *Inquilinus*.
Statutum dans prælationem in locatione, debet intelligi ſtricte, & proprie, cap. 20. n. 74.
Statutum dans prælationem in locationem non intelligitur in caſu quo Dominus velit pro ſe retinere, c. 20. n. 77.
Vid. in verb. *Renovatio locationis*, & in verb. *Retractus*, & in verb. *Locatio*, num. 5.
1 LOCATOR rei dominus pro credito penſionum habet prælationem in fructibus adverſus omnes creditores etiam anteriores, & hypothecarios, cap. 33. n. 37.
Ampl. procedere non ſolum in pendentibus, ſed etiam in perceptis in manibus creditoris adhuc exiſtentibus, ibid. num. 38.
Ampl. 2. ut procedat etiamſi habuerit fidem de mercede, cap. 33. num. 46.
Ampliatur 3. dicta prælatio, ut procedat etiam adverſus habentes anteriorem hypothecam generalem expreſſam, ibid. num. 47.
Ampl. 4. ut procedat in prælatione in concurſu cum aliis privilegiatis anterioribus, cap. 33. n. 48.
Lim. ut dicta prælatio non procedat pro credito annorum futurorum, cap. 33. n. 39.
Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis, cap. 33. n. 49.
Et aliqui tenent præferri dominum, qui fundum locavit, in quo ſemen ſatum fuit, cap. 33. n. 50.
Contrarium tamen eſt verius, ibid. n. 52.
Ampl. ut dominus fundi locati præferatur, etiamſi creditor ſeminis convenerit fructus ſibi obligatos fore cum prælatione omnibus aliis, ibid. num. 53.
Vid. etiam in verb. *Fructus*, num. 2.
Melioramentorum cauſa creditor, præfertur aliis creditoribus anterioribus, cap. 33. n. 54.
Decl. procedere ad metam neceſſitatis meliorandi, ibid. num. 55.
Decl. 2. procedere ſi pecuniæ datæ ſint in cauſam melioramentorum, ac actualiter in eam verſæ, c. 33. n. 56.
Dominus fundi locati præfertur in fructibus pro credito mercedis creditori ex cauſa melioramentorum, cap. 33. num. 58.
Vid. in verb. *Dominus*,
Dotis hypotheca præfertur creditoribus tacitam hypothecam habentibus, cap. 33. num. 59.
Vid. in verb. *Dos*.
Creditor pro funere conductoris præfertur locatori in invectis, & illatis, cap. 40. n. 131.
Ampl. præferri etiam ei qui locavit pro rebus ipſis conſervandis, cap. 40. n. 132.
Creditor penſionum rei locatæ, ſumit anterioritatem a die locationis, cap. 39. n. 53.
Decl. procedere quoad penſiones debitas vigore locationis expreſſæ, ſecus autem, quo ad debitas pro tacite renovata, cap. 39. num. 54.
Contrarium tamen, vide, num. 57.
Obligatio, & hypotheca pro debitis in diem, ſtatim oritur, licet impediatur exactio uſquequo dies venerit, c. 39. n. 52.
Hypotheca tacita non retrotrahitur ad diem contractus, cap. 39. num. 55.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 56.
Hypotheca tacita anterior præfertur expreſſe poſteriori, cap. 39. num. 58.
Hypotheca conditionalis eveniente conditione retrotrahitur ad diem contractus, cap. 39. n. 60.
Hypothecæ cum prælatione, an competat pro mercede operarum, eſt magna controverſia, cap. 41. n. 1.
Vid. in verb. *Hypotheca*.
Pauperes & miſerabiles perſonæ habent privilegium in Orbe, ut aliis creditoribus præferantur ex Bulla S. Pii V. pro ſcutis quinquaginta, cap. 41. n. 42.
Etiamſi ſint creditores pro majori ſumma, ibid. n. 43.
Et prædictum privilegium ſervari debet a quocumque Judice ordinario, ibid. num. 44.
Miles creditor ſtipendii ſui Caporalis accipientis a Principe pro ſe, & aliis militibus præfertur in eo omnibus aliis creditoribus ipſius Caporalis, etiam anterioribus, cap. 41. num. 45.
Venditor qui reſervavit ſibi hypothecam in re vendita, præfertur in ea omnibus creditoribus emptoris, cap. 33. num. 43.
Ampl. ut ſufficiat, venditorem non habuiſſe fidem de pretio, ibid. num. 45.
2 SECUNDUS CONDUCTOR cui res tradita fuit, præfertur primo cui non fuit facta traditio, cap. 21. n. 22.
Amplia ſufficere clauſulam conſtituti, c. 21. n. 25. & 33.
Ampl. 2. ut etiam in locatione ad longum tempus præferatur ſecundus conductor cui facta traditio, cap. 21. num. 26. 28. & 29.
Lim. ſi a poſſeſſione ceciderit, cap. 21. num. 20.
Lim. 2. ſi primus conductor habeat hypothecam pro obſervantia contractus, ibib. n. 31.
Declar. dictam ſecundam limitationem, ſi hypotheca non ſit valida, vel rem locatam non comprehendat dicto cap. 21. num. 32.
Decl. 2. primum conductorem debere agere hypothecaria pro intereſſe rei ſibi a domino non traditæ, cap. 21. num. 35.
Lim. 3. ubi ſecundus conductor cui res tradita, habuit notitiam primæ locationis, cap. 21. n. 38.
Limitatur etiam aliis modis prædicta opinio relative dicto cap. 21. num. 34.
Locatione facta duobus ſi neſciatur cui prius, præfertur qui prævenit in apprehenſione poſſeſſionis, c. 21. n. 8.

P R Æ L A T U S.

PRÆLATUS, qui alienavit, & habuit ſe pro ſpoliato poteſt intentare remedia poſſeſſoria nomine Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. num. 82.
Ampl. etiamſi juravit non contravenire, cap. 14. §. 7. num. 83.
Prælatus in dubio cenſetur agere nomine Eccleſiæ, cap. 14. §. 7. num. 84.
Decl. procedere ſi experiatur jura Eccleſiæ competentia, cap. 14. §. 7. num. 86.
Prælatus non poteſt agere nomine Eccleſiæ contra alium nomine ipſius Eccleſiæ retinentem, c. 14. §. 7. n. 86.
Prælatus ſi agat nomine proprio, ſufficit, quod probet ſuam poſſeſſionem, ſed ſi agat nomine Eccleſiæ, debet probare ſe Canonice inſtitutum, cap. 14. §. 7. n. 87.
Decl. procedere ſi ejus poſſeſſio non ſit antiqua, vel non concurrat alia præſumptio, c. 14. §. 7. n. 88.
Et quando docere debet de titulo ad dictum effectum agendi nomine Eccleſiæ non eſt neceſſaria probatio exacta, cap. 14. §. 7. num. 89.
Prælati ſolent in receptione prælaturæ jurare de non alienando, nec locando bona Eccleſiæ ultra triennium, cap 14. §. 12. num. 13.
Vid. in verb. *Rector Eccleſiæ*.

P R Æ S C R I P T I O.

De Statutaria præſcriptione, num. 1.
De interpretatione, num. 2.
Alia omnia, num. 3.
1 STATUTA INDUCENTIA PRÆSCRIPTIONEM favore exiſtentis in mala fide ſunt nulla, c. 52. n. 33.
Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide non validantur per confirmationem Papæ in forma communi, cap. 52. num. 35.
Decl. ut nulla ſint dicta ſtatuta ubi inducunt præſcriptionem, ſecus ubi inducunt præſumptionem ſolutionis, ib. n. 36.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 37.
Et quidquid ſit in foro conſcientiæ, quoad forum ſoli Judices quando ſtatuta ſunt uſu recepta, volunt ea ſervari, cap. 52. num. 38.
Statutum præſcriptionis non procedit ſtante mala fide, ſed mala fides probari debet ab allegante, c. 52. n. 40.
Et non ſufficit probare, debitorem ſeiviſſe ab initio ſe obligatum, ſed probandum eſt, ſeiviſſe obligationem ſuam durare, ibid. num. 41.
Statuta adſunt pluribus in locis minuentia tempus præſcriptionis mercedis, cap. 52. num. 10.
Statuta minuentia tempus præſcriptionis, exorbitant e diſpoſitione juris, & ſtrictiſſime intelligi debent, cap. 52. n. 42.
Statuta inducentia præſcriptionem poſt mortem domini, non procedunt eo vivente, cap. 52. n. 43.
Et loquentia de ſalariis menſtruis, non procedunt in aliis operarum mercedibus, ibib. num. 44.
Loquentia de familiaribus domeſticis, ſeu famulis non procedunt in Procuratore, in Advocato, & aliis qui domi non exiſtunt, cap. 52. num. 45.
Et loquentia de mercede operarum ſi exemplificant in mechanicis, non procedunt in exercentibus artes liberales, cap. 52. num. 46.
Loquentia de famulis, procedunt in ancillis, ibid. n. 47.
Præſcriptio ſalarii inducta per ſtatutum non incipit currere niſi finito ſervitio, cap. 52. num. 48.
Decl. procedere in ſervitio continuo, nam in diſcontinuo per novum ſervitium non tollitur præſcriptio ſalarii jam completa, cap. 52. num. 49.
Statutum præſcriptionis ſalarii non habet locum, ubi famulus non permaneat in loco ſtatuti, cap. 52. n. 50.
Et idem eſt, ſi ibi non permaneat dominus, ibid. n. 52.

Præ-

Digitized by Google

Præſcriptio prædicta non currit contra pupillum hæredem ſimuli, quouſque durat pupillaris ætas, c. 52. n. 52.
Ampl. ut neque contra minorem, cap. 52. n. 53.
Decl. ut contra minorem currat, ſed detur ei reſtitutio in integrum, cap. 52. num. 54.
Statutum de præſcriptione ſalarii, ut loquens de actione perſonali, non procedit, ſi competat realis, cap. 52. n. 58.
Et non procedit ſi creditum, ſit alteratum, & ſufficit eſſe computatum, & calculatum, ibid. num. 59.
Præſcriptio, & ſolutionis præſumptio a ſtatuto inducta, debet allegari, nec poteſt Judex ex officio ſupplere, cap. 52. num. 63.
Præſcriptio tollit actionem, præſumptio vero ſolutionis, eam tantum ſuſpendit, donec contrarium probetur, cap. 52. num. 67.
Statutum Urbis inducit præſumptionem ſolutionis, de qua, vid. in verb. *Præſumptio*.
Statutum laicale inducens præſcriptionem non comprehendit clericos, quamvis ſit a Papa confirmata, capit. 52. numer. 96.
Statutum inducens præſcriptionem nocet etiam forenſibus, cap. 52. n. 97.
Ampl. etiamſi debitum ſit alibi contractum, dummodo lis agitetur in loco ſtatuti, ibid. n. 98.
Forenſibus datur reſtitutio in integrum adverſus præſcriptionem, cap. 52. n. 99.
Lim. ſi ignorantia ſtatuti reddatur aliqua ratione improbabilis, ibid. n. 100.
Et redditur improbabilis ex quo creditor tempore conſiderabili in loco ſtatuti moratus ſit, d. cap. 52. n. 101.
Statutum loquens de præſcriptione comprehendit cœptam antequam ederetur, & poſtea completam, cap. 14. §. 11. num. 5.
2 PRÆSCRIPTIO STATUTARIA interrumpitur, capit. 52. num. 77.
Et ex diſpoſitione ſtatuti poteſt facilior interruptio ſufficere, ibid. num. 78.
Præſcriptio de jure non interrumpitur per interpellationem judicialem, cap. 52. num. 79.
Secus eſt de inducta per ſtatutum Urbis, ibib. n. 80.
Præſcriptio interrumpitur per agnitionem debiti, c. 52. n. 81.
Decl. procedere in agnitione ſpontanea, ibid. n. 82.
Decl. 2. procedere in agnitione pura, ſecus in conditionali ſi parebit, ibid. num. 83.
Decl. 3. procedere ſi agnitio debiti ſit de quantitate certa, cap. 52. n. 84.
Sufficit tamen relata ad Inſtrumentum, & quæ in alio verificari non poteſt, ibid. num. 85.
Præſcriptio ſemel interrupta non reviviſcit, ſed debet altera de novo inchoari, cap. 52. n. 87.
Præſcriptione ſtatutaria interrupta extrajudicialiter, incipit alia ſtatutaria, ſecus ſi judicialiter, cap. 52. n. 88.
Citatio ſola quamvis judicialis interrumpit præſcriptionem, non perpetuat actionem, cap. 52. num. 91.
Litis conteſtatio interrumpit præſcriptionem, & facit actionem perpetuari, ubi conteſtata animo proſequendi, ſecus ſi culpa, vel negligentia conteſtantis non proſequatur, cap. 52. n. 93.
Statutaria præſcriptione interrupta per litis conteſtationem, lite non proſecuta per culpam, vel negligentiam actoris, incipit alia præſcriptio ſtatutaria, c. 52. num. 94.
Lite terminata per ceſſionem, vel relaxationem mandati, aut rem judicatam, iterum currit præſcriptio ſtatutaria, capit. 52. n. 95.
3 PRÆSCRIPTIO INIQUORUM hominum impium præſidium vocatur, cap. 52. num. 5.
Præſcriptio iniquiſſimum remedium dicitur, c. 52. n. 6.
Præſcriptio naturali æquitati contraria eſt, c. 52. n. 7.
In præſcriptione ſe fundans dicitur fundari in circumventione, cap. 52. n. 8.
Præſcriptio eſt odioſiſſima, etiamſi inducatur contra Hebræos, cap. 52. n. 9.
Creditum mercedis operarum, ſolo triennio præſcribitur, c. 52. num. 1.
Contrarium de jure verius eſt, ibid. n. 2.
Præſcriptio non currit contra non valentem agere, cap. 52. num. 55.
Ampl. etiamſi impedimentum proveniat parte creditoris impediti, ibid. num. 56.
Præſcriptio tollit actionem, non exceptionem, c. 52. n. 57.
Præſcriptio, ut inducatur contra Eccleſiam non ſufficiunt triginta anni, ſed requiruntur quadraginta, cap. 22. n. 38.
Decl. ſufficere decem annos in locatione ad breve tempus, & requiri triginta in locatione ad longum, ibid. num. 43.
Præſcriptionem ſervitutis, probare volens debet facere articulum ſuper ſcientia domini, cap. 29. n. 34.
Decl. ut ſcientia conductoris ſufficiat ad hunc effectum ſecundum aliquos, ibib. num. 35.
Contr. eſt verius, ibid. num. 36.
Servitus ut præſcribatur in prædio requiritur ſcientia domini, cap. 29. num. 33.
Ampl. requiri ſcientiam, nec præſumptam ſufficere, cap. 29. num. 37.
Centenaria præſervata per conſtitutionem non eſt neceſſe, quod fuerit completa antequam Conſtitutio ederetur, cap. 14. §. 11. num. 3.
Centenaria dicitur completa etiaſi deficiant duo, vel tres, aut etiam quatuor anni, cap. 14. §. 11. n. 7.

PRÆSENS.

PRÆSENS, & tacens in actibus obligatoriis non dicitur conſentire, cap. 22. n. 96.
Lim. favore Reipublicæ, piæ cauſæ, Pupilli, & ſimilium, d. cap. 22. n. 70.
Lim. 2. ſi tacens facit aliquem actum poſitivum, ibidem num. 71.

PRÆSUMPTIO.

De præſumptione ſolutionis, n. 1.
Cætera, num. 2.

1 PRÆSUMPTIO SOLUTIONIS facilius admittitur quam præſcriptio debiti, cap. 52. n. 12.
Creditum mercedis operarum per lapſum triennii præſumitur ſolutum, ſecundum aliquos, cap. 52. n. 11.
Lapſus temporis non inducit proprie præſumptionem ſolutionis, ſed conjecturam, cap. 52. n. 13.
Et eſt conjectura de ſe non ſufficiens, ibid.
Solutio mercedis quandoque præſumitur ex ſolo lapſu triennii cap. 52. n. 18.
Duorum autem annorum lapſus non ſufficit, capit. 52. numer. 19.
Lim. in ſalariis deditis a Communitate, vel Eccleſia, quia ſufficit lapſus anni, ibid. num. 20.
Lim. 2. in mercede operariorum, & opificum, quia ſolent ſolvi ſtatim, & ita præſumuntur ſoluti, ib. n. 21.
Colonus partiarius præſumitur dediſſe ſuam portionem fructuum domino temporibus ſolitis, cap. 52. n. 22.
Mercedes ſolitæ ſolvi ſtatim, ita præſumuntur ſolutæ, cap. 52. n. 24.
Decl. procedere ſi adſit aliquis lapſus temporis, & taciturnitas creditoris, alias ſecus, cap. 52. n. 25.
Statutum inducens præſumptionem ſolutionis inducit etiam præſumptionem bonæ fidei, cap. 52. n. 19.
Contra præſumptionem ſolutionis non admittitur probatio, cap. 52. n. 64.
Contrarium, ibid. n. 65.
Decl. primam procedere, ubi ſtatutum inducit præſcriptionem ſecundam ubi inducit tantum præſumptionem ſolutionis, c. 52. n. 66.
Statutum Urbis, cap. 158. inducit ſolum præſumptionem ſolutionis, & admittit præſumptionem præponderantem in contrarium, cap. 52. n. 68.
In caſu dicti ſtatuti ſat eſt, ut in libro in quo ſolent adnotari ſolutiones, ea de qua agitur non ſit adnotata, ut ceſſet illius diſpoſitio, cap. 52. num 69.
Idem eſt, ſi ſtatutum conſideret difficultatem probandi ſolutionem ex quo non ſoleat adnotari, cap. 52. n. 70.
Conſtitutiones inducentes præſumptionem ſolutionis ſalarii famulorum Cardinalium, & Prælatorum non procedunt ſtantibus libris, in quibus tales ſolutiones adnotari ſolent, c. 52. n. 71.
Solutionis deſcriptio ſi omiſſa ſit in libris debitoris bene detentis, arguitur ſolutionem non fuiſſe factam, c. 52. n. 72.
Sed iſta eſt conjectura de ſe non ſufficiens adverſus præſumptionem, ibid. n. 73.
2 PRÆSUMPTIO JURIS eſt probatio liquidiſſima, cap. 52. num. 74.
Et non tollitur ſimplici præſumptione, & conjectura hominis, cap. 52. num. 75.
Lim. ſi præſumptio hominis validior, ſit & præponderans, ibid. num. 76.
Præſumptio efficax probat, ut inſtrumentum, cap. 19. n. 7.
Præſumptiones plures ſimul junctæ faciunt probationem concludentem, cap. 19. n. 8.
Præſumptiones quæ ſint urgentiores, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 19. n. 11.
Præſumptionum multiplicatio, & quod una aliam parit, non admittitur in jure, cap. 27. num. 122.
Præſumptio non poteſt deduci ex alia præſumptione, cap. 29. num. 38.
Præſumptio cedit veritati notoriæ in contrarium, cap. 19. n. 33.

PRETIUM.

PRETIA non conſtituuntur ex momentis temporum, cap. 19. num. 174.
Pretium juſtum dicitur quanti res ſolet comparari, cap. 19. num. 15.
Decl. ut ſolitum ad hunc effectum non ſit, quod ſemel, & iterum fuit factum, ib. n. 16.
Ampl. ut non ſufficiat locatio facta per ſubhaſtationem, c. 19. num. 17.
Pretium in ſubſidium ſuccedit loco rei, etiam in particularibus, cap. 33. n. 36.
Pretium juſtum variis de cauſis varie poteſt determinari, c. 17. n. 43.
Ideo non poteſt dici certum ante judicis arbitrium, ib. num. 44.
Pactum quod res certe caſu cenſeatur vendita juſto pretio, valet in mutuo, cap. 17. n. 45.
Et valet etiam generaliter ſi adhæreat alteri contractui, ſecus ſi de per ſe fiat, ibid. num. 46.

Digitized by Google

Pretii mentio tunc relevat cum correſpondet vero pretio, cap. 2. num. 29.
Pretium totum non poteſt conferri in voluntatem unius, ſecus quoad partem, cap. 16. n. 31.

PRIMOGENITURA.

PRIMOGENITURA nihil aliud eſt, quam fideicommiſſum favore primogenitorum, cap. 61. n. 151.
In pluribus tamen differt primogenitura a fideicommiſſo, ib. num. 152.
In primogenitura non ſucceditur per viam tranſmiſſionis de una perſona in alia, ſed uno ſublato alius ſuccedit ex perſona propria, c. 61. n. 154.
Decl. procedere in primogenitura inſtituta per viam contractus, non in conſtituta in ultima voluntate, ibid. num. 155.

PRIMOGENITUS.

PRIMOGENITUS ſuccedens in primogenitura non tenetur ſtare locationi factæ ab anteceſſore, cap. 61. n. 150.
Primogenitus ſuccedens, in primogenitura non tenetur ſtare locationi, ſi primogenitura facta ſit in contractu, ſecus ſi in ultima voluntate, capit. 61. numer. 159.
Decl. primogenitum ſuccedentem in primogenitura facta in donatione, non teneri ſtare locationi factæ ab anteceſſore, ſecus ſi facta ab inſtitutore, cap. 61. n. 160.
Contr. in ſuccedente in primogenitura facta in teſtamento, ibid. num. 161.
Primogenitus ſucceſſor recipiendo penſiones a conductore, non obligatur ſtare locationi, niſi pro illo anno, pro quo penſiones recepit, cap. 61. n. 162.
Decl. procedere ſi agatur de primogenitura in donationem, ſecus de inſtituta per viam fideicommiſſi, cap. 61. n. 163.

PRINCEPS.

PRINCEPS ſuccedens Principi locanti tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 204.
Princeps non tenetur ſtare locationi per anteceſſorem factæ, ſi ſuccedat per viam electionis, cap. 61. n. 206.
Lim. ſi locatio ſit facta in neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ, ibid. num. 207.
Lim. 2. ut licet poſſit recedere a locatione facta per anteceſſorem, tamen non ſoleat, & forſan non debeat, capit. 61. num. 208.
Princeps ſuccedens per viam electionis debet ſervare facta per anteceſſorem pertinentis ad officium, & dignitatem, capit. 61. num. 209.
Principis in contractu major fides conſideratur, quam in contractu privati, cap. 61. n. 191.
Principis poteſtas eſſet eluſoria, ſi liberum eſſet ſubditis ejus legem recipere, vel non, cap. 14. § 1. n. 1.
Principes habuerunt auctoritatem a populis, c. 14. §. 1. n. 2.
Principis factum reputatur caſus fortuitus, cap. 18. n. 44. & cap. 46. n. 30. & cap. 49. n. 88.
Eſt tamen debitus facto naturæ, & caſus, quia Princeps exorabilis eſt, cap. 28. n. 45.
Lim. non procedere ubi Princeps procedit ex cauſa juſta, & ritè, & rectè, cap. 49. num. 89.
Lim. 2. non procedere ſi factum Principis proveniat ex culpa partis, ibid. num. 90.
Principi reſiſtitur orando, cap. 28. num. 48.
Subditorum partes ſunt Principi obedire, cap. 28. n. 49.
Vid. in verb. *Obedientia*.

PRIVILEGIATUS.

PRIVILEGIATUS non utitur privilegio contra æqualem privilegiatum, cap. 21. num. 39.
Privilegiatus comprehenditur in generali diſpoſitione, quando non eſt ſpecialiter privilegiatus in caſu illo, cap. 56. n. 33.

PRIVILEGIUM.

PRIVILEGIUM prælationis inquilinis conceſſum eſt mere perſonale, & cedi non poteſt, cap. 10. n. 86.
Privilegium competens ad compellendum vendere, competit etiam ad compellendum locare, cap. 20. n. 10.
Decl. procedere in locatione ad longum tempus, cap. 20. num. 11.
Contrarium ſi privilegiato non expediat emere, ſed ſolum conducere ad breve tempus, cap. 20. n. 12.

PROBATIO.

PROBATIO per teſtes non cenſetur excluſa, ex eo quod lex admittat probari per ſcripturam, cap. 20. n. 47.
Probatio per plures teſtes non admittitur in executivis, cap. 20. n. 54.
Ampl. etiamſi dicta probatio ſit prompta, cap. 20 n. 55.
Lim. ſi probationem facere debens præventive jam fecerit, ibid. n. 56.
Lim. 2. ſi eſſet ſuſpicio fraudis, ibid. n. 57.
Lim. 3. ſi teſtes jam fuerint producti, & admiſſi, parte non ponente, cap. 20. num. 58.
Probatio locationis per continuatas ſolutiones regulatur ad inſtar præſcriptionis, cap. 22. n. 44.
Probatio locationis debet continere ſubſtantialia contractus, cap. 22. n. 118.
Probatio quæ ſit per præſumptiones, & conjecturas, eſt vera, & propria probatio, cap. 27. n. 82.
Probatis extremis, media præſumuntur, cap. 22. n. 11. & cap. 59. num. 171.
Inſtrumentum, ſi requiratur ad probationem, ſatis erit inſtrumentum de ſ. non probans, ſi coadjuvetur, cap. 20. n. 48.
Ampl. quod etiamſi ſtatutum dicat, non poſſe quid probari niſi per ſcripturas, adhuc admittatur probatio per teſtes, ibid. num. 49.
Decl. requiri in hoc caſu quinque teſtes, ibid. n. 50.
Decl. 2. procedere ut ſufficiant teſtes, ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantum, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem, ibid. num. 51.
Scriptura cenſetur requiſita ad probationem, non autem pro ſubſtantia contractus, cap. 20. n. 53.
Probatio per plures teſtes non admittitur in executivis, cap. 20. num. 54.
Ampl. etiamſi dicta probatio ſit prompta, cap. 20. n. 55.
Lim. ſi probationem facere debens, præventive jam fecerit, ibid. num. 56.
Lim. 2. ſi eſſet ſuſpicio fraudis, ibid. num. 57.
Lim. 3. ſi teſtes jam fuerint producti, & admiſſi, parte non opponente, ibid. num. 58.

PROCESSUS.

PROCESSUS executorum litterarum, ſi in evidentem, poſſunt redargui de omnibus nullitatibus, quibus alii, cap. 14. §. 9. num. 17.

PROCURATOR.

PROCURATOR cum libera poteſt locare, habita fide de pretio, cap. 7. n. 26.
Decl. non procedere ſi appareat aliter ſenſiſſe dominum, ibid. num. 27.
Procurator ſi excedat mandatum in aliquo, contractus corruit in totum, cap. 7. num. 31.
Procurator generalis cum libera poteſt locare, ſi habeat libera circa bona, cap. 7. n. 32.
Procurator cum libera, non poteſt ea quæ prohibentur domino, cap. 7. n. 44.
Procurator non poteſt facere incidere ſuum principalem in pœnas, niſi habeat mandatum ſpeciale ad ita contrahendum, cap. 14. §. 8. n. 16.
Ampl. ut non ſufficit generale cum libera, ſed requiratur individuum, ibid. num. 17.
Procurator compellitur locare operas ſuas, cap. 20. n. 21.
Procuratoris officium non eſt vile, cap. 35. num. 92.
Maxime in procuratoribus ad judicia, ibid. n. 93.
Et certius in Procuratoribus curiæ Principis, & præcipue Romanæ, ibid. num. 94.
Procuratores Romanæ curiæ præferendi ſunt Advocatis exteris, cap. 35. n. 95.
Procuratoribus ad judicia debetur ſalarium etiam non conventum, cap. 35. num. 96.
Vid. in verb. *Salarium*, n. 2.
Procurator ſtipulans domino, acquirit actionem, & obligationem licet cogi poſſit a domino eam ſibi cedere, cap. 36. n. 9.
Ampl. etiamſi verba ſtipulationis non ſint directa in ipſum ſtipulantem, ſed in dominum abſentem, & pro eo ſtipulatus fuerit Notarius, ibid. num. 10.
Procurator ad exigendum poteſt facere confeſſionem de recepto, cap. 36. num. 46.

PROHIBITIO.

PROHIBITIO alienationis non comprehendit locationem ad longum tempus, ſi materia ſit ſtricte intelligenda, capit. 6. num. 8.
Prohibitio alienationis comprehendit locationem ad modicum tempus ſi militat in ea ratio prohibitionis, cap. 6. n. 12.
Prohibitio locationis non comprehendit locationem venientem in conſequentiam actus permiſſi, cap. 6. n. 14.
Prohibitus locare, ſi locet, & impugnet locationem, tenetur reſtituere ea in quibus factus eſt locupletior, cap. 6. n. 15.
Prohibitum quod non reperitur, cenſetur permiſſum, cap. 14. §. 12. num. 26.
Quod prohibitum fieri directe, etiam per indirectum fieri non poteſt, cap. 20. num. 67.
Prohibita venditione, vel alienatione, intelligitur de alia ſimili, & ſic inter vivos tantum, cap. 53. n. 129.

PROŒMIUM.

PROŒMIUM conſtitutionis non facit jus, cap. 14. §. 6. num. 28.
Proœmium inſervit pro declaratione diſpoſitivæ, quando verba non ſunt clara, cap. 14. §. 6. n. 29.

PROFESSORES.

PROFESSORES publici omnes compelli poſſunt locare operas ſuas, cap. 20. num. 35.
Vid. etiam in verb. *Locare*, qui poſſint.

PROMISSIO.

PROMISSUM in dubio cenſetur quod minus eſt, capit. 37. num. 2.
Ille cui facta eſt promiſſio de locando, non tenetur conducere, cap. 22. num. 117.
Promiſſa venditione non poteſt agi directe ad rem, quia aliud amplius continet venditio, cap. 22. n. 113.
Secus eſt reſpectu promiſſionis emendi, quia emptor non tenetur, niſi ad pretium, & ideo pretium directe peti poteſt, ibid. n. 114.
Promiſſio facti etiam non proprii non obligat præciſe, ſed ſufficit præſtare intereſſe, cap. 22. n. 104.
Promiſſio de locando non eſt locatio, cap. 22. num. 75.
Promiſſio de locando ubi non eſt locatio, licet ab ea recedere, cap. 22. num. 85.

Pro-

Promiſſio non eſt contractus promiſſus, cap. 22. n. 76.
Lim. ſi uterque contrahens promiſit, uti unus locare, alter conducere, & promiſſio relata eſt ad certam rem, & certum pretium, ibid. n. 72.
Decl. procedere ſi uſi ſunt verbo, *volo*, ſecus ſi verbo, *promitto*, ibid. num. 78.
Lim. 2. ſi adſit juramentum, ibid. n. 79.
Contrarium, ibid. num. 80.
Decl. primam procedere in promiſſione de ſe obligando, & aliis, quæ pendent a voluntate, ibid. n. 81.
Lim. 3. ſi cum promiſſione concurrat aliquis actus poſitivus, ibid. n. 82.
Decl. non procedere ſi adhuc contractus erat in futurum faciendus, cap. 22. n. 83.
Lim. 4. ſtantibus dictionibus, *ex nunc*, *prout*, *ex tunc*, ibidem num. 84.
Romæ adeſt ſtatutum, *cap.* 164. quod promiſſiones præciſe obſerventur, cap. 22. num. 108.
Decl. dictum ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, ibid. n. 109.
Promittens locare non tenetur præciſe, ſed liberatur ſolvendo intereſſe, cap. 22. n. 103.

P R O P R I E T A R I U S.

PROPRIETARIUS finito uſufructu, non tenetur ſtare locationi factæ ab uſufructuario, cap. 61. n. 120.
Ampl. ut ſi locator ea pellatur a proprietario nullum habeat regreſſum contra hæredes uſufructuarii, ibid. n. 121.
Lim. ampliationem ut procedat ſi uſufructuarius locavit tamquam talis, non autem tamquam proprietarius, cap. 61. numer. 122.
Lim. 2. ut procedat ſi uſusfructus finiatur per mortem, ſecus ſi per ceſſionem, ibid. n. 123.
Lim. 3. ut procedat non teneri ſtare ultra annum, ſecus quo ad annum, cap. 61. num. 124.
Ampl. limitationem, ut ſi res ſit ſolita dare fructum tantum in quinquennium, teneatur ſtare pro eo, ibid. n. 125.

P R O T E S T A T I O.

RROTESTATIO contraria facto non attenditur, cap. 4. n. 12.
Proteſtatio non recedendi a Conſtitutione Sixtina de ſocietatibus ad caput *Salvum*, liberat ab ejus pœnis, cap. 12. n. 59.
Proteſtatio non relevat, ſi factum ſit contrarium, cap. 14. §. 7. num. 25.

P R O V I S I O.

PROVISIO hominis facit ceſſare proviſionem legis, cap. 34. §. 2. num. 18. & cap. 40. n. 157.
Decl. procedere ſi illa proviſio legis ſit ex jure particulari, & privilegio, ſecus ſi ex natura contractus, cap. 34. §. 2. num. 19.
Decl. 2. procedere quando proviſio legis facta eſt in defectum proviſionis hominis, ſecus ſi ex diverſo fonte procedat, c. 40. num. 158.

P R O X E N E T Æ.

PROXENETARUM operæ conſiſtunt in labore, & idem de ſimilibus, c. 50. n. 22.

P U P I L L U S.

PUPILLUS poſt infantiam eſt aptus operari utiliter, cap. 6. num. 29.
Pupillus non poteſt ſine tutore locare operas ſuas, cap. 6. num. 30.
Pupillus in infantili ætate exiſtens, non requiritur, quod interveniat contractui de re ſua, cap. 8. num. 3.
Pupillus major infante, an neceſſe habeat intervenire contractui, cap. 8. n. 4.
Pupillus major infante neceſſe habet intervenire actui geſto per tutorem, vel curatorem ſolum in certis caſibus, cap. 8. n. 7.
Pupillus tenetur ſtare locationi factæ a tutore, etiam finita tutela, cap. 8. num. 28. & cap. 61. n. 119.
Ampl. etiam in locatione ad longum tempus ſi facta cum ſolemnitatibus, cap. 8. n. 29.
Pupillus finita tutela tenetur ſtare locationi factæ a tutore tantum, ſi tutor locavit, ut potuit, & debuit, cap. 8. num. 31.
Vid. in verb. *Minor*.

P U T E A L I A, P U T E U M.

PUTEALIA, ideſt, id quo puteus operitur, funes, labra, & fiſtulæ domus ſunt, & in locatione domus veniunt, capit. 23. num. 50.
PUTEUM reficere, & purgare tenetur locator, cap. 34. §. 2. num. 4.

Q

Q U A S I P O S S E S S I O.

QUASI POSSESSIO exigendi eſt concludenter probanda ad obtinendam manutentionem, cap. 43. n. 29.
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per exactionem ſolutionum, cap. 43. num. 36.
Ampl. ſufficere unicam ſolutionem, cap. 43. n. 37.
Ampl. 2. ſufficere ſolutionem partis, etiam minimæ, ibid. num. 38.
Lim. ſi ſolutum fuit cum animo agnoſcendi debitum in parte tantum, ibid. num. 39.
Quaſi poſſeſſio acquiſita contra unum, ſuffragatur contra ejus ſucceſſorem etiam ſingularem, cap. 43. n. 42.
Lim. ſi adſit ſuſpicio fraudis per anteceſſorem in ſolvendo commiſſæ, ibid. num. 43.
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiſita contra defunctum prodeſt contra hæredem etiam cum beneficio inventarii, cap. 43. num. 44.
Nec exceptio quod bona non ſufficiant, retardat manutentionem, cap. 43. n. 45.
Contrarium ſi conſtet hæredem non eſſe ſolvendo, vel in continenti probari poſſit, c. 43. n. 46.
Poteſt tamen adhuc concedi manutentio, ſi ejus effectus dirigatur ad faciendam ſolutionem de bonis hæreditariis, ib. num. 47.
Quaſi poſſeſſio exigendi penſiones rei locatæ a defuncto, ſuffragatur contra hæredem, ſi hæres rem detineat, cap. 43. num. 48.
Decl. procedere in hærede beneficiato, n. 49.
Contrarium quod etiamſi non ſit beneficiatus, ibid. num 50.
Poſſeſſoria judicia non dantur pro annuis præſtationibus perſonalibus, c. 43. n. 4.
Decl. non dari quaſi poſſeſſionem, & poſſeſſoria judicia in præſtationibus de jure civili, ſecus autem de jure canonico, ibid. num. 6.
Decl. 2. dari etiam de jure civili, ſi præſtationes ſint perpetuæ, c. 43. n. 7.

Q U A N T I T A S.

QUANTITAS probatur per teſtes de viſu, c. 19. n. 142.
Vid. in ver. *Fructus*, n. 2.
Quantitas mercedis ſi non ſit expreſſa, ſed dictum ſit, pro mercede juſta, ſuſtinetur contractus, c. 17. n. 41.
Contrarium de veriori, c. 17. n. 42.
Vid. in verb. *Merces*, num. 3.

R

R A T I O.

RATIO eſt anima legis, & magis, attenditur quam verba diſpoſitiva ejuſdem, c. 64. n. 46.

R A U C Æ.

RAUCÆ quid ſint, cap. 46. num. 70.

R E A P T A T I O.

Vid. in verb. *Meliorramenta*.

R E C O N D U C T I O.

RECONDUCTIO cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio, c. 17. n. 19.
Vid. in verb. *Renovatio*.

R E C T O R.

RECTOR ECCLESIÆ, cujus bona alienantur, ſpecialiter citandus eſt ab executore beneplaciti, c. 14. §. 8. n. 28.
Rector Eccleſiæ qui alienavit, & cujus nomine apparet impetratum beneplacitum, non eſt citandus in ejus executione, cap. 14. §. 9. n. 32.
Contrarium tamen eſt tutius, ibid. n. 33.
Vide *Prælatus*.
Rector Civitatis expectans ſucceſſorem durat etiam poſt tempus ſuæ deputationis, c. 8. n. 23.

R E D I M E N D I F A C U L T A S.

Vid. in verb. *Facultas*.

R E D U C T I O.

CONDUCTOR ad longum tempus ſolvens mercedem exceſſivam poteſt intentare remedium reductionis mercedis ad juſtam ſummam, c. 45. n. 49.
Dominus non poteſt plus exigere a conductore quam ab ipſa re percipitur, c. 45. n. 50.
Reductio mercedis facienda eſt in emphyteuſi, ſi canon ſit exceſſivus, c. 45. n. 51.
Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 52.
Prima opinio verior probatur, ibid. num. 53.
Reductio mercedis facienda eſt tam ſi ſit exceſſiva ab initio, quam propter aliquod accidens fiat ex poſt facto, c. 45. n. 54.

R E G U L A.

REGULÆ ſtatur donec limitatio probetur, c. 2. n. 56.
Regulæ limitatio probanda eſt plene, & concludenter, ibid. num. 57.
Regulæ locationis magis attendendæ, ſi partes dixerint, locare, & conducere, c. 5. n. 26.
Regulæ generales tunc attendi debent, cum deficit deciſio ſpecialis c. 23. n. 128.

R E G U L A R E S.

REGULARES aliqui gaudebant privilegio alienandi bona ſine beneplacito, ſed hodie neceſſe habent licentia Sacræ Congregationis Concilii, c. 14. §. 2. n. 22.
Regulares locantes ultra triennium abſque licentia Sacræ Congregationis Concilii ultra excommunicationem incurrunt etiam pœnam privationis vocis, c. 14. §. 2. n. 4.
Vid. in verb. *Monachi*.

R E I N T E G R A T I O.

Vid. in verb. *Remedium reintegranda*.

R E I V I N D I C A T I O.

REI VINDICATIO finita locatione nedum competit contra conductorem, ſed etiam contra tertium, c. ult. n. 113.
Domino finita locatione competit rei vindicatio, c. ultim. num. 112.

Rei

Rei vindicatio ut competat, probandum dominium, finis locationis, & identitas rei, c. ult. n. 114.
Vide in verb. *Dominium*.

RELATIO.

RELATIO peritorum debet eſſe aperta, & clara, cap. 14. §. 5. num. 45.
Vid. in verb. *Periti*, num. 2.

RELIGIO.

RELIGIO Joroſolymitana gaudet ſtatuto contra formam Extravagantia *Ambitioſa* Apoſtolica auctoritate confirmato, c. 14. §. 1. n. 22.

RELINQUENS.

RELINQUENTES Eccleſiæ poſſunt apponere conditiones etiam juri communi contrarias, c. 14. §. 6. n. 18.

RELOCATIO.

RELOCATIO tacita non eſt eadem cum expreſſa, cap. 14. §. 2. num. 13.
Vid. in verb. *Renovatio*.

REMEDIUM.

REMEDIUM REINTEGRANDÆ eſt interdictum, unde vi an competat conductori expulſo, eſt magna quæſtio, cap. 28. n. 14.
Negativa eſt de jure verior, ſed de ſtylo Rotæ ſervatur contrarium, ibid. num. 15.
Licet non competat interdictum unde vi, competit actio in factum, vel officium Judicis, c. 28. n. 16.
Lim. non procedere dictum ſtylum, ſi interim locatio expiravit, ibid. num. 17.
Decl. poſſe adhuc conductorem reſtitui ad tantumdem tempus ubi nulla poſſet conſiderari differentia, c. 28. n. 18.
Intellige declarationem ſi tempus erat certum, ibid. n. 19.
Remedium reſciſſionis ex capite læſionis durat uſque ad triginta annos, cap. 18. n. 203.
Remedium *l. 2. C. de reſcidon. vendit.* non ſolum competit venditori, ſed etiam emptori, cap. 18. num. 36.
Remedium *l. 2. C. de. reſcindon. vendit.* non habet locum in locatione facta ſub haſta ſecundum alios, c. 18. n. 36.
Contraria opinio eſt communior, & verior, ibid. n. 64.
Ampl. ut aliqui velint ſufficere læſionem in ſexta parte, c. 28. num. 65.
Contraria opinio eſt verior, ibid. n. 66.
Remedium *l. fin. Cod. de acquir. poſſeſſ.* eſt reſtitutorium poſſeſſionis in caſibus, in quibus nulla vis committitur, capit. ult. num. 43.
Dominus finita locatione habet remedium recuperandæ poſſeſſionis, non ſolum ex generali edicto, ſed etiam ex legibus particularibus, c. ult. n. 44.
Remedium *l. ſi quis conductionis, C. locat.* quomodo intentari debeat, c. ult. n. 8.
L. ſi quis conductionis C. locat. eſt ſingularis, & quomodo intelligatur, c. ult. n. 48.
Conventus ejus vigore non liberatur conſtituendo ſe nomine domini poſſidere, nec ſolvendo intereſſe, ibid. num. 49.
Præbet actionem perſonalem, ibid. n. 50.
Et competit dictum remedium, ſive conductor alienet ſponte ſive coacte, ibid. n. 42.
Remedium *dicta l.* debet ſpecialiter intentari, vel ita narrare factum, ut comprehendi poſſit eſſe intentatum, cap. ult. num. 43.
Remedium *l. ſi quis conductionis* non competit adverſus ſingularem ſucceſſorem, cap. ult. n. 52.
Remedium *dicta l. ſi quis conductionis* non competit adverſus ſingularem ſucceſſorem, cap. ult. n. 47.
Secus ſi ſit ſucceſſor in ipſa locatione, ibid. num. 53.
Remedium *dicta l.* tranſit in hæredem tam active quam paſſive, cap. ult. n. 55.
Remedium *l. ſi quis conductionis* ut competat, probanda locatio, ejus finis, & contumacia reſtituere debentis, cap. ult. num. 56.
Et requiruntur probationes concludentes, c. ult. n. 57.
Locatio ad hunc effectum probatur per inſtrumentum, capit. ult. n. 58.
Et probatur etiam per teſtes, ibid. n. 59.
Et ſufficiunt teſtes de confeſſione deponentes, quamvis ſingulares, ibid. num. 60.
Et ſufficit quælibet alia concludens probatio, c. ult. n. 61.
Probanda tamen locatio cum certa mercede, ibid n. 62.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* competit etiamſi locatio fuerit tacita, cap. ult. num. 66.
Et competit ſtante tacita reconductione, ibid. n. 67.
Decl. procedere, ſi tacita reconductio ſit finita, cap. ult. numer. 68.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* excluditur, ſi opponatur contractui locationis de ſimulatione, cap. ult. num. 69.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* ut competat, ſecundum aliquos requiritur probatio, quod intentans poſſederit, cap. ult. num. 74.
Remedia reſtitutoria requirunt probationem poſſeſſionis antecedentis, c. ult. num. 75.
Decl. in remedio *l. ſi quis conductionis*, tunc ſolum probandum eſſe locatorem, poſſediſſe, cum docetur conductorem fuiſſe poſſeſſorem, & ignoranter conduxiſſe, ibid. n. 76.
Remedium, *l. ſi quis conductionis* intentans, non tenetur dominium ſuum probare, c. ult. num. 77.
Et conventus d. remedio non valet opponere de dominio ſuo, vel alieno, ibid. num. 78.
Secus ſi agatur de actione locati, ibid. num. 79.
Dominii exceptio an admittenda in remedio *l. ſi quis conductionis*, quando de eo clare conſtat, eſt controverſum, cap. ult. num. 81.
Decl. non admitti probationem faciendam, etiamſi offeratur continenti, ibid. num. 82.
Decl. 2. non admittendam quamlibet probationem dominii etiam jam factam, ſed ſolum eam quæ alias contrarias non admittat, vel ſuperet, cap. ult. num. 83.
Decl. 3. dominium quandocumque probatum non attendi, ſi conductor illud habeat de tempore conductionis, & ſcienter conduxit, cap. ult. num. 87.
Secus ſi dominium poſtea conductori ſupervenit, ibid. num. 88.
Vel ſi ignorans ſe dominum, conduxit, c. ult. n. 89.
Et requiritur quod non ſolum eſſet dominus, ſed etiam poſſeſſor, ibid. num. 90.
Probatio dominii per teſtes non admittitur in dicto remedio, ibid. n. 84.
Per confeſſionem partis admittitur, quando non ſit confeſſio æquivoca, cap. ult. num. 85.
In remedio *l. ſi quis conductionis* non poteſt conventus opponere de ſua hypotheca, cap. ult. n. 91.
Neque de ſua poſſeſſione, ibid. num. 92.
Neque de jure redimendi, ibid. num. 93.
Ampl. etiamſi ſuper eo fuerit conteſtata lis, ibid. n. 94.
Remedio, *l. ſi quis conductionis* conventus non poteſt alia ratione velle retinere, cap. ult. n. 95.
Lim. ut poſſit retinere pro expenſis utilibus, & neceſſariis, ib. n. 96.
In remedio *l. ſi quis conductionis* non attenditur reconventio, cap. ult. n. 97.
Neque opponitur compenſatio, ibid. n. 98.
Neque exceptio nullitatis locationis dicto, c. ult. n. 99.
Secus ſi eum nullitate concurrat quod locator non poſſideret, capit. ultim. num. 100.
At hoc non procedit ſi poſſidebat conductor, niſi ſimul probet ſuam ignorantiam, ibid. n. 101.
Remedium *l. ſi quis conductionis* datur non ſolum locatori, ſed etiam aliis ſimilibus, c. ult. n. 102.
Datur ei qui commodavit, ibid. n. 103.
Datur ubicumque quis cauſam habet ab agente, vel ejus nomine retinet, ibid. n. 104.
Datur adverſus emphyteutam, & ad longum tempus conductores, cap. ult. num. 105.
Dummodo poſſidentes habeant cauſam ab inveſtitis, alias ſecus, ibid. num. 106.
Datur non ſolum in contractibus ſimilibus locationi, ſed etiam in diſſimilibus, c. ult. n. 107.

REMISSIO MERCEDIS.

Qua de cauſa facienda, & alia generalia, num. 1.
Quæ requirantur ut ſit facienda; & præcipue quoad damnum, num. 2.
In quo contractu facienda ſit, & in quo non, n. 3.
Quo tempore facienda, & quæ actio aliudve remedium competat ad eam conſequendam, num. 4.
In quibus ſit facienda, num. 5.
Quanta remiſſio fieri debeat, num. 6.
Pacta circa eam, & præcipue de illius renuntiatione, n. 7.
1 REMISSIO MERCEDIS cur facienda variæ rationes, cap. 45. num. 4.
Ad remiſſionis mercedis effectum aliud eſt, quod res ſit perempta, aliud quod ſit impedita perceptio fructuum, cap. 45. num. 43.
Ignorantia qualitatis rei non juvat conductorem ad petendam remiſſionem, ſi ſcire potuit, c. 46. n. 94.
Ampl. ut non ſufficiat jurare ſe ignoraſſe, ib. n. 95.
Lim. in qualitatibus occultis, quas facile ſcire non potuit, c. 46. num. 96.
Remiſſio mercedis facienda eſt conductori non valenti uti re conducta, etiamſi eam gratis alteri conceſſiſſet, cap. 48. numer. 32.
Remiſſio mercedis ſi facta indebite poteſt repeti, etiamſi verbo donationis facta ſit, cap. 48. num. 50.
Decl. procedere ſi locator qui eam fecit, ignoravit rem non deberi, ſecus ſi ſcivit, & donare dixit, c. 48. n. 51.
Remiſſionem mercedis petens conductor agit de damno vitando, cap. 49. num. 2.
Remiſſio mercedis, ut facienda ſit, non eſt neceſſe, quod concurrant ſimul plures cauſæ, ſed una ſufficit de jure, cap. 49. num. 18.
Remiſſio mercedis, licet de rigore non ſit facienda propter aliquam conſtitutionem, tamen facienda eſt ex æquitate, c. 49. num. 127.
Locator in caſu damni non reſtaurat conductorem in pretio fructuum, quos amiſit, ſed remittit mercedem, cap. 49. num. 128.
Conducens Beſtiam, vel Navem ad portandum, non propterea quod plene non oneravit, mercedem minuere poteſt, c. 23. num. 113.
2 REMISSIO MERCEDIS ſit propter damnum, capit. 42. num. 5.

Lota-

Locator in caſu probationis damnorum in genere, poteſt compelli cautionem præſtare de reſtituendo ſummam liquidandam, c. 45. n. 21.
Vel dimittere in manibus conductoris ſummam arbitrio Judicis correſpondentem damnis, ibid. n. 22.
Decl. procedere ſi agatur de remiſſione facienda ob damnum per conductorem paſſum, poſtquam locator adimplevit contractum ex parte ſua, non ſi ab initio non impletum, ibid. n. 23.
Remiſſio mercedis facienda eſt, ſi conductor non recipiat fructus æquivalentes medietatis penſionis, c. 47. n. 1.
Idque procedit etiam in locatione gabellarum, c. 47. n. 2.
Requiri damnum in dimidio fructuum, qui percipi conſueverunt, tenent aliqui, c. 47. n. 3.
Contrarium eſt verum, ibid. n. 4.
Damnum quantum requiratur ad hoc, ut fieri debeat remiſſio, ſtatur arbitrio Judicis, c. 47. n. 8.
Sed Judex non debet recedere ab opinione, quod requiratur læſio in dimidio, c. 47. n. 9.
Læſio in dimidio penſionis ad effectum, ut fiat remiſſio, tunc adeſſe dicitur, cum deductis expenſis non ſupereſt ex fructibus quantum ſufficit pro dimidia penſionis, c. 47. num. 11.
Et habenda eſt etiam ratio ſeminis ad hunc effectum, ibid. num. 12.
Fructus ſi pauci percepti, ſed cariores venditi, hoc habendum eſt in conſideratione, ad hoc ut ceſſet dicta læſio in dimidia, c. 47. n. 13.
E contra ſi percepti fructus in magna quantitate, ſed parum valeant, vel vendi non poſſint, non propterea facienda remiſſio, ibid. n. 14.
Idem ſi percepti in ſolita quantitate, ſed non ſolitæ bonitatis, c. 47. n. 15.
Fructuum valor ad effectum cognoſcendi, ſi fieri debeat remiſſio, conſiderari debent de menſe Auguſti, c. 47. n. 16.
At non omnes ſe reſtringunt ad dictum menſem, cap. 47. num. 17.
Re pereunte in ſubſtantia, etiamſi pereat tantum in parte, & ceſſet læſio in dimidia, facienda eſt remiſſio mercedis, c. 47. num. 18.
Non tamen ſufficit, quod damnum ſit minimum, cap. 47. num. 19.
Sed contrarium eſt verius in hoc caſu, ibid. n. 20.
Et perempta dicitur res in ſubſtantia, eo ipſo, quod conductor ea uti non poteſt, ibid. n. 21.
Decl. tamen hoc procedere ſi res totaliter ſit ſublata, c. 47. n. 22.
Inundatio non privans perpetuo conductorem perceptione fructuum, non dicitur perimere ſubſtantiam rei, cap. 47. num. 23.
Vinea locata, ſubſtantia rei conſiſtit in vitibus deſiccatis, c. 47. n. 24.
Salinis locatis, ſubſtantia conſiſtit ſuper capitibus humanis, c. 47. n. 25.
Remiſſio facienda eſt propter damnum proveniens facto locatoris, etiamſi ſit leve, c. 47. n. 26.
Decl. procedere ſi impedimentum a locatore præſtitum ſit voluntarium, ſecus ſi neceſſarium, c. 47. n. 27.
Damnum non requiritur ultra dimidiam, ſi proveniat facto tertii, etiamſi locator reſiſtere ei non potuiſſet, c. 47. n. 28.
Contrarium tenent alii, & eſt magna quæſtio, ibid. n. 29.
Prima procedit, ſi conſtet damnum datum in odium locatoris, ibid. n. 30.
Ampl. ut hoc caſu non ſolum debeatur remiſſio, ſed etiam omne intereſſe, c. 47. n. 31.
Damnum, ut fiat remiſſio mercedis, requiritur ultra dimidiam in prædiis ruſticis, non autem in domibus, c. 47. n. 34.
Intellige in domibus conductis ad habitandum, non in conductis ad negotium capax incrementi, ibid. n. 35.
Damnum in dimidio penſionis non requiritur, ſtante pacto de remiſſione facienda, c. 47. n. 36.
Decl. procedere ſi pactum aliud operari non poſſit, vel conſtet de voluntate partium, quod remiſſio fiat non obſtante modicitate damni, c. 47. n. 37.
Pactum per quod locator ſuſcipit in ſe caſum tempeſtatis, aliud operari non poteſt, quam quod propter eam fiat remiſſio, quamvis damnum ſit parvum, c. 47. n. 38.
Decl. non procedere ſi adeſſet conſuetudo regionis, quod propter tempeſtatem remiſſio non fiat, ibid. n. 39.
Pactum *quod fieri debeat remiſſio conductori, ſi damnum aliquod patiatur*, intelligitur etiam de damno parvo, c. 47. num. 40.
Promiſſio facta conductori de aliqua excomputatione in ſpecie, operatur eam faciendam eſſe etiamſi ſumma ſit minima, c. 47. n. 42.
Idem de promiſſione reſtauri pro tempore, & ſumma impedimenti, ibid. n. 43.
Idem ſi locator promiſerit reficere totum damnum, ibid. num. 44.
Idem ſi dictum, *quod ceſſante uſu in totum, vel in parte, remiſſio ſit facienda*, c. 47. n. 45.
Pactum faciendi debitam remiſſionem, importat, ut damnum ſit ultra dimidiam mercedis, c. 47. n. 46.
Idem ſi dictum, *quod fiat conveniens reſtaurum*, ibid. n. 47.
Ampl. etiamſi pactum nihil operetur, ibid. n. 48.
Pactum, *quod reſtitui debeat a conductore damnum ultra ducentos ducatos*, intelligitur de damno, habito reſpectu ad fructus percipiendos, non ad mercedem ſolvendam, c. 47. num. 49.
Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 50.
Et ponderanda ſunt verba pacti, ad dignoſcendum quid partes ſenſerint, c. 47. n. 51.
Pactum *faciendi remiſſionem mercedis propter damnum*, magis conformatur cum diſpoſitione juris, quam pactum reficiendi damnum, c. 46. n. 54.
Obſervantia attenditur ad interpretationem pacti circa remiſſionem mercedis, c. 46. n. 59.
Intellige de obſervantia partium in caſu præciſo, & uniformi, ib. n. 60.
Pactum *faciendi reſtaurum, ſi damnum excedat ſummam ſcutorum ducentum*, an intelligi debeat reficienda eſſe etiam ipſa ſcuta ducentum, vel non, attendi debent verba, c. 47. n. 61.
Si dictum, *quod locator teneatur reficere illud plus, in quo damnificatus fuerit conductor*, non ſunt reficienda, ib. n. 62.
Si autem dictum, *quod locator damnum reficiat in caſu quo excedat ſcuta ducenta*, tunc ipſa quoque reficienda ſunt, c. 47. n. 63.
Remiſſio, ut fieri debeat incumbit conductori opus probandi damnum, c. 47. n. 64.
Et probare debet damnum in certa quantitate, & in ſpecie, ibid. n. 64.
Lim. ſtante difficultate probandi in ſpecie, quia poterit fieri remiſſio, cum probatione in genere, c. 47. n. 66.
Locator in caſu probationis damnorum in genere poteſt compelli cautionem præſtare de reſtituenda ſummam liquidandam, c. 45. n. 21.
Vel dimittere in manibus conductoris ſummam arbitrio Judicis damnis correſpondentem, ibid. n. 22.
Decl. procedere ſi agatur de damnis paſſis per conductorem, poſtquam locator adimplevit ex parte ſua, cap. 45. num. 23.
Damnorum in probatione non ſunt conſiderandi fructus percepti ex melioramentis, c. 47. n. 67.
Decl. procedere ſi ſint perpetua, & concludenter probata, ibid. n. 68.
Damnorum in probatione, ſi ſint plures res ſimul locatæ, habenda ratio omnium ſimul, c. 47. n. 69.
Et probandi fructus ſingularum rerum, ib. n. 70.
Ampl. etiamſi adſit pactum remiſſionis faciendæ, ſecus ſi promiſſa pro tempore, & ſumma impedimenti cap. 47. num. 71.
Decl. non eſſe neceſſe probare fructus omnium rerum locatarum, ſi tot ſunt locationes, quot res, c. 47. n. 72.
Damnum in una ſpecie fructuum non ſufficit, niſi excedat medietatem mercedis, c. 47. n. 73.
Decl. non procedere, ſi merces ſolvenda ſit in ipſis fructibus, ib. n. 74.
Decl. 2. non procedere, ſi damnum ſit in ſubſtantia rei, ex qua una ſpecies fructuum colligatur, ib. n. 75.
Damnum in locatione ad plures annos ad effectum obtinendi remiſſionem, probari debet, conſideratis omnibus annis ſimul, c. 47. n. 76.
Ampl. ut ſi facta ſit remiſſio pro uno anno, & deinde eveniant anni uberes compenſantes damnum, poſſit dominus exigere, quot remiſit, ib. n. 77.
Subampl. etiamſi remiſſionem fecerit cum verbo donationis, c. 47. n. 78.
Et procedit etiamſi ſolutio mercedis ſiat per menſes, ibid. num. 79.
Maxime ſi ſit difformis, & inde appareat diſtributionem factam gratia commodioris ſolutionis, ib. n. 80.
Lim. ut non ſit habenda ratio omnium annorum, quando merces eſt diſtributa in ſingulos annos, ſecundum aliquos, c. 47. n. 81.
Contraria tamen opinio tenenda eſt, ib. n. 82.
Maxime ſi omnes anni ſint jam præteriti, c. 47. n. 83.
Et procedit dicta opinio, ſi unica ſit locatio, ſecus ſi tot locationes, quot anni, ib. n. 84.
Anni fertiles computandi ſunt cum ſterilibus, ad effectum dignoſcendi an ſit facienda remiſſio, etiamſi non ſint proximi, ſed interpolati, c. 47. n. 85.
Decl. non procedere, ſi anni fertiles ſint valde remoti a ſterilibus in locatione ad longum tempus, ibid. n. 86.
Decl. 2. non procedere, ſi damnum non ſit in ſolis fructibus, ſed in ſubſtantia rei, c. 47. n. 87.
Remiſſio, ut ſit facienda non ſufficit conductorem probare damnum unius anni, ſed probare etiam debet non eſſe compenſatum cum ubertate aliorum, c. 47. n. 88.
Contraria opinio videtur verior, ib. n. 89.
Damnum unius anni, ut compenſetur cum fructibus aliorum, requiritur, quod ſint uberes ultra ſolitum, c. 47. num. 90.
Et quod ſuperent ſolitum ſaltem in tertia parte, ib. n. 91.
Sunt tamen diverſæ opiniones, ib. n. 92.
Et non ſufficit ubertas fructuum, ſi propter eam viliori pretio vendantur, itaut non poſſit conductor obligatus in pecunia recompenſari, c. 47. n. 93.

Anni

Digitized by Google

Anni omnes non ſunt conſiderandi ad probandum damnum ſtante pacto de remiſſione facienda, c. 67. n. 94.
Contrarium, ibid. n. 95.
Decl. conſideranda eſſe verba pacti, ad dignoſcendum quid requiritur ultra dimidium, quantum requiratur, ſtandum eſt arbitrio Judicis, c. 47. n. 97.
Damnum, ad remiſſionem mercedis in caſibus, in quibus non requiritur ultra dimidiam, quantum requiratur, ſtandum eſt arbitrio Judicis, c. 47. n. 97.
Non tamen ſufficit modicum, niſi in quibuſdam caſibus expreſſis, ibid. n. 98.
Damnum modicum, dicitur juxta opinionem vulgi, vel ſi ſit infra ſextam partem mercedis, c. 47. n. 99.
Damnum conductoris non valentis uti re non excluditur ex eo, quod rem alteri gratis conceſſerit, c. 48. n. 32.
3 REMISSIO MERCEDIS facienda eſt in contractu locationis, & conductionis, c. 45. n. 1.
Remiſſio mercedis debetur, nedum ſi merces petatur ſimpliciter ex locato, ſed etiamſi petatur vigore *ſtipulationis* in locatione contractæ, c. 45. n. 8.
Et etiamſi petatur vigore *obligationis in forma Cameræ*, c. 45. num. 13.
Contrarium, ibid. n. 14.
Decl. ut in judicio ordinario procedat, quod peti poſſit, c. 45. n. 15.
In executivo vero exceptio remiſſionis mercedis non admittitur, niſi ſit incontinenti probata, ibid. n. 17.
De exceptione remiſſionis mercedis an opponi poſſit, *Vid. Exceptio.*
Remiſſio mercedis fieri debet non tantum in locatione ad breve tempus, ſed etiam *in locatione ad longum*, cap. 45. num. 24.
Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 25.
Prima opinio eſt magis communis, & magis æqua, ubicumque penſio correſpondeat quantitati fructuum, ſecus e contra, c. 45. n. 26.
Lim. ſi agatur de locatione perpetua, vel adeo diuturna, ut propter ubertatem fructuum, vel caſum contingentem poſſit compenſari damnum, c. 45. n. 27.
Decl. limitationem non procedere, ſi res locata ab initio non eſſet qualitatis per locatorem aſſertæ, c. 45. n. 28.
Dicta a locatore commendandi cauſa de rebus, quæ palam fuit, non obligant, c. 45. n. 29.
Secus ſi ulterius promiſerit, ibid. n. 30.
Remiſſio mercedis facienda ſit *in emphyteuſi*, eſt magna quæſtio, c. 46. n. 31.
Sed negativa eſt magis communis, ibid. n. 32.
Remiſſio mercedis debet fieri emphyteutæ, ubi canon non eſt quid minimum, ſed correſpondens fructibus, c. 45. n. 33.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 34.
Prima verior, ſaltem ubi in conceſſione emphyteuſis non fuit remiſſa ſexta pars juſtæ mercedis, c. 45. n. 35.
Remiſſio mercedis non eſt facienda in emphyteuſi eccleſiaſtica, ſecus in laicali, ibid. n. 36.
Decl. procedere in emphyteuſi eccleſiaſtica non facienda ſi ſacta ſit remiſſio ſextæ partis mercedis, in emphyteuſi vero privata facienda, ſi canon ſit magnus, & fructibus correſpondens, aliis ſecus, ib. n. 37.
Opinio, quod remiſſio mercedis in emphyteuſi non ſit facienda, ſi canon non ſit magnus, declaratur non procedere ſi damnum poteſt compenſari, c. 45. n. 38.
Quod non debeatur remiſſio in emphyteuſi, procedit, ſi fructus non ſint percepti in parte, ſecus ſi nulli omnino, c. 45. n. 39.
Emphyteutica re perempta in totum, damnum eſt domini, in parte, eſt emphyteutæ, c. 45. n. 40.
Decl. eſſe emphyteutæ, ſi ſuperſit tantum quod ſufficiat pro canone ſecundum Bartolum, ibid. n. 41.
Contrarium tenent alii, ib. n. 42.
Ad remiſſionis mercedis effectum, aliud eſt, quod res ſit perempta, aliud quod ſit impedita perceptio fructuum, c. 45. n. 43.
Propter impedimentum perceptionis fructuum non debetur remiſſio mercedis, niſi canon ſit magnus, c. 45. n. 44.
Contr. tenent alii, ib. n. 45.
Impedita perceptione fructuum omnium, remiſſio ſit, ſi canon ſolvatur in fructibus, c. 45. n. 46.
Remiſſio mercedis non ſit re perempta, ubi emphyteuſis conſtituta fuit de ſe per emphyteutam vendita, cap. 45. num. 47.
Contrarium probatur, ib. n. 48.
Remiſſio mercedis facienda eſt *in contractu innominato*, c. 45. num. 55.
Remiſſio mercedis facienda non eſt *colono partiario*, cap. 45. num. 57.
Ampl. procedere etiamſi multas feciſſet expenſas excedentes fructus, c. 45. n. 58.
Decl. procedere, ſi colat tantum pro rata fructuum, ſecus ſi pro nummis, vel relinquatur ei certa ſpecies fructuum pro laboribus, ib. n. 59.
Remiſſio mercedis debet fieri colono partiario pro damno illato in fœno in prædio retinendo, tam ſi damnum evenit ante collectionem, quam ſi eveniat poſt eam, c. 45. num. 60.
Remiſſio mercedis an debeat fieri in *venditione fructuum* futurorum, eſt quæſtio agitata, c. 45. n. 61.
Diſtingue, quod ſi contractus ſit locationis, & conductionis, debet fieri remiſſio, ſi emptionis, & venditionis ſecus, ib. & n. 62.
Venditio uſusfructus, vel juris percipiendi, ſeu gabellæ regulatur circa remiſſionem cum eis, quæ dicuntur de venditione fructuum, c. 45. n. 81.
Remiſſio mercedis ſit conductori, ſi uti non poſſit re, emptori autem non ſit, c. 5. n. 6.
Remiſſio mercedis non ſit, ubi emptor donec pretium ſolvat, rem conducat, c. 45. n. 83.
Neque ſit conductori, qui facit pactum francandi bona cum certo pretio, ib. n. 84.
Remiſſio mercedis debet fieri per conductorem ſubconductori, c. 45. n. 86.
Ampl. etiamſi ipſi remiſſio non debeatur, ib. n. 87.
Quid ſtante pacto de facienda remiſſione ſubconductori, c. 45. n. 88.
Remiſſio mercedis non ſit *in permutatione* aliiſque contractibus dominium transferentibus, c. 45. n. 82.
4 REMISSIO MERCEDIS in locatione ad plures annos facienda eſt in fine locationis, c. 48. n. 33.
Contrarium, quod debeat fieri quolibet anno, quo ſequitur damnum, eſt magis communis, ib. n. 34.
Et ſi ſubſequentes anni ſint uberes, itaut reſtauretur damnum, repetitur remiſſio, c. 48. n. 35.
Declar. dictam quæſtionem procedere in locatione unica ad plures annos, ſecus ſi tot ſint locationes, quot anni, ibid. n. 36.
Decl. procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi petatur intereſſe, c. 48. n. 37.
Decl. 2. non procedere ſi appareat contrahentes aliter ſenſiſſe, ibid. n. 38.
Remiſſio mercedis poteſt peti per viam exceptionis, c. 48. num. 39.
Et etiam per viam actionis poſtquam fuit ſoluta merces, maxime ſtante ſolutione anticipata, c. 48. n. 40.
Remiſſio mercedis poſt ipſam mercedem ſolutam, non poteſt peti per conditionem indebiti, c. 48. n. 41.
Decl. procedere, ſi ſolutio fuit facta anticipate, ſecus e contra, ib. n. 42.
Et prædictæ actiones non tantum dantur de jure, quam etiam vigore obligationis locatoris, de manutenendo conductorem, c. 48. n. 43.
Via executiva, qua agit locator pro ſolutione penſionis, competit etiam conductori pro repetitione, capit. 48. num. 45.
Vide Via Executiva.
5 REMISSIO MERCEDIS generaliter facienda conductori in omni caſu impediente perceptionem fructuum, c. 46. num. 1.
Dummodo impediatur vi majore, cui reſiſtere non poſſit, ibid. n. 2.
Ad remiſſionis mercedis effectum aliud eſt, quod res ſit perempta, aliud quod ſit impedita perceptio fructuum, c. 45. n. 43.
Propter impedimentum perceptionis fructuum in totum non debetur remiſſio mercedis, niſi canon ſit magnus, c. 45. n. 44.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 45.
Impedita perceptione omnium fructuum, remiſſio ſit, ſi canon ſolvatur in fructibus, ib. n. 46.
Remiſſio mercedis facienda eſt etiam ubi promiſſa eſt certa menſura fructuum, quotcumque percipiantur, cap. 45. num. 50.
Remiſſio non debetur conductori molendini periculis fluminis ſubjecti, ex quo per excreſcentiam aquarum impeditur molere, c. 46. n. 92.
Maxime ſi omiſerit facere diligentias, quas faciebant anteriores conductores, ibid. n. 93.
Remiſſio in caſibus, in quibus debetur, non procedit, ſi conductor caſum non denuntiavit domino, c. 46. n. 101.
Contrarium tenent aliqui, ib. n. 102.
Declar. hoc contrarium procedere in caſu, quo res ſit perempta, vel alias penitus conductori ſublata, cap. 46. num. 103.
Item procedit dictum contrarium, ſi ex illa omiſſione denuntiationis nullum præjudicium reſultavit locatori, ibid. num. 104.
Locator ſi facta denuntiatione caſus offerat rem, vel fructus recipere, & penſionem remittere, & conductor recuſet, non eſt amplius facienda remiſſio, c. 46. n. 105.
Remiſſio non eſt facienda propter caſum accidentalem in fructibus, vel poſt recollectionem, c. 46. n. 106.
Decl. procedere, ſi recollecti perfecte, & totaliter, c. 46. num. 107.
Et requiri eos eſſe in horreo reconditos, ib. n. 108.
Et non ſufficere eos eſſe reconditos, niſi trituratos, & mundos, ib. n. 109.
Et requiri, quod conductor potuerit eis uti ad uſum deſtinatum, c. 46. n. 110.
Decl. 2. non procedere ſi fructus non potuerint a fundo aſportari ex pacto cum conductore inito, ib. n. 111.

Et ſuſ-

Et ſufficit etiam, quod non poſſet eos aſportare ex conſuetudine abſque pacto, c. 46. n. 112.
Declar. 3. non procedere ſtante aliquo pacto, ex quo appareat partes voluiſſe haberi rationem de fructibus collectis, ib. n. 113.
Decl. 4. non procedere, ſi merces ſolvenda erat in fructibus illis, c. 46. n. 114.
Et ſufficit mercedem eſſe conſtitutam in fructibus, quia intelligitur de fructibus, fundi locati, c. 46. n. 115.
Secus ſi conductor fuiſſet conſtitutus in mora ſolvendi, ib. n. 116.
Hoc tamen non procedit, ſi etiam in manibus locatoris fructus periiſſent, ib. n. 117.
Decl. 5. non procedere ſi fructus corrumpantur vitio territorii, c. 46. n. 118.
Contrarium tamen probatur, ib. n. 119.
Remiſſio mercedis facienda eſt propter incurſum hoſtium, c. 46. n. 3.
Et dummodo ſuperveniat bellum, ib. n. 4.
Et ſive bellum ſit juſtum, ſive injuſtum, ib. n. 5.
Remiſſio mercedis facienda eſt, ſi ſuperveniat peſtis, c. 46. num. 6.
Propter bellum, & peſtem non fieri remiſſionem in locatione gabellarum, tenent aliqui, c. 46. n. 9.
Communis tamen eſt in contrarium, ib. n. 10.
Decl. primam procedere ſi gabella non ſit locata, ſed vendita, c. 46. n. 11.
Remiſſio mercedis propter bellum, & peſtem, & ſimiles caſus non ſit abſolute, ſed ſolum quatenus impediant uſum rei, c. 46. n. 12.
Conductor domus non petit remiſſionem mercedis propter bellum, vel peſtem, niſi fuerit ab ea coactum recedere, c. 46. n. 13.
Remiſſio mercedis non ſit conductori, ex eo quod creditor locatoris fecerit ſolum executionem in bonis locatis, c. 46. n. 14.
Ampl. non fieri remiſſionem conductori domus, ex eo quod propter bellum, vel peſtem ab ea migraverit, ſi in ea mobilia retinuerit, c. 46. n. 15.
Lim. ſi penſionem anticipate ſolviſſet, quia poſſet inſiſtere ad effectum eam recuperandi, c. 46. n. 16.
Conductori prædii ruſtici facienda eſt remiſſio propter bellum vel peſtem, ſi coloni ab eo diſceſſerint, vel mortui fuerint, c. 46. n. 17.
Et generaliter facienda eſt remiſſio in dictis caſibus, ubicumque conductor damnum ſufficiens ad eam paſſus fuerit, ib. n. 18.
Propter peſtem parvam non eſt facienda remiſſio, cap. 46. num. 19.
Propter tranſitum exercitus in menſibus in quibus fructus non colliguntur, non ſit remiſſio, c. 46. n. 20.
Secus ſi milites damnum frugibus intulerint, ib. n. 21.
Debitoribus negotis non ſolvendo effectis propter bellum, ceſſante culpa conductoris, erit facienda remiſſio, c. 46. num. 22.
Remiſſio facienda eſt non ſolum propter bellum, & peſtem, ſed etiam propter eorum juſtum timorem, c. 46. n. 23.
Et generaliter pro quocumque timore impediente perceptionis commoditatem, ibid. n. 24.
Ampl. etiamſi periculum non adeſſet, ibid n. 25.
Secus ſi juſta non eſſet cauſa timendi, c. 46. n. 26.
Remiſſio mercedis facienda eſt propter timorem malorum ſpirituum, c. 46. n. 27.
Timor ut præbeat cauſam remiſſionis mercedis, debet ſupervenire poſt contractum, & denuntiari locatori, c. 46. num. 28.
Remiſſio facienda eſt impedimento ſuperveniente ex facto Principis, c. 46. n. 29.
Ampl. faciendam eſſe remiſſionem propter factum Principis, etiamſi ſit juſtum, c. 46. n. 31.
An autem ſufficiat factum Principis fundatum in lege ante contractum edita, eſt opinio controverſa, c. 46. n. 32.
Facto Principis injuſto exiſtente debet conductor reſiſtere, & quomodo, c. 46. n. 33.
Remiſſio mercedis non debetur propter aliquod accidens impediens uſum rei deſtinatum, non autem alium, c. 46. num. 34.
Contraria eſt magis communis, ib. n. 35.
Ampl. ut ſi domus eſſet conducta principaliter ad unum uſum, & ſecundario ad alium, ſufficit impedire uſum principaliter conſideratum, c. 46. n. 36. & 37.
Remiſſio mercedis propter impedimentum alicujus uſus, an ſit facienda, attenditur an ille uſus ſit principalis ex intentione conductoris, c. 46. n. 38.
Et ubi non apparet ad quid principaliter fuerit facta conductio recurritur ad conjecturas, ib. n. 39.
Et attenditur qualitas domus, ut ut ſi ſolitum ſit in ea aliquid exerceri, cenſeatur ad illud locata, c. 46. n. 40.
Attenditur etiam qualitas perſonæ conductoris, ſi ſolitus ſit exercitium facere, vel non, ib. n. 41.
Et attenditur ſimul qualitas perſonæ, & rei conductæ, ib. num. 42.
Et ſtatur arbitrio Judicis, ib. n. 43.
Et ſtantibus conjecturis quod domus fuerit locata ad aliquod exercitium particulare, non receditur per clauſulam *ad habendum, &c.* c. 46. n. 44.
Remiſſio mercedis ſit generaliter propter ſterilitatem, c. 46. num. 48.
Etiam in prædiis Civitatum, & Fiſci, ib. n. 49.
Decl. procedere ſi ſterilitas cauſetur per accidens extrinſecum, ſecus autem ſi a qualitate intrinſeca fundi, c. 46. num. 50.
Remiſſio facienda eſt etiam propter ſterilitatem provenientem a qualitate intrinſeca fundi, ſi omnes prorſus fructus deficiant, c. 46. n. 53. & n. 77.
Remiſſio mercedis facienda propter inundationem fluminis, c. 46. n. 54.
Etiam conductori domus in Civitate exiſtentis, ſi ejus habitationem inundatio impedierit, c. 46. n. 55.
Lim. ſi conductor impedire potuit inundationem, & non impedivit, ib. n. 56.
Remiſſio mercedis facienda eſt propter ſiccitatem, cap. 46. num. 57.
Et ubi propter magnum frigus vites perierint, ib. n. 58.
Et propter Gracculos, & Sturnos fructus devaſtantes, c. 46. n. 59.
Et propter locuſtas, ibid. n. 60.
Remiſſio facienda, etiamſi propter timorem locuſtarum colonus deſierit colere agros conductos, c. 36. n. 62.
Remiſſio non eſt facienda, etiamſi vinum coaceſcat, c. 46. num. 63.
Et tam ſi producatur accidum a vinea quam etiam ſi coaceſcat ex aliqua culpa coloni, c. 46. n. 64.
Nec facienda remiſſio, ſi vinea propter vetuſtatem faciat uvam paucam, & malam, c. 64. n. 65.
Nec ſi vinea ſit nimis nova, ib. n. 66.
Decl. procedere in locatione ad longum tempus, non in locatione ad annum, ſi conductor ignoravit, ib. n. 67.
Sufficit tamen quod perpendere potuerit, c. 46. n. 68.
Remiſſio non eſt facienda ex quo ſegetes corruptæ ſunt raucis, vel herbis, c. 46. n. 69.
Raucæ quid ſint, ibid. n. 70.
Remiſſio non eſt facienda propter ſpinas, c. 46. n. 71.
Remiſſio mercedis etiam in caſibus in quibus non eſt facienda, fieri debet deficientibus prorſus omnibus fructibus, c. 46. n. 75. & n. 76.
Remiſſio ut fieri debeat propter ſterilitatem, neceſſe eſt quod conductor ſeminaverit, & bene coluerit, c. 46. n. 78.
Et probanda eſt ſeminatio, & cultura a petente remiſſionem c. 46. n. 79.
Lim. ſi omiſſa ſit cultura ob aliquem juſtum timorem, ib. num. 80.
Cultura & ſeminatio ſemel facta, ſi per inundationem devaſtata fuerit, non tenetur conductor iterum ſeminare, ad effectum aſſequendi remiſſionem mercedis, capit. 46. num. 81.
Remiſſio non eſt facienda propter damnum eveniens culpa conductoris, c. 46. n. 82.
Decl. procedere ſi culpa ſit ordinata ad caſum, ib. n. 83.
Remiſſio mercedis non debetur propter ſterilitatem conductori qui decimas ſolvere omiſit, c. 46. n. 84.
Remiſſio non debetur conductori ſcelerato, & malæ vitæ, c. 46. n. 86.
Remiſſio non debetur, ſi de tempore locationis vigebat cauſa propter quam remiſſio petitur, c. 46. n. 87.
Et non ſolum ſi vigebat, ſed etiam ſi imminebat, itaut prævideri poſſet, ib. n. 88.
Decl. non procedere ſi adſit pactum de ea facienda, quod aliud operari non poſſit, c. 46. n. 97.
Decl. 2. non procedere, ſi perempta ſit ſubſtantia rei, ib. num. 98.
Idem ſi ſublata res propter bellum, c. 46. n. 99.
Et non ſolum ſi perempta vel ſublata in totum, ſed etiam in parte, ib. n. 100.
Remiſſio non ſit propter caſus valde ſolitos, ut grandines in Lombardia, c. 46. n. 89.
Et non ſit propter pluvias immoderatas in agro Romano, ibid. n. 90.
Imo in dicto agro non ſit propter ſterilitatem ex quacumque cauſa, niſi ob grandines, quo caſu poteſt conductor ante recollectionem fundum renuntiare, c. 46. n. 91.
Remiſſio non debetur quando fructus ſunt percepti, ſed malæ qualitatis, c. 46. n. 120.
Idem ſi percepti, ſed non venduntur, ib. n. 121.
Remiſſio non debetur propter damnum paſſum a conductore in rebus propriis, c. 46. n. 122.
Remiſſio non debetur ubicumque ita fert conſuetudo regionis, c. 46. n. 123.
Remiſſio debetur ſi eveniat damnum in rei ſubſtantia, c. 46. num. 124.
REMISSIONEM MERCEDIS faciendam eſſe pro rata temporis, habetur in jure civili; & pro rata penſionis, habetur in canonico, c. 48. n. 1.
Quomodo concilietur dicta diſcrepantia jurium, ſunt variæ opiniones, ib. n. 2.
Decl. ut reficienda ſit pro rata temporis, quando res locata æqualem fructum omni tempore reddit, c. 48. n. 3.
Et quando non reddit fructum æqualem, tunc habenda

ratio

Digitized by Google

ratio penſionis, quæ ſolvitur, & quo intuitu ſolvitur, c. 48. n. 4. & 5.
Intellige prædictas concluſiones procedere in remiſſione facienda pro quocumque damno, etiam parvo, ſecus in ea, quæ requirit læſionem ultra dimidiam, ib. n. 6.
In remiſſione mercedis facienda pro læſione ultra dimidiam quanta eſſe debeat, ſunt variæ opiniones, c. 48. n. 7.
Prima opinio eſt, ut ſit remiſſio facienda in totum, videlicet, ut nihil conductor de ſuo ſolvat, c. 48. n. 8.
Secunda eſt, ut fiat in eo quod deficit, uſque ad dimidiam penſionis, ib. n. 9.
Tertia opinio eſt, quod ſtetur arbitrio Judicis, ib. n. 10.
Quarta eſt, quod fructus dividantur pro rata, ut in colonia partiaria, ib. n. 11.
Prædictarum opinionum prima oſtenditur magis communis, & magis vera, & aliæ reprobantur, c. 48. a n. 12. ad 18.
Declaratur dicta prima opinio, ut debeant conſiderari fructus detractis omnibus expenſis, etiam ſeminis, ib. n. 16.
Intellige ſi fructus ſuperent expenſas, alias ſi omnino deficiant, non tenetur locator reficere conductori expenſas, & ſemen, c. 48. n. 19.
Decl. hoc procedere in remiſſione propter ſterilitatem, ſecus ſi ob factum vel culpam locatoris, quia tunc tenetur reficere omnia damna, etiam lucri ceſſantis, c. 48. n. 20.
Intellige ſi factum locatoris non fuerit neceſſarium, ibid. num. 22.
Et ubi damnum provenit ex facto neceſſario, ſi ſit parvum, non reficitur, c. 48. n. 22.
Et reficienda ſunt damna non ſolum provenientia ex facto locatoris, ſed etiam ex facto tertii, quem locator prohibere potuit, c. 48. n. 23.
Remiſſio ſi petatur ob malam qualitatem rei, ſi locator eam ignoravit non debetur, niſi adſit damnum ſufficiens ad eam petendam, c. 48. n. 24.
Si autem ſcivit, vel ſcire potuit, tunc debetur in quantitate damni, ib. n. 25.
Remiſſionis mercedis quantitas, ut ſciatur debet conductor probare quantitatem damni, c. 48. n. 26.
Et ubi non poteſt quantitas probari, ſtatur quantitati veriſimili arbitrio Judicis, c. 48. n. 27.
Et poteſt reconcedi res retinenda pro tanto tempore pro quanto fuit ejus uſus impeditus, ib. n. 28.
Decl. procedere volente conductore, & non alias, ibid. num. 29.
Et poteſt locator offerre ſe promptum recipere fructus rei, & remittere totam penſionem, c. 48. n. 30.
Et e contra poteſt locator offerre omnes fructus deductis expenſis & ſemine, ib. n. 31.
PACTUM QUOD FIAT REMISSIO MERCEDIS non debet reſtringi ad limites diſpoſitionis juris communis, ſed aliquid ulterius operari, c. 49. n. 3.
Lim. ſi pactum dicat *fieri reſtaurum debitum*, quia intelligitur prout de jure, ib. n. 4.
Idem ſi dictum *quod fiat reſtaurum conveniens*, ib. n. 5.
Pactum *quod fiat remiſſio mercedis* ſufficit, ut aliquid remittat de requiſitis per diſpoſitionem juris, c. 49. n. 7.
Et quid remittat, attendenda voluntas partium, ib. n. 8.
Pactum *quod fiat remiſſio mercedis in caſu quo de jure fieri non debet, vel e contra*, valet, c. 49. n. 9.
Pactum *quod fiat remiſſio in caſu inundationis fluminis*, intelligitur, ſi concurrant requiſita in caſu illo, cap. 49. num. 13.
Pactum *quod fiat remiſſio* ſi poſt plura operari, & non dignoſcatur de quo ſenſerint partes, interpretari debet, ut operetur quod minimum eſt, c. 49. n. 14.
Pactum *quod fiat remiſſio quamvis damnum non ſit ultra dimidiam*, non intelligitur de damno modico, c. 49. n. 16.
Pactum *quod fiat remiſſio, in caſu belli & peſtis*, non intelligitur copulative, ſed ſufficit vel bellum, vel peſtis, c. 49. n. 19.
Pactum *quod conductori non ſit facienda remiſſio*, non eſt validum, ſecundum aliquos, c. 49. n. 20.
Contrarium probatur verius, ib. n. 21.
Decl. primam procedere ſi agatur de remiſſione propter impedimentum procedens a facto locatoris, vel ejus, quem locator impedire poteſt, ſecus propter caſus fortuitos, c. 49. n. 22. & 24.
Pactum *non petendi remiſſionem etiam in caſibus fortuitis*, & latiſſime conceptum, non comprehendit caſus perimentes ipſam rei ſubſtantiam, c. 49. n. 72.
Ampl. ſive rei ſubſtantia perimatur in parte, ſive in totum, ib. n. 73.
Pactum *quod fieri non debeat remiſſio mercedis in caſibus fortuitis*, eſt iniquum, c. 49. n. 74.
Et eſt ſtrictiſſime intelligendum ſumendo quamcumque poſſibilem interpretationem, ib. n. 75.
Pactum prædictum non eſt ita amare accipiendum, ſi appareat recompenſatum, c. 49. n. 77.
Pactum *quod non fiat remiſſio*, ſi ſit juratum, comprehendit omnes caſus ſpecialiter exprimendos, c. 49. n. 79.
Decl. procedere, ſi deficiat tantum expreſſio, ſecus ſi deficiat conſenſus, & voluntas, ib. n. 80.
Pactum prædictum juratum non comprehendit caſus inſolitos, de quibus non fuit veriſimiliter cogitatum, cap. 49. num. 81.
De pactis concernentibus quantitatem damni, vide ſupra, n. 2.
Renuntiatio generalis remiſſionis mercedis, non comprehendit factum partis, c. 49. n. 27.
Amplia etiamſi factum non poſſit dici culpoſum, cap. 49. num. 28.
Renuntiatio generalis remiſſionis & caſuum fortuitorum reſtringitur ad venientes in fructibus, & non comprehendit venientes in ſubſtantia rei, c. 49. n. 32.
Renuntiatio remiſſionis mercedis pluribus modis concipitur, c. 49. n. 33.
Renuntiationis remiſſionis mercedis formula ampliſſima habetur in Bulla boni Regiminis, & refertur in c. 49. n. 114.
Renuntians omni legum auxilio dicitur renuntiare remiſſioni mercedis, c. 49. n. 34.
Contrarium tenent aliqui, ſed prima eſt magis communis, ibid. n. 35.
Lim. dictam primam opinionem, ut præfata renuntiatio ſuffragetur ſi damnum ſit in fructibus, non in rei ſubſtantia, c. 49. n. 36.
Lim. 2. ut non ſuffragetur in caſibus inſolitis, ib. n. 37.
Lim. 3. ut procedat ſolum ſi locator promiſerit mercedem ſolvere, & remiſſionem non petere, & deinde renuntiaverit omni legum auxilio, ib. n. 38.
Eſt tamen limitatio ſuſpecta, ib. n. 39.
An ſufficiat *obligatio in forma Cameræ* ad hoc ut cenſeatur renuntiata remiſſio, & peti non poſſit, *vide ſupra*, n. 3.
Remiſſio mercedis in uno caſu conventa non inducit renuntiationem in aliis, c. 49. n. 45.
Decl. ut ſi aliqui caſus enumerentur exempli cauſa, tunc non cenſeantur excluſi alii, ſecus ſi explicentur limitandi cauſa, c. 49. n. 46.
Taxativa non ſufficit, ad hoc ut caſus cenſeantur expreſſi limitandi cauſa, c. 49. n. 47.
Caſuum fortuitorum requiritur renuntiatio ſpecifica, c. 49. num. 44.
Caſus fortuiti an veniant in renuntiatione periculorum, magna quæſtio eſt, c. 49. n. 50.
Ut quis teneatur de caſibus fortuitis, requiritur pactum ſpeciale, c. 49. n. 53.
Caſus fortuitos ſufficit exprimere ſpecialiter, abſque eo quod exprimantur in individuo, c. 49. n. 56.
Caſus fortuiti non veniunt, etiamſi quis ſuſceperit omne periculum, c. 49. n. 57.
Idem ſi uſus ſit aliis verbis generalibus, uti ſi dixerit, velle ſolvere penſionem omni exceptione remota, vel ſuſceperit in ſe riſicum, aut conduxerit cum omnibus ſuis raſchis, & ſpinellis, c. 49. n. 58.
Idem ſi promiſerit rem locatam manutenere, ib. n. 59.
In renuntiatione caſuum fortuitorum, veniunt etiam valde inſoliti, ſecundum aliquos, c. 49. n. 59.
Contraria tamen eſt magis communis, ib. n. 61.
Quid ſi conductor expreſſe renuntiaverit caſibus inſolitis, ſeu cogitatis, & incogitatis, c. 49. n. 62.
Renuntiatio expreſſe loquens de caſibus inſolitis, & inopinatis, poteſt intelligi de inſolitis, non autem de inſolitiſſimis, & inopinatis, etiamſi penes prudentiſſimos, c. 49. n. 65.
Caſibus valde inſolitis an poſſit renuntiari, controverſum eſt, c. 49. n. 66.
Caſus inſolitiſſimi, ut comprehendantur in renuntiatione, neceſſaria ſunt verba adeo ampla, ut convincant conductorem voluiſſe emere jactum retis, c. 49. n. 67.
Caſuum fortuitorum diſtinctio inter inſolitos, & inſolitiſſimos eſt communiter retinenda, licet ab aliquibus impugnetur, c. 49. n. 68.
Renuntiatio aliquorum caſuum fortuitorum in ſpecie, ſi adhibita ſit clauſula generalis, *& aliis quibuſcumque*, reſtringitur ad alia ſimilia, & majora non comprehendit, c. 49. n. 69.
Et neque comprehendere minores volunt aliqui, ib. n. 70.
Contraria tamen, maxime ſi non ſit dictum ſimpliciter *aliis*, ſed addita ſit dictio univerſalis, eſt magis communis, & tenenda, c. 49. n. 71.
Caſus inſoliti qui ſint, & magis inſoliti, ut comprehendantur in renuntiatione, ſtandum eſt arbitrio Judicis, c. 49. n. 102.
Et Judex conſiderare debebit non ſolum circumſtantias caſus, ſed etiam qualitates perſonarum, c. 49. n. 103.
Et perpendere etiam verba pacti, ib. n. 104.
Pactum loquens expreſſe de caſu inopinato, & inſolito, poteſt intelligi, ut non comprehendat inſolitiſſimos, c. 49. n. 105.
Caſum prædonum, & bannitorum in ſe ſuſcipiens, non tenetur in caſu exercitus, c. 49. n. 109.
Bulla Clement. 8. quæ dicitur boni regiminis continet præceptum, quod in locationibus bonorum communitatum apponatur renuntiatio ampliſſima caſuum fortuitorum, c. 49. n. 113.

RENOVATIO LOCATIONIS.

Facienda melioranti, num. 1.
Succeſſoribus conductoris, num. 2.
De pactis circa eam, num. 3.
De ſtatutis, & conſuetudine, num. 4.

De re-

Digitized by Google

De tacita relocatione quomodo fiat, & alia generalia, n. 5.
Quando locum habeat, num. 6.
Quomodo intelligatur facta, num. 7.
De pactis, & ſtatutis tacitæ relocationis, num. 8.

1 CONDUCTORI QUI MELIORAVIT bona, renovanda eſt locatio, cap. 62. num. 2.
Ampl. procedere tam de jure civili, quam canonico, ibid. num. 3.
Lim. ut tunc facienda ſit renovatio propter melioramenta, quando agri de ſterilibus fertiles redditi ſunt, c. 62. num. 8.
Sufficit tamen in ſolo inutili factam eſſe domum, vel domum ruinoſam fuiſſe reſtitutam, ib. n. 9.
Etiamſi quid prius ex re aliquid perciperetur, adhuc poteſt eſſe meliorata ſufficienter, ut debeat renovari locatio, cap. 62. num. 10.
Sterilitas, quæ ſit neceſſaria, & quæ melioramenta ſufficiant, ſtatur arbitrio Judicis ad dictum effectum, ib. n. 11.
Idem ſi non redactum ad culturam totum prædium, ibid. num. 12.
Lim. 2. ſi conductor prætendens renovationem, melioramenta non probaverit, cap. 62. num. 13.
Et probari debet ſtatus antiquus, quod terræ eſſent incultæ, & percutiendum tempus præciſum locationis factæ, ibid. num. 14.
Melioramenta ad dictum effectum probari debent facta a conductore, cap. 62. num. 18.
Sufficit tamen petentem renovationem eſſe ſucceſſorem univerſalem, vel particularem ejus qui melioravit, ibidem num. 19.
Qui dictam renovationem petit, non poteſt petere æſtimationem melioramentorum, c. 62. n. 20.
Lim. 3. ſi in locatione conventum fuit bona meliorari, & adhuc locatio fuit reſtricta ad certum tempus, c. 62. num. 21.
Et ab hac limitatione non eſt recedendum, licet aliqui contrarium teneant, ibid. num. 22.
Lim. 4. in colono partiario, c. 62. n. 23.
Decl. limitationem non procedere in prædiis patrimonialibus Civitatis, vel fiſcalibus, c. 62. n. 24.
Lim. 5. ſi melioramenta non ſint facta de licentia, & conſenſu domini, cap. 62. num. 25.
Lim. 6. ſi poſt facta melioramenta locatio fuit renovata ad certum tempus, cap. 62. num. 26.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 27.
Decl. limitationem procedere, ſi renovatio non fuit pro eodem tempore pro quo fuit facta prima conceſſio, ibid. num. 28.
Decl. 2. limitationem procedere, ſi renovatio facta fuit finita locatione culpa conductoris, ſecus ſi per lapſum temporis, cap. 62. num. 29.
Lim. 7. ſi conductor juri petendi renovationem renuntiaverit, cap. 62. num. 30.
Lim. 8. ſi dominus reperiiſſet meliorem conditionem quam factam a conductore, c. 62. n. 32.
Decl. intelligi de tempore primæ conceſſionis, & incumbere domino onus probandi, quod meliorem conditionem repererit, ibid. num. 33.
Decl. 2. renovationem faciendam cum eiſdem pactis, quibus facta fuit prima locatio, etiamſi meliora reperiantur, ibid. num. 34.

2 CONDUCTORI ad longum tempus debet locatio renovari, etiamſi non melioraverit, c. 62. n. 35.
Conductori ad modicum tempus non eſt neceſſario facienda renovatio, cap. 62. num. 38.
Renovationem locationis faciendam eſſe conductori ad longum tempus, procedit etiam in locatione bonorum Eccleſiæ, cap. 62. num. 39.
Decl. tunc faciendam eſſe renovationem conductori ad longum tempus, cum dominus vult alteri relocare, ſecus autem ſi velit pro ſe retinere, c. 62. n. 41.
Ampl. etiamſi adſit ſtatutum, conſuetudo, vel pactum, quod fiat relocatio, ibid. n. 42.
Domino volente pro ſe retinere, ceſſat æquitas, ut debeat relocationem facere, c. 62. n. 43.
Decl. 2. tunc faciendam relocationem prædictam cum agitur de locatione perpetua, ſeu ad vitam, vel certas generationes, ſecus ſi agatur de locatione ad certum tempus, cap. 62. num. 45.
Ampl. etiamſi locatio ſit ad tempus longum, ibidem num. 46.
Contrarium tenent alii, ibid. num. 47.
Et hæc contraria tutior erit ſi locatio fuerit ad tempus longiſſimum, ibid. num. 48.
Decl. 3. deberi renovationem prædictam, ſi petatur intra annum, alias ſecus, cap. 62. num. 49.
Lim. ſi dominus locaverit extraneo, quia tunc poteſt peti uſque ad triginta annos, c. 62. n. 50.
Secus ſi fiat locatio conſanguineis conductoris remotioribus, quia tunc debet peti infra annum, c. 62. n. 51.
Lim. 2. ut talis annus non currat, niſi a die quo conſtat de ſcientia proximiorum, ibid. n. 52.
Et requiritur ſcientia præciſa, & probari debet ſpecifice cum omnibus ſuis qualitatibus, c. 62. n. 53.
Decl. 4. deberi renovationem prædictam non ſolum deſcendentibus, ſed etiam tranſverſalibus, c. 62. n. 54.
Et non ſolum agnatis, ſed etiam cognatis, ib. n. 55.
Decl. 5. ſufficere petentem renovationem prædictam eſſe proximiorem, abſque eo quod ſit hæres, c. 62. n. 56.
Contrarium, quod hoc jus renovationem petendi ſit hæreditarium, ibid. num. 57.
Prima procedit in emphyteuſi ex pacto, & providentia, ſecunda in hæreditaria, c. 62. n. 58.
In hæreditaria mixta non debetur renovatio, niſi habenti qualitatem hæreditariam, cap. 62. n. 59.
Renovatio inveſtituræ regulari debet ad normam, & exemplum inveſtituræ renovatæ, c. 61. n. 60.
Renovatio iſta ſi debeatur hæredi, & agatur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, non attenditur, quod quis ſit excluſus ab hæreditate per ſtatutum laicale, c. 62. n. 61.
Renovatio iſta in emphyteuſi hæreditaria proximioribus debetur, ſi hæres non ſit capax, c. 62. n. 62.
Et e contra in emphyteuſi ex pacto, ſi non adſint proximiores capaces, debetur hæredi, c. 62. n. 63.
Intellige, ubi nullus adſit proximus capax, ib. n. 64.
Et inter proximos nulla habetur ratio agnationis, vel cognationis, ſed ſola proximitas attenditur, ib. n. 65.
Conſuetudo circa hanc prælationem concedendam, & cui concedi debeat, attenditur, c. 62. n. 66.
Decl. 6. attendi proximitatem reſpectu ultimi poſſeſſoris, non primi inveſtiti, cap. 62. num. 73.
Contr. tenent alii, ibid. num. 74.
Et in hæreditaria petens renovationem, debet eſſe hæres ultimi, non primi, ibid. num. 75.
Re emphyteutica, ſeu locata, alienata, vel in diviſione obventa uni, ejus tantum perſona attenditur, & qui ſit ei proximior, cap. 62. num. 76.
Decl. 7. ut ſi concurrant plures in eodem gradu, debeat renovatio fieri omnibus, cap. 62. num. 77.
Ampl. etiamſi in prima inveſtitura vocatus ſit tantum unus, ibid. num. 78.
Intellige ſi omnes intra annum petant, ibid. n. 79.
Decl. 8. poſſe peti etiam a feminis renovationem emphyteuſis, ſeu locationis rei Eccleſiæ, c. 62. n. 80.
Ampl. etiamſi prima locatio facta ſit pro maſculis tantum, ibid. num. 81.
Ampl. 2. etiamſi adſint maſculi agnati remotiores, ibid. num. 82.
Decl. 9. non deberi renovationem, ſi petatur re non integra, quando ſcilicet dominus devenit ad locationem, ſeu traditionem favore alterius, c. 62. n. 84.
Contrarium tenent alii, & eſt verior opinio cap. 62. num. 85.
Prima procedit ſi lapſus ſit annus, & facta relocatio alteri conſanguineo, vel triginta anni, & facta relocatio extraneo, cap. 62. num. 86.
Decl. 10. poſſe peti renovationem finita locatione abſque culpa conductoris, ſecus e contra, c. 62. n. 87.
Decl. 11. poſſe conductorem huic juri petendi renovationem renuntiare, cap. 62. num. 88.
Et renuntiatum cenſetur per pactum, quod finita locatione bona revertantur libera ad dominum ſecundum aliquos, cap. 62. num. 89.
Contraria opinio eſt verior, ibid. num. 90.
Requiritur renuntiatio expreſſa, ibid. num. 91.
Nec ſufficit expreſſa in uno caſu, ut proſit in alio, cap. 62. num. 92.
Et non ſufficit pactum, quod Dominus poſſit pro ſe retinere niſi additum, & cui vult relocare, ibid. n. 94.
Decl. 12. non impediri hanc petitionem renovationis ex eo quod præcedens locatio fuerit declarata nulla ex defectu ſolemnitatum, cap. 62. num. 95.
Decl. 13. quod volens hanc prælationem offerre debeat omnes conditiones, quas dominus repetit ab alio quocumque, cap. 62. num. 96.
In locatione rerum Eccleſiæ non attenditur pro meliori conditione, quod ſolvitur Prælato, ſed ſolum quod cadit in utilitatem ipſius Eccleſiæ, ibid. n. 97.
Omiſſio oblationis ſimilis illi factæ per extraneum, non nocet proximo qui de ea non fuit certioratus, ib. n. 98.
Decl. 14. non deberi renovationem, ſi locatio facta fuerit propter aliquam ſpecialem cauſam, uti propter benemerita, cap. 62. num. 99.
Intellige procedere declarationem in renovatione neceſſaria, non in voluntaria, cap. 62. num. 100.
Decl. 15. ut obligatio faciendi renovationem non liget ſupremum Principem, cap. 62. num. 101.
Intellige poſſe Principem huic jure derogare, ſi velit, ſed non creditur velle, cap. 62. num. 102.
Decl. 16. ut is cui competit hoc jus petendi renovationem, poſſit bona retinere, c. 62. n. 103.
Intellige poſtquam dominus declaravit velle alteri locare, ibid. num. 104.
Decl. 17. hoc jus petendi renovationem eſſe mere perſonale, & ideo cedi non poſſe, c. 62. n. 105.
Intellige procedere in proximiore, ſecus autem in ultimo conductore, ibid. num. 106.
Et ultimus conductor, ſi relinquat jus petendi renovatio-

nem, pendet a voluntate domini et adhærere, vel non, ibid. num. 107.
Et non ſufficit legatum eſſe rem, ad hoc ut veniat jus petendi renovationem in emphyteuſi ex pacto, c. 62. n. 108.
Neque ſufficit in emphyteuſi hæreditaria ad compellendum dominum, ſed requiritur ut legat in ſpecie jus petendi renovationem, ibid. n. 109.
Sed poteſt dominus, ſi velit, legatum approbare, etiam in emphyteuſi ex pacto, ibid. n. 110.
Decl. 18. ut pro hac renovatione conſequenda, non competat actio realis, cap. 62. num. 112.
Intellige declarationem procedere in renovatione debita ex pacto, non in iſta, aliiſve ex lege, & æquitate debitis, ibid. num. 112.
Cui competit iſta renovatio, Rota dat immiſſionem, cap. 62. num. 115.
Et condemnat poſſeſſorem reſtituere fructus, ib. n. 116.
Decl. 19. non deberi hanc renovationem, ſi res locata alienata ſit cum aliqua bonorum univerſitate, c. 62. n. 117.
Decl. 20. hoc jus petendi renovationem non competere ultra ſeptimum gradum, cap. 62. num. 118.
Decl. 21. ut quando devenitur ad hanc renovationem, citari debeant poſſeſſores bonorum, c. 62. n. 119.
Decl. 22. hoc jus petendi renovationem non procedere in feudis, ibid. num. 120.
Decl. 23. ut ſi iſta renovatio fiat de emphyteuſi, requiratur ſcriptura, cap. 62. num. 121.
In omnibus caſibus in quibus tenetur quis locare, tenetur etiam, vigente eadem ratione relocare, cap. 62. n. 1. & cap. 53. num. 3.
3 PACTUM, quod locatio finita debeat renovari, eſt præter naturam contractus, cap. 63. num. 1.
Et eſt validum, ibid. num. 2.
Et non requirit de neceſſitate ſcripturam, ibid. n. 3.
In emphyteuſi, & locatione rerum Eccleſiæ ad longum tempus eſt prohibitum, cap. 63. num. 4.
Ampl. ut non valeat etiamſi locatio cum dicto pacto facta ſit cum ſolemnitatibus de jure requiſitis, ibid. n. 5.
Secus ſi ſit cum Beneplacito Apoſtolico, ibid. n. 6.
Ampl. 2. non ſufficere obſervantiam contractus per centum annos, niſi probetur obſervantia ipſius pacti, c. 63. n. 7.
Et non ſufficeret renovationes fuiſſe factas, ſi tamquam Eccleſiæ non utiles fuiſſent nullæ, ibid. n. 8.
Ampl. 3. ut quamvis eſſet validum, & ligaret Prælatum inferiorem illud apponentem, non ligaret Papam, c. 63. num. 9.
Ratio cur dictum pactum in rebus Eccleſiæ non valet, eſt, ne eo mediante, locatio protrahatur ultra tempus permiſſum, cap. 63. num. 10.
Pactum prædictum valet, ubi locatio rei Eccleſiæ illo ſervato non protrahitur ultra tempus permiſſum, cap. 63. num. 11.
Pactum renovandi locationem appoſitum ab eo, qui non poteſt libere pro quocumque tempore locare, non valet, cap. 63. num. 12.
Pactum relocandi quando non poteſt apponi, an appoſitum vitietur, vel vitiet totum contractum, pendet a dignoſcendo, an partes ſine eo contraxiſſent, vel non, cap. 63. num. 13.
Pactum renovandi locationem, non eſt ejus renovatio, cap. 63. num. 14.
Pactum renovandi locationem, non mutat in aliquo naturam contractus cui adjicitur, c. 63. n. 15.
Pactum renovandi locationem non ligat ſucceſſorem ſingularem, cap. 63. num. 16.
Nec tribuit actionem contra tertium poſſeſſorem bonorum, ibid. num. 17.
Locator vigore pacti de relocando non poteſt compelli præciſe ad relocationem, ſed liberatur ſolvendo intereſſe, cap. 63. num. 18.
Promittens relocare poteſt alteri concedere, & valet conceſſio, cap. 63. num. 20.
Contrarium tenent alii, num. 21.
Decl. primam procedere in locatione ad breve tempus, ſecundam in locatione ad tempus longum, c. 63. n. 22.
Contrarium, quod prima procedat etiam in locatione ad tempus longum, Ibid. n. 23.
Secus in emphyteuſi, ibid. num. 24.
Decl. non procedere, quod obligatus relocare, poſſit locare alteri, ſi obligatio non ſit ex pacto, ſed ex lege, vel ſtatuto, cap. 63. num. 25.
Idem ſi pactum ſit munitum juramento, & hypotheca bonorum, cap. 63. num. 26.
Obligatio de obſervando pactum relocandi præciſe ceſſat poſtquam promittens bona alteri conceſſit, c. 63. n. 30.
Decl. tunc poſſe dominum non obſtante pacto relocandi alteri concedere, cum locatio eſt ad certum tempus, ſecus ſi perpetua, vel ad certas generationes, c. 63. n. 31.
Conductor cum pacto renovandi debet renovationem petere, alias locatio, non obſtante pacto, expirat, c. 63. n. 32.
Qualibet tamen cauſa conductorem excuſat, vid. in verb. *Locatio*, num. 15. in fin.
Ampl. ut neceſſe ſit petere renovationem ante finitum tempus locationis, ibid. num. 33.
Lim. ſi locatio ſit in perpetuum cum pacto renovandi, ibid. num. 34.
Et quod numquam neceſſe ſit petere renovationem ante finitam locationem, ſed peti poſſit poſtea infra annum, cap. 63. num. 35.
Et quod peti poſſit etiam poſtea uſque ad triginta annos, ibid. num. 36.
Contrarium quo ad hoc, ibid. num. 37.
Decl. primam procedere ſi verba ſunt directa in dominum, ut renovare debeat, ſecus e contra, c. 63. n. 38.
Pactum renovandi locationem eſt ſtricte intelligendum, cap. 63. num. 51.
Et ſi poteſt intelligi de unica renovatione, debet ad eam reſtringi, ibidem.
Si dictum ſit, *ad renovandum de novennio in novennium*, non poteſt intelligi de unica renovatione, c. 63. n. 52.
Pactum relocandi primo conductori, intelligi debet in caſu quo dominus velit relocare, non ſi velit pro ſe retinere, cap. 63. num. 53.
Pactum renovandi locationem in Eccleſiaſticis intelligitur, ſi in relocatione adſit utilitas Eccleſiæ, c. 63. n. 56.
Et intelligitur finita locatione per lapſum temporis, non autem ob pacta non ſervata, ibid. n. 57.
Relocatio vigore pacti, quod ſi non fiat diſdicta, cenſeatur facta relocatio, non eſt tacita, ſed expreſſa, c. 39. n. 59.
4 ROMÆ adeſt ſtatutum, *cap.* 124. *lib.* 1. de locationibus ad certas generationes renovandis, c. 63. n. 58.
In emphyteuticis etiam Eccleſiaſticis adſunt conſuetudines, & concordiæ, ſeu ſtatuta, ut renoventur pluribus in locis, cap. 63. num. 59.
Statutum quod dominus finita locatione teneatur eam renovare, eſt contra jus, & debet ſtricte intelligi, c. 63. num. 72.
Statutum mandans fieri relocationem tribuit conditionem cap. 63. num. 75.
Conſuetudo renovandi locationem ſucceſſoribus ultimi conductoris intelligitur in caſu, quo dominus velit aliis concedere, cap. 63. num. 78.
Secus ſi probetur in ſpecie conſuetudo quod teneatur relocare etiam ſi velit pro ſe retinere, ibid. n. 79.
Conſuetudo prædicta an poſſit probari per teſtes, itane concedenda ſit remiſſoria ad eam probandam, c. 63. n. 80.
Conſuetudo relocandi non inducitur ex eo quod dominus fuerit ſolitus relocare, niſi probetur eum voluiſſe pro ſe retinere, & non potuiſſe, c. 63. n. 81.
5 LOCATIO tacite renovatur cum conductor finita expreſſa rem retinet, & locator non contradicit, c. 64. n. 1.
Et hæc eſt præſumptio juris, ibid. num. 2.
Et eſt favorabilis, ibid. num 3.
Relocatio tacita non inducitur ſtatim finita expreſſa, ſed requiritur tempus conſiderabile, c. 64. n. 146.
Et quantitas temporis relinquitur arbitrio Judicis, ibid. num. 147.
Relocatio tacita allegari non poteſt a conductore, qui pro parte ſua non adimplevit, c. 64. n. 148.
Relocatio tacita non procedit ſi continuatum ultra triginta annos, quia præſumitur perpetua, c. 64. n. 153.
Relocatio tacita ubi non intrat, non poteſt peti merces actione locati, cap. 64. num. 154.
Relocatio tacita non procedit ex ſolo curſu temporis, ſed requiritur ulterius conductorem continuare in re, & locatorem præſtare patientiam, cap. 64. num. 119.
Patientia locatoria quod conductor continuet in prædio locato, ſatis probatur eo quod docetur de ejus ſcientia, cap. 64. num. 145.
Relocatio tacita non eſt eadem cum expreſſa, cap. 14. §. 2. num. 13.
Conductor finito tempore locationis non poteſt licite retinere rem abſque renovatione, cap. 64. num. 4.
Dominus ſciens, & patiens conductorem finita locatione remanere in fundo, cenſetur conſentire, ut habeat eo modo quo prius, cap. 64. num. 6.
Relocatio tacita allegari non poteſt a conductore penſionem non ſolvente, cap. 64. num. 149.
Ampl. procedere ſtante ſtatuto tacitam relocationem inducente, quia non procedit favore non adimplentis, ibid. num. 150.
Ampl. ſufficere opponi de non adimplemento, ibidem num. 151.
Ampl. ut ſi ſtatutum inducat tacitam relocationem favore ſolventis debitis temporibus, non ſufficiat ſolviſſe poſtea, cap. 64. num. 152.
6 RENOVATIO tacita locationis procedit etiam in locatione prædiorum Reipublicæ, c. 64. n. 37.
Et in locatione Gabellarum, cap. 64. num. 41.
Idem eſt in locatione bonorum Eccleſiæ dictæ, cap. 64. num. 38.
Lim. ſi non conſtet de ſcientia Prælati, vel Adminiſtratoris Reipublicæ, quæ probari debet, ib. n. 39.
Lim. 2. ſi locatio non ſit facta nomine Eccleſiæ, vel officii, cap. 64. num. 40.
Renovatio tacita locationis non procedit, ſi in ſcriptis certum tempus conductionis comprehenſum eſt, cap. 64. num. 59.

Intel-

Digitized by Google

Intellige procedere ſi contractus ſit celebratus in ſcriptis, itaut ſcriptura fuerit de ſubſtantia, non ad ſolam probationem, ibid. num. 60.

Intellige 2. procedere declarationem in caſu, quo in ſcriptis tempus certum, & limitatum durationi præfinitum ſit, cap. 64. num. 61.

Relocatio tacita procedit non ſolum in primo anno, ſed etiam in ſubſequentibus, c. 64. n. 63.

Intellige in tacita relocatione inducta per jus commune, ſecus in inducta per ſtatutum diſponens cenſeri factam relocationem pro tempore pro quo erat prima, ib. n. 64.

Sed ceſſante relocatione ſtatutaria, intrat relocatio juris communis, cap. 64. num. 65.

Relocatio tacita procedit ex utriuſque contrahentis conſenſu, ſecus ſi unus non poſſit conſentire, c. 64. n. 66.

Et procedit tantum in contractu locationis, non in aliis, cap. 64. num. 99.

Procedit tamen tacita renovatio etiam in precario, c. 66. num. 100.

Relocatio tacita procedit etiam in locatione operarum, cap. 64. num. 111.

Relocatio tacita non procedit, quando unus ex condominis domus conduxit ab aliquo partem ſuam, c. 64. n. 117.

Contrarium verius, ibid. num. 118.

Furere ſi cœperit locator, vel conductor, tacita relocatio non procedit, cap. 64. num. 67.

Lim. ſi furioſus habeat curatorem ſcientem, & conſentientem, ibid. num. 68.

Mortuo locatore, vel conductore non habet locum tacita relocatio, cap. 64. num. 69.

Lim. ſi adſit hæres qui ſciat conductorem continuare, ibid. num. 70.

Hæreditate jacente inducitur tacita relocatio, ſecundum aliquos, cap. 64. num. 74.

Contrarium verius, ibid. n. 75.

Relocatio tacita non ſolum ceſſat mortuo locatore, ſed etiam mortuo conductore, c. 64. n. 76.

Et ubi hinc inde eſt hæres, probanda ſcientia utriuſque, ibid. num. 77.

Et ubi adeſt hæres cum beneficio, tacita relocatio non intrat, niſi ei expediat, c. 64. n. 78.

Intellige non intrare tacitam relocationem, ſi obligaretur de proprio, ibid. n. 79.

Relocatio tacita non procedit, ubi in contractu requiruntur ſolemnitates, cap. 64. num. 84.

Contrarium tenet Rota, ibid. n. 85.

Relocatio tacita non inducitur, ubi dominus ignorat conductorem continuare, c. 64. n. 81.

Et ſufficit ignorantia præſumpta, ibid. n. 82.

Et probanda eſt ſcientia, ibid. num. 83.

Relocatio tacita non procedit, ubi adſunt conjecturæ vel præſumptiones contrariæ mentis, c. 64. n. 88.

Relocatio tacita non habet locum, ſi dominus litigavit pro expulſione conductoris, c. 64. n. 89.

Intellige ſi obtinuit, vel proſequebatur litem, ib. n. 90.

Relocatio tacita non procedit, ſi in locatione promiſſa ſit rei reſtitutio libera, & renuntiatum omni legum auxilio, cap. 64. num. 91.

Idem ſi adſit renuntiatio inquilinatus, ibid. n. 92.

Idem ſi adſit pactum quod relocatio locum habere non debeat, ibid. num. 93.

Relocatio tacita locum non habet, ſi dominus rogavit amicos, ut inducerent conductorem ad reconducendum, cap. 64. num. 94.

Idem ſi allegata locatio expreſſa, & non probata, ibid. num. 95.

Relocatio tacita debet allegari, alias Judex non ſupplet, cap. 64. num. 96.

Relocatio tacita ceſſat, ſi durante tempore quo durare debuiſſet, dominus recepit bona, c. 64. n. 97.

A relocatione tacita, tacite receditur, c. 64. n. 98.

Relocatio tacita non procedit in venditione fructuum pro annuo pretio, cap. 64. num. 101.

Relocatio tacita non procedit in colonia partiaria, vel conductore ſolvente in fructibus, c. 64. n. 102.

Contrarium verius, ibid. num. 103.

Decl. primam procedere in relocatione inducta per ſtatutum, ibid. num. 104.

Relocatio tacita non procedit in emphyteuſi, ſecundum veriorem, cap. 64. num. 105.

Ampl. etiamſi emphyteuſis ſit ad renovandum, ib. n. 106.

Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 107.

Relocatio tacita non habet locum in locatione ad longum tempus, cap. 64. num. 108.

Contrarium tenent aliqui, ibid. n. 109.

Relocatio tacita procedit etiam in locatione operarum, cap. 64. num. 111.

Decl. ſecus eſſe in officiis, quæ ex neceſſitate geruntur, cap. 64. num. 113.

Et ubi hinc inde non adeſt, ubi argui poſſit renovatio, ibid. num. 114.

Relocatio ut ceſſet, non eſt neceſſaria diſdicta, c. 64. n. 120. Vid. in verb. *Diſdicta*.

Relocatio tacita locum non habet, ſi unus ex contrahentibus aperte declaret nolle continuare, & alius hoc ſciat, & taceat, cap. 64. num. 132.

Decl. procedere in terminis juris communis, ſecus autem ſtante ſtatuto, vel pacto, quod diſdicta non facta, cenſeatur renovata locatio, ibid. n. 133.

Renovatio tacita locationis procedit etiam in locatione bonorum Eccleſiæ, cap. 14. §. 2. num. 12.

Renovatio tacita procedit etiam in locatione mobilium, & ſe moventium, cap. 64. num. 115.

Contr. ibidem.

Decl. primam procedere in rebus locari ſolitis, cap. 64. num. 116.

Renovatio tacita non procedit, ubi ſocius conduxit a conſocio partem ſuam, ſecundum aliquos, c. 64. n. 117.

Contr. verius, ibid. num. 118.

7 PACTUM de non expellendo appoſitum in locatione, cenſetur repetitum in tacita relocatione, c. 64. n. 9.

Fidejuſſorum obligatio in locatione præſtitorum non cenſetur repetita in tacita relocatione, c. 64. n. 11.

Pignorum obligatio facta a tertio pro locatione, cenſetur repetita in tacita relocatione, c. 64. n. 12.

Obligatio pendens a voluntate tertii non cenſetur repetita in tacita relocatione, cap. 64. num. 13.

Ampl. non ſufficere fidejuſſorem, ſeu tertium, qui pignora obligavit, ſcire conductorem in conductione remanere, ibid. num. 14.

Lim. ſi conductor aliquid in pignoribus faciat tertio ſciente, cap. 64. num. 15.

Lim. 2. ſi in inſtrumento locationis adfuiſſet pactum tacitæ renovationis, & fidejuſſor ei acceſſiſſet, ib. n. 16.

Secus ſi obligatio fuiſſet alterata, ibid. n. 17.

Pœna in contractu locationis appoſita, non cenſetur repetita in tacita relocatione, c. 64. n. 18.

Pactum de affrancando in locatione appoſitum non cenſetur renovatum in tacita relocatione, c. 64. n. 19.

Secus ſi appareret pactum eſſe factum intuitu ipſius contractus, ibid. num. 20.

Ampl. non cenſeri renovatum pactum prædictum, etiamſi adſit ſtatutum, quod locatio cenſeatur renovata, ibidem, num. 21.

Pactum executivum in locatione appoſitum non cenſetur in tacita relocatione renovatum, c. 64. n. 22.

Reconductio cenſetur facta cum eiſdem qualitatibus, cum quibus facta fuerat prima conductio, cap. 17. num. 39. & cap. 64. num. 8.

Miniſter cenſetur reconductus a ſucceſſore pro eodem ſalario præſtito ab anteceſſore, c. 27. n. 3.

Decl. procedere ſi reconductus idem Miniſter, ſecus ſi alius, cap. 17. num. 27. & 28.

Renovatio locationis tacita cenſetur cum duratione pignorum in prima locatione datarum, c. 64. n. 2.

Obligatio Cameralis, & Guarantigia non cenſetur in tacita renovatione locationis repetita, c. 64. n. 25.

Ampl. etiamſi adſit ſtatutum quod cenſeatur repetitum inſtrumentum, ibid. num. 24.

Secus in renovatione expreſſa, quia in ea cenſetur repetita obligatio Cameralis, & juramentum, c. 64. n. 25.

Contrarium quod pacta executiva cenſeantur repetita in tacita relocatione, ibid. num. 26.

Decl. primam eſſe veriorem de rigore juris, ſed in praxi dari executivam etiam pro locatione tacite renovata, cap. 64. num. 27.

Lim. ut non poſſint cenſeri renovatæ conditiones locationis in tacita relocatione, ſi conſtet de contraria mente, ibid. num. 28.

Et ſufficiunt conjecturæ, & præſumptiones, ib. n. 29.

Et ſufficit contractum eſſe mutatum in ſubſtantialibus, cap. 64. num. 30.

Lim. 2. in eis quæ requirunt aliquid præter conſenſum, ibid. num. 31.

Inſtrumentum locationis non poteſt cenſeri tacite repetitum in relocatione tacita, c. 64. n. 34.

Pacta quæ non ſunt de natura contractus locationis, non cenſentur repetita in tacita relocatione, etiamſi adſit ſtatutum quod cenſeatur renovata locatio cum eiſdem pactis, cap. 64. num. 36.

Renovatio tacita locationis non cenſetur facta ad idem tempus, quo erat prima locatio, ſed tantum ad annum, cap. 64. num. 42.

Ampl. etiamſi conſtaret de ſolito locandi ad tempus longius, niſi probetur ſolidum in ipſa relocatione tacita, ibid. num. 43.

Ampl. 2. cenſeri ad annum, etiamſi prima eſſet ad minus tempus, ibid. num. 44.

Decl. cenſeri ad annum in prædio ruſtico, at in urbano cenſeri tantum pro tempore, quo conductor inhabitaverit, cap. 64. num. 45.

Decl. 2. cenſeri ad annum in prædio reddente fructus quolibet anno, & prædii reddentis fructum quolibet quinquennio, cenſeri ad quinquennium, c. 64. n. 47.

Et prædii reddentis fructus bis in anno, cenſetur ad ſex menſes, cap. 64. num. 48.

Et tacita prædii reddentis fructus uno anno abundantes, alio tenues, cenſetur ad biennium, ibid. n. 49.

Et relocatio tacita prædii ruſtici reddentis fructus æquales in qualibet anni parte, cenſetur facta pro rata temporis, pro qua prædium fuit retentum, c. 64. n. 50.
Et relocatio tacita prædii urbani, ex quo non percipiuntur fructus æquales in qualibet anni parte cenſetur facta ad annum, cap. 64. num. 51.
Relocatio tacita triremium cenſetur ad annum, c. 64. n. 52.
Relocatio tacita molendini olei, cenſetur ad annum, c. 64. num. 53.
Relocatio tacita officii Notariatus cenſetur facta de die in diem, cap. 64. num. 54.
Relocatio tacita pro quanto tempore cenſeatur facta, ſtantibus diverſis circumſtantiis, ſtatur arbitrio Judicis, cap. 64. num. 55.
Et ejus partes erunt indagare mentem partium, quæ etiam tacita attenditur, ibid. num. 56.
Et ponderandum an res locata habeat majorem ſimilitudinem prædio ruſtico, quam prædio urbano, ib. n. 57.
Relocatio tacita domorum in locis in quibus ſolitæ ſunt locari in certo tempore cenſetur ad annum, c. 64. n. 58.
Statutum quod relocatio intelligatur pro eodem tempore quo in prima locatione, procedit etiam in locations ad longum tempus, cap. 64. num. 110.
Reconductio Medici regulatur ad inſtar reconductionis prædiorum ruſticorum, c. 64. n. 112.
§ PACTUM, quod locatio cenſeatur tacite renovata per continuationem abſque diſdicta, eſt expreſſio ejus, quod tacite ineſt, cap. 14. §. 2. num. 11.
Eccleſiaſticorum bonorum locatio ad triennium cum pacto tacitæ renovationis non valebit, ſi adſit conventio de facienda diſdicta in tempore proximo ipſi locationi, c. 14. §. 2. num. 16.
Et generaliter non valet locatio dicto modo facta ubicumque adſunt conjecturæ, quod facta ſit in fraudem legis, ibid. num. 17.
Relocatio vigore pacti, quod ſi non fiat diſdicta, cenſeatur facta relocatio, non eſt tacita, ſed expreſſa, c. 19. n. 19.
Statutum inducens tacitam relocationem non procedit adverſus minorem prohibitum ſine ſolemnitatibus locationem facere, cap. 64. num. 140.
Alia plura de ſtatutis, & pactis circa tacitam renovationem habes ſupra in præcedentibus, num. 1.

RENUNTIATIO.

RENUNTIATIO generalis non valet, cap. 49. n. 25.
Decl. procere in judiciis, non in contractibus, ib. n. 26.
Renuntiatio læſionis facta a majore, & cum juramento valet, cap. 18. num. 98.
Vid. in verb. *Læſio*.
Renuntiatio caſuum fortuitorum, & remiſſionis mercedis, vid. in verb. *Remiſſio mercedis*, num. 2.
Renuntiatio facultatis petendi renovationem locationis, vid. in verb. *Renovatio*, num. 2.
Renuntiatio non poteſt extendi de caſu ad caſum, c. 62. n. 93.

REPRÆSENTATIO.

REPRÆSENTATIO non habet locum, ubi ſola proximitas attenditur, cap. 62. num. 67.
Repræſentatio locum habet ad effectum aſſequendi prælationem in nova locatione, cap. 62. num. 68.
Repreſentatio licet proximiorem non faciat in gradu ſanguinis, tamen facit proximiorem in gradu ſucceſſionis, cap. 62. num. 69.

RES.

RES, quæ non durant ultra triennium, abſque notabili deterioratione, ſervari non poſſe dicuntur, c. 14. §. 5. n. 2.
Res abſens, & non exiſtens locari poteſt, c. 16. n. 9.
Res, & merces non ſunt neceſſariæ ad ſubſtantiam, & perfectionem locationis, ſed ad effectum, c. 16. n. 11.
Res, & merces non ſufficit, quod ſint expreſſæ in locatione, ſi res non eſt certa, vel mercedis non eſt expreſſa quantitas, cap. 17. num. 32.
Decl. non procedere ſi certitudo rei, & quantitatis haberi poteſt a ſolito, cap. 17. num. 33.
Decl. 2. procedere de rigore juris, ſecus autem de æquitate canonica, cap. 17. num. 34.
Rei ſuæ quilibet moderator, & arbiter, c. 20. n. 1.
Rem ſuam locare, vel vendere nemo cogitur, c. 20. n. 2.
Regula, quod nemo cogatur locare, vel vendere, patitur 68. fallentias relativa, c. 20. n. 4.
Rem ſuam, qui locare vult, non tenetur potius uni, quam alteri locare, cap. 20. num. 3.
Res particularis alteri rei particulari accedere, & de ejus pertinentiis eſſe non poteſt, c. 23. n. 100.
Res aliena non poteſt obligari, c. 40. n. 88.
Decl. procedere in obligatione hominis, non in obligatione legis, ibid. num. 89.
Res cenſetur diviſibilis, ſi una pars reddit tantam utilitatem reſpectu partis quantam tota reſpectu totius, c. 9. n. 15.
Res communis cum alio eſt etiam propria, c. 7. n. 30.
Res dicitur ſolita locari, cum adeſt una locatio cum beneplacito, vel duæ cum curſu quadraginta annorum, c. 14. §. 4. n. 5.

RESCRIPTUM.

RESCRIPTUM Imperatori, licet favore unius emanatum, facit jus quoad omnes, ſi æquum, & in corpore juris relatum, cap. 18. num. 36.

RESIGNANS, RESIGNATARIUS.

RESIGNANS ſi conductor expellatur a reſignatario, tenetur ei ad omnia damna, c. 61. n. 220.
Idem procedit in quolibet alio officium dimittente, ib. num. 221.
Ampl. ut ſi conductor ſtipulatus ſit de evictione, reſignans teneatur etiam ad lucrum ceſſans, ibid. n. 222.
RESIGNATARIUS tenetur ſtare locationi factæ a reſignante, ſecundum aliquos, cap. 61. num. 217.
Contrarium verius, ibid. num. 218.
Reſignatarius dicitur potius habere cauſam a Papa, quam a reſignante, cap. 61. num. 219.
Reſignatarius beneficii non habet cauſam a reſignante, ſed a Papa, cap. 37. num. 53.

RESOLUTIO.

UNUMQUODQUE diſſolvitur eo modo quo colligatum eſt, cap. 58. num. 1.
Solemnitas requiſita in contractu requiritur etiam in diſtractu, cap. 58. num. 12.
Decl. procedere ſi ſolemnitas fuit neceſſario, ibid. n. 13.
Et ubi non deficiat qualitas propter quam neceſſaria fuit, ibid. num. 14.
Conſtitutum, & precarium adhibitum in contractu requiritur etiam in diſtractu, c. 58. n. 15.
Scriptura, & ſtipulatio in contractu adhibita, requiritur etiam in ejus reſolutione, ſeu diſtracto, c. 58. n. 16.
Contrarium, ibid. num. 17.
Decl. ſcripturam requiri in reſolutione emphyteuſis, ibid. num. 18.
Reſolutio jure datoris, reſolvitur jure acceptatoris, cap. 61. num. 61.

RESTAURATIO.

Vid. in verb. *Melioramenta*.

RESTITUTIO.

RESTITUTIO rei locatæ fieri debet finita locatione, cap. ultim. num. 1.
Rei locatæ reſtitutio celeritatem deſiderat, cap. ultim. num. 150.
Conductor recuſans reſtituere rem locatam finita locatione condemnatur ultra eam tradere domino etiam valorem ipſius, cap. 65. num. 2.
Decl. procedere ſi contumax ſit uſque ad ſententiam, ibid. num. 3.
Decl. 2. procedere ſi actum ſit rei condictione, ſecus ſi actione locati, ibid. num. 4.
Praxis petendi dictam æſtimationem relative, c. 65. n. 5.
Conductor tenetur reſtituere rem locatam in eadem eſſentia, & eodem ſtatu, quo eam recepit, c. 65. n. 6.
Et ſi eam in illo non conſervavit, tenetur eam ad illum reducere, ibid. num. 7.
Et ſi poteſt eam reſtituere, non liberatur ſolvendo intereſſe, ibid. num. 8.
Secus ſi ſit impoſſibila, uti quia res perierit, ib. n. 9.
Conductor tenetur reſtituere rem non ſolum in ſubſtantia, ſed etiam cum eiſdem qualitatibus, cum quibus recepit, cap. 65. num. 10.
Conductor qui recepit agros cultos, vel cum fructibus pendentibus, tenetur eos eodem modo illos reſtituere, cap. 65. num. 11.
Et alias tenetur ad damna, & intereſſe, ibid. n. 12.
Conductor, qui recepit agrum ſeminatum, non ſatis eſt, quod reſtituat ſemen, & impenſas in ſeminando, ſed debet etiam reſtituere damnum fructuum non perceptorum, cap. 65. num. 13.
Ampl. procedere etiamſi in locations adſit pactum, quod in dicto caſu liceat domino partem ſeminum reſtituere, ibid. num. 14.
Re mobili locata per longum tempus non reſtituta ſi perempta ſit, a die peremptionis non debentur amplius mercedes, cap. ult. num. 17.
Si non perempta, reſtituenda una cum intereſſe non excedente valorem rei, ibid. num. 18.
Conductor denegans finita locatione rem reſtituere dicitur invadere, & ſpoliare, cap. ult. num. 37.
Et competit adverſus eum reintegratio, & actio ſpolii, ibid. num. 38.
Ampl. etiam contra ſingularem ſucceſſorem conductoris, cap. ultim. num. 39.
Dominus finita locatione poteſt petere reſtitutionem *ex l. fin. C. de acq. poſſeſſ.* cap. ult. num. 40.
Reſtitutio poſſeſſionis rei locatæ impeditur domino, ſi conductor opponat aliquam juſtam cauſam retinendi, c. ult. n. 45.
Contumacia conductoris in reſtituendo rem, probatur ex quo pulſatus rem non dimittit, c. ult. n. 73.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

RESTITUTIO in integrum non competit ſi contractus ſit nullus, cap. 10. num. 13.
Minori datur reſtitutio in integrum adverſus omiſſam petitionem renovationis, cap. 63. num. 44.
Idem in aliis gaudentibus privilegio minorum, cap. 63. num. 45.
Idem ſi adſint majores, & minores admixti, ibid. n. 46.
Etiam ſi dominus alteri locaſſet, ibid. num. 47.
Et etiam elapſo quadriennio, ibid. num. 48.

Hæro-

Hæredi competit reſtitutio in integrum adverſus non petitam renovationem debitam ex pacto eum defuncto, cap. 63. num. 49.
Ampl. nec impedit per ſcientiam locationis, niſi ſciverit pactum, ibid. num. 50.

R E T E N T I O.

Quid ſit, num. 1.
In quo judicio, & quando opponi poſſit, num. 2.
Cui competat, num. 3.

1 RETENTO EST exceptio, non actio, c. 42. n. 42.
Retentio eſt ſpecies compenſationis, & quid a compenſatione differat, cap. 42. num. 25.
Retentio eſt exceptio favorabilis, & poteſt opponi etiamſi ſtatutum tollat exceptiones, c. 42. n. 42.
Et non impedit ſententiam, ſed ejus executionem, c. 42. num. 46.
2 RETENTIONIS EXCEPTIO OPPONITUR tam in petitorio, quam in poſſeſſorio, c. 34. §. 3. n. 51.
Et etiam poſt latam ſententiam, c. 42. n. 43.
Et poſt amiſſam poſſeſſionem vigore ſententiæ, ſi ab ea appellatum, cap. 42. num. 44.
Et etiamſi ſententia lata ſit ex celeri remedio, *l. ſi quis conductionis*, ibid. n. 53.
Et etiam poſt tres conformes, ibid. n. 54.
Et opponitur ad retardandam executionem ſententiæ, cap. 34. num. 52.
Et ad retardandam exceptionem obligationis cameralis, vel alterius executivæ, c. 34. §. 3. n. 55.
Et ad retardandam revocationem attentatorum, ib. n. 56.
3 RETENTIO DATUR facilius, quam actio, cap. 34. §. 3. num. 48. & cap. 42. num. 1.
Pro credito melioramentorum datur ad repellendos creditores anteriores rem hypothecatam habentes, ib. n. 57.
Hoc tamen procedit pro rata, pro qua res pretioſior facta eſt, ibid. num. 58.
Quod ſecus eſt reſpectu domini, c. 34. §. 3. n. 59.
Ampl. ut conductor, qui melioravit poſſit repellere creditores hypothecarios in totum ſolvendo eis eorum creditum, & ſibi retinendo rem ſecundum aliquos, cap. 34. §. 3. num. 60.
Contrarium tamen eſt verius, ibid. n. 61.
Decl. hoc contrarium non procedere, niſi creditores velint ſolvere melioramenta, c. 34. §. 3. n. 62.
Retentio non poſſidenti competere non poteſt, c. 40. n. 7.
Hypothecam habens poteſt ſe opponere creditori poſteriori, & dicere velle retinere, c. 40. n. 8.
Decl. procedere pro ipſo credito cum hypotheca, non autem cum alio ſine hypotheca, ibid. n. 9.
Retentio datur etiam pro credito ſine hypotheca, cap. 40. num. 83.
Retentio regulariter non datur, quando agitur de retentione unius rei pro debito alterius, c. 42. n. 2.
Retentio datur ubi creditori competit hypotheca eorum, quæ retinere intendit, c. 42. n. 4.
Retentio pro credito mercedis in pecunia non datur in aliena re, cap. 42. num. 3.
Retentio fructuum competit locatori pro mercede prædiorum locatorum, cap. 42. num. 5.
Retentio competit locatori operarum in rebus, in quibus habet hypothecam, cap. 42. num. 6.
Ampl. ſufficere operas inſerviſſe pro utilitate rei, ib. n. 7.
Scriptor poteſt retinere librum a ſe ſcriptum pro mercede non ſoluta, cap. 42. num. 8. & num. 13.
Notarius poteſt retinere librum in quo ſcripſit inſtrumenta, & proceſſum, cap. 42. num. 9.
Procurator an poſſit retinere ſcripturas litis pro ſua mercede, eſt magna controverſia, & negativa magis probatur, cap. 42. num. 10. & ſeq.
Poteſt retinere pro expenſis pro eis factis, ibid. n. 21.
Et poteſt retinere ſcripturam quam ipſemet fecit, & idem de Advocato, ibid. num. 12.
Famuli poſſunt retinere res domini pro ſalario non ſoluto, cap. 42. num. 14.
Ampl. poſſe etiam capere propria auctoritate, c. 42. n. 15.
Contrarium, ibid. num. 16.
Decl. ut prima procedat, requiri plura copulative, & primo, ſalarium eſſe omnino certum tam in ſubſtantia, quam in quantitate, cap. 42. num. 17.
Secundo, ut famulus non poſſit aliter ſalarium conſequi, ſaltem ſine magno periculo, ſeu præjudicio, ib. n. 18.
Tertio quod non adſit periculum ſcandali, ibid. n. 19.
Quarto quod res, quam accipit, ſit propria domini debitoris, ibid. num. 20.
Quinto famulum teneri certiorare dominum, quod aliquid amplius ſibi non debetur, cap. 42. num. 21.
Sexto non poſſe amplius ab ipſo domino, ſeu ab ejus hærede quid pro mercede recipere, ibid. num. 22.
Retentio facilius datur, ſi res devenit ad manus creditoris aliquo modo licito, quam ſi temerario, c. 42. n. 23.
Pecunia poteſt retineri ſi licite veniat ad manus creditoris pecuniæ, cap. 42. num. 24.
Creditor debet potius pecuniam, quam aliam rem retinere, cap. 42. num. 26.
Poſſidens pro uno credito cum hypotheca, poteſt retinere pro alio hypothecam non habente, c. 42. n. 27.
Invecta, & illata in prædium conductum valent retineri etiam pro alio credito, quam pro mercede, ſi pro ea poſſideantur, cap. 42. num. 28.
Poſſidens pro credito ſine hypotheca, non poteſt retinere pro alio, ibid. num. 29.
Lim. ſi velit retinere pro credito dotis, c. 42. n. 30.
Idem pro mercede laborum in cauſa ſtudii factorum, ibid. num. 31.
Retentio pro credito ſine hypotheca, datur tantum contra debitorem, non autem contra tertium, c. 42. n. 32.
Decl. procedere contra alium creditorem cum hypotheca, cap. 42. num. 33.
Retentio ubi competit poteſt retineri res magis valens, quam ſit creditum, cap. 42. num. 34.
Decl. procedere ſi retineat ſciente domino, & volente ſolvere, quod debet, alias ſecus, ibid. n. 35.
Decl. 2. procedere contra debitorem, non autem contra alium creditorem, quia poteſt immitti in parte excedente, ibid. num. 36.
Lim. ſi res retenta ſit indiviſibilis, c. 42. n. 37.
Lim. 2. ſi primus poſſideat ad effectum ſe ſatisfaciendi de fructibus, ibid. num. 38.
Intellige ſi creditor velit immitti, non ſi velit rem ſubhaſtari, non amoto primo poſſidente, c. 42. n. 39.
Retentionem alleganti, non poteſt opponi, quod ejus creditum ſit præſcriptum, c. 42. n. 40.
Conductor retinens finita locatione excuſatur a condemnatione in æſtimatione rei per quamlibet cauſam, c. ult. n. 46.

R E T R A C T U S.

CONDUCTOR de jure communi prælationem non habet in emptione rei, cap. 27. num. 144.
Romæ olim dabatur dicta prælatio ex quodam decreto Camerali, nunc datur ex conſtitutione Gregoriana, c. 27. n. 145.
Conſtitutio dans dictam prælationem fundatur in æquitate, ibid. num. 146.
Conſtitutio præfata eſt juris communis correctoria, & ideo non extendenda, cap. 27. num. 147.
Non tamen eſt exorbitans, ibid. num. 148.
Conductor ſi emat cum pacto redimendi, & durante adhuc tempore locationis dominus redimat, reſurgit locatio, ſecus ſi redemptio fiat finito tempore locationis, c. 20. n. 102.
Creditor pecuniæ datæ ad emendam rem, non habet privilegium prælationis in re illa, ſed tantum in actione perſonali, cap. 33. num. 64.
Lim. ſi pecunia ſit pupilli, aut ſimilis perſonæ privilegiatæ, ibid. num. 65.
Prælatio in emptione, conceſſa conſanguineis fuit per legem divinam, & admittunt Sacri Canones, & leges cap. 20. num. 6.
Dominus directus præfertur in emptione, c. 20. n. 7.
Vicinus habet prælationem in emptione rei, c. 20. n. 9.
Materia retractus, & prælationis eſt ſtricte accipienda, & non extendenda de caſu ad caſum, c. 20. n. 103.
Retrahens vigore ſtatuti non tenetur ſtare locationi, ſi primus emptor ei ſtare non debeat, ſecus e contra, c. 61. n. 66.
Lim. in retrahente vigore Bullæ Gregorii, quæ viget in Urbe favore ædificare volentium, c. 61. n. 67.
Decl. deberi conductori intereſſe, ibid. n. 68.
Retrahens vigore ſtatuti, ſi primus emptor locavit, tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 69.
Vid. in verb. *Prælatio*, num. 1.

R E T R O V E N D I T I O.

RETROVENDITIO peti poteſt vigore pacti etiam poſt tempus in eo præfixum, ſi pretium non fuit juſtum, c. 24. n. 57.
Emptor cum pacto retrovendendi, ſi locet, & poſtea retrovendat, redimens tenetur ſtare locationi, c. 61. n. 65.

R E U S.

REUS in ſua exceptione eſt actor, & illam probare debet, cap. 34. §. 4. num. 7.
Rei conventi melior debet eſſe conditio, c. 15. n. 55.

R I P Æ.

RIPÆ, & aggeres, foſſata, & ſimilia ſi non ſunt publica, menſurari debent ad effectu dignoſcendi an locatio facta ſit ad corpus, vel ad menſuram, cap. 24. num. 91.

S

S A C E R D O S.

SACERDOS poteſt locare operas ſuas ad ſacrificandum in tali Altari, vel tali hora, cap. 15. num. 34.
Sacerdos non poteſt quid magis prætendere ratione functionis ſacræ magis ſolemniter factæ, uti ratione Miſſæ cantatæ, cap. 15. num. 47.

S A L A R I U M.

Salarium quando non debeatur, ſeu facienda ſit ejus remiſſio, num. 1.
Salarium non conventum an debeatur, num. 2.
Cetera omnia, vid. in verb. *Merces*.

1 SALARIUM diminuto labore, minui debet, c. 50. n. 86.
Operarum conductor operas conſequi non valens non tenetur ad mercedem, cap. 50. num. 1.

Lim. ſi culpa ſua non perceperit, ibid. num. 2.
Ampl. limitationem procedere tam in operibus, quæ in probitate virtutis conſiſtunt, quam in conſiſtentibus in labore, ibid. num. 3.
Merces operarum conventa debetur, dummodo non ſtet per promittentem operas præſtare, c. 50. n. 7.
Decl. procedere non ſolum ſi impediatur culpa conductoris, ſed etiamſi impediatur caſu ex parte ejuſdem conductoris eveniente, ſecus autem ſi caſus evenerit ex parte locatoris, ſive eveniat in perſona, ſive in inſtrumentis, c. 50. n. 8.
Navi deperdita non debetur Nautæ merces, c. 50. n. 9.
Merces pro deportatione mancipiorum promiſſa, mortuis mancipiis, debetur, c. 50. n. 10.
Operarum merces, ſeu ſalarium conventum mortuo illas præſtare debente non eſt ſolvenda, ſecus autem mortuo eo cui præſtari debebat, cap. 50. num. 11.
Famulis infirmis, & inſervire non valentibus debetur ſalarium, cap. 50. num. 12.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 13.
Decl. primam procedere ſtante conſuetudine, c. 50. n. 14.
Operarum mercedem non deberi impedito ex parte ſua procedit in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in eis, quæ conſiſtunt præcipue in probitate virtutis, c. 50. num. 15.
Operarum virtutis ſalarium tranſmittitur ad hæredes, mortuo illo qui eas præſtare debebat ante tempus finitum, cap. 50. num. 16.
Salarium operarum, quæ in virtute conſiſtunt, ut debeatur impedito, neceſſaria ſunt quinque requiſita, c. 50. n. 23.
Primum requiſitum eſt ut impedimentum ſit breve, & ad hoc ſit neceſſarium, c. 50. n. 24.
Secundum requiſitum, ut præſtare debens operas ſit in loco, ubi præſtandæ ſunt, vel abſit cum licentia, c. 50. n. 25.
Decl. ſufficere, quod legitime abeſſet, antequam impeditus eſſet, ibid. num. 26.
Decl. 2. etiam excuſari ſi abſit ob neceſſitatem, ibidem num. 27.
Tertium requiſitum eſt, quod impedimentum ſit caſuale, & verum, non autem procuratum, vel ſimulatum, c. 50. num. 28.
Decl. non dici procuraſſe infirmitatem ad hunc effectum, etiamſi culpa ſua evenerit, c. 50. n. 29.
Quartum requiſitum eſt, quod impedimentum vere impediat, cap. 50. num. 30.
Impedimentum quando ſit tale, ſtatur arbitrio Judicis, ibid. num. 31.
Quintum requiſitum eſt, quod impeditus ante operas præſtaret, cap. 50. num. 32.
Operarum merces non debetur impedito, ſi eo tempore mercedem ab alio receperit, c. 50. n. 34.
Ampl. ſufficere, quod alteri operas ſuas locaverit, c. 50. num. 35.
Ampl. 2. ut ſufficiat potuiſſe locare, & noluiſſe, cap. 50. num. 36.
Ampl. 3. ſi locavit pro minori ſumma, ibid. n. 37.
Operarum merces ſi promiſſa fuerit conditionaliter, quatenus operæ præſtentur, non debetur impedito operari, etiamſi impedimentum veniat ex parte conductoris, cap. 50. num. 38.
Ampl. non ſolum ſtante conditione expreſſa, ſed etiam tacita, ibid. num. 39.
Nautæ debetur merces deportationis, etiamſi deportatus moriatur, ſi promiſſa pro impoſitione in navi, ſecus ſi promiſſa pro deportatione, c. 50. n. 41.
Conditione ſtante in promiſſione mercedis, nihil aliud attenditur, quam ſi conditio venerit, vel ne, c. 59. n. 42.
Salarium ſi non ſit promiſſum ſimpliciter, ſed intuitu laborum, hoc ſufficit ut non debeatur impedito, etiamſi impedimentum veniat ex parte promittentis, c. 50. n. 43.
Operarum, quæ in labore conſiſtunt, locatione, merces ſemper cenſetur promiſſa intuitu ipſarum operarum, & cum tacita conditione, ſi præſtentur, c. 50. n. 44.
Operarum conductor repellit petentem mercedes exceptione non adimplementi, ſi eas præſtare non cœperit, cap. 50. num. 45.
Operarum locator ſi non cœpit eas præſtare, repellitur abſolute a petitione mercedis, c. 50. n. 46.
Oblatio verbalis ſtante tacita, vel expreſſa partis recuſatione, ſufficit, cap. 50. num. 47.
Oblatio non eſt neceſſaria, quando certo conſtat partem recuſaturam recipere, c. 58. n. 48.
Oblatio non ſufficit quando pars habet juſtam cauſam recuſandi, cap. 50. num. 49.
Operarum punibilium merces licet peti non poſſit, tamen ſi ſolvatur non poteſt repeti, c. 15. n. 54.
Operarum merces debetur etiam ei qui non incepit illas præſtare, ſi non potuit tuto, & ſine verecundia, c. 50. num. 50.
Operarum locator ſi cœperit eas præſtare, & poſtea fuerit impeditus, non repellitur exceptione non adimplementi, ſed neceſſe eſt petere remiſſionem mercedis, c. 50. n. 51.
Locator operarum poſtquam cœpit eas præſtare, ſufficit per eum non ſtetiſſe quin continuaverit, c. 50. n. 52.
Decl. ut ſi adſit conditio expreſſa in promiſſione mercedis, ſi operæ præſtentur, neceſſe ſit ſtetiſſe per conductorem quin continuaretur præſtatio, ibid. n. 53.
Et ſtetiſſe per conductorem dicitur, ſi adimplendum erat ex pecunia ab eo ſolvenda, & ipſe eam non dederit, cap. 50. num. 54.
Et ceſſante dicta conditione expreſſa, ſufficit ſtetiſſe per caſum evenientem in perſona conductoris, vel in re in qua præſtandæ erant, cap. 50. num. 55.
Remiſſio mercedis operarum ſit in operibus, quæ conſiſtunt in labore, non in eis, quæ conſiſtunt in virtute, quia pro eis debetur totum ſalarium etiam impedito, cap. 50. num. 72.
Decl. ut ſi ſalarium ſit annuum, debeatur tantum pro anno cœpto, ibid. n. 73.
Secus ſi ſit conſtitutum in unica ſolutione, ibid. n. 74.
Idem ſi ſit unicum factum, ibid. n. 75.
Idem ſi agatur de officio majori, quod in ſola Dignitate conſiſtit, non in labore, c. 50. n. 76.
Decl. ut quatenus ſalarium ſit partim pro labore, & partim pro virtute, unaquæque pars judicanda ſit cum ſuis regulis, ibid. n. 77.
Et ubi ſit inſeparabile, & non appareat quid principaliter conſideratum fuerit, prævalere debebit qualitas ſcientiæ, ibid. n. 78.
Salarium officialis mortui licet de jure debeatur hæredibus, etiam pro tempore decurſo poſt mortem, tamen ſecus eſt de conſuetudine plurium locorum, c. 50. n. 79.
Conſuetudo circa ſolutionem ſalarii multum attenditur, cap. 50. num. 80.
Salarium remoti ab officio culpa ſua non debetur etiam pro tempore, quo inſervivit, cap. 50. num. 81.
Contrarium eſt verius, ibid. num. 82.
Decl. primam procedere ſpecialiter in Cuſtodibus publici Ærarii, ibid. n. 83.
Decl. 2. primam procedere in operibus individuis, quando delictum concernit uniformiter totum officium, c. 50. n. 84.
Decl. 3. ut ſi ea culpa, vel negligentia officialis reſultet domino damnum, poterit ad ratam damni retinere ſalarium, cap. 50. num. 85.
Famulus receptus ad inſerviendum tribus ſcholaribus, ſi duo diſcedant, non petit idem ſalarium a remanente, c. 50. n. 87.
Ampl. etiamſi fuerit admiſſus ad inſerviendum cum expreſſa conditione pro certo ſalario, c. 50. n. 88.
Contrarium tenent alii, ibid. n. 89.
Diſtin. ut ſi promiſſum ſit ſalarium certum cum conditione ſerviendi tribus, tunc debeat minui, ſecus ſi promiſſum ſimpliciter, c. 50. n. 90.
Decl. poſſe peti totum promiſſum ſimpliciter, ſi promiſſum ab uno tantum, ſecus ſi a tribus, quia intelligitur pro rata, ibid. n. 91.
Famulus plurium ſcholarium ſi aliqui diſcedant, non debet habere minus ſalarium, ſi idem labor eſt in ſerviendo unico remanente, c. 50. n. 95.
Salarium minuto labore minui debet in operibus, quæ in labore conſiſtunt, non in eis, quæ conſiſtunt in probitate virtutis, c. 50. n. 98.
Decl. non deberi totum ſalarium diminuto labore, ſi officium dividatur in duo, ibid. n. 93.
Minuto labore minuenda merces, & circa ejus quantitatem ſtatur arbitrio Judicis, c. 50. n. 99.
Decl. procedere, ſi ſalarium non ſit taxatum ex pacto, quia tunc recurrendum ad pactum, c. 50. n. 100.
Subdecl. non ſufficere pactum circa ſalarium totum, ſi non appareat rata diminutionis laborum, ibid. n. 101.
Conductus ad negotium intra certum tempus peragendum, illo citius perfecte peracto, mercedem conventam integre conſequitur, cap. 50. num. 97.
Iter facere debens, ſi faciat una die quantum debebat in duabus, mercedem pro utraque recipit, c. 50. n. 98.
Salarium non debetur ei per quem non ſtetit inſervire officiali remoto ab officio ante finitum tempus, c. 50. n. 56.
Salarium Legati, vel ejus comitum, ſi removeatur ante tempus, non debetur propter culpam, quæ ſupponitur in remoto, cap. 50. num. 58.
Salarium non debetur impedito, ſi impedimentum provenit ea culpa ſua vera, vel præſumpta, c. 50. n. 62.
Officiali amoto ab officio ante tempus ſine culpa, debetur ſalarium, c. 50. n. 63.
Merces operarum ſi ſoluta, ubi ſolvenda non erat, poterit repeti, cap. 50. num. 108.
Mercedes operarum, ubi non debentur ex quo non fuerint præſtitæ, intelligitur pro ea rata pro qua præſtitæ non fuerunt, cap. 50. num. 64.
Nautæ pereunte navi in itinere, debentur merces pro rata, cap. 50. num. 65.
Contrarium, quod debeat eam reſtituere, ibid. n. 66.
Decl. hoc contrarium procedere, ſi navis perierit ante diſceſſum, cap. 50. num. 67.
Decl. 2. ut debeatur merces pro rata, ſi conventa pro impoſitione in navi, ſecus ſi pro tranſportatione ad certum locum, ibid. num. 68.
Subdecl. ut merces conventa pro impoſitione in navi, debeatur pro rata, ſi facta locatio, ſecus ſi facta venditio loci navis, quia tunc debetur in totum, c. 50. n. 69.

Sub-

Digitized by Google

Subdecl. 2. quod dictum eſt non deberi aliquid, ubi merces promiſſa ſit pro aſportatione, non procedere, ſi utilitas conductori allata ſit, c. 50. n. 70.
Subdecl. 3. quod dicitur mercedem deberi pro rata operarum, intelligi pro rata utilitatis allatæ conductori, c. 50. n. 71.
Salarium ob operas non præſtitas non minuitur, ſi pro præſtitis habeantur, cap. 50. num. 102.
Si dictum ſit pro ſalario intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe, cap. 53. num. 108.
2 SALARIUM non conventum non debetur, c. 35. n. 59.
Ampl. ut nec debeatur pollicitatione jurata promiſſum, ibid. num. 60.
Decl. ampliationem, ut non debeatur per viam actionis, ſecus autem officio Judicis, ibid. num. 61.
Lim. ſi conſtet eum cui operæ præſtitæ fuerunt, conducturum fuiſſe & quanti, c. 35. n. 62.
Lim. 2. ſi præſtans operas erat ſolitus locare, & recipiens erat ſolitus conducere, ibid. num. 63.
Ampl. ſecundum aliquos, ut ſufficiat ſolitum unius, c. 35. num. 64.
Contrarium, ibid. n. 65. & 66. ubi de magis communi, & tenenda.
Ampl. hoc contrarium, ut non ſufficiat neque ſolitum præſtantis, neque etiam recipientis, ibid. num. 66.
Lim. hanc ampliationem, ſi cum ſolito operas recipientis, concurrat aliqua conjectura ex qua arguatur eum fuiſſe illas operas conducturum, c. 35. n. 67.
Lim. 2. ſi reſpectu operas præſtantis agatur de prima operarum præſtatione, ibid. num. 68.
Decl. quod dictum eſt requiri ſolitum præſtantis, & recipientis operas, non procedere ubi adſit conſuetudo regionis, quod ſalaria præſtentur, c. 35. n. 69.
Et talis conſuetudo adeſt Romæ in Curia Gubernatoris, & quomodo ibi procedatur, c. 35. n. 70.
Et non ſolum ſufficit conſuetudo Tribunalis, ſed etiam Civitatis, ſolvendi ſalaria non conventa, c. 35. n. 71.
Et non ſolum totius Civitatis, ſed etiam particularium aliquarum perſonarum, ibid. num. 72.
Et talis conſuetudo adeſt Romæ inter laniones, & fundacos, ibid. num. 73.
Et adeſt etiam conſuetudo prædicta quoad procuratores, ibid. num. 74.
Et idem eſt quoad agentes, & ſolicitatores, c. 35. n. 75.
Lim. etiam concluſio quod ſalarium non conventum non debeatur, ut procedat in famulis vilibus, ſecus in eis qui vacant honeſtioribus muneribus, c. 35. n. 76.
Decl. procedere in Advocatis, & profeſſoribus litterarum, ibid. num. 77.
Medicis quoque debetur ſalarium non conventum, inter quos veniunt etiam obſtetrices, c. 35. n. 78.
Idem eſt de Philoſophis, ibid. num. 79.
Quid de Notariis, Librariis, & Calculatoribus, ib. n. 80.
Vicario Epiſcopi ſalarium non conventum, non debetur, cap. 35. num. 81.
Vid. in verb. *Epiſcopus*.
Procuratoribus non deberi ſalarium non conventum, niſi probatis dictis requiſitis de ſolito locandi, & conducendi, tenent aliqui, c. 35. n. 90.
Procuratoribus ad judicia debetur ſalarium etiam non conventum, cap. 35. num. 96.
Contrarium ſtatutum eſt in Urbe per Reformat. Pauli V. tit. de advocatis, §. 13. d. n. 96.
Reformatio Pauli V. ſub tit. de Advocat. & Procurat. d. §. 13. declaratur, ut non procedat, ſi ſit promiſſa recognitio in genere, c. 35. n. 97.
Decl. 2. ut eadem conſtitutio impediat petere ſalarium per viam actionis, ſecus implorando officium Judicis, ib. n. 98.
Concluſio quod ſalarium non conventum non debeatur, limitatur aliis modis relative, c. 35. n. 99.
Et generaliter limitatur, ubi appareat contraria partium voluntas, ibid. num. 100.
Salarium ubi regulariter debetur, ſecus eſt ſi appareat ex circumſtantiis partes aliter ſenſiſſe, c. 35. n. 101.
Decl. tamen non ſufficere probare voluntatem unius partis, ibid. num. 102.
Offerens ſe ſponte ad ſerviendum, cenſetur noluiſſe ſalarium, cap 35. num. 127.
Idem ſi pro ſervitio præſtando, ſperabat conſequi honores, ibid. num. 128.
Idem ſi profeſſus fuit ſe multum obligatum illi, a quo officium recepit, ibid. num. 129.
Idem ſi ſervitium præſtitum fuit ſub ſpe alicujus remunerationis liberalis, ibid. num. 130.
Ampl. etiamſi in tali ſpe fallatur, c. 35. n. 131.
Salarium ubi non debetur, promiſſio illius probanda eſt clara, non per verba æquivoca, c. 35. n. 132.
Secus e contra, ubi ſalarium eſt debitum, quia promiſſio alias æquivoca, de eo intelligitur, ibid. n. 133.
Taciturnitas diuturna in petitione ſalarii arguit illud non deberi, cap. 35. num. 138.
Sed hæc de ſe ſola non ſufficit, niſi concurrat tempus habile ad præſcribendum, ib. n. 139.
Munera recepta ab inſerviente quandoque ſuccedunt loco ſalarii, cap. 35. num. 140.
Pacian. de Loc. & Cond.
Ex muneribus arguitur potius diminutio ſalarii, quam quod non debeatur, c. 35. n. 141.
Decl. procedere ſi concurrant requiſita, ut ſalarium peti poſſit, ibid. num. 142.
Donatio dotis facta famulæ, vel famulo pro ejus filia, cenſetur animo compenſandi cum mercede, c. 35. n. 143.
Salarium non debetur eis quibus conceduntur aliquæ horæ diei liberæ, ut poſſit ſtudiis operam dare, c. 35. n. 148.
Famuli ſcholarium qui volunt poſſe audire lectionem, ſalarium non habent, cap. 35. num. 149.
Salarium non debetur eis quorum officium lucrum ſufficiens eis affert, cap. 35. num. 150.
Famuli Doctorum recipientes munera a clientibus, vel ſcholaribus ſufficientis, non habent ſalarium, c. 35. n. 151.
Veſtimentum factum a cliente famulo Doctoris præſumitur factum intuitu domini, & imputatur famulo in ſalarium, cap. 35. num. 152.
Concluſio quod ſalarium non conventum non debeatur, declaratur per aliquos, ut procedat quoad famulos tantum, ſi eis victum præſtetur, c. 35. n. 153.
Operæ leves, & non continuæ non expoſcunt mercedem, ſeu ſalarium, cap. 35. num. 154.
Salarium non debetur pro muneribus neceſſario aſſumendis, cap. 35. num. 172.
Conſanguineus præſtans operas conſanguineo, cenſetur intuitu conſanguinitatis præſtitiſſe, non conſequendi mercedem, cap. 35. num. 104.
Vid. *Conſanguineus*.
Filius adminiſtrans bona paterna patre vivente, an poſſit eo mortuo aliquid prætendere ratione adminiſtrationis, eſt quæſtio controverſa, quæ reſolvitur ex circumſtantiis, cap. 35. num. 112.
Vid. in verb. *Filius*.
Amicus præſtans operas, vel uſum rei amico, non petit mercedem, cap. 35. num. 118.
Vid. *Amicitia*.

S C I E N T I A.

SCIENTIA ad effectum, ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi præſumitur in filio, non in aliis conſanguineis, cap. 61. num. 90.
Scientia locationis arguitur ex conſuetudine locandi prædia in regione, cap. 61. num. 91.
Scientia præſumpta ubi ſufficit, facilius ſufficere debet ſcientia præſumptionibus probata, c. 61. n. 92.
Scientia probatur conjecturis, cap. 29. num. 39.
Et ubi non ſufficit ſcientia præſumpta, ſufficit ſcientis probata conjecturis, & præſumptionibus, ibid. n. 40.
Scientia valoris rei propriæ præſumitur, alienæ ſecus, c. 18. num. 90.
Scientia præſumpta non ſufficit ad effectum pœnæ, cap. 10. num. 18.
Sciens & tacens, ſi faciant aliquem actum poſitivum, cenſentur conſentire, cap. 61. num. 87.
Sciens rei valorem tunc non allegat læſionem, cum omnino ſponte contraxit, ſecus ſi aliqua neceſſitate etiam non præciſa, cap. 18. num. 94.
Sciens rei valorem, & adhuc vendens minori pretio non petit reſciſſionem ex capite læſionis, c. 18. n. 88.
Contrarium tenent aliqui, ibid. num. 89.

S C H O L A R E S.

SHOLARES, & Magiſtri conductores præferendi ſunt in nova locatione, cap. 20. num. 109.

S C R I P T U R A.

SCRIPTURA cenſetur requiſita de ſubſtantia, ſi aliquid de tempore ejus confeſſionis adimplendum ſit, c. 16. n. 62.
Idem ſi dictum addenda eſſe nova pacta in inſtrumento, cap. 16. num. 63.
Scriptura non requiritur in contractu locationis, & conductionis, cap. 16. num. 50.
Decl. non procedere in emphyteuſi, c. 16. n. 51.
Decl. 2. quandoque requiri ex voluntate partium, c. 16. n. 52.
Scriptura requiſita ex voluntate partium, poteſt utraque pars ante eam a contractu recedere, c. 16. n. 53.
Scriptura præparatoria vulgo, *Minuta*, denotat imperfectionem contractus, cap. 16. num. 66.
Scriptura cenſetur requiſita ad perfectionem contractus ubi adſunt multa capitula, & difficile eſt ea memoriæ tenere, cap. 16. num. 70.
Scriptura quandoque requiritur per contrahentes ad ſolam probationem, & tunc non licet ante eam a contractu recedere, cap. 16. num. 54.
Scriptura ad ſolam probationem requiſita cenſetur, ſi conventum de re & certa mercede, c. 16. n. 55.
Ampl. etiamſi adſit pactum expreſſum de facienda ſcriptura, niſi ſit dictum, quod contractus non valeat ſine ea, cap. 16. num. 56.
Decl. maxime procedere ſi prius perfectus fuit contractus, ac deinde dictum, quod fieret ſcriptura, ſecus e contra, cap. 16. num. 57.
Scriptura arguitur requiſita ad ſolam probationem, ſi dictum velle plenius explicare in inſtrumento, c. 16. n. 58.
Idem ſi dictum inſtrumentum faciendum ad majorem cautelam, ibid. num. 59.
Idem ſi aliquid jam adimpletum, ibid. num. 60.

Scriptura ſimplex per modum memorialis nullum prorſus gradum probationis facit, cap. 10. num. 54.
Scriptura cenſetur requiſita ad probationem, non autem pro ſubſtantia contractus, cap. .. num. 53.
Scriptura arguitur imperfecta, ex quo habet ſpatia in albo relicta, cap. 22. num. 26.
Scriptura arguitur imperfecta, ſi deficiat clauſula, alium, cap. 22. num. 22.
Scriptura arguitur perfecta, ſi adſit ſubſcriptio, c. 22. n. 23.
Scriptura arguitur imperfecta, ſi deſit ſubſcriptio, cap. 22. num. 24.
Dici defectus denotat imperfectionem ſcripturæ, c. 22. n. 27.
Scriptura, & ſtipulatio in contractu adhibita, requiritur etiam in ejus reſolutione, ſeu diſtractu, cap. 58. num. 16.
Contrarium, ibid. num. 17.
Decl. ſcripturam requiri in reſolutione emphyteuſis, ibid. num. 18.
Scriptura debet videri, & legi, & non pendet a ſolo conſenſu, cap. 64. num. 35.

S E M E N.

SEMINIS periculum an ſpectet totaliter ad colonum partiarium, cap. 5. num. 40.
Semine mutuo recepto per colonum non tenetur dominus, cap. 5. num. 41.
Semen mutuo receptum per colonum ab ipſo domino eſt coloni, nec creditum ejus, quod habet dominus, eſt de juribus fundi, cap. 5. num. 42.
Seminis cauſa creditor æquiparatur creditori ex cauſa meliorimentorum, cap. 33. num. 57.
Creditor ex cauſa ſeminis habet prælationem in fructibus ex eo ortis, cap. 33. num. 49.
Vid. in verb. *Prælatio*.

S E N T E N T I A.

SENTENTIA poteſt ferri cum clauſula præſervativa retentionis *quatenus competat*, c. 42. n. 45.
Sententia abſolutoria ab obſervatione Judicii, fertur, quando non competit actio intentata, c. ult. n. 63.

S E Q U E S T R U M.

SEQUESTRUM rei appoſitum non impedit conductorem illi uti, cap. 28. num. 60.
Sequeſtrum appoſitum fructibus, infert impedimentum conductori, cap. 28. num. 61.
Prætendens ſequeſtrum apponi ob difficultatem recuperationis probare eam debet. cap. 14. §. 2. num. 81.
Sequeſtratio pendente lite eſt prohibita, c. 14. §. 7. n. 29.
Lim. quando recuperatio fructuum eſſet difficilis, cap. 14. §. 7. num. 80.

S E R Æ.

SERÆ, Claves, & Clauſtra domus ſunt, c. 23. n. 59.

S E R M O.

SERMO ſimpliciter prolatus, intelligitur de primo, & unico actu, cap. 23. num. 106.
Lim. ſi ex verbis, aut circumſtantiis comprehendatur contraria voluntas, ibid. num. 107.
Si dictum ſit, pro ſalario intelligitur, ut ſolvi debeat ſingulo anno, vel menſe, c. 23. n. 108.

S E R V I T U S.

SERVITUTES locari non poſſunt, cap. 21. num. 7.
Decl. procedere in ſervitutibus prædialibus, non in omnibus perſonis, cap. 19. num. 8.
Servitus prædialis a nemine locari poteſt, ubi, & an idem ſit de commoditate utendi, c. 21. n. 15.
Servitus perpetua, ſeu ad vitam non poteſt libero homini imponi, cap. 15. num. 2.
Servitus ut præſcribatur in prædio, requiritur ſcientia domini, cap. 19. num. 33.
Vid. in verb. *Præſcriptio*.

S I M O N I A.

SIMONIA cadit in jurepatronatus, cap. 11. num. 37.

S I M U L A T I O.

SIMULATIO non probatur per quaſcumque conjecturas ſine cauſa ſimulandi, cap. 10. num. 115.
Lim. in ſimulatione in fraude uſurarum, c. 7. n. 116.
Simulationis conjectura ceſſat, dum ita vere poteſt contrahi, cap. 10. num. 99.
Simulationis exceptio non attenditur in judiciis poſſeſſoriis, niſi ſit concludenter probata, cap. ult. n. 70.

S O C C I T A.

SOCCITA animalium, quando dicatur contracta, cap. 12. num. 22.
Soccita regulatur cum regulis locationis, c. 12. n. 23.
Soccita alteratur ex pactis, & redditur magis ſimilis ſocietati, cap. 12. num. 24.
Soccita facta ad quadriennium cum pacto, quod in fine animalia ſint communia, ſi finiatur ante, ſocius habebit ratam, cap. 12. num. 25.
Soccita in qua dominium animalium eſt communicatum, eſt ſocietas, cap. 12. num. 26.
Soccita, quando non eſt locatio, quæ actiones dentur, cap. 12. num. 33.
In ſoccita pactum, quod ea finita animalia dividantur, arguit communicatum dominium, cap. 12. num. 39.
Econtra pactum, quod fructus ſint communes, arguit dominium non communicatum, cap. 12. num. 40.
Denominatio partium attenditur ceſſantibus aliis conjecturis, ibid. num. 41.
In ſoccita periculum animalium debet eſſe commune, cap. 12. num. 44.
Ampl. etiamſi dominium ſit totaliter tranſlatum, c. 12. n. 45.
Quid autem ſi dominium non ſit tranſlatum, ſed retentum, ſunt variæ opiniones, & quid de conſuetudine, c. 12. n. 46.

S O C E R.

SOCER non tenetur de culpa nurus, cap. 10. num. 21.

S O C I E T A S.

Quid, & quando ſit, num. 1.
Finitur, num. 2.
De ſocietate officii, num. 3.
De ſocietate ad caput ſalvum, num. 4.

1 SOCIETATEM CONTRAHERE dicuntur duo, qui ſimul eamdem rem conducunt, cap. 61. num. 13.
Sed hæc eſt ſocietas incidens, & impropria, in qua non procedunt regulæ ſocietatis, c. 61. n. 14.
Societas eſt ad inſtar fraternitatis, & requirit bonam fidem, cap. 12. num. 42.
Societas ut ſit, neceſſe eſt tradentem non deſinere eſſe dominum, cap. 12. num. 27.
Societas proprie non contrahitur, ubi non participatur dominium, cap. 5. num. 19.
2 SOCIETAS FINITUR MORTE unius ex ſociis, c. 61. n. 7.
Ampl. ut neque per pactum fieri poſſit, ut tranſeat ad hæredes, ibid. num. 8.
Societati acceſſoria locatio finitur per mortem unius ex ſociis, cap. 61. num. 15.
Societas conductionis vectigalium quamvis principalis, tranſit ad hæredes, c. 61. n. 22.
Ampl. in qualibet ſocietate conductionis rerum publicarum, ibid. num. 23.
Decl. procedere, ſi adſit pactum, quod ad hæredes tranſire debeat, cap. 61. num. 24.
Et debet eſſe initum cum locatore, & aliis conductoribus, cap. 61. num. 25.
Et requiritur expreſſa conventio, quod tranſeat ad hæredes, nec ſufficit ſtipulatio pro eis, ibid. n. 26.
Neque ſufficit pactum de duratione ſocietatis a principio, uſque ad finem conductionis, ibid. n. 27.
Decl. 2. requiri, quod hæredes ſint tales, qui poſſint negotia ſocietatis exercere, c. 61. n. 28.
Et iſta qualitas requiritur copulative cum dicto pacto, ibid. num. 29.
Et prædictis deficientibus, non ſolum expirat ſocietas, ſed etiam locatio, c. 61. n. 30.
Vectigalium locatio, & ſocietas non ſolum tranſit ad primos, ſed etiam ad ulteriores hæredes, c. 61. n. 31.
Contrarium tenent aliqui, cap. 61. num. 32.
Decl. tranſire ſi expediat Reipublicæ, ibid. n. 33.
Societatem vectigalium tranſire ad hæredes declaratur procedere quando eſt unita in ipſo actu conductionis, ſecus, in ſociis poſtea aſſumptis, c. 61. n. 34.
Ampl. etiamſi conductio ſit pro ſe, & ſocus, quia intelligitur de præſentibus, ibid. num. 37.
Secus ſi expreſſe dictum de aſſumendis, vel nominandis, ibid. num. 36.
Vid. infra verb. *Socius*, num. 3.
3 SOCIETAS OFFICII continet implicitam locationem, cap. 1. num. 38.
Societas officii continet in ſe implicitam locationem, quæ finitur morte unius ex ſociis, c. 61. n. 16.
Decl. procedere in ſocietate contracta poſt emptum ab uno officium, ſecus ſi uterque emat, & pro parte ſua dominium acquirat, cap. 61. num. 17.
Societatis officii fructus debentur hæredi, quando ad eum tranſit dominium officii. c. 61. n. 21.
4 SOCIETAS AD CAPUT SALVUM, ſeu cum pacto, quod capitale ſit ſalvum, eſt prohibita, c. 12. n. 43.
Bulla Sixti V. prohibens ſocietates ad caput ſalvum procedit in contractibus contra diſpoſitionem juris communis tantum, cap. 12. num. 48.
Societas etiam ad capitale ſalvum, & certum lucrum, eſt valida, quatenus non contineat injuſtitiam, c. 12. n. 55.
In ſocietate pactum, quod animalia ſint ſalva domino, poteſt eſſe compenſatum aliis pactis ipſi damnoſis, c. 12. n. 57.
In ſocietate pactum, quod unus non ſentiat damnum valet, ſi aliis pactis compenſetur, c. 12. n. 56.
Pactum, quod capitale ſit ſalvum in ſocietate eſt prohibitum cap. 12. num. 43.
Capitale ſocietatis, ſi in fine reperiatur ſalvum, eſt reſtituendum ei, qui illud poſuit, c. 12. n. 50.
Societas valet, ſi fiant tres contractus, unus ſocietatis, alius aſſecurationis capitalis, & tertius aſſecurationis certæ quantitatis fructuum, c. 12. n. 52.
Et dicti contractus poſſunt fieri nedum expreſſe, ſed etiam tacite, & ſimpliciter, & quando dicantur facti, cap. 12. num. 53. & 54.

S O C I U S.

Quid poſſit circa rem communem, num. 1.
Habitans domum communem, an teneatur ſolvere mercedem, num. 2.
Socium aſſumere, an poſſit conductor &c. num. 3.

1 SO-

1 SOCIUS NON POTEST diſponere de re communi plus, quam ſit pars ſua, cap. 9. num. 3.
Lim. ſi diſponat ad uſum, ibid. num. 4.
Socius poteſt locare rem communem, cap. 9. n. 1.
Socius, ut poſſit locare rem communem requiritur rem eſſe ſolitam locari, cap. 9. num. 2.
Socius, ut valet locare, requiritur locationem eſſe utilem, cap. 9. num. 5.
Socii locatio, ut valeat, ſufficit, quod non ſit damnoſa, cap. 9. num. 7.
Utilitas locantis ſufficit, etiamſi ſit damnoſa alteri ſocio, ſi res ſit ſolita locari, ibid. n. 8.
Socii locatio, ut valeat debet eſſe juxta ſolitum, c. 9. n. 9.
Socii locatio, ut valeat requiritur, quod ſit facta honeſtæ perſonæ, & quando ſecus, c. 9. n. 10.
Socii locatio, ut valeat in totum requiritur, quod partem ſuam tantum locare non poſſit, c. 9. n. 11.
Socius poteſt locare tantum partem prædii, quod dividi poteſt, cap. 9. num. 12.
Socii locatio ut valeat, probanda ſocietas, c. 9. n. 16.
Socius in conductione rei communis habet prælationem, cap. 9. num. 17.
Socius, non poteſt impedire locationem domus communis dicendo velle habitare, ſi ſit ſolita locari, & ipſe non poſſit partem ſuam habitare diviſim, c. 9. n. 18.
Socius impedit locationem domus communis locari non ſolitæ, nec poteſt conſocius velle locare partem ſuam, ſi domus non eſt dividua, & quid agere debeat, ut evitet præjudicium, cap. 9. num. 19.
Socius conſequitur partem ſuam mercedis rei locatæ a conſocio, & quæ actio ei competat, c. 9. n. 20.
Socius exigens ſolam ſuam partem mercedis rei locatæ compellitur eam conſocio communicare, c. 36. n. 83.
Decl. certius procedere, ubi debitor effectus ſit non ſolvendo, vel alias conſocius, non valeat ab eo partem ſuam conſequi, ibid. n. 89.
Socius. qui impugnavis locationem factam a conſocio, an poſſit conſequi partem mercedum, c. 9. n. 21.
Socius tenetur ſtare locationi factæ a conſocio, etiam poſt diviſionem, cap. 9. num. 22.
Socius volens locare perſonæ honeſtæ, præfertur volenti locare inhoneſtæ plus offerenti, c. 9. n. 23.
Socius volens locare plus offerenti præfertur, c. 9. n. 24.
Sociis diſcordantibus in perſona, cui facienda locatio recurrendum ad ſortem, ubi & aliæ opiniones, c. 9. n. 25.
Socius habens majorem partem, præfertur cæteris in diſcordia, cap. 9. num. 26.
Socius, ſi locet communi nomine, commune eſt lucrum, & damnum, ſi vero nomine proprio, communicare debet lucrum, ſed non damnum, cap. 9. num. 27.
Socius locans rem communem, cenſetur locare nomine communi, cap. 9. num. 28.
Ampl. etiamſi locet rem, ut propriam, & ſit creditor ſocietatis, cap. 9. num. 29.
Socius ſimpliciter locans rem communem, non cenſetur locare totam, ſed partem ſuam, c. 9. n. 31.
2 SOCIUS HABITANS DOMUM communem non tenetur ſolvere penſionem alteri ſocio tangentem, c. 35. n. 37.
Ampl. ut etiamſi conduxerit a conſocio partem ſuam, & finito tempore locationis continuet habitare, ibid. n. 38.
Contr. tenent alii, ibid. n. 39. 40. & 41. ubi de veriori, & num. 43.
Lim. ſi domus ſit ſolita locari, quia tunc ſocius tenetur penſionem ſolvere, cap. 35. num 42.
Lim. 2. ſi ſocius percipiat commoditatem, vel aliam utilitatem, quæ dividi poſſit, quia tunc tenetur dare partem ſuam conſocio, ibid. n. 44.
Lim. 3. ſi ſocius, qui re communi utitur, controvertat dominium conſocio, vel habitationem impediat, c. 35. n. 45.
Lim. 4. ut concluſio procedat, quando domus commode dividi non poteſt, ibid. n. 46.
Lim. 5. ſi ſocius habitans fuit provocatus ad diviſionem, quia poſtquam fuit conſtitutus in mora tenetur ſolvere, cap. 35. num. 47.
Unus ex ſociis recte agit pro tota penſione rei communis, cap. 36. num. 80.
Ampl. etiamſi minorem partem habeat in ſocietate, ibid. num. 81.
Ampl. 2. ut etiamſi diſſoluta ſit ſocietas, debitor ignorans diſſolutionem bene totum ei ſolvat, ibid. n. 82.
3 SOCIUM SIBI ASSUMERE poteſt conductor in conductione tam ante, quam poſt contractum, c. 32. n. 20.
Et poteſt unus ex conductoribus aſſumere ſibi ſocium in parte ſua, qui non ſit ſocius aliorum, ibid. n. 21.
Et iſta aſſumptio in ſocium non eſt proprie ſublocatio, cap. 32. num. 22.
Iſta aſſumptio in ſocium, non tranſit ad hæredes, ſublocatio vero tranſit, ibid. num. 23.
Ampl. ut neque tranſeat in locatione vectigalium, ib. n. 24.
Decl. ut licet non tranſeat ad hæredes, tamen debeant hæredes participare de lucris provenientibus ex antea geſtis, cap. 32. num. 25.
Intellige declarationem, ut hæredes ſocii locationis exiſtentes de tempore contractus poſſint prætendere omnia lucra ipſius locationis, ſecus autem hæredes ſocii poſtea admiſſi, ibid. num. 26.
Conductor poteſt ſibi ſocium aſſumere, etiam inſcio locatore, cap. 32. num. 36.
Decl. procedere ſi conductor non prætendat ſe liberatum, ibid. num. 37.
Decl. 2. ut deficiente conſenſu domini, ſubconductor, vel in ſocium aſſumptus non eſt conductor, ibid. n. 38.
Ampl. declarationem procedere tam ad ſui præjudicium, quam etiam domini, cap. 32. n. 39.

S O L E M N I T A S.

SOLEMNITATES juris canonici antiqui in alienatione bonorum Eccleſiæ quænam eſſent, c. 14. §. 10. n. 30.
Beneplacitum Apoſtolicum operatur, ut alia ſolemnitas non requiratur, c. 14. §. 10. n. 31.
Decl. procedere, ſi ſit legitime impetratum, & executioni demandatum, ibid. num. 32.
Decl. 2. non procedere, ſi ſit expoſitum contractum fuiſſe factum cum ſolemnitatibus, & conceſſum beneplacitum cum clauſula, *ſi ita eſt*, ibid. n. 33.
Solemnitas requiſita in contractu requiritur etiam in diſtractu, cap. 58. num. 12.
Decl. procedere, ſi ſolemnitas ſit neceſſaria, ibid. n. 13.
Et ubi non deficiat qualitas, propter quam neceſſaria fuit, ibid. num. 14.
Solemnitates non requiruntur in obligatione procedente ex cauſa præcedentis obligationis, c. 64. n. 86.
Solemnitates in quacumque alienatione neceſſariæ, requiruntur in locatione ad longum tempus, c. 7. n. 49.
Vid. in verb. *Locatio*, num. 3. in princ.
Solemnitates requiſitæ in contractu minoris, ſunt neceſſariæ, etiamſi contrahat cum interventu curatoris, c. 8. n. 8.
Solemnites adhibitæ in conceſſione facultatis gerendi certum actum non ſunt reiterandæ in actu illo, ſecus ſi adhibitæ in conceſſione facultatis generalis, c. 8. n. 16.
Solemnitatum requiſitarum in contractu minoris defectus, non annullat contractum, niſi ipſo minore volente, cap. 6. num. 32.

S O L U T I O.

Cui recte fiat, num. 1.
Quando ſit facienda, num. 2.
Quid ſolvi poſſit, num. 3.
Ubi facienda, num. 4.
Probari debet, num. 5.
Solutio annua probat locationem, Vid. In verb. *Locatio* n. 6.
1 PROCURATORI AD LOCANDUM recte ſolvitur merces locationis de magis communi, c. 36. n. 3.
Lim. ſi ſit procurator ad locandum tantum, ibid. n. 6.
Procuratori ad locandum tutius ſolvitur, ſi ex qualitate ipſius ceſſet ſuſpicio, c. 36. n. 7.
Ampl. recte ſolvi procuratori ad locandum etiamſi ſtipulatus fuerit mercedem nomine domini, ibid. n. 8.
Ei cum quo fuit contractum recte ſolvitur, c. 36. n. 4.
Conductor recte ſolvit ei, qui ſibi locavit, ibid. n. 5.
Ampl. etiamſi ſit merus Prædo, cap. 36. num. 40.
Decl. procedere, ſi dominus non ſit perſona privilegiata, ut miles, & Eccleſia, ibid. n. 41.
Decl. 2. procedere, ſi merces conſiſtat in pecunia, ſecus ſi in fructibus rei, cap. 36. num. 45.
Prælato intruſo recte ſolvitur, cap. 36. num. 42.
Decl. procedere, ſi cum eo ſit contractum, alias requiritur juſta cauſa credendi eum eſſe Prælatum verum, ib. n. 43.
Procurator ad exigendum poteſt facere confeſſionem de recepto, cap. 36. num. 46.
Habentes mandatum a lege, ut tutores, & Prælati, non poſſunt facere confeſſionem de recepto anticipatam, c. 36. n. 47
Procuratori revocato, recte ſolvitur ab ignorante revocationem, cap. 36. num 28.
Procuratori, & adminiſtratori non recte ſolvitur poſtquam debitor habet juſtam cauſam credendi dominum nolle eum amplius exigere, cap. 36. num. 49.
Conductor recte ſolvit penſiones Domino etiam poſtquam dominium in alium transtulerit, cap. 36. n. 50.
Solvens alteri de mandato, idem eſt, ac ſi ſolviſſet mandanti, cap. 36. num. 1.
Mandatum procuræ ad hunc effectum non probatur per conjecturas ſed requiritur ſcriptura authentica, dicto cap. 36. num. 38.
Decl. procedere, quando agitur de ſolutione facienda, ſecus quando agitur de ſolutione jam facta ſuſtinenda, cap. 3. num. 39.
Conjunctio ſanguinis cum creditore ſola non ſufficit ad hoc ut recte ſolvatur conjuncto, c. 36. n. 31.
Vid. in verb. *Conjunctio ſanguinis*.
Cui debeatur merces, ſeu penſio.
Vid. In verb. *Merces*, num. 7.
Procuratori ad litem ſuper penſione, non recte ſolvitur penſio, cap. 36. num. 11.
Lim. ſi procurator ad litem conſtitutus judicati agat, ibid. num. 12.
Lim. 2. ſi procuratori ad litem data ſit facultas exigendi, ibid. num. 14.
Et non ſufficit in mandato ad litem additam eſſe clauſulam &c. d. cap. 36. num. 15.

Procuratori habenti mandatum falſum, non recte ſolvitur, cap. 36. num. 15.
Procuratori habenti mandatum falſum, non recte ſolvitur, cap. 36. num. 18.
Lim. ſi ſolvens habebat juſtam cauſam credendi eum procuratorem, ibid. num. 19.
Decl. limitationem ſecundum aliquos procedere in debitore ſpeciei, ſecus in debitore quantitatis, ibid. n. 20.
Sed declaratio procedit ſi ſolvens quantitatem habebat juſtam cauſam procuratori falſo non credendi, cap. 36. num. 21.
Juſta cauſa credendi procuratori falſo eſt ſi attulit ordinem cum caracteribus ita ſimilibus illis creditoris, ut quilibet diligens ſolviſſet, ibid. n. 22.
Caracteres eſſe ſimiles illis creditoris probatur, ſi ei oſtenſi, ipſemet decipitur, etiamſi oſtendantur per feneſtrellas, cap. 36. num. 23.
Contr. quod debeat ei oſtendi ordo integer, ib. n. 24.
Et quando recurrendum ſit ad peritos, ibid. n. 25.
Juſta cauſa credendi procuratorem verum eſt, ſi publice ſe gerebat, ut talis, cap. 36. n. 26.
Idem in gerente ſe pro tutore, quod recte ei ſolvatur, ibid. num. 27.
Socio an recte ſolvatur.
Vid. in verb. *Socius*, num. 3.
Cui debeatur merces rei locatæ. Vid. in verb. *Merces*, n. 7.
2 SOLUTIO MERCEDIS facienda eſt in fine locationis juxta veriorem opinionem, cap. 37. n. 1.
Minus ſolvere dicitur, qui tardius ſolvit, c. 37. n. 3.
Solutio mercedis, quando facienda ſit, attenditur conventio partium, cap. 37. num. 4.
Ampl. ut attendatur voluntas tacita, & conjecturata, ib. num. 5.
Et attenditur conſuetudo, ibid. num. 6.
Conſuetudines diverſæ locorum referuntur, c. 37. n. 7.
Voluntas ſolvendi in certo tempore arguitur ex inſertione cauſæ, cap. 37. num. 8.
Et quandoque intelligitur tempus appoſitum ex fructum perceptione, ibid. num. 9.
Ruſtici regulariter non habent quomodo ſolvant, niſi percipiant fructus, cap. 37. num. 10.
Merces ſi ſolvi debet ex fructibus, expectari debet tempus, quo fuerint percepti, c. 37. n. 11.
Ampl. etiamſi non ſit dictum, ſolvi debere ex fructibus fundi locati, ibid. num. 12.
Conſuetudo circa ſolutionem in pecunia numerata habet etiam locum ſi penſio ſit in fructibus, c. 37. n. 13.
Decl. procedere ſi conſuetudo fuerat ſolutionem fieri poſt perceptionem fructuum, non a contra, ibid. n. 14.
Solutio mercedis facienda eſt in fine locationis etiamſi locatio ſit ad plures annos, cap. 37. num. 15.
Lim. ſi ſit pro tempore tam longo, ut veriſimile ſit partes ſenſiſſe fieri in principio, ibid. n. 16.
Lim. 2. ſi penſio ſit diſtributa in ſingulos annos, ib. n. 17.
Stante pacto quod ſolutio fiat de anno in annum, intelligitur, quod ſolutio fiat in fine cujuslibet anni, c. 37. n. 18.
Nec attenditur conſuetudo contraria, ib. n. 21.
Tempus in dubio cenſetur ſemper appoſitum gratia promiſſoris, cap. 37. num. 19.
Ampl. ſive ſit poſitum in accuſativo, ſive in ablativo, ibid. num. 20.
Merces regularitee ſolvenda in fine anni etiamſi tempus, quo durante debeat locatio ſit dubium, c. 37. n. 22.
Solutio facienda pro una penſione domus, ſive ex legato, ſive ex pacto, intelligitur in fine anni, c. 37. n. 23.
Merces operarum quo tempore ſolvenda ſit Doctores faciunt multa diſtinctiones, c. 37. num. 24.
Salarium debitum ex diſpoſitione legis ſolvi debet in principio conductionis, cap. 37. num. 25.
Decl. procedere ſi unica ſolutio facienda ſit, ſecus ſi annua, quia debentur in principio cujuſque anni, c. 37. n. 26.
Decl. 2. ut ſi agatur de ſalario neceſſario de jure præſtando, licet deductum ſit in pactum, adhuc debeatur tamquam ex diſpoſitione legis ad dictum, ibid. num. 27.
Salarium debitum pro honore, & ſcientia, uti Doctoribus, & Advocatis debetur in principio laboris, c. 37. n. 28.
Salarium debitum pro labore, debetur regulariter in fine, cap. 37. num. 29.
Lim. ſi adſit veriſimilitudo, quod partes aliud ſenſerint, ibid. num. 30.
Et attenditur ad hoc qualitas perſonarum, & operis, ibid. num. 31.
Mercenarii pauperes poſſunt petere partem mercedis in principio diei, cap. 37. num. 32.
Mercedis ſolutio non differenda, cap. 73. num. 33.
Concluſio, quod merces peti non poſſit niſi in fine locationis, declaratur, ut procedat ad effectum aſſequendi ſolutionem, non autem ad effectum eam aſſecurandi, cap. 37. num. 34.
Decl. 2. ut non procedat, in colono partiario, quia tenetur ſtatim collectis fructibus, ibid. n. 35.
Decl. 3. ut non procedat, ſi conductor deſerat domum, vel fundum conductum, quia tunc poteſt peti ſtatim, c. 37. n. 36.
Decl. 4. ut non procedat, ſi conductor ſublocaverit, & totam mercedem a ſubconductore perceperit, quia tunc poteſt quoque compelli ſtatim ſolvere, ibid. n. 37.
Debitores vix ſolvunt poſt tempus debitum, c. 37. n. 38.
Solutio anticipata eſt inveriſimilis, cap. 37. num. 39.
Debitum in diem poteſt ſolvi ante illius eventum, c. 37. n. 41.
Fideicommiſſo gravatus poſt mortem poteſt reſtituere ante, cap. 57. num. 42.
Debitor poteſt ſolvere ante tempus ea ratione, quia tempus cenſetur appoſitum ſui favore, cui poteſt renunciare, cap. 37. num. 43.
Lim. ſi agatur de ſolutione annua, quia poteſt conſiderari præjudicium creditoris, ſi anticipate pro pluribus annis ſolvatur, cap. 37. num. 43.
Lim. 2. ſi agatur de debito in fructibus, ibid. n. 45.
Solvi non poteſt ante tempus præfixum ſi ſit appoſitum favore creditoris, cap. 37. num. 47.
Canon emphyteuticus non poteſt ſolvi anticipate, cap. 37. num. 48.
Lim. pro tribus annis tantum, ibid. num. 49.
Anticipate ſolvere conductori non expedit, quia a ſucceſſore in re, poteſt compelli iterum ſolvere, c. 37. n. 50.
Succeſſor in beneficio poteſt compellere conductorem bonorum, qui anticipate ſolvit anteceſſori, ut iterum ſolvat, cap. 37. num. 51.
Ampl. procedere in ſucceſſore per reſignationem illius, qui exigit, ibid. num. 52.
Lim. ut non poſſit ſucceſſor in beneficio iterum exigere penſionea locationis anticipate ſolutas anteceſſori, ſi pecuniæ erant neceſſariæ, vel verſæ in utilitatem Eccleſiæ, c. 37. n. 54.
Et neceſſitas, ad hunc effectum attenditur etiam reſpectu perſonæ Rectoris, ibid. num. 55.
Et ubi Rector expendit in ſuſtentando ſe in ſtudio, vel ſuſcipiendo Doctoratu, dicitur in utilitatem Eccleſiæ expendiſſe, ibid. num. 56.
Anticipatæ ſolutiones factæ anteceſſori ſuffragantur ad evitandam caducitatem, quæ ſolutione non facta incurſa eſſet tempore ſucceſſoris, cap. 37. n. 57.
Succeſſores non habentes cauſam ab anteceſſore poſſunt iterum exigere a conductore, qui anticipate ſolvit anteceſſori, qui plenum jus, & dominium non habebat, c. 37. n. 58.
Ampl. etiamſi tales ſucceſſores teneantur ſtare locationi ab anteceſſore factæ, ibid. num. 59.
Succeſſores habentes cauſam a locatore poſt factam locationem non poſſunt iterum exigere a conductore, qui anticipate ſolvit, cap. 37. num. 60.
Anteceſſor, qui anticipate exegit penſiones rei locatæ, ſemper tenetur reſtituere ſucceſſori, & ubi non ſit ſolvendo, tenetur conductor, cap. 37. num. 61.
3 ALIUD PRO ALIO invito creditore ſolvi non poteſt, cap. 28. num. 6.
Debitor fructuum in ſpecie eo ipſo, quod conſumpti ſunt, deſinit eſſe debitor eorum, & ſit debitor valoris, c. 37. n. 73.
Debitor frumenti, & ſimilium, ſi conſtitutus in mora non ſolvat, tenetur ad intereſſe quanti plurimi, ſi frumentum venditum fuit a die moræ, cap. 37. num. 62.
Attendi tamen non debet valor tempore belli, vel peſtis, aut alterius careſtiæ, quæ parum durarit ſecundum aliquos, cap. 37. num. 63.
Contrarium ſtante mora, ibid. num. 64.
Decl. primam procedere, ſi debitor ſit tantum in culpa, ſecus ſi etiam in dolo, d. cap. 37. num. 65.
Contrarium, ibid. num. 66.
Decl. 2. non ſufficere pretium majus duraſſe per momentum temporis, ibid. num. 67.
Lim. ut in frumento non attendatur valor quanti plurimi, niſi uſque ad triennium a die moræ; cap. 37. num. 68.
Decl. dictam limitationem, ut non attendatur valor ultra triennium procedere, ſi debitum frumentum in ſpecie, ſecus ſi in genere, cap. 37. num. 70.
Intelige ſi debitum in genere generaliſſimo, nec ſufficere in genere ſubalterno, ibid. num. 71.
Decl. 2. ut ſi conſtet frumentum in ſpecie debitum fuiſſe conſumptum, non poſſe ultra tempus conſumptionis prætendi dictum intereſſe, ibid. num. 72.
Decl. 3. reſtringi tempus, in quo attendi debet valor quanti plurimi ad petitionem creditoris in certa ſumma, & non poſſit poſt eam attendi major valor, c. 37. n. 74.
4 SOLUTIO UBI FIERI DEBEAT ſtandum eſt pacto, cap. 38. num. 1.
Et ſi conventum eſt alibi ſolvi, non poteſt debitor velle ſolvere in loco contractus, ibid. num. 2.
Et attenditur, etiam loci deſtinatio tacita, ibid. n. 3.
Ex qualitate rei, vel menſuræ in uno loco tantum exiſtentis arguitur, ubi ſolvendum, cap. 38. num. 4.
Idque etiamſi ſpecies ſit debita actione perſonali, cap. 38. num. 5.
Non tamen ſufficit promiſſam eſſe ſpeciem cum expreſſione loci, ſed requiritur magis ſpecialis expreſſio in eis, quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura, ib. n. 6.
Si promiſſum vinum de Vicentia, non propterea cenſetur deſtinata ſolutio Vicentiæ, niſi dictum de tali vegete, cap. 38. num. 7.
Solutio, ubi debitor, & creditor ſunt diverſi fori, facienda eſt in domicilio debitoris, cap. 38. num. 8.

Solutio mercedis rei ſtabilis, facienda in loco, ubi res exiſtit, cap. 38. num. 9.
Solutio mercedis operarum facienda in loco, ubi conventum eſt operas præſtari, cap. 38. num. 10.
Penſio Eccleſiaſtica ſolvenda eſt in loco beneficii, ſuper quo eſt impoſita, cap. 38. num. 11.
Ampl. etiamſi penſionarius ſit Cardinalis, qui debeat in Civitate Romana reſidere, ibid. num. 12.
Decl. ut ſolutio quæ ſit propter rem, fieri debeat in Civitate, ſeu Caſtro, in cujus territorio res exiſtit, non autem in ipſa re, cap. 38. num. 13.
Debitor non tenetur portare rem debitam ad domum creditoris, cap. 38. num. 14.
Lim. 1. ſi aliter partes ſenſerunt, ibid. num. 15.
Ampl. procedere non ſolum ſtante pacto expreſſo, ſed etiam tacita voluntate, ibid. num. 16.
Ampl. 2. eamdem primam limitationem, ut ſi creditor poſtea mutaverit habitationem, ad eum quoque deferenda ſit res debita, ibid. num. 17.
Decl. procedere quatenus debitor nimium non gravetur, cap. 38. num. 18.
Lim. 2. ſi debitum ſit adeo modicum, ut quatenus creditor ire debeat ad domum debitoris ſit potius ei damnoſum, quam utile, ibid. num. 19.
Lim. 3. ſtante magna diſparitate perſonarum, quia tunc debitor humilis ire debet ad domum creditoris qualificati, cap. 38. num. 20.
Idem e contra, ſi creditor ſit humilis, ire debet ad domum debitoris, ibid. num. 21.
Intellige, niſi obſequium ab uno debitum alteri, potius importet eum abeſſe, cap. 38. num. 22.
Lim. 4. ſi debitor cœperit deferre ad domum creditoris, ibid. num. 23.
Ampl. ſive jus recuſandi delationem competat ex privilegio particulari, ſive ex diſpoſitione juris civilis, ibid. num. 24.
Lim. 5. ſi adſit ſolitum deferendi, ſive particulare, ſive generale, ibid. num. 25.
Lim. 6. ſi ipſe debitor velit ſolvere in domo creditoris, cap. 38. num. 26.
Debitor, qui tenetur deferre rem debitam ad domum creditoris tenetur eam deferre ſuis ſumptibus, ibid. n. 27.
Vid. in verb. *Debitor*.
Colonus partiarius tenetur tantum ad vecturas portionis dominicalis, non autem ad gabellas, cap. 38. n. 28.
Vid. in verb. *Colonus Partiarius*.
In alternativa loci, ubi facienda eſt ſolutio, electio eſt creditoris, cap. 38. num. 42.
Decl. procedere, ut electio ſit creditoris, quatenus debitor non elegerit, cap. 38. num. 43.
Loci ſolutionis deſtinatio operatur, ut debitor poſſit ibi conveniri, cap. 38. num. 48.
Ampl. etiamſi ibi tempore ſolutionis deſtinatæ non reperiatur, ibid. num. 49.
Loci deſtinatio, ubi debitor conveniri debeat, operatur, ut etiam ibi debeat ſolvere, cap. 38. num. 50.
Et ſi dictum, quod poſſit ubique conveniri, poteſt compelli ubique ſolvere, ibid. num. 51.
Secus ſi adſit certus locus deſtinatus ſolutioni, ib. n. 52.
2 SOLUTIO NON PRÆSUMITUR, ſed probari debet, cap. 55. num. 13.
De ejus præſumptione, Vid. in verb. *Præſumptio*, n. 1.
Solutionem non ſufficit allegare, ſed probare debet, c. 52. num. 26.
Probatur tamen per conjecturas, ibid. num. 27.
Et conjecturæ debent conſiderari ſimul junctæ, ib. n. 28.
Et quæ ſufficiant ſtatur arbitrio Judicis, c. 52. n. 29.
Solutionis conjecturam facit, quod creditor mutuo receperit a debitore ſuo, cap. 52. num. 30.
Solutionis conjecturas, qui tradant, c. 52. n. 31.
Famuli Cardinalium, & Prælatorum in Urbe non poſſunt petere ab hæredibus eorum ſalarium, niſi pro biennio, & intra annum a die obitus, cap. 52. num. 32.
Calculatio debiti quandoque adducitur ad arguendum ſolutionem, cap. 52. num. 61.
Sed neceſſe eſt, ut oſtendatur aliquid ſolutum, & factas fuiſſe quietantias finales, ibid. num. 62.
Solutionis conjecturam facit paupertas creditoris, cap. 52. num. 14.
Solutionis mercedis conjecturam facit aſſertio domini, qui operas conduxit, cap. 52. num. 15.
Solutionis conjecturam facit ſolitum eam non differendi, cap. 52. num. 16.
Solitum ſolvendi ſtatim de ſe non probat eſſe ſolutum, cap. 52. num. 17.
Confeſſio de recepto, non probat veram ſolutionem, percipere adverſus eum, qui illam non fecit, c. 36. n. 48.
Teſtes quomodo deponere debeant, ut probent ſolutionem, cap. 22. num. 33.

S O L I T U M.

SOLITUM excuſat a culpa, cap. 12. num. 110.
Solitum alteratum dicitur in præjudicium Eccleſiæ, ſi prius conceſſio ſiat perſonæ, poſtea Communitati, cap. 14. §. 4. num. 59.
Item ſi ſiat potentiori, & aliis modis, ibid. n. 20. & 21.
Solitum judicandi per binas judicaturas inducitur, c. 18. n. 67.
Ab eo non eſt recedendum, ibid. num. 68.
Solitum locari quando dicatur res, ut non ſit neceſſarium Beneplacitum.
Vid. in verb. *Beneplacitum*, num. 4.

S P E S.

SPES futuri eventus recipit æſtimationem, & in ejus venditione cadit læſio, cap. 18. n. 59.
Spes lucri compenſatur cum timore damni, cap. 18. n. 58.
Spes poteſt deduci in pactum, & aſſecurari, c. 12. n. 51.

S P I R I T U S.

SPIRITUS MALI in domo locata exiſtentes præbent conductori cauſam recedendi a contractu, c. 60. n. 10.
Judex non debet eſſe facilis ad credendum malos ſpiritus, cap. 60. num. 11.
Malorum ſpirituum exiſtentia probatur per unicum teſtem, cap. 60. num. 12.

S P O L I U M.

Vid. in verb. *Remedium reintegranda*.

S T A B I L I A.

STABILIA fructifera ex juris interpretatione reddunt quinque pro centenario, cap. 19. num. 31.
Hodie tamen reddunt minus propter abundantiam monetæ, ibid. num. 32.

S T A B U L U M.

STABULUM venit appellatione domus, ſi pateat ad illum aditus cum domo, aut cum ea emptum fuerit, c. 23. n. 44.

S T A N T I A.

STANTIA in quam habent aditus duæ domus, illi unita cenſetur cujus aditus eſt frequentior, cap. 23. num. 34.
Stantia ſuper ſolo unius domus exiſtens, non eſt pars illius, ſi non illi, ſed alteri domui inſerviat, ibid. n. 35.

S T A T U Æ.

STATUÆ affixæ etiam baſibus non veniunt in venditione domus, cap. 23. num. 54.
Decl. non procedere in perpetuo permanſuris, & quaſi pars domus, ut recipientes aquam, ibid. num. 55.
Decl. 2. non procedere in affixis ad ornatum Civitatis, ibid. num. 56.
Ampl. etiamſi dictum ſit: loco domum cum omnibus in ea exiſtentibus, adhuc veniant ſolum exiſtentia perpetui uſus cauſa, cap. 23. num. 57.
Lim. ſi domus locanda oſtenſa fuiſſet conductori ſtatuis ornata, ibid. num. 58.

S T A T U T U M.

De ſtatutis in genere, num. 1.
In ſpecie, num. 2.
1 STATUTUM contra jus non eſt extendendum ultra verba, cap. 18. num. 116.
Statuti verba ſunt ſterilia ſicut mulæ, cap. 18. n. 107.
Statutum, quod non diſponit, remanet in diſpoſitione juris communis, cap. 18. num. 108.
Lim. ſi ratio expreſſa, vel alia verba manifeſte indicent aliud de mente ſtatuentium, cap. 18. num. 109.
Statutum, quod unum, & plura operari poteſt contra diſpoſitionem juris reſtringi debet, ut unum tantum operetur, cap. 49. num. 119.
Statutorum verba quamvis ampla, ſemper recipiunt interpretationem, ne quis indebite damnum patiatur, c. 49. n. 126.
A ſtatuto ad pactum valet argumentum affirmative ductum, & e contra, c. 49. n. 125. & c. 63. n. 73.
Statutum in multis caſibus eſt potentius pacto, c. 63. n. 74.
Statutum laicale ut comprehendat Clericos, requiruntur verba expreſſa, vel æquipollentia, c. 63. n. 67.
Et vide infra de ſtatuto Urbis.
Statutum, eo ipſo quod eſt in libro ſtatutorum præſumitur uſu receptum, cap. 14. §. 1. num. 12.
2 STATUTUM DANS PRÆLATIONEM in locatione eſt intelligendum ſtricte, & proprie, c. 20. n. 74.
Tribuens prælationem in locatione non intelligitur in caſu quo dominus velit pro ſe retinere, c. 20. n. 77.
Statutum loquens *de conductore*, non procedit in ſubconductore, cap. 32. num. 40.
Et loquens *de inquilino*, non extenditur ad ſubinquilinum, cap. 20. num. 78.
Ampl. etiamſi loquatur de conductoribus, qui contractui non intervenerint, cap. 32. num. 41.
Decl. procedere reſpectu domini, non autem reſpectu conductoris ſublocantis, ibid. num. 79.
Statuto *Urbis*, *cap.* 164. cavetur promiſſiones præciſe obſervari, cap. 22. num. 108.
Decl. dictum ſtatutum intelligi de promiſſione per ſtipulationem, non autem de ſimplici per pactum, c. 22. n. 109.
Statutum Urbis ſimpliciter loquens, non comprehendit res, & perſonas Eccleſiaſticas, cap. 63. num. 60.
Statutum Urbis *cap.* 152. *lib.* 2. de contract. filiorum loquitur expreſſe etiam de Clericis, cap. 61. num. 62.
Statuto *prohibente quid probari niſi per ſcripturam* adhuc admittitur probatio per teſtes, cap. 20. num. 49.
Requiruntur tamen quinque teſtes, ibid. num. 50.
Decl. teſtes ſufficere, ſi requiſita ſcriptura ad probationem tantum, ſecus ſi ad ſubſtantiam, vel ſolemnitatem, cap. 20. num. 51.

Statu-

Statutum, *quod non poſſit poſt reſciſſio contractus ex capite læſionis*, eſt validum, cap. 18. num. 104.

Si loquatur de emptoribus, & venditoribus, non procedit in locatoribus, & conductoribus, ibid. n. 105.

Statutum, *quod recipiens opus ab artifice, non poſſit poſt aliquod tempus reclamare*, non procedit, ſi artifex blandis verbis recipientem acquieſcere inducat, cap. 31. num. 27.

Statutum *loquens de conductore*, non procedit in ſubconductore, cap. 32. num. 40.

Ampl. etiamſi ſtatutum loquetur de conductoribus, qui contractui non intervenerint, ibid. num. 41.

Statum *loquens de locatore*, non procedit in conductore, cap. 32. num. 42.

Contr. ſi ſit favorabile, & late interpretandum, vel appareat aliter ſenſiſſe ſtatuentes, ibid. num. 43.

Statutum, *quod ſubconductores teneantur dominis*, intelligitur pro rata temporis, & fructuum perceptorum, cap. 32. num. 49.

Statutum, *quod non fiat remiſſio mercedis conductori*, eſt validum, cap. 49. num. 115.

Ampl. etiam in lege, quod non fiat in caſu impedimenti præſtiti a Principe locante, ibid. n. 116.

Statutum, & leges prohibentes remiſſionem mercedis, debent ſtricte intelligi, cap. 49. num. 118.

Statutum, quod locator impediens uſum rei non tenetur ad damna, non debet intelligi, ut neque teneatur mercedem remittere, cap. 49. num. 110.

Statutum, quod non fiat remiſſio mercedis propter impedimentum non intelligitur de impedimento perpetuo, cap. 49. num. 121.

Statutum, quod non fiat remiſſio, ſi non loquatur de interitu rei, vel partis, non eſt ad eas trahendum, c. 49. n. 122.

Secus quando de eis expreſſam mentionem facit, vel per verba æquipollentia, cap. 63. num. 61.

Statutum *inducens tacitam relocationem*, non procedit adverſus minorem prohibitum ſine ſolemnitatibus locationem facere, cap. 64. num. 140.

Statuta inducentia præſcriptionem favore exiſtentis in mala fide ſunt nulla, cap. 52. num. 33.

Vid. in verb. *Præſcriptio*, num. 1.

Statutum loquens *de præſcriptione*, comprehendit cœptam, antequam ederetur, c. 14. §. 11. n. 5.

Statuta *requirentia ſolemnitates* in contractibus minorum, ſunt late interpretanda, cap. 6. num. 19.

Vid. in verb. *Solemnitas*.

Statum *contra formam Extravagantis*, *Ambitioſæ*, Apoſtolica auctoritate confirmatum, eſt validum, c. 14. §. 1. n. 20.

Religio Jeroſolymitana gaudet prædicto ſtatuto, cap. 14. §. 1. num. 21.

S T I P U L A T I O.

STIPULATIO induit naturam contractus, cui accedit, cap. 45. num. 9.

Intellige ad effectum ne plus, vel minus exigatur, quam ex illo contractu eſſet exigendum, non quoad alia, ib. n. 10.

Stipulatio facit tranſire contractum de innominato in nominatum, cap. 13. num. 31.

Stipulatio ſequitur naturam contractus, ſuper quem interponitur, cap. 12. num. 32.

Stipulatio in contractu locationis impedit reſciſſionem ex læſione ſecundum aliquos, cap. 18. num. 73.

Contrarium eſt verius, ibid. num. 74.

Stipulationes tot ſunt, quot ſummæ, vel res ſtipulatæ, cap. 25. num. 5.

Stipulatio requirit verba, & ideo non poteſt cenſeri tacite repetita, cap. 64. num. 33.

S T U D I U M.

STUDIORUM cauſa æquiparatur cauſæ dotis, c. 40. n. 30.

Studiorum cauſa non reperitur conceſſa tacita hypotheca, cap. 41. num. 31.

Sed datur ex identitate rationis cum dote, cui eſt conceſſa, cap. 61. num. 32. & num. 35.

Studiorum privilegia competunt etiam pro ſalariis profitentium ſtudia, cap. 41. num. 34.

S U B C O N D U C T O R.

SUBCONDUCTORIS bona non obligantur primo locatori, cap. 32. num. 44.

Lim. quoad invecta, & illata in fundum, ibid. n. 45.

Decl. limitationem intelligi tantum pro illa rata pro qua ſe obligavit ad favorem primi conductoris, ibid. n. 46.

Ampl. ut ſi in nihilo ſe obligaverit, ceſſet omnino hypotheca invectorum, cap. 32. num. 47.

Intellige, ut non ſint obligata pro penſionibus, ſecus pro deterioratione, ibid. num. 48.

Statutum, quod ſubconductores teneantur dominis, intelligitur pro rata temporis, & fructuum perceptorum, cap. 32. num. 49.

Subconductor tenetur in ſubſidium domino, ſi primus conductor ſolvendo non ſit, cap. 32. num. 50.

Et dominus qui ita eum pulſat, tenetur præſtare cautionem de liberando eum a moleſtationibus primi conductoris, ibid. num. 51.

Subconductor obligatus primo conductori conveniri poterit a locatore, ſi primus conductor ei obligaverit omnia jura præſentia, & futura, cap. 32. num. 52.

Et ſi utraque obligatio eſſet executiva, poſſet conveniri executive, ibid. num. 53.

Dominus ut poſſit convenire ſubconductorem, debet præſtare conſenſum ſublocationi, cap. 32. num. 54.

Ampl. ſufficere conſenſum præſtitum ab initio, ib. n. 55.

Et ſufficit etiam locatio facta pro ſe, & ſociis, niſi poſſit intelligi de præſentibus tantum, c. 32. n. 56.

Subconductor liberatur ſolvendo primo conductori, etiamſi anticipate ſolvat, cap. 32. num. 57.

Lim. ſi promiſerit ſolvere domino, vel habeat ſequeſtrum, cap. 32. num. 58.

Ampl. ut non ſufficiat dominum conſenſiſſe ſublocationi, ibid. num. 59.

Dominus conſentiendo ſublocationi non liberat primum conductorem, cap. 32. num. 60.

Ampl. etiamſi cœperit exigere a ſubconductore, ib. n. 61.

Ampl. 2. ut non ſufficiat primo conductori cedere domino omnes actiones contra ſecundum, ibid. n. 62.

Decl. procedere in ſimplici ſublocatione, ſi conductor cum conſenſu domini omnia ſua jura ceſſerit alteri, vel alium poſuerit in locum ſuum, cap. 32. num. 63.

Subconductor, ſeu ſubinquilinus reſpectu primi conductoris eſt inquilinus, ſeu conductor, cap. 20. num. 80.

Et reſpectu Domini eſt ſubinquilinus quouſque durat prima locatio, ſed ſi dominus ea finita recipiat penſiones, fit inquilinus, cap. 20. num. 81.

Statutum loquens de conductore, an procedat in ſubconductore.

Vid. in verb. *Statutum*, num. 2.

S U B D I T I.

SUBDITORUM partes ſunt Principi obedire, c. 18. n. 49. vid. in verb. *Obedientia*.

S U B H A S T A T I O.

SUBHASTATIO in alienatione rei Eccleſiæ non requiritur, cap. 14. §. 10. num. 18.

Subhaſtatio verum valorem demonſtrat, cap. 19. n. 18.

Decl. hanc non eſſe concludentem probationem, quæ ex ſubhaſtatione deducitur, cap. 19. num. 19.

Et quod minus probet verum valorem ſubhaſtatio, quam venditio de conſenſu partium facta, c. 19. n. 20.

S U B L O C A T I O.

CONDUCTOR poteſt alteri ſublocare, c. 32. n. 1.

Ampl. procedere non ſolum in conductore rei, ſed etiam perſonæ, ſeu operarum, ibid. n. 2.

Lim. ſi aliter ſuit conventum, ibid. num. 3.

Stante pacto de non ſublocando ſine conſenſu domini non poteſt dominus ſine cauſa conſenſum denegare, c. 32. n. 4.

Et ſi deneget ſupplet Judex compellendo conſentire, vel declarando conſenſum haberi pro præſtito, c. 32. n. 5.

Decl. procedere, ubi ſublocatio eſt de jure, vel conſuetudine permiſſa, ibid. n. 6.

Alias ſi ſublocatio ſit de jure prohibita, itaut facultas neceſſario deduci debeat ex pacto, tunc dominus tenetur conſentire tantum ſi pactum ſit affirmativum, vel per duplicem negativam conceptum, c. 32. n. 7.

Decl. 2. ut non teneatur dominus conſentire, ubi adeſt juſta cauſa denegandi conſenſum, uti ſi ejus jus efficiatur deterius, ibid. num. 8.

Lim. 2. ut poſſit ſublocare ad breve tempus tantum, cap. 32. num. 9.

Decl. ut conductor ſublocans, ad longum tempus non cadat a jure ſuo, ibid. num. 10.

Secus in emphyteutes, ibid. num. 25.

Lim. 3. ut poſſit ſublocare perſonæ tantum æque idoneæ, cap. 32. num. 13.

Lim. 4. ut non poſſit fieri ſublocatio, niſi ad eumdem uſum, ibid. num. 14.

Decl. procedere tam in ſublocatione rei, quam in ſublocatione perſonæ, cap. 32. num. 15.

Decl. 2. ut qui dicit ſublocationem factam ad alium uſum, vel eſſe præjudicialem, probare debeat, ibid. n. 16.

Lim. 5. ut facultas ſublocandi non proſit uni ex pluribus, qui ſimul conduxerunt, c. 32. n. 17.

Decl. non procedere, ſi aliis conductoribus nihil interſit, ibid. num. 18.

Lim. 6. ut facultas ſublocandi competat ipſi conductori, non autem alteri intereſſe habenti uti fidejuſſori, c. 32. num. 19.

Pactum de non ſublocando, non impedit conductori ſocium ſibi aſſumere, cap. 32. num. 27.

Sublocatio fit per modum locationis, ac etiam per modum ſubſtitutionis in locum ſuum, c. 32. n. 28.

Sublocare poteſt conductor nedum totam rem, ſed etiam partem, cap. 32. num. 32.

Lim. ſi pars ſit de illis rebus, quæ non poſſunt locari, niſi cum univerſitate bonorum, ibid. n. 32.

Conductor ſublocare poteſt partem uni, & partem alteri, cap. 32. num. 33.

Decl. procedere, ubi locatio eſt de jure permiſſa, ſecus ſi fiat ex licentia a domino conceſſa, c. 32. n. 34.

Licentia ſublocandi ſi ſit ex mera gratia, debet ſtricte interpretari, ſecus, ſi neceſſario conceſſa, c. 32. n. 35.

Sublocare, & ſocium aſſumere poteſt conductor etiam inſcio locatore, cap. 32. num. 36.

Decl. procedere, ſi conductor non prætendat ſe liberatum, ibid. num. 37.
Decl. 2. ut deficiente conſenſu domini, ſubconductor, vel in ſocium aſſumptus, non eſt conductor, ibid. n. 38.
Ampl. declarationem procedere, tam ad ſui præjudicium, quam etiam domini, cap. 32. num. 39.
Feudatarii licet non poſſint de jure ſublocare ad longum tempus, tamen de conſuetudine concedunt in emphyteuſim, & excuſantur a caducitate, c. 34. n. 12.

S U B S C R I P T I O.

SUBSCRIPTIO arguitur ſcripturam continere diſpoſitionem perfectam, cap. 22. num. 23.
Subſcriptionis defectus arguit imperfectionem ſcripturæ, ibid. num. 24.

S U B S T A N T I A L I A.

SUBSTANTIALIA contractus non poſſunt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 26. n. 22.
Subſtantia quando dicatur perempta ad hoc, ut fieri debeat remiſſio mercedis.
Vid. in verb. *Remiſſio*, num. 2.

S U C C E S S O R.

Univerſalis, vid. in verb. *Heres*.
Singularis an teneatur ſtare locationi, vid. reg. cum declarationibus generalibus, num. 1.
Aliquos caſus ſpeciales, num. 2. alios in ſuis Verbis.
2 SUCCESSOR ſingularis non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 38.
Succeſſor ſingularis poteſt expellere conductorem propria auctoritate, cap. 61. num. 40.
Contrarium quod neceſſe ſit adire Judicem, ibid. n. 41.
Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi ad breve tempus factæ, ſecus in locatione ad longum tempus, cap. 61. num. 44.
Lim. ſi in locatione ad longum tempus adſit pactum, non transferendi dominium, ibid. num. 45.
Adverte limitationem, non procedere ſine difficultate, cap. 61. num. 46.
Lim. 2. ſi locatio ad longum tempus non ſit valida, ibid. num. 47.
Succeſſorem ſingularem, non teneri ſtare locationi, declaratur primo non procedere, ſi convenerit cum anteceſſore de ei ſtando, cap. 61. num. 48.
Non tamen ſufficit conductori pactum ab emptore de eo non expellendo, niſi reportet ceſſionem jurium a locatione, ibid. num. 49.
Decl. 2. ſufficere tacitum conſenſum ſucceſſoris, quod conductor in conductione maneret, c. 61. n. 50.
Decl. 3. ſufficere ſucceſſorem antecedenter tacite conſenſiſſe anteceſſorem locare, c. 61. n. 51.
Decl. 4. ad hoc attendi, an titulus ſucceſſionis ſit generalis, vel particularis, non autem jus in quo ſucceditur, cap. 61. num. 52.
Decl. 5. teneri ſucceſſorem ſtare locationi, ſi anteceſſor qui locavit, habebat liberam adminiſtrationem, c. 16. n. 53.
Intellige primo hanc declarationem procedere, ſi qui locavit, nedum habebat adminiſtrationem reſpectu rei, ſed etiam reſpectu ſucceſſoris, ibid. num. 54.
Intellige 2. procedere, ſi habens adminiſtrationem locet adminiſtratorio nomine, non proprio, ibid. n. 55.
Intellige 3. ſi locet bona fide, & non alias, cap. 61. num. 56.
Decl. 6. non procedere, quod ſucceſſor ſingularis non teneatur ſtare locationi, quando non ſuccedit in plenum jus illius, qui locavit, ſuccedere tamen dicitur quis in plenum jus, ſi ſuccedat in plenum uſumfructum, c. 61. n. 57.
Decl. 7. non procedere in ſucceſſore ſingulari, in quem ſit tranſlatio rei ex neceſſitate, cap. 61. num. 58.
Et ad hoc attenditur perſona locantis, an transferat ex voluntate, vel ex neceſſitate, ibid. num. 59.
Decl. 8. ut ſi jus locantis non tranſeat in ſucceſſorem, ſed potius extinguatur, ſucceſſor veniens per viam novæ creationis, non tenetur ſtare locationi etiam in caſibus in quibus alii ſucceſſores ſingulares tenentur, c. 61. n. 60.
Ampl. procedere declarationem, etiam in locatione anteceſſori permiſſa, ibid. num. 62.
Ampl. 2. etiamſi talis ſucceſſor continuerit aliquo tempore recipere penſiones a conductore, c. 61. n. 63.
Succeſſor ad hoc, ut non teneatur ſtare locationi ſuccedere dicitur in plenum jus, dummodo ſuccedat in plenum uſumfructum, cap. 61. num. 77.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi, quando dominus obligavit bona ſua pro obſervantia contractus, c. 61. num. 98.
Ampl. non ſolum ſi adſit hypotheca ſpecialis fundi locati, ſed etiamſi adſit tantum generalis omnium bonorum, ibid. num. 99.
Cotrarium tenent alii, ibid. num. 100.
Et requiri non ſolum hypothecam ſpecialem, ſed pactum de interim non alienando, cap. 61. num. 101.
Decl. hypothecam generalem ſufficere ad effectum, ut teneatur ſucceſſor ſingularis ſtare locationi tantum cauſative, id eſt ſi nolit ſolvere intereſſe conductori, ibid. n. 102.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi, ſi adſit pactum de non alienando una cum hypotheca ſpeciali, c. 61. n. 103.
Secus ſi adſit pactum prædictum cum hypotheca generali tantum, ibid. num. 104.
Decl. hoc non procedere, ſi adſit hypotheca omnium, & ſingulorum, & pactum prohibens omnium, & ſingulorum alienationem, cap. 61. num. 105.
Hypotheca ſpecialis, an ſufficiat ad dictum effectum, eſt controverſa opinio, & affirmativa eſt magis communis, cap. 61. num. 106.
Hypotheca generalis cum juramento, non ſufficit, ad hoc ut ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare locationi, c. 61. n. 108.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi propter tacitam hypothecam ex ſolito eam apponi præſumptam, ſecundum aliquos, cap. 61. num. 111.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi factæ cum obligatione Camerali, cap. 61. num. 114.
Succedens titulo lucrativo non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 138.
Hæc tamen propoſitio non eſt generaliter accipienda, cap. 61. num. 139.
2 SUCCESSOR ſingularis *Fiſci* tenetur ſtare locationi per eumdem Fiſcum factæ, cap. 61. num. 187.
Et hoc eſt privilegium ſpeciale Fiſci, c. 61. n. 188.
Succeſſor ſingularis *Eccleſiæ* tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 192.
Succeſſor ut teneatur ſtare locationi, ſufficit, quod ſit ſucceſſor univerſalis bonorum, & loco hæredis habeatur, cap. 61. num. 202.
Et non attenditur, quod non ſuccedat perſonæ, ib. n. 203.
Succeſſor non debet contravenire, ſi Papa relocaverit, ſeu inveſtiverit de feudo nondum aperto, cap. 61. n. 211.
Succeſſor in *beneficio*, non tenetur ſtare locationi factæ per anteceſſorem, cap. 61. num. 212.
Ampl. procedere tam in ſucceſſore in Canonicatu, vel Beneficio ſimplici, quam etiam in Prælatura, ib. n. 213.
Ampl. 2. in ſuccedente Commendatario, ibid. n. 214.
Lim. ampliationem ſecundum aliquos in Commendatariis Religionum Militarium, ibid. num. 215.
Ampl. 3. ut procedat tam in ſucceſſore, proviſo per obitum, quam etiam in ſuccedente per viam optionis, cap. 61. num. 216.
Succeſſor *in beneficio per viam regreſſus*, non tenetur ſtare locationi, cap. 61. num. 223.
Ampl. etiamſi agatur de locatione ad longum tempus facta cum beneplacito Apoſtolico etiam quo ad ſucceſſores. Sed vid. ibid. num. 224.
Lim. ſucceſſor in beneficio non tenetur ſtare locationi factæ per anteceſſorem ad commodum proprium, ſecus autem ſi facta ſit ad utilitatem Eccleſiæ, c. 61. n. 225.
Lim. 2. ſi locatio facta ſit nomine Eccleſiæ, ibid. n. 226.
Decl. dictas duas limitationes, ut requiratur ſimul locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, & ejuſdem nomine, ibid. num. 227.
Lim. 3. ſi locatio ſit facta auctoritate Superioris, & præcipue cum Beneplacito Papæ, cap. 61. num. 228.
Amplia limitationem procedere, etiamſi non adſit utilitas Eccleſiæ, licet tunc danda ſit reſtitutio in integrum, ibid. num. 229.
Decl. limitationem ut procedat ſtante beneplacito Apoſtolico ſpeciali, ſuper illa locatione, ſecus autem ſtante indulto generali de locando ad novennium, c. 61. n. 230.
Decl. 2. non ſufficere beneplacitum ſpeciale, niſi locatio ſimul facta ſit nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, ibid. num. 231.
Ampl. declarationem requiri ulterius, quod pecuniæ verſæ ſint in Eccleſiæ utilitatem ſecundum aliquos, ib. n. 232.
Ampl. 2. requiri locationem eſſe factam nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, etiamſi in beneplacito adſit clauſula *etiam quo ad Succeſſores*, cap. 61. num. 233.
Decl. 3. ſufficere ſolum beneplacitum, ſi agatur de locatione ad modicum tempus, beneplacitum ad alium effectum non requirente, cap. 61. num. 234.
Idem ſi locatio facta fuerit præcedente licentia Papæ locandi ad tot annos, & ut durante dicto tempore, conductor a nemine, neque a ſucceſſoribus poſſit moleſtari, ibid. num. 235.
Secus ſi Prælatus habens dictam licentiam locaverit ad vitam ſuam, cap. 61. num. 236.
Decl. 4. ut ubi beneplacitum eſt neceſſarium ſufficiat ejus defectus, ad hoc, ut quocumque modo locatio facta ſit, ſucceſſor ei ſtare non teneatur, cap. 61. num. 237.
Decl. 5. ut ubi non eſt neceſſarium beneplacitum, tunc ſufficiant duo requiſita, quod locatio ſit facta nomine Eccleſiæ, & ad ejus utilitatem, cum facta eſt ab habente poteſtatem locandi, cap. 61. num. 238.
Lim. 4. quod dictum eſt ſucceſſorem in beneficio non teneri ſtare locationi, ut non procedat, ſi adſit conſuetudo in contrarium, cap. 61. num. 253.
Ampl. ſufficere locationem eſſe factam ſecundum conſuetudinem Regionis, cap. 61. num. 254.
Probanda tamen conſuetudo, ibid. num. 255.
Et unicus actus contrarius eam excludit, ibid. num. 256.
Et particularis obſervantia in prædio locato, prævalet generali contrariæ, cap. 61. num. 257.
Lim. 5. ſi ſucceſſor in beneficio locationem factam per anteceſ-

Digitized by Google

anteceſſorem approbaverit, quia tunc tenebitur ei ſtare, cap. 61. num. 258.
Decl. limitationem, ut ſi deducatur approbatio ex receptione mercedis, tunc ſi locatio facta eſt ab anteceſſore nomine proprio, approbatio non extendatur ultra tempus pro quo ſolutum ſit, ib. n. 259.
Secus ſi agatur de locatione facta nomine ipſius ſucceſſoris, ib. num. 260.
Lim. 6. quoad annum jam cœptum, quia ſucceſſor tenetur pro eo locationi ſtare, c. 61. n. 261.
Succedens *per ſententiam Judicis* tenetur ſtare locationi, c. 61. n. 262.
Succedens per ſententiam, dicitur ſucceſſor neceſſarius, c. 61. n. 263.
Decl. non procedere, ſi agatur de adjudicatione per Judicem facta vigore obligationis voluntariæ, ib. n. 264.
Succedens per ſententiam ei, qui erat injuſtus poſſeſſor, non tenetur ſtare ejus locationi, c. 61. n. 269.
Idem ſi ſuccedens per ſententiam erat dominus, ibid. num. 270.
Idem ſi locatio erat nulla, vel in fraudem facta, ib. n. 271.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare *colono partiario* ſecundum aliquos, c. 61. n. 273.
Contrarium verius, ib. n. 274.
Decl. primam procedere, quo ad annum pro quo cultura jam facta eſt, c. 61. n. 275.
Succeſſor ſingularis non tenetur ſtare locationi, etiamſi conductor anticipate ſolverit penſiones anteceſſori, cap. 61. num. 290.
Et in caſibus in quibus tenetur ſtare, non tenetur bonificare dictas anticipatas ſolutiones, ib. n. 291.
Succeſſor ſingularis tenetur ſtare locationi pro eo anno, pro quo conductor jam cœpit culturam, c. 61. n. 292.
Decl. non ſufficere quamlibet culturam, ſed requiri pro majori parte, ib. n. 293.
Decl. 2. non ſufficere culturam, ſi eſſet facta contra formam pacti, c. 6. n. 294.
Decl. 3. procedere in ſucceſſoribus beneficiorum majoratus, & ſimilibus, non in emptore, c. 61. n. 295.
Succeſſor ſingularis ubi ſtare non tenetur locationi, ibi nec tenetur ſtare conductor, c. 61. n. 296.
Succeſſor ſingularis quando tenetur ſtare locationi, intelligitur, ſi nolit ſolvere intereſſe conductori, c. 61. n. 297.
Ampl. procedere etiamſi conductor habeat hypothecam bonorum pro obſervantia contractus, ib. n. 298.
Succeſſor ſingularis numquam tenetur ſtare locationi, quando apparet eam factam in ſui fraudem, c. 61. n. 299.
Ampl. ſive fraus ſit vera, ſive præſumpta, ib. n. 300.
Decl. fraudem ad hunc effectum eſſe probandam, & vide ex quibus arguatur, vel excludatur, c. 61. n. 301.
Succeſſor ſingularis, ubi non vult ſtare locationi, poteſt conductor habere regreſſum adverſus locatorem, c. 61. n. 302.
Decl. procedere, ſi agatur de ſucceſſore ex voluntate locatoris, ſecus ſi jus locatoris ſua natura expiraverit, ib. n. 303.
Decl. 2. procedere, quando ſucceſſor non tenebatur ſtare locationi, vel ſi tenebatur, vi expulit, ſecus ſi conductor ſponte diſceſſerit, c. 61. n. 304.
Emptor an ſtare teneatur locationi factæ a venditore, vide in verb. *Emptor*, n. 1. Et ſic de ſingulis.

S U M M A.

SUMMA major affirmativa prolata continet in ſe minorem, c. 19. n. 125.

S U P E R L A T I V U S.

SUPERLATIVUS quandoque ponitur pro poſitivo, c. 29. n. 61. & c. 31. n. 16.

S U T O R E S.

SUTORES facientes veſtes defectuoſas tenentur reſtituere earum valorem, c. 31. n. 26.

T

T A X A T I V A.

TAXATIVA non ſufficit ad hoc ut caſus cenſeantur expreſſi limitandi cauſa, c. 49. n. 47.
Taxativa excludit extranea, non ea quæ veniunt ſecundum naturam actus, c. 49. n. 48.

T E L L A R I A.

TELLARIA, & vitreatæ veniunt cum domo, c. 23. n. 52.

T E M P U S.

TEMPUS modicum ad effectum arguendi valorem quale dicatur, c. 19. n. 155.
Tempus locationis, ſi non eſt expreſſum attenditur conſuetudo, c. 23. n. 119.
Et ceſſante conſuetudine aliqui volunt intelligi locationem ad annum, tam in ruſticis, quam in urbanis, ib. n. 120. & 121.
Sed verius eſt intelligi ad annum in ruſticis, & in urbanis ad beneplacitum, ib. n. 122.
Locatione facta cum expreſſione certi temporis incipiendi a tali die finiendæ alterius locationis, ſi illa locatio finiatur ante illam diem, conductor eam expectare non debet, c. 23. n. 227.
Tempus locationis poteſt conferri in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 32.
Tempus non eſt de ſubſtantia locationis, c. 16. n. 33.
Tempus ſolutionis mercedis poteſt remitti in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 34.
Tempus in dubio ſemper cenſetur adjectum gratia promiſſionis, c. 37. n. 19.
Ampl. ſive ſit poſitum in accuſativo, ſive in ablativo, ib. n. 20.
Vid. *Solutio*, n. 2.
Tempus vitæ Prælati, qui alienavit rem Eccleſiæ, non eſt computandum in præſcriptione adverſus eam, c. 54. §. 11. num. 12.
Secus autem in tempore ad inducendam præſumptionem beneplaciti, c. 24. §. 11. n. 13.

T E R M I N U S.

TERMINUS ad ſolvendum de jure denegari non debet debitoribus quantumvis liquidis, & condemnatis, c. 39. n. 9.
Nec etiam debitori declarato a Papa per breve, c. 39. n. 10.
Et etiam ſtante ſtatuto, quod debitor ſolvat illico omni dilatione, & contraditione ceſſante, ib. n. 11.
Conductori penſiones ſolvere condemnato, non denegatur terminus juris ad ſolvendum, c. 39. n. 7.
Termini ad ſolvendum quantitas eſt arbitraria Judici, cap. 39. n. 11.
Terminus ad ſolvendum longior datur debitori magnæ ſummæ, c. 39. n. 13.
Terminus ad ſolvendum in Curia datur ab Auditore Cameræ triginta dierum, c. 39. n. 14.
Et ſufficit illum ſuſcipere abſque eo, quod Auditor Cameræ ſuper illo interloquatur, ib. n. 15.
Et concedit illum etiam condemnatis in aliis Tribunalibus ib. n. 16.
Et etiamſi debitores ipſi termino in inſtrumento obligationis ſpecialiter renuntiaſſent, ib. n. 17.
Terminus ad ſolvendum, non datur obligato tradere aliquam rem in ſpecie, c. 39. n. 18.
Secus ſi res ſit abſens, vel adſit aliquod aliud impedimentum, ib. n. 19.

T E R R A, T E R R I T O R I U M.

TERRA ſeparata a fundo ei unitur per ſolam deſtinationem patris familias, c. 23. n. 26.
Sic pars fundi ab eo ſeparatur ſola deſtinatione, ib. num. 27.
Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus ultra deſtinationem requiritur aditus ad unionem faciendam, ibid. num. 28.
Et idem eſt de unione domus, & horti, ib. n. 29.
Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini, ib. n. 30.
Vid. in verb. *Unio*.
Terræ prativæ, & ſylvoſæ non poſſunt dici omnino ſteriles, c. 62. n. 25.
Poſſunt tamen dici reſpectu ad utilitatem, quæ percipitur poſt melioramenta, ib. n. 16.
Si inſtrumentum locationis dicat *podere arativum, & prativum* probatur non fuiſſe ſterile, c. 62. n. 17.
Terræ nudæ ſemper ſunt in eodem ſtatu, c. 19. n. 15.
Terræ neceſſe habent uno anno requieſcere, & non coli, c. 19. n. 169.
Et in pluribus locis dant fructum tantum in triennio, ib. num. 170.
Territorio locato venit juriſdictio, c. 23. n. 93.
Decl. venire in locationem ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ib. n. 94.
Lim. declarationem in jure decimandi, quod venit in locatione ad modicum tempus, & non in locatione ad longum, ib. n. 95.

T E S T A T O R.

TESTATOR relinquens Eccleſiæ utrum poſſit apponere conditiones, quod bona relicta locari poſſint ad longum tempus abſque beneplacito, c. 14. §. 6. n. 17.
Teſtatoris voluntas, quod non requiratur beneplacitum, debet eſſe clara, nec ſufficit, quod dicat rem locari ad longum tempus, c. 14. §. 6. n. 20.
Maxime, ſi non expreſſit pro quanta penſione, & pro quanto tempore ſit facienda locatio, c. 14. §. 6. n. 21.
Contrarium in re minoris, quia non eſt neceſſaria dicta expreſſio, ut poſſit alienari ſine ſolemnitatibus, c. 14. §. 6. n. 22.
Teſtator ſi non ſolum præcipiat locationem, ſed etiam det modum locandi cenſetur ipſe locare, & non requiritur beneplacitum, c. 14. §. 6. n. 24.

T E S T E S.

Qui ſint idonei, vel non, num. 1.
De eorum depoſitione, & probatione, n. 2.

1 TESTES præſumuntur idonei, ſi contrarium non probetur, c. 27. n. 174.
Conductor non eſt teſtis idoneus pro locatore, c. 27. n. 175.
Et e contra locator non eſt teſtis idoneus pro conductore, ib. n. 176.
Lim. 1. procedere in conductore prædiorum ruſticorum, non in conductore domus, c. 27. n. 177.
Lim. 2. procedere in colono partiario, ib. n. 178.
Lim. 3. ſecundum aliquos procedere in colono adſcriptitio, qui non poteſt ad ſui libitum diſcedere, ib. n. 179.

Lim. 4.

Lim. 4. non procedere in colonis noſtrorum temporum, cap. 27. num. 180.
Lim. 5. ut de conſuetudine contrarium ſervetur, ib. n. 181.
Decl. ut ſi conductor poſſit mediante conductione dici domeſticus, & familiaris teſtatoris, repellatur a teſtificando, ſecus e contra, ibid. num. 182.
Decl. 2. ut licet non repellatur a teſtificando, adhuc minuatur ejus fides arbitrio Judicis, cap. 26. num. 188.
Et requiritur dominum poſſe ei imperare, ibid. n. 183.
Locatores operarum ſuarum non ſunt idonei teſtes pro conductoribus earum, cap. 27. num. 148.
Conductor, qui non poteſt dici familiaris locatoris, adhuc non poteſt eſſe teſtis pro eo, ſi habeat intereſſe in cauſa, cap. 27. num. 185.
Conductor rei minimæ, vel ubi agitur de re minima eſt idoneus teſtis, cap. 27. num. 190.
Teſtis defectus, quod ſit conductor ſuppleri poteſt qualitate perſonæ, cap. 27. num. 191.
Et ſuppleri etiam poteſt numero, ibid. num. 192.
Et qualitate alterius teſtis, ibid. num. 193.
Et ex eo, quod ſit approbatus ab altera parte, ib. n. 194.
Teſtis intereſſatus non probat ſi veritas aliunde haberi poſſit, cap. 27. num. 186.
Lim. in intereſſe mere ſecundario, ibid. num. 187.
Intereſſe teſtis ad hoc, ut repellatur quantum eſſe debeat, cap. 27. num. 189.
2 TESTIS non requiritur, ut reddat rationem ſui dicti, ſi appareat particulariter informatus, c. 19. n. 103.
Et dicitur ſufficienter informatus de juſta mercede rei locatæ, ſi ipſe, vel ejus parentes eam conduxerunt, c. 19. n. 104.
Teſtis deponens de juſta mercede, & reddens rationem, quia tanti conduxiſſem, juxta communem æſtimationem probat, cap. 19. num. 105.
Contrarium, & hoc eſt de rigore verius, ibid. n. 106.
Teſtis deponens cum dictione *in circa*, non probat, quia dicta dictio eſt dubitativa, cap. 19. num. 108.
Secus eſt ſi dicat *parum plus, vel minus*, ibid. num. 109.
Teſtis utendo verbis, *puto*, vel *mihi videtur*, non probat, cap. 19. num. 110.
Contrarium, ibid. num. 111.
Teſtes deponentes per eadem verba, & per eumdem præmeditatum ſermonem, arguuntur ſubornati, c. 19. n. 117.
Teſtes ſi diſcordent in quantitate valoris fructuum, præferuntur illis cum quibus concurrit præſumptio, vel adminicula, cap. 19. num. 118.
Teſtes melius deponentes, & minores oppoſitiones patientes præferuntur, cap. 19. n. 119.
Teſtes magis informati, & deponentes de facto proprio, dicuntur coloni partiarii, & laborantes deponentes de labore prædii, cap. 19. num. 120.
Decl. procedere ſi non ſint intereſſati, ibid. num. 121.
Teſtibus probantur omnes contractus, qui conſenſu perficiuntur, cap. 22. num. 1.
Lim. in emphyteuſi, cap. 22. num. 2.
Teſtibus in pari gradu exiſtentibus præferuntur, qui deponunt contra læſionem, cap. 19. num. 123.
Modus probandi valorem per teſtes eſt difficilis, c. 19. n. 99. vid. in verb. *Valor*, n. 2.
Teſtes deponentes ſuper affirmativa præferuntur deponentibus ſuper negativa, cap. 19. num. 133.
Ampl. ut magis credatur duobus affirmantibus, quam mille negantibus, ibid. num. 134.
Decl. procedere ſi deponentes ſuper negativa eam non coarctent, cap. 19. num. 135.
Decl. 2. procedere in rebus, quæ percipiuntur ſenſu corporis, non in eis, quæ percipiuntur judicio intellectus, c. 19. n. 138.
Decl. 3. procedere quando affirmativa eſt concludenter probata, ibid. n. 139.
Teſtes tres ſi deponant unus de decem, alius de quindecim, & alius de viginti facta erit probatio de quindecim, c. 19. 140.
Teſtes deponentes de parva quantitate fructuum ad effectum reſciſſionis contractus, vel remiſſionis mercedis, debent etiam deponere de cultura ſolita, c. 19. n. 86.
Teſtes ad convincendam juſtitiam, vel injuſtitiam mercedis debent deponere de quantitate fructuum, & de eorum valore, c. 19. n. 96.
Teſtes deponentes de ſimplici tractatu non probant, quod fuerit effectuatus, c. 22. n. 5.
Teſtes deponentes vidiſſe contrahi, & convenire de re, & mercede, ſi non exprimant quantitatem, non relevant, c. 22. n. 120.
Decl. procedere ſi agitur inter contrahentes de executione, vel validate contractus, ſecus ſi inter unum ex contrahentibus, & tertium, ibid. num. 121.
Decl. 2. ut ſuffragetur dicta probatio etiam inter contrahentes, ubi non agitur de executione contractus, ſed tantum de probando ipſo actu, ib. n. 122.
Teſtes diſcordantes in quantitate pretii non probant contractum venditionis, c. 22. n. 123.
Contr. quod cenſeantur concordare in minori ſumma, ib. num. 124.
Decl. ut ſi prius deponant de perfectione contractus, & deinde interrogati de quantitate pretii in ea diſcordent, cenſeantur convenire in minori, & probent, ſecus ſi unico contextu dicant fuiſſe factam locationem pro tanta ſumma, & in ea diſcordent, c. 22. n. 125.
De cæteris rebus quomodo probentur, vide in ſuis verbis, puta de valore, Vid. in verb. *Valor &c.*
Teſtes non probantes concludenter præbent indicium, c. 30. num. 43.
Teſtes deponere debent tantum de iis, quæ percipiuntur ſenſu corporis, cap. 34. §. 4. num. 40.
Teſtes etiam periti, qui melioramenta fecerunt non ſunt idonei ad probandum eorum valorem, c. 34. §. 4. n. 45. Vid. in verb. *Melioramenta*, n. 4.
Teſtis etiam unicus, & minus idoneus probat in judicio manutentionis, c. 43. n. 32.
Lim. ſi adſint conjecturæ in contrarium, ib. n. 35.

TESTIMONIUM.

TESTIMONIUM veritatis faciendum eſt gratis, c. 15. n. 13.
Decl. ut non poſſit accipi aliquid pro ipſa depoſitione veritatis, ſecus pro impenſis, & incommodis, ib. n. 14.

TEXTUS.

Text. *in c. terrulas* 2. q. 2. declaratur, c. 14. §. 3. n. 5.
Eccleſiarum bona ut alienari poſſint ex diſpoſitione dicti, c. quæ requirantur, ib. n. 5.
Text. *in c. non liceat Papæ* 12. q. 2. declaratur, c. 14. §. 3. n. 23.
Text. *in c. ad aures de rebus Eccl. alien.* vel non, declaratus, c. 14. §. 3. n. 13.
Text. *in c. 2. de feud.* declaratur, c. 14. §. 3. n. 23.
Text. *in l. ſi quis domum, §. hic ſubjungi ff. locat.* explicatur, c. 34. §. 3. n. 23.
Lex 1. ff. de var. & extraord. cognit. quomodo intelligatur, cap. 35. n. 82.
Text. *in l. qui procurat.* 34. *C. de decur. lib.* 10. declaratus, c. 35. num. 91.
Text. *in l. Præſes* 17. *C. locat.* quomodo intelligatur, c. 30. n. 5.
L. ſi in lege 27. *§. ſi colonus ff. locat.* intellectus, c. 40. n. 64.
L. diem functo 4. *ff. de offic. aſſeſſor.* eſt obſcura, & quomodo intelligatur, c. 50. n. 171.
Text. *in l. ſi merces* 28. *§. vis major. ff. locat.* intellectus, c. 51. num. 1.
Text. *in §. licentiam auth. de alienat. & emphyt.* concedens facultatem faciendi emphyteuſim Eccleſiæ perpetuam, fuit correctus, c. 53. n. 26.
L. ſi quis conductionis, C. locat. eſt ſingularis, & quomodo intelligatur, c. ult. n. 48.
Conventus ejus vigore non liberatur conſtituendo ſe nomine domini poſſidere, nec ſolvendo intereſſe, ib. n. 49.
Præbet actionem perſonalem, ib. n. 50.
Et vid. in verb. *Remedium*.

TRACTATUS.

TRACTATUS differt a contractu, & eum præcedit, cap. 22. n. 3.
Tractatus non requirit conſenſum deliberatum, c. 22. n. 4.
Tractantur multa, quæ poſtea non fiunt, c. 22. n. 6.
Tractatus ſimplex non obligat, c. 22. n. 7.
Tractatus de contractu præſupponit contractum exiſtere, c. 22. n. 8.
Tractatus junctis aliis ex quibus deprehenditur eum habuiſſe effectum probat contractum, c. 22. n. 9.
Tractatus non arguit perfectionem contractus, quia multa tractantur, quæ non perficiuntur, c. 16. n. 68.
Tractatus locationis una cum poſſeſſione ſubſecuta probat locationem, c. 22. n. 10.

TRADITIO.

TRADITIO rei locatæ operatur, ut ſuſtineatur locatio collata in voluntatem unius ex contrahentibus, c. 16. n. 35.
Traditio rei ſupplet defectum menſuræ, c. 24. n. 26.

TRIBUTUM.

TRIBUTA ſolvuntur ratione rei, & ſeqquuntur fructus, c. 34. §. 1. n. 34.
Tributa ſolvenda ſunt a conductore fructus percipiente, c. 34. §. 1. n. 35. & 37.
Contr. ib. n. 36.
Decl. ut ſi tributum ſolvendum ſit in fructibus procedat prima, ſi in pecunia ſecunda, ib. n. 38.
Intellige ſi locatio non ſit pro modica penſione, quia tunc tenetur ſemper conductor, ib. n. 39.

TRIREMES.

TRIREMIUM locatio cenſetur tacite renovata ad annum, c. 64. n. 52.

TRITICUM.

TRITICUM deſtinatum pro ſemine reputatur inter inſtrumenta fundi, c. 23. n. 80.
Et debetur conductori, quatenus in fundo ad hoc paratum exiſtat, ib. n. 81.

TUTELA.

TUTELA per exceſſum pupillaris ætatis illico expirat, c. 8. n. 19.
Tutela, licet expiret per pubertatem pupilli, tamen officium tutoris non finitur niſi redditis rationibus, vel dato curatore, c. 8. n. 22.

TUTOR.

Quid facere debeat, & poſſit pro pupillo, num. 1.
Quid pro ſe, num. 2.
1 TUTOR contrahit pro pupillo, c. 10. n. 7.

Tutor obligat pupillum in forma Cameræ, c. 10. n. 8.
Tutores ſi plures ſunt, adhuc unus ſolus locare poteſt, niſi aliud expreſſe ſit cautum in deputatione, c. 8. n. 27.
Tutor præſumitur confeciſſe ſolemnia, dum publice pro tutore ſe geſſit, cap. 8. num. 26.
Tutor habet mandatum cum libera in bonis Pupilli, c. 6. n. 51.
Tutores, & curatores locare poſſunt res pupillorum, & minorum, cap. 8. num. 1.
Tutores, & curatores, ut locare poſſint ad longum tempus, requiruntur ſolemnitates, cap. 8. num. 2.
Tutor locare poteſt abſque interventu pupilli, & curator ſine interventu minoris, c. 8. n. 5.
Tutor ſi ſolus locet abſque interventu pupilli, non tenetur ſervare ſolemnitates ſtatutarias, ſi ſtatutum loquatur de perſona minoris, ſecus ſi conſiderat alienationem bonorum, cap. 8. num. 9.
Tutor gerens male negotium pupilli tenetur de ſuo, c. 8. n. 14.
Tutor ſi locet poſtquam pupillus exceſſit pupillarem ætatem, an ſuſtineatur contractus, cap. 8. num. 18.
Tutor, ſi poſtquam pupillus exceſſit pupillarem, locet ſine dolo, valet locatio, cap. 8. num. 20.
Tutores poſt pubertatem de generali conſuetudine continuant adminiſtrare, cap. 8. num. 21.
Tutor ſi locet ante confectum inventarium valet locatio, cap. 8. num. 24.
Decl. procedere quoad utilitatem pupilli, non autem quoad ejus damnum, c. 8. n. 25.
Pupillus major infante neceſſe habet intervenire actui geſto per tutorem, vel curatorem ſolum in certis caſibus, c. 8. n. 7.
Solemnitates requiſitæ in contractu minoris ſunt neceſſariæ, etiamſi contrahat cum interventu curatoris, c. 8. n. 2.
Pupillus tenetur ſtare locationi factæ a tutore etiam finita tutela, c. 8. n. 28.
Ampl. etiam in locatione ad longum tempus, ibid. n. 29.
Emens a pupillo non tenetur ſtare locationi factæ a tutore tantum, ſi tutor obligaverit rem pro manutentione, c. 8. n. 30
Pupillus finita tutela tenetur ſtare locationi factæ a tutore tantum ſi tutor locavit, ut potuit, & debuit, c. 8. n. 31.
Tutor non poteſt repudiare quærenda pupillo, ſaltem ſine eo, cap. 59. num. 40.
Mulier nutrix, vid. in verb. *Mulier*.
2 TUTOR non poteſt petere ſalarium, cap. 35. num. 173.
Lim. ſi ab initio antequam operas præſtet petat a Judice, ut ſibi quid certum conſtituat in quibuſdam caſibus, c. 35. n. 174.
Tutores, & curatores prohibiti ſunt conducere vectigalia, & prædia fiſcalia, cap. 10. num. 54.
Non tamen prohibentur conductionem continuare ſuperveniente tutela, cap. 10. num. 55.
Neque prohibentur in locatione ſuccedere titulo hæreditario, cap. 10. num. 56.
Neque prohibentur conducere fiſcalia finita tutela ante rationem redditam, ſi reddenda pupillo, ſecus ſi hæredibus, cap. 10. num. 57.
Tutores, & curatores prohibentur conducere res minorum & pupillorum, cap. 10. num. 58.
Contractus curatoris cum ſuo minore validatur juramento, cap. 10. num. 64.
Tutor non prohibetur palam, & bona fide emere bona pupilli, quæ vendi debent, cap. 10. num. 60.
Tutor, quando dicatur palam, & bona fide rem pupilli conducere, cap. 10. num. 61.
Tutor non poteſt dicere bona fide cum pupillo contrahere, ſi eum lædit, c. 10. n. 62.
Tutor non contrahit valide cum pupillo cum licentia Principis, niſi narratum fuerit, quod locatio facienda erat ipſi tutori, cap. 10. num. 63.
Tutores non habentes adminiſtrationem contrahere poſſunt cum pupillo, cap. 10. num. 65.
Tutor habitans cum pupillis non tenetur ſolvere penſionem, cap. 35. num. 32.
Ampl. in curatore, & quolibet alio adminiſtratore, ib. n. 33.
Decl. procedere quatenus expediat minori, ut adminiſtrans habitet, ibid. num. 34.
Tutores, & curatores an pro eorum mercede habeant obligata bona pupilli, vel minoris, eſt magna controverſia, cap. 41. num. 13.
Tutor datur perſonæ, cap. 41. num. 14.
Decl. dari perſonæ primario, ſecundario vero rebus, ib. num. 15.

V

VALOR.

Quid ſit, & an ſit ſemper idem, vel variet, n. 1.
Probatur teſtibus, n. 2.
Locationibus, & quantitate fructuum an probetur, n. 3.
Alia omnia, n. 4.

1 VALOR EST qualitas intrinſeca differens a ſubſtantia rei, cap. 19. num. 88.
Valor rei eſt quanti communiter vendi poteſt, c. 27. n. 124.
Valor an præſumatur variatus, & intra quantum tempus ſtatur arbitrio Judicis, cap. 19. num. 163.
Valor aliquorum ſtabilium citius variatur, aliquorum tardius, cap. 19. num. 156.
Valor frugum varius eſt in diverſis temporibus anni, & ideo ſolet eligi media via, cap. 19. num. 145.
Valor ſtabilium per decennium non præſumitur mutatus, ſed poſtea ſic, cap. 19. num. 153.
At probatio valoris de tempore præcedenti a valore de præſenti eſt præſumptiva, & reſtringitur ad modicum tempus, cap. 19. num. 154.
Modicum tempus ad hunc effectum quale dicatur, ibid. num. 155.
Valor rerum potius creſcit quam minuatur, c. 19. n. 159.
Valor ſtante aliqua cauſa extrinſeca, uti belli, præſumitur variatus, cap. 19. n. 164.
Victualium valor variatur in dies, cap. 19. num. 184.
2 VALOR poteſt probari per teſtes, c. 19. n. 87. & c. 34. §. 4. n. 41.
Decl. procedere, ſi ſint petiti valoris, alias ſecus, c. 34. §. 4. n. 42.
Valor probatur per teſtes varios in quantitate, non per varios in rebus, cap. 19. num. 141.
Modus probandi valorem per teſtes eſt difficilis, c. 19. n. 90.
Et eſt debilior modo probandi per peritos, ibid. num. 91.
Teſtes deponentes de valore debent reddere rationem etiam non interrogati, cap. 19. num. 89.
Et deponentes de ſuo Judicio non probant, ibid. num. 101.
Decl. non procedere, ſi appareant ita informati, ut non poſſint decipi, ibid. n. 102.
Decl. teſtes deponentes de valore non teneri reddere rationem, quando eſt notorium etiam hominibus groſſis, cap. 19. num. 92.
Cauſa ſufficiens depoſitionis valoris eſt, quia ſum peritus, cap. 19. num. 93.
Item eſt cauſa ſufficiens, quia ſum vicinus, c. 19. n. 94.
Decl. procedere in profanis, non in beneficialibus, ibid. num. 95.
Valor, ut probetur, teſtes debent deponere de valore communi, cap. 19. num. 98.
Nec ſufficit eos dicere, quia tanti conduxiſſent, ib. n. 99.
Decl. non procedere ſi ſint plures, & ſagaces, & de qualitate rei notitiam habentes, c. 19. n. 100.
Decl. 2. non procedere, ſi articulatus fuit valor juxta communem æſtimationem, cap. 19. num. 107.
Teſtes non informati de re non probant ejus valorem, nec mercedem locationis ejuſdem, c. 19. n. 112.
Teſtes de valore percutientes tempus præciſum contractus præferuntur aliis illud non percutientibus, c. 19. n. 172.
Teſtes magis periti, & æſtimatores publice electi præferuntur aliis in probatione valoris, c. 19. n. 122.
Teſtibus aliquibus deponentibus de majori valore, & aliquibus de minore præferuntur iſti, c. 19. n. 124. & 126.
Teſtis deponens de minori valore non contradicit deponenti de majori, cap. 19. num. 127.
Decl. ut non contradicant, ſed nec concordari poſſint cum deponentibus de majori, ibid. num. 128.
Decl. 2. ut ſi neque deponentes de majori, neque deponentes de minori de ſe probent, ſtandum eſt minori ſummæ, cap. 19. num. 129.
Si autem major ſumma probata ſit per duos teſtes, tunc non obſtat alius deponens de minori, c. 19. n. 130.
Et ſi adſint duo teſtes deponentes de minori, & duo de majori valore, ſtatur deponentibus de minori, ib. n. 131.
Vid. tamen, ibid. num. 137. & 138.
Ampl. ut etiamſi deponentes de minori utantur taxativa, itaut non poſſint concordari cum aliis, cap. 19. n. 132.
Teſtes deponentes de valore cum dictione *in circa* non probant, c. 19. num. 108.
Secus ſi dicant paulo plus aut minus, ib. num. 109.
3 VALOR beneficii non probatur per locationem bonorum ejuſdem, c. 27. n. 114.
Ad convincendum verum valorem beneficii deducenda ſunt onera, ib. n. 115.
Valor beneficii probatur per locationes, ſi in eis comprehenſa ſunt onera, & ceſſet ratio affectionis conductoris, c. 27. n. 117.
Idem ſi cum locatione concurrant adminicula, c. 27. n. 118.
Locationes bonorum beneficii licet non probent verum valorem excuſant a pœna Reg. Cancellariæ de vero valore exprimendo, c. 27. n. 119. & c. 19. n. 27.
Valor bonorum non probatur per locationes, c. 27. n. 120.
Ampl. etiamſi locationes ſint plures, c. 27. n. 123. & ſeq.
Argumentum valoris, a quantitate fructuum ad rationem quinque pro centenario eſt fallax, & in multis non procedit, ib. n. 125.
Juriſdictionalium bonorum valor æſtimari ſolet ex fructibus ad rationem duorum pro centenario plus, & minus, ſecundum qualitatem juriſdictionis, c. 27. n. 126.
Locationes non probant verum valorem beneficii, nec rei locatæ redditum, c. 19. n. 22.
Oblationes factæ a volentibus conducere de certa quantitate non probant rem tantum reddere, c. 19. n. 23.
Locationes ut probent verum rei redditum debent coadjuvari adminiculis, c. 19. n. 24. & n. 28.
Licet non probent concludenter redditum, faciunt tamen magnum adminiculum, ib. n. 25.
4 VALOR an bene probetur percutiendo ſolum tempus

con-

contractus, eſt quæſtio diverſa ab ea, an probari debeat de illo tempore præciſo, c. 19. n. 173.
Valor ad convincendam læſionem probandus de tempore contractus, cap. 19. num. 146.
Contrarium, ib. n. 147.
Ampl. ut percutere debeat ipſum momentum temporis contractus, c. 19. n. 148.
Decl. procedere in mobilibus, & non in ſtabilibus, cap. 19. n. 149. & 167.
Non tamen neceſſe eſt, ut ſe referant ad diem in mobilibus, c. 19. n. 168.
Valor rei arguitur a valore aliarum ſimilium, c. 19. n. 187.
Valore pecuniæ mutato poſt locationem qui valor attendendus in ſolutione mercedis conventæ relative, c. 23. n. 118.
Valor melioramentorum non probatur per teſtes, ſi ſimpliciter de eo deponant, ſecus ſi reddant bonam rationem, c. 34. §. 4. n. 46.
Vid. *Melioramenta*, n. 4.
Valor beneficii probatur libels capitularibus, c. 19. n. 49.
Vid. in verb. *Liber*.
Valor mobilium, & ſe moventium, debet probari per aliquos dies ante, & per aliquos poſt contractum, c. 19. n. 183.
Valor fructuum, ſi conductor ad eos teneatur, attenditur qui erat de tempore locationis, non qui de tempore ſolutionis, c. 49. n. 128.
Contrarium tenent alii, ſed e prædicta non recedendum, ib. n. 30.
Valor fructuum non eſt difficilis probationis, c. 19. n. 78.
Valor fructuum probatur per taxam Communitatis, & librum gabellæ, c. 19. n. 79.
Valor probatur per peritos legitime electos, c. 19. n. 66.
Et iſta probatio ſufficit ad convincendam læſionem pro reſciſſione locationis, c. 19. n. 67.
Valor rei ad convincendam læſionem probandus eſt concludenter, non præſumptive, c. 19. n. 5.
Decl. ut non propterea excludatur probatio per conjecturas, & præſumptiones, c. 19. n. 6.
Valor probatur conjecturis, & præſumptionibus, c. 18. n. 9.
Valoris rei propriæ ſcientia præſumitur, alienæ ſecus, c. 18. n. 90.
Sciens valorem rei, & adhuc vendens minori pretio non petit reſciſſionem ex capite læſionis, c. 18. n. 88.
Contr. tenent aliqui, ib. n. 89.
Sciens rei valorem tunc non allegat læſionem cum omnino ſponte contraxit, ſecus ſi aliqua neceſſitate etiam non præciſa, c. 18. n. 95.
Valor rei non probatur ex eo quod res tanti fuerit ſemel, vel iterum vendita, c. 19. n. 21.

V E C T I G A L.

VECTIGALIUM locatio, & ſocietas non ſolum tranſit ad primos, ſed etiam ad ulteriores hæredes, c. 61. n. 31.
Contrarium tenent aliqui, ib. n. 32.
Decl. tranſire ſi expediat Reipublicæ, ib. n. 33.
Societatem vectigalium tranſire ad hæredes, declara procedere quando eſt inita in ipſo actu conductionis, ſecus in ſociis poſtea aſſumptis, c. 61. n. 34.
Ampl. etiamſi conductio ſit pro ſe, & ſociis, quia intelligitur de præſentibus, ib. n. 35.
Secus ſi expreſſe dictum de aſſumendis, vel nominandis, ib. n. 36.
Vectigalium locatione per mortem unius conductoris expirata, ſi alius impetret a Principe confirmationem narrata ſocietate, an cenſeatur confirmata quoad hæredes pendet a dignoſcendo quid ſenſerit Princeps, c. 61. n. 37.

VECTURA, ET VECTURINUS.

VECTURINUS conductori contredicens auget ejus culpam, c. 12. n. 75.
Vecturinus ſi adſit qui cuſtodire debeat equum, conductor non tenetur, c. 12. n. 78. & n. 87.
Vecturini ſunt diverſæ qualitatis, & auctoritatis, c. 12. n. 88.
Vid. in verb. *Equus*, & verb. *Locatio*.

V E H I C U L U M.

VEHICULUM æquiparatur navi, c. 40. n. 154.

VENDITIO, VENDITOR.

VENDITIONIS verbum eſt latiſſimum aptum comprehendere omnem translationem dominii, c. 2. n. 53.
Venditionis nomine venit quandoque locatio in materia favorabili, ſecus in odioſa, c. 2. n. 52.
VENDITIONE promiſſa non poteſt agi directe ad rem, quia aliquid amplius continet venditio, c. 22. n. 113.
Secus eſt reſpectu promiſſionis emendi, quia emptor non tenetur niſi ad pretium, & ideo pretium directe peti poteſt c. 22. n. 14.
Periculum rei in venditione tranſit ad emptorem, c. 45. n. 63.
Ampl. procedere tam vendita re, quam etiam ſi venditum ſit quid rei acceſſorium, c. 45. n. 64.
Decl. procedere venditione perfecta, ibid. num. 65.
Venditio fructuum naſciturorum perficitur, cum fructus nati ſunt, c. 45. n. 66.
Vid. in verb. *Fructus*, n. 8.
Venditio ad vitam eſt vera, & propria venditio, & in ea habet locum prælatio conceſſa in venditione, c. 27. n. 151.
Decl. tamen attendi debere mentem ſtatuentium, ibid. numer. 152.
Venditio rei fideicommiſſariæ pro ſolvendis debitis fideicommittentis ſuſtinetur pro rata debitorum ſolutorum, & in alio corruit, c. 24. n. 64.
Venditio uni facta, ſi voluerit ſic emere, non valet, c. 16. n. 83.
Venditio ſine expreſſione certi pretii non valet, c. 2. n. 12.
Etiamſi dicatur fieri pro juſto pretio, c. 2. n. 13.
Venditio eſſe non poteſt ſine translatione dominii, c. 2. n. 16.
Etiamſi partes dixerint vendere, c. 2. n. 21.
Decl. tamen ſi reſervatum ſit dominium perpetuum, ſecus ſi ad tempus, c. 2. n. 22.
Ampl. declarationem etiamſi dictum fuerit, quod iterum facta ſit locatio, c. 2. n. 23.
Venditio ex parvitate pretii non efficitur locatio, ſed corruit, c. 5. n. 3.
Venditor poſtquam rem tradidit, eam non evocat, ſecus autem locato, c. 2. n. 8.
Venditor re ſemel tradita liberatur. ſecus in locatore, c. 2. n. 9.
Vendi quædam res poſſunt, quæ locari non poſſunt, ut ſervitutes prædiales, c. 2. n. 10.
Vendito fundo non veniunt inſtrumenta, ſecus autem eo locato, c. 2. n. 14.
Vitioſa re vendita competit ſciſſio contractus, ſecus autem, ſi fuerit locata, c. 2. n. 15.
Vid. in verb. *Emptio*, & *emptor*.
NEMO cogitur rem ſuam vendere, c. 20. n. 2.
Neque volens vendere tenetur potius uni quam alteri, ib. n. 3.
Vid. in verb. *Retractus*, & in verb. *Prælatio*, n. 1.
Regulæ quod nemo cogatur vendere, patitur ſexaginta, & octo fallentias relative, ib. n. 5.
Publicæ utilitatis, & favore piæ cauſæ tenetur quis vendere, c. 20. n. 4.
Cauſa ſtudii compellitur quis vendere, c. 20. n. 24.
Emptor poſterior cui res tradita fuit, præfertur primo emptori, c. 21. n. 10.
Vendens ad effectum extinguendi debita, non poteſt liberalitate uti, & donare, c. 24. n. 59.
Secundus emptor præfertur, etiamſi non ſit ei tradita actualis poſſeſſio, ſed tantum per clauſulam *conſtituti*, c. 21. n. 25.
Vid. in verb. *Clauſula conſtituti*.
Vendens ſcienti rei obligationem, cenſetur vendere jus quod habet, c. 61. n. 88.
Ampl. ut ſufficiat ſcientia præſumpta in emptore, ad hoc ut teneatur ſtare locationi, ib. n. 89.
Venditor poteſt rem venditam ſtatim conducere, c. 10. n. 97.
Venditor ſi ſtatim conducat rem venditam, arguitur ſimulatio venditionis, c. 10. n. 98.
Venditores læduntur ſæpius quam emptores, c. 18. n. 38.
Venditori competit remedium, *l.* 2. *C. de reſc. vend.* c. 18. n. 36.
Venditor equi ſi oſtendat eum ornatum, tenetur tradere ornamenta, c. 23. n. 59.

V E R B U M.

De aliquibus verbis in ſpecie, n. 1.
De verbis in genere, n. 2.
s VERBUM *ager* eſt particulare, & ſignificat partem prædii, c. 23. n. 22.
Verbum *caſamentum* eſt magis amplum quam nomen *domus*, & comprehendit in ſe univerſitatem plurium ſtationum ſimul junctarum, c. 23. n. 46.
Verbum *Caſtrum* non ſolum comprehendit univerſitatem agrorum, ſed etiam jura, & honores, c. 23. n. 20.
Verbum *convenerunt* non importat ſtipulationem, c. 22. n. 100.
Decl. ut ſi teſtes deponant de verbo *promiſit*, tunc non importet ſtipulationem, ſecus ſi deponant ſuper facto, dicendo quod talis promiſit, c. 22. n. 101.
Decl. 2. ut ſi deponant de confeſſione facta e parte ſe promiſiſſe, intelligatur per ſtipulationem, c. 22. n. 102.
Verbum *Curtis* non ſolum comprehendit univerſitatem agrorum, ſed etiam jura, & honores, c. 23. n. 20.
Verba *cum pactis infraſcriptis* ſunt reſtrictiva, c. 53. n. 140.
Verba *de & ſuper præmiſſis*, ſunt reſtrictiva ad præcedentia, c. 7. n. 34.
Verbum *eſt* importat veritatem, c. 25. n. 32.
Verbum *fundus* eſt nomen generale univerſitatem agrorum continens, cap. 23. num. 16.
Verbum *immediatum* quomodo intelligatur, c. 51. n. 2.
Verbum *labes* quid ſignificet relative, c. 46. n. 75.
Verbum *liceat* non importat neceſſitatem, c. ult. n. 15.
Verba *locat & tradit* important perfectionem contractus, 22. n. 34.
Decl. procedere in tractatu in voce facto, ſecus in minuta, quæ paſſim ſolet ita concipi, ib. n. 35.
Verbum *locus* non fundum, ſed partem fundi ſignificat, c. 23. n. 23.
Verbum *omnia* non debet referri ad ea quæ ſunt alterius juris quam ſint ea de quibus principaliter diſponitur, c. 23. n. 103.
Verba *per gl' intereſſi, che ſono fra me, e Carlo* non important correſpectivitatem, cap. 25. num. 70.
Verba *perinde haberi* denotant fictionem, c. 25. n. 31.
Verbum *perſona* non poteſt referri generationi, c. 26. n. 83.
Verbum *Podere* eſt generale univerſitatem agrorum continens, c. 23. n. 17.
Verbum *Poſſeſſionem* eſt generale univerſitatem agrorum continens, c. 23. n. 19.
Verbum *poſſit* quandoque accipitur pro debet, & neceſſitatem inducit, c. 62. n. 4.

Digitized by Google

Verbum *panſi* quando refertur ad Judicem parte inſtante, & juſta petente importat neceſſitatem, c. 62. n. 5.
Verbum *poteſt* quandoque non importat neceſſitatem omnino præciſam, ſe habentem admixtam facultatem, c. 62. n. 6.
Et tunc intelligitur de facultate legali, ſi adſit aliqua ratio abſtinendi, non de omnino libera, ib. n. 7.
Verbum *Prædium* eſt generale univerſitatem agrorum continens, c. 23. n. 18.
Verbum *præſumpſerint* importat contemptum, & dolum, c. 14. §. n. 7.
Verbum *promitto* redactum in ſcripturam importat ſtipulationem, c. 22. n. 92.
Ampl. procedere tam in ſcriptura publica, quam privata, c. 22. n. 93.
Decl. procedere, ſi pars cui facta promiſſio, erat præſens, ib. n. 94.
Secus in ſcriptura publica, quia præſumitur notarium acceptaſſe pro abſente, ib. num. 95.
Decl. 2. ut importet ſtipulationem in ſcriptura privata ſi ſcripta ſit a perito, alias ſecus, c. 22. n. 36.
Decl. 3. procedere ſi ſcriptura ſit in lingua latina, ſecus, ſi in vulgari, c. 22. n. 97.
Decl. 4. non importare ſtipulationem, etiam in iſtrumento ſi alibi in eo ſtipulatio eſt interpoſita, c. 22. n. 98.
Verbum *promitto*, eſt æquivocum, & poteſt referri ad pactum nudum, & adſtipulationem, c. 22. n. 92.
Verbum *terras* an ſit particulare, c. 23. n. 21.
Verbum *Villa* non ſolum comprehendit univerſitatem agrorum, ſed etiam jura, & honores, c. 23. n. 20.
Verbum *volo* junctum infinito non inducit diſpoſitionem, c. 22. n. 72.
Decl. procedere ſi prolatum ab uno, ſecus ſi ab utroque contrahente, c. 22. n. 73.
Vid. in verb. *Dictio*, & in ſuis verbis, puta *Domus*.
VERBA deſerviunt naturæ contractus, non natura verbis, c. 3. n. 12. & c. 23. n. 133.
Verba, & nutus non ſunt neceſſaria ad contractus perfectionem, ſed ad probationem conſenſus, c. 16. n. 7.
Verba Curialia non attenduntur, c. 16. n. 27.
Verba curialia non obligant, c. 31. n. 135.
Verba Curialia non firmant deberi ſalarium, nec contrarium c. 35. n. 136.
Quandoque tamen ſunt mixta cum obligatione præciſa, & obligant, ib. n. 137.
Verbum probatum per teſtes non importat ſtipulationem, c. 22. n. 99.
Verba dubia tribuenda ſunt potius titulo præambulo certo, quam poſſibili, c. 35. n. 134.
Verbum primo expreſſum dicitur ſtare diſpoſitive, ſubſequentia demonſtrative, c. 24. n. 3.
Verba regulariter intelliguntur, ut ſtent potius demonſtrative, quam taxative, c. 23. n. 7.
Verba nihil operari tolerandum eſt, quando ſi operarentur reſultaret intellectus juri communi contrarius, c. 47. n. 58.
Verba relata in futurum in eis quæ dependent a conſenſu, reſolvuntur in præſens, c. 22. n. 74.
Verba dicta a locatore commendandi cauſa in rebus, quæ palam ſunt, non obligant, c. 45. n. 29.
Secus ſi ulterius promiſerit, ib. n. 30.
Verba potiſſimum mentem ſignificant, c. 49. n. 10.
Verborum a proprietate non eſt recedendum, niſi aperte conſtet partes aliter ſenſiſſe, c. 49. n. 11.
Et attendendæ etiam ſunt circumſtantiæ verborum, & ad quæ referantur, ib. n. 12.
Verba univerſalia ampliant numerum caſuum, ſed reſtringuntur ad ſpeciem expreſſam, c. 49. n. 124.
Verba generalia quamvis ampla non comprehendunt perſonas, & cauſas de quibus in ſpecie diſponi non poteſt, c. 63. n. 68.
Lim. ſi plus obtulerit major auctoritas delegantis, ib. n. 69.

VERSIO.

CONTRAHENS cum Eccleſia ex cauſa neceſſitatis, debet eſſe ſollicitus de verſione pecuniæ in cauſam expreſſam, ſecus ſi ex cauſa voluntatis, c. 14. §. 10. n. 14.
Verſio pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probanda eſt a contrahente cum ea, ſi contractus ſit ex cauſa neceſſaria, ſecus, ſi ex voluntaria, c. 14. §. 7. n. 67.
Decl. ut tunc præſumatur verſio pecuniæ in contractu ex cauſa voluntaria, quando contractus eſt validus, ſecus ſi ſit nullus, c. 34. §. 7. n. 68.
Verſio pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ probatur, ſi pecunia ſit ſalva, vel ex ea aliquid quæſitum, aut neceſſitatibus ſubventum, c. 14. §. 7. num. 69.
Et ſtatur in hoc conjecturis, cap. 14. §. 7. n. 70.

VIA.

VIAM prope domum locatam tenetur reficere locator, c. 34. n. 25.
Et ſi locator non reficiat, reficit conductor, & imputat in mercedem, ib. n. 26.
Et pactum contrarium eſt exorbitans, ib. n. 27.
Via vicinalis exiſtens in bonis locatis ad menſuram, menſurari debet, c. 24. n. 88.
Via quando dicatur publica, & quando vicinalis relative, c. 24. n. 89.
Viam ſolitam mutare culpæ adſcribitur, c. 11. n. 82.

VIA EXECUTIVA.

LOCATORI competere viam executivam pro conſecutione mercedis, tenent aliqui, c. 39. n. 6.
Contr. quod non competat via executiva, ſed tantum denegetur appellatio, ib. n. 7. & ſeq.
Via executiva competit locatori contra res invectas, & illatas in prædium locatum, c. 39. n. 20. & c. 40. n. 35.
Et competit, ſi conductor ſe obligaverit ſolvere aliqua obligatione viam executivam præbente, ib. n. 21.
Et competit locatori operarum pro mercede diurna, c. 39. n. 36.
Et in Urbe adeſt ſtatutum, c. 95. quod ſi ſumma non excedat ſcuta decem, conductor operarum non audiatur, niſi facto depoſito, & ſi excedat, niſi dato fidejuſſore, ib. n. 37.
Intelligitur tamen ubi agitur de mercede menſtrua, vel diurna, ib. n. 38.
Vid. in verb. *Actio Locati*.
Clauſula, *ſine aliqua contradictione prævia renunciatione cuicumque exceptioni, & juri, & legum auxilio*, non operatur, quod competat via executiva, ſed tollit tantum obligationem, c. 39. n. 22.
Clericorum obligatio in forma alicujus ritus, vel ſtatuti laicalis dantis viam executivam, non valet, c. 39. n. 23.
Via executiva competens adverſus conductorem ex obligatione ejus expreſſa in locatione non competit pro locatione tacita renovata, c. 39. n. 24.
Clauſulæ *procedi de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, ſola facti veritate inſpecta, & omni juris ſolemnitate omiſſa*, important facultatem procedendi via executiva, c. 39. n. 28.
Via executiva, qua agit locator pro ſolutione penſionis competit etiam conductori pro repetitione, c. 48. n. 45.
Executive exactus, via ordinaria repetitur de ſtylo Curiæ c. 48. n. 46.
Decl. dictum ſtylum non eſſe ſervandum extra curiam, ib. n. 47.
Decl. 2. ut in judicio repetitionis indebiti procedendum ſit ſaltem ſummarie, c. 48. n. 48.
Decl. 3. non procedere ſi exactum ſit vigore obligationis Cameralis, ib. n. 49.

VICARIUS.

VICARIO Epiſcopi ſalarium non conventum non debetur, c. 35. n. 82.
Vid. in verb. *Epiſcopus*.

VICINUS.

VICINUS habet prælationem in venditione rei, c. 20. n. 9.

VICTUALIA.

VICTUALIUM valor in dies variatur, c. 19. n. 184.

VIDUA.

VIDUA continuans habitare domum conductam a marito tenetur ſolvere mercedem pro tempore quo inhabitavit poſt mortem viri, c. 35. n. 25.
Lim. ſi inhabitaret cum hæredibus viri jure familiaritatis, ib. n. 26.
Lim. 2. ut finita locatione facta, non cenſetur viduam reconduxiſſe, ib. n. 27.
Lim. 3. ut ſi inhabitet cum hæredibus, teneatur erga dominum ad ſolum ſubſidium, c. 35. n. 28.
Sublimita hanc utilem limitationem, ut teneatur in ſubſidium tantum poſt annum luctus, ſi dos non conſiſtat in ſtabilibus, c. 35. n. 29.

VILLA.

VILLA locata, vel Caſtro venit juriſdictio, & honor, & juſpatronatus, c. 23. n. 92.
Decl. venire in locatione ad longum tempus, non autem in locatione ad modicum, ib. n. 94.

VINEA.

VINEÆ in dies deteriorantur, c. 19. n. 161.
Cædere vineas vulgo *potare* ſi omittatur reſultat damnum, c. 29. n. 73.

VIOLENTIA.

VIOLENTIA licet non præſumatur, tamen ſecus eſt in materia odioſiſſima, c. 22. n. 49.

VIR.

VIR non poteſt petere mercedem fornicationis, etiam ſtante pacto, c. 15. n. 61.

VIS.

VIS, & metus conſenſum excludunt, c. 16. n. 5.

VITREATÆ.

VITREATÆ, & relaria veniunt cum domo, c. 23. n. 52.
Vitreas feneſtras facere non tenetur locator, c. 34. §. 1. n. 7.
Secus ſi adſint de tempore locationis, quia tradendæ, ib. n. 8.

UNIO.

UNIO apothecæ cum domo ex quo habeat aditum, & diviſio ex quo illum non habeat, reprobantur aliis circumſtantiis, c. 23. n. 36.
Et prævalet deſcriptio finium domus, ſi intra eos apotheca comprehendatur, ib. n. 37.
Unio in prædiis ruſticis, ut cenſeatur facta, requiritur deſtinatio patris familias perpetua, & non ad tempus, c. 23. n. 63.
Deſtinatio perpetua unionis terrarum, deducitur ex eo, quod fuerint ab initio ſimul emptæ, c. 23. n. 64.
Decl. facere conjecturam, ſed de ſe non ſufficere, ib. n. 65.
Unio terratum arguitur ex quo locatæ fuerunt unica penſione, c. 23. n. 66.

Ampl.

Ampl. etiamſi ſint in diverſo loco, ib. n. 67.
Unio ex deſtinatione patrisfamilias probatur per confeſſionem ejuſdem, c. 23. n. 69.
Ampl. in confeſſione facta a tutore, ib. n. 70.
Unio terrarum deducitur ex eo, quod commiſſæ ſint curæ unius villici, c. 23. n. 71.
Decl. requiri ſimul, ut paterfamilias illas nomine prædii comprehendere ſolitus fuerit, ib. n. 72.
Unio probatur etiam ex incolarum opinione, c. 23. n. 74.
Unio terrarum non attenditur ſi poſtea ſeparatæ fuerint, c. 23. n. 75.
Terra ſeparata a fundo ei unitur per ſolam deſtinationem patris familias, c. 23. n. 26.
Sic pars fundi ab eo ſeparatur ſola deſtinatione, ib. n. 27.
Decl. procedere in prædiis ruſticis, nam in domibus ultra deſtinationem, requiritur etiam aperitio aditus ad unionem faciendam, c. 23. n. 28.
Et idem eſt de unione domus, & hortus, ib. n. 29.
Conſideratur tamen etiam in domibus deſtinatio domini, ib. n. 30.
Probatio, quod corpora diſtincta ſint ex deſtinatione unita, vel e contra, facienda ab allegante, c. 23. n. 31.
Domo locata an veniat apothecs, vel alia domuncula, vel hortus probatur ex inſpectione ſi adſit, vel ne aditus ex domo, c. 23. n. 32.
Decl. non ſufficere pro unione, quod apotheca habeat januas communicantes cum domo ligno tantum clauſas, quæ quandoque aperiantur, ib. n. 33.
Stantis in quam habent aditus duæ domus, illi unita cenſetur cujus aditus eſt frequentior, c. 23. n. 34.
Stantia ſuper ſolo unius domus exiſtens non eſt pars illius ſi non illi, ſed alteri domui inſerviat, c. 23. n. 35.

UNIVERSITAS.
UNIVERSITAS, ut alienare, ſeu locare ad longum tempus poſſit, quæ ſolemnitates requirantur, c. 7. n. 48.

UNUMQUODQUE.
UNUMQUODQUE diſſolvitur eo modo quo colligatum eſt, c. 58. n. 1.

UNUS.
UNUS an ſit contractus, vel plures, vid. in verb. *Plures*.

VOCATUS AD FIDEICOMMISSUM.
VOCATUS AD FIDEICOMMISSUM, etiam ante eventum conditionis agere poteſt ad defenſionem bonorum, cap. 24. num. 62.
Vid. in verb. *Fideicommiſſarius*.

VOLUNTAS.
VOLUNTAS metitur a poteſtate, c. 14. §. 4. n. 37.
Voluntas ſine poteſtate nihil operatur, c. 24. n. 58.
In probatione voluntatis, & animi, quæ de ſe non probant, juncta juvant, c. 27. n. 165.
Voluntas metitur a poteſtate, itaut qui non poteſt aliquid diſponere, cenſeatur noluiſſe, c. 63. n. 63.

USURA, ET USURARIUS CONTRACTUS.
USURA ceſſat, ubi non poteſt argui ſolitum fœnerandi, c. 10. n. 102.
Decl. non procedere in mutuo, c. 10. n. 103.
Item non procedere ſi concurrant aliæ conjecturæ, cap. 10. num. 104.
Uſura non præſumitur in viro timoratæ conſcientiæ, & integræ opinionis, c. 10. n. 106.
Uſura non præſumitur in contrahente pro alio, c. 10. n. 107
Uſura non præſumitur ſi pecuniæ ſolutæ fuerunt cum onere inveſtiendi, c. 10. n. 108.
Nec ubi contractus fuit publice, & palam celebratus, & cum decreto Judicis, c. 10. n. 109.
Lim. ut poſſit adhuc probari eſſe uſurarium per conjecturas urgentes, c. 10. n. 110.
Uſurarium eſſe contractum probatur per conjecturas leves, c. 10. n. 111.
Et non neceſſe, quod ſint conjecturæ legis, c. 10. n. 112.
Decl. non procedere ſi agatur criminaliter ad pœnam, vel de aliqua perſona, c. 10. n. 113.
Uſurarius arguitur contractus per duas ſolas conjecturas, c. 10. n. 114.
Uſurarius non eſt ſi locator pro tempore locationis mutuet certam ſummam conductori, c. 10. n. 122.
Neque eſt contractus locationis mobilium, ſeu mercium æſtimatarum cum pacto reſtituendi valorem in fine locationis, c. 10. n. 123.
Contractum eſſe uſurarium arguitur ex qualitate perſonæ ſi ſit ſolitus fœnerari, c. 10. n. 100.
Et eſt conjectura urgens, & ſufficiens cum alia, ib. n. 101.
E contra, ſi ceſſet ſolitum fœnerandi non poteſt argui uſura, ib. n. 102.
Decl. non procedere in mutuo, ib. n. 103.
Item non procedere ſi adſint aliæ conjecturæ, ib. n. 104.
Nobilitas contrahentium debilitat conjecturas uſuræ, cap. 10. n. 105.

USUS, ET USUARIUS.
USUS locari non poteſt, c. 11. n. 10.
Lim. ſi alias eſſet inutilis, ib. n. 11.
Uſus quando cenſeatur relictus, vel potius uſusfructus, c. 9. n. 45.
Uſus locandi ſimul, & ſeparatim attendi debet ad dignoſcendum quid actum, c. 23. n. 40.
Uſum tantum habens non poteſt locare, c. 9. n. 37.
Uſus loquendi probari debet, c. 5. n. 13.
Lim. ſi ſit notorius, ib. n. 14.
USUARIUS, nec etiam domino locare poteſt, c. 9. n. 38.
Uſuarius locare poteſt, ſi alias nullum commodum ex re perciperet, c. 9. n. 39.
Uſuarius poteſt uti re ad uſum rei conductu, c. 9. n. 40.
Uſuarius magnæ domus poteſt habitando alios introducere, & mercedem recipere, c. 9. n. 41.
Uſuarius ſolius res ſimiles locare ſciente teſtatore qui uſum reliquit, locare poteſt, c. 9. n. 42.
Uſuarius domus magnæ poteſt alios ad cohabitandum ſecum introducere, & mercedem recipere, c. 11. n. 12.
Uſuarius locationi ſtare tenetur, c. 61. n. 137.

USUSFRUCTUS, ET USUFRUCTUARIUS.
USUSFRUCTUS locari poteſt, c. 11. n. 9.
USUFRUCTUARIUS univerſalis, non eſt ſucceſſor univerſalis, c. 61. n. 128.
Uſufructuarius non tenetur ſtare locationi factæ a proprietario ante uſumfructum conſtitutum, c. 61. n. 126.
Ampl. procedere etiamſi uſusfructus ſit univerſalis, ibid. n. 127.
Inſtitutus in uſufructu, an, alio inſtituto univerſaliter, poſt ejus mortem efficiatur hæres univerſalis, eſt magna quæſtio, ſed in ea Rota tenet negativam, c. 62. n. 129.
Uſufructuarius dicitur dominus, c. 27. n. 259.
Uſufructuarius locare poteſt, c. 9. n. 32.
Uſufructuarius veſtimentorum non poteſt ea locare, c. 9. n. 33.
Lim. ſi ſint veſtimenta ſcenica, ib. n. 34.
Uſufructuarius Apothecæ artis lanæ non poteſt eam locare tabernario, c. 9. n. 36.
Uſufructuarius locare volens non tenetur præferre proprietarium, c. 10. n. 8.
Uſufructuarius ſimpliciter locans, cenſetur locare tanquam dominus, c. 34. §. 3. n. 28.
Uſufructuarius non debet facere conditionem domini deteriorem, c. 9. n. 35.
Uſufructuarius damno imminenti occurrere tenetur, & illud ſuis impenſis reparare, ſi periculum ſit in mora, c. 34. §. 1. n. 20.
Vid. in verb. *Melioramenta*. n. 2.
Uſufructuarius ſi in conſtitutione uſusfructus comprehenſæ ſunt penſiones rei locatæ locationi ſtare tenetur, c. 61. n. 130.
Idem ſi cœperit penſiones exigere, ib. n. 131.
Uſufructuarius dicitur ſuccedere in plenum jus ad effectum ut teneatur ſtare locationi, c. 61. n. 136.

UTILITAS.
Probari quando debeat, & quomodo, n. 1.
Quando præſumatur, ex quibus arguatur, & probetur, n. 2.
Alia, n. 3.
1 UTILITAS Eccleſiæ ut ſuſtineatur locatio tanquam ſolita, probari debet a conductore, c. 14. §. 4. n. 23.
Ea non ſufficit qualibet utilitas, ſed probanda eſt evidens, c. 14. §. 4. n. 24.
Utilitatis Eccleſiæ probatio debet percurrere tempus locationis, c. 14. §. 10. n. 11.
Ampl. ut ad effectum validitatis contractus, non attendatur quod contractus tempore ſucceſſivo ſit utilis, d. §. 10. n. 12.
Decl. procedere ſi contractus ſit perfectus, & in ſe validus, ſecus ſi prætendatur ſuſtineri ex capite utilitatis, d. §. 10. n. 13.
Utilitas Eccleſiæ ſtante clauſula *ſi in evidentem* debet eſſe evidens reſpectu probationum, ut ſint dilucidæ, & plenæ, c. 14. §. 9. n. 42.
Et debet eſſe evidens reſpectu eſſentiæ ipſius, ut non ſit modica, c. 14. §. 9. n. 43.
Utilitas Eccleſiæ ſtante clauſula *ſi in evidentem* non ſufficit abſque qualitate evidentiæ, c. 14. §. 9. 44.
Locationem eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ non eſt probandum quando eſt facta nomine ipſius, c. 61. n. 242.
Secus ſi deficiant ſolemnitates, quia tunc neceſſaria eſt probatio utilitatis, ib. n. 243.
Et non ſtatur aſſertioni Prælati locantis, ib. n. 244.
Locationem non fuiſſe utilem Eccleſiæ probari poteſt, licet facta fuerit cum ſolemnitatibus, c. 61. n. 245.
Et ad hunc effectum non eſt probanda læſio, ſed ſatis eſt non adeſſe utilitatem, c. 61. n. 246.
Utilis dicitur locatio, ſi eſt facta juſto pretio, c. 9. n. 6.
2 SOLUTIO facta Prælato ingreſſu locationis, ſi Prælatus pro ſe retinuit, non probat utilitatem Eccleſiæ, cap. 61. n. 247.
Penſiones ſi ſolvendæ ſunt in loco ubi non eſt Eccleſia, ſed Prælatus, inde arguitur locationem non eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, ſed Prælati c. 61. n. 250.
Penſiones ſi ſolvendæ ſunt Prælato, & ad commodum ejuſdem arguitur locationem non eſſe factam ad utilitatem Eccleſiæ, c. 61. n. 248.
Ampl. etiamſi in collatione Prælaturæ injunctum ſit Prælato onus ſupportandi onera Eccleſiæ, ib. n. 249.
Penſiones ſi deſtinatæ ſint beneficiato ſtudenti in aliqua Univerſitate, vel ad effectum gradum ſuſcipiendi dicitur locatio facta ad utilitatem Eccleſiæ, c. 61. n. 251.
Secus ſi ſit ſcholaris dyſcolus, & vagus, c. 61. n. 252.
Utilitas in alienatione rei Eccleſiæ, ſtante confirmatione executorum beneplaciti præſumitur, c. 14. §. 10. n. 5.

Decl.

Digitized by Google

Decl. procedere ſi executores rite, & recte proceſſerunt, c. 14. §. 10. n. 6.

Utilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ non probatur per aſſertionem alienantium, cap. 14. §. 10. num. 9.

Neque probatur per aſſertionem executorum literarum Apoſtolicarum quando judicialiter procedere tenebantur, c. 14. §. 10. num. 10.

Utilitas neceſſaria in locatione ad longum tempus rei Eccleſiæ ceſſat ſi conſtet, quod Eccleſia eamdem utilitatem percipiebat, c. 14. §. 10. n. 19.

Utilitas contractus reſultat etiam a pactis, & ex quibus, c. 14. §. 10. n. 26.

Præſumptio utilitatis Eccleſiæ non ſolum oritur ex beneplacito vero, ſed etiam ex præſumpto, c. 14. §. 10. n. 7.

Præſumptio utilitatis Eccleſiæ reſultans ex beneplacito non procedit ſi contractus ſit ſui natura damnoſus, cap. 14. §. 10. n. 8.

Contractum locationis non fuiſſe utilem probatur ex inſtrumento locationis præcedentis factæ pro majori mercede, c. 14. §. 10. n. 16.

Decl. procedere ſi locatio præcedens habuit effectum, cap. 14. §. 10. n. 17.

Decl. 2. procedere ſi probetur in præcedenti locatione non contineri majorem quantitatem bonorum, c. 14. §. 10. n. 18.

Utilitas neceſſaria in locatione ad longum tempus rei Eccleſiæ ceſſat ſi conſtat quod Eccleſia eamdem utilitatem percipiebat, c. 14. §. 10. n. 19.

Cenſus impoſitio pro extinguendo alio ſimili non poteſt dici evidenter utilis, c. 14. § 10. n. 20.

Locatio perpetua facta pro eadem mercede pro qua fiebat locatio ad tempus eſt evidenter utilis, c. 14. §. 10. n. 21.

Decl. tunc dici utilem evidenter locationem perpetuam abſque diminutione mercedis, cum agitur de re ſubjecta periculis, & ab eis Eccleſia liberatur, c. 14. §. 10. n. 25.

Utilitas contractus reſultat etiam a pactis, & ex quibus, c. 14. §. 10. n. 26.

Solutio, quæ ſit in ingreſſu emphyteutæ non attenditur ad convincendam utilitatem Eccleſiæ ſi fiat Prælato, illam ſibi retinenti, c. 14. §. 10. n. 27.

Locationes præcedentes oſtendunt ſubſequentem factam pro majori mercede fuiſſe utilem, c. 19. n. 26.

In locatione rerum Eccleſiæ, non attenditur pro meliori conditione, quod ſolvitur Prælato, ſed ſolum quod cadit in utilitatem ipſius Eccleſiæ, c. 62. n. 97.

Utilitas ceſſare dicitur ſi alteratur ſolitum in præjudicium Eccleſiæ, c. 14. §. 4. n. 25.

Utilitas præſumitur ſi locatio facta eſt juxta ſolitum, cap. 14. §. n. 4. 26.

Decl. non procedere ſi conſtet adfuiſſe majorem oblationem, d. §. 4. n. 27.

Et ſufficere, quod facta diligenti perquiſitione major oblatio reperiri potuiſſet, d. §. 4. n. 28.

Non tamen ſufficit major oblatio ſi ſit exceſſiva, & plus juſto, d. §. 4. n. 29.

3 UTILITAS artis in ſpecie non eſt publica, ſed privata eam exercentium, c. 56. n. 17.

U X O R.

UXOR, ut poſſit compelli ſolvere penſionem domus conductæ a marito probandum eſt non potuiſſe maritum eam ſolvere de tempore habitationis præſtitæ, c. 35. n. 15.

Uxor non poteſt compelli ſolvere penſionem domus conductæ ſi nihil aliud habeat, quam ſuam dotem, c. 35. n. 19.

Lim. ut teneatur etiam uſque ad medietatem dotis, ibid. num. 20.

Decl. limitationem procedere ſi alia medietas ſit ſufficiens pro ejus alimentis, ib. n. 21.

Uxor obligans ſe ſimul cum marito cenſetur fidejuſſiſſe, & non tenetur niſi conſtet ejus negotium fuiſſe geſtum, cap. 35. num. 22.

Et apparet geſtum eſſe negotium mariti ſi cum eo tractatum ſemper fuit, ib. n. 23.

Nec ex eo, quod actum fuit de conductione domus in qua etiam ipſa mulier habitare deberet dici poteſt geſtum negotium mulieris, ib. n. 34.

F I N I S.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova

CONcediamo Licenza a gli Eredi Baglioni Stampatori di Venezia, di poter riſtampare il Libro intitolato: *Petri Pacioni, Tractatus de Locatione, & Conductione*, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 9. Maggio 1775.

(Andrea Tron Kaval. Proc. Rif.

(Sebaſtian Foſcarini Kaval. Rif.

(Girolamo Aſcanio Zuſtinian Kav. Rif.

Regiſtrato in Libro a Carte 186. al Num. 265.

Davidde Marcheſini Segretario.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google